Universidad de Deusto
Biblioteca

1549

IHS

Archivo de Loyola

Sección 3ª Serie 2ª N.º 133.

Est. 13.

Plut. 5.

Año
I. H. S.
Archivo de Loyola
Estante .....
Plúteo .....

I. H. S.

1231

Summæ Sylvestrinæ quæ Summa Summarum merito nuncupatur, à R.do P. Sylvestro Prierate.

Lugduni ap. Joannem Frellonium.

Año 1549

(Archivo de Loyola).

163

SYLVESTRINAE

Summæ, quæ Summa Summarum meritò nuncupatur, Pars Prima,

Ab Reuerendo patre SYLVESTRO Prierate, absolutissimo Theologo, ex sacra Prædicatorum familia, sacri Palatii magistro dignissimo edita. Cum INDICE bipartito, qui, vti Summa, bipartitus est.

TYPOGRAPHVS LECTORI.

En tibi renascitur, sed tuo summo bono, Lector Christiane, Summa hæc SYLVESTRINA. *Nam præter innumeros locos mutilatos & confusos, qui à nobis summa diligentia restituti sunt, Argumenta quoque singulis titulis præfixa, tibi summoperè profutura exhibemus.*

Concuerda con el libro impreso el presente exemplar en lo que se ha podido reconocer sin abrir el libro que está cosido y encuadernado.

Y conforme al nuevo expurgatorio del año de 1632 en la forma que se manda por la nueva expurgacion que en el se manda hacer. Y para que conste lo firmo en Alcalá a 13 de Octubre de 1642.

Sirve de testimonio

Es del Colegio de la Compañia de Jesus de Vergara

LVGDVNI,
Apud Ioannem Frellonium,
M. D. XLIX.

SANCTISSIMO D. LEONI PONTIFICI MAXIMO FRATER SYLVESTER *de Prierio ex Prædicatorum ordine, uitæ regularis, congregationis Lombardiæ, perpetuam felicitatem.*

BEATISSIME Pater æternum viue & felix. Titus ille vrbis, atque adeò terrarum orbis deliciæ, vt primum genitorem ad Romani vsque principatus resciuit prosiliisse fastigiũ, eousque memoratur lætitiæ processisse: vt ea ceu immodica, plusquàm satis erat fibris præcordiisque distentis: contractis verò è diuerso neruis, quin totus planè dilanguerit, parum abfuisse credatur. Atqui multò mihi sanè iucundius optatius multò nuper euenit: vt ne langui dior modò, verùm & exanimis effici possem: (quando & præ gaudio emoriuntur nonnulli) cùm te, quem patris loco semper habuerim, non tam morales, quàm genuina virtus, quam etiam Deus optimus maximúsq; ad id dignitatis euexit, quæ humanas omnes longè latéque antestet. Et licet mentem nostram immensum penè gaudium titillarit: nil tamen detrimenti ea ratione attulit, quòd fuerit longè antè præuisum. Ea quippe de te conceperam: vt si is honos, cuipiã egregiæ virtutis viro tibi vnico pro meritis potissimùm obueniret: cæterùm aliorum nulli aut non adeò multis. Tale nanque de te iamdudum specimen dabas, vt tantæ indipiscendæ dignitatis iam tum faceres fidem. Non enim putabam, vel cæcam fortunam (deos iustos taceo) alium potuisse quàm te, aut tui similem ex multis desortiri, qui cunctis morum ornamentis, cunctis virtutum fulgoribus perclaresceres: atque eo sanè maximè, quòd cùm in prospectum atque sub omnium oculos insignem ob meritorum claritatem assurgeres: tibi tamen (quæ tua est humilitas) delitescebas, subsidebasque. Inde mihi vsu euenire solet: vt quoties in tui memoriam incidisse contigerit. (Incidimus autem crebrò & honorificè,) Archelai Regis, haud hercle indignum opus toties in mentem veniat. Is tradente Plutarcho, cùm quidam ex familiaribus paulò importunior, atque improbulus aureum quoddam poculum ab se audentiùs postulasset: puerum iussit, alteri, hoc est Euripidi tradere. Quod sanè dũ audaculus ille præter modum miraretur: tu quidem (inquit rex) qui petas dignus est: Euripides autem, qui accipiat vel non petens. Plerisque enim Pontifici hoc decus optantibus, imò fortè (absit iniuria verbo) expectantibus: Christianæ rei feliciter prospiciens, ad hoc ipsum Christus tuam sanctitatẽ euocandam censuit: quæ honores ipsos hoc minus ambiebat, quò maximo cuique magis magísque par erat. En iam sibi prorsus placeat, gratuletúrque Christiana religio: quòd cùm sit nacta Pontificem, qui cum quouis veterum laudatissimo cõferendas, id sibi munus nullatenus desumpserit, sed à Deo atque alter Aaron sit electus: quíque is sit, in quo seruorum Dei spes sit reposita: quem vani homines ob morum portenta non subsannẽt. ad te enim quisque suspiciat non magis ecclesiæ antistitem, quàm etiam specimen totius bene beatéque viuendi normæ, totius pudicitiæ splendorem. tanta quippe ex supremo illo tuæ sanctitatis throno claritas dirutilat, vt spectantium oculos facilè perstringat. Non indulgeo amori meo: non omnium iudicio blandior Pontifex: nota cunctis, & testata loquor: nihil damus auribus tuis: adulationes Græculas odimus semper: vera & solida est gloria tua: quod animus de te sentit, lingua depromit: neque aliter laudauerim, quàm probem: atque vtinam esset is meæ mentis captus, vt pro meritis tuis de te sentirem: vtinam ea dicendi vis, vt exprimere aliquando possem, quod semper sentio. Scio quæ de te concepi, infinitum subsidere infra fastigia celsitudinis tuæ: scias & tu quæcunque loquimur, longè esse minora iis, quæ concepimus: tam deesse scias animo verba, quàm rebus animus deest. Et cùm tam multis vnus abundes: vt in quorum egregiis innumerísque laudibus habeant eloquentissimi vt liberrimè possint velut in patentibus campis expatiari: vbi vel totos facundiæ neruos contendant: quid ex omni virtutum consummatissimi hominis aceruo potissimùm deligam, non occurrit: nam si quid tibi speciatim tribuam, videbor non habuisse rationem reliquæ multitudinis. Itaque explorata diligenter trutina, nihil magis placet quàm felicem appellare te, in quem natura & Deus suorum munerum sinum prorsus effuderunt. Verùm & hoc prosequendum fortioribus concedimus: quando id silentio potius quàm infirmo sermone obeundum est. Habeat igitur iam Christianus populus non Christo tantùm, sed & dominis Cardinalibus immortales gratias: qui iam nunc proculdubio tam bene sensere, quàm qui vnquam optimè: qui suum tãdem splendorem Romanæ ecclesiæ reddidere te vno electo in pontificem: cui non amplius ex pontificatu, quàm pontificatui ex ipso accedat honestamenti: qui amplissimè augustam purpuram impleat: in quo quicquid ex multa ætate de viris vnquam clariss. fuit prædicatum, non iam amplius desideretur: in quo postremo omnia veluti singula summa reperiantur, quæ ab optimo, prestantissimóq; Pont. expectanda forent: gratuletur & sibi purpureus senatus: cui ratio iam constet collati suffragii: quem nunquã iudicii pœniteat. Nec vereatur, ne sub stemmatis pondere anheles, fulgore caliges nimio. Cæterum, B. P. cùm homo sis omnibus numeris absolutissimus, tuarum virtutum cumulo non desunt eruditio singularis, miráq; morum facilitas, quarum auspiciis freti bonarum artium vel tyrones, non dubium quin & emeriti, iam conari quicquam valeant: rudémque inscitiam, ac tetram barbariem tuo nomine implorato, è medio tollere: vt studiosus quisque ab omni prorsus iniuria, atque indignitate vindicetur: de quorum grege cùm licet extremus, nõ tamen nulla fortè sim stimulis actus tuæ benignitatis qualecunque & ipse procudi opusculum: cúmque non vltra posset igniculus mei erga te amoris supprimi: lucem libellus prodiit cum animi nostri studiorúmque erga te meorum testis, tũ etiam lætitiæ conceptæ professor ac propalator te ipsum adiit, B. P. non tam certè vt tu ipso, quàm vt te ipse donetur. Is summa quędam est Sylueſtrina, si lubet nuncupata. Postea enim quàm Summæ quæ Pisanella inscribitur: Antonina primùm, mox Supplementum: ac tandem Angelica & Rosella succedere, in difficultates tum primùm graues, inextricabilésque ambages Christi sacerdotes proruerunt: percurrendi videlicet compluscula volumina, intérq; repugnantes sententias diiudicandi. Quãobrem confratrum meorum suasio, & orationum fidentia eo nos perpulere, quò id opus aggrederentur: in quo omnia quæ hoc doctrinæ genere prisci docuere, complecteremur, ad eruditionem, non ad liuorem citatis nominibus compugnantium: vt selecta veritate, falsitatéq; reiecta, animarum salus & vberius & salubrius curaretur. vnde etiam aliquo modo vel tuo sacratissimo nomini celebritas, vel nostris temporibus claritas, vel studiosis etiam hominibus vtilitas pariatur: & anxiis, obnubilatísq; mentibus nonnihil forte luminis oboriatur: ac nisi me dulcissimus amor susceptí laboris fallit, is est libellus hic noster, qui nec ab eruditis forsitã respuatur: ex quo velut è thesauro diuitiæ proferentur: vt magna ex parte studiosæ iuuentutis quædam velut inopia releuetur: ac tum denique puto quiuis intelliget, quàm multis ista mihi lucubrationibus constiterint. Nec autem vendito ista tibi dum sic indico: nec mihi referri ob ea gratiã quæro: sed abundè relatam putabo, si placuerit ex me tibi non dicam res ipsa, sed animus. Oratam verò B. T. velim rara illa sua benignitate, qua nihil antiquius quàm & hostes ipsos amplecti ducis, non aspernetur obsequentem: verùm rem perexiguam comiter excipiat: cui vel ipsa experientia compertissimum est, æque regium & magnificum esse & præstare magna, & parua serena fronte suscipere. Quale sibi diu seruari ipse Christianúsque populus comprecamur. Bene valeat S. P. T.

Universidad de Deusto
Biblioteca

PHILIPPVS ROMANVS LECTORI S.

QVO quæuis,vt aliquò perueniatur, ratio compendiosior fuerit,eò iucundior, acceptiórq; mortalibus,prolixiora exosis,conuincitur. Qua in re ii dubio procul non modicam ab optimis quibusque ablaturi laudem putandi sunt,qui suis non parcentes sudoribus in communem vtilitatem quidpiam,quanquàm tenue,adferre moliuntur,quò reliqui labore,ac tædio leuatos se sentiant. Quod tametsi in humanis compertius est,quàm vt probari oporteat:id maximè verum existimem in iis,quæ hominem ad suum ipsius finem,immortalem videlicet vitam,breui quopiam itinere dirigunt. Atque id eò magis,quò spiritus corpore præstantior creditur,quóque ipsa illa immortalis æternitas,ac æterna immortalitas longissima post se intercapedine,hæc inferiora,quæ generi mortalium bona falsò dicuntur,relinquit. Quocirca,non in postremis locãdus erit noster iste Syluester Prieras,qui sua industria reliquos penè omnes, quod ad hoc scribendi genus attinet, facilè superauit. Illi nanque Summis editis,è libris Theologorum,dictis sanctorum,capitibus Decretorum,& Decretalium, ac etiam(quod deterius fuit)sacrorum Bibliorum textibus non sanè intellectis, ansam non paucis præbuere,qua in difficultatum quendam labyrinthum conciderent,tot ambagibus implexum,vt inde vix extricati sese possent eruere. Noster autem hic Prieras conscientiis inuectas tanta luce discussit nebulas,laqueósque animarum veluti pedibus præiectos sic dissoluit,vt nunc à falsis,quæ vera sunt discernere,atque etiam leui nixu de cunctis diiudicare valeant,nedum eruditissimi quique,verùm & mediocriter docti. Quod facinus quantò egregium magis,atque laudabilius fuit,tantò deploranda magis eorum incuria,dicámne,an vecordia,qui formulis Scriptorum monimenta mandant. Isti siquidem, cùm & pro artis liberalitate literas,ac literatos amare debuissent, præpostero ducti genio,eruditos cane peius & angue(dolens heu refero)emendatores oderunt,quòd,vti reor, moribus sint dissimilibus:iisdémq; infensi,atque adeò infesti tandiu esse pergunt,quandiu suæ vesaniæ obsequentes non vident. Quò efficitur,vt doctissimus quisque,cùm huc ventum est,animo reputans integrum minimè,ac tutum bono viro talibus conuiuere lauernionibus:aut conniuere ad tempus cogitur,aut quàm primùm pedem referre meditatur,atque tandem fugam inire compellitur. Idq; in causa est,vt libri plerunque ab officinis nõ vsquequaque compti,nitidi,aut emendati,sed putidi potiùs,mutili,& (vt breui id, quod res est,complectar)corrupti,inemendatiq; prodeant:& quod studiosis solatio esse debuit,id ad cruciatum magis facit. Quod discrimen noster hic Prieras,quemadmodum nec cæteri disciplinarum authores,euadere nequiuit:qui cùm ob crebras emissiones castigatior subinde fieri debuisset,diuersum quiddam passus, deturpatior(flagitium)obscuriórq; effectus est,vsqueadeò vt,si reuiuiscere contingat, vix sese agniturum putem:atque ni manus medica ei maturè admota fuisset,comploratum breui,conclamatúmq; iri autumem. Quid verò ipsi nostro labore accesserit,lectoris iudicium esto. Quanti equidem mihi constiterit, probè noui,atque mihi conscius sum,quem hoc laboris deuorare oportuit. Ego enim Augię bubile,& si non omne,pro mea certè virili conatus sum submouere. Equidem si res ipsa in disceptationem venerit,& si non vicero prorsus,non arbitror tamen penitus me causa casurum,modò nõ fuerint iudices causæ meæ iniquiores. Quos interim monitos volo,eandem penè agri colendi,librorúmq; cudendorum esse rationem. Quemadmodum enim illhic si paululùm runcandi,sarriendíq; laborem intermittas,illicò vniuersa rubis,sentibus,lolióq; obducuntur:ita si hîc vel minimùm castigationis lima cessauerit,cuncta statim mendarum,portentorúmq; millibus multis videas scaturire. Habes igitur, Christiane lector,hac postrema editione Prieratem tuum tum castigatiùs differentem, tum formulis non paulò elegantioribus, quàm hactenus, tum etiam Argumentis illustratiorem factum. Idque Frelloniorum fratrum diligentiæ acceptum feras æquum puta. Ii nempe,quum literarum non vulgari polleant peritia, artémq; Typographycam exactè calleant,non laboribus,non etiam rei familiari parcendum duxerunt, quò Scriptorum monimenta ab situ,cariéque eruant,& à tineis,ac blattis vindicent:operæ pretium,sdq; præclarum rati, hisce conatibus rem literariam pro sua virili promouere:longè iis dissimiles,qui solum quæstum inhiantes,probos quosque authores indignè tractant,imò conspurcant,quantus literis debeatur honos ignari, quòd scilicet penitus sint expertes. Grato próinde animo, quod larga,ac liberali manu tibi offertur,si susceperis,currentibus,grauioráque molientibus Frellonijs nostris calcar addes. Boni consule,fruere,ac Vale.

SYLVESTRINA

SVMMÆ INCIPIT, IDEST, quarumlibet Summarum moralium Summa, Per Reuerendum Sacræ paginæ professorem, fratrem SYLVESTRVM *de Prierio, ordinis Prædicatorũ, congregationis Lombardiæ.*

ARGVMENTVM.

Syluestrinam summam ceu paruulam omnium frugiferarum arborum syluam: quippe quæ omnium moralium summarũ opiniones atq; sententias complectatur: præcipuè verò Pisanæ in primis, ac Antoninæ, & Supplementi: demum verò etiam Angelicæ atque Rosellæ: compugnantiũ nominibus citatis, & veritate propalata: pro confessorum,cùm otio,tum solatio nuper editam in lucem dedi. Qua ex re à Deo gloriam, à bonis gratiam, ab æmulis solita præmia præstolabor.

De Abbate.

1 *In Abbatem,nisi expressè professus, eligitur nemo: sed nec nouitius,quamlibet in Episcopum eligi queat. Adhæc & Sacerdos & annor.xx. esse debet. Et num in dispositione cap. cum in cunctis. de elect. contineatur?*

2 *Abbas abs quo,& vnde eligatur? Cui item monasterio aut ecclesiæ,& an diuersis præfici queat?*

3 *Abbas electus abs quo & qua ratione confirmari, & benedici debeat?*

4 *Abbas quibus diebus benedictionem accipiat? & ea accepta, quid consecutus dicatur? Pro benedictione autem Episcopus aliquid exigere canonicè nequit.*

5 *Abbas populo benedicere, certos ordines conferre, monachos à peccatis & censuris absoluere, cum monachis de irregularitate & votis dispensare, facultatem seorsim in cella vna solis diuertendi concedere, monachos citra capituli consilium corrigere, & ob propriã iniuriam manifestariam in eosdem animaduertere potest. Et hæc qualiter accipienda sint?*

6 *Abbas monachum de peccatis Episcopo, eiúsve pœnitentiarijs confiteri non prohibet: monachos non expellit: Collationi cuiuspiam prioratus onus nouum non imponit: Clericos in ecclesijs, in quas patronatus ius habet, sine capituli sui consensu non præsentat: non liberatur & exceptioni citra Papæ permissum non renuntiat, non temerè conuenit, aut conuenitur: sed nec monacho alicuius rei plenum, & absolutam dispositionem priuatæ vtilitatis causa concedit: quanquam peculij vsum aliquatenus concedere possit.*

7 *Abbas vltra monachos quatenus obligari, vel id minimè queat? Et idem populum habens, aut capellas populum habentes, synodum adire obstringitur. At statuto suo, sicuti nec ex contractu cum monacho suo, non obligatur.*

8 *Episcopo monachum alicui ecclesiæ præficere volenti, reluctatur Abbas, vtri monachus necessitatem parendi habeat?*

9 *Abbas calices, corporalia, & vestes benedicat? Et an transitum in aliam religionem concedat? Et num electos ac fugitiuos reducere teneatur? Bona item electi num ad ipsum pertineant? Et an sibi confessorem eligere, aut ipse in Episcopum eligi: item num aduersus Episcopum instituendi ad animarum curam ius præscribere, & postremò in quibus dispensare possit? remittitur.*

ABBAS† debet primò esse professus expresè: nouitius autẽ eligi non potest in Abbatẽ, etsi in episcopũ. extrà de ele. c nullus. li. vj. ¶ Et secundò debet esse sacerdos. extrà de ætat. & quali. c j. ¶ Et tertiò xxv. annorum incœpto 1
ium, extrà de elect, cùm in cunctis. vbi hoc tempus cuilibet dignitati acquirendæ statuitur: licet specialiter mentio de Abbate non fiat: sed quòd sub illo cap. cõprehendatur Abbas, tenet glo. in c. indemnitatibus. post princ. de elect. lib. vj. † Et quartò electus à monasterio cui præficiendus est, & non ab episcopo. xxviij. quæst. ij. Abbatem. monasteriũ tamen,& monachorũ disciplina pertinẽt ad episcopũ diœcesanum. xviij. q. ij. hoc tantùm. in glo. quia ad episcopum pertinet cura omnis diœcesis. ix. q. iij. c. ij. & hoc nisi sint exempti vel priuilegiati: vt in c. cùm personæ. de priuile. lib. vj. Et de his j. tit. Exemptus. ¶ Et quintò de eodẽ monasterio assumptus: nisi quando idoneam personã non haberet: quo casu eligi possit de alio. xviij. q. ij. quàm si. ¶ Et sextò præfectũ tantùm vni monasterio, vel ecclesiæ habentibus curam animarũ: nec potest præfici diuersis, nisi vnũ monasteriũ, vel ecclesia depẽdeat ex alia, vel inuicẽ sint annexa. extrà de relig. domi. c. fi. de præben. cũ singula. lib. vj. ¶ Primò † verò quæritur Abbas qualiter,& à quo electus debeat cõfirmari,& benedici? & dico quòd si est exemptus, confirmari debet per Papam, vel Legatum de latere si quis est super illa prouincia: vt in c. si Abbatem. de elect. libr. vj. in fi. etiã si prouinciam, & nõ legationẽ exiuisset, secundum gl. ibi: sed si nõ est exemptus, per episcopũ diœcesanum cõfirmandus est: vt not. Pan. in c cùm monasterium. extrà de elect. imò etiã si Abbas, vel alius prælatus sit exemptus, secundũ eum in c. j. de supplen. negli. prælat. vt referunt aliqui: quod tamen falsum est simpliciter, vel saltem quo ad prælatos exemptos habentes alios prælatos immediatos post Papam: vt sunt Priores, & ministri prouinciales mendicantiũ: sed de hoc infrà Cõfirmatio. §. iij. Benedici verò debet per episcopũ diœcesanũ, secundum Ant. de But. si sit non exemptus: licet referat Host. quòd plerunq; benedicantur à patribus abbatibus: quod quo iure fiat, nõ videtur. Et † benedici debet solùm diebus, quibus ordines minores cõferri possunt, secundũ cõmunem opi. doctorũ: vt not. Pan. in c. cum sis. de cõsec. eccle. vel altar. Et per benedictionem intelligitur ei dari cura monasterii: vt Sum. Ang. adscribit Innocentio: sed Innoc. secundum Bald in c. j. de supp. neg. præl. loquitur de benedictione, quæ habet vim cõfirmationis: quam scilicet cõfirmatio nulla præcessit: sed vbi hæc distinguuntur, per confirmationẽ cõferuntur ei ea, quæ sunt iurisdictionis: vt not. Pan. in c. j. de off. ordi. post Host. nõ autem ea, quæ sunt ordinis: cuiusmodi sunt benedicere, cõferre ordines, & huiusmodi. per benedictionem vero plenitudo officii: vt exercere possit ea, quæ ordinis sunt: quod secundũ glo. ibi ante benedictionẽ facere nõ debet: sed tamen hoc limitat Land. in Clemẽ. attendentes. de sta. monac. quando habet cõsuetudo quòd benedicatur. quòd si episcopus tertiò cùm humili deuotione requisitus eũ benedicere recusauerit: tunc & suos benedicere monachos, & alia, quæ ad eius officiũ pertinent, poterit exercere. vt in d. c. j. imò secundũ Ant. de Buto. si semel requisitus hoc negauerit. Si verò pro tali benedictione aliquid exigat episcopus, simonia est: vt in c. sicut. de simo. el iij. ¶ Secundò † verò quæritur, quid possit abbas? & dico quòd potest primò solenniter populo benedicere in ecclesiis ad eũ pleno iure pertinẽtibus post missarũ, vesperorum & matutinorũ officia: nõ autem alibi publice, & per vias: nisi ex priuilegio speciali: vt in c. abbates. de priuileg. lib. vj. vbi gl. in verbo, pleno iure habet, id est, spiritualibus & temporalibus. ¶ Secũdò potest aliquos ordines cõferre eo modo, quo infrà Ordo iij. §. ij. ¶ Et tertiò potest suos monachos absoluere ab omnibus peccatis & censuris: nisi alteri specialiter reseruentur à iure: vt patebit infrà Absolutio j. §. iij. nõ obstãte quòd Panor. in c. monachi. extrà de

sent.excom.teneat eum non posse absoluere ab omni excommunicatione, sed solùm ab ea, quæ est pro iniectione manuũ in clericũ: sicut etiã potest excõmunicationis sententiam in alios ferre: etiã si non sit benedictus, modò sit cõfirmatus. extrà de simo. sicut tuis. & c.cũ ecclesiarum. de offi.or. iuncta gl. ¶ Et quartò potest dispensare cũ monachis super irregularitate cõtracta per acceptionẽ ordinum in excõmunicatione: si facti memoriã vel iuris peritiam non habebãt: & factũ nõ fuit fraue & notabile, & hoc sine irregularitatẽ cõtraxerint ante, siue post religionis ingressum, secundũ communẽ opi. Doc. in c.cũ illorum. de sen.exc. & idem de suspensione, & interdicto: vt infrà Irregularitas. §.ij. in fi. in aliis autẽ irregularitatis de cõmuni iure nõ potest: vt in d.c.cũ illorum. not. Host. & Panor. ¶ Et quintò potest dispẽsare cũ monachis in votis factis ante religionis ingressum, secundũ gl. in c. noluit. xxxiij. q.iij. in factis autẽ in religione irritare, & annullare põt: vt infrà Votũ. iij. §. iij. ¶ Sextò potest dare licentiã monacho stãdi separatim in sella vna, ex iusta causa: & intra septa monasterii, nõ extra. xx.q.iiij.c.vlti. ¶ Et septimò põt corrigere suos monachos capituli sui cõsilio nõ requisito, secundũ Pan. in c. Ioannes. de regular. ¶ Et octauo potest punire iniuriã notoriã in se factam, sicut & quilibet prælatus ordinarius. de quo diffusè per Pan. in c.cùm venissent. de iud. ¶ Tertiò † quæritur, quid nõ possit in spectãtibus ad illũ. & dico quòd nõ potest. ¶ Primò, secundũ Albr. & vt in Sum. cõfes. lib. iij. tit. xxxiij. prohibere monacho cõfessionem cũ episcopo, vel pœnitẽtiariis eius: nisi ex priuilegio exemptionis, vel cõstitutionibus approbatis à Papa contrariũ appareat: vt infrà Cõfessor. ij. §. vj. ¶ Et secũdò, nõ potest expellere monachos suos, vt not. Panor. in c. cùm ad monasteriũ. de stat. mona. & per c. fi. de regu. quod mandat abbatẽ, & omnem prælatũ regularẽ requirere fugitiuos, vt infrà Apostasia. Sed intellige q̃ expellere non potest ipse abbas vel prælatus: quod tamen potest facere regula, vel cõstitutio priuata, probata per Papam, vel etiã ius cõmune: aut ipse prælatus his iuribus regulatus: vnde in d.c. cùm ad monasteriũ. monachus deprehensus in vitio proprietatis mãdatur expelli. dicit tamẽ sanc. Th. in xij. quolibet. q̃ expelli nõ debet quandiu vult corrigi: sed solùm propter contumaciã. quod intelligo, nisi incorrigibilitas præsumatur de facto propter cõditiones viri: vel de iure, propter regulã ita mandantẽ: sed est sequestrandus in carcere, vel alio modo. ¶ Tertiò, nõ potest in collatione alicuius prioratus imponere nouũ onus: vt in cle. quia regulares. de sup.neg.prælat. ¶ Et quartò. nõ põt clericos præsentare in ecclesiis, in quibus habet ius patronatus sine capituli sui cõsensu: vt in c. cognoscitur. de his quæ fiunt à prælat. nisi ex approbata cõsuetudine, vel priuilegio aliud habeatur: vt ibi. ¶ Et quintò, nõ põt liberari, & exẽptioni renũtiare sine licẽtia Papæ. extrà de arbit. cũ tempore. iun ctã gl. ¶ Et sextò. nõ potest secundũ Monal. sine cõsensu capituli, sicut nec capitulũ sine cõsensu eius, aliquẽ conuenire, aut ab aliquo cõueniri in iudicio: quia vnus sine aliores aut personas sibi subiectas alienare nõ põt. xij.q.ij. sine exceptione. & extrà de dona. pastoralis. quod verũ est saltẽ in arduis, & vbi bona sunt distincta: in aliis autẽ vide Pan. in c. edoceri. de rescrip. ¶ Et septimò, nõ potest cõcedere monacho aliquid, vt de eo ad libitũ disponat: vel quod ei ad superioris beneplacitũ non auferatur: etiã si interueniat licentia Papæ: vt not. Pan. in c. cùm ad monasterium. de stat. mona. nec potest religiosus strictè, id est, professus tria vota probatæ religionis habere peculium, id est, proprietatem: vt not. idem eo. tit. c. monachi. potest tamen abbas monacho, & generaliter prælatus religioso concedere vsum peculii vel cuiuscunq; rei: vel administrationem pro vtilitate monasterii, vel sua necessitate: vt in c. insinuante. qui clericis vel vo. & secundũ Inno. ibi, potest cõcedere monacho certos reditus, vnde viuat. & secũdum Io. And. in regula. nõ est obligatorium, de regu. iur. lib. vj. valet statutũ monasterii, vt pro indumentis, & aliis necessariis certũ quid recipiat quisq; monachorũ. ¶ † Quartò † quæritur, ad quid obligatur vltra monachos, sed nõ obligatur? & dico primò illũ obligari ad curã subiectarum sibi animarũ: vt in c. fi. de regu. & monasterii ac reiũ eius: quia respectu horũ datur sibi in sua cõfirmatione iurisdictio: vt not. Doct. in c. j. de supplen. negl. præl. & Pan. in c. quanto. de off. ord. & magna circa hoc, & circa illud, negligentia est peccatũ graue: vt infrà Negligentia, per totũ. ¶ Et secundò, tenetur synodũ adire si habet populum, vel capellas populũ habentes, etiam si ipse sit exemptus, dummodo exemptio ad populũ, vel capellas nõ extendatur, nõ autẽ aliàs, de maio. & obed. super his. ¶ Et tertiò, non ligatur suo statuto etiã facto cũ contractu: secundũ Pan. in d.c. cùm ad monasteriũ. & si iurasset seruare: tamen secundum Io. And. in regula prædicta, nõ est obligatoriũ. tenet reuocatio: licet sit per iurus. vnde patet quod si ipse cum conuentu priorẽ aut officialẽ aliũ constituerit, tamen potest reuocare: quia abbas monacho suo obligari in aliquo nõ potest: sicut nec dominus seruo. C. de trãsac. l. interpositas. in fi. ¶ Circa † prædicta remanent dubia multa. ¶ Primũ vtrũ si episcopus velit monachũ institui prælatum in aliqua ecclesia, & abbas nolit, obedire debeat monachus episcopo vel abbati? & dico q̃ abbati. xvj.q.j. cùm pro vtilitate. & dist. lviij. c.j. sed si ecclesia exigit, cogi debet abbas per superiorẽ, vt velit: vt colligitur ex d.c. iũcta gl. ¶ † Secundũ est, vtrũ abbas benedicere possit calices, corporalia & vestes. vide j. Benedictio. ¶ Tertiũ est, vtrũ licentiare possit ad aliãreligionẽ. j. Religio. iiij. §. iij. ¶ Quartũ est, vtrũ teneatur reducere eiectos, & fugitiuos. j. Apostasia. §. vj. ¶ Quintũ est, vtrũ ad illũ pertineãt bona monachi eiecti, j. Religio. iiij. §. x. ¶ Sextũ est, vtrũ possit sibi eligere cõfessorẽ. j. Cõfessor j. §. ix. ¶ Septimũ est, vtrũ eligi possit in episcopũ. j. Electio. j. §. xiij. ¶ Octauũ est, vtrũ præscribat cõtra episcopũ ius instituendi ad curã animarũ in aliqua ecclesia. j. Benedictio. §. j. ¶ Nonum, in quibus possit dispensare. j. Dispensatio. §. xiij. ¶ Multa quoque ad istũ titulũ pertinẽtia habes j. ti. Prælatus. & ti. Monachus. & tit. Religiosus. qui scilicet venit sub appellatione monachi: quia vt not. Panor. in c. ex parte. de postulãdo quãdo emanat cõstitutio respectu religionis: licet de monachis loquatur, extẽditur tamen ad omnes religiosos: nisi diuersitatis ratio inter eos & monachos possit assignari.

De Abbatissa.

1 *Abbatissa iurisdictionis incapax spiritualis, nec ordinis clauem, nec iurisdictionis habet, quamquam clauis vsus nonnullis in subditas ipsi concedatur: vnde ordinariam iurisdictionem habere nõ dicitur, sed quasi ex commissione quadam ad subditarum integritatem & castimoniam tutandam.*

2 *Delbora, quæ Israel iudicauit, in quibus illi præfuisse dicta est?*

3 *Abbatissa collationis beneficiorum actiuè capax, num ius conferendi & instituendi habeat? Et an quæ ex clauium potestate dependent, ipsi competere possint?*

4 *Abbatissa quanam ratione eligatur: & electa abs quo, ac qualiter confirmari & benedici debeat? Et quid confirmatio conferat? Priorissa autem non benedicitur.*

3 *Abbatissa iam confirmata, beneficia conferre & clericos in ecclesijs ad monast. pertinẽtibus instituere, & id quatenus accipiendũ.*

6 *Abbatissa monachas & clericos suæ ditioni obnoxios à beneficio, non autem officio suspendere, aut interdicere, potest: & quanquam excommunicare, aut ab excommunicatione absoluere minimè possit, presbyteris tamen suis, vt moniales excommunicent delinquentes, & eas contrà absoluant, præcipere potest.*

7 *Abbatissa clericos seculares sub se habere potest.*

8 *Abbatissa, nec quæuis mulier alia, quæ ab ordinis vel clauium potestate dependent, minimè exercere potest. Et quæ sint illa?*

9 *Abbatissa prædicandi muneris, aut publicè docẽdi, Euangelium in missa dominicóq; sacrificio legendi, in spiritualibus iudicandi, ordinem suscipiendi, & cæterorum quæ sexui femineo negata sunt, nequaquam particeps est. Quæ autem possit, ibidem perstringitur.*

10 *Abbatissa moniales non velat, nemini, nisi comitata saltem vetula monacha loqui debet: nec monialem ad collocutorium, nisi ipsa, aut alia cum ea abeat, proficisci permittere vetatur. Pro homagio ac fidelitate suscipienda quomodo & quando clausurum egredi possit. Et an sibi confessorem eligere?*

1 ABBATISSA † vt plenius in spectantibus ad illã inotescat, sciẽdũ est q̃ S. Tho. iiij. dist. xix. q.j. arti. j. q.iij. ad quartũ sic dicit loquẽs de abbatissa, Mulier secũdum Apostolũ est in statu subiectionis, & ideo spiritualẽ iurisdictionẽ habere nõ potest: quia etiã secũdũ Philosophũ in viij. Ethic. Corruptio inurbanitatis est qñ ad mulierẽ dominiũ peruenit. vnde nec ordinis nec iurisdictionis clauẽ habet: cõmittitur autẽ ei aliquis clauiũ vsus, sicut habere correctionẽ in subditas mulieres, propter periculũ quod posset imminere ex cohabitatione virorũ. Et rursus dist. xxv. q. ij. art. j q.j. ad secũdũ, dicit: Abbatissæ nõ habẽt prælationẽ ordinariã, sed quasi ex cõmissione, propter pe-
2 riculũ cohabitationis virorũ. Delbora † autẽ quæ iudicauit Israel, Iud. iiij. præfuit in tẽporalibus, nõ in sacerdotalibus. sicut & nunc mulieres possent dominari. hæc ex S.
3 Tho. ¶ Sciendũ † est etiã q̃ Pan. in c. dilecta. de maio. & obed. ex glo. duo elicit. primũ q̃ abbatissa est capax actiuè collationis beneficiorũ & cõsequẽter habere potest ius cõferendi & instituendi: cùm ista sint, inquit, iurisdictionis spiritualis, & nõ ordinis. quod tamẽ dictũ intellige ex cõmissione, nõ ex ordinaria prælatione, iuxta dictum sancti Doctoris. Secũdũ q̃ depẽdẽtia ex clauiũ potestate in mulierem nõ cadũt: etiã aliàs habẽtẽ spirituale iurisdictionẽ. hæc Pan. qui de claue ordinis loquitur, cuius scilicet ordi-
4 nis mulier nõ est capax. Primò † igitur quæritur de abbatissa qualiter eligi & electa à quo & qualiter cõfirmari debeat & benedici? Dico q̃ eligi debet eo modo quo dicitur infrà, Electio iij. §. vj. & vij. Confirmari autẽ debet ab eo à quo abbas exẽptus, si est exẽpta: & nõ exẽptus si nõ exẽpta: quia quãtũ ad hoc nõ est ratio dispar aliquo iure cauta: itẽ quia cõfirmatio dat iurisdictionẽ, vt dictum est suprà, tit. priore. §. j. quã exẽptis dare nõ potest ordinarius, sicut nec auferre. Et debet benedici: quod si fieri non procuret intra annũ à sua cõfirmatione cõputãdũ, cessante causa rationabili cecidit à suo iure, vbi est cõsuetudo q̃ benedicatur: vt in clem. attẽdẽtes. de statu mona. potest tamẽ secũdũ gl. ibi quolibet die benedici: & in hoc distinguitur eius benedi-
ctio ab ea quæ est abbatis. & in multis aliis quæ ibi notantur, & in c. j. de supplẽ. ne. præl. Priorissa verò nõ benedicitur secũdũ gl. de elec. c. indemnitatibus. lib. vj. ¶ Secundò
5 † quæritur, quid possit? & dico q̃ potest primò statim post suã cõfirmationẽ de cõsensu capituli sui ecclesias & beneficia cõferre, & instituere clericos in ecclesiis ad suũ monasteriũ pertinẽtibus, sicut alii cõfirmati, vt in c. noscitur. de his quæ fiũt à prælat. & cõcordãt Host. & Pan. in c. dilecta. de maio. & obed. quod tamẽ limitat de institutione dante possessionẽ & titulũ: nõ autẽ de authorizabili, dante. s. potẽstatẽ exercẽdi curã animarũ, ligãdi atq; soluẽdi: quia nemo dat quod nõ habet. ¶ † Et secũdo potest suspẽdere mo- 6
nachas & clericos suæ iurisdictioni subiectos à beneficio: vt in d.c. dilecta. iũcta gl. quod etiã sentit gl. Ray. nõ autẽ põt suspẽdere ab officio, vel interdicere, secũdũ Host. quia hoc quasi clauiũ est: & sub nomine cẽsuræ cõtinetur. quod gl. in d.c. dilecta. dicit posse dici. Inn. tñ sensit q̃ hæc possit, si cõsuetudo extat. & idẽ sensit glo. in d.c. dilecta. quod etiã, pbatur: qa papa mãdauit obseruari suspẽsionẽ à beneficio & officio quã fecerat illa abbatissa, de qua in d.c. sed Pan. sic facere videtur cõcordiã: qa hæc põt largè. s. subtrahendo prębendas, & pręcipiẽdo ne celebrẽt donec satisfecerint: nõ autẽ strictè & proprie. i. ea suspẽsione & interdictione quæ irregularitatẽ indicat cõtrariũ faciẽtibus: quia excõicatio, suspẽsio & interdictũ cõtinẽtur sub appellatione cẽsuræ: vt in c. querẽti. de verb. sig. vnde cui interdicitur vnũ ratione incapacitatis, reliquũ videtur interdici: cùm oĩa depẽdeãt ab ordine. hæc Pan. ¶ Et tertiò licet excõicare aut ab excõicatione absoluere nõ possit: vt in d.c. dilecta. tñ secundũ Rod. vt recitat Astẽ. lib. vj. tit. xxvj. põt suis presbyteris præcipere excõicent, & absoluãt moniales delinquẽtes: & illi obedire tenẽtur: si tñ hoc habeãt presbyteri ex cõcessione spãli aut generali episcopi, vel papę si sunt exemptæ: vel ex anti qua & approbata consuetudine. ¶ Et
† quartò põt sub se habere clericos seculares. quod intellige 7
de iure spãli: vt puta si habet capellas ad se pleno iure pertinentes ex priuilegio vel pręscriptione: qa tũc earũ clerici subiiciũtur illi. ¶ Tertiò † queritur qd nõ possit in spectã 8
tibus ad illa? & dico q̃ non põt primò ipsa, vel alia mulier quicquã depẽdens ab ordinis vel clauiũ ptãte: vnde nõ põt aquã vel subditas benedicere, nec audire cõfessiones, nec pœnitẽtias imponere salutares, aut aliquẽ actũ sacramẽtalẽ exercere: vt in c. noua. de pœn. & re. Sed intelligo q̃ nõ possit subditas bñdicere solẽniter ex officio publicè: secus priuatè vt priuata pſona, qũo mater filiã benedicit. ¶ Et † se- 9
cundò nõ põt prædicare, aut publicè docere, aut Euãgeliũ legere. s. in missa, secũdũ gl. in d.c. noua. aut sup spũalibus iudicare, vel ordinẽ suscipere, & hmõi, quæ sexu fœmineo prohibẽtur: vt dicetur in tit. Fœmina. Põt tñ in matutinis Euãgeliũ legere, secũdũ gl. ibi. vnde & diaconissa appellatur. xxvij. q.j. diaconissam. & subditas suas monere & hortari. ¶ † Et iij. non põt velare moniales. xx.q.ij. statuimus. 10
¶ Et iiij. nõ debet loqui cũ aliquo nisi associata saltẽ p vetulam monachã. xiij. q.ij. diffinimus. & c.v. in x. similiter nec mittere debet monialẽ ad locutoriũ, nisi cũ eavadat, aut aliã mittat, secũdũ Arch. qa par & maior est rõ in subditis, quibus debet esse præstantior. qũo autẽ & qñ pro homagio possit egredi clausurã, vide infrà, Religio. vij. §. xvj. & qũo non possit sibi eligere cõfessorẽ, infrà Confessor. j. §. viij.

De Abortu.

1 *Abortsim procurans & homicida est, & mortaliter peccat. Et qua pœna plectendus sit, siue animatus fœtus fuerit, siue nequaquam? Et num spectandum sit, nobilis sit ne, an ignobilis qui procurauit? de irregularitate, quæ huiusmodi homicidium consequitur.*

2 *Abortsus num quando procurari possit? & tum si de fœtus animatione addubitetur, num procurans homicida censendus sit.*

1 ABORSVM † & sterilitatis venena procurans homici- 1
da est, & mortaliter peccat. xxxij. q.ij. aliquando. & c. sequen. Et si fœtus erat animatus, debet capite puniri: quia verus homicida. Si verò erat inanimatus: si nobilis est

Universidad de Deusto
Biblioteca

sceleris author, parte bonorũ amissa relegatur: si ignobilis, damnatur in metallũ. ff. de pœn. l. si aliquid. §. qui abortionis. Et quo ad irregularitatẽ quæ homicidiũ consequitur, intellige si erat animatus anima rationali secũdũ S. Tho. in iiij. dist. xxxj. in lit. quantũ verò ad peccatũ hoc est mortale: etiã si erat animatus a anima sensibili aut vegetatiua, imò etiam si ante conceptionẽ fiant, & omne aliud generationis impeditiuũ si hac intentione fiat: quia est cõtra
2 bonũ prolis generandæ. Quando † verò procurari possit abortus ad seruandã pregnantẽ, vide infrà, Medicus. §. iiij. particula ij. Vtrum verò censeri debeat homicida si dubitatur de fœtus animatione: dico quòd in foro cõtentioso vbi agitur ad pœnam, interpretatio fieri debet in partẽ mitiorem. l. interpretatione. ff. de pœn. sed in foro animæ vbi agitur ad placandum Deum & emendationem, debet se quis reputare homicidam: quia maximè in talibus est via tutior eligenda, vt in c. inuenis. de spon. & bonarum mentium est ibi culpam timere vbi culpa non est. c. ad eius. in fi. v. dist. vide infrà, Homicidium, primò. in principio.

De Abrogatione legum.

1 *Legum abrogationem triplici de causa licitè fieri. Et subinde, legem humanam eatenus immutari posse, quatenus ex eius immutatione communi vtilitati prouideri potest: quanquam ne id quidem temere, aut de facili fieri debeat.*

2 *Leges quænam hodie, & item Canones, num ligent? remissiuè.*

1 ABROGATIO † legum tribus modis vel causis licitè perficitur. Primò, propter cõsuetudinẽ cõtrariã. xxxj. dist. ante trienniũ. Instit. de testam. §. ij. Secundò, propter disparem temporũ successionẽ. xxxiiij. dist. fraternitatis. vbi dicit tex. q; defectus nostri temporis, quibus nõ solùm materia, sed corpora ipsa defecerũt, districtionis illius nõ patitur manere censurã. Tertiò, propter emergẽtia mala: vt in §. verum. lxiij. dist. in fi. vbi est exemplũ de æneo serpente: quæ Moyses bona intentione fecit, Ezechias bona intentione destruxit S. Tho. autẽ xij. q. xxvij. artic. j. & ij. dicit, quòd lex humana intantũ rectè mutatur, quãtum per eius mutationẽ cõmuni vtilitati prouidetur. Quod tamen
2 de facili fieri nõ debet: vt j. Lex. §. xv. Quæ † autẽ leges vel canones hodie non ligent, vide infrà, Lex. §. x. xj. & xiij.

De Absente.

1 *Absens absentia procurata etiam reipublicæ causa, num priuilegijs gaudeat? Et ibidem de clericis venantibus ampliores dignitates Cardinales assectantibus. Et de Ambasiatoribus diutius quàm expediat in legatione persistentibus.*

1 ABSENS † si data opera & affectatè sit absens, etiã causa reipub. nunquid gaudeat priuilegiis quæ habẽt absentes causa reipu? Dico quòd nõ: vt in l. & qui data. ff. ex quib. caus. ma. Vtrum verò qui in officio modici valoris est absens causa reipubl. præsumatur absens affectatè & data opera? & dico quòd sic, arg. text. singularis in l. spadonẽ. §. fi. ff. de excus. tuto. Et facit contra clericos absentes, qui vt ampliores obtineant dignitates cum Cardinalibus morantur. & contra ambasiatores qui stant plusquam expediat dolosè vel sua voluntate: qui etiam tenentur expensas restituere mittenti: vt in d. l. & qui data.

De Absolutione primò ab excommunicatione iuris.

1 *Absolutio ab excommunicatione quotuplex sit? Et an diacono & clericis inferioribus: item excommunicato, & laico num committi. Et quid si quis ab huiusmodi absolutus fuerit.*

2 *Superior quilibet licet non sacerdos, potestatẽ excõmunicandi habens, absoluendi quoq; potestatẽ habet. Et id qualiter intelligendũ.*

3 *Absolutio ab excommunicatione minori, per quot fieri possit? Et quis proprius sacerdos censendus sit? Ab excommunicatione autem maiore regulariter absoluere potest, qui & ligare, & huius limitationes ac fallentiæ nouem.*

4 *Absolutione ab excommunicatione maiori à iure lata communi, vel speciali, cuinam competat?*

5 *Simplex sacerdos cur ab excommunicatione absoluere non possit, ex sententia Thomæ.*

6 *Fratres minores & prædicatores præsentati in forma clemen. Dudum, de sepult. si quempiam absoluant ab aliqua excommunicatione iuris, episcopo de iure non reseruata, sed ex ipsius duntaxat voluntate, an sint excommunicati?*

7 *Absolutio ab excommunicatione statutorum prouincialium, conciliorum, aut synodalium, aut etiam ab legatis, dum sunt in legatione inducta, ad quem pertineat: & abs quo fieri possit?*

8 *Absoluere ab excommunicatione in mortis articulo, quinam & in quibus possint? Et quid mortis articulus dicatur? Item, qui tum absolutus etiam à simplici sacerdote, (qui tunc à quouis peccato quamlibet enormi absoluere potest) si tandem euadat, num eum ad quem huiusmodi absolutio pertinebat adire debeat? Et si intereat, num hæres eius adire teneatur, & qualiter huiusmodi absolutio vocetur.*

9 *Laicus, qui in mortis articulo ab excõmunicatione quandoque absoluere potest, an etiam sacrosanctam Eucharistiam ministrare possit? Et num id vel diacono saltem liceat? Et quid de extrema vnctione?*

10 *Simplex sacerdos num quemuis transfretaturum ab excommunicatione absoluere possit? Et quid in obsessã, & prægnante? Et ibidem, quid in his casibus simplex sacerdos obseruare debeat, consultissima cautio.*

11 *Contrahens iuris excommunicationem in vna diœcesi, vbi domicilium habet, num si in aliam diœcesin commigret, illic ab episcopo, aut Curato absolui queat? Et quid si proprius episcopus in aliena agat diœcesi, num illic subditos absoluere possit? Et quid in legato, vel quouis alio ordinario?*

12 *Episcopus si cui absolutionem ab omni excommunicatione committat, num commissarius possit eum excommunicatum absoluere ab eo, cuius absolutionem committens non demandasset in specie, si resciuisset?*

13 *Absoluens de facto ab excommunicatione, ad quam absoluentis potestas non se porrigit, num eo cognito, quòd non potuerit, debeat sic absolutum certiorem reddere, & vt rursus absolutionem alunde impetret consulere & monere. Et si absolutio ex falsa causa facta sit, num teneat?*

14 *In mortis articulo num cuiusuis voti à simplici sacerdote dispensatio fieri possit? remissiuè.*

ABSOLVTIO † primò cõmuniter ab excõmunicatione iuris vt plenius innotescat, sciendũ est secundum Veruec. & Monal. in tit. Excommunicatio. q; ipsa est duplex: prima scilicet pertinẽs ad forũ pœnitentiale: quæ à sacerdotibus solùm potest impẽdi: vt in c. canonica. de sent. excõ. quæ etiã licet taceant prædicti, distinguitur in solennem & nõ solennẽ, vt infrà Absolutio iij. § j. & seq. & secunda pertinẽs merè ad forũ cõtentiosum, quæ diacono & clericis inferioribus cõmitti potest: & de qua intelligitur gl. in c. pastoralis. de offi. ord. quæ vult vt etiã laico possit cõmitti. quod Hug. dicit verũ ex delegatione papæ duntaxat qui, vt dicit, eam cõmittere potest etiã excõicato: quia est potius iurisdictionis quàm ordinis: sed tamen absolutus à talibus necessariò denuò absoluitur à sacerdote absolutione prima ratione peccati mortalis propter quod fuit excõicatus. Vnde † vt recitat. Archie. Vicẽ. c. lxxxj. Pet. de Peru. & Io. dicũt q; quilibet superior etiã nõ sacerdos habens potestatẽ excõicandi, habet etiã & absoluẽdi quãtum ad

ad restituendum hominum communioni, & habilitãdum ad legitimos actus: sed quantum ad tollendam culpam criminis aut contumaciæ, requiritur absolutio sacerdotis. Et rationem assignat Inn. in c. quãto. de cõsuetudine. & c. fi. de excess. prælat. quia hoc pertinet ad potestatẽ clauiũ, quæ solis sacerdotibus datæ sunt. xx. di. §. j. xc. dist. illud autẽ. &
3 de pœn. & remiss. noua. ¶ Absolutio † autem ab excõicatione minori sciendum est q; à tribus dũtaxat fieri potest: scilicet à papa, vt manifestum est: & à proprio episcopo vel à proprio sacerdote, aut licentiam ab eis habente: vt in c. nuper. de sententia excommunicationis. Et dico propriũ sacerdotẽ eum qui absoluere potest à peccatis secũdũ Archi. Ab archiepiscopo autem extra suã diœcesim in Dir. li. iij. tit. iiij. fieri non potest: vt patet in d. c. nuper. sed intellige nisi dum visitat. vt in c. perpetuo. de cẽsibus lib. vj. Non potest etiam secundum S. Tho. & Hostien. & alios, fieri à sacerdote non proprio: tum quia si negatur archiepiscopo, ergo à fortiori sacerdoti: tum etiã quia c. nuper. concedes eã sacerdoti proprio, videtur de non proprio negare. Nec obstat si conditor canonis istã absolutionem sibi nõ reseruauit: quia per hoc eã non cõcessit aliis omnibus, sed quibusdam. Non obstat etiã si excommunicatio minor separat à sacramẽtorũ perceptione, & cõsequenter ab ipsa absolutione: quia separat à sacramentis aliis à pœnitentia, & à pœnitẽtia in ordine ad peccata, à quibus ea ſtãte quis absolui non potest, vt dicetur: non autẽ à pœnitẽtia in ordine ad excommunicationẽ: quãuis etiam dici possit q; non oportet absolutionem ab excommunicatione esse sacerdotalẽ, sed iuridicam. vnde S. Tho. dicit in iiij. q; excommunicatio pertinet ad forũ contentiosum: vnde propria authorita te excõicare possunt solùm episcopi & superiores prælati habẽtes iurisdictionẽ. ¶ Absolutio verò ab excõicatione maiori à quo fieri possit: sciẽdum est q; regulariter absoluere potest qui & ligare: & secundum aliquos econtrario. xxiiij. q. j. si Petrus. & xxj. di. inferior. ff. de re iud. l. qui cõdemnare. & ff. de reg. iur. l. nemo. la prima. de pœ. di. j. verbum. Fallit hæc regula in ix. casibus. ¶ Primus est in delegato papæ, qui sententiæ suæ inobedientẽ excõicare potest: sed post annũ à sua definitiua sententia absoluere nõ potest vt in. c. quæreti. de off. dele. iuncta gl. & dicto Inn. ¶ Secũdus est in eo qui postquã excõicauit, incidit ipse in excõicationẽ maiorẽ: quia tunc nec excõicare posset nec absoluere. xxiiij. q. j. audiuimus. secus si incidit in minorem: quia posset: vt in c. duobus. de sen. excom. & de cleri. excõ. si celebrat. ¶ Tertius est in incendiario, quem ordinarius excõmunicare potest: sed post denuntiationẽ absoluere nõ potest, sed papa solus: vt in c. tua. de sentẽ. excom. ¶ Quartus est in sententia lata ab inferiore, sed per papam ex certa sciẽtia confirmata: quod de sententia ab homine intelligitur secundum Io. And. in c. ex frequẽtibus. de inst. Ratio, quia omnia, quibus authoritatem impertimus, nostra facimus. c. si apostolicæ. de præben. lib. vj. C. de vete iu. enu. l. j. §. omnia. secus autem si confirmat sine certa sciẽtia aut causæ cognitione: vel si sententia esset per statutũ quantũcunq; cõfirmatũ: qa tũc absoluere poterit inferior: nisi papa sibi vel alteri reseruasset, sicut de his quæ sunt à cõi iure dicetur. ¶ Quintus est in illo qui excommunicauit, nec tamen est sine fori contentiosi, nõ tamẽ absolutione sacramentali siue fori pœnitẽtialis: sed indiceredebet absoluto vt se præsentet sacerdoti, qui ratione clauis illum absoluat quantũ ad solennẽ reconciliationẽ ecclesiæ: quia si absolutio ab excõmunicatione minori sacerdotem requirit, vt in c. nuper. de-
2 sent. exc. multò magis hoc requirit absolutio à maiori: sed de hoc plenius §. seq. ¶ Sextus est in eo cui papa mãdat vt aliquẽ excõmunicet sine aliqua cognitione causæ: quia cũ talis sit merus executor, absoluere non poterit. arg. in c. super quæstionum. & c. fi. de offi. dele. secus autẽ si cognitionem causæ mandasset, tunc posset absoluere: argu. in c. verbum. de pœn. distin. j. & c. inferior. xxj. dist. Hoc not. Ioan. And. & Archi. in c. cùm inferior. & Hosti. & Ber. in c. cùm inferior. de maiori. & obe. Et hi sex casus sunt in executione. ¶ Septimus est in clericis exhibentibus hæreticis ecclesiastica sacramẽta & eos sepeliẽtibus: quos ordinarius officio priuare potest: sed absque sedis apostolicę indulto speciali restituere non potest: vt in c. excõicamus. de here. ¶ Octauus est in suspẽlis per conciliũ à beneficiis cõferendis pro eo q; ea scienter contulerũt indignis post secundã monitionẽ quia hanc sententiã nullus relaxare potest excepto papa, vel vno ex quatuor patriarchis principalibus: vt in c. graue. de præb. ¶ Nonus est in delegato, quẽ ordinarius degradaret potest, sed restituere non potest: sed solus papa. de cle. nõ re. ex tuæ. in glo. Circa hoc tamẽ est distinguẽdum, vt j. Degradatio. Quantũ autẽ ecõuerso fallit in diœcesano, qui absoluit exemptum, vt j. Absolutio. v. §. iij. quẽ tamẽ nõ ligat: quia exẽptio nõ nocet exẽpto, nisi forte in fauorẽ eximentis, cùm fiat gratia vtriusq;. ¶ Absolutio † ab excõicatione maiori lata a iure cõmuni vel speciali, 4
vt pateat cui cõuenit iure ordinario: sciendũ q; papæ cõuenit in omni casu, vt manifestum est: & in aliquibus conuenit ei soli, vt dicetur j. titu. Excommunicato. vij. per totũ. Episcopo autem quo ad excommunicationes non quidẽ hominis, sed iuris cõis, tã maiores quàm minores cõpetit in omni casu, in quo sibi vel alteri cõditor canonis nõ reseruauit: vt in c. nuper. de sent. excõ. & in aliquibus casibus competit ei & nulli inferiori: vt dicetur j. ti. Excõmunicatio. viij. in princi. Et similiter competit capitulo, seu illi ad quẽ pertinet episcopalis iurisdictio sede vacãte. de maio. & obe. c. vnico. lib. v. & similiter prælatis exemptis quo ad subditos eorũ cõuenit in eo casu, in quo sibi cõditor canonis non reseruauit: & similiter non exẽptis præsidẽtibus ecclesiæ collegiatæ: vt est abbas, archipresbyter, & huiusmodi in casibus nõ reseruatis superioribus, id est, papæ, vel episcopo. & probãtur hæc omnia per c. nuper. Itẽ quia huiusmodi posset excõicare: vt patet in c. cũ ecclesiarũ. de offic. ordinarii. & cõsequẽter absoluere. Et similiter cõuenit in inferioribus prælatis, quibus hoc cõfert cõsuetudo, vt in Summa con. li. iij. ti. xxxiij. Sacerdoti autẽ curato simplici etiã cõpetit secundũ Inn. in d. c. nuper. dicentẽ q; tam à maiori quàm à minori absoluere potest proprius episcopus vel proprius sacerdos: licet dissentiat gl. in c. si episcopus. de pœn. & remi. in vj. Et hoc inquit Inn. nisi in casibus, in quibus cõditor canonis sibi vel alteri reseruauit. Sed tã adde quo ad sacerdotẽ, nisi episcopus sibi reseruauerit. Cõsentit ibi Host. & est quasi tex. expressus. Cõsentiũt & Theologi: vt in Dir. lib. iij. ti. iiij. inter quos est S. Bon. iiij. di xviij. q. vlti. & S. Tho. eadẽ dist. ij. ar. v. q. j. Consentiũt etiã aliqui Summistæ, vt Monal. ti. Excõmunicatio. & Summa cõf. li. iij. ti. xxxiij. & Io. de Saxonia ti. Absolutio. & Sum. Ang. ti. Absolutio. j. Cõsentit & ratio, sic tñ intelligẽdo q; non absoluit propria authoritate vt episcopus. sed ex cõmissione: vt patet per S. Tho. iiij. di. xviij. q. ij. ar. ij. q. j. quã commissionẽ intelligo factã per summum pontificẽ eo ipso q; absolutionẽ sibi vel alteri nõ reseruat. Arguitur autem sic. Nam quicquid religiosis de iure competit, etiã simplici sacerdoti curato cõpetit: quia religiosi quibus de iure cõmu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ni nullus est maioris authoritatis scilicet potestatis secundum formam cle. dudum. de sepul. non habet authoritatē maiorē ea quæ curatis conueniūt de iure: vt patet in eadē cle. Sed absoluere ab excōicatione vbi papæ vel episcopo absolutio nō est reseruata de iure, siue in casu aliquo cōuenit religiosis de iure: vt patet per exceptionem factā in cle. men. j. de priuil. vbi religiosis mādatur, vt nullū absoluant ab excōmunicatione, niū in casibus iure expressis. Primū, quicquid nulla lege prohibetur cōcessum est. ff. ex quibus caus. ma. l. necnon. vide ibi gl. Sed absolutio ab excōicatione sacerdoti simplici vbi nulla est reseruatio superioribus nullo iure prohibetur. Propterea hoc videtur haberi ex d. c. nuper. in quo simul quæritur, an sacerdos possit excōicatū absoluere, vel requiratur authoritas episcopi: & respondeo inter ipsos non distinguit, sed potius inter eos coniungit: in hoc quod dicit papa, dum sibi nō retinuit, relaxasse aliis in plurali, id est, episcopo sacerdoti: & similiter dum in fi. c. dicitur ꝙ absoluere poterit hic vel ille. Nec valet dicere ꝙ loquitur de minori: licet illud sit verū: quia dictam relaxationē omnes doctores exponunt etiam de maiori.

5 ¶ Ab ista tamē sententia dissentit Summa Rosel. & Supplementū Pisanellæ malē intellectæ: quæ scilicet dicit ꝙ simplex sacerdos ab excōicatione absoluere nō pōt: quod tanquā vir doctus S. Tho. ideō dixit: quia hoc nō potest nisi ex cōmissione: quæ tamē est facta ipso iure. Nec obstat quod dicit huiusmodi absolutionē esse vnū ex quatuor casibus episcopo de iure reseruatis: quia hoc nō intelligitur de omni excōicatione: sed de ea cuius absolutio episcopo à iure est cōmissa: cuiusmodi sunt tres, de quibus j. quod patet: quia episcopo de iure nō reseruatur, nisi quod ius ei tanquam propriū tribuit: quod nō facit de absolutione ab omni excommunicatione, sed à quibusdā tantum. Ab ista etiā sententia dissentit Pan. fundans se in gl. in c. j. de pœ. & remissio li. vj. quę hoc non cōcludit sufficiēter ratione vel authoritate. Posset etiā contra istam sententiā argui: quia curatus excommunicare nō potest, & cōsequenter nec soluere: sed dico ad hoc dupliciter. Primò ꝙ ei est iure permissum in aliquibus casibus excōicare: vt dicit S. Thom. in iiij. dist. xviij. q. ij. ar. ij. q. j. Et secundò ꝙ sicut nō potest excommunicare propria authoritate, sed ex cōmissione: quia, vt ibi dicitur, non habet iurisdictionē in foro cōtentioso, ad quod pertinet excōicatio: ita etiā nō absoluit ex propria authoritate, sed ex cōmissione alterius ei facta eo ipso ꝙ non est ei absolutio interdicta, vt elicitur ex c. nuper. ¶ Ex quibus etiā supposito ꝙ diœcesanus fratribus prædicatoribus & minoribus præsentatis in forma cle. dudū. de sepul. nō possit reseruare casus ad libitū: vt probabo j. titu. Confes. ij. §. v. elicio. & si dicti fratres sic præsentati vel ex gratia habētes ꝙ sic intelligantur præsentati: absoluūt ab aliqua excōicatione iuris nō reseruata episcopo de iure, sed solū reseruata episcopo ex volūtate ipsius episcopi, nō essent excōmunicati: quia ab ea de iure poterāt absoluere: & episcopus eā sibi nō potuit reseruare: vnde iuridi-

7 ca fuit talis absolutio, j. Cōfes. ij. §. v. ¶ Absolutio ab excōmunicatione statutorū ꝓuincialiū, cōciliorū, aut synodalium: aut quā faciunt legati in suis legationibus: vt pateat ad quem pertineat sciendū est quòd siue talis sententia sit lata ex persona concilij, siue metropolitani in concilio prouinciali, secūdū Archi. di. xvij. c. j. non solùm archiepiscopus, sed etiā quilibet episcopus absoluere poterit subditum suū: cùm talis sententia sit canonis siue iuris. de sent. excō. nuper. & generaliter de tali sentētia secundū Gul. vt recitat Dir. est idem quod de excommunicatione lata à iure Papam: vel eum à quo defunctus viuus erat absoluēdus. Et hanc absolutionē ipse cū glo. vocant remissionē potius q̄ absolutionē. Et idem tenet Archi. hanc absol. vocans reconciliationē. Sunt autē hęc vera, vbi deest copia

9 sacerdotis. Nec tamē propter hoc pōt laicus in mortis articu. eucharistiā exhibere: licet quidam hoc asserāt: vt refert Inn. quia Collecta. post Host. firmare videtur ꝙ nedū laico, sed nec Diacono licet istud sacramentū attētare: de diacono tamen infrà Diaconus. ¶ Similiter nec tenetur quòd possit laicus eo casu exhibere extremā vnctionē: licet quida hoc dicāt: qa ista sacramenta nō sunt necessitatis nulla est necessitas qua excusentur ista tractātes, nisi

10 sint sacris initiati. Nec tamē credas ab omni excōicatione & pcō posse absolui oēm trāsfretare volentē à simplici sacerdote secundū Tanc. & Ber. sed solū si periculū mortis immineat. s. ꝓbabile: quo. s. quis probabiliter credit vel dubitat naufragari, vel aliàs periclitari. Similiter nec quēliber obsessum secundū Host. sed solū impugnatū telis: & intellige iustè se defendētē: qa secundū Dir. lib. vj. tit. xv. absolui nō posset se defendēs iniustè tanq̄ rebellis: q̄ tamen si iustè pœniteret, & securè exire nō posset, absolui posset: modò nihil faciat sibi imputabile. Similiter nec qualibet pręgnātē: sed eā q̄ est in periculo, secundū arbitriū boni viri: quāuis ꝓbabiliter dici possit secūdū Summistas aliquos ꝙ qlibet possit absolui, qñ superior haberi nō pōt: qa quātūcunq; fit assueta faciliter parere, pōt tamē in vtero habere gemellos, aut maiorē solito & periclitari: qd maximè videtur verū si iniungeretur ꝙ superato periculo se præsentaret ei q aliàs poterat absoluere. Sit tamē in omnibus prędictis cautus simplex sacerdos: qa secundū Inn. nō debet se de reseruatis intromittere, qñ haberi pōt copia superioris. similiter nec pōt absoluere ab excōicatione per curiæ ꝓcessum & Sixtinā, quā habes in fine Iuius operis latā, nisi cū modificatione ibi posita: aliter ipse

11 absoluēs esset excōmunicatus excōicatione Papali, & mul tis pœnis addictus. ¶ Circa prędicta restāt dubia multa. ¶ Primò enim q̄ritur, vtrū is, qui excōicationē iuris contraxit in vna diœcesi habēs ibi domiciliū absolui possit ab episcopo vel curato diœcesis alterius, si se trāsferat ad illa? Et dico ꝙ sic secundū Veru. & Ric. in iiij. dist. xviij. si excōmunicatio est lata à iure, vel quocūq; statuto, & nō sit per conditorem absolutio reseruata. secus autē si lata esset ab homine vel à cōditore absolutio reseruata. & idē sentit Ioan. And. & Panor. in d. c. ex frequētibus. quo ad Episcopos. ¶ Secūdò, an Episcopus exintēs in aliena diœceli absoluere possit subditos suos. & dico ꝙ in his q̄ requirunt causę cognitionē: quia neq; sedere pōt pro tribunali. x. quæst. ij. Episcopū. secus si causæ notitiā nō requirunt: quia ista pertinent ad iurisdictionē voluntariam. Et idem dico de legato ex latere extra terminos suæ legationis, postquā egressus est vrbē donec reingrediatur eā respectu hominū suę legationis. arg. ff. de officio procon. & legat. l. ij. vbi dicitur ꝙ proconsules quibus. s. legati à latere similantur, secundū gl. de offic. lega c. excōicatis. statim postquā vrbē egressi fuerint habēt iurisdictionem voluntariam, sed non cōtentiosam, id est iudicialē. Episcopi tamen expulsi iurisdictionē, intellige cōtentiosam secundū glos. exercere possent in aliena diœcesi, licentia tamen petita etsi non obtenta à diœcesano: & ita etiā ꝙ subditi non expulsores nec eorū fautores seu consiliarii vltra duas dietas à fine suæ diœcesi non trahāturvt in cle. quāuis. de foro cōpe. & sic posset absoluere etiā quantum ad ea quę causę cognitionē exquirūt. ¶ Sed pro notitia

prædictorum ampliori not. ꝙ glo. in c. nouit. de offi. leg. quæritur vtrū legatus vel alius ordinarius existēs extra suū territoriū possit excōmunicare & absoluere: & causas delegare, vel similia: vbi Pan. dicit mentē gl. esse ꝙ excōicare aut absoluere non pōt, aut exequi alia, quæ requirunt causæ cognitionē, sed potest conferre beneficia, & causas delegare, & facere alia quæ sunt iurisdictionis volūtariæ: sed Inn. limitat ꝙ poterit absoluere si se nouit in excommunicādo errasse: qa ista absolutio fit sine causæ cognitione. Limitari etiam potest ꝙ poterit absoluere in foro animæ quantū ad omnia in quibus non fit ꝓiudiciū tertio: quia talia processūm iudiciariū non requirunt. Host. etiā limitat, ꝙ excōmunicare poterit subditū in notoriis: qa istam cognitionē causæ nō requirunt: vt in c. euidētia. de accu. quod tamen nō intelligo quantū ad excōicationem solennē. quia talis fieri non pōt nisi vsurpādo iurisdictionē in ecclesia alterius diœcesani: quod in dicta cle. quāuis prohibetur. Si autē vellet cōtentiosè ꝓcedere, non valet processus: quē tamē Summa conf. lib. iij. tit. xxxiij. q. iij. dicit valere si fiat de cōsensu diœcesani: sed intellige accadente etiā partiū consensu, & nō aliter: quia partes extra territoriū trahi nō poterūt inuitæ: vt l. ij. ff. de iurisd. omiudi. l. iij. ff. de off. ꝓcōs. no. glo. in c. litigātes. de off. ordi. lib. vj. nisi in casu dictæ cle. quāuis. ¶ Tertiò vtrū si Epi- 12
scopus alicui cōmittat absolutionē ab omni excōicatione possit excōmunicatum absoluere ab eo, cuius absolutionem non cōmisisset in speciali si sciuisset: vt fortè qa erat excōmunicatus propter damnū illatum ipsi Episcopo, vel aliquid huiusmodi? & dico ꝙ nō. extra de regu. iur. in generali. li vj. & de pœ. & remi. si Episcopus. in vj. vide tit. seq. §. j. & infrà, Clausula. ¶ Quartò quæritur, vtrū si de 13
facto aliquē absoluo ab excōicatione, à qua nō possum, & posteà aduerto: debeā eū de meo errore certificare si possum: & cōsulere ꝙ denuò impetret absolutionem? & dico ꝙ sic secundum Veruc. & interim debeo me habere ad illum quasi nō absoluissem: vt in Sum. cōfes. lib. iij. ti. xxiij. quæst. iij. ¶ Quintò quæritur, vtrū possit quis absolui ex causa falsa, siue vtrū teneat absolutio facta ex causa falsa? & dico ꝙ nō, secundū Inno. & Host. quia sic iudex absoluere non intēdit: puta si absoluendus mentiatur se satisfecisse, aut sibi remissam iniuriā, vel huiusmodi: aliàs autē absolutio siue iusta siue iniusta tenet quo ad ecclesiā militantē. arg. extra de re. iur. c. omnis res. Item quia iura promptiora sunt ad absoluendū quàm ad condemnandum. 50. dist. ponderet. & c. cùm sunt. de regu. iur. libro sexto. & prædictis cōcordat Alberic. Pro quo nota ꝙ Panor. in ca. ex parte. de offic. ordi. dicit ꝙ excōmunicatio & absolutio vires ab excōmunicatoris & absolutoris intētione recipiunt. ad quod facit glo. in c. j. de test. cog. Et ideo vbi excōicator intēdebat omnino excōmunicare, tenet excōicatio licet iniusta: & similiter si intēdebat omnino absoluere, tenet absolutio: etiā si expressā sint nō solū iniusta, sed etiā falsa: vt in c. venerabilis. §. vbi de sent. exc. lib. vi. Et exemplū qñ sunt iniusta, est vt si absoluatur quis nolēs satisfacere de dāno pro quo iustè fuit excōicatus. ¶ Vtrū 14
autē in mortis articulo fieri possit dispensatio omnis voti per simplicem sacerdotem, infrà Votum. iiij. §. iij. parti. x. A quo etiā absoluatur exemptus: infra Absolutio. v.

Rursus de Absolutione secundò, scilicet quò ad excommunicationem ab homine vel à Iudice.

1 *Absolutio secundo modo considerata, quæ excommunicationis ab homine illata est dissolutio, abs quo impendi possit.*

Et an

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et an si episcopus eum absoluat, quem parrochialis sacerdos, aut Archidiaconus vt consuetudinis, aut quous alio iure, quod in parochiarum habet, excommunicauit, absolutio teneat? Et ibidē, quòd episcopus totius Diœcesis tum Laicorum tum Clericorum ordinarius est. Et quid de Prouinciali, si eum absoluat, quē conuentualis Prior excommunicauit?

2 *Episcopus si ad absoluendū vices suas deleget, num is, cui demandatæ sunt, excommunicatos à subditis ipsius Episcopi absoluere possit? Et quid si addatur delegationi clausula: demandamus vices nostras, etiam in his, quæ speciale requirunt mandatum?*

3 *Episcopus extra territorium a se vel inferioribus suis excōmunicatos, num absoluere possit? Et an criminis particeps cū excōmunicato, debeat ab eodē absolutionē cū ipso crimmoso accipere?*

4 *Sententia excōmunicationis ab inferiore lata, si à Papa confirmata sit, num proximus superior ab ea absoluere possit?*

5 *Confirmationem duplicem esse: nempe, aut ex certa scientia: aut in communi forma. Et quid vnaquæque?*

6 *Excommunicatore mortuo, aut mentis non sanæ, quis absolutionem impendere queat? Et subinde, absolutus ab Episcopi excommunicati officiali, num verè absolutus sit?*

7 *Causa appellationis aut querelæ ab excommunicationis sententia ab inferiore Diœcesano lata, ad Metropolitanū delata, qualiter agendū procedendumq; sit? Et quid si excōicatus non appellarit, de suffraganeo tamen apud Metropolit. cōqueratur, vt ipsi ob iniustā excōmunicationē pœnam irrogei: an audiri debeat? Et ibidē, quid si extra iudiciū suffraganeus ad tuēda iura sua, vel etiā in iudicio ex officio procedens, quempiam excōmunicet?*

8 *Iudex ad actum absolutionis interponendum, num aduersarium citare debeat? Et quid si contra fiat, num teneat absolutio?*

9 *Archiepiscopus num eos absoluere, qui alligati sunt, ex sententia Canonis concilii prouincialis, possit? Et quid si religiosus ab hominis sententia, à qua non potest, quem absoluat, num in aliquā censuram incidat? Et ibidem, quòd in mortis articulo simplex sacerdos ab ea absoluit.*

1 ABSOLVTIO †secundò, scilicet ab excōmunicatione hominis, vt innotescat à quo possit impēdi, sciendum est quòd impēdi pōt primò ab eo qui tulit eam: quapotens ligare potest etiā soluere: niū in casu vt dictum est. Secūdò ab eius successore, vbi lator esset mortuus vel amotus. xj. q. iij. si episcopus. Tertiò quando excōmunicator est suffraganeus, impendi potest ab archiepiscopo no indifferenter: sed si ad eū fuerit appellatū, & hoc vocatis partibus & cognito de appellatione: vt in c. Romana. de appel. lib. vj. & extrà eod. venerabilibus. vel si hoc habet consuetudo, aut excōmunicator negligēter vel malitiosē differat absolutionem: vel in aliis casibus in quibus iudicare potest de subditis suffraganeorū, quos habes j. ti. Archiepiscopus. §. j. Et si absoluit in casu non cōcessō, absolutio nō valet: quia est à iudice nō suo: vt in c. pastoralis. de off. ord. Quartò generaliter à superiore excōicatoris, si tamē habet omnēiurisdictionē & plenā potestatē super excommunicatū æquè vt ipse excōmunicator: sicut si sacerdos parochialis vel archidiaconus aut alius subditus episcopo ex cōsuetudine vel ab alio iure suū subditū excōmunicauit: quāuis non deceat episcopū irrequisito sacerdote illū absoluere: hoc tamen pōt. & si absoluit, absolutus est, secundū Inn. vt in c. eū ab ecclesiarū. de offic. ord etiam satisfactione non præmissa: qa episcopus est ordinarius totius diœcesis, tam laicorū q̄ clericorū: vt in c. j. de off. ord. etiā qa tales officiales dicuntur episcoporū vicarii. de off. archid. c. j. lxxx. dist. nō debere. Quod verū intellige, nisi habeat ex cōsuetudine q̄ ab episcopo absolui nō possint: qa tūc nō posset: vt in c. dilecto. de off. archid. Malè tamē faceret episcopus absoluendo etiā quando potest: qa subditis suis iurisdictionē suam nō seruat. de excess. prela. c. ij. & de off. ord. quāto. Et hęc opin. Inn. est cōmunis opi. Doct. quāuis aliqui cōtradicāt: vt not. Pan. in d. c. cum ecclesiarū. Si etiā Prouincialis ordinis mendicantiū absoluit, quē Prior cōuentualis excōmunicauit. & idem est de quolibet vicario habente plenitudinē potestatis sup subditis Priorū cōuentualiū vndecunq; habeat, scilicet à constitutionibus vel indulto Apostolico. Archiepiscopus autē hoc non pōt respectu subditorū suffraganei, nisi in casu dicto: quia nō habet plenitudinē potestatis super eis, cùm ab eo nō habeat suffraganeus suā authoritatē. ¶ Primo† 2
verò quæritur, vtrū is cui Episcopus cōmittit vices suas valeat absoluere supradictos excōicatos à subditis episcopi. Et dico q̄ non, secundū Dir. lib. iij. & c. v. nisi hoc expressē cōcedat. ar. de pœn. & remiss. si episcopus. lib. vj. vbi dicitur q̄ quis nō intelligitur in generali comissione cōmittere ea quæ verisimiliter in specie nō fuisset cōmissurus, nec est verisimile q̄ in specie cōmisisset aliqd cū iniuria alterius: & cōsequēter non intelligitur in genere cōmisisse q̄ posset absoluere excōicatos ab aliis, quod esset in eorum iniuriā. Item de regu. iur. in generali lib. vj. Itē de procu. qui ad agendū. lib. vj. Et hoc etiā si Episcopus diceret, cōmittimus vobis vices nostras etiā in his quæ mandatū speciale requirunt: qa in tali mādato nō veniunt maiora & graviora quàm sint in cōmissione expressa: vt in d. c. qui ad agendū. & in cle. non potest. de pœn. Istud autē minus est quàm absoluere simpliciter, qa ht cū inferioris iniuria. ¶ Secundò† vtrū Episcopus extra territoriū suū 3
absoluere possit excōmunicatos à sevel inferioribus suis? Et dico vt in ti. priori. §. vj. dubio ij. & similiter de legato: qa in hoc est idē iudiciū de sententiā iuris & hominis secūdū doc. ibidē. ¶ Tertiò vtrū participās in crimine criminoso cū excōmunicato absoluēdus sit ab eodē cū illo? Et dico q̄ sic, siue ille absoluens sit excōicator, siue successor, siue superior eius: vt in c. nuper. de sent. exc. ¶ Quartò† quæritur, vtrū si sententia excōmunicationis, quam tulit inferior, sit cōfirmata per Papā, superior possit absoluere? Et distinguo secūdū Panor. in c. ex frequētibus. de instit. q̄ aut est sententia hominis, aut statuti. Et si hominis, aut est cōfirmata ex certa scientia: & sic nullus inferior Papa absoluere pōt sine eius mādato: nisi certū esset cōfirmationem per falsam suggestionē impetratā. extra de cōfir. vtili. c. ij. Aut est cōfirmata simpliciter & sine causę cognitione: & tunc absoluere pōt inferior: vt in d. c. ex frequentibus. Si verò est sententia statuti, tūc cōfirmatio nō aufert inferioribus absoluendi potestatē: quia statutū inferioris per Papā confirmatū esse non debet maioris roboris vel momenti, quàm ipsius Papę statutū: à cuius tamen sententia absoluere possunt Episcopi: vt in c. nuper. de sent. exc. ¶ Sed pro his nota secundū doc. in d. c. ex frequētibus. & in c. quia diuersitatē. de cōcess. præben. & de confir. vti. per totū. Quòd† confirmatio est duplex. prima scilicet ex certa 5
scientia, & secūda in forma cōmuni. Prima est quādo in ea inseritur totus tenor rei cōfirmatę: vel quādo Papa vtitur istis vel similibus verbis. i. ex certa scientia, vel quādo cōfirmat aliquid quod vidit: vt de cōfir. vti. venerabilis. vt tenet Inno. in c. j. de transact. Secūda verò est quādo Papa cōfirmat simpliciter aliter non instructus de negocio: & tūc verba debēt cōditionaliter intelligi: qa Papa ignorare præsumitur quæ in facto cōsistūt: vt in c. j. de consti. li. vj. Nota etiā q̄ cōfirmatio prima, id est ex certa scientia secūdum gl. in d. c. quia tria operatur. Primò quòd talis res sit maioris

maioris authoritatis: secūdò quòd res minus valida sit valida, ita q̄ validet malū vel inualidum: & habet vim innouationis: vt in c. j. de trāsl. & in c. quoties de pac. Tertiò q̄ præter authoritatē cōfirmātis nullus inferior de re illa cognoscere possit. Cōfirmatio autē secunda, id est, in forma cōmuni parum aut nihil operatur, nec tollit cognitionem inferioris: nec erat aliquod nouā ius, vt in iuribus prælle gatis: impetratur autē, quia solēt magis timeri specialiter quàm generaliter solū prohibita. j. Cōfirmatio humana.

6 ¶ Quintò† quæritur, vtrum excōmunicatore mortuo vel amente Capitulum vel successor, aut is, ad quem eius pertinet iurisdictio, absoluere possit eos quos excōmunicator absoluere: potuisset? Et dico quòd sic: & etiā à sententiis latis à iure: vt in c. vnico. de maio. & obe. in vj. & xj. q. iij. si episcopus. Circa hoc tamen quintū dubiū insurgūt dubia multa, de quibus j. in titu. c. per totū. In excōmunicatione etiā hominis vel eius absolutione locū habēt dicta in tit. priore: nisi de excommunicatione iuris specialiter dicta sunt. ¶ Sextò quæritur, vtrū absolutus ab officiali episcopi excōmunicati sit verè absolutus? Et distinguo: quia aut istū officialem episcopus instituit post quā iam erat excōmunicatus, aut antē. Si primū, iste non est verè absolutus: quia episcopus excōmunicatus maiori excōmunicatione ab omni actu legitimo est suspēsus, & cōsequenter officialem instituere nō potuit. Si verò secundum, adhuc distinguo: quia aut cœperat vti officio antequā episcopus cōmunicaretur, aut nō. Si primū, planū est q̄ sit verè absolutus, nisi aliud obstāt, secundū Rich. in iiij. dist. xviij. Si verò secundū, sic secūdū aliquos secus est: quia ex quo vti nō cœperat officio superueniente excōmunicatione episcopi expirat iurisdictio. quod per hoc declarāt: qa si episcopus corporaliter moreretur, aut deponeretur antequā officialis officio suo vti posset, iurisdictio sibi ab episcopo cōmissa expiraret. extra de of. deleg. licet. in gl. Sed ista opi. Rich. nō placet: dicitq; nō esse simile quod adducunt quia mors potestatē aufert, & depositio executionē potestatis in perpetuū: nō autem excōmunicatio, sed eā suspēdit vsq; ad tēpus. Vnde videtur dicēdum q̄ procedere possit: & aliis absolutus ab eo verè absolutus est. Et probari possunt hæc extra de offi. vic. Romana. lib. vj. in tex. & in glo.

7 ¶† Septimò quæritur, quomodo faciendū sit qñ causa per appellationē vel querelā venit ad metropolitanū subdito diœcesani appellante vel querulante? Et dico q̄ si defertur per appellationē, si distinguitur in c. venerabilibus. de sen. exc. lib. vj. §. sanè. & duobus sequen. Si certū est iustā esse sententiam excōmunicationis, superior iudex excōmunicatum ad excōmunicatorem remittere debet, & nō absoluere, nisi periculū sit in mora: vel nisi excōmunicator requisitus eū malitiosè nollet absoluere. si tamē absoluit, tenet absolutio, secundū gl. ibi, ver. debet. Si verò cōstet sententiā esse iustā, sine aliqua difficultate mox debet absolui, & nō remitti ad excōmunicatorē. Si autē dubitetur vtrū iusta sit vel iniusta, superior eā potest iuxta formā ecclesiæ relaxare nisi deferat excōmunicatori: quanquā honestius aget si deferat ei in hoc casu. Hæc ibi. Si autē talis non appellauit, sed superiorem per simplicē querelā adiuit, dicēdum est secundū gl. in c. per tuas. de sen. exc. quòd ad inferiorē pro absolutione remittendus est: quē si nolit absoluere, illū absoluet archiepiscopus. de off. or. ad reprimendam. tamen si periculū esset in mora, propter huiusmodi remissionē, ipsum statim archiepiscopus absoluet. de sen. exc. sacro. Si tamē sententiā euidenter iniustam cognosceret, declarare potest archiepiscopus subditum episcopi ab episcopo irrationabiliter fuisse ligatū: licet ad ipsum non appellauerit. de app. solicitudinē. Hæc ex gl. Nota tamē q̄ in casu quo nō est appellatum, si excōmunicatus deponat querelā apud superiorem de suffraganeo: vt imponatur ei pœna pro iniusta excōmunicatione & suo interesse, debet eū audire: nō autem si queratur de illo vt relaxetur sententia, quā ille contra se pro alio promulgauit: quia tueri hāc causam non pertinet ad suffraganeū, sed ad Deū pro quo est sententia. Attamen si suffraganeus extra iudiciū pro defensione iurū suorū, vel etiā in iudicio ex suo procedens officio, scilicet inquirēdo vel simile quid agēdo aliquē excōmunicet, in hoc casu cōueniendus est suffraganeus corā archiepiscopo vel eius officiali: quia ipsius interest defendere causam suā. Hęc in d. c. venerabilibus. ¶ Octauò† quę 8
ritur, vtrū iudex ad actū absolutionis citare teneatur partē aduersam? Et dicit Pan. in c. qua fronte. de app. q̄ sic, secūdum doct. cōmuniter, cùm pars aduersa prætendere possit interesse: fortè enim fecit expēsas, quas cōsequi debet ante absolutionē, vel huiusmodi, tenet tamē absolutio si de facto fiat parte nō vocata. sed gl. in c. excōmunicato. xj. q. iij. videtur limitare prædicta quādo iudex excōmunicauit ad instātiā partis: secus si ex officio suo. & hoc placet Pan. Io. autē And. arguit q̄ absolutio non teneat, per tex. in c. Romana. §. sententias. de app lib. vj. vbi dicitur q̄ sententia excōmunicationis vel interdicti nullatenus est reuocāda parte nō citata. Sed Pan. cōcordans dicit absolutionē tenere parte nō vocata, si fiat ab excōmunicatore, siue à superiore cōcurrente cū eo ad actū iurisdictionis circa excōmunicatū. tex. est cùm gl. in c. cū ab ecclesiarū. de of. ord. & in d. cap. venerabilibus. §. vbi. vbi habetur regula generalis q̄ absolutio facta à iudice suo quantumcunq; iniusta tenet. Quando autē absolutio sit à iudice, ad quē deuoluitur iurisdictio solùm via appellationis: vt in archiepiscopo, si ad eū non est appellatū, non valet absolutio: secus si recipiat appellationē ex probabili causa emissam: quia tunc tenet absolutio ab eo facta parte vocata, licet sit iniusta: quia hoc casu est iudex. quod etiā patet per d. §. vbi. qui proprie loquitur de iudice ad quē, vbi dicitur q̄ vbi superiori cōpetit de excōmunicatione cognoscere, absolutio quā facit, tenet, licet forsitā sit iniusta: quoniā etsi cōtra ius litigatoris, nō tamen cōtra ius cōstitutionis absoluit. Si autē vult sententiā excōicationis reuocare tanquā iniustā, vel denuntiare nullā: non potest, nisi partibus vocatis. & si aliter facit, reuocatio vel annullatio nō tenet. & hoc casu intelli ge d. §. sententias. & Io. An. ibi. Et ratio est, qa hoc est quasi diffinitiue pronūtiare, & est actus iudicialis: nec sibi cōpetit potestas, nisi prius examinauerit causam. Hęc Pan. & est verū quod dicit do. Abb. quia etiā si archiepiscopus sit iudex, nō tamē potest sententiā, à qua est appellatū, reuocare sine citatione partis. l. de vnoquoq;. & ibi q̄ doc. ff. de reg. iur. Potest ergo solùm absoluere, quia absolutio est actus pœnitētialis: sed reuocare sententiā excōicationis parte nō citata hic nō pōt. c. inter quatuor. & ibi Inn. de maio. & obe. ¶ Nonò† queritur, vtrū archiepiscopus absoluere pos 9
sit ligatos sententia canonis consilii prouincialis? Et dicit Asten. lib. vij. ti. xiij. de mēte Host. q̄ nō, sine cōsensu suffraganeorū, si canon sit factus in persona cōcilii: vt si dicatur, Nos conciliū, vel nos archiepiscopus de cōsensu suffraganeorum. & hoc nisi episcopi sibi cōcesserint: vel hoc ex priuilegio vel cōsuetudine habeat. arg. de tēpo. ordi. si archiepiscopus. & c. seq. Potest verò per se absoluere, si statutum sit factū ex persona archiepiscopi: vt si dicatur, Nos archiepiscopus de cōsilio fratrū nostrorū, &c. quia consilium

lium non importat necessitatẽ. vt in c.cum olim.de arb. iunctagl. Arch. autẽ xvij.dist.in summa in vtroq; casu tenet ꝙ absoluere pōt non solùm archiepiscopus suũ subditum, sed etiã quilibet suffraganeus: qa talis sentẽtia est canonis: at. ex c. nuper. de sent. exc. & hoc tene. An autem religiosus absolues à sentẽtia hominis à qua non pōt, incidat in aliquã censurã, vide j. Excõmunicatio. vij. excõicatione. xiiij. §. viij. Ab hac etiã absoluere pōt simplex sacerdos in mortis articulo mõ quo suprà Absolutio. j. §. v.

¶ Rursus de Absolutione tertiò scilicet quo ad modum eius.

1 *Absolutio siue à maiori, siue à minori excõmunicatione, num sub conditione, quæ verè conditio est fieri possit.*

2 *Absolutionis ab excommunicatione maiori, duplex modus. Et absolutionem nudo & simplici verbo fieri posse: & eam sacramentalem non esse, an verum sit?*

3 *Absolutio ab excommunicatione maiori quantum ad solennitatem & modum de bene esse pertinet, quot requirat? Et ibidem vnumquodque sigillatim. Et primum quid absoluendus agere debeat? & ad quæ ante quàm absoluatur, teneatur?*

4 *Absoluẽdus ab excõ. abs quo, & qua rõne ac forma absoluẽd. sit? Et quid præcipere ac facere debeat absoluẽs? et an si irrõnabilia mãdet, ab eo appellari possit? Et subinde absol. formula practica.*

5 *Absolutio ab excommunicatione minori, quo ad modum, qui obseruari debet, duo habere debet, nempe vnum respectu absoluendi, alterum respectu absoluentis. Et ibidem quæ sint?*

6 *Absoluens iuxta formulas hic traditas, num illicitè excommunicato participare censeatur?*

7 *Papa ob hoc, quòd excõmunicatum salutat, aut eum alioqui deosculatur, num eum absoluere intelligatur? Et quid in episcopo vel alio inferiore à Papa? Et sub hac, quòd in absolutione ab excommunicatione certa forma requiratur: in absolutione à suspensione non æquè. Et ibidem diuersitatis ratio.*

8 *Excõicatus per Papæ cõstitutionẽ num absolutus ex eo intelligẽdus sit, quòd cõstitutio reuocata sit: ac proinde absolutione non egeat? Et quid de excõmunicato per inferiorus papa cõstitutionẽ?*

9 *Absens num absolui ab excommunicatione queat? et ibi quòd per procuratorem, per literas, & sine vtrisque.*

10 *Inuito num absolutionis beneficium impendi possit? Et ibidẽ, excõmunicationẽ pœnam esse, cuius natura nõ est, vt voluntaria sit.*

11 *Alligatus pluribus sentẽtiis, aut vna ex diuersis causis illata, absoluendus, omnes huiusmodi sententias, aut causas num exprimere debeat? & quid de peccatis, ob quæ irrogatæ & cõtractæ sunt sententiæ.*

12 *Illigatus à iudicibus pluribus, nũ ab his omnibus absolui debeat? Et quid si petat ab vno, omnium tamen supremo?*

13 *Excommunicatus se ad iustitiam offerens, num aduersario appellante, & intercedente ne absoluatur absolui queat? & ibi, quòd tribus modis, cum limitatione tamen ad tertium modum.*

14 *Dubius de excommunicatione num absolutionem petere debeat?*

15 *Excõm. demortuus, qui pœnitudinis et attritionis indicia exhibuit, qualiter sit absoluẽdus? et quid si cœmeterio insepultus est?*

16 *Absoluendo ab excõmunicatione, num pœnitẽtia iniungenda: et qualis? Et quid si absoluẽdus ob legitimũ impedimẽtũ, ad eum se cõferre nequit, abs quo absolutionẽ accipere debeat? Et quid sit legitimũ impedimentũ, et tunc abs quo absolui debeat? remissiuè.*

1 ABSOLVTIO iij. ab excõmunicatione quo ad modũ seruandũ, vt plenius innotescat: sciendũ est primò ꝙ à nulla excõicatione maiori vel minori potest quis sub cõditione absolui: puta si satisfecerit, vel hmõdi: qa nec talis absolutio tenet: nec taliter absolutus est simpliciter absolutus secũdũ Veruec. de reg. iur. actus. lib. vj. Et secũdum Panor. in c. de qbus. de bap. intelligitur de cõditione suspẽdente actũ, id est, quæ est de futuro: siue quæ pẽdet in futurũ. secus autẽ si esset de præterito quę ꝓprie nõ est conditio: cùm actu nõ suspẽdat: vt baptizo te si non es baptizatus. ¶ Sciendũ† est secundò, pro absolutione ab excõicatione maiori ꝙ modus eius est duplex: vnus scilicet pertinens ad bene esse eius & solẽnitatẽ, de quo §. seq. alius ptinens ad eius necessitatẽ vel essentiã, sine quo scilicet nihil fit, & quo seruato tenet. Et de hoc dico ꝙ non seruato modo soleni etiã sine causa rationabili, absolutio ipsa nudo & simplici verbo fieri pōt: vt dicendo. absoluo te ab excommunicatione: aut relaxo eã, vel te bñdico: aut aliqd equialens cũ intentione absoluendi. extra de reg. iur. omnis res. 50. di. põdere. & hoc secũdum Ray. Gul. Io. & Arc. & oẽs ferè doct. vnde dicit Ric. in iiij. sufficere q̃cunq; verba significãt remotionẽ excõicationis: & idem in sentẽtia dicũt Ant. de But. & Pet. de Perusio. & S. Th. qui in iiij. di. xvij. vult absolutionẽ ab excõicatione nõ esse sacramẽtalẽ, sed magis cõsequi iurisdictionẽ: ideóq; verba ipsa habere efficaciã ab intẽtione dicẽtis: vbi nõ refert quibus quis verbis suã intentionẽ exprimat. Contrariũ tamen videtur. s. ꝙ absolutio ista non teneat modo solenni nõ seruato, qui à iure collectus est: quia forma rescripti exacta diligentia seruãda est, ita vt nec ordo prępostereturc cũ dilecta. de rescri. & aliis in gl. ibi allegatis. sed distinguens dico ista ꝓcedere quãdo absolutio alicui ab homine cõmissa est, & sub certa forma: qa tunc absolutio nõ valet forma nõ seruata: arg. c. fi. de prẽb. & c. prudentiã. de off. deleg. Et ratio est, omissa forma data ab hoĩe nulla cõpetit iurisdictio: vt notatur in iurib. prẽallegatis: & cõsequẽter nõ valet actus deficiẽte ptãte. Si verò absolutio sit cõmissa alicui de iure vel ab hoĩe, sed simpliciter, & nõ sub aliqua forma, sufficit vti verbo absolutionis, vel relaxationis. aut re bñdictionis, & huiusmodi: qa sicut in excõicatione, ita & in absolutione nulla est substãtialis & essentialis forma tradita à iure. s. certa & determinata: vt notatur in c. j. de sent. exc. lib. vj. & in c. j. de iud. ad quod facit ij. q. iij. cap. j. sed sufficit per q̃cunq; verba ꝓferre id quod significat verbũ excõicationis et absolutionis. Et ita tenet Gof. vt not. Pan. in c. fi. de rest. spo. & Inn. in d. c. cũ dilecta. & sic etiã intelligit dictũ Ioan. And. & Arch. in cap. cõperimus. xxiiij. q. iij. & Inn. in ca. cùm desideres. de sent. exc. dicentium ꝙ absolutio ab excõmunicatione solo verbo facta tenet: sed dicat non seruans modũ solẽnẽ, nisi omittat ex causa rõnabili. ¶ Sciendum† est tertiò, ꝙ absolutio ab excõmunicatione 3
maiori quantum ad suam solennitatem & modum obseruandum de bene esse ab ipso absoluẽte secundũ Hostien. in Sum. quatuor requirit. ¶ Primum est, ꝙ absoluendus antè iuret parere mandatis ecclesiæ: vt in cap. ex tenore. de sentent. excõm. & idem esset si iuraret parere mãdatis absoluentis, secundũ Archi. quod quidẽ Hug. limitat seruandum in criminibus horrendis, vt incẽdiarii, falsarii, & huiusmodi, non autẽ in leuibus. & hoc placet Arc. Et secundum Host. hoc est de substãtia absolutionis: sed tamẽ cõtrariũ est verũ, & cõmuniter tenetur, de sent. excom. cùm desideres. vnde si omittatur quod tamẽ fieri nõ debet, teneat absolutio, secundũ Gof. Ber. & Gul. & prædictos. Et mulieres quidẽ indubitanter iurare debẽt. an autẽ & pueri, relinquitur arbitrio episcopi, vt multis placet. ¶ Secundũ est, ꝙ antequã absoluatur si excõmunicatus est pro notoria offensa, præstat emendam sufficientẽ iuxta proprias facultates, vt in cap. porro. de sentent. excomm. & in cap. parochianos. eodem tit. Pro cõtumacia verò & offensa dubia sufficit cautio iuratoria. de verborum significatione.

et

ex parte. scilicet vbi nullæ petũtur expensæ. Sed vbi petuntur expensæ vel satisfactio damni, absolui non debet, nisi prius satisfaciat si potest: & si nõ potest, absolui debet sub cautione idonea, id est, pignoratitia vel fideiussoria de satisfaciẽdo si venerit ad pinguiorẽ fortunã: vt in c. Odoardus. de solu. & in c. ex parte. de verb. signific. el j. Quam si præstare nõ potest, saltẽ præstabit iuratoriã: absolutio autem nõ negabitur. xxvj. q. vj. si presbyter. Et secundũ Gul. talis ad petitionem aduersarii tenetur cedere bonis. quod intelligo verũ in foro cõtentioso: sed in foro pœnitentiæ sufficit si restituat eo modo quo tenetur. de quo infrà Restitutio. Tenet autem secundũ eundem Gul. absolutio, si
4 hoc secundũ non seruetur: sed peccat absoluẽs. ad quod facit d. c. Odoardus. ¶ Tertium † est vt absoluatur per eum qui potest, cũ psalmo, oratione dominica, & alia consueta & verberibus, & postea subiungatur, absoluo te, &c. vt in c. à nobis. de senten. excõ. el ij. vbi tamẽ de verberibus quæ Arch. & Summa Pisa. cõmemorant mentio nõ fit, nisi quatenus sunt cõsueta, & consequenter eadẽ ratione seruanda qua & cõsueta oratio. ¶ Quartum est vt absoluẽs postmodum faciat absoluto iusta & rationabilia mandata: aliàs posset appellare. extrà de pact. c. fin. & de appel. vt debitus. Eruntautẽ rationabilia si excõmunicatio à iure iniungatur: vt nunquam veniat cõtra canonẽ illum, puta percussonõ incendat, & similia: vt in d. c. ex tenore. & xxiiij. q. ij. pessimã. Et intellige nunquam nisi in casu licito & à iure concesso: quia beneficiũ iuris nemini auferendũ est. in authen. de nupt. §. sed hoc quod. & ff. de re iudic. l. iiij. Et ita percussori clerici iniungẽdum est nunquã percutere nisi ad defensionẽ vel de mandato prælati, cui etiã iniuria fieret si non posset mandare subdito captionẽ aut verbera in casu legitimo. Aliquãdo etiã requiritur cautio quòd talia de cætero nõ præsumat: vt in c. graue. de sent. excõ. Si tamen sentẽtia apparet iniusta, nullũ mandatũ fiendum est: quia prædicta iura loquuntur solùm in casibus in quibus quis verè cõmisit delictum, propter quod fuit excõmunicatus. Consueuit autẽ ista absolutio sic practicari: vt post satisfactionẽ & iuramentũ incipiat absoluens Psalmũ Miserere, & simul virgis & flagello percutiẽs scapulas nudas ab-
soluendi, nisi aliter suadeat pudor honestatis: finito Psalmo subiungat kyrie elei. & Pater noster. & vers. saluũ fac. & orationem Deus cui propriũ: excepto quòd nõ dicitur, quos delictorum sed loco huius dicitur, & hũc famulum tuum quẽ excõmunicationis catena cõstringit &c. & deinde dicat, absoluo te à vinculo excõmunicationis quam incurristi propter tale factũ, & restituo te sacramẽtis ecclesiæ & cõmunioni ac vnitati fideliũ, in nomine patris &c. vel dicat formã absolutionis quã habes infrà Absolutio.
5 vj. §. j. & vltimò faciat mãdata. ¶ Sciendum † est quartò ꝙ absolutio ab excõmunicatione minori quantũ ad modum quẽ seruare debet absoluẽs duo debet habere: primò vnũ ex parte absoluendi: vt scilicet sacerdoti proprio, id est, ei qui potest illũ absoluere à peccatis secũdũ Arch. exponat caumen nõ necessariũ. secundò aliud ex parte absoluẽtis vt absolutè absoluat: aliter absolutio non valeret, vt de maiori dictũ est. Non requiritur autẽ iuratoria cautio: vt in d. c. nuper. & intellige de parendo mandatis, aut damno restituendo: nec requiruntur verbera aut oratio vel quæcunque solennitas præter simplicẽ cõfessionem: alioquin dictũ c. nuper. nõ responderet tertio ibi quæsito: quæ tamen cõfessio non est absolutè necessaria, sed sufficit rem innotuisse

sacerdoti: cùm etiã absoluere possit inuitũ vt dicẽtur. Nõ requiritur etiã ipsum sacerdotẽ non esse ligatũ excõmunicatione minori. sed sic ligatus potest absoluere: vt in c. duobus. eo. tit. ¶ Circa † præmissa tamẽ consurgũt dubia mul- 6
ta. ¶ Primum, est vtrũ absoluens secundũ prædictũ modum intelligatur excõmunicato participare illicitè in prędictis. & dico quòd non: sed potius licite: quia in spectantibus ad animæ salutẽ: vel vt vulgò dicitur in cõuertendo: & consequenter nullã sententiã excõmunicationis incurrit: vt in c. cum voluntate. eod. tit. & xj. q. iij. c. cum excõicato. Idem tenet Host. in c. à nobis. el ij. de sent. excõ. & etiã si is, qui absoluitur, respõdeat absoluẽti. vel dicat Psal. Miserere. cũ eo. ¶ Secũdum, † vtrũ papa excõicatum intelligatur absol- 7
uere per hoc quòd eum salutat vel osculatur, aut quocunq; modo participat ei sciẽter? Et dico quòd nõ, vt in c. si summus. de sent. excõ. in cle. & hoc intellige in dubio. quòd si cõstaret quòd papa ex hoc eũ haberet pro absoluto, esset absolutus: quia papa iuri positiuo nõ subditur: cùm sit supra illud. de cõcess. præbẽ. proposuit. & cõsequenter nõ subiicitur formæ iuris cõmunis volẽtis quòd excõicatio & absolutio verbis exprimatur. sed tamen nisi papa id expresserit, reputari nõ debet absolutus, secundũ Inn. in c. cùm olim. de priuil. ¶ Tertiũ, vtrũ episcopus vel alius inferior papa excõicatum possit absoluere dicto modo, id est, ei participando nullo speciali signo absolutionis expresso cũ intentione tamẽ absoluẽdi? Et dico ꝙ non, secundũ Inn. in d. c. cũ olim. sed oportet vti verbo aliquo denotante absolutionem. & concordat gl. in d. c. cũ desideres. & est cõis opinio Doct. in eo. c. & in eadem cle. si summus. & ratio est: quia subiicitur formæ iuris cõis: vt not. Pan. in d. c. cùm desideres. vnde cùm in absolutione ab excõicatione aliqua forma requiratur, nõ obstante etiã satisfactione, requiritur absolutio: etiã vt dicit in excõicatione ad tempus, puta quousq; quis satisfecerit: sed tamẽ in absolutione à suspensione vel interdicto secus est, secundũ Ioã. And. vt singulariter not. Pan. in c. fi. de matrimonio cõtra. cõtra inter. eccles. quia si ista feratur ad tẽpus, post illud nõ requiritur absolutio: sed sufficit si de mente iudicis cõstet. Et ratio, inquit, diuersitatis est: quia in istis nõ requiritur certa forma, sicut in absolutione ab excõicatione hæc Pan. qui per formã certã non accipit determinatã: quia nulla est substantialis & necessaria, cùm diuersis verbis fieri possit absolutio, vt dictũ est. sed certa ibi est idẽ quod aliqua. Si tamẽ papa esset is, qui excõicauit ad tempus, post illud nõ requiritur absolutio, si de Pontificis volũtate cõstiterit: quia nõ subiicitur dictæ formæ: sed voluntate potest absoluere, vt dictum est: sed in dubio credit dominus Anto. ꝙ absolutio requiratur: quia alio nõ apparente nõ videtur papa velle vti potestate absoluta, sed ordinaria. & ita secundũ iuris ordinẽ impendi debet absolutio. ¶ Quartum, † vtrũ excõicatus per constitu- 8
tionem sit absolutus ex hoc ipso quòd papa illã reuocauit non indigens illa absolutione? Et dico ꝙ sic, si reuocando dixit ꝙ eam vult haberi pro non facta: quia secundum gl. in c. non debet. de cõsangui. & affinit. & gl. in clemẽ. vnica. de immun. eccles. super verbo, infectis: tanta est authoritas papæ quòd tollere potest constitutionẽ etiã ratione præteriti effectus: ita quòd in tali casu talis absolutione nõ indigebit. & glos. in d. ver. infectis. dicit quòd papa in his quæ sunt iuris positiui habet potestatẽ reuocandi ex tunc, id est, sic quòd retro trahãtur. quæ gl. secundũ Zabar. non inuenitur alibi. & ei cõcordat Panor. dicens ex hoc, quòd illegitimus per papã legitimari potest, sic quòd habeatur pro legitimo ex tunc, id est, retro trahatur etiã quo ad ho-

nor

Universidad de Deusto
Biblioteca

nores seculares. Si autem papa talem constitutionem reuocat simpliciter, non reuocatur effectus iam causatus: nec videtur approbatus actus exercitus contra illam: vnde excõmunicatus absolutione indigebit. Non est autẽ simile de prælatis inferioribus: quia illud quod dictum est, potest papa de plenitudine potestatis: vt innuit glo. prædicta dicẽs: vide quanta est authoritas papæ: plenitudo autem illa non est in aliis prælatis qui assumpti sunt in partem solicitudinis. vnde si episcopus dicat excommunicationem episcopalem se velle habere pro non facta, excommunicatus per illam nõ esset absolutus. ¶†Quintum an absens ab excommunicatione possit absolui? Et dico quòd sic per procuratorem: secundum Io. And. in c. qui ad agendũ. de procur. lib. vj. & Arch. in c. eos qui. de sen. exc. lib. vj. & Spe. tit. de procur. quod secundum Inno. in c. cùm desideres. de sent. excom. est verum, quando subest iusta causa: quod non sic intelligo quasi deficiente iusta causa, quod non teneat absolutio: sed quia ex aliqua parte vel ex vtraq; incidit peccatũ. Et similiter potest absolui per literas, secundum Rich. in iiij. dist. xviij & est tex. in. c. quanto. ij. q. v. Erit autem absolutus quãdo literas receperit: nisi aliter cõstet de mente absoluentis. Et similiter tenet absolutio absentis sine procuratore & literis quantum pertinet ad forũ animæ sicut consueuerũt confirmatores electos absoluere ante confirmationem: quia totũ dependet ex intentione absoluentis, vt dictũ est: & si non requiritur præsentia animi seu voluntatis, vt statim dicetur: multo minus requiritur præsentia corporis: & si absolui potest mortuus, cuius anima est in purgatorio, multo magis viuus. Vnde absolutio generaliter facta in c. religiosorũ, extẽditur ad absentes, si id prælatus intẽdat, vt debet, etiã si non faciant quod ille iniungit: quia etiã inuitus & cõtradicẽs potest absolui: & multo magis volẽs quanuis negligẽs. ¶†Sextum, vtrũ absolui possit inuitus? Et dico de hoc fuisse Theologorũ opiniones varias in iiij. di. xviij. & Canonistarum in c. ab excõicato. de reseri. & c. significasti. de eo q dux. in vxor. & in c. j. de sen. excõ. lib. vj. Vnde S. Tho. ibi dicit hoc esse possibile, quod Rich. verũ dicit, quantũ ad sententiã hominis, nõ autẽ iuris: quia illa est aliquo modo volũtaria, dum quis volũtarie incidit in canonẽ. Sed ratio S. Tho. cõcludit de vtraque, si loquamur de posse absoluto: quia, inquit, excõicatio est pœna: de cuius ratione nõ est q̃ sit volũtaria: vnde non pendet à volũtate puniti: sed punientis, qui scilicet sicut eam sua voluntate infert homini, aut per statutũ annectit alicui facto: ita etiam & remouet. Si verò lõquamur de posse circonstantionato, idest, irreprehensibili, quod scilicet idem est quod debere, sic nõ est hoc possibile nisi ex causa rationabili: puta quia expedit saluti excõmunicati qui ex hoc fit peior: vel cõicanti cui participandi excõicatione necessitas incũbit. Quod not. Pan. in c. apostolicæ. de except. dicens q̃ vbi ex absolutione imminet vtilitas ecclesiæ, vel si nõ absoluitur reus, ecclesiæ ordinatio impeditur, tunc absoluendus est etiam inuitus: vt dicit ipse, c. veniẽs. el ij de test. Et S. Tho. subiungit q̃ etiam manẽte contumacia potest quis excõicationem iustè latam discretè relaxare, si videat saluti illius expedire. & cõsentit Alberi. ¶Septimũ, †vtrũ ligatus pluribus sentẽtiis vel vna ex diuersis causis teneatur omnes causas exprimere? Et dico secũdũ Pan. in c. cũ pro causa. de sen. exc. q̃ si est ligatus pluribus sentẽtiis, nõ tenet absolutio, causis omnibus nõ expressis, q̃a est subreptitia: & superior absoluẽre nõ intẽdebat, nisi pro causa expressa. arg. optimũ in c. officii. de sen. exc, & in c. ex parte. de offi. ordi. & hoc nisi petiuisset ac obtinuisset absolutionem generalem ab omnibus: quia licet fieri non debeat nisi facta expressione speciali: tamẽ facta tenet. quod ego verũ intelligo, nisi dolosè subiiceret vnã, loquẽdo in foro animę: quia tũc secundũ Rich. in iiij. dis. vij. absolutio est inanis. de sen. exc. cùm pro causa. & c. officii. Hoc idem est in foro iudiciario secundũ Pan. in d. c. cùm pro causa. col. ij. ibi nota bene glo. xxvij. in illis verbis, dũmodo exprimat seriem facti. sed Fel. referẽdo S. Tho. in iiij. Sen. di. xviij. q. ij. arti. v. dicit hoc habere locum, quãdo quis erat excõicatus pluribus excõmunicationibus ab eodẽ iudice: quia absolutus ab vna, intelligitur, inquit S. Thom. absolutus ab omnibus, nisi cõtrariũ exprimatur: secus si à diuersis. & de hoc est glo. in c. sunt plures. in verbo, de omnibus. de pœn. dist. iij. Si verò excommunicatio fuit vna, & causæ plures: aut vna causa sola per se sufficit: & tunc tenet absolutio, si illa causa exprimatur. argu. c. super literis. de rescri. si verò plures causæ per se sufficiunt: vt quia plures clericos percussit: vel pluries eundẽ temporibus interpollatis: omnes causas debet exprimere secundũ Pisanũ: & vna absolutio sufficit pro omnibus: aliter est surreptitia ad solutio. Et si exprimit vnam causam tantùm: & deinde obtinet absolutionem generalẽ, valet: modò fraus nõ interueniat, maximè si causas tacitas exprimit in generali, dicẽs se pluries talia fecisse. Si verò nulla causa per se sufficit, sed oẽs simul: tũc secundũ Pan. vbi s. nõ tenet absolutio, nisi omnibus expressis. Cuius ratio esse potest, si tamen dabilis est iuste casus: quia vna expressa, vel omnibus præter vnã, nõ est expressa causa sufficiẽs sentẽtiæ: & consequenter iudex nõ iudicat istum ligatũ, & cõsequenter nec absoluere intẽdit. Si tamẽ eo casu intẽderet absoluere ad cautelã, est absolutus: cũ absolutio ab absoluẽtis volũtate dependeat. Cum omnibus tamen prædictis intellige, q̃ si de absoluentis voluntate constaret, tenet absolutio etiam nulla expressa causa: si de ipsis excommunicationibus loquamur: secus de peccatis quibus cõtrahuntur: quæ omnia oportet specialiter esse expressa. ¶†Octauum, vtrum ligatus à pluribus iudicibus debeat à pluribus absolui? Et dico q̃ sic: & semper vitari debet quousq; fit ab omnibus absolutus: vel ab vno, cui omnes absolutionẽ mandarint: secundũ not. per do. cto. in c. officij de sen. exc. aut secundum Ric. nisi absoluat vnus omnium superior. Et intellige q̃ petens absolutionem ab vno iudice pro vna causa, debet tamen alias exprimere: vt patet in d. c. officii. ¶†Nonum, vtrum absolui debeat excõmunicatus offerẽs se ad iustitiam appellãte aduersario ne absoluatur? Et dico q̃ absolui potest in triplici casu. Primò si excõmunicator recognoscit errorẽ suæ excommunicationis: quia illum debet reuocare appellatione non obstãte. de sen. excom. ex sacramento. Secundo si de errore dubitat, & reus præstat cautionẽ de parẽdo iuri, vt ibi: sed caueat iudex ne fingat errorẽ in præiudiciũ partis. Tertiò si nec agnoscit errorẽ, nec dubitat de eo, & tamẽ reus petit absolui: & de parendo iuri cautio idonea præstatur. c. qua frõte. de ap. Fallit hoc quando excommunicatus absolutionẽ petit ad cautelam, dicens sententiam fuisse dubiam, aut falsam, aut nullam: quia si aduersarius dicat eum pro manifesta offensa excommunicatum, & intra terminũ octo dierũ probet: absolui nõ potest reus, nisi prius sufficientẽ præstet emendã. de sen. excom. solet. li. vj. & facit c. Odoardus. de sol. & quod ibi no. Si verò nõ probet, absoluetur cum iuratoria cautione: vt in d. c. solet. Si verò excommunicatus impetret absolutionẽ aduersario sciente, sed nõ contradicẽte, neque aliquid petente: postea cõqueri non valebit, quia remisisse videtur. de sent. & re iud. quanuis. ¶†Decimum, vtrũ dubitans,

tans de excõmunicatione pẽtere debeat absolutionem? Et dico quòd sic, si habet absoluens cõmoditatem, & nullum sibi inde præiudiciũ generatur: quia in dubiis tutior pars est eligenda. de spon. iuuenis. Si verò nõ habet illã commoditatem, aut sibi inde præiudiciũ generatur ab aduersario, aut à propria passione: quia scilicet assentiendo scrupulis fit scrupulosior & inquietior: tũc si dubitatio est leuis aut scrupulosa, deponat eã ad cõsilium boni viri: quia absolutionem petere non tenetur. arg. de sentẽ. excom. c. inquisitioni. Item quia dubius consulens peritos laborat ignorantia inuincibili, quæ peccatum excusat, secundum Sanct. Tho. ij. dist. xxij. & iiij. dist. ix. & xij. q. vij. Sextò, quod maximè verum est in scrupulosis: quia in re propria sunt sine iudicio de particulari eligibili propter vehemẽtiam passionis timoris. Si verò eã deponere aut non vult, aut non potest: vel etiã si dubitatio sit probabilis habenti iudicium sanum, debet absolutionem petere ratione iam dicta, & argu. in eod. c. inquisitioni. Idem per omnia dico
15 in eo qui dubitat de peccato. ¶†Vndecimum, vtrũ & qualiter mortuus absoluendus sit, qui signa cõtritionis ostendens euidentia excõmunicatus decesit? Et dico quòd absoluendus est iuxta dicta suprà Absolutio primò. §. v. & hoc modo: quia scilicet si est sepultus in cœmeterio, non exhumabitur: si verò alibi, exhumabitur, & corpus, vel sepulcrum verberabitur cum Psal. & oratione Dominica, & alia consueta: sicut circa viuos fieri consueuit. de sentẽ. excom. à nobis. el ij. sed intellige quòd si extra cœmeteriũ sepultus est, nõ verberabitur sepulcrum secundum, id est, sacrum. sed primum, id est, prophanũ: quia prius debet absolui quàm sepeliri: cùm excõmunicati careant ecclesiastica sepultura: vt Excõmunicatio iij. §. ij. ad quid autem cir-
16 ca hoc teneatur hæres, infrà Hæres. iij. §. ix. ¶†Duodecimum, vtrum in absolutione ab excõmunicatione aliqua & qualis pœnitentia iniungẽda sit? Et dico quòd in triplici casu iniungitur. Primò, quando absoluendus erat excõmunicatus ratione damni: quia peccat absoluens nisi prius satisfecerit, si potest, iuxta dicta suprà in hoc titu. §. ij. si tamen absoluitur, absolutus est, secundũ Veruec. Secundò, quãdo iniecerat manum violentam in clericũ: pro qua re satisfactio pecuniaria solet imponi: quæ quidem applicabitur monasterio, si percussus fuerit monachus aut conuersus: arg. xij. q. j. non dicatis. & de statu monach. cùm ad monasterium. primo responso. vel ipsi percusso si fuerit clericus secularis, nisi in ecclesiæ cõtumeliam fuerit propulsatus: quia tunc etiã ecclesia agere poterit pro iniuria. Instit. de iniu. §. si cõmuni seruo. & sic etiã ecclesiæ satisfiet. Consentit Gof. & Host. Tertiò, quãdo absoluendus à sententia Canonis vel hominis habet periculum mortis, vel aliud legitimũ impedimentum recurrendi ad illum, à quo fuerat de iure absoluendus: quia iniungendũ est ei vt cessante periculo vel impedimento se præsentet illi, recepturus eius mandatũ, & satisfacturus vt oportet: sed intellige nisi impedimentũ sit perpetuum, secundũ Inno. in c. quanuis. de sent. excõ. & nisi excõmunicatus sit puer, id est infra xiiij. annũ: vt patet in eo. c. Quòd si se nõ præsentet quàm citò cõmodè potest, reincidit in eandem, sicut & absoluti à sede Apostolica vel eius legatis: quibus iniũgitur vt ordinario vel alii se præsentent pro pœnitẽtia, & satisfaciãt iniuriatis: nisi hoc faciant quàm citius cõmodè poterunt. de sent. excõ. c. eos. lib. vj. Et ibi hoc extenditur ad quemcunq; absolutũ cum onere se præsentandi vel satisfaciendi alicui: siue sentẽtia fuerit iuris, siue hominis. de quo dic vt infrà Excõmunicatio. viij. Quid autem sit legitimum impedimentum, exemplificat Ioan. And. in c. religioso. de sent. excõ. lib. vj. vt si quis est in mortis articulo, vel æger aut debilis, vel habens inimicitias capitales, vel huiusmodi. vide titu. sequen. §. j. dubio xv. A quo etiam absoluatur habens tale impedimentum, habes quantum ad periculum mortis suprà Absolutio primò. §. v. quantum verò ad alia impedimenta, episcopus est requirendus: vt not. Innocen. & sequitur Panorm. in c. de cætero. de senten. excom. & si ad eum mittere nõ potest, secundum Innoc. in c. j. de sent. excõ. sacerdos proprius absoluet. Et hæc locum habent in excõmunicatione tam iuris quàm hominis, vt in d. c. eos.

Rursus de Absolutione ab excommunicatione quartò specialius, scilicet percussorum clerici.

1 *Iniuriarum, vt tres sunt formæ ac species, ita tribus modis contingit quempiam ex clericorum percussione excommunicationem contrahere. Et qui in vnaquaque specie absoluat? Et ibidem quid vnaquæque iniuriarum species, pulcherrimè exemplis plana fit.*

2 *Excessus notorius qua ratione enormis dicatur? Vbi in hoc regulæ traditur ex Panor. vna: alia ab Astensi.*

3 *Incidentes in excommunicationem ob manuum violentam in clericum iniectionem à solo Papa absolutionem consequuntur. Fallit modis xvij. de quibus hîc ex ordine: vt personarum species xvij. sunt, quæ ab hoc priuilegij beneficio, aut iusta ratione aliqua eximuntur.*

4 *Clausula, cessante impedimento, qualiter accipienda sit, & qualiter resoluenda? Et impedimenti appellatione quid contineatur?*

5 *Excommunicatos ob iniuriarum clericis illationem, inferior episcopo, habens velut authoritatem episcopalem, pro leui ac mediocri iniuria, num sicut episcopus, absoluere possit?*

6 *Absoluere qui possunt, num absolutionem alij demandare possint?*

7 *Absolutus cum mandato se Apostolico præsentandi, si interim sedes vacet, num possit differre, dum sedi Apostol. prouisum fuerit? Et quid in alio excommunicationis genere, num qui Papam adire nequit, ab Episcopo absolui possit?*

8 *Officialis clericum fertens, an excommunicationem incurrat? Abs quo absoluatur? Et quis officialis nomine intelligendus sit?*

9 *Delicioſi, num ex eorum sint numero, qui perpetuo dicantur excusari impedimento: vt huius gratia præsentandi se Apost. curiæ, mandatum iniungi nequeat? Et quid de his, qui sui iuris non sunt? Et sub hæc, quid de marito vxorem in fraudem feriente? Et an dicatur non sui iuris.*

10 *Edictum de se curiæ præsentando, prohibitorium esse, & ad omnes porrigi, nisi speciatim exempti sint. Et an in simili de coniuge vir excipiatur: & libertus in simili de seruo. Item an ius priuilegiatum ad simile porrigatur.*

ABSOLVTIO † quartò specialius, scilicet ab excõmunicatione in quã quis incidit ex clerici percussione: cuius absolutio Papæ reseruatur: vt in c. si quis suadente. xvij. q. iiij. nunc cõsideranda est. Vt autem sciatur quãdo à Papa & quãdo ab episcopo vel alio petenda sit hæc absolutio, considerandũ est primò quòd cùm secundũ Ioan. And. & Pan. in c. peruenit. de sent. excõ. tres sint species iniuriæ: leuis scilicet, mediocris & enormis: episcopus ab huiusmodi excommunicatione pro leui iniuria potest absoluere omnes iure suo, authoritate d. c. peruenit. pro mediocri autem absoluere non potest nisi priuilegiatos, de quibus infrà: pro enormi verò regulariter non absoluit, nisi in necessitate, vel vbi sibi specificè committitur. hæc ex illis. Sed intellige de priuilegiatis propter conditionem personæ vel circunstantiam facti alleuiatiuam, non autem de priuilegiatis propter excessus exilitatem seu modicitatem: vt ꝛ. de leuiter percutiente dicetur, §. iij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Leuis iniuria ſecundum Aſten. exempli gratia eſt, ſi quis malo animo ſuper clerico manū ponat, aut accipiat eum per veſtes vel habenas. quod intelligi debet, ſi is qui talia infert, eſt ſuperior, aut par, aut quaſi par in mūdana reputatione: ſed quia in his generalis regula dari non poteſt: ideo dicit Panor. vbi ſuprà, & in c. cū illorū. eod. tit. quod leuis iniuria eſt iudicis, id eſt, abſoluētis arbitrio iudicanda ex variis circunſtātiis perſonarū, loçorum & temporū: quia ſi clerico publicè miniſtranti quis leuiter manus iniecerit, nō erit iniuria leuis, quæ alias fuiſſet leuis: & quædam eſt leuis illata puero vel in dorſo, aut manu vel baculo, aut in occulto. quę nō eſſet leuis illata ſeni, vel in facie, pugno aut enſe, vel in publico. Enormis autē exempli gratia: vt patet ex c. cū illorū. de ſen. excom. eſt, cùm venitur ad mutilationē membri: qua ſcilicet membrū impeditur ab officio ſuo, & à fortiori ad truncationē quæ eſt abſciſſio totalis, vel ad ſanguinis effuſionē: quod ſcilicet abundātiā ſonat. & hoc per notabile vulnus, & aliūde quàm ex mēbro vnde leuiter fluit: vel ſi in epiſcopū, aut in propriū abbatē manus iniecta ſit, adde vel in eius locuntenentē ſecundū Io. And. & Pet. de peru. Sed quia etiā in huiuſmodi eſt variatio, & ſine ſanguine poteſt eſſe enormis iniuria: vt in c. vnico. de cōſe. eccl. li. vj. imò & mortalis: ideo ſecundū eundē Pan. hæc iniuria iudicis arbitrio pēſanda eſt: quia, inquit, ex quo epiſcopo & abbati cōceditur certis caſibus abſolutio, cognoſcere poſſunt an eorū ſit iuriſdictio. arg. in c. ſuper literis. de reſcript. & in l. ſi quis ex aliena. ff. de iudi. ſed caueāt, inquit, ſibi, ne leuē dicant, vbi eſt enormis. Idē etiā ſentit Piſa. ſcilicet quòd iudicis vel boni viri ſit hæc iniuria arbitrio iudicanda, ex circunſtantiis locorū, tēporū & perſonarū: vt inſt. de iniur. §. atrox. Et idē ſentit Hoſt. in qualibet iniuria, allegās extrauagantē, perlectis. Et adde ſecundū Io. And. in c. cū illorū. eod. ti. quòd enormis iniuria eſt, ſi percuſsio fit in theatro, vel foro, vel in cōſpectu iudicis: multo fortius ſi quis in cœmeterio, vel dormitorio vulneretur, ſeu aliàs verberetur. Et hæc omnia eliciūtur ex d. §. atrox. vbi dicitur: Atrox iniuria æſtimatur vel ex facto: veluti ſi quis ab aliquo vulneratus fuerit, vel fuſtibus cæſus. vel ex loco: veluti ſi cui in theatro vel foro, vel in cōſpectu prætoris iniuria facta ſit. vel ex perſona: veluti ſi magiſtratus iniuriā paſſus ſit: vel ſenatori ab humili perſona iniuria facta ſit: aut ſi parenti patronoq; fiat à liberis vel libertis. nonnunquā etiā locus vulneris atrocē iniuriā facit: veluti ſi in oculo quis percuſſus fuerit. Hæc ibi. vbi gloſſ. in verbo oculo, addit vel in ore. Mediocris autē dicitur, quæ inter leuē & enormē eſt media: de qua neceſſāriò cognoſcit is qui & de extremis: vnde ſecūdum eundē iudicis arbitrio penſatur. Cui cōſentit Hoſt. dicēs quòd indiciū de leui & enormi iniuria totū arbitrio cōmittitur epiſcopi: & intellige etiā ſimplicis cofeſſoris, qū habet abſoluendi authoritatē à Papa vel epiſcopo: quia tūc habet iuriſdictionē ex cōmiſsione. vnde Piſanus totū tribuit arbitrio boni viri, qui etiā non pōt eſſe niſi iudex: quod verū eſt in foro animæ vel etiā iudice dubitāte in foro cauſarū. Aduertēdū eſt tamē quòd cùm mediū naturā ſapiat extremorū, & vtriuſque nomen ſubinduat reſpectu alterius: vt patet v. Phy. ideo iniuria mediocris aliquādo appellatur grauis, quia ſcilicet maior eſt leui: vnde ſecundū Monal. inter enormē & leuem eſt media, quæ grauis dicitur: aliquādo verò dicitur leuis, ſcilicet reſpectu ipſius enormis, quæ dicitur grauis: ſicut & percutiēs enormiter dicitur percutere grauiter: vt in d. c. ſi verò. vnde etiā ſecūdū Hoſt. Rodo. & Mona. grauis iniuria dicitur, qñ vulnus illatū requirit medicamē chirurgiæ, vel emplaſtri, & huiuſmodi, vbi grauis ſumitur pro enormi. † Ex his Pan. in d. c. cū illorū. elicit regulā ſingularem, ſcilicet quòd exceſſus notorius dicitur enormis ratione notorietatis: qa percuſſus in platea vel theatro, vel eccleſia dicitur atrociter iniuriatus: ideo inquit, epiſcopus, qui ſcilicet inferentē clerico iniuriā leuē ſuo iure pōt abſoluere: vt idē dicit in d. c. peruenit. nō poteſt abſoluere à notoria: quia leuis dici nō pōt. hæc Pan. imò etiā videtur quòd pro tali iniuria abſoluere nō poſsit etiā priuilegiatos, quos pōt abſoluere pro mediocri: quia iſta eſt enormis. Aſtē. etiā regulā facit, quòd vbi ex tali iniectione manuū ſcandalū generatur, efficitur iniuria grauis, id eſt, enormis idē ſecundū Hoſt. dicendū eſt quoties inferior & ſubditus in ſuperiorē manus iniecerit: ſed tamē in omnibus dictis & dicēdis exēplis ſemper tene quod in omnibus oportet interuenire boni viri arbitrāmētū, propter varias circūſtantias. ¶ † Sciendū eſt ſecundò circa abſolutionem ab huiuſmodi excōmunicatione quòd perſonæ quædā dicuntur priuilegiatæ: & ſunt numero xvij. de quibus Pan. in d. c. cū illorum. ſic dicit: Nota ex textu regulā quòd incidentes in excōicationem pro violēta manuū iniectione in clericū à ſolo Papa abſolutionem cōſequi poſſunt. quæ regula originaliter habetur in c. ſi qs ſuadēte. xvij. q. iiij. Fallit autē in multis caſibus, quæ iſtis verſiculis cōtinētur: Regula, mors, ſexus, hoſtis, puer, officialis, Delicioſus, inops, ęger, ſenéxq; ſodalis, ianitor, adſtrictus, dubius, cauſę leuis ictus. Debiles abſolui ſine ſūmo merētur. Sūt ergo xvij. caſus in qbus citra ſedē Apoſtolicā huiuſmodi abſolui poſſunt. ¶ Primus eſt ſi regularis verberet regularē: dūmodo exceſſus nō fuerit enormis: qa abſoluitur à ſuo abbate: vt in c. monachi. de ſent. exc. & in c. cū illorū. eo. tit. Et ſecundū Panor. in d. c. cū illorū. & idē eſt de priore vel prępoſito, vel quomodocūq; nominetur, qui eſt loco abbatis: quia ſcilicet monaſteriū nō habet abbatē, ſed priorē vel præpoſitū: vnde textus vtitur verbo generali dicēs eorū prælatus: & ſecundū Sum. cōfeſ. idē eſt de priore cōuentuali ordinis prædicatorū, & guardiano ordinis minorū, & omni priore cōuentuali nō habente ſuper ſe maiorē in eodē cōuētu. ſed intelligo de canonice electo, qui ſolus in religione dicitur prælatus: vt innuit Archi. & de hoc j. ti. Prælatus. Extēditur etiā hoc ad magiſtrū & fratres hoſpitalis ſancti Ioā. Ieroſolymitani: vt in c. canonica. de ſent. ex. c. q ſubditos ſuos ab hac ſentētia pōt abſoluere ſi ſit ſacerdos. Nō autē extenditur ſecundū Hoſt. ad priorē tēplariorū, de quibus ſcilicet ſimile videbatur: quia, inquit licet ius cōmune debeat extēdi per identitatē rationis, ſecus tamen eſt in iure priuilegiato. licet gl. teneat cōtrariū in d. c. cū illorū. Nō extenditur etiā ſecundū Panor. ad priorē triū vel quatuor, qui inſtituitur & remouetur ad arbitriū ſuperiorū. Idē autē eſſet ſi regularis percuteret ſeculārē: vt in c. religioſo. eo. ti. lib. vj. Et intellige ſecundū Pan. ſiue inciderint ante, ſiue poſt ingreſſum religionis. ¶ Secūdus caſus eſt in mortis articulo. xiiij. q. iiij. ſi qs. & de ſent. exc. nō dubiū. & de hoc dictū eſt ſuprà Abſol. j. §. v. ¶ Tertius eſt in mulieribus: vt in c. mulieres. de ſent. exc. nō diſtinguēdo ſecūdū doc. quales ſint, fortes ſcilicet an debiles, viduæ aut maritatæ diuites aut pauperes, & huiuſmodi, neq; qualiter peuſſerint, leuiter, mediocriter, vel atrociter, ſed tñ dicit Veruec. q licet epiſcopus mulieres, poſſet abſoluere, etiā ſi atrociter peuſſerint: expedit t fiat mittātur ad curiā, ſi ſunt fortes, & atrocitas magna. & nulli fiat præiudiciū. Ex his autē ſequitur quòd ſunt priuilegiatæ non

non ſolùm quia aliquando nō ſunt ſui iuris, ſed etiā quia ſunt mulieres, quibus vagari nō expedit. Et quod de mulieribus dicitur, maximè in monialibus locū habet: vt in c. de monialibus. eo. tit. quæ etiā dici poſſunt cōtineri primo caſu, cùm ſint regulares ſiue religioſæ: quas etiā Pan. in d. c. de monialibus. notat ab epiſcopo poſſe abſolui etiā pro enormi iniuria, ex quo Papa enormitatē ſibi nō reſeruauit, ſicut reſeruauit in monachis. Ratio eſt, ne moniales habeāt cauſam ſe inuerecūdè miſcēdi cœtibus virorū. Sed tamē notādū eſt circa mulieres, ſcilicet laicas, q ſecūdum Veruec. ſi mulier eſſet incēdiaria ſacri loci, vel falſatrix literarū Papæ mittēda eſſet ad curiā: quia nō inueniūtur iura parcere mulieribus in hac parte. & huius cauſa eſt, inquit, fortè, quia huiuſmodi crimina nō cōmittūtur ex ſubito impetu: vt aliquādo iniectio manuū: ſed per excogitatā malitiā: ſed tamē intelligo q ſi impotēs ſit ad eūdum, vel habeat aliud legitimū impedimentū: abſoluetur iuxta notata j. §. iij. dubio iiij. Notandū eſt etiā circa moniales q eas abſoluere poteſt epiſcopus, etiā ſi ſint exēptæ ſecundū gl. in d. c. de monialibus. vbi Pan. dicit q hāc gl. ſequūtur cōmuniter Doctores. quod verū dico, niſi in priuilegio exēptionis aliter caueatur. Dicit etiā q imminet dubiū de ſororibus mendicātiū: an eorū generalis, qui ſuper eas habet authoritatē quaſi epiſcopalē, eas in hoc poſſit abſoluere: & videtur ei q nō: quia cùm hoc ſit indultū epiſcopo ratione dignitatis: nō licet inferioribus hoc attentare. ſed hoc etiā dico verū, niſi aliter per priuilegia caueatur. ¶ Quartus eſt, in habēte hoſtē. i. capitales inimicitias: vt in c. de cætero. & in c. ea noſcitur. de ſent. excō. etiā ſi eas haberet ex culpa ſua l. nec timore. ff. quod met. cau. & extrà de ſpon. veniēs. ſed de iſta excuſatione, an ſcilicet iſte ſine periculo poſsit Romā adire nēcne: ſtabitur arbitrio boni viri. ff. de verb. oblig. l. cōtinuus. §. cùm ita. & de voto. quod ſuper his. ¶ Quintus eſt, in puero impubere. de ſent. excō. c. j. & c. quāuis. ſcilicet ſi ſit doli capax. i. circa ſeptenniū: quia aliter nō incideret, etiā ſi poſt pubertatē poſtulat ſe abſolui. eo. tit. c. fi. Hoc autē Summa Angelica extēdit ad iuuenes vniuerſaliter: ſiue ſint ſui iuris, ſiue nō, ſiue diuites ſiue nō: quia eorum itineratio periculoſa eſt. Sed de hoc dic iuxta notāda in caſu xv. Et adde ſecūdum Pet. de Pal. in iiij. Sentētiarū, q pueri & mulieres probabiliter ignorantes iura poſitiua ſciētes hunc eſſe clericū, ſed nō ſciētes nec ſcire debētes pœnā cānonis, ſi quis ſuadēte. nō peccāt quidēquia neſciant canonē: nihilo minus, quia faciunt cōtra legē naturæ: ſimul pœnā eius & pœnā poſitiuæ legis incurrūt. ¶ Sextus eſt, in officiali, qui arcēdo turbam caſu, ſed nō ſupple ſine aliquali culpa clericū percuſſit: vt in c. ſi verò. el j. de ſent. excō. ſi tamen grauiter læſerit, nō abſoluitur niſi per Papam, vt ibi. ¶ Septimus eſt in multùm potenti, & delicato, qui ad curiam accedere non poſſet: vt in c. mulieres. eo. tit. de quo textus dicit quòd ſi Papam adire non poteſt, prius indicetur Papæ negotiū: & ſecundum conſiliū eius puniatur. & glo. dicit quòd an ire poſsit, epiſcopus arbitrabitur: & ſi periculum eſt in mora, abſoluet eum accepta cautione quòd parebit Papæ cōſilio eo. tit. & c. quanuis. ſed in d. c. ea noſcitur. Pan. de mente Ioan. And. hīc notat habere locū in paupere nō mendicante, ſed viuente ex ſuo artificio: & etiā in ſolito mendicare, ſi eundo prouidere ex mendicitate nō poteſt ſibi & vxori: non autē in eo, qui poteſt ire, & mendicando ſibi prouidere, ſicut in loco ſuæ manſionis: ſed puto quòd in his bonus vir arbitretur. ¶ Nonus eſt, in ægrotāte: vt in d. c. quod de his. quod Dir. intelligit ſi ſit infirmus incurabiliter, vel periculosè vel morbo longo, licet temporali: & ex itinere timetur acceleratio mortis: imò ſecundum Innoc. etiā ſi non immineat periculum mortis: vt in podagra, vel febre quartana. ¶ Decimus eſt, in ſene & valetudinario: vt in d. c. ea noſcitur. & in d. c. quanuis. & Ioan. de Saxo. quo ad generationem legalem & poteſtatē aptandi dicitur ſenex maior lx. annorū. ff. de adop. l. ſi paterfam. ſed quo ad excuſationem munerum perſonaliū maior lxx. anno. C. qui ætate. l. ſi. lib. x. iuncta l. ij. §. fi. ff. de decur. & cōſequenter ſecūdum aliquos maior lxx. anno. excuſabitur ab itinere, etiā ſi ſit fortis: maximè quia ab inde ſuprà homo iam nō eſt in ſenectute, ſed in ſenio, ſecūdum gl. in proœmio vj. vel dicitur ſenex in propoſito: quia ratione ætatis iudicio boni viri, maximè epiſcopi periculosè tale iter aggrederetur. Et licet fortis videretur: tamen ſecundū Inno. abſoluneretur: quia periculoſum eſt ſenem proficiſci. Valetudinārius autem dictus eſt à valetudine, quæ ſecundū gl. j. d. l. ſi paterfamil. in hoc diſtat à morbo: quia valetudo perpetua eſt, morbus tēporalis. Et intellige quòd cùm dupliciter dicatur ægritudo perpetua, id eſt, durans vſq; ad mortem, ſcilicet vel quia eſt mortalis, etiā ſi repētè occīdat: vel quia incurabilis tantùm, & nō mortalis: ſecūdo modo valetudo eſt perpetua. ¶ Vndecimus eſt, in ſodalibus. i. clericis viuentibus in cōmuni: & ſub vno tecto dormiētibus, & in eadem domo veſcentibus: vt in c. quoniā. de vita & honeſt. clerico. quod exponitur quādo ſimul viuūt in aliquo collegio: ſed tamē hīc ſecundū Pan. excipitur atrox iniuria ſicut & in monachis. ¶ Duodecimus eſt, in ianitore, vel oſtiario, qui prætextu ſui officii clericum nō grauiter percuſsit: vt in d. c. ſi verò. ſed iſte caſus, qui à Summiſtis & Pan. in dictis verſibus diſtinguitur à caſu ſexto de officiali, in hoc ab illo diſtinguitur: quia ibi percuſsio eſt caſualis: hīc verò intēta & animo iniuriādi: vt dicit gl. quod ex hoc notatur: quia textus dicit, malignatus. Ex quo etiā elicitur quòd neceſſāriò danda eſt iniuria media inter leuem & grauē, ſiue atrocē: quia ſi iſte percuſsiſſet grauiter, per epiſcopū abſolui nō poſſet: vt patet in textu. ſi autē leuiter, iam non eſſet priuilegiatus inquantū oſtiarius: cùm abſolutio ex leui iniuria ſit priuilegiū omnibus cōmune: niſi officiali, cui iniuria de ſe leuis eſt grauis. ¶ Tertiusdecimus eſt, in adſtricto, ſcilicet alterius poteſtati, qui nō eſt ſui iuris: vt ſeruus, nō quidem famulus, ſed qui eſt ſeruilis cōditionis, & Chriſtianus: cùm infidelis nō ſit excōmunicationis capax: & ſimiliter filiusfamiliās, vt in c. mulieres. & in c. relatum. de ſent. excom. ¶ Quartusdecimus eſt, in dubio, ſcilicet in eo, de quo eſt publica fama, quòd clericum percuſſerit: qui, vt dicitur in c. cùm deſideres. de ſent. excom. vitandus eſt, niſi ad arbitriū epiſcopi ſe purgauerit: vel niſi ad cautelam abſolutionis beneficiū conſequatur, ſcilicet ab epiſcopo. ¶ Quintusdecimus eſt, in eo, cuius cauſæ ad non eundum ſunt iuſtæ, ſcilicet qui habet impedimentū canonicum, id eſt legitimum: vt in c. quod de his. eo. tit. Quando verò impedimentū ſit canonicum, vel legitimum, dico quòd dupliciter hoc intelligitur. Primò, vt dicitur legitimū, id eſt, à lege expreſſum: ſecūdum quem intellectū caſus iſte cum aliis in numerū non ponitur: ſed omnes cōplectitur. ſecundò, vt dicatur legitimū, id eſt, legi conſonū, vel à lege tolerandum. quod tunc eſſe dico, quādo arbitrio boni viri, eſt æquale, vel maius aliquo expreſſo in lege: & ſic iſte caſus cōplectitur multos, & rationabiliter. quia eadē cauſa habet eūdē effectū: ex ij. Phy. & vbi eſt eadem ratio, ibi idem ius: vt l. illud. ff. ad l. Aquil.

& l.â Titio.ff.de verbo.oblig.l.his solis.C.de reuoc.dona.Et sic quidam dicunt istos magnæ potētiæ & delicatos esse priuilegiatos nō solùm ratione teneritudinis & delicioſitatis:ſed etiam quia ſuas terras plerunq; deſerere non poſſunt:in quo tamen Papa eſſet conſulendus,niſi periculum eſſet in mora. Sic etiam Dir dicit quod tertiana,vel quartana detētus aut etiam podagra,vel huiuſmodi,ita ꝙ ire non poſsit,abſolui poterit ab epiſcopo:& ſic etiam aliquādo de iuuenibus dici poteſt:ſed in omnibus huiuſmodi ſtabitur arbitrio boni viri.arg.de offic.deleg.de cauſis. ¶Sextuſdecimus eſt,in eo qui leuiter percuſsit,id eſt leuē intulit iniuriam:vt in c.peruenit.eo.titu.quem epiſcopus abſoluit iure ſuo,vt dictum eſt:ſicut etiam & mulieres,ſenes:ac valetudinarios,vt dicit Panor in c.peruenit.eo.ti. & tamen ſunt perſonæ priuilegiatæ. Nec continet iſta decretalis diſpenſationem,vt dixerunt quidam,ſed ius cōe. ¶Decimuſſeptimus eſt in debili,id eſt,membris deſtituto,ita ꝙ apoſtolicam ſedem adire nō poteſt:vt in c.ea noſcitur.eo.ti.vbi dicit Pan.ꝙ mēbris deſtituti dicuntur hîc cæci,claudi,& alii multipharię impediti mēbris. ¶Sciendum eſt tertiò,ꝙ prædictorum quidam habent impedimētum ſe curiæ præſentandi perpetuū:vt mulieres inquantū mulieres,& ſenes & valetudinarii,& deſtituti membris,& aliquo modo delicioſi:quidam verò habent impedimentū temporale:vt exiſtentes in periculo mortis,& habētes inimicitias capitales,& ægri & inopes,& pueri:vt patet in di.c.quāuis.quidam verò nullum habent impedimentū quantum eſt ex defectu vel conditione perſonali:vt oſtiarius,& officialis turbam coercens,& regulares ac fratres Ioannis Ieroſolymitani,& clerici cōmuniter viuētes,& ſerui ac filiifamiliās,& leuiter percutiētes,& aliquādo.is cuius cauſæ iuſtæ ſunt. Omnes igitur iſti dicuntur perſonæ priuilegiatæ,id eſt,exceptæ ab illa regula,qua Papæ reſeruatur abſolutio percuſſoris clerici:ſed quidam ſunt priuilegiati ex cauſa ſe tenente ex parte priuilegiati:vt omnes præter leuiter percutientem,qui eſt priuilegiatus ratione modicitatis exceſſus. Omnes igitur homines Chriſtiani ſunt priuilegiati,vt abſolui poſsint citra ſedem apoſtolicam ab hac ſententia pro iniuria leui,ſecundum Doctores communiter:& patet in c.peruenit.eo.tit. Quidam verò etiā pro mediocri:vt omnes prædicti,ſecundum Io.An.& Panor.ſed excipiendus videtur leuiter percutiens:qui ſi fortiter percuſſerit inferens iniuriam mediocrem,non abſoluetur ab epiſcopo:quia ceſſat ratio ſui priuilegii:alioquin omnis Chriſtianus abſolui poſſet ab eo pro iniuria mediocri:cū nullus ſit inferens iniuriam leuem,qui non poſsit inferre mediocrem.Niſi fortè dicatur quòd leuiter percutiens abſoluitur ab epiſcopo pro iniuria mediocri:modò percuſſio ſit leuis.Sed iſte intellectus nō procedit:quia quod in verſu dicitur leuis ictus, in textu dicitur leuis iniuria: & conſequēter eſſe nō poteſt iniuria mediocris & percuſsio priuilegiata leuis. Quidā verò priuilegiati ſunt etiā pro enormi ſiue graui & atroci:vt omnes habentes perpetuum impedimentū.quod probatur extrà de ſentent.excom.per c.mulieres.& per c.ea naſcitur.& per ca.quod de his.quæ loquūtur indiſtinctè:licet circa aliquos horum ſint dubia quæ patebunt.quod etiā patet ratione:quia cùm tales nunquam poſsint adire pontificem:ſemper carerent poſsibilitate redeundi ad ouile. Et ſimiliter omnes habentes impedimentum temporale:vt patet in di.c.quod de his.& cap. quanuis.ſed iniungendum eſt eis,vt ceſſante impedimento ſedi apoſtolicæ ſe præſentēt:vt patet ibidem. Qui verò nullum habent impedimentum, abſolui non poſſunt,niſi pro iniuria mediocri: quia in iſtis iura excipiūt iniuriam enormē,præterquā in monialibus, quæ tamē habent perpetuum impedimentū dupliciter:& inquantum mulieres,& inquantū moniales:præterquā etiā in ſeruis,de quibus eſt dubiū,quod patebit. Quidā etiā ſunt priuilegiati quātum ad hoc,ꝙ eis nō imponatur ſub iuramēto,vt ſedi apoſtolicæ ſe præſentēt ceſſante legitimo impedimēto:vt patet primò in abſolutis pro iniuria leui:quia tales epiſcopus abſoluit iure ſuo,id eſt,nō vt tenēs perſonā alterius habētis dare mādata ſine iure ſuo,id eſt,abſolutione perfecta & cōpleta ſine relatione ad alium:& ſecūdò in habētibus perpetuū impedimentum:quia in talibus iſta iniūctio eſſet vana & ridiculoſa:dicit tamē gl.in c.ea noſcitur.ꝙ valetudinarii apoſtolicā ſedē viſitabūt ſi cōuale ſcāt:ſed hoc intelligo in dubio,an valetudo ſit valetudo,vel morbus:quia ſi certū eſt ꝙ ſit valetudo : puta quia eſt diruptus enormiter & incurabiliter:abſoluetur abſolutè:nec ei imponitur præſentatio.vnde ſi miraculosè liberetur,poſt abſolutionē nō tenebitur. Quidā verò quantū ad hoc carēt priuilegio,vt oēs habētes impedimentū tēporale:vt in d.c.quāuis.quod tamen ca.excipit pueros:id eſt, impuberes:nō quin eis ſit imponendū ꝙ ſe præſentēt ceſſante impedimēto:ſed excipiūtur à iuramēto ſe præſentādi:vt in d.c.quāuis.quod intelligo quado nō ſunt in ætate iurandi,de quo j. Iuramentū ij.§.iij. Vnde quādo abſolui petūt:ſi ſunt puberes,vel talis diſcretionis ꝙ ſecūdū arbitriū epiſcopi competat eis iurare,iurabūt ſe præſentare ſublato impedimēto:ſecūdū Sū. Confeſ.& Archi.& Piſa. Et per hoc tollitur repugnantia, quæ in Sum.Piſ.videtur in hoc ti.inter §.j.& vl.quia quādo ibi dicitur in §.j.ꝙ omnibus impeditis iniungendū eſt vt ſe præſentēt,excepto puero : loquitur de iniūctione per iuramētū,quoniā adhuc eſt puer:quod patet ex iuribus ibi alleg.ſcilicet c.de cætero.& c.ea noſcitur.quæ de iuramento faciūt mentionē.Pan.tamē videtur ſentire ꝙ talis nunquā tenetur curiā adire habēs in c.pueris.eo.ti.in ſumma rio,& in not.regula,ꝙ beneficiū ſemel indultū minori,ex quo cœpit habere locū,nō extinguitur per ſuperuenientiā maioris ætatis.quod quidē dictū procedit de beneficio abſolutionis : quia ſcilicet talis abſolui pōt ab epiſcopo etiā in ætate maiori qualibet,vel aliqua:nō aūt de beneficio iuramēti vel itineris. Qui verò nullū habēt impedimentū ex defectu,vel cōditione perſonali,ſecūdū Sum.Roſ.nō ſunt mittēdi,quia hoc nullo iure cauetur : ſecūdū aliquos verò ſunt mittēdi. Mihi autē videtur dicēdū ꝙ ſi ratio quare abſoluūtur ab epiſcopo ſit perpetua,nō ſunt mittēdi:ſi verò eſt tēporalis,ſunt mittēdi ea ceſſante:qa ſemper ſtāte cauſa ſtat effectus:& ea remota remouetur:vnde regulares & dicti fratres S Ioannis,& clerici cōiter viuētes,nūquā mittendi ſunt:quia nunquā debet eis dari occaſio vagādi,quæ eſt ratio abſolutionis:ſimiliter nec oſtiarius,aut officialis quia abſoluūtur ratione alicuius circūſtantiæ factū alienātis,quæ ſunt,fuiſſe officialē in porta,vel caſualiter,licet cū aliquali culpa deliquiſſe:quæ ſemper & perpetuò alleuiāt. Filii verò familiās mittūtur,quia vt cōiter ceſſat ius patrię poteſtatis,niſi per accidens moriātur ante parētes. Et eadē eſt ratio de iuuenibus. Nec tamē eadē eſt ratio de impūbere ſecūdū aliquos:quia ideò abſoluitur ab epiſcopo quod peccatum fuerit in tenella ætate commiſſum,quod perpetuum quoddam eſt. Seruus autem mittendus eſt ſi redimere ſe poteſt,aut aliter licitè ſubtrahere à ſeruitute:aut ſi verisimile eſt,quòd aliquando manumittetur : quia tunc ratio ſuæ abſolutionis temporalitatem ſubinduit:aliter verò non,quia habet perpetuum impedimentum:& ſi nō ex ſua

4 ſua perſona,tamen à ſui domini voluntate. †Quando ergo dicit Hoſt.vel Sum.Piſ.quòd omnes prædicti excepto puero impubere mittendi ſunt ad curiā ceſſante impedimento : quia ille ablatiuus cōſequentię reſolui nō poteſt in cauſalē,reſoluitur in conditionalē vel temporalē: vt ſit ſenſus : quādo illud ceſſat : vel ſi illud ceſſat, quòd locum non habet in perpetuo. Et per impedimentū intelligitur omne illud quod eſt ratio abſolutionis ab epiſcopo : quia illud acceſſum ad curiā impedit , & ſi non ex impotentia virium,tamen ex iuſto fine, vel impotentia iuris. ¶Circa
5 †prædicta dubia multa cōſurgunt. ¶Primò enim quæritur,vtrū inferior epiſcopo habens quaſi epiſcopalē authoritatem poſsit abſoluere prędictos ſicut epiſcopus pro iniuria leui & mediocri? Et dico quòd nō, ſecundū cōmuniorem opinionē niſi in caſu:quia capitulū,peruenit.hoc epiſcopo cōmittit,& nō Archidiacono vel Archipresbytero,aut alicui qui ſit epiſcopo inferior : cū dicit fraternitati tuæ: quia inferiores epiſcopo non fratres ſed filios ſummus pontifex appellat : vt in c.quàm graui.de crimine falſi.vnde & Panor.in c.monachi.de ſen.excom. dicit regulā eſſe quòd ab excomunicatione canonis non abſoluit inferior epiſcopo, niſi in caſibus à iure cōceſsis.quod probatur in clemē.j.de priuile.& facit c.religioſo.eo.tit. lib.vj.fallit tamē hoc primò in excōmunicationibus nulli reſeruatis à cōditore canonis : vt dictū eſt ſuprà Abſolutio primò.& ſecūdo in habentibus authoritatē epiſcopalem à Papa, qui in foro pœnitentiæ abſoluere poſſunt omnes ſicut epiſcopus : niſi ſententiæ eſſent ab homine:& tertio in prælatis quorūcunq; religioſorū quo ad eis ſubditos.ſicut dictū eſt §.ij.caſu primo. In caſu tamē ſimplex ſacerdos abſoluere poteſt habentes impedimentū perpetuum aut tēporale vel nullū ſecundū gl.in c.de cætero. de ſen.exc.ſcilicet in ſumma neceſsitate , id eſt in caſu mortis : de quo ſuprà Abſolutio.j.§.v.ſed in impedimēto extra articulū mortis epiſcopus eſt requirēdus.vt not. Inno. & ſequitur Rayne. & Panor.in d.c. monachi. qui ſi ad eū mittere nō poteſt,abſoluet proprius ſacerdos : quod Ray. arguit ex c.nuper. in fi.eo.tit. Et hoc locū habet in omni legitimo impedimento,ſiue ſecundū Ray.in omnibus ſuprà enumeratis caſibus, & etiā in excōmunicatione tā iuris quàm hominis : vt in c.eos.eo.tit.lib.vj. Similiter eos
6 pōt abſoluere ſacerdos ſimplex mādante epiſcopo. ¶Secundò †vtrū illi qui poſſunt ab huiuſmodi ſententia abſoluere,abſolutionē poſsint alteri cōmittere ? Et dico quòd hāc cōmittere poſſunt hi quibus cōuenit ex officio ordinariæ poteſtatis,ſecundū glo.in c.eis quibus.de offi.ordi. quæ ſubiūgit,quòd huiuſmodi ſunt legati ex officio legationis,extrà de off.leg quod translationē.& hi quibus cōmittitur ex priuilegio perpetuo ratione dignitatis : ſicut archidiacono Bononienſi quo ad excōmunicatos in ſtudio Bononiēſi cōmorantes,& ibi delinquētes : & epiſcopi in certis caſibus,vt dictū ex : & abbates,extra de ſen.excō. cum illorum. & epiſcopi ac ſacerdotes in mortis articulo, xvij quæſt.iiij ſi quis. Et ideo omnes iſti vices ſuas cōmittere poſſunt cùm viderint expedire. Et idē eſt de aliis excōmunicationibus,ſcilicet ꝙ hi q abſoluere poſſunt iure ordinario vel delegato à principe poſſunt aliis vices ſuas cōmittere cùm viderint expedire , dūmodo delegatus habeat iuriſdictionē. Si verò ſit alicui cōmiſſum ex priuilegio ſpeciali ꝙ poſsit tales abſoluere,cōmittere nō poteſt: quia certū miniſteriū ſibi cōmittitur in hac parte, nō autē iuriſdictio.extrà de offi.dele.quoniā.hæc glo. Vnde c.fi. de off.dele. loquitur qñ comiſsio ſit ratione perſonæ, & non dignitatis. Eſt autē idem de quolibet religioſo prælato,quod de abbate iudiciū:tum quia quod de illo dicitur, extenditur ad iſtū,vt ſ.dictū eſt.§.ij.caſu primo.tum quia hoc priuilegiū cōceditur ei ratione dignitatis , & nō perſonæ.vide j.delegatus.§.viij. ¶Tertiò,†vtrum abſolutus 7
cū mandato ſe præſentādi poſsit,ſi vacat apoſtolica ſedes, differre,donec prouiſum fuerit de paſtore? Et dico ſecundum Panor.in c.quod de his.de ſentē. excom. quòd non: quia ſede vacante ſemper eſt pœnitentiarius vices gerens ſummi pontificis : cui ſe præſentare tenetur : aliter incidit in eandē. ¶Quartò,vtrum ſit idē iudiciū de quacunq; alia ſententia lata nō propter dictā manuum iniectionem: vt ſcilicet non potens adire Papam abſolui poſsit ab epiſcopo? Et dico ſecundū Pan.in c.de cætero.eo.tit.vbi allegat Innoc. quòd ſic.& addit quòd hodie clarè probatur hoc in c.eos.eo.tit.lib.vj.& idē tenet glo.ibi.& Io.Andr. & cōmunis opinio.licet idem Pan.in c.quāuis.eo.titu.videatur tenere contrariū : ſed non procedit quod dicit niſi de inferioribus epiſcopo,qui hoc non poſſunt niſi ex ſpeciali priuilegio : vt etiā de Abbate dicit in c.monachi.eo. tit.Licet etiā teſte Archi. Io.And.in nouel.in c. quāuis. referat Innoc . tenere quòd non : ſicut Panor. malè refert eū tenere quòd ſic:tamē tene vt ſuprà, licet in veritate Innoc.in c.quauis.eo. titu. dicat contrarium : quaſi non ſit vera hæc opinio, ſequitur quòd habens perpetuū impedimentum ſi viueret centū vel cc.annis,nunquā poſſet abſolui niſi in morte . quod pietati derogat pontificali . & facit etiā idētitas rationis hîc & ibi. & nō ſolùm d.c.eos. quod clarè & indubitatè hoc probat: ſed etiā c. ea noſcitur. & c.quod de his.eo.tit. quæ loquūtur indiſtinctè. Et cū hac opinione tranſit Feli. in d.c.quanuis. Hoc tamen fallit in caſibus,in quibus nullus abſoluere poteſt niſi in mortis articulo,de quibus ſuprà Abſolutio primò §.v.quia in talibus non ſolùm inferior : ſed nec epiſcopus abſoluere poteſt. ¶†Quintò quæritur circa dictū caſum de officiali: 8
vtrū ille ſit excōmunicatus vel non ? Et pro hoc ſciendum eſt quòd officialis ibi dicitur iudex.vel apparitor alicuius poteſtatis aut principis:id eſt is qui reos ad iudiciū cogit: & ſecundū glo.in c.ſi verò.de ſen.excom. excuſatur ideo, quia caſu percuſsit, caſus autē fortuiti præuideri non poſſunt.extra,de homici.c.Ioannes.& c.vlti. nec vlla temeritas aut violentia in eo poteſt notari : quia excuſatur ratione officii . alias non excuſaretur,quia debuit præuidere an ex facto ſuo irrogari poſſet iniuria. Si tamē officialis laicus aliter quàm arcendo turbā non à caſu,ſed à proposito percuſſerit,& irrogauerit iniuriam de ſe leuem,per epiſcopū abſolui non poteſt : quia,vt not. Panor.in d.c.ſi verò.el j.de ſent.excom. & habetur quaſi clarè ex eo text. tunc iniuria grauis eſt & non leuis : quia non ſolū percutit,ſed vſurpat ſibi iuriſdictionem in clericum. Sed tunc inſurgit dubiū : quia iſte officialis non eſſet perſona priuilegiata in primo caſu, quia non incidit:nec in ſecundo, quia abſolui nō poteſt etiā pro iniuria leui . quod omnes poſſunt : & tamen omnes Summiſtæ & Canoniſtæ hunc priuilegiatis annumerāt. Dicit autē Summa Roſel. quòd iſta vrgent: & diſtinguendo dicit quòd officialis,id eſt,iudex vel apparitor non eſt priuilegiatus : ſed officialis, id eſt, deputatus ad arcendū turbam , eſt priuilegiatus, ideo abſolui poteſt æquè vel magis oſtiario. Et hunc intellectum ſentit glo.in c.ſi quis. xvij.quæſt.iiij. Sed iſta ſolutio non procedit: quia adhuc ſtat argumentum : & tanto magis quanto iſte officialis eſt vilior iudice vel apparitore,& minus iuriſdictionis habens. Et ideo melius dicitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Pis. quòd textus loquitur quãdo officialis casu percutit, sed cum aliquali culpa: puta quia non omnẽ adhibuit diligentiam: quia tunc ei non imputatur, scilicet tantũ vt alias, sed excusat officium: & quantũ ad hoc est priuilegiatus. & ista est mens Sanc. Tho. iiij. distin. xviij. q. ij. ar. v. Si autem percussit clericum seorsum à turba ex proposito nullũ habet priuilegiũ: sed omnis iniuria leuis est illi grauis. quod intelligo quãdo hoc facit prætextu officij, & quasi iurisdictionem vsurpans in clericũ: secus autem si vt persona priuata, & quasi arcendo clericũ à re sibi cõmissa, vt ianitor. ¶†Sextò in casu delicioſi vtrũ censendus sit in numero habentiũ perpetuum impedimentũ, & consequenter non sit ei præsentatio iniungenda? Et dico quòd sic: quia deliciositas eũ non reddit impotentẽ, nisi sit innata vel effecta connaturalis ex longa cõsuetudine, quæ sine periculo mutari non possit: & consequenter habent perpetuitatẽ. Nec obst. glo. in c. mulieres. de sent. excom. dicens quòd episcopus illum absoluet recepta cautione quòd parebit Papę consilio vel responso: quia hoc nõ dicit quasi Papę reseruetur iudiciũ, an sit mittendus nẽne: cùm hoc multo melius possit iudicare episcopus cui est notio: sed quia magnis personis magnus prælatus cõuenienter facit mandata: cũ illæ interdũ modico labore possint ecclesiæ prodesse multũ. ¶Septimò, vtrum in casu eorum qui nõ sunt sui iuris concordent omnes Canonistæ quòd omnes absolui possint ab episcopo? & dico quòd nõ quo ad filiũfamiliãs, qui scilicet est priuilegiatus inquantum impubes vel etiã iuuenis. & inquantum nõ est sui iuris: quia Inno. & glo. in c. mulieres. de sent. excom. dicũt hoc esse verũ solùm de impubere: quia pubes licet sit in patris potestate: tamẽ in hoc est sui iuris quòd potest ire quò vult. Quod dictũ non procedit: quia iste nõ esset priuilegiatus inquantũ non est sui iuris: cõtra d. c. mulieres. ratio etiã dicti nõ est vniuersaliter vera: quia licet pubes sit sui iuris quantũ ad spectantia personam suã, cuiusmodi est religio & matrimoniũ, secundum San. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. art. viij. secus quantũ ad cõcernentia gubernationem domesticã, vt ibi. vnde peregrinari non potest sine patris assensu: quia cum omne lucrũ eius cedat patri saltem quo ad vsumfructum, præterquam in castrensi vel quasi, de quo plenè in l. cùm oportet. & in authẽ. excipitur. & auth. idẽ. C. de bo. quæ libe. & Instit. per quas perso. nob. acqui. per totũ. nihil facere potest, in quo exponat quicquam, vel in quo subtrahat personã suã à lucrando patri secundum conditionem suã. Contrarium igitur sensit Host. Io. autem Andr. dicit primũ dictum procedere quando filiusfamiliãs existẽs in patris potestate tenet familiã de per se: puta vxorem ac liberos: secundũ verò quando est in familia paterna. Panormitanus autẽ in d. c. mulieres. dicit nõ sibi placere dictũ Io. And. indistinctè: quia quando talis extra familiã patris est, cùm nõ sit sui iuris ei tenetur obedire, & exhibere cõmoda patriæ potestatis. vnde putat idem indiciũ esse de eo & seruo ex benigna iuris interpretatione. hæc Panor. & sic tenendũ est, nisi iniuria sit enormis. Vel dicẽdum, & est quasi idẽ, q; absolui potest ab episcopo, quãdo mitti nõ potest ad curiam sine præiudicio, vel displicentia patris quia ratio huius priuilegii est ius alienũ, vt patet in d. c. mulieres, id est, ius paternũ, cui subiacet. De seruo autem vt patet ex c. relatum. eo. tit. iuncto d. c. mulieres. secundum Sum. Angel. dicendũ est quòd absolui potest pro leui & mediocri iniuria: non autẽ pro atroci, nisi in duobus casibus. Primò si percussit in fraudem sui domini, id est, vt se ab eius obsequio subtraheret iturus Romam. Secundò si dominus non fuit in culpa, & multùm læditur ex absentia serui: quia tunc pro enormi potest absolui, dũmodo, vt dicit text. non sit tam grauis & enormis excessus vt propter vitandum scandalũ, & exemplum tollendũ huiusmodi serui ad seruum seruorũ Dei ire debeant absoluendi. Summa autem Rosella, & Supple. & Panor. in d. c. relatum. tenent quòd pro enormi semper sunt ad curiam mittendi. Sed prima opinio est verior. & arguo quòd secunda stare nõ possit. Nam capitulũ, relatum. mandat seruos excõmunicatos propter iniectionem manuum mitti Romã, & deinde excipit duos casus prędictos, scilicet fraudis & iacturæ dominorum. Cùm igitur in illo mãdato sit sermo de iniuria enormi: quia pro leui aut mediocri nõ debent mitti Romam per c. mulieres. sequitur quòd exceptio sequens intelligitur de iniuria enormi, de qua loquitur mandatũ. quod etiam textus apertè innuit, tum quia dicit, tam grauis. vt ly tam, ponderetur: tum quia rationem missionis non assignat enormitatẽ, sed scandalũ. ¶Octauò, dubium est consurgens ex priori, vtrum scilicet sit idẽ iudicium de marito si in frandem percutiat vxoris? Et dico quòd maritus videtur priuilegiatus non inquãtum vir, sed inquantum coniunx, cùm non sit sui iuris omninò: sicut & vxor est priuilegiata inquantũ vxor, & inquantum mulier, alioquin post mortem mariti iniungeretur ei præsentatio: & similiter libertus inquantũ operas præstare tenetur. Est ergo secundũ eandẽ Sum. Ang. quæ opinioni innititur Host. idẽ iudiciũ in dicto casu fraudis & iacturę de filiofamiliãs & viro cõiuge, & liberto: sed cõtrarium tenet gl. in c. relatũ. & ibi Pan. addẽs q; hoc tenetur cõmuniter: quia ex contraria opin. nimis detraheretur c. si quis suadente. Nec mulier eo casu priuatur viro sine causa, sed sine culpa: vt lite nõ contest. c. quoniã. Et hoc tenendum est: quia hoc edictũ vt omnes huiusmodi ad curiã mittantur, est prohibitoriũ, scilicet ne quis citra Papã absoluatur: arg. extra eo. c. cũ illorum. vbi hoc tenet glo. Tale autem edictũ extenditur ad omnes, nisi expresse excipiãtur: quia lex indistincte loquens indistinctè debet intelligi. l. de pretio. ff. de publi. & lex generaliter loquẽs, generaliter debet intelligi. l. j. §. quod ait. ff. de aleat. & qui omne dicit, nihil excludit, c. si Romanorum. xix. dist. Et si dicatur q; excipitur vir in simili de coniuge, & libertus in simili de seruo: dico quòd in istis nõ est ratio tanta, vt per se confessum est: & præterea ius priuilegiatum non extenditur ad simile: vt dictum est suprà Absolutio iiij. §. j. in fi.

❧ Rursus de Absolutione quintò adhuc specialis, id est, percussorum clerici quando sunt regulares.

1 *Regularis clericum percutiens, ob idque in excommunicationem incidens, abs quo absolui possit? Et quid vbi prælatus huiusmodi regul. sacerdos non est, aut si sit, aut excommunicatus est, aut mortuus, aut alioqui impeditus, est, ad quem tum recurrendum?*

2 *Exemptio num in fauorem exempti indulta esse dicatur: & an ipsi exemptus renuntiare sine respectu fort pœnitudinis, siue contentiosi possit?*

3 *Episcopus num regularem clerici secularis percussorem etiã exemptum, in defectum prælati, absoluere possit?*

4 *Episcopus diœcesanus num monales exemptas absoluere possit? Et an abbatem in hunc canonem incidentem?*

5 *Regularis vnius claustri, si alterius claustri regularem percutiat, abs cuius claustri prælato absolui debeat. Et quid si regularis regularem, aut regulares ipsi se extra claustrum percutiant?*

6 *Religiosus clericum secularem percutiens suæ vel alterius diœcesis, num à prælato suo absolutionem consequi possit?*

Nouis

7 *Nouitius, qui ante nouitiatum in hunc Canonem incidit, an possit à Prælato suo absolutionem accipere? Et sub hæc, quòd solus Papa pro enormi iniuria absoluit: nisi in casibus exceptis.*

1 ABSOLVTIO †quintò adhuc specialius, quo ad percussores clericorum quando sunt irregulares, continet dubia multa. ¶Primum est, vtrum regularis clerici percussor absolui possit ab alio, quàm à Papa, vel Legato, vel Episcopo? Et dico quòd si percusserit regularem eiusdẽ claustri, absolui potest à suo Abbate: vt in c. monachi. de sent. excommuni. quod quidem extenditur ad omnem religiosum, & suum prælatum eo modo quo titulo priore. §. ij. casu primo, dictum est: nisi iniuria fuerit enormis: quo casu absoluitur solùm à Papa, vt titu. priore. §. j. nisi ex speciali priuilegio. ¶Secundum, si dictus prælatus nõ sit sacerdos, vel si sit excõmunicatus aut mortuus, vel aliter impeditus, vtrum recurrendum sit semper ad episcopum, & ille possit absoluere regularem non habentem impedimentum adeũ di curiam, neque leuiter percutientem, sed mediocriter? Et dico quòd sic. secundum Hostiensem: vt in dicto capitulo, monachi. & in capitulo, cum illorum. & in capitulo. ca nonica. de sententia excommu. quod quidem quo ad non
2 exemptos indubitatè verum est. ¶†Quantum ad exẽptos verò etiam quidam hoc verum putant: vt Feder. in consilio suo xiiij. & Io. de Lig. in Cle. ne in agro. de statu reg. Et ratio vtriusque est: quia exemptio indulta est in fauorem exempti, ideoq; illi renuntiare potest, nedum respectu absolutionis, sed etiam in foro contentioso prorogando iurisdictionem episcopi. Idem tenuit Veruec. & Dir. quam etiam opinionem secuta est Summa Pis. & Archid. ij. parte. ti. xxv. c. vlti. qui tamen fuit doctus & timoratus. Contrarium quo ad exemptos tenuit Ioannes And. in regula, scienti & Panormit. in d. c. monachi & plenius in c. significasti. de foro competenti. quia scilicet per exemptionem, inquit, exemptus efficitur non subditus episcopo, id est, nõ subiectus eius potestati, sed Papæ immediate: vt in capitulo, si Papa. de priuileg. libro vj. vnde episcopus in illum non habet potestatem, nisi in casibus sibi expresse concessis: vt in capitulo, frater noster. xvj. quæstione prima. vnde exemptus absolui non potest ab eo, nec eius iurisdictionem prorogare quantum ad forum contentiosum: vt in d. c. significasti. nec quantum ad pœnitentialem: vt in c. omnis. de pœniten. & remiss. Et ad rationem Fede. & Io. de ligna. dicit Ioannes Andr. in dicta regula, quòd exemptio non concernit simpliciter fauorem exempti, imò fauorem superioris, qui eum exemit: vt in capitu. ad apostolicam. de reg. & in l. si quis in conscribendo. C. de episco. & cleri. & de hoc infra Exemptus. Mihi videtur quòd de rigore iuris secunda opinio procedat & efficacius probetur per Pan. in d. c. significasti. multis rationibus: sed de æquitate, de qua dicetur in §. sequen. procedit prima: quia regulares principaliter eximuntur in suum fauorem, vt quietius Deo seruiant: nec est equum quòd per exemptionem fiant deterioris conditionis quàm non exempti in spectan
3 tibus quietem animi in Deo, ad quam ordinatur omnis religio. ¶†Tertium est, vtrum possit episcopus in defectu prælati absoluere regularem exemptum, qui secularem clericum percusserit leuiter, vel habet impedimentum adeundi curiam: quo scilicet casu posset absoluere clericum secularem: vt in c. religioso. de senten. excom. lib. vj. iuncta glo. & dico quòd illud cap. religioso. dicit quòd sic loquens de religioso vel regulari in communi, qui percussit clericum secularem, ne habeat materiam vagandi: vbi Io. Andr. propter dictam rationem dicit hoc esse verum etiam in exemptis: licet ipse sibi videatur contrarius in Clem. pen. de sententen. excom. Pan. autem in dicto ca. significasti. putat quòd rigor iuris facit episcopum hoc non posse, cùm ibi non dicatur quòd hoc faciat circa exemptos authoritate apostolica: sicut semper fieri solet, quando datur potestas circa exẽptos: vt in dicta Clem. penulti. & in Clem. attendentes. de ista regula. putat tamen esse æquum, quòd circa religiosos exemptos hoc possit: quia capitulum loquitur generaliter & ratio concessionis pariter in exemptis & non exemptis procedit: non autẽ circa exemptos non religiosos, vel etiã religiosos extra casum illius capituli. Et sic, inquit, procedit opinio contraria: scilicet Fede. & Ioan. de Lignano, & Ioan. Andr. non erit sibi contrarius. hæc Panormi. Ex his Summa Ros. Absolutio. in §. v. & Summa Angeli. Exemptus. §. vj. concludunt quòd episcopus hoc non potest, & vterque ideò, quia capitulum, religioso. de authoritate apostolica non faciat mentionem: vnde illud loquitur secundum istos de non exemptis, quos antea non poterat absoluere propter cap. cum illorum. de sentent. excom. Ego autem sic distinguerem: quia in religiosis exemptis, & priuilegiatis sic quòd sua priuilegia vetant eos petere absolutionem ab aliquo non eisdem ordinis, episcopus hoc non potest: in exemptis autem, sed non priuilegiatis, dicit dominus Anto. locum habere opininnem Federici. quod videtur verum, saltem in casu huius capi. religioso. vnde Panor. videtur tenere quòd episcopus hoc possit de æquitate, sed non de rigore iuris: quod est satis probabile: alioquin exempti essent deterioris conditionis, quo ad hoc, omnibus hominibus, qui ab episcopo absolui possunt pro iniuria leui, vel etiam pro mediocri extante impedimento legitimo: quod est contra intentionem eximentis. Vnde Panor. docte & eleganter dixit hoc esse æquum: quia, vt patet per S. Tho. secunda secundæ, quæst. cxx. arti. j. & ij. ad æquitatem, quæ Epicheia dicitur, pertinet agere in casu secundum legis intentionem, verbis omissis: quãquam etiã dici possit, quòd in hoc casu verba legis bene intellecta nõ sunt contraria: quia quod dicitur mentionem fieri de authoritate apostolica, vbi potestas cõceditur circa exẽptos. verum est de potestate odiosa, puta ad coercendum, de qua loquuntur iura ad hoc suprà allegata, vt patet intuenti: de benigna autem, puta quæ est ad fouendum, nunquam aut non semper est verum. quod patet per dicenda §. sequenti. Confirmatur ista decisio: quia ex iure videtur posse colligi regula. quòd quantumad istam absolutionem non differũt monachi & moniales, nisi penes iniuriam enormem & nõ enormem: pro qua scilicet moniales solæ & non monachi absoluuntur: vt patet in capitulo, monachi. & in capitulo, de monialibus. de sententia excommu. Cùm igitur diœcesanus possit absoluere moniales exemptas, vt dicetur, ne vagentur, etiam pro iniuria enormi: pro mediocri quoq; absoluere poterit monachos exemptos. Specialiter tamen Summa Rosel. non videt sufficienter determinare: quia in §. iij. qui pertinet ad primam eius editionem, determinat quòd episcopus possit absoluere exemptos percussores religiosos simpliciter, id est, nõ limitãdo ad aliquem casum, alleg. Veruec. & Dir. & in §. v. pertinente ad nouas editiones, dicit q; hoc nõ potest in casu de quo maximè videtur, q; episcopus hoc possit, scilicet si percussus sit subditus eius, & percussio leuis, vel percutiens impeditus. Sed no. quòd Pan. videtur intelligere hoc esse æquum, etiam si percussus nõ sit clericus secularis, sed regularis. quod est probabile propter eandẽ rationẽ: licet hoc ab eo clarè non habeatur.
4 ¶†Quartum est, vtrũ episcopus diœcesanus possit absol

Universidad de Navarra
Biblioteca

uere moniales exemptas? Et dic q̃ sic, secundũ glo.& Pan. & communiter omnes Doctores in ca.de monialibus.de sent.excom.& idem sensit Veruec.& Dir.quia illud capitulum loquitur de monialibus indistinctè: ideoq; extendi tur etiã ad exẽptas.& hoc verũ erit etiã pro iniuria enormi: cã secundũ omnes Doctores eius absolutio in illo ca. concedatur. Et nota q̃ illud capitulum de authoritate apostolica non facit mentionem: quia loquitur benignè. Distinguẽdum est autem, vt prius: quia verũ est de exẽptis nõ priuilegiatis, sed non de priuilegiatis: sic vt de eis se intromittere non debeat aut possit episcopus in absoluendo. ¶ Quintum est, vtrum Abbas incidẽs in hunc canonẽ absolui possit per episcopũ? Et dico de hoc fuisse opiniones vt not. Pan. in c. vniuersitatis. de sen. excom. vbi ipse tenet q̃ sic: nisi iniuria sit enormis. Sed intelligo in non exẽpto. de exẽpto verò dico idem esse iudicium quod de monacho vel regulari quantũ ad posse absolui: quia caput nõ debet esse minus fauorabile membris: & appellatione monachorũ venit Abbas in materia fauorabili de verb.sig.c.fi. Et vltra hoc dico q̃ potest sibi eligere confessorẽ, qui eũ possit
5 absoluere iuxta dicenda. ff. titulo, Confesso. j. §. vii. ¶ †Sextum est, vtrum regularis percutiens regularẽ alterius claustri absolui possit à proprio, vel à percusi prælato? Et dico quòd per vtrãq; debet absolui: vt in c. cum illorum de sententen. excommu. Et licet secundum dominum Anto. vterq; Abbas vocetur ad absoluendum: tamen verius est quod dicit Panor. ibi cum Hostien. & Ber. quòd Abbas vel prælatus percutiẽtis absoluit. Abbas verò percusi aduocatur ad remittendum. iniuriam, non ad absoluendum: quia nõ est ratio quare vocetur ad absolutionem non subditi sibi. Et Abbas quidẽ percussoris secundum Hostien. recipit iuramentũ: Abbas verò percusi verbera infert, quæ loco erunt satisfactionis: cùm non habeat monachus vnde satisfaciat. & demùm Abb. percussoris absoluit. Congruentius tamen fit, si vnus alteri totum committat. extrà de offic. ordi. c. fi. hæc Hostien. ¶ Septimum est, vtrum regularis percutiẽs regulariter, vel regulares se mutuò percutientes extra claustrũ absolui possint per suũ prælatum? Et dico secundũ Host. q̃ non, sed per episcopum: & si sub diuersis sint episcopis, illi debent conuenire, sicut de Abba. dictum est. Et mouetur per c. monachi. & per c. cum illorum. de sententen. excommu. vbi fit mẽtio de claustro: quia violatur iurisdictio episcopi. Sed verius est, quod dicit Panor. in d. c. cum illorũ. scilicet, quòd eorum prælatus poterit eos absoluere: quia c. cum illorum. & c. canonica. eo. titu. loquuntur indistinctè; & de claustro nõ repetunt, de quo fit mentio in c. monachi. cùm dicitur, si se in claustro percusserint, &c. quod dico ideò dici, non quia absoluere nõ possit Abbas, si percussio fiat extrà, sed quia in claustro crebrius, vel quia dicuntur esse in claustro, etiam si sint in foro, eo modo, quo semper dæmones in inferno, & beati Angeli in cœlo sunt.
6. ¶ †Octauum est, vtrum religiosus percutiens clericum secularem diœcesis suæ; vel alterius, absolui possit per suum prælatum? Et dico q̃ non: sed absoluetur à suo episcopo diœcesano eo casu, quo absoluere posset clericum suum, scilicet si percussio sit leuis: vel percutiẽs impeditus ne curiam adeat. Nec oportet duos episcopos conuenire, etiã si diœceses sint diuersæ: vt in c. religioso. de sententen. excom. libro. vj. Sed intellige nisi religiosus sit sic exemptus, quòd etiã ratione delicti conuenire non possit nisi sub suo prælato: quia tunc absoluetur à suo prælato episcopo remittẽte iniuriam. semper tamen exceptam intellige enormitatem excessus, & religiosum esse impeditum eo ipso quòd est claustralis. ¶ Nonum † est, vtrum nouitius, qui ante nouitiatum incidit in canonem istũ, absolui possit per suum prælatum? & dico secundum Ray. q̃ licet talis, & quilibet aliàs excommunicatus recipi non debeat ad religionẽ, nisi prius absoluatur: si tamẽ ingreditur, tenet ingressus, & professio, secundum Panor. in c. cum illorum. de sentent. excommu. sicut nec matrimonium per excommunicationẽ impeditur: vt in c. significasti. de eo, qui duxit in vxorem. & receptus poterit absolui iuxta modum prædictum secũdum Hostien. sed ipso iure intelligitur ibi inclusa esse cõditio, si perseuerauerit: alioquin reducendus est in eandẽ sententiam ab eo, qui absoluit: vt dicitur in Sum. Pis. vel quia absolutio conditionatè non fit, est absolutus, sed religionẽ exiens reincidit in eandem, nisi se præsentet ei, qui aliàs potuisset absoluere: vt in c. eos. de sent. excom. li. vj. Et hanc opinionem, scilicet q̃ possit absolui, sequitur Innocen. in c. monachi. eo. ti. & Archi. in c. religioso. eo. ti. li. vj. Contrarium tenuit Io. And. in c. cum illorum. eo. ti. & Gem. in dicto cap. religioso. scilicet quòd absolui non possit à prælato nisi sit expressè vel tacitè professus. quam opinionem sequitur Summa Angeli. subdens, quòd si absoluatur & egrediatur, reincidit ipso facto, nisi se præsentet. Sed prima opinio est rationabilior: quia ista est persona ecclesiastica, secundum glossam in dicto cap. religioso. & gaudet priuilegio cap. si quis suadente. secundum text. ibi. & consequenter, vt videtur, etiam priuilegio contento in capitulo, monachi. eodem titulo. quia ratio illius est, ne monachi vagẽtur: quod in nouitio est tantò periculosius, quantò est infirmior & minus expertus. Nec est rationabile, vt reincidere possit, qui absolui nõ potuit. In omnibus tamẽ prædictis semper intellige exceptionem enormis iniuriæ nisi in monialibus, & vbi per priuilegia prouidetur: quia pro ea solus Papa absoluit, aut eius legatus: vt in capi. ad eminentiam. iuncto cap. cum illorum de sententia excommunicationis.

Rursus de Absolutione sextò, quantum ad formam verborum.

1 *Absolutio à censuris & peccato in quotuplici foro ac iudicio impendatur?*
2 *In absolutione verbali, sex considerari & exquiri dubia solent, de quibus hîc pulcherrimè & ordine sit dissertatio.*

ABSOLVTIO † sextò & à peccato & censuris fit in triplici iudicio, secundum Ray. scilicet in iudicio Dei per cõtritionem, in iudicio cœli, id est, curiæ cœlestis, per approbationem. de pœnitentia, distinctione prima. nunquid Cain. & iudicio Petri, id est, confessionis per absolutionem scilicet verbalem: si tamen peccator sit prius absolutus à Deo saltem ordine naturæ. vnde manet Petri priuilegium, quando ex æquitate fertur iudicium. xxiiij. q. j. manet. quod secundum glo. intellige de sententia ligante quo ad Deum: quia quo ad ecclesiam ligat aliquãdo etiam iniusta: vt infrà Excommunicatio ij. §. ij. ¶ †Sed tamen verbalis hæc absolutio continet dubia multa. ¶ Primum, quæ sit forma absolutionis ab excommunicatione? Et dico quòd si loquamur de forma verbali necessariò obseruãda: nulla est certa & determinata: vt dictum est suprà Absolutio. iij. in princi. Si verò loquamur de ea quæ communiter est in vsu, sic vtimur isto verbo absoluo. quod dupliciter facimus. Primò cõditionaliter, quando absolutio in dubio vel in casu incerto fit ad cautelam, vt dicẽdo: si teneris aliquo vinculo excõicationis, à quo possim te absoluere, ego absoluo te, & restituo sanctis sacramẽtis ecclesiæ cõioni & vnitati fidelium in nomine Patris &c. Secundò verò absolutè in casu certo: vt dicẽdo: ego te absoluo à vinculo excõmunicationis, quam incurristi propter tale factum, & restituo te sanctis &c. vt suprà. ¶ Secundũ est, quæ sit forma absolutionis à suspensione officii vel diuinorũ? Et dico quòd si loquimur de verbali necessariò obseruãda, nulla est: quia suspensio, sicut & excõmunicatio, pertinet ad forũ cõtentiosum: & consequẽter quicquid dicat, aut quibuscunq; verbis vtatur is, qui potest absoluere, verè absoluit: sicut de excõmunicatione dictum est: sed loquẽdo de ea quæ communiter est in vsu, vtimur isto verbo absoluo, primò cõditionaliter: vt, si teneris aliquo vinculo suspensionis, à quo possim te absoluere, absoluo te, & restituo executioni ordinũ & officiorum tuorũ. secundò absolutè: vt, absoluo te à vinculo suspensionis, quam incurristi propter talem causam, & restituo &c. Et idem dico per omnia de interdicto. ¶ Tertiũ est, de forma absoluendi ab irregularitate. & dico quòd nulla est certa & determinata: sed tamen in vsu est vt fiat per hoc verbũ dispenso, & non absoluo: vt, dispẽso tecũm in irregularitate, quam incurristi propter talẽ causam: & restituo te ad actus legitimos. vel quãdo dubitatur, dicendo nõ quam, sed si quam cõtraxisti. ¶ Quartum est, quæ sit forma absolutionis à peccato? Et Supple. quidem post Pe. de Pal. dicit quòd est hæc: ego absoluo te. expressis illis à quibus fit absolutio: alioquin super nihilo absolutio fundaretur. & intendit q̃ est hæc forma: absoluo te à peccatis tuis. Sed contrariũ tenet S. Tho. & Inn. & Host. imò etiã Scotus in quarto. dicit q̃ est hæc: ego absoluo te. Nec tamen absolutio fundatur in nihilo, sed in re cõfessã, id est, peccato. In aliis autem quæ confessionem nõ requirunt, sed absolui possint etiã inuiti, expri mit ligamen quod soluitur, puta excommunicationis, suspensionis, vel interdicti. ¶ Quintum est, quare dictæ formæ aliæ cõiunguntur? Et dico secũdum S. Tho. & cõmuniter Doctor. Theol. quòd præmittitur Misereatur. non quia sit de essentia vel integritate formæ: sed ne fortè effectus sacramenti impediatur ex parte pœnitẽtis: pòst ponitur verò cõuenienter, in nomine Patris &c. nõ quia sit necessarium, sed vt ostendatur quòd sacerdos nõ authoritate propria, sed quasi minister absoluit. Impositio autem manus nõ requiritur, nec fit: quia hoc sacramentũ non ordinatur ad cõsequendam excellentiam gratiæ, sed ad remissionem peccatorũ: vnde magis competit lignatio, quia per signum crucis Christi peccata remittuntur: quod tamen etiam non est de necessitate sacramenti. vide etiam infrà Pœnitentia. ij. ¶ Sextum est, vtrũ absolutio à peccato fieri debeat ante iniunctionẽ satisfactionis? Et dico quòd non: vt patet in clem. dudum. de sepul. & ibi Ioã. And. sed hoc intelligo, vbi timeri posset quòd absolutus satisfactionem recusaret, non autem aliàs: vt in religiosis vsitatur.

De Acceptione personarum.

1 *Acceptionis, quæ hîc lucidissima descriptione depingitur, vt vitium contrahamus, quot potissimum requirantur? Et an mortalis delicti nomen sortiatur?*
2 *Beneficiorum ecclesiasticorum distributor ac collator, ad peccatum delinquendum, num meliori tribuere semper debeat? Et ibidem quot modis quis melior dicatur?*
3 *Potentia, aut nobilitas secularis in beneficiorum distributione, vt aly alius præferatur, num spectanda sit?*
4 *Collatio beneficii in consanguineũ, num personæ acceptionẽ inducere dicatur? Et quid si electores bonũ, meliori prætermisso, eligant?*
5 *Dispensatio in gradibus prohibitis quo ad matrimonium contrahendum occasione diuitiarum obtenta, num personarum acceptionem inducat?*

6 *Acceptio personæ num dicatur facta, si is præpositus sit, qui alium conditione ac qualitate minus digna præcellit?*
7 *Acceptio personarum num facta esse dicatur, si in honoribus conferendis vitiosus prælatus studioso laico ac virtuoso, aut dominus seruo, senex iuueni, aut diues pauperi præferatur? Et quid si in iudicio diuiti pauper præferatur?*

ACCEPTIO † personarum ex doctrina S. Tho. ij. ij. q. lxiij. & Alex. de Ales xxij. tractatu de eodem sic diffiniri potest: Acceptio personarũ est vitium, quo id quod ex debito iustitiæ est vni personæ cõferendum, exhibetur alteri, nõ propter meritum eius ad ipsam rem, quæ confertur: sed propter conditionem ipsius non congruentem ad ipsam rem: puta si quis conferat episcopatũ alicui: quia est Petrus, aut Ioannes, vel affinis: quæ nihil faciũt ad esse dignum episcopatu: si autem hoc fiat quia est aptus, nõ est acceptio personarũ: quia ista cõditio facit vt debeatur ei episcopatus ex iustitia distributiua. Tamen ad incurrendum hoc peccatũ duo requiruntur: primò quòd collatũ conferendum sit ex debito, secus si ex gratia: iuxta illud Matthei xx. An nõ licet mihi quod volo facere? scilicet ex eo quod gratis & misericorditer datur. secũdò quòd ratio & causa dandi nõ faciat ad hoc quòd recipiens reddatur dignus accepto. ¶ Primò verò quæritur, an sit peccatũ mortale? Et dico quòd in re parua nunquam est mortale, nisi per accidens inquãtum ipsa virtute aut existimatione est magna: sed in re notabili omne quod est cõtra iustitiam, est peccatum mortale, secundũ S. Tho. ij. ij. q. lix. artic. iiij. Et ratio est, quia est contra charitatẽ proximi: vnde acceptio personarum cùm sit cõtra iustitiã in re notabili, semper est peccatum mortale: vt si beneficiũ scienter cõferatur indigno vel minus digno, quia est amicus, posthabito digno vel digniori saltem notabiliter. ¶ Secundò, † an spiritualiũ di- 2
gnitatum seu beneficiorũ ecclesiasticorũ distributor semper debeat tribuere meliori ad euitãdum hoc peccatũ. Et dico secundũ S. Tho. ij. ij. vbi suprà. artic. ij. & in quodam quolibeto, quòd melior dicitur quis dupliciter. Primò scilicet, secundũ se & simpliciter: vt qui magis abũdat in spiritualibus gratiæ donis: & secũdò in ordine ad bonũ commune: ad quod interdũ magis conferre potest minus sanctus aut sciẽs propter potentiã vel industriam secularem, & huiusmodi. Episcopus igitur vel alius distributor prædictorum nõ tenetur dare meliori secundũ se & simpliciter, sed meliori quãtum ad hoc, siue in ordine ad cõmune bonũ, ad quod principalius ordinantur spiritualiũ dispensationes: sicut etiã gratias gratis datas, quæ ordinantur ad communẽ vtilitatẽ Ecclesiæ Deus dat minus bonis. Igitur si præferat vnũ alteri propter causam pertinentẽ ad honorem Dei & cõmune bonum, præfert meliorem: & non est acceptio personarũ: sed si causa præferendi nõ pertineat ad hoc, erit acceptio personarũ: & tanto grauior, quanto in rebus diuinis cõmittitur. Ex † his cõllige etiã potentiam 3
secularem vel nobilitatem aliquid cõferre ad hoc, vt quis sit ecclesiastico beneficio dignus: quia ista cõferunt ad honorem Dei, scilicet quòd in suo ministerio nobiles occupentur: & ad vtilitatẽ ecclesiæ interdum: quia magis comprimunt aduersarios, vel huiusmodi: sed non est intelligendum quòd ipsa sola faciat: vt quãdo coniungitur vitæ crimino sæ: sed præsuppositâ virtute aliquid cõfert. ¶ Tertiò † an sit acceptio personarũ dare beneficiũ consangui- 4
neo? Et dico secundum S. Tho. in quolibet. q. xxij. vbi suprà. & Sum. conf. lib. iij. tit. xxiiij. quod distinguẽdum est. Nã si cõsanguineus sit æquè idoneus vt alius: episcopus potest in hoc satisfacere naturali amori, qui nõ est charitati

Universidad de Deusto
Biblioteca

contrarius: quia saltē in hoc pereminet quòd magis potest de ipso cōsidere quòd secum vnanimiter ecclesiæ negotia pertractabit: & hoc nisi inde scandalū oriatur: vel forte inde alii sumant exemplū dandi consanguineis etiā minus dignis. Si verò cōsanguineus sit minus idoneus simpliciter & respectu boni cōmunis: eum præferre nō debet postposito meliori duplici ratione: primò quia infideliter agit dispensator iste, nō dominus spiritualiū, qui negotiū domini gerens nō meliorat illud cùm possit: secūdò quia hoc ad personarū acceptionem pertinere videtur: quia cōditio consanguinitatis nō est pertinens ad curam ecclesiæ, quæ non obtinetur iure sanguinis, sed munere diuino: est autē conditio faciēs ad dispensationem patrimonialiū bonorum: vnde si ex his episcopus prouideat suo cōsanguineo minus idoneo, nō est acceptio personarū. ¶ Quartò an sit acceptio personarum si electores ad spirituales dignitates eligant bonū prętermisso meliori? Et dicit S. Tho vbi suprà quòd ad hoc vt electio in foro iudiciali nō possit impugnari, sufficit eligere bonū: nec oportet eligere meliorem: quia sic omnis electio posset habere calumniā: quantum ad conscientiā tamē eligentis necesse est eligere meliorē simpliciter vel respectu boni cōmuuis: quia si ex aliqua causa præferatur alius: aut illa pertinebit ad negotiū: & sic quātum ad hoc magis idoneus erit qui eligitur: aut
5 nō faciet: & sic erit acceptio personarū. ¶ Quintò † an sit acceptio personarū ratione diuitiarū dispēsare super contrahendo matrimonio in gradibus prohibitis? Et dicit S. Tho. ij. ij. vbi suprà, quòd hæc dispensatio fieri consueuit propter fœdera pacis cōseruanda: quod quidē vtilitati communi magis est necessariū circa personas excellētes. vnde cum eis facilius dispensatur absq; acceptione personarū.
6 ¶ Sextò † an sit acceptio personarū si præponatur quæ excedit cōditione minus digna: quādo in præficiendis conditiones sunt inæquales excedētes & excessæ, vt si vnus scit literas, sed est ignobilis: alius est nobilis, sed illiteratus, & præferatur nobilis. & dicit Alex. vbi suprà, quòd licet literatura nobilitati simpliciter præferēda sit, vt in c. venerabilis. de præbē. quia est necessaria in regimine ecclesiæ: tamē in casu potest præferri nobilitas: vt arceantur lupi per potentiam: & in casu vt sint in corpore ecclesiæ mēbra diuersa: quibus pax eius conseruetur: & sic nobiles promoueri possunt, dummodo eis morum honestas suffragetur. ¶ Se-
7 ptimò † an sit personarū acceptio in honoribus si præferatur vitiosus prælatus virtuoso laico, aut dominus seruo, aut senex iuueni, aut diues pauperi? Et dico secundum S. Tho. ij. ij. vbi suprà, & in Quolibeto, quòd cùm honor sit testimoniū virtutis eius qui honoratur: sola virtus est debita causa honoris: sed tamē aliquis honorari potest propter virtutē non solùm propriā, sed etiā alterius. sicut prælati & principes etiā si sint mali: inquantū gerunt personā Dei & cōmunitatis cui præficiūtur: & eadē ratione parentes & domini propter participationē dignitatis Dei, qui est omniū Pater & Dominus: & senex propter signū virtutis, scilicet senectutē: licet illud sit quādoq; fallax: & diuites propter hoc quòd locū obtinent maiorē in cōmunitate: & in eis cōmunitas honoratur, secundū S. Tho. x. quolibeto, arti. xij. non autē intuitu diuitiarū: quia esset acceptio personarū exhibere honorē debitum virtuti. ¶ Octauò an sit acceptio personarū si pauper in iudicio diuiti preferatur? Et dico quòd sic, secundū præmissam diffinitionē: quia iudicium, vt dicit S. Tho. ij. ij. vbi suprà, artic. iiij. est actus iustitiæ prout iudex ad æqualitatē ducit inæqualia. ad quod facit quòd iste habeat plus quàm debeat, ille verò minus: nō autē quòd hic sit pauper, ille diues: sicut si Socrates in re aliqua debet habere x. & habet xv. & Plato debet habere x. & habet v. ad æqualitatē constituendam confert quòd Socrates habeat v. quæ desunt Platoni: nō autē quòd sit pauper: quia quantumcunq; augeatur vel minuatur eius paupertas, nunquam erit æqualitas niū auferātur ei v. danda Platoni: vnde & Deus dicit Exod. xxiij. Pauperis quoque non misereberis in iudicio: scilicet prætermittendo æqualitatē iustitiæ. Illud autē Ecclesiastici iiij. In iudicando esto misericors pupillis. & similia, intelligūtur, vt personæ miserabiles ab oppressoribus iniustis defensentur: & si eis deficiunt instructores causarū suarū, suppleat iudex.

De Acedia.

1 *Acedia, quæ spiritualis quædam frigiditas vel tepiditas dicta est, quasi acida, vel acetosa, eo quòd huiusmodi frigida sunt: ex suo genere mortale peccatum est: quanquam & veniale quandoque sit. Et ibidem cum mortale peccatum est, cuinam præcepto diuino contraria esse dicatur?*

2 *Acedia extra filias ac species suas, quot modis mortale peccatum esse dicatur? Et quando veniale?*

3 *Acedia quot filias habeat, & quando mortalia, aut venialia peccata efficiantur? Et ibidem negligentia eiusdem filia quotuplex sit, & quàm variè spectetur?*

ACEDIA † secundū Rich. de Sanct. Vict. est torpor, 1
id est, negligentia mentis bona inchoare negligētis. vel secundū Damas. est tristitia aggrauans, quæ scilicet ita deprimit animum, vt nihil agere libeat. vnde secūdum S. Tho. ij. ij. q. xxxv. importat quoddam tædium operandi: & est quædā spiritualis frigiditas vel tepiditas spiritualis, dicta qua si acida vel acetosa: eò q; huiusmodi frigida sunt. ¶ Primò verò dubitatur, an sit peccatum speciale mortale? Et dico ex doctrina S. Tho. vbi suprà, quòd tristitia prohibens ab operando semper est mala, quandoq; quidem secundum se: quando scilicet est de vero bono quod apparet malum: sicut quādo est de bono spirituali: quādo pro vero secundum effectū: quando scilicet est de verè malo. sed sic hominem grauat vt retrahat ab opere bono. Igitur acedia semper est peccatū secundum seipsam, quia est tristitia de spirituali bono. Et est peccatū spirituale, non quidem inquantum est tristitia de spirituali bono cōmuniter: quia hoc pertinet ad omne vitiū, cùm fugiat speciale bonū oppositæ sibi virtutis: similiter nec inquantū fugit bonū spirituale: vt est laboriosum vel molestū corpori, aut delectationis eius impeditiuū: quia hoc acediā nō separaret à vitiis carnalibus, quibus aliquis corporis quietē & delectationem quærit: sed inquātū est de spirituali bono, de quo spiritualis virtus lætatur. i. de diuino de quo lætatur charitas. Et est ex suo genere peccatū mortale, si trāscendat sensualitatis terminos attingēs vsq; ad cōsensum rationis: ga secūdū suā rationē cōtrariatur charitati: cùm proprius effectus charitatis sit gaudiū de Deo: acedia verò sit tristitia de bono spirituali inquantū est diuinū: esset tamē veniale sicut & omne peccatū si esset solùm in motu sensuali: & similiter si sit de spirituali bono, ad quod quis nō tenetur de necessitate vt patet ibi ad secūdū. Et inquātū est mortale, cōtrariatur secūdū eū præcepto de sanctificatione sabbati: in quo secundū quod est morale præcipitur quies mentis in Deo: cui contrariatur tristitia mentis de bono diuino. ¶ Secūdò † dubitatur, quot modis sit peccatū mortale ex- 2
tra suas filias? Et dico q; in genere duobus modis. Primò qū inducit ad mortalē omissionē: quod tripliciter est. Primò scilicet cùm qs horret & omittit spūalia bona ad quæ tenetur: & secūdò, cùm dolet se benefeciſſe, siue nō omiſiſſe huiuſ

huiusmodi bona quæ fecit. aut tertiò cùm proponit in futurum omittere. Secundò verò cùm inducit ad mortalē cōmissionem. puta desperationem salutis, aut contemptū beneficiorū Dei: quia scilicet nollet esse natus, aut vellet esse bestia, aut mori: non curans qualiter, modò euaderet aduersa & tristia. Est etiā mortale per accidens in suo effectu, quādo homo ex hoc inducitur ad corporis grauem infirmitatē: cùm tamen se posset iuuare si conari vellet. Est autē veniale quando homo quidem in operando attædiatur: sed tamen ea, ad quæ tenetur, non omittit: nec contra præceptum aliquod committit. Videtur autem hæc tenere Sum. Rosel. quòd acedia sit mortale quādo inducit negligentiam contemnentem quæ Dei sunt: & dicitur procedere negligentia ex contemptu quādo est in cōsuetudine: vt si quis consueuit non dicere horas suas deuotè: sed
3 de hoc infrà Contēptus: & infrà Negligentia. ¶ Tertiò † dubitatur, quæ & quot sint filiæ eius, id est vitia quæ nascuntur ex illa. & quomodo sunt peccata mortalia aut venialia? Et dico secundum doctrinā & mentē S. Tho. in diuersis locis, q̄ sunt sex. prima scilicet malitia, quę bona diuina contemnit, & est mortale: & secūda rancor, id est, displicētia hominū inducentiū ad spiritualia: & est veniale, nisi superueniat odiū. & tertia pusillanimitas, quę constit in subtrahēdo se à bonis quæ fieri potuissent timore deficiēdi: puta à ieiuniis, religione, & huiusmodi: & est veniale, nisi illa bona essent in præcepto: & quarta est desperatio, quę est mortale: vt patebit. & quinta negligētia agēdorū. Quæ est multiplex. s. negligētia circa opera miseri-
cordiæ: & est mortale aliquādo, vt dicetur in tit. Eleemosyna. Et negligētia addiscēdi necessaria ad salutē, quæ aliquādo est mortale: licet hoc iudicare sit difficile. Et negligentia procurādi sacramēta suæ familiæ: quæ est peccatū mortale, si quę pmittit ex negligētia notabili mori sine baptismo vel cōfessione, maxime vbi decedēs indigebat huiusmodi. Et negligētia faciendi correctionē fraternā, de qua infrà. & cōtendi, & cōmunicandi semel in anno, & huiusmodi: de qbus in suis locis. Et sexta filia est euagatio mētis in oratione: quæ est veniale peccatū, nisi in eo q tenetur ad officiū, in quo pōt esse mortale: vt infrà Horæ.

De Actione, Actore, & Actu.

1 *Actio num ab Imperatore idoneè ac sufficienter definita sit?*

2 *Actio in genere duplex est. Cui ex Pan. tertia adducitur species.*

3 *Actio dupliciter sumitur: & præter id quandoque tertio modo consideratur.*

4 *Actiones reales, vt pro diuersis rebus competunt, ita & variam appellationem sortiuntur.*

5 *Actor quisnam dicatur?*

6 *Actionum personalium aliæ bonæ fidei, aliæ stricti iuris. Et quænam sint vtræque? Et an actio cedi possit? remissiué.*

7 *Actum seruitutem realem esse: & in quo consistat.*

1 ACTIO † est ius prosequēdi in iudicio quod sibi debetur. Instit. de action. in prin. vbi secundum Azo. in Sum. hoc verbū debetur, sumitur largè: vt dicatur res debita tibi quā petis vt tuā: siue rei vendicatione, actione cōmodati, siue depositi. Sed quia ista diffinitio cōprehendit solùm actionē personalē seu in personā, vt patebit: quod tuum est, tibi non debetur, sed petis vt tuū. ideò secundum Azo. & Gofred. actio est ius ciuile vel prætoriū, quo debitū à te exigere possum, vel petere rem mihi resti-
2 tui. ¶ Est † autē in genere actio duplex: prima realis, vel in rem. s. quæ est contra quē dirigitur non supponit obligatum: sed ideò cōpetit, quia cōtendit nō restituere is cōtra quem dirigitur: sicut tu intrasti violenter domū meam: & ego peto possessionem meam, quam occupas: & tu nullo iure es mihi obligatus, cùm nec mihi promiseris: nec contraxerim tecum, sed tantum te conueniam, quia res mea apud te est. Secunda est personalis vel in personam, illa scilicet quæ illum, cōtra quem dirigitur, præsupponit debitorem obligatū ex contractu vel malefacio, seu ex variis causarū figuris. Et ista datur etiā ad rem, sed præsupponit obligationē personæ: vt si vendidisti mihi domum vel locasti librū, obligaris mihi ex cōtractu, licet agam ad rem, id est, domum vel librū. Additur secundū Panor. in cap. Ecclesia. el ij. vt lit. pend. actio tertia mista. de qua vide j. lis. §. v. ¶ Igitur † actio sumitur dupliciter, scilicet strictè: 3
& significat ius prosequendi ortum ex obligatione: & sic conuenit solùm personali: & latè significat iurisdictionē iudicis: & ita non solùm personales, sed etiā reales actiones significat. adde tertiò & latissimè, & significat iudicis officiū: quo modo querela inofficiosi testamenti dicitur actio. ff. de leg. j. l. cùm filius. facit l. actionis verbo. de verborum sig. ¶ Actionū † autem realiū quædam competunt 4
pro rebus corporalibus: & sic habet locū reivēdicatio: alię pro iuribus incorporalibus, & seruitutibus acquirēdis: & sunt duæ, scilicet confessoria, quæ cōpetit dicenti habere se ius vel seruitutē trāseundi per fundum alienum: eundi vel agendi, vel ad altius ædes suas leuandi, & huiusmodi: & negatoria quæ cōpetit neganti vel asserenti oppositū, vendicando sibi libertatem. Instit. de actionib. §. æquè si. ¶ Actor † autē est qui agit & pulsat alium rem aliquā ab 5
ipso petēs in iudicio. ff. de iudic. l. in tribus. ff. fi. reg. l. iudiciū. ¶ Actionū † etiā personalium, quædam sunt bonæ 6
fidei: vt emptionis & vēditionis & aliorū contractuū numero. xvj. qui enumerātur Instit. de act. §. actionū. & ponūtur in gl. de excep. cū venerabilis. quę dicūtur bonæ fidei: quia in eis maximè debet exuberare bona fides: & in eis veniūt omnia accessoria: & ea de qbus nō est cogitatū: vt in emptione & vēditione, quod & id expresè non est actū. s. damna & interesse post morā quæ debent restitui. Aliæ verò dicūtur stricti iuris, vt actio ex mutuo, ex stipulatu, quæ scilicet nascitur ex stipulatione de re certa in genere incerta specie, ex arbitrio, & cōsimiles. & in his non venit accessoriū: nec ea de qbus non est cogitatū, vt notat Bernad. in glo. præallegata. nec damna & interesse à tempore moræ. Vtrum autem possit quis actionem cedere, infrà Lex. §. viij. ¶ Actus † verò est quædam seruitus rea- 7
lis in fundum, qua quis potest per illum, non solùm ambulare per se: sed etiam iumentum & vehiculum vel quadrigam, secum ducere. ff. de serui. rust. prædio. l. prima. vers. actus & l. in actu. & Instit. eod. §. actus.

De Accusatione & Accusato.

1 *Accusatio quid sit? & an S. Thomæ definitio bona sit?*

2 *Accusatio quomodo fieri debeat? Et qui publicè infamatum accusat, an si in probatione deficiat, num talionis, aut calumniæ pœna puniendus sit.*

3 *Accusare num quis teneatur? Et cùm id licet, num oporteat monitionem præcedere? Et quid si peccatum secretum sit, aut sub secreto sumptum? remissiué.*

4 *Accusationem proponere quis possit? Et an clericus ad vindictā publicam, & si non subsecutura sit sanguinis pœna, accusare potis sit?*

5 *Accusare volens, qua ratione id facere debeat, vt peccato non sit obnoxius? Et sub hæc, num pactum vel iuramentum de non accusando efficax sit?*

6 *Accusatione semel cœpta, num quis desistere queat? Et subinde quot modis accusatio iniusta reddi possit?*

Quis

Universidad de Sevilla Biblioteca

7 *Qui pœnitentiam de peccato egit, num accusari valeat? Et quid si semel accusatus, an denuò accusari queat?*

8 *Accusatus, num accusatori, vt ab accusatione desistat, aliquid dare possit? Et quia materia hæc subdifficilis est, in tria causarum genera adducitur. Et inter hæc, num in crimine publico transigere liceat? Et quid si transigatur, an teneat transactio?*

9 *Accusatus temere ac falsò, num accusanti iniuriam remittere possit? Et quid in principe, an id remittere debeat?*

10 *Accusatus in iudicio, num si veritatẽ neget, mortaliter peccet? Et tãdẽ, quãdo iudex veritatẽ inquirere, secũdũ iuris ordinẽ dicatur.*

11 *Accusato, num se vel per calumniam defendere ac tueri liceat? Et an saltem appellando, iudicũ deuitare ac subterfugere possit?*

12 *Accusatus & morti addictus, num se defendere, aut alioqui confugere queat? Et num tunc ad carcerem redire, præsertim si id iurarit, teneatur?*

1 ACCVSATIO †secundum mentem Azo. in Sum. est delatio rei de crimine in libello ad vindictã. secundum mentẽ autẽ S. Tho. ij. ij. q. lviij. est delatio rei de crimine in libello ad vindictã propter bonum cõmune. & hæc diffinitio est melior: quia ad vindictã etiã tendit denuntiatio, licet sine libello: sed ipsam vindictã denuntiator ordinat ad fratris emendationẽ, accusator verò ad bonum cõmune. Secundũ aliquos autẽ ista opinio S. Tho. quæ addit propter bonũ cõmune, est falsa: quia etiã accusatio quandoq; fit propter bonũ priuatũ: vt habetur in tit. de accus. ff. & C. & denuntiatio etiã fit ad remotionem à beneficio & propter bonum cõmune: vt habetur in multis locis, vt potest etiã videri per Abbatẽ & Felin. in cap. inquisitionis. de accus. & in cap. nouit. de iudi. sed S. Tho. loquitur de accusatione non ordinata ad restaurandũ interesse accusantis: sed solùm ad puniendũ delictum. vnde secundũ eum non debet fieri nisi in peccatis vergentibus in damnum commune vel diuinum virtu. q. iij. arti. ij, vij.

2 ¶ Primò †verò quæritur, quomodo fieri debet accusatio: & dico ꝙ primo fieri debet in scriptis. ij. quæst. vlt. qui crimen. quod tamen semper nõ est necessariũ: puta in crimine leui. ff. de accus. l. leuia. & in notoriis: cũ in huiusmodi nec accusator requiratur. de accus. euidẽtia. secus in nõ notoriis licet manifesta sint. xj. q iij. eorũ. Secundò fieri debet cum in scriptione, scilicet ꝙ accusator se obliget ad pœnam talionis. ij. q. vlt. quisquis. et q. iij. calũniator. &c. qui nõ probauerit. exceptis tamen quibusdã calibus: vt in crimine leui etiã in crimine apostatiæ: & cũ maritus accusat vxorẽ de adulterio, scilicet quo ad separationẽ thori, & similibus: & tamen etiã si accusator nõ inscribat, ex natura accusationis huiusmodi pœna calũniæ venit. C. de accus. l. fin. Sed tamẽ Bar. in l. ij. C. si ser. vel lib. dicit ꝙ accusans publicè infamatũ, & in probatione deficiẽs puniri nõ debet pœna talionis vel calũniæ: acusante infamia præcedẽte. quod mẽti cõmendandum est secundũ Pan. in c. cùm contingat. de rescrip. vbi etiam dicit ꝙ fama inducit iustã credulitatem. vnde habens notitiã ex fama habere dicitur ex causa probabili. & idẽ sentit gl. in cap. inquisitionis. de sent. excomm. Tertiò accusatio debet exprimi viua voce & præsente accusato. ij. q. vlt. præscripta. Cõcordat prædictis Albe. & idẽ notatur in Sum. cõf. lib. ij. tit. v. Quomodo autẽ differãt notoriũ, famosum & manifestũ, infrà Notoriũ.

3 ¶ Secundò †quæritur, an aliquis teneatur accusare. Et Sum. Ang. adducẽs multa iura dicit ꝙ nemo accusare tenetur, nisi secundũ Bar. in homicidio: imò, inquit, accusare videtur esse cõtra illud diuinũ præceptũ, Dimitte nobis debita nostra. Cõtrariũ sentit Supp. & Sum. Ro. & fere omnes doct. ordinis eius. & hoc irrationabiliter: qa sine accusatione aliquãdo saluari non potest integritas boni cõmunis, vt quando iniquitates emendari aliter nõ possunt. Vnde & S. Th. vbi s. dicit ꝙ homo tenetur accusare, si crimen vergat in detrimentũ spirituale vel corporale reipub. dũmodo sufficiẽter probare possit: nõ autẽ tenetur, si nõ redundat in multitudinẽ, aut si haberi non potest probatio sufficiẽs: qa nullus tenetur ad id quod debito modo plicere non põt. Hęc ex S. Tho. qui talẽ conclusionẽ habet tanquã certissimã: vnde probationẽ nõ adducit nisi authoritate scripturæ, Leui. v. quã adducit arguendo in oppositũ. Deceptus est autẽ author illius Summæ: qa illa quę adducit, loquuntur secundũ iura ciuilia, aut forum cõtentiosum: sed aliter est secundũ conscientiã: verbum autẽ Domini intelligitur de peccatis, inquantũ sunt in personã propriam. ¶ Tertiò, vtrũ accusationẽ debeat præcedere monitio. Et dicit S. Tho. in iiij. dist. xix. q. ij. art. iij. q. j. ad quartũ, ꝙ secundũ aliquos ad accusationem procedi non debet secundũ forũ conscientiæ nõ præmissa monitione & emẽdatione expectata: nisi fortè maiori periculo obuiandũ videatur: aut peccatũ sit publicũ: quanuis secundũ forũ causarũ non requiratur ꝙ accusationẽ præcedat monitio, sed solùm inquisitio: quę nõ est facienda nisi de notorio: quia oportet ꝙ inquisitionẽ præcedat clamosa insinuatio: ideóq; secreta monitio nõ requiritur de necessitate. Vel dicendũ secundũ alios, ꝙ in accusatione non agitur ad emẽdationẽ peccãtis, sed ad bonũ cõmune, scilicet iustitiã conseruandã per punitionẽ delinquẽtis: ideó accusatio in iudicio bona cõscientia fieri põt, etiam si admonitio nõ præcedat. nec est cõtra præceptũ Domini de correctione fraterna, quod intelligitur quando agitur ad emẽdationẽ peccãtis. hęc ille. Qui iudicio meo tenet primã opinionẽ tanquã conformem mãdato Domini, secundum quod oportet prius ꝙcedere ad emendationẽ peccantis, q̃ ad iustitiã conseruandã, si speretur emẽdatio, & periculũ nõ sit in mora. & hęc etiã sequitur Supple. Sum. autẽ Ang. tenuit opinionẽ secundã: sed omnia iura quæ allegat, loquuntur in foro causarũ siue contentioso. Veritas autẽ est ꝙ etiã secunda opinio est vera, quãdo accusatio expedit bono cõmuni, quod prępõderat particulari: vnde si post pœnitentiã & correctionẽ licet accusare, vt j. ꝯ. ix. multo fortius antè ea nõ expectata. Quomodo autem peccatũ secretũ etiã sumptũ sub secreto aliquãdo statim sine monitiõe publicari possit. j. Testis. iij. ¶ Quatò †quis possit accusare? & dico ꝙ si crimen est priuatũ, regulariter solus ille cuius interest: vt videtur velle gl. in l. fi. ff. de priuat. deli. quod limita nisi pro illo imponi debeat pœna pecuniaria fisco applicãda: qa tũc ad accusandũ admittitur quilibet de populo secundũ gl. Dyn. & Bar. in rubr. licet Bal. contrariũ teneat in l. aduersus C. de furt. si verò crimẽ est publicũ, admittitur qlibet nõ ꝓhibitus specialiter lege vel statuto aut cõsuetudine: tñ in duobus casibus admittitur: primò quãdo suã vel suorũ iniuriã prosequitur: vt not in l. fin. ff. de priua. delic. & in l. fi. de iniur. secũdo, quãdo delictũ nõ est cõmissum cõtra psonã: vt puta si statuto cauetur vt blasphemus vel noctu vadẽs puniatur in decẽ: tũc quilibet ad accusandũ admittitur: vt not. Bar. & Ioan. de Imol. in l. j. ff. de pub. iud. & Bar. in l. lex Cornelia. ꝯ. si quis. ff de iniur. Circa qđ multa dici possẽt, q̃ omitto: qa ad forũ animę nõ ptinẽt. Clericus tñ ad vindictã publicã accusare nõ debet, etiã si pœna sanguinis nõ venit imponenda. facit capitulũ, sicut sacerdotes. ij. q. vij. quia huiusmodi odiosis se immiscere nõ debet, secundũ Panor. in cap. cũ P. de accus. sed si ꝓsequitur iniuriã suã, potest, etiã si venit imponenda pœna sanguinis secundum Pan. vbi s. dummodo dicat quòd non intendit accusare vt pœna imponatur. & tex. est clarus in c. prælatus. de homi. lib. vj. ¶ Quintò †qua intẽtione debeat quis accusare vt sine peccato accuset? Et dico ꝙ propter cõmune bonum, vt cæteri quietè viuant. xxiij. q. v. non frustra. vel propter suũ interesse: aliàs tale erit peccatũ, qualis & inordinatio intẽtionis, scilicet mortale, si ex odio principaliter vel alio inquo fine. veniale autẽ si aliqua passio fragilitatis adiũgatur principali intentioni ar. c. accusati. de acc. & ij. q. vij. si qui sunt. nõ tamẽ propter hoc ad aliquã restitutionẽ tenetur, sed solũ ad pœnitentiã de peccato. ¶ Sextò vtrũ pactũ vel iuramentum de non accusando teneat? Et dico secundum tex. iuncta gl. in c. quemadmodũ. de iureiu. ꝙ respectu criminis iam cõmissi pacisci potest ne de eo agatur. & Pan. dicit casum esse clarũ ff. de pact. l. si vnus ꝯ. pacta. & consequẽter hoc licitè iuratur, sed tamẽ si per hoc quis pecuniã acciperet, turpiter acciperet, & restituere teneretur decõsilio: qa moueri debet ad nõ accusandũ ex charitate sperans emendationẽ, non ex cupiditate. De hoc j. Concusio. Respectu verò criminis cõmittendi Sũ. Ange. indistinctè dicit pactũ de non accusando nõ valere: & consequẽter si hoc iuretur, est peccatum mortale. Pan. autem in d. c. quemadmodum. meliùs loquitur distinguendo: quia quantum ad crimen committendum respectu accusationis criminalis non valet pactum nec iuramẽtum, quia præstat materiam peccandi: vt in d. ꝯ. pacta. & ꝯ. illud. sed respectu accusatio nis ciuilis, vt ad diuortium celebrandum ad commodũ mariti in adulterio vxoris, est casus dubius: & credit ꝙ simpliciter pactũ non valeret: sed si interuenit iuramentũ, est dubium. hæc ille, cum multis aliis. Veritas est ꝙ non licet pacisci vel iurare de nõ accusando in futuris, sic ꝙ hoc possit esse impeditiuũ boni, aut promotiuũ mali. Sed aduerte ꝙ tatio diuersitatis secundũ eum in præterito & futuro delicto est, quia in vno præstatur materia peccandi, & non in alio: vel est, quia in præterito scimus an debeamus sperare correctionẽ, non in futuro: cùm de præsenti dispositione peccantis iudicemus, non de futura: vnde quando non accusare respectu præteriti est causa delinquendi, quãdo scilicet non adest spes correctionis, non licet pacisci aut iurare de nõ accusando. Aduerte etiam ꝙ multò fortius restituere deberet, qui pecuniam acciperet de nõ accusando respectu criminis perpetrandi, vel pro accusando calũniosẽ. j. q. j. iubemus. ¶ Septimò, †vtrum quis desistere possit ab accusatione incœpta? Et dico ꝙ desistere debet omni modo possibili, qui videt accusatũ innocẽtem. ij. q. iij. si quẽ. Si verò eũ nõ cognoscit innocẽtem, potest desistere si vult in foro cõscientiæ ex charitate: licet nõ ex præmio: vt no. glo. in c. j. de collu. sed quo ad impunitatem fori contẽtio si, hoc non potest, nisi in certis casibus: de quibus vide Bar. in l. quæsitum. ff. ad turpil. & Pan. in c. licet. de accu. secundum S. Tho. aut. ij. q. lxxxviij. art. iij. ad tertiũ. potest quis iustè desistere, si in processu falsum cognouerit id, de quo accusauit, aut si princeps, ad quem pertinet cura boni communis, accusationẽ aboleuerit. ¶ Octauò quot modis accusatio reddatur iniusta? Et dico ꝙ tribus, secũdũ S. Tho. ij. ij. vbi s. & Gratianum ij. q. iij. & in l. j. ff. de aboli. ¶ Primò calumniando, quando scilicet falsum crimen imponitur: & talis de omni damno illato proximo tenetur. vt in c. vltimo. de cal. peccat mortaliter. xxij. q. ij. c j. ¶ Secundò tergiuersando, quãdo scilicet accusator in totum à lite recedit sine licentia iudicis: quod in foro conscientiæ intelligẽ, si aliquo fine malo fecit: secus si intelligit innocentẽ,

vel ex compassione, quod aliquando licet: in foro autem contentioso punitur v. libris auri. ff. de præuari. l. iij. Tertiò præuaricãdo, quãdo scilicet cum reo colludit adiuuãs partẽ aduersam falsas probationes adducẽdo, veras dissimulando, & huiusmodi: & talis iudicis arbitrio punitur: vt in l. j. & ij. ff. de præuar. licet in conscientia talis nõ peccet eo casu quo posset ab accusando desistere: nisi vtatur falsitate, vel huiusmodi prohibitis. De his autem habes in l. j. ff. de aboli. & in l. j. ff. ad Turpil. & j. collusio. ¶ Nonò, †vtrum 7
possit quis aliquẽ reũ accusare, postq̃ de suo peccato egit pœnitentiã? Et dicit Inno. in c. de his. de accu. ꝙ sic. Et idẽ tenet ibi gl. Et ratio est: quia per pœnitentiã satisfit Deo: sed per punitionẽ impositam in iudicio satisfit reipub. vt cæteri timeãt, viuantq; quietius. & facit C. de apostа. l. hi qui. ¶ Decimò vtrũ semel accusatus. de eodem possit denuò accusari? Et dico ꝙ nõ: vt in c. de his. de accu. quia delictũ vnius hominis sæpius quæri non debet. ff. nau. caup. stab licet. ꝯ. vlti. lv. qõ. ix. veniam. fallit in duobus casibus.
¶ Primò si secundus accusator doceat primum præuaricasse. ff. de præuari. l. iij. ¶ Secundò si suum dolorẽ prosequẽs ignorat accusationem institutam ab alio. l. cui ff. de accus. vide in gl. d. c. de his. ¶ Vndecimò, †vtrũ accusatus possit 8
sine peccato dare aliquid accusatori vt ab accusatione desistat? Et dico hanc materiam esse difficilem: sed viso Inno. de collu. in c. crimina & glo. & Panor. in eo. ti. c. j. vbi multa valde loquitur de hac materia, sic dici potest: A lite vel accusatione multipliciter quis discedere potest. primò authoritate vel motu proprio, quia scilicet sic sibi placet. secũdò per gratiam ad preces, scilicet rei. tertiò per transactionem, aliquo scilicet sibi dato vel retento: quod est propriè transigere: vt in c. super eo. de transact. quartò per absolutionem, impetrando scilicet à iudice facultatem recedendi, & abolitionem siue deletionem, vel cassationem accusationis ex aliqua causa, puta quia ex ira vel per errorẽ accusauit: vel ex aliqua legitima causa: vt in. l. ij. C. de aboli. Ad quæsitum autem dico quòd secundum Inno. & glo. in c. j. de collu. dete. in verbo, gratiã. & cãsarũ tria sunt genera, ciuilis scilicet, criminalis & spiritualis. Panor. tamẽ in j. c. de collu. causas diuidit per ciuilẽ, criminalẽ, & sub ciuili ponit spiritualem & populare: quam etiã tangit Inno. à causa vel accusatione ciuili pecuniaria recedere licet secundum Inno. per gratiam & per trãsactionem iudicis authoritate, & sine ea ante litis contestationem & post. Pan. tamen dicit quòd post oblatum libellum, & à fortiori post litis conte. non licet recedere propria authoritate, nisi velit renuntiare liti & causæ in totum: vt in. l. postquàm liti. C. de pact. sed solùm licet per transactionem aut gratiã, excepta tamen famosa actione, secundum Innoc. & Pan. vt actio furti, in qua sine iudicis authoritate transigere nõ licet. ff. de his qui not. infa. l. furti. ꝯ. pactus. vel vt addit Pan. nisi sit talis causa, quæ nõ dependeat à libera voluntate litigantium. & sub hoc membro cõprehendi potest causa matrimonialis. In causa verò spirituali siue inquisitionis, siue denuntiationis de rebus spiritualibus, ex causa licet per gratiam discedere, secundum Innocẽ. sed sine causa discedens punitur. ij. q. vij. quapropter. arg. de calum. c. fina. per transactionem autem nunquam licet: vt extrà de decimis. intelleximus. & not. de transact. c. ij. In causa autem popularis, id est, quæ populum tuetur. l. j. de popu. acti. transigere non licet, nisi deferendo iuramẽtum: vt in. l. eum qui. ꝯ. in popularibus. ff. de iureiur. In criminali verò quãdo de crimine agitur criminaliter, & nõ ciuiliter ante inchoatã accusationem: puta ante inscriptionem ad pœnam talionis,

licet

Universidad de Deusto
Biblioteca

licet inſcriptio alia præceſſerit: pōt quis deſiſtere per gratiam: vt in eo. §. pactus. & ff. ad turpil. l. mulier. & l. quæſitū. non autē proprio motu ſi præceſsit inſcriptio alia ſecūdum Pan. poſt inchoatam verò accuſationē nō licet diſcedere ſine iudicis authoritate, & ſine cōſenſu rei, niſi intra xxx. dies ſed nec inter illos ſi fuit tormentis mancipatus. C. de aboli. l. ij. vel per accuſationem infamatus. v. q. j. quidam. & ſi aliās deſtiterit, incidit in Turpilianum, id eſt, punitur quinq; libris auri, & infamia, ſi intēdit publicum crimē. C. ad turpil. l. j. Si verò crimen eſt priuatū, punitur extraordinariē iudicis arbitrio. ff. ad Turpil. l. ſi quis. nec eſt infamis ſecundum gl. in c. j. de collu. ſed aliud ſentit glo. in c. ſi quem pœnitet ij. q. iij. & facit tex. in l. ij. C. ad Turpil. qui loquitur indiſtinctē. Quæ autem dicantur publica, & quæ priuata delicta, infra. Crimē. Trāſigere autem in crimine publico non licet, & ſi fiat tranſactio, nulla eſt: & accuſatus haberetur pro confeſſo. C. de tranſa. l. trāſigere. ff. de præuari. l. in omnibus. niſi tale ſit crimen quod irroget pœnā ſanguinis: quia licet tūc tranſigere, & ſanguinē ſuum redimere qualitercunq;, niſi in adulterio. ff. de bonorum. l. j. vel niſi irroget pœnā perpetuæ detruſionis: qa etiam tunc licet ſecundum Panor. vbi ſ. In aliis autem vbi pœnæ huiuſmodi non irrogantur, tranſigere non licet. ij. qō. iij. ſi quem. §. præuaricator. ibi: in omnibus. & hoc niſi in crimine falſi: vt in d. l. tranſigere. quia conuictus de falſo eſt quaſi mortuus: cū nulla ei fides adhibeatur. Et hoc eſt verū, quęcunq; pœna veniat imponēda, ſecundū Bart. & multos alios in d. l. tranſigere. Et per hoc tenet Pan. idem licere vbi imponenda eſt pœna quaſi ſimilis pœnæ ſanguinis quæ iure canonico non infertur: vt quādo poteſt quis tradi curiæ ſeculari. Et hoc videtur tenere Gof. in Sū. de trāſact. & idē putat in pœna perpetuæ detruſionis: ſicut tenet, inquit, do. Card. in c. fi. de tranſact. vnde Inno. dicit in ti. de accu. quòd iſta pœna æquiparatur morti: contrarium tamen tenuit do. Ant. in c. j. de collu. In criminibus autem priuatis videtnr ſentire gloſ. in d. c. j, quòd tranſactio admittitur indiſtinctē: & idem vtdetur ſentire Inno. qui alle gat aliquos ſic ſentire, nec reprobat. Vbi autē in criminali vel ſpirituali aliter quā debet accuſator deſiſtit, iudex nihilo minus ſecundum Inno. ex officio inquiret: vt de collu. per totū. C. de aboli. l. indulgere. & l. ij. vbi autem vult iudex iuſta cauſa diſcedere, indulgebit. C. de abolit. l. j. ij. & iij. Quid autem operetur trāſactio, vide Pan. vbi ſuprā.

9 ¶ Duodecimò † vtrum falſo accuſatus poſsit accuſanti remittere iniuriam? Et dicit S. Tho. ij. q. lxviij. q. ſic maximè ſi accuſauit nō calūnioſe, ſed ex animi leuitate: quia accuſato ſpecialiter iniuria facta eſt: ſi verò accuſator ab accuſatione propter colluſionem deſiſtat, iniuriam facit reipub. & hoc accuſatus ei remittere non poteſt: ſed ad principem pertinet habentē curā reipub. Et idē not. in Sum. cōfeſ. lib. ij. ti. v. Princeps quoq; ſine iuſta cauſa remittere nō debet: quia intereſt reipub. ne crimina remaneāt impunita. ff. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. & de ſen. excom. vt famæ. & quia facilitas veniæ incētiuū tribuit delinquēdi xxiiij.

10 q. iiij. eſt iniuſta. ¶ Tertiodecimò, † vtrū peccet mortaliter accuſatus ñegādo veritatē in iudicio? Et dicit S. Tho. ij. iij. q. lxix. ar. j. q. tenetur iudici exponere veritatē, quā exigit ab eo ſecundū formam iuris, de quo j. Confeſsio criminis. & ideo mortaliter peccat nolendo confiteri, aut mēdaciter negando. Si verò iudex exquirat quod nō poteſt ſecundū ordinē iuris: nō tenetur ei accuſatus reſpōdere: ſed poteſt per appellationē vel aliter licitè ſubterfugere: mēdaciū tamē dicere nō licet. hæc ex illo. Sed intellige q̄ in primo caſu qñ iudex iuridicè procedit, tale mendaciū nō ideo eſt mortale, qa mendaciū in iudicio: alioquin ipſum tacere vel nō cōfiteri nō eſſet mortale: ſed ideò quia cōtra debitū iuſtitiæ: ſed in ſecūdo caſu qñ ſcilicet iuridicè nō procedit: vel quia accuſatus nō eſt ei ſubiectus ſimpliciter, vel in hoc caſu aut quacūq; alia cā: tūc licet mēdacium ſit illicitū, nō eſt tamē mortale: quia nec cōtra debitū iuſtitiæ nec eſt in iudicio vero, ſed in vſurpato: imò nō erit etiā veniale ſi reſpōdēdo cautelo ſe: &, vt aiūt, ſophiſticè, dicat aliquid falſum apud ſenſum iudicis: & apud ſuū, verū: quia eo caſu cū nō ſit eius ſubditus, nō tenetur dicere veritatē ad eius intētionē. Rationē doctorū aſsignat Hen. de Ganda. qa ſi qs tenetur celare crimē fratris occultū, multo magis ſuū. Addit autē dictis S. Tho. Sum. conf. vbi ſ. q̄ tunc iudex veritatē requirit ſecundū ordinē iuris, cùm præcedit infamia ſuper crimine, vel apparēt indicia: vel præceſsit probatio ſemplena: ſed intellige ſuppoſita iudicis authoritate iuridica. Si tamen agatur ad pœnā ſpiritualem, vide j. Confeſsio. §. j.

¶ Quartodecimò, † vtrum liceat accuſato ſe calūnioſe defendere? Et dicit S. Tho. vbi ſ. q̄ nō: nam in cauſa criminali iuramentum de calumnia præſtandum eſt: vt in c. inhærentes. de iur. cal. Accuſato igitur licet ſe defendere viis licitis occultando veritatem quam cōfiteri nō tenetur per aliquem licitum modum: puta nō reſpondendo: quia hoc nō eſt calumnioſe ſe defendere, ſed euadere prudenter: nō autē licet ei dicere falſum, nec tacere veritatē quā tenetur confiteri: nec adhibere fraudē aliquā vel dolū: quæ habent vim mēdacii. & hoc eſt calumnioſe ſe defendere. Adde q̄ etiam eſt calūnia appellare, vt ex mora declinetur iuſta ſententia: quia eſt nolle fateri. Concor. Richar. in iiij. diſ. xv.

¶ Quintodecimò an liceat accuſato appellādo iudicū declinare? Et dicit S. Tho. vbi ſ. q̄ ſic: quādo ſit ex cōfidētia iuſtæ cauſæ: quia ſcilicet accuſatus iniuſtè grauatur à iudice. ſecus ſi quis appellat cauſa afferendæ moræ: vt dictū eſt ij. q. vj. quicunq;. ¶ Sextodecimò † an liceat accuſato & cōdēnato ad mortē ſe defendere aut fugere? Et dicit S. Tho. vbi ſ. ar. iij. q. ſi fuit iuſtè dānatus ei ſe defendere nō licet: quia cùm ſit licitū iudici reſiſtentē impugnare, illicitū eſt bellū ex parte reſiſtētis: ſi verò fuit cōdemnatus iniuſtè, reſiſtere licet: quia tale iudiciū ſimile eſt violentiæ latronū: ſi propter ſcādalū vitandū: cū ex hoc aliqua grauis turba timeretur. Et ſi contra arguatur de fuga quę eſt licita: dico nō eſſe ſimile. Vnde ibi ad primū ſic ad hoc dicit S. Tho. Nullus ita cōdēnatur q̄ ipſe ſibi mortē inferat, ſed q̄ mortē patiatur: vnde nō tenetur facere illud vnde mors ſequatur: q̄ eſt manere in loco vnde ducatur ad mortē: tenetur tñ nō reſiſtere agēti quin patiatur quod iuſtū eſt eū patī: cut ēt ſi qs ſit cōdēnatus, vt fame moriatur: nō peccat ſumēdo cibū occultē oblatū: qa nō ſumere eſſet ſeipſum occidere. Dicit tñ Henr. de Gād. quodli. ix. q̄ nō licet ei carceres effringere, aut inferre iniuriā rei, ſuper quā iudex habeat iurare. vide etiā j. Fugere.

¶ Decimoſeptimò an teneatur accuſatus, & fortè cōdēnatus ad mortē redire ad carcerē, ſi hoc iurauit? Et dicit Pan. in c. ſi verò. de iureiu. q̄ qui hoc iurauit tenetur obſeruare iuramētū, etiā ſi ſubit periculū mortis, dummodo carcer nō ſit iniurioſus, id eſt, cōtra iura: & ideo videtur tenere gl. in cle. paſtoralis, de ſen. & re iud. in verbo, per violentiā. niſi mors eſſet iniurioſa. De materia autē accuſationis tangitur j. inquiſitio. §. ij. De accuſatione autē cōtra matrimoniū j. Matrimo. vij. & viij. per totum.

De adiuratione.

1 *Adiuratio quid ſit, ibi luculenter deſcribitur: quo: uplex autē ibidē apertè traditur.*

2 *Adiurare quippiam num homini liceat? Et an Deum & Angelos adiurare poſsit? Et quid de dæmonibus.*

3 *Exorcizāti dæmoniacū, num dæmon, vt nomen edat, ſocietatē & vexandi cauſam deſignet, & huiuſmodi, num adiurare liceat? Et quid ſi illi curioſa, & ad expulſionē nihil facientia, imperet.*

4 *Adiurare creaturas num liceat irrationales?*

5 *Adiuratio illicita, num omnis mortale peccatum ſiet?*

1 ADIVRATIO † ex mente S. Tho. ij. q. xc. & Ric. in iij. di. xxxvij. ar. iij. q. ij. ſic diffiniri poteſt: Adiurare eſt aliquam perſonam vel rem imperando vel obſecrando inducere ad aliquid faciendum vel non faciendū ex inuocatione alicuius ſacrę rei: ſicut Apoſtolus Rom. xij. adiurat Romanos, dicens: Obſecro vos per miſericordiam Dei &c. & Eccleſia adiurat Chriſtum, dicens: Per crucē tuam, &c. Adiuratio licita eſt adiuratio deprecatiua ad omnes ſubiectos, & non ſubiectos, vel imperatiua ad ſubiectos. Adiuratio illicita eſt adiuratio imperatiua ad nō ſubiectos, ſicut adiurauit Chriſtū Caiphas, dicens,

2 Adiuro te per Deū viuū &c. ¶ Primò † verò quęritur vtrū homini liceat aliqd adiurare? Et dico ex doctrina S. Tho. ibi q̄ ſic, quia ſicut homo iuramēto promiſſorio ſeipſum obligat ad aliquid faciendū ob nominis diuini reuerentiā, quod eſt ſe immobiliter ordinare ad aliquid agendū: ita pōt ad aliquid agendū ordinare alios ſuperiores. ſ. deprecādo: inferiores autē imperādo, & vtranq; ordinationem per aliquid diuinū cōfirmare, quod eſt adiurare: ſed tamen adiuratio erit illicita, ſi quis intēdat aliū ſibi non ſubditū ordinare ad aliquid, imponēdo ei neceſsitatē, ſicut ſi ſibi imperatiuè imponere poſſet: qa in aliū vſurpat ſibi poteſtatē quā nō habet. ¶ Secundò, vtrū liceat homini adiurare Deū? Et dico ex doctrina eiuſdē q̄ Deum ſicut & omnē hominē ſuperiorem licet adiurare deprecatiuè: vt patet ex dictis: ſed tamē aliter ad Deū, & aliter ad hominē vtimur adiuratione: quia homines adiurādo immutare intendimus ad aliquid agendū ob reuerentiam ſacræ rei: non autē Deum, cuius voluntas eſt immutabilis: ſed intēdimus à Deo aliquid obtinere per eternā eius voluntatē, nō ex noſtris meritis, ſed ex eius volūtate. ¶ Tertiò, vtrū liceat homini adiurare Angelos bonos: puta dicēdo, adiuro te Michael archāgele per diuinā bonitatē vt mihi præſtes auxiliū: & dico q̄ ſic, deprecatiuè, ſicut & homines ſuperiores: qa cùm ſint cōciues noſtri, licet nobis eorū ſuffragia expetere, & aliquid diuinū interponere ad mouendū, ſicut & circa Deū dictū eſt: licet aliter hoc fiat hīc & ibi: quia Deū inuocādo interponimus aliquod diuinū nō ad mouendū ſeu inducendū Deū immobilē, ſed ad mouēdū nos: vt vehemētius petamus, & petēdo expleamus quod Deus ordinauit: inuocādo autē angelū interponimus ſacra: vt & nos excitemus, & illū moueamus cōmemorādo ea, propter quorū amorē & contemplationē libēter tēperatur. ¶ Quartò, vtrū liceat homini adiurare dæmones. Et dico ex doctrina S. Tho. vbi ſ. q̄ ſi eos quis adiuret deprecatiuè, eſt illicitū: quia hoc ad beneuolētiā & amicitiā pertinet. qua nos vti ad dęmones nō licet. ſimiliter ſi quis eos adiuret imperatiuè quidē ſiue cōpulſiuè, ſed tamen ad aliqd ab eis ſciendū, aut ad aliquod obſequiū per eos cōſequendū, eſt illicitū: primò quia hoc pertinet ad quandā ſocietatē vel familiaritatē cū ipſis: ſecundo quia in curſu huius vitæ eorū actus noſtræ diſpoſitioni non ſubdūtur: vt ſcilicet eis veluti ſubditis ad noſtrum obſequiū vtamur: niſi fortè ex ſpeciali inſtinctu vel reuelatione diuina aliqui ſancti ad aliquos effectus dęmonū operatione vtātur: ſicut Iacob. per eos Hermogenē ad ſe fecit adduci. Adiurare autē eos imperatiuè vel cōpulſiuè nō ad aliquid per eos obtinendū, ſed ad eorū nocumentū repellendū, puta adiurando ne nobis aut ſocio tanquā noſtri aduerſarii in curſu huius vitæ ſpiritualiter aut corporaliter noceāt: eſt licitū ſecundū poteſtatē nobis traditā à Chriſto, ſecundū illud Luc. x. Dedi vobis poteſtatē calcandi ſup ſerpētes & ſcorpiones, & ſupra omnē virtutem inimici, &c. ¶ Quintò, † vtrū liceat exorcizāti dęmoniacum adiurare dęmonē, vt dicat nomen & ſocietatē ſuam, & cauſam vexandi hominē, & huiuſmodi? Et dico iuxta prędicta, q̄ ſi licet eum adiurare vel nō noceat, licet etiā eū adiurare vt exeat, quia nō exeūdo nocet: licite etiā adiuramus eū imperatiuè in oibus quę imperamus, vt de corpore expellatur, vtputa q̄ ſuū nomen fateatur: quod valet ad hoc vt præcepta quibus vtimur cōtra eū nominatim dirigamus: ſimiliter vt dicat cauſam vexādi hominē, vt eam ad cautelā amoueamus: licet enim nō credamus: puta ſi dicit hoc accidiſſe, ꝓpter aliquod peccatū, vt ad pœnitentiā moueamus obſeſſum, ſi fortè id verū eſſet: ſimiliter vt dicāt ſocietatē ſuā, vt imperemus exeūti vt ſecū quantū pōt ſocios trahat. & omnia huiuſmodi quę ſancti legūtur imperaſſe: quę omnia talia finaliter ordinātur nō ad conſequendū beneficiū per eos, ſed ad nocumentū repellendū. Et hac etiā ratione nō ſolùm licet adiurare dęmones nō obſidētes ne adiuuēt obſidētes: ſed etiā ſuperiores vt expellāt inferiores. Si autē exorcizator imperet dęmoni vt dicat curioſa, & nihil ad expulſionē faciētia, nō quia illi credat, ſed quadā leuitate & curioſitate ductus: eſt peccatum graue, licet illud nō videā mortale: quia nō videtur mortale, niſi cùm quis adiurat obſeratiuè, aut ad aliqd conſequendū, puta obſequiū vel notitiā: quod iſte nō facit qui ei nō credit: quòd ſi ei crederet, vt necromātici, credo eſſe mortale, qa ptinet ad amicitiā. ¶ Sextò, † vtrū liceat adiurare creaturas irrationales? Et dico ex doctrina eiuſdē, & Rich. vbi ſ. q̄ ſi adiurētur ſecundū ſe abſolutè eſt vanū: qa nec imperiū nec obſecrationē intelligūt: & illicitū, qa vanè aſſūmitur nomen Domini. Si verò adiurētur relatiuè ad aliū à quo mouētur, eſt licitū reſpectu Dei deprecatiuè, quo modo ſancti miracula faciunt: & reſpectu dęmonis imperatiuè: ne eis tanquā inſtrumētis vtatur ad nocendum, quomodo adiurantur ab exorciſtis eccleſiæ. ¶ Septimò, † vtrū omnis adiuratio illicita ſit peccatū mortale? Et Sum. Aug. nititur adſcribere Rich. q̄ ſic, qa eſt cōtra illud præceptū, Nō aſſūmes. Sed illud à Ric. nō habetur: nec illa ratio ꝓbat: alioquin omnis illicita iuratio eſſet mortalis: etiā ſi quis iuret verū, ſed leuiter: quod nō eſt bene dictū. vnde dico q̄ adiuratio ſeptem modis eſt illicita. primò ſi fiat imperatiuè ad nō ſubditū. ſecūdò ſi fiat imperatiuè ad ſubditū, ſed quantū ad aliquid in quo nō eſt ſubditus. tertiò ſi fiat ad dęmones deprecatiuè. quartò ſi fiat ad dæmones imperatiuè ad aliqd addiſcendū, vel per eos cōſequendū. quintò ſi fiat ad eoſdē imperatiuè ex leuitate aut curioſitate. ſextò ſi fiat ad irrationalia ſecūdū ſe. ſeptimò ſi fiat ad Deū vel homines, vel Angelos, vel dęmones, aut irrationabilia leuiter, ideſt, ſine reuerētia diuini nominis, aut neceſsitate. Et primo ac ſecūdo modo eſt peccatū mortale, ſecundū Archi. qa eſt cōtra iuſtitiā: & lęditur ius cōmune: dū quis vſurpat ſibi in aliū poteſtatē, iniuſtè: ſed intellige in re notabili. tertio autē & quarto modo ſimiliter: qa repugnat diuinę amicitię habere amicitiā cū ſuo aduerſario incorrigibili. quinto autem modo videtur veniale, non obſtante quòd ibi eſſe videatur vſurpatio poteſtatis in dæmones nobis ſubiectos: quia nō eſt ibi peccatum

tum ratione iniustæ vsurpationis: cùm habeamus potestatem super omnẽ virtutẽ inimici, sed ratione malæ intẽtionis in vsu iustæ potestatis: sicut iudex suspẽdens latronẽ ex odio, non facit cõtra iustitiã, sed cõtra charitatem: quæ intentio in proposito nõ videtur mortale: & similiter sexto modo, & septimo videtur veniale, sicut & iuratio leuis.

De Administratione.

1 *Administratio libera & legitima quænam sit? Et an administrator de mala administratione satisfacere teneatur? & tum de dolo, an etiam de lata & leui culpa? & quid de casu siue fortuna?*
2 *Administratus malè aduersus quem actionem habeat?*
3 *Administrationem indigno scienter committens, num de mala teneatur administratione? Et sub hac quis in ecclesia administrationem habere dicatur? Et num ante administrationem in mora constitui possit, qui ad aliquid dandum faciendúmve sine temporis definitione obligatus est? remissiue.*

1 ADMINISTRATIO † legitima & libera secũdum mentẽ Inn. est quãdo quis potest agere & conuenire in iudicio & etiã extra iudiciũ de re aliqua disponere. facit c. ex literis. de prob. & ibi Inn. allegat l. ij. C. de iur. cal. ¶ Primò verò quæritur vtrum administrator teneatur de mala administratione satisfacere? Et dico quòd sic, secundum Inn. in c. ex præsentiũ. de pig. & ille cuius est administrator habet contra eum actionẽ negotiorum gestorũ. ff. de neg. gest. l. iiij. §. vlt. xij. q. ij. si qua de rebus. & c. si quis qualibet cõditione. ¶ Secundò, vtrũ administrator teneatur solùm de dolo, an etiã de lata & leui culpa? Et dico secundum gl. in l. cùm ostẽdimus. ff. de fideiuss. tut. quòd tenetur de dolo, vt ibi: & de lata culpa: vt l. curatores. C. de neg gest. & de culpa leui: vt l. quicquid. C. arbit. tut. Et de solo quidẽ dolo tenetur, qũ in ea affectione ductus solùm ministrauit secundũ gl. in l. iij. ff. de neg. gest. & similiter de lata culpa, quæ æquiparatur dolo: vt in l. quod Neruа. ff. depo. de leui autem tenetur, vt communiter in d. l. quicquid. imò etiã aliquando tenetur de leuissima: vt quando diligẽtissimus erat gesturus. l. si pupilli. §. videamus ff. de neg. gest. ¶ Tertiò, vtrũ teneatur vnquam de casu siue fortuna? Et dico quòd sic, in quinque casibus positis in l. si negotia. ff. de neg. gest. quorum primus est si accessit animo deprædãdi: secũdus si noua & insolita negotia fecit: tertius si culpa præcessit: quartus si fuit in mora: quintus si casum
2 in se recepit. ¶ Quarto † quæritur, cõtra quẽ habeat actionem administratus? Et dico quòd contra administratorẽ: & etiã contra hæredes, quod scilicet hæredes teneri Inn. vbi s. intelligit, quãdo dolo vel lata culpa aliquid gessit: ex leui autem culpa nõ tenẽtur nisi in casibus quatuor, quorũ tres ponũtur in l. j. C. de hæred. tut. quartus verò est in gl. d. l. cùm ostẽdimus. Primus est si lis fuerat inchoata cõtra tutorem. Secundus si aliquid ad eos peruenit de rebus administrati. Tertius si de rebus administrati aliis ex gratia concessit: quia dicitur in l. si pignore. ff. de furt. quòd species lucri est ex alieno largiri, & beneficio sibi debitorem acquirere. Quartus si non explicet inchoata per defunctũ: quia tenetur de leui etiã. l. quicquid. C. arbi. tut. ¶ Quin-
3 tò † vtrum scienter committens administrationem indigno, teneatur ipse de mala administratione? Et dico sic secundum Innoc. in c. ex ratione. de æta. & qual. & alleg. ff. ad muni. l. Lucius. §. Imperator. ff. de ma. cõue. l. j. in prin. per totum. & peccat mortaliter. Quis dicatur habere administrationem in ecclesiis, vide j. Beneficium. j §. ij.

¶ ADMONITIO, vide j. Denuntiatio. Vtrum autem ante administrationem constituatur in mora qui est obligatus ad aliquid dandum vel faciendum sine determinatione temporis, vide infrà Mora. §. j.

De Adoptione, siue Arrogatione.

1 *Adoptio quid sit: & quot species habeat? & inter hæc quænam persona intelligenda sit extranea?*
2 *Adoptio ab arrogatione in quot differat?*
3 *Absẽs, aut reluctãs ac nõ cõsentiẽs, nũ arrogari possit? Et cõtrà, nũ quis absẽs arrogare, aut adoptare queat? Et an vel per procuratorẽ.*
4 *Filius arrogatus, num quid sibi retinere possit? Et qui in filium sibi sui arrogatur, num sicut simpliciter arrogatus bonorum partem quartam sibi acquirat?*
5 *Adoptare quis possit, & quis minimè? Et contrà, quis adoptari possit, vel id nequaquam?*
6 *Adoptare in fratrem, aut sororem, num quis possit?*
7 *Adoptare num dicatur, qui coram multis, vel etiã per se in domo sua aliquẽ in filiũ, aut filiã accepit, dicẽs, accipio te in filiũ meum.*

ADOPTIO † est personæ extraneæ in filiũ vel nepotẽ vel deinceps legitima assumptio, secũdũ Ray. S. Th. Pet. & Ala. & Richa. in iiij. dist. xlij. Vel adoptio est legitimus actus, per quẽ qui filius nõ est, pro filio habetur penè naturã imitãs. Inst. de adop. in gl. Et persona extranea intelligitur omnis qui nõ est in potestate adoptãtis: siue sit de eius carnali cognatione, siue nõ: & per masculinũ intelligitur etiã fœmininũ: vt per filium filia, & per nepotẽ neptis. Adoptare autẽ secũdũ S. Tho. iij. q. xxiij. & ij. dist. x. est admittere ex gratia ad participandũ hæreditatẽ. Habet autẽ adoptionis genus species duas, in quas diuiditur. ff. de adop. l. j. & ij. Prima dicitur arrogatio quæ secũdũ S. Th. est adoptatio perfecta: & est quãdo is qui nõ habet patrẽ, sicut etiã qui emancipatus est, vel generaliter qui est sui iuris, trãsit cũ filiis, iuribus & rebus suis in potestatẽ arrogãtis principis authoritate. Secũda verò cõmuni nomine nũcupatur adoptio, quãdo adoptatur is qui est in potestate patris siue alieni iuris authoritate magistratus nõ trãseundo in potestatẽ adoptantis. ff. eo. l. j. & ij. C. eo. l. pen. Et sicut dicit S. Tho. in iiij. dist. xlij. adoptatus primo modo succedit patri ab intestato, nec potest eũ pater sine culpa preterire quarta parte hæreditatis. Adoptatus autẽ secũdo modo nõ succedit, nec tenetur ei adoptãs aliquid in testamẽto dimittere. ¶ Primò † verò quæritur, vtrũ arrogatio & adoptio in oibus cõueniãt? Et dico q̃ sic, nisi in quinque. ¶ Primò, quia adoptio fit cuiuslibet magistratus cõperẽti authoritate: dũ tamen apud eũ plena sit actio, scilicet merũ & mistũ imperiũ. C. de adop. l. j. Arrogatio verò solùm authoritate principis. Insti. eo. in principio. ¶ Secũdò, quia in arrogatione requiritur vtriusq; verbũ expressum, nõ autẽ in adoptione. Vnde infans adoptari põt, nõ arrogari. ff. de adop. l. ij. & l. in adoptionibus. ¶ Tertiò, qa arrogatur qui est sui iuris: adoptatur autẽ q̃ in aliena est potestate. Nã arrogatio statim arrogatũ & res suas & liberos ac nepotes, q̃ erãt in sua ptãte subiicit potestati arrogatoris. ff. de adop. l. ij. §. vlt. adoptio verò nõ nisi in casu, qñ scilicet datur auo materno, vel si post emancipationẽ genuit filiũ & auo paterno dederit. Instit. de adop. §. si vero. ¶ Quartò, qa arrogator tenetur satisfdare de restituẽdis illis bonis psonis, ad quas essent vẽtura, si arrogatus in suo statu mãsisset. ff. de adop. l. nec ei. §. fi. ¶ Quintò, qa arrogatus habet de necessitate legitimã in bonis arrogatoris. vnde si arrogator emãcipauerit eũ, vel exhæredauerit sine cã, tenetur ei relinquere legitimã i. quartã partem suorũ bonorũ, quæ scilicet habiturus fuerat ab intestato secũdũ gl. in l. si arrogator. ff. eo. quæ quarta nõ est augmẽtata per authẽ. de triẽ. & se. secundũ Bar. ibi. Instit. de adop. §. cũ autẽ impuberes. adoptiuo autẽ nihil tenetur de necessitate relinque-

re. C. eo. l. j. & ij. Si tamẽ moriatur adoptator sine testamẽto succedit in bonis eius. l. pe. C. de adop. post mediũ. nisi
3 sit emãcipatus legitimè. ¶ † Secundò, vtrũ absens, vel dissentiens possit arrogari? Et dico q̃ nõ. tex. est ff. eo. l. neq;. sed neq; etiã adoptare vel arrogare quis absens potest: nec etiã per procuratorẽ potest quis adoptare vel arrogare. ff. eo. l. post mortẽ. §. neq;. cuius causam no. Bar. in l. Gallus. §. forsitan. ff. de lib. & posth. vbi dicit q̃ ea, in quibus solus cõsensus requiritur, per procuratorẽ fieri possunt: vt in legitimatione, vbi sufficit q̃ filius ostendat voluntatẽ patris: nec est necesse patrẽ esse presentẽ. Item ex parte filii nõ requiritur q̃ sit præsens, sed sufficit q̃ habeat ratũ: vt in authẽ. quib. mo. na. effi. sui. §. naturales & §. generaliter. col. vij. quia in legitimatione pater nihil disponit: sed principi vel habẽti authoritatẽ à principe cõsentit. nõ enim ipse legitimat, sed authoritas principis. Secus autẽ est quãdo pater ipse disponit: vt qã pater emãcipat vel absoluit filiũ: & iudex authorizat. Itẽ pater adoptat. Itẽ dominus manumittit. Et ex hoc colligi potest illius quæstionis determinatio: an filiatio spiritualis siue cõpaternitas per procuratorẽ cõtrahi possit? Et videtur q̃ nõ: quia ipse pater spiritualis aliquid disponit & agit, nec simpliciter cõsentit: & cõsequenter requiritur præsentia eius: vt in l. post mortẽ. de adopt.
4 & ita dicũt canonistæ. hæc Bar. ¶ † Tertiò, quærit gl. in l. si pater fa. ff. eo. vtrũ filius arrogatus possit sibi aliquid retinere pro se? Et videtur q̃ sic: quia in traditione pactũ quod apponitur, debet seruari. in cõtrariũ facit auth. ingressi. de sac. san. eccl. idẽ Bar. ibi. ¶ Quartò, vtrũ arrogatus in filiũ filii sui acquirat quartã partẽ bonorũ, sicut arrogatus simpliciter? Respõdet Azo in Sum. q̃ si pater adoptat aliquẽ loco nepotis: si filius cõsentit, mortuo suo patre, hic arrogatus trãsit in potestatẽ filii cui fuit arrogatus: nec agnoscitur auo suus hæres. Si autẽ filius nõ cõsenserit, mortuo patre nõ reincidit in potestatẽ: sed agnoscetur auo suus hæres: vel tanquã nepos, licet in filiũ nõ adoptauerit: vel tãquã is, quẽ videtur suus animus voluisse esse sibi hæredẽ. Idem dic de adoptato in nepotẽ, vel deinceps. quod fieri potest: vt Inst. de adop. §. licet. excepto q̃ nõ trãsit in potestatẽ patris adoptãtis. Et quod dictũ est de masculo, dic de fœmi-
nis. ¶ † Quintò queritur, quis possit aut nõ possit adoptare? Et dico q̃ potest paterfam. qui sui iuris est & generare potest: vel si nõ potest, est ex defectu accidẽs: ali: vt est spado, siue gladio castratus. ff. eo. l. ij. & similiter presbyter. secũdum Pan. in c. vnico. de cog. leg. Non potest autẽ adoptare qui generare nõ potest propter defectũ naturalẽ: qui etiam dicitur castratus: nec fœminę, nisi ex rescripto principis in solatiũ liberorũ amissorũ: nec ille qui per xviij. annos nõ præcedit eum, quẽ vult adoptare vel arrogare. vnde dicit S. Tho. q̃ debet ita esse senex vt naturaliter possit esse pater adoptati: vt patet iiij. dist. xlij. & habetur ff. eo. l. adoptio. hæc habẽtur Inst. de adop. Nec potest adoptare secũdũ S. Tho. qui nõ est sui iuris: nec minor xxv. annis: vt idem dicit: nec potest arrogare qui nõ habet lx. annos: licet possit adoptare, nisi iusta causa interueniẽte. l. si pater. §. vlt. ff. de adop. & iusta causa est morbus, aut cõiunctio personę adoptandæ: aliàs debet intendere generationi, vt in d. §. vlti.
¶ Sextò quæritur, quis possit vel nõ possit adoptari? Et dico q̃ adoptari potest quilibet tã masculus quã fœmina. ff. de adopt. l. adoptio. dummodo sit præsens: aliter nõ. l. neq; absens. ff. eo. etiã si ageret per procuratorẽ, vt dictũ est: dummodo etiã sit minor adoptante: sic vt possit esse filius eius
5 naturalis. nõ cõpetit autẽ cõsanguineis adoptari, secũdum S. Tho. in iiij. quia naturaliter sunt hæredes. ¶ † Septimò,

vtrũ quis possit adoptare in fratrẽ vel sororem? Et dico q̃ non: vt l. nec apud. C. de hære. institu. & ibi Ang. nec etiã in patrẽ, quia contra naturã. ¶ † Octauò, vtrũ si adoptio, si 7
quis corã multis vel etiã per se in domo sua aliquẽ accepit in filiũ aut filiã dicẽs: accipio te in filiũ meũ? Et dicit Pan. in c. vnico. de cognatione legali. q̃ non. l. non nudis. C. de proba. nisi seruetur forma de qua suprà: scilicet quòd fiat principis, vel magistratus authoritate: quod est de substantia adoptionis: & verbum in arrogatione: vt dictum est.

¶ ADORATIO, vide infrà Latria.

De Adulatione.

1 *Adulatio quid sit? & in quo consistat?*
2 *Laudare aliquem, vel illi placere velle, nunquid semper peccatum censendum sit?*
3 *Quempiam in laudando excedere & adulari, quot modis dicatur?*
4 *Adulationem triplici modo peccatum mortale dici.*
5 *Beneficium per adulationem impetrans, num idipsum resignare teneatur? Et ibidem, turpe officium dici, aut peccatum annexum est.*
6 *Adulatoribus dare, num mortale peccatum sit.*

ADVLATIO, † secũdũ S. Tho. ij. ij. q. cxv. est excessus 1
delectãdi alios verbis laudis aut factis. Nam qui vult in omnibus alteri loqui delectabiliter, excedit modũ virtutis, & peccat: quia virtus affabilitatis, & si principaliter intendat delectare eos q̃ibus cõuiuit, tamẽ vbi necesse est, nõ veretur cõtristare propter aliquod bonũ. Si autẽ aliquis sic excedat sola intẽtione delectãdi, vocatur placidus, secũdũ Philosophũ. si verò hoc facit gratia lucri, vocatur blãditor siue adulator: cõmuniter tamen nomẽ adulatoris solet attribui omnibus qui supra debitũ modum volũt alios verbis vel factis delectare in cõmuni cõuersatione hęc ex illo. Igitur laudare aliquẽ de eo quo nõ est laudandus, puta de malo, vel plus quàm est laudãdus, vel vbi, & quãdo & quomodo, & quo fine nõ est laudãdus: est adulatio. de qua xxv. dist. §. aliàs xlvj. dist. sunt nonnulli. vj. q. j. sunt plurimi. & xj. q. iij. nemo peritorũ. Et ad idem reducitur, si quis vltra debitum velit alteri placere vestibus, ludis, & huiusmodi.
¶ † Primò verò quæritur, vtrũ laudare aliquẽ vel velle pla- 2
cere semper sit peccatũ? Et dicit idem ibi quòd nõ: sed laudare aliquẽ cum debitis circunstantiis, puta ne deficiat in aduersis, vel vt magis proficiat in bono, pertinet ad virtutẽ affabilitatis siue cuiusdã amicitiæ, quæ cõsistit in exteriori conuersatione: pertinet verò ad adulationẽ laudare in his quæ non sunt laudanda: vel quia sunt mala, vt peccata: vel quia sunt bona incerta: vel etiã si timetur, ne inaniter eleuetur. Et similiter velle placere hominibus, propter charitatem nutriendã. Et vt in eis homo spiritualiter proficere possit, est laudabile, secũdũ illud j. Cor. x. Per omnia omnibus placeo. Esset verò peccatũ, si quis hoc faceret in malis, vel propter inanem gloriã, aut lucrum, secundũ illud Psal. Deus dissipat ossa eorũ, qui hominibus placẽt. ¶ † Secun- 3
dò verò quæritur, quot modis quis excedit in laudando, & adulatur? Et dico secũdũ Alex. de Ales, q̃ quatuor. Primò laudando in aliquo bonũ quod nõ habet. Secundò augẽdo bonũ quod habet plus quàm habet. Tertiò laudãdo malũ, & dicendo bonũ. Quartò minuẽdo malum: vt dicendo nõ esse peccatũ ita graue, sicut est. ¶ † Tertiò, vtrũ adulatio sit 4
peccatum mortale? Et S. Tho. dicit vbi suprà quòd sic tripliciter. Primò ratione materiæ sicut cùm quis laudat peccatum alicuius, quia cõtrariatur dilectioni Dei, cõtra cuius iustitiã loquitur homo, & dilectioni proximi, quẽ in peccato fouet. sed intelligit si id quod laudat si peccatũ mortale: aliàs ista adulatio nõ esset mortale. Secũdò ratione intẽtionis, puta cùm quis alicui adulatur vt noceat fraudulẽ-

ter corporaliter vel ſpiritualiter. Tertiò propter occaſionem: ſicut cùm laus adulatoris ſit alteri occaſio peccandi etiã præter adulatoris intẽtionẽ: & tũc cõſiderandũ eſt vtrũ occaſio ſit data vel accepta: vel qualis ex hoc ruina ſequatur, venialis ſcilicet aut mortalis: & ſecũdũ hoc iudicandũ eſt. Si autẽ aliquis ex ſola auiditate delectãdi, vel ad vitandum malũ, aut aliquid cõſequendũ in neceſsitate aliquid fuerit adulatus, nõ eſt cõtra charitatẽ: nec mortale, ſed venniale. ¶ †Quarto, vtrũ adulator impetrans beneficiũ per adulationẽ teneatur reſignare? Et dicit Alex. hoc reduci debere ad munus ab obſequio. vnde recipiẽs ſolùm ex hoc q̃ adulatur non ex alio ſeruitio indigne reciperet: & reſignare teneretur, ſicut ille qui ſeruiuit in officio turpi. Turpe autẽ officiũ dicitur, cui peccatũ annexũ eſt: hæc ex illo: quem ſequitur Sum. Ang. cõtra Archi. ij. parte. tit. j. c. v. §. iiij. dicẽtẽ q̃ licet hoc reducatur ad munus ab obſequio: & talis reputãdus ſit ſimoniacus. j. q. j. ordinationes. nõ tamẽ tenetur illud beneficiũ reſignare. arg. extra eod. c. fi. & alleg. Dir. lib. iij. & Inn. & Hoſt. qui hoc no. inc. tuã. de ætat. & quali. Et ratio eſt: quia ex quo eſt ſimonia mẽtalis tãtũmodo, purgatur ſola pœnitentia: nec aliter reſignatio neceſſaria eſt, per tex. in dict. ſi. ſcilicet de ſimo. ad fi. ¶ Quintò † vtrũ dare adulatoribus ſit peccatũ mortale? Et dicit S. Tho. ij. ij. q. clxvij. quòd non: niſi nimius appetitus gloriæ vanæ hoc recuſaret: ſicut delectabatur Herodes, quãdo ei Dei & nõ hominis laudes dabãtur: vel niſi intẽdat quis & cupiat laudationẽ de peccatis: quia tales largitores communicant eũ adulatore in crimine. Et hoc eſt quod dicit Alex. de Ales, q̃ tale peccatũ eſt iſta datio, quale adulatio propter quã dat, id eſt, ſi veniale, veniale: ſi mortale, mortale: vt patet lxxxvj. diſt. in c. donare. & duobus ſequentibus. vbi etiã dicitur q̃ dare adulatori non propter adulationẽ, ſed propter pietatẽ ad ſuſtentationẽ naturæ nõ eſt peccatum. Vtrum autẽ liceat dare hiſtrionibus, infra Ars. §. vj.

De Adulterio.

1 *Adulterium, quod eſt thori alieni violatio, quandoque ſimplex, quandoque duplex dicitur. Et idem modis quatuor admittitur.*

2 *Mulieri adulteræ, quæ ex adulterio ſobolem ſuſcepit, vt de expenſis & hæreditate mariti tuta ſit, quid agendum ſit?*

3 *Præceptum poſitiuum non obligare quenquam cum ſcandalo, & præſertim vbi animarum, aut corporum periculum ſubeſſet.*

4 *Filius, qui in ſituationis poſſeſſione eſt, num matri eum ſpurium aſſerenti, vel eandem ſuppoſitum credere teneatur? Et quid ſi vterque parens idem dicit? Et ibidem limitatæ legis eiorum ſententiæ, quæ eum ſatiũ coargunt, qui regno ob matris dictũ renunciauit.*

5 *Filius putatiuus poſt præſcriptum filiationis ius, num cognito, quòd legitimus non ſit, de ſucceſſione in bonis conſcientiã facere poſſit?*

6 *Mulier de adulterio ſuſceptos filios, num ſibi hæredes inſtituere queat?*

7 *Adulter, num de impenſis & damnis acceptis ob de adulterio ſuſceptos filios, marito teneatur?*

8 *Viri atque vxoris adulterantium, quænam pœna ſit?*

9 *Adulterium notorium quomodo & quando dicatur. Et num adulterium ſine dolo committi poſſit?*

10 *Metus conditionalis num mulierem ab adulterij pœna excuſet? Et ibidem quòd reſpectu leg. adulterium ſine dolo commitii nõ poteſt. Et an voluntas coacta in malo ſicut excuſet?*

1 ADVLTERIVM, † eſt alieni thori violatio. xxxij. q. vj. nõ mœchaberis. vnde dicitur adulterium quaſi ad alienũ thorũ acceſsio. xxxj. q. j. §. cũ ergo. & quandoq; eſt ſimplex quãdo ſcilicet ſolùm alter eſt ſolutus: aliquando duplex, quãdo ſcilicet ambo ſunt coniugati. vnde ſit quatuor modis. Primò, quãdo vir cõiugatus accedit ad mulierem cõiugatã. Secũdò, quãdo ſolutus accedit ad cõiugatã. Tertiò, qñ cõiugatus accedit ad ſolutã. Quartò, ſecũdum quandã iuris interpretationẽ, qñ nõ ſiſtitur intra limites matrimonii, ſed libidinis feruore tẽditur in ſuã, etiã ſi eſſet aliena, vel ecõuerſo, mulier reſpectu viri. Vide ſecũdũ S. Tho. ij. ij. q. clxiij. ardentior in ſuã eſt aliqualiter magis adulter quã eũ aliena. & ſic intellige c. origo. xxxij. q. iij. ¶ †Primò verò dubitatur, quid faciet mulier adultera quæ ſobolẽ ex adulterio ſuſcepit, vt tuta ſit de expẽſis & hæreditate: Et dico ſecũdũ Ray. q̃ mulier in præſentia factũ reuelet ſacerdoti perito, vel epiſcopo aut vtriſq; qui cautè inquirẽdo ſi inuenerint ſpuriũ timere Deũ, & videre in expedire, reuelẽt ei factũ corã adultera matre: recepto prius iuramento ab ea q̃ nõ calũnioſe procedat, & ab illo q̃ teneat ſecretũ: cõſulẽtes q̃ religionẽ ingrediatur: vel ſe abſentet, ita vt nihil percipiat de bonis putatiui patris. Addit autem Veruec. q̃ ipſa mulier poterit reuelare marito ſupericulũ nõ timẽti: ſicut ſunt aliqui ſuſtinẽtes ſcienter adulteria vxorũ, vel etiã cõſentiẽtes: qa ꝓprios filios habere nõ poſſunt, & hmõi: & ſi ille acceptet, mulier abſoluta eſt: ſed intellige niſi reſpectu eorũ q̃ hoc nõ obſtãte manerẽt in dãno: vt veri filii mariti quantũ ad legitimã: vel etiã fortè quicũq; alii quãtũ ad totã hereditatẽ, qñ talis filius eſt ex adulterio vel inceſtu. cũ penitus excludatur à ſucceſsione, ſecũdũ iura. Si autẽ dicto ſpurio reuelari nõ põt, aut ipſe cõſilio nõ acqeſcit, iniũgatur mulieri vt viro iuxta poſſe ſi qd habet vel habitura eſt ſatisfaciat paliũ ſecretè, & cautè nõ reuelãdo viro pſonã vxoris, & tuti erit. xxij. q. v. hoc videtur. & extrã de pœ. & remiſ. officii. & cõſentit Hoſt. Tenetur autẽ viro de cõſumptis à ſpurio: de hæreditate autẽ heredibus viri ab inteſtato, vel hæredibus ſcriptis: vel qbus veriſimiliter credit q̃ reliqſſet: quod ſi neſcitur, pauperibus largiatur. Si autẽ mulier nõ habet quod reſtituat: habet autẽ ꝓbationes p quas dicti ſucceſſores reluarẽtur à dãno, dicit Inn. q̃ eas debet adducere, niſi graue malũ eſſet ꝓcuturũ: qa minus malũ eſt dãnũ rerũ q̃ corporũ aut aiarũ. Si verò nõ habẽt ꝓbationes, ſileat ij. q. vij. pleriq;. hęc ſecũdũ Ray. Hoſt. & Inn. Pan. autẽ in d. c. officii. optimè prædictorũ mẽtẽ & veritatẽ colligit, dicẽs: Si nullũ periculũ eſt in reuelãdo veritatẽ: & veriſimiliter crederetur mulieri, tenetur reuelare. Si autẽ ei nõ crederetur, nec habet ꝓbationes prõpias: ſufficit ei pœnitere: & taceat, ne potius ſcãdalũ q̃ vtilitatẽ indicat. Si autẽ ꝓbationes habet, & veriſimiliter crederetur ei, ſed ſubeſt periculũ mortis ſi reuelãdo, taceat: qa nõ reuelãdo eſt periculũ rerũ ſed in reuelãdo eſt periculũ aiarũ & corporũ. Nec obſtat reg. iuris, q ſcãdalizauerit. vbi habetur q̃ facilius ſcãdalũ naſci pmittitur, q̃ veritas relinquatur: qa ſecũdũ Inno. Illud ꝓcedit in iudice vel in teſte. Igitur mulier pœniteat & ſatisfaciat de ſuo veniẽtibus abiteſtato vel ſecũdũ Sũ. Roſel. his quos veriſimiliter maritus iſtituiſſet ſi credidiſſet iſtũ nõ eſſe filiũ ſuũ. ſed malè: qa iſtis nullũ ius erat queſitũ: & ſi dubitat, diſpẽſet in paupes. etſi ſatisfacere nõ põt, pœniteat: & cõfeſsio ei nõ negabitur: vt in d. c. officii. † Quod eſt valde ſingulare. Et colligitur hæc theorica ſingularis valẽs ad multa. ſ. q̃ præceptũ poſitiuũ nõ obligat aliquẽ cũ ſcandalo: & cõſequẽter vbi veriſimiliter ſcãdalũ aiarũ vel corporũ futurũ eẽt, iuſta eã eſſet nõ exequẽdi præceptũ etiã Papę: vt in d. c. officii. & in c. ſiqñ. de reſcrip. imõ etiã habetur ex d. c. officii. q̃ ius poſitiuũ iterpretatur diuinũ Reſtitutio enim videtur de iure diuino. & tũ Papa interpretatur reſtitutionẽ hmõi nõ fiẽdi rõne ſcãdali vel periculi corporũ, aut aiarũ. vide Pan. in c. cũ teneamur. de præb. & §. Inobediẽtia. §. v. ¶ †Secũdò vtrũ filius q eſt in poſſeſſione filiationis

filiationis teneatur credere matri dicẽti eũ ſpuriũ vel ſuppoſitũ? Et dicit Veru. q̃ non, qa poſſet eſſe fallacia muliebris. Idẽ tenet Pan. in c. p tuas. de prob. & idẽ tenẽt Doct. in l. filiũ. ff. de his q ſũt ſui vel alie. iur. & in l. ſi vicinis. C. de nup. & ibi dicũt fatuũ extitiſſe eum qui ꝓpter dictum matris renũtiauit regno. Et dicit ibi Pan. hoc procedere, etiã ſi ambo parẽtes negarũt eum filiũ: vt ꝓbatur inc. tranſmiſſæ. in fine. iuncta gl. in verbo, iudiciis. qui filii ſint legit. & eſt tex. cũ gl. in j. §. ij. ff. de Carbo. edi. & l. ſi poſtumus. ff. de lib. & poſth. quod verũ eſt, niſi probẽt tẽpore cõceptionis ſe non cõcubuiſſe ſimul propter abſentia vel infirmitatẽ: imò etiã ſi probaretur q̃ tẽpore conceptionis adulterabatur cũ alio quodã, dũmodo vir eius habitaret cũ ea, cenſebitur nihilo minus talis filius legitimus: vt in l. miles. §. defuncto. ff. de adulter. Ratio, qa in dubio debemus in fauorẽ filiorũ ſic interpretari: vt not. Pan. in cap. intelleximus. de adultor. & facit d. l. ſi vicinis. & l. qa ſemper. ff. de in ius vocã. Et ſecundũ Veru. ſi ſana cõſcientia nõ credit, excuſatus eſt tam de perceptis, q̃ de pcipiendis: ſed ſi honeſtas fœminę & alię circũſtãtiæ faciũt ei de hoc probabilẽ conſcientiã: & vult etiã viam eligere tutiorem: imò tutã, ſecundũ alios nihil vlterius pcipiat: ſed intellige, niſi aliter viuere nõ poſſet: qa ſic poſſet capere vitæ neceſsitatẽ: maximè aliis quibus deberetur nõ exiſtẽtibus in tãta neceſsitate. De perceptis autẽ & cõſumptis in bona fide, Ray. cõſulit vt reſtituat vel cõponat: licet, inquit, non ſit cogẽdus, qa poſſeſſor erat bonę fidei. C. de rei ven. certum. Ho. quoq; Veru. & Vl. dicũt q̃ nõ tenetur de cõſumptis in bona fide: de qbus tamẽ ſecũdũ Ho. mulier tenetur. Et ita limitãda ſunt dicta Legiſtarũ, q̃ prędictũ de ſatuita-
1 te notarũt. ¶ Tertiò, † vtrũ autẽ dictus filius poſt cõpletã præſcriptionẽ debeat ſibi facere cõſcientiã de ſucceſsione in bonis, ſi ꝓbetur vel ſibi cõſtet ſe nõ fuiſſe legitimè cõceptum? Et dico q̃ nõ: vt patebit ex notãdis in tit. de præſcriptione: ſecus ante cõpletã præſcriptionẽ. Incœpit autẽ præſcribere qñ cœpit nominari ſeu reputari pro filio legiti-
6 mo: vt no. in d. c. p tuas. ¶ Quartò † vtrũ mulier poſsit ſibi filios de adultero ſuſceptos hęredes inſtituere? Et dico q̃ ſic: quia quilibet põt ſibi hęredem inſtituere eum qui nõ ꝓhibetur, reſeruata legitima parte liberis ſuis: de quo vide infrà Legitima, p totũ. Sed intellige hoc, niſi repugnet cõſuetudo regionis ſecũdũ Alberi. & Sum. cõſ. lib. ij. tit.
7 v. pater autẽ nõ põt hos filios inſtituere: vt infrà Filius. §. iiij. ¶ Quintò † vtrũ adulter teneatur ad reſtitutionẽ damnorum & expenſarũ quæ maritus incurrit ex filio nato in adulteriõ? Et dico q̃ ſic, ſecundũ poſſe, ſecundum Arch. ſi hoc ſcit, aut veriſimiliter credit: & mater ſatisfacere non põt. adde tu, aut etiã nõ vult: quia cauſam damni efficacẽ dedit. & ſi adultera admitteret filium ad hoſpitale: vel qa finxit ſe mortuũ peperiſſe, vel quia ſine ſuo periculo notificauit marito, tenebitur hoſpitali de expẽſis: niſi notabilis pauptas illũ excuſet, cũ ad hoc naturali iure teneatur: & hoſpitalia ꝓpter pauperes facta ſint. Sed de hereditate vel dote ſi dotaretur à patre putatiuo teneri videtur ad arbitriũ boni viri attẽta ſui facultate. Si autẽ dubitat adulter ex eo q̃ mulier ſit leuis, & cũ aliis adulteratur: vel etiã qa ipſamet dubitat vtrũ ſit eius vel mariti: relinquatur iudi-
8 cio Dei: nec de reſtitutione grauetur: qa iudicis eſt vt in re dubia certa ſententia nõ ꝓferatur. hęc ex illo. ¶ Sextò † ſi eſt pœna tam viri quãm vxoris adulteratis? Et dico ſecundũ gl. in c. tuæ. de procu. q̃ mulieri olim erat pœna capitis: vt C. de adul. l. caſtitati. hodie vero prius verberata retrudetur in monaſterium. C. de adul. auth. ſed hodie. Eſt & alia pœna: qa ſecundũ Panor. in c. plerũq;. de dote poſt di. re. mulier perdit dotẽ, & vir donationẽ ꝓpter nuptias, ſi matrimoniũ ſeparatur per ſententiã iudicis eccleſiaſtici, aliàs nõ, ſecundũ Io. an. Panor. tamẽ ibi tenet q̃ ſi adulteriũ notoriũ eſt: tunc cùm poſsit vir ꝓpria authoritate expellere vxorẽ, & ecõtrario lucratur: qa ſi petẽte, obſtabit ei exceptio adulterij: pdet etiã mulier donationem ꝓpter nuptias, quã ex pacto aut ſtatuto debebat lucrari ſoluto matrimonio: bona verò paraphernalia nõ pdit, ſecũdũ doc. qa in pœnis verba debẽt reſtringi. regula, odia de reiur. lib. vj. quanuis gl. in d. c. plerũq;. teneat. q̃ perdat. Eſt etiã tertia pœna, qa pdit ius petẽdi debitũ. de quo. j. Debitũ. ſi tamẽ recõcilietur, omnia recuperat: vt in d. c. plerũq;.
9 ¶ Septimò † quomodo adulteriũ dicatur notoriũ? Et dicit Panor. in c. intelleximus. de adul. q̃ publicè dicitur adultera, qñ ita ſtat in domo cũ publico concubinario, & conuincitur notoriè de adulterio: quãdo habet eã in mẽſa, in domo, & in lectõ: vt in c. fi. & c. tua. de coha. cle. & mu. Vnde in l. furẽ. ff. de furt. & in l. cap. v. ff. de adul. nota. q̃ adulteriũ dicitur notoriũ qñ vir & mulier deprehẽduntur in latebris ſe oſculãtes, & hmõi actibus propinquis adulterio. facit l. ſi quis nõ dicã rapere. C. de epi. & cle. itẽ qñ paſsim admittit viros adulterii: vt in l. palam in princ. ff. de ri. nup. & qñ no. in cap. cũ in diœceſi. de vſur. ¶ Octauò, vtrũ adulteriũ cõmitti poſsit ſine dolo, qui. ſ. eſt calliditas & machinatio ad circunueniendũ fallendumq;. l. j. ff. de dolo? Et dico q̃ loquendo de adulterio quo ad culpã ſine dolo cõmittit põt: quia peccat mortaliter quicunq; illud cõmittit ex metu, ſiue ignorantia, vel errore iuris: niſi ignorantia eſſet facti: puta quia credit virũ eum, qui erat adulter: niſi etiã adſit coactio abſoluta nõ cõſentiẽte mente, quia tunc eſt ſine culpa: ſed quo ad pœnã legis cõmitti non põt ſine dolo: vt patet in l. ſi ex lege. ff. de adul. vbi errãtes in iure excuſantur à pœna inceſtus & adulterii. Facit c. Lucretiã aliàs eſt ſub c. propoſito. xxij. q. v. qđ non intelligitur ſecũdũ gl. in d. c. quo ad culpã. Sed tamẽ Pan. in c. & ſi neceſſe ſit. de do. poſt di. re. diſtinguit, qa aut loquimur de pœna pditionis lucri: & ſic error non excuſat, niſi ſit iuſtus: vt in l. ne paſsim. C. de iur. & fac. ignor. Aut loqmur de pœna corporali, aut pditionis ꝓprię ſubſtãtię, vt dotis ſeu donationis ꝓpter nuptias: & ſic excuſat error etiã iuris: vt in l. ſi adulteriũ. ff. de adulte. & arg. in authen. inceſtas nuptias. C. de inceſtis & inutili. nuptiis. Et licet Ioan. And. & cõiter Doct. in d. c. & ſi neceſſe. teneãt contrarium. ſ. q̃ error iuris non excuſat à pœna: tamen Bart. in l. qui contra. C. de inceſt. eſt cum Panor. quia nõ eſt in dolo qui errat. vide infrà Culpa. §. antepe. Excuſat ſimiliter à dolo metus etiam conditionalis: vt in d. c. propoſito.
10 ¶ Nono † vtrũ metus conditionalis excuſet mulierẽ à pœna adulterii? Et dicit Pan. in cõſil. iiij. quòd incipit facti cõtingentia. q̃ ſi mulier eſt paſſa violentiã vi. præciſa, indubie pœnã pati non debet: quinimo nec vllã peccati maculã contraxit: ſed ſi vis aut metus fuit cõditionalis, licet contraxerit aliquod peccatũ, & digna ſit aliqua pœnitẽtia: qa ad minus affuit aliquis cõſenſus: pœnã tamẽ adulterii pati nõ debet, & ſic dote priuari nõ debet, & cõſortio mariti. quod ꝓbatur expreſſe in l. vim paſſa. & in l. ſi vxor. §. ſi qs. ff. de adul. Et eſt ratio: qa adulteriũ reſpectu legis nõ cõmittitur ſine dolo: licet interuenerit aliqlis culpa: vt notabiliter ꝓbatur in l. pe. ff. de adul. Itẽ eſt iũcta glo. ſi 34. q. j. in lectũ. & xv. q. j. inebriauerũt. & iura ꝓcedũt ẽt in metu cõditionali: vt apertiſsimè ſentit gl. xxxij. q. v. ꝓpoſito. aliàs incipit, Lucretiã. Addit autẽ Panor. q̃ nõ ſolùm

metus illatus excusat à pœna adulterii, sed etiam pudor & verecundia quædã in clamãdo maximè noctis tempore à viro præsertim potenti oppressa: quia ibi cessat dolus q requiritur ad pœnã adulterii incurrẽdã. Et hoc notabiliter probatur in d.c. Lucretiã iuncta glo. & veri facti cõtingentia: quia illa Lucretia nobilis & pudica ꝓpter istã ignominiam & confusionẽ vitandã exposuit se libidini filii Tarquinii regis: nec fuit iudicata adultera ab Aug. viro sanctiss. mo & doctissimo, sed de castitate mẽtis cõmendata: vt ibi intelligit gl. & bene, quod licet quòd Deũ non fuerit immaculata: qa coacta volũtas nõ excusat in maleficiis: sed debet quis prius omnia mala pati q̃ cõsentire peccato: tamẽ excusata fuit ab adulterio quo ad pœnã legis: cùm nõ cõmittatur sine dolo. Adhęc, qa vbi ad incurrẽdã pœnã requiritur dolus, nõ sufficit culpa. l. j. ff. de sica. notatur in l. in actionib. ff. de in litẽ iur. & l. quod Nerua. ff. depo. Ad incurrendã autẽ pœnã adulterii requiritur dolus, qui per metũ excluditur: vt ita videtur firmare Bar. in d. l. qđ Nerua. Et etiã quo ad pœnã pecuniariã lata culpa nõ æquiparatur dolo, vbi lex expresse dolũ requirit. & idẽ sentit glo. in l. magna negligẽtia. ff. de verb. sũ. Et sic licet hîc nõ agatur criminaliter ad pœnã adulterii: ex quo tamẽ agitur ad pœnã, nõ sufficit illa culpa sine dolo, præsertim cũ agatur ad graue pœnã, vt scilicet perdat patrimoniũ suũ l. iij. ff. de mi. & vt separetur à viro. & consequẽter priuetur iure petẽdi debitum cõiugale: & petẽdi vires alimẽtales prasiué.

De Aduocato.

1 *Aduocare seu postulare quid sit? Et item quis aduocatus dicatur, & qualis esse debeat?*
2 *Aduocatus esse quis non possit? vsque ad numerum 3. variè enumerantur, cum limitationibus tamen nonnullis, & ibidem ad finem, quòd præcepta negatiua semper & ad semper obligent.*
3 *Aduocare à Iudice vnius ciuitatis prohibitus, num in alia aduocare possit?*
4 *Aduocandi modus quisnam debitus sit?*
5 *Aduocato iniustã causam num defendere liceat? Et quid si sciẽter iniustã defendat? Et an et quomodo iniustæ causæ eũ excuset?*
6 *Aduocatus iustã causã habẽs, num causillationib. licitè vti possit?*
7 *Aduocatus num pro vtraque parte licitè aduocare possit?*
8 *Aduocatus num aduersus eum, abs quo beneficiũ accepit, sine ingratitudine aduocare queat? Et quid de clerico, qui beneficium ab ecclesia habet?*
9 *Aduocatus num aduersus rempubl. aduocationẽ exercere possit?*
10 *Aduocatũ Iudex nũquãdo dare teneatur? Et aduocatus qui operam suã impẽdit, num salariũ petere possit? Et quãtũ ac quãdo?*
11 *Aduocatus num gratis operam impotenti impẽdere teneatur? Et quid si Iudex huiusmodi impotenti de aduocato nõ prouideat?*
12 *Aduocatus de certa litis quota pacisci nũ possit? Et quid nomine quotæ cõtineatur? Et ibidẽ quid Palmarii, & vide desuper.*
13 *Aduocatus nũ litigatore cũ aduersario trãsigẽte integrũ salariũ habere debeat? Et quid si aduocatus casu aliquo impeditus, aduocare nõ valuit, per eum tamẽ quo minus operã præstaret nõ stetit?*
14 *Aduocatus causam tanquam desperatam deserens, num salariũ integrum sit habiturus?*
15 *Aduocatus de publico salarium accipiens, num possit priuatum quippiam ab aliquo accipere?*
16 *Aduocatus de quibus, & quando ad restitutionem teneatur?*

ADVOCATVS †quis sit, vt innotescat, sciendũ est q̃ secundum Panor. super rub. de postulando. postulare seu aduocare est desiderium suum vel amici sui in iure apud eum, qui iurisdictioni præest, exponere, vel alterius desiderio contradicere. Aduocatus igitur dicitur is, qui in iudicio apud eum, qui iurisdictioni præst, desiderium suum vel amici exponit, vel alterius desiderio cõtradicit. l. scien dum. §. j. & ibi per doc. & l. Paulus. la j. & ibi Bar. ff. de le. & ideo ex hoc quod dicitur in iure, concluditur q̃ consulens in camera propriè non dicitur aduocatus, nec prohibitus aduocare censetur prohibitus in camera consulere, vel facere allegationes in scriptis, secundũ eundem ibi: & consentit Bar. in l. j. ff. de va. & extraor. eo. ¶ Primò verò quæritur, qualis debeat esse aduocatus, sciens videlicet vel ignorans? Et dicit gl. in l. j. ff. de posthu. quòd non debet scilicet necessariò habere literas: sed ibi tenet Bar. q̃ doc. sunt contra illam gl. & bene: quia aduocati debẽt studuisse saltẽ quinquennio, & examinari debẽt à doctoribus, & eorum iuramẽto probari. l. nemini. C. de aduo. di. iud. & no. Bar. in d. l. j. Nec obstat quod dicit glo. de iudice. quia ille peritiã habere potest per suos assessores. quod in aduocato non cadit. ¶ Secundò † verò quæritur, quis nõ possit esse adnocatus? Et dico q̃ non potest primo hæreticus vel paganus, & excõmunicatus. j. q. c. j. extra de hęre. excõmunicatus. el j. & de pœni. di. j. nemo vel in foro. item l. nemo. C. de postu. & l. nemo. la ij. C. de epis. au. & omnes suprà dictos & quẽlibet eorũ iudex admittẽs peccare graviter, & puniendus venit: vt in d.c. nemo vel in foro. & ij. q. iij. excõmunicatos. ¶ Secundò si sit monachus aut religiosus: quia tales peccant aduocando, nisi pro monasterio de mãdato prælati. xvj. q. j. monachi. extra de postu. ex parte. ¶ Tertiò si sit clericus in sacris constitutus vel etiã in minoribus, dum tamen sit beneficiatus: talibus enim ꝓhibita est aduocatio corã iudice seculari, nisi in propria vel pro ecclesia sua vel cõiunctis, aut miserabilibus personis. extra de postu. clerici. & c. cum sacerdotis. An verò corã ecclesiastico iudice possint: satis videtur q̃ sic: arg. in d.c. clerici. exceptis episcopis & sacerdotib. qbus videtur simpliciter interdictũ corã vtroq; : nisi, vt dictũ est, in quatuor casibus: vt in c. fin. de postu. extra ne clc. vel mo. sacerdotib. xv. q. ij. c. vnico. in gl. xiiij. q. v. deniq;. Primò, vt dictũ est, pro se. secundò ꝓ sua ecclesia. tertiò si necessitas imminet pro psonis sibi cõiũctis: qui in isto casu sunt vsq; ad quartũ gradũ. C. de epis. & cle. auth. licentia. & C. de aduo. di. iu. l. petitionẽ. Et necessitas imminere secũdũ Pan. intelligitur quãdo aliũ habere nõ possunt, vel non æque bonũ. quartò pro miserabilibus psonis, quæ. s. sunt, q̃ per se proprias causas administrare nõ possunt, vel ecclesiastico auxilio indigẽtes. lxxxvj. di. c. fin. & lxxxvij. di. defensionis. C. quãdo Imper. inter pu. & vidu. p totũ. In causa criminali tamẽ corã seculari iudice nullo mõ possunt, vt infrà. §. v. Et intellige dũmodo in prędictis casibus diuinũ officiũ non omittatur: ar. di. lxxxj. clericus. Et no. q̃ quicunq; beneficiatus in aliqua ecclesia præstat cõtra eam pro extraneis beneficiũ aduocationis aut procurationis, debet illo beneficio spoliari: vt in d.c. sacerdotis. qđ licet de clerico loquatur: tamen etiã idẽ dicit Inno. de seculari ibi: beneficiato. ¶ Quarto iudex & assessor nõ debet quis esse iudex vel assessor in causa in qua vult esse aduocatus: qa duo officia in eadẽ causa prohibẽtur exercere. iiij. q. iiij. c. j. & ij. ¶ Quintò quædã alię personę ꝓhibẽtur aduocare per canones: vt iij. q. vij. infames. §. tria. vt surdus, qui. s. penitus nihil audit. ff. de postu. l. pe. itẽ mutus. itẽ cęcus i. oculo vtroq; priuatus: vt in d. l. j. itẽ ꝓpetuò furiosus. item impubes vsq; ad xviij. annũ. itẽ seruus, fœmina: & ꝙ vir voluntariè passus muliebria. s. contra naturam: vt in d. l. j. item damnatus capitali crimine, vel calumnia publici iudicii. item qui operas suas locauit vt pugnaret in harena cum bestia. dicta l. j. vbi glossa in verbo, locauerit. dicit quòd hic est

est infamis ipso iure. & bene dicit locauerit, s. causa mercedis. secus vbi hoc faceret sine mercede causa virtutis ostẽdẽdæ, vt ibi in tex. & ratio põt esse: qa si se vẽdidit, multo fortius vẽderet aliũ. Prædictis addit Sũ. Pis. eũ qui amotus est à senatu. sed Supple. dicit de isto nõ fieri mẽtionẽ in d. l. j. nec in d. §. tria. vnde Sũ. Ros. eius authoritatẽ secuta de hoc nihil dicit: sed mirum est q̃ hũc nõ viderit expressum per tex. in d. §. tria. Adde prædictis gñaliter q̃ psona infamis nõ põt esse procurator: vt in d.c. infames. i. aduocatus secũdũ gl. ¶ Tertiò, specialiter quæritur, vtrũ sacerdotes & episcopi, & superiores possint aduocare pro aliis? Et Sum. Ang. tenet q̃ nõ in quocũq; casu quo ad episcopos coram ecclesiastico iudice aut ciuili. xj. q. j. te quidẽ. dist. lxxxviij. prælatũ. & c. episcopus. xiiij. q. v. deniq;. xxj. q. iij. p totũ. Sũ. autẽ Pis. videtur tenere q̃ possint corã iudice ecclesiastico in quatuor casibus, de quibus dictũ est in §. priore. & idẽ videtur esse de mẽte Pan. q extra de post. p totũ, dist. inquit: quia episcopus in foro seculari nõ debet esse aduocatus: quia nõ est decẽs vt exhibeat reuerẽtiã iudici, quã exhibere debẽt aduocati: qui debẽt proponere stado. & nõ sedendo. l. quisqs. C. de post. sed corã iudice ecclesiastico si habeat causam, est in optione sua vtrũ p se vel per aliũ velit promouere. hæc ille. Nec obst. si dicatur q̃ loquitur de causa episcopi: quia causa ecclesiæ est eius, cũ sit spõsus, & causa cõiunctorũ similiter, & causa miserabiliũ psonarũ, q̃ possunt corã iudice ecclesiastico in quatuor casibus: vt dictũ est. Et à fortiori q sunt ordinis inferioris hoc possunt, vt §. seq. ¶ Quartò, vtrũ cõstituti in sacris nõ sacerdotes, i. diaconi & subdiaconi possint esse aduocati, siue beneficiati, siue nõ? Et dico q̃ sic corã iudice ecclesiastico, secũdũ Inn. in c. j. de post. etiã quo ad negotia secularia: vt patet secũdũ Pan. in d.c. j. à cõtrario sensu. & cõiter tenẽt Dost. & etiã iudicio seculari pro negotiis ecclesiasticis: vt ibidẽ patet in illo verbo, in negotiis secularibus. vbi Inoc. arguit dicẽs: ergo secus in ecclesiasticis. Et dicitur secundũ Pan. negotiũ ecclesiasticũ ratiõe psonæ: vt quia persona ecclesiastica sequẽdo forũ rei litigat corã seculari. Itẽ rõne delicti: vt sacrilegiũ, & hmõi. Itẽ rõne rei: vt quia res est ecclesiæ. Nõ licet autẽ eis aduocare corã iudice seculari pro negotiis secularibus. c. j. & c. fi. de post. nisi in quatuor dictis casibus, s. pro causa sua, vel suæ ecclesiæ, vel psonarũ cõiunctarũ, aut miserabiliũ, secundũ Pan. vbi s. & secundũ Spe. ti. de aduo. Pan. tamẽ dicit hæc ꝓcedere, si cõstitutus in sacris habet beneficia, qbus sustẽtari põt. si verò nõ habet, licet gl. in d. c. j. dicat q̃ nõ põt aduocare, sed debet agere cõtra episcopũ vt sibi prouideat: melius tamẽ videtur secũdũ Host. q̃ ii de facto egeret, licet ei ex tali aduocatione quærere victũ: & hoc verũ est. nec dicta gl. stare põt: qa xv. q. ij. c. vnico. cõceditur clerico aduocãti, vt recipere possit oblata spõte: tamẽ nihil ꝓ salario quærere debet. & gl. dicit q̃ hoc nõ seruatur: quia nemo militat stipẽdiis suis. c. cũ ex officii. de prę. quæ gl. si loquitur de nõ beneficiatis, habetur intentũ q̃ possunt salariũ petere. si verò loquitur de beneficiatis, à fortiori licet petere nõ beneficiatis q sunt in necessitate maiori. & cõsequẽter eis licet aduocare. ¶ Quintò, vtrũ aduocare possint clerici in minoribus ordinibus cõstituti? Et dico q̃ si sunt beneficiati, non pũt, nisi corã ecclesiastico iudice. c. j. de post. q̃ secundũ Pan. & Host. limitatur qñ habent beneficiũ ad sustentationẽ: quia alioquin possunt sibi per aduocationẽ acgrere. Si verò nõ sunt beneficiati, aduocare possunt corã iudice ecclesiastico & seculari in causa ciuili, nõ autẽ criminali corã seculari: vt in c. sentẽtiã. ne cle. vel mo. xxiij. q. viij. his à qbus. dlj. aliquãtos. Et licet qdã dicãt eos posse postulare seu aduocare ꝓ reis, & ꝓ sequi appellationẽ, arg. xxiij. q. v. c. j. & c. eos. tñ tutius est abstinere totaliter. d.c. sententiã. & no. gl. in d.c. aliquãtos. ¶ Sextò, vtrũ monachus postulare possit? Et dico q̃ nõ, nisi expositę necessitate monasterii, & abbate imperãte. c. ex parte. de post. &, vt patet ibi, hoc extẽditur etiã ad canonicos regulares. & Pan. dicit idẽ intelligendũ de oibus religiosis, q largo mõ dicũtur monachi: & secũdũ eundẽ oportet prædicta duo simul cõcurrere, s. necessitatẽ & imperiũ: quæ si cõcurrãt, aduocare possunt, etiã corã iudice seculari, secundũ Pan. ar. c. j. & c. fi. de post. s. in causa ciuili tantũ: si verò nõ cõcurrãt, nõ licet eis, etiã corã ecclesiastico. ¶ Septimò, qũo intelligatur prædicta necessitas monasterii? Et dico q̃ secundũ doc. si causa est monasterii, indubitatũ est quòd est necessitas. si verò causa nõ sit monasterii, sed monachus aduocat vt lucretur ad releuãdũ monasteriũ ab aliqua necessitate, vel debito: vtrũ sit licitũ in vtroq; foro. Io. an. in regu. in arg. in mercu. cõcludit q̃ nõ. dicit tamẽ quod abbas Lap. seruauit contrariũ. & facit pro hoc notabile dictũ Inno. in c. cũ I. & A. de re iudi. vbi dicit q̃ monachus põt esse procurator vel aduocatus, etiã pro amico monasterii imperãte abbate, qa per cõsequẽtiã tractatur de vtilitate monasterii, quæ p amicos monasterii promouetur. Pan. autẽ dicit q̃ primũ videtur honestius & securius, licet adhæreat opinioi Inn. sed prima magis placet, ar. c. nõ magno. ne cle. vel mo. xvj. q. j. alia est. Sed tamẽ aduerte q̃ clerici vel monachi solũ ꝓhibẽtur, vt dictũ est, postulare, quãdo indifferẽter exercere volũt officiũ tale, secũdũ Inn. in c. vnico. de ob. ad ratioci. secus si volũt solùm assumere in vna causa. & hoc sequitur Archi. in c. puenit. lxxxvj. di. sed Colle. in c. dilecti. extra de arbi. tenet q̃ nec etiã in vna causa. & hoc est verius: quia præcepta negatiua obligãt semp. & ad semper. & eadẽ ratio prohibitionis in oibus est. ¶ Octauo, † vtrũ prohibitus aduocare à iudice vnius ciuitatis, aduocare possit in alia? Et dicit gl. in l. j. C. eo. q̃ aut fuit prohibitus ex causa quæ infamiã nõ irrogat. & sic ꝓhibitio se nõ extẽdit vltra locũ iurisdictiõis iudicis ꝓhibẽtis. aut ex causa irrogãte infamiã: & tũc videtur prohibitus in oĩ loco: vt in l. ex ea. ff. de post. no. tamẽ Bar. in l. Paulus. la. j. aliàs incipit, eũ. ff. de leg. q̃ prohibitus aduocare, si mittat schedulã iudici vel ei loquatur, nõ ꝓpter hoc videtur aduocare. ¶ Nonò, † qs sit debitus modus aduocãdi? Et dico secũdũ Ray. vt nõ ꝓducat falsa instrumenta, aut testes falsos vel corruptos: nec mẽtiatur, nec inducat falsas leges, aut probatiões: nec quęrat in grauamẽ alterius partis dilatiões nõ necessarias: & q̃ fideliter, quãtũ iustitia ꝑmittit, causam foueat, nihil de cõtingẽtibus omittẽs. iij. q. vij. si qs autẽ. & ar. extra de testib. intimauit. C. de iud. l. properãdũ. §. illo ꝓculdubio. iiij. q. iiij. c. j. & ij. Itẽ nõ ꝓcaciter aut vociferãdo: qa propter hoc impeditur processus. v. q. iiij. in loco. iij. q. vij. si qs adeo. Itẽ dicit Sã. Th. ij. ij. q. lxxj. q̃ aduocato defendẽti causam iustã licitũ est prudẽter occultare ea quæ possent impedire ꝓcessum: nõ autẽ vti aliqua falsitate. ¶ † Decimò, vtrũ liceat aduocato defendere cãm iniustã? Et dicit S. T. ij. ij. q. lxxj. q̃ si hoc sciẽter facit absq; dubio grauiter peccat: & tenetur parti de dãno illato p eius auxiliũ cõtra iustitiã. Si verò hoc facit ignorãter, excusatur secũdũ modũ, quo excusari põt ignorãtia. Si autẽ in principio credidit cãm iustã, & in processu apparet nõ iusta causa, prodere nõ debet, vt s. alterã partẽ iuuet, aut ei causæ secreta reuelet: debet autem causam deserere, vel eũ, cuius causam agit, ad cedẽdũ inducere, siue ad con-

ponendū sine dāno aduersarii. hæc ex illo. Quandiu autē causa est dubia secūdū Veruec. bene pōt patrocinari. Not. etiā ꝙ si scienter hoc facit, tenetur etiā clientulo, si eū decepit suadens causam esse iustam, quia aliter nō litigasset. ar. C. de admi. tu. l. nō est ignotū. ¶ Vndecimò, quo eū excuset ignorantia causæ iniustæ? Et dico ꝙ si prouenit ex culpa sua: puta quia nō est peritus in iure, aut nō inquisiuit à cliētulo, vt debuit, merita causæ, nō excusatur: sed tenetur parti læsæ & cliētulo, si aliter nō litigasset, secūdum modū culpæ & regulas, de quibus ff. Culpa. Si verò ignorātia illa ꝓuenit ex qualitate negotii, vel falsa aut mala informatione cliētuli, excusatur: sed tamē cognita iniustitia causæ, eā dimittere tenetur. l. rē nō nouā. §. patroni. C. de iudi. & secundū Monal. restituere tenetur salariū receptū. quod verū est, si fuit in culpa: nō aliter secundū Host. & est mēs S. T. ¶ †† Duodecimò, vtrū aduocatus habēs iustā causam, licite possit vti cauillatiōibus? Et dicit gl. in c. cupiētes. in verbo, malignantiū. de elec. lib. vj. dicit cōsuesse ꝙ habēs ius in principali. cauillatiōes & malitias aduersarii per alias repellere pōt. & sic potest intelligi c. nullus. iiij. q. iiij. & de hoc xxiiij. q. ij. domi. notter. Et ibi gl. idē tenet dicens ꝙ per illidias & dolū licitè vincere possumus hostes: vt xxij. q. ij. c. vtile. dū tamē hosti fidē nō rūpamus. Idē dicas de aduocatis, ꝙ si habēt iustam causam, licitè possunt decipere aduersarios suos. hæc glo. sed intellige dūmodo nō opponāt fallas allegationes, aut faciāt aliquid de se malum. sicut dom. Mat. xxj. volēs excludere principū cauillationes interrogātibus de vna quæstione nō respondit: sed aliā oppositi volēs clauū clauo retūdere, & ostendere licitū esse cautelis vti cōtra malignorū cautelas. ¶ Decimoter
7 tiò, †vtrū aduocatus aduocare possit pro vtraq; parte bona fide? Et Sum. Rosel. tenet ꝙ nō (quia inquit) nō video quo vtriq. partiū cōtrariarū pure seruire possit. Sed Sū. Ange. & Spe. in tit de aduo. tenet ꝙ sic in casu, & facit quod no. xlv. dist. disciplina. in tex. & in glos. quod Archi. limitat quādo ex aduocatione nō fit præiudiciū parti. Sed veritas est ꝙ vbi scit iustitiā, vel iniustitiā causæ, hoc nō pōt: quia semper ex vna parte tueretur iniustā causam sciēter, quod nō licet. vbi verò hoc nescit, sed est in dubio sicut licitè potest tueri singulas, ita & vtrasq. partes: quia in casu dubio patrocinari pōt, secundū San. Th. & Rod. Quod indubitāter verū est primò vbi post quā patrocinatus est vni parti, & deinde cognoscēs se male allegasse renocat suū cōsiliū, vt tenetur, caute tamē propter scādalū pusillorū. arg. Bar. in l. fi. C. de fur. & Ang. in l. Labeo. ff. de aqua plu. arc. Io. And. in c. fi. de testi. Secūdò in diuersis articulis & diuersa instātia: puta, aduocado ꝓ vna parte in causa principali, & pro alia in causa appellatiōis: cauēdo tamē à scādalo pusillorū. gl. in l. fi. ff. de post. Spe. ti de aduo. Io. And. & Dominic. & Præpoli. in c. disciplina. dist. xlvj. Sed in eadē instantia etiā in dubiis hoc fieri nō pōt: tū quia nō est sine scandalo & detrimēto famæ, nisi rarissimè: tū quia videtur impossibile ve vi sa materia diligēter habeat bonā fidē respectu vtriusq; causæ: tū etiā quia videtur cōtra iura: qa allegās cōtraria nō est audiēdus. l. j. C. de fur. l. cū precū. C. de li. cau. de app. solicitudinē. ad fi. Vnde eo casu debet ex toto desistere: vel in dubio eligere partē rei cōtra actorē, iuxta regulā, cū simus. in sexto, vel cōsulere pro matrimonio. pro testamēto ꝓ dote, ꝓ libertate, vel pia causa: vt in dubiis tex. dicit eligēdū. de re iud. c. fi. de ꝓba. ex literis. de fi. inst. inter dilectos. ad fi. Aliter est præuaricator & puniēdus. l. j. C. de aduo. diu. iudi. ij. q. iij. c. fi. & gl. in dic. disciplina. &
8 ibi Domini. & Præpo. ¶ †† Decimoquartò, vtrū possit qs aduocare cōtra eū, à quo recepit beneficiū sine ingratitudine? Et dico ꝙ nō: vt patet in c. fi. de postu. vnde pōt donatio libera vel gratuita reuocari. ff. de inoff. test. l. Papinia. & arg. d. c. fi. iuncto c. fi. de dona. donatio tamē vel beneficium factū ratione laborū ac seruitiorū reuocari non pōt ratione ingratitudinis: quia nō est gratuitū. Facit l. Aquilius Regulus. ff. de dona. vbi donatio facta magistro ratione disciplinæ, nō est mera donatio. Fallit tamen quod dictum est de aduocato, quādo aduocat pro se vel pro patre aut matre impotēte, vel alia persona miserabili: vt colligitur ex Spe. in ti. de aduo. quia tunc pōt sine ingratitudine. Et ex his colligitur primò ꝙ clericus, qui cōtra ecclesiā à qua beneficiū obtinet, pro extraneis aduocat vel procurator esse præsumit, posset tāquā ingratus huiusmodi beneficio spoliari, secundū Pan. de post. & ꝓbatur per c. fi. ibi, secundo ꝙ vasallus aduocans cōtra dominū, posset feudo priuari. ¶ †† Decimoquintò, vtrū aduocatus aduocare possit cōtra rēpu. à qua salariū recipit. Et dicit Bart. in l. ij. C. de aduo. di. iud. ꝙ nō. sed cōtrariū sentit Pan. & Spe. in ti. de aduo. dicēs istū textū intelligendū in beneficio gratuito: cuiusmodi nō est salarium. & de hoc §. priore. ¶ Decimosextò, †vtrū iudex teneatur dare aliquādo aduocatum: Et dico ꝙ sic: vt eis qui aduocatū habere nō possunt propter paupertatē, aut partis aduersæ potentiā. ff. de offi. procōl. nec quicquā. §. fi. Et si hoc iudex alicui aduocato præcipiat, & ille deneget sine causa: pōt per iudicē perpetuò remoueri ab officio aduocationis. C. eod. prouidendū. vnde obedire debet: si tamē sibi salariū cōpetēs statuatur: de quo ff. §. seq. & iterū in alio sequēti. ita tamē secundū Hosti. ꝙ si indigēs aduocato sit pauper, aduocet gratis, à Deo remunerationē expectās. ꝙ si nō facit, videtur peccare: intellige nisi ipse sit pauper. ¶ Decimoseptimò, vtrū aduocatus possit salariū petere? Et dico secundū Ray. ꝙ pōt petere moderatū à principio vel in fine causæ. quod quidē dicitur moderatū cōsiderata causa, quantitate & labore & cōsuetudine regionis, & sciētia, ac honestate aduocātis. iij. q. vij. §. apud vrbem. & ar. xij. q. ij. Vulteranæ. & c. cōcessio. extra de præbē. de multa ver. circa sublimes. & dist. lxj. miramur. & cōcor. Sā. Tho. ij. ij. q. lxxj. Imò in principio causæ ea nondū incœpta petere pōt vt libet: nisi vbi alius bonus nō inueniretur: quia tunc nō potest petere nisi moderatum: arg. eorū quæ notan. in l. j. C. de epis. aud. Non tamen potest in vna causa salariū petere vltra centū aureos, secundū leges. ff. de va. & extraor. co. l. j. vel xx. libras, secundum Greg. decimū. licet hoc sit renocatū per procœmiū. Nec similiter potest illud petere eū graui dāno litigatoris. iij. q. vij. §. arcentur. Nec causa incœpta & nō finita potest cū litigatore pacisci: quia posset esse occasio magni mali. ibidem. §. prætereà. & videndo causam in periculo posset clientulū cogere vt salariū daret ad libitū: nec finita cauſ sapetere potest nisi moderatū: vt colligitur. iij. q. vij. §. arcentur. iuncta glo. ¶ †† Decimooctauò, vtrū teneatur aduocare gratis pro impotente? Et dico quòd Hostien. sic distinguit: quia si est potens ad soluendum, vera est opinio Gofre. fred. dicentis quòd non tenetur: sed iudex statuet salarium moderatum. si verò est impotens, tenetur gratis aduocare lege diuina hoc præcipiente, Matth. xxij. Diliges proximū tuū sicut teipsum. Et secundū aliquos peccat mortaliter, si inde sequatur impotenti notabile damnū. & hoc rationabiliter: quia dicit Sanct. Tho. ij. ij. q. lxxj. quòd est idem iudicium de hoc, sicut de eleemosyna. vnde aduocatus tenetur præstare patrocinium pauperi, non semper: sed solùm quando est in necessitate magna, & nō apparet quō aliter ei subueniri possit. Et cū his intellige ꝙ licet possit pauperi per aliū subueniri: tū si ei nō subueniatur, nullus subuenire potens excusatur. lxxxj. dist. pasce. vnde nullatenus debet aduocatus permittere ꝙ pereat iustitia pauperū, si pōt, secūdū Ray. dicētē, ꝙ tenetur aduocare, & de sua sciētia eleemosynā facere pro miserabilibus personis: quæ causas perdunt propter defectū aduocati quē cōducere nō possunt. xj. q. iij. pauper. Cōcordat Veruec. sed limita nisi dato casu, quo oporteret aduocatū ratione paupertatis ꝓ se lucrari, & cū hoc nō posse inseruire pauperi. Eadē autē ratione peccat mortaliter iudex, qui talē impotentiā sciens nō prouidet de aduocato: præcipiendo alicui eorū vt gratis aduocet, sicut de iure pōt. ¶ Decimononò
12 † an liceat aduocato pacisci de certa quota litis, puta decima, vel cētesima? Et dico ꝙ nō, secundū Bar. C. de post. l. si quis aduocatorū. nec similiter licet pacisci de certa quātitate, secūdū eundē, & cōiter Doct. Veruec. tñ tenet cōtrariū quo ad secundū. vnde & Spe. dicit, ꝙ hodie pōt pacisci de quanta, nō de quota litis. Sed ad horū notitiā oportet terminos declarare. Sciendū igitur, ꝙ hoc adiectiuū, quotus, importat numerū & ordinē. sicut interrogāti quotus sis in bancho respōdes, tertius aut quartus. inde venit aliquotus: vel dicatur pars aliquota, quæ aliquoties sumpta reddit suū totū præcisē, secundū Philosophū in Prædi. & gl. in proœ. sexti. sicut vnū & duo & tria respectu senarii: quia sexies vnū sunt sex. similiter duo & bis tria: quatuor aut nō sunt pars aliquota: qa si bis sumatur, facit plus. i. octo. Legistæ tñ nō sic sumūt partē aliquotā: alioquin si totalis esset cētū, pacisci possent de lx. qa nō est pars aliquota: sed quotā dicunt omnē partē litis indeterminatē: puta dimidiā aut tertiā aut quartā, aut aliquid tale. Sciēdū est etiā ꝙ palmariū secūdū gl. in l. j. ff. de var. cog. dicit à palma, quæ victoriā significat. & accipitur à Legistis ꝓ eo quod datur aduocato tecūdario prius cōstituta mercede, vel salario pro labore. Igitur aduocato de quota litis pacisci nō licet: vt in l. si q. C. de postul. & in l. litē. C. de ꝓcur. Et ratio prohibitionis est, ne per fas & nefas ad victoriā conetur: ex quo nihil habet nisi vincat, etiā si nulla fuit facta mētio de victoria: quę in hoc casu semp intelligitur. Et nō licet etiā ei pacisci de certa quātitate: vt tenet gl. cōiter per Doct. approbata in l. sumptus. ff. de pact. & sequūtur Doct. in d. l. si qui. reproba ta gl. Sed hoc intellige de certa quātitate ꝓmissa, nō quidē absolutè, sed sub cōditione si vincat, seu pro victoria: qa eo casu eadē est ratio ꝓhibitionis, sicut & de quota litis. secus aut si promittatur absolutè, seu ꝓ mercede: qa valet ꝓmissio: vt l. j. in fi. ff. man. Ex his sequitur, ꝙ vna & eadē causa, puta quæ est cētū aureorū, nō licet pacisci de vno aureo, sub ratione. s. quotæ. i. cētesimæ partis: quia hic stat ratio dicta prohibēdi: & licet pacisci 50. vel lx. & amplius. s. absolutè, sub ratione mercedis iustæ, si ita circūstātiæ requirāt: quia iam hic nō habet locū dicta ratio prohibēdi: qa siue vincat, siue nō vincat, habebit suā mercedē. Et ex his patet veritas & cōcordia Doctorū varie loquētiū. Quātū verò ad palmariū, dicit do. Alex. de Imol. in d. l. litē. ꝙ promissa mercede siue vincat, siue nō, si vltrà promittatur aliquid nomine palmarii, ꝓmissio valet. & ita intelligitur d. l. j. in verbo, & si nomine palmarii. quia isto casu, dato ꝙ procurator perdet causam, nō perdit laborē: cùm mercedē habere debeat promissam. & sic cessat ratio prædicta. Et ita dicit Sali. in d. l. si qui. & Spec. in tit. de salariis. §. sequitur. vbi quærit quid si litigator ꝓmisit dare cētū, si vinceret: si aut nō vinceret 50. & dicit ꝙ pacta seruentur. quod do. Alex. intelligit qñ ista cētū promittūtur nomine palmarii. Sed Ang. in d. l. sumptus. facit differentiā, an in casu victoriæ promittatur certa quātitas, puta x. de illa ꝓpria quæ litigatur: & nō valet pactū: quod valet, si ꝓmittatur de alia. & idē innuit gl. in d. l. sumptus. Sed ista opi. nō placet do. Alex. qa vtroq; casu locū habet dicta ratio. vnde tutior est opinio præcedēs: quæ tñ videtur limitāda ex verbis Sal. in d. l. sumptus. qñ. s. nomine palmarii, vltra mercedē, ꝓmittitur aliqd modicū. secus si aliqd magnū: qa tūc videretur habere locū ratio prædicta. quod tene mēti. qa aliter fieri posset fraus. ¶ Vigesimò, †vtrū litigatore trāsigēte cū aduersario aduocatus habeat salariū integrū? Et Spec. in tit. de sala. dicit ꝙ secūdū Host. & multos alios habebit totum ipse, vel eius hæres eo mortuo. C. de aduo. diuer. iud. l. post duos. alii verò dicūt ꝙ de iure habebit totū: de equitate verò ꝓ rata. & si ipse ad cōpositionē operatus est, nō perdet quicquā. Sed Spe. cōcordando dicit ꝙ habebit totū, si cliētulus in fraudē eius trāsegerit: quasi ꝓ eū nō steterit, quo minus vinceret. si aūt bona fide, vt qa lis erat dubia: habebit ꝓ rata seruitii, cōsiderata sua facūdia: nisi aliud actū sit inter eos. ¶ Vigesimoprimò, qd si aduocatus aliquo casu impeditus aduocare nō potuit: nō tñ stat ꝓ eū? Et dicit Spe. ꝙ nō videtur sibi imputādum, quo minus habeat suū salariū. & idē sentit gl. in d. l. post duos. & de hoc videtur casus in l. j. §. diuus. de va. cog. vbi habetur ꝙ licet aduocatus nō possit adimplere aduocationē ꝓ casum fortuitū in eius pſonā cōtingēte: tñ totū salariū habere debet. sed tñ singulariter limitat Bar. in l. diē functo. ff. de offic. asse. dicens ꝙ aduocato nō debetur salariū, nisi ꝓ rata tēporis, loquēdo de salario promisso à parte, nō à publico: de quo in d. l. post duos. Et sic cōcludit ꝙ salariū ꝓ rata tēporis debetur: cū labor recipiat diuisionē. Et ista limitatio est secūdū verā iustitiā cōmutatiuā, qua pro mercede exhibetur meritū, & ecōtra. ¶ Vigesimosecūdò, †vtrū si aduocatus causam tāquā desperatā deseruerit, sit habiturus totū salariū? Et dicit Spec. ꝙ aut deseruit ex cā quā prius potuit præuidere: & tunc sibi imputatur ꝙ imperitè vidit. aut ex cā noua & repētina: vt qa cliētulus aliqd cōtra se cōfessus est: & tunc nihilominus salariū habebit: vt ff. de vaca. mu. l. pen. §. fi. ¶ Vigesimotertiò, † vtrū salariatus de
15 publico possit aliqd ab aliquo particulariter petere? Et dicit Pan. in c. j. de postul. secūdū Inn. ꝙ nō ab aliquo litigāte: sicut nec salariatus medicus ab aliquo cōstituto in infirmitate: sed à nō litigātibus vel sanis licitè recipiūt: qa salaria sunt cōstituta talibus solùm pro litigātibus & infirmis. & idē dicit Bar. & probatur in l. antepenul. C. de profes. & medic. lib. x. ¶ Vigesimoquartò, †quæritur de quibus, &
16 qñ aduocatus teneatur ad restitutionē? Et dico secundum Ray. ꝙ tenetur omniū quæ illi cōtra quos aduocabat propter ipsius patrociniū iniustè amiserūt, seu dānificati sunt. vnde tenetur aduersario ad interesse, si ꝓ cauillationē abstulit ei bonā causam, vel eū grauauit petēdo dilationē superfluam, vel allegādo falsum, aut faciēdo cauillosam positionem, vel instruēdo falsum testē, vel instruēdo clientulū de negāda veritate, & similibus. Itē tenetur illis, quibus auxilium præstitit, si propter suā infidelitatē vel negligētiā vel imprudentiā amiserunt. Et hoc quādo iactabat se scientē, & nō erat, secundum Veruec. quod intelligo si clientulus ignorabat eius ignorātiā. secus si cognoscebat: quia in hoc casu nō tenetur, nisi de dolo vel lata culpa, maximè in foro animæ. quod patet: qa Inn. in c. sicut dignū. de hoc dicit ꝙ in foro animæ nō puniuntur qs ad satisfactionē dāni, si intulit illud prēter ꝓpositū: sed punitur negligētia. quasi velit ꝙ in foro animę habeatur respectus ad volūtatē, delinquētis. Quod dictū sequēs Pan. in c. qa pleriq; de immu. eccl.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in multis aliis locis dicit q̃ in foro animæ non tenetur quis ad emendã dãni, nisi fuerit in dolo vel lata culpa duntaxat. & idem tenet Dir. lib. j. vbi quærit, quid si quis culpa sua, vel negligẽtia dedit dãnũ: vt si bene nõ cohibuit ignẽ, ne ad domos aliorũ vagaretur? Et sentit q̃ secũdũ leges ciuiles, quæ intẽdũt cõseruationes patrimoniorũ, tenetur ad restitutionẽ dãni. ff. ad leg. Aquil. l. lege Aquil. per totũ. in foro autẽ pœnitẽtiæ, pœnitẽtia imponẽda est de negligentia, nõ de dãno, arg. v. q. j. inebriauerũt. nisi intẽderet dãnũ: vel esset in lata culpa: vt si ignẽ proiiceret in domũ plenã stipul. Idẽ tenet Host. in d. c. sicut dignũ. & d. Ant. de But. Et licet Pan. in c. si egressus. & ic. fi. de iniur. teneat q̃ etiã in foro cõsciẽtiæ teneatur quis de leui & leuissima culpa: tamẽ prima opinio est cõior: quã etiã ipse Pan. in multis locis approbauit, maximè vbi datur opera licitæ rei. Et hãc theoricã no. quia facit ad multa: vt puta ad artifices, aurifices, locatores operarũ, & hmõi: vt in foro cõsciẽtiæ nõ teneãtur, nisi de dolo & lata culpa. j. Culpa. §. iiij. & Restitutio. ij. §. xvj. & xvij. Itẽ secundũ eũdẽ Ray. similiter tenetur si extorsit salariũ vnde non debuit, vel vltra quàm debuit.

De Aequitate.

1 *Aequitatis finitio: & quid in ferendis Legibus legumlatores maximè spectent.*

2 *Legem sequi quandoque malum: at quod æquitas ac communis vtilitas efflagitat, legis verbis omissis, bonum.*

1 AEQVITAS † secũdũ mentẽ S. Tho. ij. ij. q. cxx. arti. j. est virtus, qua quinis seruata legis intẽtione, legis verba non seruat. Ibi enim sic dicit: Legis latores attendũt ad id quod in pluribus accidit, secundũ hoc legem ferẽtes: quam tamẽ in aliquibus casibus seruare est cõtra æqualitatem iustitiæ & bonũ cõmune, quod lex intendit: sicut aliquando nociuũ est depositũ reddere: puta, gladium furioso. ¶ Et † in his malum est sequi legem: bonum verò est
2 prætermissis verbis eius, sequi id quod poscit iustitia, ratio, & communis vtilitas: ad quod ordinatur Epiicia, quæ apud nos dicitur æquitas. hæc ex illo. Sed vide ifrà Ius. §. j.

De Aetate.

1 *Aetas ab æuo dicta, quid importet?*

2 *Aetas determinata, in quibus à iure requiratur, septem axiomatis demonstratur.*

3 *Aetas pubertatis, quàm variè in iure assumatur?*

4 *Annus cõpletus sine sit, an inchoatus, vbi de statuẽtis mente addubitatur, quomodo dignoscatur? Et an in anno bissextili duo anni pro vno supputẽtur, vbi anni absolutio & cõplementũ desideratur. nu. sequenti. Et quid de mense, in quo bissextilis occurrit dies? num. 6.*

1 AETAS † quasi æuitas, ab æuo dicta est, quod durationem importat infinitã à parte post. Vnde ætas primò videtur importare durationẽ valdè longã, & deinde quamliber partẽ durationis hominis: vt dicatur ætatis trium annorum, vel decẽ, & huiusmodi. ¶ Primò † verò quæritur,
2 in quibus ætas determinata requiratur à iure? Et dico multa. ¶ Primũ. In sponsalibus requiritur ætas septẽ annorũ cõpletorũ. de despon. impu. c. vnico. lib. vj. in matrimonio verò. xij. annorũ in fœmina, & xiiij. in masculo, nisi fortè malitia suppleret ætatẽ. quod tunc est, quãdo sunt ad simul cocundũ potẽtes: vt not. in d. c. vnico. ¶ Secundũ. In voto autẽ religionis, seu professione fiẽda, xij. annorũ in mulierẽ, & in masculo xiiij. cõpletorũ: vt de muliere habetur in c. cùm vitũ. de regular. & in c. puella. xx. q. j. & in c. puella. xx. q. ij. de masculo verò in c. significatũ. de reg. lib. vj. quod tamẽ fallit in casu de quo infra Religio. v. §. j. ¶ Tertium, quãtũ ad ordines suscipiẽdos in prima tonsura requiritur ætas septẽ annorũ completorũ. dist. lxxvij. in singulis. & similiter in tribus mĩnoribus, vt in d. c. in singulis. & ante dictam ætatẽ cõferens alicui, nisi religionẽ intret, suspẽsus est ipso facto per annũ à collatione eiusdẽ ordinis. de tẽp. ord. nullus. lib. vj. in acoluthatu post xij. anno. vt in d. c. in singulis. in subdiaconatu, xviij. inchoatorũ, in diaconatu verò xx. & in presbyteratu xxv. vt in cle. generalẽ. de ætat. & quali. ord. Si tamẽ quis ante dictã ætatẽ ordinetur, ordinis quidem characterẽ suscipit, sed nõ executionẽ vsq; ad tẽpus cõpletũ, vt not. in d. Cle. generalẽ. nec potest episcopus dispẽsare: vt ibi no. ¶ Quartũ, quo ad beneficia regularia in abbatissa requiritur ætas xxx. annorũ cõpletorũ: & similiter & in priorissa, seu matre, vel ministra, quæ habet regere monasteriũ: vt in c. indẽnitatibus. de elec. lib. vj. In Abbate autẽ xxv. anno. incœptorũ, per c. cùm in cũctis. in §. inferiora. de elect. vbi regulariter ad quamlibet dignitatẽ acquirẽdã tẽpus illud exigitur: licet de Abbate nõ sit aliquã spãliter expressum. In prioratu verò collegiato. i. habente sub se collegiũ, xxv. ann. incœptorũ, arg. Cle. ne in agro. §. cæterũ. de sta. reg. in prioratu verò nõ cõuẽtuali seu nõ collegiato si curã habet quã per se habet exercere, similiter requiritur ætas xxv. ann. incœptotũ: quia oportet q̃ si sacerdos: si autẽ nõ habet p̃ se exercere, sufficit ætas xx. anno. cõpletorũ. d. §. cæterũ. in prioratu verò nõ habẽte curã requritur ætas xiiij. ann. cõpletorũ: quia oportet q̃ sit p̃fessus. c. nullus. de elec. lib. vj. & ita tenet Pan. in c. super inordinata. de præbẽ. licet Fed. dicat sufficere ætatẽ septẽ an. cui nõ creditur: qa oportet q̃ sit p̃fessus in religione, vt dictũ est. ¶ Quintũ, quo ad beneficia secularia habẽtia dignitatẽ, in episcopo requritur ætas xxx. ann. cõpletorũ. de elec. cùm in cũctis. in inferioribus verò episcopatu requritur q̃ qs attigerit xxv. ann. d. c. cùm in cũctis. §. inferiora. & si ante aliquã cui cõferatur ecclesia curata, ipso iure vacat: nec põt episcopus dispensare. c. licet canon. de elec. lib. vj. licet dispẽsare possit in dignitatibus, vel p̃sonatibus curã aiarũ nõ habẽtibus, vt xx. ann. cõpleto habeãtur. c. permittimus. de æta. & qual. lib. vj. ¶ Sextũ. in bũficiis verò simplicibus sunt opiniones: sed approbo dictũ Cald. quod sequitur Pan. in c. sup ordinata. de præb. q̃ si bũficiũ sonat in nomẽ rectoriæ: puta, quia est ecclesia, vel capella p̃ se stans habẽs ad regimẽ clericũ: tũc requiratur ætas xiiij. ann. cõpletorũ: vt in c. in decorũ. de æta. & qualit. ord. qa q nescit se regere: nec ecclesiã. Si verò nõ sonat rectoriã. sed est bũficiũ in ecclesia: tũc si reqrit maturitatẽ cõsilii, vt in canonicatu ecclesiæ cathedralis, Host. & Arch. tenẽt requiri ætatẽ xiiij. ann. quia antè nõ põt sapiẽtũ iura tractare: sicut dicimus in milite volẽte testari ante illã ætatẽ, in l. licet. C. de testam. milit. Si verò maturitate cõsilii nõ requiritur: tũc septẽ ann. est ætas. Et ista sunt beneficia in multis ecclesiis p̃ clericis puericis. ¶ Septimũ, in electionibus monialiũ reqritur ætas annorũ xij. cõpletorũ: & antè nulla admittitur ad eligẽdũ: vt in c. indẽnitatibus. de elec. lib. vj. In iuramẽto autẽ & testimonio requiritur pubertas, vt in c. paruuli. xxij. q. v. & in c. testes. xiiij. q. iij. & similiter in testamẽto, & in electione sepulturæ. arg. c. licet. de sepult. lib. vj. ¶ Aetas † autẽ pubertatis diuersimodè accipitur: quia in nuptiis cõtrahẽdis in masculo est xiiij. anni, in fœmina xij. Inst. de nup. in princip. cũ ibi no. nõ autẽ idẽ est tempus si alimẽta requirũtur vsq; ad pubertatẽ: quia debentur masculo vsq; ad xviij. annũ, fœminæ ad xiiij. ff. de alimen. & ciba leg. l. Mela ait. in princ. de ætate inquisitionis hereticæ pranitatis. j. Hæretici. §. j. ¶ Secũdò † quæritur, quomodo cognoscetur si annus debeat esse completus, vel inchoatus, quando dubitatur de mẽte statuẽtis, vel disponẽtis? Et dicẽdũ est secundũ gl. in Cle.

Clem. generalem. quòd si annus significatur in ablatiuo cũ præpositione in: vt ibi dicitur in anno xviij. quo ad subdiaconatum. xx. quo ad diaconatum. xxv. quo ad sacerdotiũ: sufficit inchoatio. Si verò in genitiuo: vt xxx. anno. requiritur complementũ. Et idem dicit licet latius fo. de Li. in d. cle. sed cõpletissimè Bart. in l. si cui. ff. de le. j. dicẽs q̃ qñ ætas p̃fertur in genitiuo, requiritur q̃ sit copleta: in ablatiuo autẽ cũ præpositione in. sufficit q̃ sit inchoata: sine præpositione verò requiritur q̃ sit completa. cle. j. de seq. possi. in accusatiuo autem cum verbo significãte rem perfectã, vt præpositio per, vel cùm futuro coniunctiui, requiritur cõpleta l. nõ putabã. &. l. si annos. ff. de condit. & demon. sine tali autẽ verbo, si de fauore agitur, sufficit inchoasse: si de odio, requiritur complementũ. l. ad rẽ publicã. ff. de mune. & hon. in accusatiuo autẽ cum præpositione ad, sufficit in
5 choatio. l. qui filiũ. ff. ad Trebel. ¶ † Tertiò quæritur, an in anno bissextili duo dies computẽtur p̃ vno, vbi requiritus annus completus? Et dico q̃ Pan. in c. quærenti. de offdeleg. dat regulã q̃ vbi à iure datur annus, intelligitur ccclxv. diebus cõtinuis: nec curãdũ est q̃ illo anno currat bissextus. & est bonus tex. in l. cùm hæres. §. Stichus. ff. de stali. Sed idem Pan. in c. quæsiuit. de ver. sig. videtur hoc limitare in odiosis, dicẽs, q̃ si terminus statuitur per numerum annorũ aut mẽsium, secundũ opinionem gl. distinguemus inter fauorabiliora & odiosa quia in odiosis annus intelligitur de cccl xv diebus. licet illo anno cõtingat bissextus. secus in fauorabilibus: quia tũc duo dies cõputãtur p̃ vno. Si verò terminus statuitur per numerũ dierũ, puta q̃ seruiat vel stet suspẽsus per xl. dies: tũc tam in fauorabilibus, quã in odiosis nõ cõputãtur p̃ vna die: qa in veritate sunt plures dies. Cõsentire videtur Dir. lib. iij. ti. vij. per l. cum hæres §. alleg. dicẽs q̃ si libertas relicta est tibi vt seruias vno anno: dies ille in anno bissextili non cõputatur, sed
6 cccl xv. dies. ¶ Quartò † quæritur, quid dicendũ sit de mense, in quo dies bissextilis occurrit? Et dicit gl. in c. quã sit. de ele. lib. vj. q̃ fiet cõputatio secundũ quod mẽses occurrũt sed potest dari solutio præcedẽs quãdo eo mẽse accidit bissextus: vt in Februario: quia in fauorabilibus cedent p̃ vna die. in odiosis secus. Vnde si dicatur, stet suspẽsus per mensem, die vltima poterit celebrare.

¶ AFFINITAS, Vide infrà Matrimonium viij. §. v.

De Alchimia.

1 *Alchimia inter quas scientias deputetur? Et quid sit? Et an species vna in aliam per artem transmutari queat?*

2 *Beatus Thomas quid de Alchimistarum opificio senserit, & an dæmones verum effectum corporalem efficere possint? Et quid de auro Alchimico? num verum aurum efficere Alchimistæ queant?*

3 *Alchimiam exercere num liceat?*

4 *Alchimia quædam stultitia ridicula. Et quibus illicita, & ob quid dicatur?*

5 *Aurum vel argentum alchimicum vendere pro vero num liceat? Et quid si pro non vero vendatur?*

1 ALCHIMIA † computatur à beato Tho. super Boe. de Tri. inter scientias subalternatas Philosophiæ naturali habentes opus corporale, quæ dicũtur artes mechanicæ, cuiusmodi est etiã medicina, & videtur reduci ad artem fabrilẽ quantũ ad materiã: & est ars transmutandi metalla, secũdum formã substatialẽ & naturales qualitates verè vel apparenter. ¶ Primò verò dubitatur, vtrũ vna species ab arte mutari possit in aliam? Et distinguo ex parte artis, quia dupliciter operatur. primò, scilicet operatione artis præcise, nulla interuenẽte operatione naturæ: sicut sutor vestẽ, & faber cathedrã sine omni naturali actiuo perficit. & secũ-
dò operatur interueniente aliqua operatione naturæ: sicut pistor formã panis, & figulus formã lateris inducit per operationẽ ignis. Distinguo etiã ex parte specierũ: quia tripliciter vna intelligitur in aliã mutari. Primò sic q̃ vna mutetur in aliam secũdum partẽ: quia scilicet stat eadẽ materia, sed variatur forma: vt cùm ex vino fit acetũ: & ex fumo flãma. Secũdo sic q̃ mutetur secũdum totum, ita q̃ forma in formã, & materia in materiã mutetur: vt in cõsideratione Eucharistiæ. Tertiò sic q̃ vna non mutetur in aliam, sed sit alia: puta si dicatur q̃ homo sic mutetur in auẽ aut catã: q̃ verè dicatur, homo est cata. Igitur ars inquantũ ars præcisa operatione naturæ nullã formã substantialẽ potest inducere: nec vnã speciẽ naturalẽ mutare in aliã: & hoc docet S. Tho. ij. ij. q. lxxvij. arti. ij ad primũ. & iij. parte. q. lxvj. art. iiij. & in aliis locis innumeris. Inquantũ verò ars vtitur instrumẽto naturæ, inducere põt formã naturalẽ substãtialẽ, & vnã speciẽ secũdũ partẽ mutare in aliã: vt in dictis locis apparet: & probatur etiã, quia panis substãtialiter differt à massa & farina: cũ ex eo cõsecretur Eucharistia, nõ ex prædictis. Nõ autem potestas creata, quocũq; modo operetur, vnã speciẽ in aliã mutare secũdum totũ: quia operatio artis semper præsupponit operationẽ naturæ: quæ hoc nõ potest. & præterea ars nõ se extẽdit ad substãtiã materiæ, quã semper præsupponit, vnde hoc est solius Dei propriũ. Mutare autẽ speciẽ in speciẽ tertio modo, sic q̃ vna sit, etiã diuina omnipotẽtia nõ põt: quia cõtradictio est. ¶ Secundò † dubitatur quid senserit S. Tho. de operatione Alchimistarũ? Et dico q̃ in secũdo Sententiarũ, di. vij. q. iiij. art. j. 2
tenuit q̃ dæmones facere possunt verũ effectũ corporalẽ, sicut magi Pharaonis virtute dæmonũ virgas in serpẽtes verterũt Exod. vij. & deinde cõtra suã determinationẽ arguit quinto loco quod dæmones hoc nõ possint, sic: Dæmones nõ operãtur, nisi per modũ artis. Sed ars nõ põt dare formã substãtialẽ: vnde dicitur in c. denuis. Sciãt authores alchimiæ species trãsformari nõ posse. Ergo nec dæmones formas substãtiales inducere possũnt. Ecce argumentũ: sequitur solutio. Ad quintũ, inquit, dicẽdũ q̃ ars virtute suã nõ põt formã substãtialẽ conferre: q̃ tũ põt virtute naturalis agentis: sicut patet in hoc q̃ per artẽ inducitur forma ignis in lignis. Sed quædã formæ substãtiales sunt quas ars nullo modo inducere põt: quia p̃pria actiua & passiua inuenire nõ posset. Sed etiã in his potest aliquid simile facere: sicut alchimistæ faciũt aliquid simile auro, quantũ ad accidẽtia exteriora: sed tamẽ nõ faciũt verũ aurũ: quia forma substãtialis auri nõ est per calorẽ ignis, quo vtũtur alchimistę sed per calorẽ Solis in loco determinato, vbi viget virtus mineralis. Et ideò tale aurũ nõ habet operationẽ cõsequentẽ speciẽ: & similiter in aliis, quę eorũ operatione fiũt. hęc ille. Sed & xxij. q. lxxvij. ar. ij. ad primũ, arguit q̃ venditio nõ sit illicita p̃pter defectũ rei, eo q̃ aurũ & argentũ alchimicũ vendi possit, cũ sit aptũ ad oẽs humanos vsus, ad quos est necessarium aurũ vel argentũ: puta ad vasa. & huiusmodi. & soluit dicẽs: Aurũ & argentũ nõ solùm cara sunt propter vtilitatẽ vasorũ, quę ex eis fabricãtur, aut aliorũ huiusmodi, sed etiã propter dignitatẽ & puritatẽ substãtiæ ipsorum. Et ideò si aurũ vel argentum ab Alchimistis factũ veram speciem non habeat auri & argenti, est fraudulenta & iniusta venditio: præsertim cùm sint aliquæ vtilitates auri & argenti secundum naturalem operationem ipsorũ, quæ non conueniũt per alchimiam sophisticato: sicut quod habet proprietatem læt ificandi, & contra quasdam infirmitates medicinaliter iuuat: frequẽtius etiã poni potest in operatione, & diutius in sua puritate manet aurũ verum quàm

sophisticatum. Si autē per alchimiā fieret aurū verum, non esset illicitū ipsum pro vero vendere: quia nihil prohibet artem vti aliquibus naturalibus causis ad producendū veros & naturales effectus, sicut Augu. dicit in iij. de Tri. de his quæ arte dæmonum fiunt. ¶ Tertiò quæritur quid in prædictis S. Tho. senserit circa veritatē auri alchimici? Et dico q̄ secundū venerabilem Thomistā magistrū Petr. de Bergo. S. Tho. in ij. Sententiarum intendit q̄ alchimia, id est, alchimistæ nō faciūt, id est, nō possunt facere verū aurū. in ij. ij. verò dicit contrariū: & soluit idē Thomista tripliciter. Primò quia vbi dicit q̄ nō faciunt verū aurū, scilicet in secundo, loquitur de veritate auri quantū ad omnes proprietates, nō quantū ad essentiā: vbi verò dicit q̄ faciūt, sciliceti in ij. ij. loquitur de veritate eius quantū ad essentiam, non ꝓprietates. Cōtra, primò quia in secūdo loquitur de auro quantū ad formā substantialē: ergo quātūad veritatē essentiæ: secūdò quia vbi est essentia, est impossibile deesse ꝓprietates, quæ ab ea sunt etiā diuinitus inseparabiles. secūdò soluit quia in ij. ij. loquitur de arte agēte in virtute naturæ. sed in secūdo, de arte in virtute ꝓpria. contra, quia in secūdo dicit ideò artē nō posse inducere formā auri: qa nō pōt inuenire ꝓpria actiua & passiua: vnde negat artē id posse etiā per actiua naturalia: quia ea nō potest inuenire. Soluit tertiò, quia in ij. ij. loquitur de alchimistis habentibus perfectā artē: in secūdo verò de agētibus sophisticè ex ignorātia artis. Et ista solu. est bona. quod patet: quia in secūdo nō solueret argumētū, nisi intēderet dicere q̄ ideo alchimistæ nō faciūt verū aurū, quia actiuè naturalia nō possunt inuenire: dæmones autē hoc ideo possunt, qa illa possunt inuenire & applicare in loco minerę. Quādo ergo in secūdo dicit q̄ ista ars aurū verū facere nō pōt: loquitur de ea, vt est in hominibus secūdū cōmunē vsum, in quibus est sophistica & nō vera: quādo verò in ij. ij. videtur dicere q̄ hoc possit loquitur de ista arte secundū se, vel inquantū est in aliquo artifice perfecto, siue sit dæmō, siue homo doctus à Deo vel dæmone: vnde ibi adducit exēplū de dæmōibus.

3 ¶ Quartò† quæritur, vtrū licitū sit exercere artē alchimiæ? Et dico q̄ Sum. Ange. multis rationibus nititur ꝓbare q̄ nō, sed omo alchimistæ semper sunt cōdēnādi. sed in hoc passu not. hæc Sū. siue reprehēditur à Hiero. Zaneti. in sua rep. super c. j. de accu. vñ Sum. Ros. tenuit cōtrariū all. Pan. in c. ex tuarū. de sor. qui Pan. sentit cū Oldr. eā esse licitā. q̄ ipse Old. in suis cōsiliis ꝓbat: quia, inquit, tales metallarii sunt, qui labore ꝓprio sibi & reipub. cōmoda cōparant. C. de meta. l. j. & iura fauēt eis propter publicā vtilitatē ex eorū officio resultātē: qa pñt inuito domino ingredi ad in quirēda metalla. C. de met. l. iij. & l. quosdā. quod aliter nō licet. C. de thesau. l. vnica & ff. de acq. re. do. l. iij. Cōcludit q̄ est licita, nisi fiat per artem magicā, vel aliā legibus odiosam: vt dicitur in d. l. vnica. Et rō est, qa operatur per virtutes q̄ sunt in elemētis aut herbis. hæc ex illa. Dico† ergo

4 q̄ ista ars posset esse illicita huic vel illi: qa ꝓpter suā imperitiā exponit se periculo cōsumēdi patrimoniū suū stultē, vel ꝓpter aliā cām: imo dico q̄ cōiter, & vt in pluribus, est quædā stultitia ridiculosa: secūdū se tamē nihil cōtinet illicitū: quia vti naturalibus causis ad naturalē effectū, non est illicitū de se: quia pōt fieri ad experiēdū vel ad exercēdū iam experta: puta ad faciēdū aliquod metallū: quod licet nō sit verū aurū vel argentū est tamen aliquid ei ꝓpinquū, & nobilius eo ex quo fit. & hoc frequenter expertum est. Ad rationes Sum. Ang. respōdeo. Nam dicit primò hoc esse illicitū: qa nullus inuenitur habēs verā artē. Ad hoc dico primò q̄ multi habēt verā artē vt aliquid veraciter faciāt, & si non verum aurū. Dico secūdò q̄ non habere verā artē est pœna vel ignorantia: & nō culpa: nec ex hoc sequitur q̄ vera ars sit illicita. Dico tertiò hoc ꝓbare hanc artē esse possibiliter illicitā isti vel illi, non in se. Dicit secundo esse illicitam, quia communiter tales multa consumūt. Ad quod dico q̄ verum est, & stulti sunt, sicut etiā sunt stulti qui volunt mihi causationem facere quā ignorāt, & depauperantur: cum quo stat q̄ ars in se sit licita. Et tertiò, inquit, quia nō faciunt verū aurū. sed apparens: & dico q̄ hoc posito, id tamen quod faciunt aliquid est participans aliqualiter naturam auri: sicut & lateres facti à figulo nou sunt veri lapides: sed aliquid de lapidum natura participant. Et quartò, inquit, quia nemo hāc vult exercere in publico ad quod dico non ideò esse, quia secundū se ars sit mala: sed quia tales timent irrideri: sicut & quilibet licitè multa facit secretè, quæ in publico non faceret. Et quintò, quia tale exercitiū est contra publicā vtilitatē: sed dico q̄ aliquādo faciūt aliqua vtilia reipublicæ: vt ex inductis legibus patet. Et præterea dum ipti depauperantur, qui vt plurimū habēt superflua, ditantur alii, à quibus emūt, qui pecuniis indigebant. Et præterea hoc probat istā artem illicitam esse isti vel illi ratione imperitiæ, non in se. ¶ Quintò† quærit, vtrum liceat vendere aurum vel argentū alchimicū pro vero, cū nō sit verum? Et dico ex S. Tho. ij. ij. vbi s. q̄ non: quia est fraudulentia: vt patet ex allegatis. si tamen esset verum aurum vel argētum, non esset illicitum vendere pro vero, vt ibi dicitur. Item si non esset verum, licitum esset vendere illud pro non vero: quia nulla est iniustitia vendere rem pro eo quod est aut valet: sicut quotidie venduntur corallia sophisticata & margaritæ & torques. quod nullus illicitū dicit, nisi pro veris venderētur. & hoc etiā videtur S. Tho. asserere, dum dicit q̄ non potest vendi ꝓ vero. quasi relinquat in dubitatum quòd vendi possit pro eo quod est.

¶ ALEA. vide infrà Ludus.

De Alienatione immobilium, maximè Ecclesiasticorum.

1 *Alienatio propriè sumpta, quidnam sit? Et qualiter in negotio fauorabili, & item in odioso accipiatur?*

2 *Alienatio rei ecclesiasticæ & immobilis num in omni casu licita sit? Et huius alienandæ quot legitimæ causæ sint?*

3 *Alienatio rei ecclesiasticæ num sub omni forma effici possit? Et quæ solennitas in ea obseruanda sit, luculenter ex Panor. Et sub hac forma requiratur decretum?*

4 *Subscripto votorū in alienatione rei ecclesiasticæ, an necessariò desyderetur? Et quibus casibus necessaria sit? Et an in omni huiusmodi alienatione capituli, seu superioris sit necessaria, & requiratur?*

5 *Abbas res monasterij sine conuētus assensu, & etiam episcopi nutu alienare possit? Et quid de presbytero parochiali? Et an satis sit consensum post contractum celebratum accedere? Et an validus sit canonicorum consensus non in communi prælatus?*

6 *Alienatio rei ecclesiæ, num corruat, si sine prædicta solennitate, aut aliqua de prædictis causis, facta sit: & an sit prohibita? & nu xo*

7 *Quænam sint ea, quæ seruari seruando nequeant? Et num in his pecunia deputanda sit? Et quid si statuto cautum sit, vt mulier viro superstes dimidiam bonorum immobilium mariti partem lucretur? num pecunia ad immobilia emenda destinata immobilis cēsebitur?*

8 *Iura, actiones & nomina num immobilia censenda sint, vt in ipsorum alienatione vel cessione necessaria sit prædicta solennitas? Et nomina debitorum in testamentis, quorum appellatione contineantur?*

9 *Mobilia ecclesiæ prætiosa, num immobilium appellatione contineantur?*

10 *In alienatione rei ecclesiasticæ quot tractatus necessarij sint? Et num prædicta forma in omni alienatione rerum ecclesiasticarum immobilium, requiratur?*

11 *Statutum vbicunque, aut constitutio in materia iuris loquitur, aliquos excipiens casus, non ob id regulam firmat, in non enumeratis contra ius antiquum commune, quinimo in non exceptis casibus à iure communi suppletur. Et qualiter intelligatur, quòd exceptio regulam firmet in non exceptis.*

12 *Solennitas in rerum ecclesiasticarū alienatione requisita, num tolli possit?*

13 *Electio si de iure naturali tenuit, nimirum ratione consensus eorū qui elegerūt, quam quā, ꝓpter iuris positiui solēnitates omissas nulla sit, nō tamen ipsi electus renūtiare in foro cōscientiæ tenetur.*

14 *Rem ecclesiasticam sine requisita solennitate recipiens, num eam cum fructibus restituere teneatur?*

15 *Alienare prohibitus num saltem ad magnum tempus locare possit? Et quodnam tempus modicum dicatur?*

16 *Prælatus iuratus papa inconsulto non alienare, an nihilo secius alienare queat? Et ibidem quòd iuramentum stricti iuris est. Et num legatus de latere aduersus huiusmodi iuramentum alienandi facultatem concedere possit? ibidem ad finem.*

17 *Prælatus num exceptioni ecclesiæ competenti renuntiare, aut in eius damnum euidenter tranſigere, aut liti cedere possit?*

18 *Prælatus solus num sine solennitate legatum rei immobili repudiare queat? Et prælatum ecclesiæ prænudicare posse modis multis intelligi posse. Et quibus modis possit? Et inter hæc, quòd donatio ecclesiæ sub modo facta, statim tenet.*

19 *Donatio sub modo ecclesiæ facta, si prælatus modum ipse solus non seruarit, an seruari queat? Et quid si sub conditione reuocta, nec eam solus prælatus impleuit?*

20 *Pactum de re ecclesiæ donata non alienādi, an licitū sit? Et quid tum si necessitas immineat? Et quid si legatum sit sub huiusmodi pacto, monasterio quòd possessiones tenere aut habere nequeat?*

21 *Oeconomus Ecclesiæ, cui certo casu cōmissa est alienatio, num illā in cōsanguineos facere possit? Et quid in alijs ecclesiæ admissis?*

22 *Sede vacante, num ecclesiarum bona alienari possint? & quæ? Et subinde, quid si prælatus bona à capituli bonis distincta habeat, illa possit ad vitam suam alicui sine capituli consensu & alia solennitate, concedere?*

23 *Alienatio bonorum minoris, num aliquam solennitatem desideret. Et quibus in bonis interuenire debeat? Et quid in alienatione bonorum mulieris remissiue.*

24 *Vtilitas, quæ bona eccl esiæ alienare permittit, quatenus et accipienda sit? Et quid oporteat emptorem facere, vt respectu ipsius emptio efficax sit?*

25 *Alienationes bonorum ecclesiæ schismaticis factæ, vel intrusis, num efficaces habeantur? Et quid de eo, qui scelus capitale admisit? Et quid de alienatione in creditorum, aut patronorum fraudem facta? Et ibidem de compluribus alijs, remissiue.*

1 ALIENATIO† propriè & strictè est omnis actus, per quē dominiū trāsfertur. C. de fun. do. l. j. & secūdum glo. in c. cùm nulli liceat. de re. eccle. non alie. quam doct. ibidē sequuntur: largissimè autē alienatio dicitur datio in emphyteusim, & locatio ad longū tempus: vt voluit Iac. de Bellaper. in auth. de non alie. §. quia verò. etiā quādo sola posse sio in aliū transfertur: vt not. Inn. de reb. ec. non alie. c. episcopi. & Alber. in auth. hoc ius porrectum. C. de sac. san. ec. vnde Panor. in d. c. nulli. dicit q̄ in materia odiosa alienatio capitur strictè, & consequēter solùm pro cōtractu, per quē dominium transfertur: in materia tamen larga & fauorabili, vt hic capitur. largissimè. & sic, vt dicit tex. in d. c. nulli. alienationis verbū continet conductionē. s. ad longum tēpus, donationem, venditionē, permutationem, & emphyteuticū perpetuum contractū: alii tamen tex. habēt non conductionē, sed conditionē, id est, venditionem sub aliqua conditione: sed exponit Archid. contractum sub conditione factum: vt si soluatur tributū, aut nauis veniat ex Asia, do tibi talē rem. ¶ Primò† verò dubitatur, vtrum alienatio rei ecclesiasticæ immobilis liceat in omni casu? Et dico q̄ non: sed Pan. in d. c. nulli licet. dicit quatuor esse legitimas causas alienādi prædictas: quas etiam ponit gl. summaria xij. q. ij. in prin. Prima est necessitas: vt si debita vrgeāt ecclesiam, & de fructibus satisfieri non pōt. Secunda, vtilitas, vt res melior habeatur: & isti duo casus probantur in auth. hoc ius. C. de sac. san. eccl. Tertia est pietas pro redimendis captiuis. xij. q. ij. aurum. &c. sine exceptione. Quarta est incōmoditas: vt quia res alienāda est magis damnosa quàm vtilis. facit xij. q. ij. terrulas. Ad has tamen rdducūtur aliæ: qui ad vtilitatē reducitur fabricatio ecclesiæ vel applicatio cœmeterii, pro qua vēditio prædicta licet, secundū Sum. Pisa. Arch. addu. centē. c. aurū. xij. q. ij. Ad pietatem verò reducitur cibatio pauperū tpe famis, pro qua etiā licet, secundū Predictos: vt in d. c. aurū. & ea. q. in fine exceptione. reducitur etiam alia causa: quia episcopus cū alleu sit clericorū pōt donare quinquagesimā partē rerum ecclesiæ suæ pro cōstructione monasterii in illa diœcesi: vt xij. q. ij. bonę rei. ¶ Secūdò† vtrum alienatio predicta fieri possit sub omni forma? Et dico q̄ sicut fieri non pōt in omni casu, ita nec sub omni forma, sed sub determinata: qa dicit tex. in c. nulli. de reb. eccl. nō alie. q̄ nō valet, nisi in certis casibus, & debita forma seruata. Sed qa de hac forma fit mētio in auth. hoc ius. de sac. sanc. ec. quæ auth. infertur sacris canonib. x. q. ij. in princ. fit etiā mētio c. sine exceptione. xij. q. ij. ideò glo. in d. c. nulli. dicit in alienatione rei ecclesiæ seruandā esse solennitatē d. auth. hoc ius. Got. verò dicit q̄ difficile est eā seruare: sed sufficit seruare solennitatē secundū cōsuetudinē loci introductā: & secundū aliquos satis est seruare consuetudinē illius ecclesiæ, de cuius rei alienatione agitur. quod tamē nō placet Host. sed dicit illud esse cōtra c. j. de reb. ecc. nō alie. Io. aūt And. dicit se credere q̄ cōsuetudo adimere nō possit solennitatem d. c. sine. licet adimere possit introductā p d. auth. hoc ius. & augere introductā per d. c. sine. Et cū hac opin. Io. And. cōiter transeūt doctores. vt recitat Pan. in d. c. nulli. qui infert q̄ cōsuetudo non valet cōtra solēnitatē d. c. sine. & cōsequēter quia indistinctè loquitur, pōt inferri q̄ subscriptio eorū qui sunt de collegio, tolli non pōt per dissuetudinē: qa ponitur in d. c. sine. Item quo ad solennitatē d. auth. hoc ius. dicit nō esse necessaria cōsuetudinē ad illā tollēdā: quia ius ciuile introducere non potuit solennitatē in alienatione rei ecclesiasticę: qa prouisum est per ius canonicū. & ita vult Inn. & Io. And. Et ideò cōcludit Pan. q̄ si cōsuetudo quæ cōtrariatur d. c. sine. sit ecclesię grauosa, non tenet: vt in cap. j. de cōsue. & cōsequenter sufficit obseruare cōsuetudinē d. c. sine. & idem tenet gl. in c. j. eod. tit. lib. vj. non obstante. q̄ d. auth. sit incorporata canonib. quia fuit posita vt sciretur affectus principū ad ecclesiā. Debet ergo obseruari, sicut dicit Panor. in c. j. de his quæ fiunt à præla. & in cap. tua. & in cap. cū apostolica. & in c. nulli. de reb. eccl. nō alien. primò q̄ præcedat tractatus scilicet an expediat necne. secundò q̄ interueniat capituli consensus. tertiò q̄ interueniat authoritas superioris: intellige superioris, scilicet qui est proprius episcopus in non exemptis: in exemptis autē est prælatus, cui immediatè subest ecclesia pleno iure: vt abbas in ecclesiis sibi subiectis: & ꝓuinciales Prædicatorū vel ministri Minorū quo ad eorū monasteria ꝓ Card. in c. statuimus. de trāsact quartò q̄ fiat pro vtilitate Ecclesiæ. quintò q̄ interueniat subscriptio clericorum. De quo tamen

men vide §. sequent. & adde q̃ non oportet subscriptionem esse manu clericorũ factã, sed notarii: vt interpretatur cõsuetudo. Sed nota differentiã inter cõsensum seu collationẽ, decretũ & authoritatẽ: quia secundũ glo. in d. c. j. eo tit. lib. vj. decretũ est sententia qua iudex cõtractum futurũ iustum fore decernit, authoritatẽ suã interponendo, vel aliquẽ in possessionẽ mittendo, vel mittendũ declarando. ff. de dam. infect. l. si finita. & nõ interponitur sine causæ cognitione. vnde in scriptis dandũ est, C. de sen. ex breu. re. l. ij. ff. de re. eo. qui sunt sub tu. l. j. & l. magis puto. sæpe tũ decretũ vocatur in iure authoritas: q̃ authoritas est authorizabilis cõsensus, qui sibi cõpetit ex officio publico vel administratione legitima: sicut consensus tutoris & curatoris. cõsensus autẽ siue collatio est multorũ voluntas, ad quos res pertinet, simul iuncta. Et dicũt quidam, q̃ in alienatione rei ecclesiæ non requiritur decretum, sed cautæ cognitio, authoritas episcopalis, & consen-
4 sus cleri. hæc glo. ¶ Tertiò † vtrũ dicta subscriptio requiratur necessario? Et dico q̃ Panor. in cap. j. de his quæ fi. à præl. dicit Inn. dare regulã, q̃ nunquam requiratur subscriptio, nisi in casibus à iure expressis. Ratio est: quia regulariter in qualibet dispositione sufficit consensus, nec scriptura requiritur. l. pactũ. C. de pact. pro quo videtur gl. in cap. j. de cẽs. lib. vj. Et ideò venditionẽ, permutationem, & donationẽ prælatus facere non põt, nisi de consensu capituli, & subscriptione canonicorũ. vnde & Alberic. in d. auth. hoc ius tenet. q̃ in alienatione rei ecclesiasticæ subscriptio nõ est necessaria regulariter, nisi in tribus casibus predictis. i. venditione, permutatione, et donatione: vt in d. c. tua. & in casibus no. per Arc. in ca. sine exceptione. xij. q. ij. ¶ Quartò, vtrũ eodẽ modo in omni alienatione rei ecclesiasticæ requiratur cõsensus? Et dico q̃ non: sed variatur iuxta varietatẽ ecclesiarũ. Et vt colligitur ex d. cap. hoc ius. & c. si quis episcoporũ. & xij. q. ij. placuit. & & c. alienationes. & cap. abbatibus. & cap. sine exceptione. & vt specificat Veruec. episcopus res ad suã mensam pertinentes, vel res cathedralis Ecclesiæ alienare non põt sine cõsensu capituli, licet dictus cõsensus nõ sit necessarius si res parua est, & necessitas magna. xij. q. ij. terrulas. Et si nõ habet capitulũ, quia. s. ecclesia est destructa per guerras & huiusmodi, secundũ doct. vt dicit Pan. in cap. j. de his quę fi. à præl. loco canonicorũ aduocet aliquos clericos honestos. Et hoc etiã vtile est seruare in alienatione, quã facit
5 ecclesia inferior. Similiter † nec abbas res monasterii sine cõsensu sui cõuẽtus & etiã episcopi. quod tũ intelligitur in nõ exẽptis: q̃ in exẽptis, secũdũ Lab. post Inn. in clem. monasteriorũ. eod. tit. requiritur cõsensus papæ vel prælati immediati, cui subsit ecclesia pleno iure: etiã secũdum gl. si prælatus alienare volẽs habeat cõuentum, sicut multi priores habẽt suos abbates. quãuis d. cle. videatur loqui de nõ habẽte conuentũ. de quo dic secundũ glo. q̃ si alienans alienat consensu cõuentus, sine consensu tamen superioris prælati, euadit quidẽ pœnã illius clem. j. suspensionẽ: sed tamen contractus non valet. Similiter nec præsbyter parrochialis sine cõsensu episcopi sui: vt dicunt iura supe rius alleg. Et hoc de rebus immobilib. In alienatione autẽ mobilium solẽnitas prædicta nõ requiritur: ita tamẽ q̃ nullus prælatus religiosus põt reditus vendere aut concedere alicui ad vitã vel ad certũ tempus: nisi necessitas vel vtilitas loci exposcat: & de cõsensu cõuentus, si illũ habet: vel prælati sui, si conuentũ non habet: vt clem. monasteriorũ. de re. eccl. non alien. vbi tamẽ declarãdo subditur, præmissa non extendi ad locationes, aut fructuũ vel reditũ, venditiones ad tẽpus modicum faciendas. Potest tamẽ, vt ibi dicit Fran. consensus interuenire post contractũ celebratum: vt not. eod. tit. c. j. lib. vj. Et dicitur tẽpus modicũ infra decenniũ secundũ gl. ¶ Quintò, vtrũ valeant consensus canonicorũ non habiti in cõmuni? Et dico q̃ non secundum Lau. & Host. & Inn. & Comp. sed cõtrariũ tenuit Gof. quia licet inueniatur q̃ in electione requiritur communis cõsensus. de elec. in genere. secus in alienatione. gl. autẽ vbi s. dicit primã opinionẽ veram, vbi non præcessit tractatus: vt in c. j. de re. eccle. non alie. lib. vj. vbi verò præcessit, & deliberatũ est alienare, licet singulariter consentiat, valet cõsensus, & locũ habet opinio sed a. ¶ Sexto, † vtrũ omnis alienatio ecclesiasticę rei sit ꝓhibita siue prædicta solennitate facta, vel sine aliqua de prædictis causis? Et dico q̃ nõ, secũdũ doct. in d. cap. nulli. sed rerũ immobilium tantũ, quarũ nomine cõprehenduntur ea, quæ seruãdo seruari possunt. facit l. tutores. la ij. C. de admin. tut. & cap. tua. de his q̃ fi. à præla. sed Albe. in d. auth. hoc ius tenet q̃ mobilia, quæ etiã seruari possent, alienari possunt sine dicta solẽnitate, vt oues, &c. nisi sint ad diuinũ cultum deputata: qa tũc seruabitur auth. prętereà. C. de sac. sanc. eccle. s. vt non vendantur nisi pro necessitate & vtilitate. ¶ Septimo, † quę sunt illa, q̃ seruãdo seruari possunt? Et dico secundũ Ang. in §. qa parũ. in authen. de nup. q̃ tale dicitur omne quod nõ corrũpitur triennio. & est glos. singularis in l. vnica. C. si adu. vluc. sed limita quãdo non corporis triennio, & cũ hoc huc seruatũ fructificat, vt quis. ar. l. j. §. fuit quæsitũ. ad Treb. & ita intellige glo. in d. §. fuit quæsitũ. & facit tex. in l. Arist. §. si cũ l. seq. ff. de iur. deli. & sic quæ vsu cõsumũntur, vt frumentũ. vinũ & oleũ, & hmõi, non sunt de his, quæ seruãdo seruari possunt: licet hoc aliquando fallat in pecunia, vt dicetur. ¶ Octauò, vtrũ pecunia sit de his quæ seruãdo seruari possunt? Et dicit Pan. in d. cap. nulli. q̃ non: qa retẽta nihil operatur. lxxxviij. distemens. & not. in l. cum plures. ff. de admin. tut. Hoc tamen fallit in duobus casibus. ¶ Primò, quando pecunia ecclesię esset deputata ad emẽda bona immobilia: quia tũc iudicatur bonum immobile, nec mutari posset, et tex. est singularis. & ibi Bar. & Ludou. de Ro. in l. iij. §. quid ergo. ff. de cõtr. iudi. tu. & vti. act. Et ꝓpter hoc tenuit Albe. vt aliqui referũt q̃ quãdo statuto cauetur q̃ mulier lucretur dimidiam partẽ bonorũ immobiliũ mariti decedẽtis sine liberis, q̃ lucrabitur partẽ pecuniæ deputatę ad emenda immobilia bona: quia illa pecunia iudicabitur immobilis. Bald. tamen sentit contrariũ in l. cætera. §. fi. ff. de leg. j. allegans mirabilẽ tex. in l. cùm in fundo §. si fundus. ff. de iure do. & hoc est verũ quo ad dictũ statutũ quod est contra cõmunẽ dispositionẽ iuris: quia iura quæ adducit Alb. loquuntur in actu fauorabili vltimæ voluntatis, vel in fauorẽ ecclesiæ: & ideò ad illud ꝓpositũ incõuenienter allegãtur. Dico autẽ pecuniam deputatã esse ad emenda bona immobilia, quãdo prelatus vel capitulũ eam inuestire tenetur: nõ autem quãdo simpliciter sine voto aut iuramento inuestire deliberauit: qa cũ ex tali deliberatione simplici nulla inascatur obligatio sicut ante deliberationem, ita & post pecunia exponi põt. ita innuitur ex illa l. iij. §. qd ergo. ff. de cõtra. iu. tu. ¶ Secundò fallit secundũ aliquos quãdo pecunia esset in magna quãtitate. facit cap. licet Heli. de simoniã, & cõsequenter ea vti non põt sicut fructibus: secus si esset in modica quantitate. Sed ista non videntur bene dici: quia licet male exponens magnã pecuniã ecclesię sit reprehensibilis quasi dilapidator; non tamen venit contra iu-

ra de alienatione immobiliũ: alioquin Ecclesiæ conueniret repetitio. quod nõ videtur. ¶ Nonò, † vtrũ iura, actiones & nomina debitorũ censeantur immobilia, vt in horũ alienatione siue cessione seruanda sit dicta solennitas, vel sint mobilia, vt dicit Pan. in d. c. nulli. q̃ propriè non sunt mobilia vel immobilia: quia mobiliũ & immobiliũ appellatio locũ habet in his, quæ certo loco vel tertio cõprehenduntur: cùm immobile dicatur q̃ loco moueri nõ potest: mobile verò quod potest localiter moueri: vt in l. mouentium. ff. de ver. sig. actiones autẽ, cùm sint quid incorporeũ, loco non cõprehenduntur. vnde Iurisc̃onsultus actiones in nomine debitorũ ponit, vt tertiã speciẽ: vt in l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iud. Et ideò in testamẽtis appella-
tione bonorũ mobilium vel immobiliũ non veniunt nomina debitorũ: quia debemus capere verba proprie. l. qui hæredi. ff. de condi. & demon. vnde cõsuluit Old. quòd si princeps reliquit bona sua mobilia distribuẽda in pios vsus, nõ veniunt pœnæ adhuc nõ exactæ. Aliquando tamen necesse est q̃ actiones trahantur ab bona mobilia vel immobilia: vt puta, quia dispositio volẽs cõprehendere totũ patrimoniũ vnius hominis, facit mentionem duntaxat de mobilibus & immobilibus: quia hoc casu ista teria species assumit naturã alterius extremorũ: & seruãda est tũc opi. gl. in authen. eo. ti. §. j. quæ dicit quòd si actiones dãtur ad res mobiles, cõputãtur inter mobilia: si ad res immobiles, cõputantur inter immobilia. Et idem in seruitutibus dicẽdum est, & aliis iuribus incorporalibus. sicut in actione: vnde & in cle. exiui. de ver. sig. annui reditus cẽsentur inter immobilia bona. Ex omnibus his collige q̃ actiones ꝓpriè nõ cadunt sub altero illorũ: ex intẽtione tamẽ alicuius cadunt sub altero. & tũc sub eo mẽbro cadunt, sub quo sunt ea, ad quæ ipsæ ordinantur. Et sic iura ad immobilia
9 nõ requirunt dictã solennitatẽ. ¶ Decimò, † vtrũ mobilia ecclesiæ pretiosa cẽseantur immobilia? Et dico q̃ sic secundum Pan. in d. c. tua de his quæ fi. à præl. quia res immobilis & mobilis pretiosa æquiparantur quo ad difficultatẽ alienationis. & hoc colligitur ex l. lex quæ tutores. C. de admi. tut. & ex gl. in c. episcopus qui mancipiũ. xij. q. ij sic-
10 mul. iunctis. ¶ Vndecimò, † vtrũ alienatione rei ecclesiasticæ requirantur tres tractatus? Et dicit Pan. in c. tua. de his quæ fi. à præl. de mente doctorũ q̃ sufficit vnicus solennis & diligens. vbi etiã dicit gl. quòd tractatus cõ requirit deliberatũ consensum, sed quandã discussionẽ & indaginẽ circa rem disponendam in futurũ. vnde tex. in d. c. tua. ponit tractatũ & cõsensum vt diuersa. Nam primò fit discussio vtrũ magis expediat alienare vnã rem quàm aliam: vel vtrũ subueniri possit ecclesiæ sine alienatione: & post tractatum peruenitur ad ipsam alienationẽ, in qua præstatur cõsensus. Quod nota pro statutis punientibus eos, qui super aliqua re tractatũ faciunt: quia dicuntur tractasse, licet delictũ non perfecerint. ¶ Duodecimò, vtrũ præfata forma requiratur in omni alienatione rerũ ecclesiarũ immobilium? Et dicit Pau. vt refert Gemin. in c. j. de reb. ecc. nõ alie. li. vj. quasi in fi. q̃ tractatus nõ requiritur nisi in ecclesiis cathedralibus, nõ autẽ in inferioribus: sed sufficit consensus superioris. quod verũ intelligo, quãdo ecclesiæ inferiores capitulũ non habent: aliàs nõ. ar. cle. j. de reb. ecc. nõ alie. Causa autem legitima semper requiritur, scilicet necessitas vel vtilitas: vt in d. clemẽ. j. vbi licet mẽtio non
11 fiat nisi de necessitate & vtilitate: tamen etiam fieri potest proprietate. Et ratio: quia † vbicũq; statutũ vel constitutio loquitur in materia iuris, & aliquas causas excipit: nõ propter hoc firmat regulã in non enumeratis cõtra ius cõmune antiquũ: quinimo in casibus nõ exceptis suppletur à iure cõmuni. Facit c. ad audientiã. cũ ibi not. de cle. nõ resi. & glo. Bar. in l. serui. ff. de vsuca. vbi not. volunt, quòd si vnum ius ponit regulã, & excipit aliquos casus cum dictione taxatiua: quòd nihilò minus excipiuntur alii casus, qui reperiuntur à iure excepti in alia parte iuris. Facit etia c. quoniã frequenter. iuncta gl. j. respon. vt lit. non contest. & gl. in l. j. C. de condi. inde. quæ videtur velle quòd excepto vno casu à regula, videntur excipi omnes similes: satis est tantũ vnũ positum exempli gratia. ar. l. nõ possunt. ff. de legi. & c. trãslato. de cõstit. Et quod dicitur, exceptio firmat regulã in nõ exceptis: vt in c. dominus. xxiij. q. vij. & in c. quoniam. de cõ. lepro. debet intelligi q̃ regulã firmat in casibus dissimilibus, & nõ exceptis specifice. Facit lex j. ff. quod vi aut clã. & c. cũ dilecta. de cõsti. vti. Distinguendũ est tamen: quia si casus cõsimiles nõ excipiuntur specificè alibi tunc in materia fauorabili & pia extenditur per identitatẽ rationis: vt sentit gl. in l. illud. C. de sa. sanc. ecc. secus in materia restringibili: vt no. in l. ij. C. de pa. q fil. di. Vide quod no. in c. inter alia. de immu. ecc. & d. c. cũ dilecta. & d. c. quoniã. & no. illud, qa facit ad multa. ¶ Decimotertiò, † vtrũ prædicta solẽnitas requisita tolli possit? 12
Et dico secundũ Pan. in d. c. nulli. q̃ nisi alienatio fiat seruata illa forma, & in casu à iure concesso, est nulla. Et de formæ defectu est clarũ, quia semper inducit actus nullitatẽ: quia forma dat esse rei. & hoc probatur in c. tua. de his quæ fi. à prælat. & in d. c. fine. xij. q. ij. De defectu autẽ casus legitimi, probatur in d. c. nulli. quia prohibetur alienatio rei ecclesiasticæ à iure: ergo alienatio est nulla, nisi sit in casu cõcesso. l. nõ dubium. C. de legi. & in regula, & ea quæ. de re. iur. li. vj. licet aliud tenuerit gl. xij. q. ij. in sum. & d. c. fine. vbi voluit tenere alienationẽ seruata forma etiam nõ facta in casu licito. & hoc videtur sequi Arch. allegans c. cũ nos. de his quæ fi. à præla. dicẽs tamẽ q̃ si alienatio fuerit dãnosa ecclesiæ, restituitur. extra de in inte. rest. c. j. sed primum est verius. Vide tamẽ quæ not. do. Ant. de But. in c. qa pleriq;. de immu. eccl. vbi dicit q̃ si alienatio facta fuit in casu licito, licet defuerit solẽnitas iuris, si nulla fraus cõmissa fuit, & interuenit cõsensus eorũ qui habebant cõsentire, in foro animæ est tutus iste habẽs sine solẽnitate: quia quantũ ad metas iuris naturalis ibi est verus titulus, quãuis deficiãt solẽnitates positiuæ: quia, inquit, in foro animæ sufficit cõtractũ tenere secundũ limites iuris naturalis seu gẽtiũ, ad quod sufficit cõsensus. Et hæc opinio placet Pan. in c. qa pleriq;. de immu. ecc. & in c. requisiuit. de in inte. rest. Et † pro hoc adducit singulare dictũ Inn. in 13
c. quia propter. de elect. dicẽtis q̃ si electio tenuit de iure naturali, scilicet ratione cõsensus eligentiũ: licet sit nulla propter solẽnitates iuris positiui nõ seruatas, nõ tamẽ tenetur electus in foro cõscientiæ renũtiare: quia ius positũ adinuenit istas solẽnitates propter scãdala, & deceptiones euitãdas. vnde ex quo omnia ista cessant, & interuenit verus cõsensus, satis est tutus quo ad Deũ. Et not. hoc dictũ: quia valet in omni actu, in quo est prætermissa solennitas iuris positiui, seruato iure naturali. ¶ Decimoquartò, † vtrum recipiẽs ecclesiasticã rẽ sine dicta solẽnitate teneatur eã restituere cũ fructibus. Et dicit Monal. q̃ sic: nec potest repetere pretiũ ab ecclesia. xij. q. ij. nõ liceat. quod limitatur verũ, nisi in duobus casibus. primò si pretiũ est conuersum in vtilitatẽ ecclesiæ. ar. c. j. de depos. secundò q̃ causa alienationis fuit legitima: sed nõ fuit seruata forma: quia in cõscientia nõ tenetur restituere, iuxta dicta in §. priore. Hæ duæ limitationes sunt in Sum. Ang. sed in prima alier

Universidad de Deusto
Biblioteca

ter esset distinguendū: quia si talis emit mala fide, & detinet, perdit indistincte in foro iudiciali pretiū, nullū habēs ad illud regressum: secus si ignorāter & bona fide emit, secundū Inn. Cal. Imol. & Abb. in c. si quis presbyterorū. de reb. ecc. nō alie. cū sua cōcor. quibus plures addit Feli. in c. cū causa. de re iudi. Quod tamē in foro cōscientiæ nō procedit: quia si effectu alienatio vtilis esset ecclesiæ, omnia starent, & cōtrahentes essent tuti etiā à censuris latis ad euitandas fraudes ecclesiæ præiudiciales, si interuenerit cōsensus eorū, qui de iure gentiū habent cōsentire: vt rector ecclesiæ si sit solus, vel caput cū mēbris si sit cū collegio. Ita tenet But. & Abb. in c. quia pleriq; de immu. ecc. Feli. de cōstit. c. j. & sic intellige dicta. in ℊ priore. ¶ Decimoquintò,
15 †vtrū prohibitus alienare, locare possit ad magnū tempus? Et dicit Pan. in d. c. nulli. q nō vt est tex. in cle. j. de re. ecc. no alie. & gl. ibi in verbo, ad tēpus modicū. dicit q hoc determinat tā verbū, locationes, quàm verbum, vēditiones: vt sit sensus q locatio ad modicā tēpus, & venditio fructuum ad modicū tēpus nō includitur sub prohibitione. Dicitur autē modicū tempus, secundum gl. ff. de superfi. l. j. ℊ. quod autē ait iudicis arbitrio cui relinquitur, tamē si. gl. videtur dicere q modicū tēpus dicatur infra decenniū. C. de præsc. lon. tēpo. l. fi. Sed circa hæc aduerte ad extrauagantē Pauli,
16 quā habes in calce operis huius. de qua dic vt j. Lex. ℊ. vj. de lege moribus vtētiū nō recepta. ¶ Decimosextò, † vtrū prælatus qui iurauit nō alienare inconsulto papa, alienare possit nō obstante iuramēto? Et dicit Pan. in c. vt super. de reb. eccl. nō alie. q aut res est modica vel modicæ vtilitatis: & tunc nō includitur sub iuramēto de nō alienando: quia nō est verisimile q superior voluerit istū illaqueare in istis minimis: cū ista modica sint exēpta ab omni solennitate iuris: vt in c. terrulas. xij. q. ij. vnde iuramentū simpliciter præstitū debet intelligi secundū materiā subiectā, & secundū iuris dispositionē. Item iuramentū est stricti iuris: & consequēter debet restringi. arg. c. pen. de iureiur. & hoc notabis semper. Et idē sentit Federi. nā hodie prælati cōmuniter iurant nō alienare incōsulto papa. Et sic debet intelligi tex. in d. c. vt super. q nō obstante iuramento possit iste hāc alienationē facere. & sic procedit expositio Cos. qui exponit cōcedimus, id est, cōcessum esse ostēdimus. & simile habetur xiij. dist. c. nerui. Aut res est non modica: & tūc distingue secundū formā iuramenti. Nam aut iurauit nō alienare simpliciter: & tunc in casu vtilitatis ecclesiæ poterit alienare: quia in casu necessitatis ecclesiæ hoc iuramentū non adstringit: vt in c. fi. de eccle. ædi. ergo nec in casu vtilitatis: quia necessitas & vtilitas æquiparātur in iure: vt no. xij. q. ij. in Summa. vnde refertur illud iuramētū ad alienationē illicitā: vt sic prælatus metu iuramenti facilius abstineat ab alienatione illicita. Aut iurauit nō alienare incōsulto papa: & tunc alienare nō poterit: quia tūc fieri non potest alienatio etiam licita incōsulto papa: cum hoc importēt illa verba. Item necesse est vt dicta verba intelligantur de alienatione aliās licita: quia incōsulto papa nō faceret illicitā. Et ita volunt cōmuniter Doct. Aut iurauit nō alienare sine licētia superioris: & tūc idem dicendum, vt' proximè dictū est. Hæc Pan. in d. c. vt super. & idē tenet in c. fi. vbi facit singularē theoricam ex illo tex. quòd iuramentū simpliciter præstitū de reb. eccl. nō alie. festringitur ad alienationē illicitā: non autēad necessariam. Et idem putat de ea quæ fit ob vtilitatē. Quātū verò ad præstitum secundo vel tertio modo, dicit quòd si imminet summa necessitas, & tantā requireret celeritatē quòd superioris consultationē non patiatur: putat alienationē fieri posse consensu papæ vel alterius superioris, cui fuit tale iuramentum præstitum, minimè requisito, arg. optimū in l. tutor qui repertoriū. ff. de admi. tuto. vbi in causa necessitatis potest tutor inuentario nō confecto administrare bona pupilli: quod aliās cessante necessitate nō potest. Facit quod no. Io. de Fan. in clem. de reb. eccle. vbi dicit in casu illius clem, posse fieri alienationem impunè, illa solēnitate non seruata, si necessitas non capit tātam dilationē. & idem tenet Paul. in disputatione, condemnatus, &c. Et hæc notā quia faciunt pro exemptis habētibus superiorē in locis remotissimis. Io. tamen And. dicit secundū aliquos hoc iuramentum nō solùm extendi ad illicitā alienationem: sed non potuerunt, inquit, defendere consiliū suum. & contra eos inducit tex. in c. aduersus. de immu. eccle. vbi etiā necessaria vel vtilis contributio non fit inconsulto papa: ne quid agatur indiscretē. Sed hoc dictū Ioan. And. intelligere verum esse regulariter: cum quo stat quod dicit Panorm. scilicet de casu summæ necessitatis. ¶ Decimoseptimò, vtrum legatus de latere possit dare licentiā alienandi contra prædictum iuramentū? Et respondet Spec. in tit. de dispensatio. quòd non. & idem tenet Panormit. in d. c. fina. ¶ Decimooctauò, † vtrū prælatus ecclesiæ renuntiare possit exceptioni competenti ecclesiæ, aut transigere euidenter in damnum eius? Et dicit Panor. in c. j. de depositi. quòd non, secundum Inno. ibidem, nisi ex speciali concessione papæ. & facit l. præses. C. de transact. & l. contra iuris ciuilis regulas. ff. de pact. Ex quo infertur quòd cedere nō potest liti & causæ: aut transigere, nisi sit causa euidens, & solennitas debita, si actio sit ad rem immobilē: iuxta notā in c. nulli liceat. de reb. eccl. non alie. si verò sit ad rem mobilem, sic potest: vt not gl. in d. authen. hoc ius. Et hoc est verius per l. cum hi. ℊ. si cū his. ff. de transact. & l. nō solum. C. de præd. mino. quamuis aliqui teneant indistincte quòd transigere potest: vt not. Alber. in d. auth. hoc ius. ¶ Decimonono, † vtrum prælatus solus possit repudiare legata sine solennitate præfata, maximè de re immobili? Et videtur quòd non: quia incontinenti ecclesiæ etiā ignoranti fuit acquisitū dominiū rei legatæ l. cū pater. ℊ. surdo. ff. de lega. ij. & consequenter si prælatus repudiaret, alienaret rē acquisitam ecclesiæ: sicut de hoc est casus in simili in l. magis. ℊ. fundum. ff. de reb. eo vbi dicit tex. quòd pupillus nō potest repudiare fundum sibi legatum: cùm non possit alienare rem suam. Sed hoc non obstante videtur contrarium. Et arguitur quòd hoc possit: quia dominium non est verè acquisitum ecclesiæ ante acceptionem legati: & consequenter repudiando potius non acquirit quàm alienet. In non acquirendo autem solennitas nō requiritur. Et facit. cum apostolica. de his quæ fiunt à prælat. vbi solennitas requiritur, cùm alienatur res quæ possidetur ab ecclesia: & nō est par ratio, lucra nō capere, & quæsita perdere. l. si sponsus. ℊ. si maritus. ff. de donat. inter vir. & vxo. Et hanc rationem Federi. consil. viij inducit & sequitur, tenens quòd repudiare potest vtrunque. Panor. in c. tua. de his quæ fiunt à prælat. dicit quòd casus iste est dubius, licet sustentari possit opinio Feder. & ad ℊ. fundū. quo multum vrget, dicit posse dici quòd loquitur in pupillo, qui suarum rerum nō habet administrationem: secus in prælato. Vtrum de quemadmodū tutor tenetur, si potuit acquirere pupillo, & non acquirit. l. quicquid. C. arbit. tut. & prælatus, vt est tex. cum glo. xij. q. iiij. c. ij. & pro hoc gl. xvj. q. vj. ℊ. quæ dicit quòd in acquirendis prælatus potest conditionem ecclesiæ facere deteriorem. Paul. autem de Ca. in cōsil. xj. tenet quòd non potest repudiare legatum, sed dona-

tionem sic. quod dicit probari ex l. magis puto. ℊ. fundum. ff. de re. eorū qui sub tute. Ratio diuersitatis est: quia in donatione non acquiritur donatario nisi volēti, & nō ignorāti: sed in legato sufficit factum testatoris solius: quia acquiritur ignorāti, licet reuocabiliter. l. cū pater. ℊ. surdo. ff. de le. i. & d. ℊ. fundū. & cōsequenter legatū est quæsitū ipso facto. Et huic sententiæ hæret Sum. Ang. sed Sum. Rosel. hoc reprobat: quia videtur tex. in cōtrariū in c. verū. de cōdi. ap. vbi Pan. summādo illū text. dicit q res donata ecclesiæ sub modo, statim est ecclesiæ: nec reuocatur modo nō seruato, nisi hoc expressum sit in contractu: & consequenter apparet q donatio facta ecclesiæ statim tenet etiā facta sub modo: & consequenter ius est acquisitum ecclesiæ etiā ignorāti, licet reuocabiliter: sic dicitur de legato. vnde in vtroque intelligitur tacite ista conditio, si ecclesia volet: quæ tamen conditio nō facit donationē aut legata conditionalia. ff. de cōdi. & demon. l. cōditiones. & sic ius est acquisitum ecclesiæ: & in acquisitis solus prælatus non potest ecclesiæ nocere: vt dicit glo. & doct. xvj. q. vj. ℊ. fi. & sic tenēda est distinctio Bar. in l. iubemus nullā. C. de sac. san. eccl. vbi optimè distinguit post gl. quia prælatū præiudicare posse ecclesiæ cùm multipliciter possit intelligi: aut intelligitur cōtrahē do: & sic nō potest ei præiudicare, nisi licitè cōtrahendo: vt dicit l. iubemus. & auth. hoc ius eo. ti. Aut aliquid faciēdo: & hoc dupliciter: quia aut loquimur in quærēdis, & potest ecclesiæ præiudicare. Aut in iā quæsitis: & hoc dupliciter: quia aut negligēdo, & sic potest præiudicare, puta faciendo cōtra se præscribi, vt in auth. quas actiones c. ti. Aut aliud faciēdo & hoc dupliciter: quia aut facit cū capituli consensu: & potest ei præiudicāre. Ita loquitur dicta lex, iubemus. Aut sine cōsensu capituli: & tūc nō potest: vt in regula, delictum. hæc ex illo. Sed tamē intellige q dupliciter est aliqd ecclesiæ quæsitū. primò quia ad eā pertinet de iure & facto: quia scilicet iam est in possessione pacifica: & in talibus, si sunt immobilia. prælatus etiam cū c. præiudicare aut renūtiare non potest, nisi in casibus, & modo supra expressis. secundò, quia pertinet ad ipsam de iure, sed non de facto: puta quia super eo litigatur: & in talibus sicut potest prælatus cū. c. transigere, ita videtur quòd possit renuntiare, etiam si sint immobilia. sed hoc nō potest in foro animæ, nisi ex aliqua rationabili causa: quia nec ipse nec capitulum sunt domini, sed dispensatores rerum ecclesiasticarum: ideò nihil
19 sine peccato de his disponere possunt, nisi conformiter ad voluntatem veri domini, id est, Dei. ¶ Vigesimò, † vtrum reuocari possit donatio facta sub modo, ex quo solus prælatus modum non seruauit, Et dico secundum Pan. in c. verum. de cond. appo. q licet tam in contractibus nominatis, quàm non nominatis, si modus appositus fuerit finalis causa contractus, possit agi ad reuocationē, si modus nō seruatur: vt in l. cùm tefundum. C. de pactis. inter emp. & ven. & in l. j. C. de dona. quæ sub modo. si tamen modus non fuit finalis causa contractus, non agitur ad reuocationem, nisi sit dictum vt possit reuocare: sed ad obseruātiam modi. Et ita debet intelligi tex. in l. ea cōditione. C. de rescin. ven. sed respectu donationis factæ ecclesiæ. tex. videtur sing. in d. c. verum. quòd semper debet præsumi quòd modus non sit finalis causa contractus: quia secundum Pan. donans ecclesiæ sub modo, videtur principaliter donasse, propter Deū & pro remedio suorum peccatorum. Ad quæstionem igitur motam, Vincen. in d. c. verum. vt recitat Panor. dicit q non: vt si daretur ecclesiæ possessio sub modo quòd aliena ri nō possit: & si alienetur, dictum est quòd possit ab ecclesia reuocari: non potest fieri reuocatio solo prælato alienā te: quia, inquit, delictum solius prælati non debet ecclesiæ nocere: vt in regula, delictum. secus si alienat prælatus cum. c. & idem dicit in aliis modis. Et idem sentiunt doct. in c. breui. de iureiu. Sed respectu cōditionis implendæ: ad hoc vt res acquiratur, ibidē dicūt aliud esse: quia tūc satis est q prælatus nō impleat conditionē ad hoc vt res non acquiratur ecclesiæ. Et ratio diuersitatis est secūdum Pan. quia in quærēdis solus prælatus potest ecclesiæ nocere: non autem in quæsitis, vt dictum est. quomodo autem differat modus & conditio, vide j. Cōditio. ¶ Vigesimoprimò, † vtrum pactum appositum in donatione facta ecclesiæ vt alienari non possit, sit licitum? Et videtur expressum q sic, ℊ. sanctissimas. in auth. de aliena. & emphy. colla. ix. vbi dicitur q res ecclesiæ alienari possunt pro redemptione captiuorū: nisi sint donatæ eo pacto vt alienari non possint. Sed dubium est, quid faciendū sit, si necessitas immineat? Quidā igitur, vt recitat glo. tenēt indistinctè vt alienari nō possit quocūque casu talis res, etiam pro redemptione captiuorū: vt videtur in di. ℊ. Alii dicunt q in tali casu alienari potest, dūmodo ecclesia non habeat alias possessiones: nō autem si alias haberet propter inhibitionem testatoris vel donatoris. quam opinionem tenuit Hug. x. q. j. sic quidā. & domi. Ant. dicit quod alienari potest, etiam pro vtilitate. quæ necessitati æquiparatur in hoc à iure. xiij. q. ij. sine exceptione. & similiter dicit Dar. q alienari potest in casibus à iure concessis, si non sint alia, quæ possint alienari. xij. q. ij. aurum. nam pactio ne liceat mihi rem meam alienare, reprobatur à iure. ff. de pact. l. pen. Et idem sentit Gof. & Hosti. & multi alii. & placet Pan. quia si aliter sensisset donator, non videretur fuisse mentis compos: cùm instante tali necessitate pia, ipse hoc facere debuisset: vt in c. sicut. xlvij. distin. Idem prius sentit Ray. dicens quòd eo casu prohibitio facta à donatore, tanquam turpis, pro nō adiecta habenda est. & concord. Gof. Inno. & Hostien. Si autem legaretur monasterio quod possessiones tenere nō potest: addita pœna si alienetur, secundum Archi. non erit locus huic pœnæ: quia conditio tanquam turpis habēda est. Et intelligo non esse locum huic pœnæ, si vendantur in quocūq; casu, etiam extra necessitatem. Nec obstat dict. ℊ. sanctissimas: quia secundum Archid: illud non est verum: nec valet tale pactum: cùm sit contra legem Dei, c. aurum. quod licet loquatur de mobilibus: tamen quando sunt pretiosa, cōparantur immobilibus quo ad difficultatem alienādi, vt dictum est. ¶ †† Vigesimo secundò, vtrum œconomus ecclesiæ cui 21
in casu alienatio commissi est, possit illam facere suis consanguineis? Et dicit Pan. in c. vt super de reb. ecc. non alie. quòd Legistæ tenent quòd, per authen. quibuscunque modis. C. de sacrosan. eccle. positam x. q. ij. similiter nec alius administrator, cuiusque sit conditionis. sed Panorm. dicit hoc non esse verum in prælato, sed in œconomo & aliis. Sed tamen in conscientia credo quòd possit, si hoc facit ex legitima causa, bono fine, & sine damno ecclesiæ: arg. cap. j. de coh. cleri. & mu. in text. & in glos. ¶ †† Vigesimo ter- 22
tio, vtrum sede vacante alienari possint bona ecclesiarum? Et dicit Panor. in cap. j. ne sed. vac. quòd si sunt bona, quæ seruando seruari non possunt: tunc in ecclesia episcopali œconomus siue capitulum sine alia licentia poterit; sicut dicimus in tutore. l. lex quæ tutores. C. de administratione tutorum. & l. tutor qui repertorium. ff. eod. Si verò bona seruari possunt: tunc in ecclesia episcopali alienari non poterunt sine licentia papæ: argu. dicti capitis primi, & in capi. primo de rebus ecclesiæ non alienandis, libro sexto. In ecclesia verò inferiori, si magna necessitas viget, &

ecclesia diu est vacatura, nec prælati creatio commodè expectari potest, tũc in istis duobus casibus dicit Inn. q̃ dabitur curator bonis: & per illum alienatio fieri: nec prius fieri poterit etiã per archiepiscopũ quàm sit datus administrator ecclesiæ vacãti: vt in d.c.j.lib.vj.& facit l.ij.ff.de cu.bo. da.& quod not.in cle.ij.de reb.ecc.nõ alien.& concordat Ant.& Hug. ¶ Vigesimoquartò, vtrũ prælatus habẽs bona distincta à bonis capituli, possit illa cõcedere alicui ad vitã ipsius prælati sine capituli cõsensu & alia solẽnitate? Et dicit Pan.inc.continebatur.de his quæ fi.à præla. Federicũ cõsi.50.tenere q̃ sic.vide do&t.in c.veniẽs.de trãsact.& maxime causa pietatis: per tex.iũcta gl.xvj.q.j.vide Archi.in
23 c.j.de rebus eccle.nõ alien.li.vj. ¶ †Vigesimoquintò, vtrũ in alienatione rei minoris requiratur aliqua solẽnitas? Et dicit Inn.in c.j.de reb.ec.non alie.lib.vj.q̃ sic, scilicet cau sæ cognitio, & decretũ, & causa legitima. C.de prædi.min. l.minorũ.& l.minores.ff.de reb.eo.qui sunt sub tu.l.magis puto.ſ.non passim.& ſ.si es. Et hoc verũ, etiã in mobilibus pretiosis, secundũ eundẽ ibidẽ aliàs habẽt contra possidentem rei vendicationẽ: contra tuto.aut curato.personam actionem tutelæ vel nego.gest.d.ſ.si æs.& ſ.seq. C.de præmi.l.si præses. De alienatione rei mulieris, vide j. Cõ-
24 silium.ſ.xix.in fi. ¶ †Vigesimosextò, quomodo intelligitur vtilitas ecclesiæ, p̃ qua fieri debet alienatio? Et dico secundũ Lan. q̃ oportet pretiũ rei venditæ esse versum in vtilitatem ecclesiæ: & sic illã vtilitatẽ esse perpetuã & euidentem: vt in ædificiis perpetuis, emptionibus alienarũ rerũ, vel solutione debiti grauis, & emptor debet esse curiosus, vt videat q̃ sic conuertatur: sed tamẽ Zaba. super cle. monasteriorum eo.ti. dicit non esse necesse q̃ duret versum in vtilitatẽ ecclesiæ. & glo.x.q.ij.c.ea enim ſ.hoc ius. dicit q̃ non oportet emptorem scire ad quem vsum pecunia conuertatur: sed sufficit probare q̃ tunc ecclesia pecunia indigebat. Vel potest dici q̃ vtilitas ista iudicanda est arbitrio boni viri: sicut quãdo omnibus cõsideratis iudicatur quòd ecclesia bene facit: vel quia inde percipit reditũ maiorem: vel si parem aut minorẽ, tamẽ commodiorẽ, vel aliquid tale. Ita fuit de mente gl.in c.ea enim.ſ.hoc ius.in ver. probat.x.q.ij. Nec inuenitur aliquo iure cautũ quòd oporteat emptorẽ assecurari de ista vtilitate: sed sufficit sibi rẽ emere iusto pretio: reliquum relinquere conscientiis vendentium. ¶ †Vigesimoseptimò, vtrum alienationes bonorũ ecclesiasticorum factæ à schismaticis vel intrusis valeãt? Et dico q̃ non. extra de schisma.c.j.xij.q.ij.alienationes. & tenentur restituere omnes prædicti locata & res & fructus perceptos, & qui percipi potuissent: Scut & quilibet raptor. extra de rest.ipo.grauis. & qui talibus alienationibus innititur, est excõicatus: vt infrà Excommunicatio.viij.ſ.viij. ¶ Vigesimooctauò, vtrum valeat alienatio facta per eũ, qui crimen capitale commisit, etiã ad piam causam? Et dicit Inn. in c.quia propter. de elect. q̃ alienatio tenet, dũmodo fiat ante sentẽtiam. l.post cõtractũ. ff.de dona. & l.si quis post hac. C.de bo.dam.quæ præcipit q̃ bona illius, qui commisit crimẽ capitale, publicentur. & intelligenda est post sententiam inuenta, vel ex suspicione pœnæ alienata: vt ff.de do.cau.mor.l.si aliquis. Fallit tamẽ in crimine læsæ maiestatis: vt in gl.d.l.post contractũ. similiter & hæresis: vt in c.cùm secundum.de hær.lib.vj.quia sunt in commissum à die commissi criminis: vt j.Hereticus. & idẽ dicito in crimine quocũq;, per quod bona perpetrãtis essent ipso facto confiscata. ¶ Vigesimonono, vtrũ valeat alienatio facta in fraudem creditorũ vel patronorum? Et dicit Inn. vbi s. q̃ nõ, quia venit reuocãda: vt.ff.de his quæ in frau.cre.per, totum. imò quanuis non sit facta in fraudem: si tamen fraus est in ipso facto, reuocatur. l.omnes. ſ.Lucius. ff.eod.titu. Vtrum autem valeat alienatio rei litigiosæ, vide j. Cesio. Vtrum autem valeat alienatio fundi dotalis, vel rerum donatarum propter nuptias, j. Dos. Vtrũ aliqui prohibeãtur alienare, & qui. j. Donatio. ſ.j. De alienatione bonorum mobilium, quæ seruando seruari nõ possunt. facta per ecclesiasticas personas, infra, Clericus, quartò. per totum.

De Aestimatione.

1 *Aestimationem, rei taxationem, aut eius pretij diffinitionem esse & respectu temporis quando ea fieri debeat? & quid respectu qualitatis?*

2 *Aestimatio venditionem quot casibus faciat? Et ibidem subditur limitatio, vtrum autem periculum transire faciat, remittit.*

AESTIMATIO † siue extimatio rei, est taxatio vel diffinitio pretii eius, quæ quãtum ad tempus fieri debet tempore contractus: de emp.& vend.cùm dilecti.& in l.ij. C.de rei vẽd.quãtum verò ad quãtitatẽ fieri debet secundũ reditus, quos affert si sit fructuosa: secundũ glos.in auth.de alie.& emphy.ſ.sanctissimas. & facit tex.ibi & in auth.de ecc.ti.ſ.si autẽ annale. & tex.in l.si quis. C.de rei vend, qũo eã æstimãdo tantũ valere debet, quod fructus p̃ducit in annis xx. vt in auth de non alie.ſ.quia verò Leonis, vel si est res quæ debetur ecclesiæ, in xxxv.annis: vt in d.ſ.si autẽ annale. Si verò non est fructuosa: æstimabitur secundũ quod cõmuniter appretiatur. l.pretia. in prin.ff.ad legem fal. Hodie tamen hoc locũ habet in omnibus rebus: & de hoc j. Emptio. ſ.iiij. ¶ Aestimatio † autẽ vẽditionẽ facit in duobus casibus. Primò, cùm eo animo fit vt ipsa præstetur: secus si fiat vt appareat quãti res sit facta deterior: vt in l.si inter virum. C.de iure do. quod tunc apparet quãdo in pacto est, vt trãsacto certo tempore res, quæ æstimata data est, reddatur: quia tũc venditionẽ nõ facit: vt in d.l.si inter. Secundò quãdo res simpliciter datur æstimata in contractu, decuius natura est, vt dominiũ transferatur: vt in l.quoties. & l.plerunq;. ff.de iure do. & l.æstimatio. ff.sol.ma. sicut si mulier dedit viro suo rẽ æstimatã, cẽsebitur vir emisse. Fallit hoc quãdo natura cõtractus repugnat vt faciat vẽditionẽ: vt in l.seruos. ff.famil.ercis. Sicut si ego & tu sumus hæredes, & facimus æstimationẽ de hæreditate: tũc nõ facit vẽditionẽ. Vtrũ autẽ æstimatio faciat periculũ trãsire in accipientẽ, vide s. Casus fortuitus. ſ.v.

De Alimentis.

1 *In legatis alimentorum appellatione, quid comineatur. Et quid si victus, alimonia, aut cibaria relicta sunt?*

2 *Parentes num liberos & contrà, alimenta exhibere teneantur? & ibidem aliquot limitationes. Mater autem liberos quandiu exhibere atque alere debeat? Et sub hac quid de viro respectu vxoris? Idẽ de nuru ac pronuru & socero?*

3 *Frater fratrem num alere teneatur? Et an dominus seruum?*

4 *Tutor pupilli matrem, aut sororem, num iure alere obstrictus sit? & quatenus extendantur alimentorum præstationes?*

5 *Qui mulieri alimenta debent, num etiam & dotem? Auum autem & patrem filius quatenus conuenire possit?*

ALIMENTORVM † nomine in legatis veniũt vestimẽta & calceamẽta, lectus, habitatio, & huiusmodi, sine quibus homo viuere nõ potest: vt ff.de ali.& ci.le.l.legatis & idẽ est si legatus est victus: vt in ff.de ver.si.l.verbo, victus. secus si cibaria sunt relicta: vt ff.de ali.& ci.leg.l.antepe. Et similiter nomine Alimẽtorũ veniũt medicinæ, secundũ Dy.Ang.& Imo.in l.cùm dotẽ.ſ.si maritus.ff.soluma. per l.verbo, victus. cũ seq. vbi est casus. ff.de verbo.sig. & probatur in l.legatis.ff.de ali.& cib.leg.& Bald.in l.re-

bus.ff.cõmo. quanuis dixerit cõtrarium in d.ſ.si maritus. per copulam, quæ ponitur inter diuersa: vt no.gl.in rub.ff. de iur.& fac.igno. Sed hoc nõ est verũ: quia ibi ponitur inter genus & speciẽ: vt in simili notat gl.in l.j.C.de ser.& aqua. Appellatione tamẽ cibariorũ non veniũt medicinæ secũdũ Ang.in d.ſ.si maritus. Similiter nomine alimonię veniunt necessaria vitæ secundũ Pan.in c.cum secundũ.de præbẽ.& patet ex c.nõ liceat.de præb.in fi.literæ. quod nomen, scilicet vitæ necessaria, importat vestes, cibos, medicinas, & huiusmodi: sicut dicimus de alimẽtis legatis in d. l.legatis. vbi etiã tenet Bar. q̃ ille, cui debẽtur alimẽta, debet habere expensas pro studio necessario, sine quo viuere nõ posset, secundũ competentiã personæ: puta grãmaticæ, & huiusmodi: sed secus de expẽsis in studiis, in quibus dicitur militare, sine quibus honestè viuere potest. Et idem
2 notatur in l.de bonis. ſ.nõ solùm. ff.de Car.edicto. ¶ †Primò verò quæritur, vtrum parẽtes filiis, & ecõtra, teneantur præstare alimẽta? Et dico q̃ sic: & omnia onera inuicẽ sufferre. C.de alen.lib.l.j.ij.& iij. Fallit hoc quãdo filii possent sibi sufficere in alimentis ex suis bonis vel artificio. quod secundũ Bar.limita, nisi sit nobilis, quẽ talem artem exercere nõ deceat. adde etiã, nisi sit infirmus: vt ff.de lib. agno.l.si quis à liberis. Et idẽ puto in liberis erga parẽtes. ff.de alen.lib.l.si quis. Fallit etiam, quia mater nõ tenetur, nisi pater vel ascẽdentes ex eius linea desierint, vel sint egẽtes: vt l.si quis. ſ.vtrũ. & l. nõ quemadmodũ. ff.de alen.lib. Fallit etiã vt infrà Filius. Nomine etiã patris hîc veniunt omnes ascendentes ex linea paterna, & nomine matris ex linea materna. Nec distinguo an filius sit emãcipatus nécne, vel an sit legitimus nécne: quia de iure canonico tam pater quàm mater tenetur alere spurios: vt no. Inn. in c.ij.de regula. & Pan.in c.cũ haberet. de eo qui dux. &c. & cõsentit Bar. Idẽ dic de filio adoptiuo. Nota tamẽ secundũ Bart. in d.l.si quis. q̃ pater nõ tenetur alere filios ex iure patriæ potestatis: sed ex charitate & iure naturali, infrà Filius. ſ. xxj.& xxij. ¶ Secundò, vtrũ mater omni tẽpore teneatur alere filium? Et dicit Bart.vbi s. q̃ ad eam spectat onus alimentorum intra triennium: vt l.nec filium. C.de patr. po. quod intellige, si potest: vltra trienniũ autẽ educatio pertinet ad patrem, nisi mater esset diues & pater pauper: quia tũc ipsa filiũ alere teneretur. ¶ Tertiò, vtrũ vir vxorẽ alere teneatur, & nurũ, ac pronurũ? Et dico q̃ sic. ff.de do. inter vir.& vxo.l.si quis pro vxore. & ecõtra vxor virũ, si vxor sit diues, vir autẽ pauper. C.vnde vir & vxor. auth. præterea. ff.sol.mat.l.si cum dotẽ. ff.ad Sil.l.j.ff.de iure do l.mutuis. Et similiter socer tenetur alere nurũ. Fallit primò, si in cõtrariũ pactio fiat. Secundò si vir aut vxor esset in culpa, quo minus alter exhiberet obsequia debita: argu.l.Iulianus. ſ.
3 offerri. ff.de act.emp.cũ simi. ¶ †Quartò, vtrũ frater tenea tur alere fratrẽ si egeat, & eadẽ ratione sororẽ? Et dico sic, secundũ gl.in l.parentũ. C.de alen.libe. & d.l.si quis à liberis. quã approbat Sal. in d.l.parẽtũ. dicẽs hoc esse rationabile: quia si tenetur alere fratrẽ naturalẽ tantùm: vt in auth. licet. C.de natura.li. multo magis naturalẽ & legitimũ: argu. ff.de admi.tut.l.tutor secundũ dignitatẽ. ſ.in soluẽdis. Et idẽ dicit Bart. ¶ Quintò, vtrũ dominus teneatur alere seruũ? Et dico q̃ sic. ff.de admi.tu.l.cũ plures. ſ.pen. alioquin fiet quod est in l.ij.ff.de his, qui sunt sui vel alie.iu-
4 ris. & in l.vnica. ſ.sed scimus. C.de Lati. lib. tol. ¶ †Sextò, vtrũ tutor teneatur alere matrẽ & sororẽ pupilli, si egẽt? Et dico q̃ sic: vt in d.ſ.in soluẽdis. Et nota q̃ parari debẽt aliměta secũdũ cõsuetudinẽ regionis arbitrio boni viri: & secũdũ facultatẽ debẽtis & dignitatẽ legatarii, secũdũ Bar. in tract.de duobus fratribus. facit l.aliměta. ff.de alimen.& cib.leg.& l.cũ hi. ſ.in persona. ff.de trãsact. ¶ †Septimò, 5
vtrũ qui debet mulieri alimenta, debeat & dotẽ? Et dico q̃ pater tenetur dotare filiã bastardam, sicut & alere. Et casus est in l.vxorẽ. ſ.pater naturalis. ff.de leg.iij. quia causa dotis fauorabilior est quàm alimentorũ. Frater etiã tenetur dotare sororẽ, secundũ Bart. in l.dedit. ff.de colla.bon.& de hoc est gl.in l.cum plures. ff.de administratio.tut. Sed tamen ex do.Alex.de Imo.in l.j.ff.sol.mat.no. quòd non sequitur: pater teneatur alere filiã naturalem: ergo tantum dare in dotẽ quòd ad aliměta sufficiat: quia annua & menstrua præstantur aliměta. l.pecuniæ. ff.de alim.& cib.legados autẽ vnica præstatione tradi debet. Vnde nõ parum interesset patris potius minutatim præstare alimenta, quàm dotẽ vnico aceruo exponere. Adde etiã, secundũ eundem, quòd nec pater nec auus cogũtur filiã dotare, nisi prius deducto ne egeãt: vnde tantum eis superesse debet quòd possint commodè viuere, & secundũ dignitatẽ. quod probatur primò ex l.fi.C.de dot.promis. ibi in verbo, idoneã. iuncta gl. Secundũ hoc apparet manifestè, quia ex nulla obligatione pater vel auus possunt à filio cõueniri vltra quàm facere possunt, & deducto ne egeant. l.sunt qui. & l.inter eos. ff.de re iud. Quãdo aũt maritus facit vxorẽ vsufructuariã & dominã, vide infrà, Vsufructus. ſ.xiiij.particula vj.

De Altari.

1 *Altare cuius materiæ esse debeat? Et ibidem quotuplex sit? Et quantæ magnitudinis, aut paruitatis portatile altare esse possit? Et quot modis vnumquodque instituatur? & quis possit altare instituere? nume.x.*

3 *Altare portatile, num ex duobus lapidibus insertis duobus lignis inuicem colligatis instar tabulæ altaris quæ occludi ac aperiri possit instar libri: vt in altero lapide hostia, in altero calix locetur, institui queat?*

4 *In altaris consecratione, num Christi corpus, reliquiarum loco, quæ desunt, apponi possit? Et an in ecclesia eadem, eodémque die plura possint altaria consecrari.*

5 *In aliari portatili quis celebrare, ac Christi corpus conficere queat? Et num in quo episcopus celebrauit, possit eodem die sacerdos celebrare?*

6 *Altare siue stabile siue portatile qualiter ac quot modis execretur, vt rursus consecratione egeat?*

7 *Ecclesia execrata, num execratum quoq; sit altare? vt noua egeat rursus consecratione? Et quid si polluatur ecclesia? Et abs quo tum vtrunque reconcilietur?*

ALTARE † non debet esse ligneũ vel terreũ, sed lapi- 1
deum. de cõse.dist.j.altaria. el j.S.Tho.iiij.dist.xiij. & ij.parte.q.lxxxiij. Et est duplex. vnum scilicet stabile, & aliud viaticũ, id est, in via portandum, vel portatile: vt in c. quoniã. de priuil.lib.vj. Quod quidẽ quasi describẽs. Pan. in c.j.de cõse.eccle. vel alta. dicit q̃ paruus lapis cõtinens in se foramen cum consecratione & signo superpositio. Et per cõsecrationẽ capit res sacras clausas signo. i. sigillo. Et hoc altare tantæ debet esse latitudinis & longitudinis, secundũ Pet.de Pal.in iiij. scilicet lapis in capsula q̃ in eo ca pi possit pes calicis & hostia cõsecrata: vel q̃ in cõficiendo cum sacerdos tenet in manibus nauẽ aut calicẽ supra lapidem teneat: & sic super lapidẽ cõficiat. arg.c.cõcedimus. de consec.dist.j. sed intellige q̃ ista sint super lapidẽ pro maiori parte. Et sic habens calicẽ minimum potest cõficere in paruissimo lapide. ¶ Primò verò dubitatur, quomodo instituatur altare? Et dico q̃ Pan.vbi s. innuit q̃ altare stabile fiat tribus modis, dicens q̃ cũ altare, scilicet stabile consecratur, fit vnũ foramen paruum vel in superiori parte in

ipsa mẽsa lapidea altaris, vel ante altare, vel in latere dextro altaris: & post consecrationẽ claud itur lapide paruo quadrato vel rotundo, qui vocatur sigillũ: & in ipso foramine ponuntur reliquiæ & nomen ipsius cõsecrantis, & nomen sancti, in cuius honorẽ consecratur. sed vt patet per Inno. in c.j. oportet addere quartũ modũ: quia aliquando ipsum foramen sit in ipso altari sub mensa, & eadẽ mensa claudi tur. Altare autẽ portatile etiã ipsum sit tribus modis, quãtum ex ecclesiæ practica colligitur: quia aliqñ sit ex ligno & lapide: ita quòd lapis est sigillũ, & sepulcrũ est in ligno: aliquãdo verò ex lapide solùm, ita quòd in ipso lapide est sepulcrũ: aliquãdo ex ligno & lapide, ita tamẽ quòd in lapide est sepulcrũ & sigillũ, & lignum ponitur pro augenda latitudine: aliquãdo autẽ fit in lapide solo sine sepulcro & reliquiis: sed iste quartus modus nõ est tutus: quia licet dicat Hug. de cõse. dist. j. nullus. nõ esse de substantia cõsecrationis, vt reliquiæ ponãtur: & idẽ Asten. tenet lib. iij. titu. xxxix. de altari portatili, allegãs c. cõcedimus. de cõse. dist. j. iura autẽ, quæ loquuntur contrariũ, dicat loqui de altari stabili: & facit rubrica in missalibus antiquis, dicens q̃ si reliquiæ non fuerint, dimittatur illa particula orationis, oramus te Domine per merita illorũ Sanctorũ, quorũ reliquiæ hic sunt &c. Tamen oppositũ videtur esse in cõmuni vsu & consuetudine ecclesiæ, & doctrina Sanctorũ hoc
2 magis sonat. ¶† Secundò, quis possit instituere altare? Et dico quantũ ad consecrationẽ solus episcopus instituit. i. cõsecrat tam stabile quàm viaticũ. de cõse. dist. j. c. nullus. el ij. & c. cõcedimus. non autẽ presbyter. xxvj. q. j. ministrare. sed quantũ ad extructionẽ siue erectionẽ eius, portatile quidẽ instituere potest quilibet lapicida, cùm nullo sit iure prohibitũ: stabile verò licitũ est presbyteris erigere vel instituere in ecclesia nõ consecrata: in cõsecrata verò nõ nisi de licẽtia episcopi ar. lxviij. dist. quãuis. & de cõsec. dist. j. nullus presbyter. Et eodem modo in ecclesia cõsecrata sine cõsensu episcopi nõ sunt altaria destruenda. arg. de cõsec. dist. j. c. ecclesiæ. & c. placuit. secus in nõ consecrata. arg. à
3 cõtrario secundũ gl. in c. quãuis. præallegato. ¶† Tertiò, vtrum instituti possit altare portatile ex duobus lapidibus insertis duobus lignis inuicẽ colligatis ad modũ tabulæ altaris, quæ claudi potest, & aperiri ad instar libri: vt in vno lapide hostia, in alio calix collocetur? Et dico hoc fieri nõ posse licitè sine peccato, vt in eo celebretur, nisi forte de speciali licẽtia Papæ: quia est cõtra vniuersalẽ cõsuetudinẽ ecclesiæ: & cõtra mysteriũ, quo altare Christũ significat, in quo nõ est nisi vna persona: quia in isto casu, cùm sint duo altaria, sicut & duo lapides, cõsequenter in Christo significaretur duplex persona. Et preterea idẽ esset ac si in vna ecclesia cõsecraretur corpus, in alia sanguis: nec esset differẽtia niũ maioris & minoris distãtiæ: quod nõ videtur bene
4 sonare. ¶† Quartò, vtrũ in cõsecratione altaris poni possit corpus Christi loco reliquiarũ, quæ deficiũt? Et dico q̃ Ioan. in c. placuit. de cõsecr. dist. j. tenuit q̃ sic. Hug. etiam dixit nõ esse de substantia cõsecrationis q̃ reliquiæ ponantur, vt dictũ est. Host. autem in Summa refert se cõsuluisse Innocentiũ Papam super dicto Ioannis, vtrum scilicet liceat ponere corpus Christi &c. & illũ respondisse de consilio astantiũ q̃ non: sed rationẽ nõ reddidit: quam tamen reddit Ioã. And. dicẽs ideo posse esse quia corpus Christi est cibus animæ. de cõse. dist. ij. panis. nec debet cõseruari nisi causa infirmorũ, vel alia de causa necessaria: vt in c. vnico. de conser. euc. & vti debemus rebus ad vsum destinatũ. in c. iij. de appellationibus. Et hæc opinio multum placet Pan. licet, inquit, feratur q̃ Leo Papa deficiẽtibus reliquiis dedit partẽ corporalis & Eucharistiæ in cõsecratione cuiusdam ecclesiæ. videtur mihi q̃ hoc sit peruertere vsum sacramenti. ¶ Quintò, vtrũ eodem die in eadẽ ecclesia possint altaria plura cõsecrari? Et dico q̃ sic: sicut & cõsecrari possunt plures episcopi eodẽ die. c. cùm sis. de cõsecratione ecclesiæ vel alta. ¶† Sextò, quis celebrare possit super altari portatili? Et dico q̃ in omni missa celebranda oportet esse altare cõsecratũ, vel saltẽ parua tabula lapidea, quæ dicitur altare viaticũ, in quo episcopis & eorũ superioribus conceditur celebrare in itinere, & celebrari facere vbicunque. de priui. quoniã. lib. vj. Et idẽ Prædicatoribus & Minoribus cõceditur, vt vbicunq; libere. i. sine licẽtia diœcesanorũ celebrare possint super eo sine prę iudicio ecclesiæ parochialis. extra de priuileg. in his. Ius autẽ parochiale, vt habetur in quodã priuilegio Gregorii noni, quod incipit, nos attẽdẽtes. circa tria cõsistit. i. oblationes, decimas, & primitias. Pro his tamẽ no. q̃ secundũ Inn. vt ei adscribit Sum. Ros. de iure cõmuni licet celebrare super altare portatili in loco nõ consecrato sine licẽtia episcopi: sed secundum Panor. post Archid. requiritur licẽtia episcopi in ecclesiis nõ consecratis. Et hoc est verũ: alioquin dictũ priuilegiũ frustra cõcederetur episcopis. & facit c. vnicuique. & c. si quis. de consec. dist. j. vbi dicitur q̃ in priuatis oratoriis nõ debet celebrari sine licẽtia episcopi. & intelligitur cũ altari portatili: quia aliter licentia episcopi nõ sufficeret. dictũ tamen Inn. secundũ Rich. est verũ in casu magnæ necessitatis. vbi licẽtia haberi nõ possit: quia scilicet tunc locũ haberet ratihabitio. ¶ Septimò, vtrũ in altari, in quo celebrauit episcopus, possit eadẽ die celebrare sacerdos? Et dico q̃ non, secundũ Ioan. de cõse. dist. ij. c. fi. nisi de licẽtia episcopi, aut in necessitate cũ episcopus perfice re nõ põt. vj. q. j. nihil. hæc gl. ¶† Octauò, qualiter execratur altare, vt sit reconsecrandũ? Et dico q̃ stabile violatur vel execratur quantũ colligitur ex doctoribus in rub. & in c. j. de cõse. eccle. vel alt. quatuor modis. Primò, si mẽsa penitus vel enormiter frangatur, sic vt appareat deformitas. quod secũdũ Host. arbitrio episcopi determinabitur: quãuis Io. exponat. i. vltra medietatẽ: vel etiã secundũ Rodo. si fracta fuerit in cornibus, in quibus cõsueuit fieri consecratio: secus si fractura esset modica. extra eod. ligneis. & idẽ est secũdũ Host. si sit mota. quod Rodo. intelligit quãdo erat affixa. & de hoc j. §. vij. Secũdò, si mota fuit iunctura qua mensa stipiti adhæret. & hoc siue sepulcrũ sit in latere altaris, siue etiã multo magis si sub ipsa mensa. Nam in illa cõiunctione præcipuè intelligitur esse cõsecratio altaris, secũdũ Pan. in c. proposuisti. de cõsec. ecc. vel alt. Tertiò, si quid de lapidibus stipitis tãgẽs ipsam mẽsam mouetur: vt in c. ad hoc. & in c. quod in dubiis. eo. tit. secundum Ray. quod tamẽ gl. & Rod. & Arch. intelligunt qñ mensa fundata est super quatuor colũnas, quarũ vna mouetur: secus de lapidibus parietis, vel de ipso pariete, cui cõpaginatũ est altare in quibusdã ecclesiis: quia propter motionẽ talium lapidũ vel parietis, altare manẽs, immotũ nõ execratur, aut reconsecratur. & idẽ de lapidibus stipitis nõ tangẽtibus mẽsam, secũdũ Sum. Pis. & idẽ de tãgẽtibus mẽsam, sed nõ principalibus: vt in Sum. cõf. lib. iij. ti. xxiiij. q. cl. & hoc nisi tot moueãtur q̃ altare formã amittat, secũdũ gl. Ray. vt ibi. Quartò si moueatur vel frãgatur vel minuatur signũ sepulcri. de cõsec. dist. j. si motũ. extra eo. quod in dubiis. Et hoc vbicũq; sit sigillũ, etiã in latere, secũdũ Arch. Quintò si tãtũ augeatur vel minuatur altare q̃ formã amittat: quia forma est eẽ rei. ar. x. q. ij. hoc ius. & hoc tenet gl. in c. j. de cõs. ecc. vel alt. Quatuor primi modi sunt ẽt de mẽte Pan. in c.

in cap. ad hæc. & in c. quod in dubiis. eo. tit. de quinto verũ indirectè loquitur in c. ligneis. eo. tit. vbi dicit q̃ vbicunq; contingat enormis fractura in altari, execratur, quia videtur perdere formam: non autẽ si fractura non sit enormis. hæc ille. qui videtur idem sentire de enormi vel notabili addito: quia ratio est eadẽ. Portatile autẽ execratur multis modis. Primò per remotionẽ lapidis à ligno, quando sepulcrum est in ligno, secundũ mentẽ Io. An. in c. ligneis. eo. ti. Secũdò, quãdo mouetur sigillũ sepuleri existentis in lapide, siue lapis sit in ligno, siue non, secundum Inn. & Panor. & omnes. Tertiò, si lapis ipse notabiliter frangatur: vt in d. c. ligneis. & hoc solo modo violari põt, quãdo nõ habet reliquias. Non autem execratur propter hoc q̃ in eo celebrauerint degradati, & huiusmodi, vt indi
4 geat reconsecratione, extra de sac. nõ iter. à nobis. Et idem videtur de reconciliatione, q̃ scilicet ea nõ indiget, cũ nullo sit iure cautũ. ar. ca. is qui de sent. excõ. lib. vj. ¶ Nonò, vtrũ execretur altare portatile, si lapis sit in ligno, & sepulcrũ in lapide, & amouetur lapis à ligno stãte sigillo sepulcri? Et dicit Abbas & Io. An. in d. c. ligneis. q̃ nõ: qa consecratio est in lapide ipso. Panor. autẽ ibi dubitat: qa cum, inquit, altare recipiat formã ab ipso ligno & lapide: puta quia lapis est ita paruus, q̃ nõ sufficit ad formã altaris viatici, sublato ligno verũ est dicere q̃ altare patitur enormẽ lęsionẽ. hæc ille. cuius opinionẽ approbat Sum. Ang. qñ lapis est ita paruus q̃ cõtinere non põt calicẽ cum hostia, eo modo quo debent super ipsum poni ad celebrandũ. Alias vera est, inquit, opinio Abba. & Io. And. Ego dico q̃ primo opi. est vera in distinctè & indubitatẽ: qa ex quo altare nõ põt cõtare ex ligno. de conse. dist. j. altaria. cõsecratio vel essentia altaris nec põt esse in ligno nec in cõnexione ad lignũ: sicut constat in cõnexione mẽsæ ad stipitẽ lapideum in altari stabili: qa ille stipes est pars integralis altaris, cùm sit lapideus: & ideò remoto lapide à ligno nulla fit diminutio in substãtia altaris: vnde aut prius nõ erat consecratũ, aut est etiã post. Et per hęc patet ad motiuum Panor. qa assumit tria dicta falsa. Primũ, q̃ altare recipiat formam à ligno & lapide. Secundũ, q̃ lapis existens in ligno, super quo celebratur, sit ita paruus q̃ non sufficiat ad formam altaris viatici: qa quilibet lapis talis quãtũcunq; paruus põt dictã formã habere & cõsecrari: alioquin non execraretur per remotionẽ à ligno: qa execrari non põt non consecratũ: in eo tamen nõ licet celebrare, qñ lapis est paruus, nisi habẽti calicẽ & hostiã in tam parua quantitate, q̃ super eo collocari possint. Tertium, q̃ sublato ligno lædi tur altare: quia si hoc esset verũ, lignũ esset pars altaris. Ad motiuum Angelicæ iam patet. Si enim aliquãdo reperiatur q̃ lignũ possit esse altare vel pars eius: verũ est ad hunc sensum q̃ aliquando lapis est paruus adeo q̃ totum calicẽ & totam hostiã locare non põt, sed partẽ horum maiorẽ, & ornamento ligni suppletur. Et sic intellige Alb. in suo dictionario, in verbo, altare. & glos. in cap. altaria. de consecr. dist. j. ¶ Decimò, vtrũ execretur altare stabile mota tabula de loco ad locũ? Et dico q̃ glos. in l. j. de cõsec. eccl. vel alta. primo dicit q̃ non: deinde videtur dicere contrarium, q̃ sic. dominus autẽ Anto. videtur sentire q̃ secundum dictũ sit verũ, quãdo mẽsa claudit totã cõsecrationẽ, id est, quãdo sepulcrũ est sub ipsa mẽsa: qa mota mẽsa violatur cõsecratio. Primũ autem est verũ, qñ consecratio, id est, sepulcrũ est super ipsa mensa. Inn. vero eo. ti. in rubri. cõtrariũ sentit: vbi vult q̃ violetur altare mota mensa, etiã si cõsecratio sit in latere. Et hoc, pbat Panor. quantũ ad altare stabile: licet dicat dictũ domini Ant. esse verũ quo ad portatile. & placet, excepto q̃ si mensa altaris stabilis in se habet consecrationem, & nunquàm fuit affixa altari, sed solùm suprà posita: ea mota cum sibi adhærentibus nõ execratur altare, secundũ Rodo. Et ratio est, quia ipsa mensa tunc est altare portatile. & idem Archid. ¶ Vndecimò, † 7
vtrum execrata ecclesia execretur altare, vt indigeat reconsecratione? Et dicit Panor. in cap. proposuisti. de conse. ecc le. vel al. q̃ non. secus si polluatur: quia tũc etiam polluitur altare, & indiget reconciliatione. & hoc intellige de altari stabili: non autẽ de portatili. Rationẽ autẽ diuersitatis ipse assignat: quia, inquit, est quia cõsecratio ecclesiæ consistit in parietibus, & separata est à consecratione altarium: vnde illa violari potest cõbustis vel collapsis parietibus, cõsecratione altaris remanẽte intacta. & ita econtra destructo altari & parietibus illęsis: sed pollutio cõcernit totũ corpus ecclesiæ: qa ex homicidio cõmisso in ecclesia totũ corpus eius, cũ sit vnũ indiuiduũ, polluitur. Vnde ẽt in altarib. ante reconciliationẽ ecclesię celebrari non põt, cùm sint in corpe ecclesiæ. Ex quibus elice primò q̃ quot modis ecclesia polluitur, tot polluitur & altare: qa ea polluta, polluitur. Secundò, q̃ nec altare existens in ecclesia sine ecclesia, nec ecclesia sine tali altari polluitur: qa pollu to altari, polluitur ecclesia: cùm talis pollutio in ecclesia fiat. sicut econuerso, polluta ecclesia polluitur altare, vt dictum est. secus de eo quod est extra ecclesiã: nisi esset vnũ cum pariete eius. Ab eodẽ autẽ & eodẽ modo reconciliatur sicut & ecclesia: de qua infrà. Cõsecrat. ij. §. vij. & viij.

De Alternatiua.

1 *Alternatiua pœnali in complexu orationis locata, siue ad iudicẽ, siue ad reum, siue ad neutrum directa, electio cuinam tum libera sit? Et quid in legatis solutè, ac alternatiuè factis?*

2 *Obstrictus alternatiuè ad alterum duorum præstandum, num liberè vtrum velit, præstare ac dare possit?*

ALTERNATIVA † secundũ Iuristas, secundũ Dialecticos dicitur disiunctiua: & quando est pœnalis, secunũd Bart. in l. quicunq;. C. de ser. fugit. si verba dirigun 1
tur iudici, tunc optio est iudicis: puta cùm dicit, puniatur vel condẽnetur. Si verò diriguntur reo, puta, soluat mille: tũc optio datur reo. Si verò nec iudici nec reo dirigun
tur: puta dicit statutũ, sit pœna pedis aut manus: tũc in pœnis corporalibus electio est iudicis. l. j. §. expilatores. ff. de
effra. in pecuniariis erit rei. arg. l. plerunque. de pœn. vide infrà. Pœna. §. iij. ¶ Primò verò dubitatur, cuius sit optio in legatis alternatiuè factis? Et dico q̃ secundũ Dynum de regulis iuris. lib. vj. & docto. in l. Lucio. ff. de leg. ij. similis sit distinctio. Vnde si verba ad legatariũ referãtur: vt, lego tibi Titio fundũ vel vsumfructũ: eius erit optio, & vendicabit Titius quod voluerit. Si verò ad hæredem, erit hæredis. Si verò simpliciter fit legatum, nõ magis referendo verba ad hæredẽ, quàm ad legatarium, vel econtra, electio est legatarii. ¶ Secundò, † vtrum quando quis te- 2
netur ad alterũ duorũ sub alternatione, possit dare quodcunque voluerit? Et dicit glos. in cap. inter cæteras. de rescriptis. q̃ sic. Institutio. de hæredib. instituend. §. penul. C. de condict. inde. l. penul. & d. l. plerunq;. ff. de leg. ij. l. si
ita. extra de præben. referẽte. Contrariũ habetur Instit. de leg. §. si generaliter. Soluit autẽ glos. predicta q̃ prima iura vera sunt, nisi eligens fuerit in mora ff. de opt. le. l. man
cipiorũ. ff. de lega. l. statuliberũ. §. j. ff. de soluti. l. Stichũ. primo respõso. ff. de petitio. hęredi. l. item. §. idem rectè air. Vnde talis si loco & tẽpore debito offerat alterum, cui tenebatur, & noluit recipere, debitor liberatur. Vnde si pereat, aut alio modo alienaret, non propter hoc tenetur

ad alterum: ex quo solus creditor est in culpa, per iura primo loco allegata. Si verò nullus sit in culpa, debens duo alternatiuè, puta Stichum aut Pamphilum: si periit, periculum primi ad venditorē, periculum secundi ad emptorem pertinet. l. datio. §. si emptor. ff. de ac. empti. & vendi.

¶ AMBASIATOR. suprà absens. infrà Legatus.
¶ AMBIGVITAS. infrà Dubium.
¶ AMBITIO. infrà Superbia.
¶ ANGARIA & perangaria. infrà Gabella.

De Appellatione.

1 *Appellatio, quæ est à minore ad maiorem superiorémve prouocatio, bipartita est. Aut enim iudiciaria est aut extraiudicialis. Et ibidem quotuplicem pariat effectum?*

2 *Appellatio quo iure & quorsum inducta sit? Et num Princeps solennem formam appellationis summouere, ac tollere queat? Et quid de substantiam respectantibus.*

3 *Absentia Principis, num appellari queat? & an supplicem libellū admittere Princeps teneatur?*

4 *Appellatio extraiudicialis, num sic interposita aut facta pòst annullet, vt & iudicialis? Et ex qua causa extraiudicialis appellatio interponi debeat? Et quid de sententia excommunicationis appellatione interposita?*

5 *Appellare quandiu, ac intra quantum tempus liceat? Et num iudex tempus appellationi proponendæ, aut prosequendæ destinatum, contrahere possit?*

6 *Appellatio qualiter fieri, ac proponi debeat? Et à qua sententia quis appellare de iure ciuili possit?*

7 *Appellatio Canonum iure facilius admittitur. Nam & ab interlocutoria non modò appellatur, sed à quauis hominis sententia, vel grauamine influcto, quius appellare potest. Et ibidem variis subnectuntur casus ac modi, quibus id liceat.*

8 *Appellatio quando, & qualiter inefficax atque inualida sit? Et quandiu de nullitate aduersus sententiam obiici queat?*

9 *Appellare quisnam possit, vel id minimè? Item abs quo, vbi, et ad quem appellandum? Et sub hæc Raph. Fulg. cautela pro episcopo, vt causa non possit ipsius iurisdictionem exire,*

10 *Iudex appellationis, si desit, ad quem appellandum? Et iudicem huiusmodi deesse, quot modis contingat,*

11 *Ab rectore collegy ad quem appellandum sit?*

12 *Appellans simpliciter, iudice ad quem non declarato, ad quem appellasse intelligendus sit? Et quid si nō dixerit, appello sed dixerit, subijcio me Apostolicæ sedis protectioni, vel alterius iud. appell.*

13 *Iudicis à cuius sententia appellatum fuerit, quænā partes sint? & qualiter gerere se debeat, siue in dandis reuerentialibus apostolis, siue refutatoriis? Et quid si in iudicis absentia ob ipsius metum, appellatum sit?*

14 *Iudicis appellationis in inhibitionibus decernēdis iudici ad quē, ne procedat, quodnam sit munus ac partes?*

15 *Statutum, aut municipij constitutio, qua cauetur, ne ad alium, quàm loci iudicem, appelletur: num efficax sit? Et num saltē municipes legem condendo appellationi renuntiari possint?*

16 *Quid si quis à iudice iniustè primæ, iniuriā sibi illatā iri veritus ac timens, nō appellet, sed eidē ex Principis nomine præcipiat, ne iniuriā inferat, moxq; ad Principē iter arripiat? num huiusmodi comminata præcepto itineris ij; arreptio vim appellationis, & cuiusnam habeat? Et an Iudex contra faciens puniendus sit?*

17 *Terminus appellationi prosequēdæ definitus, num progari possit?*

18 *Læsus iudicij iniquitate, num aduersus iudicē ipsum ad id, quod interest, præextu iniquæ sententiæ, agere possit?*

1 APPELLATIO, † est à minore ad maiorē vel superiorem prouocatio. ij. q. vj. cap. omnis oppressus. & cap. si quis. & cap. placuit. Et est duplex. s. iudicialis, quæ, vt ibi refert glos. summaria, est prouocatio iniquæ sententiæ querelam continens. ff. de mino. l. præfecti. siue, vt definit Panor. in rubr. de appella. est à minore iudice ad maiorem prouocatio. Et extraiudicialis, quæ est à præsenti aut verisimiliter futuro grauamine ad superiorē prouocatio. Appellatur enim & extra iudicium, vt in electione: vt extra de appel. cōstitutus. Prima si est legitima, suspendit pronuntiatū, ac etiā iudicis iurisdictionē quo ad illā causam, & ipsius ad superiorē transfert cognitionē. secunda verò, si est probabilis, ipsam causam ad superiorē trāsfert: vt ea pendente nihil in ipsius præiudiciū attententur. Vnde appellatio operatur duplicē effectum. s. deuolutiuū & suspensiuum. qui suspensiuus est triplex, id est, in iudicialis: quia suspendit pronuntiatū & iurisdictionē iudicis quantum ad illā causam. extra eo. super. & præsumptionē, quæ erat pro sententia: sed tamen nō semper omnes istos effectus operatur. Et exemplū est in appellatione sententiæ censuræ ecclesiasticæ: quia propter sequentē appellationē talis sentētia non suspenditur: sed appellatio tūc operatur effectū deuolutiuum deuoluendo causam ad superiorē. & de hoc infrà Excōmunica. vlt. §. j. Et idē est quādo appellatur à sentētia nulla: quia talis appellatio non suspendit pronuntiatū: cū iuribus nō subsistat: sed operatur effectū deuolutiuum duntaxat: & hoc respectu appellari pōt à sententia nulla: vt in c. dilecto. extra eo. Cōcordat Pan. vbi suprà. Et quia appellātes debent apostolos petere intra xxx. dies. vt extra eod. cordi. & cap. ab eo. lib. vj. Hoc declaro & dico secundū gl. in d. c. cordi. hoc non intelligi de Petro & Paulo, se de literis demissoriis. ff. de li. dimis. l. vna. quę literę dicūtur apostoli. ab apo quē est de, & stolon missio, quasi dimissio quam facit vnus iudex ad alium. hęc ibi.

¶ Primò † verò quęritur, quo iure adinuēcta sit appellatio? Et dicēdū videtur q; substātia appellationis est de iure naturali: cùm sit defensio quędā seu præsidiū innocētię: vt in c. speciali. eo. ti. quod ét excōicatio cōceditur, de excep. cū inter. formalitas autē eius est de iure positiuo: vt ,,patur in l. vna. C. de sen. pręfe. prętorio. Nam olim reddebatur ius manu regia: nec ētinuētæ actiones & solēnitates iudiciorū & appellationū: vt in l. ij. col. iij. ff. de origine iuris. Et principaliter inducta est ad iniquitatē vel imperitiā iudicis corrigēdā, vel ad supplēdū qđ incautè in priori iudicio fuerat omissum. Ex qbus inferri pōt prima frōte, q; licet princeps tollere possit appellationis formalitatē: non tñ substātiā, vt. s. iustitia nō reddatur aduersus iudicis iniquitatē vel imperitiā: cū tollere nō possit ea quę sunt iuris naturalis, vel gentium: vt in cle. pastoralis. de re iudi. Est aūt de substātialibus eius inter cętera, q; appelletur ad maiorē: de accidētalibus verò quod appelletur gradatim. vnde valet cōsuetudo q; appelletur omisso medio: vt in c. referēte. iūcta gl. de pręben. & in c. Romana. eo. ti. lib. vj. Imò valet appellatio omisso medio, etiā cessante cōsuetudine, si nō fuit obiectū: vt no. gl. in c. dilecti. eo. ti. Sed † finaliter teneo q; à sentētia principis appellari nō possit: nec tenetur admittere supplicationē, si nō vult: quia licet nō possit directè tollere defensionē: pro eo tñ præsumitur cū, ,,possit causa cognita, ideò nō est dicēdū q; defensionē tollat. & ad hoc faciūt multa. hęc oia Pan. vbi suprà. ¶ Secundò, † vtrū appellatio extraiudicialis sic annullet pòst facta sicut iudicialis? Et dico secūdū Inn. in c. ex parte. el. de verb. sig. q; sic. & facit cap. ad audiētiā. de appel. in hoc tamen secundū eundē, est differētia in ca. j. de his quæ fiunt à ma. par. capit, quia iudex, qui procedit in forma iudicii, debet audire legitimas exceptiones: & nisi audiat, iustè appellatur ab eo. Sed secus est in eo, qui non vt iudex, sed vt priuata persona perficit factū suum: quia iste in forma iudicii non procedit, nec procedere pōt: & ideo non dimittet quin perficiat factū, super quo appellatur: nec reuocabitur veritas causæ: nec imputabitur ei, si nō audit contradictionem vel appellationē aduersarii, nisi probet veritatē causę appellationis: vt de elect. c. cū dilectus. & melius c. cum inter canonicos. iuncto quod notatur in c. interposita. in gl. in ver. sed etiā. de app. Et sic collige. Primò, q; appellatio extraiudicialis debet fieri ex causa probata iure ciuili, vel canonico, vel cōsuetudinario. Secūdò, q; tenent gesta etiā pòst appellationē ipsam, nisi approbata veritate causæ. Tertiò, q; eo ipso approbatur veritas causæ, quo non probatur contrariū. Quartò. q; sententia excōmunicationis nō tenet pòst appellationē ex causis legitimis interpositā, etiam si non probatur veritas, quod quartū est speciale in excōmunicatione, & cōtra supradicta. Et ratio est: quia nūquā debet quis excōicari, nisi causa probetur. ij. q. j. de quo vide. Inno. in c. dilectis filiis. de appel. qui in hoc cōcordat.

5 ¶ Tertiò, † quando appellandū est? Et dico q; intra decem dies: aliàs appellatio reiicitur. C. de ap. l. vlt. qui dies hodie currunt à die sententiæ: vt ibi not. & in gl. ij. q. vj. anteriorum. quia quantū ad sui initiū hoc tempus est vtile. currit etiā hoc tempus à tempore quo potest agere, vt ibi patet: sed quantū ad progressum est continuū, vt ibi patet. Vnde spontanea appellationis omissio purgat sententiæ turpitudinem: vt no. extra de offi. dele. c. pastoralis. ita quod lapsu decē dierum sententia, etiā si iusta sit, executioni mādatur: quia lapsu termini renūtiationē inducit. ff. de acqui. hær. l. quādiu. in fi. Et hoc nisi iusta causa ætatis vel alia restitutionē ad appellandū indulgeat. ff. de mino. per totum. Nec potest iudex hoc tempus decem dierū ad appellandū statutum, aut tēpus anni vel biennii ad ipsam prosequēdum, & tempus restitutionis in integrū concessum minuere: vt not. extra de app. cū sit. & idem est, secundum Dy in omni dilatione, quæ datur sine ministerio iudicantis: vt no. extra de reg. iur. lib. vj. quia indultū à iure beneficiū nemini est auferendū. Hinc est q; si iudex mādat alicui vt aliquid soluat aut faciat, intra x. dies ei licebit appellare. vnde licet sententia sit data sub cōditione vel etiā ad terminū maiorē quàm x. dierū, tamen intra x. dies debet appellari, licet cōditio in sententia adiecta nondū existat, & terminus nōdum aduenerit. ff. quādo app. sit. l. j. nec pòst x. dies licebit appellare: vt not. Inn. de app. in c. præterea. Sed si datur ita breuis terminus, in quo deliberare non potest ad plenū, & sic incipere potest in promptu periculū vt puta triū dierū, vel alius minor x. diebus, qui terminus modicus appellatur: licebit à brevitate termini appellare. extra de dila. c. j. & hoc nisi ex causa minor daretur, quæ tamē causa est in

6 dilatione exprimenda: vt no. in d. c. j. ¶ † Quartò, qualiter appellatio est facienda? Et dico q; sufficit facere viua voce sine scriptis, si sit incōtinenti eadē die iudice in eadē figura iudicij existente: & hoc iure ciuili. ff. eo. l. j. C. eo. l. litigatoribus. Si autē nō sit incontinenti: debet porrigere libellū appellatorium intra x. dies. C. eo. auth. hodie autē. qui libellus debet cōtinere nomen appellātis, & eius aduersarii, & iudicis à quo & ad quē appellatur: vt no. in l. j. §. ij. ff. eo. Exemplū, Ego Titius dico sententiā nullā, quā tulisti dñe iudex cōtra me, condēnādo me Sempronio in x. libris persoluendis: & si aliqua est, ego sentiens me grauatū ad talem iudicē appello in scriptis petēs apostolos &c. Iure aūt Canonico ante sententiā appellādo non valet etiā eadem die nisi fiat in scriptis. Vnde quādo dicitur licitū appellare viua voce, intelligitur à diffinitiua, in qua nō oportet inse-

ri causam: si tamē appellās viua voce ab interlocutoria exprimat causam legitimā, non videtur ratio quare nō valet. vbi not. ex Pan. in c. facro. de sent. excom. q; appellans ab interlocutoria, tenetur exprimere causam seu grauamen: & similiter appellans ab excōmunicatione: vt sentit Inn. in c. per tuas. de sent. excom. & Ioan. And. in c. venerabilibus. eo. tit. lib. vj. ¶ Quintò, à qua sententia possit quis appellare, aut nō possit? Et dico primò q; à pœna vel sententia legis appellari nō potest. l. ij qua pœna. ff. de verb. sig. & in c. quia nos. de app. & ibi gl. Et secundò nō potest appellari à sententia interlocutoria, vel aliquo grauamine ante sententiā de iure ciuili regulariter: vt in l. iij. C. quo. app. non re. & in l. ij. C. de epis. aud. Et ratio est quia grauamē quod per illā infertur, reparari potest per appellationē à diffinitiua. Fallit tamē quando iudex in criminali vel ciuili negotio quæstionē per tormenta interlocutus est, cōtra l. ante sententiā. ff. de app. reci quia tūc potest appellari. & facit gl. in l. ante sententiæ tempus. C. quo. appel. nō re. Et similiter licet quādo grauamen illatū reparari non potest per appellationē à diffinitiua. Imò quid in tenent q; semper ab ea licet appellare: vt in l. ait prætor. §. quid tibi. ff. de min. sed primū verius. Et tertiò non appellatur in iudicio momentaneæ possessionis, quāuis hoc liceat de iure Canonico: vt in c. significauit. de testa. Et quartò nō appellatur à mero executore, extra de app. c. nouit. nisi modum excedat, vel arctius exequatur, vt nota. ibi. Et quintò nō appellatur à terminatione vel nominatione muneris, quod est vtilitate tantum priuatū, vt tutela & cura. ff. quādo app. sit. l. j. §. si quis. sed à reprobatione excusationis potest appellari, & ibi: in aliis autē muneribus publicis authoritate & vtilitate, secus est. Et sextò nō appellatur ab arbitro: quia nulla est eius sententia. vt C. de arbit. l. ij. licet hoc fieri possit iure Cano. secundū Sū. Ang. quæ allegat c. à iudicibus. ij. q. vj. sed, vt ibi patet in textu, quicquid sit de gl. licet appellare à iudice ordinario tantum, & ordinario simul ac arbitratio, nō autē ab arbitrario tantū. Et horum omniū rationē pulchrè reddit Sā. Th. ij. q. lxix. arti. iij. ad secundū. Sunt autē innumerabiles aliæ sententiæ & causæ & crimina, à quibus de iure ciuili non licet appellare. de quo vide si vis Arch. iij. parte, ti. ix. c. xiiij. ¶ † Potest verò 7 appellari primò ab interlocutoria de iure Cano. si appellatio cōtineat causam probabilē. & nō aliter: vt extra eo. c. vt debitus. Et secūdò à declaratione vel denūtiatione excōmunicationis, seu alterius censuræ, secundū Pan. in c. peruenit. de app. qua hæc non est sententia iuris, à qua non licet appellare, sed iudicis declarātis, quæ est sententia hominis. & facit gl. in c. cupientes. de elect. lib. vj. & hoc verum, nisi sit notorius excessus: quia notorius criminosus nō auditur appellans. Facit quod not. Inno. in c. ex parte. el. j. de verb. sig. qui dicit q; in notoriis nō requiritur propriè sententia: sed fit quædam iuris executio. & text. in ca. quoniam. de fil. presby. sed intellige in notorio, quod non potest aliqua tergiuersatione celari. Et tertio appellari potest eadem ratione à declaratione pœnæ legis. & gl. est singularis in d. c. cupientes. §. q; si per viginti dies. de elect. lib. vj. Et quartò, generaliter appellari potest à qualibet sententia hominis vel grauamine: loquendo de iure Canonico: quod tamē fallit in delegato, quādo Papa prohibet appellationem: vt si dicat, appellatione remota. extra de offi. dele. c. super quæstionū. quo tamen casu sola friuola appellatio interdicitur: vt de appellatio. c. quod super eo. in glo. vnde nihilominus à grauamine appellauit: quia tunc non contra rescriptū, sed contra iudicis malitiam appellat: vt not.

Universidad de Piura Biblioteca

ij.q.vj.dubium. Non appellatur etiã à correctione. de app. c. reprehensibilis. Et hoc nisi modum excedat. Nec à citatione. extra eo. cùm parati. & hoc nisi appelletur à breuitate termini: aut nisi citatio fiat contra formã canonis. de rescrip. c. ij. lib. vj. ¶† Sextò, quando vel qualiter non valeat appellatio? Et dico ꝙ non valet, si appelletur tertiò super eodem artic. de appel. directæ. Et San. Tho. ij. ij. q. lxix. ar. iij. ad tertium. Sed hoc secundum Ioã. And. vt refert Pan. in d. c. directæ. intelligitur in eadem persona. Arch. autem dicit ꝙ secundum canones toties licet appellare, quoties iudex superior inuenitur: secundũ leges autem bis tantũ in casu autẽ semel tantùm appellatur: vt in auth. de sacrosan. ecc. §. si quis. Non valet etiã si non fiat in scriptis, vt dictum est. Nec si iudex reuocat grauamen à quo appellatur. extra eo. cum cessante. dicit tamen Inn. ꝙ iudex reuocare non potest sententiam interlocutoriã post x. dies sine licẽtia illius, pro quo data est: potest autem ante x. dies, nisi appellans aliquas fecisset expensas: quia tunc non potest, nisi prius refectis expensis, quibus non restitutis, non videtur grauamen plene reuocatũ. Nec si appellans pœniteat nec prosequens intra tempus statutũ ab homine vel à iure. de sen. exc. licet. lib. vj. Nec secundum aliquos, si nõ sunt petiti apostoli. extra eo. cordi. lib. vj. sed hæc petitio apostolorũ nõ est de substãtia appellationis: quia peti possunt intra xxx. dies à die latæ sentẽtiæ. extra eo. ab eo. lib. vj. Sed si intra illos nõ petantur, deserta videtur appellatio. C. de app. l. nõnulli. Nec si deficit in forma, vt quia nõ continet à quo, aduersus quẽ, & à qua sentẽtia: vt in l. j. §. fi. ff. eo. Nec si nõ interponitur corã illo à quo appellatur. ff. de app. l. cũ quidam. nisi quando eius copia haberi non potest: quia interim etiam tempora appellationis nõ currunt: & nisi eius violentia iustè timeatur: vt in d. l. cũ quidam. Quia tũc pro appellãte reputatur, dũmodo publicè protestetur: vt in d. l. cum quidam. & C. de his qui propter metum iudicis nõ appellant. l. ij. Sed de hoc vide quod plenè not. extra de app. c. appellatio. Non valet etiam si interpellatur ad iudicem inferiorem vel æqualem iurisdictionẽ habẽtem: quia debet ad maius tribunal appellari. dist. xxj. inferior. etiã licet sit maior is, ad quẽ appellatur, nõ tamen est iudex cõpetẽs inter ipsos litigãtes: sicut appellatur ad Metropolitanũ prouinciæ, cui nõ subsunt litigantes, nec iudex à quo prouocatur. xj. q. iij. c. j. & de of. ord. c. pastoralis. Nec etiã si nõ fiat ex ordine gradatim. extra eo. dilecti. omissis tamẽ mediis appellatur ad principẽ. Nec, secundũ aliquos, quando sententia, à qua appellatur, est nulla: quia ex hoc nõ videtur iudicium deuolutũ ad iudicẽ appellationis, sed primus iudex pronuntiat, si cognoscit. C. quo. & quando iud. l. si præses. sed verius est ꝙ valeat appellatio, & ꝙ iudex appellationis potest de nullitate cognoscere: quia & si nõ principaliter, tamen incidenter quæritur de nullitate: quod tamen verũ est si in appellatione de nullitate fit mentio. extra de app. c. cordi. lib. vj. De qua quidẽ nullitate & post dies decem, & quandocunq; potest obiici & cognosci. habes extra de of. iudi. deleg. in c pastoralis. §. quia verò. Et, secundũ Oddonem, tanto tẽpore potest obiici de nullitate, quanto tẽpore durat actio, cuius nomine iudicatũ est. Potest etiã obiici cõtra personam iudicis, ad quem appellatur, ꝙ est excõmunicatus, interdictus, vel suspensus, vel infamis, vel quòd eius iurisdictio est finita: & alia, quæ obiici possent contra iudicẽ causæ principalis, de quibus dicit Spe. in tit. de iudiciis. Nõ valet etiã si appelletur ab electione, vt nõ fiat, extra de elect. cõsideraumus. sed vt nõ fiat nisi canonicè, bene valet, vt ibi. Sunt & alii casus, quos not. Spe. in ti. de appellatione. §. item. ¶† Septimò, quis potest vel non potest appellare? Et dico ꝙ non appellat is, cuius non interest: sed ille, cuius interest: aliàs per alium facta non valet. l. j. ff. de app. non reci. & c. ex ore. de his quæ fi. à ma. par. ca. nisi quando prouocaret seu appellaret pro eo, qui ducitur ad suppliciũ: vt in l. non tantũ. ff. de app. Et potest appellare vtraq; pars, quãdo sententia præbet diuersa capitula: vt in c. Raynaldus. extra de testa. sicut aliquando vna pars appellat à principali sententia, per quã condemnatur: alia verò appellat à sententia, quia expensæ factæ sibi nõ refarciuntur: puta quia pars condẽnata habuit iustã causam litigandi, quia materia erat dubia valde. Nõ appellat etiã religiosus à correctione suorum prælatorũ, si hat secundum statuta regulæ vel ordinis: aut ad effugiẽdam ecclesiasticam disciplinam. c. ad nostrã. c. reprehensibilis. & c. cũ speciali. extra de app. nisi prælatus excedat modũ in corrigendo: vt in c. de priore. eo. tit. & de offi. deleg. super quæstionum. §. nos autem. vide glo. si. in d. c. ad nostrã. Sed & si modus excedatur, fieri non debet in ordine appellãtis, id est, ad aliquem superiorẽ ordinis prælatum: quando cõstitutiones approbatæ per Papã hoc prohibent: sed extra ordinem. Non appellat etiam secundũ aliquos, confessus in iure Canonico: quia ipsa cõfessio in iure facit notoriũ: & à notorio nõ appellatur. extra eo. c. cum sit Romana. & hæc opinio videtur innui extra appel. c. Romana. li. vj. Sed contrariũ potest ex illo c. potius haberi. vnde iure canonico & ciuili confitens appellat, iustã causam inferendo: puta quia errore, vel propter terrorem tormentorum, vel quia confessionem expositam declare intendit: vel aliquid aliud rationabile: vt l. creditor. ff. de appel. Si autem appellat absolutè sine expressione causæ, non auditur: vt dicit Arch. in c. Romana. eo. tit. lib. vj. ¶ Octauo, à quo, vbi, & ad quem est appellandum. Et dico ꝙ fieri debet primò à iudice qui pronũtiauit. Et secundò, vbi ius reddi cõsueuit: cùm regulariter quæ pertinent ad causas agendas in eo loco fieri & agitari debent. ff. de inter. act. l. volui. §. quod ait. & corã iudice qui sententiã tulit, si eius sit copia: non per vicos vel ortos. ff. quando sit appel. l. j. §. dies. Et si non vult ille appellationẽ recipere, punitur. l. iudicibus. & l. quoniã. C. eo. Si autẽ timetur iuste appellare corã eo, appellatur corã aliqua honesta persona, vt dictũ est. Et tertiò fieri debet ad superiorẽ eius, qui iudicauit. & in ordinariis hoc fit gradatim. ff. eo. l. Imperatores. & C. eod. l. addictos. & ij. q. vj. anteriorũ. excepto Papa, ad quem omnibus prætermissis appellatur, vt ij. q. vj. c. ij. & aliis sequentib. Si verò à delegato appellatur ad delegantẽ. C. eo. l. præcipimus. §. eorũ. Si autem à delegato delegati, seruetur forma posita. C. qui pro sua iurisdi. l. vnica. in fi. & in gl. ibidẽ. In delegatis vero distingue, quia si ipsi alii causam cõmiserunt, & tota iurisdictio est delegata, appellatur ad primũ delegantem. ff. de offi. dele. super quæstionum. Si verò non tota, appellatur ad delegantem secundũ. ff. quis & à quo appsit. l. h. Et propterea date cautelam Raph. Ful. in l. eo casu. C. de appel. ꝙ Episcopus vel alius ordinarius deleget causam: quia si appellatur à sentẽtia, deuolnitur ad ipsum, qui iterũ deleget causam appellationis, quæ delegari põt: vt l. cum post sententiã. C. de appel. not glo. & Ang. in l. eos. in prin. C. eod. titu. & si iterum appellet, ad eum reuertitur: & consequenter cùm nõ liceat appellare tertio loco, non exibit de eius officio. ¶† Nonò, ad quẽ debeat appellari; cũ deest iudex appellationis? Et dico ꝙ dupliciter deest talis iudex. Primò propter defectũ superioris, vt quia princeps ille non recognoscit superiorem in temporalibus: & puto quòd à tali nõ possit appellari, cùm sit loco principis, à quo non appel-

lãt. vnde videtur velle gl. dist. x. quoniã. ꝙ à tali principe nõ appellatur etiã ad papã: si tamẽ iniustitia esset notoria, posset dici ꝙ papa tũc adiri potest. arg. ex his quę notauit Inn. in c. cũte. de sen. & re iudi. & in c. licet ex suscepto. de foro cõpe. Secundò potest intelligi qñ non deest superior, sed deficit specialis iudex super appellatione, puta ciuitas eligit sibi Potestatẽ, vel aliquis princeps in sua ciuitate, sed nõ prouidit sibi de iudice appellationis: & tũc dic ꝙ appellabitur ad superiorẽ, qui Potestatẽ elegit. & facit c, veniẽtes. de iureiur: hæc Pan. super rubrica de appel. ¶ Decimò, † ad quẽ sit appellandũ à rectore alicuius collegii? Et dico ꝙ Pan. vbi suprà, recitato Bar. & Inn. latius sic dicit: Aut ipsum corpus est seculare, nõ ecclesiasticum, & ipse rector secularis: exemplũ in lanificibus, sutoribus, & similibus: & tũc indubie appellatur ad maiorẽ officialẽ loci, puta Potestatẽ: quia regula est vt semper appellaretur ad superiorẽ eius qui iudicauit: vt in l. j. C. vbi & apud quem. Aut ipsum corpus est ecclesiasticum, puta quia pro maiori parte sunt clerici, iuxta notata in l. fin. ff. de colle. & rector ecclesiastica persona: & tũc appellari debet immediatus superior, puta episcopus: vt in c. Romana. eo. tit. lib. vj. Si autẽ vniuersitas est secularis, puta quia plures in eis sunt laici, sed rector est clericus, sicut tenetur esse in forma statuti propter scholares clericos: distingui posset ita æquè ꝙ qua tenus iudicat de scholari clerico, cùm iudicet vt iudex ecclesiasticus, aliter in eũ nõ caderet iurisdictio: vt not. Inn. in c. cùm ab ecclesiarũ. de offic. ordi. appellari debet ad episcopũ: quia regula est vt ad superiorẽ sentẽtiantis appellãdum sit. Sed quatenus iudicat inter laicos, ad Potestatẽ appellandũ est: quia tũc licet ipse sit clericus nõ tamẽ iudicat vt iudex ecclesiasticus: seu laicus tanquã rector collegii secularis. ideo nõ appellãdũ ab eo tanquã à clerico. Hæc ille, quis appellet simpliciter dicens, ego appello à tali vestro præcepto: nec dicat ad quẽ? Et dicit Spe. ꝙ valet: & intelligitur appellare ad proximũ superiorẽ. ff. eo. l. j. quia in dubiis nõ est recedendũ à iure, quod scilicet hoc disponit, vt gradatim appelletur. Et idẽtidem nõ dicat, appello: sed, subiicio me sub protectionem sedis apostolicæ vel alterius iudicis appellationis: quia habetur pro appellãte. ¶ Duodecimò, † quæ sunt partes iudicis à quo appellatur: siue quid agere debeat, si appellatio videtur sibi frustratoria? Et dico ꝙ aut sibi apparet euidẽter legitima, aut euidẽter frustratoria & illegitima, aut de hoc dubitat. Si primũ: deferẽdũ est: aliàs nõ deferens punitur pecuniariter secundũ leges. xxx. pondo auri. C. eo. l. quoniã. secũdũ canones verò deponitur ab officio. ij. q. vj. decreto. & c. de priore. extra de appella. & omnia attẽtata reuocat iudex appellationis in statum pristinum. extra de iureiur. c. veniẽtes. quia nihil est innouandũ appellatione pendente. Si secũdũ, iudex nõ debet ei deferre. extra eo. cùm appellationibus. lib. vj. vnde ea nõ obstãte exequetur: quia si deferret, nõ esset reuerẽtia, sed malitia & imprudentia: & sic teneretur. ff. de euic. l. si per imprudẽtiã. & faceret litẽ suã. Inst. de obl. ex quasi delic. §. impii. quantus iudex appellationis possit tractare quod actũ est: vt notatur ij. q. vj. ad Romanã. Si tertiũ: debet deferre. extra eo. cum speciali. potest tamen vti cautela verborũ, quæ legitur & notatur eo. tit. cũ cessante. scilicet dicendo, admitto si & inquantũ de iure debeo. Et cũ petuntur apostoli, potest iudex sumere dilationẽ ad cogitandum quos apostolos velit dare: & si defert appellationi, secundũ Arch. dicat, appellationi defero & apostolos reuerentiales cõcedo. si verò non defert dicat, appellationi nõ defero, & apostolos refutatorios concedo. Quando verò appellatur in absentia iudicis ex metu: appellatur corãaliqua honesta persona, & ab ea dantur apostoli testimoniales. ¶ † Decimotertiò, quæritur quæ sunt partes iudicis appellationis in faciẽdis inhibitionibus iudici à quo appellatũ est, ne procedat? Et dico ꝙ circa hoc dicit Spe. valde plenè in tit. de app. §. de officio. & breuius Arch. iij. parte. tit. ix, c. xiiij. circa fi. de quibus breuissime dicitur sic: Comparẽte corã eo appellatore nec eũ debet audire, nec ad citationẽ vel inhibitionẽ procedere, nisi facta fide de sua appellatione: quia nõ potest dici deuolutum ad eũ causæ negotiũ: vt in c. Romana. de app. lib. vj. Illa verò exhibita corã eo, si apparet interposita ante sentẽtiam, & nõ est ibi causa inserta, faciat idẽ: imò illã omnino reiiciat: vt in d. c. Romana. Et idẽ est, si fit interposita à sententia diffinitiua, in casibus à iure expressè prohibitis: qui sunt ff. de appel. reci. l. fi. quia reiicienda est ff. vbi s. per totũ. Si verò de prædictis non apparet, & est dubiũ: debet partes citare: quia de vnoquoq; negotio presentibus &c. ff. de regiur. l. de vnoquoq;. & appellato non cõparente potest inhibere: imò & pronũtiare in causa, secundũ Azo. altera parte absente. Sed partibus præsentialiter constitutis, si sic opponatur ꝙ causæ negotiũ nõ sit ad eũ deuolutũ, quia scilicet appellatio nõ valuit: nõ debet inhibere, nisi prius cõstiterit causam ad se delatã. de reseri. dilectus. & in d. c. Romana. Quando autẽ appellatũ est ante sententiã, & obiicietur ꝙ nõ est emissa ex causa probabili: tunc si appareat patẽter probabilis, puta in iure expressa, potest inhibere antequã cognoscat vtrũ sit vera: vt extra de app. c. non solũ. lib. vj. & inhibitione facta nil est innouandũ: extra vt lit. pen. nihil Inno. & ideo reuocãdũ est, si innouetur. Si verò dubitat an causa sit probabilis: nõ debet inhibere, donec incipiat cognoscere: vt in d. c. Romana. quæ cognitio in hoc videtur cõsistere, vt sufficiat super hoc litẽ cõtestari: & ex tũc inhibeat: quia tũc iudiciũ cognitionis initiũ sumit: quæ quidẽ litis cõtestatio in cã appellationis fit etiã vna parte absente. hæc Arch. qui etiã ibi multa alia ponit circa reuocationẽ innouati. ¶ † Decimoquartò, vtrũ valeat statutũ vel ordinatio alicuius municipii ꝙ appellari nõ possit nisi ad iudicẽ illius loci? Et videtur ꝙ sic: quia statutũ est quidã cõsensus & pactũ ciuiũ illius loci vbi fit. cõstat autẽ ꝙ potest quis remittere per pactũ ius appellãdi. C. de tẽpo. ap. l. fi. ergo & per statutũ: maximè cùm per statutũ tollitur ius cõe in illo municipio. ff. cõia prædi. l. vẽditor. Sed tamẽ in cõtrariũ est veritas: quia iurisdictio collata in iudices appellationũ per legẽ aut principem, per subditos tolli aut minui nõ põt. dist. xxj. inferior. imò etiã ponitur necessitas obsequendi. extra de cõsti. c. ecclesia. quia iam ex hoc videretur eneruari iurisdictio imperii & ecclesiæ Romanæ, & vires principalis negotii exhauriri. C. de preci. Impe. offe. l. iij. circa quod nulla cõsuetudo valere põt: extra de cõsue. c. j. Itẽ pactũ litigatoriũ facere nõ potest ꝙ appellationi generaliter renuntietur. extra de appel. c. ij. ergo nec statutũ. Itẽ tale statutum esset diminutiuũ iurisdictionis & libertatis ecclesiæ & imperii: ideòq; ipso iure est nullum. Et hæc est veritas: qa in oibus semp intelligitur ius supioris exceptũ. de iureiur. veniẽtes. Possent tũ municipes nõ cõdẽdo legẽ renũtiare appellationi: vt no. Inn. in d. c. veniẽtes. ¶ † Decimoquintò quæritur, qd cùm aliquis timẽs sibi inferri iniuriã ab aliquo iudice, præcipit ei ex parte principis ne sibi iniuriã faciat, & arripit iter ad Principẽ? Et dico ꝙ hoc præceptũ cũ arreptione itineris habet vim cuiusdã extraiudicialis appellationis: qa p hoc videtur positus sub Principis protectione. facit quod no. Bar. in l. de pupillo. ff. de noui

Universidad de Deusto
Biblioteca

ope.nūti.& Inn.& Ioā.And.in c.vt debitus.de appel.facit etiam in c.dilecti.el j.& c.ad audientiā.eo.tit.vbi patet ꝙ arreptio itineris ad superiorem constituit sub eius protectione: & tali inferens iniuriā punitur, dum ius cōtemnit, & eum sub cuius protectione se posuit: vt not.Pan.in c.in causis.de elec. ¶ †Decimo sextò vtrū prorogari possit terminus appellanti constitutus? Et dico ꝙ terminus prosequendæ appellationis est triplex. Primus status ad iter capiendū, de sen.& re iudi.cū causa. Secundus ad se præsentandū iudici: vt in c.cùm sit Romana.& hi duo sunt ab homine. Tertius statuitur à lege annus vel biennīū. Primus ergo & secūdus præfigi & limitari pōt tam à iudice, quàm à parte.extra eo.Romana.& c.oblatæ.& tenetur appellans prosequi causam suā intra tem inū sibi præfixū: vt ibi dicitur. quod si non faciat, proceditur: & fit vt no.in c.sæpe.in glo.de appel. Si verò nec à iudice nec à parte assignatus est terminus: tūc licet appellatio etiā ante finē anni vel biennii impetrare iudicē, & causam appellationis corā eo prosequi tenebitur appellāns: vt in d.c.oblatæ.nisi appellās impetratum iudicem vt suspectum recuset, & nisi præmaturè fuerit ab appellato iudex impetratus. ¶ †Decimo septimò vtrū possit agi contra iudicē ad interesse prætextu iniquæ sententiæ? Et dicit Pan in rub. de appel. ꝙ sic, siue nō fuerit appellatū excommunicando lites, siue succumbens bis appellauit: & nunc nō licet tertiò appellare. Nec obstabit exceptio rei iudicatæ: quia ad aliū & cōtra alium nunc agitur. de quo vide bonam gl.& quod ibi no.in c.pastoralis. ℣.quia verò.de offi.deleg.ibi idē Inn.& doct.in c.sæpe. de appel.& Ioā.post Inn.in c.sacro.de sent.excō. Idē Bar.in l.j.ff.eo in ver.vlt. Arbitrator autē tenetur solùm de dolo & lata culpa.l.ij.ff.de ꝓxenetis.& in l.fi.ff.si mens.fal.mo. di.& Bar.ibi.& idē dicendū in assumētibus officia similia.

De Apostasia & fuga Monachorum.

1 *Apostasia, quæ à Dei milītia defectio est, tribus modis contingere potest. Vnde & Apostasiæ species triplex constituta est.*

2 *Apostatæ species primæ, & hæretici, & inuestabiles habentur: ac proinde excommunicati, quorum bona confiscantur: nec post peractam pœnitentiam ad pristinum statum admittuntur. vt qui infames habeantur.*

3 *Secunda Apostasiæ species in quo consistat, & in quo tertia.*

4 *Apostata à fide, aut verè, aut apparenter quis dicitur. Et id quot modis esse possit? Et ibidem Apostatam omnem hæreticum esse, non contrà.*

5 *Apostata à clericatu quis censendus sit, & cuinam clericorum generi conueniat huiusmodi Apostasia?*

6 *Clericus in sacris deferens vestes virgatas, aut partitas, quibus & quot concurrentibus Apostata efficiatur?*

7 *Clerici Apostatantes qualiter peccent, & ad quid coercendi sint? Et quomodo cum his, qui in sacris sint, si vxorem duxerint, dispensandum? Et quid si in minoribus.*

8 *Tonsuram primam si quis semel assumpserit, num eam deserere liberè ac impunè possit?*

9 *Apostata ab religione, quis dici possit? Et quis sit? Et quis eiectus?*

10 *Electi ac fugitiui, si redeant, num admittendi sint? Et quid, vbi regula ac vita & Canon & ordinis receptionem non admittit? Et an huiusmodi fugitiuos, teneatur Abbas, & id quando, requirere? Et ter egressum regula Bernardi non admittit. Et quid tum?*

11 *Apostatantium pœna, quænam sit? Et id per singula Apostasiæ genera prosequitur.*

12 *Monachus Apostata fugitiuus, aut electus, cuinam interim acquirat? Et fugitiuum monachum cum bonis interim quæsitis, num possit Abbas diuendere? Et quid si huiusmodi fugitiuus diu in quasi possessione libertatis perstiterit?*

13 *Coniecto & traducto in monasterium aliud, quisnam impensas ministret? Et quid si monast. ad nouam regulam reformato, optione monachis antiquis data, vt ibidem possint libere permanere, si alibi eligant manere, ac viuere: quorum impensis alendi?*

APOSTASIA † secundū Etymologiam vocabuli dicitur quasi retrostatio, vel retromissio, ab apo, quod est re:& sto, quod est stare: vel stolos, quod est missio. sed quantū ad vsum loquentiū importat quādam retrocessionem: quia scilicet qui nō progreditur retrostat, nisi regrediatur primò. vel quādam retromissionē pro quanto progredientem in via Dei diabolus suggerentio retromittit. Quantum autem ad propositū pertinet, sicut dicit S. Tho. ij.ij.q.xij.apostasia importat retrocessionē à Deo: quæ tribus modis fit, secundū tres modos cōiunctionis ad ill'm, scilicet per fidem, obedientiā, & religionē. Vnde secūdum Ray. Gofr. Host. & Alex.& mentem S. Tho. sic diffinitur. Apostasia est temerarius à statu fidei, obedientiæ, vel religionis recessus. Et sic triplicē collige apostasiam: vt etiam notat gl.in c.j.de apos. Prima est perfidiæ, qua scilicet quis recedit à fide. Et intellige secundū Archidiaconū quando simpliciter & ex toto recedit. In qua apostasia fuit Iulianus apostata: vt in c.Iulianus.xj.q.iij.& quicunq; recedit à fide.ij.q.vij.non potest. Et † isti, secundū Host.in d.c.j sunt verè hæretici: & in ipsis locum habent omnia iura loquentia de hæreticis: & cōsequenter sunt excommunicati ipso facto, extra de hære. excōmunicamus. el j.& ij. Et sic tenet Inn.in d.c.j. nec possunt etiā condere testamentū: & eorum bona cōfiscantur: nec peracta pœnitētia redeunt in pristinū statum. C.eo.l.ij.& iij.& hodie ista confiscatio ipso iure.extra, de hæreti. cùm secundū.lib.vj.& recipi debent sicut hæretici: de quibus infrà Hæreticus. Itē sunt infames, & repellūtur à dignitatibus, & aliis multis. de iure iuran. querelā.vj.q.j. infames.& cōcor. Ray. Secunda † inobedientiæ, quæ scilicet importat voluntatem à mandato Dei resilientē: & in omni peccato mortali inuenitur, vt dicit S. Tho. Sed tamen ista inobedientia aliquādo venit ex infidelitate: vt puta ex hoc ꝙ creditur papā authoritatē habere condendi canones: & talis vt hæreticus puniri debet. xix.dist. nulli fas. vbi dicit Hug. ꝙ est excōmunicatus & hæreticus & schismaticus. c. licet. de elec. c. excōmunicamus. de hære.& Pan. in cle.j.de æta. & quali. dicit quod est infamis. & no. gl. vj.q.j. infames. & in c. generali. de elec. lib.vj.& ibi Gemi. Aliquando autē venit ex cōtemptu formali. ſ. quo quis cōtemnit obedire præcepto Dei, siue superiorum, siue prælatorū: & talis efficitur infamis: & repellitur à testimonio, & est excōmunicandus. iij.q.iiij. si quis suo. xj.q.iij. si autem nobis. Et si perstiterit in cōtumacia crescere debet & pœna. extra vt lite nō contestata. quod frequenter. Et si redierit, non prius excōmunicatus recipitur ad pœnitentiā: excōmunicatus autē prius recipitur ad satisfactionē, quā facere tenentur excōmunicati iniuriā passis, secundū Sum. cōfes. Aliquādo autem venit ex ignorantia vel fragilitate siue appetitu alicuius delectabilis, & tūc minus punitur. Et de his vide infrà Obediētia. & in Contēptus. Tertia est irreligiositatis siue irregularitatis, & hæc est duplex: vna scilicet qua quis à statu clericali, alia qua à statu assumptæ religionis recedit. xlvij. dist. quemlibet. xvj.q.j. legi. Et de ista tertia hic principaliter tenditur. ¶ †Primo verò quæritur, quis dicatur apostata à fide? Et dico quòd is qui recessit à fide penitus, secundū Archidiaconum, & sponte, vt videtur velle Ray. & hoc vel quo ad Deū aut apparēter quo ad ecclesiā, quæ non iudicat de occultis. Et his infero primò ꝙ recedens à fide in parte, puta quia decredit resurrectionem, licet credat incarnationē, non est apostata, sed hæreticus: quod est in plus: quia omnis apostata est hæreticus, & nō ecōtra. Secūdo ꝙ faciēs id quod faciūt recedētes penitus à fide, vt adorās idola, vel sepulchrum Machometi, nō est apostata, si hoc nō facit spōte, sed ductus timore, nec hæreticus, vt tenet Ray. nec etiā est excōicatus: sed tamē peccat mortaliter, vt idē dicit. Tertio, ꝙ nec qui vtitur habitu infideliū non sponte, id est, re ipsa delectatus: sed timore, vel alia iusta causa, imò sine peccato in casu fieri potest, vt dicit Vernec. sicut beatus Sebastianus sub chlamyde militari Christiani militiā gerebat abscondità: nisi, inquit, Vernec. esset institutū aliquod determinatū signum ad cognoscendum professores alicuius idololatriæ: quia eo casu non liceret: sed tamē non intelligas ꝙ eo ipso ꝙ non liceret, iudicaretur apostata, nisi appareret ꝙ talia sponte deserat. Quartò, ꝙ qui haberet sanam fidem catholicam in animo, & nec tamen extrinsecus ostēderet se ab illa sponte recedere: puta adeundo partes Saracenicas ex desperatione vel libidine ductus: & ibi seruādo ritus eorum, quantū ad ecclesiam esset vere apostata: quia ecclesia de occultis non se intromittit: vt infrà Excommunicatio vij.℣.ij. vnde frequenter aliqui tales fatentur se nūquam fidem catholicā perdidisse: & tamen vt apostatæ recipiuntur. ¶ Secundò † quæritur, quis dicatur apostata à clericatu, vt de inobedientia tanquā de manifesta taceatur? Et dico quòd apostasia nō conuenit clerico in minoribus, quia impunè potest seculariter viuere, & renuntiare in totum ordini clericali: & si non verbo, saltē facto exercendo actū omnino contrariū: vt docet Pan. in c.tuæ.de apo. fallit tamen secundum Inno. vt recitat ibi Pan. si habet beneficium: quia est apostata, si dimittat habitum & tonsuram: & cogi potest habitum reassumere: secus si habitum solum, secundum Innocen. licet alii dicant contrarium. & facit ꝓ Innocen. cle. quoniam. de vit.& hon. cle. vbi non punitur clericus in minoribus portans vestes inhonestas, nisi etiā portet tonsuram: quam si portat, punitur deserēs vestes laicales, secus si per omnia incedit vt laicus. Si autē clericus sit in sacris, est apostata dimittendo solum habitū secundum Pan. quod intelligē quando dimittit non assumpturus statim, sed conuersaturus laicaliter, imò si ducat vxorem, licet retineat insignia clericatia in fraudē. extrà de cler. coniu. ex parte, & gñaliter quicūq; talis ad negotia secularia se cōuertit. extra de vi.& ho cle. ex literis.& de sen. excō. in au
6 dietia.& c. perpendimus. † Igitur colligi potest ꝙ clericus apostata est clericus in sacris deserēs habitū vt laicaliter viuat, aut laicaliter viuēs, vel cōstitutus in minoribus cū beneficio nō deserēs insignia clericatus animo viuēdi laicaliter. vnde clericus in sacris portās vestes virgatas vel partitas nō est apostata, nisi concurrētibus duobus. Primò ꝙ ita sint alteratæ vt nō cēseantur habitus clericalis. Et secundo nisi taliter deserat eas, vt appareat eū renuntiasse clericatui, & velle viuere laicaliter. est tamē hoc ei & religioso illicitū, secundū Inn. in clem. quoniā. de vi.& ho. cle. imò peccat mortaliter, vt patet per not. in d. cle. nisi quādo cā pan- & Imo. tūc nō cadit in pœnā d. cle. similiter secundū Zenec is in eā cadit, qui talē vestē cōtinuē nō portat, nec causa ꝓprii, sed ob festū doctorale, vel vxorale, simile, vel ob honorē alicuius magnatis, de cuius vrbe est: quia dicta cle. loquitur de viii, qui continuationē. not. dicit etiā Veruec. ꝙ clericus cōiugatus vtēs tali veste, perdit priuilegiū clericale: quia est vestis laicalis. & alleg. de cleri. con. c. j. lib. vj.
7 Et de hoc etiā ℣. Excōicatio vj. ¶ Tertiò, † vtrū & qualiter

peccēt clerici apostatātes? Et dico ꝙ si sunt in sacris, peccāt mortaliter: & coercedi sunt ad reassumendū habitū & tonsurā: vt in d.c.tuæ. de apo. Quomodo autē dispēsetur cum eis si acceperint vxorē de facto ℣. Bigamia. ℣.vij. existentes autē in minoribus, secundū Alex. peccāt apostatādo prima vice: quia faciūt cōtra illud quod dixerunt: Dominus pars hæreditatis meæ &c nō autē peccāt postea. & secundū aliquos peccāt mortaliter. vnde Rich. in iiij. dist. xxiiij. tenet ꝙ habēs primā tonsurā nō potest eā deserere sine peccato mortali: quod tamē limitat bene Naason, verū qñ ex solali bidine laicādi deserit: secus si ex causa rōnabili. Ego verò dico ꝙ quantū est ex parte desertionis nullo modo mortaliter aut venialiter peccat, sed solū ex intētione deserēdi: quia nec voto nec iuramēto nec præcepto astrictus est ordini clericali, sed liber est ad laicādū, licet peccet laicādo sine bona intētione vel cā. & hæc haberi possunt ex c. fi. de vi.& ho. cle.& ex c. Ioannes. de cleri. cō. vnde secūdū Pan. potest clericatui renūtiare facto: imò & verbo pari ratione, licet Pan. hoc neget sine sufficiēti ꝓbatione: quia c. si diligēti. de fo cōpe. quod adducit, pōt intelligi de clerico astricto, id est, existēte in sacris. & irrationabile est ꝙ liceat mihi de facto renūtiare clericatui, & laicaliter viuere: & non liceat mihi dicere ꝙ sic facere volo. Pro † hoc scito ꝙ de hoc 8
antiquitus fuerūt opiniones, vt no. in Sum cōf. li. j. tit. vij. q. vij. & licet per antiqua iura videatur ꝙ habēs primā tonsurā, eā deserere nō possit, hodie tamē hoc pōt, tā de consuetudine quā de iure, vt dicit Sum. Pis. & cōcordat Albe. & habetur c. vno, de cle. cō. li. vj. vbi patet ꝙ tali cōtrahere licet, & cōsequēter se ad secularia cōuertere. Si tñ talis habeat bñficiū, & illud retinet, peccat mortaliter: & est apostata verē, de coh. cle. & mu. c. Ioā. & dist. xxx. c. fi. ¶ Quartò 9
† quæritur, quis dicatur apostata à religione? Et dico ꝙ no uitio cōstituto in ꝓbatione apostasia nō cōuenit: qa exire pōt sine peccato, nili peccet ex intētione vel causa exeūdi: vt ℣. Religio. v. ℣ viij. In ꝓfessō autē apostasia & fuga videtur equipollere, secūdū Ray. dicētē ꝙ nō debet iudicari apostata seu fugitiuus, etiā si ad lōginquum diu euagetur, nili postquā sic viuit ꝙ animū redeundi se deposuisse ostēdit. ff. de re mil. l. desertorē. hæc ille: qui videtur vti ly seu, expositiue, ꝓ id est, ꝓprie tñ secūdū Io. And. fugitiuus est, q per se exiuit, & stetit extra monasteriū se celans abbati. quod sufficit: licet postea ductus pœnitētia redeat ad abbatē. ff. de ædi. edi. l. quis sit fugitiuus. Igitur colligē ꝙ apostata à religione est religiosus, ꝓfessus, sine licentia exiēs à monasterio, cū intētione nō reiterādi illud vel aliud, sed viuendi ir religiosē, puta clericaliter, aut laicaliter vel inobedienter: vnde si egrediatur quidē, sed intrat monasteriū laxius, non est ꝓprie apostata, secūdū gl. in c. fi. de apo. & in c. ex parte. imò secundū aliquos, nec fugitiuus. quod intelligo si licitè intrat, id est, cū aliqua licētia: vel si intrat monasterium eiusdē religionis, licet nō eiusdē rigoris, quorūvtruq; sub sit eidē simpliciter: alioquin capi posset à priori prælato vt fugitiuus subditus. Si verò exeat & tñ retineat habitum & tōsuram, sed nō ingrediatur aliud monasteriū, nec subiicit se alterius obediētiæ, est apostata ꝓprie, secūdū Inno. in c. fi. de renūtiatione. & in c. intelleximus. de æta. & quali qa oportet ꝙ ingrediatur monasteriū, si vitare vult apostasiā. & de hoc no. in c. ex parte. de tēp. ord. & in c. Ioan. de reg. Et sic patet ꝙ omnis apostata est fugitiuus, non ecōtra. Electus autē dicitur, q à suo superiore forte sua culpa exigēte fuit eiectus. ¶ Quintò † vtrū eiecti & fugitiui reuerti volētes admittēdi sunt? Et dicit do. Anto. de But. ꝙ sic, imò ad 10
hoc prælati cōpellūtur. extra de reg. ne religiosi. & hoc nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

regula cõtradicat: quia cõtradicẽte nõ sunt habẽdi in dere
licto, sed sunt alimẽtandi in locis cõpetẽtibus, si id fine scã
dalo grauí fieri põt: alioquin in aliis domibus eisdem ordi
nis id fiat: vt ibi dicit etiã Arch. quod regula vt ↄuthentica
põt allegari & dispõere vt nõ recipiãtur vagabũdi: & quòd
monasteria, etiã si ordo repugnet, arctari põt ad præstãdum
alimẽta fugitiuis & eiectis, vbi velint ad cor reuerti. ¶ Se-
xtò q̃ritur, vtrũ monachi apostatæ siue fugitiui sint à suo
abbate requirẽdi? Et dico ꝙ abbas & quilibet conuẽtualis
prælatus requirere debet monachos fugitiuos: & ad clau-
strũ reducere salua ordinis disciplina. extra de reg. ne reli-
giosi. alioquin si redire volentẽ recipere noluerit, imò secũ
dũ Arch. si eũ reuocare neglexerit. & ipse manẽs in seculo
acquierit aliqua, & postea moriatur extra monasteriũ nõ re
ceptus, nihil de bonis eius petere põt abbas: quia impiè mo
nacho suo alimẽta negauit: extra de lãgui. expo. c. vno. vbi
de hoc in gl. & ptinebit ad secundũ monasteriũ, si ingredia
tur illud: aliàs ad episcopũ, secũdũ Archi. Et hoc verũ est, si
cõuẽtus totus aut pars maior delinquit: aliàs delictũ perso
næ in dãnũ ecclesiæ redũdare nõ debet, ꝙ regulã, delictũ. de
reg. iur. li. vj. idẽ autẽ videtur dẽ monacho eiecto, de quo si
mul cũ fugitiuo loquitur. d. c. ne religiosi. Sed tamẽ ista re-
qsitio ibi mandatur & præcipitur fieri annuatim in tẽpore
capituli. Quãdo tñ aliquis talis esset scãdalosus & pericu-
losus aliis, & aptè nõ posset capi, corrigi & detineri: fortè
prelatus vel cõuẽtus nõ tenetur reducere talẽ, secũdũ Arch.
ne aliis noceat, si nõ speratur posse emẽdari: qa vtilitas cõis
præponitur priuatæ: q̃ etiã nõ sequeretur in incorrigibili.
xxiiij. q ij. resecãdæ. Si autẽ speratur correctio vel impedi-
tio malorũ eius, si coarceatur vel detineatur: tenetur præla
tus vel cõuẽtus eũ corrigere, & cogere ad redeũdũ: extra de
apo. a nobis. & si nolũt, debẽt incarcerari: vt ibi. ¶ Septimò
quæritur de quibusdã terminis cõtẽtis in duobus §§. prio-
ribus. Et dico ꝙ exẽplũ qñ prædicti recipi nequeũt salua or
dinis disciplina, ponitur in regula beati Benedicti, quæ ha
bet ꝙ ter egressus monasteriũ ad monasteriũ recipi nõ de-
bet: vt in c. ij. eiusdẽ regulæ: loca autẽ competẽtia, in quibus
ponũtur qñ regula ꝓhibet receptionẽ, secũdũ Ant. de But.
sunt loca seruiẽtiũ, cũ quib⁹ ponẽtur, nõ cũ monachis: vel,
secũdũ Host. ponẽtur in ergastulis, de quibus exire nõ pos-
sint. Graue autẽ scandalũ dicitur, qñ alii dicũt se potius exi
turos quã moraturos cũ illo, quia cũ eo durare nõ possẽt:
sicut & Host. dicit se aliquado vidisse de facto, & similiter
Arch. in quadã moniali. In hoc tñ puto standũ arbitrio bo
11 norũ. ¶ Octauò † quæritur, quæ sit apostatantiũ pœna? Et
dico ꝙ apostatæ à fide quàm citò denũtiantur excõmuni-
cati per sentẽtiã, ipso facto eorũ subditi absoluti sunt à do
minio & iuramẽto fidelitatis, quo eis tenebãtur. Iulianum
tamẽ tolerauit ecclesia: quia nõ habebat cõpescẽdi ptãtem
de facto, ideoq; fideles obediebãt ei in his quæ nõ erãt cõ-
tra fidẽ, vt dicit Ambr. xj. q. iij. Iulianus. & hoc ad vitandũ
scãdalũ maius persecutionis. Apostata inobediẽtiæ secũdũ
Inn. in c. j. eo. ti. est qui nõ obedit prælato vel canonibus, re
pellitur ab accusatione & testimonio, & excommunicatur,
& deponitur, & iudici seculari aliq̃ traditur. ij. q. iiij. si qs
à suo. xj. q. iij. si autẽ vobis. quod intelligo qñ nõ obedit ex
contẽptu: aliàs quilibet clericus peccãs mortaliter, veniret
deponendus. Apostata verò à clericatu, si est in sacris, interim ab accusatione & testimonio tanquam infamis repelli
tur. ij. q. vij. alieni. iij. q. iiij. beatus. Item interim si admoni
tus se nõ correxit, est deponendus. xxj. q. iiij. sine. & c. præci
pimus. Item interim caret priuilegio clericali: ita ꝙ verbe
rans illum, nõ incidit in canonem. quod intelligẽ si post tri
nam monitionem episcopi se nõ correxit: vt de sent. exc.
in audiẽtia, vel si seditionibus & enormitatibus se immi-
sceat. extra eo. c. j. de sen. exc. c. cũ non ab homine. Itẽ interim ad dignitatẽ vel ordinẽ promoueri non põt. xvj. q. j. le
gi. ¶ o. dist. c. vlti. Si verò sit in minoribus, perdit priuilegiũ
clericale, si trãsit ad actũ omnino contrariũ ordini; puta qa
fact⁹ est bigamus, aut exercet fœua: puta quia recipit mini-
steriũ occidẽdi, mutilãdi, aut aduocãdi in causis criminali-
bus. di. lxxxiiij. quisquis. & Inn. in c. j. de apo. quod tñ intel
lige, si talia facit actu, & etiã ex officio: puta iudicis aut exe
cutoris vel huiusmodi, secũdũ gl. & Ray. Et nõ põt esse: qa
clericus fœua exercẽs delinquat: tñ ex hoc regulariter non
subiicitur curiæ seculari. extra de cler. cõiuga. c. vno. lib. vj.
Similiter illud perdit, si nullo modo vult viuere clericali-
ter. quod potest patere per tria. Primò si cõtrahit, cõuenit,
cõuenitur, talliatur, substinet alia onera, & vt laicus vadit
in exercitiũ. Secũdò si tertiò admonitus nolit ad claricatũ
redire. Tertiò si conuẽtus corã ecclesiastico iudice excipit
de foro seculari, vel aliter in iure cõfitetur ꝙ nõ vult viue-
re clericaliter. Si tñ cõtraxerit cũ vnica & virgine nõ perdit
oĩno priuilegiũ clericale: vt j. Clericus secũdo. Apostata ve
rò à religione, si habitũ dimiserit, est excõicatus: extra. ne
cleri. vel mona. vt periculosa. & si redierit, recipitur in mo
uat regulariter: alioquin in districtiori ponetur monaste-
rio cũ vsufructu rerũ quas obtulerat monasterio primo. q̃
res cuius sint postea, vide §. seq. & si in apostasia recipit ordi
nẽ sacrũ, nõ habet eius executionẽ, secũdũ Panor. in c. fi. de
apo. quãtuncunq; pœniteat: & solus papa cũ eo dispẽsat vel
episcopus si minorẽ tantũ suscepisset. Quod intellige pri-
mò si nõ sit exẽptus: quia super exẽptũ nullã habet episco-
pus authoritatẽ, nisi fortè in foro cõsciẽtiæ absolutio in de
fectu prælati: & secũdò si nõ depositus erat habitũ: quia si di-
missio habitu ordinẽ suscepisset cũ esset excõicatus. c. vt pe-
riculosa. ne cleri. vel mo. li. vj. solus papa dispẽsabit. vel me
lius dic ꝙ habebit locũ quod dicitur in c. cũ illorũ de sent.
exc. de quo vide ẽ. Abb. §. iij. particula iiij. ¶ Nonò † quæri- 12
tur, cui acquirit monachus apostata seu fugitiuus vel cie-
ctus? Et dico ꝙ quantũ colligitur ex no. ꝑ Inno. in c. cum
olim. de priuile. & Host. in ti. de infan. expo. & alios, sic di-
stinguendũ est: Nam si maior pars monasterii negléxerit
eum reducere, aut recipere noluit: erunt alterius monaste-
rii, si illud ingrediatur: vel episcopi. Quod intelligo, si nõ
sit exẽptus. aliàs erũt primi prælati suæ religionis. Si verò
solus abbas vel minor pars monasterii fuit in culpa, acqret
monasterio suo, sicut & seruus domino. ff. de acqui. pos. l. j.
§. per seruum. & multo magis si monasteriũ illũ repetit, sed
aliquo impediméto obtinere nõ potuit, acquiret suo mona
sterio. in auth. de sanc. epis. §. si modò actus. Prælatus enim
potest monachum fugitiuũ vendere, cum omnibus bonis
per eum quæsitis: vt in c. abbates. xviij. q. ij. fallit tamen, se-
cundum aliquos, si fuit in possessione libertatis diu, id est,
decennio. ff. à quibus ma. li. non fiunt. l. sed & si. quia, vt di-
cunt, tunc acquirit sibi. alleg. ff. de acqui. pos. l. per eum. §. fi.
sed dicit Arch. ꝙ ius non est in tempore: nec hoc haberet
locum in monacho, cum nullo tẽpore excusetur: extra de
test. quia & hoc omnino verum est, si de monachatu con-
stet: & in hoc est vis an constet vel non: & ex quo constat,
omnia reuocat monasteriũ. xviij. q. ij. abbates. Et debẽt ta-
lia de plano & sine libello expediri: quia seruos Dei &c. de
accu. olim. ij q. j. si quis. hæc Archi. qui videtur allegare In-
noc. Si autẽ forte ad aliud monasteriũ trãslatus est propter
peccatũ suũ, puta ad faciendam pœnitentiã, & huiusmodi.

xxvij. q. j. si qua monacharum. sic bona illa, quę primo attu
lerat monasterio, erũt monasterii secũdi quo ad vsumfru
ctum. xvj. q. vj de lapsis. & post eius mortẽ redibũt ad pri-
mum, secundũ cõmuniorem opinionẽ, quam tuetur Ray.
Host. & Sum. cõfe. Si verò monachus trãsit ad secũdũ mo
nasterium licite: puta qa arctius, vel quia promouetur in
prælatũ, sicut tenent aliqui in c. quod à te. de cle. coniug. ꝙ
quicqd acquiret postea, erit secundi: sed alia primi. & tex.
pro hoc xviij. q. j. in c. vnico. Alii verò dicũt ꝙ omnia sibi
vndecunq; prouẽta erunt secũdi vel dignitatis: qa viden-
tur accedere ad personã: licet expresse fuerit collata tẽpo-
re ingressus. & illud c. vnicũ loquitur de acquisitis ex in-
dustria monachi: qa erũt penes primũ monasteriũ, in quo
illa acquisiuit, nõ de patrimonialib. datis primo monaste-
rio. Et hoc vltimũ sentit do. Car. in d. c. quod à te. & Pan.
13 post Host. & Io. An. vide ẽ. Religi. iiij. §. vlt. ¶ Decimò, † 3
quęritur qs ministrabit expẽsas ei, q detruditur in aliud
monasteriũ: an abbas primi, an abbas secundi monasterii?
Et glan. d. c. de lapsis. xvj. q. vj. videtur tenere ꝙ abbas pri-
mi, etiã si nõ habuit aliqd, prouidebit monacho suo tẽpo-
re pœnitẽtię: aliàs quare secundũ monasteriũ grauaretur?
Et hoc placet Inn. Host. verò dicit, ꝙ si inclusus à princi-
pio habuit bona, ꝓuidebitur de illis: si autẽ nõ habuit, vel
habi. a nõ sufficiunt, & vtrunq; monasteriũ sufficit ad mi
nistrandũ expẽsas, vtrunq; ministrabit: qa suus monachus
est, vel saltẽ fuit: & si secundũ de sola inclusione grauatur,
pronideat primũ in memoriã pristinę fraternitatis. ar. C.
de quę st. l. fernos. ff. de pact. do. l. cũ tibi. Si aũt alterũ tan-
tum monasteriorũ sufficit, id ꝓuideat. ar. lxxxvj. di. pasce.
Si autẽ neutrum cõtribuit, tenebitur capitulum generale.
extra de sta. mo. in singulis. & c. fi. Faciũt hæc ad quęstio-
nẽ an reformato monasterio ad nouã regulã data optione
monachis antiquis ibidẽ remanẽdi: si eligãt ibi nõ rema-
nere, sed alibi viuere: à qbus debẽt alimentari? Et certe de
iure à primo monasterio. Et ita de facto consuluit An. de
But. quod verũ est, qñ secũdo monasterio sunt inutiles.

De Aqua benedicta.

1 *Aqua benedicta in nouo testamẽto bipartita, ad vsus varios à sa-
cerdotibus cõficitur: quorũ officium est Dei bona benedicere: non
sacramentũ dici debeat? et an venialiũ peccatorũ veniã inducat?*
2 *Aquæ benedictæ quænam virtutes sint?*
3 *Aqua non benedicta, benedictæ infusa, num in totum benedicta
efficiatur? Et ibidem de vulgari dicto, quando dignum magis, mi
nus dignum attrahat.*
4 *Aquæ benedictio, nũ certi sit ordinis? Et quid de benedict. mẽsæ?*

1 AQVA benedicta vel sancta in nouo testamento est
duplex: vna. s. ordinata ad consecrationẽ vel reconci
liationẽ ecclesiæ pollutę sanguine vel semine: quę benedi
citur solùm ab episcopo cũ vino & cinere: vt in c. aqua. &
in c. proposuisti. de cõse. eccle. vel altaris. Alia ordinata ad
aspersionem hominũ, vel domorũ, & aliarũ rerum venien
tium ad vsum nostrũ. & repellendũ inuisibiles inimicos:
quæ benedicitur à sacerdotib. cum sale: vt in cap. aquã. de
conse. di. iij. quã diaconi benedicere non possunt. arg. d. c.
aquam. & in c. perlectis. §. ad præsbyterum. xxv. vbi dicitur
quod benedicere bona Dei officiũ est presbyterorũ, non
diaconi: & mãdatur oibus sacerdotibus vt eam faciant: vt
in d. c. aquam. & cõsuetudo interpretatur vt omni die do-
minico bñdicatur. ¶ Primò verò quæritur, vtrũ aqua bene-
dicta sit sacramentum? Et dico secundum S. Tho. in iiij. ꝙ
non: quia non ordinatur directè ad remediũ præstandum
contra defectum aliquẽ, sed est quoddã sacramẽtale quasi
dispositiuum ad sacramentũ: quia ordinatur ad remouen-
dum prohibens, id est nequitiam dæmonum, & venialia,
& omne quod impedire põt effectum sacramentorũ. vnde
secundũ Pet. de Pal. & Alex. non facit remissionem venia-
lium per modũ sacramẽti, sed per modũ meriti: quod in-
telligendum est inquantũ excitat mentẽ ad quandã eleua-
tionem & deuotionẽ actualẽ: quæ est virtualis cõtritio de
venialibus, ea diluens. ¶ Secundò † quęritur, quę sint virtu- 2
tes aquę benedictæ? Et dico, vt patet in d. c. aquam. ꝙ ha
bet virtutẽ hominum sanctificatiuam. s. inquantum excí-
tat deuotionem, & purificatiuã, inquantum, vt dictum est,
per eam venialia remittũtur: & ablatiuã sterilitatis rerum
mundanarum: sicut sal sub Eliseo sanauit aquæ sterilitatẽ:
& bonorum multiplicatiuã, & auersiuã insidiarum diabo-
li, & defensiuã à malis phantasmatibus. ¶ Tertiò, † vtrum 3
aqua non benedicta addita benedictæ efficiatur tota bene-
dicta? Et dico ꝙ sic, secundũ omnes: sed in ratione & cau-
sa huius est differentia: qa Sum. Ang. dicit hoc ideò esse
secundũ regulã gl. in cap. quod in dubiis. de conse eccle.
vel alta. quia sacramentũ tanquã dignius trahit ad se non
sacramentũ, etiã quantitate maius. xiij q. ij. non ęstime-
mus. Sed illa gl. non habet illud verbũ, quantitate maius.
Vnde Summa Ros. dicit ꝙ licet hęc ratio sit adminicula-
tiua, tamen nec est sufficiens, nec generaliter vera: quia si
vnciæ vini dignioris addatur libra aquæ minus dignæ, nõ
efficitur totũ vinum. Et ideò ratio sufficiẽs & propria as-
signatur à Theologis: qa aquę ex benedictione acquisita
est quędã spiritualis, intentionalis, supernaturalis virtus,
quæ attingit omnẽ aquã quę fit vna cũ benedicta, etiã si il-
la esset maior quãtitate. Et idẽ dico de oleo nõ consecra-
to, si addatur cõsecrato. Hęc Ros. licet loquatur vterq; in-
sufficiẽter: qa hęc nõ sunt vera, vt etiã dicit Supplementũ,
quando aqua addita est maior: nisi adderetur paulatim.
alioquin olim mare totũ esset aqua bñdicta, cũ sit multo-
ties aspersum: vel saltem esse posset. Vnde virtus supernā-
turalis dignioris, attingit minus dignũ, qñ virtus naturalis
eius est maior: & sic minor aqua adiũcta maiori sanctæ, fit
sancta. Et si iterũ addatur alia minor, fit sancta in infinitũ:
sed si sanctę adderetur maior, vel ęqualis, neutra esset sctã:
qa nõ stat vnitas scte prioris. Et hoc innuit S. Tho. in iiij.
di. xij. q. j. ar. ij. q. vj. in cor. & ad secũdum, si bene libretur.
Prædicta tñ. s. dignius trahere ad se minus dignũ, secundũ
Pan. in d. c. qđ in dubiis. intellige in liquorib. & in his q̃
mistione cõfunduntur: in sacramẽto aũt altaris liquor ad-
ditus nõ miscetur sanguini, cũ sit ibi sanguis in venis: sed
solũ cõmiscetur speciebus illis: & ꝓpterea nõ efficitur san-
guis Christi: vt notatur in c cũ Marthę. de cele. miss. hæc
ille virtualiter, sed insufficiẽter: tñ qa tenet indistinctè ꝙ
in liquorib⁹ dignior trahat indignioręt maiorẽ: & sic ꝑ
guttã aquæ bñdictæ bñdictũ esset barrile vini: tum qa ra-
tio quare vinũ sanguini nõ miscetur in calice, nõ est quia
sanguis sit ibi cũ corpe, vt dicit, id est, in venis: qa secundũ
hoc qñ sanguis erat seperatus à corpore in triduo mortis
Christi, vinũ positũ in calice fuisset mutatũ in sanguinẽ si-
ne noua cõsecratiõe. qđ est ipossibile: qa illud vinũ & ille
sanguis posibiliter erant in magna dittãtia locali. sed rõ
est, qa ibi sanguis nõ est localiter: vñ nõ miscẽtur: tũ ẽt qa
ratio ꝙ dignius trahat minus dignũ, nõ est cõmistio præ-
cise. alioquin caro nouiter gñata in pollice sacerdotis nõ
esset sacra. sed rõ est idẽtitas noua indignioris ad digni⁹
qa sicut omnis caro per generationẽ addita & vnũ facta car
ni viuẽtis, fit viua & animata: ita quicqd fit vnũ sctõ ꝑ mo-
tũ & accessũ ad sanctũ fit sanctũ: nõ aũt illud ad qđ sanctũ
mouetur: sicut si parua aqua absorbeatur i magna. Vide ẽt

Universidad de Deusto
Biblioteca

j. Benedictio. §. vj. & dic q̃ ratio horum & illorum omnium est identitas cum sancto priore: ita q̃ si non sanctũ sit idem sancto, est sanctum: si verò sanctum transeat in non sanctum, perdita sua forma fit non sanctum: vt gutta
4 aquæ benedictæ proiecta in mare. ¶ Quartò, †vtrum benedictio aquæ sit certi ordinis? Et dicit Inno. in cap. j. de excess. præl. q̃ sic: & ideò esset irregularis, excõmunicatus, vel suspensus, si illam benediceret: secus, de benedictione mensæ, quę non est ordinis certi.

De Arbitro.

1 *Iudicum ordinarij alij, alij arbitrarij. Et ij qui sint. Cæterùm Arbitratorum genera duo sunt, ceu & arbitrorũ. Et quinam ijdem? Porrò autem vis iudicum omnis, aut in ordinarijs simpliciter, aut ordinarijs & arbitrarijs simul, aut in arbitratoribus, arbitris ve iuris, & arbitris simplicibus posita est.*

2 *Arbiter compromissarius & iuris arbiter ecquid inter se differant? Et quid de arbitratore? Et sub hæc ordine, quòd vna & viginti sint differẽtiæ, de quibus sigillatim cũ diuersitatis rõmibus.*

3 *Arbiter & arbitrator qua ratione ac modo inter se discernãtur?*

4 *Innocentij sententia quo ad discernendorum arbitrorum ab arbitratoribus rationem, qualiter defendi ac seruari possit?*

5 *Cõpromisso facto, vt quis procedere iuris ordine seruato, & minimè seruato possit, an quis arbiter, an arbitrator censeri debeat? Et quid si partim iuris ordine seruato, ac partim non seruato sententia lata fuerit?*

6 *Promittens dicto arbitratorꝰ sub pœna, aut iuramẽto stare, num impunè possit ad viri boni arbitriũ reductionẽ, si iniquũ arbitramentum fuerit, petere? Et quid si nominatim dictũ sit, vt arbitrator ius partis vnius in partem, vel totum possit alteri tradere?*

7 *Partes num ab initio reductioni ad boni viri arbitrium renuntiare queant? Et tum si renuntiatio efficax sit, aut de eadem re pactum, num ad omnem læsionem, præsertim si iuramentum, aut pœna promissio interuenerit? Et subinde, quid si dictum sit, vt alterè & bassè in totũ, vel in partẽ, de iure vnius alteri dari possit?*

8 *Renuntiatione reductionis non interposita, & ea tandem, quæ impedimentum reductioni non paret, ob quantam læsionem reductio concedatur? Et ibi, quòd varijs ex circumstantijs, bonus vir habet arbitrari & definire.*

9 *Reductionem qui petit, si in reductione succumbat, quòd iniquitatem euidentem non probarit, num in pœnam in compromissum deductam incidat? Et ibidem ad Dyni consilium limitationes duæ. Et quid si pro parte obtineat, & partim corruat?*

10 *Arbitrij ferendi potestas in arbitro, aut arbitratore, quandiu duret? Et ibidem, quòd in arbitrandi negotio, vbi negotij natura nõ amplius arbitro, atque arbitratori conuenire potest, arbitri appellatio, tum arbitro, tum arbitratori communis est.*

11 *Bonus vir, ad quem pro arbitramenti iniquitate recurri solet, quisnam dicatur? Et si ex statuti municipalis forma laudum executionem paratam habeat, ad cuius iudicem recurrendum sit?*

12 *Arbitrator, num partibus præsentibus pronuntiare debeat? Et num absentes saltem de honestate conuocari debeant? Et quid si ex abrupto nec requisita, nec audita parte, pronuntiarit arbitrator? Et quid vbi in duos compromissum factum est, & hi inter se discordent?*

13 *Arbitria à iudicijs ecquid differant? Et ibidem tradit differentias vndecim, conuenientias autem duas.*

14 *Arbiter quisnam, aut qualis esse debeat? Et recusans iudicem, vt suspectum, num in eodem loco arbitros eligere teneatur? Hi autẽ quum eligantur quot debeant, aut esse possint? Et si tres eligantur, num duorum sententia efficax sit?*

15 *Cõpromissum de rebus spiritualibus num fieri possit: & in quos.*

16 *Compromitti in laicum de rebus spiritualibus, cur non liceat?*

17 *Episcopus, num sicut ipsius authoritate in clericum & laicum de causa spirituali compromitti potest, ita eiusdem causam spiritualem committere, ac delegare possit? Et ibidem diuersitatis ratio.*

18 *Arbitri sententiã ferre, qualiter debeant? Et arbitri inquè arbitrantes, aut nõ intra definita tẽpora pronuntiãtes, partibus, num ad id, quod ipsarum interest, teneatur? Et quid in arbitratore?*

ARBITER, †vt plenius quis sit intelligatur, sciẽdum est quòd, vt dicitur ij. q. vj. à iudicibus. Iudicum quidam sunt ordinarii, scilicet illi, qui ab apostolico, id est, Papa, vt ecclesiastici: vel ab Imperatore, vt seculares legitimam potestatem acceperunt: quidam verò sunt arbitrarii, scilicet illi qui nullam potestatem habentes cum litigantium consensu in iudices eliguntur: in quos compromittitur, vt eorum sententiæ stetur. Arbitratorum verò alii sunt ordinarii & arbitrarii: vt hi, qui legitimã potestatem habentes ab eis eliguntur ad arbitrandũ, qui non sunt suæ iurisdictioni suppositi: alij verò sunt arbitrarii tantũ. hęc ibi. Arbitratorum autẽ tantùm duo sunt genera: quia quidam sunt arbitratores, qui non tenentur seruare formã iuris in executione iustitiæ: & promittunt partes nõ recedere ab eorũ arbitrio sub certa pœna, quã soluere oporteret, si non parerent sententiæ: de quibus diffusè Ant. de Butr. super c. Quintauallis. de iureiuran. quidã verò sunt arbitri. Arbitri autẽ sunt duplices: quia quidã sunt arbitri iuris, qui videlicet eliguntur à partibus ex recusatione iudicis ordinarii vel delegati: qui in executione iustitię debẽt seruare formã iuris: & ab eis appellatur. quidã verò sunt arbitri simpliciter, qui eliguntur à partibus, quę si nõ consentiunt sententiæ, reducũt se ad arbitrium boni viri: qui propriè non sunt arbitri, sed sunt quasi proxenetæ, & cõmunis amicus, vel cõpromissarius, & amicabilis compositor: qui etiã tenetur seruare formã iuris in executione iustitiæ. Quidam ergo sunt iudices ordinarii: quidam ordinarii & arbitrarii simul: quidã sunt arbitratores: quidã arbitri iuris: quidam arbitri: & sic sunt quinque iudicũ differentiæ, quæ ibi colliguntur exceptis delegatis: sed de ordinario agetur infrà in tit. Iudex. ¶ Primò †verò quæritur, quæ sit differentia inter arbitrũ cõpromissarium siue amicabilem compositorem, & arbitrum iuris? Et dico quòd sunt multæ. Prima, quia à sententia arbitri iuris appellatur: non à sententia arbitri compromissarii: vt in cap. à iudicibus. ij. q. vj. Et ratio huius sumitur ex aliis differentijs: quia arbitri iuris assumuntur ex necessitate, & habẽt iurisdictionem, & ex sententia eorũ potest agi: sed arbitri cõpromissarii eliguntur ex nuda voluntate partium, nec habẽt iurisdictionẽ. ¶ Secũdò quæritur, quæ sit differẽtia inter arbitrum siue iudicũ siue cõpromissarium, & arbitratorem? Et dico, vt colligitur ex Inn. & Panor. in d. cap. Quintauallis. quòd sunt multæ. ¶ Prima, & principaliter, quia arbitrator semper sumitur circa contractum: arbiter verò in lite: vt dicit Iac. de Are. & recitat Cyn. in l. si qui ex consensu. C. de epis. aud. Sed hoc videtur falsum: quia in d. cap. Quintauallis. arbitrator fuit assumptus super latisfactione iniuriæ. & ff. de no. ope. nun. l. j. assumuntur super lite. & clarius idem probatur in authen. si verò contingit. C. de iudi. Vnde propter hoc alii dixerunt q̃ arbiter est, qui habet iudicare de iure secundũ ordinem iudiciorum: arbitrator verò, qui assumitur de iure & de facto. Sed Bart. soluit & concordat: quia quãdo assumitur super lite, assumitur super contractu, scilicet fiendo: quia arbitramentum est transactio quædã. vt not. in authen. vt dif. iudi. vnde dicitur assumi super cõtractu trãsactionis ineundæ & consequenter semper assumitur super cõtractu aut cõpletando, si fuerat inchoatus à partibus: aut ineundo & perficiendo,

ciendo, quãdo assumitur super lite, vt trãsigat inter partes. ¶ Secunda, nã arbiter eligitur vt sit loco iudicis, ita q̃ habet procedere iuris ordine seruato, & in forma iudicii sicut iudex: vnde corã eo debet dari libellus, & fieri litis cõtestatio, & iurari de calũnia, & sententiã ferre debet in scriptis, & procedere nõ potest diebus feriatis in honorẽ Dei: & si procederet, nõ valeret processus. quæ omnia secus sunt in arbitratore, qui assumitur super contractu, vt procedat extra iudiciũ. ¶ Tertia, quia in facto proprio nõ põt quis esse arbiter, sed bene arbitrator. Et ratio est, quia nemo potest sibiipsi imperare. ¶ Quarta, quia arbiter nõ iurat, nec partes iurare debẽt de obseruantia arbitrii: quod in arbitratore prohibitu non reperitur. Et hæc de iure ciuili. Et ita tenuerũt Bar. & Bal. de iure verò Cano. quantũ ad arbitratorẽ casus est in c. Quintauallis, de arbitro autẽ dic vt legitur & not. in c. ij. de arbit. ¶ Quinta differẽtia est: quia arbiter recusatur vt suspectus, nõ arbitrator, secũdũ do. Ant. sed Pan. idẽ tenet de arbitratore: imõ, inquit, in multis casibus recedi põt ab eius persona, & alius assumi, iuxta not. per Bar. in l. si quis. quod nõ est in arbitro. ¶ Sexta est, quia fœmina põt esse arbitratrix, nõ arbitrix: quia hoc est officiũ virile, cũ habeat procedere iudicialiter. quod intellige nisi fœmina ex dignitate habeat iurisdictionẽ, vt quia est regina, vel cõmitissa. ¶ Septima, secũdũ quosdã, quia in iudicẽ ordinariũ subditi cõpromittere nõ possunt vt in arbitrum: sed vt in arbitratorẽ sic. Sed tu dic vt in c. cũ tempore. de arbit. iũcta gl. quæ arguit ibi q̃ ordinarius possit esse arbiter. & deinde obiicit per l. sed & si in seruũ. ff. eo. & soluit q̃ lex vult eũ non posse iubere vt partes in se cõpromittant. ff. de tut. & cur. l. iiij. ¶ Octaua, nã secundũ Inno. sententia arbitri emologatur, i. approbatur taciturnitate decẽdierũ, vt sic postmodũ detur actio & exceptio. quod intellige, si sine pœna fuit cõpromissum: dictũ autẽ arbitrato ris non emologatur prædicto modo: sed si partes illud expresse cõfirment, parit exceptionẽ quasi transactionis vel pacti. imò, secundũ Host. si æquũ sit, etiã vna parte cõtradicente, erit officio iudicis executioni mãdandũ. Et idẽ si iniquum sit, postquã ad æquitatẽ fuerit redactũ. Sed hic sunt duæ quæstiones, de quibus vide Panor. vbi s. ¶ Nona, nam cõpromissum factũ in arbitrũ soluitur morte alterius cõpromittentiũ: vnde nõ transit in hæredes, nisi specialiter de eis in cõpromisso caueatur: secus in arbitrameto: quia illud est pactũ, seu trãsactio, quæ trãseunt in hæredes. l. si pactum. ff. de proba. Hoc tenet Host. & cõmuniter Doc. in l. fi. de arbit. etiã si super cõtractu ineundo fuerit cõpromissum, secundũ Frãc. de Aret. quia species cõditionalis obligationis trãsmittitur ad hæredes, nisi sit talis, quę personę cohæreat. Bar. verò distinguit: sed Pan. plus placet q̃ indistincte trãseat ad hæredes. q̃ si alter cõpromittentiũ bãniatur, vide Bar. in l. si quis. ff. de ver. obl. ¶ Decima, Nã attestationes & cõfessiões factæ & receptæ corã arbitro, faciũt fidẽ postea corã iudice: secus in habitis corã arbitratore: qa corã illo nõ est iudiciũ, nec quasi: in quo tamen sunt opiniões. & dic vt Pan. in c. præsentata. de testi. ¶ Vndecima, nã cõfessio facta corã arbitro, reuocari potest post sententiam, antequã arbitriũ sit emologatũ: quia ante emologationẽ nõ potest dici finitũ negotiũ, cùm non cõpetat ex eo actio vel exceptio. l. pe. C. de arbit. sed facta corã arbitratore indistincte nõ reuocatur lautlo secuto si est validũ, quia negotiũ videtur finitũ per transactionẽ. ¶ Duodecima, nã litis cõtestatio corã arbitro interrũpit præscriptionẽ, non in arbitratore: quia corã eo nõ est iudiciũ, nec quasi, & cõsequenter nec litis contesta. ¶ Decimatertia, nam arbiter procedere nõ põt diebus feriatis, sed arbitrator sic, secundum Bart. quia arbitramentũ est transactio & reductio ad pacem: quod quia pietatẽ concernit, potest diebus feriatis explicari. Sed Pan. dicit q̃ tenent quidẽ gesta corã eo die feriato, quia cùm nõ sit iudicium corã eo, cessat dispositio c. fi. de fer. Dicit etiã quòd sine peccato procedit, si speratur pax, aut alius pius effectus, non autem si speratur solùm ad implementũ alicuius cõtractus, vnde illicitum est Titio arbitrari quantũ fuerit expẽsum in tali domo, aut collectũ ex tali agro: quia homines debent tunc intendere diuinis. ¶ Decimaquarta, nam corã arbitratore nõ est locus peremptioni instantiæ per lapsum triẽnii, quia coram eo nõ est iudicium vel quasi, & sic cessat dispositio l. properandum. C. de iudi. sed corã arbitro sic, secundũ aliquos, alii q̃ non, cùm nõ habeat iurisdictionẽ. Pan. autem magis placet opinio cõtraria de iure ciuili, quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorũ. l. j. ff. de arbit. & corã arbitro est quasi iudicium. l. si de meis. ff. eo. & cõsequenter habet locũ dispositio. l. properandũ. de iure autẽ Cano. vide Pan. in c. pen. de iudi. ¶ Decimaquinta, nã arbiter, ex quo semel super toto pronuntiauit seruando formã compromissi, siue bene, siue male functus est officio suo: vnde sentẽtiã amplius mutare nõ potest. In arbitratore autẽ sunt opiniones. Sed Cyn. post Pet. distinguit, quia aut arbitrium seu electio cõpetit mihi iure meo: & tunc possum, licet semel male elegerim, seu arbitratus fuerim, iterũarbitrari. aut cõpetit mihi super iure alieno: & tũc si nõ seruaui formã, possum iterum arbitrari: si autem seruaui formã, me amplius intromittere nõ possunt: quia siue bene siue male, functus sum officio meo. Et sic nõ videtur differentia in hoc inter arbitrũ & arbitratorẽ. ¶ Decimasexta, nã arbiter non cogitur laudare, licet susceperit cõpromissum, nisi ibi sit pœna vel pignus, sed arbitrator sic, si cõpromissum recepit, sicut refert do. Ant. modernos tenere: sed certè secundum Pan. in hoc nõ est differentia inter eos: sed solùm debemus distinguere an acceptauerit in vel nõ, quia vterq; cõpellitur si acceptauit, licet pœna nõ interuenerit. ¶ Decimaseptima, nã arbiter sententiã facere nõ potest in ecclesia, sicut nec iudex: & lata, nõ teneret. de immu. eccle. c. decet. lib. vj. quod c. licet loquatur de iudice, tamẽ extenditur ad arbitrũ, qui largo modo est iudex: quia cũ illud c. venerit ad peccatũ impediendũ, fieri debuit interpretatio larga: vt no. Ioã. And. in c. ex tenore. qui fil. sint legi. Secus in arbitratore. l. fi. C. de fer. de quo, quãtum ad peccatũ, distingue sicut de processu in die feriato dictũ est, secũdum Pan. quantũ autẽ ad valorem processus, secundum eundẽ indistincte valet: quia est quidã contractus: contractus autẽ innitus in ecclesia non irritatur per illũ tex. vt ibi dicit gl. ¶ Decimaoctaua, nam arbiter manus extendere nõ potest ad res extra cõpromissum, vt in c. cũ dilectus. de arbit. arbitrator autẽ sic, vt not. Spec. in tit. de arbit. Ratio, secundũ eum, est: quia dictũ arbitratoris tenet, siue æquũ siue iniquũ, sed per iudicẽ reducitur ad æquitatẽ: vt in d. §. arbitrorũ. vnde potest rem vnã, de qua agũt partes, adiudicare alteri receptaquãtitate pecuniæ ab alia: sed secundũ Pan. hoc dictũ est nimis largum, vt scilicet possit extendere manũ ad aliena, de quibus non fuit cogitatũ in cõpromisso. vnde dicit Bart in l. cũ Aquilia. ff. de trã sac. q̃ si corã arbitratore est cõtentio de fundo, licet cõpromissum sit generale, nõ tamen potest alterã partem cõdẽnare vt recipiat illũ fundũ, & det aliã rem de qua nõ fuit cogitatũ. Secus si vult cõdẽnare in pecunia, quia nõ videtur alia res, cùm omnis res per eã æstimetur. vnde cõcludit Pan. in hoc differentiam nõ esse, ita q̃ neuter potest

manus

Universidad de Deusto
Biblioteca

manus extendere ad ea, quæ sunt aliena prorsus & incognita. ¶ Decimanona, nã excõmunicatus non potest esse arbiter, nec sicut iudex. de re iud. ad probandũ. intellige de excõmunicato notorie, secundũ Arch. ij. q. vj. à iudicibus. & affirmat Spec. & ita refert in curia determinatum de mandato papæ. In arbitratore autẽ sunt opiniones. & Bar. sentit ꝙ possit: quia excommunicatus æquiparatur deportato: qui non perdit ea, quæ dependent ex consensu, & sunt de iure gentium. Oppositum concludit Io. Andr. in regula. dolo. de regu. iur. lib. vj. in mercur. si sit totorie excommunicatus. & cum isto transit Panor. vnde non est differẽtia. ¶ Vigesima, nam arbiter debet vnicuiq; partium reddere quod suum est, nec debet de iure vnius tollere vt det alteri. ideo dicit lex, arbitrũ sumere partes iudicis. ff. de arbit. l. si de meis. arbitrator verò hoc potest pro bono concordiæ, vt dicit glo. in d. l. & ad hoc Innocen. & Panormi. adducit c. nisi. de præbend. maximè iuncta glossi. quia impossibile erat de iure quòd vnus haberet titulum in beneficio, & alteri pensio deberetur: & tamen pro bono pacis ex potestate arbitraria fuit illud toleratũ. quod tamen Bartol. intelligit quando modicè lædit: aliter reduceretur ad arbitrium boni viri. Bal. tamen dicit ꝙ non potest tollere de alieno. quod si saluare vis, intellige sine causa, vel quando non in modico lædit. Ratio autẽ diuersitatis est, vt dicit Pan. quia arbiter eligitur loco iudicis: & cõsequenter debet per tramitẽ iuris procedere, cuiq; tribuendo suum. Arbitrator verò vt amicabilis cõpositor, & transigens inter partes. Ex natura autem cõpositionis & tranactionis est, vt possit pro bono pacis de iure vnius dari alteri sine magna læsione: quia satis lucratur, qui à lite recedit. l. Lucius. & quod ibi no. ff. ad Treb. ¶ Vigesimaprima, nam secundum Innoc. in d. c. Quintauallis. dictum arbitratoris non mutatur, vbi modice & non grauiter lædit: dictũ verò arbitri non mutatur, etiam si grauiter lædat. imò si pœna promissa sit, agitur ad pœnam. C. de arbit. l. j. & si non fuit promissa, sed tantùm stipulatio interecesit. agitur ad interesse. ff. de arbit. l. diem. Si autem similiter compromissum sit, & sententia per partes expresse fuerit emologata, & intra decem dies neutra contradixerit, oritur ex sententia actio & exceptio. C. de arbi. l. pe. & agitur tunc condictione ex illa l. secundum Inno. qui etiam sentit quòd arbitriũ pœnale non emologatur taciturnitate decem dierum. Et in effectu vult ꝙ dictũ arbitri non reducitur ad arbitrium boni viri, id est, iudicis loci. ff. pro soc. l. si societatem. etiã prætextu læsionis enormis. Et hoc probatur in d. l. diem. §. stari. Sed Host. in c. ij. de arbit. imitat: quia si arbitrium continet manifestam iniquitatem, poterit superior ex suo officio retractare, arg. illius capituli. Pro quo etiam Pan. consentiens adducit gloss. ordinar. ij. q. vj. à iudicibus. Et idem ibi Archid. Bern. quoq;. de arbit. in c. exposita. dicit quòd etiam si quis sit arbiter, non est standum iniquo arbitrio, sed reducetur ad arbitrium boni viri: de arbit. c. j. & ij. imò si iurasset. debet reuocari. extra de iure iurand. c. Quintauallis. non tamen propria authoritate veniet contra iuramentum. Et hoc intelligo quando iniquitas est aperta: licet iura quæ adducit non probent intentum, sed potius oppositum habeatur in d. c. ij. in gl. Dictum autem arbitratoris, si enormiter lædit, reducitur ad arbitrium boni viri, quod intelligo etiam si iniquitas non sit aperta. Ratio autem diuersitatis, vt dicit Panor. quare dictum arbitri non reducitur ad arbitriũ boni viri, saltem ad petitionem partis, dictũ autem arbitratoris sic, est secundum Bar. in d. §. arbitrorũ. quia ex compromisso in arbitrum fit iniuria iudici, cuius erat iurisdictio: cùm adeatur arbiter vt procedat vt iudex: & consequenter iudex meritò se non impediet de iniquitate. nulla autẽ ei fit iniuria, quando compromittitur in arbitratorem, cùm fiat super contractu, qui ex partiũ conuentione celebratur, & non iudicis authoritate. Pan. autem arguit contra istam rationem: & deinde dicit hanc esse rationem, quia arbiter non eligitur vt arbitratu suo decidat, sed vt procedat secundum ius: ideo ad arbitrium boni viri reduci non potest, quia non habet in eo locum arbitratus. Appellari autem non potest, quia ex sententia sua non datur actio iudicati: & sic appellatio nõ reperit quid suspendat: vt legitur vt no. in l. j. C. de arbit. & consequenter cùm non reperiatur competens remedium, standum est sententiæ suæ: & imputãdum est compromittenti, nisi iudex ex officio suo corrigat modo prædicto. Arbitrator autem eligitur vt arbitratu suo procedat: vnde meritò dictum suũ reducitur ad arbitrium boni viri. Hæc omnia dicta in his differentiis, exceptis his quæ allegauit de Bern. sumpta sunt succisis allegationibus ex Panormi. ¶ Tertiò † quæritur, quomodo discernantur arbiter & arbitrator? Et dicit Inno. in c. Quintauallis. quem sequitur Bar. & communiter Doct. sequentes, quòd ex nominis diuersitate. Vnde si compromittitur in aliquem tanquam in arbitrũ, est arbiter: arbitrator verò est, si tanquam in arbitratorem. Sed Pan. magis placet vt ex modo assumendi dignoscantur. Vnde ibi dicit Inn. quòd arbiter est, qui eligitur iudex, id est, vt procedat seruato in substantialibus ordine iudicii. ff. de arbit. l. j. & l. qualem. Arbitrator autem est, vt ibi dicit, qui eligitur vt aliquid existimet, vel dicat de re aliqua quid sibi videtur, sine ordine iudiciario. Ex quibus infert Pan. ꝙ ille propriè est arbiter, qui eligitur vt iudex: arbitrator, qui habet aliquid arbitrari ex bono & æquo extra iudiciũ. de præb. c. nisi essent. vbi probono pacis potest de iure vnius, moderatè tamen, alteri dare: vt in d. c. nisi. & no. in l. si de meis. ff. de arbi. Opinio † autẽ Inn. & aliorũ ꝙ discernantur ex nominum diuersitate, saluari potest, quando simpliciter dictũ fuit, Compromittimus in te vt in arbitrũ vel arbitratorem. & nihil fuit additum, per quod vnus discernatur ab alio ex proprietate cuiusq;. hæc Pan. ¶ Quartò, † vtrũ sit quis arbiter, vel arbitrator, si cõpromissum sit factũ, vt procedere possit seruato ordine iudiciario, & nõ seruato? Et dico secundum Archi. post Inn. ꝙ in eum compromittitur vtroq; modo, vt innuunt verba: sed si processerit vt arbiter, id est, seruato ordine iuris, nõ redigetur dictũ eius ad arbitrium boni viri. Si autẽ partes dicunt, Eligimus eũ in arbitrũ, simpliciter non intelligitur ꝙ vt arbitrator electus sit, nisi ex aliis verbis appareat de intentione cõtraria: puta quia dixerunt, ꝙ possit procedere nõ seruato ordine iudiciario. Si autem dicunt, Eligimus talem in arbitratorẽ, vel in bonũ virum, qui nostras terminet quæstiones: non intelligitur electus arbiter, nisi appareat ex aliis verbis. Pan. tamen dicit ꝙ vbi sic cõmittitur ꝙ possit procedere seruato ordine iuris, & non seruato, licet à principio eligere possit alterã viã, in non eligendo tamen potest & videtur procedere vtraq; authoritate: sicut dicit Inn. in habente delegatã & ordinatam, in c. cum ex officii. de præscrip. ipse verò Pan. alleg. c. nisi. de præben. vbi probatur ꝙ si cõpromittitur in delegatum, ille potest in eadem causa simul pronuntiare vt arbitrator & delegatus. & ita in proposito. Et si contra iustitiã partẽ læsit, poterit reductio peti: & in dubio ex qualitate facti præsumitur hoc fecisse vt arbitrator. Et ex his ibi ipse infert ꝙ si partim seruauit ordinẽ iuris, & partim non: tenebit tamen

tamen sententia, secundũ Host. quia præsumetur hoc fecisse vt arbitrator. Infert etiã ꝙ si in aliquem cõpromittatur, vt possit procedere de iure & de facto, sed tamẽ ꝓnuntiet secundũ ius: talis in procedendo erit arbiter & arbitrator, sed in sententiãdo arbiter tantùm, vt patet ex tradita potestate: & si ꝓnuntiat iniustè, sententia nõ tener, secundũ Bar. quia ꝓnũtiauit cõtra formã compromissi. & cõsentit Pan.

6 ¶ Quintò, † vtrũ is qui promisit sub pœna aut iuramento stare dicto arbitratoris, possit impunè petere reductionem ad arbitriũ boni viri, si arbitramentũ sit iniquũ? Et Innoc. tandem cõcludit ꝙ potest: quia iuramentũ, quod est vinculum fortius quàm pœna, non adstringit ipsum ad parendũ, quousq; redactum sit ad arbitriũ boni viri: vt patet in cap. Quintauallis. & consequẽter minus ipsum adstringit pœna. Et idẽ tenet Host. quãdo generaliter est iuratum de stando dicto arbitratoris. & Specu. in ti. de arbi. & placet Pan. quia verba generalia debent intelligi secundum subiectã materiam. l. quæro. ff. loc. & consequenter pœna & iuramẽtum debent intelligi, si enormiter nõ læserit: sicut etiã in c. per tuas. de arb. not. dicit Inno. quòd iuramentũ de standō ipsius dicto, intelligitur alternatiuè, scilicet quòd stabit, aut soluet pœnam vel interesse. ¶ Sextò, quòd si specialiter & expresse dictum est vt arbitrator possit ius vnius partis in totum vel partem alteri tradere, & standum sit dicto eius etiam iniquo: nunquid peti poterit reductio ad arbitrium boni viri, maximè si interuenit iuramentum vel pœna? Et Hostien. quòd partes debent arbitramentũ obseruare, nisi sit contra Deum, nec possent cõtrauenire sine metu pœnæ vel periurii, si pœna vel iuramentum interuenit: quia poterunt partes in hoc se ligare, & renũtiare suo iuri: fortè tamẽ ex æquitate, inquit, iudex ex officio suo occurrere deberet iniquitati, pensatis personarum & causæ qualitatibus de transac. c. fi. quod verbum Pan. dicit valde notandum. Et attendendum etiam quòd decisio prædicto-

7 rum dependet ex sequenti quæstione. ¶ Septimò, † vtrum partes possint à principio renuntiare reductioni ad arbitriũ boni viri: & posito ꝙ valeat renũtiatio vel pactũ: vtrũ extendatur ad omnem læsionem, maximè si interuenit iuramentũ vel pœna? Et Pan. sic dicit: Si quis absente parte & extra iudiciũ renũtiat petitioni huius reductionis, non valet: quia sic nõ valet futuri iuris renũtiatio: vt l. si ita scripsit. §. j. ff. de le. ij. no. plenè in l. j. C. de pac. c. ex multiplici. de decim. In iudicio autẽ vel extra iudicium in præsentia partis tenet renuntiatio futuri iuris: quia habet vim pacti de nõ petẽdo, iuxta not. in d. l. j. C. de pact. maximè ꝑ Bart. Si autẽ quis obligauit se per pactũ ad nõ petendũ istã reductionẽ: sumus in casu dubii. Et dicit Dy. ꝙ hoc non obstãte in simplici renuntiatione seu pacto potest hãc reductionem petere ratione magnæ læsionis: quia illud pactũ debet intelligi, si vt bonus vir fuerit arbitratus. arg. in l. quæro. ff. locati. vbi dicit tex. ꝙ si promisit locator non expellere inquilinum: intelligitur, si soluerit pensionẽ. Et idẽ ibi confirmat Bar. per illum tex. & Ioan. And. in regula, scienti. dicens illud etiam procedere, si interuenisset pœna vel iuramẽtum. Et idẽ Bar. in. l. societatẽ. §. arbitrorũ. ff. pro socio. quã habet pactũ præãbulũ, scilicet nõ venire cõtra, si æquè fuerit arbitratus: operatur enim illud pactũ, seu renuntiatio, respectu modicæ læsionis. Et idem tenet domi. Anto. in d. c. Quintauallis. Et videtur communis opinio. Contrarium tamen sensit Federi. consi. ccxx. dicens ꝙ pactum, seu renuntiatio iuramento vallata, adstringit ad nõ cõtrauiendũ respectu cuiuslibet læsionis. quod tamẽ bene nõ probat. Sed Iaco. But. sentit etiam sine iuramẽto, dicens se non videre quare per pactum remitti nõ possit dicta reductio, nisi dolus procedat ex animo, vbi autem interuenit res ipsa valere debet pactũ, ex quo de intẽtione partiũ cõstat. Bald. verò dicit hoc obseruari communiter, ꝙ non obstante quacunq; verborum cautela propter enormen læsionem reductio dicta peti potest. Pan. autem sic dicit: Si deceptio interuenit ex proposito, quia scilicet scienter per fraudem gratiam, vel odium, grauat partem, potest reductio peti respectu cuiuscũq; læsionis, nõ obstante quocũq; pacto: quia sicut expressè nõ potest remitti dolus futurus l. si vnus. §. illud nulla. ff. de pact. ita nec tacitè sub generalitate verborũ. Itẽ si propter dolũ retractatur arbitrium. l. iij. C. de arb. & l. ita denũ. ff. eo. à fortiori arbitramentũ. & in hoc communiter doct. conueniũt. Si autem deceptio interuenit re ipsa sine dolo arbitratoris: reductio peti nõ potest in læsione modica: vt in l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbi. etiã si renũtiatio nõ interuenit: vt in c. nisi de præb. peti autẽ potest in læsione nõ modica, secundum communem opinionem, quæ vera est, si non interuenit renũtiatio. Si verò interuenit vt scilicet possit vni tollere & dare alteri, nõ potest peti reductio ratione magnæ læsionis vel quãtitatis: quia renũtiatio aliquid operetur: vnde tũc peti potest ratione maximæ seu enormis læsionis, & non magnæ: quia ista maxima in dubio videtur excepta. arg. in l. omnes. ff. de his quæ in fraud. cre. Et si renũtiauit aut fecit pactũ de nõ petendo reductionẽ, etiã respectu magnæ læsionis, adhuc potest peti, si deceptio interuenit ex ꝓposito: quia dolus futurus remitti nõ potest, vt dictũ est: nõ autẽ poterit peti, si deceptio interuenit re ipsa: quia pars potuit sibi ex pacto præuidere. l. j. ff. depositi. vt in regula, cõtractus. & in regula, scienti. de reg. iur. lib. vj. Poterit autẽ peti respectu læsionis enormis, ex quo de tali non fuit expressum: quia renũtiatio trahi nõ debet extra intentionẽ agẽtis. l. qui iniuriæ. ff. de fur. Et ita sentit domi. Ant. in d. c. Quintauallis. & Bal. dicens ꝙ magna vel parua quãtitas dicitur respectu personarum & causæ. l. cũ filius. ff. de lega. ij. vide glo. in c. fi. de re iudi. lib. vj. Si autẽ fuit dictũ, vt possit alte & basse in totum vel partẽ de iure vnius dare alteri: sic non ligat præceptum arbitratoris, si fuit contra Deum, etiam apposita pœna vel iuramento: vt probat Host. & idem putat Pan. si est cõtra ius cõmune non remissibile per partes: vt in c. examinata. & in cap. peruenit. de arb. & in c. fi. diligenti. de for. compe. Si autem est contra ius priuatum partis, peti potest reductio, si deceptio interuenit ex proposito & dolo arbitri, ratione dicta, secundũ Ioan. And. & Ioan. Cal. Bart. & est commune dictum: non autem potest peti, si interuenit deceptio sine dolo, secundum Ioan. And. Ioan. Cal. & Bart. & do. Anto. Et hoc est verũ secũdũ Pan. nisi fuisset appositum aliquod verbum illius potestatis restrictiuũ, scilicet altè & basse, ꝓut sibi videbitur, aut placuerit: quia hæc verba important arbitrium boni viri: vt in l. Thais. ff. de fideicõmiss. liber. Dominus tamen Pet. de Anch. disputando tenuit quòd etiã si certi sumus non esse dolum, peti potest reductio prætextu enormissimæ læsionis: quia paria sunt, dolum interuenire ex proposito, vel in re ipsa. l. si quis. ff. de verbo. obliga. Sed communis opinio est in oppositum. & l. si quis. sequitur quando quis fuit deceptus ignoranter: sed in casu nostro scienter & appensate dedit illam amplissimam potestatem arbitratori. Do. autem Anto. videtur velle quòd quandocunq; verba sint large concepta: nihilo minus data enormi læsione, etiam in re ipsa dabitur reductioni mediũ: quia talia verba in genere dicuntur ex confidentia discretionis &

amic

Universidad de Deusto
Biblioteca

amicitiæ arbitrorum,vt beneuolentiam captent ne lædantur.& ita non debēt ita latè intelligi: quia de verbis facilè seruitur. Vnde si repererint se deceptos,debet eis succurri, etiam si iuratum esset:quia absoluētur,vel iudex ex officio suo ꝓuidebit. Et idē tenuit Pet.de Anc.&,vt videtur,hæc opin.habet æquitatē.& ꝓ ea facit c.cū venissent.de insti.& l.si libertus.ff.de ope.lib.& quia notarii ex cōsuetudine solent apponere illa verba generalia,teneri pōt,vt dicit Pan. ꝙ nisi aliter appareat,non videtur quis pati voluisse enormē,vel saltē enormissimā læsionē.arg.l.cū de indebito.ff. de probat. Alia tamen opin.videtur verior de subtilitate iuris. Si autem de dolo dubitatur:dicit Pan.ꝙ secundū Bart. potest peti reductio ratione enormissimæ læsionis,saltem officio iudicis:quiæ præsumitur dolus in tanta læsione:vt l.lucius.§.creditor.ff.de his quæ in frau.cred.Et sic saluari potest dict.Host.scilicet ꝙ in maxima quantitate iudex ex officio suo potest occurrere. Quod,quātū colligitur ex Panor.dupliciter est verum.Primò quando dubitatur de dolo.Secundò,quando ex aliqua legitima causa,de qua constaret,fuit deceptus arbitrator,vt dicit domi.Anto.& Fran de Aret. ¶ Octauò† quæritur,pro quanta læsione dabitur 8
reductio,si nulla interuenit renuntiatio,aut si interuenit, non impedit reductionē? Et dicit Pan.ꝙ quia in hoc nō reperitur specificè prouisum,in surgūtopiniones:& quidam dicunt oportere ꝙ fiat deceptio vltra dimidiam iusti pretii.Cy.verò & Pet.dicunt cōpetere hoc remedium,quanta cunq; sit deceptio Spe.verò dicit nō sufficere læsionē modicam & videtur esse de mēte Bar.& gl.in l.si de meis.ff.de arbi.vbi dicitur arbitratorē posse de iure vnius dare alteri. & Bar.ibi dicit,dummodo modicè:aliàs reductio fiat ad arbitrium boni viri. Aliam opi.ponit Bar.in d.§.arbitrorū. ex quo §.iuncta.l.vnde si Neruæ.ff.ꝓ socio.nititur ꝓbare ꝙ si arbitrator assumptus fuit super cōtractu,requiritur deceptio,saltem in sexta parte totius. Si autem super lite:nō considerabitur læsio simpliciter respectu quantitatis debitæ,sed habito respectu ad qualitatē causæ.domi.autē Ant. dicit sibi videri ꝙ tex.in d.l.vnde si Neruæ.cum sequenti, probat de dimidia. Pan.autē probat,&,iudicio meo, bene, ꝙ ibi ne de sexta nec de dimidia probatur:sed probat, inquit ille text.ꝙ læsus per arbitriū in tertia parte totius debiti,potest dicere arbitramentū iniquū,& petere reductionem prædictā:nec tamē,inquit,semper requiritur læsio in tertia parte:quia ille tex.in hoc regulā non facit:sed illud dictū est causa exēpli.quæ autē sic dicūtur,non restringunt regulam:vt in c.j.& quod ibi not.ne cler.vel mon.Sed probatur ibi ꝙ ex euidenti iniquitate reductio peti potest,q̄ quando dicatur,non credo posse dari doctrinā:sed ex variis circūstantiis bonus vir,id est,iudex,arbitrabitur:quia facilius debet arbitrator de iure vnius dare alteri,quando pax aliter sequi nō potest,quàm cessante ratione pacis:& quando ius est dubium,& inuolutum,quàm quādo est clarū:& quādo est diues,quàm quādo est pauper:& sic de aliis circūstantiis.& facit quod notauit idē Pan.circa compositionē 9
fiendam in c.j.de mutu.petitio. ¶ Nonò† queritur,an petens dictam reductionem & succumbens quia non probauit iniquitatem euidentem,inciderit in pœnam cōpromissi,sub qua promisit stare arbitramento? Et dico quòd Dyn. qui originaliter cōsuluit in hac quæstione,tenet pœnā cōmitti,maximè quando iurauit non petere dictam reductionem, & postea petiit,& succubuit.quod consilium refert Io. An.in add.Spe.in ti.de arb.& ibi refert Gul.de Cu.hoc limitasse,nisi habuerit iustā causam petendi:vt quia probabiliter credebat arbitramētum iniquum.& alle.l.si quis.ff. de pœn.Pan.verò alleg.c.sacro.de sen.exc.& quod not.in c.fi.de do.& contu. Sed,adde hic duas limitationes Bart. Prima est in l.qui Romę.§.duo fratres.ff.de ver.obl.vbi dicit ꝙ incidit in pœnam,etiam si sententia,per quam fuit declaratum,arbitramentum esse æquum,fuisset iniusta.& hoc per illum §.duo fratres.vbi videtur tex.in simili. Secundā ponit in d.l.Iulianus.vbi distinguit,ꝙ si iudex declarauit arbitramentum æquum,& hac causa expressa absoluit reū, incidit in pœnā:nec in hac q̄stione pœnæ admittitur pars ad probandū ꝙ arbitramentū fuit iniquum: vt in d.§.duo fratres.& facit gloss.in d.l.Iulianus. Si autem primò fuit reus simpliciter absolutus,vel iudex absoluit quia nō fuit ꝓbatum iniquū, tunc in quæstione pœnæ poterit de iniquitate ꝓbare.Nam per hanc probationē detegitur iniquitas sententiæ,quæ trāsit in rē iudic.& sic nō obstabit exceptio rei iudicatæ.Intelligit autē omnia cū limitatiōe Gul. & Io.And.prædicta. Ex his infertur ꝙ allegans iniquitatē arbitramenti,habet probare,aliàs succumbit:quia præsumitur ꝙ iustitia.l.ab ea parte.ff.de appell ¶ Decimò quæritur,quid si pro parte obtinuit,& pro parte succubuit,vtrū committatur pœna in parte? Et dicit Bal in l.fi.C.de arbi. ꝙ si cap.in quo fuit læsus,erat separatū ab aliis,cōmittitur pœna in totū:secus si cōnexum vel vnitum,ita ꝙ separationem congruam non capiebat. Sed Pan.indistinctè tenet ꝙ non committitur,sed euitatur:quia iustè petiit restitutionem totius arbitramenti. Et cùm arbitramentum sit quædam transactio super toto,in authen.si verò contingit.C. de iudi non potest iustè dicere se magis grauatū super vno articulo quàm super alio:sed grauamē resultat ex toto cōpromisso simul,cum sit vnica transactio,seu vnus cōtractus. Sed tamen aduerte,secundū Bal.ꝙ si arbitrator iussit dari decē,& iudex in causa reductionis iubet dari quinq;:si ista quinq; non soluuntur,non committitur pœna compromissi,etiam pro rata:quia nunc agitur non ex cōpromisso,sed iudicis sententia.vnde mutata persona,stipulatio pœnę nō committitur.& dicit hoc placuisse Bar.sed Pan.in hac conclusione dubitat:quia iudex aditus succedit in locum primi arbitratoris:vt not. Inno.in c.præsenti.hodie incipit, statutum.de rescrip.lib.vj.& Bar.in l.j.ff.de leg.ij.& cōsequenter eodē est iure cōsentiens cum primo.& deinde soluit,ac tandē dicit posse concludi,ꝙ si iudex simpliciter confirmat arbitramentū,habet locum pœna secūdū distinctionem positam in præcedenti quæstione. Si autē reformat, tunc pœna cessāt in reformatione:quia nō agitur amplius ex compromisso,sed iudicis sententia. ¶ Vndecimò† quæritur,quanto tēpore durat potestas in arbitro vel arbitratore? Et dicit Pan.vbi s.quòd in arbitro durat quanto tempore durat actio:nisi tacitè vel expressè hæc potestas renocetur à partibus.quod videtur probari in auth.si tamē.C. de temp.app.& in cle.quādiu.de app. Et simile est in iurisdictione delegati,quæ nisi reuocetur,semper durat,dōnec extinguatur:vt in l.falso.C.de diuer.rescrip. In arbitratore autē dicit etiā idē quod in arbitro.quod ꝓbatur in d.authsi tamē quia licēt ibi tex.loquatur in arbitro: tamen nihil apponit,ꝙ quod appareat ꝙ magis senserit de arbitro, quā de arbitratore,quibus arbitriū est cōe:vt in d.§.arbitrorū. & nullus tex.specificè facit mētionē de arbitratore,sed cōter loquūtur de arbitro. Vnde vbi materia nō est magis ꝓportionabilis arbitro quàm arbitratori,appellatione arbitri debemus intelligere de vtroq;:vt in d.§.arbitrorum. Et hoc, nisi ipse arbitrator dixerit se nolle acceptare cōpromissum,qa statim expirat:vt l.si merces.ff.locati. Ipsæ autē partes post acceptationē possunt sibi prouidere,faciendo illum cōpelli per iudicē,vel cōi consensu ab illo recedendo.l.litigatores.de arbitris. ¶ † Duodecimò quæritur,qs 11
sit ipse bonus vir,ad cuius arbitriū recurritur pro iniquita te arbitramenti? Et cōiter dicitur ꝙ est iudex loci.l.continuus.ff.de verb.obl.& gl.in c.potuit.de loca.vbi dicitur,secundū Pan.ꝙ vbi fit mētio de arbitrio boni viri in genere, intelligitur de iudice,per d.l.cōtinuus.no.etiā gl.in c.statutū.de rescrip.& sequitur ibi Gemi.& Spe.in tit.de arbi. Sed ista intelligo vera in foro cōtentioso.in spectantibus autē ad forū animæ bonus vir dicitur prudēs & timoratus: & (vt inquit Bald.in l.j.circa mediū.C.de solu.) qui facit alteri quod vellet sibi fieri. Sed resultat alia quæstio:cū fiat aliqñ cōpromissum à clerico in laicū, & ecōuerso:vel si omnes compromittētes,& etiā arbitrator, sunt laici,sed diuersi fori:quia tūc dubitatur an iste iudex cōpetēs sit iudex arbitratoris,vel iudex rei vel actoris. Et,vt recitat Bar.in d.§.arbitrorū.cōiter tenēt aduocati, ꝙ sit iudex appellationis:cū ista reductio sit quædam species appellationis.l.nō distinguemus.ff.de arbi.§.cū quidam.ipse verò hoc nō tenet:sed potius ꝙ iudex,qui habet iudicare in principali cāita ꝙ si actor in causa originali petit reductionē,debet recurrere ad iudicē rei:si verò ipse reus petit,habet recurrere ad iudicē suū. Et hoc placet do. Ant.nisi laudū esset iuratum, & dubitaretur super reductione propter iuramētū: quia tūc deberet adiri iudex ecclesiasticus:vt in d.c.Quintauallis. Et idē si laudū esset in materia pertinēte ad ecclesiam,vt ibidē:vel si euidēs nutriret peccatū: de iud.nouit. Pan.tñ dicit,ꝙ si ex forma statuti municipalis laudum habeat executionē paratā: debet adiri iudex arbitratoris. & quod vbicūq; pro parte ecclesiæ petitur reductio,ex speciali ꝓriuilegio poterit adire iudicē ecclesiasticū, si allegatur fraus,vel minus legitimus contractus:vt in omni casu voluit Innoc.vtrū autē à tali iudice in causa reductionis pos- 12
sit appellari,vide Pan.vbi suprà. ¶ † Decimotertiò,vtrū arbitrator debeat pronuntiare partibus præsentibus? Et dicit Cy.ꝙ sic:aliter sententia nō valeret.& sequitur Bar.licet reciter quendā solennē aduocatū cōsuluisse contrariū. Fran. autem de Aret.quē sequitur do. Anto.dicit ꝙ si partes sunt præsentes in discussione,nō est necessaria vocatio in arbitratione. Si autē nō fuerūt præsentes in discussione,vel nō constat:dicit ꝙ si nō requiruntur,nō propter hoc laudū est nullū:quia talis modus procedendi nō reperitur statutus à iure in ipsis arbitratoribus: quia habēt potestatē arbitrādi æquū sine obseruatione alicuius formæ:debēt tamē de honestate partes vocari: & si detrectāt venire,nō cogitur iudicare:quia potest dicere,sibi non liquere de causa:& hoc modo stare poterit per nō venientē quo minus arbitretur. Et hāc opinionē sequitur Pan.& originaliter fuit Gulielm. de Cu.& sequitur Bal.& Car.& Host.in eo quod sentit,arbitratorē posse testes recipere,& publicare,& sententiā ferre partibus absentibus. Et idē sentit Inno.secundū Pan.in eo ꝙ dicit,corā arbitratore nō esse iudiciū vel quasi.sed totum in sua positū volūtate. Sed tamē Pan.addit limitationem:quia si arbitrator processit ex abrupto,parte nō audita,nec requisita,laudū est nullū. Et cōsentit Bal.& Bart.& sic ad concordiā reduci possent cōtrariæ opiniones. In arbitro autē,si partes nō sunt præsentes in cōclusione,& si in discussione,sententia nō valet,secundū Pan. per l.diem.ff. de arbi.licet Ia.de Ra.Pet.& Cy.teneant contrariū. ¶ Demoquartò quæritur,si cōpromissum est in duos arbitratores,& discordant:nūquid iudex possit eligere tertiū,vel compellere eos ad eligendū? Et secūdum Pan.de arbi.non est dubium,quia cōpelluntur eligere:vt in c.cum speciali. 13
de appel.& in l.idem si vnus.ff.de arbi. Sed de arbitratoribus Bal.recitat fuisse respōsum per quosdā sapientes,quòd non:quia arbitratores sunt ad similitudinē proxenetarū.l. si de meis.ff.de arbi.in quibus proxenetis certū est,nō esse tractādū de electione tertii. Et hoc idē Bal. placet & Pan. quia in quinta persona nō arbitrāte nō receditur.l.si quis. ff.de verb.oblig.& l.si merces.ff.loc. Sciendum verò quòd totū quod hactenus in hoc tit.dixi,in prædictis differētiis & quæstionibus,quæ sequūtur,de Pan. sumptū est succisis multis allegationibus,quas ibi,scilicet in c.Quintauallis. de iure iur.vide si placet. ¶ † Decimoquintò quæritur, in
quo differāt arbitria à iudiciis,siue quæ possit iudex,& nō arbiter? Et dico ꝙ arbiter primò nō potest punire testem, qui dicit falsum restimoniū corā eo,vel partes producētes falsa instrumēta,si solum est arbiter vel arbitrator, & non aliùs iudex habēs merum imperiū:quia potestas puniendi nō est attributa nisi per iurisdictionē, qua caret arbiter, vt arbiter.quod patet,quia ab eius sentētia nō appellatur. nec ex ea oritur actio vel executio:vt l.j.C.de arbi. Item potestas arbitri est ita limitata, ꝙ de rebus extra cōpromissum & partes cōpromittētes iudicare nō valet,nisi de his, super quibus in eū est cōpromissum,vel eis cohærentibus:vt dicit gl.si eo.in c.cum dilectus. Testis autē in eum non cōpromisit:& eius falsitas est omnino extra causam & personas cōpromittētes. Nec obstat si arbitria sunt redacta ad instar iudiciorū:vt l.j.ff.de arbit. quia hoc est verū, quantum ad ea tantum quæ cōpromittuntur. De sumptibus tamen potest cōdemnare,licet hoc nō sit expresse cōpromissum:quia causa sumptuū non est extra causam & personas cōpromittentiū. Si autem esset arbiter habēs iurisdictionē à statuto ciuitatis, vel iudex aliàs habēs merum imperiū, posset punire,nō vt arbiter,sed vt iudex:quia & iudex testē corā arbitro falsum deponētem punit.C.de testi.l.cū app. hæc Ang.de Peru. ¶ Secundò,vt dictū est, arbiter iudicare nō valet,nisi de his, super quibus in eum est cōpromissum. extra eo.cū dilectus.in gl. Incedit enim stricta via:quia id solum venit in arbitriū,de quo dictū est vt veniat.ff.eod.l. si cum dies. ¶ Tertiò,nō potest punire contumaciā litigatoris,scilicet mulctando,nisi ad hoc actū sit.ff.de iudi.l.ij. Condemnare tamen potest, in expensis cōdemnando:quia cognoscit de interesse:nec potest cogere, nisi in casu, qui habetur de offic.deleg.suspicionis. ¶ Quartò,non potest pronūtiare,nisi vtraq; parte præsente:nisi hoc inter litigatores cōuenerit.ff.eo.l.diem.§.si quis. ¶ Quintò,non potest citare partes,nisi ad locū, in quo factū est compromissum.ff.eo.l.si cū dies. Sufficit tamen ꝙ citet in eadē ciuitate,in qua cōpromissum est. ¶ Sextò,nō potest delegare arbitrium.ff.eo.l.si cōpromissum. ¶ Septimò,nec coram eo præstatur satisdatio,sed sufficit pœnæ promissio. Cū enim partes cōuenerūt stare sententiæ arbitri sub certa pœna, potest pœna peti ab ea parte,qui recedit à sententia:qua soluta, cogi nō potest vt tali sententiæ stet:nisi in cōpromisso dictū sit,vt etiā pœna soluta vel nō soluta nihilo minus stetur arbitrio.xxv.q.ij.quicunq;.Bar.in glo.super c.dilecti. extra eo. ¶ Octauò,in arbitrio mora purgari nō potest,vbi præfixus est dies ab homine.ff.eod.l.Celsus. secus in iudiciis. ¶ Nonò,sententia arbitri nō infamat:qa nō pōt cognoscere de crimine quod infamet.ff.e.l.nō distinguemus. In his oibus, secūdū Arch.distāt arbitria à iudiciis. ¶ Decimò,etiā in alio: qa si partes renūtiāt appellationi, & faciūt pactū de nō recedendo ab arbitrio: nihilo minus recedere possent soluta pœna posita,vt dictū est:secus circa iudicia. Conueniūt autē in quibusdā:quia per vtrunq; interrūpitur

præscriptio: & quantum ad iuramẽtum de calumnia. Ber.
¶ Vndecimò, cõpromissum soluitur per mortem alterius compromittentium: extra eo. ex parte. & etiã per mortem alterius arbitrorũ: extra de offi. deleg. c. vno delegatorum. nisi fiat mentio in cõpromisso quòd transeat ad hæredes vtriusq; partis cõpromittentis. secus in iudiciis: quia trãseunt ad hæredes, etiã si de ipsis mentio nõ fiat. Ber. ¶ Decimosextò † quæritur, quis, & qualis debeat esse arbiter? 14 Dico quòd nõ potest esse mulier, vt dictum est suprà. §. ij. differẽtia vj. nec monachus. secundũ Spe. sine vtilitate monasterii & licentia abbatis: ar. c. ij. de postu. & c. monachi. xvj. q. j. sed arbitrator potest esse ex sola licẽtia abbatis. Et hoc placet Pan. Debent verò arbitri, secundũ gl. in l. licentia. de appel. lib. vj. esse nõ suspecti: aliàs possent, sicut & iudices, recusari. Nec debẽt esse multùm remoti, per c. secundò requiris. de appel. Ex quo text. no. q̃ recusans iudicẽ vt suspectũ, non tenetur arbitros eligere in eo loco: sed eligere potest alibi, dummodo nõ valde remotè, secũdũ doct. vt puta nõ vltra duas dietas: arg. c. nonnulli. de rescript. vel hodie vltra vnam. arg. c. statutũ. de rescrip. lib. vj. quia sæpe iudex in loco est tam potẽs, quòd recusans nõ poterit in loco inuenire idoneos arbitros. Debent etiam esse in locis competentibus, vt possit haberi copia peritorũ. d. c. statutum. ¶ Decimoseptimò, quot debent esse arbitri? Et dico quòd debent eligi vnus vel tres: & vbi tres eliguntur, duorum sentẽtia retinet vigorẽ. extra de arbit. c. j. vbi dicit gl. quòd hoc ex honestate, non ex necessitate dicitur: quia si etiã eligerentur duo, in quos cõpromitteretur, teneret compromissum: & si nõ concordauerint, cogendi sunt, vt concordent, vel tertiã partẽ assumant. Non tamen valeret duorum sentẽtia tertio absente: quæ valeret eo presente & dissentiente. ff. eo. l. si in tres. nisi in cõpromisso sit expressum quòd duo sine tertio procedant. Et idẽ in iudicibus delegatis: vide tamẽ infrà §. xxj. ¶ † Decimooctauò quæritur, 15 vtrum cõpromitti possit super rebus spiritualibus? Et dico quòd extra eod. c. contingit. dicitur: Generaliter prohibemus, ne super rebus spiritualibus cõpromittatur in laicũ, scilicet vt in arbitrũ vel arbitratorem, secũdum Pan. & secundum gl. etiã incidenter: quia laici ecclesiastica negotia tractare nõ debent. de iudi. decernimus. Dicit tamen glo. in d. c. cõtingit. quòd de rebus merè ciuilibus, quibus nullum spirituale annexum est, in laicũ potest compromitti: quia cum ibi prohibeatur de spiritualibus, de tẽporalibus permittitur, argu. quia quod de vno prohibetur, de altero cõceditur. xxv. dist. qualis. & in c. exposita. de arb. Et intellige in merè ciuilibus, etiã si essent bona vel iura ecclesiastica. Vnde secundũ Inno. in d. c. contingit. clerici cõpromittere possunt in laicum arbitrũ de rebus temporalibus: quod si de rebus spiritualibus cõpromittatur in laicum, secundum Bar. nõ tenet arbitrium, similiter nec si cõpromittatur in laicũ & clericũ sine authoritate superioris: interueniente autẽ authoritate superioris, valet: tum quia nõ simpliciter in laicũ: tum quia superioris authoritate: vt eo. ti. per tuas. Vnde, vt colligitur ex gl. in d. c. contingit. nullus citra Papam cõmittere potest causam spiritualem laico: vel authorizare q̃ in solum laicũ de iure spirituali cõpromitti possit. Quod vtiq; verũ est: quia nullus dispensat contra constitutionẽ Papæ, nisi in casibus cõcessis: vt in c. dilectus. de temp. or. & cõsequenter eũ solũ sit iure expressum, vt superioris authoritate cõpromitti possit in clericũ, & laicũ, per d. c. per tuas. in solum laicũ nõ potest superioris autho- 16 ritate cõpromitti. Ratio † autem, quare laicus in causa spirituali prohibetur arbitrari, secũdũ Pan. in d. c. per tuas est, non propter incapacitatẽ, sed ratione honestatis: quæ honestas cõseruatur ex mistura clerici, qui sociatus laico facit eum capacem: etiã si laici essent plures, & clericus vnus, non tamen extendas casum huius capituli ad actũ spiritualem: quia laicus effici nõ potest capax iuris spiritualis per misturã clericorũ: vt in c. Messana. de elect. vide §. sequẽti. ¶ Decimonono, † vtrum episcopus possit clerico & laico 1 causam spiritualẽ cõmittere vel delegare, sicut eius authoritate in eos de eadẽ cõpromitti potest? Et dico q̃ non. Et ratio diuersitatis est, quia secundum Ioan. And. in d. c. per tuas. arbitriũ de re spirituali non est actus spiritualis: vnde meritò, in clericũ & laicũ potest cõpromitti: sed iudicare de causa spirituali, est quid spirituale: vt in c. quãto. de iud. Laicus autẽ non est capax iuris spiritualis, etiã associato sibi clerico: vt in d. c. Messana. potest tamẽ laicus cõmuniter secundũ doctores, esse assessor iudicis ecclesiastici. ¶ † Vigesimò, quomodo debeãt arbitri pronuntiare sententiã? Et dico q̃ cum ab vno de pluribus arbitris vel iudicibus, aliis præsentibus & mandantibus sentẽtia scripta recitatur, pro eodẽ est ac si ab omnibus esset recitata: vnde oportet vt recitãs vtatur verbo pluralis numeri, dicẽdo, Nos arbitri vel iudices tales pronũtiamus &c. nisi in arbitris super electione, quæ fieri debet ab vno vice omnium. de re iudi. cùm ab vno. lib. vj. & præsentibus omnibus arbitris, secũdũ Pan. in c. sane. de arbi. Dicit tamen Bar. in l. duo ex tribus. ff. de re iudi. q̃ si tertius fuit præsens in disceptatione super meritis causæ, & dixit quicquid voluit, & monitus ab aliis duobus nõ vult esse præsens, nec allegat causam legitimã absentiæ: tũc possent procedere duo sine tertio. ¶ Vigesimoprimò quæritur, quomodo arbiter teneatur ad interesse? Et dico q̃ si permittit trãsire tẽpus ex dolo vel lata culpa, tenetur partibus ad interesse: aliàs nõ, nisi se obtulisset: quia tũc tenetur de leui. Multo magis autẽ tenetur ad restitutionẽ, si dedit sententiã iniustã ex dolo, vel lata, vel etiã leui culpa, quãdo se obtulit. Arbitrator autẽ videtur teneri similiter de dolo & lata culpa, & etiã de leui si se obtulit inde habens salarium: quasi contractus sit gratia vtriusque. Et ista omnia deduci possunt ex dictis infrà Cõmodatũ. §. viij.

De Archidiacono.

1 *Archidiaconi, qui de iure multa potest, officium in quo positum sit, ac versetur. Et quòd in hoc loco rũ specianda sint cõsuetudines.*

2 *Archidiaconus iurisdictionem num habeat? Et ibidem quæ possit, & quæ prohibente Episcopo, non possit? Et an ordinariam, an verò delegatam iurisdictionem habeat?*

3 *Archidiaconus de iure communi de quibus cognoscere queat?*

4 *Archidiaconus animarum curam committere, aut ad illam instituere, num possit? Et ibidem ad animarum curam institutionis genus triplex: & quid ac quale vnumquodque.*

5 *Animarum curam, num Archidiaconus habere dicatur? Vbi quòd cura dupliciter consideratur. Et num id rectè secundum Host.*

6 *Archidiaconus num excommunicare queat? Et quid de præcipua iurisdictionem à collegijs vel ab aliis, quam episcopis dant ex abbatibus? Item quid de religiosorum antistitibus, ac præsertim eorum, qui exempti sunt?*

7 *Archidiaconus indignum præsentans, an solus ipse puniendus sit, talis ad ordines promotus fuerit? Et ibidem de significatione verbi, bonitas.*

8 *Archidiaconus de promouendi idonea qualitate interrogatus ab Episcopo respondens, quem idoneum esse, & id scire quatenus fragilitas finit humana, num peccet, si promouendas id, meus non sit?*

9 *Archidiaconus si quem promouerit, num promoto ipsi de vita prouidere obstringatur? Et quid si promotus in patrimonij inopia mentitus sit? Et ibidem quid de his, qui ad titulum suæ paupertatis*

pta, cui semper stabitur. Verùm † *de iure cõmuni hæc videntur ad eius officiũ pertinere, iurgia minora clericorũ, examinatio ac præsentatio clericorũ ad ordines, stallatio prælatorum siue inductio in possessionẽ, clericorũ præficiendorum examinatio, & visitatio parochianorũ, quę omnia habentur eod. titu. cap. ad hæc. & cap. j. Hæc Archid.* 3
¶ *Tertiò* † *vtrũ archidiaconus possit animarũ curã committere, siue instituere ad illã? Et dicò q̃ extra eo. in cap. cum satis. summatim dicitur q̃ hoc nõ præsumat sine mandato episcopi, etiam obtentu alicuius consuetudinis: sed Ioan. And. in Nouel. super d. c. ponit circa curã triplicem institutionẽ. Prima est authorizabilis, quæ ad solũ episcopum spectat. de excess. prælat. c. iij. & de offi. deleg. sup. eo. quæ habetur loco institutionis, ante quã nec præsentatus, nec is, cui collata est ecclesia, debet administrare. de præb. cũ iam dudũ. quod si fecerit, eũ debet episcopus amouere. de præben. cum iam. nisi gratiosè dispẽsauerit. Et hęc est iuris huius ratio, quare cõsuetudini præscribi nõ põt. Nã cum sine authoritate episcopi nullus ecclesiã intrare possit, vel delinquere: vt de renun. c. admonet. nec debeat aliquis talibus se ingerere: sed qui vocatus est à Dño tanquã Aarõ: vt de electione. qualiter. Ingerit aũt se, qui sine dicęesani authoritate intrat. de offi. ord. quoniã. Et quilibet debet per ostiũ, id est Christũ intrare: aliter fur & latro cẽsetur. Ioan. x. Cõcluditur q̃ qui sine episcopo intrat, spreto ostio, id est Christo, cuius est vicarius: beneficiũ ecclesiasticũ sibi vsurpat. viij. q. j. qui vos. & cap sequẽti. Secunda institutio est corporalis, ad archidiaconũ spectãs de iure cõmuni, & sequens authorizabilẽ, tanquã illius executoria. arg. de re iudi. cum Bertoldus. ibi de cõsensu episcopi. Et de hoc habetur eo. ti. ad hæc. & c. vt nostrum. Est & tertia, quæ pro collatione ponitur, quã posset archidiaconus habere de cõsuetudine: vt de instit. ca. cum venissent. vnde & cõcessio pro institutione ponitur: de off. lega. dilectus. Sed licet cõferat archidiaconus: recipiens antequã corporali vtatur, ad authoritatẽ episcopi habet necesse recurrere, propter rationẽ dictã, & iura allegata, secundum Host. Et quãuis gl. in verbo, obtẽtu cõsuetudinis, exponat de non præscripta: q̃a præscripta daret archidiacono posse cõferre curam animarũ. Host. tamen reprobat dictã expositionem, dicens q̃ nec præscripta hoc potest sibi dare: loquendo. s. de prima, siue authorizabili institutione: secus de tertia, quæ præscribi põt: secundam verò habet de iure cõmuni. ¶ Quartò † vtrum archidiaconus habeat curam animarũ? Et Inno. in verbo, curam distinguit, q̃ cura dupliciter dicitur. Primò strictè: & est potestas ligãdi & soluendi in foro pœnitentiali: & hæc non est in prælato, qui non est sacerdos. dist. xxj. in nouo. Secũdò dicitur cura largè: & est potestas eiiciendi & recipiẽdi in ecclesia, & corrigendi excessus. dist. xxj. §. j. Et sub hac cura est, excõmunicare, visitare, corrigere, & huiusmodi. Et hanc habere possunt archidiaconi, & alii inferiores. Sed Host. dicit, hanc distinctionẽ se non intelligere: quia prima non põt dici cura: nec secundum ius, cùm nullo iure caueatur, nec secundum naturalem rationẽ, imò omnino aliud est cura, aliud potestas: cum multi habeant illam potestatẽ, qui non habent curam: sicut sacerdotes nõ curati, qui ex licentia vel priuilegio audiunt confessiones aliorum. Et ecõtra, multi habent curam, qui non habent illam potestatẽ: quia non sunt sacerdotes. Igitur potius dicendum est q̃ cura est potestas habendi aliquos in subditos illis conferendo sacramẽta per se vel per aliũ, & alia faciendo, quæ pertinẽt ad curã vel salutẽ animarũ: vt corrigendo, & huiusmodi. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

& hinc habet archidiaconus,& alii prælati curati,etiam si non sint sacerdotes:sed in foro pœnitentię absoluere,vel alia sacramẽta cõferre per se nõ possunt,si nõ sunt sacerdotes,sed sacerdotibus ista cõmittere. ¶ Quintò,†vtrum archidiaconus possit excõicare? Et dico q̃ in ca. archidiaconus.eo.ti. Ioan. An.post Inno. dicit q̃ ius cõmune est, vt ipse,& alii prælati iurisdictionẽ habentes ab episcopis, & ex collatione aut cõfirmatione officiorũ vel dignitatũ, ad quas assumuntur,sint iudices ordinarii, & possint excõmunicare.xj.q.j.nemo.& hoc nisi sint mulieres.de pœ. & re.noua. Et quod dicitur in d.c.archidiaconus. q̃ excõmunicare nõ põt:intelligitur,vbi est cõsuetudo cõtraria, quæ dat iurisdictionẽ:vel quia excõicare non põt cum illa solennitate,de qua xj.q.iij.debẽt.quia illud est episcopi solũ. Dicit etiam q̃ prælati habentes iurisdictionẽ tantum à collegiis,vel aliis quàm episcopis.excõicare nõ possunt,licet habeant aliã iurisdictionem: quia potestatem excõicandi concedere non põt nisi episcopus.xxiiij.q.iij. corripiantur.nisi collegiũ eligeret authoritate episcopi, vel ab eo cõfirmarentur,vt dictũ est. Sciendũ tñ secundum Archidiaconũ q̃ prælati religiosorũ,præcipuè exemptorum,cũ habeãt authoritatẽ,seu iurisdictionẽ quasi episcopalem in subditos suos,excõicare possint subditos suos ex authoritate suorũ priuilegiorũ à sede apostolica eis cõcessorũ. hęc ille. Sed mihi videtur q̃ ex iure cõmuni possint tanquã prælati collegialiter & canonicè electi,per c. cum ecclesiarum.de offi.ordi.de quo j. Excõicatio.j.§.ij.

7 ¶ Sextò,†vtrũ solus archidiaconus veniat puniendus,si præsentet indignũ? Et dico q̃ archidiaconus habet examinare ,pmouendos ad ordines,& preficiẽdos in ecclesijs,vt in c.ad hęc.e.ti. Et hoc secundũ Ho. nisi ex causa episcopus hoc sibi interdicat:qui etiã põt & alios adiũgere,q̃ simul cũ eo examinẽt,sicut & iterũ examinare.igitur secundum gl.si ,pmoueat indignũ.quanuis episcopus nõ videatur puniẽdus,sed archidiaconus,q̃ examinat,& præsentat episcopo indignum:ar.dist.liiij.si seruus. tamen non est sic:qa tenetur de facto eius qui examinat,cùm fiat mãdato eius.nisi fortè examinator talis fuisset,vt verisimile non sit,ipsum mẽtiri:vt de pig.signi.sicut ẽt dicũt Inn.& Host. q̃ si cõis opinio sit de bonitate archidiaconi, excusatur episcopus.& idẽ de alio examinatore.quod secũdũ Arch. nõ videtur intelligẽdũ de bonitate simpliciter.s.vitæ:sed de bonitate,id est idoneitate ad examinandũ:vt.s.sciat in quibus sit quis examinandus,& fideliter agat,qđ est dictũ,

8 vt sit prudẽs & cõscientiatus. ¶ Septimò,†vtrũ dicẽte episcopo scis hũc esse dignũ,peccet archidiaconus respõdendo,scio quantũ humana fragilitas pmittit? Et dico secundum Inn.in c.vnico de scrutinio in ordine faciendo.q̃ si talis ordinãdus præsentatur à ,pbis:põt sana cõscientia respõdere:dũmodo nihil mali de eo sciat: arg. de præsumptio.dudum.q̃ si de eo sciat aliqd mali secretũ,obtinere debet à prelato,vt eo absente faciat ordinationẽ.quod si non põt, vel nõ sine scãdalo:tũc etiã põt sana cõsciẽtia dicere:quia nõ dicit nisi vt ministet,nõ vt ipse:& ecclesia,q̃ per illũ loquitur,nihil scit de occultis:nec debet omittẽdo talia dicere,indirecte publicare fratris crimen secretũ. Si verò tale crimen esset publicũ:tũc dicẽdo talia peccaret mortaliter.xxij q.ij.primũ.nisi illud esset crimen veniale : vt xxv.

9 dist.§.criminis. ¶ Octauò,†vtrũ archidiaconus teneatur ,puidere de victu ei,quẽ ,pmouet? Et dico q̃ si quis sine titulo ordinatur,& ex se nõ habet,vt dicit gl.in d.c.ad hoc. tenetur ei ,puidere examinator,q̃ præsentauit eũ. q̃ si nõ esset soluẽdo, tũc tenebitur ei episcopus,ne cõtiogat eum mendicare in opprobriũ ordinis clericalis:quia saltẽ debebat prius videre episcopus quis,à quo,& ad quẽ titulũ præsentaretur.de æta.& quali.ord.accepimus. Si verò archidiaconus fecit aliquẽ scribi ad titulum sui patrimonii ordinandũ:& apparet illũ non habere patrimonium,aut minus sufficiens:si hoc archidiaconus fecit scienter:agetur primò cõtra eũ,qui fuit in dolo:secũdò cõtra episcopum,q̃ fuit in culpa:qa dolus præpõderat culpę.ff.ad legẽ Aqui.l.itẽ si obstetrix. Nec obstat exceptio de dolo ordinati,ad cuius instãtiã factũ est.Ho.tñ placet q̃ imputetur ei,q̃ mẽtitus est:ideoq; sibi esse victũ quęrat.xcj.dist.clericus.& per hoc multis subtraheretur decipiẽdi materia, q̃ mẽtiendo se fecerãt ordinari,vt sustẽtarẽtur ab ordinatore,vel examinatore.Et placet qñ solus est in dolo.alii verò in culpa solũ. Qui aũt se faciũt ,pmoueri ad titulum suæ pauptatis,vt mẽdicẽtes:illã sequãtur. ¶ Nonò†vtrum decani rurales esse debeãt & destitui per episcopũ de consensu archidiaconi? Et dico q̃ sic:vt in cap.ad hæc.eo.tit. quod Io.An.dicit melius intelligi secundũ consuetudinẽ Prãciæ,vbi tales decani instituũtur ad tempus pro maiori parte per episcopũ & archidiaconũ ad quędã officia eius cõia:& cõsequẽter,secũdũ Inn.vbi nõ est talis cõsuetudo, hoc nõ vẽdicat sibi locũ. Quod si in destitutione aut institutione cõcordare nõ possent:secundũ aliquos, vt recitat Inn.& Arch.sequi videtur,nihil agitur:cũ vnus sine alio nõ possit.de offi.dele.causam. nisi cõsuetudo haberet contrariũ. Sed tñ alii dicunt,nominatum ab episcopo habere locũ:cũ ei⁹ authoritas sit principalis,& archidiaconi quasi vicaria.& hoc sequitur Inn.addẽs q̃ si archidiaconus instituit videt indignũ,posset pro iure suo appellare,vel aliàs cõtradicere. ¶ Decimò,vtrũ archidiaconus possit dare literas cõmẽdatitias ,pmouẽdis ad ordines. Et dico q̃ nõ: vt in c.significasti.eo.titu.quod gl.intelligit,qñ episcopus est præsens.s.in dioceſi.nam si est absens,& necessitas vel vtilitas suadeat ordinandorum,poterit eos aliis episcopis cõmendare,& sic literas cõmendatitias dare:qa eo absente supplet vices eius:vt in ca.j.eo.ti. Et idẽ posset,secundum Ho.generalis vicarius episcopi,cui aliqs de specialib.casibus cõmissus est cũ clausula generali:vt de offi.vic.c.ij.libro vj. Sed in præsentia episcopi,qui sic gñaliter commisit sine ipsius licẽtia nõ debet hoc expedire.de offi.leg.volentes.

De Archiepiscopo.

1 *Archiepiscopus qui & Metropolitanus dicitur,quam & in quos iurisdictionem habeat? & de quibus cognoscere, & quatenus committere possit?*

2 *Archiepiscopus in episcopi subditos quot casibus iurisdictionem ordinariam habeat? & ibi quòd xxii. de quibus singillatim.*

3 *Episcopali sede vacãte,quis Episcopi vices suppleat? Et ibidẽ,quid si Episcopus,aut excõicatus,aut à Paganis interceptus,aut mutus,aut furiosus effectus sit? Et nũ cathedrali vacãti ecclesiæ visitatorẽ Archiepiscopus dare possit? Et cessante suffraganeorũ negligẽtia,an possit visitationes iterare,ac procurationes recipere? nu.4.*

5 *Archiepiscopus subditos suffraganeorum suorum num absoluere queat? Et num Primate irrequisito,concilium celebrare possit?*

6 *Archiepiscopus num possit Crucem ante se gestari facere? Et ibidem quòd sic,cum multis aliis.*

ARCHIEPISCOPVS †& metropolitan⁹ sunt nõa synonyma significãtia idẽ:sed archiepiscop⁹ dicitur ab archos princeps,& episcopus,quasi princeps episcoporum.metropolitanus verò ἀπὸ τῆς μήτρας ηοὶ ϖόλεως .i. à matrice vrbe, ex qua colonię deductæ.vj.q.iij.scitote. licet non sit necesse quod habeat illum numerum.s.decem episcoporum sub se.vt ibi dicitur: habet autẽ secundũ Hostiẽsius pinguius in episcopũ quàm in subditos eius : & habet iurisdictionẽ,& eã exercere põt in tota prouincia, tollẽdo prauã consuetudinẽ,& fulminãdo sententiã excõmunicationis in seruãtes eã,secundum Inn. quẽ sequitur Pan.in c.ex frequẽtibus.de insti.& sentit glo.in Sum.ix.q iij. Et cognoscere põt de crimine episcoporũ,& eos punire:vt in c.sacro.de sen.exc.licet nõ possit procedere ad eorũ depositionẽ,quæ soli Papæ reseruatur:vt in c.ij.de transl. præle. De causa verò ciuili cognoscere põt indifferẽter,etiã si subditus episcopi illũ cõueniat:quia corã archiepiscopo debet eũ cõuenire. Sed si episcopus habet causam cõtra subditũ, non cõuenit eũ corã archiepiscopo,quia nõ est iudex subditi episcopi, nec habet in illũ iurisdictionẽ, nisi in certis casibus.de quibus infrã:nec etiã cõuenit eum corã se:quia nõ debet esse iudex in propria causa. Vnde eligi debẽt arbitri iuris. Et probãtur hæc in c.si clericus aduersus clericũ. xj.q.j. Non potest autẽ cõpellere subditum suffraganei sui ad suscipiendũ cõmissiones eius in causis : nisi sit cõsuetudo.de foro cõpe.Romana.lib.vj.de offi.or.pastoralis. Super quo c.dicit Host.q̃ cũ episcopus subsit archiepiscopo,quia pinguius ius habet in eũ,quàm in subditũ eius, potest episcopum cogere vt cõpellat subditũ ad suscipiendũ. quod si intra certũ tempus sibi assignatum hoc facere neglexerit, nec aliquod iustũ impedimentũ prætenderit, demũ potest cogere vtrunq;:argu.de offi.ordi.quanto. in fi.& c. irrefragabilis.§.excessus.& concord. Bernar.etiã si ab episcopo appellatũ fuerat. Iure tamẽ nouo archiepiscopus causas, quæ per appellationẽ vel alio iure metropolitico deferuntur ad ipsum,non potest audire,seu cõmittere alibi, quàm in sua ciuitate vel dioceſi : aut in eis , in quibus appellatum exstit, vel causæ ipsæ cõsistunt:nisi aliud sibi cõpetat de con-

2 suetudine.de offi.ord.litigãtes.lib.vj. ¶† Primò verò quęritur , si in aliquibus casibus archiepiscopus habet iurisdictionem ordinariã in subditos episcopi ? Et dico q̃ sic in multis,quæ notan.in c.pastoralis.de off.ord. ¶ Primus est, cum deuiãt in diuinis officiis à cõsuetudine ecclesiæ Metropolitanæ.xxj.dist.de his.quod tamẽ limitat Hostiẽ. nisi ecclesiæ prouinciæ haberẽt specialẽ consuetudinem. quod Pan.or.placet,vt valeat cõsuetudo cuiusq; ecclesiæ,dũmodo sit aliàs rationabilis.ar.c.de trina.de cõse dist.iij. Ad quod facit quod no.gl.in c.j.de sum. Trin.in vj.vbi dicitur q̃ in cõcernẽtibus hdẽ sequi debemus cõsuetudinẽ ecclesiæ Romanæ in aliis nõ tenemur,nisi Papa disponat. ¶ Secundus est,quãdo subditus episcopi delinquit in dioceſi archiepiscopi vj.q.iij.placuit. quia in hoc casu efficitur aliquis de iurisdictiõe cuiuslibet alterius. ¶ Tertius est,si habet prędium in dioceſi sua. extra de fo.cõpe.c.fi. & iste etiã casus pertinet ad quẽcunq; aliũ. ¶ Quartus est, si causa defertur ad eũ per appellationẽ.de offi.leg.c.j.de offi.ordi.duo.sed hoc casu distingue vt s. ¶ Quintus est , cum absolutus ab archiepiscopo nõ vult parere episcopo.de offi.or.ad reprimendã. ¶ Sextus est,si causa criminalis sit inter episcopũ & clericũ suum:quia deduci debet ad synodũ, in qua archiepiscopus præsidet.vj.q.ij.c.j. ¶ Septimus est, si clericus habet ciuilẽ causam cõtra episcopum suum.xj.q.j.fi clericus. ¶ Octauus est, quãdo episcopus est negligẽs in eo quod facere debet.ix.q.iij.cũ simus. Pro quo Pan.in c.ex frequẽtibus.de insti. facit regulã generalẽ, q̃ sola negligentia episcopi deferat iurisdictionẽ in archiepiscopum.& glo.in c. Romana.de supplen.neg.præl.lib.vj.dicit q̃ in negligentia episcopi,archiepiscopus supplet vices eius, non autẽ in delicto quod limita secundum Doct. & Pan.in d.c.ex frequentibus. nisi delicta sint notoria. ¶ Nonus est, quando

defuncto episcopo ecclesia idoneos clericos nõ habet.xij. q.ij.nõ liceat. ¶ Decimus est,cũ euidens est,sententiã episcopi esse iniustã,extra de app.solicitudine. ¶ Vndecimus est,cùm visitat prouinciã : extra de præscri. cũ ex officii: & de censi. sopitæ.& c. cum nuper. ¶ Duodecimus etiã põt addi,secundũ aliquos, ratione notorietatis criminis , quæ facit vt in sua dioceſi existens sua sententia afficere possit subditos episcopi delinquentes:quia licet text.in d.c. Romana.in §.notoria.loquatur dum visitat: tamẽ doct.in d.c. ex frequẽtibus.illud cõmuniter extẽdunt, etiam dum visitat.sed hoc ego credo verum in casu viij. quãdo scilicet episcopus est negligẽs.vide etiã suprà, Absolutio ij.circa fi.

¶† Secundò, vtrum archiepiscopus suppleat vices episcopi per solã vacationẽ sedis episcopalis ? Et dico q̃ non, sed 3
capitulum supplet.extra de suppl.neglig.præla.c.si episcopus.& c.ecclesiæ.lib.vj.& idem etiã si sit excõmunicatus:vt in c.Romana.de suppl.negl.præl.vel captus à paganis:vt in d.c.si episcopus . & idẽ puto eadem ratione in omni casu, quo episcopus suũ officium exercere & cõmittere nõ possit:puta si efficiatur mutus,aut vertatur in furorem. ¶ Tertiò, vtrũ possit ecclesiæ cathedrali vacãti dare visitatorem? Et dico q̃ non, nisi forte capitulũ in spiritualibus & tẽporalibus negligenter aut malè administret : quia tunc vocato capitulo,& causæ super hoc agnitione præmissa, visitatorẽ seu ministratorẽ poterit deputare : qui quãuis habeat legitimã administrationẽ in spiritualibus & tẽporalibus, tamen illa beneficia , quæ ad solã episcopi collationẽ pertinent,cõferre nõ potest,si ab alio quàm à Romano pontifice fuerit deputatus:vt in c.ecclesiæ.de supp.neg.præl.lib. vj. ¶† Quartò,vtrũ cessante suffraganeorum suorũ negli- 4
gentia possit visitationes iterare , & recipere procurationes? Et dico q̃ sic,nõ obstante contraria consuetudine: & dum visitat , potest cõfessiones subditorum suffraganeorũ audire,& absoluere,& iniũgere pœnitentiã. extra de cen. perpetuo.lib.vj. sed vtrum aliquid possit recipere, vide j. Visitatio.vbi de visitatione eius multa dicẽtur. ¶† Quin- 5
tò, vtrũ absoluere possit subditos suffraganeorum suorũ? Et dicit Gemi.in c.perpetuo.de censi.lib.vj. q̃ eos non potest ligare vel soluere,nisi dũ visitat:vt ibi text.innuit : nec etiã absoluere ab excõmunicatione minori:vt in c.nuper. §.j. Secundò verò,de sen.excõ.& hoc verũ nisi per appellationem causa ad eũ deuoluta sit,vel in casibus sibi specialiter à iure permissis,de quibus dictum est. Sed tamẽ de his etiã vide suprà Absolutio secundò dubio.v.vj.& vij. ¶ Sextò,vtrũ possit celebrare cõsilium irrequisito primate ? Et dico q̃ sic.dist.in.xcij.si quis episcopus vacãs.& ix. q.iij.c. ij.& iij. ¶† Septimò , vtrũ possit facere crucẽ portari ante 6
se? Et dico q̃ sic trãsiens per quæuis loca suæ prouincię:& benedicere populo : in pontificalibus , & sine põtificalibus celebrare,& celebrari facere,tã in locis exemptis,quàm nõ exemptis:quæ etiam similiter facere potest episcopus,etiã in locis exemptis suæ dioceſis : vt in cle.archiepiscopo.de priui.sed tamen,vt ibi dicitur, hæc fieri debent sine exemptorum præiudicio. Multa alia tãgentia archiepiscopum, vide j. Episcopus,per totum,& j. Pallium,& Prælatus,per totum,& suprà Absolutio secundò.§.vij.& sequen,

De Archipresbytero.

1 *Archipresbyter , qui aliorum presbyterorum , id est, sacerdotum princeps esse dicitur , in duplici differentia est. Aut enim Ruralis est,aut ciuitatensis. Et quid vnumquodque? & in quibus positum sit vtriusque officium?*

Archipresbyter ciuitatensis , num à casibus episcopo reseruatis, absoluere possit? Et quid de rurali , num possit omnes de episcopa-

tu ad ipſum accedentes abſoluere? Et de quibus poſſit?
3 *Archipresbyter ruralis, inſtituendi, aut confirmandi ſibi à patronis in eccleſiis ſub ſuo plebanatu, num authoritatem habeat?*

1 ARCHIPRESBYTER, †Princeps dicitur aliorũ presbyterorũ, id eſt ſacerdotũ. Et duplex eſt, ſ. ruralis, qui præeſt ſolũmodo plebi: vt in c.fi. de offi. archipreſ. & ciui tatenſis, ſiue eccleſiæ cathedralis, qui alio noĩe dicitur decanus: vt in c. ad hæc. de off. archi. & eſt ſub archidiacono, & eius præceptis debet obedire. extra eo. c. j. vbi dicit gloſ. ꝙ archidiaconus eſt minor ordine: cũ ille ſit preſbyter, iſte diaconus: ſed dignitate & adminiſtratiõe eſt maior. quod ſecundũ Inn. verũ eſt, vbi ſic eſt de cõſuetudine, & in ſpectantibus ad officiũ archidiaconi de iure vel cõſuetudine. In aliquibus autẽ eccleſiis, vbi nõ eſt archidiaconus, ſed archipreſbyter, vel præpoſitus tantũ loco archipreſbyteri: ad talẽ archipreſbyterũ, vel præpoſitũ vltra ea, quæ ſunt ſui officii, pertinent ad eum, quę de archidiacono dicũtur, prout habet cõſuetudo loci, quæ in huiuſmodi dat iuriſdictionem. ¶ Primò verò quæritur, quod ſit officiũ archipreſbyteri ciuitatẽſis? Et dico ꝙ Leo in c. officiũ. extra de offi. archipreſ. ſic dicit: Officiũ archipreſbyteri de vrbe cõſtat, qñ ibi præſul defuerit, vice eius officiũ inchoate: benedictiones preſbyterales in eccleſia dare miſſam, quãdo voluerit, cantare, vel cui de ſacerdotibus iuſſerit: quãdo verò epiſcopus miſſam canit, debet præcipere ſacerdotibus vt induant ſe veſtimẽtis ſacris, & qualiter ad miſſam procedãt. Debet enim præcipere cuſtodi eccleſiæ, vt in ſacrario eccleſiæ euchariſtia Chriſti, ꝓpter infirmos non deſit: debet infirmis prouidere, & prouidendo præcipere ſacerdotibus, ne fortè ſine cõfeſſione vel cõfirmatiõe corporis & ſanguinis Domini noſtri IESV Chriſti moriãtur: cõfeſſiones eorũ, qui à foris veniũt, recipere cũ omnibus ſacerdotibus: & exinde per prouiſionẽ põtificis magnã debet illis adhibere curã. Ad Chriſtianos quoq; faciẽdos, & baptizãdos infantes, & ad ſuccurrendũ: omnia à ſacerdotibus per iuſsionẽ illius fiãt. hæc ibi. vbi dicit gl. in verbo, benedictiones, i. in matutinis, qã debẽt legi lectiones. Et dicit etiã in verbo, ſine cõfeſsiõe. reus erit animæ illius. xxvj. q. vj. ſi preſbyter. Et rurſus dicit in verbo, foris veniũt, i. extra ciuitatẽ: & eſt argumentũ, inquit, ꝙ quilibet de epiſcopatu põt in eccleſia maiori ſacramẽta recipere. quod verũ eſt, ar. diſt. 50. in capite. nec eſt cõtra quod dicitur de pœn. diſ. vj. ꝙ epiſcopus nõ debet recipere parochianũ alterius epiſcopi: quia tunc recipit parochianũ alterius, ſed ſuũ: quia omnes recurrere poſſunt ad archipreſbyterũ eccleſiæ maioris, vt hic dicitur. Et ſimiliter in verbo, cũ omnibus ſacerdotibus: dicit Ioã. And. i. omniũ ſacerdotũ: quia & ipſi archipreſbytero cõfiteri debẽ., ſecundũ Inn. vel ſecundũ Hoſt. hoc intendit ꝙ ſi ipſe propter multitudinẽ nõ ſufficit ad cõfeſsiones audiẽdas, alius ſacerdotibus cõmittit. ¶ Secũdò quæritur, quod ſit officiũ archipreſbyteri ruralis? Et dico ꝙ de eo in c. fi. de offi. archipre. ſic dicitur: Vt ſingulæ plebes archipreſbyterũ habeãt propter aſsiduã populi Dei curã: qui nõ ſolũ imperiti vulgi ſolicitudinem gerat, verum etiã preſbyterorũ, qui per minores titulos, id eſt, eccleſias habitãt, vitam iugi circũſpectiõe cuſtodiat: & qua vnuſquiſq; induſtria diuinũ opus exerceat epiſcopo ſuo renũtiet. Nec obtendat epiſcopus non egere plebẽ archipreſbytero, quaſi ipſe eã gubernare valeat: quia & ſi valdè idoneus ſit, decet tamẽ vt ſua onera partiatur: ſicut & ipſe matrici eccleſiæ præeſt: ita archipreſbyteri præſint plebibus, vt in nullo titubet eccleſiaſtica ſolicitudo. Cuncta tamen referant ad epiſcopũ: nec aliquid contra eius decretũ ordinare præſumant. Hæc in d. c. vbi dicit gl. quod ſicut c. præcedẽs, de quo ſcilicet in priori ſ. loquitur de ciuitatẽſi archipreſbytero: ita præſens loquitur de rurali: qui in Tuſcia cõiter dicitur plebanus: alibi decan⁹. Et in verbo, referat. dicit: Præter minora, quę ipſe determinare põt, cùm habeat ordinariã iuriſdictionem: vt in c. cũ ad eccleſiã. de off. ord. ¶ † Tertiò quæritur, 2 vtrũ archipreſbyter ciuitatenſis abſoluere poſsit à caſibus epiſcopo reſeruatis? Et dicit Hoſti. ꝙ nõ ſine cõmiſsione ſpeciali. quod verũ credit Ioã. And. de pœn. & remiſ. ſi epiſcopus. li. vj. licet abſoluere poſsit omnes de epiſcopatu à nõ reſeruatis, vt dictũ eſt. Non poteſt etiã ſolenniter pœnitentem recõciliare epiſcopo nõ conſultò, ſecundũ gloſ. in d. c. ij. niſi eo abſente, in maxima neceſsitate. ¶ Quartò quæritur, vtrũ archipreſbyter ruralis poſsit abſoluere oẽs de epiſcopatu ad eũ accedẽtes? Et dico ꝙ non, niſi quantũ epiſcopus dat authoritatẽ: quia ſolũ præeſt plebi: & nihil debet facere ſine relatione ad epiſcopũ, ſcilicet quantũ ad maiora: vt in d. c. fi. poteſt tamen à nõ reſeruatis abſoluere oẽs pertinẽtes ad eccleſias, quæ ſunt ſub ſuo plebanatu, vt patet: quia, vt dicitur in d. c. fi. ſicut epiſcopus eccleſiæ matrici præeſt: ita ipſe præeſt plebi. licet gl. dicat ꝙ ly ſicut, nõ dicit. ſiue nõ notat omnimodã ſimilitudinẽ, ſed aliqualẽ: qa ſcilicet habet authoritatẽ ab epiſcopo, & nõ poteſt terminare maiora. ¶ † Quintò, vtrũ archipreſbyter ruralis ha- 3 beat authoritatẽ inſtituendi ſeu cõfirmandi præſentatos à patronis in eccleſiis, quæ ſunt ſub ſuo plebanatu? Et ſecundum Archi. certũ eſt ꝙ de cõmuni iure non poteſt: ſecus ex conſuetudine præſcripta: ſicut accidit in archiepiſcopatu Florentino: quia vterq; archiepiſcopus ſcilicet & archipreſbyter ruralis ſeu plebanus poteſt confirmare præſentatum ſibi: & ad quem primò recurritur, ille expedit.

De Argumentatione iuridica.

1 *Argumentationem, conſequentis ex antecedente illationem eſſe vnde arguere, nil aliud eſſe, at que id quod implicitè in quo piã continetur, explicare. Argumentatio autem iuridica quid ſit: quid item iuridicè arguere ibidem plene diſſeritur.*
2 *Argumentatio à ſimili, num efficax ſit? Et num legis vnius ad alterius legis ſpeciem aut rationem extenſio fieri queat? Et quid in ſtatutis municipalibus & conſuetudinibus? Et quid in pœnalibus? Argumentatio ab etymo, num valeat? Et ibidem limitationes.*
4 *Scholares ſcholas duntaxat intrantes, non autem audientes ac ſtudentes, priuilegio ſcholarium gaudere non debent. Quod ad alios quoque artes priuilegio ſubnixas porrigitur.*
5 *Scholares, & item artifices, qui indignè priuilegio artis vſi ſunt, ac proinde collitigatores priuilegij occaſione grauarunt, & ab iis quid conſecuti ſunt, numquid ipſis grauatis adreſtitutionem teneãtur? Et quid de ipſorum rectoribus?*
6 *Argumentatio quot modis in iure procedat.*

ARGVMENTATIO, †eſt illatio cõſequẽtis ex antecedente: cũ ſit cõſequentia quædã. Et ſic arguere, eſt id, quod implicitè cõtinetur in vno, explicare: vt tu es homo: ergo habes rationẽ. Argumẽtatio autẽ iuridica eſt illatio cõſequẽtis ex anteçedẽte iuridico ſiue cõtẽto in iure. & arguere iuridicè, eſt illud quod implicitè & virtualiter cõtinetur in vna lege vel ſnĩa legali explicare: ſicut cũ dicitur de vno ſimili infertur de alio: vt de cõſti. trãſlato. vnde argumẽtatio iuridica, eſt quędã extẽſio iuris ſiue legis. ¶ Primo †verò quæritur, vtrũ valeat argumẽtatio à ſimili. Et dico ꝙ ſic. ij. q. j. multi. in gl. & de cõſti. tranſlato. & ibi dicit Pan. ꝙ vbi eſt caſus ſimilis, & habet caſum ſpecialẽ in contrariũ, extẽſio fieri nõ debet: quia nõ debet fieri correctio legũ ex ſimilitudine rationis. vbi autẽ contrariũ non reperitur, bene fieri poteſt extẽſio. Et ſic intellige l. nõ poſſunt. ff. de leg. & hoc no. Bar. in l. nõ dubium. C. de legibus. vbi dicit idẽ eſſe in cõſuetudinibus & ſtatutis: per leg. de quibus. ff. de legib. Et ſic nota ꝙ ſtatutũ municipale & conſuetudo poſſent ad alios caſus ex identitate rationis extendi: dummodo illi caſus nõ habeant legẽ contrariã. Et ſic intellige quod no. in c. noſtra. de iniu. vbi tenuerũt multi, & male, ꝙ ſtatutum non debet extendi, quia eſt ſtricti iuris: ſed, vt dixi, illud procedit quãdo extenſio fieret cum legis correctione: aliàs ſecus. Nõ debet etiã fieri in pœnalibus: niſi identitas rationis ſit expreſſa, vel indubitatè præſumpta, ſecundũ eundẽ in collatione gloſſarũ clemen. in tit. de reſcrip. ¶ Secundò, † vtrũ valeat argumentatio à nominis etymologia? Et dico ꝙ ſic. xvj. q. j. placuit. el j. & ij. Sed limita primò, quia valet ſolũ negatiuè: quia valet, Non eſt teſtatio mentis: ergo nec teſtamentũ. nõ autem ecõtra, Eſt teſtatio mentis: ergo teſtamentũ. Secundò valet ſolùm in nomine appellatiuo: quia propria ad placitũ imponuntur: vt not. Bart. in prooemio Infortiati ſuper rubrica. Tertiò valet ſolũ quãdo nomen ſumitur ex eſſentiali natura ſua, ſecundũ Pan. in c. j. de iudi. vt mutuũ & teſtamentũ. Nam hoc verũ teſtamẽtum eſt teſtatio mentis. l. j. ff. de teſta. vbi ergo nõ eſt teſtatio mentis, nec teſtamentũ. Similiter mutuum eſt quod de meo tuũ fit. l. ij. ff. ſi cer. peta. vbi ergo de meo nõ fit tuum, nõ eſt mutuũ. Secus autem quãdo imponitur nomẽ ex eo quod deberet ineſſe nominato: ſicut Imperator dicitur Auguſtus, quia deberet augere Rempublicam: ſed ſi non auget, tamen Imperator eſt: vt notatur in prooemio ff. veteris. Papa ſimiliter dicitur pontifex, quia debet eſſe pons per vitæ exemplaritatẽ. quod ſi non facit, tamen pontifex eſt: vt in c. j. de con. lib. vj. Sic igitur intellige Inſt. de tute. in princip. ff. de verb. ſig. l. bonorũ. & l. malum. C. de defen. ciui. l. defenſores. la ij. Inſt. de dona. ſ. eſt & alius C. de feriis. l. à nullo. C. de offic. præfe. vrbis. l. j. Ex quibus patet ꝙ argumentum ſumi poteſt à nominis interpretatione. Et ſic limita, ſecũdũ Bal. de vaſal. mil. qui arma belli. depo. illud prouerbium, Si nomine priueris, nec rem habere mereris, eſſe verũ, ſi nomen ſignificat ſubſtantiã vel qualitatẽ neceſſariã ineſſe alicui ſubiecto: vt ff. de fideicõ. li. l. Lucius. ff. de pact. l. tale pactũ. ſ. fi. Secus ſi ſignificat ſolam ſimplicẽ demonſtrationem. ff. de reb. dub. l. ſi cognatis. 4 Et † ex his patet eſſe verũ, ꝙ ſcholares ſcholas intrantes, non autẽ attendentes, nec ſtudentes, non gaudent priuilegio ſcholariũ, vt tenet Io. de Lig. in prooemio Cle. adducens no. per gl. in l. vna. C. de ſtu. li. vi. Ro. tex. in l. ſi quis. C. de dome. prote. Et idẽ ſi inhoneſtè viuunt. C. de curio. & ſta. l. agẽtes. aliàs incipit, per id tempus. Et ſimiliter qui ſunt de collegio alicuius artis, artẽ illã non exercẽtes, non gaudẽt priuilegio eius: vt no. Bar. in l. ſemper. ff. de iu. im- 5 mu. per illũ tex. in ſ. negotiatores. xvj. q. j. generaliter. † Et faciũt tam cõtra ſcholares & artifices, quàm cõtra eorũ rectores, qui grauãt litigantes cum eis ratione priuilegiorũ. Et ideo, ſecundũ aliquos, ſi hoc ſit manifeſtũ, tenentur rectores ad reſtitutionẽ omniũ, in quibus plus ſunt grauati: & ſimiliter ſcholares, ſi tales ſunt ꝙ non gaudeant, quãuis non ſit manifeſtũ. Sed hoc fortè non eſt verum, niſi in foro 6 cõſcientiæ. ¶ Tertiò † quæritur, quot modis valet argumentatio in iure? Et dico ꝙ valet primò à ſimili eo modo, quo dictũ eſt. Et ſecundò à nominis appellatiui etymologia: à nomine autẽ proprio ſit quidẽ argumẽtũ, ſed inualidũ: vnde homines quærũt nomina bona, & dicebat vxor Io. An. ꝙ ſi venderẽtur deberẽt emi pretio magno. vnde ipſe extollit propriũ nomen ſuũ in prooe. Cle. & ſimiliter Accurſius in l. facta. ff. ad Tre. quia ex horrido noĩe ſæpe interpretãtur homines ſiniſtrũ, putãtes ab euentu prauo impoſitũ. Et tertiò ab oppoſitis vel cõtrariis. viij. q. j. ſciendũ. Et quartò ab exẽplis gẽtiliũ. de ver. ſig. forus. de cõſe. di. j. c. j. Et quintò ab authoritate. xxxiiij. q. j. dixit ſed valet ſolũ affirmatiuè ſecũdũ dialecticos. Valet etiã multis aliis modis ꝓ quo vide Bal. in l. cõuẽticula. C. de epiſ. & cle. vide ẽt infrà Lex.

De Arrha.

1 *Arrha, quæ realis quædam ſecuritas eſt, in duplici poſita eſt differentia. Et ibidem de vnaquaque.*
2 *Arrha verè tradita, num poſſit quis à contractu reſilire? Et quid tum perdit, qui à contractu ſic inito recedit?*
3 *Arrha ſponſalitia, quæ ſubarrhatio dicta eſt, cuius effectus ſit. Et matrimonio non ſecuto, num arrha reddi debeat?*

ARRHA † videtur eſſe ſignũ, ſiue argumẽtũ, & vadimo- 1 niũ, ſiue ſecuritas quædã realis. Et eſt duplex. vna ſcilicet data in ſignũ & ſecuritatẽ emptionis & venditionis contractæ vel cõtractus æquialẽtis: qui tamẽ ſine ea valeret. l. quod ſæpe. in prin. ff. de cõtrah. emp. quæ adueniente ſolutione ceſſat eſſe arrha, & tranſit in pretiũ. de quo vide l. ij. C. quãdo li. ab emp. diſce. tex. & doct. & hæc põt appellari arrha realis, id eſt data in ſignũ pro re venali & pretio menſurabili. Alia eſt, quæ datur ſpõte in ſignũ & ſecuritatem matrimonii cõtrahẽdi. & dicitur arrha ſpõſalitia, quæ adueniente matrimonio, perdito nomine arrhæ, tranſit in donũ vel dotẽ: vt anulus, pecunia, & huiuſmodi. Et huiuſmodi arrhæ datio ſubarrhatio dicitur: quæ ſit præcipuè per anuli immiſsionem. & vulgò dicitur deſpõſatio. ¶ Primò † quæritur, vtrũ poſt realis arrhæ dationẽ poſsit quis rece- 2 dere à cõtractu. Et dico ꝙ non, ſi data eſt nomine arrhæ & in partẽ ſolutionis fiendæ: quia cũ pars, vel quæ futura eſt pars pretii, ſoluta eſt, res nõ eſt integra. C. qñ li. ab emp. di. l. vnica. ¶ Secundò, vtrũ is, per quem ſtat, ne cõtractus perficiatur, quãdo aliquid datũ eſt ſolũ pro arrha, aliquid perdat? Et dico ꝙ is, qui eam dedit, eam perdit: qui verò eam recepit, reſtituet duplicatã. Inſti. de emp. & vendi. ſ. in his. ¶ Tertiò † quæritur, quid operetur arrha ſponſalitia, ſiue 3 datio arrhæ, quæ ſubarrhatio dicitur? Et dico ꝙ ſi hoc inter ſpõſum & ſponſam fiat, præſumitur pro matrimonio: niſi probetur contrariũ, vel eſſet contraria conſuetudo, vel ætas repugnet: vt notatur extra de deſpon. impu. c. tuæ. Si verò hoc hat à parentibus, ſola ſponſalia cõtrahuntur vel præſumuntur: vt ibi dicit gl. quod tamẽ intellige per modum, quo à parẽtibus ſponſalia cõtrahi poſſunt. de quo infrà, Matrimoniũ. ij ¶ Quartò, vtrũ reſtituatur arrha ſponſalitia nõ ſecuto matrimonio? Et dico quòd ſi ſecutum nõ fuerit abſque alterius culpa, vt per ſuperuenientẽ mortem, vel religionis ingreſſum, & huiuſmodi, ſic reſtitui debet arrha ſimpliciter. Si verò nõ ſequitur propter culpã dantis arrham, perdit illã. Si verò propter culpã recipientis, reſtituet eam in duplũ. C. de ſpon. l. arrhis. & l. fi. Quod verum eſt ſi accipiens ſit maior xxv. annis, aut ſi venia ætatis impetrauit, & eam in cõpetenti iudicio probauit. aliàs tenetur ſolum in ſimplũ: vt in d. l. fi. & ad illud ſimplũ, cùm ſit pœna, ſecundũ aliquos nõ tenetur in foro pœnitẽtiæ, niſi fuerit ad hoc facta condẽnatio: vt colligi poteſt ex notatis per gl. ij. q. ij. fraternitas. Et de hoc infrà Hæreticus, primò. & Aſſaſsinus. ſ. vlti. Sed & de hoc & de multis aliis ſpectantibus ad hanc arham, infrà Sponſalia. & infrà Pœna.

¶ ARROGANTIA, infrà Superbia.

¶ ARROGATIO, vide ſuprà Adoptio.

De Artibus & artificibus.

1 *Ars, quæ ab Ariſtot. recta ratio rerum à nobis factibilium definitur, propriè de mechanica dicitur: cuius partes ſeptem ſunt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Ars, seu corporale exercitium, num licitè exerceri queat? & tum quot & quæ concurrere debeant? Et num inter se licitè cõueniant artifices, vt alios non instituant: aut quæ facta sunt, non nisi certo modo diuendant?*

3 *Arma ac venena, quibus homines, aut læduntur, aut intereunt, num efficere, ac parare liceat?*

4 *Rei flagitiosæ, quæ nullo modo per alterius accessionem vsui humano vtilis effici potest, nec emptio, nec societas, nec mandatum, subsistere potest.*

5 *Aleas, taxillos ac chartas num facere, ac vendere liceat? Et quid de fucos, ac deuenustlandæ faciei lenocinia parantibus?*

6 *Ars histriorum num licita sit? Et quid de histrionatus exercitio? Item quid de his, qui ludos efficiunt, non sine corporis ac vitæ discrimine & periculo: cuius generis sunt funambuli & similes?*

7 *Ars conficiendorum instrumentorum musicalium, num licita sit? Et quid de his, qui aut tympana ac citharam plectunt, aut qui tibijs & violis vocalitant?*

1 ARS † est recta ratio rerum à nobis factibiliũ, secundum Aristo. in lib. Ethi. & propriè dicitur de mechanica, quæ diuiditur in septem, ad quas omnes reducuntur, quæ his versibus cõtinetur: Lana, nemus, miles, nauigatio, rus, medicina: His ars fabrilis cõnumerari potest. Dicũtur tamen & quædam scientiæ speculatiuæ artes: quia scilicet ordinantur ad aliquod opus rationis dirigendũ: & sunt si-
2 militer septẽ, de quibus nihil ad nos. ¶ Primò † verò quæritur, vtrũ ars siue corporale exercitiũ, licitè exerceri possit? Et dico ꝙ sic, si ista cõcurrant. Primò ꝙ huic exercenti non sit specialiter prohibitũ: sicut clericis quædam prohibentur, vt infrà Clericus. ix. per totum. Secundò ꝙ non sit etiam prohibitũ vel illicitũ ex se, id est naturali iure, nec à Deo siue diuino iure, nec ab ecclesia vel iure ciuili: sicut exercitiũ fœnerandi, & omne quod nõ nisi ad peccatũ ordinatur. Tertio, ꝙ fiat debitis circũstantiis: puta debito tempore, & non festiuo: debito loco, & non in ecclesia: debito modo, & non cum fraude, dolo, vel mendaciis. Quartò, ꝙ fiat recta intentione: puta ne torpeat otio: vt ex lucro subueniat suis vel alienis indigẽtibus: vt decenter viuat, & huiusmodi: quibus cõcurrẽtibus est impossibile aliquid esse illicitum: cùm omne illicitũ sit, vel quia est prohibitũ, vel quia est malũ de se, aut ex circunstantia, aut ex fine, vel intentione. ¶ Secundò, vtrũ licitè inter se cõueniant & pacisentur artifices, vt nõ instruant alios, aut non vendant nisi certo modo? Et dico, secundũ Inno. in c. significãte. de appel. ꝙ peccant si hoc faciũt fraudulenter: secus si ex priuilegio vel cõsuetudine. C. de monopol. l. vnã. Vel dicit ꝙ hoc locũ habet de personis & rebus. de loco autẽ, vbi fit venditio, bene licet pacisci. Vel dic tu ꝙ peccatũ de nõ instruendo aliũ simpliciter & vniuersaliter factũ, non tenet, & illicitum est: quia instructio aliquãdo potest esse bona & debita. vnde si interueniret iuramẽtum: esset de nõ faciendo aliquod bonũ, & cõsequenter mortale: licitè tamen potest quis aliquando negare instructionẽ: sicut licitè aliquando nego eleemosynã: & tamen nunquam licet pacisci de non danda eleemosyna. Si autem fiat pactũ de non instruendo alium nõ simpliciter, sed in aliquo casu, aut nisi concurrat aliqua conditio, potest esse licitũ, si ex legitima causa fiat.
3 Et idem dico de pacto nõ vendendi. ¶ Tertiò † vtrũ liceat facere arma & venena, quibus homines lædunturaut moriuntur? Et distinguit Ray. quo ad intentionem, & quo ad opera ipsa sic. Si enim artifices hæc faciant aut vendant in homines talibus abutãtur: vel donent aut vẽdant his, quos sciunt aut credũt abusuros, mortaliter & grauissimè peccant, & rei sunt omniũ, quæ inde sequuntur. xj. q. iiij. præcipue. xxvij. q. ij. si tu. & omnium debent pœnam sustinere, cùm sint cooperatores. ij. q. j. notum. Si verò habuerunt intentionem bonam, quia scilicet credebãt ista emi propter aliquem licitum vsum: vel animo indifferenti nihil super hoc cogitarunt: vel ignorabant illicitum esse talia facere aut vendere: subdistinguendum est. Nam si illa vtilia esse possunt ad vsus humanos, vt arma in bello iusto: & quædã venena in quibusdã medicinis, vel etiã in coloribus aptandis, & huiusmodi, nõ peccant, nisi ratione corruptæ intentionis, vt dictũ est: vel nisi ex qualitate temporis & personæ dictaret conscientia, aut dictare deberet quòd ista non quæruntur nisi ad malum, quia tunc vendendo peccarent. xxiij. q. v. de occidendis. v. q. v. nõ omnis. sicut, verbi gratia, licet Ray. non dicat, peccaret vendens arma offensiua, puta lanceas, gladios, sagittas, machinas, iniustè bellantibus, si hoc est manifestũ, quia cooperaretur peccato eorũ: in dubio autẽ videtur vendens excusabilis, secundũ alios: quod verũ credo si timens impetatur ab alio, nõ si impetat. Et ratio patet: quia eo casu si vendit impetẽti, exponit se periculo iniustè nocendi: & si nõ vendit ei, qui impetitur, exponit se periculo nõ iuuandi eum, qui debet iuuari. In armis etiam defensiuis, puta galea, thorace, & huiusmodi, quidã credunt quòd excusatur vendens, etiã in bello manifestè iniusto. Quod ego verũ credo, si emens impetitur, non aliter: quia sunt occasio exercendi offensiua. Si autem ad nullum vsum sunt vtiles, nisi ad peccandum: sicut quædã venena mortifera ad nullum bonũ vsum vtilia, peccãt faciendo, tenendo, vendendo, vel aliàs alienando talia. xxj. q. j. c. j. de consec. dist. v. fucare. argu. de libello famoso, quem nõ debet quis ostendere, sed destruere: aliàs peccaret grauiter. v. q. j. per totũ. Et † est optima lex ad hoc ff. de cõtrah. emptio. l. quod sæpe. vbi ponitur talis regula, quòd flagitiosæ rei, id est, quæ nullo modo per additionẽ alterius potest esse vtilis vsui humano, nec emptio, nec mandatũ, nec societas valere potest. Et idem tenet Innoc. in c. j. ne cleri. vel moqui dicit quòd in his nullo modo licet negotiari. Et concordat prædictis Host. & S. Tho. Sed tamen aduertendum est, quòd Supple. inter ea, quę nulli vsui humano sunt apta, ponit exemplũ de quibusdam sumptuosis camisiarum futuris, quas præcipuè faciũt Hispani, dantes pro factura vnius camisiæ interdum plus quadruplo, quàm pro tota camisia. Sed hoc non est verum: quia veniunt in vsum ornamenti, quod aliquãdo licere potest. ¶ Quartò, † vtrũ liceat facere aut vendere aleas, taxillos, & chartas, & huiusmodi? Et dico quòd quo ad factores taxillorũ, omnes cõueniunt quòd de tali artificio viuere nõ licet: quia horum vsus, vt in pluribus, est ad malum. Et Veruec. dicit quòd nõ est securum de talibus viuere, quorũ vsus frequentius est ad peccatum. quod Archi. intelligit de mortali. vnde tales nõ sunt absoluendi, nisi dimittãt. de pœ. dist. v. falsas. & c. fratres. quo ad factores autem alearũ seu tabularũ, Arch. dicit idem quod & de taxillis. Sed quidã alii dicunt esse simile: quia eis frequentius luditur ad subleuationẽ tædii vel laboris: & idẽ de scachis. Et hanc opinionẽ Supple. dicit verã, si sine peccato luderetur. quod Hostiensi. nõ videtur: aliàs idẽ dicendum est de his quod de taxillis, propter eãdem rationem: quia vbi modo ratio eadem est, ibi idem ius. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Quantum ad chartas quoq; idem dicit Archid. quod de taxillis. Sed tu dic quòd circa hæc & similia habetur vna maxima ex S. Tho. ij. ij. q. clxix. & Pisa. & Archid. quòd nullus potest vendere ea, quibus homines bene vti non possunt, nec quibus vt plurimum homines male vtuntur, nec quibus vtũtur bene & male, si probabiliter creditur quòd ad

quòd ad vsum malum comparantur. A leis autẽ & taxillis & chartis nõ vtũtur vt in pluribus homines ad malũ pluſquã fucis, maximè ad mortale, & si fortè ad veniale. & ideo non est in malo statu, qui talia facit aut vendit, nisi vẽdat ei, quẽ ꝓbabiliter dubitat huiusmodi vsurũ ad mortale. Vnde esset ei cõsulendũ vt abstineat, nõ tamen est absolutio deneganda: quia si leges cõcedũt in casu ludũ alearũ, vt patebit, etiam ipsam earum fabricationem & emptionẽ condedũt. In aurea autem Rosa nõ determinaui ex propriis: sed opinionem prædictorũ recitaui. ¶ Quintò quæritur, quid de factoribus aut venditoribus fucorum & aliorum ornãmentorum. Et Sum. Ang. dicit quòd facientes taxillos, chartas, pompas, curiositates, & huiusmodi, quę vt frequentius sunt peccatum mortale his qui vtuntur, absolui non debent, nisi à tali arte abstineant. Sed S. Tho. ij. ij. q. cxix. dicit quòd quia mulieres se possunt ornare vt conseruent decentiam sui status, vel etiam aliquid addere, vt placeant viris suis: cõsequens est quòd artifices talium ornamentorum non peccent in vsu talis artis: nisi fortè inueniendo aliqua curiosa & superflua. Archid. autem distinguit, dicens ꝙ vendendo his, quos sciunt aut credunt vsuros ad prouocandam lasciuiam, est mortale: quia cooperantur talibus in crimine ij. q. j. notum. hoc tamen non debent de facili credere, nisi appareant signa manifesta, vt in meretricibus: quia nemo est iudicandus immemor salutis æternæ j. q. vij. nubemus. sed vbi hoc ignorant, vel non considerant, sed solùm aduertũt de vanitate: cùm talibus vti possint mulieres cum mortali & veniali, & licitè secundum quantitatem excessus & intẽtionem earum: cùm etiam sit temerarium iudicare quòd intentio earum vt in pluribus sit lasciuia, aut inanis gloria, quæ sit mortale: excessum etiam esse tantũ quod faciat mortale sit difficile discernere, nõ videtur quòd huiusmodi artifices peccent mortaliter: cùm minus sit ista facere, aut vendere quàm eis vti: quod vti etiam fucis, quod maximè interornamenta ad lasciuiam prouocat, nõ est mortale, vt dictum est: nisi forte dicatur quòd mulieres, vt in pluribus, his vtuntur vt placeant viris alienis: saltem ad inanem gloriam: ad quod tamẽ dicitur ꝙ inanis gloria ex genere suo
6 est veniale, vt dicetur. ¶ Sextò, † vtrum ars balistariorũ, id est, exercẽdi balistas, quæ scilicet ad artẽ militiæ reducitur, sit licita? Et dico ꝙ sub pœna excõicationis ꝓhibetur inter Christianos. de sagitta. c. vnico. Sed communiter intelligitur, primò cõtra catholicos, & secũdò in bello iniusto, secũdum gl. & Doct. ibi. quod etiã euidenter probatur secũdum aliquos: quia, vt videtur j. Excõicatio. j. excõicatio nũquã inferatur à iure, nisi pro eo quod est mortale: & consequenter nec etiã iura eã cõminantur, nisi ꝓ tali. Data autẽ iustitia belli licitũ est quibuscũq; armis vti & pugnare: nec attinet ad iustitiã vtrũ quis apertè vel ex insidiis pugnet. xxiij. q. ij. dñs pugna autẽ balistarum videtur pugna ex insidiis. Dicũt tamẽ cõiter Docto. ꝙ iste canon non est latæ sed ferẽdæ sentẽtiæ. ¶ Septimò, vtrũ licita sit ars histriona
5 tus? Et dico ꝙ histrio est, qui sua persona ludũ facit sine vitæ periculo: & eius ars, secundũ bea. Tho. ij. ij q. clxviij. & alios Doct. est licita, si fiat moderatè, loco, tẽpore, & à personis congruis, id est, laicis: quia ordinatur ad solatiũ hominibus exhibẽdũ: quod humanæ vitæ necessariũ est, sicut cibo, sale: & eo casu licite pecipiũt mercedẽ: aliàs esset peccatũ, etiã mortale: vt si fiãt similia tẽpore pœnitẽtiæ, vel in ecclesia, vel à personis ecclesiasticis, aut cũ iniuria Dei vel ꝓximi: puta cũ verbis turpibus, aut actibus repræsentant ipsius Christi denegatur: vt in c. pro dilectione. de cõse. di. ij. vnde nõ sunt absoluẽdi. Et de talibus loq̃tur Cypria. in di. c. ꝓ dilectione. & Aug. di. lxxxvj. q. venatoribus. vbi dicit, magnũ esse peccatũ dare aliq̃d talibus ꝓ opere suo, quia in scelere suo fouẽtur. Et illud peccatũ videtur mortale, quia est cooperatio ad mortale: & illud, quod datur, pertinet ad turpelucrũ, erogãdũ pauperibus de consilio. Addit tñ Ver. nec. & Rodof. & Sũ. Cõf. nõ est mortale, si q̃s talibus dat, ne ab eis infametur aut vituperetur: siue etiã si eis datur ad necessitatẽ sustentãdæ naturæ, secũdũ Rodof. Vtrũ autẽ possit talis ordinari. j. Ordinãdus. ¶ Octauò, vtrũ licita sit ars faciẽtiũ ex sua ꝓsona ludũ cũ periculo vitæ: vt q̃ gradiũtur ꝓ chordas in sublimi, & huiusmodi? Et dico ꝙ nõ rõne periculi: sed est peccatũ mortale nõ obstãte ꝙ nõ moriãtur in plurib⁹ q̃n sic ludũt, sed semel tãtũ: qa sufficit ꝙ in pluribus moriãtur tales artifices: & si nõ in plurib⁹, saltẽ frequẽter & sæpe. Vnde torneaméta sunt ꝓhibita sub pœna priuationis sepulturæ hac ratione: qa ibi homines sæpe moriũtur: extra de tornea. c. j. ¶ Nonò, † vtrũ licita sit ars faciẽtiũ instrumẽta musicalia. Et dicit Archi. ꝙ cũ vsus eorũ de se sit licitus, licita est eorũ formatio & vẽditio: sed tñ ī vsu eorũ põt multipliciter esse peccatũ, scilicet vtendo ad lasciuiã, vel ad nimiã complacentiã sensualẽ: permaximè verò in diuinis officiis pulsando in organis bellatas, & cantiones laicales: quod videtur magna irreuerẽtia Dei: & si non multi, q̃dã tñ carnales & vani percipiũt de cantionib⁹, vnde magis ad carnalia quã ad spiritualia trahuntur: sed vtrũ mortale aut veniale sit viderint ipsi facientes. hæc ille. Sed ista ꝓcedũt q̃cãtiones sunt lasciuæ habẽtes verba aut turpia aut incẽtiua carnalis amoris: & sunt satis vsitatæ, ita ꝙ verisimile est, aliquos ista percipere. secus vbi nõ sunt vsitatæ: qa ꝙ accidẽs, & rarò esset ꝙ aliquis inde moueretur ad malũ. Quæ autẽ rara sunt, sub arte nõ cadũt. Sicut etiã ex figuris sanctorũ aliqui male mouẽtur: nec tñ penitus auferũtur de ecclesia: qa alii plures inde mouẽtur ad bonũ. ¶ Decimò, vtrũ licita sit ars ꝓpter lucrũ ludẽtiũ in tympanis siue taburis & tibiis & violis & huiusmodi: q̃ scilicet cõgregãt homines ac mulieres, aut ad loca, vbi cõgregãtur, accedũt, vt ibi lucrentur? Et dico ꝙ de se, id est, omni casu ista ars nõ est illicita: qa sicut organistæ, ita & alii musicãtes licite cõducũtur vt ludant in diuinis, & eã honestæ & necessariæ recreationis. de cõse. di. iij. puenit. Et similiter vt videtur in castis nuptiis: alioquin totus mũdus dãnaretur vñ nõ põt esse illicita nisi ex intẽtione vel circũstãtia loci, tpis & huiusmodi q̃ qñ sint peccatũ mortale, videre nõ est facile. Vnde sicut nõ denegatur absolutio choreizãtibus rõne cõis periculi, sed solùm rõne malæ intẽtionis: ita nec istis videtur deneganda: licet cõsulẽdũ sit vt aliũde lucrentur & viuant. ¶ De arte notoria infrà Sortilegium, secundò.

¶ ARTICVLVS fidei. vide infrà, Fides.

¶ ARTICVLVS mortis. suprà Absolutio. j. §. quinto.

De Assassinis.

1 *Assassini, qui duobus modis vulgariter dicti sunt, quinam censendi sint?*

2 *Constitutio capitis, pro humani. de homicid. li. vj. in quo hominum genere locum habeat? Et quinam pœnis in ea constitutione contentis obnoxij sint?*

3 *Assassini num impune occidi & interfici possint? Et bannire & diffidare idem esse. Et num qui clericum diffidatum occidit, sit excommunicatus.*

4 *Bona diffidatorum, num eorum, qui ipsos intercipiant, efficiantur?*

5 *Statutum vel lex, si aliquem bonis priuet, vel alioquin ipso facto, & præterea addat nullam declarationem requiri, an sit sententia declaratoria necessaria?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 ASSASSINI † dicuntur dupliciter, scilicet propriè & trãssumptiuè per quãdã similitudinẽ, siue vulgariter. Assassini ꝓpriè qui fuerint, sunt opiniones. Nam quidam dicunt ꝙ sunt, quicũq; sub alicuius dominio ꝓ pecunia occidunt homines ad alicuius instãtiã: sed iuxta istã opinionẽ nũc mũdus esset plenus assassinis vel receptoribꝫ eorũ, & innumerbiles subiicerẽtur pœnis capituli, pro humani. de homi. li. vj. nec haberet locũ d. c. solùm in certo genere hominũ: quod nõ obseruat cõsuetudo, & etiam rõ nõ patitur. Primò, quia oẽs assassini sub vno domino viuũt, vt colligitur apertè ex tex. dicti c. ibi cùm dicit ꝙ nonnulli magnates taliter perimi &c. Secũdò, quia sunt infideles, quod patet, tum quia dicit tex. ꝙ magnates ab illo eorũ dño redimũt vitã non absq; Christianæ dignitatis opprobrio: tum quia ipsis assassinis imponitur pœna, quæ magna imponitur mãdantibus & recipiẽtibus vel occultãtibus: cuius nulla põt esse rõ, nisi quia sunt infideles, de quibus papa nõ disponit, cũ foris sint Gl. verò in verbo, formidãtes. sic dicit: Assassini morte nõ timẽt: & dicũtur esse del vezo dala mõtagna. & additio habet ꝙ iste est quidã baro Saracenus: & ꝓput dicitur, sunt illi sui serui ita nutriti ꝙ parẽdo mandato domini sui credũt saluari. & secundũ Host. multi Christiani principes ꝓ tales occiũ sunt. Et hãc opinionẽ ſequtur Sum. Pis. dicẽs ꝙ assassini fuerũt, & forte adhuc sunt quidam infideles, qui ex quibusdã falsis opinionibus de facili mittebantur ad occidendũ quẽlibet Christianũ, nõ curãtes sì ob hoc occiderẽtur & ipsi. contra quorũ pestẽ Innoc. quartus in d. c. statuit, vt quicũq; princeps vel prælatus, seu quæuis alia ecclesiastica secularitve persona quẽpiã Christianorũ per prædictos assassinos interfecerit vel mãdauerit, quanquã mors forsitã ex hoc nõ ſequatur, aut eos receptauerit, vel defenderit, vel occultauerit, excõicationis, & depositionis à dignitate, ordine, honore, & bũficio incurrant sentẽtias ipso facto: & illa liberè aliis ꝓ illos, ad quos eorũ collatio pertinet, cõferantur: sint etiã cũ omnibꝫ suis bonis expositi Christianis, & perpetuò diffidati: ita ꝙ, ex quo de prædictis, vel aliquo prædictorũ ꝓbabilibus cõstiterit documẽtis, nulla alia excõicationis, depositionis, seu
2 diffidationis sententia requiratur. ¶ Primo † verò q̃ritur, vtrũ ista cõstitutio locũ habeat solum in certo genere personarũ, id est, assassinis ꝓpriè: an generaliter in omnibus assassinis etiã vulgò dictis: qui scilicet licet sint fideles, tamen assassinorũ more Christianos occidunt accepta pecunia? Et dico quòd Ioan. de Imol. & domi. Dominicus de sancto Gemin. in d. c. pro humani. tenent quòd habet locũ generaliter, nec refert quòd sint ſubalicuius dominio, vel infideles: sed solùm quòd pro pecunia occidant quorũ opinionẽ ſequuntur multi: vt Barto. in l. non solum. §. si mandato. ff. de iureiuran. & Sali. in l. ea quidem. C. de accu. Sed Ioan. Andre. & Archidia. tenẽt quod habeat locum solum in certo genere personarum. Dominus autem Franci. de Aret. in consilio antepenultimo, incip. in Christi nomine. dicit quòd si prima opinio esset approbata consuetudine, standum esset ei virtute consuetudinis: qua remota, nõ cõsulerem, inquit, secundum eam. Et mouetur principaliter, tum quia tex. qui in principio loquitur de assassinis simpliciter, pòst loquitur in determinato genere personarum, referendo se ad nominatos in principio, & consequenter declarando, de quibus in principio intellexit: tum quia si intellexisset in genere de omnibus, qui pro pecunia occidũt, eandem pœnam imposuisset facientibus scelus, sicut mãdantibus, quod non facit. Et huius ratio alia non est, nisi quia illi erant infideles, de quibus papa nõ disponit. Nec debet ista decretalis extendi, cùm sit pœnalis: & nõ sit eadẽ ratio in aliis: quia illi conẽnentes mortem vltra omnes homines: vt ibi tãgitur per Doct. facilius & frequẽtius talia delicta cõmittebant. hæc ille. ¶ Secundò quæritur, qui sunt hi qui ligãtur pœnis cõtẽtis in dicta cõstitutione? Et dico ꝙ sunt quinq; hominũ genera, vt patet in tex. Primò, interfacientes actu & de facto per assassinos aliquem Christianũ: secus si Iudæum vel Paganũ, de mente Ioan. And. qui dicit, se quendã defendisse prælatum, contra quem fuerat probatum ꝙ occidi fecerat homines per assassinos: sed cùm homines illi potuissent non fuisse Christiani, non erat sufficienter probatũ. Secundò mandãs, quanquã mors nõ ſequatur, etiam si re integra mandatũ reuocauit, secundũ Ioan. Andre. quia prius ligatus erat ſolo mandato. Tertiò receptans. scilicet patenter, secundum Ioã. And. vt differat à ſequenti, scilicet occultãte: & receptatores tãquam aggressores tenentur. C. de his qui latro. occul. l. j. & ij. Quartò defendẽs. Quintò occultãs. ¶ Tertiò † q̃ritur, vtrũ taliter diffidati interfici possint impune? Et dicit Ang. de Peru. consi. xiij. & ſequitur Gemi. in d. c. pro humani ꝙ sic: sed & per quencũq; priuatũ: quia idẽ est bannire & diffidare, quod statuere & præcipere quod impune possint occidi, vt no. C. de accu. l. reos. ꝙ quantũ ad conscientiã licitũ esset, si fieret bono fine, id est, zelo iustitiæ: non aliter. vide j. Homicidiũ. j. §. iij. ¶ Quartò, vtrũ percutiẽs clericũ taliter diffidatum sit excõmunicatus? Et dico quòd nõ: quia ſecundũ Gemi. ibi, est ſpoliatus omni priuilegio clericali: & siue alia degradatione occidi potest aut verberari sine excõicatione vel alia pœna. De his tñ etiã j. Degradatio in fi. ¶ Quintò, † vtrũ bona prædictorũ sint capientium? Et dico quod sic si sunt bona mundana: sed tamen aduerte hic ſecũdum Archid. & Ioã. Andr. ꝙ requiritur prius sentẽtia iudicis cõtra ipsum assassinũ, vel fauorem taliũ, antequã liceat cõtra tales ꝓcedere in personis & bonis. Et ad text. d. c. pro humani. respõdẽt nõ requiri aliam sentẽtiã, scilicet quæ det licentiã occidendi, & huiusmodi: quia ſufficit si sit declaratus assassinus vel fautor. Faciũt autẽ regulã generalẽ valentẽ ad casus infinitos, talẽ: Omnia iura mundi, quæ dicunt pœnã imponi ipso iure vel ipso facto, debẽt intelligi, dũmodo ſecuta sit sentẽtia declaratoria, per quã declaratum sit fuisse commissum id, propter quod veniebat imponenda illa pœna: aliàs illa pœna effectum & executionem non sortitur. Et idem Alex. de Imo. in l. si quis maior. C. de transact. quod tamen fallit in pœnis ſecũ trahentibus executionem: vt excõmunicatio, & huiusmodi, quæ nõ requirũt ad executionem factum hominis. De quibus diffuse Feli. inc. Rodulphus. de rescriptis. Tenet tamen Panor. in c. cùm non ab homine. de iud. quòd si tale factum sit notorium facti, scilicet quod non potest aliqua tergiuersatione celari, non requiritur ista ſententia declaratiua: ſed in hoc non tenetur. Tenuit etiam idem in c. canonum. de constitut. quòd vbi alicuius bona sunt ipso iure confiscata, talis non potest illa cũ bona cõscientia retinere: quia statim, inquit, sunt acquisita fisco. Sed etiam in hoc reprehenditur ab omnibus. & de hoc j. Hæresis. j. §. viij. Nota † tamẽ ꝙ vbi lex vel statutũ priuaret aliquẽ bonis vel aliter ipso facto: & adderet, quòd nulla requiratur declaratio etiam ſuper facto: tũc nulla requiritur declaratiua ſententia. Et sic fecit Pau. ſecundus in extraua. quæ incipit, ambitioſe. Et ista est optima cautela, de qua §. Alienatio. §. xv.

¶ ASSECVRATIO, vide infra Negotium. §. iiij.

¶ ASTROLOGIA, infrà Superstitio. §. vj.

¶ ASTVTIA, vide infra Simulatio.

De

De Auaritia.

1 *Auaritia, qua habendi inordinatus est amor, in tribus consistere dicitur.*

2 *Auaritia in appetendo consistens, num peccatum mortale sit? Et quot modis id contingat? Et quid de ea quæ est in acquirendo? Et item quid in retinendo? Et quænã sint auaritiæ filiæ, ac species?*

1 AVARITIA, † secundum S. Thom. ij. ij. q. cxviij. est inordinatus amor habendi scilicet exteriora bona diuitiarum, quæ in quadam mensura sunt appetenda, scilicet vt sunt necessaria ad vitam secundũ suam conditionẽ: quia omnia ordinata ad aliquem finem, secundum illum, mensurã suscipiunt, sicut medicina secundũ sanitatem: vt patet in primo Polit. &, vt ex dictis eius ibi colligitur, auaritia consistit in tribus, scilicet in appetendo, in acquirẽdo,
2 in retinendo inordinatè diuitias. ¶ Primò † verò quæritur, vtrum auaritia consistens in appetendo sit peccatũ mortale? Et dico ꝙ sic tribus modis. Primò, appetendo habere animo deliberato aliquid notabile alienũ illicito modo: puta non dato pretio, vel re nõ petita: quia est contra illud præceptum Non cõcupiſces, &c. si tamen res esset modica, vel nõ esset aliena, vel nõ esset cõcupita haberi modo illicito, non esset mortale, sed veniale, vel nullũ. Secũdò, appetendo aliquid illicitũ appetenti: puta beneficiũ ecclesiasticum, cùm sit indignus. Tertiò, appetendo superflua appetitu, qui præponderet appetitui charitatis Dei vel proximi: puta quia ꝓpter amorẽ diuitiarũ quis non videtur facere cõtra Dei & proximi charitatẽ: sed iste appetitus nõ est peccatum actuale, nisi in duobus casibus. s. quando quis actu de hoc cogitat, deliberans potius admittere aliquid mortale, quàm non consequi aliquid diuitiarũ: vel quãdo ex isto appetitu sit aliqua actualis transgressio: puta quia deierat, blasphemat, aut percutit iniustè. ¶ Secundò, vtrũ auaritia in acquirendo sit peccatũ mortale? Et dico ꝙ sic, quantũ est ex sua ratione, nisi res sit modica: quia omnis illicita acquisitio est cõtra iustitiã. & omne quod est contra iustitiã, ex suo genere est mortale, secundũ Tho. Vnde in acquirendo dupliciter est mortale. Primò, qñ acquisitio sit per iniustitiã: vt furando, fœnerando, rapiendo, decipiendo, & huiusmodi. Secundò, qñ fit per actus, qui etiam sine acquisitione essent peccata mortalia: sicut cùm quis turpiter agit cũ muliere diuite, vt inde ditetur vel lucretur: aut simoniam cõmittit, & huiusmodi: in quibus est quidẽ peccatum vnũ, sed duas habet difformitates. ¶ Tertiò, vtrum auaritia in retinẽdo, sit mortale? Et dico ꝙ sic tripliciter. Primò, cùm quis retinet ea quæ restituere tenetur, & põt: vt in c. sæpe de re. spol. & hoc est mortale toties, quoties hoc deliberat: arg. d. c. sæpe. imò & si nõ deliberat, sed omittit restituere, qñ occurrit tẽpus, locus, & casus, in quo restituere tenetur. Secũdò, qñ quis retinet ea, q̃ sunt super flua necessitati suę & suorũ, videns aliquẽ in extrema necessitate: qa tenetur ei de tali superfluo, etiã si illud sit necessarium ad decentiã subuenire, secundũ S. Tho. & Ric. de quo vide infrà, Eleemosyna. §. j. Tertiò, secundum aliquos, qñ quis retinet superflua non solùm suæ necessitati & suorum, sed etiã decentiæ, & videt alium indigentem ad necessitatẽ vel ad decentiam status: quia de ipsis tenetur erogare eleemosynas, etiam non existentibus in extrema necessitate: secundum Richar. in iiij. dist. xv. quod potest esse verum, quãdo retinet inordinatè, aliàs scilicet non daturus: secus si retinet vt aliàs daret magis indigenti: vel vt det pluribus, & non totum vni. ¶ De filiabus auaritiæ, qñ sunt mortale, vide j. in titulis suis: & sunt Proditio, Fraus, Fallacia, Periurium, Violentia, Inquietudo, & Obduratio.

De Auditore.

1 *Auditor cameræ Apostolicæ, quã iurisdictionem habeat? Et quid de Auditoribus Rotalibus?*

AVDITOR † cameræ apostolicæ, secundũ aliquos, habet iurisdictionem ordinariam: alii verò auditores curiæ, id est, Rotales, secundum veritatem, habent ordinariam in cognoscẽdo, & delegatam in pronuntiando: ſuper quo vide gloss. in clem. auditor. de rescrip. 1

De Balneo.

1 *Balneum ingredi num quis die dominico possit?*

2 *Balnea ingredi, num clericis, vel religiosis liceat? Et quid si cum Iudæo quis ea ingrediatur?*

3 *Balneum cum mulieribus ingredi, an liceat? Et quæ pœna sit ingredienti cum muliere aliena? Et an sit mortale peccatũ? nu. ſeq.*

4 *Infamis habetur, qui mulieres ad balneatorum vestes custodiendas habet.*

5 *Capitulum, non oportet lxxxi. distinct. num præceptũ inducat?*

BALNEVM † quæritur primò, vtrũ die dominica intrare quis possit? Et dico ꝙ pro voluptate aut luxuria omni tempore prohibetur: pro necessitate autẽ licet: vt est tex. de cõse. dist. iij. peruenit. sed per voluptatẽ intellige delectationem superfluã, quæ ſemper est peccatũ, licet non ſemper mortale: per necessitatẽ verò intellige etiã honestã & opportunã recreationẽ: quæ etiã die festo licet: imò secundario ad hoc dies festus videtur institutus, ne ſerui inimiũ fatigarentur. ¶ Secũdò, † vtrũ liceat clericis vel religiosis balnea intrare. Et dico ꝙ sic causa necessitatis, secundũ gl. xxiiij. q. j. omnis. Sed hãc necessitatẽ intelligo nõ solùm infirmitatẽ, sed etiã quãlibet licitã corporis refocillationẽ. Vnde, vt ibi dicit tex. Ioan. Apostolus ingressus est balnea gratia lauãdi. ¶ Tertiò, vtrũ liceat balnea intrare cum Iudæo? Et dico ꝙ hoc nulli Christiano licet: sed ſecundũ doctores est peccatũ mortale. quod patet: qa si clericus hoc facit, debet deponi: si laicus, debet excõicari. xxviij. q. j. nullus. imò hoc nõ licet cũ aliquo infideli: qa nõ debemus lauari cum hoibus alienę ſectæ, ſecundum gl. xxiiij. q. j. omnis. vbi dicitur in tex. Ioãnẽ aufugisse de balneis nõ lotus, qa vidit ibi Cherintũ hæreticũ. ¶ Quartò. † vtrũ liceat balneũ intrare cũ mulieribꝫ? Et dico ꝙ nõ: vt est tex. in c. non oportet. lxxxj. dist. vbi & gl. dicit ꝙ vir ingrediẽs balneũ cũ muliere aliena, priuatur donatione propter nuptias: & mulier dote, si cum viro alieno. C. de repu. l. vlt. §. inter culpas. ¶ Imò † etiã infamis est, q̃ tenet mulieres custodiẽtes balneatorũ vestes: vt ff. de his qui no. infa. l. athletas. Vtrũ autẽ sit mortale, intrare cum aliena muliere: iudicandũ esset ex scandalo & periculo, si istud cap. nõ sit pręceptiuum: tamen vix credo posse esse sine periculo cõcupiſcentię mortalis. ¶ † Vtrum autẽ illud capitulũ sit pręceptiuũ, iudicandum est ex his, quæ dicuntur infrà Præceptum. §. ſecundo.

De Banno.

1 *Bannum iuxta idiotismum Gallorum ac Italorum quidnam sit? Quid item bannire & proscribere. Item quid proscriptus? Et quis proscriptus dicatur?*

2 *Bannientem iniustè, ad amissorum ratione iniustæ bannitionis restitutionem teneri, & in mortale peccatum incidere.*

3 *Bannitus quæ amittere dicatur? Et an capax sit testamenti conficiendi, & ex eo hæreditatem capiendi?*

4 *Bãnitus occasione delicti, ex quo bona publicationi obnoxia sunt, an deportato æquiparetur? Et quid sit deportare, & relegare?*

5 *Iura, quæ bannitus retinet quid præsteni? Et ibidem remissiones de bannitionis materia.*

BANNVM, † secundum vulgare Gallicorũ & Italorum, videtur esse edictũ publicũ, iuxta illud quod dicit glo. 1

de

Universidad de León
Biblioteca

de foro compet. in c. quod clerici?. quod præco Parisiensis nuntiat bannū nomine episcopi & regis. Bannire autem, secundū dicta vulgariū, videtur idem esse quod proscribere: & bānitus quasi proscriptus de ciuitate: vt in procemio Digestorū. Proscriptio autē est aduersus absentē iudicialis pronūtiatio, vt in posterum procul agat, id est, maneat ab imperio: & proscriptus est is, contra quē fit pronnntiatio talis, & cuius bona palàm & apertè scribūtur. ¶ Primò 2 †verò quæritur, vtrū iniustè bāniens, teneatur ad restitutionē de amissis rōne iniustæ bānitionis? Et dico ꝙ sic, vltra quod incurrit, secundū Inn. in c. fin. de his quę vi met. causa fiunt. ff. quod metus causa. l. si cum exceptione. §. Pedius. quia bannitio fuit amissioni occasio. d. l. si cum. §. in hac actione. Nec ob. ff. eod. l. metum. la iij. vbi sentiens armatos cōtra se venire, si fugerit, & occupatus fuit fundus, quē fugiēdo dimisit, nō tenētur armati: qa loquitur quādo metus fuit vanus: qa fortè nō ibāt cōtra eum. sed si ꝓmissi sentire cōtra eum, & huiusmodi, bene tenerentur de omni damno, quod iuraret sibi cotigisse eorū occasione. arg. 3 dictarū legū. & d. c. fi. & ij. q. j. in primis. ¶ Secundò, †vtrū bannitus amittat ea, quæ sunt iuris ciuilis? Et distinguo secundū Bart. aut est bānitus taliter ꝙ pōt impunè offendi, & sic bānitus imperii perdit ea: sed si est bānitus alicuius ciuitatis aut regni, non pdit ea quæ sunt iuris ciuilis ciuiū Romanorū, sed quę sunt ꝓpria illius ciuitatis aut regni, vt not. Bar. in l. amissione. ff. de ea. di. Addit aūt ꝙ ad hoc vt sit talis bānitus, duo requirūtur: vnum ꝙ sit inobediēs, & aufugerit ab imperio cui subest, & sic exbannitus: aliud ꝙ in hostiū numerū se cōferat, & habeatur ꝓ hoste. Vnde si quis sit bānitus, nō tamē habitus vt hostis, nec posset offendi impunè ex forma statuti: tūc talis nō perdit nisi ea, quæ sunt ciuitatis. Et sic patet ꝙ pōt bānitus facere testamentum, vel succedere: quia hoc primus non potest. s. bannitus imperii: bannitus autē ciuitatis potest, & multò fortius bānitus, qui non pōt offendi. sed secundus pōt secundum ius cōmune: secus in successione secundū statuta ciuitatis. ¶ Et †sic patet ꝙ bannitus ex delicto, ex quo 4 veniūt bona publicāda, nō æquiparatur deportato, qui nō succedit nec ex testamēto nec ab intestato. C. de her. inst. l. j. quia talis succedit, & potest acquirere de nouo, si remanet liber. & hoc secundum dispositionem iuris cōmunis. sed non vigore statutorū ciuitatis vel terræ, de qua est bannitus. Intellige tamen ꝙ deportare, est aliquē exilio perpetuo damnare: relegare autē, ad tēpus est. ff. de interdi. l. relegatorum. ¶ Tertiò †quæritur, qd valeāt hęc, cum in dicta ciuitate vel terra agere non possit? Et dico secundum Bar. in l. certa forma. C. de iure fis. pōt cedere alteri iura sua: & nō obstabit cessionario ipsa bānitio. Qualiter puniatur bāniens eptscopū, ꝛ. Excōicatio. vij. §. xv. De bānis autem, quæ fieri debent in matrimonio, ꝛ. Clandestinum. De bannitione, quæ est diffidatio. infrà Diffidatio.

De Baptismo, primo quantum ad eius multiplicem substantiam & formam.

1 *Baptismus quid & quotuplex sit? Et ibidem quod in baptismo aliquid sit res sacramenti tantum: aliquid sacramentum tātum: & aliquid res & sacramentum simul.*

2 *Baptismi species ac formæ tres quibus cōueniant? Et an sicut martyrizari & sanctificari in vtero puer potest, & baptizari? Et quid si Iudæus filiam a Christiano prægnantem in Christi despectum aborturi faciat?*

3 *Triplex illud baptismi genus, quo inter se se habeat, et cohæreat? Et subinde quænā baptismi forma sit? Et quæ verba sint de eius substantia, et quæ non? Et quid efficiat substantiarum omissio?*

4 *Formā baptismi, num sicut Apostoli immutarunt, baptizantes in nomine Christi: ita et nūc mutare, saltē per æquipollentia verba possimus? Et an Baptismus in Christi nomine datus, foret verus baptismus: an verò rebaptizandus esset, qui tale baptisma suscieperet?*

5 *Formæ baptismi si quid subtrahatur, aut si quid addatur, aut si verba corruptè proferantur: num baptismi vim habeat, quod agitur? Et quid si interruptio, transpositio, aut vocum variatio fiat?*

6 *Ex his quæ de baptismo dicta sunt, quot conclusiones decisoriæ certorum casuum colligantur?*

7 *Baptismus, sub Græcorum forma ab ipsis Græcis datus, num verus sit? Et quotupliciter in baptizandi forma Græci à nobis differant? Et an liceat Latinis sub Græcorum baptisma dare?*

BAPTISMVS †vel baptisma, aut etiam baptismum, a nostris dici potest immersio vel intinctio: quia dicitur à baptizo, quod est immergo: vel, secundum aliquos, baptes, quod est flumen vel aqua. & secundū S. Thom. baptizare in Græco est lauare: & sic baptis'm⁹ dicitur vel ipsa aqua, qua fit lotio, quæ dicitur lauacrum: vel ipsa lotio, quæ est vsus lauacri. Et sic sumitur baptismus propriè: sed transumitur per similitudinem ad quædam alia: quo fit vt triplex dicatur baptismus, secundū Dama. & Aug. lib. iiij. de vnico baptismo. & de consecr. distin. iiij. cap. baptismi vicem. Primò scilicet baptismus sanguinis: de quo Ioā. xij. Baptismo habeo baptizari. & hic est potētissimus. de consec. di. iiij. catechumenus. & idem est quod martyriū. Et secundò baptismus flaminis, id est Spiritus sancti. de quo Actuū ij. Vos autem baptizabimini Spiritu sancto. & est propositū suscipiendi baptismum proprie dictū modo debito, si dabitur facultas. Et tertiò baptismus fluminis, id est, aquę, de quo Io. iij. Venit Iesus in terrā Iudeā, & baptizabat. Et secūdū Hug. de san. Vic. baptismus definitur esse aqua &c. sed secundū magistrum in iiij. est ablutio facta sub præscripta forma verborū. & hæc diffinitio, secundum S. Tho. est magis propria: qa aqua non significat aut causat mundationē, nisi vt est ablues vel quasi. eodē modo, secundū Ang. est tinctio in aqua verbo vitæ sctificata: vel secundum Dire. lib. j. ti. iiij. est ablutio exterior cū certa forma verborū, sine quo nemo saluari pōt. de cuius substātia tria sunt, materia elemēti, forma verbi, & intētio ministri copulans formā materię. vt dicit Augusti. ꝙ accedit verbum ad elementum, & fit sacramentū. j. q. j. detrahe. Et intellige verbum. s. vocale: aliter nihil fit, secūdum S. Bonauen. in iiij. & facit cap. detrahe. j. q. j. Vnde in hoc baptismo aliquid est res sacramēti tantū, vt infusio gratiæ, & remissio peccati. aliquid sacramentū tantū, vt aqua & ablutio: intelige cum debita forma verborū aliquid res & sacramentū scilicet character. Aqua ergo est sacramētū propriè, vt species panis: character autē secūdariò, sicut corpus Christi verū. Tertius dicitur baptismus ꝓprie, duo verò reliqui metaphorice: quia s. vterque instar baptismi habet purificare & cōsequenter vicem eius implere. ¶ Primò †verò quæritur, quibus isti baptismi conueniant? Et dico ꝙ sicut tertius, ita & primus cōmunis est adultis & paruulis: qa si paruuli nondū baptizati occidātur pro Christo, puta in detestationē fidei Christianæ quā tenent parētes: saluantur secundū Theologos. Vnde Pet. de Palu. dicit in iiij. probabiliter ꝙ puer in vtero martyrizari pōt, sicut & sanctificari, licet non baptizari. Vnde si Iudæus filiā fœcundatam a Christiano in despectū Christi abortiri faciat. videtur ꝙ puer fiat martyr, habēs causam & pœnā: sicut similiter prægnans propter Christū interficiatur, vterq; martyr est. Secundus verò non cōpetit nisi habētibus vsum rationis. de consec. dist. iiij. baptismi. quia est propositū, quod solis adultis cōuenit. ¶ †Secūdò †quæritur, quomodo se habeāt inuicē ibi baptismi? Et dico ꝙ si cōparemus secundū & tertiū scilicet flāminis & fluminis, dico ꝙ secundū æquipollet tertio quo ad remissionē culpæ originalis & mortalis, & pœnæ æternalis, sed nō quo ad remissionē pœnæ tēporalis: quia nō remittitur in eo tota, sicut in tertio, sed plus & minus secundū deuotionē ipsius. Itē per secundum nō imprimitur character: & priuatur iste ecclesiastica sepultura, sicut & catechumeni, quāuis pro eis oret ecclesia: & in eo requiritur cōtritio ad salutē: nō autē in tertio, sed attritio sufficit. Si verò cōparemus primū & tertiū, sunt æquales in virtute, quo ad remissionē culpæ & pœnæ, modò adsit cōtritio: sed primus excedit tertiū quo ad præmiū accidentale, quod est aureola, & quo ad essentiale, secūdū Pet. de Palu quia plus de gratia cōfert, sicut est ibi maius opus. & ecōuersio, tertius excedit primū quo ad impressionē characteris, quæ nō est in primo, sed in tertio. ¶ Tertiò quæritur, quæ sit forma baptismi? Et dico secūdū S. Th. in iiij. & in iij. parte, ꝙ secundū Græcos est hæc: Baptizetur seruus Dei talis in nōie Patris & Filii & Spirit⁹ sancti. Sed secundū Latinos, vt etiā habetur de baptismo & eius effectu. c. j. est hæc scilicet, Ego te baptizo in nōie Patris & Filii & Spiritus sancti. & in Sū. Cōfes. lib. iij. tit. xxiiij. addidem forma cōuenientior est Græca, secūdū S. Th. quia in ea exprimitur nō solū principalis causa baptismi, id est, trinitas, sed etiā instrumētalis, i. minister. In qua quidē forma nostra aliqua sunt de substātia sacramēti, s. primò inuocatio Trinitatis, secundū S. T. & Pet. de Pal. & omnes, vt etiā habetur de cōsec. dist. iiij. in synodo. & secūdò expressio actus baptizādi: & tertiò expressio personæ baptizatæ, vt in d. c. j. Aliqua etiā nō sunt de substātia, s. primò expressio personæ baptizātis: quia Græci cōferūt verū baptisma, & illam nō exprimunt. sed tamen est de præcepto ecclesiæ Latinorū: & secūdò ly ego, secundū Inn. in d. c. j. cū glo. & idē Rich. & S. Th. quia intelligitur sub ly baptizo: sed tamen sic statuit ecclesia: & tertio ly amē, vt dictū est, ꝙ etiā nō est de præcepto ecclesiæ, sed de quarūdā ecclesiarū more: & ideo vbi est de more, dici debet ad cōfirmationē totius. Igitur sciendū ꝙ, vt dicit Pan. in d. c. j. vbi aliqua verba sunt de forma substātiali alicuius actus, omissio alicuius verbi vitiat totū actū. Secus vbi omitterētur aliqua verba, quæ nō sunt de substātia, sed de solēnitate: puta si presbyter omitteret catechismū, vel salis impositionē, vel vnctiones, & huiusmodi. de cōse. dist. iiij. mulier. nec ꝓpter hoc debet iterari baptismus: tamen si superuineret infans, deberet suppleri per sacerdotē quæ fuerūt omissa. In dubio tamē forma baptismi est hæc: Si es baptizatus, ego non te rebaptizo: sed si nōdū baptizatus es, ego te baptizo &c. extra eo. c. ij. ¶ Quartò †quæritur, qd iuris si mutetur dicta 4 forma, vt fecerūt apostoli baptizātes in nōie Christi? Et dicit Dir. li. j. ti. iiij. ꝙ nō licet eā mutare, etiā ꝓ æquipollēnia verba. Et S. T. in iiij. dicit ꝙ id quod de substātia formæ est, nulli licet mutare: & si mutetur, nihil agitur, & incurritur culpa. Si verò mutetur aliqd, quod est de institutione ecclesiæ: incurritur quidē culpa, sed nihilominus est sacramētū. Apostoli autē mutarūt formā, nō quantū ad intellectū, quia in nōie Christi tota trinitas intelligitur: sed quātū ad vocē, ex familiari cōsilio Spiritus sancti: vt nomē Christi, quod s. incredulis erat odiosum, amabile redderetur, ad cuius inuocationē dabatur Spiritus sanctus, quod etiā nūc posset ecclesia ex speciali præcepto Spiritꝰ sancti, nō autē ex ꝓpria authoritate. Vnde modò sic dicēdo, quis nō esset baptizatꝰ, licet quidā dicāt cōtrariū. Quod autē dicitur virtualiter, de cōsec. dist. iiij. in c. à quodā Iudæo. in tex. ꝙ talis esset baptizatus: intelligitur secūdū Arch. in d. art. s. qñ fieret ex speciali cōfilio Spiritus sancti. Vnde gloinquit Io. in d. c. & Ber. in d. c. j. de bap. dicēs ꝙ baptismus datus in nōie Christi esset verus: quia s. in hoc nōie intelligitur vngēs, inūctus, & vnctio, secundū Ambr. falsa vtiq; est: nec sentit Amb. ꝙ posit sub hac forma baptismus cōiter dari: sed, vt dicit S. Tho. in iij. parte. vult ostēdere quō fuit cōueniens dispēsatio Spiritus sancti pro illo tpe: cùm etiā sic dicēdo trinitas nō excluderetur. Sū. tamē Ang. dicit hūc rebaptizādū, quasi in dubio, i. cōditionaliter. sed primū est veritas vt sit rebaptizandus simpliciter: quia cōiter, secundū oēs ferè theologos, nisi tota trinitas inuocetur explicite, nihil fit, nisi ex præcepto Dei, vel in casu mortis: vt §. seq. ¶ Quintò †quæritur, quid si de dicta forma aliquid 5 subtrahatur? Et dicit S. T. ꝙ si subtractū sit de essentia formæ, incurritur peccatum, & nihil fit: erit autē baptizatus si omittatur in, quod nō est de forma quātū ad necessitatē sacraméti, sed ex institutiōe ecclesiæ: vt exprefsio ꝑsonæ baptizātis. Dicit etiā ꝙ si expressa vna ꝑsona baptizādus moriatur, creditur suppleri inuisibiliter. Et sic dicūt intelligēdū esse verbū Amb. dicētis, ꝙ si fides totius Trinitatis corde teneatur, & vna tātū ꝑsona sit noīata, plenū est sacramētū. Pet. etiā & Ala. & Sū. Cōf. lib. iij. ti. xxiiij. q. xj. quātū ad substātialia distinguūt. vt recitat Supple. qa si dimissio eorū sit ex volūtate, vitiat baptismū: si verò est ex necessitate, piè creditur ꝙ suppleat sumnus sacerdos: vt si moriatur puer ante formæ ꝑfectionē: vnde sepeliēdus est in cœmeterio si moriatur talis. si autē vixerit, ratiōe dubii est sub cōditiōe rebaptizādus. hæc ille. q intēdit tangere duos casus: in quorū vno moriatur puer ante formæ cōplemētū, & sepelitur in cœmeterio: in alio verò moriatur, aut impeditur sacerdos: & puer cōditionaliter rebaptizatur. ¶ Sextò, qd si dictæ formæ aliqd addatur? Et dicit S. T. in iiij. duo hic obseruāda: vnū ex pte addētis: qa si hoc facit intēdens illud additū esse de forma, quasi volēs inducere nouū ritū, nō intēdit ꝓferre formā qua vtitur ecclesia, & cōsequenter nec facere quod ipsa facit: vnde nō esset baptismus. Secus si adderet ex aliqua causa, puta ex deuotione: vt dicēdo, in nōie Patris & Filii & Spiritꝰ sancti, & beatæ Mariæ inuocatæ, s. ꝙ modū intercessiōis. aliud ex parte additi: qa si est corruptiuū formę, nō est baptismus: sicut si dicatur, in nōie Patris maioris, & filii minoris, corrūpitur fides quā forma ꝓfitetur. Si verò nō sit eius corruptiuum, sicut si additur, & beatæ Mariæ, ꝓbabilius videtur ꝙ sit baptismus. & cōcordat Pet. & Ala. Et intēdit S. T. ꝙ si aliqd addatur ad inducendū nouū ritū, euacuatur baptismus, siue illud corrūpat formā, siue nō. Si verò additur ex deuotiōe: euacuat baptismū, si corrūpit formā, nō aliter. Si autē dubitatur vtrū additū sit corruptiuū formæ nēcne: recurrēdū est ad intētionē, ꝓferētis. & si intēdit aliquod erroneū, nihil agitur: aliās secus. ¶ Septimò, qd si verba corruptè proferātur? Et dicit S. T. in iiij. ꝙ si qs hoc facit ex industria, nō est baptismus: qa nō videtur intēdere quod ecclesia. Si verò hoc facit ex ignorātia vel defectu linguę, nō est baptismus: si corruptio sit tāta ꝙ auferat oīno sensum. Intellige secūdū institutionē vel accōmodationē vsus: est verò baptisma, si remaneat sensus, s. quātū ad vtrūq; horū, vel saltē alterū. Et idē intellige si fiat ex loco: vt in c. retulerūt de cōse. di. iiij. Et subdit S. Th. ꝙ præcipue nō mutatur sensus, quādo corruptio fit in fine: cuius exēplū est in c. retulerūt. vt dicēdo, in nōie patriæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

patria & filia. mutatio verò, inquit, ex parte principii variat significationē: ideoq; non est baptismus: sed intelligevt in pluribus, ita ſ. q; ſi in aliqua lingua mutatio ex parte principii nō mutaret ſenſum, ſaltē ſecūdū accōmodationē vſus nō vitiatur baptiſmus, ſecūdū Pet. & Sum. Cōf. vbi ſ. Credo tamē q; ſicut dictū eſt in §. v. de ſubtractione, ita & de corruptione ſit dicendū, ſ. q; ſi nō ſit facta ex malitia, etiam ſi ſenſum tollat, ſi moriatur puer, Deus ſupplet, & in cœmeterio ſepelitur: ſi autem vixerit, rebaptizabitur cōdicionatē. ¶ Octauò, qd ſi fiat interruptio? Et dicit S. Th. in iiij. q; ſi ita ſit vt intercipiat intētionē baptizātis: nō eſt baptiſmus, ſicut ſi dicatur, in noīe Patris. & interpoſita longa fabula diceretur, filii. Si autē fuerit parua: vt puta verbi nō corrūpētis formā, ſicut dicēdo: in noīe Patris oīpotētis: aut interruptio ſilētij vel tuſsis & huiuſmodi, quod intētionē nō diſcōtinuet, eſt baptiſmus. Et idē eſt ſi incœpta forma dicat, taceatis vel huiuſmodi. & deinde ꝓſequatur. ¶ Nonō, qd ſi fiat trāſpoſitio? Et dicit S. T. vbi ſ. q; ſi talis ſit, quę mutet intētionē: nō eſt baptiſmus. Vt ſi dicatur, in noīe Patris baptizo te, & Filii. Secus ſi intentionē nō mutet: vt, in noīe Patris & Filii, & Spiritus ſancti baptizo te. Et ſic intellige dictū Petri quōd mutatio ex ſimplicitate nō nocet, quādo ſ. ſenſum nō tollit: ex malitia autē nocet, etiā ſi ſenſum nō tollat: ſicut de corruptione dicit S. Th. quia tollit intentionē in miniſtro. Quidā tamē dicūt in forma baptiſmi nō poſſe fieri mutationē, quæ ſenſum tollat: quia licet ad fidē ꝓtineat nō ſolùm numerus, ſed etiā ordo ꝓſonarū: tamē qa illa nō eſt durationis aut vocalis expreſsiōis, ſed originis, ſufficiēter exprimitur noībus ꝓſonarū qualitercunq; mutatis. Sed iſta ſtare nō poſſunt: & inſtātia eſt dicendo, baptizo te in noīe Patris. vel, baptizo in noīe te Patris, vel, baptizo te Patris & filii & in noīe Spiritus ſancti: quia nullus eſt ſenſus. Similiter & trāſponēdo ſyllabas, vt in noīe trispa. vnde meli⁹ loqtur S. Doct. & ſecuri⁹. ¶ Decimò quæritur, qd ſi fiat variatio vocū? Et dico q; duobus modis fit variatio. Primò quātū ad voces tātùm nō quantū ad ſignificata: & nō tollit baptiſmū. Vnde Hæbraice, Græcè, Latinè, & vulgariter forma cum effectu profertur. debet tamē ſecūdū S. T. eſſe vſus vocabulorū, quæ magis propriè ſunt in vſu ad ſignificandū ꝓſonas, & alia quæ ſunt de eſſentia formæ. Secundò ſit variatio vocū & ſignificatorū ſimul. quod ſi fiat totaliter: vt te balneo vt quietius dormias. nihil ſit. etiā ſi fiat principaliter, i. in principali ſignificato: vt dicēdo, in noīe Trinitatis. quod principaliter ſignificat numerū perſonarū, nō perſonas: vel in noīe genitoris, quod nō ſignificat principaliter perſonā, ſed actū perſonę, etiā nihil ſit. Si autē fiat in ſignificato nō principali, vt dicendo nos, vbi ego: & baptizamus, vbi baptizo, & ſignificādam dignitatē baptizantis, eſt baptiſmus licet peccet baptizans. Nec obſt. prædictis q; ſecundū S. T. dicēdo in noīe Christi, variatur forma quantū ad vocem, nō ſignificatū: & cōſequenter videtur ibi eſſe baptiſmus, cōtra eū: quia dico q; ſignificatū eſt quidē idē: ſed nō eodē modo ſe habet ad duas formas: quia trinitas perſonarū per earū noīa ſignificatur principaliter & explicitē: ꝑ ly Christi verò ſecundariò & implicitē. ¶ Vndecimò† quæritur, quot cōcluſiones ſequūtur ex præmiſsis deciſiuæ aliquorū caſuū? Et dico q; multæ: ſed præcipuè quatuor, quarū hæc prima. Si in forma omittatur ly ego, eſt baptiſmus: quia ly ego, non eſt de ſubſtātia: ſed ſi dimittatur ly te, nihil ſit, ſecūdū Inn. in d. c. j. quia eſt de ſubſtātia. & hoc niſi loco eius poneretur nomen propriū baptizati: qa ſecūdū Aureo. eſſet baptiſmus, licet peccaret baptizās. Et ratio eſt, qa mutata voce & non ſignificato ſtat effectus. ¶ Secunda, ſi pro ly ego, dicatur ly nos. & pro ly baptizo, baptizamus, ad ſignificādū plures baptizantes: nō eſt baptiſmus, ſecundū S. Th. vt dicetur j. Baptiſmus. iij. ſed ſi hoc dicatur ad conſignificandū perſonæ dignitatē, ſicut magnates dicunt, nos dicimus aut facimus, hoc loquētes de vno ſolo, eſt baptiſmus, ſecundū S. Bon. in iiij. diſt. v. quia ſ. ſtat principale ſignificatū: cū per ly nos, intēdatur idem quod ego: & idē eſt ſi per ly te, ponatur ly vos, ſiue ad cōſignificandā dignitatē baptizati eadē ratiōe: ſiue etiā ad ſignificandā pluralitatē baptizatorū. de quo j. Baptiſmus. iij. §. ix. ¶ Tertia, ſi nō dicatur baptizo, ſed loco eius dicatur linio, vel huiuſmodi: ſecūdū Pet. Aure. nō eſt baptiſmus: quia oportet exprimi ablutionē. Similiter nec ſi dicatur, intēdo te baptizare. ſecūdū S. Th. in iij. qui aliquid facere intēdit, nō eſt cōſequēs. vt faciat. & cōſequēter hoc ptinet ad corruptionē formæ. ¶ Quarta, ſi intermittatur ly in, nō eſt baptiſmus ſecūdū Gualdēſem. Et ratio eſſe pōt, quia nō ſtat ſenſus verus: cū ſignificetur q; id, quo quis ablu it vel baptizat, ſit nomē trinitatis. nec ſimiliter ſecūdū S. Th. & Pet. dicēdo, in noībus: quia ſ. dicere in noīe, eſt dicere in virtute, quæ ibi eſt vna tātùm: vel in nomine, ſecundū S. Th. i. in inuocatione Trinitatis. Similiter nec ſi dicatur, in noīe Trinitatis: vt dictū eſt. Similiter nec ſi dicatur in noīe genitoris, aut geniti, aut procedētis: aut nominādo perſonas diuinas aliter quàm per nomina propria, ſecūdū S. Th. & cōiter Theologos. Inn. Gofr. & Io. tenēt oppoſitū. vnde ſecundū aliquos in dubio eſſet rebaptizandum. Similiter nec ſi intermittatur ly &: niſi loco eius ponatur ly que, quod æqpollet. & hoc dicit Inn. in d. c. j. ¶ Duodecimò† quæritur, vtrū baptiſmus datus ſub forma Græcorū Græcis ſit verus: vt dicēdo, baptizetur ſeruus Chriſti Nicolaus in noīe Patris &c? Et dicit S. Th. in iiij. q; ſecundū opi. eorū de neceſsitate formæ eſt actus baptiſmi quantū ad ſignificatū: ſed nō quantū ad cōſignificatum, ſ. perſonā baptizantē, quæ nō eſt de neceſsitate formæ: qa ex ea baptiſmus efficaciā nō habet. perſona autē recipiens eſt de neceſsitate formæ: quia actus ad ſuſcipiētē terminatur. Igitur differūt in forma à nobis quantū ad tria. ¶ Primò, quia nō exprimūt perſonā miniſtri: ad remouendū errorem attribuentē efficaciā baptiſmi, baptizanti: vt patet j. Cor. iij. ¶ Secūdò, quia ſignificāt actū ſub alia, i. ſub tertia perſona: & ſub alia, i. ſub optatiuo vel ſubiūctiuo modo: ad ſignandū q; actus interior expectatur ab extra. ¶ Tertiò, quia perſonā baptizatā ponunt in nominatiuo caſu, & in tertia perſona: quia quādoq; baptizatus nō habet intellectum, vt ad eū poſsit dirigi ſermo. Quidā autē dicunt, q; mutant aliquid de ſubſtātia formæ: vt ſic oporteat rebaptizari. tamen hoc nō eſt determinatū, ſed dubiū apud quoſdam, quibus videtur q; ad perfectionē ſacramenti ſufficiat actū baptiſmi ſignificare, in quo ſcilicet includitur perſona in quā trāſit: cōſignificationis autē determinatio fit ex eccleſiæ inſtitutione. Hoc autē certū eſt q; forma, qua vtimur, eſt melior: tū quia perfectior, vt patet ex dictis: tum quia magis cōſonat Euangelio, quod miniſtros dicit baptizantes: tū propter authoritatē eccleſiæ Romanæ tradētis hanc formā ab apoſtolis retentā: quæ nunquā à vera fide legitur deuiaſſe. Et ideo non licet, præcipuè Latinis in forma Græcorū baptizare: quod ſi præſumerēt, ſecundum quoſdā, nō eſſet baptiſmus: ſecūdū quoſdā eſſet, ſed grauiter peccarēt. hæc ille. Vnde patet q; omnis baptizatus ſub illa forma. ſiue à Græco, ſiue à Latino, rebaptizandus eſt ſub cōditione: quia caſus eſt dubius: licet cōmunior opinio ad hoc magis declinet q; Græci conferant verum baptiſma.

Rur

Rurſus de Baptiſmo ij. quo ad materiam.

1 *Baptiſ. quotuplex materia, quæ ſufficiens ſit, & qualis eſſe debeat?*
2 *Liquor ſpeciem aquæ habeat nēcne, qualiter internoſcendum ſit? Et ſi aqua permiſta ſit, aut non pura, num huius ſacramenti materia eſſe poſsit? Et an ſanctificatam perſacerdotis orationem, vt nouum chriſma, eſſe oporteat?*
3 *Corollaria ex his, quæ de baptiſmo ſecundò conſyderato dicta ſunt, quotnam conſequantur?*

1 BAPTISMVS† ſecundo quantum ad materiā eius, vt innotescat ſciendū eſt q; duplicē materiā habet, ſecundum Pet. de Pal. propinquam ſcilicet, quæ eſt ipſa exterior ablutio, de qua j. Baptiſmus. vj. & remotā, quæ ſecūdum S. Th. eſt aqua, q; in ſua ꝓprietate cōſiderata eſt materia quaſi remota. ſecundū autem quod eſt ad hoc inſtituta ex tactu carnis Chriſti eſt materia propinqua: ſecundū verò q; conſideratur ſub forma verborū, & quaſi iam in forma, eſt, inquā, ſecundū eū, aqua naturalis, quāntuncūq; altera vel cōmiſta, dummodo ſpecies aquæ non ſoluatur. & in hoc oēs doct. cōueniūt licet in aliquo particulari differāt vtrum ſit aqua nēcne, vt in brodio. Sed tū intellige primò q; quidam doct. dicūt, aquā debere eſſe puram vel ſimplicē: non quia nullo modo ſit miſta, cùm omnes velint quōd poſsit fieri baptiſmus in aqua maris, quæ nō eſt pura, niſi forte in fundo. ſed quia nō eſt ſic miſta vt pdita ſpecie trāſeat in aliud, ſicut trāſit in vinū, ſi ipſa ſit modica: vel ambo tranſeunt in tertiam, ſi ſint æqualia in virtute. Et ſecundò q; prædicta aqua eſt materia, inquantū eſt apta baptizare vel abluere: vnde non eſt materia baptiſmi, vt eſt in pāno lineo infuſa, ni ſi exprimatur: nec vt eſt in glacie, niue, grandine, pruina, & huiuſmodi, niſi diſſoluatur: nec vt eſt in luto, niſi exprimatur. Hæc autē eſt valde cōueniens ſecūdū S. Th. & alios ſanctos. primò, quia ſacramentū omnibus & vbiq; neceſſariū debet habere materiā, quæ omnibus & vbiq: facile adſit. & ſecūdò, quia cùm ſacramentū ſignificet quod efficit: materia baptiſmi debet habere proprietates ſignificātes effectus baptiſmi. & huiuſmodi eſt aqua: tum quia habet humiditatē: & ex quo ſignificat generationē ſpiritualē quam facit baptiſmus. Generatio enim plātarū & animalium incipit ab humido, & ſemina humida ſunt: tū qa eſt ablatiua ſordiū prius & purius quocūq; liquore: cū aliis liquoribus nō conueniat ablutio, niſi inquantū participant naturam aquæ, & aliqualiter locū inficiūt: & per hoc ſignificat purgationem peccatorū quam facit baptiſmus: tum quia refrigerātiua: & baptiſmus fomitē reſtringuit: tum quia eſt corpus diaphanū, per quod viſio fieri pōt: & baptiſmus in his quæ fidei ſunt illuminat. ¶ Primò† verò quæritur, quomodo cognoſcatur an aliquis liquor habeat ſpeciē aquæ nēcne? Et dicit S. Tho. in iiij. q; ſicut diuerſitatē ſpeciei in aliquibus iudicamus ex diuerſitate figurarū: ita in elemētis iudicamus eā ex diuerſitate rari & denſi. Vnde ſi tāta fiat alteratio vel permiſtio aquæ q; recedatur à termino raritatis & denſitatis aquæ in actu vel potētia, ſignū eſt q; ſit ſpecies aquæ trāſmutata. Et dico, inquit, in potētia, quādo humor aliquis non condēſatur & rarefit calido vel frigido, ſicut aqua: ſed aliter, ſicut patet in vino, lacte, & huiuſmodi hæc ille, qui intēdit q; ille liquor non eſt aqua, qui eodē frigido non poteſt habere denſitatē, quā habere poteſt aqua, licet forte habeat eam quam illa habet in actu: ſicut vinum non ita denſatur per cōgelationē vt aqua: nec ipſa per calidum ita rareſcit vt lac. ¶ Secundò, verū aqua permiſta vel non pura poſsit eſſe huius ſacramenti materia? Et dico ex S. Tho. iij. parte. & in iiij. q; duplex eſt miſtio vel impuritas aquæ: vna ſcilicet quæ tollit ſpeciē eius. quod dupliciter fit. Primò per altera tionem: ſicut cū trāſit in vinū per digeſtionem aut putrefactionem. Secūdò per additionē alterius liquoris: ſicut ſi parum aquæ additur multo vino, ipſa trāſit in vinū: vel ambo in tertiū, ſi additū ſit virtute æquale. Alia etiā eſt, quæ ſpeciem aquæ nō tollit: quod etiā dupliciter fit. Primò, quādo ipſa alteratur ſecundū aliquod accidēs manēte ſpecie: ſicut patet in aqua calefacta. & ſecūdò quādo additur aliqd aquę quod vel non cōmiſcetur ei: vt ſolidū, puta lapis: & ſi cōmiſcetur, vt humidum aliquod tamen eſt tam paruæ quantitatis quōd non facit miſtionē, ſed in aquam penitus conuertitur: vt ſi gutta vni addatur dolio aquæ. Prima impuritas facit vt nō poſsit eſſe huius ſacramēti materia, nō ſecūda. ¶ Tertiò, vtrū aqua debeat eſſe ſanctificata per orationē ſacerdotis, vt chriſma nouū? Et dicit S. Bon. in iiij. de aqua q; non eſt neceſſariū, ſed congrū: ita q; extra neceſsitatem peccaret mortaliter ſacerdos baptizans ſine aqua totaliter ſanctificata: ꝓhibitū eſt etiā ne fiat baptiſmus niſi cū chriſmate nouo, ſcilicet illius anni, præterq; in caſu mortis: de conſe. di. iiij. ſi quis de alio. & idē de cōfirmatione: & tātò magis, quāto ipſa eſt minoris neceſsitatis quàm baptiſma. ar. de ſen. exc. quoniā. li. vj. ¶ Quarto† quæritur, quot corollaria ſequantur ex præmiſsis deciſiua dubiorū? Et dico 3
ſequi primò q; baptiſmus fieri pōt in aqua elemētari, ſiue ſit terreſtris, vt maris, ſtagni, fluminis, fontis: ſiue cœleſtis immediate generata ex vaporibus, vt pluualis: vel nō generata immediate ex eis, ſed reſoluta immediatè ex immediate generato: puta glacie, rore, pruina, vel grādine: quia oēs iſtę habēt veram ſpeciē aquæ ſecūdū Pet. de Pal. quibus ſecundū S. Tho. & Ric. adde etiā aquā paludis: niſi, inquit S. Tho. eſſet tantum ingroſſata q; recederet ab aquæ vera raritate. ¶ Secūdò ſequitur, q; fieri poteſt in aqua ſulphurea & lixiuio & aliis aquis tranſeuntibus per terrā: quia ſtat ſpecies aquæ. Cuius ratio eſt, ſecūdū Pet. de Pal. quia licet aqua elemētaris nō ſit ſuſceptiua ſaporis: tū ſapor, qui percipitur in huiuſmodi aquis, quibus vtimur, nō eſt in ipſa aqua, ſed in vaporibus ei cōmiſtis, ſecūdū S. Tho. etiā vt innuit iij. parte. q. lxvj. ar. iiij. ad quartū: quia licet aqua elemētaris nō ſit de ſe ſaporoſa: tū ſuſcipere pōt impreſsionē ſaporis à corpore per quod trāſit. ¶ Tertio, q; fieri poſsit in brodio: de quo tū eſt q̄ſtio, quibuſdā dicētibus q; ſic: qa ſtat in eo ſpecies aquæ: quibuſdā verò q; nō quia nō ſtat. Veritas autem eſt quā docet S. Th. iij parte. q. lxvj. ar. iiij. ad ſecūdū, dicēs q; admiſtio chriſmatis non ſoluit ſpeciē aquæ: ſicut nec ēt aqua decoctionis carniū aut aliorū, ſcilicet definit à ſpecie aquæ: niſi inquit forte ſit facta tanta reſolutio corporū lixatorū in aqua, q; plus liquor habeat de aliena ſubſtātia quā de aqua: quod ex ſpiſsitudine percipi poteſt: ſi tū ex liquore ſic inſpiſſato exprimatur aqua ſubtilis, ſic poteſt in ea fieri baptiſmus, ſicut & in aqua expreſſa ex luto: licet in luto baptiſmus fieri non poteſt. ¶ Quartò, q; fieri potuiſſet in aqua fluēte de latere Chriſti: qa ſec. S. Tho fuit vera aqua. ¶ Quintò ſequitur, q; fieri nō poſsit in aliqbus humoribꝰ ꝓductis à natura: ſicut eſt humor ſtillās de plāta, vrina, ſudor, ſaliua, aqua ſupnatās cruori, q̄ dicitur cholera vel phlegma: qa nō ſunt vera aqua. ¶ Sextò ēt q; nec aliquo humore ꝓducto ab arte: ſicut eſt aqua roſacea, & aqua ardens, & gāliter lābicata ex aliquo miſto, vt ceruiſiū, & huiuſmodi: qa huiuſmodi ſpecies differūt ab aqua naturali. ſi tū lābicaretur aqua naturalis elemētaris, liquor inde factus videretur eſſe eiuſdē ſpeciei cū aqua pluuiali, q̄ gnatur lambicāte ſole & attrahēte vapores ex aqua principaliter. ¶ Septimò, q; nec in humore reſoluto ex ſale, quod eſt corpus miſtū: quia ſecundū S. Tho. in iij. parte vbi ſ. ad v. ideo fieri non

poteſt

Universidad de Deusto
Biblioteca

pōt in aqua rosacea, quia est humor rosæ resolutus: & ita est hic. nec est simile, inquit, de aquis pluuialibus, q̄ generātur ex maiori parte ex sublimatione vaporū resolutorū ex aquis: m inimū autē est ibi de liquoribus corporū mistorū

❧ Rursus de Baptismo iij. quo ad ministrum. ❧

1 *Baptismum dare in necessitate & si quilibet, siue clericus, siue minimè, siue vir, siue mulier, quinetiam hermaphroditus, Iudæus & infidelis ac paganus, potest: extra tamen necessitatem nullus licitè, nisi sacerdos conferre potus est.*
2 *Infidelis qui credit ecclesiam in conferendo baptismo decipi, & nihil facere, quomodo possit animum ad id faciendum intēdere, quod ecclesia facit? Et quod modus verum baptisma conferat?*
3 *Angelus, item anima à carne secuncta, num baptizare queat? Et an saltem ipsis baptizandi potestas conferri poterit?*
4 *Mali homines sine Diuino miraculo hic apparere non possunt.*
5 *Minister malus, num æqualis efficaciæ cum bono ministro, baptismum conferre possit? Et num minister malus baptizando peccet? Et quid de petente, vel recipiente? nu 7.*
6 *Conteri de peccato quot modis quis teneatur?*
8 *Minister ab ecclesia non præcisus, si adeò malus sit, vt baptismum conferre, nō data pecunia, nolit: quid baptizando, si adultus sit, aut baptizandum puerum offerenti, agendum sit?*
9 *Plures vnum num baptizare possint? Et quid si ex his vnus mutus sit alius mancus? Et contra, num vnus pluribus baptismum conferre queat?*
10 *Monstro num baptismus indi debeat? Et an quis sibi ipsi baptismū conferre possit?*
11 *Baptismo conferendo, num baptizantis ac baptizandi propositum ac intentio requiratur?*
12 *Intentio actualis in baptismi ministro num requiratur? Et an ea quidem recta?*
13 *Baptismus num verus sit, si in baptizando error intervenerit? Et quid de eo, qui quem ex ira baptizat?*

1 BAPTISMVS †tertiò quo ad ministrum vt innotescat, sciendum est quòd secundum omnes doctores, præcipue. S. Tho. & Pet. de Pal. omnis homo dare potest verum baptisma: si seruet ecclesiæ formam, & materiam, habeat intentionem baptizandi: & hoc si sit clericus aut laicus, vir aut mulier, aut vterq; simul, id est, hermaphroditus, secundum Petr. de Pal. etiam si esset infidelis, id est, Iudæus aut paganus: vt patet in c. à quodam Iudæo de conse. di. iiij. Et quod Gre. ij. scribit Bonifacio episcopo, huiusmodi esse rebaptizandos, intelligitur, vt dicit S. Tho. quando forma ecclesiæ seruata non fuerat. vnde, vt dicitur in c. j. de sum. Trin. sacramentum baptismi in forma ecclesiæ à quocunque collatum proficit ad salutem. Extra casum tamen necessitatis nullus licitè baptizat, nisi sacerdos, cuius hoc est proprium. extra cod. si quis. etiam si esset diaconus cardinalis. alioquin omnis talis, si sit vir, est irregularis: vt in c. j. de cler. non ord. mi. imò nec sacerdos debet baptizare nisi parochianum suum, vel de licētia curati, aut ex priuilegio superioris, vel licentia episcopi: quia sacramenta à suis presbyteris parochialibus sunt recipienda. xvj. q. j. interdicimus non tamē efficitur irregularis sacerdos contrafaciēs: quia nō est expressum in iure. In necessitate autem, in qualibet baptizare pōt, iste ordo seruādus est secūdū S. Tho. q̄ vbi plures reperiuntur, minor debet cedere maiori: & si laicus præsente clerico, vel nō sacerdos præsente sacerdote, vel mulier præsente viro baptizent, peccāt, nisi, vt dicit Petr. de Pal. formā, quā scire nō tenētur omnes, sed quibus incūbit ex officio, id est, curatus & obstetrix, melius sciat minor quā maior: quia tunc baptizabat minor. Addo etiā, nisi maior esset ab ecclesia præcisus: ita q̄ præsente sacerdote excōicato, vel hæretico, vel suspenso, melius est baptizari à laico. ¶ Primò † verò quæritur, quomodo infidelis possit intēdere facere id, quod facit ecclesia, cùm credat ecclesiā decipi & nihil facere? Et dicit S. Tho. in iiij. q̄ quāuis ille qui nō credit baptismū esse sacramentum, aut habere aliquam spiritualē virtutem, non intendat dum baptizat conferre sacramentū, tamen intendit facere quandoq; quod facit ecclesia etiā si illud reputet nihil esse: & quia ecclesia aliquid facit, ideò ex consequenti & implicite intēdit aliq̄d facere, quāuis nō explicite hæcille. Inn. etiam in c. j. eo. tit. dicit q̄ baptismus habebit effectum, etiam si baptizās nec sciat, nec credat quid sit baptismus, sed hoc reputet truffam & etiam si non sciat quid sit ecclesia, nec gerat in mēte facere quod facit ecclesia: imò si gereret cōtrarium, scilicet no facere quod facit ecclesia, sed tamen facit, & formā seruat, dummodo intendat baptizare: vnde si requirat eū quis in necessitate dicens: Baptiza me secundum formā. & ille baptizat eum secundum intentionē petentis, & intendens facere quod alii baptizantes faciunt, esset baptismus. Secus si intēderet solùm lauare. hæc ex illo. Pro quo sciendū est q̄ infidelis, qui credit baptismū nihil esse, nunquā cōfert baptismum seriosè, nisi ad complacendū alicui petenti. Et cōsequēter colligo q̄ duobus modis confert verum baptisma. Primò, quando ad petitionem alicuius vel cōplacentiā intendit eum baptizare eodem modo, quo ecclesia baptizat quantū ad exteriora, id est, materiam & formā, licet credat ecclesiam decipi quantum ad interiora: sicut quādo alia vana facimus ad cōplacendum phrenetico vel insano. Secundò, quādo nihil cogitat immediatè de faciēdo quod ecclesia facit, sed fortè potius faceret oppositū, si illud sciret: tamē ad petitionē alicuius intendit ei conferre quod ille petit: & cōsequēter implicitè & mediatè intendit facere quod facit ecclesia: quia hoc intendit petēs, cui ipse cōplacet. ¶ Secundò † vtrū angelus vel anima separata possit baptizare? Et dicit S. Tho. in iiij. q̄ dæmon in figura sacerdotis apparens, immergere quidem potest, sed non cōferre sacramentum, propter duas rationes. Primò, sacramentorum dispensatio est concessa hominibus solùm, qui cū incarnato verbo, à quo sacramenta fluxerūt, conueniunt in natura, & sunt ex spirituali & corporali natura cōpositi: sicut in sacramentis est spiritualis virtus in corporeis elemētis. Secundò, quia semper timendū esset, ne faceret non intentione baptizandi, sed decipiendi: quia nō est verisimile q̄ homini tantū bonū procuraret. Angelis etiā bonis licet cōferri potuerit baptizādi potestas, quia Deus suā potentiam nec sacramētis nec ministris sacramētorum alligauit: tamē nō est collata. Primò, quia nō habēt prædictam conuenientiā cum sacramēto & Christo. Secūdò, quia nō valeret ad necessitatē sacramēti potestas eis cōcessa, cū non sint in promptu hominibus: si tamē constaret q̄ bonus esset Angelus, qui baptizaret aliquē, non esset rebaptizandus, quia nō baptizaret nisi potestate sibi cōcessā: sicut etiam templum per Angelos consecratū, iudicatum est nō oportere recōsecrare. De sancto æternæ vitæ idem dicit Aure. sicut de angelo bono, scilicet q̄ non potest: cùm hoc sit viatorum: factum tamē teneret. Et idem dicūt aliqui de anima separata quo ad posse: tum quia nō est in via: tū quia nō habet naturam corporalē: & quo ad ratitudinem fidei non deficit in gratia. Sed S. Tho. in iij. parte, dicit nō esse simile de Angelis & hominibus beatis quantū ad sacramēta. Cuius ratio videtur esse: quia potestas ministrādi sacramēta, id est, character, est indelebilis, & consequenter manet in anima separata: sed de hoc nō est solicitādus: q̄ † mali homines sine diuino miraculo hic apparere nō possunt: beati verò si quid facerent, ratū esset, quia sine diuina volūtate nō facerēt. ¶ † Tertiò, vtrū minister malus dare possit baptismū tātæ efficaciæ sicut bonus? Et dicit S. Tho. in iiij. q̄ subtracta bonitate ministri, adhuc est sacramētū: quia ipsa nō est de substātia sacramenti, cùm sit quandoq; ignorata & nō certa omnino: quæ autē sunt de substātia sacraméti, oportet esse certa. Et non solū dat talis sacramētū, sed etiā rem sacraméti, id est gratiā: quia agēs instrumētale nō oportet habere formā inducendā, quæ scilicet hic est gratia, vt se disponētē, sed per modū intentionis: vt de forma scāni patet in serra. Cū etiá effectus per se alicuius sit, quòd per ipsum ad hoc ordinatū producitur, sicut domus ædificatoris. effectus verò per accidens, quod cōiungitur effectui per se: sicut si habitatio domus dicatur effectus ædificatoris: dico, inquit, q̄ effectus per se baptismi æqualiter est, à quocunq; detur, à malo vel bono, cæteris paribus ex parte baptizati: sed cū effectu baptismi pōt aliquid aliud baptizato conferri, siue pertineat ad salutē corporis, siue animæ ex merito baptizātis. & hoc nō est proprie effectus baptismi: quia baptismus nō est causa nisi instrumētalis: & nō est instrumentū agēs in virtute ministri, qui etiā ipse instrumētum est virtute Christi & Dei. hæc ille. Et idē habetur j. q. j. si iustus fuerit. de cōsec. dist. iiij. ego dico. & c. Romanus. Cuius etiā rationē assignant alii, & est etiā mens S. Tho quia sacramētū quod efficaciā habet ex opere operato, id est, nō à ministro, sed virtute sibi collata, nō vitiatur ex demerito ministri operātis. omnia autē sacramenta nouæ legis sunt hmōi. ¶ Quartò, vtrū malus minister baptizādo peccet? Et dicit S. Tho. in iiij q̄ quicūq; e[illegible]tēs in mortali exhibet se ministrū ecclesiæ etiā in quo[illegible]q; spirituali peccat, secūdā opinionē quorundā satis probabilē: vnde sacerdos baptizās cū solēnitate ministrū ecclesiæ se exhibēs, peccat mortaliter: si aūt simpliciter baptizat in articulo necessitatis nō quasi minister ecclesiæ, sed sicut vetula baptizare posset. nō peccat. hęc ille. qui huius opinionis, quā indubitater tenet, rationē assignat in iij. parte. q. lxiiij. arti. vj. quia ministri debent suo domino iusto cōformari, secūdum illud Leui. xix. Sancti eritis, quoniā ego sanctus Sum. Qui aūt baptizat ex necessitate, nō exhibet se ministrū: sed subuenit necessitatē patienti. hæc ille. Cui cōsentit Ric. Alii verò dicūt q̄ in nullo casu pōt malus minister baptizare, quin peccet. Pet. de Pal. cōcordat has opiniones, dicens q̄ vera est secūda opinio, qñ sine solēnitate baptizās aduertit de peccato, & non cōteritur, sed vult in eo manere: & tñ vult baptizare, sciens q̄ ista ab immūdis tangi nō debent: etiā si baptizet intuitu necessitatis, & nō ex libidine vel cōceptu, quia nō excusatur ab irreuerentia: est verò prima vera qñ baptizat cū tremore dolēs de peccato in generali, & proponēs postea cōteri perfectē: licet propter hoc sciat se nō mūdari à peccato: & ei deficit tēpus ad cogitandū de singulis peccatis propter vicinū periculū baptizādi. hæc ex illo. Ego † verò dico q̄ dupliciter tenetur quis cōteri de peccato, & nō aliter, ex sub ratione peccati & deplorādi. Secūdò, qa imminet sibi aliquid faciēdū, quod sine cōtritione facere nō pōt: vt suscipere vel exhibere solēniter sacramēta. Baptizās aūt in necessitate, nō tenetur ad hoc ratione secūdi: qa ibi nō habet locū ratio, quā adducit S. Tho. scilicet ministrū nō cōformari domino. Nec valet dici q̄ est ibi irreuerētia, qa ipsa non semper est mortale: alioquin peccator signās se signo crucis, aut adorās hostiā in missā, peccaret semper mortaliter, nisi esset cōtritus. Et cōsequēter tenetur solùm ratione primi: & cōsequēter si nō recolit peccatū, aut si recolit speculatiuè tantū, nō practicè, id est, sub ratione deflendi, non peccat: & si ibi est peccatum, non est quia baptizat, sed quia committit vel omittit contra aliud præceptū. Et ratio est, quia eo casu baptizare potest canonis permissione siue authoritate etia Paganus & hæreticus. de consecr. dist. iiij. c. cōstat. c. mulier. c. in necessitate. qui tamē sine dubio sunt in mortali. Quod autem sit canone permittente, stultū est dicere, q̄ sit mortale: vt in c. qui peccat. xxxiij. q. iiij. Vnde tunc non tenetur quis conteri ex hoc q̄ vult talem actū exercere: sed si tenetur, aliunde tenetur: & si peccat, aliunde peccat, vt dictū est. Et ideo male Sum. Ange. opinionē Richard. quæ est S. Tho & Alber. & Archi. & cōiter aliorum Theologorum, q̄ scilicet nō peccat malus minister baptizans in necessitate sine solennitate, limitat quando nō aduertit de peccato. ¶ † Quintò, vtrum petens vel recipiēs à malo sacerdote baptismum, peccet? Et dico q̄ Petr. de Pal. post San. Tho. distinguit. Si enim minister sit ab ecclesia præcisus: vt quia hereticus, excōicatus, suspensus, & huiusmodi, nō peccat qui offertur baptizandus carens vsu rationis, nec oblatus aut offerens habēs vsum rationis, sed probabiliter ignorans præcisionē: peccat verò mortaliter tam oblatus, quàm offerēs hoc sciens, si hoc faciat extra casum necessitatis, in quo id licite peteretur à Iudæo vel pagano. Et ratio est secundū Pet. de Pal. quia eodē præcepto præcipitur ab ecclesia præcisis ne se ingerant diuinis, & quibuslibet ne eis cōicent in eisdem. Si autē minister est quidem malus, sed nō præcisus, nō peccat ab eo recipiēs baptismū: & si ille peccet cōferens, propter duo, secundū S. Tho. Primò, quia isti certū esse nō potest q̄ ille sit in peccato mortali, cū in vno instanti Spiritus Sanctus operetur hominis iustificationē. Secundò, quia iste petit quod iustū est: quia à suo sacerdote debet sacraméta recipere: nec propter hoc cogit vel inducit eum ad peccandū: quia ille potest reddere quod debet nō peccando. ¶ † Sexto, quid si minister non præcisus, sit adeo malus, vt baptizare nō velit, nisi data pecunia, quod est simoniacū? Et dicit S. Tho. q̄ si baptizandus est adultus, sufficit ei ad salutem petere baptismū: quia baptizatur baptismo flaminis: nec debet propter hoc cōmittere simoniā. Si verò sit puer, potius debet ipse, qui offert, vel alius, puerū baptizare, quàm dare pretiū pro baptismo simoniacē. licitū tamē est ei aquā emere, si aliàs habere nō potest: quia aqua nō est sacramentū: & si sit sanctificata, nō operatur ad baptismū de necessitate eius existēs quasi sanctificata, sed quasi aqua: ideo nō emit aquā sanctificatā, sed aquā. Quidam tamē dicūt, scilicet Ala. q̄ potest pretiū dare: quia hoc nō est cōmittere simoniā: sed suam redimere vexationem. sed primū est melius. Hæc ille. ¶ † Septimò, vtrū plures possint baptizare vnum? Et S. Tho. in iiij. dist. vj. dicit q̄ si plures immergerent simul, ita q̄ vterq; intenderet baptizare nō baptizatū, & diceret, ego te baptizo, &c. esset baptismus: quāuis peccarent ritū ecclesiæ nō seruantes: nec tamē puniendi essent quasi baptismū iterantes, nisi hoc intenderent: quia cōtingit eandem actionē ab vno & à pluribus exerceri: nō autem contingit eandē actionē esse, quæ in diuersis temporibus fit. Si autē dicāt, Nos baptizamus, scilicet stante ly nos, pro pluribus, nō erit baptismus: quia nō seruatur debita forma. In iij. parte autē dicit q̄ simul plures nō possent vnū baptizare: quia actus multiplicatur secundū multiplicationē agentium, si perfectè ab vnoquoq; agatur. Et sic si cōueniret duo, quorū vnus esset mutus, nō potēs verba proferre, & alius carēs manibus nō potēs exercere actum: nō possent ambo simul baptizare, vno di-

cente verba,& alio exercẽte actũ.hæc ille in forma.Sed loquitur qñ plures baptizãt vt plures:& dicẽdo,baptizamus. Quod patet ex ſua ratione quã ſubdit:quia, inquit, actus multiplicatur ſecũdũ multiplicationẽ &c.loquitur etiã de poſſe iuridico.ſ.quod eſt ſine peccato.quod patet : qa poſt pauca loquens aduerſatiuè dicit.Poſſunt autẽ,ſi neceſsitas exigat,plures ſimul baptizari.Vbi patet qꝺ loquitur de poſſe iuridico:aliàs nõ ſolùm in neceſsitate,ſed ſine ea multi ſimul poſſent baptizari.Sed tamẽ aduertẽdũ eſt qꝺ tripliciter multi poſſent vnũ baptizare. Primò, qa vnus prius alio formam profert:& ſic primus baptizat:& ſecundus iteratſi quilibet ex cõtentione vel alia cauſa hoc intẽdit. Secũdò, quia ſi multi immergũt & proferunt formã,& quilibet dicit, Ego te baptizo:& tũc baptizant vt vnus, inquantum omnes ſunt vnũ in Chriſto,& repræſentãt vnam perſonam Chriſti principaliter baptizantis & conferentis vnũ ſacramentũ:vnde cõferunt vnũ baptiſma. Vnde S.Tho.iij.parte.q.lxxxij.artic.ij.loquens de pluribus ſacerdotibus cõſecrantibus ſimul vnã hoſtiam,dicit qꝺ ſi quilibet eorũ operaretur in virtute propria , ſuperfluerẽt alii celebrãtes vno ſufficiẽter celebrante:ſed quia ſacerdos nõ cõfecrat,niſi in perſona Chriſti:multi autẽ ſunt vnũ in Chriſto:ideo non refert vtrũ per vnũ aut multos hoc ſacramentũ cõſecretur, niſi quòd oportet ritum eccleſiæ ſeruari.Hæc ille in forma. Tertiò,quia ſimul immergũt & proferũt,ſed dicũt,Baptizamus.in plurali:& ſic nihil faciũt formã mutantes.Et ratio eſt, qa homo nõ baptizat niſi vt miniſter & vices gerẽs Chriſti, qui eſt vnus : & cõſequẽter oportet miniſtrũ eius eſſe vnũ:hic autẽ plures,vt plures cõueniũt ad vnũ ſacramẽtum cõferendũ,& ad ſpiritualẽ generationẽ:licet fortè intendant integrare vnũ agẽs,ſicut in generatione carnali,ſecundũ Pet.de Pal.põt fieri vnũ immediatũ generãs cõmiſto ſemine duorũ hominũ in matrice ſuperueniẽte ſemine ſecundi:vel dæmone ſuccubo recipiẽte ſemina à duobus,& ſimul ea infundẽte. quod tũ in ſpũali generatione eſt impoſsibile:quia ſpũales virtutes nõ cõmiſcẽtur,ſed quilibet totũ efficit. Quidã tũ dicũt qꝺ dicẽdo Baptizamus,eſſet verum baptiſma :qa nõ eſt de neceſsitate ſacramẽti qꝺ miniſter exprimatur,vt patet ex forma Græcorũ.Sed falluntur: quia & ſi neceſſe nõ ſit miniſtrũ exprimi:tamen ſuppoſito qꝺ exprimatur neceſſe eſt illũ exprimi vt cõueniat miniſtro, id eſt,vt vnũ. Vnde ſi dicat, Ego principaliter baptizo te: nihil agitur : quia repugnat miniſtro eſſe agẽs principale. Et ſimiliter ſi dicatur Baptizamus,quia exprimitur qꝺ vnus Chriſtus operetur per duos miniſtros immediatos vnum effectũ.¶ Octauò,vtrũ in neceſsitate plures,quorũ vnus ſit mutus & alius mancus,poſsint baptizare vnum,vno dicẽte verba,& alio exercẽte actũ? Et dicendũ eſt qꝺ non, ſecundũ S.Tho.in iij.parte, vt dictũ eſt ſ.priori:& in quarta:quia neuter facit totum,ſed partẽ tantum : & ſic eſt cõtra caput, quorundam.diſt.xxij. Et hanc opinionẽ firmat Rayne. & Hoſt.dicens,illũ non eſſe baptiſmũ. Sed Pet.de Pal.videtur ſentire ibi eſſe baptiſmũ,diſtinguens & dicens quòd in ſacramẽtis,quæ nõ ſunt neceſsitatis,vnus debet facere totum aut omittere:& ſic loquitur d c.quorũdam. ſed in ſacramento neceſsitatis omitti poteſt quod nõ eſt de neceſsitate ſacramenti, cuiuſmodi eſt vnitas miniſtri:vt omnes cõmuniter dicũt:ſed tamẽ,inquit,oportet nõ eſſe mendacium in forma:quia nihil fieret, ſicut nec ex falſa materia: vnde mãcus dicet,baptizetur ſeruus Chriſti &c.vel, iſte te baptizat in noĩe &c.ſed contra dictũ eſt in ſ.priore.¶ Nono,vtrũ vnus poſsit baptizare plures? Et dicit S.Tho.vbiqꝺ ſic in neceſsitate,aſpergendo,vel aliter:& oportebit dicere in forma, Ego baptizo vos nec erit mutatio formæ: quia Vos,eſt idem quod Te & te: dicẽdo autẽ nos,mutaretur:quia Nos,nõ eſt idem quod Ego & ego:ſed, Ego & tu. Et iſta opi.vt dicit Pet.de Pal.cõiter tenetur:ſicut etiã ſacerdos ſimul cõfecrat hoſtias plures:& forma baptiſmi vna materialiter & formaliter habẽs tantũ vnã virtutẽ , eſt virtualiter & realiter plures habẽs duos effectus ſecundũ duo ſubiecta:ſicut in igne ab vno calore eſt vnũ calere in illo: ſed in calefactis ſunt duo vel plura. Dicit autẽ idẽ Pet.aliã eſſe opinionẽ qꝺ hoc eſſe nõ poſsit,quã & ſequi videtur,dicẽs eã eſſe cõformiorẽ doctrinæ cõi,ſcilicet qꝺ de lege cõi nõ ſunt plures baptizãdi,niſi baptiſmis pluribꝰ realiter & formaliter.Sed hoc verũ eſt extra neceſsitatẽ:quo caſu intelligũtur etiã q.ꝟ ſeq.de monſtro dicẽtur:quæ & ipſe adducit ſatis incõgruè ad cõfirmationẽ dictæ opin.¶ Decimò quæritur qũo monſtrũ baptizandũ ſit? Et dicit Petr.de Pal.poſt Laud.Henr.& S.Tho.in quolib.qꝺ ſi certũ eſt ibi eſſe duas animas rationales,puta quia ibi ſunt duo capita, duo pectora,& cõſequenter duo corda : baptizari debet vt duo.& quãuis præſumatur qꝺ plures ſimul poſsint baptizari,dicẽdo,Ego vos baptizo:tamẽ tutius eſt eos baptizare ſigillatim.quod intelligẽ niſi periculũ eſſet in mora.Si verò non eſt certũ,eſſe duos,vt quia nõ ſunt duo capita bene diſtincta,& huiuſmodi tũc baptizato prius vno,põt alter dubiè baptizari dicẽdo:Si tu nõ es baptizatus,ego te baptizo &c.nec baptizet intẽtione vaga:quia nihil ageret,ſed determinet ſe ad vnũ,ſecũdũ Hen.in quoli.Vndecimò,vtrũ idẽ poſſet baptizare ſeipſum?Et dicit S. Th.in iij.parte,qꝺ nõ, quia dicẽdo Ego baptizo me,forma mutaretur. Et idẽ virtualiter dicit in iiij.addens & ſecundũ Augu.nulla res ſeipſam gignit vt ſit.Baptiſmus autẽ regeneratio quædã eſt.Et idem habetur extra eo.c.debitũ.Quod autẽ dicit Inno.iij. in quadã decretali.qꝺ Iudæus,q ſeipſum immerſit in aquã dicẽs, Ego baptizo me in nomine &c.ad patriã ſi deceſsiſſet euolaſſet:intelligẽdũ eſt,inquit,ꝓpter vim cõtritionis & deuotionis:ex cuius magnitudine hoc ꝓcedere videbatur,vt inter Iudæos exiſtens quaſi periculo mortis ſe offeret.hæc ille.¶ Duodecimò quæritur,vtrũ in baptiſmo requiratur intẽtio baptizãtis & baptizãdi? Et dico qꝺ de baptizando dicetur ꝟ.Baptiſmus,quarto. De baptizante verò dicit S.Tho.in iiij.diſtin.v.ꝟ.q.ꝟ.arti.ij.q.ꝟ.quòd ſic:& intelligitnon de actuali,ſed de virtuali,de qua ꝟ ſequen.& in hoc omnes conueniunt.Et rationem ibi ipſe aſsignat:vbi vide,ſi placet.Sed tamen ibi ad ſecũdum argumentũ,quod fuerat hoc:quia ſi intentio requiritur baptizantis,quæ ſcilicet nulli niſi ſibi certa eſt:ſequitur qꝺ nullus erit certus ſe eſſe baptizatum:& conſequenter homo erit in dubio ſalutis.quod incõueniat.dicit quòd.ſecundũ aliquos,ſi deſit mentalis intentio miniſtri,nõ eſt baptiſma:tamẽ in adulto ſupplet fides baptiſmatis:vt inde periculum non proueniat:in puero autẽ piè creditur qꝺ ſuppleat ſummus ſacerdos.quod tamen ſi non facit,iniuſtè non facit:ſicut nec in illo qui ſacramento non ſubiicitur.Alii verò dicũt qꝺ in ſacramentis habentibus in forma actũ exercitũ,non requiritur intẽtio mentalis,ſed ſufficit expreſsio intentionis per verba ab eccleſia inſtituta:vnde ſi forma ſeruatur,nec aliquid exterius dicitur,quod intentionem cõtrariam exprimat, baptizatus eſt.Non enim ſine cauſa in ſacramentis neceſsitatis,ſcilicet baptiſmo,& quibuſdam aliis,actus baptizantis tam ſollicitè expreſſus eſt ad intentionis expreſsionem hæc ille. Intendit autem iſta opinio,ſecundum Pet.de Pal.qꝺ ſufficit intentio faciendi exterius quod eccleſia facit. Et ſecundũ eundẽ prima opinio eſt tenenda:ſecunda autẽ ſustineri poteſt:ſed S. Tho.videtur tenere ſecundam in iiij.di.v. q.ij.art.ij.q.j.in cor.vbi dicit qꝺ ea quæ ſunt de ſubſtantia ſacramenti,oportet eſſe certa:intẽtio autẽ interior miniſtri non poteſt eſſe certa. Et ſimiliter videtur hæc opinio eſſe de mente domini Bona.in iiij.di.iij.art.ij.q.ij.dicentis,qꝺ quia baptiſmus non eſt ſacramentũ ſingularis perſonæ,ideo fides perſonę nihil prodeſt vel obeſt:ſed eſt ſacramentum eccleſiæ Chriſti.vnde quicquid ſit de fide cordis perſonæ baptizantis,iudicandũ eſt ſecundũ expreſsionem oris.hæc ille.qui idẽ diceret,vt videtur,de intentiori intentione baptizantis.Et eandẽ videtur tenere Aureo.qui dicit qꝺ oportet miniſtrum intendere,vel ſaltẽ apparere qꝺ intendebat baptizare.Poſſet autẽ dici,hæc ideo eſſe,quia ibi adeſt intẽtio eccleſię & Chriſti,qui voluit,quẽlibet hominẽ eſſe huius ſacramẽti miniſtrũ & cõſequẽter nõ eſſet ſimile de dæmone,de quo ſ.ꝟ.ij.vnde idem S.Tho.iij.q. lxiiij.art.viij.ad ſecundũ, recitata priore opinione,& reprobata,qa deuotio accedẽtis nõ ſupplet quo ad characterem:& ſi quo ad gratiã,ſubiungit: Et ideò alii melius dicunt,qꝺ miniſter ſacramẽti agit in perſona totius eccleſiæ cuius eſt miniſter:in verbis autẽ quæ proferũtur,exprimitur intẽtio eccleſiæ,quæ ſufficit ad perfectionẽ ſacramenti,niſi cõtrariũ exterius exprimatur ex parte miniſtri,& recipiẽtis ſacramentũ.¶ Decimotertio †vtrũ in miniſtro requiratur intẽtio actualis? Et dico ſecũdũ mentẽ S. Tho. & Lan.& Scoti qꝺ nõ ſufficit intentio habitualis præciſe: ſariò qñ quis profert verba : qa cogitatio eſt valde labilis: ſed oportet dare mediã,id eſt,virtualẽ,quæ eſt qñ præceſſit actualis dandi baptiſma:& deinde ex illa mouetur quis ad baptizandũ vel proferendũ verba,nulla interueniẽte intẽtione cõtraria:ſicut cũ quis deliberat baptizare,& ꝯcepto opere vagatur,nihil cogitãs de verbis quæ ꝓfert. Ex quo etiã patet qꝺ furioſus & ebrius,qñ omnino carent vſu rationis,bapizare nequeũt:qa nõ poſſunt habere intẽtionẽ. ¶ Decimoquarto, vtrũ requiratur intẽtio recta? Et dicit S.Tho.in quarto,qꝺ cũ rectũ ſit,cuius mediũ nõ diſcrepat ab extremis:tũc eſt intẽtio recta,qñ baptizans vel baptizatus ordinat ſacramẽtũ ad effectũ ſacramẽti:q eſt ſalus. Igitur ſi in baptizãte adſit intentio:qa intẽdit baptizare:ſed deſit rectitudo,qa ordinat ſacramẽtũ ad finẽ indebitũ:nõ ꝓpter hoc in recipiẽte impeditur receptio ſacramenti,qa ad hoc fertur intẽtio baptizantis:neq; effectus ſacramẽti, qa mũdatio interior nõ eſt à miniſtro?vnde ad hoc nihil facit eius intẽtio.Si autẽ in baptizato ſit intẽtio ꝓcipiendi ſacramẽtũ,ſed deſit rectitudo intẽtionis:recipit quidẽ qđ intẽdit ſacramẽtũ,ſed nõ rem ſacramẽti:qa per intẽtionẽ prauã ponit obicẽ Spiritui Sancto. & de hoc infrà Baptiſmus.iiij.¶ Decimoquintò,†vtrũ ſit verũ baptiſma vbi interuenit error? Et dico ſecundũ Ho. qꝺ putãs ſe baptizare puerũ,imponens ei nomen Petrus,& baptizat puellã:ſi intẽdit baptizare pſonã cuiuſcũq; ſexus,eſt baptizata:ſi verò marẽ tantũ,nõ eſt baptizata. ſi autẽ ſimpliciter baptizat.ſ. nõ cogitãs de mare aut fœmina,eſt baptizata:quia.ſ. intẽdebat baptizare hãc perſonã,quicquid eſſet.Et concordat S.Tho.dicẽs in iiij.diſt.xxx.q.ꝟ.ar.ꝟ.ad tertiũ,qꝺ ſi quis baptizat Ioanẽ credẽs ſe baptizare Petrũ,nihilominus Ioanes eſt verè baptizatus.¶ Decimoſextò qđ de baptizante aliquẽ ex ioco? Et dico qꝺ ſi intẽdit baptizare,eſt baptizatus:ſi verò nõ intẽdit baptizare,ſecundũ opin. ſuperius recitatã,eſt baptizatus,dummodo iocoſitatẽ nõ oſtendat exterius:ſed ſecũdũ opinionẽ aliã,nõ eſt baptizatus::in dubio autẽ ſecundũ Aſten. eſt baptizandus ſub conditione.

¶ Rurſus de Baptiſmo iiij.quo ad ſuſcipientes.

1 *Omnes homines poſt Chriſti paſsionem omnino baptizari ex Dei præcepto tenentur,etiam qui in vtero ſanctificatus foret.Et ibidem,ex quo tempore cœpit hæc obligatio?*

2 *Puer vel in toto,vel in parte in matris vtero exiſtens,num baptizari poſsit?Et qui ſecundum totum in vtero eſt, Deo non eccleſiæ notus eſt:vnde miniſterio ipſius miniſtrorũ minimè,ſubijcendus:ſed nec ob id mater vtua aperiri,aut ſecari debet.*

3 *Amentes ac furioſi an ſint baptizandi:item quid de dormientibus?& quid de peccatoribus?*

4 *Pueri infidelium,an ſint baptizandi?Et quid de Iudæorum pueris infra pubertatem,an poſſint inuitis parentibus baptizari?*

5 *Iudei,quatenus ſecundum iura ſerui eſſe dicantur? Et an liceat ipſis ſua auferre,aut eiſdem moleſtias inferre?*

6 *Pueri infidelium parentibus inuitis ante rationis vſum baptiſmoloti,ſacramentũ num ſuſcipiant?Et hic vſus rationis ante quem huiuſmodi pueri baptizandi non ſunt,qualiter intelligendus ſit? Et quid de puella Iudæa,quam pater de licitè quæſito dotare tenetur,ſi baptizata nubat?*

7 *Expoſiti & inuenti,huiuſque modi alij,quorum baptiſmus neſcitur,aut in dubium venit,num ſint baptizandi?*

8 *Proiectus in flumen de ponte,ob ſuſpicionem inſtantis mortis,ſi vixerit,poſtquàm deiector dixit:Ego te baptizo:an baptizatus intelligatur:an verò ſit rebaptizandus? Et an piector huiuſmodi ſi puer extinguatur,homicida ſit?*

9 *Iudæus,paganus,vel alius adultus,baptiſmum petens num ſit ſtatim,ſi periculum ob moram immineat, baptiſmo donandus?*

10 *In baptizando fides num requiratur,& cuius?Et quid de conſenſu,ac voluntate,ſeu baptiſmi recipiendi intentione?Et an de peccatis ante baptiſmum commiſsis attritio deſideretur?*

11 *Fictio baptizandi,num baptiſmi efficaciam impediat?Et quid ſit fictio?Item,fictum quem eſſe,quot modis contingere queat?Et an recedente fictione,baptiſma effectum aſſumat et conſequatur?Et quomodo valere incipiat?*

12 *Adulti baptizãdi,num præſentia,ac reſponſio propria neceſſaria ſit?an verò ꝓcuratore ad hoc cõſtituto,aliena reſpõſio ſufficiat?*

BAPTISMVS †quarto quo ad ſuſcipiẽtes vt plenius innoteſcat, ſciendum eſt qꝺ ſecundum omnes doct.poſt Chriſti paſsionẽ omnes homines mũdi tenẽtur ex præcepto dei ſuſcipere baptiſmũ,iuxta illud Io.iij. Niſi qs renatus fuerit ex aqua &c. Et hoc ſecundũ S. Tho.etiã ſi quis eſſet ſctificatus in vtero:ad acquirẽdũ characterẽ, quo annumeretur populo Dei:& quaſi deputetur ad pcipiẽda ſacramẽta diuina:tũ vt paſsioni Chriſti ẽt corporaliter cõformetur:tũ ꝓpter obediẽtiæ bonũ:qa præceptũ de baptiſmo oĩbus datũ eſt. Quãdo aũt incœperit dicta obligatio,ſunt opiniones:ſed S. Th.tenet qꝺ in paſsione inſtitutũ eſt præceptũ de baptiſmo ſuſcipiẽdo:ſed illud nõ cœpit obligare, niſi poſt ꝓmulgationẽ. Et idẽ ſentit Rich.in iiij.d iij.dicens qꝺ nõ fuerũt oẽs homines obligati ad ſuſceptionẽ baptiſmi ſtatim poſt Chriſti reſurrectionẽ : qa nullus tenetur neceſſariò obſeruare legẽ anteq̃ promulgetur:nec etiã poſt promulgationẽ,quouſq; ſibi innoteſcat:niſi defectus eius ſit in cauſa quare nõ ſtatim ſibi ſinotuerit ꝓmulgatio legis:quæ ꝓmulgatio in propoſito fuit,qñ dictũ eſt Mar. vltimo, Euntes docete oẽs gentes, baptizantes,&c. hæc ex illo:quę ſunt valde notãda:qa ex his habetur qꝺ in foro cõſciẽtię nulla lex obliget ignorãtẽ:niſi ignoret ex ſua negligẽtia,& intelligere noluerit. Primò †verò q̃ritur,vtrũ baptizari poſsit puer in vtero matris exiſtẽs in toto vel in parte? Et dico qꝺ ſi eſt natꝰ,etiã cũ pelle ſecũdina, baptizari põt ſecundũ Aureo.& etiã ſi eſſet monſtrũ:vt ſ. Baptiſ. iij.ſ.x.ſi autem totaliter eſt in vtero matris, non apparens

secundum membrum aliquod vel partem mẽbri, baptizari no põt, secundũ omnes: & vt in c. qui in maternis. de cõse. dist. iiij. quia inquit S. Tho. talis natus est Deo, nõ ecclesiæ, nec subiicibilis operationi ministrorũ ei⁹: nec aperiẽda est mater adhuc viuẽs, etiã si esset ob partũ moritura, vt talis baptizetur: qa secundũ Apostolũ, nõ sunt faciẽda mala vt veniãt bona. secus aũt si iam extincta esset: vt ff. de in offi. testa. l. posthum. Si autẽ apparet aliquod membrũ, & nõ est plene natus: expectãda est totalis egressio, nisi periculũ mortis immineat, secundũ S. Tho. & oẽs: sed si periculũ timeatur, sunt duę opiniones extremę, & vna media. Quidam enim dicũt qp baptizari non põt, nisi plenè nascatur. vnde gl. in c. si ad matris. de cõse. dist. iiij. tenet qp baptizari nõ põt, per d. c. qui in maternis. Ratio, qa non perfectè natus nõ põt dici homo. l. quod certatũ. C. de post. hę. institu. vbi oportet qp sit totus natus quis, vt posthumus dicatur. Quidam vero dicunt qp baptizari põt, quacunq; parte eius apparente, sic qp si baptizetur manus aut pes, nõ erit rebaptizãdus. Et istã opinionẽ Sum. Rosel. adscribit Inn. & Panor. & videtur eis cõuenire in cap. debitũ. extra eo. Quidam verò dicunt qp egressa parte principali, id est capite debet baptizari, scilicet ita qp nõ rebaptizetur, si vixerit. secus de aliis, scilicet pede, manu, vel huiusmodi: qa baptizandus est quidẽ: & si decesserit, sepeliẽdus in cœmeterio: si autẽ vixerit rebaptizandus est sub cõditione, si nõ es &c. Et hæc est opi. Landul. & Ric. & domini Car. in cle. fidei. de sum. tri. & S. Th. in iiij. dist. vj. q. j. arti. j. q. j. ad tertiũ. vbi obscure loquitur, dicẽs qp egressa parte principali, idest capite, in quo operationes animæ magis manifestantur, vt quidã dicũt, baptizari debet: secus aũt est de aliis partibus, vt de manu, & pede: quãuis nõ noceat, etiã si illæ partes aspergãtur baptismali aqua: qa diuina misericordia non est arctãda. Si tamẽ postea plenarie nascatur, nõ est rebaptizãdus, secundũ quosdã, sed nihil periculi accidit, si ad maiorem cautelã baptizatur sub hac forma: si nõ es &c. hęc ille. qui intẽdit qp egresso capite baptizetur, nõ rebaptizandus: egressa vero alia parte aspergatur aqua, id est baptizetur, sed rebaptizãdus. & hoc patet clarè iiij. parte. q. lxviij. art.
3 xj. ad quartũ. ¶ Secũdò, †vtrũ baptizari possint amẽtes & furiosi? Distinguit S. Tho. in iij. parte, & in iiij. cuius distinctio ad hoc reducitur: quia si nunquã habuerũt vsum rõnis, baptizari possunt eo modo, quo pueri in fide ecclesiæ: si verò aliquo tẽpore habuerũt vsum rõnis, quia scilicet nõ sunt à natiuitate stulti: aut si sunt, habẽt lucida interualla: si nunquã habuerũt voluntatẽ baptismi, non possunt baptizari: si autẽ eã aliquãdo habuerũt, baptizari possunt rõne periculi in amentia si contradicant: imò vt dicit Pe. si oporteat eos litigari, vel etiã si faciant iniuriã sacramẽto, vt mingẽdo in aquã, vel huiusmodi: cessante verò periculo melius est vt expectetur vsus rõnis. Consentit cap. maiores. extra eo. ¶ Tertiò, quid de dormiẽtibus? Et dicit S. Tho. qp ratione periculi baptizari possunt, si prius in eis apparuit voluntas baptismi: sicut de amẽtibus dictũ est: & de amico suo factũ narrat Aug. iiij. li. Cõfessio. nõ autẽ baptizandi sunt. si periculũ moriis nõ immineat, nec si antè voluntatẽ baptismi non habuerunt. Et habẽtur hæc omnia in d. c. maiores. ¶ Quarto, quid de peccatorib⁹? Et dico qp de peccatoribus sic dictis à volũtate peccãdi, id est de volẽtibus perseuerare in peccato, dicit S. Tho. qp nullo modo sunt baptizãdi. Et videtur velle qp tales peccẽt mortaliter, quasi euacuãtes effectũ sacramẽti. i. gratiã. si tamen baptizantur, recipiunt sacramẽtũ, secundũ doc. nõ rem sacramenti: nec sunt rebaptizãdi: sed peccatores sic dicti propter reatũ præteritum peccati aut maculã sunt baptizandi: qa ad hoc specialiter baptisma institutũ est, vt per illud sordes mũdẽtur. ¶ Quintò, †vtrũ pueri fideliũ sint statim baptizandi? Et dicit S. Tho. qp sic quàm citius: nec est expectandũ. Primò, qa ꝓpter imbecillitatẽ naturę de facili mori possunt. Secũdo, qa diabolus nõ habet tantã potestatem nocẽdi spiritualiter & corporaliter post baptismum, sicut prius. Tertiò, qa âpueritia facilius ad ea, q̃ sunt Christianæ religionis, inducũtur, & ea firmius retinent. ¶ Sextò, vtrũ pueri infideliũ Iudęorũ infra pubertatẽ possint inuitis parentibus baptizari? Et dico qp est vna opinio, quã Aureo. Landu. & Scot. & Archi. & Ant. de But. tenẽt, & videtur Do. de S. Gemi. qp sic, per principes vel eorũ dominos, nõ autẽ per priuatas psonas. Hoc sequitur Sum. Ang. & totũ fundamẽtũ huius opin. est: qa Iudęi sunt serui facti per passionẽ Christi. extra de Iudęis. si Iudęos. & hoc fuit executioni mandatũ per Constantinũ: vt no. Host. in ea. cõsuluit. de Iudæis. & idẽ tenet Archi. in c. qui syncera. xlv. di. & idẽ S. Tho. in epistola ad ducissam Lotoringię. sed ista opinio est falsa & vana cum suo fundamẽto. Primò, quia si esset vera, hoc esset, qa Iudæi sunt serui Christianorum. qđ est falsum, quãtũ ad baptismũ: qa nullus est seru⁹ in spectãtibus ad ius diuinũ aut naturale, sed ciuile tantũ. Vnde si Iudęus doceat filiũ malos mores, puta furari, & adulterari, qđ ptinet ad ius ciuile, est ei auferẽdus. C. de epis. aud. l. si lenones. non autẽ si eum doceat malã fidẽ: quod pertinet ad diuinũ: qa hoc nullo iure cauetur. Secũdò, nã princeps non plus, sed minus, dominatur super filio Iudæi, q̃ super patre, gratia cuius filius est seruus: & tamen patrẽ non põt cogere ad suscipiendũ baptismũ in se, licet Sco. hoc male cõcedat: qa hoc dixit Iac. Hermogeni. & Apostolus, Quid ad nos, inquit, de his qui foris sunt iudicare? Et tex. in c. sicut Iudæi. de Iudæis. & xlv. di. de Iudęis. istã cõpulsionẽ ꝓhibet: ergo non põt inferre vim filio, aut patri in filio, vt baptizetur: cũ volũtas patris sit alii ante vsum rõnis in spectãtibus ad prędicta iura. Tertiò, nã vt dicit Car. Flo. †licet Iudęi sint serui secũdũ iura, tñ hoc nõ est verũ simpliciter quo ad oĩa, sed quo ad q̃dã: qa de cõsuetudine nõ est qp habeãtur ꝓ seruis, aut vẽdi possint: & ꝓhibitũ est eis auferre sua, aut aliter inferre molestias. Sed tñ S. Tho. tenet qp eis possent auferri bona seruato victu, nisi leges hoc ꝓhiberẽt: vi in opus xvj. vnde dic tu qp esto qp vendi possint in uiti, quod est iuris ciuilis: nõ sequitur quod possint baptizari, quod est diuini. Est autẽ alia opi. S. Tho. qp hoc sit illicitum. ij. ij. queſt. x. arti. xij. & iij. parte. q. lxviij. ar. x. & rursus in quolibet. & suũ fundamentũ est duplex. s. naturalis æquitas: qa hoc naturali iustitiæ repugnat. Nã filius naturaliter est aliqd patris: & primò quidẽ à parẽtibus nõ distinguitur secundũ corpus, quandiu matris vtero continetur: deinde vterũ egressus ante vsum liberi arbitrii sub parẽtum cura, sicut sub quodã spirituali vtero, cõtinetur, nõ differẽs ab irrationali animali: vnde sicut bos vel equus iure ciuili est alicuius, vt ea vtatur vt libet: ita filius iure naturali ante vsum rationis. Secũdũ est ecclesiæ cõsuetudo, quæ maximã habet authoritatẽ, & in oĩbus est æmulanda, & cui magis standũ est, quàm authoritati Augustini vel aliorum doctorũ, qui ab ecclesia habẽt authoritatẽ, quę hoc nunquã habuit: cum tamen retro actis tẽporibus fuerint multi catholici principes potentissimi, vt Cõstantinus & Theodosius, quibus familiares fuerunt sanctissimi episcopi, vt Syluester & Ambro. q nullo modo prętermisissent hoc ab eis impetrare si non esset cõsonũ rõni. Vnde dicitur de pueris antiquorũ, qp saluati sunt in fide parẽtũ. per qđ datur intelligi quo

ligi qp ad eos spectet ꝓuidere eis de salute. hæc ex illo. Et hanc opinionẽ sequitur Car. Flo. de Iudæis in c. sunt Iudęi & Caspar de Calde. in cõsiliis. & gl. sup c. Iudæorũ. xxviij. q. j. & Pe. de Palu. Pan. & Io. de Ana. in c. sicut. de Iudæ. & ibi do. Maria. & Feli. dicũt istud cõiter teneri: & Alberic. in Sũ. Ros. in verbo, Iudæus. quã etiã adhuc cõfirmat San. Th. quia oppositũ derogaret fidei, dũ pueri baptizati auferrentur à fidei suasione parentũ. Et si dicatur qp debẽt eis auferri: dico qp est contra omnia iura, ante vsum rationis. Idem autẽ à fortiori dicẽdũ est de pueris aliorũ infideliũ. ¶ †Septimò, vtrum pueri infideliũ inuitis parẽtibus ante vsum rationis baptizati suscipiãt sacramẽtũ? Et dicit Pet. de Palu. qp nõ: quia in his, quæ sunt fidei, sicut parẽtes coacti baptizari nihil recipiũt: ita nec filii sine sua aut parẽtũ volũtate: licet sufficiat volũtas alterius parẽtum. Arch. autẽ adscribit San. Th. qp sint vere baptizati, & ad seruandã fidẽ cogendi. Et hãc opinionẽ dicit sibi magis placere: quia sufficiens causa baptismi est materia, forma, & volũtas ꝓpria baptizãdi, aut parẽtum, i. offerentiũ, qui sunt parẽtes spirituales: sicut olim saluabãtur in fide parẽtum spiritualium, id est ecclesiæ. Sed ista in San. Th. nõ memini me legisse: sunt tamen vera indubitatè, saltẽ q̃n iuste essent subtracti à cura parentũ. Et licet San. Tho. j. ij. q. lxviij. arg. ix. ad secundũ, teneat qp filii infideliũ baptizati in fide ecclesiæ cõsequatur salutẽ, & intelligãtur offerri ab omnibus, quibus placet qp offerãtur, & quorũ charitate ad cõmunionẽ Spiritus sancti adiũguntur, & nõ tãtùm ab his, quorũ manibus feruntur: tamẽ loquitur quãdo baptizãtur inuitis quidem parẽtibus, sed iuste ab eis subtracti, vt videtur: vel q̃n & ipsi parẽtes cõsentiunt: non vt pueri sint fideles, sed alio respectu: puta ne sint fœtẽtes aut energumeni, i. vexati à diabolo: sicut nũc faciũt, vt dicitur, fere omnes nobiles Saraceni: nec mihi dubium est quin tales pueri saluẽtur, si decedant ante vsum rationis. ¶ Octauò quæritur, quomodo intelligatur vsus rationis ante quẽ infideliũ paruuli ipsis inuitis nõ sunt baptizãdi. Et dico secundũ San. Tho. in iiij. dist. xxvij. q. ij. qp respectu vsus rationis triplex gradus notatur, secundũ Philosophũ j. Ethic. Primus, cùm quis nec per se intelligere, nec capere ab alio põt. Secundus cũ per se intelligere nequit, sed capere põt ab alio. Tertius cum accipere põt ab alio, & per se cõsiderare. Et primũ statũ obtinet homo ante primũ septẽnium: ad secundũ autẽ incipit venire in fine primi septẽnii: vnde tunc pueri ponũtur ad scholas: sed ad tertiũ incipit venire in fine secũdi septẽnii. quãtum ad pertinẽtia ad personã suã, in qua ratio naturalis citius cõualescit, sed quãtum ad illa, quæ extra ipsum sunt, in fine tertii septẽnii. Et ideo ante primũ septẽnium nulli cõtractui homo est aptus: sed in fine primi septennii incipit esse aptus ad aliqua promittẽdũ in futurũ, præcipue de his, ad quæ ratio naturalis inclinat magis: nõ autẽ ad se obligãdũ vinculo ꝑpetuo: quia adhuc nõ habet firmatã volũtatẽ: ideóq; tunc possunt spõsalia cõtrahi: sed in fine secũdi septennii iã se potest obligare de pertinẽtibus ad personam ipsius, vel ad religionẽ, vel ad cõiugiũ: post tertiũ verò septennũ põt etiã se obligare de aliis: & secundũ leges constituitur ei potestas disponẽdi de rebus suis post xxv. annũ. Potest tamẽ homo antè peccare mortaliter quàm spõsalia cõtrahere, i. ante septennium primũ: quia ad peccatũ mortale sufficit cõsensus præsens: in spõsalibus autẽ est consensus in futurũ, ad quod requiritur ratiõis discretio maior. hæc ex illo. Dico ergo qp, vt patet ex dictis, ille vsus est, qui cõmuniter habetur in fine secũdi septẽnii: sed tamẽ Gaspar de Cal. in quodã suo consilio determinat qp puer Iudæus duodẽnis baptizari põt inuitis parẽtibus: qa satis præsumitur de aliquo rationis vsu in eo: & sic in fauorẽ fidei potest baptizari, licet in eo omnino nõ clarescat vsus ratiõis: dũmodo in eo cõtrariũ nõ appareat. Et idẽ de puella Iudæa dicẽdum est: quã etiã pater tenebitur secundũ facultatem dotare de bonis licitè acquisitis, si baptizata nubat, secundũ Archiepiscopũ. ¶ †Nonò, vtrũ baptizari debeãt infantes expositi, & inuẽti, vel alii, de quib⁹ nescitur, aut dubitatur an sint baptizati & bene baptizati? Et dico secundũ doc. qp si certũ est, oĩa, quæ sunt de substãtia sacramẽti, cõcurrisse, licet cætera, quæ sunt de solẽnitate, defuerint: puta quia verba bene protulit, & in aquã mersit, sed defuit catechismus & exorcismus, nullo modo est rebaptizãdus, secũdum Pet. de Pal. nec simpliciter, nec sub cõditione: sed supplẽdũ est quod ex necessitate vel in cautela fuit omissum. Si autẽ cõstet aliquid de substantialibus defuisse: iteranda sunt oĩa substãtialia, quæ simul cõcurrere oportet: & similiter ea, quæ sunt de solẽnitate, secundũ Theologos: quia q̃n cõfertur sacramentũ, & patitur tempus, debita solẽnitas adhibẽda est: nec est vis si repetũtur quę sacramẽta nõ sunt: aut etiã quæ sunt de substãtia, q̃n nihil factũ est, quia non fuit sacramentũ: & cõsequenter nec fit iniuria sacramẽto. Nec stãdum est in hoc dicto Iuristarũ dicẽtium nihil esse iterandũ, sed supplendũ tãtũ quod erat omissum. quod est friuolũ. Et si quid de substãtialib⁹ erat adhibitũ, & aliquid omissum: si adhibitũ nõ repetatur, nõ erit sacramẽtũ secũda vice, propter defectũ adhibiti prima vice: sicut nec prima vice propter defectũ adhibiti secũda vice: sicut si primò dictũ erat, in noĩe Patris & Spiritus sancti, & secunda vice noĩe Fili: nec primo nec secũdò erit baptismus. Si autem erit probabiliter dubiũ: vt quia puer in nemore expositus inuenitur, nec apparet aliqua scriptura de baptismo: baptizandus est sub cõditiõe, quæ habetur extra e. c. ij. præmissã negatiua, si nõ es &c. Et idem dicit Ric. de exposito quolibet, q̃n nõ inuenitur à quo sit expositus, aut baptizatus. De eo autẽ qui ex Christianis nat⁹ & inter Christianos cõuersatus est: nõ est reuocandũ in dubiũ, secundũ Pe. de Pal. nisi euidẽtissimè probaretur nõ baptizat⁹: extra de presby. nõ bapt. c. fi. Si verò vno teste, putao bstetrice ꝓbetur baptizatus, credendũ est. ¶ †Decimò, vtrũ baptizãdus sit, si vixerit is, quẽ q ad baptizãdũ lõge portabat, irruente morte in via ꝓiecit in flumẽ de põte cũ intẽtione baptizãdi, aut in puteũ, dicẽs, Ego te baptizo, &c. Et dico casum istũ accidisse de facto teste Pan. in partib⁹ Mõtispessulani, vbi, vt ipse dicit, quidã lector Theo. de ordine Prædicatorũ dixit istum nõ esse baptizatũ: cuius dictũ detestati sunt multi Canonistæ, cũ ibi nec verbũ nec elemẽtũ defuerit. Sed postmodum ipse magistrũ suũ cõsuluit, & dixit qp non erat baptizatus: qa in baptismo nõ solũ requritur immersio, sed etiã eleuatio ab aqs in signũ resurrectiõis Christi. Sed hæc ratio, inquit Pan. nõ cõcludit: immersio nõ requritur necessariò, & cõsequẽter nec eleuatio. Et sic cõcludit qp si cõstare posset qp puer vixerit quandiu baptismus fuerit cõpletus, qp satis dicitur baptizat⁹: sed qa potuit prædecedere in via ante q̃ baptizaretur, sustẽtari posset alia opinio. hæc ille. cum quo trãsit Rosella. Sed licet bene impuget rõnẽ sui magistri: tamẽ dicit duo falsa. Primũ qp ille sit baptizatus, si vixit vsq; ad finẽ baptismi: qa in baptismo necessaria est ablutio, quæ est materia ꝓxima, & quã importat ly baptizo: in casu aũt illo nõ fuit ablutio, sed submersio & extinctio, vel periculũ extinctiõis: nec ille act⁹ ex sui natura ordinatur ad absolutionẽ, sed ad submersionẽ: qa qui abluitur propriè & vsitatè aut educitur de aquis cõtinua manu, aut aquæ fluũt ab

Universidad de Deusto
Biblioteca

co. Vnde peccauit mortaliter, tãquã homicida ille pius baptizator. Secundũ, qa suppositio ꝙ ibi esset baptismus durãte vita, dicit ꝙ si prædecedat puer, nõ erit baptismus: cuius oppositũ ostẽsum est suprà Baptism⁹ j.ſ.v. ex dictis Theologorũ, qbus in hac materia stãdũ est: qa Deus in tali casu suppleret. ¶ † Vndecimò, vtrũ baptizãdus sit statim Iudæ⁹, vel Pagan⁹. vel alius adultus petẽs baptismũ. si periculũ sit in mora: puta qa timetur ne alii infideles hoc scientes illũ interimãt, vel aliter impediãt? Et dico, secundũ Host. ꝙ sic, exposita fide eodẽ modo quo possibile est, de cõse. dis. iiij. ne quod absit. Sed si nõ abiit periculũ, tũc p octo méses, vel aliũ terminũ arbitrariũ debet differri, & inter cathecumenos teneri. de cõse. dist. iiij. Iudæi. & c. seq. Et huiusmodi rationẽ assignat doct. Angelicus in iiij. pte. Primò, ad cautelã ecclesiæ, ne decipiatur fictè accedẽtib⁹ tribuẽs sacramẽtũ. Secũdò, vt plenè ante baptismũ instruatur de fide. Tertiò, ꝓpter reuerẽtiã sacramẽti. dũ s. in præcipuis solẽnitatibus, vt Paschæ & Pẽtecostes, ad baptismũ hoies admittuntur. Hæc tamẽ, inquit, dilatio duplici ratiõe prætermittẽda est. Primò qñ baptizãdi apparent pfectè instructi de fide, & ad baptismũ idonei: sicut Philippus statim baptizauit eunuchũ, & Corneliũ Petrus Act. viii. & x. si necessitate infirmitatis, mortis, obsidionis, pſecutiõis, & naufragii vrgerẽtur: quia: secundũ Leo. papa, omni tẽpore possunt baptizari. Qui autẽ expectãs tẽpus statutũ ab ecclesia prætenitur à morte, saluatur, licet ꝓ ignẽ: q verò differt vltra illud peccat, nisi ex causa necessaria, & de licentia prælatorũ, hæc ex illo. ¶ Duodecimò, † vtrũ in baptizãdo reqratur fides? Et dico secũdũ Pe. & doc. angeli. qꝫ in paruulis, & naturaliter stultis, & huiusmodi, qui ꝓ se credere nõ possent, nõ requritur fides ꝓpria, sed sufficit aliena: in aliis verò reqritur fides propria ad suscipiẽdũ sacramẽtũ & rẽ sacramẽti, i. gratiã: nõ autẽ ad suscipiendũ sacramẽtũ tãtùm siue characterẽ: quia etiã sine ea reciperetur character. hæc ex illis. Et exemplũ est, si baptizetur infidelis, nõ quia credat, sed vt sanetur, vel careat fœtore aut vexatione diabolica. ¶ Decimotertiò, vtrũ in baptizãdo requiratur cõsensus? Et dicit Aure. ꝙ in puero nõ: in adulto sic, verè vel interpretatiuè. Vnde secũdũ cõmunẽ doctrinã, & in c. maiores. eo. ti. si qs baptizetur vi, aut dũ reclamat, nihil recipit, nec rẽ s. nec sacramentũ: si tamẽ adsit cõsensus, qui ab aliqbus dicitur interpretatiuus, quia s. cõsentit quis per minas aut pœnas, habendo volũtatẽ coactã coactiõe cõditionali, eligẽdo s. potius baptizari quàm mori vel aliud pati: recipit quidẽ characterẽ, sed nõ gratiã, secundũ Pet. de Pa. & S. Th. & in d. c. maiores. circa fin. vnde cogendus est fidẽ seruare. Quod tamẽ limita, nisi intẽderet illudere, & pœnas euadere, non autẽ susciperẽ sacramentũ: quia tunc nõ susciperet sacramentum, cũ etiã intentio necessaria sit, vt dicetur §. seq. ¶ Decimoquartò, vtrũ in baptizãdo requiratur volũtas seu intentio recipiẽdi baptismũ? Et distinguit Pe. de Pal. post S. Th. Nã si actu habet vsum rationis, intẽtio necessãria est, aliàs nihil reciperetur: nõ tamẽ est necessãria rectitudo intentionis. Vnde recipiens baptismũ propter quæstũ, vt faciunt crebro Iudæi: verũ recipiũt baptisma, licet nõ rẽ baptismi, id est, gratiã: nec etiã est necessãria intẽtio seu voluntas spontanea, sed sufficit coacta conditionaliter, vt in priori §. dictũ est. Si autẽ vsum rationis habuit aliquãdo sed nõ quãdo baptizatur, propter phrenesim, vel amentiã, vel dormitionẽ, & huiusmodi, requiritur intẽtio, quę præfuerit tẽpore vsus rationis: qua præcedẽte baptizari põt in articulo necesitatis: & cõsequitur sacramentũ & rẽ sacramenti, etiãsi coactè baptizaretur coactione absoluta, vt patet ex dictis: sed cessante tali articulo expectãdus est rationis vsus, s. si speratur: sed si ante contradicit, nihil recipit si baptizetur. Si verò vsum rationis nunquã habuit, baptizatur in intentione parentũ, vel offerentiũ, vel baptizantis, si ipsi duo soli essent. ¶ Decimoquintò, vtrũ in baptizando requiratur cõtritio de peccatis cõmissis ante baptismũ? Et dicit Alex. de Ales, ꝙ sic. Sed per cõtritionẽ large intellige etiã attritionẽ: quia baptismus de attrito facit cõtritũ multo magis quàm pœnitẽtia. Est, inquam, necessãria, inquit, quo ad oĩa mortalia de quibus recordatur, & de venialib⁹ in genere: & fortè in particulari quo ad venialia maiora, quorũ recordatur: aliter non suscipit gratiã baptismalẽ, id est gratiã & remissionẽ peccatorũ, ad quod requiritur voluntas sine omni indispositione: sed bene recipit sacramẽtũ, id est characterẽ. de cõs. dis. iiij. ostẽditur. ad quod reqritur volũtas recipiẽdi sacramẽtũ. Sed tamẽ intellige ꝙ in baptismo multa per ordinẽ recipiũtur, niũ defectus interueniat. Primò sacramentũ, i. character. Secũdò gratia gratũ faciens. Tertiò remissio omniũ peccatorũ quo ad culpã & pœnã. Et sic gratia baptismalis dicitur dupliciter, s. in cõpleta, id est gratia gratũ faciens: & cõpleta, i. dicta gratia cũ plenaria remissione etiã venialiũ. Et de his vide Sã. Thom. iiij. dist. iiij. q. iij. art. ij. q. j. Igitur si nõ adsit cõtritio de veniali, saltẽ virtualis, siue in genere, nõ impeditur gratia baptismalis primo modo: quia illa stat cũ veniali: sed secũdo modo: quia stãte volũtate ad veniale, illud remitti nõ põtest cũ stãte causa stet effectus. Cõfessio autẽ in baptizãdo nõ requiritur. ¶ Decimosextò, † vtrũ in baptizãdo requiratur ꝙ nõ sit fictus: siue vtrũ fictio impediat effectũ baptismi? Et ex S. Th. in iij. parte. q. lxix art. ix. & iiij. dist. iiij. q. iij. ar. ij. q. ij. ar. j. q. j. ad tertiã sic respõdetur: Fictio ꝓprie est, cũ quis dicto vel facto aliquid ostẽdit quod non est in rei veritate, quia ostẽdo sibi fiat hac intẽtione, tũc fictio est speciale peccatũ. & sic nõ loquimur hic. aliàs autẽ est peccatũ generale: & sic accipitur hic. Quicunq. enim ad baptismũ accedit, ostẽdit se vitã nouã inchoare abrenũtiando vetustæ: vnde si voluntas eius adhuc in vetustate vitæ remaneat, aliud ostẽdit q̃ sit in veritate, ideoq; est fictio & peccatum. Hoc autẽ quadrupliciter cõtingit: vt ꝓbatur in iiij. in dist. a. q iij. Vnde secũdũ Aug. quadrupliciter est quis fictus, s. qui nõ credit, qui indeuotus accedit, qui cõtẽnit, qui aliter celebrat, i. cõtra prohibitionem ecclesiæ, nõ variãs tamẽ ea, quæ sunt de essentia sacramẽti. Et sumitur hic deuotio ꝓ volũtatẽ cõsequẽdi baptismũ quantũ ad sacramẽtũ & rẽ: & cõtritionẽ includit. contẽptus etiã nõ sumitur pro eo quo quis abiicit sacramẽtũ nõ recipiẽs illud: sed quo quis illud parui pẽdit, nõ æstimãs in eo esse efficaciã ad saluandũ: vel secũdũ alios, quo qs iocãdo & ridẽdo accedit. Sed tamẽ aduertẽdũ est ꝙ cũ fictio sit peccatũ: fictio simpliciter, est peccatũ simpliciter, i. mortale: fictio verò secũdũ qd, est peccatũ secũdũ qd, i. veniale: & prima simpliciter, id est totaliter impedit effectũ baptismi quantũ ad remissionẽ culpæ: secunda verò, secundũ quid tantũ: respectu tamẽ aliorũ sacramẽtorũ veniale põt facere fictũ, secũdũ Pe. de Pal. sicut in cõmunicãdo ritus & iocus & vagatio mẽtis: & cõsequenter aufert effectũ. ¶ Decimo septimò, vtrũ & quomodo recedente fictione baptismus suũ effectũ cõsequatur? Et dico ꝙ recedẽte fictione cõsequitur suum effectum: & valere incipit ad salutem, secundũ Augu. de consec. dist. iiij. tunc valere: quod tamẽ intellige si fuit baptismus: quia si fictio illud totaliter abstulisset, sicut esset fictio circa intentionem suscipiendi: nunquam valere. Et idem dicunt aliqui de fictione circa fidem: sed est falsum: quia infidelis potest consequi

cõsequi verũ baptisma, vt dictũ est. Quomodo autem incipiat valere, triplex est opinio. Prima est Ioãnis in gl. d. c. tunc valere. & Iuristarum dicentiũ quod cessante fictione non fit remissio peccatorum virtute baptismi, sed virtute contritionis & pœnitentiæ. Sed illa gl. destruit tex. dicentem quòd incipit valere baptismus, no contritio. Secunda est quorundam modernorũ dicentium hoc esse ex ordinatione diuina quòd ad characterẽ gratia infallibiliter consequatur: vel tũc quãdo baptismus suscipitur vel recedente fictione. Sed ista opinio reprobata est à S. Tho. vbi probauit, in sacramẽtis nouæ legis esse virtutẽ gratiæ causatiuam. Tertia est S. Tho. dicẽtis, Quòd generaliter simul cũ forma statim recipit effectũ formæ, niũ aliquid impediat: quo tamẽ remoto forma generati perficit effectũ suũ: sicut graue generatũ statim mouetur deorsum, nisi quid impediat: quo impedimento sublato, fertur deorsum. Et similiter in baptismo, qui scilicet est quędam spiritualis generatio, accipit baptizatus characterẽ quasi forma, & cõsequenter propriũ effectũ, qui est gratia remittens omnia peccata: qui per fictionẽ quandoq; impeditur: vnde ea per pœniten tiam remota, statim baptismus cõsequitur effectum suum, quẽ prius habuisset, si fictio nõ fuisset: ideoq; peccata præcedentia baptismũ remittit quo ad culpam & pœnam: sequentia verò remittuntur quantũ ad culpam virtute cõtritionis amouentis fictionẽ: non autem quantũ ad pœnã totaliter. hæc ex illo. Et hanc opinionẽ Pet. de Pal. vt veriorem firmat, addens primò quòd specialis necessitas sortiẽdi effectũ abiecta fictione est in sacramẽtis imprimentibus characterẽ: aliàs eorũ effectus haberi non posset, quia non iteratur: & secundò quòd ad delendam fictionẽ sufficit attritio. ¶ Decimooctauò, vtrũ in baptizando adulto requiratur quòd sit præsens: & respõdeat, aut possit procuratorẽ cõstituere ad respondendũ, vt fit in paruulo? Et dico quòd non potest. & tex. est in c. cũ pro paruulis. de cõse. dist. iiij.

Rursus de Baptismo. v. quo ad ritum & modum.

1 *Circa baptismum conferendum, quinque diligenter obseruanda esse. Et quæ sint?*

2 *Ablutio baptismalis, quot modis effici possit? Et quis modus tutior? Et immersio aquæ in baptismo quid notet, & quoties iterari debeat? & quota sufficiat?*

3 *Ablutio num verborum formam comitari debeat? Et an baptismus in debita materia ac forma dari sæpius possit? Et quænam sit denuò baptizanti pœna? Et quid de rebaptizato?*

4 *Sacramentalia, quæ ante baptismum, vt exsufflatio insufflatio, salis immissio, & reliqua, & quæ post baptismum fiunt, vt in vertice chrismatio, cerei impositio, vestis candidæ applicatio, quid significent?*

5 *Ad baptismum tenere puerum quis, & quot possint? Et ad quid teneantur tenentes?*

1 BAPTISMVS † quintò quo ad ritum & modũ seu circunstantias obseruãdas, vt plenius innotescat, sciendũ est quòd quinq; principaliter obseruãda sunt. Primò modus circa substantialia spectantia ad formã & materiam, id est, actum ablutionis: quia de materia, quæ est aqua, dictũ est. Secundò tempora congrua baptismo, id est, sabbatum Paschæ & Pentecostes: quod, secundũ S. Tho. non est intelligendum quantũ ad subsistãtiam baptismi, quia die quilibet conferri potest: sed quantũ ad solennitatem. Tertiò, præparatoria ad baptismum simul cum eo concurrentia, id est, catechismus, qui est instructio credendorũ: & exorcismus, per quẽ dæmonis potestas expellitur. Quartò, ipsa sacramentalia, quæ baptismũ comitantur & sequũtur. Quinto ipsi leuantes baptizatũ de fonte. ¶ Primum † verò quæritur, quis vel qualis actus debeat exerceri exterius circa baptizatũ correspõdens illi verbo baptizo, id est abluo? Et dicit S. Tho. in iij. parte. q. lxvj. & in iiij. dist. iij. ꝙ aqua assumitur in sacramẽto baptismi ad vsum corporalis ablutionis: quæ fieri potest non solùm per modũ immersionis, sed etiã aspersionis, vel effusionis. Vnde quanuis sit tutius baptizare per modum immersionis, quia hoc habet cõmunior vsus: tamẽ etiã baptizari potest per modũ aspersionis vel effusionis, secundũ illud Ezec. xxxviij. Effundam super vos aquã mundã, &c. sicut & beatus Laurẽtius legitur baptizasse. Et hoc præcipuè in necesitate: vt quia est magna baptizandorũ multitudo: sicut tria aut quinq; millia vna die crediderũt, Act. ij. & iij. vel aquæ paucitatẽ: vel debilitatem ministri non valentis sustentare baptizandũ: vel debilitatẽ baptizãdi, cui ex immersione posset imminere periculum mortis. Et omnibus dictis modis significatur sepultura Christi: quia aliqua pars corporis baptizãdi aquæ supponitur: licet expressius hoc fiat in immersione. Et si totũ corpus nõ possit aqua perfundi propter eius paucitatẽ vel aliã causam: oportet perfundere caput, quod est principalis pars corporis, præcipuè inter mẽbra exteriora. hæc ex illo. Sed quod dicit, oportere perfundi caput: in ellige extra necessitatẽ, vt patet ex dictis. Ex his patet primò quòd proiicies puerũ in puteũ vel flumen de ponte, nõ baptizat, vt etiã suprà dictũ est: & secundò ꝙ baptizat, qui in dicto casu puerum deponeret per funẽ in canistro immergẽs & extrahẽs secundũ Ric. & tertiò, secundũ S. Tho. quod immersio licet debeat esse trina, scilicet vbi est cõsuetudo, in signũ tridui mortis Christi & Trinitatis personarũ, nisi necessitas suadeat aliter: tamen nõ est de necessitate, sed sufficit vna. de cõse. dist. iiij. de trina. quæ significat vnitatem mortis Christi & Deitatis: & in ea perficitur baptismus, si vna tãtum sit intenta: vel solùm in tertia perficitur, si tres à baptizante intẽdantur. Ex diuersis tamẽ causis quãdoq; institutum est vt sub trina immersione baptizaretur, & quandoq; sub vna. ¶ Secũdò, † vtrũ ablutio ipsa comitari debeat formam verborũ? Et dicit Laud. in iiij. dist. vj. ꝙ sic: sed non punctualiter, quod esse vix posset. Vnde secundũ Rich. in iiij. dist. iij. sufficit ꝙ verborũ prolatio antè incipiat quàm terminetur ablutio, vel ecõuerso. ¶ Tertiò, vtrum baptismus in debita materia & forma dari posset pluries? Et dico ꝙ nõ, secũdũ omnes doct. & j. q. j. quod quidã. & huius multiplicẽ rationẽ assignat S. Tho. in iiij. dist. vj. q. ij. ar. j. q. j. & pœna denuò rebaptizãtis est, ꝙ si hoc fecerit sciẽter vel per ignorãtiã iuris: irregularis est, nõ dispẽsandus nisi per papã: nec dubiũ quin mortaliter peccet: extra de apostat. c. ij. si verò per ignorãtiã facti, probabiliter excusatur: sed rebaptizatus, qui ignorabat se baptizatũ, est irregularis, nec promoueri põt: vt habetur de cõse. dist. iiij. qui bis. quod, secundũ vnã gl. intelligitur, si postquã sciuerit ratũ habuit. Et sic etiã tenet Sum. Pisa. allegãs c. cõfirmãdũ. di. 50. Aliàs autẽ ignorãter rebaptizati, vel coacti, absolutè promoueri possunt de iure, secũdũ aliquos, vel de dispẽsatione, secũdũ alios, si magna necesitas cogat. quod est tutius. de cõse. di. iiij. eos. & c. qui bis. Sunt & aliæ pœnæ iterantis baptismũ secundũ canones: & secundũ leges est vltimũ supplicium. C. ne sanct. batip. l. j. & hoc tam rebaptizanti quàm rebaptizato sciẽnter. ¶ Quartò, † quid significent sacramentalia, quæ fiunt in baptismo? Et dico secundum Pet. de Palu. quòd ante baptismum fiunt sacramentalia quædam significantia hoc modo. Nam exsufflatio & insufflatio significant spiritus mali expulsionẽ, & boni introductionem:

Universidad de Deusto
Biblioteca

immissio salis gratiam & sapiẽtiam & præseruationem à putredine peccatorũ: saliuæ cõtactus ad aures & nares, sensuum spiritualiũ apertionem: vnctio olei in pectore & inter scapulas, diuinæ legis amorem, & deuotam subiectionem. Tria quoq; alia fiunt post baptismũ, scilicet chrismatio in vertice, significans gratiã Christi in mente: impositio cerei, significans fidei & morum claritatẽ: vestis candida, significans innocentiæ restitutionem. Conseatit Sum Confes. in qua additur quòd licitũ est pannum, quo ligantur confirmatorũ frontes, & vestem, quæ ponitur in capite baptizati, iteratò sumere ad idem officiũ. de cõse. dist. iiij. si quis voluerit. in text. & in gl. ¶ Quintò quæritur, quis, & quot tenere possint ad baptismũ, & ad quid teneantur? Et dico primò quòd tenere nõ potest abbas, monachus, vel religiosus. de cõsec. dist. iiij. nõ licet. el j. & xvj. q. j. placuit cõmuni. Si tamen tenent, sunt cõpatres. nec secundò pater vel mater, si sunt in matrimonio. xxx. q. j. ad limina. aliàs contraherent cognationẽ spiritualem. sicut etiã baptizando extra necessitatẽ, vt ibi. nec tertiò is, qui nõ est baptizatus. de cõse. dist. liij. in baptismate. licet possit baptizare: & si tenet nõ est cõpater: quanuis, secundũ aliquos sit, si baptizat, vt j. Matrimoniũ. viij. §. vij. in necessitate tamẽ tenere potest, secundũ aliquos, cum possit baptizare: sed primum est verius. Ratio, quia baptizans est de necessitate sacramenti: nõ autem leuans seu tenẽs. Tenere autem debet vnus tantũ. de cõse. dist. iiij. in catechismo. & c. nõ plures. sed tamen de cõsuetudine nõ seruatur. Tenentur autẽ admonere quos tenuerunt: vt castitatẽ custodiant, iustitiã diligant, & charitatẽ teneant: & ante omnia symbolũ & orationem dominicam docere. de cõse. dist. iiij. vos autem. & secundum Magistrum in iiij. dist. in. vj. à patrino exigitur diligens cura circa eum pro quo respõdit. quod Sanct. Tho. limitat verum, quando parentes notabiliter sunt negligentes. De catheciſmo, exorciſmo, patrinis, & eorum responsis, habes infrà Catechismus.

Rursus de Baptismo. vj. quo ad eius effectum.

1. *Baptismi effectus sex & saluberrimi, & mirabiles. Et qui sint.*
2. *Baptismus num irregularitatem tollat? Et quid de infamia?*
3. *Non baptizatus si ordinetur, num ordinis characterem recipiat? Et an in sacerdotio constitutus corpus Christi conficiat?*
4. *Baptismi effectus, num sit in omnes æqualis?*

1 BAPTISMVS † sextò quo ad effectũ vt plenius innotescat, sciendũ est quòd, vt colligitur ex S. Tho. in diuersis locis, effectus baptismi est multiplex & mirabilis: quia primò effectus eius est character in anima adscribẽs populo Dei, & dans viam & ianuã & potestatẽ ad omnia sacramenta suscipiẽda. Secundò deletio culpæ originalis, contra quam principaliter ordinatur, & actualis mortalis præteritæ, & quãdoq; venialis, imò semper, nisi sit indispositio in suscipiente. Tertiò absolutio ab omni pœna præteritæ culpæ: ita quòd moriens post baptismum, statim euolat ad cœlũ. Quartò, absolutio à pœnis & infectionibus peccati originalis quo ad personã, licet non quo ad naturã, nisi in fine. Quintò, præseruatio à culpis futuris. Sextò, generatio in spiritualẽ vitam & incorporatio ad Christũ, conferendo vel augendo gratiã & virtutes, & aperiẽdo ianuam
2 regni. ¶ Primò † verò quæritur, vtrũ per baptismũ tollatur irregularitas? Et dico quòd nõ tollitur illa, quæ prouenit ex defectu sacramenti. Vnde bigamus ante vel post baptismum, nõ potest promoueri: nec corrupta velari. Et de his xxvj. dist. in. acutius. Similiter nec veniẽs ex defectu natalium: sed prouenies ex peccato tollitur cõmuniter, secundum doct. licet, secundum aliquos, non tollatur irregularitas homicidii veniens sine peccato, vt in iudice: sicut notatur xxvj. dist. c. deinde. Sed tamẽ verius dicunt alii, quòd tollitur, qualitercunq; prouenerit. Et hoc sequitur gl. in c. si quis viduam. dist. 50. & dist. lj. §. ecce. ¶ Secundò, vtrum tollat infamiam? Et dico quòd sic, secundũ gl. in c. sine pœnitentia. de cõse. dist. iiij. Et ratio, quia per illũ tolluntur peccata, & quæ sequũtur ex illis sub ratione qua sunt peccata, cuiusmodi est infamia. ¶ Tertiò, † vtrũ non baptizatus, si ordinetur, recipiat characterem ordinis? Et dicit S. Tho. in iiij. dist. xxiiij. quòd nõ baptizatus nõ potest ordinem recipere, nec cõficere, nec absoluere, nec ordinare: piẽ tamẽ credi potest quòd summus sacerdos suppleat quantũ ad vltimos effectus sacramentorum: & quòd nõ permitteret hoc ita latere, quòd inde ecclesiæ posset imminere periculum. Alberi. tamen putat talem, si ordinetur ad sacerdotium, conficere, nõ in virtute sua, sed ecclesiæ. quod Sum. Angel. sequitur, & falsò attribuit S. Tho. sed primũ est verius. ¶ Quartò † vtrũ effectus baptismi sit æqualis in omnibus? Et dico quòd sic, secundum Pet. & S. Tho. quãtum ad characterem & remissionem culparũ atque pœnarum: non autem quantũ ad fomitis depressionem & infusionem gratiæ in adultis: quia potest esse inæqualis dispositio voluntatis: in paruulis autem est æqualis, quantũ ad omnes effectus per se: quia ipsi sunt æqualiter dispositi: & passio Christi æqualiter perficit æqualiter disposítos.

De Bello publico.

1. *Bellum, aut publicum, aut priuatum est. Et horum quinam effectus, cum limitationibus, Et quid sit vnumquodque.*
2. *Bellum seu publicum, seu priuatum sit, vt iustum censeatur, quænam intercedere oporteat? Et vniuersale bellum, num cuiquam sine Principis authoritate inducere liceat?*
3. *Bellum priuatum seu particulare, vt iustum sit, quot concurrere debeant? & quæ, ac qualiter intelligantur?*
4. *Bellum, quod Imperator iniquus Papæ corrigenti indicit, an iustum dici possit, cum ex Imperatoris edicto indicatur?*
5. *Bellum in dubio iustúmne, an iniustum præsumi debeat?*
6. *Principes bellum moturi quid in ipsius belli motione & apparatu facere possint, & debeant? Et quid de vasallis ac militibus, reliquisque subditis? habes hìc per quatuor conclectarias conclusiones.*
7. *Subditi à domino in bellum vocati, qualiter respondere debeant? Conclusionibus vndecim expeditur.*
8. *Accedentes ad bellum motu proprio, ac non vocati, qualiter belli principem sibi obligent, & qua actione aduersus ipsum agere queant? Conclusionibus definit. Et quid de stipendiarijs, si culpa sua toto tempore operæ locatæ, subseruire nolunt, aut infirmentur, aliúmve suo substituant loco?*
9. *In bello iusto, quid liceat, atque permissum sit? Conclusionibus quatuor planum facit.*
10. *Belli occasione quæ quis ab hostibus assecutus est, quãdo restituere non teneatur? & id quoque quatuor conclusionibus expedit. Et inter hæc, num in foro pœnitentiario, non liquidi compensatio fiat? Et an capta in bello iusto, cum debito principali compensentur? & ibidem limitationes.*
11. *Belli occasione, quæ ab hostibus obuenerunt, quando quis restituere teneatur. Conclusionibus octo palam fit.*
12. *Occupata per Principes Christianos, qui hodie propria inter se temeritate bella gerentes, quod vnus ab antiquo possedit, alius nouiter vsurpat, an sint restituenda?*
13. *Dominì ac principes, qui inter se bella gesserunt, num possint mutuò de subditorum damnis componere, & transactione decidere?*
14. *Damni appellatione, quid propriè ac strictè contineatur.*
15. *Castra extruere ac facere noua num liceat?*

1 BELLVM † duplex est. Primum est publicũ, siue sit iustũ, siue iniustum, quod ꝓpriè dicitur bellum. & est illud quod inducitur authoritate principis superiorem nõ recognoscentis: cuiusmodi est, secundum Host. papa & Imperator, scilicet in dominis tẽporalibus. xxiij. q. j. c. j. ff. de capt. l. hostes. & ff. de ver. sig. l. hostes. cuiusmodi etiã est is, q superiorẽ nõ recognoscit de facto, vt rex Frãciæ, Hispaniæ, & huiusmodi, secundũ Inn. in c. olim. el j. de resti. spo. & Bar. in d. l. hostes. ff. de capti. quia habent iura principis. Huiusmodi belli natura, si iustũ sit, est primò ꝙ capti efficiũtur serui: licet hodie inter Christianos nõ seruẽtur iura captiuitatis aut postliminii quo ad seruitutẽ ex cõsuetudine, cui standũ est, vt no. Bar. in d. l. hostes. ff. de capti. Et secundò, bona eorũ efficiũtur capiẽtium, licet debeant poni ad cõe, & assignari capitaneo, vt cuiq; secũdũ merita distribuat, secundũ Bar. in l. si quid bello. ff. de cap. aliàs est rapina. di. ij. c. ius militare. & xxiij. q. v. dicat. quod limita, nisi consuetudo haberet ꝙ quisq; sibi retineret quod cepit: quia tũc non tenetur assignare: cũ illud intelligatur actũ, quod est consuetum. l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de ædi. edict. Limita etiã secundũ Pan. vbi s. de mobilibus: quia alia publican
tur. l. si captiuus. §. expulsis. ff. de capti. Limita etiã secundũ Rosel. de captis post victoriã: quia capta ante efficiuntur capientiũ. l. si quid bello. ff. de capti. Summa tamẽ Ange. non distinguit ante & post: sed, vt patet in d. l. si quid. veritas est ꝙ distinguendum est. Et tertiò sequitur ius postliminii, quod est ius amissæ rei recipiendæ ab extraneo in statum, pristinũ restituendæ, moribus legibusq; constitutũ: vt dicit tex. in l. postliminiũ ff. de capti. quod quidẽ ius quãtum ad res seruãdum est: vt scilicet is, qui aliqua perdidit in bello, quantum ad eũ iusto, integrè restituatur illi, si recapiãtur. Vnde bestiæ ab hostibus ablatæ, & à nostris stipẽdiariis recuperatæ, restitui debẽt his, quorũ primò erant. l. sicut liberis. & l. ab hostibus. la ij. C. de capt. & postlimi. re. quod verũ est in rebus habẽtibus postliminiu, vt equus, naues onerariæ, currus & boues, & alia propter vsum belli parata, de quibus in d. l. ab hostibus. Et ideo nõ currit præscriptio cõtra eum, secũdum gl. in c. prima actione. xvj. q. iij. Armata men de rigore non restituuntur iis, qui amiserunt: quia vi
tuperose amiserunt. ff. de capti. l. ij. sed secundum conscientiam sunt etiam restituẽda, iuxta Sum. Ang. sed verius dicit Rof. ꝙ non. Et ratio est, quia lex sic statuit in pœnam ignauiæ. Aliud est bellum particulare, quod impropriè dicitur bellũ, & est multiplex, scilicet duellũ, de quo j. Duellum. & repræsaliæ, de quo j. Repræsalia. Et omne bellũ motum vel acceptatũ authoritate nõ publica. sed alicuius inferioris principe recognoscẽtis superiorẽ: de quo bello Pan.
2 in c. sicut. el iij. de iureiurã. ¶ Primò † verò quæritur, quid requiratur ad bellũ esse iustum, siue sit cõe, siue sit particulare? Et dico ꝙ ad iustitiam belli communis tria requirun
tur, secundum S. Tho. ij. ij. q. xl. artic. j. Primò, authoritas principis: quia ad personam particularem non pertinet bellum mouere: cũ possit suum ius prosequi in iudicio superioris: & non possit conuocare multitudinem. quod fieri oportet in bellis. Et intellige principis, siue ecclesiastici, vt qñ pugnatur ꝓ ecclesia: siue secularis. xxiij. q. j. quid culpatur. & q. ij. c. j. Quam authoritatem licet S. Tho. non specificet, habet Imperator, qui & dicit ꝙ nulli nobis inscriis atq; inconsultis quorumlibet armorum moliendorum copia tribuitur. C. vt armo. vsus inscio princ. l. j. lib. xj. Habet etiã, secundũ Ray. cui consentit Inno. & Pan. in c. sicut. el iij. de iureiur. princeps nullũ recognoscẽs superiorem, siue Imperator, siue rex: & hoc tã cõtra subditos, quàm cõtra extraneos: qui etiam potest dare subditis suis authoritatem mouendi bellũ contra eos dẽ eodẽ modo. Verùm quia nullus præter papã caret superiore, Supple. credit necessariam authoritatem papæ in omni bello. Sed dicta superioritas intelligitur in ordine temporaliũ dominorum, in quo supremo, id est, Imperatori authoritas cõuenit ipso iure cõi, licet papa eam coercere possit: aliis autẽ non recognoscentibus superiorem conuenit ex consuetudine, vel aliquo iure speciali. Habet etiam, secũdum Host. episcopus præcipuè quando pugnatur pro fide, vel contra eũ, qui excõmunicatus pro mortali nõ vult parere. Sufficit etiã, secũdũ Veruec. authoritas inferiorũ dignitatũ ad defensionẽ subditorum, quãdo qs per iudicẽ aliter se iuuare nõ posset. Sufficit etiã authoritas dominorũ & ciuitatũ, vt videtur, quia iura imperii præscripserunt: vt in c. super quibusdã de ver. si. Et de hoc sic dicit Io. de Ligna. Bellũ vniuersale nulli licet indicere sine principis authoritate: quia nulli licet violare ius principũ. quod violat, qui sine iuris authoritate manu regia ius sibi dicit, vbi habetur copia ius dicentis. Soli ergo principi cõpetit sua authoritate: cũ nõ habeat superiorẽ ꝓ cõsequẽda iustitia. Hodie tamẽ, quia sunt populi nõ recognoscẽtes superiorẽ de facto, non requiritur superioris authoritas: imò tota die bella indicũtur à populo cõtra populũ nullo alio requisito. hæc Io. de Lig. Sed Io. de Pla. insti. quib. mo. ius pa. po. solu. dicit ꝙ in bellis, quæ quotidie ab vna ciuitate indicũtur alteri sine principis authoritate dicũtur latrũculi: ideo capta ab eis subiacẽt restitutioni: vt in l. q à latronibus. ff. de testa. Sed primũ magis placet: qa Imperator hodie in Italia ius nõ ministrat. Secundũ, quod requiritur, est causa iusta: vt scilicet qui impugnãtur hoc mereãtur propter aliquã culpã. Vnde dicit Aug. in lib. iiij. ꝙ iusta bella solẽt diffiniri quæ vlciscũtur iniurias: si gẽs vel ciuitas plectenda est, quæ vel vindicare neglexerit quod à suis improbè factum est, vel reddere quod per iniuriã ablatũ est. xxiij. q. ij. dominus. Tertiũ, est intẽtio bellãtiũ recta, q̃ intẽdit vel vt bonũ ꝓmoueatur, vel malũ euitetur. Vnde bellare nõ licet ex odio, vel huiusmodi, sed ꝓpter iustitiã & charitatẽ: vt in d. c. qd culpatur. & c. militare. Sed istud tertiũ intellige requiri ad vitandã culpã: nõ autẽ ad licitè retinenda q̃ capiũtur in bello: qa iniqua intẽtio non variat rerũ inæqualitatẽ vel æqualitatẽ, ex quibus dependet ius restitutionis & restitutiõis. Sunt etiã duo alia, q̃ addũtur à quibusdã. Primũ est vt persona sit cui liceat bellare: nõ autem cui nõ liceat, vt clericus. xxiij. q. viij. clerici. Sed hoc est ꝓpter ꝓhibitionẽ specialẽ, vt dicetur. Secundũ est, vt fiat pro repetitione rerum, vel patriæ defensione, & huiusmodi xxxiij. q. ij. c. j. Sed hoc reducitur ad iustam causam. ¶ Ad † iu- 3
stitiã verò belli particularis, quod nec duellũ est, nec repræsaliæ, secundũ Angelicã Summã requirũtur quinq; q̃ sunt iam recitata: sed deficit in multis. Primò, quia si, vt dicit, ad iustitiã particularis belli requiritur authoritas superioris: iam particulare bellũ erit cõe & publicum. Secundò, quia si requiritur ꝙ non sit clericus: sequitur ꝙ clericus se defendere non poterit. Tertiò, quia alleg. gl. summariam. xxiij. quæ non loquitur de bello particulari, sed de publico. Vnde dico, ad iustitiã huius belli vnũ solum requiri, & sufficere, scilicet ꝙ sit ad resistendũ iniusto inuasori personæ vel bonorum: & huius iustitiam fundari in regula iuris naturalis & positiui. ff. de iusti. & iur. l. vt vim. scilicet ꝙ vim vi repellere licet cũ moderamine inculpatæ tutelæ. Et de hoc Panor. vbi s. dicit. Quoddam est bellum impropriè dictũ, id est, non per principem, sed per inferiores recognoscentes superiorem indictum: & isti, si non habent iustam cau-

Bellũ parti culare.

Tria requisita ad bellũ iustum.

Bellũ vniuersale.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſum pugnandi: vt quia non pugnant ad eorũ, ſeu rerũ ſuarũ defenſionem, bellum iniuſtum eſt, & ipſi latrũculi dicũtur: vt in l. hoſtes. ff de capti. Si verò habẽt iuſtã cauſam pugnãdi, vt quia nõ pugnant niſi ad proſecutionẽ & defenſionem iurium ſuorũ: tunc, ſecundũ Inn. is, qui bellum infert, ſi habet iuriſdictionem ſuper eos, quos impugnat tanquam eõ tumaces & rebelles, poteſt cuiq; concedere ꝙ res eorũ inuadat, & faciat ſuas: & eos captos detineat, quouſque aſsignet domino. Si verò iuriſdictionem non habet, & tamen iuſtè pugnat, ſcilicet defendendo ſe vel ſua: licet ei defendendo & repellendo hominem percutere & etiam occidere cum moderamine inculpatę tutelæ: de quo in c. cũ olim. el j. de reſti. ſpo. & j. §. ſeq. ſed non licet capere aduerſariũ aut bona eius, & capiendo ſua facere, aut etiam inuaſorem detinere, niſi in ſui & ſuorum recompenſationem. di. j. iusgẽtium. xxiij. q. vij. ſi de rebus. cui tamẽ inuaſori, ſi in ipſa inuaſione ſpolietur aut verberetur, actio vi bonorũ raptorum, & etiam iniuriarũ denegatur: quia exceptio paris criminis obſtat ei. de adul. intelleximus. Sed tamen bene põt res quibus ſpoliatus eſt, vẽdicare, quarũ remanet dominus ſicut prius. ff. de rei vendi. l. in rem actionem. hæc Inn. qui etiã dicit locũ habere quod dictũ eſt de habentibus iuriſdictionẽ, etiam in prælatis habentibus iuriſdictionẽ tẽporalem: & quod dictum eſt de iuriſdictionẽ non habẽtibus, locũ habere in clericis, & etiã ſi percutiã clericũ cum moderamine, &c. ¶ Secundò, †cum dictũ ſit bellũ propriè indici ex Imperatoris edicto, quæritur vtrum iuſtum ſit bellũ ex parte Imperatoris, ſi Imperator iniquus indicit bellũ papæ corrigenti? Et dicit Pan. in c. ſicut. el iij. de iureiu. quòd ſecundum eos, qui dicunt duarum iuriſdictionem ſcilicet tẽporalis & ſpiritualis vnam non ſubeſſe alteri, & quod nihil ad eccleſiã de temporibus, oportet fateri ꝙ ſit iuſtum, quod ſecundũ Ioã. And. & Hoſt. abſit à fidelium cordibus: quia Imperator ex officio eſt aduocatus eccleſiæ: vnde non debet eã impugnare, ſed liberare oppreſſam. de natis ex li. vẽtre. c. vno. imò tanta pertinacia, ſecundum eos, vix carere poſſet labe hæreticæ prauitatis, Ad hoc quod not. de hære. excommunicamus. Et in tanta iniquitate, etiam ſi papa in temporalibus eſſet inferior, fieret ſuperior ꝓpter eius peccatũ: tamẽ certum eſt ꝙ eſt ſuperior: vnde electũ examinat, approbat, & improbat. de electione. venerabilẽ. Vnde cõcludunt, tale bellũ eſſe iniuſtũ, & in hoc cẽſu teneri omnes fideles adhærere eccleſiæ cõtra iniquũ principẽ: quos, etiam ſi ſunt vaſalli Imperii, poteſt papa in hoc caſu abſoluere ab obſeruantia præſtiti iuramẽti ſuper fidelitate. xv. q. vj. nos. Et addit Pan. quòd papa ex cauſa ad dua poteſt Imperatorẽ & Reges priuare, & cõtra eos bellũ mouere publicũ: vt in c. venerabilẽ. de elect. & in c. nouit. de iud. quia ex cauſa ad dua iuriſdictionẽ in tẽporalibus, quã à Deo ſuſcepit in habitu, deducere poteſt ad actum contra quoſcunq; ꝓ quo vide, inquit, quæ not. in d. c. nouit. hæc ille. Pro quo aduerte ꝙ ipſe & dicti Doct. nõ loquuntur de iuſtitia belli ratione cauſæ: ſed ratione authoritatis: alioquin nõ ſequeretur, vt dicũt, in tali caſu bellũ eſſe iuſtum ex parte Imperatoris, ſi tẽporalis iuriſdictio nõ eſſet ſub ſpirituali: imò etiã nec ſi eſſet ꝫ. quia iniquũ eſt bellũ inditum cõtra iuſtitiã non ſolùm ab æquali, ſed etiã à ſuperiori. Vnde ſubdit Pan ꝙ bellum nõ dicitur iuſtum eo ipſo ꝙ papa vel Imperator illud mouet contra inferiorẽ: quia & ipſi poſſunt peccare. xl. diſ. ſi papa. quia ſummi principes à Deo habent poteſtatem paſcendi & recte iudicandi ſubditos: nõ autẽ de inquẽdi, ſeu opprimendi. xl. di. c. j. & conſequenter oportet ſubeſſe legitimã & naturalem cauſam: vt quia eſt cõtumax & rebellis.

Sed tamẽ admitti poſſet ꝙ in dubio præſumatur legitima cauſa in principe: iuxta not. per Legiſtas in l. præſcriptio. & in l. fi. C. ſi contra ius vel vti. pub. & per Canoniſtas in c. quæ in eccleſiarũ. de cõſti. Puto etiã, inquit, ꝙ ex legitima cauſa poteſt Imperator indicere bellũ cõtra perſona papæ, non dico contra eccleſiã: vt ſi papa eſſet hæreticus, & iudicari non poſſet per eccleſiam: aut ſchiſmaticus, vel aliàs incorrigibilis, & eccleſia nõ habeat quid faciat. De quo remitto ad ea quæ habẽtur in c. princeps. & c. regum. xxiij. q. v. & in c. in nomine domini xxiij. di. & in c. nec licuit. xvij. di. & ad notata in c. cũ non ab homine. de iud. & c. nõ nos. & in c. de Liguribus. xxiij. q. v. & in glo. in c. tua. de decimis. ¶ Tertio, †vtrũ in dubio debeat bellũ præſumi iuſtum vel iniuſtũ? Et dicit Pan. vbi ſ. ꝙ ſi bellum indictũ eſt à principe ſummo, in dubio præſumitur iuſtum, & in principe legitimã eſſe cauſam, iuxta dicta in priori §. Sed ſi indictũ ſit à recognoſcente ſuperiorẽ: in dubio præſumitur iniuſtũ. Et ſic intellige Hoſtien. dicentem ꝙ regulariter omne bellum iniuſtũ præſumitur & damnatum. C. de glad. l. j. li. xj. & e. j. de pug. cano. cum ſuis concor. ¶ Quartò †quæritur, quid poſſint, & quid debeant facere principes, & ſimiliter vaſalli, & milites, & ſubditi in belli apparatu & motione? Et reſpondeo per multas cõcluſiones. ¶ Prima. Si Imperator contra eccleſiam mouerit bellum: & ſubditi eius nõ tenentur obedire, bellãdo contra illã, vt dictũ eſt: imò indicẽdo cõtra eam bellum, meretur perdere priuilegiũ indicẽdi, cùm eo abutatur. xj. q. iij. priuilegium. Ioannes de Lignano. Si verò papa mouet contra Imperatorẽ ſchiſmaticũ, hæreticum, vel alias vſurpantem iura eccleſiarum: omnes fideles tenentur papam iuuare: & vaſalli Imperatoris abſolui poſſunt à iuramento quo tenẽtur, vel declarari non teneri xv. q. vj. nos ſanctorum. & c. iuratos. Idem Ioãn. de Ligna. aliter tamen ſi moueat contra perſonam ſummi pontificis, vt dictum eſt. ¶ Secunda. Si rex non ſubiectus Imperatori habet cauſam contra illum, vel econtra: nõ eſt alius, corã quo proponatur querimonia, niſi papa: tamen paſſus iniuriam peccaret mouẽdo bellũ, ſi alter ſatisfactionem offert. Gul. autem nõ offerret, etiã ipſe rex bellũ mouere poſſet: vt patet ex dictis: quia habet iura principis, id eſt, Imperatoris: vnde ſunt pares ſaltẽ negatione ſuperioritatis. ¶ Tertia, ſi comes aliquid habet cõtra regẽ, & rex humiliter requiſitus per pares curiæ ius exhibere non vult: non peccat, ſi ius ſuum defendat armis cum moderamine. Impugnare verò regem propria authoritate non poterit: ſed papæ denuntiabit: qui excommunicare poterit, & creſcente contumacia dare authoritatem mouendi arma contra illum: vel conqueratur coram Imperatore, ſi rex illi ſubſit, & eius authoritate mouebit, ſi oportuerit. Guilielm. ¶ Quarta, ſi comitis vaſallus contra comitem aliquid habet, requirenda eſt authoritas regis. Si verò comes habet aliquid contra ſubditum ſuum, non propter hoc debet ſibi ius dicere: ſed vel authoritate principis ſuperioris gladium ſumat: vel recurrat ad diœceſanum vaſalli: cui ſi vaſallus obedire recuſauerit, excommunicabitur ratione peccati. extra de iudic. nouit. & ſi per annum perſtiterit, diœceſanus ipſum & res eius capiendas exponat. argumento ij. quæſtio. iij. rurſus. & capi. quiſquis extra de hære. capite, excommunicamus. ¶ Quintò †quæritur, quomodo obedire tenentur ſubditi, ſi à domino vocentur ad bellum? Et reſpondeo per multas concluſiones. ¶ Prima, ſi baro vnius regis, puta Hiſpaniæ, moueat bellum regi, mandans omnibus ſuis vt iuuent eum contra regem: obedire non tenentur, licet iurauerint eum iuuare cõtra omnes homines: quia baro incidit in l. iuliam maieſta-

l. j. ff. ad leg. Iul. & vj. q. j. §. verò. ꝗa rex Hiſpaniæ eſt princeps in regno ſuo. Et ꝗa opem nõ fert qui peccãdo iuuat. xxiiij. q. vj. ſi res. nec præceptũ eos excuſaret. ij. q. iij. ſi dñs. nec ſacramentũ ad hoc ligat: quia non eſt inuentũ vt ſit vinculum iniquitatis. xxii. q. iii. inter cętera. ¶ Secũda. Si baro vnius regis, puta Hiſpaniæ, mouet bellũ cõtra alium baronẽ, & rex ipſe contra aliũ regẽ, puta Granetæ: & vterque mãdat ſubditis baronis, vt ſe iuuẽt: & mãdata cõcurrunt: videtur ꝙ teneantur primò iuuare baronem. quia ſubiiciuntur ei ratione fidelitatis & iuriſdictionis: regi autẽ ratione iuriſdictionis generalis tantùm: videtur etiã ꝙ teneantur primò iuuare regẽ: quia vocati à rege, vocati ſunt ad maius tribunal, quod eſt preferendũ. di. xviij. ſi epiſcopus. & etiã ꝗa rex vocat pro cõmuni bono & defenſione coronæ: & ſic iure gentiũ obediendũ eſt. xxiij. q. iij. fortitudo. nam pro defenſione patrię licitũ eſt interficere patrẽ. ff. de reli. & ſum. fu. l. minime. & hęc eſt veritas. Io. de Li. ¶ Tertia. Si vaſallũ non legiũ diuerſorũ dominorũ, quod. ſ. eſſe põt ratione diuerſorũ feudorũ, vterq; dominus ſimul requirat vt eum iuuet in bello: quidã dicunt locum eſſe gratificationi: exemplo ſerui duorũ dominorũ, qui ſi viderit vtrunq; interfici, iuuare poterit quẽ voluerit. Alii vero dicunt ꝙ iuuabit priorẽ dominũ, & cui primò iurauit: quia priorẽ fidelitatem ſeruare tenetur. Tutius tñ eſt ꝙ primò ſeruiat perſonaliter, ſecũdò verũ per ſubſtitutũ, ſi hoc patiatur natura feudi. Io. de Lig. Et idem dicẽdum eſt de ciue duarũ ciuitatũ: ſi quæratur vtrũ teneatur iuuare vnã cõtra aliam. ¶ Quarta. Si quis eſt alicuius dñi vaſallus, tenetur iuuare dominũ filius cõtra patrẽ, & dominũ pater contra filium, ſecundũ gl. xxij. q. v. de forma. ꝗa filius ſolùm vinculo naturę obligatus eſt patri: vaſallus autẽ dño vinculo iuramẽti. Sed gl. in c. quoniã multos. xj. q. iii. aliqualiter cõtrariũ ſentit. Io. de Lig. putat ponderandã qualitatẽ impendendi ſubſidiũ. vide j. Bellũ. ij. §. vj. ¶ Quinta. Si vaſallus vocatur à dño ad bellandũ contra barbaros in partib. tranſmari nis, tenetur illũ ſequi, ſi eſt talis ſtatus & cõditionis ꝙ præceſſores & ipſe illuc accedere conſueuerũt, & vaſalli ſequi: exẽplo liberti, ꝙ tenetur ad operas cõſuetas. ff. de ope. li. l. operæ præſtabit autẽ dñs ſumptus moderatos arbitrio boni viri. Si verò dñs talis ſit, qui hoc nõ poſsit nec cõſueuerit: ſequi non tenetur. Quod etiã tangit Spe. tit. de feu. §. ipſum. De ſeruis autẽ nõ eſt dubiũ ꝙ ſequi tenẽtur dominum vbiq; ad bellũ, cùm in eos domini plenã habeãt poteſtatẽ. dum tñ nimis in eos non ſæviant. Liberti autẽ tenentur ad operas ſolita: nec inſolitę poſſent eis imponi. Io. de Lig. ¶ Sexta. Si dñs vocat cõfœderatos ad bellũ, cùm ſint plene liberi ad aliquã obligati ex pacto, ſeruãda eſt cõuẽtio & modus cõuẽtionis ad vnguẽ. ff. de pact. l. j. ¶ Septima. Si dñs vocat ad bellũ ſubditos rõne iuriſdictionis tantùm, qui nõ ſunt vaſalli: tenẽtur accedere, niſi ſint perſonæ exculatę ab oneribus perſonalib. vt minores, grauati ſenectute, aut infirmitate, vel numero liberorũ, vel ꝓfeſſione, vel ſexu, vt mulieres. Io. de Lig. Sed tñ limito, ſi dñs vocet pro cõſeruatione ſtatus, & præſtet ſumptus, ſi ei ſuppetunt facultates. ¶ Octaua. Si mandauit dux exercitus, ſub pœna capitis impetũ in hoſtes nõ fieri: & miles cũ ſua comitiua, cui prędictum irrupit, & vicit: nihilo minus capite puniri debet. ff. de re mi. l. de ſerrorẽ. §. in bello. ꝗa malũ nõ excuſanõ ſunt ab euẽtu notanda. xxiij. q. v. de occidẽdis. põt tñ à dire vel principe ipſa pœna remitti. ff. de pœnis. l. beſtias. Ioã. de Lig. ¶ Nona. Si vaſallꝰ à dño vocẽtur ad iuſtũ bellũ, ſecundũ Inn. tenẽtur ire cũ equis & armis, propriis expenſis, niſi obligati ſunt ad hoc ex pacto ſpeciali, cùm ipſi nõ teneãtur ad ꝑſonalia, nec de iure teneantur niſi ad ea, ꝙ ſunt in canone, de forma. xxij. q. v. Io. de Lig. ¶ Decima. Si quis vocatus liberè accedat ad bellũ in ſeruitiũ alicuius, & incidit in dãna, vt ꝗa perdit arma, equos, vel captiuatur eundo aut redeũdo: & ſi accedit vocatus & rogatus à dño, & nõ proprio motu, habet actionẽ mãdati contra dñm, ſi cõtingat illũ aliqd perdere: niſi appareat ꝙ cauſa pietatis, humanitatis, vel parẽtelæ hoc facit. xxiii. q. iii. nõ inferenda. ij. q. iii. dixit dñs. & ſi opponatur dñm non teneri, quia talia perdũtur fortuito caſu, de quo quis nõ tenetur. extra de homic. c. Ioannes. dico ꝙ iſte caſus fortuitus potuit & debuit ꝓuideri: ꝗa veriſimiliter iſta cõtingunt in bellis: ꝗa varius eſt euẽtus belli. ij. Reg. ij. Et ita notauit Inn in c. ſicut. el ij. de iureiu. Io. de Lig. & ibi Pan. idẽ ſentit, dicẽs ꝙ vocati à dño, ꝙ iure nõ tenebãtur, agere poſſent cõtra vocatẽ actione mãdati, etiã ad dãna cõtingẽtia caſu fortuito, dum veriſimiliter cõtingere potuiſſent: quaſi vocãs hoc à principio debuerit cogitare. Secus in caſu nõ veriſimiliter cogitato: vt in l. inter cauſas. §. non oĩa. ff. madati. ꝙ verba ſunt notãda, maximè in materia fideiuſsionis: licet ſecus ſit in cõmodato: ꝗa cõmodatarius non tenetur de caſu fortuito ſicut mãdans, ꝗa mãdatarius agit ad cõmodũ mandãtis. Et intellige prędicta in eo ꝗ gratis ſuſcepit mãdatũ: ꝗa ſi quid accepit, eſt locator, cũ mandatũ ſit gratuitũ. Vnde iſti, ꝙ accedũt ſtipẽdiati, non agunt ad damna cõtingentia ſine culpa ſaltẽ leui mãdantis: ꝗa iſte cõtractus eſt gratia vtriuſq;: mãdatũ aũt explicatur gratia mãdantis tãtùm. ¶ Vndecima. Ad ſciendum qñ ſubditus teneatur adire bellum diſtinguendum eſt. Nam aut dñs vult inuadere alios pro libito volũtatis, nõ fauore reipub. & nõ tenẽtur eũ ſequi etiã vaſalli ꝓpriè, id eſt, feudũ tenẽtes ab eo. ar. xxii. q. v. de forma, niſi aliud habeat cõſuetudo vel pactũ. Aut dñs inuaditur: & tunc ſi timor eſt ſubitaneus & improuiſus, omnes apti ad pugnã vel cuſtodiã tenẽtur fauere reipublicę: ꝗa hoc caſu etiã clerici tenẽtur ad cuſtodiã. c. puenit. & quod ibi not. de immu. eccl. facit c. omni timore. xxiii. q. viii. Aut nõ eſt timor talis: & tũc tenẽtur vaſalli ꝓpriè dicti, per d. c. de forma: & ſimiliter milites veri. i. qui iurãt ꝙ ponit gl. in l. pe. ff. ex qbus cau. ma. quæ ſunt infra, Miles, tenẽtur per d. l. pe. vaſalli autẽ ꝓpriè. i. ſubditi ratione originis, aut domicilii, nihil tñ ab eo tenentes: & milites non veri, ſed tantùm reſpectu honoris, qui prędicta non ꝓmitũt, & alii propter hoc nõ ſunt cõpellendi dummodo dñs de per ſe ſufficiat ex reditibus, quos habet à loco: quia ꝓpter hoc habet gabellas & reditus, vt eos defendat. arti. xxiii. q. v. principes. & c. regũ. Si verò nõ ſufficit per ſe: tũc oẽs tenẽtur ꝓ ſalute dñi: vt patet ex c. ſi nulla. & d. c. omni timore. xxiii. q. viii. ¶ Sexto †quęritur, qd dicẽdũ ſit de accedẽtibus ad bellũ ꝓprio motu nõ vocatis? Et reſpõdeo pluribus cõcluſiones. ¶ Prima. Si id agũt animo donãdi: vt cauſa pietatis, humanitatis, vel parẽtelę, nõ agẽt cõtra eũ, in cuius ſeruitiũ vadunt: vt in d. ca. non inferenda. Si verò agunt animo obligãdi illũ, cuius negotiũ gerũt, & ille nõ contradicit: agent vi negotiorũ geſtorũ: & ſufficit vtiliter geſtum cœptũ. Si verò ille cõtradicit, videtur ꝙ agant ſeu obligẽt illũ vtiliter incipiẽdo, & feliciter conſummando: ad ſimilitudinẽ eius, qui trahit aliquẽ inuitũ de domo ruitura. xxiii. q. iiii. ipſa pietas. ꝗa inuito põt concedi beneficium. xlv. diſt. & qui emẽdat. & ſic tenet gl. in medico medente alicui contra eius voluntatẽ. lxxxiii. diſt. in Summa. tamen licet illa gloſſa verum dicat in infirmo, qui nõ vult curari: in caſu tamen iſto credo contrarium: quia ille in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

firmus præsumitur mentis insanæ: non autē iste, qui non vult iuuari: quia possibile est ꝙ hoc faciat timēs proditionem. Vnde non credo gl. illā procedere in casu, quo infirmus bene vellet sanari, sed nō vult medicū istum. Ioan. de Lig. Sed adde ecōuerso, ꝙ si iste nō vult iuuari, qa est insanus: ille eum sibi obligat in conscientia eadē ratione, licet nō in foro cōtentioso ratione prēsumptionis in cōtrariū. Regulariter enim gerēs alterius negotiū eo inuito, aliqd petere non pōt, nisi pro bene gestis ante prohibitionem. C. de neg. gest. l. fi. quod limita nisi esset insanæ mentis. ¶ Secunda. Si autē vadūt, quia tenentur ad antidota: puta qa simile vel aliud subsidiū receperūt, agent contra eum quem iuuant ad perdita: si vadūt, vt supponitur, & animo dissoluēdę obligationis naturalis, quę tamen deduci non pōt in ciuilem, nec de ea excipi pōt si in iudicio extra de testa. cū in officiis. & sic infertur ꝙ vadunt animo obligandi. Ioā. de Lig. ¶ Tertia. Si autē vadunt propter gloriam consequendam: nō agēt, nec obligāt sibi illū quem iuuant: quia aut teneretur mandaci, aut negotiorū gestorū. sed non primum: quia actio mādati non oritur nisi interueniente mandato, quod hic nullum est nec secundum: qa nō accessit animo gerēdi negotia eius, imò propria. Ioan. de Lig. ¶ Quarta. Si autē vadūt cōstituto salario, locāt operas suas, & rem, puta arma vel equū: vnde si cōductor vtatur, solùm ad id ad qđ conduxit: non tenetur si amittantur. l. si quis domū. ff. de loca. & con. & hoc nisi speciale pactū interueniat, vel aliud inducat cōsuetudo: vt in Italia, vbi præstātur emēdæ equorum conductorum in seruitio conducentis. Ioan. de Lig. ¶ Quinta. Si verò accedunt animo spoliandi: nulli dubiū ꝙ talibus nulla cōpetit actio: quia super re turpi nulla inducitur obligatio. ff. de verbo. oblig. l. veluti. Ioan. de Lig. ¶ Septimò quæritur, quid de stipēdiariis, vtrū perdāt totū salarium vel partē, si culpa sua nolunt seruire toto tempore suæ firmæ, vel infirmentur, aut aliū substituant loco sui? Et dico ꝙ officiorū, ad quæ quis eligitur, quędam sic sunt indiuidua, ꝙ aliquo omisso residuo nihil releuat: & in talibus totū perditur. & exemplū est in legatū. C. de lega. l. ij. Quædam verò sic sunt diuidua vel diuisibilia ꝙ aliquo omisso residuo releuet. Et exemplū est in Potestate, & stipendiario, & tūc nō perdit totū, sed solùm pro futuro tempore: tenetur tamen pro futuro tpe ad interesse: vt si nihil intersit, nihil soluatur. Si autē infirmantur, seruire vīdentur, vt eis debeatur salarium: vt in l. si hæres §. Stichus. ff. de sta. libe. Si autē seruiant per substitutū, dicit Inn. in c. cum Bertoldus. de re iud. hoc fieri posse in his, quorū opera & labor, nō industria, eligitur, vt in stipendiariis: intellige si substitutus æquiualeat. Host. verò ibi tenet cōtrariū: & credo opinionē Inn. veriorē: tutius tamen est vt fiat cū assensu domini, vt saluetur opinio vtriusq;. Ioā. de Lig. ¶ Octauo † quæritur, quid liceat in bello iusto? Et respondeo per multas cōclusiones. ¶ Prima. Vti insidiis in bello iusto licitū est indistinctē, secundū gl. xxiij. q. ij. dominus noster. dūmodo fidē nō rumpamus: vt eadē causa. q. j. noli. & glo. in ca. vtilē. xxij. q. ij. Sed S. Tho. ij. q. xl. dicit ꝙ insidiæ „ propriè dicuntur, quæ tendūt ad aliquē fallendū verbo vel non facto. quod dupliciter cōtingit. Primò, si dicatur falsum, vel attendatur promissum: & hoc semper illicitū est. Secundò, quia non aperimus ei nostrum propositū & secretū: & sic licet, vt patet Iosue. viij. vbi Dominus mandauit Iosue ꝙ poneret insidias post ciuitatē Hai. Sed tñ adde ꝙ frangenti fidē fides frangitur eidē. aliàs autē hosti fides seruanda est xxiij. q. j. noli. ¶ Secūda. Non licet omni tpe indistinctē bellare, sed diebus festis licet bellare necessitate vrgente, non aliter, secundū S. Tho. vbi ꝫ. quia festū non vetat facere pertinētia ad salutē hominis etiam corporalē: vt in medico patet: & multo magis licet prouidere bono cōmunitatis alicuius: quod fit per bellū iustū. Et cessāre à bello in necessitate, esset Deum tentare. Et idem de tēpore Quadragesimæ dicēdum est quod de festo. xxiij. q. viij. si nulla. iuncta gl. Tēpore etiā treugæ bellare non licet. c. j. de treuga & pace. Quod intellige in impugnatore, nō in defensore: vt not. prędicta gl. ¶ Tertia. Christiani habētes iustū bellum, ad sui defensionē vti possunt, secundū Ioan. And. in addi. sup totū Spec. iuris de Iudęis & Sarac. infidelib' pacificis non habētibus guerrā actiuē aut passiuē nobiscū imminente necessitate: aliter non. ſ. si viget guerra: vel nostrum bellū est iniustum, vel iustū, sed necessitas non vrget. Et facit cap. cum olim. eo. ti. quod distinguit talia tempora. & quod habetur ij. Parali. xix. Impio prębes auxiliū: & his, qui oderunt Dominū, amicitia iungeris. & ꝙ habetur xxiij. q. j. quod verò. Et idem sentire videtur ex quodā simili Nico. de lyr. j. Reg. xxviij. vbi dicit ꝙ Dauid quia habebat ius in regno Israel, & armorū virtute poterat illud acquirere facultate oblata: licitè in tali bello vti poterat infideliū Philistinorū cōfortio & auxilio. vnde posuit se ad adiuuandū Lachis, vt per illū postea regnū obtineret regressis Philistæis post victoriā ad propria. Et idem etiā tenet Ioan. de Nea. in quolibet. concludens ꝙ modò nō liceret Saracenorū & Turcarū auxiliis vti cōtra fideles, dum guerra durat cū eis. & idem videtur tenere Arch. ¶ Quarta. Morientes in bello ecclesiæ pro defensione eius, exlestē regnum consequuntur, vt „ patur xxiij. q. viij. in c. omni. decedētes verò in aliis bellis iustis etiā saluātur: dūmodo decedant sine alio mortali: decedētes verò in illicito & cū solo mortali pereūt. de pœn. dist. v. fratres. Ioā. de Lig. Sed intellige mori in bello iusto eos, qui iuste. i. licite accedūt ad bellū, vt subditi in bello dubio. ¶ Nonò † quæritur, qñ quis non teneatur restituere quæ sibi obuenerunt ab hostibus ratione belli? Et respondeo per multas conclusiones. ¶ Prima. Secundū Monal. quanuis bellū sit iniustū ex causa, animo, persona, & authoritate: tamē si rex subsit, quia. ſ. pro rebus repetēdis factum est, intellige ex interuallo, qui bellum mouit, restituere nō tenetur quod accepit: nisi acceperit vel dānificauerit vltra quàm aduersarius habuerit iniustè de suo. & hoc in foro pœnitētiali, vbi locum habet cōpensatio, etiā nō liquidi, id est, non cōstantis per probationes ad liquidum, quę locum non habet in foro contentioso. Vnde iudex pœnitēttarius iniunget quidē pœnitentiam pro furto cōmissō, sed non restitutionē, nisi aduersarius postmodū ei restituerit ablata. Idem Host. Sed tamen intellige ꝙ in foro pœnitentiali fit cōpensatio non liquidi, id est, non cōstantis per euidentē probationē, quando illud non liquidū est nihilo minus certum. non autem si sit dubium. Vnde iniungitur restitutio ei, qui subripuit decē à Titio: qa dubitat vel leuiter credit Titiū sibi subripuisse tantundē. ¶ Secunda. Secundū Host. is, qui iustè pugnauit, non tenetur ad restitutionem prædę, sed fit capientis. xxiij. q. vij. si de rebus. Ex quo infertur ꝙ capta in bello iusto non cōpensatur cum debito principali: vt etiam tenet Arch. xxiij. q. ij. Dominus noster. vbi dicit ꝙ si quis plurima in bello iusto occupauit, nec deinde satisfacere vult is, cuius erāt: nō tenetur qui occupauit restituere occupata, & recipere satisfactionē: quia quod quis iure occupat, iure gētiū suū efficit. Et idē Archi. Quod verū intellige, quousque secundū sanam conscientiā sit satisfactū de iniuria, vel debito, vel interesse: siue ceperit de rebus iniustè pugnantis, siue vasallorū eius, siue hominū suorū, id est, illū frequentiū in bello iniusto. de aliis autem nō præstantibus consiliū, auxiliū, vel fauorē, hoc nō creditur. vide ꝫ, Repræsaliæ. §. j. Prædicta tamē fallūt in clerico, secundū Mon. de quo infrà Bellum, iij. §. iiij. ¶ Tertia. Si subditus bellū mouet domino iubēte, & bellū sit iustū: restituere nō tenetur capta ab hostibus, nisi iuxta edictū domini sui: sed iniquū sit, & ipse nouit, tenetur: quia plus Deū, quàm hominē debuit timere. Si verò dubitat vtrū iniustū sit nēcne: iterum nō tenetur. xxiij. q. j. quid culpatur. quia excusatur „ pter obediētiam: licet dns peccauerit, si fortè malè præcepit. Et consentit Mon. & Host. & Rich. & Alberi. sed Rayn. dicit hoc verū, si, quantū potuit, inquisiuit, & consuluit peritiores: & semper dubius permānsit. alioquin affectator ignorātiæ sicut expers scientiæ puniretur. de elā. despon. cū inhibitio. Et hæc vera intellige, quousq; dubitat. Vnde alia liberaliter crediderit bellū iniustū, restituere tenetur oīa quæ habet. arg. c. fi. extra de prę scri. & etiā quæ sunt cōsumpta, si semper fuit dubius: quia non fuit possessor bonæ fidei. Vnde obediētia excusauit à peccato, non à restitutione recognita. Si autē probabiliter credebat bellū iustū, non tenetur de cōsumptis, nisi inquantū ex hoc sit factus locuplentior. C. de rei ven. l. certum. ¶ Quarta. Licet subditi excusentur in dubio, vt statim dictū est: nō tamen est simile de amicis, cognatis, stipēdiariis, & huiusmodi, secundū Veruec. quia nō excusat eos obedientia: nec in dubio debent cōmittere se discrimini, vt iuuēt aliquē in alterius præiudiciū. xiiij. q. v. deniq;. Nec est simile de aduocato, quē excusat bona fides, quādiu credit causam esse iustā: quia est illi iudex superior, qui causam examinat iudicans de allegatis. In bello autē viribus vincitur. & cōcordat Vldr. tamē mihi videtur ꝙ vbi nō dubitant, sed probabiliter credunt, excusentur: quia aliter vix aliquis posset militare. Stipendiarius autē paratus cū quocunq; militare, nō cogitans de iustitia vel iniustitia belli, sed tantùm de stipendio, est in malo statu: nec debet absolui, secundū Archi. nisi renūtiet arti, vel sit paratus nō esse in bello, nisi quod sciuerit iustū: adde vel quod probabiliter iustū crediderit. ¶ † Decimò quæritur, quādo quis restituere teneatur quæ sibi obuenerunt ab hostibus ratione belli? Et respōdeo per multas cōclusiones. ¶ Prima. Quicūq; bellū mouet iniustū, vel ita iuat ꝙ sine eo non fieret: vltra mortale tenetur hostibus de oibus dānis datis: & suis de damnis receptis ad aduersariis iustè repugnātibus, si iuuerāt bona fide, vel inducti cōsilio eius, timore, vel coactione, qñ de se nō erant facturi: secus si iuuerūt mala fide scientes iniustitiā belli. & voluntarii: quia ex turpi causa nulla cōtrahitur obligatio. Insti. mād. §. illud. ff. eo. si remunerādi. Similiter tenentur omnes, qui in tali bello fuerūt principales, ita ꝙ nō fieret sine eis: alii verò tenētur de damno quod intulerunt verbo, aut opere. Gul. ¶ Secūda. Dns, aut alius quilibet, mouēs iustū bellū: si animo grassandi vel malitioſe intulit dāna, cùm aliàs sibi posset consulere: vltra mortale, restituere tenetur. Secus si bona fide pugnādo cōmodè abstinere nō potuit: vnde cōpensabūtur illa dāna cū dānis propter quæ bellū mouit. Et similiter si habens iustū bellū fuit notabiliter negligens in defendēdo suos, tenetur eis de damnis acceptis, nō aliter: quia se & sua tenētur exponere „ p dño. tenetur etiā omnibus, quos vocauit, de dānis acceptis: nisi venerit ex debito, vel causa humanitatis, aut cōsanguinitatis. xxij. q. iij. c. nō inferenda. & sequen. Gul. vel nisi cōuenerint aliquid accipere pro certa mercede: de quo infrà Mandatū. Et hoc intellige de dānis, quæ mandans, seu vocans, potuit verisimiliter præuidere. ¶ Tertia. Habens iustū bellum, vel se in illo reperiens: si spoliauit clericos, religiosos, vel cōuersos, aut peregrinos, quāuis essent cū hostibus, restituere tenetur: & mortaliter peccāt tales, nisi licentiā haberent à prælatis ecclesiasticis habentibus iurisdictionē supra illos: vel nisi essent victualia ecclesiarū, aut clericorū: rapinam etiā cōmittunt, si spoliant rusticos aut viatores, aut exiſtētes in agricultura, & animalia, quibus erāt, & femina portant ad agrū. extra de treu. c. innouamus. Imò subditi domini iniustè bellātis, non præstantes consiliū, auxilium, vel fauorē directè vel indirectè nō sunt spoliādi vel in aliquo puniēdi, sed tenētur restituere, ne pœna excedat authores. de his quæ ſi. à maio. parte ca. c. quæsiuit. & j. q. iiij. c. j. Quod Sū. Ange. dicit verū, nisi dns directè vel indirectè ex personis vel rebus eorū iuuaretur. Alii verò hoc dicūt verū, etiam si dns in bello vteretur bonis eorū ab eis ablatis: sed veritas est ꝙ tātùm potest iustè pugnās in eos & in eorum bona, quantū victoria requirit: qua stabilita restituere tenetur quæ supersunt. A fortiori autē restituere tenetur dānificās innocētes nō subditos hosti, nisi hoc faceret prēter suā intentionem: puta si nō valēs capere ciuitatē dat eā ad saccū, vel incendit: nō aliter potēs punire multos nocētes nisi inuoluēdo aliquos innocētes. ¶ Quarta. Qui in bello iusto sine superioris ordinatiōe incēdit domū, agrū, aut victualia etiā hostiū, incendiarius est, & ad satisfactionē tenetur xxiij. q. j. quid culpatur. & si fiat super hoc excōmunicatio & publicetur, est casus papalis. Et idem est de habēte bellū iniustū, si id faciat ex mādato, secundū Archi. ¶ Quinta. Habens iustum bellū, si vltra id quod satisfactum est sibi & suis, de omni dāno & operis labore, vel donec se aduersarius offerat ad satisfactionē, plus abstulit, vel damnificauit de illo pluri tenetur: nisi forte esset talis hostis quòd propter hęresim vel aliud huiusmodi bona eius essent publicata pedictū. Gul. ¶ Sexta. Omnes existētes in bello iniusto secūdū Monal. tenētur in solidū de omni dāno suo auxilio, cōsilio, vel fauore dato, quod aliter datum non fuisset. arg. xvij. q. omnes. & ij. q. j. notādum. in fin. Qui verò probabiliter credit suo auxilio, consilio, vel fauore alios non plus fecisse, quàm aliàs erāt facturi: nō tenetur, nisi de his, quæ ipse habuit, vel de dāno quod dedit ipse vel aliquis de familia sua, directe & occasionaliter. arg. de sent, & re iud. c. j. de æta. & quali. ord. c. tuā. & de hoc etiā ꝫ. Furtū. ¶ Septima. Quādo neuter rapientiū dns erat, nec vnus magis altero sociū animauit, sed simul cōuenerūt de faciēdo insultū, vel rapina cōmittēda: secūdū Host. qlibet tenetur in solidū, sed verius alii dicūt, ꝙ solùm pro sua parte, qñ alter erat facturus: vel in solidū, si facturus nō erat. Et licet secū dū Ray. qñ plures simul vadūt quasi exercitus. qlibet tenetur in solidū. qa alios iuuat: tamē secundū Veruec. hoc verū est, qñ vnus sine alio nō fecisset: aliàs quilibet tenetur „ p dāno quod intulit. & hoc teneas. ¶ Octaua. Ea, quæ dicuntur de bello licito, locū nō habent, secundū Io. de Plat. qñ pars de ciuitate pulsa bellū indicit ciuitati: qa nō est bellū, sed ciuilis dissensio: ex qua Respu. læditur. vnde ibi capta subiacent restitutioni. quod limita nisi raptor aliàs fuerit iniustè aliquibus spoliat⁹: qa recipere pōt à spoliatore & à ciuitate, quæ spoliatorē restituere nō cōpellit. ¶ Vndecimò, † vtrū occupata ꝑ principes Christianos q hodie inter se „ ppria temeritate bella gerētes quod vnus ab antiquo possēdit, ali⁹ nobiliter vsurpat, sint restituēda? Et dicit do. Anto. in c. quod super his. de voto. secundū Host. se nō videre quomodo iustè teneāt: aut confessores eorū peccata quan

Universidad de Deusto
Biblioteca

quanquã notoria palpitent, aut ab eisdem eleemosynas & possessiones accipiãt, aut eos absoluant. Vnde caueãt ne ca teruatim ruãt ad inferna, & alios secũ trahãt: nec credit ꝙ in Italia præscribi talia possint. c. fi. de præscri. ¶ Duodeci
13 mò, †vtrũ domini, qui bella gesserũt, possint inuicẽ cõponere de dãnis subditorũ? Et dicit Veruec, ꝙ standũ est cõpositioni, si fiat de damnificatorũ consensu, scilicet libero. aliàs qui mouit bellũ iniustè, nõ potest subditis præiudicare per suam cõpositionẽ, quin ipse teneatur eis de proprio, nisi ipsi in culpa fuerint pariter cũ eo. & cõsentit Monal. Qui autẽ habuit iustũ bellum, procurare debet ꝙ subditis ab aduersariis dãna reddantur: aliàs ipse tenetur eis. quod secundũ Mon & Veruec. verũ est. nõ de expẽsis, super quibus cõponere sua authoritate cõsueuerunt vel pertransire: sed de dãnis incendiorum, rapinarũ, & huiusmodi, super quibus etiã cõponere potest ex causa probabili: puta si videat aliter se nõ posse habere bonũ pacis, aut bellorũ periculis carere: quia vtiliter gerit negotiũ subditorũ, arg. eorum quæ notan. in l. fi. C si cõtra ius vel vtili. publ. & c. quæ in ecclesiarũ. de cõstit. vbi patet ꝙ ex causa rationabili potest princeps statuere contra ea, quæ sunt de iuregentiũ, & de iure naturali vt patet de præscriptione. Item tollere rẽ vnius, & alteri tradere, & propter delicta confiscare bona subditorũ. & ibi Pan. dicit ꝙ licet Imperator nõ habeat dominium rerũ priuatarũ: tamẽ ex causa rationabili põt eas occupare. Et exẽplificat de causa legitima, dicens ꝙ huiusmodi est fauor publicus: vt l. ita vulneratus. ff. ad leg. Aqui. & huiusmodi ratio est, carere bello: qua ratione nõ potest esse maior. Et hoc, secundũ Host. verum est, etiam si partes nõ consentiãt, quando aliter pax haberi nõ potest. & allegat l. cõuentionum. ff. de pact. Et idẽ dicẽdum est in dominis inferioribus, maxime qui præscripserũt iura Imperii. Quæ tamẽ vera intelige, quãdo prius fecerunt iuxta posse vt subditis fieret restauratio, & obtinere nõ possunt. Si autẽ à principio subditi contradicunt ne fiat cõpositio nisi dãnis suis instauratis, nõ potest dñs ipsa dãna quietare, secundum Sum. Pis. quod tamẽ intelligo solùm quãdo põt aut vincere aut pacificari dãnis nõ remissis: non aliter, ratione superius dicta. Nec obstat ratio, quã adducit Supple. quia, inquit, gerẽs negotium alterius eo inuito, non potest aliquid petere, niũ pro bene gestis ante prohibitionẽ. C. de neg. gest. l. fi. quia hoc nõ ꝓcedit in domino, qui subditum cogere põt ex causa, sed in pari. Potest tamẽ desistere à bellãdo cõtra dicẽtibus subditis: quia apud eũ ficut mouendi bellũ, ita & desistendi à bello residet authoritas. Cõ
14 cordat Host. Aduerte †tamen ꝙ secundũ Pan. nomine damni propriè & strictè venit diminutio patrimonii per alium facta. l. iij. ff. de dã. infec. vnde nõ veniũt nomine dãni expẽsæ factæ propria volũtate, etiã coacta. Quod notandũ est pro statutis & huiusmodi odiosis. Prædicta tamẽ remissio quo ad ecclesiarũ & ecclesiasticarũ personarũ dãna non valet, niũ cõsentiant earũ prælati, secundũ Archie. & alios Doc. quia de huiusmodi disponere nõ possunt: vt dis. xcvj. Prædicta tamẽ relaxationẽ quantum ad laicos & clericos, Arch. intelligit quo ad cõsumpta, quia extãtia, ti bellũ fuit iniustũ, vel si fublata sunt ab his, à quibus nõ poterãt, tenẽtur, qui habẽt, restituere veris dominis, si possunt: aliàs pau
15 peribus. Et idẽ dicit si dubitatur de iniustitia belli. ¶ Deci motertiò, †vtrũ liceat facere noua castra? Et dicit Inn. in c. Pisanis. de rest. spol. ꝙ nõ cũ iniuria vel æmulatione alterius, nec etiã incastellare vetera, quæ nõ probãtur habitata. C. de ædifi. priua. l. iij. ff. de oper. pub. l. ij. & C. de fun. limit. lib. xj. quod Pan. ibi verũ intelligit in possessore iniusto seu tyrãno: si autẽ est iustus, distinguit: quia ad iniuriã alterius vel æmulationẽ, scilicet vt alteri noceat, & sibi non prosit, nõ licet: ga sic etiã re propria vti non licet: & ad hoc agere põt episcopus, secundũ Inn. vt destruãtur vel reducãtur in pristinã formã: arg. extra de Iudæis. cõsuluit. & non solùm ipse, sed & quilibet habẽs ibi reditus: quia iuste pro vitãda sui patrimonii diminutione quisq; agit, arg. in d. c. Pisanis. idẽ Host. Si verò hoc faciat nõ ad alterius iniuriã, sed ad cõseruationẽ sui patrimonii vel honoris putat hoc licere: nec posse prohiberi per aliũ, etiã si inferat alii dãni vel timorẽ. Et ad hoc tex. in l. de meo. ff. de aqua plu. arcẽ. posset ad hoc allegari præscriptio, etiã si longissimo tẽpore nõ refert vel inhabitauerit: quia cùm ille actus sit meræ facultatis, & nihil positiuè actum sit in sui iuris præiudicium: præscriptio non currit. de cler. coniug. c. Ioannes.

Rursus de Bello ij. quando est priuatum.

1 *Bella priuata cùm iusta sunt, quotuplici iure nitantur? Et quando dicatur affuisse tutelæ inculpatæ moderamen ac temperamentum? Et qui pugno impetitur, num licitè se armis defendere possit?*
2 *Cõsyderatio glossæ in l. scientiã. §. qui cũ aliter. ff. ad leg. Aquil. coarguit. Et ibidem pro iudicis informatione elegans distinctio.*
3 *Iniuriam repelli incontinenti debere.*
4 *Inuasus quando licitè possit inuadentem percutere.*
5 *Defensio ab iniuria an sit omnibus licita.*
6 *Sacerdos puerum baptizans morientem, an possit eum deserere vt se defendat.*
7 *Defensio an cuilibet aduersus quemlibet liceat.*
8 *Defendere tertium cui sit licitum.*
9 *Vasallus patrem teneatúrne defendere, neglecto domino.*
10 *Defensio an pro rebus licita sit.*
11 *Precarium & precaria quid sint.*
12 *Vim vi repellere quando, & pro quibus rebus liceat.*
13 *Occupare an liceat rem propriam extra iudicis authoritatem.*
14 *Defensio an tolli possit per superiorem.*
15 *Defensio manualis cuius sit iuris? Et quid de defensione exhibenda à iudice?*

BELLVM † priuatum vel particulare quãdo dicitur, & quãdo sit licitũ, dictũ est titulo priore in principio: & totũ quantum ad suã iustitiã fundatur in regula iuris naturalis & ciuilis. ff. de iusti. & iure. l. vt vim. scilicet ꝙ vim vi repellere licet cũ moderamine inculpatæ tutelæ. ¶ Primò vi
1 ròquæritur, quãdo dicatur in defensione adesse moderamen inculpatæ tutelæ: & vtrũ inuasus pugno licitè se defendere armis? Et dicit Pan. in c. olim. de resti. spol. breuiter colligi ex gl. in c. significasti. de homic. & Bar. in l. j. C. vnde vi. hoc moderamen esse, qñ id fit, quo omisso, iniuria repelli nõ poterat intellige sine periculo personæ vel etiã rei, secundum Bart. quia hoc nulli imputatur, vt probatur in
2 scientiã. §. qui cũ aliter. ff. ad leg. Aquil. Et si modũ qs excedit, nõ tenetur, secundũ Inn. Host. & do. Ant. nisi fecerit ex proposito. ff. ad leg Aqui. si ex plagis. §. tabernarius. quod verũ est quãtum ad dãnum illatum, de quo loquitur ille. ꝙ secũdum Ray. quo ad sententiã excõmunicationis si persona percussa sit ecclesiastica: quantũ verò ad pœnitẽtiam & irregularitatem si inde mors sequatur, tutius creditur ꝙ teneatur de excessu. de quo dic vt j. §. iij. & vij. sed intellige ꝙ tenetur de excessu arbitrio iudicis, secũdũ Bal. in c. j. de pa. te. in vsi. feu. Sed de hoc an s. steterit in finib⁹ defensionis, seu recuperãdæ possessiõis, certa regula dari nõ põt: sed bonus iudex arbitrabitur cõsiderata qualitate personarũ & actuũ. Et ꝙ hoc relinquitur superflua cõsideratio gl.
3 in d. l. quæ dicit in hoc moderamine tria attendi. Primò, si modũ, quia aggressus sine armis, vel cũ paruo baculo, resistere,

stere non debet armis. Secundò, tẽpus, vt fiat incontinenti, non ex interuallo. Tertiò, causam: vt scilicet fiat ad defensionẽ, nõ ad vindictã. Sed certè dari nõ potest regula certa quo ad primum: vt etiam not. in d. l. quia aggressor plus alicuãdo pugno potest vel baculo paruo, quã aggressus ense: nec quo ad secundum vel tertium. Sed tamẽ ꝓ informãdo iudicis arbitrio distinguendũ est: quia si vis infertur personæ: potest quis incontinẽti percutere, antequã percutiatur, ad euadendũ percussionẽ vel iniuriã: quia hoc est iniuriã repellere potius, quàm inferre. quod tñ Bar. limitat si verisimilia præcedant indicia, & actus manifesti ꝙ ille volebat offendere: & iste aliter se defendere nõ poterat. facta verò iniuria personæ, non est licitum percutere etiã incontinẽti: quia nõ esset defensio, sed vindicta: nisi fortè, secundum Inn. timeretur geminata percussio. & idẽ Bar. si tamẽ percussus insequitur percussorẽ iam nolentẽ percutere, & vulnerat, puniri nõ debet vt dolosus, sed vt culpabilis: quia incõsultus calor vitio calumniæ caret: vt in l. j. ff. ad Turpil. Si autẽ vis infertur rebus, distinguit Iac. de Are. quia si aliter per viã iudicii reparari potest, percutere nõ licet, etiã si res aliter salua esse nõ posset: si autẽ reparari nõ põt per viã iudicii. dicit, licet secũdũ aliquos male: vt j. Homicidium, primò. §. ij. & iiij. & pluribus j. Excõmunicatio. vj. §. iiij. casu ix. quod licet defendere etiã occidendo, vt l. furẽ. ff. ad
3 leg. Cor. de sica. sed †tamẽ iniuria repelli debet incõtinẽti. id est, quàm primũ quis poterit, licet iniuria sit facta: quia nõ est vindicta, sed defensio quædam. Et quãdo dicatur incontinẽti hoc casu: dicit gl. in c. significasti. ij. de homi. ꝙ debet hoc facere quàm citius poterit collectis amicis. ff. de acqui. pos. l. quod meo. §. fi. & Io. An. & Ho. dicunt hoc verũ, vt licitũ sit resistere cũ amicis ad recuperationẽ inuasæ rei, si hoc fiat antequã ad alia diuertatur: aliàs esset guerra & vindicta. Bar. verò in l. j. C. vnde vi. sentire videtur quòd hoc fieri debeat intra tres dies: sed melius dicitur ꝙ hoc est quàm primũ poterit, non diuertẽdo ad alia: relinquẽdo arbitrio boni viri, rerũ qualitate pensata: ga si nobilis eiiciatur de castro forti, intra sex mẽses nõ faciet se satis fortem ad rehabẽdã. & dictũ Io. An. ꝓcedit quãdo res per viã iudicii potest rehaberi: quia tũc nõ licet eã defendere, nisi dum
4 est in ipso rapi: vt j. §. vij. ¶ Secũdò, †vtrũ percutere possit inuasus, qui posset euadere fugiendo? Et dicit Archi. ꝙ nõ: sed dicit Pan. in d. c. olim. quosdam distinguere: quia si aggresso est magnum dedecus fugere, non tenetur fugere, sed percutere potest ad iniuriam repellendam. Si verò non est sibi verecundi: vt quia aggrediens est longè præstantior, tũe secus. Bar. verò tenet indistinctè ꝙ quis fugere nõ tenetur: quia fuga est iniuria. l. item apud Labeonẽ. ff. de iniu. & consequenter ad eã repellendã & propulsandã percutere licet. Item ꝓ rerum defensione licitũ est armis resistere: vt in d. c. olim. & in d. c. dilecto. de sent. exc. li. vj. & etiã occidere secundũ ius ciuile, si aliter res saluæ esse non possunt. iuxta not. in l. furem. ff. de sica. Quælibet autem iniuria corporalis maior est rerũ iactura. l. in seruorũ. ff. de pœ. quod tamẽ temperandũ est, vt not. Bar. in l. j. ff. eod. ti. & consequenter ꝓ hac ꝓpulsanda licitum est percutere. Sed tamen Pan. dicit ꝙ hoc casu licet quis percutiendo euitaret peccatũ: non tamen irregularitatem, si occideret aut mutilaret: quia eã
5 quis solùm vitat, quando mortẽ propriã aliter vitare nõ potest. Facit quod legitur & not. in clemen. si furiosus. de homic. & glo. in §. j. xxxiij. q. viij. ¶ Tertiò, †vtrum licita sit prædicta defensio prædicto modo vniuersaliter omnibus? Et dico quòd licitũ est omni personæ nõ solùm laicis, sed etiam clericis & religiosis, etiam sine licentia superioris, quando commodè haberi non potest, secundũ Ioan. de Lig. na. quia hoc competit iure naturali. dist. j. ius naturale. & quo ad actus naturales relicti nõ cẽsentur mortui. xvj. q. j. placuit. Et opinio Vgo. tenẽtis ꝙ peccat mortaliter occidens ne occidatur, reprobatur: & contrarium manifestè dicitur in cle. si furiosus. de homici. tamen secũdum S. Tho. nullus ad hoc tenetur, scilicet vt occidat ne occidatur: sed esset maioris perfectionis si se permitteret occidi, quàm si se defendendo occideret: cùm aliter euadere nõ possit Licita est in omni loco, etiã in ecclesia propter periculũ quãdo sequeretur homicidiũ hoc nõ faciẽdo. Nec obstat ecclesiæ pollutio per sanguinis effusionẽ: quia magis põderanda est hominis cõsecratio, cùm sit irrestaurabilis quã ecclesiæ, quæ recõciliari potest. & fortè dici posset ꝙ ad eius pollutionẽ requiritur effusio sanguinis iniurioũ, vt no. in c. vno de consec. eccle. lib. vj. Licita est etiam occupato in quocũque officio, ita quod etiam celebranti si inuadatur, & aliter euadere non potest, licitum est se defendere & occidere: quia ꝓpter impedimentũ corporale superueniens inchoatum officium dimittitur inexpletum. vij. q. j. illud. & c. nihil. hic autem euenit impedimentũ celebrãti: imò periculum mortis: & cõsequẽter licitũ est ei, prætermisso officio, de imminenti periculo expedire: & si se defendendo occiderit, potest reassumpto officio celebrare: dummodo affuerint ea, de quib⁹ loquitur cle. si furiosus. quia in ea ꝓbatur, nec peccatũ, nec irregularitatẽ incurrit. Et idẽ de baptizantibus, ordinantibus, cõfirmantibus, pœnitẽtias iniungentibus, & singula sacramenta conferẽtibus, si inuadãtur: quia licitè ponũtur illorũ sacramentorũ collationẽ inchoatã propter sui tutelam. Ioan. de Lig. na. ¶ Quartò † quæritur, 6
pro dictis in §. priore, vtrum sacerdos baptizans actualiter puerum in mortis periculo cõstitutũ, qui æternaliter damnabitur, si sacerdos omisso baptismo se defendat nullo alio existente qui baptizet: licitè omittat baptismũ vt se defendat? Et dico quòd non licet: sed præeligenda est mors corporalis sacerdotis morti spirituali pueri: quia si ita fiat, sequitur vnũ malũ tantùm, & illud est tẽporale, scilicet mors corporalis sacerdotis: aliter verò sequũtur duo & spiritualia, scilicet mors æterna pueri. de consecra. di. iiij. firmissimè. & neglectus curæ animarũ. quod sacerdoti est mortale, extra de æta. & quali. cũ sit ar.. præligendũ autẽ est minus malũ maiori. xiij. dist. nerui. Vbi autẽ foret dubiũ ꝓbabile de vita aut morte pueri antequã periculũ esset expletum, & constaret de morte sacerdotis, nisi diuerteret, adhuc creditur præligenda mors sacerdotis, & maximè proprii & parochiani. Io. de Ligna, j. Casus. §. ij. ¶ Quintò, †vtrum 7
licita sit prædicta defensio cuilibet contra quemlibet inuasorem? Et dico eam esse licitam. Primò cõtra superiorem generaliter: quando scilicet constat quòd iniuste inuadit. C. de iure fis. l. prohibitũ. & maximè cum aliquid extra officiũ suum agit ad ipsum non spectãs, sed si iuste agit: non est resistendũ. ij. q. iij. qui resistit. Et secundò contra iudicem vel Potestatem iniuste inuadentem vt occidat. Et tertiò, contra patrem agentem aliquid cõtra filium etiã degentẽ in patris potestate, si excedit sibi concessa ex iure patriæ potestatis: & multo magis si agit contra filiũ emãcipatum. Et quartò, contra abbatem proprium vel alios prælatos, si contra monachũ aliquid attentaret in his quæ nõ pertinẽt ad officiũ suũ iure vel cõstitutionib⁹ modificatũ, maximè in his, q̃ ꝓpter morã periculũ ingerũt: vtpote si abbas monachũ inuaderet vt occideret subito: sed si attentet prælatus cõtra monachũ de permissis à iure vel cõstitutionibus ordinis corrigẽdo, & similibus, monacho resistere nõ licet:

imò

imò nec in hoc casu audiretur appellans. extra de appel. c. de priore. Et quintò, seruo cõtra dominũ, si attẽtet aliquid à iure nõ permissum: in permissis autẽ à iure nõ licet ei se defendere. Et est hodie restricta dominorũ potestas in seruos: qa nec trucidare, nec acriter eos affligere possunt. Et idem dicendũ est de vasallo cõtra dominũ, discipulo contra magistrũ, & vxore cõtra maritũ: quia scilicet possunt se defendere, si vltra debitũ iuris aliquid attẽtent: aliter non.
8 Io. de Lig. ¶ Sextò, † vtrũ licita sit dicta defensio etiã pro alio? Et dico ꝙ est licita pro filio, pro vxore, imò pro sponsa & pro aliis personis cõiunctis: quia si licita est pro rebus, licita est etiã pro cõiunctis & amicis inuasis: cũ etiã homo homini officiũ debeat. ff. de seruis. l. cum seruis. & vasallo pro domino. imò ad hoc tenetur: aliàs perdit feudũ: & miliți pro belli præpositi, si potest: aliàs capite punitur: imò etiã extraneũ defendere debet, si potest quilibet sine periculo sui. xxiij. q. iij. nõ inferẽda. lxxxiij. dist. error. Imò, secundũ Bar. in l. ĩ quis in seruitute. in fi. ff. de furt. & in d. l. vt vim. & ibi gl. & xxiij. q. viij. §. j. in gl. & Cy. & Pet. in l. j. C. vnde vi. quilibet de populo põt quẽlibet impune defendere. Consuluit tamẽ Bar. in d. l. vt vim. ad tollendũ omne dubiũ, ꝙ faciat quis sibi mandari vt defendat clamando defendite, vel succurrite, vel similia: vt etiã not. Bal. in d. l. j. quia tũc secundũ omnes licitè & impunè defendit. & facit arg. in l. Gracchus. C. de adult. Sed tamen ista intellige de pœna ciuili: nõ autẽ de irregularitate. Hic tamẽ distinguẽdum est quo ad incursionẽ vel euasionem pœnæ ciuilis aut canonicæ secundũ Arch. qui loqui videtur ex Ioã. de Lig. Nam occidẽs vel mutilãs defendẽdo seipsum, euitat pœnã irregularitatis: nõ autẽ si alterũ defendat, etiã patrẽ, vel filium: vt not. gl. in c. ſi furioſus. de homi. in clem. pœnã autem excõmunicationis percutiendo clericũ euitat, nõ solùm defendendo se, sed etiã patrem, matrẽ, vxorem, filium, vel filiã, secundũ Inn. non autẽ defendendo extraneũ: etiã si miles mãdato iniuriati hoc fecisset. quod videtur intelligendum quãdo occideret, mutilaret, vel grauiter læderet clericũ. aliàs nõ videtur incurrere, secundũ Arch. imò dico ꝙ nec si grauiter seruato moderamine: quia excõmunicatio iuris nunquam est sine mortali. Quantũ verò ad euitationem pœnæ personalis aut pecuniariæ: si volentes vim vi repellere ab iniuriato, sunt cõiuncti: euitãt pœnã secundum modũ ff. de iusti. & iur. l. vt vim. limitãdo eam per l. in priuatis. ff. de iudi. similiter si sunt extranei deputati pro comitiua violentiã passi: ĩ autem nõ erãt sic deputati, sed vocantur in auxiliũ per passum iniuriã: sic etiã euitãt pœnam vim vi repellẽdo incõtinenti tantùm: nõ ex interuallo, neq; si nõ aduocantur in auxiliũ per passum. hęc omnia Arch. Sed verius est quòd de Bar. dictum est quòd quilibet quemlibet possit defendere. & de hoc ĵ. de excõmunicatio-
9 ne percutientiũ clericos, notabili iiij. §. ix. ¶ Qui † etiam subdit ꝙ vasallus citius iuuabit patrem inuasum ad mortem, quàm dominũ, si vtrunq; non potest: quia patri tenetur filius naturali & ciuili iure: domino autẽ ciuili tãtùm. Item quãuis iuramẽto adstrictus sit ad iuuãdum dominũ: tamen hoc iuramentũ intelligitur saluo vinculo præcedenti: quia ius alteri quæsitũ non tollitur per secundã obligationem. extra de iureiur. c. petitio. Secus videtur de patre inuaso, quantũ ad stratã, vel aliqua bona: vt ĵ. Bellum. j. §. v. Itẽ in simili casu magis patrẽ iuuabit quàm episcopũ suũ: quia in beneficiis tẽporalibus cuius sunt substãtia, vita & huiusmodi, tenetur quis magis patri carnali, quàm spirituali: vt no. gl. xxx. q. j. c. j. & di. lxxxvj. nõ satis. ¶ Septimò,
10 † vtrũ licita sit prædicta defensio pro rebus? Et dico quòd Io. de Lig. distinguit Aut enim volẽs propulsare violẽtiã sibi pro rebus illatã, iustè possidet, aut iniustè. Si iustè, hoc potest incontinẽti, & cũ dicto moderamine: & hoc ꝙ rebus suis & sibi depositis & cõmodatis, & ꝙ rebus amicorum & propinquorum, eos scilicet adiuuãdo. dist. lxxxiij. qui consentit. ex interuallo autem non licet: vtĵ. §. j. Si autẽ possidet iniustè: aut possidet iniustè ab aliquo alio ab eo cõtra quem vult vim vi propulsare: & tunc licet ei contra illum alium quandocunq; volentẽ violentiam inferre, vim vi repellere. Aut possidet iniustè ab eo, contra quẽ vult vim repellere: & tunc aut possidet primò vi, aut secũdò precariò, aut tertiò clam. ¶ Precariũ † est quod precibus petẽti vten- 11
dum conceditur tandiu, quandiu is, qui concesit, patitur. ff. de preca. l. j. & precaria dicitur ad preces aliquorũ vsque ad quinquennium contractus initus: vt extra eo. c. j. In primo casu si statim venit vt recuperet: non licet resistere vi. C. vnde vi. l. j. Si autẽ venit ex interuallo, licet resistere: qa neq; ex interuallo licet alicui authoritate ꝓpria recuperare ablata. In secundo autẽ casu, cũ scilicet præcariò possidet: tũc post denegatã restitutionẽ licet illi, scilicet petentirẽ suã statim vim vi repellere: nec licet ei, q sic possidet, resistere: qa denegãdo videtur spoliare: sed ante denegatã restitutionẽ nõ posset vim repellere: licet possit reuocare precarium. In tertio verò casu, scilicet cùm possidet clãdestinè non licet vim vi repellere, sed licitum est ingredi. & si ille nõ admiserit, ex tũc fit violẽtia. de quo §. sequen. ¶ Et † no- 12
tandum primò quòd licitum est pro rebus vim vi repellere contra omnes, contra quos licitum est ꝓ personis: si tamẽ vim repellere volentes possint habere bona: vt excludãtur serui, monachi, & similes: sed tamẽ moderamen inculpatæ tutelæ diuersificari debet, attenta varia personarũ qualitate: qa aliter & mitius cõtra patrẽ quã cõtra penitus extraneũ: & sic de aliis, quæ cõsiderãda venirẽt. Et secundò ꝙ vim vi repellẽdo pro rebus incurritur irregularitas, si clericus vel alius occidat vel mutilet: nõ autem incurritur excommunicatio, si quis eum percutiat seruato moderamine inculpatæ tutelæ: quia excommunicatio nõ incurritur sine dolo, vel diabolica suasione. xvij. q. iiij. si quis. sed irregularitatẽ ꝙs incurrit etiam sine dolo: vt patet in iudice reu condẽnãte, hæc omnia Io. de Ligna. Pro cuius dictis aduerte ꝙ aliquãdo vim repellit possessor: aliquãdo spoliatus volens rẽ suã recuperare. vide etiã ĵ. Excommunicatio. vj §. iiij. casu ix.
¶ Octauò, † vtrum aliquo tenente rem meam, liceat mihi 13
illam auferre? Et dicit Panor. in c. sicut. el iij. de iureiur ꝙ sic, si recuperatio fiat incontinenti: quia vim vi repellere licet. Si autem non fiat statim, debet eã quis recuperare per iudicem, si potest: alioquin sinõ potest, potest dominus in defectu iudicis rem suã violenter recuperare, si aliter non põt: arg. l. nullus. C. de iud. in gl. & l. ait prætor. ff. de his q in frau. cre. no. Inn in c. olim. el. j. de rest. spo. & si aliter rẽ suã habere nõ põt licet furto eã tollere: nõ tã licet per mẽdaciũ: quia mentiri non licet pro vita alterius. xxij. q. ij. nequis. & sic limita gl. in c. cupientes. de ele. lib. vj. Quomodo autem liceat rem meã vel æquiualens furari, vide ĵ. Furtum. §. xij. & xiij. ¶ Nonò † vtrũ prędicta defensio possit au- 14
ferri per papã vel principẽ vel legem vniuersalem aut municipalẽ? Et dicit Albericus in l. omnes. C. de epis. & cleri. ꝙ secũdum aliquos, defensio tolli non põt, cũ sit de iure naturali: & videtur expressum in clemen. pastoralis §. pen. de re. iud. Dominus autem Gabriel de Osseletis in suo tractatu, tenet quòd si statuto cauetur vt ꝓcedi possit nulla data defensione, valet. Pro quo facit, qa licet appellatio sit species defensionis, tamẽ in multis casibus tollitur. C. quorũ appel.
non

non recip per totũ. Item quia iura volunt in multis casibus nullam dari defensionẽ. C. de sica. l. fi. C. de adulte. l. j. C. de
15 fal. mo l. ij cum similibus. Veritas † autem est quòd defensio manualis est de iure naturali, & auferri nõ potest: & de ista in d. l. vt vim. sed defensio danda per iudicẽ reo petenti vel non petenti, est de iure gentium vel ciuili: & consequenter per aliud ius potest auferri: & consentit Alberi.

Rursus de Bello iij. vt est commune
tangens clericos vel ecclesias.

1 Clerici an bellum agere, aut arma portare, & quando liceat?
2 Prælatus ecclesiæ bella indicere, num licitum sit? Et id cuius occasione? Et aduersus quos?
3 Episcopis, vel clerico, num bellis interesse licitum sit? Et subinde, quod nec clerici manu propria depugnare possunt: nec cohortari, nec esse in ipso actuali conflictu nec ante conflictum ad occidendum vel mutilandum exhortari possunt.
4 Bellis qui interfuerint, num clerici effici possint? Et an clericus, quæ cum domino in bello iusto adeptus est, restituere teneatur? Et quibus?
5 Ecclesia ad alicuius tuitionem & defensionem, num incastellari queat? Et qui in bello iusto ecclesias incendant & euertunt, an ad emendationem teneantur?
6 Ecclesiarum bona, qui in bello rapiunt, aut clericorũ agentium in illius districtu, contra quem bellũ geritur, num restituere teneantur? Et ibidem, quid iustè belligerantibus de ecclesijs rapere liceat? Et quid de confugientibus ad ecclesias, dum hostes irrumpunt?

1 BELLVM † tertiò, scilicet cõmune, vt clericos tãgit vel ecclesias, vt plenius innotescat, sciendum est ꝙ clericis interdictum est bellare. xiij. q. viij. per totũ. & huius duplicem rationẽ assignat S. Tho. ij. ij. q. xl imò etiã arma portare nõ debent absq; iusta causa: puta si transeant per loca periculosa, ad terrorem latronum, licet percutere non debeant. artic. xxiij q. iij. Maximianus. & no. de vi. & honest. cler. el j. in glo. & si tertiò moniti non desiterint, perdunt priuilegiũ illius canonis, si quis suadente. xvij. quæst. iiij.
2 ¶ † Primò verò quæritur, vtrũ prælatis ecclesiæ, liceat indicere bella? Et dico ꝙ sic ratione temporalis iurisdictionis: vt no. Inno. in c. quod in dubiis. de pœ. imò & sine tali iurisdictione potest episcopus indicere bellũ pro causa spirituali: puta pro extirpandis peccatis, vel bonis ecclesiæ defendendis: pro quibus licet vti bello, vt probat text. in d. c. Maximiamus. & huiusmodi, quia dicit Host. in Sum. quòd eius authoritate fieri potest bellum, præcipuè pro fide, vel contra eum, qui excõicatus pro mortali parere nõ vult: pro qualibet autem causa spirituali potest excõicare: & consequenter si mandatis eius nõ obtemperetur, poterit indicere bellum. Potest etiã prelatus indicere bellum pro iniuria subditi sui, de qua iustitia nõ fit, & alios quasi iniuriantes in bello capere, vt no. Inno. in c. dilectus. de app. & c. sicut. de iureiur. Non tamẽ debet episcopus vel ecclesia bella indicere contra Iudæos, secundũ Arch. quia vbiq; sunt parati seruire: nec persequuntur Christianos. secus de Saracenis, qui Christianos persequuntur. & est tex. xiij. q. viij. dispar. & ibi no. glo. ꝙ nec etiam Saracenis forent indicenda, nisi
3 Christianos persequerentur. ¶ † Secundò, vtrũ liceat episcopis vel clericis interesse bellis? Et dicit S. Th. ij. ij. q. xl. ꝙ prælati & clerici ex authoritate superioris possunt interesse bellis: nõ quidem vt pugnẽt manu propria, sed vt iustè pugnãtibus subueniãt suis exhortationibus, & absolutionibus, & aliis huiusmodi spiritualibus subuentionibus: sicut & in veteri lege mandabatur, Iosue vj ꝙ sacerdotes sacris buccinis in bello is clangerẽt. Et ad hoc primò fuit concessum ꝙ episcopi vel clerici ad bella procederẽt. ꝙ autem
aliqui propria manu pugnent, abusionis est. hæc ille. Ioan. autem de Ligna. videtur distinguere de bello inuadente & defendente: dicens ꝙ episcopis non licet accedere ad bella sine licentia Papæ: maximè cum vocãtur ad bella secularia: secus si iura sua defendant. Inno. etiam in d. c. quod in dubiis. nõ variat, vt ei imponit Pan. sed distinguit. Nam, inquit Pan. Primò dixit ꝙ prælatus habẽs iurisdictionẽ temporalem posset ex iusta causa bellũ indicere, & alios incitare ad pugnã ante conflictum: quod si faciat in ipso cõflictu dicendo, pugnate fortiter: vel emittendo voces exhortatiuas ad pugnã: fortè incurrit irregularitatẽ: imò sine fortè, secũdũ Host. si inde sequitur mors aut mutilatio: sed quia obuiare videbatur c. penul. de homici. & de cleri. percus. c. pen. postea dixit ꝙ causa defensionis possunt clerici interesse. Et subdit ipse Pan. ꝙ si ipse clericus infert bellũ, non debet interesse: si verò fuit ibi causa defensionis, sed necessitas nõ erat ineuitabilis: & tunc efficitur irregularis, si ex percussione sua sequitur mors aut mutilatio, vt in d. c. penul. de homic. secus si ex aliena. Adde tu quòd si necessitas esset ineuitabilis, nõ est irregularis, etia si occidat. Ex quibus omnibus collige ꝙ clerici non possunt. Primò pugnare manu propria, quia sunt ad meliora deputati. Secundò, nec cohortari, vel esse in ipso actuali conflictu, nisi pro defensione. Tertiò, ꝙ nec ante conflictũ possunt exhortari ad occidendũ vel mutilandũ, sed solùm ad liberandum fidem vel patriam: & si inde aliqui moriantur, nõ imputatur eis: imò peccarent, si nõ facerẽt. xxiij. q. v. de occidendis. & de homicid. postulasti. & xxiij. q. iij. tua nos. ¶ † Tertiò, vtrũ 4
qui bellis inter uerint, possint fieri clerici? Et dicit Rayne. ꝙ si quis interfuit bello licito, nec interficit mutilat, aut præstat causam mortis: si aliter fit idoneus, promoueri potest dispensatione nõ indigens. Si verò interfuit bello illicito, & ibi homines sunt occisi, etia si non per illũ, imputabitur illi propter culpã præcedentẽ: & ita non poterit promoueri. xv. q. j. c. vlt. extra de cleri. percu. præsentiũ. & de homic. continebatur. & cõcordat Godo. & Host. Et addit Ray. ꝙ credit cũtalibus episcopũ posse dispensare: dummodo nec mors nec mutilatio fuerit subsecuta, scilicet per illos promouendos. arg. de cleri. pugnã. in duel. c. j. & ij. ¶ Quartò, vtrũ teneatur restituere clericus qui iuit cum suo domino habẽte iustũ bellum, & inde aliquid assecutus est de bonis hostiũ. Et dicit Veruec. ꝙ si datum fuit illi ab his quibus licuit rapere, potest illud retinere: si verò ipse rapuit, tenetur ad restitutionẽ damnificato cuidẽ si sit: alioquin pauperibus: quia sicut bellandi, ita rapiendi nõ potuit ei suus dominus authoritatẽ dare: posset tamen illud retinere de cõsensu domini qui iustè pugnauit, si cõsenserit dum guerra durat: quia perinde est ac si dominus rem illam dedisset ei. & idẽ dicit Moual. ¶ † Quintò, vtrũ ecclesia possit incastel- 5
lari ad aliquẽ defendendũ? Et dicit Arch. in c. sanctorũ patrum. x. q. j. ꝙ nõ est aliqua ecclesia incastellãda ad aliquem offendendũ. & sic intelligitur prædictũ c. cum similibus: ad defensionẽ verò bonorũ, & eorũ qui in casu licito ad eam cõfugiũt, incastellari potest, ar. de immu. eccle. cũ ecclesia. & in hoc cõcordat Inn. & Host. sed Hugo intelligit ꝙ incastellari nõ debet etiã à clericis: etiã si laici velint insultũ facere cõtra eã, vel propter obligationes, vel propter alios, vt ipsis laicis resistatur: nisi iterueniat authoritas Papæ: sed forte quod præmittitur, verius est. Archi. Et cũ prima opinione cõiter trãseũt ibi doct. vt dicit Pan. ¶ Sextò, vtrũ hi, qui in bello iusto ecclesias incendunt vel euertũt, teneãtur ad emendam. & Vltr. & Veruec. dicunt ꝙ tenentur, cõcurrentibus duobus. Primò ꝙ nõ sint incastellatæ. Secundò ꝙ

Universidad de Deusto
Biblioteca

à proposito hoc faciant: non autē tenentur, si sunt incastellatæ ab his, qui habent iniustū bellum, etiam si hoc faciāt à proposito: nec si nō sunt incastellatæ quando hoc non fit à proposito sed à casu, scilicet dum iustè bellantes præstant operā rei licitæ incendendo machinas hostiū, & huiusmodi: sicut secundū Sum. Confes. quando incendunt villā aut castrū, quod aliter cōmodè capere nō possunt. Et intellige à casu, id est, præter voluntatē, licet nō præter scientiam: sicut quādo Dux scit ecclesiam comburendam eum reliquis ædificiis: tamē si posset vellet eam nō comburi. ¶† Septimò, quid de rebus quæ rapiūtur de ecclesia, aut quæ sunt bona ecclesiarum vel clericorū existentiū in terra illius contra quē bellum gerit? Et dicit Veruec. quòd raptores horū restituere tenētur, nisi primò de authoritate prælati ecclesiastici hoc fieret: vel secūdò, nisi essent victualia, & huiusmodi: intellige si cū hoc nō sunt bona ecclesiæ vel clericorum, vt colligitur ex Sum. cōfes. Et sic colligē q̄ de ecclesia rapere nō possunt iustè bellātes, nisi victualia hostiū, & huiusmodi: puta eorum arma, & alia sua, quibus iuuabantur contra hostes. ¶ Octauò, quid de cōfugiētibus ad ecclesiā dum hostes irrūpūt? Et dicit Veruec. q̄ si tales incastellatæ runt ecclesiā: aut inde impugnauerūt iustos hostes, gaudere nō debēt immunitate ecclesiæ quam ipsi primò violauerunt inde pugnādo: similiter si ibi victualia reponant, quibus sustententur in hostiū impugnatione, nō peccāt rapiēdo iustè pugnātes: nec restituere tenentur. Et idem Vldr.

De Benedictione & rebus ecclesiasticis benedicendis.

1. *Benedictio duplex est, nempe rerum ac personarum. Rursus personarum duplex quoque est. Et item rerum quoque benedictio bipertita est. Et vnaquæque abs quo fieri possit & debeat?*
2. *Episcopo quæ conueniunt, an possint de iure, aut consuetudine simplici conuenire sacerdoti? Et episcopo quippiam conuenire, quot modis possit? Et num ab inferioribus aduersus ipsum Episcopum, in his præscribi queat?*
3. *Benedictio calicis, corporalium, vestimentorum, & huiusmodi, ordinisne sint an iurisdictionis, an verò dignitatis? Et quando ab Episcopo benedictiones huiusmodi fieri possint?*
4. *Benedictio calicis, ornamentorum, & huiusmodi ad missus celebrandus, num à sacerdote fieri queat? Et quid Sixtus quartus concesserit sacerdotibus ordinis minorum, & prædicatorum.*
5. *Abbates, quænam ex his quæ supervsus dicta sunt, benedicere possint? Et eorum quæ ad altaris sacrificium pertinent, quænam benedicenda sint? & quibus benedictio necessaria non sit?*
6. *Rursus benedici ex his quæ suprà dicta, quænā debeant, & quādo?*
7. *Ad vsus humanos num aliqua ex his, quæ suprà dicta sunt, conuerti possint? Et quid de his, quæ iam vsu, & vetustate attrita sunt? Item quid de hospitali, aut monasterio episcopi authoritate extructo, an si nondum consecratum sit, ad seculare habitaculum conuerti queat?*
8. *Corporalia an possint per laicos abbui, & an per moniales? & vasa sacra, palla, & corporalia huiusmodi contingere queant? Et an vestibus sacris mortui indui possint? Et quid de episcopis & sacerdotibus.*
9. *Benedicere aliquid præter suprædictos, num alij possint? Et qui, ac quando? Et quid de mulieres? De benedictione autem nuptiarum, remissiuè.*

1 BENEDICTIO † ministrotū ecclesiæ est duplex. prima rerū, puta aquæ, de qua suprà Aqua benedicta. & vestium ac vasorū. Et secūda personarū, quæ dicitur benedictio super populū: & duplex est. Prima, scilicet solennis, quæ cū illa fit solennitate, Adiutorū &c. & hāc facere possunt episcopi solùm in tota sua diœcesi: & archiepiscopi in tota prouincia, cūm visitāt? Et legati in terminis suæ legationis: & abbates, quibus ex priuilegio cōcessum est, vt notatur xxvj. q. vj. ministrare. de consec. dist. j. cùm ad celebrandas. de excess. prælat. accedentibus. de priuil. Abbates. lib. vj. Secūda est simplex: & hæc fit à sacerdotibus in missa absente episcopo aut de mādato eius interpretatiuo, cum præsens est. xxj. dist. deniq;. xcv. dist. ecce ego. Et hoc dixit Ray. & gl. eius vt in Sum. confes. lib. iij. titu. xxvij q. x. vbi etiā dicitur q̄ presbyter celebrās presente episcopo, innuere debet ei an velit benedicere: & si velit, ipse non benedicat. si verò nolit, benedicat ipse simplici benedictione nulla alia expresse licētia petita: quia ex quo permittit celebrare missām, intelligitur spectātia ad illud permittere: argu. de offic. deleg. preterea. Huiusmodi autem est benedictio. de cōse. dist. j. missas. Benedictio etiā aliarū rerum est duplex, vt patet per notata in d.c. Abbates. quarā scilicet cum sacra vnctione, vt benedictio altaris: quædā autē est verbalis solùm, vt benedictio vestium. ¶† Primò verò quæritur pro notitia dicendorū, vtrum ea quæ cōueniunt episcopo, cōuenire possint de iure vel cōsuetudine simplici sacerdoti? Et dico q̄ tripliciter aliqua episcopo cōueniūt. Primo, scilicet ratione ordinis: & hæc secundū gl. in c. transmissa. de elect. & tex. in c. quanuis. lxviij. dist. sunt velut clericos ordinare vel deponere, conficere chrisma, cōsecrare virgines, ecclesias, vel altaria, baptizatorū frontes chrismare, benedicere, & huiusmodi: de quibus dicit Pan. in c. trāsmissa. quòd in electū confirmatum nō transeunt, nisi post consecrationē, id est, postquam habuerit ordinē episcopalem, qui in ipsa cōsecratione confertur. Et secundò ratione iurisdictionis. & de his gl. c. transmissa. exēplificat: sicut est iudicare, excōmunicare, corrigere, iuramēta recipere à vasallis, cōfirmare, inuestire, conferre beneficia, & similia. Et tertiò ratione dignitatis episcopalis: vt cognoscere de causa matrimoniali, publicas pœnitentias imponere, vel dare indulgētias, & huiusmodi. de quibus Pan. in c. accedentibus. de excess. præla. Igitur quæ cōueniunt ei primo modo, per inferiorē acquiri nō possunt per cōsuetudinē quātumcunq; vetustam, vt patet ex c. quanto. de consue. vbi etiā omnes doct. cōcordant: sed quæ cōueniūt ei secūdo modo, per inferiorē clericū præscribi possunt: vt patet per c. auditis. & c. olim. de præscrip. & in hoc etiā ibi cōcordant doctores: & similiter præscribi per inferiorē possent ea, quæ sunt dignitatis episcopalis: vt patet per d.c. auditis. & c. olim. & c. accidētibus. vbi & Pan. dicit ista bene posse acquiri per consuetudinē: ex quo habetur q̄ dicuntur esse potius iurisdictionis quàm ordinis: vnde post cōfirmationem & ante cōsecrationē electus in episcopū concedere pōt indulgentias, etiā si nō sit sacerdos: vt patet per doct. & Pan. in d. c. accedentibus. quia istud est iurisdictionis. Et idē dic de cognitione causarū matrimonialiū, & impositione pœnitentiarū publicarū. Ad huiusmodi tamē præscribēda, secūdum Pan. in c. auditis. requiritur titulus putatiuus, cū ius cōmune resistat: vel tantū tēpus, de cuius initio memoria hominū non existit: vt in c. j. de prescrip. lib. vj. ¶† Secundò, vtrūbenedictio calicis, corporaliū, & vestimentorū, & hmōi, sit ordinis, vel iurisdictionis, vel dignitatis episcopalis? Et dico hoc multis esse dubiū: quibusdā dicētibus q̄ sunt ordinis: quia si essent iurisdictionis vel dignitatis episcopalis, præscribi possent, vt patet ex dictis, nō solum per abbates, sed etiā per inferiores. & cōsequenter isti possent etiā corporalia benedicere: quod est absurdū nullibi auditum, & cōtra omnē consuetudinē. Quibusdā verò ecōtrario dicentibus q̄ sunt iurisdictionis vel dignitatis: quia si essent

essent ordinis, præscribi non possent per abbatem aut aliū inferiorē episcopo: & cōsequēter abbas nō poterit bñdicere, etiā vestes aut alia paramēta: quod absonū & cōtra cōsuetudinē videtur: cū benedicat paramēta nō solùm suarum ecclesiarū, sed etiā vndecunq; venientiū. Dico aūt q̄ de iure vel cōsuetudine omnia ista sunt ordinis episcopalis secundum cōmunē doctorū sententiā: quā etiā tenet Pan. in c. aqua. de cōse. eccle. vbi quærit quare delegari nō possunt ea quæ sunt ordinis episcopalis, sed alia? Et sic respōdet ideo esse: qa potestas exercēdi ea quę sunt ordinis, à nuda voluntate superioris nō dependet: sed cōsistit in certa forma per ecclesiam tradita. Et ista est ratio decidendi tex. in d.c. aqua. quæ verò sunt iurisdictionis, cōsistūt in nudo exercitio voluntatis: ideoq; delegari possunt cuicunq;. secus in his, quæ sunt ordinis. hęc ille. Ex q̄bus patet ꝓpositū. s. q̄ prædicta sint ordinis, qa eorū bñdictio cōsistit in certa forma p. ecclesiam tradita: vt in bñdictione calcis patet: vbi requiritur vnctio, & spūalis oratio, & bñdictio: in benedictione autem corporaliū requiritur alia specialis forma: & alia in bñdictione vestiū: vnde oēs huiusmodi bñdictiones sunt ordinis episcopalis. Et ad rationē probantē q̄ nō dico q̄ horū quędā sunt ordinis episcopalis ꝓpriè, vt quę numerātur in d.c. quanuis. & generaliter oia quæ vnctione bñdicuntur: & quædā reductiue, vel largè fortè rōne consuetudinis: vt ea quę superaddunt doctores. vnde abbates præscribunt horum quædā, & non omnia, vt bñdictionem vestiū, non autē vasorū siue calicū. Et preterea idem ꝓbatur consuetudine generali: qa tales bñdictiones nunquā nisi post consecrationem cōferunt. si autē essent iurisdictionis vel dignitatis, post cōfirmationē & ante cōsecrationē cōferre possent, sicut & alia huiusmodi cōferuntur. ¶ Tertiò, †vtrū bñdictio calicis, paramētorū, & huiusmodi, pro missis celebrādis, fieri possit à sacerdote? Et dicūt doc. in cle. attēdentes. de sta. reg. q̄ non: quia sunt potius ordinis episcopalis. Et idē tenēt in c. abbates. de priui. li. vj. & Sum. Rosel. & hoc habet cōsuetudo: & similiter stylus curię dantis priuilegia ordinibus religiosorū: vt bñdicere possint paramēta, excepto corpali, quod frustra fieret, si hoc iure vel cōsuetudine possent. Sum. tū Ang. dicit suo iudicio sacerdotes posse benedicere paramēta, hac rōne: qa oīa quæ sunt ordinis possunt, nisi sint ordinis episcopalis, vel sint eis specialiter interdicta. cap. quanuis. xcviij. dist. & d. c. ecce. & lxviij. dist, legimus. sed bñdictio paramentorū non est ordinis episcopalis: qa cōpetit abbati ex consuetudine, vt tenēt doct. in d. cle. attendentes. quod fieri nō posset, si esset ordinis episcopalis. ar. eorū quæ notātur in c. pe. de consec. eccl. vel alta. nō est etiā eis prohibitū: vnde credo, inquit, q̄ possint omnia pertinentia ad celebrationē missarū, quę cū sacra vnctione non fiunt, nec sunt eis specialiter ꝓhibita, possunt bñdicere. Sed ista ratio assumit duo falsa. Primū, q̄ simplex sacerdos posit quicquid nō est ordinis episcopalis, vel ei specialiter interdictū: & instātia est de his quę de consuetudine reseruātur episcopo: sicut est absolutio ab homicidio. Secundū est, q̄ benedictio vestiū non sit ordinis episcopalis: quod saltē de cōsuetudine falsum est. Recitat tū Sum. Rosel. Sixtum quartū hoc cōcessisse simplicibus sacerdotibus ordinis Minorū, vt bñdicere possint omnia ecclesiæ vel altaris ornamēta & vestes sacerdotales, & hmōi, excepto corporali. & cōsequēter idem possunt simplices sacerdotes ordinis Prædicatorū. ¶ Quartò, †vtrū abbates possint bñdicere prędicta? Et dicit Gem. in d. c. abbates. q̄ benedicere possunt omnia, in qbus est bñdictio verbalis solum, & qñ faciūt ad opus suarū ecclesiarū: aliàs nō. Sed dubium est de benedictione corporali, quę est verbalis: & paramentorū ecclesiæ non suæ quæ ex cōsuetudine benedicit: & ideo dico q̄ calices vel corporalia nō possunt benedicere de iure, per c. consulto. de cōse. dj. j. vbi tex. loquitur de corporali, & à fortiori intellige de calice: nec de consuetudine quæ nunc fit, qa ita obseruatur, imò nec quæ sit possibilis quantum ad calicē: quia ratione vnctionis est ordinis episcopalis propriè, vnde prescribi non pōt: licet Cardi. in d. cle. attendentes. & Sum. Ang. senserint contrariū: possunt tamē præscribere benedictionē corporaliū quæ sine vnctione fit: quomodo verū dicit Gem. vestes autē & alia paramēta possunt de iure bñdicere: vt probari videtur in d.c. abbates. iuncta glos. in verbo, quasi episcopalē. quia ex quo habent iurisdictionē quasi episcopalē, vt ibi dicitur, vnde vtuntur insigniis episcopalib⁹: possunt ea, quæ nō sunt ordinis episcopalis proprie, sed largè rōne consuetudinis. Et si hæc nō possunt de iure, saltē cōsuetudine possunt. qa ita seruatur: quanuis Gul. & Inn. & quidā alii in cle. attēdentes. de sta. reg. velint q̄ nullo modo possint bñdicere vestes & paramenta, etiā ecclesiarū suarū. ¶ Quintò quæritur, quæ bñdicenda sunt in spectantibus ad sacrificiū altaris. Et dico, vt colligitur ex diuersis doctoribus, q̄ benedici debet ecclesia, vel altare, & calix, & vestes sacerdotales. s. amictus, alba, cingulum, manipulus, stola, & casula: non autē camisia, secundū Archi. & corporale, quod est quædā palla, & palla altaris, id est, vestis, qua altare coperitur, secundū gl. Ray. supra, quā & immediatè extēditur corporale, si cōmodè pōt: licet in casu necessitatis, vt cū aliæ non habētur sufficiant tobaliæ laicorū: quibus deinde ipsi vti possunt: qa nō sunt ad cultū diuinū deputatæ: sed pro necessitate ad tempus assumptę. Et hoc cōstat dicto Hostien. q̄ ista possunt à mulieribus tangi, quādo non sunt per episcopū benedicta. Et similiter secundū laudabilē consuetudinē aliquorū benedicendū est missale: licet gl. in c. j. de pigno. dicat cōtrariū: & similiter libri altaris: vt dicūt Host. Io. & Butr. Car. Pan. Imo. & Barba. in c. j. de pig. & probatur: qa in libro pōtifi cali est specialis bñdictio pro istis libris. Et ratio: qa bñdicūtur omnia, quibus in illo mysterio vtitur sacerdos vt sacerdos. Vnde nō bñdicitur palliū altaris de necessitate: qa nec eo necessariò vtitur: nec vrceoli, eadē rōne, & similia. ¶ Sextò † quęritur, quę sint in prædictis rebenedicēda? Et dico secūdū Pet. de Pal. in iiij. di. xxiiij. q̄ vestes sacerdotales, cum q̄bus schismatici celebrauerūt, nō oportet propter hoc iterū bñdici, sicut nec altaria, sup quæ celebrauerūt, recōsecrari, nec sepultos ab eis, exhumari. de sacramē. nō iter. c. à nobis, sed ecclesię ab eis cōsecratæ, essent recōsecrādæ & vestes bñdictæ sunt rebenedicēdæ: sed ordinati ab eis nō sunt reordinādi, nec baptizati rebaptizādi: qa ista sunt duo sacramēta, sup quę ecclesia nō pōt dare potestatē ad libitū, nec auferre sicut sup sacramētalia, q̄ sunt ex eius institutione. Cū aūt vestes sacræ rupuntur: reſici possunt, & hīū non sacrū, & pānus nō bñdictus possent apponi, quādiu manet forma sacræ vestis, nec oportet eas bñdici, licet p partes plures reficiantur: aliàs sic. de cōse. eccl. quod in dubiis. in glo. Dico autē formā mutari, quādo tanta pars est amota, q̄ nō liceret sine illa celebrare: puta medietas vel tota manica albæ: & tunc tutum est vt supersuatur pars noua antequam ab scindatur vetusta: & sic semper remanebit forma. Quando autem sunt duplicata tempore benedictionis, casula, stola, vel manipulus: si postea diuidantur, vtraque pars remanet benedicta: quia etiam multæ casulæ, stolæ, vel manipuli vnica benedictione consecrantur. Hæc illa. Quod autem iam non licet cum aliqua veste celebrare, vide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

retur ſtandum iudicio boni viri. De cingulo autē fracto, videtur ꝙ quandiu altera pars tanta remanet ꝙ ſufficiat ad honeſtē ex more cingendū, liceat cū eo celebrare, maximè in neceſsitate: quia videtur eſſe ſorpus vniforme: cuius. ſ. quęlibet pars eſt eiuſdē rationis vel qualitatis cum alia vel cum toto, licet nō eiuſdē quātitatis: & multò fortiùs licet ſi antequā fractura cōpleatur, fortificetur nodo vel gruppo. Ad iſta aūt facit dictū Pe. de Pal. cōiter approbatum. ſ. ꝙ ſi de ſtola fiat manipulus vel econtra, non oportet ꝙ iterum benedicantur: quia. ſ. non videtur eſſe alia forma, niſi ꝙ vnum eſt longius, aliud breuius: quæ breuitas formam
7 non mutat. & ita in cingulo. ¶ Septimo, †vtrū aliqua de prædictis conuerti poſsint ad vſus humanos? Et dico ꝙ ſemel dicata Deo nullo modo cōuerti debēt in vſus ꝓpha nos: ſed vetuſtate cōſumpta cōburenda ſunt, & cineres in eccleſia reponēdi. c. quæ ſemel Deo. de reg. iu. li. vj. Huiuſmodi aūtē ſunt, ſecundū Pe. de Pal. & alios doc. pallæ altaris, corporalia, vela, & cortinę eccleſiæ vel altaris, q̄ anteā cam vel ſupra extēduntur, vel de pariete ad parietē in Qua drageſima, aut quę ad parietes pēdēt: & ligna, quę poni nō debēt in coquina, aut vineis paſtinādis, ſed in alia eccleſia, vel in capitulo, vel dormitorio, vel refectorio fratrū: q̄ loca omnia ſacra reputātur. de cōſe. di j. ligna. cum gl. vel in alio loco honeſto, ſecundū alios. Et idē intelligitur de la pidibus eccleſiæ deſtructę: ex quo videtur ꝙ tumbæ factæ, in ędificiis poni poſſent religioſorū, quāuis factæ fuerint religioſæ dum tamen per earū amotionē defunctorū memoria nō deleatur, ſed fiat noua tumba: vel ponatur epitaphiū in pariete, q̄ iam tumba ſic eſt deſtructa, ꝙ nec appa
net litera: nec intereſt defuncti eā non amoueri. Monaſterium etiā, eccleſia vel hoſpitale authoritate epiſcopi fundatum vel ædificatū, licet nondū conſecratū, non debet ex tunc reuerti ad ſeculare habitaculū. xix. q. iij. quæ ſemel. hæc oīa Pet. de Pal. Huiuſmodi etiā ſunt cathedra & cāde labrū, & ſecundū Ray. peluis, in qua diaconus abluit corporalia: hmōi etiā videtur eſſe terra cœmeterii vel eccleſię & ruinæ murorū: q̄ ſi honor defertur cineribus: quare nō etiā prædictis? vnde poni nō debent in loco iniurioſo. Et
8 †ſubiungit Pet. de Palu. ꝙ corporalia nō ſolùm non conuertuntur in vſus ꝓphanos: ſed etiā nō ſunt abluenda per laicos, nec per mulieres, nec moniales. xxiij. di. c. vaſa. & c. ſacratas. vbi dicitur ꝙ nec palla, nec vaſa ſacra, nec corporalia debēt contingere: & ſi ex deuotione hoc faciāt, præſumptuoſa eſt: vnde nec prætextu pietatis mortui ſunt ſacris veſtibus induēdi. Quòd autē ſacerdotes & epiſcopi ſic induti ſepeliuntur: pōt dici ꝙ nō debēt illę veſtes eſſe benedictæ: vel ſi ſunt, cōſuetudo excuſat: & ſimiliter moniales, quæ corpalia lauant. Scuta autē mortuorū in eccleſia appenſa, pro neceſsitate eccleſię milites tollere poſſent, ſicut Dauid gladiū Golię. j. Reg. xxj. hæc ille. Poſſent tamen vaſa eccleſiaſtica & calices cōfracti vēdi in caſib cōceſsis: de quibus ſuprà Alienatio: integra verò nō, niſi alteri eccleſiæ vel loco religioſo: vt in c. ligna. de cōſec. diſt. j. vide tñ
2 infrà Corporale. §. j. ¶ Octauo, †vtrū aliqui alii à prædictis poſsint aliquid benedicere? Et dico ꝙ diaconus poteſt benedicere menſam abſente presbytero: non autē eo preſente, niſi ſit diaconus Cardinalis. ſecundū notata in capite, legimus. xciij. diſt. mulier. quoque benedicere non pōt, niſi eodem modo quo poteſt quilibet bonus Chriſtianus. cap. noua. de pœni. & remiſſ. quia ea, quæ ſunt ordinis, nō cadūt in mulierem. De aqua benedicta, vide ſuprà Aqua. De ſecundis autem nuptiis an ſint benedicendæ, & de benedictione nuptiarum, infrà Nuptiæ.

De Beneficiis ac dignitatibus eccleſiaſticis, & prębendis in genere vel ſecundum ſe.

1 *Beneficium variè acciputur, & quid in quaus acceptione? Item quid prębenda: quid item dignitas? Et qui dignitatem habere dicantur? Et quid dicatur perpetuum?*
2 *Dignitas, officiū et perſonatus, quo inter ſe differāt? Et quid ſint?*
3 *Beneficia eccleſiaſtica, in quotuplici ſunt differentia? Et num alitaria, quæ in titulū perpetuū dantur, beneficij nomen obtineant?*
4 *Prębenda, ſit ne quippiam ſpirituale?*
5 *In dignitate, quot modis quis eſſe poſsit? Concluſionibus ſeptem expedit.*

BENEFICIVM† dupliciter ſumitur, ſcilicet pro actione benefactoris, & pro re, quam benefaciendo confert. Beneficium igitur primo modo eſt actio gaudium tribuēs capienti. in li. feu. c. j. ex qui. cau. feu. amit. & Panor. in c. vnico de commo. & in c. ad audientiam. de præſcri. Beneficium autem eccleſiaſticum, eſt actio gaudiū tribuens accipienti eccleſiaſticum reditum, propter officium tributum, de præben. cum ſecūdum. xviij. diſt. ſi quis āmodo. Prębenda verò ſecundū Hoſt. eſt ius percipiendi prouentus in eccleſia ſcilicet collegiata, competens tanquam vni de collegio: natū ex canonia ſicut filia ex matre: quia ex quo quis habet canoniam, debet habere prębendam. extrà eodem c. relatum. & conſequenter prębenda propriè cōſiſtit in fructuum perceptione: canonia verò in iure alicuius recepti in canonicum: ad quod ius poſtea pertinet prębenda, ſtallus in choro, vox in capitulo: vt in d. c. relatum. Quandoq; tamen prębēda largè ſumitur pro iure quod alicui nō tanquam de collegio, ſed ratione miniſterii, officii, paupertatis, vel vtilitatis cōceditur vtendo & fruendo in vita ſua certis rebus eccleſiæ: vt reditibus, quos canonici recipiunt vel alii: & de tali habetur in c. quia nōnullis. xvj. q. j. poſſeſsiones. & §. illud. & tales prębēdas habēt laici maxime nobiles: vt in c. cū M. de cōſti. in gl. vj. Dignitas aūt eccleſiaſtica, ſecundū Inn. & Hoſt. eſt quædā præeminētia in gradu: & quaſi pro eodē ſumitur cū ꝓſonatu: vt eſt archidiaconatus, & primiceriatus, & decanatus, & hmōi: & dicitur quandoq; perſonatus, ſecundum Pe de Anch. ab honorificentia qua perſonā ponit: q̄ſq; officiū ab ipſo officio quod exercet: vt de conſti. cum acceſsiſſent. quādoq; aſſumit ſua propria & ſpecialia nomina: ſicut hoc nomen cuſtodia, ſuccētoria, decanatus, præpoſitura, & ſimilia. In quo autē cōſiſtat iſta præeminētia, limitat Arch. c. j. de cōſue. li. vj. dicēs: Dignitas eſt adminiſtratio rerū eccleſiaſticarū cū iuriſdictione. Vnde ſecūdū Pan. in c. de multa. de prębēn. habere dignitatē, eſt habere iuriſdictionē. ſ. quo ad forū contentioſum. & ītellige ēt in modicis cauſis, ſecund. Pet. de Anc. in cle. ſi dignitatē. de prębē. ſicut habēt archipresbyteri in eccleſia Pictauiēſi, q̄ excōicant, ſuſpēdūt, & abſoluūt. Et ſic ſecundū Arc., ꝓpter talē gradū habēt dignitatē: & cōſequenter ſunt excluſi à pœna. c. licet canon. de elect. & c. ſtatutū li. vj. Vnde ēt qlibet rector ſeu prior eccleſię collegiatę dicitur habere dignitatē: vt not. Paul. in cle. j. de ele. & in clene in agro. de ſta. mo. & Dūi de Rota dec. ſ. clxv. ꝙ quo ēt facit tex in c. indēnitatib de elec. li. vj. vbi abbatiſſa dicitur habere dignitatē. Et cōſentit etiā Car. in cle. ij. de reſcr. & ibi eſt gl. dicēs in hoc eſſe approbatā opiniō Abbatis: ſed tñ Inn. in d. c. de multa. limitat ſi eſt ꝓpetua: allegans c. ij. de ſta. mona. §. ſi. tñ ſufficit ſi nō ſit ꝓpetua, dūmodo poſsit eſſe ꝓpetuæ qa perpetuū dicitur. quod eſt in potētia perpetua: vt not. Card. in d. clem. ij. & eſt pro hoc text. in cap. clericos. in verbo, perpetuā. iuncta glōſſa de coha. cleric. & mulie.

¶ Primò †verò quæritur, quomodo differant dignitas, officium, & perſonatus? Et dico ꝙ dignitas eſt prærogatiua cum iuriſdictione: perſonatus autem, ſecundum Arch. vbi ſuprà, eſt quædā prę̄rogatiua in eccleſia ſine iuriſdictione: vt habere ſtallum honorificum in choro, in c. in optionibus, in proceſsionibus, in vocibus dandis, & ſimilibus, plus quàm alii ſui ordinis. Officiū verò, ſecundū eūdem, eſt adminiſtratio rerū eccleſiaſticarū ſine iuriſdictione, ſicut officium habent, & non dignitatem, ſyndici, procuratores, caſtaldi. de quib⁹ j. q. ij. Saluator. & vicedominus, & ſimiles, qui ſicut picæ habēt referre: ſed ſicut dicit Pan. in c. de multa. de præb. iſta iure non probantur: & potius credendū eſt ꝙ ex varietate locorum inſurrexerunt hæc diuerſa vocabula: quia in multis locis dignitas appellatur perſonatus, & in aliquibus quodlibet beneficiū curatum dicitur perſonatus: & ideo in illis debet attendi ſubſtātia rei, magis quàm
3 denominatio. ¶ †Secūdò quæritur, quæ ſunt beneficiorū eccleſiaſticorū differentiæ, ſiue quotuplex eſt beneficium? Et dico ꝙ in genere eſt duplex. Primò, ſcilicet religioſum, ſiue ſit ſimplex, vt canonicatus regularis: ſiue duplex, vt abbatia, prioratus, vel aliud habēs iuriſdictionē: & ſecūdò ſeculare. Et iſtud eſt multiplex, ſcilicet maximū, vt Papatus: maius, vt epiſcopatus: mediocre, vt dignitas, vel perſonatus, vel aliud habens curā: & minus ſeu ſimplex, id eſt ſine cura, vt canonia, capellania, aduocatoria, & huiuſmodi. Et eſt aliud large dictū non habens adminiſtrationē, quādo licet aliquis habet beneficium non in titulum: ſicut beneficiū habent capellani ad nutum amouibiles: quando autem habetur beneficiū in titulum, cui eſt aſsignata dos, quantūcunq; ſit ſimplex, dicitur habere beneficiū cū adminiſtratione, ſecundū Gemi. in c. præſenti. de offi. or. lib. vj.

¶ Tertiò, vtrū altaria, quæ dantur in titulum perpetuum, dicantur beneficia? Et dicit glo. in cle. ij. de deci. Et ſequitur Gemi. in c. j. de conſue. lib. vj. quòd ſic. & appellatione
4 beneficii, altaria prædicta intelliguntur: vt facit c. ij. de cōceſ. præb. Secus ſi non dantur in titulum: quia propriè nō dicuntur beneficia. ¶ † Quartò, vtrum prębēda ſit aliquid ſpirituale? Et dicit Pan. in c. dilecto. de præben. quòd ſi eſt annexa intī canoniæ, partim eſt quid ſpirituale, & partim temporale. Si verò non eſt ei annexa: vt quia in eccleſia nō ſunt prębendæ diſtinctæ, ſed omnia cōmunia, & per capitulum aſsignatur iſti vnum prædium in prębendam, & alteri aliud, vel quid ſimile: vel etiam ſi ſunt diſtinctæ, tamen non ſunt canonicatibus annexæ, quia non eſt ibi numerus canonicorum: tunc eſt quid mere tēporale: & concedi poteſt etiam laico ad eius ſuſtentationem. De prębēda etiā
5 j. Beneficium iij. q. iiij. ¶ † Quintò quæritur, quot modis eſt quid in dignitate? Et dico pro huius intellectū recitādam eſſe opinionem Innoc. de iſta materia per concluſiones, vt recitat Pan. in d. c. de multa. dicens: ¶ Prima cōcluſio: Dignitas & perſonatus non differunt in ſubſtātia, ſed Arch. ſentit contrarium, vt patuit §. j. & communis doctorum concluſio eſt vt is dicatur habere dignitatē qui habet iuriſdictionem. ¶ Secunda. Ad conſiderandum dignitatē debemus attendere an vocetur aliquo nomine de dignitatibus, quæ in iure ſunt expreſſa: vt puta, appellatur Archidiaconus, licet nullum miniſteriū dignitatis exerceat. Et ponit Inn. exemplum in archidiaconatu Parmenſi. nos recentem in choro. Et ex hoc videtur Inn. velle ꝙ ſolū nomen ſufficiat. Et hanc opinionem ſimpliciter ſequuntur domini de Rota vbi ſ. Sed de hoc multū dubito, cùm deceamus attēdere potius vim & ſubſtantiā rei, quàm vocabulum: & Arch. in d. c. j. videtur requirere ſaltē aliquem prę-

rogatiuam in loco. & facit c. dudum. el ij. de elect. Et prætereà iſtarum dignitatum accumulatio fuit prohibita: vt in d. c. de multa. propter impotentiam deſeruiendi & exercitii: vbi autem habetur ſolum nomen, ceſſat illa ratio. ad hoc c. quia nonnulli. & c. quia intantum. de præb. ¶ Tertia. Si in loco reputatur dignitas ſeu perſonatus, licet in iure non habeatur pro tali, tamen cenſeri debet ſecundum reputationē loci. ¶ Quarta. Inſpiciatur inſtitutio: quia ſi fuit inſtituta vt eſſet dignitas, habebitur pro dignitate. ¶ Quinta. Oportet dignitatem eſſe perpetuā ad hoc vt includatur ſub conſtitutione c. de multa. vbi ſtatuitur ꝙ ſi habens perſonatum, vel beneficium curatum, ſecundum tale receperit, vacat primum. Pro hoc c. j. de cōſu. lib. vj. Et per hoc ſoluitur quæſtio an acceptans vicariatū epiſcopi, perdat dignitatē ſeu beneficium curatum. & videtur ſic: quia acquirit dignitatem: vt not. glo. ſ. in cle. & ſi principalis. de reſcrip. Et ſatis eſt ꝙ poſsit eſſe perpetua: quia forte epiſcopus non remouebit eum in vita: & conſequenter cenſetur perpetua. arg. in l. iuriſperitos. ff. de excuſ. tut. Sed contrarium puto verum: quoniā illa dignitas eſt potius epiſcopi, & de facili remoueri poteſt. ad hoc de offic. vica. c. j. lib. vj.

¶ Sexta. Licet quis exerceat miniſterium ſpectant ad aliā dignitatem, ex quo tamen in loco non reputatur dignitas, non habetur pro dignitate. Contrariū tamen forte poſſet attentari: vt magis extēdamus ſubſtantiam rei, propter quā emanauit dicta conſtitutio. de multa. quàm erroneam loci æſtimationem. ¶ Septima. Habens officiū ſine iuriſdictione, non comprehenditur in dicta cōſtitutione quod puto procedere, ſi officium eſt nudū miniſterium, ita quōd non habet prærogatiuā præaliis: puta: ſi eſt procurator eccleſię. ſecus ſi eſt officiū cum præeminentia: vt theſaurarius. pro quo videtur tex. in c. j. de conſue. li. vj. hæc Pan. De dignitate autem ſpecialiter, habes multa infrà Dignitas.

Rurſus de Beneficiis, prębendis & dignitatibus ij. ſpecialiter quo ad conferentem.

1 *Beneficia abs quo regulariter conferri debeant? Et quid ſi capitulum, vel alius quius de conſuetudine, aut ſtatuto, conferre debeat, de conſilio tamen epiſcopi, Epiſcopus autem, aut mortuus ſit, aut procul agat, an differri collatio debeat?*
2 *Beneficia in curia vacantia, abs quo conferri oporteat? At quid ſi beneficiary non in curia, ſed procul dietas duas decedant?*
3 *Epiſcopus qui beneficium abſenti contulit, an poſsit antè quàm ille abſens recuſarit, alteri conferre?*
4 *Epiſcopus, aut quiuis alius, cui mandatum eſt, vt clerico pauperi prouideat de beneficio, an ſi is aliud conſecutus eſt, teneatur rurſus prouidere?*
5 *Promittens alicui de beneficio non vacante, qualitercunque potuerit, prouidere, an teneatur? Et num epiſcopus ordinatis de beneficio prouidere obſtrictus ſit?*
6 *Beneficium, vel officium eccleſiaſticum vacans, intra quantum tempus conferre quis teneatur?*
7 *Metropolitanus epiſcopi in conferendo negligentiam, quando ſupplere poſsit? Et quādo conferendi poteſtas ad Papā deuoluatur? Et deuoluto de epiſcopo ad capitulū ad quæ beneficia reſtringatur?*
8 *Epiſcopus, qui clerico de ſtudio redeunti, ſcientiæ contemplatione, de beneficio prouidit, an clerico inſcio atque indocto poſteà reperto, illud reuocare poſsit?*
9 *Cauſa non expreſſa, ſed mente concepta, contractum non vitiat.*
10 *Papa ſi mandet et, ad quem ſpectat, quòd beneficium alicui conferat, an ſi is aliy, quàm mandatum ſit, conferat, collatio valeat? Et idem certis limitationibus decidit. Et ſi canonici huiuſmodi ſimplici mandato, in ipſius eluſionem, prębendam aliy contulerint, ad quid iſti teneantur?*

11 *Prælatus, qui indignum promouet, an teneatur ecclesiæ de illius administratione mala?*

1 BENEFICIVM† ecclesiasticum secundò quo ad conferentẽ vt plenius innotescat, sciendũ est, ꝙ beneficiũ ecclesiasticũ regulariter conferre debet ordinarius, nisi ad alium pertineat ex speciali statuto vel cõsuetudine, vt dicetur: capitulũ autem vacante sede conferre non potest illa beneficia, quæ pertinent ad collationẽ episcopi: quãuis sede vacante admittere nõ potest præsentatos à patronis, & eos instituere in beneficiis, ad quæ fuerunt præsentati, licet ad episcopũ, si viueret, pertinuisset. extra de insti. c. fi. lib. vj. potest etiã conferre illa beneficia vel præbẽdas quæ ad episcopũ & capitulum cõmuniter pertinent: & similiter episcopo suspenso à beneficiorũ collatione, etiã si haberet interesse tali collationi tanquã prælatus: & idem posset episcopus quãdo capitulum esset suspensum, vel singulariter omnes excõmunicati. c. si ad episcopũ. ne se. vac lib. vj. Si verò collatio pertinet ad episcopũ cum capituli cõsilio vel assensu, non posset capitulũ se intromittere: nisi episcopus suspensus esset in mora petendæ relaxationis. Si verò capitulũ, vel alius de cõsuetudine vel statuto, cõferre deberet de cõsilio episcopi, episcopo defuncto vel agente in remotis, ita ꝙ in breui eius præsentia nõ possit haberi, non propterea debet collatio differri: vt in d. c. si ad episcopum.

2 ¶† Primò verò quæritur, à quo debeant conferri beneficia vacantia in curia? Et dico ꝙ per solũ Papam conferri possunt beneficia, dignitates. & personatus, quæ vacant in curia, & similiter quæ sunt curialium, vel accedentiũ seu redeuntiũ de curia, si decedunt in locis vicinis curiæ ad duas diætas legales, quæ scilicet faciunt xx. milliaria pro die. l. j. ff. si quis cau. & no. gl. in c. præsenti. de præb. lib. vj. Vnde si distarent per xl. milliaria, non includerentur. ff. de ver. sig. l. iij. Quod limita nisi morẽtur in loco proprii domicilii vel propriæ domus: si tamen erat talis qui ibi morabatur solùm propter curiã, tunc reseruatur. Et similiter reseruatur quãdo is, qui moritur, erat curialis decedens in loco vnde curia recedit, vel in itinere dũ curiam sequeretur, quantũcunq; vbi decedit sit ab ipsa curia remotus. Verum est tamen ꝙ post mensem, si nõ fuerint collata beneficia prædictorum, cõferre possunt illi, ad quos pertinet eorũ collatio per seipsos tantum: vel ipsis agentibus in remotis per suos vicarios generales, quibus id cõmissum fuerit in eorũ diœcesibus existendo: nisi essent parochiales ecclesiæ, & vacarẽt sede apostolica vacãte: vel si antè quidẽ, sed prius, quàm Papa conferat, mortuus est. Notantur hæc in c. licet. el j. c. statutum. c. præsenti. & c. si apostolica. de præbẽ. lib. vj. Aduertendum tamen est hic ad regulas cancellariæ, & reseruationes, quas faciunt cõmuniter in sua creatione pontifices,

3 quæ non semper se habent vno modo. ¶† Secundò, quid si episcopus conferat beneficiũ absenti? Et dico ꝙ licet suũ non fiat donec consentiat, episcopus tamen non poterit alteri conferre, donec ille recusset. Nec valet collatio, si conferat, nisi episcopus assignet competentẽ terminum ad cõsentiendũ: & absens intra illud non cõsentiat. Si autẽ elapso termino iterũ consentit antequã alteri conferretur, valebit. de præb. si tibi lib. vj. ¶† Tertiò, vtrum episcopus vel

4 alius, cui mandabatur vt pauperi clerico de beneficio prouideret, teneatur iterũ prouidere, si ille clericus aliud cõsecutus est? Et dico ꝙ non. de præb. si pauper. li. vj. ¶† Quartò, vtrum promittens alicui de beneficio ecclesiastico non

5 vacante prouidere, qualitercunq; potuerit, teneatur? Et dico quòd non: quia non obligat promissio talis. extra de cõcess. præben. detestanda. libr. vj. nec beneficium non vacans potest promitti etiã in generali dicendo, cũ potuerit prouidere, aut si se facultas obtulerit: vel sub quauis forma verborum, vt ibi. ¶ Quintò, vtrũ episcopus teneatur prouidere de beneficio ordinatis? Et dico ꝙ sic, si sunt ordinati per ipsum, & sunt in sacris: nõ cõstitutis verò in sacris nõ consueuit ecclesia Romana cogere ad prouidendum: extra de præb. episcopus. & c. cũ secundũ. Si autem episcopus cõmisit extraneo episcopo vt vice eius in sua diœcesi ordinet: & ille promoueat ad sacros ordines aliquẽ non habentẽ titulum: tenetur ordinator prouidere illi necessaria, donec per ipsum vel aliũ de beneficio prouideatur. Secus si cõmisit ei ordinare certas personas, inter quas aliquis fuit sine titulo: vel si cõmiserit alicui, vt à quocũq; episcopus ad sacros ordines possit promoueri: quia in his casibus tenebitur ipse cõmittens. extra de præb. si episcopus. li. vj. vide s. Archie. §. viij. ¶† Sextò quæritur, intra quod tẽpus teneatur quis

6 cõferre beneficiũ vel officiũ ecclesiasticũ vacans? Et dico ꝙ in cathedrali & regulari ecclesia vacãte prælato, cessante legitimo impedimẽto intra tres menses eligere tenẽtur electores. c. ne pro defectu. de elec. nisi essent priuilegiati: alia autẽ beneficia, vt dicit Pan. in c. nulla. de cõcess. præbẽ. intra sex mẽses sunt cõferẽda: quibus elapsis, ab episcopo deuoluitur collatio ad capitulũ, & econuerso: & demũ ad proximum superiorẽ gradatim. Et intellige pro illa vice tantũ. de sup. ne. prela. sicut nobis. Vnde multo tẽpore vacare põt: quia capitulũ habet sex menses: & si nõ conferat, episcopus habet alios sex: & eo negligẽte, Metropolitanus, ad quem deuoluitur, habet alios sex: vt in d. c. nulla. & eo nõ cõferẽte, deuoluitur ad patriarcham, vel ad Papã, si non habẽt superiorẽ. Ex† quo infertur ꝙ Metropolitanus supplet negli-7 gentiã episcopi, si episcopus nõ est exemptus: sed si est exemptus, potestas ad Papã deuoluitur. & sic intellige d. c. nulla. Nec valet collatio. si quis prædictorũ cõferat elapso tali tẽpore. de sup. ne. prælc. fi. quod tẽpus nõ incipit currere à tẽpore vacationis, sed notitiæ. de cõcess. præb. quia diuersitatẽ. & hoc cessante legitimo impedimẽto: vt est peregrinatio, vel suspẽsio. Et ois impotẽtia iuris, vt suspẽsio: aut facti, cuiusmodi est, secundũ Pan. mora in curia pro absolutione. & tẽpus reuersionis: etiã si impedimẽtũ esset ex culpa: modò nõ sit in mora petẽdæ absolutionis. d. c. quia diuersitatẽ. Vnde oportet de dictis sex mẽsibus subtrahi tẽpus legitimi impediméti: nisi tẽpus esset præfixũ nõ in odium negligẽtiæ, sed in alterius fauorẽ: quia istud tempus currit impedito & etiã ignorãti: vt in l. generatio. ff. de his q no. infa. Et si talia essent officia vel administratiões, quorũ collatio ptineret ad regulares, & ipsi negligerẽt: diœcesani ꝓuidere debẽt, nõ obstãte ꝙ ipsi regulares essent exẽpti: vt in cle. qa regulares. de sup. neg. præla. Not. tamẽ Pan. in d. c. nulla. ꝙ deuolutio de episcopo ad capitulũ restringi debet ad beneficia pertinẽtia ad episcopũ iure ꝓprio: quia in deuolutis ad episcopũ ꝓpter negligẽtiã vel delictũ inferioris prælati, non fit deuolutio ad capitulũ, sed ad ꝓximũ superiorẽ: qa in istis deuolutionibus nõ est tãta deuolutio inter episcopũ & capitulũ, sicut in spectãtibus iure ꝓprio. Et ita notãter dicũt doc. in c. vnico. ne se. va. lib. vj. & in c. quãquã. de elec. li. vj. ¶† Septimò, vtrũ episcopus ꝙ redeũti 8 de studio clerico dedit beneficiũ cõtẽplatiõe sententiæ, possit illud reuocare, qũ postea illũ inuenit idiotam? Et dicit Pan. in c. quãuis. de æta. & qua. ꝙ nõ, modò sciat officium. Io. autẽ Andr. remittit se ad notata in Spec. super rubri. de præb. vbi pertractat dictã quæstionẽ. & quid de eo qui contulit vasallo feudũ, credẽs quòd esset probus vir, & inuentũ 9 est contrariũ? Et† concludit quod reuocare nõ potest: quia causa

causa nõ expressa, sed mentẽ cõcepta, non vitiat contractũ.

10 C. de cõdi. ob causam. l. si repetendi. ¶ Octauò, † vtrum si mandet papa ei, ad quẽ spectat, ꝙ beneficia conferat alicui: valeat collatio alteri facta? Et dicit Io. And. ꝙ sic: licet ille ex trãsgressione puniatur: vt patet per c. dilectus. de prębẽ. Sed tamẽ hoc dictũ multas habet exceptiones. Primò scilicet nisi in literis esset apposita clausula, ꝙ si secus fieret, sit irritũ & inane. vt eo. tit. inter cætera. Secũdò, nisi papa suã insinuauerit voluntatem: vt no. ibi gl. Tertiò, quãdo papa nõ mandat conferri præbendam, sed ipse conferat: tũc enim collatio alteri facta de illa nõ valet. eo. tit. si postquãm. lib. vj. Quartò, nisi iste, pro quo scribitur, fuerat receptus in canonicũ ante illũ, cui facta est prouisio præbẽdæ: quia tũc reuocari posset collatio alteri facta, quanuis ipso iure teneat. Item nisi datus esset executor ad cõpellendum: qui insinuasset & interdixisset ordinario ne alteri cõferret: quia tũc collatio facta alteri nõ valeret. Itẽ, nisi datus esset executor nõ ad cõpellendum, sed prouidendũ: quia tũc per solã præsentationẽ literarũ facta ei, ad quem diriguntur, & pertinet collatio, affecta est præbẽda, vt collatio alteri facta nõ valeat: vt de concess. præben. c. si capitulo. lib. vj. Item nisi papa hoc inhibuisset, vel sibi reseruasset, secundum Henri. Boich. hæc omnia Arch. Canonici autem, qui tali simplici mandato in ipsius elusionẽ præbendã alii contulerunt, tenentur isti prouidere de cõmunibus reditibus: vt dicitur in d. c. dilectus. & dicit Ioã. Andr. ꝙ secundũ stylum curiæ rarò fit monitio sine præcepto: cũ dicatur saltẽ monemus per apostolica scripta. nec in talibus refert si dicatur mãda-

11 mus vel præcipimus. ff. mã. l. j. secũdũ Host. ¶† Nonò † quæritur, quid si prælatus promoueat indignũ? Et dicit Ioã. de Imol. ꝙ si ille male administrat, & nõ reperiatur postea soluendo, talis prælatus tenetur ipsi ecclesiæ satisfacere. de ele. nihil. vide etiam suprà Acceptio personarũ. §. ij. iij. & iiij.

❧ Rursus de Beneficiis, præbendis, & dignitati- ❧
bus tertiò specialiter quo ad obtinentem.

1 *Beneficium adepturus, vt dignus & idoneus dicatur, quot in eo requirantur? Et qui ad beneficium per ostium non intrat, fur est & latro: nec viam salutis habet. Et quid tum huic sit agendum?*

2 *Ignorantia communis ac tolerantia, quòd iurisdictionem non habenti, etiam inhabili tribuat, qualiter intelligendum? Et in quibus locum habeat?*

3 *Puer beneficium num habere possit, & quæ sit legitima præficiendorum ætas.*

4 *Papa dispensare & si potest, non tamen dispensare intendit, nisi illud exprimat. Et impetranti beneficium cum cura, vel sine, de beneficio cum cura prouideri nequit, nisi rescripti tempore annos xxv. habeat?*

5 *Curatus intra quantum tempus ordinari debeat?*

6 *Constitutio cap. cum ex eo. de elect. lib. vj. an liget curam simplicem habentes in colleg. ecclesijs, quales sunt decani in collegijs, & Priores & Abbates in conuentibus.*

7 *Ad ecclesiam parochialem si is præsentetur, qui in sacris non sit, sit tamen alioqui idoneus, & intra tempus statutum ordinari queat, admittendus est, licet non præsentatus, ipse in huiusmodi ecclesia institui nequaquam posset.*

8 *Non clericus, aut clericus sed coniugatus, an ecclesiastica beneficia habere possit? Et quænam?*

9 *Beneficio suo, vt alteri prouideatur, num quis renuntiare possit.*

10 *Sacerdotis filius num in ecclesia paterna beneficium obtinere possit? Et filiorum nomine qui hoc loco contineantur? Et si pater personatum habuerit, filius immediatè in eadem ecclesia vicariam habere non poterit.*

11 *Dispensare cum illegitimis, vt beneficium ecclesiasticum obtinere possint, quis possit?*

12 *Dispensandi potestas cuipiam concessa, cuius effectus non in eundem, sed alium deriuatur, latissimè interpretari debet.*

13 *Beneficium simplex si curam animarũ annexam habeat, an possit Episcopus cum illegitimis prædictis dispensare? Et quid si in ecclesia statutum sit iuratum, & à Papa etiam approbatum, vt nullus in ea illegitimus promoueatur, num Episcopus dispensare queat? Et ibidem limitationes.*

14 *Illegitimus à Papa dispensatus, vt ad ordines promoueatur, num & beneficium cum cura obtinere possit? Et an talis post primum, virtute eiusdem dispensationis aliud quoque obtinere possit?*

15 *Dispensatus illegitimus vt curatum obtinere possit, an & per hoc dignitatem habere poterit?*

16 *Illegitimus vel irregularis in ordine & beneficio dispensatus, & promotus, num deinceps super pluralitate, non facta illegitimitatis & irregularitatis mentione dispensari queat?*

17 *Episcopus an cum illegitimo, ad plura simplicia beneficia simul retinenda, dispensare possit? Et an vt simplex obtineat beneficium, seu præbendam in ecclesia patris, qui sit sacerdos?*

18 *Papa si cum illegitimo dispensauit, vt ad curatum beneficium promoueri possit, num ex eo ad beneficium, cui præficiendus est quis per electionem eligendus, promoueri quoque possit?*

19 *Beneficium sibi ipsi procurare num cupiã liceat? Et qui scienter in uitis beneficiũ se institui procurat, quod occupat, an sit infamis.*

20 *Beneficia non canonice obtenta, ex tolerantia, seu tacito prælatorum consensu tenens, num in eis aliquod ius habeat? Et beneficia iniustè possidentes, ad quid teneantur?*

21 *Filius ecclesiasticum beneficium habens, num illud ob læsæ maiestatis crimen à patre commissum perdat?*

22 *Clericus beneficiarius matrimonium contrahens, num ipso facto beneficium perdat. Et quid de clerico beneficium non animo clericandi assumente, sed vt in iuuentute viuat, non habens alioqui animum residendi, an sit iuste promotus.*

BENEFICIVM† acquisiturus vt sit idoneus, sciẽdũ est 1 ꝙ in eo multa requirũtur. Primò vt sit clericus. Secundò, nõ coniugatus. Tertiò, ætatis debitæ. de qua j. §. j. & ti. Aetas. Quartò, ꝙ habeat certũ ordinẽ de quo j. §. ij. Quintò, ꝙ beneficiũ obtineat institutione canonica, sine qua nõ potest possideri. de reg. iur. beneficiũ. lib. vj. ad quã institutionem tria pertinẽt. Primò, vt cõferatur ei ab illo qui hoc iure potest: puta ecclesiastico prælato, nõ domino tẽporali: vt faciũt quotidie tyrãni: vnde recipiẽs ecclesiasticũ beneficiũ de manu laici secundũ Inno. in c. quisquis. de elec. est ineligibilis ipso iure. de iure patro. præterea Licet episcopus, secũdũ eundẽ possit cũ tali dispẽsare. arg c. nuper. de sent. excõ. Secundò, vt conferatur ei per modũ debitũ & iuridicũ: non per simoniã & huiusmodi. Tertiò, vt ipse sit habilis ad hoc: puta vt nõ sit irregularis, vel infra legitimã ætatem: aliàs quando tenet iniuste, vt per intrusionẽ vel simoniam, vel quia aliàs est inhabilis, secundũ Ray. cum nõ intret ostium, fur est & latro: nec habet viã salutis nisi resignando: vel si suũ impedimentũ est dispẽsabile, petat. dispensationẽ: quã si obtinere nõ põt, oportet vt omnino dimittat: & in vtroq; casu pœnitentiã agat de peccato cõmisso: & fructus perceptos restituere tenetur, nisi sibi à superioribus remittãtur: & idem de ecclesiasticis dignitatibus. Hæc omnia Arch. Qui & subiũgit ꝙ subiectus ecclesiæ vel dignitati, si scit posse sibi esse verũ prælatum, id est aliquo prædictorũ inuolutũ, in foro cõscientiæ nõ tenetur ei obedire, nec soluere debet ei quod debet ecclesiæ vel dignitati: nec soluẽdo liberatur. de sen. excõ. inquisitioni. Secus autẽ videtur in foro cõtentioso, quãdo res est occulta. viij. q. iiij. c. j. Et quãuis talis absolues nõ absoluat de facto

ignorãté,quia nõ est prælatus:de pœni.dist.v.placuit.nõ tamẽ animæ pereũt:sed excusantur ignorãtia facti:quãuis de manu eius requiratur sanguis eorũ:quia quantũ in ipso fuit eos perdidit.de offi.ordi.irrefragabili.sempérq, mor taliter peccat illud officiũ exequẽdo,vel etiã fructus percipiendo vt fur.Host.tamẽ super c.dudũ.el ij.de elec.videtur tenere cõtrariũ,dicens ꝙ talis tenetur iterũ cõliteri de cõsilio nõ de necessitatte: quia talis presbyter verè absoluit, ex quo curã tenet,quandiu est probabilis ignorantia,&c ab
2 ecclesia toleratur. Ad † quod facit,quia cõmunis ignorãtia & tolerãtia tribuit iurisdictionẽ nõ habẽti, etiã inhabili. ff.de offic.prætor.l.Barbarius. Sed hoc verũ est in humanis, in quibus secundũ humanã opinionẽ proceditur:secus in rebus cõscientiæ,in quibus proceditur secundũ diuinã veritaté. Vnde cõfessus nõ vero sacerdoti,tenetur cõliteri cũ sciuerit:vt tenet Inn super idem c.imò ipse Host.in Summa,idẽ sensit,dum dicit ꝙ à tali decipiũtur animæ,cũ ligare nõ possit nec soluere,cũ iudex nõ sit.Sed de hoc etiã vi-
3 de infrà Confessor.j.§.xix.& limita vt ibi.¶Primò † verò quæritur,vtrũ puer possit habere beneficiũ:liue quæ sit cõperens ætas præticiẽdorũ? Et dico secũdũ Pan.& doct.in c. super inordinata de præbẽ. ꝙ dist inguendũ est:quia beneficium aut primo est regulare,aut secũdo seculare. Et quidem si primò est regulare,si est abbatia in abbatissã requiritur xxx.annus.de elec.indẽitatibus.lib.vj.in abbate.vero non reperitur: sed cõiter dicitur ꝙ requiritur annus xxv. per c.cũ cuctis.§.inferiora.de elect.vbi regulariter ad quãlibet dignitatẽ obtinendã sufficit illud tẽpus:nec tẽpus statutum in abbatissã debet trahi ad abbatẽ,per glo.in d.c.indemnitatibus.quia ibi propter sexus debilitaté tempus maius requiritur:& olim requirebatur tẽpus lx.annorũ, vt in c.inuẽculæ.xx.q.j. Si verò est prioratus:tũc si est cõuentualis habẽs collegiũ sub se,requiritur tẽpus xxv.annorũ : ar. in cle.ne in agro.§.cæterũ.de statu regulariũ. Si verò non est cõuentualis,sed habet curã:tũc si ex cõsuetudine prior exercet curã per se,debet habere xxv.annos:quia nõ potest quis esse presbyter,quod requiritur ad curã : nisi sit in xxv. anno:vt in cle.generalẽ.de æta.& quali. Si verò curam non exercet per se,videtur sufficere tẽpus xx.annorũ:vt in d.§. cæterum. Si verò est sine collegio & sine cura,videtur velle Feder.ꝙ sufficiat tẽpus vij.annorũ, iuxta notata per gl.in c.si eo tẽpore.de rescrip.lib vj.Item quia nõ potest dici dignitas, ex quo nõ habet collegiũ:& cõsequenter est beneficium simplex.Sed hoc dictũ Pan.verum nõ putat. Nam si intellexit de prioratu regulari : cõtra,quia nõ professus nõ potest habere prioratũ.de elect.nullus.lib.vj.professus autem esse nõ potest ante xiiij.annũ:vt in c.j.de reg.lib.vj. Si verò intellexit de prioratu seculari.dictum eius pendet ex alio,scilicet nunquid post septimũ annũ possit quis habere ecclesiã nõ curatã:& creditur ꝙ nõ,vt dicetur. Vnde dicendum est in proposito,ꝙ requiritur tempus ad minus xiiij. annorũ.arg.c.indecorũ.de æta.& qual.& in d.§.cæterũ. Si verò secũdo beneficiũ est secnlare,quod erat secũdũ membrum principale,aut est episcopatus,& requiritur xxx.annus exactus,vt in d.c.cũ in cunctis. Si verò est dignitas inferior,requiritur ꝙ attigerit xv.annũ : vt in d.§.inferiora. Episcopus tamẽ dispensat duntaxat in personatu nõ curato:& tũc sufficit ætas xx.annorũ:in aliis autẽ nõ dispensat. Si verò est beneficiũ sine cura,& sic simplex:tunc sunt opiniones sed Pan. placet opinio Cal. qui voluit ꝙ si beneficium sonat in nomen rectoriæ:vtputa,quia est ecclesia vel capella per se stans,& habẽs clericũ ad regimẽ suũ:requiritur tẽpus ad minus xiiij.annorũ. in hoc enim nõ requiritur tẽpus xxv.annorũ:quia cũ hoc specificè caueatur in curatis:vt in d.§.inferiora.videtur aliud dicendũ in nõ curatis.arg.de præsum.nõnne.nec videtur sufficere ætas vij.annorũ:quia indecens est vt talis dicatur idoneus gubernare ecclesiã,qui nescit gubernare seipsum : vt in d.c.indecorũ. si verò nõ sonat in nomen rectoriæ,sed beneficiũ in ecclesia:aut requirit maturitatẽ cõsilii,vt in canonicatu ecclesiæ cathedralis:aut nõ requirit,vt in prebẽdis clericalibus,quæ sunt in multis ecclesiis pro minoribus,qui tamen nõ sunt de collegio,sed simpliciter beneficiati. Si nõ requirit, tũc sufficit ætas vij.annorum.& hoc casu serua notata in d.c.si eo tẽpore.& per gl.in d.c.super. Si verò requiritur secũdũ Host.& Arch. requiritur ætas xiiij.quia ante illã ætatẽ nõ potest sapiẽtũ iura tractare. Sed gl.in d.c.si eo tẽpore. sentit oppositũ per c.ex eo.de elec.lib.vj vbi dicit gl.ꝙ minor xiiij.anno.dicitur idoneus ad beneficia,etiã ad canonicatũ ecclesiæ cathedralis.ad quod facit in d.c.super inordinata.& de rescri.si eo tẽpore.lib.vj.vbi dicit gl.ꝙ septẽnes & maiores dicũtur idonei ad beneficia:quia cũ tales possint ordinari.xxviij.dist.de his.cõsequenter possunt in beneficiis intitulari.arg.de præbẽ.cũ secũdũ.nisi acceperint talia beneficia,quæ sacrũ ordinẽ requirũt.hæc ibi. Sed Arch.respõdet ꝙ illud cõtineat dispẽsationẽ, & ꝙ dispẽsatiue ille fuit ꝓmotus in casu illius capituli ante xiiij.annos. & Panor.dicit se audiuisse curiam seruare opinionẽ Archid.& Host.& dicit de hoc esse tex.nõ impropriãdo verbũ,pueri, positũ in text.d.c.super inordinata. De his verò dicit Pet. de Palu.in xxv.dist.iiij.ꝙ vt quis valeat habere beneficium simplex, sufficit ꝙ sit maior septẽnio:quia pupillus potest esse canonicus etiã in ecclesia cathedrali,licet non habeat vocẽ in electione:vt in c.ex eo.de elect.lib.vj.tamẽ collatio talis iure diuino,& si nõ humano,illicita est,nisi quando alii nõ inueniũtur,quia est cõtra iustitiã distributiuã si datur minus digno : iste autẽ puer est indignus,nõ positiue,cũ sit innoces,sed respectu eius qui habet vitã & sciẽtiã, qui statim prodesse possit ecclesiæ. De dignitate autem nõ habente curã, dicit episcopũ posse dispẽsare cũ eo, qui xx. annũ cõpleuit.de æta.& qualit.c.j.lib.vj.& sic tali dari potest etiã archidiaconatus : quia nõ habet curã in foro pœnitentiæ, vt eum oporteat esse sacerdotẽ,qui requirit xxv. annos, sed solùm in foro exteriori : & oportet tantũ eum esse diaconũ,ad quod sufficiunt xx. Et quãuis aliàs minor xxv.annis nõ debeat esse iudex, potest tamẽ esse archidiaconus,quod est esse iudicẽ de cõsuetudine. Vnde hoc non est de iure cõi, sed de dispẽsatione episcopi permissa à papa. De cura autẽ animarũ dicit ꝙ homo debet habere xxv. annos.nec põt episcopus dispẽsare : sed ipso iure nulla est collatio parochiæ facta ei qui xxv.annum nõ attigit, imò etiã cõmenda ecclesiæ facta nõ habenti illã ætatẽ. de elect. c.licet canon.§.decernẽtes. & c.seq. Papa † verò,licet dispensare possit,nõ tamẽ intẽdit,nisi exprimat : vnde impetranti beneficiũ cũ cura vel sine cura,non potest prouideri de beneficio cũ cura, nisi tẽpore rescripti haberet xxv.annos. de rescrip.c.si eo tẽpore. Si autẽ nõ potest quis deponere cõscientiã,quia tempore rescripti fuerit minor annis xxv.tenetur resignare:quia cõscientia dictat nullũ ius sibi quæsitũ esse. De episcopatu verò dicit requiri annos xxx. hæc omnes Pet. Archi.autẽ videtur tenere ꝙ ad præbẽdam sufficiat septenniũ:& tamen deinde dicit secundũ regulas cancellariæ Romanæ nõ posse cõferri canonicatũ ante annum. xxiiij. vnde primũ dictum eius locũ habet solùm in præbenda large. Sed de his vide etiã infrà Aetas. ¶ Secundò † quæritur, de tempore intra quod curatus debet ordinari?

dinãri? Et dicit idem Pet.vbi s. quod iure nouo per episcopum dispensari potest cum curatis,vt literarum studio insistens, intra annum non teneatur nisi ad subdiaconatum promoueri:sed post septẽnium intra annũ debet quilibet ad sacerdotiũ promoueri : ita quòd nisi primo anno fuerit ordinatus in subdiaconũ,& intra octauũ in sacerdotẽ,episcopo sic dispẽsante,vacat ipso iure ecclesia. Sed & nisi episcopus cũ ipso dispensaret:vel si dispẽsaretur,& ille literatũ studiis nõ insisteret:cũ aliter episcopus nõ habeat potestatẽ dispensandi,teneretur intra annũ ordinari in totum: aliàs ipso iure priuatus est.de elect.cũ ex eo.lib.vj.Quantuis autẽ tantũ trãsierit de dicto tẽpore ꝙ illo anno,quo debet,nõ possit fieri subdiacouus vel sacerdos.nõ tũ vacat ecclesia vsq; anno elapso:& facit fructus suos si habuit à principio intentionẽ ordinãdi:alias nõ,nisi mutato ꝓposito se fecerit ordinari:& qui scitẽter sic affecto dedit,tenetur ecclesiã seruare indẽne:vt in c.cõmissa tibi.de elect.li.vj An nus autẽ pro subdiaconatu vel sacerdotio nõ currit,nisi à tẽpore quo fuit in possessione pacifica,vel per eũ stetit : ex tũc etiã est annus vtilis:quia nõ currit nisi iusto impedimẽto cessante.Non põt autẽ sibi conferre ecclesia sic vacãs illa vice,id est,illa vacatione:& si detur alicui nõ acceptãti,admittitur huc vacat prima vice vacãdi:& sic ei nõ potest conferri prima vice.Similiter si fecit illi dari,qui statim renũtiauit in fraudẽ,sic licet secũdò vacet isto relignãte,non tũ valet quo ad Deũ.Si autẽ bona fide alteri collata,illo mortuo,vel de posito,aut renũtiante vacauerit secundò,tũc põt ei cõferri, quia nõ est prohibitum.de elect.c.cõmissa.lib.vj.hæc Pet.
6 ¶ Tertiò, † vtrũ prædictũc.cũ ex eo.liget curã simplicẽ in ecclesiis collegiatis habẽtes,vt sunt decani i collegiis,priores & abbates cõuentibus-Et dicit Pet.de Pal.ꝙ non : vt in c.statutũ.de elec.li.vj.quia nõ est tantũ periculũ si isti non sunt sacerdotes:qa multi sunt in collegiis sacerdotes,qui ex cõcessione istius curati nõ sacerdotis facerẽt quod ille faceret:nõ sic aũt in simplici cura sunt parochiani sacerdotes,qui possunt ecclesiastica sacramẽta ministrare, propter quod fuit magis necessariũ ibi pœnã apponere. Collegium verò hic large accipitur etiã ꝓ plebania sub se habẽte capellas : in qua sunt sacerdotes, per quos poterit suppleri hæc
7 Pet. Notandum † etiã ꝙ ad ecclesiã parochialẽ præsentetur qui nõ est in sacris,dum aliàs sit idoneus,& possit intra tẽpus statutũ ordinari,admittẽdus est:extra de instit.si is.lib. vj.& tamẽ secundũ Io. Andr. talis nõ præsentatus nõ posset in tali ecclesia instituí.de æta.& qualit.præterea.nisi dispẽ
8 satiue,vt ibi.¶ Quartò, † vtrũ nõ clericus quidẽ,sed coniugatus,habere possit ecclesiastica beneficia. Et dic secũdum Pan.in c.minoribus.de præben.& iuxta not.per eum in c. cum M.de consti.& gl.ibi,quòd laicus potest habere præbẽdã in ecclesia.sed nõ canoniã:quasi velit glo.ꝙ canonia sit ius spirituale prouenies ex hoc ipso ꝙ quis recipitur in canonicum:præbẽda verò quid tẽporale debitũ canonico,ratione officii & canonicꝰ. Nec obstat huicꝰ c.cũ dilecto.de præbẽ.vbi præbẽda appellatur ius spirituale:quia præbẽdæ aliquãdo nõ sunt distinctæ,sed omnia bona sunt communia:& capitulũ distribuit aliquid huic in præbendã,& aliquid illi:vel si sunt distinctæ nõ sunt annexæ canonicatibus.cũ ibi nõ sit numerus canonicorũ:aliquãdo verò sunt distinctæ & annexæ. Primò ergo casu sunt qd tẽporale debile etiã laico.& sic intellige not.in d.c.cũ M.& sic,vbi refert Cõpo.seruatur in ecclesia S. Martini Carnotẽ.diœcesis:vbi nobilibus ratione paupertatis vel seruitii tẽporalis assignatur præbẽdæ.& facit c.possessiones.xvj.q j.vbi eccle sia põt cõcedere pauperi vsumfructũ alicuius possessionis. In secundo verò casu loquitur c.cũ dilecto.quia præbenda annectitur iuri canoniæ,quod est spirituale.quantũ verò ad clericũ cõiugatũ dicit S.Tho.in iiij.di.xxxvij.& Pan.in c.Ioannes.& in c.sane.de cler.coniug.ꝙ de iure cõi nõ potest habere beneficiũ ecclesiasticũ:sed nec administratiões ecclesiasticas,vt dicit tex.in d.c.sane.per quod secũdũ Pan. intelligitur ꝙ esse nõ põt vicarius episcopi quod tenẽt doc. in c.vno.eo.ti.li.vj.& in c.Ioannes.ex dispensatione autẽ habere põt:& hoc ex dispẽsatione episcopi quo ad beneficiũ simplex,secundũ Gof Phil.& Spec.quia episcopus dispẽsat cũ homicida : vt in c. hereticus.de cle.pug.in duel. Sed Pan.in d.c.Ioan.tenet ꝙ solus papa cũ eo dispensat:qa in materia dispẽsationis,quæ est exorbitãs,nõ debet argui de casib⁹ permissis ad nõ permissos:etiã si permissi sint maiores:vt no.Io.And.in regula,q̃a iure lib.vj.& ad c.Ioan. respõderi potest ꝙ loquitur de dispẽsatione papæ.¶ Quinto † quæritur,vtrũ possit quis renũtiare suo beneficio vt alteri ꝓuideatur? Et dicit Pan.in d.c.dilecto.de præbẽ.ꝙ sic, dummodo in actu renũtiationis nõ deducatur in pactum, sed ipsa pure & libere fiat:alias esset simonia:vt vult glo.in d.c.dilecto.& in c.ex parte.el.j.de offi.dele. Si tamẽ in animo gereret vt cõcederetur alteri,nõ esset simonia,dummodo pactũ non fieret.peccat tamẽ,vt est clara gl.in c.ordinationes.j.q.j. Sed tu dic vt j. Renũtiatio.§.vj partic.secũda.
10 ¶ Sexto, † vtrũ filius sacerdotis obtinere possit beneficiũ in ecclesia paterna? Et dico ꝙ sic,si aliàs est legitimus c.ad hæc.de fil.presby.dummodo nõ ad illas dignitates vel præbendas,quas immediate pater habuit,promoneatur.c.cõsti tutus.eo.ti.Et nomine filiorũ hoc loco veniũt etiã nepotes de iure in hæreditate succedentes:vt nepotes per lineã rectã descendẽtes.arg.insti.de hære.qualit.& dif.§.sui.secũdũ Host.& Ber.in c.ad extirpãdas.de fil presby.Secus in collateralibus,in quibus successio nõ habet locũ.arg.de offic.deleg.ex parte. Item secundũ Host.nepos in ecclesia poni potest immediatè,quã auus eius habuit parte viuẽte:sed eo mortuo nõ potest:quia in primo casu cessat successionis ratio,nõ in secũdo. Aduerte etiã ꝙ si pater habuit persõ natũ immediate non poterit filius in eadẽ ecclesia habere vicariã:vt in c.Michael de fil.presby.vel ecõtrario,si pater habuit vicariã perpetuã,filius immediate nõ poterit habere personatum:vt in c.cõstitutus.de fil.presbyt.¶ Septimò
11 † quæritur,quis dispensare potest cum illegitimis,vt obtineant ecclesiasticum beneficium? Et dico quod episcopus in beneficio simplici,cui non imminet cura.de fil.presbyt. c.is qui.lib.vj. Nec distinguo, secundum glo.ibi,an sit spurius,adulterinus.vel naturalis:licet quo ad successiones distinguatur in difficultate dispẽsandi. Et similiter potest dispensare cum talibus in canonicatu ecclesiæ cathedralis,secundũ Archidia.iu d.c.is qui.ex quo prohibitum non inuenitur. Et consentit ei Gemin.in eo.cap.licet Ioan.Mo. & alii dicant cõtrarium.quod non placet:quia videtur ratio eadẽ sicut & de simplici beneficio. Et similiter in rectoria,& in omni beneficio:dummodo non eadat in nomẽ dignitatis vel personatus vel habeat curam:licet quidã dicãt contrarium:vt no.Gemi.in d.c.is qui. Et
12 † ratio potissima est:quia dispensandi potestas cõcessa alicui cuius effectus non in ipsum,sed in alium deriuatur, debet latissimè interpretari:vt no.Io.And.in c.fi.de verb.sig.& sequitur Io. de Imo & Gemin.in dicto cap.is qui.& maxime quando interpretatio fit contra ipsum concedentem:iuxta not.de priuileg.c.quia circa. Vnde iura quæ videntur contraria, limitanda sunt loqui in dispensatione concessã alicui,cuius effectus in ipsum deriuatur : quæ stricte interpretanda

est. Non poterit autem episcopus cum prædictis dispensare in personatu vel dignitate sine cura, secundum glo. in d. c. is qui. sed solus papa. & sequuntur communiter Docto.
13 etiam si talis efficeretur religiosus. ¶ Octauò, †vtrum si beneficium simplex habeat curam animarum annexã, possit episcopus dispensare cum prædictis? Et dicit Archi. in d. c. is qui. quòd sic: quia talis non dicitur habere curam animarum: vt probat tex. in c. super eo. de præbend. lib. vj. quia, vt ibi patet, potest quis habere præbendam & dignitatem, cui annexa est parochialis ecclesia: & tamen non posset quis habere simul dignitatem & ecclesiam curatam. de præben. de multa. quod tamen Lap. verum limitat, quando ecclesia curata habet vicarium alium ab isto: aliàs non. Alii tamẽ Doctores indistinctè tenent quòd episcopus dispensare non possit. de quo vide Geminianum in dicto capit. is qui. Sed mihi placet opinio prima cum limitatione Lapi. ¶ Nonò, vtrum si in ecclesia aliqua sit statutum iuratum, & per papã approbatum, quòd in ea nullus illegitimus promoueatur, episcopus dispensare possit? Et dicit Ioannes Mon. & sequitur Geminianus in dicto cap. is qui. quòd non, ex quo statutum est iuratum vel confirmatum: secus esset, si solùm esset statutum, non iuratum vel confirmatum: quia tũc posset episcopus dispensare contra proprium statutum, iuxta notata de electione. c. licet canon. lib. vj. Sed omnia prædicta limita quòd episcopus dispensare potest in beneficio simplici cum illegitimo: nisi aliud impedimentum canoni cum obstet quàm illegitimitas, & super quod episcopus di-
14 spensare non possit: vt in dicto c. is qui. ¶ Decimo, †vtrũ illegitimus dispensatus per papam vt ad sacros ordines promoueatur, per hoc videatur dispensatus vt possit obtinere beneficium cum cura? Et dico quòd non: quia dispensatio non trahitur ad consecutiua eius super quo dispensatur, quando dispensatio imprimit effectum validum super actu in quo dispensatur, absq; eo quòd extendatur ad illud consecutiuum: secundum Gemin. in dicto cap. is qui. ¶ Vnde cimò, vtrum præfatus illegitimus dispensatus vt possit ecclesiasticum beneficium obtinere, post primum possit deinde obtinere aliud virtute dispensationis? Et dicit Gemi. in dicto cap. is qui. quòd Pau. distinguit: quia si dispensatio est facta super certo beneficio: si fuit in culpa vt illud non haberet, aliud habere non poterit. Si vero non fuit in culpa aut dispensatio fuit super incerto beneficio, poterit post primum aliud habere. Lapus verò aliter distinguit, & hunc sequitur Geminianus ibi, vt videtur: sed mihi placet pri-
15 mum magis. vide ibi. ¶ Duodecimò, †vtrum prædictus dispensatus vt possit habere beneficium curatum, possit per hoc obtinere dignitatem? Et dicit Gemi. in c. finali. de fil. presby. quòd non: quia ista ponuntur vt diuersa in dicto c. finali. & consequenter vno concesso non venit aliud. Vnde in dispensatione non proceditargumentum à maiori,
16 nec à simili, vt ibi not. Gemi. ¶ Decimotertiò, †vtrum illegitimus vel irregularis dispẽsatus in ordine & beneficio, atq; promotus, possit postea impetrare dispensationem super pluralitate, non facta mẽtione de illegitimitatis vel irregularitatis defectũ? Et dicit Gemin. in dicto c. fi. quòd
17 non. & est ibi tex. ¶ Decimoquartò, †vtrum episcopus dispẽsare possit cum illegitimo, vt possit plura beneficia simplicia retinere simul? Et dicit Gemi. vbi ꝫ. quod nõ. & facit cap. is qui. primo respõso. de præbend. lib. vj. vbi quando conceditur alicui vt possit beneficium conferre, de vno intelligitur, non de pluribus. ¶ Decimoquintò, vtrum episcopus dispensare possit cum illegitimis, vt habeãt simplex beneficium, seu præbẽdam in ecclesiis suorũ patrũ, qui sunt sacerdotes? Et dico quòd non, viuentibus patribus. de fil. presby. cum decorem. multo minus in canonicatu. eod. titu. ad abolendam. ipsis verò mortuis, sic: dummodo non dispenset super beneficio vel præbenda, quam eius pater tenebat immediate: secus si mediatè Et hoc credo verius, vt notatur in d. c. licet Gofr. teneat quòd nunquam canonicatũ in eadem ecclesia poterit habere ex dispẽsatione episcopi. ¶ Decimosextò, †vtrum si papa dispensauit cum illegitimo vt promoueri possit ad beneficium curatum, per hoc promoueri poterit ad beneficium, cui præficiendus est aliquis per electionem eligendus? Et dico quòd sic, secundum Gemi. in d. c. is qui. quoniam quãdo vitium tollitur ex toto, vt in casu prædicto, eligi potest: vt in c. cum Vintoniensis. de electio. etiam si esset dubium an verba dispensationis tollant ex toto vitium. & hoc tene, licet alii dicãt quòd eligi non potest. ¶ Decimoseptimò, †vtrum liceat alicui sibi ꝑcurare beneficium? Et dicit S. Tho. & Ray. quòd non, si est beneficium cum cura animarum: quia non potest quis sine gratia & charitate ministrare: quam nullus scit se habere. Secus de aliis beneficiis: quia potest ea quis sibi procurare pro se digno & indigenti: Augu. tamen de Ancho. in libro de potestate papæ, tenet generaliter hoc esse non posse sine peccato: quod Sum. Ang. verum limitat: quando quis principaliter quærit vt habeat beneficium: secus vt prosit. Sed ista distinctio non habet locũ in beneficio sine cura: quia nullus est, cui suo regimine prosit. Vnde illud dictũ non est verũ, etiãsi quis quærat principaliter vt habeat beneficium ad sustentationẽ sui pauperis: quia non debet fame tabescere. ¶ Decimooctauò, vtrum occupãs beneficiũ viuentis scienter faciens se institui, sit infamis? Et dicit Panor. in c. j. de concess. præben. quòd sic. iij. q. ij. audiuimus. & solus papa dispensat cum eo: sicut cum eo qui viuente vxore aliam accepit: vt in c. fi. de eo qui duxit, &c. ex quo ibidẽ concludit, quòd licet cum vacaret fecerit se institui, vel sibi conferri à papa, non habita mentione de occupatione prætenta, non valet, & est gratia subreptitia: quia non sic faciliter obtinuisset. & facit cap. postulasti. de reseri. Similiter dicit de his, qui de facto occupant, vel per brachium seculare in vacantibus beneficiis se intrudunt: si in impetratione de tali occupatione nõ faciunt mentionem: quia omne id, ex quo ita faciliter non obtineretur, tacitum inducit subreptionem, per dictum caput, postulasti. cum similibus. ¶ Decimononò, †vtrum is, qui beneficia non canonicè habita tenet ex tolerantia seu tacito consensu prælatorum, habeat aliquod in eis? Et dicit Henric. Boich super c. dilecto. de præbend. quòd si prælatus hoc ignorat, non obstat ei, etiam si expresse consentiret: nec tenenti acquiritur aliquod ius: quia non consentit qui errat. ff. de iurisdictione omnium iudicum. l. si per errorem secundum Innocen. & Hostien. ibi, & Archid. lxiij. distinct. cum Adrianus. Si verò prælatus hoc sciebat, & ipse est papa: distinguitur: quia si tolerantia sit expressa ab eo, vel aliquo de mandato eius, est tolerantia approbationis, & dat ius: quia papa non astringitur forma cõferendi, per quam acquiritur ius. ix. q. iij cuncta. Vnde postquam de sua voluntate, constat, sufficit. Si verò non fuit expressa, nõ est approbationis: nec sufficit secundum Host. in c. literas. de sup. neg. præla. Si verò talis prælatus non est papa: patientia, seu tolerantia, etiam expressa, non dat ius, nisi interueniat canonica electio, vel prouisio: vt dicit gl. in d. c. dilecto. quã approbat Host. hæc ex illo. ¶ Vigesimò quæritur, ad quid teneantur iniustè possidentes ecclesiastica beneficia? Dico quòd statim resignare talis tenetur in manu eius, qui resignationem potest accip-

accipere, vel alicuius nomine eius, si esset in mortis articulo secund. Inn. & tenetur restituere fructus ꝓceptos: de renunt. post trãslationẽ. §. rursus. Poterit tamẽ secundũ Inn. retinere vitæ necessaria strictè, de cõsilio confessoris, ita ꝙ solùm non egeat: & alios fructus in ecclesiæ vtilitatẽ cõuertat: qa restituere tenetur. cap. dilecto. de præb. Aliter absolui non pòt, nisi obtineat dispensationẽ: nec in foro aĩæ tenentur ei subditi obedire, vt dictũ est. nec secundũ Archi. perpetuò prescribere põt, si minus canonicè obtinuit. s. simoniacè, vel per fraudẽ, aut aliquam subreptionẽ. Intelligo autem dictum Host. ꝙ post resignationem, si habet aliquos fructus, tenetur de his. ¶ Vicesimoprimò, †vtrũ filius
21 perdat ecclesiasticũ beneficium propter crimen læsæ maiestatis cõmissum à patre? Et dicit gl. in c. satis peruersum. lvj. dist. ꝙ nõ. Item dicit ꝙ nec propter crimen læsæ maiestatis diuinę: vt quia hęreticus vel schismaticus. c. qcunq;. de hære. lib. vj. de schism. c. vnico. lib. vj. vbi licet ꝓhibeantur admitti ad ecclesiastica bñficia taliũ filii, tamẽ nõ dici-
22 tur ꝙ habitis priuentur. ¶ Vicesimosecundò, † vtrũ clericus beneficiatus contrahens matrimonium perdat beneficium ipso facto? Et dico, secundũ dominũ Anto. in c. j. de cler. coniu. ꝙ si sit in sacris, & contrahat per verba de præsenti, nõ est priuatus ipso facto, sed priuãdus. Mouetur: qa causa priuationis elicitur ex c. quod à te. & c. diuersis. de cleri. cõiug. qa nõ posset seruire vxori & bñficio. quę ratio cessat in constituto in sacris, quia nõ est matrimoniũ: ideò cõpellitur vxorem dimittere. Si autẽ non sit in sacris, sed in minoribus duntaxat: tunc alii distinguũt inter sponsalia de futuro & de præsenti: vt primo casu dissolutis spõsalibus possit redire ad bñficiũ suũ. & facit lex, ea quæ. ff. ad municipa. vbi despõsata ante nuptias cõtractas suũ nõ mutat domicilium: & sic effectualiter non dicitur matrimoniũ cõtractum. Secũdò verò casu beneficiũ nõ recuperat: qa ex cõtractu matrimonii ꝓverba de præsenti insurrexit vinculum incõpatibile cũ ipso bñficio. vnde perditũ est ius, quod habebat in illo: & ad illud amplius nõ dabitur regressus. Idẽ si clericus in minoribꝰ cõtraxit matrimoniũ cum cõsanguinea in facie ecclesię: & postea ꝓbata cõsanguinitate ruptũ est matrimoniũ: qa perdit bñficiũ, cum facto suo ecclesiæ renũtiauerit. ¶ Vicesimotertio, vtrũ clericus assumẽs bñficiũ nõ animo clericãdi, sed vt ex eo viuat in iuuentute, aliàs nõ habẽs animũ residẽdi, sit iustè ꝓmotus? Et dicit Pan. in c. relatũ. de cle. nõ resi. de mẽte doct. qnõ. Host. tã dicit hoc peccatũ per pœnitẽtiã tolli: vt in c. fi. de simo. & vult dicere nõ esse necesse ad purgandũ hoc peccatũ, dimittere beneficiũ: sicut nec in eo, qui promouetur per simoniam mẽtalẽ. Et idẽ dicit ibi Pan. de eo, qui beneficiũ accepit, nõ vt ibi seruiret: sed donec possit pinguius habere.

¶ Rursus de Beneficiis, prębendis & dignitatibus ¶ quartò, specialiter quantum ad pluralitatem.

1 *Iure diuino, an cautũ reperiatur, ne quis plura beneficia teneat? Et ex pluralitate, quæ incommoda sequantur?*

2 *Iura antiqua quid circa beneficiorũ pluralitatẽ cauerint? Et quid de ea contineant ac tradant? Et plura beneficia iure communi, vel speciali statuto residentiam requirentia, num tenere liceat.*

3 *Summa Pisana, quot & quibus casibus pluralitatem ecclesiarũ, aut prębendarum sine dispensatione permitti tradit? Et de quibus ecclesiis ac prębendis accipiendum sit?*

4 *Beneficia plura habens, cui ꝛnum sufficit, an per dispensationem Papæ excusationem mereatur,*

5 *Dispensatio super beneficiorum pluralitate, an in aliquibus casibus ineficax sit? Et quibus?*

6 *Personatum ꝛnum, seu dignitatem, vel beneficium curatum ha-*

bens, an per acceptationem secundi, primum ipso iure vacet? Et huius quæsiti limitationes varia nu. seq. eleganter traduntur.

7 *Personatus & dignitas, num semper pro eadem re ponantur.*

BENEFICIVM † quarto specialiter quantũ ad pluralitatem, sciendũ est ꝙ secundũ ius diuinũ non inuenitur aliquid circa hoc expresse determinatũ: cũ in sacra scriptura expressa de hoc mẽtio non fiat: quãuis ad hoc argumenta ex aliquibꝰ authoritatib. scripturæ forte adduci possint, quę tamen non lucidè veritatẽ ostẽdunt: loquẽdo autẽ secundum ius naturale, quod nulla humana lege vel cõsuetudine potest abrogari, secundũ S. Tho. vt patet in ix. quolibet. q. vij. habere plures prębẽdas non est actio secundũ se mala, vt Deũ odire: nec secũdũ se bona, vt Deũ amare: nec secundũ se indifferẽs, vt leuate festucã: sed cõtinetur inter actiones, quæ absolutè cõsiderate, important deordinationem quandã: sed ex circũstantiis aduenientibus efficiũtur bonę: vt occidere si occidendus sit malefactor, & occidatur propter iustitiã: quia habere plures prębendas cõtinet in se plurimas inordinationes: vtpote qa nõ est possibile aliquẽ in pluribus ecclesiis deseruire, in quibus est prębẽdatus, cũ prębendæ videantur esse stipẽdia ibidẽ ministrantium Deo. Sequitur etiam diuini cultus diminutio, dum vnus loco pluriũ instituitur. Sequitur etiã in aliquibꝰ defraudatio voluntatẽ testatorũ, qui ad hoc bona ecclesiis cõtulerũt, vt ibi esset certus numerus seruientiũ Deo. Sequitur etiã inæqualitas, dum vnus pluribus beneficiis abũdat, & alius nec vnũ habere põt: sequuntur etiã multa alia huiusmodi: tamen per circunstantias prædictæ deformitates possunt totaliter euacuari: puta si in pluribus ecclesiis eius obsequiũ sit necessariũ, & possit ꝓplus vel tantundẽ seruire absens vt alius præsens, & huiusmodi: & tunc si adsit recta intẽtio, non erit peccatũ, etiã nulla interueniẽte dispensatione, si cõsideretur tantùm secundũ ius naturale, ad quod dispẽsatio nõ pertinet, sed solùm ad positiuũ. Si vero quis hac intẽtione plura habeat bñficia, vt sit ditior, vel lautius viuat, vel facilius ꝓueniat ad episcopatũ: non tollũtur illę deformitates, sed augẽtur. Hęc ex illo, qui loqtur de prębẽdis: sed eius dicta sunt vera de omni bñficio sine cura eadẽ rõne: à fortiori verò de bñficiis curatis. Si verò loquamur secundum ius positiuũ, dicit ibidẽ S. Tho. ꝙ secundũ antiqua iura prohibitum est habere plures prębẽdas: sed consuetudo est in cõtrariũ, per quam quidam dicunt illa iura abrogari, & quidã hoc negant: quæ cõtrouersia Iuristis relinquatur: quanuis hoc sit probabile ꝙ inquantũ cõtinent ius naturale, abrogari non possunt, sed solum inquantũ cõtinent ius positiuum: si hi, quorũ est ius positiuũ mutare, scientes contrariã consuetudinẽ & dissimulantes intẽdũt per hoc antiqua iura mutare. Igitur si stant in suo robore antiqua iura, non põt quis habere plures prębẽdas sine dispensatione, etiã superuenientibus dictis circũstantiis. Si verò sunt abrogata: tunc superueniẽtibus dictis circunstantiis licet etiã sine dispẽsatione: & sine eis non licet, etiã cũ dispensatione: qa humana dispensatio nõ aufert ligamen iuris naturalis, sed solũ positiui. hæc ex illo succincte. Circunstantia antè remouens talem inordinationẽ, secũdum Gof. potest esse triplex. s. necessitas: puta, quia plures non inueniuntur idonei: vtilitas ecclesiarum. s. & eorum quibus ꝓsunt: & prærogatiua meritorũ: puta, quia plus valet absens quàm alius præsens. ¶ Primò † verò quæritur, quid circa ꝓsentẽ qõnem positiua iura cõtinẽãt? Et quidã, vt recitat Io. An. in c. cum iandudum. de prębẽn. dicit hodie cõmuni iure posse aliquem plures habere prębendas, cum prohibeatur solùm pluralitas, beneficiorũ & dignitatum

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum cura: vt in cap. de multa. de preben. qa si papa de præbendis aliud nō intellexisset, hoc idem de ipsis excepisset. de decim. ad audientiā. cū suis cōcor. c. autē, episcopi. dist. lxxx. & c. presbyteros. xvj. q. j. & similia, loquūtur secundū sua tēpora: sed hodie secus: vel restringuntur ad bñficia curata: vel ad illos, qui habēt non solùm pluralitatē præbendarum, quę non prohibetur: sed multitudinē nimiam, quæ sonat in vitium, & prohibetur in d. c. cum iandudum. & ſ. eod. in tantum. Et opinionē hanc dicit Ioan. An. verā, nisi vtraq; requirat residentiā: referens se ad dicta in cap. ſi. de cle. non re. vbi ponit opinionē Inno. quæ habet in ſumma, qꝓ habere plura beneficia non curata, & quæ de cōsuetudine vel statuto residentiam non requirunt, non est peccatū. nec cōtra iura. & sic refert gl. in c. gratia. de rescript. lib. vj. Host. autem in cap. literas. de prēben. arguit pro dicta opinione: sed dicit rationes esse debiles. & tandē tenet, vt refert Archi. qꝓ nullus potest plures præbendas habere in titulum. arg. dist. lxxvj. acutius nec in hoc, secundū eum, possent dispensare prælati. dist. lxx. sanctorum. quod intellige quando sunt cōpletę, non diminutæ. Et ratio est, secūdum eum: quia singulę præbēdæ requirunt singulos actus & ministros, & canonici ad residentiā tenētur, vt Assisii: tamen ne inde tanta multitudo damnetur, dici pōt, episcopū posse dispensare in pluribus prębēdis habēdis in beneficium, nō in titulū: & cum aliquibus aliis limitationibus, de quibus vide eum in d. c. literas. Gof. autem, vt recitat Ioā. An. in cap. quia nonnulli. eo. ti. dicit qꝓ plures prębendas non potest quis simul habere, dūmodo vna per se sufficiat. aliās etiā de iure cōmuni potest quis habere plures: vt de cleri. non re. conquerente. Panor. autē in cap. cùm iandudū. de præben. dicit qꝓ indubiē illicitum est tenere plura beneficia requirentia residentiam iure cōmuni vel speciali statuto: quia sunt incompatibilia propter onus residentię. ſi verō non requirunt residentiam, quia consuetudo est in cōtrariū, quæ satis valet in simplicibus, vt in cap. cum omnes. de constit. tunc dicit ibi & in d. cap. conquerente. coniuncti quod habens beneficiū quantuncunq; simplex quod per se sufficiat ad vitā beneficiati: non potest aliud tenere sine peccato mortali, secundū gl. in c. dudum. el ij. de elec. quod ipse limitat, ſi propter se solū habet: secus ſi collata sunt, non ratione sui, sed propter vtilitatē beneficiorum: vt quia est homo industriosus & conscientiatus: vt not. in c. cum iandudū. de prębē. Et hanc limitationē & sentētiam tene: qa est mens S. Tho. vbi suprā. Sed adde aliā limitationē: vt dicatur id licere quādo plures prębēdæ vel ecclesiæ nō habēt rationē plurium, sed vnius siue ratione vnionis, siue ratione dependentiæ vnius ad aliā. ¶ Vnde † partim
3 ex cōcessione iuris naturalis, partim ex concessione iuris positiui, bene habetur in Sum. Pisa. qꝓ sunt quinq; casus, in qbus pōt quis habere duas vel plures ecclesias vel præbendas sine dispensatione. Primus est, qñ ecclesiæ ita sunt tenues, qꝓ neutra sufficeret ad sustentationē. x. q iij. vnio. de reli. do. quod monasteriū. Secundus. Si vna pēdet ex altera de ætat. & qualit. eam te. Tertius, ꝓpter raritatē clericorū. xxij. q. j. clericū. in fi. Quartus, ſi ecclesia est annexa præbēdę vel dignitati: quo casu ipse tenetur maiori ecclesię pso naliter deseruire, in ipsa autē parochiali habere idoneū & perpetuū vicarium, qui congruentē habeat de illius ecclesiæ prouentibus portionem. de præben. extirpandæ. Quintus, ſi habeant vnā intitulatam & aliam cōmendatā. xxij. quæst. j qui plures. de qua cōmenda vide infrà Cōmenda. Hanc tamen pluralitatem Archid. dicit intelligendam de ecclesijs non habentibus curā, & de præbendis in ecclesijs diuersis: quia in eadem hoc sine dispensatione non licet: vnde qa in primo & in tertio casu quantū ad ecclesias curatas heri non pōt per episcopum, nisi per modū vnionis, multas scilicet ecclesias vniendo: quam vnionē episcopus facere pōt, vel simpliciter & perpetuo, vel ad vitā cui conferuntur: de consensu tamen habentiū ibi, ius aliquod, vt patronorū, & ex causa rationabili: vide etiā in his in gl. in c. dudum. el ij. de elec. in ver. intitulatā. ¶ Secundò † quæritur, vtrum habens plura beneficia quādo vnū sufficit excusetur per dispensationē papæ. & dico ex mente S. Tho. vbi ſ. quod non, ſi dispensetur in fauorē sui: qa hoc est contra ius naturale, in quo papa non dispensat: vnde licet gl. in cap. dudum. el ij. de elec. dicat quod excusatur: tamen Pan. ibi dicit se habere pro indubitato qꝓ non sit tutus quo ad ecclesiam triumphantē, etiā dispensatus per papā, quando dispensatus est ad suā vtilitatem: quia hoc casu non solùm alteratur iuris positiui dispositio, sed etiā Christi patrimoniū iniustè dispergitur: vnde cum bona ecclesiæ papa sine causa alienare nō possit sine graui peccato, vt dicit Archi. xxij. q. ij. non liceat papæ. multo minus pōt dare lineā alteri ipsa dispergēdi: vt in c. nuper. de do. post diuor. resti. & sic cōuincitur ratio Inn. in c. cum ad monasteriū. de statu mon. qa hic non solùm violatur ius positiuū: sed potius diuinum. Et idem tenet Host. in d. c. dudum. quē sequitur Ioan. And. Et idē sentit S. Tho. Nec valet cōsuetudo contraria, vt ibi dicit Panor. & iura siue glo. quæ dicunt qꝓ valet, intelligunt pro necessitate vel vtilitate vel prērogatiua meritorum, vel pro potētia retinēdi plura beneficia simplicia: sed non vt fructus lucrifaciat sibi ad vtilitatē priuatam, vel augendā patrimonium, vel vt lautius viuat, aut facilius episcopatū vel maiorē dignitatem consequatur: quia, vt dicit S. Tho. vbi ſ. hac intētione tenere vtrū beneficiū, quod nullam de ordinationē in se importat, est illicitū: quia contra rationē in c. ratio nulla. cum ibi notatis. de prębend. & contra officium pietatis. xvj. q. j. cap. fin. de hoc etiam infrà Clericus ¶ Tertiò, † vtrū dispēsatio super bñficiorum pluralitate in aliquibus casibus non valeat? Et dico qꝓ sic, secundum Archi. qñ impetrans subticuit aliquod quantumcunq; modicum beneficium. Quando autem cōceditur vt quis posit habere bñficia duo curata: intelligitur de duobus primis post cōcessionē: & de aliis non valet. Quando etiam mandatur alicui prouideri de bñficio, non obstante qꝓ aliud habeat, per hoc non est dispensatum, vt habeat ambo simul. de præben. ſi motu. lib. vj. Quando etiā papa obtinenti beneficiū aliud cōfert motu proprio nō habita mentione de priori, nō ꝓpter hoc gratia inualida est: sed secus ſi ad alterius petitionem gratiam facit: vt in d. cap. ſi motu. ¶ Quartò, † vtrum ſi quis habens personatū seu dignitatē vel beneficium curatum accipiat secundū personatum seu dignitatē vel beneficium curatum ipso iure vacet primū? Et dico qꝓ sic: vt in c. de multa. de prębend. nec excusat consuetudo contraria, secundū dom. Ant. quia cōsuetudo non excusat in derelictis. Pro quo est tex. in c. j. de cōsue. li. vj. & in c. literas. de concessi. prēb. sed tñ quo ad dignitates, secundū aliquos intelligitur qñ sunt in eadem ecclesia: vt videtur colligi ex d. c. de multa. & per dom. Anto. ibi. Et hic secundū Inn. Host. & Ioan. And. Beneficium curatum ītelligitur largè, siue in foro animæ curā habeat, siue aliās, siue sit ecclesia parochialis vel cathedralis, siue capella curā habens parochianorū de iure vel de facto: dummodo parochiā habeat, in qua parochiale ius exerceat: siue dignitas, siue officiū, siue ecclesia. sicut sunt multi archipresbyteri, archidiaconi, & decani, qꝓ nullā habētes ecclesiam cui præ-

sint, habent tamen iurisdictionē super multa loca: sicut Pi-
7 tauis & Paduæ. Personatus † autē & dignitas, secūdū Inn. ferè semper ponūtur pro eodē: sed secundum Io. And. ideo dicit ferè, quia in Anglia rectores parochiales dicūtur personæ. de app. personæ. in aliis verò regionibus dicūtur rectores vel curati. & tamē nō dicūtur in dignitate cōstituti. Ecōtrario autē abbates, episcopi & superiores nō dicūtur personæ: & tamē sunt in dignitate constituti, & quandoq; priores, & extra eo. nisi essent. Intelligas ergo dignitatē vel personatū, secundum institutionē vel consuetudinē ecclesiæ. hæc Io. And. Fallit tamē dicta regula in casibus multis. ¶ Primò, quādo hoc fit cū dispēsatione sufficiēti: vt in c. de multa. & de elec. dudū. el ij. ¶ Secūdò. secundum Host. quādo primū vel secundum beneficiū est curatum, nō actu, scilicet quia nō actu habet parochianos: vt quia derelictus est locus. de elec. licet canon. lib. vj. Inn. tamē & Abbas videntur tenere cōtrarium. ¶ Tertiò, quando alterū beneficiorum nō habet curā ex se, sed per vnionē alicuius curati. de prębē. super eo. ¶ Quartò, quando ignorabat se habere beneficiū tale: quia tūc sibi datur optio. de rescri. gratia. li. vj. ¶ Quintò. ſi non sciebat se illud habere de iure, & si de facto nō habebat: vt quia erat spoliatus primo, stat regula, secundū Vin. qui hoc no. in d. c. dudū. repetit tamē fructus primi, quos percipere poterat vsq; ad receptionē secundi. ¶ Sextò, quando secūdi beneficii fructus alius ad tēpus ex causa, puta papæ cōcessione percipit: vt de præben. c. ſi tibi cōcessò. quia pro tēpore, quo ad aliū pertinēt dicti fructus, nō censetur vacare primū: quod tamē Henr. Boich verum dicit, secundū Io. And. & Arch. quantū ad perceptionē fructuum primi beneficii: vacat tamē quantū ad hoc vt postquam pacificā possessionē administrationis secundi beneficii habuerit, debito tēpore cōferatur: vel locū habebit Lateranense consiliū. de cōcess. præbē. c. nulla. ¶ Septimò fallit, ſi secūdi beneficii pacificā possessionē administrationis nō habuerit, nec per eū stetit: quin haberet: quia tunc non vacat primū, secundū Host. Inn. Henr. Boich. & est text. in cle. ſi plures. de præb. ¶ Octauò fallit in episcopatu, secundum Inn. in c. cū nostris. de cōcess. præb. quē sequitur dom. Ant. & Io. And. & Imol. in cle. gratia. de rescr. & facit tex. vij. q. j. in verbo, carebit. quod est verbū fututi tēporis: & sic videtur requiri sentētia. gl. tamē in c. relatio. xxj. q. j. tenet qꝓ regula in episcopatu nō fallit: sed primū est verius: quia nō vacat per adeptionē secūdi beneficii, siue sit superi⁹, siue inferius, siue æquale: cū episcopatui expressè vel tacitè renuntiare nō possit sine licētia pape: de trāsla. epi. inter corporalia. secundū Henr. Boich, Inn. & Host. Sū. autē Ange. dicit idē esse de quocunq; alio heneficio, quod quis nō pōt cū alio tenere, nisi dispensetur. Sed hoc patet falsum ex ratione quā assignāt dicti doct. Itē quia secundū hoc per dictam regulam nō vacarent nisi beneficia insufficiētia: quia nullū sufficiēs pōt teneri cū alio superueniēte, nisi dispensatiué. Vinc. autē ponit alios duos casus super d. c. dudum. ¶ Nonò igitur fallit, vt no. Bern. in c. dudū. in beneficiis vnitis vel dependentibus vel cōmēdatis: vnde si secūdū curatum quis adipiscitur per viam annexionis, quia scilicet est annexū nō curato, nō vacat primū curatū. de prēb super eo. lib. vj. ¶ Decimò, secundū Vinc. ſi colore & nō animo beneficii perpetui recipit secundū: quia posset tūc pœnitere. ij. q. vj si quis libellos. de pœn. dist. j. diuortiū. Idē si incōtinenti fuit de ejectus. ¶ Vndecimò, ſi secundū recipit in episcopatu alieno sine licētia sui episcopi à quo repetitur: qa quātus priuatus sit primo quantū ad se, nō tamē quantū ad prælatū suum, ſi sine licētia ipsius trāsit. Et hoc not. Io. xxj. q. ij. ſi quis iā translatus. & cōcord. Gofr. & Host. ¶ Duodecimò in eo qui expensas de proprio fecerat in primo, propter quas cōpetit sibi retētio primi, secundū Io. de Lig. do. Ant. & do. Abb. per tex. xij. q. iiij. quicunq;. & sufficit tales expensas esse vtiliter cœptas, licet deinde totū perierit à casu, secundū Io. And. in c. ex parte. de constit. vt quia domū factam ignis statim combusit. Et ex his infert do. Abb. qꝓ si clericus moritur intestatus, hæres repetere poterit expēsas quas fecerat in beneficio. Sed hoc intelligo si expēdisset de bonis sui patrimonii: & hoc de expensis factis ante receptionē secundi: secus de factis postea. Inst. it. de rer. dui. ſ. certē. ¶ Tertiodecimò, in eo qui protestatur qꝓ primum dimittere nō vult: quia tunc fatuē agit prælatus sibi concedēs secundum. & posset in hoc casu locū habere concilium Lateranēse, scilicet quod nō tenet collatio secūdi. de cle. nō resi. quia nōnulli. vnde secundū Host. ſi quis recipit secundum minus pingue, non videtur primum vacare: cum nō videatur habere animum deserendi primum propter secundū: & maximè cum errauit: arg. dist. lxxiiij. quorundā. qui licet dicat hanc opinionem verā in scholis: fatetur tamen eā esse falsam in iudiciis, & in curia nō seruari. Extra hos casus qui retinere primū cōtenderit, etiā secundo priuabitur: vt in d. c. de multa. Hodie tamē per constitutionē extrauagantē Io. xxi. quæ incipit, execrabilis. ſi reciens secundū, primum quo priuatur ab sq; morę dispēdio verbo vel facto in manibus ordinarii sub testimonio publico non dimittat: priuatus est secūdo, & inhabilis ad sacros ordines, & beneficia. hæc omn. Ioā. And. in nouel. super c. de multa. exceptis his quæ ponūtur de Henr. Boich. ¶ Decimoquartò, addi pōt, quādo quis acceptaret secūdū calore iracūdię, secundū Io. And. de Ligna. & Ant. de But. & facit gl. in c. ex literis. de diuor quæ vult qꝓ confessio ex iracundia facta nō præiudicet. ¶ Decimoquintò, quando acceptat ad tēpus: puta donec aliter fuerit beneficio prouisum, secundū Pe. de Anch. in c. j. de cōsue. lib. vj. Exemplū, dicit statutum qꝓ mortuo episcopo archipresbyter administret iurisdictionē spiritualē eius, donec alius fuerit creatus. ¶ Decimosextò, vbi habēti beneficia curata cōfertur aliud curatū, nō ostensa fide dispensationis: quia nec valet collatio vltimi, nec vacant priora. de offic. ordi. lib. vj quod intellige ſi secundū beneficiū acceptauit tātùm, posse ssionem eius minimè nactus: quia ſi eā fuisset nactus, vacarent priora: vt in cle. ſi plures. de præben. nec tamen hoc valeret collatio vltimi. Et ita hanc materiā intelligit glo. in d. cle. ¶ Decimoseptimò fallit, in casibus. in quibus licitū est habere plura beneficia curata. de quibus in c. dudū. de elect. el ij. cum gl. in verbo, in titulatā. & ſ. in prin. huius tit. Quicunq; igitur præter hos casus recipit dignitatē vel personatum, seu beneficium, vel officiū habens curā animarum, ſi antè obtinebat simile: cum sit priuatus primo postquam possessionē obtinuit de secundo, vel per eū stetit quo minus obtineret, tenetur absq; mora dimittere primū in manibus ordinarii, in cuius episcopatu hoc fuerit: alioquin etiā secundo est priuatus ipso iure: & nō solū ad sacros ordines: sed etiā ad omne aliud beneficiū est inhabilis: & omnia talia vacatura beneficia ipso iure reseruātur apostolicæ sedi: & ſi alius disponat de eis, nō valet. hæc Ioannes xxij in extrauag. quæ incipit. execrabilis. & cōcor. Alber. Habet autē hæc regula locum in prioribus curatis, quibus præficiūtur religiosi: vt in c. cū singula. de præb. lib. vj. imò etiā idē seruaretur, etiā ſi prioratus nō esset curatus: vt dicit tex. in cle. qa regulares. de suppl. neg. præl. in fi. & similiter habet locū in præbēdis, qñ tā prima quàm secunda est

Universidad de Deusto
Biblioteca

in eadem ecclesia: quia tunc ipso iure vacat prima: vt in c. literas. de concess. præbē. etiam si acceptaret secundam iure annexionis: vt in cle. fi. de præb. aliàs autem non habet locum in præbendis, secundum Vincen & dominum Anto. quia non est eadē ratio, sicut de beneficiis curatis. ¶ Quinto, †vtrum spolians aliquem beneficiū curatum, perdat iuū? Et dico q̄ recipiens secundum beneficiū curatum, perdit ipso iure primum curatū, quo ipse fuerat spoliatus: multo fortius primū pacificè possessum, secundum glo. in cle. gratiæ. de rescrip. in verbo, renūtiare. Pro quo facit quod no. do. Ant. & Io. de Ligna. in c. cum teneamur. de præben. vbi dicunt q̄ impetrans tenetur facere mentionem beneficij, quo fuerat spoliatus. Potest tamen iste, secundum do. Ant. petere fructus primi beneficii, quos recepit spoliator vsq; ad tempus acceptionis secundi. & ad hoc alleg. Spec. Ecōtra verò spolians aliquem iniustè beneficio curato, perdit illud quod ipse pacificè possidebat: vt in c. eū qui. de præb. lib. vj. & si quod ius habebat in secundo: perdit illud, & beneficium vacat: vt in d.c. eū qui. ¶ Sextò †quæritur, vtrum habens beneficiū non curatum, requirens tamen residentiā ex statuto vel consuetudine, perdat illud ipso iure, si acceptet secundū simile, vel curatū? Et Inn. in c. fi. de cler. non resi. distinguit: quia si statutum requirit residentiā temporalem tantùm, aut etiā si perpetuam, sed non residentē obligat ad perditionē fructuum solum: tunc non perdet primū ipso iure. Si verò requirit residentiam perpetuam, & non residentem obligat ad perditionē beneficii, ipso iure perdit primū per acceptationem secundi: vt etiā tenet gl. in d. cle. gratiæ. & Feder. Contrarium autem eius quod tenuit Inn. in ij. membro tenet Io. And. in addit. Spec. in titu. de cler. nō resi. & sic reprobat dictū eius. Et hanc opin. sequitur do. Card. & Pet. de Anch. & do. Abbas in d.c. fi. Et moventur, quia dictū c. de multa. est correctoriū: & loquitur de ecclesia curata. Sed do. Ant. in d. c. fi. distinguit dicēs, priuationis formā considerandam esse: quia si propter non residentiā statutum imponit pœnā priuationis ipso iure: tunc vera est prima opinio. Aut non priuat ipso iure, & sic est vera secunda. Vide plenissime per do. Abb. in c. extirpandæ. de præbē. ¶ Septimò †quæritur, quæ sit pœna eius, qui beneficia prædicto modo vacātia, scilicet ex adeptione secundi, tēpore debito nō confert? Et dico q̄ si nō conferat illa intra sex mēses, potestas cōferendi deuoluitur ad alium, vt s. Beneficium. ij. §. vj. & incurrit etiam aliam pœnam: quia tenētur assignare in vtilitatē ecclesiæ vacātis de suis prouentibus, nō de illis ecclesiæ suæ tantū quantum à tēpore ipsius vacationis perceptum fuit à quocūq; detinente ipsum: vt in c. de multa. de præb. Et si proprium non habet, punietur alia pœna ad iudicis arbitriū. xvj. q. vj. illud. xiij. q vj. si res. vel repetentur ab eo qui percepit: quia ipse tanquā inuasor omnes fructus restituere tenetur. C. de rei ven. l. certū. Et cum prædictis concord. Arberi. ¶ Octauò †quæritur, quis dispensare possit in beneficiorum pluralitate, legitima causa interuenīēte? Et dico q̄ in pluribus simplicibus, itē in vno curato & alio simplici, dispēsare potest episcopus in diuersis ecclesiis, & in vna si sunt simplicia, secundū gl. in c. literas. de concess. præb. quod Io. And. verū dicit, si sunt difformia: vnde potest, inquit, dispensare vt quis in eadē ecclesia habeat dignitatem & canonicatū. facit c. j. cum glo. de consue. lib. vj. & Fede. consi. cxv. tenet q̄ potest dispensare vt quis in eadē ecclesia habeat canonicatum & altare seu beneficium alicuius capellæ. Et hoc sequitur Pan. in d.c. literas. In duobus autem conformibus non potest in eadem ecclesia, puta vt quis habeat duos canonicatus. quod Panor. vbi suprà, dicit sequi communiter Docto. Vnde in ecclesia duo altaria haberi non possunt in titu. ex dispensatione episcopi, sed Gul. de monte Laud. & videtur sequi Gemi. vbi suprà, & placet: quia altaria data in titulum perpetuū, dicuntur beneficia: secundum gl. in cle. ij. de deci. & sequitur Gemi. in c. j. de consue. lib. vj. Altaria verò, quæ nō dantur in titulum, bene haberi possent ex dispensatione eius: in personatibus verò, vel dignitatibus, vel administrationibus, aut officiis perpetuis, quocūq; nomine censeantur, solus papa dispensat: vt in d.c. j. scilicet in eadem ecclesia vel diuersis: vt in c. de multa. de præbē. Et licet tex. videatur solum de eadem ecclesia prohibere: tamen Docto. in dictis capitulis dicunt hoc habere locum etiam in ecclesiis diuersis: per c. quia nonnulli. de cler. non resi. quod nota. licet Inno. dicat contrarium in d.c. de multa. dicens q̄ episcopus dispensare potest in pluribus ecclesiis: dummodo curam animarum non habeant. Sed prima opinio tenenda est tanquam tutior & verior.

Rursus de beneficiis, præbendis & dignitatibus. v. specialiter quantum ad fructus.

1 *Fructus beneficiorum tempore vacationis in cuius vtilitatem expendi debeant: aut quid de ipsis fieri debeat? Et quid si cōtra, quantum cautum sit. siat?*
2 *Indulgentiæ personis, non ecclesiis, aut dignitatibus concessæ de beneficiorum in absentia fructibus percipiendis, an validæ sint? Et num beneficiorum fructus alienari possint? Et quæ locaris Et hæc locatio in quantum tempus fieri possit?*
3 *Canonici, & reliqui beneficiati, qui diuinis officiis personaliter non intersunt, num quotidianas distributiones percipere queant?*
4 *Clericus patrimonium habens idoneum, num licitè de ecclesiæ bonis sustentari queat?*

BENEFICIVM †quintò quantū ad fructus, sciendum est quòd fructus tempore vacationis debent in vtilitatem ecclesiæ expendi, vel futuris successoribus fideliter reseruari: aliàs in cathedralibus ecclesiis & in regularibus & collegiatis, si fiat cōtra per capitula, cōuētus & collegia vel singulares personas, ipsi contra facientes sunt suspensi ab officio & beneficio quolibet, donec plenè restituerint quid de bonis perceperint à prælatis mortuis dimissis, a vacationis tēpore obuenientibus: non obstantibus priuilegiis, consuetudinibus, statutis, iuramento, cōfirmatione sedis apostolicæ, aut alia quacunq; firmitate vallatis. extra de elec. quia sæpe. lib. vj. Et similis prohibitio fit generaliter de omnibus ecclesijs, ne bona earum occupētur à prælatis, quibus subsunt, seu ad quorū custodiam pertinēt, aut aliis quibuscūq; personis ecclesiasticis, ad quorū collationem, ordinationem, præsentationē, seu custodiam pertinent dignitates, personatus, prioratus, vel ecclesiæ vacantes, nisi de speciali priuilegio vel cōsuetudine præscripta, vel alia rationabili causa: aliàs episcopi & superiores sunt suspēsi, ab ingressu ecclesiæ: & alii ab officiis & beneficiis, donec satisfecerint: vt in c. præsenti. de offi. ord. lib. vj. vbi etiam dicitur quòd vbi ex priuilegio vel consuetudine vel alia rationabili causa sibi quis asserit dicta bona competere: hoc de illis bonis solum debet intelligi, quæ solutis debitis, si qua sint, & his quæ fuerint necessaria pro seruitoribus & ministris ac oneribus incūbentibus vsq; ad nouos reditus supportādis congruè reseruatis ex ipsis reperta fuerint superesse. Quomodo autē ista prohibitio differat à priori, vide in d.c. præsenti. in fin. ¶ Primo †verò quæritur, an valeant indulgentiæ cōcessæ personis, nō ecclesiis, aut dignitatibus, de percipiendis fructibus beneficiorū in absentia? Et dico quòd sunt cassæ & irritæ: extra de rescrip. c. fi. lib. vj. sed illud capitulū, vt patet intuenti, nō cassat futuras post illam constitutionē: sed cassat præteritas, & futuras ostēdit non fiēdas à successoribus: vnde si fierēt, tenerēt, licet fortè interueniret peccatū. ¶ Secūdò, vtrū alienari possint beneficiorū fructus? Et dico q̄ de iam perceptis planū est q̄ sic: vt s. Alienatio nec requiritur illa solennitas, quæ in alienatione immobiliū requiritur: sed & percipiendi locari possunt etiā si sint decimę vel alia, extra de loca. vestra. Sed hęc locatio nō extēditur vltra tēpus vitæ locātis: quia clericus in beneficio v fructuario comparatur. xvj. q. vj. illud. imò hodie dicendū est vt s. Alienatio. §. xv. ¶ Tertiò, †vtrū canonici & alii clerici beneficiati, q̄ personaliter diuinis officiis nō intersunt, possint percipere quotidianas distributiones? Et dico q̄ nō: nec valet cōsuetudo cōtraria, nec statutū, aut remissio canonicorū, quando eis nō accrescit: & tenentur ad restitutionē, nisi eos excuset infirmitas, aut iusta corporalis necessitas, aut euidens ecclesiæ vtilitas: extra de cle. nō resi. c. j. lib. vj. Et intellige de infirmitate, quæ est causa, propter quā diuinis nō intersunt. aliàs secus: vt quia etiā si quis nō fuisset infirmus, nō interfuisset diuinis: quia tūc nō habebit distributiones, secūdū Ge. ibi in d.c. j. Et ratio, quia casus superueniens recipit interpretationē secundum statum præcedentem: vt in c. maiores. ad finē, de bap. ¶ Quartò, †vtrū clericus habēs sufficiens patrimoniū, liceat & Guli. q̄ sic si ecclesiæ deseruit. xij. q. ij. charitatē. & c. ecclesiasticis Sed si non seruit, & in malos vsus expēdit, multipliciter peccat, & sacrilegium cōmittit. xvj. q. j. quoniam. & j. q. ij. clerici. Et de huiusmodi debet intelligi c. pastoralis. & c. non est mea. & similia. q. ead. Multa ad materiā beneficiorū habes j. tit. Clericus. & tit. Ecclesia. & tit. Praben da. & tit. Residentiā. & tit. Permutatio. & tit Renuntiatio.

De Bigamo vel Bigamia.

1 *Bigamiam, quæ in vxorum multitudine ac pluralitate spectatur, quisnam primùm induxit? Et quotupliciter contrahatur?*
2 *Vir, si cum corrupta contrahat, cur irregularis efficiatur, num itē si corruptus contrahat? Et quid si mulier esset ordinis capax, num cum corrupto contrahens irregularitatem contrahat?*
3 *Bigamiam duplicem esse, nimirum veram & interpretatiuam. Et an sit quædam similitudinaria?*
4 *Bigamus num dicatur, qui primùm virginem ducit, quam non cognoscit, sed ea mortua cum alia virgine cōtrahit, & eandem cognoscit: aut contrà primam, non autem secundam cognoscit? Et quid si quis ducat viduam, quæ tamē cognita non fuerit: aut quam virginem crediderit, corruptam tamen corruperit?*
5 *Bigamus num dicatur, qui vxorem vnam ante baptismum habuit, quam cognouit, & aliam suscepto baptismo superduxit?*
6 *Bigamus cur promoueri nequeat? Et huius quotuplex est causa? Et ibidem, quòd in matrimonio iuxta duplicem coniunctionem, animorum scilicet, & corporum, duplex spectetur sacramentum.*
7 *Dispensari cum bigamis, numquid possit? Et quis cum huiusmodi dispenset?*
8 *Bigamus verè, num clericali priuilegio priuatus sit? Et id num in omni bigamo locum habeat?*
9 *Constitutio penalis de casu vero ad fictum, num extendi possit?*

BIGAMIAM, †quæ scilicet est in vxorū pluralitate, secundū S. Tho. Heb. xj. primus introduxit Lamech pessimus, & vt dicit in iiij. di. xxvij. irregularitatē inducit: qa habēs aliis ministrare sacramēta, vt habēs sacramentū ordinis, nullum debet in sacramētis defectum pati. defectus autem in sacramento est, quando sacramēti significatio intenta non inuenitur: sacramentum autem matrimonii signi ficat cōiunctionem Christi ad ecclesiam, quæ est vnius ad vnam: vnde ad perfectam significationem sacramenti pertinet: vt vir sit tātum vnius vir, & vxor tantum vnius vxor: & consequēter bigamia, quæ hoc tollit, irregularitatem induc it. hæc ex illo. Vnde qui fornicatur cum pluribus, non est irregularis vel bigamus: quia coniunctio fornicaria non significat illā coniunctionem Christi sponsi & ecclesiæ spōsæ. Vt autē dicit S. Tho. vbi s. Bigamia quadrupliciter contrahitur. Primò, cùm quis habet plures vxores de iure, scilicet successiuē. Secundò, cùm simul habet plures, vnā de iure, aliā de facto. Tertiò, cùm plures habet successiue, vnam de iure, aliā de facto. Quartò, quādo quis viduam duxit in vxorē: & in omnibus his est irregularitas adiuncta. Sed intellige, secūdum eūdē & Rich. si interuenit copula. Quintò, etiā secūdū eundē ibi, quæstiūcula. iij. qñ quis cōtrahit & cōsummat matrimonium cū corrupta ab alio, siue hoc sciat, siue nō. Sextò, qñ quis cognoscit propriā vxorē, postquam est ab alio cognita. Et intellige etiā si ad præceptum ecclesiæ debitū redditur, secundū cōmunē opi. Hostien. & Ray. & etiam si ignorabat eam adulterā, secundū Pan. in c. si vir. de adul. & alleg. c. ij. de big. & in his etiam est irregularitas. Septimò, secundū aliquos, si aliquam defloravit, deinde vxorem eam duxit: tamen probabilius est q̄ non sit irregularis: quia carnē suā non diuisit in plures. Hæc ex illo, quo scilicet ad bigamiā, ppter defectum sacramēti. Et hoc etiā vltimum tenet gl. & Pan. in c. sanè. de cle. cōiu. Ex statuto autē ecclesiæ bigamus largè octauò est, qui post solennē votū continētiæ, id est, qui existēs in sacris, vel professus religionē matrimoniū cōtrahit de facto. Sed in hoc est diuersitas: quia Sum. Pis. & Archi. limitant si cōtrahit cū corrupta. & alleg. c. nuper à nobis. de biga. sed Sum. Anton. & Ros. extenduntetiam si est virgo: & alle. d.c nuper. & c. super eo. de bigamis. in gl. & in c. fi eod. tit. & xxvij. q. j. quotquot. in quibus tamē de virgine mentio non fit. Alii loquūtur indistinctē, dicētes q̄ est irregularis si contrahat. Sed omnes dicūt verū: quia talis contrahēs, propter duo est irregularis. Primo scilicet propter similitudinem ad verē bigamū: vt si cōtrahat cū corrupta: quia talis nō est bigamus, cū ibi non sit matrimoniū: & tamē est similis bigamo: quia nisi obstaret votum, ibi esset matrimoniū & bigamia. & sic loquuntur primi. Et secundò, ratione præsumptionis de incontinentia, & ad maiorem sacri ordinis reuerentiā. & sic loquūtur secūdi ac tertii. Quantū ad dispēsationem tamen refertur cum virgine vel cum corrupta contrahat, vt dicetur. ¶ Primò †verò quæritur, quare irregularis est vir, si cōtrahat matrimoniū cum corrupta: non autē si cōtrahit corruptus. Et S. Tho. vbi s. reprobatis multis opinionibus, dicit quòd defectus in sacramento causat irregularitatē: corruptio autem carnis, quæ matrimonium præcessit, nullum defectū facit in sacramento ex parte illius, in quo est corruptio, sed ex parte alterius: quia actus contrahētis matrimonium nō cadit supra seipsum, sed supra alteram: & ideò ex termino specificatur: qui etiā est respectu illius actus quasi materia sacramenti. Vnde si mulier esset ordinis susceptiua, fieret irregularis si contraheret cum corrupto: non autē si contraheret corrupta, nisi prius in alio matrimonio fuisset corrupta: sicut e contrario est de viro. ¶ Secundò †quæritur, quotuplex in prædictis modis reperitur bigamia? Et dico quòd est duplex, scilicet vera & interpretatiua secundum gl. in c. super eo. de biga. Vera est in primo modo. id est, quando quis plures habuit legitimas vxores, secundum gl. ibi, & Rich. in iiij. di. xvij. Interpretatiua autē quātum ad legē promotionis est in omnibus aliis modis secūdū gl. Quidam tamē dicunt bigamiā interpretatiuam dici, cum quia

quis cõtrahit cum corrupta ab alio, vel cognoscit suã post adulteriũ eius: & vlterius dicunt bigamiã similitudinariã, quando quis cõtrahit post votũ, vel habet duas vxores, vnã de iure, aliã de facto successiue, aut simul. Et ista trimẽbris distinctio videtur esse de mente dictæ gl. & Gemi. & consonat rationi. ¶ Tertiò† queritur, si sit bigamus, qui primò accipit virginem, sed non cognoscit, & ea mortua cõtrahit cum alia virgine & eam cognoscit: vel econuerso si cognouit prima & non secunda? Et dicit Mo. q̃ non. extra eod. c. debitũ. & patet ex dictis: quia requiritur copula. Et similiter non est bigamus, qui ducit virginem ab alio ductam, siue viduam, sed incognitam. xxx. di. c. fi. qui verò duxit iudicio suo virginem, sed tandem eam inuenit corruptã, & cognoscit, bigamus est. xxx. dist. c. si cuius. & c. seq. nec excusat error vel ignorantia, secundũ Gof. ¶ † Quartò, vtrũ sit bigamus, qui vnã vxorẽ habuit, & cognouit ante baptismũ, & aliam post? Et dico quòd sic. xxviij. q. vlt. c. oportet. & c. acutius. licet Ioan. malè contrarium senserit. Et idem si habuit duas vxores ante baptismum: & similiter qui ante baptismum dimisit vxorem propter fornicationẽ, & postea accipit eam: quia per baptismum irregularitas ista non tollitur: vt ꝓbat S. Tho. vbi ſ. licet tollatur irregularitas homicidii, vt j. Homicidiũ. ¶ Quintò† queritur, quę causa est q̃ bigamus promoueri nõ potest? Et dico huius tres esse causas. Vna est dignitas ordinum. xxvj. dist. vna. & c. vlti. Alia est incontinentiæ signum. di. lxxij. ꝓpositi. Alia principalis est defectus sacramenti in significando matrimoniũ Christi, quod est inter vnũ & vnã: ex quo iste diuisit carnẽ suã in duas. xxvj. dist. acutius. extra eo. debitũ. Pro quo sciẽdum est quòd in matrimonio secundum duplicem cõiunctionem, scilicet animorũ & corporũ, attenditur duplex sacramentũ: quia prima coniunctio significat vnionẽ animæ ad Deum: secunda verò vnionẽ Christi ad ecclesiã quæ fuit quasi patrimonium initiatũ in patribus antiquis ratificatũ in natiuitate Christi, consummatũ in cruce: vel ratificatũ in cruce, & consummatũ in gloria. Significat etiã vnionẽ diuinitatis & humanitatis factam in vtero virginis. xxvj. dist. acutius. de conse. dist. ij. in Christo. extra eod. debitũ.

7 ¶ Sextò† quæritur, vtrum liceat dispensare cũ bigamis? Et dicunt quidam quòd non: sed tu dic cum opione communi, & cum S. Tho. in iiij. dicente quòd bigamiæ nõ est adiuncta irregularitas iure naturali, sed positiuo: nec iterum est de essentialibus ordinis q̃ quis nõ sit bigamus. quod patet: quia bigamus accedẽs ad ordines, characterem recipit. Vnde in tali irregularitate papa dispensare potest. Quod autem obiici posset per decretalem extra eod. nuper. q̃ cũ clericis, qui quantũ in ipsis fuit, secundas mulieres sibi matrimonialiter cõiunxerũt, tanquam cum bigamis nõ liceat dispensare: soluit dicens, per hoc ostẽdi, q̃ eadẽ est difficultas dispensandi in illis, qui de facto cum pluribus contraxerunt, sicut si de iure cõtraxissent: nõ q̃ subtrahatur papæ dispensandi potestas. Et intellige eandẽ esse difficultatẽ: quia idem dispensat vtrobiq;: licet facilius in bigamo interpretatiue secũdum multos. Quod autẽ obiicitur q̃ nõ licet dispensare contra doctrinam apostolicam vel iusdiuinum, quod dicit oportere episcopũ esse vnius vxoris virũ: dicit verum esse, quantum ad ea, quæ sunt de iure naturali, de necessitate sacramentorum ac fide: in aliis autẽ q̃ sunt de institutione Apostolorũ, cum ecclesia habeat nunc eandem potestatẽ statuendi & destruẽdi quam tunc habebat: potest per eum, qui primatũ in ecclesia tenet, dispẽsari. hæc ille. & cõsentit Pet. & Ala. Posset tamẽ dici q̃ ista dispensatio ideò dicitur non licere: quia nunquam fit nisi ꝓ magna & ardua causa: sicut xxxiiij. dist. lector. in glos. vbi Lucius papa dispensauit cum Panormit. Archiepiscopo bigamo. ¶ Septimò quæritur, quis possit dispensare cum bigamis? Et S. Tho. in iiij. dicit q̃ papa potest dispensare in tali irregularitate totaliter: sed episcopus quantum ad minores ordines, & secundũ aliquos etiam quãtum ad maiores, in his qui volũt Deo in regione seruire ꝓpter vitãdũ religiosorum discursum. hæc ex illo: qui loquitur de omnibus bigamis excepto eo q̃ cõtrahit post votũ solẽne: qa de omnibus aliis fecerat mẽtionẽ. & in omnibus est æqualis difficultas dispẽsationis, siue sint verè siue interpretatiuè bigami. Sum. tamẽ Ange. tenet q̃ in bigamo verè solus papa dispẽsat. xxxiiij. dist. lector. in gl. episcopus autẽ dispẽsare non põt, etiã in minoribus. & alleg. not. in c. vnico. de bigamis. li. vj. vbi Fran. hoc dicit: & sequitur Io. And. fundantes se super illo c. vnico. ex quo hoc tamẽ haberi nõ potest: quia licet illud c. ꝓhibeat clerico bigamo ferre tonsorã: tñ hoc intelligitur, nisi talẽ habeat causam vt cum eo dispensetur. opinio autẽ S. Tho. probatur in d. c. lector. saltẽ quantũ ad permanere in ordine suscepto: quia illud c. dicendo q̃ poterit permanere in lectoratu, & si fuerit necesse, promoueatur ad subdiaconatũ, qui scilicet olim non erat ordo sacer, vt dicit glo. de bigamis. super eod. innuit quod dictum est. Quantum verò ad bigamum similitudinarie, id est, qui contrahit post votum solenne, dicit Pan. in c. de diacono. & c. seq. qui cler. vel vo. q̃ si clericus cõtraxit in sacris cũ corrupta, solus papa dispensat: vt in dic. c. nuper. Similiter etiã si de iure contraxit cum vna, puta antequam esset in sacris, & de facto cũ alia, scilicet post ordinationẽ, & vtrãq; cognouit: solus papa dispensabit: vt d. c. nuper. Et similiter in non clericis, qui isto modo sunt bigami, non distinguendo vtrũ sciuerint aut ignorauerint impedimẽtum: quia textus ad amicũ cum opere sequuto attendit: quia sic in ipsis est defectus sacramẽti, sicut in verè bigamis. secũdũ glo. in d. c. j. & in d. c. nuper. de bigamis. secundum Gem. in c. vnico. de bigam. lib. vj. Si verò existẽs in sacris contraxerit nõ cum corrupta, sed virgine, nec aliã vxorẽ habuerit ante in habitu laicali vel in minoribus: poterit episcopus dispẽsare vt ministret. & ex tex. in c. diuersis. de cle. coniuga. & in c. j. qui cle. vel vo. cum gloss. & etiam vt promoueatur ad vteriora. c. sanè. de cleri. coniug. Ad c. autẽ nuper. quod videtur contra, dicit illud intelligi de eo, qui ante sacros ordines aliam habuit, & pòst in sacris aliam accepit. Ad c. vero secundũ, qui cle. vel vo. dicit q̃ loquitur in eo, quem verè non pœnitet: vel est suspicio de recidiuo: quia tunc nisi religionẽ ingrediatur, episcopus non potest, & similiter quãdo imminet scãdalum: vt not. in d. c. ¶ Octauò† quæritur, vtrum bigamus vere sit priuatus priuilegio clericali? Et dicit tex. in c. cum altercationis. lib. vj. q̃ bigami nudati sunt omni priuilegio clericali, & addicti foro seculari, nõ obstãte consuetudine: & eis sub pœna excommunicationis inhibitũ est deferre tonsurã vel habitum clericalẽ. Sed gl. ibi dicit hoc intelligẽdũ de his, qui facti sunt bigami in minoribus: qui autẽ sunt in sacris, bene gaudẽt, secundũ Gemi. ibi. & diuersitatis ratio est, secundũ eum, quia existẽs in minoribus taliter contrahendo potest & debet viuere vt laicus: qui verò est in sacris, redire nõ potest ad seculũ: vt no. de app. c. tuæ. in glo. fi. secundum Ioan. de Fanto. Vnde licet sit priuatus habilitate ordinũ, non tamẽ priuilegio clericali. Similiter religiosus approbatæ religiõis gaudet: ita q̃ talẽ percutiẽs esset excõicatus: quia tex. in d. c vnico, restringitur vt loquatur de existentibus in minoribus, nõ de monachis, vel existẽtibus in sacris. Nec obstat c. quisquis. dist.

dist. lxxxiiij. vbi dicitur, bigamũ esse nudatũ omni priuilegio, & laicũ solum habere cõmunionẽ. Et consequenter videtur q̃ non possit esse monachus. Qui arespõdet Ioan. And. in regula, delictum. in mercu. q̃ erit laicus professus: quod esse potest. c. ex eo. de elec. lib. vj. Et idem per omnia dicendũ est de bigamo interpretatiuè, sicut de vero, secundum Gemi. & gl. ibi & Gul. & Guarro. Io. Mo. & Io. Cal. licet Bona gratia, aliàs Boatinus, teneat cõtrariũ, qui dixit in c. j. de biga. q̃ sacerdos, qui cõtraxit cum vidua, vel duo matrimonia successiuè, & postea cõmisit homicidiũ, potest puniri per iudicem secularem: per d. c. vnicũ. Sed primum est cõius & verius, nõ obstãte eo quod dicetur de casu vero ad fictũ: quia in isto interpretatiuo idẽ est quo ad omnẽ modũ, sicut in vero: quia sic est in eo defectus sacramenti, sicut in vero bigamo: vt no. gl. in c. j. de biga. & patet in c. debitũ. eo. tit. vbi dicitur q̃ diuisit carnẽ suam. & facit etiã c. quisquis. lxxxiiij. dist. De bigamo verò similitudinariè vtrũ sit similiter priuatus clericali priuilegio: Dicit Gemini. vbi suprà, q̃ non, nisi quo ad executionẽ ordinum. Et † ex hoc ipse infert, q̃ constitutio pœnalis nõ extenditur de casu vero ad fictũ, quando casus fictus non fingitur idem esse quo ad omnẽ effectũ, quem habet casus verus, sicut est in proposito: vt patet in c. nuper. de biga. Intelige ergo textũ d. c. vnici, de bigamo vero & interpretatiuo, q̃ nõ est in sacris, vel religiosus, qui est nudatus omni priuilegio, & adstrictus foro seculari: & ei sub excõmunicationis pœna præcipitur vt nõ deferat tonsurã vel habitũ clericalem: vt in d. c. vnico. & si portat, mortaliter peccat.

De Bissexto.

1 *Bissextus cur ita appelletur? Et an suspensus per annum, possit in vltima die anni bissextilis celebrare?*

BISSEXTVS† dicitur, quia bis, id est, per duos dies stat mus super sexto Calend. Martii. Et no. q̃ vigilia Sancti Mathiæ, debet semper ieiunari die immediatè præcedente festũ, nisi illud die lunæ euenerit, sicut de aliis infrà dicetur in verbo, Ieiuniũ: etiam quando in anno bissextili festum eius secundũ consuetudinẽ Romanæ curiæ in die secunda celebratur. de verb. signifi. quęsiuit. quia vigilia est propter festum, nõ econtra: vnde mutato festo mutatur vigilia. vide not. in d. c. quæsiuit. de verb. signifi. Vtrũ autem suspensus per annum celebrare possit in vltima die anni bissextilis. Dic quòd sic, secũdum gl. in d. c. quæsiuit. sicut libertas promissa seruienti per annum, acquiritur, si seruit CCCLXV. diebus. ff. de statu libe. l. cum hæres. §. Stichus.

De Blasphemia.

1 *Blasphemiæ iuxta Ambrosium distinctio: & quid blasphemiæ nomen iuxta Tho. importet?*
2 *Blasphemia, aut iuxta Theologos & propriè quando que sumitur, aut iuridicè, aut denique vulgariter.*
3 *Blasphemiæ species quot sint, & quot modis dicatur?*
4 *Blasphemia, num mortale peccatum sit? Et quid si ex repentina subreptione sine deliberatione fiat?*
5 *Blasphemia num sit peccatum remissibile. Et ibidem, quòd quædam remissibilia dicantur, & quædam irremissibilia. Et qualiter hæc sint intelligenda?*
6 *Blasphemiæ peccatum, num remissibile sit per proprij sacerdotis absolutionem.*
7 *Blasphemare publicè, quando quis dicatur? Et num à blasphemia publica sacerdos simplex absoluere queat?*
8 *Blasphemantis publicè, quænam pœna sit?*
9 *Dispensatio, num aliqua in pœnis blasphemantibus publicè instigendis, contra caput statuimus. de maled. dispositionem alliberi posit? Et quid si blasphematum est ebrietatis occasione, vel iracundiæ calore?*
10 *Pœna d. c. statuimus. num in omnibus blasphemandi modis, de quibus tractatum est, locum habeat? Et quid si blasphemanti pœnæ irrogetur pecuniaria, cui cedat?*

BLASPHEMIA,† secundũ mentem Ambrosii, diffinitur vt sit affirmatio falsitatis, vel negatio veritatis circa Deũ: & blasphemare, sit attribuere Deo falsum, siue quod illi nõ cõuenit: vel negare de illo verũ, siue quod illi cõuenit. cuius ratio est, quia secundũ S. Tho. ij. ij. q. xiij. nomẽ blasphemiæ importat derogationem excellentis bonitatis præcipuè diuinæ: quicunque autẽ negat de Deo aliquid ei cõueniens, vel asserit de eo quod ei nõ cõuenit, diuinæ derogat bonitati: quia cũ Deus, secũdum Diony. sit ipsa essentia bonitatis: quicquid Deo conuenit, pertinet ad eius bonitatẽ: & quicquid ad ipsum nõ pertiner, longe est à ratione perfectæ bonitatis: vnde omnis talis blasphemat, vel secundum solam opinionẽ intellectus, vel etiã coniuncta quadam affectus detestatione: quorũ vtrunq; si consistat in corde, dicitur blasphemia cordis: si verò exterius prodeat per locutionẽ, est blasphemia oris, quæ opponitur fidei cõfessioni. Sed † tamẽ aduerte q̃ blasphemia sumitur primò Theologicè & propriè: & sic est id quod dictũ est. Sumitur etiã iuridicè: & sic includit blasphemiã propriè, & etiã maledictionẽ factã Deo vel sanctis: vt patet extra de male. ex rubrica & capitulis: quia rubrica est de maledicis, & tamen capitula loquũtur de blasphemis: vt patet in c. statuimus. vbi maledicus appellatur blasphemus. Pro quo etiã facit: quia ibi dicitur maledicus, nõ solùm imprecator mali, sed etiã mali enuntiator, vt detractor, sicut per gl. ibi patet in c. j. & sic ibi sumitur maledicus pro quocunq; maledicẽte: & cõsequẽter etiã ibi sumitur blasphemus pro quocũq; dicẽte aliqua mala de Deo vel sanctis enũtiatiuè vt blasphemus propriè & imprecatiuè, vel etiã detestatiuè siue despectiuè vt maledicus. Sumitur etiã vulgariter blasphemia, & sic cõuertitur cũ iuridica: vt intelligamus iura allusisse lo- 2
cutioni vulgari: vel vulgarẽ ex iuridica descẽdisse. ¶ † Primò verò quæritur, quot sunt species blasphemiæ? Et dico, 3
vt recitat S. Tho. q̃ secundũ aliquos sunt tres, scilicet attribuere Deo inconueniẽs, remouere ab eo cõueniens, & attribuere creaturæ quod est propriũ Deo: sed S. Tho. vbi s. ar. j. ad tertium, dicit q̃ secundũ illa tria non possunt propriè distingui diuersæ species peccati blasphemiæ: qa duo prima nõ differũt: nisi secundũ affirmationẽ & negationẽ: quæ diuersitas specię habitus nõ distinguit: quia per eandẽ sciẽtiã innotescit falsitas affirmationũ & negationũ, & per eandẽ ignorãtiã vtroq; modo erratur cũ negatio per affirmationẽ probetur, primo Posteriorũ. Tertiò verò, scilicet attribuere creaturæ quod est Dei, pertinet ad primũ: quia quicquid est Deo propriũ est ipse Deus: & cõsequẽter attribuere quod est Deo propriũ creaturæ, est ipsum Deum dicere idẽ creaturæ. Summa autẽ Ang. attribuit S. Tho. q̃ tria prædicta sint tres species: sed fallitur. Igitur secũdum mentẽ S. Tho species blasphemiæ sunt duæ. s. blasphemia Dei, inquãtũ Deus: & blasphemia Dei inquantũ Spiritus sanctus. ¶ Secundò quæritur, quot modis fit blasphemia Dei inquãtũ Deus? Et dico q̃ in genere fit duobus modis, scilicet corde & ore: sed vterque illorũ modorũ diuiditur in sex modos. Primò, si affirmatur de Deo falsum, vt est Deus improuidus, iniustus, & huiusmodi. Secũdò, si negatur verũ: vt, nõ est Deus iustus, nõ est prouidus: nõ põt facere hoc vel illud, quod tamẽ est possibile: & idẽ si dicatur ad despectũ cũ sit dicere q̃ Deus eũ prohibere nõ põt. Tertiò, si appetitus detestetur diuina: vt maledictus sit Deus:

veniat Deo hoc vel illud,& huiusmodi: quasi Deus esset creatura subiicibilis hmõi imprecationibus: quia hoc est blasphemia vulgaris.s.imprecatio:licet sit propriè maledictio:& etiã est blasphemia iuridicè:includit etiã hoc blasphemiam Theologicè,pro quanto virtualiter attribuitur Deo incõueniens:puta ꝙ sit talibus subiicibilis.Quartò, affirmãdo vel negãdo vel detestãdo prædicto modo in Sanctis Dei:in quibus ipse & cõtẽnitur & honoratur.Quintò, si Deo vel Sanctis eius attribuatur quidẽ aliquid verũ, sed tamẽ inhonestũ cũ irreuerentia magna,sicut faciũt ribaldi iurãtes per culum Dei, aut sexũ fœmineũ Sanctarũ. Sextò, quãdo attribuitur Deo vel Sanctis aliquod verũ & honestũ,sed tamẽ irreuerẽter:vt iurãdo per corpus & sanguinẽ & caput Dei,& huiusmodi,ex cõsuetudine vel passione:sed duo vltimi modi sunt reductiui, & nõ sunt blasphemiæ propriè,sed solũ secũdũ modũ.¶†Tertiò quæritur,vtrũ blasphemia sit peccatũ mortale? Et dico ꝙ sic, secundũ S.Tho.vbi suprà ex genere suo:quia repugnat diuinæ charitati,eũm deroget diuinæ bonitati:vnde pro ea infligitur pœna mortis.Leuitici xiiij.Vnde quãtũad primos quatuor modos nõ est dubiũ de mortali , etiã si fiat ex repentino motu passionis:nisi excusẽt subreptio tãta,vt homo nõ aduertat id quod cogitat aut loquitur esse blasphemiam:quia tũc est veniale vel nullũ.quantũ etiã ad quintũ cõis doctrina Sanctorũ est ꝙ sit mortale ex suo genere, cũ ex se habeat irreuerentiã magnã. quãtũ verò ad sextũ dico ꝙ de se nõ est mortale:quia talia iurameta possunt aliquãdo licitè fieri:vt dicetur infrà Iurare.scilicet quãdo essent cum iustitia.veritate,& iudicio:aliquãdo verò sunt venialia,vt quãdo interuenit irreuerentia parua:aliquãdo mortalia , vt quãdo sunt cum irreuerentia & despectu magno: quod arbitrio boni viri pẽsabitur:& similiter essent mortalia,& essent veræ blasphemiæ quãdo in huiusmodi haberetur sensus erroneus:puta ꝙ Deus ex sua natura corpus aut caput vel capillos haberet. ¶Quartò, vtrũ blasphemia ex repẽtina surreptione possit esse mortale? Et dicit S.Tho. vbi suprà,ꝙ dupliciter blasphemia ex surreptione sine deliberatione procedit. Primò sic, ꝙ quis non aduertit hoc quod dicit esse blasphemiã : vt eũ quis subitò ex passione in verba cõtumelioſa prorumperet,quorũ significationem non cõsiderat:& tunc est veniale. Secundò, quãdo aduertit hoc esse blasphemiã,considerans significationem verborũ: & tũc nõ excusatur à mortali:sicut nec occidens ex ira hominem subitò. hæc ex illo. Sed tamẽ aduerte ꝙ ex duplici causa est ꝙ homo nõ considerat blasphemiã esse blasphemiam.primò scilicet ex subita passion e: & sic ipse loquitur & secundò ex cõsuetudine,cõcomitante quodam propriæ salutis cõtemptu,vel lata negligẽtia, qua nõ curat homo cauere peccata:& hoc dubito mortale, saltem præsumptiuè,& in iudicio causarũ quantũ ad blasphemiã propriè dictã: quia lata culpa æquiparatur dolo.ff.depositi.l.quod Nerua.& in c.vt animarũ.de cõstitu.lib.vj.imò Supple.dicit esse mortale , si quis ignoret quidẽ sua verba importare blasphemiã:sed tamẽ recto animo nõ mouetur:quia ignorans ignorabitur.j.Corinth.xiiij. Sed hoc puto esse cõtra S.Tho.vbi vult ꝙ passio cum ignorãtia excusat: quia blasphemans cũ passione mouetur malo animo. ¶Quintò, 5 †vtrũ peccatũ blasphemiæ sit remissibile?Et dico secundũ sanctos & scripturas, omne peccatum esse remissibile per pœnitentiã & misericordiã Dei.Quædam tamẽ dicuntur remissibilia, quia ex se habent circunstantias alleuiantes, & ad remissionẽ prouocantes:vt quæ fiũt ex ignorãtia vel fragilitate. Quædã verò dicũtur irremissibilia,vel quia nõ habẽt tales circunstantias, vt quæ fiunt ex malitia:vel quia excludunt pœnitentiã,vt finalis impœnitẽtia, quæ remitti nõ potest:licet remitti possit intentio finaliter nõ pœnitendi. Igitur blasphemia dicitur remissibilis,si fiat ex vehementi passione, vel deceptione, vel infirmitate, & huiusmodi: & sic intellige illud Matth.xij.Omne peccatum & blasphemia remittitur.s.si fiat isto modo.dicitur verò irremissibilis si fiat cũ certa malitia,nõ quia remitti non possit,sed quia nõ habet causam motiuã ad remissionẽ. Et sic intellige illud Matth.xij.Spiritus autẽ blasphemiæ nõ remittitur.s.de facili. ¶†Sextò,vtrũ peccatũ blasphemiæ sit remissibile per absolutionẽ proprii sacerdotis:siue vtrum ipse ab illo possit absoluere? Et dicit Pan.in c.statuimus. de male.ꝙ nõ,si blasphemia sit publica:sed absoluit episcopus. Et facit gl.in c.ij.de pœ.& remiss.lib.vj. Secus si occulta:quia tunc nõ pertinet ad episcopũ, secundũ Host. Et † si quæratur quãdo sit publica,idem Pan.ibi sic dicit: Dicitur autẽ quis publicè blasphemare,vt sit locus dispositioni dicti c.secũdum Host. quãdo blasphemia est notoria de iure vel de facto de quo infrà,Notoriũ.facit c.si.de eo hab.cleri.& mulie. Itẽ dicitur publica quãdo corã pluribus personis blasphemauit,hoc referẽtibus postea episcopo:& sic licet nõ trãsiuerit in notoriũ, satis est ꝙ probari possit,arg. in l.palã.ff.de verb.signi. Sumitur ergo hic publicũ vt species distincta à notorio.hæc ille. Sed Sum.Ang.limitat vt reseruetur episcopo quãdo est publica nõ simpliciter : sed quãdo propter publicitatẽ defertur ad episcopũ:vnde secundum Gof.& Host.inquit,quæ dicũtur in d.c.statuimus.de pœna temporali vel pecuniaria, intelligũtur sedẽte iudice pro tribunali in iudicio autem animæ presbyter discretus molliẽdo rigorẽ, dispẽsare poterit ex causa circa pœnã spiritualẽ.hæc Host.& d.Sum.rationabiliter ita ꝙ licet blasphemia sit publica,tamẽ simplex sacerdos absoluit, nisi iuridicè sit per accusationẽ ad episcopũ delata : & si post absolutionẽ à sacerdote fiat accusatio coram episcopo:aget episcopus ad pœnã d.c.iudicialiter,sed nõ absoluet denuo. Summa verò Ros.male refert istã limitationẽ, & male reprobat,dicẽs ꝙ nullo iure probatur : quia probatur interpretatione Gof.& Host.Inn.& Pan.vt patet ex dictis bene inspectis:& de hoc j.§.seq.¶† Septimò quæritur, quæ pœna publicè blasphemãtis? Et dico ꝙ d.c.statuimus.que scilicet loquitur de blasphemia Theologicè & iuridicè etiã si nõ sit hoc notoriũ, modò probari possit, talẽ imponit, vt scilicet septẽdominicis stet præ foribus ecclesiæ dũ agũtur missarũ solẽnia, & vltimo die sine pallio & calceamentis,& ligatus corrigia in collo:& in septẽ sextis feriis præfatarũ dominicarũ ieiunet in pane & aqua,& nõ intret ecclesiã:& in quolibet præfatorũ dierum,tres si poterit,vel duos,vel saltẽ vnũ pauperẽ reficiat : & si nõ põt,in aliã pœnam cõmutetur : quã pœnitẽtiã si facere noluerit,interdicatur ei ingressus ecclesiæ , & in obitu careat ecclesiastica sepultura. Et si est dies , per tẽporalẽ potestatẽ coactione, si necesse fuerit , episcopo cogetur soluere solidos xl.vel xxx.vel xx.vel saltẽ quinq; monetæ vsualis. Et secundum Vinc.etiã si in extremis velit pœnitere , carebit sepultura, si per episcopũ sentẽtia lata fuerat cõtra eũ. Et idẽ Ant.de But. Et ibi mãdat Papa hoc statutũ poni inter alia statuta cõitatũ.Hoc tamẽ capitulũ nõ habet locũ in clerico, secũdũ Pan.ibi,& cõiter doct.quia clericus nõ agit publicã pœnitentiã.50.dist.ex pœnitẽtibus. Et similiter nõ habebit locum,si dixit ex calore iracũdiæ,vel ebrietate per verbũ,præsumpserit,in d.c.positũ.sed de hoc infrà.§.ix. Et similiter, secũdũ Gof.nõ habet locũ in iudicio animæ,sed discretus confessor molliet hunc rigorem. Et hoc tene:licet Suppl. dicat ꝙ imò habebit ibi locum,ga pœnitentię omnes sunt arbitrariæ. Ex his auẽ Pan. infert ꝙ obligatus ad pœnam pecuniariam pro maleficio,si non est soluendo,id est,si soluere non põt,debet luere in corpus:& sic finẽ litibus dare. Secus si est obligatus ex contractu vel quasi:qa expectatur 9 fortuna pinguior.¶Octauò†quæritur,vtrũ contra dispositionem dicti capituli debeat in dictis pœnis adhiberi aliqua dispẽsatio? Et dicit Pan.ꝙ non,innixus in verbo,nullam misericordiam habiturus.sed Host.dicit ꝙ ex magna causa posset adhiberi misericordia,si persona est honorabilis,quã non deceat sic publicè pœnitere : qa vult hãc pœnam eleemosynis redimere.pro quo facit c.j.de voto.& c. mulieres.de sent.excom.& c.medicina.de pœni.dist.j.& hoc Pan.dicit equũ.¶Nonò,vtrũ mulctetur pœna d.c.qui ebrietatis vel iracundiæ calore blasphemat?Et dicit Gofr. ꝙ nõ, ꝓpter verbũ,præsumpserit,positũ in d.c.statuimus. quod dictũ Pan.dicit sibi placere in ebrio:arg.l.omne delictum.§.qui se vulnerauit.ff.de re mili.Sed in accenso calore iracundię fortè nõ procederet.nisi calor esset ex iusta causa ꝓuocatus:ar.l.si adulteriũ.§.Imperatores.ff.de adul. Secus qñ ex causa iniusta:puta quia in ludo amisit.ar.c.inebriauerunt.xv.q.j.& idẽ tenet Host.vt dicit Directo.li.j. ti.xv.ga cõtra peccatores Deũ vel Christũ quotidie cũ ira blasphemãtes hæc pœna specialiter inducta est:nec aliquis de facili Deũ blasphemat,nisi iratus. Posset tamen iracundia tãta esse,ꝙ demẽtiæ æquipararetur:& tunc locũ haberet dictũ Gof.quod secundũ Ant.de But.,ꝓcedit indistincte per verbũ,præsumpserit,in d.c.positũ.Sed melius Pan. quia etiã est præsumptio magna : etiã ex ira blasphemare 10 stante vsu rationis.¶Decimo,†vtrũ hæc pœna locum habeat in oibus modis blasphemandi superius recitatis? Et dico ꝙ de quatuor primis nõ est dubiũ ꝙ sic apud doc.quia oẽs continentur sub iuris blasphemia,quę in d.c.punitur. de sexto etiã dicit Dire.ꝙ iurans per corpus vel caput vel capillum Dei,si hoc detestãdo aut vituperãdo facit,habet locum dicta pœna. Secus si hoc dicit affirmãdo vel iurãdo: & intẽdit ꝙ iurans per corpus Dei ad aliquid affirmandũ, etiã si ex ira iuret,non ligatur hac pœna,licet irreuerentiã Deo faciat. Secus si sic dicit non ad iurandũ,sed per modũ contemnẽtis Deũ. Ex quo etiã patet ꝙ à fortiori locũ habet hæc pœna in v.modo qui nunquam est ad iurandũ,sed semper est ex contemptu, id est ex negligentia reuerendi Deum,& animam suam,etiã si fiat ex consuetudine cum lata negligẽtia. ¶Vndecimò quæritur,quis habebit dictã pecuniariã pœnã? Et dicit do.Ant.de But.ꝙ iudex secularis,secundũ aliquos,eam habebit à clerico & laico, per id quod sequitur,inter alia cõmunitatum statuta. secundum alios ecõtra iudex ecclesiasticus eã habebit ab vtroq;,cum crimen sit ecclesiasticum: secundũ Gof.eam habebit laicus iudex à laico,& ecclesiasticus à clerico.ad quod de hæreticis.& de iudi.ita quorundã.Vel dic ꝙ habebit eã iudex condemnans,siue sit laicus quantum ad laicum, siue ecclesiasticus quantum ad laicum & ecclesiasticum.

De Calice.

1 *Calix ex qua materia confici debeat?*
2 *Calicem ac patenam quis consecret? Et quomodo execrentur?*

1 CALIX †non debet esse de ære, aut orichalco, aut cupro: quia hæc propter æruginẽ vomitũ prouocãt: aut ligno ꝓpter poros, ne sanguis subintret: aut vitro de cryſtallo propter fragilitatem: nec de lapide propter ineptitudinem. de cõse.di.j.c.vasa.& c.calix.vbi dicitur ꝙ tam calix quàm patena debet esse de auro vel argento vel stanno:& consequenter quia de his tantum mentio fit,omnis alia materia prohibetur.licet Asten.lib.iiij.de mente Roden.dicat ꝙ sub stãno intelligitur plumbũ:quod tamen Ro.negat propter hoc ꝙ & ipsum æruginem contrahat. ¶Primò†verò 2 quæritur,quis possit calicẽ vel patenã consecrare? Et dico ꝙ Car.in cle.attendẽtes.de sta.reg.videtur sentire ꝙ episcopus:& etiã abbates,qui vtuntur insigniis pontificalibus, quando hoc habent ex cõsuetudine:qa ista sunt potius dignitatis quàm ordinis. Sed Gemi. in ca.abbates.de priui. lib.vj.dicit ꝙ licet gl.ibi sit pro abbatibus : abstinere tamẽ debent propter vnctionẽ,quæ fit in calicis cõsecratione.c. vnico.de sacra vnctione.de his autẽ ſ. Benedictio §.iij.& iiij.¶Secũdò quęritur quo modo execretur? Et dicit Pet. de Pal.ꝙ calicis cõsecratio in superficie fit:vnde si calix argenteus deauretur,indiget recõsecratione. Secus tũ videtur,si deauratio cadat propter vsum:quia non recõsecrabitur.Nec est simile in calice deaurato,sicut in patiete ecclesiæ,qui deerustatus indiget recõciliatione. de consc.dist.j. c.ecclesijs.in glo.sed in perditione auri,quod ita subtiliter ponitur,non videtur consecratio ita esse in superficie eius quin remaneat in argẽto:& ita seruat consuetudo.Similiter execratur calix, si ſcyphus à pede ex toto separetur,licet nõ sit fractus:puta qa iũctura est tornatilis siue ad vitem:& similiter si amittat formã suã.arg.cap.j.de cõsec. eccle.vel alt.& quia destructa forma iam non est calix:secus si formã non amisit,licet sit aliqualiter læsus.Si tamen ſcyphus esset taliter fabricatus ꝙ eo solo posset quis vti in celebrando:& cum hoc esset separatim à pede in calicẽ cõsecratus:tunc non execrabitur per separationẽ à pede:quia per se est calix,& pes est tantum ad bene esse.Circa hoc autem faciunt multa dicta suprà.Benedictio.

¶CALVMNIA quid sit.Iuramentum.j.§.ij.
¶CALVMNIATOR quis sit, aut tergiuersator,vide suprà.Accusatio.
¶CAMBIVM, vide j.Vsura iiij.per totum.

De Portione Canonica.

1 *Canonica portio,cur ita dicatur? Et quotuplex sit?*
2 *Consuetudo,quòd nihil detur Episcopo,vel parochiali ecclesiæ nomine portionis canonicæ,an valida sit? Et num ad esse consuetudinis titulus requiratur?*
3 *Portio Episcopo,vel ecclesiæ parochiali debita pro parte,vel in totum præscribi,etiam sine titulo potest,si modò tantum intercesserit tempus,de cuius initio memoria non extet. Et num prædicta portio pacto remittiare queat?*
4 *Quarta episcopalis à quibus,& de quibus debeatur? Et ibidem subiiciuntur limitationes septem.*
5 *Quarta hospitali relictorum,num episcopo debeatur? Et quid de his,quæ fraternitatibus relinquuntur?*
6 *Legatum quando sit singulari personæ,num episcopo quarta debeatur? Et quid in legatis pro malè ablatis? Item,quid si subditus leget ecclesiæ extra diœcesin?*
7 *Canonica parochialis à quibus,& de quibus debeatur?*
8 *Legari intuitu personæ,quando dicatur? Et sub hæc sedecim limitationes,de quibus rectẽ & ordine disseritur.*
9 *Quarta parochialis num debeatur,de legato facto rectori ecclesiæ,in qua quis sibi sepulturam elegerit, pro missis ibidem per eundem celebrãdis? Et quid de relictis iure institutionis? Et quid de mortua causa donatione?*
10 *Canonica portio cuinam debeatur? Et quid si quis domicilium in diuersis parochijs,æqualiter in eis se collocans habeat? Et si sacerdos parochialis fuerit in portione petenda negligens,an Episcopus possit pro illo petere?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

11 *Si quis in vna ecclesia audiat diuina, & in alia sacramenta percipiat, qualiter præstabitur canonica portio?*

12 *Legatorum fabrorum ab his, qui in locu religiosis in confratres recipiuntur, num quarta debeatur? Et qualiter huiusmodi quarta extrahatur?*

13 *Consuetudo, quæ in certis regionibus viget, vt de omnibus mobilibus quæ defunctus potest in testamento relinquere, aut legare, ecclesia tertiam exigat partem: si morienti iniungat, vt omnia mobilia reuelet, an iuri communi præiudicet? Et num huiusmodi præcepto moriens parere teneatur?*

14 *Sepulturam in propria ecclesia eligens, si nihil ipsi leget, aliis autem multa leget ac relinquat, num possit ecclesia propria portionem aliquam petere?*

15 *Infirmus in vna parochia, si in aliã se transferri procuret, ibiq; decedat, num ex hoc canonica portione priuetur ecclesia prior? Et ad hæc subnectuntur conclusiones octo.*

1 CANONICA †portio dicitur, qa sit à canonibus approbata, & debita iure decretorũ. x. q. j. de his. & c. decernimus. & xvj. q. j. constitutũ. & in clem. dudum. de sepul. Et secundũ Zaba. post Mat. est duplex: Vna. s. debita episcopo ab omnibus ecclesiis totius diœcesis de oibus relictis factis eisdẽ, quam tamen non habet ab ecclesijs suis extra diœcesim. Et de hac in d. c. de his. & c. seq. in gl. de test. c. officii. & c. seq. cum cõcordatis in glo. Alia debita ecclesiæ parochiali de relictis à parochiano, vel obuenientibus rõne funeris loco illi in quo eligit sepulturã. Quarũ episcopalis quidẽ, secundũ gl. in c. requisisti. i. de testa. est tertia vel quarta secundũ consuetudinẽ: parochialis verò est varia. i. medietas, tertia & quarta, secundũ varia iura & varias consuetudines: qbus cõsuetudinibus standũ est, extra de sepul. certificari. Et si ibi cõsuetudo nõ apparet secundũ Ho. spectãda est cõsuetudo ecclesiæ metropolitanæ: & si nec illa appareat, spectãda est cõsuetudo ecclesiarũ vicinarũ: quæ si varia sit, secundũ Gof. quarta debetur: quia in hac iura magis cõcordare videtur. extra co. in nostra. Itẽ qa in dubijs sequimur quod minimũ est. ff. de lega. ij. l. si ita relictũ. in fi. ff. de reg. iur. l. semper. Et ita no. Arch. in c. cum quis. de sepul. lib. vj. & Inn. in d. c. requisisti. & Ber. in d. c. certificari. Et hoc verũ, nisi, vt dictũ est, cõsuetudo esset dãdi medietatẽ vel tertiã: qa ista tũc esset debita. Et sic intellige iura dicẽtia qp est tertia vel medietas. Et de hac quarta, q̃ datur ecclesiæ parochiali, detrahitur ab episcopo pro se quarta illius quartæ: à fratribus autẽ episcopus nullam detrahit quartã, secundũ Feder. quod allegat tab. nisi qp vbi episcopus parochialis oĩum, vt Neapolis: vt parochialis recipiat
2 quartã à fratribus, nisi. s. sint priuilegiati. ¶ Primò †verò queritur, vtrũ valeat cõsuetudo qp nihil detur episcopo vel ecclesiæ parochiali? Et dicit Pan. in d. c. certificari. i. quod secũdũ gl. in c. fi. de cõsue. li. vj. vbi cõsuetudo est prẽter ius: ad eã valere sufficit tẽpus x. annorũ. vbi verò est cõtra ius, requiritur tẽpus xl. annorũ: vt in c. fi. de cõsuet. Igitur consuetudo qp detur episcopo vel parochiali ecclesiæ vltra dimidiam: puta qp dentur duæ partes. s. ex tribus: vel qp detur citra quartã. i. minus quàm quarta, secundũ Host. valet si sit præscripta. Et loquitur de portione episcopali. Et idẽ sentit de parochiali, vt dicit Pan. qp si detur infra dimidiam & quartã: valet cõsuetudo, etiã non præscripta. Et cũ hac opinione transit Io. An. quia inquit Pan. cõsuetudo dandi infra dimidiã & quartam non est contra, sed prẽter ius, qp verò detur vltra dimidiã vel citra quartã, est cõtra ius: quia nullo iure cauetur vt debeatur minus quarta, vel vltra dimidiam. Vtrum autem valeat cõsuetudo qp nihil penitus detur, sunt opiniones. sed Host. videtur velle, & Io. An. post ipsum qp non valeat: similiter Gof. & Ray. cum sit irrationabilis. de cõsue. c. fi. & cõtra iura. de sepul. c. j. sed Pet. de Peru. & Inn. tenẽt qp valeat, si sit præscripta spatio xl. annorũ. & Host. ac Io. And. si sit præscripta cũ titulo. i. cũ rationabili causa. puta ꝓpter beneficiũ factũ ecclesiæ vel huiusmodi. Sed cõtra hoc Panor. opponit ibi: quia ad esse cõsuetudinis non requiritur titulus, sicut nec in lege condenda: qa nõ differũt nisi sicut tacitũ & expressum: cũ consuetudo sit ius morib. introductũ, & cõsequenter inductũ ex tacito cõsensu populi: vt di. j. cõsuetudo. & in l. de qbus. ff. de leg. Et soluẽdo dicit qp dictũ Host. & Io. An. intelligi debet in cõsuetudine impropriè dicta, quæ ꝓpriè est præscripta. & sic intellige gl. in c. nõ est. de consuetud. lib. vj. & vide ibi notata p Io. And. Inno. Vnde sicut in præscriptione cõtra ius requiritur titulus: vt in c. j. de præscrip. lib. vj. ita & in hac cõsuetudine impropriè dicta: vt ꝓbatur in d. c. non est iuncta glo. Et ex his infert Pan. ad id quod tacitè sentiunt prædicti duo, dum videtur velle facere differẽtiã, vtrũ præscribatur portio minor quarta, an in totũ. i. vt nihil debeatur: qa dico, inquit, qp vtroq; casu requiritur præscriptio ex titulo, cum sit cõtrarius: & hoc verũ qñ inducitur cõsuetudo cõtra eũ cui debetur portio de iure cõi: nam tũc non est ꝓpriè consuetudo, sed præscriptio. ideóq; debet habere omnes limites præscriptionis. Sed si induceretur cõtra aliũ: tũc induci põt vt cõsuetudo, & cõsequẽter sine titulo, qa ad eius cõsuetudinis nẽ requiritur titulus, vt dictũ est. Et pro hac Io. And. in d. c. non est. & in c. fi. de cõsue. & secundũ prædicta intellige gl. in c. j. de sta. reg. Et ex prædictis oibus conclude qp hæc portio debita episcopo vel ecclesiæ parochiali põt pro parte, vel in totũ præscribi: & sufficit tẽpus sine titulo, de cui⁹ initio non est memoria: qa illud habetur vim tituli, vt in d. c. j. de præsc. li. vj. Hæc Pan. q̃ sentit qp vtroq; prædicto casu, si cõsuetudo fit cũ titulo, sufficit tẽp. xl. an. vel cuius nõ sit memoria in cõtrariũ, si sit sine titulo. Et ratio est: qa ius cõmune est pro ecclesia parochiali vel episcopo. & cõsequẽter cũ præsumptio sit cõtra possidẽtẽ oportet qp titulũ alleget & probet, per quẽ tali præsumptio tollatur. ¶ Secũdò quæritur, vtrũ prædicta quarta possit renuntiari per pactũ? Et dicit Arc. in c. pactũ. de pact. li. vi. qp pactũ non valet qñ dãnificatur ecclesia: sed vbi nõ dãnificatur, valet etiã sine authoritate superioris. C. de procu. nõ eo minus. ¶ Tertiò †quæritur, à qbus debeatur quarta episcopalis? Et dicit Host. in Sum. ti. de sepul. qp debet & peti põt ab oibus ecclesijs intra propriã diœcesim cõstitutis. xvj. q. j. cõstitutũ. siue sint capellę monachorũ, vel aliorũ religiosorũ, vel monasteria, vel alia pia loca: siue sint couentualia, vel quæuis alia in ciuitate vel extra. de off. ordi. cõquerẽte. de testa. officii, & c. requisisti. etiã si sint exẽpta, nisi in priuilegio fiat specialis mẽtio de prẽiudicio quartæ episcopalis, de deci. dudũ. ꝟ. vlti. ff. neqd in loco pub. l. j. ꝟ. merito. Pan. aũt in d. c. officii. tenet cõtrariũ. s. qp debeatur solũ ab ecclesiis episcopo subiectis, nõ ab exẽptis seu subiectis immediatè papę: dicens qp cõiter sic tenetur. sed Pet. de Peru. in tract. de Canonica portione, limitat Pan. dicens verũ qñ legans ecclesię exemptę nõ est subditus episcopo, vel est exemptus similiter, aliàs debetur: sed verior est opinio Pan. qa ista quarta datur rõne ecclesiarũ solicitandarum per episcopũ, non ratione legantium: vt patet in d. c. ci quarente. vnde tenentur exempti soluere eam papæ, secũdum Abb. in c. requisisti. de testa. & sequitur Petr. vbi s. sed legatus de latere eam petere nõ potest: quia non est diœcesanus exemptorũ. de priuilegiis. c. authoritate. lib. vj. in glo. ¶ Quarto queritur, de quibus debetur quarta episcopalis? Et dicit

Et dico qp de omnibus legatis factis ecclesiis & locis à quibus debetur, & de decimis, & de his quæ obueniũt funeris occasione: vt in c. requisisti. de testa. & ibi Pan. Fallit tamẽ hoc: quia dicitur in c. fi. de testa. qp de his, quæ in ornamentis vel pro cereis seu fabrica, luminaribus anniuersario, septimo, xx. xxx. siue aliis ad perpetuũ cultũ diuinũ legatis ecclesiis vel reliquis piis locis canonica portio, dummodo in fraudẽ nõ fiat, vt episcopus seu parochialis debeat defrauda ri, deduci nõ debet: vnde fallit in septẽ casibus secundum Pet. vbi ꝫ. Primus, quãdo relinquitur aliquid pro ornamẽtis ecclesiæ seu vestibus: vt sericũ pro planeta: vel aliud ornamentũ pro altari: vt not. doc. in c. fi. de testa. Ex quo sequitur qp si legatur aliquid vt fiat chorus vel pictura, vel ancho na, vel calix, vel huiusmodi, nõ debetur quarta: quia ista est fabrica ad longæuũ honorẽ Dei. d. c. fi & l. j. C. ne lic. fig. sal. & Inn. dicit in c. cũ ad sedẽ. de rest. spo. qp cruces & cali ces sunt ornamẽta ecclesiæ. Et idẽ intelligo de omni quod venit in vsum diuini cultus in ecclesia quod vsu ipso non cõsumitur: vt libri, cãpanę, & omnia huiusmodi: imò si cõsumuntur ipso vsu, sed immediatè ad honorẽ Dei, vt oleũ, & cera pro luminaribus. Secũdus, quãdo legatur pro prædictis ornamẽtis redimẽdis, ornandis, reparãdis, secundũ Innoc. in d. c. fi. Et idẽ intelligo qũ legatur pro extruẽdo sepulcro: quia religionis est monumẽta cõstrui vel exornari. l. j. ꝟ. interdictũ. ff. de mor. infe. Tertius, qñ legatur pro fabrica ecclesiæ reparatione indigente: & portio pro fabrica nõ habetur: vel si habetur, nõ sufficit: sed si ecclesia nõ indiget fabrica, soluetur quarta, secundũ Hosti. reliquũ tẽpori necessario ad fabricã. Quartus, si legatur pro luminaribus, vt oleũ pro lãpade, vel cerei, & huiusmodi. Quintus, quando legatur pro anniuersario celebrado annuatim: vt in c. cũ creatura. de cele. miss. Sextus, qñ legatur pro vij. xxx. & huiusmodi, secundũ Host. in d. c. fi. Septimus, qñ legatur ad perpetuũ cultũ diuinũ: puta vt annuatim festũ fiat alicuius sancti. vel vt dicatur officium in vna capella: quia in huiusmodi cõsistit cultus diuinus. c. fi. de rescrip. lib. vj. Octauus fallit, secundũ Pan. in d. c. requisisti. in oblationibus, de quibus nõ debetur quarta, vt olim. Nonus, secundũ eundẽ, in donatione in vita: de qua etiã nõ debetur, vt in c. de his. de
3 sepul. & in c. j. de sta. mon. ¶ †Quintò, vtrũ debeatur quarta episcopo de relictis factis hospitali? Et dicit Pan. in d. c. officii. qp sic, si est religiosum, puta episcopi authoritate cõstructũ: etiã secundũ Io. And. si relictũ fuisset factũ pauperibus talis hospitalis: quia præsumitur respectus habitus ad locũ, nõ ad personã: secus si esset relictũ pauperibus simpliciter: quia nõ deberetur. l. nulli. & l. si quis ad declinandã. C. de epis. & cle. Si verò hospitale non est religiosum, sunt opiniones. sed tene cũ Pan. ibidẽ, qp si est ædificatũ, authoritate iã defuncti, sic episcopus habebit quartã: quia habebit curã, vt videtur in Auth. de eccle. tit. quia nõ põt amplius redire ad prophana: sed si ædificator viuit, quarta nõ debetur, & relictũ videtur factũ pauperibus, cum talis locus nõ sit capax: quia ædificator põt eũ destruere. c. inter dilectos. de dona. & ibi Inn. Vnde patet ex dictis qp de relictis ꝟ dictũ tamẽ Ioã. And. de pauperibus, simpliciter limita verũ, secundũ Bal. qñ legatur pauperibus in genere: ita qp inter psonas distribuatur, nõ inter loca: puta quia testator iubet dari cuilibet pauperi tunicã vel certã quantitatẽ pecuniæ: quia legatur vt singularibus personis: & sic nõ debetur quarta episcopo. c. ex parte. el iij. de ver. sig. Aliàs legando pauperib⁹ in genere, videtur legare hospitali quod est in ci
4 uitate, vbi testator habet domicilium. & casus est in d. l. si quis. versi. vbi autẽ. & ideo deberetur quarta cõtra Io. And. & eũ sequẽtes. Sed dictũ Bal. credo verũ, qñ hospitale generale est suscipiẽs omnes: & dictũ Io. An. qñ paucit paucos, vel solũ certũ genus personarũ, puta spurios. ¶ †Sextò, vtrum debeatur quarta episcopo de legato facto singulari pson̄æ? Et dicit Pet. vbi suprà, qp nõ: sicut qñ legatur clerico nõ habenti administrationẽ vel prælationẽ: seu alicui canonico: vt in d. c. requisisti. ꝟ. fi. vel cũ legatur leprosis moratibus in tali loco vel domo, vel eremitis, aut istis fratribus qui morãtur in tali loco, vel aliquib⁹ mulieribus pro dote, vel viduis, peregrinis, & huiusmodi, in qbus cessãt d. c. ex parte. el iij. Vide quod no. Inn. in c relatũ. de sepul. ¶ Septimò, vtrũ debeatur quarta episcopalis de legatis ꝓ male ablatis? Et dicit Pet. vbi ꝫ. qp nõ: quia sunt debita nõ legata: siue restitutio sit certa, siue incerta. ¶ Octauò, vtrũ debeatur qñ subdit⁹ legat ecclesię extra diœcesim? Et dico qp nõ, secundũ Abb. in d. c. requisisti. & Inn. in d. c. officii. & Io. And. in d. c. certificari. Et ita cõsuluit Io. de Montemerlo. quod intelligo nisi aliter habeat cõsuetudo vel præscriptio. c. cũ inter. el ij. de ver. sig. ¶ †Nonò quæritur, quibus & de
5 quibus debeatur canonica parochialis? Et dico qp debetur solùm ab ecclesiis vbi sepelitur aliqs, vel ad quã transit sepulturã in aliquo monasterio, sanus existẽs illud intrat, & in eo ꝓfitetur antequã moriatur: quia de bonis eius nihil debetur: vt Pan. tenet. & dicit cõiter teneri in c. relatũ. de sepul. post gl. ibi. & idẽ dico si intrauit cũ ꝓposito absolutẽ mutãdi vitã: quia desinit esse parochianus alterius ecclesiæ, argu c. beneficiũ. de reg. iur. lib. vj. Si verò professionẽ nõ fecit, nec habuit propositũ absolutè vitã mutãdi, id est, se obligãdi religioni, debetur quarta, secundũ Archi. in c. cũ qs. de sepul. lib. vj. Et hoc videtur verius, secũdũ Gemi. ibi, licet alii cõtrariũ dicãt: quia religiosus cẽsetur cõtrahere domiciliũ in monasterio facta professiõe tacitè vel expressè, nõ autẽ, vt dicit Archi. & Io. And. in c. statutum. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

reſcrip.lib.vj. Gof.tamẽ dicit ꝙ non debetur, ſi decedat in nouitiatu, potens exire, modo nõ exeat. & idẽ Hoſt. & hoc hodie verum eſt ratione conſuetudinis: licet Sum. Ang. & Roſ. teneant opin. priorem. Et ſimiliter ſi intrauit in ægritudine de qua deceſsit, portio debetur, ſecundũ Pan. ſecus ſi in ægritudine de qua nõ deceſsit: licet Inn. fuerit in ſingulari opinione, dicens, ꝙ ſi quis religionẽ ingreditur, vt ſit ibi profeſſus: de bonis eius acquiſitis monaſterio portio debetur eccleſiæ parochiali. quod Pan. non placet: tũ quia loquũtur de relictis occaſione ſepulturæ: tũ quia loquũtur de morte naturali, qua iſte nõ moritur, imò tenet cognatio nem: tamẽ quia ſi iſte mutaret domiciliũ, portio nõ deberetur: ergo neq; hoc caſu, cũ ſolũm habeat domicilium in monaſterio: vt no. idẽ Inn. in c. ex ore. de priuil. Et idẽ videtur dicendũ de leproſo, qui domũ intrauit leproſorũ: ſ. ꝙ non debetur quarta, ſecundũ Gul. quia idẽ iudicium eſt ac ſi ſanus ad religionẽ trãſiſſet: niſi forte ex ipſa lepra moriatur: multi enim ſecũdũ ipſum cũ lepra, ſed nõ ex lepra, moriuntur. Regionis tamẽ conſuetudo in hac parte tenẽda eſt. Secus de illo, qui recipitur in confratrẽ, retinens tamen bona ſua quo ad proprietatẽ: quia debetur quarta, etiã ſi ipſi religioſi eſſent exempti. c. cũ & plantare. de priuileg. cũ non tranſeat in religionẽ. Secus ſi ſolũ retinuiſſet ſibi vſumfructũ ſuorũ bonorũ: quia gauderet priuilegio religionis. c. vt priuilegia. de priuil. ¶ Sextus, quando quis legat eccleſiæ, in qua nõ elegit ſibi ſepulturã, nec ibidem ſepelitur, ſecundũ Glo. ord. in c. j. de ſepul. & idẽ Inn. in eo. tit. c. ij. & Archi. eo tit. c. ij. lib. vj. licet in c. placuit. xiij. q. ij. tenuiſſet ꝙ deberetur. & idẽ Io. And. in c. certificari. de ſepul. in glo. & cle. dudũ. §. verũ. vbi meritò reprobat opin. Hoſti. tenentis contrariũ in d. c. ij. ¶ Septimus, quando de facto contra voluntatẽ fratrũ ſepelitur in eorũ eccleſia, vt tempore interdicti, & multa offeruntur, quia tunc non debetur quarta, ſecundũ Fede. conſi. cxix. & Gemi. in d. c. j. de ſepul. lib. vj. Et ratio eſt: quia talis tempore interdicti nõ poteſt eligere ſepulturã apud mendicantes: vt not. Inn. de priuileg. c. vt priuilegia. & c. cum & plantare. & de pen. & remiſ. quia in te. quanuis liceat ipſis recipere mortuaria, vt orent pro defunctis, ſi cũ pœnitentia deceſſerũt. xj. q. iij. quicunq;. facit quod no. Inn. in c. tanta. de exceſ. præla. Itẽ quia quarta debetur ratione iniuriæ factæ eccleſiæ parochiali: vt in d. c. certificari nullã autẽ iniuriã illi facit, ex quo ibi non poterat ſepeliri. Imò plus dicit Fede. ꝙ ſi mẽdicantes eũ ſponte tali tempore ſepelirent: non debetur quarta, licet teneantur tanquã violatores interdicti. cle. j. de ſepul. & in c. ſi canonici. de offi. ord. lib. vj. quia tunc ſolũm debetur quarta quando ſepeliunt in caſu à iure cõceſſo: ſecus quando in prohibito: vt in c. ex parte. el. j. & in c. cum liberũ. & in c. in noſtra. in fi. de ſepul. vbi dicit Inno. ꝙ quando de facto non de iure ſepelitur, dentur corpus & oblationes, quæ ratione ſepulturæ factæ ſunt ſed nõ legata facta nõ ratione vel occaſione ſepulturæ. Et ita patet ꝙ ſi de facto ſepelitur cõtra voluntatẽ illius, cuius eſt eccleſia, ꝙ non tenetur ad aliquã quartã: ſed tenetur & corpus & omnia, quæ ratione ſepulturæ habuit, reſtituere: ſed nõ quartã de legatis factis nõ ratione vel occaſione ſepulturæ: ſimiliter nec de his, quæ amici de bonis ipſorũ tunc offerunt. ¶ Octauus, quando eccleſia parochialis erat interdicta ex culpa ſua, & nõ parochiani: quia tũc ipſam quartam nõ habebit, ſiue parochianus ſepeliatur alibi ex electione ſua, ſiue nõ: vt quia alibi eſt maiorũ ſuorũ ſepulcrum, ſecũdum Pet. & not. Gemi. in c. j. de ſepul. lib. vj. Sed ſi alibi eſſet ſepultus de facto nõ de iure, ſ. quia nec in eccleſia electa, nec in ea vbi ſunt ſepulcra maiorũ: nihil dabitur, ſi eccleſia parochialis dedit cauſam interdicto. Secus ſi nõ fuit in culpa: quia nõ debuit ſuo iure priuari, ſecundum Pet. de Anch. vt ibi refert Gemi. ¶ Nonus, quãdo reuocat electionem ſuã, quam legando fecit, & alibi eligit ſepulturam, & ſepelitur: quia paria ſunt, nõ eligere, & electã mutare. ff. de adi. leg. l. j. & ij. Primo autẽ caſu non debetur, vt dictũ eſt: ergo nec ſecũdo, etiam ſi nõ fuiſſet relicturus niſi intuitu ſepulturæ: vnde vltima electio vel ſepultura ſine electione eſt, quæ inducit petitionẽ quartæ. xiij. q. ij. c. vltima. & ita cõſuluit Fed. cõſil. x. Gemini. autẽ in d. c. j. videtur tenere quòd reuocata electione ſepulturæ, reuocetur & legatũ: & dabitur illi eccleſiæ, vbi eligit ſepeliri: quia ſubrogatus debet intelligi ſubrogatus cũ omnibus qualitatibus, oneribus & honore. l. j. §. hęc actio. ff. ſi quis te. lib. eſſe iuſ. fu. ideoq; etiã onus emolumentũ comitatur, & econtra. l. alumnæ. §. Seia. de adi. lega. Et idẽ Pet. de Anch. quod dicit verũ, niſi aliter cõſtet de voluntate legantis. Et de hoc etiã j. Excõmunicatio vij. excõmunicatione xvj. ¶ Decimus, quando licet elegerit, tamẽ nõ ſepelitur, ex facto hæredũ, vel ex facto cõtingente circa perſonã defuncti: puta quia moritur nimis longè, vel hæredes nolunt illũ ad eccleſiã electã deferre. quia verba ſunt intelligenda cum effectu. l. j. ff. quod quiſq; iur. & l. ea quidẽ. C. ſi man. ita fue. alie. tex. eſt in c. relatũ. de ele. nõ reſi. ergo ceſſãbit canonica: ex quo ibi nõ ſepelitur. Et ita tenet Fede. vbi ſ. & Pet. ſimiliter vbi ſ. ſed tamẽ Gemi. in d. c. j. videtur in caſu iſto ſentire ꝙ eccleſia nõ priuatur legatis factis ratione ſepulturæ: vt not. in c. in noſtra. de ſepul. & ideo fortè nec ſua quarta eccleſia parochialis. ¶ Vndecimus, cũ legatur ꝙ incertis, malè ablatis, ſecundũ Pet. vbi ſ. An verò de his incertis falcidia detrahatur, vide j. Legitima. ¶ Duodecimus, quãdo legatũ eſt eccleſiæ parochiali tantũ, quantũ eſt quarta legatorũ factorũ ecclęſiæ electæ, ſecundũ Hoſt. in d. c. officii. & Pet. vbi ſ. Et Pan. in d. c. de his. extra de ſepul. Sed alii volũt ꝙ non cõputabitur, niſi ſit legatũ hac cõditione ꝙ eccleſia hoc ſit contenta pro canonica, & ſacerdos acceptauit: ſed ſoluet quartam, ac ſi nihil eſſet eccleſiæ parochiali legatũ: ſicut Goſ. Ray. in Sum. Io. in d. c. officii. Fede. conſi. iij. Io. de Lig. in d. cle. dudũ. Sed dicendũ eſt ꝙ vera eſt opinio ſecũda, quando eſſet conſuetudo ꝙ tantũ teneretur eccleſiæ parochiali relinquere: aliàs verò prima, & cõputabitur. & ſi minus eſt ſupplebitur, ſicut filius facit in l. ſi quãdo. & l. omnino. C. de inof. teſt. quia ſcilicet cõputat ſibi in legitimã quicquid à patre ſibi relictum eſt: & ſi inſtitutus eſt in parte minori quàm legitima, põt agere tantũ ad ſupplementũ. facit c. cũ dilecti. de empt. & vẽ. Et ab hoc nõ multũ diſſentit Rayne. qui dicit ꝙ ſi legatũ non fiat ſub dicta cõditione, ſed abſolute, ſacerdos poterit de cæteris ſibi portionem vendicare. de teſta. officii. vel ſaltẽ aget ad ſupplementũ cõputato legato: ſicut filiꝰ &c. Si verò plus eſt legatũ ei quàm ſua quarta, nõ defalcabitur. ¶ Decimuſtertius, quãdo tẽpore teſtamenti & legati nõ eligit ſepeliri: ſed poſtea tẽpore mortis eligit ſepulturã. facit c. relatũ. de ſepul. in ij. glo. in quo c. Bar. dicit ſe dubitare de his. Sed tamen hoc eſt tenendũ, niſi fieret in fraudem: quia eo caſu ſe habet eccleſia electa, quaſi alia nõ electa in ſepulturã. ¶ Decimuſquartus quando parochianus nõ potuit in ſua parochiali eccleſia audire diuina, nec ſacramẽta percipere propter vacationẽ tẽporis longo: & alibi elegit ſuam ſepulturam, ſecundum Bald. in ſuo tractatu. Et ratio eſt: quia ſi qua pro labore legantur, ceſſante labore ceſſat legatum. l. ſcio. in fi. ff. de annu. lega. Vnde cũ detur quarta pro ſacramentorum adminiſtratione &

ne & celebratione, vt in d. cle. dudũ. §. verũ. ibi, cum mercedis exhibitio. patet ꝙ non debetur: quia ceſſante cauſa finali, ceſſat effectus. de quo in c. cum ceſſante. de app. Hoſt. autem & Io. And. in c. relatũ. de ſepul. & Pet. vbi ſ. tenẽt ꝙ imò debetur: quia vitiũ prælati, eccleſiæ nocere non debet. Sed tamen tenendũ eſt cum Bal. & dicendũ ꝙ vitiũ prælati nocet eccleſiæ in acquirẽdo: vt Pan. in c. ſuper. de rebus eccl. nõ alie. præcipuè in re mobili & exigua. ¶ Decimuſquintus, quãdo fit repoſitio funeris in aliquo loco ad tempus, vt alibi, id eſt ad aliud cœmeteriũ tranſferatur ad perpetuã ſepulturã, ſecundũ Nic. de Lira Gen. 50. quia tũc nec dicitur nec eſt ſepultura. Sunt & alii caſus ex priuilegiis religioſorũ. ¶ Decimò † quęritur, vtrum debeatur quarta parochialis de legato facto rectori eccleſiæ, in qua quis elegit ſepeliri, pro miſsis dicẽdis per illũ? Et dico ꝙ ſic: quia etiã debetur quarta epiſcopalis: vt in c. cũ inter vos. de verb. ſigni. ¶ Vndecimò quęritur, an hęc portio debeatur eccleſiæ parochiali de relictis iure inſtitutionis? Et dicũt quidã ꝙ non: ſed ſolũ de legatis, per c. requiſiſti. de teſta. Sed Io. And. tenet cõtrariũ in c. j. de ſepul. per illũ tex. qui generaliter dicit tertiã partẽ ſui iudicii. Et idẽ tenet Pan. ibi: niſi ſit donatio inter viuos, vt dictũ eſt. ¶ Duodecimò, vtrũ debeatur de donatione cauſa mortis? Et dico ꝙ ſic: quia accedit magis legato, quàm contractui. l. fin. C. de do. cau. mor. & in cle. dudũ. de ſepul. ¶ Decimotertió † quæritur, cui debeatur canonica portio? Et dico ꝙ epiſcopalis debetur epiſcopo diœceſis: parochialis verò eccleſiæ, vbi quis audit diuina, & percipit eccleſiaſtica ſacramenta. & tex. eſt in c. cũ quis. de ſepult. lib. vj. vbi debet percipere de iure. Si autẽ quis dimiſſa eccleſia, in qua cõſueuerãt ſepeliri maiores, alibi eligit ſepulturã: nihilo minus nõ debetur canonica eccleſiæ dimiſſæ: ſed ei quę dicta eſt. ſ. in qua cõſueuit audire & percipere: vt ſ. vt in d. c. cũ quis. Si etiã quis domiciliũ trãſtulerit alicubi, & moritur antequã acquiſierit domiciliũ nouũ: tũc debetur eccleſiæ parochiali, in qua moritur, ſecũdũ Arch. in c. j. de ſepul. lib. vj. & Hugo, & Ray. & Goſ. & Vin. in c. nos. de ſepul. quia volũt ꝙ ibi deberet ſepeliri, ſi nõ elegiſſet. Tamẽ tenendo opinionẽ Inn. in d. c. nos. ꝙ ſepeliri debet in eccleſia cathedrali, ipſi debebitur. Si verò habet domiciliũ in diuerſis parochiis, æqualiter ſe collocãs in eis, vt ſunt reges: tũc eſt æquũ, ſi in tertio loco eligit ſepulturã, vt diuidatur. & Hoſt. ac Inn. dicũt diuidendam. & eſt tex. in d. c. cũ quis. licet Sum. Ang. nõ credat neceſſariũ: ſed illi dabitur, in qua, inquit, decedit. Si autem preſbyter parochialis negligẽs fuerit in petẽda portione, epiſcopus petere poterit pro illo, ſecundum Hoſt. extra, de ſuc. c. ſi. ¶ Decimoquartò † quid ſi in vna audit diuina, & ſacramẽta recipit in alia? Et dicit Inn. & Ioã. And. in c. de his. de ſepul. & Arch. in d. c. cũ quis. ꝙ fiet diuiſio portionis. c. j. & c. relatũ. de ſepul. ꝙ ab aliquibus limitatur, ſi vtraque habeat cœmeteriũ & curã: nõ aliter: arg. c. ſi eccleſia. de cõſe. eccl. vel alta. Verius tũ credo quod tenet Sum. Piſ. ſci licet totã eſſe dandã illi, in qua cõſueuit recipere ſacramẽta. allegat extra de ſepul. c. j. adde ar. ex. c. cũ quis. eo. ti. lib. vj. & in cle. dudũ. eodẽ ſimiliter tit. vbi dicitur ꝙ danda eſt eccleſiæ parochiali, quæ propriè eſt illa, in qua ſuſcipit ſacramẽta. ¶ † Decimoquintó, quid de his, qui recipiũtur in confratres in locis religioſis, retentis bonis ſuis? Et dicit Hoſt. & Goſ. ꝙ ſicut nõ eximũtur ab epiſcopi iuriſdictione, ita debetur quarta de legatis per ipſos, etiã ſi ipſi religioſi ſunt exẽpti de priuile. cũ & plãtare. & c. vt priuilegia. de quo dic vt ſ. §. xiij. ¶ Decimoſextò quæritur, quomodo extrahãtur iſtæ quartæ? Et dicit Hoſt. in Sum. de ſepult. ꝙ extrahetur primò quarta epiſcopalis: quia antiquior & dignior: demum parochialis, ſi venit extrahẽda: quæ ſi prius fuiſſet extracta, epiſcopus habebit quartã quartæ parochialis, & quartã de reliquis. ¶ Decimoſeptimò † quid de quibuſdã regionibus, vbi de omnibus mobilibus, quæ defunctus põt in teſtamẽto relinquere, ſiue legare, eccleſia tertiã exigit partẽ, & moriẽti ſacerdos iniũgit ꝙ omnia mobilia reuelet: ſicut fieri dicitur in Britannia minori? Et dico ꝙ Veruec. nõ credit hanc conſuetudinẽ pręiudicare iuri cõi, niſi fuerit præſcripta legitimè, & in cõtradictorio iudicio obtẽta, vel authoritate ſedis Apoſtolicæ cõfirmata, nec epiſcoporum nec archiepiſcoporũ illius loci cõſtitutionẽ ad hoc ſufficere, niſi adũt cõſenſus ſubditorũ, quos tãgit. Et ſimiliter credo ꝙ dicto præcepto nõ teneantur morientes obedire, niſi in dictis caſibus. ¶ Decimooctauò † quęritur, quid ſi quis eligat ſepulturã in propria eccleſia, ei nihil legans, & multa legans aliis: an poterit eccleſia petere aliquã portionẽ? Et dico, ſecũdũ Ray. ꝙ ſi cõſuetudo eſt ꝙ eligẽtes ſepulturã in propria eccleſia, ſemper aliquid relinquãt: poteſt eccleſia illud petere ab hæredibus, nõ iure actionis, nec differẽdo propter hoc ſepulturã, ſed implorãdo ſuperioris officiũ. extra de ſimo. ad Apoſtolicã. Si verò non eſt cõſuetudo, aliquid petere nõ põt, ſed ſolis funeralibus debet eſſe contenta: quia ex officio tenetur ſepelire. extra de ſimo. nõ ſatis. & cũ eccleſia poſſet quoq; hoc caſu implorare officiũ iudicis aduerſus hæredes, & aliarũ eccleſiarũ rectores, ſi deprehẽdatur teſtatoris dolus, aut hæredũ aut rectorum: ceſſante autẽ dolo, nihil habere põt: quia circa talia dolus eſt puniẽdus. extra de teſta. c. officii. & extra de ſepult. c. in noſtra. & ſecũdum gl. eius, prima facie videtur ꝙ dolus ſit præſumendus, cũ aliis eccleſiis multa legauerit, & propriæ parochiæ nihil. ¶ Decimononò † quid ſi infirmus in vna parochia, ſe faciat ad aliã deferri, ibiq; moriatur? Et dico ſecũdũ Ray. ꝙ prima eccleſia nõ propter hoc priuatur canonica portione. & idẽ Hoſt. Et de hoc cle. dudũ. de ſepul. ſic dicit: Cõſtituimus & ordinamus, vt prædictorũ fratres ordinũ de obuẽtionibus oibus tam funeralibus, quàm quibuſcũq; & quomodocũq; relictis, diſtinctè vel indiſtinctè ad quoſcũq; certos vel determinatos vſus, de qbus etiã quarta ſiue canonica portio dari ſiue exigi nõ conſueuit, vel nõ debet de iure, necnõ de datis & qualitercũq; donatis, in morte ſeu in articulo mortis, in infirmitate donãtis, ſeu dãtis, de qua deceſsit, qũocũq; directè vel indirectè, fratribus ipſis vel aliis, pro eiſdẽ quartã partẽ, quã authoritate Apoſtolica taxamus, parochialibus ſacerdotibus & eorũ rectoribus ſeu curatis largiri integrè teneãtur, facturi & curaturi ne quod in morte ab infirmis hmõi dandũ fratribus ipſis exiſtimẽt, in eorũdẽ dãtiũ ſeu donantiũ ſanitate ſibi dari vel donari procurẽt: in qbus per ipſos vitãdis eorũ intendimus cõſcientias onerare, cõſuetudines, cõuentiones, ſtatuta, pacta inquãtũ ſunt præmiſsis vel alicui præmiſſorũ cõtraria, penitus reuocãtes. hæc ibi. Ex quibus vel in qbus multæ concluſiones caſuũ deciſiuæ intelligũtur. ¶ Prima, ſecũdũ Pet. dicti fratres. ſ. prędicatores & Minores poſſunt ingredi parochiã inuito rectore proceſsionaliter ad ſuſcipiendũ funus eius, qui apud illos elegit ſepeliri: qa in iſta conſtitutione paulò ante permittitur eis libera ſepultura, quã nõ parochiales eccleſiæ nõ habẽt, niſi ſpãliter eis cõcedatur, ſecũdũ Zab. Vno autẽ permiſſo, permittũtur prępara-
toria neceſſaria. de offic. dele. prętere. a. Cõtrariũ tñ, ſecũdũ Zab. obſeruatur: qa nõ leuatur funus, niſi eo iubẽte: quod eſt tutius, ne detur materia rixæ. nec tñ, ſecũdũ Archi. hoc vbiq; ſeruatur quod dicit Zab. nec ꝓfectò ad hoc fratres cõ-

iure tenentur, licet tolerēt ratione ſcandali. Hodie tamen ex priuilegio Xyſti hoc poſſunt, vbi eſt conſuetum, vel vbi parochialis ſacerdos requiſitus de leuatione funeris, hoc facere recuſaret. ¶ Secunda. Si prædictis fratribus nihil legatur, ſed datur aliquis frater executor ad certā ſummam pro ſuo arbitrio diſtribuendā, & ipſe diſtribuit in fratres: debetur quarta, ſecundū declarationē Bonifacii octaui, quā refert gl. Ioā. And. & ſimiliter debetur, ſi decedēs nihil eis reliquit, ſed mandat executoribus vt eis dent aliquid vel promittāt, ſecūdū gl. Zab. & Paul. qui etiā dicit hoc habere locū in relictis ad vſus nō ſolū determinatos, ſed etiā indeterminatos: ſiue vſus ſit ſacer, vt pro cōſtruēda capella: ſiue nō ſacer, vt pro victu. ¶ Tertia. Funeralia in dicta cōſtitutione, ſecundū gl. Benedictus in ſua decretali, inter cunctas. declarauerat illa eſſe quæ cū funere deferūtur, ſtatuēs de cādelis datis ad manū quartā nō deberi: ſed quia illa eſt reuocata, putat ex his candelis quartā deberi, ſecūdū iſtam literā: licet ſit rigoroſum: & etiā ex his quæ legantur promiſsis dicendis: hodie tamē per priuilegia nō tenētur, niſi vt infra in fi. huius §. dicetur. Fran vero Zaba. poſt Pau. & Lau. dicit funeralia eſſe bona quæ obueniūt eccleſiæ ratione funeris, ſiue ante corpus conditū in terra, ſiue poſt vſq; ad xxx. diem licet, inquit, cōſuetudo nō habeat q̄ detur canonica, niſi de his quæ cū funere deferuntur: etiā, ſecundū ipſum & Lau. ſi ſint equi & arma: vel quæ offeruntur dum funus eſt in eccleſia. Sunt autē omnia vera: quia funeralia dicūtur dupliciter: vel quia funus comitātur: vel quia dantur gratia funeris: ſed de primis tantum canonica datur ex conſuetudine. ¶ Quarta. Si quis eligat ſepulturā apud ſorores prædictorū fratrū, non haberet locū in eo iſta cōſtitutio, ſecundū Zaba. quia ſecundū gl. cum ſit iuris veteris correctoria, & ſic reſtringēda, extra de reg. iur. quæ à iure. ad alios quām ad prædicatores & Minores nō eſt extēdenda: licet referat Zaba. q̄ Clemens v. prorogauit cā ad Eremitas: & Ioan. xxij. ad Carmelitas. ¶ Quinta. Si defunctus petierit cum habitu dictorū fratrū ſepeliri: nihilo minus quarta debetur, ſecundū Pau. & Zaba. quia & ſi ad eorū religionem trāſiſſet in ægritudine qua decederet, quarta deberetur. ¶ Sexta. Si defunctus mandauit aliqua dari ſingulis fratribus ad eorū commoditatē: puta emptionē librorum, veſtiū, & huiuſmodi, debetur quarta, ſecundū Pau. & Io. de Ligna. & Fran. quia illud relictū eſt monaſterio: cū religioſus capere nō poſsit. xij. q. j. nō dicatis. Et idē eſt ſi alicui reliquit q̄ in eccleſia fratrū faciat conſtrui capellā, & emat illi ornamēta: quia debetur quarta, ſecundū Ioannem de Ligna. quod placet Franciſco. Et idē ſimiliter eſt ſi donauit teſtator in mortis articulo. Aut legata ſoluit in vita, & poſtea eccleſiæ interdicitur ſepultura, ita q̄ ibi ſepeliri nō poteſt: aut ſi caſu alibi ſepelitur, vt quia portari non potuit: quia ſecundū Pau. debetur canonica. Sed verius cōtrarium huius tenuit Fede. in cōſiliis ſuis, & Zaba. quādo perpetuō alibi debet manere ſepultus. quod probatur per literā huius cōſtitutionis, vbi determinatur quarta danda ſolū ab eccleſia in qua ſepelitur. ¶ Septima. Prædicti fratres nō tenentur ad iſtā quartā de his, quæ relinquūtur eiſdem per eos, qui apud illos nō ſepeliūtur, ſecundū Inn. Archi. & gl. in illi fieret in fraudē: vt ſcilicet moriēs propterea alibi eligat ſepeliri ad fratrū ſuggeſtionē quibus legat, vt nō teneantur ad quartā: quia tūc quarta debetur. Et idē eſt ſi circa hoc generaliter fraudē procurēt: ſicut ponit exemplum: vt quia procurant relinqui ſororibus ſanctæ Claræ, vel amicis, de quibus cōſidunt, qui quartā ſoluere nō tenētur, & huiuſmodi: quia hoc caſu tenētur ad reſtitutionem eorū, in quibus damnificati ſunt curati, & ad rationē eorā Deo. ¶ Octaua. Ad iſtā quartā ſoluendā dicti fratres compelli nō poſſunt per ordinariū: nec ratione eius habet aliquam iuriſdictionē cōtra eos: obſtātibus exēptionibus eorum: quia per iſtā quidē cle. reuocātur priuilegia quorumcunq; etiā exēptorū, inquantū impediret ſolutionē huius quartæ: ſed per hoc nō tolluntur priuilegia exēptionis: cū obligatio ad quartā poſsit eſſe durāte exēptione. Fit autem coercitio per ſuū iudicē, id eſt Papā vel Legatū, niſi aliud cōcederetur ordinariis, ſecundū gl. & Pau. licet aliqui ſint cōtrarii. Et hæc quidē iuridicē ſcripta ſunt: ſed eorū priuilegia eximūt eos ab omni quarta, præterquām funeralium propriè. i. cōcomitātiū funus, in quibus etiā ea, quæ dantur ad manus fratrū, nō cadūt ſub quarta ex priuilegio Xyſti.

De Canonico.

1 *Canonicus ſi puer ſit, qualiter quæ ad canonicatum pertinent obire poſsit? Et an canonicus laicus eſſe queat? Item num prædam habere poſsit?*

CANONICVS, † ſi ſit puer, per alium facere debet quæ ſunt canoniæ. de ætat. & qualit. c. ij. ff. de decur. l. Spurii. §. minores. nec poteſt eſſe laicus, ſecundum Vincentium licet poſsit laicus ex iuſta cauſa habere præbēdam, ſcilicet large & impropriè. extra de conſtit. cum M. & ibi hoc tenet Pan. Sed de his & aliis vide ꝛ. Beneficium. j. & ij. & iij. & j. Simonia. ſecundò, quaſi per totum.

De Canonizatione ſanctorum.

1 *Canonizare quempiam quid ſit? Et num liceat non canonizatos preces porrigere? Et quænam ſint, de quibus in canonizatione inquiſitio fieri ſolet?*

2 *Eccleſia in ſanctorum canonizatione, num errare poſsit?*

3 *Ordo & modus in canonizatione facienda, remiſsiue.*

CANONIZATIO † ſanctorū, ſecundū Inn. in c. audiuimus. de reli. & ve. ſanct. eſt canonicè & regulariter inſtituere q̄ aliquis pro ſancto honoretur: puta q̄ fiat pro eo ſolenne officiū, ſicut pro aliis ſanctis eiuſdem cōditionis: vt ſi eſt confeſſor, fiat officiū confeſſoris: aut martyrū, ſi martyr, &c. Vnde & ſine hac canonizatione facta authoritate Ro. eccleſiæ nulli licet aliquem venerari pro ſancto, extra de reliq. & vene. ſanc. c. j. ¶ Primò verò quæritur, an liceat preces nō canonizato porrigere? Et dicit Inno. in c. audiuimus. de reli. & ve. ſan. q̄ licet porrigere preces defuncto, quem virū bonū credebamus, & nunc eſſe cū Chriſto, licet non ſit canonizatus: quia fidē orantis Deus reſpicit: ſed facere pro eo officiū vel preces ſolennes nō licet, vt dictū eſt. ¶ Secūdò quæritur, quæ ſunt ea, de quibus in canonizatione ſit inquiſitio? Et dico ſecundū Gofr. Hoſt. & Inn. q̄ inquiritur de excellentia vitæ eius, ſi fuit in laboribus multis, & iuſtis: ſi moribus caſtus & ſtrenuus. diſt. lxvj. miramur. & maximè ſi ſimplex & humilis. extra de præſump. & ſtudiis. & ſi ſuſtinuit perſecutionē. vij. q. j. omnis. & c. ibi adunati. ſi ſuſtinuit, inquam, cum charitate. j. q. j. c. vide quām bonū. Inquiritur etiā de miraculis eius in vita & poſt mortē. Tanta autem inquiſitio ſit de confeſſore, ſecundum Hoſt. nō autem de martyre: ſed inquiritur de miraculis. & cauſa paſsionis. arg. de conſec. diſt. iiij. eatechumenum. & c. baptiſmi vicem. ¶ Tertiò † quæritur, vtrū eccleſia poſsit errare in canonizatione ſanctorū? Et dico q̄ Ioan. de Neap. in quolibet. xj. poſt S. Tho. in ix. quolibet. q. vlti. ſic diſtinguit: Sentētiæ latæ à papa cū Cardinalibus ſunt in duplici differētia: quia quędā ſunt circa particularia facta particulariū hominū: vt promotiones ad dignitates, & beneficia, & iudicia cōtra aliquos & pro aliquibus: quædā verò pertinēt ad ſtatū vniuerſalē totius eccleſiæ, vel quantum

quantum ad fidem: vt determinatione circa ea quæ ſunt fidei: vel quātū ad mores, vt ſtatuta, decreta, & decretales. In primis errare poteſt papa vel eccleſia: quia vtitur medio incerto, ſcilicet atteſtationibus hominū. In ſecūdis verò errare poſſunt prædicti, ſi cōcederētur vt quædā perſonę abſolute: ſecus ex ſuppoſitione diuinæ q̄uidētiæ gubernantis eccleſiā Spiritu ſancto, ne fallatur, ſecūdū illud Io. xiiij. q̄ ſpiritus aduenies doceret omnē veritatē, ſcilicet de neceſſariis ad ſalutē: imò credere q̄ in talibus poſsit errare, ſecūdum do. Io. eſt hereticū. Hæc ex illis. Et facit quod dicitur extra de ſen. exc. à nobis. ſcilicet q̄ iudiciū eccleſiæ fallit & falli tur quo ad primū & quo ad ſecūdū facit quod dicitur xxv. q̄ j. violatores. Igitur canonizationē ſanctorū Io. dicit pertinere ad ſecundū genus actionū: quia per eā ponūtur ſancti vt exēplar fidei & ſanctæ vitæ, & vt inuocandi ab omnibus in neceſsitatibus. Sed S. Tho. dicit q̄ mediat inter prędicta, cuius rationē arguēdo tangit: quia vtitur papa medio fallibili, id eſt, hominum teſtimonio: & honor, quem ſanctis exhibemus, eſt quædā fidei ꝓfeſsio, qua ſanctorū gloriam credimus: vnde inquit, piè credendū eſt q̄ in his iudi
3 ciū eccleſiæ errare nō poſsit. Ordinem † & modum procedē di in canonizatione ſanctorum ponit Hoſtien. & Gofr. ſu per dicto c. audiuimus.

De capitulo & eius poteſtate

1 *Capituli appellatio quotuplicem ſignificationem habeat: & quid efficere capitulum poſsit? Et quam habeat, quod facit, vim atque poteſtatem?*

2 *Capituli quænam ſit maior & ſanior pars? Et num ſede vacante, poſsit capitulum ab excommunicatione tam iuris, quām hominis, à qua potuiſſet Epiſcopus abſoluere?*

3 *Capitulum Epiſcopo num ſuccedat in alienandi poteſtate? Et quid de viſitandi, & crimina inquirendi iure? Et num poſsit monalium monaſteria exempta viſitare, quæ Epiſcopus authoritate apoſtolica viſitat.*

4 *Capitulum ſede vacante, num ſtatuta vniuerſam diœceſim diſtringentia, facere poſsit? Et num in iuriſdictione quam Epiſcopus habet ſuccedat?*

5 *Epiſcopus ſi collationem cum alio communem habeat, vel eius conſilium in aliquo actu requiri debeat, num ſede vacante ipſi capitulum ſuccedat? Et an in priuilegijs indultis dignitati epiſcopali? Et an indulgentias conferre queat?*

6 *Epiſcopo ſi doctorandi poteſtas competat, num ipſi in eadem capitulum ſuccedat?*

1 CAPITVLVM † aliquādo locus eſt vbi res capitulares firmātur: aliquādo lignificat lectionē: aliquādo ſecūdum aliquos diſtinctionē: vt ille liber habet quinq; capitula: aliquādo cōgregationē multorū præcipuè eccleſiaſticorū: vt not. Io. And. in c. capitulū. de reſcri. & ſic eſt hic ſermo de capitulo, cuius ſcilicet authoritas & poteſtas conſiſtit in maiori parte eius & ſaniori, ſecundū Mon. ita q̄ totū capitulū facere dicitur quod facit pars maior & ſanior. c. cū in cūctis. de his quæ fi. à ma. par. capi. Fallit tamē hoc in caſibus tribus. Primò, quādo aliquid eſt cōe pluribus, nō vt collegiatis, ſed vt ſingulis: quia tūc oportet cōſentire ſingulos. ff. de ſerui. ruſt. præ. l. per fundū. de cōſti c. cū oēs. in gl. Secūdò, qñ maior pars capituli deliquit, & ꝓpterea eſt ſua poteſtate priuata: vt in c. bonæ memoriæ. el j. & c. cū nobis. de elec. & c. gratū. de poſtu. præ. qa tūc tota capituli ptās reſi
det in parte minori, q̄ nō deliquit. not. Pan. in c. j. de his q̄ fi. &c. Tertio, in electione Romani pōtificis: vbi oportet q̄
2 duæ partes cōſentiāt. c. licet. de elect. ¶ Primò † verò quæritur, quæ ſit maior & ſanior pars capituli? Et dicit Mon. q̄ illa quæ innititur maiori rationi & pietati. viij. diſt. ſane quippe. præſumitur tamē ſemper q̄ maior ꝑte, & illi ſtatur, niſi contrariū ꝓbetur. lxj. di. nullus. & d. c. j. de elec. dudū el primo. ¶ Secūdò, vtrū ſede vacāte capitulū poſsit abſoluere ab excōicatione tā iuris quām hominis, à qua epiſcopus abſoluere potuiſſet? Et dico q̄ ſic, niſi ſit ei à ſede apoſtolica ſpecialiter interdictū. c. vnico. de maio. & obe. li. vj. & ſimiliter diſpēſare poteſt in caſibus, in quibus epiſcopo permittitur diſpēſatio, ſecūdū Fed. cōſ. xxix. & no. Pan. in c. cū olim de maio. & obe. quia diſpēſatio depēdet à iuriſdictione: & ſimul pōt dare cōfeſſorē: ſeu abſoluere in caſibus epiſcopo reſeruatis, ſecūdū Pan. vbi ſ. ¶ Tertiò † quæ 3
ritur, vtrū ſuccedat in ptāte alienādi? Et gl. in d. c. cū olim. videtur ſentire q̄ non: ſed limitat Pan. cum vellet alienare bona epiſcopatus: ſi autē eccleſia inferior ex cauſa legitima vellet alienare, credit q̄ capitulū authoritatē poſsit interponere: quia ꝓpriè capitulū hoc caſu nō alienat, ſed interponit authoritatē eccleſiæ alienāti: quod iuriſdictiōis eſt, & ſæpe neceſſariū. & idē ſentit Fede. cōſi. xxx. ¶ Quartò, an ſuccedat in ptāte viſitādi totā ꝓuinciā? & inquirēdi crimina? Et de hoc habes glo. in cle. j. de hære. & cōcludit Io. And. q̄ poteſtas generaliter viſitādi nō trāſit in capitulū. & ſic procedit opinio Mon. ſed poteſtas ſpecialiter inquirendi cōtra aliquos diffamatos trāſit: & ſic procedit opinio Archi. Fundamentū autē diſtinctionis huius eſt: quia capitulum eſt adminiſtrator neceſſarius, nō volūtarius: vnde ſuccedit in his neceſſariò & nō volūtariè ſunt expediēda, viſitatio autē generalis eſt volūtaria, ſpecialis verò neceſſaria. Et licet multi antiqui amplexati ſint iſtā theoricā. Pan. tñ tenet indiſtinctè q̄ viſitare poſsit etiā generaliter: quia viſitatio ſit ex neceſsitate iuris: vt patet in c. ſopitæ. de cenſi. ¶ Quintò, an viſitare poſsit monaſteria monialium exempta, quę epiſcopus viſitat apoſtolica authoritate, vt in cle. ij. de ſta. reg. Et conſuluit Lapus q̄ non. & ita refert reſpōdiſſe ſibi Io. And. & mouetur: quia capitulū ſuccedit in his q̄ epiſcopo cōpetūt iure ſpeciali: vnde nō ſuccedit in poteſta te cognoſcēdi de feudo. & not. in c. verbū. de foro com. Et idem ſentit Fede. conſi. xxx. ſed tamē multi contrarium tenuerunt, dicētes q̄ ſi epiſcopus habet abſoluere vt delegatus, q̄ poteſtas ad capitulū trāſit per c. vnicū. de mai. & obe. lib. vj. quod loquitur indiſtinctè. tamen Pa. plus placet opinio prima. ¶ Sextò, † an poſsit capitulum ſede vacante face 4
re ſtatuta diſtringentia totā diœceſim? Et dicit Pan. ſecundum Fede. conſi. xvj. q̄ ſic: quia hoc à iuriſdictione dependet: vt in c. fi. de cōſt. lib. vj. in qua quidē iuriſdictione capitulū ſuccedit. Et talia ſtatuta durant etiā in tēpus epiſcopi futuri: quia de natura ſtatuti eſt vt ſit perpetuū, licet extinguatur ptās ſtatuētis: vt in c. fi. de of. leg. Epiſcopus tñ potest illa ſtatuta reuocare: quia ſtatuere nō poteſt capitulū in præiudiciū epiſcopi futuri, ſicut nec prædeceſſor in præiudicium ſucceſſoris: quia par in parē non habet imperiū. de elec. innotuit. ¶ Septimò, vtrū ſuccedat capitulū in iuriſdictione quā habet epiſcopus, putà ſi epiſcopus habet intereſſe alicui electioni ex cōſuetudine? Et Hoſt. in c. ſcriptū. de elect. ſentit q̄ non: Collecta. autē ſentit cōtrariū: quia eadē ratio debet eſſe in additamento, quæ in principali. quod ſatis placet Pan. ex quo illa iuriſdictio cōpetit epiſcopo vt epiſcopo: q tñ Pan. in c. illa. de elect. tenet opi. Inn. dicens hoc cōiter teneri à doctoribus. ¶ Octauò, † vtrū ſi epiſco- 5
pus habeat collationē cū alio: vel aliqui debeant requirere cōſiliū epiſcopi in aliquo actu, capitulū ſuccedat? Et cōcludit Pan or. quod non per cap. vnicum. ne ſede vacan. lib. vj. ¶ Nonò, vtrum ſuccedat in priuilegiis indultis dignitati epiſcopali: vt in c. fi. cū cōcor. ibi politis in glo. de priuile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lib.vj.Et concluditur quòd non.quod Io.And.habet ꝓ indubitato:quia priuilegiũ nõ debet excedere personã priuilegiati:vt in c.sanè.de priui.¶Decimò,vtrũ dare possit indulgẽtias,de quibus in c.cũ ex eo.de pœn.& remiss.Et dico ꝙ si tenẽtur esse iurisdictiõis,quod cõmunius est, & de mẽte S.Tho.in iiij.di.xx.dubitari potest: quia videtur actus volũtarius,& nõ necessarius:tamẽ secũdũ Pan.teneri potest ꝙ possit:quia cum iura dicãt ꝙ capitulũ succedit in iurisdictione,& nõ distinguãt inter cõtentiosam & volũtariã:
6 debet intelligi in vtraq;.¶Vndecimò,†vtrũ capitulũ succedat in potestate doctorandi,vbi episcopo cõpetit hæc ptãs, nec aliquid in priuilegio cauetur de capitulo? Et cõcludit Pan.ꝙ aut episcopus hãc potestatẽ habet ex priuilegio speciali:& tũc nõ trãsit in capitulũ,per superius dicta:aut habet à iure cõi,secundũ opi.quã sentit Host.vt no.gl.in cle. ij.de magi.& tunc capitulũ succedit. De potestate autẽ cõferẽdi beneficia,vide ſ. Beneficium,secundò.in principio.

De Charactere.

1 *Character quid sit? ad quid detur,& in quot sacramentis imprimatur?*

1 CHARACTER,†quantũ colligitur ex communi doctrina Theologorũ,præcipuè S.Tho.& S.Bonauen. est quædam spiritualis qualitas siue habitus indelebilis in mẽte siue intellectu animæ nostræ:q̃ vel q̃ est potẽtia actiua vel passiua exercẽdi opera illius naturæ,in quã quis per gratiã eleuatur:sicut calor est potẽtia,qua ignis põt calefacere:& mollities est potẽtia,qua cera põt figurari. Datur autẽ character ad quatuor,scilicet ad significandũ,ad disponẽdũ,ad assimilandũ,ad distinguendũ:qa cũ sit signũ sacramentale siue sacramentũ,& res significat gratiã gratũ facientẽ: nec solũ significat,sed disponit ad eã:quia vsus sacramẽtorũ nouæ legis nõ est tantũ in significãdo,sed etiã in disponendo siue efficiẽdo quod figurãt. Et quia disponit ad gratiã,habet aliquã similitudinẽ cũ gratia,q̃ est quædã participata similitudo naturæ:& cõsequẽter cõfigurat oẽs vel assimilat Deo. Et cõsequẽter etiã inter se assimilatiões Dei. Et cõsequẽter distinguit ab his,q nõ sunt de grege domini co. Imprimitur autẽ solũ in tribus sacramẽtis,scilicet in baptismo,cõfirmatione,& ordine:qa vt dicit S.Tho.per hæc tria solũ mãcipatur homo ad aliquod sacramẽtũ exercẽdũ actiuè aut passiuè:quia per baptismũ potest quis sacraméta suscipere,ad quod ordinatur quodã modo etiam confirmatio:per ordinem verò potest quis sacramenta conferre.

De Carcere.

1 *Carcer quid importet? Et num quis se,vel alium possit carceri addicere?*
2 *Incarcerans alium iniustè,num ad totius damni restitutionem teneatur?*
3 *Cedens bona,an incarcerari pro debito possit?*
4 *Contractus per incarceratũ initi,an efficaces sint? Et ad hoc quatuor conclusiones subiunguntur.*
5 *Eductus de carcere & in publico custoditus,an dicatur à carcere, aut vinculis liber.*
6 *Matrimonium in carcere contractum,num efficax sit?*
7 *Iudex ex officio suo,num aliquem à carcere liberare queat?*
8 *Ad carcerem qui iurauit redire,num ad id cũ vitæ periculo teneatur? Aut qui damnatus est,num effugere de carcere possit?*

1 CARCER†importat priuationẽ libertatis in vsu membrorũ corporis,sine violẽtia mẽbris adhibita,& sine custodia viua: sicut ligatio aut compeditio importat idem cum violẽtia,& captiuatio cum custodia viua.¶Primò verò quæritur,an qs possit se vel aliũ addicere carceri? Et dico quòd potest qs se facere includi in arcto carcere ad pœnitentiam peragendam,secundum Pan. in c.veniens.de regu.& c.illo.& c.qui vere.xvj.q.j. Alium autem incarcerare licet secundum S.Tho.ij.ij.q.lxv.solùm secundum ordinem iustitiæ,scilicet ad pœnam vel cautelam mali vitandi: & hoc per iudicem solum:quia licet cuilibet liceat alium detinere ad horam ab aliquo illicito statim perpetrando, sicut ne se præcipitet vel alium percutiat: tamen simpliciter aliũ includere vel ligare,ad eũ pertinet solũ,qui habet vniuersaliter disponere de actibus & vita alterius.¶Secundò,†vtrũ incarcerãs aliquẽ iniustè,teneatur ad restitutionẽ de omni damno? Et dico quòd sic,& etiã de iniuria,arg. c.pœnale.cum ibi nota.xiiij.q.v.Et quicunq; priuatus alterquem incarcerauerit,etiam pro manifesto crimine,c.punitur de iure ciuili.C.de cohorta.l.omnes.lib.xij.imò committit crimẽ læsæ maiestatis: & vltimo supplicio punitur quisquis habet carcerẽ ad aliquẽ detinendũ:vt C.de priuatarce.l.vnica.verũ gl.intelligit ad detinendũ publicè accusatum: secus ad detinendos proprios seruos ne fugiant. ¶Tertiò,†vtrum cedẽs bonis possit incarcerari ꝓ debito? Et dico ꝙ nõ,quia,vt dicit Pan.in c.lator.de pig.nõ potest quis etiã per pactũ carceri se obligare ꝓ debito,renũtiãdo beneficio cessionis bonorũ:quia est cõtra bonos mores. Et idem tenet Dyn.per ſ.elegãter.in l.alia causa.ff.solu.mat. quod Bar.putat verũ in d.ſ.elegãter.nisi in duobus casibus. Primò,si alienauit omnia sua bona in fraudẽ creditorum. Casus est in.l.ſi.ff.quæ in frau.cre.quod tenet Dy.ſ.si quis in fraudẽ.Insti.de act. Secũdò,si debitor tẽpore,quo cõtraxit,sciebat se nõ soluẽdo esse:vt ff.de iure dot.l.pen.Nam in istis duobus casibus nõ dabitur sibi beneficiũ cessionis bonorũ.quod intelligo verũ, etiã in cõscientia posse fieri ad pœnã:quia fuit in culpa. Aliquãdo tamẽ est cõtra præceptũ charitatis incarcerare pro debito cedentẽ bonis:vt puta quãdo in nulla culpa est de dãno proximi:& nõ habet vnde ipse satisfaciat,nec speratur ꝙ alius pro eo sit satisfacturus.¶Quartò,†vtrũ valeãt cõtractus gesti per incarceratum. Et respondeo secundũ Doct.maxime Pan.in c.accedẽs.de proc.per has cõclusiones. ¶Prima. Qui captiuus est apud hostes,cũ libertatẽ perdiderit,nec testari potest,nec aliquem actũ facere,vt homo liber,vt in l.eius.ff.de testa.& in l.duus.ff.de iur.fisc.¶Secũda.Detentus in priuato carcere iustè,siue in carcere iniurioso,puta à latronibus vel tyranno:si quid agit cũ detẽtore,postmodũ potest allegare metum,& facere actũ rescindi:vt in l.qui in carcerem.ff.quod met.cau.cum alio vero ab ipso detẽtore contrahere potest nisi ad hoc detineatur,iuxta not.in c.dominus.de secund. nup.potest etiã in carcere facere testamentũ; vt in l.metus ſ.sed licet.ff.quod met.cau.¶Tertia. Detentus in carcere publico & iuste,si est dãnatus pœna capitali,non potest aliquid agere tanquã liber:quia est effectus seruus pœnæ: & bona sua veniũt ad succedentes ab intestato:vt in auth.bona dãnatorũ.C.de bon.dã.Vnde etiã ad pias causas disponere nõ põt:vt dicit Io.And.in c.ij.de vſu.li.vj.Si verò non est dãnatus pœna capitis,sed'est detẽtus in carcere:cõtrahere potest,& alios actus agere:vt in d.l.qui in carcere.etiam cum eo,ad cuius petitionem detinetur, secundũ Bart.ibi. ¶Quarta. Obses propriè,vt qui datur ꝓ securitate ab hostibus,cum perdat libertatẽ,non potest aliquid disponere vt liber,nec testari:vt in l.obsides.ff.de testa. Secus de obside impropriè:vt si vna ciuitas datur alteri ciuitati obsides, vel vnus nobilis alteri:quia non perdunt libertatem, nec possunt sic dari vt sint obsides propriè, vt infrà Obsides. ¶Quintò,†vtrum dicatur quis liber à carcere aut vinculis,qui eductus de carcere custoditur in publico? Et dicit Pan.in d.c.accedens.de mente Bart.in d.l.qui in carcerem.ꝙ non.quod facit contra practicam aliquorum qui incarceratum educunt, & custodiri faciũt per familiam,vt cõtrahat. Nam certè liberatus dici non põt:vt in d.accedens Ex quo habetur ꝙ non sufficit extra territoriũ perduci, nisi perducatur ad locũ securũ. ¶†Sextò, vtrũ teneat matrimonium contractũ in carcere? Et Pan.in c.dominus. de secun.nup.dicit ꝙ sic,ex quo vis non confertur in matrimonio cõtrahendo:ex quo etiã infert ibi ꝙ si tenet matrimoniũ,quod maximã libertatẽ requirit:vt in c.cum locum.de spon.cõsequenter tenet cõtractus in carcere gesti: sed tamen hoc dictũ limita,vt ſ.ſ.iiij.¶†Septimò,vtrũ iudex possit ex officio aliquos à carcere liberare? Et dico ꝙ debet eos visitare,& facere ꝙ habeant necessaria. C.de epi. aud.l.iij.& liberare potest eũ,quẽ videt ad nullius instantiam:vel sine delicto aut debita causa retentũ ex mero officio:vt not.Bar.in l.ſi quis vxori.ſ.ſi fugitiuum.ff.de furt. Vtrum†autẽ qui iurauit redire ad carcerẽ,ad hoc teneatur cum periculo vitæ:vel vtrũ damnatus fugere possit de carcere,vide ſ. Accusatio.ſ.vlt.vide etiã j.Hæresis ij.ſ.vij.

De Cardinali.

1 *Cardinalis vnde dicatur? Et quatenus in cardinalium collegio dicatur papæ,eodem mortuo,potestas permanere?*

1 CARDINALIS†dictus est à cardine,super quo quiescit ostium aperiendũ & claudendũ. Et dicuntur Cardinales secundũ Aug.de Ancho.qui papæ, sicut Apostoli Christo,assistunt,in quorũ collegio manet potestas papæ eo mortuo dupliciter,secundũ Aug.de Ancho. Primò quidem quantum ad radicẽ proximam, inquantum.ſ.eligunt & constituunt papam:& secundò quantũ ad materiale in papatu,inquantũ per electionẽ personã determinant:non autem manet quantũ ad actualẽ administrationẽ,quæ est quid formale in papam,nisi inquantũ per statutũ vel concessum,aut cõmissum prædecessoris eis licet:vt eligere papam tali modo,& huiusmodi:vnde cùm hæc etiã non maneat in episcopo de cõmuni iure,qui solùm per papam administrat,simul cum papa moritur. Vnde papa mortuo colligunt Cardinalium non põt dispẽsare in constitutionibus eius,aut addere vel minuere,vel ordinare aliqua spectãtia ad iurisdictionẽ eius:quia,inquit idem,constitutio superioris per inferiores tolli non põt. Et hoc expressè decidit̃ur in c.ne Romani.in cle.vbi vacante sede nihil collegio Cardinalium exercendum permittitur,nisi loco camerarij ecclesiæ vel alicuius pœnitẽtiarii,si cõtingeret eos debitum naturæ exoluere,alium subrogare. Puto etiã,inquit idem, ꝙ si periculum immineret terræ vel rebus ecclesiæ,possit adhibere salubre remediũ. Nec tamen ex hoc ecclesia suã perdit iurisdictionem,quæ in episcopo manet,sed actualem,vt dictũ est,administrationẽ ad tẽpus. Quomodo Cardinales debeãt papam eligere,vide infrà Electio.iij.ſ.iij.

De Charitate.

1 *Charitas quid sit? Et quænam sint nobis ex charitate diligenda?*
2 *Ordo in charitate exhibenda,num sit aliquis,& qualis? Et ibidẽ nouem ad hoc proponuntur gradus.*
3 *Deum amandi,& proximum ex charitate,quis sit modus? Et an ex charitate teneamur inimicos diligere? Et an ipsis effectus,aut dilectionis signa exhibere?*
4 *Inimicis veniam petentibus,an remittere teneamur?*
5 *Deo seruire ex charitate sine alicuius vtilitatis temporalis,aut æternæ retributionis spe,num teneamur?*
6 *Opera bona extra charitatem facta,num ad aliquid prosint? Et ad quæ? Et eorum,quæ extra charitatem sunt opera,num possint aliquo tempore valere?*
7 *Deo num satisfieri possit per operã extra charitatem facta? Et an religionis occasione,prætermittenda sint in parentes charitatis opera?*

CHARITAS,†secundum Aug.est rectissima animi affectio, qua diligitur Deus propter se, & proximus propter Deũ.& idem in iij.Sententiarũ.dist.xxvij.¶Primò verò quæritur,quæ sunt nobis ex charitate diligẽda? Et dico secundũ S.Tho.ij.ij.q.xv.& iij.dist.xxviij.& de virtu.in cõmuni q.de charitate:ꝙ cùm dupliciter aliqd ametur.ſ.sicut cui volumus bonũ,& sicut bonũ alicui volitum: obiectum charitate diligibile:primo modo est sola natura rationalis:secundò verò modo omne bonũ inquantum bonum eius quod primò diligimus. Igitur ex charitate diligendus est:primo modo Deus beatificans,& secũdo proximus vnitus Deo beatificãti actu per cognitionẽ & amorem,vt beati:tertiò,ꝓximus vnitus est habitu:vt iusti viatores,& etiã nos ipsi. quartò,vnitus ei potentia:vt viatores iniusti nõ creaturæ rationales ei nõ vnibiles, vt damnatæ, siue Angeli siue homines sint.quintò,ipsa charitas,sicut ratio diligẽdi,& sicut bonũ quod velle debemus omnibus. & sexto,corpus nostrũ,sicut qđ cũ cõparticipabit felicitatẽ nobiscum per quandam redundantiã ab anima. & septimò, creaturæ irrationales,sicut ea quæ debemus velle nobis & amicis,quantũ expedit necessitati & amori ad Deũ,quib⁹ modis licitè diligitur mũdus.ſ.ad necessitatem & propter Deum:secus ad superfluitatẽ, vel propter se ibi sistendo. concor. Alex. Si tamẽ cõsideremus beatificalia cõmunicantia in beatitudine,sup cuius cõmunicatione fundatur amicitia charitatis.sic Aug.distinguit quatuor ex charitate diligenda.ſ.Deum,ꝓximum,corpus nostrũ,& nosipsos.& de his vide vbi suprà. ¶Secundò†quæritur, vtrũ sit ordo 2
in charitate. & qualis? Et dico ex doctrina eiusdẽ,vbi ſ.ꝙ in ea est ordo,secundũ illud Can.ij. Ordinauit in me charitatem. Quæ est primò in affectu,& ab eo ad effectũ deriuatur:non quia semper magis dilecto maius aliquid in effectu impendatur actu:sed actu vel animi præparatione,si indigeat. Debet autẽ homo taliter ordinate diligere. Primo,vt Deũ diligat plus quàm proximũ,& seipsum,& sup omnia. Et secundò,seipsum & suũ corpus & suas res,plus quàm proximũ & eius corpus aut res. Et tertiò,proximum plus quàm propriũ corpus siue propriã vitã:& hoc quantũ ad salutẽ animę eius. Et quartò,plus meliores quàm cõiunctiores nobis:& hoc quantũ ad speciẽ dilectionis,vt ſ.ma ius bonũ velimus magis Deo cõiunctis:quantũ tamen ad dilectionis intẽsionem & extensionẽ est econuerso,qa intensiori affectu & pluribus rõnibus volumus cõiunctioribus nobis bonũ minus,quos amamus non solùm amicitia charitatis,sed etiã sanguinis,vel ciuiliter,& huiusmodi: possumus tñ optare ꝙ nobis coniunctiores sint aliis meliores. Et quintò,inter coniunctos nobis plus consanguineos in spectãtibus ad naturã quàm cõciues:& cõciues in ciuilibus plus quàm cosanguineos : & similiter cõmilitones in bellicis:& sic de aliis cõiunctionibus. Et sextò,simpliciter plus parẽtes quàm filios,licet aliquo modo sit econuerso:vnde filio magis debemus ꝓuidere,& patrẽ magis honorare. Et septimo, simpliciter magis patrem q̃ matrẽ. Et octauò,parẽtes magis q̃ vxorem,quantũ ad bonũ quod eis volumus:& ecõuerso quantũ ad intensionẽ volẽdi propter maiorẽ coniunctionẽ. Et nonò,magis benefactorem suũ quàm beneficiatũ à se,quantũ ad bonum volitum:sed econuerso quantũ ad intentionẽ volendi ratione iam dicta. Et de his oĩbus S.Tho.vbi suprà assignat rationes.
¶Tertiò†quæritur,quis sit modus amandi proximum & 3
Deum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deum ex charitate? Et dico ex doctrina eiusdem, quantũ ad proximum, ꝙ illum deligere debemus sicut nos ipsos: non sicut, id est, tantũ quantũ nos: sed sicut, id est, eo modo, quo nos: vt. s. propter eius & non alterius vtilitatẽ eum diligamus, eo fine quo nos ex charitate diligimus s. in ordine ad felicitatem: optando ei bona gloriæ & gratiæ & virtutũ: alia autẽ bona eis velle non tenemur, niſi inquantum ad virtutes, gratiam & gloriã: tenemur tamen ſecundũ S. Bon. non velle eis malũ inquantũ malum, id eſt, per ſe: licet poſsimus eis appetere malũ propter bonũ, puta correctionẽ eorũ, vel huiuſmodi. xxij. tract. de Anarit. Quantũ ad Deum verò modus diligendi, ſecundũ Ber. eſt, vt ſine modo, id eſt, ſine mẽſura diligamus amando quantũ poſſumus, toto corde, tota mẽte, &c. ſicut præcipitur Matth. xxij. & Luc. x. & Mar. xij. quod quidem præceptũ ſecundum S. Tho. in vita præſenti implere poſſumus imperfectè: non autẽ perfectè. nam his duobus modis põt impleri præceptũ: ſicut præceptũ ducis præcipientis pugnam, perfectè implet miles, qui venit ad finem ducis, id eſt, qui pugnãdo vincit: imperfectè verò miles, qui ad finẽ quidem ducis non attingit: tamen ab eius ordine non recedit. qui non vincit quidem, ſed tamen pugnando nihil agit cõtra militarem diſciplinam. Intendit autẽ Deus per hoc præceptũ ꝙ homo ſibi totaliter vniatur: quod erit in patria, vnde ibi pfectè implebitur, non autẽ in via, nec tamen peccamus, dũmodo nihil diuinæ dilectioni contrariũ agamus. hæc ex S. Thom. Et idem intendit S. Bon. in iij. diſt. xxvij. qui dicit ꝙ tenemur ex charitate diligere Deum toto corde: nõ per excluſionem affectus extranei, quaſi. ſ. nihil ſit in noſtro amore niſi Deus: quia eſt impoſsibile in hac vita, ſed per excluſionem affectus contrarii, vt. ſ. nihil ſupra vel æque vt Deum diligamus. ¶ Quartò, vtrũ ex charitate teneamur diligere inimicos? Et dico ex doctrina & mente eiuſdẽ, ꝙ non tenemur de neceſsitate charitatis diligere inimicos, inquantum ſunt inimici: quia hoc eſt diligere malum alterius: & intẽdit ꝙ non tenemur eos diligere quantũ ad peccatum: nec etiã tenemur, inquit, abſolute eos diligere quantũ ad naturã in ſpeciali, vt. ſ. aliquis ad inimicum moueatur motu dilectionis: quia nec tenemur moueri ad quoslibet homines, niſi ſecundũ præparationem animi: vt. ſ. homo habeat animum præparatum ad hoc ꝙ in ſingulari diligeret inimicum, ſi neceſsitas occurreret: abſq; neceſsitate autem diligere, perfectionis eſt. Tenemur autẽ eos diligere quãtum ad naturã in vniuerſali, vt. ſ. diligens Deum & proximũ ab illa generalitate inimicos nõ excludat. ¶ Quintò, vtrum ex charitate teneamur inimicis effectus vel ſigna dilectionis exhibere? Et dico ex doctrina eiuſdẽ, ꝙ ſicut homo tenetur eos diligere in cõmuni, & non in ſpeciali, niſi ſecundũ præparationẽ animi: ita tenetur eis exhibere ſigna & effectus dilectionis, quæ in cõmuni proximo exhiberi cõſueuerũt: puta, cùm quis orat pro omnibus fidelibus, vel pro toto populo: vel cum aliquod beneficiũ impẽdit toti cõmunitati: tunc etiã hoc exhibere inimicis eſt de neceſsitate præcepti & contrafaceret pertinet ad liuorẽ vindictæ. Specialia verò beneficia, vel ſigna dilectionis, quæ quis aliquibus particulariter exhibet, exhibere inimicis non eſt neceſſariũ, niſi ſecundũ præparationẽ animi: vt. ſ. iuuentur in articulo neceſsitatis, præter quẽ facere pertinet ad charitatis perfectionẽ. † ¶ Sexto, vtrũ inimicis veniã petentibus veraciter, id eſt, paratis emẽdare ſecundũ facultatẽ, remittere teneamur? Et dico ꝙ ſecundũ Pet. Taran. ex iniuria vel damno tria cõſueuerũt oriri. ſ. in corde ſiue in affectu rancor, id eſt, ira, vel amaritudo, ſeu indignatio: & in opere, ſiue in effectu ſigna rancoris, & in iure ſiue in foro actio contra iniuriantẽ. Primum, ſecundũ omnes, tenetur homo ſtatim remittere, imò nunquã in corde habere. Secundũ illud Matth. xvij. Niſi remiſeritis de cordibus veſtris, &c. Et intellige primò, ſi rancor ſit in voluntate: qa de ſenſu non põt ad libitũ expelli, ſicut nec amor. ſecundò, ſi ſit iniuſtus. Secundũ verò tenetur remittere veniam petẽti veraciter, ſecundum illud Luc. xvij. Si reuerſus fuerit ad te dicens, Pœnitet me: dimitte illi. imò, ſecundũ Alber. tenetur ad hoc, etiã non petenti veniã: licet Petrus videatur oppoſitũ tenere. Sed primũ Sum. Ang. creditverũ in ſignis rancoris proximis: et nunquã loqui, diuertere ab obuiante, toruo aſpicere viſu, & huiuſmodi. qa ab omni ſpecie mali eſt abſtinendũ. Secundũ verò in remotis: vt non cõuerſari amicabiliter, nõ facere mutua obſeqa, & huiuſmodi. Ego vero primũ credo verũ de ſignis rancoris, per quæ tollũtur ſigna dilectionis vniuerſalia, ad quã tenemur: ſicut eſt ſalutatis duobus tertiũ nõ ſalutare: ſecundũ verò de his, qꝫ opponuntur ſpecialibus, qſi quis ex bono fide hoc faciat ad reprimendã temeritatẽ, vel huiuſmodi: qa eſt dare ſum in quo oportet oſtẽdere ſignũ dilectionis vel rãcor ſpecialiter: & cùm ad primũ non teneamur, vt dictum eſt, citum erit ſecundũ: ſicut etiam & ipſum rancorẽ licitè quãdo tenemus. ſ. quando eſt iuſtus, ad iuſtè puniendũ. Nec obſtat ꝙ abſtinendũ eſt ab omni ſpecie mali. j. Theſſ. vlti. quia hoc non eſt de neceſsitate ſalutis, niſi qñ malum illud non poteſt eſſe bonũ, puta à ſpecie fornicationis, cor autẽ aliquãdo eſt licitus, ſicut & ira: & hoc ſumendo rancorem impropriè, vt eſt filia iræ, id eſt, indignatio: non autem proprie, vt eſt filia acedię. Tertium autẽ homo remittere non tenetur, niſi ille pro poſſe ſatisfecerit: vt in ſi quis cõriſtatus. diſt. xc. & not. in c. ad apoſtolicæ. de ſen & re iudi. lib. vj. & in remiſsionibus dictorũ iuriũ. & contra de male. innotuit. cum concor. ibi poſitis. Et hoc ſatis clarũ eſt: qa legitimè peti poteſt æſtimatio iniuriæ etiã tra intereſſe rerũ. de immu. ec. quoniam. lib. vj. niſi ex hoc oriretur præponderãs ſcandalũ reſpectu ſalutis animæ vel corporis. Ex his patet ꝙ nõ eſt de neceſsitate ſalutis, vt offenſus ab aliquo illũ ſalutet, aut ei cõuerſetur. ¶ Septimò, † vtrũ teneamur ex charitate ſeruire Deo ſine ſpe alicuius vtilitatis tẽporalis, aut æternæ retributionis? Et dico ꝙ mortale amare & diligere Deũ propter aliquod tẽporale aut etiã propter vitã ętернã finaliter, ſeu principaliter: qꝫ talis amans nõ habet finẽ ſuũ in Deo, ſed in ſeipſo, ſiue in creatura: nec amat Deum tanquã amicũ ſeu amore amicitię: qui vtilitatẽ nõ reſpicit: ſed amore cõcupiſcẽtię eo modo, quo amamus equum, quẽ nobis volumus & concupiſcimus. Eſt tamen licitũ ſecundariò amare Deũ propter illa quia etiã iſta amãtibus Deũ in ſcriptura promittũtur. Licitũ eſt etiã aliquid operari principaliter propter propriã vtilitatẽ: puta facere eleemoſynã vt Deus nobis miſereatur, ſecundũ illud Matth. v. Theſaurizate vobis theſauros in cœlo. tamen melius eſſet in oĩbus operibus nunquã ad propriũ meritũ, ſed ad diuinũ beneplacitũ reſpicere, ſecundum illud Ioã. iiij. Meus cibus eſt, vt faciã voluntatem patris, &c. ¶ † Octauò, vtrũ bona opera extra charitatẽ facta valeant ad aliquid? Et dico ſecundũ Ray. ꝙ licet nõ valeant directè ad vitam æternam. ſ. per modum meriti, valent tamen ad alia quinque. Primò, ad tolerabilius perferendũ ſi turũ iudiciũ. de pœn. diſt. iij. ſi quis autẽ. Secundò, ad temporalem proſperitatẽ. de pœn. diſt. iij. cauẽdum. xxij. q. ij. ſi qlibet. Tertiò, ad citius illuſtrari per pœnitentiã. de pœn. diſt. v. falſas. Quartò, ad aſſuetudinẽ operũ bonorum: ſicut olim baptiſmus Ioannis, de con. diſt. iiij. nõ regenerabantur. Quintò, quia diabolus non habet in tali tantã poteſtatem, ſicut ſecundũ Greg. in dia. Iudæo cruce ſignato dæmones non potuerunt. Adde ſexto, quia ſi talis deinde ſaluetur, perpetuò in via æterna gaudebit ſe talia feciſſe. Adde etiã ꝙ talia opera non faciunt futurum iudiciũ tolerabilius, quaſi diluant pœnã iam debitam, ſed quia impediunt ne alia debeatur propter omiſsionẽ dictorum operum: vel alia peccata quæ per hæc impediũtur. Et hæc tenet S. Th. & Rich. cõtra quorum doctrinam Supple. allegat quoddã ſomnium ex Vitis patrum: qui tamen liber nõ eſt approbatus. ¶ Nonò, vtrum opera exiſtentium extra charitatem poſsint aliquo tẽpore valere? Et dico, ſecundũ Ray. ꝙ opera facta in charitate, & per cõſequens mortale mortificata ac perdita, redeunte charitate reuiuiſcunt & valent: quæ autẽ facta ſunt in mortali, nunquam viuere poſſunt, ſecundum iſtos verſus: Illa reuiuiſcunt, quæ mortificata fuerũt. Viuere nõ poſſunt, quæ mortua nata fuerunt. Quomodo autẽ iſta habeant veritatẽ eſt ſubtilitas magna in Theologia tractanda. Vtrũ † autem per opera extra charitatẽ facta poſsit ſatisfieri Ego, infrà Satisfactio. ſ. vj. Et de cõfeſſione extra charitatẽ facta, infrà Confeſsio. j. ſ. xxij. Vtrum etiã occaſione religionis ſint prætermittenda opera charitatis in parentes, infrà Religio. ij. ſ. vij. & Religio. vj. ſ. ix.

¶ CASTRATVS: vtrum poſsit ordinari, infrà Corpore vitiatus.

De Caſu.

1 *Caſus à cadendo dicitur, & quantum ad mores, vel confeſſores pertinet, dupliciter accipi videtur.*
2 *Caſus quinam ſint, qui papæ reſeruentur, & in quibus ſolus papa poſsit? Et ibidem ſubiiciuntur quinquaginta.*
3 *Caſus epiſcopales de iure quinam ſint? Et quinam itidem de iure epiſcopo reſeruentur?*
4 *Caſus epiſcopales de conſuetudine quot eſſe dicantur?*
5 *Epiſcopus quot modis caſus ſibi reſeruare ad libitum poſsit?*

1 CASVS † à cadendo dicitur: & quantum ad mores vel confeſſores pertinet, dubliciter ſumi videtur: primò ſcilicet generaliter, vt caſus cõſcientię dicatur omnis quæſtio de moribus facta ſiue quæſita: ſiue pertineat ad peccata, ſiue ad iuramenta aut vota diſpenſanda vel relaxanda, ſiue ad excõmunicationes, & alias cenſuras, ſiue ad quodcunq; aliud: & ſecũdò ſpecialiter & propriè, vt caſus dicatur ſolũ dictũ. Vnde ſi epiſcopus, vel alius prælatus cõcedat abſolutionẽ à caſibus reſeruatis: & nihil aliud exprimatur, dicitur intelligendũ eſſe à peccatis tãtùm: niſi inter reſeruatos enumeretur aliqua voti cõmutatio: quia tũc cæteræ cõceduntur. Et idẽ de excõmunicationibus & aliis cenſuris videtur: quia huiuſmodi in hac parte requirũt ſpeciale mandatũ. Vnde ſi nulla exprimatur, nulla cõceditur, ſecundum cõſuetudinẽ & practicã ab omnibus doctis obſeruatã. arg. diſt. xvij. huic ſoli ſedi. & ſi aliqua excipitur, aliæ cõceduntur: quia exceptio regulã firmat in contrariũ. xxxij. q. vij. dãs. de quo Pan. in c. quoniã. de cõiu. lepro. quod intellige in his quæ ſunt eiuſdẽ generis: vnde reſeruata vna excõmunicatione, nõ conceduntur irregularitates: nec reſeruato vno peccato, cõceditur cõmutatio votorũ: infra Cõfeſſor. iij. ſ. ij. ¶ Primò † verò quæritur, qui ſunt caſus, in quibus põt ſolus papa, & qui reſuãtur illi? Et dico ꝙ generaliter loquẽdo ſunt multi recollecti ex eo corpore iuris, & codicibus doctorũ, de quibus etiã plures nõ veniũt in generali mãdato, ſed requiritur ſpeciale. diſt. xvij. huic ſoli ſedi. de off. leg quod tranſlationẽ. de traſla licet. ¶ Primus. nã ſolus papa determinat quæſtionẽ de pertinẽte ad articulos fidei vel ſacramẽta. xxiiij. q. j. quoties. ¶ Secũdus, eſt trãſatio epiſcopi vel electi & cõfirmati. de trãſla. inter corporalia. de offi. lega. c. iij. & idẽ videtur de traſlatione abbatum exemptorũ. ¶ Tertius, eſt epiſcorum depoſitio. iij. q. v. vj. quãuis. & c. dudũ. & idem de abbatibus perpetuis exẽptis. ¶ Quartus, eſt acceptatio renũtiationis epiſcoporum vel electorũ confirmatorũ vel abbatũ, qui immediatè ſubſunt apoſtolicæ ſedi. vj. q. iij. deniq;. & d. c. inter corporalia, & de regula. licet. ¶ Quintus, eſt epiſcoporũ exemptio, ſ. vt archiepiſcopis nõ ſubſint. xvj. q. j. frater. Et idẽ de quibuſcunq; religioſis vel clericis, qui ſunt in aliqua diœceſi, vt nõ ſubſint iuriſdictioni diœceſani. ¶ Sextus, eſt reſtitutio depoſitorũ ab ordine. ij. q. vj. ideo. el j. & ij. quod gl. intelligit de depoſito actualiter: i, ſolenniter degradato: ſecus in depoſito verbaliter. quod ſequitur Specula. dicens epiſcopum poſſe reſtituere verbaliter depoſitũ, per c. & ſi clerici. de iud. & idẽ Arch. & Pan. licet Io. An. illud intelligat ſimpliciter de omni depoſito. ¶ Septimus, eſt iudicialis diſtinctio ſeu interpretatio priuilegiorũ papæ. de iud. cũ veniſſent. & idẽ, ſecundũ Hoſt. ſi dubitetur de apoſtolico reſcripto, ita ꝙ ab alio per viã ratiõis ſolui nõ poſsit. de off. leg. c. ij. & idem ſecundũ eundem, de interpretatione ſtatuti facti per legatũ, cuius iuriſdictio finita eſt, nec alius ei ſucceſsit. & idẽ de diſpẽſatione in caſibus, qꝫ per eadẽ ſtatuta papæ reſeruantur. ¶ Octauus, eſt mutatio ſedis epiſcopalis. vij. c. j. tẽporis. & idẽ de mutatione vel dimiſsione cõuentuum aclocorũ acceptorũ per ordinẽ mendicantiũ, quia ſine authoritate papæ fieri nõ põt. de reli. do. lib. vj. de quo j. Excõmunicatio. viij. ſ. xx. ¶ Nonus, eſt cõſtitutio noua ſedis epiſcopalis alicubi. xvj. q. j. felix. de con. di. j. de locorũ. & ſimiliter inſtitutio nouæ religionis, vel aſſumptio noua cõuẽtus ab ordinibus mẽdicantiũ. ¶ Decimus, eſt ſubiectio vnius epiſcopat? alteri, vel diuiſio vnius in duos, aut vnio duorũ in vnũ. xvj. q. j. & tẽporis de exceſ. prælat. ſicut in iure. de off. leg. quod tranſlationẽ. & idem de eccleſiis, monaſteriis, vel conuentibus exẽptis. ¶ Vndecimus, eſt cõmutatio aliquorũ votorũ, ſcilicet Hieroſolymitani. de voto. ex multa. S. Iacõbi, & liminũ apoſtolorũ: vt curia tenet, & voti cõtinentiæ etiã ſimplicis, ſecundũ Doc. & multo magis voti religionis, & voti ſolẽnizati per ſuſceptionẽ ſacri ordinis, in quo etiã ipſe papa diſpẽſare nõ conſueuit, licet poſsit, ſecundũ S. Th. in iiij. & alios. Vtrum autẽ diſpẽſare poſsit in voto ſoleni, vide j. Votũ. iiij. ſ. v. ¶ Duodecimus, eſt cõceſsio veniẽdi cõtra licitũ iureiu. venientes. vel etiã de quo eſt dubiũ an ſit licitũ: de elect. venerabilem. quod tamen ſine rationabili cauſa facere non debet: & ſecundũ Veruec. ſolũ in arduis. de dubiis tamen dicit S. T. in Sum. etiã epiſcopum poſſe diſpẽſare. ¶ Decimuſtertius, eſt diſpẽſatio in certis irregularitatibus cõtractis ex criminibus maioribus adulterio, ſ. cũ quis eſt in iudicio cõfeſſus vel cõiunctus. de iudic. at ſi clerici. ſpecialiter ex bina baptizatione ſcienter. de con. diſt. iiij. eos. & c. quibus. & idẽ ſi ignoranter, & poſtea ratificetur. & ex bina receptione eiuſdẽ ordinis. j. q. vij. ſaluberrimũ. & idem eſt ex recõfirmatione ſeu rechriſmatione. de cõſ. diſ. v. dictũ. & ex ſuſceptione ordinis ab hæreticis ad fidei ſubuerſionem. j. q. vij. cõuentenribus. in quibus ſolus papa diſpẽſat: & ſimiliter in ſuſpẽſione cõtracta ex ordinatione ſimoniaca ex parte ordinatoris & ordinati ix. q. j. ab excõicatis. j. q. j. ſi qs epiſcopus. imò hoc qualitercũq; interuenerit ſimonia, vt in extrauag. Martini qnti, quæ incipit, dãnabile. & in alia Eugenii iiij. quæ incipit cũ detestabile. & ſimiliter in retentione beneficii ſimoniacè obtenti, vel dignitate.

Deci

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Decimusquartus est in bigamo, vt possit ordinari. de bi ga. cū nuper. & c. fi. ¶ Decimusquintus, est in clerico non ordinato ministrante in ordine sacro, quē non habet: qui sine papæ dispēsatione ad superiorē ordinem promoueri nō potest, etsi in suscepto possit per episcopatum tolerari. extra de clc. nō ord. mini. c. j. & ij. & iij. ¶ Decimussextus, est in corpore vitiatis, si vitiū impediat ordinis executionem: vt si sit monoculus, vel digito carens, vel epilenticus: aut si sit generās notabilem deformitatē: vt si sit naso inciso, vel multū gibbus, vel gutturnosus. extra de corp. vi. per totū. & dist. lv. per totū. ¶ Decimusseptimus, est in homicidio, vel membri mutilatione volūtarie factis, siue cū peccato, siue absq; peccato: vt ex iustitia iudicis. 50. dist. miror. & idē de dantibus ad hoc cōsilium, auxiliū, vel fauorē, verbo, facto aut cooperatione propinqua. dist. 50. si quis viduā. ¶ Decimusoctauus, est in excōmunicato maiori recipiente ordines. de sent. excom. cum illorum. & eodem modo si existens apostata à religione recipit ordines. de apost. c. fi. ¶ Decimusnonus, est in excōicato maiori, suspenso, vel interdicto ministrāte in aliquo ordine sacro: quia in tali irregularitate solus papa dispensat: in quo tamen mendicantes aliqui sunt priuilegiati. Nisi forte absolutio à tali excōmunicatione esset papæ reseruata: quia tunc videtur reseruata & dispensatio in tali irregularitate secundū Archid. ¶ Vigesimus, est dispēsatio cū illegitime natis, quātum scilicet ad susceptionē maiorē maiorū ordinum vel beneficiorū curatorum, & dignitatū. de fi. presby. is qui. li. vj. Tollitur tamē talis irregularitas per religionis ingressum, quo ad omnes ordines. dist. lvj. per totū, nō tamē quo ad prælaturā. ¶ Vigesimusprimus, est q̄ quis habeat duo vel plura beneficia cū cura, nisi sint vnita, vel vnū alteri annexum. de præbē. de multa. & similiter q̄ vni ecclesiæ duo pariter præsint. xxj. q. ij. c. fin. ¶ Vigesimussecundus, est vt nō habens xxx. annū ætatis habeat episcopatū. de elect. cū nobis olim. vel ecclesias aut dignitates curatas ante xxv. eo. tit. licet canon. lib. vj. non curatas autē dignitates, ante xx. secundū Io. And. de quo 5. Beneficiū iij. §. j. ¶ Vigesimustertius, est circa ætatem ordinādorū, in qua solus papa dispēsat: & de qua j. Aetas. §. j. & si ante talē ætatē promotus, suspensus à prælato, postea se exerceat in ordine illo, efficitur irregularis, nō dispēsandus, nisi per papā, secundū Ray. Io. And. & alios. ¶ Vigesimusquartus, est q̄ ipse solus potest generale concilium celebrare. dist. xvij. per totū. & cōdere canonē generalē. xxv. q. j. §. si ergo. & C. de leg. l. j. ¶ Vigesimusquintus, est q̄ ipse solus pōt personā ecclesiasticā suo iure priuare. ix. q. iij. per principalē. & dist. xix. in memoriā. de excess. præl. quoniā. & solus pōt cōcedere præbēdam vel ecclesiā non vacantē. de cōces. præb. nulli. & de rescrip. eā te. Legatus autem etiā habens plenā legationem, hoc non pōt: in quibuscunq; personatibus debet quis per electioue assumi. de offi. leg deliberatione. lib. vj. ¶ Vigesimussextus, est q̄ solus excōicatū à se nominatim potest absoluere. de elec. venerabilē. & similiter est de participante. de elec. venerabilē. & similiter est de participāte cū tali in crimine: qui tamen participans, si sit clericus, varia est opinio. de sent. excō. significauit. ¶ Vigesimusseptimus est, quia solus absoluit excōmunicatū à suo Legato, quia nolebat obedire suæ sentētiæ diffinitiuæ, si steterit in excōmunicatione per annū. de offi. deleg. quærenti. & idē in excōmunicato à legato vel delegato, cuius iurisdictio expirauit, nec alter ei succesit: vt in d. c. quærēti. & de of. ord. pastoralis. ¶ Vigesimusoctauus est, quia solus cognoscit in causis appellatiōe remota. ix. q. iij. cuncta. & c. aliorū. & solus cognoscit de causis per appellationē vel relationem ad ipsum delatis. de offi. leg. licet & ad ipsum appellatur omissis mediis. j. q. vj. c. ij. & seq. Et secundū Host. legatus videtur habere idē priuilegiū. ¶ Vigesimusnonus est, quia solus ordinat illū ad diaconatū, & presbyteratū, quē ordinauit ad diaconatū. de tēp. or. cū in distribuendis. & solus cōferre pōt subdiaconatū dieb⁹ dominicis & aliis festis præcipuis. ¶ Trigesimus est, q̄ solus semper & vbiq; pallio vtitur, ad designandū plenitudinē suæ potestatis vbiq;. de vsu pal. ad honorē. & aliis palliū concedit: secundū Veruetamē patriarchæ habent priuilegiū cōcedendi palliū subditis suis: sed vide j. Palliū. ¶ Trigesimusprimus est, q̄ solus dispensat cū eo, qui non est in sacris: vel aliās de iure est indignus promoueri in episcopū. de elect. dudū. §. fi. & C. de cri. sacri. l. putari. ¶ Trigesimussecundus est, quia solus electū Imperatore cōfirmat vel cassat, vel etiā Imperator deponit. de elect. venerabilē. & de sent. & re iud. ad apostolicam. lib. vj. & quādocunq; princeps secularis fuerit ipsum deponi potest. j. q. iij. si quis de inceps. xj. q. j. nullus xxxij. q. v. præceptū. sicut Zacharias papa deposuit Ludouicum regē Francorum. xv. q. vj. alius. & Inn. tertius Otthonem Imperatorem, vt in d. c. venerabilem. & Inn. quartus Fredericum Imperatorem: vt in d. c. ad apostolicæ. & de Constantinopoli in Francia prius translatum fuit Imperium: quod Adrianus papa vocauit Carolū Magnum ad liberandum Italiam de manibus Longobardorum: quo facto illi dedit Imperiū. dist. lxiij. Adrianus. j. Papa. §. x. ¶ Trigesimustertius est, quia solus absoluit à sententia excōmunicationis, suspensionis, vel interdicti, reseruatis papæ per constitutiones iuris, vel extrauagantes, de quibus infrà in suis titulis. ¶ Trigesimusquartus est, quia electionē nondū confectam, pronuntiat nullā, si fiat. de elec. innotuit. ¶ Trigesimusquintus est, quia solus habet canonizare sanctos: alius nullū licet venerari pro sancto, scilicet faciendo officium solenne pro ipso, vel ecclesiā aut altare, nisi fuerit canonizatus. de reliquiis & venerat. sanctor. c. j. ¶ Trigesimussextus est, vt quis habeat plures dignitates aut personatus etiam si curā non habeāt, aut etiā in eadem ecclesia. de præben. de multa. & de cōsuetu. lib. vj. ¶ Trigesimusseptimus est, quia quod valet facit nō valere: & ecōuerso. de exc. prælat. tanta. quod tamen in positiuis locū habet, non in ceramentis, & huiusmodi, quæ quo ad substātialia mutari non pōt. ¶ Trigesimusoctauus est, quia potest monachum tam contra suā voluntatem qua abbatis extrahere de monasterio, & alicui prælato vel principi in sociū assignare, aut secū tenere. ix. q. iij. c. fi. & xj. q. iij. qui resistit. ¶ Trigesimusnonus est, quia sentētia eius facit ius. de sen. & re iud. in causis. ¶ Quadragesimus, quia eadē die ordinat qua cōsecratur. de elec. quod sicut. §. præterea. ¶ Quadragesimusprimus, quia dispensat in gradibus cōsanguinitatis & affinitatis prohibitis, quo ad matrimoniū contrahendum. de restit. spol. literas. & de consang. & affinit. non debet. non tamen in prohibitis iure naturali. de quo j. Papa. §. xvij. ¶ Quadragesimussecundus est, quia potest tollere leges quo ad vtrunq; forū in his, in quibus animæ periculū vertitur: sicut in materia præscriptionis vsurarū, & huiusmodi. de præscri. c. fi. de iud. nouit. de secun. nup. c. pe. de fo. compet. c. fi. lib. vj. & de iureiur. c. fi. lib. vj. vbi autem non vertitur periculum animæ: tollere non potest leges in terris, in quibus nō habet iurisdictionem temporalem, quo ad forū ciuile: cū potestates sint distinctæ. lxvj. dist. duo. & c. cū ad verum. secūdum Io. And. & aliquos Iuristas: vt j. in verbo,

Papa. quod verum limita ex honestate & decētia: absolutè tamē sicut Imperatorē, ita & leges eius deponere potest: licet corā Deo peccet, si nō habeat huius rationabilem cām. ¶ Quadragesimustertius est, quia concedere potest indulgētias generales certis locis, vel certis personis: & eas extē dere ad existentes in purgatorio, secundū S. Tho. & alios. ¶ Quadragesimusquartus est, quia potest legitimare quascunq; personas quo ad spiritualia vbique: quo ad tēporalia verō, vt honores & dignitates in terris ecclesiæ: in aliis autē terris assentiētibus assignatis, secundū Ant. de But. qui fil. sint legi. per venerabilem. quod intellige quantū ad honestatē, & nō absolutē. ¶ Quadragesimusquintus est, quia instituere potest nouas religiones, & religionum regulas approbare, & reprobare, & in ceremonialibus earū immutare, & dispēsare secundū Pet. de Pal. in quarto. ¶ Quadragesimussextus est. quia potest in omnibus ecclesiæ præceptis dispēsare, secundū S. Tho. in quarto: licet sine causa rationabili dispēsari nō debeat. ¶ Quadragesimusseptimus est, quia hominē pōt absoluere ab obligatione qua homini tenetur, secundū plenitudinē potestatis. arg. ix. q. iij. per principalē. C. de preci. Imper. offe. l. quoties. secundum Inn. & Host. & Ber. ¶ Quadragesimusoctauus est, quia de nullo crimine cōdēnari aut accusari potest: nisi hæresis. di. xl. si papa. & hoc quādo de ipsa hæresi esset incorrigibilis: vt ibi dicit glo. quia si vellet errorem deponere, priuari non posset. ¶ Quadragesimusnonus est, quia solutus est legibus. licet secundū eas viuere debeat, & nullā cēsuram potest incurrere, & si culpam. ¶ Quinquagesimus est, quia pōt simplici sacerdoti cōmittere vt cōferat sacramentū cōfirmationis, & minores ordines, & cōsecrationes ecclesiarū ac virginū, nō autē ordines maiores licet Hug. cōtrariū senserit, secundū S. Tho. & Pet. de Pal. in quarto. potest etiā laico authoritatē cōferre iudicādi in spiritualibus, & excōicandi. arg. dist. xxxij. §. verū. & secundū Canonistas potest in matrimonio cōtracto per verba de præsenti, dispēsare: licet nō secūdum Theologos. Multa de potestate habes j. Papa. ¶ Secundò, 3 † quæritur, qui sunt casus episcopales de iure? Et dico q̄ de hoc doctores implēt quaternos: pro quo vide si vis Archi. iij. parte. tit. xvij. c. iij. & Sum Ang. in ti. Casus tamen dico q̄ tute & securè teneri potest cū opinione cōi q̄ sunt hi solum de quibus dicitur in Sum. Pisa. & de quibus habetur §. seq. quia ita declarauit Benedictus xj. in extrauagāti, inter cūctas. nō obstāte q̄ talis extrauagās reuocata fuerit, & circa cōtenta in ea multa statuta per cle. dudū, quia vt dicitur eadem Summa. quantū ad dictos casus nihil fuit immutatū: imò si talis declaratio fuit reuocata, adhuc securè sic teneri potest: quia si fuit declaratio indicatiua vel instructiua veri, sicut de facto fuit, vt ibi dicitur: nō potuit reuocari, nisi reuocata fuissent iura quæ declarat: quia declaratio papæ in spectātibus ad mores falsa esse non potest: vt 5. Cōsiliū. Si verò fuit declaratio cōstitutiua & ordinatiua, adhuc sic teneri pōt: quia doctē & elegāter Gul. Durā. Spe. in repertorio suo dicit breuiter cōcludēdo, sacerdotes omnia posse quo ad forū pœnitētiale, quę nō sunt specialiter in iure episcopis reseruata: & nō sunt ipsis sacerdotibus directè vel per aliquā cōsequētiā interdicta. arg. de iud. at si clerici. & de sent. exc. nuper. Hoc tñ, inquit, fateor q̄ vbicunq; fuerit graue delictū vel enorme, superioris est iudiciū requirē dum: & idē dico de omnibus casibus, de quibus est gñalis cōsuetudo ecclesiæ q̄ sint episcopis reseruati. Hæc ille valdē bene: cuius ratio stat in hoc q̄ sacerdotalis clauis omnia crimina pōt abolere, nisi ipsa à superiori prælato quantum ad vsum ligetur. Cōstat autē q̄ reuocata tali declaratione con stitutiua, in iure nō inueniūtur plures casus reseruati quā prædicti loquēdo de casibus, vt requirūt absolutionē: quod dico, ꝓpter cōmutationem votorū, & iuramentorū relaxationē, & dispensationē irregularitatū, & huiusmodi. Et cū Sum. Pis. sentit Ros. & Supplementū cōtra Sum. Ang. quæ sentit casus de iure reseruatos esse, & plures, & alios à prædictis. ¶ Tertiò quæritur, qui sunt casus episcopo reseruati de iure secūdū d. Sum. Pis. Et dico q̄ sunt quatuor. ¶ Primus, est peccatū clerici, ꝓpter quod incurriset irregularitatē: de quo j. Clericⁱ. & j. Irregularitas, ꝓ totū, quod licet gl. Ray. intelligat quo ad dispensationē super irregularitatē, nō quo ad absolutionē à peccato: tamē Benedictus non sic intelligebat: nec sic est verū: alioquin casus episcopales essent multò plures quā quatuor: quia adderetur dispensatio votorū & iuramētorū, & huiusmodi. ¶ Secūdus, est de incēdiariis ante denuntiationē. xxiij. q. viij. pessimā. quod intelligē de incēdiariis dolosis, & de mādātibus hoc fieri, seu dantibus cōsiliū vel auxiliū: vt ibidē. ¶ Tertius, est peccatū ꝓpter quod indicēda esset solēnis pœnitētia. de quo j. Pœnitētia. & qa blasphemia publica est vnū de huiusmodi in laicis: nō tamē in clericis, qui publicè pœnitere nō debent, sed aliàs ad arbitrium puniri de big. c. ij. & iij. ideò ipse est casus episcopo reseruatus, de quo suprà Blasphemia. §. iij. ¶ Quartus, est excōmunicatio maior, cuius absolutio etiā aliquando papæ reseruatur. Sed intellige q̄ tunc est casus episcopo reseruatus, quādo eam cōditor canonis episcopo reseruauit: de quo 5. Absolutio. j. §. iij. & j. Excommunicatio. viij. in prin. in aliis autē nō reseruatis episcopo: absoluere possunt inferiores: vt 5. probatū est ibidē. ¶ Quartò, 4 † quæritur, quot sunt casus episcopales de cōsuetudine? Et dico q̄ innumerabiles, loquendo de cōsuetudine speciali diuersarū diœcesium: & sic loquitur gl. in c. si episcopus. de pœ. & re. li. vj. licet insufficiēter: quia certa regula dari nō potest: sed loquēdo de cōsuetudine generali, secūdū Sum. Ang. cōsuetudo nulla est: cùm episcopi aliquādo plus, aliquādo minus sibi reseruent: sed loquitur cōtra alios. Summistas sui ordinis: vt Ros. & Sup. & cōtra veritatē: quia idē Benedictus in eadē extrauagāti declarauit q̄ sunt quinq;: q̄ scilicet vbiq; vel quasi episcopis semper reseruātur: licet eis aliquādo addāt plures, aliqñ pauciores. ¶ Primus, est homicidiū volūtariū: aut mutilatio membrorū: nec is aut mandās vel cōsentiēs absolui debet, nisi satisfactiōe præmissa. xxiij. q. viij. si qs membrorū. in terris tñ ecclesiæ homicidiū dicitur papę reseruatū. ¶ Secūdus, est etimē falsarii seu falsi: & hoc sumēdo strictè hoc nomen, cùm simus in materia pœnali. Quo crimine q̄ teneātur, dico secūdū not. ꝓ doct. in c. j. de cri. fal. q̄ nō solum dicitur falsarius q̄ falsat literas vel scripturas: sed etiā testis falsus tenetur de falso: nō solū quādo mēdaciū dicit, sed etiā qñ occultat veritatē quod intellige secundū Pan. ibi, qñ interrogatur super aliquo articu. & dicit se nihil scire: vel qñ iurauit dicere merā & purā veritatē, & multa subticuit: aliàs secus. Tenetur etiā siue punitur tali crimine testis recipiēs pecunias ne testificetur, vel vt verū dicat testimoniū: vt in l. j. ff. eo. & ibi Bar. dicit gl. tenere q̄ testis accipiēs pecuniā vt testificetur, tenetur crimine falsi: sicut dicimus in iudice accipiēte pecuniā vt ferat veram sententiā. ff. de cōd. ob tur. cau. l. ij. Et ratio est, secūdū Bar. qa testis debet facere gratis. Et similiter tenetur hoc crimine notarius vel aduocatus aut ꝓcurator, q̄ instrumenta vnius partis oblēdit alteri. per §. q depositā. in d. l. j ¶ Tertius est violatio ecclesiasticæ libertatis: qua sciuste personæ, vel res ecclesiæ grauātur: hodie tñ tales ꝓcuriæ ꝓcessum sunt excōmunicati. ¶ Quartus, est violatio ecclesiasticæ immu

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitatis,quia scilicet in ecclesia vel loco sacro,aut spatio priuilegiato in circuitu ecclesię proximũ in persona vel rebus offendit.xvij.q iiij.si quis.vel aliter eius immunitatẽ lædit: tales tamen non sunt excommunicati,sed excommunicandi. Et ita omne sacrilegiũ videtur casus episcopalis de consuetudine. ¶ Quintus est sortilegium & diuinatio.xvj.q.j,c j.& tales sunt infames,& à testimonio repellũtur,& accusatione.iij.q.v.cõstituimus. ¶ Quintò †quæritur,quot modis episcopus possit sibi reseruare casus ad libitũ? Et dico ꝙ respectu fratrũ Prædicatorũ & Minorũ & nũc aliorũ quoq; mendicantiũ expositorũ secundũ formã cle.dudum. hoc non potest: vt j. Confessor.ij.§.v.quo ad curatos autẽ & alios religiosos hoc potest,secundũ omnes:licet peccet si faciat sine causa Et hoc in genere dupliciter. Primò,expresse sibi reseruando simpliciter,vel quo ad istum aut illũ sacerdotẽ. Secundò,implicite:licut si episcopus aliquẽ audiuit.& nolit absoluere:nullus inferior eum absoluit.dist. xxj.inferior. Sed circa istos casus reseruatos videndũ est j. Cõfessor.ij §.v.& vij.& deinde not.sunt duo. ¶ Primum. Quòd secundũ Petr.de Pal.ista reseruatio intelligitur de actibus exterioribus cum effectu: & non de interioribus: vnde homicidium cordis nõ reseruatur episcopo.& idem dicit esse de incestibus puerorũ non habentiũ vsum rationis: qa inde nec virginitas tollitur,nec causatur affinitas. ¶ Secundũ. Quòd ista sunt dicta quantũ ad absolutionẽ: quantũ ad dispensationẽ autẽ & cõseerationẽ & huiusmodi multa alia reseruantur episcopis:vt dispensatio votorũ, & iuramentorum,& consecratio multarum rerum.

De Casu fortuito.

1 *Casus fortuiti definitio:Et an furtum casus fortuitus censeatur? Et num quis de casu fortuito teneatur? Et ibidem quòd sic in tribus casibus.*
2 *Pacto generaliter inito,quo quis pactus est se de omni casu teneri, nullo tamen expresso,an videatur se de casu quoque fortuito adstrinxisse?*
3 *Casuum generalis renuntiatio,num sic iuramento firmetur,vt eius occasione teneat siue obligei?*
4 *Aestimatio rei,num casum fortuitum venire faciat?*

1 CASVS †fortuitus secundum Pan.in c.vnico.de commo.& vt colligitur ex l in rebus commodatis.ff.commo.est inopinatæ rei euentus,qui præuideri non potest:vt mors seruorũ sine culpa,hostium incursus seu piratarum, naufragiũ,incendiũ,fuga seruorũ, qui custodiri nõ solẽt, & huiusmodi:vbi tamẽ diligẽtissimus præuidisset,non est casus fortuitus:sicut si periit equus cõmodatus dimissus in domo quæ ruinã minabatur. ¶ Primò verò quæritur,vtrũ furtũ sit casus fortuitus? Et dicit Pan.vbi ꝫ.quòd glos.iuris ciuilis contrariæ videntur:sed si,inquit,per violentiã quid subtrahitur,est casus fortuitus:nisi fuerit quis in culpa trãseundo per loca periculosa.arg.l.nõ est verisimile.ff.quod met.cau.Si verò clãdestine:tũc si ab ea persona,a qua diligẽtissimus præcauisset,puta à vili famulo,nõ est casus fortuitus:aliàs autẽ sic.& facit quod not.in l.quæ furtiis.C. de pig.act. ¶ Secundò,vtrum teneatur quis de casu fortuito? Et respõdet tex.in d.c.vnico,quòd sic in tribus casibus. ¶ Primò,quado præcessit culpa:puta,cõmodaui tibi equũ vt ires Mediolanum,& iussti Placẽtiã,& incidisti in latrones:vt ibi in l si vt certo.§.sed interdum.ff.commo. ¶ Secũdò,quando præcessit mora:puta,non reddidi quãdo debui sti,& fortuito periit:vt in d.c.vnico.& in c.bona fides.de depo.& hoc in cõscientia verũ est,nisi eodem modo apud dominum res fuerat peritura:quia tunc non teneris nisi de damno illato ex hoc quod tẽpore debito nõ restituisti.arg. c.fin.de iureiur.quod si dubium est an fuerat peritura,videndum.mora.§. ¶ Tertiò,quando pactum intercessit vt teneatur de casu fortuito:vt in d.c.vnico.& c.bona fides.quod limita nisi aduenial ex culpa eius cui promisit:quia sic nõ tenetur.l.cũ proponas.C.de nau.fœ.& l.qui officii.§.fi.ff.de cõtrahen.emp.sed de hoc in §.seq. ¶ Tertiò,†vtrũ ex pacto generali inito,quo quis paciscitur se teneri de omni casu nullo expresso,teneatur de casu fortuito? Et refert Bald.in l.j.C.commo.de hoc varias opiniones esse.Accur.tamẽ in l.sed & si quis.§.quæsitũ.ff.si quis caut.quẽ Io.Andr.sequitur in d.c.vnico.dicit ꝙ non tenetur,si nullus casus fortuitus fuit expressus:ne quis sub inuolutione verborũ renuntiaret ei iuri,cui nõ esset in specie renũtiaturus.& hoc placet Pan.& infallenter est verũ in cõsciẽtia,nisi in casibus in quibus specialiter fuisset renuntiaturus. Si verò aliqui casus fortuiti fuerũt specialiter enumerati,& secuta fuit clausula generalis,puta,& de omnibus aliis Bar.in d.§.quæsitũ tenet ꝙ sub illa clausula generali veniũt casus comminus expressis,nõ aũt maiores quod satis placet Pan.quia generalis clausula in odiosis nõ cõprehẽdit maiora expressis.vt est tex.no.in cle.nũ potest.de procu.Secus de non in odiosis:sicut in cõstitutione ,procuratoris,in qua expressis aliquibus requirẽtibus speciale mandatũ, & subdita clausula generali,veniũt casus maiores expressis:vt not.Inno.in c.fedes.de rescri. ¶ Quartò,†vtrum dicta generalis renuntiatio casuum sic iuramẽto firmetur vt teneat siue obliget. Et dicit Io.And.vbi ꝫ.ꝙ non: quia iuramentum non obligat vltra consensum iurantis.facit.cap. Quintauallis.& c.peruenies.el.j.de iureiu.& quod ibi not.Inn.ille autẽ non videtur cõsensisse dictis casibus non expressis.Et hoc credo verum in casibus,in quibus specialiter nõ cõsensisset secus in illis,in quibus specialiter consensisset si suissent expressi.Pro quo facit c.tua nos.cum ibi not.de spon.Concordat Bal.vbi ꝫ.Et ratio,quia iuramentũ habet vim casus expressi.l.cum pater.§.si quis matrem.ff.de leg.ij.sed intellige ꝙ habet vim casus expressi in his quę sunt expressa habitu & virtute,id est,quæ exprimerentur si ꝓponerẽtur. ¶ Quintò,†vtrũ æstimatio faciat venire casum fortuitum,id est,si alicui tradatur res æstimata & appretiata,vtrũ ea pereunte casu fortuito,pereat sibi? Et Io.And.in d.c.vnico.& Bar.in l.si vt certo.§ nunc videndũ.ff.commo.& l.j.eo.ti.dicũt ꝙ si sumus,id est,loquimur in contractu,cuius naturæ repugnat quòd dominium transferatur:tunc æstimatio facit emptionem:vt in l.plerunq;.ff.de iure do.& l.quoties. C.eod.& sic æstimatio facit omne periculum & commodum esse recipiẽtis.l.necessario.in princ.ff.de peri.& com. rei ven.& d.l.quoties.& plerunq:etiam deteriorationis;vt l.si æstimatis.cum l.seq.ff.sol.mat. Exemplũ,vt cùm mulier dedit viro rem æstimatã:vt in d.l.plerunque.vel cùm quis æstimatã rẽ tradit,ita ꝙ æstimatio reddatur,nõ res:vt in d.§.nunc videndũ. Si verò sumus in cõtractu,de cuius natura est vt solùm pro parte dominiũ transferatur & ꝓ parte nõ, sicut est in societate:sic si æstimatio fiat in accipientẽ,trãsfert solùm periculũ partis:vt l.cũ duobus.§.dãna.ff pro soc. Si autẽ sumus in contractu, cuius naturæ repugnat dominii trãslatio:vt in locato,& huiusmodi:sic æstimatio nõ facit emptionem,nec transire periculũ casus magis quàm tenetur ex natura contractus. Nec obstat quod Bar.vbi ꝫ.vult vt aliquid operetur:& sic si tenebatur de lata solùm, tenetur de leui:si de leui,tũc de leuissima:si de leuissima,tũc de casu:quia hoc nõ teneo,sicut nec Pan.in d.c.vnico, Sed dico ꝙ æstimatio tãc operatur solũ vt sciatur pretiũ si deterioraretur,vel perderetur recipiẽtis vitio:& sic releuatur dominus ab onere probandi verum pretiũ rei. Si autem res æstimata daretur cum pacto ꝙ aut res aut æstimatio redderetur:sic facit transire periculum peremptionis, sed non deteriorationis:vt in d.l.plerunque.in fi. vide j. Aestimatio.

De Catechismo & Exorcismo.

1 *Catechismus & exorcismus,qualiter inter se differant? Et qui dicantur exorcistæ?*
2 *Catechizare ad quem pertineat.Et quis possit catechizari?*
3 *Patrinus catechizandi quis esse possit, & ad quid teneatur? Item quodnam sit catechismi tempus?*
4 *Exorcistæ præsenti ac futuro quid competat? Et quis exorcizare habeat?*
5 *Exorcizandus quisnam sit? Et exorcismi & catechismi quisnam effectus?*

1 CATECHISMVS †& exorcismus sic inuicẽ differunt: quia secundũ S. Tho.iiij.dist.vj.catechismus est instructio credendorũ explicite baptismum prędcedens,ordinans ad bonũ,nihil efficiendo,sed instruendo tantũ:vnde & dicitur à catechizo, id est, docceo vel instruo. & de hoc in c.per catechismũ.de cogna.spi.lib.vj.& in c.ante baptismum.de conse.dist.iiij. Exorcismus autẽ,vt colligitur ab eo ibi.& dist.xxiiij.& habetur de conse.dist.iiij.in c.ante xx.dies,est adiuratio contradiabolũ:&,vt dicit,ordinatur ad remouendum malũ etiã operando vel efficiendo:vnde exorcistæ Græcè, Latinè adiurantes dicũtur,siue increpantes.xxj.distinc.cleros circa fi. Igitur male Sum.Ang.dicit
2 ista duo esse idẽ. ¶ †Primò verò quæritur,ad quẽ pertinet catechizare? Et dicit S.Tho.vbi ꝫ.& iij.q.lxxj.ꝙ ad sacerdotem principaliter,& secundariò ad lectorẽ quo ad instructionem credendorũ: ad episcopos autem & prædicatores & quoslibet fideles quantũ ad instructionem cõuersiuam: ad anadochũ autem, id est patrinũ, quo ad instructionem morũ. ¶ Secundò,quis possit catechizari? Et dico,secundum eundem, ꝙ etiam pueri:& patrinus in persona pueri respõdet,credo.&,vt dicit, duplex potest esse sensus,scilicet credo,id est, ego paruulus cum ad perfectã ætatem venero,credam:vel credo, id est, ego patrinus operã dabo ꝙ iste credat.pro eodem etiã promittit. Nec incõuenit:quia in his,ad quæ omnes tenẽtur vnus aliũ potest obligare: se-
3 cus in aliis. ¶ †Tertiò,quis possit hic esse patrinus, & ad quid teneatur? Et dico ꝙ solũ catechizatus,sicut in baptismo solũ baptizatus,& in cõfirmatione solum cõfirmatus: vt dicitur de cõse. dist.iiij.in baptismate. & in necessitate vnus potest esse in catechismo, baptismo & cõfirmatione: non tamen est cõsuetudo Romana:sed ꝙ per singulos singuli suscipiant.de conse.dist.iiij.in catechismo. Tenetur autem ad instruendũ paruulum de fide,secundum S. Tho. &,vt videtur,etiã de moribus, sicut de baptismo dictũ est. Nec tamen ex hoc periculum magnũ imminet patrino, vt dicit S.Tho. quantũ ad hoc tẽpus:quia parẽtes sunt Christiani,& puer inter Christianos nutritur.si tamẽ ipsi essent infideles,vel puer inter infideles cõuersaretur,diligentior cura adhibenda esset,sicut in ecclesia primitiua.hæc ex illo. Et idem videtur si parẽtes essent suspecti in moribus:quia patrinus est fideiussor, nõ solum fidei, sed etiã morũ.arg. de cõse.dist.iiij.vos ante omnia. ¶ Quartò quęritur,quod sit catechismi tempus? Et dico, secundũ Pet.de Pal.ꝙ conuenienter debet precedere baptismũ:quia in baptizãdo requiruntur ea, quæ sunt de necessitate fidei, quæ sunt tria, scilicet fidei susceptio,professio,& obseruatio. Vnde propter hæc tria catechismus inuẽtus est:quia in eo fit instructio ad fidei susceptionẽ,& responsio ad fidei professionẽ, & promissio ad fidei obseruationem: quæ ab adulto per seipsum requiruntur,quia potest:in paruulo autem requiruntur per vicariũ,id est patrinum. ¶ †Quintò quæritur, quid ad exorcistam presentẽ ac futurum pertineat? Et dico quòd exorcista futurus,id est, ordinandus ad ordinẽ istum cum ordinatur accipere debet de manu episcopi libri, in quo exorcismi sunt scripti, cum istis verbis, Accipe & cõmenda memoriæ,&c.vt in c.exorcista.xxiij.dist. ad exorcistam verò præsentẽ,id est, ordinatũ pertinet exorcismos memoriter tenere:manusq; super energumenos,id est,lunaticos & obsessos à dæmonibus,& catechumenos in exorcizãdo imponere.xxv.dist.perlectis. ¶ Sextò,quis habet exorcizare: Et dicit S.Tho.iij.q.lxxj.ꝙ exorcizare pertinet ad sacerdotẽ principaliter,ad exorcistam instrumẽtaliter tantùm:sed vt dicit in iiij.dist in.vj.licet exorcizare sit propriũ officium exorcistæ: tamen de cõsuetudine totum fit à sacerdote. ¶ †Septimò,quando sit quis exorcizandus? 5 Et dico,secundum eundem,ꝙ ante baptismũ:quod si non fiat,nihilo minus fiat post.facit c.sicut nostris.de cõse.dist. iiij. ¶ Octauò quęritur,quis sit horum effectus? Et dico ꝙ catechismus,secũdum mentem S.Tho. directe illuminat de fide & moribus: & consequenter operatur omnia quæ ad illuminationem sequuntur:puta amorem & bona opera:exorcismus verò reprimit dæmonũ potestatẽ, inquantum homines repellit à sacramẽtis:& aperit sensus ad mysteria & mandata. Summa tamẽ Ang.vtrisq; attribuit eundem effectũ, scilicet dæmonẽ frænare:quia putat esse idẽ.

¶ CAVPO & stabularius,id est, tabernarii & hospites, vide infrà,Nauta,per totum.

De Causa legali & iudiciali.

1 *Causa prout iuridicè sumitur, duplex est, nimirum legis ac iudicij.Et sub hæc quòd legis causa quadripartita sit. Et quòd pro eodem vsurpentur causa legis & ratio legis.*
2 *Causa legis,vel ratio legis,quo significetur?*
3 *Causa iudicialis quid sit? Et subinde, quomodo differant causa impulsiua & finalis? Et finis ex quot dignoscatur? Et ibidem, quòd ex quinque.*
4 *Causa iudicialis quotuplex dicatur?*
5 *Causarum prædictarum quot modi sint? Et an causa vniuersitatis, vel ecclesiæ sit propria,vel communis?*
6 *Damno ex causa data illato,quomodo quis teneatur?*

1 CAVSA,† est quicquid facit ad esse rei.& loquẽdo iuridicè est duplex,scilicet causa iuris siue legis,& causa iudicij. ¶ Primò verò quæritur,quotuplex est causa legis? Et dico ꝙ est quadruplex. ¶ Prima,efficiens,ex qua producitur:sicut pater est causa filii,& conditor legis,& contractus causa obligationis.l.& an eam.§.actiones.ff.de exce. rei iudic. ¶ Secunda,finis,ex quo datur impulsio faciendæ dispositioni & ita sumitur in tit.de condi.& demonstr.& causis & modis earum:vbi patet quomodo differunt causa, modus,& cõditio:de quo j.Conditio,per totũ. Et ad hanc vt ad efficiẽtẽ reducitur causa impulsiua, quæ occasionem remotam præstat:sicut Calphurnia importunè postulando causam dedit vt mulier postulare,id est, aduocare nõ possit:vt in l.j.§.sexũ.ff.de postul. ¶ Tertia, materialis, id est, materia de qua in lege disponitur. ¶ Quarta,formalis,id est,modus disponendi & cõtrahendi. Sed vsitatè causa legis dicitur finis. Vnde dicitur ꝙ cessante causa, scilicet finali,cessat lex.l.adigere.§.quãuis.ff.de iure patr. Et indifferenter pro eodem vtimur hoc nomine causa,& hoc nomine ratio legis,licet differant:quia ratio est lumẽ discernens quid iuris:& causa est per quod ratio discernit. ¶ Secundò †quæritur,quomodo significatur causa vel ratio le- 2
gis? Et dico ꝙ per ly si:vt lego illi si negotia mea gesserit.l.

Universidad de Deusto
Biblioteca

demonstratio.§.j.ff.de condi.& demonstr. Et per ly quia: Instit.de leg.§.longè magis.& per ly quoniã.nam exponitur per quia. Et per dictiones illatiuas: vt Titius negotia mea gesit, ideo vel idcirco sibi lego. Et per ly cum: vt cum Titius negotia mea gesserit, lego sibi &c. Et per ly siue: vt siue Titius negotia mea gesserit, siue aduocatus fuerit &c. Et per ly pro: vt lego tibi pro alimentis.l.fi.§.j.ff.de ali. & cib.le. Et per ly nomine: vt lego vxori meæ nomine dotis.
3 l.cùm quidam vxori.ff.de leg.ij. ¶† Tertiò quæritur, quid est causa iudicialis? Et dico ꝙ est materia & origo negotii, nondum discussione examine patefacta: quæ dum proponitur, causa est: cum discutitur, iudiciũ: cum diffinitur, iustitia.c.forus.de verb.sig. Et differt ab actione: quia causa est negotiũ vel contractus, ex quo quis mouetur ad petendum vel litigandum: vt venditio vel locatio rei, ex qua oritur obligatio: quæ obligatio parit actionẽ, cum sit mater actionis: vide ibidẽ glo. ¶ Quartò quæritur, quomodo differant causa impulsiua & finalis? Et dico ꝙ cessante impulsiua non cessat effectus, sicut cessante finali, quæ dispositionem & legẽ regulat. de appellatio.c.cũ cessante.C.de episc.& cler.l.generaliter.v bi Bald. multa dicit.& xvj.q.j. generaliter. Cognoscitur autem finis ex quinq:. ¶ Primò, quando id quod exprimitur in viam causæ respicit vtilitatem alterius quàm partium.l.Titio centũ.ff.de condit. & demonstr.puta, dono tibi centũ vt inde facias capellam in tali ecclesia:& huiusmodi. Si verò respiceret solùm vtilitatem eius qui debet implere, & nõ sit pia: sic præsumitur causa impulsiua.d.l. Titio.§.sed si filio. Vnde si lego tibi decẽ vt caligas emas: nihilo minus tenet legatũ licet non emas: similiter si vt fundum: sed si vt emas fundũ alteri minus industrioso, non valet, nisi caueat, vt ibi. ¶ Secundò, quando exprimitur pius actus in viã causæ.l.si quis pro redemptione.C.de do.& l.si ego.ff.de iure do.& vult Bar.in l.ij.§.fi. ff.de dona puta, dono tibi centũ vt facias hospitale. ¶ Tertiò, quando in gerendo actũ exprimitur ab homine causa, vbicunq; lex requirit de necessitate causam ad validitatem actus: quia tũc intelligitur finalis, vt actus sustineatur.l.sed si mors.cum l.sequẽ.ff.de do.inter vi.& vxo.vbi dicitur ꝙ donatio facta vxori ad restaurationẽ ædium igne combustarum, valet vsque ad earum reparationem, & non in plus. ¶ Quartò, vbicunq; non potest esse alia ratio, illa censetur causa finalis.l. quanuis.vbi gl.C.de fideicõ.vnde qui legat iter ad fontem, videtur legare & haustum. ff. de ser. rusti. prædi.l.item si. ¶ Quintò, vbicunq; lex exprimit causam: censetur finalis.gl.est notabilis in l.cum tali.ff.de condit. & demonst.quam ad hoc ponderat Ang. in l.sciendũ.ff.de
4 ædil.edic.& Bar.in d.§.si.cuius sunt ista dicta. ¶†Quintò quæritur, quotuplex est causa iudicialis? Et dico ꝙ multiplex.de quo vide gl.xj.q.j.in Sum. Quædam enim est secularis:& diuiditur in criminalem & ciuilẽ. Quædam verò est ecclesiastica:& est triplex. Quædam enim est spiritualis vel annexa spirituali: vt quæ fit de decimis.de matrimonio, de iure patronatus. Quædam ciuilis: vt cum agitur super rei vendicatione in causa pecuniaria: vt in d.c.super prudentiã. Quædam criminalis: vt cũ agitur directè de crimine: vt in c.at si clerici.& in c.cũ non ab homine.de iud. & c.super prudentiã.xij.q ij.& c.frater noster.xvj.q.j. Et si de crimine agatur ad vindictã publicã, proceditur in causa criminali criminaliter: si verò agitur ad pœnã per modum inquisitionis, denuntiationis, vel ad interesse partis per viã accusationis procedit ciuiliter. Quædã mista, quæ scilicet participat de vtraq; de procur.c.tua.sicut cũ de crimine agitur ciuiliter: puta de adulterio, ad thori separationẽ. Et licet glossæ videantur variare ponẽdo pecuniariã pœnã aliquãdo pro criminali, aliquãdo pro ciuili: vt in l.prætor in prin.ff.de sepul.vio.& in l.vnica.C.quãdo ci.ac.cri.prę tamen eõcordat: quia quãdo pœna pecuniaria applicatur fisco, criminalis est, secundũ Inno.in c.qualiter & quãdo.de ij.de accusa.& est Glos.& Bar.in d.l.prætor.quia sic inter diturpublica vindicta per pœnã pecuniariã, sicut per pœnã corporis: si tamẽ applicatur fisco pro interesse fisci, ciuilis est: vt in l.j.C.de his quib.vt indi. Nec obst.c.per tuas. de simo.& quod no.Pan.in rubr. de iudi. quia illud capitulũ loquitur de amotione à prælatione: quæ, secundũ eundem ibi, est ciuilis: cũ sit ad bonum cõmune, nõ ad vindictã delicti: nec agitur ciuiliter præcisè quando pœna applicatur parti, secundũ doct. sed etiã aliter, sicut in d.c.per tuas. Et hoc sequitur glo.& Bart.& Ange.in l.iij.de sepul.viol.& Bar.in l.fi.ff de pri.delic. Item dicit gl.Albri.& Sali.in l. C.de sepul.viol.& cõior est opinio: de quo vide do. Ance in rubrica de iudi. ¶†Sextò queritur, quot sunt modi earum prædictarũ? Et dico ꝙ multi. Quædam enim causæ dicuntur fauorabiles: & sunt numero quatuor.s.de libertate, matrimonio, dote, & testamẽto c.duobus.de re iudi. Quædã minimæ: vt quæ est duorũ, vel decem aureorũ, aut quinquaginta solidorũ: vel quæ nõ sufficit ad sumptus iudiciales, secundũ voca.iur. Quædã est remota: & quædam propinqua: de quibus not.doct.in d.c.dilecti filii.de iudi. Et remota est, sicut cũ ædificator turris dicitur causa homicidii eius qui inde se præcipitat: & dicitur occasio. facit qui domũ.ff.loca. Causa verò ꝓpinqua dicitur ipse. Quædam est propria, quædã cõis: & propria est illa, cuius emolumentum vel damnũ ad aliquẽ suo nomine pertinet. c.duum.§.palam.ij.q.j. Cõmunis verò est, quę vtriusq; de ritu nupt.l.illud. Vnde non potest quis esse testis in causa vniuersitatis vel ecclesiæ sit propria vel cõis? Et dico ꝙ sibi cum aliis, nisi indirectè: sicut legatarius potest esse testis in causa testamẽti, in quo sibi est aliquid relictũ. ff.de testa.§.legatariis. ¶ Septimò quæritur, vtrum causa vniuersitatis non videtur esse singularis personæ vt ea qui manumittitur.xij.q.ij.& ibi doct.& in d.§.legatariis cũ annotationibus suis. Causa etiã ecclesiæ nõ est propria rectoris: vnde in causa ecclesiæ suæ potest esse iudex. ij. vij.si quis erga episcopum.in gl.& facit c.fi.de postu. quæ verũ est, dummodo alius cõstituatur, qui agat nomine ecclesiæ: vt in c.insuper. de testi. vbi dicitur & eo casu potest esse testis. Et nota ꝙ licet canonicus possit esse testis pro canonico cõtra extraneũ, quia nõ dicitur domesticus eius, sed ecclesiæ tantum, secundũ Hugo.vt in gl.d.c.super pręsidentiam.xiiij.q.ij.nõ tamen potest esse iudex pro eo contra extraneũ: quia minor causa requiritur ad repellẽdũ aliquem à iudicio quàm à testimonio.de offic deleg. ¶ †Octauo quæritur, quomodo teneatur quis de dãno ex causa data? Et dico ꝙ nõ tenetur qui dat causam remotã, quæ etiã dicitur occasio, si quis dabat operã rei licitæ, adhibita diligentia. xxiij.q.v.de occidendis. Secus si rei illicitæ: quia imputantur ei omnia seq.dist.50.quantum dicit de iniur.c.& ad leg.Aquil.l.itẽ Mela.in prineip.§.itẽ & eũ eo. Similiter & si dabat operã rei quidẽ licitæ, sed diligentiã non adhibuit.d.l.sæpe.ff.ad leg.Aquil.l.qui occidit.§.penul.vide gl.in c.sicut nobis.de testib. Similiter non tenetur, qui dat causam etiã propinquã, sed nõ sufficientẽ & efficacẽ licet peccet. Tenetur autẽ qui dat cãm efficacẽ, sine qua effectus nõ sequeretur.& de qua loquitur c.fi.de iniur. Vide supra Aduocatus.§ vlti. & infrà culpa.§.iiij.& infrà Restitutio ij.in fi.& Restitutio iij.§.vj.illo versu, Iusio, Cõsilio &c.

De cau-

De Cautione.

1 *Cautio simpliciter dicta, qualiter intelligatur? Et quænã idonea, quænam mediocris, & quænam competens?*

1 CAVTIO †simpliciter dicta regulariter intelligitur nuda promissio.l.sancimus.C.de verb.sig. quod tamen fallit in cautione expressa à lege prætoria: vt ff.de præto.stipu.l.prætorię.la j.& sic, secundũ aliquos, intelligitur glos. iu c.primo igitur.de cõse.dist.iiij. Itẽ secundũ gl.in l.pe. ff.de peti.hęre.qũ est persona suspecta: vt l.si fideiussor.§. fi.ff.qui sa.cog.qa tũc debet cauere cũ fideiussoria. Sed cũ additur cautio idonea vel sufficiẽs, intelligitur de pignoratitia vel fideiussoria: vt ff.de fideie.li.ergo quãdiu. vide gl.in c.ad nostrã.el j.de iureiur.& in c.vlt. de pig.& in c. ex publico.de cõuer.coniu. Si verò dicitur cautio mediocris: tũc venit obligatio omniũ bonorũ.& est tex.in l.filio ff.vt leg.no.caue. Si verò dicitur cautio cõpetẽs: intelligitur arbitrio iudicis secundũ aliquos: secundũ alios autẽ fideiussoria vel pignoratitia: vt in gl.l.si debitori.ff.de iudi. Si verò dicatur, satisfdet vel satisfaciat: fideiussoria intelligitur, secundũ gl.in d.l.pe. Notat tñ Bal.in l.vniuersa. C.de preci. Imper.offe.ꝙ qñ statuto cauetur ꝙ caueatur idonee, qñ cõpromissum petitur: intelligitur arbitrio iudicis.& in l.oẽs. C.de episc.& cle.dicit ꝙ si tenetur qs dare fideiussores, & nõ põt: tenetur obligare oĩa bona sua meliori mõ quo põt. Qñ aũt cautio liceat, vide j. Negotiũ.§ iiij

¶ CAECVS. infrà Surdus.

De Cessione bonorum

1 *Cedere bonis quis debeat? Et ad quid bonorũ cessio prosit? Et ibidem certa limitatio.*

1 CEDERE †bonis debet, qui suis creditoribus soluere non põt. Et hoc valebit ei. Primò ne incarceretur.l.j. C.qui bo.cede.possi.de quo vide s. Carcer.§.iij. ¶ Secũdò, ne excõmunicetur: & si erat excõicatus vt absoluatur, recepta idonea cautione de soluẽdo, si ad pinguiorẽ fortunam venerit, de sol.c.Odoardus. ¶ Tertiò, ꝙ nõ condemnetur niũ inquantum facere potest, habita ratione ne egeat: quia non est fraudandus quotidianis alimentis.ff.de re iudic.l. sunt qui in id quod facere.& ff.qui bonis ced.posl.l.is qui. & l.qui bonis.& l si debitores. Nec obstat c.peruenit.de fideiuss: quia ibi nõ cesserat bonis. Limita tamen tertiũ qñ non conuenitur ratione delicti: qa si ratione delicti conueniretur, nõ haberetur respectus ne egeret etiã in clerico: vt not.Pan.in c.oltm nobis de resti.ipol. Quomodo verò fit, vide infrà Solutio. De cessione verò actionũ, vide si vis Pan.in c.fi.de alie.iud.mu.cau.fac. & infrà Lis.§.viij.

De Censura.

1 *Censura ecclesiastica, quidnam suo nomine contineat?*

1 CENSVRA †ecclesiastica suo nomine cõprehẽdit tria, interdictum scilicet, excõicationem, & suspensionẽ. de ver.sig.quærẽti.& de singulis horũ vide j.in locis suis.

¶ CENSVS, infrà Gabella secundo.

De Cessatione à Diuinis.

1 *Cessatio à Diuinis abs quibus fiat, & quotupliciter?*
2 *Cessatio à Diuinis quomodo fieri debeat, & quot requirantur vt ea obseruanda sit? Et ibidem quòd decem requirantur.*
3 *Cessatio à Diuinis num seruanda sit, si pars aduersus quam cessatur, quæ præcedenti numero dicta sunt, non obseruarit?*
4 *Pœna iniustè cessantium generaliter, aut specialiter, aut dantis occasionem iustæ cessationi quænam sit? Et cessans iniustè, cuinam fructus restituet. si ecclesia, in qua cessatur, sit ipsius.*
5 *Cessationem iustam violantis, quænam pœna sit?*

1 CESSATIO †à diuinis fit, vt dicitur in c.quãuis.de of. cor.lib.vj. plerunq; à capitulis, conuentibus, siue collegiis secularium, vel regularium ecclesiarũ: vt dicitur eo.ti. & lib.in c.si canonici.eam sibi in aliquibus ecclesijs vẽdicãt canonici ex cõsuetudine: vel aliàs, id est ex priuilegio, secundũ glo.vel cõcessione episcopi, secundũ Gul.vel constitutione synodali, secũdũ Cle.pro quo facit cle.j.de sen. excõ. Fit autẽ dupliciter. Primò generaliter: puta respectu totius ciuitatis:& secundò specialiter, vt in vna ecclesia:& hoc propter iniuriã factam alicui de ecclesia, vel ipsi ecclesiæ. Quarũ quidem cessationũ prima.i.generalis æquiparatur interdicto: per cle.j.de sent.excõ.non autẽ secunda. 2
¶ Primò † vero quæritur, quo fieri debet cessatio,& quot ad illã requirũtur vt seruãda sit? Et dicit Io.An.in c.quanuis.de offi.or.li.vj.& Dire.ꝙ oportet cõcurrere decẽ. Primò ꝙ cessantes habeant à iure, vel consuetudine, vt cessare possint. Secundò, ꝙ vocẽtur absentes ad tractandũ de cessatione, ac si de electione ageretur. Tertiò, ꝙ de illa cessatione tractetur diligẽter. Quartò, ꝙ de cessando deliberẽt. Quintò, ꝙ sit manifesta offensa, propter quã cessant, & notoria, vt etiã dicit Inn.& Host.alioquin nulla consuetudo prodesset: qa esset ecclesijs onerosa.de cõsue.c.j.& c.cum venerabilis. Nec debet is, cõtra quẽ cessatur, cõuinci probabilib.sed apertis & notoriis: secũdũ Io. Mo.& Arc. Sextò, ꝙ causa sit rationabilis Septimò, ꝙ ante cessationẽ instrumento publico, vel patẽtibus literis authẽtico sigillo munitis causam cessationis exprimant. Octauò, ꝙ illud instrumentum vel literas tradant ei, contra quem cessant. Nonò, ꝙ requirãt illũ vt emẽdet cõpetenter iniuriã vel offensam, propter quã volũt cessare, quod si nõ fecerit, locum habeat tũc cessatio, Decimò ꝙ post cessationẽ vtraq: pars iter debet arripere ad sedẽ Apostolicã intra mensem, per se, vel per ꝓcuratores sufficiẽter instructos,& cõtinuatis diebus quàm citò poterũt sedi Apostolicæ se repræsentent, vt discutiatur quid super hoc sit agendũ: niũ interim per mutuam cõcordiã cesset cessatio. His nõ seruatis cessatio non seruatur:& similiter nõ seruatur ab aliis, si pars, quę eã posuit, nõ seruauerit. Et hoc notãt Io. Mo.& Gof.in c.si canonici.de off.ord.li.vj.vbi etiã reprobãtur & grauiter puniuntur hi, q in cessationis aggrauationẽ imagines crucis & sanctorũ prosternũt, supponũt spinis, vel vrticis, vel lapidibus, vel aliqd hmõi faciunt. ¶ Secũdò † quęritur, an sit ser 3
uãda cessatio, si pars, cõtra quã cessatur, prædicta non seruauerit? Et dico ꝙ sic: qa tex.in d.c.quãuis. specialiter dicit ꝙ si nõ arripuerit iter pars cessans, ꝙ cessatio nõ seruetur: per qđ à cõtrario sensu habetur, ꝙ si reliqua pars ire cõtenat, stat cessatio: alioqn per suã contumaciã irritaret actũ iuridicũ partis læsæ. ¶ Tertiò, † quę est pœna iniustè ces- 4
santiũ generaliter aut specialiter, aut dãtis occasionẽ iustę cessationi? Et dico ꝙ illi tenẽtur restituere omnes fructus, quos interim ab ecclesia peceperũt, in qua cessatũ est, & quæ pro eo tpe debentur eis de ecclesia nõ percipiẽt, & ei, cõtra quẽ cessauerunt, de dãnis & iniuris satisfacere: vt in d.c.si canonici. quod licet loquatur de capitulo canonicorũ, tñ secundũ Gem. idem est in aliis dictã cessationẽ imponentibus. Iste verò tenetur ad omne interesse canonicis: & ad aliquã satisfactionẽ æstimandã arbitrio superioris taxãdã ipsi ecclesię, in qua cessatũ est, & in cultũ diuinũ cõuertendam: vt in eod.ca. ¶ Quartò quæritur, cui restituet fructus iniustè cessans: si ecclesia, in qua cessat, sit sua? Et dico ꝙ ecclesię ipsi: arg. eorũ quæ not.in c.cum secundũ.de præben. quod de mente Panor.ibi videtur limitandũ, si habet bona patrimonialia.adde, vel aliunde ꝯ de ecclesia quæsita. Cui ecclesię restituet, si det superiori vel successori, aut in eius vtilitatem cõuertat, aut in necessitate pauperibus tribuat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 ¶ Quinto †quæritur, quæ sit pœna violantis iustam cessationem, id est, celebrantis in loco vbi cessatur? Et dico, secundum omnes, ꝙ si cessatio est particularis, celebrans ibi non efficitur irregularis: nec religiosus eam non seruans est excõmunicatus: quanuis talis ecclesia esset matrix: quia ipsa non æquiparatur interdicto. Et sic intellige glo. iij. in d. cap. si canonici. & Inn. in d. cap. dilectis filiis. de appella. Si verò sit generalis, secundum omnes, religiosus eam violans est excõmunicatus: vt in cle. j. de sent. excomm. si eam seruet ecclesia cathedralis vel matrix seu parochialis loci. An verò ibi celebrans sit irregularis, sunt opiniones: qa Io. An. in d. c. si canonici concludit ꝙ sic: quia talis cessatio æquiparatur interdicto, per d. cle. Et cum hac opinione tranſit Sum. Ange. & de hoc ℣. Interdictũ. j. §. j. Oppositũ autẽ videtur sentire do. Ant. cui Pan. consentit, & cum his tranſit Sum. Ros. &, vt credo, Sum. Pis. & hoc est verius & rationabilius per illam regulã, vt nunquam fiat quis irregularis, nisi in casibus à iure expressis. de sent. excom. is qui lib. vj. Iure autẽ hoc non cauetur, nisi in violatione interdicti: cui licet cessatio æquipareturin aliquo, puta in excõmunicatione annexa in ordine ad religiosos, non tamen in omnibus & simpliciter: & pœnæ non debent extendi. Prædicatores tamen & Minores in hoc sunt priuilegiati.

De Cœmeterio.

1 *Cœmeterium vnde dicatur, & quam immunitatem habeat: & qualiter violetur ac reconciletur. Item eius consecratio quomodo fieri debeat? Et quot modis polluatur. nu. seq.*
2 *Cœmeteria si duo sint contigua, interposito tamen pariete, & alterum violetur, num alterum quoque pollutum intelligatur? Et quid si violatio in ecclesiæ porta facta sit?*
4 *Cœmeterium non consecratum, quando consecrandum est, vel reconciliandum, vtrum exhumanda sint corpora excommunicatorum, hæreticorum, & infidelium.*

1 COEMETERIVM †secundũ Gem. in c. vnico, de consecc. eccle. vel al. li. vj. Græcè dicitur à cinis, ꝙ est dulcis statio animarum. s. vel potius corporum: quia ibi cinis mortuorum detinetur. vel à cis, quod est ante: qa ante ecclesias fieri solet. Et habet omnem immunitatẽ, quã habet ecclesia quo ad omnia capitula, quæ habes ℣. Immunitas. exceptis duobus casib. Primò, quia nullus debet in ecclesia sepeliri: vt ℣. Immunitas. Secundò, qa laici in choro esse nõ debẽt. hæc Host. & Rayn. & benedicitur, violatur, & reconciliatur ab eodẽ, & eodem modo sicut ecclesia, secundũ Host. & Bart. & ecclesia recõciliata, recõciliatur, si est ei cõtiguum, secundũ Io. An. in c. vnico. de cõsec. eccl. vel alta. lib. vj. & idem Archi. secus aliàs. Quomodo vero fieri debeat eius
2 cõsecratio, habetur in pastorali. ¶ Primò †verò quæritur, qũo polluitur? Et dico ꝙ eo modo benedicitur, & polluitur & recõciliatur sicut ecclesia, vt dictum est. Et si est ecclesiæ contiguũ, ea polluta polluitur: non autẽ ecõuerso, polluto cœmeterio polluitur ecclesia: vt in d. c. vnico. ne minus dignum videatur trahere magis dignũ. Si verò nõ est ecclesiæ contiguũ, ea polluta nõ polluitur: sed siue sit ei cõtiguum siue non, polluitur per sanguinis vel seminis effusionem: sicut de ecclesia dicetur ℣. Consecratio. ij. Item polluitur, qñ aliquis excõmunicatus vel infidelis in eo sepelitur: vt in c. cõsuluisti. de cõsec. eccle. vel alt. Quatuor ergo modis polluitur. s. polluta ecclesia, vel effuso semine vel sanguine, vel sepulto ꝓphano. nec debet aliquis in eo se-
3 peliri antequàm reconcilietur: vt in d. c. vnico. ¶ Secundò †quæritur, quid si duo cœmeteria sunt contigua interueniente tamen pariete, & vnum violatur? Et dico ꝙ sunt cœmeteria duo: vnde vno polluto aliud non est pollutũ: etiam si porta esset in pariete, per quam ab vno ad aliud esset accessus: vt in eo. c. vnico. Si tñ ipsa violatio siue effusio fiat in media porta: dicit ibi Gemi. ꝙ si fiat in parte alteri eorũ viciniori, illud solũ est pollutũ. Si verò fiat in medio, vt dicit Io. An. pollutũ est illud, cuius causa paries & porta facta est: quasi sit illius accessio, per l. & si nõ sunt. ff. de aur. & ar. le. vbi dicitur: Spectamus quæres cuius rei ornandæ causa fuerit adhibita: nõ quæ sit pretiosior. Si autẽ dubitatur cuius causa sint facta: videtur principaliter facta vt faciãt cœmeteria duo: vt innuit ibi tex. nõ autẽ accessorie. & sic vtrũq; pollutũ est. ¶ Tertiò, vtrũ similiter dicendũ sit, si violatio fiat in porta ecclesiæ? Et dicunt Gem Io. An. & Io. de Imo. ꝙ sic, qñ iniuria fit intra clausurã ostii versus ecclesiã: secus si in parte extra clausurã. ar. no. per Bar. in l. j. ff. de dona. Et intendũt isti ꝙ factũ sit extra ecclesiã illud, quod est factũ extra lineã, ad quã pcutiũt valuæ in liminibus. ¶ Quartò †quæritur, qñ cœmeterũ non cõsecratũ cõsecrandum est, vel reconciliandũ: vtrũ exhumanda sint corpora excõmunicatorũ, hæreticorũ, & infideliũ? Et dico ꝙ consecrandũ est, & discerni possunt, prius debent reiici, & parietes ac tigna radi. de cõse. di. j. eccelesiã. Si verò cœmeteriũ prius consecratũ recõciliandũ est: eodẽ modo dicta corpora eiicienda sunt, si discerni possunt. extra de sepulturis. Sed dicta abrasio fieri nõ debet: aliter recõsecrandũ & nõ recõciliandũ esset. Corpora autẽ fideliũ in cœmeterio sepulta ab excõicatis, schismaticis, vel infidelib. & hmõi, nõ propter hoc debẽt exhumari. de sacra. ite à nobis. Corpora etiã sanctorũ nemo transferre præsumat sine licentia principis, id est, papæ, secundũ gl. vel episcopi. de cõse. di. j. de loco. quod verũ est, si sunt tradita perpetuæ sepulturæ: aliàs sine alicuius authoritate trãsferri possunt, secundum gl. ibi. Et Host. idẽ dicit videri de ossibus aliorũ fideliũ. & de reli. & sumpt. fu. l. ossã. Sed hoc non intelligas de loco proprio, sed de cõi: puta de vno cœmeterio ad aliud.

De Circunstantia.

1 *Circunstantia quid sit? & in quotuplici differentia sit?*
2 *Circunstantia vtrum peccati, vel actus speciem demutet, ad aliã speciem, vel peccati genus, idipsum pertrahens? Et num circunstantia mutans, vel speciem aliam inducens, peccatũ in infinitũ semper aggrauet, adeo, vt de veniali mortale fiat?*
3 *Circunstantiæ infinitè aggrauantes, quænam sint? Et ibidem de circunstantia temporis ac personæ.*
4 *Circunstantia loci, cur variat speciem, cum non aggrauet, nisi ratione subiecti, cui additur? Et an eadem, vel temporis circunstantia, infinite aggrauet?*

CIRCVNSTANTIA, †secũdũ S. Tho. ℣. ij. q. vij. ar. j. est accidẽs actus humani attingẽs illud extrinsecũ: sicut localiter dicitur circũstare, qđ est rei extrinsecũ, attingens tñ ipsam vel ei ꝓpinquãs: nõ quasi circũstãtiæ infimi ipsi actui: sed inquãtũ sunt, & quodãmodo se cõtingũe in eodẽ subiecto. Et sunt septẽ hoc versu cõtẽtę: Quis, quid, vbi, ꝙbus auxiliis, cur, quõ, qñ. Ita tamẽ vt sub qđ, intelligatur nõ solũ effectus, sed etiã obiectũ. i. quod & circa qđ: de quibus oĩbus vide vbi s. & in quarto dis. xvj. q. iij. per totũ. & adde secundũ Ray octauam. i. quoties: nõ solũ quãtum ad frequentiã, vtrum sit factũ cõsuetudine: sed etiã quo ad numerũ, secundũ Arc. Sed hoc ꝓpriè nõ pertinet ad circũstãtiam, sed ad substantiã actus: quia vbi aliquid fit bis, est substãtia actus geminata, & peccatũ duplex: etiã si obiectũ sit vnum numero: vt si quis interpolatis tẽporibus bis eundem percutiat. ¶ Primo †verò quæritur vtrũ circunstantia peccati, vel actus speciem mutet, trahendo ad aliã speciem, vel genus peccati? Et dico ex doctrina eiusdem in quarto, vbi su-

vbi suprà, ꝙ circunstantia addita si indifferenter se habeat ad rationem, neq; bonum neq; malũ importans, non mutat speciẽ peccati: sicut percutere hominẽ indutũ veste alba vel nigra: vel accipere alienũ manu dextra vel sinistra. Similiter nõ mutat speciem, si habet repugnantiã ad rationẽ solum ex suppositione alicuius prioris: sicut accipere alienũ in magna quantitate, est eiusdẽ speciei cũ accipere alienũ: quia hoc quod dico, magna quãtitas, nõ repugnat rationi, nisi ex suppositione huius, quod dico alienũ. vnde nõ esset malũ accipere aliquid in magna quãtitate, si esset propriũ. Si verò importet aliquid repugnãs ratiõi primò & per se, dat speciẽ peccato: sicut hoc quod dico alienũ, dat speciem furti huic, quod dico accipere: ita ꝙ si ei, quod est accipere, superueniat hoc, quod est alienũ, constituit furtũ: sicut rationale adueniens animali, cõstituit hominem. ¶ Secũdò quæritur, vtrũ circunstatia mutans vel dans speciẽ, semper aggrauet peccatũ in infinitũ, vt de veniali fiat mortale? Et dico ex doctrina San. Th. in iiij. vbi s. & Pet. de Pal. ibidẽ ꝙ non. Vnde circunstantia non dans speciẽ nunquã aggrauat infinite: alioquin infra eandem speciem esset vnius ab alio infinita distãtia. Quæ etiã dat speciem, non aggrauat in infinitũ semper: vt quãdo ipsa de sui ratione est peccatũ veniale: siue id, cui additur, sit peccatum, siue veniale, siue
3 mortale: sicut ad actũ gulæ est, qui properè, addit hæc circũstantia lautè, specialẽ deformitatẽ, quæ ex se faceret peccatum: & tamẽ nõ aggrauat in infinitũ. Aliquãdo tamen aggrauat in infinitũ, licet non semper. ¶ †Tertiò quæritur, quæ sint circũstantiæ aggrauãtes infinitè? Et dico ex doctrina eiusdẽ ibi, ꝙ sunt illæ quæ habẽt directè oppositionẽ ad charitatem: quod ostẽditur ex hoc quod sunt directè cõtra præceptũ legis, cuius finis est charitas. Et intellige, secundũ Scotũ, quãdo præceptũ est speciale: vt, nõ mœchaberis: non autẽ quando generale: vt, declina à malo. Idem San. Th. in de ma. q. vij. septimo. in cor. itẽ de veri. xxij. septimo. intellige etiã secundũ San. Tho. iij. dist. xxx iij. q. j. ar. j. q. vj. ad secundũ. qñ præceptũ speciale est literaliter intellectũ & nõ metaphoricè vel spiritualiter. Ex quo infero primò ꝙ circũstantia tẽporis nõ trahit in aliã speciẽ, & consequẽter nõ aggrauat in infinitũ: vt dicit San. Th. iiij. dist. xxij. q. vlt. ar. vlt. & etiã probaui diffusè in Rosa aurea, casu lxiij. & in hoc errãt Sũ. Ang. & Ros. Infero secũdò ꝙ circũstantia personæ similiter nõ aggrauat in infinitũ, nisi in tribus casibus. Primò, ratiõe voti, quod ipsa fecit, in quo includitur præceptũ vt obseruet illud. Vnde cõtrahere cũ moniali aggrauat infinitè. Secũdò ratione præcepti sibi facti. Vnde cõtrahere cũ ordinato in sacris, similiter infinitè aggrauat. Tertiò, ratione scãdali eo casu quo scandalizare
4 est ei mortale: & cõsequẽter cõtra aliquod præceptũ. Quia tamen, inquit San. Th. circũstantia mutãs speciẽ, non est iam vt circũstantia peccati cõputanda, quia pertinet ad speciem actus, inquantũ est mortalis, licet circũstet substãtiã actus: ideo dicũt magistri circunstantiã non aggrauare in infinitũ. ¶ †Quarto quęritur, quare circũstãtia loci variat speciem, cũ nõ aggrauet nisi ratione subiecti cui additur, puta furti vel homicidii aut fornicationis? Et dico ꝙ imò tioni, etiã si addatur ãctui bono, maximè stantibus statutis iuris humani: vt si iudex suspẽdi iubeat furẽ: aut cædi capite proditorem in ecclesia: aut si vir vxori debitũ reddat, nisi forte in casu, de quo ℣. Debitũ. §. iij. quia locum sanctũ decet munditia, nõ solum animæ, sed etiã corporis. Sed cõtra: quia idẽ erit de circũstantia temporis: quod tamẽ San. Tho. negat. Sol. imò non est eadẽ ratio: quia actio iniurio-

sa vel indecens & immunda, tempus attingere aut maculare nõ potest, nisi fortè ex intentione operãtis in despectũ sacri temporis: quo casu mutaret speciẽ, & aggrauaret infinitè: de quo plenius in Ros. au. vbi s. ¶ Quintò quæritur, vtrũ circunstantia loci vel temporis aggrauet infinitè? Et de tempore quidem dico ꝙ non, vt dictum est, nisi ratione contẽptus, vel si circa hoc haberet speciale præceptũ. De loco verò dico ꝙ sic: quia illa circunstantia variat speciẽ, saltem cessante præcepto ecclesiæ: & deinde superuenit præceptũ ecclesiæ aggrauans actum infinitè. Vnde secundũ hoc tres species sacrilegii distinguuntur. de quo infrà Sacrilegiũ. & in Ros. au. casu. lxiij. infrà Confessio. j. §. ix. x. xj.

De Citatione.

1 *Citationis definitio, & quotupliciter fieri queat?*
2 *Citatio vna peremptoria, num semper sufficiat, vbi iura trinam desiderant?*
3 *Citatio num aliquando nulla, siue inefficax sit? Et quid si fiat die feriata, ad non feriatam diem: aut die non feriata, pro feriata?*
4 *Citatus sed corporaliter impeditus, num per alium comparere teneatur? Et an non comparens in primo termino, in expensis per aduersarium factis, condemnari debeat?*
5 *Sententia lata contra non citatum, an efficax sit?*
6 *Excommunicatus num quis denuntiari possit, qui citatus non sit?*
7 *Prælati religiosorum, num subditos ab officijs deponere, suspendere, & in eos similia, ipsis non citatis, exercere possint?*

CITATIO, †est vocatio iuridica ad iudicis cõspectũ. Et quadrupliciter fieri potest, secũdum Gul. de mon. lau. Primò, scilicet per nũtium vel literis citatoriis. Secundò, per præconem. Tertiò, per edictũ. cle. j. de iudi. Quartò, ex iuris dispositione. Fieri autẽ debet citatio tribus edictis, vel ex causa vno peremptorio: quod tantũ debet tempo ris continere quantũ tria, nisi vrgeat necessitas. de dila. c. j. cum glo. & tale peremptorium vim habet trinæ citationis. C. quo. & quan iud. l. tres denuntiationes. ¶ †Primò verò 2
quæritur, vtrum semper sufficiat vna citatio peremptoria, quando iura trinam requirunt? Et dico ꝙ hoc nõ sufficit in pœnalibus, siue vbi agitur ad pœnã incurrendam secundum Io. And. in c. ex tuæ. de cle. nõ resi. quia in pœnalibus verba propriè & strictè debent intelligi. de iureiur. in nostra. & idẽ Pan. in c. fi. de vita & hone. cle. Angelica tamen distinguit inter citationẽ & monitionem, quo ad sufficere vnã pro trina: sed Pan. sentit contrarium, vbi s. ¶ †Se- 3
cundò, vtrũ citatio aliquando sit nulla, siue non valeat? Et respondet glosl. in c. fi episcopus. iij. q. ij. ꝙ sic in octo casibus. Primò, quia fit intra tẽpora angusta. Secundò, quia nõ exprimitur causa. Tertiò, quia nimis maturatur perẽptorium. Quartò, ratione tẽporis, puta feriati. Quintò ratione loci, puta periculosi vel inhonesti. Sextò, ratione iudicis: vt si est euidens, eũ non esse iudicẽ, qui citat. Septimò, si apostolicũ rescriptũ non inseritur in ea. Octauò, quãdo citatur spoliatus. Et de his vide ibi diffuse, vbi etiã dicitur ꝙ vbi euidens est, citationẽ non tenere, nõ tenetur venire reus etiã ad allegantũ suum priuilegiũ: tutius tamen est vt cõpareat, nisi constet eum non esse suum iudicem, vt ibi in c. veniens. de accu. in gl. Imò ego dico ꝙ citatus in dubio, an citatio teneat, semper tenetur comparere: argu. l. si quis aliena. ff. de iudi. vbi habetur ꝙ citatus tenetur venire etiã si sit de alterius iurisdictione: sed intelligitur in dubio an sit de sua nẽcne: vt ff. eo. l. ij. ¶ Tertiò, vtrum citatio facta die feriata ad diem non feriatam valeat? Et Pan. in c. fi. de feriis. secundum opinio. Ioan. Cal. do. Gard. & do. Ant. & Bar. in l. j. §. nuntiatio. ff. de no. ope. nun. cõcludit quòd nõ valet de iure, per l. dies festos. C. de fer. vbi dicitur ꝙ silere

debet horrida vox præconis. & intelligit Pan. non solũ in feriis introductis ad honorẽ Dei, sed etiã in aliis introductis in fauorẽ hominum. Et idem putat in repetinis: nam Imperator mãdat eas sub eadẽ veneratione obseruari, qua solẽnes. C. de fer. l. omnes. Et cõcludit nullũ illorũ trium actuum fieri posse die feriata, scilicet præceptũ de citando: executio præcepti, id est actus citationis: & processus, qui fit vigore citationis. ¶ Quartò quæritur, vtrũ valeat citatio facta die nõ feriata pro feriata? Et dicit Pan. vbi s. post Cal. & Spec. & Ioã. And. q̃ si ponitur, vsq; potest qualibet die cõparere infra festum: secus vbi simpliciter quis citatur vt simpliciter cõpareat tali die quæ est feriata: quia tũc prius venire nõ põt, nec debet, & illa die venire non tenetur: & sic necessaria est noua citatio. & hoc tene, quicquid senserit do. Ant. hæc Pan. Si tamẽ esset dubiũ vtrũ citatio teneat nẽcne: debet citatus ire ad allegandũ priuilegiũ feriẽ. iij. q. ij. si episcopus. & ibi gl. Si etia quis citet nõ ad respõdendũ, sed ad cõparendũ die feriata, bene tenet citatio. ff.
4 de adul. l. miles. §. lexaginta. ¶ †Quintò, vtrũ corporaliter impeditus teneatur per aliũ comparere? Et dicit Pan. in c. in nomine domini de testa. q̃ nõ: & actus gestus eo absente, perinde est, ac si citatus non fuisset. ¶ Sextò, vtrũ citatus nõ cõparens in primo termino, cõdemnari debeat in expensis factis per aduersariũ? Et dicit Bar. in authen. qui semel. C. quo. & quan. iud. q̃ sic: nec debet expectari vt sit cõ
5 tumax in ij. & iij. citatione. ¶ †Septimò, vtrũ teneat sententia lata contra non citatum? Et dicit Cardi. in cle. pastoralis de re iudi. in §. deniq;. quòd si nullo modo fuit citatus: sententia est nulla. de ma. & obe. inter quatuor. Si verò fuit citatus aliquo modo: aut fuit citatus legitimè: & valet sententia, si alia sunt ritè gesta: si tamẽ citatus nõ fuisset cõtumax vere sed fictè, subuenitur super restitutionẽ. de re iu. cũ Bertoldus. Aut fuit citatus nõ legitime: & tunc videtur q̃ haberi debeat pro nõ facta: de deci. bonæ. ij. Aut dubitatur: & tũc dicit Pau. q̃ præsumitur pars citata, si sententia transiuit in rẽ iudicata. Nota tamen Pan. in c. causam quæ. de reseri. & in c. cũ sit. de app. quod in facto notorio potest ferri sententia cõtra absentem non citatũ, quando certum est absenti nullã competere defensionem: quia citatio fit vt se defendat: nec in huiusmodi notoriis requiritur ordo iudiciarius. Hoc tamẽ Sum. Ang. dicit fallere in sententia excõmunicationis, quæ fieri nõ potest cõtra absentem. & allegat. c. sacro de sen. excom. Sed illud est in oppositũ po-
6 tius: quia loquitur vbi requiritur probatio. ¶ †Octauò, vtrum quis possit denũtiari excõmunicatus non citatus? Et dicit Pan. in c. peruenit. de app. q̃ vbi excessus nõ est notorius, debet iudex illũ prius vocare, & recipere eo præsente probationẽ super facto: & postea cõstito de facto, declarare illũ incidisse in sententiã excommunicationis. Et hoc probatur in c. cũ secundum. de hære. lib. vj. vbi patet q̃ si allegatur, aliquem in iuris sententiã incidisse: non debet iudex prius ad executionẽ procedere quàm declaret illũ incidisse. Ab hac tamen declaratione appellari poterit, licet nõ liceat appellare à sententia iuris: vt in c. quia. de app. qa sententia iudicis declarãtis est sententia hominis, & nõ iuris. Si tamẽ excessus est notorius, nõ oportet hãc solennitatẽ
7 adhiberi: sed illũ sine citatione denũtiare potest. ¶ †Nonò, vtrũ prælati religiosorũ possint subditos ad officiis deponere suspẽdere, & huiusmodi ipsis nõ citatis? Et dico iuxta not. per doct. & maximè Pan. in c. cũ speciali. & c. quia. de app. & c. qualiter & quãdo. el ij. de accus. q̃ sic, si ita habet eorũ cõsuetudo vel regula: nec est in eis seruãdus ordo iuris vsquequaque, id est ad vnguẽ. vnde secundũ Hen. de Ganda in suo quolib. religiosis non licet appellare vel resistere prælatis, quandiu procedunt secundum iura cõmunia, aut constitutiones vel consuetudines suas: cum nõ habeant authoritatem vel iurisdictionem, nisi quam dant eis prælati. & Fede. consi. cv. dicit q̃ valent consuetudines, per quas sine iuris ordine etiam ex leuibus causis religiosi ex suis locis & administrationibus amouentur. & allegat d. c. qualiter. & d. c. cũ speciali. & de simo. c. per tuas. Addit tamen vnũ valde notabile, q̃ pœna expulsionis, priuationis, & remotionis, quandoq; incipit à crimine: & tunc locus habet quod dictũ est, scilicet q̃ sine monitione possint amoueri: quandoque verò à contumacia vel inobedientia: & tunc vt locus sit pœnæ, necessaria est monitio.

De Ciuitate & Ciue.

1 *Ciuitas iuxta politicen, item & iuxta canones, quid sit? Et quæ sub se contineat?*
2 *Ciuitas, vel vniuersitas, quomodo quid facere dicatur? Et num ciuitate destructa, eius priuilegia omnia peremptа videantur?*
3 *Ciuitas num minoris iure subnixa videatur?*
4 *Ciues quisnam dicatur? Et num quis ciues efficiatur in eo loco, vbi dignitatem consecutus est?*
5 *Ciuem num efficiat, si quis dicat: volo te habere pro ciue si modo ad id authoritatem habeat? Et quid si statuto dicatur, quòd scholares tanquam ciues tractari debeant: quid notet dictio tanquam?*

CIVITAS † Philosophicè loquendo est communitas perfecta, secundum San. Tho. j. ij. q. xc. secundum canones vero ciuitas propriè est oppidũ quod habet episcopum. dist. lxxxv. in illis. Et ciuitatis nomine aliquando cõprehenduntur suburbia. ff. de verb. sig. l. ij. & aliquãdo mille passus à muro ciuitatis: vt ff. e. l. mille. & ff. de pe. leg. l. ciuitatis. quid liquidæ. §. si ita legetur. aliquando horti. ar. ff. de prescu. l. præses. Pan. autem in c. Rodulphus. de rescrip. dicit q̃ in materia odiosa seu stricta non venit ciuitatis appellatione aliud quàm quod est intra mœnia: nisi quãdo diffinitio cõcepta nomine ciuitatis esset inutilis, vel posset fieri fraus: quia tũc continẽtur suburbia & cõtinentia ædificia. & sic intellige Io. And. in c. si ciuitas. de sent. excõ. lib. vj. Sed in materia larga seu indifferẽti nomine ciuitatis venit ciuitas cũ suo territorio, vt est text. in l. vnica. §. & vrbẽ. ff. de offi. præfect. vrb. Similiter in materia larga nomine ciuium veniunt etiã illi de comitatu, & de toto territorio. in l. qui ex vico. ff. ad munic. & in l. non dubito. ff. de cap. & in. l. qui cõtinentibus. ff. de verb. signi. & per Bart. in l. ff. ad municip. pro quo vide glo. in c j. de vsur. lib. vj. in materia autem stricta secus: licet contrarium videatur tenere Bart. in d. l. j. & l. mille. & l. nam quod liquidæ. & alias, quæ volunt quòd mille passus à muro comprehendantur, intelige quando subiecta materia in hoc speciali requirit.
¶ †Primò verò quæritur circa ciuitatem, quomodo ciuitas vel vniuersitas dicatur aliquid facere? Et dico quòd nõ dicitur aliquid facere nisi id sit collegialiter deliberatum, etiam si maior pars illud facit. Et ita dicit glos. in l. sicut. ff. quod cu. vni. no. & sequitur Bart. in l. aut facta. ff. de pœ. & facit quod no. in c. felicis. de pœ. lib. vj. & gl. in l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. Ex quibus patet communem opinionem tenere secundum Pan. in c. ij. de postu. præl. & Io. And. in d. c. felicis. quòd vniuersitas tunc dicitur delinquere, quãdo prius aliquid fuit deliberatũ in ipsa vniuersitate pulsata campana & aliis requisitis ad congregationẽ. Vnde si omnes alicuius vniuersitatis facerent delictum, non diceretur factũ ab vniuersitate, sed per singulos vniuersitatis: etiam si facerent pulsare campanam, vt leuarent vexillum: quia istud est factum singulorum. facit quod no. in c. cum

cum omnes. de consti. Pan. in c. dilectus. el ij. de sim. ¶ Secundò, vtrũ destructa ciuitate destruãtur omnia priuilegia eius? Et dicit Inn. in c. ij. de noui ope. nunt. q̃ si ecclesia vel ciuitas aut alia loca, siue sacra, siue prophana authoritate superioris propter eorũ delictũ destruantur, de cætero nõ debet vocari clericus illius ecclesiæ vel municeps illius ciuitatis: & ille locus priuilegiũ perdit: vt de cõse. dist. j. placuit. xvj. q. vij. & hoc dicimus. arg. ff. qñ di. le. vsuf. ce. l. j. Si autẽ ecclesia destruatur ab hostibus aut per tyrãnidẽ, vel vt reædificetur: retinet omnia priuilegia. facit vij. q. j. pastoralis. & xix. q. iij. qui semel. & idẽ videtur si authoritate superioris transferãtur ad aliũ locũ, vel alii vniãtur: vt no. in c. j. ne sede va. de rel. do. c. quia monasteriũ. Et idẽ intelligitur in ciuitate aliis locis prophanis. arg. ff. de cõtrah. empt.
3 l. æde sacra. ¶ Tertiò, †vtrũ ciuitas cẽseatur iure minoris? Et dicit Inn. in c. j. de restit. in integ. q̃ sic. Est tamẽ in integrũ restitutione differẽtia inter minorẽ ecclesiã, rempublicam & ciuitatẽ: licet dicat lex q̃ respublica fungitur vice minoris. C. qui ex cau. ma. l. pe. & C. de iure reipub. l. rem-publicam. C. de sac. sanct. eccle. l. fi. Hodie enim pupillo & minori nõ currit vsucapio aut præscriptio x. vel xx. annorũ in rebus quę seruãdo seruari possunt, siue sint mobiles, siue immobiles. C. de admi. tu. l. lex quæ tutores. vnde super eis nõ est necessaria restitutio in integrũ: licet ante tẽpus huiusmodi legis curreret cõtra minorem, non contra pupillũ. ff. de acqui. re. do. l. bonæfidei. Contra ecclesiã verò & rempublicam & ciuitatẽ currit vsucapio & præscriptio, & tẽporales & perpetuæ præscriptiones: sed datur ei restitutio sicut minori: quia prædicti fingũtur esse in vltima instãtia minoris ætatis. Præscriptio autem xxx. vel xl. annorũ certũ est q̃ currit contra omnes prædictos: sed datur eis restitutio ex verbis generalibus edicti, quæ sunt: si quid cũ minore gestum erit. Pupillus ab his præscriptionibus seruatur illæsus. C. de præscrip. xxx. annorũ. l. sicut. Quod autẽ ciuitati detur restitutio in integrũ, nõ placet Inn. vbi suprà, arg. l. nihil. ff. ad Maced. sed Bar in l. Respublica. C. ex quib. cau. ma. post la. But. tenet q̃ sic, saltẽ ex clausula generali: quia ex quo regitur per administratores, habet iustã causam petendi restitutionẽ. quod etiã tenet Bal. ibi: & est opinio verior, licet gl. in d. l. teneat contrariũ. & facit l. sed & hi qui. ff. de publi. vbi ciuitas dicitur Respublica. Et sequitur hoc Io. And. in addi. ad Spe. tit. de in integ. restit. vbi post multas opiniones residet in opinione Odof. tenẽtis q̃ nõ solũ ciuitas, sed etiã castrũ & villa possunt petere restitutionẽ in integrum: cum ibi sint multæ personæ viduæ & pupilli. Quod licet Bar. post But. in d. l. respublica. non admittat, nisi in castro & villa populosa. Bal. tñ & Iac. de Aret. tenẽt etiã in villa nõ populosa: ex quo regitur palios, & ibi sunt minores & mulieres. Et hãc opinionẽ Pan. in c. j. de resti. in integ. dicit æquiorẽ. Et facit quod no. in l. rẽpublicã. C.
4 de iure reipubli. & in d. l. sed & hi. vbi dicitur q̃ quodlibet municipiũ dicitur respublica. ¶ Quartò † quæritur, quis dicatur ciuis? Et dico q̃ natus in ciuitate. l. ciues. ff. de app. vbi gl. sed intellige natus ex parẽtibus ibi habẽtibus domicilium: aliter nõ est ciuis, quãuis ibi natus, secundũ Pan. in c. Rodulphus. de rescrip. & idẽ dicit Bar. in l. filios. C. de municip. & orig. ¶ Quintò, vtrũ efficiatur qs ciuis in loco, vbi consequitur dignitatẽ? Et dicit Bart. in l. j. ff. ad muni. q̃ sic: & facit l. municipes. §. miles. ff. eo. & quod no. doct. in c. quia in tãtũ. de præbẽ. vbi cõcludũt q̃ clericus sortitur domicilium vbi est beneficiatus, si residere ibi tenetur: aliàs nõ: sicut hi quibus dispensatũ est super pluralitate beneficiorũ.
5 ¶ †Sextò, † vtrũ dicẽs, volo te habere q̃ ciue, efficiat ciuẽ, si habet authoritatẽ? Et dico q̃ sic. vnde statutũ quod dicit, talis habeatur pro ciue, facit ciuẽ: arg. optimũ in c ex parte. de spõsa. & quod no. Bar. in l. si maritus. ff. de adul. & l. si is qui. ff. de vsuc. Et ratio est secundũ Pan. in d. c. ex parte. quia vbi actus dependet à mera volũtate loquẽtis, paria sunt dicere q̃ vult talẽ habere pro vxore vel ciue, sicut dicere, te duco in vxorẽ, vel facio ciuẽ. Et sic si statutũ dicit q̃ scholares tãquã ciues debeãt tractari, ex hoc creati sunt ciues rõne prędicta: vnde dictio, tãquã, ponit veritatẽ, nõ similitudinem. quod verũ est, vbi verba & subiecta materia patiũtur.

¶ CLANDESTINVM, infrà Matrimoniũ ij. §. xiiij.

De Clauibus.

1 *Claus materialis, & clauis spiritualis quid sint? Et item quotuplex sit, quæ spiritualis est?*
2 *Clauis ecclesiæ vnàne sit, an plures? Et ibidem quòd scientia clauis non dicatur, sed potestas actum scientiæ exercendi in iudicio pœnitentiario & confessionis.*
3 *Clauium vsus ad quid præcipuè conferat? Et quòd huiusmodi clauis tripliciter claudat.*
4 *Sacerdos per claues, qualiter soluere, aut ligare dicatur? Et quid per claues operetur?*
5 *Claues & earundem vsum quis habere dicatur?*
6 *Sacerdos num claue vti possit pro animi voto, ligando scilicet atque absoluendo?*

CLAVIS † materialis, est instrumẽtum, per quod quis 1
potest ostium clausum reserare, & reseratũ claudere: & hãc qui tradit, puta horrei, videtur omnia quę in eo sunt tradidisse, secundũ Inn. de fide instru. c. ij. & ea data videtur data possessio omniũ, quæ sub ea sunt, de cõsue. ex literis. Spiritualiter autẽ & transsumptiuè, inde dicitur clauis ecclesiæ: cuius diffinitionẽ videtur Sum. Ang. inducere de mente Richardi, quasi sit potestas supra naturalẽ facultatẽ, quæ est aliquorũ actuũ supernaturaliũ principiũ. Sed hæc diffinitio nõ congruit: quia cõuenit omnibus characteribus ordinũ. ideo aliter diffinitur in iij. Senten. dist. xviij. secundũ communẽ doctrinã Theologorũ, & secundũ glo. Hiero. Matth. xvj. q̃ clauis ecclesiæ est potestas ligãdi atq; soluendi, qua iudex ecclesiasticus dignos recipere & indignos excludere debet à regno. Et addit Pet. q̃ potestas ista ex duobus integratur, scilicet ex potestate ordinis, quæ est essentialis ei: & ex potestate iurisdictionis. Iurisdictio enim dat materiã: & hęc est accidẽtalis. Pro quo etiã scito q̃ triplex est clauis. Prima est authoritatis, quã solus Deus habet, qui solus authoritatiuè aperit cœlũ, relaxãdo peccata. Secũda, excellẽtiæ, quã habet solus Christus inquãtum homo, qui solus sua passione cœlũ aperuit, tollẽs impedimentũ naturæ. Tertia, est ministerialis, quã habet solus sacerdos, qui solus ministerialiter & dispositiuè peccatũ remittit, & gratiã tribuit. Et hæc tertia est duplex. s. clauis iurisdictionis & ordinis: quæ fortè sunt distinctæ realiter secũdũ Pet. de Pal. quia licet clauis iurisdictionis nõ sit realis nec indelebilis: secus de claue ordinis, & secundã habet omnis sacerdos, nõ autẽ primã, sed solùm qui habet subditum. Et clauis ordinis adhuc est duplex, scilicet sciẽtiæ & potẽtiæ. & de hoc in §. seq. ¶ Primò † verò quæritur, an clauis ecclesiæ sit vna tantũ vel plures? Et dicit S. Tho. in iiij. q̃ essentialiter sunt vna, sed ratione plures distinctæ. s. in ordine ad diuersos actus. Nã dictus iudex ad dictũ officiũ indiget iudicio discretionis, quo idoneitatem iudicet: & ipso actu receptionis ad regnũ, ad quorũ vtrunq; quędã requiritur authoritas vel ptãs: & secundũ hoc duæ sunt claues ecclesiæ: quarũ vna pertinet ad iudiciũ eius qui est absoluendus, reliqua ad ipsam absolutionẽ. Quæ quidẽ duæ in 2

essentia authoritatis nõ distinguũtur: quia vtraq; illorum iudicio cõpetit ex officio: sed ex cõparatione illorũ actuũ quorũ vnus aliũ præsupponit: quia clauis quæ est potestas soluẽdi immediatè aperit: quæ verò est sciẽtia discernẽdi, ostendit cui sit aperiendũ. Nec tamẽ sciẽtia dicitur clauis: sed potestas exercendi actũ sciẽtiæ in iudicio cõfessionis. Intendit autẽ S. Tho. q hæ claues sint vna, id est, character sacerdotalis. & idẽ sentit Rich. & alii, dicentes q sunt vna in radice, sed effectu plures. Sco. tamẽ tenuit contrariũ, cuius rationes, quæ cõtra cõmunem doct. sunt, Capr. in dist.
3 xix. quarti, ostendit esse friuolas. ¶ Secundò † ad quid sit principaliter harum clauiũ vsus? Et dicit Pet. q est ad claudendum, & aperiendum, sicut & vsus clauis materialis, sed differenter: quia vsus clauis materialis principaliter est ad claudendũ, & ad aperiendũ ex cõsequenti: vsus verò spiritualis principaliter est ad aperiendũ, & ad claudendum ex consequẽti. Claudit autẽ, inquit, tripliciter. Primò, quo ad culpam, nõ absoluẽdo ab ea. Secundò, quo ad pœnã sensus temporalẽ ligando ad illã. Tertiò, quo ad pœnã damni per sententiã excõmunicationis, & alias censuras: sed hoc est
4 iurisdictionis. vide §. seq. ¶ Tertiò † quæritur, qualiter sacerdos per claues dicitur soluere aut ligare? Et dico quãtũ ex S. Tho. & aliis Theologis colligo, quòd soluit, Primò, ostendendo solutũ. Secundò, de attrito faciẽdo contritũ, si nõ ponatur obex in absolutione. Tertiò, soluit absoluẽdo à culpa. Quartò, remittendo pœnã æternã, & cõmutando eam in temporalẽ purgatoriã. Quintò, minuendo pœnam temporalẽ, vel aliquãdo totaliter abolẽdo. Vnde dicit Ray. q soluit, dum de pœnitentia sibi debita dimittit. Vnde & Pan. dicit in c. sicut dignũ. de homi. q potest dispensando aliquantulum minuere de pœna debita, vt est pulcher tex. Aug. de pœ. dist. j. quẽ pœnitet. Ligat verò primò, ostẽdendo ligatũ. Secundò ligat nõ faciẽdo de attrito cõtritũ propter peccatoris indispositionẽ: sicut etiã Deus indurat dum gratiã nõ largitur. Tertiò, nõ absoluẽdo à culpa, eadem ratione. Quartò, nõ remittẽdo pœnã æternã. Quintò, obligando ad pœnã temporalẽ. Et illis modis quibus soluit, dicitur aperire: claudere verò his quibus ligat. ¶ Quartò quæritur, quid sacerdos per claues operetur? Et dico secũdum S. Tho. & alios Theologos: Primò q remittit culpã, nõ principaliter, sed instrumentaliter, vel ministerialiter: nec perfectiuè, sed dispositiuè, inquãtum scilicet de attrito facit cõtritũ: quorũ differentiã vide j. Cõtritio. in prin. Secundò, gratiã infundit eodẽ modo, scilicet instrumẽtaliter & dispositiuè tantũ: nõ quia faciat gratiã: sicut homo dicitur dispositiuè dare animã filio suo quã tamẽ solus Deus creat. Tertiò, auget gratiã ei qui prius illã habebat. Quartò, remittit pœnam eo modo quo in §. priore dictum est.
5 ¶ Quintò, † quis habeat claues? Et dico q omnes & soli sacerdotes, secundũ S. Tho. & alios: quia eis solis data est dicta potestas à domino: vbi ait, Quorũ remiseritis &c. Io. xx. Nec obst. q soli Petro dictũ est, Tibi dabo claues regni cœlorũ. Matth. xvj. quia illud fecit, secũdũ eundẽ, ad ostendendũ vnitatẽ ecclesiæ: vt omnes à Petro & eius successoribus acciperẽt originẽ suæ potestatis, xxiiij. q. j. quicũq;. & c. loquitur. ¶ Sextò quæritur, quis habeat vsum clauiũ? Et dicit S. Tho. q sacerdotes nõ habẽtes iurisdictionẽ super subditos, quãtũ ad hoc nõ habẽt vsum clauiũ: quia iurisdictio materiã ministrat. Vnde sacerdos malus, quãuis sit gratia priuatus, nõ tamẽ est priuatus vsu clauiũ, in quo nõ est ages principale, sed instrumẽtale tantum: nisi sit ab ecclesia præcisus: schismatici verò, hæretici, & generaliter excõicati, licet habeãt quidẽ vsum in se quãtũ ad essentiã, tamen ille impeditur ex defectu materiæ: qa talibus ecclesia subtrahit materiã. i. subditos, vel simpliciter, vel ad tẽpus: vnde quantũ ad hoc priuati sunt vsu clauiũ. ¶ Septimò, † vtrum sacerdoti liceat vti claue, ligãdo & soluẽdo pro sua voluntate? Et dico secundũ S. Tho. & alios Theologos, q non: quia sicut minister & instrumẽtum nõ habet efficaciam in agendo, nisi secundũ quod mouetur à principali agẽte: sic sacerdos cũ operetur per istas claues instruitur: si eis vtitur arbitrio proprio dimissa rectitudine diuinæ motionis, peccat, & effectũ nõ cõsequitur, sicut dicit Dio. in fi. ecclesiasticæ hiera. Et subdit notabiliter S. Tho. in iiij. dist. xviij. q. j. ar. vlt. q. vlt. & qa pœnæ satisfactoriæ infligẽdæ vt medicinæ sunt sicut medicinæ in arte determinatę nõ cõpetunt oĩbus, sed variãdæ sunt medicãtis arbitrio sequẽtis sciẽtiã medicinæ, nõ propriã volũtatẽ: ita pœnæ satisfactoriæ determinatæ in canone nõ cõpetũt oĩbus: sed variãtur arbitrio sacerdotis diuino instinctu regulato: vnde nõ semper totã pœnã vni peccato debitã iniũgit: ne desperet infirmus, & à pœnitẽtia recedat: sicut nec semp medicus prædes dat ita efficacẽ medicinã, quę ad morbi curationẽ sufficiat: ne propter debilitatẽ naturæ maius periculũ oriatur.

De Clausula generali.

1 *Clausula generalis sequens iuxta præcedentes species expressas intelligenda est.*

2 *Clausula generalis, quando dicatur, remissiuè. Et ibidem duo de clausula generali ex Panor. dicta.*

CLAVSVLA † generalis sequẽs, intelligitur secundũ species præcedentes expressas. de capel. mo. dilectus filius. secundũ Inn. & facit cle. nõ potest. de procur. & l. fi. § cui dulcia. ff. de vino, tri. & oleo leg † Quãdo autẽ dicatur generalis, elice j. Rescriptũ. §. j. in prin. Et vt patet in c. fedes. de rescrip. est vt enumeratis aliquibus personis dicendo, & quidam alii: & similiter enumeratis quibusdã negotiis dicendo, & quædã alia. Et circa hoc Pan. in d. c. sedes dicit duo. Primum est in summario tale: Per generalẽ clausulam quidã alii, & quædã aliæ, nõ includuntur personæ nec res maiores expressis, sed pares, vel minores. Secundum: Hæc dispositio, quæ locũ habet spãliter in rescriptis propter odium rescriptorũ, secundũ Io. And. in cle. nõ põt. de proc. nõ habet locũ in ꝓcurationibus & aliis cõtractibus. Vnde si cõstituo procuratorẽ expresso vno negotio, sub generali clausula generali, sub ea cõprehenduntur etiã magis expressis. quod verum est, si illud expressum nõ requirit speciale mandatũ: quia materia est fauorabilis. Secus si exprimatur vnũ requirẽs specialẽ mãdatũ. Et hæc est mens glo. in cle. nõ potest. de proc. quia tũc materia est odiosa. Vide etiam suprà Casus fortuitus. §. iiij. & infrà Generale.

De Clerico primò quantum ad nomen & priuilegia eius.

1 *Clericus vnde dicatur? Et clericorum appellatione siue in odio, siue in fauore, qui contineantur?*

2 *Monachorũ appellatione, num veniant clerici seculares? & an appellatione monasteriorum ecclesiæ quoq; seculares intelligantur?*

3 *Populi appellatione, an cõtineantur clerici, siue clerus ipse? Et nomine laicorum appellatione clerici coniugati comprehendantur?*

4 *Illegitimus dispensatus vt clericus fieri queat, an ita intelligendus sit, vt ad minores duntaxat promoueri possit?*

5 *Priuilegia clerico concessa, siue clericali ordini quænam sint? Et sub hæc quòd quatuordecim competant, de quibus seriatim?*

6 *Priuilegijs, de quibus supra, num gaudeat clericus coniugatus? Et quid si cũ virgine contraxit, quibus priuilegijs gaudeat? Et quid si sit cõsuetudo vt in alijs quoq;, quàm hic enumeratis, gaudeat: num huiusmodi consuetudo per c. vnicum. de cleric. coniug. sit sublata?*

7 *Clericus num consuetudinibus & statutis laicorum in suum commodum vti possit?*

1 CLERICVS † dicitur à κλῆρος Græcè, q Latinè sors dicitur, vel hęreditas: quia de sorte domini est. di. xxj. cleros. & secundum Pan. in rub. de vita & ho. cle. largo vocabulo appellatione clericorum veniunt omnes ordines habentes, in quacunque dignitate sint, aut ordine, etiã in prima tonsura. de æta. & quali. c. cum contingat. ex quo ad seruitium Dei electi sunt. Vnde omnes qui nõ sunt laici, dicũtur clerici. xij. q j. c. duo sunt. facit dictũ c. cleros. in princ. & de præben. cum secundum. & in rub. prædicta iuncto nigro. Vnde in materia fauorabili clericorũ nomine veniũt episcopi, & etiam religiosi. Sed in materia odiosa & significatione stricta, appellatione clericorum non comprehenduntur episcopi, nec alii in dignitate constituti, nec etiam canonici ecclesiarum cathedralium, nec monachi, seu religiosi facit c. quãm periculosum. de sen. exc. lib. vj. & c. fidei feruorem. de hær. lib. vj. & c. statutum. de elect. lib. vj. & gl. in cle. j. de sup. ne. præl. Et ratio est, quia in istis est qualitas super alios, quæ in clericis simplicibus non reperitur. Faciunt etiam ad hoc dicta Ioan. Andr. in d. c. statutum. dicẽtis quòd in nomine ecclesiarum parochialium nõ veniunt parochiales collegiatæ, in materia stricta: quia habẽt qualitatem collegii supra casum: sed in materia non odiosa sic. Facit etiam quod not. idem Pan. in c. j. de instit. dicens in materia fauorabili nomine ecclesię venire monasteria, sed non in stricta. Infertur etiam, secundum Panor. vbi s̃, quod
2 priuilegium attributum clericis simpliciter, cõceditur etiã episcopis & religiosis: quia materia est fauorabilis. ¶ Primò † verò quæritur vtrũ ecõuerso appellatione monachorum veniãt clerici seculares: & appellatione monasteriorum, seculares ecclesiæ? Et dicit Pan. in c. j. de insti. q non, siue materia sit larga, siue stricta. xvj. q. j. placuit. Facit quod no. Barto. in l. j. ff. ad municip. dicens, nomine ciuiũ venire comitadinos. l. qui ex vico. ff. ad munic. & nõ econtrario. facit c. Rodulphus. & c. significante. & quod ibi not. de rescrip. Et ita refert ac sequitur Sum. Ange. & male: primò, quia dictum Bar. facit ad contrariũ: cũ ciues monachis tanquam digniores dignioribus respõdeãt, & comitadini clericis secularibus. & secũdò, quia illud dictũ est falsum, vt patet per no. à Pan. in c. Rodulphus. vbi vult q in materia stricta nomine ciuitatis & ciuiũ non veniũt diœcesis & comitadini, neq; ecõuerso: sed in materia larga vel saltẽ indifferẽti nomine illorũ veniũt ista, & ecõtra. Vide ibi. ¶ Secun
3 dò. † vtrum appellatione populi veniãt clerici siue clerus? Et dicit Pan. in c. j. de vita & hon. cler. q non in materia odiosa: nec econtrario facit c. si sententia, de senten. excommu. libro vj. cum glo. Et sic limita textum Instit. de iure natur. gen. & ci. in §. plebiscitum. dicentem quod appellatione populi vniuersi ciues significantur, connumeratis etiam patriciis & senatoribus: vt scilicet intelligatur de his, qui sunt eiusdẽ professionis. secus in aliis, vt ꝓbat dictus tex. in d. c. si sententia. cum sua gl. in materia autẽ priuilegiata dici potest quòd comprehẽdatur. & facit c. dilecti. cum sua materia. de fo. com. & quod no. Bar. in d. l. j. & quod notatur in d. c. Rodulphus. nõ tamẽ intelligas ecõuerso. arg. § §. j. ¶ Tertiò, vtrum appellatione laicorũ veniant clerici coniugati? Et dicit Io. And. in c. Ioannes. de cleri. coniug. q non, in materia odiosa. Vnde si statutũ episcopi certo casu excommunicat laicum, secundũ eum nõ comprehendũtur clerici cõiugati: cũ materia sit odiosa: & illi nõ sint laici puri, sed quędã species mista. & hoc sequitur Pan. in c. j.
4 de præbẽ. ¶ Quartò, † vtrũ si dispẽsetur cum illegitimo vt possit fieri clericus, debeat intelligi vt ꝓmoueri possit solum ad minores? Et dicit gl. in c. literas. de fil. presby. quod sic, cùm sit materia odiosa. & Pan. in c. si quisquã. de cohab. cle. & mul. dicit q permissio in genere, si mediocritatẽ respicit. l. vlt. §. j. C. com. de leg. ff. de lega. j. l. legato generaliter. cũ aliis cõcordantiis in glo. d. c. literas. Ex quo cõcludi tur cum prædictis, q solum ad minores poterit promoueri: quia ordines minores sunt medii inter primã tonsurã & ordines sacros. Item dicunt Ber. Host. & Gof. q quando cum aliquo dispensatur vt ad beneficia ecclesiastica promoueatur: solum intelligitur de beneficiis, quæ non sunt dignitates aut prælationes, Prædicta tamẽ limita vt j. Dispẽsatio. §. v. ¶ Quintò † quæritur, quæ sunt priuilegia cõcessa clerico siue ordini clericali? Et loquẽdo in genere dicit 5
Pan. in c. episcopus. de præben. q omnia priuilegia militũ congruentia clericis habẽt clerici: & de his habes in gl. l. j. ff. ex quib. cau. ma. Et ratio est: quia sicut illi Imperatoris, ita isti Dei milites sunt. & facit c. j. cum glo. de cler. ægro. tex. cum gl. in c. Christianos. ij. q. j. & similiter gl. in c. militare. xx. q. j. & j. q. iij. saluator. Et merito dictum est, connenientia clericis: quia militi non impugnatur ignorantia iuris, cũ habeat arma vacare. l. j. & quod ibi nota. C. de iur. & fa. igno. non sic autẽ clerico: cum habeat vacare scientiæ: vt dicetur j. Clericus, secundo: & sic de cæteris. Vnde non potest conueniri ꝓ debito vltra quàm facere potest: nec tenetur cedere bonis. l. miles. ff. de re iud. nisi sit ex delicto contractum, vt s̃. Cedere bonis. Specialiter tamẽ Bern. enumerat quatuordecim priuilegia clerici, quæ recitat Car. in cle. j. de vi. & ho. cle. ¶ Primum, quod non conuenitur coram iudice seculari. de foro. compe. si diligenti. ¶ Secundum q eum verberãs est excõmunicatus. xvij. q. iiij. si quis. ¶ Tertium q non tenetur præstare munera seu onera personalia vel re alia. de immunit. eccle. non minus. Vide j. Immunitas. j. §. v. ¶ Quartum, quia potest vendicare rem cõcessam ecclesiæ ante traditionem. l. hin. C. de sacro san. eccle. & c. ex literis. de consuetu. ¶ Quintum, quia eodẽ priuilegio gaudet familia eius. xj. q. j. clericum. el j. xxij. dist. eos. & vtrobiq; in gl. Sed intellige quo ad forum: quia scilicet est eiusdem fori: vt patet in dictis glo. ¶ Sextum, quia faciẽtes statuta contra clericos sunt excommunicati: de immu. eccle. eos qui. li. vj. ¶ Septimum, quia solum clerici possunt obtinere beneficiũ ecclesiasticũ. de trãsac. ex literis. ¶ Octauũ. quia per literas contra laicũ impetratas cum clausula generali, conueniri non possunt: vt in c. sedes. de rescrip. in gl. ¶ Nonum, quia nõ tenentur sportulas dare. de vita & ho. cle. c. cum ab omni. ¶ Decimum, quia acquisita etiã sub patris potestate disponunt vt volunt authen, presbyteros. C. de epi. & cle. ¶ Vndecimum, quia pro rebus suis recuperã disagere possunt sine consensu patris, vt not. Archi. in c. fi. de iudi. lib. vj. ¶ Duodecimum, quia pro necessitate distrahi nõ possent à patre. l. ij. C. de pa. qui fil. di. ¶ Decimumtertium, quia seruus sciente domino clericatus à seruitute & potestate dominica liberatur. di. liiij. si seruus. ¶ Decimumquartum, quia possunt facere collegiũ. argu c. fi. de reli. domi. vbi solũ noua religio prohibetur. quod laicis nõ licet: nisi vt j. Collegiũ. De multis autem aliis priuilegiis j. Immunitas. ¶ Sextò, † vtrum prædictis priuilegiis gaudeat clericus coniugatus? Et dico q non, licet si contraxit cum virgine, & defert tonsuram, & vestes clericales, solùm gaudeat duobus, scilicet priuilegio canonis, si quis suadente. & quòd pro crimine non possit ad iudicium trahi seculare, aut à seculari iudice prætextu cuiusc̃q; excessus puniri pecunialiter vel personaliter, criminaliter aut ciuiliter.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de cler.coniug.c.vnico.lib.vj.in aliis autem nõ retinet. Et si nõ defert tonsurã & vestes, in nullo retinet. Sed circa istã materiam no.q̃ iste condẽnari non potest à iudice seculari in causa criminali criminaliter, id est, agendo ad pœnam corporalem: nec ciuiliter, id est, agẽdo ad pœnã pecuniariã eo modo quo dictum est ſ. in verbo, Causa: sed in causa mere ciuili cõueniri potest à iudice laico, secundũ Io. And. in d.c.vnico. vbi eum sequuntur Ioan. Calde. & Gemi nõ tamen ab eo detrudi potest in carcerẽ pro debito pecuniario, eo casu quo gaudent isti priuilegiis, secundũ Gemi. ibi, & Lap. etiam si sit casus quo laici possint licitè detineri: quia iste tex. ei reseruat priuilegiũ canonis, eo modo quo prius habebãt prima iura, cum in nullo diminuatur: per quæ iura detineri nõ poterat sine pœna excõmunicationis. de fo. com. c.ij. Si autem iste iudex talẽ clericũ non distringat p̃ crimine, sed condẽnet tantũ, nõ incurrit excommunicationẽ, secundũ Lap. & Gemi. quia ex sola pronuntiatione sententiæ nõ incurrit quis excõmunicationẽ. ¶ Septimò quæritur, quid si sit consuetudo particularis in loco q̃ gaudeat etiam in aliis: an sit sublata per istum textum? Et dicit Ioã. Mon. q̃ non: quia iste tex. non tollit contrariã consuetudinem. & consequenter stabit per c. primum. de const. li. vj. Io. autem And tenet contrarium, sed Gemi. concordat: quia si cõstat vtentes hac immunitate intendisse inducere consuetudinẽ nouam separatam à dispositione iuris communis: sic illa consuetudo hodie valet. Si autem constat q̃ non faciunt eo animo, sed volunt seruare legẽ antiquã: tũc non valet: quia ex quo papa vult illam legem tollere, tollit omnem obseruãtiã legis hactenus vsitatæ. Si autem est dubium quo animo fiat: nõ præsumitur quòd voluerit nouã cõsuetudinẽ inducere contra obseruantiã legis, sed tantũ ex moribus vtentiũ illã legem approbare & sic non stabit.

7 ¶ Octauò, †vtrũ clericus vti possit statutis & cõsuetudinibus laicorũ ad commodum suum? Et dicit Pan. in c.fin. de vita & ho.cle.q̃ sic. & facit tex. in c.nostram. de consue attamen non ligant in eius præiudicium. vide gl. in c.j. ne seva. & j. Lex. ſ. xv. Quomodo autem perdatur priuilegium clericale, vide ſ. Apostasia. ſ. viij. & j Clericus. ſ. iij. & seq.

Rursus de Clerico. ij. qualem & qualiter se debeat habere.

1 *Clericus qualis esse, & qualiter se gerere debeat? vsque ad num. 3.*
2 *Clericus in habitu agendo aduersus ea, quæ hîc traduntur, quando mortaliter peccet?*
3 *Sacramenta ab ordinario in mortali peccato existente, num quis licitè recipiat?*
4 *Clericus fornicator, num ita sit suspensus, vt ob id in diuinis deuitari debeat? Et an oporteat à diuinis & sacramentis eorum abstinere, qui crimini obnoxij sunt.*
5 *Peccatum notorium, an omne præcisionem, seu suspensionem à canone. sicuti fornicatio ipsa inducat.*
6 *Constitutio pœnalis etiam quo ad pœnam, num ad casum similem extendatur ratione identitatis rationis, si ratio in ea constitutione est expressa, extendatur?*
7 *Abstinere à celebrando propter admissum carnis delictum, ad tempus etiam post confessionem quis debet.*
8 *Sacramenta à notorie indo, vel superbo clerico, vbi alterius copia non suppetit, accipere licet.*
9 *Clericus fornicator suspensusne sit, an verò irregularis celebrando efficiatur, aut quius alius peccator, remittit.*

1 CLERICVS, secundò † qualiter & qualẽ se debeat habere? Dico q̃ habere debet multas virtutes: vt xl. dist. per totum. & alia quæcunq; bonus Christianus debet habere: specialiter autem quædam propria. ¶ Primò enim debet esse literatus: vt patet dist. xxxvj. xxxvij. & xxxviij. per totũ. & xvj. q.j. sic viue. & illiteratus omnino non est ordinandus, secundum Inn. in c. cum in cunctis. de elec. poterit tamẽ promoueri parũ sciens, si est spes quòd possit proficere: nõ aliàs, nisi sint monachi: quia contẽplatione magis indigent quàm scientia. & facit quod legitur. xvj. q.j. vbi dicit Ioan. quòd sufficit monacho si sit bonus, licet sit illiteratus. Si autẽ quæritur circa hoc quæ scientia sit necessaria, dicit Inn. vbi ſ. quòd est requirẽda secundum dignitatẽ, locum, & ordinẽ, ad quem assumitur: vt in c. ecclesia vestra. de elect. sicut ad episcopatũ sciẽtia noui & veteris testamẽti, cum episcopus sit iudex animarũ: & sciẽtia iuris, cũ debeat dicere ius. xj. q.j. de persona. ad presbyteratũ autem sufficit scire canones communes pœnitẽtiales & cætera, de quibus dist. xxxviij. quæ ipsis cantor verò debet scire cantũ: & sic de omnibus ordinibus. De sciẽtia tñ cõfessorũ, j. Cõfessio iiij. Qui autẽ suscipit aliquod officiũ vel aliquã dignitatẽ ad quã nõ habet scientiã sufficientẽ: dicit quòd peccat: & militer dans. Sed intellige nisi dispẽsetur ex causa rationabili: puta propter aliã idoneitatẽ: puta magnitudinẽ charitatis, q̃ supplet imperfectũ sciẽtiæ, de renun. c.nisi. maximè vbi p̃ vicariũ eruditũ suppleri põt. nõ autẽ ppter nobilitatẽ: quia eo casu si nõ habet idoneũ vicariũ, nõ satisfacit: si habet, ille debet habere beneficiũ, quia magis idoneus. ¶ Secũdò, debet esse hospitalis. xxiiij. di. p totũ sed de hoc vide j. Clericus. iiij. ſ. xix. ¶ Tertiò, debet esse ornatus interiori ornamẽto, scilicet virtutũ, maximè sacerdotes & prælati xl. di. multi. & similiter ornamẽto exteriori, quod cõsistit in quatuor, scilicet ī cibo. de quo j. ſ. v. & ī potu. de quo vide j. Ebrietas. ſ.j. & ī incessũ, scilicet moderato & nõ curioso, vt mẽtis prætẽdat maturitatẽ. xl. di. ſ. vl. sub quo etiã cõprehẽditur vt oculos & linguã moderetur sub fræno castitatis. vj. q.j. ex merito. & vltimo in habitu. de vi. & ho. clerici officia. vbi dicitur sic: Clerici coronã & tõsuram habeãt cõgruẽtẽ. indumẽta clausa desuper deferãt nimia brevitate vel lõgitudine nõ notãda: pãnis viridib⁹ & rubeis nõ vtãtur: nec manicis aut sotularib⁹ cõsutitiis, frænis, sellis, pectoralib⁹ deauratis, aut aliã supfluitatẽ gerẽtibus vtãtur aut cappis manicatis in diuino officio: sed nec alicubi qui sunt in sacerdotio & personatibus cõstituti: nisi iusta cã moris exigat habitũ trãsformari: fibulas oĩno nõ ferãt, neque corrigias auri vel argẽti habẽtes ornamẽta: nec annulos nisi qbus cõpetit ex officio: nec palliis diffibulatis in publico. Quod qdẽ capitulũ in oĩbus logtur præceptiue, secũdũ Pet. sed verius in aliqbus tãtũ, secũdũ Inn. & Pan. ibi i clem. etiã, quoniã. de vi. & ho. cle. si sentẽtialiter dicitur. Quicunque clericus virgata vel partita veste, id est, diuersorũ colorũ vtitur sine cã rõnabili: si est beneficiat⁹, suspẽsus est à fructuũ perceptione p̃ sex mẽses: si nõ est bñficiatus, & est ī claris citra sacerdotiũ, p idẽ tẽpus est inhabilis ad bñficiũ obtinẽdũ. Et idẽ est de aliis clericis, si talẽ vestẽ simul & tonsurã publicè deferãt clericalẽ. Si autẽ habet dignitatẽ vel pionatũ vel bñficiũ cũ cura, vel est sacerdos vel religiosus, est suspẽsus pannũ à p̃ceptione fruct⁹ bñficii habiti, & p idẽ tẽpus est inhabilis ad obtinẽdũ, quodcũq; bñficiũ ecclesiasticũ: & idẽ est si isti publicè portẽt in c. infulã seu pileum lineũ: vel secundũ gl. etiã sericũ à fortiori. per hũc autem pileũ Matth. intelligit birretũ & similiter Car. si tamẽ sub caputio portetur, nõ est locus pœnæ secũdũ Doct. vtẽtes etiã epitogio seu tabardo foderato vsq; ad oram, & ita breui q̃ vestis inferior notabiliter videatur: tenẽtur intra mẽsem dare pauperibus, si sunt clerici vel religiosi administrationẽ habẽtes: nõ habẽtes verò tenẽtur illud intra idẽ tepus suis

superioribus resignare, in pios vsus conuertendũ: alioquin bñficiati suspensionis, cęteri verò inhabilitatis pœnas per idem tẽpus incurrunt. hæc omnia ibi. Dicitur etiã xlj. di. ſ.j. q̃ sacerdos se non debet ornare fulgidis nec sordidis vestib⁹: ex quo videtur quidã moueri, vt patet in Sum. cõf. lib.iij.tit.vij.q.j. vt dicãt clerico non licere vestẽ ex serico, sed de lana nõ nimis pretiosa aut vili: nec vestem ineisam seu lingulatam. i. frapatam ad instar paruarũ linguarum.

2 ¶† Pro intelligentia tamen omnium prædictorum, quæro qñ in habitu clericus peccet mortaliter agẽdo cõtra prædicta? Et dico circa hoc difficile esse determinare: secundum multos tñ hoc est multis casibus. ¶ Primò, circa tõsuram: qa clericus debet rasurã ferre superius in modũ coronę: & & tonsurã inferius, ita vt aures pateãt: secundũ gl. in c. clericus. de vita & ho.cle. per quã tõsurã cõstituitur clericus. de ætа. & qual. cum contingat. Et horũ rationẽ assignat S. Tho. in iiij. di. xxiiij. qa corona circularis significat dignitatem regiã, quã adipiscitur qui diuinis ministeriis applicatur, & perfectionẽ virtutis, quã debẽt habere: cõpetit etiã eis subtractio capillorũ superior per rasurã, ne mens à contemplatione tẽporalibus occupationib⁹ obuoluatur: & inferior per tonsurã, ne sensus eorũ tẽporalibus obuoluantur: cõueniẽs autẽ tondentur quidẽ propter renuntiationẽ tẽporalium: sed nõ raduntur, quia nõ occupantur in diuinis ministeriis, in quibus oporteat eos diuina mẽte contẽplari. hæc ex illo. q̃bus addit Pan. per gl. in cle. attẽdentes. de statu. ſ. q̃ etiam moniales debent habere tonsurã capillorũ inferius vsq; ad aures. Igitur peccat mortaliter, primò clericus indistinctè, secundũ Pan. in c.ſi quis. de vi. & ho. cle. si nõ deferat tonsurã. Sed hoc videtur durũ. si tñ vis tenere, limita primò si excessus sit notabilis vltra consuetũ. Secũdo, limita si est in sacris vel bñficiatus. ad quod facit c. Ioãnes. de cle. con. & quod ibi no. & in c.vnico. de biga. lib.vj. Si autẽ sit in minoribus tantùm, & nõ habeat bñficium, eã deferre non tenetur. ar. d.c. Ioãnes. & in c.vnico. eod. ti. li.vj. & in gl. fi. di. 50. ¶ Secũdò, peccat mortaliter quicunq; portat vestem partitã aut dictũ tabardũ, si habet beneficiũ, etiã si solùm haberet primã tonsurã: aut si non habet bñficium, tamen tales vestes portãt simul cũ tõsura clericali: aliàs nõ. Et q̃ peccent mortaliter, tenet & probat Steph. per verbũ, sanctimus: allegãs xviij. di. ſ.j. & j. q.vij. si quis omnẽ. & hoc verum si publicè portent. i. ſpectante multitudine: sicut dicitur publicus aleator vel viurarius aut maledicus, de excess. prel. inter. de male. c.ij. de exce. exceptionẽ. xxxiiij. di. vidua. Secus si in domo. i. secretè. Itẽ si sine causa rõnabili, quę est timor: vt in c. clerici. el ij. de vi. & ho. cle. & peregrinatio longa. xxj. q.iiij. episcopi. quo tñ casu licet fortè habitũ transformare omnino, ne clericus appareat. si desit timor: cũ strictissimè hoc p̃hibeatur: de sent. excõ. contingit el ij. sed licet habere vestes breuiores & expeditiores: & idẽ est de similibus. Si aũt tabardũ sit breue quidẽ, sed nõ foderatũ, Math. tenet locũ esse dictæ pœnę. Zen. verò tenet nõ esse: & similiter gl. qa cõstitutio est pœnalis: quo ad cuspam tamẽ fortè idem est: qa canon vult clericos habere vestem talarẽ. xxiii. dist. non liceat el ij. ¶ Tertiò peccat mortaliter, qui viridib⁹ aut rubeis vestibus vtitur, secundũ Pan. in d.c. clerici officia. cõtra Inn. & probat qa dicta clemen. quoniam. sub præcepto ampliatur etiã ad caligas: præcipiẽs ne caligis scacatis, viridibus aut rubeis vtantur publicè. Nec obstat qđ dicit Cardinalis, caligas virides aut rubeas nõ prohiberi, nisi sint scacatæ: qa oppositũ ibi tenuit glos. vnde tene hoc esse mortale. Et idem videtur dicendũ de veste lingulata, & quacunq; alia notabiliter irreligiosa aut scandalosa vel pretiosa, nisi sit pretiosa ad se conformandũ his quibus conuiuit, ne vilescat: arg dist. lxxx. episcopi.

¶ Quarto, peccat mortaliter qui nutrit comã, aut barbã: quia potest excõicari: de vita & ho. cleri. si quis. & hoc siue rationabili causa, secundũ glos. & etiã intellige si sit beneficiatus vel in sacris. vide etiam infrà Habitus. ſ. ij. ¶ Quartò, debet esse castus. de vi. & ho. cler. vt clericorũ. & hoc non solùm vere, sed etiã apparenter. Primò, vt nõ viuat incontinenter: vt in d.c. vt clericotũ. Secundò, vt non cõtrahat, si est in sacris: vt de cle. cõiug. c.j. & per totũ. Tertiò, vt nõ cohabitet mulieri suspectæ. de coh. cle. & mul. p totũ. Quartò, vt nec ad domũ accedat mulierũ suspectarũ. dist. lxxxj. c. clericus. & duobus sequentib. Quintò, vt nõ frequẽtet monasteria fœminarũ, nisi ex manifesta & rõnabili causa: vt in c. monasteria. de vita & ho. cler. vbi dicit glo. q̃ frequẽtare est vltra vnã vicẽ. xxv. q. ij. ita nos.

¶ Peccat verò in istis mortaliter in multis casib⁹. Primò, si cõtrahat existens in sacris, vel existẽs solùm in minoribus. si habet beneficiũ & retineat illud. ad quod faciunt not. in glo. dist. 50. c.ſi. & in c. tuæ. de apo. & c. Ioãnes. de cle. con iug. cum beneficiũ perdat ipso iure postquã contraxit, secundum glo. & doct. in c.j. de cle. cõiu. Et si antequã vxor agnoscatur intraret monasteriũ, nõ propter hoc recuperaret, nisi cõcederetur ei de nouo: qa ius semel extinctũ nõ reuiuiscit, licet cesset causa extinctionis. vij q.j. quàm periculosum. de cõsec. dist. iij. quæris. Et similiter etiã si matrimoniũ nõ tenuit: puta qa erat consanguinea vel affinis: priuatur nihilominus ipso facto, secundũ Pan. in c.j. quãuis alii teneãt contra. vnde retinendo beneficiũ iniquè facit, & mortaliter peccat: cùm illud nullo iure teneat, sed sit intrusus. ¶ Secundò, peccat mortaliter, si cohabitat mulieri, de qua possit esse rationabilis suspicio, etiã si sit consanguinea vel affinis Ad quod facit c.j. de coha. cleri. & mu. & c. interdixit. xxxij. dist. & multo magis si cohabitat masculo tali de quo rationabiliter suspicari possit, ar. à minori. Eis autẽ, de quibus nulla põt esse suspicio, licitè cohabitat etiã nõ cõsanguineis, & huiusmodi sunt, mater, soror, & amita, id est, soror patris, & matertera, id est, soror matris. xxxii. dist. & dist. xviii. cũ omnibus. & c. cum à nobis. de coha. cle. & mul. & c. cùm in iuuentute. de præsump. Et idẽ dic de filia. Et similiter de multũ antiquis. dist. lxxxj. fœminas. & in d.c. interdixit. Et idẽ dic de omnibus, quibus ante ordinationẽ sine suspicione poterat cohabitare: vt sunt vxores fratrũ, & omnes de familia prius etiã cum eo habitãtes, & huiusmodi, vt in c.cum oibus. dist. lxxxj. Et qa circa hoc in textibus & glosis multa legũtur, vt omnia reducantur ad paucitatẽ, dic q̃ ratio huius prohibitionis quo ad inferiores episcopo est vel scandalũ quod nascitur ex suspicione: vel periculũ quod inde imminet perpetrandæ iniquitatis. Tamen altero horũ stãte illicita est habitatio, & vtroq; cessante licita. Vnde matri aliàs suspectæ licitè nõ cohabitat clericus. de coha. cleri. & mul. c.j. cõsanguineis autẽ non suspectis etiã iuuenibus licitè cohabitat clericus bonę famæ, secundũ Panor. ibi: non autẽ extranei quantumcunq; bonæ famæ: qa, inquit, extranearũ commistio est periculosa: nõ sic consanguinearum & idem sentit glo. dist. xxxj. volumus. Sed intellige de cõsanguineis nõ habẽtibus pedissequas. V trũ autẽ episcopus cohabitare possit matri, aut alii non suspectæ: dom. Anto. dicit q̃ non: sed Panor. dicit quòd sic, per textum expressum xxiii. distinc. interdixit. licet ius ciuile tenuerit aliter in authen. episcopo. C. de episc. & cleric. Primum tamen, inquit, est honestius maximè propter clericos episcopo commorantes.

¶ Quin

Universidad de Deusto
Biblioteca

¶ Quintò, debet esse sobrius: vt in c. à crapula. de vi. & ho. cler. vbi dicitur eis vt vinum sibi, & se à vino temperent. quod quanuis quidã sic intelligãt ꝙ peccent mortaliter bibendo vinũ sine aqua: tamen doctores cõmuniter sentiunt contrariũ: sed sufficit si bibãt moderatè. vnde tex. dicit ꝙ debent esse trina potatione cõtenti: in cap. quãdo. quod palea est dist. xli iij. quod tamen intellige qñ natura vltra nõ requirit. Non licet etiã eis alios cogere ad bibendũ. intellige vltra necessitatẽ: nec plausus, vel planctus, & risus inconditos, & fabulas inanes referre, aut cantare, vel turpia iocа ante se fieri pati, nec laruas dæmonũ ante se fieri, qa diabolicum est, & à sacris canonibus prohibitũ. dist. xli iij. nullus presbyterorum. de cõse. dist. v. nullus. Et debet mẽsam benedicere antequã comedat, & post cibum gratias agere. xl iiij. dist. non liceat. vbi & dicit ꝙ comedere nõ debet ante tertiam. Licet autẽ clericis facere conuiuia ex charitate. xl iiij. di. cõuiuia. dummodo adsint quæ in omni eorũ conuiuio debent adesse. Primò. s. lectio diuinarũ scripturarũ. Secundò, ꝙ nulli detrahatur, nullúsq; irrideatur. Tertiò, ꝙ inanes secularium negotiorũ fabulæ non recitent: & multo minus aliud turpe. Quartò, ꝙ solùm pro sustentatione & non superfluè cibũ sumat. Quintò, ꝙ ante & post mensam soluatur Deo laudes: aliter autẽ non licet. Et colligun tur hæc xl iiij. dist. in c. conuiuia. & in c. quãdo. & in c. pro reuerẽtia. & in c. nullus. & in c. non liceat. Faciendo tamẽ contra prædicta peccant venialiter tantùm: nisi quãdo consentiunt in rem de se mortalẽ, puta detractionem, aut voluptuosam narrationẽ turpium: aut quãdo agunt contra aliquod præceptũ sibi specialiter factum: sicut forte quãdo lauas dæmonũ ante se fieri consentiunt: ꝙ sacerdotibus prohibetur in d. c. nullus. & ea. dist. in c. præsbyteri. extenditur ad omnes existentes in sacris: cæteros autẽ, qui nõ sunt in sacris, non credo peccare mortaliter, nisi vt laicos. i. primo modo tantùm. Sextò, debet solicitè exsoluere laudes diuinas. vide infrà Hora. Septimò, debet in suis beneficiis residere. de cleri. non resi. qa nõnulli. sed de hoc j. Residentia. per totum. Octauò, debet esse sine crimine. xxv. dis. per totũ, id est, sine omni peccato mortali: quãuis crimen strictè sit peccatũ accusatione & depositione dignũ. dis. lxxxj. Apostolus. dist. xxv. §. nunc autem. Vnde secundũ S. Tho. in iiij. dist. v. & ix. & xxiiij. exercẽdo officiũ suum in mortali mortaliter peccat, quoties se exhibet vt ecclesiæ ministrũ in aliquo spirituali: & toties quoties huiusmodi actũ exercet: vnde secundũ alios etiã tangendo res sacras quasi suo fungens officio mortaliter peccat. Facit cap. fi. de temp. ord. & c. quotidie. de cõse. di. ij. & c. de hoc de cele. mis. j. Interdictum. v. §. iiij. Secus autẽ si exercet in casu in quo etiã laico exequi liceret: sicut baptizãdo in articulo necessitatis: vt s. Baptism⁹. iij. in prin. vel colligẽdo corpus Christi iacẽs in terra: vel subdiaconus cantãdo epistolã sine ma
3 nipulo & solẽnitate. ¶ Circa † hoc tamen queritur primò, vtrũ ab ordinario existẽte in mortali liceat recipere sacramenta? Et dicit s. Tho. in iiij. dist. xxiiij. ꝙ nõ solùm hoc alicui licet: sed etiã hoc debet quãdiu toleratur ab ecclesia: qa ad hoc est ei obligatus: tum, inquit, non esset tutũ ꝙ quis præter necessitatis articulũ talẽ ministrum induceret ad aliquid sui ordinis exequendũ durãte cõscientia ꝙ ille esset in mortali: quã tamen deponere posset. qa in instanti homo à diuina gratia emẽdatur. hæc ex illo. qui loquitur de malo ministro & subdito eius. dicitur autẽ toleratus ab ecclesia, secundũ Pan. in c. vestra. de coha. cle. & mul. is qui nõ fuit per sententiam priuatus, nec est cõfessus, nec habet operis euidentiam. s. indubitatam, & inexcusabilem.

¶ Quæritur † secundò, vtrũ clericus fornicarius sit suspen
4 sus sic ꝙ in diuinis officiis debeat euitari? Et Pan. in ca. vestra. & in c. fi. de coha. cle. & mu. ꝙ quilibet pro mortali suspensus est quo ad se, non autẽ quo ad alios: sic videlicet vt debeat euitari: nisi peccatũ sit notorium iuridice. i. per sententiã vel spontaneã confessionẽ. in notorio autẽ facti, vtquia habet in domo concubinã, nec fuit cõdemnatus, aut in iudicio cõfessus: dicit casum dubium & periculosum: & dimissis iuris subtilitatibus sic posset distingui. Si enim fornicatio est ita notoria ꝙ nullã habet dubitationẽ, sicut qñ cõcubinas tenent ita publicè sicut vxores, & filios publicè nutriunt, ita ꝙ nec ipsi audent diffiteri: tunc credo, inquit, omnino abstinẽdum esse ab eis sine alia monitione. quod ꝓbat tex. in d. c. vestra. in fi. ibi: nec habet operis euidentiã. & melius in c. tua. eo. ti. & directè in c. nullus. & in c. prꝛter. xxxij. dist. quæ iura requirũt solã euidentiã facti & nõ superioris monitionẽ: & præterea ex cõtrario sequitur ꝙ nunquam vel rarò fornicatio posset esse notoria. Si verò fornicatio nõ habet istã operis euidentiã, sed ꝙ probabiliter tergiuersari: puta, qa cõcubina habitat cũ matre clerici, & dicit illã esse pedissequã eius, vel quid simile: tũc requiritur monitio. Et hãc puto, inquit, esse mentem iurisũ: & videtur opinio cõmunis. Et ista sunt de mente S. Tho. in iiij. dist. xxv. dicẽtis ꝙ à notorio cõcubinario non est recipiẽda cõmunio eucharistiæ, siue sit notoriũ: qa ex conuictus vel cõfessus in iure: siue per euidentiã facti, quæ nulla posset tergiuersatione celari. Ab aliis autem occultis cõcubinariis recipi põt. hæc ille. Hodie tamen circa huiusmodi est facta limitatio magna per conciliũ Constantiense quã vide j. Excõicatio. iiij. §. ij. Addit his autem Arch. ꝙ nõ solùm sacerdos, sed etiã clericus in minoribus ex notoria fornicatione est suspensus. Intellige quo ad se & ab omnibus actibus ordinũ ipso iure, secundũ Inno. quod notat Arch. xxxij. dist. §. ad hæc. Quomodo autẽ incurritur irregularitatẽ. j. Concubinarius. §. iiij. ¶ Quæritur etiã tertiò, vtrũ abstinendũ sit à diuinis seu sacramẽtis aliorum peccatorũ in crimine iacentiũ? Et dicit Pan. vbi suprà, distinguendũ esse per tria membra: quia aut sunt suspẽsi ab homine siue præcisi: vt excõmunicati, depositi, vel suspensi ab officio: aut sunt suspẽsi vel præcisi à iure aut neutro modo. Si ab homine: nõ est licitũ ab eis recipere aliqua sacramẽta, vel audire diuina: quia nullo modo possunt dici tolerari, ex quo per sententiã condemnati sunt: vt in d. cap. vestra. & ix. q. j. cap. j. & ij. & not. Inn. in c. qualiter & quãdo. el ij. de accus. Posset tñ dubitari de baptismo: & potius quãdo, inquit, ꝙ licet: quia & ab hæretico in necessitate: licitè suscipitur. pro quo vide textũ in ratione eius. xxxii. dist. verum. Si verò à canone, subdistinguendũ est: quia si factũ est occultum: sentiunt doctores in c. vestra. ꝙ abstinendũ sit à sacramentis voluntariis, nisi sit scandalũ: tũc non à necessariis. Sed si factum est notoriũ: nullo modo recipere licet aliqua sacramenta à talibus, excepto baptismo, & corpore Christi, quæ in necessitate licet ab istis recipere: sicut dicitur de fornicariis & simoniacis in ordine: vt in d. §. verum. vbi vide bonã glo. quare potius pmittantur ista quãm alia. Si verò nec ab hoẽ neq; à canone sunt præcisi: possumus sine scãdalo abstinere à sacramẽtis voluntariis: nec tñ non abstinendo peccamus: qa non sunt suspẽsi quo ad nos: vt in c. fi. de coha. cle. & muli. hæc omnia Pan. bene: cui in hoc cõtrariatur dominus Ant. quãdo peccatũ inducat præcisionem vel nõ inducat: vt patet in quæstione seq. Aduerte tamen ꝙ quando Panor. dicit, aliqua sacramenta necessaria à peccatore licitè suscipi: semper limitandum est in necessitate, id est, quando haberi iure & cõmodè non possunt ab alio: quia cũ peccent mortaliter sacramenta ministrando. c. fi. de tẽp. ord. nõ debeo eos ad hoc sine necessitate inducere: imò etiã si ad hoc essent parati, adhuc nõ liceat sine causa rationabili ab eis suscipere, quado habere possũmus ab alio: licet contrariũ teneat Sũ. Ang. quia licet tunc eos nõ inducamus: tamẽ eis peccãtibus supponimus materiã vnius peccati mortalis, quod aliter nõ cõmitteret: sicut peccat mulier sine causa supponẽs se oculis eius, quẽ probabiliter credit paratũ cõcupiscere omnẽ mulierem visam: quia dat occasionẽ vnius peccati mortalis distincti à priore, vel saltẽ occasionẽ continuãdi præcedens. Et idem dico de eo, qui cõmodè habere põt mutuũ gratis, si accipiat à parato fœnerari. Non tamen debet quis facilè credere aliquẽ esse in mortali: cũ subitò cõteri possit. ¶ Quæritur quar-
5 tò, † vtrũ omne peccatũ notorium inducat præcisionẽ seu suspensionẽ à canone, sicut & fornicatio? Et dicit do. Ant. in d. c. vestra. vt ibi recitat Pan. ꝙ sic: quia omne peccatum notoriũ interdicit officiũ sine dispensatione: de tẽp. ordi. c. fi. quã opinionẽ Pan. reprobat per tex. in c. fi. de coha cle. & mul. quia tex. ibi se restringit ad peccatũ notoriũ, quod est fornicatio. & idẽ dicit text. in c. nullus. dist. xxxij. ad c. autẽ fi. de tẽp. ord. dicit se fateri ꝙ sacerdos peccat grauiter celebrando: nõ autẽ alii missam audiendo. Sum. autẽ Ros. dicit hanc opi. Pan. tenendã: quia cum materia sit pœnalis, eam vltra terminos proprios extendere nõ debemus: vt j.
6 esse verisimã: † quia cõstitutio pœnalis etiã quo ad pœnã extenditur ad casum similẽ ex identitate rationis, si ratio in ea cõstitutione est expressa: vt in l. his solis. C. de reuo. do. de quo vide j. Lex. §. xviij. dist. autẽ c. vestra. ratione notorietatis peccati cõcludit notoriũ cõcubinariũ suspẽsum: vnde erit idẽ in omni mortali notorio. Tu verò die primã opi. esse verã. & ad motiuũ Ange. dic ꝙ in d. c. vestra. contrarium nõ probatur per notorietatẽ peccati in cõmuni alioquin veniale notoriũ illam inferret, sed peccati, de quo mẽtio præcesserat, s. fornicationis. Et præterea nõ est ratio eadẽ de peccato notorio spirituali & carnali: quod habet maiorẽ elongationẽ & irreuerentiã respectu sacramento-
7 rum spiritualiũ: vnde † propter peccata carnis etiã post cõfessionẽ debet quis à celebrãdo abstinere ad tẽpus: vt j. Eucharistia. iij. §. x. & xv. quod non legitur de superbia. Dico
8 † igitur, ꝙ vbi alterius sacerdotis copia nõ suppetit, licitè capio sacramẽta etiã non necessaria à notoriè inuido, vel
9 superbo. Vtrũ † autem clericus fornicator sit suspensus, vel efficiatur irregularis celebrãdo, aut quicunq; aliàs peccator, vide infrà, Cõcubinarius. §. iiij. & infrà Luxuria. §. iij.

Rursus de Clerico, tertiò quantum ad licita, quibus tenetur abstinere.

1 *Clericus à quibus abstinere debeat: & an negotiari possit? Et quid si egeat?*
2 *Artificium, aut negotiationem honestam aliquam exercere num possit clericus?*
3 *Clerici negotiatorus quænã sit pœna? Et hmõi clericus per quem, ac quoties, vt ab huiusmodi negotiatione desistat, admoneri debet?*
4 *Clericus num tabernarius, aut macellarius esse queat? Et quid si huiusmodi officia exerceat, sed non publicè, aut in persona. Item quid de aliis viloribus.*
5 *Clericus num histrionem agere possit? Et an arma deferre?*
6 *Clericus num in laici manibus iurare possit?*
7 *Clericus matrimonium contrahere nunquid possit?*

CLERICVS † tertiò debet esse alienus à quibusdã secularibus actibus aliàs licitis: de quib⁹ patebit per sequentes quæstiones. ¶ Primò enim quæritur, vtrũ clericus negotiari possit? Et dico ꝙ nõ, quo ad negotia secularia, maximè inhonesta: ne cler. vel mona. c. j. de vi. & ho. cler. c. fi. Sed tamen notandum est secũdum Pan. in rub. ne cle vel mona. ꝙ negotium seculare dupliciter dicitur. Primò. largè, vt cõprehendat omne veniens ex carnali cõcupiscentia nõ frænata ratione: id est, illud, per quod viuitur omnino seculariter, siue secundũ carnẽ & seculum: nõ secũdum spiritũ & Deum. Et hoc innuit tex. in d. c. j. in prin & hoc prohibetur etiã laicis: sed magis clericis: vt in d. c. j. ¶ Secundò, strictius vt cõprehendat omne pertinẽs ad Rempublicã mundanã & seculares homines: quod quidẽ licet sit permissum laicis, tamẽ clericis non licet. vnde l. placet. C. de epis. & cler. dicit tex. ꝙ clerici nihil cõmune habent cũ publicis actibus, vel ad curiam pertinẽtibus, cuius corpori nõ sunt annexi. per quod patet ꝙ nullũ officiũ habere possunt in Republica. ¶ Tertiò, adde tu ꝙ sumitur strictissimè & propriissimè, vt negotiũ sit exercitium mercatoris, & negotiatoris, qui emit vt rẽ immutatã maiori pretio vẽdat: de quo j. Negotiatio. Igitur clerico negotiari non licet. Primò intendẽdo rebus emẽdis & vendẽdis pretio maiori, vt inde lucretur: quod est propriè mercari & negotiari. dist. lxxxviij. fornicari. ne cler. vel mo. c. j. iũctagl. vbi & dicitur ꝙ negotiari potest propter necessitatẽ. Sed intelli ge operando suis manibus, vel emendo rẽ vt habeat materiam ad aliquid operandũ. & vide ibi glo. in verbo, conductores. Quòd si clericus succedit cõductori: licitè stare potest in illa cõductione vsq; ad præfinitũ tẽpus locationis. Si etiã bladum emptũ præter propositum superfit, & vendat cariusː non est illicitum, secũdum Host. i. Nec secundò, intẽdendo quæstionibus in iudicio seculari, scilicet aduocando & procurãdo. Vnde dicit Pan in c. ij. ne cle. vel mo. ꝙ potest esse procurator generalis in causa ecclesiastica coram iudice ecclesiastico: non autẽ in causis secularibus in iudicio vel extra. Et hoc si habet beneficiũ, etiãsi sit in minoribus. Et similiter si beneficiũ nõ habet, sed est in sacris. Et hoc nisi pro se & ecclesia & miserabilibus personis de postul. c. j. vel nisi suã iniuriã prosequatur. iiij q. vj. omnibus. vel iniuriã suorum, aut quãcunq; honestam eorũ causam, si necessitas immineat. de postula. cũ facerdotis. Nec tertiò, suscipiẽdo gubernationes aliarũ rerum, seu procurationes alienorũ negotiorũ: potest tamen suscipere tutelas à lege impositas, si vult: licet nõ tutelam datiuam, id est, quæ datur à iudice, quando non est per testamentũ: sed ad tutelam cõmunem, & curam orphanorũ ac viduarum, quæ indefensæ sunt, aut earũ personarũ, quæ maximè ecclesiastico indigent adminiculo omnes clerici & monachi tenentur. Recipere possunt etiã de licentia episcoporũ gubernacula ecclesiasticarum rerum: vt in c. peruenit. dist in. lxxxvj. de quo etiã infrà Tutela. §. iij. nec quartò, exercendo quascũq; negotiationes. quod propter hoc verbũ maximè notauit Pan. in d. c. clerici officia. vbi dicit tex. Clerici, officia vel commercia secularia nõ exerceant, maximè inhonesta. Vbi glos. dicit, imò nunquam de manu sua exeat psalterium. de cõse. dist. v. nunquam. Sed hoc verum est, quando non eget: secus si eget: quo casu vti potest negotiationibus honestis. & victum manibus quærere. xcj. dist in. clericus. & c. j. de celeb. miss. & in c. j. ne cler. vel mona. vbi dicitur ꝙ negotiari potest propter necessitatem. quod intellige vt dictum est: sed de hoc in §. sequẽ. ¶ Secundò
2 † quæritur, vtrũ aliquod artificiũ vel alia honesta negotiatio clerico liceat? Et dico secundũ Ray. ꝙ si clericus eget, potest honesto artificio quærere necessaria. imò, secũdum Arch.

Arch. sine hoc, dātamen propter hoc nō desit ab officio diuino. dist. xcj. per totū. de cōse. dist. v. nunquam. ne cler. vel mo. c. j. Nec obst. d. c. j. & lxxxviij. dist. per totū. vbi clericis omnis negotiatio prohibetur: quia, secundū gl. in c. canonū, xiiij. q. iiij. emere chartā pro libro cōscribēdo, vt sic lucretur victū, nō est negotiatio propriè, sed artificiū: in iuribus autē allegatis prohibetur negotiatio ꝓpriè. Potest etiā recipere possessiones excolēdas ad quartā vel quintā partē, & huiusmodi, seu ipsas conducere ad sustentationem sui & suorū. arg. dist. lxxxvj. peruenit. in verbo, auaritiæ causa. vbi hoc sentit gl. & in c. clericus. dist. xcj. & satis cōcordat Host. & Pan. in c. secūdus. ne cle. vel mo. Potest etiā locare animalia, vt oues & boues, s. si hæc habet ex decimis vel succession, aut aliàs ibi data: aut si habens pascua multa emit ea vt illa depascerent ad sustentationē suam, suorū, & pauperum: non autē si emit vt traderet ad crementū: vel aliud ageret in fraudē negotiationis, secundū glo. Ray. & Sum. Con. Potest etiā vt addit Veruec. emere rē vt eā melioratā vendat cariis: puta equi pullum nutriēdum, vel tabulam vt imaginem faciat: quia in talibus nō est negotiatio, sed artificium, vt not. xiiij. q. iiij. canonum. de conse. dist. v. nunquam. & de his Sū. Con. li. ij. tit. vij. q. xlj. & tit. viij. q. ij. & iij. ¶ Tertiò †quæritur, quæ sit pœna clerici negotiatoris propriè? Et dico ꝙ mortaliter peccat secundū mentē Doc. maximè Pet. de Pal. & Arch. qui hoc arguit ex pœna imposita: quia debet excōicari. extra ne cle. vel mo. secundū. quia pro quolibet mortali, à quo quis nō vult corrigi, potest excōmunicari. xj. q. iij. nemo episcoporū. aliàs incipit, secundum institutа. & si se nō correxerit, debet deponi. xcj. dist. clericus extra ne cle. vel mon. sed nec. ita tamē ꝙ religiosi districtius aliis puniātur: vt in d. c. sed nec. in foro pœnitētiæ iniūgi debet vel saltē cōsuli vt lucrū huiusmodi pauperibus erogēt. xiiij. q. v. qui habetis. ad hoc tamē nō tenētur, secundū gl. Ray. & Sum. Cōf. & hoc videtur sequi Zenze. & Car. in cle. j. de vi. & ho. cler. licet Matth. ibi teneat ꝙ tenentur. Postquā autē quis tertiò monitus nō destiterit, perdit priuilegiū clericale. de vita & ho. cle. c. fi. Quanquā verò Doct. sint varii: tamen credo ꝙ mortaliter peccet negotiādo religiosus, etiā cōuersus: vt dicit Pet. de Pal. & clericus in sacris: nō autē clericus existens in minoribus, siue cōiugatus, siue nō: quia pōt impunè redire ad seculū, & laicare: vt s. Apostasia. §. ij. maximè, si nō habet beneficium. Si tamen nō est cōiugatus, cogi pōt per priuationē priuilegii clericalis fori, quo scilicet cauetur ne clerici vexentur exactionibus in persona vel bonis: vt l. ij. C. de epis. & cle. de vita & hon. cler. c. fi. non autē fortè per priuationē priuilegii canonis, si quis suadēte. xvij. q. iiij. etiá per trinā monitionem: nec etiā per priuationē priuilegii fori, quo ad hoc: vt possint per laicū condēnari pro criminibus vel excessibus, criminaliter aut ciuiliter: quia clericus cōiugatus, quē oportet secularib⁹ negotiis intēdere: vt in c. Ioanes. de cler. cōiug. his gaudet, si cōtraxit cum vnica & virgine, & defert habitū ac tonsurā: vt in c. vnico. de cler. cōiug. lib. vj. Si verò sit cōiugatus, cogi non pōt per priuationē dicti priuilegii quo ad vexationē in persona vel bonis: quia ipso facto per cōtractū matrimonii illud perdidit: vt in d. c. vnico. Et sicut existētes in minorib⁹, ita & religiosi, & clerici in sacris cōpelli possunt per dictā priuationē. ¶ Quartò quæritur, per quē & quoties necessariū sit fieri dictā monitionē? Et dicit Pan. in c. cōtingit. el ij. de sen. excō. quod fieri non debet per iudicē secularē: sed oportet eā fieri per episcopū, vel per habentē iurisdictionem episcopalem super monendum: nec refert vtrum eā habeat ex priuilegio, vel cōsuetudine, vel à iure, secundū gl. in c. si clericos. de sen. excō. lib. vj. Et dicit idē Pan. in c. ij. de vita & hon. cler. ꝙ oportet eā esse trinam: quia vbicunq; agitur de pœna incurrenda, & ius exigit trinam monitionē aut citationē, nō sufficit vna peremptoria: vt voluit glo. not. in cle. j. de vita & hon. cle. & Io. And. in c. ex tuæ. de cler. nō resi. Et si obiiciatur, quia vbi à iure requiritur trina citatio, sufficit vna peremptoria quæ habet vim trinæ: vt in l. tres denuntiationes. C. quo. & quan. iud. Sum. Ang. soluit ꝙ in citatione sufficit vna monitione: quia iura ita voluerunt: sed quia Pan. de vtroq; promiscue & indifferenter vbiq; loquitur quantū ad hoc, ideo dico ꝙ vbi agitur ad pœnā, non sufficit vna monitio pro trina, nec similiter vna citatio, nisi vrgeat necessitas, vt dictū est s. Citatio. §. j. Si tamē fieret monitio, equi in pœnalibus, per viam statuti valeret; quia statutum habet vim legis: & prælatus potest statuendo augere pœnā iuris & infligere pœnā sine monitione verbali: aliàs requiritur monitio. de cōstit. c. ij. lib. vj. ¶ Quintò †quæritur, vtrū ceat clerico exercere officiū tabernarii aut macellarii? dico ꝙ clericus nec ministrare nec manducare aut bibere debet in taberna, nisi causa necessitatis in peregrinatione. xliiij. dist. c. non oportet. & c. nulli. & c. clerici. si autē cium tabernarii aut macellarii facit publicè, & personaliter: si tertiò monitus nominatim nō desistat, seu si postea desistit, illud reassumat, perdit priuilegiū clericale omno, si sit cōiugatus, etiā illud, si quis suadēte. Si verò non cōiugatus, & nō incedit vt laicus, sed habitū defert, per in rebus tantùm: & si omnino incedit, vt laicus, perdit lud etiā in persona, quādiu prædictis insteterit: vt in de vita & hon. cle. Si tamen tale officiū dimittit, & habet recuperat, recuperat vtrūq; priuilegiū tā coniugatus, quā nō coniugatus, secundū Imol. ibi post do. Ant. & idē & gl. Sed intellige ꝙ non eodem modo reassumit priuilegium cōiugatus vt nō coniugatus: sed illud quo gaudet in c. vnico. de cler. coniug. lib. vj. Et dicit glo. in d. verbo clericos. ꝙ illa constitutio cōprehendit etiā ptos delinquentes in loco nō exempto: cùm per id dicœsanis: non autē exemptos delinquētes in loco pto: cum excitet officiū dicœsanorū tātùm: maxime quādo iura ista volūt super exemptos iurisdictionē re, hoc exprimūt: vt in d. cle. quia regulares. de suppl. præla. Et secundū Gardi. ibi, hæc monitio debet esse na: nec sufficit vna pro tribus, & nominatim: nec sufficit generalis & facta clerico tale officiū exercenti: nec sufficit ꝙ fiat ante tale exercitium: aut si exercet vnū horum ciorum, non sufficit vt moneatur desistere ab alio, nec locus pœnæ si exerceat aliud. ¶ Sextò quæritur, vtrū dictæ pœnæ si clericus exercet quidē prædicta officia sed nō publicè, vel non personaliter? Et dicit glo. in verbo publicè. ꝙ non: sed illa duo, publicè & personaliter, cōctim requiruntur: vnde si occultè, vel per aliū hæc exercet cessat pœna, sed non culpa. Gemi. autem in c. j. eod. tit. lib. vj. dicit quòd aut clericus vult habere tabernam, vt per naliter administret in artificiis etiā inhonestis: & hoc prohibitum. dist. xliiij. nulli. Aut vult administrare in tificiis clerico permissis: & tunc potest habere: vt in glo. dict. lxxxviij. negotiatorem. Aut vult eā habere: nō vt sonaliter ministret, sed vt alii locet, qui exerceat ibi sua tificia & hoc nō est prohibitū. Pro quo facit etiam text. c. significante. de appellatione. vbi canonici habebant los, in quibus carnes incidebantur. Cui etiam text. con nare videtur dicens, non sine ministerio personaliter si voluisset prohibere etiā per aliū, hoc potuisset. de

dād audientiam. Credo autem, quòd si clericus hæc personaliter exerceret, sed pro alio, adhuc teneretur hac cle. quia subest horror & vilitas. ¶ Septimò, vtrum clerici possint exercere officia præfatis viliora: vt aptare pelles, & huiusmodi? Et dicit Pan. in d. cle. j. ꝙ nō, ratione idētitatis ratio nis. ratio, quia in his status clericalis dehonestatur. argu. l. athletas. §. ait Prætor. ff. de his qui no. infa. nō tñ incurrūt pœnā statutā cōtra exercētes officiū tabernariorum. Vnde credo, si sunt religiosi, vel in sacris, quòd mortaliter peccēt exercēdo ista publicè: secus si occultè pro artificio advictū.

5 ¶ †Octauò, vtrū liceat clericis facere officiū histrionis? Et dico ꝙ vt colligitur ex c. clerici. iuncta gl. de vita & hone. cleri. lib. vj. qui dicuntur histriones secundū canones: vt de cōse. di. ij. pro dilectione. dicūtur bufones secūdū vulgare Tuscum: secundū Gallicū verò goliardi à gula, cui solent esse dediti: & Latinè dicūtur etiā ioculatores, quasi ioci latores in publicū. Faciūt enim spectaculū proprii corporis, cuius ludibrio gestus & habitus hominū repræsentant cū cōmœdiis vel sine. Et de his dico, ꝙ si hanc ignominiosam artem clerici per annū exercuerint: ipso iure carent omni priuilegio clericali: & similiter si minori quidē tēpore. sed tertiò moniti nō resipuerint: vt in d. c. clerici. Vbi nota, secundū Gemi. ibi ꝙ vbi canon pœnā imponit ipso iure ex facto negatiuo: monitio nō requiritur. quādo illi additur certū tempus: vt ibi, si nō desistāt intra annū: qui in hoc casu requiritur continuus & integer. Ex quo etiā nota ꝙ vbi lex vel statutū dat certū tēpus, ad hoc vt pœna cōmittatur: intelligitur de tēpore cōtinuo. Nota verò hic ꝙ Arch. quē sequitur Gemin. in d. c. clerici. dicit ꝙ clericus in sacris & etiā monachus perdit priuilegiū canonis. si quis suadente. xvij. q. iiij. Io. autē Monald. tenet ꝙ perdūt solū existētes in minoribus: sed primū est verius. In occulto tamen, vt dicit ibi gl. vel causa infirmitatis vel alterius honestæ rei causa ioci aliquid facere nō reprobatur. Et facit quod not. Io. de citaristis, & his qui variis vtūtur instrumētis. lxxxvj. di. donare. in gl. hęc gl. ex quo intelligitur ꝙ dicta pœna ligat solū exercētes artē illā publicè. ¶ Nono, vtrū liceat clericis arma portare? Et dico ꝙ nō, nisi pro defensione eo modo quo dictū est s. Bellū. ij. §. iij. Si autē relicto habitu clerica li arma portauerint: & tertiò moniti illa nō deponūt: perdūt priuilegiū clericale. de sent. exc. in audiētia. Similiter si nō sint moniti, & immiscēt se tyrānidi & enormitatibus perdūt ipso facto priuilegiū clericale, si quis suadēte. & c. de sen. exc. perpendimus & c. cū nō ab homine. de app. c. j. in prin. priuilegium autē fori nō perdūt, nisi post monitionē,

6 secūdum aliquos. & facit c. si iudex. de sen. exc. li. vj. ¶ Decimò. †vtrum liceat clerico iurare in manibus laici? Et dico ꝙ hoc nullo modo debet præsumere, scilicet ad petitionem cuiuscunq; laici, nisi fuerit per iudicem ecclesiasticū

7 requisitus. xxij. q. vlti. c. nullus. ¶ Vndecimò, †vtrum clericus possit contrahere matrimonium? Et dico quòd si est in sacris, contrahendo est ipso facto excommunicatus, & matrimonium nullum: vt j. Excommunicatio. ix. §. xl. Si verò est in minoribus, contrahendo cū secūda, vel cū prima, sed nō virgine: exuitur omni priuilegio clericali. & additur seculari foro: & ꝓhibetur sub pœna excōicatiōis deferre tōsuram. de bigam. altercationis. lib. vj. sed contrahēdo cum vna & virgine, deferēdo tonsurā & vestes clericales, retinet clericale priuilegium in duobus, vt dictum est s. Clericus. j. §. vj. sed ista non deferendo, retinet in nullo. de cleri. cōiug. clerici. lib. vj. Vtrum autem clericus possit esse iudex, j. iudex. Vtrum autem possit esse Tabellio. j. Tabellio. §. iij. Vtrum etiam possit venari. j. Venatio § j.

Rursus de Clerico quartò, quantum ad bona temporalia.

1 *Clerici bona multiplicis generu habere possunt, vt quibus propriū habere minimè vetitum sit.*
2 *Clericus administrationem habens, an testari queat? Et an mortis causa donare? Et quid si administrationem non habeat, sed beneficiatus simpliciter, an testari, inter viuos donare, & mortis causa possit. nu. 3.*
4 *Clericus quòd de acquisitis personæ contemplatione & intuitu possit disponere, an in omni clerico & casu locum habeat?*
5 *Clericus cur quædam donare potest, legare non potest?*
6 *Clericus de acquisitis intuitu dignitatis clericalis, num disponere possit? Et quid de acquisitis ex pœnitentiarum iniunctione? Item quid de eo quod quis prælato, ipsius suasione relinquit?*
7 *Relictum clerico prælaturam non habenti, aut administrationem, cuius contemplatione in dubio relictum esse videatur?*
8 *Clericus, qui rem ecclesiæ suæ propria industria meliorem reddidit, nū de huiusmodi melioratione disponere, quasi re de sua possit?*
9 *Clericus in titulum patrimonium habens, num possit illud ad arbitrium citra solennitatem alienare?*
10 *Clerici & religiosi, num possint de bonis aduentitijs sine patris cō sensu disponere? Et quid de acquisitis ante ingressum?*
11 *Clericus num de bonis ecclesiæ sorores dotare, aut parentes alere possit?*
12 *Clericus patrimonium sufficiens habens, num illud hæredibus seruare, & de beneficio viuere possit?*
13 *Clerico ab intestato quis succedat? Et quid tum agendum est si ne scitur, res ecclesiæ num fuerint, an personæ?*
14 *Clericus præbendatus, num de reditibus ecclesiæ & fidelium oblationibus, partes quatuor iuxta vetera iura facere teneatur?*
15 *Clericus beneficij fructus in vsus minimè honestos conuertens, an peccet? Et qui malè ab ecclesiasticis accipiunt, num ad restitutionem teneantur? Et cui?*
16 *Clericus officium temerè dimittēs, fructus interim ab ecclesia percepti num restituere teneatur?*
17 *Clericus an quos in peccato mortali existens, fructus percipit, restituere teneatur? Et quid si excommunicatus?*
18 *Clericus ex quibus, & quibus restituet, quæ ob ecclesiastica beneficia restituere tenetur?*

CLERICVS † quartò quantū ad bona temporalia, habere potest bona multiplicia quæ ad duo genera reducūtur: quæ sunt bona laicalia, vt acquisita intuitu personæ: puta ex successione cognatorum, vel amicorum donatione, vel acquisita ex industria: & bona ecclesiastica, cuiusmodi sunt beneficia & acquisita intuitu ecclesiæ vel ex facultatibus: vt de testa. c. j cum gl. Et aliquādo clerici nō habēt administrationē: quod secundū Gemi. in c. præsenti. de offi. or. tūc est, quādo non habēt beneficiū, cui sit assignata dos: & tunc dicūtur simpliciter beneficiati: vt sunt canonici, & similes, quibus id, quod habēt, obuenit ratione personæ: nō ꝙ habeant præbendā in ecclesia distinctam: quia sic haberent administrationē. ¶ Primò verò quæritur, vtrū clerici possint habere propriū? Et dico ꝙ sic: vt patet xij. q. j. episcopi. & si qua inueniātur capitula cōtraria intelligūtur secundū statum ecclesiæ primitiuæ, quādo nihil propriū possidebant: vel de religiosis qui renūtiauerūt propriis. Tamē secundū S. Tho. ij. ij. q. clxxxv. clerici nō sic debēt ꝓprium possidere, vt dum curāt illud, deficiāt in spectatibus ad cultum diuinum. ¶ Secūdò † quæritur, vtrū clericus habēs administrationē testari possit? Et dico, quòd sic de laicalibus indubitanter. xij. q. ij. cap. j. & ij. & extra de testa. ad hæc. & capi. quia nos. & hoc etiam si clericus sit in potestate patris, aut aui constitutus. C. de episco. & cleri. authen. presbyter

Universidad de Deusto
Biblioteca

byteros. licet secus sit in aliis personis: vt ff. Peculium. De aliis ecclesiasticis autē immobilibus aut mobilibus testari nō potest, secundū Inno. in c. cum in officiis. de test. vt ibi. & in c. ad hæc. & in c. relatum. el ij. & xij. q. iij. c. j. De consuetudine tamē clerici alicubi testātur de fructibus & rebꝰ mobilibus ecclesiæ acquisitis: licet de iure sit cōtrariū, vt dictum est. Et secundū Vlt. talis cōsuetudo valet: quia de his testari nō est illicitū: nisi quia in fauorē ecclesiarū prohibitum: vnde etiā quia ratio suadet oppositū, vbi est consuetudo, hoc potest secundum eum. Et hæc si sint modica, secundum Pan. alioquin cōsuetudo esset ecclesiis onerosa. quod adhuc limita si pie & rationabiliter disponat in foro animæ: & si dispositio non se extēdat ad sacra vasa diuino cultui mancipata, quæ censentur quasi bona immobilia: vt s. Alienatio. §. vj. super quibus nulla nō solùm donationem, sed nec alienationem facere potest. xij. q. ij. c. ij & opposita cōsuetudo esset irrationabilis, niſi vasa essent superflua, & transirent ad aliam ecclesiam: & de aliis mobilibus satis fieri necessitatibus non posset. Et idem videtur de aliis mobilibus pretiosis diuino cultui dedicatis. argu. c. fi. de testa. De rebus autem immobilibus consuetudo nō valeret: quia esset onerosa & irrationabilis & reprobata à iure: cū ista alienari non possint sine illa solēnitate, de qua xij. q. ij. sine exceptione. ¶ Tertiò quæritur, vtrū clericus habens administrationē, donare possit causa mortis vel inter viuos? Et dico quòd de bonis laicalibus donare potest, sicut & testari. de testa. quia nos. de ecclesiasticis autē mobilibus & fructibus perceptis potest in ægritudine constitutus modo sit compos mētis, dare pauperibus, & religiosis locis, & his qui sibi honestè seruierūt, siue sint siue nō sint affines: vt c. ad hæc. & in c. relatum. el ij. de testam. & idem potest ex iusta causa dum sanus est, dummodo temperatè. de donat. cæterum. & c. ad apostolicæ. Nota tamen, secundum Pan. in c. cum in officiis. de testa. quòd non potest clericus de rebus prædictis donare aut alio modo disponere, niſi in quatuor casibus. ¶ Primò, quando tantundem de suo expēdit in vtilitatē ecclesiæ. xij. q. ij. §. qs. & q. v. si episcopus. quia in hoc casu posset etiā testari: imò si nō testaretur, hæres posset petere. facit c. de multa & quod ibi no. de præbendis. & l. quę omnia. in fi. ff. de procu. & gl. in l. si non sortē. §. si centū. ff. de cond. indeb. ¶ Secundò, quando hoc habet consuetudo, secundum Host. & Lau. in d. c. si episcopus. quod Pan. intelligit de rebus mobilibus & modicis: & tu limita etiā vt de testamēto dictum est §. priore. quo casu etiā testari posset. ¶ Tertiò quando donat intuitu eleemosynę: quā clericus etiam in ægritudine facere potest: vt in c. ad hæc & in c. relatum el ij de testa. ¶ Quartò, quādo vult remunerare honesta seruitia, tam à cōsanguineis quàm ab extraneis recepta: vt in d. c. relatum § licet. Sum. Ang. addit quintò quando dat locis piis & religiosis, ex d. c. relatū. sed hoc sub tertio mēbro cōtinetur. Nota verò practicā, secūdum Pan. vbi s. quòd si clericus vult aliquo illorum quatuor respectuum vltimorum dare, faciat dum viuit, & nō relinquat: quia non valet. d. c. ad hæc. sed hoc dictū fallit ratione cōsuetudinis. De donatione autem causa mortis, vide ff. Donatio. iiij. §.
3 iiij. ¶ Quartò, †vtrum clerici nō habentes administrationem, sed simpliciter beneficiati possint testari? Et dico ꝙ Gemi. in c. præsenti. de offi. ordi. lib vj. dicit ꝙ Archi. in c. statutū. de rescrip lib. vj. tenet ꝙ clerici non faciūt fructus suos qui supersunt deductis expensis: alleg c. j. xij. q. iij. & ita intellexit Bartho. Brix. illum canonē, & sic patet ꝙ res acquisitæ de bonis ecclesiæ nō sunt clericorum: quia clerici debent ea quæ supersunt deductis necessariis, pauperibus erogare, aliàs iniquè agūt. Et quòd acquisita sint in prouisione ecclesiæ: patet xij. q. j. episcopi. & cōsequēter de acquisitis solus vsus competit eis: licet fateatur ꝙ clerici sunt perceptorū fructuū domini: & habēt eorū proprietatē quantum ad fidem & debitam dispēsationē sibi & suis faciendā. Et istam partem Archi. Gemi. veram credit, quam optime probant iura quæ allegantur: quia non dicūtur domini, sed procuratores. & pro hoc est tex. optimus. xij. q. j. clericus. & istud tenet gl. in c. quia nos de testa. His igitur suppositis ad quæsitum sic dicit Gemi. secundum glo. in d. c. præsenti. clericus non habens administrationem: sed simpliciter & personaliter beneficiatus in vita & in morte cōparatur viro fructuario quantum ad faciendū fructus suos: & de ipsis perceptis testari potest: & ei ecclesia succedit quantum ad hoc abintestato. quam glo. quidam sic intelligūt, quòd quilibet habens beneficium simplex, testari possit. quod dicunt falsum esse: & cūtra c. relatum. quod loquitur in canonico consequenter habente beneficium simplex: qui tamē, vt patet, testari non potest. & hoc, inquit, fateor: sed glo. non intellecta est veri ſsima: & id non dixit: sed ad beneficia posse testari tria requirit. Primò, quòd nō habeat administrationē. Secundò, ꝙ beneficiū sit simplex. Tertio, ꝙ illi sibi obueniat personaliter tantùm, & consequēter tales fructus siut cōcessi ratione stipēdii personalis: quibus cōcurrentibus poterit testari. Ex his infertur primò ꝙ canonicus habēs præbenda distinctā in ecclesia de fructibus eius testari nō potest: cū habeat administrationē. & hoc expresse voluit Inn. in c. nouū genus. de decimis. & est casus in c. relatū. Et secūdò, quòd canonicus testari potest de quotidianis distributionibus: quia dantur propter stipendium personale, & pro diurno labore: vt in c j. de cleric. non resi. vj. vnde de hoc testari potest, sicut mercenarius & rusticus de lucro operis diurni. Et ita intelligi poterit ista glo. quia talis quo ad istas distributiones est beneficiatus simpliciter & personaliter: quia dantur pro stipendio personali tātùm: nec habet rerū administrationē: vnde tales distributiones soluuntur per capitulū singulis. Et hāc partē videtur tenere Pan. dicēs ꝙ ea quæ recipit clericus intuitu iuris personalis tantū, trāsmittit ad successores. Et tertiò quòd si præbendæ nō sunt distinctæ in ecclesia: quia omnes veniūt in cōi: & postea distribuūtur singulariter tantū quolibet: ꝙ etiam de istis possit de iure testari. Et quarto ꝙ habens capellanias in ecclesiis ad nutū remouibiles, qui non dantur eis in titulū: sed datur eis certū stipendium anno in pecunia: de tali stipēdio testari possunt. c. quamuis & c. relatum. de testa. quia datur eis intuitu personæ & labore. Et sic alio modo intelligi potest d. gloſſ. quia tales sunt ſimpliciter & personaliter beneficiati absq; alia administratione. Et quintò infertur ꝙ sacerdotes, qui sunt in ciuitatibus ponūtur in quibusdam cōsortiis & vniuersitatibus & conueniunt in certis ecclesiis ad certā missam celebrandam: habētes possessiones illi cōsortio deputatas: de quarum fructibus datur tantū venienti ad illam missam: possunt testari de talibus: quia dātur ratiōe seruitii personalis, & non principaliter intuitu ecclesiæ. hæc ex Gemi. in d. c. præsenti. ¶ Quintò, vtrū tales clerici nō habentes administrationem donare possint inter viuos, & causa mortis? Et dico ꝙ ſicut quantū ad ea de quibus testari possunt, quæ ſcilicet proueniunt eis ratione personæ, siue inquantū non sunt administratores: quia maius est legare quàm donare: vt patet ex dictis: & vlterius si qua habēt, de quibus testari nō possunt: vt quia respectu aliquorū habēt administrationē, de illis possunt

sunt donare vtroq; modo, eadē ratione qua & administratores. ¶ †Sextò quæritur, vtrū id quod dictū est clericum
4 posse disponere de acquisitis intuitu personæ: puta ex successione cognatorū, vel donatione amicorū, seu industria sua: puta doctrina vel artificio, habeat locū in omni clerico, & omni casu? Et dico ꝙ Pet. vt refert Cy. in authē. licentiam. C. de epiſc. & cler. limitat hoc verū esse in clericis inferioribus, non autē in episcopo, etiā si esset Cardinalis, vt addit Bal. ibidē: & idem de prælatis ecclesiarū regulariū. & est tex. in d. authē. qui solùm cōcedit ꝙ prædicti disponere possint de acquisitis ante episcopatū vel prælationē: & de acquisitis in episcopatu vel prælatione per cognationē vsq; ad quartum gradum: de reliquis verò qualitercunque acquisitis disponere nō possunt: sed acquirūt ecclesiæ. Communis autē opinio tenet contrariū: vt infrà Legatū ij. §. j. ¶ Clericus autem potēs de aliquibus disponere ad libitū. hoc nō potest in multis casibus, in quibus ecclesiæ tenetur. Primò, si dolo vel culpa ecclesiā læsit: intelligendo tamen secundū Inn. in d. c. cum in officiis. de culpa nō leui: quantuis ipsum teneri etiā de leui culpa sit text. apertus. C. arbitrium tute. l. quicquid. facit ff. de admi. tu. l. si res. & glo. in c. ea quæ. de offic. ordi. & idē Host. & tamē eadem gl. dicit ꝙ non tenetur de negligētia niſi crassā, id est lata: quæ tamen negligētia est culpa. Vnde videtur ꝙ teneatur de leui culpa si delinquit scienter: & solum de nō leui si ignorāter, siue ex negligētia & de hoc infrà Dolus. Secundò, si de bonis ecclesiæ alicui fecit gratiā, secundū Innoc. vbi s. qui allegat l. cum ostendimus. ff. de fideiuſ. tu. & C. eo l. ij. & vlt. Tertiò, si passus est propter negligentiā suam rem ecclesiæ præscribi, secundū Pan. in c. ex præsentiū. de pigno. qui allegat c placuit. el ij. xvj. q. iij. Quartò, si reditus cōuertit in vſus inhonestos. xij. q. iiij. c. j. Quintò, in casibus in quibus dicetur quòd clericus tenetur ad restitutionē. In istis enim casibus primò tenetur ecclesiæ satisfacere, antequam aliud disponat: quia prius sunt reddenda debita, quàm beneficia præstanda: sicut magis tenetur homo soluere creditori cæteris paribus, quàm amicis benefacere. ¶ †Septimò
5 quæritur, quæ est ratio ꝙ clericus aliqua donare potest, & nō legare? Et dicit Pan. in c. ad hæc. de testa. hāc esse rationem, quia testamentū morte confirmatur. de cele. miſ. cum Marthæ. & cōsequenter effectus confertur in tempus quo clericus nō est futurus prælatus: ideo non potest de aliquo disponere in testamēto ex facultatibus ecclesiæ: quādo autem vult disponere dum viuit, nō prohibetur: quia hoc facit tanquam administrator ecclesiæ. ¶ †Octauò quęritur,
6 quid iuris sit de acquisitis intuitu dignitatis clericalis, pro miſsis dicendis? Et Pan. in c. cū in officiis. de testa. recitat ꝙ Pet. vt refert Cy. in d. authē. licentiā. C. de epiſc. & cler. voluit ꝙ de his clericus testari posit. quod Host. & Inno. placet in c. quianos. de testa. qui dicunt ꝙ si clericus aliqua ratione officii acquiſiuit: puta quia fuit capellanus alicuius principis, qui ei multa donauit: de talibus potest ad libitū disponere. quod Pan. vbi suprà limitat, niſi qui dedit pro miſsis dicendis, dederit tanquā parochiali sacerdoti: quo casu disponere nō posset. Et ex hoc infert Pan. ad quæſtionem, nūquid ex relicto pro miſsis dicendis debeatur episcopo canonica portio? Et dicit attendendas fore cōiecturas, an relinquēs vel donans respectū habuerit ad ecclesiam vel personam: quia forte relinquēs ſicut donans suo parochiali, hoc non fecisset niſi fuisset proprius parochialis. secus si nulla qualitas suggerat ecclesiam esse consideratā, sed personā duntaxat. ¶ Nonò, quid de acquisitis per sacerdotem ex iniūctione pœnitētiarū, quas imponit parochianis?

Et dicit Inno. in c. cum inter. de verb. ſignifi. ꝙ debent esse ecclesiæ: ideóque de eis disponere non potest ad libitum. ¶ Decimò quæritur, quid de eo quod quis ſuaſione prælati reliquit prælato, aliàs relicturus ecclesiæ, an illud sit ecclesiæ, vt de eo prælatus disponere nō posit? Et dico ꝙ Cyn. formans hanc quæſtionē in tutore, dicit ꝙ tenetur, ſi ad sibi relinquēdum induxit blando ſermone, arg. in l. ſi. ff. ſi quis ali. testā. pro. vbi patet talem non cōmittere delictū. Si verò induxit dolo seu fraude, ecclesiæ tenetur ad interesse. Pan. autem in c. ij. de pec. cle. dicit quoſdam tenere ꝙ nō potest disponere: sed ecclesiæ restituere tenetur, per l. quicquid. C. arbit. tut. & est tex. cum gl. ꝙ tenentur restituere ſimpliciter. xij. q. iiij. quincunq;. vbi patet ꝙ prælatus tenetur ecclesiæ ad interesse, quādo ei potuit quærere, & neglexit: ad instar tutoris: vt in d. l. quicquid. & in l. pupillorū. C. de admi. tut. nec enim debet vtilitatē suam præponere vtilitati ecclesiæ: ſicut nec tutor vtilitatē suam vtilitati pupilli. l. tutor secundū dignitatē. §. j. ff. de adminiſt. tut. l. divt certo. §. commodatū. ff. commo. l. quod Nerua. ff. depo. vij. q. j. præſentium. & c. placuit. Pan. autē vbi suprà consentit Cy. cui & ego consentio quantū ad tutorem: quia nō tenetur plus pupillū quàm ſediligere: aut bona eius, quàm ſua. argu. de iureiur. petitio. & de pœni. diſt. ij. charitas. Cōsentio etiā oppositæ opinioni in clerico vel prælato, quādo ſuā vtilitatem temporalem procurat cum iactura ecclesiæ: quo casu propriè loquitur d. c. quicunq;. quando ſcilicet clericus de rebus vel augmētis ecclesiæ auget propriā facultatem: ita ꝙ ea, in quibus ius habet ecclesia, vt deſeruiant cōmoditatibus ecclesiæ conuertit ad seruiendum cōmoditatibus ſuis: vt ſi ex reditibus ecclesiæ colat ſuas poſſeſſiones, ecclesiaſticas relinquēs incultas: & idē in tutore. In præsenti verò casu consentio iterum Cy. & Pan. quia nō est ecclesiæ ius acquiſitū propter solam intentionē testatoris: nec ipse tenebatur tunc procurare bonū ecclesiæ, cum ſine peccato facere potuiſſet: ergo potuit procurare ſuū: cum nulli faceret iniuriā. ¶ †Vndecimò, quid de eo quod relictū est cleri- 7
co nō habenti prælationē aut administrationē ecclesiæ? Et dicitur ſecundū Pan. in d. c. cum in officiis. & de testa. requiſiſti. ꝙ præſumitur factū intuitu personę in dubio: quia nō est veriſimile ꝙ intuitu ecclesiæ reliquiſſet ei qui ecclesiæ nō habet administrationē. quod verū est niſi per coniecturas contrariū probaretur: vt in c. requiſiſti. de testa. Secus autē ſi habet administrationē. ¶ †Duodecimò, v trum 8
clericus qui rem ecclesię ex induſtria melioravit, posit de tali melioratione disponere quaſi de re ſua? Et dico ꝙ nō: ſed illa cedit ecclesiæ. facit c. inquirendū. & c. ſi quis. de pecu. cle. Et ratio est, quia ad hoc tenetur, ſi de eius fructibus viuit: ſecus autē ſi de ſuo melioraſſet. ¶ †Decimotertiò, 9
vtrū clericus habens patrimoniū in titulū, posit illud alienare ad libitū, ſine ſolennitate requiſita in alienatione ecclesiaſticorū bonorū: de qua xij. q. ij. ſine exceptione. Et dico ꝙ ſecundum Ioan. & Gofr. alienari nō potest, ſicut nec alienabona beneficii ſpiritualis: licet illi patrimonio nō adhæreat ius ſpirituale ad hæredes nō tranſmiſsibile: vnde mortuo clerico extinguitur causa priuilegii. ſicut fundus dotalis alienari nō potest durāte matrimonio: quo tamen matrimonio ſoluto tranſit ad hæredes. Sed Hoſti. diſtinguit: quia ſi clericus est ordinatus ſimpliciter, pōt de patrimonio ordinare ad libitū: ſecus ſi expreſſe ordinatus est ad titulū patrimonii. Et idē videtur ſentire Gemini. in c. ſi episcopus. de præbē. lib. vj. dicens ꝙ clericus ordinatus ad titulū ſui patrimonii, ſi expreſſe aſsignatur ei ſic ꝙ tranſierit in rem ecclesiaſticā, de eo disponere nō potest. Et idem

Ioan. And. & Ioan. de Li. si verò assignatur tacitè, tamẽ licèt episcopus nõ teneatur ei prouidere ex quo habet vnde viuat: tamẽ illud vendere nõ poterit. Pan. tamẽ vbi ad illud ordinatur expresè excipit vnũ casum, in quo licitè de eo disponere potest ad libitũ. s. si deinde consequatur beneficiũ spirituale: quia eo casu cessat ratio aliorũ, cũ possit ex beneficio viuere. Et hæc secunda opinio de rigore iuris est verior, licet prima sit benignior & æquior, ne mendicet in opprobriũ cleri. Et sentit Inn. in c. episcopus. de præbẽ. q̃ in alienatione talis episcopi cõsensus nõ requiratur. Et si quæratur quid operetur ordinatio ad istum titulũ, ex quo fieri põt hæc alienatio? Dico q̃ satisfit iuri, vt nõ videatur ille promotus sine sustentatione: & si deinde vendat, nõ reprobatur in clerico volũtaria, sed coacta paupertas. ¶ †Decimoquartò quæritur, vtrum clerici & religiosi possint de bonis aduẽtitiis sine patris assensu disponere? Et dico pro fundamẽto quæstionis, q̃ secũdũ Pan. in c. quia nos. de testa. & in c. cõstitutus. de resti. in integ. peculiũ quod in laico est aduentitiũ, clerico est quasi castrẽse: vnde licet sit filius familias, tamen vsusfructus nõ acquiritur patri. Et hoc tenuit Host. in d. c. quia nos. & casus est in authẽ. presbyteros. C. de epis. & cleri. vbi dicitur q̃ res ad dominiũ clericorũ veniẽtes sunt eius, ad similitudinẽ castrẽsiũ, vt testari possint. Quod Pan. dicit indubitatũ quãdo clericatus adhæret tẽpore delationis bonorũ: vt per eũ patet in c. cõstitutus. de in integ. resti. ¶ Ad quæstionẽ igitur dicit Pan. in c. in præsentia. de proba. q̃ si loquamur de bonis aduenientibus ingresso monasteriũ, indistinctè acquirũtur monasterio: tum quia amplius nõ est filius in potestate patris, & sic nõ acquiritur vsusfructus patri: tum quia clerici & religiosi sunt priuilegiati super bonis aduẽtitiis, vt sint eis castrensia vel quasi, per d. authẽ. presbyteros. Et fortè, inquit, idem dici posset in bonis acquisitis prius, vt statim per ingressum gaudeant illo priuilegio, per d. authẽ. Et sic pater priuabitur vsufructu illorũ bonorũ etiã in vita sua. quod intelligo q̃n filius hoc expresse disponit: aliàs stabo dispositioni authẽ. si qua. C. de sac. sanc. eccle. nõ obstãte c. licet. de sepul. libr. vj. quia illud loquitur in laico, nõ in clerico, aut religioso. hæc ex illo. ¶ †Decimoquintò, vtrũ clericus possit de bonis ecclesiæ dotare sorores, vel alere parẽtes? Et dicit Pan. in c. peruenit. de arbi. q̃ sic: vel etiã alias consanguineas. quod probatur per c. j. de coha. cle. & mul. & per gl. cũ tex. in c. omnino confitemur. xxx dist. vbi dicit gl. q̃ clericus habẽs vxorẽ vel filios, põt eos pascere de reditibus ecclesiæ: & cõsequẽter à fortiori dotare: cũ causa dotis sit honorabilior quàm alimẽtorũ: vt notat Cy. & facit quod notatur in l. cũ in plures. §. pen. ff. de admi. tu. & in l. nõ omni. C. eo. ti. in gl. Hoc tamẽ limita & intellige si ipsæ indigẽt: vt in gl. d. c. omnino. & nõ ad pompã vel altũ statũ, arg. eorum quæ no. xlij. dist. in prin. quia sic tam dantes quàm accipientes tenẽtur ad restitutionẽ. xvj. q. vij. peruenit. vt no. Matth. & Card. in cle. ij. de vi. & hone. cle. Hoc tũ q̃ accipientes teneãtur ad restitutionẽ, limita q̃n clericus nõ esset solũdo. aliàs non, si acceperint de rebus quæ alienari possent ad libitũ clericorũ, secũdũ Vlde. & placet addito vel si soluere nollet: licet alii vel int indistinctè quòd teneãtur. quod esset tutius. Ratio autẽ omniũ istorũ est: quia clericorũ bona superflua sunt pauperũ: inter quos primi sunt cõiuncti cæteris paribus. vnde quod tenet Sum. Ros. indistinctè. s. q̃ clerici de bonis ecclesiæ possint cõsanguineos in studio sustẽtare, nõ est verũ indistinctè, sed si indigent. ¶ Decimosextò † quæritur, vtrũ clericus habẽs sufficiens patrimoniũ possit illud seruare hæredibus, & viuere de beneficio? Et dico secundũ Rich. in quolib. iij. q. xx. q̃ habẽs patrimoniũ sufficiẽs ad necessitate naturæ solùm, põt recipere beneficiũ secũdũ exigentiã status & personæ. habens verò patrimoniũ sufficiens etiã ad hæc, & ad eleemosynas multas faciẽdas si recipiat beneficiũ, vt bene disposuerit, non peccat, modò sit idoneus: si verò recipit illud nõ intẽdens ecclesiæ deseruire, sed amicos ditare, & magis honorari, & viuere delicatius, mortaliter peccat. facit c. clericos. j. q. j. & c. seq. imò in d. c. clericos. dicit Ioã. q̃ seruiẽdo ecclesiæ si bona eius cõsumit, & ex cupiditate suũ patrimoniũ seruat, peccat mortaliter. & facit tex. in c. quoniã. in fi. xvj. q. j. Aliàs autẽ seruiẽdo ecclesiæ licet viuere de ecclesia, & suis hæredibus seruare patrimoniũ, secũdũ Inn. in c. episcopus. de præben. & cõiter hoc tenẽt doct. & idẽ Host. & Pan. ibi, dummodo honestè viuat: & idẽ Veruec. addens si deseruit ecclesiæ, cui si nõ deseruiat, vel si in malos vsus expẽdat, peccat mortaliter. Nec obst. c. pastor. j. q. ij. quia secundũ Inn. intelligitur q̃n clericus vellet de beneficio viuere, & augẽthesaurizare de patrimonio: secus si vult illud pro hæredibus cõseruare. Nõ obstat etiã c. vlt. xvj. q. j. vbi dicit Hie. in fi. q̃ qui bonis parentũ sustẽtari possunt, si quod est pauperũ accipiũt, sacrilegiũ incurrũt: quia secũdũ Veruec. intelligitur cùm extrema necessitas pauperũ hoc requirit: vel secũdũ Host. sensus est q̃ de superfluis debẽt clerici largas eleemosynas facere, etiã si necessitas nõ sit extrema. & hoc magis cõgruit: alioquin nõ esset differẽtia inter clericos & laicos & eorũ bona. Quãtũ verò ad debitũ personale, dicit do. Anton. in c. olim nobis. de restit. spol. q̃ illud soluere põt de fructibus ecclesiæ. & facit c. peruenit. de fide iust. Archi. in c. statutũ. de rescrip. lib. vj. tenet contrariũ: cuius dictũ Pan. in d. c. olim. verũ limitat q̃n debitũ est cõtractũ pro delicto vel patrimonio: & sic seruãdũ est. ¶ †Decimoseptimò quæritur, quis succedat clerico ab intestato? Et dico q̃ in bonis ecclesiasticis succedet ecclesia: in aliis cõsanguinei secundũ ordinẽ iuris. xij. q. iiij. qui ieunq;. & q. vlt. & vlt. quibus deficiẽtibus succedet ecclesia. de suc. ab intest. & j. dicit tũ Pan. in c. relatũ. de testa. q̃ acqsita p canonicũ intuitu ecclesiæ seu præbẽdæ nõ cedũt successori, in præbẽda imò nec episcopo, secũdũ Pisa. sed ecclesiæ c. sed vbi beneficiatus nõ est de cõgregatione, sed habet beneficiũ omnino separatũ: puta qa est rector ecclesiæ parochialis, vel prepositus, seu Archidiac. nõ beneficiatus à capitulo: tũc bona acquisita intuitu beneficii cedũt successori, & nõ capitulo. Ratio diuersitatis est: qa canonico datur præbẽda ex bonis cõibus capituli principaliter, vt inde sumat necessaria: non aũt vt sit administrator ecclesiæ. vñ si qua remanẽt vltra prebendã, debẽt cedere capitulo, cuius sunt oĩa bona præbẽdarũ: satisq; est vt successor habeat corpus præbẽdæ: & capitulum administrabit bona quæsita, sicut alia bona cõia. Alii verò beneficiato per se extra cõgregationẽ datur beneficium tãquã administratori eius seu ecclesiæ. Vnde quèadmodũ administrare habet bona cõia ecclesiæ: ita & hæc intuitu ecclesiæ quęsita. ¶ Decimooctauò quæritur, q̃d faciẽdũ est in successione ab intestato, si nescitur vtrũ res fuerint ecclesiæ vel personæ? Et dico ex mẽte Io. And. in c. vt vnusquisq;. de pecu. cle. & aliorũ doctorũ, q̃ præsumũtur oĩa esse ecclesiæ. poterit tũ hæres probare q̃ fuerint bona personæ. Sed si cõstat clericũ res habuisse quæ nõ erãt ecclesiæ, sed personæ, & dubitatur quæ sint illæ: præsumitur pro eo q̃ est in possessione rei, de qua est quæstio. Vnde si post mortẽ ecclesia est in possessione: probatio incũbit hæredibus: & econuerso, si hæredes sunt in possessione, pbabit ecclesia arg. xij q. iiij. c. j. & q. v. c. j. in fi. Et si possessio est omnino cõfusa, & nihil probatur, sed statur in dubio: æqualis debet fieri distributio inter ecclesiam & hæredes: nisi fortè quis ex seruo ecclesiæ factus sit clericus: qa tũc fiet vt dicitur in c. ij. de success. ab intesta. ita q̃ peculium decedentis in quatuor partes diuidatur: quæ singulæ assignẽtur episcopo, ecclesiæ, pauperibus & parentibus: & si nõ sunt parẽtes, episcopus illã partẽ recipiet in vsum ecclesiæ cõuersur[9]. ¶ †Decimonono, vtrũ clericus præbẽdatus teneatur facere quatuor partes de reditibus ecclesiæ & oblationibus fideliũ. s. episcopo, pauperibus, ipsi sacerdoti, ac clericis, & fabricæ: sicut volũt anti qua iura: vt in c. quatuor. & in c. cognouimus. & seq. xij. q. j. Et dico colligẽdo ex Pan. in c. j. de ec. æd. q̃ standum est cõsuetudini quo ad quartã episcopi & fabricæ: quæ valet præfatis iuribus derogare: nisi quando fabrica remaneret derelicta: qa tunc esset irrationabilis, & nõ valeret: & consequẽter teneretur dare quartã. & intellige quãdo reditus supersunt detractis necessariis. Quantũ verò ad quartam pauperũ, nulla valet cõsuetudo in cõtrariũ quin teneatur: imò plus dico q̃ nõ solùm quartã, sed omnia superflua necessitati tenetur erogare pauperib[9] sub pœna peccati mortalis, nisi in duobus casib[9]. Primò si egeat fabrica. vel secundò, si Dei cultũ in sua ecclesia velit ampliare, nulla tamen extrema necessitate occurrẽte. arg. eorum quæ no. in c. dudum. el ij. de ele. & in c. cum secundũ. de præben. Vnde & secundũ S. Tho. in quoli. & ij. ij. q. clxxxv. si ista bona sint distincta. s. quæ debẽtur prædictis: & aliqd sibi retinet episcopus, quod debet pauperibus vel ministris vel in diuinũ cultũ erogare: peccat mortaliter restitutioni obnoxius. Si verò distincta nõ sunt, eius fidei cõmittitur: & erit venialiter si deficiat in modico quod bonæ fidei nõ repugnet: mortale verò in excessu notabili. ¶ Vicesimo † vtrum clericus cõuertens fructus beneficii in vsus inhonestos peccet? Et dicit Ray. q̃ si ecclesiastica bona det cõsanguineis diuitibus scil. licet vltra statũ eorũ, & nõ vt pauperib[9], secundũ Veruec. & meretricibus aut histrionibus & similibus, pauperibus debita. raptor est: quia quicqd habet, pauperũ est. xvj. q. j. c. si. vnde peccat mortaliter: & restituere tenetur ecclesiæ, secundũ Pan. in c. cũ secundum. de præben. si habet in patrimonio vel aliunde. xij. q. iiij. c. j. & ij. qa de altari debet viuere, nõ luxuriari: accepta luxuria pro omni luxu siue illicita cõcupiscẽtia. dist. xlij. ij. in prin. imò restituere tenetur qui accipiũt ab eis indebitè. Nec sufficit secundũ Host. q̃ restituat de fructibus bũficii, nisi quatenus subtraheret sibi necessaria. Et hæc vera intellige in foro animę, nõ simpliciter & indistinctè: vt tenet Sum. Aug. sed quantum ad peccatũ mortale, limita si sit magnus excessus, secundũ S. Tho. vt §. priore. quantũ verò ad restitutionẽ limita cõcurrentibus duobus. Primò, q̃ excessus sit magnus: secus si modicus, secundũ Host. in Sum. de pœn. & re. & Asten. lib. j. ti. xxxv. & Franc. de Pla. in tract. de resti. Secundò, si bona sunt distincta, vt §. priore. ita. s. q̃ aliqua distincte sint pauperũ, saltẽ principaliter, licet cõsequẽter sint ministrorũ: vt bona hospitalium, & aliqua principaliter ministrorum: vt ij. ij. q. clxxxv. ar. vii. videtur tenere q̃ non sit de necessitate salutis restituere: sed solùm q̃ sit mortale. & idẽ Arc. in ij. parte. ti. ij. c. j. §. fi. & Veruec. & idẽ Præpos. xliiij. dist. vide Restitutio. ij. §. v. in prin. ¶ Vicesimoprimò, vtrũ restituere teneãtur male accipiẽtes ab ecclesiasticis personis? Et dicit Ray. & Host. q̃ fornicarię & hmõi turpes personæ nę in summa necessitate, quod licitũ. lxxxvj. dist. pasce. & similiter tenẽtur diuites & potẽtes, q̃ acceperũt per fraudes minas, importunitates, & hmõi: & clericus, q̃ dedit redimẽdo suãvexationẽ, excusatur. extra de simo. dilectus. j. nõ tenẽtur verò si acceperũt, propter aliã honestã causam vel necessariã, vt rõne hospitalitatis vel eleemosynæ: vt qa casu fortuito aliter habere nõ poterãt. Et idẽ est si erãt bene meriti & honesti viri, præsertim q̃ iam impẽderãt ecclesiæ seruitia defendẽdo, vel patrocinãdo, vel eleemosynas faciẽdo: qa talibus ecclesia repẽdere tenetur. xij. q. ij. quinq;. Verũ dicit q̃ q extorsit per fraudẽ, minas, violẽtiam, & hmõi, tenetur etiã si clericus sit solũdo: alii verò solùm si clericus, propter huius donationẽ factus sit non solũdo: adde vel soluere nolit. tutius tñ est q̃ indistinctè omnes teneantur. ¶ Vicesimosecundò quæritur, cui restituere teneatur q̃ accepit indebitè ab ecclesiastico? Et dico secũdũ Ray. q̃ ei q̃ dedit, qñ nõ turpiter dedit, sed timore, vel hmõi. aliàs autẽ authoritate iudicis pœnitẽtialis debet fieri ecclesię cui ablatũ est: ita q̃ non illi q̃ dedit, nisi in casu prædicto, sed successori vel superiori: vt dicit Host. vel in vtilitatẽ ecclesiæ cõuertatur: vel secundũ gl. Ray. detur pauperib[9] illius loci, si videbit ur expedire: puta qa ecclesia est abũdãs. Quod vero dicitur de authoritate iudicis pœnitẽtialis glo. Ray. limitat si sup talibus habet disponẽdi potestatẽ: vnde Pisan[9] habet authoritatem superioris, sed nõ credo necessarium. ¶ Vicesimotertiò, † vtrũ clericus dimittẽs officiũ sine causa rõnabili teneatur restituere fructus interim pceptos ab ecclesia? Et Io. Cal. in c. j. de cele. mis. concludit q̃ sic: tum qa iste effectualiter nõ residet: nõ residẽs aũt priuatur bũficio & fructib[9]. de cle. non re. c. pe. tum etiã qa propter officiũ datur beneficiũ. de rescri. c. si. li. vj. Vbicunq; aũt aliqd datur ob causam, causa nõ secuta illud potest repeti. ff. de cõdi. ob tur. causam. quasi per totũ. Sed Pan. in d. c. j. hanc opinionẽ nimis rigidã dicit: nec eã sequi dñm Car. qa iure nõ ꝓbatur. Et ad primũ cõtra possumus dicere, q̃ licet clericus nõ residẽs priuetur bũficio: non tñ reperitur arctari vt fructus restituere teneatur. de cle. nõ re. ex parte. patet de eo qui per annũ nõ resedit, & occasione tituli quem habet, donec priuetur percipit fructus: & si nõ seruiuit iste dicẽdo officiũ, tñ seruiuit ecclesiæ vniuersali in ordine clericatus. Ad secundũ dicitur q̃ bũficiũ nõ datur simpliciter propter officiũ: sed etiã vt clericus assumptus in partem dñi de patrimonio dñi viuat, & nõ mẽdicet. xciij. dist. diaconi. de præbẽ. c. ij. Alia tñ opinio tutior est in foro animę. hæc ex illo. Et sic secundũ hęc determinat Sum. Ros. Sum. vero Ang. tenet q̃ restituere tenetur: & q̃ licet illa opinio sit rigida, est tñ vera. nec respondeo Pan. ad Cal. est valida: qa licet dẽtur clerico reditus vt viuat: nõ tamen vt viuat simpliciter, sed secũdũ cultũ Dei. Et idẽ, inquit, tenet Land. in clerico vacãte voluptatibus. Ego verò dico q̃ opinio Pan. est vera: quia secundũ mẽtẽ S. Tho. in quolibet. clerico malo tenẽtur subditi exhibere decimas. quod etiã patet in c. tua nobis. de dec. vbi decimæ mãdãtur reddi clericis nequã: ergo illas restituere nõ tenentur. Et quãtũ ad rationẽ quã Sum. Ang. dicit insolutã: dico verum esse: sed ego soluo, & dico primò q̃ officiũ propter quod datur bũficiũ, nõ est solùm horæ canonicæ: sed est ministratio sacramẽtorũ & cõsiliorũ, & verbi Dei, & decãtatio Diuinorũ tẽpore quo populus cõfluit: quo dicitur quis suspensus ab officio seu iurisdictione vel administratione: & dico secundò q̃ datum ob causam, ea non secuta põt repeti, quando erat causa totalis, vel saltem principalis dandi: secus si fuit partialis aut secundaria, vt in proposito: quia beneficiũ non datur principaliter sacerdoti vel clerico vt psallat: sed vt celebret, & absoluat, ac cæteras faciat ordinis sacerdotalis. Vnde bene-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſciati non ſacerdotes,vbi eſt cura,intra certum tempus tenentur ordinari ad ſacerdotiũ. Et præterea beneficiũ non datur ſub cõditione,ſed ſub modo:vnde modo non ſeruato adhuc fructus ſunt bñficiati. Et ita tenet Inn. Io. And. & But. in c.j.de cele.miſ. & Præpo.diſt.xcj.præsbyter. & Pet.de Palu. Archi.Franc.de Pla. Zaba. Io.de Lig. Cãcel. Pari. & Feli. & Hiero. Zane. & penè oẽs. ¶ Viceſimoquar
17 tò †quæritur,vtrũ clericus teneatur reſtituere fructus quos de beneficio percipit exiſtẽs in peccato mortali? Et dico q̃ dom. Anto. tenet omne peccatũ notoriũ inducere ſuſpenſionẽ à canone:quã opinionẽ qui ſequuntur,vt Sum. Ang. tenẽt q̃ ſic:qa eſt ſuſpenſus:& idem eſt ac ſi nõ reſideret: qa nullũ & inutile idem eſt.c.inter corporalia.de transla. prælat.ſicut nõ ritè,& nõ fieri pària iudicantur.de preb.nõ bap.c.veniens.& ideò tenetur,ſicut & nõ reſidẽs. Sed Sum. Roſ.tenet contrariũ,ſcilicet q̃ reſtituere non tenetur: qa nec ſequitur dictam opinionẽ do. Anto.imò dicit q̃ fortè etiam in notorio fornicario,de quo ſcilicet non eſt dubiũ q̃ ſit ſuſpenſus,iſta locum non habẽt.ar.eius quod no.gl. in c.paſtoralis.de appel.vbi habetur q̃ excõmunicato nõ ſubtrahuntur reditus:niſi hoc ſit expreſſum in ſententia. & idem in caſu noſtro.hæc Roſ. Ego dico duo. Primò q̃ non reſidens nõ tenetur reſtituere fructus,niſi condemnetur:vt patet ex dictis ſ.§.xxiij.nec hoc Sum. Ang probat. Secũdò,q̃ hoc dato,non eſt ſimile in caſu de exiſtente in mortali:qa in aliquo deſeruit eccleſię:& rite deſeruit quãtum ad id qđ eccleſia ordinauit:vt celebrando officium,& orãdo vt eccleſia ſtatuit:licet nõ vt ordinauit Deus. ¶ Viceſimoquintò queritur,vtrum clericus excõicatus eccleſiæ ſuæ fructus reſtituere teneatur? Et dicit Bern. q̃ aſſignari debẽt alicui,q̃ celebret pro eo.i.loco eius. de appel. puenit & ſi iniuſtè fuerat excõicatus,recuperabit fructus ſibi ſublatos.ij.q.v.ſuper cauſas.& idẽ Ray.& Gof. Si verò iuſtè,nõ põt.C.de re.mi.l.cum allegatis.lib.xij.quæ tamẽ Hoſt.limitat,vt refert Aſten.quãdiu dormit in ſententia.i.in mora eſt petendæ abſolutionis:qa non debet percipere bñficium,qui nõ facit ſeruitiũ.de appel. paſtoralis.in fi. Secus ſi non eſſet in mora.de conceſ.præben.qa diuerſitatẽ. Et ſi nõ habet vnde viuat,ſecundũ Aſten.poſt Ioã.,puidendum eſt ei interim de bonis eccleſiæ:qa etiã depoſitis,puidetur diſ.50.ſtudeat.ne in opprobriũ clericatus cogatur,médica-
18 re. ¶ Viceſimoſextò †quæritur,ex q̃bus & quibus reſtituet clericus reſtitutioni obnoxius propter eccleſiaſtica bona? Et dico q̃ ex bonis laicalibus ſi habet,vel habere põt:vel ex eccleſiaſticis,ſi tibi aliqd ſubtrahat de eo qđ licite & cõſumere & non cõſumere poterat,parcius viuendo. Reſtituet aũt arbitrio iudicis pœnitẽtialis,vel ſuperioris, licet hoc non ſit neceſſariũ,dando ipſi ſuperiori,vel ſeruãdo ſucceſſori,vel dando pauperibus,aut expẽdendo in vtilitatem eccleſiæ,ſecundũ quod videbitur:vt dictum eſt in ſimili ſ.§. xxij. De fructibus beneficiorũ habes multa ſ. Beneficium.

De Coactione.

1 *Coactionem duplicem eſſe,abſolutam ſcilicet, & conditionalem.*
2 *Coactæ baptizatus,num baptiſmi characterem recipiat?*
3 *Coactæ ſeruitia Deo exhibita,an Deo placeant?*
4 *Coactè matrimonium initum,an teneat?*

1 COACTIO †duplex eſt: Vna.ſ.abſoluta,qua quis cõtra voluntatem corporaliter ad aliquid ex toto cogitur: ſicut qui ligatur.& de hac di.50.presbyteros.& ex hac aliquid cõtra Deũ faciens nõ peccat.ſicut ſi mulier opprimatur:vt patet in d.c.& not.glo.diſt.v.ad eius.quod verũ eſt, niſi tũc vel pòſt animus cõſentiat. Alia eſt,quæ dicitur cõditionalis:qua quis cogitur vnum e duobus eligere:de qua in c.lectores.xxxij.diſt.& in glo.prædicta:& hæc nõ excuſat in peccatis: vt in c.ſacris.de his quæ vi metúsve cauſa fiunt:niſi vt j. Metus. De his S.Tho.in iiij.diſ.vj.q.j.art. ij.q.ij. ¶ Primò †verò queritur,vtrũ coactè baptizatus recipiat characterẽ baptiſmi? Et dico q̃ ſic, ſi coactio fuit cõditionata,quáuis non gratiam:vt ſ. Baptiſmus. non autem ſi fuit abſoluta ſecundum gloſ.in c.epiſcopus.diſt.lxxiiij.& Inno.in c.fraternitatis.de hæreticis. ¶ Secundò,†vtrũ ſeruitia coacta placeant Deo? Et dico q̃ non: etiam ſi coactio ſit conditionata.puta ex metu pœnarum xxiij.q.v.ad fidem. & xx.q.ij.præſens.vtilia tamen ſunt facienti: tum quia diſponunt ad ſalutem:tum quia ſi ſeruiens non omittit ſaltem tantũ:& ſi omittat non faciendo quod debet vt debet,id eſt ex amore. ¶ Tertiò,†vtrum teneat matrimonium per coactionem? Et dico q̃ non,ſi fuit coactio abſoluta:ſimiliter nec ſi fuit cõditionalis, & interuenit metus cadens in conſtantem virum:vt infrà.Metus.§.viij.& Matrimonium.vj.§.j.& Matrimonium viii.§.xij.

De Coadiutore.

1 *Coadiutor quis dicatur? Et quam poteſtatem habeat iuridicum coadiutor? Et quid de commiſſario?*
2 *Coadiutor quibus dandus ſit,& abs quibus commiſſarius aſſumi queat? Et cuius authoritate ac permiſſu?*
3 *Epiſcopus grauatus,ſi nolit coadiutorem accipere, etiam à capitulo requiſitus,quid agendum ſit?*
4 *Coadiutoris officium,quando expiret?*

COADIVTOR,†vt ipſum nomen ſonat, eſt qui in alterius adiutorium datur,vel aſſumitur. Et habet coadiutor iuridicus,id eſt,de quo mentio fit in iure,liberam & legitimam adminiſtrationẽ.quod Sum.Ang.tenet indiſtinctè:ſed Pan.in c.de rectoribus. de cleri.ægro. limitat verum,quãdo prælatus eſt impeditus in ſpiritualibus & temporalibus.Si autem in ſpiritualibus tantum, tunc coadiutor non adminiſtrat temporalia. Et eius officiũ eſt facere quæ pertinent ad officium eius,cui datur,excepto q̃ nihil immobile,vel mobile pretioſum poteſt alienare:vt in capvnico.de cleri.ægro.lib.vj.iuncta glo.& non ſolùm de bonis eccleſię,ſed nec prælati:vt in c.paſtoralis de cler.ęgro. lib.vj. Nec debet aliquid de bonis eccleliæ,cui eſt adiutor, ſumere,niſi ſumptus moderatos:vt ibidem. & ad hoc vi. q.j.ſcripſit.& ſi reditus non ſufficiũt,eos habebit ille qui ſeruit,et infirmo prouidebit epiſcopus ſecundũ glo.in c. de rectoribus.extra de cleri.ægro. Aliter tamẽ ſenſit Pan. vbi ſuprà. Cõmiſſarius autẽ,qui ſemper aſſumitur,non habet authoritatem,niſi quam illum aſſumens ei contulerit. ¶ Primò †verò quæritur,q̃bus dari debet coadiutor:& à quibus aſſumi poſſit cõmiſſarius? Et dico q̃ ille dari debet,ſecundũ Inn.in c.niſi cum pridem.de renun.cuilibet prælato,qui ſuum officiũ exercere non poteſt.vii.q.j.quaſi per totum.& ſecundum eundem in c.venerabili.de offic. dele.dandus eſt dilapidanti eccleliæbona. Iſte verò aſſumi poteſt ab epiſcopis & ſuperioribus prælatis:vt not.doctores in d.c.vnico.imò & aliquo modo omnes qui poſſunt vices cõmittere:quia à commiſſione cõmiſſarius dictus eſt. ¶ Secundò queritur,cuius licẽtia vel authoritate dari poſſit? Et dico q̃ epiſcopis & ſuperioribus prælatis dari non põt ſine licentia papæ:vt in d.c.vnico.quod tamen in duobus caſibus fallit,vt ibi patet. Primò,quando epiſcopus vel ſuperior prælatus ſenio aut corporali valetudine ita grauatus eſt,q̃ perpetuò ſuum officium exercere non poteſt: quia tunc de cõſilio & aſſenſu capituli ſui vel maioris partis vnum vel duos coadiutores poteſt aſſumere. Secundò, quando eſt amens,ita q̃ velit nolit,exprimere neſcit:quia tunc

tunc capitulũ vel duæ partes vnũ vel duos coadiutores dare
3 poſſunt. Aliis ergo dare poteſt ſuperior proprius. ¶ † Tertiò quæritur, quid ſi epiſcopus grauatus vt ſuprà nollet aſſumere nec habere coadiutorẽ,licet à capitulo requiſitus? Et dico q̃ nihil per c.innouetur,ſed in hoc caſu, & etiam ſi epiſcopus eſſet demens, capitulum ſignificet quàm citò poterit conditionem epiſcopi & eccleſiæ:vt in eo.c.vnico
4 dicitur. ¶ † Quartò quæritur,quando expirat officiũ coadiutoris? Et dico q̃ in morte eius,cui datus eſt:vt not.doct. in c.grandi.de ſup.neg.prælib.vj. Et idem eſt de cõmiſſario,vt per ſe manifeſtum eſt.

De Cogitatione.

1 *Cogitatio, num peccatum mortale eſſe poſſit? Et quid propriè ſit cogitatio?*

1 COGITATIO,†poteſt eſſe peccatum mortale: vt ſi ſit deliberata de malo mortali. diſt. xlix. hinc etenim.§. ponderoſus.etiã ſi opus non ſequatur:ſed nõ meretur pœnam ab homine,cùm ſuis terminis eſt cõtenta de pœ.diſt. j.§.cogitationis.in tex. & in gl. Aduerte tamen q̃ cogitatio propriã eſt operatio intellectus: impropriè autem eſt operatio voluntatis:vt delectatio.& conſentire vtitur cogitatio. Vnde quomodo vtraque ſit peccatum nécne, v. de infrà Conſenſus:& infrà Delectatio.

De Cognatione.

1 *Cognationem triplicem eſſe,*

1 COGNATIO,†triplex eſt,ſcilicet carnalis,quæ dicitur conſanguinitas: ſpiritualis, quæ dicitur compaternitas:& legalis,quæ dicitur adoptio.de quibus infrà Impedimentum.v.vj.& vij.& ſuprà Adoptio.

De Collegio.

1 *Collegium vnde dictum ſit? Et quid ſit collegium eccleſiaſticum?*
2 *Collegium,num à ſocietate differat?*
3 *Collegium an facere liceat? Et num collegium rectorem vnum ſibi conſtituere poſſit? Et an ſtatutum facere?*
4 *Collegium deferentes, num in bonis collegij partem ſuam habere debeant?*
5 *Collegio deſtructo, an eius quoque priuilegia reſtincta eſſe videantur?*
6 *Collegium,vel vniuerſitas,nũ ita reſtitutionem in integrum petat,vt minor? Item quomodo ſuper re priuati diſponere queant, & quot debeant conuenire,vt aliquid efficaciter facere poſſint:remiſſiué.*

1 COLLEGIVM †dictum eſt,quia ſimul aliqui colligũtur,vel ſimul cohabitãt,ſecundũ gl.in l.j.ff. quod cui. vni.no.& eſt cõgregatio,quã ad minus tres facere poſſunt: vt l.Neratius.ff.de verb.ſig. quia duo faciunt congregationem:collegiũ tres:populum decem:turbam plus quàm decem.aut xv.gregẽ,v.porci,vel x.oues:vt no.Ber.de ele.c.j. vide gl.in c.j.x.q.j. Sed paterfamilias dicitur qui habet dominiũ,licet filios nõ habeat.l.pronũtiamus. ff.de ver.ſign. Et dicitur eccleſiaſticũ,ſi maior pars inæqualis eſt clerico rum.& ſimiliter data partiũ æqualitate,ſecundũ Panor.in ca.exliteris.de conſtit.quia magis dignũ trahit ad ſe minus dignũ.c.quod in dubiis.de conſec.eccl.vel alta.l quod
2 maior.ff.de mino.no. Bar.in l.ſi.ff.de colle.illi. ¶ † Primo verò quæritur,vtrũ collegiũ differat à ſocietate? Et dicit Inno.vbi ſ. quod ſic,vt patet.in l.j.ff.quoòd cui.vni.vbi dicitur q̃ ſocii alicuius cõgregationis poſſunt facere collegiũ:& cõſequẽter ſocietas nõ eſt collegiũ. Itẽ collegiũ reſi
3 ſocii ſoluitur.ff.,q̃ ſocio.l.adeo. ¶ † Secũdo quæritur vtrũ liceat collegiũ facere? Et rñdet Inn.in c.dilecta. de exceſſ. præla.licet aliter ali i dicant,q̃ homines cuiuſcunq; ꝓfeſſionis:vt grãmatici,vel negotiatores,& hmõdi poſſent ſimul cõuenire propria authoritate,& facere ſibi rectorẽ ac ſyndicũ,dũmodo coeãt vel collegiũ faciãt pro cauſa honeſta:puta ad defenſionẽ ſuæ iuſtitię,vel ne i ſuis officiis fiat fraus:& multo magis ſi faciãt cã pietatis vel religionis. Et quòd liceãt alia collegia,patet C.de iurisdi.om. iu.l.fi. ff. quod cui.vni.l.j.ff.ad Treb.l.oĩbus.& de ꝓcu.c.quia.& ff. de colle.ill.l.j.§.j.vbi aliqua ꝓhibẽdo lex videtur alia concedere. Vbi etiã & dicitur quòd ſenatuſcõſulto illicita arcẽtur,& cõſequẽter licita cõcedũtur. Illicitũ autẽ eſt,quod fit pro aliquo malo,& deſtruendũ eſt,l.vlti.ff.de colle.illi. Vnde Bar.in l.j.ff.de colle.ill.dicit quòd iure cõmuni collegia quę fiũt cauſa religionis ſunt permiſſa,l.j.ff.quod cui.vni. ¶ Tertiò vtrũ collegium poſſit ſibi facere rectorẽ vnũ,ſub quo poſſint omnes de collegio cõuenire? Et dico q̃ ſic.tex.eſt in l.fi.C.de iuriſ.om.iud. & tenẽtur ei obedire:vt ibi. ¶ Quartò vtrum collegiũ poſſit facere ſtatutũ? Et dico,quòd collegia licita & approbata in his,in quibus habent iuriſdictionẽ:& quo ad pertinentia ad ipſos collegiatos poſſunt facere ſtatuta,vt not.in glo.fi.C.de iuriſdi.om.iudi.& expreſsius C.de conſti.pecu.l.ij.in fi.per Bar.in l.omnes populi.ff.de iuſti.& iur. ¶ † Quintò,vtrũ 4
deferentes collegiũ debeant habere partem ſuam bonorũ collegii? Et dicit Innoc.vbi ſuprà,quòd ſic, de his quæ in eo conferunt ipſi de collegio.& ſic loquitur l.j.§.ſi.de col. illic.ſi acit pro hoc l.ij.§.viarum.ff.ne quid in loco publi. de cle.coniu.quod à te.vbi not.de hoc xvj.q.j.de lapſis.ſed de aliis quæ legantur vel donantur vniuerſitati,non debet habere partem.facit l. ſicut.§.ſi quid.ff.quod cu. vni. cum aliis notatis in glo.d.§.ſi.quæ concordant cum Innocen. ¶ † Sextò,vtrũ deſtructo collegio extinguãtur omnia priuilegia eius? Et dicit Pan.in c.ij.de poſtul. præla. q̃ ſic,ſi 5
eſt eccleſiaſticum,& deſtruatur per ſuperiorem. Si verò eſt ſeculare,ſunt opiniones. ſed verior:ſecundum eum,eſt q̃ durant apud ciuitatem vel locum, ſi ipſi ciuitati erant conceſſa: ſicut in eccleſiaſticis durat apud eccleſiam. de quo vide ſuprà ciuitas.§.ij. ¶ † Septimò,vtrum collegium vel v- 6
niuerſitas petat reſtitutionem in integrum,ſicut minor? Et dicunt aliqui q̃ ſic.quod verum limita in piis: vt ſunt hoſpitalia,& huiuſmodi,ſecundũ Ioan. Andr. in cap.ij.de reſtitu.in integ.lib.vi.ar.cap.requiſiſti.de teſt.quod etiã ſequitur Panormi.in cap.i.de reſtit.in integ.allegãs.l.oĩa.C.de epiſco.& cleri.quæ dicit omnia priuilegia cõceſſa eccleſiis extẽdi ad hoſpitalia & pia loca: de quo vide ſuprà. Ciuitas.§ ij. Quomodo autem collegium diſponere poſſit ſuper re Priuati,& quot debent conuenire vt poſſint aliquid facere,vide infrà Statutum. §.ij. & infrà Electio primo.§. j.& quomodo ſinguli poſſent eſſe teſtes collegio,infrà Teſtis.§.j.& ij.

De Colono.

1 *Colonus an poſſit ſemen,aliásve impenſas de iure deducere, ſi de hoc ſpeciatim non cauerit?*

COLONVS,†accipiens terram colẽdam ad tertiam vel 1
quartam,vel alium reditum, ſecundum Innocen.in c. tua.el ſecũdo,de deci.non poteſt de iure deducere ſemen, aut alias expenſas,niſi per pactum ſpeciale fiat:& ſi pactum non ſit,attendenda eſt conſuetudo, ſi eſt:quę ſi non eſt,ſtabimus iuri.

¶ COLVMBARIA. Reſtitutio,tertiò.§.quarto.

De Colluſione.

1 *Colluſio,ac colludere quid ſint?*

COLLVSIO,†dicitur quaſi ſimul luſio,id eſt,duorum 1
ludus illudentium iudici. Et colluſio,ſecundũ Ber.in

Universidad de Deusto
Biblioteca

gl.in c.audiuimus. & de collu.& c.cum clerici.de cenſi.eſt inter actorem & reum latens & fraudulenta cõuentio, per quam alter in iudicio ſe ſuperari permittit:& qua interueniente,ſecundũ Hoſt.in Sum.delicta aliquandiu remanẽt impunita,aut etiã cõmittuntur. Et colludere, eſt aliquem cum ſuo aduerſario pecunia vel gratia mediante paciſci, vt pro ſe in cauſa vel iudicio permittat ſentẽtiari.de coll. c.j.& ij.Quod quidem aliquãdo fit impunẽ, ſcilicet in ciuilibus cauſis,ſecũdum Azo.vt cũ quis per colluſionẽ patitur ſeruum vel libertum ingenuum pronũtiari , ne ſcilicet per tales degeneres inquinaretur amplius ordo ſenatorũ. Vtrum autem hoc liceat.vide ſuprà Accuſatio.§.viij.

De Commenda.

1 *Commenda vnde dicta ſit,& quotuplex ſit?*
2 *Commenda eccleſiæ curatæ,aut parochialis, quomodo conſtituenda ſit? Et num commendatarius parochialis prælatus cenſendus ſit? Et an talis fructus eccleſiæ ſuos faciat?*
3 *Commendatarius parochialis ſi eccleſiam impetret,num de commenda mentionem facere teneatur? Et num ad huiuſmodi commendam patronus vocandus ſit?*
4 *Commenda durante,num ea reuocari,aut conferri poſſit?*
5 *Epiſcopo ſi conceſſum fuerit,vt vſque ad certum tempus eccleſiarum vacantium fructus accipere queat,num hoc prætextu beneficium commendati fructus retinere queat? Et quanto tempore epiſcopus commendare queat.*
6 *Commendam finitis ſex menſibus, an poſſit ordinarius alij committere? Et an commendantis morte commenda ipſa quoque finiatur.*
7 *Commendatas eccleſias an vnus plures habere curatas poſſit? Et quid de commenda eccleſiarum non curatarum?*

1 COMMENDA,† ſcilicet eccleſiæ,nunc per ſincopã dicitur quaſi comedenda:quia ſcilicet eccleſia,quæ eſt in cõmenda, comeditur & voratur:olim autem à cõmendando dicta eſt.quod quidem commendare ſumitur multiplici ter,ſecũdum Ioan.Andr.in gl.in c.nemo.de elec.lib.vj. ſcilicet pro deponere : vt xxij.quæſt.ij. ne quis.& pro laudare:vt,nõ qui ſeipſum cõmendat, & c.ij.Corin.viij. Aliquando pro traditione ad cuſtodiã,vt hic. Duplex autẽ eſt cõmenda,ſicut & duplex eccleſia, ſcilicet eccleſiæ curatæ & nõ curatę. Et duplici ex cauſa cõmenda rationabiliter fieri eõſueuit. Primò,ad vtilitatẽ eccleſiæ cõmendatæ. Secundò, ad honeſtam ſubuentionem cõmendatarij:quia licet c.nemo de elect.lib.vj. dicat ꝙ nõ fiat niſi ex euidenti vtilitate ipſius eccleſiæ,tamen loquitur de curata.prælati autẽ curatarum ſunt propter populum vel eccleſiam:non autẽ populus propter prælatũ vnde principaliter præfici debẽt propter vtilitatem eccleſiæ, non ſuã,ſicut dicit San.Tho.iiij.
2 diſt.xvij.q.iij.¶†Primò verò quæritur,quomodo faciẽda ſit cõmẽda eccleſiæ curatę vel parochialis? Et de hoc Greg. x.in cõcilio Lugdunenſi,& extra de ele.nemo.lib.vj.dicit quòd nemo deinceps parochialem eccleſiã alicui nõ cõſtituto in ætate legitima & ſacerdotio cõmendare præſumat, nec tali etiã niſi vnam & euidenti neceſsitate vel vtilitate ipſius eccleſiæ ſuadẽte. Huiuſmodi autẽ,inquit,cõmendã,vt premittitur,ritè factã declaramus,vltra ſemeſtris temporis ſpatiũ nõ durare:ſtatuẽtes quicquid ſecus de cõmendis eccleſiarũ parochialium actũ fuerit eſſe irritũ ipſo iure. hæc ibi.In aliis ergo cõmẽdis locũ nõ habet iſta cõſtitutio:ſed ſtat ius antiquũ,ſecundũ gl.¶Secũdò quæritur, vtrũ talis, id eſt,parochialis cõmẽdatarius ſit prælatus. Et dicit idem Io.An.quòd nõ,ſed tãtũ procurator: habet tamẽ legitimũ adminiſtrationẽ.xxij.q.j.relatio.ſcilicet quãdo debitè fit. ¶Tertiò,an talis faciat fructus ſuos? Et dicit idẽ quòd nõ, ſecundũ Bar.quia cuſtos eſt,& ius in eccleſia nõ habet:licet teneat Arch.quòd ſi eccleſia indiget,poteſt præſentare clericũ ordinãdũ ad titulũ talis eccleſiæ, vt de iure pat.poſtulatis.imò nõ habet ius in fructibus,niſi ad colligendũ,gubernandũ,& prouidẽdũ ſibi & miniſtris , & quod ſupereſt in vtilitatẽ eccleſiæ cõuertẽdũ : ſicut & de viſitatore dicitur diſt.xvj.obitũ. Et hoc tenet Hoſt: ſed cõtrariũ fit de facto. ¶†Quartò,vtrũ talis, ſi eccleſiã impetret, teneatur de cõmenda facere mentionẽ? Et dicit idem ꝙ ſic.arg.de cõceſſ. præben.cum noſtris.&c.literas.Sed intellige,ſi non impetrant eandẽ. ¶Quintò, vtrũ ad talem cõmendã vocabitur patronus? Et dicit idẽ ꝙ ſic, ſecundũ Inn.Hoſt.& Gar.arg. xvj.q.vij.filius.& idẽ eſt in aliis, qui ex tali cõmenda lædũtur:& ſi fuerint cõtumaces,vlterius nõ audiẽtur. ¶Sextò, †vtrũ durante cõmenda poſsit interim per ordinariũ conferri aut reuocari? Et dicit idẽ ꝙ non,ſecundũ Gar.niſi ceſſet cauſa,ex qua fuerat facta.ar.de voto.magnæ. ¶†Septimò quæritur,ſi cõceſſum fuerit epiſcopo vt vſq; ad certum tẽpus percipere poſsit fructus vacantiũ eccleſiarum.an ſub prætextu retinere poſsit fructus beneficii cõmẽdati? Et dicit idẽ ꝙ nõ, ſecundũ Gul.nec interim dicitur talis eccleſia vacare:quia titulus iſte eſt canonicus, ſicut & alii.extra de ele&.dudũ.ij.¶Octauò,quãto tẽpore epiſcopus poſsit cõmendare? Et quidã,vt idẽ refert, dicunt ꝙ cõmendare poſſolũ vſq; ad illud tempus quo poteſt cõferre,ſcilicet vſque ad ſex menſes : tamen ſecundũ Gul.hoc eſt falſum : quia ſecundo vel tertio die poſt vacationẽ cõmendaret,iam non duraret per ſex menſes:quod tamen poteſt per iſtã conſtitutionem:vnde ſi fiat vltima die ſex menſiũ durabit per ſex menſes:ſi tamen totũ tẽpus ordinarii elabatur, ſcilicet ſex menſes,nõ poterit deinde facere cõmendã,arg.de offi. deleg.de cauſis.Vel dico ꝙ eo finito eã commendare poterit alicui ad cuſtodiendã & ſaluandã , donec prouideat ſuperior.ar.de app.cũ teneamur.¶†Nonò,vtrũ finitis ſex menſibus poſsit ordinarius eã eidẽ vel alteri iteratò cõmendare? Et dicit idẽ videri ꝙ ſic:quia tempus Lateranenſis cõcilii nõ currit pendente cõmẽda ex cauſa facta : ſed certè, inquit,mens dictæ cõſtitutionis contradicit:aliter fieri poſſet ei fraus,& perpetuò fieri.& argu.de diuor.quanto. Vel diſtingue vtrũ cõmenda fiat intuitu eccleſiæ vel perſonæ: vt ſcilicet facta intuitu eccleſiæ, ſ.ad eius vtilitatem tenebo,nõ autẽ facta intuitu perſonæ.hæc ille. Sed iſta diſtinctio videtur euacuari per textũ , qui vult ꝙ fiat ſolũ intuitu eccleſiæ.vnde dic ꝙ poterit cõmendare, donec prouideat ſuperior.¶Decimò,vtrũ expiret cõmenda morte cõmendatis? Et dicitur ꝙ nõ, ſecũdũ Gul.vt de cõmo.c.j.¶†Vndecimò, vtrũ vnus plures poſsit habere curatas eccleſias commendatas? Et dicit idẽ quòd non:ſicut nec plures in titulis: vt patet in d. cõſtitutione: niſi ex diſpenſatione Papæ in caſu vtroq; : ſed vnã intitulatã, & aliã cõmendatã curatas ab ordinario poteſt habere,ſecũdũ atiquũ ius.xxj.q.j.qui plures.ſed cũ moderatione d.c. nemo. ¶Duodecimò quæritur,quid de cõmenda eccleſiarũ nõ curatarũ, quæ hodie viget in dominis Cardinalibus quãtũ ad multas abbatias? Et dico ꝙ ſicut licet ſubuenire clerico de beneficio curato vt honeſtè viuat:ita, & fortè magis,licet ſubuenire de nõ curato,ſi indigeat ad neceſsitatẽ aut decentiã. Vnde ſi abbatia habẽt ſuperfluã,& ipſi ſunt indigẽtes, fieri poteſt, maxime vbi nõ poſſunt inueniri monachi regulares in numero pari reditibus:ſed eo caſu teneatur, ſecundũ Pan.in c.de monachis.extra de præb. eccleſias cõſeruare in ſolito ſtatu, &c. de ſuperfluo ſibi prouidere poſſunt ad neceſsitatẽ & decentiam. Circa hoc tamen mortaliter peccant multis modis.

Primò

Primò,ſi nõ indigent in veritate: ſed ſolùm ſecundũ ſuam pompaticam cõcupiſcentiam & laſciuiã : quia vſurpant ſibi ſanguinẽ pauperũ. Secundò,ſi notabiliter minuunt cultum diuinũ:vt ſi ibi cõſueuerãt officiare duodecim,& auaritia ducti retinẽt ſex:quia iniuriã inferunt honori diuino,& iniuſtè damnũ defunctis. Tertiò,ſi opponũt ſe ex cupiditate reformationibus abbatiarũ eadẽ ratione. Quartò, fortè propter ſcandalum populorũ hac occaſione blaſphemantium nomen Domini,& tepeſcentium in fide.

De Commiſsione.

1 *Commiſsio per Papam facta alicui,dignitatis nomine expreſſo facta mentione, quod alibi reſideat, quid præſtet? Et quid ſi de conſidentia mentio facta non fuerit?*
2 *Committere vices ſuas num quis poſsit? Et quid vbi commiſsio facta eſt in genere de diſpenſando , an ad mediocritatem reducatur? remiſsiue.*

1 COMMISSIO† facta per papã alicui expreſſo nomine dignitatis faciendo mentionem ꝙ reſideat in alio loco,facit vt talis cognoſcere poſsit in loco reſidentiæ,ſecũdum Ioã. And.in c.exhibita.de re.permu. Sed ſi de reſidentia mentio nõ fiat:tunc commiſsio facta eſt in loco dignitatis expreſſe:nec extra illam diœceſim poterit de cauſa illa cognoſcere.c.ſtatutum.§.in nullo.de reſcript. lib.vj. &
2 quod ibi not. Vtrum† autem quis poſsit cõmittere alteri vices ſuas:vide j.Delegatus.& j.Vicarius. & j.Cõſeſſor.j. Vtrum etiam commiſsio facta in genere de diſpenſando, ad mediocritatẽ reſtringatur, vide ſuprà Clericus.j.§.iiij.

De Commodato.

1 *Commodati definitio,& eiuſdem ſigillatim explicatio.*
2 *Commodari quænam res poſſunt? Et quis commodato dare queat?*
3 *Commodati natura. Et commodatarius ad quid teneatur? Et ad quid minimè.Et quas in re commodata expenſas factus repetat.*
4 *Commodans num commodatum cum intereſſe commodatario ante vſum expletum,reuocare poſsit? Et quid ſi commodatarius re commodata intra tempus tacitè , aut expreſsè præfinitum vti non potuerit,an alio tempore inuito domino vti poſsit?*
5 *Commodans vaſa vitioſa,equum aut quippiam aliud, num teneatur commodatario de damno ſi quod inde ſecutum fuerit? Et ſi commodator rem æſtimatam tradat, num periculum in commodatarium tranſire faciat?*
6 *Commodatarius ,an de omni culpa teneatur , ſi res deterior etur, aut pereat? Et quid de caſu fortuito?*
7 *Commodatarius rem commodatam per numium remiſit , & ea periit, num commodanti de ea teneatur? Et quid ſi ſciens ad vſum non deſtinatum contra domini voluntatem vſus ſit:nu.ſeq.*
9 *Commodatarius,num proprias rebus commodatis, ſi ſimul omnes ſeruare nequeat,præferre queat?*
10 *Commodatarius,aut depoſitarius & huiuſmodi,allegãtes res commodatas,depoſitas,& id genus,reliquas deperditas,num id probare,& qualiter teneantur? Et quid ſi verũ probata amiſsione, contrà dolus aut culpa allegetur,cuinam probandi onus incumbat?*

1 COMMODATVM† ſiue contractus,per quẽ aliquid dicitur commodatũ, eſt alicuius rei ad aliquem ſpecialem vſum gratuitò facta cõceſsio, ſecundum gl.in c.vnico. de commo.& idem Hoſt. & dicitur quaſi vtentis cõmodò datum, ſeu conceſſum. Dicitur autem gratuitò, ſiue gratis: aliquin ſi merces interuenit pecuniæ , iam eſt locatio : ſi verò nõ interuenit merces pecuniæ,ſed aliud, eſt cõtractus innominatus. Inſti.man.§.vlt.qui quadrupliciter fit, ſcilicet do vt des.do vt facias: facio vt des. facio vt facias.ff.de præſ.verb.l.naturalis.vide j.Contractus. Dicitur etiam ad ſpecialem vſum:quia ad incertum vſum nihil commodari poteſt,quia iam eſſet precarium : quod in hoc differt, quia precarium eſt ad incertũ vſum quo ad tempus durationis, puta pro ſe & hæredibus ſuis.ff. de preca. l. cum precario. commodatum autem eſt ad vſum certũ:quia ſcilicet habet tempus tacitum vel expreſſum , ante quod reuocari nõ poteſt.Et dico tacitum, puta commodaui tibi librũ ad tranſcribendum:habes tempus,in quo poſsit commodè tranſcribi.ff.commo.l.iij.& l.iiij.& l.ſi vt certo.& l.vlt. ſecundum Inn.in d.c.vnico.¶Primò† verò quæritur, quid cõ- 2
modari poſsit? Et dico ꝙ res immobilis,& res mobilis,& res corporalis, puta ſeruitus habitationis.ff.cõmo.l.j.vbi dicit text.poſſe commodari rem mobilem,& etiam ſoli,& etiam habitationem.Et intellige ſi bona fide poſsidemus. ff.commo.l.commodare.& etiam ſi mala fide,vt ibidem ad hunc ſenſum : quia fur aut prædo commodando peccat,& furtum cõmittit,tamen dicitur poſſe commodare,quia habet cõmodati actionem contra commodatarium.ff.cõmodati.l.vt ſi.niſi fortè concurrat dominus rei cum legitimis probationibus:quia tũc ei facienda eſt libera reſtitutio.C. de furt.l.inciuilem.Res tamẽ mobilis,quæ vſu cõſumitur, vt panis,& pecunia, cõmodari non poteſt niſi ad pompam vel oſtentationẽ.ff.cõmoda.l.iij.& ſequẽti. ſed per oſtentationem & pompam intellige omnẽ vſum , per quem res ex toto nõ cõſumitur:ſed eodem numero reſtitui poteſt: puta ſi cõmodetur aurum ad lætificandum : quia in omnibus eadem ratio eſt , vt infrà.§.iij.¶Secundò , quis poſsit commodare,& cui cõmodari poſsit? Et dico ſecundũ Mo. quòd ille qui poteſt contrahere:arg.l.Iulianus.§.antepen. ff.de actio.empt.& vend.vnde nõ ſolùm prælatus , ſed etiã œconomus poteſt cõmodare:quia is cõtrahere poteſt.x.q. ij. hoc ius. Vnde ſi pupillus cõmodet, nõ eſt obligatus:ſed alius ei obligatur.ff.de act.emp.& vend.l.Iulianus. Si autem ei cõmodetur, obligatur pro quãto factus eſt locupletior,vel dolum commiſit:ſecundum glo. in l.j.ff.commo. quod Bar.ibi limitando dicit quòd ſi ab initio nõ ſubſiſtit commodatũ iure ciuili aut naturali:quia ſcilicet puer erat infans,vel à tutore recepit:tũc nullo caſu tenetur : quia ab initio nõ ſubſiſtit.d.l.j.§.impuberes. ſed ſi ab initio ſubſiſtit ſaltẽ naturaliter , quia ſcilicet pupillus erat proximus pubertati:tũc tenetur quatenus eſt factus locupletior:vel ſi dolum cõmiſit:vt in l.j §.an in pupillũ.ff.depo. Dicitur autem factus locupletior, ſecundũ aliquos:vt ibi refert Bar.ſi nõ eſt factus pauperior.quod licet alii reprobent,tamẽ ipſe dicit reprehenſionẽ non eſſe iuſtã rectè intelligendo:quia ſi pupillus habet rem, cõuenitur vt reſtituat ea:& tenetur, quia reſtituendo nõ efficitur pauperior. Sic & ſi peiſonæ, non eccleſiæ cõmodatum fuit,tenetur eccleſia inquantũ in vtilitatẽ eius verſum eſt.¶Tertiò † quæ ſit natura cõmo- 3
dati? Et dicit Mona.hãc eſſe,vt res ipſa cõmodata reſtituatur:quia hoc eſt de iure naturali diſt.j.ius autem naturale. ſic quòd talis rei dominium non tranſit in recipientem,ſecundum glo.in d.c.vnico.& in l.rei cõmodatæ.ff commo. Nec tenetur cõmodatarius de re ſi periit,niſi fuerit in culpa:ſed periit domino:vt in d.c.vnico.& de hoc infrà §.vij. Nec etiam tenetur de rei deterioratione,ſi in ea re vſus eſt ad quam accepit, & ſine ſua culpa deterior facta eſt.ff.commo.l.eũ qui rem.& l.ſi. Et quod dicitur in lege,ſed mihi. ff.eo.quòd proprières dicitur nõ reddita,quando deterior facta redditur:intellige ex culpa ſua.d.l.eum qui rem. Sed nec poteſt eã retinere ratione cõpenſationis,prætextu alicuius debiti.l.vlt. C.cõmo. huius tamen cõtrarium ibi cõiter tenetur.& facit quod no.Pan.& in glo.in c.bona fides. de depo.quia ſolùm prohibetur cõpẽſatio in depoſito,per illũ textũ.& l.ſi.C.de cõpen,& cõſequẽter in aliis cõtracti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bus cõpensatio admittitur: quia exceptio firmat regulã in aliis.xxxiij q.vij.dominus. Et hoc videtur tenere gl. in l. fi. C. com. & hoc vbi debitũ sit liquidũ. Nec etiã potest repetere expẽsas in re cõmodata factas naturali ratione: puta cibariorũ, & huiusmodi. sed alias sic: nisi sint modicæ: vt impẽsas valetudinis, aut fugæ, vel huiusmodi: vt in l. in rebus. §. possunt ff. cõmo. vnde & Bart. dicit in l. diuortio. §. impendia. ff. sol. matri. ℣ si cõmodo tibi equũ, & tu impẽdis in eo curando: si quidẽ modica fuit impensa, nõ repetitur, sicut nec cibaria. d. §. possunt. secus si magna. Et idẽ dicit de impẽsis factis in seruo curando. ¶ Quartò † quæritur, vtrũ cõmodans siue cõmodator reuocare possit cõmodatum cum interesse cõmodatarii ante vsum expletum? Et dico ℣ non. de cõmo. c. vnico. & l. in cõmodato. §. sicut. ff. eo. precariũ verò bene potest reuocare: quia nõ est ad vsum certũ. ff. de preca. l. ij. §. j. & de prec. c. vlti. Et si reuocat ante tempus, tenetur cõmodatario de damno. l. in rebus. ff. commo. quod in conscientia verũ limito, nisi cõmodans similiter erat damnũ passurus, si nõ reuocasset: & cõmodatarius etiam aliàs sine re cõmodata sibi prouidere non potuisset: quia potius ex mea re mihi debeo cõsulere: nec cõmodatarius potest dici deceptus, ex quo aliàs sibi prouidere nequiuisset. ¶ Quintò quæritur, si cõmodatarius vti non potuit re cõmodata intra tempus præfixum tacitè vel expresse sine sua culpa: vtrum inuito cõmodante vel domino possit vti alio tẽpore? Et dicit Bar. in l. in cõmodato. §. sicut. ff. commo. & sequitur Pan. in d. c. vnico. ℣ non: quia cum dominus certet de damno vitãdo & ipse de lucro captãdo: debet casus potius cõmodatario imputari. facit l. si vno anno. §.
5 item cũ quidam. ff. locati. ¶ Sextò † vtrũ cõmodans vasa vitiosa, vel equũ, aut aliud, teneatur cõmodatario de damno, si inde sequitur: vt quia oleũ perdidit? Et dico ℣ sic, si hoc scienter fecit, secundũ doct. & gl. in d. c. vnico. nõ autem si ignorãter. ff. cõmo. l. in rebus. §. possunt. & §. itẽ qui sciens. & l. pe. In locatione tamẽ secus est: quia tenetur locator ad interesse. etiã si ignorãter locauit vas vitiosum. ff. loc. l. sed addes. Et idẽ in vendito, si vas sit vitiosum occulto vitio: quia tenetur venditor nõ solum de pretio, sed etiã de interesse. ff. de act. emp. & ven. l. tenetur. ¶ Septimò, vtrũ cõmodator faciat transire periculũ, si rem cõmodatam tradat æstimatã? Et dicit Bar. in l. si vt certo. ff. cõmo. §. nũc videndum. post gl. ℣ per æstimationẽ addicitur gradus: & hoc in contractibus, de quorũ natura nõ est vt transferatur dominium: vt in cõmodato, deposito, & similibus: vt si cõmodatarius tenebatur tantum de lata, modò tenebitur de leui: si de leui, modò tenebitur de leuissima: si de leuissima, modò tenebitur de casu fortuito. Ex his infert ad quæstionẽ, ℣ cum ex natura talis cõtractus dominiũ non transferatur: talis æstimatio facit venire leuissimã: per d. gl. Et hãc opinionem tenet Accur. & Host. in d. c. vnico. & Asten. lib. iij. ti. vj. Sed Ioã. And. in d. c. vnico cõtrariũ tenens dicit ℣ in talibus cõtractibus æstimatio nõ facit recipientẽ magis tẽneri quàm exposcat natura cõtractus: sed operatur solũ vt sciatur verũ pretiũ rei, in casu quo aut deterioraretur, aut aut perderetur. Et hæc opinio placet Pan. ibi, quia pactum generale nõ obligat ad casus fortuitos. & ad §. nũc videndum. dicit ℣ loquitur quãdo expresse promisit se præstiturum æstimationẽ: secus quãdo fuit simpliciter facta. Et idẽ dicas quãdo recipiẽs promisit alternatiuè rem vel æstimationem: per l. quoties. ff. de iur. dot. hæc Pan. vide etiam ꝛ.
6 Casus fortuitus. §. v. ¶ Octauò † quæritur, vtrũ cõmodatarius teneatur de omni culpa, si res deterioratur aut periit? Et secundũ Got. & Ber. & cõmuniter doct. sic distinguẽdũ est. Nam si recipiẽs rem cõmodatam recipit gratia sui tantum, vt cõiter accidit, tenetur de dolo & culpa lata, leui, & leuissima. d. c. vnico. & d. l. in rebus. & d. l. si vt certo. §. cõmodato. quia in talibus adhibere debuit diligentiã talem qualẽ & in tebus suis: nec hoc etiã sufficit si res diligẽtius potuit custoditi. ff. de act. & obl. l. j. §. is quoq; cui. de casu verò fortuito, quem etiã diligẽs & fidelis homo præuidere nõ potuit, nõ tenetur, nisi in tribus casibus, vt §. seq. Si verò recipit gratia dantis tãtũ, vt si cõmodauit tibi vestes & iocalia vt ornatior ad me venires: tenetur recipiẽs de dolo tantum. ff. eo. l. si vt certo. §. interdũ. vbi sit metio de dolo tantum. Sed Host. addit ℣ tenetur etiã de lata culpa. & hoc tene, quia lata culpa æquiparatur dolo. ff. depo. l. quod Neua. vbi etiã dicitur ℣ lata culpa est, si cura minor rebus alienis adhibeatur, quàm suis. Si autẽ recipit gratia vtriusque: vt cùm inuitamus cõem amicũ, cuius tu curã suscepisti, & ego vasa argẽtea cõmodaui: tenetur de dolo, & de culpa lata & leui, sed nõ leuissima, secũdũ gl. in d. §. interdũ. & l. in rebus. Et idẽ Host. ¶ Notat autem Pan. in d. c. vnico hoc non esse speciale in cõmodato: sed generale in omnibus cõtractibus: vt in l. cõtractus. & quod ibi notatur. ff. reg. iur. Sed fallit in precario: vbi quis non tenetur nisi de dolo, quãuis fiat gratia recipiẽtis tãtũ. Et diuersitatis ratio redditur: quia precariũ potest semper reuocari, nõ autẽ cõmodatũ: ideòq; magis grauatur cõmodatarius. facit l. quæsitum. §. illud. ff. de preca. & d. l. cõtractus. Fallit etiã secundum quod dicã infrà Locatio. §. vij. Quid autẽ sit culpa lata, leuis, & leuissima, & quando teneatur de lata culpa, qui tenetur de dolo, vide j. Culpa, per totũ. ¶ Nonò, vtrũ cõmodatarius teneatur de casu fortuito? Et dico ℣ non, nisi in tribus casibus. ¶ Primò si casus accidat culpa sua: puta accepit equum iturus ad villam, & iuit ad bellũ, ibique casu periit. ¶ Secundò si interuenit pactum. ¶ Tertiò, si fuit in mora restituẽdi. d. c. vnic. & d. l. in rebus. & C. cõmo. l. j. de act. & obliga. l. j. §. is verò qui. Aduerte nihilo minus ℣ licet morosus teneatur, si res periit: in cõscientia tamẽ, si eodem modo apud dominũ erat peritura, non tenetur nisi interesse, si quod dominus passus est propter morã. de quo j. Mora. ¶ Decimò, † vtrũ teneatur cõmodatarius, si rem cõmodatã per nuntiũ remisit, & periit? Et dico ℣ nõ, si periit casu fortuito. Et casus est in l. argentũ. ff. commo. & ibi quod Bar. in l. eũ qui. ff. eo. videtur limitare, si nũtius idoneus. aliàs secus. Et idẽ est in deposito. in mutuo secus de pignori. significãte. Vnde dictũ c. non obstat prædicto quia loquitur in mutuo, quod ℣ est debitoris, sibi periit quia debitor est obligatus in genere: & genus perire non põt. l. incendiũ. C. si cer. pet. res verò cõmodata remanet in dominio cõmodantis: vnde domino periit. Si verò periit culpa nuntii, vel si fuit infidelis: tenetur commodatarius iuxta diffinitionẽ datã ꝛ. §. viij. id est, secũdũ culpã, in qua fuit mittendo nuntiũ: vt puta, quia ũ cõiter habebatur idoneus, in nulla culpa fuit. ff. cõmo. l. argentum. & sic de aliis. ¶ Vndecimò, † vtrũ re cõmodata ytẽs sciẽter cõtra voluntem domini aliter vel ad aliũ vsum, teneatur ad restitutionem? Et dico ℣ furtũ cõmittit cõtrectando rem alienã inuito domino: & posset esse aliquãdo mortale: puta, quãdo est res magni ponderis & damni: vel ex intentione, quando faceret etiã in magno damno: sicut dicetur de furto j. Furtum. §. viij. Et tenetur ad restitutionẽ, si res perit, aut deterioratur d. l. si vt certo. & ff. de furtis. l. qui iumenta. Si tamen credebat dominũ permissurum, & erat iusta causa credendi: non committit furtum. ff. de fur. l. qui re. Si verò dubitabat: rursus furtum committit. ff. de furtis. l. qui

vas. quia præsumitur dominus nõ permissurus, & inuitus, vt ibi: & similiter quando probabiliter non credit. Institu.
9 de obli. quæ ex deli. nas. in gl. ¶ Duodecimò, † vtrum commodatarius res suas possit præferre cõmodatis, quãdo oẽs saluare nõ potest? Et dico ℣ si res suæ sunt viliores, præferre eas potest solùm si cõmodatũ fuit gratia cõmodãtis facit d. §. interdũ. aliter non facit l. ℣ Nerua. in fi. ff. depositi. Sed si erãt eiusdẽ pretiositatis: si commodatũ factum est gratia sui, nõ potest præferre suas. facit l. in rebus. ff. cõmo. Si verò esset factũ gratia cõmodantis: potest præferre suas etiã viliores, vt dictũ est. Si verò esset gratia vtriusq;: similiter potest præponere suas: qa cæteris paribus debet plus se & sua diligere, quàm alium & aliena, vt dictũ est ꝛ. Charitas. §. ij. Si verò sunt digniores: potest eas præponere, etiã si cõmodatũ esset factũ gratia recipiẽtis tãtùm: quia quilibet diligẽs hoc facere: & nõ tenetur facere nisi quod diligẽtissimus fecisset. d. l. in rebus. Et sic intellige d. l. si vt certo. §. quia verò senectute. Et hoc not. quia facit ad multa: vt qui tenẽtur de dolo, possint præponere viliora sua: qui de leui culpa, æqualia: qui de leuissima, pretiosiora solũ. ¶ Decimo
10 tertio, † vtrũ cõmodatarius, vel depositarius, vel huiusmodi allegãs res perditas, hoc probare teneatur, & qualiter? Et dicit Pan. in c. bona fides. de depos. secundũ Bart. in l. si quis ex argẽtarius. ff. de edẽ. ℣ aut nõ potest probari rẽ ad istũ peruenisse: & tunc statur dicto eius saltẽ cũ iuramẽto. Aut probatur rẽ peruenisse ad illũ: & tunc si tenebatur exhibere rẽ ex officio iudicis: statur iuramẽto eius ℣ illã rẽ nõ possidet. C. de fid. instr. l. fi. Si verò tenebatur exhibere iure actionis, vt in cõmodato, depositi, & similibus: tenetur, dicẽs se rẽ perdidisse, hoc probare: vel condẽnabitur: vt in l. si creditor. C. de pig. act. Qualiter autẽ probabit, cũ quãdoque intereat res cladestinè: cõclude ℣ quidã sunt casus apertissimi: vt incẽdiũ, vis hostiũ, tẽpestas, & huiusmodi: & tunc tenetur apertè probare: vt in iuribus allegatis. Quidã verò sunt casus occulti: vt latrociniũ nocte cõmissum: vel derobatio in cãpis: & tunc sufficit probare per cõiecturas, habito respectu ad qualitatẽ personæ, & similium: vt puta, reperit quis de mane ostiũ suæ stationis effractum, vbi erãt res depositæ: vel intrauit locũ periculosum equester, & rediuit pedester, & dicit se in latrones incidisse. ¶ Decimoquartò quæritur, si probetur amissio rei, & ex aduerso allegatur culpa vel dolus cui incũbat probatio? Et cõclusio est Bar. ℣ sunt quidã casus, qui de facili nõ accidũt sine culpa: vt incendiũ, vel furtum in propria domo: & in istis est necesse probare casum fortuitũ: quasi prima fronte præsumptio sit contra allegantẽ. Quidam verò sunt vt plurimũ accidẽtes sine culpa: vt vis hostiũ: & in istis præsumitur culpã abesse: vnde alleganti incũbit onus probandi.

¶ COMPATERNITAS. Require j. Matrimoniũ viij. §. vij.

De Compensatione.

1 *Compensationis definitio, & non ea sicuti iudicis authoritate, ita & propria quoque compensantis fieri queat? & num. 3.*
2 *Compensatio num in omnis generis debitis fieri possit?*
3 *Compensatio indirecta, num & ibi locum habeat, vbi directa?*

1 COMPENSATIO † est debiti & crediti inter se contributio: vt ff. de compen. l. j. Et hæc sicut aliquando fit auctoritate iudicis ad instantiã debitoris excipiẽtis de compensatione, vt patet ex c. bona fides. de pos. iuncta doctrina Panor. ita etiã aliquando fieri potest authoritate pro-
2 pria: de quo vide infrà Furtũ. §. xiij. ¶ Primò † autẽ quæritur, vtrũ admittatur cõpensatio in omnibus? Et dicit Panor. in c. bona fides. de depos. ℣ sic in omnibus quæ in suo genere recipiunt functionẽ, id est, quãdo vna res fungi potest ex toto vice alterius: sicut sunt cõmuniter quæ cõsistũt in numero, pondere & mensura: in aliis autẽ cessat cõpensatio. Vnde si tu teneris mihi restituere equum, & ego tibi
50. aureos: nõ fiet cõpẽsatio: quia posset esse maior affectio quã ad equũ habeo, quàm pecuniæ quantitas. Secus autem quando nullũ possumus interesse prætendere: vt si mutuaui tibi pecuniam, & tu mihi quid simile. Item requirit ℣ debitum sit liquidũ, vel de proximo liquidãdum. C. de compensat. l. fin. & in dicto c. bona fides. in glo. Non sit tamen compensatio in depositi, secundũ Panor. vbi suprà: secus in cõmodato, & aliis. ¶ Secundo † quæritur, vtrũ compen- 3
satio indirecta locũ habeat vbi locum nõ habet directa? Et dicit Panor. vbi suprà ℣ sic: puta, res tua venit ad me: potero illam tenere donec mihi satisfacias pro debito meo. de quo vide Cyn. distinguentẽ in l. si non sortem. §. si centum. ff. de condict. indeb. Innocen. autẽ in c. cũ olim causam. de restitu. spol. dicit ℣ authoritate superioris possum accipere æquiualens, quando rem meã habere nõ possum. & allegat cap. dominus. xxiij. q. ij. dummodo sine fraude, mendacio, vel calumnia recuperem: aliter dicit ℣ tenetur ad restitutionem: allegans c. nõ sanè. xiiij. q. v. quod credo verum, quando calumnia vel fraus perseuerat: aliàs non: quia licet peccauerit in recuperando, non tamen peccat in retinẽdo: nisi secundum quod dicam infrà Furtum. §. xiij. & hoc in foro conscientiæ: licet aliter fortè sit in contentioso: imò dico ℣ aliquando etiã sine iudicis authoritate potest fieri cõpensatio in cõscientia, quãdo nõ potest quis suũ habere per viam iudicii: de quo in verbo, Furtũ, dicetur in d. §. xiij.

De Compositione.

1 *Compositio amicabilis in decimis & aliis spiritualibus contractibus, an interuenire possit? & qua ratione.*

COMPOSITIO † amicabilis an interuenire possit in decimis & aliis spiritualibus contractibus? Dicit glo. in cap. statuimus. de transact. quòd sic: vt ibi, & de decimis. ex multiplici. & cap. nuper. cum aliis. ita tamen intelligendo quòd nullum temporale detur pro spirituali: quia simoniacum esset, vt patebit.

De Compromisso.

1 *Compromissum facere, & super quibus rebus quis possit?*

COMPROMISSVM † facere potest quilibet super rebus quas potest alienare: in aliis autẽ, quæ alienare nõ 1
potest sine certa solẽnitate, etiã sine illa solẽnitate cõpromittere nõ potest. Facit cap. cum tẽpore. de arbit. & Panor. ibidem. facit etiã glo. & Barto. in l. nulli. ff. de transact. & l. non solum. iuncta glo. C. de prædiis mi. non ali. vbi cauetur ℣ tutor transigere non potest sine iudicis authoritate super illis rebus, quas alienare nõ potest. Intellige quando per transactionẽ sequeretur alienatio. Sed super fructibus & aliis, quę solus potest alienare, potest etiã transigere. Ex prædictis ergo sequitur quòd prælati possent transigere de frũctibus beneficiorũ: quia de illis possunt liberè disponere: vt notat Hosti. in Sum. de quo vide suprà Alienatio. §. xviij. nec tales fructus dicũtur spirituales: sicut nec fructus decimarum: vt glo. vult in cap. fin. de rerum permut. quæ dicit fructus decimarum & vendi, & locari posse: sed ius ipsum nequaquã. De ipsis ergo fructibus cõpromitti potest in laicũ: similiter & de rebus tẽporalibus, secundũ Innocẽ. in cap. cõtingit. de arbi. sed tamẽ arbiter pro recõpensatione alicuius spiritualis non potest sententiando dare temporale, secundũ Panor. in d. c. fi. quia cũ arbitriũ videatur quidam contractus: quemadmodũ per viã contractus non potest dari aliquod tẽporale pro spirituali sine simonia: sic nec per viã arbitri. vide ꝛ. Arbiter. §. xix. Quomodo etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

compromittens teneatur,vide §.vj. ibidem. De electione per viam compromissi,infrà Electio.ij.§.xj.& seq.

De Communicatione.

1 *Communicare,quid sit?*

COMMVNICARE,† est sumere sacramentum corporis Christi,siue illud manducare:quod contingit duobus modis.vide infrà Eucharistia.

De Commutatione.

COMMVTARE, vide infrà Permutatio : & infrà Simonia : & infrà Votum.

De Concessione.

1 *Concessum quo ad mores,quatenus accipiendum sit ? Et quot modis in rebus quid concessum esse dicatur?*
2 *Concessum ob necessitatem,quatenus porrigatur ? Et quòd concedens aliquid,necessariò concedere videatur , quæ ad ipsum concessum consecutura sunt . Et concesso principali , accessorium quoque concessum videri.*
3 *Concessum de gratia speciali , in exemplum trahi non debet. Nec in generali concessione venunt ea, quæ quis verisimiliter specialitim concessurus non foret.Et an à Papa concessum,vel ab alijs,concedentium morte expiret?*

1 CONCESSVM† in moribus opponitur prohibito:& idē est quod licitū:& de iure cōmuni intelligitur cōcessum omne non prohibitū.arg.xxx.q.iiij qui spritualē. & xvj.q.j.sunt nōnulli.dist.v.ad ius.ff.ex quibus cau.ma.l. necnon.§.quod eis.ff.de procu.l.mutus.§.j.ff.de testib.l j. Et licet cōtra hoc sumātur multa in cōtrariū,arg.de trāsla. episcoporū.c.inter corporalia.& ibi soluātur:tamē in conscientia omne quod nō inuenitur prohibitū aliqua lege, est cōcessum & licitū:quia omne illicitū siue peccatum est transgressio legis alicutus saltē naturalis. Concessum verò in rebus tripliciter dicitur. Vnde secūdū Pan.in c.super.de do.post di.re.cōceditur aliquid alicui trib⁹ modis. Primò, in donatione vel hæreditate : vt possit liberē disponere, sicut de re sua. Secūdò,in feudo:vt dominiū vtile trāseat in vasallum:& directum penes dominū remaneat.de quo de feu.c.ij. Tertiò,donec vixerit qui recipit:quo casu cōcessus videtur rei vsusfructus:& talis ius potest alteri cōcedere in vita sua. ¶ Primò† verò not.q⁹.cōcessum propter ne-
2 cessitatē,vltra necessitatē nō extenditur,secundū Panor.in c.Deus qui.de vita & ho.cler.nisi quantū necessitas postulat.& sic limitata causa limitatū producit effectū argu.d.c. Deus qui in verbo.quantū ad hoc spectat. ¶ Secūdò,quòd concedens aliquod cōcedit necessariò omnia quæ sequuntur ex illo.viij.dist.quo iure.& de offic. deleg.cū super.de dolo & cōtuma.cū dilecti. ¶ Tertiò q⁹ concessō principali conceditur & accessoriū:quia cōmissa causa, cōmittuntur ea,quæ spectant ad causam.de offi.dele. præterea.in tex.&
3 in glo.j.Delegatus.¶ Quartò,† q⁹ cōcessum de gratia speciali,ab alijs trahi non debet in exemplum.de priuil.sanè. vbi de hoc. ¶ Quintò,q⁹ in concessione generali non veniunt ea,quæ quis non esset in specie verisimiliter concessurus.de reg.iu.in generali.lib.vj. Vtrum verò cōcessum à papa,vel aliis,expiret morte cōcedentis , vide infrà Gratia.

De Concilio generale & congregatione synodali.

1 *Cōcilium vnde dicatur:& quid distet à synodo? Et conciliorum genera quot sint?*
2 *Concilia generalia cœpisse quando primùm dicantur? Et quot celebriora reliquis fuerint?*
3 *Concilium generale,num possit summo Pontifici statuendo legem præscribere? Et an in spectantibus ad fidem,prælati vnius dictum,Papæ sententijs , si melioribus ille & rationibus , & authoritatibus moueatur,præferendum sit? Et sub hæc, an concilium errare queat conclusiones aliquot.*
4 *Controuersia inter papam vt papam,& concilium de fide,aut moribus disceptantes,an esse perseueranter posit?*
5 *Papa,num sicut pro hæresi,ita pro quolibet peccato notorio iudicari à concilio queat?*
6 *Concilium generale legitimè celebrari,quando dicatur?*
7 *Papa si sit de hæresi vehementer apud graues diffamatus, ac nolit emendare,vel purgare se,aut concilium congregare,inquirendi auctoritas papam ipsum facultas,ad quos tum pertineat? & quo iure? Et quid si duo de papatu simul contenderent?*
8 *Appellare à Papa,ad concilium,vel ad ipsius successorē num liceat?*
9 *Concilio prouinciali & synodali,quinam aduocandi sint? Et quæ in conciliis expediri queant?*
10 *Concilio accersiti,& in eo congregati,quam potestatē , & in quo habeant?*
11 *Concilium prouinciale,vel episcopale,quo tēpore celebrari debeat?*

CONCILIVM† secundū l.sid.in lib.Ety.dicitur q⁹ consiliū c transeūte in s:& consiliū dicitur quasi cōsidiū: vnde à societate multorū in vnū cōsidentiū appellatur:synodus autē Græcè, Latinè comitatus vel cœtus dicitur à c.eōdo,& est synonymū cōcilio:licet cōsueuerit dici cōcilium cōgregatio generalis facta sub papa vel legato. nodus verò facta sub aliquo inferiore : vt metropolitani vel diœcesano cū suo clero. Conciliorū autē vel synodorum tria sunt genera:vt no.gl.di.xvj.in Summa. Vnū est generale,quod scilicet fit præsente papa vel eius legato ad hoc specialiter deputato.cōuenientibus episcopis.& aliis prælatis,vt ipse ordinauit,quod solius papæ authoritate celebri poterit:aliàs est conciliabulū & synagoga satanæ:vt patet di.xvij per totū.& cōsentit S. Doct.ij.q.j.arti.x.& ei statuta oēs fideles adstringūt. Aliud est ,puinciale,quod celebratur à legato spāliter ad hoc destinato,secundū gl.di. iij.§.j.& à metropolitano cū suis suffraganeis & abbatibus illius ,puincię,vel à primate aut patriarcha,q est supra metropolitanū:quod celebrare pōt metropolitan⁹ sine auctoritate primatis.xcij.dist.si qs episcop⁹. in quo fieri possunt cōstitutiones & sentētiæ fulminatorię,adstringētes oēs illius ,puinciæ vel metropolis clericos & laicos nō exceptos aūt nō adstringūtur ad hęc,neq; adstringi possunt veniendū illuc. Aliud episcopale , quod magis cōsueuit fieri synod⁹ & cōgregatio:quod episcop⁹ celebrat cū curatis clericis ciuitatis ac comitatus,& religiosis & abbatib⁹ nō exceptis:quod ipse celebrare pōt irrequito suo metropolitano:in quo fieri possunt cōstitutiones ab episcopo cū suo pituli cōsensu , scilicet canonicorū ecclesiæ cathedralis, sentētiæ fulminatoriæ adstringētes oēs illi⁹ diœcesis,& no alios. De his duob⁹ igitur dicitur xviij.&.xix.p totū.& ibi quid,& quo tēpore & à quib⁹ celebrari debēt:& quo modo nihil exigere debēt episcopi. Adde quartū gen⁹,vel differentiā cōciliorū,secūdū Ant.de Butr.& Io.de Imol.sup q. ue.de præb.scilicet cōciliū religiosorū. de quo habetur sta.mo.in singulis.& ca.ea quæ.sed magis capitulū dicitur ¶ Primò† verò quæritur,quādo inceperint cōcilia generalia? Et dicit Gratianus dist.xv.in prin. Isidorū asserere li. Ety.q⁹ à tēpore Cōstātini Imperatoris,quod fortē est post dilatatā in gētib⁹ Christianitatē, nō obstāte q⁹ Michiades,q Sylueſtrū præcesserit,cōciliū fecerit.xiij.q.j.ſ. cuit.quia illud fuit cū paucis celebratū. Si tamē altiꝰ repetamus prima synodus facta est in Ierusalē sub primo summo pōtifice Petro:vt patet Actuū xv. Inter concilia autem generalia quatuor fuere celebriora cæteris. ¶ Primum fuit Nicenum ccexviij. episcoporū à Constantino Imperatore

peractum:quo damnata est Arriana perfidia,de inæqualitate sanctæ trinitatis. ¶ Secundū cl.petrū sub Theodosio seniore.Cōstantinopoli:quo dānatus est Macedonius negās Spiritū sanctū esse Deum. ¶ Tertiū Ephesinū cētum episcoporū,sub Theodosio iuniore:quo damnatus est Nestorius asserēs duas psonas in Christo : & beatā virginē non Dei,sed hoīnis genitricē . ¶ Quartū Chalcedonēse d.c.l. sacerdotū:quo damnatus est Euticetes Constantinopolitanus,asserēs vnā esse Dei carnisq; naturā:damnauit & Dioscorū eius defensorē quondā Alexandrinū episcopū,& Nestoriū episcopū,cum reliquis hæreticis. De his xv.dist.c. canones.& S.Tho.lib.iij.de regi.princ.c.xvii. ¶ Secūdò,
3 †vtrū conciliū generale possit pōtifici summo statuendo præfigere legē? Et dicit Abbas Sicu.siue Pan.in c.significasti.de elect.q⁹ non: imò in oibus statutis cōcilii intelligitur tacitè excepta authoritas papæ. de quo vide etiā bonū tex.ix.q.iij.nemo.vbi dicitur q⁹ nemo iudicare pōt primā sedem.i.papā:nec Augustus,nec populus, nec clerus.& c. aliorū.& p istū tex.arguit Io.And.q⁹ sentētiæ papę standū est,qñ contradicit sententiæ totius concilii:& q⁹ solus papa interpretari pōt statuta cōcilii.nec mirum:quia secundum eum,potest tollere & limitare:vt c.statutū. de rescrip. lib.vj.& gl.in c.vbi periculū.de elec.li.vj.dicit q⁹ licet nō sit ei licitū reuocare statuta concilii sine cōcilii cōsilio:hoc tamen pōt,si vult.Sed tamen omnia prædicta limita vera, secundū Panor.in his quę dependent à plena dispositione Papæ : quia in his quæ sunt iuris positiui, indubitāter est supra cōciliū,cùm sit caput ecclesiæ:vnde potestas data est papę & toti ecclesiæ:sed papę vt capiti,à cuius dispositione corpus moueri debet.Sed in his quæ à plena potestate papæ nō dependēt,nō est simpliciter dicēdū q⁹ sit supra statuta cōcilii:ideò in cōcernētibus fidem conciliū est supra papā: nec huiusmodi pōt disponere cōtra dispōsita per conciliū. Pro quo vide tex.cum gl.di.xix. Anastatius. vnde conciliū papam pōt condemnare de hęresi.di.xl.ſ papa. & est iudex eius in hoc secundū doct.in c.fidei fauorē.de hære.lib.vj. In cōcernentibus etiā vniuersalē statū ecclesiæ non pōt papa disponere cōtra statutū cōcilii gñalis,si statuendo decoraretur status ipsius ecclesiæ.j.q.vij.c.& si illa.in quo casu dicit se intelligere multas gl.quę volūt q⁹ disponere nō possit contra vniuersalē statū ecclesiæ : vt not.in c.literas. de restit.spol.vnde secundū Inn.in c.quāto.de cōsue.nō est pmittendus venire contra statutū vniuersale ecclesiæ si inde infamaretur ecclesia:secus si ex causa rōnabili vult venire:limitando statutū ecclesiæ,seu tollēdo statutum concilii super statu ecclesię.Et sic intelligo, inquit,gl.in c.qui ad ppetuā.xxv.q.j.hæc ille. Vnde dicit Pe. de Anch.q⁹ posset tollere hoc vel illud statutū iuris positiui,sed non oia simul:qa hoc esset destruere vniuersalē statū ecclesiæ.Putat tamen idē Abbas,in his,quæ sunt fidei,standū esse sententiæ papæ,si melioribus moueretur rōnibus & authoritatibus,quàm cōciliū:qa & illud errare pōt, sicut aliàs errauit in facto matrimonii inter raptorē & raptā, inter quos dicebat esse non posse matrimoniū:& dictum Hieronymi melius sentientis prelatū est dicto cōcilii.xxxvj.q.ij.tua. iuncto c.placuit. Et facit quod legitur di,xx.c.j. Imo dicit q⁹ in cōcernentibus fidē dictū vnius prælati preferendum esset sententiis papæ,si melioribus rōnibus & authoritatibus moueretur. Nec obstat si dicatur conciliū non posse errare,qa Christus orauit pro ecclesia sua ne deficeret:vt notatur de bab.maiores.xxxiij.q.j.à recta.& c.pudēda:qa in cōcilio vniuersali nō est verē, sed repræsentatiuē vniuersalis ecclesia:qa ipsa constat ex collectione omniū fidelium terræ:saltem illa,cuius caput est Christus,nō autem papa, sed vicarius capitis.i.Christi.vt not gl.in elem. ne Romani.de elec.quę etiā dicit q⁹ mortuo papa,ecclesia nō est sine capite:qa nō esset sine Christo.& ista ecclesia est,quę errare nō pot.de conse.dist.j.ecclesia. Vnde possibile est q⁹ tota fides remaneret in vno solo:& verū esset dicere q⁹ fides nō deficit in ecclesia. sicut ius vniuersitatis remanere pōt in vno solo,aliis peccātibus:vt patet in virgine Maria. hęc ex illo. Cuius dicta approbo inquātū dicit papā subiici concilio in his,quæ sunt fidei manifestē:qa si errat in his obstinatè,iam nō est caput ecclesiæ,sed se deponit:& in his quę cōcernūt vniuersalē statū ecclesię sup quo à Christo nō habet potestatē in destructionē,sed in ædificationē : vt de se & aliis Apostolis dicit Paul.ij.Cor.x.sed in reliqs pono aliquas cōclusiones cōtra eū. ¶ Prima. Cōcilium errare nō pōt pseueranter in spectātibus ad fidē & mores sicut nec ecclesia:vt de ea docet S. Tho. in quolibet.ix.arti.xvj.& iste cōcedit.qđ patet,tum qa si cōciliū pōt errare,etiā posset ecclesia in cōstituēdo de hmōi:cum ad hoc nunquā cōueniat nisi conciliū vel papa.& tam illud quàm iste secundū istū errare pōt:tum etiā quia dicit S.Th.ij.ij.q.v.ar.iiij.q⁹ doctrinæ ecclesiæ oportet inhærere,sicut regulę infallibili:q doctrina nō est alia quàm cōcilii:tum quia tūc non esset verum quod dicit sanct. Thomas.vbi s.piè credi quòd in canonizatione sanctorū ecclesia nō potest errare:qa hanc canonizationē facit papa,qui secundū istū pōt errare,& cōciliū,vel aliqd minus concilio.i.collegiū cardinaliū. Nec obstat si errauit in facto dicti matrimonii:qa hoc nō fuit perseueranter,quasi pstiterit in errore,sed fuit prima fi-
4 te:sed Christus eduxit illud ab errore per dictū Hieronymi:sicut etiā prophetæ,in quibus erat Spiritus sanctus aliquādo errabāt,sed Spiritu sancto reducebātur ad veritatē:vt de Nathan patet ij.Regū vij.c. Non obstat etiā si aliquando fides fuit in sola virgine:qa nondū dixerat Christus. Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationē seculi:nec venerat Spiritus sanctus docturus omnē veritatē. ¶ Secunda. Si conciliū & Papa disceptarent de fide,& papa videretur habere meliores rationes:non esset standum sententiæ papæ ,ppter meliores rōnes:tum quia si staretur ei, oporteret istum dicere q⁹ concilium erraret in fide contra præmissa : tum etiam quia esset aliqua controuersia inter homines,quę iudicē nō haberet in terra:qa nullus posset iudicare,quali superior,quę rōnes essent meliores : & homines nō essent sufficiēter ordinati à Deo. Nec valet dicere q⁹ est iudex,qñ habet rationes meliores:quia oporteret apud aliquē iudicem probare q⁹ suæ rationes essent meliores:quę non esset dare. Sed standū est ei, quia caput ecclesiæ habens determinare dubia in fide : cuius authoritate semota conciliū nihil pōt:vt infrà, Fides.§.vii.& à quo sententia concilii cōfirmatur,secundū S.Tho.po.quæst.x. art.iiij.quod etiā probat multipliciter do.Ioan.de Turre cremata. ¶ Tertia,sicut nō errat ecclesia perseueranter,ita nec papa quandiu est caput ecclesiæ & vt caput ecclesiæ,id est:vtens adiutorio membrorū ecclesię per consilia & orationes & huiusmodi:alioquin corpus esset viuū per fidē, & caput mortuū:similiter nec inquātum determinat vt caput ecclesię:puta qñ ad ipsum vtad caput recurritur consulendo de dubiis,quia error eius redūdaret in errorē ecclesię:cum ad ipsum spectet fidei dubia decidere,vt dicit S. Tho.ij.ij.quæst.j.arti.x. ¶ Ex† his patet,quòd non potest 4
esse controuersia inter papam & papam & concilium de fide aut moribus perseueranter : quia neutra pars potest errare. Si tamen erret in fide,vt singularis persona,statim

Universidad de Deusto
Biblioteca

stim definit esse caput quo ad Deū: licet non quo ad ecclesiam, quousq; per iudiciū deponatur. Similiter si erret circa mores per seuerāter: quia error in moribus (vt si diceret fornicationē nō esse peccatū) reducitur ad hęresim, cùm sit contra aliqué textum scripturæ, quę de moribus sufficiēter docet. Nec obstat, ꝙ quidā papa tædio victus suscripsit hęresi: quia nō errauit in fide, sed peccauit in fidei cōfessione, errādo in particulari eligibili, vt priuata ꝑsona. vide �means. §. vj. ¶ Tertiò † quæritur, vtrū papa sicut pro hęresi, ita & pro quolibet notorio peccato possit iudicari. s. à concilio? Et idem Pan. inducit gl. super c. si papa. di. xl. dicētē, ꝙ papa iudicari potest, scilicet à cōcilio, etiā pro quolibet mortali notorio, in quo esset incorrigibilis, & scandalizaret ecclesiam: qa talis contumacia reputatur hæresis. Et hāc gl. ipse multū ꝓbat: sed vt dicetur �means. in ti. Papa. §. iiij. ꝙ Pet. de Pal. ista gl. nō est vera: nec illa ptinacia est hæresis propriè & stricte, cuiusmodi est hęresis pro qua iudicari pōt papa, vt importat errorē circa fidē. In concilio tū celebrato Cōstantię circa annos Domini M. CCCC. XV. in quo sedatū est schisma quod annos XL. durauerat: in quodā decreto quod incipit, frequens statutū est ꝙ non solùm in causa hęresis, sed etiā schismatis conciliū posset de papa iudicare. & rectè: quia schisma propinquū est hæresi, differens ab eo sicut dispositio ab habitu. quod Archi. nō intelligit de omni schismate: vt de eo quod oritur post electionē veri indubitatiq; pastoris ꝓpter recessum aliquorū ab eius obedientia: sicut cōciliabulū Basiliense depositi Eugenii iiij. indubitatum vicarii Christi: erigens idolum. i. Felicē olim ducē Sabaudię Amadeū: sed de eo quod oritur in electione ipsius summi pōtificis: vt cùm probabiliter dubitatur an electio sit canonica, an violenta, & huiusmodi: quale fuit schisma in dicto cōcilio Cōstantię sublatū: quod ortū est in electione Vrbani vj. successoris Gregorii xj. quæ dicebatur facta per metū cadentē in constantē virū: vnde Cardinales post aliquot menses recedentes creauerūt in ciuitate
6 Fundorū Clementem vij. ¶ Quartò † quæritur, qñ dicitur conciliū generale celebratū legitimē? Et dico ꝙ primo debet fieri de mādato papę, interueniēte ipso vel alio de eius speciali mandato. dist. iij. §. porro. & dist. xvij. c. j. & ij. & cōsentit S. Tho. Et licet olim multa fuerint cōcilia ꝑ Imperatores conuocata: qa id ecclesia nō poterat propter hæreticorū fauorē: tamen quàm primum potuit hoc correxit, & per se cōcilia cōuocauit: & aliquādo per Imperatores ecclesia ꝓcipiēte: aliquādo rogāte & authorizāte: vt dist. xvij. per totū. Quia tamen potestas vnius ꝓpter negligentiam gradatim deuoluitur ad aliū. ar. de elec. c. cum in cunctis. de cōcess preb. cap. ij. dicāt quidā, ꝙ papa negligēte & nolente conuocare conciliū ad locū idoneum pro ardua causa imminente, potestas cōuocandi illud deuoluitur primò ad omnes Cardinales, qui sunt oibus aliis maiores clerici. arg. de ma. & obe. c. j. Secundò ad patriarchas, ꝓcipuè Cōstantinopolitanū, cuius sedes prima est post Romanā. dist. xxij. de Cōstantinopolitanæ. Et intelligē si est catholicus. Tertiò ad Imperatorē. Quartò ad reges. Quintò ad alios principes. Vel dicamus ꝙ duæ partes cōcilii congregatæ in loco idoneo poterūt alios cōuocare: iuxta not. per Inn. in c. ij. de noui ope. nunt. quæ si nō sunt cōgregata, loco videtur habere ordo ꝑ. positus. Vbi autē papa esset hæreticus, vel de hęresi suspectus, ad eū spectare nō videtur potestas cōgregādi cōciliū. arg. dist. xl. si papa hęc oia Archi. Sed intellige prædicta, qñ papa esset iudicādus per conciliū, aliàs nulli cōpetit illud cōgregare, quātūcunq; negligeret papa: sed esset conciliabulū nullā habēs authoritatē concilii generalis. Secundò vocādi sunt de necessitate solùm episcopi & superiores: vt not. Inn. & Ioa. And. in c. graue. de præb. ad quod facit dist. xviij. episcopus non debet. & c. propter. cū seq. & hos iustū est vocari ex toto orbe, vbi agitur de maximo præiudicio & rebus arduis: est tamē in potestate papæ cōuocare, si vult, etiā abbates. arg. dist. lxiij. Adrianus. vbi fit mētio de abbatibus. & Gregorius decimus ad conciliū Lugdunēse vocauit beatū Thomā, qui nō erat prælatus. Imperatorē autem vel alios principes conuocare non tenetur, per §. huic etiā dist. xvij. quos tamen, si vult, potest vocare, ad scādala sedanda: vt dist. lxiij. verum. Sed tamen videtur ꝙ vbi non agitur de fidei dubiis vel facto papę: summi pōtificis arbitrio relinquatur qui & quō sunt vocādi: & hi sunt concilium, iuxta id quod not. dist. iij. §. porro. & di. xvii. c. j. & ij. in Sūma. Nec est curandū de numero diminuto, ꝓpter illud Matt. xviii. vbi sunt duo vel tres, &c. Vnde aliquādo in cōcilio fuerūt episcopi. DC. aliquādo CCC. aliqñ CC. aliqñ C. aliqñ L. aliqñ LX. aliqñ XXX. aliqñ XX. aliqñ XV. & in omnibus facti sunt canones. Sed tamen qñ agitur de fide & hæresibus vel schismatibus extirpandis: quia causa omnibus catholicis est cōmunis & omnes tāgit: ab omnibus catholicis episcopis tractari & terminari debet, & oēs sunt vocandi: qa quod omnes tāgit, debet ab omnibus approbari. de reg. iur. li. vj. regula. tamen cōcilii authoritas penes veniētes, saltē si interfuit duę partes omniū episcoporū orbis: per id quod legitur de his quæ fi. à ma. par. ca. c. j. per Ioan. And. vel forte sufficit pars maior: vt not. per Cōpo. in c. qa propter. de elect. & vocati non venientes cessante legitimo impedimēto, peccant vt patet dist. iij. per totū. Ordo autē sedendi in cōcilio, vt subscribēdi, & huiusmodi inter prælatos eiusdē dignitatis est secundū tempus suæ ordinationis. dist. xvii. §. illud de clericis. quod tēpus nō ad ecclesias, sed ad personas refertur, secundū Gratianū. hæc omnia Archid. ¶ Sciendū tñ ꝙ si papa esset diffamatus vehementer de hæresi apud graues, & nollet se corrigere, vel purgare, aut cōgregare cōcilium: iam hoc spectaret ad Cardinales ad inquirendū contra papā authoritate iuris diuini & humani. vt ꝓbat d. Ioan. de Turre cremata, vel etiā ad alios prælatos, si negligerent Cardinales. Et idē esset in casu, quo aliter nō posset prouideri scandalo eminēti ecclesiæ sine cōcilio, & papa nollet hoc cōgregari: qa eo casu esset suspectus de hæresi, vt ꝓbatur ex cap. error. dist. lxxxiii. secundū eundem. Vnde S. Paulus Gal. j. excōmunicauit Apostolos ęquales & Angelos maiores se, si aliter euāgelizassent, authoritate Euangelicę doctrinæ, secundū S. Tho. ibi: cuius authoritas habet vt omnes ei cōtradicentes excludantur, secundū illud Ioa. xij. Qui nō accipit verba mea, habet q iudicet eū. Sermo quē locutus sum, ille iudicabit eum. Si autē duo contēderent de papatu, & vterq; probabiliter: necessaria videretur cōgregatio concilii, iuxta c. si duo. dist. lxxix. quod verum est, si nollet se subiicere iudicio alicuius: qa in isto casu concilii est iudex: & cōgregatio spectaret ad dominos Cardinales. si illi nollēt cōgregare, etiā eis inuitis. & si Cardinales nollēt congregare, spectaret hoc ad alios prelatos, vel ad Imperatorē. Si etiā Cardinales nollēt eligere pontificem, prouisum est per c. fundamēta. li. vj. & cap. ne Romani. de electio. Sed si fugerent, aut deficerēt, secundū do. Ioan. de Turre crema. esset conuocandū concilium propter Imperatorem pro maiori securitatē. Si etiā papa efficeretur demens incurabiliter, per Cardinales esset vocandū concilium ad iudicādū an alius deberet eligi vel dari coadiutor, secundum do. Ioan. de Turre cremata. ¶ Quinto, † vtrū appellari

lari possit à papa ad conciliū vel ad eius successorē? Et dico ꝙ non: sed est hæreticū hoc asserere. Nam qui priuilegiū Romanæ ecclesiæ à Christo traditū (de quo ꝑ. Ecclesia) auferre conatur: hæreticus est. dist. xxij. c. omnes. Sed qui sic asserit, est huiusmodi: quia cùm appellatio nō sit nisi à minori ad maiorē, vt dictū est: qui sic asserit, primò asserit vel sentit papā non esse vnicū & summū caput totius ecclesiæ, nec habere plenitudinē potestatis super oēs, nec sententiā eius esse stabilē & firmā, & inconcussē tenendā, nec carere iudice in terris: quæ omnia sunt cōtra ecclesiæ priuilegia, vt patebit. Et si, ꝓprio motu vt singularis ꝑsona erraret in fide notorię, adhuc ab eo nō esset appellādū: sed esset monēdus per Cardinales, q in eius electione totū corpus ecclesiæ repræsentāt: quib⁹ si nollet assentire, sed erraret in fide perseuerāter, vel potius obstinatè: eo ipso esset pōtificatu deiectus in cōscientiā. xxiij. q. j. audiuimus. deiiciēdus iudicię per cōsilium. ¶ Sextò † quæritur, qui sint ad consilium prouinciale & synodale vocādi? Et dico ex Ant. de But. & Io. de Imo. super c. graue. de præb. ꝙ ad prouinciale vocādi sunt oēs episcopi totius ꝓuinciæ, & nō alii necessariò. dist. xviij. quoniā quidē. & c. seq. Si tamē alii prælati dictę prouinciæ veniēt volūtarii, sunt admittēdi. Et sic intelligi pōt c. fi. de his quæ fi. à maio. par. cap Posient etiā ex honestate vocari, ex quo agitur de factis eorum, & similiter alii, quorū consiliū est necessariū. arg dist. xliij. obeūtibus. Ad synodale autē vocādi sunt abbates, s. nō exempti: exempti enim accedere nō tenētur: & sacerdotes & clerus etiā ciuitatis & diœcesis. dist. xviij. decernimus. dūmodo sic prouideatur ꝙ ecclesiæ magnū nō patiātur detrimentū in diuinis. arg. de cler. nō resi. c. vlt. vnde possunt aliqui relinq in plebanatib⁹, præcipuè pro sacramētorū administratione: & ꝓcipuè pro infirmis. Arch. ¶ Septimò quæritur, quæ possunt in conciliis expediri? Et dico ex eisdē vbi suprà, ꝙ in prouinciali poterit cognosci de causis quæ vertūtur inter episcopos & clericos ij. q. vij. c si episcop⁹. cū quatuor seq. & de omnibus causis clericorū delatis, s. quado factū est notoriū, vel nō diffinitur in breui posse liquidari: quas causas diffinire poterit episcopus vel archiepiscopus. vj. q. iij. scitote. & dist. xviij. c. j. & ij. & hoc cū cōsensu vel cōsilio maioris partis aliorū episcoporū. de tempo. ord. c. si archiepiscopus. & de accus. sicut olim. De causis autē archiepiscopi cōsiliū cognoscere nō potest, cùm in eū non habeat potestatem: vt in caput: sed superioris iudicio relinquūtur. Causas autē criminales episcoporū consiliū. poterit audire: diffinire nō poterit absq; speciali sentētia papæ. iij. q. vj. accusatus. & de iudic. c. j. nisi reperiatur aliud expressum in iure: vt d. c. graue. Causas verò inferiores ab episcopis etiam criminales conciliū ipsum poterit audire & diffinire. xv. q. j. c. j. & ij. In synodali verò vel episcopali tractari potēt causæ ciuiles & etiā criminales clericorū: dummodo nō agatur ad pœnā depositionis ab officio: cū episcopus solus talem pœnam imponere non possit. xv. q. vij. felix. & c. seq. & de re iudic. non potest. In generali verò, si præsit in eo papa, de omnibus causis poterit cognosci, cū habeat plenitudinem potestatis, & sit ordinarius omniū, & totius orbis. ix. q. iij. cuncta. & c. per principalē. Si verò præsit alius loco eius: tūc idem quod dictum est de prouinciali. Arch.
10 ¶ Octauò † quæritur, qualē habeāt potestatem congregati in cōcilio, ordinaria, vel delegatam, & in quos? Et dico ex eisdem ꝙ in prouinciali archiepiscopus ibi præsidens habet ordinariā: ad quod c. sicut olim. de accu. suffraganei verò, siue sint ibi vt iudices: vt quidam volunt per c. scitote. vj. q. iij. siue vt assessores secundū alios: gesta per capitulum non valebūt sine cōsilio eorū vel eis irrequisitis: vt dicit ibi Io. And. per ea quæ habētur xv. q. vij. si quis. sed do. Ioā. de Imol. dicit posse dici ꝙ ipsi episcopi in cognoscendo sunt ordinarii: cū ipsi principaliter cognoscāt: sed in diffinitēdo sunt assessores: quia ipsi principaliter nō sententiāt, sed assistunt sententiandi: vt cle. auditor. de resc. Vbi aduerte ꝙ non solū consilium episcoporū requiratur in archiepiscopi sentētia, sed etiā eorū assensus vel maioris partis eorū: vt dicit Ioā. de Imo. quia si requireretur solū eorum consilium, quod geritur nō censeretur gestū per ipsum cōsiliū, sed potius per ipsum archiepiscopū. de arbit. cū olim. & si sit causa criminalis episcopi, requiritur cōsensus omnium, si tractatur ad finē vt deponatur ab officio: vt probatur in d. c. scitote. In causis autē criminalibus sacerdotis, diaconi, vel subdiaconi etiā si agitur ad finem depositionis, sufficit cōsensus maioris partis: vt not. Arch. in d. c. scitote. & xv. q. vij. episcopus. secundū Io. de Imo. In consilio verò synodali ipse episcopus ibi præsidēs habet potestatē ordinariā, sicut archiepiscopus in prouinciali. di. xviij. decernimus. In generali autem, vbi præest papa, alii nō videntur habere iurisdictionē, sed potius videtur consultatores: cùm papa habeat plenitudinē potestatis, & sit cūctorum ordinarius. ix. q. iij. cuncta. & c. per principalem. Si verò præest ibi aliquis de mandato eius, censetur habere delegatam. de offic. deleg. per totū. De aliis verò qui intersunt ibi, videtur idē quod de assistentibus in prouinciali. Arch. Multa alia spectantia ad consilia, parum tamen ad eorum conscientiæ facientia habes ab Archie. iij. parte. tit. xiiij. ¶ Nonò † quæritur, quo tēpore debeat celebrari consiliū prouinciale vel episcopale? Et dico ꝙ antiquitus celebrabatur bis in anno: primò ante Quadragesimā: secundo in Autumno: vt patet dist. xix. c. j. & ij. hodie tamen per c. graue. de præb. capitulum prouinciale singulis annis ab archiepiscopo cum prædictis est celebrandum: &, vt videtur, sub præcepto: vt patet de accusat. sicut olim, vbi dicitur in fine, ꝙ si quis hoc salutare statutum neglexerit adimplere, à sui executione officii suspendatur. quæ pœna tam grauis non imponitur nisi pro mortali. Et à fortiori hoc verum est de synodali, vel episcopali: quia, secundū mentem iurium, & omnium religionum instituta, capitula quanto minora, tanto crebriora sunt: & maximè quia cessare ab istis inducit maximas relaxationes in moribus clericorum: sicut experientia docet.

De Concubinario, & Fornicatore.

1 *Concubinarius & fornicator, quo ad fœminam, qualiter se habeant. Et ibidem, quòd quandoque fornicatio dicatur omnis actus illicitus.*

2 *Concubinatus num licitus sit? Et an concubinarius concubinam ablegare à se nolens, absolui possit?*

3 *Meretrices ademptes, nescientes hoc prohibitum esse, an ab ignorātia excusentur?*

4 *Sacerdos concubinarius, celebrando, an irregularis fiat? Et num id quod de sacerdote dicitur, locum quoque habeat in diacono, subdiacono, & in minoribus constituto?*

5 *Fornicatio simplex in clerico publicè tenente concubinam, nū depositionem inducat, si monitus se corrigere nolit?*

6 *Pœnitentia quænam sit clerici in sacris ordinibus constituti, si vxorem ducat?*

7 *Iurigendum alicui quippiam cum iuramento non esse, de cuius violatione & transgressione verisimiliter timeri potest.*

CONCVBINARIVS † & fornicator videtur se habere vt animal & homo quantū ad fœminā qua abutuntur: quia fornicator, ꝓpriè est, q abutitur soluta: sicut adulter, qui nupta: cōcubinarius verò, qui abutitur quocunque modo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo vxorio, i. quæ ad vsum veneris illegitimæ tenetur, ita ꝙ de mente iuris nõ dicitur cõcubina, nisi teneatur per modũ vxoris. quod patet: quia si quis post vxorẽ habuit cõcubinam, ordinari non potest. dist. xxiij. si quis. quod non esset si cõcubina diceretur à concubitu fornicario simpliciter. Aliquando tamen fornicatio dicitur omnis illicitus coitus: vt xxxij. q. ij. §. qui ergo. & q. iiij. meretrices. sed propriè est coitus naturalis soluti cũ soluta omni vinculo, s. cõiugii, cõsanguinitatis, affinitatis, ordinis, religionis seu voti. Vnde Pet. de Palu. in quarto, dicit ꝙ fornicatio dicit omnẽ illicitũ coitũ: fornicatio autẽ simplex dicit coitũ naturalem soluti cũ soluta. Credo autẽ ꝙ quantũ ad suspensionem, & euitari in diuinis officiis & sacramentis, idẽ sit de notorio fornicatore, & concubinario: etiã si fornicator sit vagus impetens meretrices, & non tenens concubinam.

2 ¶ Primò † verò quæritur vtrũ concubinatus liceat? Et dicit Io. Andr. post Host. in regu. sine culpa. in mercu. & recitat Pau. in c. vt clericorũ de vita & ho. cler. ꝙ non, etiam de iure ciuili: quia ex quo ius canonicũ expresse ꝓhibet. xxxij. q. iiij. nemo, imò Deus: vt in c. meretrices. ea. q. & lex ciuilis in spiritualibus subiiciat dispositioni iuris canonici: in auth. vt cler. apud prop. epi. & in auth. de eccle. titu. facit c. clerici. de iudi. ergo &c. ¶ Secundò, vtrũ absolui possit cõcubinarius nolens abiicere cõcubinam? Et dico ꝙ non, si est periculũ recidiui: quia non est contritus. xxiiij. q. ij. legatur: vera etiã pœnitentia non est sine excisione causarũ peccandi. de pœn. dist. iij. c. satisfactio. Si verò non est tale periculũ recidiui, quod sacerdotis arbitrio pensabitur, distingue: quoniã si factũ est notoriũ, absolui nõ potest: quia tenetur eã abiicere ad tollendũ scandalũ populi: maximè quando suspicio est violenta de incõtinentia: aliàs verò si non est notoriũ, tenet Sum. Ange. in dist. inctè ꝙ possit absolui. Sed nõ est verum: quia si esset scandalũ vni vel duobus, tenetur eã dimittere: vt patet per dicenda j. de Scandalo. & hoc nisi dictũ scandalũ auferatur: sed si nullũ est scandalum, aut recidiui periculũ, absolui potest. Et quod de cõcubinario, idem dico de cõcubina. Facit ratio prædicta: &

3 xxxiiij. dist. audite. ¶ Tertiò, † vtrũ adeuntes meretrices, nescientes hoc esse prohibitum, excusentur propter ignorantiam? Et dico ꝙ non: imò peccant mortaliter accedendo, & toties quoties: quia ignorãtia iuris naturalis & diuini in tali casu claro neminem excusat, quantumcunq; agre stem. j. q. iiij. per totum. maximè quia nullus hoc potest ignorare sine maxima negligentia quærendi suã salutem. Et similiter peccãt mortaliter ad hoc alios inducentes. de pœni. dist. j. noli. & ij. q. j. notum. & similiter qui hoc perpetrare volentibus pecunias donãt aut mutuant: quia sunt

4 cooperatores. ¶ Quartò, † vtrum sacerdos concubinarius celebrando sit irregularis? Et dicit Pan. in c. vestra. de cohabi. cler. & mu. ꝙ suspensus est quo ad Deum, & se: cum sit in mortali: vnde celebrando peccat mortaliter: vt dictũ est suprà Clericus. ij. §. viij. non tamen efficitur irregularis, si est occultus: vt no. Inno. in c. si celebrat. de cler. excõmin. Secus si est manifestus, ita vt nulla possit tergiuersatione celari: quia tunc est suspensus ab officio. xxxij. dist. præter. cum non differat dicere, interdicimus, & suspendimus, quia non refert quid ex æquipollẽtibus fiat. de testi. licet. ff. de legib. l. nõ possunt: & hoc est clarum. dist. xxxij. §. verum. Vnde si celebrat, est irregularis. c. j. de re iudi lib. vj. Est etiam suspensus à beneficio: vt in d. c. præter. iuncta glo. Secus si non habet talem operis euidentiam. Et de hoc suprà Clericus. ij. §. viij. Multi autẽ Doct. volunt ꝙ requiratur monitio: aliter non sit ipso facto suspensus, nec incurrat irregularitatem. Sed primum est verius. Et quod de sacerdote dicitur, dic de diacono, subdiacono, & constituto in minoribus, secundum Archidia. in §. hæc de malis. dist. xxxij. & exercendo actum cuiuscunque ordinis similiter sunt irregulares: & solus papa dispensat. de re iudi. c. j. lib. vj. Et idem dic de quocunque fornicario, etiam non tenente concubinam. Vnde Archid. in iij. parte. tit. xxvij. c. iij. dicit ꝙ non solùm sacerdos, sed etiam in quocunque ordine constitutus etiam in minori, ex notoria fornicatione est supensus ab omnibus actibus ordinũ, secundum Inno. ipso iure: quod not. Archid. dist. xxxij. §. ad hæc. & tandiu stat suspẽsus, quãdiu perseuerat in vitio: & interim si exequitur officia sua, etiã semel, efficitur irregularis, indignus dispensatione papæ, secundum Inn. & Host. & no. Arch. & Ant. de But. Vnde etiam si cessaret à vitio, & ante dispensationem vtitur officio suo, semper peccat mortaliter, quanuis nouã irregularitatem non incurrat. Si autẽ suspensus non est executus officia sua: nihilo minus indiget absolutione à suspensione, quã poterit episcopus facere, secundum Inn. imò idem dicit Sum. Ange. innixa opinioni do. Ant. de quocunq; peccato mortali. Sed hoc improbatũ est suprà Clericus. ij. §. viij. ¶ Quintò † quæritur, an simplex fornicatio in clerico publice tenente concubinam inducat depositionẽ, si monitus nolit se corrigere? Et dico ꝙ sic: quia talis primò debet monitus suspendi à beneficiis: & si se nõ correxerit, debet ab eis perpetuò remoueri, siue sit in sacris. de coha. cleri. & mul. sicut. siue non in sacris: vt ibi in c. si autẽ clerici. vbi etiã innui videtur ꝙ requiratur monitio trina. Et quidem si tale crimen sit notorium, suspẽsus est ipso iure ab officio, vt dictũ est §. prior. & suprà Clericus. ij. Si verò sit publicũ ex fama tantũ, ita ꝙ meritò talis habeatur suspicio ꝙ scandalum generetur, & si non appareat accusator, erit purgatio indicenda: in qua si defecerit, aut si se purgare noluerit, canonicè puniatur. de coha. cleri. & mul. tua. & interim talis nõ debet in officio euitari. ¶ Sextò, † quæ pœnitẽtia fit clerici in sacro ordine cõstituti, si ducat vxorẽ? Et dico ꝙ priuari debet ordine & beneficio ecclesiastico: & mulier, si libera erat, redigi in ecclesiæ seruitutem. dist. xxxij. eos qui. Si verò ancilla, vendi debet. dist. lxxxviij. quidam clerici: & filii inde nati in seruitutem ecclesiæ rediguntur. xv. q. vlt. multa. & ipse etiam excõmunicatus est ipso facto: vt j. Excommunicatio. xj. xl. & quãdo ab ea separatur, eam debet iurare, scilicet ꝙ in cætero ad eam non accedat, nec bibat cum illa, nec in eadem domo manebit: nec in alio loco, nisi tam publico ꝙ mala suspicio esse non possit: nec loquetur cum ea, nisi coram idoneis testibus, & certa necessitate. xxxv. q. vj. ab isto dicit qui cler. vel vo. ex literarum. tamen si clericus habetur suspectus ꝙ forsitan iuramentũ non seruaret, exigi non debet: sed per sententiã interdicti vel suspensionis, vel aliorum huiusmodi, cõpescendus est. de coha. cle. & mul. clericos. & de his Sum. Conf. lib. iij. titu. xxx. q. xiij. secundum Ray. & Hosti. † Qui etiã addit ꝙ non est aliquid alicui iniungendum per iuramentũ, de cuius transgressione verisimiliter timetur. Ibi etiã dicitur secundum Ray. ꝙ si ducta esset ancilla, & filii sint paruuli, nõ venderetur, sed traderetur in monasteriũ: ne propter matris absentiã filii pereant. dist. xxxiiij. fraternitatis. vel, inquit, intelligitur illud c. ꝙ non contraxit cum ea matrimonialiter. De materia fornicationis, infrà Luxuria. & suprà Clericus. ij. §. vlti.

De Concussione.

1 *Concussio propriè, & transsumptiuè sumpta, quid sit?*
2 *Concussio ad mores relata, & prout crimen est, abs quo committi dicatur? Et num sit peccatum mortale?*
3 *Concussionem qui commisit, an necessariò quod accepit, etiam si in iudicio non sit condemnatus, restituere teneatur.*

1 CONCVSSIO † propriè est motus violentus ex tractu & pulsu re loco non mota causatus: sicut arborem cõcutit qui apprehensam manu tremere cogit. Sed transsumptiuè ad mores est aliquis similis motus metu factus in animo alterius, cui scilicet animo vis inferri non potest: sicut cùm quis alicui minatur nisi ita vel ita faciat, aut à faciendo desistat: vt patet j. q. j. concussionis. in gl. ¶ Primò † verò

2 quæritur, quis committat concussionis crimen? Et dico ꝙ generaliter incurrit illud quicunq; metu pecuniã vel æquialens indebitè extorquet ab aliquo: sed specialiter quantũ ad pœnas legales: vt colligitur ex l. iubemus. C. ad l. iuli. rep. posita j. q. iiij. & ff. eod. l. j. ij. iij. iiij. v. & vj. & ff. de concussio. l. ij. Concussio est cùm quis in officio constitutus extorquet aliquid à subditis per metum: aut cùm non vult facere quod tenetur, nisi data pecunia: aut cùm extorquet vltra constituta sibi stipendia: aut cùm quis accusat, vel ab accusando desistit propter pecuniã. Et concordat glo. Ray. vt patet in Sum. Confes. lib. ij. ti. v. q. cxxxix. vbi idem dicitur de militibus stipendiariis, quod dictum est de officialibus. vide j. q. j. iubemus. & c. seq. ¶ Secundo, vtrum concussio sit peccatum mortale? Et dico ꝙ sic in re notabili: quia omne quod est contra iustitiam, est mortale, secundum S. Tho. ij. ij. q. lix. artic. iiij. facit xxiij. q. j. militase. & pœna eius, si de hoc crimine quis cõdemnetur, est infamia: vt nec testificari possit in publico: nec iudex esse vel aduocatus. j.

3 q. j. eadẽ. & præter ea punitur in quadruplũ, vt ibi: in eũ. & xviij. di. quoniam. ¶ Tertio, † vtrum talis restituere teneatur necessariò quod accepit, etiam si non condemnetur in iudicio? Et dico quòd sic: & dant quando non turpiter dedit: vt si dedit vt faceret quod debebat. xiiij. q. v. non sanè. & secũdum Ray. qui subdit, quòd si turpiter dedit, restituẽdum est, non illi, sed pauperibus. vel illi, in cuius iniuriam data est, iuxta arbitrium ecclesiæ: vt in d. c. nõ sane. Sed gl. Ray. dicit, quòd in foro conscientiæ hoc forte magis est cõ filium quàm necessitas

¶ Condemnatus ad mortem aut mutilationem an fugere possit, vide suprà Accusatus. §. xvj.

De Conditione, modo, causa, & demonstratione.

1 *Conditio quotupliciter sumatur: & quid sit ea conditio, quæ per dictionem si, importatur?*
2 *Dictiones quænam sint quæ conditionem importent, & dictioni si, æquipolleant?*
3 *Modus quinam per particulam vt importetur? Et quibus vocibus modus designetur?*
4 *Causa quid sit, ac quomodo cognoscatur? remissiue.*
5 *Demonstratio quidnam sit.*
6 *Demonstratio falsa an legatum, vel hæredis institutionem annihilet? Et quid si habens seruos duos Stichum fullonem & Pamphilũ pistorem vxori Stichum pistorem legauerit?*
7 *Conditio tacita, num contractum conditionalem reddat?*
8 *Conditio, num aliquando contractum vitiet, aut e contrario quandoque vitietur? Et quid in his quæ fiunt in vltima voluntate? Cæterum de conditione in matrimonio, religione, sponsalibus, donationibus, & ea quæ omnino exstitura est, remissiue.*

1 CONDITIO † multipliciter sumitur. & primò importat statũ personæ: vt cùm dicimus istũ esse liberæ conditionis aut seruilis. de ser. non or. c. vlti. xxxij. quæ. iiij. liberi. Similiter cùm dicitur quòd conditio possidentis potior est, vbi est par causa turpitudinis. ff. de condict. ob turpem. §. porrò. Secundò verò rerum qualitatem: sicut res aliquæ dicuntur liberæ aut seruilis conditionis. ff. & C. de seruitu. per totum. Tertio, importat actionẽ repetendi aliquod datum: de qua agitur in titu. de condit. ob cau. da. & titu. seq. Quartò, importat suspensionẽ promissionis vel alterius contractus: & de hac est hic intẽtio. Primò verò quæritur, quid est conditio, quam importat ly si, aut aliquid æquialens? Et dico quòd est dispositionis, id est, actus vel contractus suspensio ex euentu incerto futuro ei appositio, in quem euentum eius dispositionis facta est collatio. ff. si cer. pet. l. itaque. vt dicẽdo: promitto vel lego si Titius fuerit consul. hæc enim dispositio est conditionalis ex incerto appositio, videlicet si Titius: & eueniente casu quo Titius sit consul, purificatur, & non plus suspẽditur. Insti. de verb. oblig. §. ex conditionali. & ff. de cõdi. & demon. per totum. Vel secundum gl. in ru. ff. de condi. & demon. cõditio est legati cuius de futuro defectus seu cõfirmatio pẽdet suspẽsio: vbi punitur ly legati, exẽplariter: & sic nõ restringit quin eueniat aliis cõtractibus à legato qa exẽpla regulam nõ restringunt, l. damni infecti stipulatio. ff. de damno infect. Vel secundũ Bar. in l. j. col. j. ff. de condi. & demon. cõditio est quidam futurus euentus, in quem dispositio suspẽditur. Et intelligitur de euẽtu in facto vel in iure. l. multum. ff. de cõdi. & demon. siue cõditionis asseruatiuæ & negatiuæ. l. in testamẽto. eod. tit. & dicitur futurus: quia de præterito vel præsenti propriè non dicitur conditio: quia non suspendit. l. cũ ad præsens. cum duabus seq. ff. si cer. peta. Vnde propriè est conditio, quãdo suspendit in futurum euentũ: siue incertitudo sit respectu rei, siue dieilicet aliquæ gl. dubitauerint de die mortis. & ita tenet gl. in l. in omnibus. ff. de reg. iur. tex. est in l. quodcunque. §. j. ff. de verb. obli. ¶ Secundò † quaritur, qui sint termini vel 2
dictiones æquialentes ly si, & conditionem importantes? Et dico verbi causa, quòd est ly cũ, vt lego cùm Titius fuerit consul. Et ly nisi: vt vendo tibi librum aureo, nisi alius intra mensem conditionem fecerit meliorem. ff. de in diẽ addic. l. ij. quia sensus est, quòd si alius id fecerit, non vendo. Et ly alioquin, & ly aliàs: vt scribes mihi librum intra mensem: alioquin vel aliàs decem nomine pœnæ dabis. l. finito. §. ex hoc. ff. de damno infe. quia sensus est, si nõ scripseris, &c. Et ly siue: vt, promitto decẽ si nauis ex Asia venerit: siue Titius fuerit consul. & quæ illarũ conditionũ distinctiuarum fuerit prior, dispositionẽ purificat. l. si ita quis stipuletur. ff. de verb. oblig. Et ly aut, alternatiuum: vt relin quo prædia propinquis aut liberis. l. cum pater. §. pen. ff. de leg. secundo. quia sensus est si non sunt propinqui, veniẽt liberi. & in hoc sumpto significato ex maiori affectione ꝙ pinquorum, quibus testator primo relinquere voluit: vt patet ex ordine scripturæ. Et ly quandiu: vt, lego decem annis singulis: quandiu res gesseris hæredis mei, id est, si gesseris. ff. de condit. & demonst. l. pater. Et ly quoad, donec, & quousque: quia idem significant? Et ly dum: vt, lego vxori dum erit cum filio meo. l. qui concubinam. ff. de leg. iij. Et ly quando, quandocunque, vbi: vt, lego filiæ quãdo, vel quãdocunque, aut vbi nupserit. Et idem est de aliis sine numero. ¶ Tertiò † quæritur, quis est modus, quem scilicet im- 3
portat ly vt, aut aliquid æquialens? Et dico ꝙ, vt patet ex legibus loquẽtibus de illo, modus gñaliter est omnis qualitas adiecta dispositioni. l. obligationẽ. §. modus. ff. de actionibus & oblig. Sed Specialiter modus est moderamen dispositionis per oneris appositionẽ tanquam causæ finalis: vt, promitto vel lego tibi vt facias illud. vel sub aliis verbis. sic diffinitur: Modus est inuitatio ad quandam remunerationem

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem vel ad impletionem loco eius quod est factum: & ideò nō suspendit, sed clarificat. Vnde promissum sub modo potest peti de præsenti exhibita cautione de modo obseruādo. l. qui hæredi. iūcta l. quibus diebus. §. Termilius. ff. de cōdi. & demō. & quod no. in c. verum. de condi. appo. ¶ Quartò quæritur, quibus dictionibus signatur modus, si ue quæ dictiones sunt æquiualentes ly vt? Et dico ꝙ est ly dummodo, quod eandē habet significationē. ff. de cōtrahē. empt. l. cùm ab eo. Et ly ne: vt, Titiū hæredē instituo, ne fideicōmissa ex testamēto Sempronii retineat. qa sensus est: vt nō retineat. l. cū pater. §. Titio. ver. planè. ff. de le. ij. Et ly ad: vt, lego mille ad monumentū meū ędificandū. Et ly pro: vt, lego decē pro cura mei corporis sustinēda. Et ly in: vt, lego decē in monumēto faciēdo. Sed dicendo, lego vxori in tēpus liberorū. ly in, facit conditionē. Et idem ly nomine: vt lego decē nomine dotis puellarū pauperū, vel redēptionis captiuorū, vbi nō significatur cōditio, sed modus. l. mille. C. de epis. & cle. & ratio, qa semper sunt captiui & puellæ pauperes. Secus si relinqueretur nomine dotis vel redēptionis certæ personæ: quia tunc faceret conditionem. Et idem est de omni parte orationis, quæ ad hoc significatum
4 adaptari potest ex se vel subiecta materia. ¶ Quintò † quæritur, quæ sit causa: & quomodo importetur aut cognoscatur?
5 Sed de hoc vide §. Causa. ¶ Sextò † quæritur, quid sit demonstratio? Et dico ꝙ est ex aliquo præterito vel præsenti accidēte vel qualitate rei, quæ geritur, certificatio vel liquidatio: vel est verbū vel factū quo aliquid ostēditur: cùm demonstratio sit ostēsio: vnde vice nominis proprii demōstratio fungitur. ff. si cer. pet. l. certum. nec refert, vt ibi dicitur, an proprio nomine res appelletur, vel demōstretur digito. Vnde dicendo, lego vxori meæ vestem quæ causa eius parata est: illa verba, quæ causa, sunt demonstratiua. ¶ Septimò
6 † quæritur, vtrū demonstratio falsa annihilet legatū, vel institutionem hæredis? Et dico ꝙ licet falsa demōstratio nō sit demonstratio: ex ea tamē sumitur quandoq; significatū ad inualidādum actū, qualiàs ea nō expressa esset validus. Vnde dicendo, lego vxori meæ vestē. quæ causa eius parata est: si nihil sit paratū, legatū nō valet. l. Quintus Mutius. ff. de aur. & ar. Secus si dicerem, vestē meā purpureā, quæ causa eius parata est: quia licet sit falsa demonstratio, quæ causa, & c. tamē apparet de re legata per verba præcedētia: cùm verè talē habeam vestē: vt in d. l. Quintus Mutius. Vnde falsa demōstratio nunquā impedit legatum, vbi constat de re & volūtate. l. si sit. ff. de reg. j. Igitur, verbi gratia, falsa demōstratio inualidat legatū: primo dicendo, lego dotē si nihil sit in dote: quia si demonstratio est falsa, non demonstrat, & nō apparet de legato, nisi per demōstrationē. C. de fal. cā adiec. lega. l. iij. Secus dicendo, lego centū, quæ in dotē accepit. Quia licet demōstratio sit falsa: tamē valet legatum, quia constat de re legata. Et secūdò, inualidat dicendo. Titium filium meū hæredē instituo: in casu, scilicet quo non est ipsi testāti filius: quia licet constet de persona, tamē voluntas testatoris fuit instituere filiū, & cōsequēter Titium nō filium instituere noluit: & cōsequēter nō valet: vt in l. si pater. C. de hered. insti. Et tertiò dicēdo, instituo Titium fratrē meū, si sciam eū nō esse fratrē, licet vt fratrē diligam: non valet institutio. l. nemo. §. j. ff. de hære. insti. & hoc intellige in foro causarū. Et quartò inualidat dicendo, lego decē quæ sunt in arca, si nihil sit in ea. si tamē essent tantum quinq;, valeret ad illa quinq;. l. si seruus. §. qui quinq;. ff. de leg. j. Similiter valet dicendo: lego quinq; quæ debeo, etiā si nihil debeā: quia cōstat de re legata. l. si sit. ff. de lega. j. Et quintò inualidat dicēdo, lego Titio decem quæ Seius mihi debet: si ille nihil debeat: vt in d. l. si sit. Ratio, quia noluit legare decē, sed cedere actionē: quæ hoc casu nulla est. Et sextò dicēdo, lego bouē meū: & nō est bos, sed equus. l. si quis in fundi vocabulo. ff. de leg. j. valeret tamē si apparet de volūtate: vt quia equū vocare cōsueuerat bouē ratione pigritiæ aut ventris magni: vt d. l. si qs. Similiter valeret dicēdo, lego hūc equū: & est bos. l. quæ extrinsecus. de vet. ob. quia per demōstrationē ad digitū constat de corpore: & hoc nisi aliūde appareat ꝙ equum credidi, & bouē nō eram legaturus. ¶ Octauò, quid si habēs duos seruos. Stichū fullonē, & Pamphilū pistorē, legauit vxori Stichum pistorē? Et dicit tex. in l. qui habebat. ff. de re. dub. ꝙ si testator veri sciuit nomen proprium vtriusq; serui: ille seruus debetur, cuius nomen expressit: & dicetur errasse in artificio: sed verè ne sciuit nomina, debetur pistor: & dicetur errasse in nomine proprio. ¶ Nonò, † vtrum cōditio tacita faciat contractum conditionalem? Et dico ꝙ non, facit l. conditiones. ff. de cond. & de. de quo dic vt j. Matrimonium. i. ij. & xj. & Matrimoniū iiij. §. v. ¶ Decimò † quæritur, conditio vitiet aliquādo contractū aut vitietur? Et dicitur colligitur in titu. de cōdi. appo. per doct. & per Legistas tit. de condi. & de. ff. & aliis locis, ꝙ aut conditio est cōtra substantiam cōtractus, aut nō. Et dicitur esse contra substantiam actus id, cū quo actus stare nō potest: & ecōtra: non videtur de substātia actus id, sine quo stare potest actus: vt communiter not. docto. in c. fi. de con. appo. & facit quod not. Bar. in l. j. ff. de libe. & post. & quod not. in l. j. ff. de ver. ob. in princ. Si est contra: sic vitiat contractum. & nō vitiat. in d. c. fi. de cond. app. & facit l. cum hi. §. fi Prætor. ff. de re ac. Quod verū est primò, si apponatur à principio contractus: secus si post contractum, quando iam ille partium voluntate dissolui non potest, vt matrimonium † xxxij. q. iij. dixit. & ca. ex literis. de diuor. Et simile est de votis, & hiusmodi. & facit. l. per seruum. §. denique. ff. de vsu & hab. Et secūdò verum est, si per ambas partes apponatur. de quo vide j. Matrimonium iiij. §. v. Si verò nō est contra substantiam contractus: sed est aut impossibilis aut turpis: quæ licet vt not. in d. c. fi. quo ad hoc æquiparantur: sic vitiat. reiicitur, & nō intrat in cōtractibus spiritualibus, puta matrimonio, & voto. & huiusmodi: vt not. in d. c. fi. In contractibus autem temporalibus regulariter vitiat: vt not. in d. cap. fi. per iura ibi allegata. Quod limita in contractibus, qui fiunt inter viuos. In his autem, qui in vltima voluntate fiunt, distingue: quia aut conditio impossibilis nō adiicitur in personam honorati: vt instituo Titium hæredem & iubeo vt digito tāgat cœlum: alioquin det centū Dinos & tūc vitiat, nec valet legatum de centum factum Dino. ff. de lega. §. fi. not. glo. in l. vnica. C. de his quæ pœn. & tollen. tenet cum hac distinctione: aut adiicitur in personam honorati, id est: eius cui fit legatum, vel instituitur hæres: quæ scilicet sub conditione impossibili alicui fit legatū, vel aliquis instituitur hęres: puta si Titius cœlū digito tetigerit, esto hæres, vel habeto cētū: & tūc fauore vltimæ volūtatis reiicitur cōditio, & valet cōstitutio & legatū. Inst. de hæred. insti. § impossibilis & communiter docto. in d § fin. licet Bar. in l. j. ff. de cond. inst. teneat contra prædictā distinctionē. Si autē conditio nec turpis est, nec impossibilis, nec contra substantiam actus, tūc vitiat: vt no. in c. de illis. de cōdi. appo. De conditione autē in matrimonio & in religione & in spōsalibus & in donationibus, vide j. Matrimonium iij. per totū. & Religio. iij. § vij. & Sponsalia. § v. & Donatio. j. Et de conditione quæ omnino est extitura, infrà Matrimonium iij. §. j. & secundo.

De

De Conductore.

CONDVCTOR quis sit, infrà Locatio. in principio. Et quomodo sit excommunicatus, si Bononiæ conducat domum doctoris vel scholaris sine consensu inquilini, infrà Excommunicatio. ix. §. iiij.

De Confessione non sacramentali.

1 *Confessionis multiplex acceptio. Et de qua hìc agatur?*
2 *Confiteri delictum, num quis ad iudicis interrogationem debeat?*
3 *Confitens criminis consocium, an sit aduersus sociū testis idoneus?*
4 *Confiteri positionem, in qua lite contestata, actor petit xx. cum decem duntaxat habere debeat: vel cum alicuius rei partem habere debeat, integram petit, an quis cogatur: an verò possit saltem totam petitionem negare? Et vtrum positio aliquam partem falsam habens, negari in totum ratione partis falsæ, possit?*
5 *Confiteri positionem in qua absolutè ponitur, quod sub conditione debetur, an quis cogatur?*
6 *Confessio iudicialis, an confitenti præiudicet? Et qualiter intelligatur, quòd in iure contra se confessus, pro conuicto habeatur? Et ibidem ad idem vulgarium versuum explicatio.*
7 *Confessio extraiudicialis non contra partem, an præiudicet in absentia partis?*
8 *Confessio generalis non sacramentalis facta contra peccatum in missa, prima, vel cōpletorio, & prædicatione, & huiusmodi, ad quid prosit? Et qui se omnia dicit peccata commisisse, an falsum dicat?*

1 CONFESSIO, † multiplex est. Primò, fidei. Secundò, delicti in sacramento pœnitentiæ. Tertiò, delicti vel debiti extra sacramentū pœnitentiæ, quæ dicitur cōfessio non sacramentalis: & de hac nunc est intentio. Et est duplex, scilicet iudicialis & extraiudicialis. Et hæc etiam est duplex. quædā scilicet, quæ est generalis ex intentione facta contra peccata: vt quæ fit in missa. & quædam specialis non facta ad illum finem: vt quæ est in cōmuni hominum
2 locutione. ¶ † Primò verò quæritur, an sit quis obligatus ad interrogationē iudicis fateri delictum? Et dicit Pan. in c. cum super. de confes. quòd si iudex procedit per inquisitionem ex mero suo officio, sic tenetur quis respōdere veritatem sub pœna peccati mortalis, si factum est notorium, vel infamia flagrat, vel semiplenè probatū est, secundum S. Tho. ij. ij. q. lxix. arti. j. tex. est in c. cum dilecti. de accus. & hoc verum quando agitur ad pœnā spiritualem: de qua infrà Pœna. §. ij. nō aliam. Si verò factum non est notorium, nec flagrat, non tenetur respondere. de accusa. qualiter & quando. el. j. etiam si iurasset dicere veritatem, secundum Henri. de Gand. in j. quolib. q. xxxiiij. nec est obediendum in hoc prælato: quia est contra charitatem. Et occulta non sunt publicāda, sed Deo soli relinquenda. vj. q. j. si omnia. & c. oues. & c. ex merito. Si autē iudex procedit ad instantiam partis: sic nō est necessārio respondendum, nisi id, de quo quæritur, sit famosum, id est, præcesserit infamia, & impediat ordinis executionē seu beneficii retentionē: de quo nec venit imponenda pœna temporalis. Mendacium tamen dicere nō licet: sed vtendum aliis verbis duplicibus & simulatis. arg. xxij. q. v. §. ex his. Vide etiam suprà Accusatio. §. xiij. & infrà Inquisitio. ¶ † Secundò quæritur, vtrū confitens consocium criminis, sit testis idoneus contra socium? Et dico quòd non: vt not. glo. in l. si filium. C. de liberis. vnde interrogari non debet de consociis: vt in l. si. & ibi per doct. C. de quæstion. Sed intellige quòd nō debet
4 interrogari tanquam testis: secus vt per dictum eius veritatis inueniri possit ab aliis. vide infrà Indicium. ¶ † Tertiò, vtrum teneatur quis confiteri positionem, in qua lite testata actor petit xx. cum solū habere debeat x. vel debet habere partem alicuius rei, & petit totum: vel certè posset totam petitionem negare: & similiter quæri potest vtrum positio habens aliquam partem falsam, negari possit tota, ratione partis falsæ? Et dicit Barto. in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de re. du. & in l. j. §. si stipulanti. de verb. oblig. & no. Pan. in c. vnico. de plus peti. quòd aut id, quod in libello seu positione petitur, est falsum ratione qualitatis: & tunc negari potest in totum: quia videtur aliud factum: vt quia ponis me hodie comedisse in ecclesia, possum negare totum: licet alibi comederim: quia verū est, me non comedisse in ecclesia. Aut est falsum in quantitate, seu in parte summæ vel rei: & tunc in iudicio negari non potest in totum: sed confitenda est pars debita. Et ratio est secundum eum, quia petens totū, petit quamlibet partem eius. Vnde Petrus tenuit talem periurum: vt refert Bal. in d. l. si is qui ducenta. & facit tex. cum gl. in l. pupillus. §. fi. ff. de verb sig. vbi patet quòd debitor negans rem esse suam, negat sibi & alteri scilicet priuato esse communem. & gl. in c. fi. xij. q. j. ibi tamen addit gl. quòd res ciuitatis vel vniuersitatis non est cuiuslibet. xij. q. ij. qui manumittitur. & in l. qui solidū. in prin. ff. de leg. ij. vbi petens totum, aduersarium constituit in mora in parte debita. Et hoc est cōtra procuratores nostri temporis. Ego autē dico quòd debens decem, licitè iurat se non debere xx. nō autē se nihil debere: quia esset negare quamlibet partē. ¶ † Quartò, vtrū teneatur quis con-5 fiteri positionem, in qua ponitur absolutè, quod conditionate debetur? Et dico quod nō: quia est falsa, ratione qualitatis. nam si confiteretur, debeo, sed sub conditione: actor accipere posset partē confessionis pro se, scilicet debeo: & reus haberet aliā probare, scilicet sub conditione, secundū cautelam Pan. in c. j. de po. præla. & Barto. in l. Aurelius. §. idem quæsiuit. ff. de lib. leg. vbi dicit quòd si quis fatetur se hominem occidisse, sed ad sui defensionē, non creditur ei quòd propter suam defensionē occiderit: quia præsumptio est contra eum ratione operis perpetrati, cùm sit factū iure damnatū: & quia communiter non cōtingit quòd aggressus occidat aggressorem. Vbi verò hæc cessant, potest quis accipere pro se cōfessionis partem, & partē refutare, quādo confessio facta est vnico constructu, secundū Archi. in c. j. de confes. lib. vj. ¶ † Quintò, vtrū confessio iudicialis præ-6 iudicet confitenti? Et dicit Pan. in c. ex parte. de confes. qsic, si sit maior xxv. ann. & fiat sponte, & ex certa scientia, & expressa causa, & corā suo iudice, parte præsente, & non sit contra naturā, nec contra ius, & fiat de re litigiosa, & nō sit contra libertatē: aliàs non præiudicat. Vide diffuse in d. c. ex parte. quia potius est fori cōtentiosi, de quo principaliter nō intendo. Direct. etiā lib. iiij. dicit, quòd cōfessus in iure cōtra se, habetur pro conuicto: & valet confessio, concurrentibus tamen, quæ his versiculis cōtinentur: Maior, sponte, sciens, dominus, pars, lis, sed & in se Confessus certum, compos, pro iudice, iure Damnatur: nisi ius, fauor, aut natura repugnet. Dicitur autē maior scilicet xxv. ann. quia minor contra suam cōfessionem sine authoritate tutoris restituitur. ff. de confes. l. certū. §. minorem. Dicitur etiam sponte: quia interueniente coactione nō obest confessio. xv. q. vj. c. j. Et si quis per angustiam tormentorū confitetur: non obest, nisi in confessione perseuerauerit post tormentorum depositionē. ff. de quæst. l. j. §. diuus. Vbi dicit Bart. confessionē factam per tormenta, in qua sit adhibita tortura: vel aliquo ligato & præcedentibus minis de tortura: vel in carcere fame & frigore multùm affligente: nam tunc formidine tormentorū videtur facta. Ad aliquem autem perseuerare in confessione, oportet per l. ij. C. de custo. re. quòd post dictam confessionē reducatur ad locū pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

blicum, id est, coram notario & personis publicis confiteatur: debet tamen iudex arbitrari æquè vt reducat eum postquàm cessauerit tormentorũ dolor: quia si reduceret eum ad bancum statim instantibus doloribus: totũ hoc videretur tormentorum formidine factũ, argu. l. quod ait. §. fi. ff. de adult. Et secundum Lud. Ro. in suis singularibus, officiales sunt homicidæ: & tenentur de omni damno, qui ad torturã sine indiciis ponunt homine, qui tormentorũ metu cõfitentur perpetrata delicta: ex qua cõfessione deinde suspenduntur: nec valet talis cõfessio sine indiciis: vt in d. l. j. in prin. ff. de quæst. ne cõfirmatur per indicia si superueniant: vt vult gl. singularis in l. maritus. ff. eo. de qua gaudet Bal. in l. fi. C. de accusa. Dicitur etiã, sciens: quia si errat, & suum errorem ante sententiã probare potest: nõ obest sibi confessio. de confes. c. fi. Vnde etiã de aduocato dicit Azo quòd eius confessio quandocunq; ante sententiã probato errore poterit reuocari. de censi. olim. vbi hoc no. Bar. Dicitur etiã, dominus: quia procuratoris confessio nõ nocet domino absenti. ff. de confes. l. certum §. si quis. nec obstat quo minus intra triduũ reuocare possit, etiã nudo verbo: non autem post triduũ, nisi dominus veniẽs probare velit errorẽ probabilem antequam negotiũ finiatur: quia nemini nocet error facti. d. c. fi. Si tamen procurator confiteatur domino præsente, perinde est ac si dominus causæ cõfiteretur, nisi cõtradicat ea die. Dicitur etiã, pars: quia requiritur aduersariũ esse præsentem: aliàs nõ nocet parte absente. d. l. certũ. Dicitur etiam, lis: quia si confessio non fiat de re litigiosa, vel de qua posset esse lis: nõ nocet. ff. de inter. act. l. confessionibus. Dicitur etiã, sed & in se, id est cõtra se: quia si pro se confiteretur ei, nõ prodest, vt ei stetur, sed solùm contra se. xiiij. q. ij. c. j. Dicitur etiã, confessus certũ: aliàs super incerta re nõ daretur sententia. j. q. iij. graue. & si non vult respondere, vel responsionẽ suam declarare, habeatur pro cõfesso vel negato: sicut si confessio vel negatio faceret contra ipsum. sicut de eo dicitur, qui iuramentũ de calumnia præstare nõ vult. de iura. calum. c. fi. Dicitur etiã, compos: quia cõfessio furiosi ei nõ nocet. de suc. ab intest. c. fi. & idem dici potest de confessione facta iracundiæ calore: quæ nõ nocet, nisi detur perseuerãtia. de diuor. ex literis. iuncta gl. Dicitur etiã, pro iudice, id est, corã iudice suo: aliàs regulariter nõ præiudicat. C. eo. l. vna. licet casualiter præiudicet facta exterius. de fide instru. si cautio. & in alio casu, extra de excess. præla. quàm sit. Dicitur etiã, iure, id est, iudice sedente pro tribunali: aliàs perinde esset ac si corã priuato fieret. extra eo. c. ij. & vlt. Dicitur etiã, damnatur, scilicet ac si esset testibus cõuictus. & sic intellige nullas esse partes iudicis in confitentẽ, scilicet examinatorias: secus cõdemnatorias. d. c. ij. Dicitur etiã, nisi ius: quia iure repugnante non obest: vt si Christianus fateatur se Iudæi mancipiũ, quod iure prohibetur. extra de Iudæ. c. fi. Dicitur etiam, fauor, scilicet matrimonii: contra quod nõ valet confessio. de eo qui cogno. consang. vxo. super eo. Sed si esset pro matrimonio, staretur cõfessioni, nisi alii præiudicaretur. Dicitur etiã, aut natura repugnet: quia si sectus vel naturaliter frigidus fateatur se adulteriũ cõmisisse, vel impubes: nõ nocet. de frig. & male. quod sedẽ. Confessio autem extra iudicium regulariter non præiudicat confitenti.

7 ¶†Sextò quæritur, vtrum cõfessio extraiudicialis nõ contra partem præiudicet in absentia partis? Et dicit Pan. in c. si cautio. de fide instr. q̃ quando promissio fit præsenti sic: promitto tibi præsenti q̃ dabo absenti centũ: tunc obligatur naturaliter & de iure ciuili. Secus si diceret: promitto tali absenti centũ: quia tunc nõ obligatur etiã naturaliter: quia nõ est cui acquiratur obligatio. & no. gl. & doct. in l. stipulatio. §. si quis insulam. ff. de verb. oblig. & in l. j. ff. de pact. & in c. si tibi absenti. de præb. lib. vj. Fallit hoc quãdo quis dicit tutori pupilli, curatori furiosi, actori vniuersitatis, q̃ promittit pupillo, furioso, vel vniuersitati: quia obligatur. l. eum qui. §. iiij. cum tribus. sequẽ. ff. de constit. pecu.

¶†Septimò quæritur, ad quid valeat confessio generalis, & non sacramentalis facta cõtra peccatum in Missa & Prima vel Completorio & Prædicatione, & huiusmodi? Et dico secundum S. Tho. q̃ valet ad remissionem venialiũ in toto vel in parte: & hoc ex cõtritione confitentis, & humilitate confessionis, & oratione sacerdotis: imò & cuiuslibet dicentis, Misereatur: nõ autem clauiũ potestate: & secundum Pet. ad remissionẽ pœnæ debitæ pro mortalibus, remissa prius culpa: nunquã tamen per hanc remittitur culpa mortalis, etiã oblita, sine contritione, secũdum Arch. quia scilicet ibi virtus clauium nõ facit de atrito contritũ: imò nec venialis, eadem ratione. Qui autem in hac dicit somnia peccata cõmisisse, falsum nõ dicit: quia secundũ Rab. loquitur in persona omniũ fideliũ. vel secũdũ Aug. in vno peccato possent multa notari: vel intelligitur nõ de singulis generum, sed de generibus singulorũ, secundum Arch.

De Confessione sacramentali primò in se quid & qualis sit.

1 *Confessionis sacramentalis multiplex definitio. Et ibidem quotuplex sit. Item, quid conferat post specialem confessionem sacramentalem generalis confessio, quæ solet fieri.*

2 *Confessio legitima, qualis esse debeat, & quot conditiones ei ineſſe debeant. Et de his versuum vulgarium pulchra ac docta expositio. Et sub hæc, an huiusmodi conditiones sint omnes de necessitate?*

3 *Confiteri peccata mortalia, num commodum opportunitate habita, sit necessarium? Et quibus casibus. Item, num quis teneatur sub peccato mortali, laborare, ne de peccatis præsertim mortalibus obliuiscatur? vbi quòd satis est, quod velit, & proponat, cum tempus ad id necessarium continget, confiteri.*

4 *Confiteri peccata semel confessa, num quis teneatur? Et præcipient, vt confessionem iteret, an quis teneatur? Et num ad hoc legem Papa condere possit? Et ibidem multiplex limitatio.*

6 *Pueri ac puellæ tandem aliquando mortale esse cognoscentes, quod aliàs scienter confiteri, quòd eius grauitatem non intelligerendo omiserunt: an confessionem iterare teneantur? Et sub hæc, peccati confessio quid importet?*

7 *Confessor secundus, num absoluere possit à casu reseruato ipse primo, quod ei ex obliuione in confessione nõ est detectum? Et ibidem consilium pro his, qui à Papa, vel legato, & huiusmodi absolutum. Item pro religiosis absolutionem in visitationibus à suis prælatis vel capitulis accipientibus. Et pro eisdem quo ad reseruatos casus.*

8 *Confessionem historiæ narratio cum peccatis, si eò spectet, vt peccata declarentur & detegantur, nullam non reddit. Et quid si quis ex superbia proprium confessorem erubescentia ductus adire nolit? Et ibidem Sum. Ang. refellitur.*

9 *Confiteri alio proposito, quàm ad veniæ consecutionem, an mortale peccatum sit. Et quid si quis de peccatis à se non admissis, confiteatur: ac proinde in confessione mentiatur? Et sub hæc, num sacerdos infidelis confitendum sit? remissiué.*

10 *Confiteri circumstantias peccatorum omnes, an necessarium sit? Et tacendo circumstantiam quandoque quis se mortalis peccati periculo dupliciter expnit.*

11 *Confiteri circumstantiam sacri temporis, aut loci, an sit necesse? Et quid de circumstantia ad vtrunque communi, scilicet quoties? Et quid importet huiusmodi circumstantia?*

12 *Confiteri peccata in numero expresè determinato, num quis teneatur?*

Sacerdo-

13 *Sacerdotem discretum ac idoneum quærens, quid ab eo distet, qui non idoneum quærit? Et ibidem, quòd Iudas, qui non Apostolos, sed Pharisæos adiit, in desperationem adductus est.*

14 *Confiteri peccata venialia ex vi sacramenti, num quis teneatur? Et ad finem numeri, vtilitas ex venialium confessione. Et de contritione, & pœnitentia, remissiué. Et de libertate, aut coactione confessionis, remissiué. nu. seq.*

16 *Confiteri ad dehitandam verecundiam, per scripturam, vel interpositam personam, num quis possit? Et ad finem, quòd confessio etiam sine verecundia facta teneat.*

17 *Confiteri peccatrix sacerdoti, cum quo peccauit, quamuis non debeat, si tamen confiteatur, & absoluatur, tenet absolutio.*

18 *Confessio non habetur, si quis alterius peccata, eo præsente, apud sacerdotẽ dicat. Et quid si tãdem peccator ad sacerdotis quæstiũ, de peccatis per se respondeat? Et quid erga huiusmodi confitentem efficere sacerdos debeat, consilium longè saluberrimum.*

19 *Confessionem diuidere, an liceat? Et quando id liceat?*

20 *Peccator si casus reseruatos habeat, quid agendum sit?*

21 *Absolutus à reseruatis in mortis articulo. si deinceps euadat, superiorem adire num teneatur?*

22 *Confessio secreta, siue confessorem, siue pœnitentem spectes, siue alium tertium, qualiter esse debeat?*

23 *Sacerdotes plures pueros doli capaces simul audientes, an mortaliter peccent? Et quid si plures mum audiant?*

24 *Confessio lacrymabilis, an esse necessario debeat? Et quæ lacrymæ in ea maxime spectandæ sint?*

25 *Cauere velle à peccato, & credere quòd cauebit, diuersa esse. Et qui nullam habet displicentiam etiã virtualẽ, vel cauendi voluntatem, qui nimo actu non cauet, si confessus petat absolui, mortaliter peccat. Et quid si hoc sacramentum susciperet, vt tandem doleret?*

26 *Confessio facta à ficto sine contritione & charitate, an efficax sit, & valeat? Et quid nomine contritionis accipiant Doct. hoc loco? Et quotuplex quo ad propositum sit ficto? Et num recedente fictione, valeat præcedens confessio?*

27 *Peccatore fictionem suam exprimente, dicendo scilicet, se non proponere abstinere, num illum absoluere debeat sacerdos?*

28 *Peccata aliena in cõfessione, aut alienam personam nominare temere non licet. Et num aliquando personam alienam nominans, mereri possit?*

29 *Pœnitens non omnem pœnitentiam, quã velit sacerdos iniungere, acceptare tenetur? Et quid si acceptet, quamlibet dura ac grauis sit? Et si non expleuerit an teneatur confessionem iterare.*

30 *Cõfitens si hîc à Deo, vel in purgatorio nolit puniri, an satisfactionem, quam sacerdos iniunxit, recusare possit, & aliam expetere?*

31 *Confessor secundus, num pœnitentiam à primo iunctam cõmutare possit?*

32 *Pœnitens, si id sacerdos iniungat, num ad religionis ingressum teneatur? Et an religionis ingressus alicui iniungi possit?*

1 CONFESSIO †sacramentalis dicitur, secundũ Direct. & Ray. quasi simul, vel ex toto, vel vndiq; fassio, id est, locutio. & is confitetur qui totũ fatetur: quia sicut sententia, sic confessio, quæ sententiam generat, debet esse certa, dicente l. certum. ff. de confe. quod certum confessus pro iudicato erit: & sicut dicit S. Tho. iiij dist. xvij. conueniẽtissime diffinitur sic ab Augu. Confessio est, per quã morbus latens spe veniæ aperitur. & sic tangitur materia, id est, peccatũ, & actus, id est, aperire: & finis eius, id est, venia. Sed ista diffinitio competit etiam confessioni sacramẽtali imperfectæ, id est, quæ habet defectum: puta, quia non est integra, vel huiusmodi. Cui concordat Petr. in iiij. dicens q̃ cum tripliciter fiat confessio peccati, scilicet in foro animæ interius coram Deo: in foro pœnitentiæ exterius coram Dei vicario: in foro contentioso coram iudice: in prima peccatum non aperitur, quia Deo apertum erat: in tertia aperitur quidem, sed non spe venię scilicet regulariter: sed in secunda aperitur spe veniæ: & consequenter si aperitur alio fine, scilicet ad consultandum, aut ad leuitatem, aut ad lasciuiam, vel huiusmodi: non est confessio, nec illud peccatum est dictum in confessione: nec, secundũ Ray. sacerdos tenetur illud tenere secretum, scilicet eo modo quo si dictum esset in cõfessione, vt dicetur infrà. Vel sub aliis verbis à Rayn. sic diffinitur confessio perfecta: Cõfessio est legitima coram sacerdote peccati declaratio, id est, confessio sacramẽtalis est declaratio peccati: vt excludatur cõfessio facta Deo. corã sacerdote: vt excludatur cõfessio iudicialis. Legitima, id est, secundũ præcepta legis facta: vt vt excludatur cõfessio sacramẽtalis, quę nõ est integra, vel habet alium defectũ. Confessio autẽ sacramentalis est duplex, scilicet specialis, qua quis specificè peccata cõfitetur: de qua principaliter hic intẽditur: & generalis, qua. s. quis post specialem omnium occurrẽtium memoriæ, dicit suã culpam de omnibus aliis commissis cogitatione, locutione, &c. & valet ad remissionem mortalium oblitorum, secundum doct. etiam si quis nõ esset contritus, sed attritus solùm: quia secundũ Archie. imò sanctũ Thomã & alios Theologos, in confessione fit quis de attrito contritus virtute clauiũ: & multò magis valet ad remissionẽ venialium ex quatuor, secundũ S. Tho. scilicet ex contritione confitentis, humilitate confessionis, oratione sacerdotis, vt est publica persona, & clauium potestate. Sed intellige, dummodo quis sit de eis saltẽ virtualiter contritus vel attritus: alioquin stante volũtate ad illa, in hac vita remitti nõ possunt: quia esset causa fine effectu, id est, voluntas peccandi fine peccato. Nec tamen ex obliuione peccatorũ, quę quis sic cõfitetur, & de quibus cõteritur solùm in genere, reportat homo cõmodum, secundum S. Thom. quia nec tantũ sibi de pœna remittitur: nec tantum meretur, sicut si particulariter fuisset confessus. ¶Primò †verò quęritur, qualis sit confessio legitima: vel quę sunt conditiones confessionis legitimæ, vel requisitæ ad esse legimam? Et dico secundum S. Thom. vbi suprà, quòd debent esse sexdecim, his versibus contenta: Sit simplex, humilis confessio, pura, fidelis, Atque frequens, nuda, discreta, libens, verecunda, Integra, secreta, lacrymabilis, accelerata, Fortis, & accusans, & sit parere parata. Quorũ expositio secundũ ipsum & alios Theologos hæc est: simplex. s. continẽs solùm peccati grauitatẽ sine mistura historiarũ. Humilis, scilicet interius, vt quis se miserum ac infirmũ cognoscat, & fateatur etiam ex congruitate exterius: vt flexis genibus, capite discooperto, aut velato, veste lugubri, & huiusmodi. Pura, id est, recta intẽtione facta. Fidelis, id est verax, sine falsitate: vel fidelis secundum alios, id est, in fide catholica & confidentia veniæ. Sed prima expositio est melior: qa fides & spes non pertinẽt ad eius conditionem vel qualitatẽ, sed ad substantiam. Atque frequens, id est crebra: & hoc est, ad bene esse: & secundum Rayn. dupliciter potest intelligi, scilicet sine quo ad peccata nunquam confessa, vt crebrò cadens crebrò resurgat per confessionem: siue quantũ ad confessa, vt denuò ac sæpe dicantur. Nuda, id est, verborũ obscuritate mi nimè velata: sed ita clara, vt cõfessor patẽter intelligat peccati speciẽ & grauitatẽ: quanuis hic discretione opus sit: vt in peccatis lasciuię verba sint rara & pudica & sobria & honesta, quantũ est possibile: ita tamen q̃ factum clarè intelligatur: ne sacerdos tangatur motu sensualitatis, secundũ S. Tho. in Gul. Discreta, vt maiora maiori põdere dicãtur:

vel discreta secundū Sum. Cōfe. ad sciendum quērere ido neū & discretū sacerdotē. Libens. i. sine coactione non so lūm absoluta, sed etiā cōditionata: ne. s. cōfiteatur quis coactus humana verecundia aut timore repulsionis ab ecclesia vel sacramētis. Verecūdia, ne. s. quis in recitādo peccata se de illis iactet propter aliquā seculi vanitatē: sed erubescat de offensa Dei intus, & etiā de sacerdote extra: qa hoc est satisfactorium pœnę. de pœn. dist. vj. c. j. Integra, vt. s. nihil subtrahat quis de manifestādis. quod de mortalib⁹ intelligē: qa quo ad venialia, secundū Petrum, dimidiari pōt, nisi dubitētur esse mortalia. Secreta. s. quantū ad cōditionē fori, in quo de secretis cōscientiæ agitur, quæ debēt esse secreta ex parte cōfessoris, ne detegat peccatorē: & cōfitētis, ne detegat verēda patris sui, velut Chanaan, Genes. ix. nisi vbi expediret. Lacrymabilis ne. s. saltē interius quo ad dolorē de peccato. Accelerata, ne. s. dietim differatur: sed statim post lapsum peccati, & festinē perficiatur. Fortis. i. cōstans ne quid propter timorē satisfactionis aut peccatorū verecundiā omittatur. Et accusans peccatorē, & non aliū. Et sit parere. s. sacerdoti parata. Hę cōditiones nō sunt oēs de necessitate, vt patebit per sequentes quæstiones, quibus declarantur: sed duæ sunt de bene esse. s. ꝙ festina: quæ sic dixerunt: qa ex duobus æquè crebro continentibus, vnus accedit statim post peccatū alacer & promptus: alter tardè, tristis, & piger. vnde male Supple. in qua-
3 driga, has sexdecim cōditiones reducit ad xj. qa oēs sunt districtę, vt patet ex dictis. ¶ Secūdo quæritur quantū ad festinationē, vtrū necessārium sit cōfiteri peccata mortalia statim habita opportunitate? Et dico ꝙ secundū S. Tho. in iiij. dist. xvij. ad confessionē in proposito tenetur quis qñ & ad contritionē tenetur. s. quādo peccata memoriæ occurrunt. quod limita secundū Pet. de Pal. in iiij. si occurrunt practicè, id est, sicut materia delectationis aut detestationis. Et hæc est etiā mens S. Bonauen. & Alex. de Alex. vt patebit infrà Contritio. §. ij. Ad cōfessionē autē actualiter faciendā post mortale, Innoc. in c. omnis de pœni & remis. tenet indistinctè ꝙ homo tenetur statim, siue peccatum sit publicū, siue occultū. Et idē videtur sentire Archi. in c. ille rex. de pœnit. di. iij. glos. autē de pœ. di. v. in Sum. videtur limitare qñ peccatū est notorium. S. Bon. autē in iiij. dist. xvij. idem sentit de religiosis, ꝙ tenentur statim: quia totum tēpus est eis pœnitētiæ: & de clericis hoc dubitat: de laicis verò asserit ꝙ teneātur ad statim, qñ adest talis cōmoditas qua rōnabiliter nō expectatur maior quo ad tēpus & sacerdotē: quod quidē qa hoc videtur erit in quadragesima, rōnabiliter possunt id tēpus expectare. Et Supplementū conatur ex verbis eius ostendere ꝙ etiā ipsi laici teneantur ad statim, cùm eis occurrit opportunitas: & hoc ipse tenet in alio loco. Sed nullus istorū probat efficaciter dictū suū, & cōmunis doctrina est in contrariū. vnde firmiter tenēda est opinio S. Th. ꝙ nullus tenetur statim, nisi in casibus qui dicētur: qa cùm præceptū de cōfitendo sit affirmatiuū, nō obligat nisi pro loco & tēpore. quod dupliciter contingit. Primò. s. per accidens, quando aliquid imminet faciendū, quod sine peccato facere non pōt, nisi confessus: secus si debet quis cōmunicare: inde venit obligatio confitendi semel in anno, qa semel cōmunicandū ecclesia statuit. Secundò per se: & sic non tenetur homo ad statim, sicut nec ad baptismū, quod est maioris necessitatis: qa eadem ratio est de vtroq: differēdo, cum vterq; sit sacramētū necessitatis: si tamen periculū mortis immineat, per se tenetur homo ad cōfessionē, sicut & ad baptismū: qa ea quæ sunt de necessitate salutis, homo in hac vita tenetur implere. Et hæc opinio est probabilior, quāuis periculosum sit differre. Et quod dicitur de religiosis, nihil est: quia ad alia nō tenētur quàm alii homines, nisi ad quæ ex voto se obligarūt. hęc ex S. Tho. interciſim: cuius opinionē sequitur Pet. de Pal. Rich. Durā. Ioan. de Neapo. in quolibet. Archi. & cōis schola Theologorū & Canonistarū. Vnde fileat hic Sum. Angelica & Supplemētū sectātes opinionē S. Bona quam tū Sum. Ros. nō sequitur. Et licet sit tutius statim cōfiteri quàm differre, nō tū est tutius renere, ꝙ sic obligemur: qa viri timorati haberent maximas occasiones peccādi: cum aliqñ in mēsa, vel in platea recordari possent de peccato, & habere cōfessoris copiā. ¶ Quatuor tū sunt casus, in quibus homo tenetur ad statim cōfiteri, secūdum Pet. de Pal. & cōmuniter doct. ¶ Primus, si habet cōmunicare, & adest copia confessoris. ꝙ limitat Rich. nisi de propinquo expectaret aliū, cui deuotius & securius cōfiteretur. quod tū credo S. Thom. non approbaret, nisi confessor præsens esset talis ꝙ cēseretur confessoris copiā non habere. instrā Eucharistia. ij. §. & item Eucharistia. iij. §. xvij. Et similiter tenetur statim, si habet recipere ordinē sacrū secundū S. Tho. j. quol. q. vj. ar. ij. Et hoc quidē & Petr. de Pal. extendunt eadē rōne ad susceptionē cuiuslibet sacramenti. vide j. Matrimoniū. j §. j. in fi. Sed nō est eadem ratio: qa suscipiēs ordinē sacrū, ex more ecclesiastico cōmunicat: non autē cōtrahens matrimoniū. Præterea oppositum huius sentit S. Tho. quia, secundū eum, ordines maiores sunt ecclesiæ sacramētū: & tū eos videtur excludere ab ista obligatione, cum dicit, si habet suscipere ordinē sacrum: & nō dicit ordinē simpliciter. Vnde in aliis si sufficit contritio & summa purificatio, quę est per confessionē, requiritur solùm in summo sacramēto Eucharistiæ, in quo nō solùm gratia, sed fons & auctor gratiæ suscipitur Christus. Imò etiā hoc. s. hoīem teneri ad statim confitendū: Sum. Ang. dicit, secundū aliquos, extēdi ad eū, q sacramēta aliis administrat, vel actū solennē exercet in ecclesia: vt legere Euāgeliū. Et allegat Landul. & S. Th. in d. quol. vbi quicquid sit de Lādulpho, ipse S. Th. hoc nō dicit, imò Archi. dicit se nullū legisse doctorē, q hoc clarè dicat: vnde in talibus cōtritio sufficit. ¶ Secūdus est, qñ qs in periculo mortis. s. notabili vel ꝓbabili: quod secūdū Pe. de Pa. tūc est qñ quis est in tali casu, in quo frequēter homines moriūtur vt in naufragio, bello, acuta febre, vel graui infirmitate, propter qđ præcipitur medicis, vt vocati ad infirmos efficaciter faciāt vt prius aduocētur medici spūales. de quo j. Medicus §. iij. ¶ Tertius est, qñ cōscientia dictat statim esse cōfitendū necessārio: qa vt dicitur xviij. q. j. §. ex his. oē quod est cōtra cōscientiā. s. præcepti secundū gl. ędificat ad gehēnā. ¶ Quartus, qñ probabiliter videt ꝙ illo anno copiam idonei cōfessoris habere nō poterit. ¶ Quintū addunt aliqui qñ peccator post confessionē & cōmunionē in Paschate recolit se oblitū cōfiteri aliquod mortale: qa tenetur statim cōfiteri: nec pōt expectare futurā quadragesimā, qa exponeret se piculo obliuiscēdi denuo. Sed hoc nihil est: qa obliuiscī peccatū mortale, nō est peccatū mortale: vnde iste nō se exponit piculo peccati mortalis: nec tenetur laborare ne obliuiscatur: aliogn tenetur semper deferre instrumenta scribēdi peccata. quod est stolidū. sed sufficit ꝙ velit recordari, & proponat cōfiteri qñ alia vice tenebitur. ¶† Tertiò quæritur quantū ad frequentiā, vtrum aliquo casu teneatur quis denuò cōfiteri peccata cōfessa, & reiterare confessionem? Et dico ꝙ licet sit expediens eadē rite confessa frequenter confiteri. de pœnitentia distin. prima. cap. quē pœnitet. quia hoc confert remissionē pœnæ ratione verecundiæ,

recundiæ, & actus de se boni, & ad augmētū gratiæ ratione virtutis clauiū: tamē hoc nō est necessārium secundū omnes doct. nec tenetur ꝙs obedire prælato præcipiēti vt reconfiteatur: imò secundū Pe. de Pal. papa legē cōdere nō posset, quæ hoc præciperet. Fallit tamē hoc dictū in multis casib⁹, in quib⁹ tenetur quis reiterare cōfessionē. ¶ Primò, secundū S. Th. Pet. Ray. Host. & oēs si aduertēter tacet mortale: vel quod credit aut dubitat, ꝓbabiliter esse mortale: aut circumstātiā necessāriā ex verecūdia vel alia iniusta causa: qa mortaliter peccat, ꝓpter fictionē & irreuerētiā sacramēti: & reiterare tenetur. Et similiter secūdū dictū Dur. tenetur si omisit ex ignorātia crassa, vel quæ ex ꝓpria notabili culpa ꝓcessit, & cōsentit gl. Ray. sub tit. de pœ. & re. vt qa noluit de suis peccatis cogitare. Et idem est si omisit ex crassa obliuiōe, secūdū Ric. in iiij. di. xvij. Si tamē cōfiteretur ex dē memori peccatorū. secūdū S. Bona. vel saltē pœnitētiæ impositæ secūdū Pe. de Pa. & Dur. ordinis mi. sufficit pri⁹ cōfessa recōsiteri in generali solū dicēdo: dico meā culpam de his quæ pri⁹ vobis dixi: sicut si nulla fuisset absolutio de facto, quæ differri pōt per multos dies, etiā si cōfessor esset oblit⁹, dūmodo pri⁹ taxasset pœnitētiā. quod si nō fecisset, oporteret ad memoriā reducere: vt fieret iusta moderatio. Et idē, secūdū eūdē Pet. est in casibus sequen. Si autē aliqd horū omittit ex iusta causa, puta qa dubitat, ꝓbabiliter cōfessorē solicitare ad malū quod omittit, vel reuelaturū cōfessionē, vel cogniturū aliquod peccatū quod cōfitēs audinit in cōfessione, videtur excusari. Similiter q omittit ex obliuiōe vel ignorantiam probabili facta debita diligētia, quā cōi lege ꝓmittit humana fragilitas, secūdū Ric. quę est debita secundū Sco. qñ quis tantā adhibuit ad memorandū, quantā quis apponeret in re ardua, & quæ sibi multùm esset cordi. Similiter q ex nescientia, puta quia nō credit esse peccatū, excusatur: quia licet aliquado nō excuset hoc quin talis peccet, dū talia agit cōtra legē Dei aut naturæ: excusat ne peccet nō pœnitēdo vel nō cōfitendo specialiter: sed solùm in genere cōfitēdo ignorata, i. nō cognita & oblita. Vnde † pueri & puellæ nouiter cognoscētes esse mortale quod aliàs sciēter omiserūt cōfiteri ex nescientia grauitatis eius nō tenētur iterare cōfessionē: quod Sū. Aug. verū credit, etiā si tali peccato erat annexa excōicatio. Sed hoc est magnus error eius: vt patebit j. Cōf. iij. §. viij. ¶ Secūdò secundū S. Th. Pet. & Ric. qñ ex cōtēptu vel negligētia nō impleuit pœnitentiā pro mortalibus iniunctā, ad quam ex præcepto tenetur: nec implere pōt, quia est eius oblitus: si tamē eā perficere pōt tanquā memor reiterare confessionē minimè tenetur, præcipue qñ tempus præfixū nō fuit quod tanſgredi nō posset, quāuis ei esset declaratū quo tepore eā perhcere deberet: imò etiā si esset præfixū, licet illud transgrediendo sine iusta causa peccaret mortaliter. Similiter nō tenetur iterare confessionē, si talis pœnitētia erat iniūcta pro venialibus, ad quā nō tenetur de necessitate, secundū S. Th. nec similiter si eā omisit ex impossibilitate, i. maxima difficultate: puta infirmitate, vel huiusmodi: nec similiter si eā nō acceptauit, secundū Sco. de quo j. §. xxiiij. nec etiā nō cognito peccato pro quo erat imposita. sed de hoc j. §. xxvj. ¶ Tertiò secundū S. Th. Pet. & Host. ex parte cōfessoris quādo est notabiliter ignorās, nesciens discernere inter mortale & veniale de omnibus peccatis: & præcipuè si pœnitens casus habet intricatos. Hoc tamen Durā. ordinis. limitat, nisi ipse pœnitēs esset peritus, & instrueret cōfessorem. limitat etiā Archi. qñ confessorē alium nō haberet, maximè in articulo mortis: quia tunc eidem confiteri deberet. hæc ille. Ex quibus tamē non habetur quin habita opportunitate reiterare teneatur. Et similiter eadē tenetur recōfiteri, qui sciēter cōfessus est mortale sacerdoti nō intelligenti: vel quia cōfessio nō fuit nuda propter obscuritatē verborum: vel quia dormiebat, & huiusmodi. Quia confessio peccati importat apertionē morbi, i. reuelationē peccati, quæ nō potest esse nisi vno referēte & alio percipiēte. Et idē Io. de Cathabrig. & Arch. ¶ Quartò, etiā ex parte cōfessoris, quādo absoluere nō potuit, secundū S. Tho. Pet. Ray. & Host. Quod dupliciter cōtingere pōt, secundū Pet. de Pal. & Dur. ordi. mi. s. quia pōt absoluere ab vno & nō ab alio, puta reseruato: aut quia absoluere nō potest ab aliquo. Et primo casu cū pœnitēti cōfiterit, recōfiteri tenetur solùm reseruata, secundū Pet. de Pal. Secundo verò casu tenetur recōfiteri omnia, etiā si ignorāter est tali cōfessus, secundū Inn. quāuis secūdū S. Th. in quolib. ignorātia facti in his excuset, quādiu homo se credit absolutū. Pet. tamen de Pal. dicit hoc verū, ꝙ tenetur recōfiteri si ignorauit sacerdotē absoluere nō posse ignorātia iuris: puta, quia sciuit illū percussisse clericū: sed credit posse absoluere. Secus, inquit, si ignorātia fuit facti: & impedimentū erat etiā aliis occultū. Sed tene dictū Inn. ¶ Quintò, secūdū Pe. de Pal. vbi ex parte pœnitētis erat impedimentū scitū vel oblitū vel ignoratū etiā, ꝓbabiliter: vt quia erat excōicatus etiā minori, qua ligatus absolui nō pōt à peccatis, non obstante probabili ignorātia, quæ excusat à peccato & pœna irregularitatis: sed nō facit nō esse excōicatū. Vnde si tūc eligere tur ad beneficiū, ignorātia nō faceret ei ius aliquod acquirri: vt in c. apostolicæ. de cle. excō. mini. in gl. & multo minus est capax sacramētorū, à quibus directe excluditur: vnde est absolutio nulla: cōtra Sum. Ang. & Suppl. de quo j. Cōfessor, primò. ¶ Sextò in recidiuāte, qui secundū Inno. in c. omnis. de pœ. & remi. tenetur cōfessionē iterare ratione ingratitudinis. sed gl. Ray. in ti. de pœ. & remi. dicit eo casu sufficere cōfessionē generalē de peccatis: quia peccatorū remissorū ingratitudo exprimatur sub ꝓprio noīe vel circūlocutiue. & cōsentit Sum. Cōfessorū. Sed hoc limita qñ ingratitudo est circūstantia talis, quā teneamur cōfiteri, i. trahens ad particularē speciē peccati: quod tunc est, secundū S. Th. iij. q. xviij. art. iiij. cū quis aliquod peccatum cōmittit in cōtemptū Dei & suscepti beneficii: nō autem qñ est circunstātia generalis cōsequens omne peccatū. Tenetur etiā recidiuans iterare cōfessionē de peccatis ratione imponēdæ satisfactionis pro præsentibus peccatis: de quo S. Th. in iiij. dist. xxij. dicit ꝙ directè recōfiteri nō tenetur in specie vel in genere, sed indirectè, vt sciatur quæ satisfactio cōgruè possit iniungi: vt si ex aliqua occasione frequēter lapsum carnis passus est, illa p satisfactionē præcidatur. & sic de aliis peccatis. Et ad hoc videtur sufficere cōfessio generalis dimissorū: quādoq; tamē ad specialia descendere oportet, vt pœnitenti videbitur opportunū. hæc ex illo. ¶† Quartò, pro intellectu prioris §. quæritur an se 7
cundus cōfessor absoluere possit à casu reseruato ipsi primò, quod ex obliuione nō est quis cōfessus primo? Et dico secundū Pe. de Pal. in iiij. ꝙ si primus cōfessor habebat authoritatem absoluēdi ab omni excōicatione & casu, & sic intēdebat absoluere: secūdus cōfessor absoluere poterit ab excōmunicatione & casibus reseruatis illi primo quæ penitus est oblitus: quia nō potest esse amplius casus reseruatus nec excōicatio, sed solùm peccatū simplex. Vnde hac ratione Mo. & Rodo. cōsulūt quod benefacit is, qui absoluitur à Papa vel legato, & huiusmodi, si faciat se absolui ab excōmunicationibus & peccatis oblitis, & dispensari secū

Universidad de Deusto
Biblioteca

super irregularitatibus: quia si deinde recordetur, nō tenetur tales adire, licet confiteri teneatur. Et hæc nota: qa faciūt primo pro eligētibus sibi cōfessorē authoritate aposto lica, vt se faciāt absolui quantū extēditur eorū authoritas: aliàs oporteret recurrere ad eū q posset absoluere de iure. facit c. officii. de sen. exc. à cōtrario. & c. super his. de reser. est clarū super hoc. Faciūt secundò pro religiosis, qui in visi tationibus & capitulis à suis prælatis absoluūtur à cēsuris: quia cū prædicta venerint ad memoriā vel notitiā, iā confiteri nō tenētur: nisi quo ad peccata, si qua interfuere: quæ tamen iā nō sunt reseruata. Faciunt tertiò pro eisdē quo ad casus reseruatos: quia si super his dāt semel licētiā confitēdi alteri, iā nunquā sunt eis reseruati, nisi alia cōmittātur: quia si cedit authoritas eorū alteri p absolutionē etiā quātum ad obligata, à fortiori per licentiā maximè quantūad
3 scita in generali saltē. ¶†Quintò quæritur, quantū ad cōfessionis simplicitatē, vtrū annulletur cōfessio si in ea cum peccatis narrētur historiæ prolixæ? Et dico q nō, si dicātur hac intētione vt peccatū declaretur. quod indoctis adest facile, difficulter abest: quia hoc est peccata cōfiteri: cū opus à fine speciē sortiatur. tamen prudēs confessor debet iuxta posse huiusmodi superflua resecare: & si qua indigēt cōsolatione vel cōsilio, cōsuluit Gul. vt post factā absolutionē reseruētur: quod tamē generaliter nō est bonum: quia alii magis cōgruit cōsolatio in ipso cōquestu quàm post: maximè quia etiā talia ex parte cōfessoris ordinātur ad perfectā curationē peccatorū: vt scilicet pœnitēs lætus in dño recedat. ¶Sextò, quantū ad humilitatē quæritur, vtrū annullet cōfessionē: quia ex superbia nō vult adire proprium cōfessorē erubescētia ductus? Et dico q nō. si totaliter & integrē cōfitetur: licet dicat Host. hoc nō esse vtile, sicut nec infirmo medicos mutare: tenetur tamē ratione recidiui recō fiteri eo modo quo ſ. §. tertio dictum est. Esset tamē hoc mortale, vbi qs esset dispositꝰ & paratus nō dicere proprio cōfessori si aliū nō haberet: sicut plerūq; faciūt imperfectæ mulierculæ, quæ volūt habere ad cōplacentiā vnū cōfessorem cōpagnonū, cui dicūt omnē veritatē de lasciuiis: & ad reputationē vnū timoratū & bonæ famæ, cui post cōfessionē cū primo dicūt leuia tātum. imò talis hypocrisis posset esse mortale. Hic tamē errorē magnū asserit Sū. Ang. Cōf. j. §. vij. ſ. q habens peccata reseruata cōfessori solito, à quibus ille absoluere nō pōt: nō peccat mortaliter, si ne scādalizet eū cōfitetur solita tantū, tacēs de reseruatis, intendēs integrē cōfiteri ei qui posset absoluere: quia, secundū doctrinā omniū sanctorū, potens absolui nō præcedente integra cōfessione dimidiat cōfessionem: vnde & ipse ibi §. xxvj. expressē cōtradicit S. Th. qui dicit in quodā quolibeto, q ipse tenetur totū cōfiteri inferiori, qui pro reseruatis
9 mittit illū ad superiorē. ¶†Septimò, quantū ad puritatem quæritur vtrū sit mortale cōfiteri alio fine quàm ordinatū sit, i. ad veniā cōsequendā? Et dico q qui principaliter confitetur propter inanē gloriā, vel ne notetur in populo, aut aliū malū finē: peccat mortaliter petendo absolutionē: propter iniuriā quā facit sacramēto, peruertendo finem eius: & illud annullando. nō enim valet talis cōfessio: nec est sacramentalis: quia de essentia eius est q fiat spe veniæ. si tamen absolutionē non petit, & nō confitetur in spe veniæ: sed se præsentat sacerdoti, ne sit inobediēs ecclesiæ, peccat quidē mortaliter, nō quia cōfitetur: sed quia nō vult pœnitere & absoluī. ¶Octauò quantū ad fidelitatem quæritur vtrū sit peccatū in cōfessione mentiri accusando se de peccatis nō cōmissis? Et dico q mendaciū in confessione est mortale. Primò circa ea quæ sunt de necessitate confessionis, cuius sunt mortalia peccata, & mortales circūstantiæ nō rite cōfessæ habita copia idonei cōfessoris: quia hoc est inualidare sacramentū, & cōfessionis integritatē abolere. Circa alia verò nō necessaria, circa quæ confessionē quis dimidiare potest tacēdo veritatē: vt sunt venialia & circunstantiæ eorū trahentes in aliā speciē peccati, & omnia rite cōfessa, vel respectu quorū nō habetur confessor idoneus, iuxta dicta ſ. §. ij. casu primo, nō est mortale mentiri: quia nec sacramentū inualidatur, nec minuitur eius integritas. Et secundò mēdaciū est mortale in cōfessione, qñ est pernicios um ꝓximo, vel etiā sibi notabiliter: vt patet ex dictis j. Mēdaciū. §. iij. Vnde accusans se de peccato quod nō fecit in confessione, secundum multos peccat mortaliter: quod verū est, si quis se accuset in speciali de mortali in eu certo: quia se iniustè infamat. Et sic intellige Rich. iij. dist. xxj. & Direc. tit. de pœ. & remiſ. Nec obſt. c. ad eius dist. v, dicēs bonarū mentiū esse &c. quia intelligitur de cognitione dubitatiua & formidolosa. Nō autē esset mortale se accusare peccatorē magnū in genere, nec se accusare veniali nō cōmisso in specie: imò nec de mortali in ef fu dubio ad cōsulendū cōscientiæ, dummodo nō asserat certè, sed dubiè vel probabiliter, etiā si quis plus iusto aliqualiter se aggrauet ad tutamē cōscientiæ: quia illa præponenda est famæ. Vtrū autē confitendū sit sacerdoti infideli. j. Confeſ. j. §. vlti. ¶†Nonò quæritur, quantū ad nuditatem vtrum necessariò sit cōfiteri omnes circūstantias peccatorum? Et dico primò q circunstantias alleuiātes nullo cōfiteri tenetur, secundū omnes doctores. quod limita secundū mentem sancti Bona. nisi vbi tacēdo crederetur apud confessorē accusare de mortali quod est veniale: vel dicat se nō ieiunasse i die de præcepto, puta natiuitatis, & taceat de infirmitate: sed nec cōfiteri eas est laudabile, sed imperfectionis: nisi vt dicit San. Bo. id fiat ad satisfactionē alienæ inquisitioni, aut scandalo. Circūstantias verò speciem mutātes, secundū doct. necesse est cōfiteri. quod limita secundū San. Th. in iiij. si trahant ad speciem, quæ de se sit peccatum mortale: quia venialia cōfiteri nō est necesse. Vnde eū qui dicit se ex gulā fregisse ieiunium, nō est necesse dicere q lautè comedendo fregit, mutātes autē speciē & aggrauantes infinitè secundū omnes & sine exceptione sunt necessariò cōfitendæ. De aggrauantibus autē in eadē specie sunt opiniones: sed secundū S. Bona. cōmuniorē secundū San. Th. probabilior est q eas confiteri necessarium nō sit, sed laudabile tantū: imò vt dicit, aliquādo laudabile est eas tacere, vt in carnalibus quādo vel cōfessarius vel pœnitentē allicerent, secundū discretionē confitentis: si tamen etiā in carnalibus aggrauāt infinitè, sunt necessariò cōfitendæ: quia, vt dicit, gratia data in sacramēto pœnitentiæ restaurat si qua inde inclinādo ad peccandū in sacerdote vel cōfitente proueniat. Si tamē pœnitens videat sacerdotem procliuē, petat licentiā cōfitendi alteri, quā si nō dederit, adeat superiorē. hæc ille. Opinio verò Antilio. dicentis q necessariò sunt cōfitēdæ: sicut q ei qui furatus est mille aureos, nō sufficit dicere se furtū admisisse: nō est vera regulariter, sed in casu, vt colligi pōt ex Sū. Cōf. lib. iij. ti. xxxiij. q. xi. ſ. quādo tales sunt q eis non sciti sacerdos scire nō potest quid sit actuus: vel ratione iurisdictionis, si iniuria illata sit in clericū: quia si sit enormis, est casus papalis: episcopalis verò si leuis. de sen. exc. cū illorū. vel ratione dāni dati: qa aliqñ hoc oportet scire vt sciatur modꝰ imponēdæ restitutiōis: & vt sciatur an talis quātitas sit episcopo reseruata: q aliqñ circa huiusmodi aliqua disponit. Vnde ſ talib? dico idē de ista circūstātia sicut de peccatis iā cō

fessis in recidiuāte: quia tenetur quis eā dicere indirectè inquātū sine ea aliqñ nō pōt bene sciri debitus satisfactionis modus: ideoq; periculum in hoc credo esse de mortali dupliciter. Primò, si sacerdos interroget cōfitētē, & neget, vel taceat ex causa iniusta. Secūdò, si ipse quātitatē sui peccati sciat, & iniustè diminuetur aut tacet: quia exponit se periculo nō recipiēdi cōgruā medicinā, seu ponendi obicē suæ
11 iustificationi. ¶†Decimò quātū ad idē ſpāliter quæritur, vtrū necessariū sit cōfiteri circūstantia sacri tēporis aut loci? Et dico quātū ad locū q sic, solùm quantū ad tres species sacrilegii, de quibus infrà: vt patet ex dictis §. priori. & futur. ad actū: sed etiā quo ad ipsas oculorū fictiones, & quo ad ipsas cogitationes de luxuria, & furto & homicidio: qa eandē per se gravitatē habēt, cogitationes & operationes, & ad eā speciē pertinēt: vt patet per S. Tho. j. ij. lxxij. maximē si tales cogitationes nō solùm sunt in ecclesia: sed etiā de scelere perpetrato vel perpetrādo in ecclesia: quantū aūt ad alias cogitationes, puta de superbia: vel etiā quantū ad alios actus, puta detractiones, nō est necessariū cōfiteri circunstantiā loci sacri: quia licet ista trahāt in aliā speciē, tanquā habētia speciālē repugnātiā ad rationē irreuerētiæ ad diuina: tñ ista species est venialis: quia de hoc nulla est præceptoria prohibitio à Deo vel ab hominibus. Quantū verò ad circūstantiā sacri tēporis siue festi est opinio Nicolai de Li. quā sequitur Sum. Ang. & Roſ. & etiā Archid. q sit necessariò cōtenda: sed in Roſ. aurea ostendi q est falsum, casu lxiij. quia præceptū de sanctificatione Sabbati specialiter & literaliter intellectum nō prohibet opus seruile spirituale, id est, peccatū, secundū S. Tho. in iij. sen. Tamē esto q esset vera ista opi. adhuc Sum. Ang. dicit magnū errorē, in tit. Interrogatio. §. vj. in fi. vbi vult q circunstantiā festi sufficit cōfiteri, nō specificando speciē peccati: sed dicendo q in festo toties peccauit: falsum est: & infert cōtradictionē in dictis eius: quia si ista circūstātia est necessaria, aggrauat infinitè: ergo dat speciē peccato: ergo illud peccatum sine tali circūstātia nō est distinctū quātū ad suā speciem: ergò nō est sufficienter cōfessum. cuius oppositū iste dicit. ¶Vndecimò quātū ad idē specialiter quæritur de circunstantia, quæ est quoties, vtrum sit necessaria? Et dico q cùm ly quoties, dicat frequentiā & numerū, Sum. Ro. dicit q frequētia est circunstantia ponēs aliud peccatū: & idem Sum. Ang. & ratio vtriusq; est: quia qualibet vice nouum peccatū cōmittitur. Sed ista opinio est falsa: quia circūstātia cōsuetudinis nullo speciali præcepto prohibetur à Deo vel hominibus: alioquin esset mortale assuescere leuiter loqui vel otiosè. Ratio etiā eorū nihil est: quia secūdū peccatum nō est circunstātia prioris: sed aliud ex toto ab illo distinctū. Quantū verò ad numerū & quotam peccatorū, vtrū scilicet sufficiat cōfiteri species peccatorū explicitè, & numerū implicitè, dicēdo verbi gratia: sum fornicatus multoties. aut etiā oporteat explicare numerū fornicationum dicendo, bis, ter, &c. dico q ex sacra scriptura & iuribus humanis de hoc nihil habetur: nisi quod in c. omnis. de pœn. & remiſ. præcipitur omnibus fidelibus post annos discretionis omnia sua peccata confiteri: vbi ly omnia, dici pōt in specie & nō in numero distribuere: sicut dicimus in aliquo esse omnia peccata mortalia. Ex doctoribus etiā antiquis ferè nihil habemus q teneamur ad cōfessionem omniū peccatorū in numero: sed potius videtur secūdū Archi. & Direc. qui eū refert, q sufficit si quis dicat se multoties peccasse, vel per annū in tali peccato perseuerasse, & huiusmodi, doctores verò moderniores, vt Archid. & Sum. Ang. & Sum. Roſ. dicūt q tenemur etiā in numero cōfiteri: quē si quis nō habet in memoria, tenetur cōputare quoties die potuit peccare: deinde in septimana: deinde in anno: & quāto tēpore fuit in peccato. Et istā cōclusionē Sum. Roſ. probat. ſ. q tenemur cōfiteri circūstātiā quoties, quo ad numerū peccatorū: quia, inquit, quilibet numerus adiūctus alteri numero cōstituit aliā speciē, secundū Philosophū. hæc ille: qui nihil dicit: qa vnitas addita variat speciē numeri, sed nō peccati: sicut nec cuiuscūq; rei cui additur: alioquin vnus homo additus duobus, variaret speciē hominis. Dicit etiā circa hoc alia inepta, quæ nihil faciūt ad rē, S. Tho. autē in tota Sum. & sentētiis & aliis suis operibus de hac quæstione nihil dicit. excepto q in opus xij. id est, ad lectorē Bisunti. dicit q tenetur qs cōfiteri numerū peccatorū sicut pōt. Et intelligo q sic pōt sicut ea habet in memoria, facta sufficiēti præparatione, secūdū quod cōsueuit facere humana fragilitas. † Vnde circa hoc credo q homo 12
tenetur ad cōfitēdū sua peccata in numero determinato explicitè dicēdo, hoc feci bis vel ter: eo modo quo tenetur ad confessionis integritatē: ita q circa hoc est mortale solū si quis sciēter ex causa iniusta, puta erubescētia vel hypocrisi tacet aliquid de vero numero quē habet in memoria. si etiā quis ex lata culpa nō recordatur numerorū peccatorū: puta quia nihil omnino cogitauit: forte nō cōsequitur iustificationē: & peccat mortaliter de nouo faciēs irreuerētia sacramēto quod annullat. Debet ergo peccator semp exprimere aliquē numerū certū, si illū nouit: vel incertū, si nō nouit certū: vt dicēdo, potuit hoc fuisse circa toties. quod si nō facit, cōfessor debet supplere: nisi vbi ex circūstātiis verborū cōfitētis cōfessor æquè no scat numerū vt peccator: qa tūc numerus est cōfessus implicitè. ¶Duodecimò † quæritur 13
quātū ad discretionē, qd intersit inter eū q idoneū siue discretū, & eū q nō idoneū sacerdotē quærit? Et dico primò q qui quęrit idoneū quātū pōt, si erret in aliquo ad cōsiliū eius, excusatur: quia cōsuluit virū doctū: & cōsequēter sua ignorātia est iuincibilis. quod limita nisi hoc ipsum, quod ei credit, veniret ex lata culpa sua. secus de eo q idoneū nō quærit. Secūdò q idoneus nō ita inducit in desperationē: qa nō aggrauat irrationabiliter, sicut nec cōtra iura. Vnde Iudas iō desperauit: qa nō Apostolos, sed Phariſeos adiuit. ¶Decimotertiò † quæritur quātū ad idē, vtrū teneamur ve 14
nialia cōfiteri ex vi sacramēti? Et dico ex doctrina S. Tho. iiij. di. xvj. & xvij. & Sco. ibi dis. xvij. & Pet. de Pal. & cōiter doctores q nō: quia nō obligamur de eis pœnitere aut cōteri: cū per ea naufragari nō posimus. i. dānari: & pœnitentia sit secūda tabula post naufragiū: imò secūdū Sco. nō tenemur etiā vigore statuti. ſ. illius, omnis. de pœni. & re. in casu quo qs haberet solùm venialia, nō obstāte opi. Inn. quæ est in cōtrariū: quā sequitur Suppl. qa papa obligat habentes cōfitenda necessariò. i. mortalia, quæ solùm distribuit ly oīa, secūdū Sco. & gl. qa si distribueret venialia, teneretur ea cōfiteri etiā habens mortalia: quod nullus dicit: imò tenetur ad impossibile. Imò dicit Pe. de Pal. q papa talem. ſ. habētē solū venialia, obligare nō posset ad cōfessionē venialiū. quia hoc esset mutare sacramētū pœnitētiæ. i. materiā eius, de venialibus faciēdo materiā pœnitētiæ necessariam. vnde eo casu sufficit q se præsentet sacerdoti, vt admitti possit ad cōionē. Sed istæ opiniones nō sunt in veritate cōtrariæ, sed veræ: quia vna intēdit q nō tenemur cōfiteri venialia. f omnia & ſpāliter, & numeraliter: alia verò intēdit q rōne statuti tenemur ea cōfiteri in generali, dicendo nos qdē immunes à peccato mortali, secūdu cōsciētiā nostrā: in multis tñ aliis deliqsse, & petere absolutionē

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nec hoc est mutare materiã sacramenti: quia venialia sunt dispositio ad mortale: vnde ad hoc pót ecclesia obligare, vt per absolutionẽ quis maiorẽ gratiã cõsequatur. Et hãc opinionẽ, scilicet ꝙ ad venialia cõfitẽda ratione statuti nõ tenemur. s. in speciali, S. Tho. tenet, licet videatur solũ recitare. Tenetur tñ quis veniale explicitè cõfiteri in aliquibus casibus. ¶ Primò secũdũ S. Bon. in iiij. dist. xvj. vt imponit ei Sum. Ang. ratione periculi ad quod ducit: quia si homo periculũ aduertat, tenetur pœnitere de venialibus: sed nõ dicit ꝙ teneatur quis cõfiteri, sed pœnitere. ¶ Secundò ratione dubii. i. qñ dubitatur an sit mortale aut veniale, secundũ S. Tho. Addit Sum. Ang. & Supple. ¶ Tertiò ratione professionis alicuius regulæ ad hoc obligantis. sed hoc nihil est: quia si papa ad hoc non pót obligare per statutũ, vt etiã ipsa tenet: multò minus obligare pót quicunq; alius. Et si ita esset, religiosi tenerẽtur ad impossibile. i. omnia venialia cõfitendã: & laberẽtur scrupulosi omnes in desperationẽ. Vnde religiosi nõ tenẽtur cõfiteri de venialibus: sed solùm de mortalibus aut dubiis de mortali, vel periculosis ducẽtibus ad mortale, secũdũ aliquos. Et verũ est solũ si ratione periculi trãseãt in mortale: extra quos casus sufficit si se præsentẽt cõfessori temporibus statutis, dicẽtes nihil se habere dicẽdũ necessariò, sed se in multis leuibus deliquisse: sicut & de laicis tenet cõis schola doct. contra quã Supple. dicit se nescire quo audeat se quis immunẽ à mortali existimare intra vnũ annũ: ideóq; fatuũ esse sacerdotẽ qui sic dicẽti & nõ aliter cõfitenti Eucharistiã ministraret. Sed plenè cõtra eũ est experiẽtia: & suus doctor Sco. qui in vltimis verbis dis. xvij. in iiij. dicit nõ esse incredibile, multos esse in ecclesia tales, qui per annũ viuant sine mortali: imò per Dei gratiã multi multo maiori tempore sine peccato mortali te custodiũt: & multa opera perfectionis exercent: de quorũ meritis thesaurus ecclesiæ cõgregatur. Est tñ bonum, frequẽter venialia cõfiteri, quãtũ colligi pót ex doctrina S. Tho. tum quia semper in cõfessione gratia cõfertur vel augetur, si ritè fiat tum quia facilius corrigũtur propter auxiliũ gratię & propositũ bonũ renouatũ: tum quia citius eorũ pœna aboletur: tum quia multa sunt mortalia, quæ venialia reputãtur: tum etiã, secũdũ Pet. de Pal. quia nõ sic firmatur habitus venialiũ. De cõtritione animi, & pœnitẽtia venialium, vide infrà Peccatum. §. vj. & Pœnitentia. §. iiij.

15 ¶ †Decimoquartò, quãtũ ad libertatẽ quæri pót de eo qui cõfitetur coactus aliquo timore, de quo vide suprà. §. vj. Itẽ vtrũ cõfessor interrogare debeat, vide infrà Cõfessor. iij. §. xiiij. ¶ †Decimoquintò, quantũ ad verecundiã quæritur, vtrũ liceat declinare verecundiã cõfitendo per scripturã vel interpositã personã? Et dicit S. Tho. in iiij. dist. xvij. ꝙ licet ad cõfessionẽ prout est actus virtutis, sufficeret qualitercunq; fieret: secũdũ tñ quod est pars sacramẽti, habet determinatũ actũ, sicut habẽt alia sacramẽta determinatã materiã: & ille est id quo maximè cõsueimus manifestare. i. propriũ verbũ sicut in baptismo assumitur illud elementũ, cuius est maximè vsus in abluẽdo: alii enim modi inducti sunt in supplementũ. Igitur ei qui nõ habet vsum linguæ, vt est mutus, vel qui est alterius linguæ, sufficit ꝙ per rescriptũ aut nutũ aut interpretẽ confiteatur: quia nõ exigitur ab homine plus quàm possit. In absentia tñ proprii sacerdotis cõfessio fieri pót etiã laico: ideóq; nõ oportet ꝙ per scriptũ fiat proprio sacerdoti: quia plus pertinet ad necessitatẽ confessionis actus, quàm ille cui fit cõfessio. Nec obstat ꝙ baptismũ homo accipere nõ debet nisi in aqua: quia ipsa est omnino ab exteriori, & nobis ab alio exhibetur: sed actus cõfessionis est à nobis: ideoq; qñ nõ possumus vno modo, debemus secundũ quod possumus confiteri: vel, vt dicit in primo quolibeto, de necessitate sacramenti est ꝙ quis sua peccata manifestet: nec pót in hoc aliquis dispẽsare: sed ꝙ fiat verbo, nõ est de necessitate sacramẽti, sed ex institutione ecclesiæ quo ad eũ qui pót, nõ solũ vt erubescat, sed vt accipiatur id cuius vsus est cõueniẽtior. hæc ex illo. qui intẽdit ꝙ per scripturã pót quis supplere defectũ linguæ, non defectũ absentię sacerdotis. Dicit tũ Pet. de Pal. ꝙ licet vbi præsentia sacerdotis habere nõ pót quis, licet nõ teneatur cõfiteri scripto: tñ hoc pót: & sacerdos similiter scripto absoluere: licet hoc nõ sit multũ cõsulẽdũ rõne scãdali possibilis accidere. Sco. tñ post Rich. quẽ sequitur Sum. Ang. & Ro. tenet cõtra S. Tho. quẽ sequitur Supple. post Sum. Pis & Arch. qui S. Th. sensit ꝙ tenetur quis qñ habet sacerdotẽ præsentẽ cõfiteri ore vel per scripturã aut interpretẽ de iure diuino. s. semel ante mortẽ. & verũ est: quia Deus præcepit absolutè confessionẽ, quæ fieri pót dictis modis quantũ est de necessitate sacramẽti: & cõsequenter quilibet homo habet vnũ de illis modis, nõ absoluitur à præcepto. Vtrũ autẽ idẽ senserit de iure canonico vel ecclesiastico semel in anno: vel etiã vtrũ sit verũ: est dubiũ, vt dicit Pet. de Pal. ꝙ fortè quis nõ tenetur cõfiteri per interpretẽ, licet posit. Et satis videtur posse dici cũ Sco. & Rich. ꝙ nõ quis non inuenitur expressum in iure: & præceptũ est graue, & efficeretur grauius. & cõsequẽter talis nõ tenetur cõfiteri in pascha, nisi immineret periculũ mortis: & cõsequenter quis cõfiteri teneretur de iure diuino: tenetur tñ confiteri quis scripto aut nutu ex precepto ecclesię, si aliter non pót quia ista nõ augẽt, sed minuũt difficultatẽ præcepti. Et de quantũ de iure diuino quis tenetur cõfiteri per interpretẽ Sco. quem sequitur Sum. Ang. & Ros. cõtra ista tenet tria. Primò ꝙ nõ tenetur qs per interpretẽ cõfiteri, qui cũ sacerdote, si vellet malignari, posset esse testis cõtra accusatũ: qa, inquit, ad forũ ex sua natura secretissimũ nõ tenetur qs. est aliquo modo publicus. Sed ista sua ratio concluderet, si valeret, ꝙ etiã sacerdoti nõ tenemur cõfiteri: quia si vellet malignari posset esse testis cõtra cõfitẽtẽ: & sic faceret probationẽ semiplenã: & cõsequẽter pœnitẽs aliquo modo publicaretur: maximè qa posset exhiberi torturæ: imò posset inuenire aliũ testẽ malignantẽ & falsum, & plenè probare. Vnde sufficit ꝙ iste nõ possit venire in publicũ licitè & verecundicè, vt in proposito: qa tam sacerdos quàm interpretare tenetur. Præterea oportet dicere ꝙ sacerdos absolute nõ possit peccatorẽ cõfitẽtẽ per interpretẽ: quod nec Sco. nec aliquis vnquã dixit doctorũ: vel ꝙ talis, qui aliter non pót cõfiteri, tenetur per interpretẽ cõfiteri: quia vt ipse Sco. dicit in ea. di. quicũq; gratiã amisit, tenetur de necessitate præcepti. s. diliges Deũ & teipsum, agere quantũ in se est ad eius recuperationẽ. Et per hoc patet falsitas alia. Secundò enim dicit ꝙ videtur esse cõtra rõnẽ cõfessionis ꝙ quis per scripturã cõfiteatur: qa omnis scriptura ex sui natura est publica & auferẽs verecũdiã: & intẽdit, vt imponit ei Sum. Ros. ꝙ licet possit quis in necessitate cõfiteri scripto, si adest sacerdos, vt patet xxx. q. v. qualis. vbi dicitur ꝙ pót quis per scripturã cõfiteri: & exponit Io. qñ cõfitẽs est præsens: tñ nullus ad hoc tenetur. Sed contra hoc arguitur vt prius: qa vel isto modo nõ pót fieri cõfessio: vel ille tenetur qñ sacerdos adest. Nec obstat ꝙ scriptura sit publica: qa in tali casu est rarò, & per accidẽs: sicut & ipsæ voces cõfitentis quæ audiri possunt ab alio. Non obstat etiã sublatio verecundiæ: quia sine verecũdia cõfessio facta, tenet secundũ omnes doctores. Et prætereà si adest sacerdos, adest verecũdia, etiã in cõfessione per scripturã. Tertiò dicit quod absenti

senti nõ licet cõfiteri per scripturam. cõtra quod arguitur: quia, vt ipsemet testatur, sic cõfessus est S. Tho. Cãtuariẽsis:
17 nõ tamẽ quis ad hoc tenetur. ¶ †Decimosextò qritur quãtum ad idẽ, vtrũ peccatrix cõfiteri possit sacerdoti cum quo peccauit? Et dicit Gul. post Hug. super c. oés. xxx. q. j. ꝙ sacerdos eam nõ debet audire, quia tollitur erubescẽtia quæ est satisfactionis pars proxima. & idẽ est de omni peccato, in quo sacerdos fuisset cõsentiẽs vel cooperãs: si tamen absoluit, valet absolutio. & cõcordat S. Tho. in iiij. j. Cõfessor. iij §. v.
18 ¶ Decimoseptimò, †quantũ ad idem quæritur, vtrũ sufficiat si quis peccata alicuius dicat eo præsente coram sacerdote? Et dicit Monal. ꝙ nõ: sed per seipsum debet qs confiteri de pœn. dist. j. quem pœnitet. satisfacit tamen secundũ Rod qui sacerdoti interroganti, aut quæsita respondet, quantum ad ea de quibus interrogatur: nisi talis statuisset potius tacere quàm ore proprio confiteri. quod est peccatum mortale. Vnde prudẽs sacerdos hoc aduertẽs faciat eum rectificare conscientiam suam, & de tali dispositione dolere. Et similiter cautè de ore eius educere debet peccata si qua videri eum velle celare. Et similiter si qua eum obliuisci ex impræparatione probabiliter credit, aut nõ existima
19 re peccata, debet sacerdos occurrere: alioquin, secũdũ Arc. sciẽter absolueret indignũ. ¶ Decimooctauò, † quantum ad integritatẽ quæritur vtrum liceat diuidere cõfessionẽ? Et dicit S. Tho. in iiij. di. xvij. quòd non: sed integraliter tenetur quis omnia peccata sua vni sacerdoti cõfiteri: etiã vt dicit idem in quolib & Sco. si ille absoluere non posset ab omnibus. quod tamen limita primò si peccata sunt mortalia: quia quo ad venialia, secundũ Pet. de Pal. licet cõfessionem diuidere: cũ, vt dicit, non habeant cõnexionẽ quo ad contritionem, confessionem vel absolutionẽ. Secundò, si sunt in memoria post debitam discussionẽ, secundũ Sco. quia tunc licitè tacentur oblita: quæ si post confessionẽ redeant in memoriã, ipsa sola tenetur cõfiteri explicitè. etiã si cõfiteatur alteri, secundũ S. Tho. Pet. de Pal. Sum. Cõf. & omnes. alia tamen tenetur reconfiteri in generali, dicendo ꝙ ista fuit cõfitendo oblitus. Tertiò, si confessor modò est idoneus ad omnia audiẽda: quia si eum nõ expedit aliquod peccatũ audire: vt quia inde solicitaretur vel solicitaret ad malũ, aut illud reuelaret, vel huiusmodi, & nõ habetur alius sacerdos, licitè cõfessio diuiditur: vt §. iij. Et licet ad hoc S. Tho. adducat probabilẽ rationẽ ex similitudine corporalis infirmitatis, quæ tota vni medico detegẽda est: qa morbus morbũ aggrauat, & morbo contrariatur: & cõsequẽter medicina vni cõferẽs, alteri nocet tñ idẽ arguitur ex tex. c. omnis. de pœn. & remis. vbi præcipitur ꝙ omnia peccata ꝙ
20 prio sacerdoti: id est, vni, & nõ pluribꝰ dicãtur. ¶ Decimononò, † quæritur quantũ ad idem, quid faciendũ sit quando peccator habet casus reseruatos superiori? Et dico ꝙ si priꝰ accedit ad superiorẽ, secundũ Petr. de Pal. ecclesia Romana hunc habet vsum vt absoluat à maioribus remittẽs ꝙ minoribus absoluẽdũ. In quo facto supponitur & ita fieri posse. & illa confessio, vt dicit Capreo. est integra virtualiter ꝙpter intentionẽ cõfitentis: potest etiã absoluere de omnibus, si omnia velit audire, non aliter. Si verò prius accedit ad inferiorẽ secundũ S. Tho. in iiij. nihilo minus peccator debet totũ dicere inferiori: & ille absoluet à quibus pót, ad superiorẽ remittẽs in reliquis, arg. xxxiij. q. ij. latorẽ. & de pœn. & re. significasti. & si de facto absoluit, nõ est absolutus, secũdũ S. Th. quod intelligitur secũdum Pet. de Pal. ab his à quibꝰ nõ pót: quia in his sententia est à iudice nõ suo. Secus de aliis qa vtile per inutile nõ vitiatur in his, quæ ca
piũt diuisionẽ. Est tñ ipse excusatur per ignorãtiã facti, sed nõ sacerdos, cui ius ignorare nõ licet, secundũ S. Tho. Dicit autẽ Henr. de Gan. in quoli. j. q. xxx. sic posse fieri: qa id, quod in cõfessione est, quãtũ ad absolutionẽ ex parte Dei nõ diuiditur, sed totũ simul remittit in cõtritione: quod verò est ex parte ecclesiæ, diuiditur: quia cũ ipsa duo absoluẽdo faciat, qa scilicet remittit partẽ satisfactionis, & recõciliat ecclesiæ militãti: primũ diuidi pót. Vt si dicat sacerdos, fac hoc per dies octo, & deinde regredere. & iniũgam reliquũ. Et similiter secũdũ: sicut pater de excõicato multis excõmunicationibus, q absolui pót primò ab vna, postea ab alia de sent. exc. cũ pro causa. & gl. in c. officii eo. ti. & glo. in c. ex parte. de offi. or. hæc ex illo, quæ habẽt locũ quando prius quis accedẽs ad inferiorẽ totũ confitetur. Sed tamen, quia secundũ S. Tho. regulariter confessio debet esse integra, quando peccator prius vadit ad superiorem, secundum Hen. quicquid senserit Pet. de Pal. nõ absoluit, priè eum a peccatis, nisi totũ dicat: sed ab obligatione cõfitendi sibi. Si verò prius vadit ad inferiorẽ: absoluit eũ à peccatis, sed nõ ab obligatione cõfitendi superiori: & sic, inquit, absolutio nõ diuiditur, imò nec cõfessio. & ita practicatur: & ita
21 tene. Dicit †autẽ Pet. de Pal. no. verbũ, scilicet ꝙ absolutus à reseruatis in articu. mortis non tenetur, si euadat, adire superiorem, nisi fuisset excõmunicatus, & similiter extra casum necessitatis absolutus à talibus ab eo qui poterat: etiã si cõfessio fuisset ficta: si iterum & pluries vult confiteri de eisdẽ casibus reseruatis, absolui potest à quocunq; etiam si nõ haberet potestatẽ absoluẽdi in illis. hæc ille. & idẽ Archi. quod nota: quia est cõtra quosdã religiosos, qui aliquibus concedũt posse vti sua authoritate quo ad peccata solũ per tres dies aut quatuor, & huiusmodi. ¶ Vicesimò, †quã
22 tum ad cõfessionẽ esse secretã præter pertinẽtia ad sigillũ de quibus j. Cõfessio iij. per totũ. quæri pót quomodo debeat esse secreta ex parte cõfessoris & peccatoris? Et dico secundũ Arch. post Pet. de palu. ꝙ sacerdos debet iniũgere pœnitentiã secretè: ne audiatur ab aliis & nullus præter cõfessorẽ & cõfitentẽ debet audire cõfessionẽ alicuius: alioquin grauiter peccaret sciẽter hoc faciẽs: & celare tenetur etiã si casu audiat, etiã si sit laicꝰ, secũdũ S. Tho. imò, vt idẽ dicit, summo studio celãda sunt omnia dicta in cõfessiõe, etiã ad eã nõ pertinẽtia: per q̃ peccator aut peccatũ deprehẽdi posset, Debet etiã secrete audire, ne scilicet audiat multos simul, vel multi simul audiãt vnũ de pœ. & re. c. omnis. in verbo, solus. & in verbo, sacerdoti. †Vnde videntur pec-
23 care mortaliter sacerdotes simul audiẽtes plures pueros doli capaces: quia cooperãtur transgressioni ecclesiastici præcepti licet tñ secundũ Rich. in arti. necessitatis, id est, quando imminẽte morte vnus post aliũ cõfiteri non potest, plures simul audire licet: nec euacuatur virtus sacramẽti. Similiter eadẽ ratione vidẽtur peccare mortaliter plures audientes vnũ: licet secundũ eundẽ nõ peccẽt si hoc faciãt cõsentiẽte peccatore, vt sanioris cõsilio regatur: & absolutio tenet. Cuius tamen cõtrarium sentit Sco. iiij. dist. xvij. vbi tenet ꝙ confessio facta pluribus, nõ est sacramẽtalis: quia vnus est Christus quẽ sacerdos repræsentat. Sed primum est verius: quia illi duo nõ tenẽt locũ duorũ, sed vnius perfecti. Peccator autẽ, secundũ Archid. debet confiteri secretò, ne audiat alius: liber tamen est secundum Io. And. ad publicè confitẽdum, si id facere vult ex feruore, nõ obstante ly solus: qa positũ est vt ad confessionẽ quis liberius accedat. quod secundum S. Tho. in iiij. dist. xvij. in expositione literæ est verũ si peccatum sit manifestum: aliàs non licet publicè cõfiteri quia talis humilitas præiudicaret proximo, qui posset inde scandalizari: liber etiam est ad dicendum pœnitentiã sibi

Universidad de Deusto
Biblioteca

impositam,ſicut & ſua peccata confeſſa,ſecundū Pét.de Pal. quod tamē ſecundū Rich.intelligēdum eſt qñ nec ſibi nec cōfeſſori præiudiciū facit:ſecus vbi ſe ſine vtilitate infamaret,vel cōfeſſorē:aut ei maleuolentiā acquireret:puta quia iniūxit mulieri abſtinere à familiaritate alicui⁹ viri, & huiuſmodi. ¶ Viceſimoprimò,†quantū ad eſſe lacrymabilem quæritur,vtrū confeſsio neceſſariò ſit faciēda eū lacrymis? Et dico q̄ nō cum exterioribus:quia illæ nō ſunt in noſtra poteſtate:ſed tamē tenemur cōfiteri cum interioribus,quę ſunt diſplicētia peccati præteriti cū proposito cauēdi à futuris,id eſt,cōtritio,vel ſaltē attritio:de qua ℈. Cōtritio : imò ſufficit ſi quis vellet habere diſplicētiā & à Deo gratiā cauēdi in poſterum:quia talis eſt attritus virtualiter,id eſt,diſplicētiam habēs:cum nulli placeat diſplicētia rei placitæ: & habet etiā voluntatē cauēdi,licet imperfectā. Vnde in abſolutione virtute clauiū iuſtificatur,niſi obicē ponat:quia de attrito faciūt contritū,ſecundū doctrinā ſanctorū,maximē S.Th.in iiij.quoli.q.x.& Rich. Imò dicitur fortius ſecundum Sco.q̄ ſufficit quis velle habere talē diſplicētiam non ſolim formaliter,ſed etiā virtualiter eā volēdo in ſua cauſa,id eſt,in ſacramēto pœnitētię iuſtificāte:quia in iiij.diſt.xiiij.q.vlt.in art.iij.circa mediū,tenet q̄ ad conſequēdi gratiā p̄ hoc ſacramētū non requiritur attritio:ſed ſufficit volūtas ſuſcipiēdi hoc ſacramētū ſine obice peccati mortalis actualiter ſibi facto in vltimo inſtāti abſolutionis,in quo eſt vis huius ſacramēti:ſicut in baptiſmo ad cōſequēdā gratiā nō requritur niſi volūtaria ſuſceptio baptiſmi ſine fictiōe,id eſt,intētio ſuſcipiēdi quod cōfert eccleſia ſine actu aut volūtate peccati mortalis.hæc ex illo. Sed aliqbus videtur q̄ cum actus interior ſit pars eſſentialis huius ſacramēti,ſine pœnitētia nō valet:ſicut nec matrimoniū tenet eius, qui vult cōtrahere matrimoniū,ſed nō vult cōſentire. Sed iſta nō ſtāt cū dict.S.Tho.de cōfeſsione ficta : nec eorū rō cōcludit:quia pars eſt cōtritio aliqñ futura.ſicut aliqñ ſatisfactio præcedit ſecundū Pet.de Pal.obex aūt actualis à Scoto dicitur,ſicut ſi quis actu tūc cogitaret peccatum aliquod mortale nō relinquere. Aduerte†etiā & aliud eſt,aliquem ſe velle cauere:aliud,credere q̄ cauebit à peccato:cū vnum ſit volūtatis,aliud rationis.Vnde multi vellent cauere , qui tñ credūt q̄ nō cauebūt:q̄ autē nullā omnino habet diſplicētiā etiā virtualē,vel volūtatē cauēdi:ſed actu vult nō cauere:ſi cōfitetur,& petit abſolui,mortaliter peccat ,ꝑpter irreuerētiā ſacramēti,& annullationē quantū in ſe eſt.de quo ℈.ſeq.Secus ſi quis intēdit ſuſcipere ſacramētum hoc vt deleat,ſecundum mentem Scoti,vel ſaltē ſecus ſi eſt attritus.

¶ Viceſimo ſecundò,†quantū ad idē quæritur,vtrū confeſsio facta à ficto ſine contritione & charitate valeat? Et primò dico q̄ in iſta quæſtione doctores ſub nomine contritionis intelligūt aliquādo omnē diſplicētiam,etiā ſi ſit attritio ſola:& qñ intelligūt de cōtritiōe ꝑpriè,quæ ſcilicet nō eſt ſine charitate,loquūtur de ea in inſtāti in quo cōpletur hoc ſacramētū,vel in ſequētib⁹:vt ſit ſenſus qōnis, vtrū valeat illa cōfeſsio q̄ terminatur & cōpletur ſine cōtritiōe & charitate. ¶ Secūdò dico ex Pet.de Pal.p Capreo.colligi q̄ triplex ſit in proposito fictio.Prima eſt,q̄ ſiue ſit cōfeſsa ſiue nō,facit ſacramētū omnino eſſe nullū,& nihil tunc vel poſt valere:vt ſi quis nō intēdit ſacramētū ſuſcipere,ſed eccleſiā irridere:vel ſi intēdit quidē ſuſcipere ſacramētum, ſed nō dolet de peccato:aut illud cauere nō vult,& hoc actu cōſiderat. Secūda eſt,quæ ſiue cōfeſſa ſit,ſiue nō:tamē in pūcto abſolutiōis deſinit eſſe fictio:& valet ſacramētū etiā tēpore quo ſuſcipitur:vt cūquis inſufficiēter quidē dolet: ſed nō adeò q̄ talis dolor ſacramēto & vſu clauiū perfici, & in cōtritionē verā conuerti poſsit. Tertia eſt,quā ſi quis cōfitetur,abſolui nō debet:& ſi de facto abſoluitur,dubium eſt vtrū imprimatur ornatus:& valeat cōfeſsio fictione recedēte. Si q̄s verò eā nō cōfiteatur,q̄a ſcilicet nō occurrit ſacramētū eſt verū,& fictione recedēte valet præterita confeſsio rōne ornatus:nec eſt iterāda, ſed ſola fictio cōfitēda: ſicut pœnitētiā q̄ vſu clauiū in contritionē verti nō pōt:& tū latet peccatorē,nec occurrit ei vt cōfitēda:vt ſi ex ignorātia diuini iuris credit falſo ſe cōſecūtā ſufficiēter diſcuſſiſſe:vel ſicut cū q̄s dolet de præterito:& cauere nō vult de futuro,vel econuerſo. ¶ Dico tertiò ſecūdū Petr.de Pal.& eſt mēs S.Th.q̄ cū ſacramēta gratiæ gratiā cōferāt,nō effectuē,ſed diſpoſitiue,q̄ charitatē nō imprimunt,ſimilē impriműt diſpoſitionē,quæ dicitur ornat⁹:q̄,cū careat cōtrario, eſt indelebilis:& iterato ſacramēto intēditur,nec tū intenditur gratia ſi deuotio minuatur. ¶ Dico quartò q̄ ad præmiſſam q̄ſtionem multipliciter reſpōdetur. ¶ Primò,q̄ dicta conceſsio nō valeat ad remiſsionē culpæ vel pœnæ recedente fictione:& neceſſariò eſt iteranda. Et hoc ſentit Gof.Ray.Hoſt.Bona.Durā.or.minorū,& Olchot,& Vi. in Spe.& cōiter Canoniſtæ:qui tñ in hoc falcē mittūtur in getē Theologorū. ¶ Secūdò dicitur,q̄ talis cōfeſsio valet ad remiſsionem culpæ recedēte fictione:ſicut eſt de baptiſmo:nec tenetur quis talē cōfeſsionē iterare. Et hoc ſentit S.Th.Pet.Rich.or.minorū,Io.& Ber.in gl.& videtur eſſe etiā Gratiani,de pœn.di.j.mēſurā.in ℈.ſeq.dicētis nō eſſe neceſſe ſemel facerdoti cōfeſſā denuò cōfiteri. Et iſta opi. eſt vera.Nā ad omnē formā ſufficiēter diſponētē ad aliquē effectū,ſequitur talis effectus ſublato impedimēto.Exēplū in naturalibus eſt:quia ſublata colūna ſuſtētante lapidē,ſequitur motus deorſum à grauitate:& in ſupernaturalibus ſicut remota fictione in baptiſmo ſequitur gratia à charitate.Sed prædict⁹ ornatus ſufficiēter diſponit ad gratiā,aliquin illā inſufficiēter cauſaret pœnitētia:quæ illā nō aliter cauſat quàm diſponēdo.Ergo ſublato impedimēto fictionis,ſequitur inde gratia:& cōfeſsio valet.Sed tamē ſecūdū Pet.de Pal.ſolùm in fictione tertio modo dicta locū habet iſta opi.S.Tho & hoc patet:quia duæ primæ nō impediūt aſſecutionem charitatis.Poteſt autē tripliciter intelligi & verificari iſta opin.Primò,quando fictio eſt priuatiua tantùm:quia ſcilicet peccator habet dolorē,ſed ita imperfectū vt cum ſacramēto non ſufficiat ad cōtritionem:nec tamen ſcienter celat fictionem,id eſt,peccatum quod fuit in non examinando conſcientiam vt debuit:& tamē credit ſe eſſe ſufficiēter diſpoſitum:qui error nō tollit fictionē reſpectu vltimi effectus ſacramenti:quia eſt iuris diuini : ſed tamē tollit fictionē excludentē eſſentiā ſacramēti eoipſo q̄ eſt error. Secūdò qñ fictio eſt quidē poſitiua:quā q̄ ſciēter celaret,faceret ſacramētū nullū:& qui cōfiteretur,abſolui non deberet:vt ſi nō dolet de præterito:vel de futuro cauere nō vult.& tamē iſta fictio actu nō occurrit ſibi vt confitēda:& cōſequēter perinde eſt ac ſi peccatū fuiſſet per negligētiam oblitū:& eſt verū ſacramentum nō obſtāte ignorātia iuris diuini,quam S.Tho.in iiij.diſt.xxj.dicit nō excuſare à fictione:& cōſequēter hunc dicit fictum. Tertiò verificatur loquēdo de eo qui cōfitetur eidē cui prius:quē nō oportet iterare cōfeſsionē fictē prius factā.etiam ſecundū Pet.ſi ſacerdos nō recoleret peccata:quia nec quādo cōfeſsio eſt integra oportet q̄ recolat à principio vſq; ad finem:maximē quia hic ſufficit abſoluere ab omnibus,& iniungere pœnitentiā ſolùm pro fictione:pro aliis autē facere prius iniunctam. ¶ Viceſimotertio,†quæritur quantū ad idē,vtrū peccatore exprimente ſuam fictionem,dicendo ſe non propo-

nere abſtinere,ſacerdos debeat illum abſoluere? Et omnes dicunt q̄ non:quia abſoluere non debet quem ſcit à Deo ligari:ſi tamen abſoluat de facto,intendens cōferre verum ſacramentū,ſecundū Pet.de Pal.tenet abſolutio, & habebit effectum qñ conteretur,vel ex pactione diuina, vel ex ornatu impreſſo. Nec obſtat ſi dicatur ibi nō eſſe materia, id eſt,peccator cōtritus:& cōſequenter nec ſacramentum, quia,inquit,ibi eſt materia,ſed immūda:nec eſt confeſsio dimidiata,niſi fictio occurrat vt cōfitenda. Quantū ad for-
28 titudinē,vide ℈.xvij. ¶ Viceſimoquarto†quantū ad ſui accuſationē,quæritur vtrū liceat in cōfeſsione dicere aliena peccata,ſiue nominare perſonā aliā? Et dicit S.Tho.in iiij.di.xvj.q̄ in cōfeſsione debet quis,quantū pōt,famā alterius cuſtodire:ſed magis ſuā purgare conſcientiā. Vnde ſi circunſtātia ducēs in cognitionē aliæ p̄ſonæ ſit de neceſſitate cōfeſsionis,vt q̄a trahit in aliā ſpeciē peccati mortalis,cōfitenda eſt:ſemper tamen,ſi fieri pōt,occultādo p̄ſonam:puta non nominādo perſonā:vel petēdo licentiā confitendi alteri,quo ex illa in perſonę notitiā nō deueniat. quam licentiā ſi habere nō poſſet,ſecundū Pet. confiteatur circunſtantiā:niſi cōfiteri nō poſsit ſine periculo alterius: quia tunc,ſecundū Pet.omittēda eſt,dicēdo peccatū ſine illa. Et idem faciendū eſt ſi ipſa ſit quidē aggrauans,ſed nō de neceſsitate cōfeſsionis:niſi talis nominatio eſſet vtilis pœnitēti,vt ei melius cōſulatur:puta vt præſeruetur à recidiuo:q̄a ſecundū Rich.tūc expedit dicere:vel niſi ſit vtilis perſonæ nominatæ:q̄a etiā tūc exprimi pōt,vt dicit. Et ſi exprimatur ſine neceſsitate cōfeſsionis,aut vtilitate confitētis vel p̄ſonæ alienæ.ſ.grauā correctionis eius.ſecūdum S.Bon.nō effugit detractionē,nec cōfeſſor,ſi ad hoc cōſentit. Vnde ſecundū Ray.de tali circūſtantia interrogare nō debet,niſi inquantū eſt neceſſaria. Si tñ peccator exprimat eam intētione bona,non vt prodat,ſed vt proſit:vt.ſ.ſacerdos pro ea oret,vel eam ſecretò emēdet:nō peccat,ſed meretur.xxij.q.vij.hoc videtur.& concordat gloſſ.Ray.vt in Sum.Cōfeſ.li.iij.tit.xxxiiij.ſed tñ debet exprimere extra cōfeſsionē,vel dare licētiā loquēdi,ſi intēdit correctionē. Similiter ſecundū Arch.nō peccat cōfeſſor,ſi hac intētione,& non ex curioſitate interrogat. Et idē Mona. ¶ Viceſimoquintò†quantū ad eſſe paratū obedire,quæritur vtrū
29 pœnitens teneatur acceptare omnē pœnitentiā quam vult iniungere ſacerdos? Et Hoſt.dicit q̄ non.& ſequitur Pan. in c.ſignificauit.de pœ.& re.ſed ſufficit ei,ſecundū Sco.in iiij.di.xvij.propoſitū acceptādi à Deo hic vel in purgatorio. Si tñ acceptat, implere tenetur.Sed limita primo q̄ nō tenetur acceptare quod iniūgitur,ſi dicat ſe velle puniri à Deo:niſi illud eſſet ſatisfactio aliqua ꝑximo exhibenda:imò hoc deberet ſi eſſet poſsibile, præcedere cōfeſsionē,vt ℈.Reſtitutio.vj.§.j.& ij.vel niſi illud eſſet iniunctū pro neceſſaria cautela cōtra recidiuū aut illud peccatū. Vn de ſecundū Rich.pōt ſacerdos interdicere familiaritates præiudicates ſaluti pœnitentis vel honori diuino:& ille obedire tenetur.& tertiò generaliter niſi illud eſſet impoſitū per modū declaratæ obligationis:vt dicēdo q̄ reſtituat ablata:vel abiiciat anc illā,cū qua eſſe nequit ſine periculo recidiui:aut cōmunicet in paſcha,& huiuſmodi:q̄a in omnibus his tenetur obedire,non tñ tenetur cōfeſsionē reiterare ſi nō obedit. Eſt autē verū quod hic dicitur in his,quę ter oret,& cōfiteatur:& in his quę imponūtur pro ſpeciali ſatisfactione peccatorum,quæ tñ ſi acceptet,& nō expleat, nec explere poſsit,vtpote q̄a oblitus,tenetur reiterare con-
30 feſsionē. ¶ Viceſimoſexto†quæritur quantū ad idē,poſito q̄ idem pœnitens non velit puniri à Deo hic vel in purgatorio:vtrū poſsit recuſare ſatisfactionē quā ſacerdos iniūgit,& petere aliā? Et dicit Rich.q̄ ſic ſi indiſcretā iniūgit: q̄a ſacerdos abutitur claue ſciētię & potētię.& hoc idē ſentit S.Th.vt patet ex dicēdis ℈.§.vl.ſed ſi iniūgit rōnabilem & diſcretā:tenetur acceptare,& pro viribus adimplere:q̄a ſacerdos clauibus vtitur rectè,quibus.ſ.habet poteſtatē ligādi ad pœnā,ſecundū S.Th.& ſi ex deliberatione omiſit illā ſine cauſa legitima,mortaliter peccauit. quod intelligendū videtur de pœnitētia,ad quā ſacerdos intēdit ligare eo caſu,quo duas imponit:vnā.ſ.breuē,quā ſtatim q̄s exple re poſsit in gratia:& aliā prolixiorē ad bene eſſe q̄ modū voluntariæ ſatisfactionis:vbi autē ſacerdos ſic non diſtinguit pœnitēti:tenetur ſimpliciter ad impoſitā rationabilē & diſcretā. Quā ſi grauē ſentiat aut periculoſam,ſua infirmitate penſata:adeat eundē confeſſorē,ſi aliū habere non poteſt: iuxta ℈.ſeq. ¶ Viceſimoſeptimo†quantū ad idem 31
quæritur,vtrū ſecūdus cōfeſſor mutare poſsit pœnitentiā iniunctā à primo? Et dicit Monal.q̄ ſic ſi iniūcta fuit pro crimine,à quo ſecundus abſoluere poterat,& ſuperior ſibi nō reſeruauerat mutationē. Secus ſi reſeruauerat eam ſibi: vel peccatū erat ſuperiori reſeruatū:q̄a nō pōt,niſi neceſsitas vrgeat,vel ſuadeat vtilitas:in qbus caſibus pium eſt interpretari q̄ ſuperior licētiā cōmutādi vel relaxādi cōceſſerat. Et intellige ſemper q̄ hoc fiat ex cauſa rōnabili. Et his cōcor.Ray.cū ſua gl.excepto q̄ ſi pœnitētia fuit publica,requiri debet is qui iniūxit,ſi cōmodè pōt,ne ſcandalizetur. Et q̄a,ſecundū Ray.hoc fieri nō debet ab eodē cōfeſſore,vel alio,niſi exanimata cauſa, ꝑpter quā iniuncta eſt: ideò requiri videtur cōfeſsio peccatorū,pro quibus principaliter iniūcta eſt. ¶ Viceſimooctauò†quęritur,vtrū pœ- 32
nitēs teneatur ad religionis ingreſſum, ſi hoc ſacerdos iniungat? Et dicit S.Th.in xvj.di.iiij.in expoſitione literę q̄ non:q̄a quod dicitur,pœnitentē debere ſe ponere in iudicio cōfeſſoris:intelligitur de his quę ſacerdos,inquantū habet clauē ſcientiæ & authoritatis per iudiciū diuinū,& nō ſecundū humanū errorem iniungit. Ingreſſus autē religionis,cùm ſit volūtatis,alicui nō pōt iniungi:quod ſi aliq canones faciūt,magis eſt cōſiliū q̄ præceptū:q̄a qualibet pœnitentia taxata leuiſſima religio eſt ſatisfactio maior,inquantū homo abdicat ꝑpriā volūtatē,qua nihil eſt carius.

Rurſus de Confeſsione ſecundò quantum ad neceſsitatem & vtilitatem eius.

1 *Confeſsio ſacramentalis ſecundo conſiderata, nempe ſecundum neceſsitatem & vtilitatem,ita ſe habet vt in ea tria concurrāt, confitens ſcilicet,confeſſum,& is cui confitetur.*

2 *Confiteri num is teneatur,qui ſuſcepto baptiſmo,mortale peccatū commiſit,an verò abſque confeſsione in actu,vel propoſito ſola contritione ſaluari poſsit?*

3 *Confiteri de eo num teneatur,quod quis dubitat an ſit mortale? Et quid de iis,quæ manifeſta ſunt,an ſacerdoti quis confiteri teneatur? Et quid de circunſtantijs peccatorum , & eorum numero ac frequentia. Item quid de venialibus,& ſemel confeſsis ſi contigerit relabi,& an neceſſe ſit ſtatim confiteri? remiſsiuè.*

4 *Confiteri,quo iure adſtringamur? Et num omnes ad confeſsionem teneamur?*

5 *Papa num diſpenſare poſsit,ne ipſe aut alius confiteatur.*

6 *Confeſsionis effectus & vtilitas multiplex?*

CONFESSIO †ſecundò,vt intelligatur qualiter ad eam 1
teneamur:& quis eius effectus,ſciendū eſt q̄ in confeſsione tria concurrunt:ſcilicet confitens,cōfeſſum,& is cui confitens cōfitetur. Quantum igitur ad confitentem, neceſsitas vel obligatio confeſsionis ligat omnē fidelem

vtriuſ

vtriuſq; ſexus, qui eſt doli capax. de pœn. & remiſ. omnis. Intellige ex vi ſacramenti vel ſtatuti, aut ſi habet cõfitenda: quantũ verò ad rem confeſſam ligat quantũ ad peccatum actuale mortale propriũ cõmiſſum poſt baptiſmũ, ſecundũ S. Tho. in iiij. diſt. xvij. & mortales circunſtantias, id eſt, infinitè aggrauãtes. de quibus titu. priore. §. ix. quantũ tñ ad peccatũ mortale cõmiſſum ante baptiſmũ, Sum. Roſ. & Ange. imponunt Richar. cõtradictoria: quantum verò ad eum, cum quis cõfitetur, ligat & obligat, vt ille ſit ſacerdos
2 & proprius: vt j. Cõfeſſor. j. in prine. ¶ Primò †igitur quæritur, vtrũ is qui cõmiſit peccatũ mortale poſt baptiſmum, teneatur illud cõfiteri, an poſsit abſq; confeſsione in actu vel propoſito ſola contritione ſaluari. i. dolere de peccato cum propoſito abſtinendo, & ſi non confitendi? Et dico q̃ Magiſter in iiij. diſt. xvij. & Gratianus de pœn. diſt. j. per totum. quæſtionẽ iſtam pertractant. & Gratianus poſt multa: quia vtraq; opinio viros habet ſapiẽtes & religioſos, lectoris arbitrio quid ſit tenendũ relinquit: & ſic nõ determinat, & Theodorus in c. fina. illius diſtinctionis, dicit Græcos tenere confeſsionẽ vocalẽ nõ eſſe neceſsariã: ſed S. Th. in iiij. diſt. xvij. in expoſitione literæ, dicit q̃ hoc quod ab vtroq; pro opinione ponitur, nunc poſt determinationem eccleſiæ ſub Innocẽtio tertio factam de pœnit. & remiſ. c. omnis. eſt hæreſis: non quia ſit explicitè contra aliquẽ articulum fidei, aut præcedẽs vel ſequẽs ad ipſum, ſed implicitè aliquid cõtinet fidei contrariũ: quia ſequitur claues eccle-
3 ſiæ nõ eſſe neceſſarias ad ſaluatẽ. ¶ Secundò †quæritur, vtrũ dubitans de aliquo an ſit mortale: teneatur illud confiteri? Et dicit S. Tho. q̃ ſic: aliter periculo ſe cõmittit, & mortaliter peccat: ſicut etiã & qui aliquid committit vel omittit, in quo dubitat eſſe mortale. Sed tamen notandũ eſt ex doctrina eius & cõmuniter omnium, q̃ aliud eſt ſcire, aliud opinari & dubitare: q̃ ſcire, vt ex diffinitione eius patet, habet certitudinẽ ſine hæſitatione de oppoſito: opinari verò nõ habet certitudinẽ ſine hæſitatione: ſed habet aſſenſum vel credulitatẽ de aliquo cũ formidine de oppoſito: dubitare verò nõ habet aſſenſum vel credulitatẽ alicuius: ſed propriè dicitur q̃n aliquis aliquã ſententiã nec credit, nec decredit, ſed eſt in æquilibrio, nõ declinãs magis ad vnam partẽ, quàm ad aliã, ſaltẽ notabiliter: etiã ſi aliqualiter coniecturet leuiter ſine probabili rõne de altera earũ. Qui ergo opinatur probabili rõne de aliquo q̃ non ſit mortale: non tenetur illud confiteri. Et dicitur ratio probabilis ex lib. Top. quę videtur vera omnibus hominibus, aut maiori parti, vel oĩbus ſapientibus, aut maiori parti, vel ſaltẽ præcipuis eorum. Et qui crederet aliquã rationẽ eſſe talem, poteſt ſe in ea fundare: q̃a non tenetur exhibere diſcutiendã prædictis: cùm hoc vel impoſsibile ſit, vel difficile nimis. ¶ Tertiò quæritur, vtrũ quis teneatur cõfiteri peccata manifeſta ſacerdotis? Et cõiter tenent docto. in iiij. diſt. xvij. q̃ ſic: quia non ſunt ei manifeſta in forma iudicii, inquantem Dei vicarius eſt. Vtrum autẽ teneamur confiteri peccatorum circunſtantias, & numerum, & venialia, & ſemel confeſſa, ſi ſequitur recidiuum: & vtrũ teneamur confiteri ſtatim, vide tit. priorẽ. ¶ Quartò, †vtrũ ad confeſsionẽ te-
4 neamur diuino iure vel humano ſeu poſitiuo? Et dico q̃ Canoniſtę videtur tenere q̃ ſit de iure poſitiuo. & ad hoc eſt gloſſ. de pœn. diſt. y. in Summa, quæ vult q̃ inſtituta ſit à quadam vniuerſali traditione eccleſiæ: ideò infert q̃ confiteri non tenẽtur infideles: nec ſimiliter Græci, ex quo nõ acceptauerunt huiuſmodi conſtitutionẽ: ſicut nec votũ caſtitatis. Sed Theologi tenẽt expreſsè, q̃ vt eſt mentalis facta Deo, eſt de iure naturali: vt autẽ eſt vocalis, eſt de iure diuino: non quidem veteris legis: quia tũc non tenebãtur homines ad confeſsionẽ ſpecialem & diſtinctã, ſed tãtùm ad generalẽ & indiſtinctam, ad quam tenebantur per determinationem ſacrificiorũ: ſed legis nouę. Et hoc ſentit S. Tho. in iiij. di. xvij. & S. Bon. Rich. & Sco. Et hoc ex mente S. Tho. probatur primo ex hoc q̃ Chriſtus in Apoſtolis dedit ſacerdotibus poteſtatẽ remittendi peccata, Ioan. xx. quia poſito aliquo remedio, ſine quo peccata nõ remittuntur, tenẽtur fideles eo vti: hujuſmodi autẽ eſt iſta poteſtas abſoluẽdi: quia ſi contritione ſola remitti poſſent, fruſtra Chriſtus dediſſet iſtã poteſtatẽ, quę ſine contritione nihil poteſt, ſed eam requirit. Et iſta probatio elicitur iiij. diſt. xvij. q. iij. ar. iij. q. j. ad primum. Probatur ſecundò ex hoc ipſo q̃ probatur Chriſtus omnia ſacramenta inſtituiſſe, tam neceſſaria quàm nõ neceſſaria: licet de oibus non legatur ſicut etiã multa tenet eccleſia ſibi ore tenus per Apoſtolos promulgata: de cęle. miſ. cũ Marthæ. nec Apoſtoli vel eccleſia tantũ & tam periculoſum iugum populis indixiſſent, niſi habuiſſent à Chriſto verbaliter. Et præterea q̃ Chriſtus dicẽdo, quorum remiſeritis peccata remittuntur eis: à cõtrario ſenſu innuit, q̃ quorũ nõ remiſerint, nõ remittuntur: quod declarat dicens, & quorũ retinueritis, ſed eſt, nõ remiſeritis, retenta ſunt. ¶ Quintò, vtrũ omnes teneantur ad confeſsionẽ? Et dico ſecundũ Rich. q̃ tenẽtur omnes ex vi ſacramẽti: ſed ſecundũ quod præceptũ eſt ab eccleſia vt ſemel in anno fiat, tenẽtur ſoli & omnes fideles, etiã pueri cùm ad annos diſcretionis peruenerint. i. quando ſunt doli capaces, ſecundũ gloſ. in c. omnis de pœn. & re. vbi fit hoc præceptum. & hoc eſt in vij. anno, & ſupra. vt not. glo. de deli. pue. c. j. Et hoc verũ eſt iuridice & in pluribus: in foro tũ animę ſunt aliqñ doli capaces, & poſſunt delinquere etiã ante ſeptenniũ: vt docet S. Tho. in iiij. di. xvij. vnde videntur obligari ad confeſsionẽ. ¶ Sextò, †vtrũ papa diſpenſare poſsit, ne ipſe vel alius cõfiteatur? Et dicit S. Tho. in iiij. diſt. xvij. q̃ non: quia tollere non poteſt ſacramentorũ neceſsitatem, ſicut nec inſtituere noua ſacramenta: diſpenſare tamen põt vt quis differat vltra annum quod Supplementũ limitat inquantũ reſpicit conſtitutionem eccleſię ne incurratur pœna d. c. omnis. non autẽ inquantum reſpicit legẽ diuinã, qua quis videtur teneri ſemtim poſt mortale habita copia confeſſoris. Sed iſta limitatio improbata eſt tit. priore. §. ij. Vnde etiã ipſe papa non teneri tenetur: q̃a licet non habeat ſuperiorẽ inquantũ papa vel prælatus, habet tamen inquantũ peccator. ¶ Septimò, †quæritur quantũ ad vtilitatẽ vel effectum, quis ſit eius effectus? Et dico primò q̃ liberat à culpa ſiue à morte peccati, vt dicit S. Tho. in iiij. diſt. xvij. ſicut baptiſmus: etiã ſi ſit in ſola voluntate. & ſecundò cõfert gratiã, vel eam augget ſi prius habebatur: & tertiò liberat à pœna mutãdo eam in temporalẽ purgatorii: & purgatoriã in tẽporalem hic explebilẽ. Et hæc omnia ex vi abſolutionis: & vltra ex natura actus confitẽtis, qui habet annexam pœnam erubeſcentię: etiã à pœna liberat tẽporali hic explebili in totum vel in partẽ: imò ſacerdos põt dimittere de pœna debita, ſecundũ Panor. in c. ſicut dignum. de homicid. & de hoc infrà, Indulgentia. & cõſequenter quartò aperit paradiſum: quia remouet impedimenta introitus. i. culpam & pœnã. & quintò tribuit ſpem ſalutis: q̃a hæc ſpes nõ ineſt nobis niſi per Chriſtũ: per confeſsionẽ autẽ homo ſe ſubiicit clauibus eccleſię à Chriſti paſſione habẽtibus virtutẽ.

Rurſus de Confeſsione tertiò quantum ad ſigillum.

1 *Confeſsionis ſigillum neceſſarium. Et quis illud ſeruare teneatur, vel de eo nihil prorſus reuelet? Et quid ſub idipſum cadat?*

2 *Pœnitens aut quiſpiã alius, num aduerſus ſigillum ipſum aut præcipere, aut diſpenſare poſsit? Et num ſaltem aliquo caſu ſacerdoti cõtra vim ſigilli propter aliquod damnũ, aut peccatum, vel periculũ vtendum, confeſsionem reuelare liceat? Et quibus caſibus in cõfeſsione audita ſine ſigilli fractione pandi vel manifeſtari queant?*

3 *Perſona cũ qua pœnitens peccauit, an ſub cõfeſsionis ſigillo cadat?*

4 *Et quid de debitis, creditis, vel depoſitis in confeſsione declaratis?*

5 *Confeſsionis ſigillum inſringentis, quænam ſit pœna?*

6 *Confeſsionem ſi quis ſacerdotem adſtruat reuelaſſe: is verò contrà neget, vel ſe quippiam quidem dixiſſe fateatur, ſed neget id ſe per confeſsionem didiciſſe, cui probandi onus incumbat?*

7 *Sacerdos parochialis ſi nouerit per confeſsionẽ nonnullorum ſuorum parochianorum impedimentum circa matrimonium iam cõtractum, an illud reuelare poſsit?*

8 *Sacerdos ſi aliquod mortale admiſerit, quod confiteri niſi cõfeſsione reuelata, nequeat, an hoc caſu durante confiteri debeat?*

9 *Abbas, ſi per confeſsionem prioris, aut alterius ſubditi peccatum intellexerit, per quod ille prioratum, aut aliud officium obtineat, an poſsit illud peccatũ ſine cõſcientiæ læſione impunitũ relinquere? Et quid ſi quis per audita in cõfeſsione ſciat, vel credat quẽ prælationi indignum, & eius promotioni intereſſe, an reclamare queat?*

10 *Confeſſor, qui vnius confeſsione audita, peccatum alterius nouit, an poſsit illo altero confitente, & idem peccatum tacente, de eo eũdem interrogare?*

11 *Confeſsione audita, qui nouit confitentem excommunicatum, num illum vel in ſecreto ſaltem euitare teneatur? Et quid ſi ſacerdos per confeſsionem eccleſiam cottu polluatam, vel alia ex cauſa ſciat, an epiſcopo reuelare poſsit?*

12 *Sacerdotem, ſi duo concomitantes inter ſe conſtituerint occidere, ac mox aliter pœnitentia ductus hoc ipſum eidem ſacerdoti confiteatur: num, vbi adſyluam deuentum fuerit, retrocedere, aut declinare poſsit, ſi ex hoc de confeſsione alteri innoteſcere queat?*

13 *Confeſsionis ſigilli ratio, & ſecreti, an pars ſit?*

CONFESSIO, †tertiò inquantũ debet eſſe ſecreta ex parte confeſſoris, ſiue quantum ad ſigillum, ſciendum quòd de neceſsitate eius eſt ſigillum, ſecundum Sanc. Th. in iiij. diſt. xxj. quia exterius ibi geſta oportet ſignificare geſta interius, vbi à Deo tegũtur peccata eius qui ſe ſubiicit: quod quidem ſigillum, ſecundũ eum ibi, eſt debitum celãdi confeſsionẽ, ſicut clauis eſt poteſtas abſoluendi. & ſecũdum Sco. ea di. eſt de iure diuino ratione charitatis, fidelitatis, & vtilitatis: quia multi cõfitentur qui aliàs nõ confiterentur. ¶ Primò verò quæritur, quis teneatur hoc ſigillũ ſeruare, nihil cõtra illud reuelando? Et dico ſecundũ San. Th. vbi ſuprà, q̃ hoc competit ſacerdoti, inquantũ eſt huius ſacramenti miniſter: tamen ſicut non ſacerdos in caſu aliquid de actu clauis participat dũ audit confeſsionẽ propter neceſsitatem: ita aliquid participat de actu dicti ſigilli: & celare tenetur, quãuis propriè nõ habeat ſigillũ confeſsionis. Igitur ad hoc ſigillum tenetur primò ipſe ſacerdos: & ſecundò, ſecundũ Richar. vbi ſuprà, & San. Tho. is cui ſacerdos confeſsionẽ reuelauit de licentia confitentis, vel ſine licentia. Vnde etiã papa iubente q̃ reuelet, obedire non tenetur & tertiò, ſecundũ eundem, is qui audiuit à proprio confeſsionẽ cõfitentis alteri confeſſori: ſi dolo-
ſe & incidioſe audit ſecundũ Scot. peccat mortaliter. quarto etiã is qui audit confeſsionẽ in neceſsitate, & non eſt ſacerdos. quintò interpres, ſecundũ Rich. qui vna perſona

cum ſacerdote reputatur. ſextò, ſecũdũ S. Th. & Ric. & generaliter quicũq; audit peccata cõfitentis. quod limita, niſi de mente cõfitentis eſſe cõſtaret q̃ poſſet ea loqui. ¶ Secundò quæritur, quid cadat ſub iſto ſigillo? Et dico ſecundum S. Th. in iiij. diſt. xxj. Ric. eadẽ diſt. q̃ ſub eo cadunt directè omnia cadentia ſub cõfeſsione ſacramentali, i. peccata. & hoc ſecundũ Inn. in c. omnis. de pœn. & re. etiam ſi quis dicat ſe ab aliquo peccato non poſſe abſtinere, ſed de hoc dolere: indirectè verò ea per quæ peccatũ vel peccator deprehendi poteſt. Vnde, ſecundũ Ric. ibi, quicquid per ſe vel per accidens, directè vel indirectè poſſet verecundiam vel confuſionẽ vel malam ſuſpicionẽ vel aliud nocumentũ generare pœnitẽti ex peccato cõmiſſo, cadit ſub illo ſigillo: & locus, tẽpus, & omnia ex quibus deueniri põt in notiam peccati, nõ ſimpliciter, ſed relatiuè ad perſonã, quæ illud cõfeſſa eſt: & nihilo minus ſecũdũ S. Th. alia quæ aliquando in cõfeſsione dicũtur, ſummo ſtudio celanda ſunt propter ſcandalũ & pronitatẽ, quæ ex conſuetudine poſſet accidere. Et durat hoc ſigillũ etiam poſt mortẽ, ſecundum Sco. tanquã præceptum negatiuũ, obligans etiã ad ſemper.
¶ Tertiò †quæritur, vtrũ poſsit pœnitens vel alius contra 2
hoc ſigillũ præcipere, aut etiã diſpenſare? Et dico q̃ præter pœnitentẽ nullus, etiã papa, in hoc diſpenſare poteſt. & ſi præciperet, etiã ſub pœna excõmunicationis reuelationẽ alicuius cadentis ſub dicto ſigillo, ei non eſt aliquo pacto obediendũ: nec incidet in ſententiã excõmunicationis, ſecundum S. Th. in iiij. diſt. xxj. & ſecundũ omnes Docto. quia, inquit S. Th. hoc ſigillũ eſt de iure diuino ſicut & cõfeſsio. vel ſecundũ Pan. in c. dilectus. de exceſ. prælą. quia ſacerdos in actu cõfeſsionis eſt vicarius ſpecialis, papa verò generalis: ſpecialis autẽ quo ad illã ſpeciẽ maior eſt generali. de offi. deleg. ſtuduiſti. De pœnitente autẽ ſiue cõfitẽte dicit Sũ. Ang. q̃ de licentia eius nõ licet ſacerdoti confeſsionem reuelare, fundãs ſe ſuper authore aureo. & Làdu. & ſuper ratione: quia pœnitens diſpẽſare nõ poteſt in lege naturæ, aut in diuina, aut in eſſentia ſacramẽti. ſed cõtra hoc eſt Sum. Roſ. & Supple. & cõmunis doctrina ſanctorum. Vnde dicit Ric. q̃ ei reuelare licet illi ſolùm qui vtilis eſt ad perficiendũ requiſita ad forũ illud: quia adhuc gerit perſonã Dei. quod ſecundũ S. Th. Bona. & Pet. limita, niſi timeatur de ſcãdalo: puta q̃ ſacerdos ſit cõfeſsionis reuelator, vel huiuſmodi: quia, vt dicit Sũ. Conſ. & Aſſen. cũ propter duo ſacerdos confeſsionẽ celare teneatur, ſ. propter ſacramentũ, cùm cẽlatio ſit de eius eſſentia vel quaſi, & propter ſcandalũ: primũ tollitur per licentiã confitẽtis, ſed remanet ſecundũ. Et idem tenet Pan. in c. ſignificaſti. de adul. & in c. Matthæus. de Simo. vbi nõ reprehenditur Cardinalis reuelãs papæ ſecretò peccatũ ſibi cõfeſſum: q̃a, inquit Pan. reuelauit de licentiã præſentis papæ qui poterat prodeſſe. Et idẽ ſentio quoties reuelaret ex quacunque legitima cauſa alicui vtili, & ſi nõ pœnitẽti: quia pœnitẽs facere poteſt q̃ iam illud ſciatur extra confeſsionẽ. Ad motiuum dico q̃ poſſum ego dare licentiã contra ius naturę, & his quæ dicta iura mandant in fauorẽ meum: vt q̃ non teneatur mihi reſtituere qui mihi furto vel rapina ſubripuit. Et quod additur de eſſentia ſacramẽti: dico q̃ ſecundum S. Th. & Doc. ordinis ſui pœnitẽs dando dictã licentiam facit vt ſacerdos ſciat illud tale vt homo: & cõſequenter ſub ſigillo dicti ſacramenti nõ cadit: vnde nihil fit contra ſacramentũ. Conſilium tamẽ fuit Vlde. q̃ cum aliquid reuelandũ eſt de his quæ dicuntur in cõfeſsione, pœnitens dicat extra confeſsionẽ de peccatis ſuis quantũ placet reuelare confeſſori tanquã homini: quia ſæpe cum quibuſdam

circun

Universidad de Deusto
Biblioteca

circunstantiis dicuntur peccata in cõfessione,cum quibus non placeret pœnitenti vt alteri reuelarentur. ¶ Quartò, vtrum aliquo casu liceat sacerdoti confessionẽ reuelare cõtra dictum sigillũ,propter aliquod damnũ,aut peccatũ, vel periculũ vitandũ? Et dico secundũ S. Th. & Pet. & cõmunem omniũ doctrinã,ꝙ non quod limita secundũ Ray. & gl. eius in tit. de pœni. & re. quãdo quis verè cõfitetur. Secus quãdo fictè, ad impetrandũ à confessore auxilium vel consiliũ super aliquo peccato: hoc enim nõ est confessio, etiã si dicatur,hoc tibi dico in cõfessione: sed cõfessionis destructio. & cõsentit Inn. in d.c. omnis. dicens nõ esse verum ꝙ tales dicant in pœnitẽtia vel Dei ministrũ: eũ animæ consiliũ non requirãt: si tamẽ aliquis pro bono animæ vel pro bono corporis,quod nõ repugnet bono animæ,peccatũ suũ sacerdoti in cõfessione reuelet,etiã si ab eo nollet absolui,sed tibi cõsulere: sacerdos celare tenetur: qa est dictũ in cõfessione,& auditũ,licet absolutio nõ sequatur: sicut est in eo q cõfitetur & nõ absoluitur, vel quia est indispositus,vel quia casus,de qbus cõfitetur, sunt reseruati: qa hoc fit spe veniæ,saltẽ reductiuè & dispositiuè & innitiatiuè. ¶ Quinto quæritur, qbus casibus audita in cõfessione dici aut manifestari possint sine fractione dicti sigilli? Et dico hoc fieri posse in calib⁹ multis. Primò,si pœnitens sup hoc licẽtiã tribuat,vt dictũ est §. §. iij. Secundò,si sacerdos indigẽs consilio circa peccatũ auditũ,& sic illud petat,ꝙ p eius dictũ nullo modo veniri possit in notitiã peccatoris: de pœ. & remis. officii. vbi nõ reprehẽditur legatus petens consiliũ de peccato quod asserit se in cõfessione habuisse in vniuersali: vnde nõ peccãt saltẽ mortaliter sacerdotes si ad cõsiliũ vel ad detestationẽ aut aliquo bono fine dicãt in generali se aliquid tale habere in cõfessione vbi nullo modo veniri potest in notitiã personæ: licet hoc sit periculosum,& plerunq; scãdalosum. Nec obst. Pan. in d.c. oĩs. dicẽs ꝙ iste incurrit pœnã d.c. quia est cõtra Sco. & cõmunẽ doctrinã. & fundat se in textu malè intellecto, in verbo,q peccatũ. qui debet intelligi quãdo peccatũ refertur ad peccatorẽ, seu per illud venitur in notitiã peccatoris. Et idem generaliter est,secundũ Ray. de quocunq; quod nõ spe veniæ aperitur: quia nõ est cõfessio: nec sacerdos illud celare tenetur, nisi sit spe veniæ reductiuè saltẽ: vt §. priore. Tertiò,si quis eõfitetur se velle facere aliquod malũ, puta homicidiũ: quia secũdũ Inn. & sequitur Pan. in d.c. omnis. istud nõ est dictũ in pœnitentiali foro: nec sacerdos illud celare tenetur: quia peccatũ non cõmissum, sed cõmittendũ, non est dictũ in pœnitentia. quod limita inquantũ est cõmittẽdum: secus, inquit Pan. si pœniteret de volũtate præterita: quia tũc est cõmissum respectu voluntatis. Quod tamẽ dictum est, sacerdotẽ ad huius celationẽ nõ teneri: intellige primò quãdo adest firmũ propositũ cõmittendi. secus secũdum Mon. si quis cõfitetur super aliquo tentari & aliquãdo cõsentire, & aliquãdo vero dissentire: reuelare non debet: & si adest dictũ propositũ firmum, secundũ eundem, debet sacerdos protestari ꝙ tale quid nec recipit nec recipere tenetur sub sigillo cõfessionis ad scãdalũ euitãdũ. quod intellige nisi ex tali protestatione sequeretur malũ maius scandalo cõfitentis, puta homicidiũ. Intellige secũdò quãdo illud peccatũ cõmittendũ vergeret in periculũ vel damnum cõmunitatis vel etiã priuatæ personæ: quo casu nõ solùm non tenetur celare, sed tenetur manifestare, siid põt cõmodè sine dãno suo,& cũ proximi vtilitate, etiã peccantis. Secus vbi quis cõfitetur se nõ posse abstinere ab aliquo nulli nisi sibi nociturо: vt sacerdos ei cõsulat & pro eo exoret: quia talis cõfessio ad cõtritionẽ & cõsequenter ad celationem peccatorũ in diuino cõspectu disponit secundũ Ric. in iiij. dist. xxj. & talis reuelãdo etiã ad præceptũ superioris, peccat mortaliter, secũdũ Hen. de Gan. ix. quolibet, vbi cõcludit ꝙ subditus recipiẽs ab aliquo aliqd in secreto nõ vergẽs in damnũ cuiusquam, nõ tenetur illud reuelare prælato petẽti vt reuelet. Quartò si qs dicat amico peccatũ, dicẽs se illud in pœnitẽtia dicere: quia dicẽdo illud non dicetur reuelare cõfessionẽ, secundũ Inn. tũ quia ille non est sacerdos: tũ quia illud nõ dixit sibi inquantũ ministro Dei, cũ absolutionẽ nõ peteret, sed reuelaret tanquã amico: si tamẽ ille amicus sacerdos esset, teneretur ratione scãdali celare. Intellige tamẽ ꝙ laico nõ dicitur aliquid in pœnitentia, nisi assumatur loco sacerdotis in necessitate: & fiat ei vera cõfessio, sicut sacerdoti: tũc enim nõ debet reuelare, etiã tanquã testis: aliàs puniretur. Hæc Pan. & cõsentit Host. in c. omnis. de pœ. & remis. dicẽs ꝙ eo casu tenetur celare, ac si esset sacerdos. & Pet. Hieremias dicit sentire quod eodẽ modo vt sacerdos iurare posset se nihil scire de auditis in cõfessione. Quintò cùm qs peccatũ sibi cõfessione detectũ habet per aliã viã, siue antè, siue post, secundũ S. Th. in iiij. dist. xxj. & Pet. & Bona. & Rich. & cõmuniorem opinionẽ, illud dicere potest propter scandalum: tamẽ illud dicere nõ debet, nisi primò pro necessitate vel vtilitate, vel secũdò nisi iurauerit dicere veritatẽ, secundum Inn. in d.c. omnis. & recitat Pan. in c. dilectus. de excess. præla. nunquã tamẽ, vt dicit S. Th. dicere debet se illud in cõfessione habuisse: quia secundũ Scot. peccaret mortaliter. Et idẽ dic si dicat aliquid inaduertẽter, vel ex lata consideratione plus, vel aliter quàm sciat extra cõfessionem puta si extra scit semiplenè, dicendo plenè vt nouit in confessione, peccat mortaliter: vel si extra habet dubiè, & non latet certè. Sextò, qñ id, quod dicitur, nõ est peccatũ, nec circunstãtia peccati illius qui cõfitetur: quia tale quid sub hius sacramẽti sigillo nõ cadit: nisi esset quid potens deduci re ad manifestationẽ peccati. Vnde si quis cõfitendo intrat Germaniã non habere vina nisi rara: vel ꝙ alicui decentũ ex cõtractu licito, puta emptiõis, & huiusmodi, quæ non sunt peccata, nec ducentia ad manifestationẽ peccati secundũ Rich. põt manifestare cõfessor: nisi innotescat talia dicta esse sub sigillo secreti: quia eo casu dicere tenetur, nisi ,,put possunt reuelari secreta, de quo 7. §. vij. Et est, secundũ Scot. si res talis esset naturæ ꝙ meritò deberet celari: vt quia sine alterius scãdalo nõ reuelatur: qa cognita nisi teneret secretũ, etiã si hoc peccator nõ diceret, peccaret mortaliter. ¶ Sexto † quæritur, vtrũ pſona, cũ qua peccatens peccauit, cadat sub cõfessionis sigillo? Et dicit Rich. ꝙ sic, siue peccator potuerit suũ peccatũ cõfiteri sine personæ illius expressione, siue nõ. ¶ Septimò, vtrũ sub dicto sigillo cadãt debita, credita, vel depolita, dicta in cõfessione? Et dicit Veruec. ꝙ sic quantũ ad cõfessa in quibus peccatũ est: missum est: puta quia per furtũ habuit vel vsurã: vnde si de his fiat inquisitio, sacerdos reuelare nõ debet, etiã si papa sub excõmunicationis pœna præciperet cõtra scientes & nõ reuelantes: quia nõ scit vt homo: & esset cõfessionis reuelator: nec aliquã sententiã incurrit nõ reuelãdo. Sed quantũ ad alia, in quib⁹ nõ est peccatũ, distinguendũ est: quia si fieret inquisitio per eũ qui põt, tenetur dicere veritatẽ: quia etiã si recepit sub sigillo cõfessionis, de hoc casu nõ cognouit: vel etiã si cogitasset aut promisisset, vel etiã iurasset non reuelare: illicitũ fuit promissum vel iuramentum: nec obseruandum prætudiciũ iuris alieni. xxij. q. iiij. inter cætera. sed si iniustè aut per tyrannidẽ fieret inquisitio, non debet reuelare, sed subterfugere, aut sophisticè respondere.

¶ Octauò, † quæ sit pœna frangẽtis dictũ sigillum reuelandò confessionem? Et dico ꝙ antiquo iure deponi debet: & omni tẽpore suæ vitæ ignominiosus peregrinari. de pœn. di. vj. sacerdos. Sed hodie per d.c. omnis debet depositus in arctũ monasteriũ detrudi. quod intellige si sit sacerdos. si verò sit laicus. secundum Host. in d.c. alia est pœna puniendus, scilicet arbitraria. ¶ Nonò, † cui incũbit ,,bbatio, si qs dicat sacerdotẽ reuelasse cõfessionẽ: & ille negat, vel dicat se quidẽ aliquid dixisse: sed negat se illud per cõfessionẽ habere? Et dicit Pan. in d.c. omnis. secũdã aliquos, sacerdotẽ absoluẽdũ: cũ nõ sit illi min⁹ credẽdũ quã alii. Sed Host. & idẽ Pan. tenent ꝙ nisi sacerdos doceat aliũde illud se habuisse quã per cõfessionẽ, præsumetur contra eũ. ar. vj. q. ij. placuit. nõ tũ punietur pœna ordinaria d.c. omnis. quia nõ apertè cõuincitur: sed pœna arbitraria. & idẽ Rich. in iiij. ¶ Decimò, † vtrũ incurrat dictã pœnam cõfessor, dicẽs aliquẽ sibi esse cõfessum de peccatis suis? Et dicit Asten. ꝙ talis nihil reuelat occultũ: quia cõfessio ,,ppriè nõ est nisi de peccatis: si aũt dicat illũ cõfessum de multis aut magnis peccatis, vel huiusmodi, reuelator est cõfessionis. ¶ Vndecimò, qd si iudex instat vel exigit iuramẽtũ à sacerdote, an p cõfessionẽ sciat aliquid de tali facto? Et dico ꝙ secundũ S. Tho. & oẽs doct. sacerdos si ab eo ,,ratur de aliquo absente an aliqd sciat quod audiuit in cõfessione: iurare põt se nescire illud: quia nõ scit illud inquantũ homo: nec ad mãdatum cuiuscũq;, etiã papæ tenetur de hoc testari, aut aliqd dicere, nec teneret excõicatio propter hoc lata cõtra eũ: sed si ,,queratur de eo nõ absolute an sciat: sed an sciat aliquid per cõfessionẽ, etiã adhibito iuramẽto. secũdũ aliquos, debet tacere: sed hoc est maledictũ: quia indirectè ,,deret peccatorem. Vnde secũdũ Veruec. si alio modo iniquũ iudicẽ declinare nõ potest: respõdere potest se nihil scire: quia subintelligitur vt homo. vel intelligitur, nihil scio tibi reuelandum. sicut Mar. xiij. filius dicit se nihil scire de die iudicii, scilicet ad reuelandũ gñaliter. & cõsentit Ric. Bon. Scot. & Pan. in d.c. dilectus. sed Sũ. Ang. dicit ꝙ melius subintelligitur ad reuelãdũ, quàm subintelligatur vt homo: quia negari, inquit, nõ põt quin sciat vt homo. quod eius dictũ est cõtra omnẽ doctrinã suorũ doctorũ, & cõtra c. si sacerdos. de offi. ord intellectũ iuxta cõmunẽ doctrinã: quia ibi dicitur sacerdos hoc scire vt Deus. Ex quo sequitur ꝙ illud nõ sciat vt homo: vel sciat aliter quàm per cõfessionẽ: alioquin eodẽmodo innotesceret Deo & homini. ¶ Duodecimo, † quid si sacerdos parochialis sciat per cõfessionem impedimẽtũ aliquorũ suorũ parochianorũ circa matrimonium iã contractũ? Et dico ꝙ contra sigillũ cõfessionis nihil facere aut dicere debet: vt patet ex dictis. Sed si eo saluo loqui potest, si scit, aut credit ,,pbabiliter impedimẽtũ posse probari, secũdũ Mo. debet eis reuelare, vt ,,curẽt diuortiũ: vel se habeãt vt frater & soror: vel vt dicatur superiori subministratis probationibus vbi oportet: quia cum sit prælatus, tenetur ad illud præceptũ, Si peccauerit, &c. Si verò scit aut credit probabiliter ꝙ probari nequeat: non tenetur, secundum eundem, eis dicere: nisi credat probabiliter ꝙ parati sunt super hoc acquiescere bonorũ cõsilio, siue emenda re: vt colligitur ex dictis S. Tho. de correctiõe fraterna. Si vero matrimoniũ sit cõtrahẽdũ, moneat secretè vt desistãt: & si cõtrahũt, benedicat nuptias, quãdo aliter facere nõ potest, nisi manifestatione confessionis. ar. quod no. gl. & doctores in c. vnico. de scru. in or. fa. ¶ Decimotertiò † quid si sacerdos commisit aliquod mortale, quod cõfiteri nõ potest nisi reuelãdo cõfessionẽ? Et dicit Asten. post Rich. & Sco. ꝙ nõ debet confiteri eo casu durante: sed sufficit conteri cum intentione confitendi quando sine præiudicio poterit dicti sigilli: quia fortius est vinculum sigilli quam cõfessionis. ¶ Decimoquartò, † quid si Abbas scit per cõfessionẽ peccatũ Prioris vel alterius subditi sibi, cuius peccati occasio est prioratus vel aliud officium? Et dicit S. Tho. in iiij. di. xxj. ꝙ prælatus absq; læsione conscientiæ põt impunitũ relinquere peccatũ quod scit vt Deus: nec vllũ tenetur adhibere remediũ, nisi eo modo quo defertur ad ipsum, id est tantùm in foro pœnitẽtiali monẽdo vt resignet officio. Vel põt ipsum ex aliqua alia occasione absoluere: ita tamẽ ꝙ omnis suspicio de reuolutiõe cõfessionis euitetur: aliàs peccaret tanquã reuelans confessionem: vt dicit in v. quol. Hæc ex illo. Sed adde secũdũ mentẽ Richar. ꝙ oportet vitari suspicionẽ confessionis: sic ꝙ nec ipse, nec alius credat eum propter confessionem absolutum: aliter ipse vel alius redderetur pronior ad celãda peccata. Et hoc sequitur Sũ. Ros. & innuit Sum. Ange. sed ego credo hoc verũ quo ad alium: nõ autẽ quo ad ipsum pœnitentem: quia vt patet ex S. Tho. in v. quol. q. x. quãdo prælatus sine manifestatione peccati potest eum amouere ab officio periculoso in posterum, hoc facere potest & debet: licet melius esset eũ ad cessionem inducere. Nec obstat ꝙ efficeretur pronior ad celanda peccata: quia melius est cauere ne peccata fiãt, quàm ne facta celẽtur: quia si nõ fiũt, non celãtur: non ecõuerso. ¶ Decimoquintò, quæritur vtrũ si quis per audita in confessione scit vel credit aliquẽ indignum prælatione, & intersit promotioni eius, possit reclamare? Et dicit S. Tho. in iiij. di. xxj. ꝙ ex multis causis aliis quàm ex peccato redditur quis indignus prælatione: vt ex defectu scientiæ, ætatis, vel huiusmodi: vnde qui contradicit, nec suspicionẽ de crimine facit, nec reuelat confessionem. hæc ille. Posito tamen quòd reuelando faceret suspicionem de crimine: vt quia nihil aliud ei obiici potest: & reclamãs putatur nõ reclamare, nisi pro crimine occulto: reuelator esset cõfessionis. ¶ Decimosextò, † vtrũ scies per confessionẽ Socratis, ipsum eũ Platone peccasse, qui hoc peccatum cõfitendo nõ dixit possit ipsum Platonem de hoc interrogare? Et dicit Summa Ange. quòd sic in genere: licet dicere nõ possit ꝙ alius sibi reuelauerit. Sed tu adde quòd etiam hoc potest in specie, quando nõ insurgit suspicio probabilis de cõfessione alterius: vt si est de more confessorũ interrogare de talibus: tamen non licet interrogare de persona Socratis: quia iam suspicio oriretur. ¶ Decimoseptimò, † vtrũ scies per confessionẽ aliquem excommunicatũ. teneatur illum euitare, saltem in secreto? Et dicit Richard quod non. & c. cũ non ab homine. de sen. excom. quod videtur sonare cõtrariũm, dicit illud intelligi quãdo secretò scitur aliter quàm per confessionẽ. Sco. tamen tenet quòd eum vitare debet, si potest sine proditione: aliter nõ tenetur vitare, sed tenetur non vitare: quia fortius vinculum est ad celandũ per legem naturæ & diuinam & ecclesiasticam, quàm ad vitandum. ¶ Decimooctauò, quid si sacerdos sciat per cõfessionem, ecclesiam pollutam coitu vel alia causa? Et dico ꝙ episcopo reuelare nõ potest, nisi cessante omni suspicione crimi nis cõfessi: vt patet ex dictis. & ar. de adul. significasti. & de off. or. si sacerdos. Quidã autẽ dicũt ꝙ nec in genere debet reuelare. quod verũ est, si sit omnino occultũ: quia tũc recõciliatione nõ indiget. ¶ Decimononò, † quid si duo aliq cõstituerũt occidere sacerdotẽ comitãtem cũ eis: vnus pœnitẽtia ductus hoc illi cõfitetur: nũquid retrocedere potest vbi ventũ fuerit ad syluã, aut declinare, si ex hoc reliquo in notescat de cõfessione? Et dicũt qdã ꝙ si aliã occationẽ inuenire nõ põt, ex qua cõfessio nõ probatur, tenetur intrare

syluam

Universidad de Deusto
Biblioteca

syluam:& si occidatur,erit martyr. Sed Sco.in iiij.distin. xxj.tenet quod nō tenetur intrare: nec debet reputari reuelator confessionis,nisi aliquid faciat quod ex sui natura prodat peccatū cōfessum: cuiusmodi nō est,à sylua diuertere:nec esse illicitū cōfessori signū de se indifferens ad significandū tale peccatū esse confessum vel non significandum:licet aliquibus sit signū magis determinatū ex aliquo præsupposito,non ex se est signū reuelatiuū confessionis. quod quidē dictū Sco.verum puto,vt dicit generaliter:nisi cū signo indifferēti adesset intētio ad reuelandū.¶ Vigesimò,†vtrū sit eadē ratio de sigillo confessionis & de sigillo
13 secreti?Et dico ꝙ secundū omnes doctores in hoc cōueniūt ista duo sigilla,ꝙ quilibet habēs aliquid sub eis, illud celare tenetur:vt etiā innuit Sco.in iiij.dist.xxj.si ille qui aliqua dicit,nō exprimat ꝙ dicat sub sigillo secreti,dūmodo hoc intelligatur:vel etiā si res esset de se talis naturæ ꝙ meritò celari debet:vt quia est in scandalū alterius,vel huiusmodi:& reuelans aliquid contra hæc sigilla,mortaliter peccat,& crimen proditionis incurrit, secundū Rich.nisi forte excusetur inaduertentia in re nō magni ponderis. Sed in hoc est differentia:quia sigillum cōfessionis obligat in omni casu: non autē sigillū secreti: sed reuelari potest in duobus casibus,secundū S.Bon.in iiij.Primo quādo id exigit veritas:puta quia vergit in periculū aliorū. Secundò,si obediētia cogit:contra quæ duo iuramentū vel promissio non valet quod dictū.S.Bon.sic intelligo:quia si cōstat secretum vergere in periculum aliorum, ex debito veritatis siue iustitiæ quis non solùm potest,sed debet propalare. Si verò non cōstat,sed est dubiū:hoc potest,si obedientia requirat:quia in dubiis regulariter obediendū est, secūdum S.Thom.in quolibet.Si autem constat secretū nulli præiudicare:nullus tenetur etiā præcipiente prælato, secundum Henr-de Gan.quoli.ix.& hoc vide j. Testis.§.viij.

De Confessore primò quis sit.

1 *Confessor, cui sacramentalis confessio facienda est,quisnam sit? Et quibus ligandi atque dissoluendi potestas concessa dicatur? Et num laicus quandoque legitimus confessor & idoneus esse possit?*
2 *Sacerdos proprius, siue confessionis propriæ legitimus auditor, quisnam dicatur,& quotupliciter?*
3 *Sacerdos personarum ecclesiasticarum, quis proprius sit? Et quis secularium?*
4 *Confessionis audiendæ quis authoritatem & potestatem alteri committere,& de cuius licentia ac permissu confessionis audientia committi possit?*
5 *Ordinis executionem non habētes,num audiendæ confessioni committi & destinari possint? Et quid de prædicationis, inquisitionis, aut alius cuiusuis officij munere delegando & committendo?*
6 *Confiteri non proprio sacerdoti,nū quādo liceat? Et quot casibus?*
7 *Confitendi cui velit,qui ab episcopo facultatem habet generalem quandiu eadem vti poterit?*
8 *Confessorem eligere sibi, quinam possint? Et qui minimè? Et an tantum consuetudo,quantum priuilegium possit?*
9 *Confessoris electi ab eo,qui id potest quatenus in absoluendo eius potestas correcta esse intelligatur?*
10 *Vagabundi,scholares,mercatores, mercenarij, stipendiarij,& id genus homines, in aliqua parochia commorantes num ab eo absolui possint,absque & parochiani, si ibi domicilium non contraxerint? Et an sola habitatio,quem alicuius ecclesiæ parochianum efficiat? Et quid de peregrinis,viatoribus & mercatoribus discurrentibus,& qui diuersis locis commorantur?*
11 *Forum num quis ratione delicti sortiatur?*
12 *Sacerdos proprius num subditum suum vbique audire possit? Et quid de mendicantibus? Et an sacerdos vnius parochialis possit alunde audire & absoluere?*
13 *Sacerdos proprius requisitus à subdito, vt ipsi alteri confiteri liceat,an facilis in concedendo esse debeat? Et quid si subditus dicat parochiano sacerdoti,se alteri confessum,an illi credere debeat,vt Eucharistiam eidem tradat? Et qualiter debeat intelligi dictum de impedimento excommunicationis?*
14 *Sacerdos parochialis,num quoties confiteri voluerit subditus,audire eum ex præcepti necessitate teneatur? Et quid si audire noluerit?*
15 *Confessio ei facta, qui de iure beneficium non tenebat,an efficax sit,& teneat?*
16 *Confiteri,num aliquo casu,cuilibet sacerdoti liceat,etiam præciscilicet excommunicato,vel hæretico? Et an huiusmodi quis confiteri teneatur? Et qui occultè & scienter excommunicato confitetur,extra necessitatis casum, an peccet, & qualiter:& num debeat repeti & iterari confessio?*

CONFESSOR,†id est,confessionis auditor,cui sacramentalis cōfessio facienda est,quis sit?Et dico primò secundū S.Tho.in iiij.dist.xvij.& omnes doctores,ꝙ solus sacerdos regulariter:quia solis sacerdotibus data potestas ligādi atq; soluēdi à domino dicēte Ioā.xx.quorum remiseritis,&c.de pœ.dist.j.verbū Dei quod de mortalibus intelligendū est:quia venialia remitti possunt per confessionē factam laico,secundū S.Tho.in iiij. vbi §.In casu tamen necessitatis,puta mortis,fieri potest laico,etiā de mortalibus:quia sicut baptismus ex hoc quod est sacramentū necessitatis habet ministrū duplicē,scilicet ex officio,& ratione necessitatis:ita & pœnitētia. Qui laicus licet absoluere nō possit:tamē supplet summus sacerdos,secundum eundē ibi.Et si absoluit vt sacerdos,nihilo minus reiterāda est cōfessio necessariò,quādo possibile fuerit:& laicus,secundū aliquos efficitur irregularis:sicut & si celebraret.Sed tamē fortè istinō bene dicūt:quia nullus iudicari debet irregularis, nisi vbi est expressum in iure.de sent. excō.is qui.lib.vj.¶ Dico secūdò ꝙ in necessitate cōfiteri laico de mortalibus nō est præceptū,sed consiliū tātùm,secundū Pet.Veruec.Sco.Richar.& Sum.Con.& Pis.& censent S.Tho.dicēs,ei fieri posse confessionē:non autē dicens ꝙ sit necessariū vel debitū.Et magister dicēs,ei debere fieri,loquitur de debito honestatis,vel de bene esse:non de debito necessitatis,vt videtur innuere. Vnde leuiter Ang adscribit magistro & S.Tho.ꝙ sentiāt peccatum in hoc teneri.¶ Dico tertiò,secūdū S.Tho.ꝙ nō à quolibet sacerdote pōt quisq; absolui,sed solùm à ,pprio vel ab eo, cui licētiā dederit proprius sacerdos.de pœn,& re.omnis. aut proprius prælatus,etiā si non sit sacerdos,secundū Archid.Et ratio est:quia absoluere nō potest quis aliquē vel ligare,nisi super eū habeat iurisdictionē.Sed tamē hic nota secundū Pet.de Pal.ꝙ proprius sacerdos dupliciter dicitur.Primò scilicet propriè & strictè:& est solùm is,qui absoluere pōt iure suo ordinario,nō habēs hoc ex cōmissione.& sic sumitur cùm dicitur quis posse cōfiteri de licētia eius & cùm dicit Host.quēlibet tres habere proprios sacerdotes,scilicet curatū,episcopū,& papā. Et secūdò largè:& est is,qui absoluere pōt iure ordinario vel delegato.quod dupliciter est:vt §. sequenti. Et sic sumitur cùm dicitur ꝙ tenetur quilibet cōfiteri proprio sacerdoti.¶ Primò†vero quæritur,quis sit proprius sacerdos,largè,id est,propriè confessionis legitimus auditor? Et dicit Rich.in iiij.dist.xvij. ꝙ proprius sacerdos tripliciter dicitur. Primò ex iurisdictione ordinaria,vt sacerdos parochialis,episcopus & papa. Secundò,ex iurisdictione delegata:vt is,cui audiēdi potestas cōmittitur ab aliquo istorū triū,vel legato papæ

Tertiò ex iurisdictione à iure cōcessa vel permissa,quæ.s. pōt dici delegata pro quāto istā licētiā tales sacerdotes alteri conferre possunt:vt sunt,inquit, illi quos episcopi vel abbates exēpti eligūt in cōfessores.de pœ. & remiss.ne pro dilatione. Et idē est de eo qui audit in articulo necessitatis:& similiter de parochiali,cui cōfiteri voluerūt vagabūdi,nullū habētes domiciliū:vel peregrini,qui volētes confiteri de commissis postquàm recesserūt à iurisdictione illius, in cuius potestatē habēt domiciliū.sed de hoc infrà. Ex his & ex Pan.in c.omnis.de pœ.& re.& ex Car.in cle. dudū.de sepul. collige ꝙ proprius sacerdos largè dicitur, Primò Papa in toto mūdo.Secūdò,legatus,& eius pœnitētiarius in tota sua prouincia. Tertiò,archiepiscopus dum visitat in tota diœcesi suffraganei sui. de pœ. & re.nostro. & tūc pōt aliis cōmittere,secūdū Dire. Quartò,episcopus in tota sua diœcesi.Quintò,archipresbyter ecclesiæ cathedralis,q in hoc cēsetur vicarius episcopi.de off.archi.officiū.Sextò,vicarius generalis episcopi, quorū vterq; audire pōt oēs de diœcesi.arg.l.cū prætor.ff.de iudi.& in d.c.officiū.Septimò,presbyter parochialis in tota parochia.Octauò,vicarii perpetui sacerdotū parochialiū.Nonò,oēs vicarii prædictorū, qui possunt habere vicariū:& eadē ratione omnes habētes licētiā ab eis.Decimò,is qui eligitur à prælato,cui à iure permittitur eligere cōfessorē. de quo infrà. §.viij.& ix.Vndecimò,sacerdos parochialis respectu vagabundorū.i nō habētiū domiciliū certū, vel habitationē,vt exponit gl.& Bar.in l.dies.§.prætor.ff.de dā.infec.& Pan. in c.fi.de foro cōpe.& idē de omnibus nō habentibus pro-
3 priū domiciliū.Sed pro intellectu dictorū in hoc §.vide sequentes vsq; ad octauū inclusiuè.¶†Secūdò quæritur specialius, quis sit proprius sacerdos largè personarū ecclesiasticarū? Et dico ꝙ Papa in foro exteriori absolui non pōt: quia nec excōicatione ligari, cū superiore careat: in foro autē pœnitētiali ligari pōt peccator:& Christus eū sine remedio nō reliquit, sed habet cōfessorē quencūq; elegerit, qui authoritate Christi pōt eū soluere & ligare:quia sicut à principio quilibet sacerdos poterat quēlibet se sibi volētem subiicere absoluere:ita & nūc est quātū ad eū qui nulli subiicitur. Qui verò sunt de familia Papæ,proprium habent sacerdotē summū pœnitētiariū cum Papa: quia nulli alii subsunt. Secus de capellanis eius per mundū dispersis: quia propter hoc ab aliis nō sunt exēpti. Cardinaliū autem cōfessor est,quē eligūt,si sunt episcopi:& idē est si sunt legati:quia sunt prælati vel exēpti. Si verò nec episcopi sunt nec legati,sed simplices Cardinales, secundū Host.aliū nō habēt quàm Papā & summū pœnitētiarium:tutius autē est eos habere à Papa licentiā eligēdi cōfessorē. Familia verò cōmensalis eorū,de licētia eorū potest eligere confessorē: quia de consuetudine sunt eis subditi, siue sacerdotes,siue alii:vel fortè summus pœnitentiarius est quasi curatus respectu omniū mansionariorū curiæ. Patriarchæ verò, primates, archiepiscopi, & episcopi habēt cōfessores suos superiores mediatos:episcopi quidē archiepiscopū : ille primatem:ille patriarchā : ille Papā:& hoc nisi sint exēpti : & nihilo minus quilibet istorum pōt eligere cōfessorē:extra de pœ.& re.c.ii.vt dictū est.Familia autē episcopi vel archiepiscopi,secundū Hosti.si sit in aliena diœcesi, idē videtur quod de familia alterius principis laici. Si verò sit in diœcesi ,ppria ei cōfiteri debet,vel illi,cui ipse mādauerit:sed & proprio sacerdoti,de cuius parochia est,cōfiteri quispotest. Inferiores verò prælati non exēpti habēt pro cōfessore episcopū,aut eius vicariū,si episcopo immediatè subsunt: sicut abbates, decani, præpositi, & archipresbyteri rurales habēt episcopū,qñ ille decānatus est annexus curæ:priores verò qui subsunt abbatibus,illis,& episcopo subsunt.Non prelati verò suis subsunt immediatè curatis,siue abbatibus. siue prioribus,siue decanis,qñ sunt de collegio, vel simplicibus curatis,qñ in parochiis commorantur:clerici verò chorales subsunt ei,qui præest choro in exterioribus,siue cantor sit,siue subcētor: sed quātū ad forū cōsciētiæ,solus decanus videtur curatus eorū.hæc oīa ex Pet.de Pal.Quibus adde ex Pan.in d.c.fi.siue,ne pro dilatione de pœ.& re. ꝙ ratio cōcessionis eligēdi cōfessorē fuit distātia à superioribus:quæ tū,inquit,nō est ratio sufficiēs eligēdi cōfessorē propria authoritate, cum ibi opus fuerit priuilegio Papæ. quod intellige nisi in necessitate.i.mortis articulo: & nisi quis sit in itinere,vel alibi habeat domiciliū aut habitationē,iuxta dicēda in sequētibus. De ,pprio parochiali infrà eo §.xv.¶ Tertiò quæritur, quis sit ,pprius sacerdos largè secularium personarū? Et dico ꝙ rex habet episcopū, in cuius ciuitate est sedes regni.i.in qua iniungitur & coronatur,nō in qua plus moratur. Principes verò minores,si habēt plures ciuitates sub se,á sede principali ducatus vel cōmitatus domiciliū sortiūtur: nisi qñ nō habēt ciuitatē vnā alia potiorē:quia tūc secūdū Host. ab vtroq episcopo licētiā accipiūt,vel à Metropolitano.quod dictū quātū ad Metropolitanū nō est verū:qa nullus subditus suffraganei est ei subditus immediatè, nisi qñ visitat. De illo verò principe,qui habet dominiū in diuersis diœcesibus, sed nō super ciuitatē multo magis videtur ꝙ hoc possint petere ab episcopis,vel illo.s.in cuius diœcesi principaliter habet dominiū:vel ab vtroq;.si æqualiter in duabus:qa absurdū esset ꝙ à tot curatis haberet hoc petere, quot in suo dominio includuntur. Domini verò in eadē diœcesi in diuersis villis habētes dominiū, & ita ꝙ nulla sub se nō cōtineat multas parochias, maximè si vna nō sit principalior : nulli curato subsunt,sed immediatè episcopo:si verò in vna villa sit principaliter dominiū , in qua nō sit nisi vna,vel nō,sint multæ principales: Curatus est sibi sacerdos ,pprius citra episcopum. Balliui autē si nullibi habēt mānionē, nisi secūdū quod assistere requirūtur,vbiq; possunt cōfiteri episcopis eiusdem vel curatis,in quorū parochiis eligūt hospitiū:si autē alicubi principaliter degūt,habēt parochianū loci. Et idē de præpositis & seneschalis, licet habeāt domos parētū extra balliuiā,præpositurā vel seneschaliā:qa per hoc officiū quasi cōtrahendo forū sortiūtur. Cæteri verò burgenses,& alii laici in ptātibus nō cōstituti illis curatis subsunt,in quorū parochiis degūt principaliter:vel si in duabus æqualiter:in qua manēt tūc qñ volūt cōfiteri,illius parochiani sunt.hæc Pet.de Pal.Quibus adde secūdū Host.ꝙ Imperator & Imperatrix de antiquissima cōsuetudine cōfitētur capellanis suis,qui habēt curā animarū suarū.Sed,vt dicit Pet.de Pal. nulla cōsuetudine introduci pōt vt præter ,pprii sacerdotis licētiā aliquis possit sibi eligere cōfessorē.de pœ.& re.c.ij. lib.vj.nisi dissimulatio Papæ sit licentiatio.hęc ille.Et idē intelligesi alius ,pprius sacerdos det licētiā interpretatiuè, scilicet dissimulado. Tutius tñ est in oībus prędictis vt habeatur à Papa licētia eligēdi cōfessorē.¶†Quartò quæritur,qs possit licētiare ad audiētiā cōfessionis? Et dico secūdum Pe.de Pal.ꝙ oīs ,pprius sacerdos q iure ordinario pōt cōfessiones audire,pōt hoc alteri cōmittere:qa habet causam meri imperii. Est autē, secundū eū,ordinarius primò quicūq; habet curam animarū per electionē.vnde licētiare pōt quēlibet subditū suū ad cōfitendū alteri. Et secūdò quicunq, ex officio annexo hoc habet: licet nō sit per electionem. Et tertiò gerens vicem curati per legē aut cōsuetudi-
4

nem,sicut prior factus per abbatẽ,qui eo viuẽte erat delegatus, nõ potẽs subdelegare:eo mortuo vel amoto, eius vices in omnibus obtinẽs est quasi ordinarius,quãtũ ad hoc:vnde licentiare põt subditos de cõfessione. Et idẽ videtur de superiore,amoto priore,vel vicario,cũ cõuentus nõ habet priorẽ. Et quartò archipresbyter,cũ est vna præbẽda sacerdotalis,cui ex officio esset annexũ officiũ audiẽdi cõfessiones eorũ de diœceli extra ciuitatẽ: & multo magis si de ciuitate. Sed si pœnitẽtiarius nõ habet hoc officiũ ex sua prębenda,sed ex cõmissione viuæ vocis episcopi: talis est delegatus,& nõ ordinarius. Et quintò legatus in vtroq; foro. Vnde sicut in exterioribus dat iudices delegatos:ita etiam habet duos pœnitẽtiarios. Et sextò summus pœnitẽtiarius in spũalibus tantũ bene habet pœnitẽtiarios suos & cõcedit etiã licẽtiã eligẽdi cõfessorẽ: simplices autẽ pœnitẽtiarii Papæ quãuis sint delegati Papæ,& possint omnes de toto mundo audire: nõ tñ possunt ipsi sumere adiutores,nec dare licẽtiã cõfitẽdi. Et septimò decanus ruralis,qui & archipresbyter dicitur, si decanatus sit annexus alicui spãli curæ,reputatur ordinarius in parochiis sui decanatus post episcopũ: supra curatos etiã videtur ordinarius curatorũ: & sic curati de licẽtia eius nõ solũm episcopi possunt confiteri. Si autem illũ decanatũ episcopus vel archidiaconus confert modò huic curato,modò illi,videtur delegatio:& hoc respectu criminũ siue casuũ cõiũ. Archidiaconus autẽ licet sit iudex ordinarius de cõsuetudine:tñ nõ in foro cõscientiæ, etiã si sit sacerdos:quia hoc accidit suæ potestati: vnde si audire põt,ex cõmissione est:& subdelegare nõ potest. Si ptãs iurisdictionis vna est apud plures, & non apud quẽlibet insolidũ:vt si capitulũ sede vacãte gerat vices episcopi in tẽporalibus vel spũalibus, & nullus eorũ per se eã cõmittere põt,etiã decanus: vnde totũ capitulũ & nõ vnus ponet pœnitentiarũ. Secus si perfectè & insolidum resident apud quẽlibet:ita q̃ vnus sine alio per seipsum põt de causa cognoscere:quia tũc vnus sine alio cõmittere põt,etiã minor sine maiore:sicut curatus sine episcopo. Vnde vicarius curati sine licẽtia episcopi audit cõfessiones subditorũ curato. hęc oĩa Pe.de Pal. sed vide infrà Delegatus. ¶ † Quintò quæritur,vtrũ nõ habẽtes ordinis executionẽ licentiari possint ad audiendas cõfessiones à proprio sacerdote, vel alio qui executionẽ ordinis dare nõ põt? Et dico q̃ vt patet ex Arch.in c.perlectis.xxv.dist.& Pan.in d.c.omnis.tripliciter dicitur q̃s nõ habere ordinis executionẽ. Primò,quia nõ habet velle vel nolle,vt religiosus. Secũdò,quia est excõicatus,suspensus,vel interdictus,& huiusmodi. Tertiò, qa nõ habet populũ sibi subiectũ: sicut religiosi à suis prælatis habilitati:& oẽs sacerdotes seculares nõ habẽtes curã animarũ. Primi,si sunt exẽpti,absoluere nõ possunt nec ligare ex licẽtia sacerdotũ parochialiũ vel episcoporũ,nisi à suis prælatis habilitẽtur. Vnde secũdũ Arch.nõ debẽt sine licẽtia sui superioris audire cõfessiones habẽtiũ licẽtiã eligẽdi cõfessorẽ etiã à Papa: sicut nec cõsentire electioni de se factæ,extra de elect.si religiosus.lib.vj.nisi Papa nominatim religiosum exprimeret. Et idẽ est de prædicatione, inquisitione,vel alio officio. Si tñ eo casu absolueret sine licentia prælati sui,vt dicit Arch.nõ oportet cõfessionẽ iterari. Secũdis verò dari nõ põt licẽtia audiendi cõfessiones, nisi prius habilitẽtur ab eo,qui tale impedimẽtũ remouere põt. Tertiis aũt cõcedi põt audiẽdi licẽtia, nõ solũm ab his,qui habẽt curã,spãliter ipsis cõmittẽdo: sed etiã generaliter dando licẽtiã subditis ipsorũ , vt quẽcũq; voluerint eligãt cõfessorẽ. Nec obstat gl.in d.c.omnis.& in cle.j.de priuil.quæ tenet q̃ vigore talis licentiæ nõ possit eligi sacerdos religiosus vel secularis nõ habẽs curã.quod sequitur Paul.distinguens:qa si proprius sacerdos hoc cõmittat alieno:nõ est vis vtrũ habeat curã,nẽcne:qa non audit iure proprio,sed tãquã delegatus. Si aũt dat licẽtiã subdito eligendi cõfessorẽ:procedũt dictæ gl.quia eo casu cũ sacerdos alienus nõ sit delegatus proprii, oportet hoc esse per viam prorogationis siue extẽsionis.quæ prorogatio fieri nõ põt, cũ ille nõ habeat curã:qa priuatorũ cõsensus nõ põt facere iudicẽ eũ,qui nulli præest iurisdictioni.de fo.cõ.significasti.quod etiã sequitur Pan.in d.c.omnis.& d.cle.j.& dicit sequi cõiter doctores. Nec obstat,inquã:quia dico q̃ quilibet sacerdos, ex quo est sacerdos habẽs claues,habet potestatẽ ligãdi & soluẽdi,& iurisdictionẽ in habitu:licet exercitiũ nõ habeat ex defectu subditorũ siue materiæ tantum. Vnde cũ sibi materia exhibetur, per talẽ licentiã exercere põt suã potestatẽ quã habet,& absoluit propria authoritate. Et facit l.j.ff.de iud. vbi patet q̃ iurisdictio nõ habẽti subditos actu,põt per alios prorogari. Et hoc tenuit Host. & Pan.dicit sibi nouissimè placere. Iura autẽ in contrarium allegata loquũtur in nõ habẽte prorsus iurisdictionẽ, & tis cõcordat §. Tho.in iiij.dist.xvij.dicens q̃ ei qui ideo alicuius cõfessionẽ audire nõ põt, quia nõ habet iurisdictionem in ipsum audiendũ, põt ei cõmitti per quẽcunque habentẽ iurisdictionẽ super illũ:sed ei qui audire non põt,quia nõ habet ordinis executionẽ,concedi nõ põt, nisi per eum qui hoc impedimentũ põt remouere. Et addit §. Tho.q̃ non fit iniuria proprio sacerdoti, si per superiorẽ vbi plebi & honori diuino videtur expedire alteri huiusmodi licẽtia cõcedatur:quia potestas iurisdictionis nõ est alicui cõmissa in suũ fauorẽ:sed in plebis vtilitatẽ,& ad honorem Dei. Nec tenetur subditus iterũ petere licentiã à proprio sacerdote:licet hoc dicat Ber.in quadã glo. in d.c. omnis. quæ gl. per Clementẽ quartũ tanquã omnino falsa damnata fuit, in quodã priuilegio Prædicatoribus & Minoribus indulto,quod incipit,quidã timere.vbi dicitur q̃ hi quibus à superioribus cõmittitur,audire possunt etiam sacerdotibus parochialibus contradicentibus & inuitis. Et hoc etiã tenet Ioã. And.de pœ.& re.si episcopus.lib.vj. Similiter nec tenetur ei iterũ illi cõfiteri:vt in extrauag Ioxxij.dicitur. Sed propter statutũ ecclesiæ de cõfitẽdo semel in anno,debet se illo modo habere quo & habens veniale solũm:vt scilicet declaret se cõfessum,vt ei sacramẽta ministrari possint:vt notatur secundũ Pe.in Sum. Con.lib.iitit.xxxiiij.quæ quidẽ declaratio nõ sufficit si episcopo fiat, vt dicit Supplemẽtũ, nisi ille haberet sacramẽta ministrare: quia aliàs adhuc staret ratio debiti præsentandi se illi qui habet sacramẽta ministrare. ¶ † Sextò quæritur,an in aliquibus casibus quis cõfiteri possit alteri quàm proprio sacerdoti propriè dicto.i.ordinario? Et dico q̃ sic in multis, secũdũ Arch.& Pe.de Pal.post Host. ¶ Primò,propter sacerdotis proprii indiscretionem:quia scilicet est omnino indiscretus & ignarus vel ineptus:sub quo etiã cõprehẽditur si sit solicitator ad malũ,vel reuelator cõfessionũ,vel talis q̃ ex cõfessione sibi aut pœnitẽti periculũ immineret: quo casu secũdũ Host. habet ipso iure licẽtiã adeundi aliũ. de pœnitẽ.dist.vj.placuit. Sed alii dicũt q̃ licentiã petere debet ab eo vel à superiori:quia dicitur in d.c.omnis.q̃ qã ex iusta causa voluerit alteri cõfiteri , licentiã petat à proprio sacerdote : & hoc etiã si sit ex culpa ipsius sacerdotis, secũdũ Pe.de Pal.qa culpa eius superiori nocere nõ debet: sicut ,pprio sacerdote mortuo vel excõicato,nõ eo ipso licet aliũ adire,sed recurrere oportet ad episcopũ. Et debet sacerdos credere pœnitẽti,& allegãti saltem in genere iustam

stam causam:quia non est verisimile q̃ quis cum fallaciis adeat pœnitentiã,secundũ gl.in c.placuit. de pœn.dist.vj. In hoc autem q̃ petere licentiã debet ab ipso,vel adire superiorẽ,concordat S. Tho.Pet.Alberi Inn.& Gul.& si ab eis licẽtia negatur:secundũ eosdẽ,idẽ est sicut de eo q̃ est sine copia cõfessoris,& liberè põt aliũ adire, secundũ Pe.Et intellige secũdũ eũ,si habere nõ põt à superiori inferiore ipso papa:qa,inqt,ad papã nõ est facilis recursus. Et intelligo si nõ põt habere à curato ,pprio vel mediato prælato,& superiorẽ cõmodè adire nõ põt. q̃ si nec aliũ habere põt,secundũ prædictos,cõfiteatur peccatũ in genere, tacito eo,ex quo malũ ,puenire posset. Causa tñ sufficiens ad petẽdum istã licentiã,qua negata possit alium adire,est ex qua sequi põt probabiliter malũ corporis,aut animæ,aut famæ : non aute ex qua sequitur bonũ:puta diligẽtior custodia pecoris. Vnde hic multi falluntur credẽtes iustã causam esse:qa de cętero prælati eos suspectos habebũt,& diligẽtius obseruabunt,aut nõ ita reputabũt. Vnde dicit Veru.Non credo q̃ sola erubescẽtia sit causa sufficiẽs quare pœnitens absolui debeat q̃ non cõfiteatur proprio sacerdoti. ¶ Secũdò,propter domicilii translationẽ:de quo j̃.§.x. ¶ Tertiò,cũ quis est vagabũdus.de quo ŝ.§.j. ¶ Quartò,qñ domiciliũ quærit,qui nõ habet quò se cõferat, quousq; alicui se subdat: nã & is sine domicilio est.ff.ad municip.l.Labeo.in prin. & l.eius.§.Celsus. Et de peregrinis quidẽ & multis aliis, dic vt j̃.§.ij. ¶ Quintò,rõne delecti cõmissi in alia parochia.extra de rap.c.j.vj.q.iij.placuit. Quod verũ est si concurrat excõicatio,sicut sit in furtis:quia ad excõicatorem mittendus est absoluendus,secundũ Gof.& Ray. & Tho. in eo qđ dicitur quis forũ sortiri rõne delicti, vt in Sum. Con.li.iij.ti.xxxiij.q.xxxiij.Si tñ peccatum sit occultũ, & non cõcurrat excõmunicatio:absolui põt à proprio sacerdote, secundum Arch.& Sum.Pisa. Sed de hoc j̃.§.xiij. ¶ Sextò,ratione studii,vt scholares,etiã si non sint nisi per annum in studio moraturi:qa non habent licentiã de plurimis:vel quia sic volunt:vel qa de parochia in parochiam mutantur. ¶ Septimò,rõne necessitatis:vt quia infirmatur ad mortẽ:vel debet intrare iustũ bellũ vel mare, & deest prius sacerdos:qa in mortis articulo omnis sacerdos ab ecclesia nõ præcisus authoritate iuris fit sacerdos ,pprius. de offi.ordi.pastoralis imò ex hoc quod habetur de cõse.dist. iiij.sanctũ.videtur q̃ etiã laicus in hmõi necessitate possit excõmunicatũ reconciliare,si nõ est ipse præcisus : licet absoluere nõ possit à peccatis audiẽdo cõfessionẽ.§. Absolutio,primò.§.v. ¶ Octauò,si sacerdos nõ est proprius, spem ponat in rati habitatione : sicut excusatur qui alienũ parochianũ ordinauit spem ponẽs in rati habitatione. Sed iste casus cõiter nõ tenetur. Et rationẽ assignat Pe.de Pal. in iii.dist.xvij.q.iij. in fi.qa ratihabitatio nõ cõfirmat sacramentũ quod nullũ fuit. Nec est simile de ordinãte,vt ibi patet:sed tñ quidã rationabiliter distinguũt dicẽtes dictũ Host.non esse verũ qñ ista ratihabitio refertur ad futurum: puta si proprius sacerdos contẽtabitur:qa absolutio nõ potest esse cõditionata:& iterũ ratihabitio nõ cõfirmat hoc sacramentũ,si nullũ est ratione deficientis iurisdictionis. Est autẽ verũ si refertur ad præsens:puta,quia ex coniecturis rationabiliter puta q̃ proprius sacerdos est contentus. sic enim etiã doctores cõcludunt episcopos vel alios in alicundũ quod ex aliquibꝰ verbis aut cõiecturis circa aliquẽ canonẽ coniectant de Summi pontificis intentione & voluntate expressa vel tacita.& de hoc est argu. j̃.eo.§.xv. 7 ¶ Septimò, † vtrũ aliquo habente licentiã generalẽ ab episcopo vt cui voluerit confiteatur:facta vnica cõfessione expiret licẽtia talis:& an duret episcopo viuẽte solũ, vel etiã post mortẽ? Et quantũ ad primũ dicit Io.An.in c.non põt. de pręben.li.vj. q̃ tutius esset exprimere,vt quoties voluerit cõfiteri,possit eligere:qa agitur de fauore animæ:post factũ dicit posse teneri q̃ si pluries fuerit cõfessus vigore licentię talis,valeat. Quantũ verò ad secundũ,Pan.in c.fi. de off.le.dicit q̃ extinguitur episcopo mortuo vel reuocato,si eam simpliciter dedit:quia illã in perpetuũ dare non põt cũ præiudicio ecclesiæ parochialis sine causę cognitione & cõsensu capituli sui:cũ esset irrogare perpetuũ prędiciũ ecclesię parochiali:& sic,secundũ ipsum,durat ad minus in vita ipsi⁹ episcopi:licet sit petita simpliciter. Quidã verò alii distinguunt prout habetur in c.si gratiose.de rescri.li.vj.qa si licẽtia cõcessa est ad bñplacitũ sedis,est ppetua,nisi à successore reuocetur. Si verò cõcessa est ad bñplacitũ cõcedẽtis:per eius obitũ expirabit licentia,sicut & beneplacitũ eius. Et hoc videtur tenere Zab. in cle. dudũ.de sepul.sed si mẽtio nõ fiat de bñplacito,sed simpliciter petatur & cõcedatur:verũ est quod dicit Pan. ¶ Octauò † quęri tur,q̃ possint eligere sibi cõfessorẽ. Et dico q̃ sunt episcopi & prælati supiores,vt archiepiscopi, patriarchæ, primates,cardinales,& papa:& similiter prælati inferiores exempti,vt abbates,& hmõi.de pœ.& re.c.fi.qui oẽs, secũdũ Pe. de Pa.põt vna vice vnũ,& alia alium eligere. quod limitat Direc.dũmodo nõ faciãt in fraudẽ. Sed Pet.de Pal.non limitat.& hoc tene,qa cõstitutio est gratiosa. Et eligũt aliquẽ,secũdũ Pet.de Pal.eo ipso q̃ cũ illo cõfitentur:qa plus est eligere factis q̃ verbis.l.non dubiũ. C.de legib.& in c. legebatur.de maio.& obedi.& in c.fi.xv.q.vj. Notandũ tñ q̃ vt eligere possint prędicti inferiores,regritur primò q̃ sint prælati,capiẽdo largè prælatos etiã pro sacerdotib.curatis,vt dicit Pan.in d.c.fi.qui largè dicũtur prælati:vt in c.tua.de cle.egro.licet strictè noĩe prælati veniant solùm habẽtes iurisdictionẽ fori cõtentiosi.pro quo vide gl.in c. ij.de iudi.& in cle.dndũ.de sepul.in ver.prælati. Secundò requiritur q̃ sint exẽpti:quod in episcopo & superioribus nõ requiritur,secundũ Pan.ibi. Tertiò,q̃ sint immediatè sub papa:qa exẽpti habẽtes immediatè supra se abbatẽ,vel generalẽ,& hmõi,eligere cõi iure non possunt,secundum Host.quod ibi Pan.Placet:cùm ratio cõcessionis fuerit distantia localis. Et hoc sequitur Sum.Ang. Sed Pet.de Pal. in quarto,tenet contrariũ,dicens q̃ prior si est prælatus,& exẽptus,licet subsit abbati & maioribus,hoc põt sine licentia eorũ:qa hoc priuilegiũ,inquit, de eligendo cõfessorẽ, æqualiter cõceditur episcopis & minoribus prælatis exemptis:episcopus autẽ etiam non exemptus licet immediatè subsit archiepiscopo,hoc põt sine licentia eius.hęc ex illo. Et hoc sequitur Archid.& hoc tene:qa cõstitutio est gratiosa,& latè interpretãda. Hoc autẽ priuilegiũ, secundum Pet.de Pal.post Host.non perdit episcopus,per hoc q̃ vadit Romã:quia ibi nõ distinguitur vbicunq; sit. sed fortè perdit,si definit esse episcopus:vt qa cedit loco & dignitati: non autẽ si loco,& nõ dignitati. Et similiter dicitur de inferioribus,q̃ illud nõ põdunt quãdiu sunt in prælatione. ¶ Ex his autẽ patet q̃ hoc priuilegiũ non habẽt, secundũ eundem Petrum,primò exempti non prælati:verbi gratia, omnes subditi seculares vel regulares collegii exẽpti in capite & in mẽbris,qui suis prælatis immediatè cõfiteri possunt:non alii,nisi de licẽtia ipsorũ. ¶ Secundò,nec abbatis̃ sa vlla quãis exerceat iura episcopalis ponẽdo officiales, & quantũcunq; exempta:qa non est prælatus,cùm non habeat claues iurisdictionis. hęc ille. Cui non obstat quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicit Pan.de curato:qa habet aliquam iurisdictionē,quæ sexui fœmineo repugnat:puta clauiū in foro pœnitētiali: & quo ad excōicare in casu,puta furto.vnde nō est simile. ¶ Tertiò,nec qui præest quidē exemptis,sed non est prælatus:vt superior in religione:vel prior nō cōuentualis : vel conuentualis quidem,sed sub abbate ex consilio seniorū, & non per electionem positus vel institutus:nisi forte qñ mortuo abbate vel priore ipsi sunt quasi ordinarii : qatūc, inquit,actio subrogata priuilegiū habet eius cui subrogatur.Prior aūt canonica electione institutus & exēptus illud priuilegiū habet:vnde non oportet cōfirmantē dare ei licentiā eligēdi confessorē,sicut nec consecrantē episcopū. ¶ Quarto,nec hi qui in dignitate sunt constituti,sed nō sunt prælati:vt cātor,thesaurarius,sacrista,& hmōi:etiā si essent exēpti. ¶ Quintò,nec prælati exēpti,qui non sunt prælati in foro pœnitētiali:sicut sunt archidiaconi de pari cōcurrētes cum episcopis in foro causarū : sed soli prælati habētes curā animarū,vt puto,inquit ¶ Sextò etiā secundum Pan.in d.c.ne pro dilatione.nullus habere pōt hoc,vt eligere possit confessorē vigore cōsuetudinis:per tex.in c. ij.de pœ.& re.li.vj.Vnde tantū non pōt consuetudo sicut priuilegiū:tamen,vt dicit idem in c.cum quærente.de off. ord.hoc verū est quo ad subditos:is tamē,qui est in dignitate,nomine dignitatis posset præscribere hāc curā:& fieri ꝓprius sacerdos. ¶ Nonò quæritur,qd possit dictus confessor sic electus? Et dico qꝙ secundū Archi. qui refert Pet. de Pa.qꝙ electus ab episcopis & suprà,absoluere pōt etiā à notoriis etiā episcopo inuito,etiā ab excōicatione etiam maiore,& mutare vota,& relaxare iuramēta,& omnia alia ꝓpter quę nō esset sedes apostolica consulenda, nō obstāte qꝙ in dicta decretali mētio nō fiat nisi de absolutione à peccatis:qa intentio papæ fuit ita per illū confessorē prouidere episcopis,quibus est graue semper ad archiepiscopū recurrere:sicut prouisum est subditis episcoporū ꝑ ipsos episcopos:ideo ille in episcopū pōt quæcúq; pōt episcopus in subditos:qa vbi eadē ratio,idē est etiā ius. Electus autē ab inferioribus,pōt absoluēdo & dispensando quicquid posset episcopus,si ei subessent:imò dicit Host. qꝙ si eligēs est exēptus,electus habet authoritatē pœnitentiarii papæ quo ad absolutionē,licet nō quo ad dispēsationē. Si verò eligat alius,habet potestatē iudicis,cui subest eligēs,exceptis tū publicis & grauibus:vt in Sum. Cōfes.li.iij.ti.xxxiiij. q.lxj.ꝑ quæ grauia intellige præcipua inter reseruata episcopi arbitrio electi:quæ eū hoc qꝙ sunt grauia,sunt ēt publica:nō aūt omnia reseruata ei,vt intelligit Supplemētū: alioqn Host.diceret cōtraria: puta qꝙ haberet authoritatē iudicis cui subest,puta episcopi,& nō haberet : & qꝙ exceptio fieret,& nō esset à quo exciperetur. Intellige ēt quod dictū est de grauib⁹ & publicis,vbi esset scādalū:alioqn verum dicit Pet.de Pal.vt absoluere possit à notoriis,si nō sit scādalū:& à grauib.si nō sunt notoria. ¶ Fallit hoc primò in sentētia illata à supiore cōtra electore:puta ab archiepiscopo cōtra suffraganeū suū:vel ab abbate cōtra priorē cōuentualē subditū sibi:quia ab hmōi absoluere non pōt talis cōfessor.hæc Pe.Fallit secundò secundū Ray.iuncta gl. eius,si electus sit excōicatus maiori:qa absoluere non posset:secus si minori tantū.ar.c.si celebrat.de cle.excom.mi. ¶ Quidātū tenēt qꝙ sic electus absoluere nō pōt ab excōicatione maiori,aut casibus grauioribus.i.reseruatis episcopō,si eligens sit exēptus inferior episcopo.quā opi.sequitur Sum.Pis.& Pan.in c.significasti.de foro compe.& arguūt quo ad excōicationē:quia electus ab episcopo non habet authoritatē,nisi electione episcopi. Et quo ad casus episcopales arguunt ex c.si episcopus.de pœni.& re.lib.vi. Sed tu tene primā opinionē.s.Pe.de Pal.Host.& Archi.qꝙ est rōnabilior,maximè qa cōstitutio est gratiosa.Et ad primū in cōtrariū dic qꝙ habet authoritatē nō ab episcopo eligente,sed à iure cōmittēte:sicut electus ab eo,qꝙ licētiā eligēdi habet per literas pœnitētiarii, authoritatē habet à pœnitētiario,nō ab eligēte:sicut etiā frater electi à prioribus qbus episcopi cōmittunt,cōmissarii sunt episcopi,non electi gētis. Ad secundū verò dic qꝙ in illo c.dicitur qꝙ electus confessor ex licentia episcopi absoluere non pōt à casibus sibi specialiter episcopo reseruatis:cū in generali cōfessione nō veniāt,qꝙ nō esset qs in specie verisimiliter cōfessus. Et hoc aūt nō probāt intētū:sed sequitur solùm qꝙ electus à prædictis ex licētia papę,absoluere non pōt à reseruatis papæ:qd verū est,nisi forte quo ad exēptos, secundū Host. ¶ Decimò† quæritur,vtrū sicut vagabūdi,ita & scholares, mercatores,mercenarii,ſtipēdiarii,& hmōi cōmorātes aliqua parochia,absolui possint ab eo,à quo & parochiani:licet ibi non cōtraxerint domicilium? Et dico qꝙ istā materiā tres inuenio differētias ꝓsonarū in genere nullū habentes domiciliū,vt vagabūdi:de qbus dictū est §.vj.& §.j.& habentiū domiciliū:& vltra illud etiā habitationē:vt isti,de qbus est quæstio:& habentiū domiciliū,in quo.s.nō sunt,sed nō aliā habitationē, vt peregrini & viatores. Sunt igitur in hac materia duæ solēnes opiniones.Prima est Inn.in d.c.omnis.sic dicētis, Scholares, ꝛc annales,& mercenarii debēt cōfiteri sacerdoti parochiali quē incolūt per annū:& ab eo poterūt absolui.ar.xvj. questi.vbi dicitur qꝙ ibi debēt soluere decimas personaliter qa ibi recipiūt sacramēta ecclesiastica ꝓ anni circulū.Hæc opinionē sequitur Fede.cōsi.ccxlvj.asserībens Inno.ea prædicta qꝙ senserit tales esse parochianos talis ecclesiæ cet ibi domiciliū non habeant.i.animū perpetuò remanēdi:qa iura in hoc iure parochiali non pōderāt domicilium sed habitationem:vt in d.c.questi. Vnde si scholaris cupiēs esse in societate forensiū transferat se ad aliā parochiam retēto priori domicilio:illa ecclesia,vbi habitat suā parochialis:& nō illa vbi habet domiciliū. Et idem infantibus qꝛ sępe transferūtur ad aliā parochiā. hæc Host. Et hæc opinio est cōis. Alia est,vt refert Inn.vbi supra,& idem est etiā si ad tēpus minus anno conducant vel dominos.arg.de decī.ad apostolicæ.maximè si ꝓpter fine fraude cōductio vel habitatio vltra natiuitatis pascha:qa tunc ex præcepto huius decretalis semper quis cōfiteri & cōmunicari.hæc Inno. Et hanc opinionem tenet Pan.in c.omnis.dicens qꝙ ille dicitur proprius dos præfatorū,in cuius parochia habitant de præsenti, possent cōmodè adire proprium sacerdotem.arg.c.fi.de ro.vide etiā glos.hoc tenentē in cle.j.de priui. Et idē Panor.in c.cum contingat de foro compe. Ego autē cōdando dico qꝙ actus laici in ordine ad sacerdotē sunt plices.quidā.s.vtiles sacerdoti,quibus exhiberet aliqd emolumentū directè vel concomitanter:vt solutio decimarū,sepultura,& huiusmodi:& in his requiritur habitatio annalis vel quasi,quod nō intelligas quantū ad effectū sed quantū ad affectū & intentionē habitādi:sicut & dicitur quis alicubi habere domiciliū ſtatim,quando illuc dit animo ꝓpetuò habitādi vel habēdi domiciliū. Et quidam etiā vtiles pœnitenti,quibus aliquid ſuscipit:vt cōteri,& cōicare,audire diuina,& huiusmodi:& in istis vera opinio secunda,saltē quo ad casus non reseruatos scopo:sed tamen cum duplici limitatione. Prima.s.qꝙ nihil fiat fraudulenter in præiudicium animæ propriæ:puta fugiendō cēsurā proprii sacerdotis volētis imputare occasiones peccatorū.Secūda,qꝙ talia sacramenta sunt necessaria.Tertia,qꝙ cōmodè tales nō possint adire propriū sacerdotē,& ꝓpriā parochiā honorare.Et ratio est:quia istantibus istis proprius sacerdos vel saltē summus prælatus vult qꝙ ab alieno habeat subditus animæ suæ solatia : alioquin esset iniquæ volūtatis : quia displiceret ei bonū fratris sibi nihil præiudicans. & de hoc etiā ꝛ. Domiciliū. Et ista fuit mēs Pan. q in c.in nostra.de sepul.recitat opi. Fede.ponit quatuor casus,dicēs qꝙ qs aliqñ ex toto domiciliū transfert ad alienā parochiā:aliqñ retēto priori domicilio,in aliena parochia cōstituit nouū,ita qꝙ habet plura:aliqñ retento priori domicilio cōstituit in aliena parochia solùm habitationē ad tēpus : & cōsequēter nō cōstituit ibi domiciliū: qꝙ nō cōstituitur nisi alio habitandi perpetuò:vt in l.si quis iustruct⁹.ff. ad muni.aliqñ retēto priori domicilio,in alia parochia nō habet habitationē:sed peregrinus ibi decedit. In primo casu,inquit,indubiè secūda ecclesia est parochialis:vt in c.fi.de paro.in secūdo,vtraq; ecclesia est parochialis.de sepul.c.ij.li.vj.in quarto nō dicitur parochian⁹ ecclesiæ secūdæ:vt voluit gl.in c.in nostra.de sepul. ꝙ quo l.hæres absens.ff.de iudi.& c. Romana.in §.cōtrahētes. de fo.cōpe.li.vj.in tertio autē est dubiū.hæc ex illo : q deinde in forma sic subiūgit: Ego dicerē qꝙ sola habitatio nō facit ꝓpriè aliquē esse parochianū istius ecclesiæ. Vnde ex quo habet animū redeūdi ad domū suā : illa ecclesia domicilii est ꝓpriè parochialis istius:vt in c.ij.& iij.de sepul.lib.vj. Sed ꝓpter necessitatē poterit iste in loco habitationis,vel vbi est peregrinus,recipere sacramēta:ita qꝙ hæc ecclesia habitationis nō sit ꝓpriè parochialis istius:sed in defectu ꝓpter necessitatē succedit in loco parochialis, quo ad administrationē sacramētorū ar.optimū in c.is q. de sepul.lib. vj. Et sic puto intelligēdā gl.in cle.dudū.de sepul.Inno.in d.c.ois,& sic loqtur ꝙbene pōderetur:quia dicit in fi.illius quęstiōis,tutius esset vt scholares & peregrini habeāt licētiā à ꝓrio sacerdote,vt alibi possint capere sacramēta.Et nota dū dicit à ꝓprio presbytero:quasi ipse presbyter habitationis nō sit ꝓprius. Et sic pōt intelligi c.j.de celeb.misſ. & c.officiū.de offi.archi.Et hoc cōuenit etiā actib⁹ ſimilibus:quia ꝓpter longā distantiā multa permittūtur,quæ alias sunt ꝓhibita:vt in l.hæres absens.ff.de iudi.vide gl. in c.cū ex literis.de in inte.resti.sup ver.distātia Ex quo infero qꝙ si de loco habitatiōis ire pōt cōmodè ad ecclesiā domicilii ꝓ sacramētis:nō debet hic accipere, sed in ecclesia domicilii:vt in d.c.is q.Et hæc no quia aperiūt intellectū iurīū multorum.Hæc ille in forma,valde bene,excepto eo quod dicit de peregrino de quo ꝛ.§.seq.excepto etiā quod dicitur de intētione ꝓpetuò habitādi : quia ista nō est ſimpliciter de ratione domicilii:alioquin nullus posset ſimul habere duo domicilia:sed est de ratione eius ſub diliūctrone:s.hic vel ibi. ¶ Vndecimó quæritur qd de peregrinis, viatorib⁹,& mercatoribus discurrētibus,i.nō habētib⁹ alicubi māsionē,nisi in ꝓprio domicilio? Et dico qꝙ si alicubi habitationē cōtrahāt:hat vt §.priore notatū est. Si verò nō cōtrahant,& de licētia proprii sacerdotis ſunt in via: possunt vbiq; recipere sacramēta:quod quantū pertinet ad cōfessionē,secundū Inn.& Glo.Ray.intelligitur de peccato nouo,i.in via commisſo,& de veteri oblito:imò intelligo de quolibet peccato nouo & veteri : nisi forte sit episcopo reseruatū:vel nisi aliquid fiat in fraudē vel præiudiciū proprii sacerdotis:quia dādo licētiā peregrinādi vel huiusmodi,dat licentiā prouidēdi animæ ſuæ omni meliori modo quo pōt,ſaluis prædictis:alioquin essent iniquæ volūtatis. Imò absolui possunt peregrini etiā habētes casus reseruatos episcopo,secūdū Veruec. & Rod.si instet tēpus generalis cōionis,vt in pascha,etiā à ſimplici sacerdote:sed iniūgi debet iterata cōfessio data copia episcopi. Et hoc dictū licet cōiter nō teneatur:tamē post Pet. de Pal. Archi. dicit qꝙ si episcopus peregrinādi licētiā sibi nō retinuit: videtur ex hoc dare licentiā cōicandi & cōfitendi de casibus etiam episcopalibus,sicut curatus de parochialibus. Vel hoc dictū sic intelligitur,qꝙ possunt quidē absolui, sic qꝙ liceat eis cōmunicare:nō tamen possunt absolui à reseruatis. & hoc nisi in necessitate,i.in mortis articulo:quo casu nō tenentur recōfiteri,sed solùm satisfacere, si satisfaciendū est:vel se præsentare, si erāt excōmunicati:vt ſ. Absolutio iiij. Si verò sunt in via ſine licentia : nullibi confiteri aut cōicare possunt,secundū Inn.& Host.& Cul. & hoc nisi in necessitate.i.in pascha,qꝙ in morte:& tūc recipient hæc in ecclesia cathedrali:ar.c.officiū.de offi.archipresb. & dicendorū ꝛ. Sepultura.§.vij.particula ij.nisi periculum esset in mora: quia ea reciperēt in parochia,in qua sunt. Et licet Pan. in c.j.de sepul.velit qꝙ in necessitate pōt sacerdos parochialis ea ministrare peregrinis,per c.j.de celeb.misſ.tamen illud e.nō probat aperte:nec illa necessitas,de qua loquitur, necessariò intelligitur quo ad sacramēta percipiēda : sed pōt intelligi etiā de missa audiēda. Vnde primum est tutius & verius:nisi,vt dixi,periculū esset in mora. Si autem aliqui prædictorū,vt mercatores, nō habēt domiciliū, sed semper nundinas sequūtur:idē est quod de vagabundis:& idē est si in loco ſuo tenēt domiciliū : sed cōiter ad illud in pascha te nō declināt:quia ibi quo ad sacramēta nō videtur habere domiciliū,secundū Pet.de Pal.& Archi. Et idē secundū eosdē,est de familia principis aut balliui,qui nūquā in eodem ſtatu permanēt, necad ſuū hospitiū nisi ad horam redeunt:quia & isti cēsentur vagabūdi. Et idē,secundū Pet. de Pal.est de familia laica episcopi, in qua nō ſic habet ius sicut Cardinalis:quia si ſunt de diœcesi, de licētia eius cōfiteātur:sed si ſunt de alia.ex quo dimiserūt hospitiū,& per diœcesim vagātur, respectu illius diœcesis reputātur vagabūdi : vnde cōfiteri possunt de licētia episcopi vel cuiuſlibet curati ad cuius parochiā veniunt. Sed ista intellige qſi quasi cōtinuè discurrūt : secus si cū episcopo habēt māsionē:quia tūc ſunt ſub cura ecclesiæ maioris. ¶ Duodecimò, quid de his,qui in diuersis locis morātur? Et dicit Host.qꝙ ſi se trāsferāt aio remanēdi,fiūt parochiani illius : ſi aūt nō intēdūt relinquere antiquū domiciliū.debēt cōfiteri sacerdoti antiqui domicilii .Sed hæc limita dupliciter. Primò, qñ nō veniūt aio remanēdi per annū.secus ſi per annū:quia cōſitētur sacerdoti nouæ habitationis eodē modo quo dictū est §.ij. qñ primū domiciliū apparet principalius:quia ſi in diuersis locis morātur æqualiter,aut habēt domicilia, nec apparet vbi principali⁹ habeāt,dico qꝙ ibi recipere possunt sacramēta, vbi ſe inueniūt tēpore receptiōis exercendæ.ar.c.ex parte.de foro cōpe.& facit glos.in l.ij.C.vbi de eri.agi op. Vnde secūdū Pet.de Pal.q in diuersis parochiis habet æstiualē & hyemalē domū : vtrobiq; forū succeſsiuè ſortitur.secūdū quod habitat hic & ibi:vt tūc hic sacramēta recipiat qñ hic habitat,aliàs ibi. Et ita ſe videtur habere nobiles & ciues Genuenſes. Limita etiā tertiò iuxta dicta §.priore. ¶ † Decimotertiò,vtrū qs ſortiatur forū ratione delicti? Et dico qꝙ ſic,quantū ad forū cōtentiosum : vt in c. postulasti.& in c.fi.de fo.cōpe.ſed quantū ad forū cōſcientiæ dico qꝙ nō:etiā ſi peccatū esset notoriū,secundū Pan.in c.cū cōtingat.de fo.cōpe.& no.per gl.xj.q.j.c.j.& quod notatur in c.j. de rap. Et ratio est:quia pœnitētia imponitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

propter offensam Dei & animæ propriæ secundum Io. de Lig. ideoq; illi soli qs subiicitur, quē habet loco Dei, & q est iudex animæ suæ. Vnde secundū gl. Ray. qñ ius dicit aliquē ratiōe delicti forū sortiri, intelligēdū est quo ad pertinētia ad forū cōtentiosum: quia pōt illic cōueniri, iudicari, & puniri de crimine ibi cōmisso. hæc ille. aliàs oporteret aut cōfessionē diuidere cōfitēdo delicta cōmissa in diuersis parochiis: aut oportet de casibus nō reseruatis cōfiteri tot sacerdotib⁹, quot essent dictæ parochiæ. Vnde Zab. refert tenere Lau. q̄ ciuitati & fratres ad cōfessiones admissi secūdū formā cle. dudū. de sepul. possunt audire & absoluere peccata cōmissa, etiā extra diœcesim: dūmodo cōfitentes possint illis confiteri, i. q̄ sint illius diœcesis vel parochiæ quo ad curatos. Ad quod etiam facit generalis cōsuetudo, quæ est optima legū interpres. ff. de legi. l. si de interpretatione. qa videmus pœnitētē peccata, quæ toto terrarū orbe cōmisit, vni sacerdoti cōfiteri: & eos nunquā remitti ad sacerdotes locorū, in quibus deliquerāt p̄ absolutiōe, nisi ratione excōicationis, vel nisi peccatū esset notoriū: quo casu remittūtur aliqñ causa satisfactionis & scādali emēdandi, & nō ratione absolutiōis. Facit etiā, quia spirituale siue ecclesiasticū forum nō æquè facilē trāsfertur vt seculare: vt patet in c. si diligēti. & in c. significasti. de fo. cōpe. & in spiritualibus forū pœnitētiale nō æquè facilē trāsfertur vt iudiciale: vt no. gl. in c. ne pro dilatiōe. de pœ. & re. Vnde cū iura allegata ad probandū q̄ qs cōsequitur forū ratiōe delicti, loquūtur in iudicialibus, vt patet intuēti, ad pœnitentialia hoc nō debet extēdi, nisi aliquo iure expressum, p̄be
12 tur. quod nō est verū. ¶ †Decimoquartò, vtrū, p̄prius sacerdos vbiq; subditū suum possit audire? Et dicit Host. q̄ sic, siue intra territoriū suæ parochiæ, siue extra: qa pœnitētia est de iurisdictiōe volūtaria. ff. de offi. p̄cons. l. ij. Vnde & de loco nihil exprimitur in c. ois. de pœ. & re. Sed Card. in cle. dudū. de sepul. dicit hoc verū esse secundū Laud. de prælato ordinario, siue perpetuo, siue tēporali: quia in his quæ fiūt sine strepitu iudicii, nullius territoriū læditur. arg. de of. leg. c. vlt. & pen. Cōfessor autē extraordinarius, vt mēdicantes, audit cōfessiōes de peccatis vbiq; cōmissis intra territoriū: sed extra territoriū absoluere nō posset, per verbū d. cle. ibi: extra ciuitates & diœceses. Et facit quod no. Pan. in c. cū cōtingat. de so. cōp. ¶ Decimoqntò quæritur, vtrū vnus sacerdos parochialis aliū possit audire sacerdotē & absoluere? Et dicit Veruec. q̄ nō, sine licētia superioris generali vel speciali expressa vel tacita. Nā si episcopus scit cōiter ita fieri, & tacet: eoipso præsumēdus est tacitē approbare & dare licentiā. Et idē Hosti. addēs q̄ hoc nō expedit multū. Et idē eadē ratione videtur de his, qui suis sacerdotibus sciētibus & nō cōtradicētibus, eū possent, aliis cōfiteantur. ar. lxxxviij. dist. error. & extra de ver. sig. intelligentia. Hoc tamē Arch. dicit nō esse tutū: quia declaratū est per nouum ius in c. si episcopus. de pœ. de re. lib. vj. q̄ nulla cōsuetudine pōt introduci, vt qs sibi eligat cōfessorē sine superioris sui licentia. Sed intellige expressa vel tacita. Vide tamē
13 ¶. §. vj. in fi. & quæ dicit Pan. ¶. §. vj. in fi. ¶ †Decimosextò, vtrū proprius sacerdos requisitus debeat faciliter dare licētiam alteri cōfitendi? Et dicit S. Th. in iiij. dist. xvij. quod quia multi sunt adeò infirmi, q̄ potius sine cōfessione decederent quàm cōfiterentur tali presbytero: ideo dare debet. vnde illi qui sunt nimis solliciti vt conscientias subditorū sciant, multis laqueū dānationis iniiciunt, & cōsequenter sibiipsis. Quod dictū Sum. Ang. credit verū, nisi qñ propter hoc solicitāt scire ne alios inficiāt: vt cæteri magis à peccatis præseruentur. Sed tu dic q̄ quocunq; fine id faciant, dummodo nimis faciant, mālum faciunt: & quandò rationabiliter & probabiliter timere possunt ne iste, qui licentiam petit, si ei negetur non cōfiteatur vere: quia non sunt faciēda mala vt veniant bona. Et dicitur in eadē Sum. q̄ requirendus est subditus cui velit cōfiteri: & si ille est æquè bonus vt sacerdos proprius, cōcedatur licentia: alioquin si nō est æquè bonus, negetur. Et si negari non pōt, puta quia ille alius habet alio modo authoritatē audiendi: cōsulatur q̄ ad illā non accedat. Sed ista nō bene dicūtur: quia nihil prohibet illū, qui est simpliciter minus idoneus confessor, esse magis idoneū quo ad istum, qui paratus est illi & non alteri cōfiteri: vnde facilis debet esse pastor in istis, & semper minora mala præferre maioribus. Vnde dicit S. Th. in opusc. cōtra impugn. relig. c. iiij. q̄ dato etiā q̄ ex tali cōfessione, qua aliquis aliter quàm proprio sacerdoti confiteatur, detur aliqua occasio mali: tamen multùm præponderat q̄ per hoc vitantur multa alia mala maiora, & multis periculis obuiatur. hæc ibi. Intellige tamē quod S. Tho. dicit q̄ licentiā petitā dare debet debito honesto non autē debito necessitatis: quia eam potes bono fine causa, quæ sibi probabiliter cōstat, licite negare: nec subditus est sine copia sacerdotis, ex hoc q̄ sic cōfiteatur prælato, de cætero habebit oculū super eū: aut non videbit eum libenter, & huiusmodi. Vide §. §. vj. circa medium. ¶ Decimoseptimò, vtrū sacerdos parochialis credere debeat subdito dicenti se cōfessum alteri, vt ei detur eucharistia? Et dicit S. Th. in quolib. q̄ non, si impedimentū eucharistiæ pertinet ad forū iudiciale vt excōmunicatio, nisi ei cōstet de absolutione: quia in tali foro creditur homini cōtra se, non pro se. Si autē impedimentū pertinet ad forū pœnitentiale, vt peccatū: tenetur ei credere: & iniustè agit eucharistiā negās: quia in tali foro creditur homini pro se & contra se. & cōcor. Pet. & Hosti. Sed glo. Ray. dicit q̄ nō tenetur ei credere, etiā si dicat se cōfessum superiori: nisi ei constaret per literas superioris, vel alio modo legitimo. Sed Sil. Cōf. cōcordat dicēs secundā opin. esse verā in manifesto, vel qñ subditus probabiliter est suspectus. quo casu videtur etiā q̄ ei credere nō tenetur etiā de occultis: quia licet hæc sint tātùm fori pœnitentialis, tamē non cōfiteri pertinet ad iudiciale: cum non cōfitens arceri ab ecclesia & priuari debeat ecclesiastica sepultura: vt in d. c. omnis. Notandum tamen q̄ dictū S. Th. de excōmunicatione, intelligitur de ea quæ peruenit ad forū iudiciale, & in foro iudiciali, propter quā & vbi posset esse præiudiciū tertii: sed in foro scientiæ qñ inde nullū potest præiudicium sequi, credere debet. Et sic intelligo dicētes, q̄ in cōscientia credendum est: vt Io. And. & Pan. & alii in c. sicut. super glo. j. de sent. excō. Dicenti autem se habere licentiā à prælato suo confitendi alteri secundū Ric. credēdū est. Et intellige nisi per signa probabilia constaret q̄ nollet verò sed fictē confiteri propter aliquem suum affectum. Et ratio est: quia voluerit confiteri, si vellet sine licentia confiteri, vellet contradictoria. ¶ †Decimooctauò, vtrū sacerdos parochialis teneatur audire subditū toties quoties voluerit confiteri, ex necessitate præcepti? Et dicit Rich. in quarto, q̄ sic, si præcepti de necessitate habet cōfiteri. Si verò ille nō tenetur de præcepto confiteri: nec sacerdos obligatur audire, nisi de cōsilio. Si autem volentem pluries confiteri audire noluerit: liberè pōt alteri confiteri: & ille poterit absoluere, nisi sacerdos proprius eū ad determinatum sacerdotem mittere: quia si nec audire, nec alium determinat assignare vult: videtur ei tacitè dare licētiā, vt pro ea vice ille cōfiteatur cui voluerit: sed sic electꝰ absoluere nō poterit, nisi ab his à quibus & p̄prius sacerdos absoluere potuisset. Quod tū dictū nō habet locū in proprio sacerdote, qui sub se habet vicarios: qa absoluere illi nō possent ab his quæ sibi ille
15 le reseruasset. ¶ Decimononò † quæritur, qd de cōfessione facta ei qui de iure nō tenebat beneficiū? Et dico ad huius euidentiam q̄ Pan. in c. nihil. de elect. ponit tres casus. ¶ Primus, cum talis gerebat se pro prælato: nō tamē erat in possessione de iure. qa nō cū authoritate superioris: licet de facto se intrusisset in beneficio vel possessione. ¶ Secūdus, cū habuerit quidē confirmationē à superiore: sed confirmatio vel electio nō tenuit. ¶ Tertius, cùm fuit electus & cōfirmatus per superiorē: sed pòst aliquid egit, propter quod fuit priuatus ipso facto prælatura: puta qa incidit in hæresim. ¶ Primo casu gesta per eū, indubitāter nō valent: nec ea sustinet cōis error, ex quo iuridica possessio deficit. Ad quod facit l. Barbarius. ff. de offi. præ. quæ se fundat sup eōi errore & authoritate superioris: qa iste seruus, q̄ putabatur liber, habuit officiū à superiore. & sic cōcurrebāt ibi duo. s. cōis error, & superioris authoritas. Secus aūt vbi adesset vnū tantū: vt tenet Inn. ¶ Secūdò verò casu gesta per eum retractari nō debēt, ex quo aliàs legitimè gesta sunt: cū hic cōcurrat cōis error & superioris authoritas: vt in casu d. l. Barbarius. ¶ Tertio verò casu si priuatio fuit occultata, tenēt omnia gesta. Et idē videtur qñ de priuatione dubitatur: quia ex quo tolerabatur in officio, tenere debēt omnia acta interim gesta: vt in c. nonne. viij. q. iiij. Sed si super hoc vel priuatio esset notoria, vel præcessisset superioris inhibitio: nō tenerēt: vt in c. veritatis. de do. & contu. hæc ex Pan. Ex his cōcluditur q̄ cōfessiones factæ cū excōicato occultè tolerato valēt: nec sunt iterandæ superueniente sciētia. Qui verò ignoranter cōfitentur intrusi, vel huiusmodi, qui nunquā habuerunt institutionē à superiore: saluantur quidem propter fidem sacramēti: sed tamen si ante mortē hoc scirent, iterū tenerentur cōfiteri. Et licet talis, scilicet excōicatus non habeat aliquando iurisdictionē veram, habet tamē toleratam: quæ sufficit ad confessionē va-
16 lere. ¶ Vicesimò, † vtrū aliquo casu liceat cōfiteri cuilibet sacerdoti, etiā præciso: puta excōicato, vel hæretico? Et dico q̄ secundū omnes in articulo mortis quilibet sacerdos nō præcisus est proprius sacerdos absoluere potēs ab omni peccato & excōicatione: vt tenet gl. in c. pastoralis. §. præterea. de offic. ordi. quam cōiter sequuntur doctores, ita q̄ si quis euadat, nō oportet eum reconfiteri, etiam de casibus reseruatis. arg. c. eos. de sent. excō. lib. vj. nisi esset excōicatio, pro qua iniungitur vt se presentet ei, qui eum aliàs poterat absoluere de iure: vt §. Absolutio. j. §. v. Item j. Excōicatio. vij. §. xxxj. Si autem sacerdos sit præcisus: vt quia est hæreticus, schismaticus, vel huiusmodi, secundū Ray. non tenetur quis in necessitate cōfiteri: sed cōfiteatur Deo in corde, & sufficit: imò consulerē, inquit, q̄ eis nullo modo confiteretur: quia tales faciliter in errorē vel desperationē inducerent peccatorē, sicut Pharisæi Iudam. Mat. xxvij. & de pœ. dist. vj. c. j. in tex. & in gl. & idē de excōicato maiore dicendū est: quia illi in articulo necessitatis nō est contemnendum, secundū Host. & S. Tho. Imò hæretico, schismatico, vel excōicato confiteri nō licet: sed est peccatū mortale, secūdū Arch. talibus participando in diuinis. quod nō intelligas, secundū eum, in casu necessitatis, sed extra: &, secundū eum, tenetur quis iterū confiteri: etiā secundum eos qui dicunt q̄ fictē confitens recōfiteri nō tenetur: quia secundū Pet. de Pal. hoc verū est de ficta per subtractionem necessarii, quæ est in attrito: nō per positionē cōtrarii impedientis absoluentis potestatem. Dicit tamē idem Pet. q̄

in articulo mortis quis quā hæretico cōfitetur ignorans illum hæreticū, verā recipit absolutionē: nec conuale scentem necesse est recōfiteri: sed & si hoc sciat, & in nullo suæ hæresi velit assentire, sed sacramentū necessitatis accipere cū hæresis detestatione, videtur etiā absolutio vera: quia & de manu hæretici licet baptismum in necessitate recipere. Vnde quare nō etiā pœnitentiā: cum & ipsum sit sacramētum necessitatis, & ibi aliquādo fiat homo de attrito contritus? Hæc Petrus. Quod tamen, secundū Archid. nō esset fiendū, nisi pœnitens esset intelligēs & fortis in fide. & idē sentit Pet. Aureo. addens & quāuis in talibus ligata sit clauium potestas: tamē hoc nō est verū in tali casu: quia necessitas legi humanæ nō subiacet: vt in c. quod nō est. de reg. iur. & idē tenet gl. in c. nō est. de spon. Non licet autē inducere talē sacerdotē ad audiendū, sed licet eo vti, si sit paratus, secūdū Sum. Ang. sed hoc nō bene dicitur: quia talis sacerdos in tali casu habet iurisdictionē toleratā: & cōsequēter nō peccat absoluēdo, sed absoluēdo in peccato mortali, ad quod nō inducitur à peccatore, sed ab absoluēdum tantū, sicut dicetur infrà de petēte ad vsurā, q̄ non inducit vsurariū ad mutuādū sub vsura quādo petit mutuū, sed ad mutuandū tantùm. Vbi not. primò q̄ ex his nō sequitur q̄ quis talibus teneatur in tali casu confiteri: quia ad motiuū de Baptismo, dico nō esse omnino simile: quia post illū ad Christū quis statim euolat tota pœna remissa: & per illum quis insignitur charactere Christiano: nō post sacramentū pœnitētiæ. Ad motiuū etiā de attritione, dico q̄ Deus supplere creditur effectū clauiū, vbi qs, p̄pter obedientiā & detestationē scelerū abstinet ab vsu clauiū, ne participet prædictis. Not. secūdò q̄ qui excōicato occultè scienter cōfitetur extra casum necessitatis, mortaliter peccat, & confessionē iterare tenetur: nō aūt si ignorāter: sed in casu necessitatis prædicto nec peccat, nec tenetur iterare. de quo. §. priore.

❧ Rursus de Confessore secundò, quis sit speciāliter quantum ad prædicatores & Minores, & de horum authoritate.

1 *Confessor in ordine prædicatorum & minorum, quis sit legitimus.*
2 *Confiteri vt quis possit prædicatorib. ac minorib. ex vi constitutionis dudū. de sepul. in cle. sine alia licentia, quot & quæ requirātur.*
3 *Præsentatio hodie vsurpata, qua videlicet priores conuentuales, aut gardiani prædictorum ordinū per se, vel alios à Diocesano petunt licentiam, vel ab eius vicario, exponendi fratres ad confessiones audiendas, an fiat iuxta formam d. Clem. dudum. de sepult.*
4 *Fratres, de quibus proximè, sic præsentati, vt dictū est, quid dicēdum sit à curatis, aliisq; fratribus sic non præsentatis? Et quis ac quotuplex sit effectus commissionis factæ iuxta prædictā formam aut aliam?*
5 *Fratres iuxta prædictam formam præsentati, à quibus absoluere possint? Et in hoc opiniones duæ. Item quos audire, ac absoluere queant? numer. sequen.*
7 *Fratrum prædictorū præsentatio quibus & apud quos fieri debeat? Et quid si sedes vacet, aut prælati copia haberi nequeat? Et quid si prælati præsentatos admittere nolint, aut de eorum numero, aut idoneitate controuersia sit? Aut quid si admiserint, & licentiam dederint, sed reuocauerint? seq. nu. 4.*

CONFESSOR † secundò, id est, cōfessionis legitimus auditor quis sit in ordine Prædicatorū & Minorū declaratur in cle. dudū. de sepul. §. ij. vbi sic dicitur: Satuimus etiā & ordinamus authoritate prædicta, vt in singulis ciuitatibus & diœcesibus, in quibus loca Prædicatorū & Minorum ordinū fratrū consistere dignoscūtur, & in ciuitatibus & diœcesibus locis ipsis vicinis, in quibus loca huiusmodi non habentur, magistri, priores, prouinciales Prædicatorū aut eorū vicarii: & generalis minister, & prouinciales mi-
1

Universidad de Deusto
Biblioteca

nistri, & custodes Minorũ ordinũ prædictorũ ad præsentiam prælatorũ eorundẽ locorũ se conferant, per se, vel per fratres, quos idoneos ad hoc fore putauerint, humiliter petituri, vt fratres, qui ad hoc electi fuerint, in eorũ ciuitatibus & diœcesibus cõfessiones subditorũ suorũ cõfiteri sibi volentiũ, audire liberè valeãt: & huiusmodi cõfitentibus, prout secundũ Deũ expedire viderint, pœnitentias imponere salutares, atq; eisdẽ beneficiũ absolutionis impendere de licẽtia, gratia, & beneplacito eorundẽ. Deinde præfati magistri prouinciales, ministri ordinũ prædictorũ eligere studeãt personas sufficiẽtes, idoneas, & vita approbatas, discretas, modestas, atq; peritas, ad tam salubre ministerium, & officiũ exequẽdũ: quas sic ab ipsis electas repræsentent, vel faciãt præsentari prælatis, vt de ipsorũ licẽtia, gratia & beneplacito, in ciuitatibus & diœcesibus eorundem, huiusmodi personæ sic electæ cõfessiones audiãt, extra ciuitates & diœceses, in quibus fuerint deputatæ: per quas eas volumus, & non per prouincias deputari confessiones nullatenus audituræ. Numerus autẽ personarũ assumendarum ad huiusmodi exercendũ officiũ esse debet prout vniuersitas cleri, & populi ac multitudo vel paucitas exigit eorundẽ. Et si iidẽ prælati petitã licentiã cõfessionũ audiendarum cõcesserint: illã præfati magistri, ministri, & alii recipiant cũ gratiarũ actione. Quòd si fortè iam dicti prælati quenquã ex huiusmodi fratribus præsentatis eisdẽ ad huiusmodi officiũ nollẽt habere, vel nõ ducerẽt admittendũ: eo amoto vel subtracto, loco ipsius similiter eisdẽ præsentandus prælatis alius posit & debeat subrogari. Si verò idẽ prælati præfatis fratribus ad cõfessiones, vt præmittitur, audiẽdas electis huiusmodi exhibere licẽtiã recusauerint: nos ex nũc ipsis vt cõfessiones cõfiteri sibi volentiũ liberè licitèq; audire valeãt, & beneficiũ absolutionis impendere gratioſè cõcedimus de Apostolicæ plenitudine potestatis. Per huiusmodi autẽ cõfessionẽ nequaquã intẽdimus personis seu fratribus ipsis ad id taliter deputatis potestatẽ in hoc impendere ampliorẽ quàm in eo curatis, seu parochialibus sacerdotibus est à iure cõcessa, nisi forsan eis ecclesiarũ prælati vberiorẽ in hac parte gratiã specialiter ducerent faciendã. hęc ibi. ¶ Primo † verò quæritur, quid requiratur ad hoc q̃ quis sine alia licẽtia possit dictis fratribus vigore dictæ cõstitutionis cõfiteri? Et dico requiri primò q̃ prædicti fratrũ prælati vel superiores accedant per se vel alios ad dictos prælatos petituri humiliter, vt fratres, qui fuerint electi, possint cõfessiones audire: vnde si aspere petatur, secundũ Pan. nõ videtur satisfactũ cõstitutioni: sed esset iterũ petenda propter omissionẽ formæ. Ex quo elicio q̃ si prælati negẽt licẽtiã aspere petitã, fratres prædicti eã nõ habẽt à papa: si tamen electi ante petitionẽ licẽtiæ præsentẽtur, secundũ Zen. valet cõfessio si fiat: licet prælati exigere possẽt vt primò fiat petitio, secũdũ aliquos. quod tamẽ secũdũ Car. nõ est verũ: sed electores eligere possunt sine alia requisitione. Vnde hoc primum est de bene esse.

¶ Secũdò, q̃ dicti fratres eligãtur & habilitẽtur per magistrũ aut priores prouinciales, quo ad Prædicatores: vel per generalẽ aut prouincialẽ ministrũ quo ad Minores: horũ autẽ vicarii aut custodes eos nõ possunt eligere, secũdũ Car. & Paul. & gl. licet possint dictã licentiã petere. & intellige propria authoritate: priores autẽ cõuẽtuales quo ad Prædicatores: & gardiani quo ad Minores etiã petere nõ possunt, licet possint ad petẽdũ à prædictis, imò ex cõmissione possunt eligere: quia quod priores prouinciales habẽt à iure, cõmittere possunt, cũ sint ordinarii. ¶ Tertiò, q̃ dicti electores si electos per se vel per alios præsentẽt dictis prælatis. Vbi no. primũ q̃ secũdũ Sum. Ros. custodes possent facere istã præsentationẽ, allegans gl. in verbo, custodes. Sed fallitur: qa ibi est sermo de petitione licẽtiæ, nõ de præsentatione. Vnde Arch. sentit cõtrariũ, & bene, qa tex. est clarus. Nota secundò q̃ Sum. Ang. dicit nõ esse necesse q̃ isti electi præsentẽtur personaliter. cuius oppositũ tenet gl. & rationabiliter: qa, vt patet in tex. prælati possunt aliquos ex electis refutare, si nõ fuerint idonei: & cõsequenter debẽt subiici examini eorũ: quod sine præsentia esse nõ põt. Vnde si electi nõ præsentati personaliter nõ acceptẽtur, nõ habent ex hoc licentiã à papa audiẽdi: si tũ ipsi prælati hoc nõ exigãt, satisfactũ puto huic legi: vt ff. de. iij. ¶ Quarrò requiritur, q̃ dicti fratres nõ audiant extra diœcesim illius, cuius sunt præsentati, secũdũ Car. quẽ sequitur Sum. Ros. & Ang. innitẽtes textui in verbo, extra. Supplementũ verò tenet q̃ dictæ diœceſis personas audire possunt vbiq;. Sed hoc dictũ secũdũ est plane cõtra oẽs doctores & cõtra textũ. Primum verò indiget limitatione: qa qñ fratrũ prędictorũ loca sunt vicina diœcesi, in qua vel pro qua præsentãtur, & in quibus dicta loca, in ipsis locis audire possunt personas talis diœcesis: vt patet in textu: alioquin oporteret cõfessiones accedere ad cõfitẽtes, nõ ecõuerso. & de hoc infrà. §. iij. Intra diœcesim aũt vbiq; possunt audire, etiã in domibus secularium etiã cõtradicentibus curatis: qa ex quo ꝓhibẽtur extra, permittũtur intra. ar. j. q. j. extra catholicã. nã quicquid est intra limites, cedit limitato. ff. de leg. iij. l. patronus. §. Sempronio. Possunt tũ isti fratres præsentari prælatis extra diœcesim existẽtibus secũdũ Paul. cũ sit iurisdictiõis volũtarię.

¶ Quintò requritur q̃ cõfiteri volẽtes prædictis sint de iurisdictione prælati cui sunt præsentati: vt patet in textu, nisi habeãt priuilegia. ¶ † Secundò quæritur, an præfentatio quotidie vsitata, qua. s. priores cõuentuales vel gardiani dictorũ ordinũ per se vel per alios petũt licentiã diœcesano vel eius vicario exponẽdi fratres ad cõfessiones, sit facta secundũ formã stictæ cle. dudũ? Et dico q̃ in ordine Prædicatorũ, quia prouinciales dant prioribus cõuentualibus licentiã exponẽdi fratres siue præsentãdi prælatis pro cõfessionibus, dant eis licentiã faciẽdi prædictã electionẽ: vnde prædicta præsentatio est facta secũdũ formã dictæ clementinæ, sicut si fieret à prouinciali, qñ prælati aliã solẽnitatẽ non requirũt: quia secundũ Mat. & Zen. sufficit q̃ seruetur forma quo ad tria substãtialia quæ peti debẽt: quæ sunt, audire cõfessiones, imponere pœnitẽtias, ac beneficiũ absolutionis impendere. Vnde petẽdo ista tria seruata est forma, & valebit cõfessio pro præsentibus electis, vel etiã pro eligendis, si hoc petatur: imò si petatur licẽtia solùm audiendi, intelligũtur petita alia duo ad quæ dicta auditio ordinatur. Nec obstat q̃ secundũ glo. dicta præsentatio debet esse personalis, eò q̃ præsens dicitur, qui præbetur sensibus corporis. arg. ff. de verb. obl. l. j. quia hoc est verũ solùm quando prælati hoc volũt & petũt. quod patet: tum quia hoc est statutũ in fauorẽ prælatorũ vt eis deferatur, cui renũtiare possunt: & si dicatur statutũ vt examinẽt: dico q̃ examen hoc cõmittere possunt alteri, puta prælatis ipsorũ, in q̃bus fidũt qa qñ alicui imponitur aliquod onus sine determinatione, quo impleto ad aliquod bñficiũ meretur admitti quocunq; leuiori modo impleatur onus cõditio dicitur impleta: & ad beneficiũ meretur admitti: vt ꝓbatur ff. de cõdi. & demõ. l. quod traditũ. Vnde in ꝓposito sufficit q̃ fiat præsentatio verbaliter, vel qualitercunq;. Et motiuũ gl. nõ valet: quia præsentatio psonalis etiã fieri põt p. procuratorẽ. C. de proc. l. fi. & sic prębet se quis sensibus per se vel palã. ff. de procur. l. præsens. Fratres tũ aliqui in hoc sunt priuilegiati, vt omnes qui qualitercũq; sunt expositi, intelligãtur expositi secundũ formã cle. prædictæ. ¶ Tertiò † quæritur, quæ differẽtia sit inter fratres præsentatos secundũ dictam formã, & curatos ac alios fratres sic nõ præsentatos? Et dico q̃ dicti fratres possunt audire oẽs de diœceſi, pro qua sunt præsentati: sed nõ possunt committere alteri audientiam, nec eã exercere extra diœcesim, secũdũ Lan. & Zab. nisi in casu dicto: alioquin quo ad ecclesiã nõ esset vera absolutio & cõfessio iterãda esset, secũdũ Arch. sed curati nõ possunt audire oẽs de diœceſi, sed parochianos suos tantùm: eorũ tñ audiẽtiã cõmittere possunt alteri, & exercere extra diœcesim suã vbiq;: qa in his q̃ fiũt sine strepitu iudicii, & sub silẽtio, nullius lædit territoriũ ff. de off. pcõ. l. ij. Et facit quod no. Pan. in c. cũ cõtingat. de fõro compe. Et ita tenet Car. Si tamẽ sine dicta solẽnitate committeretur ab episcopo vel curatis, fratribus ista authoritas audiẽdi cõfessiones simpliciter: tũc secundũ Arch. possent etiã extra diœcesim audire, sicut & alii vicarii eorũ: & in hoc sunt maioris potestatis quã dicti electi, licet in alio sint minores: quia nõ habẽt authoritatẽ, nisi quam dat eis episcopus vel curatus: electi verò habẽt eam quã dat pontifex summus. de qua ff. v. dicto modo vel alio? Et dico secũdũ Pet. de Pa. in iiij. dist. xviij. q̃ sunt quinq;, quos tñ nõ habet in personis ordinũ remouendis, quorũ, de q̃bus dicitur extra de reli. do. c. j. li. vj. ¶ Primus est, q̃ cõmissarius audire & absoluere põt nullius alterius licẽtia requisita: & similiter pœnitẽs cõfiteri nõ petita licẽtia aliqua, etiã à ꝓprio sacerdote, ar. efficax extra de priuile. in his quæ li. vj. Et idẽ dicit Io And. in c. si episcopus. de pœn. & remiſ. lib. vj. & idem Pau. Vnde gl. Ber. oppositum dicẽs per Clementẽ quartũ tanquã falsa damnata est in quodam priuilegio, quod incipit, quidã temere. ¶ Secundus est, quia cõmissarius audire potest cõtra prohibitionẽ alterius prælati inferioris vel æqualis, & si nõ superioris: inferior etiã cõtra superioris inhibitionem alteri cõmittere nõ põt, sicut nec per seipsum audire: ecõuerso aũt superior cõtra inhibitionẽ inferioris sicut audire, ita & committere põt: similiter si essent duo curati, & vterq; in solidũ vnã cõtra alterius inhibitionẽ & audire & cõmittere põt: qa par in parẽ nõ habet imperiũ. ¶ Tertius, quia tenetur curatus ei eucharistiã & alia sacramẽta ministrare, ex quo dicit se cõfessum illi qui potuit absoluere. Vnde secũdũ S. Tho. in quoli. tenetur ei credere. quod limita secũdũ eundẽ, & Pet. prædictũ, nisi esset excõicatus vel notorius peccator, aut generaliter aliquid habẽs pertinẽs ad forũ cõtẽtiosum. quo casu antequã eucharistiã illi ministret, debet ei clarè de absolutione cõstare. ¶ Quartus est, quia peccata cõfessa habẽti dictã cõmissionẽ nõ tenetur quis recõsiteri proprio sacerdoti, vt etiã declarauit Io. xxij. in extrauagãti, quæ incipit, vas electionis. ¶ Quintus, quia audiẽs cõfessiones nõ iure suo ꝓdit suã potestatẽ delegare mortuo vel amoto. Et idẽ forte est ipso excõicato vel suspẽso: quãuis ꝓbabiliter dici possit q̃ si episcopus nõ existẽs excõicatus vel suspẽsus instituit officialẽ & pœnitẽtiarũ, & postea excommunicetur: vterq; potest in suo officio ꝓcedere: qa vtitur in iure eius qui iurisdictionẽ habet, licet nõ vsum per se. vide tñ §. Absolutio ij. §. vj. Si autem iam erat excõicatus: institutiõ vel cõmissio nõ tenuit. Si tamẽ cõmissio fiat secundũ formã dictæ cle. dudũ. secũdum Direc. & Car. nõ expirat per mortem cõcedentis: quia est papalis. Et hoc si fiat simpliciter, si fit commissio aliàs facta ab episcopo: durat quo ad fratres Prædicatores: & cõsequenter quo ad minores: quia priuilegiati sumus q̃ episcopis mortuis, qui nobis suã authoritatẽ dederũt vel cõmiserũt, ea possimus vti donec ecclesiæ ꝓuisum fuerit de pastore. Si verò sint deputati vsq; ad bñplacitũ deputãtis, secundũ Car. post eius mortẽ nõ durat commissio: qa hoc extinguitur morte: vt in c. si gratioſe. de reſcri. li. vj. ¶ Quintò quæro, à quibus possint absoluere fratres præsentati secũdũ formã dictæ cle. Et dico q̃ circa hoc sunt duæ opiniones, quarũ prima dicit q̃ absoluere nõ possint à reseruatis episcopo de iure vel consuetudine aut volũtate, ita quòd sicut curatis potest episcopus eis reseruare casus ad libitum ex causa rationabili, siue cõstituẽdo siue aliter: & multo magis hoc põt cõciliũ prouinciale & synodale, à cuius sententiis religiosi absoluere nõ possunt, vt dictũ est. Et hãc opin. Arch. recitat, & more suo in dubiis nõ videtur determinare, sed hanc tanquam tutiorem cõsulit. Sum. verò Pisa. nõ videtur apposuisse mentẽ ad speculãdum an dicti fratres habeãt aliquid plus quã curati: sicut fecerũt quidã sequẽtes. Io. vero And. Zaba. Lau. Paul. Steph. Ioan. Mo. & Zenze. hãc sequũtur. Quorũ motiua sunt duo. Primò cle. religiosi. de priuil. vbi dicitur q̃ religiosi à casib⁹ reseruatis ordinariis quenquã absoluere nõ præsumãt. Secũdò, quia, vt dicit Io. Mo. si episcopus põt arctare potestatem ordinariã curatorũ: multo magis arctare põt extraordinariam ipsorum fratrũ. Tertiò adde q̃ gratia, quam hic papa facit, super qua scilicet opinio cõtraria fundatur, habet locum solùm quando ordinarii nolũt admittere fratres præsentatos idoneos, vt patet in tex. ¶ Secũda opin. dicit q̃ dicti fratres absoluere pñt ab omnibus casibus exceptis præciseruatis episcopo in iure vel superiori: quantũcunq; reseruentur episcopo ex cõsuetudinẽ vel cõstitutione vel beneplacito. quam opinionẽ videtur fundasse Gul. Spe. & Io. de Lig. efficaciter ꝓsecutus est in c. omnis. de pœn. & re. & sequitur Pan. & cõiter omnes Summistæ & Doct. sequentes. & hoc rationabiliter & verè. Primò, quia data veritate primæ opinionis, fratrũ priuilegiũ truncari posset ex toto: quod esse nequit. c. quanto de priuil. Et secũdò, quia dispositio d. cle. dudũ. totaliter posset euacuari & annulari, & frustrari eius intẽtio: quæ est vt populi libẽter dictis fratribus confitentes habeãt suas cõsolationes in domino. quod nõ esset, si episcopi ad libitũ possent sibi casus reseruare. Tertiò, quia gratiã, puta absoluere posse ab omnibus, nisi reseruẽtur à iure, quã cõcedit superior. id est, papa, revocare, vel arctare non potest inferior: vt patet per se. & in c. inferior. di. xxj. Nec potest dici q̃ papa eam concedit solùm in casu iuxta tertium motiuum: sed simpliciter etiam extra dictũ casum. quod patet primò, quia secundũ Dire. ista cõcessio vel licẽtia audiẽdi est papalis: & prælati in concedẽdo præbent nudũ ministeriũ, sicut minister in baptizãdo, scilicet vt eis deferatur. quod patet: quia si non cõcederent, nihilominus hoc haberẽt. Vnde papa est qui cõcedit, & in dicto casu, & extra illum quando prælati admittunt. Dicere autẽ q̃ quando illi admittunt concedit minus: & quando repugnant, maius: nec est rationabile, nec habetur ex tex. Secundò, quia vt patet in fine text. ibi, nisi forsan & c. hanc gratiã habent dicti fratres, etiam quando prælati vberiorem gratiam faciunt: & cõsequenter eam habent extra casum, quo eos nolunt admittere. Vnde securè tenẽda est hæc opinio: & secundũ eam practicandũ est, quando episcopi vel eorum vicarii sunt insolẽtes & duri in concedẽdo, ex auaritia vel æmulatione, vel alia iniusta causa. s. Absolutio j §. iij. in fi. nisi casui reseruato ab eis esset per cõstitutionẽ annexa excõmunicatio reseruata diœcesano vel superiori: qa tũc fratres prædicti nihil pũt, per d. cle. religiosi. s. Absolutio. j. §.

Universidad de Deusto
Biblioteca

iiij. Vnde se nō intromittāt sine episcopi licētia: qa essent excōicati. Et idem sentit gl. de sentētiis suspensionis & interdicti. de quo vide j. Excōicatio. vij. §. xiiij. dubio x. Similiter nec de votis dispēsandis, aut iuramētis, aut de incertis restituēdis: niſi vt j. Restitutio. vlt. §. vj. Ad motiuū primum dico illam cle. loqui de reseruatis iure cōi, nō statuto vel cōsuetudine: quia sicut hæc, scilicet cōsuetudines & statuta cōtraria excludūtur per cle. dudū. ita oportet ea excludi per cle. religiosi. ne leges fiāt ludibrio. C. de bo. quæ lib. l. ij. §. vbi autem. & iura iuribus sunt concordanda. l. vnica. C. de inoff. do. de elect. cum expediat. lib. vj. Ad secundum dico q̄ vtiq; illud potest. si ipse talem daret potestatem ex se tales promouēdo: non autē si eam dat superior: quanquā talis potestas sit ordinaria surgēs à dicta cle. vt tenet Zen. & Laud. Sunt & alia motiua Mon. sed inualida. De potestate autē curatorū, vide tit. seq. ¶ Sextō † quæritur, quos audire & absoluere possint dicti fratres? Et dico, secūdū oēs Doctor. q̄ audire & absoluere possunt omnes, qui absolui possent ab illo prælato, cui sunt præsentati, tā exēptos quā nō exēptos, tam ecclesiasticos quām seculares, secūdū Card. nec contradictio curatorum, aut quæcūq; excōmunicationis sententia contra hoc quicquam valet iure ipso per extrauagantē Mar. iiij. insertam in rub. du priuil. imō, secundū aliquos, absoluere possunt etiā religiosos, qui ex statutis suorū ordinū absolui nequeūt, niſi à suis prælatis: quia hæc, puiſiō est respectu omniū volentiū cōfiteri, & de plenitudine potestatis, quæ ab aliis statutis nō dependet. Sed gl. tenet cōtrariū, dicēs q̄ per hāc cōcessionē illi nō cōprehenduntur. quod Pan. tenet; & Card. dicit verius: quia religiosi nō habēt velle. de elect. si religiosus. lib. vj. & cōsequēter nec pūt dici volētes. scilicet niſi quatenus volūt prælati.

7 ¶ Septimō † quæritur, cui fiet ista præsentatio, siue qs intelligatur hic nomine prælatorū? Et dico q̄ secundū Direc. intelligūtur episcopi, & eorū loca tenētes de iure vel cōsuetudine: vt sunt qui de iure vel cōsuetudine sede vacāte regūt ecclesias: & sic nomē prælati accipitur strictē, sicut & de of. or. si episcopus. & de temp. or. cū nullus. li. vj. largē autē capitur, de of. or. cū ab ecclesiarū. Car. verō dicit hic nomine prælatorū intelligi eos, qui in loco habēt iurisdictionē episcopalē vel quasi, ita q̄ nulli diœcesano subsint ipsi, nec eorū subditi. quod tenet Pan. & sic quo ad tales non sufficeret licētia diœcesani. Et hæc opin. dicit idē quod prima, &

3 aliquid addit. ¶ Octauo † q̄ritur, cui fiet ista præsentatio, si vacat sedes, vel haberi nō possit copia prelati? Et dicit Pan. q̄ vacāte sede fiet cap. ar. c. cū olim. de ma. & obe. & nō habita copia prælati fiet, inquit, eius vicario in spiritualibus, si habet. de tēp. or. cū nullus. lib. vj. Si verō nō habet, & hoc malitiosē facit: debet adiri superior, qui eius negligētiam debet supplere. arg. ix. q. iij. cū simus. de cōc. præb. qa diuersitatē. & idē si esset excōicatus vel suspensus: arg. in eo. c. qa

9 diuersitatē ¶ Nono † quæritur, quid si dicti prælati nolint admittere præsentatos? Et dico q̄ ex rationabili causa possunt reprobare aliquē ex electis, vt patet in tex. & hoc intra triduū à die præsentationis, secūdū constitutionē, inter cūctas. quæ. qa sublata est, secūdū. Laud. hoc est arbitrariū. Et si loco repulsi alius subrogetur: etiā ille secūdū gl. ex cā poterit repelli: nō autē sine causa. Si verō prælati absolutē nolūt dare licentiā dicto modo petentibus, nihil refert: qa eis licētiā authoritate apostolica conceditur. vnde audire possunt cōfessiones. & hoc, secūdū Card. expectato cōgruo tēpore: quod, vt videtur, est vsque quo viderint eorū in hoc firmā sentētiā. Si verō prælati nō expectata præsentatione præmonētes dicāt, nō præsentetis aliquos, qa non admittemus: secūdū Car. audire poterūt sine alia presentatione. Si verō expresse nō recusant admittere, sed nō dat licētiā, vel negligūt, secūdū gl. locū habet hic priuilegiū post trinā monitionē vel requisitionē de sup. neg. præla. c. j. & facit de appel. ab eo. li. vj. ¶ Decimō, † qd si fiat cōtētio de numero admittendorū vel idoneitate? Et dico q̄ si fiat de numero, secūdū gl. episcopus reiicere pōt, si vltra modū solitū præsentetur, nec hoc exigit populi multitudo: vnde recipiet numerū q̄ sibi videtur: de reliquis erit recursus ad arbitriū boni viri, id est, iudicis, qui debet esse medius, secūdū Car. Si verō sit de idoneitate: & ꝓbabiliter coniecturetur de malitia prælatorū, q̄ ideo scilicet cōtēdat, qa nolūt admittere idoneo q̄ locū habebit priuilegiū, saltē in subrogato: quia non refert an verbo vel de facto dicāt se nolle dare licētiā. Vbi verō prælati bñ mouētur, licet eū errore, verum est quod dicit gl. eos repellere posse, etiā subrogatū. ¶ Vndecimō † quæritur, quid si dederint qdē licētiā, sed deinde reuocauerint? Et dico q̄ sine causa hoc facere non possunt, secundū Pau. Zen. & Car. Vnde nihilominus licentiā fratres habēt: qa esset in fraudē legis: & idē quasi absolutē negaretur. Ex cā tū videtur q̄ hoc possint, secūdū mētē prædictorū. puta, si aliquis ex dictis fratribus post licētiā scādalose conuersaretur, vel efficeretur surdus, aut mēte captus, & huiusmodi, qa text. requirit personas idoneas, & vita probatas.

Rursus de Confessore tertio, quantum ad eius qualitatem.

1 *Confessor qualis esse, & quot in se habere necessariò debeat? Et quid de bene esse? Et de singulis fuse disserit.*
2 *Confessor casus episcopales & papales indagare tenetur. Et an teneatur scire episcopales, synodales, archiepiscopales?*
3 *Regulæ duæ pro exponente & exponendo ad cōfessiones audiendas.*
4 *Confessor in peccato mortali existēs, audiendo confessiones an peccet? Et qualiter, ac quoties? Et num subditus à ministro ecclesiæ in mortali existenti sacramenta extra necessitatis casum tuto accipiat? Et qui dicatur necessitatus casus?*
5 *Confessor à quibus absoluere possit? Et an casus, qui de iure superioribus competunt, episcopus sibi reseruare possit: & id quibusdam sibus?*
6 *Authoritas quam episcopus, vel alius superior inferiori concedit, quomodo, ac quatenus accipienda sit?*
7 *Dispensare in votis, aut iuramentis, sine mandato speciali non posse, sed nec ab excommunicationibus à sacerdotibus illatis præter in articulo mortis, quorum authores nesciuntur, absoluere. Et ibidē multa alia, in quibus speciale mandatum requiritur.*
8 *Officialis episcopi, num in præsentijs authoritatem casuum episcopalium habeat?*
9 *Sacerdos, num eum absoluere possit, quem nō ipse, sed alius audiuit? Et num illam, cum qua peccauit? Et ibidem, an episcopus in omnia cum eo admissa dispensare queat. Et sub hæc quod dispensatio dignitatis sit, absolutio necessitatis.*
10 *Sacerdos in mortis articulo, num quilibet à quolibet quemuis in alterius sentia propria sacerdotis, absoluere possit?*
11 *Sacerdos num illum absoluere possit, qui ab aliquo desistere nō vult, quod sacerdos ipse mortale credit?*
12 *Confessor, num à peccato absoluere excommunicatum possit, quem ab excommunicatione absoluere nequit? Et de hoc opiniones aliæ recitantur.*
13 *Confessor, num de omnibus, quæ sibi in confessione dicuntur, eam cognitionem habere debeat, vt sciat mortalia sint necne? Et quid si casus illi dubius occurrat? Et casus dubius quot modis dicatur?*
14 *Confessor in confessione delinquens ex ignorantia, pro qua culpa teneatur?*
15 *Confessor videns pœnitentem pœnitentiam subire nolle, aut non expletu-*

rum, qua cautione ac prudentia vti debeat? Et quid si pœnitens confiteatur, sed à peccato abstinere nolit, nec aliquid facere velit, ad quod ex necessitate teneatur.
16 *Curatus subditos habens surdos, mutos, furiosos, & huiusmodi, qualiter circa eos se gerat?*
17 *Confessor videns confitentem ex imprudentia confitendo deficere, num interrogationes ipse facere debeat? Et quatenus debeat interrogationes mouere? Et de quibus? Et ibidem quod omittens facere necessarias interrogationes peccet mortaliter?*
18 *Confessor interrogationes in confessione, qua ratione proponere debeat? Et quot in his faciendis necessaria sint? Et sub hæc, quod sicut confitenti personam cum qua peccauit exprimere non licet, ita nec de ea confessori inquirere expedit?*

1 CONFESSOR † tertiō, qualis debeat esse, vt plenius innotescat, colligo q̄ debeat habere tria necessariò. s. potentiā, scientiā, & prudentiam: & quartū de bene esse, id est, vitæ sanctitatē. Quantū verō ad potentiā sciendum est, q̄ auditus cōfessiones in primis post potestatē characteris siue clauis, debet etiā habere potestatē iurisdictionis ordinariā vel delegatā, & bene aduertere quantū illa se extendat. Nam secundū Arch. qui aliquē absoluit in casu in quo non pōt, quia erat reseruatus, vel qa nullā habebat authoritatē, scienter vel ex ignorātia iuris crassa nō incurrit quidē ex hoc aliquā censurā, etiā si sit religiosus, secundū Zab. & Zen. tū peccat mortaliter, secundū Richar. in iiij. dist. xviij. & sic absolutū de ꝓprio errore tenetur auisare, si potest. sc̄ōmodē: licet ille quo ad Deum dum hoc ignorat, excusetur. quod intellige qū sine scādalo notabili potest auisare. Vel petita ac obtēta authoritate absoluēdi in casu in quo absoluere nequiuit, secundū Direc. & aliquos peritos vocato illo caute de quibusdā cōfessis interroget, quasi plenius informādus, & an deinde aliqua crimina ppetrarit: & sic eū denuō absoluat ab oibus tūc & prius auditis: vel si inde magnū scādalū timeretur, absoluat absentē, si ab vltima confessione adhuc creditur pseuerare in gratia: vel in hoc casu, secundū alios, cōmittat summo sacerdoti Christo, præsertim qū multitudo est sic neglecta: vel interest multa distātia loci. Præter hoc etiā si religiosus sic absolueret ab aliqua sententia excōicationis, suspensionis, vel interdicti, esset excōicat⁹. Hæc ex illo. Et adde q̄ sufficit credulitas ꝓbabilis dictæ pseuerantiæ in gratia, secundū istā opin. cūm certa haberi nequeat, etiā de eo q̄ præsentialiter confitetur. Aduerte tñ q̄ si talis confessor absoluere potuit ab aliquibus, licet non ab oibus: sufficeret reconfiteri illa solūm, à quibus absoluere nō potuit, habenti authoritatē.

2 ¶ Ex † his elice q̄ tenetur indagare qui casus sint episcopales, & qui papales: alioquin periculose audiret: vt in cle. religiosi. de priuil. Casus autē episcopales, synodales, vel archiepiscopales sic scire non tenetur, secundū Dir. li. iij. ti. ij. vbi dicitur, q̄ religiosus ꝓbabiliter ignorare pōt huiusmodi institutā, quia in facto consistunt: maximē, qa talia cōsilia adire talis nō tenetur: ideō secūdū Veru. excusatur. Et adde tu q̄ tanto magis, quāto hodie si religiosi vel alii de hmōi inquirant: etiā ipſi episcopi plerunq; nesciunt de huiusmodi docere, deberēt tñ solicite cōfessores inquirere, si quid in cœna Domini vel in alio tēpore de huiusmodi publicatur. ¶ Quantū verō ad scientiā, notandum est q̄ in cōfessore, secundū S. Tho. in iiij. dist. xvij. & in l. scientia & si non sit maior, tanta debet esse vt sciat distinguere inter peccatū & nō peccatū, mortale & veniale: & si mali peritiores. hęc ille. quā sententiā S. Bo. eadē dist. inct. extendit dicēs, q̄ tantā scientiam debet habere cōfessor, q̄ sciat discernere in peccatis cōmunibus, quod veniale, & quod mortale: & q̄ sciat sempor ad quæ peccata sunt potestas se posſit extēdere. Ratio, qa alia pœnitentia pro mortali, alia pro veniali est imponenda. Item qa si esset aliquod genus peccati, ad quod manū extēdere nō posset: niſi illud cognoscerer, audiret cōfessiones in periculū sui & cōfitentiū sibi. vnde homines hoc cognoscētes tenētur cōsulere discretos: alioqn vterq; grauiter peccaret. Et hoc voluit dicere August. de pœ. di. j. qui vult. Est & alia scientia, qua quis q̄ habitū acquisitū scit discernere inter pplexitates peccatorū: & hæc est de bene esse: in talibus autē semper debet eligere viam securiorē, & cōsulere sapientes. hæc ex illo. Alb. etiā dicit q̄ sacerdos non tenetur scire discernere, niſi in cōi quæ sint capitalia, & quæ mortalia cōia, & quę venialia ex genere. quod qui nescit, peccat, inquit, mortaliter audiēdo cōfessiones: & plus peccat, qui eū instituit aut permittit institutū ministrare. in pplexis autē quęstionibus debet sacerdos parochialis esse ita discretus, vt talia difficilia esse sciat: nec ꝓcedēdū in eis sine superioris cōsilio vel authoritate. hæc ex illo. & idē de omni cōfessore. Et pęr cōia intelligit ea quæ cōiter ab omnibus sciuntur esse mortalia. Vnde, secundū istos, sufficiēter credo qui attente legit, & intellexit Defecerunt: niſi sit aut naturaliter stultus, aut præsumptuosus, vt nō sciat dubitare, vel nolit interrogare: qa talis habet dictā cōmunē notitiā. Durandus autē ordinis Minorum rigorosius loquitur, dicens q̄ cōfessor scire debet vtrū expressa per pœnitentē sint peccata vel non, & vtrū cōtractus, quos facit, liciti vel illiciti; & qū restituere tenetur, & qū non: & vtrū debeat illū à cōmunione prohibere vel non: qa si iudicat licitū est illicitū: vterq; in foueā cadit: niſi eum excuset ꝓbabilis ignorantia: puta, si habet aliquē doctorē authēticū, & famosum, cuius opinioni innititur. Vnde si nō sit expertus in casibus, ita q̄ nec per se scit indicare, nec dubitare nouit: cum periculo animæ suę audit confessiones. hæc ille. Sed hoc dictū est verū in eo qui voluntariè audit: maximè si ingerat se ad hoc, vt dicit Arch. & patet ex verbis do. Durādi, q̄ præmittit ante prædicta, q̄ confessor quoties se ingerit ad cōfessiones, toties se offert ad respondendū de quolibet, & interdū de casibus inopinatis & aliàs inauditis & valde pplexis. Deinde concludit: debet ergo cōfessor scire, &c. Dictū verō S. Thom. Bona. & Alber. quod in sciētia vnū est, intelligitur in audiēte ex obediētia, & coactē: in quo sufficit sciētia minor, secundū Pet. de Pal. ¶ Ex † his autē oibus elicio duas regulas. Prima quantū ad exponendū. Si is qui ex obediētia exponitur, certus sit ꝓbabili certitudine se esse idoneū: securē audit. Si verō scit se nō esse idoneū: peccat audiēdo, maximē si videt exponentē moueri passione amoris vel cupiditatis, & hmōi. Vnde secūdū Arch. nō excusatur à peccato, si in eo sit tāta ignorātia, q̄ nescit etiā qđ dicit S. Tho. & Albe. Si verō dubitat etiā securē audit: qa regulariter secūdā S. Th. in quol. subditus obedire tenetur in dubiis. Secūda quantū ad exponentē. Si videt exponendū tantam habere grāmaticā vt lecta intelligat: & vidisse Defecerūt, aut simile libri, & nō esse sic stolidū quin dubitet vbi est dubitādū: nec temerariū vel præsumptuosum esse in suo iudicio, securē exponit: vt patet ex dictis. ¶ Quantum verō ad prudentiā, sciendū est q̄ stante potestate & sciētia, si esset imprudēs, adhuc posſet in multis casibus præcipitare peccatorem: in quibus quid ei agendum sit, patebit j. §. decimo.

4 ¶ Quantum † verō ad sanctitatē vitæ sciendum est, q̄ existens in mortali, audiendo confessiones mortaliter peccat: qa secundū S. Tho. & Albe. omnis existēs in mortali, exhibend

bendo se ministrũ ecclesiæ in aliquo actu, mortaliter peccat: & toties, quoties huiusmodi actũ facit. ¶non tñ semper requritur cõfessio, nisi in eucharistia: sed sufficit contritio. An autẽ possit quis cõfiteri tali existẽti in mortali: S. Th. dicit ꝙ licet subditus teneatur recipere sacramenta à ministro ecclesiæ etiã existente in mortali, quousq; ab ecclesia toleratur, ꝙa adhuc ei obligatur: tamẽ excepto casu necessitatis non foret tutum hmoi inducere ad executionẽ alicuius spectantis ad suum ordinẽ durante conscientia ꝙ sit in mortali: quã tamen põt deponere: qa in instanti ex diuina gratia se potest emendare. Hoc tamen modificatũ est per cõstitutionem Constantiensem, quam habes infrà. Excõmunicatio. v. §. iij. Hic tamen not. ꝙ casum necessitatis appellat S. Tho. eum, in quo alius sacerdos haberi nõ potest, & cõfessio imminet non solũm necessario, vt videtur velle Supple. sed etiam de bene esse pro comunione vel speciali deuotione: quia si nõ peccat mulier vadẽs per viã ad ecclesiam causa deuotionis obiiciendo se oculis hominũ, quos inde credit sumpturos occasionẽ mali: pari ratione hic. Et licet talẽ inducere tali casu: licet hoc neget Supplementũ: quia hoc sonãt verba S. Tho. & hoc non est inducere illum ad malũ faciendum, sed ad bonum. & de simili vide infrà. V sura. primo. ¶Primò †verò quæritur circa prędicta, à quibus possit absoluere cõfessor? Et dico ꝙ de fratribus Prędicatoribus & Minoribus dictũ est ti. prio re. §. v. De curatis autem dico ꝙ Ioan. de Ligna. post Gul. in Spe. sic dicit: Non obstante ꝙ docto. ponant multos casus episcopis reseruatos, curati absoluere possunt ab omnibus occultis, quę in iure non sunt episcopis reseruata, & quę nõ sunt ipsis sacerdotibus directè vel per cõsequentiã aliquam interdicta. Licet ergo episcopi possint reseruare certos casus qui de iure cõpetunt inferioribus non tñ hoc possent simpliciter, nisi in duobus, secundũ Gul. s. directè: vt cum aliqui fuerũt legitimè in crimine deprehensi, quod meritò fuerint tali potestate priuati. Secundò indirectè per aliquã consequentiã: vt cum aliquis casus euenerit, in quo ad vtilitatem cõmunem expediat ꝙ talem casum retineat: & aliter nõ xxv. q. ij. de eccles. isticis. Nõ expedit vtilitati communi reseruare tot casus: sed hoc est ponere laqueũ in viã salutis. hęc ex illis. Sed intelligo ꝙ hoc episcopi nõ possunt extra illos duos casus sine peccato: quia. s. hoc nõ possunt sine peccato, ex aliqua rõnabili causa: quæ videtur semper ad aliquam illarum duarũ reduci: absolutè tñ hoc possunt sicut per cõstitutiones synodales: ita & simplici verbo. & absolutio contra talem prohibitionem facta nõ teneret. Summa Ang. in tit. Casus episcopo reseruati, ad finẽ. dicit ꝙ licet episcopus pro cõmuni vtilitate reseruasset aliqué casum: si sacerdos videret in aliquo particulari nõ expedire saluti eius, sed obesse si remitteretur: potest absoluere, iuxta not. per Pan. in c. quod dilectio. de cõsan. & aff. in. & in c. at si clerici. de iudi. quod verum esse limita cõtra mentẽ eius eo casu quo iste ad superiorẽ remitti non põt: vel quoties probabiliter præsumitur de tali casu superiorẽ non cogitasse aliàs autẽ illud dictũ est falsum: quia talis sacerdos quo ad hoc habet claues ligatas, nec se potest impedire: nec tenet absolutio. ꝓbatur in c. si episcopus. de pœ. & re. in vj. vbi dicitur ꝙ in hoc nulla habet potestatẽ. & in clem. dudũ. versic. per huiusmodi. cũ ibi not. de sepul. & in c. pastoralis. de off. ord. nisi sit in articulo mortis. de sent. excom. quod de his. & cap. quanuis. Nec põt ex casu sacerdos iudicare vtrum expediat remissio nẽne. dist. xxj. inferior, de maio. & obed. cũ inferior. de appel. vt nostrũ. Et si dicatur ꝙ superior reseruat ad bonũ. & hic remissio cedit ad malum: & dico ꝙ inferior hoc iudicare nõ debet, sed remittere ouem ad principalẽ pastorem. Panor. autem loquitur vbi superior agit in remotis, & periculũ est in mora: vel vbi euenit inopinatus casus, de quo verisimiliter creditur ꝙ si legislator aduertisset, concessisset: nec cõsuli potest. Ibidem etiã tenet dicta Sum. ꝙ episcopus non potest sibi reseruare casus quo ad curatos, nisi ex causa legima. Licet aliis possit reseruare pro voto, exceptis Prædicatoribus & Minorib. Sed dic ꝙ cum peccato põt sibi reseruare ad libitum: & tenet reseruatio: sed sine peccato reseruare non põt, nisi ex causa rationabili: vt suprà dictum est. Quod autẽ dictum est de curatis, propter eandẽ rationem intelligendum est de religiosis aliis à prædictis.

¶Secundò †quæritur, quo intelligenda sit authoritas, quã episcopus vel alius superior concedit? Et dicit Ioan. And. de offi. vica. super cap. tua nobis. ꝙ si episcopus dedit vicarium generalẽ, & in mãdato expressit aliquod de illis quæ requirũt speciale mandatũ, secuta generali clausula, & omnia alia quæ nos possumus, etiã si mandatũ exigant speciale. secundũ Host. satis videtur ꝙ talis etiam specialia possit ad instar procuratoris. Secus si quid de specialibus hãc fuisset expressum. hæc ibi. quod Arch. limitat verũ de virtute verborũ & in foro cõtentioso: in conscientia autẽ in generali cõcessione intelligerẽtur specialia, nullo eorum expresso, si constaret ꝙ conferens authoritatem hoc intendebat. xxij. quæst. v. humanæ. Tu verò etiã limita, nisi specialia essent maiora expressis de mente Pan. in cap. fedens de rescrip. Notandum est enim ꝙ secũdum aliquos, sicut Sum. Ang. videtur imponere Mo. etiã expressis aliquibus casibus reseruatis, nõ cõceditur casus, qui est adeo grauis, ꝙ verisimiliter in tali generalitate non venit: sicut de violenta percussione clerici tenet Mo. ꝙ nõ venit nisi expressim. Sed primum est melius: quanuis dici possit ꝙ tunc etiam iste casus venit in specie sua, sed nõ in numero, vbi talis fuisset excessus quod si episcopus hoc sciuisset, nõ concessisset: sicut si fuit minutatim trũcatus, vel aliquid tale. Et ide, inquit Archi. dici põt de authoritate cõfessoribus ab episco data: qa dicendo, do vobis authoritatẽ meam audiendi confessionibus: non intelligitur per hoc suos casus cõcessisse. Et secundũ glo. Ray. etiam si speciales casus exprimeret in generali dicendo, vt possit absoluere in omnibus casibus, in quibus nos possumus: adhuc non esset tutũ eandem manũ ad reseruata: nisi constaret aliter de eius intentione. Sed dicẽdo, cõcedo istum & illum & oẽs alios meos casus: intelligitur dedisse totũ, secundũ Arch. Dicẽdo autem alicui, do tibi licentiã eligendi confessorẽ idoneum: concedit eo ipso absolutionẽ à casibus reseruatis, nisi hoc exprimatur, vel cõstet euidenter per aliqua signa. de pœnit. & re. si episcopus. lib. vj. ¶Et †nota ꝙ secundũ glo. non licet dispensare votis aut iuramẽtis sine speciali mãdato nec absoluere ab excõmunicationibus factis à sacerdotio pro furtis & damnis quorũ ignorantur authores: cum tamen quid pertineat ad forũ contentiosum: & multo minus à sententiis latis in forma iudicii pro cõtumacia aut re iudicata vel offensa, quantũcunq; episcopus cõmittat vices suas in generali quo ad forũ pœnitẽtiale: imò ego dico ꝙ non liceret absoluere à quacunq; excõmunicatione reseruata, vel censura, etiã si casus reseruati aliqui essent enumerati: qa ista nõ venient propriè sub nomine casus: & sunt quid, quo ad absolutionẽ, peccato maius. In tali autẽ commissione nõ veniũt maiores expressis, vnde ecclesia distincte exprimit peccata & censuras, & relaxationẽ iuramentorum, & huiusmodi, §. Casus. in prin. ¶Tertiò †, vtrũ offi-

cialis episcopi habeat in præsentiis authoritatẽ casuũ episcopaliũ? Et dicit Host. ꝙ nõ, nisi expresse pateat ꝙ hoc voluerit episcopus: & si habet, & nõ est sacerdos, debet alteri delegare. de procu. petitio. & secũdũ Pau. in cle. j. de priui. habet iste officialis iurisdictionẽ solùm in foro cõtentioso: nec de spiritualibus se debet intromittere: vt in c. licet. de offi. vic. li. vj. nisi, vt dictũ est, aliud ex gratia habuerit ab episcopo. Secus est autẽ de vicario generali episcopi in spiritualibus experiẽtia teste. de quo j. Vicarius. Quãdo autem episcopus ad remotã se transfert regionẽ, & aliũ episcopum vicariũ generalẽ relinquit: talis vicarius, secũdum Hosti. põt omnia, sicut ille, qui ipsum instituit, posset, si esset præsens. ¶Quartò, †vtrũ sacerdos absoluere possit eũ, quẽ nõ ipse, sed alius audiuit? Et dicit Veruec. ꝙ nõ: quia sacramẽtũ pœnitẽtiæ diuini nõ potest, sicut nec alia. xxiij. dist. quorundã. imò si vnius parochiæ sunt duo curati insolidũ, a. & b: & b. audiat à proposito vel à casu confessionẽ factã ipsi a: si a. moriatur ante absolutionẽ, b. absoluere nõ potest ab his quæ audiuit: quia in sacramẽto pœnitentiæ necessaria est absolutio ex parte cõfitentis & absoluentis. Vnde cũ is, qui vni cõfitetur, non intendat cõfiteri alteri: nõ subiicit se clauib⁹ eius: nec eũ potest aut absoluere aut ligare. ¶Quintò quæritur, vtrũ sacerdos illã possit absoluere aut uere cũ qua peccauit? Et dicit Veruec. ꝙ eã remittere debet ad aliũ sacerdotẽ: ne tollatur erubescentia, quæ pars est maxima satisfactiõis. & sic not. Hug. xxx. q. j. sup c. omnis. glo. & idem est de omni peccato, in quo sacerdos fuit conscientes vel cooperator. Si tamen in his casibus absoluat, valebit absolutio. Cõcordat San. Th. in quarto. Nec est cõmonia cũ eo cõmissa: qua dispensatio, est dignitatis: absolutio, necessitatis. Vnde nõ æquè facilè quis amittit potestatem absoluendi, sicut dispẽsandi. §. Conf. j §. xvj. ¶Sed †vtrũ quilibet sacerdos quẽlibet à quolibet in mortis articulo possit absoluere in absentia proprii sacerdotis? Et dico ꝙ sic, ab omnibus peccatis & sententiis. arg. de pœnit. dist. j. quem pœnitet. & de sen. exc. nõ dubiũ. quod Supple. tamen limitat, nisi sacerdos sit præcisus. Sed malè, vt §. Cõfes. j §. vlt. Sed & si quis sit in mortis articulo ex dãnatione iustitiæ publicæ adiudicatus, audiendus est, si pœnitẽtiam petat, & absoluendus: & officiales ecclesiastica censura cogendi sunt vt hoc permittãt. de pœn. & remiss. cũ secũdum. in cle. Et si quis excõmunicatus decedit cũ signis pœnitentiæ manifestis, per quem nõ stetit quo minus reconciliaretur: is post mortẽ absoluetur: sic tamẽ vt eius absolutio ab apostolica sede quæratur, si dũ viueret ab ea fuerat absoluẽdus, secundum aliquos. vide §. Absolutio. j §. v. ¶Septimò †quæritur, vtrũ sacerdos possit illũ absoluere, qui nõ vult ab aliquo desistere, quod ipse sacerdos credit esse mortale? Et dicit Gofr. in ix. quolib. ꝙ si cõfessor certus est illud esse mortale: quia scilicet nulla est de hoc inter doctores diuersitas: nullo modo eũ debet absoluere. Si verò nõ est certus: quia dubiũ est inter doctores, & diuersa opinio: tũc si est eius ordinarius, eũ absoluere tenetur: & si ipse cõfessor nõ põt sibi formare conscientiã quin sit peccatũ, in diuersitate doctorũ: tunc nihilo minus dicat ei conscientiã suã, informãs eũ vt cõsulat peritos, & disponat facere quod tenetur, & eũ absoluat: & si purè pœnitẽs nollet agnoscere tale quid peccatũ: nihilo minus absoluat eũ: quia hoc procedit ex ratione, nõ ex propteruia: & ordinarius sequi debet cõmune iudiciũ ecclesiæ, & nõ suũ. Si verò nõ est ordinarius: sequi debet propriũ iudiciũ. Vnde si credit mortale, & conscientiã deponere nõ potest: nullo modo põt eũ absoluere sine peccato. Arch. tamẽ videtur sentire indistinctè ꝙ cõtra cõscientiã absoluere nõ debet, siue sit ordinarius siue nõ. Sed primũ videtur veri⁹, nisi cõsciẽtia ordinarii distaret sibi ꝙ ipse mortaliter peccaret sic absoluẽdo: quo casu ꝓcedit dictũ Arch. aliàs verò Gof. quia ex quo ille credit opinionẽ, quã sequtur, esse verã, innixus authoritati ꝓbabili: nõ videtur peccare mortaliter: & sic debet absolui. 12

¶Octauò †quæritur, vtrũ cõfessor absoluere possit à peccato excõicatũ, quẽ absoluere non põt ab excõicatione? Et dico de hoc esse duas opi. vt refert Rich. Anglicus in suo quolib. ¶Prima dicit, ꝙ hoc fieri põt, si nõ stat per pœnitẽtem quin absoluatur ab excõicatione: ita ꝙ nõ est in mora petendæ absolutionis: nec timetur ꝙ negligentior fiat ad eã petendam. Et hanc primò tenuerũt Veruec. Rod. & Mon. & secuta est Sum. Ang. & Supple quorũ motiua solu erentur hîc, si essent alicuius momenti. ¶Secũda verò tenet contrarium, dicens ꝙ siue sit quis excõicatus iustè siue iniustè, dũ tamẽ excõicatio teneat: siue stet per eũ ꝙ nõ est ab excõicatione absolutus, siue nõ: ꝙ absolui non potest à sacerdote, vel ab homine à peccatis, excõicatione manẽte, etiã si esset minor: vt in c. si celebrat. de cler. excõ. mi. quãuis absoluatur, si verè pœnitet, in iudicio Dei. Nã cõsuetudo, quæ est optima legũ interpres, sic obseruat. Et hanc opi. tenuit Ric. cuius sunt prædicta verba: licet Sum. Ang. conetur adscribere illi oppositio. Hanc etiã tenet S. Th. Pe. de Pal. Sum. Cõfes. Hugo de Castro nouo, Io. de Notono, Iac. de Laude, & oẽs Theologi de hac materia pertractantes in iiij. & oẽs Canonistæ cõiter, & Sum. Ros. & cõiter omnes Sũmistæ præter Rod. & Mon. Pro hac est ratio insolubilis: quia, vt patet ex diffinitiõe excõicationis, omnis excõicatus etiã minori, est priuatus participatione sacramentorũ passiua. Nec valet solutio Sum. Ang. dicentis ꝙ est priuatus cõpletiuè, nõ initiatiuè: primò, quia hæc glos. est volũtaria & præsumptuosa: cũ in materia tã periculosa detur hæc gl. sine fundamẽto alicuius canonis contra diffinitionẽ excõicationis. Vnde pari modo & facilitate possem ego dicere ꝙ Iudæus non baptizatus potest confiteri & absolui: quia baptismus est ianua sacramentorũ completiuè, sed nõ initiatiuè. Secũdò, quia est cõtradictio ꝙ quis non participet sacramentũ pœnitentiæ cõpletè, & ꝙ absoluatur à peccatis: quia illud sacramẽtũ in tali absolutiõe vel cõpletur, ꝙ nulla pars eius deficit: vt patet p dicta Theologorũ in quarto: nec absolutio ab excõicatione superueniẽs siue maiori siue minori, est sacramentũ, aut pars eius: sed pertinet ad forũ contentiosum: & fieri põt per non sacerdotem: nisi quatenus habet annexã absolutionẽ à peccato. Tertiò, quia excõicatio maior plus elongat à participatione sacramentorũ, quàm à iure beneficiorũ: quia ab illa directè excludit: & hoc est de eius essentia: ita ꝙ cõtradictio est, aliquem esse excõicatũ, & participare sacramentis: quia essent iutus & extra. Sed à iure beneficiorũ ita elongat, ꝙ ea stante nõ est quis capax, illius iuris initiatiuè: quia tali, etiã si eligatur, nullũ penitus ius acquiritur, etiã si excõicationem ignoret: vt in c. apostolicæ. de cleri. excom. mi. in gl. & in c. si celebrat. eo. tit. Ergo multo minus est initiatiuè capax participationis sacramentorũ. Pro hac etiã est textus canonis in d. c. si celebrat. cũ gl. Pro hac etiã, secundũ Ric. est consuetudo, optima legũ interpres. ¶Nonò †que- 13
ritur, vtrũ confessor teneatur scire de omnibus, quæ sibi dicuntur in cõfessione, an sint mortalia nẽne? Et circa hoc multa rigorosè scribit. Henr. in quolib. vt recitat Arch. tertia parte. tit. xvij. c. iiij. quæ non probat. Sed tu dic ꝙ tenetur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur, iuxta ea, quæ dicta sunt ſ. in prin. & non plus: nec tenetur ſemper audito quolibet peccato iudicare vtrũ ſit mortale: quia vix reperiretur in toto mũdo vnus cõfeſſor idoneus: ſed ſufficit ſi iudicet de his quæ ſcire tenetur: de aliis autẽ difficilibus põt ſuſpendere iudiciũ: modò opportunũ remediũ apponat, nec iterentur, ſi dubitat ea eſſe mortalia.

¶ Decimò quæritur, qd faciet ſi occurrat ei dubius caſus? Et diſtinguo: quia caſus eſt dupliciter dubius. Primò, ipſi cõfeſſori qui ꝓpter ſuã imperitiã dubitat in re certa. Secũdò, in ſe, & nõ cõfeſſori: vt quia ipſe probabiliter quidẽ tenet determinatè vnã partẽ: tamẽ pœnitẽs vel alius dubitat propter rationes vel opiniones Doctorũ cõtrarias: ſicut de emptione iuriũ in mõte Florẽtiæ vel in Venetiarũ impræſtitis, aut locis Genuę, & de decimis ſoluẽdis, vbi nõ exigũ tur à paratis dare, ſi eccleſia peteret. quod Inn. dicit mortale. & beat⁹ Th. Io. And. & Arch. negãt. In primo caſu dico optimũ eſſe in cõfeſſore, ſcire dubitare de ignoratis: quia cauti⁹ incedit. Vnde niſi legerit caſus deciſionẽ, vel habeat rationes euidẽtes, ſemper dubitare, & peritos cõſulere, aut ipſemet rẽ nouiter videre debet, ſi tẽpus hoc patitur, dicendo peccatori ſe velle rẽ melius cribrare: alioquin ſi tẽp⁹ nõ patitur, abſoluat pœnitentẽ quantũ ſua ſe extẽdit authoritas, imponẽs ei vt ſuper re dubia cõſulat talẽ vel talẽ peritũ, vel peritos in genere, & pareat eis: ſicut medicus imperitus ægrũ ad peritiorẽ remittere debet. arg. c. qui vult. de pœn. diſt. vj. quod ſi neq; hoc poteſt: exigat à pœnitẽte ꝙ ſit paratus facere omne quod tenetur, & conſulat ei quod tutius eſt: & quærat, quantum poteſt, ſcire veritatẽ: & in dubio nõ deneget abſolutionẽ. & hoc ſufficit, quia ſi iſte eſt paratus ita facere: eſt cõtritus, & nihil habet abſolutioĩ repugnãs. In ſecũdo verò caſu, ſecundum gl. Ray. nõ eſt præcipitãda ſẽtẽtia nec denegãda: ſed tutior via conſulenda, & terror incutiendus ex periculo: quod tũc videtur verũ, quãdo pœnitens ex probabili ratione adhæret opinioni alicuius doctoris notabilis: quo caſu confeſſor relinquit onus ſuper conſcientiã eius, ſi nolit acquieſcere. Quãdo verò aliquis nõ habet in ſe bonam rationẽ quare huic magis, quàm illi opinioni hæret: & cõſequenter remanet in dubio: propter quod, ſi dubiũ ſit in aliquo, à quo abſtinendũ ſit, vtrũ ſcilicet ſit peccatũ, vel non: omnino abſtinendũ eſt: & eligenda eſt pars tutior, ne diſcriminĩ ſe opponat. Si verò nõ ſit dubiũ principaliter ſuper peccato: ſed vtrum quis teneatur ad aliquid faciẽdũ, vel dãdum, vel pœnã ſubeũdã: ſemper eligatur opinio benignior. ff. de eo quod cer. lo. l. quod ſi Epheſi. Vnde, vt dicitur in c. fi. de trãſac. in his, ſuper quibus ius nõ inuenitur expreſſum, procedas æquitate ſeruata, ſemper in humaniorẽ partem declinando, ſecundũ quod perſonas, cauſas, loca, & tempora videris poſtulare. hæc ibi. quod & Bar. tenet in l. omnes populi. ff. de iuſti. & iure. & in dubio regulariter dãda eſt ſententia pro reo: niſi in cauſa matrimonii, dotis, ſeu libertatis, vel teſtamẽti: vt in c. fin. de reg. iur. & in c. cũ ſunt. & in c. odia. eo. ti. li. vj. & ff. de legi. l. benignius. niſi fortè eſſet aliquid faciendũ, quod faciliter poſſet expediri: vt cũ quis abſoluitur ad cautelã. ¶ Vndecimò,
14 †quæritur, pro qua culpa teneatur cõfeſſor ex ignorãtia in cõfeſſione delinquens? Et dico, eũ, qui ſe ingerit, teneri de omni exacta diligentia. arg. ff. depoſiti. l. j. §. ſæpe. vbi dicitur ꝙ qui obtulit ſe depoſito, tenetur etiã de leuiſſima culpa: vbi aliàs nõ teneretur, niſi de dolo & lata culpa. qui autẽ ſe nõ ingerit, ſed requiſitus aut cõpulſus exercet ex charitate fraterna: videtur nõ teneri, niſi inquantũ ſcit vel poteſt cõmodè ſcire: cùm impoſsibiliũ nõ ſit obligatio. c. nemo. de reg. iur. li. vj. vt de dolo, & lata culpa. Itẽ quia hîc agitur ad merã vtilitatẽ alteri⁹: ſicut & de depoſito dicetur. ¶ Duodecimò, † qua prudentia debeat vti confeſſor vbi pœnitentem videt nolle ſubire pœnitentiã aut non expleturũ eam vel aliud quod promiſit? Et dicit Mon. ꝙ talẽ debet imponere, quam velit ſpõte & ſine murmure ferre: & nõ aliam, propter periculũ. & cõcedat poſſe redimi impoſita ieiunia, & remiſsiones prælatorum illi prodeſſe: nec debet exigere iuramentũ aut promiſsionẽ de abſtinẽdo in poſterũ ab aliquo peccato, vel faciendo aliquo iniũcto: niſi in caſibus expreſsis à iure: de quo infrà Cõfeſſor. iiij. §. vij. Sed abſoluat eum ſine cõditione ſimpliciter: proteſtãdo tamen ꝙ ſi non reſtituat vel faciat debitũ ſuum, fructũ confeſsione euacuabit: quãuis ſibi videatur ꝙ facturus nõ ſit illud ad quod tenetur. Cautius tamen eſſet, qũ facultas adeſt, inducere eum prius ad ſatisfactionẽ: quod tamen ſi cõmodè nõ põt, ſufficit ſi ſatisfacere diſponat quàm primũ poterit. Nunquã tamen peccatorẽ à ſe deſperatũ abire permittat. Et his addat Inn. in c. omnis. de pœ. & remiſ. & Veruec. & Sot. ¶ Si pœnitens cõtetur quidẽ, ſed à peccato abſtinere non, nec aliquid facere, ad quod ex neceſsitate tenetur: nullo modo abſoluẽdus eſt: quia vterq;, ſecũdũ Ric. peccaret mortaliter: illi tamen aliquod bonũ opus iniungendũ eſt, cum exhortatione ad bona peragẽda: quia eũ dãs citius illustrabit: & ei valebũt ad multa, iuxta notata per Doctores. Ité quod quidã. de pœn. & remiſ. ꝙ. Conſ. iiij. §. ij. in fi. ¶ Decimotertiò † quæritur, quid faciet curatus, ſi habet ſubditos ſurdos, mutos, furioſos, & huiuſmodi? Et dicit Ray. quod eos ad pœnitentiã inducere debet: vt poſsibile eſt, ſignis nutibus, & orationibus ſuis & populi: vt ei nõ imputetur cũ nihil ſit de contingentibus omiſerit. facit de conſec. diſt. iiij. ſolet quæri. & xl. diſt. Epheſis. Si tamen ex ſua negligentia proceſsit iſte caſus: licet faciat poſſe ſuũ, nõ excluditur ſecundũ Sum. Conſ. ſcilicet quia imputetur ei præterita culpa, & ipſa aggrauetur ex præſenti caſu: tamen nõ peccabit in poſterũ. Et ſi iſta cõtingant poſtquã æger ſacerdotem petiuerat: quta quia loquelã perdit, aut furioſus efficitur: ad nutũ pœnitentis, vel ad teſtimoniũ eorũ, qui nouerũt illũ pœnitentiã vel presbyterũ petere: debet ei quid poteſt humanitatis impẽdere, abſoluendo ſcilicet generaliter, & euchariſtiã præbendo, ſi id ſine periculo, vt ſ. Euchariſtia. iij. §. v. Et in hoc ſufficit vnus teſtis. vt nulli fiat præiudiciũ. ¶ Decimoquartò † quæritur, an ire debeat interrogationes vbi videt peccatorẽ ex impruditia cõfitendo deficere? Et dico ſecundum Veruec. ꝙ ſi ſciat vel ꝓbabiliter credit eũ aliqua peccata omiſiſſe: illa debet ad memoriã reducere: qa timere põt ne ſuper hoc habeat ignorantiã craſſam, vel debitã diligentiã nõ adhibuerit, ad recolendũ. Sed & de aliis formãdæ ſunt interrogationes, ſecundũ Ray. & Archi. & alios. & eſt tex. de pœn. diſt. vj. j. non quidẽ in omnibus, ne moleſtetur: ſed in his quæ confeſſor nõ plenè intellexit, aut cõfitens nõ plenè dicit: puta, quia nõ dicit circũſtãtias: aut etiã in his, quæ nec dicit, nec dicere nouit. Et hoc primò de excõicationibus in genere, an aliquã habeat maiorẽ: à qua & laudabiliter ante oſa abſoluetur, ſi põt: ſecũdò de decẽ præceptis, ſ. vnũcole Deum &c. & tertiò de ſeptẽ vitiis capitalibus cõprehenſis hac dictione, ſaligia. & circũſtantiis eorũ: & de arriculis fidei & eccleſiæ ſacramentis, & operibus pietatis, & abuſu ſenſuũ, & huiuſmodi. Imò aliquando ad hoc tenetur ſub peccato mortali: & nõ faciendo, mortaliter peccat. Quod Sũ. Ang. dicit verum primò quando ſine rationabili cauſa ſcienter omittit facere interrogationes neceſsarias pro validitate confeſsionis, credens probabiliter quòd pœnitens ex obli-

uione vel negligẽtia omittit. ar. c. ſit rector. di. xl. Secus vbi credit ꝙ talia peccator ſcit & aduertit: quia credere poteſt ꝙ huiuſmodi non cõmiſit, vel de his aliàs eſt confeſſus. Secundò ſi huiuſmodi omittit ex negligentia, tenetur: quia ex præcepto charitatis tenetur facere peccatori, q̃ ſibi vellet rationabiliter fieri pertinentia ad neceſsitatẽ ſalutis: aliter agit cõtra præceptũ illud, Diliges ꝓximũ tuũ ſicut teipſum. Sed Sum. Ro. dicit ꝙ ſi ſacerdos nõ ſe ingeſcit: nõ tenetur plus quàm depoſitarius, id eſt, de dolo & lata culpa: quaſi dicat, quòd prædicta ſunt vera de eo qui ſe ingeſsit. Mihi autẽ videtur, quòd primũ ſit verũ, quãdo quis de facili & ſine magno tædio poſſet occurrere neceſsitati ꝓximi, & nõ aliter: quia conſitẽs ex quo facta diligentia debita nõ aduertit de illa circũſtantia, excuſatur: & ſic nõ eſt in extrema neceſsitate, vt neceſſariũ ſit facere illi ſpiritualẽ eleemoſynã conſulendo: & ſimiliter ſecundũ multo minus eſt verũ, niſi in dicta limitatione nec ly ſicut, importat æqualitatẽ, ſed ſimilitudinẽ, vt ſcilicet proximus diligatur eodẽ fine nobiſcũ. Et dato ꝙ ſi verũ hoc ſecundum, non eſt verum ſimpliciter, ſed ſolùm ſi negligẽtia ſit magna, id eſt, lata, quę dolo æqui paratur: ſecus ſi ſit leuiſsima, aut etiã leuis: & cõfeſſor non ſe ingeſsit: vt ſ. xj. vide etiam ꝯ. Culpa, ac ꝯ. Negligẽtia. Eſt etiam veniale eadẽ ratione, ſi omittatur ex inaduertẽtia vel obliuione: vel etiã nullum peccatũ. Nec obſtat illud præceptũ. Diliges: quia ſi rationabiliter deſidero mihi nõ extribuo eãdem neceſsitatẽ patiẽti. Vnde non tenemur ſub præcepto omnia facere quæ, nobis volumus rationabiliter
18 fieri: nec ly ſicut, ſecũdũ doctores dicit æqualitatẽ, ſed ſimiliter fieri debeant interrogationes? Et dicit S. Tho. iiij. diſt. diligamus, vt dictũ eſt. ¶ Decimoquintò † quæritur, quali xix. & in l. ſic. Sacerdos debet perſcrutari conſcientiã peccatoris in confeſsione, quaſi medicus vulnus, & iudex cauſam: quia frequẽter q̃ pœnitens taceret præ cõfuſione, interrogatus reuelat: ſed tñ interrogationibus faciẽdis tria ſunt attendenda. ¶ Primò, vt quilibet peccator interrogetur de peccatis. q̃ cõſueuerũt in hominibus illius cõditionis abũdare: nõ enim oportet ꝙ à milite queratur de peccato cleri corũ aut religioſorũ. aut ecõuerſo. ¶ Secũdò, vt nõ fiat explicita interrogatio de peccatis, niſi de illis q̃ omnibus manifeſta ſunt: de aliis autẽ adinuentionibus ita debet à longinquo fieri interrogatio, vt ſi cõmiſit, dicat: ſi nõ cõmiſit, nõ dicat ¶ Tertiò, vt de peccatis præcipuè carnalibus non deſcẽdat nimis ad particulares circũſtãtias: quia huiuſmodi delectabilia quãto magis in ſpeciali conſiderãtur, tantò magis cõcupiſcentiam nata ſunt mouere: vt dicitur in iij. Ethi. & ideò poteſt cõtingere vt cõfeſſor talia quærẽs & ſibi & cõfitẽti noceat. hæc ille. Sic ergo ſunt faciẽdæ, ne peccator irrideat interrogantẽ imprudẽter, puta militẽ de horris: & ne diſcat peccare: & ne ipſe vel cõfeſſor ꝓuocetur ad malũ. quibus adde ne etiam per plateas recitẽtur interrogationes de turpibus factæ imprudẽter. Adde etiã ꝙ ſicut confitenti nõ licet exprimere perſonã cũ qua peccauit, niſi eo modo quo ſ. Confeſsio iij. §. xvj. dictũ eſt: ita nec ſacerdoti interrogare.

Rurſus de Confeſſore quartò quantum ad actum eius, id eſt, impoſitionem pœnitentiæ, & abſolutionem.

1 *Confeſſor confeſsione audita, omnibus ſ; ritè examinatis, quid facere habeat? Et ibidem quod in ſacramento hoc abſolutio ſit forma-le & completiuum.*

2 *Opera bona ſatisfactoria, quæ pœnitẽs agit, num ea efficaciora reddantur ad peccata diluenda, ſi eadem faciat ex iniunctione ſacerdotis dicentis quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſsionem peccatorũ? Et ibi quatuor dicta ex quolib. Beati Thomæ.*

3 *Pœnitentia quænam pro peccatis ſingulis iniungẽda? Et quid ſi peccator magnam mereatur pœnitentiam, & dicat ſe eam facere non poſſe: qualiter ſe in imponenda pœnitentia geret confeſſor? Et quid ſi ab odio, aut alio peccato deſiſtere nolit, aut rem reſtituere cum poſſit: aut artem deſerere, quam ſine peccato exercere nequit?*

4 *Pœnitentia qualis, ac qualiter imponenda ſit? Et num mortis dolor pœnitentia peccatorum pœnam diminuens eſſe queat?*

5 *Sacerdos abſoluens de facto, qui de iure nequit, an mortaliter peccet? Et num quis abſens per literas abſolui poſſit? nu. ſeq.*

7 *Confeſſor, quibus caſibus ante abſolutionem, aliquam promiſsionem, aut ſatisfactionem exigere valeat?*

CONFESSOR † quartò, audita cõfeſsione & omnib⁹ 1
examinatis duo facere debet. Primò, ſcilicet iniũgere pœnitentiã: quæ licet ſecundum gl. in c. ſunt plures. de pœ. di. iij. pro quolibet mortali regulariter debeat eſſe ſeptennis: tamẽ ſecũdum doct. cõmuniter in c. Deus qui. de pœn. & re. hodie eſt arbitraria, per d. c. Deus qui. & per c. menſuram. de pœ. di. j. Et ſecundò abſoluere iuxta formã datam ſ. Abſolutio. & ita iſte ordo ſeruãdus eſt, ſecundũ glo. Io. An. in cle. dudũ. de ſepul. vbi iniũctio pœnitẽtiæ ab ſolutioni præmittitur: vt primò audiatur cõfeſsio: ſecundò imponatur pœnitẽtia: tertiò ſequatur abſolutio: vt ſic abſolutionẽ præcedat contritio cordis, cõfeſsio oris, ſatisfactio operis, ſaltẽ in propoſito. hæc ibi. Si quis tamẽ poſt abſolutionem, antequã diuertat ad extraneos actus, imponere pœnitentiã: videtur excuſari, & nõ obeſſet: quia quod ſit inconuenienti, videtur ineſſe. C. de pactis. l. petens. Et horum ratio eſt: quia abſolutio eſt formale & cõpletiuum in hoc ſacramento, ſecundum Theologos: ideò priuſquam inducatur, debet præparari materia, id eſt, quicquid eſt ex parte pœnitentis: maximè quia interdũ pœnitentiã, quam dẽberet acceptare peccator tanquã ſalutarẽ, fortè recuſaret. ¶ Primò † verò quæritur, vtrũ bona opera ſatisfactoria, quæ pœnitẽs 2
agit, ſint efficaciora cõtra peccata diluẽda, ſi ea faciat ex iniunctione cõfeſſoris dicẽtis, quicquid boni feceris, ſit tibi in remiſsionẽ, peccatorum? Et dico ꝙ circa hoc S. Tho. in quolib. quatuor dicit. ¶ Primũ. Peccator debitor eſt ſatisfactionis ex peccato cõmiſſo ſacerdotis iniũctione. Vnde ſi imponatur minor quã culpa requirit, aut hîc, aut in purgatorio reſiduũ ſoluet. Si verò imponatur maior: nihilo minus tenetur facere quod iniũctum eſt, ſi facultas adſit. quod intellige, ſi ſacerdos hoc vltimatè vult iniũgere, & aliũ ſacerdotẽ peccator adire nõ poteſt: & res iniũcta nõ eſt exceſsiuè indiſcreta. ¶ Secundũ. Opus iniunctũ à ſacerdote valet ex natura operis, & clauium virtute: ita ꝙ ex his plus valet ad expiãdum peccata, quã ſi faceret idẽ ex proprio arbitrio. ¶ Tertiũ. Satisfactio valet ad expiationẽ præteritæ culpæ, & cautelã futuræ. ¶ Quartũ. Sacerdos poteſt ſatisfactionẽ iniungere arbitrio proprio, & alieno conſilio: & ita etiam arbitrio pœnitẽtis: vt dicẽdo: facias hoc ſi potes: & ſi nõ potes, facias illud. Et ſimile quid eſt cũ dicit, quicquid boni feceris, &c. & ſic quæ pœnitẽs facit, accipiũt vim maiorem ad expiationem præteritæ culpæ ex illa generali iniunctione, licet nõ ad remediũ contra culpam futuram. In eo autẽ quod dicitur, quicquid boni feceris: includitur etiam quicquid patienter toleraueris: quia pati malũ eſt facere bonũ: cùm ibi ſit bona operatio volũtatis acceptãtis malũ patienter. ¶ Secũdò † quritur, q̃ pœnitẽtia ſit ꝓ peccatis ſingulis in 3
iungẽda? Et dico ꝙ pro quolibet mortali regulariter eſſet iniungenda ſeptẽnis. xxij. q. j. præiudicãdũ. xxxiij. q. ij. hoc ipſum.

ipsum.iuncta gl.& hæc magis vel minus aspera secundum qualitatem criminũ & circunstantiarũ & compunctionũ, secundum Hier.ita ꝙ secundum Pan.in c.accepisti.de spõ. duo.debet pœnitens semel bis vel ter in hebdomada ieiunare,secũdum discretionẽ sacerdotis:cuius arbitrio mode rãda est.xxvj.q.vj.per totũ.Hodie tamen omnes pœnitẽtię sunt arbitrariæ quantũ ad intentionẽ & extensionem siue durationẽ,considerata qualitate personarũ & rerũ.de pœ. dist.j.mensuram.& in c.Deus qui.extra eod.& xxvj.q.vij. in c.tempora.ꝙ per totũ.Et hoc tenet Ray.Guil.& Spec. & omnes doct.ac Summistæ.& consuetudo ecclesiæ generalis.Nec obstat quòd in c.falsas.de pœn.dist.j.pœnitẽtiæ falsæ dicuntur,quæ non imponuntur secundum authoritatem sanctorum patrum,quia scilicet vltra dictam septennẽ ponunt alias maiores vel minores in diuersis capitulis decretorum,quæ ab vsu decideruũt:& quas vide si vis in Sum. Con.lib.iij.ti.xxxiiij.vbi ponuntur:quia secundum Ray. hoc intelligitur cùm dimittũtur sine causa rationabili:secus ex causa rationabili:cuiusmodi est secundum Archi. indispositio pœnitẽtis.Vnde si meretur pœnitentiam magnã,& dicit se facere nõ posse nisi paruã:iniungat ei illam quã libẽter suscipiat.Et si gaudere nõ potest de omnimoda eius purgatione,saltẽ gaudeat ꝙ liberatum à gehẽna ad purgatorium trãsmittat.Ita ꝙ secundu Host.nullo modo permittat eũ à se recedere desperatũ.arg.xxvj.q.vj.presbyter. Sed curet excludere causas & occasiones peccatorũ:de inde potius imponat ei vnum pater noster,vel aliud leue,& alia bona quæ fecerit sua sponte.Et concordat S.Tho.Et adde ꝙ bonum est,sacerdotẽ dispẽsare cum eo in residuo pœnę, quam misericordia diuina permittit,secundũ mentẽ Pan. iuxta dicta S.Clauis §.iij.Et hoc quidẽ sanè intellige,scilicet quando pœnitens dolet:& paratus est facere quod tenetur:sed dicit se onus pœnitẽtiæ ferre nõ posse:quia tũc nũquam est sine absolutione dimittẽdus,ne desperet:esset tamen indicãda pœnitẽtia sibi debita,secundũ Pet.de Pa.ni si etiã inde crederetur desperare.Vbi verò dicit se non posse desistere ab odio vel alio peccato,vel nolle restituere cũ posit aut dimittere arté,quã sine mortali exercere non potest.vel huiusmodi:talis nullo modo debet absolui,secundũ S.Tho.& Pet.de Pal.& alios.Audiẽda tamẽ est eius cõfessio.de pœn.& re.quod quidẽ ne desperet est ei aliqd iniungendũ cum declaratione ꝙ non est absolutus,licet satisfecerit ecclesiæ præcepto de cõfessione annuali:& si omnino vult absolui allegans scandalum & desperationem:dicatur ei quòd absolutio fieri nõ potest.& si fieret,nõ valeret:

4 & sic dimittatur misericordiæ diuinæ.¶ Tertiò† quæritur qualis & qualiter pœnitentia sit imponenda?Et dico ꝙ talis iniungi nõ debet,quæ præiudicet tertio,maximè notabiliter:putà seruo peregrinatio,vel ieiunium magnum:vel vxori non habẽti propria,eleemosynæ magnæ,pro occulto peccato pœnitẽtia manifesta,id est,talis vnde possit oriri suspicio de peccato cõmisso.Etiam in dubio inter maiorẽ & minorẽ imponendã:potius eligendum est periculum errãdi in minus,quàm in plus:quia melius est reddere rationem de nimia misericordia,quàm nimia seueritate.xvj.q. vij.alligãt.& exẽplo Christi nunquam imponẽtis grauem pœnitẽtiã,secundũ Ray.sed dicẽtis,Vade,& amplius noli peccare.Imponẽda est etiã per cõtrariũ ad peccatũ,secundũ Ray.vt superbo iniũgenda sunt humilia:auaro eleemosynæ:guloso ieiunia:negligẽti ad verbũ Dei auditio aliquarum prædicationum:& sic de aliis:dũmodo scilicet credatur ꝙ possit facere,& velit.¶ Quartò quæritur,vtrum dolor mortis possit esse pœnitentia peccatorum pœnam diminuentis?Et dicit S.Tho.in iiij.dist.xx.quòd peccatum actuale purgari non potest per mortẽ naturalẽ:quia illa est pœna cõsequẽs peccatum originale,& iam quasi in naturã conuersa:per illatã tamẽ mortẽ purgari potest.Vnde patiẽter ferre illatam etiam pro aliis criminibus,valet ad diminutionẽ pœnæ,& liberationẽ etiã à tota,secundũ quantitatem culpæ & patiẽtiæ & cõtritionis.¶ Quintò† quæritur, vtrũ peccet mortaliter sacerdos absoluendo de facto vbi de iure nõ potest?Et dicit Rich.in iiij.dist.xviij.ꝙ sic,si sciẽter & deliberatè hoc facit:& similiter si ex ignorantia iuris affectata:& similiter si ex crassa:quia sacerdotibus suũ officiũ ignorare non licet.Et sic locum habet illud:Si cæcus cæco ducatum præstet.nisi excuset ignorãtia inuincibilis aut probabilis:quæ vtique illũ nõ excusat qui solicitior est in quærendo cõsiliũ pro equo,quàm pro paradiso cõparando.Ad quid autẽ teneatur sic absolues,vide §.Cõfessor,tertiò.in princip.¶ Sextò† quæritur,vtrũ absens quis possit absolui per literas.Et dicit glo.Ray.quòd nõ:sed præsentes à præsente sacerdote.de pœ.dist.j.quem pœnitet. Ex quo patet ꝙ nec per nũtiũ.Secus de absolutione absentis communicatione:quia fieri potest in absentia:imo ignoranter & inuito excõmunicatio:vt §.Absolutio iij.§.iiij.dicto iij.&.vj. In casu tamẽ de quo §.Confessor.iij.in principio vt ibi:quia videtur sufficere si præcesserit cõfessio in præsentia,& nõ per literas,aut nuntiũ.¶ Septimò† quæritur,quibus casibus ante absolutionẽ possit exigi aliqua promissio vel satisfactio.Et dicit ꝙ in multis:vt patet in Sum.Cõsil.iij.ti.xxxiiij.q.cxxxvj.Ante absolutionem enim excõmunicatis requiritur iuramentũ,vt §.Absolutio & factio,si fuerunt excõicati pro offensa notoria.& de tempore solet.lib.vj.Et est singulare expressum in multis casibus excommunicationũ.In incendiariis iniustis,& mandantibus,& cõsulẽtibus,ante absolutionẽ requiritur satisfactio,& iuramentũ de nõ incẽdẽdo.xxiij.q.viij.per totum. In mutilãtibus verò requiritur satisfactio.xxiij.q.viij.§.membrorũ.quia & hi prædictis incendiariis æquiparantur. In manifestis raptoribus & violatoribus ecclesiarũ idem requiritur:quia nec absolui,nec ad pœnitẽtiam recipi debet in vita vel in morte,nisi prius satisfecerint iuxta facultates vel dederint cautionẽ de satisfaciendo.de rapto.super eo. cõtrito tamẽ viaticũ nõ negetur:ita tamẽ ꝙ nullus ecclesiarũ interfit sepulturæ eius,vel recipiat eius eleemosynã. Quod tamen,secundũ Host.est verum,quando raptor seu violator prædictus fuit monitus restituere,& diu in contumacia permãsit:aliter nõ obtinet prædicta pœna.de sepul. c.fi.& de rapt.in literis.In manifesto etiã vsurario idẽ dicit quia nec absolui,nec ad cõfessionẽ admitti debet nisi restituerit,vel de restituẽdo cautionẽ idoneam dederit.de vsu. quanquã,lib.vj.& testamentũ eius aliter factũ nõ valet.In sacrilego,qui scilicet aliqd de sacro loco iniustè tulit,vel personis ecclesiasticis iniuriam fecit:videtur quòd non sit absoluendus,nisi prius monitus satisfecerit.xvij.q.iij.si quis inuentus.

De Confirmatione humana electionum & aliorum.

1 *Confirmatio humana duplex est,generalis scilicet & specialis.Et quid vnaquæque?*

2 *Confirmatio electionis an sit de necessitate petenda?Et de hoc limitationes quatuor.*

3 *Pœna ob non petitam confirmationem,in quibus locum habeat?Et ibidem,quòd Constitutio pœnalis ad coadiuuandum,vel exequendum ius antiquum emanans,latè interpretatur,vt in illo contenta concludat.*

Con-

4 *Confirmatio abs quo petì debeat?Et an prælatus superior possit sine capitula confirmare?*

5 *Confirmatio quando petì,& quomodo fieri debeat ab eo cui communi vel speciali iure competit? Et in quibus seruanda sint quæ hic dicuntur?*

6 *Electus administrans post confirmationem,quæ nulla fuit,an incidat in pœnam,de qua supertus est dictum? Et an dicta nullitas de qua proximè locum in postulatione habeat?*

1 CONFIRMATIO† humana duplex est. Prima enim est confirmatio generalis cuiuscunque statuti,pacti, gratiæ,priuilegii,& huiusmodi:quæ propriè est quãdo superior cõfirmat factũ inferioris:nõ autem quãdo successor cõfirmat constitutionẽ vel gesta prædecessoris,secũdũ Pan. in c.j.de loc.post Host.sed potius est ratificatio vel innouatio.Hæc autẽ humana confirmatio,si fiat à Papa ex certa scientia,facit validũ quod erat nullũ respectu iuris positiui, secundũ Io.de Lig.vt refert Pan.in c.cũ super.de cau.pos. & propriẽ.Et facit firmũ quod aliàs erat infirmũ:& solenne quod nõ solenne,supplẽdo defectus solẽnitatis omissę. ij.q.j.in primis.de trãsact.c.j.de cõcess.præbẽ.quia.Si vero fiat in forma cõi,nõ ex certa scientia,nihil iuris tribuit:sed solum vetus cõseruat.de confir.vti.vel inuti,dilecta.& c.j. in gl.de cõcess.præben.quia diuersitatẽ.& de priuile.quia intentionis.nec per ipsam derogatur iuri cõi.de offi.ord. licet.de fide instr.inter dilectos.vide suprà Absolutio ij. §.iiij.ibi:sed pro his no.Secunda verò est specialis electorum siue electionum:& de hac in sequentibus erit sermo.

2 ¶† Primò verò quæritur,an sit de necessitate petenda?Et dico ꝙ sic.in iure cõi:ita ꝙ electus ad regimen cuiuscũq; ecclesiæ aut religionis si administrationi dignitatis ante confirmationẽ se ingerit tanquã prælatus,vel procurator, aut œconomus,aut alio nouo quęsito colore,in spiritualibus aut tẽporalibus per se vel per aliũ:in toto vel in parte ipso facto priuatur omni iure quod per electionem in ipsa dignitate habebat:vt in c.quaritiæ.de elect.lib.vj.¶ Fallit hoc primò in Papa,qui eligendo cõfirmatur.dist.xxiiij.in nomine.¶ Secundò,quãdo sic administranti parcitur.extra de elect.noui.¶ Tertiò,quando abbatissa electa à maiori parte,nõ tamẽ à duabus partibus impugnatur,ne confirmetur:quia interim potest administrare.c.indemnitatibus.§ si verò.de elect.lib.vj.¶ Et quartò,quãdo cõfirmatio à Papa petenda est,& electus est valde remotus.s.vltra Italiã:quia tũc ante confirmationẽ administrare potest in tẽporalibus & in spiritualibus,excepto ꝙ nullã alienationem facere potest:vt in c.nihil.de elect.quod verũ forte est,quãdo nõ est in mora petendæ confirmationis aliàs habebit locũ pœna d.c.quaritiæ.Et quod de vltramontano dicitur,de citramontano locũ habet secundũ Host.quando curia est vltra montes.Et idẽ sentit Ioã.And.in d.c.nihil.

3 & Guli.in d.c.quaritiæ.¶†Secundò quæritur,in quibus habeat locũ prædicta pœna?Et dico ꝙ in episcopo,secũdũ Gemi.post Ioã.And.in d.c.quaritiæ.Ex quo elice ꝙ constitutio pœnalis emanãs ad coadiuuationẽ vel executionẽ iuris antiqui,interpretatur late,vt includat contenta in illo:aliàs hoc nõ haberet locũ in episcopo:quia appellatione dignitatis,non cõprehenditur episcopalis,secundũ gl. in c.ij.de præbẽ.lib.vj.Sed hic sic:quia iure antiquo includebatur episcopus:vt in c.nosti.& in c.qualiter.de ele.Nõ autẽ habet hæc pœna locũ in Imperatore,secundũ Hug.& Io.in c.legimus.xciij.dist.& vt tenet gl.in cle.vnica.de iureiur.in ver.reges Romanos.potest administrare & omnẽ iurisdictionẽ exercere imperii.quanuis Pan.ibidẽ teneat

4 cõtrariũ.¶† Tertiò quæritur,à quo debeat cõfirmatio petiti?Et dico ꝙ si electus est exemptus,peti debet à Papa vel eius legato de latere,si quis est super illa prouincia:vt in c. si abbatẽ.de elect.lib.vj.quod limita si talis exemptus subsit immediatè Papæ:secus si habeat aliũ prælatũ mediũ:sicut prouincialem in mendicantibus exẽptis confirmat generalis Pan.tamẽ in c.j.de sup.neg.præla.tenet ꝙ abbates exempti sunt per episcopos cõfirmandi.Si verò nõ est exẽptus, confirmatur per superiorẽ prelatũ suum immediatè.Vnde episcopus cõfirmat sibi subiectos.de elect.cũ ad monasterium.archiepiscopus episcopos suffraganeos suos.de ele. cum dilectus.dist.liiij.illud.archiepiscopum nõ exemptũ confirmat primas vel patriarcha:de elec.bonæ.el j.patriarcham verò Papa,& similiter Imperatorẽ.de elec.venerabilem.¶ Quartò quæritur,vtrũ prælatus superior possit confirmare sine capitulo?Et dico ꝙ non:nec valet cõfirmatio, si in absentia capituli fiat,secũdũ Arch.& Gemi.in c.quoniam.de elect.lib.vj.quod verũ est,nisi cõsuetudo ecclesiæ haberet cõtrariũ:quia tũc valeret cõfirmato.de consue.nõ est.lib.vj.¶† Quintò quæritur,quãdo debeat peti confirmatio? Et dico ꝙ intra tres menses post præstitũ consensum:aliter cessante impedimẽto legitimo,si nõ petatur ab electoribus vel electo,vel alio pro ipso:electio est nulla.de elect.quàm sit.lib.vj.In cathedralibus verò & regularibus ecclesiis,quarũ confirmatio à Papa est petẽda,seruatur moderatio c.cupientes.de elect.lib.vj.¶ Sextò quæritur,quomodo cõfirmatio fieri debet ab eo cui cõpetit cõi vel speciali iure:puta priuilegio,vel consuetudine præscripta?Et dico ꝙ vocari debet nominatim,si est aliquis coelectus, vel apparet oppositor:aliàs in ecclesia,in qua talis debet præsse,fieri debet vocatio assignato termino peremptorio, vt cõpareant volentes opponere:& si nullus apparet,secundum Host.fieri debet examinatio eligentiũ & electi.Consuluit etiã superiori,vt electũ trahat ad partem:& de his, quæ impedire ipsum possent,diligenter exquirat:& si impedimentũ inuenerit,nõ publicet vel infamet,sed secretò ad renuntiandũ inducat.de ele.dudũ.el ij.in fi.de simo.per tuas.in fi.aliàs verò secundũ allegata & probata procedat. Nam si cõfirmat indignũ,vel ætatis illegitimæ,mortaliter peccat:& est ipso iure priuatus potestate cõfirmandi primũ successorem illius:& cõfirmatio ipso iure nulla est:quãdo nõ vocatis vocãdis,si est aliquis coelectus,aut alius volens opponere electo vel electioni:& non discusso negotio fit. Habẽtur hęc ex c.nihil.de ele.& c.fi.eo.ti.lib.vj.cũ ibi no.

5 ¶ Septimò quæritur,in quibus seruãda sunt hæc?Et dico primò hæc seruãda esse in omnibus beneficiis simplicibus, secundũ Gemi.in d.c.fi.siue habeat curã animarũ,siue non: quia cũ in omni beneficio requiratur examinatio & cõfirmatio electi,seu præsentati,vel postulati,secundũ Io.And. post Host.in c.proposuit.de cõcess.præbẽ sunt seruãda prædicta.Et secundò seruãda sunt in hospitali,secũdũ Gemi. & Lap si datur in beneficiũ per viã præsentationis vel electionis.Secus quãdo nõ datur in beneficiũ:quia tũc fit cõmissio,non electio,vel collatio,seu præsentatio:vt in cle. quia cõtingit.de relig.do. ¶†Octauò,vtrũ electus administrans post confirmationẽ,quæ fuit nulla,cadat in pœnã, de qua suprà in principio?Et dicit gl.in d.c.fi.ꝙ si errauit in facto:puta quia credidit factã vocationẽ & discussionẽ: nõ cadit,sed excusatur.Si verò errauit in iure:à dicta pœna non excusatur.de reg.iur.c.ignorãtia.lib.vj.cum concor. ¶ Nonò quæritur,vtrũ dicta nullitas cõfirmationis locum habeat in postulatione?Et dicit gl.ibidẽ ꝙ sic in admissione postulationis quę fit à superiore,ꝙ postulatũ admittẽdo cõfirmat:secus in postulatione,quæ est in eo quod postu-

6

* Hæc sma de absolutione sacramentali in absentia iam correcta et damnata est decreto Clementis viij. Ro. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

latur monachus electus à prælato suo. Similiter habet locũ in præsentatione, vt ille, cui sit præsentatio, seruet decretalem d.c.fi. Nec obstat q̃ constitutio videtur pœnalis, & cõsequenter non extendenda: quia non est pœnalis, cùm non priuet iure quæsito, sed quærendo. vide ibi Doct.

De Confirmatione diuina, quæ est sacramentum.

1 *Confirmatio diuina quid conferat ac præstet?*
2 *Confirmationis diuinæ, quæ sint substantialia? & quot numero? Et quis huius sacramenti sit minister? Et an Papa possit ipsius executionem delegare?*
3 *Confirmationis sacramentum, an sit de salutis necessitate? Et quis sit eius effectus?*
4 *Confirmationis sacramẽtum quibus, & quomodo conferri debeat? Et ibidem quòd Archiepiscopus subditos suorum suffraganeorum, dum visitat, confirmare debet? Et quid si non subditos confirmet; an irregularis efficiatur?*

1 CONFIRMATIO † diuina, id est, diuina lege sancita, quæ est vnũ ex sacramẽtis ecclesiæ, vt dicit S. Tho. & Pet. de Pal. gratiã cõfert: siue in gratia confertur nõ solùm cõiter, sicut in quolibet sacramento cõfertur gratia emundans à peccato: sed robur & gratiã specialẽ, per quã quis deputatur ad officiũ sanctitatis: & idoneus efficitur ad Christum confitendũ: vnde & de grato facit magis gratũ. Et vt dicit Melchiades Papa in c. Spiritus sanctus. de cõse. dist. v. valet ad augmentũ gratiæ, ad cõfirmandũ in pugna cõtra vitia & diabolicũ: & armat ac instruit ad huius mũdi prelia
2 & agones. ¶ † Primò verò quæritur, quæ sint de substantia huius sacramẽti? Et dico q̃ sunt quinq;, secundũ Pet. Duo sunt ex parte sacramẽti. ¶ Primum, est materia chrismatis cõpositi ex oleo oliuarũ & balsamo, & cõsecrati ab episcopo cõsecrato, & nõ electo tantũ, quod scilicet debet esse illius anni: cũ sit minoris necessitatis cõfirmatio quàm baptismus: & vetus in ecclesia debet exuri. arg. c. quoniam. de sent. excõ. lib. vj. & c. si quis de alio. de cõse. dist. iiij. Vnde si quis etiã ab episcopo sit vnctus oleo pro chrismate, secundum Inn. & Host. in c. vnico, de sacr. vnic. debet iterũ liniri chrismate, repetita illa oratione. Signo te &c. aliis orationibus præcedẽtibus & sequẽtibus nõ iteratis: similiter si quis inungatur ab episcopo & chrismate, sed nõ cõsecrato ab episcopo, nihil fit, secũdũ Arch. & alios. ¶ Secundũ, est forma verborũ, quæ secũdũ S. Tho. Pet. & Al. est hæc: cõsigno te signo crucis, & cõfirmo te chrismate salutis, in nomine Patris & Filii & Spiritus sanctiamẽ. Circa quã intelligenda sunt, secũdũ Albe. omnia quæ dicta sunt de mutatione formæ baptismi. ¶ Duo etiã sunt ex parte ministri. ¶ Primũ, est dignitas pontificalis: quia solus episcopus est huius sacramẽti minister. de cõse. dist. v. manus. & c. nouit simẽ. & c. vt ieiuni. Et ũ sacerdos simplex sine Papæ cõmissione cõfirmet, nihil agit, secũdũ omnes. Vtrũ autẽ Papa eã cõmitere possit, sunt opiniones. Et dicit Pan. in c. quãto. de consue. q̃ cõmittere põt etiã simplici clerico, modò ipse sit cõfirmatus. Et idem gl. ibi, & hoc sequitur Sum. Ro. & Angel. Alii dicũt q̃ etiã laico cõfirmato. quod videtur approbare gl. in c. manus. de cõse. dist. v. ponẽs regulam, q̃ ex delegatione Papæ quilibet põt conferre sacramentũ quod ipse recepit. Probabiliorẽ tñ est opi. S. Tho. & Pet. de Pal. q̃ sacerdoti, & ei soli, possit Papa hoc sacramẽtũ cõmittere. Et hoc secuta est Sum. Pisa. & gl. di. xcv. peruenit. & necesse est ita dici: vt patet per ea quæ diffuse dicit Pet. de Pal. in iij. & similiter Capreol. in dist. vij. ¶ Secũdũ, est intentio: & de hac multa dicta sunt suprà Baptismus. iij. §. xij. & seq. ¶ Vnum etiam requiritur ex parte suscipiẽtis. s. q̃ in fronte chrismetur, vt dicetur: & cõcordat S. Tho. & Alb. ¶ † Secũdò quæritur, vtrũ hoc sacramẽtũ sit de necessitate ꝑ salutis? Et dico secundũ S. Tho. Pet. & Alb. q̃ sic de bene esse: quia adiuuat in spirituali pugna. nõ autẽ simpliciter sine ab solutè: qa baptizatus si statim decedat, saluatur, quamuis nõ cõfirmatus. de cõse. dist. v. Spiritus sanctus. cõtinens tñ illud suscipere, mortaliter peccat: vt colligitur ex d.c. cui ibi no. & ex Rich. & prædictis doct. Tunc autẽ videtur quis eius esse cõeptor, secũdũ mentẽ Pet. de Pal. qui dicit q̃ femel tenetur quilibet cõfirmari ex præcepto ecclesiæ, quãdo habita sufficienti opportunitate sine rationabili causa illud nõ suscipit. Propter quod etiã negligẽtia cõferẽdi illud in episcopo, si sit notabilis, videtur peccatũ mortale. arg. d.c. Spiritus sanctus. Tertiò quæritur, quis sit eius effectus? Et dicit Pet. de Pal. post S. Th. q̃ est triplex. ¶ Primus, est impressio characteris distincti à charactere baptismi & ordinis præsupponẽtis ad esse charactere baptismi: & præsupponẽtis de bene esse à charactere ordinis, vnde iterari nõ possunt hoc sacramẽtũ: quia character est indelebilis: imò iterum scienter peccaret mortaliter: secus ignoranter vel in dubio, quia nõ dicitur iteratũ quod factũ nescitur. ¶ Secũdus, est gratia sacramẽtalis distincta à baptismali: qa per hoc sacramentũ deputatur homo ad aliquod sacramẽtũ, quod dignè sine gratia fieri nõ põt: cũ nõ sit speciosa laus in ore peccatoris. Itẽ qa deputat ad opus arduissimũ & maximæ charitatis. s. ponere animã pro Christo: & confiteri fidem eius. ¶ Tertius, est coguatio spũalis, nõ solùm impediẽs matrimoniũ cõtrahẽdũ, sed etiã dirimẽs iam cõtractũ. ¶ † Quarto quæritur, quibus sit hoc sacramẽtũ cõferẽdũ? Et dico secundũ S. Th. & Pet. q̃ omnibus Christianis. de cõse. dist. v. oẽs fideles. Nã & pueris cõueniẽter cõfertur: quia miniũ habẽt fictionis. Et licet nõ tũc, tñ fortè pòst habebũt cõfiteri. Tamẽ quia hoc sacramẽtũ nõ debet iterari: nec sic præsumitur de cõuersante inter Christianos q̃ sit cõfirmatus sicut q̃ sit baptizatus: ideo nõ expedit, secundũ Arch. q̃ exhibeatur ante septẽniũ vt melius paruuli recordẽtur: gratia cuius datur alapa: imò gl. in c. quãuis. de cõse. dist. v. videtur tenere q̃ dari non debeat ante annũ duodecimũ: sed nõ tenetur vera. Cõfertur etiã cõiter masculis & fœminis quibus cõis est pugna, & fidei Christianæ, pfessio. Et monstrosis & hermaphroditis & mutis, quia signo possunt confiteri: & surdis, quia cõfiteri possunt ore & spũaliter pugnare: & infirmis ac moriẽtibus: qui licet subtrahãtur à pugna, tamẽ pergũt ad præmia militiæ: vnde cõsequẽter accipiũt Christianæ militiæ signũ. ¶ Quintò quæritur, quomodo debeat cõferri? Et dico primò q̃ propter reuerentiã sacramenti ieiunis dari debet & suscipi. de cõse. dist. v. vt ieiuni. & c. seq. sed hoc nõ est de præcepto: vt patet in d.c. vt ieiuni. & in necessitate: puta qa episcopus est recessurus, vel huiusmodi: melius est cõfirmari post prãdiũ quàm q̃ quis cõfirmari nõ possit, secũdũ Alb. & alios. Et idẽ de omni sacramento intelligit Arch. vnde post prãdiũ sine magna, inquit, & iusta cã nõ esset facièd. cõfessio, maximè de mortalibus. ¶ Et secũdò debet dari cõfessio, si sunt adulti, & cõmiserunt mortale: vt in d.c. vt ieiuni. & idẽ de omni sacramento dicendũ est: nõ tñ hoc est præceptũ, nisi in eucharistia, sed cõsiliũ tãtũ: præceptũ tñ est cõteri. ¶ Et tertiò datur debet tantũ in frõte, extra de sa. vn. c. j. quia datur vt homo Christũ sine timore & rubore audaciter cõfiteatur: vnde potius debet fieri in frõte vbi magis apparẽt hmõi passiones: quã frontẽ oportet ligari quousq; deficeret christina: & sentẽ diebus, nõ quidẽ ligatura ferre, sed caput à lotione sẽtinare, secũdũ Arch. post Pe. de Pal. ¶ Et quartò, secũdũ Pe. dari

dãri potest omni tẽpore. arg. c. omnes fideles. & c. vt ieiuni. & c. seq. de cõse. dist. v. etiã tẽpore interdicti: sicut põt dari baptismus, & chrisma cõfici. de sen. excom. cum ex eo. & eo. ti. quoniã. li. vj. ¶ Et quintò in omni honesto loco etiã extra ecclesiã: licet chrisma solũ in ecclesia confici debeat: quia, inquit Pet. quod non est prohibitũ, est cõcessum: nõ debet tñ episcopus secundũ Pet. de Pal. extra locũ tuæ diœcesis cõfirmare, sicut nec alia sacramẽta vel sacramẽtalia ministrare etiã subditis suis: sed nec Archiepiscopus subditos suffraganeorũ suorum debet cõfirmare dum visitat, nec in sua diœcesi alterius diœcesani subditos. xvj. q. j. interdicimus. tamen confirmando non subditos, licet peccet, non tñ efficitur irregularis, & cõfert verũ sacramentũ. hæc ille. Sed tamen excipe sacramentum confessionis, q̃ episcopus suo subdito vbiq; põt conferre ¶ Et sextò debet cõferri ei qui ab alio teneatur cõgruenter: quia roborando baculus sustentans cõgruit: quanuis hoc non sit de necessitate sacramenti: quia sine hoc daretur: sed est ex præcepto, si adsit facultas. Quæ tentio fieri debet ab vno tantũ. de cõse. dist. iiij. non plures. vel ab vna, sicut & in baptismo: vt ibidẽ. & ille debet esse cõfirmatus: alioquin peccat: licet ꝓpter hoc nõ fit irritũ sacramentũ. ead. di. in baptismo. nec cõtrahet iste cõpaternitatem secundũ aliquos. & concor. S. Tho. & Pet. de quo j. Matrimoniũ. viii. §. vij. parti. xij. debet etiã esse aliusab eo qui tenuit in catechismo vel baptismo secundũ cõsuetudinẽ ecclesiæ Romanæ nisi cogat necessitas. de cõse. di. iiij. in catechismo. hodie tñ qui tenuit in catechismo, tenet in baptismo sine peccato: qa est consuetudo. Si tñ plures sunt tenẽtes, oẽs efficiuntur cõpatres susceptide cogna. spi. c. fi. li. vj. & ideo vir tenere nõ debet vxorem vel ecõuerso, qa oriretur impedimẽtũ cognatiõis spũalis: nec quis proprium filium aut fratrẽ vel sororẽ: quia sufficit inter tales vinculum carnale, secundum Sum. Confes.

De Confraternitate, Coniuratione, & Conspiratione.

1 *Confraternitas, coniuratio, & conspiratio, in quibus conueniant, & quibus differant?*
2 *Confraternitas omnis, an licita sit? Et an statutum valeat, quo cauetur, ne quis in fraternitatem recipiatur, nisi certam persoluerit summam?*
3 *Coniuratio & conspiratio omnis, an sit illicita? Et quæ coniurantium, aut conspirantium pœna sit? Et nu. seq.*

1 CONFRATERNITAS, † id est, multorum simul fraternitas: & cõiuratio. i. multorũ simul iuratio: & conspiratio. i. multorũ spiratio, cõueniũt primò inuicẽ inquãtũ oĩa hæc importãt voluntariã vnionẽ multorũ in aliquo vno: & secũdò inquantũ nullũ horũ dicit aliqd de se malũ: sed differũt primo quantũ ad nominis etymologiã, vt patuit: & secũdò quãtũ ad rem ipsam. Nã cõfraternitas videtur principaliter importare vnionẽ ad mutuũ amorem: & cõsequẽter ad ea quæ amor regrit: puta, defendendũ, & obsequendũ: cõiuratio verò importat vnionẽ ad rebellandũ vel impugnãdũ mediãte iuramẽto. cõspiratio autẽ importat idẽ sine iuramẽto. Vnde hęc duo pro eodẽ crimine accipiuntur. xj. q. j. cõiurationũ. sed cõiurare est simul vel in vnũ iurare: & cõspirare, est simul vel idẽ spirare. secundum gl. in c. constitutionẽ. de sen. excõ. li. vj. vnde oĩs cõiuratio est cõspiratio, nõ ecõtra. Et qa amor notitiã præsupponit: nõ dicũtur simul spirare vel intẽdere vnũ ii, quorũ vnus de
2 alio notitiã nõ habet, nisi per accidẽs. ¶ Primò † verò quæritur, vtrũ omnis cõfraternitas sit licita? Et dicit Pet. de Petrauia. Et facit gl. in c. fi qui clericorum. xj. q. j. dicẽs q̃ fraternitates bonæ admittuntur. xlij. dist. si quis despicit. quæ autẽ sunt ad malum, prohibentur. C. de monopo. l. vnica. ¶ Secundo quæritur, vtrũ liceat confraternitatũ statutum quo cauetur ne quis recipiatur nisi soluerit certã summã? Et dicit Pet. vbi s. q̃ sic, si propter honestã causam fiat: puta pro alendis pauperibus, & hmõi. ar. d. c. si quis despicit. & xvj. q. ij. non exẽplo. Nec obstat q̃ quidã dicunt illud illicitum, quia excludit pietatẽ receptionis: quia debet intelligi statutum si quis soluere possit. & si aliter intelligatur, est illicitum. Et sic intellige dicit Lud. de Ro. post Arc. q̃ valet factum per verba affirmatiua: nõ autẽ si fiat per negatiua scilicet nullus admittatur, nisi &c. de simo. ad aposticam. Et addit idem Lud. q̃ potestas inueniẽs societatẽ in qua fit statutũ inhonestũ: statim põt eo ipso cassare societatẽ, secundũ Bar. in l. sub prętextu. ff. de extraord. cri. & sequitur Bal. in c. j. §. cõuenticula. de pa. te. in vsi. feu. ¶ Tertiò 3
† quæritur vtrũ oĩs cõiuratio vel cõspiratio sit illicita? Et dico q̃ cõiuratio propriè & secundũ vsum cõem loquentium est illicita semper. qa coniuratio est qñ aliqui rebelli authoritate in vnũ se colligẽdo iuramẽta inter se dederũt. xj. q. j. si qui clericorũ. Cõspiratio verò est frauduleta cõfœderatio facta in præiudiciũ alicuius psonæ vel dignitatis. xxij. q. v. si quis laicus. & est palea: & oĩs talis sit ex supbia: & est illicita, secundũ gl. in c. exhibita. de iud. Largè tñ & prẽter cõem loquendi vsum cõiuratio & cõspiratio dicitur qua aliqui aut cõiurãt aut cõspirant in vnũ, quod de se est bonũ, vel saltem non malũ: & talis nõ est illicita: vt no. gl. in d.c. fi qui clericorũ, & no. Inn. in c. cũ l. & A. de sen. & re iud. & Pan. in c. exhibita de iud. vt si canonici conspirẽt de nõ parẽdo episcopo excõicato, vel non eligẽdo indignum. Quãdo ergo aliqui cõiurant vt rebellẽt prælato vel obedietiæ, & hmõi, si est coniuratio vel cõspiratio: & tales sunt cõspiratores: vt patet in c. constitutionẽ. de ver. sig. li. vj. & de se hoc est mortale peccatũ. Si verò dubitatur vtrũ cõspiratio licita sit vel illicita: semper in dubio præsumitur mala & illicita, secundũ Inn. de schis. c. j. & Vin. in c. fi. de testi. co. & Io. An. in c. ij. de ver. sig. ¶ Quartò † quæritur, quæ sit coniurantiũ aut cõspirantiũ pœna? Et dico q̃ si est laicorũ contra episcopũ: debent excõicari, secundũ gl. in c. fi. de testi. cog. & secundũ Host. & Io. An. in vna libra auri cõdẽnari singuli in cõstitutiõe Federici. de pa. tenen. c. hac edictali. & si quis tumultum cõtra aliquẽ fecerit, vel seditiosas voces emiserit, capitalis est pœna. l. denũtiam⁹. C. de his q. ad ec. cõfu. l. j. & ij. C. de seditiosis. & ff. de pœnis. l. aut facta. & C. de epis. & cleri. l. cõuẽticula. vbi ꝓhibetur cœt⁹ vel turba cõgregari, nisi inueniatur expresse cõcessum. ff. de colleg. illici. ꝓ totũ. cleri verò debẽt deponi.

¶ CONIVRATIO s. proximè in prin.

¶ CONSANGVINITAS. vide infrà Matrimonium viij. §. vj.

De Conscientia.

1 *Conscientia, quid propriè sit? Et applicatio ad aliquem actum moralem quotupliciter fiat?*
2 *Conscientia erronea, an ad aliquid faciendum liget? Et quomodo ligare dicatur? Et sub hac quòd conscientiæ erroneæ obligatio maior sit obligatione præcepti prælati.*
3 *Conscientiam erroneam num quis deponere teneatur?*
4 *Subditus qualiter se gerere debeat, vbi prælatus aliquid, quod subditus ipse legi diuinæ aduersari credit, præcepit. Et subinde quomodo scrupulosa conscientia deponatur?*

CONSCIENTIA † vt tenet S. Th. in j. q. lxxix. nõ est potẽtia propriè, qa deponi nõ posset: nec habitus, quia non esset aliquid vnum sed multa: cùm multi sint habitus

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognoscitiui, quibus dirigimur in agendis: sed est actus syntereſis. i. applicatio scientiæ ad aliqd morale diiudicandū: vnde est quasi cōclusio syllogismi, qua iudicatur aliqd esse bonū vel malū, siue bene vel malè factū, & hmōi: vnde dicitur cōscientia quasi cōcludens scientia. Quę quidē applicatio ad aliquē actū moralem tripliciter fit. Primò ad cognoscēdū an sit factus nēcne: sicut dicitur Gen. xliij. nō est in cōscientiis nostris quis posuerit pecuniā &c. Secūdò, ad cognoscendū an actus factus, sit rectè factus nēcne. Tertiò, ad cognoscēdū an sit fiendus vel nō. Et sic cōscientia habet tres actus secūdum tres applicationes: qui sunt primus quidē testificari de peccato facto vel nō facto. Secundus reprehēdere, remordere, & accusare vel excusare de pctō facto rectè vel nō rectè. Tertius est ligare vel soluere respectu futuri: qa, secundū oēs sanctos, quod est cōtra vel præter conscientiā. i. non secundū quod ipsa dictat, est peccatum, etiā si ipsa sit erronea. ¶ Primò † verò quæritur, vtrū erronea cōsciētia liget ad aliquid faciendū? Et dico ꝙ secundū beatū Tho. in ij. dist. xxxix. cōscientia non ligat vel obligat virtute ꝓpria, sed aliena. i. præcepti diuini. quod patet: quia nō dictat aliqd faciendū vel non faciendū, quia sibi videtur aut nō videtur: sed sub hac rōne, qa est à Deo præceptū vel prohibitū. Imò est idem dicere quod præceptum Dei liget, & similiter cōscientia: qa si quid sit præceptum, & nō sit in sciētia siue cōscientia alicuius, non ligat illū, nisi quatenus tenetur scire præceptū: vnde eadē est virtus, qua pręceptū & qua cōscientia ligat. Igitur si quid apprehendatur vt directè cadēs sub Dei pręcepto, & nō fiat: vel sub prohibitione, & nō omittatur: est cōtra cōscientiā, & peccatū mortale, secundum oēs doct. etiā si conscientia erret: qa hoc est cōtemnere Deum & præceptū Dei quod creditur esse. etiā aliqn̄ si non sit. Si verò aliqd apprehēdatur quidem vt faciendū vel omittendū, sed nō quasi cadens directè sub diuino præcepto, si fiat, vel non omittatur, est pręter conscientiā: nec est mortale, sed veniale peccatū, & aliqn̄ nullū: vt si dictet cōscientia bonū esse vt fiat aliquod opus cōsilii. Vnde glos. super illud Ro. iiij. omne quod nō est ex fide, peccatū est. dicit ꝙ omne quod fit cōtra cōscientiam, ædificat ad gehennā. ¶ Secundò quæritur, qūo erronea cōscientia liget? Et dico ꝙ cōscientia non ligat coactiuè, quia voluntas est libera, & cogi non pōt: nec per modum principalis authoris, qa sic ligat Deus suis præceptis: sed ligat primò per modū suppositionis seu conditionis vel cōsecutionis alicuius finis: quia. s. qui salutē non assequitur, nisi fiat quod illa dictat si est recta, vel eā deponat si est erronea: & per modum instrumētalis agentis, eo modo quo pręco iudicis pręceptū deducēs ad notitiā alicuius. Aliter tn̄ recta, aliter erronea ligat siue obligat voluntatē. Primò, quia recta ligat simpliciter & absolutè semper in omni euētu nunquā deponēda: erronea verò ligat secundū quid, id est, secundū credere hominis, & sub hac cōditione, si durat, & solùm quādiu durat. Secūdò, quia recta in pręceptis vel ꝓhibitis à Deo plus ligat quàm præceptū prælati: quia pręceptū Dei, cuius virtute ligat, maius est præcepto prælati. In indifferētibus verò ecōtrario plus obligat præceptum prælati, quàm propria cōscientia: qa in hmōi conscientia subditi habet supra se nō solū Deum, sed etiā prælatum: vnde de eius pręcepto nō habet iudicare. Obligatio verò erroneæ cōscientiæ maior est obligatione pręcepti prælati: qa intēsior: sed ex alia parte est minor, qa solubilior: qa deponi pōt erronea cōscientia: non autē obligatio subditi ad prælatū. Hęc Archid. & Ray. post S. Tho. in q. de veri. Dicit tn̄ S. Bon. ꝙ erronea cōscientia nō ligat ad faciēdū, sed ad deponendum. Sed intelligitur ꝙ non ligat absolutè, sed suppositò ꝙ duret. ¶ Tertio † quæritur, vtrū homo teneatur erroneā conscientiā deponere? Et dico ꝙ sic: qa ea durāte est perplexus, & extra viā salutis: qa si facit quod dictat, etiā facit cōtra legē Dei: si non facit, contēnit Deū, etiā faciendo bonū: qa credit illud displicere Deo dictante erronea conscientia. Nullus tn̄ est perplexus simpliciter inter duo mala: sed solū ex suppositione erroneæ conscientiæ, vt dictū est, vel alicuius obstinationis: sicut qui nō vult relinquere pactū, perplexus est hoc suppositò, & peccat siue cōmunicet in pascha siue non: sed vterq; horum pōt & tenetur deponere: vnde nō est perplexus simpliciter, sed ex suppositione. ¶ Quartò quęritur, qūo se debeat habere subditus, si prælatus aliqd præcipiat quod subditus credit aduersari legi Diuinæ? Et dico ꝙ, secundū omnes, si certus est, illud esse contra legē Dei: nō tenetur obedire: & secundum oēs, si est de hoc dubius, quia. s. non pendet plus notabiliter ad vnam partē quàm ad aliā, tenetur obedire. Si verò opinatur, ita ꝙ nescit, nec dubitat, sed credit, diuinguendū est: quia si credit ex leuibus, tenetur tale iudicium deponere ad consiliū vel præceptū prælati, & obedire: & similiter si credit ꝓbabiliter, & excusatur propter obsequium bonū: quia certus est ꝙ tenetur obedire: non autē est certus ꝙ hoc sit contra legē Dei, sed opinatur tantùm. Confirmatur ista determinatio primò, qa S. Bon. in ij. di. xxxix. dicit ꝙ tenetur cōscientiā deponere, nisi clarū foret illud contra legē Dei: & si nescit iudicare, debet cōsulere peritiores, vel Deū per orationē. Et secūdo, quia de sen. ex. c. inquisitioni. quærēti an alter coniugū sciens impedimentū teneatur reddere debitū. respondetur ꝙ nec tenetur, nec pōt reddere, si hoc scit pro certo, etiā si inde excommunicetur. Si verò hoc credit leuiter & temerariè: deposita credulitate ad consiliū pastoris reddere & exigere potest. Si verò credit probabiliter & discretè, licet nō euidenter, reddere, sed nō exigere pōt, ne agat cōtra legē cōiugii, aut cōsciētiæ iudicū. hęc ibi. Sicut autē tenetur subditus reddere debitū prælato: ita coniunx cōiugi. Quomodo autem deponatur scrupulosa cōsciētia, vide Arch. prima parte, ti. iij. c. x. §. x. pulcherrimè & securè: vide etiā j. Scrupulus.

De Consecratione Prelatorum.

1 *Consecratio episcoporum & superiorum prælatorum quæ sit substantialia exigat.*
2 *Consecratio prælatorum ab quo fieri debeat? Et vbi? nu. 3. & quando sint prælati consecrandi? nu. 4.*
3 *Consecratio prælatorum qualiter facienda sit?*

CONSECRATIO primò † episcoporū & superiorū prælatorū, quędā exigit quasi de substātia sua. Nā primò cōsecrādus inungitur chrismate caput: & secūdò ponitur liber sup ceruicē eius: & tertiò consecratur à tribus, quorū vnus est principaliter cōsecrās totā cōsecrationē perficiēs, aliter nihil fit: vt si vnus agat partē, alius aliā, licet oēs cōsecrationē pronuntiēt: imò nihil agitur si vnus imponat manum, & alius bndicat: sed oportet, secundum Host. & Gof. vnū principaliter totā consecrationē perficere, & alii sint quasi coadiutores. Vel secundū Hug. & gl. Ray. oēs consecrāt: & sunt tres actiones, & vna passio: sicut cū tres ferunt lapidē: sed primū est melius. Et secundū tertiū, secundum Host. sunt de substātia. Et intellige qđ à fortiori primū: ita ꝙ sine his nō cōsecratur episcop⁹. Vnde si cōsecretur à pauciorib. nihil ageretur, secūdū gl. in c. episcopi. de tēp. ord. & secundū gl. Ray. Vñ dicit Hug. di. lxvj. in c. porrò. ꝙ si in mūdo nō essēt nisi duo episcopi, cōsecrari nō posset episcopus, donec papa aliud instituerit, vel eo mortuo gñalis ecclēsia mutaret hāc formā traditā ab apostolis: & instituerēt ꝙ episcopus cōsecraret episcopū, vel etiā presbyteri, secūdum Host. Si autē nec episcopus nec presbyter esset: & tūc dicit implorādū esse diuinū iudiciū qd agēdū esset. Pet. tamē de Pal. dicit in lib. de potestate Papæ, ternariū numerū nō esse de substātia cōsecrationis. Vnde & Greg. in hoc legitur in Anglia nouiter cōuersa dispēsasse. ¶ † Primò quæritur, à quo fieri debeat prælatorū cōsecratio? Et dico ꝙ Papā cōsecrāt episcopi cardinales, q in hoc vicē obtinēt metropolitani. dist. xxiij. in noīe dñi. vel etiā ille quē vult, cū statim post electionē habeat plenitudinē potestatis, vt ibi: ex consuetudine tn̄, vt dicitur, est episcopus Hostiensis. Primates verò & metropolitanos cōsecrāt tres episcopi eorū suffraganei, oibus aliis suffraganeis personaliter aduenientibus, nisi essent necessitate impediti, quo casu per literas cōsentiāt. lxiiij. di. qa. & di. lxvj. archiepiscopus. & c. porrò. & de tēp. or. si archiepiscop⁹, & cū primatis cōsensu, si cōsecratur metropolitanus, dist. lxv. placet, ita ꝙ sine eo nō recipit execution̄e cōsecratus: vt no. Inn. in c. ne episcopi. de tēp. ord. Et licet ita sit de mero iure: hodie tamē, secūdū Ray. ex cōsuetudine, quasi nullus archiepiscopus, patriarcha vel primas cōsecratur nisi à Papa, vel ab alio de ei⁹ mādato. arg. xxiiij. q. j. pudēda. quæ tamē cōsuetudo, secūdū gl. cius nō est generalis. Et idē puto de cardinalibus. arg. c. pudēda. xxiiij. q. j. & quod ibi no. & idē dicit Pan. in c. meminimus. de acc. de quolibet prælato cōfirmato à Papa: qa benedici aut cōsecrari nō pōt per inferiorē, nisi de licētia Papæ: vt in c. cū dilectus. de tēp. ordi nisi aliud habeat cōsuetudo ꝙ sibi alio forsan cōsecrārētur, parū prodesset: quia antequā possent sē archiepiscopos vel patriarchas nōiare, & plura alia facere, oporteret eos palliū habere à Papa: nisi fortè haberent ab aliquo de quatuor patriarchis principalib⁹. de quo vide j. Palliū. & j. Patriarcha. Episcopū verò, si est exēptus, cōsecrat Papa, vel alius de eius mādato, secundū Al. Si verò nō sit exēptus, eū cōsecrabit archiepiscopus cū duobus prouincialibus episcopis, aut tres cōprouinciales episcopi ex iussu archiepiscopi: ita tamē ꝙ oēs episcopi cōprouinciales sunt per epistolā requirēdi vt cōsentiant: vt in c. ne episcopi. de tēp. ord. vbi dicit Inno. ꝙ si qs episcoporū cōprouincialiū cōtēnatur in cōsecratione archiepiscopi vel episcopi: poterit agere vt officii executione priuetur: sicut in electione agitur vt cassetur. de elec. quod sicut. arg. de elec. cū in veteri. de arbi. cū olim. lxv. dist. nō debet. ¶ † Secūdò quæritur, vbi fieri debeat prælatorū cōsecratio? Et dico ꝙ Papa in sua ecclesia cōsecrādus est, si fieri pōt: aliàs in quacunq; etiā extra vrbem. dis. xxiij. in noīe dñi. primas verò, patriarcha & metropolitanus, in ꝓpriis ecclesiis, nisi aliud indicat necessitas: vt in d. c. pudēda. & in c. si archiepiscopus. de tēp. ord. vel nisi aliud habeat cōsuetudo ꝓbata, etiā in cōsecratione Papæ, secūdū gl. Ray. & Sū. Cōfes. Episcopus autē cōsecrādus est vbi metropolitanus elegerit. dist. lj. c. vlt. in fi. nisi aliter habeat cōsuetudo ꝓbata, secūdū gl. Ray. & si alibi fuerit cōsecratus: debet secundum Ray. intra tres mēses à cōsecratiōe se præsentare metropolitano suo. dist. lxiij. cū lōge. ¶ † Tertiò quæritur, quādo cōsecrandi sint prædicti prælati? Et dico ꝙ die dominica, hora tertiarū. dist. lj. qui in aliquo. dist. lxxv. quod dic. & c. ordinationes. & hoc intra tres mēses à cōfirmatione: nec vltrà differri debet, nisi suadeat necessitas. dis. lxxv. quoniā quidā. vbi nō dicitur post cōfirmationē: sed tamē à cōfirmatione hoc tēpus incipit cōputari, secundū glo. Ray. & Hug. ibi, & non à tēpore electionis: quia ante cōfirmationē cōsecrari non potuit: ideoq; tempus illud computari nō debet: sicut nec tempus suspēsionis in collatiōe beneficiorū. de cōcess. præben. quia diuersitatē. Ray. tamē tenet illud cōputandū esse ab electione quod potest esse verū, quādo fuit negligēs ad petendā cōfirmationē: quia & illud tēpus suspensionis cōputatur negligenti petere absolutionē, secundū gl. in d. c. quia diuersitatē. Et si vltra differat, cōmunione priuatus expectatur per duos mēses, intra quos si morā nō purgauerit: cedat metropolitani iudicio, nec ibi nec alibi postea cōsecrabitur: nisi fuerit legitimè impeditus: vt in d. c. quoniā. & dist. xlv. quoniā. ¶ † Quartò quæritur, qualiter fiet prælatorū cōsecratio? Et dico ꝙ eo modo quē episcopi habēt in suis ordinariis: de quo etiā xxiij. dist. qui episcopus. & dist. lxxv. ordinationes. & de sacra vnc. cū venisset. Nec est necesse cōtinuare ieiuniū à sabbato vsq; ad cōpletā ordinationē fiendā in dominica nihil comedēdo: quia etiā in ipsa dominica ante prandium intelligitur esse ieiunus, qui in sabbato pransus est secundum Ray. & Sum. Confes.

Rursus secundò de Consecratione & Reconciliatione sacrorum locorum.

1 *Consecratio locorum sacrorum triplex esse dicitur. Et an in consecratione missa sit de substantia.*
2 *Consecrari ecclesia à quo, qualiter & quando debeat? Et quis consecrandi modus? remissiue.*
3 *Consecratam ecclesiam esse, quomodo præsumatur?*
4 *Consecratione ecclesia quibus casibus egeat, aut propter execrationem, aut non factam consecrationem?*
5 *Consecrata ecclesia polluta, quibus casibus reconciliatione egeat? & ibidem quod quinque casibus: de quibus sigillatim. Et an pollutio in somnis violet consecrationem?*
6 *Ecclesia non consecrata, quo modo violetur?*
7 *Ecclesia consecrata, vel non consecrata, si polluatur, quomodo reconciliari debeat?*
8 *Ecclesia à quo reconsiliari possit?*
9 *Celebrantis in ecclesia consecrata polluta, ante reconciliationem quænam sit pœna?*

CONSECRATIO † secundò, s. sacrorū locorū, est triplex. Prima scilicet cœmeterii, de qua suprà Cœmeteriū, & secūda altaris, de qua suprà Altare. p totū. & tertia ecclesiæ, quæ alia est: vnde vna sine reliqua fieri pōt. extra eo. c. j. Vnde nūc de cōsecratione, execratione, pollutione, reconsecratione, & reconciliatione ecclesiarū agendū est. Quæ cōsecratio sine missa esse nō debet. de cōse. di. j. c. ij. & c. de fabrica. in fi. tamē hoc nō est de substātia cōsecrationis, secundū Ber. & Host. in c. quod sicut. de elec. qui dicūt ꝙ missa secundū cōsuetudinē ecclesiæ Romanæ dici debet a cōsecrāte: tamē si aliter fieret, teneret. Idē sensit Hugo, dicēs sufficere, si presbyter cantet. Et debet tūc, s. in cōsecratione episcopus supplere, si dotē cōpetentē nō petiuit in lapidis primarii positione: quia ad hoc tenetur fabricator & eius hæres: extra eo. cū sicut. j. q. ij. placuit. & ad hoc cōpelli pōt secundum Pan. in c. cū sicut. de cōsec. eccle. vel al. Et debet dos esse tanta ꝙ inde viuere possit vnus presbyter cum ministro, habito respectu ad obuēriones spirituales. ¶ † Primò verò quæritur, à quo debeat eccl̄ia cōsecrari? Et dico ꝙ à solo episcopo. de cōse. dis. j. nemo. ab episcopo, inquā ꝓprio, & nō alieno, nisi de licētia proprii: qa extra propriam diœcesim episcopus ecclesiā nō cōsecrat: de cōse. eccle. vel al. tua fraternitas. nec hoc episcop⁹ pōt alteri delegare, nisi episcopo, sicut nec reconciliatione. extra eo. aqua. licet secūdum Inno. de licētia Papæ sacerdotes simplices reconciliare possint aqua prius ꝓ episcopū benedicta. ¶ Secūdò quæritur, qñ & qualiter debeat cōsecrari? Et dico ꝙ omni tēpore tā festiuo quàm nō festiuo cōsecrari pōt: vt in c. tua frater-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nitas. de cõse. eccl. vel al. Modus autẽ cõsecrandi est, qui traditur in episcoporũ pastorali. de cõs. dist. j. omnes basilicę. sed ā pastorali nõ est recedendũ. ¶ Tertio quæritur, quo
3 modo ecclesiā esse consecratā præsumitur? Et dico secundum Inn. & Ray. q̃ præsumitur cõsecrata. Primò, quando apparet de hoc aliqua scriptura in dotationis instrumẽto, vel libris ecclesiæ, vt in colũna aut tabula marmorea, vel dictitijs: vel etiam si apparet vnus testis de visu vel additu. de cons. dist. j. solẽnitates dedicationũ, &c. ecclesiæ. & xxiiij. q. ij. sanè profertur. ibi, in sacris dictitijs. quæ dictitiæ, secundũ gl. Ray. sunt colũnæ ecclesiæ vel secundũ gl. in d. c. sanè sunt tabulæ. dictæ à dico dicis. Et sic seruā regulam, quā ibi habes, q̃ vbi nõ agitur de præiudicio alterius, sculptura in lapide, vel vnus testis fidē facit, & sufficiũt huiusmodi probationes semiplenæ. Secus vbi esset de hoc cõtentio per quā ista probatio tolleretur. ¶ Quartò quæritur,
4 quibus casibus ecclesia indigeat consecratione propter execrationē vel nõ cõsecrationem? Et dico q̃ secundũ iura & doct. in c. proposuisti. de cons. eccle. vel al. sunt tres. ¶ Primus est, si nescitur vel dubitatur an fuerit consecrata: nec apparet aliqua probatio de dictis §. priore. de cõs. dist. j. solẽnitatis. ¶ Secũdus est, si fuit ecclesia cõbusta, ita q̃ cõbusti sint parietes, vel notabiliter decrustati in toto vel parte maiori. de cõs. dist. j. ecclesijs. cũ glo. Ratio secundũ Pan. in d. c. proposuisti. est: quia ecclesiæ consecratio in exteriori parte cõsistit, vbi linitio & cruces fiũt. Secus autẽ si tectum cõburatur: quia nõ est reconsecranda: vt in c. in ligneis. de cõs. eccle. vel al. ¶ Tertius est, si parietes in toto vel in parte maiori corruerint: ita q̃ nouiter oporteat eos simul reficere, etiā ex lapidibus eisdē. de cõs. dist. j. de fabrica. Secus si corruerit solum tectũ: vt in d. c. in ligneis. Si verò parietes succedsiuè ruant, & succedsiuè reparẽtur per singulas partes paruas seu minores: sunt duę opiniones. Nā prima dicit q̃ nõ sit recõsecrāda, sed recõciliāda solũ cũ aqua exorcizata & solẽnitate missæ: imò etiā de recõciliatione nõ esse ius expressũ, sed tantũ hoc tutius & deuotius esse: vt dicit Host. quā opinionē tenuit gl. in d. c. proposuisti. & Sum. Cõs. & Sũ. Pis. & Arch. & Pe. de Pal. & cõmuniter doctores priores. Et ratio est. quia semper est eadem ecclesia. Sicut nauis tota reparata, sed succedsiuè, dicitur semper eadē: vt in l. q̃ in rerũ ff. de leg. j. Et sicut populus dicitur semper idē, licet aliqui nascatur, & moriātur alij: vt in l. proponebatur. ff. de iudi. Secūda verò opinio dicit q̃ indiget reconsecratione. quā sequitur Inn. in rub. eo. tit. & Pan. in d. c. proposuisti, dicēs q̃ in istis spiritualibus cõsideramus veritatē & nõ fictionē: in veritate autem nõ est illa ecclesia, ex quo nouiter ex toto vel maiori parte refecta est. licet succedsiuè. Et negari nõ potest quin cõsecratio, quæ in antiquis parietibus cõsistebat, sublata sit. Et hāc opinionē sequitur Sum. Ang. & Ros. Sed in veritate prima opinio habet pro se veritatem. q̃ patet: quia omnis cõsecratio est indelebilis manẽte, subiecto: vt patet per San. Tho. ij. ij. q. xxxix. art. iij. q. lxiij. art. v. q. lxxxij. ar. viij. iiij. dist. xiij. q. j. ar. iij. c. iiij. & in quarto cõtra Gētil. c. lix. qd' autẽ succedsiuè reparatur, est eadē res nõ solũ fictè, sed verè: quia est eadē res nõ solũ secũdũ leges & canones, sed secũdum Philosophos: vt de igne exẽplum ponit Aristoteles: & idē patet de eodē homine, cuius partes corrũpuntur per caloré naturalē, & generātur per potentiā nutritiuam. Et ratio est: quia semper pars addita efficitur vnũ cũ priore, & eadē forma perficitur, & eodē nomine cẽsetur: sicut in homine, qui à principio fuæ cõceptionis fortè est magnus vt musca; & in tāto cremento semper partes additæ per animā informātur, & dicūtur caro humana. Secūdò patet: quia in his quæ fiũt vnũ, dignius trahit ad se minus dignũ. sicut ℣. de aqua benedicta dictũ est. vide ibi. Nec tamẽ si paruæ parti parietis ecclesiæ addatur magna, erit totus cõsecratus: quia pars maior non accedit ad formā minoris, sed ecõuerso: sicut Tanagrũ & Ticinũ, & omnia flumina Lõbardiæ trahũtur ad formā & nomẽ Padi, iũcta Pado: & nõ ecõuerso. Et quod dicit Pā. sublatā cõsecrationē antiquā: nõ est verũ: quia addita vna parua parte parieti, antiquo, cõsecratio statim extẽsa fuit ad illa quantũ ad virtutē vel acceptationē diuinā, quę data est parieti toti ad linitionē lapidũ aliquorũ: & sic de alijs. ¶ Quintò quæritur, in
5 quibus casibus ecclesia cõsecrata polluta ut indigēs recõciliatione, & nõ cõsecratione? Et dico q̃ sunt quinque, licet reducantur ab aliquibus ad pauciores. ¶ Primus est, propter homicidiũ de cõs. eccl. proposuisti. Intellige in ecclesia perpetratũ, cũ volũtaria occidētis irreuerētia, etiam sine sanguine: vt dicit glo. in c. vnico. eo. tit. lib. vj. Vt si potestas ibi furē suspēdat, etiā nullo sanguine fuso. Vnde nõ
6 tur per homicidiũ casuale: puta lapide cadente de pariete, secundũ Host. & Hug. similiter nec per factũ cõtra seipsum ex amētia furiæ, secundũ eosdē. Secus si quis seipsum sanguinis ex ira occidat aut vulneret, & sit publicũ, secundũ Gemini. in d. c. vnico. Nec si fiat ad defensionē, secundũ Inn. intellige præcisē. Secus si dominetur libido vindictæ vltra moderatā tutelā. Nec si compleatur in ecclesia per vulnus alibi acceptũ sine irreuerētia ecclesiæ, etiam si sanguis fluat in ecclesia. Secus si vulnus accipiatur in ecclesia, & mors alibi sequatur, nullo sanguine fuso in ecclesia, secundũ Direct. & glo. vbi. §. Nec si quis supra ecclesiæ tectũ occidatur, secundũ glo. vbi suprà, & Hug. quia factum videtur extra ecclesiā. Et idē est si quis occidatur sub ecclesia, secundũ gl. in cap. vnico. eod. tit. lib. vj. Nec secundũ aliquos, si martyr sit qui occiditur: quia taliũ sanguine cõsecratur ecclesia, & nõ polluitur: tamẽ verius est quòd nõ polluit eam sanguis effusus, sed iniqua effusio: & indiget recõciliatione, secundum glos. in d. c. vnico. licet, vt dicit. Ianādus non sit locus vbi sanguis effusus est. Et idem dic si tale homicidiũ sit sine effusione sanguinis: quia iniuria est par. ¶ Secundus casus
7 est propter sanguinis effusionem in ecclesia factā. extra eo. proposuisti. Et intellige enormem & voluntariè irreuerentē siue iniuriosam. nõ autē si effusio sit modica, secundum omnes: quia, vt not. Panor. in d. c. proposuisti. effusio modica dantiā significat. pro quo vide bonũ tex. cum glo. in c. illorũ. §. quod si claustrales. de senten. excom. nec si sit facta à furioso insanæ mentis: vel à casu, secundũ Hugo. de cons. dist. in. j. ecclesijs. & Hosti. in cap. si ecclesia. de consec. eccl. vel alta. Secus si quis sanæ mentis seipsum vulneret, secundum Ge. vt dictũ est. Si autẽ vulnus fiat in ecclesia vel cœmeterio, & non effundatur ibi sanguis, vel non labatur ad terrā, vt quia colligitur in scutella: ecclesia violatur. & reconciliabitur, secundũ glo. in d. c. vnico. & Pan. in d. c. proposuisti. vbi dicitur ecclesia violari recõciliāda propter homicidiũ & vulnera, nõ distinguēdo an fuerit sanguinis effusio nec ne: licet sine ea vulnera nõ fiant, vt dicit Pan. & propterea alia iura faciũt mētionem de sanguinis effusione, vt extra eo. c. fi. & d. c. vnico. propterea etia dicit Pā. quod ex corporali iniuria citra sanguinē ecclesia nõ violatur, vt indigeat recõciliatione. ¶ Tertius casus est propter adulteriũ vel seminis effusionē: extra de adul. significasti. & de cõsecratio. dist. j. ecclesijs. Et intellige primò seminis humani, siue fidelis siue infidelis: & secundò quòd sit effusio magna: quia secundũ Asten. propter modicā humectationem
6 tur. & de hoc ℣. §. iiij. ¶ Sextò † quæritur, q̃o violetur ec-

vt quoties illicitè fit per mollitiē, aut quencunq; coitũ cum fœmina vel masculo, secundũ omnes: & similiter si fiũt per licitũ coitũ matrimonialē: licet in hoc sint opiniones, quibusdam tenẽtibus q̃ violatur: vt Ioan. & iterũ Ioā. And. & hāc opinionē sequutus est Arch. & Sum. Pisa. quibusdam verò dicẽtibus q̃ nõ: vt no. gl. secũdũ Hug. in c. ecclesiis. de cõse. dist. j. quā opinionē sequitur Sum. Ros. cui repugnat Sum. Ang. quæ tenuit primā: & ad aliud extremũ tendens cõtra omnes doctores, hoc extẽdit etiam ad pollutionē in somnis, & generaliter omnē humanam pollutionē. Vnde dico q̃ pollutio in somnis nõ violat, secũdũ Veruec. & oēs cõtra Angelicā: & violat actũ matrimonialis secũdũ prædictos, & S. Tho. & Petrũ contra Ros. qui etiā hoc falsò imponit Io. imo nec Hugo hoc tenuit: quia secũdũ Sum. Cõse. videtur loqui de reconsecratione. Nec valet motiuum Ros. Nā pollutio, inquit, vigilātis ecclesiā violat: nõ autem dormiētis. etiā si sit manifesta: q̃ ideo nõ est, nisi quia primum est cũ peccato, secundũ nõ: & sic est de actu cõiugali. Dico enim hoc esse, quia fit cũ irreuerētia volũtaria, etiam sine peccato: sicut de iusta occisione dictũ est. Vnde in casu necessitatis: qui scilicet irreuerentiā tollit: vt si cõiuges longo tepore in loco sacro obsidẽtur, & illicita emissione seminis sibi timent: credere ecclesiā nõ violari: quia si non violat effusio sanguinis facta ad cõseruationē vitæ corporalis, secundũ Inn. quare violabit effusio seminis ad cõseruandā vitā spiritualē? vide j. Debitũ. §. iij. De his tamen sic dicit Arch. Quando vitia hæc in ecclesia cõmissa, sunt occulta, vt dicit Gul. & Host. in Sum. nõ indiget recõciliatio
8 ne. & idē tenet Io. And in vj. eo. tit. licet Host. in gl. magis sustineat contrariũ. hæc ille. Et idē tenet gl. in c. vnico. eo. titu. lib. vj. & habetur ex d. c. significasti. in ver. publicè. & fiunt hæc publica vel ex cõfessione eorũ qui fecerũt, vel ex rei euidentia. Et hoc intelligo verũ nõ solùm in effusione seminis, sed etiā in effusione sanguinis, & in aliis casibus, quibus polluitur. quod pater ex ratione Ioā. And. quia, inquit, ecclesia non iudicat de occultis. ¶ Quartus casus est,
9 quādo in ea sepelitur excõicatus: quia si erat cõsecrata, reconciliāda est, & prędictorũ corpora proiicięda, si discerni possunt ab aliis. de cõse. dist. j. ecclesiā. de cõse. eccle. vel al. cõsuluisti. Et idēsi in ea sepultus fuit paganus vel infidelis: quo casu nõ solũ corpus eiiciēdũ est, sed etiā sunt radendi parietes & tigna: vt in d. c. ecclesiā. secundũ Io. And. in d. c. proposuisti. imò etiā q̃n sepelitur ibi excõicatus, secũdum Host. quod rā Pan. nõ placet: quia per abrasionē parietũ violaretur cõsecratio: & nõ esset recõciliāda solùm, sed reconsecrāda: caput autẽ, ecclesiā. loquitur, vt dicit, in ecclesia nõdum cõsecrata: quo casu seruādũ est quod dicit Io. And. Et si paganus sit in vterò mulieris fidelis sepeliēdæ: vt q̃n moritur pugnās: secũdũ Gof. & Ber. sepelietur in ecclesia: quia factus est pars vtèris. de cõse. dist. iiij. si qua & hoc secundũ Host. si certũ est fœtũ esse mortuũ: nec inde exhumabitur. Sed si certũ est q̃ viuat, aut dubitatur: scindetur mulier. ff. de mior. infe. l. ij. idē Dir. ¶ Quintus est, si ecclesia, & idem
10 de altari & cœmeterio, ab episcopo publicè excõicato cõsecrẽtur, vel etiā benedicatur: quia ante recõciliationē nec celebrari nec sepeliri ibi aliquis debet. ar. d. c. cõsuluisti. & ibi Pan. reddit rationē. post Host. quia si sepultura corporis excõicati pollut ipsum locũ à fortiori q̃n ipsa cõsecratio trāsit per manus excõicati notoriè. ¶ Sextus est, secũdũ gl. in d. c. proposuisti. q̃n parietes succedsiuè reparantur: quo casu secũdũ Sum. Ang. est recõsecrāda: secũdũ alios verius nõ est etiā recõciliāda necessario: quia hoc nullo iure cauetur. & de hoc ℣. §. iiij. ¶ Sextò † quæritur, q̃o violetur ecclesia. nõ cõsecrata? Et dico q̃ violatur semīnis & sanguinis effusione de cõse. eccl. vel alta. c. fi. Itẽ q̃n in ea sepelitur excõicatus: vt patet de cõse. dist. j. in ecclesiā. iuxta intellectũ Pan. Itẽ q̃n ab episcopo excõicato notorie benedicitur siue recõciliatur: quia secũdũ regulā Pan. in d. c. cõsuluisti. ea quæ cõsistũt in exterioribus benedictionibus & cõsecrationibus facta per notorie excõicatum, nõ debẽt per fideles exercitari ante recõciliationē. Per reparationē autẽ parietũm aut eorũ diruptionē vel cõstructionē cœmeteriũ violari, nec legi, nec credo. ¶ Septimò quæritur, q̃o recon-
11 ciliari debeat ecclesia cõsecrata, vel nõ cõsecrata, si polluatur? Et dico q̃ consecrata recõciliari debet eo modo, quo dicitur in pastorali: & similiter cœmeteriũ: de reconciliatione verò nõ cõsecratæ Gre. ix. in c. fi. de cõse. eccl. vel alt. iũcta gl. dicit, q̃ si ecclesia nõ consecrata fuerit seminis aut sanguinis effusione polluta: aqua protinus exorcizata lauetur ne diuinæ laudis organa suspēdatur. est tñ quàm citius potest cõsecrāda. hęc ibi. Ex quibus patet, vt ibi dicit Pan. q̃ ea polluta ibi suspēdũtur organa clericorũ: ita q̃ ante recõciliationē nedũ missa, sed nec vllũ diuinũ officiũ ibi celebrari debet. ¶ Octauò † quæritur, à quo possit ecclesia re-
12 cõciliari? Et dico loquēdo de cõsecrata, q̃ eam recõciliare pōt episcopus proprius per se vel per aliũ: pōt etiā vnus episcopus aquā benedicere, & alius recõciliare: per simplices verò sacerdotes hmõi reconciliatio fieri non pōt, etiā si sit cõsuetudo: vt dicit Ray. & Al. extra eo. aqua. & hoc secundũ Inn. nisi ex cõmissione papæ, qui pluribus nõ episcopis hoc concessit: aqua tñ prius per episcopũ benedicta. Hanc enim recõciliationē papa simplici sacerdoti pōt cõmittere, secũdũ gl. in d. c. & Pan. ibidē. vbi regulā habet, idē dicēdũ esse in oībus quæ sunt iuris episcopalis ex dispositione humana: quia in his papa habet plenitudinē pt̃atis: vt in c. proposuit. de cõcess. prębē. quæ aũt ex dispositione diuina certo ordini sunt cõmissa, nõ habẽti ordinē illũ cõmitti non possunt, etiā per pontificē summũ, secũdũ gl. in c. peruenit. dist. xcv. Loquēdo verò de nõ cõsecrata, dicendũ est q̃ per simplicē sacerdotē recõciliari pōt, secundũ gl. in c. fi. extra eo. quia si Gre. intẽdisset ibi lotionē fienda per episcopũ: hoc expressisset, sicut in c. præcedẽti, cũ idē eidē scripserit. Itẽ quia ibi dicitur q̃ lauetur aquā exorcizata. s. tātũ, quæ scilicet fit per simplicē sacerdotē: & nõ cũ aqua benedicta, vino & cinere, cũ qua recõciliatur ecclesia cõsecrata. Itẽ qa dicit, protinus: quod nõ fieret si oporteret expectare episcopi mādatũ, vt aliqui dicũt. Nono † quæritur, quæ sit pœna
13 celebrātis in ecclesia cõsecrata post pollutionē ante recõciliationē? Et dico q̃ quānis ante recõciliationē nõ debeant ibi officia diuina celebrari, aut aliqs sepeliri tñ nec ecclesia est, ppter hoc interdicta: nec cõtrariũ facies, etiā sciēter, est irregularis: de sen. exc. c. is qui. li. vj. nec tenetur Hosti. dicẽs cõtrariũ: sed Inn. & alii q̃ sentiũt cõtra eũ. Dicit tñ Lap. q̃ talis ab ingressu ecclesię iusp̃ensus est. de priuil. c. episcoporũ. li. vj. Et si cũ tali suspēsione ī ecclesia diuina celebraret, vt priꝰ fuo fungēs officio, erit irregularis: vt in d. c. is q.

¶ CONSECRATIO altaris, vide ī. Altare §. j.

¶ CONSECRATIO cœmeterii. vide ī. Cœmeterium. in princip. & §. iiij.

¶ CONSECRATIO vasorum ac vestium. vide ī. Benedi. per totum.

De Consecratione virginum & veli.

1 *Velum quintuplex esse. Et an id quod virginibus datur, viduis quoque dari possit, aut contra? Et an sit sextum, & quale?*

2 *Consecranda quænā virgo sit? Et quid de ea, quæ violenter cognita est? Itẽ quid de ea quæ occultè: an à certis officijs abstinere debeat?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 *Velum dare, siue virgines consecrare quisnam possit? Et quid de viduis?*
4 *Consecranda virgines qualiter ac quando sint? Et num possint extra tempora, si necessitas ingruat, consecrari?*

1 CONSECRATIO†virginũ atq; velatio, vt plenius innoteſcat, ſciendũ eſt ſecundũ Petr. de Pal. in iiij. diſt. xxxviij. ꝙ velum ſcilicet nigrũ eſt quintuplex. Primum eſt profeſſionis, quod fœminis datur xij. anno cõpleto. xx. q. ij. puella. & hoc portãt in religionibus omnes profeſſæ, ſiue virgines ſiue viduæ. Secundũ eſt cõſecrationis, quod datur anno xxv. ætatis. xx. q. j. placuit. Tertium eſt ordinationis, quod datur anno xl. xxvij. q. j. diaconiſſam. quæ ſcilicet ideo ſic dicitur, quia datur aliqua benedictio, ex qua accipit officiũ inchoandi horas in choro, & légendi homiliã: quod aliis nõ licet. Vnde epiſcopus dat ei ad tangendũ Breuiarium, in quo ſunt homiliæ de Euãgeliis in matutinis: quod quidẽ adhuc ſeruatur poſt virginũ conſecrationẽ in eodẽ officio miſſæ: ſed nõ conſueuit dari velũ in hoc, nec exhectari illa ætas: ſed ex cõi conſuetudine hoc fit quando conſecrãtur, ſeu velantur: quod etiam fit ante xxv. annum. Quartũ eſt prælationis, quod dabatur abbatiſsis lx. ætatis anno. xx. q. j. iuuenculis. ſed hodie fieri põt abbatiſſa xxx. anno cõpleto. de elect. indẽ itatibus. lib. vj. nec datur velũ ſecundũ pontificale: ſed fit officiũ quoddã & benedictio: vt ibi no. Quintũ eſt continentiæ & obſeruationis, quod eſt viduarũ. xxvij. q. j. vidua. & poteſt etiã dari virginibus: licet virginale dari nõ poſsit viduis etiã ex diſpẽſatione epiſcopi. xx. q. j. deuotis. Sextũ addũt quidã, ſcilicet probationis, quod in monaſterio datur in receptione habitus ante
2 profeſſionẽ: quodcõiter album eſt. ¶†Primò verò quæritur, quæ virgo ſit cõſecranda ſeu conſecrationis velo velãda? Et dico ſecundũ Archid. ꝙ ſola religioſa profeſſa tria eſſentialia vota in religione probata: nec tamen omnis talis: quia nec moniales mendicantiũ, nec quædã aliæ conſecrantur ab epiſcopo: nec corrupta violenter, ſecundũ Al. licet virginitatẽ vel aureolam nõ perdat: quia difficile eſt, inquit, voluntatẽ tunc ita retinere vt aliquẽ cõſenſum nõ eliciat: vnde cùm de pleno diſſenſu cõſtare nõ poſsit eccleſię, ſtatutũ eſt vt humiliter à cõſecratione abſtineãt. lxxxij. q. vj. illæ familiæ. xv. q. j. ſi quis nõ iratus. & cõcordat S. Thonec ſimiliter corrupta occultè, etiã ſi inde ſequeretur ſcandalũ: licet hoc aſſerat Gul. quia ſecũdũ Alb. & S. Tho. propter vitandũ ſcandalũ mutanda nõ ſunt eccleſiæ ſacramenta, nec etiã ſacramẽtalia, cuiuſmodi eſt virginũ conſecratio: bene tamẽ poſſẽt epiſcopus vti aliqua cautela, vt ſeruatis quibuſdã ceremoniis quę nõ ſunt de eſſentia veli virginalis, alia, quæ ſunt de ſubſtãtia, mutẽtur: puta, verba dicenda in veli impoſitione: vt in forma mutato nomine virginitatis, in nomẽ caſtitatis. & cõcor. Gof. & Hoſt. nõ obſtãte ꝙ Pet. de Pal. dicat iſtã cautelã eſſe fictionẽ in facto rei ſacramẽtalis, & nõ licere: quia ſicut loquẽs poteſt verbis excauſa, & ſine mendacio decipere, quãdo nõ tenetur reſpõdere ſecũdũ intentionẽ interrogantis, vt dicitur j. Mendacium §. ij. ita & hic eſt: quia epiſcopus nõ tenetur exhibere ſigna ſecundũ intentionẽ vel opinionẽ videntiũ. Quod cõfirmatur per c. j. de his quæ vi met. cau. fi. & ſecũdũ Sum. Conſ. corrupta carne põt ex diſpẽſatione epiſcopi aut eius vices gerentis ſuſcipere modũ veli virginalis, & nõ aliter. Et adde glo. f. Ray. ꝙ huiuſmodi occulte corrupta ante vel poſt cõſecrationẽ, abſtinere debet ab officiis, quæ ſecundũ cõſuetudinẽ monaſterii ſolẽt cõſecratis virginibus cõpetere, donec cũ ea ſuper hoc fuerit per epiſcopũ diſpenſatum. Notãdũ eſt tamẽ ꝙ ſecũdũ Pet. liceret iſta cautela, vbi epiſcopus hoc ſciret ſolùm occultè in confeſsione vel aliter: quia eo caſu nõ tenetur, nec debet talem publicè repellere, ſed admittere: licet ipſa peccet, & ſimiliter quæ illã ſciẽter ad hoc ſolicitant: nõ autem ſi permittant, cũ eſt occultum. Poteſt autẽ ſe excuſare nõ manifeſtando peccatũ, ſed ſe ex humilitate excuſando. ¶†Secundò quæritur, quis poſsit j dare velum ſeu virgines cõſecrare? Et dico ſecundũ Archipoſt Pet. de Pal. ꝙ velum cõtinẽtiæ ſeu viduarũ dari poteſt etiã à ſacerdote: vt etiã dicit gl. xxvj. q j. vidua. imò etiã vidua per ſeipſam hoc accipere poteſt ab altari facta profeſſione corã ſua prælata: velare autẽ virgines nullus poteſt niſi epiſcopus. xx. q. j. deuotis. quia ipſe eſt quaſi paranymphus deſponſans virgines Chriſto: imò hoc epiſcopus demandare nõ poſſet non epiſcopo: quia hoc eſt cõſecrationis & ordinationis epiſcopalis, ſicut conſecrare eccleſias: & non iuriſdictionis. de conſe. eccle. vel al. aqua. Ex quibus, inquit, apparet, ꝙ prælati mendicantiũ ſuas moniales velantes cũ epiſcopali ſolẽnitate excepta coronatione & benedictione anuli, nõ bene faciũt, niſi hoc habeãt ex conceſſione papæ: quia vſurpãt officiũ epiſcopale. Et cõcordat S. Tho. in iiij. diſt. xxxviij. dicens ꝙ virgines per ſolum epiſcopũ conſecrantur: viduæ autẽ poſſent etiã à ſacerdote benedici: & ibi huius aſsignat rationẽ. ¶†Tertiò quæritur, qualiter & quando ſint virgines conſecrandæ? Et ad qualitẽ, dico ꝙ vt in ordinario ſiue paſtorali docetur: ad quãdo verò dico ſecũdũ Hoſt. ꝙ in die Epiphaniæ, & in tota reſurrectionis hebdomada, in natalibus Apoſtolorũ, & in diebus dñicis: vt etiã not. xx. q. j. §. velamen. & c. ſeq. ſed tã in neceſsitate, puta imminẽte lãguore poſſunt tẽpore quo libẽt cõſecrari. xx. q. j. deuotis. de tẽp. ordi. c. j. & cõcor. Gof.

De Conſenſu & ratihabitione.

1 *Conſenſus & aſſenſus quarum poteſtatũ eſſe dicantur? Et quotuplex conſenſus ſit? Et quãdo mortale peccatũ, aut veniale inducat.*
2 *Regulæ iur. Qui tacet conſentire videtur, qui ſit intellectus? Et eadem deciſiones multæ in materia taciti conſenſus & non contradictionis, atque tolerantiæ & patientiæ actum ſubſequentis.*
3 *Conſentire ne quis videatur in actu negatiuo, an proteſtatio neceſſaria ſit? Et eadem, quando vni propoſita ſint duo, ſi vnum ſolum neget, alterum affirmare videtur.*
4 *Culpabilis num ſit is, qui in cõſilio exiſtens, in quo malum aliquod tractatur, taceat? Et an religioſi vocem in cap. habentes ſi humano reſpectu voci ſuæ & ſuffragij ferendi facultatis renuntient, &c.*
5 *Conſenſus ſingulariter præſtitus ac non collegialiter, in actu communem ac collegialem requirit, an ſit efficax?*
6 *Ratihabitio, vt actum præcedentem confirmet, quid deſideret? & ibidẽ, in factis malè, quænam ratihabitio ſufficiat? Et an vbi certum tempus eſt de actus ſubſtantia, ratihabitio ad id, actu poſtea ſcito, retro trahi poſsit? Et quando nõ poſsim ratum habere quod meo nomine geſtum eſt: Et de his requiſitis, ad finem vſque nu. 7. &c.*

CONSENSVS†vt probat S. Tho. j. ij. q. xv. pertinet ad virtutẽ appetitiuã, quæ eſt voluntas: & eſt eius cõplacentia in aliquid: licet ab Augu. ſuper Geneſ. attribuatur rationi inquãtũ ſcilicet in ea includitur volũtas. Aſſenſus autẽ propriè pertinet ad virtutẽ cognoſcitiuã, id eſt, rationem, licet attribuatur impropriè volũtati. Eſt autẽ duplex conſenſus, ſcilicet in opus & cogitationẽ propriã: & ſimiliter in opus & cogitationẽ alienã. Primus eſt duplex, ſcilicet deliberatus expreſsè ſiue explicitè, qui declaratione non indiget: & deliberatus implicitè tantũ, ſiue tacite: qui ſecundum mentẽ S. Bona. ij. diſt. xxv. & Petri de Tarã. in ij. diſt. xxiiij. videtur eſſe, eũ ratio ſufficiẽter aduertit de mala cogitatione & eius periculo, & eam reprimere negligit poſt tẽpus ſufficiẽs humanæ fragilitati ad deliberandũ ex conplacentia vel ex negligentia ſiue cõplacẽtia. Dicit enim ſic: Cõplacentiã ſurgẽte in ſenſualitate circa luxuriã vel aliud quod eſt mortale ex genere ſuo: aut ratio ſuperior cõſiderationẽ diuini præcepti vel offenſæ Dei ſtatim reprimit: & nõ eſt niſi veniale. Aut nõ ſtatim reprimit: & tũc aut expreſsè cõſentit: & ſic eſt mortale: qa vir comedit, id eſt, rõ ſuperior cõſentit: aut nõ expreſsè, ſed negligit reprimere. Aut ergo manet talis cõplacẽtia poſt ſufficiẽtẽ deliberatiõẽ & animaduerſionem periculi: & tũc eſt mortale: & mulier comedit, & ſcilicet tacite & interpretatiuè. Aut nõ manet: & ſic eſt veniale. hæc ex illo. q p ſufficientẽ deliberatiõẽ intelligit tẽpus ſufficiẽs ad deliberãdum, poſtquã rõ aduertit: q̃ tẽpore in deliberãdo indiget. Negligẽtia tñ repelẽdi cõplacentiã cũ diſplicẽtia rõnis de ea ſecundũ S. bona. eſt cõſenſus interpretatiuus, quod nõ eſt peccatũ mortale, ſecundũ multos magiſtros, vt recitat: licet, vt dicit, ſanũ cõſilium ſit vt quis de hoc ſicut de mortali pœnitẽat. De cõſenſu etiã in delectationẽ j. Delectatio. §. j. Secundus autẽ, id eſt, cõſenſus in factũ aut cogitationem alterius, eſt quadruplex, ſcilicet negligẽtiæ, cũ qs debet corrigere delinquẽtẽ, conſilii, cooperationis, & authoritatis aut palliationis, vel defenſionis: & primo ac ſecũdo conſentiẽs punitur minus quã faciẽs. tertio æqualiter quarto plus. vñ ver. Cõſequens ſpernit, ſuadet, iubet, atq; tuetur. Hic minus, ille minꝰ, luit hic æqualiter, hic plus. De hoc gl. optima in c. j. de offi. del.
2 bra ſub vno cõcluduntur. ¶Primò verò q̃ritur, qũo intelligitur illa regula iuris in vj. Qui tacet, cõſentire videtur? Et dico ꝙ cõſentire videtur ſecũdũ Inn. in c. in Geneſi. de elect. qñ qs tacet in actu honorabili ſeu concupiſcipili: ſed in actu vituperabili & præiudiciali, & in quo loqui & contradicere verecũdũ eſſet: plerũq, videtur diſſentire. l. filiusfamilias. §. inuitus. & ibi gl. ff. de ꝓcu. & eſt glo. in l. q patitur. ff. mã. quod limitat gl. in c. plerũq; . ij. q. vij. Io. de imo. in c. veſtra. de loca. & gl. in c. diaconus. di. xxvij. & in d. l. q patitur. cñ actus q ſit in præiudiciũ, valet etiã eo cõtradicẽte: ſecus ſi nõ valet, niſi prius cõſentiat: qa tũc tacẽs habetur ꝙ cõſentiẽte. Exemplũ primi. Vẽdo rẽ alienã domino preſente & tacẽte. & ſic nõ valet: quia etiã eo abſente vel contradicẽte vẽdi potuit in præiudiciũ vendẽtis: vt not. in l. rẽ alienã. ff de contrah. emp. ſicut & legare quis poſſet rẽ alienam in præiudicium ſui hæredis: vt no. in c. filius. de teſt. Exemplum ſecundi. Impignorat quis rem alienam preſente domino, & ſic valet, vt no. in l. Caius. ff. de pig. act. Et de hac diſtinctione habes tex. ſingularem in l. ſæpe. §. cur autẽ is. ff. de re iudic. facit l. ſi ſeruus communis. ff. de donat inter vir. & vxo. vbi fratre donãte rem communẽ ſibi & fratri præſente fratre, & non cõtradicente, tenet cõceſsio. facit c. continebatur. de his quæ fiũt à præla. vbi ſi prælatus contulit beneficium preſente capitulo, & nõ cõtradicẽte, collatio tenet. facit quod no. Bal. in l. ſi tutor. C. in qui. cau. in integ. reſti. non eſt ne. vbi dicit ꝙ ſi quis ſcit aliquẽ ſe gerere pro eius procuratore: tunc ſi contradicendo poteſt illud impedire, ſi tacet, cõſentit: ſecus ſi nõ poteſt impedire. Similẽ de ciuõnem ponunt domini de Rota in habẽtibus cauſam cõmunem: ſi vnus illorũ procuratorẽ cõſtituit, vt cõſentire videãtur ſi poſſunt impedire. Et quod no. Bal. in l. ij. §. ſi viæ. ff. ſol. ma. vbi dicit ꝙ quãdo conſenſus requiritur ad habilitãdã perſonã, nõ contradictio habetur ꝙ cõſenſu: vt in l. tihabitioni par eſt. Ex quo arguit Bald. ꝙ ſatisfactũ eſt ſtatuto Florentinorũ requirẽti cõſenſum cõſanguineorũ in contractibus, ſi conſanguinei ſciunt, & non contradicunt.

pro quo facit illud ſingulare dictum Bal. in l. potuit. in vlt. q. C. de iure. delib. vbi vult ꝙ ſi pupillus maior infante vnà cũ tutore ingreſſus eſt poſſeſsionem: ꝙ per hoc hæreditas eſt legitimè comprehenſa: nec obſtat ꝙ authoritas debet præſtari verbis expreſsis: vt facit l. j. ad ſi. ff. de autho. tut. qa hoc eſt verum circa actus expreſsos: ſed in tacitis tacitè loquimur rebus iſtis & factis, iuxta illud: & factis loquimur. arg. in l. de quibus ff. de legib. & l. itẽ quia. ff. de pact. Facit quod dicit idẽ Bal. in l. mandatum. C. mand. in ij. col. ꝙ ſocietas cõtracta cũ patre, intelligitur cũ filio renouata, ſi interueniat patiẽtia tutoris. itẽ aliud dictũ in l. poſt mortẽ. ff. de adop. vbi dicit idem Bal. ꝙ ſi filius vixit ſeorſum à patre negotiando vt emancipatus per x. annos patre ſciente & patiente, præſumitur emãcipatus. vide infrà Electio. ij §. xij. ¶Secũdò†quæritur, vtrũ in actu negatiuo requiritur proteſtatio, ne quis videatur conſentire: Et dico ꝙ in actu negatiuo abſtinens & tacẽs non habetur pro cõſentiente. Et facit quod not. Hoſt. & Inno. in c. olim inter. de reſti. ſpo. & quod not. in cle. vnica. de procur. iuncta glo. in l. ſi. ff. de procu. Similiter nota quod quãdo duo proponũtur vni, & ſolùm negat vnum, videtur alterum affirmare: vt in c. nõne bene. de præſump. ¶Tertiò†quæritur, vtrum exiſtens in conſilio & tacens quando aliquod malum tractatur, ſit culpabilis? Et dico ꝙ quando obuiare poteſt, & non facit, inuoluitur peccato: & de damno tenetur: quia qui tenetur loqui & tacet, cõſentit in eius præiudiciũ. l. de ætate. §. q ta cuit. ff. de interrog. acti. & c. ſi poſt præſtitũ. de cõfeſ. lib. vj. Quilibet autẽ de vniuerſitate tenetur votum ſuum exprimere in concernentibus facta cõmunitatis ex debito officii. arg. in c. j. de his quæſi. à ma. par. cap. vbi dicit Innoc. ꝙ niſi contradicat, ſi ibi aliqua malè agerentur, habetur ꝓ cõſentiẽte quo ad peccatum & pœnam. Quod quidẽ vniuerſaliter quo ad culpam habeo indubitatũ de quolibet potente obuiare peccato, & nõ obuiat. arg. xxij. q. v. hoc videtur. ſed de pœna non credo, niſi in his, quibus ex officio cõpetit: vt in prælato & habẽtibus vocẽ in c. arg. eorum quæ notantur in c. negligere. ij. q. vij. vel niſi quis doloſe taceat, & nõ prohibeat. arg. eorum quæ not. in c. quãtæ. de ſen. excõ. Et ſecundum hanc diſtinctionem limitat Bar. in l. vtrũ. ff. de parrici. vbi vult ꝙ ſolùm teneatur obuiare, qui eſt ſubiectus illi, q debet offendi: ſicut ſeruus & filius. & gl. in l. culpa caret. ff. de reg. iur. & tex. Inſtitu. de pub. iudi. §. alia quã vult ꝙ cõſcius, quãuis extraneus, puniatur. quod intelligẽ quãdo tenetur ex officio, vel quãdo doloſe nõ ꝓhibet. vel in crimine læſe maieſtatis. l quiſquis. C. ad leg. Iul. ma. Et ita dictũ Inn. limitat Sum. Ang. Sed melius eſt vt ſimpliciter & ſine limitatione ſit verũ, vt ſcilicet præſens in collegio & tacẽs incurrat pœnã in damnatis & iniquis. & approbat Pan. in c. j. de his q̃ fiunt a ma. par. cap. & in c. cõtinebatur. de his q̃ fiũt à præl. & c. in cauſis. de elec. & c. ij. de loca. & Feli. c. cũ Bertoldus. de re iu. & c. cũ omnes. de cõſti. imò & ipſa Ang. Excommunicatio. vij. caſu v. Et ratio eſt, quia quilibet debet habere curã boni cõmunis. Vide tamen j. Electio. ij. §. xij. Ex his patet quã malè faciãt religioſi habẽtes vocẽ in c. ſi humano reſpectu renũtiẽt voci ſuæ, quod eſt tacere, quãdo vident ꝙ authoritas prouidendi per hoc remanet penes eos qui zelo carent. ¶Quartò†quæritur, vtrũ actus qui expediri debet per cõſenſum in cõi præſtitũ, valeat ſi conſentiãt ſinguli vt ſinguli, non collegialiter? Et dicit Pan. in c. cum in eccleſia. de cauſ. poſſeſ. & proprie. ꝙ nõ: vt in c. in Geneſi. de elect. & l. ij. C. de decur. nec eſt ſpeciale in electione: quanuis glo. dicat contrarium in c. j. de reb. ecc. non alie. lib. vj. Vnde tenendum eſt quòd non va-

Universidad de Deusto
Biblioteca

let. quod etiam sentit postmodum ibi Io. And. in nouel. & firmat Io. Cal. in c. cùm oēs. de cōsti. & Bar. in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. ¶ Ciuitas. §. j. ¶ Quintò † quæritur, quid requiratur, vt ratihabitio cōfirmet actū præcedētem? Et dico q̄ oportet primò illum esse factū nomine meo: vt in regula, ratū. lib. vj. & dicitur factus nomine meo, quādo mea contēplatione factus est, secundū gl. in c. cum quis. de sen. excom. lib. vj. ¶ Secundò oportet q̄ habeam ratum tan quam gestum nomine meo. nam possum ratū habere factū & non qualitatē eius, scilicet q̄ sit factum nomine meo. l. eū interdicto. C. arb. tu. & not. in l. Pōponius. ff. de ne. gest. Et ista opi. Iac. de Are. approbata in l. j. §. de iecisse. ff. de vi & vi ar & per glo. secundum Bar. ibidem, in §. sed & sicum quis. licet secundum Bal. sit gl. contraria ibidem in. §. quoties. Aduertendū est tamen q̄ nō solùm ratihabitio expres sa sufficit in maleficiis, sed etiam tacita: vt puta. quia nō reuocat postquam scit q̄ est factū nomine eius, aut nō cōtradicit: vt lit. non contest. c. j. de offi. deleg. cum olim. el. j. C. de inoc. nupt. l. cū ancillis. C. de fer. l. j. quia tūc est ratihabitio præsumpta. ij. q. j. notū. secus autē esset in nō maleficiis. ¶ Tertiò, oportet q̄ actus præsentiam non requirat: quia quæ præsentiā requirūt, ratihabitio cōfirmare non potest. Insti. de autho. tut. §. tutor. ¶ Quartò, requiritur secūdum Pan. in c. j. de conuer. infi. q̄ extrema sint habilia ad illum actum perpetrandum, scilicet tēpus in quo actus gestus est, & tēpus ratihabitionis: nā si vnū istorū deficit, ratihabitio nō procedit, quia cùm ipsa sit fictio iuris, procedere non potest super impossibili: de quo plenè per Bar. in l. si is qui. p. emptore. ff. de vsuca. Exemplum. quidā nomine infantis interfecit: maior factus ratum habet. Non enim talis ratihabitio retro trahitur: quia tūc temporis impossibile erat talē mādare. Exemplū de alio extremo. Ab aliquo terminū habebā ad aliqd agēdū: amicus meus nomine meo fecit: ego post terminū ratū habui. Nō enim retro trahitur: qa sicut post terminū nō potuissem verè facere: ita nec fictè. Respōdeo, quia vbi certū tempus est de substātia, ibi oportet obseruari tēpus: aliàs actus ipso iure nullus est. ff. de excu. tut. l. scire oportet. §. cōsequēs. quia recedere à tempore, est recedere à forma. ff. de verb. ob. l. qui Romæ. §. Augerius. Facit quod not. Car. in cle. quod circa. de elect. vbi dicit, fictio nē non posse id quod secundum naturam est impossibile. Exēplū Insti. de adop. §. minorē. vbi quis eū nō potest adoptare, quē non antecedit per tot annos q̄ eum generare potuisset. Similiter fingi nō posset q̄ viueret hodie q ccc. annis præteritis mortuus est. Insti. de excu. tut. §. sed si in bello. ¶ Quintò, requiritur secundum Inn. in c. prudentiam. de offi. leg. q̄ illud quod quis facit, valeat vt si aliquid: qa quod nihil est, ratū haberi nō pōt. Vnde hæc est eius theorica, q̄ vbicūq; actꝰ est nullus ex defectu solēnitatis, & supletio nō depēdet à mea volūtate: nō possum habere ratum quod nomine meo gestū est. Secus vbi suppletio solennitatis depēdet à potestate volētis ratificare sententiā nullā: sicut in papa q iuris dispositioni nō subiicitur: vnde ratificare pōt sententiā nullā. Vnde si quis excōicet nomine alterius, nō valet, licet ille ratū habeat: nisi excōmunicet ipse q pōt. Similiter si quis iurisdictionē faciat nomine iudicis, nō pōt ratū haberi: quia q̄ facti sunt, & solennitatē regrūt, rata haberi nō pōt. Vnde cùm sentētia à nō suo iudice lata nulla sit. de iud. at si clerici. & cū aliæ solēnitates requirantur, quas ipsemet, qui ratū habere vult, si omitteret, nō teneret quod facit, ratū habere nō potest, si ab alio omittantur. Si verò actus sit nullus ex defectu cōsensus: bene ratificare possum quod nomine meo gestū est, p̄ nouū cōsensum. Et pro hoc tex. in ē. cum nos. de his quæ fiūt à præl. Imò dicit Sum. Ros. in ti. Excōicator. §. viij. q̄ per nouū consensum ratū habere possum quod nō est gestū nomine meo. & allegat gl. in c. cū ad sedē. de resti. spol. q̄ hoc dicit quidē. sed vt falsum & cōtra regulā iuris, ratū li. vj. ¶ Sextò † requiritur q̄ possit mādatū per aliū fieri: alioquin nō retro trahitur: vt si faciat quis adulteriū nomine meo, ratū habere nō possum, secundū gl. in l. j. §. quoties. ff. de vi & vi ar, & Cy. in l. nō dominus. C. de accu. & in c. sciāt cuncti. de elect. lib. vj. quod limita verū in aliis, quę nō sunt delicta: sed quo ad delicta licet nō ꝓpriè cōmittat, sed interpretatiuè, eadē pœna punietur, tāquā eiusdē delicti particeps & mādator: vt notat Bal. in l. vnica. §. ne autē. C. de cad. tol. ¶ † Septimò, requiritur q̄ lex nō requirat nisi delictū simpliciter: quia si requireret maleficiū, & per prius machinationē seu tractatū, non sufficeret sola ratihabitio. Facit gl. & Io. And. in c. j. de eluer. cōiug. Ex quo patet q̄ licet mulier habeat ratū homicidiū viri post mortem: tamen quia requiritur machinatio per prius, nō impediet matrimonium sequens cū occisus. secundū Gemi. in c. cum quis. de sen. exc. lib. vj. Secus quando lex requirit solum factum.

¶ De materia Consensus, vide infrà Delectatio. §. & sequentibus.

De Conseruatore.

1 *Conseruatoru definitio. Et sub hac. quod cōseruatores iudices delegati reputentur. Et conseruatorum genera tria esse.*
2 *Conseruator quis & à quo dari possit? Et quot modis inter se differat conseruator & delegatus.*
3 *Conseruator ex officio suo de quibus cognoscere possit? Et ibidem ad finem, prædicatorum ac minorum Conseruatores in quacūque ciuitate posse procedere.*
4 *Conseruator qua ratione, ac modo in his, de quibus notionem habet procedere debet. Et ad hoc octo subiecit conclusiones & dicta.*
5 *Conseruator, si non iuxta formam proximè tradità non procedat, cui pœnæ sit obnoxius. Et ibidem Host. in summa refellitur.*
6 *Conseruatoris officium, quandiu duret?*

CONSERVATOR, † est iudex datus ad defendendū aliquos cōtra manifestas iniurias, iudiciali non vero indagine. de offi. dele. statuimus. li. vj. & ibi de conseruatoribus agitur. c. j. ij. & vltimo. qui reputātur iudices delegati à papa secundū Arch. Et ibi Io. And. in glo. c. j. ponit tria conseruatorum: quia aliqui dantur contra latrones vel prædones: aliqui contra infringentes priuilegia: aliqui contra iniurias & offensas manifestas. & in nullo istorum casuum habent iudicialem indaginem: id est, procedere nequeūt per viam iudicii ad ad inuestigandā veritatē quasi dubii de iustitia. vnde habet glo. in verbo, indaginē, id est, causæ cognitionem, seu examinationem, quia dubia sunt. ¶ Primò † verò quæritur, quis & à quo dari possit conseruator? Et dico q̄ esse possunt episcopi & eorū superiores aut abbates, seu illi qui in cathedralibus vel collegiatis ecclesiis obtinēt dignitates vel personatus: alii verò esse nō possunt: nec potest aliquis esse cōseruator sui cōseruatoris, nec sui domini, sub cuius dominio est vel districtu ecclesiastico vel tēporali: exceptis cōseruatoribus datis regibus vel reginis, de offi. dele. hac constitutione. lib. vj. Dari autem possunt huiusmodi conseruatores solū per Romanū pontificem, secundū Io. And. quod probat d. c. j dum dicit concedimus. & d. c. fi. vbi ab apostolica sede conceditur: & sic legatus hoc non potest. ¶ Secundò quæritur, quæ sit differentia inter conseruatorem & delegatum? Et dico q̄ Io. And. in glo. dicti c. hac constitutione. ex ipso textu multas assignat. ¶ Prima est, quia iudex delegatus potest esse canonicus ecclesiæ cathedralis: conseruator non. ¶ Secunda, quia eius qui est mihi iudex delegatus, possum esse iudex delegatus in alia causa, saluo iure recusationis: sed in cōseruatore secus, etiam si nō opponatur exceptio. ¶ Tertia, quia saluo iure recusationis subditū mihi bene possum impetrare delegatū: sed non conseruatorē. ¶ Quarta, qa delegatus à principe pōt causam sibi cōmissam in totum vel in partē cōmittere. de offi. dele. pastoralis. sed nō cōseruator. nec tenetur Gul. contrarium dicēs in Speculo: cùm textus iste contradicat. ¶ Quinta, qa dato q̄ se intromittat legatus de his quæ nō sunt iurisdictionis, nō propterea in illū locū habet pœna. d. c. qa nō inuenitur expressum: secus de cōseruatore. ¶ Sexta pōt addi, qa & si cōseruator haberet priuilegio quod posset alteri delegare: hoc tū non pōt, nisi habētibus cōditiones supradictas: sed delegatus subdelegare pōt ei, cui potuisset delegari. In oibus aliis prædictis exceptis æquiparātur cōseruatores aliis iudicibus delegatis secundū eundē Io. An. in gl. ¶ Tertiò † quæritur, circa qui l. possit aut nō possit cōseruator se ex officio suo intromittere? Et dico primò, q̄ de manifestis iniuriis solū, & violētiis habet se intromittere, & cōsequēter cognoscere: vt in d. c. statuimus. & in c. hac cōstitutione. Et intellige manifestis, secundū Io. An. id est, notoriis, & ita patentibus q̄ nulla probabili tergiuersatione celari possunt: vt de verb. sig ex parte. Si aūt sē de dubiis intromittat incurrūt, pœnā, de qua j. §. v. quod intellige vbi cōsulterit ea esse dubia an sint facta notorie nēcne: & an sint rectē facta nēcne: etiā si de notorietate cōstaret: qa tunc requritur indago. Secus si à principio dubitet, an res sit dubia, siue sui fori: qa pōt inquirere vt sciat an sua sit iurisdictio, vt statim dicam. ¶ Dico secundò q̄ si is qui iniuriatus est, neget offensam notoriā: licet negatione res videatur fieri dubia. C. qui. ad li. proela. nō licet. l. iij. tū hoc non obstāte cōseruator bene recipiet ꝓbationes, an factū illud sit notoriū: vt sic videat an sua sit iurisdictio: vt in c. super literis. de rescrip. aliàs officiū eius esset inutile: quod etiā q̄ libet iudex pōt. s. cognoscere an sua sit iurisdictio. l. ij. quis. ff. de iudi. & si factū notoriū inuenerit, ꝓcedet: alioqn desisteret: qa non habet potestatē defendēdi iniuriā simpliciter, sed qualificatā idest, notoriā. ¶ Dico tertiò cōseruator habet vocare reū: & si cōtēnat factū, bene quidē: si neget, sup notorio ꝓbationes recipiat, vt dictū est. Si verò contendat quidē factū, licet dicat se suo iure fecisse: secundū aliquos se vltra intromittere nō debet: secūdū alios verò ꝓbationes recipiet sup offensa notoria. Ad qā de elec. bonæ. aliàs facile esset cōseruatoris officiū deludere: vnde si videatur ei negatio probabilis, nō procedet: aliàs punīat sicut notoriū. ¶ Dico quarto, q̄ secundū Io. An. defendere pōt ab injuria notoria, nō solùm illata, sed etiam inferenda: vt si quis sit paratus inferre iniuriā his, quorū est cōseruator: ꝓhibere poterit, excōicare, & punire: vt in c. sacro. de sen. exc. Incōmissa verò cōpellet ad satisfactionē per districtionē ecclesiasticam, vel etiā brachiū seculare inuocādo. quod secundū Ber. inuocare pōt: vt de offi. or. c. j. hæc omnia Io. An. in gl. super c. j. Sed adde primò q̄ si reus factū confiteatur, sed neget illud esse notoriū: procedet cōseruator ad sentētiā: quia per eius confessionē factū est notoriū. de cohabi. cle. & mu. vecund) etiā secundū eū Io. An. q̄ qa cōseruator nō cognoscit nisi de notoriis, nō potest recusari: sicut nec appellari pōt in notoriis. Adde tertiò q̄ si cōseruator citātū contumacem excōicauerit, & deinde inuenerit illū iniuriatum fuisse, sed nō manifestē, secundū Inn. non erit verè excommunicatus: quia iurisdictionem non habet nisi de manifestis: secundū alios verò, vt Alb. erit excōicatus. sed primum est verum, si fuit excōicatus pro facto: secūdum verò si pro cōtumacia. Adde quartò, q̄ Prædicatores & minores sunt priuilegiati: vt eorum conseruatores procedere possint in quacunq; causa. ¶ Quartò † quæritur, quomodo procedere debet cōseruator? Et dico primò secundum Inno. q̄ licet principaliter non habeat iudicialē indaginē: habet tñ illā in notoriis: quia omnia sine qbus eius iurisdictio nō posset explicari, intelliguntur ei esse cōmissa. ff. de iur. om. in l. ij. Vnde pōt citare & punire cōtumaces. de off. deleg. de causis. ff. si quis ius di. l. j. Et si maleficiū est notoriū aliis, & nō sibi: quærat, & cogat testes. ij. q. j. in primis. extra de test. c. ij. & de test. cog. c. j. & per totā. ¶ Dico secundò q̄ quia in notoriis est aliquis ordo necessarius. de iureiu. ad nostrā. oportet similiter q̄ procedat ad inquisitionē, qñ factum est notoriū, & nescitur quis fecerit, secundum Inno. ¶ Dico tertiò, secundū eundē, q̄ si reus, qui fuerat cōdemnatus & excōicatus, intra annū cōpareat, & dicat se velle satisfacere: cognoscetur conseruator de quantitate damni, & hmōi. ¶ Dico quartò q̄ procedere nō pōt contra aliquos extra ciuitates vel diœceses, in quibus fuerit deputatus, vel alibi quàm in ciuitatibꝰ seu locis insignibus vbi possit haberi copia peritorū nec posset aliquē citare vltra diætā à fine diœcesis eius: vt in d. c. hac cōstitutione. ¶ Dico quintò, q̄ per seipsum debet ꝓcedere: nec posset cōmittere vices suas, exceptis citationibꝰ & sentētiarū denuntiationibus: nisi aliter eis cōmitteretur per literas. quo casu cōmittere posset intra loca, in qbus fuerit deputatus, & personis prædictis: vt in d. c. hac cōstitutione. ¶ Dico sexto q̄ per excōicationem cogere pōt brachiū seculare, siue Potestatē ad suffragandū cōtra prædictas iniurias, secundum Ber. & Sum. Cōfes. cùm hoc sit accessoriū ad officiū cōseruatoris. xxiij. q. v. administratores. ¶ Dico septimò q̄ circā munera & expēsas assessorum & notariorum tenetur obseruare quod in delegatis statutū est. de quo vide j. Iudex. j. §. viij. & ix. ¶ Dico vltimò q̄ de off. deleg. c. qa pōtificali. lib. vj. statuitur, vt quadā modestia cōseruator aut iudex contra episcopos procedēs vtatur, vt. s. primò ingressus ecclesiæ vel sacerdotale interdicatur officiū. secūdò verò suspēdantur ab officio. tertiò, aggrauetur ecclesiastica cēsura cōtra eos: nisi fortè aliter fieri suaserit nimia cōtumaciæ ꝓteruitas: qa. s. vt dicit gl. iniurias & cōtumelios a verba ꝓferūt in iudicem. Si tñ iudex nō seruata hac forma statim suspendat vel excōicet episcopū aut eo superiorē: sententia tenet, secundū gl. licet iudex sit reprehēdēdus. ij. q. iij. c. j. ¶ Quinto † quæritur, quę pœna sit, si aliter quàm dicto modo ꝓcedatur? Et dico q̄ quicqd cōtra præmissa vel eorū aliqd attentari cōtigerit: totūest irritū & inane: vt in d. c. hac cōstitutione. & cōseruator si de aliis quàm de manifestis iniuriis & violētiis sciēter se intromiserit, seu ad alia, quæ iudicialē indaginē exigūt, suā extēderit potestatē, eo ipso p annum est ab officio suspēsus: vt ibi, secundū gl. etiā à beneficio, quod est officii sequela: vt xxxij. dis. prēter. & idē est, si ignorātia esset iuris vel crassa vel affectata, secundū gl. vt de sent. & re. iud. ignorātia. imo dicit Sum. Ho. q̄ esset excōmunicatus: sed fallitur. nec hoc dicit gl. quā allegat: pars tñ, quæ hoc fieri ꝓcurat, bene sentētiā excōicationis incurrit, vt ibi patet: à qua ab solui nō pōt, vt ibi dicitur. nisi prius integraliter satisfecerit de expensis. s. legitimis, & ꝓpter causam istā factis, secundū Gemi. & ij. quæst. j in primis. Si autē alius, quàm is, cuius cōseruator, hoc ꝓcuret, nō incidit in hāc sentētiā, secundū Gemi. nisi participaret cum par

Universidad de Deusto
Biblioteca

parte postquam excõmunicata est: quia tunc ligaretur eadem sentẽtia, participãdo in crimine criminoso. Absolutio tñ ab hac sententia episcopo conuenit secundũ Io. An. & Arc. & Mon. quia cõditor canonis non sibi reseruauit.

6 ¶ Sextò † quæritur, quantũ duret conseruatoris officium? ¶ Et dico q̃ expirat in obitu cõcedentis cõseruatorẽ, quo ad negotia nõ cœpta: vt in d.c. hac cõstitutione. Sed intellige nisi aliter exprimeretur in literis: sed quo ad cœpta nõ expirat, secũdũ mentẽ illius textus & Doctorũ: imò secundũ gl. vt patet ex c. cum plures. de off. del. lib. vj. qñ sunt plures cõseruatores deputati q̃ vno prælato vel monasterio seu ecclesiæ, quo ad negotiũ cœptũ per vnũ illorũ, perpetuatur iurisdictio in aliis nõ obstante morte concedentis.

De Consilio & Obligatione ad illud.

1 Consily acceptio triplex.
2 Consilium acceptum, num quis sequi teneatur?
3 Consilium in facto dubio à pluribus non modò sapientibus, sed insipientibus expetere vtile quandoque esse. Nam stultis loquentibus, sapienti plerunque noui conceptus ac subtiles insurgunt.
4 Consilium expetere adstrictus, num illud ex verborum significatione propria, sequi teneatur? Et an consilium consensus naturã induat, vt obligare possit ad sui implementum?
5 Consilio alicuius, qui aliquid agere tenetur, an possit ad actus perfectionẽ procedere, si ille, aut mortuus est, aut absens, aut alioqui consulere nolit?
6 Actus gestus, consilio non expetito, quod peti oportuit, & potuit, an efficaciter gestus sit? Et quid si petere debens, se in temporis angustias, vt sic petere non valuerit, coniecerit?
7 Consilium petere debenti, an satis sit, si post actum gestum illud petat?
8 Consilium sequi obligatus, an malum sequi debeat. Et num quis ex consilio dato teneatur?
9 Consily capiendi causa, qui aliquid proponunt, quò proximi iniustè damnum subire cogantur, vel iniqua vt fiant statuta, præter mortale, quod incurrunt, ad restitutionem tenentur.
10 Papa si collegio mandet, vt quempiam in prælatum eligant, quorundam consilio petito: an si vnum ex his, quorum consilium requirendum est, eligere velit, exponere ab eodẽ consilio oporteat?
11 Consilio, vel consensu præstando, vbi plures simpliciter eliguntur, vel officio cuipiam exercendo, quod maior pars constituit & efficit, valet, modo minor non contemnatur.
12 Statuto si cautum sit, ne mulier sine duorum consanguineorum quicquam alienet, si vni ex his, altero consensum præbente, alienet, num efficaciter alienet? Et quid de filio, cum quo pater litigat, si statuto caueatur, ne filius sine patris consensu litiget?

1 Consilivm, † quantũ colligitur ex doctrina & mente S. Th. sumitur dupliciter. Primò pro cõclusione facta per discursum rõnis circa res agendas aut vitandas. Et secundò pro ipso discursu: & isto modo dicit xij. q. xiiij. per totũ. q̃ est inquisitio eorũ tantũ, qui sunt ad finẽ operabilium à nobis, nõ minimorũ, nec differentiũ. Sumitur etiã tertiò pro re vel actione, ad quã faciendã aut fugiendam cõsilium inducit: & sic dicitur xiiij. q. j. in c. quod præcipitur. q̃ cõsiliũ est voluntatis: præceptũ verò necessitatis.

2 ¶ Primo † verò quæritur, vtrũ teneatur quis datũ sibi consilium sequi, quãdo circa aliquid tenetur consiliũ petere? Et dico q̃ tenetur quilibet consiliũ petere siue quærere, vbi à iure cauetur: & tenetur expectare tẽpus donec consulat sapientes: aliàs nõ valeret si fieret quod mãdatur fieri cũ consilio: tamen consiliũ sequi nõ est necesse, sed honestũ, nisi addatur de cõsilio & assensu. extra de ele. ne pro defectu. vbi de hoc in gl. & c. cum in veteri. eo. ti. & c. cũ olim. de arb. Vbi quærit gl. ad qd petitur consiliũ, si illud sequi non est necesse. Et dicit tale consilium esse vtile: quia inde meueri prælatus ad aliquid põt, quod per se forsitan nõ fecisset: qa quod à pluribus quæritur, facilius inuenitur. xx. di. de q̃bus, & vt habito consilio deliberet, an illud sequi expediat. ¶ Vnde † dicit Pan. in c. ad nostrã. de cõsue. esse vtile in facto dubio à pluribus exquirere consiliũ sapiẽtibus & insipiẽtib. qa plerunq; parũ sapiẽtes in certa re habẽt intellectum eleuatũ, & acutius omni sapiẽtiæ discurrunt: sicut narrat Io. An. de fatuo Parisius, qui tabernario cũ paupere cõtendente & extorquẽte pecunias qa panẽ comederat ad odorẽ assati: determinauit q̃ solueretur ei per sonum monetæ. & de Bar. dicitur q̃ consiliũ daturus sup aliquo articulo, cõferebat de materia cũ mercatoribus. Adde etiam q̃ dum loquntũr stulti, insurgũt sapiẽte plerunq; noui cõceptus subtiles. De hoc tamẽ etiã §. seq. dicetur. ¶ Secundò † quæritur, an ex propria significatione vocabulorũ sit vera q̃ adstrictus cõsilium petere, illud sequi nõ teneatur? Et dicit Host. q̃ sic: quia cõsilium ex proprio significato nõ obligat ad hoc: sed, supple, obligat verbũ assensus, vel consensus. quãdoq; tñ sit impropriatio vrgẽte subiecta materia: quod qñ sit, latius declarat Pan. in d.c. cum olim. de mente Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exerc. Cùm enim quæritur an cõsiliũ sapiat cõsensum: dicit q̃ sic. Primò si impedimentũ est nõ habẽti integrũ si iudiciũ rõnis: vt in l. impuberibus. ff. de suspe. tut. Vnde si statuto cauetur vt pupillus certũ faciat cum duorũ agnatorũ cõsilio: ibi capitur consiliũ pro cõsensu: qa pupillus nõ habet discretũ iudicium. ¶ Et secundò si sit quidẽ impendendũ consiliũ habẽti integrã iudicium rationis: sed is, qui habet impendere, est particeps eiusdẽ officii, & iste proprie est casus c. venerabilis. de offic. deleg. secundum vnũ intellectũ: vbi dicitur q̃ prælatus, qui datus est coadiutor, nihil facere debet sine coadiutoris consilio. i. assensu: aliter suũ officiũ esset superuacuũ. Si autẽ nõ sit particeps officii, vt consiliũ stat proprie: & satis requirere: vt in d.c cum olim. sicut si statuto cauetur vt mulier testari nõ possit sine cõsilio duorũ consanguineorum, satis est cõsiliũ requrere: cũ facultas testãdi soli mulieri competat. Et hoc tenendũ est: nec distinguendũ an dicatur de cõsilio, vel cũ cõsilio: vt voluit Cy. in l. id quod. C. de epis. & cle. vt. s. teneatur qs sequi, vbi dicitur de cõsilio: non obstante vbi dicitur, cũ cõsilio: qa hãc differentiã non approbat Host. And. in regula, nullus. in mercu. nec Bar. vbi s. Secundum Io. And. ibi, si dicatur, iuxta vel secundũ consilium alios: qa tũc tenetur qs illud sequi. ¶ Adde prædictis qđ notat Bar. in l. si cũ dotẽ. §. eo autẽ. ff. sol. ma. q̃ si cõsanguinei requisiti nolũt cõsentire, ad iudicii officiũ ptinet examinare causam cõtradictionis, & si quidẽ est iusta, bene: aliàs iudex permittet mulieri contrahere aut testari: vt in d. §. eo autẽ. ¶ Adde etiã secundũ aliquos, q̃ tenetur sequi tertio qñ tenduni est ab eo, à cuius potestate dependet principaliter actus: vt q̃ clericus non cõueniatur corã alio episcopo nisi consiliario proprii. & iste est casus in c. j. de foro comp. cũ glo. Si verò nõ dependet actus ab eo, sed vnà cum aliis debet interesse: etiã sequi tenetur, si per alia iura debet sequi. & ita procedit gl. in c. ij. de cor. vita. secundũ intellectũ Host. qđ etiã patet in c. studet. di. 50. qđ requirit consiliũ aliorũ episcoporũ in depositione sacerdotis & intelligitur q̃ sequatur, ppter c. si aũt presbyteri. xv. q. vij. nõ autẽ si nõ apparet per alia iura, nisi sit ibi participatio officii, vt dictũ est. Et idẽ est si petẽdũ est ab habẽte ius: sicut si mãdatur q̃ uideri alicui de ecclesia req̃sitio cõsilio patroni: qa debet illud sequi, cũ habeat ius in tali q̃uisione. Dictũ est Io. An. in c. dilect⁹. de off. leg. & in c. j. de capellano. Et q̃rtò tenetur sequi, si hoc habet materia: etiã si petatur à nõ habente ius: puta, si cõsulatur alicui ne ordinetur q̃pter irregularitatẽ. & ita procedit tex. in c. ad aures. de æta. & quali. ita eũ intelligit Io. And. in d. reg. nullus. ¶ Tertiò † quæritur, vtrũ is qui aliquid agere tenetur cũ alicuius cõsilio, procedere possit ad actus cõsummationẽ, si ille est mortuus, vel absens, vel cõsulere nõ vult? Et dico vt ex Gemin. colligitur in c. j. ne se, vac. lib. vj. & Pan. in c. ex parte. de cõsti. q̃ aut consilium debet peti ex statuto vel cõsuetudine: & tũc procedere põt in triplici illo casu quãdo periculosum est expectare. Si verò peti debet ex mãdato alicuius: dicit Gemin. ibi quod procedere nõ potest: sed debet ad mandantẽ referri. Quod limita secundũ Vinc. & Cõposte. nisi cõpromissio facta fuisset sub noe dignitatis: quia expectabitur successor, si ille est mortuus. arg. c. quoniã abbas. de offi. deleg. Si autẽ facta est expresso nomine proprio, mandatũ expirat, ex quo forma seruari nõ potuit: sed expectari debet secunda iussio. arg. in c. cũ dilecta. de reseri. Limita etiã, secundum Pan. nisi immineat periculũ ex dilatione. l. si lõgius. §. si filius. ff. de iudi. & in l. si cũ dotẽ. §. sed si latitat. ff. solumat. quod sentit Bar. in l. j. §. si plures. ff. de exer. Ratio, secundũ eũ, quia mandatũ secundũ iura debet intelligi. arg. c. ex literis. de cõstit. & c. ij. de rescrip. De mente autẽ iuris est q̃ habeatur, si haberi põt. si non potest haberi, procedatur ad consummationẽ actus, si periculũ sit mora: vt in d.c.

6 j. ¶ Quartò quæritur, † an valeat actus gestus quãdo peten dum fuerat consiliũ, & poterat peti, & non est petitũ? Et dicit Pan. in c. ex parte. de cõsti. q̃ si mãdator ex forma mandati voluit requiri cõsiliũ: & nõ tenet actꝰ, nisi requiratur: vt in c. cũ in veteri. de elect. Si verò est ex dispositione legis: tunc si lex à principio cũ dedit potestatẽ, mandauit cõsiliũ requiri: similiter non valet ex defectu potestatis: quia habuit illã modificatã & qualificatã. & sic intelligerẽ c. nouit. de his quæ fiũt à præla. ita q̃ sine clausula decreti actus est nullus. Aut habẽti prius potestatẽ mandauit superior vt procedat cũ consilio: & tũc tenet, licet sit puniẽdus. arg. c. dilectus. el ij. de præb. Vide gl. fing. in cle. j. de iure patr. q̃ si mandatur aliàs habenti potestatẽ vt aliquid faciat sub certa forma: tenet actus, licet forma nõ seruetur, per d.c. dilectus. Sed est alius tex. secundũ Pan. de cõcess. præb. lib. vj. in c. si capitulo. vbi dicitur q̃ si mãdatur canonicis aliàs potestatẽ habentibus, vt conferant certũ beneficiũ: dato executore, vt illis negligentibus exequatur: per solã literarum præsentationẽ efficiũtur manuscanonicorũ: & prouisio alteri facta nõ valet: quia ex quo superior transfudit potestatem in executorẽ defectu illorũ quibus mandauit: adimit illis potestatẽ in casu contumaciæ. Not. etiam idẽ in c. cũ in veteri. de elec. q̃ si is, qui tenebatur petere consiliũ, arctauit se ad extremitatẽ: actus sine cõsilio gestus nõ valet: licet propter extremitatẽ temporis nõ potuerit habere consilium: quia sibi est imputandũ. Secus si debito tempore peti uit, & debito tẽpore expectauit rẽsponsum: quia tunc si cõsiliarii plus debito differunt vel nolunt dare consiliũ: proceda i potest ad actus consilio eorũ non expectato: vt in d.

7 c. notatur. ¶ Quintò † quæritur, vtrũ in casibus, in quibus debet peti consiliũ, sufficiat illud petere post actũ? Et dicit Pan. in d.c cũ in veteri. q̃ non: sed postulari debet in ipso tractatu actus. Et facit ad materiã episcoporũ, qui tenetur negotia ecclesiæ regulariter promouere cũ consilio capitulo: quia debet consiliũ in actu requiri, & nõ post: nec tenẽtur canonici præcipitare sententiã: sed petere possent tempus ad deliberandũ congruũ. Et idem dic de iudice. qui ex forma statuti teneretur requirere cõsiliũ sapiẽtis: quia nõ satisfacit statuto si prius sententiã scribit, & postea cõsiliũ petit: vel si nõ vult expectare cõsultorẽ tempore debito. ad quod facit c. licet. de reg. vbi non licet accipere licentiã ex post facto. ¶ Sextò † quæritur, vtrũ obligatus ad sequendũ 8 consiliũ, si debeat sequi consilium malum? Et dicit Pan. post Host. q̃ non: quia consilium importat q̃ si iustum: vt in l. Titium & Meuiũ. ff. de admi. tut. & not. Pan. in l. si plures. ff. de exer. Nec excusatur faciens actũ cum malo consilio, secundũ eundem Pan. de mente Cõpostel. quia cõsiliũ nõ obligat. & idẽ Bart. & secundũ eũdem Host. posset contrariam proferre sententiã. quod Pan. dicit verũ de æquitate: secus de rigore iuris. Sed dictũ eius limita, nisi periculũ esset differre: quia tunc dare posset etiã de rigore iuris, vt dictum est. ¶ Septimò quæritur, vtrũ teneatur quis ex cõsilio dato? Et dico q̃ aut dedit delinquẽti, aut cõtrahenti. Si dedit delinquẽti: dico q̃ indifferẽter inuoluitur, quo ad culpam, siue peccatũ: sed ad pœnã siue restitutionẽ, distinguo. Nam aut talis erat facturus etiã sine consilio: & tũc si dedit consiliũ & opẽ, tenetur. Instit. de obli. quæ ex delic. nasc. §. at vbi ope. ff. de fur. l. ũ quis vxori. §. j. etiã si consiliũ nõ adhibuit principaliter, sed secũdario. ff. de fur l. pignore. Instit. de fur. §. ope. vt puta, accõmodauit scalã ad ascẽdendũ, vel huiusmodi. Si verò dedit quidẽ consiliũ aliàs facturo, sed sine ope, nõ tenetur. d. §. at vbi ope. nõ obstante. l. j. §. si quis. ff. de ser. cor. quia est casus specialis, in quo debet augeri malitia serui laudando: vel potest dici q̃ ibi nõ solùm ille cõsuluit, sed etiã laudando incitauit: quod maius est. Pro quo facit quod no. in l. sæpe. §. fi. ff. de ver. sig. Aut non erat facturus: & tũc tenetur. l. si remunerãdi gratia. §. plane. ff. man. sed nõ ei cui cui dedit consiliũ, secundum gl. in regula, nullus ex cõsilio. de reg. iur. li. vj. sed ei cõtra quẽ: & eius maleficij nomine: puta, si fecit homicidiũ, homicida est: imò in cõscientia tenetur ei, cui malũ cõsuluit, quãtum põt, cõsulere bonũ, vt eũ reducat: arg. vj. q. j. deteriores. ¶ Si verò dedit consiliũ cõtrahendi: distinguo. Nã aut cõsilium est fraudulentũ: & tunc tenetur indistinctè. ff. de dolo. l. quod si cum seires. vbi ille qui dolosè & sui lucri causa cõsuluit mutuare debitori nõ idoneo: tenetur actione de dolo ei cui dedit cõsilium. & idẽ ff. pro soc. l. ij. Aut nõ est fraudulentũ: & tunc nõ tenetur: vt in d. regula, nullus ex cõsilio. ff. de dolo. l. & elegãter. Et hoc verũ est si est simplex cõsiliũ: qa si esset mãdatũ, quãuis nõ fraudulentũ: si est designata certa pson̄a: puta, mãdat quis tibi vt Titio pecuniã tradas: tenetur indistinctè, etiã si aliàs erat facturus. ff. mãd. l. ij. §. tua & aliena. &. ff. de neg. gest. l. iij. §. fi. Si autem nõ esset designata certa pson̄a, tũc tenetur si aliàs nõ erat facturus. ff. mãd. l. si remunerãdi gratia. §. plane. ¶ † Octauò quæ 9 ritur, quid de proponẽtibus in cõsilio aliquid, quo q̃ximi damnificẽtur in iuste: vel quo fiant iniqua statuta? Et dicit Dir. q̃ tenẽtur ad restitutionẽ in solidũ vltra mortale, quãdo sine eorũ propositione factũ nõ fuisset. ¶ Nonò † quæritur, quid si papa mãdet collegio vt eligãt prælatũ cũ aliquorum cõsilio, ex quibus vnũ volunt eligere: an requirẽdum sit eius consiliũ? Et dicit gl. in d.c. cũ in veteri, q̃ nõ est necesse: quia cõsentiẽdo postea electioni, satis videbitur præstare consiliũ: & si ante electionẽ cõsentiret, cassãda esset propter vitiũ ambitionis. de elec. post petirã. Sed Io. And. dicit hoc esse probabile: sed tutius esse requirere etiã huiꝰ cõsiliũ vt mãdati formæ satisfiat: quia eius cõsilio fortè eligent meliorẽ. Sufficit autem si consiliũ petatur in genere, scilicet de quo vos consulitis &c. Si verò petatur in specie de persona sua, secũdũ Gof. debet respõdere, aliorũ iudicio relinquo. sed secũdũ Host. hoc esset ambitio sum: vnde potest

Universidad de Deusto
Biblioteca

test cum bona conscientia dicere: non eligatis me, quia nō sum dignus. Et sic potest eligi: & si eligatur, poterit cōsentire. Quod autē debeat istius consilium requiri saltē in genere, comuniter tenetur per Doct. vt dicit Pan. in d.c. cum in veteri. Si verò papa mandasset, de consilio & assensu: an possent eligere vnū illorum. Host. dicit q; sic: quia satis est q; ex tribus electis duo consentiant, modò tertius nō contemnatur: vt patet in arbitris & iudicibus simpliciter electis, in quibus valet sententia maioris partis: vt in l. duo ex
11 tribus. ff. de re iudi. Et † not. singulariter hoc dictum: q; vbi eliguntur simpliciter plures ad consulendum vel consentiendum, vel aliquod officium extra iudiciū exercendū, valet quicquid facit maior pars, modò non contemnatur minor, secundum Pan. in d.c. cum in veteri. Si autem mandet papa eligi prelatum cum consilio & assensu cōcordi illorū trium, nullus eorum posset eligi, secundū Hosti. & Pan. vbi suprà. quia nullus consentire potest in seipsum. Et idem esset, si mandasset cū consilio & assensu tertii: quia oportet eum ante electionem consentire: & notaretur ambitio
12 nis: vt in d.c. post petitam. ¶ Ex † his patet q; si statuto cauetur ne mulier alienet sine cōsensu duorum agnatorum: si alienet vni de cōsensu alterius, tenet alienatio, & statuto satisfactum est: quia is, qui emit, alienationi videtur consentire. Et idem si cauetur statuto, ne filius litiget sine cōsensu patris, & pater litigat cum eo.

¶ CONSPIRATIO, suprà Coniuratio.

¶ CONSTELLATIO, infrà Superstitio. §. vj.

De Constitutione.

1 *Constitutio quæ cum lege eadem est, à quo propriè fiat? Et quid distet à decretis & ordinationibus collegiorum constituendi authoritatem non habentium?*

2 *Prælatus si quid præter collegij præsentiam, sed per se decernat & ordinet, quandiu duret?*

1 CONSTITVTIO, † infrà Lex, diffuse declaratur: quia est idem legi: dicta à con, & statuo: quia vt dicit Pan. in rub. eo. ti. propriè constitutio fit à principe cum suis cōsiliaribus. largè autem à collegio, in quo multi simul aliquid statuunt: & de eius natura est q; sit perpetua, nisi reuocetur, secundum Archiep. Vicen. clxxxiij. Vnde differt ab ordinationibus quas faciunt collegia non habentia authoritatem constituendi: quæ non sunt perpetuæ. Vnde dicit idem Archie. in iij. parte. tit. xxiiij c. ij. § iiij. q; in capitulis generalibus & prouincialibus fiunt ordinationes seruādæ, quæ dicuntur acta: quæ obligāt ad seruandū vsq; ad sequens capitulū postquā fuerint promulgatæ. hæc ille. Et dato q; sint perpetuæ, vt aliqui dicunt, quod tamen est falsum, non obligant, postquā nō practicantur in obseruādo: & à fortiori quādo nō sunt in memoria quia abrogari possunt multò fortius quàm cōstitutiones. Et si ita est de actis capitulorū generaliū: multo fortius hoc est verū de omnibus ordinationibus factis collegialiter in ordine prędicto:
2 alioquin nō differrent à cōstitutionibus. Si † quid tamen aliquis prælatus singulariter sine collegio ordinaret durāte eius prælatione præcise: nisi esset gratia facta authoritate papæ, vel authoritate propria sine præiudicio successoris. de qua j. Gratia. §. ij. & j. Indulgentia. §. v. parti. vij.

De Consuetudine & More.

1 *Consuetudinis ac moris finitiones, & acceptiones multiplices. Et scripto, quod constat, cuius nomine contineatur?*

2 *Cōsuetudo rationabilis, & irrationabilis quænam dicatur? Et sub hæc, quòd consuetudo eo casu rationabilis est, quo & lex si recens conderetur.*

3 *Lex à rationabili voluntate legislatoris, id est Dei, procedit, quantum scilicet ad legem naturalem & diuinam: vel hominis quatenus ad humanam. Et sicut verbo, ita facto rationabilis voluntas in agendis demonstratur.*

4 *Consuetudo præscripta, quæ sit?*

5 *Consuetudinem, prout ad præsens negotium pertinet, quis inducere vel facere possit? Et consuetudinem iuris speciem esse.*

6 *Consuetudo, vt inducatur, quæ requirantur?*

7 *Consuetudinis appellatione, quænam propriè accipienda sit? Et an pueri mulieres, furiosi, & huiusmodi sint de numero habilium ad legem instituendam?*

8 *Consuetudo qualiter interrumpatur, aut tollatur?*

9 *Consuetudo, num legem positiuam abolere queat?*

10 *Consuetudo semel lege reprobata, non potest amplius induci. & huius limitatio. Et subinde, num consuetudo legem vincat?*

11 *Consuetudinem scire præsumitur ciuis. Et si ciuitas statutum contra consuetudinem faciat, licet de ea mentionem non faciat, seruatur consuetudo.*

12 *Consuetudo legi positiuæ & præceptiuæ, an derogare possit. Et de legibus pœnas infligentibus ipso facto, num locum habeat consuetudo contraria: & quid in his, quæ pœnas infligi edicunt.*

13 *Consuetudinem, an induceat non vsus, & legem tollat? Et an in his, quæ meræ facultatis sunt, consuetudo inducatur.*

14 *Consuetudo, an legem diuinam aut naturalem abolere possit? Et quid de præceptis ceremonialibus, & iudicialibus? Et quid de moralibus?*

15 *Consuetudo contra Canones, cur valeat, at non æquè in statutis? Et cur laicu aduersus leges Imperiales statuere liceat: ecclesiasticis autem contra pontificia decreta non liceat?*

16 *Statutum contra canonem ex causa vrgenti, nec à canone vetito militer præsisa, fieri posse. Et an ex noua causa legatus generalis delegato papæ prohibere possit, ne in causa sibi cōmissa procedat?*

17 *Lex aut statutum excōmunicationis sententiam habens num ipso iure per consuetudinem?*

18 *Consuetudo, nū ab huius seculi pœnis, si praua sit, excuset? Et quo ad Deum? Et an consuetudo communis dicta propriè ad mortale obliget?*

19 *Consuetudinem suam num quis seruare teneatur, in his quæ facit: seu, num in his, quæ more facultatis sunt, consuetudo inducere queat, prout ius priuatum est in facientis præiudicium?*

20 *Consueta in omni pacto, num quis seruare teneatur? seu mancum in omni pacto actum esse intelligatur, quod consuetum est?*

21 *Consuetudinem, qua quid temporale pro spirituali exigitur, num quis seruare obligetur? Et quid de statutis quarundam ciuitatum, vt bona filiorum & vxorum, sed & filij quoque ipsi ob delictum lentiæ, id est, quando pater foro cedit, capi possint?*

22 *Consuetudo, aut statutum, num valeat, vt homicida, vel homicidio criminosus in pecunia puniatur, cùm iure diuino corpore debeat luere debeat? Et an valeat statutum, quo cauetur, vt patris interfectorem, aut adfaciem cædentem interficere liceat?*

23 *Consuetudo num in iudicio contentioso spectetur, vt secundum eā quamlibet iuri scripto contrariam iudicandum sit? Et secundum quam consuetudinem iudici delegato, sit iudicandum?*

24 *Iudex arbiter in quem compromissum est, vt secundum iura pronuntiet, num possit secundum consuetudines & statuta iudicare?*

25 *Consuetudo & præscriptio quotupliciter differant? & vbidem, & traduntur ordine & fusè differentiæ.*

CONSVETVDO † & mos, vt plenius intelligātur, scitū q; mos secundū Isid. in v. Etym. est lōga cōsuetudo de moribus tantūmodo tracta. Et secundū Archi. in Rosario aliqn est nomē qualitatis, i. habitus mētis: aliquādo verò est nomē iuris. Et secundū S. Th. in iij. dist. xxiij. mos primò significat cōsuetudinē, i. frequentiā actuū, qui sunt in nostra potestate: & secundò inclinationē appetitus, quæ aliquando est à natura. vnde & bestiarū dicuntur mores aliquādo à cōsuetudine, aliquādo ab infusione. Et secundum Arc. mors tripliciter sumitur. Primò, p omni lege, quali genus. Secūdò, pro actu frequētato, præcipuè secūdū rationē. Tertiò, p iure humano nō scripto. Ex quib⁹ omnibus eli cio q; mos sumitur multipliciter. Primò, p actu volūtatis elicito vel imperato: & sic de moribus Isido. dicit trahi cōsuetudinē. Secūdò, p habitu causato à talibus actibus: & sic est nomē qualitatis, secūdū Archi. & etiā cōsuetudo vnius hominis tracta de moribus. Tertiò, pro ipsa frequentatione actuū, quæ aliquādo est sine habitu causato: vt cū idē populus, sed nō idē homines frequēter idem faciūt: puta obla tionē regi noniter aduenientī: & isto modo est nomē iuris, secūdum Arch. & cōsuetudo lōga tracta de moribus, secundū Isid. nō quidē cōsuetudo vnius hominis, sed vnius collegii. Quarto, p omni iure. Primo igitur modo nō est consuetudo, sed eius causa. Secūdo modo est consuetudo facta in vno homine. Tertio modo est cōsuetudo multitudinis. Et de hoc more & de hac cōsuetudine, vt sunt nomina iuris, nūc loquimur, nō de cōsuetudine vnius hominis, q; aliqñ est ius priuatū, & nō publicū sicut ista: vt in l. de quibus. & l. cū de cōsu. ff. de leg. Igitur cōsuetudo est ius quoddā, scilicet nō scriptū, moribus, id est, assiduis actibus cōstitutum: quod p lege suscipitur cū deficit lex. di. j. cōsuetudo. quod autē in scriptis redactum est, vocatur lex, aut cōstitutio, vel
2 huiusmodi. ¶ Primò † verò quæritur, quæ cōsuetudo sit rationabilis? Et dico q; cōsuetudo rationabilis, secūdū cōionem Inn. Arc. & Canonistarū, est quā nō improbātur. Verū tū qa nō sufficiēter describitur, nec est regula vniuersalis, vt patet in tucti: ideò dicit Ho. iudicis arbitrio relinquēdū q; cōsuetudo sit rōnabilis, & q; nō. Sed neq; hoc vidētur bū dictū: qa si duorū iudiciū esset cōtrariū arbitrium iudicium de rationabilitate cōsuetudinis aduersantis legi possent de eadē cā cōtrarias ferre sententias: vnus secūdū legē: alius secundū cōtrariā legi cōsuetudinē. Vnde dicit do. Ant. in c. fi. de cōsu. & refert Gem. in c. licet. de cōst. li. vj. q; cōsuetudo in tātū est rōnabilis, in quātū participat de fine iuris: qui in canonico, est felicitas animæ: in ciuili, bonū publicū: vt no. glo. de iureiu. cùm cōtingat. Vnde cōuenire debet religioni, disciplinæ, & saluti. Et si prædictis est cōtraria: puta, qa nutritur peccatū: de se est irrationabilis: & seruari nō pōt sine peccato. di. viij. q; cōtra. etiā si cōueniret iuri ciuili: qa bonū animæ præpōderat bono temporali: sicut cōsuetudo mutuādi sub vsuris, q; p bono publico permittēbatur. Vnde dicit Pan. in d.c. fi. q; cōsuetudo dicitur rationabilis, qñ aliquo bono fine instituitur: licet sit contra ius quod est rōnabile. sicut rōnabile est q; episcopus ecclesię negotia pertractet cū capituli cōsilio. c. nouit. & c. quanto. de his q; filiā præla. quia firmius est iudiciū plurimorū. c. prudē tiā de off. dele. & di. xx. de quib⁹. & tā cōsuetudo pōt introducere cōtrariū: vt in c. nō est. de cōsu. li. vj. quæ tamē erit rationabilis alia rōne, scilicet vt negotiacitius expediātur. Et hæc ōia sunt bū dicta, sed sufficiēter: qa si cōsuetudinis finis esset bonus, & haberet alias circūstātias malas: nō esset rōnabilis: sicut nec lex, vt dicetur j. Lex: qa & ipsa cōsuetudo rōnabilis esset lex, si cōderetur, nouiter, mutata lege priori, si qua erat: vel nō mutata, si nō erat. ita q; cōsuetudo habēs cōditiones legis bñ positæ est bñ & rationabiliter introducta. Procui⁹ notitia & fundamēto dicēdorū not. q; S.
3 Tho. j. ij. q. xcvij. ar. iij. virtualiter sic habet: † Lex, p̄cedit à rationabili volūtate legislatoris, id est, Dei quātū ad legē naturalē & diuinā: vel hominis, quātum ad humanā. Sicut aūt verbo, ita & facto manifestatur rōnabilis volūtas in agēdis: quia hoc quisq; videtur eligere vt bonū, quod opere implet. Vnde sicut verbo humano, ita & actibus maxime multiplicatis, qui cōsuetudinē faciūt, mutari pōt lex humana, & exponi, & aliquid causari quod legis virtutē obtineat: in quātū scilicet p exteriores actus multiplicatos, interior volūtatis motus & cōceptus rōnis efficacissimè declaratur: qa quod multoties fit, videtur ex deliberato rōnis iudicio prouenire: & secūdū hoc cōsuetudo habet vim legis, & eā abolet, ac interpretatur. ¶ Secūdò † quæritur, q̄ sit consuetudo præscripta? Et dicit Ho. q; secūdū Canonistas est illa q̄ est xl. anno. de ele. c. Cumana. de censi olim. de præsc. auditis. quod intelligēdū est in præscriptione rei vel iuris ecclesiastici: vt patet in iuribus allegatis. secūdū leges autē diuersitas est: qa dicūt aliq tātū expectādū esse tēpus, q; in cōtrariū memoria nō existat. Alii autē verius, quod sufficit tēpus x. annorū inter præsentes, & xx. inter absentes: qa clare patet. C. de præsc. lō. tē. quod lōgū tēpus in quo inducitur præscriptio, dicitur x. anno. inter præsentes, & xx. inter absentes. 4
¶ Tertiò † quæritur, qs possit facere vel inducere cōsuetudinē de qua loquimur, id est, habētē vim legis, & dicit S. Tho. vbi s. ad tertiū. Multitudo, in qua cōsuetudo introducitur, si libera sit, q̄ possit ubi facere legē, plus est cōsensus totius multitudinis ad aliqd obseruādū, quē cōsuetudo manifestat, quā authoritas principis, q; nō habet ptātem cōdēdi legē, nisi inquātū gerit personā multitudinis. vñ singulæ personæ nō pñt cōdere legem: tñ totus populus cōdere pōt. Si verò multitudo nō habeat liberā ptātē cōdendi legē, vel legē à superiori potestate posita remouēdi: ipsa consuetudo in tali multitudine prævalēs, obtinet vim legis, inquātū p eos toleratur, ad quos pertinet multitudini legem imponere. ex hoc enim ipso videtur approbare quod cōsuetudo induxit. hæc ille. Cōsuetudinē ergo facere pōt multitudo libera ad cōdendū legē, & nō libera ex tolerātia eius q; cōdere pōt. A quo enim remouetur genus, id est ptās cōdendi legē & species remouetur, id est: potestas inducēdi cōsuetudinem. l. filius. ff. de don. & l. iuris gentiū. ff. de pact. in glo. Cōsuetudo enim est species iuris. Insti. de iu. na. §. cōstat. 5
¶ Quarto † quæritur, qualiter inducatur, id est, quæ requirantur ad inducendā vel faciendā consuetudinē de qua loquimur. quæ scilicet habet vim legis? Et dico & secundum Sum. Ro. glo. in c. fi. de cōsue. enumerat multa: & tñ in fine videtur exigere duo solum. Primò. scilicet q; sit rationabilis, & secundò q; sit præscripta, id est, obtēta p cursum tēporis ad præscriptionē requisiti. Sed gl. malè adducitur: qa non loquitur de inductione cōsuetudinis, sed de virtute eius ad rogādi legē ad quod plus requiritur quā ad habere vim legis: vt patebit statim hīc in secūdo requisito. & j. §. vj. ¶ Vnde dico regri primò q; sit rationabilis: quia de substantia legis est q; si rationabilis. di. iiij. erit autē. Vnde consuetudo ratione carens nunquā habet vim legis. ¶ Secundo, requiritur tēpus debitū: de quo, licet sint variæ opiniones, Pan. tamen in c. fi. de consue. dicit illud sibi videri q; iure ciuili requiritur tempus x. anno. quia ad introducendā consuetudinem iura requirunt longum tempus. C. quæ sit long. consue. in rubro & in nigro. & arg. in l. ij. C. de serui. longum autem tempus est x. annorum. C. de præscri. lon. temp. per totum. & in glo. d. rub. C. quæ sit lon. consue. Et hoc tenet Barto. in l. de quibus. ff. de leg. & Cyn. in d. l. secunda. Iure verò canonico si consuetudo est præter ius, sufficit tempus decem annorum. Facit glo. in cap. fi. de consuet. libro vj. & in c. consuetudo. xij. distin. quod limita, secundum Inn. in

c. cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

c.cum dilectus.de consue.nisi detraherent iuri alicuius ecclesiæ particularis:quia requiritur tempus debitū ad prescriptionē: imò idē dicit Pan.in d.c.fi.de ecclesia vniuersali cōtra Inn.quia nō minus debet esse fauorabile totū corpus ecclesiæ,quā membrū.Si verò est cōtra ius,requiritur tempus xl.annorū:quia oportet ea esse præscriptam:vt in d.c.ti.& in c.iij.de consue.lib.vj quod secundum do.Anto.limita, nisi papa sciret:quia sufficeret tempus x.anno.Si verò consuetudo sit contra ea quæ seruata sunt principi in signū speacialis priuilegii: tam iure ciuili quā canonico requiritur tempus,de cuius initio memoria non sit:vt est tex.in c.super quibusdā de verb.sig. ¶ Tertiò requiritur,ꝙ mores & actus hominū,per quos solū introducitur,vt in d.l.de quibus.sint tot,& ita notorii,secundum communiorem opinionē,vt dicit Pan.vbi ꝫ.ꝙ verisimiliter trāsierint in notitiā populi:& ꝙ sint tales,vt eiusdem populi arguāt consensum:vt in d.l.de quibus.quia tacitus populi consensus est, qui cōsuetudinē facit. Vnde vbi ille ex cōiecturis habetur, nō cutatur de actuū frequentia magna. Quot autē requirā tur:Pan.vbi ꝫ dicit ꝙ secundum Car.in d.l.de quibus.nō sufficit vnus,quantuncunq; notorius:quia cōsuetudo inducitur ex frequētia actuū:quæ cessat vbi est vnicus:tū qa est contra subitantiā,& significationem vocabuli:cùm dicatur consuetudo quasi cōmunis assuefactio: tum quia ex vnico actu,quātuncunq; notorio,nō potest dici populi cōsensus:quia fortè per errorē vel gratia scādali euitādi prima vice populus nō cōtradicit. Vnde malè videtur sentire Sum.Ang.ꝙ per vnū actum inducatur consuetudo,si appareat de expresso consensu populi volentis per illum inducere consuetudinē:quia de ratione consuetudinis est pluralitas actuū:vt ex definitione patet:vnde eo casu nō esset cōsuetudo,sed eius principiū. Distinguit tamē idē Pan.qa si actus vnicus habet causam successiuā, & continuationē temporis habilis ad consuetudinē inducendā,sufficit,& consuetudo inducitur:vt in c.cū de beneficio.de præben.lib. vj.& si beneficiū seculare cōfertur regulari, & ab eo possidetur tempore prædicto: efficitur regulare,licet vnica interuenerit collatio. Et idē dicit si ędificaretur pons in publico, & haberet causam successiuā per dictū tēpus. Et ratio esse pōt:quia ibi actus est quidē vnus ratione rei factæ,quæ est vna:sed est,saltē virtualiter,multiplex,ppter temporis diuturnitatē,in qua possent esse multiplices, & de facto sunt: cùm nō cōtinue artifices operētur. Duo aūt actus sufficiūt ad consuetudinē inducendā xxv.q.ij.ita nos. Et ita tenet Sum.Pisa.cui supplementū addit:non tamē efficacē:cū debeat esse rationabilis & præscripta:vt extra eod.in c.fi.nisi illi actus essent permanentes tempore legitimo ad prescriptionem hæc ille. Sed inepte:quia ea,quæ dicit,requiruntur ad hoc vt cōsuetudo abroget legem:nō ad hoc vt sit lex. Vnde dictū Pis.limita verū esse in tribus. ¶ Primò in criminalibus:vt dicit gl.in d.c.ita nos.nō autem ciuilibus,nisi vt ita tim dica. Non tū ꝓprie est cōsuetudo:quia secūdū Pan.in
7 c.j.eo.tit. ¶ Appellatione† cōsuetudinis,intelligitur ea,q̄ tenet & præscripta est:vt in c.Cumana de elect. Secūdò in actib⁹ iudicialibus:vnde ex duabus sentētiis,& lapsu tēporis cōgruo,accedētē cōsensu populi à principio vel ex post facto,tacite præsumitur cōsuetudo:quia habēt aptitudinē ad cōsuetudinē inducendā.ff.de inoff.test.l.nā & his.& ff. ad Silla.l.si quis.ꝫ.quod sub eodē tecto. Tertiò in actibus, quos populu latere nō est probabile:licut secundū Gul de Cug.& Bar.in d.l.de quibus.si vnus ponē vnū faciat de domo ad domum in platea communi,& alius aliam:quia isti duo actus adeò sunt populo notorii,ꝙ cōprehenditur eius consensus:& stat frequentia actuū siue pluralitas:quæ duo consuetudinē inducūt. In aliis autē nō similibus prædictis: vt sunt,vendere,locare:& actus priuatorū,sicut vendere in porticibus super viam publicā,nō sufficiūt duo actus,sed requiritur frequentia magna, vt totus populus sciat.l.sed & ea.ff.de legib.& l.nam imperator.ibidē.& ff.de insti.act.l. sed & si pupillus.duo tamē vel tres actus tuentur aliquē in possessione,quousq; sit dubiū.xviij.q.ij.scrutiniū. Quartò,requiritur ꝙ sit introducta ex certa scientia potētis concedere legē:quia si talis sit error,qui tollat cōsensum,nō potest esse cōsuetudo:quia deficit cā,id est,cōsensus:vt in d.l. de quibus. Nec sufficit certa sciētia,sed oportet adesse intentionē seruādi aliquid ea mēte,vt de cætero sit consuetudo. ar.itaq;.ff.de iti.actuq; priua.l.vl. Quintò,requiritur secundum Pan.ꝙ maior pars populi sit tali consuetudine vsa,vel supple vsum approbauerit tacitè vel expresse: imò oportet ꝙ sint duæ partes populi vel collegii:vt in l.nulli.& in l.pla ne.ff.quod cuiuiq; vni. Aliter sicut legē,ita & consuetudinē facere nequirēt. Sed tamē intellige de parte maiori habēte cōsensum habilē ad iuste instituenda legē. Vnde pueri,mulieres,furiosi,& huiusmodi,nō cōputantur:quia legem facere nō possent.ff.de legibus.l.j. Multa alia requiruntur,secundum alios,de quibus Pan.de cōsue.in c.fi. ¶ Quintò† quæritur,qualiter consuetudo interrūpatur siue tollatur? Et dicit Pan.in c.fi.de cōsue.ꝙ si est cōpleta & perfecta.requiritur tempus x.anno. Et tūc intellige lo.An.ibi aliàs etiā plures alios actus nō frāgitur.si verò nō sit cōpleta:sufficit vnus actus cōtrarius:ita ꝙ oportet vt de nouo incipiatur.l.vbi duo.ff.de reg.iur. ¶ Sextò† quæritur,vtrum cōsuetudo possit legem positiuam abolere? Et dico ꝙ S.Tho.ij.q.xcvij.ar.iij.ad secundū,volens declarare quomodo omne peccato consuetudo humanā legē tollat,dicit: Leges humanæ in aliquibus cāsibus deficiūt,in quib⁹ scilicet eas seruare nō expedit bono cōmuni. Vnde possibile est quādoque præter legē agere,in casu scilicet in quo deficit lex:& tūc actus nō erit malus. Et cū tales casus multiplicētur propter aliquā hominū mutationē:tūc manifestatur per cōsuetudinē ꝙ lex vlterius nō est vtilis:sicut etiā manifestaretur si lex cōtraria verbo promulgaretur. Si autē adhuc manet ratio eadē,propter quam lex prima vtilis erat:nō consuetudo legē,sed lex consuetudinē vincit:nisi forte propter hoc solum lex inutilis videatur,quia non est possibilis obseruādum cōsuetudinē patriæ:quæ erat vna de cōditionibus legis.difficile enim est,consuetudinē multitudinis remouere.hæc ille.Sed,vt hæc magis explicētur,quantū colligere Bar.in d.l.de quibus.& Pan.in c.fi.de cōiu in fi.& in c.ſ. treu.& pa.sic distinguo:Nam si cōsuetudo est cōtra legem positiua,vt cōtra leges seu canones vel statuta:aut est cōtra libertatē ecclesiæ,vel cōtra publicā vtilitatē:& non valet.ut eundū Bar in d.l.de quibus.sicut nec lex valeret. Aut cōtra vtilitatem priuatā,vel in nullius præiudicium:& tūc si superior scit,& tolerat,cōsuetudo abrogat legē. Facit glo.in c.j.de treu.& quòd ibi no.Gof.Et nō requritur alia præscriptio,secūdū do.Ant.quia ex quo superior videt,& tolerat,non videtur velle inicere vinculum.& Pan.ibi dicit ꝙ sufficit bin⁹ vel trinus actus;vt tollatur. Si verò superior ignorat:distingue. Nam aut lex habet clausulā derogatoriā à cōsuetudinē:& sic secundū Bar.cōsuetudo non valet.l.eos C.de vsuris.quia lex semper loquitur.l.Arriani.C.de hære.Et ex hoc infert Pan.ꝙ cōsuetudo semel lege reprobata nō pōt amplius induci.quod limitat nisi iubilt nō nouā, quæ non fuberat tēpore legis dāmantis consuetudinē:quia tunc poterit nouiter induci.ar.optimum in l.si hominem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia presumitur hoc voluisse ipsum Deū: cum noluerit omnes casus distinguere: sed dederit regulas generales, scili cet determinabiles & applicabiles ad multos casus: & postea dedit vicario suo generalē authoritatē dicēs. Quodcūque ligaueris, &c. vbi aūt nulla ratio naturalis suggerit ius diuinū distinguere aut limitare: nec lex, nec cōsuetudo valet: ideo etiā dicitur ꝙ Papa errare pōt, quādo disponit cōtra ius diuinū sine causa. & sic intellige text. in c. sunt quidam. xxv. q. j. ¶†† Decimò quēritur, quare cōtra canones valeat cōsuetudo, & nō statutū: & quare laicis personis licet statuere cōtra leges imperiales: nō aūt ecclesiasticis contra canones pontificales? Et dicit Pan. in d. c. fin. istā fuisse rationem: quia ius ciuile finaliter tendit in bonū publicū, & vtilitatē priuatorū. vnde si populus vult sibi prēiudicare cōdendo legē: Imperator nō curabit: quia pōt populus in hoc renuntiare fauori suo: vt in c. ad apostolicā. de regu. Item quia mores hominū sunt diuersi: ideo voluit Imperator vt quisq; populus posit facere cōtra legē, nō tamē cōtra honestatem, nec cōtra principi reseruata: sed in prēiudiciū eorum duntaxat. Ad quod d. l. omnes populi. & quod ibi no. Bar. Sed ius canonicū principaliter intēdit dirigere homines in Deum: & venit ad bonū publicū ecclesiasticū. Vnde statutū cōtra editū ab inferioribus, præsumitur temerariū & ambitiosum, & fini æterno cōtrariū. Vnde noluit Papa dare potestatē statuēdi cōtra canones: cōsuetudo tamē tolleratur: quia cōsurgit ex tacito consensu: nec præsumitur ambitio tanta. Dicit† tamē Bar. vnū singulare per l. si hominem. ff. mād. ꝙ ex causa vrgēti, & verisimiliter nō prēsa à canone, fieri potest statutū cōtra canonē: & multū bene facit illa lex, vbi dicitur ꝙ si dedi mandatū speciale alicui vt aliquē seruū manumittat: certē potest procurator generalis domini ex noua causa nō cōsiderata per dominum interdicere procuratori speciali, ne manumittat, veniendo cōtra mandatū speciale domini. Et ita in proposito. Et per hoc dictū & illā legē tene menti hoc singulare: ꝙ ex noua causa pōt legatus generalis prohibere delegato Papæ speciali ne procedat in causa sibi cōmissa, quāquā in illa causa delegatus specialis dicatur maior generali: vt in c. studuisti. de offi. leg. Sed hoc admittitur ex noua causa nō cōsiderata per Papā. ¶†† Vndecimò quēritur, vtrū lex vel statutū habens annexā sententiā excōicationis, tollatur per cōsuetudinem? Et dico ꝙ, vt colligitur ex Card. in prologo clem. Inno. domino Ant. & Pan. in c. j. de treu. & pa. quidā tenēt ꝙ cōtra facientes nō excusantur, etiā si esset solū præceptiua: ex quo principio ligauit ad peccatū. Sed quia hoc suprà solutū est. §. vij. ideo dic ꝙ cōtra facientes nō incurrūt excōicationem: ex quo per binū actū factū est cōtra, legislatore sciente & valente contradicere, & nō contradicente: vbi autem ignorat, requiritur, secundū aliquos, tēpus xl. annorum si est ius canonicū: sed si est statutū episcopi, credo ꝙ sufficiant x. anni, ante quos ligabuntur pœna & culpa delinquentes sine causa rationabili. ¶†† Duodecimò quæritur, vtrum consuetudo excuset à pœnis huius seculi, si sit praua? Et dicit gl. in c. deniq; dist. iiij. ꝙ sic, si cōsuetudinis prauitas nunquā est declarata per ius. Secus quo ad Deum, quod tamē intellige quo ad Deū, si cōsuetudinis prauitas sit scita vel ignorata ignorātia crassa: puta, cōtra ius naturale. xxxij. q. vij. flagitia. Secus vbi esset probabile dubiū super cōsuetudinis validitate: quia tūc ignorantia legis non est peccatū: vt in l. regula. ff. de iur. & fac. igno. & in c. cū dilectus. de cōsue. & quod no. Inno. in c. per tuas. de simo. & gl. in c. vno. de posta. præla. lib. vj. in ver. de cætero. ¶ Decimotertiò quæritur, vtrum cōis cōsuetudo proprie dicta obliget sub peccato mortali? Et dico ꝙ quilibet tenetur seruare consuetudinem suam: & nō omnes obligantur ad vnam & eandem, etiā si esset Romanæ ecclesiæ vbi seruatur extra fidē & articulos eius nec Papa mādat vt seruetur. Vide gl. in c. j. de sum. Trini. lib. vj. & c. nolite. dist. ij. facit c. quoniā. de feriis. & ibi Pan. Vbi autē consuetudo obligat: non semper obligat sub mortali, quanuis sit lex, aut habeat vim legis: quia nec omnis lex obligat ad mortale: sed tunc solùm quādo ea intentione introducta est vt sit præceptiua aut prohibitiua sub mortali: quod perpendi pōt, quādo cōiter tenetur ab omnibus sapiētibus quod faciēs cōtra peccet mortaliter. ¶†† Decimoquartò quæritur, vtrū obligetur quis seruare cōsuetudinem suā in his quæ liberē fiunt, sine vtrū in his quæ sunt meræ facultatis inducatur cōsuetudo, prout est ius priuatū in prædiciū facientis? Et dico ꝙ non, neq; ex donatione merè facta: vt no. in l. j. ff. de seruitu. & per Cy. in l. ij. C. quæ sit long. cōsue. & per Io. And. in c. j de cler. cōiu. & facit quod no. Inn. in c. bonæ *et ij. de* postu. præla. vbi dicit ꝙ recepto de longe veniēti, nō potest quasi possessio, nec cōsuetudo, licet pluries fuerit receptus. & Bar. in l. cū de in rem verso. ff. de vsuris. & l. operas. ff. de oper. lib. dicit ꝙ licet rusticus dederit vnū par eorum ponum per deceniū ex liberalitate, similiter si iuit quis ad vnū molendinū, nō inducitur cōsuetudo quia isti actus sunt meræ facultatis. ¶†† Decimoquintò quæritur, vtrum obligetur quis in omni pacto seruare cōsueta: siue vtrū in omni pacto intelligatur actū quod est cōsuetū? Et dico ꝙ sic. l. semper in stipulationibus. ff. de regu. iur. text. est in l. quod si nolit. §. qui assidua. ff. de ædil. edic. ff. de aqua plu. arcend. l. si prius. §. placuit. C. loca. l. licet. & ff. de leg. commis. l. iiij. quæ incipit, si fundus. arg. ff. de prescrip. verb. tibi. propter quod dicit Bal. in l. liberto. C. de oper. libe. ꝙ qui cōduxit operarios alio nō expresso, tenetur eis prouidere in expēsis & ferramētis secūdū quod est cōsuetū, & nō aliter: allegās d. §. placuit. & Bart. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duo. re. dicit ꝙ si consuetudo est ꝙ doctor legat per substitutū, intelligitur ꝙ istud posit, licet nō sit actū. ¶†† Decimo sextò quæritur, vtrū obligetur quis ad seruādā cōsuetudinē, qua exigitur aliquod tēporale pro spiritualibus. Et dico secundū Pan. in c. suam. de simo. ꝙ sine simonia et consuetudine ista exactio potest introduci, quādo exactio nō præcessit cōsuetudinē, sed ex mera liberalitate & devotione populi talis cōsuetudo est introducta. facit c. ad apostolicā. de simo. vbi dicit cōpellendos ad laudabilē cōsuetudinē obseruādā. Si verò precedēs exactio dedit causam consuetudini, nō valet: quia habuit initiū vitiosum. Et sic intelligitur tex. in c. cū in ecclesia. de simo. bene ponderatus. Hęc tamē limita, vt infrà Simonia. §. xj. ¶ Decimoseptimò quæritur, vtrū obligetur quis seruare cōsuetudinē aut statuta, quæ in aliquibus ciuitatibus vigent: vt bona filiorū & vxorū, & etiā ipsi filii posint capi pro delicto fallētiæ, scilicet quando pater fallit seu cedit foro? Et dicit Pan. in c. ex parte. de cōsue. ꝙ hæc defendi possunt per casum similē in l. fi. C. de primipil. lib. xij. vbi bona vxorū & filiorū obnoxia sunt pro culpa mariti primipilarii. i. deferētis in bello prima pila. i. prima tela, cōtra quē statutū fuit vt si quis huiusmodi cōdemnatus ꝙ se praue gessisset in officio, nō haberet vnde solueret, extēdi posset manus ad bona vxorū & filiorū. quod statutū fuit, quia propter eorum gemitus filiorū suū male gerebāt officiū. nā amore cōiugis & filiorū homines sæpe trahūtur ab illa fallētia. Sunt tamē, inquit, iniqua illa statuta, qū quis ex necessitate inducitur ad fallēdū: quia multi à ꝓposito fallūt, ideo emanarūt. An aūt cessante ra-

tiōne statuti, illud sit obseruandū cum tāta iniquitate & damno filiorū & vxorū Pan. remittit se ad not. per Inn. in c. quia pleriq;. de immun. ecc. ¶ Decimoctauò† quēritur, vtrū valeat cōsuetudo vel statutum ꝙ homicida vel similis criminosus puniatur pecuniariter, vbi diuino iure venit puniēdus pśonaliter? Et dicit Host. ꝙ non: qa hoc inducit pronitatē peccādi. quod dictū saluari pōt per prædicta: qa scilicet papa non pōt ius diuinū vel naturale limitare aut mutare, vbi nulla ratio naturalis hoc suggerit. Vnde notāter dicit Abb. in c. fi. de cōsue. nō valere statutū vt liceat interficere interfectorē patris, vel pcutiētē in facie. Quod dictū nota: qa facit cōtra statuta permittētia cōsanguineis cōsanguineos vindicare: qa videtur illicita. quod Io. And. in addi. Spe. videtur limitare, qū statuta dāt hāc facultatē. vt ex rācore animi fiat vindicta. Secus si datur vt ministro legis ad faciēdā iustitiā: quia statutū potest illos cōsanguineos facere legis ministros. ¶ Decimononò† quēritur, vtrū in iudicio cōtentioso sit iudicandū secundū cōsuetudinem, etiā contrariā iuri scripto, & secundū quam? Et dicit gl. super c. cōsuetudo. di. j. hoc ptractat. & Bar. Brix. tandē concludit ꝙ sic, quando est rationabilis & prescripta. Adde verò tu ꝙ etiā si nō sit præscripta, dummodo sit à principe scita, & tolerata spōte: quia eo etiā casu derogat consuetudinē terræ aut loci prouinciarū vicinarū, aut Romanā: respōdet deinde gl. ꝙ iudex, maximè delegatus, iudicabit primò secūdū canones: qbus deficiētibus iudicabit secundum leges: de no. ope. nun. intelleximus. & di. x. si in adiutoriū. & deficiēte iure iudicabit secundū cōsuetudinē generalē, vel particularē, si gnalis desit: licet tunc quidā dicāt recurrendū ad Romanā: deficiēte autē iure & cōsuetudine, procedet de similibus ad similia. xx. dist. de qbus. ff. de legib. l. nō possunt. omnibus autē deficientib. ad Romanā consuetudinē procedēt: vt ff. de leg. & con. de quibus licet sit argumētū, ꝙ ad consuetudinē vicinarū prouinciarū sit recurrendum. extra de cen. super eo. ¶ Vicesimo quęritur secundū quā consuetudinem iudicandum sit iudici delegato, vbi est alia & alia delegātis, rei & actoris? Et tandē dicit gl. super c. illud. di. xij. iudicandū esse secundū cōsuetudinē delegātis, qñ litigātes se spōte subiiciūt alicui, vel pertunt delegatū: & secundū consuetudinē litigantiū, si datur inuitis: & potius rei quàm actoris: quia. ſ. fauorabilior est reus. quod Arc. ibi limitat verū, nisi in duobus casibus. Primò, cum actoris cōsuetudo est magis cōsona iuri & veritati. Secundò, si magis absolutionē quàm cōdemnationē adducit: qa magis sequendū est quod cōsonat veritati negotii. iij. q. vij. iudicet, & promptiores esse debemus ad absoluendum. xxxv. q. ix. veniā. Melius tū distingui pōt, vt in d. glo. subiūgitur. Nam si iudex per appellationē obtinetur: delegatus sequi debet cōsuetudinē loci, à quo appellatur: qa iudex appellationis tenetur sequi cōsuetudinē prioris sententię: vt in authē. vt cū de ap. cog. in prin. col. viij. Si aūt sine appellatione iudex impetretur, sequēda est cōsuetudo delegātis: ar. ff. de cond. & demon. secundū Io. sed secūdū Bar. Brix. iudicabit secundū cōsuetudinē rei: cū actor forū rei sequatur. de fo. cōpe. cum sit gnale. nisi rōne cōtractus vel maleficii sit factus de foro alterius: qa tunc seruabitur cōsuetudo loci vbi cōtraxit vel deliquit. di. viij. quæ contra [24] morē. & de fo. cōpe. c. fi. ¶ Vicesimo primò quæritur, vtrū iudicare posit secundū consuetudines & statuta iudex arbiter, in quē cōpromissum est vt secundū iura pronuntiaret? Et dicit Gui. de Suza. in q. statutorū fuisse determinatum ꝙ nō, saltē si illa sint iuri cōtraria: qa appellatione iuris intelligitur ius cōmune Romanorū. Inst. de iur. na. ge. & ci. Sed cōtrariū tenuit dñs Ant. in c. Quintanallis. de iureiu. & hoc Pan. placet: quia cōsuetudo est quoddā ius nō nō scriptū. Itē qa cū nō simus in materia odiosa, verba generalia debēt verificari in qualibet specie cōtēta sub genere. de rescr. scisitatus. Cōsuetudines aūt & statuta sunt iura quædā. Addo ego tertiò, qa etiā ipsa populorum statuta & cōsequēter cōsuetudines, quę sunt cōtra aliquod ius cōe Romanū, sunt secundū aliud. i. secundū legē, oēs populi. ff. de iusti. & iure. quæ lex cōcedit populis posse cōdere statuta cōtra legē. Qui autē posint condere aliquid per statutū, possunt & per consuetudinē: vt patet ex dictis. Ad rationē verò in contrariū & similia, dici potest ꝙ loquuntur qñ de vnico iure dispositio est intelligenda. Vel dico ego ꝙ loquūtur de principali specie iuris: qa illa est ius Imperatoris: iura verò specialiū populorū secūdo loco sunt iura. ¶ Vicesimo secūdò quęritur, quæ differētia sit inter cōsuetudinē & præscriptionē? Et dico ꝙ secūdū Host. sunt sex. ¶ Prima, quia præscriptio locū habet in rebus mobilib⁹, corporalibus & incorporalibus. de prēscri. auditis. & in c. seq. cōsuetudo verò in incorporalib. tantū: vt in seruitutibus, iurisdictionibus, electionibus, & hmōi. ¶ Secūda, qa præscriptione acqritur ius singulari & priuato: siue illud ius ex publico sit ex priuato trahatur: vt dicit Pan. in d. c. si. cōsuetudine verò nō acquiritur ius magis isti quàm illi: nec alicui priuato, sed publico: etiā si trahatur ex priuato, secundū Pan. vt in l. veditor. §. si cōstat. ff. cō. præ. vbi patet induci posse consuetudinē, ꝙ quisq; posit dato pretio effodere lapides ex fundo alterius. ob quā l. idē Pan. in c. dilecti. de arbi. infert ad quæstionē, vtrū induci possit cōsuetudo vt nobiles alicuius castri possint incidere ligna, vel alia pascere, intra limites alterius castri vel in fundo alterius castri, vel in fundo alterius? Et dicit ꝙ sic, dūmodo cōsuetudo nō sit inducta p violētiā. ad quod c. sup qbusdā. de verb. sig. qa quēadmodū præscribi vel acquiri posset tota res: ita & vsus rei. Sed hæc videtur repugnare dictis ss. §. xiij. & §. xiiij. de his quæ sunt meræ facultatis: nisi dicatur ꝙ ibi erat sermo de actibus: vt est, dare: hic verò de passionib⁹: vt est, pmittere. ¶ Tertia, qa in præscriptione exigitur titul⁹ & bona fides. de præsc. si diligēti. in cōsuetudine verò nō regritur titulus, sed solū tēp⁹. ff. de vsur. l. cū de in rem. & in d. l. de qbus. ¶ Quarta, qa prescriptio & priuilegiū nō cōcurrūt. de fi. instru. inter dilectos. §. cęterū. de prescri. veniēs. cōsuetudo verò & priuilegiū bene cōcurrunt. extra eo. cū dilectus. & de verb. si. abba. ¶ Quinta, qa præscriptio est exclusio actiōis siue petitiōis: cōsuetudo verò est actiō is siue iuris acqsitio. de ele. cōstitut⁹. & c. in Gene si. in fi. licet & ipsa posit negatiuā respicere, vbicūq; ꝓbari pōt. ſ. ꝙ tale qd fieri nō debeat: ar. de ele. cū ecclesia Vulterana. & in Sū. Cōſ. li. ij. ti. v. q. ccviij. ¶ Sexta, qa cōsuetudo erronea nihil iuuat. Secus verò in præscriptiōe: qa titulus putatiuus, & si verus nō sit, dum tñ ꝓbabilis error excusset, dat causam præscribēdi. ff. ꝓ suo. l. vlt. Vtrū cōsuetudo inducat excōicationē. j. Excōicatio primo. notabili. j. in fi.

De Contemptu.

1 *Contemptus à contemno dictus, aut negatiuè, aut positiuè sumitur: etiā si ad legē referatur. Et idē aut actualis est, aut habituālis, & interpretatiuus dicitur. Et ibidem de moquoque.*
2 *Contemptu num is peccare dicatur, qui ex aliqua causa contra legē frequēter agit, aut eius transgressionē in cōsuetudine habet.*
3 *Contemptus omnis, an mortale peccatum sit?*

COntęptus, †à cōtēno dicitur: qđ est, nō appretio, vel nō magnificio. qđ dupliciter cōtingit. Primò, negatiuè 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

seu contradictoriè,quando.ſ.aliquis de aliquo non habet curam vel æſtimationẽ,nullã tamen irreuerentiã aut iniuriam irrogans. Secundò poſſitiuè ſeu cõtrariè,cum ſuppoſita tali nõ eſtimatione,irrogatur irreuerẽtiavel iniuria verbo vilificãdo:aut factis non obediẽdo,vbi obligatur: ſicut etiã albedini negatiuè opponitur non albedo:& cõtrariè nõ albedo,quæ eſt nigredo:& præceptũ de dilectione proximi quis tranſgreditur negatiuè non amando,& poſitiuè odiẽdo. Igitur contẽptus legis, de quo loqmur,dupliciter dicitur. Primò.ſ.propriè ſiue poſitiuè:& ſic eſt volũtas trãſgrediendi legẽ,ex hac ſola cauſa,q̃ quis nõ vult ſubiici legi. Secundò impropriè ſiue negatiuè:& ſic eſt volũtas tranſgrediendi legẽ ex aliqua alia cauſa,puta ex cõcupiſcentia, vel ira,vel ignorãtia,aut cõſuetudine:quo omnis peccator Dei legẽ contemnit. Et ſi adſit intẽtio continuandi tranſgreſsionẽ,dicitur contẽptus interpretatiuus de quo ỹ.Religio.j.ſ.iij.& ſ.xij. Iuxta hæc intelligo S.Thom.ij.ij.q. clxxxvj.ar.ix.ad tertiũ,ſic dicẽtẽ: Tũc cõmittit aliquis vel tranſgreditur ex contẽptu,qñ voluntas eius retulit ſubiici ordinationi legis vel regulę:& ex hoc procedit ad faciẽdũ contra legẽ vel regulã. Quãdo autẽ econtrario propter aliquã particularẽ cauſam,puta cõcupiſcentiã,vel irã,inducitur ad aliquid faciendũ cõtra ſtatuta legis vel regulæ: non peccat ex contẽptu,ſed ex aliqua alia cauſa,etia ſi frequenter ex eadẽ cauſa vel alia ſimili peccatũ iteret:ſicut & Aug. dicit in lib.de natura & gratia,q̃ nec omnia peccata cõmittuntur ex contẽptu ſuperbiæ:frequentia tamen peccati diſpoſitiuè inducit ad contemptũ:ſecundum illud Prouerb. xxiij. Impius cum in profundũ venerit peccatorũ,contemnit. Sed & Colle.in c.j.de cõſti.cõcordat dicens q̃ contẽptus eſt,quando ex ſua voluntate nõ vult quis ſubiicere ſe ſtatuto,vel obedire præcepto. Sed ſi quis tranſgreditur præceptũ ex cõcupiſcentia,ira,vel negligẽtia, aut alia particulari cauſa,non peccat ex contẽptu. Et idẽ tenet Steph.vt refert Car.in cle.eos.de ſepu.& facit excellentiſsimus.xj.q. iij.vbi ponitur aliud eſſe, peccare ex neceſsitate:aliud,ex ignorãtia:aliud,ex contẽptu. De vtroq; cõtemptu tãgit S. Tho.de ma.q.ij.ar.j.ad decimũ,dicẽs: Non ſolùm in omiſsione,ſed nec etiã in trãſgreſsione ſemper eſt neceſſariũ q̃ ſit actualis contẽptus,ſed contẽptus quidã habitualis & interpretatiuus:quia.ſ.interpretamur aliquẽ contemnere, qui non facit quod iubetur,vel facit quod ꝓhibetur.hæc ibi. Et interpretatiuus maximè locũ habet,vbi adeſt intentio trãſgreſsionis in poſterum,& continuitatis prędictę.

2 ¶ Primo†verò quæritur,vtrũ is,qui ex aliqua cauſa cõtra legẽ fæquẽter,ſiue habẽs tranſgreſsionẽ in conſuetudine, peccet ex contẽptu? Et dico q̃ ſic, ſecundũ Collectariũ. Oppoſitum tñ tenet do.Io.de tur.cre.dicẽs,hoc poſſe eſſe ex fragilitate & negligẽtia. Sed dico q̃ prima opin.eſt vera de primo contẽptu negatiuo & improprio:& ſecũdò etiã de cõtrario & proprio quantũ ad præſumptionẽ ſeu interpretationẽ,ſed non quantũ ad veritatẽ. diſponit tñ cõſuetudo ad contemptũ:vt no.S.Tho.ij.ij.q.clxxxvj.ar.penul.ad vl

3 timum. ¶ Secundò†quæritur,vtrũ ſemper ſit mortale peccatum ois cõtẽptus? Et dico q̃ contẽptus negatiuus eſt peccatũ mortale,ſi Dei lex,quam viola, eſt præceptiua,vt patet:aut veniale.vel nullũ,ſi eſt conſultoria tantum:qa talis cõtemptus ex ſe nõ irrogat iniuriã legi.ſed ſolùm ratione eius quod mãdatur fieri vel omitti. Contẽptus autẽ poſitiuus & cõtrarius ſi ſit cõtra legẽ Dei,& cuiuſq; potentis de iure præcipere,ſemper eſt mortale: & omnis tranſgreſsio ex tali contẽptu eſt ſemp mortalis de ſe, quãtumcũq; aliàs eſſet venialis:quia talis contẽptus eſt formaliter ſuperbia: vt infrà dicetur: poſſet tamen eſſe veniale peccatũ ratione motus indeliberati. Et iſte eſt contẽptus,de quo principaliter loquũtur conſtitutiones ordinis ,Prædicatorũ,dicendo q̃ non obligãt ad culpã, niſi ratione præcepti vel cõtemptus:quanquã illud dictũ ſit verũ fortè etiã de contemptu negatiuo,quo quis ex maxima indeuotione ſtatuta ordinis non magnificat: ſed tũc culpa non eſt mortalis. ¶ Tertiò 4
†quæritur,vtrũ peccet mortaliter qui ex contẽptu facit cõtra exhortationẽ ſuperioris? Et quãtũ ex doct. colligi põt, dico q̃ aut facit cõtra,quia authorẽ contẽnit & negat:& ſic mortaliter peccat,quia contẽptus eſt poſitiuus,qui grauior eſt contra ſuperiorẽ quàm cõtra legẽ,cum qua mitius agitur quàm eũ legis miniſtro, ſecundũ iura.l Celſus.de arb. gl. in c.dolentes.de cele.miſ.& gl.in c. propter.xviij.diſ. & q vos ſpernit,me ſpernit. Luc.x. Et talis trãſgreſſor vltra mortale puniri debet vt hęreticus,ſi ille ſuperior ſit papa:vt dicit gl.in c.generali.de elec.li.vj.& Pan.in cle.j.de ęta.& quali.& eſt infamis:vt no.gl.vj.q.j.infames. Et talis cõtẽptus eſt laqueus magnus religioſis diſſolutis & indeuotis,& multũ ſe æſtimãtibus. Si verò nõ cõtemnit authoris poteſtatẽ,ſed obſeruãtiã cõſilii & exhortationis:peccat veniaIiter ſolùm,ſi conſiliũ eſt reuerẽtię:puta, qa prælatus nõ vult præcipere,ſed cõſulere,& tũ ſubditus debet facere,ſed nõ tenetur neceſſariò:vt ſi moneat feruẽtius ſurgendũ eſſe ad vigilias matutinas. Si aũt cõſiliũ ſit neceſsitatis:licet fortè propter ſcãdalũ pręcipere nolit:vt qa monet cauẽdas eſſe cõuerſationes ſcãdaloſas:aut nõ eſſe erogãda latẽter bona monaſterii:ſic mortaliter peccat:vt no. in d.c.ad aures. & in c.fi.de temp.or.Sed ſi cõſiliũ ſit pfectionis:vt qa monet facere quæ ſine culpa poſſunt omitti:puta graues diſciplinas,& lõgas cõtẽplationes,nõ peccat etiã venialiter:vt no. Archi.in c.teſtamentũ.di.vj.& di.xxv.ſ.aliàs. Et ſic intellige glo.& iura quæ allegat in d.c.gñali.& Gemi.ibid.

De Contentione.

1 *Contẽtio,quæ in ſermone contrarietatẽ ac cũ alio in colloctione pugnãtiã timuit,prout variè ſpectatur,ita varia et multiplex eſt*
2 *Contentio ex parte contendentiũ,quomodo triplex efficiatur? Et ibidem Ambroſij definitio. Et quæ cum peccato fiat,& quæ non?*
3 *Contentio æmulationis,quomodo peccatum ſit? Et num de ſe mortale ſit? Et quòd exterminandi forent, qui beatum Dominicum aut Franciſcum,amplius diligunt,quàm Ieſum Chriſtum:vt pro totius Chriſtianitatis correctionem impediant?*
4 *Contentio diſputationis,quanquam laudabilis eſſe poteſt,in mortale tamen tripliciter incidere ſolet? Et quid de contentione litigioſa? nume.5.*
6 *Conſtitutiones religionum contentiones punientes,de qua contentione loquuntur?*

CONTENTIO† importat cõtrarietatẽ in locutione,ſicut diſcordia in volũtate quo ad intentionẽ vel modum,ſecundũ S.Th.ij.ij.q.xxxviij.ar.j. Et omiſſa ea quæ dicitur metaphoricè,& eſt color rhetoricus, dupliciter diſtingui põt.ſ.ex parte cõtendentiũ,& ex parte materię de qua contenditur. Sed loquẽdo & diſtinguẽdo ex parte cõtendentiũ eſt triplex:vt patet ij.ij.q.xxxviij.arti.j ſcilicet impugnatio veritatis ſcitæ,cũ modo indebito,vt cũ clamore,vel hmõi:& impugnatio falſitatis cũ modo indebito & falſitatis debito modo. Diſtinguẽdo verò ex parte materię de qua cõtenditur,ſimiliter eſt triplex.prima.ſ.ęmulationis:vt quę eſt efferẽtiũ diuerſos prędicatores,vel doctores ſeu præceptores & hmõi.ſecũda diſputatiõis in ſcholis.tertia litigatiõis in foro. ¶ Primò†verò q̃ritur,qũo ſit petitum 2
triplex cõtẽtio ſumpta ex parte cõtẽdentiũ? Et dico q̃ prima eſt bona:& ſecũda eſt cõtẽtio ſecũdũ quid.i.rõne modi tantũ:vnde & meretrices coràm Salomone cõtẽdebãt. iij. Reg.iij.& tũ vna neceſſariò dicebat veritatẽ.& hæc eſt peccatũ veniale. Prima autẽ eſt cõtentio ſimpliciter:& ab Ambro.diffinitur q̃ eſt impugnatio veritatis cũ cõfidentia clamoris.& ſecũdum San.Tho.eſt peccatũ mortale. Vnde & Apoſtolus eã ponit inter operationes carnis,quæ q̃ agunt, regnũ Dei nõ cõſequentur: vt patet Gal.v. Quod Arch.& bene intelligit qñ eſt de rebus importãtię:vt de ptinẽtibus ad fidẽ vel bonos mores,vel vtiles doctrinas. Secus ſi ſcholares cõtendant an prædicamẽtalis ordo ſit realis nẽcne:vel vtrũ epiciclus,Veneris maior ſit omni epiciclo planetarũ, & huiuſmodi,quorũ ignorãtia nõ eſt ꝓximo nociua grauiter. Vñ dicta cõtẽtio etiã ſi eſſet ſine clamore,eſſet peccatũ mortale,qa eſt cõtra honorẽ Dei,& ꝓximi vtilitatẽ: licet 3
fortè tũc nõ haberet rõnẽ cõtẽtionis. ¶ †Secũdò quęritur, quomodo ſit peccatũ cõtentio æmulationis? Et dico q̃ de xxij.de cõtentione,dicens quòd contẽtio verbalis in his,in quibus nullum eſt periculũ,facta ex quadam leuitate nõ eſt peccatũ mortale. ¶ †Quartò quæritur,quid de contentio- 5
ne litigationis? Et dico q̃ poteſt eſſe peccatũ mortale tripliciter. ¶ Primò,ratione iuſtitiæ:puta, quia eſt cõtra iuſtitiã:& de hoc nõ eſt dubium, ſi fiat ſcienter vel ex ignorantia nõ excuſante. ¶ Secũdò,ſi ſit pro iuſtitia:ſed nimis prolongetur ad exhauriendas facultates clientulorũ: & de- 6
hoc etiã non eſt dubiũ. ¶ Tertiò,ratione ſcandali actiui, ſiue puſillorũ:de quo infrà Scandalum.x.ſ.ij. ¶ †Quintò quæritur,de qua contentione loquũtur religionũ cõſtitutiones punientes grauiter contentiones? Et dico q̃ nõ loquuntur de ea quæ de ſe eſt mortalis:quia ille nõ prohibẽt prohibita diuino aut naturali iure nihil commemorãdo: ſed de ea quę eſt etiã cũ veniali peccato ſolùm qa intẽdunt tanquam finem reuerentiam & ſubiectionẽ debitã ad præ-

latos:quæ eſſe non poſſet, ſi etiam veritas clamoſè aut deſpectiuè ſeu deriſoriè defenderetur.

¶ CONTESTATIO litis,infrà Lis.ſ.ij.

De Contractu & Quaſi contractu.

1 *Contractus,à verbo contraho dictus, quod à con & traho coalescit, iuris nomen eſt, & ibidẽ ipſius & quaſi contractus definitio.*
2 *Contractuũ ſpeciẽ triplicẽ eſſe,de quibus ſpeciatim hic traditur.*
3 *Contractus bonæfidei quinam ſint,& qui ſtricti iuris? Et cur bonæ fidei dicantur?*
4 *Contractus,quinã ſint,in quibus dominiũ trãſferatur,aut id minimè? Et ibidẽ,qui cõtractus inter ſe correſpõdeant, & vicini ſint?*
5 *Contractus nominati ſunt,aut innominati. Et hi quorum naturã ſequantur?*
6 *Contractus appellatione,quid veniat,& quomodo cõtrahatur? Et vnde vim contractus ipſi deſumant? Et ibidem, depoſitarius ſecundum iura,ad quid teneatur?*
7 *Cõtractus iuxtà loci cõſuetudinẽ,geri dicũtur:ex qualitate tamen & natura cõtractus verba cõtra propriã ſignificationẽ accipiũtur.*
8 *Cõtractũ emptionis, vel aliũ quoque in alterius arbitriũ collatum, ſi ipſius perſona incerta ſit,non valere. Et huius limitatio.*

CONTRACTVS† ex con & traho dictꝰ eſt, quoties diſtantia in vnũ adunãtur: & eſt nomẽ iuris,qñ illa quæ adunãtur,ſunt volũtates:& id in quo adunãtur, eſt aliquid pecunia menſurabile,& cũ obligatione:nomen verò facti, qñ obligatio nulla naſcitur.l. Labeo.ſ.cõtractũ.ff.de verb. ſig.& ibi per Bar. Eſt autẽ cõtractus ſecũdum Veruec,vltro citroq;,id eſt,hinc inde,vel ex vtraq; parte obligatio,ex volũtate partiũ ſurgẽs. Quaſi cõtractus autẽ eſt obligatio,nõ quidẽ veniens ex contractu,aut maleficio,vel quaſi:ſed qua quis obligatur alicui ex aliquo officio vel facto licito & honeſto: licet nõ interuenerit expreſſa volũtas vtriuſq;:vt tutela,vel cura,aut negotiorũ geſtio,& huiuſmodi: qa licet pupillus habens tutorẽ, aut furioſus habẽs curatorẽ:aut is, cuius ignorãter gerit quis negotiũ,nõ expreſſe cõtraxerit: tamẽ tutor,curator,& negotiorum geſtor, obligãtur quaſi cõtraxiſſent. Et de his Inſti.de obli.per totum. & in tit.de obli.quæ ex quaſi cõtra.naſ.per totũ. De cõtractu ſub cõdi tione.ỹ.Matrimoniũ iij.per totum. Quomodo etiã dolus annullet cõtractũ.ỹ.Culpa.ſ.vj.& vij. ¶ †Primò verò quę- 2
ritur,quot modis ſumitur contractus? Et dico Bal.notare triplicẽ eſſe cõtractũ,ſcilicet propriũ,impropriũ,& impropriiſsimũ. ¶ Primus eſt, qñ vltro citroq; naſcitur obligatio.ſ.cõtractũ.in l. Labeo prẽallegata.vt in emptione & locatione. ¶ Secũdus eſt,qñ ſolũ vna pars obligatur:vt in donatione ſolus donãs obligatur ad tradendũ,& aliquãdo de euictione:vt not.in l.Ariſt.ff.de don.cauſa mor. Et in mutuo, ſolus recipiens obligatur ad tãtundẽ reſtituendũ. ff.ſi cer.pet.l.ij. Et in ſtipulatione,qñ ſolũ vna pars obligatur. Et ita intelligitur gl.Inſt.de diui.ſtip.ſ. cõuẽtionales quæ eſt ſuper verbo,cõtrahendarum. ¶ Tertius eſt,qñ ex nulla parte oritur obligatio:ſed potius diſſoluitur obligatio facta:vt eſt trãſactio facta nudo pacto,ex qua nõ agitur ante cõplemẽtũ cõditionis.de quo Sal.in l.ſiue apud acta.C. de trãſac. Vt etiã eſt liberatio p acceptilationẽ,i.imaginariã, ſiue fictã & nõ verã ſolutionẽ, qua gs ſimulat ſibi debitorẽ ſoluiſſe. Inſt.q.mo.tol.ob.ſ.j.& in l.vbi pactũ.C.de trãſa. per Bar. ¶ †Secũdò quęritur,q̃ ſunt cõtractus bonę fidei & 3
qui ſtricti iuris? Et dico q̃ bonæ fidei cõtractus ſunt, emptio,vẽditio,locatio,cõductio,mandatũ,depoſitũ,ſocietas, pignus,cõmodatum,& permutatio.qui dicũtur ideo bonæ fidej,primò quia ſi dolus cauſam dedit,nõ tenent:ſecũdò, quia veniũt vſuræ ex mora:& iudex æſtimare põt ex bono & æquo quid venit recõpenſandũ,vel reſtituẽdum. Nõ ſic

Universidad de Deusto
Biblioteca

in cõtractib⁹ stricti iuris: vt stipulatio, mutuũ, & similia: & de hoc infrà Dol⁹. vide gl. in §. actionũ. Inst. de act. Et adde, q̃ cõtract⁹ stricti iuris strictissimè sunt interpretãdi l. quicqd adstringẽdæ. ff. de ver. ob. & q̃ in cõtractibus verba interpretãda sunt cõtra proferentẽ, qñ sunt dubia. l. veteribus. ff. de pact. Debuit enim apertius legẽ dicere. ¶ †Tertiò queritur, qui sunt cõtractus, in quibus trãsfertur, & in quibus nõ trãsfertur dominium? Et dico, q̃ in rerũ trãslatione de psona in personã, quatuor modis dominiũ transfertur. Primò scilicet, per dominationẽ liberalẽ, id est, ex qua nõ expectatur retributio alicui⁹ mẽsurabilis pecuniæ, quæ dicitur donatio. Secũdò, p̃ dationẽ illiberalẽ qua scilicet expectatur aliqd tale: & qđ sit multis modis. Primò, in p̃ mutatione, cũ trãsfertur dominiũ rei vtilis, p̃ alia re vtili: puta, fruméti p̃ vino, vel pãni pro lana: quæ oĩa vulgo dicuntur barratti: vel pecuniæ aureæ pro argẽtea, qđ cabium dicitur. Secũdò, in emptione, quæ est p̃mutatio pecuniæ cũ re vtili: & vẽditiõe, quæ est p̃mutatio rei vtilis cũ pecunia. Tertiò, in mutuo, q̃ est permutatio pecuniæ cũ pecunia, cũ temporis expectatiõe, p̃ quod trãsfertur dominiũ pecuniæ in accipiẽtẽ mutuũ. Et oẽs hi cõtractus sunt liciti, si debitè fiãt. ¶ Sũt verò alii cõtractus prædictis quasi respõdentes, in q̃bus dominiũ nõ trãsfertur: sed vsus rei tãtùmodo. Nã donationi respõdet cõtractus dictus Cõmodatũ: quod propriè est rei, quæ vsu nõ cõsumitur penitus: puta, equi, libri, domus. Permutationi verò rerũ rñdet cõmodatio rerũ mutua: vt cõmodo tibi equũ meũ, tu mihi boué tuũ: & licitum est, nisi in rebus quæ vsu cõsumũtur: qa nõ licet cõmodare pecuniã, vel frumẽtũ p̃ equo: sed est vsura: vt dicetur. j. vsura, j. Emptiõi verò correspõdet cõductio, & vẽditioni locatio: quę posũt esse rebus nõ cõsumptibilibus penitus ipso vsu, tã mobilibus, q̃ immobilibus: puta, agris ad affictũ, vel sub certa parte locatis. Mutuo vere aliqualiter assimilatur pignus. ¶ †Quarò quæritur, q̃ sunt cõtract⁹ nominati, & qui innominati? Et dico, q̃ nominati sunt hi: q̃ habẽt nomina propria, & eis solis cõuenientia, vt vẽditio, locatio, & huiusmodi: innominati verò sunt quatuor, scilicet do vt des, do vt facias: facio vt facias: facio vt des. Qui ideò dicũtur innominati, qa eorũ nomina possent aliis nominatis cõtractib⁹ cõuenire. Et isti sequũtur naturã cõtractuũ nominatorũ, q̃bus assimilãtur. l. naturalis. §. sed si facio. ff. de præscr. ver. ¶ †Quintò quæritur, qd veniat noĩe cõtractus? Et dico, q̃ nomẽ cõtractus gñaliter prolatũ, cõtinet tã nominatos q̃ innominatos: vt est gl. sup ver. in suo nomine. in l. iuris gentiũ. ff. de pact. & gñaliter omne, ex quo nascitur obligatio, l, si ab eo. ff. de leg. ij. quod intellige de validis. Sed si in statuto fiat mẽtio de cõtractu: intelligitur de propriè dicto tãtũ: qa verba statutorũ sunt p̃priè intelligẽda. l. j. §. si igitur qui nauẽ. ff. de exerc. ac. & hoc, nisi diceret omnẽ cõtractũ. vt in gl. §. cõtractũ. præalleg. ¶ Sextò quæritur, quomodo cõtrahatur? Et dico q̃ quatuor modis: re, verbis, literis, & consensu. Instit. de obli. in fi. de quo dicetur infrà Obligatio. ¶ Septimò quæritur, vtrũ cõtractus trahant virtutẽ obligatiuã solùm à lege? Et dico q̃ nõ, sed ex pactis quæ, secũdũ vulgares, frangũt leges: vnde contractus ex cõuentione legẽ accipere dignoscũtur. de reg iur. contractus. li. vj. Vnde secũdum iura, depositarius solum tenetur de dolo & lata culpa: tamẽ si interueniat cõuentio vt teneatur de leui & leuissima culpa, & casu fortuito, illa seruabitur. de depo. c. ij. Quod intellige de cõuentione honesta, & nõ cõtra bonos mores. Vnde si cõueniatur vt præstetur dolus conuẽtio nõ valebit, secũdum Io. And. vt ff. eo. l. cõtractus. ¶ †Octauò quæritur, vtrũ cõtractus intelligatur geri secũdũ consuetudinẽ loci? Et dicit Pan. in c. cũ M. de consti. q̃ sic. not. Bart. in l. nemo est qui nesciat. ff. de duo. re. sti. & faciat suprà Cõsuetudo. §. xvj. Sed no. q̃ sicut dicit gl. in l. si vno anno. in ver. sed trãsactio. ff. loca. ex qualitate & natura cõtractus verba accipiũtur cõtra p̃priã significationẽ: vt ibi donatio p̃ trãsactiõe accipitur. facit lex. in lege. eo. ti. & no. de re. iur. l. nõ videtur. & ita talia sunt prædicata, qualia subiecta esse ostendũt, & ecõtra. xxxij. q. vij. Apostol⁹. ¶ †Nono quæritur, vtrũ valeat cõtract⁹ emptionis, vel alius collatus in alteri⁹ arbitriũ? Et dico q̃ nõ, si persona, in cuius arbitriũ cõmittitur, est incerta. l. si merces. ff. loc. nisi in casu, qñ similiter fuit cõmissum in arbitriũ boni viri: qa tũc intelligitur in arbitriũ iudicis. l. vir bonus. ff. iudi. sol. & sic videtur cõmissum in certã personã. Si verò persona, cui cõmittitur, sit certa: tũc, licet varia sit opinio in l. in emẽtis. C. de cõtrah. emp. tamẽ dic secũdum do. Lucã de Grassis in l. si qs arbitratu. ff. de ver. obl. q̃ sine substantia cõtractus cõmittãtur in arbitriũ certæ personæ, puta, prætiũ in vẽditione, & similia: siue accidẽtalia, puta, vẽditus iuus, si rationes reddiderit, & huiusmodi: valet cõtractus, si ille voluerit arbitrari: qa sicut substãtiale vltimæ volũtatis põt ferri in hæredis arbitriũ. l. si sic. ff. de le. j. ita in cõtractibus. l. seruũ filii. §. eũ qui. ff. dele. j. Et p̃ hoc videtur casus in l. si libert⁹ iurauerit. ff. de ope. li. vbi valet p̃missio liberti facta de operibus ad arbitriũ patroni. & si malè arbitrat⁹ fuerit: cogi põt vt arbitretur sicut bonus vir. Et sic in proposito. Qui si arbitrari aut nõ vult, aut nõ põt: nõ valebit. p̃pretiũ. Insti. de emp. & vẽ. Si verò mortuus fuerit alter cõtrahẽtiũ, si fuit cõmissum sup cõtractu perficiẽdo, nõ potuit arbitrari: si verò super perfecto, nõ expirat ei⁹ arbitrium sed sicut contractus transit ad hæredem: ita & obligatio standum arbitrio eius, secũdum Bar. in d. l. si quis arbitratu.

De Contritione.

1 *Contritio à contero dicta, quid importet, & quotupliciter sumatur: & quid attritio imuat, & inter se qualiter differant?*
2 *Contritionis dolorem de peccato, quantũ intensiuè peccator habere debeat? Et is dolor quotuplex sit. Et quantum extensiuè.*
3 *Mors vltimũ terribilium: & qui mallet mori, quàm Deũ mortaliter offendere, cõtra ius est. Et ibidẽ quòd nimius dolor esse possit.*
5 *Contritionis dolorẽ qualem teneatur, & debeat peccator habere? Et ibidem scrupulosorum hominum reprehensio. Et quid quòd contritionis principium sufficiat?*
6 *Contritionis causa, & quis effectus sit?*

CONTRITIO †à con & tero, secundũ nomen, importat confractionẽ, vel communitionem alicuius frangibilis vsque ad mínima: quasi simul ex toto tritio. & metaphoricè significat destructionẽ perfectam malæ voluntatis appetentis peccata: quæ cõteri dicitur, quãdo ab eis perfectè totaliter resilit per displicentiã. Et dupliciter sumitur. Primò, scilicet vt est actus virtutis, qui pœnitentia dicitur. & sic, secundũ Pet. & alios, est dolor scilicet perfectus voluntariè assumptus pro peccatis. Secũdò, vt est pars sacramenti pœnitentiæ habẽs relationẽ ad alias partes: & sic est dolor voluntariè assumptus pro peccatis, cũ proposito confitendi & satisfaciendi. Attritio verò, secundum nomen importat comminutionẽ aliqualem alicuius frãgibilis: & metaphoricè significat destructionẽ imperfectam malæ volũtatis: quãm dolet de peccatis, sed imperfectè, id est, nõ tantũ quãtum requiritur ad gratiã diuinam acquirendam. Vnde ab hoc duobus differũt attritio & contritio. Primò, quia attritio est dolor imperfectus: contritio verò perfectus. Secundò, quia attritio est sine gratia, quasi nõ remittens peccatũ. Secundus de contritione. Vnde comparantur sicut aurora & meridies. Non quasi vnus numero actus, qui est attritio, fiat cõtritio: sed vnus specie. Hæc omnia de mẽte S. Th. in iij. dis. xvij. & omniũ Theologorũ. ¶ Primò † verò quæritur, quanẽ dolorẽ cõtritionis de peccato homo habere teneatur intẽliue: & quãtũ habere debeat? Et dico, q̃ dolor cõtritionis est duplex: vnus. f. intellectualis, qui est displicentia voluntatis: & alius sensualis, qui causatur à primo. Primus est essentialiter cõtritio, secũdũ Pet. de Pal. & alios Theologos. Et ipse solus, tãquã existẽs in nostra facultate, requiritur, & sufficit ad cõtritionẽ: sicut cõplacẽtia volũtatis requiritur, & sufficit ad peccatũ: quia, secũdũ Chrys. vnumquodq̃ per quasc̃q; causas nascitur, per easdẽ dissoluitur. de reg. iur. c. j. Et Deus à nobis exigit, vt sit tãtus iste dolor & ista displicẽtia, quãta debet esse cõplacẽtia Dei, quẽ peridimus per peccatũ. i. vt peccatũ super omnia displiceat: & q̃ iste dolor sit maximus in genere. i. respectu mali naturæ & pœnæ: ita q̃ tenetur quis, si vult esse cõtritus, esse paratus sustinere omnẽ pœnã in generali: licet ad hãc, vel illam in particulari descẽdere nõ teneatur: puta, dicẽdo, sustinerem ignẽ, præcipitiũ, gehennã. & huiusmodi, ante quàm peccarem mortaliter: imò stultè faceret, qui se, vel aliũ super huiusmodi solicitaret. Vnde secundũ Pet. de Pal. à pœnitẽte requirendũ est si pœniteat: & si nõ sufficienter dolet, an hoc sibi displiceat, & vellet sufficienter dolere. Et hoc, inquit, sufficit. quod valde nota: quia sic dispositus est cõtritus, vel saltẽ attritus, vt possit absolui. Et nõ põt esse nimius: quia nec charitas, à qua procedit, põt esse nimia. Hęc omnia Pet. de Pal. & est mens S. Tho. & S. Bona. & omniũ Theologorum. Quibus † addo, q̃ cũ mors sit vltimũ terribiliũ, secũdum Philosophũ: qui potius vellet mori, quàm Deũ offendere mortaliter, est cõtritus. ¶ Secundus verò. i. sensibilis, nõ est essentialiter cõtritio, sed effectus eius cõsequẽs dolorẽ volũtatis ex necessitate naturæ, eo modo, quo vires superiores redundantes in inferiores, mouẽt illas: vel ex electione volũtatis illũ excitãtis. Et ad cõtritionẽ nõ requiritur necessariò, sed solũ de bene esse: quia non est in nostra facultate. Et eadẽ ratione, imò à fortiori, nõ oportet illum esse maximũ. Et põt esse nimius, sicut & afflictio exterior: puta, ieiunii, & hmõi: quia in his omnibus pro regula accipienda est cõseruatio subiecti, & bona habitudo ad operãdum ea, quæ sibi incũbunt secũdũ statũ suũ. Hæc omnia idẽ qui suprà: & est omnium doctrina. ¶ Secundò † quæritur, quãtũ dolorẽ cõtritionis teneatur homo habere extensiuè, seu durative: & quãtũ habere debeat? Et dico q̃ secũdũ S. Tho. in iiij. dist. xvij. homo tenetur habere istũ dolorẽ de peccato actuali, nõ de originali, licet de eo possit esse aliquadisplicẽtia: & de mortali, nõ de veniali: quia cũ eius cõplacẽtia mori põt, ac saluari, & de proprio, nõ de alieno: & de præterito, vel præsenti, nõ de futuro. Et tenetur istũ dolorem incipere quã primùm peccatũ cõmissum occurrit sibi memoriæ. quod secundũ Pet. de Pal. intelligitur, quãdo occurrit practicè. i. sub ratione detestabilis, vel delectabilis: nõ sãt si speculatiue solũ: sicut nec tenetur quis diligere Deũ, nisi de eo recordetur practicè. i. sub ratione diligibilis vel odibilis: alioquin nullus sine mortali posset speculari de eo, qui diligi nõ põt, nisi practicè cõsideratus. Et tenetur illi in tota vita cõtinuare primò, habitu, secũdum S. Tho. id est hic, q̃ semper sit taliter dispositus, q̃ doleret de peccato, si practicè recordaretur: siue, quod idẽ est, sic, q̃ semel doluerit, & nũquã de cætero habuerit actũ formaliter, aut virtualiter in cõtrariũ: & secũdò, actu, nõ simpliciter, sed sic q̃ nisi quã sibi actu placeat peccatũ, & semper actu displiceat, qñ memoriæ practicè occurrit, nõ tenetur autẽ,

licet hoc debeat debitò congruitatis, conari, ad iugiter & cõtinuè memorãdũ & dolẽdũ, quãtũ est possibile, seruatis actibus aliarũ virtutũ, & sanitate. Post mortẽ autẽ, cõtritio nõ durabit: quia est cũ dolore, gratia, & merito: quæ tria simul in nullo mortuo inueniũtur. Hæc oĩa de mẽte S. Th. & Pet. de Pal. & cõiter omniũ sanctorũ. ¶ Tertiò † quæritur quale teneatur homo habere dolorẽ cõtritionis, & qualem habere debeat? Et dico, q̃ dolorẽ intellectualẽ, saltem attritionẽ, oportet habere actualẽ de singulis peccatis memoriæ occurrẽtibus, quãtum ad principiũ cõtritionis. i. qñ homo primò cõteritur de peccatis nondum remissis: licet quantũ ad terminũ, qui est dolor gratia informatus, postea quàm remissa sunt, sufficiat vna generalis contritio de oĩbus: & idẽ dicẽdũ est de oblitis, siue quæ actu spãliter memoriæ nõ occurrũt: qa nullus tenetur ad ipossibile. Oportet etiã, q̃ sit maior de maiori peccato. Dolorẽ verò sensibilẽ cõueniẽs est maiorẽ esse de maiori: qa ei debetur maior pœna: tũ hoc nõ est necessariũ: qa nec ipse est necessarius. Hęc de mẽte Pet. & cõcor. S. Th. Sed adde pro scrupulosis, q̃ nõ credũt se actualiter doluisse de singulis peccatis occurrẽtibus memoriæ, nisi actu reflexo dixerint, doleo: q̃ fallũtur: qa sicut luxuriosus habitualiter fornicator, successiuè sine interuallo vidẽs multas mulieres pulchras posse sibi liter cõplaceat sibi in oĩbus absq; hoc q̃ dicat, cõplaceo. ita in proposito, q̃ habitualiter dolet qñ ponit se ad actu dolẽdũ de offensa Dei, extẽdit actũ habitus sui ad omne obiectũ doloro sum. i. in quo recognoscetur dicta offensa actualiter, obiectũ potentiæ, absq; hoc q̃ dicat, doleo. Adde etiã q̃ quãtũ ad cõtritionis principiũ, sufficit attritio, quãtũ ad hoc q̃ homo sine peccato subiiciat se clauibus p̃ cõfessionẽ & absolutionẽ sine nouo peccato: sed nõ quãtũ ad hoc, q̃ homo nõ peccet: qa tenetur cõteri quoties practicè recordatur, vt dictũ est. ¶ Quartò † queritur, quæ sit cõtritionis causa: & quis eius effectus? Et quãtũ ad causam, dico q̃ ex parte Dei, est eius misericordia & gratia: ex pte verò nostri, secũdũ Ray. sunt sex causę dispositiuę. Prima, est recogitatio peccati. Secũda, est recogitatio pudoris. Tertia, detestatio vilitatis peccati. Quarta, timor iudicii & inferni. Quinta, cõsideratio amissionis patriæ, & offensæ tanti patris. Sexta, est spes. f. veniæ cõsequẽdæ, gratiæ recuperãdæ, gloriæ expectãdę. Quãtũ verò ad effectũ, dico q̃ secũdũ S. Th. effectus eius primus, est remissio culpæ. & cõcor. Ray. & Host. q addit, q̃ si cõtritus deinde tẽpore suo nõ exequatur p̃positũ, quod de cõfessione & satisfactione cõceperat, nõ redeunt quidẽ dimissa peccata, sed tũ mortaliter peccat omittẽdo. Secũdus verò est remissio pœnæ. de pœ. dist. iij. p totũ. quod Sum. Ro. limitat verũ, quãtũ ad partẽ, nõ quãtũ ad totũ. aliàs. inquit, nõ essent necessariæ indulgẽtiæ prælatorũ. Sed tu die, secũdũ S. Tho. & Pet. de Pal. q̃ tantũ intẽdi posset ex parte causæ. i. charitatis, & ex parte effectus. i. doloris sensibilis, q̃ pœna tota remitteretur: & nihilo minus requiritur cõfessio, & iniũctæ pœnitẽtiæ expletio, p̃pter præceptũ, & incertitudinẽ remissionis totius pœnæ. An aũt quis debeat cõteri de venialibus, j. Peccatum. §. vj.

De Contumacia.

1 *Contumacia vnde dicta, ad quid referatur: & quid sit?*
2 *Contumaciam variè committi, ad tres tamen id modos coerceri.*
3 *Contumaciæ causa excommunicatus, absolui num debeat ante, quàm de expensis satisfaciat, & de stylo in iudicio caueat?*
4 *Testes cõtra cõtumacẽ, nũ recipi possint. vt procedatur ad sententiã.*

CONTVMACIA, † sicut & contumax, à cõtumeo dicitur, quod est super verbis, aut aspectu tumere: vel à cõtemnendo. Et dicitur in ordine ad superiorem, propriè,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt est iudex: & in obedientia volũtaria, qua quis monitionem iudicis implere cõtemnit: vt elicitur ex c.ij.de dolo & cõtum. iuncta gl.in verbo, cõtumaciter. Et propriè consistit in nõ faciẽdo volũtariè, quod facere quis scit se debere: vt ibi patet. ¶ ††Primò verò quæritur, quotuplex est cõtumacia? Et dico, q̃ sit multis modis: sed omnes reducuntur ad tres, quos ponit Ray. post S. Tho. in iiij. dist. xviij. ¶ Primus est in nõ cõparendo ante iudicẽ. & hic modus à Ray. diuiditur in tres. Et vnus est, si quis citatus peremptoriè venire cõtemnit. Alius si malitiosè se occultet, ne citetur. Alius, si citationẽ impedit, ne feratur ad eũ. de quibus extra vt li. nõ cõtest. quoniã frequẽter. ¶ Secundus est, quãdo citatus cõparet quidẽ, sed sine licẽtia cõtumaciter recedit ante finẽ causæ. xj. q. iij. certũ. ¶ Tertius est, quando non vult parere sententiæ. de verb. sig. ex parte. in fi. Et in prædictis modis aliquãdo est cõtumacia vera. i. expressa: vt ũ quis citatus dicat iudici, vel ministro, se nolle cõparere: aut si illicentiatus recedit. Aliquãdo est ficta i. tacita: vt, si quis citatur, & non venit: vel si latitet, aut impedit ne citetur. Additur nõnunquã & cõtumacia euidẽs. Vide Gof. de sen. exc. §. excõicatio fieri habet. in Sum. & Gul. in Spe. tit. de contumacia. & gl. fi. in cle. vnica. de dolo & contu. & Inn. in c. querelã. de proc. & Bar. in l. fi. ff. de in integ. resti. & in l. ex consensu. §. ij. ff. de app. & Cy. & Pet. post Iac. de But. in l.
3 properandũ. §. autẽ reus. C. de iudi. ¶ †† Secundò quæritur, vtrũ excõicatus pro contumacia, absolui debeat ante quàm satisfaciat de expẽsis, & caueat de sistendo in iudicio? Et dico q̃ non, si fuit verè cõtumax. Secus si præsumptiuè, puta, quia impeditus: tamẽ nondum cõstat si hoc allegat: quia si petit, absolui debet. de sent. exc. venerabilibus. §. idem est
4 etiã. lib. vj. ¶ †† Tertiò quæritur, vtrũ lite nõ cõtestata possint aliquo casu testes recipi cõtra contumacẽ, & ad sententiam diffinitiuam procedi? Et dico q̃ sic, ex aliqua speciali causa: puta, si quæstio moueatur super alicuius electione, ne propter longã morã ecclesia patiatur in spiritualibus & tẽporalibus læsionẽ. Itẽ, si moueatur quæstio super copula maritali, ne viro aut mulieri fornicationis occasio præbeatur. extra, vt lit. nõ contest. quoniã frequẽter. & idẽ videtur in omnibus, in q̃bus periculũ magnũ spũale esset in mora.

De Contumelia & iniuriis.

1 *Contumelia, quæ quasi tota verbus tumens ex superbi & spiritu, sicut & contumacia dicta est, quid notet. Et quid iniuria? Et quot modus committatur?*

2 *Contumelia & iniuria, quid inter se differant? Et an sint peccata mortalia? Et num sine peccato dici possint, correctionis causa? Et qui prædicta inuste ac temerè infert, num ad aliquam satisfactionem teneatur? nume. 3.*

4 *Offensio si secreta fuerit, petatur autem satisfactio publica, num ad eam offendens teneatur?*

5 *Contumelias obiectas, num teneatur homo sustinere?*

1 CONTVMELIA † à cõtumeo dicta est, quasi tota verbis tumens ex spiritu superbiæ, sicut & cõtumacia. & primò quidẽ significat dehonorationẽ per verba principaliter, aut secundariò per signa importãtia culpã: sed vulgus etiã ad cõuiciũ & improperiũ cõtumeliæ nomẽ extendit. Iniuria verò dicitur quasi nõ iure facta: & deinde specialiter iniuria dicitur culpa: vt ff. de iniur. in l. Aquilia. & tertiò iniustitia vel iniquitas iudicãtis: vt Insti. eo. ti. in prin. & quartò cõtumelia: vt ff. de iniur. l. j. in prin. & l. apud Labeonẽ. eo. tit. Et fit iniuria tribus modis, re, verbis, & literis: vt ff. de iniur. l. j. §. j. & l. lex Cornelia. §. si quis verborũ. Sed nũc de ea, quæ fit verbis aut literis, est sermo: & ad tria reducitur, scilicet cõtumeliam, conuiciũ, & improperium.

¶ ††Primò verò quæritur, quæ sit differẽtia inter prædicta? Et dico, q̃ secundum S. Tho. ij. ij. q. lxxij & lxxiij. cõtumelia est dehonoratio facta palam per verba, aut alia signa importantia culpã: vt si aliquis super faciẽ opprobriosè dicatur fur. cõuiciũ verò, est dehonoratio facta palã per verba, aut signa importantia culpam, vel etiã pœnam: vt si quis in faciem appelletur fur, aut cæcus. Vnde omnis dicês contumeliam, dicit conuiciũ, non ecõtra: quia qui aliquẽ cæcum appellat, dicit quidem cõuiciũ, non autem cõtumeliã. Improperium verò, est dehonoratio facta palã per verba, aut signa importantia egestatẽ: maximè si cõmemoretur beneficium factũ in necessitate. Hæc omnia de mente S. Tho. qui etiã dicit q̃ vnum horum quandoq; pro alio sumitur. ¶ Secũdò quæritur vtrũ prædicta sint peccata mortalia? Et dicit S. Tho. & Alex. de Ales, q̃ peccata verborũ ex intentione sumunt grauitatẽ: vnde ista sunt mortalia, primò, si animo dehonorandi notabiliter fiant: quia non est minor honoris iactura, quàm rerũ. & secundò potest esse mortale, etiã si non adsit intentio talis: & tamẽ talia sunt in grauia, q̃ grauiter dehonorãt & cõtristant: sicut grauiter percutiens ludo, posset peccare mortaliter. Sunt autẽ peccata veniale, si ista nõ multũ dehonestent, nec proferãtur ex firmo proposito grauiter dehonestãdi: sed ex aliqua leui ira, aut alia leui causa, & intẽtione leuiter tantũ cõtristãdi, vel dehonestãdi: sicut etiã leue damnũ rerum, nõ est mortale. hęc de mente illorũ. ¶ Tertiò quęritur, vtrũ prædicta dici possint sine peccato causa correctionis? Et dicit S. Tho. q̃ sic: sicut etiam licet verberare causa disciplinæ: aut infertur damnũ in rebus. Et sic dominus discipulos stultos Luc. vj. & Pau. Galatas dixit insensatos. Gal. iij. Et intellige etiã si puniẽs iracundiam: dũmodo correctio sit principalis causa improperandi: ita scilicet q̃ remota hac causa, nõ inferret iniurias. Aliàs, si ira sit principaliter in causa, erit peccatũ graue: &, vt videtur, mortale: ideo ista sunt periculosa. Vnde dicit Aug. in libro de sermo. do. in monte, q̃ rarò & ex magna necessitate, obiurgationes sunt adhibẽdæ: in quibus nõ vt nobis, sed vt domino seruiamus, instemus. ¶ Quarto † quæritur, vtrũ inferẽs prędicta iniustè teneatur ad ratihabitionẽ aliquã? Et dicit Nic. de Li. q̃ tenetur per se, vel interpositã personã dicere iniuriato culpã suã, vel saltẽ quærendo pollẽtia signa ostẽdere, nisi cõprehẽdat, q̃ ei remissa sit iniuria: puta, quia cũ eo ridet, & hmõi. Excipitur tũ prælatus & paterfamilias: qui licet corrigẽdo excedat, tamẽ veniã petere nõ tenetur, secũdũ Aug. in regula. quod limita, nisi fecerit à proposito, & potius liuore vindictæ. de quo dicit vt. Correctio. §. xiij. Addit Vmb. in expositione regulę, q̃ qui intulit iniurias, tenetur satisfacere citò, si põt: quia sicut in restitutione, quod sine die certo debetur, omni die debetur: ita & hîc. Et debet esse satisfactio petendo veniam, vel etiã se prosternẽdo, aut seruiẽdo plus & minus: sicut in rebus, ita & hîc, secũdũ quãtitatẽ dãni, vel in dubio ad arbitriũ boni viri. ¶ Quintò, † quid si offensio fuit secreta, & petitur satisfactio publica? Et dicit Arch. q̃ nõ tenetur, nisi occultũ fuisset publicatũ: sicut fur qui latẽter furripit, nõ tenetur restituere publicè. Sed si ecõtrario offensa fuit publica, & exhibetur occulta satisfactio, nõ sufficit: argumẽto Paulo, qui publicè cõdẽnatus ad carcerẽ, noluit occultè liberari, sed publicè. Act. xvj. c. Et idẽ est si cõtumeliãdo maledaciũ dixit: quia nõ sufficit dicere se malè dixisse, nisi dicat se mẽtitũ, vel dixisse falsum, vel dubiũ: si scit, vel credit esse falsum, vel incertũ quod dixit. ¶ Sextò † quęritur, vtrũ homo teneatur illatas cõtumelias sustinere? Et dicit S. Thomo q̃ sic, quãtũ ad præparationẽ animi, si opus esset, sicut & alia damna: non autẽ semper, quantũ ad actũ: sed q̃q; tenentur nõ sustinere. Primò, q̃ hoc cederet in bonum irrogãtis: vt puta ad reprimẽdũ eius audaciã: iuxta illud Prou. xxvj. Respõde stulto iuxta stultitiã suã. id est, secundum quod eius stultitia meretur. Secũdò, q̃ ex sufferẽtia aliorũ „pfect⁹ impediretur. Et hæc est sentẽtia Greg. homil. ix. super Ezech.

De Conuentu.

1 *Conuentus multiplex, ac varia acceptio.*

1 CONuentus † à cõueniẽdo dicitur. & sumitur aliquãdo participaliter passiuè: & sic cõuentus est idem quod citatus. Aliquando verò nominaliter: & sic est æquiuocũ. Et primò quidẽ significauit capitulũ siue collegiũ regulariũ. cle. j. de reb. eccl. nõ alie. Pan. in c. innotuit. de ele. collegiũ regulariũ: sed deinde apud mendicãtes, quorũ domus non habẽt „ppriũ nomẽ, sicut domus monachorũ, quæ vocantur monasteria: cõuentus dicitur „pprie locus habitationis capituli: & sic habet vsus loquẽtiũ. In pœnalibus autẽ, si verba conueniũt tantũ capitulo, stat pro capitulo: si tantùm loco, stat pro loco: si vtriq;, benignior fiet interpretatio, secundũ regulã iuris: maximè si ex cõiecturis hoc appareat: sicut interdicto cõuentus, iudicabitur locale tantùm: nisi in suppletione, vel narratione fiat mẽtio de loco: in dubio autẽ stabit „p loco: qa vsus loquẽdi debet attẽdi. de spõsa. ex literis. & in l. si libellorũ. ff. de le. iij. & secũdũ Butr. præfertur pro sequitur Bar. vt plenè habes per Panor. in proœmio primi.

De Chorea.

1 *Chorea & ludi, quanquam indifferentes sunt, possunt tamen tripliciter malè fieri, de quibus hic.*

2 *Choreæ & ludi, vt citra peccatum fiant, quot requirant? Et an tempore deuotionis, aut pœnitentiæ sine mortali peccato fieri queant? Et ibidem in hoc dictum Augustini, quòd melius facerent ludæorũ fœminæ, si lanam filarent, quam tota die in Neomenijs impudicè saltare.*

3 *Choreas, ludos, vel ioculationes inspectare quando sit peccatum. Et quid de inspectoribus alearum & torneamentorum. remissiuè.*

1 CHOREA, † vt dicit Ala. in iiij. dist. xvj. & huiusmodi ludi, nõ sunt mali secundũ se: quia possunt aliqũ bene fieri: sed triplici de causa possunt fieri mali. Primò, si fiãt ad prouocandã libidinẽ, & huiusmodi, id est, si fiãt malo fine. Secũdo, si nõ cõueniũt personæ: vt clericis, religiosis, & huiusmodi. Tertiò, si fiãt tẽpore nõ cõgruo, id est, tristitię vel pœnitẽtiæ. Si verò fiãt ex causa alicuius honestæ lætitiæ, à personis secularibus, cõgro tẽpore & loco, & cum aliis debitis circũstãtiis: nõ est illicitũ. Adde, q̃ etiã possent esse illicita ex dispositiõe personarũ choreizãtiũ: vt quia aliquis
2 exponit seipsum periculo operis, vel cogitatus illiciti: vel „pbabiliter dubitat se ad hoc expositurũ aliũ. ¶ Primò † verò q̃ritur quot requirãtur, vt licitè, id est, sine peccato mortali, fiãt? Et dico q̃ multa, sed omnia reducũtur ad septem. ¶ Primò, debitũ tẽpus: puta, nuptiarũ, victoriæ, liberatiõis patriæ, vel hominis, aduẽtus amici diu expectati, & hmõi: vnde secũdũ metẽ Ala. est mortale hæc facere tẽpore deuotionis aut pœnitẽtiæ: puta ab aduẽtu vsq; ad Epiphaniã: & à Septuagesima vsq; ad pascha: quod verũ putarẽ, nisi fierẽt occultè, vel ex insolita honesta lætitia: puta victoriæ: vel à talibus, quos excusaret ignorãtia: vel vbi esset cõsuetũ propter lætitiã festi præcipui. Est etiã mortale secundũ magistros, vt refert Rich. in iiij. dist. xxx. si in diebus dominicis „ppter dictũ Aug. quod melius facerẽt fœminæ Iudeorũ, si lanã filarẽt, quã tota die in neomeniis impudicè saltare q̃d Sum. Ang. verũ limitat q̃ propter hæc multa, aut Prædicatio, seu Vesperæ omittũtur: vel per maiorẽ partẽ diei. Sed limitatio est nimis austera: quia si isti ludi cã tãta honestate fierẽt, q̃ nõ haberẽt circunstãtiã malã, præter circunstãtiã tẽporis: dico q̃ idem erit omittere Vesperas propter ludum pilæ aut schacorũ, & propter hæc. dictũ autem Aug. intelligitur, quando hæc impudicè fiunt: vt patet intuenti. ¶ Secundò, debitus locus, id est, „pfanus. vnde hæc vidẽtur mortalia in ecclesia, & aliis locis sacris vel religiosis. arg. c. decet. de immu. ecle. li. vj. ¶ Tertiò, persona cõueniẽs, qua scilicet sit talis, q̃ inde nõ subeat periculũ animæ: nec ista sibi sint indecẽtia, & „phibita: sicut „phibentur ecclesiasticis personis. xlvj. dist. clericũ. de conse. di. v. nullus presbyterorum ita q̃ istis, vel cum istis, hæc facere, videtur mortale ratione prohibitionis & scãdali: nisi fortè qualitas & modicitas operis excuset: vt si fiãt in secreto, & parum, quod quasi nihil putatur. ¶ Quartò, modus honest⁹. honestas enim est iuris præceptũ. Insti. de iusti. & iur. §. iuris præcepta. Vnde est mortale, si fiãt habitu, gestu, cantu, aut quouis modo notabiliter lasciuo: sicut cũ fœminæ suerecũdæ pectora excessiuè not. nudãt: & viri, partes pudẽdas indecẽter coopertas ostẽtãt. de hoc tũ excessu, difficile est iudicare quãdo sit mortale, cum sit respectiuus ad cõditiones patriæ, & personarũ præsentiũ. Quintò, recta intẽtio, puta, honesta: nõ ne cessaria recreatio: vnde si fiãt causa libidinis, vel alio fine, q̃ sit peccatũ mortale, erũt mortalia: venialia verò, si sit venia le, arg. c. vide. j. q. j. &. xxiij. q. j. noli. & c. militare. ¶ Sextò, stabilitas choreizãtis: ne scilicet inde periculũ immineat: vnde q̃ „pbabiliter inde sibi vel alteri periculũ timet operis vel cogitatus mortalis, mortaliter peccat, nisi desistat: quia q̃ amat periculũ, peribit in illo. Ecclesiastici iiij ¶ Septimò raritas hmõi ludorũ. Vnde secundũ Rod. ducẽs choreas ex cõsuetudine, mortaliter peccat. Sed hõc intellige verũ: q̃ in tali semper, vel quasi semper reperitur aliqua de præmissis circunstãtiis malis: quæ oẽs si abessent, sola cõsuetudo nihil faceret ad hoc, vt essent hæc mortalia. ¶ Ex quibus omnib⁹ etiã patet quot modis ista sunt mortalia. ¶ Secũdò † q̃ritur vtrũ inspectio chorearũ, ludorũ, vel ioculationũ sit peccatũ? Et dico gñaliter q̃ quęcũq; licitè fiũt, de se licita videtur, vt patet. Vñ inspectores chorearũ nõ peccãt mortaliter, nisi ex aliqua circũstãtia mala: puta, ex mala intẽtione: vel rõne periculi inde sibi vel alii imminentis: vel quia sua præsentia est cã ludi, vel „pter aliquid huiusmodi. De inspectoribus alearum & torneamentorum ĩ. in locis suis. 3

De Correctione & Punitione.

1 *Correctionem duplicem esse, & quid vnaquæque?*

2 *Correctio fraterna, num adeò in præceptis sit, vt qui eam omittit, mortaliter peccet? Et eius omissio quot modis contingat? Et quando cum mortali coniuncta sit, & quando non?*

3 *Præceptione eodem teneamur inquirere, quos corrigamus? Et an subditi ad Prælatorum correctionem eodem quoque præcepto teneãtur? Et num omnes eo ligentur?*

4 *Præcepto hoc eodem, num omnes ligemur ad correctionem alienã iuxta ordinem à domino traditum, qui Matth. xviij. habetur. Et in hoc beati Tho. regula. Et num quandoque contra factum sit, aut fieri possit? Et Petri exemplum.*

5 *Doctus quibus regulis possit decidere eius omnes innumerabiles, qui contingere possunt circa fraternæ correctionis ordinem? Et ibidem, quòd multorum bonum, vnius bono præponi debet.*

6 *Peccet ne mortaliter, qui contra prædictum ordinem aliquid prælato denuntiat ex simplicitate, malitia, leuitate, aut illo etiam præcipiente?*

7 *Peccatum alicrius, vel etiã suũ, num quis cõtra dictũ ordinẽ ad prælati præceptũ publicare teneatur. si peccator occultus sit, peccatum autem publicum? Et quo casu præcipere prælatus id possit?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 *Episcopus, vel alius prælatus si præcipiat reuelationem alicuius occulti, vt puta furti, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, an non reuelans in eam incidat? Et quid si quis alium puniat sciens pro crimine læsæ maiestat. quod is illud non denuntiauerit scùm probationibus careret, condemnatio ad quid teneatur?*

9 *Correctio ad prælatos pertinens, non omittenda est, ob eius turbationem qui corrigitur. Et quid de correctione fraterna?*

10 *Correctio num prælatus sit in præcepto? Et quid si nõ corrigant & emendent, cum possint?*

11 *Correctio siue punitio qualis esse debeat? Et quid si prælatus in corripiendo modum excedat? nu. xx.*

13 *Multitudo qñ in scelere est, qualiter in correctione procedendũ sit?*

14 *Causæ licitæ dissimulandi, & non corrigendi peccata, quot sint?*

15 *Prælatus, vel subditus existens in peccato mortali, alium corrigendo num mortaliter peccet. Et huius limitatio.*

16 *Corripiendo qui alium iudicat, si in eodem peccato sit, licet seipsum condemnet, non tamen ex hoc semper nouam damnationis causam sibi aducit.*

COrrectio† duplex est, secũdũ S. Th. in iiij. di. xix. q. ij. Vna scilicet ostẽsiua & directiua tantũ, q̃ dicitur propriè correctio: & est admonitio fratris de emẽdatione delictorũ ex fraterna charitate: & hæc pertinet ad oẽs tã subditos quàm prælatos. Alia est coactiua, quę dicũtur, ꝓpriè correptio. illa enim rapi dicũtur, q̃ auferuntur subdito: & hæc est punitio peccatorũ à prælato facta ad cõseruationẽ iustitiæ: vñ cõuenit solis prælatis: quorũ verba vim coactiuã habẽt, q̃ de cætero vocetur punitio. ¶ Primo† verò quæritur vtrũ fraterna correctio sit in præcepto, sic ꝙ eã omittẽs peccet mortaliter? Et dicit S. Tho in iiij. vbi s. & ij. q. xxiij. ꝙ est in præcepto. & idẽ tenet Rich. & oẽs Theo. per illud verbũ domini, Mat. xviij. Si peccauerit, &c. Sed qa hoc præceptũ est affirmatiuũ, nõ obligat ad semper, sed ꝓ loco & tẽpore. Omissio verò eius, secũdum eosdẽ, tripliciter fit, primò, meritoriè: vt qñ tẽpus opportunũ expectatur: vel timetur inde ne peccator fiat peior, aut alios impediat ad bonũ. Secũdò, omittitur cũ peccato mortali: vt quia timetur iudiciũ vulgi, aut carnis eruelatio, vel perẽptio: dum tamẽ hæc ita dominẽtur in animo ꝙ fraternæ charitati præponãtur. tertio cũ veniali, qñ scilicet timor & cupiditas tardiorẽ facit ad corrigendũ: nõ tñ ita ꝙ si cõstaret, fratrẽ posse à peccato retrahere ꝓpter hæc dimitteret q̃ in animo præposuit charitatẽ: vt dicit Aug. Cõcord. Rich in iiij. di. xix. Sed limita, ꝙ hęc omissio est cũ mortali in peccato mortali, & in veniali periculoso de mortali, & nõ in quolibet tali: sed in habẽte perseuerãtiã: quã si nõ habet, solus prælatus corrige
3 re tenetur, secundũ gl. in c. qui aliũ. de hære. ¶ Secũdo† q̃ritur, vtrũ hoc præcepto ligemur ad quærẽdum quos corrigamus? Et dicit S. Tho. ꝙ nõ: gabeneficia quæ nõ debemus certæ personæ, sed omnibus cõiter tẽporalia vel spiritualia sufficit impẽdere nobis occurrẽtibus: alioquin oporteret nos facere cõtra illud Prou. xxiiij. Ne quæras impietatẽ in domo iusti. Vndẽ patet ꝙ nec religiosos oportet exire ad corrigendũ delinquẽtes. ¶ Tertiò quæritur, vtrũ hoc præcepto ligentur subditi ad corrigendũ prælatos? Et dicit S. Tho. ꝙ sic, correctione humili, ita ꝙ cũ mansuetudine & reuerẽtia: nõ autem correctione punitiua, aut increpatiua: iuxta illud, Seniorẽ ne increpaueris. ij. Tim. v. nisi manifestè errẽt in fide: quia tũc si non essent superiores volẽtes iudicare, inferiores increpare possent: quia hæresis reddit hæreticũ omni catholico inferiorẽ, etiam quantũ ad forũ extrinsecũ facit ij. q. vij. secuti. & c. Paulus. Et idẽ est, secũdũ aliquos, qñ haberet mores inordinatos publicè & scãdalosè. ¶ Quartò quæritur, vtrũ hoc præcepto ligẽtur omnes? Et dicit S. Tho. ꝙ correctio quæ dicitur correptio, & est actus iustitiæ tendẽs ad bonũ cõe, pertinet ad solos prælatos sed ea q̃ dicitur ꝓpriè correctio, & est actus charitatis tendẽs ad fratris emẽdationẽ, pertinet ad quẽlibet habentẽ charitatem. Vtrũ autem eam possit exercere peccator. j. ꝟ. vlt. ¶ Quinto† quæritur, vtrũ hoc præcepto ligemur ad corri- 4
gendũ secũdum ordinẽ traditũ à do. Mat. xviij. Si peccauerit, &c. Et dicit S. Tho. ꝙ sic. Sed quantũ ex eo & aliis Doctoribus cõcorditer colligitur ordo ipse est talis: Pro fundamẽto enim habẽda est regula, quã ipse tradit de virtu. q. iij. & secũdũ eã omnia dicẽda, sunt mẽsurãda, scilicet ꝙ cũ ꝓximus noster duo habeat, cõscientiã & famã: debemꝰ vtrãque seruare, si possumus. alioqn fama ꝓ cõscientiæ salute cõtenenda est. Et deinde dicẽdũ, ꝙ ordo illius secretæ monitionis nõ habet locũ in peccato futuro ꝓpter verbũ, peccauerit, quia statim denũtiari põt vt impediatur: nisi obuiare possit ipse q nouit: quia tũc denũtiare nõ debet, si inde sequatur infamia, ꝓ regulã prædictã. Nõ habet etiã locũ, secũdũ S. Th. in publicis, q̃ nõ fiũt i te, id est, cõtra te, & te solo sciẽte, sed statim denũtiari põt: quia per hãc peccãs lædit cõsciẽtiã suã, & astantiũ: vnde vtriq; succurrẽdũ est ꝓ denũtiationẽ: & etiãsi speraretur emẽdatio peccãtis: qa etiã oportet à scãdalo cauere. Si tũ quis posset vtriq; illorũ satisfacere, æquè bñ vt prælatus, etiã nõ esset denũtiandũ, vt cõseruetur fama peccãtis apud. prelatũ, & alios nescientes: licet esset obediẽdũ prælato, si exigeret veritatẽ: quia aliter derogatur iuri suo, quo iudex est publicorũ. Non habet etiã locũ, secundũ S. Tho. in occultis, q̃ proximis damnũ corporale vel spirituale inferũt, vel sunt illatura: qa illa nõ sunt solã in re, sed in alios. Vnde statim põt qs denũtiare eũ, quẽ scit velle prodere ciuitatẽ, aut aliquos in fide corrũpere: nisi forsitan speret se dictis malis posse obuiare, secũdũ regulam prædictã. Habet ergo locũ solũ in peccato occulto, nocenti solũ peccanti, & ei, q scit: vel quia læditur ab eo, vel saltẽ ex sola notitia: & tunc dicit S. Tho. ꝙ debet, si potest, sic emendare fratrẽ, vt fama eius cõseruetur: & sic de necessitate præcepti est, ꝙ secreta monitio publicã denuntiationẽ præcedat: quæ secreta monitio debet semel vel pluries fieri, quãdiu spes de correctione ex ea habetur ꝓbabiliter. Et deinde procedẽdum est ad testiũ inductionem, ad ostẽdendum quod malũ sit de quo frater arguitur, secũdũ Hier. vel ad conuincendũ de actu, si iteretur, secundũ Aug. vel vt sint testes ꝙ corrigẽs fecerit debitum suum, secundum Chry. & hoc nisi forte probabiliter existimaretur, ꝙ hoc ad emendationẽ fratris non proficeret: quia tunc non essent inducẽdi: ita men ante quam inducantur, secundum Aug. prius ostendi debet prælato vt singulari personæ: & si sic nõ corrigitur in publico cõuincendus est. hæc ille. Igitur est ordo, secundũ Arch. vt primò moneatur secretò. Secũdò, dicatur prælato vt priuatæ personæ. Tertiò, inducãtur testes. & hæc omnia itellige, si emẽdatio ꝓbabiliter speratur, & nõ aliter. Quartò, si ꝓbari põt, & speratur correctio. accusandus est ecclesiæ, id est, prælato, vt est persona publica: vel si ꝓbari nõ põt denuntietur secretò. Prælatus autẽ habita sufficiẽti probatione, præcipiat ei vt desistat: quod si nõ facit, ecclesiam audit: & propter contumaciã excõmunicandus, est: quo facto, erit vt ethnicus, & vitãdus: & non antè, etiã si ecclesiã non audiret. arg. ij. q. j. multi. hæc ille. Quod autẽ quidam sancti vidẽtur contra prædictum ordinem accusasse, vel publicasse peccata, Sanct. Thom. soluit dicens, Ioseph, qui fratres accusauit, creditur prius eos monuisse. Vel dici potest ꝙ publicum erat peccatum inter fratres. Vnde dicitur publicaliter, Accusauit fratres Petrus etiam, qui publicè denuntiauit

uit peccatũ occultũ Ananiæ & Sapphiræ sine monitione. Act. v. hoc fecit, vt executor Dei, cui etiam occulta sunt publica: cuius reuelatione peccatum cognouit, & puniuit. Christus etiã cũ eadem rõne peccatũ Iudæ prodere posset, hoc nõ fecit: sed verbis obscuris admonuit. Religiosi etiã si sine monitione ꝓclamãtes in capitulo, hoc de leuib. tantũmodo faciũt, quæ nõ sunt infamatoria. Sed de his j. Denuntiatio. ¶ Sextò† quæritur, q̃bus regulis vir doctus pos- 4
set decidere oẽs casus innumerabiles, qui accidunt circa ordinem fraternę correctionis? Et dico, ꝙ tribus. Prima est sancti Tho. in q. de quolibet, quæ est valde generalis. s. ꝙ seruanda est in omnibus his charitas. Secũda specialior in q. de virtu. scilicet ꝙ seruãda est fratris cõscientia, & fama simul, si fieri põt: alioquin cõscientia sola, contẽpta fama. Tertia est Richardi in iiij. scilicet, ꝙ vtrum probabiliter speranda sit emẽdatio peccantis, perpendi potest, cõsideranda si peccat ex electione, seu malitia: cuius signũ est, condictio peccãtis, & frequens sine freno actus iteratio: aut ex passione, ceu infirmitate, cuius signũ est, si semel ruit oblata occasione, & deinde tristatur, & erubescit: ille enim difficulter, & iste faciliter emẽdatur. Quarta, est eiusdẽ, ibidem. s. ꝙ si peccatum est occultũ, & non speratur emendatio, aut est infectiuum aliorũ: & tunc denuntiandũ est prælato, vt caueat gregi: qa bonũ multorũ debet proponi bono vnius: vnde & negligi debet vnius fama, vt innocẽtia vel fama multitudinis cõseruetur. Aut vergit in damnũ corporale alterius: & tũc fieri debet cõparatio illius damni, ad damnum famæ istius: & illi damno, quod præponderat, magis obuiandum est. hęc ille. Ex quibus elicio, ꝙ aliquãdo si peccatum sit in me solum, & nõ sit præcisè ꝓteritũ in se & suo effectu, sed ex eo mihi damnũ in posterũ imminеat, vel qa nocebit, vel qa nocuit. & nõ emẽdabit: possum statim denuntiare, ad cauendũ mihi, si damnũ illud nõ sit leue, sed præsertim: quia ipse sibi nocet volũtariè. Sicut etiã possum prorerũ defensione inferre detrimentũ sanitati, & bono naturę per vulnera, & pcussiones: licet illud bonũ sit nobilius: quia me inuadẽs, semper desistere põt, & suã, si vult, seruare sanitatẽ. Vnde ipse est, qui infamat, & pcutit se in causa
5 infamiæ & pcussionis, sicut aper in vero. ¶ Septimo† q̃ritur, vtrũ peccet mortaliter cõtra prędictũ ordinem aliquid prælato denuntians ex simplicitate, vel malitia, aut leuitate, vel illo præcipiẽte? Et dicit S. Tho. in q. de quolib. ꝙ si quis intendens emendationẽ, scit se correcturũ fratrẽ, denuntiare nõ debet: si tamen hoc melius fieret per prelatũ, & ille sit pius, discretus, spiritualis, non habens rancorẽ: posteà ei denuntiare: nec tñ dicere ecclesiæ: qa dicit illi vt ꝓsequatur priuatæ, & ad correctionẽ proficienti. Sed tamen quia propter diuersas cõditiones subditorũ & prælatorum, generalis regula dari non põt. Pro regula tenendũ est, ꝙ seruetur charitas, & quod melius videtur. & non erit peccatũ denũtiare. Qui autẽ denuntiat prelato, aut amico, vel cuicunq;, ex malitia, vt quis cõfundatur & deprimatur: peccat mortaliter. Qui autẽ ex incautela hoc alicui dicit, ita tñ ꝙ infamia, aut vituperiũ nõ eueniat delinquẽti: nõ peccat mortaliter. hęc ex illo. Sed adde ex ij. ij. q. lxxiij. ꝙ si inde sequatur notabile damnũ honestati, & famæ proximi: erit mortale talia dicere prelato, vel alteri, etiã si nõ malo fine, vel si incautè fiat: qa debuit & potuit aduertere. Quãdo autẽ prelatus præcipit circa hmõi, oibus, vel alicui specialiter: intelligendũ est præceptũ secundũ S. Tho. ij. ij. saluo ordine fraternæ correctionis: contra quẽ, si expresse præciperet, peccaret: quia non est iudex occultorum: & nõ esset ei obediẽdum: quia obedire oportet Deo magis quàm hominibus, nisi inquantũ per aliqua indicia peccata manifestentur: puta infamiã, præsumptiones, & hmõi: quia tunc põt prælatus præcipere, sicut & iudex alius exigere iuramẽtũ. hęc ille. Et idem est, si semiplenè probatũ est: puta, quia est vnus testis: quia in his duobus casibus tenetur quilibet subditus deponere quicqd scit: licet nõ præcesserit monitio, vel probare nõ possit: quia tũc nõ venit vt denũciet, sed vt testificetur. Facit c. j. de testi. cogen. cum ibi not. Imò eo casu, quo prælatus est talis, ꝙ ei fieri põt secreta denuntiatio ante monitionẽ sine peccato, si ipse iubet, vt sic fiat, tenetur obedire subditus: quia tenetur in oibus quæ pertinent ad officium prælati, & nõ sunt cõtra Deum. Fallit autẽ, quod ꝟ. dictum est, in parẽtibus & filiis, qui nec etiã volẽtes, contra seipsos in testimoniũ admittuntur. C. de testi. l. parentes. & iiij. q. iij. ꝟ. itẽ parẽtes. Et intellige de ascẽdentibus & descẽdentibus solùm. non de collateralib. secundũ glo. in d. ꝟ. item. Non debet etiã cõpelli vxor cõtra virũ, nec socer cõtra generũ, priuignũ, sobrinũ, sobrinã, & à sobrinis natũ, & eos, qui in priori gradu sunt. iiij. q. iij. ꝟ. item lege Iulia. Quod intellige, vbi criminaliter pceditur: secus, vbi ciuiliter, secundũ glo. in c. j. iij. q. v. vbi dicitur, ꝙ in ciuili causa licitè admittitur frater cõtra fratrẽ, vel pro fratre: sed idẽ non credo de filio cõtra patrẽ, & vxore contra virũ, etiã in causa ciuili: præsertim si animarũ vel corporũ periculũ immineret: quia pater & filius reputãtur pro vna persona, secundũ gl. in c. super eo. el ij. de testi. Et idẽ dic de vxore & viro, qui effecti sunt vna caro. Et si filius vel vxor reuelarẽt illorũ delicta, subiicerẽt se periculo mortis, vel huiusmodi. Ecclesia autẽ nullũ videtur obligare eũ scandalo. de pœ. & remis. officii. Si autẽ nõ erat infamia contra aliquẽ, sed in generali quæritur, vt fieri solet: seruetur ordo prędictus. Vide etiã j. Denuntiatio. ꝟ. iiij. ¶ Octauo† quæritur, 6
an cõtra prędictũ ordinẽ teneatur quis suũ vel alterius peccatum publicare ad præceptũ prælati, si peccator sit occultus & fictũ publicum? Et dico ꝙ S. Th. in quodã generali capitulo, cùm esset baccalaureus, legitur sensisse ꝙ sic: sed omnes magistri fuerunt contra eum. Secundũ ea verò, quæ reliquit nobis in scriptis, dicendũ videtur, ꝙ non tenetur, secundum regulas superius assignatas, nisi seruato ordine prædicto: qa eo casu possibile est satisfieri cõsciẽtiæ delinquentis, per secretã monitionẽ: & conscientiæ eorum, qui ex facto publico scandalizantur, per modũ qui dicetur: & consequenter seruanda est fama. Sed contra, videtur ꝙ teneatur. Primò, quia peccatũ est publicũ. Sed dico stultum esse dicere, ꝙ peccatum sit publicum, & quærere notitiam eius per præceptum. Vndẽ dico, ꝙ secundum Pet. de Pa. in iiij. dist. xix. c. iiij. peccatũ dicitur publicũ, qñ publicũ est, quis fecerit illud: nõ autẽ si est publicus effectus peccatoris, vel peccati: quia peccatũ nõ est id quod videtur, puta cadauer: sed actio peccatoris, puta, occisio quæ nõ videtur. Secũdò, qa oportet satisfacere cõsciẽtię eorũ, qui inde scãdalizantur in publico: quod subditus nõ põt, sed prælatus, & nõ nisi sibi dicatur. Sed dico, ꝙ eo casu prelatus debet præcipere super veritate dicẽda, & ad inquisitionẽ procedere. Sed præceptũ intelligendũ est, saluo ordine prędicto: & ex tali inquisitione satisfit scandalo, & iustitiæ publicæ: cùm iam res sit in iudicis volũtate punita, quãtũ punire potuit. Pro quo nota, ꝙ eo casu prælatus potest cõmuniter & indeterminatè præcipere: quia de peccato procedit infamia ex euidentia facti, indeterminata tamen: ita ꝙ iste non est determinatè infamis: sed iste, vel iste, indeterminatè. Non autẽ põt præcipere specialiter isti, vel illi, nisi sit specialiter

infam

Universidad de Deusto
Biblioteca

infamatus.aut semiconuictus. Vnde siue sic,siue sic præcipiat:nõ tenetur obedire,nisi qui est infamatus,vel semicõuictus,aut qui, talẽ nouit. Et quod dictũ est de prælato &
7 præcepto,intellige de iudice & iuramẽto. ¶Nono†quæritur,qd si episcopus,vel alius prelatus, præcipiat reuelationem alicuius occulti,puta furti,sub pœna excõicationis latæ sententiæ? Et dico ꝙ qui de hoc est infamatus vel semicõuictus,si nõ reuelabit,incidet: & similiter qui hoc scit: etiã si sit de his,qui ad testimoniũ cõtra talẽ cogi non debẽt:qa licet peccet prælatus sic intẽdens adstringere,& sententia sit iniqua,non tñ est nulla:vt patet ex dicẽdis j. Excõmunicatio.ij.§.j.& §.iiij dubi.viij. Si verò nulla sit de hoc cõtra aliquẽ specialiter infamia vel probatio:licet sententia sit iniusta,tamen reuelare tenetur ipse reus:nisi sententia esset nulla ex intolerabili errore expresso,vel alia causa:qui verò hoc scit,curet vt reus obediat. Quod si non facit:ipse reuelet,saltẽ in secreto,si ꝓbare non põt:alioquin incidet. Licet hoc videatur negare Sum.Ros.tum qa sententia nõ est ex hoc nulla:tum qa non est præsumẽda correctio per inductionẽ testiũ,qñ non timetur ecclesiastica censura tam magna:& si exigatur ab eo vt denuntiet iuridicè: nõ tenetur,cũ probare nõ possit. Et sic intellige gl.in c.sacerdos.de pœ.di.vj.qatũc requiritur vt denũtiator,non vt testis. Et per hoc infert Io.de Pla.Insti.de pudi.iudi.ꝙ puniens sciẽter aliquẽ pro crimine læsæ maiestatis,qa nõ denuntiauit,cùm probare nõ posset:tenetur ei ad omne interesse.& idẽ Bal.in quodã cõsilio,quod incipit,quãquam allegata. Vnde qñ dicitur,qui sciuit:intelligitur de sciẽtia probabili.l.qui accusare.C.de eden.facit C.de calum.l.& si in monito. Vnde talis nõ reuelãdo,nõ incidit. Intelligitur etiã,secundũ aliquos,exceptis casibus,in qbus nõ tenetur quis ad testificandũ,iuxta dicta ſ.§.vij. etiã si in cõminatoria exprimeretur,ꝙ teneatur licet nequeat ꝓbari:qa
8 cõtineret intolerabilẽ errorẽ. ¶Decimo†quæritur,an vtẽdum sit fraterna correctione prælato iubente vel nõ iubente,circa eum,qui habet peccatũ vel impedimẽtũ,quod ego scio,& ille ignorat:vt qa ignorat se ordinatũ,vel baptizatũ non ritè,vel excõmunicatũ,& ministrat vel habet vxorẽ, quam de iure habere non põt, & huiusmodi? Et dicit Ver uec.loquens,quãdo hæc probari non põt,ꝙ qui huiusmodi scit,tenetur eum auisare,quẽ credit corrigibilẽ,si laborat ignorãtia crassa:aliter peccat:qa ille nõ excusatur. Similiter,secundũ eundem,si laborat ignorantia probabili,licet excusetur ignorantia facti,tenetur,propter periculũ & damnum alienũ,aut sacramẽtorũ iniuriã. Si verò sit incorrigibilis,& de scandalo timetur:sufficit si prælato denuntiet:non accusando,vel denuntiãdo,sed simpliciter significando,si fortè remediũ conueniens posset adhiberi,& concord.Mo.& Rodo.Si autẽ probare põt, tenetur si est prælatus suus secundũ Rodo.& Mo.Quod intellige,si credit se posse illũ corrigere,saltem per vim.Secus, si nihil proficeret,sed efficeretur peior. Si verò nõ sit eius prelatus,& sperat de correctione,aut si nõ sperat,sed tñ inde aliorũ periculum,vel damnũ immineat: tenetur,secundũ eosdẽ. Et hoc,secundũ Arch.limita,si credit iudicẽ exhibiturum iustitiã: secus ybi non est periculũ aliorũ, aut damnum: vel probare non põt.ar.ij.q.vij.pleriq;:vel etiã si iudex remedium non adhiberet hoc probato arg.xj.q.iij.quando. Et idem videtur de denũtiatione fienda prælato sup crimine, quãdo inde non prouidet:quia inutilis videtur & frustra. Si autẽ nec correctionẽ sperat,nec alii inde periculũ immineat,vel damnũ:nõ tenetur:secundũ Mo.& Ro.Et iux
9 ta hæc intellige S.Th.dicentẽ in ij.ij.ꝙ † non est dimittenda correctio pertinens ad prælatos propter turbationẽ eius qui corrigitur:tum quia & si sponte propria emendari non velit,corrigẽdus est per pœnas vt peccare desistat: tum etiã,quia & si incorrigibilis sit,prouidetur bono cõmuni, dum seruatur ordo iustitiæ:& vnius exẽplo alii deterrentur. Secus autẽ de correctione fraterna:vt dictũ est. ¶Vndecimò†quæritur,vtrũ correctio sit prælatis in præceptor Et dico ꝙ sic,secundũ S.Tho.& oẽs doct.loquẽdo de correctione,quæ est correctio & punitio:qa si subditus tandẽ tenetur dicere prælato,vt puniat etiã ille tenetur corrigere peccatũ manifestũ,sub pœna æternæ mortis.ar.lxxxiij.dist. per totũ.& ij.q.qui nec reginimis. Quãdo tñ videtur non expedire cõitati,nec corrigẽdo,nõ tenetur corrigere:quia istę sunt causę,propter quas corrigimus,vt patet xxiij.q.v. prodest,remota autẽ causa,remouetur effectus. Nec tenetur,nec debet corrigere,si cõmunitati nec nocet, nec prodest correctio:& eius omissio prodest delinquẽti ad emẽdationem:qa causa corrigẽdi est emẽdatio. Quando verò eõuerso,correctio nõ expedit delinquenti,imò forte nocet,& tamen cõitati prodest,corrigere tenetur:qa bonum cõitatis est melius bono istius. Si verò loquamur de correctione fraterna:multò magis tenetur quàm alii, siue peccatum sit secretũ,siue publicũ:secreta tamen,secretè corrigere debet. Si verò nõ corrigit & emẽdat,cùm põt,mortaliter peccat xliij.dist.sit rector.quod intellige in mortalibus,& iuxta dicta.§.priore. ¶Duodecimò † quæritur,qualis debet esse correctio,siue punitio? Et dico,ꝙ debet esse nõ ex odio.lxxxvj.dist.odio.qa si fieret animo deliberato nocendi notabiliter,esset peccatũ mortale,nec etiã ex ira præcedẽte rationẽ deliberantẽ,quid faciendũ est,secundũ Aegi.de regi.prin.qa nõ audit rationẽ.vj.Ethi.sed ex ebrietate vt delinquẽs corrigatur, vel saltem timeãt alii similia facere.xxiij.q v.prodest.& nõ debet esse remissa:sed debet esse cũ ira,quæ rõnẽ subsequitur,vt ministra,secũdũ Aegita ꝙ ante iudiciũ rõnis exprimẽda est ira per mãsuetudinem:& post iudiciũ,econuerso mansuetudo est exctanda per irã vt dicit:qa facilitas veniæ incẽtiuũ tribuit delinquẽdi.xxiij.q.iiij.est iniusta.& c.seq. Nec debet prælatus corrigere lenitate patris,vt Heli,qui & secundũ Hier.damnatus fuit:sed authoritate põtificis:qa debet ptælatus misericordiã præstare pœnitẽtibus,non autẽ impœnitentibus,& incorrigibilibus.xxiij.q.iiij.non põt ita tamẽ,vt seueritas lenitati misceatur.dist.xlv.disciplina.& potius ad benignitatem,quàm seueritatẽ declinandũ est.ea.di.licet.& dist.
10 põderet. Memor tñ debet esse prælatus eius quod dicit Aug.cõtra epist. Parmeniani, Tanto,inquit,est efficacior emendatio prauitatis,quãto diligentior fuerit obseruatus charitatis. ¶Decimotertiò†quæritur, quid si prælatus in corripiẽdo modũ excedat? Et dico,ꝙ si nõ excedit à proposito:in nullo tenetur,per c.olim causam.de rest.spo. Intelige primò quantũ ad pœnas humanas:sed non quo ad Deum, qui etiã venialia minima punit,secundũ doctos. Secundò, quo ad humilitatẽ veniæ petẽdæ ab offenso,à quo eã petere nõ tenetur,secundũ Aug.in regu.& lxxxvj.dist.quãdo necessitas. Si tñ ex malignitate, vel odio excederet, veniã petere teneretur:qa tenetur iniuriarum.ff.ad leg.Aquil. quẽadmodũ.§.magistratus,vt not.in glo.in d.c.qñ. & est in l.nec magistratib.ff.de iniur. Siue autẽ à proposito siue non,modũ excedat:subditus põt appellare, saltẽ ad papam:& si non semper in suo ordine,vt ſ. Appellatio.§.vij. ¶Decimoquart †quæritur,qualiter in correctione gerendum sit,qñ in scelere est multitudo? Et dicit S.Tho.
11 ii.ij.q.cviij.ꝙ debet sumi de ea vindicta, vel quantum ad totum:sicut Aegyptij submersi sunt in mari rubro: & Sodomitæ vniuersaliter perierunt. Vel quantum ad magnam multitudinis partem:vt Exod.xxiiij.in pœnam eorum qui vitulum adorauerunt. Quando verò separatur multorum correctio, vindicta exerceri debet in paucos principaliores, quibus cæteri terreãtur:sicut Dominus Numeri xxv. mandauit suspendi principes populi pro multidinis peccato. Si autem non tota multitudo peccauit, sed pro parte: si mali secerni possunt à bonis, debet in eos exerceri vindicta,si fieri potest sine scando aliorũ:alioquin parcendum est multitudini,& seueritati detrahendum. Et eodem modo tolerandum esset peccatũ principis, si puniri non posset sine scandalo multitudinis: nisi fortè esset peccatum tale, quod magis noceret multitudini spiritualiter, vel temporaliter,quàm scandalum quod timetur. ¶Decimoquinto
12 †quæritur quot sunt causæ licitè dissimulandi, & nõ corrigendi peccata? Et dicit Vld.quòd sunt quatuor: Prima,cũ mali discerni non possunt à bonis. Secũda, cum multitudo tanta est,vt sine ecclesiæ schismate, vel bonorũ inuolutione fieri non possit. Tertia quando de emendatione probabiliter præsumitur: vt quia ex infirmitate, vel ignorantia peccatur. Quarta,si mali ecclesię ꝓsunt exercitãdo bonos: & non obsint. probantur hæc x.dist.comessationes. & dist.
13 quisq;. Vltimum tamen intellige, si nõ speratur correctio malorum. ¶Decimosexto†quæritur,vtrum peccet mortaliter subditus aut prælatus corrigendo existens in mortali? Sed quia circa hoc multi multa loquuntur,dico tria breuiter resoluẽdo mentẽ Sancti Tho.ij.ij.q.xxxiij.& iiij.dist. xix. ¶Primum est,ꝙ prælatus, si sit in mortali publico vel occulto, peccat corrigendo ex officio suo vt prælatus, vel quicquid aliud faciẽdo:quia indignè vtitur suo officio: & secundũ Pet.de Pad.peccat mortaliter: quia suspẽsus est coram Deo. Ad quod facit ij.q.vij.qui nec. & de cons.dist.v. cap.final. Sed limitat idem Petr.in prælato spirituali: quia temporalis,puta iudex,nõ peccat mortaliter,suspẽdendo furẽ,licet ipse sit in mortali. ¶Secundũ est,ꝙ siue prælatus, siue subditus corrigendo,non vt minister ecclesiæ, sed ex zelo charitatis,peccare nõ potest,nisi ratione scãdali,quod solùm in notorio locũ habet:vnde non peccat etiã existẽs in peccato notorio,si cũ humilitate corrigat. quod non est intelligendũ cum humilitate,id est,cõtritione, vt exponit Supplementũ:quia sic nõ esset in mortali:sed, sicut ipse videtur se declarare in quarto,cum humilate,id est, non per modũ corripientis,sed rogantis: vt exemplo suo nõ inciteturad malũ? Et ratio esse potest:quia tunc nõ corrigit vt ecclesiæ minister:nec etiã cum scandalo:quia illud auertit humilitas exterior in verbis. ¶Tertiũ est,ꝙ existẽs in peccato notorio peccat:& intellige mortaliter,docẽdo ex officiõ prælationis:sicut qui prædicat,docet: cum nulli hoc liceat,nisi prælato,vel eius autoritate:vel docendo ex officio magisterij,sicut docẽt magistri Theologię:quia vterq; impedit finẽ scripturæ:qui est peruẽtio ad æternã vitam. Qui
16 autẽ est in peccato occulto,peccat docẽdo primo modo,nõ secũdo. Et licet,qui alium corripiẽdo iudicat,si in eodem peccato sit,seipsum condẽnet.id est.condẽnabilem ostendat:non tamen ex hoc ipso nouã causam dãnationis semper adijcit. De materia huius tituli plura habes.j. Pœna:& j.Percutere.j. Scandalum. vtrum scilicet propter illud sit dimittenda correctio.& ſ. Contumelia. vtrum sit dicenda causa correctionis:& de correctione permissa doctoribus, j. Excommunicatio.vj.§.iij.vide etiam j. Denuntiatio,de ista materia,& j. Inquisitio.j.& ij.

CORPORA sanctorum de loco ad locum transferri non possunt sine licentia episcopi.de consec.distin.j. corpora.quod verum est, quando iam tradita erant perpetuæ sepulturæ.ff.de re.& sump.fu.l.vlt.de quo vide j. Reliquiæ.per totum.& Excommunicatio.vj.§.xlj.

De Corporalibus & Pallis altaris. & Vestibus sacris.

1 *Corporalia, & pallæ prout ad diuina referũtur,quid sint. Et quot pallæ in altari aut esse debeant aut sufficiant?*
2 *Corporalia,pallæ,& huiusmodi à quibus lauanda, aut tractandæ sint? Et an post lotionẽ sint reconsecranda,vel rebenedicẽda? nu.3.*
4 *Casula de veste alicuius matronæ num fieri possit? Et vtrum vestes ac manutergia ecclesiastica possint ad laicorum vsus conuerti? num.5.*

CORPORALIA, † seu corporale alteris,dicitur pannus,quo immediate corpus Christi in Missa continenetur,& contingitur:quod semper debet esse benedictum. Palla verò est vestis siue cooperimentum, supra quod immediate extenditur corporale, quam in necessitate non oportet esse benedictam,vt ſ. Benedictio.§.v. Et vtrunq; horum debet esse de panno lineo simplici. non de serico vel intincto.xxv.distinct.perlectis.de cons.dist.j.consulto. Et debẽt esse ipsæ pallæ tres,secũdũ aliquos,in representationem Trinitatis. Vnde dicit Sum. Ros. ꝙ sufficit vna triplicata. Sed hoc nõ bene dicitur: quia si ideo deberent esse tres,vt repręsentarent Trinitatem: non liceret ibi habere quatuor,contra tex.de cons.dist.ij.si per negligentiã. Vnde secundũ Pet.de Pal.requirũtur ad minus duæ, & sufficiũt: vt respõdeant linteaminibus,quibus inuolutũ fuit corpus Christi quæ pluraliter nominãtur. & intellige duæ, excepto corporali. ¶Primò † verò quæritur,qualiter & à qui- 2
bus hæc sunt lauanda aut tractãda? Et dico ꝙ vestimẽta sacra nõ nisi à sacratis hominibus tãgi debẽt. de cõs.dist.j.in sancta.& duobus c.sequẽtibus,& pro corporalibus lauãdis ministri.ſ.diaconi habere debent nouã peluim:& aquã in sacrario proiicere:scilicet saltẽ quãtũ ad primã lotionẽ. de cõs.dist.j.nemo. nec lauari debẽt ꝑ fœminas, nec tãgi,etiã si sint sacratę,id est,moniales.xxxiij.dist.sacratas.& de cõs. dist.j.nemo. el ij. & idẽ ibidẽ dicitur de aliis altaris paramẽtis,vt sunt pallæ,vasa, & huiusmodi,quod secũdũ Host. in Sum.tit.de Eucha.intelligitur, qñ sunt per põtificẽ benedicta.de relig.do.c.iij. Hoc tamẽ per cõtrariã cõsuetudinẽ abrogatũ est,quã Supplementũ dicit non valere, quia cõtinet diuinã irreuerẽtiã. Sed dicit Sum. Ros.& Ang.ꝙ valet. Et hoc tene:quia hoc nõ est irreuerẽtia,sed nõ reuerẽtia tãta. Imò dicit Pet. de Pal.ꝙ excusat moniales lauãtes corporalia,& à fortiori in aliis. Sed dico ꝙ nõ valet quo ad corporalia ꝓpter rationẽ positã in d.c.nemo. ne.ſ. fragmẽta vel pulueres dominici corporis malè tractentur, aut à profanis cõtingãtur:circa quod nõ põt esse cõsuetudo rationabilis Et idẽ videtur de purificatoriis, qbus interdũ stillæ sanguinis imbibũtur, & reliquiæ corporis adiungũtur. Si aũt iã sint lota:puto secũdũmentẽ Pet.de Pal. quod possint ꝓmoniales reparari si sit cõsuetudo. ¶Secũ- 3
dò † quæritur, vtrũ post lotionẽ sint prædicta recõsecrãda vel rebenedicẽda? Et dico ꝙ nõ:qa formã nõ perdũt,etiã si discedat amictus & reponatur: & idẽ dico si resarciuntur, dũmodo nõ fuerit tãta fractura ꝙ formã corrũperet: quod tũc est quãdo tanta est,ꝙ eis arbitrio boni viri pro corporalibus quis vti nõ posset.pro quo faciũt no.in c.j.de cõsec. eccles.vel alta. ¶Tertio † quæritur.vtrũ de veste alicuius 4
matronæ fieri possit casula? Et dicit gl.in c.nuptiarum. de cõsec.dist.j.quod nõ.& idem Archi.post Hug.in Rosario,

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod Arch.dicit esse honestius,sed non reperi alicubi expresse prohibitũ.Ego verò dico quòd propter benedictionem & dedicationem ad cultũ diuinum inde omnis macula purgatur, quia non sunt magis profana quàm templa idolorum,quæ Deo consecrata leguntur. Facit cap.non liceat xvj.q.vlt. ¶ Quartò † quæritur,vtrũ vestes & manutergia ecclesiastica deputari possint ad vsus laicorũ? Et dico quod non.de rerum permut.mancipia.quod intellige si erãt dedicata immediatè cultui diuino. secus si erant immediatè ad vsum ministrorum extra ministerium:quia beatus Martinus episcopus dedit pauperi tunicam suam. De hac materia vide multa suprà Benedictio.

De Corpore vitiatis.

1 *Corpore vitiatus,siue nouum,siue vetus spectamus testamentum, quisnã dicatur? Et quo tẽpore spectata sunt magis corporis vitia?*
2 *Corpore vitiati,num sint ad ordines sacros promouendi. Et ibidem de hoc resolutio? Et quid de mutilato? num.3.& ibidem, quid si mutilatio,aut huiusmodi defectus,promoto iam superuenerit? Et quid de membra superuacanea habente? num.4.*
3 *Membrum si quis sibi ex indignatione, vt puta dentem, aut quodvis aliud truncauit: an irregularis ob id fiat? Item quid de claudo, cæco,oculisve maculato ab ortu,aut sine culpa: item de gibboso? Et quid de leproso,aut abscisso,& vinum non bibẽte,de furiosis,caducis, dæmoniacis & hermaphrodito: & quis in prædictis dispenset? vsque ad finem.*

1 CORPORE † vitiatus in ordine ad sacros ordines nocui testamenti, secundũ Asten. & alios Canonistas dicitur, qui est mutilatus vel debilitatus membro, id est, qui caret mẽbro:vel habet quidẽ membrũ,sed ineffícax:vt oculum cæcũ,manum aridam,& huiusmodi. Quantũ verò ad ordines veteris testamenti multa erant corpõralia vitia,de quibus Leuit.xxj. quæ hodie ab ordinibus nõ repellũt.vij.q.j.qualiter.Et ratio est quia sacerdotiũ tunc erat magis figurale,& magis corporale quàm modò:vnde magis cõsiderabantur corporalia vitia,quæ erãt spiritualiũ signa. ¶ Primò † verò quæritur in generali,vtrũ corpore vitiati promouẽdi sint ad ordines sacros? Et dico ꝙ non,& duplici causa secundum iura.Primò propter inhabilitatẽ ad officiũ exequendum.Secũdò propter deformitatẽ ad scandalũ tollendum. Vnde hoc generaliter tenendum est ꝙ vitiũ corporis quomodocũq; prouenerit,si reddit inhabilẽ ad frangẽdum vel cõtrectandũ hostiã,impedit promouendũ, & promotũ prohibet ministrare,& similiter omne vitium notabile in oculo vel manu vel humeris scãdalũ generãs, iuxta ea quæ dicẽtur §.seq.Hoc etiã tenendũ est ꝙ sua culpa corpore vitiatus repellitur,non autẽ vitiatus sine culpa, secundũ Rayn. nisi timeatur scãdalũ ex deformitate,vel ex debilitate periculũ.Et si dubiũ sit vtrũ inde scandalũ generetur,nec ne,secundũ Gof.& similiter secũdũ Inn.in c.j.de cor.vitia iudicabit episcopus.& allegat c.ij.eo.tit.quod videtur velle vt hoc iudicet Archiepiscopus cũ suffraganeorũ consilio. Sed dici potest ꝙ ille archiepiscopus erat episcopus respectu corpore vitiati:& quod additur de suffraganeis,dic quo ad episcopũ sufficere Archidiaconi cõsiliũ.ar.ibidẽ iuncta gl. Hæc tñ Sum.Ang.limitat quo ad nõ exemptos.in religiosis autẽ exemptis dicit ꝙ iudicabit suus prælatus ordinarius. Sed hoc nõ bene dicitur: quia ille nõ habet ordines cõferre,sed episcopus:nunquã autẽ artifex inferior vel nõ superior iudicat de materia circa quã superior operatur vel formã inducit,sicut qui dolat lapides ad domũ cõpaginãdam, nõ indicat quales esse debcãt:sed hoc accipit à cõpaginato
3 re:& ipse exequtur vt ille iubet. ¶ † Secũdò,quæritur specialiter,vtrũ mutilatus sit promouendus? Et Arch.cũ aliis Canonistis sic distinguũt:Aut enim est mutilat' seu priuatus mẽbro magno & manifesto,qđ scilicet inducit deformitatẽ notabilẽ,vt est priuatio nasi:vel inhabilitatẽ ad exequendũ officiũ,vt priuatio manus,& huiusmodi:& tũc impeditur promoueri:& cũ tali defectu ꝓmotus deiicitur,ex qua cũq; causa prouenerit,iusta vel iniusta,naturali vel accidẽtali. Si tamen talis defectus promoto superuenit, & nimis deformẽ nõ reddit?exeq poterit officia,ad quæ ex illo defectu nõ impeditur: sicut sacerdos cæcus non celebrabit missam,aut aliàs in altari ministrabit:prædicabit tñ, & audiet cõfessiones: nec à beneficio remouebitur,si nõ fuit in culpa:quia afflicto addi non debet afflictio. vij.q.j. cũ percussio. Dabitur tamen ei coadiutor si tale beneficiũ est,cui ipse deseruire non possit. de cler.ægro cap.iij. Aut est mutilatus mẽbro paruo vel occulto:& subdistinguitur. Nã si hoc fuit sponte,& sine iusta causa: repellitur indistinctẽ à promotione, in quocũq; mẽbro,siue à se,siue ab alio:& ꝛ promotus deiicitur:etiã si se castrando putabat obsequiũ præstare Deo.extra eo.significauit. etiã secundum Inn.si non totum membrum ꝺmisit,sed partẽ, quæ aut deformitatem scandalosam generet.extra eo.c.j aut inhabilem redderet ad officium exequẽdum. extra eo.Thomas. Secus in aliis, scilicet partibus: vel etiã si dentẽ excuteret,scilicet totum. Si autẽ sponte quidem,sed ex iusta causa: puta,propter vitæ periculum,ne reliquũ corpus inficeretur, fecit sibi amputari,vel ipse,cum chirurgicus esset,amputauit membrũ occultum:puta,virilia:vel manifestũ,sed paruum:vt,digitum non necessariũ,scilicet ad signũ crucis faciẽdum:nec repellitur à promotione,nec permotus deiicitur. Et idẽ est si ex causa iniusta,non autem spõte,sed inuitus:puta, ab amicis castratus est:vel si sic sic natus.Nec est necessariũ, secundum Hostien.quòd talis castratus secum testiculos deferat: vt struunt imperiti vulgares. Nõ debere etiã se incidere clericus chirurgicus,secũdũ Rayn.nisi in necessitate, alio deficiente. Si autem casu in tale aliquid lapsus est:distinguo, quia si dãdo operã licitæ rei:puta,si dolando lingnã,amputauit sibi partẽ digiti minimi:nec repellitur, nec deiicitur. Si verò illicitæ rei operã dabat,& à casu membrũ amisit,à promotione repellitur: licet misericorditer, id est, ex episcopi dispensatione toleretur in susceptis,si mẽbrũ vel pars membri deformitatẽ modicam generaret. Trahũtur hoc dicta ex dictis Rayn. Guliel. Innoc.& Bern.& ex diffinitis quis absciderit.& ex aliis capitulis: & extra eo significauit. & c.fin.ex quo iuncta gloss.per cõtrarium sensum elicitur quòd amittens vngulam pollicis casualiter dãdo operam illicitæ rei,sine dispensatione celebrare nõ potest. ¶ Tertiò † quæritur,quid de habente membra superflua? Et dico quòd habens sex digitos in pede indubitãter promouetur,secundum Arch.etiam secundum Host.si habeat in manu:vel si digitos habeat coniunctos:dummodo ex hoc non sit impedimentũ in vsu mẽbri.ff. de ædil.edic.itẽ Ostiliusadde etiã dummodo non inducat nimiã deformitatem. Et dicit gl.in c.partẽ.dist.lv. ꝙ habens superfluos digitos,potest sibi præscindere:sicut & dentes vel vngues nimis prolixos. Sed dubitatiuè loquitur:& verũ puto quãdo inde nullum vitæ periculũ immineret. Nec talis propriè esset colobon aut mutilatus: quia talia nõ sunt propriè membra, sed monstra. ¶ Quartò † quæritur, quid de eo qui ex iniusta causa,puta ex indignatione, sibi dentẽ euulsit, vel mẽbrum quodcunq; truncauit? Et dico secundum Innocẽtium, in c. significauit.de corp.vi. ꝙ nõ est irregularis, nisi membrum vel partem amiserit generantem deformitatem: si tamen non generet deformitatem,& sit notoriũ,ab scisionem ex indig

indignatione processisse:nec promoueri, nec in susceptis ministrare sine dispẽsatiõe potest. Et similiter si sectio tãta fuerit vt claudicationẽ inducat,repellitur tanquã corpore vitiatus. ¶ Quintò,qđ de claudo? Et dico ꝙ eũ cõsuetudo nõ repellit:nisi talis sit ꝙ sine baculo altari non possit assistere.ar.de cõse.di.j.nullus.& di.xlv.discipl ina. Sed intellige de claudo naturaliter,vel sine sua culpa:de alio autẽ dic iuxta dicta ꝑ §.ij.& iij.in fin. ¶ Sextò,quid de cæco vel oculis maculato à natiuitate,aut sine culpa,vel ẽt de gibboso? Et dico ꝙ cæcus etiã ex vno tantũ oculo repellitur,secũdũ Archi.quod probat per c.si euãgelica.di.lv.oculo verò maculatũ,si deformitas nimia inde generetur:nec ius admittit nec cõsuetudo.extra eo.cũ de tua.facilius tñ in religione quã extra ꝓmouetur,secũdũ gl.Ray.vnde ꝓmoueri nõ põt,nisi dispẽsetur per papã,vel efficiatur religiosus,secũdũ Inn.c.cũ de tua.& idẽ Astẽ. Si autẽ deformitatẽ nõ inducit,non ꝓhibetur ꝓmoueri. Quod qdẽ archiepiscopus considerabit:vt in d.c.tua.vbi mẽtio fit de consilio suffraganeorũ:quod Archiepiscopus tenetur quidẽ exquirere:aliter nihil faceret:seq tamẽ nõ tenetur,secundũ Vin.& Ber. extra de arb.cum olim.de quo vide §.Cõsiliũ.§.ij.vel fortè etiã videbit episcopus:vt §.§.j. Si verò in oculo nõ sit macula:sed alter altero sit grosior,aut certè vterq; ꝓminẽs,secũdũ Asten.talis ꝓmoueri nõ ꝓhibetur.ff.de ædi,edic.l.qui clauũ.in princ.Gibbosus quoq; minimè repellitur,nisi sit deformitas nimia vel debilitas,secũdũ Archi. ¶ Septimò, qđ de leproso,aut vinũ omnino nõ bibẽte? Et dico ꝙ leprosus ꝓmoueri nõ debet,secũdũ Hug.di.xlix.§.hinc etenim. sed & ꝓmotus populo celebrare nõ debet ꝓpter scãdalũ:si tñ non sit deformitas nimia,nõ est ꝓhibẽdus priuatim celebrare:vel etiã leprosis in publico,si sit potẽs,præsertim in digitis:nõ autẽ sanis. Similiter nec ꝓmoueri põt qui vinũ nõ bibit:qa celebrãtẽ oportet sanguinẽ sub vini specie sumere.ij.q.vij.ipsi Apostoli.j. Leprosus.§.vj. ¶ Octauò,qd de furiosis.lunaticis,caducis,& dæmoniacis? Et dicit Gul. & gl.di.xxxiij.in c.communiter.ꝙ nullus talium promoueri debet,etiã postquã fuerint liberati:& adde etiam si cadẽs morbo caduco semel tãtũ cecidit:vt in c.maritũ.ea.di. Si autem iam sunt promoti:aut sunt omnino & ex toto liberati:& tunc exequi poterunt officiũ suũ:& ad probandũ expectari debet tẽpore arbitrio pẽsatis cõditionibus morbi & personæ. Aut non sunt liberati omnino & ex toto: & tũc si patiũtur frequẽter aliquã harũ passionũ,omnino cessare debẽt ab officio missæ.vij.q.ij.in literis.si aũt raro:tũc aut cũ spumefactione & vocis cõfusione,& sic iterũ debent abstinere:aut sine huiusmodi,& tũc ab officio missæ nõ ꝓhibẽtur,dummodo habeant iuxta se alium sacerdotem qui suppleat in defectu.vij.q.j.illud. Quidam tamẽ hoc de dæmoniacis nõ admittũt:dicẽtes ꝙ oportet omnino eos liberos esse. Sed mihi videtur ꝙ licet fuerint de hoc opin.vt not.in d.c.cõiter.si tñ per annũ steterint liberi,ministrare possent secundũ discretionẽ episcopi:nõ autẽ ꝓmoueri,vt dictũ est. Omnium autẽ prædictorum ratio dicta est §.§.j. ¶ Nonò quæritur,quid de hermaphrodito & muliere? Et dico ꝙ licet hermaphroditus magis in masculinũ sexũ vergat: tñ nec ordinari.nec ordinatus ministrare debet, licet characterẽ suscipiat. Si autẽ magis in fœmininũ sexũ, aut in vtrũque æqualiter vergat:nõ suscipit characterem,secũdũ Guil.& multo minus fœmina:quæ tamẽ presbytera dicitur:vt in d.c.presbyter.di.xxxij.nõ quia habeat ordinem sacerdotii,sed qa vxor sit sacerdotis:& diaconissa qa homiliã legit. ¶ Decimo q̃ritur,quis in prædictis possit dispensare? Et dico ꝙ secundũ Asten.de mente Host.in apparatu epi scopus dispensare potest cũ sponte mutilato,quantũ ad membrũ occultũ,excepto castrato. Vnde dicit ꝙ cũ religioso dispensare potest vt celebret cũ ligneo pede:sed si membrũ apparet,cum eo dispensare non potest nisi papa,quãdo fuit in culpa vitiationis.de cor.vit.c.j.& cle.pu.in duel.c. j.De hoc tamen vide j. Dispensatio.c.j.

¶ CORPVS Christi,vide j. Eucharistia.

CRAPVLA est ciborum superfluitas,secundũ gl.in c.ã crapula.de vi.& ho.cle. Vnde dicitur crapula quasi cruda epula:de quo vide j. Gula.

¶ CREDENS hæreticorum,j. Hæresis.j.§.viij.

CREDVLITAS duplex est:vt not.in c.ingsitioni.de sen.exc.vna scilicet temeraria & leuis:puta quãdo qs audiuit aliquid à leuibus vel paucis personis,quibus credi nõ debet. hæc ad consiliũ sui pastoris deponẽda est. Alia ꝓ babilis & discreta:puta,quia videt solũ cũ sola in latebris: vel quia ita communiter dicitur. Prima est suspicionis vel scrupuli:secunda verò opinionis.

De Crimine.

1 *Crimẽ iuxta Gratianũ tripliciter sumitur.Et quarto modo & propriè dictum quid sit?*
2 *Crimen prout in mere ecclesiasticum,ciuile,ac mistum diducitur, quid sit iuxta quamlibet suam speciem?*
3 *Crimina,aut enormia præter superiorem diuisionem sunt,aut mediocria,aut minora.Et quid vnumquodque.Et quæ promouendum impediant,aut promotum deijciant, & quæ minimè.*
4 *Crimen quoque tertiò in publicum,priuatum & exceptum diducitur.Et ibidem quid vnum quodque? Et quòd damnatus de quocumque crimine ab ecclesiastico iudice infamis efficiatur, sicut & de crimine publico damnatus:cum huius limitatione.*
5 *Crimina quænam suspensione,depositione,aut degradatione digna sint?*
6 *Crimino sus peracta pœnitentia,num sine dispensatione celebrare, aut promoueri possit?*

CRIMEN † secundũ Gratianũ di.xxv.c.vnũ.§.tũc autẽ. 1
sumitur tripliciter. Primò generalissimè ꝓ quolibet peccato etiã veniali. Secũdò,pro peccato commisso ex deliberatione,quod scilicet diuiditur cõtra cõmissum e contra ex ignorantia vel infirmitate,siue sit mortale,siue veniale. Tertiò,ꝓ peccato mortali. Adde quartò ꝙ iuridicè ꝓpriè sumitur ꝓ peccato quod depositionẽ vel irregularitatẽ inducit.vnde in c.Apostolus.lxxxj.di.dicitur ꝙ crimẽ est peccatũ accusatione & dãnatione dignissimũ:& de isto est hic intẽtio principaliter. ¶ Primò † verò quæritur.de diuisio- 2
ne criminis in merè ecclesiasticũ, & ciuile,ac mistũ. Et dico ꝙ ecclesiasticũ crimẽ est.quod pertinet ad ecclesiæ iurisdictionẽ:vt hæresis,sacrilegiũ,simonia,per iuriũ,vsura adulterium.xij.q.ij.in sum.di.lxxvij.j.de fo.cõp.cũ sit generale.& ibi de hoc per doct. Crimẽ ecclesiasticũ mere est,quod principaliter ortũ à canonib? sumpsit,& solũ corã ecclesiastico iudice habet cognosci:laicus autẽ de eo se intromittere nõ põt:vt crimen hæresis. Crimẽ verò merè ciuile per oppositũ est delictũ ciuili l.prohibitũ alias in se non peccatum : vt ciuitatem no ctu post signũ peragrare. Crimẽ verò mistum est, quod spectat ad vtrunq; forum : vt sacrilegiũ. de cuius pœna etiam secularis iudex cognoscere potest,illudq; punire,secundum glo.in verbo,audiuimus.in c.felicis.de pœn.lib.vj.& de hoc est gloss.sum.xj.quæstione.j. ¶ Secundò † quæritur,de diuisione criminum in enormia 3
& mediocria & minora? Et dico quòd secundum Host.& glo.Ray.criminum quædam sunt enormia:inter quę sunt, homicidium,scilicet voluntariũ:& idem de casuali præcedente culpa:& simonia in ordine & beneficio. Et idẽ dicit

Gof.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Gof.addens vitium hæresis.j.q.j.ventũ. Et hæc etiã post pœnitentiã impediũt promouendũ, & iam promotum deiiciunt, etiam si sint occulta.j.q.j.ventum est.de hær.quicũq;. & c.statutum.lib.vj.de temp.or.quæsitum.de simo.tanta.& generaliter idem est de omni crimine inducente irregularitatem: alia verò enormia occulta.post pœnitentiam non impediunt promouendum, nec promotum deiiciunt: vt in d.c.quæsitum.vide j. enormia. Quædam verò alia sunt mediocria Dicuntur autẽ, secundũ Arch. mediocria exẽplificando adulteriũ, futurũ.sacrilegium, periuriũ, fraus, cũ dolo, incestus: multo magis vitiũ Sodomiticũ.de excess.præl. clerici.& similia adulterio maiora: & idem de fornicatione notoria cũ incorrigibilitate post monitionẽ.de coha. cler.& mu.sicut. In his igitur distinguendũ est. Nã si sunt manifesta: impediunt promouẽdum,& promotũ deiiciũt. Et intellige manifesta per sententiã vel cõfessionẽ in iure aut euidentiã facti: vt in d.c.quæsitũ. q; si sunt manifesta solùm per famã, indicitur purgatorio: qua præstita quis absoluetur: & si in ea defecerit, deponetur.de adul.significasti.& de purg.ca c.ex tuarum. Si verò huiusmodi crimina sunt occulta: possunt tales post pœnitẽtiã manere in susceptis, & ad superiores ordines, promoueri.de tẽp.or.c.ex tenore. & c.quæsitũ. Minora verò dicũtur respectu grauiũ: vt venatio in clerico.ludus aleę,& ebrietas di.xxv.c.j.facere stre pitũ in synodo.v.q.iiij.in loco.& similia. Et huiusmodi etiã manifesta nõ impediũt promouẽdũ, nec deiiciũt iam promotũ. Si tñ post monitionẽ sequitur incorrigibilitas, efficiẽtur grauiora. Et idẽ Host.vide etiam j.§.v. ¶ Tertiò

4 †queritur, de diuisione criminis in publicũ & priuatum,& exceptum? Et dico q; crimen publicum est, cuius executio id est, denuntiatio vel accusatio datur cuilibet de populo: quoniã ad publicã vtilitatẽ spectat ne crimina maneãt impunita: vt sunt homicidia, parricidia, adulteria, post quadragesimã tamẽ diem: vt in.l.iure mariti. C.de adul.& timiliter crimẽ læsæ maiestatis. Priuatũ autẽ dicitur, cuius executio pertinet ad illos tantũ, quibus infertur iactura: vt furtũ, illata dãna,& iniuriæ. Exceptũ verò est ad cuius accusationẽ & testificationẽ etiam laici cõtra clericos admittũtur si zelo bono ꝓcedãt: vt crimẽ simoniæ, hæresis: læsæ maiestatis,& sacrilegii: de quibus vide cõcor.in gl.sum.ij.q.vij. vbi additur crimẽ dilapidationis: & c.cũ P. Manconella.de accu. Aliquãdo tamen dicitur crimẽ publicum, quod ad publicũ iudicium spectat: vt sunt quæ not.ff.de publ.iu l.j.& ij. Et ibi Bar.in l.j.dicit iudiciũ tripliciter dici publicum. Primò largissime.vt omne quod fit ad publicam vindictã vel vtilitatẽ. Et secundò, quãdo quilibet de populo potest accusare pro quo dat regulam, quod in omni iudicio non respiciente offensam certæ personæ quilibet de populo potest accusare: vt si quis iuret cõtra statutũ, phibẽs iurare per corpus Christi, quilibet accusare potest. licet talis nõ puniatur pœna infamiæ. Tertiò sumitur strictè, quãdo dãnatus statim efficitur infamis: vt in l.j.ff.de his qui not.infa. hæc ex illo. Secundum ius tamen canonicum omne crimẽ dicitur publicũ, qui ad publicũ iudiciũ spectat puniendũ: vt in c.crimina.de collu.iuncta gl. Et damnatus de quocunq; crimine ab ecclesiastico iudice, efficitur infamis: licut damnatus propter publicum crimẽ. quod limita verũ si damnatur propter dolum, non si propter culpam: vt no. Ang. Are. In-

5 sti.de suspe.tut.§.suspectus. ¶ Quartò †quæritur, quæ crimina digna sunt suspensione, quæ depositione,& quæ degradatione? Et dico quòd suspensione digna sunt, secundũ do. Ant.in c.at si clerici.de iud.omnia, ex quibus quis de facto est infamatus: quod intellige quãdo populus ſcãdalizatur.de pur.ca.c.ij.etiã si sit episcopus. Io. An.post Arc.in c. j.de accu.in gl. Depositione verò digna sunt, secundũ do. Ant.vbi ſ.omnia delicta causantia irregularitatẽ, quę doct. enumerant in c.nisi cum pridẽ §.propter cõscientiam.de renun.in glo.magna.de quibus.j. Irregularitas. Item si sint diu cõtinuata.lxxxj.di.presbyter.in gl. Item fornicatio notoria, vel diu cõtinuata, vel scãdalosa.de excess.præl.quã sit. Degradatione autẽ dignũ est oẽ crimẽ.de quo j. Degradatio. ¶ Quintò †queritur, vtrũ criminosus celebrare aut ꝓmoueri possit peracta pœnitẽtia sine dispẽsatione? Et dico hoc patere ex dictis in §.ij. Secũdũ gl. enim & Inn.in c.ex tenore.de temp.or hoc esse potest si crimẽ est occultũ: dum tamẽ verè pœniteat.tex.est in c.fi.de tẽp.ordi.quia sufficit absolutio sacerdotis ex clauiũ potestate: & hoc nisi crimẽ sit tale, quod executionem impedit post pœnitentiam: vt in c.nisi cum pridem.§.j.vt in eo quod irregularitatem induxit. Vel ista de mediocribus intellige, vt patet ex d.c.ex tenore. Si verò crimẽ est manifestũ aliquo triũ modorũ qui dicti sunt, quanuis nõ sit enorme, sed mediocre: sine dispẽsatione hoc fieri nõ potest, etiã peracta pœnitẽtia. Nec obstat c.presbyterũ.& c peruenit.dist.50.quia per illud non est ablata facultas dispensandi cũ verè pœnitentibus: maximè vbi scãdalum non imminet.di 50.vt cõstitueretur.& c. domino sancto. Et hæc vera sunt in criminibus capitalibus, quæ dicũtur mediocria: secus in leuibus. de quibus j. Enormia. De hac materia criminũ, habes ſ.tit. Accusatio.& tit. Correctio.& j.tit. Denuntiatio,& ti Inquisitio.& tit. Inscriptio.& tit. Peccatum.& tit. Pœna.& ti. Vitium.

¶ Chrisma, vide j. oleum sanctum.

¶ Cruce signatus: vide j. Indulgentia.§.x.

De Culpa & Dolo.

1 *Culpa, quæ est in moribus peccatum, in quo à peccato differat? Et quid à casu fortuito? Et ibidem de dolo,& quotuplex sit: de calliditate, fallacia, ac machinatione, de ignorantia affectata.*

2 *Culpæ iuridicè loquendo, quot species, seu differentiæ sint? Et quæ iuxta canonum doctores? Et ibidem cuiusque speciei definitio, & exempla.*

3 *Culpæ prædictæ species qualiter distinguantur: an ex diuersa dispositione delinquentis, an verò ex ipsius rei natura? Dolus autem ex dicta delinquentis interiorem dispositionem per signa expressa, vel præsumpta spectatur.*

4 *Culpa lata nũ dolo æquiparetur? Et id in quibus actibus? Quid autem si lex, aut statutum non requirit dolum, sed simpliciter culpam, an lata culpa dolo æquiparetur?*

5 *Culpæ cuius occasione, quis ex contractu teneatur? & pro quæ officio,& pro qua ex maleficio? Et de his speciatim.*

6 *Culpam esse, non prouidisse, quod à diligenti prouideri potuit.*

7 *Dolus in contractum tripliciter venire.*

8 *Dolus an contractum spiritualem, puta votum,& huiusmodi, annullet? Et quid de contractu temporali? nu. seq.*

10 *Dolum allegans, probare debet. Et ibidem, quòd vbi contractus propter dolum nullus est, si tamen vult deceptus potest contractus propter eum dolosi prosit.*

11 *Mediator alicuius contractus, an possit in contractu eodem tempore esse?*

12 *Bona alicuius, quæ ex statuto propter alicuius delictum prouentura sunt, num quis tenere possit, si idem dolosè egit, vt ille delictũ committeret. Et num quis pacisci queat, vt de dolo non teneatur?*

13 *Pœnam spiritualem, num quis sine dolo incurrere possit? Et quid de pœna corporali? Et in causa status, sanguinis, vel famæ, an dolus requiratur? Et an lata culpa dolo æquiparetur?*

14 *Iuris ignorantia, num à dolo,& consequenter pœna, ad quam inducendam dolus requiritur, excuset? Et ad hoc ibidem, quòd vbi*

ius vel statutum verum dolum requirit, ignorans non incurrit pœnam eius, quamlibet sit culpabilis. Et quid vbi requirit dolum præsumptum?

15 *Ignorantiam iustæ causæ à dolo excusare.*

1 Culpa †est peccatũ in moribus, siue voluntariũ: vnde cum assimiletur peccato in hoc ꝙ vterq; est deordinatus actus, id est, nõ congruens debito fini: in hoc ab illo differt, ꝙ peccatũ est in operatione naturæ, artis & voluntatis: sed culpa in operatione voluntatis tantũ. & patẽt ista xij.q.xxj.ar.ij. Iuridice tamẽ loquendo culpa secundũ Pan. in c.vnico.de cõmo. est deuiatio ab eo quod est bonum: & per hominẽ diligentiã poterat præuideri. Vnde in hoc vltimo differt à casu fortuito, qui præuideri nequit. extra de homici.c.Ioannes. Dolus autẽ aliquando bonus & licitus est, sumiturq; pro solertia. Vnde dicitur quis bonæ indolis, id est, bonũ dolum intus habẽs, id est, bonũ ingeniũ & solertiã. Sicut Salomon iudicãdo meretrices adhibuit bonum dolum, id est ingeniũ: de præsumpt.afferte. Et idem generaliter est, quoties quis simulat vt se vel socium seruet indemnẽ à proximo: vt in l.j.ff.de dolo. vbi gl. exẽplificat de capto à Genuẽsi qui se contractũ simulauit: quod quidẽ licet: vt ff.de neg.gest l.at qui natura.§.cũ me.& ff.de lega. ij.l.cum pater.§.Titia.& ff.si quis om.cau.testa.l.qui autẽ. §.si patronus. Et de hoc infrà Simulatio. Aliqñ verò est malus: & sic cõiter sumitur.& diffinitur in d.l.j.à Labeone, ꝙ dolus malus est omnis calliditas, fallacia, machinatio ad circũueniendum, fallendũ,& decipiendũ alterũ adhibita. Vbi singula singulis reddenda sunt: vt scilicet calliditas sit ad circunueniendũ, fallacia ad fallendũ, machinatio ad decipiendũ. Et calliditas quidem cõmittitur in animo, tacendo. ff.de act.emp.& vẽd.l.j. Sicut si venditor sciuit rem alienã aut obligatã,& tacuit. Fallacia autẽ in verbo, mentiendo. ff.de fur.l.falsus.§.si quis. Machinatio verò sit arte verborũ. ff.de act.empt.& vend.l.Iulianus.§.idẽ.xxij.q.ij. quæcunq; nam machinatio est occulta insidiatio. Host. aut dicit ꝙ dolus est insidiosa machinatio: vt si cõmodatarius furripi fecit rem cõmodatam. ff.de dolo.l.j. vbi machinatio ponitur prout etiam includit mendaciũ & calliditatẽ cum intentione nocendi. Adde autẽ, secundũ Gemi. in c.si cõmissarius.§.si verò. de elect.lib.vj.ꝙ dolosè facit quis, quando scienter rem sibi prohibitã facit. Adde secundò ꝙ ignorãtia affectata, quæ scilicet est quãdo quis noluit aut dissimulauit scire. de temp. or. eos. lib.vj. est dolus & non culpa. Differt autẽ dolus à fraude: quia illa propriè est per

2 facta: ista verò per verba & facta. ¶ † Primò vero quæritur, quot & quæ sint species seu differẽtiæ culpæ loquẽdo iuridicè? Et Bar.in l.quod Nerua.ff.depo. videtur dicere quòd sunt quinq.: quia vltra leuissimã & leuem ponit latissimã, quæ est idem quod verus & manifestus dolus: & latiorem, quæ est dolus præsumptus: & latam, quæ est nõ intelligere quod omnes intelligerent, vel pars maior. text. est in l. latæ culpæ. ff de verb.signi.& hoc videtur sequi Sum. Ros. cõtra Ang.& Supple. Sed est notandum ꝙ cõiter gl. nõ ponunt nisi latam culpã, non autem latissimã: quia illa nõ ponit in numerũ cum dolo vero, nec latiorẽ. Vnde tex.in d.l.quod Nerua. ponit latiorẽ pro lata.& sic collige secundũ glõ. in d.l.quod Nerua. ꝙ nomine doli non cõprehenditur pro-

3 ptie qui ex culpa facit: cùm differat re & nomine dolus & culpa: qa dolus est à proposito. ff.de dolo.l.j.§.dolũ. nõ autem culpa. ff.man.l.si procuratorẽ.§.dolo. Intellige tamẽ à proposito, id est, intẽtione nocendi: quia dolus est cum voluntate nocendi: culpa cum scientia sine voluntate, nisi per accidẽs: negligẽtia sine vtroq;. Vnde & Bal.in l.quid ergo. §.pœna.ff.de his qui no.infa. sentit dolũ non esse regulariter culpam: quia dicit ꝙ mitius agetur, si quis accusetur de homicidio doloso,& probetur culpa. Verum est tamen ꝙ lata culpa est dolus præsumptus: ita ꝙ vbi quis tenetur de dolo, venit etiã lata culpa: tamen nõ est verus dolus: vt no. gl.in c.bona fides.de depo.& in cõscientia, vbi præsumptio cessat: lata culpa nõ habetur pro dolo. Igitur distinguẽdæ sunt tantummodò tres species culpæ: sicut distinguũt cõiter omnes Canonistæ: Et sunt culpa lata, leuis, & leuissima: inter quas, si qua media culpa incideritad alterũ extremorum rationabili iudicis arbitrio retrahenda est. Lata culpa, est deuiatio incircũspecta ab ea diligẽtia, quam cõiter habent homines eiusdem professionis. Vnde ignorare quod cõiter scitur: est lata culpa. Vbi notãter dicitur incircunspecta, incõsiderata: ad differentiã doli, quæ est insidiosa machinatio. Vnde si deuiatio esset seriosa, iam ibi esset dolus. Exemplũ huius est, si librũ commodatũ dimisisti extra domũ super bancho,& sublatus est: quia ibi est lata culpa, eo ꝙ tnæ professionis homines hoc nõ fecissent, scientes ibi librũ periculose locari. Si tñ error esset in eo quod non sciũt cõiter homines vnius professionis vel artis, sed solum excellẽtissimi: nõ esset lata culpa, secundũ Bar.in d. Lquod Nerua. Sicut si pecuniã deposuisti apud campsorẽ, qui cõiter habebatur bonæ cõditionis,& nõ erat: sicut etiã secundũ Bal.in l.pignoris.C.de pigno.act.nõ est lata culpa, si bestias incursu hostiũ perdidi accedẽs ad molendinũ: ad quod maior pars securũ credebat accessum. Leuis autẽ culpa, est deuiatio incircũspecta ab ea diligẽtia, quam cõiter habẽt homines diligẽtes illius professionis. Vbi notãter dicitur, diligẽtes, ad differentiã latæ culpæ. Vnde leuis culpa, est omittere quod diligẽs homo nõ omisisset: vel facere quod diligẽs nõ fecisset. Exemplũ huius est, si fœnerator pignoratas vestes nõ exeusit eo tẽpore quo diligẽs excussisset: vel si cõmodatarius rem cõmodatã locauit quidẽ in camera, sed ostiũ reliquit apertũ ex circũspectione. Leuissima aũt culpa, est deuiatio incircũspecta à diligentia, quam cõiter habẽt homines diligẽtissimi: vnde leuissima culpa est nõ præuidere quod diligẽtissimus præuidisset. l.si putator. ff.ad leg. Aquil. vel omittere quod diligẽtissimus nõ omisisset. l.diuus. ff.de offi. præsi. vel nõ facere quod faceret diligentissimus. Exemplũ huius est, si cõmodatarius rem cõmodatã in camera & in arca locauit: sed non firmauit arcã claue.& sublata est. ¶ † Secũdò quæritur, vtrũ istæ 3 culparũ species distinguãtur solum ex diuersa dispositione delinquentis, vel ex rei natura? Et dico ꝙ nullo modo distingui possunt ex parte delinquentis solùm: tum quia distinguũtur in vtroq; iure humano, quæ nõ respiciũt interiorẽ dispositionẽ delinquẽtis foris nõ apparentẽ, quantum ad forũ iudiciale, ad quod maximè ista deseruiũt: tum etiã quia ex parte delinquẽtis tam leuis quàm grauis. i. lata vtraq; potest esse leuis: vt si grauẽ admittat ignorãter: imo leuis potest esse grauis,& etiã dolus ratione volũtatis nocendi. Vnde distinguũtur ex natura rei, non quidẽ ratione obiecti, vel rei, cũ in re leui possit esse culpa lata: sed ratione modi agẽdi. Dolus autẽ attenditur secundũ dispositionem interiorẽ delinquentis apparentem per signa expressa vel præsumptiua. Vnde quàm primũ in culpa apparẽt signa machinationis. i. malæ intentionis, trãsit in dolũ,& definit esse culpa. Et hæc faciũt ad dicta suprà Clericus iiij.§.vj. casu j. ¶ † Tertiò queritur, vtrũ lata culpa æquiparetur dolo? 4 Et dico ꝙ loquendo de actionibus descendentibus ex delicto vel quasi, nõ equiparetur dolo quantũ ad pœnã corporalem, vt j.§.xj.& xij. Quantum verò ad pecuniariã, etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

non æquiparatur ei, si lex aut statutũ expresse dolum requirit: vt dicit Bar. in l. in actionibus. ff. de in lit. jur. & glo. in §. suspectus. Inst. de suspe. tut. Vnde dicit Bal. in l. si quis id quod. in fin. col. ff. de iurisd. om. iudi. q̃ quando delictum circunscribitur per dolum, nõ sufficit culpa: secus in his, in quibus culpa venit puniẽda. Allegat l. senatus. C. de his qui sibi adscri. ali. in testa. & l. plagii criminis. C. ad leg. Fal. de plag. Et vt no. Ang. in l. si quis. §. doli. ff. de iurisd. om. iud. vbi mentio fit de dolo, requiritur verus dolus. Si verò lex aut statutũ dolum nõ requirit, sed loquitur simpliciter: sic æquiparatur lata culpa dolo. ff. no vis si. ei. l. j. Similiter ei æquiparatur in actionibus descendentibus ex cõtractu vel
5 quasi: vt in d. l. quod Nerua. ¶ †Quartò quæritur, pro qua culpa teneatur quis ex cõtractu, & pro qua ex officio, & pro qua ex maleficio, id est damno dato? Et quidem quantũ ad primum quæsitũ patet suprà Commodatũ. §. viij. Quantũ verò ad secundũ Pan. in c. cum causa. de testi. dicit q̃ iudex tenetur de dolo & lata culpa, nõ autem de leui: quod verũ est, quando officiũ non assumpsit vel quæsiuit: sed à superiore impositũ acceptauit. Secus de eo, qui quęsiuit, cũ alius diligentior fuisset: quia tenetur etiã de leui. Similiter tenetur solum de dolo & lata culpa agrimẽsor, & alii assumpti ad calculum, vel cõcordiam. & est text. in l. fi. & ibi Bar. ff. si mens. fal. mo. dix. & in l. fi. ff. de var. & extraor. cog. & no. gl. in c. quia indicante. de præsceri. & idẽ videtur esse in omnibus artificibus. Quod tamẽ fallit in exercentibus artem aliquam tanquã peritis, id est, qui se peritos & magistros profitentur: quia tenẽtur de leui & leuissima secundũ quantitatẽ culpæ & imperitiæ. Facit quod no. glo. Insti. de obli. quæ ex quasi delic. na. & tenet Pan. in d. c. quia indicãte. de præsceri. quod verũ putarem quãdo aliàs diligentem quæsiũ isset, nisi fuisset deceptus ex professione istius: quia etiã tenetur de leui: aut diligentissimũ: quia tunc tenetur de leuissima. Quantum verò ad tertiũ, dico q̃ in foro contentioso pro culpa quacunq;, vel dolo. Vtrum autẽ in foro animæ teneatur quis damnum resarcire, quod ex sua culpa intulit proximo. Inno. in c. quia pleriq; de immu. eccle. vt ei adscribit Sum. Ang. licet hoc in eo ibi non legã expresse, sed est in c. sicut dignũ. de homi. vult q̃ tenetur solùm de dolo & lata culpa: quod multi doctores habẽt pro dicto singulari: tamen dico, inquit, q̃ tenetur pro quacunq; culpa, pro quo tenetur iure canonico pel etiam ciuili, per ea quæ dicã, inquit, infrà Lex §. iiij. Et pro hac opinione est gl. cum text. in c. consuluisti. ij. q. iiij. quæ dicit q̃ occidens nolens occidere, tenetur, si fuit in culpa licet leuissima. ff. ad leg. Aquil. l. sed & si quicunque. §. ij. & l. in lege. Culpa
6 † autẽ est quod à diligenti potuit prouideri, & nõ est prouisum. ff. eo. l. si putator. & tenetur etiã quantũ ad Deum, vt hic, & dist. 50. clericos. & xxxiiij. q. ij. in lectum. nõ tamẽ punitur ratione homicidii, sed ratione negligẽtiæ: vt xv. q. j. inebriauerũt. hæc ille. & facit c. fi. de iniur. & dam. da. quod loquitur indefinitẽ. Et hoc est tutius, inquit, cũ ipse Inn. nullo iure dictũ suum probet: quia d. c. inebriauerũt. quod pro se adducit, aut nihil, aut contra eum facit, si recte inspiciatur. cũ hoc autem cõcor. Ioan. And. in c. quoniam contra. de proba. quẽ ibi sequitur Pan. Sed his nõ obstantibus, dictũ Inno. placet magis: & est opinio cõior, quam sequitur Ioan. de Ana. in d. c. sicut dignũ. & Pan. ibi, & in c. j. de cõsti. & in c. dilecti. de arbi. & c. fi egressus. de iniur. & c. cũ causam. de testi. & in multis aliis locis: & Lud. de Ro. & Ros. vt suprà. Aduocatus. §. xxiiij. Sed de his infrà, Restitutio. iij. in pluribus §. & maxime §. viij. ¶ †Quintò quæritur, quot modis dolus veniat in contractu? Et dico q̃ tribus. Primò, dando causam cõtractui per contrahentem: vt puta, dolo te induxi vt venderes mihi, quod aliàs nõ eras venditurus: vel per aliũ mediatorem inducentẽ ad vendendum. Secundò, nõ dando causam: vt quia eras venditurus, sed per dolũ te induxi vt minori pretio venderes. Tertiò, nec sic, sed re ipsa euenit sine dolo & facto partis: puta, si ambo ignorabãt iustum pretium. ¶ †Sextò quæritur, vtrũ s dolus annullet contractũ spiritualem: puta votum, & huiusmodi? Et dicit Pan. in c. cum dilecti. de emp. & vend. q̃ non: nec potest quis excipere de dolo, quãdo fuit inductus ad bonũ: quia nõ est propriè dolus: puta, dolo induxi te ad religionem: vnde tenet ingressus. facit quod not. in c. cum dilectus. quod met. cau. Vide etiã glo. in l. à diuo. ff. de ritu nupt. quæ hoc tenet, etiã in matrimonio: & idem Veruec. ¶ †Septimò quæritur, vtrum dolus annullet contractum temporalem: puta, venditionẽ & huiusmodi? Et dico sic: Si dolus per cõtrahentes dat causam contractui, non tenet in contractibus bonæ fidei, secundũ gl. & Pan. in c. cum dilecti. de empt. & vendi & gl. in l. ij. C. de rescind. vend. & gl. cum Bar. in l. & eleganter. ff. de dolo. & placet, licet Pet. teneat contrarium: in contractibus autem stricti iuris tenet quidẽ contractus: sed agens ex eo eliditur ope exceptionis. ff. de verb. oblig. l. si quis cum aliter. & C. de pac. l. cũ posset. Si verò dolus per alium à cõtrahentibus dat causam cõtractui, etiã bonæ fidei: tenet contractus: sed agitur contra mediatorem de dolo. d. l. & eleganter. §. j. ff. de proxenet. l. ij. & iij. tenetur etiã is, pro quo factus est, si deest soluendo is qui dolum dedit. quod intellige inquantũ factus est locupletior: vt l. fi. ff. de eo per quem fac. erit. in princip. & nõ plus. Si verò dolus nõ dedit causam contractui, sed incidit in contractũ: tenet quidem contractus: sed in contractibus bonæ fidei agitur ex eo cõtractu, vt suppleatur pretiũ. ff. de act. emp. & vend. l. Iulianus. §. si venditor. erit tamẽ in emptoris arbitrio, vel supplere pretiũ, vel restituere rem, si deceptio sit vltra dimidiũ iusti pretii. c. cum causa. de empt. & vendi. & C. de rescind. vend. l. ij. imò in foro cõscientiæ si deceptio sit minus dimidio. In contractibus verò stricti iuris agitur de dolo. d. l. & elegãter. §. non solum. in fi. Si autem dolus nec dedit causam, nec incidit, sed re ipsa euenit: sic non est peccatũ: nec restituere tenetur, nisi reparatur, si à principio non plus emisset, etiam si sciuisset plus valere: puta, quia nõ expediebat sibi plus emere: si autẽ plus emisset à principio si sciuisset, & deceptio est notabilis: tenetur restituere rem, vel pretiũ augere: vt d. l. si quis cũ alter. vbi æquiparatur deceptio veniens re ipsa, & ex proposito: & d. c. cum dilecti. secus in modico. Si verò vtraq; sciebat rei valorem: die vt infrà Emptio §. viij. Et ita præcta intellige l. ij. C. de rescind. vend. & l. causæ. §. Pomponius. ff. de mino. & c. cũ dilecti. & c. cum causa. de empt. & vend. vbi dicitur licere cõtrahentibus vsq; ad dimidium se decipere in cõtractibus bonæ fidei. ¶ †Adde prædictis prædictis mò q̃ dolum allegans, dolum habet probare: vt infrà Locatio. §. xix. ¶ Et secũdò ex Pan. in d. c. cum dilecti. q̃ vbi contractus ratione doli est nullus: tamen deceptus, si vult potest stare cõtractui ne dolus prosit dolosо: quia illa nullitas causatur in fauorẽ dolum passi, nõ decipientis. de rerum permuta. cũ vniuersorũ. & hoc nisi cõtractus esset iure prohibitus: vt in d. l. à diuo. iũcta gl. ¶ † Et tertiò addo, si quæratur vtrũ talis mediator possit esse testis in tali contractu per eum celebrato. quod Pan. in c. ex literis. de testi. & act. dicit mediatorẽ alicuius cõtractus describi posse vt testem in instrumẽto cõtractus: nõ autẽ viua voce testificari vt not. in c. j. de testib. lib. vj. Et diuersitatis ratio est: quia in instru-

in instrumento describitur de consensu partis vtriusque:
22 item tollitur suspicio propter fidẽ instrumẽti. ¶ Octauo †quæritur, vtrum possit quis tenere bona alicuius quę venerunt ad eum ex statuto propter delictum alicuius, si ipse dolose egit vt ille cõmitteret delictum? Et dicit Pan. in c. postulastis. de concess. præben. q̃ non. Et bene facit tex. ibi in fi. cum sua glos. ¶ Nonò quæritur, vtrum possit quis pacisci vt non teneatur de dolo? Et dico q̃ non: vt est tex. in l. j. §. conueniat. ff. depo. quia conuentio hæc est cõtra bonam fidem, & bonos mores: ideóq; nec sequendam tex. ibi
23 dicit. ¶ Decimò †quæritur, vtrum sine dolo incurrere possit quis pœnam spiritualem, id est, excõmunicationẽ prolatam à iure, vel corporalem? Et de excõmunicatione quidẽ dico vt j. Excõmunicatio. vlti. §. iij. De pœna verò corporali dico q̃ nunquam sine dolo imponenda est, secundum glo. & Bar. in l. in actionibus. ff. de in lit. iur. & Bal. in l. data opera. C. qui accusa. non poss. & d. l. in lege. Vbi dicit Bart. q̃ in pœnis corporalibus vel irrogantibus infamiam lata culpa nõ æquiparatur dolo: & gl. in d. l. in actionibus. approbata cõmuniter: & Bar. in l. quod Nerua. ff. depositi. & d. l. in lege. dicit q̃ in causa sanguinis, status, vel famæ, lata culpa non æquiparatur dolo: ideoq; in his verus dolus requiritur: non obstante q̃ Ange. in d. l. in actionibus. tenẽs contrarium, dicat Patauinũ consilium contra Barto. consuluisse in hoc: quia si consideretur l. j. C. de noxa. verior est
24 opinio Bar. & iura quæ Ange. adducit in contrariũ contiment casum specialem. ¶ Vndecimò †quæritur, vtrũ iuris ignorantia excuset à dolo, & cõsequẽter à pœna, ad quam incurrendã requiritur dolus? Et dicit Cy. in regula, ignorantia. li. vj. q̃ sic: quia licet iuris error sit lata culpa, non tamen est dolus: vt ff. de his qui no. infra. l. j. vbi est gl. singularis. facit l. j. ff. de abige. & q̃ no. Bar. in l. si quis in tantam. C. vnde vi. vbi dicit q̃ minor credens sibi licere, rem suam sine cuiuscunq; authoritate occupãs: non incurrit pœnam d. l. si quis. qa nõ est in vero dolo. & allegas l. j. C. si aduer. delic. & sequitur d. Anto. in c. j. de do. & cõtu. allegans l. si ex causa. §. si cõmissum. ff. de mino. Et pro hoc etiã, scilicet q̃ ignorantia excuset à dolo, est tex. & ibi Bal. in l. sed & si lege. §. scire. ff. de pet. hær. vbi error iuris excusat ab inuasione, ne quis dicatur prædo. Idem tenet Sal. in l. senatus. C. de his qui sibi adscr. aliq. in testa. & Ange. in l. si quis id. §. doli. ff. de iurisd. om. iudi. vbi allegat But. fortius dixisse, qđ etiã ignorãtia iuris naturalis excusat à vero dolo. Et ad l. ij. C. de in ius voc. quæ videtur cõtraria, dicit q̃ ibi nõ requirebatur verus dolus, sed præsumptus. Et ita tenuit d. But. in regula. ff. de iur. & fac. ign. Quod Ang. limitat in l. ij. ff. quod quisq; iur. verum, nisi sit doctor vel assessor, cui turpis est iuris ignorãtia. Et idẽ Ang. dicit in d. l. senatus, q̃ creditur allegãti se ignorasse ius, ad excludendũ dolum, & cõsequenter pœnã quæ esset imponẽda propter dolum, & dicit ibi esse casum. Ex prædictis omnibus colligo q̃ vbi ius vel statutũ requirit verũ dolum, ignorans nõ incurrit pœnã eius, quantũcunq; sit culpabilis, licet alio modo sit puniẽdus secundũ modũ culpę: V bi verò ius vel statutum requirit dolũ præsumptum, ignorans crassè & supinè non excusatur: quia est in dolo præsumpto. quod patet in censuris ecclesiasticis: quæ cum requirant dolum præsumptum, taliter ignorãs non euitat illas: vt patet in c. animarum periculis. de const. lib. vj. Secus si esset in leui culpa
25 ignorantiæ. ¶ Duodecimò †quæritur, vtrũ ignorãtia iuris stæ. causę excuset à dolo? Et dico q̃ sic: & quemlibet: vt not. Bal. in c. vt animarũ. in prin. ij. colum. de cõstit. li. vj. vbi dicit q̃ perturbans aliquẽ in possessione ex iniusta causa, putans sibi licere, excusatur à pœna statuti puniẽtis in centũ, quod dolum requirit: per notata in l. plagii criminis. C. ad leg. Fauiam de plag. notat etiã Ioan. And. in titu. de arbi. in additio. ad Specu. & idem not. in cap. j. de elect. li. vj. & Bal. in authen. generaliter. C. de episco. & cler. & sequitur do. Ludo. de Ro. in rubr. de arbit. col. xxviij. & pro hoc gl. & in l. vnica. §. fin. in magna gloss. ff. si quis ius di. non obtemp. & Bartolus & Ange. in l. j. in fi. ff. de abige. Inno. in c. de seruorum. de seruis non ordi.

CVPIDVS non est ordinandus. vide infrà. Ordo. iij. §. secunda.

De Cura Animarum

1 *Cura animarum duobus modis dicitur. Et quid secundum quemlibet modum?*

CVRA † animarum dupliciter dicitur. Primò quidem 1
strictè: & sic secundum Inno. in c. cum satis de offic. archi. est potestas ligandi, & soluendi in foro pœnitẽtiali, quæ nulli conuenit prælato, nisi sacerdoti: vt probatur xxj. distinct. in nouo. de pœn. & re. omnis. & quam etiã quilibet sacerdos simul cum ordine accipit: licet non illos vel illos, qui sibi non sunt commissi. Et secũdo largè: & est potestas efficiendi & recipiendi in ecclesia, cogendi & puniẽdi excessus. xxj. distinctio. §. j. sub qua etiã excõmunicare, interdicere, suspendere, & huiusmodi, quæ sunt ad morũ correctionem. de ele. dudum. el ij. Et de vtraque harũ intelligitur c. de multa. de præben.

CVRATOR quis sit, vel esse possit, & quomodo differat à tutore: vide infrà Tutor.

CVRIALIS dicitur, qui nexibus curiæ ligatus principibus adulatur. xxxvij. distinct. nonne. & dist. lj. qui in aliquo. Curiales etiam dicuntur aduocari in causa sanguinis: vel milites seu officiales exercentes sæua. dist. lj. ali quantos. & capitulo sequ. Hi etiam quandoque prohibẽtur ordinari: vt j. Ordinandus. §. ij.

De Curiositate.

1 *Curiositatu definitio, & circa quæ versetur curiositas?*
2 *Curiositatis vitium, quomodo possit esse in cognitione intellectiua? Et cognitionem veritatis, quæ de se bona est, sex modis ratione alicuius consequentis mala esse potest.*
3 *Curiositas circa cognitionem sensitiuam, quonam modo esse queat? Et ibidem studium circa sensibilia quot modis vitiosum esse possit?*
4 *Curiositas in parte intellectiua & sensitiua simul, septem modis peccatum mortale sit: de quibus singillatim.*

CVRIOSITAS † secundum S. Tho. ij. ij. q. clxvij. est 1
vitium circa inordinatum cognitionis appetitum: & est in vtraq; cognitione possibiliter, scilicet intellectiua & sensitiua: est etiã secundũ Supple. curiositas superfluum ad aliquod peragendum. quod probat: quia idem S. Tho. ij. ij. q. clxix. dicit q̃ artifices ornamentorum peccant inueniendo superflua & curiosa. Sed fallitur: quia talia non dicuntur curiosa in ordine ad artifices: nisi superflue velint cognoscere & experiri: sed in ordine ad mulieres vel homines vanos, qui superflue appetũt talia cognoscere cognitione sensitiua, puta visu. ¶ Primò † verò quæritur, qũo pos- 2
sit esse vitium curiositatis in cognitione intellectiua. Et dicit idem vbi s. q̃ veritatis cognitio de se bona est: sed põt esse mala ratione alicuius cõsequentis sex modis. Primò inquantũ inde quis superbit. Secundò, inquantũ ea vtitur ad peccandũ. Tertiò, inquantũ inde retrahitur à studio sibi necessariõ incũbente, Quartò, inquantũ studet discere à quo nõ licet: puta futura à dæmonibus. Quintò, inquãtũ cognitionem creaturę ad finem debitum non refert, id est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

cognitionem Dei. Sextò, inquantum ad hoc studet supra
3 ingenii proprii facultatem. ¶ Secundò † quæritur, quomodo esse possit circa cognitionem sensitiuã? Et dicit idem ꝙ studium circa sensibilia cognoscenda dupliciter potest esse vitiosum. Primò, inquantũ non ordinatur ad aliquod vtile: sed potius inde auertit. Secundò, inquãtum ordinatur ad aliquod noxium: sicut inspectio mulieris ad concupiscentiam: & cognitio de factis aliorum ad detractionẽ.
4 Si autẽ ordinetur ad necessitatem sustentationis, vel intelligentiam veritatis est virtuosa curiositas. ¶ Tertiò † quæritur, quot modis sit mortale? Et dico ꝙ secundũ quod ab eodem, & ab Alex. colligitur, est mortale septẽ modis in parte intellectiua & sensitiua simul. ¶ Primò quantũ ad finem: vt si ordinatur ad finem, quisit mortale peccatum.
1 ¶ Secundò, quantũ ad eos, à quibus vult cognoscere: puta, à dæmonibus, vel aliis, à quibus prohibetur sub præcepto. xxvj. q. j. illud. ¶ Tertiò, quantum ad ea, quæ volumus cognoscere, ꝙ sunt ꝓhibita: vt velle deliberatè & à proposito audire peccatũ eius, qui cõfitetur alteri: incãtationes ali quando, & diuinationes & huiusmodi prohibita: qa similis culpa est discere, sicut docere prohibita. l. culpa. C. de male. & ma. scilicet nisi aliquis bonus finis excusẽt: puta, ad ista impugnandũ. Facit c. nec mirum. xxvj. q. x. Et idem tenet Sum. Ang. de quocunq; quod sine mortali exerceri non põt: sed hoc non est verum. nisi fortè in his, quæ sunt mortalia de se: puta, in duello: vnde torneamentum quod cessante statuto ecclesiæ posset in casu fieri sine mortali, non est mihi mortale videre: quia hoc nec de se, nec ab ecclesia prohibitũ est: & hoc nisi placeret mihi peccatũ alterius: puta qa volo illud fieri vt videã. Secus si nollem illud fieri: tamen volo videre dum fit. Imò durum videtur ꝙ sit mortale videre duellũ: nisi adsit aliqua cõplacẽtia de malo, vel periculũ. Et de hoc j. Ludus. ¶ Quartò, quantũ ad cognitũ seu vsum, cuius visio est videnti probabiliter periculosa de mortali: sicut communiter accidit volẽtibus videre homines aut bestias coeũtes: aut genitalia mẽbra maximè sexus alterius: aut videre vel audire mulieres in loco periculoso sibi, puta in prostibulo: aut velle scire quomodo sit aliquod peccatũ, cuius cogitatio vehementer & periculose mouet: aut homines ex animo pugnãtes videre, etiã si ipsa pugna displiceat: quia inde faciliter sequitur cõplacẽtia de malo alterius. Et generaliter idẽ dico in omnibus, quorũ notitia est volẽti nosscere periculosa de mortali. ¶ Quintò, quantũ ad ea, quæ propter curiositatẽ omittuntur: puta, quia necessãriò faciẽda incumbunt: vt si quis omittat scire necessãria ad suũ officiũ, vt intẽdat poetis vel architecturæ: vt multi prælati ignorãtes. Facit cap. nõnne. & c. vnio. xxxvij. di. ¶ Sextò, quantũ ad modũ, puta qa ꝓpter cognitionẽ nanciscendã exercet ꝓhibita: puta superstitiosa aut prohibita patitur: puta, tactus impudicos. ¶ Septimò, quãtum ad scandalũ quod inde paratur proximo, qui inducitur ad mortale: puta, ad detrahendum: aut aliquid tale.

De Custode.

2 *Custos, qui in triplici differentia est, pro qua culpa teneatur? Et quæ sit eorum, quæ hic de his dicuntur, ratio? nu seq.*
3 *Custos, si neget rem se dolo, vel negligẽtia amisisse, quis ꝓbabit?*
4 *Custos carceris, num à custodia liberatus sit, si potestas dubitãs, familiam suam ad custodiam mittat?*
5 *Custos castri, si in fine anni, quo ipsum custodire promiserat domino offerat recipere nolenti, ac deinde ab hoste interceptum sit, an de custodia teneatur?*

1 CVSTOS † est triplex. Quidã scilicet accipiens mercedem pro custodia specialiter: & accipiens quidẽ, sed non specialiter pro custodia: & nullam omnino accipiẽs mercedẽ. ¶ Primò verò quæritur pro qua culpa custos teneatur? Et dico ꝙ primus tenetur de dolo, & lata. leui, & leuissima culpa, secundũ glos. in l. qui mercedẽ. ff. locati. quod limita quo ad leuissimã, quando prius tenebatur de leui: quia mercedẽ acceperat: licet nõ pro custodia, sed fortè pro suo opere: vt j. Locatio. §. xvij. Secundus verò tenetur de dolo & lata & leui culpa: vt in dicta glo. Tertius verò tenetur solùm de dolo & lata culpa: sicut dicetur de depositario nõ accipiẽte mercedẽ: quia ratio est vna. ¶ Secundò † quæritur, quæ sit ratio prædictorũ? Et dico ꝙ quando sumus in cõtractu, in quo quis tenetur solùm de dolo & lata culpa: vt in depositio acceptio mercedis pro custodia, facit vt teneatur de leui. Et sic intellige c. bona fides. de depositi. & l. j. §. si vestimẽta. ff. depo. Si verò sumus in contractu, in quo tenetur de leui culpa, sicut in locato, qñ res non requirit diligentissimã curã: sic acceptio mercedis pro custodia facit vt teneatur de leuissima. Et sic intellige d. l. qui mercedẽ. & l. dominus. ff. loca. Imò tenetur etiã de culpa eorum, quorũ opera vtitur, si ipse diligentiã non adhibuit. l. si merces. §. qui columnã. ff. locati. & l. item quæritur. Si tamen locat quis operas suas in re, quæ curã diligentissimã requirit: vt in gẽma expoliẽda, aut veste pretiosissima incidẽda: tenetur etiã de leuissima. d. §. qui columnã. aliàs autẽ de leui tantum. & sic vera est glos. in d. §. Sed de hoc vide j. Locatio. ¶ Tertiò † quæritur, si custos neget se dolo vel negligẽtia amisisse, quis probabit? Et dicit glo. in d. l. qui mercedem. ꝙ ipse custos. argumen. ff. de edendo. l. si quis. §. vlti. Et hoc verũ est quo ad forũ contentiosum, sed quo ad pœnitentiale dic vt j. ex §. ix. Et idem dic de custode carceris. ff. de custo. & exhi. re. l. vlt. Et idem de deposito, c. bona. de depo. cum concord. in glo. In aliis autẽ casibus regulariter qui dolũ allegat, debet probare. ff. de probatio. l. quoties §. qui dolũ. ¶ Quarto † quæritur an sit liberatus à custodia custos carceris, si potestas dubitãs mittat familiã suam ad custodiã? Et dicit Bart. in l. si vt certo. §. si de me. ff. commo. ꝙ per appositionẽ custodis non videtur remissa custodia: vt in l. si mei causa. ff. cõmodati. Et hoc secundũ eundem facit ad quæstionẽ de equo locato, cũ quo dominus famulum misit: quia conductor propter hoc non minus tenetur custodire: secundum glos. in d. §. si de me. Sed ipse dicit ꝙ si constat ꝙ locauit equum & famulũ: negligentia famuli non excusat dolum conductoris. d. §. si de me. quod intellige, antequàm reddat equum famulo: quia si post redditionem perit: non tenetur: vt d. l. si mei causa. Si verò constat quòd famulum misit pro custodia, & hoc fecit ab initio: conductor non tenetur de custodia: vt patet ex dictis. Si autem nihil apparet, sed vtraq; locauit simpliciter: tunc in dubio non videtur remissa custodia: vt l. per nulr. cum sua glos. ff. vsufru. quemadmo. ¶ Quintò † quæritur vtrũ custos castri teneatur de custodia, si in fine anni quo promiserat custodire, obtulit illud domino: qui illud nõ recepit, & deinde captum est ab hoste? Et dicit Dynus ꝙ non videtur vltra se obligasse ad custodiam: per l. si mora. ff. solu. matrimo. Vnde non tenebitur, plus de culpa lenissima sicut primo anno. Imò dicit quòd de ea non tenetur, dato quod ex taciturnitate videatur se obligasse ad custodiam sequentis anni: quia talis culpa ex pacto expresso debita, non intelligitur repetita in tacita locatione operarum. Bartolus verò in dicta lege, si mora. tenet indistinctè quòd etiam si non fecit oblationem castri domino, non intelligitur iterum se ad custodiam obligasse: & idem ibi tenet Imola.

De

De Damnato.

1 *Damnatus vnde, & quot modis damnatus esse possit?*
2 *Restitutio damnati an trahatur ad bona prius alienata.*
3 *Clausula, ex certa scientia, qnam vim habeat? Et quid de legitimatione post mortem testatoris facta.*
4 *Damnatus ad mortem, num possit de rebus suis disponere? Et an possit de carcere effugere? remissiuè.*

1 DAMNATVS † à dãno dicitur, qđ est punio, & animaduerto: & dicitur damnatus qui est sententiatus, propriè quidẽ ad mortẽ, quæ est dãnũ principale: deinde verò ad exiliũ, quod est mors ciuilis: qui ꝓpriè dicitur bãnit⁹ vel proscriptus. vnde secundũ Bar. in l. supplicii. ff. de bo. dam. dãnatus dicitur, qui ad mortẽ: sed ꝓscriptus est, cui seruatur. quidẽ vita, sed ciuitas vel libertas adimitur. quod intel
2 lige ꝓpriè. ¶ † Primò verò quæritur, an restituto ꝓprincipe dãnato vel bãnito, illa restitutio retro trahatur ad bona alienata in aliũ medio tempore, sic vt ille restituere teneatur? Et dicit Gemi. in c. quãuis. de reseri. li. vj. ꝙ nõ: si restitutio facta præiudicat iuri quæsito ipsi tertio: qa in tali casu integratio nõ fit. Et iste est casus d. c. quãuis. & in iurisallegatis in gl. ibidẽ. Et faciũt no: ꝙ Bar. & Bal. in l. Gallus. §. & qd si tãtũ. ff. de lib. & post. Si aũt restitutio nõ præiudicat nisi restituẽti, reintegratur ad oĩa amissa: & ei oĩa sunt restituẽda. Et sic ꝓcedũt iura allegata in d. gl. pro opinione cõtraria. arg. c. cũ dilecti. de dona. Et hoc tenet Io. de Imo. & sequitur Sũ. Ange. sine limitatione. Sed Pan. in cõsil. lxxxv. incipiẽ. Christi eiũsq; matris. dicit ꝙ si interueniat vera in integ. restit. vt quia princeps ex certa sciẽtia illũ restituit: aut qa aliter cõstat de principis volũtate, ꝙ actũ retrotrahi voluerit cũ alterius præiudicio: recuperabit oĩa etiã medio tẽpore alteri acqsita. aliàs secus. Et sic intelligi
3 tur d. c. quãuis. & c. si ꝓte. de rescrip. lib. vj. & Gemi. ibi, ꝙ illa restitutio nõ trahitur retro cum præiudicio tertii. Et † addit Panor. ꝙ dicta clausula, ex certa scientia, habet vim clausulæ, ex plenitudine potestatis: vt vult glo. not. in c. ad hæc. de reseri. Et hæc nota: quia faciũt pro legitimato post
4 mortẽ testatoris: quia præiudicat: cũ nullum adhuc ius haberent. l. post emãcipationẽ. ff. de lib. lega. vide etiã j. Gratia. §. iiij. ¶ † Secundò quæritur, an damnatus ad mortem ꝓssit disponere de rebus suis, vide s. Alienatio. §. xxviij. ¶ Tertiò, an dãnatus ad mortem possit fugere de carcere, vel quomodocunque, vide infrà Fugere. in prin.

De Damno.

1 *Damnum à diminutione rei dictum à iactura differens, quotuplex sit: & an dãnificatus possit sibi de dammificatu bonis satisfacere?*

1 DAMNVM † à diminutione rei dictũ, à iactura differt: vt no. Io. And. & Inno. de elect. quia sæpe. lib. vj. & dicitur dãnum, quod subitò & nobis nescientibus fit: sed iactura scienter & vltro patimur propriè: & dicitur à iactu vel iaciendo merces in mare: quanuis etiã sumatur aliquãdo pro omni damno ab extrinseco illato: & dicitur à iactu lapidis, vel alterius offensiui. Quotuplex sit damnum, pro quo tenetur quis restituere, infrà Restitutio. ij. per totum. Vtrum damnificatus possit sibi satisfacere de bonis dãnificantis, infrà Depositum. §. xj. & j. Furtum. §. xiij.

De Debito coniugali.

1 *Debitum coniugale quid dicatur? & cur ita appelletur?*
2 *Causæ quænam sint, quæ cõiugem excusent, ne debitum alteri reddere teneatur?*
3 *Debiti coniugalis redditio, vel negatio in nouem casibus mortale peccatum efficitur.*
4 *Actus coniugalis, num sit aliquãdo mortale peccatum ratione intentionis? Et an in loco sacro, aut tẽpore exerceri sine peccato mortali queat? Et num talis post hunc reconciliatione egeat? nu. 5.*
6 *Actus coniugalis ratione modi, an peccatum mortale efficiatur? Et in hoc resolutio. nume. 7.*
8 *Actus matrimonialis, an sit mortale peccatũ ratione periculi abortus, tempore cõceptus, aut partus? Et quid de tempore menstruorũ?*
9 *Mortale an sit peccatum, coitum præuenire cogitationibus, tactibus, cibis, & huiusmodi prouocando?*
10 *Debitum petenti denegare, an omnino peccatum mortale sit, an verò talis denegans aliqua ratione excusetur?*
11 *Mortale num sit, ante nuptialem benedictionem, vel habenti impedimentum voti, vel affinitatis debitum exigere? Et qui post matrimonium per voti, vel affinitatis debitum exire? Et qui post matrimonium per verba de præsenti contractum, vxoris consanguineã cognouit, an possit sine peccato mortali aut exigere, aut reddere?*
12 *Debitum exigere à coniuge in adulterio permanente, an mortale sit? Et an mulier, sicut vir illam, ita virum ob adulterium dimittere possit?*
13 *Actus coniugalis quibus casibus veniale sit peccatum? Et quibus casibus actus coniugalis exercetur sine peccato, vel cũ merito. nu. 14.*
15 *Contrahens primum cum vna clandestinè, ac deinde cum alia publicè, vtri debitum reddere teneatur? Et subinde, quod dici solet, virum vxorem sine ecclesiæ iudicio non dimittere, qualiter intelligendum sit?*

DEBITVM † coniugale dicitur actus, qui ex contracto 1
coniugio debetur compari, id est, coitus: qui ratione debiti ideo habet, quia sub pœna peccati mortalis illũ coniuges inuicem reddere tenentur, secundum Doct. & Apostolum j. Cor. vij. nisi excusẽt causa rationabilis. ¶ † Pri- 2
mò igitur quæritur, quæ sint causæ, vel qui sint casus excusantes coniugem, ne reddere teneatur? Et dico secundum Pet. de Pal. in iiij. dist. xxxij. ꝙ sunt quatuor causæ. ¶ Prima est impotentia coeundi: siue propter actum præcedentem, quod tamen in muliere cõmuniter locum non habet: siue propter aliam causam licitã: vt secundum S. Th. ieiunium moderatũ: quia impossibiliũ nulla est obligatio. ff. de reg. iur. l. impossibiliũ. nec tenetur, secundum Arch. vir vti calidis vt sit potens: sed sufficit vt se non reddat impotentem. Vnde peccat mortaliter, secundũ Rich. qui modo illicito scienter se reddit impotentẽ: non autẽ modo licito: puta, orando bona intentione. Imò secundũ Archi. reddendo se impotentẽ hoc modo indiscretè peccat, &, vt credo, mortaliter, si aduertit, & est notabilis excessus: quia facit cõtra iustitiã: & vtiq; imputatur, si propter hoc alius incidit in dãnabilem corruptelã: imò, secundũ Archi. nõ est consulenda vxori pœnitentia, propter quã reddatur deformis suo viro, aut præiudicetur cõceptioni, vel proli. ¶ Secunda est quãdo inde reddenti periculũ imminet in persona, id est, mortis vel infirmitatis ad quã causam reducitur alia, quã idem ponit, quæ scilicet est lepra: quia coniunx sanus nõ tenetur, secundũ eũ, reddere debitũ coniugi leproso, si inde imminet periculum mortis, vel similis infectionis: imò eo casu nõ tenetur cohabitare. Si verò tale periculum nõ imminet, etiã si inde generetur leprosus filius, reddere tenetur: quia melius est vel sic esse, quàm nõ esse: maximè si sibi immineat spirituale periculum corruptelæ. In hac tamen re medicis credendum est: qui dicunt ꝙ magis imminet periculum viro si mulier sit leprosa, quàm mulieri, si vir: vnde cũ mulier est in vltima specie lepræ, quę dicitur leonina: nõ videtur dubiũ quin vir non teneatur. Hæc

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex illo. Et cõcor. Archi. Et iuxta hoc intelligo c.ij. de con. in lepro. & San. Th. & Rich. qui dicũt ꝙ reddere tenetur: licet nõ cohabitare in eadẽ domo, sed propè: quia non ita est periculũ infectionis in reddẽdo, sicut in cohabitando. quod verũ est vbi periculũ non imminet prædictum. Vnde Sum. Ang. male sentit ꝙ teneatur indistinctè: quia nullus ad hoc tenetur, nisi salua cõsistentia subiecti: sicut & natura prius retinet nutritiuæ & augmẽtatiuæ gratia subiecti, quàm ministret generatiuæ gratia speciei: vt dicit Petr. de Pal. Male etiã adducit Rich. ad illũ sensum, vt patet ex ratione Rich. Gofr. tamen sentit ꝙ coniugi leprosi manẽti separatim à leprosis aliis cõiunx sana tenetur cohabitare: aõ autẽ si maneat cũ leprosis. Sed prima opinio est probabilior. Facit d. c.ij. Eadem autẽ ratione necessariò reddẽdum est debitũ coniugi fatuo vel furioso, ſ. secundũ Rich. quoties reddi potest sine periculo ꝓpriæ personæ. ¶ Tertia est fornicatio: quia fornicãti alius debitũ reddere nõ tenetur: quia etiã potest hac ratione vir vxorẽ dimittere, nisi in aliquibus casibus, de quibus j. Matrimoniũ. vij. Et si accusata vxore de adulterio pẽdeat lis secundũ Rich. si notorium est, illã esse adulterã: vir nec exigere, nec reddere debet alioquin mortaliter peccat: nisi fortè abstinere ab adulterio vellet, & agere pœnitentiã: quo casu põt eã recõciliare sibi. xxxij. q.j.c.j. Si autẽ non est notoriũ, id est, notum sibi: debet reddere petenti, tamen quàm citò sibi de vxoris fornicatione cõstat, secundũ San. Tho. reddere non tenetur: aliter nõ solùm incurreret irregularitatẽ bigamiæ: sed etiã generaret sibi præiudiciũ accusandi: & si ecclesia præeiat ei redditionẽ, nõ tenetur reddere, si intra dies paucos potest probare. arg. c. solet. de sen. excõ. lib. vj. tenetur verò si probare nõ põt. arg. xj.q.iij.c.j. Et idẽ in casibus, in quibus separari potest matrimoniũ: vt j. Matrimonium iiij. ¶ Quarta causa põt addi religio, quã scilicet alter coniugum vult intrare: quia reddere nõ tenetur statim: sed debet sibi statui tẽpus, intra quod ingredi teneatur. de cõuer. cõiug. ex publico. vbi determinatur tẽpus duorũ mensiũ. vbi dicit Pan. post gl. illud tẽpus iudicis arbitrio taxandũ fore: licet de facili ab illo termino nõ sit recedendũ. Si autẽ religionẽ nõ vult intrare: adhuc nõ tenetur statim reddere cõtracto matrimonio: sed tantũ temporis cuilibet dandũ est, quantũ sufficit ad obseruãdas debitas & honestas solẽnitates. Vnde ante benedictionẽ reddere nec tenetur, nec põt aliquãdo, vt dicetur. Et vult San. Th ꝙ tẽpus duorũ mensium statuatur volenti intrare religionẽ, & intrare nolẽti: vt deliberet de religiõe: vt præparet necessãria ad nuptias: & ne vilẽ maritus habeat dotẽ, quã nõ suspirauit dilatã. & idẽ Alberi. ¶ Quinta causa additur, locus sacer, aut publicus, aut omnis, in quo salua honestate reddi non põt, secundum San. Th. ¶ Sexta etiã causa addi potest generalis, scilicet peccatum interueniens: quia is qui reddendo peccaret mortaliter aut etiã venialiter, reddere nõ tenetur, nisi sit in sua potestate facere ꝙ illa redditio non sit peccatũ: vt quan-
3 do reddit intentione illicita, quam mutare potest. Est autem peccatum mortale redditio vel eius negatio in nouem casibus secundũ Pet. de Palu. de quibus habetur in ix. ſ. sequẽtibus. Primò, scilicet ratione intẽtionis. Secũdò, ratione loci. Tertiò ratiõe modi, qui est cõtra naturã. Quartò, ratione aborsus. Quintò, ratione mẽstruorũ. Sextò, ratione ꝓuocationis. Septimò, ratione iniustæ negatiõis. Octauò, ratione impedimẽti voti, vel affinitatis. Nonò, ratione
4 adulterii alterius cõparis. ¶† Secũdo, ergo vt sciatur quando circa hoc accidit mortale, quæritur vtrũ actus coniugalis sit aliquãdo mortale peccatũ ratione intẽtionis? Et dicit Pet. de Pal. ꝙ sic, quando intẽtio est mortalis: puta, ex libidine tanta ꝙ intra limites matrimonii non sistat: sed ideo faceret cum quacunq; persona occurrẽte, inhærens voluptati vt fini vltimo. Et in hoc cõcor. San. Tho. Bona. Rich. & omnes. Sed secundũ eundẽ Pet. intelligitur si actu cogitetur de tali inordinatione intẽtionis. Vnde quantũcunque intẽdatur voluptatis appetitus, si de alia persona nõ cogitetur, nõ est mortale: etiã si quis ita esset dispositus ꝙ deliberaret de alia si occurreret menti: quia habitibus non meremur aut demeremur, sed actibus. Et idẽ videtur Arch. quãdo vir in coitu ad aliã dilectã carnaliter intendit: aut vxor ad aliũ. ¶† Tertiò quæritur, vtrũ sit mortale, quãdo locus est sacer? Et circa hoc distinguit Ric. quia nec reddere nec exigere licet, si ibi sint cõiuges breui tẽpore. Si tamen longo tẽpore ibi sint violẽter: licitũ est reddere & exigere. Sã. Tho. autẽ & Pet. in iiij. dicunt simpliciter ꝙ in loco sacro cõiunx debitũ reddere nõ tenetur: quia non ita tenetur in omni loco, sicut in omni tẽpore: cũ tẽpus non possit ꝙ hoc violari, sicut locus. Sed nec in alio loco, nisi honestatẽ seruata: quia nõ in publico. Vtrũ autẽ hoc sit mortale aut veniale, hoc nõ dicunt. Sed Pet. de Pal. simpliciter dicit hoc esse mortale, etiã si ali⁹ locus haberi nõ possit: quia nõ licet ꝓpter hoc sacrũ locũ violare: cũ non sit necessitatis, sicut vrinã effundere. Vnde certũ est ꝙ petere non licet, inquit: sed nec alter reddere tenetur: eũ hoc fieri nõ possit sine irreuerentia sacri loci: qui indiget inde recõciliatione ex natura facti, seclusũ Io. An. licet per accidẽs sit occultũ. Hæc ex illo. Ego verò distinguo: & dico hoc esse mortale, si fiat ex libidine, etiã aliàs intẽtiõe veniali, vel causa sanitatis, aut prolis, aut alia causa tẽporali: quia violatur locus sacer sine necessitate, & cõsequẽter cũ irreuerentia. nõ autẽ si fiat ꝓpter bonũ animæ ad euitandã illicitã corruptelã in se vel socio: etiã si in ipso exercitio actꝰ interueniat voluptas venialis, quæ prius in intẽtione nõ fuerat: ex qua intentione principaliter actꝰ est pẽsandus. Quo casu etiã recõciliatione nõ indiget: quia cessat irreuerẽtia: vt ſ. Cõsecratio. ij. ſ. v. casu. iij. Et ista est mẽs Richardi subiungentis ꝙ in tali casu non videtur debere intelligi illa prohibitio: quia non est ponẽdus laqueus animabus ꝓpter mũditiã loci. ex quo patet ꝙ loquitur quãdo imminet periculũ animæ solũ. Vn de male Rosel. hoc tenet indifferenter. ¶† Quartò, an in mortale ratione modi cõtra naturã? Et dico ꝙ modus naturalis quantũ ad situ, secundũ omnes, est vt mulier iaceat in dorso, & vir superueniẽs eius incũbat, obseruans ad seminandũ vas debitũ. Vnde secũdũ S. Th. in iiij. dist. xxxj. in lit. duplex est modus coeũdi cõtra naturã. Primus, quia vas debitũ nõ seruatur in seminãdo: & hoc, secũdũ omnes est mortale, nõ solùm in viro id attẽtate, sed etiã in fœmina, si huius sit causa: imò si hoc patiatur: nec excusat eã animi dispheẽtia, aut timor odii, aut verberũ, aut incõtinẽtiæ mariti, vel huiusmodi, sed sola violẽtia absoluta. Secũdus est, cũ seruatur debitũ vas, sed nõ debitus situs, à quo deuiatur parũ, lateraliter coeũdo, magis sedẽdo, magis stãdo, vel mulieres supergrediendo, maximè bestialiter, id est, retro accedendo: circa quæ sunt opiniones. Quantum enim ad situ pergressionem mulieris, Pet. de Pal. dicit esse mortale: intelligẽ si in tali situ cõsummetur actus. & idẽ Henr. Bohic in c. inquisitioni de sent. excommu. Cuius rationem assignant: quia ille modus non conuenit infusioni & receptioni seminis: vnde videtur impediri generatio prolis. Sed hoc dico falsum: quia matrix trahit semẽ ad se: etiam si membrũ virile non intret claustra pudoris: sicut concipiunt mulieres in balneis, vbi viri spermatizant. Et Sanct. Tho.

Tho. narrat in quolib. quòd filia virgo in sinu patris in somno polluti cõcepit saluo pudore virgineo. Quantũ verò ad reliquos modos, dicit idẽ Pet. & idẽ Henri. simpliciter ꝙ est mortale, si fiat præcisè causa voluptatis sine causa rationabili: qa est abuti sacramẽto cõiugii: sicut esset mortale peruertere sciẽter ritũ & vsum alterius sacramenti, non solùm in essentialibus, sed etiã in accidentalibus: non autẽ si hoc fiat ex causa rationabili. Sed dico ꝙ voluptas sistens intra limites matrimonii, nõ peruertit vsum huius sacramenti, quod scilicet est etiã in remediũ: alioquin accedens modo naturali ad suã causa voluptatis, peccaret mortaliter. Et idẽ sentit cũ Pet. gl. Ray. excepto ꝙ non videtur distinguere supergressionẽ à reliquis modis: sed in omnibus huiusmodi dicit esse mortale, si fiat causa voluptatis: sed quia non probat, nihil ad eam dico. Sum. autẽ Ang. & Ro. tenẽt
7 ista non esse mortalia, etiam supergressionẽ: modò possit mulier retinere semẽ: aliter est mortale. Sed ratio nõ concludit: quia natura vel matrix de semine aliquãdo parũ retinet abiecto reliquo, & sequitur conceptio: quia si trahit semen distans: multo magis retinet sibi contiguũ. ¶† Et ideo dico tria. ¶ Primum, ꝙ in omnibus huiusmodi sunt cõiuges acriter increpandi, quãdo ex voluptate hæc faciũt, tanquam peiores bestiis, quæ modũ suum obseruãt. ¶ Secundum, ꝙ compatiendũ est existentibus in matrimonio: quia in talibus actibus parum aut nihil habent rationis. ¶ Tertium, ꝙ seruato vase nihil taliũ auderem dicere esse de se mortale, etiã supergressionẽ vel retro ascensionẽ, sed solùm ex intẽtione, vel intentione voluptatis nõ sistentis intra matrimoniũ, vel aliquo huiusmodi. Vnde si subest rationabilis causa, omnes illi modi licent. quod probari põt ratione, sic: Nullus enim coitus matrimonialis, ex quo sequi potest generatio, & in quo seruatur finis sacramẽti huius possibiliter est de se mortalis: quia qui aliquẽ coitum condemnant de mortali, hoc faciunt propter aliquã illarũ rationũ. Sed omnes prædicti sunt huiusmodi: quia secundum Alb. Magnũ in omnibus talibus sequi potest generatio, vt etiã patet ex dictis: & seruari potest finis sacramẽti: vt scilicet intendatur aut proles, aut remediũ corruptelæ. Vnde isti modi nõ sunt de se illiciti: sed illicitè obseruantur ex rationabili causa: puta, infirmitatis, vel periculi aborsus, aut naturalis dispositionis, vel huiusmodi. Probatur etiã authoritate. Nam dicit S. Tho. in iiij. dist. xxxj. in litera. Quando vas debitũ prætermittitur, semper est mortale: quia impeditur generatio: & totaliter intẽtio naturæ frustratur. Quãdo autẽ permittitur debitus modus secundum situm, no est semper mortale, vt quidã dicunt: sed potest esse signũ mortalis cõcupiscentiæ. quãdoq; etiam sine peccato esse potest, quãdo dispositio corporis aliũ modum nõ patitur, in quo quãto magis á naturali dispositione recedit, tãto est grauius. hęc ille. qui, vt patet, nõ distinguit supergressionẽ ab aliis modis. Et quod dicit de dispositione corporis, intellige de quæcũq; ægritudine vel periculo suffocãdi fœtũ, aut alia rationabili causa, secundũ Veruec. Alber. etiã Nagnus, à quo S. Tho. ista fortè audiuit, dicit in iiij. ꝙ nihil horum, quæ facit maritus cũ vxore seruato vase debito, est de se mortale: sed potest esse signũ mortalis cõcupiscentiæ: cũ nõ subest infirmitas vel alia rationabilis causa. Arch. etiã, qui fuit satis timoratus in decidẽdo, dicit ꝙ de mortali argui nõ possunt vxores, si timore verberum aut incõtinentiæ virorũ eis assentiãt in huiusmodi, ex quo dẽ fe, secundũ Alber. nõ sunt mortalia, quia de intentione exigentiũ nõ habẽt iudicare, vt per hoc possint debitũ negare: de facili est præcipitãda sentẽtia, ꝙ talis modus sit de se mortalis. hæc ille. ¶†† Quintò quæritur, vtrum actus matrimonialis sit mortale peccatũ ratione periculi aborsus tempore cõceptus aut partus? Et dicit Pet. de Pal. & c. ꝙ sic, si probabiliter timetur: quia est cõtra charitatẽ exigẽdo & reddẽdo. Si verò tẽpore cõceptus vel impręgnationis nõ est periculũ reddere debitũ, licet: & põt etiã exigi sine mortali: cũ matrimoniũ sit nõ solùm in officiũ, sed etiã in remediũ. Magis autẽ imminet periculũ tale, circa principiũ cõceptionis: quia licet, secũdũ Auic. matrix post cõceptionem claudatur ex delectatione: tamẽ aliqñ aperitur, & consequẽter materia nondũ coagulata dispergitur, & effunditur: nõ tũ erit mortale, ex quo nõdũ erat formata materia, si hoc nõ intendatur. Post partũ aũt immediatè dum mulier est in puerperio, licet deceat cõtinẽtia donec mulier sit purgata, tũ nõ est mortale reddere vel exigere, secundũ Pet. de Pal. nisi mulieri inde esset periculũ mortis vel aggrauationis. Et c. ad eius. dis. v. & c. ſ causa. xxxiij. q. iiij. & c. nõ solum. q. vij. loquũtur de honestate. & cõcord. Rich. Imò exactus reddere tenetur, secũdũ opinionẽ cõem doct. ¶ Sextò quęritur, vtrũ sit mortale tẽpore menſtruorũ? Et dico ꝙ Leui. xxxix. infligitur pœna mortis viro reuelãti turpitudinẽ menſtruatæ: & mulieri aperienti fontẽ ſanguinis sui. quod secundũ S. Tho. in iiij. dis. xxxij. cũ prohibitũ fuerit duplici ratione. ſ. propter immunditiã & nocumentũ inde proli sequẽs frequẽter, quãtũ ad primũ fuit præceptũ ceremoniale, & morale quãtũ ad secũdũ: quia omnis vsus matrimonii quo impeditur bonũ prolis, ad quod principaliter ordinatur, inordinatus est: vnde propter secũdam rationẽ hoc præceptũ obligat etiã in noua lege, licet nõ propter primã. hęc ille. Quibus statibus distinguit: quia ſ fluxus menſtruorũ sit innaturalis mulieri i. inordinatè & quasi continuè ex aliqua infirmitate proueniẽs, nõ prohibetur accessus ad illã in lege noua: quia mulier in tali statu cõcipere non põt: & oporteret vitũ perpetuò abſtinere. hæc ille. cui oẽs in hoc cõcordãt. Et adde, secũdũ mẽtẽ eius, ꝙ etiã tali mulieri nõ est illicitum exigere. quod etiã Archi. tenet, & cõis schola. Si verò sit naturalis, quẽ. ſ. mulieres sanæ determinatis tẽporibus patiũtur: sunt opiniones cõtrariæ: quarum cõtrarietas facit, secũdũ Veruec. vt cõfessor reprehẽdere, & quãtũ põt prohibere debeat: nõ tñ absolutionẽ negare nolẽti abſtinere à redditione vel etiã exactione. Et quidem Pet. de Pal. tenet vnũ extremũ. ſ. ꝙ nõ sit mortale nec reddere nec exigere scienter, etiã si credatur inde monſtrũ generari: qa, inquit, nõ est hic maior timor de infectione prolis quàm in lepra, quæ exactionẽ nõ prohibet. Sed hoc est cõtra dictũ præceptũ Domini expresse. Motiuũ aũt suũ nullũ est, quia non est eadẽ ratio: quia si leprosus nõ coiret durãte lepra, nũquã coiret, cũ sit perpetua. & sic nũquã nasceretur proles. quod est ei peius, quàm nasci cũ monſtruositate vel infectione. Secus aũt hic: qa mẽtruũ parũ durat: eõq; cessante sequi põt cõceptio mũda. vnde Dominus ꝓhibuit hoc, & nõ illud. Et hæc respõsio est de mẽte S. Th. vbi ſ. Alii autẽ tenuerũt aliud extremũ dicẽtes illicitã esse tam redditionẽ in muliere, q̃ exactionẽ. Sed vt dicit S. Th. hęc opinio videtur derogare matrimonio, per quod datur viro oimoda ptãs in corpus mulieris q̃tũ ad coitũ. Et adde tu hoc maximè verũ in casu, in quo loquitur S. Th. scilicet vbi maius periculũ immineret. ſ. ſpiritualis infectionis per dãnatas corruptelas: quod peius est, q̃ prolẽ infici. Ideo est opinio S. Th. media, ꝙ ad mulierẽ mẽſtruatã nõ licet viro accedere: nec etiã tali mulieri licet exigere debitũ, etiã si sit ſterilis: quia quãdiu patitur mẽſtrua, certũ esse nõ põt ꝙ sit ſterilis: qa quædã ſteriles in iuuẽtute processu tẽporis fe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cundantur,& econuerso:vt dicitur in x.de Animalibus.Si autem vir debitũ petat scienter,debet eum precibus & monitis auertere:nõ tamen ita efficaciter, vt possit ei occasio esse incidendi in alias damnabiles corruptelas,si ad id pronus credatur.Si verò ignorãter:tũc potest mulier aliquam occasionẽ prætendere, vel infirmitatẽ allegare ne debitum reddat,nisi periculum viro timeatur:tamẽ finaliter si vir à petitione nõ desistat, debet debitũ reddere poscẽti:passionem verò suam nõ est tutum indicare, ne vir inde abominationem ad illã cõcipiat,nisi de viri prudentia præsumatur. Præceptũ autem domini intelligendũ est, quãdo vterque voluntariè cõsentit: nõ autem si mulier inuoluntaria & quasi coacta debitũ reddat.hæc ille. Et hoc innuit Dominus dicens, Aperuerit fontem, &c.scilicet si ipsa sponte reddit.Puto tamẽ esse mentẽ S.Tho. ꝙ non sit mortale in viro exigere quãdo sibi timet de corruptela illicita, nec facilè potest aliter prouidere : quia magis animæ suæ quàm corpori generandæ prolis tenetur consulere: in muliere tamẽ exactio semper est peccatũ mortale:quia tẽpore menstruorum nõ ita mouetur vt de facili sit in periculo corruptionis.¶†Septimò†quæritur,vtrũ sit mortale quãdo coiunx illũ præuenit prouocando cogitationibus, tactibus, cibis,& huiusmodi? Et dicit Pet.de Pal.ꝙ sic, nõ simpliciter : sed quãdo in talibus præparatoriis propter se delectatur:sicut si ex tactu polluatur extra vas debitũ:aut si diu his insistat finaliter,id est, nõ intendens venire ad actũ coniugalem. Si tamẽ hæc fiant causa vitandæ fornicationis in se vel alio, aut causa reddendi debitũ, sicut columbi vrsiq; se prouocant,non insistendo in horũ delectatione,sed solùm quærendo ad actũ illum parari, nõ videtur peccatũ:quia licet iuuare corpus ad obediendũ rectæ rationi. erit autem veniale,si hæc ordinet ad voluptatẽ co itus infra limites matrimonii:quia videtur idẽ de his quod de fine.hæc Pet.qui deinde dicit vnũ repugnãs prędictis,scilicet ꝙ licet sit mortale fundere semen extra vas,ne sequatur proles : tamen est mortale eadem intẽtione se retrahere ante complemẽtum actus,ne seminet,nisi forte mulier prouocetur ad seminandum:quia nõ tenetur actum inchoatũ resumere,nisi vxore petẽte:& idẽ,vt dicit, videtur posse de muliere, quæ statim post coitum mingit vel se erigit vt semen emittat.Sed ista opinio quantũ ad secundũ est cõtra c.aliquãdo.xxxij.q.ij. vbi dicitur meretrix ea quæ prolẽ suã interimit ante quàm viuat.i.antè quàm sit,vt dicit glo. & eadẽ ratio est hîc & in procurãte venena sterilitatis,de quo ibi. Primũ etiã quod sequitur Sum.Ros.cõtra Ang.est valde irrationabile:quia si est mortale tangere impudicè manibus cũ intẽtione non cõsummandi : quomodo nõ erit mortale cũ hac intẽtione tangere mẽbris genitalibus & ingredi claustra pudoris:nõ esset tamẽ mortale si talia agẽs eum intẽtione cõsummandi antè finẽ ex aliqua causa se retraheret de consensu vxoris.Dicit autem Sum.Ang.& Ros.ꝙ in tactibus delectari nõ ad cognoscendũ seu coeundũ, non est mortale, nisi veniatur ad pollutionẽ.quod verũ est dupliciter.Primò,quãdo tactus nõ sunt impudici procedentes ex venere, sed ex amore,vt oscula,& cõplexus honesti. Secũdò, qñ procedũt quidẽ ex venere,sed de coitu nõ cogitatur,ita ꝙ nec includitur nec excluditur:& locus est aptus ad coitũ si succederet eius volũtas:aliter aũt sunt mortalia:quia omnis actus venereus, qui nõ est coitus cõiugalis vel ad illũ ordinatus
10 actu vel habitu,est illicitus. ¶†Octauò quæritur,vtrũ sit mortale denegare debitũ petẽti omnino,vel excusetur aliqua ratione? Et dico ꝙ est mortale, secũdũ omnes, nisi subsit rationabilis causa,vel nisi precibus aut suasionibus eum
9 auertat:quod tamẽ cum multa instantia fieri nõ debet propter multa pericula: quia est cõtra iustitiã propriũ petenti non reddere:petere tamen nõ tenetur, secundũ Rich. quia nullus tenetur vti iure suo.quod intelligo, nisi ad vitãdam fornicationẽ in socio. Nec excusat, nolle multiplicare in prole:nec à fortiori ira vel odiũ,nec tẽpus sacrũ, puta quadragesima,aut aliud ieiuniũ,vel solẽnitas:sed tenetur reddere ptenti,etiã interpretatiuè solùm, puta per nutus:quia nõ refert vtrũ verbis aut factis, quis suã exprimat volũtatẽ. ff.de legib.l.de quibus. quod maxime verũ est in fœmina: quia,vt dicit S.Tho.solet esse in hoc verecũdior masculo. Quæ secundũ Aug.de Ancho.super epistolis Pauli, tripliciter hoc petit:primò verbo, secundò signo,tertiò cõditione,quãdo scilicet vir scit eã debere petere, & ex verecũdia dissimulare. Et in prædictis concordant omnes doctores: quãtũ tamẽ ad tempus sacrũ, Alex.dicit ꝙ in solẽnitatibus est mortale cognoscere causa voluptatis. & idẽ tenent aliquæ gl.quod verũ esse potest ratione cõtemptus sacræ diei, non aliter:quia capitula hoc dicentia cõsulunt & hortantur:non autẽ præcipiunt,secundũ Rich. ¶†Nonò quæritur, vtrũ sit mortale ante benedictionẽ, vel habẽti impedimentum voti vel affinitatis, exigere? Et dico ꝙ sic. Nam Gul. & Rodo. dicũt mortale esse vti cõiugio ante benedictionem absq; dispẽsatione,vbi cõsueuit adhiberi benedictio nuptialis.quod Rich.limitat quantũ ad exigentẽ. Archi. quantũ ad primã exactionẽ tantũ: non autẽ quantũ ad reddentem. Vnde dicit S.Tho.in iiij.q.vj sponsa admittit sponsum ad actũ coniugalẽ ante benedictionẽ, credens eũ velle cõsummare matrimoniũ, non peccat, nisi signa appareant fraudis expressa:vt sisit cõditio multùm distans propter nobilitatẽ aut diuitias : tamẽ reddere nõ tenetur. Imò videtur ꝙ non sit mortale in exigẽte propter euitandã fornicationem, quãdo benedictio citò dari nõ potest propter aliquã causam,puta dotẽ habendã,nisi ratione scãdali,argeorũ quæ dicuntur infrà Inobediẽtia.in princip. Vnde dicit Alber.quod dictũ Rodo.est nimis durũ. & idẽ videtur sentire Inn.& domi.Anto.in c.j.de spon.quia licet cõsuetudo habeat vim legis:tamẽ lex nõ semper obligat ad mortale,nisi sit præceptiua.de elec.generali.li.vj. Ex quibus videtur ꝙ nõ sit mortale simpliciter cõsummare ante benedictionem:vt etiã innuit S.Tho.nisi esset scandalum. Vnde etiã Dir.li.j.dicit ꝙ nõ est mortale cognoscere vxorẽ post verba de præsenti antequã in facie ecclesiæ despõsetur: qñ quis ex iusta causa nõ ducit eam soleniter:puta, quia terra est interdicta:vel est senex,& erubescit:vel est nobilis & accepit ignobilẽ, & huiusmodi. Vnde spõsis cõsulendũ esse ad euitandũ multas pollutiones & peccata , ꝙ si publicato matrimonio spõsa duci vel benedici nõ potest, cõsummetur.Habens autem votũ simplex, quãuis si cõtrahat, teneat matrimoniũ, & eo cõsummato reddere debitum teneatur exactus,tamẽ exigere nõ potest,etiã secundũ Io.And.licet videatur tenere cõtrariũ:& exigendo, secũdũ S.Tho.peccat mortaliter,quasi faciens cõtra votũ:quod quantũ est ex parte sui adhuc potest implere. f. nõ exigendo. Et quia in voto cõtinentiæ solus papa dispensat:ideo ab eo petenda est licẽtia,vel dispensatio exigendi:quãuis aliqui, vt Gulielmus,dicant epi scopũ in hoc posse dispẽsare. Quod verum putarem, quãdo talis nec adire nec mittere posset Romã. Et idem dicunt Canonistæ de eo,qui religionẽ approbatã ingreditur intẽtione perseuerãdi : quia talis ingressus habet vim voti simplicis,& secũdùaliquos, solẽnis: sed vt diffuse deduxi in Aur. Ros. in casu lxxiiij.ipsi textũ canonis nõ intelligũt,qui intentionẽ perseuerãdi seu vitã mutandi,

intelligit intẽtionem profitendi in ipso ingressu:quod olim licuit etiam in medicantibus. Similiter qui post matrimonium contractum per verba de præsenti cognouit cõ sanguineã vxoris,exigere nõ põt sine mortali:licet teneat matrimoniũ,& reddere teneatur.& in hoc dispẽsare potest papa sine dubio:& secũdũ Pet.de Pal.etiã episcopus:quod Arc.dubitat. Ego verò credo verũ,vt in casu priori,quãdo scilicit non adest possibilitas adeũdi Romam: quia nõ debent animæ remanere in laqueis ita faciliter:nec hoc intenbent animæ remanere in laqueis ita faciliter:nec hoc inten
12 dit ecclesia.¶Decimò†quæritur,vtrum sit mortale reddere vel exigere debitum à coniuge manẽte in adulterio? Et dicit Rich.ꝙ nõ,si est correctus vel corrigi paratus:secus si est incorrigibilis,id est,nõ paratus corrigi : quod,secundũ eũ,præsumitur qñ pertinaci animo renuit corrigi:aut correctionẽ spõdens,ex cõsuetudine relabitur:sic peccat mortaliter cognoscẽdo,faciens contra constitutionẽ ecclesiæ: etiam si sit occultum, secundũ aliquos.& tex.est in c.si vir. de adult.& in c.si quis vxorem.xxxij.q.j.imò nõ licet eo casu viro ministrare vxori necessaria,si ea negãdo emẽdaretur:qa tenetur eã omni modo quo potest emẽdare. Quod tñ fallit primò,secundũ Arch.in Rosa.& S.Tho.ac Rich. in iiij.qñ innocẽs exigit timore suæ incõtinẽtiæ. Et ratio esse potest:quia nõ tenetur suo periculo corrigere sociũ. Secundò,secũdũ Hug.de Ca.no.in iiij.qñ cessatio exactionis & redditionis nõ corrigeret:sed proficeret in peius,vel inutiliter scãdala susciteret : quia ordinatio ecclesiæ nõ est facta vt fiãt scãdala,vel inutiliter homo sui iuris detrimẽtũ patiatur. Tertiò,secundũ Pet.de Pal.qñ est occultũ:qa cessat ratio scandali:quod verum est solũ,quando continẽtia nõ proficit ad correctionem.quæ etiam fait in causa huius cõstitutionis. Quartò,secundũ eũ,quando est spes de correctiõe,scilicet statim fiẽda : quia si nõ esset statim,sed post alia scelera,teneretur abstinere ad corrigãdũ. Quintò,secundũ eundẽ,qñ incorrigibilẽ animo cõpescere põt includendo:& sic prohibendo ne exeat,vel alius intret ad illam: quod solùm in vxore locũ habet,cuius nõ est,maritũ includere.Sextò,qñ plus cohibetur,saltẽ propter hoc ꝙ detinetur,quàm exposita,quæ eo ipso se prostitueret : prius tñ,vt idẽ dicit,debet exponere his,qui sciunt eã fornicariã,negotiũ:& si inde scandalizantur,est scandalũ Pharisæorum, non pusillorũ.De muliere autẽ dicit idem ꝙ nõ sic tenetur dimittere virum:quia non habet illũ sic de facto,sed verbo corrigere:& est verisimile ꝙ quãto magis ad eam,tãto minus ad fornicariam accedet.vnde virum dimittere nõ tenetur,nisi quãdo vellet eã cognoscere innaturaliter,id est,extra vas:aut quãdo timet ne peruertat eam ex cohabitatiõe: quia tũc tenetur eũ,etiam quantum ad domum,dimittere. Adulterãs autẽ licet peccãdo in legẽ matrimonii actu cõiugali indignũ se reddat,nec debeat exigere,nisi purgata culpa,secundũ Ray.saltẽ quo ad forũ animę:tñ secundũ Doct. exactus reddere tenetur:& secũdũ Supplementũ si ipsa exi
13 gat,licet iniuste.alter,id est,innocens,reddere tenetur:sed hæc est cõtra cõmunẽ doctrinã.¶Vndecimò†quæritur,in quibus casibus actus cõiugalis sit peccatũ veniale? Et dico ꝙ in sex.secundum Pet.de Pal.in iiij.dist. xxxj. ¶Primò qñ procedit aliqua rationis deordinatio, sed non tanta, vt sit mortalis,sicut in prædictis casibus : puta si petatur tempore sacro cessante contẽptu sacri tẽporis & ecclesiasticæ exhortationis,secundũ gl.Ray.& S.Tho.quẽ tñ cõtẽptũ Supplementũ male accepit,ꝙ nõ curare.de quo vide s. Cõtẽptus. ¶Secũdò,si petatur ex voluptate,intra tũlimites matrimonii sistendo,etiã si se prouocẽt. Et hoc expresse dicit Aug. j.Cor.vij.in prin.& tenet communis schola : licet Supplementũ,conetur hoc astruere esse mortale. ¶Tertio , si fiat causa vitandæ infirmitatis.& idem S.Tho. ¶Quartò,qñ qs exigere vel reddere incipit bona intẽtione : sed deinde mutatus iam hoc vult cã delectationis:& hoc extra horam decisionis seminis:qa tũc nõ habetur vsus rõnis ¶Quintò.qñcunq;,aliud intendit quàm finẽ cõiugii,id est, prolẽ, vel debitũ.¶Sextò,qñ hoc agit cã vitãdæ fornicationis:in quo tamen,vt idẽ dicit, sunt opiniones duæ:vna ꝙ semper sit peccatũ,si sit causa vitandæ fornicationis in se:alia quòd simpliciter non sit peccatũ:quarũ prima dicit verũ quando aliter posset faciliter vitare,puta abstinẽdo:sed eligit istam viã voluptuosam,quia voluptatẽ absorbentẽ rationem præfert ei,quod eam cõseruat.secunda verò , qñ quis aliter melius vitare non potest:vt quia habet loqui secretè,cũ mulie
14 re,de qua sibi timet.¶Duodecimò†quæritur,quibus casibus actus cõiugalis exercetur sine peccato vel cum merito? Et idem in iiij.di.xxxj . dicit ꝙ meritorius est in quatuor casibus.¶Primò,quãdo quis suppositã gratia reddit debitũ:quia est actus iustitiæ.¶Secũdò,qñ debitũ petit cã prolis generãdæ & educãdæ Deo:quia est actus latrię.quod verum credo,etiã si de seruitio Dei nihil cogitet , sed solùm de successore:quia ex quo est in gratia,& facit rẽ ex genere suo bonã,dãdo esse,& nullo malo fine,hoc virtualiter ordinat in Deũ.¶Tertiò,qñ hoc facit ad cõseruãdũ cõparem suũ à fornicatione:quia est actus charitatis.¶Quartò,qñ facit ad eãdẽ vitãdã in se:& aliter melius vitare nõ põt : qa est actus prudẽtiæ vel castimoniæ.¶Suppositã verò carẽtia gratiæ prædictus actus dictis quatuor modis est indifferẽs: quia nõ est meritorius,cũ gratia nõ informetur:nec demeritorius ,ppter carẽtiã culpæ,nõ obstãte ꝙ inde homo erubescat:quia de tribus erubescimus:scilicet primò de culpa, & secũdò de habẽte speciẽ culpæ:vt iste actus qui est ejusdẽ speciei cũ fornicatione:& tertiò de naturalibus defectibus : vt est egestio,& huiusmodi. ¶Tecimotertiò, qritur qd agendũ sit cũ quis primò cõtrahit cũ vna clãdestinẽ,& deinde cũ alia publicè,an scilicet teneatur reddere debitũ primæ? Et dico ꝙ si hoc sine scãdalo facere non potest,vt quia ecclesia eũ excõicat,vel huiusmodi:nõ tenetur reddere, sed tenetur nõ reddere:quia ab omni specie mali abstinẽdũ est j.Thessal.vltimo.& similiter nõ tenetur,secundũ Veruec. si est in loco,vbi consuetum est ꝙ ante carnalem copulam adhibeatur benedictio nuptialis:& sibi imputet q̃ clandestinè contraxit ingerẽs se periculo:cessante tamẽ scandalo: vt si cum prima sine scãdalo migret ad aliam regionem& cessante dicta consuetudine licitè cohabitabit primæ: sed tamẽ si à secunda recedere nõ potest sine scandalo,nõ tenetur ire cũ prima:alias tenetur. Et propria authoritate hoc potest secundum glo.Ray &,vt in Sum.Conf.lib.iiij.ti.ij. q.xxxvj.nec est contra,inquit,quod solet dici,virum non deberet discedere ab vxore sine iudicio ecclesiæ.hoc enim intelligendũ est,quando inter eos est impedimentũ aliud quam ligatio matrimonii præcedentis:vt voti solẽnis vide ibi.Secundæ autẽ nullo modo reddet,quia nõ est vxor:sed cohabitabit ad præceptum ecclesiæ,& necessaria ministrabit:modò hoc sine periculo adulterii fieri possit:alioquin non cohabitabit,etiam si inde excommunicetur,sed separatus ministrabit necessaria.

De Votis coniugum, infrà Votum.V.

DECANVS est idem quod Archidiaconus,vide suprà de eius officio in tit. Archidiaconus.

De Decimis, Primitiis & Oblationibus,

1 *Decima iuridicè sumpta,quid sit? Et decimarum species quot sint? Et quid primitiæ,sive primitiæ.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 Oblatio à decima in quod differat? Et quotupliciter dicatur oblatio, & quot requirantur, vt oblatio dicatur?
3 Iura, quid de primitijs velint, ac caueant? Et an sint sub præcepto? Et quid de oblationibus. Et quot modis ad eas teneri quem contingat? num. 4.
5 Senenses, num possint tollere oblationem fieri solitam in assumptione beatæ Mariæ? Et sub hæc ad quos pertineant oblationes? & quas eas recipere queat? Et an religiosi licitè capiant?
6 Pecuniam pro missis dicendis, sacerdoti oblatam, quas in pœnitentia iniunxit, an idem recipere queat?
7 Laici, num præscribere possint cõsuetudinem, per quam sibi in die purificationis candela offeratur: & quanto tempore?
8 Oblationes aliquorum recipi, prohibitum esse. Et qui sint hi?
9 Decimæ, an sint de præcepto, & quo iure debeantur?
10 A solutione decimarum, num quis per cõsuetudinẽ excusari possit? Et quatenus consuetudo hoc præceptum abrogare queat?
11 A solutione decimarum, num quis papæ dispensatione, possit excusari: vel transactione, seu debentis decimas compositione eas accipere?
12 Decimæ de quibus dari debeant? Et à quibus dandæ sint? nu. 13. Et Et quibus dandæ? Et de hoc conclusiones seu dicta decem. num. 14.
15 Decimæ quando, vbi, & qualiter dandæ sint?
16 Iura, quid de decimis à laicis percipiendis velint: & in hoc dicta multa, de quibus ordine.
17 Decimas alteri ecclesiæ debitas, in pignus non debet ecclesia, vel aliter accipere. remissiue.

1 DECIMA †iuridicè, secundum Host. in Sum. de deci. §. j. est omnium bonorum mobilium licitè quæsitorũ pars decima Deo data, diuina constitutione debita: vt colligitur de deci. c. j. & c. parochia. & c. non est. & c. tua nobis. & c. cũ non sit in homine. Et intellige Deo, id est, Dei ministris. Et dicũtur etiã pluraliter decimæ: quia, secundũ eũdem, tres sunt decimæ species, scilicet decima prædialis: id est, eorũ, quæ proueniũt ex prædiis: vt sunt, vinum, bladum, fructus arborũ, & huiusmodi. Et personalis, id est, eorum quæ prouenium ex opere personali, vt ex mercatione, artificio, scientia, militia, venatione, & huiusmodi: & mista, id est, eorũ, quæ partim ex prædiis, partim ex opere personali prouenium: vt sunt animalia, quæ pascuntur ex prediis, & humano opere nutriũtur, & fœtus ac fructus eorũ. ¶ Primitia autẽ, secundum Ray. & alios est prima pars frugum siue fructuum domino offerenda. & intellige prima, id est, dignitate præcipua: & domino, id est, diuino cultui: qũia primitiæ offerebãtur per modũ oblationis. ij. ij. q. lxxxvj. Nunc autẽ dicũtur pluraliter primitiæ secundũ fructuum varietatem.
2 ¶ Oblatio †autẽ in hoc differt à decima, secũdum eũ ibi, & q. viij. in hoc q oblatio offertur Deo immediatè, id est, ad cultũ Dei: & dicitur sacrificiũ, si inde fiat aliquod sacrũ cõsumendũ: decima verò nõ offertur immediate Deo, sed ministris eius, scilicet sustentãdis, aut dispensaturis. Oblatio autẽ cũ tripliciter dicatur, scilicet donatio inter viuos facta Deo vel ecclesiæ, & donatio cã mortis pro anima, q̃ dicitur etiã mortuariũ: & oblatio quotidiana & vsualis, quã faciũt fideles quotidie ad missãm, vel huiusmodi: & isto modo videtur esse omne Deo oblatũ immediatè: licet cõsequẽter cadat in vsum ministrorũ: vt cãdelæ, panes oblati in altari pecuniæ, ornamenta, & huiusmodi. & à primitia differt sicut genus à specie: qa omnis primitia est oblatio. nõ ecõtra, cũ oblatio sit etiã de nõ fructib⁹. Et hæc. vt sit oblatio, tria requirit, secundum Pan. in c. fi. de ver. sig. Primo, vt offerẽs sit Christianus: qa ab infidelib⁹ oblationẽ ecclesia nõ recipit: sed æstimationẽ oblationis pro interesse. de vsu. quãto. Secũdò, vt is, cui offertur, sit ecclesia: quia quod fit priuatæ personæ, nõ est oblatio, sed donatio. Adde etiã si illa persona sit ecclesiastica: vt ex diffinitiõe patet. Tertiò, vt res data sit licitè acqsita: alia verò pro oblatione nõ accipiũtur. de vsu. quia in omnibus. de deci. ex trãsmissa. & gl. sum. xiiij. q. v. Et intellige illicitè acqri aliquid dupliciter, scilicet vel cõtra iustitiã, vt in furto: vel mediante peccato, vt in meretricio. ¶ Primò †verò q̃ritur, qd iura velint de primitijs? Et ꝫ dicit S. Th. ij. ij. q. lxxxvj. ꝙ olim erãt de præcepto ceremoniali quo ad determinationẽ: puta ꝙ talibus personis exhiberentur: aut de primis fructibus, vel huiusmodi, in cõmuni verò de iure naturali: nũc autem sunt de præcepto ecclesiæ secundũ cõsuetudinem patriæ: & earum quãtitas olim non fuit determinata in lege, quia erãt per modũ oblationis, de cuius ratione est voluntarium. & secundum Hiero. ex magistrorum arbitrio: qui plurimum, dabant fructuum partẽ quadragesimã: aliqui minimũ, sexagesimũ: inter quæ duo licebat quodcũq; voluissent offerre: sed nũc, inquit, ſtatur consuetudini. & cõcor. Inno. dicẽs ꝙ ex quo earũ quantitas nõ inuenitur expressa iure canonico: in optione dantis est dare quantum vult: nisi consuetudo regionis aliud inducat. Adde, secundum Alex. ꝙ non solùm sunt in præcepto, quãdo est cõsuetudo: sed etiam quãdo indigẽt, & petunt ecclesiæ ministri: ecclesiæ, scilicet eius, cui debẽtur, ſ secundũ Host. est parochialis. arg. c. doctos. & c. moderamine. xvj. q. j. quod Sum. Ang. sequitur: secundũ Gof. verò diuidẽdæ sunt sicut decimæ. de quo j. §. viij. Sed melius dicit Sum. Pisa. dandas his, quibus dari consueuerũt, & magis indigẽt: quia tota earũ determinatio in lege noua est per cõsuetudinem. Dicit autẽ Veruec. ꝙ vbi cõsuetudo est ꝙ nõ soluãtur, obtẽta sine cõtradictione à tẽpore de quo nõ est memoria: nõ soluẽtes excusantur, imò dico ꝙ huiusmodi cõsuetudines nõ ligant, vel absoluunt, nisi eo modo quo & cõsuetudo decimarum. de qua j. §. iiij. ¶ Secũdò †quæritur quid iura velint de oblationibus? Et dico multa. ¶ Primũ. Secundũ S. Tho. ij. ij. q. lxxxvj. oblationes de sui natura habent ꝙ sint voluntariæ. cõtingit tamẽ aliquos ad eas teneri quadrupliciter. Primò, ex cõuentione præcedẽti: vt dũ cõceditur fundus ecclesiæ vt fiat certa oblatio. q̃ tñ habet rationẽ census. Secũdò, ex deputatione, vel promissiõe: vt cũ quis ecclesiæ donatione inter viuos offert, aut relinquit, in tali mẽto aliquid in posterũ soluendũ. Tertiò, ꝓpter necessitatẽ ecclesiæ: puta si ministri seu sacerdotes ecclesiæ nõ habent vñ sustententur. quod secundũ Hosti. Inn. & gl. Ray. limita, nisi subditi subuenire nõ possent: quo casu victũ manibus q̃rãt. xcj. di. clericus victũ. Quartò, ꝓpter consuetudinẽ: qa tenẽtur fideles in aliquibus solẽnitatib⁹ ad aliquas oblationes cõsuetas: tñ his duobus vltimis casibus oblatio est quodãmodo volũtaria quãtũ ad quãtitatẽ vel speciẽ rei oblatæ. hæc ex illo. Et cõcor. Ray & Gof. addẽtes ꝙ ad cõsuetudinẽ tenẽdã cogi pñt, nõ à sacerdote, sed ab episcopo, cui⁹ auxiliũ imploradũ est in talib⁹: de Simo. ad apostolicã. & idẽ S. Tho. Sum. tñ Ang. tenet ꝙ nõ sunt de præcepto ratione cõsuetudinis, cũ ista sint liberæ facultatis, iuxta dicta prius §. Cõsuetudo. §. xiiij. & idẽ videtur sentire Sum. Ros. quibus tamẽ repugnãt & Supplementũ, & fere oẽs Doct. & dictum eiusdẽ Sum. Ang. quæ vult primitias esse de præcepto ratione cõsuetudinis: de quibus nõ est ratio maior quã de oblationibus. Repugnat etiam ratio, quia si huiusmodi cõsuetudo non sit obligatoria, vix erit inuenire aliam: cũ sit valde rationabilis & præscripta à tempore, cuius nõ est memoria. Nec valet motiuum: quia oblationes non sunt semper liberæ facultatis, sed aliquando necessitatis & de iure naturę: vnde cõsuetudo eas põt determinare quo ad certos

dies, licet retineant aliquid voluntarii, vt dictũ est. Posset tamẽ rõnabiliter dici ꝙ ratione cõsuetudinis sunt in præcepto eo modo quo est cõsuetudo. ſ. ꝙ offerat maior pars populi: non autẽ semper singuli de populo, sed solum pro maiori parte solẽnitatũ. Vnde nõ est alicui mortale, si oblationem intermittat rarò ex aliqua causa: puta qa non habet ad manũ quid det. & facit §. sequens. ¶ Secundũ. Positio ꝙ ciuitas sit solita oblationẽ vel certũ quid ecclesiæ dare: illud per statutũ mutare nõ põt, secũdum Pan. in c. abolẽdę. de sepul. de mente Bar. in l. priuilegia. C. de sac. san. eccles. per tex. illũ qui dicit ꝙ solita ab antiquo ecclesiis & ministris tribui, aliquo modo non debẽt immutari. ¶ Ex
5 †quo infert ꝙ non possunt tollere Senenses oblationẽ solitã fieri in Assumptione beatæ Mariæ. & quasi in similib⁹ terminis tenet Lu. de Ro. in suis singularibus, cõcludẽs ꝙ incerta solita conuerti in vtilitatẽ alicuius ecclesię, à tẽpore cuius non extat memoria, non põt ciuitas per statutũ in vtilitatẽ alterius ecclesiæ conuertere. & vnus casus est in c. ad apostolicã. de simo. alius in c. vestra. de loca. & allegat Bart. in d. l. priuilegia. & Ioan. And. in addi. Spec. Sed ista intellige, nisi aliter cõstaret de intẽtione inducẽtiũ cõsuetudinẽ: ex quo cõsuetudo habet vim obligatiuã, vt suprà dictum est, Consuetudo. §. xiij. Vnde si cõstat oblationẽ esse introductã pro fabrica alicuius ecclesiæ præscriptã, vel alter: ea cõpleta licitè mutabitur. ¶ Tertiũ. Oblationes secundũ S. Th. pertinẽt ad sacerdotes: & pro aliqua causa laici eas prohibentur accipere vel comedere. xj. q. j. sanctorũ. & c. seq. sed secundũ S. Th. intelligitur q̃n sunt cõsecratę: vel q̃n eas propria authoritate rapiunt: aut etiã ratione parentelæ sine necessitate. Et secundũ Ray. oblationes, quæ fiunt in ecclesia parochiali sacerdoti eius: vel si alii ecclesię offerũtur, prælato illius dandæ sunt. Et idẽ videtur sentire S. Tho. dicẽs religiosos eas licitè recipere tripliciter. Primò per dispẽsationes sacerdotũ, vel ordinationẽ ecclesiæ, si sunt pauperes. Secundò, spõte factas, si sint ministri altaris. Tertiò, ex debito, si parochiæ sunt eorũ, sicut ecclesiæ rectores. Et hoc etiã si fiat capellæ sitæ intra parochiã, vel altari: qa nihilo minus sunt rectoris, & non presbyteri capellæ, secundũ Pan. & do. Anto. in c. pastoralis. de his quæ fi. à præla. & à fortiori, secundũ eundẽ do. Ant. si fiant imagini depictæ muro intra limites parochię. Et facit gl. in l. statuæ. ff. de vsufr. & Ang. in disputatione quæ incipit, in fulgẽti palatio. quod limitatur verũ, q̃n fiunt intuitu ecclesię parochialis: vt j. Votum. ij. §. viij. Et idem est secundũ eundẽ, si fiant celebrãti in ecclesia alicuius: quia similiter sunt rectoris. quod tũ fallit q̃n episcopus in ecclesia cathedrali vel parochiali celebrat: quia oblationes cõmuni iure sunt eius. de paro. super eo. quo tamen casu si consuetudo est in contrariũ, sequenda est, dũmodo episcopus accipiat suã canonicã portionẽ de omnibus. Si tamẽ episcopus aliubi nimis frequẽter celebraret, secus, secundũ Archi. Et idem est in archiepiscopo visitãte prouinciã. de censi. Romana. Si autẽ in ecclesia S. Laurẽtii sit cõsuetudo ꝙ archipresbyter habeat oblationes diei dominici, & sacrista diei S. Laurentii, & ille eueniat in dũica, oblationes tunc erũt archipresbyteri, secũdũ Bart. per l. procõsul. ff. de offi. procon. quia dies dominica maior est alio festo: & inspicitur potius quod naturale, quàm qd accidẽtale est. Facit l. dies
6 festos. C. de feriis. ¶ Quartũ. †Pecuniam oblatã sacerdoti pro missis dicẽdis, quas ipse in pœnitẽtia iniũxit, recipere potest, secundũ Sum. Ang. quod verũ est, quando nullũ inde scandalũ vel admiratio sequitur: aliàs secus: qa species mali est. de vi. & ho. cle. cum ab omni. Vnde secũdũ Host. vel talia non iniungat, vel mandet celebrari per alium, nõ tamen per vicinum: vel gratis celebret: aut inde acceptum pauperibus eroget, scilicet sciẽte eo, qui dedit. ¶ Quintũ. 7
†Secundum Fede. consi. clv. laici præscribere possunt consuetudinẽ, ꝙ eis candela die purificationis offeratur: quia parũ ecclesiis nocet, & laicis ad deuotionẽ multũ confert. Et hoc sequitur Sum. Ros. & verũ credit spatio annorum xl. quia, inquit, parochiani præscribere possunt ius patronatus, quod plus est, vt not. Io. An. de reg. iur. quod alicui. lib. vj. Sed hoc est falsum, qa ista cõsuetudo quantũ ad vnã candelã Federici nõ est ecclesię grauis: sed quantũ ad multas est grauissima: & tanto magis, quanto inde inimicitiæ sequuntur. de cõsue. c. j. Item per eam ecclesia submittitur laicis, contra c. ij. de re. eccle. nõ alie. li. vj. Item soli patroni videntur esse priuilegiati, vt eis census, seruitus, vel tributũ ab ecclesiis reddatur. de iure patrona. c. præterea. Nec est simile de iure patronatus: qa hoc nõ est liberæ facultatis, vel ista oblatio, vel donatio. ¶ Sextum. †Secundũ Ray. 8
& glo. in c. oblationes. di. xc. oblationes aliquorum recipi prohibẽtur ab ecclesia. Primò, notorie dissidentiũ. Secundo, opprimentiũ pauperes: vt in d. c. oblationes. Tertiò, raptorum. de rap. super eo. Et quartò, vsurariorũ. de vsur. qa in omnibus. Et quintò, meretriciũ. Et sextò, eius qui violauit ecclesiæ immunitatẽ, nec vult emendari. xvij. q. iiij. miror. Et septimò, sacrilegiorũ. xij. q. ij. de viro. Et octauò, pœnitentiũ aliquãdo. de cõse. dist. iiij. eos. Aliorũ autẽ nõ sunt respuẽdæ, secundũ gl. ibi quã sequitur Sum. Ang. qa hoc est pœnale, & extẽdi nõ debet, nisi quatenus reperitur. Addit tamen Ray. & Sum. Cõf. quãdo est aliquod crimen notoriũ & horrẽdum. arg. d. c. miror. Et ꝙ prædicta intelliguntur q̃n crimina sunt manifesta, & peccatores nolunt emẽdari, & similiter secundũ Sum. Pi. post Host. idem est de quolibet hæretico & excõicato: & cõstitutio pœnalis aliquãdo extẽditur, maximè vbi est ratio maior: vt infrà, Excõmunicatio. iij. particula. xx. Adde etiam & de Iudæis: de quibus dicit c. quanto. de vsur. ꝙ cõpellendi sunt ecclesijs satisfacere de decimis & oblationibus debitis, quas pcipere consueuerant à Christianis de domibus & possessionibus aitequã ad eos deuenissẽt. quod, secundũ Veru. limitatur, si aliqd habẽt præter vsuras iusto titulo. & cõcor. Host.
¶ Tertiò, †quantũ ad decimas quæritur vtrũ decimæ de- 9
beãtur de præcepto, & quo iure? Et dicit S. Thom. ij. ij. q. lxxxvij. & ij. quol. art. viij. ꝙ in lege veteri debebantur ad sustentationẽ ministrorũ Dei. vnde illud præceptum erat partim morale & iure diuino & naturali rõne inductum, quę dictat necessaria ministrãda esse à populo ministrãtibus in cultu diuino: partim iudiciale pertinẽs ad equalitatem inter homines secundũ conditionẽ illius populi, robur habẽs ex institutione diuina: quę determinationẽ certæ partis introducit, tribu Leuitica possessiones nõ habente: sed & cũ ceremonialibus cõueniebat quantũ ad aliquã significationẽ. Cùm igitur præcepta moralia in noua lege necessariò ligẽt, & ceremonialia necessariò dimittãtur, & iudicialia obseruari possint, & nõ obseruari: & ad eorum obseruantiã aliqui obligẽtur, si statuantur: præceptũ decimarum in noua lege partim obligat ex iure naturali, inquantum est morale datũ à Domino Matth. x. vbi dicitur ꝙ dignus est operarius mercede sua. partim ex institutione ecclesiæ, cuius authoritate institutũ est, vt cum populus nouę legis ad maiora obligetur quàm veteris, iuxta illud Matth. v. Nisi abũdauerit, &c. non minus exhibeatur ministris noui testaméti, qui sunt maioris dignitatis, q̃ veteris: vt probat Apostolus j. Corinthio. iij. sed detur decima: vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

sit quædam noui & veteris Testamenti cõsonantia: quæ tamen pensatis opportunitatibus personarũ ac temporũ aliã partem determinare posset. Hęc ex S. Tho. addit Alex. in iij. parte Sum. q. in duplici casu locũ habet hoc præceptum. Primò, cùm in necessitate à ministris ecclesiæ petuntur: intellige, etiã si nõ sit cõsuetudo: vt dicit S. Th. ij. quoli. art. viij. Secũdò, si sit cõsuetudo, etiã si nõ petãtur: vt in c. peruenit. & in c. in aliquibus. de deci. quia ipsa cõsuetudo expostulat: vt ibi dicit S. Tho. Et intellige etiã si non adsit necessitas, sed ministri sint diuites, vt dicit S. Th. vj. quol. ar. x. Adde tu q obligat tertiò, quoties petũtur, etiam sine cõsuetudine & necessitate: licet ecclesia bene faceret non exigẽdo in tali casu, qñ probabiliter scandalũ timeretur: vt patet ex dicto quol. ij. & vj. Quo autẽ religiosi reneãtur de hoc præcepto conscientiã facere aut prædicare, vide j. Excõmunicatio. viij. excõicatione xliij. & xliiij. vbi habes q sunt excõicati, si omittunt scienter facere de hoc cõscientiam sibi cõsitentibus, & prædicant negligẽtia non purgata: aut si aliqua dicunt etiã in priuato vt retrahant à decimarũ solutione. & adde q sit prædicatoribus grauissimũ præceptũ q in prima dominica Quadragesimæ, & quarta & vltima, & in festis Ascensionis Domini, Pentecostes, & Natiui. Ioan. Baptistæ, Assumptionis, & Natiui. beatæ Marię audiẽtes informent, si fuerint requisiti super decimarũ solutione, de pœ. cupientes. in clem. ¶ Quartò † quæritur vtrũ per contrariã consuetudinẽ possit quis ab hoc præcepto excusari? Et dico q in hac quæstione Canonistę veritatẽ non intelligẽtes multa incõuenientia faciunt. Primò, quia sine necessitate chartas implent. Secundò, qa male determinãt. Tertio, qa ineptè Theologos reprehendũt. vnde tria faciã. Primò, faciã fundamenta veritatis. Secundò, recitabo aliquid de Canonistis, respõdendo dictis eorũ, & refellendo, & approbando. Tertiò, concludam veritatem.

¶ Quantũ ad primũ sciendũ est primò ex S. Tho. ij. ij. & quol. vbi ś. & Alex. similiter vbi suprà, q hoc præceptũ est morale, & de diuino iure naturali, inquaniũ ad hoc q ministri sustentẽtur: & iudiciale quantũ ad taxationẽ talem. Vnde omnes, inquit S. Th. velint nolint, tenẽtur ad decimã: licet ecclesia statuere posset q daretur octaua rel duodecima. ¶ Sciendũ est secundò, q secundũ eosdem & oẽs Theologos, præcepta iudicialia in noua lege nõ obligãt, nisi inquantũ in noua lege denuò statuũtur, & efficiuntur de iure positiuo seu humano: cuius rationẽ omitto ad præsens. & habetur xij. q. iij & iiij. ¶ Sciẽdũ est tertiò, q ius diuinum aut naturale per consuetudinẽ abrogari nõ põt, scilicet inquantum est tale: secus de humano. & de hoc ś. Consuetudo. ℊ. ix. ¶ Quantum ad secundũ, quidam Canonistę, vt Ray. Host. Hug. Car & Arc. & quidã alii, dicũt hoc præceptum posse abrogari quantũ ad decimas personales, quia non est de iure diuino. quod nõ bene dicitur: qa vbi nõ sunt prædiales sufficiẽtes, vt Genuę, Venetiis, & in multis aliis locis, personales sunt de iure naturali: alioquin populus diues posset sine culpa habere clerũ egentẽ. Quantũ ad prædiales autẽ, dicit Inn. q nulla consuetudo excusare potest à peccato, si non soluãtur, & plene soluãtur. & hoc tenent multi Canonistę propter verũ fundamentum falsè intellectũ: quia. ſ. sunt de iure diuino. quod non bene dicitur: quia de iure diuino & naturali sunt solùm quantũ ad sustentationẽ ministrorum: sed non quantũ ad quotã prętaxatam: vnde valere potest cõsuetudo q non plenè soluantur. Qui verò eorũ Theologos reprehẽdunt in hoc quod dicũt tic eas non esse de iure diuino, ineptè loquuntur: qa nõ sunt ita rudes Theologi vt nõ sciãt eas esse de iure diuino, id est, hoc scriptum esse in iure diuino inter præcepta iudicialia cõputatum: sed dicunr q illud præceptũ modò non ligat vt ius diuinũ, quantũ ad taxationẽ, sed vt humanum: vt diuinũ autem ligat quantum ad sustẽtationem ministrorũ. Vnde latius d. Ant. de But. dicit Canonistã in ista materia non esse bonũ determinatorẽ, sed Theologũ: vnde ei standũ est. ¶ Quantum ad tertium dico q consuetudo abrogare potest hoc præceptũ quantũ ad quotam taxatam, & excusare non soluẽtes plene: quia vt sic est humanum: non autẽ quantum ad hoc est diuinũ & naturale, nõ distinguẽdo inter personales aut prędiales: vbi tamen ex cõsuetudi ne nihil soluitur, ecclesia remittit. Vnde non est mortale, nisi in tribus casibus. Primò, si petãtur decimæ, & negẽtur: quã tamen petitionẽ nõ sufficit fieri per curatũ, secundum Archi. vbi non est consuetũ. quod limito, nisi sit indigẽtia magna: imò, inquit, dubiũ est de diœcesano: vnde ad papã recurrendũ esset. Secundò, si nõ petãtur, & obstinatio tãta sit, q si peterentur, propositũ est non reddẽdi. Tertiò, quando clerus patitur valde in decẽtia victus & vestitus, & populus abundat: qa si talis indecentia exigit eleemosynã: multo magis exigit rem aliãs iure naturali & diuino taxãtam. Potest tamen dici secundũ Veruec. q quãdo nulla decima soluitur, videntur domini prædiorũ breui manu soluisse & q eis ecclesia deinceps redonauerit. Iuxta hęc intellige S. Tho. dicentẽ, q nulla consuetudo soluere potest homines ab obligatione decimarũ: quia fundatur super ius diuinum & naturale, scilicet quantũ ad aliquid: nõ autẽ quantum ad istã determinatã qnantitatẽ: vnde semper, inquit, tenentur homines soluere, etiã vbi non est cõsuetudo soluẽdi, si ecclesia exigat, scilicet modo prædicto, id est: authoritate papæ: vel in casu indigẽtiæ magnæ: licet, inquit ibi, si non exigat, remittere videatur, dum dissimulat. Vnde ibi homines nõ peccãt, nisi ratione obstinationis, habẽtes voluntatẽ nõ soluẽdi: quia durũ videtur dicere, q oẽs Itali & Orientales damnentur decimas non soluẽtes. Cuius argumẽtũ sumere possumus ab Apostolo, qui necessãria victui sibi debita nõ accipiebat ab auditoribus illa debentibus, ne offendiculũ daret Euãgelio: & tamẽ illi nõ peccabãt: aliquin ipse nõ acceptẽdo male cùm eis egisset. Nec obstat alicubi ratiõe cõsuetudinis milites accipiũt decimas, quod maius est quàm eas non dare: quia, inquit, nẽ habẽt accipiẽdi: cum hoc sit spirituale in laicã personã nõ cadens, sed res illę tẽporales, quæ iure exiguntur, ex cõcessione ecclesiæ datæ sunt eis propter aliqua seruitia ecclesiæ facta ibicut. & ecclesia remittere põt ipsos fructus qui debẽtur pro decima, non tñ tollere ius exigendi aut debitũ reddendi. hæc ex illo. ¶ Quintò † quęritur, vtrũ ab hoc præcepto possit quis excusari ex dispẽsatione papæ, vel transactione seu cõpositione debẽtis decimas accipere? Et quantum ad primum Alex. dicit q sic, inquantũ hoc præceptũ est iudiciale Pan. verò in c. à nobis. eo. ti. post glo. tenet idem, dicens q papa ius decimarũ in totũ tollere nõ potest: sed quibusdam personis remittere potest: quia per primũ tollitur ius diuinum, non per secundũ. Et idem Ala. & Host. limitantes quod dicitur, in totũ: nisi ex causa, & ad tempus. Et idem Inn. addẽs q laicis remittere non põt quo ad Deum præritas aut futuras sine causa. Pro quo est gl. notabilis in c. nõ est. de voto. quia licet habeat plenã potestatẽ: debet tamen facere sicut diligẽs paterfamilias, dispẽsando vnicuiq; sicut opus est: sed quo ad ecclesiam militantẽ põt. Quantũ verò ad secundum, tenet Sum. Ang. contra Ros. q remitti non possunt decimæ: nisi is, qui debet eas, sit pauper: qa cùm sint pauperum, conuẽnti non possunt in nõ pios vsus, sed dicit Hosti. q cõpositio inter ecclesiasticũ & laicum super parte decimæ de consensu prælati superioris, valet: & secũdum Ray. si quis retinuerit decimas tẽpore longo, & nũc pœnitens remissionẽ petit, quia aliàs oporteret eũ mẽdicare: sacerdos videns eũ contritũ & vera dicentẽ, remittere debet ei tanquã pauperi: cũ hoc eidẽ postea dare deberet. xvj. q. j. quoniã. iniungendũ tamẽ est ei, secundũ Gofr. q restituat, si venerit ad pinguiorẽ fortunam. Verue. addit q, etiam si est diues, potest in totũ vel in parte dimittere: ex quo abstinere vult in posterũ. Et idem Rod. Et dicit idem Veruec. hoc posse episcopũ. quod ego verum credo, quãdo bene, id est, ex rationabili causa mouetur: vel qa videt, illũ nõ posse, aut simpliciter, aut commodè satisfacere: & ita debiliter dispositũ ad bonũ, q nisi remitteret, adhuc iaceret in pecca to, vel huiusmodi: quia tũc nõ est infidelis dispẽsator: sed vtiliter agit negotiũ domini sui: sicut etiã pro cõuersione eiusdẽ laudabiliter exponeret ecclesiastica bona. Opinionem autẽ Ro. quã Sum. Ang. reprobar, sequitur cõmuniter Canonistæ in c. statuimus. de trãsac. & in c. fi. de rer. perm. & Pau. per illũ tex. & Hier. Zaneti. qui in sua repet. c. j. de accu. hãc Sum. in hoc notauit, vbi etiã alleg. Ioan. And. & 12 But. & idẽ Alberi. & hoc sequitur Sũ. Pis. ¶ Sextò † quæritur, de quibus decimæ dari debeãt? Et dico, hodie standum esse cõsuetudini. Iuridice tamen loquendo, Dico primò q dari debent de omnibus fructibus terrarũ, arborũ, hortorum, animaliũ, piscationũ, venationum, fructuũ, pensionũ, molendinorũ etiam ad ventũ, balneorum, fullonioruũ, lapicidinarũ, metallariorũ: item de negotiis, & artificiis, & cæteris bonis, vt dicit Ray. & colligitur xvj. q. j. & q. vij. & de deci. in multis ca. Et si eodẽ anno in eadẽ terra diuersa semina iaciãtur: de omnibus dari debent. extra eo. ex parte canonicorũ. ¶ Dico secũdò q de donatis, legatis, & successione acquisitis, secundũ Alb. soluendæ nõ sunt: sed de his tantũ, quæ quis naturaliter vel de suis operibus acquisiuit. Probabilius tamen, secundũ Veruec videtur notasse Hug. xvj. q. j. decimæ. q legatarius & donatarius tenẽtur decimare legatũ & donatũ, licet decimatũ fuerit à legatore vel donatore. non autẽ ad hoc tenetur filius patri succedens in re à patre decimata: cũ omnia patris quodãmodo ad ipsum pertineãt: hæres tamẽ extraneus ad hoc tenetur. Quia tamen Inn. non videtur multũ vnam harum opinionũ alteri præferre: standũ in hoc putarẽ interpreti legũ consuetudini. ff. de legib. l. si de interpretatione. ¶ Dico tertiò quantum ad illicita acquisita, secũdũ Host. q decimas prædiales quilibet indistinctè soluere tenetur quãtũcunq; peccator, & Iudæus, & inuasor: & ecclesia recipere põt: quia non dantur intuitu personæ: sed quasi ex censu debito prædiorũ. extra eo. de terris. & cõcor. Ray. & Alex. Quantũ ad personales verò distinguit: quia dari non debẽt de his, quæ sunt restitutioni obnoxia. Si verò nõ sunt restituenda, vt in meretricio, histrionatu, & similibus: tũc si ex peccato notorio quæstus prouenit, ecclesia recipere nõ debet, ne videatur approbare peccatũ: ipsi tamen dare tenẽtur. Vnde consulit q meretrix & histrio inde faciãt eleemosynã. Si tamen tales ad pœnitentiã conuertãtur, potest ecclesia, secundum Ray. & Inno. etiam decimas præteritas accipere. & concor. Santo. Tho. Si autem peccatum sit occultũ, secus est: quanuis prælatus hoc sciret. arg. xxxij. q. v. Christiana. vj. q. j. si omnia. idem S. Th ij. ij quæst. lxxxvij. Personales tamen decimas Iudæi soluere nõ tenentur, cum nec sacramenta percipiãt, nec audiant diuina. argu. d. c. de terris. Concord. prædictis 13 Ric. sub aliis terminis. ¶ Septimò † quæritur, à quibus dãdæ sunt decimæ? Et dico multa. ¶ Primũ. Decimas, secundum Alex. dare tenetur omnes laici etiã pauperes & Iudæi de prædiis: vt in d. c. de terris. xvj. q. j. decimas. vt clerici de rebus patrimonii, id est, de rebus suis, nisi deseruiãt ecclesiæ cui debentur. eo. c. ij. Et addit q vbi esset cõsuetudo q de fructibus possessionũ ecclesiæ testari possent in morte, similiter tenentur de ipsis ad decimã. Et sic intellige c. ij. de deci. Et religiosi nisi sint exempti priuilegio. de quo in c. suggestũ. de dec. & in multis sequẽtibus: imò, vt dicit, priuilegiũ in tribus casibus nõ liberat soluere obligatos. Primò, cũ tenentur pactione: quia priuilegiũ nõ reuocat pactum præcedẽs, nisi de eo fiat mẽtio specialis in eo. de deci. ex multiplici. Secũdò, cũ enormiter lædit parochialis ecclesia cui debebãtur. arg. d. c. suggestũ. Tertiò, cũ eas soluẽdo renuntiatur priuilegio tacite. de quo vide gl. q. Doc. in d. c. suggestum. ¶ Secundum. Adde Alex. q clerici tenentur ad personales: vt in d. c. ij. nisi viuant in cõmuni: quia tunc, sicut & religiosi, non tenentur de laboribus seu nutrimentis suis propriis. xvj. q. j. decimas. & similiter leprosi cõmuniter viuentes nõ tenentur de ortis & nutrimẽtis suis. de eccle. ædi. c. ij. vbi etiam intelliguntur fœtus, secundum Alber. & S. Tho. & sicut olim Leuitæ sacerdotibus: ita nũc clerici tenentur summo pontifici. ¶ Tertium. Secundum Host. ad decimas prædiales tenetur indistinctè qlibet prædia possidens etiam iniustè, etiã si sit hæreticus, Iudæus vel Paganus: vt in d. c. de terris. extra eo. quia dantur ratione prædiorũ, vt ibi, etiã si essent seminata semine furtiuo, secundũ Ray. & Tho. ¶ Quartum. Cum ante decimationẽ venditur aceruus: tenetur vterq; ad decimã, scilicet vẽditor ratione doli & pretii succedentis loco rei. arg. xij. q. ij. monemus. ff. de pet. hære. l. si & rẽ & pretium. & similiter emptor: quia res trãsiuit cũ onere decimarũ, extra eo. pastoralis. xij. q. ij. Augustino. Et ita ecclesia petere poterit à quo maluerit: sed obtinẽdo ab vno, alter liberatur. Hęc S. Th. & Ray. addens q teneatur emptori primò soluẽti, si erat venditor in bona fide: nõ autẽ si fuit in mala fide, nisi expresse fit cautũ: secundũ gl. tamen eius in foro pœnitẽtiali tenetur ei restituere, nisi emisset minus iusto pretio. ¶ Quintum. Si ante decimationem subtrahatur rustico aceruus de area: tenetur rusticus, si erat in mora soluẽdi, i. si nõ soluit statim collectis fructibus, cũ posset, cũ peteretur. xvj. q. j. decimę. extra eo. cũ hominis. quia periculũ ad ipsum spectat: & si soluerit, dabit ei ecclesia actionẽ suã contra raptorẽ. Si verò nõ fuit in mora: nõ tenetur, sed aget ecclesia cõtra raptorem. ff. loc. l si in lege. ℊ. itẽ vtiliter. etiã si sacerdos fuisset aliquo modo in culpa vel causa moræ, secũdũ Ray. quia etiã dicit, regulare esse q semper mora posterior nocet ei, per quem fit. ff. de pericu. & commo. rei ven. l. illud. Vnde si ecclesia fuit in vltima mora: rusticus nõ tenetur ad decimã de sublato, sed de residuo tenetur, nisi ecclesia fuerit in culpa sublationis propter aliquã causam: quia ipsa tenetur de toto sublato. ¶ Octauò † quæritur quibus dãdæ sunt de- 14
cimæ? Et dico multa. ¶ Primum. Decimæ personales dari debẽt ecclesiæ parochiali seu baptismali: in qua quis diuina audit, & percipit sacramẽta. xvj. q. j. q. & licet. q. j. ℊ. j. nisi aliud obtineat consuetudo. extra eod. c. j. & extra de decima. ad apostolicæ, vel nisi præscriptæ sint: quæ tamen præscriptio per laicũ fieri nõ potest. Hæc Ray. Host. & Sanc. Tho. Reges tamen & principes decimas personales soluent episcopo principalis sui domicilii, secundum Inn. & si in duabus diœcesibus habent domicilium, diuidẽtur inter illas. Prædiales autem decimæ dandæ sunt illi ecclesiæ intra cuius parochiam prædiũ situm est: de paro. c. vlt. de deci. quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

niam.xvj.q.vj.si quis laicus.deductis tamen expensis,si res, puta arbor incisa ad locū vbi plus valet,transferatur, secundum Inn.Et hoc nisi aliud obtineat cōsuetudo. extra eo.c. j.& ij.c.commissum.& c.ad apostolicæ.vel nisi præscriptæ sint, secundū Host.Ray.& Th.In mistis autē secundū Host. cōsuetudo seruāda est: quæ si nō appareat,tunc si animalia contituē pascūtur in parochia domini sui,dētur illi eccle six. Si verò pascuntur in aliena, videtur ꝙ diuidendæ sint inter ecclesiā vbi pascuntur,& ecclesiā propriam:arg.extra de testa.relatum.Sed S.Tho.& Ray.dicunt, ꝙ de lacte,fœ tu & lana dandæ sunt ecclesiæ vbi pascuntur:vel ecclesiis, si pascūtur in pluribus.& hoc sentit Pan.de deci. cū contingat.quod verū puto,quādo custodes ibi recipiūt sacramenta & audiūt diuina. Alioquin vera est prior opinio: quia cū sint mistæ,oportet ꝙ aliquid retineāt de natura personaliū:quod si pascua ipsa vendantur annuatim, secundum Inn.decima prædii soluetur ecclesiæ vbi sunt pascua: & si gratis pascātur,dās bestiæ dabit decimā herbę,scilicet vltra decimā fructuū bestiarum:quia herba,quam bestia euellit, transit cū onere suo,scilicet decimarū.ff.de vsufr.l.si vsusfructus.ij.§.j. ¶ Secūdū.Decimæ piscationis, venationis, & huiusmodi,secundū Inn.dandæ sunt ecclesiæ vbi percipiuntur sacramēta:cū sint personales:quod intellige vbi piscatio libera est & venatio: quia si inde pretiū aut pars aliqua solueretur:de hoc dādæ essent decimæ ecclesię in qua fiunt,cū sint prædiales.¶ Tertiū.Cum quis decimas tenet in feudū,propter hoc secundū Ray. decimas noualiū non recipiet:sed debentur ecclesiæ parochiali:quia huiusmodi cōcessiones & priuilegia arctāda sunt,nō amplianda.extra eo. tua. nisi forte sint religiosi ex priuilegio decimas recipientes: quia percipiēt etiā noualiū,extra eo.ex parte. Secus si nō ex priuilegio,sed ex præscriptione recipiūt:quia noualiū decimæ nō eis,sed ecclesiæ soluēdæ sunt.extra eo. cū cōtingat.¶ Quartum.Si à papa aliquibus noualiū decimæ cōcedantur secundū proportionem,qua eas veteres cō tingebant.nō intelligitur de his decimis noualiū, quas tēpore impetrationis alii possidebāt: nec habet locū,nisi in locis,in quibus impetratores veteres tēpore impetrationis possidebant veteres in totum,vel vltra medietatem,nō extenditur indultum vltra medietatē noualium: nisi fuerint Cistercienses vel Cartusienses. Et si per huiusmodi cōcessiones ecclesiæ parochiales adeò grauarētur ꝙ non possent commodè sustentari & soluere episcopalia iura:prouidea tur per ordinarios quod hoc possint. Item quanuis fortè à religiosis exemptis & aliis fiant decimarū infeudationes: non licet post talem infeudationem sic de facto præsumptam huiusmodi decimas de manu recipere laicorū absq; diœcesanorū assensu:& illas tantum quæ ante Lateranense conciliū in feudum perpetuò fuerant concessæ:& faciāt diœcesani iustitiā parochialibus ecclesiis de decimis habitis à religiosis:nisi agatur de rebus exēptis. hæc omnia extra eo.statuto.lib.vj.¶ Quintum.Decimæ rerum,de quibus antiquitus dari nō consueuerāt,an dari debeant habētibus eas in feudū,vel eas recuperātibus,aut ecclesiæ? Ray. dicit videri quòd milites,qui aliàs decimas percipiunt,possint illas petere, eò ꝙ eis terra illa ab antiquo fuerit decimalis:& vna eadēmq; res nō debeat duplici iure cēseri.extra eo.cū tua.Sed hoc,inquit,est verum in monasterio vel ecclesia:secus fortè in laico. Veritas autē est ꝙ laicus non debet eas recipere,sicut nec decimas noualiū.arg.ff. de contrahen.empt.l.in lege. dictū autem c.cum in tua. loquitur tantùm de ecclesiis & monasteriis. Vnde consulendum est quod soluatur ecclesiæ parochiali.& idem Hostiē.& Sum. Cōfes.Sed adde vel monasterio,si illud possidebat. ¶ Sextum.Qui diu decimas nō soluit,&vult soluere modo,nō soluet ei qui præscripsit,sed ecclesiæ parochiali,secundum Ray.& Rod.& Veruec.quod verum est,si quando non soluit soluere debebat ecclesiæ parochiali,& nō aliter:quia restitutio faciēda est spoliato regulariter. Vnde secundū Hostien.& Ray.episcopus nec de noualibus nec de recuperatis à laicis retinere debet,nisi suā canonicā,id est,quatenus percipiebat de antiquis:& si nihil percipiebat de antiquis, ad minus sua quarta fraudari nō debet.extra eo,quoniam. vbi etiā hoc no.glo.Si tamen episcopi vel religiosi de cōsuetudine vel priuilegio percipiūt omnes decimas alicuius parochiæ,hoc nō obstante debet presbytero portio cōpetens assignari.de præb. extirpandæ.§.cum igitur.de deci.statuto.lib.vj.& consentit Hosti.¶ Septimum.Si consuetudo sit ꝙ vna ecclesia vel parochia recipiat decimā de blado,alia de vino:& terra bladum reddens mutetur,& vinum reddat,& econuerso:secundum Host.qui percipiebat de blado,percipiet de vino, & econuerso:quia licet mūten tur terræ qualitates, non tamen substantia. extra eo commissum.§.sicut. ¶ Octauum. Clericus habens patrimoniū sufficiens secundum statum suæ personæ,secundum Alex. recipere potest decimas vt procurator in necessitates pauperum vel vtilitates ecclesiæ expendēdas:sed si in proprios vsus conuertit,sacrilegium committit:si in malos,incurrit iudicium.Facit c.quoniā.xvj.q.j. & c.pastor.j.q.ij. & hoc refert ac sequitur Sum.Ang.& Rof.sed malè,quia clericus potest reseruato patrimonio heredibus,viuere de bonis ecclesiæ:vt suprà dictum est Clericus. iiij.§.xvj. & hoc vtique istorum concedit. Vnde Ray.cautius loquitur, dicens ꝙ si deseruit ecclesiæ:& percipit non vt in malos,sed vt in pios vsus cōuertat,non peccat:aliter sacrilegium commit. & alleg.dictum c.quoniam.& d.c. pastor. Vnde peccat si eas male distrahit:non autem si eas accipit vt inde honestè viuat.Et adde quòd secundum San.Th.quolib.vj.arx.pauper laicus tenetur diuiti clerico decimas soluere, licet habeat vnde sustentetur.quia licet sustentatio minoris fuerit ratio instituendi decimarum solutionē:ex quo tamen alicui effectum est hoc debitum per ecclesiæ statutum:nihilo minus ei debentur,quāuis sit diues. Si tamen, vt dicit Hostiē.non seruit ecclesiæ vt debet,vel sit nouercus fornicator:laicus ei soluere decimas nō tenetur, sed proximo superiori: qui debet illas in vtilitatē illius ecclesiæ cōuertere.& decretalis,inquit,tua nobis. extra eo. dicens,nō obstare nequitiam clericorum,loquitur de occultis. ¶ Nonum.Decimæ nullo modo præscribi possunt à laicis,vt eis soluantur.de præscript. causam. nec à clericis parochiam non habentibus,sed solùm ab habentibus.eo.tit. de quarta.nec similiter à religiosis parochiā non habētibus: quia nec posideri.xvj.q.j.placuit.sed ratione parochiarū,si habent eas præscribūt.extra eod.cū contingat. & c. cum tua. quod quidē de personalibus intelligūt: quia sacramēta nō ministrāt religiosi:prædiales autē licitè possidēt. xvj.q.j. c.fi. Adde vero hic primò ꝙ episcopꝰ dicēs se decimas percipisse in aliena diœcesi,habet titulum probare:quia hoc cōmune est in cōtrariū:nisi de cōtrario memoria nō existeret.de præscrip.episcopū.lib.vj.vbi etiā dicitur ꝙ si quis ecclesiasticā præscribit.si ius cōmune vel præsumptio nō fit cōtra illū, sufficit bona fides.aliàs cū bona fide requritur ad titulus. Adde secūdò, ꝙ si præscribātur in vno prædio alia cuius ecclesiæ ꝓpter hoc nō extendūtur ad aliud quod emitur de nouo: extra eo.cū cōtingat.ff.de pac.l.si vnus.§.antomnia. ¶ Decimū.Qui scienter soluit decimas ei,qui non de

de iure,sed de facto ecclesia tenet:non excusatur,nisi ex iusto metu:vel ab ecclesia toleratur:quæ nō cōtradicendo cō sentire videtur,secūdū Rod.quod verū est,omni fraude cessante. De rusticis autē soluētibus militibꝰ,dicit Ray.quòd excusantur,si credūt milites licitè petere:præsertim cū ecclesia nec petat à rusticis,nec militibus cōtradicat: nō autē liberātur,si sciunt ꝙ illicitè petūt. Si tamen per metum soluerentur,excusantur in parte.xxxij.q.j.ne.extra quod metu.sacris. Secundū Veruec.tamē liberātur,vbi ecclesia nō petit à rusticis,& militibus permittit:nisi placeret eis hoc modo ecclesiā defraudare:quod tunc esse credo,quādo possent contradicere,& nō curāt:quia error,cui nō resistitur, approbatur.xciij.di.error.¶ Nonó† qritur,quando,vbi,& qualiter dandæ sunt decimæ? Et dico multa.¶ Primū.Decimæ personales in fine anni dari possunt,secundū Archi. arg.de pig.ex literis. Prædiales autem debēt statim dari qñ fructus percipiūtur.extra eo.cum homines.& hoc antequā separetur eētus, vel tributū,& huiusmodi. Et si prius facta fuerit dicta separatio,dabūtur nihilo minus integræ:extra eod.tua nobis.Mistæ verò quantū ad hoc videtur sequi naturā prædialiū:vt scilicet statim soluātur,quando percipiūtur,fructus:quia in vtrisque recollectio fructuū est quasi finis anni in personalibus,cùm tā in illis quàm in istis tunc sciatur quantum soluēdum sit,& non ante. Intellige tamē hæc,nisi aliter habeat consuetudo præscripta:& si peribūt, existenti in mora peribunt: aliàs non,sed ei cui debentur. ¶ Secundū. Secundū Host.standū est cōsuetudini quantū ad locū,vtrū scilicet in agris aut vineis dandæ sint,vel certè ad ecclesiā deferendæ.de sepul.certificari.¶ Tertium.Debus colligendis.extra eo.cùm sint homines.& non est necessariuni dare meliora aut viliora,sed mediocria.xvj.q.j. decimæ,& debēt dari fideliter:quia inde resultat remunera tio triplex,scilicet primò abundantia fructuum: & secūdò sanitas:de quibꝰ Malach.iij.ꝙ in c.reuertimini.& in c.de cimæ.xvj.q.j.& tertiò bonitas principatus.xvj.q.vij.maiores.hoc tollit fiscus,quod nō accipit Christus. ¶ Decimò † quæritur,quid iura velint de percipiēdis decimis à laicis? Et dico multa.¶ Primum.Secūdum doct.in c.ad hæc.eoti.super decimis nullus cōtractus potest iniri cū laico,per quem dominiū vtile vel directum transferatur in illum: quia videtur alienatio quædam,vt probatur per tex.cū glo. in clem.j.de reb.eccle.nō alie.potest tamē fieri cōcessio ad tempus modicū.quæ alienatio non videtur, etiam ad tempus vitæ ex causa & cū authoritate prælati,secūdū glo.in c. quanuis.eo.tit.de quo tamē ibi Pan.dubitat:qa talis cōcessio largè perpetua dici potest:sed saluādo glo.dicit ꝙ propter dubium vitæ laici concessio illa potius videtur temporalis.Et adde ꝙ secundū Host.& Gof.nō videtur perpetua, qñ nō transit ad hæredes:vt ipsi tenere vidētur. Tamen credo ꝙ in veritate fieri nō possit:nisi talis prælatus possit dare licentiā alienandi in casu iure non expresso:quia perpetuum dicitur temporaliter,secūdū gl.xvj.q.ij.hoc ius Primò,quod durat vsq; ad xxx.annos.Insti.de perpe.& temp. act.Secundò,quod durat quādiu viuit,cui cōceditur.ff.pro foc.l.j.& c.præterix.x.q.ij. Tertiò,quod durat,quādiu pensio soluatur.Insti.de loca.§.adeo.Ius autē decimale nullo modo cadere potest in laicū,cū sit spirituale: nisi fortè auctoritate summi pōtificis.¶ Secundū. Laicus decimas habēs in feudū.si scit se habuisse post tēpus Lateranēsis cōci lii celebrati sub Alexādro anno Domini Mcclxxix.& sine authoritate summi pōtificis:secura cōscientia tenere nō pōt secundū Ray.& vt cōmuniter not.in c.prohibemus.de decimis.Et licet Host.dicat ꝙ tempore multum anteriori, scilicet Vrbani,decimæ in feudum laico dari nequiuerāt:vt in constitutione feudorū,episcopum vel abbatē.quam constitutionem fortè,inquit Ray.nō vidit,tamē primū est cōmune ferè omnibus.Et ad motiuum Host.dici potest ꝙ tēpore illius cōcilii eas iniustè tenētes restituerunt pro maiori parte:& sic nūc omnes habitæ ante illud præsumūtur iustificatæ.Si verò scit se eas habuisse ad illud cōcilium,vel post illud,sed cū authoritate papæ,& ex causa quæ,secūdū Ray. est,si infeudati faciūt vel fecerūt ecclesiæ condecentē recōpensationē tēporalē aut spiritualē:tūc possunt tenere.Si verò ignorāt vtrum ante vel authoritate papæ eas habuerint, seu ex causa legitima:Host.vt refert Io.And.in c.cū Apostolica.de his quæ fiunt à præla.tenet ꝙ tenere nō possunt. Et idem Arch.& Io.Mo.in c.ij de deci.li.vj.Sed Io.And. per tex.in c.j.de præsc.lib.vj.& in c.super quibusdā.de verb.sig.tenet cōtrariū,qñ cōis opinio est ꝙ authoritate papę vel ante illud cōcilium fuerint concessæ,& initii contrarium memoria non existat.quod tūc est,quando nemo superest qui sciuerit factam fuisse,vel audiuerit ab eo qui sciuit:vt patet.ff.de aqua plu.arc.l.ij.§.idem Labeo. Et hæc opinio mihi placet:primò,quia in foro animę quisq; præsumēdus est bonus,nisi cōstet de cōtrario.& cōsequēter iustè præsumitur ꝙ prædecessores iustificato titulo tenuerint. Et hoc not.qa cōducit ad multa. Secūdò, qa possessio tā diuturna cū tali opinione habet instar cōcessionis apostolicæ: vt in dictis iuribus,& principalis authoritatis l.hoc iure §.aquæductus.ff.de aqua quoti.& æsti.& de aqua plu.arcen.l.j.§.fi. & l.ij.§.idem Labeo.& l.fi.eo.ti.cum similibus.¶ Tertiū. Laicus licitè ab ecclesia decimas tenens in feudū,an ipsum feudū transferre possit in alium? Dico ꝙ sic de licentia episcopi,in aliū,id est, in ecclesiā vel religiosum locum:vt in c.cum apostolica.de his quæ fi.à præla.imò & in alium laicum,secundū Ber.de cōsensu episcopi:qui tamē ex hoc nō dicitur eas tūc dare in feudū.de feu.c.ij Nec ob.si Sū.Ang. & Rof.tenēt cōtrariū:quia nec rōne nec authoritate ꝓbant dictū autē Ber.tenet Host.licet dicat aliā opinionē tutiorem.& gl.Ray.& gl.in c.prohibemus.eo.tit.& Sum.Confes.& Sum.Pisa.si tñ non in feudum,sed de facto decimas tenet:nec in laicum nec in clericū transferre potest.etiā de consensu episcopi:vt in d.c.cum apostolica. ¶ Quartū.Ecclesia sine metu simoniæ redimere pōt decimas ab iniusto laico possessore:quando ex tali pecunia nullū ius de nouo acquiritur:aliàs nō:vt no.in c.dilectus.el j.de simo.& hoc authoritate episcopi,secūdū Ray.Gof.& Host.q̄ tamē,secundū Veruec.nō est necessaria:tum quia cuilibet licitū est redimere ius suū:quia nō datur temporale pro spirituali:puta iure decimarū,quod semper remanet penes ecclesiā: sed ꝓ tēporali,id est,fructibus decimarū. Et eadē ratione possessor,licet male faciat,tamē simoniā nō cōmittit: vt patet in Sū.Cōf.lib.j.ti.xv.q.xxxiiij.licet cōtrariū teneat Host. ¶ Quintum. Ecclesia siue clericus pōt debitas sibi decimas in pignus accipere,secūdū Ray.& fructus cōputare tenetur in sortē. Et idē dicēdū est de possessionibus emptis ex fructibus decimarū:quia omnis res empta de pecunia ecclesię ipsi acquritur: & hoc si de facili ecclesia aliter recuperare nō potest.de his quæ fi.à præla.cū apostolica. Ecōuerso quoq; laicus decimas habēs in feudū,pignorare pōt,secūdū Host. & Pan.vt cui licet plus,liceat minus.licet Io.An.contrariū teneat.¶ Decimas† autē alteri ecclesiæ debitas,nō debet ecclesia in pignus vel aliter accipere.eo.ti c.interdicimus.

¶ Defensio,vide ℣.Bellum.iij.§.j.& seq.

¶ Defensor,℣.Hæresis.j.§.vij.

¶ Defun

¶ DEFVNCTVS, vide infrà Mortuus.

De Clericorum degradatione.

1 *Degradatio, quid proprie importat? Et quotuplex eadem sit? Et quid ornamentorum appellatione veniat? nu. 2.*

3 *Clericus in sacris existēs, num possit aliquo casu, sine episcoporum numero canonico degradari? Et quid si episcopi inter se discordent? Et quid de hæretico & seculari curiæ relinquendo?*

4 *Degradatus num sit curiæ seculari tradēdus, & qualiter? & nu. 5.*

6 *Crimina quænam sint degradatione digna?*

7 *Clericus diffidatus sine degradatione, num tradi possit curiæ seculari, quanquam canonica dispositio ante traditionem, degradationem requirat? Et an degradatus clericale priuilegium perdat, adeò vt percuti & iudicari possit per laicum? nu. 8.*

8 *Degradatus, an celebrando conficiat, vel ordines conferre possit? Et ad horas dicendas num teneatur? Et quis possit degradatum restituere? nu. 10. & 11.*

1 DEGRADATIO †propriè importat priuationē executionis legitimæ officiorum & beneficiorum ecclesiasticorū simpliciter & ex toto, absq; spe restitutionis, cū certa solēnitate & priuatione priuilegii clericalis. Vnde à depositione differt, quæ est priuatio eorūdē absq; spe restitutionis, sed rettēo priuilegio clericali fori. & c. si qs suadente. xvij q. iiij. & à suspensione, quæ est priuatio eorundem simpliciter vel ad tempus cū spe dispensationis. Quādoq; tñ vnū horū pro alio ponitur. Est autē degradatio duplex. Prima verbalis, quæ est depositio ab ordinib⁹ seu gradibus ecclesiasticis, facienda à proprio episcopo, assistente canonico episcoporū numero: si degradandus est in sacris, id est vltra metropolitanū xij. si degradandus est episcopus secundū Pan. in c. nō pōt. de re iu. vel sex, si est presbyter vltra episcopū propriū: vel tres, si est diaconus vel subdiaconus. xv. q. vij. felix. & de pœn. degradatio. lib. vj. Si verò nō est in sacris, fieri potest à proprio episcopo sine aliorū episcoporū præsentia: cū præsentia tamē sui capituli. aliàs sententia est nulla, secundum Pan. vbi s. licet sufficiat si de cōsensu capituli adsint aliqui canonici: puta, duo vel tres, q to tum capitulum repræsentent, secūdum Archi. Vnde in actibus requirentibus præsentiam vel consensum capituli, illud potest aliquos deputare loco sui. Imò valet cōsuetudo vt solus episcopus deponat clericos in minoribus cōstitutos per c. iij. de cōsue. lib. vj. quod loquitur indistinctē. Et hæc degradatio de mente docto. vt patebit ex dicēdis, videtur sic practicāda, vt cōuocatis prædictis, & expositā cā, requratur corū assensus: & maiori parte cōsentiēte episcopus ꝓ nūtiet authoritate Dei omnipotētis patris & filii & Spiritus sancti & nostra, te degradamus, priuātes omni ordine, & bñficio, & priuilegio clericali. Alia verò est actualis siue solēnis: quæ sic debet fieri: Nam degradandus indutus sacris vestibus, & manibus tenēs vas aut instrumētū vel ornamentū ad suū ordinē spectās, ac si in suo officio deberet solēniter ministrare, adducitur ad presentiā episcopi: & auferūtur illi omnia data in ordinatiōe, accipiēdo ab vltimo gradatim vsq; ad vestē datā in primatōsura: deinde tōdetur vel raditur: & pōt vti episcopus ad terrorē verbis oppositis his q̄ in ordinatione ꝓlata sunt: puta, auferimus tibi vestē sacerdotalē, & sacerdotali ordine priuamus, & sic de aliis: vltimo dicēdo, authoritate Dei omnipotētis patris, filii, & Spiritus sancti ac nostra tibi auferimus habitū clericalē, & deponimus, & degradamus, & spoliamus, & exuimus, te omni ordine, & bñficio, & priuilegio clericali. Hæc omnia in d. c. degradatio. Et secundū Pan. in c. qualiter. el ij. de accu. degradatio actualis est executio degrādationis verbalis: quia iā prius degradatus est: vnde episcoporū numerū non requirit. ¶ Et †idem Gemi. in d. c. degradatio. qui etiā addit appellatione ornamētorū cōprehēdi librum, calicē, & similia: quod not. pro legatis factis pro ornamētis: quia pōt in talia cōuerti. Et hoc facit pro statuto imponēte pœnam degradationis simpliciter: quia debet intelligi de verbali vt sic illud verbū sumatur in parte mitiore de reg. iu. in pœnis. lib. vj. ¶ Primò †verò q̄ritur, vtrū clericus existēs in sacris possit aliquo casu sine canonico episcoporū numero degradari? Et dico ꝙ secūdū Gemi. in d. c. degradatio. episcopi cum episcopo proprio requisiti omnes sunt iudices in pronūtiando, & nō assessores. xv. q. vij. c. fi. non obstante verbo, assistente: quia intelligi potest ꝙ assistant vt iudices. Et si discordent, secundū communē doct. sententiam, sufficit maior pars. Et nō requiruntur quando degradādus existēs in sacris pro hæresi, si fuerit seculari curiæ relinquendus, aut perpetuò immurandus, id est, incarcerādus: sed sufficit solus episcopus conuocatis abbatibus, aliisq; prælatis, & religiosis personis literatis suæ diœcesis: de quibus expedire videbitur. de hære. quoniam li. vj. ¶ Secundò †quæritur: vtrum degradatus sit tradendus curiæ seculari, & qualiter? Et dico secundum gl. in c. ad abolendam de hær. ꝙ nō semper: sed solū in tribus casibus. ¶ Primò, in crimine hæresis. de hær. ad abolendam. nisi, secundum Pan. ad pœnitentiam incontinēti redire voluerit: quia in carcerē truditur. de hær. c. pe. imò ista pœna hodie mutari potest in aliā. de hære. vt cōmissi. lib. vj. Sed si relabatur, sine audientia tradi tur curiæ seculari. de hære. accusatus. lib. vj. ¶ Secundò, in falsario literarum papæ, in c. ad falsariorū. de cri. fal. ¶ Tertio, cum quis deponitur propter calumniam, quam quis tulit episcopo suo. xj. q. j. si quis sacerdotum. quod gl. in c. ad nō ab homine. de iud. limitat, si sit incorrigibilis: quod obmuniter tanquā mitius approbatur: quia durū est quod nō fit propter homicidium: vt in d. c. cū non ab homine. fieri propter simplex conuicium. Extra prædictos casus, secundū gl. non traditur curiæ seculari. & idem sentit Archid. & Sum. Pisa. Sed Pan. in d. c. nouimus. dicit degradationem actualē fieri posse ꝓ delicto valde graui & pernicioso: & in c. at si clerici. de iudi. dicit ꝙ secundum Pet. de Ancha. d. c. cum non ab homine. pro homicidio imponit tantū depositionem, & non degradationem seu traditionem prædictā: sed debet restringi pro homicidio nō qualificato, ita q̄ nō transeat in speciē criminis grauiorem, puta parricidium finatum, homicidium sacerdotis proditorie cum spoliatione bonorū. Item intelligi debet in homicidio vno, non in pluribus: & certe in grauissimis delictis nō vendicat sibi locū d. c. cū nō ab homine. Vnde cùm pro simplici homicidio aut furto canon hominē deponat, aut detrudat clericum, vt ibi, videtur ꝙ in homicidio qualificato vel iterato, vel pro delictis valde enormibus nō sit. secundū canones, reperire pœnas condignas: & cōsequēter videtur ꝙ tradi debeat curiæ seculari talis sceleratus: nec pœna perpetui carceris est condigna. nam imponitur hæretico redeūti ad ecclesiæ unitatem. Item traditio iudici seculari infligitur ꝓ criminibus valde minoribus homicidio: vt cōtra falsariū literarū papę, & similes. Et post multa cōcludit, ꝙ quādiu pōt per ecclesiam corrigi, nūquam tradendus est iudici seculari, scilicet si pōt corrigi de iure & de facto: sed vbi delictū est atrocissimum seu diu continuatum, nō sufficit pœna depositionis, & cōsequēter ex mēte d. c. cum non ab homine. procedit potest ad dictam traditionem. Sicutergo relinquitur curiæ cùm non potest congruè puniri de facto, vt ibi: ita & quando nō potest de iure propter defectū pœnæ. hæc ex illo. Refert tamen Arch. quod Romæ is qui beati Petri sacristiā. o

cidit vt spoliaret sacra: de cōsilio peritorū iudicatus est nō tradendus curiæ seculari: licet hoc summus pōtifex fecerit 2
de plenitudine potestatis. ¶ † Tertiò quæritur, qualiter tradatur? Et dico ꝙ non traditur realiter, secundū Gemi. vbi suprà, sed verbaliter, declarando qualiter est exutus clericali priuilegio: vt no. in c. nouimus. de verb. signi. Vnde, vt ibi patet, cū quis tradendus est curiæ seculari, degradatio fit præsente Potestate: & dicit degradās vt in forū suum recipiat degradatū. debet tamē efficaciter intercedere pro eo, id est, non fictè, vt nō moriatur. Et per hoc cessāt ratio Io. de Ligna. dicentis ꝙ post degradationem adhuc manet eius dominiū penes ecclesiā: quod nō amittit sine traditione, sicut in aliarū rerum dominio: quia dico ꝙ illud perdit per talē declarationē, & secularis iudex acquirit: vel remanet vacās possessus à nemine: & cōsequenter erit occupan- 6
tis. ¶ † Quartò quæritur, quæ sint crimina degradatione digna? Et dico ꝙ de hoc diffusè loquitur do. Anto. in c. at si clerici. de iudi. & dicit degradatione dignū omne crimē cum incorrigibilitate. de iudi. cū non ab homine. quod tamen fallit in hæretico. de hære. ad abolendā. & c. excōmunicamus. & c. j. eo. tit. lib. vj. & in falsario literarū apostolicarum. de crimi. fal. ad falsariorū. & in sacrilegio. xvj. q. v. quicunq; sacerdotū de huiusmodi dubiū est. Et quod dicit, verū est de verbali, nō autem actuali. Fallentia verò sua excipit ab incorrigibilitate: quæ in illis nō expectatur. Panor. autē in c. tuæ. de pœ. distinguit. Nam aut delicta sunt leuia, quādo scilicet dolus nō interuenit: vt si per imperiam cōtingit aut culpā sine dolo: nisi fortè in re modica, vt in furto modicæ rei inter domesticos: & tunc clericus nec deponi, nec priuari beneficio debet, sed suspēdi ad tēpus, vel aliter puniri iudicis arbitrio. de accus. cum dilecti. Aut sunt grauia, quādo scilicet exigitur dolus, & tendunt in graue præiudiciū alterius vel reipublicæ: & magna pœna imponitur: vt in furto, periurio, & huiusmodi: vt in c. cum nō ab homine. de iud. & tūc poterit deponi. Aut sunt grauiora, vt publica crimina, quando non imponitur pœna mortis: & tunc vltra depositionē detrudi poterit in monasterium: vt in d. c. tuæ. Aut sunt grauissima: vt vbi imponitur pœna mortis. nam ex quantitate pœnæ cōprehendimus quantitatē & qualitatem delicti. xxiij. q. j. nō asseramus. & tūc poterit deponi, & damnari ad carcerē perpetuū: vt in c. penul. de hæret. & in c. nouimus. de verb. signifi. Vnde notabiliter dicit Inn. in c. qualiter. el ij. de accu. ꝙ deputatio ad perpetuū carcerem post depositionē, æquiparatur pœnæ mortis. Et posset delictū esse ita pernicios um exemplo & qualificatū, vt traderetur ilico post depositionē iudici seculari: vt in d. c. nouimus. in quo etiā dicit idē, ꝙ si carcer sit ita arctus & durus, ꝙ intra paucos dies clericus extinguatur, nō euitatur irregularitas: quia licet duritia carceris & ciborū tenuitate vita attenuanda sit: nō tamen taliter, quo minus possit sustentari. Ex quo etiā collige ꝙ per ecclesiā nulla pœna imponēda est, per quā quis possit verisimiliter incurrere periculū mortis. Nota etiā ꝙ Pan. in delictis grauissimis nomine depositionis vtitur pro degradatione etiā actuali. Vide etiā de his suprà Crimen. ſ. iij. Et adde vnū singulare quod not. Alex. de Imo. in addi. Bart. in l. omnes. C. de decur. & fil. eorū. lib. xij. ꝙ in casibus in quibus clericus torqueri potest: primò est degradandus antequam torqueatur. tex. est singularis in l. & si excepti. C. de male. & mathe. ibi: præsidio dignitatis exuti. Sed tamē no. ꝙ interest inter torquere & cedere: vt j. Tortura. in princ. quicquid sit de dicto do. Alex. imò clericus torqueri pōt quādo & laicus: licet non ita seuerè. Vide Pan. de reg. iur. cum in

contemplatione. ¶ † Quintò quæritur, vtrū clericus diffidatus sine degradatione tradi possit curiæ seculari, nō obstante ꝙ d. c. degradatio. degradationē ante traditionē requirat? Et Gemi. in c. pro humani. de homic. lib. vj. determinat ꝙ sic, per illū tex. qui loquitur de huiusmodi diffidato: & diffidatus dicitur ac importat idem ac si esset penitus extra potestatē & protectionē cuiusuis iudicis ecclesiastici: ideoq; ista diffidatio habebit eundē effectū, quem degradatio & traditio facta iudici seculari. Quandoq; etiā ista diffidatio plus importat quàm degradatio: quia diffidatus nedum potest puniri per iudicē seculare, sed per quemcunque, etiā non officialem. ¶ † Sextò quæritur, vtrū degradatus perdat clericale priuilegiū, vt percuti & iudicari possit per laicum? Et dico quantū ad primum, ꝙ fuerunt opiniones: sed placet opinio gl. in d. c. degradatio. ꝙ non incidit in canonē, si quis suadente. xvij. q. iiij. si quis percutit clericum degradatū actualiter: secus si verbaliter tantùm. quod secūdum Pan. in c. ad abolendam. de hære. limita, nisi post verbalem sequatur incorrigibilitas: quia tunc etiam perdit priuilegium, secundum vnū intellectum c. cum non ab homine. de iudic. & absq; alia traditione posset cōprimi per iudicē secularem. Quantū verò ad secundū, dico secūdum notata in d. c. degradatio. ꝙ quanuis tutius esset vt degradatus actualiter per iudicē ecclesiasticū traderetur: ex quo tamē actualiter degradatus est, iudex secularis potest eum iudicare. per tex. d. c. ¶ † Septimò quæritur, vtrū degradatus conficiat celebrādo: vel possit ordines cōferre, scilicet de facto? Et quantū ad primū dicit Archi. de cōse. dist. iiij. in c. ostenditur. ꝙ sic. idem dicit Richar. in iiij. dis. xiij. de quocunq; sacerdote, irregulari, interdicto, suspenso, excommunicato, hæretico, schismatico, & quantūcunq; nefario. & ista est verissima opinio, licet gl. in c. accedentes. dist. 50. contrariū dixerit, & alii multi: quia character, super quo fundatur conficiendi potestas animæ impressus à Deo ab homine non potest auferri. ¶ Quantū verò ad secundum dicit idem Richar. in iiij. dis. xxix. ꝙ licet exequi officiū non debeat: tamen si ordinat, verū ordinem cōfert, quanuis nō executionē: sicut episcopus, qui loco vel dignitati resignauit: quia non est eo magis episcopali dignitate spoliatus: dicentibus aliquibus episcopū non posse per hominem totaliter episcopali dignitate spoliari: & cōsequēter degradationē non esse dignitatis ablationē, sed ab eius executione suspensio est perpetua. & consentit San. Tho. 9
¶ † Octauò quæritur, vtrum degradatus teneatur ad horas dicendas? Et dicit Rod. ꝙ sic, si est in sacris, per c. dolentes. de cele. mis. quod hoc omnibus ordinatis præcepit: iste autē est ordinatus habēs characterē. Et idem dicit Veruec. quia ab his, quæ sunt oneris, nō liberatur: addeus idē esse in degradato beneficiato, quādiu tenet beneficiū, licet nō fuerit in sacris: nō tamen debet dicere, vt dicunt, Dominus vobiscum: & similia pertinētia ad dignitatē: nō debet etiā degradatus vel suspensus officiare ecclesiā. ¶ † Nonò quæritur, quis restituere possit degradatū? Et dico ꝙ solus Papa: nō episcopus. dist. 50. c. j. & ij. & sic etiā præses prouinciæ restituere nō potest quem damnauit. ff. de quæst. l. j. in fi. 11

De Delectatione.

1 *Delectatio quid sit, & qualiter quandoque sumatur? Et quid à cogitatione differat? Et in quo peccatum sit primum?*

2 *Consensus peccati mortalis delectatione, num mortale sit peccatum? Et ibidem quòd in delectatione multa sunt speculanda, de quibus hîc ex ordine.*

3 *Cogitatio in propriam vxorem deliberata, num sit mortale peccatum? Et quid de vidua in delectationem actus coniugalis præ*

Universidad de Deusto
Biblioteca

teriti,de quo recordatur,consentiente? nu.4.

5 *Consensum in delectationem tactuum & aspectuum impudicorũ mortale peccatum esse. Qui tamen patitur huiusmodi tactus abeo, quem honesto amore ad eos moueri credit, vel ex patriæ consuetudine,non continuò peccat:secus si ex libidine.*

6 *Mulieres perpendentes se amari & rogari,quoties offerũt se amatorum aspectibus, vt illis placeant, etiam si nihil turpe velint admittere,ob ruinam,quam illu parant,mortaliter peccant.*

7 *Puellæ quælibet opere casta si sensuali amore & iuuenum pulchritudine allectæ,in delectationem cogitationis osculorũ & complexuum consentiant, virum peccent? Et quid de his, qui sub specie mortificationis spiritualis mulieres coram se nudari faciunt,vt disciplinas inferant? nume. sequen.*

1 DELECTATIO† est quies appetitus in bono cognito præsenti:vt colligitur ex locis innumeris S. Tho. sed aliquãdo sumitur largè pro omni cõsensu voluntatis. Et à cogitatione differt:quia cogitatio est operatio potẽtiæ cognoscitiuæ.i. intellectus: delectatio verò est operatio potentiæ appetitiuæ. Vnde quia peccatũ siue culpa est primò in appetitu, id est, voluntate:in cogitatione nõ potest esse peccatũ, nisi consentiente voluntate.quod dupliciter cõtingit secundum eundem ij.dist.xxxix.q.j.arti.ij. ad primum. Primò inquantum cogitatio est.& sic est peccatum vanitatis, secundũ quod intellectus deberet vtilioribus occupari cogitationibus. Secundò,inquantũ cogitationes propter delectationem rei cogitatæ quærũtur:& sic potius est peccatum in delectatione rei cogitatæ,quàm in ipsa cogitatione. & tale peccatũ reducitur ad idem genus cum actu exterius perpetrato:puta fornicationis, homicidii,&c. ¶† Primò verò quæritur,vtrũ cõsensus in delectatione peccati mortalis sit peccatũ mortale? Et dico q̃ sic, secundũ S. Tho. in multis locis,sed præcipuè j.ij.q.lxxiiij. arti.viij.& in q.de veri.q.xv.artic.iiij.quia dicit Augu. in xij.de Trinit.q̃ propter peccata cogitationis etiã sine voluntate perficiendi,sed cũ voluntate oblectandi,totus homo damnatur. Et ratio est, secundũ S. Tho.quia cõsentire in talem delectationem est cõsentire q̃ suus affectus sit inclinatus in id quod est peccatũ mortale. Non tamen est peccatũ mortale, consentire in delectationẽ cogitationis, quæ est de peccato mortali, sed est veniale:puta quãdo cogitatio est inutilis vel nulla:puta cum quis vtiliter cogitat ad prædicandũ,vel disputandũ. hæc ex illo ibi. Sed,vt clarè intelligatur hæc quæstio, & quid sit cogitatio vel delectatio morosa: viso eodem S. Tho. ibi, & alibi, dico multa. ¶ Primum. Quælibet delectatio cõsequitur aliquam operationem:vt patet in x. Et hic.& habet aliquod obiectum, quod quidẽ obiectũ est duplex. Primò, aliqua operatio alia ab ea quã delectatio consequitur, sicut cũ delector in cogitando de pulchra disputatione, delectatio cõsequitur operationem, quæ est cogitatio,& obiectum delectationis est vna alia operatio delectãs, quæ est disputatio. Secundò, est aliqua operatio, quæ est ipsamet quã delectatio cõsequitur, inquantũ scilicet.vt ipse dicit,vis appetitiua, cuius est delectari, reflectitur in ipsam operationẽ, sicut in quoddam bonũ:putà cũ quis cogitat, & delectatur de hoc ipso quod cogitat,inquantũ sua cogitatio placet. Et licet aliquando videatur obiectũ delectationis esse res aliqua :puta equus pulcher visu,aut pulchra mulier,aut etiã aliquid pudendũ: hoc nõ est nisi inquãtum talis res est terminus vel obiectũ alicuius operationis:puta visionis aut fornicationis: vnde semper obiectũ delectationis est operatio,vel quã ipsa consequitur:& tũc est cogitatio,vel alia:& tũc est operatio cogitata. ¶ Secundũ. Delectatio voluntaria habẽs pro obiecto operationẽ, quæ de se est peccatũ mortale, ita scilicet q̃ nunquã licitè fieri potest sine mortali, est peccatũ mortale: vt delectatio voluntaria de peccato mortali : puta,fornicatione. Sed delectatio voluntaria habẽs pro obiecto operationem,quæ de se non est peccatũ mortale,sed est veniale, vel nullũ : non est peccatũ mortale, sed est veniale,vel nullum:quia delectatio secundum se non est peccatũ, cum aliquando liceat:sed q̃ sit peccatũ, habet à suo obiecto, in quod cõsentitur. ¶ Tertiũ. Delectatio de actu peccati mortalis,puta de fornicatione,semper est peccatum mortale:quia habet pro obiecto peccatũ mortale:& cõsentire in illã,similiter semper est mortale:quia est consentire in peccatũ mortale : sed delectatio de cogitatione peccati nõ est de se peccatũ mortale:quia eius obiectũ,puta cogitatio,de se nõ est peccatũ mortale:quia potest esse cogitatio de peccato sine peccato mortali, sed cum veniali solũm:vt si inutiliter cogitetur, sine tamẽ complacentia peccati, imò sine peccato omnino: vt cum vtiliter cogitatur. ¶ Quartũ. Igitur in delectationibus cogitationũ si cogitetur de actu peccati mortalis,puta fornicationis, cũ intentione perficiendi:cogitatio est mortale: & dicitur propositum peccãdi. Si verò cogitetur de eodẽ sine intẽtione faciendi,sed cũ intẽtione oblectãdi. cõsentiendo scilicet in delectationẽ, quæ est de actu illo:cogitatio etiã est peccatum mortale : & dicitur cogitatio vel delectatio morosa, nõ à mora tẽporis physici siue cõtinui , quia potest esse repentè:sed à mora,quã circa voluptatẽ ratio facit, dum eam nõ repellit,sed acceptat:quod esse potest in instanti tẽporis discreti. Quæ cogitatio morosa habet locũ non solùm in turpibus,sed etiã in homicidio , & omnibus peccatis. Ex doctrina S. Th. in q.de veritate. elicitur q̃ duplex est cogitatio morosa:vna scilicet,qua voluptati cõsentitur expresse,etiã sine intẽtione operadi:& hoc indubitãter est peccatum mortale,secũdũ Aug. S. Tho.& omnes. Alia verò qua libidini cõsentitur implicitè siue interpretatiuè: & de hac Tho.ibi.q.xv.artic.iiij.ad x.sic dicit: Antequã ratio delectationem perpendat vel impedimentũ eius, nõ habet interpretatiuum cõsensum,etiã si nõ resistat. Sed cũ iam perpenderit ratio de delectatione insurgente & de nocumẽto cõsequẽte:vtpote eũ percipit homo se totaliter per huiusmodi delectationẽ in peccatũ indignari & in præceps ruere, ille, nisi expressè resistat, videtur cõsentire:& tũc peccatum ad rationẽ ttansfertur per actũ eius:quia agere & non agere cũ quis agere debet,ad genus actus reducũtur, secundum quod peccatũ omissionis ad peccatũ actus reducitur. hæc ibi. Quãdo igitur quis negligit reprimere motũ peccati, & post sufficientẽ deliberationẽ.i.tẽpus deliberandi, & animadversionẽ periculi, manet cõplacentia.i.nõ adest displicẽtia, propter negligentiã rationis est peccatũ mortale, secundũ S. Tho. Idem tenẽt S. Bona. Pet. de Tarã.& Veruec. si verò cõplacẽtia nõ manet, dum ratio eã respuit licet ita tepidè vt statim secundò & tertiò ac pluries regrediatur ad pulsandũ mẽtẽ: secũdũ aliquos est dubiũ de mortali:tamẽ dico q̃ ibi nõ est cõsensus interpretatiuus, qui sit mortale peccatũ, nisi vbi ex tali tepiditate videret sibi homo imminere periculũ ,pbabile de peccato mortali,puta de expresso cõsensu,vel de interpretatiuo mortali, secũdũ S. Th. vbi s.& S. Bon. vel de actu exteriori peccati, puta mollitie vel huiusmodi: quia tũc homo tenetur facere conatũ, & viriliter repugnare, sicut & vbi immineret periculum corporis: secus si periculũ nõ imminet, aut nõ perpẽditur. Si verò cogitetur de peccato sine intẽtione faciẽdi & oblectãdi de actu peccati, sed cũ inuẽtione oblectandi sed de ipsa cogitatione peccati sine relatione ad peccatũ quod displiceret, erit peccatũ veniale, si inutiliter cogitet : nisi inde sibi videret imminere periculũ de mortali: vt si quis sine rationabili causa ex sola vanitate cogitationis imaginetur exercitus cõpugnantes, cum tamẽ sibi nõ placeret vera pugna: erit etiã nullũ peccatũ si cogitetur vtiliter: vt si dicta imaginatio exercituũ fiat ad bonũ finem : puta ad diuertẽdam intentionẽ animæ ab aliqua turpi cogitatione infestãte, su
3 prà Cõsensus in prin. ¶ Secũdo† quæritur,vtrũ cogitatio deliberata in propriã vxorẽ, sit mortalis? Et dicit Archi. q̃ non, sicut nec ipse actus cõiugalis: nisi ita moraretur in ea, q̃ pollutio in vigilia sequeretur. quod verum credo qũ est in loco & tẽpore & volũtate cõsummandi: sed his seclusis, sicut tactus impudici sunt peccata: ita & cogitationes, quæ prius habẽt rationẽ peccati, quàm actus exteriores, nisi vt
4 5. seq. dicetur, fiat in rõne siue præsenti motu venereo. ¶ Tertiò† quæritur, vtrũ peccet mortaliter vidua consentiẽs in delectationẽ actus cõiugalis præteriti, de quo recordatur? Et dicit Richar. q̃ non: qa delectatio est de eo quod nõ est mortale: si tamẽ immineret periculũ casus, puta pollutiones, & aduertit, est mortale. Et cõsentire videtur Arc. quod verum credo si delectatio sistat in ratione, quę vult sic fuisse, aut solùm in memoria de re præterita cũ displicẽtia præsentis cõcupiscentiæ. Secus si insurgat sensualis cõcupiscẽtiæ motus,& delectetur iam in motu præsenti occasionato ex memoria præteriti, dum imaginatur nunc virũ suũ præsentẽ turpiter, & delectatur inde: qa talia nõ licẽt, nisi in ordine ad actũ cõsummãdũ, qui iã ist i est impossibilis: ideo quærat, quantũ põt, obliuisci virũ suũ quantũ ad venerea. Et idẽ per omnia de viro dicendũ est respectu vxoris.
5 ¶ Quartò† vtrũ cõsensus in delectatione tactuum & aspectuũ impudicorũ sit mortalis? Et dico q̃ sic, quo ad tactus, puta cõplexus, & oscula, & huiusmodi, qñ ibi sunt mortales, id est, quãdo fiunt ex libidine nõ matrimoniali: qa consensus in delectationem de aliquo mortali est mortale:& idem dico de aspectib⁹. Vnde nõ peccat mortaliter, qui peiitur huiusmodi tactus ab eo, quẽ credit moueri honesto amore, vel patriæ cõsuetudine. secus ab eo, quẽ credit libidinose moueri, secũdũ Arch. quod limita, ũ põt vitare sine scãdalo aliorũ, qui de libidine non suspicantur. Si autẽ de hoc dubitat, distinguo: qa si tactus sunt tales, qui cõsueuerint fieri etiã inter pudicos, & negari nõ possint sine præiudicio affabilitatis, qua quis ad amicos se habet verbis & factis sicut decẽt: vt cõplexus amici nouiter à lõge venientis, nõ est peccatũ: qa nõ est omittẽdus actus virtutis, peccãdo saltẽ venialiter, propter hmõi peccatũ socii dubium. Si verò tactus nõ sunt hmõi, adhuc distinguo: qa si tactus nõ sunt huiusmodi.i. non sint oscułũ, vel cõplexus, aut cõsertaliũ, aut vicinis: tũc etiã in dubio nõ est mortale ista pati, si periculo sum: qa non debet iudicare foeiũ de libidine, sed de amore honesto, vel saltem sensuali citra mortale. Si verò sint apertè impudici, peccat mortaliter, quo modo intellige Arch. qui dicit nõ posse excusari à mortali eũ, qui se tãgi pmittit in genitalibus, nisi à cõinge, vel ex rõnabili causa, puta infirmitatis: quia. i. extra hos casus semper põt probabiliter opinari de mala intẽtione: & iste tactus negati potest sine præiudicio virtutis affabilitatis. ¶ Similiter
6 † peccat mortaliter, secundũ Arch. mulieres perpendentes

se amari,& precari, quoties se offerũt aspectibus amatorũ, vt illis placeat: etiã si nil turpe vellent admittere: quia sunt ad illorũ ruinã occasio efficax. Et adde idẽ esse de viris respectu mulierũ. ¶ Quintò† quæritur circa idẽ specialiter, 7
qd de puellis, quæ tamẽtsi castę sint opere, tamen sensuali amore,& iuuenũ pulchritudine allectæ consentiunt in delectationẽ de cogitatione osculorũ & cõplexuũ? Et dico, iuxta prædicta, q̃ si consensus esset in delectatione cogitationis tantũ, non esset mortale: quod quidẽ licet sit possibile logicum.i. non implicans contradictionẽ, nunquã tamen, aut rarissimè accidit. Si verò cõsentiũt in delectationem actus cogitati: si delectatio ipsa nõ sit ex amore libidinoso, sed casto, sicut soror fratrẽ osculatur: erit peccatũ veniale, vel nullũ, secundũ qualitatẽ amoris: sed si delectatio sit ex amore libidinoso, erit mortale consensus: vt patet ex dictis. Nec valet dicere q̃ illa libido potest sistere intra limites matrimoni: quia ibi nullũ est. ¶ Sexto, quid de his qui sub specie spũalis mortificationis faciũt mulieres corã se nudare, vt disciplinas inferant? Et dico q̃ nõ est dubiũ, eos peccare mortaliter, si libido sit principaliter in causa. Et idẽ videtur sentire Arch. si id faciãt ex curiosa sensualitate videndi: imò si ex stulta intentione mortificandi: qa dicit q̃ tales excusari nequeunt à mortali: quia est contra naturalem honestatẽ, & cum periculo lapsus & scandali.

De Delegato & Subdelegato & Legato.

1 *Delegati multiplex definitio: item legati & subdelegati.*

2 *Delegare quis,& quid possit: & quid non possit? Et an existentibus alterius episcopatus ad voluntariam iurisdictionem pertinẽtia delegari queãt. Et quid de his quæ ad cõtentosum pertinẽt?*

3 *Delegatus in ecclesiastico foro, quis esse possit?*

4 *Delegatus, cum ex delegatione temere non credatur, qualiter delegationis mandatum probabit? Et quid si is ordinario de suo mandato fidem facere nolit,& parere nolentem ordinarium excommunicat? num seq.*

6 *Iurisdictio quænam in dubio demandari videatur, & quid possit delegatus.*

7 *Delegati iurisdictio expiare quando dicatur? Et ibidem, quòd vbi dispositio sub nomine dignitatis facta est, non expiret disponentis morte. Et idem cum quid per viam statuti disponitur.*

8 *Res integra respectu iurisdictionis delegatæ, quando dicatur? Et quando quis vti iurisdictione cœpisse dicatur?*

9 *Sententia delegatorum duorum inter se discordantium, num teneat? Et vnde dependere dicatur? Et quid in arbitrorum duorum aut duorum ordinariorum discordantium sententia?*

10 *Delegatus an delegare possit,& cui? Et ibi conclusiones variæ, vsque ad num.13.*

11 *Prælati habentes per priuilegium, vt in aliquo casu absoluere possint subditos, aut cum ipsis dispensare, an id alijs delegare possint.*

12 *Panormi. Regula in subdelegandi materia, quòd Papa regulariter alicui causam committendo industriam personæ non videatur eligere, sed potius negotio prouidere intendat, quod decidendum committit. Et quid si tertium deputet, cum partium consensu.*

13 *Delegatus à Principe,& is qui ab inferiore delegatur, qualiter inter se differant? Et an delegatus ab ordinario cogere hominem fori alterius possit? Et qualiter delegatus Papæ à se excommunicatos absoluere possit? remissiuè.*

14 *Subdelegatus à delegato Papæ quid possit? Et an credatur ei se legatum asserenti? nu. seq.*

16 *Legatorum genera duo, nempe qui iurisdictionem non habeant, & qui habeãt. Et horum tria quoque genera sunt,& quid vnumquodque genus. Item hi quatuor quo ad percussorum clerici absolutionem differant? nu. seq. Et circa hæc casus tres, & dubia quatuor, quibus duo adduntur. nu.18.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

19 *Legati de quibus proximè, in beneficiorum collatione, quomodo differant?*

20 *Legatus de latere, vtrum ea beneficia conferre possit, quorũ collatio ad Papam deuoluta est per concilium Lateranense? Et quid de benefic⁹ vacantibus in curia?*

21 *Legatus lateralis, vel alius qui mandato speciali conferre beneficia in prouincia pòt, si in ea sint, & ibi cõcurrãt possibiliter tres beneficij collatores, nempe Papa, Legatus ipse & Diœcesanus, si nõ apparet cui primò collatũ sit beneficiũ, potior cõditio erit possidentis: & si neuter possideat, qui habuit à digniori, præferetur.*

22 *Legatus in prouincia, quid possit, aut non possit?*

23 *Legatio quot modis terminetur, & de eius effectu. Et quòd finita legatione, omnes reseruationes beneficiorũ ab legato, etiam si lateralis sit, factæ, item decreta super his interposita, & huiusmodi, viribus destituantur.*

1 DELEGATVS † à delego dicitur, quod est vices committo: vt recitat Pan. in rub. eo. ti. multipliciter diffinitur: quia, secundũ Gof. est is, cui à papa vel alio ordinario seu principis delegato, causa decidenda & cognoscẽda cõmittitur. secundũ Host. vero est is, cui cõmittitur causa decidẽda seu exequẽda, vices alterius repræsentãs propriũ in iurisdictione nihil habẽs: vt in c. sanè. eo. ti. & in l. j. ff. de of. eius cui man. est iur. Secundum Spec. aute eo. tit. in prin. est is, qui ex cõmissione alterius causæ iudicialem cognitionem assequitur. Et quælibet, inquit, diffinitio tolerari potest. Sed ego dico ꝙ delegatus, quoad ecclesiasticos, est is, cui à summo põtifice vel ordinario causa cõmittitur: aut etiam ab eo, qui extraordinaria iurisdictione aliquid põt. Et similiter dico de Imperatore & aliis dominis quo ad seculares. ¶ Legatus verò, secundũ Gof. & vt cõmuniter notatur in rub. eo. tit. est is. cui à papa certa patria vel prouincia cõmittitur gubernanda: vnde gerit vices papæ, & est ordinarius in prouincia. de off. leg. legatos. li. vj. Subdelegatus, est delegatus delegati. ¶ Primò † verò quæritur, quis & quæ possit delegare? Et dico ꝙ quilibet ordinarius, etiã qui extraordinaria iurisdictione aliq̃d potest, vt delegatus papæ: sed tamen de episcopo distinguendũ est, secundum Ray. & Veruec. Nam pertinentia ad ordinẽ episcopalẽ, vt est cõsecratio, vel reconciliatio ecclesiarũ, ordinatio clericorũ, & similia, delegare potest episcopis tantũ. de off. or. quod ad sedẽ. & de con. ec. aqua. imò metropolitanus post confirmationẽ, ante pallii receptionẽ, cõmittere potest episcopis cõsecrationem suffraganei sui. de ele. suffraganeis. Pertinẽtia verò ad iurisdictionẽ, vt est audiẽtia causarũ, & peccatorũ absolutio, indubitãter delegare põt alteri: vt in d. c. aqua. ita tamen ꝙ criminales causas clericorũ, cum agitur ad depositionẽ, delegare non potest, nisi in casu. s. si inciperet abesse propter ecclesiæ suæ necessitatẽ, vel aliã causam magnã: & tunc cõmitteret cognitionem tantũ, & nõ diffinitionem causę. ar. de off. eius cui man. est iur. s. l. j. C. de pedã. iud. l. ij. nisi cõmitteret diffinitionẽ totius causæ alteri episcopo, quod facere põt, cum nõ sit ei prohibitum. Sunt autẽ & aliæ causæ, quæ licet nõ sint criminales, tamẽ eas delegare non debet propter earũ excellentiã, nisi necessaria, & multũ iusta causa impeditus: vt causa matrimonii, & cõsimiles. de cõsan. & affi. ex literis. Nec etiã debet delegare potestatẽ dispẽsandi cũ irregularibus, nec absoluẽdi eos, qui manus violẽtas iniecerũt in clericos in casib⁹ sibi à iure cõcessis, quæ tamẽ, licet nõ debeat, nihilo minus põt, cum nõ sit ei prohibitũ: imo de dictis pœnis cõsoribus cõceditur. de off. ord. eis. Aliàs verò causas minores, etiã spũales, vt de decimis, iure patronatus, & huiusmodi. delegare põt: sed tñ spirituales, clericis tantũ. de iudi. decernimus. & c. quanto. Pecuniarias verò indistinctè potest. imò fortè debet delegare, nec in talibus occupari. ar. xj. q. j. te quidẽ. Potest autẽ delegare existentibus de alieno episcopatu pertinẽtia ad iurisdictionẽ voluntariã: licet ad suscipiendũ cogere non possit: nõ autẽ pertinẽtia ad contentiosam, secundum Veruec. Ad hoc de cõsti. vt animarũ. li. vj. ¶ Secũdò † quæritur, quis possit esse delegatus in ecclesiastico foro? Et dico ꝙ papæ delegatus esse põt solùm cõstitutus in dignitate, vel personatũ habẽs, aut canonicus ecclesiæ cathedralis: de rescrip. statutũ li. vj. nisi ex certa sciẽtia papa causam cõmitteret nõ existẽti in dignitate vel minori. de off. dele. cũ vigesimũ. de elec. cũ in cunctis. Aliorũ verò potest quilibet esse, qui nõ prohibetur. Igitur priores mendicantiũ, & guardiani Minorũ possunt esse delegati papæ: qa secundũ Gem. in c. nullus. de elec. lib. vj. post glo. sunt in dignitate. Et facit quod no. Pan. in c. causam. de iudi. & in c. cum olim. de maio. & obe. & Car. in cle. ij. de rescri. & ibi gl. quod tñ locũ non habet, secundũ Pan. in *d. cle. vbi* in eodem monasterio habeãt superiorẽ, sicut qui sunt sub abbate: qa nõ habẽt dignitatẽ. secus de nõ habẽte: qa quamuis nõ sit perpetuus, sufficit ꝙ esse possit. ¶ Tertiò, *folio 4* delegato nõ credatur, nisi probet delegationẽ: nec tenẽatur quis exequi sententiã eius, nisi ei⁹ literæ ostẽdantur extra eo. cũ in iure. quæritur qualiter ꝓbabit mandatũ delegationis? Et dicit Pan. in d. c. cũ in iure. ꝙ primò per originale: & hoc est clarũ. Secundò, per exemplum de originali sumptum solenniter. de qua solẽnitate vide ꝑ. Tabellio. f. vlt. Tertiò, si partibus cõsentiẽtibus, vel præsentibus, & nõ cõtradicẽtibus, originale sit exẽplatum in actis, secundum Host. qa in casu præiudiciũ acta facient fidẽ de originalis tenore. arg. in l. j. C. de rela. vbi per illũ tex. dicit Bar. ꝙ si partes in iudicio præsentes nõ cõtradicũt his, quę tendere possent in earũ præiudiciũ, videtur cõsentire. Secus vbi solus notarius exẽplauit instrumẽta originalia reducenda ad actorũ tenorẽ: quia, secundũ Inn. cũ producũtur instrumenta, sola productio est de actis, & non tenor: quasi dicat ꝙ ⁊ notarius scripsit in actis ꝙ talis pars ꝓduxit tale instrumentum, creditur notario de productione: vt in c. quoniã contra. de proba. sed nõ super tenore instrumentorũ, nisi prosetur per originalia, vel prædictis modis. ¶ Quartò, ꝙ si delegatus nõ vult facere fidẽ ordinario de suo mãdato, ei parere nolentẽ sive sententiã exequi excõicat: Et dicit ꝙ secundũ doc. excõicatio nõ tenet: qa delegatus non habet iurisdictionẽ super ordinariũ, nisi sit ei rebellis. quod dici non põt, si petit fidẽ de mãdato: qa facit quod sibi iure pmittitur. Sed si ordinarius malitiosè se asserat de mãdato dubitare, allegando maximè fallsitatẽ rescripti, secundum Host. quatuor remedia cõpetunt delegato. Primũ, vt exequatur per se quod põt: vt in c. in literis. eo. ti. Secundũ, vt puniat ordinarium, si cõstat ꝙ malitiosè se opponat. Tertium, quia punitur quo ad Deũ. Quartum, quia cõdemnari potest in xxx. libras auri, si malitiosè se opponit ad cauillãdũ rescriptum principis: vt in l. ij. C. de leg. Facit ad prædicta quod not. Panor. in c. præterea. de dila. vbi dicitur ꝙ si agitur de grauissimo seu grauiori præiudicio, non est parendũ asserenti se delegatum, quanuis sit persona authorizabilis: nisi prius constet de pleno mãdato: nec sufficit simplex copia. lege vna. C. de manda. princi. nec aliter ordinarius debet sententiã exequi. arg. in cap. nobilissimus. dist. in. ix. Sed si agitur de præiudicio graui: puta, citatus est in partibus valde remotis: sufficit mittere copiã rescripti, non autem asserere se delegatũ. Si verò agitur de leuissimo: puta, quia citatus est in loco ciuitatis: non est necesse copiam mittere,

tere, quo ad effectũ arctandi citatũ ad comparendum: sed satis est asserere se delegatũ: quia oritur dubiũ iurisdictionis, ex quo persona nõ est vilis: ex tali autẽ dubio quis cõpararere tenetur, arg. l. ij qs ex aliena. ff. de iudi. Secus si simpliciter citet, nõ asserens se delegatũ: nec aliàs est ordinarius.

6 ¶ † Quintò quæritur, quæ iurisdictio videatur in dubio demãdari, & qd possit delegatus. Et quantũ ad primũ dico ꝙ cõcludi cõsueuit ꝙ quãdo committẽs dicit, authoritate nostra cognoscas: videtur trãslata iurisdictio ordinaria, ꝙ tex. in proœ. Iusti. Sed quãdo hoc nõ exprimitur, ꝙ cõmissionẽ vnius negotii vel pluriũ, nõ videtur ordinaria iurisdictio cõmitti, per l. ficertarũ. ff. de mil. test. Sed si vniuersitas cõmittatur, sic, per l. j. §. cum vrbem. ff. de offic. præ. vrb. ¶ Quantũ verò ad secundũ respondet Gem. in c. præsentiũ de testi. ex glo. in c. solet. de sen. exc. lib. vj. quæ dicit, ꝙ delegata potestas est stricti iuris: ideòque id solũ põt quod est ei cõmissum, & sine quo causa expediri nõ põt. de offi. deleg. c. j. & c. prudentiã. & l. ad legatũ. ff. de ꝓcu. & id, propter quod facilius causa expediri posset, non venit, nisi expresiè cõmittatur. Et Veruec. dicit ꝙ quãuis causa delegata, intelligantur cõmissa omnia, sine quibus causa expediri nõ potest: nõ tamen omnia cõcessa sunt, quę possunt valere

7 ad causam expediendã. ¶ † Sextò quæritur, quãdo expiret delegati iurisdictio? Et dico ꝙ re integra expirat per sciẽtiã mortis delegãtis. l. eius qui. in prin. ff. si cer. pet. de offic. dele. gratũ. & similiter re integra per mortẽ eius, cõtra quẽ mãdatur. de reseri significauit. de multis aliis modis: vt in c. quoniã abbas. de offi. dele. ¶ Adde primò, secundũ Pan. in c. irrefragabili. de off. or. ꝙ nõ expirat morte delegãtis, quãdo data fuit perviã legis, & nõ ab homine: vt in d. c. gratum. Ratio diuersitatis est: quia homo moritur: & eodem modo cũ eo extinguitur delegatio eius re integra: cũ nõ fixerit radicẽ in persona delegati: sed lex nunquã moritur. pro quo facit c. si gratiosè. de reseri. li. vj. vbi patet ꝙ dispositio facta sub nomine dignitatis, nõ perit morte disponẽtis. Et idẽ videtur quãdo officiales aliquid disponunt per viã statuti: vt per mortẽ seu reuocationẽ eorũ non expiret illa dispositio. Secus si nõ per viã legis vel statuti. Adde primò vt sunt ordinationes & præcepta quæ fiũt à prælatis vel

8 diffinitoribus nõ habentibus authoritatẽ cõstituendi. Ad de † secũdò ꝙ res dicitur integra, secundũ Hosti. in c. licet. eo. tit. quãdo delegatus non cœpit vti iurisdictione: cœpit autẽ vti si vices suas cõmisit, vt ibi patet: etiã si primũ solũ cõmisit. eo. tit. super quæstionũ. vel si mãdauit alicui citare partes: aut si ipse citauit à fortiori: vt in d. c. gratũ. vel si recepit testes in periculo cõstitutos: & multo magis si excõmunicauit cõtradictores. eo. ti. c. j. & si diẽ assignauit partib⁹. de dila. c. fi. vel si fecit offerri libellũ, vel alium actũ iudicialem exercuit: etiam si partes non citauit: vt si recepto mandato vocet tabellionẽ ac testes, & tanquã iudex præcipiat redigi literas suas in publicã formã, & in instrumẽto testes apponi: quia talis actus iudicialis est: vnde incipit vti iuris-

9 dictione. ¶ † Septimò quæritur, quid de sentẽtia duorum delegatorũ discordantiũ? Et dico dependere ex delegante quã voluerit acceptare. Secus in sententia arbitrorũ ex compromisso, quia nõ tenet. Sicut etiã præsidentes loco Papæ in cõcilio generali nihil faciũt, nisi omnes consentiant in actu gerẽdo: quia vnius cõtradictio inficit totũ. no. Pan. in c. nõ est. de reg. & in c. pe. de sta. mo. Secus in sentẽtia duorum ordinariorũ discordantiũ, quæ tenet pro reo, nisi causa matrimonii, libertatis, & testamẽti. & huiusmodi favorabilibus: quia tũc tenetur pro actore: vt in c. vlt. de sent. & re iudi. intellige si agit vt matrimonium, & huiusmodi teneant. aliter valeret ꝙ eo, qui vt valeãt agit, vel se defendit.

10 ¶ † Octauò quæritur, vtrũ delegatus possit subdelegare, & cui? Et dico multa. ¶ Primũ. Delegatus à Papa vel à principe põt indistinctè causam totã vel partẽ alteri delegare. l. à iudice. C. de iudi. de offi. deleg. c. fi. & no. Inn. in c. pastoralis. eo. ti. Et hoc verũ nisi quãdo certũ ministeriũ ei committitur. quod Inn. ibi limitat de ministerio magno: & exprimitur, vt prædicare crucẽ, dispẽsare cũ irregulari, pœnitentiã iniũgere, absoluere excõmunicatos, & huiusmodi: & generaliter quãdo cõmittitur nudũ ministeriũ, & nõ iurisdictio: vt ibi patet in fide: vel quãdo per verba rescripti cõpræhenditur electa fides vel industria eius: sicut cũ dicitur, cõfidimus de tua industria. vel, personaliter exequaris: vel quando negotiũ non est per aliũ bene expedibile. Hoc tamen nõ est verũ in legato sedis apostolicæ: qui etiam in prædictis subdelegare potest: vt patet in d. c. fi. s. in prædicatione crucis, dispensatione cũ irregulari, & c. Pro quo not. ꝙ in d. c. fin. cum dictũ fuisset ꝙ delegatus principis potest delegare: subiungitur primò ꝙ is, cui iniũgitur vt negotiũ personaliter exequatur, potest delegare de consensu partium, nisi in iunctum sit, inquisitionem fieri, vel ecclesiis de prælatis aut aliis ministris prouideri: quia in his industria & fides personæ videtur electa. Et secundò subiungitur sic in forma: Cęterùm salua legatorũ sedis apost. authoritate, nulli, cui cõmissum fuerit prædicare crucem, excõmunicare, vel absoluere aliquos, dispẽsare cũ irregularibus, vel iniungere pœnitentias, liceat hæc de cætero aliis demãdare: quia nõ sibi iurisdictio, sed certũ ministerium potius committitur in hac parte. hæc ibi. Ex † quibus aliqui volunt ꝙ 11 prælati habẽtes per priuilegiũ quod in aliquo casu possint absoluere subditos, aut cũ eis dispensare: non possunt hoc alii delegare: cùm ista eorũ potestas sit delegata. Et verum dicunt, si ista cõcessa sunt isti prælato in numero circa determinatos subditos: puta, absoluatur ille vel iste. Secus vbi hoc cõceditur respectu subditorũ in genere tam respectu culparũ præteritarũ, quàm futurarum, & prælatis præsentibus ac futuris: tum quia hîc non cõmittitur certum seu nudum ministeriũ, sed cognitio causæ & iurisdictio: tũ quia etiã si cõmittatur nudũ ministeriũ, quod est falsum, tamen nõ est electa industria personæ: cũ sit incognita. Et idem est secundũ Pan. ibi, post Inn. si nudũ ministeriũ cõmittere tur certæ personæ, sed illud nõ sit magnum, vt prædicta. Et ita, vt dixi, cõsuetudo, quæ legẽ interpretatur, obseruat: & est rationabilis: qa plerũq; subditi verẽtur prælatos. Et ita expresse tenet gl. in c. fi. de of. or. ¶ Secundum. Delegatus Papæ subdelegare põt: licet sit datus ex officio, vel ex cõsensu partiũ, vel cũ clausula prælectionis, s. ꝙ si nõ omnes, tu cũ alio exequaris, vt ibi. Et hoc nisi illud verbũ geminare-tur: puta, si diceretur, tu exequaris. secũdũ Bal. vt verba aliquid operẽtur. de priui. si Papa. li. vj. Aliter nõ intelligitur electa industria personæ, secundũ eũ. Ex † quibus facit ibi, 12 i. in d. c. fi. Pan. regulã singularẽ in materia subdelegãdi, vi delicet ꝙ regulariter Papa cõmittendo alicui causam, industriã personæ nõ videtur eligere: sed potiꝰ intẽdit ꝓuidere negotio quod decidendũ cõmittit. Sed & si Papa tertiũ delegatũ deputauit cũ partiũ cõsensu: dicit Io. And. in addi. Spe. ꝙ licet de honestate subdelegare nõ debeat, nisi de cõsensu partiũ, nõ tamen de necessitate: qa d. c. fi. indistinctè dat isti delegato facultatẽ subdelegãdi: dicens ꝙ delegato à principe est à iure cõcessum. & idẽ Host. & Pan. ¶ Tertiũ. Delegatus nõ à principe, sed ab inferiore, subdelegare nõ põt: etiã impeditus infirmitate vel alia iusta causa. arg. l. prætor. §. si post. ff. de va. mu. & d. l. à iudice. Quod tamen

Universidad de Deusto
Biblioteca

fallit primò in vno articulo vel cap. causæ: quia videtur hoc posse alteri cõmittere: vt in cle. j. de offi. dele. Secũdò, quãdo est delegatus ad vniuersitatẽ causarũ alicuius castri, villæ aut ecclesiæ: quia tũc põt vnã causam delegare: vt not. gl. in c. cũ causam. de app. ff. de iudi. l. cũ prætor. §. j. ff. quis & à quo ap. l. j. §. j. Tertiò, si lis est corã eo cõtestata, & sic intelligitur extra de sen. & re iud. cũ Bertoldus. ar. C. de procu. l. neq; tutores. Et hoc tenuit Sum. Pis. sed secundũ Bart. in d. l. à iudice. hoc cõiter nõ tenetur: nec est de procuratore simile: vt ibi p eũ patet. Quartò, si hoc sibi specialiter cõcedatur, secũdũ Io. And. per c. is cui. de offi. dele. li. vj. vbi dicitur ꝙ is, cui cõmittitur à sede apostolica prouidere certæ personæ de beneficio in certa ecclesia, diœcesi vel ꝓuincia: põt hoc alteri subdelegare. Sed si mãdetur ei vt ꝓuideat ecclesiæ de persona: subdelegare nõ põt, nisi subdelegãdi habeat speciale mandatũ. ¶ Quartũ. Is, cui negotiũ cõmittitur vt personaliter exequatur: si partes cõsentiãt tacitè vel expresse, hoc põt alteri subdelegare. quod tamẽ limitat Panor. in c. fi. eo. tit. quãdo forma rescripti est fundata super vtilitate partiũ: secus si super publica, quæ nõ esset remissibilis per partes, vel vbi partes cõtradicerẽt. Hoc tamẽ fallit in eo, cui Papa cõmittit inquisitionẽ, vel prouisionẽ ecclesiis de prælatis siue aliis ministris: quod sine speciali mandato subdelegare non potest: quia in his fides & industria personæ eligi videtur. in d. c. fi. & in d. c. is cui. ¶ Quintũ. Delegatus, vel etiam legatus sedis apostolicæ eo casu, quo subdelegare põt, hoc non potest, nisi existenti in dignitate vel personatu, vel canonico ecclesiæ cathedralis: vt in c. statutum. de reseri. lib. vj. ¶ Sextũ. Sicut delegatus à Papa vel principe habet à lege ꝙ possit causam alteri subdelegare, nisi, vt dictũ est: ita delegatus ab episcopo vel alio, & si non habeat à lege potestatẽ subdelegãdi: habere tamẽ potest ab homine: vt si delegãs ipse det sibi authoritatẽ subdelegandi. arg. de procu. c. j. ij. respõ. Et sic tenet Io. Andr. super c. is cui. lib. vj. ¶ Septimũ. Eo casu quo delegatus subdelegare potest, tenetur quis acceptare subdelegationẽ, secundũ Inn. in c. pastoralis. de offi. deleg. nisi constet ꝙ delegatus malitiosè se exoneret, vt ibi: & tunc si vellet cogere, iusta
13 esset appellatio. Secus si nõ constaret. Est ††tamen differentia inter delegatũ à principe & ab inferiore: quia primus cogere potest omnes, etiã si nõ sint sui fori. C. qui pro sua iurisdictione. l. vna. ff. de mu. & hon. l. munerũ. §. iudicandi. exceptis aduocatis, qui alibi quàm in suo foro cogi nõ possunt recipere iudicium. C. de aduo. diuer. iud. l. sancimus. Delegatus verò ab ordinario, cogere nõ potest hominem alterius fori. ff. de iur. om. iudi. l. vlt. & in glo. d. c. pastoralis. Quomodo delegatus Papæ absoluere possit excõmunicatos à se, §. Absolutio ij. §. iij. vbi autẽ cognoscere possit,
14 suprà Commissio. ¶ ††Nonò, quantũ ad subdelegatũ quæritur, quid possit subdelegatus à delegato Papæ? Et dico ꝙ potest coercere, secundum Ioan. And. extra eo. ex literis. quæ coercitio, secundum Innocẽ. intelligitur, quia potest excommunicare, interdicere, & huiusmodi. Vnde & Host. dicit ꝙ subdelegatus delegati & nerus executor coercitionem recipit contra se sibi opponentes, & iniuriantes illos, quos mittit pro exequendo articulo sibi commisso: quem
15 etiã quo ad denũtiationem potest alteri delegare. ¶ ††Decimò, quantũ ad legatum quæritur, an credatur asserenti se legatum? Et dico ꝙ non, nisi probauerit in scriptis, & demandato apostoliço per suas literas fidem fecerit. dist. in c. lxiij. lectis. C. de mand. princ. l. vnica. Facit quod not. glo. in c. sicut nobis. de sent. excom. quod non creditur Cardinali asserenti aliquid in alterius præiudicium. quod limitare videtur Pan. si asserat oraculo viuæ vocis. Et si dicat se literas perdidisse, aut auditur. de offi. delega. cum in iure. & d. l. vnica. si tamen est honestus & notus, debet ei credi & recipi. xcvij. dist. nobilissimus. sed sine literis nihil audeat iudicare, secundũ Tanc. & Arch. quia nuntio sine literis non creditur, vbi alicui præiudicatur. ¶ ††Vndecimò quæritur, quot sunt genera legatorum? Et dico ꝙ legatorum duo sunt genera: quia sunt quidã legati impropriè, id est, nuntii, sed nõ iudices: vt qui à Papa pro ambasiata mittũtur, vel ad aliquod nudũ ministerium exercendum. de quibus dist. j. ius gẽtium. & xcvij. dist. c. nobilissimus. & ĩstos qui impedit, debet hostibus tradi: etiã si sint hostiũ. l. vlti. ff. delegatio. & secundũ Canones sunt excommunicandi. xciij. dist. si quis. Ita not. glos. in d. c. ius gentiũ. Imò si legati vel nuntii sint apostolici: sunt ipso facto excõmunicati, & eorũ terræ ac loca interdicta, quandiu in cõtumacia perstiterint eorũ domini. de offi. leg. super gentes. lib. vj. Extrauagans est. Quidã verò sunt legati iudices, quos Papa facit ordinarios in certa prouincia: de quibus loquitur præmissa diffinitio, & tit. de offic. leg. Et horũ, secundum Io. And. & omnes Canonistas, tria sunt genera: vt etiã hoc gl. & Pan. in c. excõmunicatis. de offi. leg. Quidã enim dicuntur laterales, seu de latere missi, qui secũdum Ber. inc. excõmunicatis. de sen. exc. & glo. in c. pe. de offi. lega. sunt hi, qui de curia Papæ mittuntur: etiam si non sint Cardinales. Sed verius dicit Ioã. And. & Pan. in d. c. pe. ꝙ sunt soli Cardinales, maximè hodie. Quidam verò sunt locales seu nati, qui dicuntur legati ratione suæ dignitatis, in qua nascũtur ex priuilegio ecclesiæ suæ: vt archiepiscopus Cantuariẽsis, & Eboracẽsis: vt in c. j. de off. leg. Quidã verò nes sici sed dicũtur tẽporales siue cõmunes personæ: vt omnes nisi à Papa, à curia, vel ab extra, qui non sunt Cardinales. ¶ ††Duodecimò quæritur, qũo differunt hi legati quo ad absolutionẽ percussorũ clericis? Et dicit gl. in c. pe. de offi. leg. & cõiter omnes doct. ꝙ laterales hos possunt absoluere in sua prouincia, & etiã extra, postquã egrediũtur vrbẽ, donec illã reingrediantur, & tã subditos, quàm extraneos siue aliũde venientes, secundũ gl. quod Host. in c. pe. de offi. leg. limitat, nisi sit enormis iniuria. allegãs c. si verò. & c. cũ illo. de sen. excom. sed in c. ad eminẽtiam. de sent. excom. tenet ꝙ potest absoluere etiam pro enormi. & idem Ioan. And. & Arch. in c. j. de offi. leg. lib. vj. & Pan. in d. c. ad nentiam. etiam si mutilauerint vel occiderint. Et hoc ne: quia iura accipiẽtia enormẽ iniuriã, loquuntur in aliis inferioribus legatis, secundũ prædictos. Fallit tamẽ quod dictũ est. Primò, quando sunt in præsentia Papæ, Secũdò, quando sunt reuocati ante regressum, secundum Pan. in c. pe. de offi. leg. quo casu nec insignia legationis debẽt exercere. Tertiò, secũdũ aliquos, quãdo nec in prouincia sunt, nec in via. Sed ista fallẽtia aliquo iure nõ probatur, sed reprobatur: quia procũsul extra sibi decretã prouinciã exercere potest iurisdictionẽ voluntariam, & vti insignibus, nõ distinguendo an sit in via, nec ne. ff. de offi. procũ. l. j. & ij. legati autẽ Papæ æquiparantur proconsulibus & præsidibus: vt in c. ij. de off. leg. lib. vj. Adde ꝙ dicta de absolutione ab hac excõmunicatione, nõ sunt extendenda ad alias absolutiones Papæ reseruatas: quia in istis exorbitantibus & prohibitis nõ fit extensio de vno casu ad alium, etiam per maioritatem rationis: vt in c. ad translationem. de offic. legati. ¶ Legati verò locales, siue nati, absoluere nõ possunt istos in prouincia sua vel extra, nec subditos, nec alios. Cuius ratio est, secundum Pan. in d. c. pe. quia alioquin clerici perderent priuilegium, quod habent ex cap. si quis suadente. xvij. q.

xvij. q. iiij. quia cũ diguitas illa sit perpetua, nullus pro absolutione cogeretur adire Romã. quod tamẽ limitat Pan. in casibus reseruatis papæ: quia ab ea iniectione, à qua absoluunt episcopi, multo fortius absoluũt & ipsi, cũ sint ordinarii. ¶ Legati verò tẽporales absoluere possunt solùm in sua prouincia, & solũ eos, qui sunt de sua prouincia, nõ
18 autẽ extra eam, nec extraneos, secũdũ Arch. ¶ ††Circa hoc tamẽ clari sunt tres casus. Primus, quòd possunt absoluere suos subditos in sua prouincia existẽtes. Secundus, ꝙ non possunt absoluere extraneos extra prouinciã. Tertius, ꝙ extraneos. i. aliunde aduenientes absoluere nõ possunt, etiã in prouincia. Sunt etiã quatuor dubia. Primum, an possint subditos extra prouinciã absoluere. & dicit Pan. in d. c. excõicatis. cõiter teneri ꝙ nõ. & Ioã. And. dicit ita seruari de facto. quod limita, secundũ Io. Mo. & Io. And. quos sequitur Gem. in c. j. eo. tit. lib. vj. nisi de consensu iudicis illius prouinciæ. sed de hoc statim. Secũdũ est, an subditos absoluere possint extra prouinciã de cõsensu iudicis illius prouinciæ. Et dicũt aliqui ꝙ quia hæc potestas datur eis limitatè, nõ videtur ꝙ excedere debeãt formã eis præfixam per d. c. excõicatis. & Pan. tenet ꝙ nõ, dicens, hoc dictũ singulariter notandũ, ꝙ potestas collata in certo loco ex priuilegio, exerceri nõ potest in alio loco, etiã in subditos. Secus in iurisdictione competente de iure cõi. Et hoc sequitur Sum. Ros. Sed prædicti tenent contrariũ. Et hoc sequitur Sum. Ang. cõtra Ros. & hoc tene: quia etiã cõtẽtiosam iurisdictionẽ potest quis exercere in territorio nõ suo de licentia iudicis territorii. quod Host. dicit esse æquũ. Tertium, an possit absoluere subditos, qui extra prouinciã in excõicationẽ inciderũt. Et dicit Host. ꝙ non. innixus verbo, aliunde. in d. c. excõicatis. Sed hoc intelligitur de non subditis aliũde veniẽtibus. Vnde alii cõtrariũ tenẽt, vt recitat Spec. quod Pan. verius dicit: vt sicut põt punire subditos extra territoriũ delinquẽtes. de fo. cõpe. cũ cõtingat. ita possit etiã eos absoluere. Et facit, quia proprius sacerdos absoluit subditũ à delicto extra prouinciã commisso. Quartum est, an absoluere possint nõ subditos incidẽtes in prouincia ipsorũ legatorũ. Et dicit Host. ꝙ sic: quia tales aliũde accedere nõ dicũtur: cũ nõ aduenĩãt excõicati. Pro quo facit dictũ Abbatis in d. c. cũ cõtingat. ꝙ scholaris veniens ad studiũ excõicatus, absolui nõ põt ab episcopo loci: licet absoluere potuisset proprius episcopus. Secus si ibi incidisset. Ex quo posset elici ꝙ potestas cõtracta ratione domicilii, nõ extenditur ad prius cõmissa. quod tamẽ dictum Pan. generaliter nõ admittit. & bene: qa oppositũ suprà dictũ est suprà Absolutio. j. §. v. quæsito primo, & seq. Quintum additur, an possint absoluere excõicatos à se in prouincia, postquàm sunt prouinciã egressi. Et dicit glo. in c. nouit. de off. leg. ꝙ nõ: quia exeũdo prouinciã priuati sunt dignitate ff. de of. præũ. l. iij. & statim expirat iurisdictio. Quod limitat Spe. quãdo exeũt animo nõ redeũdi: & vbi absolutio requireret causę cognitionẽ. Secus ergo si exeũt regressuri, & absolutio est in foro pœnitẽtiali. Et cõsentit Inn. Et intellige tam de laterali, quàm de tẽporali, secundum Supplementũ: lateralis tamẽ etiã nõ regressurus, dum redit ad vrbẽ, absoluere posset sacramẽtaliter, vt dictũ est. Sextũ, an absoluere possint pro enormi iniuria, puta muti-
19 latione, vel homicidio. Et cõiter tenetur ꝙ nõ. Pan. tamen in c. quod de his. de sent. excõ. satis innuit ꝙ sic. vide si vis. ¶ ††Decimotertiò quæritur, quomodo differãt prædicti legati in beneficiorũ collatione? Et dico ꝙ legatus lateralis solus põt multa. ¶ Potest enim primò confirmare electiones episcoporũ & archiepiscoporũ & exẽptorũ in prouincia sibi decreta: nõ autẽ alii legati, sine speciali mãdato. de elect. si abbatẽ. lib. vj. Et secũdò dare licẽtiã abbati subdito immediatè apostolicæ sedi à suo monasterio ad episcopatum: qui hoc nequiuisset sine licentia papæ vel legati: vt in d. c. si abbatẽ. Vbi dicit gl. idẽ esse iudiciũ de trãsitu ab vna abbatia ad aliã: quæ tamẽ, si episcopo subiiceretur, trãsitus nõ fieret sine licẽtia saltẽ episcopi. Potest etiã, secũdũ Ber. cognoscere de causis motis cõtra huiusmodi exẽptos: quia per priuilegia eximũtur à potestate episcoporũ, & nõ legatorum: alii autẽ legati cõtra istorũ priuilegia hoc sine speciali mãdato nõ possent. de offi. leg. quod trãslationẽ. in gl. Et tertiò conferre beneficia in terminis suæ legationis, cũ restrictione tamẽ, quæ habetur in c. præsenti. & c. deliberatione. de offic. leg. lib. vj. & in c. officii. eo. tit. & li. Alii verò nõ, nisi ex cõnubsione speciali. Quòd si ecclesia patronũ laicũ habet, conferre nõ posset, nisi ei, qué præsentaret patronus. eodémq; modo si haberet patronũ clericũ, cui patronatus ratione patrimonii cõpeteret. de offi. leg. c. dilectus. Secus si clericus sit patronus ratione ecclesiæ, vel etiã si sit collegiũ: quia eo irrequisito põt legatus conferre: cum possit maius. l. cõferre ipsas ecclesias irrequisito episcopo. Collatio tamẽ beneficii per eũ facta nõ valet, si nõ est facta mẽtio de alio beneficio quod prius habebatur, nisi, secũdũ Io. And. hoc exprimeret se facere proprio motu: quia valet collatio, licet vtrũq; retinere nõ possit. Secus si ille impetrauit: quia tenebatur facere mẽtionẽ de priori. ¶ ††Quærit 20
tamẽ Io. And. in gl. vtrũ cõferre possit illa beneficia, quorũ collatio deuoluta est ad papã per Lateranẽse cõciliũ. Et dicit ꝙ sic secũdũ Gof. & Inn. & Gul. in Spe. reprehẽdentes Vinc. qui dicit cõtrariũ. Et subdit ipse Ioã. And. certũ esse ꝙ legatus etiã de latere cõferre nõ põt beneficia vacãtia in curia Romana sine mãdato speciali: vt de præbẽ. licet. in fi. quod intelligo intra mẽsem: vt eo. tit. statuimus. ¶ ††Adde 21
ꝙ vbi legatus lateralis vel alius speciali mãdato cõferre põt in prouincia: cõcurrunt possibiliter tres beneficii collatores, papa, legatus, & diœcesanus: & tũc si apparet cui primò collatũ sit, nõ est dubiũ: si verò nõ apparet, potior erit cõditio possidẽtis: & si neuter possideat, præferetur qui habuit à digniori, id est, papa, vel legato. de præbẽ. si à sede. lib. vj.
¶ ††Decimoquartò quæritur, quid legatus in sua prouin- 22
cia possit aut nõ possit? Et dico secũdũ Directo. ꝙ potest primũ exercere omnia, quæ posset ille, qui eũ misit: præter reseruata summo pontifici, de quibus habes 5. Casus. j. §. j.
¶ Et secũdò, põt solus edere statuta in spectãtibus ad iurisdictionẽ, secũdũ not. in c. fi. extra eo. dũmodo nõ sint cõtra canones generales, quibus in aliquo derogare non põt. Et idẽ dico in episcopo: vt no. Io. And. in c. fi. de off. archipre. & idẽ dicit Gemi. & plus. l. ꝙ episcopus nõ põt facere statutum quo ius cõe arctetur. Si tamẽ vellet statuere legatus in cõcernẽtibus aliorũ præiudiciũ, illorũ cõsensum debet habere: vt no. Inn. in d. c. fi. Vtrũ autẽ possit aliquo casu mutare legata, j. Legatũ. ¶ Non põt autẽ primò, etiã si sit lateralis, cõferre vel reseruare ecclesias cathedrales aut regulares vel collegiatas. de offi. leg. c. deliberatione. lib. vj. vbi dicit gl. ꝙ cõferre vel reseruare ecclesiã, est cõferre vel reseruare ipsam primã dignitatẽ de ecclesia, puta episcopatũ, plebanatum, abbatiã, prioratũ, & similia: vnde nõ prohibetur cõferre beneficiũ, hoc est, canonicatũ dictarũ ecclesiarũ. ¶ Nec secundò, cõferre vel reseruare in ecclesiis cathedralibus dignitates principaliores postepiscopatũ, ad quas per electionẽ venitur: vt est archipresbyteratus, archidiaconat⁹, prepositatus, & hmõi: vt in d. c. deliberatiõe. de off. leg. li. vj. Vnde si in ecclesia cathedrali essent duæ dignitates ꝑ electio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nem habẽdæ, puta archipresbyteratus & archidiaconatus: cum quæ maior haberetur, non posset dare legatus. Et ibi dicit gl. q̃ licet archidiaconus sit maior maioritate prælationis, de qua ibi intelligitur, insp iciẽda est tamẽ consuetudo loci: is enim habetur prior post episcopũ: vt qui capitulum cõuocat, & capitulo præest. Igitur posset dare minorem & etiã maiorem: si nõ haberetur per electionẽ. ¶ Nec potest tertiò, etiã si sit lateralis, cõcedere alicui in generali vel speciali: vt recepta resignatione beneficiorũ ab his, qui habent illa, possit ea alteri cõferre. de elect. deliberatione. lib. vj. vbi dicit gl. q̃ etiã non potest vni committere q̃ recipiat resignationẽ beneficii, & alteri q̃ illud cõferat: quia qua ratione cõmittendo vni resignationẽ & collationem, datur via ad vacaturas ecclesiarũ, eadem ratione daretur via ad idem cõmittendo diuersis. arg. de elect. c. j. lib. vj. Potest ergo legatus recipere beneficiũ per resignationẽ, & illud postea vacans alteri cõcedere: sed non potest cõmittere alteri vt hoc faciat: quia facilius per istũ modum fieret fraus ad vacaturas ecclesiarũ. Putat tamen Archi. q̃ possit alicui cõmittere vt beneficii resignationẽ recipiat, & ea recepta, cum vacet, eidem vel alteri cõmittere eiusdem collationẽ. Et per dictã decretalem attentari posset, q̃ licet episcopus possit generaliter tradere potestatem officiali aut vicario suo conferendi vacantia beneficia. de offic. vica. c. si nõ tamen alteri, quẽ officialem non constitueret. ¶ Nec potest quartò, si in aliqua cathedrali vel collegiata ecclesia fecit aliquam reseruationẽ, ea pendente aliam facere in eadem: nec etiã postquam aliquod reseruauerit alicubi beneficiũ ad collationem pertinens cuiuscunq:, quandiu reseruatio pendet, aliud pertinẽs ad collationẽ eiusdem potest legatus sibi reseruare: vt in d. c. præsenti. ¶ Nec quintò, potest legatus processum delegati impedire, aut eius irritare sentẽtiam: sed bene potest confirmare & exequi. de offi. leg. studuisti. Similiter nec potest absoluere excõicatos à papa vel eius delegato: vt ibi. ¶ Nec potest sextò, etiã lateralis generaliter se intromittere de his, quæ specialiter papæ reseruantur. de offi. leg. nisi. & c. quod translationẽ nisi ei concedantur in iure, vel habeat speciale mandatũ, vel, secundũ Pan. ex priuilegio, vel cõsuetudine, cuius initii nõ sit memoria. Vnde, secũdũ gl. di. iij. §. j. nõ potest facere generale vel prouinciale conciliũ: nisi ad hoc sit specialiter destinatus. ¶ † Decimoquintò quæritur determinatione legationis & eius effectu? Et dico, secũdũ Io. And. q̃ legatio quatuor modis finitur. Primò, si datus est legatus ad tempus: quia eo finito finitur legatio. ff. de offi. deleg. de causis. Secundò, q̃n est reuocatus. ff. de iud. l. iudiciũ. Tertiò, quãdo egressus est legationẽ animo nõ redeundi. Secus si egredetur vnã prouinciã is, qui est legatus in pluribus: quia in qualibet parte legationis, sicut episcopus in qualibet parte diœcesis, legationẽ exequitur: de offi. or. cũ episcopus. lib. vi. Quartò post mortẽ legati: nõ aũt post mortẽ cõstituẽtis illũ. extra eo. legatos. li. vj. Legatione verò finita his modis in sui persona nõ finitur primò quo ad cõstitutiones eius: quia perpetuò durant, licet sit prouinciã egressus, aut mortuus: nec secũdò, quo ad cœpta per delegatos ab eo: vt §. vj. Oẽs autẽ reseruationes beneficiorũ factæ ab eo, etiã si erat lateralis, & decreta interposita sup his, necnõ denũtiationes, inhibitiones, & ꝓcessus qlibet per eũ vel p executores eius sup his habiti, dũmodo ad collationẽ eorũdẽ bñficiorũ iam vacãtiũ nõ sit ꝓcessum, finita legatione viribus euacuãtur: nec dicti executores possunt vlterius bñficia taliter reseruata cõferre: vt in d. c. præsenti. De materia legati & delegati multa habes per Archiepis. iij. parte. tit. ix. c. iij.

De Dementia.

1 *Dementia à quo excusetur, & num vbi cessauit, possit quis ad ordines promoueri. remissiuè.*

DEMENTIA † si est perseuerãs, excusat à culpa, quantum ad factum in illa cõmissum. xv. q. j. aliquos. xxij. q. vij. quemadmodum. & ab irregularitate: vt in cle. vnica, de homi. Vtrum autem, postquam cessauit, possit quis ad ordines promoueri: vide s. Corpore vitiatus. §. viij.

De Dæmoniacis.

1 *Dæmoniacus num quis sit, qualiter deprehendatur? Et vtrum prius moueri queat. remissiuè.*

DAEMONIACVS † vtrum sit quis nécne, deprehendi potest, si xxx diebus indifferẽter carnibus vesci cogatur, maximéq; hœdinis, quæ dæmones prouocant. vij. q. ij. c. ij. in tex. & in gl. quia si nullam senserit læsionem, apparebit quòd dæmoniacus nõ sit. Sunt & alia huius rei signa, de quibus dixi in tractatulo de exorcismis. Vtrum autem promoueri possit dæmoniacus, suprà Corpore vitiatus. §. viij. Vide etiam suprà Adiuuare. & infrà Superstitio. & Maleficium, quantum ad materiam dæmonum.

De Denuntiatione.

1 *Denuntiationis definitio, & quid notet particula de, & quotuplex sit denuntiatio siue Canon. Do&t. siue Theologos spectes?*
2 *Denuntiationi Euangelicæ, qui adstricti sint? Et qui ad eam admittantur? nume 3.*
4 *Denuntiationem prædictam num semper monitio præcedere debeat? Et quotuplex.*
5 *Prælatus, si peccati denuntiationẽ sub excõicationis pœna præcipiat, num teneatur subditus forma Euangelica nõ seruata obedire?*
6 *Iuramentum eius, qui iurauit crimen omne, quod resciuerit, denuntiare vel non denuntiare, qualiter accipiendum sit?*

DENVNTIATIO † est nuntiatio, id est manifestatio criminis facta superiori, ita q̃ præpositio De, augeat nuntiationẽ. ff. depo. l. j. & secundũ Canonistas in c. nouit. de iu. diuiditur in Euangelicã, canonicã, iudicialẽ, & regularem. quam distinctionẽ vix poterit quis saluare, quis membra coincidant. Vide Pan. ibi. Theologi verò distinguunt duplicẽ tantũ, scilicet pœnitentialẽ, id est, factã prælato vt priuatæ personæ: & iudicialem, id est, factã eidem vt personę publicę, id est, vt est iudex. & de hac nũc loquimur: quia de alia dictũ est s. de correctione fraterna. ¶ † Primò 2 verò quæritur, qui teneantur ad denuntiationẽ Euangelicam? Et dico opiniones varias esse Canonistarũ in d. c. nouit. Sed tamen omnes verũ aliqualiter sen serũt: quia si loquamur vt est pœnitentialis solùm siue fraterna correctio: sic verè dicit Archi. in c. si peccauerit. ij. q. j. q̃ tenentur omnes. s. eo modo, quo & ad fraternam correctionẽ. Si verò loquamur vt est iudicialis: sic verè distinguit Inno. in d. c. nouit. q̃ quantũ ad peccatũ perpetratũ: quod cõtinuationẽ nõ recipit, tenetur solùm is, cui hoc cõpetit ex officio: quia hoc procedit ab actu iustitiæ: vt qui peccauit, puniatur nõ propter se, cũ iam nõ sit peccaturus: sed ꝓpter alios. & hoc pertinet ad superiores. xj. q. ij. præcipuè. xxiij. q. iij. duo ista. sed quãtũ ad peccatũ perpetrãdũ. & quãtũ ad perpetratum, quod recipit augmẽtũ vel multiplicationẽ aut cõtinuationẽ mali, tenetur quilibet credẽs se eã posse perficere sine graui detrimẽto. xxij. q. v. hoc videtur. quod Sum. Ang. ma le limitat quo ad prælatos: qa nullus prælatus vt prælatus denũtiat, cũ careat superiore. Et ratio est, quia ista denũtiatio est actus charitatis, vt delinquẽs corrigatur, vel saltẽ ad aliorũ terrorẽ cõpescatur. ¶ † Secũdò quæritur, quis ad istã denuntiationẽ admittatur? Et dicit gl. in d. c. si peccauerit. & Arch. q̃ admittũtur omnes infames, minores, mulieres, &

& omnes, modò bono zelo denũtient. de sen. & re iud. cũ L. & A. quod limitatur, secũdũ eosdẽ, nisi permaneãt in crimine: quia cũ tales sua crimina nõ correxerint: credẽdũ est q̃ nõ bono zelo denũtiẽt aliena. Et idem dico de testibus. quod tñ Inn. in d. c. nouit. limitat, si sola pœnitentia de crimine q̃ritur: & nõ aliud tẽporale directè vel incidẽter: quia 4 tunc legitimi testes solũ admittũtur. ¶ Tertiò † quæritur, vtrũ denũtiationẽ istã debeat semper monitio præcedere? Et dico q̃ si peccatũ est publicũ: admonitio nulla regritur, secundũ Arch. in d. c. si peccauerit. & xlv. di. sed illud. Si verò est occultũ. & tardatio denũtiationis inferret proximo nocumẽtũ corporale vel spirituale, puta ꝓditionẽ, infectionem, vel huiusmodi: similiter nõ requiritur, nisi cõstaret q̃ ad monitionẽ peccator desisteret: qa, si possibile est, sic q̃q; debet corrigi, vt eius fama nõ lædatur. Si verò nõ sit nocumentũ nisi peccãti, debet præcedere monitio duplex: vna per monentẽ solùm per ipsius probãda iuramentũ. Alia per ipsum & vnũ vel duos testes, per quos ꝓbatur. quod Rich. in xix. di. iiij. limitat, nisi ꝓbabiliter credatur monitio se- 5 creta nõ ꝓfutura. & concordat S. Tho. ¶ Quartò † quæritur, vtrũ si prælatus præcipiat, maximè sub pœna excommunicationis, denuntiationẽ peccati: subditus teneatur obedire nõ seruata forma Euãgelica? Et dico q̃ sic. Primò, si peccatũ est publicũ. Secundò, si est nociturũ proximo, & eadẽ ratione sibi. Tertiò, si correctio nõ speratur. Quartò, si peccatum est leue, nõ infamatorium: & hoc in denuntiatione publica: in secreta autem vltra hæc, secũdũ Sum. Ang. tenetur siue præcesserit monitio, siue nõ, siue sequuta fuerit correctio, siue nõ: quia valet ad præcauendũ recidiuum, & non est in præiudiciũ famę: si talis est prælatus qualis esse debet: quia quilibet tenetur obedire prælato in pertinentibus ad officiũ eius, quæ nõ sunt cõtra Deũ. Et hæc est cõiter opinio Do&t. ordinis nostri, & S. Tho. in quoli. quod tñ fallit q̃n per signa valde probabilia & præsumptiones quasi violentas crederetur q̃ prælatus inde vellet subditũ infamare. Sed ista opi. non est S. Tho. ita indistincte, quicquid sit de aliis, nõ est vera, nisi eo casu, quo sine peccato subditis posset denũtiare prælato nõ præcipiẽti: q̃ aliter semper est cõtra Deũ. Vnde si nõ esset ꝓbabile periculũ de recidiuo: aut si esset æquè subditus vt prælatus obuiare posset, peccatum esset denũtiare correctũ. q̃ apud prælatũ sine cã notaretur. De peccati macula, vide s. Correctio. §. ix. ¶ Quintò quæritur, quid de eo q̃ iurauit denũtiare omne crimen quod sciuerit, vel nõ denũtiare? Et dico quantũ ad primũ q̃ iuramẽtum intelligendũ est eo modo quo denuntiatio licet: vnde q̃n ipsa est illicita iuramentũ nõ ligat. Facit c. ex parte tua. de cle. nõ re. & si intẽdebat iurare, etiã q̃n est illicita, peccauit. j. iuramentũ. §. vj. ¶ Quantum verò ad secundũ. dico q̃ iuramentũ intelligendũ est in casu, in quo denũtiatio non cadit sub præcepto vel cõsilio: vbi autẽ est de præcepto vel cõsilio, nõ obstãte iuramẽto denũtiare põt. in secũdo casu, & in primo tenetur, per notata xxij. q. iiij. in multis capitulis: & si aliter intendebat, fuit peccatum, per dicenda j. Iuramentum. §. eo. De ista materia vide s. Accusatio. & j. Inquisitio. per totum: & infra Furtum §. xv.

De Depósito.

1 *Depositi finitio, & quibus in rebus locum habeat.*
2 *Depositarius pro qua culpa teneatur si depositum aut pereat, aut deterioretur? Et quid de casu fortuito?*
3 *Ecclesia num de depósito sibi facto si pereat, teneatur? Et quando in vtilitatẽ ecclesiæ versum præsumatur: & quis id probabit. nu. 4.*
5 *Depositarius, si pereunte depósito, rem suam seruat, cum rem vtrã que non posit, an teneatur.*
6 *Hæres si depositum mortuo factum, aut quouis alius, distraxerit, an teneatur?*
7 *Diligentior si quis in re sua quàm communis hominum natura requirat, fuerit, in depósito autem non plus, sed æquè, an teneatur?*
8 *Tabernarius, aut nauta, de re in taberna, vel nauí eo inscio depósita, an teneatur? Et an bidellus de libro à scholari in scholis depósito? nu. seq.*
10 *Depositarius de rei depositæ vsu, an teneatur? Et an depósitor depósitum ad arbitrium reuocare queat, & ad id reddendum teneatur depositarius? Et in quot casibus reddere non teneatur? nu. xi.*
12 *Depósitum an ex recompensationis causa detineri possit?*
13 *Depósitum à se factum, num quis furto surripere queat? Et an in depósito æstimatio facta gradum adiuuet?*

DEPOSITVM, † secundum Host. est quid custodiendum alicui vel alicuius fidei datũ vel creditum: vt ff. depo. l. j. quod quidem locum habet solùm in rebus mobilibus & se mouentibus tantùm, secundum glo. in c. bona fides. eo. tit. nisi forte vbi apud sequestrũ deponitur, cũ res aliqua inter plures in controuersiã deducitur: de iud. examinata. & in. l. licet. ff. depo. Et sicut ibi dicitur, in depósito dominium non transfertur: vt etiam in d. l. licet. ¶ Primò † verò quæritur, pro qua culpa depositarius teneatur, si depositũ pereat, aut deterioretur? Et dico q̃ regulariter non tenetur, nisi de dolo, & lata culpa: quia communiter fit gratia deponentis tantùm: vt patet in d. c. bona fides. & ff. depo. l. j. Adde q̃ si deterioratio talis sit quòd reddatur inutile deponenti: reddetur æstimatio tota: alioquin iuxta deterioration is quantitatem, arg. eorum quæ not. in l. j. ff. de æd. il. edic. ¶ In duobus tamen casibus tenetur etiam de leui. Primò, si pro custodia mercedẽ recepit: vt in d. c. & d. l. j. §. si quis seruum. quo tamen casu Sum. Pis. & Archi. dicunt eum teneri de leuissima: sed primum tenuit gl. in d. c. bona fides. & Gof. Secundò, si conuenit vt teneretur. dicta l. j. §. si conueniat. vbi dicitur quòd contractus ex conuentione legem accipiunt: si tamen conuenirent vt de dolo non teneretur, nõ est sequenda ista conditio: quia est contra bonos mores & contra bonam fidem, vt ibi dicit §. si cõueniat. ¶ In tribus quoque tenetur etiam de leui ssima: Primò, si causa depositarii sit res deposita. Secundò, si depósito se obtulit: intelligę si diligentissimum exquisiuit. Tertiò, si conuenit: vt in dicta l. j. §. sæpe euenit. ¶ De casu autem fortuito non tenetur, nisi fuerit in mora restituendi, vel in culpa: vel ex pacto conuenerit. De his vide in dicto c. bona fides. & ibi Panor. Sed tamen quo ad pactum dic vt s. dictum est de cõmodato. ¶ Secundò † quæritur, vtrum ecclesia teneatur de de- 3 posito sibi facto si pereat? Et dico quòd aut est factum prælato & c. simul, aut alteri officiali, puta sacristæ. Si factum est prælato tantùm: ecclesia non tenetur: de depo. c. j. nisi sit versum in vtilitatem ecclesiæ, vt ibi dicitur. ¶ Si verò fiat prælato &c. simul, secundum Hostien. ecclesia teneatur, etiam si inde ecclesia non lucretur: sed contra actus fiat gratia deponentis tantùm. Et idem sentit. Ioan. And. vnà cum glo. c. j. eodem titu. Et horum ratio est: quia tunc fit ecclesiæ. Innocen. per l. licet. ff. de decu. dicit quòd non tenetur, nisi inde lucrum aliquod consequatur. Sed Panor. concordat, dicens quòd non tenetur quatenus venien dum sit ad distractionem immobilium, vel mobiliũ prætio forum: tenetur autem quatenus potest satisfacere de aliis, puta fructibus. Et hanc concordiam indubitatè verã credo in prælatis, qui immobilia alienare nõ possunt: quia in præiudicium successorum nequeunt obligari. Si verò fiat sacristæ. Io. And. distinguit: quia si fuerat deputatus ad custodiã vasorum, non fit ecclesiæ: nec ipsa tenetur. Si vero fuit de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

putatus ad custodiam depositorũ:sic secundum eũ,& d.glo. obligatur ecclesia ex tali cõtractu inito gratia deponẽtis tã tum:nec requiritur præsentia prælati & capituli:quia satis
4 est ꝙ illum à principio deputauerũt. ¶ Tertiò †quæritur, quando præsumetur versum in vtilitatẽ ecclesiæ:aut qs hoc probabit? Et dico ꝙ prælatus præsumetur in ecclesiæ vtilitatem illud cõuertisse:quãdo cõsuetus est bene administra re & gubernare bona ecclesiæ, secũdum Archi.in c.hoc ius. x.q.ij.& Bar.in l.ciuitas.ff.si cer.pet.& latius per Bal.in au thẽ.hoc ius.C.de sac.sanc.eccl. Sed intellige,si depositum fuit apud prælatũ.Probabit autẽ,illud esse in vtilitatẽ eccle siæ cõuersum,q hoc dicet.l.ei q.ff.de ꝓba.secundũ Inn.in d.c.j.q dicit hoc speciale in deposito & in mutuo : vt in d. authẽ.hoc ius.ꝯ.is creditor.quod tamẽ in deposito limita, nisi satisfieri possit de fructibus:quia tũc nõ oportet ꝓbare illud versum esse in vtilitatem ecclesiæ:vt in d.ꝯ.is credi tor. Similiter nec in aliis cõtractibus excepto mutuo : pro quo vide opiniones diuersas in c.quod quisdã.de fideiuss.
5 ¶ Quartò †quæritur,vtrũ teneatur depositarius,si pereũte deposito saluat rẽ suã,cũ nõ possit vtranq; saluare? Et dico iuxta distinctionẽ positã ꝯ.Commodatũ.ꝯ.xij. Et licet d.c. bona fides videatur velle ꝙ sit in dolo, si perdito deposito habet suã rẽ saluã : tñ hoc intellige quo ad præsumptionẽ, quæ in foro animæ cessat. Imò circa hoc ex rerũ & personarũ qualitate bonus iudex arbitrabitur dolũ affuisse, vel ne: nec dari potest certa doctrina:quia sicut suã vitã,ita & rẽ nõ tenetur qs exponere, vt saluet alienã, etiã melioré, nisi quã do rẽ alienam tenebatur æquè vt suã seruare:& sua erat vi
6 lior. De his Pan.in d.c.bona fides. ¶ Quintò, †vtrũ teneatur hæres, aut alius,si depositũ mortuo factum distraxit? Et dico ꝙ sic,si dolo se fecit:si autẽ bona fide ignorans rem de positã,nõ tenetur, nisi de eo quod ad eum peruenit. Et idẽ in commodato.l.j.ꝯ.vlti.& l.sed & si nõ sit hæres.ff.eo.tit. Quod si minus vendidit, vel pretium non exegit sine do lo:tunc actiones tantũ præstabit deponẽti aut cõmodanti: vt in l.ij.ff.depo. Sed si rem præstare posset,& nolit : culpa, id est,dolo nõ caret:vt l.planè.ff.depo.iũcta l.dolus.ff.mã.
7 vnde tenetur. ¶ Sextò, †an teneatur qui in re sua plus fuit diligés quàm cõmunis hominũ natura requirat:in depositum autẽ nõ plus, sed tantũm? Et dicit Bart in l.quod Nerua. ff.depo.ꝙ tenetur qui rebus depositis tenetur præstare dili gentiã tantã,quantam suis:aliàs est in fraude præsumpta. Et si dicatur primò ꝙ nõ licebit ei suas præferre,cõtra prædicta:dico hoc non sequi:quia intelligitur quousq; vtrisq; pót adhibere. Et si dicatur secundò ꝙ isti diligẽtia sua erit dãnosa:& cõsequẽter stultus erit melioris cõditionis, quã peritus:dico illi diligẽtiã nõ esse damnosam,sed dolũ præsumptũ:ex quo diligẽtiã adhibuit minorẽ deposito, quàm rei suę:quia est ablq; bona fide. Et idẽ tenet gl. ¶ Septimò
8 †quæritur,vtrũ teneatur tabernarius aut nauta de re in taberna vel naui deposita eo ignorãte? Et dico ꝙ non,per notata à Cardi.post Spe.in cle.ne in agro.de sta.mona:qa nõ tenentur, nisi res cõsignentur:& si cõsignẽtur in saculo vel bursa,nec videantur:non credetur deponẽti,si dicat aliqua deperiisse, nisi probet,secundũ Matth.in ea.cle.ꝯ.sanè.nec stabitur iuramento eius,per c.fi.de iureiur.quia iuramentum non datur, nisi quando præcedit semiplena probatio: vt in c.fi.quod me.causa.vide etiam infrà Nauta.per totũ. ¶ Octauò † quæritur,vtrum teneatur bidellus de libro in schola reposito à scholari? Et dico ꝙ aut scholaris assignauit bidello librum specificè,aut non. Si primum,tenetur si pereat:quia tenetur ad custodiam,sicut custos. Si tamen bidellus restituit librũ socio scholaris cõsueto vel familiari,

aut alicui deferẽti aliquod signum scholaris,& ille indeà sportauit,secũdũ Bar.in l.si quis vxori.ꝯ.apud Labeonẽ.ff. de fur.bidellus nõ tenetur.ar.l.eũ qui.& in l.argentũ ff.cõmo. Ex quo infert Pan.in c.ij.de fur.ꝙ licitè quis rem alterius restituit deferẽti signum eius.quod tamen limitat,nisi sit pretiosa:qa de facili simplici signo credere nõ deberet. Si autem secundum,adhuc potest distinguì.secundũ l.dominus.ff.loc.an bidellus obtulerit se ad custodiã:& tunc dicit ꝙ tenetur. Aut non:& tũc non tenetur. Vel dici potest aliter,scilicet ꝙ tenetur bidellꝰ specialis,si est in culpa:qa collectas & alia commoda habet,vt libros custodiat:nõ autem bidellus generalis,cuius officium non est custodire libros. Et in eo procedit opinio Bar. Et vbi est generalis tãtum:vt Senis,aduertẽda est forma constitutionis,vt procedat illa opinio,si ex constitutione tenetur custodire libros: aliàs secus. Hæc ex Pan.ibi. Pro qua autem culpa teneatur, vide ś.Custos.per totum. ¶ Nonò †quæritur,vtrum tenea
10 tur depositari? de vsu rei depositæ? Et dico ꝙ sic:& est sur: vt in l.qui furtum.ff.de condi.fur.quod limita,si ei prohibitum fuit ne vteretur. Fallit hoc in duobus casibꝰ. Primò, si putauit dominũ permissurum.ff.de fur.l.qui in re.in principi etiam si minus probabiliter hoc putauit,secundũ Hostiliset præsumatur contra eũ,si causam non habuit putandi, ff.de fur.l.qui vas.ꝯ.vetare. Secundò,quando deponitur cõtentum numero,pondere,vel mensura:vt pecunia:vel huiusmodi,in quo scilicet propriè locũ non habet depositũ.l. Quintus.ff.depo,quod limita,nisi obligetur,siue obligne tur,aut claudatur:quia eo ipso deponẽs videtur prohibuisse:nisi aliud diceretur expresse.ff.depo.l.si sacculum.& l.licet ꝯ.ei. Vnde patet ꝙ non tenetur de lucro : quia pecunia deposita sine oblignatione licitè lucratur:nisi quatenus ex hoc alicui infertur aliquod iniustum interesse. ¶ Decimò
11 †quæritur vtrũ depositor possit pro sua volũtate reuocare depositũ qñ voluerit:& depositarius reddere teneatur? Et dico ꝙ sic:vt in c.bona fides.eo.tit.etiam si deposuisset vt ibi certo tempore redderetur:vt in l.j.ꝯ.si deposuero.ff.eo. etiam contra pactum appositum,secundum Inn.in d.c.bona fides.quia potest pœnitere:vt in d.l.j.ꝯ.pen. Qui autem eo vtitur contra eius voluntatem, aut illud negat,est furextra eo.c.j.& suo nomine cõdemnatus efficitur infamis: l.qui deposium.C.eo. Et idem in pignore. Qui autem nõ
12 suo nomine,sed ꝓcuratorio,tutorio,curatorio,vel defensorio condẽnatur,non efficitur infamis:vt in l.furti.ꝯ.si qs alieno.ff.de his qui no.infa. ¶ In quatuor tamẽ casibꝰ red dere nõ tenetur. ¶ Primo,qñ effectus furiosus gladiũ repetit:etiã si iurasset,semper se ad eius petitionẽ reddituruꝫ. xxij.q.ij.ne qs. ¶ Secũdò,si deponẽs,post depositũ fuit deportatus,& bona eius publicata:quia in publicum depositũ efferendum est:non ei qui deposuit.l.bona fides.ff.depoſi. ¶ Tertiò,quando fur & dominus in repetitione cõcurrũt: quia præponitur dominus:vt in d.l.bona fides. ¶ Quartò, quãdo fur deposuit apud dominum,cui subripuit,vel apud ꝓprietariũ:vt in ea.l. ¶ Vndecimò † quæritur,vtrũ ex cãre
13 compensationis possit detineri depositũ ? Et dico ꝙ non: nec habet in eo locũ recõpensatio in totum, vel deductio in parte:vt in d.c.bona fides.dicet in aliis recõpensatio admittatur,si cã est liquida,ita ꝙ facilè exitũ habere credatur: vt ibi.quod limita de recõpẽsatione directa:quia indirecta in foro animæ admittitur in oibus simpliciter:vt ś.Cõpensatio.ꝯ.ij. ¶ Duodecimò † qritur vtrũ possit quis rem suã
14 apud aliũ depositam furto subripere? Et dicit S. Tho.ij.ij. q.lxvj.ar.v.ꝙ non:quia grauat depositarium ad restituendum,vel se ostẽdendum immunem:vnde tenetur cã reuela

re si hoc fecerit.quod limita,nisi depositarius sciuisset rem depositã detineri iniustè à deponẽte:vel nisi eam denegasset vero domino simul cũ vsurpatore repetente : quia cùm eam iniustè teneat,licitè ab eo furtiuè subripitur eo modo quo alia iniustè detenta.ar.l.ancillæ.C.de furt.& l.bona fides.ff.de po.De quo vide j.Furtum.ꝯ.xij.An autẽ æstimatio in depositò adiiciat gradum:dico ꝙ sic,sicut & de commodato dictum est supra Commodatum.ꝯ.vij.

De Derisione.

1 *Derisionis finitio:& quando fieri propriè dicatur?*
2 *Derisione peccatũ mortale esse:Et in Deum maximè grauissimũ.*
3 *Desperatio ex quo cognoscatur? Et quid spes & quid immoderatur verbum desperatio?*

1 DERISIO, †secundum S.Thom.ij.ij.q.lxv.est,cùm quis malũ vel defectũ alicuius in ludum vel risum ponit,vt erubescat:vnde est speciale peccatũ,habens ſ.specialem finem:quia sicut in cõuicio intenditur honoris detrimentũ,& famæ in detractione,& amicitiæ in susurratione:ita hic intenditur erubescẽtia. Dicitur autẽ propriè derisio,si fiat verbo vel cachinno:subsannatio vero si fit rugato naso:& illusio factis.in quibus omnibus idem est finis.
2 ¶ Est †autẽ peccatũ mortale,secundũ mentẽ eiusdẽ, qñ malum graue seu notabile existimatur ita leue, ratione personę quã non existimamus,vt de eo nõ sit curandũ, sed quasi habendum pro ludibrio:si autẽ hoc fiat,quia malũ est parvum,secundũ se est veniale. Et idem sentit Alex.de Ales, qui videtur limitare,dummodo proximus non vilificetur aut perturbetur notabiliter. Et hoc tene:quia notabiliter spernere,aut perturbare scienter sine causa ex sola leuitate, est cõtra charitatẽ. Est autẽ tantò grauius peccatũ, quantò magis ploriæ irrisę debebatur reuerẽtia. Vnde irrisio Dei est peccatum grauissimũ:deinde sanctorũ & sacramentorum:deinde parentũ & prælatorũ.quarto irrisio iustorum, propter quã multi à bono opere retrahũtur. ¶ Desperatio
3 †ex ipe cognoscitur:quia videtur importare priuationem spei cũ motu cõtrario. Est autẽ spes virtus,certa expectatio futurę beatitudinis ex Dei gratia proueniẽs,& meritis habitis vel ꝓpositis. Vnde desperatio videtur importare diffidentiã de assequẽda felicitate, ꝓpter absentiã gratię diuinæ,& propriorũ meritorũ habitorũ & propositorũ:sicut cũ quis existimat se damnãdum:quia nec credit Deum misereratur:nec intẽdit ad illum cõuerti. quod ex duobus provenit,secundum S.Tho.primò ex acedia seu tristitia vel negligentia:secundò ex luxuria.de hac vide ij.ij q.xx.

De Detractione.

1 *Detractionis definitio. Et quòd ea peccatum speciale sit à contumelia differens:sexq; modis fieri solet,de quibus hîc,*
2 *Detractionis peccatum num mortale sit? Et an omnia verba famæ diminutiua, detractionis nomen subeat? Et quid de his,quæ ex loquacitate proferuntur?*
3 *Detractorũ habens ac sine restitentia auditor,an mortaliter peccet? item qui de se mala, quæ ipse non patrarit,dicit,an mortale committat? Et ad quid teneatur? num.seq.*
4 *Detractor ad restitutionẽ famæ alienæ læsæ, qualiter teneatur? Et ibidem subijciuntur limitationes septem.*

1 DETRACTIO, †secundum mentem S.Tho.ij.ij.q. lxxiij.& aliorum Theologorũ, est denigratio alienę famæ per occulta verba,id est, dicta in absentia eius cui detrahitur. Et est speciale peccatũ differens à contumelia: vt patet ex supradictis ś. Derisio.& fit,secundũ S. Tho.sex modis. Nam aut fit indirectè aut directè. Si indirectè,dupliciter. Primò,negando bonũ alterius. Secundò,illud reticendo. Si directè,quadrupliciter. Primò,quãdo alteri fal-

sum imponitur. Secundò,quãdo peccatum verbis augetur. Tertiò,quãdo reuelatur peccatũ occultum,scilicet verbis cõibus,signis,cantilenis,seu etiã scriptis,quæ dicuntur libelli famosi:de quo j. Libellus. Quartò,per uertẽdo intentionẽ,& dicẽdo bona mala intẽtione facta. ¶ Primò † verò
2 quæritur, vtrũ sit peccatũ mortale? Et dicit S.Tho. & alij Theologi,ꝙ sic,per se loquẽdo multò magis quàm furtũ: quia fama pretiosior est inter temporalia:& per eius defectum homo impeditur à multis bene agẽdis. Sed tamen vt dicit S.Tho.contingit ꝙ quis verba proferat diminutiua famæ:& nõ erit detractio formaliter:vt si proferat propter aliquod bonũ,vel necessariũ,& cum debitis circunstantiis: & sic nõ est peccatũ:vt in accusatione & denuntiatione patet,scilicet quando fiunt propter bonũ. Si autẽ proferat ex leuitate,vel propter aliquod non necessariũ,nõ erit mortale,nisi forte verbũ sit adeò graue ꝙ notabiliter fama lædatur,præcipuè in pertinentibus ad honestatẽ vitæ:quia hoc ex ipso genere verborũ habet rationẽ peccati mortalis.hæc ex illo. Qui habet in suis dictis virtualiter istã maximam, ꝙ detractio tunc semper,& tũc solùm,est peccatũ mortale, quando notabiliter quis lędit famã ex intentione vel ipso facto siue causa rationabili:licet videatur requiri læsio maior quãdo abest intẽtio lædendi,secundũ mẽtem eius:quæ tamen certa regula nõ põt diffiniri. Adde primò sequi ex his ꝙ qui ex loquacitate profert ea, quę & pro mortali & pro veniali possunt accipi,vt dicendo,talis est magnus superbus,auarus,iracũdus,vel huiusmodi,quæ sumi possunt & pro naturali inclinatione,& motu primo, non peccat mortaliter:quia talis ex se nõ lædit famã notabiliter:quia audiẽtes debẽt in meliorẽ partẽ interpretari,& non scãdalizari.de reg.iur.estote. Adde secundò,idẽ esse in his quæ sunt modicę importãtiæ:vt venialia,quæ cõmuniter non infamãt,secundũ Arch.& ratio patet. Et tertiò idẽ esse in mortalibus notoriis,secundũ Archi.quia nõ lædit fama iam læsa.quod intellige si sunt notoria ei,cui dicũtur: aut saltem probabile est ꝙ statim vẽtura sunt in notitiã eius: aliàs fama notabiliter læderetur. Et quartò idẽ esse in criminibus mortalibus etiã occultis,si sunt minora notoriis, sicut nõ est infamia notorio homicidæ & furi ꝙ sit fornicatus. Et quintò idem esse,secundũ Sco.quãdo ex loquacitate dicuntur infamatoria recitatiuè:quia ex natura talis actus nõ aufertur fama in opinione audiẽtis:quia citò credens leuis est corde. Si tamẽ aliqd adderetur ꝓuocans ad
3 credendũ, esset mortale, secundũ Laud. quod intellige qñ notabiliter fama lędit or,vt dictum est. ¶ Secũdò † quæritur,vtrũ pecçet mortaliter auditor detractionis sine resistentia? Et dicit S.Thom.ꝙ talis videtur consentire:& consequẽter particeps criminis eiꝰ fieri.quod quidẽ si facit inducendo ad detractionẽ,vel saltẽ in illa cõplacendo,non minus,sed quãdoq: magis peccat quàm retrahẽs.vnde peccat mortaliter quãdo & detractor. Si verò hoc facit, non quia placẽt ei peccatũ:sed ex timore vel negligẽtia,aut verecundia,peccat minus quàm detrahens, & quãdoq; quidem venialiter tantùm:quandoq; verò eriã mortaliter possibiliter:vt qa ex officio ineũbit ei corrigere detrahẽtẽ. vel etiã propter aliquod periculũ inde sequẽs:aut propter radicẽ, qua timor humanus aliquãdo potest esse mortale. de quo j.Timor.Et consentit Alex. ¶ Tertiò † quæritur,vtrum
4 mortaliter peccet,qui de se ipso dicit mala quæ nõ fecit? Et dico ꝙ sic,si nõ facit rõne torturæ:& tenetur retractare.arg.cap.non sunt audiendi.xj.q.iij. Et idem tenet glos. in c.ſ.xv.q.v.si quis ratione torturæ hoc faciat propter eui tanda tormẽta:sed nõ est verũ:siue talia dicãtur de se, siue de alio:

Universidad de Deusto
Biblioteca

de alio: quia talis confessio non infamat efficaciter; nec valet, esset tamen mortale, si extra tormenta ratificaret talia, per quæ ipse esset damnandus, & alius damnificandus: & teneretur retractare dicta de alio: dicta verò de se non tenetur retractare, si timet sibi renouari torméta, quibus mortē prælegit. hoc Sum. Ang. & verū est forte, si sperat se retractaturū post sententiā ante mortē; tamen quicquid sit de hoc, secundū Pan. in c. ex parte, el. ij. de sepul. per illū tex. & per c. non licet. xxiij. q. v. tenetur saltē in extremo publicè reuocare, quod tormentorū metu falsò cōfessus est: aliter est in periculoso statu. & clarius Felin. de testi. cog. c. j. & Soci. in repetitione super c. ad audientiā. de homi-
5 & Archi. ij. parte, tit. ij. cap. ij. §. iij. ¶ Quartò †quæritur, vtrū & qualiter detractor restituere teneatur? Et dico, secundū omnes doct. q; qui famā subripuit, restituere tenetur. quod limita, si dixit vel fecit aliquid de sui natura infamatoriū, vnde secuta fuit infamia apud illū, apud quē non erat sinistra opinio. Etsi quidē dixit verū: nō tenetur restituere dicendo se mentitū: sed excusando eo modo quo potest: puta dicendo se male fecisse, & huiusmodi. Si verò dixit falsum: tenetur dicere se esse mētitū. Fallit quod dictū est in septē casibus. ¶ Primò, qñ sequeretur infamatio maior: puta, quia forte nō recordātur amplius qui ab eo audierunt, & vulnera renouari cōtingeret. ¶ Secundò, quando fieri non potest restitutio sine periculo probabili alicuius peccati mortalis, vel mortis corporalis, & huiusmodi: quia tale malū præponendū est famæ. Tenetur tamen infamator ad aliqd æquialens, secundū aliquos, qñ fama restituī non pōt, argu. c. ecclesia sanctæ Mariæ. vt lit. pen. nihil inno. tamē credo, q; sicut qui pecuniā restituere non pōt, nō potest recōpensare in fama, quæ nō est eiusdē generis: ita neq; ecōuerso. ¶ Tertiò, qñ dixit his quibus debebat: puta prælato denuntiādo vel accusando: aut his qui poterant prodesse. ¶ Quartò, qñ talia de sui natura non erant infamatoria: puta, quia interpretari poterāt in peccatū veniale. ¶ Quintò, qñ dicit se audiuisse: nihil addendo, ex quo faceret credulitatē, secundū Lau. Asten. autē addit q; si sequatur infamia: nihilo minus tenetur. qđ secūdū mentem Sco. limita, qñ quis refert malo animo. secus ex inconsiderata loquacitate. ¶ Sextò, quādo is cui dixerat, sciuit postea per aliam viam publicato eo quod tunc erat secretum. ¶ Septimò, quando ille omnino erat infamatus de eodē, saltem apud illum cui dixit, vel de maioribus.

De Diacono & Subdiacono.

3 *Diaconus ac subdiaconus, vnde desiciātur: et quid propriè sint?*
2 *Iura quantum ad subdiaconum pertinet, quid constituerint? Et quo tempore subdiaconatus ordo sacer esse cœpit. Et quid aut illi præcipiatur, aut ex ordine permittatur ac liceat?*
3 *Iura quid quo ad diaconum sanciuerint?*
4 *Stephanus ante diaconi officiū prædicasse non legitur. Et an simplex sacerdos, non curatus, aut diaconus prædicationis onus, nisi de episcopi licentia subire non possint. Et quid de antiquis nullū ordinem prorsus habentibus?*
5 *Diaconus solenniter ad Euangelium cantandum indutus, in choro cantans, an sententiam excommunicationis incurrat?*
6 *Vestes quæ & quot sint sacerdotibus necessariæ. Et ex his, quæ sint omnibus ministris communes?*

1 DIACONVS † Græcè, Latinè minister dicitur: quia sicut in sacerdote cōsecratio: ita in diacono ministerii dispensatio habetur. xxj. di. cleros. Vnde diaconus proprie est minister sacerdotis. s., prius & immediatus. Subdiaconus verò dicitur hypodiaconus: qui ideo sic dicitur, quia subiacet præceptis diaconi, vt ibi. Vnde est minister diaconi. & non sacerdotis, nisi ex directione & præcepto diaconi. ¶ Primo †verò quæritur, qd de subdiacono iura tradiderint? ¶ Et dico primò, q; secundū Iuristas tempore Apostolorū subdiaconatus non erat sacer ordo. dist. lx. innouamus. & c. nullus in episcopū. sed tēpore Gregorii & Vrbani fuit sacer ordo, non quidē ex institutione papæ vel ecclesiæ, sed ex distinctō vsu eius: qa cōsueuerant antè diaconi facere officia omniū ordinū inferiorū propter ministrorū pauciātē. & concor. S. Th. in iiij. ¶ Dico secundò, q; subdiaconibus indicitur cōtinētia ex instituto Gregorii: sic vt eis vti non liceat etiā matrimonio ante contracto: sicut nec diaconibus & sacerdotibus ecclesiæ occidētalis. dist. xxxj. ante triennium. ¶ Dico tertiò, secundū Pet. de Pal. q; hic ordo est primus ex sacris: qa subdiaconus tāgit sacra nuda manu: quod nulli inferiori permittitur: vnde ordinatio ad subdiaconatū debet ab ordinatore vel successore de victu prouideri. de æta. & quali. accepimus. Et regulariter non debet ad aliquē sacrū ordinē promoueri, niū intitulatus sit ad beneficiū: vel saltē habeat patrimoniū sufficiēs: ne cogatur mendicare, & vile facat clericatus. xciij. dist. diaconi. ¶ Dico quartò, q; ad ipsum pertinet calicem & patenā ad altare Christi deferre, & tradere leuitis, eisq; ministrare: vrceolū quoq; cū aqua, mantile. i. manutergium tenere episcopo: presbyteris, & leuitis pro lauandis ante altare manibus aquā præbere. dist. xxv. perlectis. ¶ Secūdò †quæritur, qd iura de diacono tradiderint? Et dico primò, q; vt ibidē dicitur, ad ipsum pertinet sacerdotibus assistere, & ministrare in oibus quę agūtur in sacramentis Christi: oblationes offerre. ac disponere in altari, crucē ferre, prædicare Euangeliū: quod S. Th. videtur limitare in iiij. dist. v. dicēs q; ad diaconū pertinet prædicare. i. Euangelium recitare in ecclesia: quod est linguis loqui. & cōsentit gl. xxj. q. j. adiicimus. ad sacerdotes autē exponere & exhortari: quod est propherare. Sed Pet. de Pal. videtur distinguere, & velle q; ad diaconū pertineat prædicare actu ex cōmissione: habilitate verò ex officio: dicens q; eius est prædicare: nō q; ex ordine habeat authoritatē, sed habilitatem: qa ei soli, & nō inferiori, cōmitti debet. ¶ Vnde † Stephanus ante officiū diaconi non legitur prædicasse. Vnde diaconus, nec simplex sacerdos. s. nō curatus, prædicare potest, nisi de licētia episcopi: vt in d. c. adiicimus, & de hæreticis. dist. xxxij. cum ex iniūcto. Simplicē tamē exhortationē facie bāt, qui patres nullū penitus ordinē habētes. ¶ Dico secundo q; secundū S. Th. diaconus nō est proprius minister alicuius sacramēti: est autē proprius dispēsator sanguinis Christi in calice, id est, ex officio, secundū Arch. nō autē corporis, quod ei tāgere nō licet: qa non habet manus cōsecratas: est tū eius dispensator, secundū eum: & oēs in necessitate de iussu episcopi vel presbyteri: imò in extrema necessitate pōt, secundū Veruec. absentibus episcopis & presbyteris cōicare infirmum. s. sine alia licētia, si iussus expectari non pōt, secundū Hug. Præsente etiā presbytero in necessitate. i. secundū Veruec. quādo presbyter est fessus, vel aliās ad hoc impotēs, pōt illud populo dispēsare. dist. xciij. diaconi. ita se. & c. præsente. Imò videtur velle S. Tho. q; hoc possit præsente episcopo vel presbytero, & iubente etiā sine necessitate: qa dicit q; est minister de licentia vel necessitate. peccaret tū iubēs sine causa: sed hoc diaconus discutere nō debet. Imo videtur aliqui velle q; in necessitate pōt illud exhibere petēti cōtra prohibitionē presbyteri, nisi expressa causa ,phibeat: puta, qa est vsurarius vel impœnitēs. sed hoc nō bene dicitur: quia si secundū iura presente presbytero non pōt nisi iussus: multo minus potest prohi-

prohibitus: nec habet ipse discutere an rectè prohibeat nēcne: sed obedire: maximè cū hoc sacramentū nō sit necessitatis. Laicus autem hoc sacramentū dispensare nō pōt vlla necessitate vel iussu: de consecr. dist. ij. peruenit. posset tamē illud releuare de luto: qa hoc est illud reuereri. ¶ Di eo tertiò q; in c. in sancta Romana. dist. xcij. Greg. dicit se cōstituere vt in hac sede, scilicet apostolica, sancti altaris ministri cantare nō debeāt, solúmq; Euāgelicæ lectionis officiū intra missārū solēnia exsoluāt: si quis autē cōtrauenire tentauerit anathema sit. hæc ibi. Ex †qbus tenet Hug. q; generaliter diaconus indutus solenniter ad cantandum Euangeliū, cantans in choro sit excōmunicatus: innixus illi verbo. missārū. Cuius opi. gl. sequitur, & Ros. Sed ex tex. patet hanc prohibitionē locū habere solum in ecclesia Romana: quia dicit, in hac sede. imò Sum. Ange. hoc limitat ad diaconū Cardinalē solùm. quod etiā non bene dicitur: quia d. c. in sancta. ,phibet generaliter: & ratio eius est generalis. & ita firmat ibi gl. Hug. & Prepositus. In ecclesia Romana est ,phibitū sub anathemate: alibi verò est ,phibitū ratiōe cōsuetudinis, sed nō sub anathemate: ,p necessitate tamē chori credo q; liceret. ¶ Tertiò †quæritur, quid de vestibus horum? Et dico, secundū Pet. de Pal. sacerdoti ad celebrādā necessarias esse sex vestes benedictas necessitate præcepti, scilicet albam, cingulū, amictū, manipulum, stolā, casulam: quarū tres primæ sunt omnibus ministris cōmunes: licet non sit necesse q; his benedictis vtātur: quia diaconū & multò magis inferiores nō oportet vti benedicta veste, puta alba: cum omnino sine alba, cū stola manipulo, & superpellicio solenniter dicat Euangeliū, etiam coram episcopo. Casula vtitur sacerdos, & in missa tantūm, non autē vllus inferior: nisi sicut habet cōsuetudo, q; diaconus explicatā postpositam vel in humero portat in ministerio. Sed intellige in diuinis ministeriis: secus in processionibus. Stola autē, quæ & orariū dicitur, nulli inferiori diacono vti licet. xxiij. dist. ministeriū. Hac autē vtitur diaconus in sinistro humero cū dicit Euangeliū. dist. xxv. vnū. Hac tamē vtitur sacerdos in celebratiōe & exhibitione sacramentorū, & in omni oratione solēni: nec portare debet infirmis Eucharistiā, nisi ea circūseptus in pectore in modū crucis. Et similiter ea vtitur episcopus in cōferēdo ordines, etiā primā tōsurā: qa sic habet ecclesiæ cōsuetudo. Manipulū verò nulli subdiacono inferiori portare licet, licet tunicellā portare liceat, etiā nō subdiacono: qa nō est propria vestis ei², sicut manipulus. Quid velint iura de cōstitutis in minorib⁹ ordinibus, j. Ordinatus. & suprà Clericus. Quid verò de sacerdotibus & episcopis. infrà titulis suis.

De Die.

1 *Dies siue in iudicijs, siue in contractibus, qualiter sumatur. Et mil liare quid continere dicatur, & quid passus.*
2 *Diem ad aliquid agendum præfixum, pro homine interpellare.*

1 DIES, † licet accipiatur pro naturali, i. spatio xxiiij. circiter horarū, & pro artificiali, i. spatio quo sol ab oriente in occidentē in nostro hemisphærio monetur: tamen cōmunius pro artificiali capitur: & in iudiciis dies cōtinet xx. milliaria italica, secūdū leges: vt ff. si qs cau. l. j. & ff. de ver. sig. l. in itinere. Milliare etiā habet mille passus: & passus quinq; pedes: vt in d. l in itinere. in tex. & in glo. In cōtractibus autē standū est arbitrio boni viri: vt attenta qualitate cōditione promittentis limitet. ff. de ver. obli. l. cōtinuis. §. cū ita. qui tamen sine causa euidenti à cōmuni cōsuetudine recedere nō debet, quæ est optima legū interpres. de cōsue. cū dilectus. ff. de legi. l. si de interpretatione. Et hac ratione fortè dicit gloss. in c. nonnulli. de rescript. quòd secundum communem vsum loquendi assignabantur milliaria. vnde si consuetudo est q; dentur xxv. illi stabitur. Interpellat † autem dies ad aliquid faciendū alicui assignata, pro homine. de loc. potuit. C de cōtraben. & cō. sti. l. magnā. C. de iure emphy. l. ij. vnde tenetur sine alia monitione. De die autem festo, vide infrà Dominica.

DIFFAMATIO, est idem quod detractio. vnde vtraque opponitur famæ: & contra eam implorari potest iudicis officium, vt diffamantem compescat: & ille tenetur: vt in l. diffamari. C. de inge. ma. nor. Inno. in c. conquerente. de offic. ordi. Vide suprà Detractio.

¶ DIFFIDATVS an possit impunè spoliari & occidi, vide suprà Assassinus. §. iij.

De Dignitate & Personatu & Officio.

1 *Dignitas siue secularis, siue ecclesiastica, quid sit? Et habere dignitatem, est in foro contentioso iurisdictionem habere. Et an Abbatissa dignitatem habere dicatur?*
2 *Perpetuum dici, quod in potentia perpetuum est. Et ibidem an ministri, qui sine iurisdictione penitus, aliquid officium exercent, quales procuratores, syndici, & huiusmodi, dignitatem habere dicantur.*
3 *Personatus definitio: & ibidem quòd quandoque pro dignitate accipiatur. Officium commune nomen dignitati, personatui & officio simplici.*
4 *Successor in dignitate, num ex contractu cum prædecessore inito teneatur?*
5 *Dignitas num appeti, aut quæri possit? Et ibidem quòd ad tria genera dignitates omnes reduci possint. Et quot sint necessaria dignitatem appetenti? Et an liceat dignitatem, iurisdictionem aut curā habentem, appetere?*
6 *Episcopus in promotione ad dignitatem cū habentibus aut in ætate, aut in ordine defectum, num dispensare possit?*
7 *Officium temporale num appeti, & etiam aliquo dato queri possit? Et num officialis aliquid recipere queat, vbi officiū gratis exhibere tenetur. nume. seq.*
9 *Officium ad quod quis tenetur, an præmium generaliter, hoc vel illud facienti promissum, mereatur?*
10 *Mutuare dominus pro officio, an liceat? Et quid de mutuante, vt ad suam apothecam accedatur? Et num id in spiritualibus officijs simoniam induceret?*

1 DIGNITAS, † secundū Arch. in c. j. de cōsue. li. vj. aliquādo est potestas, cōditio, vel prærogatiua secularis: vt xxiij. q. v. administratores. & C. de dign. li. vj. Et hæc est dignitas secularis: sed dignitas ecclesiastica est administratio rerū ecclesiasticarū cū iurisdictiōe, etiā in modicis causis, secūdū Pe. de Anch. in cle. si dignitatē. Igitur habere dignitatē, secundū Pan. in c. de multa. de præb. est habere iurisdictionē in foro cōtentioso: sicut habēt archipresbyteri in ecclesia Pictauiēsi: qui excōicant, suspēdunt, & absoluūt. Vnde qlibet rector seu prior ecclesiæ collegiatæ habet dignitatē, secūdū Pan. in cle. j. de elect. & in cle. ne in agro. de sta. mo. & do. de Rota decis. clxvj. ,p quo facit text. in c. indēnitatibus. de elec. li. vj. vbi abbatissa dicitur habere dignitatē. Et tenet hoc etiā Car. in cle. ij. de reseri. & ibi gl. dicēs in hoc approbatā esse opinionē Abbatis. quod Inno. in d. c. de multa. limitat si iurisdictio est ppetua: allegas c. ij. de sta. mo. §. fi. Sed tu dic q; sufficit si posit esse ppetua: vt in Prouincialib⁹ & Ministris: imo etiā in Prioribus & Guardianis ordinū mēdicantium: vt s. De legatus. §. ij. quia † dicitur esse perpetuū, quod est in potētia perpetuū: vt no. Cardi. in d. cle. ij. Et tex. est ,p hoc in c. clericos. in verbo, perpetuā. iūcta gl. de eccha. cle. & mul. Itē dicitur dignitas si in ecclesia, vbi est, reputetur ,p dignitate, & habeat admi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nistrationem rerũ perpetuam: licet non sit numerata inter ecclesiasticas dignitates, secundum Inn. ibidem. Ministri autem, qui sine penitus iurisdictione exercẽt aliquod officiũ, sicut procuratores, syndici & sacristæ, qui pulsant cãpanas, nõ habẽt dignitatẽ, etiã si essent perpetui. Secus si haberent iurisdictionẽ. ff. de offi. procu. Cæsa. l. vlt. secundũ eũdem Inn. Item dicitur dignitas, quæ appellatur aliquo nomine de dignitatibus iuris: vt Archid. & huiusmodi, etiã si nõ exercent officiũ, secundum Inno. ibidem. Ex his autem patet q̃ vicarius episcopi non habet aliquam dignitatem, secundũ Pan. vbi suprà. ¶ Personatus † autẽ, secundum Arch. vbi s. est quædã prærogatiua in ecclesia sine iurisdictione: vt habere stallũ honorificũ in choro, in c. in optionibus, in processionibus, in vocibus dandis, & similibus, plus quàm alii sui ordinis canonici: & nõ tanquã alii in dignitate cõstituti. Vnde patet q̃ differt à dignitate: quãuis secundum Inno. vbi s. aliquando accipiatur pro dignitate. ¶ Officiũ aliquãdo est nomen cõmune dignitati & personatui & officio simplici: quod, secundũ eundẽ Archi. vbi s. est administratio rerũ ecclesiasticarũ sine iurisdictione: adde & sine prærogatiua in choro vel alibi: sicut syndici, procuratores, castaldi: de quibus j. q. iij. saluator. Itẽ vice dñs, & similes, qui sicut picæ habẽt referre, habent officiũ, & nõ dignitatẽ. Ista ergo sic differũt: quia dignitas habet administrationẽ & iurisdictionem: vel habetur pro aliquo tali, vel habet nomen: officiũ autẽ habet administrationẽ sine iurisdictione: personatus neutrũ habet: sed tãtùm prærogatiuã, i. excellentiam supra alios quo ad aliquid. ¶ Primò
4 † verò quæritur, vtrũ successor in dignitate, teneatur ex cõtractu inito cũ prædecessore? Et dicit Pan. in c. j. de proba. q̃ sic, si fuit initus nomine dignitatis: etiã si fuerit initus cũ subdito suo. Et ita tenet Cy. in l. digna vox. C. de legi. & Io. And. & cõiter sequẽtes: etiã si talis sit papa vel Imperator. Et facit l. Cæsar. ff. de public. & etiam, quia talis obligatio est de iure naturali, cui princeps submittitur. Facit
5 cle. pastoralis. §. certũ. de sent. & re iudi. ¶ Secũdò † quæritur, vtrũ dignitas possit appeti vel quæri? Et dico q̃ nõ, si sit ecclesiastica: imò talis ipso iure efficitur indignus, & debet repelli. j. q. vj. sicut is qui. dignitatẽ verò secularẽ aptus & dignus põt appetere, & petere ab eo qui potest eã dare, etiã mediante pecunia: dũmodo palam detur & petatur. ff. de polli. l. j. §. j. ff. de decu. l. eos. ff. de off. præto. l. Barbarius. in prin. ibi: nõ ambitu, vel pretio. Similiter etiã licet petere vel dare pecuniã, vt cõfirmetur: vt no. gl. in l. eos. & facit gl. in l. vnica. ff. ad leg. Iul. de Ambitu. Similiter licet emere militiã. l. creditor. ff. de act. emp. §. inter venditorẽ. Sed pro his limitãdis, nota q̃ omnes dignitates vidẽtur ad tria genera reduci: quia cũ omnis dignitas habeat annexũ honorẽ: aut habet honorẽ præcise sine administratione & iurisdictione: vt militia in seculo, & stallus in clero: aut honorẽ & administrationẽ præcise, sicut esse regis thesaurariũ, aut ecclesiæ syndicũ vel castaldũ: aut honorẽ, & administrationẽ, & iurisdictionẽ sicut rex, iudex, vel potestas, aut episcop⁹, vel alius prælat⁹. Primã appetere licet eo modo, quo & honorẽ: de quo dicit S. Tho. ij. ij. q. cxxxj. quod eius appetitus est peccatũ, si sit supra vires, vel nõ referatur ad Deũ, vel ad vtilitatẽ: sed propter se appetatur. Vnde licitè appetitur moderatè, ad aliquẽ bonũ finẽ. Secundam similiter appetere non licet propter se, aut si sit supra propriam facultatem: sed solùm moderatè, i. si quis ad eam sit idoneus: & ad bonũ finem, puta sustentationem suam, vel vtilitatem aliorũ. Tertiam similiter licet appetere eodẽ modo, si sit secularis. Vnde secũdum Aristo. in Poli. licitè appetit principatũ propter vtilitatẽ Reipublicæ, qui scit se esse dignum, i. habere tria. Primò, amorẽ ad cõstitentẽ politiam. Secundò, potentiã maximorũ operũ principatus. Tertiò, virtutẽ & iustitiam. Tamen secundum eũ, non bene statutum est ipsum petere, qui principatu dignificabitur, i. qui est dignus principatu. Cuius ratio esse põt: q̃ ista petitio habet speciẽ mali, i. ambitionis: cùm intẽtio, qua ad vtilitatẽ reipublicæ petit. nõ videatur. Vnde dignitatẽ ecclesiasticam habentẽ iurisdictionẽ vel curam, ad quam nullus est dignus, nisi per gratiã, quam nullus scit habere, nõ solùm non licet petere siue quẽrere, sed nec etiã desiderare, etiam ad bonũ finem, nisi secundum quid: puta velle itate quadã: puta, si essem dignus, vellẽ à Deo promoueri ad bonũ, aut, vellem vt Deus me dignũ faceret, vt aliis in prælatione, &c. dessem, vide infrà Episcopus. ¶ Tertiò † quæritur, vtrũ episcopus possit dispensare in promotione ad dignitatẽ cum habẽtibus defectũ in ætate vel ordine? Et dico q̃, secundũ Io. Andr. solus papa dispẽsat vt promoueatur in episcopũ, qui non compleuit xxx. annũ. de elec cum nobis olim. Sed quantũ ad alias dignitates sine cura dispensat episcopus cã eo, qui cõpleuit xx. annũ. de æta. & quali. permittimus. lib. vj. Quantũ autẽ ad parochiales ecclesias nõ potest: vt notidem Io. And. de elec. licet canon. lib. vj. Similiter in defectu ordinis solus papa dispensat ad episcopatum, secundũ eum. extra de offi. leg. quod translationem. de excess. prælat. sicut vnire. Sed quo ad alia etiã episcopus. de æta. & qualiprætẽrea. & c. tuũ, vbi ex dispensatione episcopi ad abbatiã assumitur, qui non est sacerdos. Super ætate autem quo ad ordines dispensare nõ potest, secundũ glossi. in cle. generalem. de æta. & quali. & idẽ Paul. Vtrum autẽ possit quis simul multas dignitates ecclesiasticas habere, suprà Benecium iiij. per totũ. ¶ Quartò † quæritur, vtrũ tẽporale officium appeti possit, & queri aliquo dato? Et dicit Gemi. in c. pro humani. de homic. lib. vj. q̃ sic, si duo cõcurrant. Primò q̃ detur publicè: quia dare clandestinè reprobatur. ff. de pollu. l. j. & ij. ff. de admi. tut. l. non existimo. Nec obl. vnica. C. ad leg. Iul. de ambi. quæ prohibet aliquẽ ad officium promoueri pretio vel ambitiõne: quia secundũ glo. in l. Barbarius. ff. de offic. præto. loquitur quãdo secrete datur. Secũdò, si cupit prodesse, & nõ obesse. Sed hoc limita, cupit, pdesse alteri, vel sibi sine alterius iactura, & si sit idoneus. Nec distinguo in hoc vtrũ officium sit ecclesiasticum vel seculare: sicut distinguit Sum. Ang. sentiens æqualiter citum esse appetitũ ecclesiastici officii, sicut ecclesiasticæ dignitatis, quod est falsum, quia ad officiũ, puta syndicatum, vel tabellionatũ, potest quis scire se esse dignum: cùm gratia nõ requiratur: non ad dignitatem. vnde huiusmodi appeti possunt bono fine, suppositâ idoneitate. & pro his pecunia dari, saluis his, quæ dicentur, j. in verbo, Simonia. §. ix. parti. vlti. ¶ Quinto † quæritur, vtrum officialis possit aliquid recipere, quando tenetur gratis officium exhibere? Et dico q̃ non: vt in l. fina. C. ad leg. Iul. de ambit. vbi prohibetur receptio, cum quis est in administratione, etiã post depositum officium, pro beneficio præstito tempore administrationis. de quo vide infrà Iudex. §. vij. cum seq. ¶ Sextò † quæritur, vtrum officium, ad quod quis tenetur, mereatur præmiũ generaliter promissum facienti hoc vel illud? Et dico quòd non: sicut quod promissum est capienti bãnitum, non debetur famulo Potestatis capienti: quia ad hoc ex suo tenebatur officio. Facit l. congruit. ff. de officio præsid. & c. j. de offic. ordin. & not. Panormit. in c. Ecclesiis. de censi. ¶ Septimò † quæritur, vtrũ liceat mutuare dominis pro officio? Et dicit Sau. Th. ad ducissam Brãbantiæ quòd si propter hoc detur mutuum ex pacto, vsura est: quia pro mutuo accipitur officii potestas. quod Sum. Ang. limitat verũ in officiis secularibus quæ vendũtur: q̃ in his, quæ gratis dari debẽt, nõ esset vsura: cùm mutuãs nihil accipiat æstimabile pecunia: licet ex officio cõsequẽter aduenial lucrum ratione laboris. & idem Sum. Ros. quod nõ bene dicitur: quia supponit S. Tho. quòd intẽtio mutuãtis sit ad tale lucrũ vndecunq; veniat. Vnde mutuãs vt accedatur ad suã apothecã, ad quã gratis acceditur, secundũ omnes, est vsurarius. Dicit etiã q̃ in spiritualibus officiis hoc induceret simoniam. quod non est vniuersaliter verum: vt patebit j. Simonia. §. ix. in fine.

De Dilapidatore.

1 *Dilapidator quis sit, & quæ sit ferendus pœna.*
2 *Prælato de dilapidatione suspecto dari debet coadiutor.*

1 DILAPIDATOR † bonorũ ecclesiæ dicitur prælatus
2 res ecclesiasticas alienãs, & male expẽdẽs: q & deponi debet. xxj. q. ij apostolicos. xvij. q. iiij. nulli⁹ res. † Suspecto verò de hoc dari debet coadiutor. de offi. dele. venerabili. & in c. licet Heli. §. quia verò. de simonia.

De Diœcesi.

1 *Diœcesis vnde dicta, & quid dicatur, siue in genere siue in specie sumatur?*
2 *Ciuitas quid sit, & an veniat diœcesis appellatione, an verò territorij nomine contineatur.*
3 *Ordinarij nomen latius, quàm Diœcesani porrigitur. Et ibidem quòd diœcesis quandoque pro regione aut prouincia, quãdoque pro parochia sumitur.*
4 *Diœcesis quandoque regionem seu prouinciam denotat.*

1 DIOECESIS, † secundum Archi. de reseri. statutum. li. vj. dicitur distinctio, diuisio, vel gubernatio: à dia, quod est duo, & cesio, id est, separatio: quia diuisa & distincta sit ab ecclesia alterius episcopatus, & vnius gubernatio ni commissa: & est vbi est episcopus. xvj. q. iij. quicunque,
2 † & videtur propriè esse territorium ciuitatis. vt habet ordinem ad iurisdictionem spiritualem: & eius nomine, si sumatur in suo genere, venit ciuitas: sicut pars nomine totius: vt in c. j. de offic. ordi. & not. Pan. in c. Rodulphus. de rescrip. Si verò sumatur in specie, vt quid à ciuitate distinctum: eius nomine in materia odiosa ciuitas non comprehenditur: quia dignius sub minori comprehendi non debet: sed nec e contra, nomine ciuitatis, diœcesis comprehen
3 ditur: vt not. idem in d. c. Rodulphus. de rescrip. ¶ Et † nomen ordinarii plus comprehendit, quàm diœcesani. Pro quo vide glo. in cle. j. de vi. & hone. cler. & melius in cle. j.
4 de iure patro. in verbo, diœcesanus. † Aliquando tamen sumitur diœcesis pro regione vel prouincia: sicut fortè in l. prædides. C. de off. re. prouin. Interdum etiam sumitur pro parochia: de quo vide Areh. ibidem. & xvj. q. j. episcopum. vide etiam s. Ciuitas. in prin.

De Discordia.

1 *Discordia quando dicatur, & num mortale peccatum sit?*
2 *Consiliarij dissidentes à bono cõmuni scienter & notabiliter propter animi elationem & similia, mortaliter peccant.*

1 DISCORDIA, † secundum S. Tho. ij. ij. q. xxxvij. importat disgregationem cordium, id est, voluntatum in diuersa. Vnde non discordant qui diuersa credunt, vel opinantur: sed qui diuersa volunt. Est autem peccatũ mortale, secundum eundem ibi, quando est à bono Dei vel proximi ex intentione deliberata. quod intellige, si illud bonũ sit notabile. Et sic intellige c. oblationes dissidentium. distinctione xc. & c. abiit. xj. quæstione iij. & cap. Ismahel. di
2 stinctione lvj. ¶ Vnde † peccant mortaliter consiliarii dissidentes à bono communi scienter & notabiliter, propter elationem vel superbiam, aut malam voluntatem. nolentes aliis consentire tendentibus ad bonum: qui & propriè non discordant, sed alii.

De Discretione.

1 *Discretio quid sit, & quibus sit necessaria.*

1 DISCRETIO, † est mater omnium virtutum j. q. v. præsentium. de offic. cust. cap. j. necessaria prælato in corrigendo, distinct. 50. ponderet. & prædicatori. xliij. di. sit rector. & confessori. xxiij. quæ. iiij. his qui. de pœn. & remissionib. c. omnis.

De Dispensatione.

1 *Dispensatio, quæ variè considerari potest, quam diffinitionem habeat? Et ibidem quod vulnus dicatur.*
2 *Prælati pro animi sententia permissionem dantes, vt contra ius veniri possit, sine causa rationabili, aut saltem dubia, quales dicãtur? Et quid si dispensatio ex causa falsa, aut veritate tacita, impetretur? Et quid de qualibet alia gratia?*
3 *Dispensandi quænam, ac quot sint iustæ causæ? Et quid si ex iusta causa debitam dispensationem prælatus non concedat, an peccet?*
4 *Dispensatio, num necessariò causæ cognitionem requirat? Et quid si sine causæ cognitione fiat? Et qui sine legitima causa dispensatus est, num quo ad Deum tutus sit? nu. seq.*
6 *Religiosus cum quo sine legitima causa dispẽsatum est, vt ad laxiorem religionẽ trãseat, aut ecclesiæ curatæ præficiatur, an sit tutus.*
7 *Dispensandi potestatem quis habeat?*
8 *Episcopo, an super faciendo, scilicet vt aliquid contra canones fiat, dispensare liceat? Et quid super facto.*
9 *Dispensandi potestas, an sit latè interpretanda? Et ibidem, quòd licet dispensatio sit strictli iuris, & sic strictè interpretanda, quando scilicet personæ expressæ sunt, extendi tamẽ ad necessario consequẽtia potest. Et quid si dispensatum sit super affinitate, an ad publicæ honestatis iustitiam porrigatur?*
10 *Dispensanda cum ex adulterio nato, & incestuoso separatim, potestatem habens, an cum eo, qui simul est vtrumque dispẽsare queat? Et an hermaphrodita in statuto fœminæ appellatione contineatur?*
11 *Dispensandi potestas concessa, quando expiret?*
12 *Dispensatio in quibus in manifestis tantum requiritur, an etiam in occultis, vt puta homicidijs, requiratur?*
13 *Dispensare in quibus solus papa possit?*
14 *Episcopus, quando in aliquo casu dispensare possit? Et in quot casibus contra Canones dispensare possit? nu. 15. Et sub hac, quod Episcopus in gradibus prohibitu in matrimonio, vbi impedimentum occultum est, nec ad papam potest haberi recursus, &c. dispensare potest. Et huius ampliatio.*
16 *Episcopus in quibus casibus dispensare nequeat? Et in hoc decem casus enumerantur,*
17 *Episcopus, quomodo cum aliquibus dispenset?*
18 *Episcopus quibus casibus dispẽsare potest, num sine capitulo, in his id efficere possit?*
19 *Episcopus num aduersus suam constitutionem dispensare queat?*
20 *Abbas aut alius quiuis religiosus prælatus, num cum suis subditis dispensare possit? Et quot casibus Abbati concessa sit dispensandi potestas? Et quæ in regula beati Francisci in messe dicãtur: & an in his dispensare Abbas queat?*
21 *Superior, aliquem ad aliquod officium assumẽs, an in eo, quod is habet ad illud, impedimento, dispensare videatur? Et quid in Principe, & eo etiam inferiore?*

DISPENSATIO † propriè & originaliter importat 1
pecuniarũ pensionẽ diuersis factã. dicta à dispenso, id est, diuersis penso. Vnde secundum Pap. dispensator est administrator pecuniarum, quæ prius nõ numerabantur, sed appendebantur, siue pensabãtur: deinde verò trãslatum est

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc nomen ad omnem distributionem. & sic secundum S. Tho. ij.ij.q.xcvij.art.iiij.& q.lxxxviij.ar.x. importat commensuratam applicationē vel distributionē alicuius cōis ad singula. Vnde, secūdū hoc, dispēsatio in præcepto legis cōmunis est applicatio eius ad hunc & illū secundū eorū proportionem, vt ille scilicet adstringatur ad totū, ille ad pārte ille ad nihil, secundū eorum cōditiones. Igitur dispēsatio, secundū Ray. est iuris relatio. Vnde dicitur vulnus, qa vulnerat ius cōmune. xxiij.q.iiij. ipsa pietas. & vt est, inquit, in dispēsante, est potestas vel actus potestatis iure cōcessus: in dispēsato verò est ius priuatū, id est, licētia vel permissio facta cōtra rigorē iuris, & nō ius cōmune. xxxij.q.ij. interfectores. Sed ista definitio cōplectitur dispēsationē licitam & illicitam. Vnde Host. se ad licitam restringēs, dicit qꝺ dispēsatio est rigoris iuris pec eū, ad quē spectat, misericors & canonicè facta relaxatio: vt colligitur j.q.vij.§.multorū.
2 aliàs.§.nisi rigor. & c.seq. vbi & cōsentit ibi gl. ¶ Ex†qb⁹ sequitur, Primò quod dicit Ber. de spēsatione & præcep. & prælati dantes pro voluntate licentiā veniendi cōtra legem sine causa rationabili vel saltem dubia: dissipatores sunt non dispensatores. Sequitur secundò, quòd si impetretur dispensatio ex falsa causa, vel tacita veritate, nulla est: vt in c.ij. de fil. presby. li.vj. Et idē est de qualibet alia gratia: vt no. in c.ad audientiā. el ij. de reseri. & in c.nō pōt. de præb. lib.
3 vj. ¶ Primò†verò quæritur, quæ sint iustæ causæ dispensandi? Et dico qꝺ vt colligitur j.q.vij. per totum. prima est tempus ibi. c. necessaria. & c. pro remedio. quia defectus nostri temporis, quibus nō solùm merita, sed etiam corpora ipsa defecerunt, districtionis illius nō patitur manere censura. dist. xxxiiij. fraternitatis. Secūda est vtilitas, scilicet vt alii facilius reuertantur ad bonum. xxij.q.iiij. ipsa pietas. & j.q vij. tali. Tertia, qualitas personæ & meriti & scientiæ. d. c. tali. & c. didici. cū alius æquè dignus nō sit. Quarta necessitas: vt in d.c. tali. Quinta, pietas. Sexta, euentus rei. Septima, multitudo, siue scādalū multitudinis. dist. 50. c. vt cōsti tueretur. vbi tā cauēdū est ne qs alatur in scādalo. Sed quia casus sunt innumerabiles, nec dari pōt in hoc regula ḡalis ideò standū est in hoc arbitrio boni viri: qui si iudicauerit causam esse rationabilē, dispēsatio erit debita. dist. 50. c. domino sancto. & prælatus peccat non dispēsando. art. ij. q.v. quanto. in fi. & tamen subditi nō habent ius petendi, secūdum doct. nisi fortè deprecatiuè. ¶ Secundò†queritur, vtrū
4 dispēsatio necessariò requirat cognitionem causæ? Et dicit Pan. in c. diuersis, de cle. con. qꝺ in principe nō: sed sufficit sola eius volūtas in his, quæ sunt iuris positiui solùm: vt no. Inn. in c. cum ad monasterium. de stat. mon. sed in inferiore sic: vt no. glo. in d.§. nisi rigor. Vnde si fiat sine cognitione causæ, est dissipatio, non dispensatio: & venit puniēdus: quia egit cōtra legē. Vide bonā gl. in c.ij. de schisma. vbi plenè not. doct. Tenet tamen quo ad eū, qui dispensauit, qa nō potest contrauenire, neque eā reuocare, ex quo egit actū, in quo potuit dispēsare: licet nō teneat quo ad su
5 periorem: vt not. glo. in d.c. diuersis. ¶ Tertiò†quæritur, vtrū dispēsatus sine causa legitima, sit quo ad Deum tutus? Et dico vt colligo ex Inn. in d.c.cū ad monasteriū. & Pan. in c.nō est voti. de vot. qꝺ si loquimur de dispēsantib⁹ aliis à papa: nō est tutus quo ad Deum, aut quo ad ecclesiam, secundum Inn. vbi s. quia cuicunq; tali cōceditur dispēsare, intelligitur qꝺ hoc faciat ex causa legitima: vndefieri debet cum causæ cognitione. Loquēdo verò de papa: aut loquimur de his, quæ sunt iuris diuini, vt voto, iuramēto, & huiusmodi: & sic dispensare nō potest sine causa: aliter dispēsatus non est tutus quo ad Deum: sed si subest iusta causa, tenet dispensatio: & est tutus etiam in voto castitatis. secūdum Inn. vbi s. Aut loquimur de his, quæ sunt iuris positiui: & sic potest sine causa: & ille in conscientia tutus est: qa eius est destruere: cuius est condere: nec princeps tenetur legibus suis ligatus. C. de legib. l. digna vox. Pan. tamen limitat in pluralitate beneficiorum, in qua sine legitima cā non potest. Et ita tenet Io. And. in c. de multa. de præbend. quia omnia bona ecclesiarū sunt Dei: vt in c. cum ex eo. de elec. lib. vj. Vnde taliter dispēsatus non est tutus. De quo dic vt
6 s. Beneficiū. iiij.§.ij. ¶ Ex†his infert Pan. qꝺ non est tutus à religiosus, cum quo sine legitima causa dispēsatur vt ad laxiorem trāseat religionem: similiter si præficitur ecclesiæ curatæ causa legitima nō extāte: puta, quia non est aptus ad exercitium prædicationis vel curiæ. Vnde dicit glo. singularis in c. monachi vagantes. xvj.q.j.qꝺ religiosus promotus ad ecclesiā secularē nō vt prosit: sed vt præsit: peccat maliter: quia facit contra votum suū. ¶ Quartò†quæritur,
7 quis possit dispēsare? Et dico qꝺ in legibus dispensare vel eas interpretari pertinet ad quenlibet in necessitate subito occurrēte: præcipuè cùm ad superiorem recursus haberi nō
8 potest. j.q.j. si ergo. quia in obseruatione legis aut præcepti maxime seruāda est intētio ferētis: de qua si constet, & sit cōtraria verbis, obediendū est omissa litera. xxij.q.v. humanæ. aliàs autē hoc pertinet ad prælatos & rectores, scilicet habētes in huiusmodi potestatē: sicut habet papa in omnibus purè posituis, & in qbusdā pertinētibus ad ius diuinum: qūo dicitur omnia iura habere in scrinio pectoris sui. de cōsti. licet. lib. vj. quantū scilicet ad interpretatione & dispēsationē: licet in aliquibus dispēsare nō cōsueuerit. Episcopi autē eam nō habēt sine capitulo, secūdū Archi. in c. is qui. de fi. presby. lib. vj. sed verius dicit gl. in c. cū ex eo. de elect. lib. vj. oppositū. Et primum quidē opinionē dico verā in rebus ponderosis, in quibus posset fieri præiudicium vniuersitati siue ecclesię: sicut est in dispēsando cū aliquo ad ordines, & huiusmodi. quo casu intelligo primā opinionem, quam etiam sequitur Dominicus & Præpositus in c. ex pœnitentibus. dist. 50. & gl. in c. si quis me. dist. lxxxj. & gl. in c. præsentium. j.q.v. & Inno. dicēs hoc in effectu tenere Io. And. in c. cum ex eo. de elec. in vj. & moderni in c. si clerici. §. fi. de iudi. In nō præiudicialibus autē teneo aliā opinionē: quia ista nō sunt de causis maioribus & ponderosis: vt in dispēsando circa ieiunia, & vota, & huiusmodi. Et
9 secundum communem opinionem doct. eā habent in his, quæ nō sunt eis à iure vel aliàs à superiore prohibita: vt in c. nuper. de sent. excom. & di. 50. miror. in gl. ¶ Prot†quo
10 no. Inn. in gl. super c. dilectus. de temp. ord. qꝺ episcopo dispensare non licet super faciēdo, vt scilicet aliquid fiat cōtra canones, nisi vbi ei à iure permittitur. de consti. c.j. nisi cōtraria consuetudo derogasset. de cōsue. c. vlt. Super eo verò quod factum est, dispēsare potest vt toleretur semper, nisi ꝺ phibeatur. ad hoc xxij.q.v. hoc videtur. Vel dico, inquit, forte melius. quòd vbi ius conceditdispēsationem, simpliciter potest. & sic loquitur d.c. nuper. Si vero non cōceditur à canone: nūquam potest, etiā si inuenitur in canone qꝺ papa dispensēt. de cōsang. & affi. quod dilectio, quia cū episcopi debeant canones seruare, cōtra facere non debēt: nisi id expresse concedatur. xxv.q.j.c.j.& ij. hæc ille. Sed, vt patebit j.§. ix. primū dictum eius est verius, & communius, & vtilitatius. Si tamen episcopus indiscrete dispēset: accusatus deponitur. di.lj.c.j. quod Host. limitat, si monitus sit incorrigibilis, & propter hoc suspēsus, & suspensionis sententiā contēnens in contumacia perseuerat. ar. de præben. grauę. Alii dicūt dicta iura intelligi, quando dispēsat in eo quod de iure nō potest, scilicet sciēter. Abbates autē & alii prælati episcopis inferiores, secūdū Pan. in c. at si. de iud. & in c. cū latores. de eo qui fur. or. re. post Inn. & Host. nūquā dispēsat: nisi in casibus expressis à iure: quia episcopis sunt reseruata grauiora: vt in cle.j. de priui. & in d.c. at si. & in c. cum
9 ex eo. de elect. lib. vj. & est opinio cōis. ¶ † Quintò quęritur, vtrū potestas dispēsandi sit latè interpretāda? Et dicit Pan. in c. fi. de simo. qꝺ sic, quādo datur nō expressis personis dispēsandis tanquā principis beneficiū. & sic sentit gl. ibi. & sic intellige Bar. in l. iij. ff. de verb. oblig. vbi dicit qꝺ si datur alicui potestas legitimādi filiū adulterinū, item incestuosum: poterit legitimare adulterinū & incestuosum simul: quia in materia larga sub simplici veniūt mista: & in l. si ita. ff. de lib. & posthu. Secus autē si exprimerētur personæ cū quibus debet fieri dispēsatio. arg. in c. si cui. de præben. lib. vj. quia omnis recessus à iure cōi, est odiosus: vt est tex. in c. fi. de fil. presby. lib. vj. & in c. quod dilectio. de cōsang. & affin. Et sic distingue Canonistas tenentes contra Bart. in c. per venerabilē. qui filii sint legi. & adde quod dictum est suprà Beneficiū iij.§.vij. Aduertendū tamē est qꝺ licet dispensatio sit stricti iuris, vtpote cōtra ius, & stricte interpretāda, quādo scilicet exprimuntur personæ: vt in d. c. quod dilectio. & in c.j. & ij. de fil. presbyte. lib. vj. nihilominus extēditur ad necessariò cōsequentia, sed ad dependentia ex eo, super quo est dispensatū, quādo aliter nō imprimeret actū validū super eo, in quo dispēsatur: vt suprà Beneficiū. iij.§.x. & facit gl. ac Pan. in c. quia intantum. de præbē. & gl. in c. si quis in clero. vij.q.j. qui dicūt qꝺ dispensatus super beneficiorū pluralitate, videtur dispensatus super residētia. Vide quod no. Host. in c. cū in cūctis. de elec. & gl. in c. nō potest. de præbē. lib. vj. & quod dico ȝ. Beneficium. iij.§.x. Dispensatio tamē obtenta super affinitate, nō extenditur ad publicæ honestatis iustitiā, secundū Pan. in c. nō debet. de cōsang. & affi. nisi in narratione affinitatis vnū cōprehendat. aliud, secundū gl. in arbo. affinitatis: secus in dispēsatione, quādo solū gradus remotior est expressus: de quo vide ȝ. Matrimoniū. viij.§.vj. parti. vltima.
10 ¶ † Ex his autē patet qꝺ solutio illius quęstionis, qua quæritur, an is cui data est potestas dispēsandi cū adulterino & incestuoso separatim, dispensare possit cū eo qui simul est vtrūq; Bar. enim in l. stipulationū. ff. de verb. oblig. determinat qꝺ secundū iuris rigorem sub simplicibus mista nō cōtinentur: sed ex benignitate sic. Vnde cùm ista quæstio loquatur in beneficiis, het interpretatio latissima: vt l. fi. ff. de cōsti. princ. Item sub simplicibus mista cōtinētur causa vitādæ cōtrarietatis: vt in d.l. stipulationū. & similiter vbi lex hoc exprimeret. Extra hos autem casus dispositio facta de adulterino & incestuoso separatim, nō porrigitur ad simul iuncta: vt ff. de adul. l. vim pallàm. §. præscriptione. Et idē tenet Bal. Instit. de act. quē etiā vide in l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. vbi dicit qꝺ mistū nō venit appellatione simplicis. Vnde stante statuto quòd fœmina cōtrahat cum assensu propinquorū: non intelligitur de hermaphrodita.
11 ¶ † Sextò quæritur, quādo expiret potestas dispēsandi cōcessa? Et dicit Fede. consil. lxxviij. qꝺ concessa à Papa super irregularitate vel legitimitate durat etiā post mortē eius: quia gratia semel facta per Papam in aliquā personam nō expirat per mortē Papæ: vt est casus de offi. deleg. super gratia. lib. vj. Vtrum autē per mortē illius, cui cōcessa erat talis authoritas, expiret dispensatio iam facta, si ille dispēsatus tali gratia nō fuit vsus: puta, dispēsatus fuit vt posset ordinari vel eligi in prælatū, & ante mortem dispensantis non accepit ordines, nec fuit promotus: dicit idem ibi qꝺ non: quia dispēsatio semel canonicè facta, ex superueniēte facto nō retractatur. & est casus in c. ex tua. de fili. presbyt. & facit quod not. de accus. in c. de his. Beneficia enim cōcessa, intempestiuè reuocari nō debent. de cōmo. c. vnico. de reg. iur. decet. lib. vj. & in c. cum ex eo. de elect. lib. vj. in glo. &
12 ibidem in nouel. Ioan. And. ¶ † Septimò quæritur, in quibus requiritur dispēsatio, in manifestis, scilicet tantùm, an etiā in occultis maximè homicidiis? Et dicit Veruec. necessariam esse dispensationē in occultis, in quibus dispensari potest: nō quidem propter depositionē vitandam: quia occulta peccata nō habent vindictam: sed quia de eo, super quo dispensatū est, quis accusari nō potest: arg. c. ex tua. de fi. presby. alioquin etiā post peractā pœnitētiam quis posset accusari, arg. xxiij.q ij. admonere. An autem homicida omnino occultus celebrare possit ac ordinibus vti. Vin. dicit qꝺ sic, si egit condignam pœnitentiā: quia iste nō est obnoxius ecclesiæ, cum peccatū sit occultū. xxxij.q.v. Christiana. nec Deo, cū pœnitentiā egerit. Sed quia cōtra hoc dictū vrget. c. fi. de tem. ord. vbi dicitur: præter reos homicidii. Lau. & Io. vidētur limitare hāc opinionē, si dignam pœnitentiā egit: & episcopus cū eo dispēsauit Pan. verò in c. ex tenore. de temp. ord. dicit qꝺ si homicidiū est occultū omnino, prout occultū distinguitur cōtra probabile: tūc si habemus respectū ad legē promotionis publicā, nullus homicida esset expresse prohibendus: quia talia iudicat solus Deus. Sed si habeamus respectū ad legē promotionis conscientiæ, prout est informata ex lege positiua: talis sine dispēsatione promoueri nō pōt. hęc Pan. quē intellige de dispēsatione fienda aliquādo à Papa hoc casu quo ad illā irregularitatē tollendā. vide infrà Homicidiū. Adde ex Inn. in c. constitutus. el ij. de app. qꝺ talis irregularitas si superueniat titulo beneficii, nō priuat ipso facto, sed opus est sentētia: & sic homicida iuste tenet beneficium donec priuetur. pro quo facit c. clericis. ne cle. vel mo. & c. ex literis. de excess. præl. Si verò præcessit collationē beneficii, collatio nō tenet: quia facta indigno & inhabili quo ad executionē officii, vt in d.c. fi. ¶ † Octauò quæritur, qui sunt casus, in quibus solus Papa dispēsat, & raró? Et dico qꝺ sunt hi, de quibus suprà in titulo Casus. §. j. casu xiij. quo ad quasdā censuras: pro quo etiā vide infrà in titulo Papa. ferè per totū. 13
¶ † Nonò quæritur in generali, quando episcopus possit dispensare in aliquo casu? Et dico qꝺ gl. summaria dist. 50. & in d.§. nisi rigor. & doct. in c. at si clerici de iudi. cōsuse & cōtrarie loquūtur. Quidam enim dicūt qꝺ dispēsare potest in adulterio & minoribus, etiā si sunt manifesta: non aūt in maioribus, nisi in casibus iure expressis: vt de iud. at si clerici. Quidam verò dicunt qꝺ dispēsare potest in omni crimine, nisi expresse prohibeatur à iure. dist. xxviij. presbyt. de pœ. dist. v. c.j. in fi. de sent. excō. nuper. in fi. & hoc tenet Tan. Lau. Vin. Io. And. quā opi. Ber. in c. at si clerici de iud. dicit cōiorē. Sed sic veritas colligi pōt: Cōtra canonē superioris, id est, Papæ vel cōcilii, sille sit pœnitētia- 14
de iud. quia pœnitētiæ hodie sunt arbitrariæ. de pœ. & re. Deus qui. nisi casus appareat reseruatus. Si verò sit pœnalis & dispositiuus, distinguo: quia aut inferiori dispēsationē expresse prohibet vel cōcedit: & casus est planus. Aut nec sic, nec sic: & tūc iterū distinguo. Aut enim dispēsatio est super eo, quod iam factū est, vt toleretur: & sic pōt episcopus dispēsare, nisi prohibeatur: vt in c. nuper. de sent. excō. ar. xxv.q.v. hoc videtur. vel nisi prohibeatur illi absolutio: quia à fortiori prohiberetur dispēsatio. de sent. excō. cum illorū. Et sic intellige opinionē dicētiū qꝺ dispēsare pōt in

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnibus casibus,in quibus sibi non prohibetur.Aut est in eo quod tiendū est cōtra canones, vel cōciliū.& sic nō pōt, nisi hoc ei à iure concedatur expresse: vt in c.dilectus. de temp. ord. & sic intellige opinionē dicētiū q̄ dispēsare nō pōt,nisi in his,quæ illi cōcedūtur expresse. Cōceditur aūt illi dispēsatio in omnibus criminibus minoribus adulterio;peccās enim mortaliter notoriè notorietate iuris,promoueri nō pōt.xxv.dist.primū.in gl.& promotus deponitur.dist.50.qui semel.ideoq; indiget dispēsatione.quę episcopis cōceditur in criminibus minoribus adulterio generaliter:vt no.in d.c.at si clerici.Cōceditur etiā & in aliquibus maioribus:vt de hæretico & schismatico.dist.50.si qs pres byt.Hodie tamē Papa reseruat sibi hoc quo ad hæreti-
15 cum,vt dicit Archi.In † tribus tamē casibus pōt episcopus dispēsare cōtra canonē & cōciliū:licet ei nō cōcedatur expresse.Primò,ratione cōsuetudinis:vt quia cōsuetudo prescripta habet q̄ possit dispēsare.de cōsue.c.fi.xj.q.j.quicūque.quia cōsuetudo facit valere dispēsationē aliàs nō valituram: ar.de cele.mis.pernicios us.cū suis cōcor.& arg.de trāsac.c.fi. Secūdò ratione magnæ necessitatis vel vtilitatis nouiter emergētis, & tēpore cōstitutionis inexcogitatæ verisimiliter:quia tūc pōt episcopus dispensare:vt tenet Io.de Lig.in d.c.at fi.& sequitur Pan. ibidē:& Bal.no.in l.oēs populi ff.de iusti.& iure.& Bar.in l.si hominē.ff.māda.ponēs exēplū:quia Perusii statutū est ne ferātur arma:& tamē maiores possent dare licētiā ferēdi propter brigā ciuitatis,quam nouiter habet:& etiā statuere: quia est casus nouus à statuentibus nō præuisus: etiā si iurassent seruare illud statutū:vt no. Bal.in rubri.C.qui admi.ad bo.poss.& Bar.in ij.cōsti.C.§.quibus.Ex quibus cōcluditur q̄ episcopus dispensare pōt in gradibus prohibitis in matrimonio, quādo impedimētū est occultū,& ad Papam nō pōt haberi recursus,& separatio sine scādalo magno fieri nō pōt:sicut sæpe accidit in mulieribus cognitis à cōsanguineis viri antequā matrimoniū cōtrahatur.Et idē puto in eo, qui post votū simplex matrimoniū cōsummauit: quia licet cum eo dispēsare nō possit episcopus, secūdū S.Tho.& veritatē,vt dicitur infrà: in casu tamē magnæ necessitatis credēdū est q̄ hoc possit:quia nō est verisimile q̄ Papa velit manere in laqueis huiusmodi animas,quæ Romam adire nō possunt aut mittere.Tertiò,quādo canon dicit posse fieri dispēsationē,licet expresse nō indulgeat: quia tūc episcopus pōt, arg.c.nuper.de sent.excō.& ita tenet Ioā.de Lig.& Ioān. Cal.& originaliter fuit dictū Inn.in c.dilectus.de tēp.or. quia frustratoriè intelligeretur de Papa,qui semper potest indulgere.quod etiam tenet gl.in c.postulasti.de cle.excō.
16. ¶† Decimò quēritur specialiter, in quibus casibus episcopus dispēsare nō pōt? Et dico eū dispēsare nō posse. ¶ Primò,in homicidio dist.50.miror.& hoc siue iusto siue iniusto,si actu mors aut mutilatio secuta est, q̄ocunq; fiat secundū Inn.& Host.in c.j.de cle.pu.in duel. Et intellige q̄ nō pōt cū tali dispēsare in officio.secus in beneficio.vt ibi c.ij.sed tamē hæc limita iuxta dicenda j. Homicidiū.iij.§. viij. ¶ Secūdò,in simonia ordinis vel beneficii per simoniā scienter acquisiti:& hodie per multas extrauagātes incurritur excōicatio & suspēsio,à quibus solus pontifex Romanus absoluit. ¶ Tertiò, in eo qui cū esset suspēsus vel excōicatus,dānabiliter se diuinis ingessit.de re iud.cū æterni.& de sen.excō.cū medicinalis lib.vj. ¶ Quartò,in clerico,qui excōicatus accedit ad iudicū principis, cōtēpto ecclesiastico iudice.xxj.q.vi.si quis episcopus. ¶ Quintò, in bigamo & viduarū corruptarūmq; maritis.de big.c.j.& iij. xxxiiij.dist lector. ¶ Sextò, in clerico nū ordinato ministrante.s.cū solēni apparatu,secūdū Host. quia talis ministrans in pertinētibus ad ordinē quē nō habet: deponēdus est amplius nō ordinādus:de cle.nō or.mi.c.j. Secus si clericus simplex epistolā sine solēnitate cātet.& ibi dicit Pan. q̄ talis tenetur etiā pœna falsi:sicut nō habens dignitatē simulans se habere.ff.ad leg.Corn.de fal.l.eos.Et idē intelligē de eo qui se falsō asserit doctorē. Dicit etiā eo.tit.c.ij. q̄ cū tali dispēsat episcopus,nō vt ascēdat ad ordines superiores: sed vt suscepto vtatur & circa beneficiū: imò Inno. ponit regulā q̄ episcopo licet quasi semper dispēsare in beneficio:quia dispensat cū homicida:vt de cle.pu.in duel.c. ij.& in c.studeat.dist.50. ¶ Septimò, in clerico promoto per saltū.quod Direc.limitat, si sciēter in ordine nō recepto ministrauit:cū quo tamē dispēsat episcopus quantū ad ordinē,nō quidē suscipiēdū, sed iam susceptū:& quātū ad beneficiū,secundū Ioā.Host.& Arch.Si tñ credidit se promotū gradatim probabiliter,episcopus dispensare poterit iure suo. Et sic intellige c.vnicum, de cle. per fal. promo. ¶ Octauò,in eo,qui ordinē furtiuē suscepit:quia secundū Ray.si fuit prohibitus hoc facere sub anathemate: post satisfactionē dispēsat episcopus,vt minister in ordine susceptо nō furtiuē:& etiā in suscipiēdis,si ingressus religionē ibi aliquātо tēpore laudabiliter fuerit cōuersatus:sed si nō fuit sic prohibitus,dispēsat post satisfactionē cū eo etiā manente in seculo,etiā in suscipiēdis:de eo qui fur.ord.su.c. j. ¶ Nonò, in ordinato extra tēpora, vel ab alieno episcopo,secūdū aliquos,stante dispēsationē ministret.Sed veritas est q̄ episcopus cū dispensat quo ad ordines susceptos de tēp.ord.cōsultationi. ¶ Decimò,in excōicato ordines suscipiēte.de sent.excō.cū illorū.& idē in apostata à religione.de apost.c.fi.quod de ordine sacro loquitur. vnde si minores suscipit,dispēsat episcopus, nisi dimisisset habitū: quia fuisset excōicatus:& solus Papa dispensat cū eo. Sunt etiā multi casus,super quibus nihil episcopus pōt vt supra Casus.§.j. ¶† Vndecimò quēritur, quomodo cū aliquibus dispēset episcopus? Et dico hoc colligi ex diuersis locis huius Summæ: vnde de apostata vide 3. Apostasia.§.viij.& 7. Irregularitas.j.§.v.de bis baptizato, 3. Baptismus.§.iij.& 7. Irregularitas.§.iiij. de recipiente beneficiū de manu laici, Beneficiū.iij.in princip.de clerico cōiugato & illegitimo, vt habeat beneficium vel plura beneficia, 3. Beneficiū.iij.§. iiij.& sequē.de bigamo. Bigamia.§.vij.de cōtrahente matrimoniū sine bānis, Matrimoniū, vij.§.vj. De residētia & promotione ad sacerdotiū clerici existentis in studio, Beneficiū,iij.§.ij. De corpore vitiato vt promoueatur, 3. Corpore vitiatus.§.j.& de criminibus, 3. Crimē.§.vlti.& de habente xx.annū vt promoueatur ad dignitatē, 3. Dignitas.§. iij. De pugnāte in duello, 7. Duellū.§.iiij.de Dispēsatione in ætate, 7. Aetas.§.j. De homicida, Homicidium, iij.§. viij.de eo qui fuit in bello iniusto, Homicidiū,iij.§.vj. De infami, Infamia.§.xj. De prelatis ne amoueantur; propter inquisitionē, 7 Inquisitio.j.§.x. De apponēte ligna pro hæreticis cōburēdis, Homicidiū,iij.§.vij.parti.x. De ordinato in excōicatione, Irregularitas.§.ij. De suscipiēte duos ordines simul,ibi.§.iij.de acolutho ministrāte ad secundū baptismū,ibi.§.xxvij de suscipiēte ordinē ab episcopo excōicato,vel qui resignauerat,ibi.§.vij.de suscipiente ordinem extra tēpora,ibi.§.vij.de ministrāte in ordine quē nō habet,ibi.§.xxvij.de publicè pœnitente, ibi.§.xvij.de illegitimo, ibi.§.xx. De impedimento matrimonii; 7. Matrimoniū.vj.§.vj.de solenniter pœnitente; Pœnitentia.§.j. De ordinatis à schismaticis Schisma.§.v. De simoniaco in ordine vel beneficio, Simonia.§.xix. Itē in alia simonia,

ibidem.§.eo.de sortilegis, Superstitio.§.vlti. De pugnante in torneamento, Torneamentum.per totū. De voto S. Iacobi & Hierusalem, Votū.iiij.§.iij. De voto castitatis,
18 ibi.§.iiij. ¶ Duodecimò, † vtrum episcopus in casibus, in quibus dispensare potest, hoc possit sine capitulo? Et Archi.in c.is qui.de fil.presby.lib.vj.tenet q̄ nō:sed melius gl.in c.cum ex eo.de elect.lib.vj.tenet q̄ sic.vide 3.§.iiij. Si tamen accusatus fuerit de indiscreta dispensatione,puniendus est pœna depositionis.dist.lj.c.j.quod Host.dicit habere locū,si monitus sit incorrigibilis,& propter hoc suspensus,& sententiā suspensionis cōtemnens,& in sua cōtumacia perseuerās,ar.de præben.graue. vel dicta iura intelliguntur quando dispensat in eo quod iure nō potest.
19 ¶ Decimotertiò † quēritur, vtrum episcopus dispensare possit contra suam constitutionē? Et dicit Inno.in c.dilectus.de temp.or.q̄ non.& sequitur Arc.in c.licet.de eleli.vj. Sed contrariū sensit idem Inn.in c.cum ad monasterium.vbi tenet q̄ cōditori canonis licet cōtra suā cōstitutionem dispēsare,etiā sine causa. Et idem Io.An. quod d. Anto.limitat,nisi cōstitutio transierit in priuilegium vel contractū quo casu intelligi pōt opinio contraria:vel nisi cōstitutio esset iurata:qa tunc ea stante dispensare nō posset:sicut nec se ipsum à iuramēto absoluere. Et facit quod no. Io. An. post Host.in c.j.de sup.negli.prela.in vj.vbi dicit notabile verbum.s.q̄ vbi canones imponunt legē ipsis episcopis:non dispēsat episcopus,nisi hoc reperiatur con-
20 cessum. Cuius ratio esse potest:quia tunc expresse videtur episcopis prohiberi. ¶ Decimoquartò, † vtrū Abbas,aut alius religiosorum prælatus, possit cum suis subditis dispensare? Et dico q̄ non:nisi inquantū ei à iure vel regula, aut priuilegio conceditur:vt no.Inn.in c.ij.de eo qui fur. or.fu.& do.Ant.in c.at si clerici.de iud.vbi dicit Panor.q̄ est cōmunis opinio. Cōcedit autē abbati posse dispensare in decē casibus. ¶ Primò in nouitio vt promoueatur ad sacros ordines.dist.lxxvij.monachus. ¶ Secundò,cū apostata vt ministrare possit,& ad alios ordines ascendere: arg. dist.50.c.fi.nisi ordinatus in apostasia.de apo.c.fi.quia tūc ad papam pertinet,vt ibidē. ¶ Tertiò,cū illegimo intrante monasteriū,vt promoueatur.de fil.presby.c.j. ¶ Quartò,q̄ non cōfiteantur & sumāt Eucharistiā semel in mense.de sta.mo.cle.j. ¶ Quintò,q̄ monachus detur in capellanū ecclesię parochialis,si accedat episcopi populiq; consensus:dist.viij.c.j.xvj.q.j.doctos. ¶ Sextò,q̄ monachus habeat propriam cellam intra septa monsterii.xviij.q.v.c. nullus.xx.q.vlt.c.fi.ad fi. ¶ Septimò, in ieiuniis, cibis,& esu carniū,silētio,& operibus manuum ad quæ tenetur: vt de cōse.di.v.non mediocriter.& c.carnē.& c.nunquam.& de sta.mo.cum ad monasteriū.vbi videtur Host. tenere q̄ non possit de esu carniū:sed in contrariū est ibi Inno.& Pan.imò dicto q̄ in omnibus spectantibus ad regulam dispensare pōt,nisi in tribus votis,per ar.à cōtrario ibi in fine.qd Pan.limitat,modo dispēsatio & nun dispensatio fiat. ¶ Octauò, in irregularitate, de qua 3. Abbas.§.ij. ¶ Nonò,generaliter in obseruātiis regulæ remittēdis.xx.q.vlt. in c.fi.in gl.de cōse.dis.v.carnem. saltē in his,quæ nō sunt de substātia.arg.de vi.& ho.cle. Deus. Pro quo no.secūdū Alex.q̄ in regula beati Benedicti,quædā sunt purè spiritualia,vt claritas,humilitas,& cæteræ virtutes:quædā verò consistunt in obseruantiis corporalibus: puta abstinentia carniū,ieiunium,& huiusmodi:quædā verò partim spiritualia,& partim corporalia: vt cantare,psallere,orare,& hmōi. In primis Abbas disponere nō pōt:in secūdis verò dispōnere quidem pōt,non tamen ad libitū,sed secūdum quod bonum & æquum viderit,secundū occurrētia:quod propriè est dispensare:tertia verò si præcipiuntur aut prohibentur,mutare non potest: nisi secundum quod conuenit charitati:vt dicit beatus Benedictus,id est,ex causa rationabili:quia sicut subditi abbati,ita abbas regulæ subditur, eiusq; obedientia præponenda est. Et cum in regula dicitur,q̄ omnia de abbatis dispositione fiant:intelligitur,nisi expresse præcipiantur aut prohibeantur. Vnde abbati præcipienti in huiusmodi,ex sola voluntate non est obediendum.secus si ex cognita necessitate personæ. Si autē dubitat monachus,vel timet de legitima causa præcipiendi:in huiusmodi & aliis,quę sunt cōtra regulā,obediat:vt j. Religiosus. Et quod hic dicit Alex.de Abbate,seruandum est in omni prælato religioso, cui ex regula permissa est dispensatio. Vnde dispensare possunt qñ eis constat de causa legitima,& etiā si dubitent:quia ad clementiorē partē declinandū est. ¶ Decimoquintò † quæritur, vtrū superior assumendo aliquem ad aliquod officiū,videatur dispensare cum eo in impedimēto quod habet ad illud? Et Inno.quidem in c.prēterea.de testi.cog.& in c.veniēs.de fi. presby. videtur sibi cōtradicere:sed eius & aliorū cōtradictio tollitur distinguēdo de principe,id est,papa,& de inferioribus,puta episcopis. Vnde Pan.in c.cum in cunctis.de elec. dicit q̄ episcopus in casibus, in quibus pōt dispēsare,cōferendo beneficiū indigno,nō videtur dispēsasse,imò venit puniendus:quia cōtulit indigno. Ita determinat glo.in c. vnico,de æta.& quali.li.vj. Secus,inquit,in principe:quia cōferendo scienter indigno,videtur dispēsare. Dico ergo q̄ si princeps vt homo scit impedimētū eo ipso dispensare intelligitur:& similiter inferior,si scit,& habeat rationabilem causam dispēsandi cognitā.quod tamen videtur limitandum,secundū Bald.in l.Barbarius.ff.de offic.præto. qñ per literas suas constare potest de scientia indignitatis. Sed hęc limitatio procedit in foro causarum,nō animarū: vbi secundū Arch.si prelatus mādat ordinari eum,quē scit irregularē:sufficit intētio dispensandi in irregularitate,licet non dixerit illud verbū,dispenso,vel huiusmodi:quia dispēsat ipso facto. Sed intellige si habet causam legitimā siue cū cognitione causæ:aliter punitur. Ratio verò diuersitatis est:qa princeps in dispensando nō tenetur ad causæ cognitionē sicut inferior:sed sufficit sola voluntas. Instit. de iure natu.§.sed & quod principi. De dispēsatione in votis, j. Votum iiij.in legibus autē, j. Lex.in certis verò infrà, Restitutio,sextò.in ætate autem,vide 3. Dignitas.

De Disputatione.

1 *Disputare,actum esse contentiosum,periculosum,ancipitem,stultis appetibilem,& sapientibus odiosum:& cuique laico in fidei negotio illicitum:adeo vt ob id excōmunicatio irrogatur. Quandoque bonus & necessarius esse potest.*

2 *Auerrois hæc intellectus vmtate disputantes,an sint ferendi. Et quid de religioso illorum opinionem ac sententiam sustinente?*

DISPVTARE † communiter est actus contentiosus: quia consistit in verbis habentiū contrarias voluntates circa victoriā: & periculosus,quia anceps omne certamen,ac varius euentus belli,stultis appetibilis,& odibilis sapientibus:quia sapientis est nolle certare,vt ait Lactan. & illicitus cuicunq; laico circa ea quæ sunt fidei,id est,necessaria in fide,vt sunt articuli & conclusiones necessariò cōnexæ articulis,siue publicè,siue occultè,intantū vt cōtra faciens sit excōmunicandus. de hæreticis.c.quicunque.§. inhibemus quoque.libro vj.vbi glosſ.dicit,forte per Laicos intelligi illiteratos more Vltramontanorum:tamen melius est vt propriè intelligatur:quia secundū Sanctum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tho. leges respiciunt, quod in pluribus accidit: vt laicum rudem esse in his, quæ fidei sunt. Imò nedum laicis, sed & clericis prohibetur disputare de fide publicè turbis coadunatis. C. de sum. Tri. l. nemo. & idem sentit Sanctus Thomas ij. ij. quæst. x. dicens, disputationem de fide illicitam, quando ex dubitatione disputatur: vel coram simplicibus & titubantibus, qui ab infidelibus non solicitantur: quod supple, communiter accidit vbi est turba. Secus ad cõfutandum errores etiam coram simplicibus, quando sunt ab infidelibus solicitati: quia tunc si quis ad hoc esset sufficiens, non solùm esset licitum, sed etiam necessarium: nec tacitur nitas esset erroris confirmatio. Pro quo facit l. quoniam. C. de epi. & cle. xxiij. q. vj. vides. Similiter etiã secus quando disputatur ad exercitium coram doctis & firmis in fide.
2 ar. in c. in mandatis. dist. xliij. ¶ Quid ✝ ergo dicẽdum de his, qui publicè in disputationibus, sustinent fictionem Auerrois de vnitate intellectus? Dico q̃ tales sunt vanè communiter: quia opinionem tam stolidam & cõtrariam Aristoteli & toti Philosophiæ non videntur sustinere, nisi vt appareant Philosophi, quasi dissentientes à fide: & si sunt laici, peccant mortaliter, quia sunt excommunicandi per d. c. quicunque. nullus autem excommunicatur à iure, nisi pro mortali, secundum Pet. de Pa. imò peccant vel mortaliter vel grauiter, etiam si sustinerent partem fidei, ratione dictæ prohibitionis. Et similiter peccant mortaliter religiosi, qui tali vanitate ducti sustinent dictam opinionem: tum quia exponunt se periculo faciẽdi titubare aliquos de fide: tum etiam quia si mortale est laico sustinere partem fidei propter insufficientiam, ne fidei derogetur: multo magis religioso sustinere oppositum fidei: & tantò grauius, quantò ille doctior est. Et similiter peccant mortaliter inquisitores & episcopi, qui possent obuiare prædictæ enerationi fidei: & sola vtilitate & reuerentia contenti negligunt ea quæ Domini sui sunt non curantes: quia ista negligẽtia est magna & perniciosa contra honorẽ creatoris & Domini nostri Dei. vide suprà Contentio. §. iij.

De Diuinatione.

1 *Diuinatio à quibus inuenta est, & quorum virtute fiat?*
2 *Dæmones quot modis futura agnoscant?*

1 DIVINATIO ✝ à Persis fertur inuenta. xxvj. q. iij. c. j. & fit dæmonũ virtute, qui scire possunt omnia nobis occulta, præter mẽtium cogitationes, & affectiones, secundum Theologos, & omnia absentia. Et aliquo modo etiã futura: quæ secundũ S. Bona. & vt elicitur ex c. sciendum. xxvij. q. iij. & S. Tho. in multis locis, quatuor modis agnoscũt. ¶ Primo ✝ ex ingenii acrimonia cõsiderantes ad quid
2 nostra declinatur affectio, aut virtus causæ naturalis. Secundò, ex longa experiẽtia, qua norunt ex talibus talia contingere: quod tamen subtilem exigit declarationem. Tertiò, ex dolosa cautela, qua proponũt aliqd facere, & prædicunt. Quartò, ex aliena doctrina, quã diuina permissione à bono angelo discunt, aut etiam per scripturas. vide infrà Superstitio. & Maleficium.

De Diuortio.

1 *Diuortij finitio, et vnde dictum sit? Et quotupliciter fieri habeat? Et an in eo vir & vxor, ad paria vocentur?*
2 *Matrimonium, num sit aliquo casu separabile? Et quotuplex matrimonij separatio?*
3 *Si quis aliquã cognouerit, cum qua nec sponsalia, nec matrimoniũ cõtraxit, at deniq; post copulã cũ ea de præsenti contraliat: an huiusmodi matrimoniũ per præcedentem copulã consummatum sit? Et num eo non obstante, eorum quilibet religionẽ intrare possit? Et an vir ex eo, quòd duxerit cognitam, bigamus effectus sit.*
4 *Vir si vxorem necdum cognitã proprio consanguineo adulterandam tradiderit, an ea inuita ob id religionem ingredi possit? Et quid si alteri tradiderit.*
5 *Vinculum per coniugis mortem semel dissolutum, an coniuge resurgente redeat? Et quid in matrimonio spirituali?*
6 *Vinculo matrimonij, per mortem alterius coniugũ ciuilem dissoluto: vtpote religionis ingressu altero consentiente, an in seculo remanens teneatur alterius professionem faciendam in fine anni ante, quàm contrahat expectare? Et an si sponsus mantellatus efficiatur, matrimonium solui dicatur?*
7 *Matrimonij soluendi an alius sit modus, quàm naturalis, ac ciuilis mortis? Et ibidem, an castratio superueniens vinculum coniugale tollat? Et ex quo coniugium ratum esse dicatur?*
8 *Sponsa per verba de de præsenti à sponso violẽter cognita, num religionem intrare possit?*
9 *Diuortium ratione periculi peccandi vitandi, an liceat? Et quid ob adulterij causam, & quatenus huiusmodi causa purgetur? Et qua authoritate occasione adulterij fiat huiusmodi separatio? nu. 10. & 11. & de eodem limitationes quatuor.*
12 *Vir vxorem adulteram, num aliquo casu repellere non possit? Et id quot casibus?*
13 *Separati ob hæresim, aut infidelitatem, num à debiti redditione absoluti sint? Et num in huiusmodi compensatio locum habeat. nume. 14.*
15 *Iura quid velint de coniugum votis quo ad continentiam in separatione propter sanctimoniam?*
16 *Matrimonio iam consummato, num religionem intrare liceat? Et id quotuplici casu?*
17 *Coniunx religionem ingressus, quando ad exitum, aut id minime teneatur? Et num religionem egressus ad debitum teneatur? nu. 18. Et num egressus ad egressum teneatur? nu. 19.*
20 *Iura quid velint circa sacrorum ordinum susceptionem ab eo, qui matrimonium consummauit?*
21 *Dissolutione matrimonij, quod verum non erat, sed apparẽs, quatenus procedatur, vbi vxor propter viri frigiditatem diuortium petit? Et quid si vir propter mulieris nimiam arctitudinem petatur? num 22. Et quid si propter maleficium petatur, vt quia vir aliã potest, suam cognoscere non potest. 23.*
24 *Ecclesia si falsis probationibus in matrimonio dissoluendo deceptus fuerit, ac mox vix sacerdos factus est: deinde autem compertum est de deceptione, an si vxor virũ repetat, ei reddi debeat? Et quid si vxor monasterium simile, aut pari causa ingressa, & matrimonium effectus sit, vel in sacris constitutus: an vxor virum repetere queat. num. 25.*
26 *Fratres duo duxerunt duas sorores, seu consanguineas, latã dispensationem propter consanguinitatem inter alterum, & vxorem, diuortij sententia, an ob id alter à sua vxore etiam separari debeat?*
27 *Sententia diuortij lata, & thoro ab vxoris adulterium separato, an vir fornicetur, an possit illum mulier repetere?*

DIVORTIVM ✝ licitum, est viri ab vxore, vel econtra separatio legitima, id est, non sine lege vel ratione facta: quia quos Deus coniunxit, homo non separet. xxxj. quæst. j. §. & obiicitur. Et dictum est à mentium diuersitate: vel quia hi, qui matrimonium distrahunt, in diuersas partes eunt. ff. de diuor. lege prima. Et secundũ Raymẽ fieri habet multipliciter: quia aut diuiditur matrimonium in totum, ita quòd possit coniugum vterque contrahere, vt in maleficiatis: vel saltem alter, vt in frigidis: aut dirimitur in parte, id est, quantum ad mutuam seruitutem debiti coniugalis & cohabitationis, ita tamen q̃ neuter eorum contrahere possit: sicut quando fit separatio propter adulterium, vel causa religionis post carnalem copulam: ante quam si alter coniugum religionẽ intrare

posset cõtrahere reliquus. In huiusmodi autẽ diuisionibus faciendis per diuortiũ, vir & vxor ad paria iudicãtur, secundum S. Th. & Pet. quia sicut viro vxorem, ita vxori virum ob fornicationem dimittere licet. xxxij. q. j. si quis vxorẽ.
2 ¶ ✝ Primò verò quæritur, vtrũ matrimoniũ sit aliquo casu separabile? Et dico si loquamur de matrimonio vocaliter, & nõ verè, vt est illud, quod sequitur impedimẽtũ dirimens: sic solui põt, iuxta dicẽda infrà impedimentũ. per totũ. Sed loquendo de vero matrimonio, dico q̃ est duplex: vnũ scilicet ratũ, i. legitimè contractũ per verba de præsenti: aliud ratũ simul ac consummatum per copulã carnalẽ. Separatio enim matrimonii est duplex: vna quo ad vinculum, quæ est qñ vterq; vel alter coniugũ potest cũ alio de nouo cõtrahere: alia quo ad cõuersationem cõiugalem, vinculo stante. Et hæc est duplex, scilicet quo ad thorũ, & quo ad cohabitationem. Igitur quantũ ad vinculũ, matrimoniũ ratũ dupliciter solui põt. ¶ Primò, per mortẽ naturalẽ alteri⁹ vel vtriusq; coniugũ. ¶ Et secundò, per mortẽ ciuilẽ: id est, professionem tacitã vel expressam religionis approbatæ: ita q̃ remanens in seculo potest libere cũ alia contrahere, nisi impedia
tur ex aliquo voto. Matrimoniũ verò cõsummatum solui põt morte naturali, nõ autẽ ciuili, aut quocunq; alio modo: vt in c. gaudemus. de diuor. etiã authoritate Papæ: vt in c. ex publico. de cõuer. cõiu. quod tamen fallit, si illud esset inter cõiuges infideles. de quo j. Matrimonium. vj. §. j. & Matrimoniũ. viij. §. x. Quantũ verò ad cõuersationẽ cõiurari põt. Primò, propter adulterium. xxxij. q. j. dixit dom⁹. de quo j. §. vij. quo casu mulier dotẽ & vir donationẽ propter nuptias perdit: vt j. §. xiiij. ¶ Secundò, propter periculum, dum alter alterũ ad aliquod peccatũ mortale trahere nititur: secũdũ gl. in c. omnes. xxxij. q. vij. & Inn. in c. mari
tus. de adul. & in c. quæsuit. de diuor. & ibi Pan. quod intelige si aliter cõpesci nõ potest. ¶ Tertiò, propter hæresim. de quo j. §. x. ¶ Quartò, propter sanctimoniã, id est, religionis ingressum aut votũ: de quo j. §. xij. Est tamen ✝ circa hoc sciendum, q̃ si quis aliquam cognoscat, cum qua nec
3 sponsalia, nec matrimoniũ contraxit, & post copulam cũ ea contrahat de præsenti: hoc matrimoniũ non est cõsummatum per copulã: quia quod præcedit, nõ consummat, id est, perficit quod sequitur, sed econtra: quia perfectio præsupponit perfectibile. Et ideo vterq; eorũ, non obstãte illa copula, potest intrare religionẽ, per c. verũ. & c. ex publico. & c. ex parte. de cõ. coniu. Nõ est etiã ille vir bigamus, dato q̃ illa prius ab alio cognita fuisset: quia ad bigamiã nõ sufficit contrahere cũ corrupta, nisi post contractũ cognoscatur. Et facit c. veniens. de spõ. vbi copula præcedens sponsalia de futuro, non facit illa transire in matrimoniũ.
4 Sciendum ✝ est etiã, q̃ si vir vxorem nondum cognitã proprio cõsanguineo tradat adulteranda, secundũ Ric. in iiij. dist. xxxv. non potest ea inuita religionem intrare: ex hoc acquisito mulieri iure in corpus viri. & facit c. discretionẽ. de eo q cog. cõsang. vxo. suæ. Et idẽ videtur, si tradat alteri.
5 ¶ ✝ Secũdò quæritur, quãtum ad separationem vinculi per mortem naturalem, vtrũ redeat vinculũ mortuo resurgente? Et dicit Pet. de Palu. in iiij. dist. xxvij. q̃ post mortem vnius alter cõtrahere potest. vt patet per Apostolũ Ro. vij. quia mors omnia soluit. authen. de nup. §. deinceps. Et si mortuus resurgat, nõ est obligatus matrimonio: tum quia obligatio semel extincta nõ reuiuiscit: tũc quia hoc sacramentũ characterẽ non imprimit: qui scilicet est indebilis. Vnde Lazarus resuscitat⁹ si habebat vxorẽ, nõ recuperauit eã, nisi nouiter cõtraxisset: recuperasset tamẽ bona, quæ tenebatur ex donatione causa mortis plus se quàm donatariũ vult habere. Vnde intelligitur tacita conditio si moritur cũ effectu, id est, permanẽs in morte. Idem si ab intestato decedatur: quia in causa est cõiunctio ad morientẽ, qui sibi est omni alio cõiunctior. Et idẽ si fiscus illa recepe
rit in defectum hæredũ: quia si reddere tenetur propinquo eius, multo magis eidẽ resurgenti. Et idẽ est in spirituali matrimonio. Nã religiosus suscitatus post mortẽ, nõ tenetur ad religionis obseruãtiã: quia seruitus personalis, quæ debetur à persona ratione personæ, vt in matrimonio & religione, extinguitur morte: quod etiã patet ex verbis aliquorũ profitentiũ obediẽtiã vsq; ad mortẽ. Et similiter curatus & episcopus resuscitatus, quãuis retineat cõsecrationem, nõ retinet tamen ecclesiã, nisi sibi noua electione aut prouisione cõferatur: quia mortuus est suæ spõsæ, id est, ecclesiæ. hæc ex illo. ¶ ✝ Tertiò quæritur, quantũ ad separa- 6
tionẽ vinculi per mortem ciuilẽ, vtrũ altero post matrimonium ratũ intrante religionẽ reliquo consentiente, remanens in seculo teneatur alterius professionẽ fiendã in fine anni expectare, antequã contrahat? Et dicũt omnes doct. q̃ tenetur quidẽ professionẽ expectare: quia si ante professionem egrederetur, tenetur iliũ recipere, etiã si iam cum alio cõtraxisset, & cõsummasset: quia ante ciuilẽ mortẽ, id est, professionẽ, qua quis actibus carnalibus moritur, vinculũ nõ dissoluitur: vt in c. verũ. & in c. ex parte. el ij. de conuer. coniu. & intellige in religione approbata: vt in c. vnico. de vot. li. vj. Ex quo infert Pan. in d. c. ex parte. q̃ nõ soluitur matrimoniũ, licet spõsus efficiatur mantellatus, siue de tertio ordine: quia licet sit modus viuẽdi approbatus, nõ tamẽ religio. Quod tamẽ fallit in tertio ordine viuẽte collegialiter & ,phtẽte tria vota religionis ex cõcessione apostolica: sicut nũc est in multis locis in ordine Prædicatorũ: quia talis ,pfessio soluit matrimoniũ ratũ ante vel post talẽ ,pfessionẽ contractũ: vt declarauit Xystus quartus de qbusdã mulieribus tertii ordinis beati Fracisci: nõ autẽ si profitentur quidẽ hæc, sed nõ ex cõcessione apostolica: quia oportet talẽ professionẽ esse approbatã. ¶ Probationis tamẽ tẽpus vtrũ eo casu debeat esse annus necne, est opinio triplex. Nã Ber. in c. statuimus. de reg. in gl. dicit q̃ per episcopũ tẽpus probationis breuiari & taxari debet, propter periculũ incõtinentiæ alterius, & ad fraudẽ tollendã: quia posset quis in fine anni de monasterio ad monasteriũ trãsire fraudando aliũ. Io. autẽ in gl. xxvij. q ij. in c. desponsatã. dist. in
guit: quia si intrauit de volũtare alterius, debet ille expecta re per annũ: nec ,pbationis tẽpus abbreuiandũ est. Si verò intrauit eo ignoránte vel inuito: præfigendũ est tẽpus intra quod profiteatur. Nec incõuenit tẽpus iure statutũ breuiari: quia speciale est in isto casu propter incõtinentiæ periculũ. Host. verò in Sum. dicit illud tẽpus nõ esse breuiandũ, nisi appareat fraus ex discursu de vno monasterio in aliud: quia inductũ est in fauorẽ, nõ solùm intrantis, sed etiã religionis: vt mores eius experiatur. Sed San. Th. in iiij dist. xxvij. q. j. art. iij. q. iij ad tertiũ, dicit q̃ de ,pfessione emissa ante tẽpus tẽpus iure determinatũ, est idẽ iudiciũ quod de voto simplici, post quod alter reddere debitũ non tenetur, nec tamen põt cõtrahere: ita & hic. hæc ex illo. Et sic tenet. Ber. nisi abbreuiator tẽporis esset Papa: quia alii cõtra canones disponere nõ possunt in fiẽdis, nisi eis expresse cõcedatur: vt patet ex dictis s. Dispensatio. §. iiij. maximè in alicuius
7 præiudiciũ. ¶ ✝ Quartò quæritur, vtrũ præter dictos modos, s. mortis naturalis & ciuilis, sit aliq⁹ modus soluẽdi matrimoniũ ratũ, aut etiã cõsummatũ? Et de cõsummato legitime inter fideles dico q̃ nullo modo solui potest nisi

Universidad de Deusto
Biblioteca

morte naturali: similiter nec ratũ, nisi morte naturali aut ciuili, secundũ Pet.de Pal.qui dicit ꝙ tale matrimonium, scilicet ratum, nõ soluit primo seruitus superueniẽs: quia nõ occidit quantũ ad actus carnales. Et idẽ generaliter est de omni impedimento dirimente: quia matrimonium nõ dirimunt, nisi præcedant. Nec secũdo votũ simplex. vnde talis tenetur aut reddere aut intrare religionem, nõ quidem tertii habitus beati Dominici vel Francisci cũ professione ibi: quia talis professio nõ habet vim nisi voti simplicis vnde nõ sufficit tollere vinculũ cõiugale. Nec tertiò castratio superueniens: quia matrimoniũ ratũ non inuenitur in iure solui, nisi in certis casibus, de quibus non est iste. Firmatur autem, & ratum vocatur coniugiũ ex solo consensu per verba de præsenti: vt no.gl.de test.r.c.super eo. Et glos. dicentes ꝙ confirmatur officio carnali & ante impossibilitas coeundi soluit vinculũ, negãdæ sunt. Nec quartò ordo, qui est sacramentũ vel dignitas: licet magister Sententiarũ videatur innuere ꝙ sponsus sicut religionẽ ingredi, ita & ad ordines promoueri possit: & secundũ Hosti. ad episcopatum ante copulam carnalem: quia episcopatus ex sui natura nõ dicit aliquid matrimonio contrariũ: cum episcopi prius essent vnius vxoris viri: nihil autem tollitur nisi per suũ contrariũ. Item episcopus ciuiliter non moritur, cum habeat proprium sicut & clerici seculares: religio autẽ matrimoniũ soluit ratione mortis ciuilis, nõ ratione perfectionis: vnde vxor ordinati ad sacros ordines vel episcopatum cõtrahere nõ potest: nec ea inuita potest vir etiam ante copulã ad hæc ordinari, etiã per Papam, in eius præiudicium, sic quin teneatur debitum reddere: quia est de iure diuino: similiter nec ad cardinalatũ: quia & ille status secularis nõ est regularis, dicente quodã cardinali: nos habemꝰ religionẽ, cuius apostatæ sunt sancti, vt Hieronymus. Nec obstat ꝙ Christus Ioannẽ de nuptiis ad apostolatũ vocauerit: tũ quia episcopi non tenent locũ apostolorũ quo ad paupertatem, sed quo ad dignitatem: tum quia illud fecit Christus, qui habuit potestatẽ excellentiæ: tum quia apostolatus erat status religionis quo ad tria vota. Est ergo cõclusio istius ꝙ matrimoniũ ratũ sola professione religionis probatæ solui potest, & nõ aliter, etiam authoritate Papæ: cuius tamen contrariũ tenent Canonistæ: quia matrimoniũ inquantum sacramentum ratificatur constitutione ecclesiæ: quæ ratificatio est vt alter altero viuente contrahere non possit. Vnde ratificationẽ Papã tollere potest de potestate absoluta: & etiã de ordinaria quãdo subest causa. Et hæc est opinio Io.And.in nouel.super c.ex publico.de conuer.coniug.& Host.& Archi.in c.quapropter.xxvij.q.ij.& Benedict.in c.ex publico. Et Archi.iij. parte.titu.j.c.xxij.dissuse ista pertractans dicit, se vidisse bullas Martini quinti, & Eugenii quarti talem matrimonii dissolutionẽ
2 continens. ¶†Quintò quæritur, vtrum sponsa per verba de præsenti cognita violenter à sponso religionem possit intrare? Et dicit Host.ꝙ nõ cõtra sponsi voluntatẽ, & si ingreditur, ille contrahere non potest, secundum Petr. cum duret vinculum: sed potest inuitã de monasterio reuocare Pan.autem in c.verum.de cõuer.coniu.sequitur opi.Bart. Brixi.dicentis ꝙ potest: quia non videtur communicasse suum corpus, ex quo fuit cognita inuitè. Et facit c.ille autem.xxxij.q.v. Sed dico istam opi.veram si erat spõsa de futuro: vt etiã tenent Mo.& Rod.aut etiam si fuit de præsenti, & violentia fuit absoluta ante bimestre: sed secus si erat sponsa de præsenti, & fuit in mora ingrediendi religionẽ: puta, quia iam transierant duo menses à desponsatione, qui ad hoc dãtur, secundũ S.Th.vt suprà, Debitũ.§.j.quia sic ille exigit quod sibi debebatur sine culpa. Similiter si violentia nõ fuit merè absoluta: quia hoc casu copula fuit ex parte sponsæ voluntaria simpliciter, licet secundũ quid inuoluntaria: sicut & proiectio merciũ in mare. Secunda autem opinio est vera, vbi nõ fuit in mora, & violẽtia fuit absoluta sine vllo consensu. quod tamen vix accidit. Et ratio, quia vnius culpa nõ debet impedire alterius bonum: maximẽ si culpabilis inde cõmodum reportet. ¶†Sextò quæritur, quantum ad separationem ratione periculi peecandi, quomodo liceat? Et dico ex Pet.de Pal.in iiij.dist.xxxix. ꝙ si crimen est tale vt coniunx sine periculo sui corporis cohabitare nõ possit, non tenetur: quia si cum sui corporis periculo nõ tenetur reddere debitũ: multo minus cohabitare.de re.spo.ex transmissa.& c.literas.in fin. Vnde falsa est gl.de diuor.& c.ij.dicẽs, nõ dimittendã esse vxorẽ, etiã si vitæ viri fuerit insidiata. Et idem est si coniunx trahat ad crimen, etiã non cogendo, sed ratione fragilitatis: quia si non tenemur cohabitare propter periculũ corporis: multo minus propter periculũ animæ. Si tamen quis propter crimina alterius nõ timeat probabiliter sibi, corpori, vel animæ: de relinquere coniugem nõ debet, etiã incorrigibilẽ, nisi sit fornicatio carnalis, etiã semel cõmissa, vel spiritualis, in qua sit incorrigibilis. Et sic intelligitur c.ij. de diuor. ¶†Septimò quæritur, quantũ ad separationẽ matrimonii eõsummati quo ad conuersationẽ cõiugalẽ, ratione adulterii factã, quantũ extendatur ista causa adulterii vel fornicationis? Et dico, secundũ doct. extenditur nõ ad voluntatẽ adulterãdi, secundũ Veruec. sed primò ad suspicionem violentã vel certam de huiusmodi: puta si probatur ꝙ fuit solus cũ sola, nudus cũ nuda in codẽ lecto: aut simul in secretis locis & latebris cõmodis & horis electis.xxxij. q.j.dixit. Secũdò, ad vitiũ Sodomiticũ, secundũ Hug. Lan. Io.Cal.do.Ant.& Pan.in c.maritus.de adul.quia nomine fornicationis intelligitur omnis illicitus coitus.xxxij.q. vij.nõ solũ.xxxij.q.iiij.meretrices. Et quãuis Inno.in d.c. maritus.& gl.in c.omnes.xxxij.q.vij.teneat cõtrariũ, primũ tamẽ est verius: quia matrimonio fit iniuria maior. Et addit Pet.de Pal.hoc extẽdi ad vitiũ Sodomiticũ, & pollutionẽ extraordinariã cũ alio vel alia, etiã extra clausura pudoris: etiã si erat sua, secundũ Hug.& Lau.ea nõ existente in culpa. Sed hoc limita, si nõ vult corrigi. Imò extẽditur, secundũ quosdã, & S.Th.iiij.dist.xxxv. ad peccatũ contra naturã. Sed hoc nõ est verũ in mollitie. secũdũ Hug.Ro.& gl.in c.oés. Et ratio põt esse: quia nec diuisit, nec diuidere tẽtauit, carnẽ suã: qua etiã ratione qui suã extraordinarie polluit, nõ potest dimitti, nisi corrigi nõ velit: quia tũc immineret vxori periculũ salutis, cui põt & debet prouidere. de diuor.gaudemus. Tertiò, extẽditur ad fornicationẽ spiritualem, i.infidelitatem, si alter scilicet cadat in hæresim, Iudaismũ, vel Gentilitatẽ, præcipuè si ad infidelitatẽ trahit coniugem suum.xxviij.q.j.idololatria. Si tamen talis corrigere se vellet, non deberet dimitti. sed de hoc j.§.x. 12
¶†Octauò quæritur, qua authoritate talis separatio fiat ratione adulterii? Et dico, secundũ Host.ꝙ si adulteriũ est notorium, ita ꝙ infitiationi nõ est locus, põt innocens reum sua authoritate dimittere, scilicet ei nõ cohabitando. de diuor.significasti.& multo fortius debitũ negãdo.& idẽ Innoc.quod Veruec.limitat verũ, quãdo reus recedẽs publicẽ moratur cũ adultera vel adultero: quo casu loquitur d.c.significasti. Aliter autẽ hoc nõ licet, quantũ ad cohabitationem: vt ibi in c.porro. Et idẽ Io.And.in c.plerũq;.de dot. post diuor.re.addẽs ꝙ nõ lucrabitur donationem propter nuptias, vel dotem: si non habet penes se, quia petere non pote-

poterit. Sed si habet penes se, per exceptionẽ adulterii eam lucrabitur contra petentẽ, secundũ Pan.in d.c.plerunq;. Si verò delictũ nõ est notoriũ: fieri nõ potest separatio quantum ad cohabitationẽ sine authoritate & iudicio ecclesiæ: aliter instante altero, conetur cohabitare: nisi probet intra octo dies secũdũ Host.quod Rich.limitat verũ, quãdo matrimoniũ in facie ecclesiæ vel corã testibus celebratũ erat. In clandestino enim omnino propria põt authoritate dimittere, etiã quo ad cohabitationẽ: quantũ autem ad thorum, dico fieri posse separationẽ propria authoritate, si innocenti cõstet de adulterio cõiugis alterius, secũdũ Archi. ar.eorũ quæ no.in d.c.plerũq;.& in c.gaudemus.de diuor. Quod tamẽ, secundũ Archi. & multos, fallit in tribus casibus. Primò, si compellatur authoritate ecclesiæ. Secundò, si ipse postea adulterasset. Tertiò, si petiuisset aut reddidisset debitũ voluntariè postquã de adulterio sciuit: quia videtur se reconciliasse: & debitũ negare nõ poterit, secundũ Pet.de Pal. Adde quartò, ꝙ vbi reus se emendare vellet, innocenti suaderi debet reconciliatio: sed nõ est ad hoc absolutionis negatione cogendus: nisi hoc ex odio faceret aut
22 vindictæ, secundum S. Tho.in iiij. ¶†Nonò, quæritur, an aliquo casu nõ possit vir adulterã vxorẽ repellere? Et dico ꝙ sic in septẽ. ¶Primò, si ipse illam prostituit: extra de eo qui coguo.cõsan.c.discretionẽ.& idem secundum Pet. de Pal.est, si sciuit, & nõ prohibuit, cũ potuerit. Secus si ei dedisset occasionẽ indirecte, expellendo eã, vel necessaria denegando: quia nõ est ignoscendũ ei, quæ prætextu paupertatis turpissimã vitam elegit.ff.de rit.nup.l.palam. Vide, si vis, Pan.in c.discretionem. de eo qui cogno.consan.vxor. ¶Secundò, cum virũ defectu credens probabiliter, nupsit alteri: quia excusatur: secũdũ Rich.& vir rediens eã recipere tenetur: nisi sciẽter steterit cũ secundo post aduentũ primi.xxxiiij.q.ij.cũ per bellicã. ¶Tertiò, si est cognita latẽ. ¶Quartò, si fuit vi oppressã.xxxij.q.v.proposito animi. quod intellige de vi absoluta: sed si metu aut præcepto parentũ, instantia cõsanguineorũ, vel simili causa fornicaretur, etiã de facto cõtrahẽdo cũ aliquo, nõ excusetur.xxxij. q.vij.omnes. ¶Quintò, quãdo eã post adulteriũ recõciliatiuit, vel publice adulterantẽ tenuit, & retinet in consortio maritali.xxxij.q.j.c.j.cũ seq. quia secũdũ Rich.crimẽ recõciliatione dimissum, amplius obiici non debet, nisi sequatur recidiuũ. ¶Sextò, si infidelis cõiunx infideli cõiugi det libellũ repudii, illãq; nubat secũdò, & vterq; cõuertat ad fidem: quia tenetur eã recipere primus etiã cognitã à secundo: nisi alteri fuerit fornicatione cõiũcta. de diuor. gaudemus. ¶Septimò, si vir cõuincitur adulterari.xxxij.q.vj.per totũ. imò si vir est adulteratus occultè & vxor manifestè: sine peccato eã dimittere non põt: quia vxori nõ deficit ius excipiẽdi, sed probatio, secũdũ Ray.S.Th.& Alb. Si tamẽ ille pœnitẽtiã egisset, & illa eam agere nollet: sine peccato accusare eã & dimittere posset.xxxiiij.q.j.c.j.ij.iij.& iiij. ¶Octauò, ait Rich.secũdũ aliquos, si vir cõtra vxoris volũtatem abstinẽdo præstet occasionẽ adulterãdi. xxxiiij.q.v. secũdũ verba. Alii tamẽ dicũt propter hoc nõ excusari mulierẽ adulterãtẽ, quin posset eã dimittere maritus, secundũ
23 gl. ¶††Decimò quæritur, quãtũ ad separationẽ propter hæresim vel infidelitatẽ, quæ est spiritualis fornicatio, vtrum separati propter hãc vel illã fornicationẽ absoluti sint à debiti redditione? Et dico ꝙ sic, secũdum Host.& Pan.in c. quæsiuit. de diuor.& si spualis fornicatio sit notoria, mari Pan.in c.fi.de cõuer. cõiu. Et cũ dicit Dominus, Excepta causa fornicationis gl.dicit carnalis vel spiritualis. Et hoc fit fauore fidei. Ex quo not.secundũ Pan.ꝙ verbũ generale in materia pœnali, intelligitur largo modo, si dispositio tendit ad fauorẽ fidei. Sed prædicta intellige quo ad innocentẽ: sed quo ad reum ante latã sentẽtiã diuortii propter spirituale aut carnale fornicationẽ, si innocẽs hoc petit: sibi reconciliari debet, & debitũ reddere tenetur: nec eo inuito, secundũ Hug.põt intrare religionẽ: quia introductũ in meũ fauorẽ, in meũ damnũ retorqueri nõ debet.l.quod fauore.C.de legi. imò etiã post latam sentẽtiã potest innocens reũ inuitũ reconciliare, secũdũ Lau.nec põt reus eo inuito religionẽ intrare: quia sentẽtiã Hug.dicẽtis cõtrariũ, eo ꝙ vterq; in separatione cessit iuri suo, euertere videtur d.c.ex literis. Et hoc tenet Sum. Ros. sed repugnat Sum. Ang. sic dicens: Post latã sentẽtiã si innocẽs hoc petit, reus reconciliari debet, & reddere tenetur. quod fallit, si religionem intrasset, vel suscepisset ordines sacros: quia nec ille repetere posset: nec iste reddere teneretur, secundũ Ber. in c.ex literis tuis. de diuor.& Hostiẽ. ibi. hæc illa. quæ malè adducit Ber. vt patet intuẽti: & etiã male sentit: quia si ille religionẽ intrare nõ potuit, vt probatũ est, aut promoueri ad ordines, iuste alius repetit, vt dicitur. Potest tamẽ nocẽs licite intrare monasteriũ tripliciter. Primò, de licentia innocentis. Secũdo, si innocẽs ipse ingressus est & professus. Tertiò, si mulier de adulterio condemnata vel publice deprehensa, in monasteriũ ad pœnitentiã perpetuã detrudatur, & eam emendatã recipere noluerit: quod potest intra bienniũ. propter quod tamẽ monacha nõ erit, si nõ fuerit amplius processum. Vide pro his Pan. in c.gaudemus.& in in c.fi.de cõuer.coniug. ¶††Vndecimò, vtrũ in talibus ad- 14
mittatur cõpẽsatio: puta, si vnus spiritualiter, alter carnaliter fornicetur? Et dicit Gof.& Host. ꝙ sic, si emẽdare velit qui spualiter cecidit. Sed si nollet emendare, procederetur cõtra illũ: & ipse cõtra suũ cõiugẽ nõ audiretur. Sed tamen Host.magis distinguit: quia si, inquit, accusatus de spirituali, & excipit de carnali, nõ est audiẽdus: quia si cõuincitur de spuali, nõ tenetur ei mulier cohabitare, nisi redire velit ad fidẽ. Si verò accusatus de carnali, excipit de spuali, prius de exceptione cognoscetur, tanquã de præiudiciali: cũ hæreticus accusare non possit vxorẽ de carnali vel alio delicto. Et facit c.exceptionẽ.& c.à nobis.de excep. Sed si ille vellet redire ad fidẽ, & cõstaret de vtraq; fornicatione: fiet cõpensatio. Et ita tenet Pan.in c.fi.de conuer.coniug.
¶††Duodecimò, quæritur quantũ ad separationẽ propter 15
sanctimoniã, quid iura velint de votis cõiugũ quo ad cõtinentiã? Et dico de hoc multa esse dicenda j. Matrimoniũ. viij.§.v.& Votũ.v.§.ij. Sed pro nũc est notãdũ ꝙ ambo de cõi cõsensu possunt vouere cõtinẽtiã ante copulã: vt beata virgo & Ioseph.& similiter alter tãtum. Sed eo casu tenetur ingredi religionẽ, secũdũ Pe.de Pal.vel debitũ reddere: quod tamẽ reddẽdo prima vice mortaliter peccat: post copulã vero similiter vouere potest vterq; de cõi cõsensu, per no.in c.charissimus. de cõuer.cõiug.& similiter alter tandem tenebitur: sed sine mortali exigere nõ poterit, nisi se nimis onerosum exhiberet alteri nõ petẽdo: quia ei præiudicare nõ potuit: nisi ille cõsensisset in votũ facit c.quidam intrauit.& quod ibi no.de cõuer.cõiu. Et si vnus cõsentiat vt alter voueat, statu nõ mutato, cõsentiẽs, si nõ vouit, nihilo minus poterit exigere, secũdũ Inn.& sequitur Pan.in c. j.de cõuer.cõiug.& ille, qui vouit, reddere tenetur, sed nullo modo põt exigere, etiã si nõ exigẽdo reliquo esset onerosus: quia concedendo licentiã, sibi in hoc præiudicauit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

16 ¶†Decimotertiò quæritur,vtrũ matrimonio cõsummato liceat religioné intrare? Et dico multa. ¶Primũ. Consummato matrimonio regulariter nõ potest alter cõiugũ religionem intrare. de cõuer. cõiu. verũ. & c. ex publico. & c. ex parte. el ij. etiã si spõsus spõsam cognouerit violẽter, secũdum quosdã: de quo ꝛ. §. v. ¶Secundũ. Secũdũ Pet. de Pal. alteri cõiugũ licet post matrimoniũ cõsummatũ religioné intrare triplici casu. Primò, si reliquus fornicatur: nisi & ipse in hoc deliquerit: vel nisi post hoc sibi reliquũ recõciliauerit, debitũ reddẽdo, vel exigẽdo. Sed tamẽ limita hoc verũ ex iudicio ecclesiæ, vel quãdo propria poterat authoritate nõ cohabitare. Non tamẽ econtrario põt adulter intrare sine licẽtia alterius: nisi post sentẽtiã diuortii, secũdũ Hug. & Sum. Confes. lib. iiij. tit. xxij. q. xiiij. de quo dicit ꝛ. §. x. Secundò, ex cõi cõsensu vtroq; intrãte & profitente: quo casu soluitur matrimoniũ quo ad thorũ & cohabitationem, sed nõ quo ad vinculũ. Vnde si vnus egrediatur religioné, scilicet post professioné: nõ propter hoc põt alter exire: sed cõpelli debet ad reditũ: nec si vnus aliũ visitãs exigit debitũ, alter reddere debet. Tertiò, ex cõsensu alterius in seculo remanẽtis, vbi nõ est de incõtinẽtia timor: puta, quia est longi tẽporis & honestæ vitæ: quo casu durat vinculum. Vnde remanẽs in seculo cõtrahere nõ põt etiã reliquo mortuo: quia intelligitur cũ eo cõtinentiã promisisse: sed si est timor de incõtinentia remanẽtis, quod satis præsumitur cũ est iuuenis, aut leuis, vel suspectus: alter sine altero nõ debet intrare vel recipi. xxvij. q. ij. Agatho sa. etiã si suspectus cõtinentiã promittat siue voueat, secũdũ gl. in c. 17 significauit. de cõuer. coniu. ¶†Decimoquartò quæritur, quãdo coniunx ingressus religioné teneatur vel nõ teneatur ad exitũ? Et dico, secundũ Pet. de Pal q; aliquãdo tenetur nõ egredi, sed remanere, quando licite emisit votũ simplex aut soléne: vel quãdo illicitè quidẽ intrauit, sed alter illũ nõ repetit: quia ratificado cõfirmat. Aliquãdo verò liber est in egrediẽdo vel remanẽdo, quãdo scilicet nec ipse est religioni adstrictus tacitè vel expresse: quia scilicet nec vouit & nec professus est, nec reliquus eũ repetit: aut si repetit, prius vel põt notoriè fornicatus est. Aliquãdo verò tenetur exire: vt quãdo etiã facta professione manẽs in seculo repetet eũ qui illicitè intrauit: puta, innoxio prohibẽte aut ignorãte: secus sciẽte & nõ cõtradicente. ar. xxvij. q. ij. Agatho sa. vel fragili & suspecto cõsentiente, sed nõ intrante. facit c. quidam. de cõuer. cõiug. hæc ex illo. Et addeq; etiam illicite intrat, & exire tenetur, si nõ suspectus, nec cõsensit, nec licẽtiauit, sed dissimulauit aliquo bono respectu: vt no. in c. cõsuluit. de cõuer. cõiug. & idẽ si cõsensit ex timore iusto: vt in c. accedẽs. eo. tit. & idẽ si cõsensit per dolum: vt eo. tit. in c. veniẽs. Si tamẽ talis à sua vxore in vita nõ repetatur, post eius mortẽ exire nõ poterit, & cõtrahere, secũdũ Cal. & Pan. in d. c. j. quia cessante causa, quæ inualidabat eius ingressum, cessat sequela. Et ita tene: licet variauerit Inn. in d. c. quida. Item secũdũ Pet. de Pal. si licitè ingressus fuit, quia de licẽtia reliqui, sed re integra pœnituit. s. quãdo ante emissum votũ soléne alter in seculo remanẽs vel de religione exiẽs repetit eũ, exire tenetur. hæc ex illo. Sed tamẽ in hoc sunt opiniones: quia Abbas in c. j. de cõuer. cõiu. tenet q; si is, q dedit cõsensum, est iuuenis, poterit repetere: & ad eius petitionẽ debet ingressus vel ordinatus reuocari. Cal. aũt tenet q; repetere nõ põt: sed põt implorare officiũ iudicis: q; ex officio ad euitãdũ adulteriũ alterũ restituere, & coget reddere debitũ. Alii verò dicunt vtrãq; prædictarũ opinionũ esse falsam, qñ licẽtiãs fuit iuxta cõscius: qa cũ ingressus vnius fieri nõ debeat, nisi alter cõtinentiã voueat: vt in c. cũ sis. de cõuer. cõiug. licẽtiãs videtur castitatẽ vouisse, saltẽ altero viuẽte: qa q; vult vnũ, videtur velle omne, per quod venitur ad illud. de offi. deleg. prudẽtiã. & facit c. vidua. de regula. Si verò ignorauit hoc ius, restituetur ei, saltẽ ex officio. & ita tenet gl. in c. q; vxorẽ suã. xxxiiij. q. v. & in c. seriatim. xxxij. dist. & sic cõcordant opiniones. Et tũ casu, quo licet repetere, nõ licet rapere de religione, secũdũ Pet. de Pal. nõ obs. c. cũ cã. de rap. qa narratq; rapuit. sed nõ dicit q; licuit. Posset enim vir vxorẽ de vico ad domũ reducere: qa habet in ea correctionẽ: sed nõ posset eã priuato quasi possidẽti vi eripere: & multo minus de monasterio extrahere, fores frãgẽdo, aut habitũ violẽter lacerãdo, vel cũ iniuria loci sacri eã accipiẽdo. arg. C. vnde vi. l. si q; in tantã. Aliqñ verò exire nõ põt quo ad Deũ, & exire põt quo ad eccleãm: vt qñ ingressus votũ simplex emisit, aut soléne de facto, nõ de iure, & alter nõ repetit: maximẽ si votũ probari nõ põt, quo casu retinens clericũ inuitũ 18
iniiciẽdo manus, aut secularẽ vestẽ negãdo, sine qua cõmodè egredi nõ põt, est excõicatus. hæc ex illo. ¶† Decimoquintò, quo cõiunx religioné egressus teneatur ad debitũ? Et dico secundũ Pet. de Pal. q; qñque nec exigere põt neq; reddere: vt si post professionẽ egressus est illicite. i. contra votũ rite solennizatũ: qñq; aũt & reddere põt & exigere: vt qñ liber egressus est nullo voto adstrictus: sicut nouitius solũm egrediẽs matrimoniũ cõtrahere põt. quod Arch. putat intelligẽdũ de ingressu animo probãdi, & nõ perpetuo permanẽdi, qa talis, secũdũ Pet. ingressus animo perseuerandi habet vim voti simplicis. Sed de hoc habes quæstionẽ in aurea Ros. & vide etiã ꝛ. §. seq. qñq; verò põt quidẽ reddere, nõ aũt exigere: vt qñ de cõsensu eius, qui de incõtinẽtia suspectus est, simplex votũ emisit: qa tũc nõ præiudicauit illi. ¶†Decimosextò, quæritur, quo cõiũx egressus religioné teneatur ad regressum? Et dico secũdũ Pet. de Pal. q; tenetur in tribus casibus. ¶Primò, qñ illicitè egressus est: vtpote qñ egressus est post professionẽ alio coniuge in religione remanẽte, aut etiã remanẽte in seculo honestè, & de cõsensu eius professus. ¶Secundò, qñ licitè egressus est: qa scilicet ad requisitionẽ vxoris sine eius licẽtia ingressus: sed postea ipsa de reuocatione pœnitet. ¶ Tertiò, qñ post votũ ad eã egressus mortua est ipsa vxor: qa tunc reingredi tenetur, vt impleat votũ suũ. Sum. tñ Ang. tenet contrariũ, fundãs se in hoc q; obligatio semel extincta nõ reuiuiscit. ff. de sol. l. si res. Sed fallitur: qa iste nũquã fuit debitò ligatus à debito quod vouẽdo cõtraxit: vnde nũquã potuit exigere. & secũdũ eãdẽ Sum. tenetur castè viuere, & similiter secũdũ eãdẽ nõ põt exire niſi cũ peccato mortali: ergo tenebatur ibi stare: ergo si exiuit, tenetur redire. Sed talis reuocatus ab vxore, ea mortua si cõtraxerit vtrũ teneat matrimoniũ. Pet. de Pal. distinguit: qa si ea inuita fuit solẽniter ꝓfessus, cũ illa professio quãtũ ad solẽnitatẽ nõ valuerit, ecclesia hoc prohibente: ideo talis mortua vxore peccat mortaliter cõtrahẽdo & exigẽdo: qa talis professio vim habet voti simplicis: tenet tñ matrimoniũ: nec eũ põt religio tãquã apostatã prosequi. Et idẽ dic tu si vxor nec dedit licẽtiã, nec cõtradixit, sed dissimulauit. Sed si vxore cõsentiente fuit ꝓfessus: sed qa erat iuuẽcula, & ob hoc de incõtinẽtia suspecta, reuocatus est: ius noluit hoc casu professioni inhibere simpliciter: sed solùm inquantũ erat ad vitã eius: vnde simpliciter fuit votum solẽne in præiudiciũ eius, nõ vxoris: vñ ea mortua si ad monasteriũ nõ redit, est apostata: & matrimoniũ cũ alia nõ tenet. Et idẽ Gofr. Si aũt nõ fuit ab vxore in vita sua reuocatus, tenetur seruare suã ꝓfessionẽ indistinctẽ. ¶†Decimoseptimò, quid iura velint circa

susceptionẽ sacrorũ ordinũ à viro qui matrimoniũ cõsummauit? Et dico multa. ¶Primum. Secũdum Pet. de Pal. in omni casu quo post cõsummatũ matrimoniũ licitũ est religionẽ intrare, licitũ est etiã ad sacros ordines promouẽri: etiã ad episcopatũ. exemplo beati Hilarii, qui verò religionẽ intrare nõ licet: multo minus licet ad sacros ordines promoueri: sed talis esset ab ordinis executione suspẽsus, licet characterẽ reciperet. ¶Secundũ. Quãtum colligitur ex Pan. & aliis Doct. in c. j. de cõuer. coniug. qñ vir episcopari vult, oportet prius vxorem in aliquo monasterio esse professam, etiã si de incõtinentia nõ sit suspecta: vt in c. sanè. de cõuer. cõiug. & secũdũ gl. ibi in hoc est speciale: sed si vult solùm effici subdiaconus, diaconus, vel sacerdos, aut religiosus: hoc põt de alterius cõsensu: nec requiritur vt alter intret religionẽ: sed sufficit si cõtinentiã promittat: vt colligitur ex c. significauit. & c. cũ sis. eo. tit. qd limita, nisi licentiã tribuens sit de incontinentia suspectus: quia tunc non sufficit promissio cõtinentiæ, sed requiritur religionis ingressus: vt in d. c. cũ sis. ¶ Tertium. Ordinatus cõsentiente vxore fragili, & ad eã reuocatus: ea mortua tenetur castè seu clericaliter viuere, sicut & regredi ad monasteriũ, si fuerat professus: qa ex quo vxor cõsensit, est verè religiosus. & facit c. ex parte. el j. de con. cõiug. & quod ibi no. Bal. ¶Quartũ. Ordinatum vxore contradicente vel ignorante potest vxor reuocare: vt in d. c. quedã. & ille tenetur reddere debitũ, sed exigere nõ potest, nisi nõ exigẽdo, vxori esset onerosus: & si vxor sciuit quidẽ, sed nec cõtraxit, nec licentiã dedit, sed dissimulauit: nihilo minus poterit illũ reuocare: vt no. in c. consuluit. de cõuer. cõiug. & idem si cõsensit ex timore iusto: vt in c. accedens. eodẽ ti. & idẽ similiter si per dolum cõsensit: vt in c. veniens. eo. tit. & si in vita sua illum nõ reuocat: post eius mortẽ aliam accipere nõ potest: vt no. Cal. & sequtur Pan. in d. c. j. & si de facto cõtrahat, non tenebit matrimonium: vt in c. vnico. de vo. lib. vj. vnde 21
nõ est simile in hoc de suscipiẽte ordines sacros, & intrãte religionẽ vxore inuita. ¶Decimooctauò†quo ad separationem matrimonii quod non erat verũ, sed apparens: puta, quia præcesserat impedimentũ dirimens: quæritur quomodo procedetur quando vir aut vxor diuortiũ petit propter viri frigiditatẽ? Et dico secũdum Ros. q; vir hoc proponẽs debet esse maior xviij. ann. qa in hoc casu reputatur plena pubertas: & si quidem mulier hoc ipsum cõfitetur: dabitur à iudice tempus arbitratiũ, vt vnius mẽsis, aut trium, aut vnius anni, per quod simul morentur: & postea iurabit vir se nõ posse cognoscere mulierẽ, nec moueri ad coitus appetitũ: nãsi aliquoties moueretur, licet perficere nõ posset, nõ esset naturaliter frigidus, sed per maleficiũ impotẽs: mulier verò iurabit quòd nunquam aliquo modo percepit ipsum ad hoc moueri: & q; vterq; ad hoc adhibuit diligentiam: & vterq; habebit septẽ propinquos seu vicinos bonæ famæ, qui iurabũt se credere q; illi verum iurauerũt. Et sic diuortiũ celebrabitur: & mulier nubet in domino: sed viro mãdabitur ne aliquam ducat. Et si aliquã duxerit & cognouerit habebitur periurii reus: & pri⁹ matrimoniũ erit separandũ: ita tñ q; vxor potest eũ repellere propter commissum adulteriũ ar. xxxij. q. j. benedicto. quod limita, nisi fuisset conscia fraudis, quando frigiditatẽ confessa est: quo casu eũ repellere nõ potest. ar ff. de adult. l. si vxor. §. iudex. & §. fi. Si verò mulier frigiditatẽ viri negat, asserẽs se ab illo cognitã: puto stãdum verbo mulieris: qa videtur q; non assereret, nisi verũ esset, eò q; tibi præiudiciũ faceret, scilicet de habendo virũ impotentẽ. Item cùm rea sit, etiã si nihil probauerit, absoluẽda est. vj. q. v. accusator. alioquin multi periuriũ incurrerẽt, vt possent ab vxore separari. quod limitat, nisi fortè maritus cõuincat mulierẽ p; corporis aspectũ. Si aũt mulier diuortiũ petat propter frigiditatẽ viri, & vir hoc fatetur, fiet vt ꝛ. dictũ est: & diuortiũ celebrabitur: & si deinde vir cũ alia contraxerit: ambo coniuges rei periurii habebuntur, & pœnitẽtia iniũcta ad priora cõnubia reuertẽtur. de frigi. laudabilem. Si autẽ vir se frigidum negat, & asserit se vxorẽ cognouisse: standũ est verbo eius: qa caput est mulieris. de despon. impub. cõtinebatur. nisi mulier per aspectũ sui corporis se virginẽ probet. de ꝓba. proposuisti. quæ probatio debet cautè fieri p; duas vel plures matronas honestas & de hoc peritas. de frig. c. fi. de ven. inspi. l. j. qa hæc res occulta est: & oculus obstetricum quandoq; in hoc fallitur. xvij. q. j. nec aliqua. Sed si mulier nõ allegaret frigiditatem, sed potius diceret eum sectum vel castratũ. siue defectũ mẽbri patientẽ, antequã eam cognosceret, & sic diuortiũ peteret, vir autẽ hoc negaret: certè nõ oportet stare dicto viri, eò q; probari possit per aspectũ. ¶Decimonoñ†quæritur, qd si per virũ aut mulierẽ petatur diuortium 22
propter arctitudinẽ mulieris? Et dico q; vocabũtur matronæ fide dignæ atq; peritæ, & iurabũt se diligẽter inquisituras, & relaturas, an sit arcta, & an possit fieri mater. Et qdẽ si dixerint q; nõ sit arcta, ꝓcedetur ad diuortiũ. Si verò dixerint q; sit arcta, nec possit fieri mater incõtinenti potest fieri diuortiũ: & dabitur viro licentia contrahendi cũ alia, & mulieri continentiã indicetur. de frigid fraternitatis. Si tamẽ post diuortiũ mulier inueniat qui possit huiusmodi seras reserare, reparabitur matrimoniũ primũ, quod verum fuit, etiã si vir acceperat aliã arg. in d. c. fraternitatis. & ibi Panor. cũ gl. & hoc quãdo prior vir erat similis illi qui apparuit. Si autẽ à priori viro nõ poterat propter disparitatem sine graui periculo cognosci: sunt opiniones, & secũdũ aliquos nõ est ei reddenda, licet per cõsuetudinẽ secũdi reddita sit apta primo: vt ibi no. gl. & cõcordat Gof. sed secũdum Inn. & Host. est ei reddẽda. Sed prima opinio ꝓcedit, secũdum aliquos, qñ de disparitate cõstat. Secũda verò quando prim⁹ erat similis secũdo, vel de hoc dubitatur, & ita tenet Pan. ibi. Et cõcordare videtur Pet. de Pa. dicẽs veriorẽ esse opinionẽ qd nõ est separãda à primo, si potest fieri cognoscibilis ab eo per mãsionẽ, etiãsi ipsa nolit: quia mutabilis voluntas nõ facit perpetuũ impedimẽtum: aut etiã per vsum ipsius primi. quod si neutro modo hoc fieri possit, quãuis fieri possit per vsum secũdi viri cognoscibilis à primo, nõ separabitur à secũdo si cum eo cõtraxit, nisi primus fuisset eiusdẽ cõditionis cũ secũdo: puta, similis ætatis & cõplexionis: qa ecclesia tũc fuit decepta: & verisimile est q; per lõgũ vsum fuisset aptata primo: & cõsequenter impedimẽtũ fuit tẽporale. Secus si erat diuersæ cõditionis. Et ita credo tenendũ esse de mẽte S. Tho. ¶Vicesimo†quæritur, qd si pe 23
alias, sed nõ suã? Et dico q; primò debẽt confiteri: quia forq; fortiarias. & sub recepto sacramẽto iniũgetur eis vt simul cohabitẽt, & bona fide dent operã ad debitũ carnale: & sic triennio simul habitabũt. quod triennium secũdũ Host. incipit currere à tẽpore peractæ pœnitẽtiæ & monitionis factę per iudicẽ: sed secũdũ Inn. Vin. & Abb. sufficeret q; triennio cohabitauerint, siue ante, siue post. & hoc placet Pano. in c. fi. de frigid. per illum text. & verum credo si iuramento cõstet eos bona fide operã dedisse debito carnali. Vnde tunc non oportet assignari eis triennium, sed tẽpus aliquod arbitrarium adhibitis aliis remediis debitis. dicto c. si per fortiarias. & de frig. c. fin. q; si cohabitare noluerint: is, per

quem ſtabit, excõmunicãdus eſt: & de cohabitãdo idonea cautio exigẽda: ar. vt l.it. nõ cõteſt. quoniã. veldiſtinguatur per curiã ſeculare. de iud. cũ nõ ab homine. & idẽ fiat ſi cohabitẽt, & nõ attẽtent. Nec eſt neceſſariũ hoc trienniũ eſſe cõtinuũ: ſed ſufficit ꝙ pro maiori parte cohabitẽt & bona fide operã dent. ar. ff. de aqua quotid. & æſtiꝫ. l. j. §. duo. & §. quod autẽ. quod ſi infirmitate vel caſu alio impediatur, videtur tẽpus reſtituẽdum. ff. de iti. actuq; priꝫ. l. j. §. ij. ſeq. Et cõcor. Hoſt. & Pan. in d. c. ſi. dicẽs hoc fuiſſe de mẽte literę. Dicto aũt tẽpore peracto iterũ accedent ad epiſcopũ, iurantes ꝙ ſicut promiſerãt ita fecerunt, & nõ potuere cõiungi: & tũc adducto ſacramẽto propinquorũ, vt dictũ eſt §. priori, celebrabitur diuortiũ: & dabitur vtriq; licẽtia cõtrahendi. d. c. ſi. & d. c. ſi per ſortiarias. eo modo quo j. Matrimoniũ viij. §. xvj. part. viij. ¶ Viceſimoprimo † quæritur, qd iuris ſi eccleſia falſis probationibus vel huiuſmodi decepta diuortiũ celebrauit: & poſtea vir factus eſt ſacerdos: deinde cõpertũ eſt ꝙ eccleſia fuit decepta: & vxor virũ ſuũ repetit? Et dico ſecũdũ Ray. ꝙ ſi ad continentiã induci non poteſt, reſtituetur ei vir: qa etiã monachꝰ reſtitueretur ſibi: & tenebitur iſte reddere debitũ, ſed exigere nõ debet: qa, quantũ in ſe eſt, ſolẽnizauit votũ. quod ſi poſito prædicto caſu ponatur ꝙ mulier virũ non repetat: nõ tñ vir poterit vxorẽ repetere, ſecũdum Veruec. qa per ſacri ordinis ſuſceptionẽ vel religionis ingreſſum præiudicauit ſibi. & de hoc j. §. j. ¶ Viceſimoſecũdo † quæritur, an mulier credens diuortiũ iuſtè celebratum, & ingreſſa monaſteriũ poſſit cõperta veritate de iniuſto diuortio repetere virũ iã effectũ monachũ, vel ordinatũ in ſacris? Et dicit Veruec. ꝙ non: qa falſa eã nõ impedit votũ monachatus. ar. extra de toto. magnæ. & de cõuer. cõiug. ex parte. el ij. Et hoc idẽ ſentit Sum. Cõfeſ. & Sum. piſ. ac Supplemen. Sed cõtra arguit ibi Pan. qa ex quo ex falſa cauſa iſta mulier inducta fuit ad religionis ingreſſũ, nõ valuit ingreſſus. ar. in c. ex parte Aſtẽſis. de cõcel. præbẽd. nã vbicũq, põt quis gerere actũ vno iure: ſi explicat alio iure incompetenti, nõ valet actus: quia ibi deeſt intentio. & in dependentibus à voluntate magis cõſideratur opinio, quàm veritas: vt in dicto c. ex parte Aſtenſis. vbi Doctor. cõmuniter colligunt ꝙ ſi iudex fert ſententiã exprimendo cauſam non cõcludentem, illa eſt nulla, licet ex cauſa non expreſſa poſſit iuſtificari: ideo cautũ eſt in ſententia cauſam non exprimere: vel ſaltẽ adiicere dictionem maxime: quia tũc videris motus nõ ſolùm ex cauſis expreſſis, ſed etiã ex tacitis. Nam cũ quis exprimit plures cauſas in ſententia, quarũ vna facit, alia non: ſententia ſuſtinetur propter cauſam expreſſam: vt eſt tex. notabilis in c. per tuas. qui filii ſint legit. Et ad dictũ c. ex parte. de conuer. coniu. reſpõdetidẽ Pan. quòd illa mulier ad religionis ingreſſum duplici excã moueri potuit, ſcilicet principaliter vt Deo ſeruiret & propter leprã viri credẽs matrimoniũ ſolutum, qđ erat falſum. & iſta ſecũdaria erat potius impulſiua quàm finalis: vnde licet ceſſet cauſa impulſiua, nõ tamẽ finalis. Et hanc opinionẽ ſequitur Sum. Roſ. cõtra Supplemẽtũ. Sed prima eſt vera: vt patet intuẽti iura allegata. & Pan. arguendo falſum aſſumit, ſcilicet ꝙ ingreſſus ex falſa cauſa nõ teneat: licet nõ teneat ex illicita. & qđ dicit de caſu c. ex parte. de cõuer. cõiug dici põt de qualibet ingrediẽte religionem, ſcilicet ꝙ principaliter ingreditur vt Deo ſeruiat: & ita dici debet: qa nõ eſt ratio quare illa quę credit matrimoniũ ſolutũ, & cõſequẽter credit ſe poſſe nubere, vel ſaltẽ in libertate viuere, ingrediatur, niſi vt Deo ſeruiat. ¶ Viceſimotertio † quæritur, poſito ꝙ duo fratres duxerint duas ſorores ſeu cõſanguineas: & lata ſit ſentẽtia diuortii ꝓpter cõſanguinitatẽ inter alterũ & vxorẽ: vtrũ alter ꝓpter hoc ſeparari debeat à ſua vxore? Et dicit Ray. ꝙ nõ, ſcilicet quantũ ad cohabitationẽ: quia res inter alios acta aliis nõ præiudicat. de fide inſtr. inter dilectos. Sed quãtũ ad carnis copulã diſtingue, qa ſi alter coniugũ ſcit eſſe impedimẽtũ inter ſe & vxorẽ: nec exigat debitũ, nec reddat. Si verò credat ex cauſa ꝓbabili: reddat, ſed nõ exigat. Si autẽ credit ex cauſa temeraria, reddat: &, ſi põt, dimittat erroneã cõſcientiam, & ſic etiam exigat. de ſent. excom. inquiſitioni. & cõcordat prædictis S. Tho. & Pet. ¶ Viceſimoquartò † quæritur, an poſt ſententiã diuortii & ſeparato thoro ꝓpter vxoris adulterium ſi vir fornicetur poſſit mulier illũ repetere? Et dicit Ray. ꝙ nõ de rigore iuris: ſed iudex ex officio ſuo debet illum cogere, vt redeat ad vxorẽ, arg. de iureiuran. tua nos. & de diuor. ex literis. & idem S. Tho. Econuerſo autem ſeparata vxore propter eius adulterium ſi vir innocẽs eam vult reconciliare, ſecũdum Rayn. petere poteſt cogi inuitam, non obſtante ſententia: quia quod fauore meo introductum eſt, in damnũ retorqueri nõ debet. quod limita, niſi vir poſt ſententiã fuiſſet fornicatus: aut mulier ſtatũ mutaſſet intrando religionẽ. de quo caſu dic vt §. §. x. De materia diuortii multa habes infrà Matrimonium. Facto diuortio apud quem filius debeat nutriri, infrà Filius §. xxj.

De Doctoribus & Magiſtris.

1 *Doctor vnde dicatur: & quis doctoru, item magiſtri appellatione contineatur? Et quis nomine ſcholaru comprehendatur?*
2 *Doctoratus, an ſit dignitas? Et num Iudæus doctoratum aſſequi queat? Et ibidem, doctorem prælegentem militi anteferendum. Et quòd doctorũ copia, & in quibuſdam eorundem ingens inopia contemptibiles reddat.*
3 *Doctorum quinam præcedat, Theologus, Canoniſta, an Legiſta? Et quid de Abbatibus et huiuſmodi prælatis in actibus generalibus.*
4 *Doctoratus num u priuilegium habeat. qui à doctoribus corruptis promotus ſit? Et ibidem quòd ſtipendia, non pro dignitatum titulis, vel ſcholarium numero, ſed ſecundum merita præſtand.s.*
5 *Doctoratum petere, an liceat? Et ſcientiam ſemel adeptam communicare laudabile eſſe: ſi modò præſumptionis turpitudo non abſit. Et quot ad id expetendum requirantur. Et non idoneus ſi id petat, an mortaliter peccet? Et quid de eo, qui talem admittit?*
6 *Doctorando, ne reprobetur, quæ requirantur?*
7 *Doctorari quis, quando & quomodo poſſit? Et quænam doctorum authoritas: num. ſeq.*
9 *Scientiæ, quænam legi ac doceri poſſint? Et magiſtri ad legendum vbi & qualiter inſtituendi? & num ſeq. de quo dicta, ſeu concluſiones quatuor.*
11 *Magiſtri in exigendis, vel acceptandis pecuniis, qualiter ſe habere debeant?*
12 *Magiſter, qualiter in docendi facultate ſimoniam deuitare debeat? & in hoc dicta quatuor.*

DOCTOR † à docendo dictus eſt? nec tamen omnis docens eſt doctor iuridicè, ſed ſolùm qui ſuſcepit doctoratus inſignia. Vnde ſecundũ Bald. in l. j. ff. ſol. matr. & in l. pen. de teſta. mili. licentiatus non dicitur doctor. Vnde Poteſtas debens habere doctorem aſſeſſorem, non ſatisfacit habendo licentiatum. Et ſi epiſcopus excommunicat omnes Doctores nõ diſputãtes, nõ dicitur excõmunicaſſe licentiatos. Doctoris autẽ nomine venit etiã magiſter: & ecõtrario, ſecundũ Pan. in c. j. de loca. vnde tex. in l. quibus præcipua. ff. de ver. ſig. dicit cuiuſlibet diſciplinæ præceptores magiſtros appellari, à monẽdo vel mõſtrãdo. Et facit tex. in proœ. cõpilationis Decretaliũ, vbi papa oẽs magiſtros doctores appellat. & hoc ſumẽdo hoc nomẽ magiſter ꝓpriè ꝓ docẽte grãmaticã. & alias artes liberales, & Theologiam quomodo accipitur in tit. de magiſtris c. qa nõnulli. & in cle. ij. eo. ti. Simpliciter autẽ inter magiſtros proprie Theologus dicitur magiſter: alii verò ſecundũ quid, puta grãmaticæ vel geometriæ. Largè autem & impropriè magiſter, ſecundũ Hoſt. dicitur is, ꝙ alicuius rei ſiue negotii præ cęteris curã gerit. l. j. §. magiſtrũ. ff. de exerci. Nomine autẽ ſcholariũ nec magiſtri veniũt nec doctores, niſi in larga ſignificatione. ¶ Primò † verò quæritur, vtrũ doctoratus ſit dignitas? Et dico ꝙ ſic: vt eſt tex. in c. quãto. de magi. & ibi dicit Pan. ꝙ ſecũdũ Bar. in l. ex eo. ff. de mili. teſt. nec miles nec doctor dicuntur habere dignitatẽ. Sed aliud dixit in l. ſi C. de Iudæ. vbi cõcludit Iudæũ nõ poſſe effici doctorẽ, cùm doctoratus ſit dignitas. Et ſatis dici poteſt ꝙ doctor, ſaltẽ legens incontinẽti cùm incipit legere, habet dignitatẽ: quia habet à lege iuriſdictionẽ ordinariã ſuper ſcholares: vt in auth. habita. C. ne fil. pro pa. & ſi cõtinuat, acquirit dignitatẽ. i. comitatũ. l. vna. C. de athle. libr. x. Ex quibus infertur ꝙ doctor, maximè legens, præferendus eſt militi, qui nullã habet in veritate dignitatẽ: vt not. Bar. in d. l. ex eo. maximè loquẽdo de militibus tẽporis noſtri, qui nõ ſunt veri milites: vt not. in l. j. C. de iur. & fact. ign. Sed turba doctorũ, & in quibuſdã ingẽs inopia facit contẽptibiles: vt in ſimili dicit text. xciij. diſt. legimus. ¶ Secũdò † quæritur, quis inter doctores debeat præcedere? Et dicit Pan. in c. clerici. de iudi. ꝙ Theologus, & põſt Canoniſta, deinde Legiſta, vltimò medicus. vide ibi ſi vis de huiuſmodi multa. Et adde, ſecundũ Gemi. in c. hi qui de præb. lib. vj. ꝙ ille præcedere debet, qui eſt approbatus à ſuperiore & digniore. Ad quod de maio. & obe. per tuas. etiã ſi alii fuerint antè in dignitate. quod nota pro militibꝰ, prælatis, & doctoribus prẽterẽdis. Adde etiã, ſecundũ eundẽ Gemi. in c. quãuis. de præb. lib. vj. ꝙ Abbates & cæteri prælati diœceſis in actibus generalibus, vt in proceſſionibus, præcedere non debẽt canonicos eccleſiæ cathedralis: qa illa cæteris eſt honorabilior. ¶ Tertiò † quæritur, vtrũ doctoratus priuilegiũ habeat promotus à doctoribus corruptis? Et dicit Archi. in c. de quibuſdam locis. xxxvij. diſt. ꝙ non. & allegat text. in ſimili in l. vnic. ff. de athle. & facit text. iuncta gl. in l. j. C. de anno. ciui. lib. x. vbi dicitur ꝙ ſtipendia tradenda ſunt, non pro titulis dignitatũ, vel numero ſcholarium: ſed ſecundũ merita. Vnde gl. ibi dicit, præferri debere peritos ſcholares doctoribꝰ imperitis. Et intelligit Pan. in d. c. clerici. in caſu, in quo nõ requiritur titulus doctoratus, & quo ad honores deferẽdos, non iam delatos: non autem quantũ ad lectionem, ad quã non doctoratus nõ admittitur. Vide ibi, & adde ꝙ intelligitur quantũ ad anteceſſionem & lectionẽ, & omnia, quãdo inſufficientia doctoris eſt clara & patens, ſic ꝙ pateat eum cõtra merita eſſe promotum: quia tunc cenſetur non eſſe doctor quo ad priuilegia doctoratus. ¶ Quarto † quæritur, vtrũ liceat petere doctoratum? Et ad hoc reſpondet S. Tho. de dq doctoratu Theologiæ, id eſt, magiſterio, in quolib. quærens vtrum liceat alicui pro ſeipſo petere licentiã docendi in Theologia. & dicit ꝙ ſic: quia nullam petit excellentiã poteſtatis, quod turpe eſſet: ſed ſolùm opportunitatẽ cõmunicãdi illud quod habet. Cõmunicare autẽ ſcientiã habitã, eſt laudabile pertinens, ad charitatẽ, ſecundũ illud Sap. vij. Quã ſine fictione didici, & ſine inuidia cõmunico. Poteſt tamẽ hoc cõtinere turpitudinẽ ratione præſumptionis: vt ſi non eſt idoneus. hæc ex illo. Ex qbus patet primò de ſe hoc nõ eſſe illicitũ, & conſequenter neq; hoc appetere: & ſecũdò, ꝙ ad licitè petendum duo requiruntur. Primò, idoneitas hoc petẽtis: & ſecũdò, finis debitus, id eſt, cõmunicatio doctrinæ, & non excellentia principaliter. Vnde ſi non idoneus hoc petat, mortaliter peccat, ſecundũ Archi. quia facit contra intentionẽ eccleſiæ: quæ creditur ordinaſſe officiũ magiſterii. extra de magiſt. per totũ. ad declarationẽ & defenſionẽ fidei catholicæ: vt ſciant fideles ad quos recurrãt in dubiis: quæ exigit cõmuniter iuramentũ in magiſtrandis, vt non admittant indignos: quod non facit, niſi in arduis, quæ vult omnino ſeruari: maximè hîc, qa ex cõtrario ſequitur deriſio fidei, & periculum animarũ. Et ſimiliter eſt mortale, talem admittere eadẽ ratione: & quia admittẽs eſt perinrus. Et ſimiliter, ſecundũ eundẽ eſt mortale, ſi hoc petat idoneus principaliter ad honorẽ vel cõmoditatẽ ſuã: quia officium ſpirituale facit veniale. Sed hoc nõ credo verum: niſi ipſe finis intẽtus, ſit peccatũ mortale. De doctoratu autẽ iuris canonici, idem per omnia videtur: quia ſecundum Aug. de Ancho. illud ius eſt quædã practica Theologica. De doctoratu verò legũ aut medicinæ: cùm illũ quærere de ſe non ſit illicitũ, iudicandũ eſt ſecundũ finẽ quærendi: qa erit mortale ſi quæratur ad iniuſtè lucrandũ: ſecus ſi ad lucrandũ licitè & honeſtè: cùm hic nulla ſit ſpiritualitas. ¶ Quinto † queritur, quæ requirãtur in doctorando, ne reprobetur, ſed approbetur? Et dico ꝙ ſcholaris reprobari poteſt non ſolùm propter defectũ ſcientiæ, quæ. ſ. iudicanda eſt ſufficiẽs arbitrio doctorantiũ: ſed etiam ꝓmorum: vt probatur in l. magiſtros. C. de profeſ. & medi. li. x. iuncta cle. ij. de magi. & ita ſeruat cõſuetudo. Vnde ſex requiruntur in ꝓmouendo ad dignatatẽ magiſterii. Primò, docẽdi peritia. i. ſcientia. Secundò, docẽdi facũdia. Tertiò, ſubtilitas interpretãdi. Quartò, docendi copia. Et hæc habẽtur in l. vnica. C. de ꝓfeſ. qui in vr. Cõſtan. li. xij. Quintò, excellẽtia morũ: vt in d. l. magiſtros. Sextò, motus fortitudinis: vt ſciat aduerſus vim fortitudine reſiſtere. l. redda tur. C. de profeſ. & me. li. x. Vnde pauci attingũt dignitatẽ doctoratus: vt dicit Bar. poſt Cy. in l. oẽs populi. ff. de iuſti. & iur. Et qui tpe approbationis habuit has cõditiones: ſi poſtea efficiatur inutilis, degradandus eſt à doctoratu: vt in l. grãmaticos. C. de profeſ. & me. lib. x. Reprobari enim põt doctor vel magiſter: vt in l. ij. C. eo. & no. Bar. in l. ſed & reprobari. ff. de excu. tu. in prin. vbi tex. dicit, medicum poſſe reprobari. & idem in l. vt gradatim. §. reprobari. ff. de mu. & ho. ſed nõ ſine cauſa. l. Põponius ſcribit. ff. de negeſt. ¶ Sextò † quæritur, qs, qũo, & qñ poſſit doctorari? Et quãtum ad primũ dico ꝙ qlibet fidelis laicus vel clericus, imò & religioſus, debet admitti ad magiſterium, ſi ſe nõ ingerit, ſed mittitur à prælato ſuo. xxix. q. j. ſic viue. & c. ſicle ricatus. & c. doctos. & extra eo. tit. c. j. & pe. Si verò ſe ingerit, vt hodie cõiter fit, admitti nõ debet. xvj. q. j. monachꝰ. & q. vij. c. in nona. ¶ Quãtũ ad ſecũdũ, dicit Pan. in c. cùm ſecundum. de præb. & in c. propoſuiſti. de proba. ꝙ ter debet approbari. Primò, à præſentãtibus. Secundò, in examine priuato à doctoribus collegii. Tertiò, in publico qñ doctoratur: quia vt pro aliquo rectè præſumatur, ter debet in exercitio alicuius actus approbari: vt in ſimili dicitur de athletis. l. vnica. C. de athle. lib. x. Peccãt enim mortaliter admittẽtes ad doctoratũ, niſi exigãt iuramẽtũ ꝙ non exponẽt vltra tria millia Turonenſiũ argẽteorũ in tali doctoratus vel magiſterii ſolẽnitate: & ſunt ſuſpẽſi ꝙ ſex mẽſes ab hmõi ꝓmotiõe, etiã ſi ſunt epiſcopi: vt in cle. vlt. de magi. vbi hoc præcipitur. Sed intellige vbi timeretur de hmõi exceſſiuis expẽſis. Nã vbi vix decẽ aurei exponũtur, ꝙ magiſterio, ſtultũ eſſet ſic ſeruare. Quãtũ verò ad tertiũ, dico aliquẽ poſſe doctorari ſolùm in vita, nõ autẽ poſt mortem: qa hæc dignitas potius eſt animæ quàm corporis: cũ talis

Universidad de Deusto
Biblioteca

approbetur tanquam idoneus docere alios. Posset autē quis
pōst mortē nobilitari per principem, vel recipere militiæ
gladium, secundū Pan. in c. à nobis. el ij. de sent. excō. quia
nobilitas est corporis principaliter. & idem voluit Bart. in
l. j. C. de dignit. lib. xij. ¶ Septimò quæritur de authoritate
8 doctorū? Et dico multa. ¶ Primum. † Interpretatio doctorum, secundū Pan. in c. vestra. de coha. cler. & mulie. non
necessitat, nisi inquantū iure aut valida ratione probatur:
vt not. in c. j. de postula. præla. de quo vide j. Opinio. §. ij.
¶ Secundum. Allegationes à doctoribus, secundū eundē
ibi, faciendæ non sunt in cōsiliis deciduis, sicut nec in sententiis: vt dicitur in c. sicut nobis. in glo. de sen. & re iudi.
Secus in cōsiliis postulatis à parte. Et diuersitatis rario est:
qa in primis est approbata fides cōsultoris, in secundis nō:
ideòq; non creditur ei, nisi quatenus probet. ¶ Tertium.
Damnato doctore, intelliguntur reprobata opera. i. libri
9 eius: vt patet per c. fraternitatis. de hęre. ¶ Octauò † quęritur, quę sciētię legi & doceri possunt? Et dico multa. ¶ Primum. Legi possunt omnes sciētiæ nō reprobatæ facientes
ad instructionē animę, corporū, vel rerum: ficut Grammatica, Dialectica, Rhetorica, Mulica, Geometria, Arithmetica, & Astrologia: quæ sunt artes liberales: & similiter tota
naturalis, ac diuina Philosophia, & sacra Theologia, eotit. qa nōnullis. ius quoq; canonicū ac ciuile. de priui. cum
diuersis. lib. vj. ¶ Secundū. Appetere scire scientias magicas, non est malū, sed bonū in genere: quia omnis scientia
est bonū: alioquin aliqua nō esset in Deo: sed tamē secundum diuersas circunstantias additas potest esse bonū, puta
vt quis cōsuetet: aut malū, puta vt eis vtatur. hæc ex S. Tho.
iiij. quol. ar. xvj. ¶ Tertium. Mathesim penultima breui licet docere: quia cōprehendit aliquas artes liberales: sed mathesim penultima producta docere nō licet ad vtum: quia significat artē diuinādi, quæ reprobata est: vt C. de male. & mate. l. nemo. & l. culpa. & sic secundū Sum. Ang. etiā doceri non pōt ad instructionē: quod verū est, qñ doceretur
cum talibus circūstantiis qp inde alicui periculū generaretur: non autē secundū se: quia sicut potest quis licite appetere eam scire ad destruendū: vt probat S. Th. in d. quoli.
ita etiam potest quis appetere vt doceatur ab aliquo: quod
non esset, si ille licite doceret. vnde versus.

Scire facit Mathesis: dat diuinare Mathesis.

¶ Quartum. De scientiis poeticis distinguendū est: qa libri quidam vt in pluribus sunt de lasciuiis: vt Ouid. de Arte, & similes: & tales legere vel audire omnino prohibitū
est. Et sic intellige c. sacerdotes. & c. legantur. & c. ideo.
xxxvij. dist. Alii verò sunt, qui vt plurimū afferūt multum
vtilitatis, licet aliquādo sint in eis aliqua turpia mista: &
tales legere vel audire bono fine nō est prohibitū. & sic loquitur c. turbat. ead. dist. cū duobus sequentib. dummodo
talis sit magister, qui lasciuias breuiet & legat obscure, vel
dimittat transeūdo. Et sic limita gl. in sum. dist. xxxvij. vide
10 etiā j. Scientia. ¶ Nono † quæritur, vbi & qualiter debeat magistri ad legendū institui? Et dico multa. ¶ Primū. In
locis oibus, in quibus suppetūt ecclesiæ facultates: siue sit cathedralis ecclesia, siue alia collegiata, poni debet magister
in grāmatica legens, cui beneficiū cōpetens assignetur, seu
recipiat fructus vnius prębędæ: & tandiu solùm quādiu pserierat in docēdo clericos illius ecclesiæ gratis, & alios pauperes. In metropolitana verò ecclesia debet poni magister,
qui doceat in sacra pagina, & de pertinētibus ad curā animarū. xxxiij. di. de quibusdā. eo. ti. & c. j. & c. qa nōnullis.
Hodie verò statutū est, qp Romana, Parisiensis Oxoniēsis,
Bononiensis, & Salmatiensis ecclesia duos habeat viros peritos ad instruendum in Hebraica, Chaldaica, & Arabica
lingua. clem. j. eod. titu. vbi etiā ponitur cuius sumptibus.
¶ Secundū. Si non vacet aliqua præbēda: quilibet de præbēdatis debet tantū dare, quod faciant vnā præbendā, si superest ad eorū necessitatē: ar. c. fin. de his quæ fi. à ma. par.
ca. & de ec. ędi. c. de his. & si nō supereſt, expectēt donec vacet prima. ar. c. dilect⁹. el ij. de pręb. secundū Bern. & Host.
¶ Tertium. Si præbēda vna sit assignata magistro non canonico: & statuto iuramēto firmato caueatur vt canonici
sint tot in numero: nō propter hoc tenētur eligere aliū canonicum authoritate illius c. quia nonnullis. eod. tit. nec
faciunt contra iuramentū: nec currit eis tēpus: quia non dicitur talis præbenda vacare, nisi quādo magister à legēdo
desistat. ¶ Quartum. Nec potest magister in canonicū elegi sub illa conditione vt doceat: quia cessare debet omnis
conditio & pactio. aliàs simoniacū esset. Sed si qua præbenda vacaret, statuere possent ea vacante vt istud onus sit illi
annexum: vt not. Host. & Ber. in d. c. quia nonnullis. quan
uis Host. videatur tenere qp etiam in primo casu non sit simonia, sed permutatio de spirituali ad spirituale. c. ad quę
stiones. de re. permu. ¶ Quintū. A prelatis & capitulis debent aliqui habiles ad Theologiæ studiū destinari, q pōst
alios doceat, & ministrari necessaria, si prouentus proprii
non sufficiūt: docētes autē in ipsa facultate dum in scholis
studuerint, & ipsi studētes per annos quinq, recipiunt de licentia sedis apostolicę integre fructus præbendarū & bñficiorū suorū, non obstāte cōtraria cōsuetudine vel statuto.
hæc omnia extra eo. super specula. ¶ Decimò † quæritur, i
qualiter se debeāt habere magistri in pecuniis exigēdis vel
acceptādis? Et dico multa. ¶ Primū. Magister, cui assignata est præbēda vel prouisio, licet de ecclesia, nihil exigere pōt à scholaribus, etiā prętextu cuiuscūq; cōsuetudinis.
eod. ti. c. j. & si exigit à clericis illius ecclesiæ, vel à pauperibus alienis, simoniā cōmittit, secundū Host. in c. qa nonnullis. eo. ti. & Ioā. Bar. Brix. & Archi. in c. de quibusdam.
xxxvij. di. quod intellige, si reditus illi sufficiūt. Secus si sit
pauper, nec habet prouetus sufficiēter assignatos: qa magistri necessitas subleuāda est. d. c. quia nōnullis. Et sic non
esset simonia, secundū Alex. nec est hoc vendere scientiā,
sed suū laborē. facit l. ij. de orig. iur. Sic etiam episcopus, si
cet nō possit facere exactiones, tamen ex necessitate exigit
subsidium charitatiuū. c. cum Apostolus. § prohibemus. de
censi. & c. cum sit. de simo. & cap. conquerente. in fin. de
ordi. ¶ Secundū. Similiter etiā alii magistri non debent
exigere quicquā, quando sunt competenter salariati de publico, in studiis generalibus, à quocunq; secundū Panor. in
d. c. quia nōnullis. Extra studia autē generalia similiter nihil possunt exigere à scholaribus illius loci, secundū Ioā.
Anto. necà pauperibus: sed bene à diuitibus alienis, & etiā
secūdū cōsuetudinē. l. qđ si nolit. §. qui macipia. ff. de ædilic. & facit l. ij fundus. ff. de euic & qđ not. Bar. in l. nemo
est q nesciat. ff. de duo reis. Si verò nō sunt salariati, exigere possunt, sed nō à pauperib⁹. de censi. licet. Sed intellige
qp possunt exigere, qñ non est eis prouisum sufficiēter, &
ii legunt ad vtilitatē scholariū, vt docti. Secus si ad suā vtilitatem vel fastum: quia nō gerūt vtiliter negotiū alieni,
sed suum. ff. de negot. gestis. l. si pupilli. §. ij. Et si essent diuites, nihilò minus quado nō est eis prouisum exigere possunt, secundū Bart. Brix. qa & episcopus visitans & conterans ecclesiam, recipit procurationē, etiā si abundet: vt de
censi. cū Apostolus. c. sopitæ. nec hoc est vēdere scientiā inuendibilē, sed locare operas suas. Contrariū tamen tenuit
Ioan. in glo. dist. xxxvij. de quibusdā. ¶ Tertium. Omnes magistri

magistri recipere possunt spōte oblata à scholaribus. c. dilectus filius. el ij. de simo. x. q. iij. priscis. quia sunt quædā,
quæ licet inhoneste petātur, honestè tamē recipiūtur. l. j. §.
est quidē res. ff. de var. & extraor. cog. ¶ Quartū. Magister,
qui scholaribus cōcedere nō vult celebrationē festi alicuius sancti quod est colendū, nisi data pecunia: secundū Ray.
simoniā cōmittit: quia vēdit spirituale, ad quod tenetur. Et
idē est si nō vult desistere à celebratione festi nō celebrādi.
j. q. iij. vēdentes. aut diē nō colendū, colendum cōcedit gratia pecuniæ, secundū Sum. Conf. Si autē cōcederet aliquo
die ꝓfesto cessare ad recreationē, nō esset simonia, sed turpe lucrū, secundū Rod. licet dicat Supplementū nō esse di-
12 uersitatē inter hūc casum & suprà dictos. quod est manifestē falsum. ¶ Vndecimò † quęritur, quomodo magister eui
tare debeat simoniā circa licentiā docendi? Et dico multa.
¶ Primū. Si quid exigatur aut promittatur pro licētia docendi, secundū Host. exactū restitui & promissum remitti
debet. extra eo. c. j. & c. prohibeas. nō tamē est simonia, sed
turpe lucrū cū vitio cōcusionis: & est necessariò dādū ei,
qui dedit, si fuit idone⁹: quia nō turpiter dedit. Vide quod
no. Bern. in c. ꝓhibeas. aliàs ꝓhibemus. eo. ti. Archi. tamē
prædicta intelligēda dicit de sententia speciali actuali, quādo cōductus vel salariatus ad legendū, ex statuto vel cōsuetudine loci habet accipere ab aliquo licentiā accipiendi: nō
autē de licētia generali, quæ datur in doctoratione legēdi,
interpretandi, glossandi: ꝓ qua aliqd accipere vel exigere
prohibitū nō videtur: cū vbiq; legū interpres cōsuetudo habeat cōtrariū: nec adhuc legi, inquid, hoc esse reprehensibile. Ratio diuersitatis est: qa prima licētia est ad actualitatē
docendi, & sine labore: alia est cum occupatione & labore.
Quod si nō placet, oportet dicere qp d. c. ſūt cōtraria cōsuetudine abrogata: quā etiā viri timorati seruāt: vel qp vbiq;
est corrupte la: quod est durū. Vnde Car. Mon. tenet istam
dationē esse licitā ratione laboris: allegās Pet. de Anc. hoc
tenentē. hæc ex illo. ¶ Secundū. Idem de episcopo dicēdū
est, secundū Inn. qui suo clerico dare nō vult licētiā adeūdi scholas, nisi aliquo dato. Sed Io. And. dicit secundū ali
quos, esse simoniā: qa ipsa licētia est spiritualis & spiritua
li cōpetēs potestati. de simo. tua nos. Rod. etiā credit simoniā, si gratia lucri dat licētiā ꝓ quinquēnio iure concesso.
c. super specu. eo. ti. Similiter si ad maius tēpus, qñ habet re
spectū principaliorē ad soluendū eum à spirituali officio.
quod ecclesiæ debet: ꝓpter morā autē in studio faciēdā, est
turpe lucrū & peccatū mortale, licet nō simonia, secūdum
Sum Ang. Sed tu dic qp si haberet eundē respectū, esset idē
iudiciū. ¶ Tertiū. Qui cōcedere potest docēdi vel legēdi
licentiā, etiā si in propria velit legere persona, nō poterit,
secundū Host alterū impedire, vel ei denegare licētiā: etiā
si ipse sit valde idone⁹. arg. de of. Arch. c. vlt. qa hoc esset in
auditorū prælectiū: cū sæpe qs habeat gratiā discendi ab
vno, & nō ab alio. facit c. quāto. extrà eo. ¶ Quartū. Is qui
obtinuit licentiā legendi, si fecit expēsas in cōuiuiis secūdum consuetudinē: potest aliū substituere cū pacto qp reddat expēsas quasi loco interesse, secundū Rodo. & Veruec.
dūmodo substitutus legat vice sua: & cōsuetudo illum sit
substituēdi. Si verò transfert in totū suū, nō potest aliquid
etiā pro suo interesse pacisci: & multo minus de certa portione emolumēti percipiēda: quod in primo casu licebat,
secundū Rod. & hoc nō obstāte qp ecclesia traditur tali modo: quia beneficia sunt assignata pro sustentandis clericis:
istud autē pro labore docēdi. Et ita communiter tenetur.
Sed ego nō video rationē differentiæ quantū ad interesse.
De materia magistrorū, vide etiā j. sciētia, & j. Studium.

¶ Dolvs quid sit, & quomodo committatur, vide suprà culpa per totum.

¶ Domesticvs quis dicatur, infrà Familiaris.

De Domicilio.

1 *Domicilium non est domus, sed maioris fortunæ cuiusque partis in locum certum receptio. Et ibidem, vbi nam clericus habere domicilium dicatur?*

2 *Intentionem atque propositum domicilium contracturi, ad domicilij constitutionem spectanda.*

3 *Scholarium, nū in loco studij ad ordines promoueri, sine episcopi proprij licentia possit? Et ibidem, num minores ac prædicatores, qui ex priuilegio ad se accedentes audire possunt, an forensium vota cōmutare queant?*

Domicilivm † alicuius ibi est, vbi quis fortunæ suę 1
maiorem partē cōstituit, vel bonorū suorum partem
magnam: vel si ibi larē, id est, familiam habet. C. de incol.
l. ciues. li. x. vel si nihil haberet ibi: assidue tamē ibi cōuersatur. C. vbi sena. l. ij. & l. eius. Sola autē domus nō constituit domiciliū. ff. ad munic. l. libertus. §. sola. sed magis ibi
erit, vbi quis rerū suarum summam constituit, vnde rursus
discessurus nō sit: vnde cum profecturus fuerit, peregrinari
videtur: & ad quē locum cum redierit, peregrinari desinit.
Et de hoc Inn. de fo. cōpe. ex parte. Et licet istud, secūdum
Gof. clericus habeat vbi larē constituit, non semper vbi habet ecclesiam: tamen secundum Archi. de rescri. statutum.
lib. vj. ꝓ domicilio semper reputari debet locus seu loca,
vbi clerici ad residentiā tenētur: licet aliqui cōtradicant. &
sic etiam not. Inn. & Host. de priuile. ex ore. Potest autem,
secundū Gof. de for. cōpe. quis esse sine domicilio. Et potest quis habere vnū tantūm: vt abbas, qui extra suū monasterium illud habere nō potest. Potest etiā quis habere plura domicilia, sicut laicus, secundum Innoc. in d. c. ex parte.
modò vtrobiq; sit instructus. Et allegat l. assumptio. ff. ad
munic. & l. senatores. ff. de senat. & loquitur de instructo,
de quo in l. quæsitū. §. sed & si fun. ff. de fun. instr. & instru.
lega. vbi accipitur pro omnibus pertinentiis necessariis ad
vsum. Et addit Inn. idem si nihil haberet, assidue tamē ibi
cōuersatur. Et idē secundū aliquos, est de clericis inferiori
bus, id est, non prælatis: vt videtur velle Arch. Sed † omnia 2
prædicta intellige dicta præsumptiuè: veraciter autē rationem domicilii constituit intentio habitationis perpetuæ:
determinatè quando est vnū tantūm: vel sub disiunctione,
quādo sunt plura. de quo etiā s. Confessor. j. §. x. Qui autē
alicubi nō habet domiciliū: quantum ad sacramenta necessaria, si debet illa ibi percipere, secundum Inn. in c. omnis.
de pœ. & re. requiritur qp habitet ibi per maiorem partem
anni, & non in fraudem proprii sacerdotis. Et facit ca. q.
xvj. q. j. de deci. ad apostolicæ. nisi se transferat hospitium
constituens animo ibi remanendi: quia statim fit ibi paro
chianus. de quo paro. c. vlt. & d. c. ad apostolicæ. & idē Hotuum. quia iam ibi haberet domiciliū: sed vsq; ad tempus
percipiendorū sacramentorum necessariorum: puta confessionis & cōmunionis semel in anno: ante quod tamen
tēpus potest ista percipere, si adest talis intentio. Quātum
vero ad sacramēta voluntaria, secus est. Vnde dicit Pan. singulariter in c. nullus. de paro. qp in iuribus diœcesanis spectamus domiciliū & nō habitationē: vnde quo ad sacramēta necessaria episcopus studii erit iudex cōpetens: sed non
quo ad voluntaria. Ex † quo infero, inquit, qp scholaris ad 3
ordines promoueri nō potest in loco studii sine licētia sui
episcopi: cū ibi non habeat domiciliū. C. de incol. l. ij. li. x.
nec episcopus studii cōmutare potest vota scholaris extranei:

Universidad de Deusto
Biblioteca

nei quod est contra multos cõfessores ignorãtes. hæc ille. Et ratio est: quia ista nõ sunt necessaria. Vbi etiã aduertãt fratres Prædicatores & Minores, qui ex priuilegio audire possunt vndecunq; ad se accedentes: quia non propter hoc possunt vota commutare forensium: quia hoc non potest episcopus, qui eos exposuit vel acceptauit: à quo solo in huiusmodi habent authoritatem. vide suprà Confessor. i. §. x.

De Dominica, & Festis, feriatisq; diebus.

1 *Dominica à domino dicta, quanam constitutione sabbato successisse dicatur? Et ibidem quid festum, & vnde dicatur?*
2 *Feriarum legalium genera tria: de quibus hic sigillatim. Sunt & canonicæ feriæ. Et quid in his liceat, aut minime, quantum ad carnium & reliquorum ciborum vsum pertinet?*
3 *Feriæ solennes quænam sint? Et in quibus ex his consuetudo sit, aut minime? Et ad hæc conclusiones variæ.*
4 *Feriæ solennes quando celebrentur, & quando incipiant? Et in his à quibus abstinendum sit? Item quot in his sunt regulæ, & quot ex his quæstionum conclusiones decisiuæ? nu. 5. & 7.*
5 *Festis diebus, quibus insistendum sit? Et quid si episcopus sententiam excommunicationis aduersus laborantes in diebus festis intulerit: & qui necessitatis causa, pluuia scilicet, aut tempestate ingruente, aut pietatis occasione, confecerit, num is huiusmodi sententiam incurrat? nu. 9.*

1 DOMINICA † dicta est à dño: & est dominica dies illa, quæ in honorẽ domini nostri Iesu Christi, ꝓpter resurrectionẽ ei⁹, per quã recreatus est mũdus, celebratur. de cõse. dist. iij. sabbato. succedẽs sabbato, non diuina, sed ecclesiastica cõstitutione. Quod fieri potuit: quia præceptũ de sanctificatione sabbati, inquantũ erat morale, vt scilicet aliquod tẽpus daretur creatori, mutari nõ potuit: secus inquanti erat ceremoniale, seu figurale, id est, quantũ ad diẽ taxatã. ¶ Festũ autẽ est dies otii & religiõis, in quo homines cõueniũt: dictũ à festo ligno, ad quod in domus summitate tigna cõueniunt. vel dictũ est festũ à feria, quasi feriatũ. ¶ Feria verò dicitur à foro, quasi fœria, secũdũ Azo. in Sũ. quia præstat vacationẽ ab his quæ in foro iudiciali agi cõsueuerunt. Vnde secundũ Gof. feriæ dicuntur, quia à forẽsibus negotiis immunitatẽ præstãt. l. diuus. ff. eo. tit. & sic est dies quietis à causis. Vel dicitur à feriendis victimis, quæ cædebãtur in feriis, & sic est dies quietis ab operibus seruilibus, seu dies festiuãda. Vel dicitur feria à fando: quia in ea Deus solo verbo aliqd fecit. & sic est oĩs dies septimanæ præter sabbatũ: vt dominica sit feria prima, & cõsequẽter. Vnde † feriarũ legaliũ tria sunt genera. Quædam enim dicũtur solẽnes, in qbus nõ licet manualiter operari, introductæ ob reuerẽtiã Dei: de quibus in c. cõquestus. de fer. & C. eo. l. dies festos. vt sunt ab ecclesia instituta. Dominus enim vel ciuitas si statuat festũ sub certa pœna colẽdũ: pœnã quidẽ à violatoribus posset exigere: sed culpã nõ incurrẽt: quia ad hos nõ pertinet festa præcipere. ¶ Quædã verò dicũtur temporaneæ, quæ sunt duorũ mensium, datæ pro fructibus colligẽdis, id est, messis & vindemiarũ: quæ secundũ diuersas regiones citius aut tardius præconizãtur & indicũtur. ff. eo. l. præsides. & de offi. procõ. l. si in aliquo. & in quibus iudicialis processus fieri nõ pot, nisi de cõsensu partiũ. ¶ Quædam verò, sunt repẽtinæ, quas Imperator indicit propter victoriã quam fecit, aut reductionem vxoris, vel filii natiuitatẽ: & quas solus princeps indicit. C. de fer. l. à nullo. & quas populus obseruare tenetur, saltẽ in publico, ex quo princeps pot illas indicere: vtrũ tamẽ contrafacientes peccent mortaliter. vide j. Statutum. §. vj. In prædictis feriis nullus potest ad iudiciũ cõpelli. nisi in certis casibus: de quib⁹. ff. eo. l. j. & in c. vlt. de iudi. & nisi vrgeat necessitas: puta, quia res erat peritura: vt habes exẽpla l. j. ij. & iij. ff. eo. & l. j. ff. de dam. infect. aut pietas: puta, causa debilium vel miserabiliũ personarum: vt in c. conquestus. de feriis. quia in operibus misericordiæ nõ est habenda distinctio dierũ: arg. lxxvj. dist. vtinam. de consec. dist. v. nunquã. & summa ratio est quæ pro religione facit. ff. de religi. & sum. fun. l. sunt personæ. imò prædictis feriis renuntiare partes non possunt, nisi temporaneis: vt in d. c. conquestus. & xv. q. iiij. in summa. Præter has sunt feriæ cãnoniæ, id est, dies septinianæ, de quarum aliquibus in c. de illis. xj. q. iij. in quarum sexta illicitum est carnes comedere. de consec. distin. iiij. ieiunia. quod limita, nisi sit dies natiuitatis domini: quæ si eueniet feria sexta vel sabbato, carnibus vesci possumus, nisi quis se voto vel regulari obseruantia adstrinxerit ad nõ comedendũ: vt in c. fi. de obserua. ieiu. Additur & dies sabbati, de quo in c. sabbato. de consec. dist. iij. & dist. v. & c. quia dies. vbi admonentur omnes Christiani à carnibus abstinere, nisi festum, scilicet natiuitatis, vel infirmitas impediat: sed hoc est præceptũ vbi est cõsuetudo. de obser. ieiu. consiliũ. Vbi verò non est cõsuetudo ꝓ non comedantur carnes est consiliũ, secundum glo. s. in d. c. quia dies. de consec. dist v. ¶ Ex his autem patet primò ꝓ religiosus, qui ex dispensatione prælati potest comedere carnes: hoc potest sexta feria si sit natalis domini: quia cum ad nõ comedendũ tali die teneatur ex duplici lege, scilicet ecclesiæ & religionis suæ: prima remouetur per d. c. fin. vnde remanet secũda tantũ, super quam prælatus habet authoritatem. Et idẽ dico de eo, qui hoc habet ex voto: ex licẽtia eius, qui dispẽsare potest in tali voto, poterit carnes mãducare. ¶ Patet secundò ꝓ habens ex voto nõ comedere ouа in sexta feria, poterit comedere carnes ex dispensatione episcopi vel habẽtis authoritatem ab eo dispẽsandi in votis. Vtrum autẽ sine dispẽsatione possit comedere carnes, cõmuniter tenetur ꝓ non: quia abitinentia ouorum includit abstinentiã à carnibus: sed tamen credo distinguendũ an tempore voti habitualiter habuerit intentionẽ se obligandi, si affuisset memoria dicti casus, an nõ: quia hic non est obligatio, nisi secundũ eius intentionẽ. Et si nescit discernere: teneat securiorẽ, vt abstineat, vel petat dispẽsationem. ¶ Primò † verò quæritur quantũ ad ferias solennes, quæ sunt? Et dico multa. ¶ Primum. In c. conquestus. extra de fer. vbi quidã dies mandãtur feriari quantũ ad cessationem à strepitu iudicii, & etiã ab operibus seruilibus, secũdum cõmunem opinionem doctorũ sic dicitur: Debet iudicialis strepitus diebus cõquiescere feriatis, qui ob reuerẽtiam Dei noscuntur esse statuti, scilicet natalis Domini, sancti Stephani, Ioannis Euãgelistæ, Innocentium, sancti Syluestri, Circũcisionis, Epiphaniarũ, Septẽ diebus dũtaxat passionis, Resurrectionis, cũ septẽ sequentibus, Ascensionis, Pentecostes, cũ duobus qui sequuntur, natiuitatis Ioannis Baptistæ, festiuitatũ omniũ gloriosæ virginis, quæ scilicet erãt tẽpore huius capituli: vt purificatio, annuntiatio, assumptio, & natiuitas: de aliis autẽ infrà festiuitatum xii. Apostolorũ, & præcipuè Petri & Pauli. Sed intellige festiuitatum principaliũ, quãdo scilicet euolarunt ad cælum, secundum Archi. & vt consuetudo testatur, & Laurentii, dedicationis beati Michaelis, scilicet de mense Septẽbris, solẽnitatis omniũ sanctorũ, ac diebus dominicis, cæteris q; solennitatibus, quas singuli episcopi in suis diœcesibus, cũ clero & populo duxerint solẽniter venerãdas. Quod limita primò, secundũ gl. de cõse. dis. iij. in c. pronuntiandũ. de solennitatibus sanctorũ canonizatorũ scilicet authoritate ecclesiæ Romanæ, cũ episcop⁹ canonizare nõ possit. de reli. & ve. sanc. c. j. ad quos solus, secũdũ Arch. dirigi pot oratio solẽnis, id est, in missa vel diuino officio facta: licet oratio priuata dirigi possit ad omnẽ, q creditur esse cũ Christo. Limita secũdò, si populus cõsentiat, secũdũ Arch. & idẽ patet ex textu: & sequitur Pan. in d. c cõquestus. & Arch. in d. c. pronũtiandũ. & Fede. licet do. Ant. dicat ꝓ solus episcopus cũ clero seu capitulo hoc possit. Limitat tertiò quo ad eos qui sunt de diœcesi, vel in ea morãtur, q bonas loci consuetudines seruare debẽt. di. viij. quæ cõtra. di. xij. illa autẽ. Quibus vtiq; solẽnibus feriis, nisi necessitas vrgeat. gl. puta si esset res tẽpore peritura. Exẽpla plura habes ff. eo. l. j. ij. & iij. & vbi res celeritatẽ desiderat. ff. de dã. infec. l. j. vel pietas suadeat. gl. puta causa debiliũ vel miserabiliũ personarũ: vsqueadeo cõuenit ab huiusmodi abstinere: vt cõsuetibus etiã partibus nec processus habitus teneat, nec sententia quã cõtingit diebus ab huiusmodi promulgari. hæc ibi. ¶ Secũdũ. In c. pronũtiandũ. de cõs. di. iij. vbi fit consimilis feriarum enumeratio, nõ fit mẽtio, de annuntiatione beatæ virginis: quia scilicet fortè nondũ erat illud festũ institutum, secundum Arch. & tamẽ ibi aliæ feriæ adduntur, scilicet tres dies rogationũ, festũ S. Martini, & dedicatio cuiusq; oratorij. quod limita quãtum ad loca ipsius oratorii: & vbi est consuetudo, quæ in huiusmodi valet, vt patebit: vbi verò nõ est consuetudo ꝓ celebretur, aut non celebretur, vt vbi nouiter fit dedicatio, nõ est etiam peccatum non celebrare: quia secundũ Arch. ista lex est cõsuetudine abrogata: vnde non ligat nisi gratia cõsuetudinis particularis. Eadẽ quoq; di. in c. crucis. additur festũ inuentionis sanctæ crucis, quinto nonas Maii: & festũ corporis Christi. in cle. si dominiũ. de reli. & ve. san. ¶ Tertiũ. In c. etiã quatuor doctorũ ecclesiæ, quæ mãdantur sub festo duplici solenniter celebrari. quod Io. An. intelligit nõ solùm quo ad officiũ, sed etiã quo ad cessationẽ ab operibus seruilibus. & videtur sequi do. Ant. & Pan. in c. cõquestus. Et hoc tenuit Sum. Ang. scilicet ꝙ sint de præcepto. & idẽ Supple. multipliciter conatur ostẽdere: sed oppositũ tenuit Archi. tum quia cõsuetudo legum interpres habet contrariũ: tum quia periti & timorati viri similiter cõtrariũ dixerũt: tum quia dicit se vidisse Eugenii declarationẽ vel dispẽsationẽ, dicẽtis se nõ intendere ꝙ fideles obligẽtur. Quicquid tamẽ de iure sit, in hoc, secũdũ omnes, cõsuetudini stãdum est: & vbi de cõmuni omnium more celebrantur, seruanda sunt. ¶ Quartũ. Festa per ecclesiæ totius cõsuetudinẽ introducta: vt beati Nicolai, & fortẽ b. Antonii & Catherinę, & huiusmodi, seruãda sunt: qa cõsuetudo est tacita lex, & pro lege habetur si rationabilis sit, & proficiat saluti. di. j. cõsuetudo. de quo ⁊. Consuetudo. Quæ vero introducta sunt in vna ciuitate tãtùm, aut ꝓuincia: in illa similiter seruãda sunt: quia sicut generalis cõsuetudo rationabilis, etiã nõ præscripta, generalẽ, ita particularis particulariter facit legẽ: ar. di. xij c. illud. & c. illa. quæ tñ intellige dicta de cõsilio, nõ de præcepto, nisi rõne scãdali: qa nõ sunt introducta vt de præcepto, sed ex deuotione: cõsuetudo autem nõ est præceptiua, nisi ex intẽtione potẽtis cõdere legẽ, vt ⁊. dictũ est: ratione eã scãdali cõsuetudo esset præceptiua, iuxta dicẽda infrà Scãdalum. ¶ Quintũ. Festũ visitationis Mariæ præcepit Vrbanus vj. sed modò nõ ligat secundũ Arch. qa receptũ nõ fuit, nec custoditũ, nec fortè publicatũ. Festum autẽ Niuis nõ est sub præcepto, similiter nec festũ Conceptionis: quod olim quidẽ ecclesia Romana nõ celebrauit, vt patet p gl. in d. c. pronũtiandũ. sed tolerauit secũdũ S. Th. & merito: quia non est trepidiandũ, vt idẽ dicit, habito respectu ad sanctificationem: quæ quo tẽpore facta sit, ignoratur. Vnde potius est sanctificationis, quàm cõceptionis. Vnde nũc illud videtur celebrare, nõ quasi affirmãs aut determinãs dictã cõceptionẽ fuisse immaculatã & sine originali cõtagio, vt Sum. Ang. & Ro. conantur asserere: qa expresse Xystus quartus ordinis Minorũ, q illi opinioni fauit, quantũ honestè potuit, dicit in extrauaganti, quæ incipit graue nimis. ꝙ ecclesia Romana nõdũ hoc determinauit. & idẽ Alex. sed quasi in cõceptione cõles sanctificationẽ citissimè, vt creditur, subsecutã. & quasi gratias referens de cõceptione rationẽ personæ cõceptæ, nõ rationẽ sanctitatis in cõceptione collatæ: sicut etiã colitur festum Epiphaniæ, in quo tñ nulla sanctitas noua collata est. ¶ Quod autẽ dicit Sum. Ro. circa hoc extare miracula: nihil est, nisi facta fuissent in testimoniũ huius veritatis: qa etiã tẽpore beati Martini ad preces porrectas latroni fiebãt miracula gratia fidei petentiũ. Quod etiã dicit Sum. Ang. olim puritatẽ cõceptionis nõ fuisse reuelatã, ridiculũ est: quia contra autoritates sanctorũ & cõciliorum & scripturarũ stultum est credere mulierecularum somniis. Quia tñ deuotio simpliciũ sine pertinacia nõ est cõdemnanda: ideò idẽ pontifex in eadẽ extrauagãti, ad scãdala tollenda mãdauit sub pœna excõmunicationis: vt infrà Excommunicatio. vij. §. vlt. ¶ Sextũ. Festum autẽ beati Francisci esto ꝙ fortè Xystus quartus illud sub præcepto posuerit: tamen, modò nullus tenetur: quia illa cõstitutio nõ fuit moribus vtentium approbata di. iiij. in istis. §. leges. ¶ Septimũ. Circa huiusmodi festa distinguẽdũ est. Nã si sunt iuris humani, in eis stãdũ est cõsuetudini: sicut fuit olim de festo Trinitatis faciendo extra eo. quoniã. quod tñ hodie ex mandato Ioannis xxij. fit per vniuersalẽ ecclesiã. & idem, secundum Archi. est de festo Innocentiũ, & S. Syluestri: qa scilicet stãdũ est cõsuetudini: & cõmuniter male custodiũtur. Et idẽ est, secundũ eundẽ, de festis Euangelistarũ & doctorũ: & idem de festo S. Bartholomæi, quo ad diẽ, in quo celebratur. de obser. ieiu. consiliũ. imò quædã prædictorũ festorum sunt per consuetudinẽ abrogata quo ad cessationẽ ab operibus, vt cõiter dicitur: vt tres dies rogationũ, & septẽ dies dominicæ passionis, id est, hebdomãda Paschæ: nec seruãtur hodie nisi tres dies Paschæ: & secũdũ Arch. parasceues, & feria v. in cœna Domini: imò nec isti seruãtur, nisi forte parasceues vsq; ad osculum crucis. Si verò sunt iuris diuini. in eis cõsuetudo locũ nõ habet, vt dies dominica, vt cõiter tenetur, & dies maiores: vt natiuitatis Domini, Resurrectiõis, Ascẽsionis, Pẽtecostes, & Epiphaniæ: vt dicitur in gl. de feriis. licet & sequuntur cõiter doc. & Io. An. addit Assumptionis gloriosæ virginis. ar. c fi. de sent. excõ. li. vj. imò gl. Ray. dicit dies maiores esse festa Christi, beatæ virginis, Apostolorũ Petri & Pauli. & diẽ parasceues. qd pot fortè esse verũ quãtũ ad vacare à seruilibus: nõ autẽ qa sint de iure diuino. Ex qbus male intellectis infert Supplemẽtũ ꝙ nullum Solis, vel in vigilia festorum dominica maiorũ: cũ in hoc, inqr, fiat cõtra ius diuinũ. quod dictũ est falsum, & cõtra alios Summistas ordinis sui. vt patebit §. seq. Vnde diuino, vt hic: vnde sicut ecclesiastica lex, ita & ecclesiastica cõsuetudo variare pot tẽpus diei dominicæ, qđ ex lege positiuiij. horis, qđ est iuris diuini: & sabbato nõ incipiat solẽnitas ante Solis occasum, ne videamur Iudaizare de cõ. di. iij. ꝓnuntiãdũ. vnde Arch. dicit ꝙ vbi est de more generali artificũ, puta barbitõsorũ, ꝙ in sabbato aut magnorũ festorum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum vigiliis laborãt per duas horas noctis: quia tũc magis homines conueniũt, tolerari potest mos: quia etiam in sero festi qñ liceret laborare die trãfacta non laborãt vsq; ad noctem mediã: & sic videtur admitti posse compensatio, cõ suetudine sic agẽte: & sic dominus, inquit, Eugenius quartus super hoc requisitus cũ talibus dispẽsauit, vt percepi à fi
4 de dignis. ¶ Secũdò †quæritur, qñ feriæ solennes celebrentur, & quando incipiant? Et quantum ad primum dico ꝙ in die qua occurrunt, etiam si officium ad diem aliam transferatur: quia ecclesia ordinauit ꝙ suo die celebrentur, & de remissione nihil statuit: vñ & cõsuetudo ita habet. ¶ Quãtum verò ad secũdum dico vt colligitur exgl. in c. quoniã. de ser. & in c. pronuntiandũ. de consec. di. iij. ꝙ diuersis respectibus incipit dies festus aut dominicus horis diuersis. Nam quantum ad esum carniũ, sicut & quantũ ad ieiuniũ, incipit à termino cœnæ diei præcedentis vigiliã, qui terminus est media nox, quando vj. feria, aut vigilia sequitur, secundum Pan. in d. c. quoniam. quantũ verò ad officium incipit in vesperis: quantũ verò ad cessationẽ ab operibus seruilibus, regulariter incipit à vespera vigiliæ, id est, serò vel vltima parte diei seu occasu Solis, & terminatur in vespera sequenti. extra eo. omnes. & de con. di. iij. pronuntiandũ. & fuit originale dictum scripturæ Leui. xxiij. tamẽ festorũ initium & finis iuxta eorum qualitatẽ & diuersarũ regionum consuetudinẽ seruari debet: & sicut eorũ magnitudo exigit, prius incipere, & tardius terminari: ex eo. quoniã. quod limita verum esse primò quantũ ad augmẽtum festorum, sed non quo ad diminutionem: nisi essent de iure positiuo: quia nõ possunt esse minus quàm xxiiij. horarum, si sunt de iure diuino: licet illæ horæ possint citius & tardiꝰ incipere vel terminari. Secũdò limita verũ, nisi sit dominica: cuius celebratio incipere nõ potest ante Solis occasum die sabbato, ne Iudaizare videamur. de con. di. iij. pronuntiãdum. Vnde augeri potest hoc festũ à parte post, sed nõ à parte ante. ¶ Hic tamẽ cauẽdi sunt tres errores. Primus est Suppleméti dicẽtis nulla consuetudine excusari posse laborãtes sabbato post occasum Solis, vt dictũ est, & improbatũ. §. priore. Secũdus est Sum. Ange. q̃ alleg. verum dictũ Pan. in c. j. de fer. scilicet quòd dies festus quãtũ ad cessationem ab operibus seruilibus incipit secũdum cõsuetudinẽ patriæ. & facit c. quoniã. eo tit. inde ex hoc vero malè & indistinctè intellecto infert falsum, scilicet quòd si sit, cõsuetudo ꝙ incipiat festare in mane, tenẽda est, id est, laborãdo tota nocte, modò cessent vsq; ad alium mane: quia Panor loquitur de consuetudine rationabili, cuiusmodi non est hæc, quæ homines redderet inhabiles ad missã & sermões in mane diei festi. Tertius est Sum. Ros. quæ primò quidẽ cũ Arch. tenet verã sententiã, ꝙ scilicet tolerari possit artificũ mos laborantiũ quasi vsq; ad mediam noctẽ: ne concursum simul & lucrum perdãt, attento ꝙ sero festi quãdo laborare possent, vacant & recõpensant: sed deinde volens reprobare dictam opinionẽ Sum Ang. assumit quòd talem consuetudinẽ facere nõ potest vna ars, duæ vel tres: sed solùm maior pars populi vtens ea, secundũ gl. in c. fi. de cõsue. & Pan. quod quidem dictum ad eius intellectũ primò est falsum: quia non oportet populi partẽ maiorem vti actu inducente consuetudinẽ, exequẽdo illum: sed sufficit si vtatur approbãdo. Vnde in ciuilibus ex duabus sententiis datis in iudicio cõsuetudo inducitur: vt dictũ est. §. Cõsuetudo. §. iiij. & secundò repugnãt veræ scientiæ quã tenuerat: quia si duæ vel tres artes nõ possunt facere consuetudinem laborandi vsq; ad mane: nec vsq; ad noctẽ mediã poterũt. Vnde dico in hoc stãdum cõsuetudini iudicio boni viri rationabili: puta qua pauperes artifices nec lucrum perdũt, nec in mane diei festi sunt dormitãtes: puta in necessitate laborãdo sero duabus aut tribus horis vel ꝓpe ad mediam noctẽ: cùm vbiq; vniuersaliter vsq; ad mediũ noctis sequẽtis festiuetur. ¶ Tertiò †quæritur, à quibus abstinendum est in feriis solennibus, siue diebus festis? Et dico ex S. Tho. nõ esse modò ita arctũ præceptũ de obseruãda dominica, sicut olim fuit de obseruãdo sabbato, in quo nõ licebat decoctio ciborũ, & huiusmodi: quia nõ est modò ista obseruatio figuralis vt tũc: & facilius nũc ratione necessitatis dispẽsatur in prohibitis quàm tũc: quia figura pertinet ad protestationẽ veritatis, quã nec in modico oportet præterire: opera aũt secũdũ se cõsiderata mutari possent pro loco & tẽpore, hæc ex illo. Et adde, secũdum Arch. nõ esse dubiũ de papa, quin possit illa die & aliis festis dispẽsare, cũ sint de iure positiuo, scilicet quantũ ad determinationẽ temporis: de episcopo etiã creditur à multis quòd possit, cùm subest causa rationabilis. Sed de hoc die iuxta dicta §. Dispensatio. §. ix. ꝙ potest in casu nouiter & inexcogitato emergente: puta in piscatione, quãdo repente cõparet piscium insolita multitudo. Igitur in diebus festis abstinere tenẽtur homines nõ solùm à peccatis, sed etiã ab operibus seruilibus: vt ab operibus artiũ mechanicarũ, agricultura, & huiusmodi: vt nec mercatũ, nec placitũ fiat, nec processus, vel sentẽtiæ iudiciales, nec cõdemnatio alicuius ad pœnam, maximè mortis. de con. dist. iij. rogationes extra eo. c. omnes. & c. licet. xv. q. per totum. nec hant iuramenta nisi pro pace. extra eo. cap. j. vel pro alia necessitate, vt dicit ibi gl. puta pro fide, pro obedientia, pro fama. quod tamen de iudicialibus iuramentis intellige esse præceptũ, de aliis verò consiliũ. vnde agitatio causæ nõ tenet etiã de consensu partiũ, & generaliter ab omni opere seruili, ad qđ opus seruile pertinẽt nõ solùm prædicta, sed etiã emptio & venditio, & scribere, & ratiocinia facere, & delatio onerũ cum iumentis, & iter. quod tamen illicitũ nõ credo, nisi sit cum magna fatigatione: quia non multùm impedit vacationẽ à diuinis. Et cõsentit Franc. de May. in trac. de x. præceptis. & actus volũtariæ iurisdictionis: vt emancipare, cõtrahere, iudiciũ facere, scribere, instrumẽta cõficere, & huiusmodi: quæ qui faciũt, peccãt mortaliter, nisi excusentur vt infra. Actus tamẽ tales tenẽt, secũdum Pan. in d. c. cõsuetus. & videtur expressũ in l. actus. C. de feriis. & generaliter prohibẽtur omnia fieri cõsueta p̃ seruos, & omnia opera corporalia, quibus vnus alteri seruit. ¶ Quartò †quæritur: quæ sint regulæ vel theoricæ seu claues, aut maximæ ꝙ bus decidi possint omnia aut multa dubia occurrẽtia circa materiã istã? Et dico tres esse. ¶ Prima colligitur ex S. Th. ij. ij. q. cxxij. ibi probat non prohiberi hic opus spirituale, vt docere verbo vel scripto, secũdum gl. Numeri xxviij. nec opus corporale seruile factũ ad seruitiũ Dei, vt de circũcisione patet Io. vij. & de sacrificiis, Matth. xij. nec opus corporale cõmune seruis & liberis: vt prouisio in necessãriis sibi & ꝓximo, præcipue pertinẽtibus ad salutẽ corporis sui vel proximi, quæ differri cõmodè nõ possunt: sicut Machabæi sabbato pugnauerũt pro defensione. j. Machab. ij. & Helias die sabbati fugit à facie Iezabel: & Christus totũ hominẽ sanũ fecit in sabbato: & secundariò in dãno rerũ vitando: sicut ouis cadens in foueam leuatur die sabbati. Matth. xij. hæc ex illo. Ex qbus elicitur ꝙ die festo nõ licet facere opus seruile pro lucro cõsequendo principaliter. licitũ verò est illud facere pro dãno rerũ vitando aut corporis, aut animæ à fortiori: & hoc tã quo ad se, quàm quo ad proximũ. ¶ Secũda verò colligitur ex Ric. i. iij. dist. xxxvij. art. iij. q. iiij. dicente ꝙ opus seruile tripliciter dicitur. Primò scilicet materialiter tantũ, nõ formaliter seu finaliter: vt scribere nõ ad lucrũ, sed ad ædificationẽ animarũ. Secũdò, formaliter tãtũ, nõ materialiter: vt cogitare de opere exteriori exercẽdo ad lucrũ: puta aratione, aut aduocatione. Tertiò, materialiter & formaliter seu finaliter: vt opus corporale propriè & proximè ordinatũ ad bonũ corporale seu lucrũ. Quorũ primũ die festo cõceditur: vt in d. c. conquestus. vbi cã pietatis permittũtur aliàs prohibita. & facit l. diuus. ff. de feri. vbi permittũtur diebus feriatis spectantia ad disciplinã militare. Secũdũ verò prohibetur de cõsilio, ex necessitate debemus diuinis: de qua in sequẽtibus dicemus. Tertiũ verò sub præcepto prohibetur: & illud exercẽs mortaliter peccat. ¶ Tertia colligitur ex multis doctoribus, sed præcipuè. Frãcisco de Mayro. in tra. de x. præcep. dicẽtis ꝙ opus seruile tertio modo est peccatũ mortale, nisi excusẽt vnũ ex quatuor: quorũ primũ est modicitas operis: quæ nõ impedit spiritus libertatẽ: quæ tñ secundũ Verec. arbitrio boni viri pẽsanda est. Secũdũ, necessitas operis, quæ aut præueniri, aut cõmodè differri nõ possit: vt in decoctione ciborũ: vel necessitas coactionis, quæ fit à dominis: aliter bona præscriberẽtur. facit c. licet. de feri. Tertiũ, pietas cordis. i. pro Dei honore vel pauperũ suffragio: vt dictũ est ex d. c. cõquestus. Quartũ est vtilitas publica, vt pro pace, cõcordia, ponte, & hmõi, quæ etiã sunt pia. Adde quintũ. i. dispẽsationẽ prælatorũ. ¶ Quæ aũt necessitas excusat? quidà dicũt ꝙ solùm necessitas vitæ sustentãdæ cõtra quos est dictũ Domini, Matth. xij. de oue cadẽte in foueã. Alii, vt Sum. Ros. & Ang. dicunt ꝙ excusat necessitas vitæ sustentãdæ & dãni vitãdi, vt dicit S. Tho. & etiã vtilitas acquirẽdi, quod alio tẽpore acquiri non põt: sicut patet extra eo. licet. de piscatione ad alecia. sed hoc tertiũ nõ est necessitas, sed vtilitas nec licet nisi ex dispẽsatione episcopi, si haberi põt, secũdũ Verue. aliàs sacerdotis ꝓprii. Sine dispẽsatione autẽ erit mortale: licet Sum. Ang. dicat hoc esse cõsiliũ: qa est cõtra diuinũ vel ecclesiæ præceptũ, nisi vtilitas esset talis ꝙ credatur prælatus, si haberi posset, dispẽsaturus: quo casu locũ haberet, secũdũ mẽtẽ Verue. ratihabitio. de lucro aũt inde sequẽte debet fieri pauperibus portio: vt in d. c. licet. quod Sum. Ang. putat esse præceptũ: ego verò cõsiliũ. ¶ Quarta potest addi pro ista & omni alia materia, ꝙ quando sermo est de peccato mortali semper duo præsupponuntur. Primo, ꝙ res sit alicuius importantiæ. circa qđ dari nõ põt regula generalis: sed statur arbitrio boni viri. Secũdò, ꝙ exerceatur cũ deliberatione expressa: vt cũ quis deliberat aliqd facere aut cogitare, etiã si facere nolit: vel saltẽ interpretatiua, quæ est cũ quis aliquid subitò quidẽ facit aut cogitat, sed nõ adeò subitò qn aduertat & deliberare possit: nec tñ deliberat ille actus à voluptate, de quo tñ dic vt §. Consensus. in prin. Qñ aũtẽ res est minima: aut
7 ratio nõ aduertit, nũquam est mortale. ¶ † Quintò quæritur, quot cõclusiones quæstionũ decisiuæ sequũtur ex præmissis? Et dico ꝙ multæ. ¶ Prima. Excusatur rõne modicitatis à mortali aut etiã veniali ponẽs aliqua pauca pũcta, scopãs domũ, vẽdẽs vnã rẽ tantũ breui sermone: puta racemũ, modicũ itinerãs. aut aliqd tale faciẽs tẽpore breui, arbitrio boni viri. Ratio secũdũ Bona. iij. dist. xxxvij. in lit. qa ista modicitas vacationẽ circa diuina minuit qdẽ aliqualiter, sed nõ impedit. Et faciũt q̃ notãtur in c. intelligẽtia. de verb. sig. ¶ Secũda. Similiter ẽt rõne necessitatis, maximè si vergat in periculũ vel dãnũ: excusantur carnifices, ẽt si tẽpore notabili occupẽtur ꝓpter necessitatẽ, q̃ prꝫeniri nõ põt, nec differri ratione ætatis, aut multitudinis festorũ, vel hmõi: idẽ de tabernariis præparãtibus cibaria necessaria medicis, minutoribus, aromatariis, ferratoribus equorũ, si principaliter rõe necessitatis, licet inde habeãt lucrũ: idẽ de vendẽtibus panẽ, herbas, fructus, & hmõi, ꝓ necessitate diei festi: etiã si talia cõferrent ad gulositatẽ, cõtra Angelicã: qa quod vni est gulositas, alteri erit honestà recreatio: aliàs aũt vendẽtes nõ excusantur, nisi rõne modicitatis distractionis: vt vẽdẽtes candelas, vel placẽtulas inzuccaratas, & hmõi: in qbus pretia facere nõ põt. Et idẽ de exigẽtibus debita à rusticis aut cõducẽtibus operarios: qa alia die eos sine incõmoditate inuenire nõ possunt. Et idẽ secũdũ Veruec. de vectoribus merciũ, alimẽtorũ, aut personarũ, & cursoribus, q̃ sine graui incõmodo aliter facere nõ possunt. secus de rusticis dominis suis blada aut alia deferẽtibus. Et idẽ de his, qui in vigilia festi mittũt sua iumẽta ad portãdũ necessãria pro festo, cũ præuenire nõ potuerũt, secũdũ Ros. secus si faceret vt diẽ vna lucrarẽtur. Et idẽ de rusticis, vxore, ac filiisfamilias, si iusto metu laborare cõpelluntur: etiã possunt suã recipere mercedẽ, ne domini procliui ad hoc reddãtur, & cõmodũ ex sua iniquitate reportẽt. ¶ Tertia. Similiter excusantur ratione pietatis laborãtes ꝓ ecclesia, monasterio, aut alio loco pio nõ habẽtibus sufficiẽtes reditus, vel pauperibus indigentibus: modò nõ sufficiat in dominicis vel festis solẽnioribus, secũdũ Veruec. nec dimittantur diuina. i. auditio Missæ, nec laboretur ꝓpter mercedem, aut carnalẽ amorẽ: nec vsq; ad vltimã fatigationẽ. Et in hoc oẽs doct. cõsentiũt, excepto ꝙ Monal. vult hæc posse fieri dominicis diebus & præcipuis festis, & etiã beatæ Virginis, & apostolorũ Petri & Pauli, & in paraſceues: nõ tñ in die paschæ aut pẽtecostes: nisi esset cõsuetudo approbata per episcopũ. quod verũ credo ex dispẽsatione episcopi, vel necessitate tanta, quæ hoc arbitrio boni viri exigeret. & similiter laborãtes ad reintegrationẽ põtiũ aut viarũ ꝓpter trãseũtiũ pietatẽ, & nõ ad lucrũ, eadẽ rõne. Et simili ter si hoc faciũt ꝓpter bonũ publicũ: quia sub nõe pietatis ineluditur. Et idẽ de doctore faciẽte cõsiliũ vt expediat illum q̃ venit à lõge: licet cõsequẽter intẽdat lucrũ. Sectus si ad lucrũ principaliter: qa esset mortale. Et à fortiori excusantur, secũdũ Arch. laborãtes ꝓ sustẽtatione sui & familiæ suæ, qñ aliter sustẽtari nõ valẽt. §. fine magna incõmoditate. Cautũ tñ esse in his oibus, dispensationẽ ab episcopo habere. Et similiter excusantur, q̃ actus volũtariæ iurisdictionis exercẽt ad honorẽ Dei, secundum Lap. & Bar. in l. actus. C. de fer. ¶ Quarta. Similiter excusantur, secũdum Veruec. etiã oẽs q̃ operantur ad indẽnitatẽ pr̃onarũ sui aut suorũ: vt si imminẽte bello fiãt pertinẽtia ad defensionẽ, vt muri, aut fossãta, & oia arma defensiua, vel pertinẽtia ad defensionẽ ordinatã: vt machinæ, tela, & oia arma inuasiua. Et similiter operãtes ad indẽnitatẽ rerũ suarũ aut aliorũ: vt eas mutãdo ne subripiãtur ab hostibꝰ, aut à tẽpestate, vel alia cã lędatur: sicut lana lędit̃ur aliqñ si nõ extẽdatur ad sequicquid fit ad repugnãdũ dãno imminẽti in pr̃sona vel rebus suis aut aliorũ est licitũ: sicut itinerare existentibus in hospitio ꝓpter iacturã expẽsarũ: & laborare faciẽtibus vitra: quia ignis deuorat: & idẽ de similibus. Et multo magis ad vitãdã animæ dãnũ: puta otiositatẽ, vel aliud peccatũ: vñ rõnabiliter occupãtur hoc fine domicellæ post suas deuotiones: nõ aũt ad lucrũ principaliter. ¶ Quinta. Similiter excusantur multi rõne dispẽsationis eũtes ad mercata vel nũdinas, de quibus Veruec. quẽ sequitur Sum. Pisa. & Supple. & Sum. Ang. scrupulosè loquitur, volẽs ꝙ peccet mor-

Universidad de Deusto
Biblioteca

taliter, qui hoc facit cõsuetudinarie, aut cupiditate lucrãdi. Sed veritas est q̃ peccẽt mortaliter solùm in duobus casibus. Primò, si Missam omittat. Secũdò, si hoc prohibeatur à prælatis, maximè sub pœna excõicationis, quo casu incideret etiã venientes ex aliena diœcesi rõne delicti, secundũ Verue. & Sum. Con. Audita aũt Missa, & tolerãte episcopo, nõ est mortale: qa hoc non spectat ad ius diuinũ. Vnde ecclesia, quæ laqueũ filiis suis nõ ponit, tolerãdo dispẽsat. Et ita sentit Frã. vbi s. & Pet. de Pal. & Arch. Quod limito, secũdũ aliquos, nisi esset dies dominica vel maior: qa in his dispẽsatio nõ excusaret, sed pietas, vel necessitas: puta, si qs multũ dãnificetur tũc nõ cõtrahẽdo, aut alia iusta cã. Sexta. Similiter à mortali excusantur multi rõne operis, si sit seruile materialiter tãtũ: similiter si tãtũ formaliter, siue similiter, sicut studẽtes principaliter ad illuminationẽ sui vel aliorũ: licet cõsequẽter veniat lucrũ: vt tenet Pan. in c. j. de feri. arg. c. cũ ex eo. de elect. lib. vj. & idẽ si fiat ad otiũ vitandũ: ad lucrũ aute nõ licet, licet nõ sit mortale. Et similiter excusantur scholares legẽtes nõ ad lucrũ, sed ad exercitiũ suũ, secũdũ Pan. ibi, dũmodo nõ faciãt principaliter ad lucrũ. Si aũt in cõsequẽtia: nõ nocet. ar. l. j. ff. de autho. tut. & in l. rogasti. §. j. ff. licer. pet. & in c. qd ꝓderit. dis. lxj. Secus de doctoribus legẽtibus principaliter ad lucrũ. & idẽ de scholaribus: qa esset opus seruile materialiter & formaliter. Et similiter excusantur scholares notantes suas lectiones secũdũ Veruec. & sermones & libros corrigẽtes: nõ tñ licet in his operã pretio locare: nec licet scribere in aliquo grãdi vt de quaterno ad quaternũ, vt dicit: qa. s. est opus seruile: spũalia aũt scribere ad spũalẽ finẽ, etiã in quãtitate magna, licitũ est: vt in d. c. cõquestus. Et similiter excusantur pictores, q̃ diebus festis retrahũt in ecclesiis pulchras figuras: qa ad peritiã artis id faciunt, licet sequatur lucrũ cõsequẽter. Excusantur etiã citharistæ, & alii sonatores, cãtores, si id faciũt ad honorẽ Dei principaliter, vel ad honestã recreationẽ, aut ad aliũ piũ vel necessariũ finẽ, licet secũdario ꝓpter lucrũ: ad quod si principaliter operẽtur, nõ excusantur, nisi aliqua ex superioribus causis adsit: & si id faciãt ad lucrũ, & cũ periculo peccati alicuius: vt q̃ ad lucrũ regulariter pulsant lasciuæ iuuẽtuti, multo minus excusantur. Si aũt id faciũt cũ periculo solũ, & nõ ad lucrũ principaliter: est mortale, si illud periculũ intẽdũt: & si illud ex tignis ꝓbabiliter credãt, nõ aliter. ¶ Piscatio aũt, secũdũ Supplemẽtũ, nullo modo licet in maioribus solẽnitatibus: in dominicis verò diebus vel inferioribus etiã nõ licet nisi ex cã vrgẽte, & cũ licẽtia & portione paperũ. Et allegat c. licet. de feriis. & idẽ dicit de aucupatione, maximè: quia est magis publica, & cũ occupatione maiori. Sed oppositũ tenuit Sum. Ros. Et dico q̃ illud ꝓcedit de ea, quę est ad lucrũ: secus ad honestã recreationẽ, cũ nõ sit opus seruile formaliter. Nec obstat q̃ omne opus seruile ꝓhibetur: & sic regula est ꝓhibitiua: & cõsequẽter omne illud intelligitur ꝓhibitũ, quod nõ est spãliter cõcessum: vt in cle. exiui. de verb. signi. qa dico hoc verũ esse de cadentibus sub regula: cuiusmodi est opus seruile materialiter & formaliter: non aũt materialiter tãtũ. De venatione aũt tenet idẽ & Sum. Ang. cõtra Sum. Ros. q̃ nullo modo liceat in festis: qa nõ licet in diebus ieiuniorũ, secundũ gl. in c. qui venatoribus. dist. lxxv. Ergo inquiũt, multò minus in diebus festorũ. Nec tũ, inquit Angelica, est mortale: nisi cã lucri principaliter fiat, vel omissis diuinis. Ego verò dico q̃ est licita de se in diebus festis, si fiat ad honestã recreationẽ: qa nõ est opus seruile formaliter: si aũté ad lucrũ, vel omissis diuinis, est mortale. Nec est simile de diebus ieiuniorũ qui debẽt esse afflictiui: & de diebus festis, q̃ aliquo modo licitè sunt recreatiui. Et dato q̃ sit illicita, nõ põt esse de se veniale: quia esset cõtra præceptũ Dei vel ecclesiæ: nisi excusaret operis modicitas, vel hmõi. ¶ † Sextò quæritur, quibus insistẽdũ sit die festo? Et dico multa. ¶ Primũ, vt patet de cõsec. dist. iij. in c. ieiunia. die dominica, & eadẽ rõne die festo vacandum est Deo spãliter in psalmis, hymnis, & cãticis spũalibus: & hoc, est finis huius præcepti: quo tñ nõ obstante nõ peccat mortaliter, secũdũ Areh. qui toto festo solatiatur, & de otiosis fabulatur: modò audiat Missam, & abstineat ab operibus seruilibus siue manualibus: qa secũdũ S. Th. j. q. 100. ar. ix. ad secũdũ, finis præcepti nõ cadit sub præcepto. ¶ Secũdũ. Vacãdũ est etiã orationi: qa sub hmõi cõprehẽditur: quod qdẽ Supple. cõtra Sum. Ros. per multa conatur ꝓbare esse sub præcepto. s. in die festo orare. Sed sua mortua sunt friuola & cõtrario falsa: qa cũ in festo sint infinita instãtia, si in nullo est præceptũ orare, sequitur q̃ oratio nõ est tũc spãliter de præcepto: si in quolibet, sequitur q̃ non orãs infinities peccabit mortaliter omittẽdo. quod est ridiculũ: nec põt dici q̃ sit præceptũ in aliquo tãtũ: qa illud nõ est assignare. Vnde sufficit astare orãti sacerdoti in Missa, quãtũ est ex vi huius præcepti: licet teneatur qs in festo orare, si occurrat aliqs de casibus, in qbus qs tenetur orare, de quibus j. Oratio. §. viij. ¶ Tertiũ. Vacãdũ est etiã audiẽtiæ prædicationis. de vi. & hon. cle. cũ decorẽ. & de statu monachi. cum ad monasteriũ. quod etiã idẽ Supple. cõtra eadẽ Sum. conatur ꝓbare sub præcepto esse: qa dicitur in c. sacerdote. de cõse. dist. j. q̃ sacerdote verbũ faciente in ecclesia, qui egressus fuerit de oratorio, excõicetur. & ea dis. in c. q dicitur. Q ui die solẽni, omisso ecclesiæ cõuẽtu, ad spectaculum vadit, excõicetur. Excõicatio aũt nõ infertur à iure, nisi ꝑ culpa mortali. xj. q. iij. nemo episcoporũ. Sed ista iura intelligo de cõtẽptoribus expresse vel interpretatiuè: q̃ scilicet sine cã legitima ita faciũt, prædicationẽ aut vilipendentes, aut nõ magnifaciẽtes: cũ tñ indigeãt, ignorãtes sibi ad salutis necessaria: & similiter de egriditibus cũ scãdalo notabili aliorũ. Et hoc verũ est etiã in die non festiuo. Vnde ex vi huius præcepti de sanctificatiõe sabbati ad prædicationẽ nõ tenemur: sed ex alio, de quo infrà Prædicare. Sum. aũt Ang. cõtra Sum. Rq. dicit præeligẽdã prædicationẽ Missæ in festo. quod patet falsum: cũ Missa sit in præcepto, nõ prædicatio: etiã si talis habeat ignorãtiã necessariorũ ad salutẽ: qa aliàs poterit implere præceptũ de audiendo: nõ aũt præceptũ de audienda Missa illo die. Nec ista rõ valet: qa. s. præcipitur auditio Missæ principaliter vt audiatur scripturæ: quod magis militat in prædicatione. Dico enim primò q̃ illa nõ est principalis rõ. alioqn astãtes Missæ & nõ audiẽtes scripturas, nõ satisfacerẽt. & secũdò, hoc dato, nõ sequitur q̃ teneamur audire scripturas, nisi eo mõ quo ecclesia tali ratione mota taxauit. s. audiẽdo Missam: alioqn qlibet teneretur legere vel audire Biblia. ¶ Quartũ. Vacãdũ est ẽt cõpũctioni & cõtritioni peccatorũ: qa tũc ea Deo vacari cõgruè nõ põt: à quo separat peccatũ. Et hoc Sum. Ang. cõtra Sum. Ros. dicit cadere sub præcepto inducitatẽ, inqt, in eo q̃ recolit se eẽ in mortali qd vtiq; cõcedo, ex vi præcepti, sub quo cõtritio cadit: qd obligat ꝓ oi instãti, vel tpe, in quo peccatũ memoriæ occurrit practicè. i. ratõne dolẽdi & deplorãdi: nõ aũt ex vi huius præcepti de festo, qd nõ est simpliciter de fine. i. ipsa vacatiõe circa Deum, vel necessariõ requisitis ad illã, vt dictũ est: sed de abstinẽtia à seruilibꝰ, & auditiõe Missę: & cõsequẽter de his, sine q̃ ista fieri nõ pñt: cuiusmodi non est cõtritio. Nec valet dicere, ꝓ inter ista seruilia cõputari peccatũ: quia hoc falsum est, vt

est, vt suprà Circunstantia. §. iij. & s. Confessio sacramentalis. j. §. x. & in aur. ro. casu lxiij. Quãtum ad eũ verò, qui de peccato nõ recolit: credit eum teneri ad dolere in generali. Sed hoc est falsum rõne iam dicta in hoc dicto iiij. & s. dicto ij. qa infinities qs omitteret in vna hora. ¶ Quintum. Vacandũ est etiã Missæ, & similiter oblationibus: ad quæ qũo teneamur, vide j. Missa. ij. §. j. & s. Decima §. iiij.

2 ¶ Septimò † quæritur, qd si episcopus fulminauit sententiã excõicationis cõtra laborãtes in festis: & aliquis contra facit causa necessitatis imminẽte pluuia aut tempestate, vel causa pietatis ꝓ pauperibꝰ: an talis ligetur vel nc? Et dico q̃ si in sententia expressum est, vt nullus laboret causa necessitatis vel pietatis aut hmõi: est nulla, cõtinens intolerabilẽ errorẽ, & existẽs cõtra iura expresse: vt cõtra c. si. extra de feri. ibi, necessitas vrgeat, vel pietas suadeat. Si verò nõ est expressa necessitatis causa vel pietatis, secundũ ius communẽ sententia debet intelligi & interpretari, scilicet q̃ nõ liceat laborare in festis exceptis casibus de iure conceisis.

De Dominio & Domino.

1 *Dominij multiplex accepto. Et quid iuxta authorem hunc sit?*
2 *Dominium iuridicum quotuplex sit?*
3 *Dominium ius fructus, ius, proprietas, possessio ac ius inter se qualiter differant?*
4 *Dominium rerum, aut hominum quomodo iuste acquiratur?*
5 *Domini hominũ temporales in quibus delinquere soleant? Et ibidem quod quinque modi, quibus addatur & sextus.*
6 *Dominus, num aliquo casu à subditis vltra consuetum, aut commune statutum exigere possit?*
7 *Dominus ex suæ familiæ facto an teneatur.*
8 *Dominus num ex male ficto in domino suo, aut territorio commissa teneatur?*
9 *Statuto si cautum sit, vt deprædato in villa, ad æstimationem villatici teneantur: an matoris ꝓlati emendationem petentis, iuramento stabitur?*
10 *Subditi si in nemore aut fundo vsuarium habeant, si dominus illum abstulerit, num subditis ad restitutionem teneatur?*

1 DOMINIVM † secundum aliquos, est idẽ quod ius. Vnde qui ius habet in re, habet in re dominiũ: & qui habet ius in vsu rei, similiter in eo habet dominiũ, & ecõuerso. Quid autẽ sit ius, j. §. ij. Secundũ alios verò nõ est idẽ quod ius: qa inferior in superiorẽ non habet dominiũ, & tamen habet ius: puta, filius in patrẽ ius alimentorũ: subditus in prælatũ ius sacramẽtorũ, & huiusmodi: ideo, secundum eos, dominiũ omne est ius, nõ ecõtra: sed sup ius addit superioritatẽ. Et secũdũ eos, sic describitur: Dominiũ, est ius habendi, possidẽdi, fruendi, & vtendi aliqua re pro libito volũtatis simpliciter, vel secundũ aliquẽ determinatum modũ, ex quada superioritate. Vbi nota ius: quia scilicet detinẽs rem sine iure, vel ea vtẽs nõ habet dominium. Habendi possidendi, fruendi, & vtẽdi aliqua re, s. iure, proprio, nõ alieno: qa procurator, œconomus, & huiusmodi, vtitur iuste re domini: sed iure domini, nõ proprio pro libito voluntatis simpliciter, scilicet quantũ ad dominiũ pfectum, quo habetur ius in re quantũ ad proprietatẽ, & omnẽ vsum natũ circa rem, vẽdẽdo, donãdo, distrahẽdo vt libet. Vel secundũ aliquẽ determinatũ modũ: quod dicitur propter duo. Primo, propter dominiũ pfectũ sed cõditionatũ: vt qa talis vendere nõ põt, nisi certis pconis, vel nisi certæ, seruãdo legitimã liberis, secũdũ leges & speciales cõsuetudines patriæ. Secũdò propter dominiũ imperfectũ. licet verum, quod. s. habetur in vsu rei, nõ in ꝓprietate, cũ superioritate quadã & authoritate: qa est relatiuũ suprapositionis. Et hãc opin. sequitur Sum. Ang. Ego verò dico q̃ dominium, secundũ S. Th. po. vij. xiiij. & j. dist. ij. l. semp importat potẽtiã vnde dominiũ est idẽ qd̃ posse: & est duplex, sicut & posse: s. dominiũ vel posse iuris, de quo loquitur prima opinio: & est idem qd̃ ius: nec inferiori cõuenit, vt sic: imò nlius vt habet ius in patrẽ, est superior, & agit contra eũ ad alimẽta. Et dominiũ vel posse facti: & hoc est duplex, s. liberũ: & sic solus homo inter inferiora habet dominiũ sui actus, & nõ liberũ: & sic elemẽta inuicẽ dominãtur vicissim. Dñs autẽ dicitur, q̃ habet dominiũ. & diuiditur in dñm iure, qui, s. iuridice dominiũ tenet: & facto, & iste in liberũ, qui, s. dicitur ad seruũ: & nõ liberũ, qui, s. dicitur ad passum vel suscipies in quod agit. ¶ Primò † quęritur, quo 2
dominium iuridicũ diuidatur? Et dico q̃ multis modis. ¶ Primò, cũ sit ius, diuiditur sicut diuiditur ius à Philosopho, v. Ethi. in naturale & politicũ: quod ibi vocatur secundum dispositionẽ legis. Et est dominiũ naturale ius cõpetens à natura habẽdi rẽ aliquã & ea vtẽdi, sicut ius patris in prolẽ, & viri in vxorẽ, & dñi in seruũ, si à natura sit seruus: vt debilis mẽte, corpe fortis: & hois in primo statu sup irrationabilia. dominiũ verò politicũ seu ciuile est ius cõpetẽs alicui non à natura, sed ꝑ inuentionẽ humanã vel diuinã: sicut dominiũ regis sup subditos. ¶ Secund̃, qa dominiũ ciuile est duplex, i. perfectũ: qd est ius sup re quatũ ad proprietatẽ & vium: & imperfectũ, qd est ius in vtu rei solùm, nõ in ꝓprietate. ¶ Tertiò, qa dominiũ pfectũ habet multos modos: qa diuiditur ꝑ altũ & bassum: sicut eiusdẽ fundi rex habet dominiũ altũ, & miles bassum, & vtrũq; horũ diuiditur ꝓ directũ, & vtile, & merũ, ac mistũ. Directũ, secundũ Azo. habet q̃ ciuiliter possidet tãquã dñs. de quo j. Possessio. at illud directũ dicitur, qa solus dñs directus habet possessionẽ ciuilẽ: vt no. in l. iij. §. ex cõtrario. ff. de acqui. poss. vel qa sine oi obligatione liberã potestatẽ habet rei, qualiter nõ est in habẽte vtile vel mistũ. Vtile verò, secundũ eundẽ, dicitur habere is, q̃ solùm naturaliter & non ciuiliter possidet: vt emphyteuta, vsufructuarius & feudatarius. qd̃ ioã nõ placet: vt in d. §. ex cõtrario. Sed quidã, vt refert Azo. dicũt emphyteutã habere quãdã ciuilẽ possessionẽ, & vtilẽ rei vẽdicationẽ. ff. si ag. vec. l. j. Merũ aũt fortè idẽ est qd̃ directũ. Mistũ verò est, quod cũ directo & vtili cõuenit partim: tñ merũ & mistũ differẽtię sunt potius imperii quàm dominii: vt in l. imperiũ. ff. de iurisd. om. iud.

¶ Secũdò † quęritur: quo differat dominiũ ab aliis, quæ ali 3
cui circa rem aliquã cõueniũt, quæ sunt dominiũ, vsusfructus, vsus, possessio, ꝓprietas, & ius? Et dico horũ differentias ex diffinitionibꝰ patere. Nã qd dominiũ sit, dictũ est in principio. Vsusfructus aũt, secũdũ Iuristas, est ius vtẽdi fiue fruẽdi rebꝰ alienis salua substãtia. ff. de vsufr. l. j. vbi notãter dicitur, rebꝰ alienis: qa in re ꝓpria nõ põt cõstitui seruitus. Vnde si ꝓprietas fundi, in quo habeo vsumfructũ, veniat ad me, cessat vsusfructꝰ. Salua aũt substãtia dicitur: qa in his quæ vsu cõsumũtur, nõ cõstituitur vsusfructus proprie: qa nõ manẽt post vsum. Instit. de vsufr. §. cõstituitur. & dicitur, ius vtẽdi, ad differentiã vtilis dominii. qd̃ qñq; in rebus alienis habetur. & fruẽdi, ad differẽtiã nudi vsus: qa minus est in vsu q̃ in vsufructu. Inst. de vsu & ha. §. minus. Vnde si in viridario sit tibi relictꝰ vsus, flores sumere poteris ad vsum tuũ: nõ aute vẽdere, aut donare. Et idẽ de oleribꝰ horti. Sed si relinqtur tibi vsusfructus: & in vsum tuũ sumere poteris, & vẽdere, & donare. ff. de vsufr. l. si fundi. Insti. de vsu & ha. §. ꝓ seruũ. Vnde sequtur: habet vsumfructũ: ergo vsum. & si legatur vsusfructꝰ, & deinde adimitur vsus: secũdũ Iuristas legatũ valet: qa habuit initiũ bonũ: & adẽptio dicitur nulla. ¶ Vsus autẽ, secundũ eosdem, est

Universidad de Deusto
Biblioteca

ius vtẽdi alienis rebus salua substãtia. Sed ista intellige de vsu solo, & à ꝓprietate distincto. Vtor enim rebus meis: sed nõ habeo vsum solũ, sed etiã ꝓprietatẽ. Similiter vtor pane, destruendo substantiã: sed ille vsus nõ est à proprietate distinctus, secundũ S. Tho. nec vnũ sine alio concedi põt. Possessio autẽ est corporalis rei detẽtio, corpis & animi & iuris adminiculo interueniẽte, secũdũ Host. in Sum. de cau. poss. & proprie. Vnde nõ est possessio ꝓprię, si res sit incorporea: nec si deficiat corpus, aut animus, aut ius. Vnde fur, & raptor nõ possidẽt proprię: sed iniustè detinent. ¶ Proprietas autẽ, secundũ eundẽ Host. est rei dominiũ iuxta modos quæsitũ. Acquiritur autẽ dominiũ iure gẽtium ꝑ occupationẽ, sicut in his, quę non sunt in bonis alicuius, quæ occupãti cõcedũtur: vt in bestiis, auibus, piscib⁹, & gẽmis quæ sunt in mari, & in litore. Insti. de re. di. per totũ. itẽ in his, quæ ab hostib⁹ capiũtur. Et similiter acqritur iure ciuili multipliciter: præscriptione, vsucapione, arrogatione, monachatione, testatiõe, succesione, & aliis multis modis. ¶ Ius autẽ, secundũ illã opin. quæ dicit dominiũ dicere vltra ius superioritatẽ, diffinitur sicut & dominiũ, dẽpta superioritate & authoritate. Vel dico ꝙ ius est potestas licitè exercẽdi actũ aliquẽ circa rem: vnde in re, puta libro, habeo ius vendendi, si licitè vẽdo: vel legãdi, si licitè lego: vel donandi si licitè dono: qa cùm omne posse sit iuris aut facti: & posse licitè, non sit posse facti: est posse iuris.

4 ¶ Tertiò † quæritur quo iustè acgratur dominũ rerũ aut hominũ? Et dico quantũ ad primũ, dominiũ rerum acquiri iustè duobus modis in genere. s. authoritate iuris gentium, siue naturalis, vt dictũ est: & iuris ciuilis. Et hoc tripliciter. ¶ Primò, authoritate principis, qui ex iusta causa põt rem vnius ablatam alteri tradere: vt no. Inno. & cõiter doc. in c. quæ in ecclesiarũ. de cõsti. & cõiter Legistæ in l. fi. C. fi cõtra ius vel pu. vti. puta, ꝓpter delictũ puniẽdũ, vel huiusmodi: aliàs nõ, vt ibidẽ dicitur. Et non solùm authoritate principis: sed etiã per statuta inferiorũ habentiũ authoritatẽ à principe sic statuẽdi: vt not. in d. c. quę in ecclesiarum. ¶ Secũdo, per cõsensum eius, cuius res est: vt ꝑ donationẽ, mutuationẽ, ꝑmutationẽ, vẽditionẽ, & hmõi cõtractus. ¶ Tertiò, iuris dispositione: vt, vsucapione, præscriptione, adoptione, deportatione, cessione, aditione, bonorum possessiõe, & hmõi: de qbus oibus habetur ff. de acqu. re. do. l. j. in gl. & Insti. de re. di. cũ multis titulis sequẽtib. ¶ Aduerte tamen inter spũalia & non spũalia differentiã: quia in spũalibus ex solo titulo sine traditione dominium trãsit in aliũ: vt est tex. in c. si tibi absenti. de prẽb. lib. vj. qđ tenet Inno. & cõiter approbatur in c. inter cætera. de prẽb. in aliis autẽ rebus traditio requiritur ad trãlationẽ dominii: nec sufficit titulus solus, nisi in re data ecclesiæ. de quo j. Immunitas. j. ꝯ. iij. Nõ sufficit etiã sola traditio, nisi ali quæ iusta causa vera vel putatiua prẽcesserit. l. nũquã nuda. ibi no. ff. de acqui. re. do. ¶ Quantũ ad secundũ dominium hominũ iustè & legitimè acqritur. Primò, ꝑ legitimã successionẽ. ¶ Secũdo, per electionẽ populi habẽtis facultatẽ dominũ eligẽdi: quod tamẽ, secundũ Host. in c. nouit. de iud. nulla ciuitas põt, nec tradere se alicui dño, vel dominii titulũ iustificare: qa esset in præiudiciũ Imperatoris, vel papę. quod verũ intellige, nisi hoc habeat ex priuilegio vel cõsuetudine, quæ. s. dat iurisdictionẽ. de arbi. dilecti. C. de emã. l. j. & vlt. ¶ Tertiò, per institutionẽ superioris habẽtis iurisdictionẽ in loco: non põt tũ dominus cõponere super iure superioritatis, in præiudiciũ suorũ subditorũ sine eorum cõsensu: vt not. Pan. in c. fi. de maio. & obe. ¶ Quartò, aliquo iusto legali titulo: puta præscriptione, donatione, ꝑmutatione, emptione, iusto bello, & hmõi. Et q sic habet dominiũ, est verus dñs: alioquin autẽ est fur & latro, vel raptor. ¶ Quartò † quæritur, quæ sint illa, in quibus domini tẽporales hominũ delinquere cõsueuerũt? Et dico esse multa, secundũ Arc. ¶ Primò, iniustè vsurpando dominiũ nõ aliquo dictorũ modorũ: vnde tenẽtur resignare, si id fieri põt sine periculo notabili animarũ, corporũ, & rerũ: & eis subditi obedire non tenẽtur: licet hoc sit bonũ in licitis, ad vitandũ scãdalũ, secundũ. S. Th. xj. q. iij. Iulianus. & tenẽtur restituere oẽs reditus habitos ex locis sic vsurpatis: & iudicãdi sunt vt homicidę, quãtũ ad oẽs, quos ꝑ te vel suos officiales occiderũt, aut mutilarũt: licet illi digni fuerint, ꝓpter maleficia ꝓpetratata. xxiij. q. v. si non licet. nec possunt absolui, nisi disponãt se ad restituẽdum & resignãdũ, si titulũ iustificatũ habere nõ possunt. ar. de prẽdi. v. falsas. qđ intellige, si clarũ est, eos habere titulũ iniustũ, vel nullũ: in dubio autẽ, & qñ sine dictis periculis resignari non põt: puta qa populus in seditionẽ verteretur, & hmõi: nõ tenẽtur resignare, nisi sola voluntate & præparatione animi, si hoc ꝑ certo scirẽt, vel si talia nõ imminerẽt. xiiij. q. vj. si res. Officiales aũt à talib⁹ positi, eodẽ modo tenẽtur: nec possunt recipere salariũ: nisi officiũ illud esset Reipublicæ necessariũ, vel vtile: qa illud recipere possunt: nec tenentur salariũ restituere. Et de hoc in c. in literis. de rest. spo. & in c. nihil. de elec. ꝑ doc. ¶ Secũdò, secundũ S. Tho. in epistõ. ad ducis. Bra. dãdo officia, tallias, gabellas, vel hmõi, personis, de qbus præsumitur ꝙ nõ sint vtiles, & iusti. Intellige, si dedit dñs scienter, vel ex negligentia, vel etiã si vẽdidit pretio tãto ꝙ emptores recuperare nõ possint sine grauamine subditorũ: & in vtroq; casu tenetur dãno secuto: aliàs aũt vẽdere hmõi officia tolerari põt, ꝙ tũ expedit, nec habet speciẽ boni: vnde potius ad hæc eligẽdi sunt idonei & cogẽdi, q̃ officia vẽdẽda. ¶ Tertiò, exigẽdo tallias, vel collectas indebitas: qđ est primò qñ exigũt vltra determinatè cõstitutũ secum instrumẽto vel pacto, vel cũ suis antecessoribus bona fide sine coactione. Secũdò, si nõ sit quãtitas determinata in pacto vel instrumẽto: & tũ nimis grauãt arbitrio boni virĩ, inspecta rerũ ac tẽporum cõditione. Tertiò si exigitur nouiter: & causa iusta nec existit in contrariũ: & tamẽ illud nõ fit propter qđ sunt instituę: puta, qa subditos nõ defendũt, vel iustitiã nõ cõseruãt & hmõi: & in hmõi tenentur ad restitutionẽ, si ad hæc requirũt directè per se vel suos, vel indirectè: vt negando iustitiã, vel nõ defendẽdo, & hmõi: licet spõte sine fraude oblata possint accipere. j. q. ij. placuit. Et similiter teneantur, secundũ Gul. si spoliant subditos volẽtes ad aliũ locũ vel dominiũ se trãsferre: quod tũ tolerari posset, si certũ esset ꝙ à principio in cõcessiõe terrę tale onus fuisset impositũ expresse: vel vbi cõsuetum est, ꝙ de bonis subditorũ capiant quãtũ volũt, modò eos nõ grauẽt nimis recedẽtes aut remanẽtes: quartò vsurpãdo ea quę sunt cõitatis: vt fyluas, campos, pascua, & hmõi: & resignare tenẽtur, ac de fructib⁹ satisfacere. xiiij. q. vj. si res. Et idẽ est, si nõ ꝑmittũt in morte disponere de bonis subditos, aut peregrinos cõsanguineos nõ habẽtes: vel si eis mortuis testatis vel intestatis, eorũ bona vsurpauit: & tenẽtur restituere vel erogare pauperib. Et similiter si à vasallis vel aliis subditis exigũt indebita seruitia personatũ vel iumentorũ, & mercedẽ nõ soluũt: vel in alio nõ recõpensant. Et similiter si cogũt eos ad vẽdendũ quãdo pretiũ est vile: aut emendum qñ est carum. Et similiter si nõ cogunt ad satisfaciendũ suos officiales vel alios de familia quãdo tenẽtur, de quib⁹ omnibus ad restitutionem

nem tenentur. ¶ Quintò, cõcedẽdo aliquib⁹ vt mutuẽt ad vsuram in terra sua, qñ hoc nõ expedit. Pro quo dicit Io. de Nea. in x. quolibet. ꝙ eũ differãt cõcessio, quæ illicitũ facit licitũ: puta, si ex rationabili causa cõcedat Papa cõtrahere in casu prohibito: & permissio, quæ toleratur & nõ punitur quod aliàs puniretur: si principes hoc concedunt primo modo peccãt: quia cõcedũt quod superior, i. Deus prohibet: & res nõ fit licita: quia de sui natura est iniqua: sed secundo modo nõ peccãt, eriã si mutuãtes sint illis subditi: quia permittũt quod multitudini expedit aliquãdo permitti: cuius bonũ intẽdere debẽt in regimine. hæc ex illo. Cui adde ex Petro de Palu. ꝙ si talliant Iudæos vel alios nihil præter vsuras habẽtes, tenentur his à quibus sunt extortæ. Zab. autẽ dicit ꝙ cogere possunt Iudæos ad restituendum vsuras: de vsur. c. polt miserabilẽ. & si fuerint negligentes, procedit Iudex ecclesiasticus iuxta tenorẽ c. quãto. eo. ti. & vbi ecclesia habet iurisdictionẽ tẽporalẽ, potest iudex ecclesiasticus sine principis secularis negligẽtia procedere contra Iudæos vel Christianos vel alienigenas vsurarios. Imò secundũ Verucc. si dñs nõ cõpellunt suos ad restituendum vsuras, cũ possunt, restituere tenẽtur, etiã si nihil peruenerit ad eos, quod limita qñ nõ est bonũ ꝙ tolerẽt vsurarios: quia si licite eos tolerãt, nõ tenẽtur ad illud per quod cessãrent à mutuis. 6 ¶ † Quintò quæritur, vtrũ aliquo casu possit dñs à subditis exigere vltra cõsuetũ vel cõmune statutũ? Et dico ꝙ sic, secundũ Ray. & Host. ¶ Primò, pro suæ tuitione defensione: intellige, si ipse nõ põt: quia ad hoc omnes tenentur, nõ solũ de rebus, sed etiã corporaliter laborãdo: vt sic se saluẽt. xxiij. q. iij. fortitudo. ¶ Secũdò, si vult ire in exercitiũ indictũ ab ecclesia vel principe contra hæreticos vel paganos: nec sufficit ad expensas: quia potest à subditis petere moderatũ subsidiũ. ¶ Tertiò, si in bello ex sua parte iusto fuit captus ab hostibus nec põt se abĩq; graui dãno redimere. ¶ Quartò, si vult principẽ adire pro obtinendo priuilegio protectionis specialis pro se & subditis: & expẽtas ad hoc necessarias cõmode facere nõ põt: & si qua alia causa similis emergat: puta qñ filiũ militẽ: aut accipit affines, aut amicos: aut quãdo facit filiũ maritat. nã acquirit quod erat feudũ suũ, vel nouũ feudum acquirit, vel ad refectionẽ pontiũ & viarũ: vel qñ sine culpa depauperat⁹ est vel obligatus: dũtamen semper moderate exigat, & nõ ad gratiamen. x. q. iij. vnio. circa med. extra de celi. cũ apostolus. ¶. prohibemus. & ij. q. v. de forma fidelitatis. Omnia autẽ ita intelligo sub hac regula. Quãdo dño occurrit aliquid reipublicæ necessariũ vel vtile, ad quod propriæ facultates illi nõ suppetũt, exigere potest à subditis. Si autẽ sine iusta causa extorquet, tenetur ad restitutionẽ, secundũ Ray. vt si velit ludere: vel vltra vires ad pompã aut inanem gloriã vel aliũ illicitũ finẽ exponere, vel iniustè pugnare, aut ex iusta 7 captura se redimere. ¶ † Sextò quæritur, vtrũ dñs teneatur ex facto suæ familiæ? Et dico colligendo ex do. Aut. Io. de Lig. & Pan. in c. licet. de resti. ꝑ po. & Bar. in l. ne quid. ff. de incen. rui. & nauf. ꝙ sic, qñ familia eius deliquit in officio seu ministerio, in quo ipse dñs est præpositus, & ipse vtitur opera talis familiæ: quia sibi imputatur talẽ eligenti, cũ honestã ponere debuisset. l. j. ꝯ. familiæ. ff. de public. ciuiliter tũ tenetur, nõ criminaliter: vt in d. l. ne qd. Ex quo patet ꝙ potestas seu rector tenetur ex maleficio suorũ officialiũ. l. si post. C. de assess. & idem dic de duce, s. ꝙ tenetur ex delicto militũ suorũ: & idẽ de nauta, hospite, & similibus. Addunt tamen suprà dicti doctores ꝙ si officium erat publicũ, vt Potestatis, vel huiusmodi, sufficit exhibere malefactorem: vt in d. ꝯ. familiæ. Secus si officiũ non erat publicũ: vt nauta, & caupones, & huiusmodi, sed est in optione dãnificati agere cõtra famulos aut cõtra dominũ. l. vnica. ff. furti aduers. naut. Si verò familia nõ deliquit in officio dñi: nõ tenetur dñs quo ad forum iudiciale, sed quo ad cõscientiã sic, si est culpa nõ corrigẽdo eã: quia tenetur verbo & exẽplo eã corrigere: & si qs eorũ est incorrigibilis: tenetur illũ expellere: nisi prætumeret ꝙ efficeretur peior: quia tũc faciat quod põt, & excusatur: aliàs nõ, cũ talib⁹ dicatur: Error, cui nõ resistitur, approbatur. lxxxiij. di. error. j. Restitutio. ij. & iij. ¶ † Septimò quæritur, an teneatur dñs pro maleficio in suo dominio vel territorio perpetrato? Et dicit Pan. vbi suprà, cõiter teneri ꝙ sic, si sciuit & potuit prohibere, & nõ ꝓhibuit: quia hoc nõ debuit pati. C. de fal. mo. l. j. Secus verò si prohibere nõ potuit. l. j. ꝯ. is autẽ. ff. si fa. fur. fe. dica. Et idẽ dic de villa seu castro: vt teneatur, si potuit prohibere, & nõ ꝓhibuit: licet in hoc vltimo aliter sentiat gl. in auth. vt nul. iud. ꝯ. quoniã. col. x. sed primũ cõiter tenetur: vt no. Bar. in d. l. ne qd. & idẽ do. Anto. & Io. de Lig. ciuiliter tamẽ, & nõ criminaliter. Extraneus autẽ scies maleficiũ, & nõ prohibẽs, nec reuelans: ex quo in suo territorio maleficiũ nõ fit, ex sola scientia nõ tenetur secundũ leges: vt dicit gl. in l. culpa. ff. de reg. iur. si nõ fuit in aliquo particeps. secus de iure cano. Et idẽ tenet glo. in l. vtrũ. ff. ad leg. Põp. de parri. quod Bar. dicit tenere regulariter. Idẽ autẽ in d. l. vtrũ. & in l. occisorũ. ff. ad Sil. facit regulã ꝙ sola scientia de maleficio cõmittẽdo nõ facit aliquẽ teneri, & excipit: nisi cõmitti debeat in dñm: vt in d. l. occisorũ. vel in patrẽ: vt in l. ij. ff. ad l. Põp. de parri. vel in principẽ, seu in Republicã, cui qs subest: vt l. quisquis. C. ad l. Iul. ma. & addit Pan. idẽ esse in clerico nõ reuelãte delictũ cõtra episcopũ vel sacerdotẽ parochialẽ: cũ isti sint isti⁹ parentes spirituales, habẽdi in reuerẽtia maiori, quàm carnales: vt in c. pyctaciũ. xxx. q. iij. Sed limitat prædicta vera secuto maleficio: secus si non est secutũ: nisi in crimine læsæ maiestatis: vt in d. l. quisquis. 9 ¶ † Octauò quæritur, qd si statuto teneatur vt villa teneatur deprædato in illa ad æstimationẽ: nũquid stabitur iuramẽto viatoris expoliati petẽtis emendã? Et dicit Pan. in c. super eo. de his quæ vi met. ꝙ violẽtia debet ꝓbari per testes, per text. illũ, qui habet ꝙ probata violẽtia per testes, res amissæ probãtur iuramẽto: & super valore rerũ amissarũ taxatione iudicis præmissa, & secuto petẽtis iuramẽto, sequitur cõdẽnatio: super delicto autẽ vel violẽtia nõ stabitur iuramẽto cõquerentis: qa delicta debẽt dilucidè probari: vt in l. sciãt cuncti. C. de ꝓba. vel saltẽ probabiliter ꝑ iudicia violẽta: vt quia visus est ire eques cũ valisio, & rediit pedester, vel huiusmodi. Sed de his vide multa ibi per Pan. ¶ † Nonò quæritur, quid si 10 subditi in memore vel fundo habeãt vsuariũ: vtrũ dñs teneatur ad restitutionẽ si illũ abstulit? Et dicit Verucc. ꝙ si tales subditi ita sunt serui, ꝙ nihil habent proprium: & si quod habent peculiũ, dñs quãdo vult põt revocare, & ipsum vsuarium habent pro peculio, dominus potest illũ revocare: & similiter si alia dãna inferuntur eis ab aliis, sufficit si dominus satisfiat. Si autẽ habẽt res proprias, dominus nõ potest eis auferre vsuariũ: nec de damnis eis illatis potest satisfieri domino, etiã si essent tales subditi, ꝙ eorũ dominus possit de cõsuetudine capere de bonis eorũ quantũ & quando vellet: quia in talibus restringẽda est huiusmodi abusio & extortio potius, quàm relaxanda, secundũ eundẽ Verucc.

De Donatione primò in communi, & inter viuos generaliter.

1 *Donationis simpliciter & absolutè sumptæ definitio. Et ibidem donationum species duas esse. Et quæ species dicantur?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 *Donationum simplicium alia perfecta & absoluta, alia imperfecta, & quæ dicantur? Et an modus propriè dici possit condition?*
3 *Donationem absolutam, quisnam facere possit? Et ab ea quinam prohibeantur? Et ibidem nouem hominum genera prohibentur.*
4 *Donari cuinam possit?*
5 *Donare conditionaliter, vel sub modo prohibiti, num ob causam præcedentem, aut merita donare queant?*
6 *Donare quatenus quis possit? Et quid si vltra, quàm iure concessum sit donatum fuerit: quatenus donatio valere dicatur? nu 7.*
8 *Insinuatio quid sit? Et apud quem, ac quando fieri possit? Item cui, ac quando amplius, quàm communiure sit decessum, donare liceat?*
9 *Donatio inter viuos, non intercedente legitima insinuatione summam florenorum quingentorum excedens, an ex Imperatoris ex certa scientia confirmatione, valeat post mortem, sic vt per eam, nepotibus ab intestato succedere debentibus præiudicetur?*
10 *Donatio iuramento subnixa, an sine insinuatione valeat?*
11 *Liberatio per debiti mille aureorum remissionem sine insinuatione num efficax sit?*
12 *Donatione, aut legato hoc modo facto: dono, vel lego terram talem, quæ intra tales confines est, & quæ viginti est iugerum: cum sit triginta vel lego vxori meæ talia vocabula, quæ pretu sunt centum aureorum: cum ducentorum sint: num donatarius totum conscientiæ bona retinere possit? Et quid in emptione, aut venditione?*
13 *Donatio, cum fisci occasione nō valet, vt quia confiscata bona sint, aut aliter, an saltem in solutum datio valeat?*
14 *Donatione hoc modo facta: do tibi villam meam, & quæ in illa iura habeo: num iura spiritualia hac donatione contineantur?*
15 *Donator num de euictione teneatur?*
16 *Donatio mera, num ex pœnitudine reuocari possit? Et an ingratitudinis occasione? Et id quot modis. Et ibidem quid in matre donatrice, & ad secundas nuptias conuolante? nu. seq.*
18 *Reuocatio donatiōis ob ingratitudinē, an in donatoris hæredibus locum habeat? Et in quo donationis genere locum habeat reuocatio?*
19 *Donatio conditionalis, aut modalis, an reuocari possit? Et quid si sub modo ecclesiæ facta sit donatio, nec modus seruetur? nu. seq.*
21 *Donatio, num ob donati immensitatem, siue inofficiositatem, vt dicitur, reuocari possit?*
22 *Donatio, an ex præsumpta donatoris voluntate, vt pote superuenientibus liberis reuocari possit? Et tum qualiter fiat, ipsone iure, an querela proposita? nu. seq.*
24 *Remedium contra donationis reuocationem, vt puta per iuramentum, renuntiationem, vel pactum, num sit aliquod?*
25 *Donatio remuneratoria, num iisdem causis reuocari possit, quibus mera, conditionalis, aut modalis?*
26 *Donatum ecclesiæ, vel etiam alij hac lege, vt alienari non possit: an non obstante, huiusmodi pacto alienari queat?*
27 *Donatum Ambasiatoribus, quibus acquiri dicatur?*

1 DONATIO † simpliciter & absolutè, secundū mentem Phi. & magistri Sen. & S. Th. vt patet primo di. xviij. arti. ij. est datio liberalis siue irredibilis, id est, recōpensationē nō intendens. Vnde secundū Azo. in Sum. est rei licitæ nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio: vt ff. eo. tit. l. donari. & idē Host. licet secundū aliquos diffiniat donationē inter viuos. & dicitur quasi dono datio. ff. de dona. causa mort. l. senatus. §. j. Sunt autē donationū species duæ, secūdū Azo. & Host. in Sū. s. inter viuos. & causa mortis. Sed intellige quot species subalternæ, i. genera. Instit. eo. ti. in prin. vbi habēt sub se species multas. Donatio inter viuos, secundū Azo. est qñrem, quā dono, malo habere eū, cui dono, quàm me: vt colligi pōt. ff. de don. l. j. in princ. sicut donatio causa mortis est, qñ rē, quā dono, malo me habere, quàm illum, cui dono: sed magis illū, quàm hæredem meū. ff. eo. l. j. Sed de hoc j. ti. Donatio. iij. in prin. Huius donationis, s. inter viuos, species, si distinguātur secūdum personas, inter quas fit donatio: puta, virū & vxorē, parētes & liberos: vel etiam secundum causas donādi, sunt innumerabiles, quo veritatē habet glo. in d. l. j. q. tot sunt, quot voluntatū diuersitates. Si tamē distinguātur secundū qualitates donatiōis: dico q donatio inter viuos est duplex. Vna scilicet ob causam interpositam, quæ dicitur modalis, siue sub modo: & secūdū Hosti. est donatio inter viuos facta ob causam interpositā: & denotat vt aliquid fiat vel nō fiat: vel propter qd donatio fiat. Et intellige ob causam sequētē nō præcedentē: quia tūc esset remuneratio potius quàm donatio. C. de bo. lib. l. cū oportet. §. cū autem. Alia est donatio simplex siue mera, quæ est inter viuos, nō ob causam sequutā siue sequētē. ¶ † Donationū autē simpliciū alia est perfecta, i. absoluta: & est, qñ statim mera liberalitate trāsfertur dominiū rei datæ: de qua C. & ff. eo. tit. generaliter per totū: maximē ff. eo. l. j. Alia est imperfecta, i. cōditionalis: quę secundū Hosti. est, qñ dominiū rei datæ statim, & non nisi sub cōditione trāsfertur, vel sub modo, vel in diē: vt dono tibi, si rex intrauerit Italiā: vel dono, non quod tuū fit hinc ad annū, vel huiusmodi. Ad quā speciē reducitur quādoq; donatio sub modo, qñ scilicet dominiū trāsfertur sub modo nō importāte causam, sed tēpus, vel huiusmodi: vt dono tibi equū sic, vt nō sit tuus vsq; ad annum. Modus enim est aliquo modo cōditio, sed nō propriè: qa cōditio suspendit donationē: & fit pli. Vnde ea nō impleta donatio nō valet: modus autē eā nō suspendit: & fit pli vt: sicut no. gl. in c. verū. de cō. appo. Vnde ista donatio statim tenet: sed nō extāte illo, pōt reuocari. C. de don. sub modo. l. j. & ij. & l. fi. Q nādoq; tamē reducitur ad donationē ob causam: vt do vt facias anniuersariū. vide s. Cōditio. ¶ † Primo verō quæritur, quantū ad donationis authorem, quis possit donare absolutè loquēdo, i. ex sua cōditione & nō donatarii? Et dico q omnis habēs rei dominiū vel proprietatē qui iure nō prohibetur. ¶ Prohibetur autē primò mētis suę nō cōpos: vt amens, furiosus, & huiusmodi. xv. q. j. merito. & in cle. ij. furiosus. de homic. & l. Iulianus. ff. de cur. fur. Nec curo an sit ei datus curator: qa in cōsciētia, ex quo nō est sanæ mentis: nō pōt donare: nec donatio tenēt. facit l. Modestinus. ff. de dona. Si tamē habet lucida intervalla, administrare tūc posset, & cōsequēter donare. quod patet: quia dicit Bar. in l. cū alias. C. de cur. fu. in summa. q curator furiosi cessante in administratione tēpore dilucidi intervalli, & eā recommittit reuertēte furore. ¶ Secūdō. Nec, pdigus etiā pōt donare: vt in l. j. ff. de cura. fur. & hoc verū postquā curator est ei datus, vel alienatio interdicta: vt l. is cui. ff. de ver. obli. etiā si verē nō esset prodigus. Secus in tutore dato pupillo, qui est adultus: & in curatore: quia ista dependēt à natura: sed esse prodigū, à iudicis declaratione, secundū Bart. ibi. Nec sufficit præconizatio q nullus cōtrahat cū tali: quia requiritur interdictio facta ipsi prodigo, vel saltē statio curatoris, secundū Bar. in d. l. is cui. sequendo glo. ibi. & j. ti. j. ff. de cur. fur. vel saltem sententia declaratoria q sit prodigus, secundum Ange. Aretinum Instit. quib. non est permissa. testa. §. item prodigus. Si autem prodigus ad sanos mores reuertatur: aut hoc est manifestum: & sic Iacobus Aretinus dicit q ipso iure desinit esse sub curatore. Aut nō est manifestum: & sic requiritur officium iudicis, scilicet declaratis eū non esse prodigū: vt d. l. j. ff. de cur. fu. & hoc Bar. placet in d. l. is cui. Si autem pater in testamento dat filio curatorem tanquam prodigo vel furioso: vel dari dicit: & eius assertioni statur, & datur curator, etiam si non sit furiosus aut prodigus, quidam dicunt quod dare non potest: vel. co. l. pe. quod de prodigo admittere, iuxta mentem Bar. nō de furioso. ¶ Tertiò. Nec minor xxv. annis, nisi ratum habuerit post cōpletum xxv. annū: vt C. si maior sa. ratū hab. l. vlt. vel nisi cū authoritate tutoris aut curatoris: vt l. pupillas. ff. de acqui. re do. Et idem à fortiori est de pupillo, qui alienare nihil pōt sine tutoris authoritate. ff. de acqui. re. do. l. pupillus. ¶ Quartò. Nec si filiusfamilias: vt l. hliusfa. ff. de do. quod tamē fallit, si est in dignitate, secūdū Inn. in c. grandi. de sup. neg. præla. lib. vj. Allegat d. l. filius. Itē si sit filius senatoris, comitis, vel marchionis, vel alterius dignitatis: & pater dedit ei liberā administrationē peculii: nisi ei specialiter pater hoc denegauerit. Itē si habeat liberā peculii administrationē, & iuxta ratione motus donet: vt matri, & similibus cōiunctis personis. Itē si habet peculiū castrēse vel quasi: vt in d. l. hliusfa. in tex. & gl. Itē in casibus, de quibus statim dicā. ¶ Quintò. Nec seruus, religiosus, vel monachus, & similes, qui nihil habēt proprii. xij. q. j. nō dicatis. nisi de licētia superioris: vt ibidē. quod tamē fallit in religioso vel monacho si habet legitimā administrationem. & ex causa legitima donet. d. l. hliusfa. in prin. & xij. q. j. quia tua. quod intellige de mobilibus, & quæ seruando seruari nō possunt: vt s. Alienatio. Item si de licētia prælati stat in scholis cū cōsilio maioris partis cōuentus: vel peregrinatur: quia donare pōt, vt rationabiliter facere solet alii scholares & peregrini, secūdū gl. in d. c. nō dicatis. quæ alle gat l. vlt. C. ad Maced. & si longius. ff. de ind. etiam donare possunt ratione eleemosynæ, vt j. dicam Eleemosyna. §. v. ¶ Sextò. Nec Abbas aut quilibet religiosus prælatus: nisi ficut de filiis sīa. dictū est, q habēt administrationē. dist. liiij. abbati. nisi per statuta vel cōsuetudinē aliud caueatur. ar. l. prohibere autē. §. non tantū autē. ff. quod vi aut clam. & de his quæ ti. à præla. ea nō scitur. Et generaliter nullus prælatus aut ecclesiastica persona pōt alienare, & cōsequēter nec dare res ecclesiasticas immobiles aut mobiles pretiosas sine certa solennitate, de qua s. Alienatio. Possunt tamē donare de bonis laicalibus: & etiā de fructibus beneficiorū suorū quæda modica: imò pauperibus & honestis personis dare tenētur: quia illa bona sunt pauperū quoda modo. Quātū autē episcopus donare possit ecclesiæ vel monasterio construendo, j. Ecclesiā. iij. §. vlt. ¶ Septimò. Nec vxor, si nō habet vltra dotē: nisi eleemosynaliter. eo modo quo dicam j. Eleemosyna. §. v. ¶ Octauò, nec is cui alienatio per legem interdicta est: sicut primò is, qui cōmisit crimē læsæ maiestatis. C. ad l. Iul. ma. l. vlt. Aut secūdò etiā hęreticus. C. de hære. l. Manichæos. cuius bona ipso iure sunt cōfiscata. de hære. cū secūdū leges. lib. vj. Aut etiā tertiò similiter is qui cōtraxit nuptias incestas. s. inter ascendētes & descēdentes: aut nefarias. s. inter collaterales: vel inutiles alias prohibitas nuptias: qa ipso iure rerū suarū dominiū perdit: vt d. c. cū secundū leges. & in authē. de incest. & ne. nup. vbi dicitur procedere in quocunq; illicito matrimonio, modo fuerit sciens tactū: puta, cōsanguineā: & ius. s. quod prohibet. aliàs nō. s. si sciat ius & nō tactū, vel ecōtra: quia error iuris excusat à dolo. Aut etiā quartò is, qui in aliqua re cadit in cōmissum: puta, in agro vectigali, ipso vectigali nō soluto: vel quādo quis occultauit merces, quarū vectigal erat solueudū: quia ipso iure rei illius dominiū perdit, & acquiritur fisco: vt no. in l. cōmissa. ff. de publi. iūcta gl. hoc tamen casu & tribus immediate præcedentibus donatarius licitè retinet rem donata ante sententiā declaratoriā: quæ requiritur antequam eis bona possint auferri: vt j. Pœna. §. xxv. Aut quinto etiā quicunq; cōmisit crimen capitale aliud à prædictis, propter quod bona eius sunt publicāda: quia licet donare possit ante cōdemnationē: non tamē post. ff. de dona. l. post cōtractū. secundū distinctionē s. Alienatio. §. xxix. ¶ Nonò. Nec is, qui dominiū nō habet in re donanda: sicut raptor, fur, & huiusmodi: cū nemo plus iuris transferre possit in alium quàm habeat ipse. ff. de reg. iur. l. nemo. Facit l. traditio. ff. de acqui. re. do. vbi vide aliquas exceptiones. sed nihil ad nos. ¶ Decimò. Nec is, qui est non soluēdo creditoribus. Vide s. Alienatio. §. xxix. ¶ Vndecimò. Nec illi, quibus per statuta municipalia est prohibitū, nisi cū certo modo donare. V trū autē donationē pro anima possit prohibere, j. Immunitas. ¶ † Secundò quæritur, cui possit donari? Et dico secundū Host. q cuilibet, nisi per legem, prohibeatur, etiā si sit absens, notus vel ignotus: & hoc siue mittēdo qui ferat, siue iubendo vt ipse teneat quod penes se habet de tuo. Ignorāti tamen donatio fieri nō pōt: vt in l. absenti. ff. de dona. quod tamē fallit, quādo donās mittit per seruū donatarii, & ea mente vt statim fiant sua d. l. absenti. Cui autē lege prohibeatur donari, vide titu. sequēti per totū. ¶ † Tertiò quęritur, vtrū prohibiti donare cōditionaliter vt sub modo, prohibeantur donare propter causam præcedentē, siue ob merita: quæ donatio dicitur remuneratiua? Et dico q nō: quia nō est donatio propriè: vt colligitur ex l. Aquilius Regulus. ff. de don. & ex eo quod notatur in c. si quos. xij. q. ij. & in c. consensus. de reb. ecc. non alie. & Bar. in l. iubemus. C. de sac. sanc. eccl. quod limita, nisi prohibeātur donare: quia nō habent administrationē liberā in rebus donādis, vel propter legitimā causam: vel quia nō possunt donare, nisi in dānū aliorū: vt qui nō sunt soluēdo creditoribus. ¶ † Quartò quæritur quo ad donati quātitatē quātū donare quis possit? Et dico, nullū posse donare vltra quingētos solidos, id est, aureos. C. de don. l. pe. quod verū est, sine insinuatione præcedēte. Et si fiat donatio etiā duobus de maiori summa: nō valet. text. est in authen. itē à priuatis. posita super l. sancimus. C. de dona. Et si fiat in singulos annos eiusdē quātitatis quæ singulariter nō excedit summā, sed omnes simul excedūt: nō valēt, secū dum Host. quia est donatio vna. l. senatus. §. fi. ff. de dona. causa mor. Et si fiat diuisim per plures donationes vltra dictā summā: secūdū Alberi. in d. l. illud. nō valet: qa ad hoc vt cesset necessitas insinuationis, requritur distātia in tpe: vt in authē. itē à priuatis. §. fi qs. fuit enim vnus impetus, quē lex per insinuationē voluit trænare. C. de inoffi. dona. l. pater. aliter verba rei prævalerēt, cōtra l. j. in fi. C. cōia de le. facit ff. de castr. pec. l. si forte. nā vnus impetus facit multa esse vnū. ff. ad l. Agl. l. illud. §. fi. extra de or. co. cū dilectus. ¶ † Est tñ notandū q nō reuocabitur tota donatio, si excedat dictā summā sine insinuatiōe: sed solū excessus. l. sanci mus. C. de dona. qđ limita, nisi fuisset iuramēto firmata: qa tūc in nullo reuocatur, secūdū Io. And. in addi. ad Spec. de fac. san. ecc. p supiorē authoritatis prestatio. qđ cōsuetudo videtur admittere: & gl. innuere in authē. vt nō fiāt pign. §. fi. instr. Insinuatio † verò est, secūdū Alberi. in l. illud. C. de sac. san. ecc. p supiorē authoritatis prestatio. qđ cōsuetudo videtur admittere: & gl. innuere in authē. vt nō fiāt pign. §. illud. V si ad cautelā solet hæc verba poni, q corā eo donatio insinuata fit. Et ita cōiter fit. Licet, priè insinuatio sit præexistētis donatiōis in scripturā authenticā redactæ apud cōpetētē iudicē facta publicatio, & eius authoritate in publica gesta seu acta facta reductio: vt colligitur l. in hac. C. de don. iūcto. §. illud. i authē. vt fratrū filii. & i §. nō habēte. de defen. ciui. & i §. & hoc puenit. vt nulli iud. vt sic iter tēdiat: vt in authē. de appel. intra q̄ tpa. circa prin. Debet autē, secūdū Alberi. in d. l. illud. insinuatio fieri iudici loci. l. data. in fi. C. de dona. & fieri pōt etiā die feriata, secūdū eūdē: qa

non exigit causæ cognitionẽ: & eõs equẽter fieri potest die qualibet. ff. quis or. in bo. poss. ser. l. ij. & etiã quia est actus voluntariæ iurisdictionis. C. de fer. l. actus. Fallit tamen quod dictũ est de quingentis aureis, per not. ibi per text. & glos. Primò in magistro militiæ, qui res mobiles tam suas quàm ex spoliis hostiũ habitas põt donare militibus. Secundò, quando donatur pro reparatione domus ex ruina vel incendio ruptæ. Tertiò, in redemptione captiuorum. Quartò, in donatione imperiali. Vnde secundũ Mon. donatio in priuatũ à principe in omni quãtitate valet, etiã sine scriptura. l. sancimus. C. de dona. & ecõuerso in principem à priuato. Quintò in donatione propter nuptias vsq; ad quãtitatẽ dotis. Sextò, in donatione causa mortis. Adde septimò, secundũ Mo. in donatione ad pia loca: quia in his optima mensura est donatarũ rerũ immensitas: in authen. de non alie. vel permu. re. §. si minus. coll. ij. & generaliter ad omnes pias causas, vt in d. l. sancimus. C. de dona. Et licet gl. ibi in d. l. sancimus. velit q̃ in pias causas non valeat sine insinuatione, nisi vsq; ad octoginta solidos: tamẽ Bar. in d. l. illud. tenet q̃ valet. C. de sac. san. eccl. per identitatẽ rationis. d. l. pe. Cum insinuatione autẽ valet vsq; ad quantancunq; summa facta indistinctẽ ab his qui donare possunt: vt in d. l. pe. Sed de donatione propter nuptias, vide j.

2 Donatio. iij. §. j. in fi. ¶ †Quintò, quæritur, quantũ ad donationis validitatẽ, vtrũ donatio inter viuos sine insinuatione legitima excedens summã quingentorũ florenorum interueniẽte cõfirmatione Imperatoris ex certa sciẽtia valeat post mortẽ: ita vt per eã præiudicetur nepotibus debẽtibus succedere ab intestato? Et dicit Pan. in cõsi. lxxxiiij. incip. Christi eiusq; matris. q̃ sic, propter illã clausulã, ex certa sciẽtia: quia tanta est potestas principis circa ius positiuum, vt facta habere possit pro infectis, per textũ iuncta gl. in cle. j. de immu. ccc. Dictis autẽ nepotibus fuit ius adeundi quæsitũ ex dispositione iuris ciuilis: & eodem iure corruit dicta donatio ex defectu insinuationis: cũ iure naturali vel gentiũ nõ requiratur: sed sufficiat donatoris voluntas: vt in §. per traditionẽ. Instit. de re. di. Vnde Imperator suppleuit solẽnitatẽ à iure ciuili requisitã. Vide illũ multa circa ista dicẽtẽ. Facit quod no. Inn. in c. nisi cũ pridem. de renun. q̃ superior, penes quẽ est authoritas dispẽsandi, põt etiã nõ vocatis illis, quibus præiudicatur, dispensationẽ impendere. Et Bar. in l. Gallus. ff. de libe. & posth. per text. l. ij. ff. de nata. resti. dicit notabiliter q̃ si Imperator vult legitimare aliquẽ nõ vocatis agnatis, quibus delata est hæreditas, põt: dũmodo hoc faciat ex certa sciẽtia. Nec obstat prædictis l. fi. de nat. resti. q̃ libertus debet per Imperatorem restitui natalibus patrono cõsentiẽte: quia secũdum Legistas cõiter hoc procedit de potestate ordinaria, nõ de absoluta: quæ hîc interuenit per illã clausulã, ex certa sciẽtia. ¶† Sextò quæritur vtrũ sine insinuatione valeat

10 donatio iuramento firmata? Et dicit Bald. in l. illud. C. de sac. san. eccl. q̃ nõ: quia ad hoc q̃ iuramẽtũ aliquid operetur, debent cõcurrere tria. Primò, q̃ persona sit habilis, vel per iuramentũ habilitata. Secundò, q̃ sit seruata forma generalis. Tertiò, q̃ res ꝓhibita nõ sit: vt l. si quis inquilinos. §. fi. ff. de leg. j. Sed istæ donationes clãdestinæ nõ interueniẽtibus actis sunt prohibitæ: vt l. donationes. C. de dona. & cõsequẽter iuramẽto nõ validãtur: meritò nec oritur obligatio naturalis. Idẽ tenet Sal. in l. pe. C. de dona. Sed Io. And. in addi. Spe. tit. de instru. edi. siue de fide instr. §. porrò. tenet cõtrariũ, per ea quæ habentur in authẽ. sacramẽta puberũ. C. si aduer. ven. & quod habetur in c. cũ cõtingat. de iureiu. Secũdò, quia nõ habet perpetuã causam prohibitionis: cũ in certis casibus valeat sine insinuatione: vt habetur in d. l. pe. ideóq; põt iuramẽto firmari: vt in l. nõ dubiũ. C. de legi. Io. de Imo. dicit hãc Io. And. opinionẽ posse teneri: dũmodo per metũ vel dolũ nõ sit extortũ iuramẽtũ, quo casu posset absolutio peti, iuxta ea quæ habẽtur in c. si verò. de iureiu. Et ad rationẽ Bal. respõdet q̃ res nõ sit prohibita: verũ est de iure canonico. secus de iure ciuili: vt voluit Io. And. post Host. in c. quẽadmodũ. de iureiur. & idẽ tenet Ang. Are. per ea quæ no. Bar. in l. si quis ꝓ eo. ff. de fideiuss. vbi dicit q̃ licet donatio inter virũ & vxorẽ non valeat: tũ si iuramẽto firmatur, valet: & idẽ in casu isto. ¶† Septimò quæritur, an valeat liberatio, quã facio Titio debẽti mihi aureos mille, quos remitto sine insinuatione? Et Bar. in l. Modestinus. ff. de don. distinguit: quia aut debitũ est odiosum: vt, vsurarũ, vel pœnarũ: & tũc valet: vt in d. l. Modestinus. Aut est debitũ veræ sortis: & tũc aut est debitũ ex pluribus causis: & sic tot sunt liberationes, quot causæ debiti, ideóq; insinuatione nõ indigẽt, si aliqua earũ nõ afferdat vltra quingẽtos aureos. Aut tota summa est ex eadẽ cã: & tũc indiget insinuatione: vt l. si qs obligatione. ff. de reg. iur. Secus si fiat ex alia cã: qa tũc clarũ est q̃ insinuatione non indiget. ¶ Octauò † quæritur qñ donatur vel legatur isto

12 mõdo, dono vel lego talẽ terrã, quæ est intra tales cõfines, quæ est xx. iugerũ: cũ tñ sit xxx. vel lego vxori meę talia iocalia, quæ sunt pretii cẽtũ aureorũ: cũ sint ducẽtorũ? vtrũ donatarius possit bona cõsciẽtia totũ tenere? Et dicit Bal. in rub. de emp. & vẽ. C. q̃ Io. And. in addi. ad Spe. ti. de emp. & vẽ. refert & segtur dñm suũ Old. cõsi. ccxxij. q̃ põt totũ retinere, p. l. si fundũ sub cõditione. §. si libertus. ff. de leg. j. itẽl. cũ pater qui filio. ff. de leg. ij. Sed ipse Bal. dicit multũ differre, an pars exprimat cõceptũ suũ incipiẽdo à numero vel mẽsura: vt puta, dono tibi quatuor modia terræ in tali cõfinio: & tũc nõ venit plus: vt l. si qs testamẽto. in princ. ff. de leg. j. An exprimat p notã designãtia certã speciẽ, vel corpus determinatũ, licet postea mẽsuretur: quia tũc mẽsura est loco demõstrationis: quæ est falsa: nec vitiat nec minuit id, cui adiicitur l. demõstratio. ff. de cõdi. & demõ. & facit l. si vedi-

13 tor. ff. de act. emp. & vẽ. Et hoc sequitur Pet. in c. ꝓ tuas. de dona. vbi dicit q̃ si vir legat talia iocalia vxori, q̃ æstimacẽtũ: q̃ licet valeãt duplũ, nõ poterit hęres minuere: sed totũ habebit. Similiter si minꝰ valerẽt, mulier plus petere poterit. Et idẽ dicit de emp. & vẽd. Et sic solue l. pen. §. fi. de act. emp. & vẽ. p hãc distinctionẽ. Vel breuius in emptione dic q̃ si pretiũ taxatur p modia, nõ habebit illꝰ plꝰ: secus si nõ taxatur p modia. & idẽ dic in vẽditione, si est minus: vt teneatur, secũdũ prędicta. ¶† Nonò quęritur, qñ donatio valet rõne fisci: vt quia cõfiscata sunt bona, vel hmõi: vtrũ valeat datio in solutũ? Et dicit Bar. q̃ sic: qa licet bona trãsferãtur in fiscũ trãseũt tñ cũ onere: vt in l. si debitor. ff. de fideiuss. Vnde si reus soluit, facit qđ facere debuit fiscus.

14 ¶† Decimò quæritur, vtrũ dicente donatore, do tibi villã meã, & oĩa iura quę in illa habeo: veniãt iura spũalia: puta, ius patronatus, decimæ, & hmõi? Et dico secũdũ Pan. in c. sedes. de rescrip. p dictũ Inn. in c. ex literis. de iure pat. q̃ talẽ donationẽ spũalia iura nõ veniũt: qa hoc signũ, ois, nõ se extẽdit ad ea, q̃ sunt alterius iuris & naturæ, q̃ ea q̃ principaliter trãsferũtur. Et facit optimè d. c. sedes. vbi dicitur q̃ p clausulã gñalẽ, qđ alii, & res aliæ, multitudo effectuũ nõ includitur, nec personæ, nec res maiores expressis: & sic ly oĩa iura, restringi debet ad tpalia, ꝓpter speciẽ tpalitatis præcedẽtẽ. Secus autẽ qñ datur aliqd habẽt simul tpalia & spũalia iura cũ omnibus pertinẽtiis suis: sicut est prædicta, quæ simul habet possessiones & decimas: qa tunc oĩa simul transferũtur. & hoc idẽ tenet Host. in d. c. ex literis. ¶ Vn-

15 decimò † quæritur, vtrũ donator teneatur de euictione? Et dicit secundum Pan. in c. inter cætera. de præb. & in c. fi. de emp. & ven. post Cy. & alios q̃ aut donator solẽni promissione de euictione promisit: & tenetur. Aut nõ promisit: & tũc aut donatio incœpit à promissione: vt quia primò promisit, & postea donauit: aut incœpit à traditione: vt quia simul donauit & promisit: & primo casu olim nõ tenebatur, nisi promissio fuisset solennis, puta stipulatione interueniente: sed hodie secus per l. si quis argẽtũ. C. de don. Secundo aũt casu. s. cũ incœpit donatio à traditione: aut vult agere ad particulare interesse, puta ad sumptus factos occasione illius donationis: & distingue vtrũ donator fuerit in dolo vel nõ: quia primo casu tenetur: secũdo verò nõ: vt l. Aristo. ff. de dona. ad totale verò interesse rei donatę agere

16 nõ põt: vt l. ij. C. de euic. ¶ Duodecimò † quãtũ ad revocationẽ donationis quæritur, vtrũ donatio mera. i. inter vinos, revocari possit ex pœnitẽtia? Et dico q̃ nõ: arg. c. verũ. de condit. ap. & facit l. Aristo. in prin. ff. de do. Vnde dicit Bar. in l. fi. ff. de cõdic. ob causam. q̃ donatio est contractus nominatus: & no. in l. iure gentiũ. ff. de pac. in prin. nã habet nomẽ elegãs, nec revocatur pœnitẽtia, sicut nec alii cõtractus nominati: vt l. si pecuniam. in princ. ff. de condi. ob causam. Sed ista intellige de vera donatione omnino liberalitate: quia secũdum Archi. si debitori meo feci publicã donationẽ centũ florenorũ, quia nihil inde sperabã, vel ad eundum aliquod dãnũ: post hanc donationẽ possum aliquid de bonis eius inuentis vel ab alio oblatis accipere & retinere, sicut & alii dãnificati: ac si nõ donassem: quia de rõne

17 donationis est, liberalis & volũtaria trãslatio: qđ nõ contingit in casu posito. ¶ Decimotertiò, † vtrũ revocari possit ratione ingratitudinis? Et dico q̃ sic quinq; modis: vt patet ex l. si. C. de revoc. don. ¶ Primò, si donatarius donatori atroces iniurias intulit: qđ ex tribus cõsideratur, secũdum gl. in l. fi. C. de revoc. do. sup verbo, atroces, scilicet ex qualitate iniuriæ, ex loco, & ex psona. Insti. de iniur. §. atrox. Et intellige de iniuria citra verbera: puta, verbis, fuga, carcere, vel huiusmodi: vt quia eũ appellauit furẽ in platea vel loco simili. ¶ Secundò, si manus impias in eum iniecerit. ¶ Tertiò, si graue dãnũ rebus intulit: puta, in tota vel maiori parte substãtiæ: vel etiã citra maiorẽ: vnde erit hoc arbitrariũ, secundũ Io. An. in c. fi. de don. ¶ Quartò, si attenderit inferre illi vitæ periculũ: etiã si effectus nõ est secutus, scilicet ponẽdo insidias. Et si in his casibus psonæ ingratæ sint religiosi alicui⁹ monasterii fabricati ab aliquo barone, cui sunt ingrati in casibus expressis in d. c. fi. sunt duæ opiniones, vt refert Spec. quarũ prima dicit q̃ revocabitur donatio, & monasteriũ destruetur: sicut in simili ciuitas ciuiũ delicto aratur, iuxta no. p Bar. in l. aut facta. ff. de pœn. & priuatur episcopali dignitate: vt ic. ita nos. xxv. q. ij. Alia verò dicit monasteriũ nõ esse destruendũ: sed expulsis psonis alias substituẽdas: vt sic poti⁹ psonæ quàm ecclesia puniantur: quod videtur æquius. & cũ hoc trãsit Spec. & Pan. ¶ Quintò, si cõditionẽ appositã nõ impleuit. De his in d. l. fi. & de primis quatuor extra eo. c. fi, vbi Pan. addit sextò, si donatarius neglexerit alere inopẽ donatorẽ. Cui⁹ tñ cõtrariũ tenuit gl. in l. cõdemnatione. ff. de reg. iur. Sed tamẽ Cy. in d. l. fi. cõcordãdo dicit q̃ in magna quãtitate locum habet gl. in d. l. fin. qa scilicet revocari potest donatio: non autẽ in parua. quã distinctionẽ Pan. dicit æquã: quia donãs magna põt æquiparari patri, quẽ inopẽ filius alere tenetur. l. si quis. ff. de lib. agn. & sic limita dictã gl. p iura allegata in ea, quæ loquũtur qñ libertas est donata: vt l. alimenta. ff. de lib. agno. & auth. vt liber. de cætero. §. illud. ff. de iure patr. l. diuus. la j. & l. ingratus. Vñ donatio facta liberto revocatur solùm ex obsequio nõ præstito, & etiã emptũ ab eo ex pecunia donata: vt l. j. C. de reuo. don. sed nõ libertas. C. de libe. cã. l. solo. Hoc tñ est speciale in liberto: vt ex sola non præstatione res empta ex pecunia donata revocetur: vt in d. l. j. no. gl. Et hæc nota q̃ mulieribus & simplicibus ferè omnia donãtibus: & demũ negligũtur alimentari à donatariis: qa poterit donatio revocari. Si verò sit modicũ qđ donatũ est: nõ revocatur donatio, ꝓpter alimẽta denegata. Et sic intellige gl. in d. l. in cõdemnatione. Mater tñ, quæ filio donauit, & deinde ad secũda vota trãsiuit, revocare nõ potest donationẽ, nisi ex tribus prædictorũ, scilicet si insidietur vitæ eius, vel inferat manus, vel iacturã totius substãtiæ eius moliatur. C. de revo. don. auth. hæc quoq;. vide etiã §. seq. in fi. ¶ Decimoquartò † quęritur: vtrũ ratione ingrati-

18 tudinis revocati possit donatio per hęredes donatoris? Et dico q̃ nõ: ét si sit cõmissa in donatorẽ, nõ in hæredes? vt in d. l. fi. quia hoc ius revocãdi est personale ex vtraq; parte, cũ merita & demerita sint psonalia: vnde nõ trãsit ad hęredes donatoris, q̃ tacuit super hoc in vita sua: qa tacẽdo renuntiasse videtur: nec ad hęredes donatarii, scilicet vt ab eis revocari possit. Quod tñ intellige si fuit nota causa ingratitudinis: qa si donator eã ignorauit in vita donatarii: vel si sciuit, nõ habuit tẽpus cõpetẽs ad agendũ: agere poterit cõtra eius hæredes, secũdũ Pan. in c. fi. eo. tit. post Io. And. in c. cũ in veteri. de elec. & per tex. ibi, quæ põderat qñ donator tacuit: sed nõ dicitur tacuisse, si ignorauit, vel nõ habuit debitũ tẽpus ad agendũ. Et per eandẽ rationẽ videtur q̃ hæres donatoris agere possit cõtra donatariũ. sicut etiã in simili dicit gl. in l. fideicõmissum. C. de fideic. q̃ si legatarius iniuriam intulit testatori, & ignorauit testator in vita: ex hoc agere poterit hæres. Et facit qđ not. gl. in l. sororẽ. C. de his quib. vt indig. ex qbus gl. videtur inferendũ q̃ si donatari⁹ carnaliter cognouit vxorẽ donatoris in vita sua eo ignorãte in vita, suus hæres agere nõ poterit ad revocationẽ donationis: qa ex quo ignorauit, tacuisse nõ dicitur. De hoc Legatũ j. §. v. & vltimo. & infrà Tutela §. vlt. Quæ tamẽ de ingratitudine dicta sunt, limita in donatione ꝓpriè dicta. Vnde ob hãc cãm nõ revocatur collatio beneficii, secũdum Io. An. & cõiter Doct. q̃ nõ est ꝓpriè donatio: cũ teneatur collator ex necessitate officii cõferre: donatio autem mera liberalitate fiat. Similiter nec donatio remuneratiua, de qua in l. Aquilius Regulus. ff. eod. nõ revocatur ob hãc causam: quia, vt ibi dicitur, nõ est mera donatio, nec propriè donatio. ¶ Decimoquintò † quęritur, vtrũ revoca-

19 ri possit donatio cõditionalis & modalis, id est, facta sub modo, seu ob causam. ¶ Et de cõditionali dico q̃ revocari nõ põt cõditione pẽdẽte: quia ex futuro euẽtu pẽdet. Et facit l. potior. §. videamus. ff. qui po. in pig. habe. nec etiã purificata cõditione: qa est vera & mera donatio. Sed intelligas quantũ ad vtrũq;: si cessẽt ingratitudo, & oĩs alia cã sufficiẽs revocãdi: nec ét cõditione deficiente: qa quod nõ est, reuocari nõ põt: de despon. impu. ad dissoluendũ. vnde erit perinde ac si nõ fuisset donatũ. ¶ Quãtũ ad modalem dico colligẽdo ex no. per Doct. in c. verũ. de cõdi. appo. q̃ si modus nõ seruatur, distinguendum est: qa aut modus fuit principalis seu finalis cã cõtractus: & ita revocari põt, secũdum Bar. in l. ij. §. fi. ff. de don. facit l. cũ leg. C. de pac. inter emp. & vẽd. vbi revocatur cõtractus nominatus nõ impleto modo, qñ fuit principalis cã cõtrahẽdi. & sic intellige l. ea cõditione. C. de rescin. ven. Aut nõ fuit cã finalis donationis: & sic nõ revocatur cessãte modo. Et facit l. Meuius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ff. de manumiss. testa. vbi libertas legata trib⁹ seruis sub hac cõditione vt alternis vicibus luminaria accẽderent ex legatoris sepulcrũ: nõ reuocatur, quãuis non impleatur modus: qa textus nõ cõsiderauit modũ vt cãm finalem daret libertatis, sed vt causam impulsiuã. Et si sumus in dubio, donatio est in pia cãm: fauore piæ causæ videbitur cõtemplata pia causa pro causa finali: vt videtur velle Bar. in l. ea cõditione. C. de rescin. vend. & in l. si pecuniam. in prin. ff. de cõdi. ob caus. alias nõ. ¶ Decimo sexto† quæritur, vtrũ donatio ecclesiæ facta sub modo: si ille nõ seruetur, reuocari possit, & qua authoritate? Et dico sequi ex dictis in fine §. prioris, q̃ nõ, nisi expressum fuerit q̃ reuocari possit cessante modo: de condi. appo. verũ. Et ratio est: qa sic donatũ videtur pro salute animę principaliter donatũ. extra de testa. requisisti. i. & facit gl. in l. si q⁹ Titio. ff. de leg. ij. Vñ modus appositus nõ videtur cã finalis, sed impulsiua: qua cessante, nõ cessãt effectus: nisi sit expresse actã: Et pro hoc facit d. l. Meuia. & text. in l. legatũ. ff. de admin. re. ad ciui. per. iũctis his quæ no. ibi Bar. & in l. legatũ. ff. de vsufr. leg. & Bal. in l. j. ff. de his quæ pœnæ no. relin. & in l. cũ aliena. C. de lega. qa in dictis legibus scilicet; legatũ. &, legatũ. pbatur q̃ si testator reliquit reipublicæ mille ad honorẽ suũ, vt inde fierẽt annui ludi, vel fabrica, quæ iure impediẽte fieri nõ possunt: illa pecunia cõuertitur ad aliũ vsum, quæ cedat in honorẽ testatoris: nec reuocabitur legatũ: qa ad honorẽ suũ est cã finalis: Et qa modus est cõditio impropria: ideo qñq; Doctores idem dicũt de donatione ecclesiæ facta sub cõditione, scilicet impropria: nõ aũt sub cõditione ,ppria: qa illa donationẽ suspẽdit: & ea nõ impleta nõ valet: vt patet in d. c. verũ. cũ ibi no. Sed & qñ expresse dictũ est q̃ possit reuocari: si tñ prælatus solus sit, qui modũ nõ seruat: non reuocabitur, secũdum Vincen. in c. verã de cõdi. app. quia delictũ prælati solius nõ nocet ecclesiæ, regula, delictũ. lib. vj. & cõiter sequuntur Doct. in c. breui. de iureiur. Secus si prælatus cũ capitulo. Si tamen donatio esset sub conditione, esset aliud: quia si solus prælatus eã nõ seruat: donatio nõ tenet quia in acquirendis solus prælatus nocere potest ecclesiæ: nou in acquisitis: vt no. gl. & Doct. xvj. q. vj. §. fi. & Inn. in c. fraternitatẽ. de donat. Quã verò authoritate reuocetur, & quãdo: expresse dictũ est q̃ possit reuocari. Bal. in c. verũ. de foro compe. & in cillud. de præsump. tenet q̃ ad reuocationẽ, sentẽtia nõ requiritur: sed Inn. in c. verum. de cõd. ap. & Host. & do. Ant. & Card. ibidẽ dicũt q̃ requiritur. Ang. autẽ in l. pen. ff. de pact. & gl. in auth. vt de cætero nõ fiant cõiurationes. §. j. tenet hoc secundum esse verius: quia nemo sibi ius dicit. xvj. q. vj. placuit. de prẽben. eũ qui. lib. vj. C. vnde vi. l. si quis in tanta. tamẽ etiam primum verum est, si dictũ est vt propria authoritate: vt tenet Host. in d. c. verũ. in c. cũ dilectus de don. & cõmuniter Doc. in d. c. verũ & Bar. in l. creditores. ff. vj. col. C. de pig. & no. idẽ Bart. in l. fi. ff. vt in possẽ. leg. nisi essent sacra effecta. l. si quis curialis. C. de epis. & cleri. Limita, nisi esset de facto resistens: quia tũc pactũ nõ valeret: vt dicit Bar. in d. l. creditores. quia præstaret materiã veniẽdi ad arma. quod nõ licet.

21 ¶ Decimo septimo† quæritur, vtrũ donatio reuocari possit propter dati eremitatẽ, siue propter inofficiositatem: puta, cum pater tãtum donat, quod filio nõ manet hæreditas? Et dico q̃ sic. xiij. q. ij. si quis irascitur. Circa quod tamen sciendũ est primo q̃ secũdum Host. in Summa, testamentũ inofficiosum vel donatio inofficiosa dicitur, quando sunt facta cõtra officium pietatis: officiũ enim inter patrem & filiũ dicitur pietas. ff. de obsequi. l. pen. inter patronum autẽ & libertum dicitur obsequiũ. C. de neg. gest. officium inter Deum & hominẽ, religio: inter hominẽ & hominẽ, stat in nomine generali. Sciendũ est secundo q̃ Bar. in l. si vt allegatis. C. de inof. do. sic distinguit: Aut enim donatio est inofficiosa re & consilio: & tũc si est facta liberis, reuocatur quatenus est immoderate facta vsq; ad debitũ bonorũ subsidiũ: vt l. si liqueat C. de inoff. dõ. id est, vsq; ad legitimã quæ debetur iure naturæ. Si verò sit facta extraneis, si reliquit aliq̃d filiis, nõ reuocatur, nisi vsq; ad debitũ subsidiũ bonorũ. l. omnimodo. C. de inoffi. test. Si autẽ nõ reliquit, sic reuocatur in totũ. d. c. si qs irascitur. Aut donatio est inofficiosa re solũm: & sic reuocatur solũm quatenus est immoderate gestũ. Dicit autẽ gl. in l. si liqueat. C. de inoffic. do. q̃ re & cõsilio intelligũtur, id est, euentu & fraude. nec fraus sufficeret sine euentu: quæ fraus dicitur, qñ pater ratus exhæredat filiũ: vt d. c. si quis irascitur. vel qñ in fraudem creditorũ donationẽ facit, & huiusmodi. ¶ Decimo octauo† quæritur, vtrũ donatio reuocari possit ex præsumpta volũtate donatoris: vt propter superuenientẽ natiuitatẽ filiorũ? Et dico in hoc esse varias opiniones: qa iura varia videtur. pro quo vide si placet Bar. in l. Titia. in §. Imperator. ff. de leg. ij. & post eũ Pan. in d. c. si co. tit. distingentẽ: qa aut est facta in persona liberti vel extranei: & reuocatur in totũ ipso iure: quasi donator hoc tacitè intellexerit: vt in l. si vnquã. cũ gl. iua. C. de reuoc. do. Aut in p̃sonã vnius ex liberis: & tũc nõ reuocatur in totũ ,ppter natiuitatẽ filiorũ: sed vsq; ad debitũ bonorũ subsidiũ. & ita intelligitur l. si totas. C. eod. Et ex hoc infert Pan. q̃ donatio facta monasterio, nõ reuocatur in totũ de stricto iure ,ppter antiquitatẽ filiorũ: quia monasteriũ habetur loco filii. Itẽ quæ donatio est facta in fauorẽ animæ: qu nõ debet esse minus fauorabilis quam filius: vt in auth. si qua mulier. C. de sanct. eccl. vnde reuocabitur solũ vsq; ad debitã legitimã. & idẽ sentit gl. xvij. q. vlti. c. vlt. in donato Ecclesiæ. & alia gl. xxvij. q. j. c. vt lex cõtinentiæ. vtrũ autẽ d. l. si vnquã. quæ loquitur. de donate omnia bona vel partẽ bonoru, habeat locũ in donatione certæ rei Bar. vbi §. dicit q̃ sic: quia loquitur in omnibus bonis vel parte bonorũ: quæ pars est idẽ quod certares: & hoc qñ donatio facta est extraneo: secus si vni filio, vel loco pio: qa, vt dicit, nõ reuocaretur nisi excederet debitũ bonorũ subsidium. Alii tñ quo ad primũ dicunt q̃ nõ reuocabitur, si res nõ fuit magni pretii. quod videtur æquũ. Quod autẽ dictum est de donatione facta filio, intelige qñ tenet: vt qa emãcipãto, vel filiofamilias ,ppter merita. ¶ Decimonono† q̃ritur, vtrũ donatio reuocetur ipso iure vel querela proposita? Et dicit Bar. in d. §. Imperator. q̃ reuocatio facta ex præsumpta volũtate donatoris, per d. l. si vnquã. fit ipso iure: adeo q̃ res potest vẽdicari & cõdictione & reuocatione facta ipso iure ,ppter natiuitatem filiorũ, si incõtinenti moriãtur, nõ recõfirmatur donatio, vt dicit: qa sicut semel actio semel extincta nõ resuscitatur: ita non reualidatur semel extincta donatio: vt l. Meuius. §. duob⁹. ff. de leg. ij. Sed reuocatio facta per titulũ de inofficiosis donationibus, nõ fit nisi ,ppter querela: vt in l. j. C. eo. quã querelã filius agere potest, et si pater iurauit nõ cõtrauenire donationi, secũdũ Bar. vbi §. quia qñ cõtractus infirmatur rõne alterius: vt hæc donatio fauore filiorũ: nunquã iuramẽto contrahentiũ cõfirmatur: quia esset in alterius dispẽdiũ: vt extra de pac. quãuis. et de iureiu. li. vj. ¶ Vicesimo† q̃ritur, an possit esse remediũ contra reuocationẽ donationis per renũtiationẽ, pactæ, vel iuramentũ? Et dico multa. ¶ Primũ. Licet reuocationi fiẽdæ p titulũ de inofficiosis. secundũ Bart. vbi suprà, renũtiari no possit, qa fit donatio in fraudẽ filiorũ: reuocationi tñ fiẽdæ p d. l. si vnquã. secus: vt dono bona mea, & volo q̃ propter superuenientes liberos non possit reuocari donatio: quia reuocatio facta per d. l. fit ex præsumpta voluntate donatis propter liberos. & c. vltimum. xvij. q. iij. dicit de quodã, qui filiũ nõ habebat, nec habere sperabat: vnde si expresse voluit q̃ in casu existentiũ filiorum non posset reuocari, locũ nõ habebũt illæ leges. ¶ Secundum. Si in donatione fierent pactum q̃ eam donator prętextu cuiuscunq; ingratitudinis nõ reuocaret: dicit Asten. dib. iij. tit. ix. tale pactũ nõ tenere tanquã naturali æquitati contrariũ, scilicet q̃ aliquis impunè vitium ingratitudinis cõmittat. C. de inuti. stipul. l. ex eo. sic etiã si quis impugnat eum à quo habet beneficiũ, perdit illud, extra de postulan. c. vlt. sic etiã perditur feudũ. di. xcvj. si Imperator. vel legatum. ff. de inoff. testa. l. Papinianus. §. meminisse. ¶ Tertiũ. Si mulier donauit simpliciter, & iurauit se nõ reuocaturã donationẽ: & postea nascãtur filii: illud iuramentũ nõ impediet reuocationẽ fiendã, per d. l. si vnquã. secundũ Bar. vbi §. & Recuperũ de sancto Geminiano & Franci. de Pisis: qa reuocatio d. l. fit ex præsumpta voluntate, quæ est vt si de liberis cogitasset, nõ donasset: ista autẽ cõditio inest iuramẽto. ¶ Quartum. Donatio generaliter iuramẽto firmata, ,ppter dictas causas reuocabitur, secũdũ do. Ant. in d. c. fi. ex subsistẽtia cõditionis, quæ est iuramẽtum. ¶ Vicesimo primo† q̃ritur, vtrũ donatio remuneratiua possit reuocari ,ppter causas, quibus reuocatur donatio mera aut cõditionalis vel modalis? Et dico q̃ non: vt in l. si pater. ff. de do. & hoc tenet Pan. in sæpe dicto c. fi. quia, secundũ eum, iura scripta de donatione loquentia. nõ habent locũ in hac donatione remuneratiua. Et si donatio sit facta cõsanguineo, in dubio præsumetur facta ratione consanguinitatis, & nõ remunerationis. text. est in l. tutor. §. qui à tutoribus. ff. de excu. tut. ¶ Vicesimo secundo† q̃æritur, quantũ ad rem donatã, vtrũ alienari possit res donata ecclesiæ vel alteri cũ pacto q̃ alienari nõ possit? Et dico secundũ do. Anto. in d. c. verum. de cond. ap. q̃ aut tale pactum ponitur post contractũ donationis: & non impedit alienationẽ: nec aliquid circa contractũ operatur. l. donatio perfecta. C. de dona. quæ sub modo. Aut ante contractum. i. ante traditionẽ, tamen post obligationẽ: & tũc, secundum Card. in d. c. verum. nihil operatur tale pactũ: per gl. in l. vltima. §. accedit. C. de rei vxo. act. Aut apponitur tẽpore cõtrahendæ obligationis. Et tunc aut reseruat sibi donator aliq̃d ius in re tradita pro obligatione, & etiã apponit prohibitionẽ de alienatione: & tũc valet alienatio. l. si creditor. §. fi. ff. de dist. pig. iuncta gl. ibidem secundũ literam Pisanã, quæ habet literã negatiuam, scilicet nullã venditionẽ esse. Aut nullũ ius sibi reseruat, sed alteri: & tũc secundum do. Ant. cadẽ est ratio vt non valeat alienatio. Aut nec sibi nec alteri reseruat ius in re donata: & tũc si alienatio sequatur, valet: sed aget, qui pactũ appositum fuit, ad æstimationẽ. l. ei. C. de cõdi. ob causam. & l. pen. & ibi Bart. ff. de pact. Aut apponitur prohibitio dotalia re nũ alienanda: & non valet tale pactũ. & ita loquitur d. l. pen. nisi pacti essent interesse de non alienando: quia aget ad interesse. Ita not. in d. l. pen. Et hoc locũ habet in priuato: sed in ecclesia si alienatur, semper videtur interesse dantis cũ tali pacto de non alienando, quasi sit fauorabile animæ dãtis: nisi quãdo aliter non ex ea fuerit necessitatis. intellige quãdo aliter, puderi non pọt: qa sic donator si nõ valuisset, turpiter intellexisset nec valuisse, prohibitio. xlvij. dist. sicut hi cũ ibi not. in gl. di. lxxxiij. ja. j. vel qñ alienare ob causam magis piã, secundũ do. Ant. vbi §. & facit. c. licet. de reg. c. puenit. el ij. de iureiu. & c. nunũ. xij. q. iij. C. de sac. sanc. eccle. l. sancim⁹.

quanuis alii contrarium teneant, sed hoc est verius: qa sic voluisse debuit donator. Et si dictũ sit q̃ alienari non possit: & si alienetur, liceat datori & heredib. fundũ ad se reuocare: cõiter tenent iuristæ q̃ alienari non possit: sed Bar. Brix. quæstionib. suis. q. iiij. tenet q̃ possit de æquitate canonica ob piam causam, qñ alia nõ habet quæ cõmode possit alienare. & idem gl. in c. Imperator. Leo. x. q. ij. Est autẽ notandũ q̃ supra ponit distinctio valet de omni cõtractu, quo ab homine alienationis ,phibitio ponitur. Sed si prohibitio fit à lege, alienatio nulla est. l. quemadmodũ. C. de agri. & censi. & co. & c. ecclesia S. Mariæ. el. j. & ibi Pan. vt lit. pend. Si autẽ talis ,phibitio ponitur ab homine in viam testamẽti vel vltimæ voluntatis, tunc dic vt in l. filius ta. §. diui. ff. de leg. j. qd̃ sine causa nõ pọt. & cõsequẽter oportet q̃ causa exprimatur ab ipso testatore: puta vt remaneat in familia. & hmõi, vide ad propositum §. Alienatio. §. xxj.

¶ Vicesimo tertio† quæritur, cui acquiratur res donata am- 27
basiatoribus: vtrum, ſ, eis vel domino? Et dico, secũdũ Bar. in l. si vero. §. itẽ quicqd. ff. sol. mat. & per Cy. in l. fi. §. sed cũ in secũda. C. de fur. & p Gul. in l. qui ,prio §. procurator. ff. de procu. & gl. vt obiq; q̃ acquritur ambaiatori si donatur tanquã personæ. facit l. tociũ qui. §. j. ff. pro soc. vbi donatũ socio occasione societatis cedit donatario, non societati, ex quo donatũ est psonæ, nõ societati. Secus si donatur rõne officii: qa acquiritur dño. ff. de castr. pec. l. si forte. & l. miles. da ij. Et Pan. in c. postulastis. de cõce. præb. dicit q̃ in dubio debemus attendere qualitatẽ doni: & si talis sit res, q̃ potius creditur donata dño q̃ ambaiatori: vt puta Leo & huiusmodi: tũc acquiritur dño. alias, non. Vel dici pọt q̃ etiã ad alias cõiecturas recurrẽdũ est: puta, an prius esset nota persona ambaiatoris vel non, sed solum ratione officii, vt in uitu officii; datum videatur. l. si forte. l. miles. la ij. dotẽ. §. hereditatem. ff. de castrens. pecul. Et si omnib. consideratis res est dubia: præsumerem pro domino, si ambaiator est bene salariatus: alias pro ambaiatore.

28 Rursus de Donatione inter viuos secundo
specialiter inter virum & vxorem, &
quasdam alias personas.

1 *Donationi inter virum atque vxorem repugnant multa, quo minus consistere queat.*
2 *Donatio inter virum & vxorem, velut inter viuos simplex siue ob causam, an consistere possit? Et id quando, & quatenus? Et quid si matrimonium non tenuerit?*
3 *Donatio, an valeat si alteri moritur in causa donare viro voleti, mandet, vt vxori doneť?*
4 *Donatio inter virum & vxorem, an sit mutuo prohibita: an verò in aliquo casu valeat? Et ibidem, quod pacta, casibus consistat, de quibus hic.*
5 *Donatio inter coniuges inualida quomodo confirmetur? & de quo hic sufficiẽt.*
6 *Donatio testium ex xenio rum vxori facta, an valeat, an verò huiusmodi sint bona dotis à marito inclusa? Et quid de xenys vxoris à marito consumptis dotis.*
7 *Donatio inter virum & vxorem quomodo reuocetur?*
8 *Donatio inter patrem ac filium, num valeat? Et ibi quod sic certis casibus, de quibus plenius hic.*
9 *Donatio filio emancipato, aut cupidam ex literis in potestate non existenti donantis facta, quomodo reuocetur?*
10 *Donare alicui an quis ob donatarij dispositionem, aut conditionem prohibeatur non? Et ibidem late explicatur.*

DONATIO rursus secundò cõsiderari pọt in specie, vt est inter virũ & vxorẽ, vel huiusmodi: & sic ei multa repugnant, quæ nõ repugnãt donationi in genere: sicut spe- 1

Universidad de Deusto Biblioteca

speciei animalis, quæ est homo, repugnat volare: nõ autẽ animali in genere. Est autẽ donatio inter virũ & vxorem, secundum Azo. in Summa, quæ fit cõstante matrimonio.

2 ¶ Primo ✝igitur quantũ ad donationẽ inter virum & vxorem, quæ est inter viuos, & quandoq; est simplex, quãdoq; ob causam, quæritur vtrũ valeat? Et dico ꝙ non, si est donatio simplex: sed est secundũ leges ꝓhibita, ne mutuo amore inuicem spoliarentur donationibus non temperãtes: & propter alia multa. vnde non valet, etiã si fiat per interpositam personã. ff. eo. l. si sponsus. nec valet inter eos remissio debiti, aut alsignatio debitoris: vt ꝓbatur in d. l. si sponsus. quia omnia habẽt rationẽ donationis. Et si matrimonium nõ tenuit: licet donatio ipso iure valuerit: tamen poterit reuocari. C. eo. l. si ex volũtate. quod intellige si ignorabat: si vero vterq; sciebat impedimẽtum & matrimoniũ nõ tenere: repetet fiscus: ff. eo. l. cũ hinc. §. vlti. & si nõ repetit, tenere põt bona confiscãtia: licet de bono consilio deberet dare pauperibus. Sed intelligẽ ꝙ non valet donatio inter virũ & vxorẽ. primò ex text. in l. j. ff. eo. si alter ditior, alter pauperior fit: vt in c. donatio. extra eo. Intellige etiã secũdò in donatione pura & simplici. i. quæ nulla ratione cogente fit, sed sola liberalitate: nõ autẽ si fit ob causam honestam & licitã: vt j. §. iij. nec similiter si sit remuneratiua, qa non prohibetur: vt in l. quod autẽ. §. si vir. ff. eo. vbi patet ꝙ si vir donat vnã rem vxori, & vxor aliã viro: fit hinc inde cõpensatio. propter quod notabiliter dicit Bart. in l. si diuortio. ff. de verb. oblig. & est glos. in l. si volũtate. C. de do. ꝙ plebeius potest constituere dotem nobili. cui nubere vult, animo donãdi, licet cõferatur in tẽpus matrimonii: qa est remuneratiua, & nõ mera: qa nobilis videtur nubendo plebeio cõferre illi munus quoddã. facit l. Aquilius. ff. de do. ¶ Pro maiori tamẽ notitia sic distinguo. Si enim facta est donatio, quãdo matrimoniũ erat contrahendũ, tũc distingue: qa aut nuptiæ sequebãtur: & tenet donatio, etiã si alter inditior, alter pauperior sit: vnde tenet donatio inter sponsum & sponsam de futuro: secundũ glos. in d. c. donatio. etiã si pòst contrahatur matrimonium eadẽ die. ff. eod. l. inter eos. & etiam si sponsa deducta fuit in domũ sponsi, quæ propter ætatẽ nõ poterat esse vxor. quod limitat Host. nisi sit proxima pubertati. ff. eod. l. inter eos. Aut nuptiæ nõ sequebãtur: & iterũ distingue: qa si non remansit ex parte donatoris quin matrimonium sequeretur, ipse totũ recuperabit per condictionẽ sine causa: vel si nondum dedit, totũ retinebit. C. de do. ꝓpter nupt. l. cũ veterũ. Si verò stetit ex parte donatoris, distingue: qa aut sponsa donauit sponsæ: & distingue: qa si osculũ non interuenit, reuocatur tota. licet enim donatio illa fiat simplex: inest tamẽ cõditio tacita, scilicet si matrimoniũ sequatur. Si autẽ interuenit osculũ, reuocetur medietas solùm: vt in d. l. si à spõso. cum ibi notatis. Si verò donatio facta est post matrimoniũ contractũ, distingue: qa aut dans fit quidẽ pauperior, sed tamen recipiẽs non fit ditior: vt si vir inde emat vnguenta vxori. ff. eo. l. quod autẽ. vel mulier exponat in conuiuio vel pro cognato sportulas. i. vectigalia soluat, quanuis ipsa mutuo fuisset acceptura. l. si mulier. ff. eod. aut alias inutiliter distrahat: & tũc nõ reuocatur. ff. eo. l. si spõsus. §. pen. & §. fin. & l. quod autẽ. §. j. eod. tit. & idẽ dicit Host. si soluat vectigal prõ vxore: qa nõ donat qui in necessariis oneribus succurrit: vt in l. ex annuo. ff. de don. inter vir. & vxo. vel si alteruter locum dederit causa sepulturæ: qa licet donator fiat pauperior, recipiẽs tamẽ tẽporaliter nõ fit ditior: & idem, secundum eundem, si vir donet vxori ad oblationẽ faciendam vel ad alias pias causas eadem ratione. Hæres autẽ vel mariti si inutiliter expẽderet, nõ propter hoc minus teneretur: vt in l. quod de bonis. ff. ad l. fal. qa satis est ꝙ donatarius est effectus locupletior: vt not. Panor. in c. donatio. eod. ti. Aut dans nõ fit pauperior, & recipiens fit ditior: & tũc etiã donatio tenet. & gl. in c. si. extra eod. exẽplificat, vt si maritus sit institutus hæres, & repudiet hereditatẽ donationis causa vt deferatur vxori sibi substitutæ: & idẽ si repudiat legatũ: vt remaneat penes vxorem oneratã pro legato prestãdo: vel si rogatus esset restituere hæreditatem vxori, nec detrahat quartã causa donationis: qa tunc donatio tenet. d. l. si spõsus. vbi tex. neq; enim pauperior fit, qui non acquirit: sed qui de patrimonio suo deposuit: aut si donauit vxori rem alienã bona fide. ff. eod. l. sed & si constante. intellige in casu quo restituere nõ tenebatur. puta de licẽtia domini dãtis donãdi liberã facultatẽ. Aut dans fit pauperior, & recipiẽs ditior: & tunc nõ valet. extra eod. c. fi. in tex. & in glos. quod limitat primò in donatione mera, non in remuneratiua, vt dictũ est: & secundò extra casus dicendos j. §. iij. Et quod dictũ est de donationibus prohibitis: idẽ intellige de venditionib. simulatis. Pro quo vide glos. singularẽ in c. quãto. de priui. dicentẽ quadrupliciter fieri legi fraudẽ. ¶ Secũdò ✝quæritur, qd si alicui mortis causa 3 viro donare voleti, vir mandet, ꝙ donet vxori? Et dico non valere donationẽ: quia videtur ac si donaret. l. idẽmq;. ff. eod. Secus si voleti legare mihi mando ꝙ leget meæ vxori. ff. eod. l. sed si vir. §. quod legatur. Et ratio diuersitatis est: qa in donatione causa mortis, etiã sine traditione dominiũ trãsfertur, reuocabiliter tamen. l. ij. ff. eodẽ. secus in legato quod cedit solùm à tẽpore mortis: vt in l. à Titio. cũ si. ff. de fur. Vnde in primo casu viro quæsito dominio non põt: sed in secundo sic: qa non acquirit nisi morte secuta. Hoc tamen limita verũ qñ iam donauerat causa mortis: quãdo autẽ solùm disposuerat donare, valebit si mutato proposito ad instantiã viri donaret vxori: qa sic cessat ratio diuersitatis in legato. Sed contra videtur ꝙ teneat, etiam si iam erat facta donatio, per dicta in §. priori: qa qui nõ acquirit, non fit pauperior: vt repudians hereditatẽ aut legatum. Sed dico nõ esse simile: quia illa intelligũtur viuente testatore, quãdo adhuc non erat ius acquisitum. ¶ Tertiò ✝quæritur, vtrum donatio inter virũ & vxorẽ sit vniuersaliter prohibita, aut certe valeat in aliquo casu? Et dico ꝙ 4 valeat in casibus octo, in quibus illa ꝓhibitio fallit. ¶ Primò, si Imperator donet Augustę, vel econtra. C. eod. l. gen. contractus enim imperialis obtinẽt vicẽ legis. ¶ Secũdò, si dans dat pecuniam ad refectionem ædium succensarũ. ff. eod. l. quod si vir. ¶ Tertiò, quando ex donatione donatus non fit pauperior, licet ditior fiat alter, vt dictum est §. §. j. ¶ Quartò, quãdo recipiens non fit ditior, licet donans fiat pauperior, vt etiã ibi dictum est. ¶ Quintò, quãdo donatũr in tẽpus finiti matrimonii: vt scilicet tũc res fiat mariti vel vxoris cũ mors fuerit subsecuta l. sed interim. ff. eodẽ. ¶ Sextò, qñ donatur causa mortis, cuiuscunque ꝑ speciei fit illa donatio causa mortis: vt in d. l. sed interim. ff. eod. nisi ita fiat ꝙ nullo modo reuocetur: quia non valet, secundum gl. in d. l. sed interim. ¶ Septimò, quãdo vxor donat virò causa honoris vel dignitatis adipiscẽdæ. ff. eod. l. quod adipiscẽdę. ¶ Octauo, si maritus cõstante matrimonio remittat vxori promissam dotẽ in toto vel in parte: vt est gl. sing. & ibi Cy. & Bald. in l. si cõstante. C. de dona. ante nup. remissio autẽ debiti alterius, non valet: sicut nec assignatio debitoris, vt dictũ est §. §. j. ¶ Nonò adde, secundũ Host. si vir do-

vir donauit vxori annuum vel mẽstruũ ad sustentationem sui & suorum vsq; ad vires dotis, id est, fructus dotis. nam quod vltra dãtur, reuocatur. & idẽ tenet gl. in d. l. ex annuo.

5 ¶ Quartò ✝quæritur, quomodo cõfirmetur & validetur donatio inter coniuges inualida? Et dico ꝙ duobus modis. ¶ Primò, iuramẽto interueniẽte de nõ cõtraueniẽdo: quia licet Bar. in l. j. ff. eo. dicit ꝙ nõ firmatur iuramẽto: quia inuitarentur ad delinquendũ: tamen remittit se ad not. per eum in l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. vbi concludit ꝙ talis donatio valet. & idẽ tenet in l. Seius & Augerius. ff. ad leg. Fal. & idẽ Gul. de Cug. vt recitat Bar. in d. l. Seius. hac ratione, quia datũ in fauorem religionis valet: vt l. cũ hic. §. circa. ff. eo. l. iuramentũ autem est religio magna, idẽmque tenet Io. de Lig. & Pan. in c. si. eo. tit. Et ideo bona cautela est, si volunt donationẽ valere, vt iurent nõ cõtrauenire. Nec obst. si dicatur primò ꝙ iuramẽtum cõtra bonos mores non valet: vt in reg. nõ est. de reg. iur. lib. vj. quia dico verũ esse, si est cõtra bonos mores naturales, nõ si cõtra ciuiles. Nec si dicatur secundò ꝙ iuramentũ contra legẽ interpositum est nullũ: vt in l. nõ dubiũ. C. de legib. quia dicit Pan. in c. cũ contingat. de iureiur. ꝙ lex quandoq; aliquid prohibet propter bonos mores cõseruandos, nõ quidem ciuiles, qui sunt variabiles, sed naturales: & iuramentum in contrariũ nihil valet: vt in d. reg. nõ est. quãdoque verò lex fundatur super bono publico principaliter, & nõ valet iuramentũ: quia pactum & iuramentũ priuatorũ remittere nõ potest publicũ ius. quandoq; verò nec super bonis naturalibus fundatur, nec super publica vtilitate principaliter, sed in odiũ aliquorum: & tunc cũ nulla reperiatur turpitudo in iurante, ita ꝙ potest dũtaxat cũ dispendio rerum temporaliũ iuramentũ adimplere: contra legẽ obligat iurantẽ. quandoq; verò lex est fundata super fauore priuati principaliter: licet in consequentiã & secundariò super publico: vt in d. cum contingat. in c. ij. de pact. lib. vj. & tunc iuramentũ in cõtrarium obligat iurantẽ. Et ratio est: quia vbi lex nõ est fundata super fauorẽ publicum, nec iuramentum cõtinet in se aliquã turpitudinem ex parte iurãtis vel ex parte materiæ, nõ potest impedire quo minus quis obligetur Deo. Secundò cõfirmatur morte donantis, & nõ renuocantis tacitè vel expressè: vt in l. j. & iij. C. eo. ti. & d. c. donatio. quod limita verũ, primò si nõ est vltra quingẽtos solidos siue aureos: ꝙ si esset facta vltra eos, & sine insinuatione, non cõfirmatur morte donãtis, nisi expressè tunc approbauerit. quo casu valebit vt legatũ, quod insinuatione non indiget: aliàs non, secundũ glo. & Io. And. in d. c. donatio. Secũdò, si non fuit facta simplici promissione: quia sic non valeret. l. Papinianus. ff. eo. & ibi Bar. dicit verũ, nisi interuenisset traditio veraꝛ vel ficta: puta, quia cõfitetur se habuisse de suo. & ibi glo. C. de dote cauta nõ nu. Requiritur ergo traditio in vita donãtis: vt donatio morte cõfirmetur: vt j. Pactũ. §. xiij. Nec intelligas istã cõfirmationẽ fieri morte naturali tãtùm: sed fit etiã morte ciuili: distinguẽdo tamẽ: quia ex illa qua quis libertatẽ perdit, & efficitur hominis seruus, perimitur donatio: vt l. cũ hic status. §. si donator. ff. eo. Ex illa verò qua efficitur seruus pœnæ mortis cõfirmatur: vt C. eo. ti. l. res vxoris. & hæc etiã si euaserint post sententiam latã in præsentes. Et ratio diuersitatis, secundum gl. in d. l. res. quia vbi quis efficitur seruus hominis, est dñs qui põt reuocare: sed nõ vbi efficitur seruus pœnæ, quãuis ex delicto nõ debet quis dãnari vt sit seruus, authen. sed hodie. C. eo. ti. Ex alia autẽ ciuili morte, ex qua matrimoniũ non dissoluitur, vt est deportatio, & huiusmodi, nõ confirmatur donatio, sed pẽdet vsq; ad mortẽ naturalem: & si nõ reuocauerit donator, tũc confirmatur. d. l. res. Ex alia autẽ ciuili morte, quæ est per professionẽ in religione, an confirmetur donatio, sunt opiniones. Vinc. enim in d. c. donatio. tenet ꝙ non: sed Io. And. & Card. tenent ꝙ sic: quia talis mortuus censetur. l. fin. C. de epis. & cler. & xvj. q. j. placuit. el ij. Sed dic opi. Io. And. esse veram cum duplici limitatione: primò in matrimonio non consummato. secus in consummato. quod patet per d. l. res. quæ talẽ requirit mortem, qua matrimonium dissoluatur. quod non est in religionis ingressu quo ad consummatum, nisi quo ad exercitium. Secũdò, in religione, quæ nihil habet in proprio seu particulari, nec in cõmuni. cuiusmodi est omnis religio verè medicantiũ. quod patet ex dicto Bar. in simili, qui in authen. si qua mulier. C. de sacrosan. ecc. & in l. sed si mors. ff. de do. inter vi. & vxo. cõcludit ꝙ quando ista mors ciuilis, quæ professione inducitur, habet omnino quo ad bona eũdem effectũ, quẽ habet naturalis: vt puta si quis ingrediatur religionẽ fratrum Minorũ, qui aliquid habere nõ possunt, nec in proprio, nec in cõmuni: tunc hæres habet omnia incontinenti. Quando verò nõ habet omnino eundem effectum, quia saltẽ in cõmuni, potest bona retinere: tunc hæres institutus debet expectare mortẽ naturalem: & interim est in pendenti. poterit enim antè mori hæres quàm testator. argu. ad hoc. d. l. res. hæc ex illo. Nec obst. ꝙ solùm de ordine Minorũ facit mẽtionẽ: vt fortè quia ibi notior fuerat eius institutio: quia ratio par est in aliis, nec in ꝓprio nec in cõmuni aliqua immobilia possidentibus. & per dicta iura Bar. infert ad quæstionẽ an religiosus ꝓfessus mutare possit testamentũ ante professionẽ factum: de qua j. Testamentum. ¶ Quintò ✝quæritur, quantũ ad hanc do- 6 nationem de vestibus & xeniis datis vxori, an valeat donatio, & an sint eius vel hæredis instituti à marito? Et dico, secundũ Bart. in l. in his. ff. sol. mat. ꝙ vestes quotidianæ à marito vxori traditę statim efficiũtur vxoris. l. ex annuo. ff. de do. inter vi. & vxo. & sic sine dubio pertinẽt ad hæredes mulieris: pretiosæ autẽ non efficiuntur mulieris: nec vir dare videtur animo donandi, sed propter seipsum facit, vt sua vxor ornatior incedat: vt l. mortis suæ causa. in prin. ff. eo. Et hoc dicit gl. in l. si vsusfructus. ff. ad l. Fal. & videtur velle lex ꝙ talia nõ sint vxoris, nisi expressè legarẽtur: vt l. ornamentorũ. de aur. & arg. leg. & l. hoc legatũ. cum l. seq. de leg. iij. Et idem Bart. in l. j. ff. de col. §. nec castrẽse. quærens an huiusmodi vestes sint conferendę. concludit ꝙ aut loquimur de vestibus vilibus & aliis illi dominæ necessariis ad vsum quotidianum: & illæ nõ sunt conferendæ, sed sunt ꝓpriæ illius mulieris, & ab initio tenuit donatio inter socerũ & nurũ: vt in d. l. ex annuo. Si verò loquimur de vestimẽtis & aliis ornamentis pretiosis & festiuis: tunc illa qualia sunt, veniũt ad diuisionẽ: vt d. l. mortis. Nec põt dici ꝙ morte soceri facta donatio confirmata sit: quia dictæ res nõ fuerunt donatæ, sed traditæ ad vsum: vt in d. l. mortis. in fi. Et ideo putat ꝙ licet ex vsu quasi loquendi quãdo maritus sponsat vxorẽ, & mittit sibi corona cũ bursa: & dicũt, talis donat vxori coronã: non tamẽ propriè est donatio: sed magis ad vsum dare, d. l. mortis. Vestes autẽ lugubres, Ang. in l. si ex re dñi. ff. de stip. ser. determinat fore mulieris, per gl. ibi positã. Xenia autem facta vxori à cõsanguineis viri vel ipsius vxoris, an sint eius: Bar. in l. sed si plura. §. in arrogato de vul. & pup. dicit ꝙ si donatio sit facta à cõsanguineis viri, vnde videntur de bonis viri esse profecta: vt in d. §. in arrogato. dũ dicit, amicus vel cognatus. videntur enim magis

Universidad de Deusto
Biblioteca

gis facta esse marito quàm vxori: sed in xeniis factis à consanguineis vxoris, videtur ꝙ vxoris contemplatione facta fiunt. & ita dicit Bar. se de facto consuluisse. ¶ Sextò † quæritur, quomodo reuocetur donatio inter virum & vxorem? Et dico ꝙ multis modis. ¶ Primò, per pœnitentiam, siue si donatio sit expresse reuocata: in quo debet attendi vltima voluntas. ff. eod. l. cum hic status. §. j. ¶ Secundò, per tacitā reuocationem: puta si res donata per donatorem alienetur. C. eo. l. si maritus. & d. l. cum hic status. §. si maritus. vbi patet ꝙ non solum alienando videtur tacitè reuocare donationem: sed etiā obligādo pignori: nisi expresse aliud ostēdat. ¶ Tertiò, si prius moritur donatarius, id est, qui rē dono accepit: extra eo. c. fin. & si moriātur simul, puta naufragio vel ruina, tenet donatio. d. l. cum hic. §. si ambo. Vnde tunc succedit hæres donatarii. Et idem dicit esse Azo, si simul capiantur ab hostibus, & nullus eorū reuertatur: & videntur simul decessisse. Si autē vnus redierit, is videtur superuixisse quando alter remanet. d. §. si ambo. ¶ Quartò, si fiat diuortiū ex displicentia. d. l. cum hic status. nisi expresse voluerit donationem valere. ff. eo. l. si interim. Secus autem si fieret diuortium cū bona gratia: puta, causa religionis. Item secus si post diuortiū matrimonium instauretur, vt ibi. ¶ Quintò, cum socer nuntiū diuortii mittit nurui cui donauerat: vt d. l. cū hic. §. si socer. & prædicta non solùm obtinent inter virū & vxorem, sed etiā inter socerum & nurū vel generum & inter cōsoceros, qui copulatos matrimonio habēt in sua potestate: vt in l. cū hic. §. oratio. & inter patrē & filiū non emancipatū: secundū gl. in d. c. donatio. ¶ Et vt plenius habeatur prædictorū notitia, videnda est gl. in l. iij. §. quæ in eiusdē. ff. eo. quā sequitur Hosti. dicens ꝙ tribus modis quis aliū per potestatē cōtingit: vel quia ego sum in potestate tua: vel quia tu es in mea: vel qa ego & tu sumus in potestate eiusdē. Si ergo aliquo istorū modorū alicuius maritū contingo: ei, cuius maritum contingo, donare nō possum. & idem est ex parte vxoris: quia qui ea aliquo istorū modorū cōtingit, marito eius donare nō potest: nullo verò istorū modorū interueniēte donatio nō impeditur: vt in socru & nuru. Glo. etiā addit quartum modū dicens. Item alii, qui cōiuges per potestatem cōtin-
3 gunt, vt sunt duo cōsoceri. ¶ Septimo † quæritur, quantum ad donationē inter patrem & filium, vtrum valeat? Et dico ꝙ nec pater filio filiæve existenti in eius potestate, donare potest, nec ecōuerso: quia pater & filius sunt quasi vna persona. C. de impub. & aliis substi. l. vlt. & secūdu Azo. in Sū. omnia dicta de donatione inter virū & vxorē, dicuntur de donatione inter parentes & liberos: ideoq; donatio nulla est, nisi in casibus, in quibus hæc donatio tenet. ¶ Primò, in dote & donatione ꝓpter nuptias. l. Pōponius Philadelphus. ff. fa. ercis. & if. de colla. bono. & de colla. do. per totū. quæ æquis passibus ambulāt: vt l. fi. ff. de do. ante nup. ¶ Secundò, cū donat filiofamilias eunti in castra, mobilia. C. fa mil. erc. l. iiij. ¶ Sunt & alii casus, in quibus donatio valet inter patrē & filiū? & in quibus nō acquiritur patri vsusfructus: vt not. gl. in auth. idē est. C. de bo. quæ lib. & gl. in authen. vt liceat matri. colla. viij. Primò, quādo sub hac cōditione relinquitur vel datur à parēte, s. auo vel proauo, aut ab extraneo, ne patri proueniat vsusfruct⁹. d. auth. vt liceat. in prin. ¶ Secūdò, si pater remittat filio vsumfructū, quem habet in rebus illius aduētitiis: vt l. cū oporter. §. finautem. C. de bo. quæ libe. ¶ Tertiò, in hæreditate fratris vel sororis, in qua cū patre admittitur: vt in auth. de hære. ab intes. §. si verò. col. ix. quod aliqui intelligūt quādo filius decedit, ad cuius successionē vocatur pater & fratres: vt in authen. cessante. C. de leg. hēr. quo casu pater nō habet vsumfructum in parte filiorū secū diuidentiū: sed in bonis aliis eorū sic. Vbi etiā no. secundū Fran. de Aret. in cōsi. clxj. ꝙ iure communi quādo frater moritur ab intestato patre superstite, & sorore: soror vnà cū patre succedit fratri in viri lem, i. æqualiter: vt in auth. defuncto. C. ad Tertul. nisi aliqua ratio particularis excludat patrem à sua portione.

¶ Quarto, in hæreditate quā filius addit patre nolente: vt in l. h. §. finautē. C. de bo. quæ lib. ¶ Quintò, quādo filio legatur seruus vt eū manumittat: vt in d. l. fi. §. si. ¶ Sexto, in rebus obuenientibus filio: quādo parentes soluūt matrimonium sine causa rationabili: vt in auth. vt nulli iud. §. quia verò. ¶ Septimò, si filio legatur vsusfructus: nā seruitus seruitutis esse nō potest. ff. de vsufru. leg. l. j. ¶ Octauò, si Imperator donauit filiofamilias: vt l. cum multa. C. de bo. quæ liber. ¶ Nonò, cùm filiofa. eunti in castra pater donat mobilia, vt dictū est. ¶ Decimò, in quali castrēti: vt in l. eum oportet. §. exceptis. C. de bon. quæ. lib. ¶ Vndecimò, si pater donet filio ob aliā causā, secundū Host. ¶ Duodecimò, addit Bar. in l. cōtra. ff. re. amo. per gl. ibi qū filiusfa. recipit dotē patre nō cōsentiēte, nec se obligāte: quia patri nec vsumfr. nec aliud acquirit. ¶ Decimotertiò adde quid valet donatio qū donatur propter benemerita, secundū eundē Bar. in l. j. §. nec castrēse. ff. de colla. & in l. si donatione. C. de coll. & in l. frater à fratre. ff. de cōdi. inde. vbi distinguit ꝙ si donat simpliciter meritis nō præcedētibus, donatio nō valet, nisi morte cōfirmetur: sed si præcesserūt benemerita talia, propter quæ cuilibet extraneo ad idē tenetur, donatio valet: & res donata efficitur peculii aduētitii: quia videtur filius quæsiuisse ex operibus & laboribus suis: & sic est aduētitiū. l. cū oportet. C. de bo. quæ lib. §. j. Nec sufficit dicere in instrumēto ꝙ hoc fecit ꝓpter merita, nisi illa ꝓbarētur vt l. si forte. ff. de ca. pec. Et pro hoc dicit Bart. ibi ꝙ si quis alicui pro meritis & seruitiis donauit, si poterat libere donare nullis meritis præcedētibus: tunc ista verba enūtiatiua probationē inducunt inter easdē personas. sed si meritis necessariò requirerētur, & aliàs donare nō posset: illa verba nō probarēt merita præcessisse: vt d. l. si forte. & no. in d. l. si donatione. Et si patre donāte dubitetur an donet filio, vt filio vel vt benemerito, glo. in d. l. si donatione. vt refert ibi Bart. dicit ꝙ si præcesserūt merita, nō erit donatio simplex, sed ob merita. Si verò nō præcesserunt, videtur donatio simplex: etiā si pater dicat in instrumento, donoibi vt extraneo propter merita: quia talis cōfessio fidē non facit. ¶ Decimoquartò, argu. addē quādo filius est emāncipatus. de rest. in integ. c. cōstitutus. Et si fiat donatio in ipso acta emancipationis in præmiū emancipationis, dicit Bar. in l. vt libertis. C. de colla. & in l. j. §. nec castrense. ff. de colla. ꝙ non est donatio ob causam: cū magis filius deberet donare patri eū à patria potestate liberanti, sed est donatio simplex, ex sola liberalitate. l. cum oportet. §. cum autem. C. de bon. quæ lib. vnde tanquā simplex donatio venit conferenda. Si autem facta fuit filio existenti in patris potestate, emancipatione cōualescit, nisi fuerit reuocata: vt in l. fin. C. de dona. ¶ Octauò † quæritur, quomodo reuocetur donatio facta filio emācipato, siue alicui de liberis nō existentibus in potestate donatoris? Et dico ꝙ propter multas causas. ¶ Primò, si donatarius atroces iniurias intulit donatori. ¶ Secūdò, si in eū impias manus iniecit. ¶ Tertiò, si grauē damnū rerū intulit. ¶ Quartò, si vitæ periculū illi intere tētauit. ¶ Quintò, si cōditionē appositam nō implenit. ¶ Sexto, si neglexerit alere donatorem inopem. Quorum omnium declarationem vide suprà Donatio. j. §. xij. ¶ Nonò

10 ¶ Nonò † quæritur vtrum ad donationē inter alias personas quis prohibeatur alicui dare propter dispensationem seu conditionem donatarii? Et dico quòd donare potest quisq; cuilibet, nisi lege prohibeatur, secundum Host. sed vetante lege donare non potest primò miles meretrici vel concubinæ. C. de do. inter vi. & vxo l. ij. & per gl. & doct. in l. miles ita hæredē. §. mulier. ff. de testa. mili. & hoc quidem quantū est ex parte militis, secundū omnes, habet locū in vero & proprio milite, id est, armatæ militiæ, qui scilicet opere militat: & similiter in clerico secūdum Ric. Mal. vt in d. §. mulier. quia sicut non potest miles secularis: ita nec miles cœlestis militiæ. & in doctore & aduocato, q dicuntur milites, per notata in l. miles. ff. de sen. & re iu. non autē habet locū, secundū Cy. in d. l. ij. in milite dignitatis, qui luxui militat, & nō est miles opere: nec similiter habet locū in priuato donāte vel legante aliquid concubinæ vel alteri, de quo est suspicio: quia secūdum gl. in d. §. mulier. valet: vt l. donationes in cōcubinam. ff. de do. inò in legato est expressum in l. qui cōcubinam. ff. de leg. iij. & in l. itē legato. C. de do. vt infrà eo. §. in secundo casu. Ex parte verò mulieris habet locū in concubina. secūdum Gul. vt no. in l. affectionis. ff. de do. & in hoc omnes doct. cōsentiunt, sicut & in meretrice: similiter habet locū, secundum Bart. in d. §. mulier. in muliere, de qua est suspitio turpis. & idē habetur in l. mulierem. ff. de his qui. vt indig. Nō autē habet locū in ea, quam quis tenet tanquā vxorē, quam tñ habere non potest ratione consanguinitatis vel alia causa: de qua Bar. in d. §. mulier distinguit in simili: qa si mulier ignorat matrimoniū nō cōsistere, sed illud valere credit: legatū valet: vt ff. de lega j. l. fi. Et idē dic de donatione eo casu quo fieri potest inter virū & vxorē: quia non videtur ratio efficax in oppositū causans dissimilitudinē. Si verò sciebat matrimoniū nō consistere: etiā legatū in persona eius consistere nō potest: vt l. vxori maritus. ff. de vsufructu. leg. Si verò dubitatur vtrum sciuerit vel ne: in dubio præsumitur ignorātia: vt in d. l. fi. ¶ Secundò, non potest donare generaliter aliquis pro causa illicita: puta mulieri pro meretricio. Pro quo aduerte ꝙ promissio vel donatio facta meretrici publicæ, valet secundū Bar. Bald. & Ant. post Cy. in l. affectionis. ff. de do. & in l. ij. C. de cōdic. ob tur. caus. qui & reprobāt gl in d. l affectionis. dicentem ꝙ valet quo ad exceptionē, non quo ad actionē: pro meretricio autē facto cū nupta, vidua, aut virgine, quod iure ciuili punitur, non valet promissio: sed donatiōe facta potior est cōditio possidentis, nisi sit miles, vt dictū est suprà. verū tñ fiscus auferre posset à muliere: vt notatur in l. ij. ff. de cōd. ob tur. caus. & in text. l. Lucius. in fi. ff. de iur. fisc. Et ista est vera opinio: licet aliqui teneant indistincte ꝙ nō valet. Sed istam opinionem intelligo ꝙ valet donatio vel promissio facta secuto opere, gratia cuius fit: alioquin antequam sequatur opus, locū habet illud: in malè promissis rescinde fidē. de regul. iuris in vj. Alia verò, quam etiā sequitur Arch. allegans c. qui venatoribus. dist. in. lxxxvj. est vera quantum ad hoc ꝙ sic dans vel promittens semper peccat: licet non ex eo quod dat, sed ex causa dandi. Et idem dic de donatione facta pro quocūq; quod iure punitur. & sic intellige d. l. affectionis. ¶ Tertiò, nō pōt donare aliquis iudici seu prælati aut alii officialibus, quibus est salariū cōstitutum, siue post depositū officium, siue ante pro aliquo beneficio præstito tēpore administrationis: quia tā donans, quàm cui do natur, cōuictus pœna quadruplici plectitur: vt in l. fi. C. ad l. Iul. repe. quod glo. verū intelligit, qñ occultè datur: secus si palàm, propter l. j. ff. de polli. quæ est cōtra. Facit pro ea tex. in l. Barbarius. ff. de offic. præto. Iudices autē delegati ecclesiastici nihil possunt recipere: nec eis potest donari, nisi solùm esculentum & poculentum, quod paucis diebus cōsumi possit: & mera liberalitate donatū. & idem dic de conseruatore: vt in c. fi. de offic. deleg. lib. vj. & idem de iudice seculari: de quibus vide j. Iudex. §. ix. & x. ¶ Quartò, donare non possunt visitati visitatoribus: vt infrà Visitatio §. quinto.

Rursus de Donatione iij. inter viuos specialiter, quando est ante vel post nuptias.

1 *Donatio ante, vel propter nuptias, quænam hodie sit, & dicatur?*
2 *Donatio propter nuptias, an doti æqualis esse debeat? Et eadem cuius sit soluto matrimonio? & nu. 3.*
4 *Donatio propter nuptias, cui visa sit, & quid conferat, cum maritus matrimonio subsistente, rem donatam teneat, & ipsius fructus suos faciat?*
5 *Statuto stante de lucrāda dote aut propter nuptias donatione, an si matrimoniū aliter, quàm per mortē soluatur, pacto, vel cōsuetudine effici possit, vt vir dotē lucretur, sicq; sine dote mulier remaneat?*
6 *Statuto cauente, quòd coniugum altero decedente superstes dotem, aut propter nuptias donationem lucretur: an mors naturalis duntaxat intelligatur?*

DONATIO † tertiò ante nuptias, vel propter nuptias, olim dicebatur ante nuptias: & secundū Azo. in Sum. est, quam sponsus vel aliquis nomine eius facit sponsæ vel alteri nomine sponsæ, scilicet in recompensationem recipiendæ dotis: imò fieri potest etiam siue dotem accipiat, siue non: vt patet in c. nuper. de do. inter virum & vxorem. & erat donatio ob causam, & non simplex. C. eod. l. fin. Et hoc, quia sicut sine matrimonio dos est nulla: ita & hæc donatio. Vnde vocatur antipherna, quasi contraria donatio: ab anti, quod est cōtra, & pherna donatio: vt ibidem: quia scilicet maritus sicut ab vxore accipit dotem, id est, donationem propter matrimonium: ita econuerso ipse donat vxori propter nuptias. quod quia hodie fieri conceditur post nuptias, vocatur donatio propter nuptias: vt Instit. de don. §. est & aliud genus. d. l. finali. Vnde hodie potest esse donatio ob causam, & remuneratiua: quia potest fieri ante & post contractum matrimonium: vt in d. l. fi. Videtur autem hæc donatio differre à donatione sponsalitia quæ secundum Azo. in Sum. est, quæ à sponso fit sponsæ: vel contra à sponsa sponso. quod tamen rarò accidit, eo ꝙ fœminino genus sit auarissimū in donādo. ff. ad Vellejanum. l. sed si ego. vbi & dicitur quòd facilius se mulier obligat quàm alteri donat. Ratio, qa illa fit inter sponsum & sponsam de futuro, & fit ab vtroq;: ista verò fit solùm dum matrimonium contrahitur per verba de præsenti, siue dum est quasi in contrahi, & fit à sponso tantum. Differt etiam ab ea, quæ est inter virū & vxorem: quia fit extante matrimonio, id est, postquā contractū est. ¶ Primò † verò quæritur 2
vtrū hæc donatio debeat esse æqualis doti? Et dico quòd olim si fiebat in cōstitutione dotis non requirebatur æqualitas. C. de pact. conuent. l. ex morte. & d. l. fin. si verò dos prius erat constituta, requirebatur æqualitas necessariò: vt d. l. fi. §. iancimus. hodie verò qualitercunq; fiat, oportet esse æqualitatem tam donationis ad dotem, quàm lucri super vtroq;. de quo in §. sequent. in authen. æqualitas de pactis conuent. & ita Supplc. & Summa Angelica, cuius oppositum sensit Sum. Ros. & bene: vnde & Innoc. vt refert Panorm. in c. fin. de do. inter vir. per l. ex morte dicit posse inter hæc esse disparitatem, etiam in quantitate. Vnde glossa in dicta authenti. æqualitas. dicit hodie illam esse

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse sublatã propter cõsuetudinem: quia constituitur deos: & nulla sæpe fit à viro donatio: seruatur tñ alicubi, vt Senis, vbi cõmuniter hæc sunt eiusdem quãtitatis. Nec tamẽ indiget insinuatione ista donatio, licet quingẽtos aureos excedat. C. de don. ante nup. auth. eò decursum. Et rõ est, secundũ Bar. in l. cũ multæ. C. eo. quia nõ est donatio simplex, sed ob causam, quod proderit mulieri, & nõ viro: qa si pactũ fuerit factũ de dote & donatione & lucrandis, mulier in donatione lucrabitur vltra quingentos aureos, non autẽ vir in dote lucrabitur vltra quingentos aureos: vt in d.
3 authen. eò decursum. ¶ Secundò † quæritur, soluto matrimonio cuius sit hæc donatio? Et dico q̃ iure communi reuertitur ad virũ, sicut & dos ad mulierẽ. C. de rei vxo. act. l. vnica §. illo ꝓculdubio. Aliud tñ erit, si interueniãt pacta. Quo casu donationis huius est propriũ, q̃ si paciscatur maritus de dote vel parte dotis lucranda, si præmoriatur vxor, talem partem debeat lucrari mulier in donatione propter nuptias, vel partẽ æqualẽ, si præmoriatur vir. extra de don. inter vir. c. fin. §. sane. & d. l. ex morte. vbi etiã patet quòd si dos & donatio sint diuersæ quãtitatis: tũc necessariò requritur æqualitas in quotã, & non in quãtitate. In l. etiã si. C. de don. ante nupt. dicitur q̃ hæc pari passu vadunt, scilicet quo ad pactũ: qa quale erit de lucrãda dote, tale erit de lucranda dicta donatione: & ecõtra: & si pactio cõtraria fiat, nõ valet. quod verum est, nisi ex cõsuetudine sit derogatũ: vt in multis locis: ideo illa seruãda est, vt no. in c. donatio.
4 de do. inter virũ & vxorẽ. ¶ Tertiò † quæritur, ad quid valeat, siue quid operetur ista donatio, cũ stante matrimonio maritus teneat rem donatã faciens fructus suos. C. eo. l. si liberis. & in c. per vestra. de don. inter vir. & eo soluto eam vxor nõ lucratur de iure, sed solùm ex pacto speciali: vt d. §. illo. & dicit Io. And. post Feder. & Abbatem, q̃ operatur multos effectus. ¶ Primũ. Propter pactũ, quod fit de lucranda dote: quia extenditur in fauorem mulieris ad donationẽ propter nuptias: vt sicut maritus dotẽ vxore præmortua: ita vxor dictam donationẽ viro præmortuo lucratur, vt dictum est. ¶ Secundũ. Nam fortius ius habet mulier in rebus sibi datis propter nuptias in dote recuperãda, quàm in aliis bonis mariti, & sit securior in dote, vt no. gl. in d. l. si. quia in aliis potest mulier renuntiare iuri hypothecario. C. ad Vell. l. etiam. non autẽ in istis: vt sic sit vnde possit ei consuli in dote recuperanda: de quo in authẽ. siue à me. C. ad Velle. & in c. peruenit. de emp. & vend. nisi interueniat iuramentũ: vt in c. licet de iureiurando. aut cõcurrant duo quæ in d. c. peruenit. habet Pan. vbi dicit q̃ res donata vxori propter nuptias à marito, alienari nõ potest ab eo etiam cõsentiente vxore: vt in d. authen. siue à me. nisi interuenientibus duobus. Primò, q̃ vxor cõsentiat post biennium secũda vice. Secũdò, q̃ tantũ sit in viri facultatibus vt cõsuli possit vxoris indemnitati tantùm, inquantũ non solùm tẽpore cõtractus, vt quidã dicunt, sed etiã tẽpore quo vxor agit, seu agere potest: vt not. in d. auth. siue à me. vel q̃ per xxx. annos tacuerit, licet secũdò non cõsenserit. ¶ Tertiũ. Nã marito vergente ad inopiam vxor potẽst à creditoribus mariti vẽdicare tam dotẽ quàm dictam donationem: quia deseruire debẽt oneribus matrimõij. C. de iure dot. l. vbi. Quartũ. Nam si vir committit adulterium, vxor hanc donationẽ lucratur, sicut vir dotem vxore adulterante. de do.
5 inter vi. plerunq;. ¶ Quartò, † quid si stante statuto de lucrãda dote & dicta donatione, matrimoniũ soluatur aliter quàm per mortẽ, nunquid pactum vel consuetudo poterit facere q̃ vir lucretur dotẽ, vt sic mulier remaneat sine dote? Et dicit Host. quòd nõ: vt not. in d. c. donatio. de do. inter vi. & vxo. Vnde in d. §. illo proculdubio. loquitur quãdo mulier decesit: quo casu vir lucratur ratione pacti solùm, secũdũ Host. secũdũ Card. autẽ in d. c. donatio. etiam ratione consuetudinis: quia quod potest pactũ, potest consuetudo: vt no. in gl. in c. non putamus. de consue. lib. vj. & hoc est verũ: nec oppositum sensit Host. quia per ly solùm, excludit iura, & non pacta. ¶ Quintò † quæritur, quãdo sta 6
tuto cauetur q̃ altero coniugum præmoriente alter lucretur dotẽ, vel dictã donationem, an debeat intelligi de morte naturali tantùm, vel etiam de religionis ingressu? Et dico quòd de naturali tantùm, non de ista ciuili: præsertim, quia verba statuti sunt facti, & in facto consistunt. de cõsti. c. j. nec recipiunt casus fictos. ff. de neg. gest. l. iij. §. hæc verba. imò nec expresse posset prouidere quòd muliere ingrediente religionẽ vir partem dotis lucraretur: quia grauaretur religionis libertas per dotis minutionem: quod fieri non debet. ff. quarum re. ac. non da. l. j. §. quæ onerandæ. & etiam quia disponeret statutũ de rebus personæ religiosæ, contra c. fi. de reb. eccles. non alien. Si tamen ex pacto fit vt alter lucretur alio præmoriente, pactũ validum manet: imò per religionis ingressum purificatur: vt l. Deo nobis. C. de epis. & cle. & in authen. de sanct. epi. §. si verò constante.

Rursus de Donatione iiij. causa mortis.

1 *Donatio mortis causa, quando esse dicatur? Et huius species quot sint?*
2 *Donatio mortis causa, quomodo ad donationem inter viuos se habeat? Et quomodo ad legatum? & in quo differat? nu. seq.*
4 *Donatio mortis causa, qualiter fiat, de quo & à quo fieri possit. Et cui sic d mari possit? & nu. 5. & 6.*
7 *Donatio, de qua suprà, quomodo, aut quibus ex causis reuocari possit? Et quid si iuratum sit de non reuocando?*

DONATIO † causa mortis est, quando rem donatam malo me habere q̃ eum cui dono: sed magis ipsum, quàm meũ hæredem. ff. eo. l. j. & in l. senatu. §. donatio. & magistraliter diffiniẽdo est quædã dispẽsatio volũtatis ex mortis vel alterius instãtis vel futuri periculi cõsideratione vel metu. ff. eo. l. ij. & Host. pro ly dispẽsatio, habet collatio: & pro ly voluntatis, habet liberaliter facta: qa si esset ex metu taliũ illato, nõ tenet. ff. qd̃ me caus. l. metũ. quod intellige qñ ideo metus infertur vt donetur: aliàs secus. ff. eo. l. iij. Sed adde tu à donatore vel hęrede: vt per hoc differat à Legato. qd̃ semp traditur ab hęrede. ¶ Huius tres sunt species: quarũ prima, secundũ Host. in Sum. eo. tit. est cùm qs donat metu mortis futuræ, sed nõ instãtis. Secũda cùm donat metu mortis instantis. Tertia qñ vult magis se habere, quàm eũ, cui donat, & magis illũ, quàm suum hæredem. Sed hæc assignatio nõ procedit: qa tertia species esset in duab⁹ primis ab eis indistincta: vt patet ex dictis. Vel dico q̃ prima est, cùm quis donat nullo metu præsentis periculi, sed solà cogitatione mortalitatis. Secũda, quãdo dat imminente periculo mortis, vt statim sit accipiẽtis. Tertia, cùm dat causa mortis instãtis: nõ vt statim sit accipientis: sed tunc demũ, cum donans decesserit. ff. eod. l. ij. ¶ Primò † verò quæritur, quomodo se habeat hæc donatio ad donationẽ inter viuos? Et dico q̃ cũ ea conuenit in duobus. Primò, quia vtraq; est donatio. Secũdo, quia vtraq; inter viuos conficitur, & quãdoq; traditur à viuente. Differt quoq; in duobus. Primo, quia ista ex pœnitẽtia reuocatur, nã autem illa: vt in l. qui mortis causa. ff. eo. Secundò, quia in ista requiruntur quinq; testes: in illa verò duo sufficiunt: vt in l. fi. C. eo. In dubio autẽ præsumitur donatio inter viuos, nisi probetur contrariũ: vel sit facta mentio de morte: vt no gl. in d. l. fi. ¶ Secũdo † quæritur, quomodo se habeat hæc do-

natio ad legatum? Et dico q̃ conuenit cum illo in multis. ¶ Primò, quia vtraq; est vltima voluntas. ¶ Secundò, quia vtraq; requirit numerũ quinarium testium. ¶ Tertiò, quia in vtroq; locũ vendicat substitutio: vt in l. j. C. eo. ¶ Quartò, quia nec insinuationẽ exigit. d. l. fi. ¶ Quintò, quia non est perfecta, nisi morte sequuta, per quam cõfirmatur: vt ff. eo. l. nõ videtur. ¶ Sextò, quia ex ea Falcidia detrahitur. C. ad legẽ Falcidiã. l. fi. Conuenit etiã in multis aliis, de quibus in l. Marcellus. ff. eo. & in d. l. fi. & in tãtũ legato est similis: vt cũ ipso ferè per omnia cõnumeretur: Inst. de don. §. j. in tex. & in gl. ¶ Differt autẽ in multis à legato. ¶ Primò, quia illud semper datur ab hærede: sicut hæc quãdoq; ab eo, quandoq; à donatore: & si traditur legatũ à testatore, perdit rationẽ legati, transiens in simplicẽ donationem inter viuos: de quo est singularis gl. de qua fetũ Dynus facit in l. legatũ. de leg. ij. dicens ex hoc sequi duos effectus, scilicet quia testator ámodo reuocare non poterit: & amplius falcidia de hoc nõ detrahetur: vt l. vbi. ff. de do. causa mortis. quod Bar. in d. l. legatũ. dicit tenẽdum menti: licet ipse de hoc dubitet. ¶ Secundò, quia filiusfamilias cõsentiente patre põt donare causa mortis, nõ autẽ legare: vel testari: cũ hoc ex alieno arbitrio pendere nõ debeat. ff. eo. l. tam is. & cõsequenter nõ põt codicillari: vt l. ij. ff. de leg. j. vbi dicitur q̃ non potens testari, nõ potest codicillari. Et ibi Bar. reddit horũ rationẽ: quia licet donatio causa mortis sit vltima voluntas: sapit tamen naturã contractuũ inter viuos: vnde fieri põt à filiofamilias volẽte patre. ¶ Tertiò, quia licet testamentũ sit falsum vel nullũ: tenet ista donatio, nõ autem legatũ. ff. de his quib. vt ind. l. penult. §. vlt. ¶ Quartò, quia accusans testamẽtum vt falsum vel nullũ, perdit legatum, eo scilicet q̃ iudicium aut voluntatem defuncti directè impugnat, secundũ Bar. non autem hãc donationem. ff. de his qui. vt indi. l. post legatum. & Insti. de don. §. j. in gl. Et rationẽ differentiæ dat gl. in d. l. post legatum. §. qui mortis causa. quia hæc donatio nõ confirmatur per testamentũ: aliter ex aliqua causa rescindatur testamẽtor. ¶ Quintò, quia legatũ sit nolẽti: vt ꝛ. Alienatio. §. xix. dictũ est: non autem donatio causa mortis. Sunt & multæ aliæ: de quibus vide per totũ titulum istũ. Dignoscitur autem à legato ista donatio, quãdo verba sunt cõia vel æquiuoca per traditionẽ rei vel obligationẽ, qua se donator obligat legatario: & quãdo nullum illorũ interuenit, dicitur
4 legatum, pro quo vide quod legitur & notatur in l. ij. & l. Marcellus. ff. eo. ¶ † Tertiò quæritur, qualiter fiat ista donatio? Et dico q̃ tripliciter fit, scilicet traditione, pollicitatione, & stipulatione. ff. eo. l. senatus. Sub quacunq; autem specie fiat, inferi debet in ea q̃ causa mortis fiat vel alterius periculi talis: aliàs esset donatio simplex inter viuos, quãtumcunq; fieret in mortis articulo: quia nõ eoipso q̃ quis moriens donat, donare mortis causa videtur. d. l. senatus. secundũ Azo. secundũ Host. autem hoc æstimãdum erit ex verborũ affectione, & qualitate personarum ac status. Et si nihil apparet, præsumitur inter viuos donatũ, vt dictũ est. Et debent in ea quinq; testes adhiberi. C. eo l. fin. Et debet esse præsens persona, cui fit, vel alia, qui vice eius illã recipiat. Vnde qui causa mortis donare vult ecclesiæ vel pauperibus, donet notario stipulanti & recipiẽti nomine paupe-
5 rum vel ecclesiæ. ff. eo. l. inter. ¶ † Quartò queritur, de quo, & à quo fieri possit? Et dico q̃ de omni, de quo & donatio inter viuos, & ab omni qui testari põt. Qui autẽ testari nõ potest: nec causa mortis donare põt. quod tamẽ fallit in filiofamilias, qui licet patre consentiente testari non possit, excepto peculio castrensi vel quasi, hanc tamen donationẽ patre consentiente facere potest. ff. eo. l. tam is. vt dictũ est. Similiter donare nõ potest causa mortis, qui donare non potest inter viuos. ff. de dona. l. filiusfamil. Vnde Bar. dicit in libro de cõsue. feu. in rub. de prohi. feu. alie. per Fede. c. j. q̃ quando nomẽ donationis ponitur prohibitiuè, puta si statuto cauetur ne mulier possit donare: tunc includitur etiã donatio causa mortis: quia à quo remouetur genus, & quælibet eius species. d. l. filiusfamil. §. pari ratione. Quãdo verò ponitur permissiuè: tunc non includitur donatio causa mortis: quia nõ est propriè donatio. ff. de dona. l. j. §. j. Vnde feudatarius, cui à domino permissum est donare causa mortis, feudũ donare nõ potest. Non põt etiã sic donare, qui capitale crimẽ admisit: nec donatio valet, siue facta sit ante crimẽ, siue post, siue ante sententiã, siue post: cũ & testamentũ rumpatur, & omnia publicẽtur. ff. eo. l. si aliquis. quod fallit in re donata vxori ante reatũ cõmissum: sed nõ post. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. cũ hic status. §. si maritus. & est text. cũ glo. in l. res vxoris. C. de dona. inter vir. & vxo. ¶ † Quintò quæritur, cui donari sic põt? Et dico q̃ omnibus, quibus legatũ iure relinqui potest. ff. eo. l. 6
omnibus. in quo quidẽ tempus nõ donationis, sed mortis inspicitur. ff. de mor. causa do. l. mortis causa. la iij. Sed tamen nota secũdũ Bar. in l. quidã. ff. de pœn. q̃ licet damnatis in metallũ legari nõ possit: fallit tamẽ in causa alimẽtorum. Et hoc facit ad quæstionẽ, an religiosi, qui nihil habere possunt, saltem possint petere ex causa alimentorum. ¶ † Sextò quæritur, quomodo, vel ex quibus causis reuoce 7
tur ista donatio? Et dico q̃ tribus, cuiuscunque speciei vel modi sit, secũdũ gl. in l. nõ omnis. ff. si cer. pet. & tex. est Institu. de do. §. j. ¶ Primò, si donatarius præmoriatur donatori. ¶ Secũdò, si pœnituerit donasse. ¶ Tertiò, si esset cõditio, sub qua donatio facta fuit. In quo tamen Sum. Ros. deficit, omittẽs tertiũ modũ, & vnũ diuidens in duo, dicẽs: Si donator pœnituerit, vel superuixerit donatario, vel donatarius prius decesserit: idẽ enim est illũ superuiuere, & istũ prius mori. Addit Host. idẽ esse, si nõ adimpleatur causa, sub qua donatio facta est: quod est verũ, nisi donatio esset facta in piam causam, iuxta dicta ꝛ. Donatio j. §. xiiij. in fi. Addit etiã prædicta vera esse, nisi sic datũ fuerit, vt statim trãseat dominiũ, nec reuocari possit: quia talis donatio inter viuos facta cẽsetur: & ex quo facta est, nec cõditionẽ nec modũ, nec pœnitẽtiã sine causa admittit: ex causa tamẽ poterit reuocari: vt propter superueniẽtẽ filiorũ natiuitatem. xvij. q. vlt. quicũq;. Imò & si statim dominiũ nõ transferatur, sed tamẽ irreuocabiliter fiat, irreuocabilis erit. d. l. senatus. §. mortis causa. & sic habebit effectũ simplicis donationis, licet dicatur causa mortis. Poterit tamen reuocari, etiam si iurasset nõ reuocare, duobus modis. Primò, ex noua causa: vt ꝛ. Sepultura. §. v. in simili. Secundò, si donauit omnia bona præsentia & futura: quia tũc iuramentum induceret votũ captandæ mortis: ideoq; non tenet: quia esset vinculum iniquitatis petet tamẽ prius absolutionem à iuramento. Secus si donasset solùm præsentia: quod intelligitur quando donat omnia bona sua, nõ addens futura: quia tunc non reuocatur. Vide de his quod no. & legitur in l. fi. C. de pact. & in l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig.

De Dote & Paraphernis.

1 *Dos siue iuxta leges, siue iuxta Canones definiatur, quid sit? Et dotem sine matrimonio esse non posse, quomodo intelligatur?*
2 *Dotis species quot sunt?*
3 *Periculum & cõtra emolumentũ rerũ dotaliũ, ad quem pertineat?*
4 *Pater filiam dotare, num teneatur, quoties? Et quatenus?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Pater filiam, quæ ipso inuito nupsit, an dotare teneatur? de quo hic fusè & apertè.*

6 *Frater sororem dotare an teneatur? Et an vir vxori dotem constituere queat? nume. sequen.*

8 *Frater si viuente patre, de bonis paternis filiam dotauit, an mortuo patre huiusmodi dotem conferre teneatur?*

9 *Pater num in dotem rem emphy. sine domini consensu, dare possit? Et quid de feudatario? nume. sequen.*

11 *Maritus, num vxorem, ob non solutam dotem promissam, repellere possit? Et num eam dote non soluta domum traducere teneatur? Et quid si sine dote ducat? ibidem.*

12 *Proprietas dotis constituæ, an distrahi & alienari possit? Et quid si alienatio facta sit, non vi, nec dolo, & iuramento mulieris firmata? Et contra, si vi aut dolo: vimque aut dolum probari necesse sit: qualiter probabitur?*

13 *Consilium mulieribus vtile, ne res dotalis alienari possit: etiam si alienationi deinceps consentiant, eámque iurent. Res tamen mobiles & paraphernalia alienare posse, si dominium translatum sit, nihil vetat. Et ibidem quibus ex causis res dotalis alienari queat?*

14 *Dotis priuilegia, aut proprietates, quænam sint? Et de his conclusiones octo. Et num donatio propter nuptias eadem habeat priuilegia? Et quid cum dote commune habeat? & nume. sequen.*

16 *Dotem num ob vxoris adulterium, maximè si homicidium sequatur, aut aliquid aliud, vir lucretur? Et quid de dotalitio, & paraphernalibus? Et de his conclusiones ex ordine decem, cum limitationibus.*

17 *Dotem quot modis vir lucretur?*

18 *Dotem constante matrimonio, marito ad inopiam vergente, aut alio casu, num possit vxor repetere? Et de his iura variè cauerunt: vt hic exordine traditur. Et ibidem quid si ab initio inopi, aut ad inopiam vergenti, vel aliàs substantiam dissipanti nupserit?*

19 *Dos soluto matrimonio, cui restituenda sit? Et ibidem donatio propter nuptias, quot casibus viro defuncto, ad vxorem pertineat?*

20 *Martini disputationem de dotis restitutione, ad multa vtilem.*

21 *Confessionē de dote cōstante matrimonio recepta, à viro factā non valere: ni de numeratione appareat. Et ibidem limitationes aliæ.*

22 *Dos, quando restituenda sit? Et ibidem ad hoc conclusiones tres.*

23 *Dos qualiter restituenda sit? Et quot expensarum genera: & quæ ex his dotem minuant.*

24 *Dotem tribus casibus solui posse. Et an vxori pecunia solui queat, vt votum pro se factum soluat: aut ad peregrinandum pro anima sua eat: aut alterius ipsius coniunctis: & tum num dotē id minuat?*

25 *Mariti hæredes num intra annum restitutionis dotis, vxorem relictam alere obstringantur? Ad quod conclusiones tres.*

1 DOS † quantum colligitur ex legibus & canonibus & doct. diffinitiuè est, quod datur viro ab vxore, vel ab aliquo nomine eius: puta à patre vel extraneo pro oneribus matrimonii sustinendis. in quo differt à paraphernis, de quibus infrà loco suo. Et ita no. per Cano. in c. Raynutius. de testa. & per Legistas in rub. ff. sol. matri. Et est dos, propriū mulieris patrimoniū. ff. de mino. l. iij. §. sed vtrū. tandiu durās, quādiu & matrimoniū, quo soluto, soluitur: quia sine eo esse nō potest. ff. de iure dot. l. iij. Si autē pactū fiat à filia cū patre, dum nuptui traderetur, q dote cōtenta nullum regressum habebit ad bona paterna: hoc improbat lex ciuilis. Si tamen iuramēto nō vi nec dolo præstito firmatum fuerit, seruari debet. extra de pact. quanuis. lib. vj. De hoc j. Iuramentū. iiij. §. xxx. & Pactū. §. j. & seq. Quod tamen dictū est, sine matrimonio dotē esse nō posse: intellige primò de iure, & nō facto solo cōtracto: quo casu non esset dos: vt in d. l. iij. Intellige secundò secundū Alex. de Imo. super rub. ff. sol. ma. sine matrimonio cōtracto de presenti vel præterito: nō autē sine matrimonio extante: quia soluto prius contracto, adhuc dicitur dos. Et hoc voluit Pau. de Cast. super eadem rub. & Bar. in l. si marito. eo. tit. Per quod, secundū eundē Pau. dicitur quæstio, quæ fuit de facto, vtrū statutū disponēs q mulier teneatur relinquere dotem suam æquis portionibus filiis vtriusq; matrimonii, habeat locū nedum quando moritur mulier constante matrimonio, aut etiam quādo moritur eō iam soluto? Et dico q sic: quia etiā tunc dicitur dos. Quod etiā dictū est, q matrimonio soluto soluitur: cōsequenter intelligitur, non quia desinat esse dos: sed quia matrimonio stante eius dominium est penes virum: nec cōtra eius voluntatē inde potest eleemosyna fieri: sed eo soluto redit ad vxorem vel eius hæredes. C. de pact. cōuen. super do. l. penul. ¶ † Primò verò quæritur, quot sunt species dotis? Et dico q de hoc sunt duæ diuisiones. ¶ Prima est, q dotiū alia est profectitia, & alia aduentitia. Dos profectitia est, quæ à patre vel tanquā à patre siue auo, vel proauo, vel alio superiore de linea patris pro filia vel nepte, & huiusmodi de bonis eorum proficiscitur, vel quæ aliàs de mandato vel nomine eorū, & ipsi ratum habēt, constituitur: vt in l. profectitia. in princip. ff. de iure dot. vel à præside aut à curatore eius si sit prodigus, aut furiosus: vt ibidem: etiā si filia esset emancipata: vt ibi §. fi. quia nō patria potestas, sed patris nomē dotem profectitiā facit. Aduentitia autē est, quæ non proficiscitur à parente, vel quasi parente: sed eam dat mulier pro seipsa: vel quilibet alius à patre vel auo & prædictis, siue sit frater, siue auunculus, vel quilibet alius: vt d. l. profectitia. Vnde si pater nō dedit tanquā pater, sed vt extraneus: puta quia debebat filiæ: & eius volūtate dedit in dotem viro: est dos aduentitia: vt d. l. profectitia. ¶ Alia diuisio est, q dotium alia æstimata est, alia inæstimata: & quando æstimata traditur, periculum pertinet ad maritū. Quando verò inæstimata ad mulierem. l. plerunq;. in prin. de iure dotium. vide etiam §. seq. ¶ † Secundò quæritur, ad quem pertineat periculum & emolumentum rerum dotalium? Et dico q si sunt æstimatæ, periculum spectat ad virum, nisi res ex toto perierit ante nuptias: quia æstimatio facit venditionē: vende tam lucrū quàm damnum spectat ad virum, sicut ad rei emptorē. ff. de iure dot. l. plerunq;. & l. res in dotem. Sed si non sunt æstimatæ, nō spectat ad virum periculum earum, vel euictionis aut deteriorationis, sed ad vxorem. d. l. plerunq;. vbi dicitur q si mulier attriuerit vestem æstimatam, vir æstimationē reddet: sed si erat inæstimata, damnū & lucrum est mulieris. Et hoc verū est, nisi constitant in numero, pondere, & mensura: quia periculum taliū spectat ad virum. Fructus tamē & fœtus rerū dotalium non æstimatarū lucratur maritus vt ibi. quod tamē limita, si sustinet onera matrimonii: aliàs restituētur vxori. ff. de vsur. l. videamus. la ij. §. penul. & d. l. plerunq;. §. si serui. vbi etiam dicitur q fœtus pecorum dotaliū pertinet ad virum: quia computantur in fructibus: sic tamen vt ex fœtibus iam natis prius supplentur capita mortua. Vnde ibi fallit hæc regula, Cuius est emolumentū, eius debet esse periculum. Fœtus tamen ancillarū dotalium non cedit viro: quia dignitas humanæ conditionis facit vt fœtus ancillarū non debeant fructuum nomine censeri. d. §. si serui. Similiter nec cedūt ei lapidinæ, vbi lapis nō renascitur. Secus vbi renascitur, vt in Anglia & Asia: quia tunc ad virū pertinent fructus. Idem est de fundis argētifodinis, & arboribus nō cædendis: in cædendis autē secus: vt quia intra breue tempus renascūtur: quia tunc possunt dici fructus. Et sic fensit Bar. in l. diuortio. §. si fundum. & §. si vir in fundo. ff. sol. mat. ex quibus deducit duas cōclusiones. ¶ Prima. Arbores cæduæ cōputentur in fructibus: vt sunt salices, & huiusmodi: secus in fructifetis. & intellige quantum ad partes cædendas. ¶ Secunda. Lapis nō renascens non est in fructu. secus si renascitur. Idem in cretifodinis, & argentifodinis. ¶ Et prædicta inducit ad talem quæstionem. Maritus notarius locauit vxori vsumfructū omnium bonorū suorū. Quæritur igitur an ad illum pertineat quod percipitur ex protocollorū explanatione? Et dicit q non: quia qd semel tantùm percipitur, & nō renascitur, nō dicitur esse in vsufructu: vt in d. l. duobus. §. j. reditus autē protocollorū est huiusmodi: quia ex quo semel est redditū, nunquam amplius aliquid percipietur: cum non sit verisimile quòd percipiens illud perdat.

4 ¶ Tertiò † quæritur quantū ad restitutionē dotis vtrū pater teneatur filiam dotare, & quantū, & quoties? Et dico q dotare teneatur filiam suo consensu nubentē. & regulariter contra eum potest officium iudicis implorari vt filiam dotet. l. qui liberos. ff. de ritu nupt. & not. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obli. & in l. fi. C. de do. promis. ¶ Quanta autē debeat esse dos: dico q etiā in modico potest constitui: vt dicit gloss. in l. imperialis. C. de nuptiis. in verbo, dotalibus. quod est circa medium. & quia dos succedit loco alimentorum: vt not. Barto. in l. Titio centum. §. Titio genero. ff. de condi. & demon. & per Bald. in l. prima. §. ius naturale. ff. de iusti. & iure. ideo secundum hoc æstimabitur: & fiet pensatis conditionibus, & aliis qualitatibus.

¶ An autē pater teneatur filiam secundò dotare, si dotem consumpsit. Bald. in l. si cum dotem. §. si post solutū. ff. soluto matrimonio, dicit q sic. Sed Barto. hoc ibi putat verū, si filia dotē perdidit sine dolo & culpa: aliàs secus. Pro quo est casus. C. de collat. authen. quod locū. ibi, filiæ possit imputari. Et pro hoc, dicit Bart. facit q si pater dat filio legitimam pro soluenda cōdemnatione ex forma statuti: quòd iterū ei dare vel relinquere nō teneatur. ¶ Quartò † quæritur, vtrum pater teneatur filiā dotare, quæ nupsit eo inuito? Et Pan. in c. j. de spon. impube. virtualiter sic distinguit. Nam si nupsit indigno, nō tenetur. glo. est not. xxxij. q. ij. in c. fina. & xxxvj. q. j. in c. de raptoribus. quòd intellige, secundum do. Anto. in c. accedens. de procur. & Imo. ibidem, si est indignus turpi indignitate: secus si esset indignus, id est, non paris cōditionis: veruntamen poterit minorem tradere dotē ex cōditione personæ. Et faciūt quæ habentur in l. cum post diuortium. §. gener. ff. de iure dot. iuncta glos. in l. fi voluntate. C. de do. promis. Si autē elegit dignū vel non dignū: subdistingue. Nam aut promisit dotē: & sic pater tenetur eam dotare. licet enim in tali promissione non cōtenerit, tamen filia per hanc promissionem releuat patrē à debito dotādi: & ideo tanquā in re patris vertatur ista promissio, tenebitur pater de in rem verso. Ita dicit Barto. in l. obligamur. §. lege. ff. de act. & obli. per tex. in simili in l. & ideo. §. fi. & l. filius. ff. de in rem verso. Aut non promisit dotē: & sic nō tenetur: qa ex quo inuenit sibi maritū sine dote: etiā maritus tenetur eā alere sicut filiam: vt in authētico, quibus mod. na effi. legi. §. pen. no. Innoc. in c. per nostras. de dona. inter vir. & vxo. & etiam si præmoriatur relictis filiis, tenetur sibi relinquere quartā partē bonorū suorū præfatus vir. Secus si filios non habuit: vt not. glos. in §. pe. ideo cessat vtrunq; debitum in patre, scilicet alimentorū & dotis: quia habet vnde se alat, scilicet ex bonis mariti: & dos succedit loco alimentorū: vt §. §. j. Et ita tenet Bart. in d. §. lege. & Ang. in l. socer. & Bald. in l. j. ff. soluto matrimonio. & in l. fin. C. de do. promiss. Et sic limita glos. in c. fin. xxxij. q. ij. quæ dicit q tenetur eam dotare, scilicet si promisit. nō aliàs. Et, quæ dicta sunt, procedunt si filia nupsit ante xxv. annum, vt ibidem tenet Pan. Si autē nupsit post xxv. annum, pater, inquit, non potest illi aliquam culpā imponere: ex quo tātum distulit collocare. Non tamen cogi potest ad præstandā dotem, si nupsit sine promissione dotis, ratione iam dicta. hæc ex illo. Et sic videtur velle q si nupsit post xxv. annū cum promissione dotis, tenetur pater illā dotare, etiā si nupsit indigno. Notat tamen idem Panor. in d. c. accedens. q talis mulier nō excluditur per hoc à bonis paternis, sed habebit saltē legitimam: nec in ea habebit locū statutum, quo cauetur vt filia dotata nō succedat in hac, quæ sine dote nupsit inuito patre. Idem Panor. in c. Quintauallis. de iureiur. addit notabile dictum Specu. q filiam, quæ luxuriæ erat dedita, volentem pœnitere de peccato, pater alere tenetur: & cōsequenter dotare: quia causa dotis fauorabilior est quàm alimentorū: vt no. Cyn. in l. non omni. C. de admi. tuto. ¶ Quintò † quæritur, vtrū frater teneatur dotare sororē ex eodē patre generatā? Et dicit Panor. in c. peruenit. de arbi. communiter teneri q sic. quod not. glo. de laico in l. cum plures. §. pe. ff. de admi. tut. & in l. non omni. C. eo. tit. Et ratio, quia secundum Cyn. in d. l. non omni. causa dotis fauorabilior est quàm alimentorū: propter quod tenet Bart. in l. fi. ff. de his qui. vt indi. q pater potest relinquere filiæ spuriæ dotem: qa dos succedit loco alimentorū. & idem not. in authent. ex cōplexu. C. de incest. nup. & in l. Meuius. §. duobus. ff. de leg. ij. Vnde sicut tenetur alimētare: vt §. Alimenta. §. iiij. sic & dotare in casu necessitatis. In clerico autem idem dic à fortiori: quia magis tenetur ad charitatē: vt in c. j. eum ibi no. de emp. & vendi. Et si alia bona non habet: potest eam & aliā consanguineā dotare de bonis ecclesiæ, si est inops. quod probatur per c. j. de coha. cle. & mu. & c. omnino cōtemnitur. xxxj dist. qa si per d. c potest alere consanguineos pauperes de reditibus ecclesiæ: ergo fortius dotare: cùm causa ista sit fauorabilior, vt dictū est. quod verū credo, si cōditionis suæ modū, nō excedat. ar. c. negotiatorem. lxxxviij. dist. Sic ergo q tenetur alere, tenetur dotare.

¶ Sextò quæritur, † vtrum vir cōstituere possit dotē vxori? Et dicit Panor. in c. & si necesse. de do. inter vir. & vxo. q non, post contractū matrimoniū: ante matrimoniū verò potest: vt l. prima, & quod ibi no. C. de do. ante nup. nisi sic sit constituta, vt tunc dominiū adipiscatur, cum matrimonium fuerit subsecutum: quo casu non valet: vt in l. quod sponte. C. de dona. ante nup. quia nec ante matrimonium dominium transiuit cum voluerit: nec post, eum non potuerit: vt ibi not. glos. Fallit hoc in plebeio dotante nobilē: quia videtur donare, quasi recōpensando cum nobilitate: quia potest: vt §. Donatio secunda. §. j. ¶ Septimò † quæritur, vtrum frater, qui viuente patre de bonis paternis filiā dotauit, teneatur illam dotem conferre mortuo patre? Et videtur q sic, per legem, certum. fam. ercisc. & l. finali, cum ibi not. secundum Barto. in l. fina. C. de do. promiss. dicit casum singularem vt non computet. Sed ego do tibi glos. in l. dotem. ff. de colla. bo. quæ dicit: Si tempore mortis patris constabat matrimonium, non esse communicandum. allegat legem, filium. de colla. bono. & legem primā. §. fin. ff. de colla. dotis. ¶ Octauò † quæritur, vtrū pater dare possit in dotem rem emphyteuticam sine domini consensu? Et dicit Specu. titulo, de locato. §. nunc aliqua. quòd sic: nō tamen plus iuris transfert quām habeat ipse: vt in cap. nuper. de dona. inter virum & vxo. nec soluet laudemium: quia est alienatio necessaria, secundum Guiliel. & Barto. in lege, & ideo. ff. de condictione furtiua. Et dari potest in dotem, etiā extraneæ, si inæstimata detur: & soluet lau-

Universidad de Deusto
Biblioteca

domium: sed æstimata dari non potest, nisi filiæ. ¶ Nonò
10 †quæritur, vtrum feudatarius simpliciter possit? Et dicit Ioan. And. in dicto c. nuper. q̃ non. Innoc. autem ibi tenet q̃ sic. & eum sequitur Pan. ibi. & idem dicit in donatione propter nuptias. Sed vera est opinio secunda in feudo, in quo filia succedit: & prima in eo, in quo nõ succedit: quia sic est ratio diuersa ab emphyteusi, in qua filia succedit.
11 ¶ Decimò, †vtrum vir repellere possit vxorem nõ soluta sibi dote promissa? Et sentit Host. q̃ sic, in c. per vestras. de do. inter vi. & vxo. quod intelligo quo ad traductionem & alimenta præstanda: quia dos propter onera matrimonii sustinenda datur: vt in d. cap. per vestras. & in c. salubriter. de vsur. & in l. si cum dotem. §. sinautem. ff. soluto matrimonio. & consequenter potest hęc onera recusare, si non habet vnde sumat emolumẽta. Bonus text. est ibi. & Bald. in l. fi. C. ad Velle. post Cyn. in l. vxorem. C. de nego. gest. & Bart. in tract. de aliment. Et si possessio ei detur in pignus, non debent cõputari fructus in sortem, si dicta onera sustinet, vt in d. cap. salubriter. Ex quo cõclude eum nõ teneri ad traductionẽ, dote prius non soluta. Secus de coniugali debito. Si autem eam ducat sine dote, tenetur eam alere de suo secundũ statum suæ personæ: vt not. & volunt Inno. & Host. in d. c. per vestras. & glos. in dicto §. sinautẽ. & facit tex. in l. quod si nulla. ff. de reli. Et ratio est, secundum Innoc. quia personam suam pro dote dedit: vt in authentico, quibus mo. na effi. legi. §. pe. & ff. vt in posses. lega. l. pe. dicitur q̃ vxorem debet alere vt filiam. ¶ Vndecimò †quæritur, de proprietatibus dotis constitutæ quantum
12 ad dispositionem, vtrum possit alienari? Et dico q̃ mulier dotẽ constante matrimonio donare non potest: vt est text. in l. constante. C. de do. secundum glos. ibi, ipsam autem actionem, siue speciẽ, vel etiam dotem promittere potest. de qua glos. Bart. ibi facit magnum festum. nec quando mulier donat, requiritur præsentia mariti aut filiorum: vt in l. velles nẽne. C. de reuo. do. Fundum etiam dotalem maritus alienare non potest, nisi eo modo quo in casibus, de quibus in fine huius. §. & hoc etiam consentiente vxore: vt not. in l. Iulianus. ff. de fundo dot. & C ad Velle. authentica, siue autẽ. nec etiã dare in hypothecã: vt l. vnica. §. & cùm lex. C de rei vxo. act. Quod verũ est, nisi iuramentum inreueniat sine vi & dolo præstitũ de non contraueniendo: vt in c. cum contingat. de iureiu. & cap. licet. eod. titu. lib. vj. Et si primò iurauit alienationi non cõsentire, nisi ex causa rationabili & iudicis authoritate, & postea cõsentit sine dicta authoritate, & iurat nõ cõtrauenire: seruabitur primum iuramentum, secundũ Host. in d. cap. cum cõtingat. de iureiur. & cap. ea te. & c. intellecto. Et si iurauit rem dotalem alienatam non repetere, seruare debet iuramentum, secundum Host. nec propria temeritate debet contrauenire. Et sic intelligit dictum cap. cum contingat. Papa tamen restituet eam proprio motu, si iuramentũ interuenit vi, aut dolo præstitum: quod secundũ eundem Hostien. constabit ex perspicuis iudiciis, considerata personarum qualitate. Nam aut mulier est virago: & nõ præsumitur coacta. Aut est naturæ debilis, & vir cerueicis duræ & ferocis faciei: & tũc iudex attendet an exigẽte vera necessitate sit res alienata: & tunc bene est. Aut vitio prodigalitatis viri: & tunc alienatio est suspecta. Item mulier probabit minas viri, & forte verbera. Quibus omnibus cõcurrentibus mulier absolutionem poterit impetrare. Et si ad iuramentũ inducatur corã iudice: & veniens ad aurẽ eius dicat q̃ inuita cõsentit, & iurat: iudex hoc sustinere nõ debet, secundum Host. & si sustinuerit, præsumitur pro muliere. extra de his quæ vi, me. c. j. In dubio autem tenendũ videtur iuramentum: quia in dubiis tutior via est eligenda. de spon. iuuenis. vel relinquetur arbitrio Papæ: quia quod ille voluerit, tutius erit: nec alter agere poterit, nisi absoluta per eum. ¶ Consilium †autẽ generale gratia mulierum & 13
parentũ earum esse videtur, vt qũ nubũt, iurent q̃ nunquã cõsentient alienationi rei dotalis, nisi causa corã iudice cognita, & probata, s. necessitatis naturę instantis: qa tunc nullo alio iuramento tenebuntur, cum sit contrariũ primo licito & honesto, de iureiu. ea te. Et potest addi q̃ si vnquã cõtrauenerit, non valebit. hęc ex Hostiẽ. Res autẽ mobiles vir potest alienare, secundũ Host. quia non est prohibitũ: & similiter paraphernalia, secundũ Inno. si dominiũ eorũ est translatum in illum: aliàs non. ff. de iure dot. l. si ego. ¶ Sed prędicta sic intellige: quia in tali alienatione præstito iuramẽto tali, semper ipsa valet, & iuramentũ seruandũ est, ꝓpter ea quę in d. c. cum cõtingat. no. glos. & doc. sed sine iuramẽto, licet regulariter nõ valeat alienatio, tamen valet in casu. Vnde, vt refert Assen. li. viij. tit. lx. quidã citra rem dotalem immobilẽ, puta domũ, vel agrum, sic distinguunt. Si enim sit æstimata, vir eam potest alienare, qa est emptitia: nisi æstimatio facta fuisset vt sciretur rei valor: vt sic soluto matrimonio appareat vtrum sit deteriorata, vel hmõi. C. de iure do. l. si inter. Si verò nõ sit æstimata, alienare non põt, nisi in his casibus. ¶ Primò, si prouocetur ad diuisionem fundi dotalis à socio, qui cum eo habet illum cõmunem: ipse tamen sociũ ad diuisionẽ prouocare non potest. C. de fundo do. l. fi. ¶ Secundò, si alienet cũ vniuersitate: vt ibidẽ. l. j ¶ Tertiò, si alienet ex necessitate: vt ibi. ¶ Quartò, si conuertat in vtilitatem vxoris: vt ibi. l. vlti. ¶ Quintò, si vxor alienationi cõsentiat secundò post bienium. d. c. cum cõtingat. in gl. dũmodo sint aliæ res virg, ex quibus cõsuli possit. C. ad Velleia. authen. siue à me. ¶ Sextò, si semel tantũ cõsentiat, & cũ hoc iuret: & hoc siue per se, siue per procuratorẽ, secundũ Ioan. An. cui dederit speciale mandatũ. de procu. c. fi. li. vj. & de hoc suprà dictum est. ¶ Duodecimo †quæritur, quę sint priuilegia vel ꝓprietates dotis? Et dico q̃ multa. ¶ Primũ. Nam omnia bona viri sunt tacite hypotheçata pro dote. de pig. ex literis. imò etiã pro bonis paraphernalibus secundũ Pan. in c. ex literis. de pig. qñ ipse habet illorum bonorũ admin istrationẽ. C. de pac. conuen. l. vlt. Secus si mulier habet illa bona penes se. Pro quo etiã vide gl. in d. c. ex literis. quæ vult q̃ bona prelati sunt tacitè obligata ecclesiæ pro mala administratione: & sic poterit ecclesia agere contra tertiũ possessorem, sicut agit mulier pro dote. ¶ Secundũ, quia nõ perditur propter maleficium viri, etia si sit crimen lęsæ maiestatis. C. ad legẽ Iuliam maiest. l. quisquis. & in d. c. ex literis. nec etiã patris: vt not. ibi gl quod tamen fallit in vxore primipilarii in eo officio delinquentis. C. quibus modis pig. tac. contraha. l. satis notũ. & C. de primipila. l. vtilitas. ¶ Tertium, quia proponitur omnibus creditoribus etiã prioribus, qui habent personales actiones, vel etiã tacitas hypothecas, nisi sint in simili iure: vt quia petunt dotem præcedentem: vt l. assiduis. C. qui potiores in pignore habeantur. Secus, secundum aliquos, in habẽtibus expressas: vt notat glos. in dicta l. assiduis. & Dynus in regula, qui prior. lib. sexto. Et hoc tenet Accursius in dicta l. assiduis. & Bartolus, qui dicit quòd malum esset sententiare contrarium. Et hoc sequitur Summa Rosella contra Angelicam, quæ dicit tenendum esse cum Panormitano in dicto cap. ex literis. quòd si cõsuetudo est aliqua, illa seruabitur. l. fi. de interpretatione. ff. de legi. cum si. Si verò est fauore mu-

mulierum, debet præferri etiam habentibus expressas hypothecas: quia mulier vincit eum qui ad refectionem rei dedit: vt in auth. quo iure. posita super d. l. assiduis. qui tamen præfertur anterioribus habẽtibus expressas hypothecas: vt l. interdum. qui pot. in pig. hab. si autẽ vincentem te, multo magis vinco te: vt in l. de accessionibus. ff. de diuer. & temp. præscrip. vel ad minus casus est dubius: & in facto dubio potior est cõditio dotis, de re iudi. c. fi. & no. in c. ex literis. de proba. Cum hac opinione est Pet. & Cy. & Ioã. And. & Mar. in d. l. assiduis. & Iac. de Are. & Guid. de Suza. Et hanc opinionem ego tenerem quo ad hypothecas expressas præcedẽtes quidem tempus, quo mulier habet ius repetendi dotem propter fauorem viduarum, si sequatur dotis institutionem, siue collationem: sed si præcedant constitutionem dotis, tenerem opinionem priorem: quia lex nõ cõfert vni beneficium cũ diminutione iuris alterius. l. ij. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. publ. Et si dicatur q̃ ius anteriorũ minuitur etiam in tacita hypotheca: dico q̃ tacita inducitur à lege: & sic dicitur tacita, quia beneficio legis inducta: lex autẽ potuit suum priuilegiũ restringere præterendo priuilegium mulieris. Secus in expressa, quæ habetur facto contrahentiũ. Et istud priuilegiũ, q̃ scilicet præferatur creditoribus, transit ad filios eius, secundum Alex. de Imo. in l. etiam. ff. solu. mat. & ibi est glos. & alia in l. j. C. de priui. dot. licet Barto. dicat contrarium: cuius tamen opinio potest intelligi vt non loquatur de hæredibus suis, vt sunt hlii, sed de extraneis, qui non habent hoc priuilegium: vt l. vnica. C. de priui. do. ¶ Quartum. Nam ecclesia potest se impedire de dote, non tolum in fauorem viduarum, vt in c. nuper. de dona. inter vir. & vxo. sed etiam mariti sibi dotem promissam: vt in c. per vestras. eo. titu. & facit quod not. Innocen. in c. lator. qui fil. sint legiti. quamuis alii contrarium teneant, nisi accessorie. ¶ Quintum. Quia viro ad inopiam vergente iudice iubente potest dari pecunia dotalis mercatori, cum pacto vt capitale sit saluum, & de lucro percipiant vir & vxor partem honestam compensato lucro cum damno, sine vsura: vt in d. c. per vestras. Et ita tenet Ioan. Andr. & Card. in d. c. per vestras. & Fulg. in l. cum duobus. ff. pro soc. §. item si in facto. & Bal. in quodam consilio incipiente, visto instrumento. Host. in Sum. de vsur. §. an aliquo. Panor. in c. nauiganti. de vsur. dicit se dubitare: ego verò dico, si capitale sit saluum, contractum esse vsurarium. nec opinio prædictorum habetur ex dict. c. per vestras. sed potius oppositum, iuncta glos. cum nominat lucrum honestum. quod esse non posset, si esset vsurarium. de quo tamen vide infrà Societas. ¶ Sextum. Quia ratione dotis, quam vir habet pro oneribus matrimonii: à tempore contracti matrimonii tenetur vxori de expensis intus & extra, secundum quantitatem dotis. ff. ta. ercit. l. si maritus. etiam si dotem nõ habet, vel perdidit cũpa sua. Si tamen mulier sponte recedit, secundum Petr. de Palu. non recuperat expensas, nisi à tempore quo rediens non est admissa: nec sponte vaganti: vt idem dicit, tenetur ad expensas, nisi quando ex iusta causa vagatur, puta propter nimiam sæuitiam viri, vel huiusmodi: vel quia vir ad long inqua vadit. & eã mittit ad parentes causa honestatis. ¶ Septimum. Quia habẽs cognoscere de matrimonio, habet cognoscere de dote tanquam de accessorio. extra de dona inter vir. & vxorem. c. j. ij. & iij. ¶ Octauum. Quia fundus dotalis, alienari non potest, vt dicetur §. sequenti.
15 ¶ †Decimotertiò quæritur, vtrum donatio propter nuptias habeat dicta priuilegia dotis? Et dicit Panormi. post Innocen. in c. ex literis. de pigno. quòd aut mulier agit ad donationem propter nuptias, tanquam sibi specialiter obligatam pro dote: & tunc habet priuilegium dotis: quia agit potius pro dote quàm pro donatione propter nuptias. Si verò agit vt eam lucretur: sic licet bona mariti sint sibi tacitè obligata, tamen non gaudet: quia cessant rationes priuilegiorum dotis: sed bene habet tacitam hypothecam: l. vbi. C. de iure dot. intellige communem, non priuilegiatam: vt præferatur aliis habentibus eam, nisi sint posteriores. De paraphernalibus autem infrà suo loco. Hoc tamen habet hæc donatio commune cum dote, quòd alienari nõ potest, etiam consentiente vxore: vt in d. c. cum contingat. nec alienatio valet, nisi mulier iurauerit non contrauenire eo modo, quo de dote dictum est: vt in c. cum contingat. & eod. titu. c. licet. lib. vj. ¶ †Decimoquartò, quantum 16
ad proprietates dotis, quando circa eam fit mutatio postquam viro data est ante dissolutionẽ matrimonii vel post: quæritur vtrum vir lucretur dotem propter adulterium vxoris, maximè si sequatur homicidium. vel alio modo? Et dico multa. ¶ Primum. Vir propter adulterium corporale vxoris dotem lucratur, & dotalitium, id est, partem, quam lucraturа erat de donatione propter nuptias, secundum glos. vel bona paraphernalia, quæ maritus restituere tenebatur, secundum eandem, si per sententiam diuortium fiat. de dona. inter virum & vxorem. c. plerunque. & etiam per exceptionem, si eam propria authoritate expellit, adulterio existẽte manifesto, vt dictum est suprà Adulterium. §. vj. & similiter si ipsa ob adulteriũ sponte ab eo sine alio iudicio discedit: vt in d. c. plerunque. & similiter si intrauit balneum cum viro alieno, secundum glos. lxxxj. distin. non oportet. Et idem videtur vbicunque de adulterio est suspicio violenta: quia probationem facit: vt xxxij. q. j. dicit dominus. & econuerso intellige quòd mulier lucretur donationem propter nuptias, si vir intrat balneum cum alia, secundum eandem glos. quæ alleg. l. vlti. C. de repud. & à fortiori intellige in superioribus casibus: vt si adulteretur. & hoc probat Panormita. in d. c. plerunque, & eodem modo agere potest mulier: quia quo ad hoc ad paria iudicantur. de diuor. gaudemus. ¶ Sed hæc limita primò, nisi deinde reconciliatio sit secuta: vt in d. cap. plerunque. Secundo, si alter fidem fregit, etiam inscio reo: quia in conscientia quo ad lucrationẽ dotis vel donationis propter nuptias credo quòd habeat locum illud. ff. solu. matri. l. viro. paria delicta mutua compensatione tolluntur, cum concordantiis ibi politis. & ff. de dolo. l. si duo. cum aliis concordan. & de adulter. intelleximus. cum aliis concordant. Et intellige paria, quo ad grauitatem specificam: putà quia vtrunque est adulterium, non autem quo ad grauitatem accidentalium circunstantiarum: quia vxor viro, & econuerso grauius aliqua ratione fornicando peccat, secũdum Sanct. Thom. iij. distinctio. xxxv. Tertiò, si mulier non habet filios: quia tunc filii habebunt dotem quo ad proprietatem, & alia bona quæ matris, secũdum Ioannem Andr. in c. plerunque. facit authen. sed hodie. C. de adult. Quartò, si agatur ciuiliter, & non criminaliter: quia, secundum Panormita. in cap. gaudemus. de conuer. coniug. si vir contra adulteram agat ciuiliter, separatur matrimonium quo ad thorum, & lucratur dotem: vt in d. c. plerunque. & monasterio, in quo aliquando, vt dictum est suprà Diuortium §. iiij. detrudenda est, nihil potest applicari. Si verò agat criminaliter, vltra detrusionem duæ partes dotium applicantur liberis, si quos habet: tertia monasterio. Si verò non habet liberos, sed parentes: duæ partes applicantur monasterio, tertia parentibus. & si parentes non ha-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet, omnia applicantur monasterio, vt in auten. sed hodie. C. de adulteriis. & sic vtilius est marito accusare criuiliter quàm criminaliter. Quinto, si mulier super hoc in iudicio sit condemnata, secundum Archidia. post Ioan. Cal. & Panormita. in cap. fina. de adulte. quia ad pœnas, inquit, legum quis non tenetur, nisi postquam fuerit adiudicatus, id est, per iudicem condemnatus, secundum Sanc. Thom. & Rayn. Et hæc limitatio locum non habet in casu dictæ exceptionis. Sexto limita, si iudex separatis sit ecclesiasticus: secus, secundum Panormitanum in d. cap. plerunque. si sit secularis: quia non est in hoc competens, quando agitur ciuiliter: vt in cap. tuæ. de procura. ¶ Secundum. Si maritus vxorem in adulterio, propter quod debeat dotem lucrari, repertam interficit, perdit ipsum lucrum, vt dicit Barto. secundum glos. in l. si ab hostibus. ff. solu. matrimo. quia nō licebat sibi interficere. Et per hoc dico quòd si interficere licuisset ex consuetudine vel statuto, dotem non perderet: vt in l. quid ergo. §. si hæres. ff. de legat. j. quam legem nota: cum per totam Italiam sint statuta quòd vxore prædecedente vir lucretur certam partem doris: vt eam non lucretur si vxorem occidit. hæc ille. Nec obst. l. si quis in graui. §. si tamen. ad Sil. quia ignoscitur ei ad minorem pœnam, non vt in totum releuetur: vt l. j. ff. de sicar. & l. si adulterium. §. Imperatores. ff. de adulter. & per hoc habes concordare text. quia videntur adinuicem cōtrariari: quia debent intelligi quòd marito parcitur: sed non omnino. ¶ Tertium. Si autem eam non interficit, sed erat infirma, sed maritus voluit medicum ducere: aut conducit eum, qui vnam literam non sciebat: dicit glosl. in d. l. si ab hostibus. quòd perinde indignus est, ac si occidisset illam. & idem tenet ibi Barto. Et idem dicendum esset si mulier erat furiosa, & præcipitauit se. quo casu nihil lucrari debet maritus. quod intellige si fuit in dolo vel culpa non obstando cum posset. Et similiter idem dicit Barto. econtrario si mulier occidit virum: vt repetere non possit: quasi culpa eius matrimonium sit solutum. C. de repud. l. consensu. ¶ Quartum. Hæres mariti non potest vxori obijcere adulterium ad effectum impediendi restitutionem dotis, secundum Barto. in l. rei iudicatæ. ff. solu. matrimo. per illum text. ex quo tacuit in vita. & placet Panormit. in d. cap. plerunque. tamen cum de hoc sint opiniones, videtur approbanda distinctio domini Signorelli de Homodeis: quam recitat dominus Ioannes. Anto. de sancto Georgio in d. cap. plerunque. Nam aut maritus viuens ignorauit adulterium: & sic possent hæredes excipere de adulterio. & dotem retinere: cum maritus non possit videri dissimulasse, & remisisse: nec enim potuit iniuriam remittere quam ignorabat. l. nihil interest. §. si cum fillius. ff. de inoffi. testa. & l. mater. §. j. eo. titu. & l. legitimam. ff. de peti. hared. & l. vtilitatem. ff. de confirmat. tuto. Et idem est si dubitatur an scierit: quia præsumitur ignorasse. l. j. §. illud. ff. de libe. agnoscen. & l. mariti. ff. de adulte. & l. verius. ff. de probatio. Si autem maritus scisit, & non est conquestus vt potuit iure nouissimo, etiam constante matrimonio. authen. sed nouo iure. C. de adult. sed vxorem retinuit, cum fuerit leno. l. fine metu. C. de adulter. sic cum hæredes tractent de lucro captando, cōtra ipsos replicabitur de lenocinio mariti. l. cum mulier. ff. solu. matrimo. & sic parta delicta mutua compensatione tollentur. facit quod not. Innocen. in d. cap. intelleximus. de adulter. & Iacob. de Arct. in d. l. cum mulier. & in l. rei. §. j. ff. sol. matrimo. Si vero post scientiam vxorem non retinuit: tunc si quæritur de delicto principaliter, hæredes non possunt conqueri: imo accusatio debet fieri, & inscriptio, cum modificatione tamen, quam facit glo. in authen. vt liceat matri & auiæ. §. quia verò. Si vero secundario, sic possunt: vt repellant petitionem dotis: vt in l. filio. §. Seia. ff. de ali. leg. ¶ Quintum. Amissa dote à muliere propter adulterium, si deinde constet impedimento tali quod matrimonium erat nullum, puta de consanguinitate, secundum Tanct. ipsa dotem recuperat. Et hoc placet Summæ Angelicæ, nè pœna excedat casum suum. Oppositum tenuit Sum. Rofel. ac Supplē. cum Hostien. Gofr. Laud. Bern. Ianne, & Sum. Pis. & hoc tenendum est, propter rationes glos. in d. c. plerunque. maxime per l. si vxor, ff. de adulter. vbi dicitur quòd matrimonium nec speciem matrimonii violare licet. Et licet modò appareat quòd nō fuerit matrimonium: mulier nihilominus puniēda est propter intentionem cum opere subsecuto: de biga. c. nuper. & c. ff. & etiam vt auferatur exteris materia delinquendi, & excogitandi falsam probationem contra matrimonium. Nec tamen pœna excedit casum suum: quia hæc fuit adultera vere quo ad Deum, id est, in sua cōscientia: & quo ad homines, id est, opinatiue. ¶ Sextum. Si duo contraxerint scienter in secundo gradu consanguinitatis, nō scienter contra ius, ducti ignorantia iuris hoc prohibentis, secundum Ioan. And. vt refert Panormi. in c. & si necesse. de don. inter vir. & vxo. isti puniri debent pœna adulterii vel incestus, ac perdere dotem ac donationem propter nuptias. Nec excusat iuris ignorantia etiam fœminam: cum illa nō excusetur, nisi in casibus iure expressis: vt est text. not. in l. ne passim. C. de iur. & fact. ign. Secus si errassent in facto: puta quia credidissent dispensatum. & sic cōmuniter tractant doctores. vt dicit Pan. & videntur tenere Legistæ in l. qui cōtra. C. de incest. nup. & in l. auunculo. ff. de cōdi. sine causa. Sed Bart. ibi tenet cōtrarium, sequendo opinionem Io. quia ignorantia iuris excusat à pœna amissionis bonorum. & hoc per authen. incestas. C. de incest. nup. vbi pœna imponitur scienter contrahentibus. & facit l. si adulterium. ff. de adult. vbi errantes in iure excusantur à pœna incestus & adulterii. Et hanc opinionem sequens Panor. & concludens post Bart. hanc materiam in tria membra: dicit quòd aut agitur de pœna adulterii vel incestus: & error iuris excusat: d. l. si adulterium. Aut agitur de pœna perditionis propriæ substantiæ vt dotis, & donationis propter nuptias. & est idem. arg. d. auth. incestas. Aut agitur de pœna perditionis lucri: & nō excusat: vt d. l. qui contra. Et hanc opinionem tanquam mitiorem teneo, cum iuris sit pœnalibus addere secundū Bar. in l. descriptionis. C. de impo. huc. descriptio. lib. x. q. dos & donatio non dicuntur titulli lucrativi respectu eius, cui datur, & sic accipientis. sed respectu eius, pro quo datur. bene est titulus lucrativus: vt l. si. §. j. ff. de his quæ in fraud. credi. Angel. autem in addi. ad d. l. descriptionis, dicit ibi esse textum expressum q̄ maritus, qui lucratur dotem propter adulterium, vel tertiam partem eius, ex statuto, decedente vxore sine filiis in matrimonio, nō habet eā ex causa lucrativa: vnde non est necesse q̄ lucrum illud fatiget insinuari: nec gabellam soluat, quæ soluitur de rebus quæ ad alium perueniunt ex causa lucrativa. ¶ Septimum. Vidua stuprum committens & dotem repetens à fratre vel hærede mariti, de rigore iuris repelli potest per exceptionem de fornicatione, secundū do. Io. And. in d. c. plerunque. & perdet dotē. & sic remanebit apud fratrē vel hæredes mariti propter offensam factā defuncto. per tex. cum gl. & per id quod nō. Bar. l. pe. C. de adul. & ff. de liti. l. ff. & ff. de iure. l. filio. §. & si forte. & ita determinat Pan. de Cast. consil. cxix. ¶ Octauū. Patet, qui dedit dotē pro filia, perdit illam

pro adulterio filiæ, si non est stipulatus eam sibi reddi: & sibi imputet, secundum Ioan. And. d. c. plerunque. & Accurs. in l. cōsensu. C. de repu. & in l. si dotem. C. de iure do. sed Dyn. per l. ij. §. item si voluntate. ff. sol. matr. dicit quòd nō præiudicatur patri, quin possit agere pro dote, si filia est in patris potestate. Et similiter tenet domi. And. in d. c. plerunq. per l. fi. C. de repud. Sed pro his Arch. & Per. de Pal. ix quarto, sic recitat & tenet. Quando vxor diuortio facto propter adulterium suum dotem perdit: si ipsa erat filiafamilias. id est, in patris potestate constituta, & dos erat profectitia, id est, de bonis patris profecta, vel aliàs quādocunq; dos erat ad patrem recasura; pater non perdit eam propter delictum filiæ: quia nō debet pater portare iniquitatem filii. Sed si non erat recasura ad patrem, quanuis ab eo profecta esset: quia ea mortua rehabituras non erat, tunc maritus eam lucratur. Et sic intelligit Host. C. de adult. l. vlti. ad fin. extra de diuor. l. cōsensu. Quando tamen dos erat ad patrem reditura: perdit eam quandiu viuit adultera filia: & ver dotem tenebit: sicut etiā non potuisset eam pater repetere illa non adulterante: nec debet ipse ex filiæ delicto lucrari: post mortem tamen adulteræ dos redibit ad patrem, sicut si prælatus ecclesiæ committat felloniam, id est, coniuret contra dominum: quandiu ipse viuit, ecclesia feudum perdet: quo mortuo, ad ecclesiam redibit: ne delictum ponæ redundet in ecclesiæ damnum. Ex his sequitur quòd si vir committat crimen læsæ maiestatis, propter quod dona eius cōfiscentur, & ipse nudus exulet: vxor dotem perdit quādiu viuit eius vir: ne per eius delictū lucretur vxor quod prius non habebat: interim tamen fiscus tenetur ei prouidere necessaria loco viri: quo mortuo dotem integrè rehabebit, & dotarium suum. hæc ex illis. ¶ Nonum. Vir expellens vxorem authoritate propria propter adulterium non notorium, tenetur soluere mutuum quod mulier accepit pro alimentis: quia tale adulterium nō priuat ipso iure alimentis, nisi sententia lata. ff. de don. l. post contractum. cum sua materia. Et quod dictum est, mulieri obstare exceptionem adulterii: verum est quo ad futura: sed non quo ad alimenta, quæ debentur ante sententiam latam: de quo in l. instituta. ff. de inoffic. testa. Dicit tamen Pet. de Palu. quòd adulteræ nihil tenentur præstare, nisi ipsa replicet de consimili: sed intelligitur quando est adiudicata vel notoria. ¶ Decimum. Propter adulterium seu fornicationem spiritualem, puta hæresim, vir & vxor perdunt similiter dotem & donationem propter nuptias, secundum Pan. in c. si, de cōuer. coning. pro quo l. consensu. C. de repud. ¶ Decimoquintò, † quot modis vir lucratur dotem vxoris? Et dico quod tribus. Primò, ex pacto: vt si paciscatur de tota dote vel eius parte lucranda post mortē vxoris. C. de pact. conuen. l. ex morte. in principi. & in authen. ibi posita. Secundò, ex lege: & hoc duplicitèr, scilicet ex adulterio, vt dictum est. §. priore, per totum. & si vxor moriatur intestata deficientibus liberis & propinquis, quo casu vir succedit vxori, dotemq; lucratur, & econuerso est: vt j. Hæreditas, j. §. ij. vt C. vnde vir & vxor. l. j. In aliis autē casibus dos ad mulierem redit, & ad virum donatio propter nuptias, nisi secus obtineat consuetudo, extra de don. inter virum & vxo. i. donatio. §. fanè. Tertiò, aliquādo ratione consuetudinis: vt dictum est statim. ¶ Decimosexto † quæritur, vtrum constante matrimonio possit vxor dotem repetere marito vergente ad inopiam, vel alio casu? Et dico quòd sic in multis casibus. ¶ Primò, viro in insulam deportato, cuius affectionem mulier non mutauit, secundum Pet. de Palu. in iij. dist. xlij. ¶ Secundò, viro bannito de regno. C. de iure dot. l. vbi. & hoc nō est dubium, secundum Bar. in l. si constante. ff. solu. matri. si perdidit omnia bona sua, quia publicatur, cum sit perfecta inopia. & idem credit parte bonorum publicata: vt l. si marito. ff. solu. mat. & idem finaliter credit, si nihil de bonis eius publicatum est, per authenticum, de æqua. do. quia talis incipit malè vti substantia sua: cum peregrinatio ducat ad paupertatem. ¶ Tertiò, viro ad inopiam vergente etiam sine culpa: modò ipsa non sit eam cōsumptura: vt in d. l. vbi. & est communis opinio Legistarum, vt refert Panor. in c. per vestras. de dona. inter virum & vxo. quod idem Per. intelligit nō de inopia ærisi quia tunc sub tali cautione, quam præstare potest, committenda & dimittenda est dos: sed de inopia mentis: vt quando incipit esse prodigus & dilapidator: & quia tunc cautio parum valeret. Et idem sentit Pan. in c. per vestras. de don. inter virum & vxo. vbi dicit quòd de ista cautione prouidit ius canonicum, non ciuile. Et non sufficit cautio iuratoria, secundum Ioan. And. quam quilibet præstare potest, quantuncunq; pauper: cum text. ibi dicat, quam potest. Ex quo sumitur limitatio ad totum titulum C. ne fide iussores dotium dentur. scilicet nisi maritus vergat ad inopiam. Pro hoc scito quòd circa hoc emanarunt varia iura: Nam primò sancitum est quòd si substantia mariti nō sufficit ad satisfaciendum doti & creditoribus, potest vxor dotem repetere ff. solu. matrim. l. si constante. Deinde sancitum est quòd hoc posset, si maritus ita se gerat quòd vergat ad inopiam. C. de iure dot. l. vbi. quæ dispositio est latior: quia non requiritur vt substantia mariti non sufficiat: sed satis est quòd vergat ad inopiam: vt puta, quia est nobilis, & vult facere sumptus vltra facultates. Deinde sancitum est quòd hoc posset si maritus male incipit vti substantia sua: vt in authen. de æqua. do. quæ dispositio adhuc est latior: quia suppositò quòd non vergat ad inopiam, puta quia ditissimus est: ex quo tamen malè vtitur sua substantia, potest mulier dotem repetere. & ibi glo. sentit id quod Barto. dicit in d. l. si constante. scilicet quòd hoc potest quando vir incipit de pauperari. & secundum opinionem vulgi ad inopiam vergere: quia res dicitur male geri quandoq; respectu initii, quandoque respectu finis: vt l. & in totum. ff. de impen. in re. do. fa. & fauore dotis ne possit perdi. si vir ad extremam paupertatem veniret: vtroque modo intellige siue vir malè inchoet, siue malum exitum habeat. In quolibet autem trium prædictorum casuum potest mulier agere contra maritum repetendo, & fortius excipiendo cōtra petentem dotem. Et idem est à fortiori de quolibet alio. cuius est dotem aut reddere aut recipere. Et non solùm ad dotem, sed etiam ad donationē propter nuptias agere potest in illis casibus: vt est text. in d. l. vbi. Si tamen ab initio mulier nupsit pauperi, aut vergenti ad inopiam, aut malè vtenti substantia sua: videtur quòd repetere nō possit: quia semel approbauit mores illius. Tamen Bart. in d. l. si constante. contrarium tenuit: quia non potuit per tacitum pactum sibi vxor præiudicare: nam publicæ vtilitatis, vt dos maneat integra mulieribus: vt l. j. ff. solu. matri. ¶ Decimoseptimo † quæritur, cui restituenda sit dos, siue ad quem pertinebit soluto matrimonio? Et dico, q̄ licet maritus de subtilitate iuris efficiatur dominus dotis sibi datæ: vt in l. rebus. C. de iur. do. & l. doce ancillam. C. de rei vendica. tamen ad illum nō pertinet post mortem vxoris, nisi in duobus casibus. Primò ratione pacti de dote lucrando. Secundò, quando vxor intestata decedit deficientibus liberis & propinquis: quia vxori succedit, & econtra vxor viro. lege vnica. C. vnde vir & vxor. Et similiter duobus

Universidad de Deusto
Biblioteca

casibus prædictis ad mulierē pertinet donatio propter nuptias viro defuncto. Et ita tenet Sum. Ang. Sed tu dic vt §. §. xv. tertio ratione consuetudinis. Extra hos casus autem eum ab vno trium dos cōstituatur, secundū Pan. in c. fi. de dona. inter vir. & vxo. scilicet à patre pro filia, vel ab ipsamet muliere, vel ab extraneo: quem dico omnem nō habentem mulierem in sua potestate. vt dicit text. in l. vnica. C. de rei vxor. act. pertinebit ad eum, qui eam cōstituit, si stipulatus est eam sibi restitui, siue sit pater, siue extraneus: vt in l. vnica §. accedit. C. de rei vx. act. Si autē constituit quidem eam, sed non est stipulatus eam sibi restitui: tunc si sit extraneus, reddetur vxori si supereſt, vel hæredibus eius, si decesſit. Sed si sit pater, erit filiæ in duobus casibus. Primò, si eā emancipauit. Secundò, si ipse pater præmoriatur. aliàs filia præmoriente erit patris: etiā si extant liberi ex filia, secundum aliquos: vt secundū Vin. per l. dos à patre. C. solu. matr. cum qua opinione cōmuniter transeunt Canonistæ: vt dicit Pan. in c. fi. de do. inter vir. & vxo. & Bart. in l. post dotem. ff. sol. mat. & gl. in l. dos. Sed contraria opinio, quæ est Martini antiqui glo. & vult q̄ restituatur liberis præualuit in vſu, vt dicit d. gl. & etiam est vera de iure, arg. ff. sol. matr. l. post dotem. & ita tenet Sum. Confeſ. superstite autem patre simul & filia non emancipata: tunc patri & filiæ reddetur: & nō erit alteri sine alterius consensu. ff. sol. mat. l. ij. Si verò is, qui dotem cōstituit, sit ipsa mulier, reddetur sibi d. l. vnica. vel suis hæredibus: nisi ratione adulterii illā perdiderit. Prædicta tamen limita vera, nisi obstent aliqua
20 statuta, vt cōmuniter accidit. ¶ †Est autem notandum secundum Bar. in d. l. post dotem. q̄ vtilis est ad multa disputatio, an opinio Martini sit vera de iure vel de cōsuetudine. Nam si filiam familias habens dotem profectitiā, & filios ex primo matrimonio, nupſit secundo viro, & moritur in secundo matrimonio sine filiis, si de iure vera est opinio Martini, succedent in dotem filii primi matrimonii: quia prima causa in succeſsione est liberorum: si autem de iure non est vera, sed de consuetudine, secus: quia cum dictet consuetudo quòd dos remaneat apud virum propter filios eiusdem matrimonii: non extendetur ad alium casum: vt l. siverò §. de viro. ff. sol. matrimo. Idem tenet Iaco. But. in l. fi. C. com. vtri. iu. & hoc putat Bar. verum: quia de eodem matrimonio oportet filios consiſtere. casus est in l. si inter
21 ff. de pact. do. ¶ Decimooctauò † quæritur, vtrum confeſsio, qua vir confitetur se recepiſſe dotem constante matrimonio, valeat? Et dico quòd non, nisi appareat de numeratione: nam videtur donare. Bal. in l. j. C. de do. promiſſ. & Ang. in l. pen. ff. quæ res pi. ob. poſ. & Bart. in l. si diuortio. ff. de verb. obli. & ibi Legistæ. & præsumitur simulata confeſsio secundū Bartolū in l. j. C. de dona. ante nupt. & hoc verum, nisi vir faciendo testamentum legaret vxori dotem expreſſa quantitate: tunc omnino vxor eam habebit, etiam si probaretur q̄ nunquā fuerit soluta: vt not. Ang. Aret. in. Inſtit. de leg §. sed si vxori. quod limitandum videtur verum. nisi vir esſet non soluendo creditoribus suis. ¶ Deci-
22 mononò † quæritur, quādo restituenda sit dos? Et dico multa. ¶ Primū. Si dos cōſiſtit in rebus immobilibus, debet reddi statim soluto matrimonio. Si verò in rebus mobilibus, restitui debet intra annū C. de rei vxor act. l. vnica. §. cum autē. quod tamē in marito limita, si poteſt: quia si dolo malo nō est versatus, non restituet nisi in quantū poteſt, scilicet ratione ne egeat, d. l. vnica. & si paciscatur vt conueniri posſit vltra quàm posſit facere: est contra bonos mores: & pactum non valet. ff. solu. matrim. lege, alia. §. j. quod priuilegiū etiā transit ad filios eiusdē matrimonii: vt ff. sol. matrimo. l. maritum. Sed tam ille, quàm isti cauebūt dē restituendo reſiduo, si venerint ad pinguiorē fortunam: vt notatur in d. l. vnica. §. cum autem. & in l. in condemnatione. ff. de regu. iur. Hæredi autem extraneo hoc nō est præstandum, nec transit ad illum. d. l. maritum. de quo vide gl. in c. mulieres. & ibi per Canonistas, de dona. inter vir. & vxor. ¶ Secundum. Si quando data est dos res erant immobiles, quas vendidit maritus: & inde ex pretio emit mobiles: nō computabūtur immobiles, sed mobiles. Et casus est secundum Bar. in l. cum in fundo. §. si fundus. ff. de iure dot. & ita indicabūtur mobiles. vel immobiles tempore mortis viri. Vnde non statim restituentur: sed intra annū. Nec est verum hic q̄ subrogatum sapiat naturam. & cætera. Et dicit Bar. q̄ ille §. est contra gl. in l. diuortio. ff. sol. mat. & cōtra gl. in d. l. vnica. cuius glo. opinionem tenuit Ludo. de Ro. in suis singularibus. ¶ Tertium. Si mulier dedit dotem in re mobili, puta in auro: & negante hærede dotem se daturum intra annum, si interim non habet vnde viuat, hæres condemnabitur ad dandum statim: quia de hoc videmus casus in l. si constante. §. quoties. ff. sol. matri. & si contra hoc essent iura, nihil valerent: quia essent contra ius naturale: nisi secundum aliquos, hæres esſet in necessitate æquali.
¶ †Vicesimò quæritur, qualiter restituēda sit dos? Et dico
23 multa. ¶ Primum. Expensarum factarum à marito vel hæredibus circa dotem, quædam sunt necessariæ, vt illæ, quæ si factæ non fuiſſent, aut res periiſſet, aut fuiſſet deteriorata: sicut si domus, quæ ruinā minatur, aptetur, aut restauretur tecta. Quædam verò vtiles: vt quæ rem meliorē faciūt, & deteriorē fieri non sinunt: sicut vineæ paſtinatio, vel huiusmodi. Et quædā voluntariæ seu voluptuoſæ: vt quæ rem tantùm ornant, sed fructū non augent: vt viridaria & picturæ & incrustationes, & huiusmodi. ff. de verb. signifi. l. impensæ. & dicuntur incrustationes cruſtæ subtiles marmoris extra murum positæ. ¶ Secundum. In restituenda dote defalcari possunt expensæ necessariæ, quæ ipso iure dotem minuunt, secundum gl. in c. mulieres. de dona. inter vir. & vxo. Vtiles autem nō minuunt dotem ipso iure: sed petuntur actione mandati, vel negotiorū gestorum. Voluntarias autem quidam dicunt simpliciter perditas. Sed melius alii distinguunt, si mulier vult habere, reddere debet quæ impensa sunt. quæ si reddere non vult: tunc si separationem faciant sine rei læsione, tolli possunt: vt pictura facta in tabula vel panno, & affixa parieti: si autem separationē non recipiunt, relinquenda sunt: vt si esſet facta figura in ipso pariete immediatè. ff. de impen. in re. l. j. & l. pro voluntariis. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. sed nec. Sed hæc nō habent locum in expensis factis pro exactione vel defensione dotis: quia maritus est dominus fructuū dotis: & sic tanquam dominus ipsam tuetur: vt no. ff. de impen. in re. dotali. fac. d. j. & ideo repetere nō poterit, vt tenet Spe. tit. de do. post dinor. & Ioan And. Circa vtiles tamē Bar. ff. de impen. l. vtilium. distinguit: quia aut sunt factæ voluntate mulieris: & tenetur. aut sine: & tūc aut potest aliunde solueres & idem aut nō potest aliunde soluere: & nō tenetur: vt in d. l. vtilium. quia tunc non videtur vtiles, cum nō expediant mulieri. & idem Dy. ¶ Tertium. Cum dos sine matrimonio esſe non posſit. C. de don. ante nupt. l. ti. solutū pro dote, vbi matrimonium nullum fuit, nō repetetur nomine dotis, sed cōdictione sine causa. ff. de cōdict. sine causa. l. fi. & est priuilegiata hæc actio quo ad mulierē, sicut actio de dote: vt tenet doct. in c. de prudentia. de dote post di. re. & facit l. j. ff. de priuil. credi. ¶ †Vicesimoprimò queritur vtrū aliquo casu dos posſit solui mulieri? Et dico q̄ sic in tribus casibus, secundum

cundū Bar. in l. quāuis. ff. sol. mat. Primò, vt soluat æs alienū. ff. de iu. do. l. vlt. Secūdò, vt emat prędia: & illud est regulare, qñ ex solutione, quæ fit causa dotis, mulier fit melior, vir non pauperior: vt l. ita constante. ff. de iure do. Tertiò, vt cōsanguineos redimat ab hoſte, vel eos alat egentes. Ex quo nota quòd si mulieri soluitur pecunia vt soluat votum factū pro se, vel in peregrinationē pro anima sua vadat, aut alterius eius coniuncti, iustè soluitur, & minuit dotē: quia si hoc fieri permittitur ad liberanda corpora: multo magis ad liberandas animas. C. de sacrosanctis eccle. l. sancimus.
25 ¶ Vicesimo secūdò † quæritur, vtrū hęredes mariti teneantur alere relictam intra annum restituendæ dotis? Et dico multa. Primū. Eam tunc alere tenentur, si aliunde non habeat, vnde alatur: nō tamen secundū quantitatē dotis: quia si fructus excederent, nō tenentur niſi ad alimēta: & si quid de dote restituunt, tenentur in reſiduo alimentorū. Ita notat gl. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. exactio. & ff. sol. matrim. l. adiutor. Vnde si pater præstitit alimenta filiæ, poterit ea repetere ab hæredibus viri. & facit quod not. Bart. in d. l. diuortio. Si verò habet vnde alatur, non tenētur hæredes, secundum gl. in dicto §. exactio. probatur in l. extraneo. ff. de ventre in poſ. mit. ¶ Secundum. Ipsa etiam cum eisdem hæredibus habitare non tenetur, secundum Bart. in d. l. diuortio. quia iure nō inuenitur expreſſum. Sed tamen contrariū tenetur secūdum aliquos: quia intra annum dicitur quasi esſe in matrimonio. C. de bon. ma. l. fi. & sic cōſuluit dom. Card. quòd non poterit alimenta petere, si contra eorum voluntatem alibi sit demorata: dūmodo apud eos posſit honestè morari. ¶ Tertiū. Licite ipsa potest percipere certum quid pro alimentis ab hæredibus mariti, donec illi dotem restituant de iure communi: iuxta no. per Bar post Cyn. C. de bon. auctho. iudic. poſ. auth. ei qui. & per Ang. in l. Titia ff. sol. matrim. & Paul. de Ca. cōſi. cccl xxxij. Quod tamen Pan. in c. salubriter. de vſur. limitat in ea, quæ non habet vnde viuat aliunde. sed melius limita quando hoc facit ratione interesſe coacta: puta quia mallet suam dotem, sed eam non accipit, vel quia nō potest, vel quia hæredibus compatitur: aliàs si sponte faceret, cum dotem habere posſet, esſet vsura manifeſta: vt infrà patebit. & diffuse deduxi in quæstione aureæ rosæ. vide infrà Vsura. iij. §. sexto.

¶ Dvana, vide infrà Gabella, tertiò.

De Dubiis facti & iuris.

1 *Dubium variè sumitur. Quomodo autem differat ab opinione & fide & huiusmodi, remittit.*

2 *Quod in regula iuris, estote. habetur, qualiter sit intelligendum? Et ibidem quòd humanorum exteriorum operum genus triplex. Et quæ de genere bonorum sint, quæ de genere malorum? & quæ ex se indifferentia? Et in quibus in bonam, aut malam partem iudicandum ac interpretandum sit?*

3 *Opinionem malam de aliquo sine causa legitima habens, eidem iniuriari dicitur: & ideo melius esse nos falli habendo opinionem bonam de homine malo, quàm falli raro habendo malam de bono.*

4 *In dubijs tutiorem viam esse eligēdam: qualiter intelligendum sit? Et ibidem quòd dubium duplex sit. Et quòd amans periculum peribit in illo.*

5 *Ambiguitatem iuris triplicem esse: aut enim iuris, aut facti, aut personæ: & ibidem de singulis. Et in qua ex his certa sententia reddi queat?*

6 *Regula, cum sunt partium iura obscura, reo fauendum esse potius, quàm actori.*

7 *In dubio super irregularitate, vel aliquo delicto, qualiter interpretandum sit, affirmatiuène, an negatiuè: & hoc siue in foro contentioso, siue in foro animæ, siue in foro quasi pœnitentiali?*

8 *In ambiguitatibus cuinam standum sit? Et de hoc cōclusiones quatuor: & ibidem dissunctio ex Ioan. Andrea, quòd ambiguitas vel obscuritas, aut in vltimis voluntatibus, aut in conuentionibus in iudicio factis, aut in confeſsionibus, aut in contractibus & pœnis, aut in sententijs apposita sit, de quibus hic sigillatim.*

9 *Legibus, num aliquid ambiguum, aut obscurum insit?*

10 *Verbis non semper inhærendum, etiam si de intellectu non constet. Et verba legibus aut rescriptis apposita, æquitati conformari debere: & si verba id non fiat.*

DVBIVM, † secūdum Iſid. in lib. Etymol. est motus in differēs in vtranq; partē contradictionis. Vel dic, secundum Philoſophum, & mentem Sancti Tho. in iij. dist. xvij. q̄ est contrarium rationum æqualitas. vnde propriè bonō dubitat de aliquo vel circa aliquid, quando habet rationes ad vtranq; partem æqualiter, aut quasi æqualiter mouentes: ita quòd nō inclinatur ad hoc magis quàm ad illud notabiliter. Quomodo autem differat dubiū ab opinione, & fide, & huiusmodi, iuſrà opinio. ¶ Primò † verò q̄ritur, 2
quomodo intelligitur illud quod habetur in regula iuris, eſtote. scilicet dubia, id est, facta, quæ dubiū est quo animo fiant, sunt in meliorem partē interpretanda. & dico triplex esſe genus operum humanorum exteriorū præceptorum à nobis. Quædam enim sunt de genere bonorum, id est, ex suo genere, siue ex suo obiecto bona: vt eleemoſyna, oratio, ieiuniū, & huiusmodi, quæ malè fieri non posſunt niſi per accidēs, ratione finis, seu intētionis, vel circunſtantiæ: puta si fiāt quando, vbi, vel à quibus non debent. Quædam verò sunt de genere malorū, id est, ex suo obiecto malo: vt furta, blaſphemię, & huiusmodi, quæ bene fieri nō posſunt, etiam per accidens ratione finis, aut circunſtantiarū: quia ex obiecto habent malitiam: vnde sine malitia nō fiunt: & consequenter semper sunt mala: quia secūdum Dio. bonū ex totali & integra causa: malum, ex singularibus defectibus. sicut ſtructura nō est bona, niſi sint boni lateres, & cæmentū, & omnes partes. est autem mala, si aliquod horū est malum, licet cætera sint bona. Quædā verò ex se, id est, ex obiecto, sunt indifferentia, sed suam bonitatem vel malitiā habent ex fine & circunſtantiis: vt comedere, & bibere, & huiusmodi: quæ posſūt bene & male fieri: sicut bono & malo fine & debitis ac indebitis circunſtantiis. ¶ Prima semper debent in bonā partem interpretari, licet fieri posſint mala' intētione: & similiter tertia in partē meliorē: de quibus principaliter intelligitur regula, secundum gl. In aliis verò, secundum Bedam, permittitur nobis iudicare, id est, interpretari in malam partem, & peccata esſe cōſequenter facientem talia esſe peccatorem. xj. q. iij. si quis dixerit. & c. sequen. Vide infrà Iudicium. §. iij. Adde ex Sanct. Tho. ij. ij. q. lx. quòd † habens malam opinionem de aliquo abs- 3
que causa ſufficienti, iniuriatur ei, & illū contemnit: quod sine causa cogente nullus facere debet. Et ideo vbi non apparēt de malitia alicuius manifeſta indicia, debemus illum habere bonum id quod dubium est, in meliorem partē interpretando. Et melius est, aliquem falli frequenter habendo bonam opinionē de homine malo, quàm falli raro habendo malā de bono: quia ex hoc fit iniuria proximo: non ex primo. de reg. iur. eſtote. ¶ Secundò † quæritur, quomo- 4
do intelligitur aliud dictū, quod est quaſi regula, scilicet, In dubiis tutior via est eligenda: quod est ſumptum extra de ſpon. in c. iuuenis. vbi dicit gl. quòd in his, quæ dubia sunt, quod certius æſtimamus, tenere debemus. Et idē dicit Aug. de pœnit. diſt. in. vij. c. ij. tene certum. dimitte incertū. Et dico hic opus esſe duplici diſtinctiōe. ¶ Prima. Dubiū est duplex, scilicet probabile: cū scilicet rationes pro-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bibiles ad vtranq; partē sunt quasi æquales. & scrupulosum, qui ando quis scilicet ex leui suspicione timet alicubi esse peccatū. Scrupulosum dubiū ad consiliū boni viri est depo nendum, secūdum omnes Doctores. & idē est si dubitatur an dubium sit scrupulosum nēcne. Et ratio huius est: quia qui in huiusmodi consuluit virum bonum, id est, periti & cōscientiarum, etiā si deinde cōsilio eius erret, excusatur: quia labor at ignorantia inuincibili, quæ excusat: vt infra Ignorātia §. xlv. Dubiū autē probabile est, de quo propriē illud dictū intelligitur: & secūdum Archi. peccatum graue est tali in dubio se exponere, vbi est mortale. Et secundum Pan. in d.c. iuuenis. in dubiis, scilicet probabilibus, vbi verſ facit periculum animæ, semper tutior pars est eligenda, & quod certius est tenendā, & quod sine dubio explicari pōt. Sed tamen intellige q̄ si detur casus, q̄ opinio securior sit minus probabilis notabiliter, non est eligenda necessariò: quia ibi cessat ratio dubii. Si verò sit minus probabilis, sed non notabiliter, etiam non est eligenda necessariò: quia eo casu intelligo Alb. in lib. de Homine. dicētem, q̄ conscientia non obligat ad faciendā, nisi quod est in conscientia, si vt opinatum, vel creditum, vel scitum: nō autem si est dubiatum, vel ambiguū: si tñ probabilitas hinc inde esset æqualis, tutior eligenda est necessariò, quādo ex electione alterius imminet periculum peccati mortalis: quia tūc verum est illud Eccleſiastici iij. Amans periculum, peribit in illo.

Quādo aūt imminēret periculum peccati venialis solum, 5
ostēt eligenda de bone esse tātum. ¶ Secunda † distinctio est, quam dat gl. xxxiij. distinct. civlti. quod triplex est ambiguitas, scilicet iuris, facti, & personæ. Ambiguitas iuris est, vbi de similibus ad similia proceditur: vt dist. xx. de libellis. & de tali loquitur c. sicut. dist. xiiij. dicens q̄ in dubiis vel obscuris sequendum est quod nec præceptis Euangelicis contrariū, nec decretis sanctorū patrum inueniatur aduersum. Vbi autem est ambiguitas facti, nunquā ferenda est sententia in præiudiciū alicuius. & sic intelligitur illud xj. q. iij. graue est, & satis indecens, vt in re dubia, certa detur sententia. Vbi verò nulli sit præiudiciū: vt in baptismo, cōsecratione, ordinatione, cōsecratione, & huiusmodi: benē fertur in dubio sententia certa, scilicet, vt baptizetur denuo. & sic de aliis: vt de cōs. dist. j. parunlos. & dist. j. solēnitates. Quādoq; tamen dubitatur de facto: & fertur sententia in præiudiciū alterius: vt in d. c. iuuenis. Sed istud fit propter periculum animæ. Vbi verò est ambiguitas personæ, sed facti est certum: bene fertur certa sententia, secundum Archi. vt cū furtū est publicū, sed ignoratur author: & tūc iudex, inquit, in authorē potest ferre sententiā excommunicationis, & præcipere vt sibi reuelleī. Alb. c. quidam. v. q. j. & hoc vtiq; verum est: sed tamē author nō tenetur obedire ad simplex præceptū, nisi sit de hoc infamis. vel semicōuictus: vt distinse dist. put dixi in Aur. ro. in quodā casu: & supra Correctio. §. viij. Si tamen etiā in furtum occultū intenderet ferre sententiā excōmunicationis, inciderent nō obediendo: quia & si forte esset iniusta, tñ nō esset nulla. ¶ Ter 6
tio † quæritur, quomodo intelligitur illa regula iuris, c. cū sunt partiū iura obscura, id est, dubia, reo fauendum est potius quàm actori? Et dico q̄ ista regula intelligitur nō solùm in sententia ferenda, sed etiā in latā à duobus ordinariis: vno absoluente, & alio cōdemnāte, quia tenet sententia pro reo, nisi in casibus, vt infrà. nec tamē si absoluitur in dubia fertur in re dubia certa sententia, cōtra dictū c. graue. qa non est dubium, imò certum q̄ debet absolui, si actor non elāre probauit. vj. q. vlti. actor. Tenet etiā in fine litis, in quo fauetur reo. de quo dic vt not. de rest. spol. cū ad sedem. in gl. iij. Nō tenet autem: sed fallit primò in causa fauorabili, quam tuetur actor: puta in causa liberali, aut matrimonij, aut inoffi. testam. vel doris: quia tunc actori fauendum est. xxxiij. q. j. si quis accepit. de probat. ex literis. Et secundo in principio litis. ff. de iudic. l. si quis. vbi ambiguā orationem actoris in sui vtilitatē interpretamur. Et similiter tertiò in probationibus obscuris inductis à reo, quas cōtra illam interpretamur, de probat. licet. de quo die vt infrà. §. vi.

¶ Quarto † quæritur, vtrum in dubio de irregularitate vel 7
aliquo delicto interpretandū sit affirmatiuè aut negatiuè? Et dico q̄ secūdum Inn. in c. ad audientiā. de homicidio. cum irregularitas sit de iure positiuo, in dubio non debet iudex reputare aliquē irregularem: quia pœnæ molliendæ sunt. de regul. iur. in pœnis. lib. vj. Quod Pan. vt colligitur ab eo ibi. & in c. cùm tuffili præpositē. de testi. dicit sibi nō placere. & melius distinguit: quia in foro cōtentioso, vbi pure agitur ad pœnā. procedit dictū Inno. & ita loquūtur iura per eum allegata. Vnde generaliter debemus interpretari negatiuè, siue per non, maximè vbi agitur de pœna: puta quia celebrauit: quia collatio nō tenuit, & huiusmodi, quia in pœnis mitior interpretatio est facienda: vt in dicta regula, in pœnis. & in regula, odio. lib. vj. & idem dic in excommunicatione, & similibus. In foro autē animæ debemus interpretari affirmatiuè q̄ sit irregularis: quia in foro pœnitentiali semper pars tutior est eligēda, licet durior videatur: quia in illa parte nullū subest periculum. ad hoc c. significasti. eli. j. de homic. Et idē dicit vbicunq; dubitatur de aliquo delicto, ad quod vide gl. notabilem in c. vnico. de seru. in ord. fa. Et similiter dicendū est in foro quasi pœnitentiali: puta, quia non agitur ad pœnā propriè: sed vt ab altaris ministerio abstineat, vel à cōtractu matrimonii, vel ab aliquo exercendo, in quo exercēdo subest peccatum: quia etiā tunc in securiorē partē debemus interpretari, licet illa sit durior. & facit dictū c. significasti. de homic. & d. c. iuuenis. de spon.

¶ Quintò † quæritur generaliter, cui stādum sit in ambi- 8
guitatibus? Et dico multa. ¶ Primum. In re dubia fidei, authoritas Ecclesiæ Romanæ requirenda est. xj. dist. palam.

¶ Secūdum. Dubio existēte in iure matrimonii, tutius est cōtra statuta hominū dimittere copulatos, quàm diligere coniunctos contra statuta Dei. c. licet ex quadam. de testi.

¶ Tertiū. Verba dubia secūdum intentionem proferentis accipiēda sunt. ff. de regul. iur. in ambiguis. & vt res potius valeat, quàm pereat. c. abbate. de verb. sig. aliàs secundùm communem vsum. 100. dist. cōtra morē. Vide infrà Legatum. ij. §. v. & sequen. ¶ Quartū. Generale collectū ex 10. And. in reg. cōtra eum. qui legē dicere potuit apertius est, interpretatio facienda. lib. vj. vbi sic dicit: Obscuritas vel ambiguitas aut apponitur in vltimis voluntatibus: aut in cōuentionibus factis in iudicio, aut in cōfessionibus, aut in contractibus & pœnis, aut in sententiis. Si in vltimis voluntatibus, subdistingue: quia aut constat de voluntate expressa: & sic illa seruatur. xxvj. q. vj. quæ recedunt. & de resta. quisisti. & hoc nisi dicta voluntas turpis esset: vt ff. de cōdinstit. l. quidam. vel aliàs contra ius: extra de testam. tuā. Si autem nec expressè constat, nec tacitè, statur verbis testamenti. ad hoc xxij. q. ij. c. is autem. de celebra. miſ. in quadam. quæ verba si nimis sint larga: sequimur benignius, & minimū: vt in regula, in obscuris. de reg. iur. li. vj. & sic esset hæredis electio. etiam si non apparet quæ pars sit benignior aut minor. ff. de testa. in l. si duo sunt. Si quæratur ad quē spectat indagatio: dic q̄ ad iudicem. C. de iudic. l. voluntatis defuncti. Si autē in iudicijs sit ambiguitas, sit interpretatio pro actore. Ratio, qa debitor semper negaret se de hoc sensisse. C. de anna. excep. l. vlt. & hoc in litis exordio. & de hoc in c. cum ad sedē. de rest. spo. Si verò in probationibus sit ambiguitas, interpretatur contra producentem. de cond. appo. per tuas. & de proba. in præsentia. quia debēt probationes esse claræ. de præscript. auditis. saltem interrogari. de testib. c. cum clamor. Sed in confessionibus si confiteatur quis incertum, certificare cogitur. ff. de cond. & demon. l. certum. aliquin acciperetur quod magis expediret aduersario: vt ibi. & de consti. & de confes. c. ij. In contractibus autem, aut certum est de cōsensu, aut de dissensu, aut dubium: & in primo casu statur ei quod senserunt. de sponsa. c. j. in secundo autē nil valet. xxvij. q. ij. sufficit. xxx. q. ij. c. vno. de rap. c. cum causam. xxix. q. j. §. j. ff. de contrahen. emp. l. in venditionibus. & ibi error non solum corporis, sed etiā materiæ venditionē impedit: nihil enim tam contrariū consensui, sicut error. ff. de iud. l. ij. & errare est aliud pro alio putare. xxxviij. dist. quanuis. non tamen omnis error impedit matrimoniū: sed tantùm error personæ & cōditionis. quod dic vt xxix. q. j. §. j. & in tum. In tertio autē casu, scilicet dum est dubium: subdistingue. Nam aut potest valere secundū intellectū vnius tātùm aut vtriusq;: quem valere potest. ff. de ver. obl. l. quoties. & hoc habet locum etiā in contractu matrimoniali in foro iudiciali: in foro autē animæ starētur ei, qui dissensisset in tali dubio: vt de spon. tua nos. Si verò secundū intellectū vtriusq; valere pōt, valeat illud, quod est verisimilius. ff. de verb. obli. l. eum qui ita. & de reg. iur. in regula, in spicimus. cum suis concordātibus. & si dubitatur quod sit verisimilius, seruabitur qd dicitur in hac regula. ff. de verb. obl. l. quicquid. & hoc verum cum neuter dolum cōmittit. Si autē alter dolum committat: cōtra eum fiet interpretatio. xxij. q. v. §. ex his. & c. quicunq;. & si vterq; dolū cōmittit, ad cōmunem significationem recurretur: vt in d. decretali, ex literis. vbi de hoc. & xxij. q. v. §. si ergo. Et idem reputatur in iuramētis: vt ibi notatur. In sententiis autē suis interpretari poterit præses prouinciæ vel procurator Cæsaris. ff. de appel. l. ab executore. in principio. minor non. C. de sent. ex breui. reci. l. ij. vbi de hoc. ff. de re iudic. li. index functus est enim officio suo, siue bene, siue male iudicando. quod intelligē in diffinitiua: secus in interlocutoria. quod dic vt not. de appel. cessante. de fructibus tamen & expēsis supplere pōt eadem die. ff. de re iud. l. Paulus. & de hoc nota. xxxv. q. ix. §. quia ergo. aliàs incipit, his ita. in glos. xj. q. j. §. & his. in glos. ff.

9 ¶ De † legibus nō est dictū: quia iis in eis nil obscurū est vel ambiguum. dist. iiij. erit. & C. de nouo Codi. compo. in prima cōstitutione. ibi, erit lex certa, & breui sermone cōscripta. si tamen in eis ambiguitas esse videretur, recurritur ad condentē: quia ille solus interpretari potest, qui & cōdere. xj. q. j. ex his. & idem in priuilegiis, quę sunt priuatę leges. & per eadē iura. hæc ex illo. Vbi not. q̄ xxij. q. v. in c. humanę. dicitur q̄ verba debent de seruire intentioni: nō intentio verbis. vbi dicit glos. esse arg. q̄ potius considerandā est intētio alicuius, quàm verba. j. quæst. j. Marcion. quod verum quando de intellectu constat: aliàs à verbis in dubiis non est recedendū. ff. de legatis iij. l. non aliter.

10 ¶ Et † adde quod xxiij. quæstione j. in cap. paratus. dicit glos. quòd non debemus semper adhærere verbis, scilicet etiam vbi non constat de intellectu. verba enim in rescriptis posita vel in legibus debemus conformare æquitati, licet verba non patiantur: vt de rescrip. causam. & de cōsue. cum dilectus.

De Duello.

1 *Duellum vnde, & quid dicatur: & quibus ex causis fiat?*
2 *Duellum licitumne sit, an prohibitum? Et quando factum, cum mortis periculo, aut mutilatione est ex fine licitum, an licitū ex circunstantijs quoque esse possit? Et num. 3. & ibidem quod quidā duellum tribus modis exercet.*
4 *Duellum quandā Dei tētationē esse. Et ibidē quòd Dauid in duello aduersus Goliā excusatur, quasi ad id à Spiritu sancto motus.*
5 *Duello consentientes, aut in eo partes pantes, maximēque rationē cōsuetudinis, an mortaliter peccent? Et quot hominum genera ex duello mortale contrahant?*
6 *Clerici in duello depugnantes, aut eidem participantiū, quenam pœna sit? Et quid si per se non pugnet, mórsve non sit secuta?*
7 *Clerici reliquias pugnaturis in duello afferentes, ad eōrum certamen coadiuuandum. si inde homicidium, aut mutilatio sequatur, an irregulares efficiantur? Et quid de capitulis, aut clericis qui ad subeundum duellum à seculari domino compelluntur: ānē res ecclesiasticas perdant? Item quid de Prælatis iurisdictionem temporalem habentibus, in quorum curijs huiusmodi duella iudicantur? numero sequenti. Et quid de iudicio ferri candentis, & aquæ bullientis? num. 9.*
10 *Deus in duello ad veritatē indagandā susceptō, an semper veritatē ostendat? Et an æquè cōtingat candētis ferri, & aquæ iudicia.*

DVELLVM † dictum est, quasi duorum bellum: quod 1
etiam dicitur monomachia: vt in c. monomachiam. quæst. v. id est, singularis siue vnius pugna. à monos, quod est vnum, & machia, pugna. & sic quantū ad nomen, particulare bellum qui vnus contra vnum pugnat aggrediendo vel respondendo aggressori, est duellum quantum ad rem, ad quam significandā iura hoc nomen attribuerunt. duellum non est omnis pugna duorum. Sed ab aliquibus diffinitur q̄ duellum est pugna duorū facta ad alicuius rei probationem: vt scilicet vincens probasse credatur, & victus in probatione defecisse: ac si per testes quis intentionē suā fundasset: vt de pur. vul. cap. ij. Et huic cōsonat quod dicit Ray. duellum in aliquibus vulgò dici iudicium, eo q̄ ibi expectetur iudicium Dei. Quæ quidē diffinitio conuenit duello proprie, & vt in pluribus sumpto: quòd scilicet fit ad veritatis indaginem. Aliquando tamen fit propter alias causas, secundum Ioannem de Lig. scilicet ex odio & gloriæ cupiditate. Et ideò vniuersaliter diffiniendo est singularis pugna ab vtraque parte sponte suscepta.

¶ Primo † verò quæritur, vtrū duellum sit licitū vel prohi- 2
bitum? Et dico secundum doctores, vt etiam dicitur in c. monomachiam. illud esse prohibitū sub peccato mortali iure diuino: ibi, non tentabis Dominū Deum tuū. Matth. quarto. & hoc propedit quando fit ad veritatis indaginem: similiter iure canonico: vt extra de cler. pugn. in duel. per totum. & ij. quæstione vi. cōsuluisti. & iure ciuili. C. de gladitoribus. l. vnica. lib. xj. quòd procedit quod fit ex dicta causa vel etiā ex alia causa nō rationabili cū periculo vitæ aut membrorū. Sed quia ista iura non videntur prohibuisse, nisi quod naturali iure illicitū erat: ideò ad ampliorem doctrinam dico q̄ duellum, id est, singularis pugna hinc-inde sponte suscepta, de se nō nominat aliquid illicitū: saltem mortale: alioquin esset mortale inuentuti se exercere in pugnis & brachiis ad exercitiū, aut solatiū sine odio & periculo. Vnde si sit mortale, erit ex altero duorū. Primò ex fine, puta ex inani gloria q̄ sit mortale, vel ad odiūdam vindictā; puta, qñ ex causa nō rōnabili pugnatur cum periculo vitæ aut membrorū: quibus modis est prohibitū sub mortali à iure naturali & positiuo, qđ aliquas superaddit pœnas:

Universidad de Deusto
Biblioteca

nas: sed pro hoc vide etiã §. seq. ¶ Secundò †quæritur, vtrũ quando duellũ factum cum periculo mortis aut mutilationis est licitũ ex fine, puta quia acceptatur ad cõseruationẽ fuæ personæ vel facultatis, posit esse licitũ ex circunstantia, vt scilicet non sit mortale sponte se exhibere periculo mortis, aut mutilationis? Et dico ꝙ secundũ Ray. sunt de hoc opiniones: & quidã distinguũt. Nam tribus modis quis duellat. Primò, offerẽdo duellũ. Secundò, illud sponte accepțando. Tertiò, acceptãdo illud inuitè ad defensionẽ vitæ aut rerũ: sicut si iudex accusato de homicidio vel furto indicat vt se per duellũ purget: alioquin habebitur pro cõuicto, & condẽnabitur. Et in primo quidẽ ac secũdo casu dicunt illud esse mortale: non autẽ in tertio: sedest licitum indistinctè pro defensione nõ solùm vitæ, sed etiã rerũ. & hoc tenet Gul. gl. Ray. ex hac ratione: qa nõ licet defendẽdo res, occidere raptorẽ: quare, inquit, nõ licebit eas defendere duello. Et hanc opin. sequitur Sum. Ang. Gul. tamen credit hoc esse illicitũ sacerdoti in causa criminali & ciuili. Quidã verò alii minus malè ꝙtiam in tertio casu subdistinguunt: qa si suscipitur inuitè iudice indicẽte pro defensione vitæ est licitum. & hoc videtur tenere Nico. de Ly. j. Regũ. xvj. vbi agitur de duello Dauid cum Golia. Sed pro defensione rerũ dicũt illicitũ Sed dico primò illicitum & mortale esse duobus primis modis, vt ab oibus confessum est: & secundò non esse licitũ. tertio modo indistinctè, vt dicit Gul. nec cũ distinctione aliorũ: qa si esset licitum ratione defensionis, cùm ista sit de iure naturali, in quo sacerdos à laico non distinguitur, esset etiã licita sacerdoti: qd̃ ille negat. Sed qa posset dici ꝙ est illicita ista defensio sacerdoti, non ratione peccati: sed ratione irregularitatis, quam incurrere potest sine peccato: arguo iterum: quia sic duellare iudice indicẽte. i. duellare ad indaginẽ veritatis purgando crimen: hoc est Deum tentare: qa nunquam licet: & ideò non est simile de se defendente, qui Deũ non tentat. Et hoc sentit S. Th. ij. ij. q. xcv. ar. vlt. in fin. dicẽs ꝙ eadẽ ratio videtur esse de lege duellorũ, quę & de iudicio ferri candẽtis & aquę bullientis: nisi ꝙ duellũ plus accedit ad rationẽ fortiũ, inquantũ ibi non expectatur miraculosus effectus sicut in illis: nisi forte quãdo pugiles sunt valde impares virtute vel arte. Iudiciũ autẽ ferri candentis & aquæ bullientis, dicit idem S. Th. esse illicitũ: tum qa ordinatur ad iudicandũ occulta, quæ diuino iudicio reseruantur: tum qa hoc iudiciũ nõ est diuina authoritate sancitũ. & allegat c. consuluisti. ij. q v. ¶ Addẽ †tertiò, qa est quędã tẽtatio Dei. Dauid autẽ excusatur tanquã motus à Spiritu sancto: vt dicitur in c. monomachia. Priuilegia autem paucorũ nõ faciunt cõmunẽ legẽ. xxvj. q. ij. nõ exẽplo. Tutior est ergo & verior opin. Ray. ꝙ omnes indistinctè peccẽt mortaliter. & ita tenẽt non solũ doctores ordinis Prædicatorũ: vt Sum. Con. Sum. Pis. & Archi. sed etiam Sum. Ros. & Supple. & Gof. & Host. s. ꝙ sit prohibitũ sine distinctione, quado est cum periculo vitæ aut mẽbrorũ. Nec est par ratio pugnare pro rebus aut vita in duello & extra: qa extra duellũ statur in terminis defensionis: nõ autẽ in duello: sed vterq; duellantiũ est aggressor per se loquẽdo: non obstãte ꝙ aliquis ad duellũ cogatur: qa non est coactio absoluta, sed cõditionata quę stat cum voluntario. ¶ Tertiò, †vtrum peccẽt mortaliter quicõsentiunt aut participãt in crimine isto duellandi, maximè ratione cõsuetudinis? Et dico secundũ Ray. ꝙ mortaliter in prędictis peccãt primò duellãtes siue offerãt duellũ, siue suscipiãt illud sponte, siue exacte: & secundò iudices deferẽtes illud, & prestantes authoritatẽ: & tertiò assessores, & quartò dantes in hoc cõsilium, auxilium vel fauorem. quintò sacerdotes dantes benedictionẽ huiusmodi. idem Gof. & Host. Adde sextò ꝙ & domini illud in suaditione admittẽtes, imò & tolerantes: quia desistunt manifesto facinori obuiare. Et septimo qlibet qui hoc posset sine periculo & facilè ꝓhibere, & nõ facit: qa aut cõsentit, aut negligit saluté ꝓximi corporalẽ & spirituale in casu extremæ necessitatis: imò videtur ꝙ hoc casu quilibet hoc sciens teneatur orare, si aliter prouidere non põt: & alios ad orandũ ꝓuocare, iuxta dicẽda infrà de eleemosyna corporali. Et octauo idẽ videtur de infrà de eleemosyna corporali. Et octauo idẽ videtur de inspicientibus sine displicẽtia, saltẽ in ratione: qa placent sibi in eo quod est de se mortale. Nec in prædictis põt aliqua cõsuetudo excusare qñ sunt illicita: qa nõ sunt mala quia prohibita: sed ꝓhibita quia mala, & cõtra ius naturale, contra quod cõsuetudo valet. ¶ Quartò †quæritur, quæ pœna sit clerici pugnãtis in duello aut participantiũ ei? Et dico ꝙ secundũ Ray. ipse debet deponi: tamẽ episcopus potest dispẽsare si mors aut mutilatio nõ interuenit: vt in c. j. extra de cle. pu. in du. imò si nõ sequatur mors nec mutilatio: & clericus amiserit partẽ digiti, etiã in duello oblato: sed nõ tantã quin sine scandalo possit celebrare, quantũcunq; fuerit grauis excessus, potest episcopus cũ tali post peractã pœnitentiã dispensare: arg. in d. c. j. quod secundum Ray. verum est, si necessitas vel vtilitas exposcat: sed si mors vel mutilatio interuenit, nõ potest episcopus cum tali dispensare in officio, secundũ omnes: secus in beneficio, secundũ Ray. cui licet videatur Host. contrarius tamen non est, nisi quo ad beneficiũ cum cura animarũ, in quo, secundũ eum, solus papa dispẽsabit. Et hoc sequitur Sum. Ang. sed veritas est ꝙ dispensabit in beneficio indistincte, non solùm habito, sed etiã habẽdo: qa d. c. ij. hoc indistinctè cõcedit: & pœnæ nõ sunt extẽdendæ: & beneficiũ, in quo fuerit cõdispensatũ, habere poterit etiã in titulũ, secundũ Gof. aut verius secundũ alios tantùm in stipendiũ, sicut laicus: siue in sustentationẽ. xxxij. dist. si qui verò. & ratio: quia officio ex dispẽsatione episcopi iste vti non põt. Et nõ tantùm efficitur irregularis pugnãdo per se, sed etiã per alios si mors aut mutilatio sequatur: & similiter omnes mãdantes, cõsulentes, & defendẽtes: vt in d. c. ij. iuncta glos. Sum. autem Ang. videtur velle ꝙ ipse sit irregularis ex sola pugna: etiãsi mors aut mutilatio nõ sequatur. sed hoc nullibi habetur clarè: ideoq; nõ est dicendũ. ¶ Quintò †quæritur, vtrũ sint irregulares clerici afferẽtes reliquias pugnatoris in duello ad adiuuandũ, si inde sequatur homicidium vel mutilatio? Et dico esse varias opin. quia Ray. videtur tenere ꝙ sic, eo ꝙ adiuuare videantur. Dicũt autem alii ꝙ nõ: sed bene distinguit Veruec. quia si eis non deferentibus nihilo minus duellũ futurũ erat, nõ sunt cooperatores: nec videtur irregulares. aliàs sic. & hoc rationabiliter: qa relinquiæ illæ non conferũt ad occidendũ: cùm nesciat iustitia Dei patrocinia dare crimẽ nibus, scilicet per miracula, quid faciat dando vires naturales. Si autẽ cõferrẽt, essent irregulares, etiã si aliàs futurũ erat: qa essent cooperatores. ¶ Sextò †quæritur quid de clericis & capitulis, qui à secularibus dño coguntur subire duellũ, aut res ecclesiasticas perdere: item qd̃ de prælatis habẽtibus iurisdictionẽ tẽporalem: in quorũ curiis indicuntur duella? Et dicit Veruec. ꝙ in omnibus huiusmodi casibus si clerici offerũt, aut suscipiunt duella, vel per illa iudicãt, aut prẽstãt aliquã specialẽ authoritatẽ, peccant mortaliter: & si sequatur mors, sunt irregulares. Adde ꝙ videtur esse irregulares, secundũ aliquos, etiam si non sequatur, quando ipsi propria manu pugnant. Si autem talia fiant per œconomos vel præpositos seculares, administratores prælatorũ sine speciali mãdato eorũ, peccant quidem, inquit, mortaliter prælati talia tolerando: non tamen credo ꝙ efficiantur irregulares: ex quo super hoc speciale authoritatẽ non præstant, licet præcipiant suis balliuis ꝙ iustitia faciant in tali vel tali causa: quia in tali generali mandato nihil intelligitur de duello mandari. ¶ Septimò †quæritur, quid de iudicio ferri candentis & aquæ bullientis? Et dico omnia huiusmodi eodẽ modo esse prohibita: quia in his Deus tentari videtur: vt dicitur extra de pur. vul. ¶ Octauò †quæritur, vtrũ in duello facto ad veritatẽ indagandam semper Deus veritatem ostẽdat iuuãdo eũ, qui est pro veritate, sicut credunt milites, & huiusmodi? Et dico ꝙ nõ: vt expresse casus est de pur. vul. c. ij. vbi innocentes victi narrãtur in duello. Et idem eadẽ ratione est de iudicio ferri candentis & aquæ bullientis.

¶ DVLIA. vide infrà Latria.

De Ebrietate.

1 *Ebrietas quando peccatum esse dicatur, & quando pœna?*
2 *Ebrietas, num mortale sit peccatum: Et an ebrietatem procurans, mortaliter peccet: & quid si quis ex suam vel alterius ebrietatem sanitatis gratia, consentiat: nu. 3. & 4.*
5 *Ebrietas cum hominem a peccato in ea commisso, excusat? Et circa delictum hoc, quat sint considerandæ? Et de his opiniones variæ.*
6 *Gesta ab ebrio, num efficacia sint, ac teneant?*

EBRIETAS † dicitur aliquando priuatio vsus rationis ad tempus ex immoderato potu vini, vel cuiuscunque rei potabilis: & hæc non est peccatum, sed pœna: aliquando verò dicitur actus potationis, ex quo causatur: & ista est aliquando peccatum hæc ex San. Thom. ij. ij. q. cl. ¶ Primò †verò quæritur, vtrum ebrietas sit peccatum mortale? Et dico quòd quantum colligitur ex Sanct. Tho. ij. ij. q. cl. & Alexand. ij. ij. & glos. xxv. distinct. §. aliàs ea demum. & Docto. ibi. aut quis scienter & volens inebriatur totaliter: & sic est mortale. cuius rationem assignat S. Th. quia priuat se vsu rationis, quo operatur secundum virtutem: & exponit se periculo peccandi. Et intellige ꝙ priuat se sine causa rationabili: quia se priuare ex causa, vt in somno, non est peccatũ. Aut nesciens, & consequenter nõ volens: & hoc dupliciter, scilicet raro: & sic est nullũ aut veniale peccatũ secundum negligẽtiam, qua vtitur quis ad cauendum. Aut assidue: & tunc est mortale, secundũ Ang. vt in d. §. alias. nõ quidem ratione assiduitatis vel iterationis actus, secundum omnes: quia multiplicatio actuum venialium nõ facit mortale: sed quia non potest quis assidue inebriari, nisi sciens & volens, vel notabiliter negligẽs in sciendo & cauendo. Si autẽ non inebrietur quis totaliter: sed tamẽ scit quid facit, licet sit valdè grauatus: si hoc scieter & sponte facit sine causa tractus dulcedine vini: non videtur, aut vix videtur excusari à mortali: quia notabiliter lædit vsum rationis sine causa, & cũ periculo peccandi. Sed si hoc facit ex causa: puta ratione sanitatis, est veniale vel nullum: & similiter si non aduertit, est veniale, etiam si frequenter contingat, vt credo. ¶ Secundo †quæritur, quid de procurante ebrietatem alterius? Et dico ꝙ semper mortaliter peccat, si sciens & volens operatur: & hoc siue sequatur ebrietas, siue non: & siue in alio sequatur cum mortali, siue cum veniali: quia consentit in malum, & periculum notabile proximi. Si autem ignorans & nolens operatur, est veniale vel nullum. Si vero sciens quidem, sed nolens: vt quia scit quidem se prouocare ad immoderatum potum: nolens tamen ad ebrietatem deducere, non est sine veniali: sed non est mortale communiter, nisi fortè in excessu valde magno, qui non potest arte diffiniri. ¶ Tertiò †quæritur, quid si quis consentiat in suam vel alterius ebrietatem gratia sanitatis? Et dicit Sanct. Thom. vbi suprà, quòd immoderatus cibus vel potus causa medicinæ ad prouocandum vomitum non est peccatum: quia talis cibus vel potus non est superfluus infirmo: sed propter hanc causam non debet potus dari vsque ad ebrietatem: quia tunc non excusaret à peccato: cum vomitus aliter procurari possit, vt ex potu aquæ calidæ. hæc ex illo. Cuius dictum Sum. Ange. & Ros. extendunt ad hoc quòd sit peccatum mortale inebriari gratia sanitatis & medicinæ. quod verum est quando eadem sanitas induci potest per alias medicinas: vt in vomitu, quæ aliter prouocari potest: si tamen sanitas aliter procurari non posset, nisi per ebrietatem, ex qua nullum periculum sequitur: non video quòd sit mortale. Sed ex Sanct. Tho. patet oppositum: quia priuare se vsu rationis ad tempus: vt deinde quis melius & diuturnius contẽpletur, non est malum, vt in somno patet. ¶ Quartò †quæritur, vtrum ebrietas excusẽt hominem à peccato sequẽnti in ea commisso? Et dico quòd cum circa peccatum duo considerentur, scilicet pœna & culpa: quantum ad vtrunq; sunt opiniones. Nam quantum ad culpam, si vsus rationis nõ perditur penitus: secundũ omnes excusat, nisi forte à tẽto: sed si penitus perdatur, quidam dicunt ꝙ excusat à toto. Et hanc opinionem sequitur Sum. Ange. & Ros. indistincte: quida verò dicunt etiam indistincte ꝙ excusat solùm à tanto. Sed San. Th. vbi suprà, distinguit quia excusat à toto, si fuit sine culpa: si verò fuit cũ culpa, excusat solùm à tanto. quod quomodo debeat intelligi, vide eum in iiij. dist. xvij. q. ij arti. ij. q. iiij. ad secundum. Ibi enim sic dicit: Effectus cõsequens, qui peccatũ aggrauat, iam in actu præcessit velut in causa: & ideo quando cõmissum est, totam suã quantitatem habuit, & ex effectu consequente non accrescit aliquid quo ad rationẽ culpæ: & si accrescit quo ad pœnam accidentalem, secundũ quod plures habebit homo rationes dolẽdi in inferno de pluribus malis consecutis ex suo peccato. Et ratio. secundũ mentem eius. est: quia quãdo ebrietas est cũ culpa, est aliquo modo volita: & cõsequenter in ea sunt volita implicite omnia, quæ sequuntur: sicut volens proiicere sagitta sine adhibita diligentia, vult implicite homicidiũ ꝙ sequitur. ¶ Quãtum ad pœnã verò quidã dicunt ꝙ non imputatur, nisi quod ex culpa immediate procedit: non autem quod mediate. Vnde ei, qui propter suam culpam excommunicatur, non imputatur ꝙ beneficium intra tempus debitũ non contulerit: nisi fuerit in mora petendæ absolutionis: quia culpa nõ est causa immediata, sed excommunicatio, quæ est pœna: & sic in proposito licet superflua potatio fuerit immediate causa priuationis vsus rationis, nõ tamẽ homicidii vel alterius peccati: & cõsequenter, secundum istam opi. non erit irregularis. Et ista est opinio Pan. in c. quia diuersitatem. de cocef. præben. quam sequitur Sum. Ange. Quidam verò alii dicunt ꝙ imputantur illi ad pœnam omnia, quæ sequuntur: & si occidat, erit irregularis. & hæc est opi. Richar. in iiij. dist. xv. Sed opinione secundam dico esse de mente Sancti Tho. si ebrietas fuit culpabilis. vnde iste erit irregularis, etiam si culpa fuit leuis: sicut & qui iacit sagittã incautè dãs operam illicitæ rei. ¶ Quinto † quæro, vtrũ teneant gesta per ebriũ, puta, cõtractus matrimonium: Et dico ꝙ non, secundum Veruec. & omnes, si est ebrius propriè, id est, penitus alienatus mente. secus si est bene cõfortatus, intelligẽs tamẽ quod facit, licet in multis succurratur ei per misericordiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

cordiam iuris,vt in iuramento,& cõfessione,& huiusmodi: vt ẽ.dixi in Blasphemia.§.vij.

De Ecclesia,& ecclesiasticis priuilegiis ac personis.

1 *Ecclesia & synagoga quid notent. Et cur Apostoli populum Christianum ecclesiam appellarunt? Item quotuplex sit ecclesia? de quibus hîc sigillatim. Et de multiplici eius acceptione. remissiue.*

2 *Christus capitne sit ecclesiæ,an membrum?*

3 *Ecclesia an errare possit? Et in quibus? Et quænam sit ecclesia illa, quæ errare nequit,& cuius doctrinæ infallibiliter inhærendum sit? numero 4.*

5 *Ecclesiæ Romanæ,quænam sunt priuilegia? Et ibidem quod â tribus ipsi priuilegia concessa sunt, à Deo scilicet, Papa, & Cæsare. Et quotuplicia sint huiusmodi priuilegia: Et ibidem de omnibus sigillatim.*

6 *Ecclesiasticæ personæ,quænam sint, & quotuplex earum priuilegium. Et priuilegio clericali quinam gaudeant, conclusiones variæ,de quibus fusè & apertè, vbi deuotorum, seu ecclesiasticarum personarum,proprietatis rerum non renuntiantium, sed nè matrimonio quidem,septem genera referuntur?*

7 *Honorius regulam fratrum ac sororum de pœnitentia beati Dominici, approbauit, & Prædicatorum ordinem*

1 ECCLESIA †est nomen Græcũ, & Latinè sonat conuocatio: sicut synagoga est Hebraicũ, & Latine sonat congregatio: vnde ecclesiare est conuocare vel cõcionari. Et ideo Apostoli Christianũ populum semper ecclesiã, & nunquã synagogam appellari voluerunt: vt ipsis vocabulis Christianorũ fidelitas & discretio, Iudæorumq; infidelitas & bestialitas notaretur: qui frequentius appellati sunt nomine synagogæ, quia vt dicit Vgo, cõuocantur homines proprie: pecora verò congregantur. vnde eorũ sunt greges. Et sic dicitur ecclesia secundũ Græcos ab ecclesiis, quod est miserans: quia misericordia plena sit, & nunquam redeuntibus finum claudat. C de sum. Trini. in epistola, inter claras. & de hære. c. super eo. li. vj. Videtur autem ecclesia esse idem prorsus quod populus cõuocatus seu adunatus in Dei cultu, quæ dicitur ecclesia spiritualis. transsumptiuè autẽ locus, in quo populus ad percipienda quæ fidei sunt, cõuocatur: qui dicitur ecclesia materialis. Ecclesia autẽ spiritualis est duplex, scilicet generalis, id est, totus populus Dei Christo vnitus per fidẽ, aut visionem. & spiritualis, scilicet ecclesia Christo per charitatẽ vnita. Quæ duplex est, scilicet triumphans iam Deo cõiuncta per gloria: & militans, quæ etiam est duplex, scilicet catholica siue vniuersalis, s. Dei populus per totũ orbẽ diffusus, sed propriè ei cõiunctus per fidẽ & charitatẽ. & specialis, sicut ecclesia Mediolan. & Bononien. & huiusmodi, nisi esset Romana: quia illa est ecclesia vniuersalis in virtute: vt j. §. iij. Sumitur autẽ ecclesia aliis modis, de quibus vide extra ne præla. vi. suas. in c. querelã. in gl. & specialiter sumitur vt diuiditur cõtra populum: sicut clericus & multitudo ecclesiasticarũ personarum dicitur ecclesia: vt ibi patet. ¶ Primò †verò quæritur, quantũ ad ecclesiã generalẽ, vtrũ Christus sit ecclesiæ membrum, vel caput? Et dicit S. Tho. in iiij. dist. xlix. q. ecclesia dupliciter sumitur, s. corpus Christi mysticũ præcise: & sic dicitur spõsa Christi & corpus Christi mysticũ simul cum capite, i. Christo: vnde Christus est caput spõsæ, non membrum: est tamẽ membrũ ecclesiæ. ¶ Secũdò †quæritur, vtrũ ecclesia possit errare? Et dico secundũ doctrinã S. Tho. & aliorũ Doctorũ, q errare nõ põt in spectantibus ad fidẽ vel mores: sed in his semper verum determinat: quia Christus pro ea orauit vt nõ deficeret fides eius: & Spiritus sanctus docet eam omnẽ veritatẽ, s. in necessariis ad salutẽ, vt sunt fides, & mores: & sic intellige xxiiij. q. j. à recta. & similiter creditur piè q errare nõ possit in canonizatione sanctorum, vt dictũ est suprà, Canonizatio. §. iij. in aliis autẽ errare potest: quia sequitur humanã opinionẽ, quæ falli potest. & sic intellige. c. à nobis. el ij. de sen. exc. Vnde Sanct. Th. in ij. ij. q. j. vult q quilibet teneatur inhærere doctrinæ Ecclesiæ tanquã regulæ infallibili. vide etiã infrà Fides. & 7. Vsus. ¶ Tertiò †quæritur, quæ sit ista ecclesia, quæ errare nõ potest, & cuius doctrinæ infallibiliter hærẽdum est? Et dico quantũ colligitur ex Sanc. Th. & aliis Doctoribus maximè Archiep. iiij. parte. tit. viij. c. iiij. q dupliciter dicitur, scilicet formaliter & virtualiter: & vtrunq; horũ dupliciter: & sic sumitur quadrupliciter. Ista ergo dicitur primò formaliter & verè: & est omnis populus fidelis per totum orbem maximè Deo vnitus per charitatis amorem. Et secundò dicitur formaliter & repræsentatiuè: & est concilium generale. Tertiò dicitur virtualiter & formaliter simul: & est ecclesia Romana: quæ est caput omniũ ecclesiarũ virtualiter continens authoritatem totius ecclesiæ. Quartò etiã virtualiter & repræsentatiuè simul: & est collegium Cardinalium cum suo capite, id est, summo põtifice, siue papa vel caput Ecclesiæ vtens scilicet auxilio siue cõsilio membrorum suorũ, quantum potest ad indagandam veritatem: nõ autem est papa vt singularis persona, quæ potest errare. Et sic intellige glo. in d. c. à recta. dicentem q ecclesia, quæ errare non potest, dicitur non papa, sed congregatio fideliũ, quæ scilicet tenet fidem quam Petrus cum aliis populis docuit: & hæc dicitur Ecclesia Romana, & fides Ecclesiæ Romanæ siue sint Romæ siue alibi. & de his etiã suprà. Concilio. §. ij. & iij. & infra Fides. §. j. ¶ Quartò †quæritur, quæ sint ecclesiastica, id est, Ecclesiæ Romanæ priuilegia? Et dico q sunt triplicia, s. à Deo, à papa, à Cæsare cõcessa. ¶ Priuilegium autem à Deo concessum ecclesiæ vniuersali Romanæ, est dignitas vel prærogatiua illi concessa in persona beati Petri primi Romani põtificis, & vniuersalis vicarii Iesu Christi. Et hoc probatur per c. omnis. dist. xxij. Ex quo etiam patet, q tale priuilegium ecclesiæ est etiam papæ: & est multiplex: sed tãtùm quinq; enumerabo. ¶ Primum est q ipse Romanus pontifex est caput summum & vnicum vniuersalis ecclesiæ: super eam totam habens principatum, nulli inferior vel æqualis, sed omnibus superior. ex quo etiam habet ipsa ecclesia Romana q sit caput, princeps, & mater omnium ecclesiarum. Et ista patet in c. non decet. xij. dist. vbi etiam patet q eadem dicitur Ecclesia Apostolica & Romana: vnde eadem est Romana & Apostolica. dist. xix. ita dominus. ¶ Secũdum. Nam idem Romanus põtifex est generalis prælatus, habens super omnes iurisdictionem, & plenitudinẽ potestatis. ij. q. vj. qui se scit. cæteræ autem ecclesiæ vocatæ sunt in partẽ solicitudinis, non in plenitudinẽ potestatis: vnde pallio, in quo scilicet confertur pontificalis officii plenitudo: vt extra de auctho. & vsu pallii. ipse solus vtitur in missarũ solennitis semper & vbiq.: alii autem nec semper nec vbiq.: sed in ecclesia in certis diebus. ¶ Tertium. Nã ipse condere potest statuta perpetua, firma & immutabilia. dist. xj. cõsequens. quã firmitatem innuit Christus dicẽs, Et super hanc petrã, quasi scilicet ipse Christus sit fundamentũ naturale. j. Cor. iij. Petrus autẽ etiam successorũ quasi petra prima in fundamento, vnde ipse post Christum est ecclesiæ fundamentũ, secundum Hier. Chry. Origenẽ, Say. Th. ¶ Quartum. Nã ipse solus dat robur & authoritatẽ conciliis & statutis conciliorum: vt distin. xvij. per totum. & ij. q. v. ideo. & iiij. q. vj. dicendum. & hoc sequitur ex ij. & iij. ¶ Quintũ. Nã omnes ordines

dicat, & à nullo põt iudicari dist. xl. si papa. nisi inueniatur deuius à fide. ix. q. iij. cõquestus. §. sola. & de hoc suprà Cõcilium. §. ij. & infrà Papa. §. iiij. ad quod reducitur q ipse habet interpretari omnia dubia: qui fil. sint legitimi. p venerabilẽ. Sunt & alia multa. A papa etiã sunt ecclesiæ Romanæ & aliis cõcessa priuilegia: vt q iniiciens manus violentas in clericũ sit excõicatus: & in legatis ad pias causas sufficiant duo testes: de testa. relatũ. & huiusmodi. Ab imperatore similiter sunt multa cõcessa spatsa in iure ciuili, vt de immunitate ecclesiarũ, & huiusmodi. ¶ Quinto †quæritur, quæ sint ecclesiasticæ personæ? Et dico multa ex doctrina Arch. ¶ Primũ. Clericale priuilegiũ duplex est, scilicet personale, per quod clerici percuti violenter suadẽte diabolo sine excõmunicatione non possunt. xvij. q. iiij. si quis. & fori, per quod conueniri nõ possunt in cautis ciuilibus, aut criminalibus sub iudice seculari. vj. q. j. de personalibus. nec de suis bonis patrimonialibus vel ecclesiarũ, aut laicorũ: vt impositionibus, præstatiis, gabellis, pedagiis, & huiusmodi. ¶ Secũdũ. Secũdũ Hie. xij. q. j. duo sunt genera Christianorũ. vnũ diuino officio, cõtemplationi, & oratione dicatũ: vt sunt clerici, & Deo deuoti, videlicet cõuersi, nullã inter se proprietatem habentes. quod intellige secundum tempora, quibus clerici viuebant in cõmuni secũdũ Arch. vel de religiosis. hodie enim clerici seculares licite propriũ habent: vt xij. q. j. in multis capitulis. & de pec. cle. per totũ. Aliud genus est laicorũ. Laos enim Græce, Latine dicitur populus. Vnde cùm ibi non detur tertiũ genus Christianorũ, oportet omnem nõ comprehensum sub genere laicorũ, pertinere ad genus clericorũ, id est, deuotorum: & huiusmodi dicũtur ecclesiasticæ personæ gaudẽtes priuilegio clericali. Et isti, secundũ Pan. c. ij. de foro cõpe. sunt hi qui alieno actu eripiũtur à iurisdictione Imperatoris, q est duplex, scilicet receptio ordinis, intellige etiã minoris: & cõuersio ad aliquã de religionib⁹ approbatis. Ad de verò q est tertius actus, scilicet quo quis se obligat & sua perpetuò & efficaciter alicui religioso vel clerico cum alteratione habitus, de mẽte eiusdem ibi. Adde etiã q est quartus, secũdum Ant. de Bu. vt infrà partic. vij. scilicet viuere in cõmuni regulariter. Adde etiã quintum, id est, consuetudinem rationabilem & præscriptã, quæ habet vim legis. ¶ Tertiũ. Igitur personę ecclesiasticę sine dubio dictis priuilegiis gaudentes quo ad religiosos sunt canonici regulares, monachi mẽdicantes, & omnes in aliqua religione approbata tria vota profitẽtes. de statu monac, cũ ad monasteriũ. Et similiter conuersi in huiusmodi religionibus obligati ad tria vota: vt expresse notatur in c. lex cõtinẽtię. xxvij. q. j. Et similiter quo ad personale priuilegium religionum, & huiusmodi nouitii, clerici, vel conuersi, vt personæ ecclesiasticæ cẽsentur. de sentent. excommu. religioso. lib. vj. Adde idem esse de his qui se & sua obtulerũt cum alteratione habitus. Et idem de monialibus, & earũ nouitiis, & conuersis: vt in d. c. vt lex. Et vtroq; gaudent priuilegio, etiã si efficiantur apostatæ, vel reiiciãtur, vel licentientur ad manendum extra claustrum, si sunt professi tacitè. si ue clerici, siue cõuersi, aut moniales, vel clerici seculares in sacris constituti non incedentes in habitu & tonsura, cum sciuntur esse tales. vide infrà Excõmunicatio. vj. §. quinto. ¶ Quartũ. Et similiter quo ad clericos personæ ecclesiasticæ sunt omnes cõstituti in sacris, id est, subdiaconatu, & suprà: imò constituti in minoribus: vt patet xj. q. de personis. vtroq; priuilegio gaudentes etiam excommunicati, suspensi, depositi, & irregulares, nisi essent solenniter degradati: vt qui traduntur curiæ seculari: de pœn. degradatio. lib. vj. Imò per Psalmistatum, qui idem est quod prima tonsura: nec est ordo, sed dispositio ad ordinem: secundum Theologos efficitur quis clericus gaudens priuilegio personali d. canonis, si quis suadente. vt expresse ponit glossa dist. xxj. c. j. & probatur per cap. non dubium. & per cap. parochiatos. de sent. excommun. In hoc tamen est differẽtia: quia in sacris constituti priuilegium clericale retinẽt semper, nec ei possunt renuntiare: & si de facto dimittãt clericatum transeundo ad actus omnino contrarios, vt contrahendo, aut vacando militiæ, vel negotiationi, & huiusmodi, cogi debent redire ad clerũ, & viuere clericaliter: licet nõ incidant in canonẽ, qui eos capiunt vel cædunt ignoranter: quia sine habitu & tonsura incedunt. Sed constituti in minoribus, si sunt clerici seculares, possunt liberè & sine peccato dimittere clericatũ contrahendo matrimoniũ, vel aliis exercitiis omnino laicalibus insistendo. Et si cõtrahant cũ vna & virgine deferentes tonsuram & habitũ, retinent priuilegiũ canonis, si quis suadente. nec trahi possunt ad iudicium seculare pro excessibus in ciuilibus aut criminalibus, aut personaliter, vel pecuniariter à iudice cõdenari: reali autẽ priuilegio nõ gaudent in talliis, & huiusmodi: vt de cleri. coniug. capite vnico. lib. vj. Quando autem perdãt priuilegium clericale, vide suprà Clericus. ij. §. fin. ¶ Quintum. De cõuersis autem ad ecclesiam seculare siue clericorum secularium, vtrum sint ecclesiasticæ: personæ. glossl. in d. c. vt lex. xxvij. q. j. distinguit: quia si retinent sibi sua, non gaudent huiusmodi priuilegiis: secus si se & sua alicui ecclesiæ tradunt: quia gaudent: licet teneret matrimoniũ si contraherent: & filii inde nati possent petere legitimam portionem de rebus oblatis ecclesiæ: vt xix. q. iij. si qua mulier. & c. sequenti. quia non intelliguntur vouisse continentiam, & renuntiasse propriis, sicut conuersi vel oblati ad ecclesiam regularem. Sed Ioannes Andreas super clem. j. de decimis. limitat, quòd gaudent si hoc faciãt realiter cũ effectu. & per illud verbum, cum effectu, dicit tolli primò fraudes. vnde nõ gauderet hoc faciens ad fugiendum onera cõmunitatis: quia fraus & dolus nemini debent patrocinari. de rescriptis. in capite, sedes. & secũdò cõditiones & pacta quæ suspensum tenerent talium oblationẽ effectum: vnde nõ sufficit quòd sua donassent remanẽtes in seculo, retento sibi vsufructu. Limitare etiam videtur gl. in c. vt priuilegia. de priuilegiis. si mutent habitũ: ita quòd distinguatur ab habitu seculari: licet ex toto non habeant habitum monachalem. argu. xxxiij. q. quinta. quod Deo. vnde Archidiaconus super gl. capite, duo sunt. xij. q. j. dicit quòd tales ex quo habitum mutant, personæ ecclesiasticæ habentur, & priuilegiati intelliguntur. arg. xij. quęst. ij. ecclesiarum seruos, Panormit. etiam in d. cap. ij. videtur limitare, vt non gaudeant maximè priuilegio fori, nisi sint oblati perpetuò & efficaciter. licet glossa in cap. clericum. xj. quæstione j. velit indistinctè, q familia clericorũ gaudeat priuilegio fori. quòd speciale, inquit, videtur in familia episcopi. de offic. Arch. c. fi. Sed ego puto in hoc standũ consuetudini, si apparet: aliàs nõ gauderet, nisi sint perpetuò oblati, & aliqualiter habitũ mutẽt. Quidam autem dicunt minores gaudentes clericali priuilegio: de quo vide Panor. ibi. ¶ Sextum. Quãtum ad Deo deuotos autem, quorũ scilicet aliqui ex sua professione nõ renuntiant propriis nec matrimonio, nec aliquã regulam profitentur: dico q dicuntur ecclesiasticæ personæ gaudentes huiusmodi priuilegio personæ & fori, & quibus inferre iniuriã personis aut rebus, sacrilegiũ reputatur. xvij. q iiij. quisquis. Primò,

mulier

Universidad de Deusto
Biblioteca

mulieres canonicæ seculares nũcupatæ, quæ apostolico privilegio eximũtur à potestate iudicis secularis: & si nõ sunt exemptæ in particulari, subsunt diœcesano loci: & ab eo vt ecclesiasticæ personæ visitãtur, siue sint exemptæ, siue non: quanuis retineant proprium, & aliquam de substantialibus religionũ approbatarum non profiteantur. & ita tenet Archid. & bene, ratione cõsuetudinis & vitæ regularis, quandiu in ea tolerãtur. Qui etiã subdit: Nec tamen ex hoc status earum approbatur: de quibus in c. indemnitatibus. de ele. lib. vj. & in cle. attendentes. de statu monac. & in c. dilecta. de maio. & obed. in gl. imò videtur quasi reprobari per c. perniciosum. xviij. q. iij. Et secundò soleniter pœnitentes, secundum glo. xvij. q. iiij. quisquis. quod probat per c. aliud. xj. q. j. vbi dicit Leo, ꝙ talis, scilicet soleniter pœnitens, melius expectabit iudicium ecclesiasticũ quàm forense: sed nõ insisto hic: quia hodie talis pœnitentia nõ imponitur: sed quasi videtur prohiberi, de pœn. dist. j. quãuis. Pro quo vide si vis Pan. in d. c. ij. de foro cõpet. tenentem quòd non gaudent: licet ipsi & aliæ personæ miserabiles possunt adire iudicẽ ecclesiasticum. ¶ Tertiò, templarii: vt not gl. xvij. q. iiij. quisquis & ibi Archi. quod de templariis sancti Ioannis Hierosolymitani certũ est: cum profiteãtur regulam beati Augustini, & teneatur ad castitatẽ, & suorũ beneficiorum habeant vsum seu administrationẽ, nõ proprietatẽ. ¶ Quartò, milites gaudentes, de quibus licet habeant proprietatẽ, & sint vxorati. dicit Ioan. de Lig. se cõsuluisse, & Bar. se hoc notasse in l. semper. ff. de iu. immu. ꝙ gaudent hoc priuilegio, nisi appareat eos in fraudẽ hoc fecisse, talem habitũ sumpiciendo, scilicet ad vitãdum onera communitatis, de rescr. ex tenore. ¶ Quintò, milites de spata nũcupati, portãtes rubeæ spatæ signum in pectore, gaudent hoc priuilegio, vt religiosi, & eorũ priuilegium per Nicolaum quintũ renouatũ est. ¶ Sextò, etiã eremitæ: vt dicit gl. xvj. q. j. qui vere. vbi dicitur ꝙ qui verè & purè solitariã eligunt vitam, digni sunt cõuenienti honore: nõ obstante ꝙ possint habere proprium. xix q. iij. §. econtra Paulus. & quæ sit regula eorũ, non inuenitur. Sed contrarium tenere videtur Lud. de Roma, & Pan. & posset dici hoc habere locũ in vagis & profugis nulli superiori vel regulæ astrictis: vide j. Eremita. §. j. ¶ Septimò, Iesuati, qui licet nullã regulã profiteãtur: tñ deferunt habitũ religiosum, & viuunt in cõi & cõtinẽter secundum quasdã eorum obseruantias deuotas. Ant. de But. tenet ꝙ vt personæ ecclesiasticæ gaudeãt huiusmodi priuilegio: & dicit in c. nullus. de foro cõpet. ꝙ generaliter omnes personæ regulariter viuentes, sunt ecclesiasticæ, quãuis non faciant professionem: vt no. gl. in c. indemnitatibus. de elec. li. vj. de ma. & obe. dilecta. gl qđ facit, inquit, pro Iesuatis maribus & fœminis: & idẽ dicit de muliere inclusa. alle. xj. q. j. de persona. qđ videtur intelligi de inclusa spõte ob deuotionẽ & mutato habitu. Vide tñ Pan. vbi suprà tenentem cõtrarium. ¶ Septimum. Quatum ad fratres & sorores tertii ordinis beati Frãcisci, qui dicũtur Pizocherii, sunt opiniones: quia dicunt quidã ꝙ nõ gaudent clericali priuilegio: quia nec sunt religiosi, nec clerici. Et ita sentit gl. in clem. cũ ex eo. de sent. excõ. & Pan ibi. & Landu. & Ioan. Cald. in quodã cõsilio, & Feder. in alio cõsilio. Alii verò dicũt ꝙ sic: quia sunt de ordine & modo viuẽdi approbato: vt in cle. j. de relig. domi. & ita sentit Zen. in d. clem. cũ ex eo. & Lap. & Ioan de Lig. & Arch. & Dy. & Bar. qui tñ dicit seruari cõtrariũ in ciuitate Perusina: vbi cõueniãtur sub iudice seculari, & soluũt collectas. quod procederet, si dictũ habitum assumpsissent in fraudem: & de ea cõstaret secũdum Ioan. de Imo. Si verò de ea nõ constet, verior est opinio Zen. vt dicit. Sed Zaba p no. in cle. p literas. de præbẽd. virtualiter distinguit dicens esse cõsiderãdum statum horũ: quia si sunt adstricti ordini perpetuò vt egredi nõ possint, videntur censeri personæ ecclesiasticæ: quia deputatæ perpetuò ad vsum piũ: aliàs nõ. Sed adde tu ꝙ nulli tali post suæ regulæ professionem licet ad seculum redire: sed ad arctiorẽ transire religionẽ. Adde etiã quòd hæc quæstio cessat ex priuilegio Eugenii tertii. quod incipit, nimis. mãdantis episcopis & prælatis, ne permittãt eos in grauationibus ciuitatũ & cõmunitatũ à laicis vexari, nisi haberent bona aliis obligata. Inn. etiam iij. dedit eis priuilegiũ exemptionis: quod incipit, ne p seculária. Aliàs cessante priuilegio, iuxta prædicta vera est opinio Zaba. ¶ Octauũ. Quãtum ad fratres ac sorores de pœnitentia beati Domini, idẽ dicẽdum est, scilicet ꝙ sunt ecclesiasticæ personæ: quia de similibus idẽ est iudicium de transact. inter corporalia. habent etiã regulam, quam professi fitentur, approbatã per Honorium † qui ordinem Prædicatorum approbauit: & confirmatã per Bonif ix. & Inno. cuius trãsgressio nõ obligat ad mortale, cuius professio impedit reditũ ad seculum, & cuius modum viuendi cõiugati assumere non possunt, nisi ex mutuo consensu: & quẽ halsumant, vti quidem possunt matrimonio, tamen solutus in eo, contrahere nõ potest sine peccato mortali, licet teneret matrimoniũ: quia assumptio talis status cũ professione habet vim voti simplicis: & possunt manere in propriis domibus, & habere propriũ: ac etiam collegialiter viuere, & in communi, si volunt propria sponte, nõ ex vi regulæ: & quãtum ad aliquid sunt magis priuilegiati quàm fratres & sorores beati Francisci: quia isti admitti possunt ad diuina fratrum Prædicatorum tempore interdicti: non autem isti olim hoc poterant: vt in clem. cũ ex eo. de sent. excom. Sed intellige quòd isti gaudent priuilegio clericali de iure, si sunt perpetuò oblati cũ suis: aliàs verò ex priuilegio, maximè Xysti quarti excommunicantis omnes imponẽtes eis grauamina: & bulla plũbea est Bononiæ. ¶ Nonũ. Quantum ad Mantellatos & Pizocherios fratrum Eremitarum, idem dicendum est quod de prędictis ex priuilegio Bonif. ix. Vide de ista materia Pan. vbi suprà in c. ij. de foro compet. & de vxore clerici, & de multis aliis: vide etiam infrà Excommunicatio. vj.

❧ Rursus de Ecclesia secundò, quo ad materialem in genere & in specie.

1 *Ecclesia materialis, quænam sit? Et quot requirantur, vt ecclesia esse possit? Et ibidem, Oratorium cuius authoritate fieri possit? Et de multiplici horum acceptione.*
2 *Ecclesia materialis à quo, & qualiter fundari debeat? & no. seq.*
4 *Mansus, qui aliàs variè sumitur, qualiter hic accipiatur? Et num ecclesia mendicantium sine dote ædificari possint, & quid de his quæ in monasteriis reditus habentibus ædificantur?*
5 *Ecclesia vbi ædificari debeat, & quis eã reparare teneatur? nu. 6.*
7 *Iura de ecclesiarum destructione, quid sancierint? Et in hoc conclusiones tres.*
8 *Præsentatus ad ecclesiam parochialem, si in sacris non sit, vtrum ad eam admitti debeat, ac possit? Et an ei conferri queat, qui annum xxv. non attigit? num. 9. Et ibidem cui collata fuerit, ad quod teneatur?*
10 *Episcopus, an dispensare queat, vt obtinens ecclesiam parochialem insistendo studio, nõ teneatur, nisi ad subdiaconatum, intra annum promoueri. Et quid si intra promotus non fuerit. Item ad sacerdotium intra quantum tempus promoueri teneatur?*
11 *Diaconus ad ecclesiam promotus fuit parochialem: cuius pacificam possessionem vltima die mensis Septembris adeptus est: nec*

glexit, aut vsq; ad quatuor tempora Septemb. ad sacerdotium promoueri: & in sabbato quatuor temporũ eiusdem promouere nullo modo potuit: an mense illo finito, & cõsequenter anno, vi constitutionis c. licet. de elect. lib. vj. priuatus sit dicta parochiali ecclesia?
12 *Præsidere licet quis quod accidere potest, teneatur: diumare tamen non tenetur.*

1 Ecclesia † materialis, quantũ ex vario iure colligitur, est locus publicus, id est, episcopali authoritate constitutus & cõsecratus, in quo fideles cõueniunt ad percipienda fidei sacramẽta. Vnde ad esse ecclesiam tria requiruntur. Primò, ꝙ sit ab episcopo fundata. Secundò, ꝙ sit facta ad percipienda ibi sacramẽta. Tertiò, ꝙ sit consecrata: alioquin non ecclesia, sed basilica dicitur, id est, domus regis, secundũ Pan. in rub. de consec. eccle. vel alt. alleg. glo. cum tex. in c. j. de reli. do. quod facit ad statutum ꝙ delictũ commissum in ecclesia nõ consecrata, non sit cõmissum in ecclesia: gaudet tamen eodem priuilegio, quo & cõsecrata, si fundata sit authoritate episcopi, secundum Pan. in c. fi. de consec. eccle. vel alta. pro quo multa ibi allegantur in glo. Oratorium autem fieri potest etiã authoritate priuata in domo propria, dummodo nõ fiat in forma ecclesiæ, secundum Ray. & in eo nõ ministrantur sacramẽta regulariter: cum ibi nõ liceat celebrare sine licẽtia diœcesani: alioquin clericus celebrãs ibi, debet deponi. de cõse. dist. j. vnicuiq;. & c. clericos. Aequiuocè tamẽ tam oratoriũ quàm basilica dicitur ecclesia. Dicitur verò ecclesia materialis, aliquando ecclesia matrix: quæ aliquãdo est ecclesia cathedralis: vt in c. venerabili. de verb. signifi. aliquando est baptismalis seu parochialis: vt in c. ex trãsmissa. de præscrip. & in c. ad audientiam. el j. de eccle. ædi. vt no. Gar. in cle. ne Romani. de
2 elec. ¶ † Primò verò quæritur, à quo debeat materialis ecclesia fundari? Et dico ꝙ fundari non potest authoritate diœcesani: vt in authen. de eccle. tit. §. si quis autem. & de conse. dist. j. nemo. el j. & hoc verũ in locis nõ exemptis: in exemptis verò nullus ædificare põt sine licentia sedis apostolicæ: vt in c. authoritate. de priuil. lib. vj. & sic intellige c. de locorũ. cum c. seq. de conse. dist. j. Exempti aũt consti tuere nõ possunt ecclesias, oratoria, vel capellas in locis nõ exemptis sine diœcesanorũ authoritate: nec facere celebra ri in cõstructis, vel celebrare tempore interdicti in casibus non expressis. aliàs per ordinarios cõpelluntur: cõtra quos si propter hoc eorum cõseruatores ferrent sententias: non valent: vt in d. c. authoritate. in locis verò exemptis prædicta construere nõ possunt sine licentia sedis apostolicæ: vt in d. c. authoritate. & sic intellige c. de locorũ. cum c. seq.
3 de cõse. dist. j. ¶ † Secũdò quæritur, qualiter debeat fundari? Et dico ꝙ diœcesanus ponere debet primariũ lapidẽ, & crucẽ ibi figere, & designare cœmeteriũ, & petere dotẽ sufficientem, sine qua consecrare nõ debet. de conse. dist. j. c. si nemo. & c. placuit. quæ dos sufficit, si sit vnus mãsus. de ec-
4 cle. ædi. c. j. Qui † mansus dicitur multipliciter: vt not. gl. in c. secundũ canonicã. xxiij. q. vij. & secũdũ Pan. in c. j. de censi. accipitur hic pro dote necessaria ad sustentationẽ ministri: & secundũ Archi. est prædiũ sufficiens pro vno pari bonum: quod totaliter liberũ esse debet ab omni seruitute temporali: vt de eccle. ædi. c. j. Et talis quãdiu fuerit in hac paupertate, nõ tenebitur ad hospitalitatẽ, nec ad persoluendum aliquid episcopo, nisi quantũ potest, donec veniat ad pinguiorẽ fortunã. arg. de consue. cũ dilectus. Ecclesiæ tamen mendicantiũ ædificari possunt sine dote: & similiter quæ ædificantur in monasteriis habẽtibus reditus: vt no. in
5 c. j. de censi. ¶ † Tertiò quæritur, vbi debet ecclesia ædificari? Et dico ꝙ in proprio, & nõ in alieno solo: si autẽ fundata fuerit in alieno, secundum Ray. & Host. si dominus soli laicus erat, & hoc sciuit, & nõ cõtradixit, sibi imputabitur: & ecclesia libera manebit. arg. distin. liiij. si seruus. Si verò ignorauit: ecclesia quidẽ remanebit cõstructa & libera, nec efficietur laico censualis: sed tamen ille, qui cõtraxit, tenetur dominũ seruare indemnẽ: vel etiã episcopus si ponendo primariũ lapidẽ, vel etiã postea in cõsecratione fuit negligens. s. ad veritatẽ indagandã. arg. de cõse. dist. j. nemo. & xiiij. q. fi. cõperimus. Si verò solum erat alterius ecclesiæ vel collegii ecclesiastici: ecclesia debet ei restitui hoc modo ꝙ ecclesia cõstructa sit ei subdita quo ad ius patronatus.
6 xvij. q. iiij. quæ sunt. xij. q. ij. apostolicos. ¶ † Quartò quæritur, quis teneatur ecclesiã reparare? Et dicit Host. ꝙ si fabrica habeat super hoc portionẽ deputatam, de illa reparari debet. x. q. iij. vnio. & si nõ sufficit, rector & alii in ea beneficiati cõferre debẽt beneficia. extra eo. c. j. & xvj. q. j. si monachus. in quo casu standũ est dispositioni episcopi vel maioris partis capituli. de his quæ fi. à ma. par. ca. c. fi. Alicubi etiã hoc laici faciũt suis expẽsis: & vbi est cõsuetudo, tenẽtur, cũ ibi percipiãt ecclesiastica sacramẽta, & audiãt diuina. xvj. q. vij. quicũq;. & c. filiis. & cõpellẽdi sunt talẽ cõsuetudinẽ seruare. de simo. ad apostolicã. & si talis cõsuetudo nõ reperitur: quartã prouentuũ, quæ quondã à patribus fabricæ deputata est, soluãt qui eam percipiũt nulla obstante præscriptione vel cõsuetudine: sed post reparationẽ quarta redibit ad eosdẽ. & sic intelligitur illud xij. q. ij. de redditibus. & tribus c. seq. Et idẽ sentit Pan. in c. j. de eccle. ædi. dicens ꝙ prelatus tenetur dare quartã redituũ ad hoc, si speciales nõ sunt deputati, vel si cõsuetudo nõ transtulit onus fabricæ in populũ: quo casu ipse tenetur. Nec valet cõsuetudo in cõtrarium. xij. q. ij. cognouimus. Et idẽ dico de omni beneficiato in ea: vt in d. c. j. quod limita, secũdũ eundem in c. de his qui. de eccle. ædi. qñ detractis sibi necessariis aliquid supereſt. limita etiã populũ cõsuetudine teneri, nisi ipse egeret, & ecclesia abũdaret: arg. c. aurũ. cũ si. xij. q. ij. ¶ † Quintò quæritur, quid iura velint de ecclesiarum
7 destructione? Et dico multa. ¶ Primum. Ecclesia, & præsertim consecrata, vel oratoria, monasteria & huiusmodi, reuerti non debent ad seculare habitationẽ & vsus profanos. xvj. q. iij. quę semel. & c. quoniã. vt dictũ est s. Benedictio. §. vj. imò etiã hospitale ad aliũ vsum cõuerti nõ posset. extra de reli. do. c. ad hæc. Si tñ destruatur monasteriũ, secundum gl. in d. c. quæ semel. de lignis & lapidibus cõstrui põt dormitoriũ, vel alius locus honestus, vel etiam in coquina sua ligna comburi à monachis. de cõse. dist. j. ligna. Sed ad priuatos vsus cõuerti nõ debẽt. Locus aũt remanet sacer, licet dirutũ sit ædificiũ. ¶ Secũdũ. Secũdũ Ioã. And. in gl. super §. quæritur si monasterium. xiiij. q. iiij. de monasterio fieri nõ põt ecclesia secularis: vt in d. c. quæ semel. nisi enormiter viuãt. quo casu remoueri possunt monachi, & instituti canonici seculares, cũ authoritate tñ Papæ: vel nisi ita sit ꝙ nõ inueniãtur alicq de ordine illo, per quos locus possit ordinari: vel nisi aliter non possit locus ille reformari quàm per canonicos. Econtra verò videtur ꝙ episcopus de ecclesia seculari possit facere regulare. xvj. q. vij. si quis vult. ¶ Tertiũ. Altaria cõsecrata, sine authoritate episcopi deda sunt altaria in ecclesia cõsecrata: dist. lxviij. quãuis. altaria autẽ non consecrata sicut presbyteri possunt propria authoritate instituere ecclesia nõ cõsecrata: ita & destruere, & de his suprà Altare. §. ij. ¶ † Sextò, quo ad ecclesiam
8 parochialem quæritur, vtrũ præsentatus ad eã possit admitti, si nõ est in sacris? Et dico ꝙ sic, modò intra tẽpus debitũ si

Universidad de Deusto
Biblioteca

posſit ordinari in ſacerdotē.c.ſi is. de teſti. lib. vj. ſed ſine præſentatione nō pōt inſtitui, niſi diſpēſatiuē. ſecūdū Ioā. And. in c. præterea. de æta. & quali. or. ¶† Septimò quæritur, vtrū cōferri poſsit ei, qui xxv. annū nō attigit? Et dico q̄ nō, ſed collatio ipſo facto nulla eſt: & tenetur, qui aſſumitur, fieri ſacerdos intra annū à tpe cōmiſsionis & adeptæ poſſeſsionis: aliàs ea priuatus eſt, & vacat. Itē tenetur perſonaliter reſidere: licet in hoc diſpenſare poſsit epiſcopus ad tēpus ex cauſa. de elec. licet canon. lib. vj. non tñ vacat ſic vt alteri cōferri poſsit ſtatim cū tale tempus trāſiuit q̄ iam intra annū ordinari nō pōt, ſed ſolū elapſo anno. & de hoc
10 ſ. Beneficiū iij. §. ij. & j. Pœna. §. xv. Epiſcopus† etiā diſpēſare pōt q̄ obtinēs parochialē eccleſiā inſiſtendo ſtudio nō teneatur promoueri intra annum, niſi ad ſubdiaconatū: ad quē ſi nō fuerit promotus, priuatus eſt, vt de ſacerdotio dictum eſt. Ad ſacerdotiū verò nō tenebitur vſq; ad ſeptennium: & interim prouideatur eccleſiæ per vicariū, & elapſo ſeptennio intra annū debet fieri ſacerdos: alioquin dictam
11 pœnā incurrit. de elec. cū ex eo. li. vj. ¶† Octauò, poſito q̄ quidā diaconus fuerit promotus ad eccleſiā parochialē: qui vltima die Septembris habuit pacificā poſſeſsionē eccleſiæ, & neglexit vſq; ad quatuor tēpora Septembris promoueri ad ſacerdotiū, & in ſabbato quatuor temporū dicti menſis nullo modo potuerit promoueri: quæritur vtrū finito illo menſe, & cōſequēter anno, ſit priuatus per cōſtitutionē c. licet. de elect. lib. vj. & dicit Ioā. And. regula, imputari. de reg. iur. lib. vj. in merc. q̄ nō: cū in primis ſabbatis nō fuerit in mora: & hoc etiā reſpectu pœnæ de qua loquimur: & ſic in caſu, quo nō præceſsit mora vel culpa. nō imputatur. Et hoc etiā procedit qñ impedimētū ſuperueniēs in vltimo ſabbato nō fuit ex culpa ipſius: & fortius ſi à principio diſtulit ex cā iuſta. Et licet dilatio recipiēdi ſacerdotiū potuerit inducere culpā & morā & cōſciētiæ læſionē: nō tñ induxit morā vel culpā, de qua loquimur. Nec iſte dicitur ſe arctare quia ille nō dicitur ſe arctare in veniēdo, qui arripuit iter tēpore quo pleriq; illius cōditionis homines peruenire ſolēt. ff. de verb. oblig. l. cōtinuus. Nec eſt obligatus ad operā, qui incipit eo tp̄ quo perfici poterat ſecūdū operā diligētis ædificatoris: vt eadē l. §. itē qui inſulā. Vnde cū veriſimiliter ſecūdū morē aliorū ordinādorū ille diacon⁹ intra tēpus ordinari poſſet: nō poſſet dici ſe arctaſſe, cū tē-
12 pus congruū & ſufficiēs haberet. Et† licet quis præuidere teneatur interdū quod pōt accidere, nō tamē tenetur diuinare. De eccleſia etiā parochiali, vide ſ. Commenda. §. ij.

Rurſus de Eccleſia tertiò quantum ad bona temporalia.

1 *Eccleſia quo ad temporalia duobus ſe habere modis dicitur, in dando ſcilicet atque recipiendo.*
2 *Eccleſiam à quo quis poſsit & debeat recipere? Et quid ſi clericus à laico acceperit, nec monitus reſignet?*
3 *Emptum de eccleſiæ pecuniis, num eccleſiæ fit? Et quibus caſibus res empta illius efficitur, cuius eſt pecunia?*
4 *Eccleſia pro alienis debitis, an obligari queat? Et quid de eius poſſeſsionibus.*
5 *Legatum eccleſiæ ædificandæ factum, num cum fructibus intermedij temporis ſolui debeat?*
6 *Eccleſiæ donari quantum poſsit?*

1 ECCLESIA† tertiò quantū ad tēporalia duobus modis ſe habet. ſ. in dando: vt cū quis eius occaſione lucratur, etiā ſi ipſi nō ſit annexum beneficiū: & in recipiēdo: vt
2 cū ei donatur, vel legatur. ¶† Primò verò quæritur, à quo poſsit quis eccleſiā recipere? Et dico q̄ ſolum ab eccleſiaſtica perſona potēte illa de iure cōferre: clericus aūt, qui ex collatione laici eccleſiā recipit, vel tenet: ſi monitus nō reſignauerit, ab officio vel beneficio ſuſpendendus eſt: & ſi perſeueret cōtumax, deponendus: laicus verò excōicandus. de iure pat. ca. præterea. & c. relatū. cōiuncto c. ſi autem. xj. q. iij. & c. cum nō ab homine. de iudi. ¶† Secundò quæri-
3 tur, vtrū emptū ex pecuniis eccleſiæ, ſit eccleſiæ? Et dico q̄ ſic. xij. q. iij. c j. & q. v. c. furtū. quod eſt adeò verū, vt ſi electus habeat pecuniā de præbēda vel eccleſia ſua, & inde prædium emat: licet illam pecuniā potuiſſet dare aliis intuitu pietatis: nō tamen poteſt dare prædium: quia ſtatim acquiſitum fuit eccleſiæ, ſiue emptū fuerit nomine eccleſiæ, ſiue nomine alieno. de pec. ele. c. j. & c. inquirendū. & propter hoc nō poteſt clericus illud alienare. & eodē modo ſi quis de pecunia eccleſiæ, quā habuit furto vel rapina ſeu depoſito poſſeſsionē ſibi emit: quia eccleſiæ fit, vt dictū eſt. Idem Pan. in d. c. inquirendū. poſt gl. quæ not. tres caſus, in quibus res empta ex pecunia alterius, efficitur illius, *cuius erat* pecunia, ſcilicet in milite, minore, & eccleſia: licet Hoſt. dicat q̄ in eccleſia iure non probatur. Sed hoc habet antiqua magiſtrorū interpretatio, quæ minimè eſt mutanda. ff. de legi. l. minimè. Hoc tamen ſatis probari poteſt per d. c. j. & cōmuniter hoc tenetur per glo. iuris ciuilis: quinimo hoc crederem procedere in quolibet clerico: quia priuilegiū attributum militi ſeculari, extenditur ad militem Dei: vt 4
not. Card. & gl. in l. miles. ff. de re iudi. ¶† Tertiò quæritur, vtrū eccleſia pro alienis debitis poſsit obligari? Et dico q̄ non, nec eius poſſeſsiones: & ſi quis obligauerit, eſt ſuſpenſus ab adminiſtratione temporaliū & ſpiritualium: extra de ſolut. c. ij. poterit tamē hæc ſententia per epiſcopi relaxari: quia Papa ſibi non retinuit abſolutionē. de ſent. excom. nuper. Hæc tamen pœna epiſcopos nō comprehendit. de ſenten. excom, quia periculoſum. lib. vj. ¶† Quarto 5
quæritur, vtrum legatū eccleſiæ conſtruendæ ſeu monaſterio, debeat ſolui cum fructibus intermedii tēporis? Et dicit Pan. in c. nos quidem. de teſta. quòd ſic: vt cōſuluerunt Bar. & Frāciſ. de Alber. quia text. præfati c. nos. dicit quòd relicta eccleſiæ conſtruendæ ſolui debent ſine diminutione. & facit pulcher text. in l. ſi ita relictum. §. Pegaſus. ff. de lega. ij. vbi dicitur quòd ſi relinquitur prædium in certum diem puta poſt decē annos, vel cum legatarius erit pubes, debetur prædiū cum fructibus intermedii temporis, ſi dies fuerit appoſita fauore legatarii. Sic autem in caſu noſtro dies apponitur fauore eccleſiæ vel monaſterii: quia ſi faciſet conſtructa tempore teſtamenti, legaſſet ſimpliciter, & 6
non in diem. ¶† Quintò quæritur, quantū eccleſiæ donari poſsit? Et dico quòd ei donari poteſt in infinitum abſq; inſinuatione: authen. de nō alien. aut permutan. reb. eccl. §. ſi minus. col. ij. quod tamē in ipſo fallit, qui ad conſtruendum monaſterium cōferre poteſt quinquageſimam bonorum eccleſiæ ſuæ: ad ædificationē verò alterius eccleſiæ ſolùm centeſimā. xij. q. ij. bonæ rei nec requiritur nouus conſenſus, quanuis ſemel à iure conceſſum ſit. Si autem plures donationes fecerit, & excedant quinquageſimā vel centeſimam, excedens ſiue vltima reuocabitur, & non omnes, ſecundum Pan. & doctō. in c. apoſtolicæ. de do. Quidam tamen dicūt debere certā partem ſubtrahi de qualibet donatione: quod procedit vbi ſimul eſſent factæ: vel vbi nō appareret de anterioritate, nō aliter: quia primæ ſunt effectum ſuum ſortitæ: & conſequenter propter vnam vel vltimā reuocari non debent: quia quod legitimè factum eſt &c. videtiā j. Epiſcopus. §. viij. Cuius autem ſint oblationes factæ capellæ intra eccleſiam, ſ. Decima. §. ij. parti iij. Qualiter etiā bona vacantiū eccleſiarū nō debeāt occupari, ſ. Beneficium

cium v. in princi. Qualiter etiam res eccleſiæ alienari poſſit, ſ. Alienatio. per totum. Qualiter etiā ſint excōmunicati occupantes bona vacantium eccleſiarum, j. Excommunicatio. viij. excommunicatione xiinj. per totum. Multa etiā habes de materia eccleſiarum ſ. Ceſſatio, & Conſecratio, & j. Immunitas, & Oratorium.

De Aedificiis.

1 *Aedificium vnde dictum ſit, & quid ſi in alieno ſolo efficiatur? Item quid de caſu piſcandi cauſa in maris litore facto? Et ibidē limitationes ad ſecundum quæſitum tres.*
2 *Aedificans in ſuo de alieno, ad quid teneatur: & an eius, quod ſit, dominus efficiatur? Et quid ſi cum damno vicini fiat. nume ſeq.*
4 *Aedificans ædificium quandoque pro prio impendio demoliri compellitur. Et ad quando? Et num quando aliquid in alieno domino mutato fieri poſsit. num ſ. q.*
6 *Aedificare caſtra, vel noua æd. ficia, quādo quis poſsit? remiſsiuē.*

AEDIFICIVM† dicitur quaſi ędifactio, & eſt ædes ex ipia: de quo multa reperiuntur in iuribus tradita. ¶ Primū. Si quis de ſuo ædificauerit in alieno ſolo: ędificium efficietur eius, cuius eſt ſolum. Inſti. de re. di. §. & ex diuerſo. Si tamen intēdens piſcationi caſam ædificat in litore maris, ſua eſt quādiu durauerit. ff. de re. di. l. intātum. Fallit quod dictū eſt, primò qñ ædificatū eſt de rebus eccleſiæ: quia ſolū cedit ædificio. xij. q. ij. c. apoſtolicos, ſecundū Ioan. ibidem. & in c. inueſtigandū. de pecul. cler. ſecūdum Ber. Sed tamen intellige q̄ eccleſia ſoluet pretiū ſoli. Secundò, quando ædificans habet ius vel cauſam in re à dño: vt emphyteuta, feudatarius, cōmodatarius, aut inquilinus, qui ædificauit vt plenioré vſum haberet: quia dñs tenetur ei, licet ædificauerit in alieno ſciēter: vt no. in d. §. & ex diuerſo. Tertiò, qñ quis ædificauit in alieno ſolo bona fide credens ædificare in ſuo: quia in cōſcientia, ſecundum alios dñs ſoli tenetur ei vel ad vendendū fundum, vel ad ſatisfaciendū ei pro ędificio arbitrio boni viri. quod verum
2 puto ſi dominus fundi vel rerum illarū ſine ſuo damno poteſt. arg. dicendorū j. particula v. ¶ Secundū.† Si quis ędificat de alieno in ſuo ſolo, ædificiū eſt ſuū. l. adeò quidē. §. cum in ſuo. ff. de acqui. re. do. ſed reſtituet æſtimationem de iure, ſi fuerit condēnatus in duplū. d. § cum in ſuo. & l. gēma. ff. ad exhibend. & ſi deſtrueretur ædificiū, poſſet petere ſuū, puta trabem, ſi modò duplū nō fuerit cōſecutus. d. §. cum in ſuo. & Inſtit. de re. di. §. cum in ſuo. Sed in conſcientia, ſi nō fuerit condēnatus, ſufficit reſtituere eſtima-
3 tionē ſolùm. ¶ Tertiū.† Aedificās cum damno vicini ſui, non tenetur ad reſtitutionē ſi nō facit animo nocēdi proximo, ſed ſibi conſulendi. l. j. §. denique. ff. de aqua plu. arcen. quia vſq; ad cœlum poteſt quis eleuare ſuū ædificium, ſi eſt ſibi vtile, & nō habet ſeruituté. l. ait erius. ff. ſi ſer. ven. & tenet gl. in c. cum eccleſia. de elect. in verbo, injuriarū. Secus ſi animo iniuriandi proximo hoc faceret: qa ſiue noui operis denuntiatio ſit facta ſiue nō, in cōſcientia tenetur
4 d. § denique. ¶ Quartum. † Aedificans aliquādo tenetur ſuū ædificiū propriis ſumptibus demoliri: quando ſcilicet poſt denuntiationē noui operis ſine iure ſiue iniuria ædificauit. ff. de ope. no. nun. l. prætor ait. §. j. extra. eo ti. p totū.
5 ¶ Quintum.† Poteſt quis aliquādo aliquid facere in alieno inuito domino, ſecundū Ang. de Are. Inſti. de l. Aq. cauſa. tollen. quādo ſcilicet facienti prodeſt, & domino non nocet: vt ibidē. & in l. j. §. ſi ff. de aqua plu. arc. Secus verò ſi lædereret. C. de ſerui. & aqua. l. aquā. & ff. ſi ſerui. vēdi. l. & ſi fortè in prin. & l. ſicut. §. pe. Et dicit idem q̄ nemo poteſt facere in ſuo quod alteri nocet, & ſibi nō prodeſt: & quod ſi facit animo nocendi, tenetur de dolo. di. l. j. §. denique. & ff. de dam. infect. Proculus. ¶ Quando† autem quis poſ- 6
ſit ædificare caſtra vel noua ędificia, vide ſ. Bellum. j. §. vlti mo. & j. Noui operis nuntiatio.

De Electione & eligendo primò in genere.

1 *Electio ſecundum mores iuxta Thomam & Philoſophū quid ſit: Et quid iuxta Canō. Et quid à collatione et præſentatiōe differat.*
2 *Electio à quo fieri debeat, vel poſsit? Et an ius vniuerſitatis in vno ſolo remanere queat?*
3 *Eligere quinam poſsint ex collegij membris? Et in hoc concluſiones quatuor.*
4 *Iura de abſente, quantum ad electionem pertinet, quid ſanciuerint, Concluſiones tres?*
5 *Eligendi poteſtate tredecim hominum genera priuantur, de quibus hic plene & ex ordine diſseritur.*
6 *Electioni celebrandæ, qui & qualiter accerſendi ſint? Ad quod concluſiones quinque.*
7 *Electioni celebrandæ, aut conſenſu præſtando, aut confirmationi petendæ, quodnam tempus ſit ſtatutū? Et electione abſoluta, quid electores, & quid electi facere teneantur?*
8 *Electioni faciendæ, num terminus tribus menſibus minor ſtatui queat: ita, vt ſi in eo non conueniant vocati, licitè ad electionem procedi poſsit?*
9 *Electio, quo in loco facienda ſit: & quomodo. & ibidem quòd formæ electionis faciendæ tres ſint. num. 10.*
11 *Electio quandā caſſanda ſit. Et quæ electio valeat, vbi duæ ſimul procedunt. num. 12.*
13 *Electores quibus caſibus rurſus eligere poſsint: et quibus ad alios eligendi poteſtas denoiatur? Et ſub hæc quando eligentes priuati ſint eligendi poteſtate? & in hoc caſsus octo recenſentur.*
14 *Eligi quiſnam poſsit: aut contrà quis non poſsit? nu. ſeq.*
16 *Eligi ne quis poſsit, impedimenta referuntur octo. Et quid ſi quis non obſtantibus impedimentis, eorumve aliquo, eligatur: an teneat electio?*
17 *Excommunicati ſi qui ſint in capitulo, vel collegio, aut ſuſpenſi, aut de hoc dubium eſt: nec ſine ſcandalo expelli poſsint: aut de quibuſdā dubitatur num electioni intereſſe debeāt, quid agendū ſit?*
18 *Eligere ex multis eligibilibus quemnam quis teneatur? Et ſubhæc quod peccatum mortale omne ad prælaturam, officium eccleſiaſticum, & ſimilia indignum reddit.*
19 *Peccatum mortale ex ſuo genere eſt, quicquid contra inſtitiam eſt. Et ibidem Sum. Ang. reſtitur.*
20 *Religioſo, an ex electione extra ordinem ſuum facta ad prælaturam, ius acquiratur? Et quid ſi electioni de ſe ad prælaturā extra monaſterium ſuum, facta conſenſerit religioſus?*
21 *Electionis decretum, num fidem plenam pro electo faciat? Et an electioni electus conſentire teneatur? nume. 22. Et an canonicè electus melius faciat aſſentiendo, quàm diſſentiendo? nu. ſeq.*
24 *Electiones duas in eccleſia eadem de ſe factas, num quis proſequi queat?*
25 *Eligens quempiam ex odio, ad quid electio teneatur?*
26 *Conſuetudo circa electionem quid poſsit, aut minimè.*

ELECTIO† quantum ex S. Thoma colligitur ij. ij. q. 1
xiij. & Philoſopho in v. Ethico. & ex ipſo ſuo nomine, eſt multorum placentiū in ordine ad finem vnius præacceptio: ſicut ſi ad iter placeat equus ac nauis, & magis placeat nauis, & præaccipiatur, id eſt, citius accipiatur, dicitur nauis eligi: ſed deſcendendo ad electionem canonica, ſecundum Hoſt. & Ioan. eſt idoneæ perſonę ad dignitatem vel fraternā ſocietatē ſernata forma canonica facta vocatio Vnde differt electio à collatione & præſentatione: qa electio fit per collegiū ad dignitates. & cōfirmatur à papa vel alio: ſed collatio fit ad beneficiū ſimplex: & iure cōi primet

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad episcopū cū capitulī consensu per totā diœcesim:& dat plenū ius,nō indigens cōfirmatione:sed præsentatio pertinet ad patronū:nec dat plenū ius præsentato:sed requiritur institutio & inuestitura episcopi:vt de iure patro. p to
2 tum. ¶ Primò† verò quæritur, à quo electio fieri debeat, vel possit? Et dico ꝙ electio iure cōmuni ad collegiū pertinet: primò, quælibet congregatio iure debet sibi eligere prælatū, nisi obstet cōsuetudo vel priuilegiū.extra,eo c. j.xvj.q.vlt.cōgregatio.xviij.q. ij.abbatē. Si tamē clerici nō sunt in ecclesia vt collegiū,sed vt singulares ꝑsonæ:tūc ꝓuidebit superior per se vel per præsentationē patroni:vt in c.pastoralis.de iure pa.etiā si fuerint solū duo vel tres.extta,eo.c.j.de cōsue.cū dilectus.lxiij.dis.cū Adrianus. Imò vt tenet gl.in c.ij.de postu.prelato. Inn.Host.& cōiter doctō.ius vniuersitatis remanere potest in vno solo omnib. aliis mortuis vel priuatis suspēsis,vel excōicatis.tex.est in l.sicut.§.sed & si vniuersitas.ff.quod cu.vniuer.no.cū gl. & Bar. Vnde isto casu qñ maior pars inhabilis est ad eligendū,potestas eligēdi ptinet ad pauciores:& illi repræsentāt totū collegiū,cū inhabiles nō cōputētur in numero. Facit c.illa.de ele.& bona glo.in cle.quod circa.eo.ti. Iste tū solus se eligere nō posset:qa notaretur ambitiosus.c.per vestras.de iure pa. Et secundò eligere pōt cui cōuenit ex cōsuetudine vel priuilegio,ex ꝙbus ad electionē plerūq; vocantur alieni.extra,eo.Cumana.& pro pace seruāda etiam laici admittūtur,maximè principes:vt defendāt ab oppressorib⁹:secundū gl.& Gof.& Mo. Vnde & qui est in quasi possessione iuris eligēdi,eligere pōt etiā si postea amittat possessionē.de iu.pa.cōsultationib.& c.cum propter.& c. querelā. Et tertiò eligere pōt prælatus, & quilibet,in quē fuerit compromissum,vt dicetur tit. sequēti.§.xvj.xvij.&
3 xviij. ¶ Secūdò† quæritur,q possint eligere ex mēbris collegii? Et dico multa. ¶ Primū. Quādo aliqui de collegio sunt priuādi potestate eligēdi pro ea vice,dicta potestas nō deuoluitur ad reliquos antequā priuētur,secundū glo.in c.ij.de postu.præla. Secus aūt si sunt priuati:quia Pan.in c. eo.post Inn. habet regulā,ꝙ valet electio facta nō vocatis illis qui sunt priuati vel inhabiles ad eligēdū:licet primò nō sit discussum an sint priuati:qa satis est ꝙ postea cōuinci possunt. ¶ Secūdum. Cōuersi non habēt vocē in electione prælati,secundò Lud.de Ro.in suis notādis.alleg.c.ex eo.de elect.li.vj.& hoc nisi antiqua hoc haberēt consuetudine secundū Inn.in c.ij de instit.& idē tenet Fed.consi. cvij.nec sunt de capitulo,etiā qñ tractātur in capitulo tēporalia,vt idē dicit per tex.in c.& si Christus.de iureiur.in ver.vos & cōuersi.quod esset fraudatoriū. vide gl.in d.c.ex eo. ¶ Tertiā. Qui non sunt professi tacitè vel expresse in locis regularib⁹,nō sunt admittēdi:vt in d.c.ex eo. nec illi,qui per eorū regulā aut cōstitutiones approbatas prohibentur. ¶ Quartū. Qui nō sunt subdiaconi,nō habent vocem in capitulo in cathedralibus,collegiatis,secularib.vel regularibus ecclesijs,etiā si ab aliis libere cōcedatur.cle.vt hi qui.de æta.& quali.quod quidē limitāt quo ad eos qui
4 volūt ordinari.pro quo vide glo.ibi. ¶ Tertiò† quæritur, quid iura velint circa absentē? Et dico multa. ¶ Primum. Elector si sit absens & iusto impedimēto detēt⁹,instituere pōt procuratorē vnū vel plures ad eligēdū. Sed oportet primò ꝙ si instituit plures,qlibet sit in solidū:& si nō concurrūt simul,potior erit cōditio prꝰoccupātis:& si nullus eorū prꝰoccupat,sed cōcurrunt,capitulū admittet quē voluerit: vel si maior pars capituli nō cōcordat,admittetur qui prior est institutus. Et secundò oportet ꝙ procurator institutus sit de collegio:& si nullus vellet esse,nō posset nolēte capitulo extraneum deputare,neq; per literas exprimere votū suum. Et tertiò oportet ꝙ procurator non eligat vnū suo, & alium procuratorio nomine : qa nihil valeret, nisi dñs speciale mandatū dedisset de aliquo nominando:qa tunc illum nomine dñi,& alterū suo nomine poterit nominare.c.si quis.de ele.lib.vj. Vbi tamen aduerte ꝙ licet possit cōmitti procuratori expressio alicuius persōnæ:tamen sit ipse dñs per literas aliquē in electione nominaret, non valet:vt in d.c si quis.in tex.& in glos. ¶ Secundū. Si non si iustè impeditus,procuratorē constituere nō posset,secundum Pan.in c.quia propter.eo.ti.licet in aliis negotiis explicandis per capitulum vel vniuersitatē posset constituere procuratorē etiā nō impeditus. Et hoc est speciale in electione,siue sit seruāda forma c.quia ꝓpter.siue nō:ex quo tex.simpliciter interdicit:nec retulit se ad casum,in quo secūda sit forma dicti c. Videtur in negotio electionis electa industria personæ.ar.c.is cui.de off.deleg.lib.vj. Si tamen alii de capitulo admittere volūt ad electionē procuratorem nō impediti,hoc possunt nō obstāte dispositione d. c.quia propter.quia licet tex.dicat.interdicimus.hoc tamē interdictū emanauit in fauorē aliorū.quod ex eo patet,qa illi de collegio possent cōmunicare ius eligendi penitus extraneo.extra,eo.scriptū.& cōsequēter à fortiori possunt admittere procuratores eorū,qui sunt de collegio? Et hoc satis fuit de mēte doct.etiā si dictus procurator non esset de collegio.& facit d.c.scriptū. Item qa possent de nouo extraneos admittere:ergo à fortiori procuratorem extraneum:& hoc fuit sancitū in fauorē collegiorū,ne cōpellerentur sua secreta extraneo cōicare. Et propter hoc,inquit, dico hoc nō esse speciale in electione:sed generaliter nō potest quis cōstituere procuratorē extraneū in explicādis in vniuersitate.quod sentit Io. And.in regula.quod alicui. de re.iur.li.vj.in mercu.licet quidā tenuerint oppositum. hæc Pan. ¶ Tertiū. Cōsuetudo ꝙ absentes ad electionem non vocētur,valet secundū Pan.post Io. And.in c.coram. eo.ti.& ecōuerso valet cōsuetudo vt vocētur absentes,dūmodo nō tendāt nimiū in damnum ecclesiæ:qa non valet cōsuetudo ecclesijs multū grauosa:vel saltē est tollenda:vt in c.j.de consue.si tamen haberet vt cum parua incōmoditate vocari deberēt,valeret,quo casu intellige c. in Genesi extra eo. In ordine tamen Prædicatorū electio spectat ad præsentes. ¶ Quartò† quæritur,qui non possint eligere? Et dico secundū Inn.& Pan.in c.ij.de postu.ꝙ multi priuantur eligēdi potestate. Primò excōmunicati maiori.de app.constitutus.secus minori excōicatione.de cle.excommi.c.vlt. Secundò,suspensi ab officio. de cōsue.cum dilectus. Tertiò,interdicti.de elec.cum inter. Quartò,quibus interdictū est eligere sine licētia superioris. de elect.c.fi. Quintò,qui scienter celebrarūt in loco interdicto,nisi super hoc sint priuilegiati.de sent.excō.is qui.lib.vj. Sextò, hi qui in ea vocatione elegerūt scienter indignum.c.cum in cunctis.& c.cum innotuit.in fin.de elect.& idem si peccauerūt in postulādo.c.scriptū.co.tit.quia pro ea vice sunt priuati potestate eligēdi,si facta nominatione secuta est postulatio vel electio, secus si non sit secuta.c.perpetuo.eo. tit.li.vj. Septimò,pupilli,id est,qui sunt intra xiiij.& xij. annum dicto cap.ex eo.adde & impuberes:vt ibi. Octauò, laici conuersi. Nono,nō professi. Decimò,non subdiaconi:de quibus omnibus dic vt s. §.secundo. Vndecimò,illi qui per laicalem abusum elegerunt.eod.titu.c.quisquis. Duodecimò,non eligentes intra tempus statutum:vt j.ſ. Statutū.§.ij. ¶ Quintū. Electorū si quis cōemptus nec ad electionē vocatus est,ad petitionē eius cassanda est : pōt tamen eam ratā habere si vult.eo.tit.sicut.quia non est irrita ipso iure:sed irritanda illo prosequente iniuriā:aliās non. extra eo.bonæ.quia quilibet renuntiare potest iuri suo.C. de pac.l.si quis in conscribendo. & talis quod postea fit per alios impugnare nō poterit. Si tamen talis accedat electione nondū facta, admittendus est in omnibus quæ restant faciēda circa illā.extra eo.ecclesia vestra.& concor.Albe.& Arch. Sed intelligo ꝙ potest renūtiare,quādo renuntiatio nō præiudicat bono cōmuni:secus cū illius præiudicio:qa tūc tenetur nō renūtiare : nisi fortè esset perplexus nescies quē eligat : quia aliter præponeret bonū propriū bono cōmuni.vnde eo casu cōpelli pōt,vt dictum est. Et sic malè faciunt,qui permittūt eligi indignos,vel insufficiētes,renūtiantes voci suæ ne notentur:vel alio humano respectu:& posset faciliter hic esse peccatū mortale. ¶ Sextum. Si autē non vocētur,qui priuati sunt vel inhabiles, secundū Pan. in c.ij.de postu.præla.tenet electio,& alia capitularia,licet nondū sit discussum an sint priuati:quia sufficit ꝙ possunt postea cōuinci:vt dictū est. ¶ † Sextò quæritur,quod tem-
7 pus sit iure statutū electioni celebrandæ, aut cōsensui præstando,vel petendæ confirmationi ? Et dico ꝙ electio fieri nō debet ante sepulturā prædecessoris:vt in c.bonæ memoriæ.el ij.eo.ti. Si autē fieret,nihilo minus valet,secundum gl.ibi. In cathedralibus autē & regularibus ecclesiis cessante impedimento legitimo tenētur electores intra tres mēses eligere. alioquin deuoluitur ad superiorē proximū:& si ipse intra dictū terminū nō elegerit , deuoluitur ad aliū superiorē:& sic vsq; ad Papā:vt in c. ne pro defectu.de elec. Deinde tenentur electores electionē electo præsentare, & petere cōsensum eius intra octo dies postquā cōmodè poterunt:alioquin negligētes excludūtur à prosecutiōe processus : & sunt suspensi per tres annos ab omnibus beneficiis ipsius ecclesiæ.eo.ti.cupiētes.§.cæterū.lib.vj. Electus verò tenetur cōsentire intra mēsem à præsentiōe,aliās priuatus est iure electionis:nisi fortè ea sit electi conditio , ꝙ nō possit cōsentire absq; licētia superioris.quo casu tenetur ipse vel electores licentiā petere eū ea celeritate, quam superioris præsentia vel absentia patitur.& si nō habeatur, ex tunc ad electionē ipsam procedāt. ¶ Quilibet etiā clericus electus, intra tres mēses post cōsensum tenetur petere cōfirmationē.aliās cassa est electio : vt in c.quàm sit. eo. tit.li.vj.imò si à Papa cōfirmatio petenda est:electus tenetur intra mēsem post cōsensum:vel si non fuerit ei electio præsentata,intra mēsem à notitia, iter versus curiā arripere,& sic cōfirmationē petere & negotiū prosequi : vt in c. cupiē.eo.ti.li.vj. In aliis verò ecclesiis prouideri debet intra sex menses:aliàs prædicto modo ad superiorē deuolui
8 tur:vt in c.de multa. de præb.& de concess. præbend.nulla. ¶ † Septimò quæritur , vtrū statui possit terminus minor quàm triū mensiū,in quo si nō cōueniāt vocati, licitè procedeatur ad electionē? Et dicit Host. ꝙ si duæ partes præsentes sunt,& causa coarctationis assignetur, sic potest : quia tūc potest absens saltē vni de collegio cōmittere vices suas. c.quia propter.eod.tit. Si verò duæ partes absentes sint,vel nō subsit causa coarctatiōis,sic nō potest:sed expectari debet vsq; circa finem trium mensiū. Et sic intellige & cōcorda doct.in c.cum inter vniuersas.& c.cum à nobis.eod.tit.
9 ¶ † Octauò quæritur,in quo loco electio faciēda sit? Et dico ꝙ fieri potest in ecclesia , vel capitulo, vel alio honesto loco simili,& maximè iuxta cōsuetudinē : extra eo.in causis.modò nō sit locus clādestinus : quia electiones quæ fiūt in cameris per occulta conuenticula reprobantur.dist.in.ct. lxxix.c. ij .& c.si transitus. Vnde electiones episcoporum

reperitur expressum:licet hoc sit in quodā capitulo generali ordinis prædicatorū declaratū. Sed tu dic hoc expressum
6 in c.is qui.de sen.excō.lib.vj. ¶ † Quintò quæritur qui & qualiter sint ad electionē vocādi? Et dico multa. ¶ Primū. Ad electionē vocādi sunt omnes præsentes,ad quos pertinet eligere:vt in c.corā.& in c.quia ꝓpter.eo.ti.& omnes qui sunt in ciuitate vel in hortis ciuitatis.ff.de procu.l.j.& si quis eorū sit in ciuitate vel monasterio infirmus , secūdū Host.scrutatores ire debēt ad eū, & inquirere votum eius, sicut vota præsentiū:quia præsens est,qui in hortis est:vt in d.l.j.iūcta l.v. Nec erit necesse talē in collatione,aut aliis, quæ sequūtur, requirere:sed sufficit consensus habitus in scrutinio. Et cōcor. Inn. posset etiā talis cōstituere procuratorē vnū de collegio : cū iusto impedimento detineatur. ¶ Secundum. Vocādi sunt & omnes absentes, qui sunt in prouincia.extra eo.corā.quod dupliciter limitatur. Primò, secundū glos.qñ prouincia nō est ita magna quin cōmodè vocari possint.vnde etiam si sunt extra,sed propè,vocandi sunt. Secundò , vt hoc sit obseruandū secundū quod habet cōsuetudo,vt ibi : quia licet de iure vocandi sint absentes: vt in c.quia propter.eo.ti.cōsuetudo tamen potest introducere vt non vocētur,& valeat electio,vt dictum est. ¶ Tertium. Et generaliter,secnndū Pan.in d.c.corā.eo.tit vocari possunt & debēt illi, qui commodè vocari possunt:extra eo.quia propter.vbi dicitur ꝙ admittūtur qui debēt,volūt, & possunt cōmodè interesse. Et dicitur,debēt,vt excludantur qui de iure nō debēt interesse.& qui volūt:vnde qui nolunt interesse,cōpelli nō debēt,nisi intersit ecclesiæ.nā pro eius interesse poterūt cōpelli. Ex quo infertur ꝙ nolentes interesse,cōputari non debēt in numero duarū partiū.& q cōmodè possunt: quæ,cōmoditas refertur ad commoditatē ecclesiæ,nō personæ,secundū doc.& bene. Vnde si cōmodè vocari nequeūt:in quo scilicet bon⁹ iudex arbitrabitur: potest electio sine illorum præsentia celebrari. Et si vocati intra competentē terminū assignatū nō veniāt,nō oportet vlterius expectare.extra eo.cū inter.& c.cū nobis. ¶ Quartū. Sunt autē vocādi verbo vel signo cōsueto campanæ, vel scripto secundū cōsuetudinē:& qui sunt absentes,per literas aut nuntiū:vt in d.c.corā.pro hoc not.secundū Pan. in c.in causis.eo.titu.ꝙ in negotiis, quæ possunt expediri per præsentes quod est regulare:iuxta no.per gl. in c.ij. de testi.lib.vj.sufficit vocatio per sonū cāpanæ:cuius sonus venire possit ad intelligentiā existētiū in loco,vt scilicet valeat quod fit,etiā si minor pars sit quæ cōueniat. Sed in negotiis,in quibus absentes vocandi sunt,hoc nō sufficit:sed vocari debēt per nūtiū vel literas : vt in c.cū inter.& c.quia propter.eo.ti. Et ita videtur sentire Inn.in d.c. in causis.& in c.ij.de no.ope.nunt. Bar.tamen in l.omnes populi.ff.de iusti.& iure. tenet ꝙ quantuncunq; pulsetur campana:nisi conueniāt saltē duæ partes vniuersitatis,non valet quod fit, per l.nominationē.C.de decu.& in l.nulli.ff. quod cuiusvni.& l.fi.C.de præd.decur.& sic cōmuniter trāseunt Legistæ. Sed hoc procedit qñ pulsatur ab eo qui nō habet potestatē:puta per aliquē de vniuersitate:qa minor pars de duabus vniuersitatis nō habet potestatē cōuocādi illā:vel quādo pulsatio nō intelligitur pro vocatione ad tale qd peragendū. Et sic cōcorda,& tene.arg.extra eo.cū nobis.vbi dicitur ꝙ vocari nolentes venire, faciunt se alienos. Et adde gl.in cle.quod circa.eo.tit.dicentē ꝙ vocati nolentes venire,cōputare in numero absurdū est : nisi esset cōsuetudo vt nihil fieret nisi sint duæ partes:quia illa seruāda esset:vt j.ſ. Statutū.§.ij. ¶ Quintū. Electorū si quis cōemptus nec ad electionē vocatus est,ad petitionē eius cassanda est : pōt ta-

Universidad de Deusto
Biblioteca

præcipuè in ecclesia fieri solent : extra eod. quod sicut. Sed ex causa etiam extra ciuitatem fieri possunt. xxiij. dist. inc. in nomine. In loco etiam interdicto facta nō valet, secundum Arch. in d.c. in nomine. tamen Hug. Vercel. & Ioan. And. & cōmuniter doct. post eum, tenent ꝙ valet, & etiam postulatio: quia sunt quidā contractus. & probatur per tex. in c.j. de postu. prælat. & ibi Pan. Quod tamen fallit in electione Papæ: vt in c. vbi periculum. de elect. lib. vj. ¶† Nō quæritur, quomodo electio facienda sit? Et dico ꝙ tres sunt formæ traditæ nobis à iure: vt in d.ca. quia propter. & electio, quæ non sit secundū vnam illarum, nulla est ipso iure: vt ibi, quarū prima est, forma scrutinii. secunda, compromissi. tertia, communis inspirationis. quæ faciunt tres species in electionibus. de quibus vide tit. seq. per totum.

¶† Decimò quæritur, quæ electio cassanda sit? Et dico ꝙ cassanda est electio illius, qui requisitus antequā esset electus, cōsensit electioni de se fiēdæ: quia præsumitur ambitiosus. extra eo. c. cū post petitā. Item electiones clādestinę reprobātur, extra eo. quia propter. id est, quæ in cameris ꝙ occulta conuenticula fiunt. dist. lxxix. c. j. & ij. & c. si trānitus. Et similiter secundum Arch. illæ quas electores inter se tenent secretas, cum celebratæ debeant solenniter publicari: vt in d.c. quia propter. quod nota propter religiosos, apud quos completa electione fit præceptū ne cui dicatur. Si tamen electio tenuit iure naturali, puta quia interuenit cōsensus eligentiū, sed nō tenuit iure positiuo, quia omissa fuerunt substantialia, secundum Inno. quem sequuntur communiter doct. in c. quod sicut. de elect. si confirmetur, electus est verus prælatus: & nō tenetur in foro cōscientię resignare. ¶† Vndecimò quæritur, quę electio valeat, quādo duæ simul procedūt? Et dicit Host. ꝙ si fiant simul & incontinenti: puta quia in scrutinio diuisa sunt vota: illa valet quæ meritis melioribus & maioribus adiuuatur: extra eo. licet. in fi. & c. dudum. Si verò fiant ex interuallo, & prima fuerit ritè facta, valet: & secūda cassanda est: imò etiā si prima annullanda sit: secunda nihilo minus cassari debet. extra eo. bonæ memoriæ. nisi gratia fiat, sicut quidā intelligunt: extra eod. bonæ memoriæ. el j. Et similiter cassanda est secūda, si prima nulla fuit propter causam nondū patentem. extra eo. consideranimus. Si autem nulla fuit ex causa notoria: valet secunda ritè facta: extra eod. venerabilem. de sup. neg. prel. c. fi. ¶† Duodecimò quæritur, quādo electores iterū possint eligere, vel ad alios deuoluatur eligēdi potestas? Et dico ꝙ sunt casus, in quibus reeligere possunt: vt si electus nō vult cōsentire: & si post cōsensum renūtiat iuri suo, vel moritur, vel propter occultū eius vitium irritatur: in quibus casibus habēt electores integrū tempus à dissensu, vel renūtiatione, vel morte, seu irritatione, ac si vacatio nō esset: dummodo nil egerint fraudulenter. extra eo. si electio. lib. vj. ¶ Sunt etiā casus, quibus eligēdi potestas deuoluitur ad aliū. Nam in cathedralibus & regularibus ecclesiis, si nō eligant intra tres menses, deuoluitur ad proximum superiorē vsq; ad Papam, vt dictum est. ¶ Si verò eligant scienter indignum: & sic sunt priuati iure eligendi, vel priuentur per sententiā, quia non seruant debitā formam, ad Papam deuoluitur: in inferioribus autē ecclesiis semper ad proximum superiorem deuoluitur : extra eod. c. quanquam. lib. vj. Quādo etiam maior pars capituli in electione deficit, scilicet committendo vitium, electio deuoluitur ad pauciores: extra de postul. c. ij. Item etiam deuoluitur ad vnū propter omnium aliorū delictum. dist. lxv. si fortè. extra eo. bonæ. & hoc not glo. de postulan. c. ij. Et videtur intelligendum quādo peccauerūt eligendo indignum. Secus si ex contemptu aliquorum habentium vocem : quia nō deuoluitur potestas, sed sufficit si cessetur electio: quia propter peccatum formæ nō sunt ipso iure priuati, sed priuandi. extra eo. quia propter. facta tamen priuatione per iudicem propter peccatū formæ, potestas deuoluitur ad non culposos, secundum Inn. d.c. quia propter. ꝙ si omnes delinquerint, deuoluitur ad proximum superiorem. Et si quæratur quando eligentes sunt priuati potestate eligendi? dicunt Pan. Post Innoc. in c. gratum. de postu. prælat. hoc esse primò quādo postulant, adde vel eligunt scienter indignū. Secundò, quando postulationem, adde vel electionem cassatam vitio personæ innouant. Tertiò, quando eligūt per abusum secularis potestatis: de quo in c. quisquis. de elect. Quartò, quando eligunt ineligibilem. Quintò, quando recipiunt vt prælatum electū vel postulatum, cuius electio vel postulatio est nulla. Sextò, si sunt excōmunicati, vel suspensi. Septimò, quando nō eligunt intra tempus *prætixū*. de quo de elec. ne pro defectu. Octauò, cum postulant post appellationē etiam ex causa fruſtratoria. Secus in electione, nisi appellatio interposita esset ex iusta causa: licet quidam dicant non esse differentiā: sed Hosti. cōcordando dicit contrariam opinionē procedere in postulatione facta à duabus partibus, quæ vincit electionē. de qua de elec. scriptum. ¶† Decimotertiò, quantū ad electum vel eligendū, queritur quis possit eligi? Et dico ꝙ natus ex legitimo matrimonio, & qui sit legitimæ ætatis. extra eo. cū in cunctis. id est, xxx. anno. completorum quantū ad episcopatū. inferiores verò prælati, & alii, qui curā habere debent animarum, attigisse debent annū xxv. aliàs eligentes priuati sunt illa vice potestate eligendi, vt dictū est. Subdiaconus eligi potest in episcopū. de æta. & quali. à multis. Sed & qui ad vnā dignitatem reputatur dignus, si postea eligatur ad aliā, debet dignus reputari. dist. lxxiiij. gesta. quod tamē quandoq; fallit: quia licet toleretur quis in officio minori, non propter hoc in maiori tolerari debet indign⁹. dist. xij. nos cōsuetudinem. Abbas quoq; exemptus eligi potest in episcopum, siue in abbatem eiusdē regulæ & habitus: sed trānire nō potest nisi de licētia Papæ vel Legati de latere, si sit in prouincia: extra eo. si abbatē. lib. vj. Religiosus quoq; licet nō expresse professus, quin etiam nouitius, potest eligi in episcopū, extra eo. nullus. lib. vj. ad prælaturā tamē sui vel alterius religionis, non, nisi expresse professus, vt ibi : imò nullus religiosus eligi potest in abbatē aut prælatū alterius religionis vel habitus : & si secus actū sit, eo ipso est irritū & inane. vt in cle. j. extra eod. De clericis alterius dicecesis vtrū possint eligi, j. Postulatio. ¶† Decimoquartò quæritur, qs nō possit eligi sic, vt electio sit valida? Et dico ꝙ multi. Eligi enim nō potest excōicatus maiori. de appel. constitutus. imò si sciēter eligatur excōmunicat⁹ minori, electio cassanda est. de cleri. ex. mi. si celebrat. nec sus pēsus, nec interdictus, aut qui interdictū nō seruauit. de postu. c. j. & c. cū dilectus. de cōsue. nec cui aliquod obsistat de impedimentis circa ordinādos. de quibus j. Ordo. iiij. ſ. ij. nec semel reprobatur propter vitiū personæ, qui nec ibi, nec alibi potest eligi. extra eo. super eo. Secus si electio cassata fuit ꝓpter vitiosum processum: quia nō impeditur eius ꝓmotio, etiā in eadē ecclesia: vt in d.c. super eo. & c. innotuit. nec episcopus, qui scilicet iā alteri ecclesiæ alligatus est, licet postulari possit à Papa. de postu. c. fi. nec in prælatum religiosorum eligi potest, nisi expresse professus. aliàs electio nō valet: vt in d.c. nullus. eo. tit. lib. vj. nec aliquis existens alterius religiōis vel habitus. extra eo. cū rationi. in cle. nec religiosus trans ſiens de mendicantibus ad non mendicantes: vt

16 tes: vt j. Religio. iiij. ſ. vij. ¶ Et † breuiter ne quis eligatur sunt impedimēta quàm plurima, quæ ad octo reducūtur. Primū sit fit malus. vnde secūdū Tho. viij. quolib. q. iiij. ar. j. existens in mortali est indignus ad quodlibet spirituale exequendū. Secundū, si excōicatus maiori. Tertiū, si est excōicatus minori. Quintum, si est suspēsus vel interdictus, aut nō seruauit interdictū. Quintū, si non est legitimè natus, ætatis debitę, & literaturæ: vel si habet aliud impedimētum circa ordinandū. Sextum, si semel sit reprobatus vitio personæ. Septimū si est episcopus. Octauū, in religione si non sit professus. Omnis electio facta de eo, qui habet aliquod prædictorū impedimentorū, nulla est ipso iure: excepto primo & tertio impedimēto : quia cassanda tūc est, vt patet in c. fin. de cle. excō. mi. & electores sunt priuati ipsa vice electione, & suspēsi triēnio ab ecclesiasticis beneficiis ipso facto: vt in d.c. cū in cunctis. eo. tit. ¶ Decimoquintò † quæritur, quid fiendū, si in capitulo vel collegio sint aliqui excōicati vel suspensi, vel dubitatur: & sine ēdalo expelli nō possunt: vel quando dubitatur de aliquibus an interesse debeāt electioni? Et dico secundū Pan. in c. Cumana. extra eo. ꝙ admittentur cū protestatione: vt eorū voces valeāt, si & inquantū appareat eos postmodum debuisse interesse: vnde nō nocet electioni aliàs legitimæ ꝙ non habentes vocē fuerint admissi vnà cum aliis. Idem dicit Pan. quādo excōicati iugerunt se electioni: & vbi imminet scādalum, possunt admitti cū protestatione: ne videātur scienter admissi: & sic corrueret tota electio, per c. fi. de procur. Vide tamē singularē theoricā Inn. in c. illa. extra eo. quam omnes doct. sequūtur, ꝙ si inhabilis ad electionē admittitur ignorāter, valet electio, etiā si vnus solus sit habilis. Et 18 loquitur propriè de excōicatis : secus tamē si aliàs inhabilis admissus scienter fuisset. ¶ Decimosextò † quæritur, quē teneatur quis ex omnibus eligibilibus eligere? Et dico ꝙ eligendus est doctior & sanctior, cuius cōparatione cæteri grex dicatur. viij. q. j. licet ergo. & inter omnes melior, siue optimus, scilicet iuxta scientiā eligētis. dist. lxiij. metropolitano. & secundū S. Tho. in viij. quoli. & ij. ij. q. lxiij. in foro contentioso sufficit ꝙ electus sit bonus. extra eo. c. cū olim. & c. cum dilecti. & c. cū inter canonicos. & ibi gl. aliàs omnis electio calumniā pateretur. sed in foro cōscientiæ eligentis requiritur ꝙ eligatur ad prælaturā vel officium ecclesiasticum bonus simpliciter: quia per mortale quodlibet redditur quis indignus ad huiusmodi: & requiritur ꝙ eligatur melior inter omnes. ſ. quos quis pōt habere, non quidē melior simpliciter. ſ. qui maioris est charitatis: sed melior quātū ad hoc quod est regere & gubernare: & aliter facere est acceptio personarū, quod sine peccato nō fit, hæc ex illo. Et intellige primò ꝙ oportet eligere meliorem secūdū propriā cōscientiā informatā notitia eligēdi. Vnde secundū Pan. in c. bonæ memoriæ. el ij. de postu. præla. eligēs incognitū nō saluat conscientiā suā. per text. ibi, qui vult vt plenā habeat notitiā. quod limita, per ſe vel per eos, cū quibus versatus est. c. ſcriptū est. eo. tit. Intellige secūdò ꝙ nō sit sine peccato mortali ex genere suo: quia ista acceptio opponitur iustitiæ : vt patet ij. ij. vbi suprà. 19 ¶ Omne † autē quod est cōtra iustitiā, est peccatū mortale ex genere suo: vt idē dicit ij. ij. q. lix. art. iiij. nisi excuset rei modicitas: vt quia penè nihil distat inter hūc, qui eligitur, & aliū meliorē. Ex quibus patet ꝙ hic multū deficit Sum. Ang. Primò, quia adducit dictū Henr. de Gan. tāquā verū, scilicet ꝙ si duo bona præponātur vni cæteris paribus, puta quia sunt æquè præcepta & æquè facilia, tenetur sub peccato mortali eligere melius: quia, inquit, eligēdo minus bonum, cōtemnit bonū vbi habet rationē perfecti. i. maius: & sic præfert in sua ratione defectū boni ipsi bono. quod quidem dictum est falsum: quia qñ cætera sunt paria ex parte bonorū, si absq; mortali præfero malū bono in peccato veniali: vt dum voluptatē cibi præfero sobrietati : multo magis minus bonū præfero meliori. Quando verò sunt paria ex parte eligētis, necessariò eligit maius bonū, cum nullus possit vnū bonū spernere, nisi ꝓpter aliud melius: vt experiētia docet. quod aūt homo necessariò facit, Deus nō præcepit fieri: puta ꝙ homo moriatur, aut moueatur deorsum si nō habeat sustētās: quia præcepta sunt de actibus virtutū, secūdū S. Tho. j. ij. q. 100. art. ij. qui sunt liberi. Secūdò, qa distinguit dicēs esse mortale eligere indignū in ecclesiasticis : in aliis aūt nō, nisi in dignitatibus maioribus. puta dominio: vel si inde habet sequi notabile damnū aliis. quę nō bene dicūtur : quia tam in his quàm in illis locū habet acceptio personarū. ¶ Decimoseptimò † quæritur, vtrū religioso acgratur ius electionis extra ordinē suū? Et dico ꝙ 20 nulli religioso Prædicatorū, Minorū, Eremitarū, aut quorunlibet médicātiū, ex electione, postulatione, prouisione, seu vocatione ad prelaturā extra suū ordinē in discordia facta ius aliquod acgritur: nec ipse cōsentire possunt, si fuerint electi à minori pte numero: vt in d.c. quorūdā. li. vj. Et debet intelligi discordia siue de iure siue de facto sit, ex quo text. loqtur in dist. inctē: vt in cle. qđ circa. eo. ti. Sed & aliis religiosis nō acquiritur ius in electionibus: nec cōsentire possunt, si fuerint electi à minori pte numero: vt in d.c. quorūdā. Notādū est etiā ꝙ si religiosus electioni de se factæ ad prælaturā extra suum monasteriū vel ecclesiā nō petita & obtēta licētia cōsenserit, consensus non valet: & electio ipsa viribus euacuatur: hmōi tñ licētiā dare possunt religiosorū prelati cōuētibus irreqsitis. extra eo. si religiosus. li. vj. Sed nō valeret licētia, si cōcederetur pro futura electione, quā fieri cōtingeret: vt in cle. cū cōcessa. eo. tit. Nō pōt etiā aliqs religiosus præfici in aliqua ecclesia, quę clero careat & populo Christiano: vt in cle. in plerisq;. extra eo. ¶ Decimooctauò † qritur, vtrū 21 decretū electionis faciat plenā fidē ꝓ electo? Et dicit Inn. in c. innotuit. eo. titu. ꝙ nō. qđ domi. Ant. intelligit qñ fuit cōfectū manu priuata. Secus si ꝑ publicā psonā attestātē oīa fuisse gesta in prę sentia sua: qđ et placet Pan. dicēti hoc verū esse, dūmodo in tali scriptura interueniāt oīa requsita ad substātiā scripturę publicę, vt testiū prę sentia, & similia. Et eo casu quo decretū fit ꝑ publicā psonā, nō est necesse apponi sigillū capituli: qa publica scriptura fidē sine alio admini culo facit: sed est necessariū sigillū, qñ scriptura est priuata. Et est decretū, qđā scriptura cōtinēs seriē electiōis à principio vsq; ad finē: q fit, vt appareat, formā debitā fuisse seruatā: & vt amplius eligētes negare nō possint se electioni cōsensisse. Et est de solēnitate, nō de necessitate electiōis, secundā gl. dis. vj. ſ. sed aliud. Vñ qñ superior est præsens in domo, per vnū eligētiū verbo recitētur gesta in electione: sed qñ est absens, mittitur decretū. ¶ Decimononò † quę- 22 ritur, vtrū electus teneatur consentire? Et Gem. in c si electio. eo. tit. lib. vj. refert Archid. tenentē ꝙ sic: aliàs peccat mortaliter, si putat se dignū ad prelaturā. viij. q. j. in scriptu ris. quod Ioā. Andr. putat verū qñ nō est æque idoneus, per quē possit illi ecclesiæ cōsuli. Rich. autē in tertio quoli. q. xxj. dicit ꝙ in tribus casib⁹ tenetur cōsentire sub pœna peccati mortalis. Primò qñ à superiore per obediētiā cogeretur. de renū. nisi eū prudē. Secūdò, qñ secūdū iudiciū suæ cōscientiæ videtur sibi verisimiliter ꝙ nō est q velit & possit salutē animarū ꝓcurare quā ipse posset: & ex hoc videt ꝓbabiliter ecclesiæ notabile imminere dispēdiū & periculū,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nisi assentiat. d.c. in scripturis. & c. olim. ead. causa.q.ij. quod fallit in religioso quo ad electionē extra suū monasteriū, & in mendicātibus eo modo quo dictū est §.xvij. Tertiò quādo per viam illicitā refugit: puta absc̄ondendo se: nisi ex speciali instinctu Spiritus sancti. Si autē nec per per obediētiam cogitur nec imminet probabile periculū ecclesiæ si refugit per viā licitā, propter pigritiā, peccat venialiter: si autē propter humilitatē reputās se indignū, meretur. Et cōcordat prædictis S. Tho. in quoli. v. art. xxij. vt
23 patebit §. seq. ¶ Vicesimò † quæritur, vtrum melius faciat qui electus est canonicè assentiendo quàm dissentiēdo, scilicet eo casu quo nō tenetur ex necessitate consentire? Et respōdet S. Tho. in v. quoli. arti. xxiij. dicens q̄ si intendit aliquid tēporale, puta honorē, diuitias, exercere se à iugo religionis, & huiusmodi, melius faceret dissentiēdo: quia intētio praua est. Sed si intēdit profectū ecclesiæ, sic intentio bona est. Vnde dicit Aug. xix. de ciui. Dei, q̄ in actione nō amandus est honor in hac vita, siue potētia: sed opus ipsum, si rectè atque viriliter fit, id est, vt valeat ad salutem subditorū. inducit illud j. ad Tim. iij. Si quis episcopatū. Sed ad hoc requiritur maxima idoneitas: quia secūdū Gre. in pasto. tantū actionē populi debet actio trāscendere prēsulis, quantū distare solet à grege vita pastoris: ad quod humana fragilitas secūdū proprias vires nō sufficit, secūdū illud ij. Cor. iij. & ad hæc quis tam idoneus? Sed tamē ex auxilio gratiæ diuinæ homines idonei & sufficiētes reddūtur. sicut postmodum ibi subditur: idoneos nos fecit ministros noui testamēti. Potest ergo quis laudabiliter cōsiderans propriū defectū ex humilitate officiū prælationis recusare, sicut Hiere. dicit, Nescio loqui. Potest etiā laudabiliter cōsentire ex charitate fraterna, vt salutē proximorum procuret: sicut Isaias, qui dicit, Ecce ego, mitte me. Sed sicut Gre. dicit in Pasto. in vtroq; est subtiliter intuendum: quia & is qui recusauit, plenè nō restitit: & is qui mitti voluit, antè se paltaris calculū purgatū vidit, ne aut nō purgatus adire quisq; sacra mysteria audeat, aut quē supernā gratia eligit, sub humilitatis specie supernæ dispositioni contradicat. Quia ergo valde difficile est, purgatū se quēlibet posse cognoscere, prælationis officiū tutius declinatur: nō tñ pertinaciter, cū ad susc̄ipiēdū hoc superna volūtas agnoscitur. hæc etiā S. Tho. vtrū aūt liceat quærere aut appete-
24 re prælaturā, j. Prælatus. ¶ Vicesimo primò † quæritur, vtrū possit quis prosequi duas electiones de se in eadē ecclesia factas. Et dico q̄ nō, sed vnā tantū eligat. extra eo. sciāt cū-
25 cti. lib. vj. ¶ Vicesimo secūdò † quēritur quid si quis aliquē eligat ex odio? Et dico q̄ tenetur ei ad omne damnū inde accidēs illi. dist. lxxiiij. honoratus. C. si propter ini. crea. fa-
26 cta sit. L. vnic. li. x. ¶ Vicesimo tertiò † quæritur, quid circa electionē possit vel nō possit cōsuetudo, vltra ea, quæ generaliter suprà de cōsuetudine dicta sunt? Et dicit Pan. in c. cū terra. extra eo. q̄ si auferat libertatē eligēdi, nō valet. Secus si restringit electores ad certū collegiū, vel certū genus personarū: sicut dicimus in matrimonio, in quo requiritur plena libertas: & tñ restrictū fuit ad certū genus personarū. i fideles. Ibi etiā dicit de mēte Inn. cōsuetudinē inducī posse, vt mortuo prælato capitulū non prius ad electionē procedat, quàm principi mors prælati nūtietur, & petatur ab eo potestas eligēdi. quod quidē cōsuetudine induci potuit propter interesse principis, vt ꝓponat aliquē sibi fidelē. nā princeps posset opponere cōtra electū exceptiones aliàs legitimas, maximè si dubitat de proditione patriæ, vel reuelatione secretorū aut cōsiliorū. Si tñ nō vult cōsentire sine rationabili causa, non propter hoc cassabitur electio. Et per hoc nō valeret cōsuetūdo, vt per hoc electio depēdeat à Principis volūtate, vel alterius: quia tolleret libertatē eligendi. Secus si restringeret ipsam libertatē, vt dictum est.

❧ Rursus de Electione secundò ❧ quantum ad suas species.

1 *Electionis secundò consideratæ forma triplex. Et quid si quis contra huiusmodi formas elegerit. ibid.*
2 *Dispositio cap. quia propter. an in omni electione ad quancunque prælaturam, vel officium, locum habeat? Et ibidem Host. & Gos. sententia reprobatur.*
3 *Verbum viduata, in hac materia, qualiter sumi debeat?*
4 *Electiones prælatorum Iurisdictionem ordinariam habentium & generalem, in ecclesiis regularibus religionum approbatarū, qualiter fieri debeant?*
5 *Dispositio prædicti c. an in postulatione aut collatione locū habeat?*
6 *Vota appellatione iuxta materiam præsentem, quid contineantur? Et qualiter votorum scrutinium fieri debeat? nu. seq.*
7 *Vota singulorum, per quem scribi, & quomodo scribenda exprimi debeant? Et quid si eligens, vel postulans, ita dicat: eligo talem postulando vel postulo eligendo: &c. nu. 8.*
9 *Scrutinij publicatio facienda commodum post scripta vota, quid operetur?*
10 *Iura super collatione facienda quid sanciuerint?*
11 *Collatione facta, vt quis eligatur, an sufficiat eum maiorem & saniorem partem, respectu partium minorum, an certè necesse sit eundem maiorem totius capituli partem habere? Et ad hæc regulæ subnectuntur duæ, quando actus explicandus pertinet ad plures vel plures, & quando ad plures vt singulos.*
12 *Electionis scrutinialis substantialia octodecim, de quibus sigillatim & plenè. Et vnde colligantur.*
13 *Electio scrutinialis facta non seruata forma hîc tradita, nunc subsistat? Et forma scrutinij faciundi difficilis, in qua multi, etiā periti viri peccant. ibid.*
14 *Electio, an per viam compromissi fieri queat? Et num valeat compromissum ab vno omnium nomine, aliis præsentibus & non contradicentibus factum? Et an taciturnitas pro consensu habeatur? Et an peccatum, vbi contradictione opus est, inducat. nu. 15.*
16 *Potestas compromissarys de eligendo prælato, vel officiali, data, qualiter intelligitur data?*
17 *Compromissum de eligendo quot modis fieri possit? Et quæ sint de electionis compromissariæ substantia? nu. seq.*
19 *Compromissarius electus, si solus sit, an seipsum eligere possit? Et quid si plures sint, num vnum ex seipsis eligere queant? nu. 20.*
21 *Prælaturam assumere quis dupliciter dicitur.*
22 *Electus, an ad augendum numerum, possit consentire dicendo ita: Eligo: vel religo. Et intra quantum tempus electioni de se factæ consentire debeat?*
23 *Compromissariorum septem numero, si tres in vnum ex se ipsis consentiant & tres in alium non de illo numero an & quare terti⁹ ex his electus ab illis tribus consentire possit?*
24 *Compromissariorum trium numero, si duo indignum: & vnus dignum eligat: vtrorū electio præferenda est? an verò neutra valeat?*
25 *Potestas compromissaria vltra compromittentium propositum & intentionem non extenditur.*
26 *Compromissarius, si non eligit intra tempus à iure statutum, ad quem eligendi potestas devoluatur? Et quid si indignum eligat, sciēs ignoranter: aut cōtra si scienter? Et quid si compromissarius acceptans compromissum confirmandi potestatem habeat, an necesse sit, vt prius eligat, ac mox confirmet?*
27 *Electio secundum formam communis inspirationis quot modis, ac qualiter fiat? Et huius substantialia quot, & quæ sint? nu. seq.*

ELECTIO † secundò quantū ad species suas, vt plenius innotescat, sciendum est quòd triplex est eius forma: vt

vt dictum est tit. priore. §. ix. scilicet per modum scrutinii, cōpromissionis, & cōmunis inspirationis: de quibus dicit Inno. in c. quia propter. de elec. sic: Statuimus vt cū electio fuerit celebrāda præsentibus omnibus qui volūt, & debēt, & possunt cōmode interesse, assumātur tres de collegio fide digni, qui secretò & sigillatim vota cunctorū diligenter examinēt & exquirāt, & in scriptis redacta mox publicent in cōmuni, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto: vt is collatione habita eligatur, in quem omnes vel maior pars & sanior capituli consentit. Vel saltē potestas eligendi aliquibus viris idoneis cōmittatur, qui vice omniū ecclesiæ viduatæ prouideant de pastore: aliter electio facta nō valeat: nisi fortè cōmuniter esset ab omnibus, quasi per inspirationē absq; vitio celebrata. Qui verò cōtra præsc̄ripta formas eligere tētauerit: eligendi ea vice potestate priuetur. Et ita electiones quoq; clandestinas reprobamus: sta
2 tuentes vt quàm citò electio fuerit celebrata, solēniter publicetur. hæc in d. decretali. ¶ Primò † verò quantū ad intellectū prædicti textus & electionē per viā scrutinii, quæritur vtrū dispositio prædi. c. quia propter. habeat locū, & seruāda sit in omni electione ad quācunq; prælaturam vel officium? Et dicit Pan. in d. c. de mente gl. quòd nō: sed in electione episcoporū & aliorum prælatorum ecclesiarum collegiatarum habentium generalem iurisdictionē in ecclesiis collegiatis seruāda est dicta forma duntaxat: quia dicit. intendit prouidere solùm ecclesiis viduatis: vt ibi, ecclesiæ viduatæ & sine pastore: qa episcopi sunt propriè spon si ecclesiarū. vij. q. j. sicut. & illi alii ratione generalis iurisdictionis possunt quodā modo dici sponsi. Et cōsequenter infertur q̄ in electionibus canonicorū, & in aliis dignitatibus seu personatibus ecclesiæ cathedralis, nō habet locū d. c. dispositio: quia per illorū mortē nō remanent ecclesiæ viduatæ, cū non sint sponsi: sed prælati principales, scilicet qui possent cognoscere de causis criminalibus & ciuilibus. Et pro hoc optimè facit tex. in c. ne pro defectu. eo. tit. vbi papa æquiparat ecclesias cathedrales & regulares: & illarū
3 prælatos appellat pastores, & per illorū mortem dicit ecclesias viduatas. Vnde † ibi apertè colligitur q̄ in hac materia nō debet hoc verbū, viduata, capi strictè. quanquā enim solus episcopus dicatur sponsus vel maritus, & cōsequenter per ipsius solius mortē dicatur propriè ecclesia viduata: tamen hoc verbū hîc nō capitur ita strictè vt ibi patet: & cùm dicta decretalis sit fauorabilis, vt colligitur ex princ. c. cū emanauerit. vt impedimēta & pericula ecclesiarū tollerentur, non debet multū strictè intelligi. In electionibus ergo aliorum beneficiatorū seu prælatorū supradictis sufficiunt singulares consensus illorū de capitulo, dummodo præstētur in cōmuni. id est, collegialiter in capitulo: nec est de necessitate seruāda aliqua istarū formarū: sed electus simpliciter à maiori & saniori parte, habebit ius. Ad quod vide bonā gl. in c. sicut eo. ti. lib. vj. & facit quod no. gl. in c. sicut. eo. tit. hęc Pan. Facit etiā quod no. idē Pan. in c. ecclesia. extra eo. vbi dicit singulariter q̄ in electionibus, in quibus nō est necessariò seruanda forma d. c. quia propter. non sunt necessaria verba, modò cōstet de cōsensu eligentiū: & consequenter multo minus necessaria est scriptura. Et isto modo intelligo q̄ debent assumi tres scrutatores &c. Ex † his elice q̄ 4
in ecclesiis regularibus religionū approbatarū, electiones prælatorū habentiū iurisdictionē ordinariā & generalem fieri debēt secūdum dictam formā: vt in ordine Prædicatorū: resecatis multis iuris subtilitatibus per cōstitutiones eorū, sunt magister, & priores, prouinciales, ac cōuentuales & prædictis correspōdentes in aliis religionibus. Aliorum autē electio, vt superiorū. & diffinitorū, seu discretorū, & huiusmodi, sufficit si fiat collegialiter: nec est necessaria vox aut scriptura. ¶ Secūdò † quæritur, vtrū forma d. c. qa 5
propter. locū habeat in postulatione aut collatione? Et de postulatione quidē dicetur infrà suo loco, §. ij. De collatione autē dicit Pan. in d. c. q̄ nō: vt no. gl. in c. sicut. eo. tit. lib. vj. Vnde si ad plures spectat collatio, possent omnes simul cōferre: nec est necesse q̄ fiat per vnū noīe omnium: vel q̄ fiat scrutinium secretum, vt hic dicitur: sed sufficiūt singulares assensus, vt ibi not. & facit l. per fundum. ff. de ser. rusti. prædi. ¶ Tertiò † quæritur, quid veniat sub nomi- 6
ne voti hic? Et dico q̄ veniūt primò vota absoluta & determinata: cōditionata autē & incerta nihil valent, sed haberi debēt pro nō adiectis. extra eo. in electionibus. lib. vj. vt si dicatur, cōsentio in Ioannē si Petrū habere nō potero. vel, cōsentio in eū, in quē talis cōsentit. Et secūdò vota expressa voce & nō per fabas: quia c. ecclesia vestra. el ij. eo. tit. vult q̄ ad electionis validitatē nō sufficiat si à maiori parte fiat, nisi etiā pars illa sit saniori: quod per fabas vel lupinos apparere nō potest. Imò etiā verū est hoc in vniuersitate seculari, q̄ si maior pars nō cōsistat in solo numero, sed etiā in dignitate, authoritate, & merito personarū, vt no. Bar. in l. Pōponius. ff. de iudi. & ad hoc, vt dicit Pan. in d. c. ecclesia. cōmuniter nō aduertitur. Requirūtur enim illa duo copulatiuè, scilicet maior pars & sanior: quæ tñ sanioritas cognoscitur etiam aliter quàm per voces: vt per natus, & oēs modos, quibus notæ sunt personæ cōsentiētes. ¶ Quartò
† quæritur, quomodo fieri debeat votorū scrutiniū? Et di- 7
co q̄ quantū ad ipsos scrutatores melior & cōmunior practica est, vt dicit Pan. vt duo ex scrutētur tertiū: & est vtile secūdū eundē post Io. And. vt primò ipsi scrutētur seipsos, nec reseruentur in fine: quia cū aliorum vota sint eis nota, posset electio depēdere ab eorū potestate: & est vtile, vt capitulum hoc exprimat in principio, vt duo ex eis scrutētur tertiū ante scrutiniū aliorum. Quantū verò ad alios, si sunt tantùm tres electores, secundū Inno. duo ex eis scrutabuntur tertiū: & sic procedent ad electionē. Si verò sunt duo, vnus scrutabitur aliū: & si sit vn⁹ solus, iste vocatis testibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

exprimet votum suũ,& eliget,ac publicabit. Si verò multi, vt colligitur ex ex d.c.quia propter. scrutiniũ per scrutatores tres fieri debet. primò secretò,vt scilicet quisq; liberius dicere possit votum suum: vt ibi dicit Pan. addens hoc esse speciale in electione: nõ autem regulariter esse necesse, sed vtile in agẽdis & explicãdis per vniuersitatẽ: vt vota singulorũ secretò exquirãtur: sed potest quisq; votũ suum dicere in cõmuni aliis audientibus: quod tñ si nõ seruetur, tenet actus: arg. in c. præsenti. de prẽben. lib. vj. Et secũdò requiritur ꝙ exquirãtur vota sigillatim, & nõ accedant electores, aut vocentur ad scrutatores bini vel trini. Et tertiò ꝙ exquirãtur diligẽter & examinẽtur: vnde secundũ Pan. ibi debẽt scrutatores interrogare in quẽ, quare, & quo zelo cõsentiant, & de meritis, & qualitate eius: quod, inquit, sentiunt Doct. & probat tex. cũ dicit, diligẽter exquirant. Vnde ponderãdum est illud verbũ vota, id est, desideria vel depositiones animorum. Aliter fieri non posset, inquit, plena collatio meriti & zeli, vt debet. Et secũdum Ioan. possunt scrutatores singulos adstringere iuramẽto: quod tamen secundum alios non est necesse, cùm nõ sit iure cautũ: sed poterunt eos adiurare sub animæ periculo, & per Deum, vt in illum cõsentiant, quẽ putãt melioré. Et quartò ꝙ exquisita
7 scribantur. ¶ Quintò † quæritur, per quẽ debeant singulorum vota conscribi, cũ textus imperſonaliter loquatur? Et dicit quædam glo. ꝙ per ipsos scrutatores vel per tabellionem: de quo tamen in textu mentio non fit: nec qualis esse debeat ista scriptura. Vnde dicit Io. And. ꝙ nõ refert an sit publica vel priuata, cùm tex. indistinctè loquatur. Pan. autem credit fuisse de mẽte tex. vt ipsi scrutatores per eorum aliquẽ debeãt redigere vota in scriptis priuatis: cõmuniter tamẽ, inquit, tenetur ꝙ notarius possit adhiberi: qui tamẽ secundum Host. debet esse clericus: & cõsentit Abb. Pet. & Aegid. arg. c. Messana. eo. tit. vbi reprobatur electio per interuentũ laicorum: tamẽ secundum Cõpo. in d.c. quia propter. potest esse laicus. pro qua opinione facit consuetudo, secundũ Ioã. And. in c. j. de proc. lib. vj. & tenet Spec. in tit. de instr. edi. & quidã alii. Et hãc Pan. putat veriorem: quia notarius scribẽdo nullam authoritatẽ exercet, nec aliquod spirituale ministrat: sed solũ præbet nudũ ministeriũ seu officiũ, quemadmodũ procurator in re spirituali, qui non repellitur à procuratione, ex eo quia laicus: vt in d.c.j. Et præterea specialiter dicitur in causa hæresis: vt clericus seu persona religiosa sit notarius. de quo dicendũ vt in c. officiũ. de hær. lib. vj. Ergo regulariter clerici nõ debent adhiberi vt exerceãt notariatus officiũ hæc ille. pro quo etiam
8 vide infrà Tabellio. §. iij. ¶ Sextò † q̃ritur, quomodo exprimi debeãt vota scribẽda? Et dicit Io. And. ꝙ elector interrogatus respõdet: ego nomino talẽ. vel. cõsentio in talẽ. vel, eligo talem. Et ꝙ possit hoc vltimũ fieri, adducitur c. in Genesi. extra eo. in verb. ne vel in idẽ repeti. quasi innuat ille tex. ꝙ singuli dicere possunt in scrutinio, eligo talẽ. sed postea facto scrutinio sequi debet communis electio: quia vnus debet eligere nomine omniũ per verba singularis numeri. Pan. tñ in d.c.qa propter. magis placet prima aut secũda forma, scilicet nomino, vel cõsentio: nõ aũt, eligo: qa dicit tex. is eligatur, in quẽ omnes vel maior pars cõsentit. tñ non vitiaretur, inquit, electio ex tertia practica: ex quo postea sequitur cõmunis electio. Illud etiã notandũ est qđ habetur in c. perpetuo. de postul. lib. vj. ꝙ in omni electione & postulatione dicẽdo, eligo talẽ postulando, vel postulo eligẽdo: aut eligo postulandũ, seu postulo eligendũ: aut eligo in postulandũ, vel postulo in eligendũ: nihil agitur. Similiter nec sub hac forma, eligo & postulo, prout melius

potest de iure valere: nisi qñ probabiliter dubitatur vtrum quis sit eligẽdus, vel potius postulandus: quo casu is, qui sic postulatus fuerit & electus, cõsensus tẽpore tenetur vnã tãtùm determinatã viam acceptare: & redeundi ad aliã, postquã vnã elegerit, est sibi licẽtia penitus interdicta. Hęc ibi.
¶ Septimò † q̃ritur, qđ operetur scrutinii publicatio mox ꝙ post scripta vota facienda? Et dico secũdũ Pan. ꝙ scripta vota sunt publicãda mox, id est, secundũ gl. incõtinenti nullo actu cõtrario intermisso: & secũdũ Pan. huiusmodi dictiones, vbi ius nõ determinat quomodo debeãt intelligi, verificãtur in tẽpore modico, secũdũ quod bonus iudex arbitrabitur, habito respectu ad circũstantias. Publicato autẽ mox scrutinio, electores voces variare nõ possint: sed facienda est collatio, & electio celebrãda. extra eo. publicato. Et cõsequẽter ante publicationẽ scrutinii à cõtrario sensu possunt electores variare & alios nominare: vt ꝙ. qđ sicut. eo. tit. quia per talem nominationẽ aut scrutiniũ factã nullum ius acquiritur nominato. Adde secundũ Gof. qđ variare nõ possunt illi qui sunt de maiori & saniori numero accedendo ad minorẽ partẽ: sed qui sunt de minori accedere possunt ad eos, q de maiori sunt numero. ¶ Octauò † q̃ritur, ꝙ qđ super collatione facienda iura velint? Et dico secundũ Pan. in d.c. qa propter. ꝙ electio & collatio fieri debeat illum, cui capitulũ hoc cõmiserit. & vtile est, secundũ Doct. ꝙ hoc capitulũ à principio dictis scrutatoribus cõmittat. Et vbi concurrũt plures electiones, fieri debet collatio triplex, scilicet numeri ad numerum, meriti ad meritũ, & zeli ad zelũ. intellige si plures eligãtur: vt sic appareat ꝙ electorũ habuerit numerũ maiorẽ, & qs sit meriti maioris, et quo zelo seu animo electores moti fuerint ad eligẽdum: qa ex istis tribus apparebit clarè, qs habet maiorẽ & saniorẽ partẽ: cũ maioritas consistat respectu numeri: sanioritas verò respectu meriti & zeli. si tñ vna electio fit à duab⁹ partibus, cessãt collatio meriti & zeli: vt in c. si qñ. eo. tit. li. vj. Si verò vnus solus fuerit electus, etiã debet fieri collatio nõ numeri ad numerũ, cũ cesset alia electio: sed fiet de numero qa cõsiderabitur vtrũ habuerit sufficiẽtẽ numerũ, cũ forte præsentes nõ faciãt duas partes vt deberẽt: vel forte nõ habent vocẽ: & de merito electi, an sit idoneus: & de zelo, an scilicet bono animo, vel pillicitas preces in illã cõsenserint. hæc ex illo. Et adde ꝙ in numero eligẽtiũ cõputara nõ potest electus: qa nullus seipsum põt eligere. de elec. c. Cumana. ¶ Nonò † quæritur, vtrũ facta collatione ad hoc ꝙ quis eligatur, sufficiat ꝙ habeat partẽ maiorẽ & saniorẽ respectu partiũ minorũ, an certè requratur ꝙ habeat partem maiorẽ totius capituli? Et dico requri ꝙ habeat partem maiorẽ totius capituli: nec sufficit maior respectu minorũ: extra eo. ecclesia vestra. el j. vbi Pan. duo dicit: & probat contra Inn. vnũ, ꝙ nõ sufficit pars sanior, nisi etiã sit maior totius capituli. & idẽ dicit in d.c. qa propter. imò hoc ibi habet tex. quasi expresse. & idẽ sentit Io. And. Sed tñ in numero isto cõputari nõ debẽt qui nolũt interesse, secundũ eundẽ Pan. & gl. in clem. quo circa. eod. tit. Vnde qđ dicitur, ab initio debere duas partes vniuersitatis cõuenire: vt in l. nulli. & in l. plane. ff. qđ cuiusq; vniuer. intelligi debet, inquit Pan. idem in electionis negotio de duabus partibus illorum, qui volunt & debẽt & possunt cõmodè interesse. referens se ad dicta in c. cũ nobis. & c. cũ in causis. extra eo. Aliud, ꝙ non solùm in electionibus, in quibus seruãda est forma d.c. qa propter. verum est ꝙ oportet partẽ esse maiorẽ totius capituli, nec sufficit maior respectu minorũ: sed etiã in omnibus explicãdis per vniuersitatẽ. In casibus tamen, in quibus dicta forma seruãda nõ est, valet statutum vt factum à maiori parte respectu minoris valeat. & idem sentit gl. fin. in c. si cui. extra eod. lib. vj. & in c. j. ne sede va. lib. vj. & Fed. cõsil. j. Nec obstat, inquit, c. quoniam. de iure pat. vbi valet præsentatio facta à maiori parte patronorũ: licet nõ cõcurrat maior pars omniũ: quia cõiter dicunt doct. illud procedere in patronis, qui præsentãt vt singuli, non vt collegiũ. Secus in spectãtib. ad aliquos iure collegii: puta si ad collegiũ spectaret præsentatio. Et ex his duæ regulæ colligũntur. Prima: vbi actus spectat ad plures vt ad collegiũ, requiritur ad validitatẽ ipsius dispositio maioris partis collegii, id est, existentiũ tunc in collegio: nam vt cõstituatur vniuersitas, sufficit præsentia duarũ partiũ vocandarũ: & valet quod fit à maiori parte istorũ: vt not. in l. nulli. & l. plane. & dixi plenius in c. cũ nobis. extra eo. & in c. cum oẽs. de consti. Fallit hæc regula in electione prouincialis de ordine Minorũ: quod qa valet electio facta à maiori parte partium cõparatione minorũ: vt in cle. exiui, §. demũ. de ver. sig. Secũda. In spectãtibus ad plures vt ad singulos, in casib.
12 qbus valet dispositio maioris partis, sufficit maior cõparatione minoris: vt in d.c. quoniam. ¶ Decimò † quæritur, quot & q̃ sint de substãtia electionis scrutinialis? Et dico quòd verò secundũ aliquos tantũ doct. & secũdũ veritatẽ, maximè secundã Pan. qui aliis plura ponit in d.c. qa propter. & sunt hæc. ¶ Primũ ergo substãtiale est, secundũ eum, vt electio fiat per cõgregatos in vnũ: qa nõ sufficerẽt consensus eligentiũ singulariter præstiti: puta, si qlibet in sua causa quod in c. in Genesi. eo. ti. & gl. in c. j. de reb. ec. non alien. lib. vj. Et hoc nõ est speciale solùm in electione, vt ibi dicit gl. sed generale in oibus explicãdis per vniuersitatẽ: vt dicit, inquit, in c. cum oẽs. de cõsti. Nec tamẽ per hoc intelligas, inquit, ꝙ præsentia seu vocatio absentiũ sit de forma vel de substãtia: qa cõtemptus aliquorũ non inducit nullitatẽ electionis: vt in c. sicut. & c. bonæ. & in c. ecclesia. el ij. eo. tit. imò nõ valeret statutũ episcopi & capituli inducẽs nullitatẽ propter defectũ aliquorũ nõ vocatorũ: vt not. Io. And. in addi. eo. ti. qa cõstitutio inferioris immutare non potest cõstitutionẽ superioris: vt in cle. ne Romani. eo. tit. sed est de iustitia: qa retractabitur electio, si illi suũ contemptũ prosequãtur. ¶ Secundũ est, vt scrutatores assumãtur ꝙ collegiũ: nõ enim se debẽt ingerere, qa suspecti redderẽtur: vt in l. quæ omnia. ff. de ꝓcur. & pro hoc tex. in d. c. qa propter. in verbo assumatur. quod tñ ipse dicit tutum, sed nõ necessariũ: qa si tres incipiũt scrutari aliis videntibus & tacẽtibus, credit electionẽ valere seruatis aliis: qa cũ agatur de re meritoria & cõcupiscibili, tacẽtes habẽtur pro cõsentientibus: sicut in simili, notauit gl. in c. sicut cũ. eo. tit. li. vj. ¶ Tertiũ, vt scrutatores assumãtur tres, nõ plures, nec pauciores. & hoc cõiter tenetur: imò habetur ex tex. d.c. qa propter. sed hoc Arc. limitat verũ qñ seruari põt: aliàs propter electorũ paucitatẽ sufficiũt duo scrutatores, secũdum opi. Vin. & Tan. imò vnus solus testibus vocatis, secundũ opi. Inno. imò nullus, secundũ mentẽ eiusdẽ: qa si ius eligẽdi sit penes vnũ, iste nullũ scrutabitur: sed ipse vocatis testib⁹ exprimet votũ suũ, vt dictũ est. ¶ Quartũ, vt isti scrutatores sint de collegio, secundũ Got. Host. & Inn. gl. tamẽ præallegata & Vinc. ac Tanc. tenẽt hoc nõ esse substãtiale: sed primũ, inquit, magis cõgruit literæ: imò ego dico habere ex tex. d.c. qa propter. Et intelligit Inn. de collegio eligẽtiũ, & nõ de collegio ecclesiæ vacãtis: qa fidelius electio negotiũ prosequuntur illi ad quos spectat. qđ ideò fortè dicit: qa nonnunquã electio spectaret ad aliud collegiũ q̃

ecclesiæ vacãtis ratione cõsuetudinis vel priuilegii: vt in c. abbate. de ver. sig. & in c. cũ dilectus. de cõsue. ¶ Quintũ, vt vota singulorũ exquirãtur secretè: vnde si vnũ ex præsentibus nõ scrutaretur, vel aliquis ex scrutatoribus omitteretur, electio nõ valeret. quod intelligit Pan. qñ cõtemnitur vel prætermittitur aliquis ex vocatis: qa cõtemptus non vocati nõ reddit electionẽ nullã. Et sic intellige Arc. dicentẽ nõ obesse, si præsentes nõ respõdeãt, aut respõdeãt captiose: nec si aliqui de capitulo nõ requirãtur, dũmodo suũ contemptũ nõ prosequantur. loquitur enim de vocãdis. vota, inquã, exquirãtur secretè: quia secundũ Archi. si fieret votorum inquisitio in publico, electio nõ valeret, etiã si oẽs cõsentirẽt. extra eo. in Genesi. sed intellige secundũ Pan. post Ian. secretè. i. seorsum ab aliis de collegio: quia bene possent esse alii testes nõ de collegio: sicut & testes examinari possunt corã testib. vt ꝓbat Pan. vbi s. in graui & pondera causa: modò nõ sint tales, q eligẽtib⁹ possint incutere timorẽ: qa tunc recusari possent, sicut scrutatores, si tales essent, vel aliqui ipsorũ: & esset iuxta causa appellandi, secundũ Pan. in d.c. qa propter. ¶ Sextũ, vt inquisitio ista fiat sigillatim, sicut obseruatur in testibus, qui nõ debẽt plures cõmisceri in examinatione: aliàs depositio nõ valeret: vt not. in c. venerabili. eo. tit. ¶ Septimũ, vt exquirantur vota omniũ, vt dictũ est. ¶ Octauũ, vt vota exquisita redigãtur in scriptis publicis aut priuatis. ¶ Nonũ, vt vota scripta, in cõi, id est, in capitulo publicẽtur. Nec obstat secundum Archi. si in capitulo sunt aliqui extranei religiosi vel alii.
¶ Decimũ, vt ista votorũ publicatio fiat mox. i. incõtinenti, nullo actu contrario interueniente post scripturam.
¶ Vndecimũ, vt facta publicatione fiat collatio, vt ꝫ. dictum est. quod tamen limita: qa si omittatur collatio, electio tenet qñ omnes vnũ eligũt: secus si non oẽs vnum, sed diuersos. ¶ Duodecimũ, ꝙ ista collatio fiat mox post publicationem, id est, nullo actu extraneo intermisso. quod voluit gl. & Pan. arg. in l. cũ antiquitas. C. de testam. licet in hoc aliqui variẽt. ¶ Tertiũdecimũ, vt facta collatione fiat communis electio per vnũ nomine capituli: & per verba singularis numeri: vt in c. sicut eo. ti li. vj. & in c. cum ab vno. de re iud. li. vj. Quis autẽ debeat vice omniũ eligere, dicit gl. in d.c. sicut. ꝙ is qui primã vocẽ habuit, vel cui capitulum cõmiserit: sed si capitulũ, vel illi qui eõsentiunt, hoc nulli expresse cõmittant, vnus præsentibus aliis facta collatione eligat vice capituli vel consentientiũ. & satis est: qa ratihabitio & taciturnitas mãdato cõparantur, saltẽ in re appetibili & meritoria: sicut est vt per electionẽ canonicã prouideatur ecclesiæ. ff. mand. l. quod ũ fideiussor. & C. mãda. l. si fideiussor. Secus in onerosa, vbi requiritur expressus cõsensus. ff. de procu. l. filius. §. inuitũ. secundũ Inn. in d.c. in Genesi. & Cõpost. in d.c. qa propter. Istum autẽ eligentẽ oportet esse de capitulo, secundũ mentẽ Arc. & secundũ Sum. Ang. põt esse vnus ex his, q non cõsentiunt. quod tñ Arc. negaret, secundũ quẽ facta collatione maior pars debet requirere minorẽ de consensu in eligẽdo: & si acquieuerint oẽs, vnus electorũ ꝓnuntiabit electũ dicẽs: Ego talis vice mea & omniũ electorũ eligo talẽ. Sed si aliquis nõ acquieuerit, dicet, Ego talis vice mea & omniũ aliorũ, qui mecũ cõsentiunt, eligo talẽ. & idẽ est si pro vice mea, dicat nomine meo. ¶ Decimoquartò, vt ipsa electio fiat post collationem statim siue mox. i. nullo actu extraneo interueniẽte, extra eodẽ. c. cum post petitã. ¶ Decimoquintò, vi electio fiat de eo, in quẽ maior & saniorpars totius capituli consensit: imò sufficit si pars sit maior, si non probetur contrarium: quia maior, nisi contrarium probetur, semper præsum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumitur saníor:vt in c.dudum.eod.tit.& maioris zeli.eo. tit.ecclesia vestra.¶ Decimosextò est,vt ista electio sit verbalis:vt in c.ecclesia.eo.tit.& in d.c.sicut & c.cum ab vno.
¶ Decimoseptimò,vt soléniter publicétur:quia nõ debet esse clandestina: vt in d.c.quia propter. & publicari debet in capitulo,& etiam secundum Pan.tutum est q̃ publicetur populo:per hoc quod legitur & notatur in c.cum dilectus.eo.tit.sed hoc licet fieri debeat secundũ Inn.& Compost.tamen non est necessarium,secundũ eundem Inn.& Pan.sed tutum.¶ Decimooctauò est,vt seruetur ordo omniũ prædictorũ successiuè per ordinẽ,vt enumerata sunt: aliter si præposteretur,nihil valet. Et ista omnia colliguntur in d.c.quia propter. iuncta gl.& ibi notatis. Addũt aliqui substantiale esse q̃ electioni præfigatur dies:& q̃ scrutatores sint fide digni:& q̃ fiat in ecclesia,de cuius prælato fit electio:& quòd fiat post sepulturam prædecessoris. Sed
13 hęc probat Pan.nõ esse substãtialia.¶ Electio†igitur facta contra prędictã formã,aliquo scilicet prędictorũ omisso irritatur,& annullatur per sententiã superioris,secundum Host.& Ber.extra eod.Cumana.& hoc placet Archi. Sed tamen in aliquibus est ipso iure nulla:imò verius est q̃ in omnib.prędictis,vt tenet Inn.Compost.& Panor.& cõiter doctores.& sic per ista verba non valeat,inducitur nullitas ipso facto.sed tamen distingue quantum ad priuationẽ potestatis eligẽdi,sicut distinguit glo.in c.Cumana.eo.ti.quia si peccant in materia.i.in persona electa,eligentes scienter indignũ,sunt priuati ipso iure per c.cũ in cunctis eod.ti.Si verò peccant cõtra formã,sunt priuandi per sententiã,per d.c.quia propter. Ex his patet difficultas huius formæ scrutinii,in qua etiam multi perfecti viri deficiunt,practicã ignorãtes,vt dicit Pan.in d.c.quia propter. & gl.in c.cum expediat.extra eod.lib.vj. In ordine tamen Prædicatorũ per cõstitutiones traditur certa forma,in qua etiam non omnia sunt substan:ialia : vt q̃ habens primam vocẽ in electione decretũ formet:& deinde iuris aliæ sub-
14 tilitates resecantur.¶ Vndecimò,†quantũ ad formã compromissi quæritur,vtrũ electio sic fieri possit? Et dico q̃ eligendi potestas cõmitti potest aliquibus.extra,eod.quia propter.sed cõpetentius in numero impari.extra eo.in causis.& c.cum dilectus.& cap.cum in iure. Nec oportet istos esse de collegio:extra eod.causam quæ.oportet tamen q̃ sint viri religiosi,secundum gl.in d.c.quia propter. Potest etiam cõmitti vni:vt in d.c.causam quæ.etiam masculo à monialibus:vt in d.c.causam quę.etiã habenti electionem cõfirmare:vt ibi.etiã non prælato.de renunt post translationem. Imò melius expediri potest per vnũ quàm per plures,secundum prædicta glosl. Imò,secundum Pan.in d.c. in causis.capitulum non solùm cõpromittere potest personis certis potestatẽ eligendi,sed etiã potest aliquos eligere,per quos eligantur cõpromissarii electuri vice capituli. Sed tamen cõmissio non valet:primò si vnus dissentiat,nolens cõpromittere.extra eod.quia propter. qa nullus iuri suo renũtiarę cogitur inuitus.extra quod me.cauſ.abbas. & c.ad audientiã.nec secundò,si fiat sub hac forma,vt quis quæsitis votis in secreto,illum eligat,in quẽ plures consentiunt.extra eo.si cui.lib.vj.de quo ꝯ.xiiij.nec tertiò,si fiat de eligendo certam personã,secũdum doct.communiter. Et facta cõmissione re integra talis potestas reuocari potest.extra eod.in causis.vbi etiã patet,rem non dici integram,quãdo iam cõpromissarii cœperunt habere tractatũ: quod verũ est in omni negotio extraiudiciali:quod Innlatius prosequitur in d.c.in causis.dicens q̃ cùm attinguntur substantialia negotii,puta cùm cœperũt de persona eligenda tractare,desinit esse integrum. Secus si tantùm expleta sunt aliqua pertinẽtia ad actus solennitatẽ:vt quia dixerũt missam de Spiritu sancto,& huiusmodi. ¶ Duodeci-15 mò†quæritur,an valeat cõpromissum factũ ab vno nomine seu vice omniũ,aliis præsentibus,& nõ cõtradicẽtibus? Et dicit Inn.& cõiter doctores in d.c.in causis.q̃ non:quia cùm res ista nõ sit leuis,sed importantiæ magnæ,debẽt singillatim omnes inquiri & expressè cõsentire. Et hoc dictũ nota,& tene in omni re ardua explicanda per vniuersitatẽ: quia in re onerosa & graui taciturnitas non habetur pro cõsensu.facit glo.in regula,qui tacet.li.vj. Secus in re leui, maximè cõcupiscibili. Hæc cũ multis aliis ex Pan.in d.c. in causis.vbi subiungit: Ex qbus potest sumi singularis limitatio ad dictum Inn.in c.j.de his quæ fiunt à ma.parte cap.vbi notãter dicit,q̃ si in capitulo tractatur aliquod illicitum & dãnabile:tenẽtur illi de necessitate contradicere:aliàs habẽtur pro cõsentientibus:& ista inuoluũtur peccato & pœna peccati cũ aliis expresse cõsentientibus:vt ibi lud dictũ procedat quo ad obuiandũ peccato:ne sub velamine taciturnitatis peccatũ nutriatur. Sed quo ad validitatem cõtractus,tene quod dixi. Hęc ille.de hoc ſ. Consensus ſ.iij.in fi.¶ Decimotertiò†quæritur,vtrũ potestas data
16 cõpromissarii is eligendi prælatũ vel officialem,intelligi debeat de idoneo? Et dico q̃ sic:vnde si electus non sit idoneus,non tenẽtur electores illũ recipere:vt in d.c.causam quę. Et ibi gl.dicit esse arg.q̃ cùm aliquod generale committitur arbitrio alicuius,nõ valet nisi legitime factũ fit. de iureiur. Qu intauallis & c.veniens.ff.de rit.nup.l.quam.ff.pro socio.l.vnde si Neruę. Et ti arguatur cõtra ex cap.vlt.xxxij.q.vlt.& aliis quę allegat:solue vt ibi. Et hac secundum Pan.in d.c.causam quæ.faciunt ad quæstionẽ quando cõmunitas eligit duos ciues vt vadant ad eligendum Potestatem vel capitaneũ:quia si illi eligunt indignũ, ciuitas nõ tenetur acceptare:quia in generali mãdato non venit vt eligãt indignũ. ¶ Decimoquartò†quæritur,quot modis fieri possit huiusmodi compromissum? Et dico q̃ duobus. Primò,scilicet limitatè,vt cõpromissarii teneant tur eligere in quem maior pars totius capituli scrutatis votis omniũ de capitulo sigillatim & secreteab ipsis cõsenserit. Et ista forma est,de qua in c.dilecti.eod.ti.& in c.cum expediat.eo.ti.lib.vj. Non tamen valeret,vt dictũ est,& vt dicitur in c.si cui.eod.tit.lib.vj.si fiat cõpromissum alicui, vel secundum glosl.etiã aliquibus sub hac forma vt ipse secretò & sigillatim:vel secundũ glosl.à fortiori si non secretò votis singulorũ de capitulo exquisitis,& in scriptis redactis,illũ eligat:in quẽ plures de capitulo partium comparatione minorũ consenserint:licet consentientes maiorem partẽ totius capituli nõ attingãt. Et ista forma secundum gl.in d.c.cum expediat.melior est omnib.formis:qa in hac electores nõ abdicãt à se potestatem nominationis. Secũdò sit simpliciter,vt scilicet cõpromissarii eligat quę volunt. ¶ Decimoquintò†quæritur,quæ sint de substãtia electionis cõpromissarię? Et dico q̃ generaliter in omni tali electione requritur primò q̃ seruẽtur dicta de electione in genere:qa necessariũ superiori necessariũ est inferiori,loquẽdo logicè.secũdo q̃ tenuerit cõpromissum,vt pate.tertiò q̃ nõ excedatur forma cõpromissionis.extra eo.cũ dilecti quartò,q̃ electio fiat per verba singularia numeri,etiãsi cõpromissarii sint plures aliter nõ valet.extra eo.sicut. Dico vlteriꝰ q̃ si cõpromissum fiat primo modo,id est,limitatè,solùm ista requiruntur necessariò:primo q̃ cõpromittentes sint simul congregati,& omnes qui volunt & debent interesse.secundò quod compromittatur omnes

omnes in vnum vel duos,vel tres,aut quot volunt: siue sint de collegio,siue non,dũmodo sint clerici,& non laici.c.cõtingit. de arbit.tertiò q̃ cõpromissarius vel cõpromissarii scrutẽtur vota singulorũ secretè & sigillatim.quartò q̃ eligat illũ,in quem maior pars totius capituli consenserit, dicendo,Ego N.compromissarius de consensu & voluntate compromissariorum meorũ,scilicet si habet alios,virtute compromissi in me vel in nos facti, eligo in episcopũ N. in quem maior pars capituli cõsensit. Et ti in primo scrutinio nõ consensit in aliquẽ maior pars scrutinii,debet tam in forma ista,quàm in forma scrutinii replicari, donec in aliquem cõsentiant:extra eo.cũ terra. Et si de cõpromissãrii fraude dubitatur,possent electores facere scripta,in quibus nomẽ eius,in quem consentiunt,scribatur,dantes illa cõpromissario,quia ea in præsentia omniũ recipiat:& taliter implicet & cõprehendi non possint cuius sint:& deinde corã omnib⁹ legat & eũ eligat, in quẽ maior pars totius capituli cõsentit. Si verò fiat cõpromissum secũdo modo, id est,simpliciter,requirũtur duo prima solùm:quibus stantibus eligat dicendo, Ego N.cõpromissarius &c. vt prius dictũ est: excepto q̃ non dicet, in quẽ maior pars capituli cõsentit Requiritur etiã secundum Sum.Ange.& Ros.in hac forma vt nullus dissentiat: nõ autẽ in priori. Sed melius sentit Sup. post Pisa.& Arch. q̃ hoc sit cõmune in omni forma cõpromissi:quia d.c.quia propter.extra eo.hoc dicẽs loquitur indistinctè: Et ratio gl. ibi dicẽtis q̃ maior pars capituli cõpromittere nõ potest:quia nullus debet priuari iure suo:nec aliquis debet cõpelli ius suũ alteri dare.
19 C.de cõtrahenda emp.inuitũ.habet locũ etiã in cõpromissione limitata.¶ Decimosextò†quæritur,vtrũ cõpromissa rius,si sit vnus solus,se possit eligere? Et dicit gl. in c. cum in iure.extra eo.q̃ nõ:vt de iure patro.per nostras.& de iniq.dicimus.& quia nemo debet oriri à seipso.viij.q.j.& ibi Arch.& Inn.Hosti.& Pan.& Accur.glossator iuris ciuilis in l.plane.ff. quod cuiusvni. & hoc sequitur Sum. Ros.cõtra Supplementũ. Sed ea quæ per istos allegãtur nõ cogunt. Quidà verò tenẽt q̃ hoc non possunt:vt Tancre. & Io.de Deo.& Boati.& glo.in d.c.cum in iure.& de forti.c.vlt.& hoc sequitur Sum.Pisa.& Arch.& Supple. Et d. gl.adducit duas rationes:vnã in d.c.cum in iure.quia scilicet talis à seipso videretur electus.quæ ratio nõ est bona,vt patebit ex ſ.seq. Aliã in d.c.vlt. quia scilicet vbi simpliciter nulla adiecta forma datur potestas eligẽdi aliquibus,puta tribus:ita habẽt potestatẽ eligẽdi omnes,q̃ vnus vel duo sine tertio eligere nõ possunt. Vnde si duo eligant tertiũ, nõ valet quod faciunt:quia hanc potestatem nõ habent. Et si ille eligat se cũ aliis,nõ valet:quia nemo seipsum potest eligere. Intellige primò,siue inchoatiuè.de insti.cũ ad nostra. Sicut si tres iudices vel arbitri sint dati simpliciter sine illa clausula,quod si non omnes: duo siue tertio procedere nõ possunt.de offi.deleg. vno delegatorũ. & c.causam matrimonii. Nec obst. q̃ capitulũ, cuius vice isti funguntur. potest eligere vnũ de se:quia capitulum eligit iure cõmuni siue ordinario:nõ autẽ isti, sed potestate sibi concessa per capitulũ:sed cũ datur aliquibus potestas eligendi de se vel aliis,si volũt aliquẽ eligere de se:tunc potestas eligendi manet penes illos tantũ:& eis solis data intelligitur.sicut quãdo cõmittitur causa cũ illa clausula,quod si omnes. hæc ex glo.sed tamẽ intellige eis solis,sic tamen q̃ maior eorum pars hoc possit: vt in d.c.cũ in iure. Et hæc ratio est bona. Iura autẽ allegata per opinionẽ contrariã nõ concludũt,vt patet intuẽti:similiter nec rationes. Cũ enim dicit Pan. q̃ ex opinione cõtraria posset sequi fraus:quia inter cõpromissarios possent poni fraudulẽter illi,de quibus posset vtiliter prouideri.dico q̃ nõ oportet omnẽ licitum modũ eligendi carere omni fraude possibili:quia etiã ipsi compromittentes statim sine cõpromissione possent omisso vtiliori eligere minus vtile. Cùm etiã adduci in argumẽtum q̃ deputati ad aliqua in pias causas distribuẽda, possent distribuere in aliquẽ ex seipsis egentem : dico nõ esse simile: quia potest quis dare vocẽ suã vt sibi detur eleemosyna:nõ autẽ prælatura. Cùm etiã adducit,q̃ certi officiales deputati ad eligendum aliquos officiales, possunt aliquem ex ipsis eligere, nisi forma potestatis eis tradita resistat: dico hoc fallere,quãdo talis potestas nõ datur singulis nec maiori parti,sed solùm omnibus collectiue:& nullus eorũ potest in se cõsentire primò, sed solùm in aliũ : quia eo casu est impossibile q̃ aliqs eorũ habeat omnes voces primò,sicue inchoatiuè,aut etiã cõpletiuè : dũ scilicet is,qui primò cõsensit in aliũ,variat,& cõsentit in se:quia iura nõ expressè runt hoc posse fieri,nisi qñ in forma cõpromissi de hoc fit mẽtio. Sicut†autẽ dicit Pan. post Phil, iste electus ad au- 22
gendum numerũ nõ debet consentire dicendo, Eligo vel reeligo,ne principaliter disponat in se,contra c.fi.de insti. sed dicendo, cõsentio electioni de me factæ:licet enim ad hoc nõ sit facta à maiori parte : est tamen in fieri & omni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

no fienda. Et debet consentire, secundū eundem, intra tempus statutū à iure ad electionē fiendā, vel appositū in compromisso, electio tuo cōsensu perficitur. arg. in l. bonorū. ff. rēra. ha. & facit quod no. gl. in c. quàm sit. de elect. lib. vj.

23 ¶ Decimooctauò, † posito casu d. c. cū in iure. scilicet cū ex septē compromissariis tres cōsentiunt in vnū de numero ipsorū, puta Titium, & tres in aliū nō de illo numero: quæritur quare Titius cōsentire possit electioni de se factæ à tribus? Et dicit ibi Pan. secundū Hosti. quē cōiter sequuntur Doctores, q̄ vbi proceditur per viā compromissi, vox electi numerū auget, & suam electionē consentiendo perficit: quo casu procedit d. c. cum in iure. Sed vbi proceditur per viam scrutinii, non cōputatur in numero: vt in c. Cumana. extra eo. Ratio autē diuersitatis ista est: quia cum proceditur per viā cōpromissi, non debet esse cōpromissariis officiū onerosum. Item quia electio non oritur à se, scilicet primò & inchoatiue, sicut in forma scrutinii. Ioā. autem And. in c. per nostras. de iure pat. dat aliā rationem diuersitatis dicēs, q̄ compromissum nō arctat ad seruandū formā c. quia propter. vt ibi patet. Et intellige quantum ad ea, quæ dicit illud esse de formā scrutinii. Vnde possunt, & solent, inquit, cōpromissarii eligere palā: vt quisq; audiat vota aliorum. Vnde cū quis non possit eligere quin sciat se ab aliis electū, consentiendo electioni de se factæ à parte æquali, nō videtur esse ambitiosus, nec oriri à se, cū sit prius vocatus à Deo & sociis: vnde meritò cōsentiēdo numerum auget, cū sit vnus de habentibus potestatem: nec disponit principaliter in seipsum, sed potius dispositiōi aliorum factæ cōsentit. nec est hoc ambitiosum, sed meritorium officium charitatis, si bono corde fiat. viij. q. j. qui episcopatū. Quando autē proceditur per viā scrutinii, cum in secreto quisq; cōsentiat: & sic ignoret an fuerit ab aliis electus, in seipsum cōsentire nō potest: quia sic videretur ambitiosus.

24 ¶ Decimononò, † posito q̄ ex tribus cōpromissariis duo indignū & vnus idoneū eligat: quæritur vtrū valeat electio vnius? Et dico Doctor. esse varios. Nā quidā tenent q̄ sic: quia potestas duorū ad vnum deuoluitur, qui nō deliquit: alii verò tenent contrarium: quia cōpromittentes in tres, videntur voluisse q̄ vnius electio non valeat. Hosti. autem dicit q̄ non valet in terminis dicti c. cum in iure. propter formam appositā in compromisso, scilicet q̄ electio fieret ab omnibus, vel à maiori parte. quasi dicerer q̄ cessante tali forma, valeret electio facta à maiori parte: ex quo alii cōpromissarii sunt priuati. Panor. autem dicit hanc quæst. dependere ex alia: vtrum scilicet potestas delinquentiū cōpromissariorum deuoluatur ad capitulum, aut ad nō delinquentes. & ei dictū Host. non placet: quia & si nihil dictum fuit in cōpromisso: tamē intelligitur tacitè q̄ fiat ab omnibus, vel saltē à maiori parte. Vnde quēadmodum valeret facta à minori parte, ita debet valere cū fuit dictū in cōpromisso vt fieret ab omnibus vel à maiori parte. Nā aliis priuatis electio dici potest facta ab omnibus: quia facta fuit ab illis, in quos tota potestas deuoluta est: vt habetur in simili in c. congregato. extra eo. Nam certū est q̄ etiā compromissarii eligētes scienter indignū, sunt priuati potestate eligendi: vt in c. si compromissarius. eod. tit. lib. vj. Nec delictū maioris partis debet nocere minori, vt potestas redeat ad capitulū. & d. c. si compromissarius. quod scilicet dicit, eā reuerti ad electores seu capitulum, loquitur, inquit, quādo omnes cōpromissarii delinquunt eligendo scienter indignū. Secus si omnes coeligunt: & electio facta à minori parte, reperitur facta de idoneo. hæc ex illo. Qui sentit q̄ eo casu electio valeat. Et hoc sequitur Sum. Ros. contra Supplementum. & certè malè: quia † potestas cōpromissaria nō sic extendit vltra quàm intendāt cōpromittentes, qui quando cōpromittunt in tres: ideo hoc faciunt, quia ligari nolunt ad vnū solum: ideo melius, secundū Arch. & Sum. Ros. & Sup. dicitur indistincte, siue omnes, siue maior pars sic delinquat, q̄ reuertitur potestas ad electores. Nec fit iniuria parti minori: quia talis potestas ei non competit, nisi quatenus intendūt cōpromittentes: vnde dicta electio non valet. Adde † primò q̄ si cōpromissarius nō eligit intra tē pus à iure statutū. eligendi potestas deuoluitur ad superiorem: ad electores autē si eligat indignū etiā ignoranter, nisi electionē scienter factā rata haberent: & similiter deuoluitur ad eos, si idoneus electus non consentit: vt in d. c. si cōpromissarius. Adde secundò q̄ si cōpromissarius eligit scienter indignū, nō puniuntur compromittētes nisi maliciosē: sed ipse triēnio suspensus est à beneficiis quæ obtinet in illa ecclesia, quā sic eligendo offendit. Sed dicta pœna locum non habet, nisi ipse ut episcopus: & electio sit de episcopo vel superiori. Et idē de eo qui electionē, postulationē, seu prouisionē impugnās, in probatiōe deficit eius, quod obiicit in personā: vt in d. c. si cōpromissarius. Adde tertiò q̄ si cōpromissarius acceptās cōpromissum, habet potestatē cōfirmandi, nō est necesse, secundum Arch. q̄ prius eligat, & deinde confirmet: sed sufficit q̄ vigore suæ prælationis q̄ cōpromissionis & authoritatis instituat in prælatū illū, de quo tibi videtur. Sed de hoc vide Pan. in c. causam quæ. eo. ti. & dic vt ibi. Adde quartò q̄ compromissarius prouidere potest de persona cuiuscūq; loci. arg. lxiij. dist. lectis. & c. Reatina. tutius tamē & melius est q̄ de ipsa ecclesia eligat: extra eo. quod sicut. & xxiij. dist. in nomine Domini. ¶ Vicesimò, † quantū ad formā cōmunis inspirationis quæritur qualiter & quot modis fiat? Et quantū & qualiter dicō q̄ nō reperitur circa hoc determinata forma, secundū Arch. & Pan. in d. c. quia propter. Vnde sufficit qualitercūq; electores exprimāt votū suū. Quantū verò ad reliquū, dicō q̄ secundū Pan. ibi post Host. in verbo, quasi per inspirationē, fit duob⁹ modis. Primò per verā inspirationē, q̄ fit authore Deo: nec indiget alia cōfirmatione: vt fuit electio beati Nicolai, Ambrosii, & Seueri, de q̄bus lxj. dist. §. his omnibus. Secundò quasi per inspirationē: q̄ scilicet nō fit authore Deo sit facta: sed præsumitur q̄ omnes deuotē, gio vno ore cōsentiunt in aliquē nullo præcedēte tractatu.

¶ Vicesimoseptimò † quæritur, quæ sint de substantia huius electionis? Et dicit Pan. ibidē q̄ sunt duo. Primò, q̄ fit facta ab omnibus: vna enim parte cōtradicente nō valet electio: quia nō videtur facta Deo inspirāte. arg. viij. q. j. si ergo. Secundò, q̄ fiat sine vitio scilicet simoniæ vel tractatus specialis. Sed quantū ex ipso & Archi. & aliis Doctoribus colligo, requiritur primò, q̄ omnes cōgregētur. Secundò, q̄ omnes in istā viā procedēdi cōsentiāt: quia si vnus nolit, oporteret procedere per viā scrutinii, sicut & de cōpromisso dictū est: per viā autē scrutinii cūm illa in d. c. quia propter. ponatur principalis: nō obstaret si vnus præcedere nolet: modò hoc velit pars maior. Tertiò, q̄ omnes consentiant in vnā personā: quia si consentiatur in duos, non valet: nec est inspiratio cōmunis, id est, omnibus conueniēs. Quartò, q̄ fiat sine vitio simoniæ. Quintò, q̄ nullus prædat tractatus specialis, in quo nominetur certa persona: generalis autem, secundum Io. Andr. fieri potest: puta si quis hortetur ad orationem vel electionem pro bono prælato.

¶ Rursus de Electione tertiò, quantum ad aliqua determinata personarum genera.

1 *Electio tertiò considerata respectu scilicet certarum personarum &c.*

ac primùm Papæ, à quibus celebrari debeat? Et quid deficiente toto Cardinalium collegio?

2 *Dubiorum in ecclesia emergentium interpretatio, sede vacante ad quem pertineat.*

3 *Cardinales quem eligere debeant, aut possint? Et an in electione Theologus Iuristæ sit præferendus.*

4 *Eligendo papæ, quænam forma sit adhibenda? Et an sede vacante, cuius Cardinalium papalem iurisdictionē exerceat? Et quatenus?*

5 *Papa nū imperatorē eligere possit? Et quid de Imperatoribus electoribus, nū eos papa instituere queat, aut institutos mutare nu. seq.*

6 *Electores Imperatoris abs quo, & quot creati sint? Et cuiatēs sint? Iura circa monialium electionem, quid sanxerint? Et cuius ætatis esse debeant? Et an collatio in monialibus electionibus de Zelo ad zelum, aut de merito ad meritum fieri debeat: an verò de numero ad numerum? Et quid in his appellari contingat? nu. seq.*

7 *Eligendi modi, an sint omnes monialibus communes? Et an eligendi potestatem ex compromisso habentes possint suis vocibus & suffragiis numerum suffragiorum ac vocum adaugere?*

1 ELECTIO † tertiò, quātū ad aliqua determinata personarū genera: puta papæ, Imperatoris, monialium, & huiusmodi: quædam cōtinet specialia documēta: vnde specialiter de hac agendum est. ¶ Primò verò quātum ad electionē papæ multa dicentur j. Excōmunicatio. ix. §. ij. sed nunc breuiter dicendū est de electoribus, eligēdo, & forma eligēdi. Vnde quæritur, à quibus debeat celebrari? Et dico q̄ Romanis secundum antiqua iura cōcessum fuit tale ius uicus. dist. lxiij. quoda verò tempore cōcessum est Imperatori, vel saltē requirebatur assensus eius: & hoc propter deuotionē Imperatorum ad ecclesiā: & adiutoriū eorū contra hæreticos & schismaticos: vt dist. xxiij. in nomine. & dist. lxiij. Adrianus. & c. in synodo. Sed postmodū quia tamen vt patet ex c. licet de elec. & ex c. vbi periculū. eo. tit. lib. vj. vbi dicitur q̄ soli Cardinales debent includi pro electione papæ. Deficiēte tamen toto collegio Cardinaliū electio papæ ad Romanū clerum pertineret, & ille succederet Cardinalibus: qa papa est episcopus Romanus: & sua ecclesia est sancti Ioan. Lateranensis: vt ad canonicos & clericos illius ecclesiæ pertineret electio. licet secūdum do. Aug. eo casu tutū esset congregare concilium: & hoc tum ad vitandum schisma, tū ad interpretandum dubium: quia dubium est ad quē spectaret electio. ¶ Dubia autē emergentia in ecclesia sede vacāte conciliū generale habet interpretari. Nec obstat q̄ cōcilium generale cōgregari nō potest, nisi authoritate summi pōtificis. dist. xvij. per totum. quia verum est ipso viuente: in dicto tamen casu hoc facere deberet Imperator & reges ac principes Christiani. Vide tamen Pan. in c. licet. eod. tit. ¶ Secundò † quæritur, quem eligere debeāt aut possint Cardinales? Et dico secūdum Augustinum de Anch. q̄ eligere possunt vnum de collegio, & nō de collegio Cardinalium. dist. xxiij. in nomine. & sic multi electi sunt nō de gremio Cardinalium: cæteris tamē paribus magis eligere debēt vnum de collegio: vt idem probat multis rationibus: vt patet ex d. c. in nomine. Et debēt primò eligere cæteris meliorem in conscientia eligentium: nō quidem melioré simpliciter, sed ad hoc regimen, modò existimetur bonus. qui enim crederetur malæ vitæ, nullo modo esset eligendus, quātumcunq; aliàs idoneus. Hic tamen secundum eūdem Aug. opus est duplici limitatione. Prima, si æque facile est eligere magis idoneū ad hoc sicut alium: quia vbi non esset æquè facile: vt si is, quē credit minus idoneum, haberet plures voces: sic posset suā conscientiam quis aliis conformare æstimādo illum magis idoneum, ex quo pluribus videtur: vel etiā quia sine sua voce peruenitur ad numerū sufficientē. Secunda, vt intelligatur hoc de debito honestatis seu cōsultorio, & nō necessitatis seu præceptorio: quia sufficit eligere idoneū, licet nō sit magis idoneus. quod secundum S. Tho. verū est in foro contentioso, non autē in foro cōscientiæ. Et debent secūdò eligere cæteris paribus doctiorē: quia scientia multum cōfert ad regimē: & cæteris paribus magis Theologū quàm Iuristam, secundum eundem Aug. tū ex parte ecclesiæ cui præficitur: quia per eam non intelligūtur muri aut possessiones, ex quibus litigia cōsurgunt diriméda per iura: sed animæ fideliū informādæ fide ac moribus: quod Theologia facit: tū ex parte scientiæ qua præficitur: quia sciētia omnibus præeminēs conuenit prælato summo: tū ratione vniuersalis iudicii de omnibus. quod cōgruit papæ: & quod iura nō ministrant: quæ nō corrigūt omnia mala: sicut Theologia quæ cōtinet ius diuinū. Nec obstat si dicatur q̄ sine peritia iuris exulat cōcordia, quam papa facere debet: quia dicit idē quòd ad lites dirimendas papa potest & debet assumere cōtemptibiles de ecclesia, id est, iudices seculares, vt ait Apostolus, sicut etiā Apostoli instituerūt septē diacones vt vacarēt tēporalibus: & prætera bonus Theologus nō est nudus à legibus: quia sacra scriptura omnia cōtinet quo ad substātiam veritatis: & si nō quo ad litigiorū formā. ¶ † Tertiò quæritur, quæ forma in electione papæ seruanda sit? Et dico q̄ quæ forma seruatur antiquitus, in decretis non habetur: sed Alexāder tertius in Lateranensi cōcilio statuit q̄ duæ partes Cardinaliū, qui electioni interesserit, cōcordarēt in vnū ad hoc vt esset papa: vt patet ex c. licet. de elec. Exinde Gregorius decimus in cōcilio Lugdunēsi addit vt mortuo papa Cardinales præsentes in loco mortis expectēt absentes per dies quatuor, post quos debēt intrare cōclaue obseranda per dominos, seu rectores, vel officiales loci. & inde nō exire, nisi electione facta, aut infirmitate superueniēte. Circa quod multa habes infrà Excōmunicatio. viij. §. xij. & sumpta sunt ex c. vbi periculū. de elec lib. vj. quæ quidem cōstitutio, vt dicit Ioā. And. gl. quāuis reuocata fuerit per Adrianū & Ioannē, tamen fuit per Celestinū quintum renouata, & per Bonifaciū cōfirmata, & posita in sexto. Demum Clemens, quintus in cōcilio Vien. ad dictā formam addidit quædā: vt habes in clem. ne Romani. de elect. scilicet quod cardinales per exceptionē excōmunicationis, suspēsionis, vel interdicti ab electione repelli nō possunt. Et q̄ officium camerarii vel pœnitētiarii maioris vel aliorum pœnitentiariorū duret sede vacāte: & si deficiāt, possit cœtus Cardinaliū ad tempus vacationis alios subrogare loco pro numero deficientium, vel ampliori etiā quo ad pœnitentiarios si hoc eidem cœtui cōcorditer expedire videbitur: si tñ nullus deficiat, nullū addere possunt, secūdum gl. Et q̄ si omnes Cardinales simul vel successiue cōclaue exire cogerentur: puta propter incendiū vel timorem mortis, hi quorum erat custodire conclaue, quàm citius poterunt, omnes reintrare compellant congruum locum, prout ipsi Cardinales cōuenerint. Et quòd cœtus Cardinalium sede vacante non exerceat papalem iurisdictionem, nisi inquantum permittit Lugdunense cōcilium in d. c. vbi periculum. nec illud vel eius partem possit alterare: cuius contrarium aliqui doctores prius tenebāt. vt Host. dicens non esse verisimile Dei filium voluisse vt sede vacante, aut grex fidelium sine pastore, aut sine sponso ecclesia esset. Cui respōdet Ioan. And. in glos. ibi, quòd sponsus, tutor, & pastor, caput

ecclē

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecclesiæ Christus est: allegãs ad hoc multa iura. Vnde licet deficiat vicarius, nõ tamen deficit principalis: & quia vicarius soli Petro & successoribus datus est: nõ habet vicariã cœtus Cardinaliũ. Reprobatur etiam opi. Hug. dist. lxxix. nullus. qui dicit Cardinales tũc posse creare Cardinalem: quod est falsum. ¶ Quartò † quantũ ad electionẽ Imperatoris, licet nõ sit ad ecclesiasticam dignitatẽ: quæritur vtrũ papa eligere possit Imperatorẽ per seipsum? Et dicit Aug. de Ancho. q͡p sic, ex iusta & rationabili causa: puta propter electorũ negligentiã & discordiam, aut electi bonitatẽ & condecẽtiam, aut Christiani populi, & pacis prouidentiã, aut hæreticorũ, schismaticorũ, & huiusmodi audaciã coercendam: quia Imperator est minister papæ, eo ipso q͡p est minister Dei, cuius papa est vicarius: principalis aũt agentis est eligere ministros & instrumẽta ad suum finẽ: qui in papa est pax & bonũ ecclesiæ: sicut militaris, cuius finis est victoria, eligit equestrẽ & frænefactiuã. j. Ethic. dicitur tamen Imperator recipere gladiũ à Deo. xxiij. q. iiij. quæsitũ. quia nõ recipit illũ à papa vt est singularis persona: sed solùm vt est vicarius Dei. ¶ Quintò quæritur, vtrũ papa possit Imperatoris electores instituere, aut institutos ex rationabili causa mutare? Et dico q͡p sic: sicut & Imperatorẽ potest eligere, & electũ non confirmare, & confirmatũ deponere: sicut Stephanus secũdus natione Romanus, seu ecclesia Romana oppressa ab Astulpho rege Longobardorũ, & petens auxiliũ à Constantino & Leone filio eius Imperatoribus Cõstantinop. & nõ obtinẽs. Imperiũ ad Carolum magnũ Pipini filiũ transtulit: vt dicit gl. in c. venerabilem. de elect. & hoc anno Domini dcclxxvj. qui Carolus post annos xv. coronatus est à Leone papa iij. & quẽ Carolũ Zacharias prædecessor eius substituerat Ludouico regi Francorũ, quẽ deposuerat: vt legitur xv. q. vj. alius. ¶ Et † similiter Greg. v. tépore Ottonis Imperatoris cõuocatis & requisitis principibus Alemaniæ septẽ electores instituit officiales ipsius curiæ imperialis, quatuor scilicet laicos: vt regẽ Boemiæ, ducem Saxonię, comitẽ Palatinũ, & marchionem Brãdeburgensem: & tres clericos, vt archiepiscopũ Magutinũ, Colonien sem & Treuerẽsem. De Alemania autem solùm tales electores sunt assumpti, secundum Arch. Primò, quia inde fuerũt principes, qui ecclesiam liberarunt de Longobardorũ seruitute & impiorũ Romanorũ. Secũdo, ratione deuotionis illius populi ad sanctos Apostolos Petrũ & Paulum: quod eorum ostẽdit peregrinatio cõtinua. Tertiò, quia sic voluit Gregorius inde natus, & cõsanguineus Ottonis Sicut aũtẽ Romani ante Christi aduẽtũ propter zelũ reipublicæ, & obseruationẽ legis ac iustitiæ Imperiũ meruerunt: vt patet ex secũdo Machab. & per Aug. v. de ciuit. Dei. c. xij. ita cũ postea firmis ad virtutẽ cõtrariis fuerũt armati, meritò & Imperiũ, & eligendi Imperatorem fuerũt potestate priuati, secundũ Aug. de Anch. quãuis rex dicatur Romanorũ. Et sicut ab apostolica sede hoc Alemanis est cõcessum: ita cùm expediret vnitati & paci Christianitatis posset immutare. extra de elec. venerabilẽ. vbi etiã patet q͡p si duo eligãtur, ad papã pertinet alteri fauere, vt alterũ præeligat magis idoneũ, pro ecclesiæ aduocatione & defensione, & cui fama, vita, & iustitia magis suffragantur. Et idem est quãdo pars vocata & expectata nollet eligere, aut ad eligendum cõuenire: quia sedes apostolica aduocato & defensore carere nõ debet. Vnde cũ Lotharius & Corradus electi fuissẽt in discordia, papa Lotharĩ coronauit. Et similiter posset papa prouidere de Imperatore per hęreditatem successoriam, quando videret hoc paci Christianitatis expedire: q͡a hoc est de iure positiuo, in quo papa habet plenitudinẽ potestatis. Et hoc secundũ Aug. de Anch. esset magis expediens. Primò, quia si Imperator sciret imperiũ etiã suis filiis deberi, magis conaretur ad iustitiæ & ecclesiæ defensionẽ. Secũdò, quia nõ ita faciliter rebellarẽt fideles assueti obedire Imperatori, & ecclesiæ, cuius est minister familiaris. Tertiò, q͡a ex morte Imperatorũ aut electorũ discordia, plerunq; ecclesia caret defensore, & bella nascũtur, & ipse Imperator conteꝫnitur. Hoc tamẽ, secundũ Arch. nõ est faciendũ: quia inde scandala multa sequi possent: à quibus abstinendum est etiã in malis tolerãdis, nedum in promouẽdis maioribus bonis. distinct. iij. denique. ¶ Sextò † quãtum ad electionẽ monialium, quæritur quid circa ipsam iura velint? Et dico q͡p nulla monialis admitti debet ad electionẽ, nisi xij. annũ peregerit, & sit tacitè vel expressè professa: nec in abbatissam eligi pọ́t, aut in priorissam, vbi p priorissam gubernatur, nisi post triceſimũ annum, & expressam professionẽ. Et cùm per scrutiniũ preceditur à duobus partibus celebrata, nõ obstãte alterius parte opponẽtiũ fuerit duplo maior: quia tũc nõ administrabit, sed expectabit litis euẽtũ. Et si in huiusmodi electionibus cõtingat ad curiã appellari, debẽt causæ exprimi secũdum constitutionis, vt circa. extra, eo. lib. vj. sed ipsæ non debẽt, quin potius procuratores cõstituere. Et prædicta omnia locũ habent etiã apud mulieres, quæ viuunt quasi monice: excepto q͡d dictũ est vt nõ eligantur nec eligãt nec professæ: quia tales non profitentur hæc omnia extra, eo. indemnitatibus. li. vj. De excõmunicatione aũtẽ eorũ qui ad moniales in electionibus dirigendas vocãtur, nisi abstineãt ab his, quibus inter eas aut oriri aut nutriri possit discordia. j. Excõmunicatio. viij. §. xv. ¶ Septimò † quæritur vtrũ prẽter duos prędictos modos eligẽdi cõueniat alijs nialibus? Et dico q͡p sic. Primò, scilicet per cõmunẽ inspi tionẽ: quia iste modus conceditur omnibus de iure in e propter de elect. & nullibi monialibus prohibetur, nõ stante q͡p de eo mentio nõ fiat in d.c. indemnitatibus. nõ oportebat: cũ in eo discordia locũ nõ habeat. Et sec

per quãdam missionẽ ex scrutinio & cõpromisso: vt patet in c. cũ dilecti. extra eo. & in c. cũ expediat. lib. vj. eo. ti. iuncta gl. quãdo scilicet in aliquos sic cõpromittunt, vt eligãt eam in quã maior pars cõsenserit: quo casu etiã dicti compromissarii voce habent in electione, etiã si sint mares, nõ de collegio, secundũ aliquos: & verũ est indubitatè in ipsa formali electione: cũ hoc cõueniat cuilibet cõpromissario: vt patet ex verbis quibus eligit. Vtrũ † autem suis vocibus possint augere numerũ vocum: quidam dicunt q͡p sic. & ita aliquãdo vidi in practica seruatũ: sed male, nisi ad hoc habeant speciale mandatum collegii: quia quicquid iuris ibi habent, totum est à collegio eos eligẽte: quod sine expressione nõ præsumitur tradere hanc facultatẽ, cũ requiratur consensus nõ solùm maioris partis, sed etiam omnium: vt patet per nota. in c. in causis. eo. tit. imò si hoc exprimeretur per vnũ de collegio aliis tacentibus, nõ valeret, arg. eorum quæ dicit Panor. in c. nonne. de præsump. & in d. c. in causis. Quæ tamen sunt de substãtia in via meri scrutinii, non sunt de substãtia huius scrutinii: vt ℨ. Electio ij. §. xv.

De Eleemosyna.

1 *Eleemosyna vnde dicta sit, & quotuplex. Et sub hac quòd eleemosyna secundum corpus septem species, & totidem secundum animum sint. Et vtra meliores ac salubriores sint?*
2 *Eleemosyna, an & quando sub præcepto sit? Et in hoc dicta quatuor, & ad hæc conclusiones quinque.*
3 *Eleemosyna, quibus & quo ordine pauperibus danda sit? & nu. 4.*
5 *Eleemosyna, de quo danda sit? Et in hoc dicta aliquot.*
6 *Turpitudo vbi ex parte danti simul & accipientis est, licet accepti̇um in pias causas erogari debeat, in foro tamen pœnitentiali accipiens erogare aut restituere non tenetur. quod tamen limita vt ibidem.*
7 *Eleemosyna à quo dari possit? Et ad id multa axiomata.*
8 *Mulier sub viri potestate degens, an citra consentiam de marito bonis eleemosynam facere possit? & id quibus casibus?*
9 *Pauperibus aduersus diuites, vt sibi subueniatur, an actio competat? Et num saltem iudicis officium implorare queant?*

1 ELEEMOSYNA † dicta est ab eleo verbo Græco, quod est misereor, vnde sonat aliquid ad misericordiã pertinens: & dupliciter sumitur, scilicet pro obiecto: & sic est res eleemosynaliter tradita: puta vestimẽtum aut cibus: & pro actu. Et hoc modo secundũ S. Bona. in xv. dist. quarti, sumitur tripliciter. Primò scilicet cõmunissime: & sic cõprehendit omne opus misericordiæ impensum proximo vel sibi, iuxta illud Ecclesiastici xxx. Miserere animæ tuæ. Secundò cõiter: & sic cõprehendit omne opus misericordiæ impensum proximo, corporale, vel spirituale. Tertiò proprie: & sic cõprehendit opus pietatis impensum proximo ad releuandũ indigentiã corporalẽ. Vnde secundũ S. Tho. ij. ij q. xxxij. quædã eleemosynæ sunt corporales: septem scilicet opera misericordiæ corporalia cõtẽta in hoc versu: Visito, poto, cibo, redimo, tego, colligo, condo. quæ quidẽ nota sunt omnibus. & quæda spirituales, septẽ scilicet opera misericordiæ spiritualia contenta in hoc versu: Consule, corrige, solare, remitte, fer, ora. Ita tamen vt sub cõsule, intelligatur etiã docere: vnde ista opera sunt docere ignorantẽ, consulere dubitãti, corrigere peccantẽ, consolari tristẽ, remittere offendenti, supportare onerosos, & pro omnibus orare. sunt aũtẽ eleemosynę spirituales absolute corporalibus meliores. Primò, quia per eas exhibetur donũ spirituale corporali nobilius. Secundò quia per eas subuenitur spiritui nobiliori corpore. Tertiò, quia per eas subuenitur actibus spiritualibus, qui sunt corporalibus digniores: in particulari tamẽ casu sunt aliquãdo corporales præferendæ: sicut qui fame moritur paſcẽdus est potius quàm docendus. ¶ † Primò verò quæritur, vtrũ & quando eleemosyna sit sub præcepto? Et dico q͡p eam esse sub præcepto in aliquo casu nullus dubitare debet: quia propter hoc q͡p eam nõ exercuerunt aliqui damnabãtur. quia tamẽ hoc præceptũ tanquam affirmatiuũ nõ obligat ad semper: difficultas est atq; dissonantia inter doctores: quãdo sit casus, in quo quis ad hoc obligatur: vt diffusè in quadã Aureæ Ros. quæstio. tractaui: sed restringendo breuiter veritatem, distinguendũ est. Nam bonũ quod homo habet dabile in eleemosynã, est multiplex. ¶ Primũ, est necessariũ necessitate qualiabsoluta. i. sine quo viuere non posset ipse & sui, quorum necessitatibus habet prouidere: puta valor aureorũ quinquaginta. ¶ Secundũ est necessariũ quasi necessitate cõditionata. i. sine quo viuere nõ potest decenter iudicio prudentiũ, & exemplo virtuosorũ ipse & sui, puta valor aureorũ centũ. nec oportet in iudicãdo superfluum, q͡p considerentur omnes casus, secundũ S. Tho. qui cõtingere possent in futurũ: sed debet iudicari superfluũ & necessarium secundũ ea quæ probabiliter & verisimiliter occurrunt. ¶ Tertiũ, est quod cõtinetur quidem intra bonũ necessariũ ad decentiã: sed tamen sic q͡ eo sublato stat decentia: & eo addito decentia non excediturr. Terminus enim requisitorũ ad decentiam non est indiuisibilis: puta centum aurei: sed est in quadam latitudine: puta nõ minus quàm centũ nec plus quàm centũ viginti. ita q͡p ista viginti possunt addi & minui stante decẽtia. ¶ Quartũ, est superfluum. i. omne excedens quinquaginta & centũ & viginti: ita q͡p non est necessariũ ad viuere aut decenter viuere, sicut sunt centũ in habente ducenta & viginti. Primũ igitur bonum, id est, quinquaginta, sita, & secundũ, id est, centũ sit b, & tertiũ, id est, viginti, sit c, & quartũ, id est, alia, centũ, sit d. & tũc dico multas cõclusiones. ¶ Prima. Habens superfluũ ad viuere, licet necessariũ ad decenter viuere, id est, habens b, tenetur de eo eleemosynã facere in extrema necessitate, id est, quãdo apparent probabilia signa extremæ necessitatis futuræ, nisi ei prouideatur: & patet cõclusio. iiij. dist. xv. arg. q. iiij. in corpore. vbi dicitur q͡p tenetur quis prius seruare necessitati absolutæ proximi, quàm suæ cõditionatæ: & q͡p præceptũ legis est vt quis det de necessario ad decentiam. Patet etiã ratione: quia tenemur magis amare vitam proximi, quàm res nostras, aut nostrã corporalem decentiam, cum sit obiectũ dignius: vnde propter vitã abdicamus decentiã. Et licet viro nobili sit grauius morte viuere indecenter propter suã imprudentiã aut negligentia seu violentiã: secus propter fraternã pietatẽ: nisi iudicãdo fallatur. ¶ Secunda cõclusio. Dare eleemosynã de toto b, extra necessitatem extremã, neq; est de præcepto, neq; de consilio: sed est illicitũ: quia nulli licet in aliquo statu viuere indecenter, nisi propter maiorẽ alterius necessitatẽ. ¶ Tertia cõclusio. Dare aliquid de b, extra necessitatẽ extremam est cõsiliũ: quia perfectionis est plus alij quàm sibi de tẽporalibus velle, vt alius viuat se decẽtius. ¶ Quarta. Nihil habẽs superfluum ad decenter viuere nec ad viuere, nulli tenetur eleemosynã facere de præcepto nec de cõsilio, nisi in casu, quo iuuaretur res publica aut persona reipublicę se vtilior: quia tũc est de cõsilio: eo q͡p bonũ sit pro cõi salute exponere vitã suã. ¶ Quinta. Habẽs superfluũ ad decẽtiã, tenetur dare sub præcepto vbi adest necessitas decẽtiæ, licet nõ adsit extrema. quarto, vbi suprà, ad quartũ. & intellige quando non putat verisimiliter q͡p occurret alius, cui melius erit eleemosynã tradere. Et de prędictis omnibus vide in Ros. aur. casu lvij. ¶ † Secundò quæritur, quibus eleemosyna

Universidad de Deusto
Biblioteca

danda est? Et dico multa. ¶ Primum. Eleemosyná pauperibus dãda est, qui suis manibus operari nõ possunt. lxxxij. dist. §. j. ¶ Secundũ. Et qui laborare põt danda nõ est. arg. d.c.j. & ibidẽ c. episcopus. & v.q.v. nõ omnis. vnde & gl. dicit super Matthæũ, ꝙ iust ius feceris, si iniustè petentẽ coerexeris, quàm si ei dederis: & secundũ leges pauper, qui laborare põt, si se immiscet eleemosynæ, si sit cõditionis seruilis redigitur in seruitutẽ: si verò sit liber, aliter punitur. C. de mendi. vali. l. vnica. lib. xj. auth. de quæst. o. §. si verò. colla. ix. nec curo de diuersitate quæ est inter dictas leges: sed tamẽ limito ista vera, quãdo is, qui laborare põt, inuenit ad laborandũ. ¶ Tertiũ. Etiam malis & peccatoribus danda est. dist. xlij. c. quiescamus. & prima q. ij. quàm pio. nisi propter securitatẽ cibi iustitiã negligerent, quia tunc subtrahendus est. v. q. v. nõ omnis. & cõcor. S. Tho. in iiij. dist. xv. dicens ꝙ peccatori danda est eleemosyna ad sustentationem si indigeat, cũ præcipiatur nobis etiã bene facere inimicis, qui scilicet sunt mali, si nos sumus boni. nihil tamen debemus ei dare ad malitiã fouendã. Vnde si cõstaret eum dato abuti in peccatũ: dari nõ deberet, nisi exposceret extrema necessitas. ¶ Quartũ. deputatus executor ad distribuẽdum certa bona pauperibus, distribuere potest inter suos cõsanguineos, secundũ Pan. in c. j. de coha. cle. & mulie. nam clericus potest in pauperes cõsanguineos de rebus ecclesiæ dare, qui est distributor: vt in d.c.j. & xvj. q. j. c. fi. sibi autẽ distribuere nõ põt: vt in §. si tibi centũ. l. si mandauero. ff. mandati. ¶ † Tertiò quæritur, quo ordine pauperibus danda est? Et dico duo. ¶ Primũ. In danda eleemosyna præponi debet primò ipsemet: deinde sui, deinde noti, demũ boni, deinde extranei: de quo vide tex. in c. nõ satis. lxxxvj. dist. & tex. cũ gl. in d.c. quiescamus. quod limita cæteris paribus: quia tanta posset esse necessitas in extraneo, ꝙ noto & cõiuncto præponeretur. & cõcord. S. Tho. ij. ij. q. xxxij. dicens ꝙ magis subueniendũ est coniunctioribus quàm obueniẽtibus nobis quadã sorte. Circa quod tamen, inquit, discretionis ratio adhibẽda est secundũ differentiã coniunctionis, sanctitatis, & vtilitatis: quia multò sanctiori & magis indigẽti & magis vtili ad cõmune bonũ magis dandũ esset, quàm personæ propinquiori, maximè si nõ sit multũ coniuncta, cuius specialis cura nobis immineat, & si necessitatẽ magnam nõ patiatur. ¶ Secundũ. Pater malus stante æquali necessitate præponendus est cuicunq; bono: vt patet ex dictis. Vnde secundũ Ray. in exhibitionẽ nutrimenti pater infidelis est præponẽdus extraneo fideli: licet in dilectione sit ecõuerso. dist. xxx. c j. quia nullũ beneficiũ tantum est sicut parentũ: vnde in beneficiis recõpensandis parentes sunt omnibus præferendi, nisi ex parte alia necessitas præponderet, vel alia cõditio, puta cõis vtilitas ecclesiæ vel reipublicæ: vnde secundũ S. Tho. in extremã necessitatem magis deserendi essent filii quàm parẽtes. & cõcordat Gof. & Host. ¶ † Quartò quæritur de quo eleemosyna danda sit? Et dico multa. ¶ Primũ. Vt colligitur ex Canonistis j. q. j. nõ est putanda. & xiiij. q. v. forte. & per Theologos. iiij. dist. xv. eleemosyna dari põt de re propria non obligata restitutioni, aut propriæ necessitati, etiã si sit illicitè acquisita. ¶ Secundũ. Qui furatur vsurario, & huiusmodi, vt inde eleemosynã faciat, secũdũ Rayner. furtũ cõmittit: quia nõ sunt facienda mala vt veniãt quæcunq; bona. xiiij. q. v. forte. quod limita, nisi necessitas pauperis esset extrema, & aliter prouideri nõ posset. ¶ Tertiũ. Quãtum ad illicitè acquisitũ distinguit S. Tho. ij. ij. q. xxxij. dicens illud esse triplex. Nam si debetur ei, à quo acquisitum est: inde fieri nõ põt eleemosyna, cũ sit restituendũ: & hoc siue non transferatur dominium, vt in rapina, & furto: siue transferatur, vt in vsura, secundũ aliquos. Si verò nõ debetur ei à quo acquisitũ est: licet acquirens illud retinere non possit: quia scilicet contra iustitiã datum est & acceptũ, vt in simonia: debet in pias causas erogari. & idem in similibus, in quibus datio & acceptio est contra legẽ. Aliquando verò est illicitè acquisitũ, nõ quia acquisitio ipsa sit illicita: sed quia illicitũ est illud, ex quo acquiritur & transfertur dominiũ: nec repetitio cõpetit: sicut in acquisito per meretricium patet: quod propriè vocatur turpe lucrũ. talis enim mulier turpiter & contra legẽ agit: sed in eo quod accipit, nec iniustè, nec contra legẽ agit: vnde acceptũ retineri potest, & inde fieri eleemosyna: sed nõ oblatio publica ad altare. Quam distinctionẽ probat Augusti. xiiij. q. v. nõ sanè. in fin. Aduertendum † est tamen ꝙ regulariter quando turpitudo est ex parte dantis & accipientis, licet acceptum erogari debeat in pias causas: tamẽ in foro pœnitẽtiali nõ cogitur quis erogare, aut restituere, nisi ad hoc fuerit iudicialiter cõdemnatus, vel à cõfessore pro satisfactione peccati adstrictus: vel nisi hoc sit à iure particulariter expressum: vt in simonia, ex qua regulariter est faciẽda restitutio ecclesiæ, in cuius iniuriã acceptũ est. Et hæc colligi possent ex no. per gl. Ray. in titu. de rap. §. nunquid circa pedagia. super verbo, tenetur. De acquisitione per aleam j. Ludus §. xij. ¶ † Quintò quæritur, à quo possit eleemosynã dari? Et dico multa. ¶ Primũ. Eleemosynã facere potest quicunque donare põt, iuxta dicta ꝟ. Donatio j. Qui etiã donare non possunt vt monachi, filii, serui, & huiusmodi, qui sunt in alterius potestate, in multis casibus largiri possunt eleemosynã. Primò, quãdo de licẽtia suorũ superiorũ peregrinantur, vel sunt in scholis: quia possent facere eleemosynas, quas alii honesti peregrini & scholares cõiter faciũt. arg. l. vnicæ. C. ad Maced. & l. fi lõgius. ff de iudi. & l. j. ff. de iurisd. omniũ iud. & c. præterea. de offi. deleg facit glo. in clemẽ. ij. §. penul. de vi. & hone. cle. Secundò, in extrema necessitate, etiã contra superiorũ prohibitionẽ: quia tũc omnia sunt cõia iure diuino: imò tenentur secundũ Ric. in iiij. dist. xv. & gl. xij. q. j. nõ dicaris. Imò in necessitate magna, quãdo ad superiorẽ recursus haberi nõ potest vt not. Pan. in c. si quis. de furt. & glo. in d.c. nõ dicatis. & ratio est præsumpta superiorũ voluntas. Et generaliter põt quis de voluntate expressa vel præsumpta: puta quia habet administrationẽ à superioribus cõmissam. argu. ff. de donatio j. filiusfamilias. §. j. & in omnibus huiusmodi. ¶ Secũdò. Igitur religiosus eleemosynã dare nõ põt, secundũ Ray. quia nihil habet. xij. q. j. nõ dicatis. quod tamẽ põt, si de voluntate prælati est in peregrinatione vel scholis, secũdũ Ray. quia intelligitur cõcessa licẽtia faciẽdi quod faciũt alii honesti peregrini vel scholares: & similiter põt & debet si habet administrationẽ, secundũ Ray. & similiter põt & debet si videret aliquẽ indigere ad mortẽ, nõ obstante cõtradictione prælati. Et cõcor. Host. & S. Tho. ij. ij. q. xxxij. & iiij. dist. xv. addens ꝙ citra extremã necessitatẽ põt absente prælato dare aliquid sub spe ratihabitionis. ¶ Tertiũ. Serui etiam famuli & ancillæ, quãuis sint liberæ cõditionis, secũdũ S. Tho. eleemosynã dare nõ possunt de rebus dominorũ sine eorũ assensu, nisi panẽ, & hmõi, quæ nõ inferũt sensibile nocumẽtũ: & si famulus sit dispẽsator, nõ tã quasi patrẽ aliquã habẽs in rẽ dñi, sed quasi tractãs eã ad eius vtilitatẽ: de pretio tñ seruitii sui cõstat ꝙ põt eleemosynã dare. ¶ Quartũ. Similiter dare eleemosynã nõ põt regulariter filiusfamilias, si peculiũ nõ habet: põt verò si habet cattrẽse vel quasi. quia quãtum ad illud censetur paterfamilias. ff. ad Maced. l. j. de peculio autem profectitio & aduentitio potest, si credit patrem permissurum, nõ aliter: quia profectitium, & quicquid ex eo acquiritur, patris est: aduẽtitium verò patris est quo ad vsumfructum. Iustit. per quas perso. no acqui. §. de his tamen peculus posset eleemosynam facere: si de licẽtia patris esset in peregrinatione vel in scholis: vt dictum est. Similiter si esset filius senatoris vel alterius dignitatis: de quo vide ꝟ. Donatio. j. §. j. ¶ Quintum. Vxor quoque licet possit eleemosynã facere si habet paraphernalia bona quæ sua sunt: de quo dic vt infrà Paraphernalia. Si tamen nihil habet præter dotem, seu de rebus mariti, inter quas bona dotalia computantur. C. de iure do. l. in rebus. hoc non potest. xxxiij. q. v. quod Deo: nisi in octo casibus: quorũ quatuor dicti sunt ꝟ. in prin. huius §. Quintò, si habet consuetudo loci vt vxores de pane, vino, & huiusmodi, faciãt eleemosynam: quia consuetudo dat iurisdictionẽ. quod tamen moderate fieri debet. Et licet vir fortè aliquãdo prohibuerit tamen debet sibi, secundũ Summistas, formare cõscientiam ꝙ ei non displiceat: tum quia aliquando hoc faciunt viri vt temperent vxores. non à toto, sed ab excessu: tum etiam ex pauperũ miseria, cogitans ꝙ etiam marito placeret, si talem miseriã cerneret. Et si omnino sibi conficẽtia dictat ꝙ viro displicet, deponat eam si potest: & si non potest, cedet ab eleemosynis: † nisi in duobus casibus. Primò, si videret indigentiam ad mortẽ. Secundò, vt liter gerẽdo negotium viri: puta quia videt eum crudelem & sceleratũ: & occultè largitur eleemosynas vt auertat iram Dei, & illum diuina gratia illuminet: quo casu secundũ glo. Ray. & Rodo. sufficit ꝙ non veniat contra prohibitionẽ mariti, nec eum scandalizet: licet credat ꝙ ei displiceret si sciret. Et facit lex, soluendo. ff. de nego. gest. cum similibus. & melius exemplũ Abigail. j. Reg. xxv. quæ datis panibus & quibusdam modicis cõtra sui mariti voluntatẽ, eum liberauit à morte. Sextò, si vir assignauit ei certũ quid pro suo victu: & ipsa vult abstinere, vt in eleemosynas largiatur: quia illud videtur suũ. Septimò, secundũ Petr. de Palu. si vir sit fatuus: quia tunc ad eam pertinet dispositio domus: nisi per superiorẽ aliter fuerit ordinatum. Octauò, si sit lucrosa: ita scilicet ꝙ exhibita gubernatione domus & familiæ ex operibus suis lucretur. Et ita tenet S. Thom. & Richar. & Pet. de Palu. & cõmuniter Theologi ac Summistæ: nec intelligo deducendas expensas victus: quia vir eam alere tenetur propter dotem, & obsequium. Sed tamen quia contrarium tenere videtur glos. in l. sicut patronus. ff. de oper. lib. quæ vult vxorem operari viro: pro concordia dici potest primam opinionem veram esse, quando habet dotem sufficientem prooneribus matrimoniis sustinendis: sed si non habet, est vera secunda: & operabitur viro vsq; ad supplementum onerum: & quod supererit, cedet lucro suo, non mariti. Et ita dictam glos. videtur intelligere Bart. in l. Caio. ff. de ali. le. Adde tamen ad prædictã singularem limitationem Asten. libro v. titu. xxvj. secundum Gul. de Mili. quia aut de rebus illis vxor seipsam sustentat & virũ: & tunc non potest de illis eleemosynam facere: quia magis viro tenetur quàm alteri. Aut superabundat: & tũc potest inuito viro. ¶ Sextò † quæritur, vtrum pauperibus contra diuites conueniat actio, vt eis subueniant? Et dicit Panor. in c. si quis. de fur. quòd non: sed bene possunt implorare iudicis seu superioris officiũ, vt eos cogat: & ecclesia eos cogere potest: vt not. glo. in c. sicut hi. xlvij. dist. & arg. in c. nullus laicus. de iure patro. quod limita verũ, quando sunt in tali necessitate, & diuites in tali abundantia, quòd eis subuenire teneatur diuino præcepto.

De Emancipatione & Emancipato.

1 *Emancipatio vnde dicta sit, quid sit, & quid emancipatus?*
2 *Emancipare pater filium, an & qualiter possit? & an teneatur?*
3 *Filius num compelli, vt emancipetur à patre, possit?*
4 *Filius emancipatus, num in patriam potestatem, ob nõ præstita patri alimenta, sicut & libertus in seruitutem reuocari possit?*
5 *Effectus patriæ potestatis, abs qua emãcipatio liberet, quisnã sit?*

EMANCIPATIO † dicta est quasi extra manum seu potestatem positio, siue extra seruitutẽ mancipiorum. & emanceps dicitur mancipiũ vel seruus liberatus. vnde proprie secundum Hug. pertinet ad captos in prælio, tamen ex vsu emancipatio liberis, et manumissio seruis conuenit à potestate patris aut domini liberatis. Est autẽ emãcipatio, vt colligitur ex l. nõ nudo. C. de emanci. lib. cum ibi not. & Institu. quibus mod. ius pa. po. sol. §. præterea. relaxatio patriæ potestatis, corã iudice cõpetente voluntate patris & filii concurrente. addit Sum. Ang. in vtriusq; præsentia. Sed vide infrà, §. j. Emancipatus autẽ, dicitur filius vel nepos, qui à iugo seu potestate vel manu patris vel aui est relaxatus, & sui iuris effectus. ¶ Primò † verò quæritur, vtrũ & qualiter pater emancipare filium possit aut teneatur. Et dico ꝙ potest etiã absentem impetrato rescripto Principis, & filii accedẽte consensu: vt not. Bart. in l. iubemus. C. eod. etiã infantem: licet eius consensus non requiratur. & hoc per se vel per procuratorẽ: vt not. Bar. in l. gallus. §. fortitan. de lib. & posthu. Non tamen ad hoc tenetur pater regulariter: quia patria potestas est inæstimabilis. ff. de leg. j. l. filius familias. §. vt quis hæredẽ. tenetur tamen ad hoc in casu: vt not. Azo. in Sum. Primò, si filium malè afficit verberibus. Secundò, si cõpellat eum peccare in corpus suum. Tertiò, si filius est arrogatus impubes, & pubes factus probat sibi non expedire esse arrogatũ. Quartò, si pater agnouit sibi relictũ legatum, vt filium emanciparet. ¶ Secundò † quæritur, vtrum filius cõpelli possit vt emancipetur à patre? Et dico ꝙ non regulariter: quia in his quę sunt voluntariæ iurisdictionis non potest quid fieri altero inuito: vt in authen. quib. modis. natu. effici. sui. §. si verò. ¶ Tertiò † quæritur, vtrum filius emancipatus reuocetur in patriam potestatẽ propter alimenta patri nõ præstita: sicut libertus reuocatur in seruitutẽ propter alimẽta denegata patrono? Et dicit Cyn. l. in filios. C. de ingra. lib. ꝙ sic: quia hoc est iniuria magna, quæ atrociori manui æquipoller. ff. de lib. agno. lege, alimenta. imò plus: quia necare dicitur denegãs alimenta: vt eod. tit. l. necare. ¶ Quartò † quæritur, quis sit effectus patriæ potestatis, à qua emancipatio liberat? Et dico ꝙ Ange. de Are. Insti. de pa. po. ponit multos. vide infrà Patria potestas: & ibi etiam quomodo soluatur.

De Emphyteusi.

1 *Emphyteusis vnde dicta, quid sit, & quid emphyteuta?*
2 *Possessio ecclesiæ inuiter an in emphyteusi perpetuò dari possit? Et quando dicatur dari perpetuò. Et quæ sit huius contractus natura? ad quod conclusiones octo.*
3 *Contractus emphyteuticus à censuali quid distet? Et quid de emphyteusi quæ de generatione in generationem sit?*
4 *Emphyteuta si res ex toto periit, vel ex parte, aut casu aliquo fructum afferre non potuit, an pensionem soluere teneatur? Et quid si concessio facta sit pro pensione fructibus correspondente absque diminutione? nume. 5.*
6 *Auctoris sententia in quæstione proposita.*
7 *Emphyteuta canonem non soluens, an à iure suo cadat? Et ibidem quòd verbum omnino, sit præcisum, & quod innuat? Et quid cum lex verbo futuri temporis, aut præciso vtitur? Et quid in emphyteusi ecclesiæ?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

8 *Emphyteuta,num pœnam non soluti canonis vi compensationis non obiecta,se tueri possit? Et quibus casibus compensatio ipso iure fieri intelligatur?*

9 *Emphyteuta,qui triennio,aut biennio non soluit canonem,num eum soluendo,& intra quantum tempus,morã purgare possit?*

10 *Emphyteuta,num sine culpa sua possit à iure suo,ob non solutum canonem,cadere? Et in hoc subdit axiomata octo.*

11 *Emphyteutam quinque casibus à iure suo cadere. de quibus hic plenè,& sigillatim. Et adhæc Bald. limitationes aliquot.*

12 *Emphyteuta,an sine domini voluntate rem dimittere queat, vt sic à præstatione canonis liberetur?*

13 *Emphyteutica re destructa,si reficiatur,an teneatur emphyteuta in pensionis præstatione perseverare?*

14 *Emphyteuta pensionem in multos annos simul soluere volente,an teneatur dominus recipere? Et quid si recipiat ab eo, qui à iure suo cecidit,an sibi præiudicet? num. seq.*

16 *Emphyteutica res ob non solutam pensionem ecclesiæ reddita,an possit à prælato,rursus eidem qui prius habuit sine solennitatibus requisitis dari?*

17 *Emphyteuta si non ipse,sed alius soluit,an à iure suo cadat? Et quid de pactis & conditionibus,quæ in hoc contractu interponi solent? nume. seq.*

19 *Emphyteuta num possit aduersus dominum directum rem præscribere?*

20 *Emphyteuta,num possit sine domini cõsensu aliũ emphyteutã facere,vel alteri locare? Et an possit ius suũ,aut meliorationes vendere nu. seq. Et in hoc axiomata sex,cũ limitationibus aliquot.*

22 *Emphyteuta ecclesiæ,vel etiam priuati,an possit sine domini voluntate meliorationes, quas in re emphyteutica fecit,donare? Et huius resolutoria conclusio. num. seq.*

24 *Emphyteuta,num possit rem emphyteuticã sine domini voluntate legare,permutare,in pignus,aut in solutum dare?*

25 *Pater in rebus filij vsumfructũ habẽs,an possit rem filij in emphyteusim dare? Et quid si filius hæreditati paternæ renuntiet,an possit emphyteusim retinere? nu. 26.*

27 *Emphyteuta ecclesiæ,si in monasterium introeat,an emphyteusis quoque in monasterium transeat?*

28 *Laudemium,an soluendum sit,cum res emphyteutica ad alium emphyteutam transit? ad quod quinque subdit limitationes.*

29 *Emphyteutæ plures inter se,quoquo titulo sine domini voluntate rem emphyteuticam alienare possunt.*

30 *Emphyteuta filiofami. vendente,cuius pater in ipsius bonis vsumfructum habet,quis laudare debeat, pater, an filius? Et laudemiũ cui debeatur,vsufructuario an proprietario?*

31 *Laudemium an dominо debeatur,quando ipsemet ab emphyteuta emit? Et propter quid quinquagesima rei vendit æ debeatur?*

1 EMPHYTEVSIS, † vocabulum Græcum est: & Latine dicitur melioratio, propter hoc q olim per istum contractum solùm viles quædam terræ & steriles concedebantur, vt accipiẽs meliоraret, & fertiles redderet: sed deinde permissum est rebus fertilibus & fertilissimis emphyteuticari posse: vt C. de iure emphy. l. j. Vnde emphyteusis secundum vulgarẽ quorundã, est datio ad liuellum: sic q secundum Bar. in l. j. C. de iure emphyt. nulla est differentia inter emphyteusim & liuellũ: & est contractus medius inter emptionem & locationem. Vnde emphyteuta est, qui rem immobilem hereditario iure meliorandã vel colendam sub certo pretio, pactis & cõdictionibus accipit, perpetuò vel ad tempus: puta in secundam vel. tertiã generationem: vt in authen. de non ali. §. emphyteusim. Imò contrahi potest ad decem aut viginti annos & vsq. ad tempus
2 illud succedit hæres. ¶ Possessio † tamen ecclesiæ nouiter in emphyteusim dari non potest perpetuò, de reb. eccl. non alie. nulli. & secundum mentem glos. in cle. j. de reb. eccl. non alie. dicitur perpetuò secundũ iura, cum datur ad decem annos, vel vltra. & secundum Ant. de Butr. ibi locatio ad decem annos vel vltra dicitur alienatio, quæ in re ecclesiastica, phibetur in d. c. nulli. Dari autẽ potest ad modicum tempus, id est, ad nouẽ annos. inclusiuẽ. Vide tamen §. Alienatio. §. quinto. Si tamen possessio ipsa erat prius emphyteutica, & peruenit liberè ad ecclesiã dari potest in emphyteusim etiã perpetuò, secundum aliquos. ¶ De natura autẽ huius contractus, secundũ Petrum Heliam in tracta. de contrac. emphyt. est primò q dominium directum apud dominũ remaneat, & vtile penes emphyteutam: quia iura ciuilia ambos dominos vocãt: & vtile certum est esse apud emphyteutã: & cõsequenter aliud est apud dominũ. ¶ Et secundò q dominus dans rem in emphyteusim habeat possessionẽ ciuilem. quod patet: quia emphyteuta nõ potest rem emphyteuticariam præscribere. C. de præscri. xxx. an. l. male. possessio aũt ciuilis est legitima causa vsucapionis inducẽdæ. ff. de acquic. re. do. l. acquiriiur. §. fi. emphyteuta verò habet possessionẽ naturalem: cum æquipar et vsufructuario, qui possidet naturaliter tantũ. Insti. locа. §. adeo. ¶ Tertiò, † q consistat tantũ in rebus soli: quia 3 in re mobili separari non potest vtile dominiũ à directo: quod hic fieri oportet. ¶ Quartò, q fiat in scriptis loquendo de iure. C. eo. l. j. quod tamen per cõsuetudinẽ. sublatũ est: & huic standũ est: vt etiã Bart. probat in dicta l. prima. Vnde dicendum est q circa naturam huius contractus, vel circa pacta ipsius naturę nõ requiritur scriptura: sed bene requiritur circa pacta facta extra naturam eius, secundum glos. in d. l. j. in verbo, scriptura. Cuius ratio est: quia scriptura non est de essentia cõtractus: sed fit ad certã rei memoriam. C. de pigno. l. contrahitur. Contractus autẽ probatur per se, scilicet probata solutione pensionis. ¶ Quintò, q detur aliquid in introitu: quia habet magnã similitudinem cum emptione & locatione. Sed adde hic, secũdum Host. de natura huius contractus esse, vt si contrahentes aliquid pacti sunt, id obseruetur. Si verò nihil paciscãtur, debet pensio solui, nisi res ex toto perierit de quo ỹ §. primo. Vnde q aliquod soluatur in ipso introitu, nõ est necessarium secundũ doct. cõiter. argu. authen. de alie. & emphyt. in princ. ¶ Et sextò q si emphyteuta pensionem statuto tempore non soluerit, res cadat in cõmissum ipso iure. C. eo. l. fin. ff. de pign. l. lex vectigali. de quo ỹ §. ij. nec tenetur dominus censum requirere: qa dies statuta pro dominо interpellat. ¶ Et septimò q si pensio non soluatur, emphyteuta possit expelli authoritate domini, secundã glos. in c. potuit. de loca. licet melius fiat iudicis authoritate: & ita scilicet q authoritate domini possit expelli, tenet gl. in l. ij. C. eo. post Marti. de fano, & Bulg. & Inn. & Io. And. & Azo. & Iaco. But. & Oldr. & Ray. de For. nõ ostãte q hæc expulsio daret materiã rixæ: & consequenter sit fugiendã: quia hoc verum est, nisi à lege daretur licentia. Et istam opin. sequitur Sum. Rosella contra Ange. sed Pan. in d. c. potuit. dicit q secundũ Cy. post Accurs. non potest: qa emphyteuta habet ius in re: vt in l. j. ff. si ager vecti. ideoq; & pria authoritate nõ debet expelli. & facit l. creditores. C. de pig. Et hæc opin tutior est & sequenda, vbi ius administratur. ¶ Põt addi octauò, q ius emphyteuticũ trãseat ad hęredes etiã extraneos: qa licet de hoc fuerint opin. magis tamẽ placet opin. Io. de Imo. in c. fi. de loca. dicẽs q. transiit ad illos etiã in re ecclesiastica: modò sit data cũ solennitate c. j. de re. eccle. non alie. li. vj. & c. sine exceptione. xij. q. ij. de quo suprà Alienatio. Si quis tamẽ accepit pro se & suis filijs

filiis: non veniunt filiæ, secundũ Io. de Imo. in c. fi. de loca. per singulare dictũ Arch. in c. si quis suadẽte. xvij. q. iiij. vbi voluit q in materia cõtractuũ masculinũ nõ cõcipit fœminino, per l. veteribus. ff. de pac. & idẽ Guid. de Suz. & Ray. de For. in l. tres fratres. ff. de pac. & Lud. de Ro. cõs. xxxiiij.

3 † Ex quibus omnibus patet q iste cõtractus differt à censuali: quia per istũ trãlit vtile dominiũ solũ: vt in l. j. §. qui in perpetuũ ff. si ager vect. per illũ verò trãsfertur non solũ vtile, ted etiã directũ. & fit quãdo dicitur, concedo tibi talẽ rem, & transfero in te quicquid iuris habeo in illa: & soluitur annuatim certus cẽsus. & tex. est singul. in c. constitutus. iuncta gl. de relig. do. Vnde si dicatur, cõcedo tibi talẽ rem in emphyteusim perpetuã, transferẽdo in te quicquid iuris habeo in illam pro certa annua pensione: erit contractus censualis. casus in d. c. cõstitutus. & illa verba, in emphyteusim, impropriantur, vt in l. si vno. in prin. ff. loc. Emphyteusis tamẽ quæ fit de generatiõe in generationẽ assimilatur inuestituræ feudali: vt not. Bar. in l. si mihi & Titio. ff. de verb. obli. cum Bal. in c. j. de vasal. decrepitæ ætate pensionẽ, si res ex toto periit, vel ex parte, aut si aliquo casu fructificare nõ potuit? Et dico circa hoc esse opiniones.

4 ¶ † Primò verò quæritur, vtrũ emphyteuta teneatur soluere Pan. enim in d. c. potuit. de loc. dicit nõ liberari à pẽsione emphyteutã, nisi res tota perierit. arg. in l. j. C. eo. quia pensio soluitur in recognitionẽ directi dominii: & cõtinuatur quãdiu rei substãtia durat, semper subest causa soluendi. Quidã verò dicunt, eũ liberari, si perierint septẽ partes: alii verò, si tantũ medietas. arg. ff. de vsufru. l. etiã partis. vbi dicitur q partis appellatione in dubio intelligitur dimidia. Vnde cum iura dicãt, ex partis perditione nõ liberari emphyteutã: intelligitur de dimidia tantũ: vltra dimidiã verò perditio liberat, & rata. arg. l. quæ de tota. ff. de rei vẽ. Bar. verò in d. l. j. quod dicitur, nõ liberari emphyteutã nisi res ex toto perierit, intelligit quãdo tantũ colligere põt vt pensionẽ soluere possit. quod Pan. reprobat: quia secundum hoc non esset differẽtia inter emphyteuta & colonũ: itẽ propter sterilitatẽ contingentẽ in fructibus, quãtuncũque maximã, nõ fit remissio emphyteutæ pro parte dãni: licet aliud sit in colono. Et ratio diuersitatis est: quia colonus videtur cõduxisse sub quadã tacita cõditione fructuum futurorũ: ideoq; deficiẽtibus illis fit remissio pro rata: sed emphyteuta soluit in recognitionẽ dominii: & propter hæc pericula solet longe minus soluere quàm colonus. x. q. ij. hoc ius. vnde versus, Si res perit tota, liberabitur emphyteuta: Sed si pro parte, nulla liberabitur arte. Sed pro cõcordia prædictorũ sciendũ est, vt no. do. Alex. de Imo. in vj. consi. incip. redẽptoris. q emphyteuta aliquãdo soluit quid minimũ in recognitionẽ dominii: & tali nõ fit remissio propter sterilitatẽ. imò quãdiu dominiũ vel rei substantia durat. durare debet & pẽsio: aliquãdo verò soluit pensionem correspondentẽ fructibus: & sic pro vsu rei, nõ in signũ recognitionis dominii: & tali fieri debet remissio, sicut conductori ad longũ tẽpus, cuius similitudinẽ habet, & de eius natura magis participat hoc casu. Vnde si casu fortuito fructus percipi nõ potuerũt, & damnũ fuit enorme, quia fructus percepti nõ ascendũt ad dimidiũ eius quod percipi cõsuetum est: nõ debetur pẽsio. quod reprobatur in §. quia vero à principio datur in emphyteusim, cõcedi potest cũ diminutione sextæ partis illius pẽsionis, quæ quolibet anno percipi possit: & hoc ex eo q talis diminutio debet cõpensari cũ fructuũ sterilitate: propter quã emphyteuta remissionem habere nõ potest. † Et hic innuitur q vbi concessio fieret pro pensione correspondente ad fructus absq; diminutione: tunc fieret remissio propter sterilitatẽ: quia aliàs nihil haberet emphyteuta in recõpensationem. Nec obst. l. quicunq;. laj. C. de fun. pa. lib. vj. vbi remissio nõ fit emphyteutæ propter sterilitatem: quia loquitur in cõductore rei valde sterilis: vnde ratione sterilitatis audiri nõ debet, si petit remissionẽ: quia hoc sibi debet imputari: vt not. gl. in l. habitatores. in fi. ff. loc. Vnde cõducens fundũ tẽpore guerræ remissionẽ petere non poterit, si vti non poterit re locata: quia eo casu guerra nõ annumeratur casui fortuito, sed culpę. Nec obst. quod no. gl. in d. c. potuit. quia illud habet locũ in proprio emphyteuta conducente pro modica pensione in recognitionem dominii: secus in alio vsurario soluente pro vsu rei pensionẽ fructibus correspondentem, cui debet fieri remissio pro rata: vt si quarta pars fructuum, quæ percipi consueuerunt, percepta est, quarta pars mercedis præstetur, iuxta c. propter sterilitatẽ. de loc. ¶ Et per hæc patet quid dicendũ sit ad quotidianã quæstionem, nunquid teneatur emphyteuta soluere pensionẽ, si fundus propter bellũ coli non potuit. Dicit enim Bart. in d. l. j. & communiter Legistæ q non: quia æquiparant fundũ inundatum esse vel captum ab hostibus: vt l. cum vnus. §. fi. ff. de bon. autho. iudi. pos. Sed si fundus est inundatus, eli deperditus. l. iij. §. Labeo. ff. de acquirẽ. possess. ergo & captus ab hostibus. Sed contrarium consuluit domi. Card. Paduæ, & idem postea totum collegium Patauinũ, vt refert Panor. in c. fi. moti principaliter per l. j. in fin. C. eo. quæ requirit q substantia ipsius rei penitus lædatur: quod non contingit quando hostium timore coli non potuit: quia eo tempore reperiret emptorem. & sic in recognitionem dominii debet soluere canonem. Hoc Pan. verius putat: nisi forsitẽ totus fundus esset captus sine spe recuperationis, quo casu procedere potest opinio prima. Ego † verò dico ex mẽ- 6
te do. Alex. q si non sit spes recuperandæ rei, indistincte liberabitur à pensione. quod intellige, si in totũ vel vltra dimidium perit. Secus si sola medietas perijt: quia nõ liberatur qui modicũ soluebat. arg. l. etiam partis. ff. de vsufru. & l. quę de tota. ff. de rei vẽ. Similiter nec liberatur à toto, qui soluebat multũ, id est, correspõdẽter ad fructus: sed fiet ei restitutio, q rata. Si verò sit spes, similiter liberatur absolutè aut pro rata, si soluebat correspõdenter ad fructus: non autẽ si soluebat quid modicũ in recognitionẽ dominii. Si autẽ res emphyteuticaria augeatur, non propter hoc augetur pensio, secundũ Bar. in l. j. C. eod. qui putat indistinctè omne augmentũ pertinere ad emphyteutam. ¶ † Secundò 7
quæritur, vtrũ emphyteuta canonẽ, id est, regulariter vel annuam pensionem non soluens, cadat à suo iure? Et dico q emphyteuta priuati canonẽ triẽnio nõ soluens, à iure emphyteutico cecidit ipso iure: nec requiritur sentẽtia necessariò secundũ Host. in c. potuit. de loc. & Sali in l. ij. C. eo. & do. Guarne. de Castl. & Spe. in ti. de loc. & Pau de Cast. ad quod gl. in l. fi. C. eo. in verbo, cadat. Et facit pro hac parte optimu fundamentum: quia quoties lex vtitur verbo tẽporis futuri simpliciter, quãuis intelligatur per sentẽtiam, & non ipso iure: si tamen adessent verba præcisa, intelligeretur ipso iure, secundum Bar. & omnes Scribẽtes in l. iubemus. la j. C. de sacro san. eccl. & in l. Imperator. ff. de iure fisci. hic autẽ lex vtitur hoc verbo, omnino. in authẽ. de nõ alie. §. scire autẽ. quod verbum est præcisum: & intelligitur ipso iure: vt no. gl. in l. j. in §. si pecunia. super verbo, omnino. ff. depos. & idẽ dicit Bar. in l. iubemus. de istis verbis, mox, & statim. Requiritur tamẽ declaratio voluntatis domini, s. q velit emphyteuta ipso iure priuari, si à suo iure

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceciderit, secundum Bar. in l.ij. C. eo. idem videtur ibi per tex. in verbo, volenti. & in ver. si modò voluerit. requiritur etiã declaratio q̃ ipse emphyteuta fuerit in mora soluẽdi: vt in l. lex vectigali. de pign. ad quod etiam facit quod not. Arch. & Io. And. in c. j. de homi. lib. vj. Ex quorũ dictis do. Alex. de Imo. in l. si quis maior. C. de trãsac. facit theorica generalem valentẽ ad multa, scilicet q̃ omnia iura mũdi, quæ dicũt pœnã imponi ipso iure vel facto, debent intelligi modò secuta sit sententia declaratoria, per quã declaratum sit fuisse cõmissum id, propter quod illa pœna veniebat imponenda: aliàs illa pœna effectũ & executionem nõ sortietur: sicut non habetur pro infami per iurus antequã declaratũ sit per sententiã q̃ venit contra iuramentũ. Vbi tamẽ lex vel statutũ priuaret aliquem bonis, vel aliter ipso facto: & adderet nullam requiri declarationẽ etiam super facto nõ requiritur declaratiua sentẽtia. Et sic fecit Paulus secũdus in extrauaganti quæ incipit, ambitiosæ. & idem videtur, si factũ sit notoriũ, secundũ aliquos. Emphyteuta verò ecclesiæ per bienniũ nõ soluens, cadit ipso facto, nisi celeriter soluat: vt in d. c. fi. de loc. Fallit tamẽ quod dictũ est de triennio & biennio, si dominus tenebatur emphyteutæ de eadẽ vel maiori quãtitate: quia non cadit, secundũ Pan. in c. bona fides. de depo. quia qui cõpẽsat, soluere dicitur: vt in l. amplius. ff. rem rat. habe. & exceptio cõpentationis quo ad euitandã pœnam debẽtis soluere, fit ipso iure: vt est tex. notab. iuncta gl. in l. si cõstat. C. de cõpen. vbi sic determinant doctores. ¶ †Pro quo sciendũ est quod Spec. in ti. de loca. dicit q̃ emphyteuta potest se tueri, si dicamus compensationẽ fieri ipso iure, per l. si ambo. ff. de cõpen. Si verò dicimus, eã non fieri ipso iure: adhuc idem putat, si modò cõpensatio sit obiecta ante elapsum bienniũ in emphyteusi ecclesiæ vel triennium in emphyteusi priuati, per l. si cõstat. C. de cõpen. & ita videtur tenere Io. And. & Alber. in l. si. C. eo. Vnde licet prima cõsideratione videretur dicendum, tenendo cõmunem opinionẽ glo. & doct. in d. l. si cõstat. quę habet q̃ regulariter ipso iure nõ fit cõpensatio, nisi opponatur ab homine, q̃ emphyteuta, si eam ante dictum tẽpus non opposuerit, ceciderit à iure suo: nec postea veniat audiẽdus, si eam velit obiicere: tamen secundũ veritatem contrariũ tenendũ est: quia licet cõmunis opinio sit, vt dictũ est: tamen hoc fallit quo ad pœnã euitandã, vel quo ad impediendũ cursum vsurarũ: quia tunc odio pœnæ & vsurarũ fit cõpensatio ipso iure: secundũ not. per glos. & doct. in d. l. si cõstat. & per gl. ac Bar. in l. j. eo. tit. Et secundum hoc videtur q̃ cũ hic agatur ad euitandã pœnã casus, intelligitur ipso iure opposita cõpensatio, etiã si non fuerit opposita ab emphyteuta ante dictũ tempus. & ita notabiliter tenet Inno. in d. c. bona fides. de depo. & Ang. in l. semel mora. ff. sol. mat. & Io. Fab. & Io. de Pla. Insti. de act. §. in bonæ fidei. & do. Ias. in l. ij. C. eo. ¶ †Tertiò quæritur, vtrũ emphyteuta, qui triẽnio aut biẽnio non soluit, possit suã morã soluendo purgare, & quanto tempore? Et dico q̃ Canonistæ habent tex. in d. c. potuit. q̃ emphyteuta ecclesiæ si cessauit biẽnio soluere, potest satisfactione celeri moram purgare: nõ tamen est idem de emphyteuta priuati, secundum Ang. & Imo. in l. si insulã. ff. de verb. obl. per text. in d. c. potuit. per locũ à speciali, scilicet in emphyteuta ecclesiæ. Et ratio specialitatis est, q̃ miti⁹ agit ecclesia quàm priuatus. imò potest dici q̃ in ecclesia est speciale nedũ in emphyteuta eius, sed etiã in foro eiusdẽ ecclesiæ, quæ non est ita prona ad pœnas. ad quod c. suã. de pœnis. Item probatur alia ratione: quia non videtur eadẽ ratio, cùm emphyteuta priuati habeat tẽpus longius ad soluendũ, id est, triennium: vnde satis videtur sibi succurrere. Dicitur autẽ non celeriter soluere, secundum Bald. in additionibus ad Speculato. in titu. de locato. si expectat libellum vel requisitionem: ante exactionem autem in iudicio vel extra admittitur purgatio moræ: imò notabilius dicit empyteutam sibi prouidisse celeriter: si fuerit in iudicio vel extra exactus: si tamen statim sine termino ac dilatione persoluit: quod etiam tenent Innocen. & Ioan. And. in dicto cap. potuit. glo. verò ibi tenet quòd hoc iudicis erit arbitrio moderandum, in spectа personarum & circunstantiarum qualitate. Et ita tenet Cardinalis in dicto cap. potuit. & ibidem sequitur Imo. subdens quòd si istud fuerit in dubium reuocatum, & iudex fuerit male arbitratus, posset appellari. ¶ †Quartò quæritur, vtrũ possit emphyteuta sine sua culpa cadere à iure suo propter pensionem non solutam? Et dico multa. ¶ Primum. Si hæredes sunt plures, & omnes præter vnum soluerunt pensionem: non cadunt, si totam soluerunt, secundum gloss. in d. c. potuit. secus si non totam: quia caderent omnes: vnde soluant totam, & deinde agant contra non soluentem. Et vno soluente, sicut omnes cadunt: ita & tota res, & non pars eius, cadit in commissum, secundum Hostien. Albert. Speculato. Ioan. And. in additionib Barto. post Dyn. & Iacob. Butriga. in l. fraudati. ff. de publica. & ibi tenent Angel. & Ludouic. hac ratione: quia si ipsemet primus emphyteuta soluisset in parte, & in parte cessasset, nihilo minus expelli posset in totum. quod licet Barto. post Guliel. in d. l. fraudati. limitare velint, tamen limitationem eorum soã. And. reprehendit. Si verò vnus sit emphyteuta, qui soluere annuatim decem tenebatur, & soluat vnam partem, puta quinque, & in alia cesset per triennium, expelli poterit in totum, secundum Spe. in tit. de locato. §. nunc aliqua. versi. xix. nisi propter paupertatẽ cessauerit à soluendo: quia tũc in nihilum cadit, si modò sit soluere paratus. Et ita ibi videtur transire Ioan. And. Ipse autem Spe. in versi. xxx. contrarium tenet, scilicet q̃ cadat solùm in parte. Dominus autem Iason in l. ij. C. eo. tit. dicit primam opinionem esse cõmuniorem, & eam tenet. Et ita cõcludit Old. consil. xxix. & Bar. in rubrica C. de contrah. emp. & Alber. in authẽ. qui rem. C. de sac. sanc. eccle. & Imol. in d. c. potuit. Quod limita, nisi per errorem minus fuerit solutum, per legem, quanuis rationes. ff. de condi. & demonst. Potes etiam secundo limitare, quando propter paupertatem soluere cessasset: sed hoc nõ sine dubio. ¶ Secundum. Hæres ignorans rem emphyteuticam. & non soluens, cadit, secundum gloss. in l. ij. C. de iure emphyteu. & Barto. ibidem: & glo. ac Dy. in l. cum filius. §. in hanc. ff. de verbo. obligationi. sed restituitur de æquitate. Et idem die de minore non soluente, per l. fina. C. in quib. cau. in integ. restitu. non est necesse. ¶ Tertium. si mortuus sit dominus, & hæreditas triennio vacet, in quo emphyteuta non soluit: nec expelli poterit, nec cadit, secundum Alberic. in l. iiij. ff. de damno infec. & Bal. in l. ij. C. eod. tit. Sed Ioan. And. in additio. ad Specu. cum ipso Speculatore tenet quòd cadit, etiam si non sit persona cui soluatur, nisi deponat iuxta formam. l. ij. C. eo. titu. & l. acceptam. C. de vsur. & hoc est tutius & verius. ¶ Quartum. Si ista instituta hæres in certa re, & iussa esse cõtenta, nec posse de bonis suis plus petere. non priuatur emphyteusi, secundum Barto. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de operis liberto. quia dicta verba debent intelligi quòd non possit plus peti iure hæreditario: sed non iure, quod habet vt filia, non vt hæres: vt de emphyteutico vel vt patronus. Et posito quòd pater ex sua dispositione posset filiam priuare emphy-

emphyteusi: hoc tamẽ illa verba non important. Et similiter per talia verba nõ priuatur, quin petere possit dotem maternam, secundũ eundem Bar. etiam si bona sibi à patre relicta sint vltra legitimam: quia bona intelligũtur deducto ære alieno: & æs alienũ est dos, & similiter res emphyteutica. ¶ Quintum. Tutor pupilli ab eo habens emphyteusim, non soluendo per quinquenniũ cadit: quia exigere debuit à seipso. l. si pupilli. ff. de neg. gest. secũdũ Pet. Heliam in tra. de cõtractu emphyteu. ¶ Sextũ. Pendente cõtrouersia inter dominũ & emphyteutam, si ipse soluebat pensionem protestãdo quòd nihil soluebat nomine pensionis, & deinde obtineat dominus: videtur quòd res non cadat in cõmissum: quia licitũ est sibi variare. ff. de coll. bon. l. nonnunquam. Vnde licet dixerit q̃ nõ soluebat nomine pensionis, tamen poterat variare. Sed Pet. dicit contrariũ: quia vbi ipse aliquid soluit, eligere potest in quam causam magis soluere velit. ff. de solu. l. j. & consequenter cum protestatus fuerit se nõ soluere nomine pensionis, in aliam causam videtur solutũ: quare &c. & quia circa vnum & idem non licet variare. ¶ Septimum. Emphyteuta non soluens, quia detinebatur in carceribus, elapso triennio, secundum domi. Anto. de But. de pig. significante. expelli non potest: quia dicitur impeditus legitimè, & posito q̃ ipso iure caderet, saltem deberet in effectu in integ. restitui ex clausula generali secundũ Ias. in l. ij. C. eo. ¶ Octauum. Posito q̃ receperit quis emphyteusim pro se & filiis ac nepotibus suis: si primus aut secundus delinquit nõ soluendo aut alienando, nocet sequentibus, secundũ Bart. in l. eum qui. ff. de interdi. Sed si aliàs delinqueret, propter quod bona publicarentur, ista bona remanere deberent apud filios & nepotes: quia nõ transeunt ad eos vt ad hæredes, sed habent iure
21 suo. l. vt iurisiurandi. ff. de ope. liber. ¶ †Quintò quæritur, quot casibus emphyteuta cadat à iure suo? Et dico q̃ quinque. ¶ Primò, quãdo pensionem negat domino petenti: & se negat eius emphyteutã, secundũ Pet. vbi supra: quia licet negando nõ reperiatur pertidus, nec periurus, quia non iurat dominus, sicut vasallus: eum tamẽ habet in dominum recognoscere: vt C. de fid. instr. l. plures. Vnde si cõtra hoc reperiatur infidelis, res cadit in cõmissum. Item magis operari debet expressa contumacia quàm tacita. ff. de condi. & demõst. l. si ita expressum. Sed si emphyteuta cessauerit domino soluere per triennium, res cadit in cõmissum: quia tacite negat dominũ recognoscere: ergo multo fortius vbi expresse negat. Quod Inn. in c. cæterũ. de iudi. dicit verũ, quando scienter negat, & postea cõinceretur de mendacio. secus si ignoranter ex iusta causa ignorãtiæ. ¶ Secundò, quãdo rem emphyteuticam vendit sine domini voluntate, secundũ eundẽ Pet. quod limita secundũ Spe. in tit. de loca. & Bar. in l. sequitur §. itẽ Labeo. ff. de vsucap. Imol. & Sal. in l. si. C. eo. & Canonistas in c. potuit. de loca. si res sit tradita: quia si nõ esset tradita, licet vendita, nõ cadit in commissum: nec etiã si esset tradita, tamen hac lege, vt si dominus vellet emere pro tantundẽ, emptor illi eam restituat, vt not. Ang. in l. voluntas. C. de fide icõ. siue sub hac, si cõsensus domini accesserit: secundũ Albe. post Alber. Papiẽsem. Si autẽ vendidit & tradidit simpliciter, & postea redemit, nihilo minus ceciditi: quia per alienationẽ ius est domino quæsitũ: vnde sine facto suo auferri nõ potest ab eodẽ. Et si domini sint duo, & vendidit de vnius & nõ alterius cõsensu: cadit solùm pro parte illius: quia plus puniri non debet quàm deliquerit. l. hæres. ff. de his qui. vt indi. Et si alienauit eam solùm pro parte, an cadat à toto: domi. Ias. in l. si. C. eo. videtur innuere q̃ in totum, & ita tenetur. Propter alienationẽ tamen factã sine domini consensu non potest dominus illũ sua authoritate expellere, secũdum gl. in d. c. potuit. ¶ Tertiò, quãdo res emphyteutica data est pro se & suis filiis, nepotibus & hæredibus: tunc enim si filius vel nepos refutat hæreditatẽ, cadit: quia eam habere nõ potest: vt no. Bar. in l. vt iurisiurandi. §. si liberi. ff. de ope. lib. secus si non poneretur verbũ, & hæredibus: quia sic refutata hæreditate nõ caderet: quia concessio in primo casu requirit vtrunq; vt scilicet sit filius vel nepos & hæres: vt in authẽ. de non alie. §. emphyteusi. ¶ Quartò, quando quis accepit emphyteusim pro se & filiis suis: & moritur sine legitimis, relictis solùm naturalibus: quia reuertitur ad dominum. quod limita secundũ Bar. in l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. verũ esse, quando emphyteusis data est ab ecclesia: quia præsumendum est q̃ de illegitimis nõ cogitauit: nec præsumendũ est q̃ cogitauerit propter indignitatẽ: & quia haberi nõ possunt sine peccato mortali: sed quãdo data est à priuato, sic veniet ad illegitimos in tali casu. & sic intelligе & limita Spec. ¶ Quintò, quãdo emphyteuta canonem non soluit: de quo dic vt §. §. ij. ¶ Sextò, cadit propter deteriorationẽ rei factam, etiã si sit emphyteuta priuati, secundum Pet. vbi §. per tex. in authẽ. qui rem. C. de sac. sanc. eccle. quia cessante causa finali cessat effectus. l. adigere. ff. de iure pat. §. quãuis. melioratio autẽ est causa finalis: vt l. fi. C. de iur. emphy. & ideo cadit, quia frangẽti fidẽ, fides frangatur eidem. Et idẽ tenet Cy. & Guid. de Suza. in d. authẽ. qui rem. & Imo. in d. l. diuortiũ. ff. sol. mat. Quod Bald. in d. authen. verũ limitat primò, si deterioratio sit notabilis quantitatis: pro modica enim non fieret rescisio contractus, per l. Seio. ff. de in integ. resti. Et secũdò ad perpetuã deteriorationẽ fundi, vt esset in vinea quæ nõ putatur, vel quãdo arbores incidũtur. secus si esset solùm ad deteriorationem fructuũ: vt si ager nõ colatur: quia cõpendium fructuum pertinet ad emphyteutam. Et tertiò si deterioratio procedat ex dolo vel lata culpa aut leui: aliàs nõ, vt de leui si ima: quia cõtractus sit gratia vtriusq;. Isto autẽ casu super deteriorationẽ sententia nõ requiritur, secundũ domi. Ias. in l. ij. C. eo. quia isti duo casus, nõ soluere, & deteriorare, parificantur, in authen. qui rem. Item quia si nõ requiritur sententia quãdo emphyteuta delinquit omittendo, minus requiritur hoc casu quãdo delinquit cõmittẽdo. Quoties autẽ cadit à iure suo, perdit melioramẽta quæ facit, secũdũ Pan. in d. c. fi. x. q. ij. hoc ius. & in l. ij. C. de iure emphyteu.
¶ †Sextò quæritur, vtrũ emphyteuta sine volũtate domini 12
possit rẽ dimittere: vt sic liberetur à pẽsione? Et dico quosdam distinguere, an sit obligatus ratione rei, & sic possit: an ratione personæ, & sic nõ possit: vt dicit Old. Iac. tamẽ tenet indistincte q̃ non põt: quia quod ab initio est voluntatis, ex post facto est necessitatis. C. de act. & obl. l. sicut. & per illa l. Spec. in tit. de loca. tenet q̃ rem domino cõtradente relinquere nõ põt. Itẽ quia est domino personaliter obligatus ad præstationẽ pensionis: quia tenetur ex l. Zenonis: vt in l. j. & ij. C. eo. ergo tenetur personaliter, cũ oẽs actiones sint personales, Insti. de act. §. appellamus. & sic dimittendo rem nõ liberatur à pensione. cũ omnes huiusmodi actiones personales sint affixæ ossibus nostris. l. quis ergo. ff. de pecu. Et tenet Io. And. ibi in addi. & Bal. in l. ij. C. eo. & Alber. & Pan. in c. iudicatũ. de immu. eccle. ¶ †Septimò 13
quæritur, vtrum destructa re emphyteutica, puta domo ex igne, si reparetur, teneatur emphyteuta perseuerare in solutione pẽsionis? Et dico secũdũ Nic. de Mat. in l. j. C. de iure emphy. q̃ nõ: ga illud dicitur nouũ. Facit quod dicit Bart. in l. dani. §. si is q. ff. de dã. infect. vbi vult q̃ si qs se obligauit

Universidad de Deusto
Biblioteca

habenti domũ in villa dare de aqua receti in æstate, destructa domo destruitur obligatio, licet postea reficiatur. Facit etiam quod voluit Bar. in l. de pupillo. §. si quis riuos. ff. de no. oper. nun. vbi dicit ꝙ si refecit, de nouo facit. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. Et similiter quod voluit Ang in l. j. §. si quis ædificiũ. ff. de no. oper. nun. & Bal. in l. si vt proponis. C. de nupt. vbi dicit ꝙ ecclesiæ constitutione durante nullus fortalitiũ nouum faciat papa in consulto, filii reficere nõ possunt castrum propter rebellionem patris destructum. Et facit l. cum aliis. C. de cura. furio. vbi si furiosus efficitur sanæ mentis, expirat curatoris officiũ: nec reuiuiscit, si postea redit in furiam: sed debet sibi dari nouus. Facit etiam quod no. doct. de ecclesia reparata, an sit eadem: vt no. in c. de fabrica. de consc. dist. j. & in c. proposuisti. & in c. ligneis. de consecr. eccles. vel altar. & in d. §.

14 sacrã. & secundũ illud limita omnia ista. ¶†Octauò quæritur, vtrũ teneatur dominus pensionem recipere, si emphyteuta simul velit soluere pro multis annis. Dicit Petrus ꝙ non tenetur suscipere simul vno anno pro tempore toto. & idem Cyn. in l. ij. C. eo. quia quod fauore alicuius introductum est, in damnũ eius retorqueri nõ debet. Ita autem esset hic: quia nisi pensio quolibet anno solueretur, dominus per emphyteutã non recognosceretur: & cõsequenter adimeretur ei ius suum. Bart. tamen in l. statu liberis. ff. de stat. li. limitat hoc vt nõ procedat in tribus annis: sed possit emphyteuta soluere saltẽ pro tribus annis futuris, per text.

15 l. placuit. C. de fun. pat. lib. xj. ¶†Nonò quæritur, an talis dominus recipiendo pensionẽ ab emphyteuta, qui cecidit, præiudicet sibi, vt nõ possit expelli, si probat se pensionem soluisse per duos proximos annos in ecclesiis, vel in tres secularibus, licet antea per decem annos nõ soluerit? Et dicit Host. ꝙ expelli nõ potest. Pan. autem in c. fi. de loc. dist. inquit sic: Aut dominus primò expulit emphyteutam, & pòst petit pensionẽ temporis præteriti: & sic nõ præiudicat sibi. Aut nõ expulit: & tũc aut recipit canonẽ pro tempore post moram contractam: & sic præiudicat sibi: quia videtur per actum contrariũ renuntiasse iuri suo. c. solicitudinem. de app. aut recipit canonẽ pro præterito cum protestatione ꝙ non intendit sibi præiudicare: & sic non præiudicat. aut nõ fecit protestationẽ, sed simpliciter recepit: & in hoc fuerũt opiniones: sed de iuris subtilitate dicendũ est ꝙ non præiudicat: quia in dubio nõ videtur quis velle renuntiare iuri suo: de renũ. super hoc. ff. de prob. l. cum de indebito. & facit gl. in l. cum quid. ff. si cer. pet. dicens ꝙ si trado magnã quantitatẽ pecuniæ dicendo, tolle: nõ præsumitur donatio simpliciter ex hoc, sed mutuũ, vel depositũ: nisi aliud appareat respectu personæ. & sic in proposito. Et licet gl. dicat verum esse, ꝙ recipiendo canonẽ præiudicat in priuato, nõ in ecclesia, quæ habet capitulũ: tamen secũdum Pan. vbi s. hoc non est verũ: quia solus prælatus in acquirẽdo præiudicare potest & deteriorem facere: vide gl. xvij. q. iiij. §. pe. quoniã de decimis. & ideo solus prælatus recipiẽdo canonem sine consensu capituli, præiudicat ecclesiæ. Sed de hoc

16 vide etiã §. seq. ¶†Decimò quæritur, vtrũ res emphyteutica reddita ecclesiæ propter non solutionẽ pensionis, possit ã prælato iterũ dari ei, qui cecidit à iure suo sine solennitate & causis in alienatione rei ecclesiæ requisitis? Et dicit Fed. consi. clxxxiij. ꝙ sic: quod Panor. in c. vt super. de reb. eccl. non alie. limitat verũ, vbi prima concessionis causa duraret: puta quia erat castrum in feudum, quod propter custodiam erat ecclesiæ damnosum, & huiusmodi: quia nõ est noua alienatio, sed executio ordinationis antiquæ. Sed vbi cessaret causa prima concessionis, puta quia ager datus ad excolendum, tractu temporis excultus reuertitur ad ecclesiam: tũnc dari non poterit in emphyteusim vel feudum sine debita solẽnitate & causis in rei ecclesiasticæ alienatio ne requisitis. Et secundũ hoc videretur vera opi. gl. de qua dictum est §. priore. in fi. Sed hoc dictũ Pan. oportet limitare verũ, quando alteri quàm ei qui cecidit vel eius hæredibus traderetur: vel quãdo ecclesia iam per tempus habuit rei talis possessionẽ pacificam. Secus quando sit ei qui cecidit, vel hæredibus eius: quia videtur text. in d. c. fi. esse in oppositũ: & similiter quando res est quasi integra, & in fieri: vt patet ex d. c. quod permittit celerem moræ purgationem. ¶†Vndecimò quæritur, vtrũ emphyteuta cadat à iu- 17
re suo, si ipse non soluit, sed alius? Et dicit Ludo. de Rom. in suis sing. ꝙ nõ, per l. forma. §. si cum ego. ff. de censi. imò dicit ꝙ tertio soluente non solùm nomine emphyteutæ, sed etiã simpliciter, vel nomine suo emphyteuta nõ priuatur suo iure. d. l. forma. Ad quod facit quod no. Bar. in l. cũ seruus. ff. de verb. oblig. vbi dicit ꝙ si testator picturã certo loco fieri mãdauit, & reperitur pictura facta, nec scitur per quem, sufficit quantũ ad pœnæ euitationem: vt in authen. hoc amplius. C. de fideicõ. & ad euitandam pœnam execũtionis, quæ consueuit apponi ex constitutione episcopi contra nõ implentes voluntates defunctorum. Exemplum autẽ est, si accepi emphyteusim ab ecclesia, & deinde illa res peruenit ad tertiũ, qui eam decem annis & amplius tenuit & possedit, & semper canonẽ suo proprio nomine soluit, credens illud ius emphyteuticũ ad se spectare: ego autẽ verus emphyteuta nihil solui. Prodest enim mihi emphyteutæ, per d. l. forma. Si autẽ dominus nolit acceptare pensionẽ ab isto tertio volẽte soluere nomine emphyteutæ, cogi nõ potest inuitus acceptare, secundũ Bald. in l. acceptam. C. de vsur. quia, inquit, cùm emphyteuta vel feudatarius teneatur soluere nõ solùm ad finem liberationis consequendæ, sed etiã in recognitionem iuris directi dominii existẽtis penes dominũ: & istud per tertium fieri non possit: consequens est vt tertius nõ possit pro emphyteuta soluere domino inuito. ¶†Duodecimò quæritur, quid de pactis fa- 18
ctis in isto cõtractu, puta vtrum valeat pactum ꝙ non liceat emphyteutã expellere, etiã si non soluat? Et videtur text. in l. ij. C. eo. innuere ꝙ sic: sed in contrariũ facit ff. de precar. cum precario. Veritas autem est, secundũ Bart. in d. l. ij. ꝙ pactum factũ contra substãtialia cõtractus facit illum ipso iure nullũ: vt d. l. cum precario. sicut si quis faceret pactũ ꝙ esset venditio sine pretio. Si autem facit cõtra accidentalia contractus vel contra naturalia, tunc valet: vt l. pacisci. ff. de pact. Modò ad propositũ, si quidem fieret pactum ꝙ non reneretur ad soluendum canonẽ, non valeret: quia esset cõtra substantialia cõtractus. Si verò fieret ꝙ licet nõ soluat, nõ possit aliter cogi: est cõtra naturalia cõtractus: & ideo valet. Pactũ verò ꝙ si res emphyteutica tota perierit, nihilo minus emphyteuta teneatur ad pensionẽ, valet, secundum Spec. Si autẽ emphyteuta promisit pœnã si nõ soluerit pensionem, & nõ soluit: licet offerat pœnã, nihilo minus poterit expelli, secundũ Azo. & Host. quia pœna gratia seruantis pactũ fuit apposita. ¶†Decimotertiò quæritur quantũ 19
ad posse vel nõ posse emphyteutæ, vtrũ præscribere possit cõtra dominũ directi dominii. Et dico ꝙ non, etiã si mille annis possideret, ex quo eũ in dominũ directum recognouit. C. de præscrip. xxx an. l. male. Vbi gl. omnes. & hoc nisi interuertisset possessionẽ. s. possidẽdo nomine proprio, sicut prius possidebat alieno: quã tamẽ interuertere nõ potest sola animi destinatione: cùm nemo sola voluntate possit sibi causam possessionis immutare: vt l. cùm nemo. C. de

de acquir. possessione. sed bene facto interueniente: iuxta l. cum fundũ. & l. colonus. ff. de vi & vi ar. ¶Decimoquar-
20 tò †quritur, an possit emphyteuta sine domini cõsensu aliũ emphyteutã facere vel alteri locare? Et dicit Pe. Helias quãtum ad primũ quòd sic. Instit. loc. §. adeo. quia nõ est prohibitis personis, quas ponit gl. ibidem: & sunt omnes personæ quæ non sunt faciles conueniri: sicut capitanei, & huiusmodi, ex quibus ecclesia pati præiudiciũ posset: vt ff. qui satisda. cogant. l. ij. & idẽ videtur de personis, quæ non sunt soluendo. & secundum Io. And. de notabiliter paupe ribus, & mulieribus: & secundum Arch. huiusmodi etiam sunt omnes potẽtiores quàm emphyteuta. quod intellige sic ꝙ non possunt facilè conueniri. ¶Quintò, ꝙ non vendat nisi vtile dominium sibi competens, & meliorationes quas in re fecit. ¶Sextò, ꝙ prius non cecederit à iure suo, puta nõ soluendo canonem: quia nemo plus iuris in alium transferre põt, quàm habet. ff. de re. iu. l. nemo. ¶Fallit tamen quod dictum est in fratre. Nam secũdum Bal. in l. voluntas. C. de fideicõ. frater fratri alienare potest sine dicta solennitate, quãdo habent emphyteusim paternã ecclesiæ: quia vnus potest sua iura alteri alienare sine consensu ecclesiæ. Si verò est emphyteuta priuati, nõ est seruanda prædicta solennitas: sed solùm vt requiratur dominus an velit emere, & non vendatur personis, à qbus dominus cõmodè nõ possit habere ius suũ: vt potentioribus, & huiusmodi: alias caderet à iure suo: vt in l. fin. C. de iure emphy. & not. gl. in d. c. fi. de loca. Superficiarius autẽ ecclesiæ, id est, dominus superficiei, qui super solo alicuius ecclesiæ ædificauit domũ, dans paruũ censum, quando vult vendere, secundum Bar. in l. j. §. pen. ff. de superfic. debet seruare prædictã solennitatẽ: sed dom. Card. tenet contrariũ. Ang. verò dicit ibidem dictũ Bar. æquum, sed iure nõ probari: & ideo ante factũ sequendũ, post factũ verò Card. Ego verò dico ꝙ est indistinctè verum ex identitate rationis. No. tñ secundum Bal. in auth. qui res. C. de sacrosanc. eccle. ꝙ cadens à solo, cadit à superficie. ¶Decimosextò †quæritur, vtrũ emphy- 22
teuta ecclesiæ vel priuati possit sine domini voluntate donare meliorationes, quas fecit in re emphyteutica. Et dico ꝙ sic, saluo iure dominico: loquẽdo de emphyteuta priuati, secũdum gl. in l. fi. C. eo. & Iac. But ibi. & Gof. & Old. & Bal. in d. l. fin. & in multis locis. & Dy. Cyn. & Imol. & oẽs Legistas modernos in l. si domus. de leg. j. & gl. in d. c. potuit. & Host. & Azo. in Sum. & Spec. & Io. And. in d. §. nũc. & Inn. & Car. Flo. in d. c. potuit. & Pe. de Anch. & omnes Canonistas. & ista opinio est cõmunissima & tenẽda. Nec obstat primò ꝙ Bar. in d. l. fi. dicit hanc opinionem veram esse in emphyteuta fisci, sed nõ priuati, per l. ij. C. eo. quia Bal. in l. vsufructu. ff. sol. matr. dicit eum male intellexisse d. l. ij. quia loquitur quãdo alienat proprietatẽ, & sic ius domini quando autẽ alienat saluo iure dominico, tenet sem per donatio vel legatũ. Non obstat etiam secundũ fundamentũ contrariè opinantiũ, scilicet si emphyteuta priuati hoc posset, multùm damnificaretur dominus, ex quo cõtra tertium, id est, donatariũ nullam haberet actionẽ personalem: & esset illi necesse agere rei vẽdicatione, & cõsequenter probare de dominio: qđ multũ est difficile. quia respondet dominus Card. Flo. & Imol. in d. c. potuit. & moderni Legistæ in d. l. si domus. ꝙ inde nullũ domino præiudiciũ fit: quia quanuis emphyteuta non teneatur dominũ requirere, an velit sibi donari: tamen cũ ipse emphyteuta nõ possit suũ singularem successorem in possessionẽ propria authoritate inducere, aliogn suo iure priuaretur, tenetur dominũ requirere, vt ipse hunc donatariũ in emphyteutã recipiat: & per seipsum, & nõ per procuratorẽ eum in possessionẽ inducat: & cõsequenter eum inuestiat iuxta formam dictæ l. fin. & laudemium inde recipiat: de quo infrã. §. xx. vnde hunc donatarium dominus in emphyteutã recipere non tenetur, nisi sit de psonis nõ prohibitis, & soluere annualem solitum canonẽ solenni stipulatione promittat, & sit persona idonea ad soluẽdum: aliàs eũ dominus recipere nõ tenetur, per tex. & gl. in d. l. fi. in ver. necessitatẽ. ibi: ad personas nõ prohibitas, sed cõcessas & idoneas ad soluendum. aliter si ad possessionem ingrederetur donatarius, caderet à iure suo. & sic per illũ modũ lex consuluit indẽnitati domini, vt nõ habeat necesse agere rei vẽdicatione, sed eum habeat obligatũ ex sua promissione solẽni. Cõclude
† igitur ꝙ emphyteuta suũ ius aut sua melioramenta do- 23
nare volens nõ tenetur dominũ requirere an sibi velit donari: nec eius responsum per menses duos expectare: cũ in hoc solo differat circa hoc donatio à vẽditione: sed statim donare põt, & deinde tenetur dominũ reqrere, vt donatariũ recipiat in nouũ emphyteutã: pro qua receptione & no ua inuestituta debet duobus mẽsibus expectari & solui laudemiũ, vt dictũ est: quia ibi est receptio & noua inuestitura. ¶Loquendo verò de emphyteuta ecclesiæ, vbiq; docet Bar. ꝙ irrequisita ecclesia nec donare nec vẽdere, nec aliter põt alienare. & ita in cõtingentia facti cõsuluit per text. in l. vniuersas. C. ne rei do. vel tẽplo. secus de emphyteuta fisci: qa fiscus habet obligatũ quẽcunq; possessorẽ ad cẽsum sibi debitũ eo ipso ꝙ possidet. quod de ecclesia iure cautum nõ reperitur: nõ obstãte cõmuni dicto ꝙ ecclesia & fiscus æquiparãtur. l. fi. C. de sac. san. eccl. quia æquiparantur quo ad casus expressos ibi, inter quos iste nõ reperitur. Sed Bal. in d. l. fi. tenet cõtrarium, scilicet ꝙ donare potest sine con-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sensu ecclesiæ saluo ecclesiastico iure, dicés Bar. pessimè cõ suluisse. & d.l. vniuersas. procedere qñ emphyteuta donat vel alienat rẽ ecclesiæ tanquã propriam, nõ facta mentione de ecclesia: vel nõ dicendo, saluo iure ecclesiæ: quia cũ alienatio talis in ecclesiæ damnum vergere possit: ideo lex illa talem cõtractũ prohibuit donationis vel legati vel alium. imò secundum Io. And. alienare posset hoc casu sine iuris solennitate, quia nõ alienatur ius ecclesiæ, sed ecclesiastici emphyteutæ. Ad hæc autẽ probãda ipsius Bar. fundamentũ Bal. assumit: quia ille ibi dicit ideo nõ posse donare emphyteutam priuati, quia dñs afficeretur incõmodo, cum agere nõ posset cõtra tertiũ actione personali. qđ cessat in fisco: quia omnẽ possessorem potest ad canonẽ cõuenire eo ipso ꝙ possidet: & sic ad propositũ prælatus ecclesiæ habet obligatã rẽ emphyteuticã pro canone soluendo, adeò ꝙ ad quẽcũq; trãseat possessorẽ, agere contra eũ põt hypothecaria: vt est tex. no. in §. siue autẽ. in auth. de nõ alie. Quare autẽ possit emphyteuta sine domini volũtate donare, nõ autem vendere, Io. And. hac ratione mouetur: quia vẽditor habet solam affectionẽ ad pretiũ. vnde satis est sibi ꝙ pretiũ assequatur a domino. vnde cũ nullũ possit interesse prætendere, voluit ius vt potius domino quàm extraneo vendat. sed in donatione donator respectũ habet ad personam. fortè enim vult vni propter sua merita donare, vel vt eũ obliget sibi. quæ ratio cessat in domino: qa ad illũ non habet illam
24 affectionẽ. ¶ Decimoseptimò † quæritur, vtrũ emphyteuta rem emphyteuticã possit sine domini volũtate legare, aut permutare, vel dare in pignus, aut in solutũ? Et dicit Bart. in d.l.fi. ꝙ non potest legare, sicut nec donare. Bal. autẽ ibi, & Sal. & Spec. in d. §. nũc. dicũt ꝙ potest, siue sit emphyteusis priuati, siue ecclesiastica, dummodo legetur tali ad quem transire possit, qñ est ecclesiastica. Et si pater emphyteusim accepit pro se & filiis suis. Bal. in c.j. in ti. an agnatus. tenet ꝙ potest eam prælegare vni filiorũ, licet nõ feudũ. sed Ang. cõsi. xviij tenet ꝙ nõ: quia ius est quæsitum filiis: nisi alteri filiorũ tantũdem de aliis bonis prælegasset. alleg. l.j §. assignare. ff. de assi. liber. iúcta l. si cũ dotẽ. §. si pater ff. sol. mat. Et sic concordat Doc. Põt etiã in eã aliquis hæres institui etiã extraneus sine domini cõsensu. Quantũ verò ad permutationẽ attiuet, Pan. in d.c.fi. de loca. dicit ꝙ vbi prohibetur vẽditio facta cõmemoratione de pretio, vt in d.c. fi. & d.l.fi. non intelligitur de alia specie alienationis: vt in l. fi. C de prædi. curi. & decu. & per hoc infert ꝙ etiã permutari potest & sic limita l. statu liberi. §. Quintus. ff. de statu li. & quod notatur in l.ij. C. de vsuca. pro empto. vbi tenetur ꝙ nomine emptionis & vẽditionis intelligitur omnis cõtractus, per quẽ rei dominiũ transfertur. Vnde idem per omnia dico de permutatione sicut de donatione: & cõsequẽter nõ tenetur emphyteuta dominũ pergrere an velit ipse permutare: sed postquã permutauit cũ aliquo, tenetur perquirere dominũ vt inueniens tertiũ inducat in possessionem: & inde laudemiũ percipiat: vt vult Inn. in d.c. potuit. ¶ Põt etiã res emphyteutica pignori dari saluo iure domini: scilicet si sit priuati. Secus autẽ si ecclesiæ: quia tũc pignorari vel hypothecari nõ põt: pauth. hoc ius. & auth. q tem. C. de sac. tan. eccl. ¶ Põt etiã dari in solutũ pro debitis ipsius emphyteutæ sine domini consensu, secundũ Bal. in c.j. de prohi. feud. ali. per Fed. qñ ista datio fit per iudicẽ: qa cũ dicta alienatio sit necessaria, videtur posse per iudicẽ in iuribus ipsius emphyteutæ, saluo tñ semp iure dominico: si autem nõ per iudicẽ, sed per ipsum emphyteutã fieret dñs requirẽdus est. ¶ Põt ẽt dari in dotẽ: vt s. Dos. §. viij. ¶ De-
25 cimooctauò † quritur, vtrũ pater qui scilicet in rebus filii habet vsumfructũ. C. de bon. mater. l.j. possit rem filii dare in emphyteusim? Et dico videri ꝙ sic: quia pater in talibus habet liberã admiistrationẽ, ita ꝙ filius eũ prohibere nõ potest ab admiistrãdo, aut ab eo exigere rationem. C. de boquæ lib. l. fi. §. hoc proculdubio. tñ Doc. indistincte dicunt talẽ dationẽ valere: sed filios patre mortuo totũ posse reuocare: qa certi sunt casus, in quibus patri de rebus filii alienare pmittitur. d.l. fi. de quorũ numero nõ est iste. Itẽ quia patri in talib⁹ bonis prohibetur alienatio tẽporalis, id est, pignoris obligatio. d.l. fi. ergo multo forti⁹ ꝓhibetur perpetua. hæc Pet. ¶ Decimonono, † qritur an filius renũtiãs 26
hæreditati paternæ retinere possit emphyteusim. Et dicit Bart. in l. vt iurisiurá. §. si libert. ff. de oper. lib. ꝙ sic qñ quis recepit emphyteusim ꝓ se & suis filiis ac nepotibus. Secus si poneretur etiã illud verbũ, hæredibus: qa tũc debetur filiis ista demũ si essent hæredes: qa cõcessio tũc vtrũq; regrit, scilicet ꝙ sit filius & hæres. & dicit tex. in auth. de nõ alie. §. emphyteusim. Et ideo feuda q̃ trãseũt ad filios, si sint hæredes, dicũtur venire in hereditatis petitione: vt in l. itẽ videndũ. ff. de pet. hær. & idẽ dicendum in emphyteusi. q̃ hoc requireret, scilicet aliquẽ esse filiũ & heredem. ¶ Vicesimò 27
† quæritur, an emphyteusis ecclesiæ transeat in monasteriũ si emphyteuta ingrediatur? Et dico ꝙ ista materia tractatur in c. in præsentia. de ꝓba. & ibi Fel recitat: igitur si emphyteuta ingreditur mõasteriũ, Ias. in l.ij. C. de iur. emph. dicit ꝙ qñ ecclesia est dñs directus, põt reuocare biennio. & idẽ Sal. & Pet. de Anch. addẽs, data æstimatione vel re vendita intra annũ. & idẽ Ias. & Spe. Et hoc obseruat cõsuetudo ꝙ succedat monasteriũ cũ protestatione vendendi intra annũ: vt testatur Spec. & Ias. & Io. And. Doctori autẽ insigni hoc attestãti ttatur. Arg ẽt est in l. si filius fa. ff. de leg. j. xij. q. ij. lõgingtate. Vult ẽt Spec. ꝙ ecclesia possit in ea bres institui, aut ei dari, vel legari, nõ vt eá habeat, sed vt vẽdatur. Si verò emphyteusis adueniat iã ingresso vel ꝓfesso ex successione: dicit Fel. idẽ qđ in priori casu. Et sic in contractu erat pactũ de non alienãdo in monasteriũ vel ecclesiã nõ obstat: quia pacta loquũtur de alienatione: successio autẽ nõ est alienatio. Itẽ quia secundũ Spec. intelliguntur de alienatione facta ecclesiæ, vt apud eã maneat: secus vt vendatur. Itẽ qa talis prohibitio tacitè, imò et expressè de iure inest: vnde tacite & expresse eadẽ est virtus pacti & legis. l. cũ quod. ff. si certũ petatur. & expressio eorũ quæ tacite insunt, nihil operatur. l. extra. ff. de leg. j. l. non recto. C. de iudæus. Et casus l. iita quis. in §. ea. ff. de verb. obli. nõ est ẽmilis: quia ibi nõ est prohibitio nisi ex pactis. ¶ Vicesimo 28
primò † qritur, vtrũ laudemiũ sit soluẽdum qñ res emphyteutica transit ad alium emphyteutã? Et dico ꝙ sic, etiam si transeat per donationẽ, secundũ Pet. qui suprà, nõ obstante ꝙ sine domini voluntate emphyteuta dare nõ possit: quia magis fauendũ est illi qui habuit titulo onero⁹o, sicut qui emit, quàm qui titulo lucratiuo. vnde sicut primus debet laudemiũ: vt C. eo. l. fi. sic iste. Itẽ quia legatũ & donatio æquiparantur: ex legato autẽ debetur. l. is qui. ff. de legij. ergo debet & donatarius. Cõtrariũ tñ tenet Spec. tit. de loca. scilicet ꝙ nõ tenetur. Et nõ debet laudemiũ excedere quinquagesimã partem pretii rei emphyteuticæ. C. de iure emphy. l. fi. Sed secũdũ Host. est pars tricesima de cõsuetudine, quæ seruãda est. Fallit tñ quod dictũ est in quinq; casibus, in quibus nõ debetur. ¶ Primò, qñ hæres adit emphyteusim ratione hæreditatis: qa dominus habet laudemium propter laboré mittẽdi nouũ emphyteutã in possessionẽ: quia hoc casu nõ requiritur: cũ hæres authoritate propria adire possit hæreditatẽ: vt in auth. de hær. & fal. §. in oibus. Sed

Sed hoc dictũ Petri limita verum primò qñ filius instituitur hæres, vel succedit ab intestato: secus si extraneus institueretur hæres: qa ab isto hærede laudemiũ deberetur: vt videtur velle gl. & doct. in l. fi. C. eo. & secũdò, nisi cõsuetudo sit contrariũ. ¶ Secundò fallit qñ res emphyteutica fuit vẽdita & tradita, si post retradatur ex antiqua causa: qa nõ videtur noua traditio, sed prima: si tamen retradita est ex causa noua, laudemiũ debetur: qa ista secunda traditio est similis priori, ex qua laudemiũ debebatur: & multitudiné traditionũ sequitur multitudo laudemiorũ. l. quicũq;. C. de ser. fug. ¶ Tertiò, qñ quis vẽdidit, sed re integra discessum est à venditione: qa dominus non habet mittere nouum emphyteutã in possessionẽ. Petrus tamen, vbi s. dicit laudemiũ ei hoc casu deberi: quia per eũ non stetit: ideòq; perinde est ac si missset: qd' & si verũ forte sit de rigore iuris: non tamen de æquitate. ¶ Quartò, qñ alienatio est necessaria: puta si pater dotat filiam nõ habẽs alia, secundum Bart. in l. & ideo. ff. de cond. fur. qa solũ soluitur laudemiũ qñ alienatio est voluntaria. ¶ Quintò, secundũ Barto. qñ plures habentes rem emphyteuticã cõmunem, diuidunt eam inter se: quo tamen casu Pet. Hel. dicit deberi laudemiũ: quia diuisio est alienatio. quod patet, tum qa ante diuisionẽ nullus est dñs huius partis magis quàm illius: sed per illã quilibet efficitur dominus suę partis. ff. de leg. ij. l. Meuius. §. duobus. tum qa in diuisione requiritur cautio de euictione. Sed Bar. in l. & ideo. ff. de cõdi. fur. dicit hãc quæst. præcedere aliã, scilicet vtrũ prædicti possint diuidere dño irrequisito. & cõcludit ꝙ sic, per l. voluntas. C. de iideic. & videtur verũ: quia ratio prohibitionis alienãdi in extraneũ est, quia extraneus ille nõ habet necesse recognoscere dñm: vt no. doc. in l. fi. C eo. quæ ratio cessat qñ quis vendit alteri emphyteutę socio suo. Nunc autẽ ad quęstionem propositã Gul. videtur indistincte tenere ꝙ dñs nihil habere debeat. & facit optime. l. per diuersas. C. man. & hác opin. Bar. & Gul. tene, nisi consuetudo obstat: quia dicta
29 alienatio est necessaria. ¶ Ad † plenioré tamen dictorũ notitiã sciendũ est ꝙ Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. & in d.l. & ideo. & in multis aliis locis tenet indistincte ꝙ plures emphyteutæ quocũq; titulo inter se alienare possient sine domini cõsensu. & idẽ tenet Ang. & Sal. & Pau. de Ca. Et ratio Bar. est, qa ideo ꝓhibetur emphyteuta donare sine cõsensu dñi: qa fieret illi præiudiciũ, cùm tertius nõ sit obligatus dño actione personali, sicut emphyteuta. quæ ratio cessat qñ sunt plures emphyteutę vnius domini, cum quilibet sit obligatus domino actione personali ad canonẽ. Contrariũ autẽ tenuit Gul. de Cu. in l. cũ hi. in §. si pluribus. ff. de transac. & do. Iason, secundũ quos ratio Bar. concludit in diuisione prædicta: aliàs est cõtra eũ: quia licet vnus quisq; emphyteutarũ sit obligatus domino actione personali pro parte sua, cum obligationes hæreditariæ ipso iure pro rata diuidantur. C. de acqui. hære. l. ij. tamen pro parte quam quis emit à socio, nec est obligatus dño actione personali: & cõsequẽter socius volẽs alienare partẽ suam, requirere debet cõsensum dñi, an scilicet velit tantũ pro illa parte præstare, quantũ socius. ¶ Vicesimo se-
30 cundo † quæritur, quis habeat laudare, pater, an filius, qñ emphyteuta vẽdens est filius fa. in cuius bonis pater habet vsumfructũ? Et dicit Pet. He. ꝙ filius habet laudare. C. eo. l. fi. quod vero dño intelligitur. ff. si ager vecti. l. j. proprietarius autẽ est verus dñs: vt ff. ad Sil. l. j. & cõsequẽter filius ꝓprietarius debet laudare. Dicit tamẽ ꝙ laudemiũ, qd' filius habet, tenetur patri restituere. ¶ Pro maiori tamẽ notitia prædicti casus quæritur de alia quæst. Pone ꝙ sit vnus dominus directus fundi, & alius habeat vsumfructum eiusdem: vel vnus sit dñs vnius domus, & alius habeat ius percipiendi pensione: modò accidat ꝙ vnus alienet istũ fundũ: cui debebitur quinquagesima, vsufructuario an proprietario? Et sic est quęstio an appellatione pẽsionis vel vsusfructus veniat laudemiũ. quã format Alb. superrub. C. de vsufructuario: motus qa omne emolumentũ veniẽs ex re vsufructuaria debetur vsufructuario. l. itẽ si fundi. ff. de vsufruct. Io. autẽ And. in d. §. nunc. format quæst. qd si res talis inciderit in cõmissum: puta emphyteuta nõ soluẽte canonẽ, vel alienãte sine forma debita, an applicetur vsufructuario vel ꝓprietario? Et determinat ꝙ veniret ꝓprietario. ¶ Vice
31 umotertiò † quæritur, an domino laudemiũ debeatur, quãdo ipsemet emit à suo emphyteuta eius melioramenta? Et dicit Alb. in d.l. fina. post Odof. ꝙ non: quia quinquagesima debetur dño propter cõsensum præstitum emphyteutæ dum iam alterũ alienat. Item pro noua inuestitura & receptione nouæ emphyteutę, in qua receptione fortè dominus afficeretur damno propter mutationem personarum: & in hoc saltem grauatur, quia nouum debitorem inuitus recipit, quando cessat quando ipsemet emit.

De Emptione & Venditione.

1 *Emptionis & venditionis appellatione, quænam alienatio contineatur?*
2 *Emptio & venditio quomodo rem emptoris esse faciat?*
3 *Periculum rei venditæ, si aliud dictum non sit, ad quẽ pertineat? Et ad id traditur regula cum ipsius explicatione, vsque nu. 4.*
4 *Periculum melioris, deterioris, aut fructuum rei venditæ, ad quem pertineat?*
5 *Vendi quænam possint, aut id minimẽ? Et vtrum rem suam alio quo casu quid vendere teneatur? num. seq.*
7 *Res quo pretio emi, aut vendi possint? Et an liceat rem pluris, quàm valeat vendere? num. seq.*
9 *Pretium rei venditæ, vbi iustum, aut æquũ non fuerit, quid agendum sit? Et vbi deceptio est citra dimidium iusti pretij, an teneatur quis in foro animæ restituere?*
10 *Vẽdere carius, aut emere vilius, quàm põt, an alicui liceat? Et qd in negotiando, an liceat carius vendere, quàm sit emptũ? nu. seq.*
12 *Emere rem intentione ac proposito statim reuẽdẽdi cum lucro sine rei mutatione, temporis, aut loci, an liceat?*
13 *Vendere carius, quã emere ex sola tẽporis mutatione, an liceat?*
15 *Vendere carius ad tempus, quàm præsenti pecunia, ratione dilationis temporis, an liceat?*
16 *Mercator sciens ad aliquem locum posse se multos venturos cum abundantia earundem mercium, an possit vendere pretio tunc currente, an verò teneatur vendere pretio, quod futurum sit; aut tunc esset, si res sciretur?*
17 *Mercator cupiens nocitum iri inimico, scribit amico vt multum lanæ, aut alterius mercis emeret: quoniam deinceps futura est cara, quod tamen falsum nouit: ac deinde literas excidere in eo loco permittit, vnde ad inimici cognitionẽ peruenire queat: an si inimicus huius occasione talia emat, ac deinde perdat, peccet moraliter: & an ad satisfactionem teneatur?*
18 *Mercator magnus Venetus literis ab oriente acceptis, vt aromata emeret, quod futura essent cariora, eas laceravit proponẽs aromata omnia emere: alius autem literarum frustra collegit, quæ inter se comparata legit, ac negotium intellexit: atque proinde in emendo præuenit, & ob id lucrum sustulit: an peccarit huiusmodi fragmentorum collector & emptor.*
19 *Mercatoribus, num inter se conuenire liceat: vt res certo pretio vendatur, aut vt quid tale ab vno solo vendatur.*
20 *Venditio an rei venditæ defectu iniusta reddatur?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

21 *Venditor rei venditæ num vitium declarare teneatur? Et quid de his, qui rerum defectus negant: falso bonitates affirmant & periurijs ac mendacijs scienter adstruunt num. seq.*

23 *Emptum pecunia alienа, cuius fiat? Et ibidem ad quæstionis explicationem, limitationes ad responsum primum aliquot?*

24 *Venditum duobus, vtrius esse debeat: & in quod crimen incidat venditor? Et quid si nõ vẽdat, qui iam alteri obligarat fidem permutet, aut alteri insolutum det, alteríve distrahat?*

25 *Vendens xij. quod x. vendendũ suscepit, an ad duo supra illa decem danti ad vendendum teneatur?*

26 *Venditor emptori num de euictione teneatur? Et quot casibus euictionem præstare non tenentur? Et ibidem quòd septem casibus de quibus hic ordine. Et quæ si pactum intercesserit, de euictione non præstanda? nume. seq.*

28 *Venditor, quo casu de euictione tenetur, quatenus teneri censendum sit?*

1 EMPTIO† & venditio suo nomine alienationẽ quãlibet non includit, secundũ Bart. in l. voluntas. C. de fideic. licet in principio iuris ciuilis nomine venditionis veniret omnis alienatio: vt patet per l. statuliberi. §. Quintus. ff. de statulib. Vnde emptio & vẽditio est alienatio, nõ quælibet: sed qua dominia & possẽsio rei venditæ trãfertur per traditionẽ ipsius domini: vel si nõ est dñi vsucapiendi cõditio in ementem pro ipsa soluto pretio. Nec põt esse vẽditio sine pretio. s. pecuniæ numeratæ. Instit. de emp. & ven. §. item pretiũ. quia vbi aliud pro alio datur, permutatio est, nõ venditio. ff. de cõtrahen. emp. l. j. ¶ Primo† verò quæritur, cũ emptio & venditio rem faciat esse emptoris? Et dico q̃ non aliter, nisi aut pretium sit solutũ, aut satis eo nomine factũ, vel aliter fidem de pretio habuerit venditor, & res tradatur: vt l. quod vẽdidi. ff. de cõtrahen. emp. nec tradẽdo tamen rem vẽditor videtur fidẽ habere de pretio, secundũ gl. in d. l. quod vẽdidi. nisi fortè emptor dicebẽt se pecuniã habere ad manũ, cùm non haberet: & sic tradidit: vt ff. de pig. act. l. si quasi. Similiter fidẽ habet de pretio si dedit diem solutionis emptori. ar. l. ad solutionẽ. C. de re iud. nõ tamẽ quilibet qui põt vendere, potest fidẽ habere de pretio, vt tradendo rem emptori trãsferat in eũ dominiũ: quia hoc non põt procurator fisci, ecclesiæ & minoris, vt not. Bart. in l. à diuo Pio. §. sed si emptor. ff. de re iu. & Cyn in l. inciuile. C. de rei vend & est text. iuncta glo. in l. si procurator fisci. ff. de iure fisci. & not. Pan. in c. cum olim. el j. de offic. deleg. ¶ Secundò† quæritur, ad quẽ pertinet periculũ rei venditæ, si aliud in pacto specialiter non est deductum? Et dico de natura esse huius cõtractus, q̃ ex quo initus est, pertineat lucrũ & periculũ rei emptæ ad emptorẽ: licet res tradita nõ sit. Insti. eod. §. cum autẽ. ff. de peri. & com. rei ven. l. id quod. Circa hoc autem datur regula talis: Cum vẽditio fit purè, & sine scriptis, certę speciei nõ exigẽtis degustationẽ, omne periculũ spectat ad emptorẽ: excepto casu publicationis: nisi pactum, culpa, vel mora interueniat, vel calliditas. ¶ Primo autẽ dicitur pure: quia si cõditionalis esset venditio, ante conditionis euentũ periculũ pertinet ad vẽditorẽ. ff. de peri. & cõmo l. illud. quod, vt ex Azo. & Gof. colligitur, intelligendũ est de periculo peremptionis: sed periculũ deteriorationis pertinet ad emptorẽ: vt in l. necessariò sciendũ. ff. de peri. & com. rei vẽdi. ¶ Et secundò dicitur, sine scriptis: quia si fiat in scriptis, periculũ spectat ad venditorẽ, antequã scriptura perficiatur: cũ neuter agere possit quousq; compleatur. C. de fide instr. l. cõtractus. Sed limita quod dictũ est, intelligẽdo contractũ fieri in scriptis, qñ cõuenitur vt nõ valeat antequã scriptura sit facta. C. de proba. l. cũ res. Vnde secus si à principio simpliciter contrahatur, & postea ad probationem fiat inde scriptura. ff. de pig. l. cõtrahitur. ¶ Et tertiò dicitur, certæ: quia si sub alternatione seu disiunctione vẽdam tibi Stichũ vel Titiũ: periculũ primi ad venditorẽ, secũdi verò ad emptorem pertinet. Vnde si perit Stichus, peribit vẽditori: & Titius erit in obligatione solùm, & dabitur. Si verò ambo pereãt: vẽditor liber erit, & Titius peribit emptori, qui solus remãserat. ff. de cõtrahen. emp. l. si in emptione. §. si emptio. ¶ Et quartò, dicitur speciei, quia si in genere fiat vẽditio: puta, vẽdo tibi asinum vel hominẽ, nõ dicẽdo quẽ, nunquam ad emptorẽ periculũ spectat: quia genus perire nõ potest. ff. ad leg fal. l. in ratione. §. verũ. Et hoc verũ est, qñ genus nõ est determinatũ, seu qñ venditur certũ de incertis. Sed si genus esset determinatũ, seu si vẽdatur in certum de certis: vt vendo tibi decem sextaria ex hoc dolio, vel asinum de his quos possideo: liberatus est vẽditor si pereunt omnes, sicut in legato. d. l. in ratione. §. incertę. *In hoc tamen* Host. in Sum. tenet, vt videtur, q̃ legatariis si omnia pereant, non perit legatũ: puta vinũ cum effusum sit. neque pretiũ: quia illud nõ est legatũ: emptor autẽ poterit pretiũ repetere, quasi sine causa sit apud venditorẽ: & sic adhuc nõ soluit, habet exceptionẽ: & sic ad eum periculum non spectat. Sed ego dico q̃ nec etiam pretium emptor isto casu repetere potest, nec excipere vt nõ soluat, nisi vẽditor fuisset in mora: quia iam translatum erat dominiũ vnius illorum asinorũ indeterminatè siue per indiuisum: res autẽ domino suo perit: nec illud pretium erat apud venditorẽ sine causa: sed cum causa, s. emptionis. Vnde Paul. de Cast. in l. quod te. ff. si certum pet dicit q̃ debitor obligatus in genere generalissimo, puta ad hominẽ, non liberatur per interitum: nec in subalterno, puta ad seruos, si intereãt solùm aliqua. secus si oẽs: quia periit totum genus: vt d. §. incertę. Quod tamen dictũ Pauli, qui opin. teneret Host. diceret verũ solùm in legato: vt loquitur d. §. incertæ: secus in vẽditione. ad quod est text. not. in l. quod si pẽdente. ff. de peri. & com. rei ven. ¶ Et quintò dicitur, nõ exigentis degustationẽ: quia si fiat vẽditio pure. i. sine cõditione, & sine scriptura, & de re certa, seu determinata, & in specie. i. in singulari, puta hunc seruũ, aut hoc vinũ: vbi res vendita degustationem requirit, vt vinum, distinguendũ est: quia si venditio fiat in specie: periculũ erit emptoris post degustationẽ solũ, secundũ Sum. Ros. quæ allegat l. si vina. ff. de peri. & com. rei ven. vel etiã ante degustationẽ, secundũ Sum. Ang. quę allegat glo. in l. j. ff. eod. Sed illa gl. videtur quãbuidam euertere textũ, & tangit contra opinionẽ communem. Ibi vide si placet. Si autẽ non in specie, sed ad mẽsuram venditio fiat? periculũ est venditoris, donec fit mẽsuratio: & si emptor nolit mẽsurare, venditor etiã si nihil dixit de expeditione vasorũ, potest coram testibus mẽsurare, & effundere monito prius emptore, si vasa sunt ei necessaria propter vindemia, vel nouã & iustam rationẽ. ff. vbi §. l. j. & ij ¶ Et sextò dicitur, excepto casu publicationis: quia si fundus vẽditus fuerit ante traditionem, vel pòst publicatus causa maleficii vẽditoris, periculũ erit venditoris. l. si fundus. ff. loca. & ibi glos. & ibidẽ Gof. & Host. Sed intelligę propter maleficiũ admissum antequã emptor proprietatem adipiscereturr. ¶ Et septimò dicitur, nisi pactũ: quia licet vẽditor ex natura contractus teneatur de dolo, & lata culpa, & leui: non tamẽ de casu fortuito. ff. de peri. & cõm. rei vend. l. custodiam. & l. si vendita. ex pacto tamen tenetur, scilicet de calib specificatis tantùm. ff. eo. l. si in venatione. ¶ Et octauò dicitur, culpa scilicet præcedẽte. Iust. ec de §. cum autẽ. & hoc etiã si fuit in culpa leui perditionis rei: ut

cut in commodato & deposito. ¶ Et nonò dicitur, mora, s. tradendi rem: quia tũc periculum spectat ad morosum vẽditorem, etiã si res penes aliũ erat peritura. ff. de lega. j. l. cũ res. & hoc in foro cõtentioso: secus in foro animæ. Si verò vterq;, id est, tã venditor quàm emptor fuit in mora, posterior mora præpõderat primæ: & illi nocebit quo ad periculum. d. l. illud. ff. de peri. & cõ. rei ven. quod limita, nisi põriori nõ nocebit. & casus est iũcta gl. iu. l. si per emptorẽ. in fi. ff. de act. emp. & vẽ. ¶ Et decimò dicitur, calliditas: quia si vẽditor affirmauit bonitatẽ duraturam, imputatur ei: vel si bonitatẽ sciebat non duraturã, & tacuit. ff. de peri. & cõ. rei ven. l. si qs vestra. Vnde admiscẽtes vina praua bonis, & tacẽtes, tenentur ad restitutionẽ de omni dãno vel interesse, &
4 de eo quod inde plus habuerũt. ¶ Tertiò† quæritur, ad quẽ spectet periculũ melioris & deterioris aut fructuum rei vẽditæ? Et dico q̃ si res vẽdita est in specie, secũdum legistas, siue in numero, secũdũ dialecticos, quod idẽ est: puta si vẽditus est iste equus, deterioratio & melioratio rei vẽditæ pertinet ad emptorẽ: extra de reg. iu. qui sentit. lib. vj. nisi vẽditio sit cõditionalis, vt dictũ est: fructus autẽ rei vẽditæ pertinẽt ad vẽditorẽ, donec sit perfecta vẽditio: quod tũc est, vt no. glo. C. de peri. & cõ. rei vẽ. l. j. qñ pretiũ est solutũ, vel habita fides de pretio: licet aliàs sit perfecta, quãdo res est tradita. ff. de act. empt. & vẽ. l. si quis alienã rẽ. Ea verò perfecta pertinet ad emptorẽ. Vnde ad ipsum per-
5 tinet quod per alluuionẽ flumẽ accrescit, & fructus, & partus. C. de act. emp. l. fructus. & l. pen. ¶ Quartò† quæritur, quæ sunt, quæ possunt, aut nõ possunt vẽdi? Et dico q̃ vẽdi ¶ Prohibẽtur autẽ primò spiritualia: vt j. Simonia. ¶ Secundò, illa quorũ vsus est solùm ad malũ: vt s. Ars. ¶ Tertiò, res aliena. de quo vide gl. in l. rẽ alienã. ff. de cõtrahen. empt. & qui emit, ad restitutionẽ tenetur: vt j. Restitutio. j. ¶ Quartò, vasa sacra in eadẽ forma laicis: sed solùm alteri ecclesiæ propter necessitatẽ. l. sancimus. la j. C. de sacrosan. ecc. cõtracta autẽ vẽdi possunt cuicunq;. de cõsec. dist. j. ligna. x. q. ij. hoc ius. ¶ Quintò, res pupilli ipsi tutori. l. cũ ipse. C. de cõtrahẽ. emp. & ff. eo. l. si in emptione. ¶ Sextò, liber homo. potest tamẽ pater vendere filiũ necessitate famis vrgẽte. l. j. & ij. C. de pat. qui fi. di. ita tamẽ q̃ si restituatur emptori pretiũ siue à filio, siue ab alio quocũq;, quãdocunq; ipse in ingenuitatẽ perueniat: in nullo autẽ alio casu licet filiũ vẽdere patri: matri verò nec in alio nec etiã in isto: similiter nec marito vxorẽ: quia nõ est ita in eius potestate, sicut est filius in potestate patris. Si autẽ liber homo patiatur se vẽdi ad pretiũ participandũ, efficitur seruus. Insti. de iure perso. §. serui. ¶ Septimò, Christiani, secũdum Arch. capti in bello redigi nõ possunt in seruitutẽ, aut emi in seruos, aut empti vẽdi: infideles autẽ rediguntur in seruitutẽ, & emi possunt ac vẽdi in bello iusto: & si postea efficiãtur Christiani, non tamen ex hoc à seruitute liberãtur, quãuis hoc facere sit piũ. ¶ Octauò, omnia sophisticata prohibẽtur vẽdi pro veris: vt de auro & argento alchimico dictum est s. Alchimia. §. v. & j. §. xvij. ¶ Quintò† quæritur,
6 vtrũ qs rẽ suã aliquo casu vẽdere cõpellatur? Et dicit Pan. in c. j. eo. ti. secũdũ cõmunioré opinionẽ, q̃ aut quis exposuit rẽ suã venalẽ, aut nõ. Primo casu in necessariis ad vitã hominis potest superior insistituere iustum pretiũ: quia interest superioris prouidere vtilitati subiectorũ & reipublicæ: & in istis debet intelligi d. c. j. & iura similia. Ex quo infert Bal. in l. j. C. de epis. aud. q̃ cũ vita hominis sine vẽmẽtis & hospitio duci nõ possit: quod etiã in domibus aptis ad locandũ, & in pannis potest statui certum pretium. Et ita iam dudũ actum fuit Paduæ in domibus conducendis per scholares: quia descripta fuit domus quælibet apta in certo libro, & descripta pẽsio annalis. In aliis autẽ quæ nõ sunt necessaria ad vitã hominis, locũ habet l. dudũ. C. de cõtrahen. emp. & l. nemo exterus. C. de Iudæ. vbi habetur q̃ nemo cõpelli põt ad vendendũ rẽ suã: nec potest quis alienæ rei pretiũ imponere: sed quisq; in re sua erit moderator & arbiter. l. in re mãdata. C. man, & in d. l. dudũ: Secũdò autẽ casu principali, scilicet cũ quis rem suã non exponit venalem: aut subest necessitas: & possunt exuberantes cõpelli ad vendendũ iusto pretio ea, quæ ad hominis vitã sunt necessaria: & sic seruatur tẽpore caristiæ: quia tunc omnia victualia debẽt esse cõmunia. Et ad hoc tex. cũ gl. in c. sicut hi. xlvij. dist. vbi cõcluditur q̃ licet indigentibus agere cõtra diuites ad victualia cõmunicanda: tamen cũ implorationẽ iudicis, vt cõpellat. Nota verò secundũ Azo. q̃ ordo ciuitatis pretia grandia taxare non potest. ff. ad l. Iul. de anno. l. vlt. potest autẽ statuere ne quis fructum suum ad domũ reportet, aut rem aliã, postquã in foro venalem exposuit. l. nemo. la ij. C. de iud. & q̃ pro sterilitate vitanda & fertilitate habenda quilibet mercator partes alias adire teneatur ad emẽda fruméta vendenda in cõmuni: & q̃ quilibet ad hoc pecuniã mutuare teneatur. l. vnica. C. vt ne. lic. in compara. ipe. se ex. li. x. & ibi glo. & q̃ nullus emat vltra suã indigentiã, ne aliis res sint cariores, vel incõmodè habeantur. l. j. C. de epis. aud. ¶ Sextò† quæritur, quo pretio 7
res possunt emi aut vẽdi? Et dico q̃ licet variæ fuerint opiniones tam Legistarũ in l. j. C. de epis. aud. quàm Canonistarũ in c. j. & c. cũ dilecti. de emp. & ven. tamen, secundum omnes, nõ licet semper venditori rem suã vendere quantũ potest: quia est sententia iuris. x. q. ij. hoc ius. addita gl. Sed vt dicit S. Th. ij. ij. q. lxxvij. oportet pretiũ esse æquale rei, & ecõtra: quia emptio & vẽditio pertinet ad iustã commutationẽ, secundũ Philosophum in lib. Ethi. de cuius ratione est æqualitas. Pretiũ autem iustũ, siue æquale, secũdum Inn. & Ray. est quod cõmuniter currit in loco huiusmodi cõtractus, & etiã in tempore: vt in c. cum dilecti. de emp. & vend. & in l. ij. C. de rescin. ven. nisi dubiũ sit an res tempore solutionis plus sit valitura. de quo j. Vsura. ij. quod tamen pretiũ iustũ, secundũ S. Th. in indiuisibili non consistit. Vnde dicit gl. in d. c. hoc ius, q̃ iustũ pretiũ taxatur secundum æstimationẽ communẽ: & idem habetur in l. pretia. ff. ad l. Falci. Et si alicuius cõmercii non sit cõmunitas, determinabitur pretiũ præscitis circũstantiis iudicio boni mercatoris in re mobili, cũ alia regula dari nõ possit: in re verò immobili secundũ fructus: vt no. glo. & Bar. in l. ij. C. de rescin. vẽ. & sequũtur cõmuniter doctores. Quod tamẽ limitatur primò secundũ S. Th. quia quando vẽditor ex vẽditione dãnificatur multum, vendere potest & rẽ & suũ damnum. quod tamẽ intellige, si vẽditor vẽdit ad instãtiã emptoris, & vt ei seruiat: nõ autẽ si vẽditor vẽderet coactꝰ propter aliquã propriã necessitatẽ: quia tũc S. Th. in q. de ma. q. xiij. arti. iiij. dicit q̃ qui emit rẽ aliquã, tantũ pro ea iustè dat, quantũ valet: nõ autẽ quantũ ille, qui vẽdit, ex eius carẽtia dãnificatur. hęc ille. Secus autẽ, si ipse nõ dãnificaretur, & emptor multũ iuuaretur: quia cũ hoc nõ sit ꝓpter cõditionẽ vẽdentis, vẽderet quod nõ est suũ. Et secũdò limitatur secundũ Arch. nisi adsit fraus minorantiũ vel augentiũ pretia rerũ studiosè: sicut quidã lupi sua volẽtes vẽdere frumenta, cõueniunt vt nõ nisi certo pretio vẽdãt, vel emãt omnia, quæ sunt in foro: vt pretiũ crescat, & suo modo vendant: aut volẽtes emere exponũt multa in foro, vt pretium vilescat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vilescat. Quibus duobus casibus pretium rei non est secun
dum cõmunem æstimationẽ: sed in prima limitatione est
maius, in secũda est maius aut min⁹: vide j. eo. §. ix. & V su-
ra. ij. §. j. ¶ Septimo † quæritur, vtrũ liceat rem vẽdere plus
quàm valeat, aut emere pretio viliori, dúmodo nõ exceda-
tur medietas iusti pretii, vt dicũt iura? Et dicit S. Th. ij. ij.
q. lxxvij. ꝙ iniustũ est vẽdere carius, aut vilius emere, quàm
res valeat: potest tamẽ aliquãdo vendi plus quàm valeat in
se: licet tunc nõ vendatur plus quàm valeat venditori, neq;
quantũ valet emptori, iuxta dicta in priori §. vt quando ex
venditione lædit venditor: sed vẽdit vt complaceat, vt su
prá. Et similiter eadẽ ratione licet emere vilius, quàm res
valeat in se: puta, quia valde vtile est venditori vendere, nõ
autẽ emptori emere: sed emit vt seruiat: sicut qui emit ope
ras pauperis pretio expẽsarũ, ne fame moriatur. Et hæc ve-
ra sunt in cõscientia: iura tamen ciuilia permittũt contra-
hentes se decipere vsq; ad dimidiũ iusti pretii. C. de rescin.
ven. l. ij. extra de empt. & vend. c. cum causa quod Inno. in
c. in ciuitate. de vsu. dicit procedere iure fori, nõ iure poli,
& quo ad Deum. Nam ius positiuũ in odium litiũ noluit
dare actionẽ pro modica læsione: sed solùm quando excẽs-
sus est magnus: puta, cum quis est deceptus vltra dimidium
iusti pretii: quod quidẽ, secundum aliquos, tunc est, quãdo
res valens decẽ, venditur viginti & vno: sed secũdum Azo.
est ſi res valẽs x. vẽditur quinq; minus vno denario: aut xv.
plus vno denario. & hoc est verius, & secundum Hostiẽ. &
Bern. in c. cum causa. extra eo. vbi & Pan. dicit ꝙ secũdum
aliam opinionem non esset dare casum deceptionis in vẽ-
ditore: quia rem valẽtem x. oporteret dare pro nihilo vel
pro minus. quod est impossibile: quia venditio esset sine
9 pretio. ¶ Octauò † quæritur, quid agendum sit vbi pretium
non fuerit æquale rei, siue iustum? Et dico ꝙ si hoc sit vltra
vel citra dimidium iusti pretii, in plus vel minus rescinde
tur venditio, vel pretium reducetur ad æqualitatem: & ha-
bebit optionem rescindendi contractum, vel æquandi pre
tium emptor, quando est citra dimidium: vt not. Ber. in c.
cum dilecti. & c. cum causa. de empt. & vendi. Quando ve-
rò est vltra dimidiũ, optionem habebit venditor, secũdum
Azo: per arg. à contrario. Et si periret res, secundum Pan.
in d. c. cum dilecti. periret emptor, si pretium erat minus di
midio: quia eum duo sunt in obligatione alternatiuè, vno
perempto remanet aliud. l. plerunq;. ff. de iur. dot. & l. Sti-
chum. ff. de verb. obli. Ant. venditori, si res est plus vendita,
per eandem rationem. tamen prædicti non tenentur resti
tuere: nisi illud plus, vel illud minus. Et poterit agere dece
ptus vsq; ad xxx. annos, siue agatur cõdictione ex l. ij. C. de
rescin. ven. quæ cõditiones, cum sint personales, sunt per-
petuæ, siue agatur ex eo contractu, scilicet ex vẽdito: vt no.
Pan. & Inn. in d. c. cum causa. sed si ageretur officio iudicis,
vt volunt aliqui, sic agere non posset nisi vsque ad quatuor
annos: quia vsque ad illud tempus datur restitutio in integ-
grum. l. vlti. C. de integ. restit. Panor. tamen vbi suprà vult
ꝙ etiam vsque ad xxx. annos. Si verò inæqualitas pretii nõ
sit vltra vel circa dimidium iusti pretii: si quidem dolus de-
dit causam contractui, annullat illum. Sed si nõ dedit cau-
sam contractui, sed incidit in illum, tenet quidem contra-
ctus, sed æquabitur pretium. Si verò nec dedit nec incidit,
& tamen emptor sciebat rẽ plus valere, & vẽditor ignora-
bat, secundum Panor. in c. quia plerique. de immu. eccle. in
foro animæ tenetur restituere quod plus valebat: quia egit
contra iustitiam naturalem decipiens proximum, saltem
re ipsa in pretio. Si autem vterq; fuit ignorans, sed re ipsa
euenit deceptio: puta, quia lapidem pretiosum venalem
vterque vitreum credebat: quidam dicunt emptorem non
teneri: quia emptione bonæ fidei lapidem acquisiuit. Sed
Panormit. dicit illum tenere ad restitutionem, si à princi-
pio emisset vero valore, si illum sciuisset: non autem si ve-
ro pretio non emisset: sed eo casu tenetur restituere rem,
si alter vellet pretium restituere, ex quo iustũ pretium sup-
plere non vult. arg. l. in fundo. ff. de rei vendi. & in l. si quis
cum aliter. ff. de verbo. obliga. vbi parificantur deceptio ex
re ipsa, & à proposito. Intellige si sit vltra dimidiam. Vnde
& Barto. in d. l. si quis. dicit ꝙ si in venditionis instrumen
tò dicatur, Vendidit rem pro tãto, & quod plus valebat, do-
nauit: non propter hoc cessat remedium l. ij. C. de rescind.
ven. quæ loquitur de deceptione à proposito. & d. l. si quis.
si venditor ignorabat rei valorem: quia per talia verbà ha-
bebat animum donandi solùm modicum: vt l. si libertus.
ff. de oper. libo. l. hæc adiectio. de verbo. significa. Si autem
sciebat valorem, cessant remedia dictarum legum. Nota-
dum est verò, ꝙ vbi iuxta prædicta venditio rescindenda
non venit, tenet: & sic sufficit æquare pretium. Et licet Sũ.
Rosel. dicat ꝙ vbi deceptio est citra dimidiam re ipsa, non
teneatur quis restituere in foro animæ: tamen est contra
mentem San. Tho. & contra rationem iustitiæ: quia opor
tet pretium esse æquale: vnde in conscientia tenetur quis
de pluri: nisi sit adeò modicum, vt damnum passus non cu-
rare putetur. Dicit etiam Pan. in c. in ciuitate, de fur. ꝙ iu-
ra canonica permittentia deceptionem vsq; ad dimidium,
intelligi debent quando venit deceptio re ipsa. Secus vbi
dolus dat causam cõtractui, vel incidit in contractum: quia
tunc debet illud restitui: quia nõ est verisimile ꝙ ius cano
nicum instinctu Spiritus sancti cõditum, d. l. si quis diace-
nus. approbet hanc deceptionẽ dolosam. Ego autem dico
ꝙ loquitur in foro cõtentioso: siue deceptio sit ex re, siue
ex dolo: nõ quia illũ approbet, sed quia tolerat. sicut & Ies
diuina tolerauit iniustum diuortiũ. ¶ Nono † quæritur, an
liceat alicui carius vendere aut vilius emere quantum po-
test? Et dico ꝙ res tantùm valet quantum vẽdi potest. ff.
Treb. l. j. §. si hæres. & ff. ad l. Fal. l. quærebatur. & ff. de fun
si quis vxori. §. vlti. & hoc ad numeratum in loco & tempo-
re venditionis: quia pretia rerũ nõ ex affectu singulorum,
sed cõmuniter æstimantur. ff. ad l. Fal. l. pretia. & secũdum
hoc licet cuilibet carius vendere, aut vilius emere, quantũ
potest ad numeratũ. Sed prædicta sententia, scilicet ꝙ res
tantũ valet quantũ vẽdi potest, est vera, quantũ ex doctori-
bus colligo, cõcurrentibus trib⁹. Primò, ꝙ cessaret fraus mi-
norantiũ vel augentiũ pretia dolosè, de quo s. §. v. Secũdò,
ꝙ cessaret ius seu coactio ementiũ & vendẽtium: ita scilicet
ꝙ nõ cõpellantur aliqua necessitate emere aut vẽdere hic,
& nũc, ab isto, vel isti, eo modo quo moriens fame vẽderet
equũ electũ paruissimo pretio, vt inde redimeret panẽ pre-
tio maximo. Tertiò, ꝙ cessaret ignorantia contrahentiũ, ita
scilicet ꝙ vterq; bene nouerit factũ suum. Addit secundũ
Ang. ex mẽte Sco. requiriturꝙ cessaret leuitas mẽtis, & adhi
prudẽtia: sed hoc pertinet ad ignorãtiã. Addit etiã requiri
ꝙ qui plus debito vẽdit aut emit, donare possit: sed hoc pa-
hil facit ad hoc ꝙ contractus iustè fiat: sed ad hoc ꝙ iniu-
stè factus iustificetur, cùm illũ supponat iniustũ: omittit
autẽ primum requisitũ, quod tamen Archi. ponit: & per te
manifestũ est requiri, alioquin potentes cõuenire possent,
& opprimere paupẽres. ¶ Decimò † quæritur, vtrũ negotia-
do liceat aliquid carius vendere, quàm sit emptum? Et dicit
Sanct. Tho. ij. ij. q. lxxvij. & Petr. de Ancha. in c. j. de vsu-
lib. vj. & alii Docto. quòd ordinario lucro ad aliquem ho-
nem necessariũ, vel honestum, licita redditur negotiatio
puta

puta ad sustentationẽ suæ domus, vel pauperum, vel patriæ:
ne desint illi necessaria, expectando moderatũ lucrum non
quasi finẽ, sed quasi stipendium laboris. Sed tamen ex hoc
licet dicatur negotiatio licita ex intẽtione: non tamẽ licet
carius vendere rem, quàm sit empta, vt colligitur ex dictis
eiusdẽ S. Tho. & Petr. de Ancha. nisi pretiũ rei sit mutatũ
ratione loci, aut temporis, aut formæ: puta quia res in se est
meliorata à se: vt equus, q creuit. vel ab arte: vt gladius, qui
est expolitus. Imò inter mutationes formæ videtur cõpre-
hendi posse, si empta in quãtitate magna vendatur minuta-
tim: pro quo videtur facere dictũ Chryso. ꝙ qui rem com-
parat, vt integrã & immutatã, scilicet aliquo triumodo-
rum prædictorum, vẽdendo lucretur, ille mercator est qui
de templo Dei eiicitur: vbi illud verbum, integrã, ponde-
randum est. Additur hoc licere quartò ratione laborum &
periculorum & in trãsferendo: sed hoc reducitur ad prædi
cta: & verum est, quando translatio fit ad locũ, vbi pretiũ est
maius: alioquin stultus mercator emẽs rẽ vbi est cara, pos-
set eam vendere carè vbi est vilis & abũdans: & cõsequen-
ter iustum nõ esset secundum cõmunem æstimationẽ, con
tra prædicta. Posset tamẽ hoc quartum mẽbrum esse à tri-
bus prioribus distinctũ, & habere locũ vbi quis res detulit
cum periculo & labore ad locũ, vbi nullum habent pretiũ:
quia ibi scilicet non venduntur: quia eo casu in statuendo
iusto pretio habebitur ratio periculorũ & laborũ & expen
sarum. Qui autẽ emit vt carius vendat sine aliquo honesto
fine, solùm vt lucretur, sine reipublicæ vtilitate, sed potius
cum damno, peccat mortaliter, secundũ Alex. in iij. parte
Sum. vt etiam patet per c. eiiciens. lxxxviij. dist. de talibus
intelligitur c. quicũq; tempore. xiiij. q. iiij. vbi turpe lucrũ
dicitur tẽpore vindemiarum vilius emere, vt carius venda-
tur. Et concordat his Hugo. & Lau. xiiij. q. iiij si quis. & S.
Tho. vbi suprà. & Pan. in c. j. ne cler. vel mo. Non tamẽ ne-
cessariò tale turpe lucrum est restituendum, secũdum Ro-
dofred. sed de consilio solùm, nisi fortè fuissent causa talis
12 excrescentiæ, quæ aliàs non fuisset: quia tenerentur dãnifi-
catis. ¶ Vndecimò † quæritur vtrũ liceat emere rem inten-
tione statim reuendendi cũ lucro sine mutatione rei, tem-
poris, & loci: sicut faciunt quì prius vendũt rẽ quàm emãt,
vendentes pro xij. & ementes pro decem? Et dico ꝙ Sum.
Ros. facto fundamento ex Archid. ꝙ iustum pretium non
sit indiuisibile, dicit istum de prudentia esse laudandũ. Ar-
chid autẽ dicit non apparere clarè ꝙ sit iustum: ego autem
dico apparere clarè ꝙ hoc sit iniustum: quia de isto propriè
intelligitur dictum Chryso. allegatum §. superiore. Vnde
Alex. vbi s. excusando eum qui à casu emit bono foro, &
vendit statim carius, accusat eum qui hoc hac intentione fa
cit. Imo Nider vij. præcep. c. v. dicit ꝙ tales essent à republi
ea exterminãd: quia nocent vtriq; eorum qui parati sunt
œconomicè commutare. Qui tamen emit non illa inten-
tione, si statim sibi occurrit ad reuendendũ eum lucro, non
peccat: quia iustum pretium est diuisibile. ¶ Duodecimò
13 † quæritur, vtrum liceat carius vendere quàm emere ex so-
la mutatione tẽporis, puta emendo blada tempore frugum,
vt postea carius vendatur? Et dico respondendo patere ex di
ctis §. priore. Nam secundum Rayn. Archid. & Viliel. hoc
lucrum ex se est turpe, vt patet xiiij. q. iiij. quocunq;. vnde
oportet illud aliquo bono fine honestari. Vnde & S. Tho.
ij. ij. q. lxxvij. dicit ꝙ secundum philosophum primo Poli
ticorum, lucri mercatorum de se est turpe: quia ordinatur
ad seruiendum cupiditati: ideò oportet illud honestari ho
nesto fine, qui est præseruatio sui, vel pauperum eleemosy-
na, aut opulentia cõmunitatis. Igitur est licitum hoc facere
ad bonũ communitatis, secundum Rayn. vt Ioseph. & simi-
liter ad prouisionẽ suam, secundum Viliel. maximè si ali-
ter nescit negotiari, nec habet vnde sustẽtetur: dummodo
non intendat caristiã: & similiter ad largiendum inde ele-
emosynam, secundum Rayn. Inn. Viliel. & omnes. Si verò
hoc hat ex auaritia, vt alii cõpellantur emere ab eo, & ille
suo modo vendat: aut si intendatur caristia, est mortale, se-
cundum Viliel. Et secũdum Rayn. tenetur restituere pau-
peribus. xiiij. q. v. qui habetis. quod secundum Viliel. verũ
est de honestate, sed nõ de præcepto. ¶ Decimotertio, † qd 14
de facientibus annonã carius vendi: puta impediendo con-
ductores? Et dico eos teneri ad ponendũ eam in bono fo-
ro, ac si fuisset delata, si possunt: & puniuntur pœna xx. au-
reorum. l. ij. ff. ad l. Iuliam de anno. & etiã corporaliter. l.
annonã. ff. de extraordi. cri. & idem de emente omnia bla-
da, vt carius vendat. d. l. annonam. & idem de omnibus per-
tinentibus ad victum vel vsum per ipsos solos vẽdendis in
caristiam reipublicæ: vt l. vnica. C. vt ne. lic. in cõpara. spec.
se. & c. vnde qui dat arras pro omnibus aromatibus, sciens
naues quæ ferebãt eas submersas, facit monopoliũ, & inci-
dit in pœnã d. l. vnicæ. & tempore necessitatis tales com-
pelli possunt vendere minus pretio tunc aliàs iusto. l. ij. §.
cum in eadẽ. ff. ad l. Rho. de iac. ¶ Decimoquartò † qritur, 15
vtrũ liceat carius vendere ad tempus quàm ad numeratum
ratione dilationis tẽporis? Et dico ꝙ nõ, sed est vsura vir-
tualiter: vt infrà V sucapio. ij. §. j. & idem est si ematur pre-
tio viliori, quia soluitur ante tempus. ¶ Decimoquintò 16
† quæritur, vtrũ mercator, qui scit ad aliquẽ locũ alios post
se venturos cũ abundantia earundem mercium, possit ven-
dere pretio tunc currente: an verò teneatur vendere pretio,
quod futurũ est, aut quod esset tunc, si res sciretur? Et dicit
S. Tho. ꝙ nõ facit cõtra iustitiã vendens pretio currẽte, &
tacens quod futurum est: si tamẽ diceret, vel de pretio sub-
traheret, esset abundantioris virtutis. ¶ Decimosextò, † qd 17
si quis intẽdens nocere inimico, scribit amico vt multùm
emat de lana, vel alia re, quia erit cara in posterum quod ta-
men nouit falsum: & deinde literã sibi cadere permittit in
loco vbi inueniatur & legatur ab inimico: & cõsequenter
talia emat & perdat? Et dico, secũdum Archidiaconũ quòd
mortaliter peccat ex intentione nocendi: nõ tamen tene-
tur satisfacere de dãno: quia non dedit occasionem efficia-
cem: extra de iniur. si culpa. quia ille non debuit ita leuiter
credere. ¶ Decimoseptimo, † quid de eo quod in facto ac- 18
cidit. Mercator magnus Venetiis acceptis literis ab Orien
te vt emeret aromata, quia futura erãt cariora, eas lacerauit
intendens omnia aromata emere: sed alius tenuis colligẽs
literarum fruſtra & legens eum præuenit in emendo & lu-
crum sustulit? Et dicit Archidiaconus quòd si legit literas
illas, vt sciret eius secreta, curiositas est: si verò vt sibi proui-
deret prudentia humana est, & nõ peccatum: quia licitum
est cuilibet accipere quod pro derelicto habetur, vt dictæ
literæ. ¶ Decimooctauò † quæritur, vtrum liceat mercato- 19
ribus conuenire vt certo pretio vendant, vel vt vnus solùm
tale quid vendat? Et dicit Hostiensis pactum esse illicitum:
& idem est si quis in ciuitate impetret vt sibi soli vendere
liceat: vnde si quis huiusmodi exercet officiũ, secundum le
ges debet spoliatus bonis exilio perpetuo dãnari, & conce-
dẽtes puri, id est, officiales, qui prædicta cõcedunt, aut non
puniunt: vt C. de monopoliis l. vna. vbi Azo per illam le-
gem concludit prohibitum esse ne quis exerceat monopo-
lium, id est, singularẽ negotiationẽ. quod accidit cùm ali-
qui paci sciuntur ne in arte sua quenquam instruant præter
filios vel nepotes. & idẽ est in omnibus huiusmodi. Prædi-

cta

Universidad de Deusto
Biblioteca

cta tamen & d.l.vnam, intellige ſecundum Inn.in c.ſignificãte.de pig.quando fraudulenter & in dãnum reipublicæ fiũt. Secus ſi cõmunitas ſic ſtatuat pro bono reipub.vt vnus ſolus vẽdat vinũ aut huiuſmodi: & tale luerum applicetur communitati, vt quotidie fieri videmus. ¶ Decimononõ
20 †quæritur, vtrũ vẽditio reddatur iniuſta propter defectum rei venditæ? Et dicit S. Tho.ij.ij.q.lxxvij. ꝙ circa rem venalem triplex defectus cõſiderari poteſt, ſcilicet ſecundum ſpeciẽ, quantitatem, & qualitatẽ: vt ſi vẽdatur aurichalcum pro auro, vel vtatur quis deficienti põdere aut menſura: vel ſi animal infirmũ vendatur quaſi ſanũ. In his igitur tribus ſi vẽditor ſcienter offendit, peccat, & reſtituere tenetur. Si verò ignoranter, non peccat quidem: ſed cùm ad eius notitiã venerit, recõpenſare tenetur emptori. hæc ex illo. Sed quod dixit de qualitate, intelligitur de corruptiua ſubſtantiæ, vt in domo cõbuſta: arg.l.quid tamen.ff.de cõtrahend. emptione. Secus in nõ corruptiua, puta ſi agrũ ſterilem putabat vberẽ.xxix.q.j.his ita reſpondetur. Vnde tunc, vt ibi patet in gl. vẽditio nõ reſcinditur, niſi eſſet deceptio vltra dimidiam, vt dictũ eſt: vel haberet peſtiferas herbas. C.de ædil.edic.l.ſi prædiũ. vel niſi dolus dediſſet cauſam contractui: vt ff.de dolo.l.elegãter. Ex his multa patent. ¶ Primũ. Si vendens intendit vendere rem vnã, puta vnum agrum, & emẽs emere aliam in ſubſtantia, vt alium agrum, venditio non valet.l.in venditionibus.ff. de contrahend. empt. Et idem eſt in materia: vt ſi vẽdatur aurichalcũ pro auro: vt in d.l.in emptionibus. ¶ Secũdũ. Tabernarii dãtes vini menſuram diminutam, ſecundum Arch. non excuſantur: quia decipiunt & damnificant emptores, nõ obſtante contraria cõſuetudine, quæ eſt corruptela: niſi hoc faciãt ad ſuam indemnitatẽ vel lucrum moderatũ: puta, quia ſi darẽt plenas, oporteret pretiũ augere, & cõſequenter nullos aut paucos inuenirẽt emptores. Si autẽ econtra, mulier dans ad filandum pro libra dat vncias xiij. & nõ ſoluit niſi pro libra, ſecũdum eundẽ, non eſt fraus, ſcilicet vbi ſic eſt conſuetum: quia ſic intelligitur eſſe pactũ, cum à principio datur opus vt ſic ſoluatur. ſcienti autẽ & conſentienti non fit iniuria, quãuis mos turpis videatur. ¶ Tertiũ. Si equus venditus ad paucos dies ratiõe ſuæ malæ qualitatis moriatur. Pan.in c. iniuſtũ.de re.permu.poſt Cyn.diſtinguit. Nã aut morbus erat notus vtriq;: & non cõpetit remedium: quia ſciẽti, &c. Aut vterq; ignorabat: & tunc aut emptor non fuiſſet aliàs empturus: & cõpetit actio redhibitoria. Aut aliàs emiſſet: & tunc competit actio quãti minoris, nõ autem ad totum damnũ. Aut ſciebat alter tantùm: & ſi emptor, ſibi imputetur ratione prædicta: ſi vẽditor, tenetur ad omne intereſſe, nõ ſolùm ad pretiũ: vt in l.Iulianus.ff.de act.empt. niſi interueniſſet pactũ vt nõ teneretur: et ſi emptor fuiſſet minus diligens, nihilo minus ſecũdũ Cy. venditor tenetur: quia licet ille fuiſſet in quadã negligẽtia vel culpa: tamẽ venditor nõ patefaciens fuit in dolo, qui prepõderat culpæ: vt in l.itẽ ſi obſtetrix.ff. ad l.Aquil. Io. tamẽ And. poſt alios dicit ꝙ ſi intra triduũ moritur, & inuenitur habere cor marcidum, ex tẽporis prauitate præſumitur illum morbũ tempore vẽditionis habuiſſe. ¶ Quartũ. Si quis vendat equum dolentẽ in ſpatula, ſed hoc nõ oſtendentẽ, quia erat calefactus dicens, do tibi equũ iſtum pro ſtrabone & dolente ac habente omnes maculas, nec volo ex aliquo teneri: ſecundum Spec.in tit.de emp.& ven.§.nũc. nihilominus tenetur, ex quo aliàs ſpecificè nõ propalauit defectum, quia emptor fuit deceptus videns dicta eſſe fallitatẽ in aliis expreſſis: & credidit veriſimiliter ſic eſſe de morbo ſpatuloſo. ¶ Quintum. Si fundũ vendidi tibi expreſsis confinibus & mẽſura terræ, & nũc inuenitur maioris quãtitatis, an cedat emptori qđ plus eſt, aut vẽditori: diſtinguit Old. Nã quandoq; loquens vtitur terminis denotãtibus certũ numerum vel mẽſuram, & agit ad ſupplementũ, quãdo ſcilicet exprimit cõceptũ ſuũ incipiendo a numero vel menſura: vt vendo tibi terrã quatuor modiorũ in talibus cõfinibus: quandoq; autẽ vtitur terminis denotantibus ſpeciẽ ſeu corpus: licet adiiciat certũ numerum vel menſurã: vt vendo tibi talem fundum ſic confinatũ, qui eſt triũ modiorum: & tunc quod eſt plus, ceditur emptori: quia hoc caſu numerus vel menſura videtur adiũgi loco demõſtrationis: quæ licet ſit falſa, non vitiat nec minuit illud, cui adiungitur: vt l.falſa demõſtratio.ff.de cond.& demõſt. Hæc Pan. in c. ꝓtuas. vel dona. Vel dic ꝙ ſi pretium taxatur per modia, emptor non habebit illud plus: ſi verò nõ taxatur per modia, habebit totum. & de hoc ſ. Donatio. j §. ¶ Viceſimò † quæritur, vtrũ venditor teneatur dicere vitium rei vẽditæ? Et dico quòd S. Tho.ij ij.q.lxxvij.art.iiij.obſcurè de hoc loquitur, & ſi quolib.ar.x.cuius doctrina ſic intelligo. Nulli eſt licitum, inferre dãnum proximo vel periculũ. Cùm igitur quidam defectus dent dãnum tãtùm, vt pãnus malus. quidam verò damnũ & periculũ perſonæ vel rerũ, vt cibus corruptus ſeu venenoſus, & equus retrocedens: in primis ſiue defectus ſit ſecretus, ſiue nõ, venditor dicere non tenetur: ſed ſufficit ſi minuat de prẽtio rei quantũ apprehendit ille defectus: qa neq; dãnum neq; periculũ infert emptori: ſi tñ prẽtiũ non minueret, inferret dãnum. In ſecundis autẽ, ſi ſint publici, ſufficit minuere de pretio, nec eos dicere tenetur: puta, ſi equus ſit monoculus, qa nec dãnum nec periculum infert. ſi verò ſint occulti, dicere tenetur: nec ſufficit minuere de pretio: qa exponeret emptorẽ periculo. Hæc ex illo. cui cõſonat & qualicõcordat ac limitat Ang. in l.ſi quis cũ aliter. ff. de act.emp.& vend.& Pan. in c. iniuſtum. de re.perm. Et quibus colligitur ꝙ diſtinguendũ eſt ſic: Nã aut emptor ſciret huiuſmodi defectus nullo modo emeret: & tũc nullo modo celare licet. Aut emeret quidẽ, ſed nõ ita libẽter & tunc ſi nullũ immineat periculũ vel dãnum, non tenetur vẽditor reuelare, ſed ſufficit minuere pretiũ. & idem eſt de miſtura aquæ ad vinũ, & huiuſmodi. Si autẽ immineat periculum vel dãnũ emptori vel alteri, manifeſtare tenetur: aliter eſſet obnoxius reſtitutioni dãni ſi accideret. ar. l. ita rebus. §. itẽ qui ſciẽs. ff. cõ. & l. Iulianus. ff de ac. emp. ¶ Vi-
ceſimoprimo † quæritur, quid de his, qui rerũ defectus negãt, aut falſas bonitates affirmãt cũ periuriis & mendaciis ſcienter? Et dico ex Rayn. iũcta gl. eius, ꝙ quantũ ad iuramenta ſemper peccãt mortaliter iurando falſum, etiam in modico. Quãtũ verò ad mẽdacia, ſimiliter quado per hæc lædunt proximũ in magno, vel etiã paruo cũ voluntate lædendi in magno: ſecus ſi in modico, animo nõ lædendi in magno, vel ſi in nullo, ſed ad ſe ſeruandũ indemnes, Vtroque autẽ modo tenẽtur de nocumento. ¶ Viceſimo ſecũdo
† quæritur, vtrũ emptũ ex aliena pecunia ſit emẽtis? Et dico ꝙ ſic, ſi nomine ſuo emit. l.ſi ex ea. C.de rei vend. Fallit qđ dictũ eſt in empto ex pecunia eccleſiæ. xij.q.iij.c.j.& ij. q.v.fixũ. quod adeò eſt verum, ꝙ ſi clericus habens pecuniã de præbenda, emerit prædiũ, amplius illud dare nõ poterit intuitu pietatis, licet pecuniam dare potuiſſet: quia ſtatum prædiũ fit eccleſiæ: ſiue emerit nomine ſuo, ſiue alieno. de pec cle.c.j.& c. inquirendũ. Et idẽdic de empto ex pecunia pupilli vel minoris à tutore vel procuratore: qa minor ſibi vendicare poteſt. l.ij.ff.qñ ex fac.tut. Idem de empto ex pecunia militis. C.de rei vend. l.ſi vt ꝓponis. Similiter dic de empto à marito vel vxore de pecunia ſibi ab altero eorũ data,

ta, ſi efficiatur non ſoluendo, qui donum accepit. l.vxor marito.ff.de don.inter vir.& vxo. Hæc ita limita, quando pecunia non fuit alteri miſta: quia ſi fuiſſet miſta, tranſiret in dominiũ etiam furis. l.ſi alieni numi.ff.de ſolu.& ſic nõ
24 eſſet eccleſiæ vel prælatorũ. ¶ † Viceſimotertiò quæritur, ſi res vendatur duobus, cuius erit? Et dico ꝙ potior eſt ſecundus, ſi res tradatur ſibi, vel primus, ſi primò ſibi detur. & idem in donatione. l.quoties. C.de rei vend. arg. c.ex literis. de conſue. & expreſſe C. de ſac. ſanc. eccl. l. vt inter diui num. etiam ſi ſecũdus emiſſet & ipſe nomine eccleſiæ: quia præfertur primus. ff. de procur. l. in cauſæ. Venditor autem tenetur crimine falſi: vt patet ff. ad l. Cor. de fal. l. qui duobus. Sed ſi permutauit, aut alteri in ſolutũ dedit, vel aliter
25 diſtraxit, poſt quàm eam obligauerat, tenetur crimine ſtellionatus. ff. de cri. ſtel. l. iij. De hoc tamen pleniſſimè Iaſ. in rep. l. quoties. C. de rei vend. ¶ † Viceſimoquartò quæritur, vtrum is, cui datum eſt aliquid ad vendendum pro x. & vendidit pro xij. teneatur de duobus domino rei? Et dicit Arch. ꝙ cum habeat mercedem pro ſuo labore, & exhibet nudum miniſteriũ: totum quod ſuperuendit, tradere tenetur domino ſiue primo venditori, & non emptori, niſi forte plus iuſto vendidiſſet. Sed Sum. Ang. contra Roſ. tenet ꝙ ſibi acquirit illa duo ſua induſtria, nõ obſtante mercede: quia illa datur vt inueniat emptorem pro decem, ſi tamen daretur ſibi ſimpliciter, vt venderet, ſecus: quia tenetur vendere meliori pretio quo poſſet. Sed hoc non bene dicitur: quia illa duo non retinet ratione rei venditæ, cum non ſit ſua: nec ratione laboris vel induſtriæ: cum habeat mercedem pro toto illo quod exhibet in vẽdendo. Nec res datur ſic vendenda à domino pro decem, quin velit habere duodecim ſi poteſt, ſed expreſsit minimũ. Et ita tenet Ar-
26 chi. Ioan. Fab. & Ioan. de Pla. in §. actionum. Inſti. de act. & ibidem domi. Iaſ. ¶ † Viceſimoquintò quæritur, vtrum vẽditor teneatur emptori de euictione? Et dicit gl. & Pan. in c. ſi venditori. de empt. & vend. ꝙ ſic: & ſi non defendat emptorẽ poſt quàm ſibi denuntiauit, tenetur ad omnes expenſas, quas fecit in iudicio, ſecundum eundem, ſiue obtinuerit, ſiue non: vt in l.j.C.de euict.& l.venditores.ff.de verb.obli.& vtrobiq: per Bar. Secus ſi nõ denuntiaſſet litẽ motam. Fallit autem, inquit, in tribus caſibus quod dictum eſt, nec ad euictionem tenetur. Primò, ſi in principio litis, vel ad minus poſt litem conteſtatã, non denuntiauit venditori vt eam defenderet. C.de euict.l.emptor fundi. & l. authore.ff.eo.l.ſi rem.§.ſi. Sed & ſi venditor ſciebat litem motam, videtur ſentire Bar. in l. denuntiaſſe. ff. de adulter. ꝙ etiam denuntiare teneatur: quia quando requiritur denuntiatio ad aliquid faciendum, vt in caſu iſto, nõ ſufficit ſcientia ſola: vt in d.l.denuntiaſſe. Secus quãdo requiritur denuntiatio ad ſimplicẽ ſcientiam habendam: quia valet: vt regula, qui certus. de reg.iur.lib.vj.& l.j.ff.de act.emp.& vend. Et licet gl.& Cyn. in d.l.emptor.& Dy. in d.regula, qui certus teneant ꝙ non tenetur denũtiare: & multi alii: tamen tutius eſt ꝙ denuntiet, per l.ſi controuerſiã. in verſi. authori hæreditve eius nuntia. C.de euic. quæ denuntiatio non importat ſimpliciter indicare, ſed per officialem notificare litem motam, vt veniat ad defendendum. Secundò, quando emptor citatus contumaciter abfuit: quia videtur condemnatus propter ſuam cõtumaciam. d.l. emptor. & ff. de euict. l. ſi ideo. j. reſponſo. & idem ſi venditore abſente non appellauit à ſententia. l. Herennius. ff. de euic. Tertiò, quando per iniuriam ſententia lata fuit cõtra emptorem. d. l. emptor. quia iniuria, quæ fit emptori, nõ contingit vendi

lentiam extraiudicialiter auferatur. d.l.ſi per. & C.de euic. l.ſi. etiam ſi notarius poſuit ꝙ obliger ſe defendere de iure & de facto: quia illud de facto intelligitur, ſi lis moueatur de facto, non iure, ſecundũ Pan. vbi ſuprà, quia violentia extraiudicialis non venit ſecundũ naturam contractus: de quo dic vt no. per Bar. in l. ſtipulatio iſta. ff. de verb. oblig. Adde quartò, quando emptor cõpromiſit & reportauit ſententiã contrariam. l. ſi dictum. §. ſi in arbitrũ. ff. de euict. quod intellige verum, ſi voluntariè cõpromiſit: quia ſecus ſi coactus, ſcilicet à ſtatuto: quod ſic vult vt inter cõſanguineos cõpromittatur, & huiuſmodi: & hoc denũtiauit venditori, ſecundũ Bar. in d.§.ſi in arbitrum. & Bald. in l.j.C. de peri.& con.rei vend Et quintò, quando emptor potuit vſucapere, & non vſucepit. d.l ſi dictum. §. ſi cum poſſet. Et ſextò, ſi rem alienã ſcienter emit: niſi de euictione ſpecialiter ſibi cauerit. l. ſi fundũ. C. de euict. Et ſeptimò, ſi aliquid caſuale contingat. C. eo. de lega. l. ſi. de reb. eccle. nõ alie. c. ad noſtram. Vide etiã alios caſus per Hoſt. in Sum eo. tit. 27
¶ † Viceſimoſextò quæritur, quid ſi venditor pactum fecit ꝙ de euictione non teneretur? Et dico nihilo minus eum teneri ad pretium re euicta. l. ex empto. in ſi. de act. emp. & vend. quod limitat Ludo. de Ro. quando pactũ fit in genere, ſcilicet à quocunq; euincatur: ſecus ſi ſpecificatur: perſona vel cauſa vna: quia tunc etiam non tenebitur ad pretium. Caſus eſt in l. qui libertatis. in prin. ff. de euict. & ibi gl. de hoc. ¶ † Viceſimoſeptimò quæritur, quantũ emptori tenetur venditor in caſibus, in quibus de euictione tenetur re euicta? Et dico quòd tantum in ſimplum: & ſi fuit in culpa in vendendo, tenetur etiam ad intereſſe. In foro tamen contentioſo in rebus pretioſis arbitrio iudicis cogitur promittere duplum: aliter cõdemnatur in duplum pretii conuenti. ff. de euict. l. ij. & l. emptori. De emptione rei furtiuæ habes infrà Reſtitutio iij. §. vij. Vide etiam ſuprà Contractus. §. ix. Vtrum teneat vẽditio per cõpromiſſum: & ſimiliter vide multa infrà Negotium, & Vſura ſecundo.

¶ EMVNITAS, vide infrà Immunitas.

De Enormi.

1 *Enorme, quaſi extra normam poſitum, dictum eſt. quid autem importet, & præſertim ad mores relatum? & quotupliciter malum enorme dicatur?*

2 *Enormia crimina iuxta Canones quænam ſint? Et ibidem, quod crimen enorme dupliciter dicatur.*

3 *Enormis iniuria corporalis quæ dicenda ſit? Et ibidem quòd exceſſus notorius ſit enormis: qui ſi fiat in perſonam eccleſiaſticam ab eo epiſcopus abſoluere non poteſt.*

4 *Iniuria enormis num ſit, quis arbitrabitur?*

ENORME † dicitur quaſi extra normam, vel ſine norma, id eſt, menſura: & importat aliquid exceſsiuè magnum: & loquẽdo in moribus, ſemper ſonat in malũ: quia bona ex ſuo genere non poſſunt eſſe magna per exceſſum: cũ infinite creſcere poſsit homo in gratia, & cõſequenter in virtute. Dupliciter autem malũ dicitur enorme, ſcilicet in ſe: & ſic peccata aliqua dicũtur enormia: & in ſuo effectu vel nocumẽto illato: & dicitur enormis iniuria. ¶ † Primò 2
verò quæritur, quæ ſunt enormia crimina ſecundum canones? Et dico ꝙ dupliciter crimen dicitur enorme. Primò quod ad normam pœnitẽtiæ, quæ ſcilicet pœnã delet cum culpa, plenè reduci nõ poteſt, quin ſemper aliqd remaneat de pœna: quia ſcilicet impedit ordinis executionẽ & beneficii detentionem, etiã poſt pœnitentiã. Et hoc eſt triplex, ſcilicet homicidiũ voluntariũ. diſt. 50. minora. j.q.vij. ſi quis enormem. de conſe. diſtin. j c.j. & idem eſt de caſuali precedente culpa. de homici. continebatur. Secus vbi culpa

non præcesſit.eo.tit.ex literis. Item hæreſis,in qua poſt ſanatum vulnus remanet cicatrix.j.q.j.ventū. Item ſimonia in ordine.de accuſat.inquiſitionis.& ibi patet q̄ idem eſt de ſimonia in beneficio,id eſt,ſi quis adipiſcatur ordinem vel beneficiū per ſimoniā:vt ibi. Et de his vide etiam ſuprà Crimen. Secundò dicitur enorme, quod diſpenſationem nō recipit:vt ſimonia in beneficio.j.q.j.erga.& q.vlt.patet quomodo enormia dicuntur etiā omnia delicta,quæ inducunt infamiā ciuilem,id eſt, ex quibus quis remanet infamis etiā poſt pœnitentiam.iij.q.vij.§.porrò. & ij.q.iij.§.
3 hinc colligitur.¶†Secundò quæritur,quæ iniuria corporalis dicatur enormis? Et dico q̄ cap.cum illorum.de ſent. excō.exemplificat ſi mutilatio ſequitur,vel ſanguinis effuſio, ſcilicet abundans, & ex membro, ex quo de facili non fluat,ſecundū doct.ſeu ex vulnere:& ſi in epiſcopū vel abbatem ſeu ſuperiorē manus iniecta ſit. Similiter in §.atrox Inſti.de iniur.exemplificatur:ſi quis vulneretur.intelligeſecundū Mo. ſi opus ſit medicamine chirurgiæ vel emplaſtrorum ſeu aliorum medicaminum. Item ſi quis fuſtibus cæditur,ſi in theatro vel foro aut in cōſpectu iudicis verberetur:item,ſecundum alios, ſi in eccleſia vel cœmeterio vel dormitorio.argu.c.cum pro cauſa.de ſent.excom.xvij.q.iiij quiſquis.& §.qui autem. Itē ſi ſacerdoti induto veſtibus ſacerdotalibus,magiſtratui,parenti,patrono,& prælato.ff.de iniur.l.prætor.§.atrocem.C.eo.l.atrocem. Et ſic enormis dicitur primò ex perſona:ſecundò ex loco:tertiò ex tempore,puta ludi aut feſtiuitatis:& hoc eſt arbitrariū. quarto ex re, puta vulnere: aut etiam vulneris loco, veluti oculo percuſſo.ff.de iniur.ita incipit.quintò ex modo.vnde ſecundum Pan. in d.c.cum illorum. exceſſus notorius dicitur enormis:& ſi fit in perſonam eccleſiaſticam.epiſcopus abſoluere non poteſt. Et de his omnibus ſuprà Abſo-
4 lutio iiij.in princip.¶†Tertiò quæritur, quis arbitrabitur an iniuria ſit enormis? Et dico q̄ is,qui habet abſoluere & ligare,vt ſciat an ſit quis ſuæ iuriſdictionis, & poſsit illum abſoluere nēcne.arg.c.ſuper literis.de reſcript.& l.ſi quis ex aliena.ff.de iud. Sed caueat ne leuem arbitrari velit, vbi ius atrocem determinat: quia non abſolueret, ſed deciperet:ſecus autem vbi non determinat.

De Epiſcopo.

1 *Epiſcopus vnde dictus, qualiter interpretetur, quódnam ſit ipſius officium ac munus. Et an differentia ſit inter epiſcopum & preſbyterum:& qualis?*
2 *Epiſcopatus ordóne ſit,an dignitas? Et num eorum ſtatus religioſorum ſtatu perfectior ſit? nume.ſequen.*
4 *Epiſcopatum expetere , aut oblatum recuſare, an liceat? Et ad hoc ſubnectuntur concluſiones aliquot.*
5 *Epiſcopus in ſui ordinatione & inſtitutione interrogatus , an nouum ſimilq; vetus teſtamentum nouerit,reſpondens, quòd ſic:ſi illa ignoret,an mortaliter peccet?*
6 *Epiſcopalis dignitas, num à ſeruili , aut adſcriptitia conditione liberet? Et iura epiſcopalia , quænam poteſt epiſcopus à ſuis ſubditis ex Canonum diſpoſitione exigere? nume.ſeq.*
8 *Epiſcopalis lex ſecundum iura,quænam,ac quotuplex ſit.*
9 *Epiſcopus quid ſecundum iura aut poſſit,aut non poſſit.*
10 *Epiſcopus quid debeat,& quid non.*
11 *Epiſcopus ad quid iure teneatur.*
12 *Epiſcopus quas incurrere poſsit pœnas.*

1 EPISCOPVS† Græcum nomen eſt,dictū ab epi,quod eſt ſupra,& ſcopos vel ſcopi,quod eſt intendere:quaſi ſuperintēdens:quia ſuperintendit laicis & clericis ſibi cōmiſsis.viij.q.j.qui epiſcopatum.diſtin.x.cleros.vbi etiam interpretatur ſpeculator,eō q̄ ſubditorum mores & vitam ſpeculatur. & in hoc negligens,eſt in peccato mortali:& dicitur canis impudicus.ij.q.j.c.qui nec.cuius officiū conſiſtit in confectione chriſmatis,chriſmatione frontis,collatione ordinis,conſecratione eccleſiarum,& altarium:vt de ſent.excom.c.quia periculoſum.lib.vj.in gl.& ſecundū S.Tho.in iiij. diſt. xxiij. ſolus diſpenſat illa ſacramenta, quæ ponunt ſuſcipientem in aliquo gradu perfectionis ſuper alios:& æqualis eſt Papæ , ſecundum eundem ibi diſt. iiij.in collatione ſacramentorum , ſeu quo ad ea, quæ ſunt ordinis epiſcopalis:ideo quilibet poteſt alium conſecrare, ſolus etiam,vt ibi dicit diſtinct.xx.proprie eſt prælatus eccleſiæ: & quaſi ſponſus eius accipit annulum: cuius etiam cōuerſatio debet eſſe,quam Grego.in Paſto. deſcribit dicens , Sit rector cogitatione mundus , actione præcipuus, diſcretus in ſilentio,vtilis in verbo, ſingulis per cōpaſſionem ſocius,præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, interiorum curam exteriorū occupatione non minuens:exteriorum prouidentia internorum ſolicitudinem nō relinquens. Et quantum ad appellationē quandoq; inter epiſcopum & preſbyterum differentia non fuit: quia illi & illi preſbyteri & epiſcopi dicebantur: ſemper tamen fuit differentia realis: vnde & in primitiua eccleſia ſoli epiſcopi confirmabant, Act.viij.id eſt , per manuum impoſitionem Spiritum ſanctum dabant , vt tenet S.Thom. Rayn. & Pet.de Pal. quæ impoſitio per cōfirmationē deſignatur: ideoq; ſoli epiſcopi ſunt, qui apoſtolorū vice confirmant: vt extra de ſac.vnc.c.vno.§.per frontis. Erant & olim quidam prælati,qui coepiſcopi dicebātur,de quibus perttanſeundum eſt,quia amoti ſunt.diſt.in.lxxxviij.§.hiverò & ſeq.¶†Primò verò quæritur, vtrū epiſcopatus ſit ordo vel dignitas? Et dico quod eſt dignitas:vt patet ex dictis ſuprà Dignitas:eſt etiam ordo ſuprà Sacerdotium , ſecūdum S. Tho.in iiij.diſt.vij.& diſt.xxiiij.non in ordine ad verum, ſed ad myſtieū corpus Chriſti , ſuper quod habet aliquem actum & aliquam poteſtatē,quam non habet ſacerdos:licet poteſt ordinare,& cōfirmare,& huiuſmodi. Vnde ſecundū Ioan. And.in principio ſexti, Papa ſe epiſcopum appellat, licet in eccleſia ſint dignitates epiſcopatus maiores:qa epiſcopatus eſt ordo maximus. ¶†Secundò quæritur, vtrum ſtatus epiſcoporū perfectior ſit ſtatu religioſorū. Et dicit S.Tho.ij.ij.q.clxxxiiij. q̄ ſic: quia in omni genere agens præſtantius eſt patiente: in genere autem perfectionis epiſcopi ſecundū Dio. ſe habent vt perficientes, religioſi verò vt perfecti: quorū vnum ad actionē, reliquum ad paſſionē pertinet. Si tamen ſtatus epiſcopalis agatur perfunctorie, nihil eſt miſerius aut periculoſius. diſtinc.xl.ante omnia. ¶†Tertiò,vtrū liceat appetere epiſcopatum, aut recuſare oblatū? Et dico q̄ ſecundum Augu.xix.de ciuitate Dei. & S.Tho.ij.ij.q.clxxxv.& viij.q.j.qui epiſcopatū.& ſi adminiſtretur vt decet,tamē indecenter appetitur.quamobrem, inquit Augu.otium ſanctū quærit charitas veritatis:negotium iuſtū ſuſcipit neceſsitas charitatis:quam ſarcinam ſi nullus imponit,percipiēdæ atq; intuendæ veritati vacandū eſt:ſi autē imponitur, ſuſcipiēda eſt propter charitatis neceſsitatem. Iſtam autem quæſtionē diffuſe tractaui in Roaur. Dominica xvij.poſt Trinita.& ibi habētur hæ cōclaſiones.¶Prima. In nullo caſu licet prælationem procurare quacunq; populorū neceſsitate vel quocunq; fine.¶Secunda. Licet nunquā liceat prælaturā quærere, tamen neceſſitatis tempore,id eſt,quando non videt quis vnde cōpetenter de bono paſtore prouideatur : licitū eſt hanc appetere, non abſolute,ſed à Deo,non vt quis præſit,ſed vt profit:& licitum eſt hoc deſiderium:vellem q̄ me Deus dignū iudi-

caret,& faceret vt aliis prodeſſe poſſem:quia velle prodeſſe eſt laudabile,& velle promoueri per Deum nō eſt præſumptuoſum,cum ipſe nō promoueat niſi dignos.¶Tertia. Tale deſiderium extra caſum neceſsitatis nō eſt laudabile nec licitū:quia eſſet minus bonū præferre meliori,cū ſit melius vacare Deo quàm proximo,vbi nō eſt neceſſe vacare proximo.¶Quarta. Is cui vitia placēt in propria perſona,vel cui non diſplicēt,nec ea conatur euertere in alieſſe deliberat. Eſt autem mortale,iudicio meo,appetere ratione deliberata epiſcopatū & omnem prælaturam ſiue beneficiū cum cura,in multis caſibus,de quibus j.Superbia. §.vlt.& ſpecialiter propter ambitionē vel cupiditatē principaliter,quia eſt ambitio periculoſa,& repugnans bono cōmuni:tum quia talis neſcit ſe idoneū ad illud adminiſtrandum:cum hoc ſine Dei gratia,quā ſe habere neſcit,facere non poſsit:tum quia bonū cōmune ordinatur ad particulare,vt populus ſit propter prælatū,cum ſit econuerſo. Eſt etiā mortale hoc recuſare,cum quis probabiliter etc-
gitur præcepto ſuperioris quia in dubiis tenetur ſubditus obedire:vt j.Obedientia.& idem videtur ſi non adſtringatur præcepto, ſed conſilio,& probabiliter credat q̄ per alium ęquè bene prouideri non poteſt:quia eſt contra fraternam charitatē.& facit c.in ſcripturis.viij.q.j.ſed vide
5 §.Electio.j.§.xx.j.Simonia.§.xvj. ¶Quarto† quæritur, vtrū peccet mortaliter epiſcopus ignorans in ſua ordinatione interrogatus an ſciat nouū & vetus teſtamentū,& reſpondens q̄ ſic? Et dicit Richar.in quol.iiij.q̄ ſic,ſi ita eſt ignarus q̄ neſciat in generali madata Dei,articulos fidei, virtutes,& vitia,& ſacramēta:quia tūc pernicioſe mētitur: non autē ſi ſciat duo teſtamenta quantūad ea,ſine quibus officiū ſuum cōuenienter exercere nō poteſt:licet in aliis ſit indoctus: quia videtur q̄ conſuetudo ſic ſolūm velit.
6 ¶Quinto† quæritur,vtrum epiſcopalis dignitas liberet à cōditione ſeruili vel adſcriptitia? Et dico q̄ ab vtraq;:imò & ſacerdotalis.diſt.iiij.ſi ſeruus ſciente & c.ex antiquis. iuncta gl.& etiā à curiali ſeu officiali,ſecundū glo.in d.c. ſi ſeruus.& idem ſecundū Piſ.& Sum.Angel.licet.Supplę. ſentiat q̄ non,innitendo textui d.c.ſi ſeruus. Sed quatum ad hoc illud c.non tenet ſecundum Piſa. Veruntamen nec ſeruus,nec adſcriptitius,nec etiā curialis ordinari debet, niſi ſecundū diſtinct.quā habes j.Seruus.ij.per totū,id eſt, niſi prius à tali cōditione ſint abſoluti,& ab aliis irregu-
7 laritatib.¶Sexto† quæritur,quæ ſint epiſcopalia iura,quæ epiſcopus exigere poteſt à clericis & religioſis ſibi ſubiectis ſecundū canones? Et dico q̄ declaratur in c.cōquerente. de off.ordi.vbi dicitur, In eccleſijs ſeu capellis tuę diœceſis ad monaſteriū ipſum ſpectātibus habeas canonicam obedientiā,ſubiectionē & reuerentiam,inſtitutionem & deſtitutionem,correctionē,& reformationē ac cenſuram eccleſiaſticam,iuriſdictionē quoq; ordinariā cauſarū omnium ad eorū eccleſiaſticū de iure ſpectantiū,pœnitentias, & ſacramentorū omnium,quę ab epiſcopo recipiēda ſunt, & c.de quibus vide plenè Arc.tertia parte.tit.ix.c.v.¶Se-
8 primo† quæritur, quotuplex, & quæ ſit lex epiſcopalis ſecundum iura? Et dico q̄ duplex,ſcilicet iuriſdictionis,cui ſubiiciuntur monaſteria:& diœceſana,cui monaſteria nō ſubiiciuntur:in quibus cōſiſtit totū ius & poteſtas epiſcoporū:& de quibus in c.dilectus.de offi.ordi.vbi glo.dicit iſtam eſſe inter vtranq; differentiā. Nam ad legē iuriſdictionis pertinet datio curæ,delictorū coercitio,ordinatio eccleſiarū,cōſecratio earū,altarium,& virginū,& chriſmatis,& generaliter omnium ſacramentorum & ordinū collatio,quæ in dando conſiſtunt:& alia plura,quæ enumerantur in §.præcedenti.c.conquerente.vſq; ad verbū ſynodaticum. Ad legē verò diœceſanā ſpectat cōuocare ad ſynodum,ad ſepulturas mortuorū,cathedraticū,id eſt,quod ſoluitur in ſignum ſubiectionis,tertia vel quarta mortuariorum,decimationū,hoſpitiorum,& ſimilia, quæ conſiſtunt in recipiendo.Igitur omnia monaſteria ipſo iure exēpta ſunt à lege diœceſana.xj.q.j.cap.j.& q.iij. inter cætera.& xviij.q.ij.quàm ſit.& xvj.q.j.placuit. nec cogi poſſunt ad prędicta pertinētia ad illā.d.c.quàm ſit.à lege verò iuriſdictionis nō ſunt exempta,niſi munita ſint ſpeciali priuilegio.de quibus omnib.vide diffuſe Archi.vbi ſ.¶Octauò 9
quæritur,quid epiſcopus poſsit ſecundū iura,vel nō poſſit? Et dico multa.¶Primū.Secundum Pan.in c.accedētibus.de exceſ.prælа.poteſt cōcedere non epiſcopis authoritatem,quā habet,quantū ad ea, quæ ſpectāt ad dignitatem epiſcopalē:ſicut cognoſcere de cauſa matrimoniali,iniungere publicā pœnitentiam,cōcedere indulgentiā,iudicare de clericis, & huiuſmodi: vt xvj.q.ij.viius.præter inſignia,vt eſt vſus mitræ ac pontificaliū,quæ ſolus papa cōcedit:ar.c.vt apoſtolicæ.de priuil.lib.vj. Et etiā quæ ſunt iuriſdictionis pōt cōcedere,quāuis nondū ſit cōſecratus nec ſacerdos. Et idem ſo.And.& Cal. Quantū ad ea verò,quę ſpectant ad ordinē,concedere non poteſt non epiſcopis:vt ordinare,chriſmare,cōſecrare,& ſimilia,quę no.in c.quāuis.lxviij.diſt & in c.aqua.de cōſe.eccl.vel al. Vnde credo q̄ dare non poſsit authoritatē benedicēdi veſtes ſeu paramenta. Eo autē mortuo expirat officiū vicarii,ſecundum eundē Pan.in c.j.ne ſe.va.vt not.glo.in cle.ſi.de procu. Et idem videtur de officio prioris cōſtituti ab abbate eo mortuo:ar.ex not.in d.cle. Secus ſi conſtitutus eſſet ab abbate cum capitulo:ar.c.ij.de ſta.regu.¶Secundū. Pro perſecutione ſui corporis licitè poſſet fugere,ſecundū S.Tho.ij. ij.q.clxxxv.vbi per alium in eius abſentia ſufficienter poſſet ſaluti gregis prouideri. Vbi verò ſalus ſubditorū eius præſentia exigit,fugere non pōt propter tēporale aut corporale damnū:ſed tenetur ſicut bonus paſtor animā ſuam ponere pro ouibus ſuis.& idē j.q.j.ſciſcitaris.¶Tertiū. Poteſt etiā per ſe per aliū in quolibet loco nō excepto pro tribunali ſedere,cum in tota ſua diœceſi iuriſdictionē habeat ordinariā.de offic.or.cum epiſcopus.lib.vj.Vtrū autē poſsit immediatè iudicare de ſubditis ſubditorū ſibi prælatorū non appellantiū ad eum gradatim, ſecundū Hoſt.& Gof. licet ſint opiniones,ſeruāda tamen cuiuslibet eccleſię cōſuetudo eſt,quę iuriſdictionē tribuit.¶Quartū. Poteſt etiā cogere religioſos mēdicantes,vt vadant ad proceſſiones.c.animis.prauia.de exceſ.prælа. Ex quo tex.dicūt doct.q̄ quia prohibetur eis ne ex leui cauſa eos compellāt ire:ſequitur q̄ ex magna & graui poſſunt:puta ex nouo introitu epiſcopi vel legati,aut imminente peſte,aut alio flagello, vel in generalib.litaniis,quæ ſunt tres dies Rogationum. hæc Pan.in c.cum dilectus.de offic.or.quæ limita,niſi ſint ſpecialiter priuilegiati.¶Quintū. Poteſt etiā quærere de titulo beneficii ſubditi ſui,ſi nō cōſenſit in eum:& voluit Fed.conſi.xcviij.& idē dic de quocūq; alio cuius intereſt.
¶Sextū. Poteſt etiā vbicunq; celebrare & celebrari facere cū altari portatili:vt in c.ſina.de priuile.lib.vj.& ſimiliter tēpore interdicti celebrare poteſt & celebrari facere,& audire diuina vbicunque:vt in d.c.finali.quod limita vt in c. quod nonnullis de priuilegiis,ſcilicet excluſis interdictis, ſubmiſſa voce,ianuis clauſis, & campanis non pulſatis,& ſi ipſe ſpecialiter non ſit interdictus,vel non fuerit cauſa

Universidad de Deusto
Biblioteca

interdicti. Quomodo autem in aliquibus possit dispensare; habetur 5. Dispensatio. §. iiij. & ix. & xj. & in beneficiorum pluralitate specialiter 5. Beneficiū iiij. §. viij. Quam autē habeat iurisdictionē, vide extra de offic. ord. per totū. ¶ Septimum. Potest etiā in sua diœcesi multa etiā sine metropolitani consilio, secundū Rayn. vt consecrare ecclesias ac virgines, ordinare, erigere altaria in ecclesia consecrata: nam in nō cōsecrata hoc potest etiā sacerdos, chrisma conficere, cōfirmare, reconciliare solenniter pœnitentes, literas commendatiuas clericis dare, inter subditos iudicare, anathematizare cum solennitate, de qua xj. q. iij. debent. vnā ecclesiam in duas diuidere, & duas in vnam vnire, vnā alteri subiicere, & nouas erigere ex causa, & non aliter, & requisito cōsensu eorū quorū interest, & qui forsan ex hoc lædi possent, quandoq; etiā eorū consensu non obtēto. de excess. prælat. licut. & ibi Pan. extra de eccle. ædi. ad audientiam. synodū celebrare, canonem latæ sententiæ cōdere in sua diœcesi. Vide Arch. iij. parte, tit. xxj. c. ij. ¶ Octauum. Non potest autē sine capituli consensu à principio de nouo cōstruere monasteriū, nec ecclesiam constructā seculare monasticis regulis informare, secundū Pan. in c. apostolicæ. de donatio. & ita intelligitur cap. si episcopus. xij. q. ij. Sed postquā hęc sunt acta cum assensu capituli potest solus donationem facere, de qua 5. Ecclesia. iij. §. vlt. etiā de possessionibus ipsis secundum cōmuniter Doct. & nō solùm reditibus. Sed intellige de donatione inter viuos, non de testamēto, secundū Doct. cōmuniter: quia testamentū porrigitur ad tempus, quo est non futurus prælatus, cùm morte cōfirmetur: & non fit de rebus alienis. Si tamen quinquagesima aut centesima esset in graue damnum ecclesiæ, dari non deberet. d. c. apostolicæ. ¶ Nonum. Non potest etiam testari de bonis ecclesiæ, nisi vt alii clerici: tamen secūdum S. Tho. ij. ij. q. clxxxv. potest habere propriū, & illud hęredibus testari. non potest autē causam spiritualē cōmittere laico, aut laico & clerico simul: vt 5. Arbiter. §. xix. ¶ Nonò †quæritur, quid facere debeat vel non debeat? Et dico multa. ¶ Primum. Episcopus in synodo cōstituere debet idoneos viros per totā diœcesim, eos iuramēto adstringēs, ad denuntiandū sibi vel missō per eum quicquid perpēderint fieri contra voluntatē Dei & Christianitatem, q̄ pertineat ad ecclesiasticā iurisdictionē. xxxv. q. vj. episcopus in synodo. & tales appellantur testes synodales. ¶ Secundū. In ecclesijs etiam baptismalibus debet ordinare magistros, qui doceant pueros in studijs literarū, artiumq; liberaliū assiduè, vbi necessitas occurrerit. xxxvij. distin. de quibusdam. ¶ Tertium. Singulis etiā annis debet synodū tenere admonēdo clericos, cōstitutiones legēdo, & laicis prędicādo. x. q. j. placuit. & similiter singulis annis, si potest, visitare omnes ecclesias, monasteria, & hospitalia sibi subiecta.

¶ Quartum. Debet etiā in publico lineis vti, nisi sit religiosus, sup indumētis. de vit. & honest. cler. clerici officia. ¶ Quintum. Debet etiā, vbi tēporalem iurisdictionē habet, cōstituere iudicē laicū, qui in causa, præcipuè criminali, iustitiā faciat: cui & delegare potest in speciali super aliquo maleficio vt iustitiā faciat sine irregularitate: dūmodo per suā responsionē nec directe nec indirecte indicet iudicī q̄ pœnā sanguinis debet irrogare: sed tolum in genere q̄ iustitiā faciat: & si dubitat, cōsulat peritos: aliter esset irregularis. de excess. prǽla. ex literis sanguinis tamē vindictę præsens esse nō debet: vt in d. c. ex literis. ¶ Sextū. Debet etiam ordinādos, ne citò nimis manus imponat, inquirere primò de ætate ad illā ordinē debita. de quo 7. Aetas. Et secundò, de bonitate vitæ: & quo ad hoc quēlibet pōt admittere, nisi sit peccator notorius iure vel facto, vel excōmunicatus maiori, vel suspensus, vel interdictus: qa nemo salutis suæ immemor, iudicādus est. j. q. vij. sancimus. si etiam esset quis illegitimus, sine dispensatione promoueri non posset, vel episcopi quo ad minores, vel papæ quo ad reliquos ordines, nisi sit religiosus qui dispensatione nō indiget ratione religionis, secundum Archidiac. Et tertiò de literatura: quia ordinans diaconum vel subdiaconum, qui nescit officiū, peccat mortaliter: & similiter promouēs ad curā non habentē scientiā necessariā, de qua 5. Cōfessor. iij. in princ. & de hoc j. Ordinandus. & qualiter tam ipse quām suus notarius cauere debet à simonia. ¶ Septimum. In cōferendo etiam beneficia debet attēdere vt cōferat dignis: aliter mortaliter peccat, secundū S. Tho. & Alber. in iiij. & facit quod no. lxj. dist. in sacerdotibus. ¶ Octauū. Non debet autē ecclesiastica officia cōmittere propinquis, nec rerū ecclesiasticarū administrationē. lxxxix. dist. iudicatum est. & c. sequenti. quod intellige qñ alii haberi possunt æquè idonei, vt cesset scandalū: aliàs potest etiam suis cōmittere, si sunt aliis meliores: cùm hoc casu cesset ratio prohibitionis. Sed & œconomus debet esse clericus honestæ vitæ: vt probatur eadē dist. per totū. ¶ Decimò †quæritur, ad quæ episcopus iure tenetur? Et dico duo. ¶ Primū. Executione deuoluta ad episcopū propter negligentiā executoris, tenetur seruare formā, quam & executores seruare tenebātur, secundū Bar. in l. si puellam. C. si man. ita fū. ali. & facit tex. in cle. j. de sup. negli. prælat. & qd̄ not. Io. An. in c. publicato. de elect. ¶ Secundū. Episcopus tenetur deputare in ecclesiis cathedralibus & aliis cōuentualibus viros idoneos ad prædicandū, & cōfessiones audiendū, & viitandū, quibus & prouidere debet. de officio ordinarii. c. inter cætera. vbi dicit Io. And. q̄ quia dicitur, præcipimus. & subsequitur, si quis autē. qui in hoc sunt negligētes, scilicet notabiliter, sunt in mortali. Host. autem orat vt Deus misericorditer agat cum transgressoribus huius præceptihodie tamen, inquit, prouidit paraclētus per ordines Prædicatorum & Minorum: licet non omnes capiant verbum istud. de priui. c. nimis. Et intellige de cōuentualibus secularibus, id est, collegiatis: quia monachis nō cōpetunt ista officia, scilicet ex monachatu, secundū Petrū & Abbatem. ¶ Tertium. Secundum S. Tho. etiā tenetur ingredi religionem quā vouit ij. ij. q. clxxxix. & exponere omnia sua pro honore Dei & salute gregis sui cum opus fuerit, ibi. q. clxxxiiij. & alere clericos indigentes, quos promouit ad ordines: nō autē alios clericos, secundū eū iiij. dist. xxiiij. ¶ Vndecimò †quæritur quas pœnas episcopus de iure incurrat, vel non incurrat? Et dico duo. ¶ Primum. Ex nulla constitutione episcopi cadunt in pœnā suspēsionis vel interdicti, nisi de ipsis in illa fiat mentio specialis: similiter nec eorū superiores. de sent. excom. quia periculosum. libro. vj. Et idem dic de suspensione à beneficio iure posita: vt in c. si compromissarius. §. huiusmodi. de electio. lib. vj. Secus de excōmunicatione: vt no. in d. c. q̄ periculosum. ¶ Secundum. Episcopus canones non seruās, aut seruari nō faciens, est periurus: vt no. Pan. in c. ego. de iureiurando. alleg. glo. in c. sacerdotes. el j. ij. q. vij. quæ dicit q̄ à prælato non seruante canones recedi potest, licet ab excommunicato & præciso receditur. quod dictum Panor intelligit verum, quando ex contemptu hoc procedit. Quomodo autem nō possit restituere degradatum, 5. Degradatus. §. vlt. Quomodo autem teneatur ad obseruātias regulares, si est religiosus, vide j. Monachus. Quomodo etiā aliqui casus ei reseruentur, vide 5. Casus. §. ij. iij. iiij. & v. Quomodo etiam

etiam possit aliquid accipere à clericis, & quando. vide Archid. & diffusissimè iij. parte. titu. xxj.

De Eremitis.

1 *Eremita qui sit, & quotuplex.*
2 *Eremita an gaudere debeat clericorum priuilegijs.*
3 *Eremitæ an possit ad monachorum prælaturam assumi.*
4 *Religiosi quando ad vitam eremiticam transire possint.*

1 EREMITA, † qui & Eremicola, est is, qui eremū colit inhabitando. Et est duplex, quidā scilicet colens quidem seu habitans eremū, sed non ex desiderio vitæ solitariæ: sed alia causa, puta ad aggrediendū vel fugiēdū: & hic proprie non dicitur eremita: quia, vt dicitur in c. qui verè. xvj. q. j. eremita dicitur, qui verè & purè solitariā vitam eligit. quidā verò colens ex desiderio colendi. Et iste est duplex: quia quidā est colens ex desiderio colendi, & tamen est adstrictus obediētiæ alicuius approbatæ religionis, qui etiā & si sit eremita propriè, non tamen præcise: sed est religiosus ducēs vitam eremiticā: alius verò nō est obediētiæ adstrictus: & iste propriè dicitur eremita, scilicet is, qui vitam eremiticā eligit sub spiritu libertatis. Vnde dicit Sā. Tho. in iiij. dist. xxviij. q. eremitæ habent solenne votum cōtinētiæ, sed nō obediētiæ: licet teneātur episcopis obedire sicut & alii: vt dicitur ij. ij. q. clxxxvj. ar. v. ad iij. imo etiā possunt habere proprū secundum gl. in d. c. qui verè. & est 2 tex. xix. iij. q. §. econtra. ¶ † Primò verò quæritur, vtrū eremitæ gaudeant priuilegio clericali? Et dicit Sum. Ange. ac Rose. cū Io. de Lig. in cle. per literas. de præbē. q̄ sicut laici nati sunt, ita laici perseuerāt sub Imperatoris iurisdictione, cùm eis nihil adueniat eos eripiens aut eximens inde. quod est duplex, scilicet receptio ordinis, vel conuersio ad aliquam religionē approbatā. de reli. do. c. hn. xvij. q. iiij. si quis suadēte. de sent. exc. non dubiū. & sequitur Pan. in c. nullus. de for. cōpe. Sed contrarium tenuit gl. in d. c. qui verè. quod Archi. limitat verū in eremitis, non profugis, sed qui adstricti sunt alicui regulæ vel superiori, scilicet religioso: sed saltē hoc priuilegio gaudenti, vt 5. Ecclesia j. §. v. dicto vj. & hoc tene: tū quia si laicum viuentē in turba dicta adstrictio facit gaudere priuilegio clericali: quare non vacantē Deo penitus in solitudine? tum quia & ipsa Sum. Ang. dicit q̄ sunt de foro ecclesiastico, per c. nulla ratiōe. dist. xciij. & per c. si autem. xj. q. iij. priuilegium autem fori tardius acquiritur, & citius ac facili? perditur, quàm per sonale, secundum Docto. vnde si gaudent reali priuilegio siue fori, gaudent & personali, 5. Excommunicatio. vj. §. vj.

3 ¶ † Secūdò quæritur, vtrū eremitæ vocari possint ad prælaturam monachorum? Et dico q̄ sic per postulationem. extra de elect. cum ad monasterium. & ratio, quia transeūt ad vitam strictiorem in hoc q̄ monachus abrenūtiat propriis: non autē eremita. vnde potest condere testamētum. xix. q. iij. §. sed illud est. quod intellige vbi eremita nō est religiosus. Vita tamen solitaria debitè assumpta præeminet sociali, secundū San. Th. ij. ij. q. clxxxvj. sicut iam perfectum ei quod ad perfectionē exercetur: sed sine præceden ti exercitio est periculosissima: nisi diuinitus suppleatur.

4 ¶ † Tertiò quæritur, vtrū religiosi possint vitam eremiticam eligere? Et dico q̄ sic de licentia suorum prælatorum etiā mendicātes: & cellas siue habitacula in eremo, siue vbi hominū habitatio de propinquo nō sit, capere & mutare. de exces. prǽla. cū ex eo. lib. vj. prælati tamen nemini debēt dare licētiam, nisi iam in societate perfectis, cùm imperfecto sit periculosissimū habitare solitariè: cui & dicitur, væ soli, quia cū ceciderit, non habet subleuantem. Vnde San. Tho. vbi suprà, dicit q̄ vita socialis necessaria est ad exercitium perfectionis, quia mutuo se instruūt verbo, exēplo, & correctione, quæ ad perfectionem ducunt: solitudo autem competit iam perfectis.

De Errore.

1 *Error quid sit, & an consensum tollat.*
2 *Error quando intolerabilis dicatur.*

ERROR † cōsensum tollit: & errantes non videntur consentire. ff. de reg. iur. l. nihil. & si sit error iuris, excusat à dolo: & consequenter à pœna, quæ debetur propter dolum. si etiam sit error communis, aliquando facit ius. ar. xcv. dist. ecce ego, quasi in fi. & in l. Barbarius. ff. de of. prætor. dicitur † autem intolerabilis quando continet aliquid, quod in suo genere est peccatum: vt in c. venerabilis. §. potest. de sent. excom. lib. vj. vel aliquod impossibile: vt in gl. in c. per tuas. de sent. excom. vel si sit contra ius aut legem, vel si excommunicet aliquem, quia bonum fecit, puta eleemosynam. vide dictam glo.

De Euangelio.

EVANGELIVM non sedendo vel genu flexo audiendum est: sed stando, & venerabiliter adorando, scilicet capite discooperto. de consec. dist. j. apostolica.

De Sacrosancta Eucharistia primò in se, quantum ad materiam & formam.

1 *Eucharistia Græcè, quid Latinus significet.*
2 *Eucharistiæ sacramenti quæ sit materia.*
3 *Materia sacramenti eucharistiæ quæ sit.*
4 *Eucharistiæ materia quæ sit, dum ad modum potus sumitur.*
5 *Sacramenti eucharistiæ speciebus an possit liquor aliquis liciè misceri.*
6 *Vino deficiente quo confici possit liquore.*
7 *Eucharistiæ sacramenti quæ sit forma.*

EVCHARISTIA † Græcè, Latinè, dicitur bona gratia: ab eu, quod est bonū, & charis gratia: sic dicta quòd Christum plenissimum gratiæ in se cōtineat: vt signum verò rememoratiuum passionis, qua spiritualis agnus Christus oblatus est, dicitur sacrificium vel hostia: sed vt signū demonstratiuum vnitatis ecclesiæ, cui vnitati homines per ipsam aggregantur, dicitur cōmunio vel synaxis: prout verò est signū præfiguratiuum diuinæ fruitionis in patria, cō tinet illud quo nobis ianua cœli aperta est, id est, sanguine Christi, & dicitur viaticū. Est autem eucharistia sacramentum vnum: vt probat San. Tho. in iiij. dist. viij. in quo tria sunt, scilicet species visibilis panis & vini, corpus Christi verū, & corpus Christi mysticū, id est, ecclesia vel vnitas ecclesiæ: & secundū San. Tho. Vgo. & alios sanctos, primum est signum secundi & tertii: & dicitur sacramentū tantùm. Secundū verò est res sacramēti, & sacramenciū, seu signū ac causa respectu tertii. Tertium verò est res secundi & veritas primi. vnde est res tantùm: de qua de celebra. miss. in c. cum Marthæ. §. distinguēdū est. ¶ ¶ Primò verò quæritur, quæ sit materia huius sacramēti, inquantū sumitur per modum cibi, seu inquantum continet ex vi sacramenti corpus Christi tantùm? Et dico secundū San. Tho. & cōmuniter omnes sanctos, q̄ est panis triticeus aqua naturali confectus: tum quia Christus grano frumenti se cōparauit. Ioā. xij. tū quia in tali creditur ipse cōfecisse: tum quia hoc habet vsus ecclesiæ ab apostolis traditus: nō tamen distinguē do vtrū sit azymus aut fermentatus: quia vterq; est materia huius sacramenti: & in vtroq; cōfici potest de facto: vt est tex. de celebra. miss. literas. & de cōsec. dist. ij. in sacramēto. sed nō de iure: quia secundū San. Th. & alios Theologos conficiendus est cum Christo in azymis. & hoc est rationabilius: vnde peccaret grauiter Latinus cōficiens in fermen

Universidad de Deusto
Biblioteca

tato: sicut & Græcus in azymo, quasi ages cõtra ecclesiæ suæ consuetudine. Ex quibus patet secundũ omnes, ꝙ confici potest ex pane, in quo cũ tritico sunt alterius generis grana: nisi tanta sit additio ꝙ soluatur species tritici: puta quia trahitur in illud aliud genus, vel in speciẽ mediã ex vtrisq; compositã. Similiter & ex siligine, secundũ San. Tho. licet contrariũ teneant aliqui, quos sequitur Sum. Ang. & Rosel. sed de hoc in §. seq. Et similiter etiã ex pane nondũ corrupto, sed in via corruptionis existente, secundũ San. Th. & alios, licet peccaret cõficiens propter irreuerentiam sacramenti. Si tamen tanta esset corruptio ꝙ species soluta esset, quod inde cognoscitur si continuitas soluitur, & desinit sapor, & color, & alia accidentia panis: inde cõfici non potest. Non autẽ confici potest secundũ S. Th. & cõmuniter doct. ex pane ordei, farris, speltæ: & alterius grani, neq; ex pasta tritici: quia ista specie differunt à pane triticeo: & eadem ratione, neq; ex pane tritici cõfecto ex aqua rosacea aut endiuiæ vel huiusmodi: sed tantũ ex aqua naturali: qa, vt dicit San. Tho. aqua est de cõpositione & substantia panis. vnde diuersificatio aquæ secundũ speciem facit diuersitatem speciei in materia sacramenti. Nec tamen est simile de materia sanguinis, id est vino, cui apponi posset aqua artificialis, licet esset peccatũ: quia aqua nõ est de substantia vini. Nõ debet etiã confici ex amido secundũ S. Th. quod ex farina tritici fit: quia videtur amisisse speciẽ farinæ: vel ad corruptionẽ omnino dispositũ: quidam tamẽ, inquit, dicunt ꝙ si coquatur, inde cõfici potest, cũ sit farina triticea. Intellige autẽ in prædictis eũ dicitur non posse confici, de posse facti, ita scilicet ꝙ si quis conficiat, non est ibi corpus Christi: nõ autem de posse iuris, quo dicitur nõ posse fieri
3 quod fieri nõ licet. ¶ †Secũdò quæritur, quomodo aliqui differũt in prædictis quæ sunt secundũ cõmunẽ opinionẽ Theologorũ? Et dico multa. ¶ Primum. Si aqua fuit rosacea, vel huiusmodi, tenet Astẽ. inde posse cõfici: quia aqua in pane nõ manet, sicut quæ apponitur vino cõuertitur in vinũ. & idẽ Duran. ordi. minorũ. sed istã rationẽ San. Th. soluit antequã fieret dicẽs nõ esse simile: quia aqua apponitur vino quod iã erat vinũ, & nõ est de substãtia eius: sed aqua apponitur pani tanquã pars eius substãtialis, & materia trãsiens, sicut & farina: vnde licet nõ maneat, est tamen de substãtia eius sicut & farina: & variato autẽ aliquo eorũ quæ sunt de substãtia, variatur substãtia siue species: cũ totum nõ possit esse idẽ, & partes aliæ. ¶ Secundũ. Quantũ ad siliginẽ dicit Rich. ꝙ inde cõfici nõ potest: & hoc, vt dictum est, sequitur Sum. Ang. & Rosel. cõtra S. Th. Pet. de Pal. & Alber. Sed ratio S. Th. cõcludit dicẽtis iij. q. lxxiij. arti. iij. ad secundũ, ꝙ generãs generat sibi simile in specie: licet fiat diss imilitudo aliqua generãtis ad genitũ, quantũ ad accidẽtia, vel ꝓpter materiã, vel propter debilitatẽ virtutis generatiuæ. vnde si qua frumẽta ex semine tritici generari possunt: sicut ex grano seminato in malis terris nascitur siligo: ex tali frumẽto panis cõfect⁹ põt esse materia huius sacramẽti. hæc ille. Quod autẽ cõtra hoc aliqui obiciũt de aceto, quod generatur ex vino, & non est eiusdẽ speciei eũ eo, nec inde confici põt, est instãtia valde rudis: qa vinũ nõ generat seu producit acetũ, sicut triticũ generat siliginẽ: sed generatur ex visio, nulla existẽte virtute generatiua in vino. ¶ Tertiũ. Quantũ ad speltã, Alber. dicit ꝙ absq; dubio frumentũ est genus, & nõ species grani, habẽs sub se triticum & speltã: vnde & de spelta cõfici põt sicut de tritico, quod nulli dubiũ est cõsideráti granũ cũ grano & panẽ eũ pane: vnde parũ distãt in sapore, colore, & forma. Pet. autẽ de Pal. dicit eũ Alber. posse cõfici ex spelta: addẽs ꝙ etiã ex farre: non quia triticũ sit genus ad ista, sed quia sunt eiusdẽ speciei cum eo: quia copertum est in eadẽ terra triticũ aliquando far, aliquãdo speltam, aliquando triticũ generasse. Sed S. Th. in iij. parte vbi suprà, implicitè, in iiij. autẽ dist. xj. q. ij. art. ij. q. j. ad tertiũ, explicitè negat ex tritico aliquã do nasci speltam vel ordeũ aut far, quod inter omnia grana est similius tritico, & similitudo coloris, figuræ, & accidentium in huiusmodi est signũ propinquitatis, & nõ identitatis specifice. ¶ †Tertiò quæritur, quæ sit materia huius sacramẽti, inquantũ sumitur per modũ potus, siue inquãtũ ex vi sacramenti cõtinet sanguinẽ Christi? Et dico ꝙ secũdum San. Th. & Pet. est vinũ vitis: quia in eo Christus cõfecit: & propriè dicitur vinũ: & cõmuniter sumitur in potũ: & aqua naturalis miscenda instante oblatione in tam parua quantitate vt in vinũ conuerti possit: & hoc nõ propter necessitatẽ sacramenti, quia etiã sine aqua cõficeretur verũ sacramentũ, licet peccaret sacerdos: sed hoc fit ad significãdam vnionẽ populi ad Christum. aquæ enim multæ populi multi sunt. Apocal. xvij. & quia Christus creditur aquam vino misciuisse. ¶ Ex his quantum ad vinũ, patet ꝙ confici potest ex musto, secundũ San. Th. & Pet. quia habet cõpletam speciẽ vini, vt dulcedo testatur: quod tamẽ nõ est faciendum, si sit multũ recens propter impuritatem. quod limita secundum S. Th. nisi necessitas vrgeat, quæ scilicet irreuerentiã excusat. limita etiam secundum eundẽ, si multum sit expressum de vua: quia scilicet aliter non est sub specie potabili. arg. de consec. dist. ij. ic. didicimus. & c. seq. Non potest verò confici, secundum Theologos, ex aceto: licet oppositum teneat Inn. de offi. missæ. & malè: quia iam nõ est vinum, vt etiã per philosophum patet viij. Metaphy. Si autem vinum sit quasi in via ascẽdi, secundũ S. Tho. idem est iudiciũ, sicut de pane, qui est in via correctionis: quomodo Rich. in iiij. exponit dictum Inno. & idem est secundũ Albert. si vinũ sit in via putrescẽdi. Nec similiter ex vappa seu aquarello, secundũ Albert. quia nõ est vinum: sed aqua fusa super acinos vuarũ habens aliquãtulum vini acumen. Nec similiter ex agresta, secundũ S. T. & alios, quia adhuc non habet speciẽ vini, sed est in via generationis: si tamen, vt dicit Alber. cum sapore vinoso est sapor aromaticus vel stipticus aut ponticus, vel sapor acer ex minus perfecta digestione, secus est: quia stat species vini. Nec ex aqua expressa de pãno intincto vino rubeo: quia ibi non est vinũ: sed aqua rubea aut vinata: vnde hoc dãnatur, de cõsec. dist. ij. cum omne. ¶ Quantum verò ad aquã patet primò ꝙ apponi non debet aqua rosacea, vel alia artificialis, secundum omnes: sed sola naturalis. de celebra. missã. c. in quadã. nec de aqua naturali tantum debet apponi ꝙ cõuertat in se vinum: vt quando est maioris virtutis: aut ꝙ tam aqua, quàm vinum trãseat in tertium mistum ex vtroq;: vt quãdo est æqualis virtutis. & de hoc j. §. seq. Et secundò ꝙ non sufficit aquam appositã fuisse in dolio, secundum Sanct. Tho. quia nõ significaret aliquid: sed apponi debet imminente celebratione, seu quãdo sacra mysteria inchoantur: & debet apponi vino calicis. de celebr. missã. literas. & de cõsec. dist. ij. c. j. & c. cum omne crimen. & quare vide ibi. Et tertiò ꝙ si aqua omittatur: nihilo minus verè cõficitur. de cõsec. dist. ij. scripturа. sed peccat mortaliter, qui hoc scienter facit. arg. c. literas. de celeb. mis. & similiter secũdum Alex. qui ex negligẽtia: quia nulla est adhibita diligẽtia: venialiter autẽ qui ex negligentia semiplenæ diligentiæ secundũ mentõ Sã. Bona. in iij. dist. xj. Et quartò ꝙ si apponatur aqua artificialis tã modica ꝙ vertatur in vinũ: licet sit peccatũ mortale eo modo quo dictũ est, tamẽ cõficitur verũ sacra-

mentum: quia stat substãtia vini, quæ sola est de necessitate. ¶ †Quartò quæritur, vtrũ possit aliquis liquor misceri speciebus vini in Eucharistia? Et dicit S. Tho. in iiij. parte. q. lxxvij. ar. viij. sic: Species in hoc sacramẽto permanentes sicut adipiscuntur virtutem consecrationis modũ essendi substantiæ: ita etiã adipiscuntur modũ agendi & patiendi: vt scilicet agere & pati possint, quicquid ageret vel pateretur substãtia. Sed si substãtia ibi esset, posset alius liquor permisceri. Ergo & istis speciebus. Huiusmodi tamẽ permistionis duplex esset effectus, scilicet secũdum formã liquoris, & secundũ quantitatẽ. Si enim permisceretur aliquis liquor in tanta quãtitate ꝙ posset diffundi per totum vinũ, totum fieret permistum: quod autẽ est permistum ex duobus, neutrũ mistibile iã est, sed vterq; transit in quoddã tertiũ ex his cõpositum: vnde sequeretur ꝙ vinũ prius existens non remaneret, si liquor permistus esset alterius speciei. Si autẽ esset eiusdem speciei liquor adiunctus, puta si vinũ permisceretur vino, remaneret quidẽ eadẽ species, sed non remaneret idem numero vinũ: quod declarat diuersitas accidentiũ, puta si vnũ vinum esset album & aliud rubeum. Si verò liquor adiunctus esset tam paruæ quãtitatis ꝙ non posset diffundi per totum, nõ fieret totũ vinum permistum, sed aliqua pars eius: quæ quidẽ non remaneret eadem numero propter mistionẽ extraneæ materiæ, remaneret tamen eadẽ specie: nõ solùm si paruus liquor permistus esset eiusdem speciei, sed etiã si esset alterius speciei: quia guttã aquæ multo vino permista transit in speciem vini, vt dicitur primo de Generatio. Manifestũ est autem ꝙ corpus & sanguis Christi remanẽt in hoc sacramento, quãdiu illę species manent eædem. consecratur enim hic panis & hoc vinum. Vnde si fiat tanta permistio liquoris cuiuscunq; ꝙ pertingat ad totũ vinum consecratũ, & fiat permistio, erit aliud numero, & nõ remanebit ibi sanguis Christi. Si verò fiat tam parua alicuius liquoris additio, ꝙ non possit diffundi per totũ, sed vsq; ad aliquam partem specierũ: desinet esse sanguis Christi sub illa parte vini cõsecrati: remanebit tamẽ sub alia. Hæc ille. Et simile dicit in iiij. dist. xij. q.
6 j. art. ij. q. vj. ¶ †Quintò quæritur, quid faciendũ in partibus, in quibus vinũ non habetur & Alb. dubitatiue dicit ꝙ videtur papa cõsulendus, cum propter intolerabile damnũ animarũ quod incurritur ex sacramẽti defectu, dispensandum videretur, vt corpus Christi absq; vino conficeretur: quia corpus nõ est sine sanguine. quod dictũ sequens Sum. Ang. suo more in determinando audax, dicit papã in hoc posse dispensare. Sed hoc est falsum: quia ea quæ sunt de substãtia seu integritate sacramentorũ papa mutare nõ potest, secundũ S. Tho. iij. q. lxiiij. & alios Theologos cõiter: huiusmodi autem est cõsecratio sanguinis, sine qua, vt idem dicit, sacramentũ non est integrũ, sed immane sacrilegium. Vnde & cõciliũ Toletanũ vij. q. j. in c. nihil. cõtra tales excõicationis sententiã tulit. quod nõ feciſſet, si non esset de se mortale. Nec obstat ꝙ corpus sine sanguine á fidelibus sumitur: quia hoc sacramentũ non cõsistit in vsu fidelium: sed in cõsecratione materiæ, secundũ S. Tho. iij. q. lxxij. in iij. & iiij. dist. viij. Vnde secundũ ipsum dicendum est ꝙ non est aliqua terra, ad quam non possit tantùm
7 portari de vino, quantũ sufficeret ad celebrandũ. ¶ †Sextò quæritur, quantũ ad formã Eucharistiæ, quid sentiendum sit? Et dico multa. ¶ Primũ. Forma cõsecrationis potus & similiter formæ aliorũ sacramentorũ, secundũ S. Tho. nõ sunt ab Euangelistis ex intentione traditæ: sed eas ecclesia habuit ex traditione Apostolorũ: & successiuè ad posteros transmisit & quantũ ad panẽ, secundũ omnes, est hęc, scilicet, hoc est enim corpus meum. ita tamen ꝙ ly enim, non est de substantia formæ secundum S. Tho. & Sco. & cõiter Doct. licet peccaret illud omittens ex negligẽtia vel contemptu: quia est de consuetudine ecclesiæ Romanæ data à beato Petro apostolo. ¶ Secundũ. Albe. in lib. de missa. formæ panis ac vini mutari aut truncari nõ debent, aliter nõ conficeretur, etiã si viderentur habere eundẽ sensum: si tamẽ aliquid addatur nec figurationẽ mutans, nec inducens errorem, nihilo minus ut cõsecratio: vt, hoc est corpus meum dilectũ. licet valde esset increpandus iste sacerdos. Vide tamen suprà Baptismus. j. ¶ Tertiũ. Si sacerdos solùm prædicta verba super panem proferret, secundum Sco. in iiij. dist. viij. quem Sum. Ang. sequitur contra Rosel. non cõsecraret: quia dicendo, hoc est corpus meum: nõ refertur ad corpus Christi: vnde licet non sint alia verba de substantia formæ quàm prædicta, tamẽ necessariò requiritur vt aliqua proferatur, quibus forma illa determinetur ad corpus Christi: sed secundũ S. Tho. cõsecraret si hoc intẽderet: & ipsa intẽtio facit vt illa verba intelligãtur dicta ex persona Christi & limitẽtur ad eius corpus. Et hoc est verius: quia si illa determinatio fieret per verba præcedentia, vt illi dicunt, & non per intentionẽ, sacerdos nõ intendens consecrare, consecraret, quod est absurdum. idem de vino. ¶ Quartũ. Circa forma cõsecrationis vini Scotus in dist. viij. quarti, dicit virtualiter ꝙ non est certa forma præcisa: quod cõtra, quia pari ratione vel à fortiori nõ essent certæ formæ aliorũ sacramentorũ: itẽ si cõtra, quia in missali Romano & Ambrosiano vbique literis mauusculis vel aureis ponitur forma præcisa, vt docet experientia. & de Ambrosio testatus est Pet. de Pal. sanctus autẽ Bona. in ea. dist. dicit ꝙ cõsistit solùm in istis verbis, hic est enim calix sanguinis mei: cætera aũt, quæ sequũtur, non sunt de substantia: sed pertinẽt ad ostendendũ effectũ, vt ibi, nouí & æterni &c. vel vsum, vt ibi, accipite. vel ornatũ. quod contra est cõis vsus ecclesiæ, secundũ quem forma est hæc scilicet, Hic est enim calix sanguinis mei, nouí & æter. te. my. tidei, qui pro vobis & pro multis effun. in re. peccatorũ: vt patet ex dictis missalibus. Quod etiã cõfirmatur secundũ S. Tho. & cõem scholam: quia cætera, quæ sequũtur ly mei, cũ sint determinatio prædicati, pertinent ad illã vnã orationẽ, & consequenter ad illã vnam formã. Quantũ autem ad prolationem harũ formarũ: vide suprà Baptismus j. Quantum verò ad cõuersionẽ prędictæ materię in corpus & sanguinẽ Christi, & quomodo in hoc sacramẽto sit veraciter corpus & sanguis Christi, multa subtiliter dicũtur à doctoribus, quę Theologicę potius, quàm prędentis sunt speculatiõis.

Rursus de Eucharistia secundò, quantum ad ministrum & defectus, qui accidere possunt in missa.

1 *Minister sacramenti eucharistiæ quotuplex.*
2 *Sacerdos solus an possit corpus Domini consecrare.*
3 *Sacerdos quilibet num possit eucharistiam conficere.*
4 *Sacerdotes plures num possint simul eandem hostiã consecrare? Et an sacerdos quantamcunq; materiam consecrare queat. Et ad corpus Christi conficiendum, quid in ministro requiratur? nu. seq.*
6 *Intentio in sacramentis quotuplex esse debeat?*
7 *Sacerdos, an vnam hostiæ partem sine alia, stante continuitate, consecrare possit? Et quid si sacerdos vndecim hostias ante se haberet, decem dumtaxat consecrare intendens, an nihilo secius ipsas prorsus vndecim vna confectione consecret? Et quid de vini guttis in calicis pede existentibus? nu. seq.*
9 *Sacerdos incepta missa, si quod in se impedimentum, quo salua religione ac conscientia, in sacramento peragere non possit, recogno-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

scat: quid facere debeat? Et in hoc doctorum sententia varia. Et quid in hoc proposito necessitatis nomine contineatur?

10 *Confessus semel in anno cum cõtritione, an celebrare possit? Et an sine confessione Paschatis tempore, quis cõmunicare queat? Et quid de excommunicato & irregulari, num diuina inchoare possint: circa quod adducuntur multa, & simul Ange. Summa refellitur.*

11 *Simulatio in sacramẽto Eucharistiæ in omni casu summopere deuitanda: quoniam falsa remedia abijcienda sunt, quæ veris periculis grauiora sunt.*

12 *Sacerdoti in missa deficienti, quid faciendum sit? Et quis tum supplendi modus? Et qualiter hoc ipsum fieri possit, vt ad tantum scandalum euitetur.*

13 *Sacerdoti si quid præter intentionem in missa, vel extra quippiam ab extrinseco circa materiã aut species Eucharistiæ accidat, quid agendum sit, conclusionibus octo expedit.*

14 *Sacerdos si deprehendat inter celebrandum defectum esse in Eucharistiæ materia, quid efficere debeat? vsque ad finem cap.*

15 *Sacerdotem, cum ad Canonem celebrando peruenerit, quid facere oporteat? Et ibidem variè Summa Ang. errare coarguitur. Sed fortassis arguiè nimium, nec citra inuidiam.*

1 EVCHARISTIA † secundò quantũ ad ministrum, vt innotescat, sciendũ q̃ est duplex: vnus scilicet ad conficiendum & dispensandũ simul, vt sacerdos: ad dispensandum solũ, vt diaconus, sicut suprà dictũ est, qui & propriè
2 dispensator & nõ minister dicitur. ¶ †Primò verò quæritur, vtrũ solus sacerdos seu presbyter possit cõsecrare corpus & sanguinẽ domini? Et dico q̃ sic. xxv. dist. per lectis. de sum. tri. & fide cat. firmiter. §. vna. & hoc sequuntur omnes Theologi in iiij. dist. xiij. Si quis autẽ credat se sacerdotem esse, cũ non sit, & celebret, secundũ glo. in c. apostolicam. de presbyter. nõ bap. in veritate non conficit. & ita etiam sentit S. Tho. licet credatur supplere summus sacerdos, quantũ ad effectus vltimos sacramentorũ: quia scilicet recipiens panem à tali sacerdote loco corporis Christi æquè laginatur in spiritu, ac si verum corpus Christi susceppisset. Oppositum tamẽ sentit Sum. Ange. vt s. Baptismi.
3 vj. §. iij. ¶ †Secundò quæritur, vtrũ quilibet sacerdos possit hoc sacramentũ conficere? Et dico q̃ sic de facto, quantuncunque nefarius sit, etiã hæreticus, schismaticus, excõicatus, & degradatus, secũdũ S. Tho. iiij. dist. xiij. quia character, super quem fundatur conficiendi potestas, est indelebilis: de iure tamen secundũ Richar. ea di. conficere non potest irregularis, nec suspensus ab executione eorũ quæ sunt ordinis, nec simoniacus, schismaticus, excõmunicatus, aut degradatus, siue depositus, aut quilibet publicus & notorius peccator. De corpore vitiatis, vide suprà suo lo-
4 co. ¶ †Tertiò quæritur, vtrum plures sacerdotes possint simul eandem hostiã consecrare? Et dicit Sum. Ange. cum Supplemento q̃ non: contra Rosel. quia qui prius verba protulit, ille consecrauit, & alii nihil faciunt. Sed contra: primò quia eadem ratione plures non possent simul vnum baptizare. quod ipse negat. Secundò, quia possunt simul verba proferre: & tunc, vt arguit Albert. quia ratione consecrat vnus, & alii, si intendunt: si autem nõ simul proferãt. secundũ Inno. de offi. missæ, intentio omniũ ferri debet ad illud instans in quo episcopus profert, siue prius siue posterius proferãt. Vnde Inn. & Pet. de Palu. & S. Tho. tenet q̃ possunt: quia ecclesia Romana hãc habet consuetudinẽ vt cardinales papæ, & ordinati episcopo ordinanti celebranti concelebrent: vt repræsentent apostolos Christo cœnanti concœnantes: ecclesia autẽ Spiritu sancto regitur. Quòd autem ita ecclesia Romana cõsueuerit, credendũ est Inno. qui fuit pontifex summus: & S. Tho. qui fuit doctor Italicus, & Campanus, & Romæ cõuersatus. ¶ †Quartò quæri-5 tur, vtrũ sacerdos consecrare possit quantamcunque materiam? Et dicit Alex. in iiij. tract. de eucharistia, quẽ scilicet Sum. Ang. cũ Supple. cõtra Ros. sequitur, q̃ nõ: sed solùm quantitatẽ illã, quæ rationabiliter sumi potest à fidelibus: quia intẽtio Christi & ecclesiæ est vt sumatur. vnde nõ conficeret qui intenderet consecrare totũ panem qui est in foro, nõ ex defectu virtutis verborum, quæ vna vice conficere posset tot hostias quot mundo toti sufficerẽt, si esset necessitas ecclesiæ: sed propter defectũ intentionis eius qui hoc sacramentum instituit: qui non intendit q̃ in ludibrio vel stultitia fiat cõsecratio: & sic patet q̃ multo minus conficerat, qui cõficit ad irrisionẽ, veneficia, & huiusmodi. Et licet, inquit Sum. Ang. S. Tho. in iiij. dist. xj. teneat q̃ conficit, nõ cures. Et idem sensit Supple. male limitãs dicta S. Tho. ad dictũ sensum. Sed ista irrationabiliter & pericu-6 losè dicũtur: quia ad conficiendũ requiritur q̃ minister nõ solùm intẽdat cõsecrare: sed etiã eo fine quo Christus instituit: sequitur q̃ non cõsecrabit is, cui in missa subrepit inanis gloria vel cupiditas: & cõsequẽter, quantũ inde est, idolatrare facit. Et ideo ad quæstionẽ ex S. Tho. iij q. lxxx. iiij. ar. ij. & iiij. dist. xj. q. ij. ar. j. q. iij. sic respondetur. Quidam dicũt virtutẽ non esse datã ministro & verbis ad consecrandũ panẽ & vinũ sub quacunq; quãtitate, puta totũ panem fori, aut vinũ dolii: sed sub tãta, quãta sufficere põt ad vsum fideliũ: quia sic cõformabitur intẽtio cõsecrantis intentioni ecclesiæ. Sed hoc verũ non videtur. Oportet enim hic quãtitatẽ materiæ determinari per cõparationẽ ad vsum fideliũ, qui est finis huius sacramẽti: cũ in omnibus materialibus ratio determinationis materiæ sumatur ex ordine ad finẽ. Non aũt põt determinari per cõparationẽ ad vsum fidelium, qui nũc occurrit: alioquin sacerdos in deserto vel habẽs paucos parochianos cõsecrare nõ posset tot hostias quot is qui parochianos habet multos: sed ad vsum qui occurrere põt, seu ad vsum fideliũ absolutè, quorũ scilicet numerus est indeterminatus. Vnde dici nõ potest q̃ quãtitas materiæ huius sacramenti sit determinata: præcipuè, cũ vnus hoc sumere possit in magna & in parua quãtitate. Cæ-7 terũ aũt potestas ministrorũ ecclesiæ ordinetur ad effectũ proprium & ad finẽ effectus: in sacramẽtis duplex est intẽtio. prima scilicet ordinata ad perfectionẽ sacramẽti: & secũda ordinata ad finẽ sacramenti: quarũ prima est essentialis sacramento: vnde ea prætermissa nõ est sacramẽtũ: secũda verò illud consequitur: vnde ea posita vel remota, nihilo minus perficitur. sicutsi quis intẽdat baptizare ad luctũ, est verum sacramentũ: quia cõformatur intẽtioni ecclesiæ quantum ad primã intentionẽ, licet nõ quantũ ad secundã: & similiter hic, si quis intẽdat cõsecrare ad vsum in veneficiis, aut magnã quãtitatem panis aut vini ad irrisionẽ. Non tamen dico q̃ posset simul consecrare totũ panẽ ciuitatis aut fori: quia ipsa forma pronomine demõstratiuo vtés, ostendit q̃ materia cõsecranda debet esse coram sacerdote: vnde existẽs in domo cõsecrare nõ posset panẽ in altari, nec totum eum qui est in foro, nec totũ vinũ quod est in cellario: sed quantacunq; sit quãtitas panis, qui coram illo proponitur, credo q̃ cõsecrari posset ab ipso. hæc exillo. Sed quod dixit de toto pane fori, aut vino cellarii, intellige si sit ibi diuisio in plura: secus si esset vnus acernus, aut vnũ dolium tantũ: quia vere diceretur, hoc est, vel hic est, &c. ¶ †Quinto quæritur, vtrũ sacerdos cõsecrare possit vnã particulã hostiæ sine alia statẽ cõtinuitate? Et dicit Io. de Neap. i quol. & Richin iiij. dist. x. q̃ sic, si intẽdat cõsecrare vnã determinatẽ partem medietatẽ quę est à dextris: qa verba nõ operãtur nisi super materia

materia intẽta: secus si vnã indeterminatè: quia reales operationes nõ sunt circa singularia vaga: vnde nulla esset pars consecrata. Nõ requiritur autem secundũ Petrum de Palu. q̃ fiat determinatio tactu, visu, aut sensu, vel imaginatione: sed sufficit si fiat intellectu: qui scilicet apprehendit in-
3 diuisibilem lineã partes diuidentem. ¶ Sextò † quæritur, quid de sacerdote habente corã se hostias vndecim, intendens cõsecrare solùm decem ex illis? Et dicit Duran. quòd effectus cõsecrationis sequitur intentionem consecrantis, & non eius opinionem. Igitur si numerus sit quidẽ in eius opinione, sed intentio sit cõsecrandi totum quod est ante se, omnes sunt consecratæ. Si verò numerus sit intentione, ita scilicet q̃ intendit cõsecrare decem præcise: subdistingue: quia aut scit verũ numerum: & sic sunt consecratæ decem tantùm, quas determinat: aut nulla, si non determinat quas decẽ. Aut illum ignorat: & eodem modo distinguendum an determinet quas decem consecrare intendit, aut non. Et concordat Ioan. de Neapoli & Richard. Potest autem determinare decem, & ignorare vndecimam: vel quia vna latet, & reliquæ sunt viæ & intentæ: vel quia alius vnã apposuit: vel quia ibi erat, & nescivit. Si autẽ ipse vnã plus posuit quàm crediderit, vel alius posuit vndecim cum ipse iusserit poni decem, & non intendit cõsecrare nisi decem tantùm, nõ est determinata eius intẽtio: & sic nulla est consecrata. Ex quibus patet, sicut etiã dicit Alb. in lib. de missa, q̃ si remanent ex obliuione in altari, aut guttæ vini in
7 his nõ erat intentio. Patet etiam quòd si sacerdos assũmat multas hostias consecrandas, de quibus in actu cõsecrationis non aduertit, q̃ sunt nihilo minus cõsecratæ: quia sufficit intentio virtualis, secundum S. Tho. & alios Theologos cõmuniter. ¶ Septimò † quæritur, quid faciet sacerdos quando cœpta missa aliquod impedimentum recognoscit in se? Et dico quòd si quis in missa recordatur se esse excõmunicatum, vel suspensum, vel non ieiunum, aut non confessum mortale aliquod, secundum Alb. & S. Thom. iij. q. lxxxiij. art. v. & iiij. dist. iij. in lite. & Pet. de Pal. si recordatur horum post cõsecrationem incœptam, prosequi debet: quia vbi difficultas occurrit, semper accipiendum est quod minus habet de periculo. arg. dist. xiij. nemi. est autẽ maximè periculosum quod est contra perfectionem huius sacramẽti: quia est immane sacrilegiũ: minus autem quod pertinet ad qualitatem sumentis: debet tñ dolere & proponere vt expedit: & per inuisibilẽ pontificẽ absoluitur quantum ad actum illum, secundum S. Tho. & consequenter si erat excommunicatus, nõ efficitur irregularis: quod etiam tenet Sum. Ang. cõtra Ros. Et idem dico de irregularitate. Si verò alicuius horũ recordatur ante consecrationem: siquidem illud est solùm peccatum nõ confessum, prosequi debet missam inchoatam, etiã si sine scãdalo posset dimittere, secundũ Pet. de Pal. & cõcordat S. Tho. & sufficit contritio. Si tñ commodè & sine astantium nota ante secretas posset habere confessorẽ: vt cõmuniter accidit quando ipsa missa cãtatur: credit Arch q̃ debet quærere. imò credo illũ teneri: cùm idẽ sit quo ad hoc ac si missam non inchoasset. si verò hoc sit quia est excommunicatus, vel nõ ieiunus. S. Bonauẽ. quem sequitur Sum. Ang. dicit q̃ potest inchoatã missam perficere cũ cõtritione. Pet. verò de Pal. dicit quòd omnino dimittere debet, nisi scandalũ immineret imò instante scãdalo magis videtur declinare ad hoc vt dimittat. Sed opin. S. Tho. media inter istas est verior, q̃ tutius est missam inchoatã dimittere, nisi graue scãdalum imminet: quia ista impediũt ex iure positiuo, quod est in pectore papæ: quẽ non est verisimile velle incidere in scandalũ cum qui inscius cum talibus vinculis missam inchoauit. Si verò hoc sit, quia est irregularis, secũdum S. Bona. prosequi potest cũ contritione. sed ego dico vt de excommunicato. Si verò hoc sit, quia incœpta missa habet conscientiã q̃ non sit sacerdos, dicit S. Bona. q̃ ante consecrationẽ debet missam dimittere fingendo infirmitatem, aut conscientiã deponere. ¶ Si verò quis alicuius horum recordatur ante inchoatã missam quantũ ad peccatum nõ cõfessum, secũdum S. Th. in iiij. dist. xvij. si quidem habet copiã cõfessoris tenetur cõfiteri: si verò eã non habet, licet ei celebrare vrgente necessitate: & hæc necessitas secũdũ Pet. de Alb. est, vt si timetur scandalum populi, vel si iã incœpit sacra mysteria, vel si infirmus amisit loquelã, & est in proposito cõfitendi. Ego autẽ puto q̃ hic sub nomine necessitatis, intelligatur omne excusans ab irreuerẽtia sacramenti: vt si est obligatus ad celebrãdum: vel si nõ celebrando generaret sibi infamiã vel admirationẽ: vel nuper decessit anima indigẽs sacrificio probabiliter: aut si imminet solennitas magna, in qua valde vtile sit animæ celebrare: aut si tãtus sit feruor in eo q̃ peccauit, q̃ inde ex sacrificio speret magnũ iuuamen cõtra peccatũ, & huiusmodi: quia in talibus potest esse reuerẽtia maior in aliquo nõ confesso, quàm aliàs plerunq; in multis cõfessis: tota autẽ ratio obligationis ad cõfessionẽ hic est reuerentia sacramenti, quæ naturali iure debetur, q̃ nõ aliquod præceptũ canonis: licet multæ de hoc sint gl. Vnde
10 † & quidã tenent q̃ cum cõtritione sufficit semel in anno esse confessum. qd Pan. in c. de homine. de celeb. mis. dicit verius: quia scilicet ius canonicũ & nõ naturale cõsiderauit. Imò dicit Rich. in iiij. dist. xvij. habens idoneũ cõfessorẽ, sed expectãs aliũ, cui deuotius & securius cõfiteatur: potest cũ sola cõtritione cõmunicare: & à fortiori vbi non est copia cõfessoris, & adest magna vtilitas: suprà Cõfessio sacramẽtalis. j. §. ij. Pet. etiã de Pal. dicit, q̃ sine cõfessione cõmunicare potest quis tẽpore Paschali, si nõ habet confessorem, vel habet casum reseruatum, & episcopũ adire non potest. quod dictũ recitãs Arch. dicit: Credo istud restringendum, qñ ex hoc q̃ abstineret sequeretur magnũ scandalum, & haberetur multùm suspectus de aliquo malo: tunc fortè posset. hæc ille. Ex his etiã dico q̃ volens communicare positus corã sacerdote, sic q̃ iam sine nota non cõmunicare nõ potest: si recordatur de mortali non confesso, licitè sine cõfessione communicat cum proposito cõfitendi. Quantum verò ad excõmunicatum & irregularẽ: puto q̃ inchoare possent diuina, vbi nõ inchoãdo metuerent mortem, aut verbera, metu cadente in constantem virũ. & idem de non ieiuno: quia in talibus iura positiua agentes contra sua statuta excusant: nec incurretur in huiusmodi aliqua irregularitas. ar. c. clerici. & c. latores. & c. fraternitati. quæ obstat c. apostolicæ. eod. tit. quia illi sunt in culpa nõ intelligendo quod debent: isti verò necessitate: imò hoc Sum. Ang. extendit nõ solùm ad verbera, sed etiã ad scandalum, modò non sit Pharisæorũ, vel idem quod admiratio. Circa prædicta tamen Rosel. multipliciter deficit. ¶ Primò, quia dicit q̃ recolens se excõmunicatum post cõsecrationem, celebrando efficitur irregularis, etiam si examinando conscientiam fuit sine omni culpa, quod est falsum: quia antequam recolat, sine culpa ignorat: & cõsequenter excusatur per c. apostolicæ. de cler. excom. mi. post quam verò recolit, excusatur: quia Dei præcepto tenetur sacrificium consummare, & per summum pontificem absoluitur quantum ad actum illum, vt dictum est. secũdò, nam dicit, q̃ is qui post

Universidad de Deusto
Biblioteca

consecratiõnē recolit se comedisse vel bibisse: licet perficere debeat, per c. relatum. de consec. dist. ij. tamen sic perficiendo mortaliter peccat, etiā si examinando conscientiā fuisset sine culpa: quia, inquit, verum est dicere q̄ non celebrauit ieiunus. quod est falsum & ridiculum: quia ante recordationē nō peccauit, per ipsum: nec post, quia si cōteratur & proponat vt debet, sequitur q̄ cōtritus peccauit mortaliter faciendo quod facere tenetur: & esset vere perplexus nō habens viam salutis, siue compleat missam siue non: potuit tū antē peccasse mortaliter nō examinando conscientiam. Tertiò, quia dicit q̄ is qui ante cōsecratiōnē recordatur se comedisse vel excōmunicatum esse, debet omnino desistere, nō obstāte scandalo: quia nō video, inquit, q̄ oriri possit tā graue scandalum, cum illud sit quia forte populus die festo missam perderet: sed dico q̄ etiā illud est forte sufficiens q̄ tenetur celebrare: vt quia est curatus: & si illud nō est, possunt esse multa alia: vt quia desistendo se infamaret de graui peccato: aut saltē quia incūberet illi mors aut vulnus. Nec obstat q̄d dicit d. c. apostolicæ. excusare solum ignorantem sine culpa: exceptiōnē autem regulam firmare in aliis: quia ibi nulla fit exceptio: sed absolute excu-
11 santur ignorātes probabiliter. ¶ In † omni autē casu debet cauere ne simulet se cōsecrare, & nō cōsecret: qa in sacramēto veritatis nō debet esse aliqua fictio, secūdū Pet. & S. Th. nec debet. quātū in ipso est, facere idolatrare. Vnde dicit decretalis q̄ abiicienda sunt falsa remedia, quæ sunt veris periculis grauiora. de celeb. miss. de homine. ¶ Octauò
12 † quritur, q̄d tiendū cū sacerdos deficit in missa? Et dico sic. Si celebrās in missa deficit morte vel infirmitate occupatus, secūdū statutū cōcilii Toletani, alius explere debet q̄d ille inchoauit: & iste debet esse ieiunus. vij. q. j. nihil. q̄d S. Tho. iij q. lxxxiij. limitat, si impediatur incœpta cōsecratione: qa si ante cōsecratiōnē corporis decedat, nō oportet per alia: vt dicit, suppleri: licet hoc fieri possit: vt dicit Archi. & intellige ante cōsecratiōnē inchoatā. Modus autem supplendi est vt à capite incipiatur secūdū omnes, si nescitur vbi primus dimisit: si autē scitur, indistincte dicūt Pet. & S. Tho vt secūdus incipiat vbi primus dimisit. q̄d de verbis formarū nō debet intelligi, sed de aliis secūdū Arch. qa si primus dixisset vnā partē verborū formæ & secūdus aliā, nullus cōsecraret: vnde oportet q̄ primus vel secūdus dicat totā formā. Albe. tū in lib. de missa, q̄si scitur vbi dimissum est, ibi distinguit. Si primus deficit ante canonē, incipiendum est à capite & totū rite peragendū: quia dicta ante canonē nō sunt de cōfectione sacramenti, sed populi instructione. Si verò incœperat canonē, sed nōdum consecrarat: prosequendū est vbi dimissum: tum ne populus minus appretiet verba canonis vidēs ea tam facile repeti, quasi prius dicta essent annullata: signa enim illa repræsentant Christi passionē, quæ nūquā debēt irrita reputari: tū quia ex verbis & signis peractis materia recepit sanctitatem vt esset magis idonea ad transsubstantiationē: vnde super illa hostia repetenda nō sunt, nē fiat iniuria virtuti verborū, tanquā nihil valuissent prius dicta. Si autē defecit cœpta & nō completa forma corporis: seruetur illa hostia in altari pro reliquiis, & super alia celebretur, inchoado ibi, qui pridie, secūdum Inn. in c. presbyter. de sacr. ite. vel secūdum Arch. post sumptum sacramentū sacerdos etiā dicta hostiā sumat. Si autē deficit cōsecrato corpore & nō sanguine, secūdū Alb. incipiatur ibi: simili modo. et super calice præparato canon peragatur, & in fine corpus & sanguis sumatur. Si autē deficit in ,platione formæ sanguinis: hat sicut dictū est de hostia, super qua aliqua verba formæ dicta sunt, & nō omnia: inciendo ibi, simili modo: super alium calicē præparatū. Sed quia nō est periculū repetere verba, nisi in formis sacramētorū, nō omniū, sed aliquorū: ideo melius dicitur secundū mentē S. Th. vt super eadē hostia & eodē calice verba proferatur. ¶ Nonò † quæritur, quid agendū sit cū sacerdoti in 13
missā vel extra aliquid præter suā intentiōnē ab extrinseco accidit circa materiam vel species eucharistiæ? Et dico multa. ¶ Primū. Si propter frigus vel ex negligētia hostia labatur in calice ante fractiōnē vel post, secūdū S. Th. iij. q. lxxxiij. nō est necesse ,pter hoc aliq̄d iterari: qa fractio hostiæ cōsecratæ & q̄ vna sola pars mittatur in calicē, respicit corpus mysticū, sicut admissio aquæ significat populum: vnde horū prætermissio nō facit imperfectiōnē sacrificii. ¶ Secūdū. Si in calice deprehēdatur venenū aut musca vel aranea ante cōsecrationem effuso vino & loto calice aliud ponatur, secūdū S. Tho. ibi. Si verò post cōsecrationē aliq̄d horū acciderit, debet animal caute capi & diligēter lauari & cōburi: & ablutio cū cineribus in lactarium mitti, id est, secūdū Pet. de Pal. in piscinā, in qua ponuntur quæ species sacramēti mediate vel immediate cōtigerit. Si verò ibi venenū adesse deprehēdatur, intellige ex immissiōe vel infectione animalis venenosi nullo modo sumatur nec tradatur alteri, nec calix vitæ vertatur in mortē: sed i vase apto diligēter poni debet, & pro reliqs seruari. Et ne sacramētū remaneat imperfectā, calix de alio vino debet præparari, & à verbis cōsecrationis sanguinis inchoari, si nōdū sumpta est hostia. Si verò sumpta est: apponēda est hostia cōsecrada cū vino: nihil enim abominale occasione huius sacramēti sumi debet, secūdum S. Th. Sum. aūt Aug. dicit q̄ sanguis q̄dē S. Th. dicit reponēdū in vasa, est cōburēdus intincta stupa vel pāno in eo: sed hoc est immane sacrilegiū: vt de hostiis mucidis à sacerdote cōbustis dic. Perr. de Pal.
¶ Tertium. Sicut legitur de consecr. di. dist. ij. ex decreto Pii papæ, si p negligētiā aliquid stillauerit de sanguine in tabula, q̄ terræ adhæret, ita scilicet q̄ stet species liquoris, lingua labetur, & tabula radetur: si verò nō fuerit tabula, terra radetur: & igni cōburetur & cinis iuxta altare cōdetur: & sacerdos xl. diebus pœniteat. Si aūt sup altare stillauerit calix, sorbeat minister. i. sacerdos stillā, & trib⁹ diebus pœniteat. Si sup linteū altaris, & ad aliud stilla pervenerit, quatuor dieb⁹ pœniteat: si vsq; ad tertiū, nouē dieb⁹ pœniteat: si vsq; ad quartū, vīginti dieb⁹ pœniteat: & linteamina q̄ stilla retigerit tribus vicib⁹ lauet minister. i. sacerdos calice subtus posito: & aqua absolutionis sumatur, & iuxta altare recōdatur: posset etiā sumi in potū à ministro, nisi propter abominationē dimitteretur. Quidā autē vlterius partē illā linteaminū incidūt & cōburūt, & cinerē in altari vel sacrario deponūt. hæc S. Th. dicit aūt Gul. sufficere q̄ lauetur modo prædicto. Quomodo aūt intelligatur cū dicitur tot diebus pœniteat. ſ. Pœnitētia. ſ. vj ¶ Quartū. De cōsecr. di. ij. ex pœnitētiali bene dicitur q̄ si pebrietatē aut voracitatē eucharistiā vomuerit, si est laic⁹, xl. diebus pœniteat: si clericus vel monachus, lx. episcopus, xc. Si verò infirmitatis cā vomuerit, vij dieb⁹ pœniteat, vbi gl. in c. siqs pebrietatē, dicit q̄ ,p cā infirmitatis imponitur pœnitētia ad cautelā, sicut xxxiiij. q. ij. in lectū. & qa sumere non debuit cū esset infirmus, id est, stomacho alteratus: & secundū Ray. ille vomitus debet cremari, & cineres iuxta altare recōdi. S. Tho. autē dicit q̄ vbicūq; species integræ inueniūtur, id est, incorruptæ, sunt reuerēter obseruandæ, vel etiam sumēdæ nisi obstet abominatio: quia, inquit, eis manentibus manet corpus Christi: ea verò in quibus inueniuntur, sicōmode fieri potest, dicit cōburēda cinere in sacrario reposito. ¶ Quia

tum. Si quis non bene custodierit sacramentū, & mus vel aliud animal illud in ecclesia comederit, xl. diebus pœniteat. de consec. dist. ij. qui bene. & si est possibile, capiatur animal, & cōburatur, ac cineres iuxta altare ponantur, secundū S. Th. quod intelligē cùm iam species creditur totaliter alterata. Pet. verò de Pal. dicit animal exenterandū & cōburendū, vt s. species verò in tabernaculo ponēdas donec naturaliter cōsumātur: aut si nō impedit abominatio, sumendas: nequaquā autē in piscinam proiiciendas. Quod intellige q̄n factum est ita recens vt credātur species in stomacho animalis perdurare: quia tunc exenterandum est.
¶ Sextum. Si quis eucharistiam vel partē eius perdiderit, vt inueniri non possit, xxx. diebus pœniteat. de cōse. di. ij. si quis. intellige si ex negligētia, non ex miraculo: sicut vna particula delata est beatę Catherinę de Senis de altari, quā frater celebrans inuenire nequiuit. Et secundū beatū Th. eadē pœnitentia dignus videtur sacerdos, per cuius negligentiā hostiæ putrefiunt. ¶ Septimū. Secundū Hosti. si is, ad quē spectat Eucharistiæ custodia, illam incautè dimiserit: quanuis nihil nefandū acciderit, tribus mēsibus ab officio suspendatur: & si per eius incuriā aliquod nefandū acciderit grauiori pœnæ subiaceat vltioni. de cust. euch. c. j.
¶ Octauum. Si sanguinem sumēdo particula remaneat in calice, digito ad labiū calicis adducatur & sumatur: nec apponatur vinū ad assumendū cum ea: qa illud citius descenderet, & sic sacerdos sumeret illā nō ieiunus, secundū Sco. in iiij. q̄uis dicī possit q̄ nō procedit, qa quod fit tali modo, dicitur fieri simul. per no. in c. qa propter. de elect. &
14 in l. cōtinuus ff. de verb. obli. in prin. j. Eucharistiā. iij. ſ. viij. in fin. ¶ Decimò † quæritur q̄d cum sacerdos aduertit aut meminit esse defectū in materia eucharistiæ? Et dico multa. ¶ Primū. Sanct. Tho. loquēdo de defectu circa vinum in iij. parte. q. lxxxiij. ar. vlt. ad quartū. sic dicit: Si sacerdos ante consecrationē sanguinis etiā post cōsecrationem corporis percipiat aut vinū aut aquā nō esse in calice: debet statim apponere & recōsecrare. Si verò hoc percēperit de aqua post consecrationē, t. sanguinis, debet nihilominus ,pcedere: quia impositio aquæ nō est de necessitate sacramenti: vino autē cōsecrato nullo modo debet aqua misceri: qa sequeretur corruptio sacramenti pro aliqua parte. Si verò post consecrationē hoc perceperit de vino: si quidē hoc percipiat ante sumptionē corporis: debet imponere vinum cum aqua, & resumere à verbis cōsecrationis sanguinis: sed si hoc perceperit post sumptionē corporis, debet apponere aliā hostiam consecrandā simul cū sanguine. quod ideo dico: quia si dixerit sola verba cōsecrationis sanguinis, nō seruaretur debitus ordo cōsecrandi: & sicut dicitur in d. c. Toletani cōcilii, perfecta videri nō possent sacrificia, nisi perfecto ordine compleantur. Si verò inciperet à consecratione sanguinis, & repeteret omnia verba consequētia, non cōperet, nisi adesset hostia consecrata: cùm in illis verbis occurrāt quædā dicenda & fienda nō solùm circa sanguinē, sed etiā circa corpus: & debet in fine iterū sumere hostiā consecratā & sanguinem, non obstante etiā si prius sumpserit: quia præceptū de perfectione sacramenti maioris est pōderis, quàm præceptū q̄ hoc sacramentum sumatur à ieiunis. hæc ille. ¶ Secundū. Circa defectū hostiæ dicit Pet. de Pal. q̄ si quis ante consecrationē aduertat, eam non esse triticeam, vel esse corruptā: ea remota aliam ponat, reincipiens à canone vel melius secundū mentē S. Tho. à verbis consecrationis: vt in simili dicit de sanguine, sine fiat iniuria verbis iā dictis sine causa. Si verò post consecrationē idem fiat, ponendo aliam & eam sumendo: nihilo minus sumendo illam primam, vel sumendam tradendo, vel reuerenter seruādo, scilicet ad cautelam aut reuerentiā formæ super eam prolatæ. Et intellige etiā si aduertat post consecrationē sanguinis: quo casu omnia replicabit, excepta forma sanguinis. Si autē aduertat defectum hostiæ postquā sumpserit, licet doct. varient, tamen beatus Tho. sentit vbi s. q̄ aliam debeat hostiam ponere & sumere, vt ei imponit Archiepiscop. & patet ex dictis in simili, vt scilicet sacramētū sit integrū. & hoc Archie. idem intelligit, etiam si aduertat defectū hostiæ post sumptionē sanguinis, scilicet q̄ rursus ponat nouum panem & nouū vinum, & consecret, ac prosequatur, & sumat: ne sacramentū remaneat imperfectū. ¶ Et sic patet ex dictis istā esse mē- 15
tem sancti doctoris. Sacerdos qui peruenit celebrādo ad canonē, tenetur si potest simul vna oblatione offerre panem & vinum, & cōsecrare ac sumere vtrunq;, nec sufficit alterum sine altero: quia sacramentū esset imperfectum, vel indebito ordine completū, quorum vtrunq; est contra dictū concilii. ¶ Tertium. Ex his patet q̄ Sum. Ang. deficit in quatuor. Primò, quia dicit vbi accidūt defectus, reincipiendū altius quàm à forma: vt ibi, Suscipe sancte pater. quo ad hostiam. & ibi, Deus qui humanæ. quo ad sanguinē: & intermittenda esse aliqua. contra dictū cōcilii volētis Sacrificia perfecto, id est, completo ordine cōpleri. vbi tamen aduerte q̄ cùm S. Tho. inchoandum dicit à forma, intelligi potest à particula, quę includit, & introducit formam: vt, qui pridie: &: simili modo. & est vet isimile vt forma proferatur ex persona Christi non solùm quantū ad intentionem, sed etiā quantū ad verborū seriē. Secundò, quia dicit q̄ dicendo, hoc est corpus meū, scilicet cum intētione cōsecrandi, nō cōsecraretur: quod suprà improbatum est. Tertiò, quia dicit q̄ si aduertatur defectus in vino post sumptum corpus non debet alia hostia cōsecrari ratione scandali. quod etiā tenet Scot. sed solùm vinū cum aqua: quæ sunt expresse contra dictū concilium: quia sacramentū non esset integrum. Quartò, quia dicit corpus Christi, id est. particulā quę est in calice, esse cōburendum, cum sine periculo vomitus sumi nō possit. & idem Rosel. quod est immanissimū sacrilegiū: cum secundū S. Tho. & Per. de Pal. seruandum esset inter reliquias, donec naturaliter cōsumeretur. Patet etiā q̄ Rosel. deficit multipliciter. Primò, quia dicit in dictis defectionib. inchoandū esse à canone: licet nihil dicat de sequētibus omittendū: quod tamen non puto cōtra S. Tho. qa cùm dicit incipiendū esse à forma, loquitur quantum ad id quod necessitatis est, licet etiā inchoari possit à canone: sed nō æquè bene: ne iterētur iam dicta sine causa: nisi nomine canonis intelligamus quod sequitur de secretis incipiēdo ibi: qui pridie. vbi propriè incipit canon, secundum Inn. Host. & Ioan. And. Pa. Alex. à neuo. & cōiter scribētes, per c. cum Marthæ. de cele. miss. Vnde etiā secundum istā Sum. sufficit incipere ibi, qui pridie. vel ibi, simili modo. Secūdò, quia dicitur q̄ si sacerdos perpēdit defectum hostiæ post eius ac vini sumptionē, nō debet illa die aliā cōsecrare: quia non est ieiunus. quod falsum cōstat ex dictis, & ratione esse nullā. Tertiò, qa videtur non determinare, si ille defectus percipiatur post sumptionē hostiæ ante sumptionē sanguinis, an tit alia hostia cōsecranda vel non. Quartò, qa dicit q̄ si sacerdos aduertat defectum in calice post sumptionē hostię, & materiā indebitā calicis, non debet aliā debitā capere. ¶ Quartum. Si sacerdos habens aquā in ore, antequā deglutiat, de defectu aduertat, secundū Dir. lib. j. tit. vij. si potest sine scādalo, spuat in calicē, & extracta particula aquam in alio vase reponat: & sic

accep

Universidad de Deusto
Biblioteca

accepto vino cõsecret,& particulam in eo ponat: & sumat,& similiter aquam illam si sine vomitu potest:de quo si timet,eam ponat in sacrario. & idem dic de particulaquam tamen Ang. & Ros.cõburendam dicunt, & cineres in sacrario reponẽdos. Quintum. Si vinum in calice congeletur:sacerdos illud ante consecrationẽ resoluat,vt habeat rationẽ actualem potus:si tamen non resoluit,adhuc conficit:quia vinum congelatũ à non cõgelato specie non differt,sed solùm accidentali qualitate:vnde rursus de congelato fit non cõgelatum:quod esse non posset. ¶ Sextum. Si hostia ante consecrationẽ inueniatur fracta, nihilo minus cõsecrari potest, nisi scadalũ esset in populo:qa fractio & quadratura & huiusmodi non vitiant sacramentũ,sicut nec tollunt substantiã panis. Nec obstat si non sit aliquid vnum:quia intẽtio sacerdotis est, totã illã hostiam consecrare,& consequẽter omnes eius partes, siue vnitæ sint, siue diuisæ. ¶ Septimũ. Si celebrante sacerdote occurrat casus, quo necesse sit alicui dare eucharistiã, puta in infirmitate:sacerdos habens vnã hostiã tantùm, potest exhibere partem eius,& aliã partẽ sumere, secundũ S. Tho. in iiij. dist. xvij. Et idem puto de qualibet rationabili causa, puta deuotione magna alicuius ad cõmunicandum. ¶ Octauum. Cùm missæ celebritas terminetur bñdictione sacerdotis: vt j. Missa.ij.§ j.non ita iudicandũ est de defectibus missæ reparandis ante benedictionẽ:cùm adhuc stet officiũ missæ secundum Archi.sicut post,quando iam solutũ est:quia post benedictionẽ quicqd fieret,magis esset iteratio missę,quàm reparatio defectus. ¶ Nonũ. Si ratione defectus debita materia est apponenda,& non possit haberi:si tit ante consecrationẽ corporis,vlterius procedi non debet:quia aut integra sacramenta perficiant,t.cõficientes:aut ab integris arceantur. de consec.dist.ij.cõperimus. Si verò sit post consecrationẽ debitam corporis:puto prosequendum forte tacitis verbis,quæ super sanguine dicuntur:quia ex quo sacrificium inchoatum est,minus malum est qꝫ imperfectũ remaneat ex altera parte tantùm,quàm ex vtraque.

Rursus de Eucharistia tertiò,quantum ad vsum & sumptionem eius.

1 *Eucharistiæ vsus quibus,ac qualiter siue secundum vnam, siue secundum vtranque speciem sumenda sit,competat?*
2 *Eucharistia quot modis sumatur Et an in hoc sacramẽto Christus verè manducetur? nume.sequ. vbi dup'ex manducandi species describitur.*
4 *Corpus Christi in sumentis ac communicantis stomacho quandiu durare & inesse dicatur. Et ibidem Summa Ang.refellitur.*
5 *Eucharistiam,quis iuridicè dispenset,vt licitè ab eo sumi queat? Et an saltẽ in mortis articulo ab hæretico percipi possit? Et quid de schismatico,excõmunicato,simoniaco,et fornicatore notorio?*
6 *Ministrum,quem quis cerìò malum esse scit,ad officiorum executionem inducere summopere quisque cauere debet, ne huiusmodi peccati occasionem præbeat. Et ibidem num à quolibet sacerdote Eucharistia sumenda sit.*
7 *Eucharistia dari,aut denegari quibus,& quare debeat,vndecim axiomatis definitur.*
8 *Eucharistiæ sacramentum percepturus,an ieiuno stomacho esse debeat?*
9 *Eucharistiam sumere,pòst cibum ac potum, aut contrà, an diu differre quis debeat?*
10 *Sacerdos si pòst cibi sumptionem, reliquias Eucharistiæ videat, aut quid ipsius palato adhæserit, quid efficere debeat?*
11 *Eucharistiam percepturus qua munditia purus ac mundus esse debeat? Et quid de nocturna pollutione? numero seq. vbi quòd pollutio varie excutari possit,ac procedere,ad quæ cõclusiones quinque subdunturi.*
13 *Cõmunicaturus,num ante ac post sumptionem,à coitu coniugali mũdus esse debeat? Et quid respectu partus ac menstruorũ in muliere? nu.seq. Et quid de somnio homicidij,& similium. num.15.*
15 *Communicaturus,an ab omni peccato per contritionem & confessionem,mundus esse debeat?*
17 *Communicandum siue à sacerdote,siue à subdito, quàm sæpe ac frequenter sit,septem dictis,expeditur.*
18 *Communicaturo,si corpus Christi alia specie ac forma,quàm panis appareat,vtpote in pueri formam, aut carnis cruentæ, quid agendum sit,& an illud sumere debeat?*

EVCHARISTIA† tertiò,quantum ad vsum,vt plenius innotescat,tciendum est qꝫ aliquibus cõpetit iste vsus ex necessitate præcepti quantũ ad vtranq; speciem, vel alteram tantùm. Primò quidẽ sacerdoti dum celebrat. de consec.dist.ij.relatum.quia sacramentũ in sumptione complementũ suæ significationis accipit: & si pluries celebrat in die,semper sub vtraq; specie sumere debet,omissa purificatione in prioribus missis. Secũdò, cuilibet Christiano cùm ad annos discretionis peruenerit. de pœ.& re.omnis. de quo j.§.v.partic.vij.niũ ex causa rationabili de consilio proprii sacerdotis ad tempus abstineãt. Tertiò, cuilibet in articulo mortis cõstituto. Vnde viaticũ dicitur:& videtur mortale in tali articulo cõtemnenti, id est, negligẽti communicare, cùm possit, secundũ Sum. Ang. sed qa sumptio Eucharistiæ nõ est ex necessitate secundũ se, sed ex statuto ecclesiæ, secundũ S. Tho.iiij. dist. ix. ideò vetius est hoc non esse mortale, vbi sola negligẽtia est in causa. Quartò, ratione statuti. Quintò, ratione officii, sicut sacerdoti, qui tenetur aliquãdo celebrare:vt j. Missa.j.§.vij.particu.iij.

¶ Primò† verò quęritur, quot modis Eucharistia sumitur seu manducatur? Et dico secundũ S. Tho. & alios doctos. qꝫ duobus simplicibus, ex quibus resultant tres. ¶ Primò sci. licet spiritualiter tantùm, dum scilicet quis masticat Christum, per fidem cogitãdo,& illũ sibi incorporando per charitatis ardorem, habẽdo sacramentũ hoc in voto, non in effectu. Vnde Aug. Crede, scilicet amando, & mãducasti. & sic mãducauerunt patres veteris Testamẽti, secũdum S. Tho.iiij dist.ix. ¶ Secundò, sacramentaliter tantùm: sicut qui suscipit hoc sacramentũ non vt cibum, sed vt sacramentum, id est, signum alicuius: credendo scilicet sub illis speciebus aliquid latere spirituale: vel saltem secundũ Sanct. Bona. intendendo sumere quod alios æstimat credere, licet ipse non credat. Vnde hoc modo mãducat fidelis peccator,& etiã aliquo modo infidelis, licet improprie: de quo S. Th.iiij.dist.ix.ar.ij.q.ij. ¶ Tertiò, vtroq; modo simul: vt iustus. Brutũ autẽ neutro modo manducat, vt patet ex dictis. ¶ Secundo† quæritur, vtrum verè in hoc sacramento Christus manducetur? Et dicit Richar. in iiij. dist. ix. qꝫ in sumptione huius sacramẽti est quędã manducatio carnalis, qua comestũ masticatur, traiicitur, digeritur, & vltimò in substantiã cõuertitur:& sic verè mãducatur illa species, sub qua realiter verũ Christi corpus cõtinetur. Est & alia manducatio sacramẽtalis, qua corpus Christi verũ realiter sub illis speciebus contentũ sumitur: sed sic sumptum corporaliter nõ masticatur. Et si species sic in ore masticẽtur qꝫ per digestionem ibi factã non corrũpatur in eis forma propria, sed in ea in stomachũ descendat, etiã corpus Christi in stomachum descendit per descẽsum speciei, tub qua continetur:& tam diu ibi manet, quàm diu in eadem specie forma propria specierũ saluatur. Si autẽ species panis tam diu in ore masticetur, qꝫ per digestionẽ in ore factam corrumpatur forma propria specieru,& non descendat in stomachum:

stomachum: tunc nec corpus Christi in stomachũ descendit. Et sic intelligitur illud de cõsecr.dist.ij.c.tribus.in gl. fi. cum dicitur qꝫ quàm citò species dentibus atteritur, tam citò in cœlum rapitur corpus Christi. Hæc ex illo. Ex quibus patet qꝫ Christus manducatur ad hunc sensum, quia sicut licet ingreditur os & stomachum: non autẽ quia corporaliter atteratur, aut incorporetur. Licet etiam ista aliquãdo attribuatur corpori Christi, id est, speciebus, sub quib⁹ est.

4 ¶ Tertiò† quæritur, quandiu corpus Christi sit in stomacho communicantis? Et dicit glo. in c. tribus gradibus. de consec.dist.ij.qꝫ vbi species sacramenti atteritur dentibus, Christus euolat ad cœlum. quod verum est, si sic atteritur qꝫ formam perdat:aliter autem est contra text. in c. si quis per negligentiã. ea.dist. vbi dicitur, si quis eucharistiã euomuerit. euomi enim nõ potest, nisi traiectũ in stomachũ. Sum.autem Ang. iuncta San. Bona. dicit primò quod tandiu sub speciebus manet Christus, quãdiu sunt habiles ad refectionẽ qꝫ habent in stomacho & extra stomachum: & secundò qꝫ si species illæ trãseant per stomachũ indigestæ & vadat in secessum, nõ est ibi corpus Domini. Sed cõtra primũ, quia ibi nõ est corpus Christi, nisi quia successit panis in ipsum cõuersio:vt forte in titulo sequẽti dicetur:vnde ibi est corpus Domini eodẽmodo, quo ibi esset panis, qui nõ esset ibi quãdiu illa materia est habilis reficere, quũ hoc ei cõueniat etiã cũ est digesta:sed quãdiu durarent ipse cies panis. Et per idẽ patet cõtra secundũ: quia ibi esset substantia panis:& cõsequẽter est corpus Domini. Et præterea si illæ species sunt habiles nutritioni extra stomachũ, transiuerũt indigestæ:& cõsequenter ibi est corpus Domini. Et ideo dicendũ est, secundũ S. Th.& Pet. imò etiã secundũ eandẽ Sum. ex Rich. qꝫ est ibi tandiu quãdiu species panis durant incorruptæ siue in vomitu, siue in secessu, nec est, inquit Petr⁹, mirũ: sicut etiã à diabolo se ꝓmisit in mõtem portari, secundũ Greg. ¶ Quartò† quæritur, quis possit iuridicè Eucharistiã dispẽsare, vt licite sumatur ab illo? Et dico sic, secundũ Pet.de Pal. dist.xiij. solus sacerdos est eucharistiæ dispẽsator sicut celebrator: nec aliquis eo inferior habet aliquod sacramentũ dispẽsare: diaconus autẽ ex officio partẽ eucharistiæ dispensat, id est, sanguinẽ, vt beatus Laur. quia cũ mediante vase sacrato dispẽsetur, non oportet manus dispẽsantis esse sacratas: corp⁹ autẽ quod manibus cõtrectãtibus dispẽsatur, ab eo solo dispẽsatur, cuius digiti cõsecrati sunt & manus, id est, sacerdote, qui etiam tangere nõ debet, nisi duobus digitis sacratis. Et eadem ratione inferior diacono vasa sacra tãgere nõ debet, quando in eis est corpus aut sanguis, sed solùm quãdo nõ est: quia diaconi est sanguinẽ dispensare, & corpus ad sacerdotẽ deferre: vasa autẽ reliquiarũ; & huiusmodi, acoluthi, & nõ laici, quantũcunq; nobiles. dist.xxiij. nõ liceat. In necessitate tamẽ presbytero absente vel non valente, licet diacono eucharistiã deferre infirmo: vt ꝑ. Diaconus. §.ij. hæc Petrus. cõtra quẽ tamẽ Henr. Boic. super c. decernimus. de iudi. dicit qꝫ in necessitate potest dari per laicũ. quod San. Tho.& Pet.de Pal. in omni casu simpliciter negãt: cùm non habeat manus sacratas,& hoc sacramentũ non sit necessitatis: licet laicus possit inuentũ in terrã leuare: quia ad hoc nõ requiritur consecratio, sicut ad dispensandũ, secundũ Pet. Vnde pyxis in quo seruatur, nec consecratur nec benedicitur, qđ tamẽ fit de corporali. Ab hæreticis autẽ etiã in morte sumi nõ debet. xxiiij.q.iij. cœpit.& idem secundũ Pet.de Pal. videtur de schismaticis, excõmunicatis,& simoniacis: ita qꝫ quantũ ad susceptionem eucharistiæ vitãdi sunt in occulto vel publico, secundũ quod sunt occulti vel publici. de sent.excom.cum non ab homine. sed quod dicit de occulta simonia, restringendũ videtur ad simoniã in ordine suscepto, vel dignitate, aut beneficio curato: quia aliter simonia, si nõ sit notoria, nõ inducit suspensionẽ quo ad alios, secundum Io.Ray.& alios. A notorio autẽ fornicatore sacramenta suscipiẽda non sunt, etiã in occulto, excepto baptismo & eucharistia, quæ in extrema necessitate sumi possunt à simoniacis & fornicatoribus etiã notoriis. xxxij.di. §.verũ. cum gl. Alios etiã malos ministros quantumcunq; publicè sceleratos nõ debet quis vitare in susceptiõe sacramentorũ, nisi essent irregulares:& cõsequenter à suis officiis suspensi, à quibus suspẽlis nõ sunt suscipiẽda sacramenta. j.q.j. si fuerit. bene tamẽ est huiusmodi in occulto cauere secundũ Petr. vt erubescãt & resipiscãt. Dicit† autẽ Sãc. Tho. qꝫ debet quis cauere, ne inducat, quem certitudinaliter scit esse malum, vt qua notoriũ, ad executionẽ officiorum suorũ: ne sit occasio peccati: puta faciendo illum dicere missas, qui forte aliàs nõ esset dicturus, & huiusmodi: si tamẽ est subditus, qui sacramẽta non potest ab alio accipere,& ad ipsa tenetur, suscipere debet, nisi sit suspẽsus. Nec tamẽ à quolibet sacerdote est suscipiẽda eucharistia: sed à proprio, vel à superiore, aut ab alio de horũ licentia: religiosus autẽ absq; tali licẽtia eã tribuens, est excommunicatus: vt j. Excõmunicatio.vij.§.xiiij. vide etiã de his suprà Clericus.ij.§.viij. ¶ Quintò† quæritur, quibus debeat Eucharistia dari aut denegari, & quare? Et dico multa. ¶ Primũ. Si sacerdos pro certo sciat subditũ esse in mortali, secundũ San. Th. in iiij. pro occulto peccato non est denegã cõmunio petenti in publico: vt d. cõsec.dist.ij. nõ prohibeat.& cõcord.Pet.& Albe.tũ quia esset reuelator criminis, tũ quia quilibet Christianus habet ius in perceptione eucharistiæ, nisi illud amittat per mortale. Vnde cũ in facie ecclesiæ nõ constet, illum hoc amisisse, nõ debet ei in facie ecclesiæ negari. Et præcipuè videtur ista vera quo ad subditum. Sed Pet.de Pal. in iiij.dist.ix. distinguit: quia si est sacerdos, qui teneatur exhibere, vt curatus, & in casu quo tenetur ei, vt in paschate: nõ debet negare peccatori occulto petẽti in publico: quia esset proditor criminis. quod prohibetur. de offi. or.c.j. neq; occulto petẽti instanter in occulto tanquã sibi debitũ, si peccatũ nouit solùm in confessione: quia scit vt Deus, non vt homo. de offic. ord.c.ij. negat autẽ vt homo in foro cõtenti oso, nec ex cõfessione acquiritur sibi ius negãdi, quod prius nõ habebat: nec aliqua exceptio sibi datur ex cõfessione extra iudiciũ confessionis plus quàm si nesciret: quia nõ scit nisi vt Deus: si tamẽ peccatum aliter sciret, quàm per cõfessionem occulto petenti occultè deberet denegare. Si verò petat ab eo qui nõ tenetur ei dare, vel in quo casu nõ tenetur, quia nõ est pascha, nec est infirmus, occulto peccatori occultè petẽti debet denegare: quia debet eũ à peccato reuocare quãtũ põt:& hoc potest, etiã si sciat solùm ex cõfessiõe: qa ius negãdi habet eoipso qꝫ alius nõ habet ius petẽdi. de tep.or.ad aures. vnde etiã nõ peccatori negari posset eo casu. ¶ Secundũ. Si autẽ curatus scit crimẽ esse notoriũ, secundũ omnes, etiã in publico petẽti negari debet. Ex quo patet qꝫ meretrices & publici vsurarii sunt omnino ab altari repellẽdi, nisi egerint pœnitentiã, ita qꝫ post priuatã admitti possunt ad eucharistiã priuatè. i. in secreto, nõ in publico propter scandalũ,& publicè post publicã: quia manifesta delicta, i. notoria non dos debet iniũgere publicã pœnitẽtiã, vel publicare qꝫ sunt pœnitẽtes. ¶ Tertiũ. Si suspectus de crimine suspicione violenta. secũdum S. Tho. in iiij. dist. ix. & alios, negari debet euch

Universidad de Deusto
Biblioteca

eucharistia. Intelligẽ secundũ prædictam distinctionem, quia habetur pro certitudine, nõ autẽ suspectis suspicione leui: imõ nec suspiciõe probabili. quod patet: quia nec per huiusmodi suspicionẽ debet maritus vxori debitũ negare. de sen. exc. inquisitioni. ¶ Quartũ, & secundũ eũdẽ in tertia parte. q. lxxx. dari nõ debet ad aliquod experimentũ vel purgationẽ infamiæ: quia tales purgatiões inhibitæ sunt. de purg. cano. c. ex tuarũ. ¶ Quintũ. Histrionibus quoque dari prohibetur. de cõse. dist. ij. pro dilectiõe. quod tamen de omnib⁹ nõ intelligitur: sed de vtẽtibus in ea arte magicis & turpibus, quæ sunt mortalia: similiter nec magis, per notata ibidẽ. nec cuicũq; infami notoriæ, secundũ gl. ibi. si tamẽ, vt dicitur c. seq. tales reuertãtur ad dominũ, eis recõciliatio nõ negatur. non quasi subitò exhibeatur eucharistia, secundũ Rich. sed peracta pœnitẽtia: nisi articulus necessitatis vel pietatis aliter fieri suaderet. ¶ Sextũ. Similiter nec dari debet pugnantibus in duello. ij. q. v. monomachiã. in gl. ¶ Septimum. Nec pueris carẽtibus vsu rationis nõ potẽtibus discernere inter corporalẽ & spiritualẽ cibũ. secundũ San. Th. vbi suprà: quia habere nõ possunt actualem deuotionẽ quæ exigitur: pueris autem incipientibus habere discretionem etiã ante perfectam ætatẽ, puta cum sunt x. vel xj. annorũ, potest dari, si in eis signa discretionis & deuotionis appareant. Et concor. Pet. & in hoc stãdum est, secundũ Aure. arbitrio boni viri. ¶ Octauum. Pro criminibus suspẽdendis vel decapitandis, si sint cõfessi & pœnitentes negari nõ debet eucharistia. xiij. q. ij. c. fi. sed nec hæretico relapso, cũ paratus est incẽdio. de hære. super eo. lib. vj. Sed & excõmunicato in morte sicut pœnitentias, si pœniteat, itẽ & viaticum nõ negatur, cũ in pœnitentia includatur. de pœn. & remiss. quod in te. in vita autem arcentur excõmunicati etiã iniustè maiori ac minori ab eucharistia interdicti, etiã nisi in mortis articulo. de spon. nõ est nobis. iuncto c. quod in te. de pœn. & re. & suspensi, quãdo scilicet à perceptione sacramentorum sunt suspẽsi: secus si ab aliis: vt colligi potest ex not. in Sũ. Cõf. lib. iij. tit. xxxij. q. lxxxj. ad fin. vbi patet secundũ Host. ꝙ suspensio nõ egreditur terminos sententiæ datæ: vt j. Suspensus. per totũ. Degradati quoq; arcentur à celebratione. ¶ Nonum. Sed nec amẽtibus debet negari, secundũ S. Th. & alios: qui sic dicũtur, quia debilẽ habeant mentẽ: & tamẽ sunt aliquo modo dociles pertinentiũ ad fidẽ, & sacramẽti deuotionẽ, nec amentibus omnino, siue habeãt lucida interualla, siue nõ: cõcurrẽtibus duobus, scilicet ꝙ nõ sit periculum expuitionis aut irreuerẽtiæ alterius: & ꝙ ante amentiã habuerint deuotionẽ ad hoc sacramentũ. xxvj. si quis in infirmitatẽ. etiã secundũ Arch. si tales in sanitate nõ perũerint sibi dari sacramentũ: & tamen ex bona eorũ præterita conuersatione verisimile est ꝙ si huiusmodi casum præuidissent, hoc petiuissent: quia talẽs habẽt deuotionẽ habitualẽ interpretatiuã: quæ sufficit. furiosis autẽ vel amẽtibus perpetuo seu à natiuitate nõ est data: quia nunquã habuerũt actualẽ deuotionẽ ad hoc sacramentum: licet sint baptizati & cõfirmati. ¶ Decimũ. Sed nec dæmoniacis negãda est, secundũ S. Th. nisi cõstet eos ꝓ crimine aliquo torqueri: quia tũc pro excõmunicatis sunt habẽdi. ¶ Vndecimũ. Nullo etiã casu secundũ S. Th. & alios, dãda est hostia nõ cõsecrata pro cõsecrata: quia cũ mãducans adoret quod mãducat, secundum Aug. daretur occasio idololatriæ. de celeb. miss. de homine. & in sacramento veritatis nulla debet esse fictio. ¶ † Sexto 3 quæritur, vtrũ sumẽs hoc sacramentũ debeat esse ieiunus? Et dico ꝙ sic: quia hoc statutũ est de cõse. dist. ij. sacramenta: vt homo deuotius cõsecret: & principalius secundũ S. Th. & Pet. propter reuerentiã sacramẽti, s. vt primus cibus in stomacho sit corpus Christi, ꝙ illa die. quod habetur de cõsecr. dist. ij. liquido. vnde quod olim licuit in die cœnæ, s. cõmunicare stomacho non ieiuno: vt in d. c. sacramẽta, secundũ Pet. abrogatũ est, nec seruandũ: sed est mortale: aliquo tamẽ casu licet nõ ieiuno cõsecrare: vt cũ infirmus expectare nõ põt propter periculũ mortis vel phrenesis: nunquã tamẽ celebrare, nec propter infirmũ cõsecrandũ, nec propter scandalũ quodcũq; vitandũ, nec propter præceptũ, nisi papa, qui solus in hoc posset dispẽsare: liceret tamen ieiuno prosequi missam inchoatã post cõsecrationẽ iam factam, secundum Archid. vel supplere defectum cõmissum ierũ cõsecrando, si sumpsit aquã pro sanguine, & huiusmodi, vt dictũ est. Et intellige hæc nõ de ieiunio ecclesiæ: de quo j. Ieiuniũ. in princ. sed naturæ, quo dicitur ieiunus, qui post mediã noctẽ nihil cibi aut potus, etiã per modũ medicinæ, assumpsit, etiã si post illa die sit pluries comesturus, secũdũ S. Th. Albe. & Host. & Pet. de Pal. reprobantẽ per rationes in iiij. dist. viij. opinionẽ Gof. & Io. Pari. dicẽtiũ ꝙ nõ impedit hãc sumptionẽ sumptio alicuius per modũ medicinæ, vt modicũ gingiberis. Nec est verum quod dicũt, cibũ prohiberi vt nutrit, sed ꝓhibetur ad reuerentiã vt stomachus sit nouus. Quã etia egregiè reprobat Herue. probans ꝙ nõ est opinio S. Th. vt illi dicũt. Nõ impedit tamẽ hanc sumptionẽ, secũdũ Pet. si à casu reliquiæ cibi vel aquæ etiã in saliua nõ cõuersæ in oris ablutione glutiãtur: quia nec ad nutriendũ, nec ex intẽtione sumũtur vt medicina. quod limita secundũ S. Th. modò nõ traiiciãtur in magna quantitate: nec perfusio salis & aceti ad lauandum dentes si non glutiatur: nec degustatio cibi aut potus si statim proiciatur: & similiter si præter intentionẽ descẽderet. Hæc idem Pet. & generaliter secundũ Herue. omne quod sumitur ab extra, & vitari potest, impedit, nõ autẽ alia: vnde nec sanguis nec humiditas descẽdẽs à capite impedit. ¶ Septimo † quæritur vtrũ debeat quis diu esse abstinẽs ab eucharistia à post cibũ ac potũ vel ab his post eucharistiã? Et dico secundũ S. Th. ꝙ post cõmunionẽ debet interuenire aliqua mora: qa debet gratias agere de beneficio tãto: sed nõ oportet eum diu stare ante sumptionẽ cibi & potus: tum quia etiã species sacramenti citò alterãtur: tũ quia magis requiritur præparatio & actualis deuotio ante, quàm post. Et quod dicitur in c. tribus. de cõsec. dist. ij. ꝙ cõmunicans ieiunus erat mane vsq; ad sextã, est abrogatũ per cõtrariã cõsuetudinẽ, secundũ Archiep. & secundu Pet. locũ habuit post ecclesiã primitiuã, quãdo ex magna reuerẽtia rarò celebrabatur. secundum S. Th. autẽ in iij. parte. q. lxxx. & alios non refert vtrũ quis post cibũ aut potũ dormierit, vel etiã digestus sit, quantum ad rationẽ præcepti. refert autẽ quantum ad perturbationẽ mentis, quã facit insomnietas & indigestio: ex quibus, si perturbatio sit multa, homo ad cõmunionẽ ineptus redditur: vnde secundũ Archiepi. nõ impedit, scilicet necessariò, & si de congruo, ꝙ quis post cibũ nõ dormierit, aut nõ sit facta digestio, dummodo post noctẽ mediã non comederit aut biberit: etiã si comedisset aut bibisset post matutinũ, cũ dicitur sero: licet non multùm liceat, vt dicit, post illud bibere, & multo minus comedere: nisi necessitas vrgeat. Adde vel vtilitas: vt sic à studiosis fiat ad remediam tempus: quia oppositũ ipse nullo iure probat. Nec obstat secundum Pet. de Pal. c. si cõstiterit. de acc. vbi qui perpetuerat in taberna sine somno, priuatur ecclesia: qa cum ibi continue apponatur vinũ, verisimiliter post mediã noctẽ bibit & celebrauit: & sic est præsumptio iuris, cõtra quam non admittitur probatio: vel saltẽ cui standum, quando con-

10 trariũ non probatur. ¶ Octauò, † quid si sacerdos post sumptionem viderit reliquias eucharistiæ aut adhæserit palato eius? Et quantũ ad primum dicit Petrus de Palude quòd quantumcunq; sit minima, dummodo sit ibi species panis, cùm ibi sit Christus, ipse nullo modo debet accipere, cùm nõ sit ieiunus: sed debet reseruare in crastinũ, vel alteri ieiuno & dispositò tradere. Et sic intellige qđ dicitur in d. c. tribus. de cõsecr. dist. ij. de ministris, qui debẽt sumere portiones remanẽtes sacramẽti, scilicet ꝙ sint ieiuni. Sed prædicta intelligo qñ reliqua videtur ex interuallo post sumptionẽ, puta quia iã reposuit calicẽ: secus si in eodem actu parua interueniente morula, per not. in c. quia propter. de elec. Quantum verò ad secundum, dico ꝙ licitũ est eo casu sacerdoti adhuc bibere vinũ vel aquam, & quoties quoad descendat: & hoc est tutius & honestius quàm digitum 11 appõere. suprà, Eucharistia. ij. ℣. ix. par. viij. ¶ Nono † quæritur, vtrum debeat esse mũdus mũditia pure corporali? Et dicit S. Tho. in iiij. dist. ix. quòd cùm cibus iste nõ sit corporis, sed mentis, magis in eius sumptione cõsideranda est munditia mentis quàm corporis: ideòq; distinguẽdum est de immunditia corporali: quia si sit perpetua siue diuturna, non est abstinendum, ne propter immunditiam corporis perdatur fructus mẽtis: sicut accidit in leprosis & patientibus fluxum seminis vel sanguinis. Si autẽ sit temporalis & facilè purgabilis, tunc si quis sit mente dispositus, sumere 12 non prohibetur, quãuis posset ad tempus laudabiliter abstinere propter reuerentiam tanti sacramenti, dist. v. ad eius. Vtrũ autẽ sacerdos leprosus possit celebrare. infrà, Leprosus. ¶ Decimò † quæritur, vtrum debeat esse mũdus à pollutione nocturna? Et ex S. Tho. iij. q. lxxx. & iiij. dist. ix. dico multa. ¶ Primũ. Huiusmodi pollutio ex triplici causa venit: primò ab extrinseca spirituali, id est, dęmonũ illusione, qui phantasmata cõmouere possunt. Secundò, à spirituali intrinseca, id est, cogitatione præuia. Tertiò, ab intrinseca corporali, id est, ex superfluitate vel debilitate naturæ: seu superfluitate cibi vel potus, vel sub aliis verbis procedere põt ex quatuor, scilicet ab illusione dæmonum, à turpi cogitatione, à cibo vel potu, à dispositione naturæ. ¶ Secundum. Quælibet autẽ illarum trium causarũ potest esse cũ peccato mortali & veniali, & sine peccato, sicut illusio quando venit ex negligentia præparationis, quæ potest esse mortale & veniale: quãdoq; autem ex sola dæmonum nequitia volentiũ à cõmunione impedire. similiter præcedens cogitatio lasciua est cũ mortali, si adsit consensus: aut veniali, si nõ adest, sed insola cogitatione finitur, & omnino sine peccato: vt cùm quis lectionis vel disputationis seu cogitur de talibus cogitare, & est cogitatio tantùm sine cõcupiscentia & delectatione: tũ pollutio sequi põt, vt patet ex verbis Aug. xij. super Genesi. Similiter etiam causa corporalis potest esse cũ mortali & veniali: vt cùm venit ex superfluitate cibi vel potus: licet frequẽtius sit mortale circa cogitationes: gratia cuius Gregorius scribit Aug. episcopo. Ang. cessãdũ à cõmunione quãdo venit ex cogitationibus, nõ quãdo ex superfluo cibo & potu: præsertim si necessitas adsit & sine peccato: vt cùm est ex infirmitate naturæ. Vnde quidã etiã vigilando sine peccato semine fluunt, vel etiã ex superfluitate naturæ: quia sicut sanguinem, sic & semẽ, quod est superfluitas sanguinis, contingit fluere sine peccato. hæc ex illo. Vbi nota, ꝙ venire ex superfluitate naturæ sine superfluo cibo vel potu, est venire ex cibo & potu, nõ superfluo, nisi in iniuiduo. in cuius tamen sumptione non est peccatũ. ¶ Tertiũ. Circa huiusmodi igitur pollutionem aliquid impedit hominẽ à cõmunione necessariò, vt solum peccatum mortale annexũ: nõ autem veniale, ita scilicet ꝙ homo sumẽdo sit reus corporis & sanguinis domini: aliud ex cõgruẽtia solum. & hoc quãtũ ad duo: quorũ vnũ semp accidit, scilicet fœditas corporalis: cũ qua ad altare propter sacramenti reuerentiam accedere nõ decet, nisi forte immũditia sit perpetua vel diuturna, vt lepra, vel fluxus sanguinis, & huiusmodi. Aliud est quagatio mẽtis, quę illa sequitur, præcipuè qñ cũ imaginatione cõtingit: impedimentũ tamen ex congruitate prouenies postponi debet propter aliquam necessitatẽ: puta secũdum Greg. quia exigit dies festus, vel quia alius deest. hæc ex illo. ¶ Quartũ. Ex his patet ꝙ si huiusmodi pollutio veniat ex cogitatione vel crapula, vel quacũq; alia causa, quam certũ vel probabiliter dubium est esse mortale, necessariò impedit: si verò certũ est probabile eã fuisse veniale, impedit ex cõgruitate: imò nullo modo impedit si immineat necessitas vel alia potior causa: vt colligitur ex Tho. in iiij. qui etiã dicit ꝙ si sine tali necessitate vel causa celebretur, erit veniale tãtùm, quæ necessitas vel causa iudicabitur arbitrio boni viri: vt qa adest dies festus, vel oportet supplere pro alio: vel homo est in valde magna dispositione ad sacramẽtum, & huiusmodi. Si autẽ veniat ex causa vbi nullũ creditur probabiliter fuisse peccatum: in sua libertate est cõmunicare vel nõ, præcipuè si defuit turpis imaginatio, & distractio mentis. Et quia difficilimũ est in pluribus scire istã vel illã fuisse causam, laudabilius est, secũdum S. Tho. abstinere, nisi potior causa reformet peccatum: vt magna deuotio, vel huiusmodi. Et hæc omnia sunt aut beati Tho. aut Pet. de Palud. aut Rich. ¶ Quintũ. Propter huiusmodi pollutionẽ secũdũ Alb. & S. Tho. abstinendũ est à sacramento xx iiij. horis: quia isto tẽpore reputatur deordinata natura reordinari. qđ Pet. de Palud. limitat verũ, qñ accidit circa mediam noctẽ: secus si ante: imò dicit ꝙ post pollutionẽ, quæ fuit ex cã mortali, nõ est mortale eadẽ die cõmunicare cũ contritione & cõfessione. & hoc tene, nõ obstante S. Th. quia loquitur ex opinione aliorum, infrà Pollutio nocturna. ¶ Vndecimò † qritur, vtrũ debeat esse mũdus à coitu con- 13 iugali ante cõmunionẽ & post? Et dicit S. Tho. iij. q. lxxx. ꝙ si talis coitus sit sine peccato: puta causa prolis vel debiti reddendi impedit solum vt pollutio nocturna accidẽs sine peccato, scilicet per immunditiam corporalem & mentis distractionẽ. vnde talis suo iudicio est relinquendus, secũdum Greg. xxxiij q. iiij. vir cũ propria. Si verò non cã procreandæ prolis, sed voluntas dominatur in opere: tũc, vt ibi Greg. subdit, prohiberi debet ne accedat ad hoc sacramẽtũ hæc ille. Sed tũ talis exigens cõmunicãdo nõ peccaret mortaliter, secũdũ Pet. de Pal. & Alb. dicit ꝙ si omnibus modis ex deuotione se ingerat, nõ est prohibẽdus: cõsultius etiã esset, secũdum Arc. ꝙ reddens abstineret. Quod autẽ dicitur de cõs. di. ij. omnis homo. ꝙ scilicet debet per aliquos dies ante ab actu cõiugali abstinere: cõsiliũ est. non præceptũ, secũdũ gl. ibi. Facta verò cõmunione eadẽ die nõ licet exigere, nec exactũ reddere, nisi cũ difficultate, secũdũ Alb. cõtrariũ tñ nõ est mortale, id est, exigere, secũdũ eũdẽ Alb. iuxta intellectũ Arc. ¶ Duodecimò † quęritur, vtrũ debeat 14 esse mũda mulier à mẽstruo vel partu? Et dico ista nõ impedire necessariò. & de pur. post par. c. vno. dũmodo cõsentiat secũdũ institutionẽ ecclesiæ. in c. omnis. de pœ. & re. Decimotertiò † qritur, vtrũ debeat esse mũdus à somnio homicidii vel al 15 teriꝰ peccati mortalis? Et dicit S. Th. iiij. par. q. lxxx. ꝙ sõniũ homicidii nõ inducitẽt corporalẽ immũditiã, nec tãtã distractionẽ mẽtis sicut fornicatio, ꝓpter delectationis intention

tentionē: sed cùm prouenit ex causa quæ est peccatum, præsertim mortale, impedit à cōmunione ratione suæ causæ. quod intellige quousq; homo cōteratur & confiteatur. Et similiter videtur de aliis nō turpibus somnis. ¶ Decimo-
16 quartò †q̄ritur, vtrū debeat esse mūdus ab omni peccato per contritionem & confessionem? Et dico multa. ¶ Primum. Omnis accedens ad sacramentū cum peccati mortalis conscientia, peccat mortaliter, secundum S. Tho. māducās indignè. Cùm tamē secūdum Bern. per quatuor signa possit quis habere coniecturam q̄ sit à peccato immunis, scilicet primò, quia Dei verba libenter audit. Secundò, quia se inuenit ad bene agendū promptū. Tertiò, quia à peccato proponit cauere in posterū. Quartò, quia dolet de præterito: si quis per huiusmodi signa facta suæ cōscientiæ discussione diligenti quanuis forte nō sufficienti, ad cōmunionē accedat aliquo peccato mortali in ipso remanēte, quod eius cognitionē subterfugit, nō peccat: sed ex vi sacramenti illius peccati remissionem cōsequitur. Ex verbis autem S. Tho. collige q̄ communicare cum mortali sine discussione sufficienti, nō est mortale: secus autē sine diligenti, sed negligenti, secūdum Per. ¶ Secūdum. Volenti cōmunicare contritio non sufficit: sed requiritur cōfessio, sine qua cōmunicare habita copia cōfessoris, est mortale, secūdū S. Tho. niū forte secundā Ric. expectetur in breui cui deuotius & securius quis cōfiteatur. Si uerò nō habetur copia cōfessoris: dic vt suprà Eucharistia. ij. §. vij. & suprà Cōfessio. j. §. ij. ¶ Tertiū. Existēs in mortali Christi corpus videdo non peccat, si videat humiliter & reuerenter: similiter nec tangens ex necessitate, puta q̄ cecidit in terrā, huiusmodi, se-
17 cūdum S. Bona. & Tho. iiij. dist. ix. ¶ Decimoqntò †quæritur, qua frequētia sit à sacerdote vel subdito cōmunicandū? Et dico multa. ¶ Primū, Secūdum S. Tho. in iiij. dist. xij. sacerdos consecrans semper sumere debet: de cōse. dist. ij. relatū. & toties quoties celebrat, ratione iā dicta in prin. Et si pluries in die celebrat: de quo j. Missa: solū in vltima percipiat perfusionē, & nō in priori: quia nō esset ieiunus, nec posset aliam celebrare. de cele. miss. ex parte. Et si post consecrationē infirmetur, & nō habeatur alia hostia, sacerdos alius supplens hostiā debet diuidere, & partē sumere. partē tradere infirmo. Et secundū Pe. idem est si alius quicunq; infirmaretur ad mortem, imò licet ratione deuotionis, vt dictū est. ¶ Secundum. Quilibet fidelis postquā ad annos discretionis peruenerit, cōmunicare tenetur, saltem semel in anno, in pascha: nisi ex rationabili causa ad tēpus de cōsilio proprii sacerdotis abstineat. de pœn. et re. omnis. Nec intelligitur hoc solùm de die paschæ: sed à diebus ioānis sanctæ usq; ad octauā paschæ inclusiuē quilibet cōmunicans satisfacit dicto statuto, secundum declarationē Eugenii in extrauaganti. quæ incipit, fide digna. quam Arch. nō uiderat, qui contrariū tenuit. ¶ Tertiū. Qui noluit cōmunicare in paschate, nec ex rationabili causa distulit, licet inducēdus sit vt suppleat paschate trāsacto: tamē nō videtur ad hoc de necessitate teneri, secūdum Arch. & idem de confessione prioris anni omissa, quod trahi pōt à simili per illud quod seruatur circa alia ecclesiastica præcepta: qa nullus dicit q̄ teneatur quis omissum ieiunium supplere aut omissum officiū. quot autē peccata cōmittat. j. Omissio. ¶ Quartū. In locis vbi ista prædicātur, & de facili sciri possunt, secūdum Arch. nō excusantur ignorātia qui non cōmunicāt, nescientes se ad hoc teneri. possent autē magis excusari in locis syluestribus, vbi sacerdotes nō solùm ista nō prædicant: sed etiā ab istis retrahūt. dicentes debere cōmunicare solùm senes & morientes. ¶ Quintū. Licet cōmunicans nō celebrans possit omni hora diei communicare, modò sit ieiunus, cùm oppositū non legatur: mane tamen videtur hora congruentior, quo tempore Christi passio peragebatur: non tamen potest nisi semel in die cōmunicare, secūdum S. Tho. in iiij. dist. xij. ar. de consec. dist. j. sufficit. ¶ Sextū. Qui in multis seu magnis peccatis fuit irretitus, nō debet statim peracta cōfessione communicare: sed si tempus patitur pluries confiteri, & orationibus, ieiuniis ac eleemosynis se mundum & odoriferum reddere, quanto tēpore ex causa videbitur cōfessori. de pœn. dist. j. nō sufficit. & c. in accusatione. Non est autē causa iusta, quia non vult indulgere, aut restituere, aut aliud facere ad quod tenetur: quia ad huiusmodi tenetur: & nisi pœniteat, excōmunicandus est. de consec. dist. ij. si quis intrat. ¶ Septimum. Secundum S. Thom. in iij. parte. q. lxxx. artic. x. si cōsideretur hoc sacramentū ex parte sua, quotidie sumendum est: quia eius virtus est hominibus salutaris: & similiter si cōsideretur ex parte sumentis, in quo requiritur magna deuotio & reuerentia, laudabile est quotidie sumere, si quis se quotidie paratū inueniat. Vnde Augusti. de verbo. sic viue, inquit, vt quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in plurib⁹ hominibus occurrūt huiusmodi deuotionis impedimēta: nō est vtile omnibus quotidie communicare: sed quoties se quis paratū inuenit. Vnde dicitur in li. de ec. doc. Quotidie eucharistię cōmunionē accipere nec laudo nec vitupero: cōsulitur tn nihilominus diebus dominicis esse cōmunicādum. In iij. autē & in iiij. dist. xij. dicit: Simpliciter loquēdo melius est sumere quàm abstinere: quia illud per se, hoc per accidēs est bonū. In cāu tamen abstinere, pōt esse melius, qn̄ scilicet aliquis probabiliter præsumit ex sumptione reuerentiā minui, & amorem non multū augeri. vnde laudabiliter abstinet. Sed si ex uerso crescit amor, & reuerētia nō minuitur, quotidie immendū. videtur etiā in quarto tenere, q̄ si quātū minuitur reuerētia, augeatur amor seu feruor charitatis, adhuc sit omni die cōmunicādū: vt ibi patet. q. vlt. ar. vlt. q. vlt. in fine corporis. Vnde sacerdos in dubio de celebrādo nēcne, semper deberet celebrare secūdum mentē eius ibi. ¶ Decimo-
sextò †quæritur, quid agendum quando corpus Christi apparet in alia specie? Et dicit S. Tho. in iiij. dist. x. & Aur. q̄ si apparet in forma pueri, vel carnis cruētæ, vel huiusmodi, sumi nō debet ab eo cui apparet: sed ab alio cui sub specie panis apparet: qa nō apparet sub specie cōuenienti humanæ refectioni: & si apparet omnibus illo modo, debet cū reliquiis poni. Et si apparet sic celebranti, sunt duæ opin. vt recitat S. Tho. quia dicunt quidā q̄ sacerdos debet iterum celebrare, & sumere: & si secundò hoc accideret, iterū tertiò. Alii verò dicunt q̄ sufficit spiritualis māducatio, nec propter hoc efficitur transgressor cōstitutionis ecclesiæ: quia ad ea quæ frequentius accidunt leges aptantur. Hæc ille: qui sentit q̄ non tenetur iteratò celebrare: tn si hoc faceret, melius faceret: vt patet. iij. q. lxxxij. ar. iiij. ad tertiū.

Rursus de Eucharistia iiij. quantum ad effectus & miranda eius summariè.

1 *Eucharistia, in qua qualitas rei à quantitate secernitur, admirada duodecim in se habet, de quibus hic aperte.*
2 *Eucharistiæ effectus mirabiles, qui ex quatuor deprehendantur, de quibus hic.*
3 *Eucharistia, vt variè considerari potest, ita & variis prodesse. & quot modis prosit?*
4 *Eucharistiæ effectum quænā peccata venialia impediant? Et quæ gratiæ augmentum?*

¶ EVCHARISTIA † quartò cōtinet quædā miranda, & mirandos facit effectus. pro quorū notitia ex doctrina & mente S. Tho. sciendum est q̄ qualitas rei à quantitate distinguitur: quia videmus stāte vna quātitate variari qualitatem: sicut Socrates nihil crescēs aut decrescens est aliquando calidus, aliquando frigidus. & similiter quantitas distinguitur à substātia: quia eadem substātia aliquādo est maior, aliquādo minor: vt patet in massa pastæ. Sciendū est etiā q̄ sicut agens naturale de vna re facit aliā stante materia, & forma trāseunte vel mutata: sicut anima de cibis facit sanguinē & carnē: ita Deus, qui est supra naturā, & qui de nihilo facit aliquid, pōt de vna re facere aliā, transeunte nō solùm forma, sed etiā materia: ita q̄ totū cōuertatur in totum, & materia in materiā, & forma in formā. Et sic substātia panis cōuertitur in substantiā, & nō in quantitatē corporis Christi, stante quātitate & qualitate panis: & similiter vinū in sanguinē. Ex quo fit q̄ corpus Christi cōparetur ad species siue accidentia panis per suā substantiā, non per suam quantitatē: & q̄ sit nouiter in altari hac ratione, quia ibi sunt accidentia eius, quod in corpus Christi conuersum est, id est, panis. Et est in paruo loco, quia parua sunt illa accidentia: & in magno, quia magna: & in multis, quia multa. ¶ Igitur in hoc sacramento sunt xij miranda, quæ omnia ex S. Tho. in iiij. & in iij. parte habētur. ¶ Primum, quia corpus Christi existēs in cœlo localiter, incipit esse in altari absq; hoc quod de cœlo decēdat: quia nō incipit esse in altari per sui mutationē: sed quia aliquid in altari existens cōuertitur in illud: sicut ignis incipit esse in aere, quādo aer in ignē conuertitur. ¶ Secundū, quia facta cōuersione nihil remanet de substātia panis: & tamē nō est corrupta, neq; annihilata: quia scilicet cōuersa est in aliud, id est, corpus Christi. ¶ Tertiū, quia quāuis materia panis conuertatur in materiā corporis Christi, & forma in formam: nō tamen cōuertitur in animā rationalē, quæ est forma, inquantū est anima rationalis, sed inquātū dat esse corporeum, id est, q̄ anima vt anima nō est ibi ex vi sacramenti, sed concomitanter. ¶ Quartū, quia quotquot hostiæ in Christi corpus cōuertantur, ipsum tamen non augetur nec mutatur: quia illud, quod ei additur, est substātia sine quātitate, & cōsequenter est indiuisibilis, ex ij. Phys. & consequenter non auget, sicut nec punctū additū lineæ, vel color additus ligno. ¶ Quintū, quia quāquā in multis altaribus sint multæ hostiæ cōsecratæ: & in qualibet integrū corpus Christi, illud tamen est vnū tantū: quia vna est substātia, in quam omnes hostiæ cōuertūtur: & illa est in multis locis: quia ibi est quātitas multarū hostiarū cōuersarū. ¶ Sextū, quia in tam parua hostia est verè corpus Christi cū carnibus & ossibus. & ratio iam patet. ¶ Septimū, quia in qualibet particula hostiæ, siue cōtinua, siue diuisa, est totus Christus individuus: sicut substantia aeris, siue cōtinua, siue diuisa: & anima est in qualibet corporis parte: quia ibi est corpus Christi solùm per modū substantiæ, quæ tota est sub qualibet particula: vnde nō est maioris virtutis aut efficaciæ hic cibus si sumantur mille hostiæ quàm si vna sola, secūdū S. Th. iij. q. lxxix. ¶ Octauū, quia in qualibet particula hostiæ est totū corpus Christi cū suis membris sine membrorū cōfusione, nō obstāte eorū distantia: quia determinata distātia membrorū in corpore organico fundatur super quantitate dimensiua. Vnde quia connexio panis directè terminatur ad substantiā corporis Christi, nō ad quantitatē: ideo substātia corporis Christi non cōparatur ad hoc sacramentū per modum quantitatis, sed potiùs eius quātitas per modū substātiæ, id est, indiuisibiliter. Vnde corpus Christi habet ordinē & distantiam partium in se, sed nō cōparatiuè ad species sacramentales. ¶ Nonū, quia in hoc sacramēto accidētia, id est, dimensiones sine subiecto subsistunt: qualitates autē in dimensionibus sustentātur. quod fit diuina virtute, quæ dat esse posterioribus, id est, accidentibus sine priori, id est, substantia: quia cessante secūda causa, nō cessat prima. ¶ Decimū, quia fracta hostia nō frangitur Christus: quia fractio nō fit nisi per diuisionē quanti: Christus autē non est ibi per modum quanti. ¶ Vndecimū, quia cū nō sit ibi substātia panis: tamen illæ species ita nutriunt & cōfortant, & omne aliud agunt, & patiuntur, acsi ibi esset substātia panis. Vnde corrumpuntur, & inde aliquid generatur. & idē de speciebus vini: quia sicut ab eius aufertur miraculosè substātia panis: ita eis miraculosè cōfertur subsistere, quod est substantiæ propriū: & cōsequēter possunt omnia facere & pati, quæ & substātia posset. ¶ Duodecimū, quia quāuis hostia consecrata putresceret, aut resolueretur in puluerē, corpus tamē Christi quod in ea est, nihil horū pateretur: quia ista accidentia illi corpori nō insunt, sed subsistūt. ¶ † Habet etiā & hoc sacramētū mirabiles effectus. ¶ Et in generali cōprehendi pōt eius effectus primò ex præsentia eius, qui in eo est, qui dedit vitā & gratiā mundo. vnde proprius effectus huius sacramēti secundū S. Tho. in iiij. dist. xij. est transformatio hominis in Deū, scilicet per gratiā & amorē: ad quod sequitur augmētū virtutū. ¶ Secundò, ex repræsentato per illud, quod est passio Christi: vnde quicquid est effectus passionis Christi, est effectus eucharistiæ, secundū S. Th. in vj. vel vij. ¶ Tertiò, ex modo quo traditur: quia per modū cibi & potus. vnde secundū S. Tho. iij. q. lxxix. facit omnē effectū vitæ spiritualis ad similitudinē cibi corporalis: qa sustētat, auget, reparat, & delectat. ¶ Quartò, ex speciebus, sub qbus traditur: quæ ex multis ad vnū aliquid reduntur: sicut ex multis granis fit vnus panis, & ex multis acinis vel vuis, vnū vinū. Vnde secūdū S. Tho. in missa corporis Christi significāt vnitatē ecclesiæ, & cōsequenter illā efficiūt. ¶ † Igitur eucharistia inquātū sacramētū, prodest 3
sumētibus tantū: sed vt sacrificiū, prodest etiā aliis. Et primò, cōfert gratiā, eā auget, & excitat ad virtutes. iij. q. lxxix. ar. j. ¶ Secūdò, ex cōsequēti cōfert charitatē, & oēs virtutes, ¶ Tertiò, ex cōsequenti diminuit fomitē ratione feruoris charitatiui. iij. q. lxxix. ar. vj. ad tertiū. ¶ Quartò, sustētat, siue dat vitā, auget, reparat, delectat vt cibus. iij. q. lxxix. art. j. adde etiam q̄ facit laudare, sicut cibus cātare. psal. xxj. col. viij. ¶ Quintò, cōfortat in pugna, dans pregustationē gloriæ. iia. iiij. col. iij. ¶ Sextò, dat viatoribus adeptionē gloriæ. i. virtutē adipiscēdi. iij. q. lxxix. ar. ij. & beatis augetgloriā accidētalē. iiij. dist. xij. q. j. art. j. q. ij. ¶ Septimò, præseruat à peccato dupliciter. f. interius roborādo per gratiā: & exterius repellēdo omnē dæmonū impugnationē per Christi passionē cuius est signū. ¶ Octauò, delet peccata venialia. iij. q. lxxix. art. iiij. ¶ Nonò, delet etiā mortalia, quorū quis nō habet cōscientiā, nec affectū. iij. q. lxxix. ar. iij. vnde est ablutio scelerū. i mortaliū peccatorū tripliciter. f. ignoratorū, futurorū, vel causando cōtritionē. ¶ Decimò, delet pœnā debitā peccatis, nō totā, sed secūdū mensurā peccatorum & deuotionis. iij. q. lxxix. ar. v. ¶ Vndecimò, liberat à purgatorio, inquantū est sacrificiū satisfactoriū pro peccato venialia præsentia quo ad refectionē dulcedinis spūalis: nō autē quo ad augmētū gratiæ habitualis. iij. q. lxxix. art. iij. aliqua tamē venialia impediūt gratiæ augmentū. f. quæ faciūt mentis distractionē: & tollunt deuotionē actualem. 4

Universidad de Deusto
Biblioteca

iiij.dist.xij.q.ij.ar.j.q.iij. Nec tamẽ tũc incurritur neceſſariò peccatũ mortale, ſed veniale tantum, vt ibi.peccata tamen venialia præterita nullo modo hũc effectũ impediũt.

De Euictione.

EVICTIO, vt recitat Azo, ſecundum aliquos eſt rei emptæ vel ex alia iuſta cauſa acceptæ per ſententiam iudicis abductio: vel eſt rei ex iuſto titulo ab alio emptæ iuridica amiſsio: ſicut emo agrum à Sempronio: & Titius in iudicio probat illum eſſe ſuum: dicitur illum euincere.

¶ EVNVCHVS an poſsit ordinari, vide ſuprà Corpore vitiatus. Vtrum autem debeat puluerem portare, dic quòd non. diſtinct. lv. eunuchus.

De Exactione.

EXACTIO non eſt, vbi quis ſponte ſoluit. vide glo. & Car. in cle. preſenti. de cenſi. Et ibi dicit Pan. q̃ exigere & extorquere dicit violentiam: vt ff. de lega. iij. l. fideicommiſſa. dicit tamen quòd ſi præceſsit extorſio, licet ſequatur voluntaria ſolutio, eſt exactio. facit quod no. Hoſt. in c. præterea. et ij. de iure patro. & de pœn. c. conſtitutus. Exactiones quomodo & quando fieri poſſunt à dominis vel prælatis, ſuprà Dominium. §. v. & infrà Gabella.

¶ EXCEPTA intelligitur in generali ſermone per ſonaloquẽs. de iure iurand. c. petitio. cum allega. in gl.

De Exceptione.

EXCEPTIO dicitur extra captio: & ſic regulã firmat. vide ſuprà Alienatio. §. xij. & xviij. Dicitur etiã exceptio, defenſio, quæ reo competit contra actionem, quæ eſt in eum: & dicitur quaſi actionis exeluſio: vt ſi petis à me debitum: & ego excipio quod remiſiſti illud.

De Excommunicatione primò de maiori in ſe.

1 *Excommunicatio, quæ eſt à fidelium communione excluſio, vt triplex fidelium communio eſſe dicitur, ſic triplex quoque eſt. Et ibidem eius diffinitio.*
2 *Excommunicato ſuffragia, quæ pro tota eccleſia fiunt, an proſint. Et quot requirantur, vt pro excommunicato orans peccet? Et an ſacerdos, in ipſo memento, poſsit pro eo nominatim orare.*
3 *Excommunicationis alia definitio: & ſub hac de ſecunda & tertia ipſius ſpecie: de quibus ſigillatim & abundé.*
4 *Conſuetudo ſola ſine ſtatuto, aut ſententia, num quem excommunicatum reddat?*
5 *Excommunicationis infligendæ, quinam poteſtatem habeant?*
6 *Excõmunicandi facultas, vt cuipiam cõpetat, quid neceſſariũ ſit?*
7 *Excommunicari quinam poſsint? Et quo caſu mortuus excommunicatur, ad quid excommunicetur?*
8 *Papam pro hæreſi non modò excommunicari, ſed & iudicari & deponi poſſe.*
9 *Superiorẽ inferiorꝰ ſententia ligari nõ poſſe, qualiter intelligatur.*
10 *Collegium perſonam veram non eſſe, ſed repræſentatam. Et an ſententia perſonam veram ſolum liget?*
11 *Excommunicabiles, quibus cauſis, aut culpis excommunicari poſsint. Et excommunicationis pœna quanta ſit?*
12 *Excommunicationi inferendæ quinam ſit modus adhibendus & ſeruandus?*
13 *Excommunicatio inferenda, quando monitionem non requirat?*
14 *Prælati in excommunicando, qui formam prædictam non ſeruant, an pœnam de qua ſuprà incidant? Et ſubinde limitationes aliquot.*
15 *Forma certa, ac determinata, num in excõmunicatione ſit aliqua. Et quid ſi iudex dicat, excommunico te & abſoluo. nu. 16. & ſeq.*
16 *Iudex cum dicit, excommunico te: vel vbicunq; de excommunicatione mentio fit, an de maiori excõicatione intelligatur? nu. ſeq.*
17 *Excommunicari per literas num quis poſsit? Et virum excommunicatio latæ ſententiæ ſit, vel comminatoria, cum dicitur: ſub excommunicationis pœna?*
21
22 *Canónne ſit ſententiæ ferendæ, an latæ, num aliquibus verbis, aut regulis cognoſci poſsit?*
23 *Differentia, num ſit inter maiorem excõicationem & anathema?*

EXCOMMVNICATIO † primò maior, vt intelligatur quid & quotuplex ſit, & quæ ſint eius cauſæ, ſciẽdũ eſt primò ex doctrina & mẽte S. Tho. in iiij. diſ. xviij. & Archi. in iij. parte. ti. xxv. q̃ excõicatio, vt nomẽ ipſum oſtendit, dicitur excluſio à cõione. ſ. fideliũ. Eſt autem triplex fidelium cõio: prima ſcilicet in cõuerſatione, ſiue in actibus legitimis corporalibus: & ſecũda in ſacramẽtorũ ſuſceptione, dum vnus ſuſcipit & alius miniſtrat: vel multi ad ſuſcipiendũ adunantur: & tertia in actibus legitimis ſpũalibus, ſiue in bonorũ ſpiritualiũ participatione: quæ fit vel ratione intẽtionis, dum vnus pro alio orat, vel aliud ſuffragiũ facit: vel ratione charitatis, quæ facit omnes eſſe vnũ in Deo, ſecũdũ illud Pſalmiſtæ. Particeps ego ſum omniũ timẽtiũ te. Vnde etiã triplex eſt excõicatio. ¶ Prima dicitur excõicatio maior, de qua iij. q. iiij. Engeltrudã. & hæc etiã dicitur anathema, quod interpretatur ſeparatio: quia ſeparat & excludit à triplici prædicta cõione: & ſecũdum S. Tho. ſic diffinitur: Excõicatio, eſt ſeparatio à cõione eccleſiæ quo ad fructũ & ſuffragia generalia: per fructũ intelligẽdo perceptionẽ ſacramẽtorũ q̃ cõuictũ fideliũ: & per ſuffragia generalia intelligẽdo ſpiritualia bona, quibus eccleſia priuatur excõicatum: inquantũ ſunt cõia nõ per charitatẽ, quam aliquando habet excõicatus, ſed per interuentionẽ: nõ quidẽ huius perſonæ particularis, quæ orare põt pro eo: ſed eccleſiæ quæ excõicatũ ſeparat ab vniuerſitate fideliũ, pro quibus ſuffragia facit. Vnde † ſecũdũ S. Th. excõmunicato nẽ proſunt ſuffragia, quæ pro tota eccleſia fiũt: nec ex perſona eccleſiæ oratio pro eo inter mẽbra eccleſiæ fieri põt: quando aliqua perſona particularis poſsit aliquod ſuffragiũ ad eius conuerſionẽ per interceſsionẽ diregere. Quæ quidem dicta S. Tho. ſic intelligo, quia ad hoc q̃ peccet orans pro excõmunicato, duo requirũtur. Primò q̃ oret ex perſona eccleſiæ, id eſt, tanquam eccleſiæ miniſter: vt ſacerdos in quantũ ſacerdos: hæc oratio eſt publica quãtum ſpectat ad ordinationẽ eccleſiæ, licet propter occupationes aliquãdo aliter ſit. Secundò q̃ oret enumerando ipſum in membris eccleſiæ: quod fit quãdo orat pro eo in particulari, ſicut ſi facit vel aliàs facere cõſueuit pro aliis fidelibus nõ excõmunicatis. Et cõſequenter qui nõ orat publicè, etiã ſi oret ſpecialiter: vel qui non orat ſpecialiter, etiã ſi publicè, nõ peccat: vnde in paraſceue eccleſia generaliter orat pro hæreticis. & Sum. Con. lib. iij. tit. xxxiij. q. clxix. dicit q̃ in primo poteſt orari pro eis. & Hoſt. dicit nõ eſſe orandũ ſpecialiter. & Sum. Con. limitat in publico. Vtrũ autem ſacerdos in miſſa infra ipſum Memẽto poſsit orare pro ipſo etiam ſpecificè & nominatim. videtur quibuſdam q̃ ſic: quia licet miſſa ſit oratio publica, tamẽ illud ſpatium cõceditur facere doti vt poſsit orare pro ſuis tanquã perſona priuata: & ſimiliter ſeorſum à miſſa & officio: in ipſis etiã petitionibus, quæ in miſſa vel officio ex ordinatione eccleſiæ recitantur poteſt orare pro eo intentione generali, nõ ſpecifica. Diffinitur † etiã ſic: Excõmunicatio, eſt à qualibet licita communione & legitimo actu ſeparatio. xj. q. iij. §. euidenter. ¶ Secũda eſt excommunicatio minor, de qua xj. q. iij. cum excõmunicato quæ excludit præciſè à participatione & cõmunione paſsiua ſacramẽtorũ, ſecũdũ Io. de Lig. vt declarat. mi. c. ſi celebrat. & participatione eorũ, quæ ſunt via ad ſacramenta percipienda: quia ſic excõmunicatus nõ eſt eligibilis, nec cõſequẽter habilis ad quodcunq; eccleſiaſticum beneficium, vt in eodẽ c. notatur. vnde ibi dicit Inn. q̃ nullam dignitatẽ cõſequi poteſt, etiã ſi eligentes hoc ignorabant, vt tenet ibi glo. & cõiter doctores: nõ autẽ excludit à cœtu fideliũ vel ſpiritualium bonorũ participatione, aut etiã à ſacramẽtis cõferendis, ita q̃ collata effectu non caperẽt, licet ipſe peccet: vt patet in eo c. ¶ Tertia eſt excõicatio excludens à perceptione ſacramentorũ & bonorũ ſpiritualium participatione: ſed nõ à cœtu fideliũ: de qua xj. q. iij. cum excõicato. & in d. c. Engeltrudã. & hæc à Deo infligitur pro quolibet mortali. ¶ Si tamen volumus maiorẽ & minorẽ excõmunicationẽ tam à iure quàm ab homine diffinitione cõcludere, ſic diffinit Pan. ſuper rubrica eiuſdem tituli dicẽs: Excõicatio, eſt cẽſura à canone vel à iudice eccleſiaſtico prolata, priuãs à cõmunione ſacramẽtorũ, & quãdoq; honoꝝ. Igitur omiſſa excõicatione diuina, quas alias habemus, maiorẽ, ſ. & minorẽ: & vtraq; eſt duplex, ſcilicet ab homine, id eſt, à iudice eccleſiaſtico: licet hodie minor ab homine non cõſueuerit inferri: & à iure. Dico autẽ excõicationẽ eſſe à iure ſecundũ Gul. de pa. & Arch. qñ ab eo, qui poteſt conſtitutionẽ facere, cõſtituitur aliquid animo iuris ſtatuẽdi in perpetuũ, & generaliter in omnes ſubditos ſuos, & ſtatutũ illud roboratur per ſententiam excõicationis in futuros tranſgreſſores: vt dicendo, excõicamus omnes qui exercẽt vſuras. Vndẽ quẽdã eſt à iure cõmuni ligans per totã eccleſiam facta in cõcilio generali, vel ab aliquo ſummo põtifice. quẽdam verò eſt a iure particulari. i. conſtitutione ſynodali alicuius diœceſis, vel cõſtitutione facta in cõcilio ꝓuinciali: vel a cõſtitutione alicuius legati prouinciæ alicuius: quæ non extẽduntur ad alia loca extra diœceſim vel prouinciã. Cõſuetudo † autem ſola ſine ſtatuto vel ſentẽtia nõ reddit aliquẽ excõicatum, ſecundũ Sum. Piſa. & Roſel. qa iſte non eſt modus ferendi ſententiã: contrariũ tñ tenuit Sum. Ang. dicẽs ſecundum Hoſt. q̃ ſic: qñ conſuetudo eſt approbata per papã vel alium prælatũ quo ad ſuos ſubditos: qa perinde eſt ac ſi eſſet ſtatutum: aliàs nõ, quantuncunq; ſit lõga. Ego verò diſtinguo: qa ſi conſuetudo nõ habet in obſeruãtia vel opinione hominũ annexũ q̃ ſic faciens ſit quaſi excõicatus, eius tolerãtia aut approbatio etiã explicita nõ inducit excõicationẽ: qa nõ plus exprimit approbatio, quàm ſit in cõſuetudine, quę nõ exprimit actũ excõicandi. Si verò cõſuetudo habet in hominũ obſeruãtia vel opinione annexũ q̃ ſic faciens ſit quaſi excõicatus: approbatio inducit excõicationem. Et hoc tene: qa ſecundũ glo. Ray. eo caſu intelligitur cõſtitutio eſſe edita verè aut preſumptiuè: vt in Sum. Con. lib. ij. tit. v. q. x. Ab homine verò eſt, qñ fertur pro cõtumacia vel offenſa præterita, aut futura: non tamẽ intẽtione faciendi conſtitutionẽ generalẽ aut perpetuã: ſed vt alicui vel aliquibus perſonis ꝓuideatur ad vitã eorũ, aut alicui negotio ad tẽpus: ſicut dicẽdo, excõicamus omnes, qui bellabũt vſq; ad illud tẽpus vel vſq; ad illud. ¶ Sciendũ † eſt ſecũdò quantũ ad excõicationis cauſam effectiuã, q̃ excõicationẽ à iure facere poſſunt oẽs iudices eccleſiaſtici, qui poſſunt facere ius: vt papa in vniuerſali eccleſia, & legatus in ſua prouincia & ſinguli epiſcopi in diœceſib. xvj. q. ij. viſis. xxiiij. q. iij. corripiatur. & à fortiori multitudo epiſcoporum, id eſt conciliũ prouinciale. qui verò nõ poſſunt facere ius, vel ſtatuere, etiã non poſſunt excõicare. Statuere autẽ poteſt, vt dictũ eſt, papa & epiſcopus requiſito cõſilio capituli, per notata in c. quãto. de his quæ fiunt à præla. etiã ſi capitulũ nõ cõſentiat, ſed diſſentiat, nihil rationabile opponendo, ſecundũ Arch. & Io. An. in c. j. de cõſtit. lib. vj. quod Pan. in d. c. quãto. dicit indubitabile: qa cum requiratur cõſiliũ capituli, & non cõſenſus, ſatisfactum eſt iuri ex ſola petitione & expectatione reſponſi: cũ nõ teneatur cõſilium ſequi: vt in c. cũ olim. de arbi. de quo vide ſ. Conſiliũ. §. ij. Canonici autẽ cathedralis eccleſiæ ſtatuere nõ poſſunt ſine licẽtia epiſcopi ſup his, quæ tangunt epiſcopũ aut iura eius, aut cõmunẽ ſtatũ eccleſiæ: aut ſuper magnis rebus & negotiis eccleſiæ: ſed ſolũ ſup ſua ſingularia negotia: puta q̃ ſuas dietas modis diſtribuãt: vel certo modo ad capitulũ vocentur: ſecundũ gl. in c. ij. de ver. ſi. Similiter nec capellani eccleſiarũ ſine epiſcopo ſtatuere poſſunt, etiã cum ſui prælati cõſenſu in arduis & magnis, ſecundũ Pan. in c. cũ omnes. de cõſti. Secus ergo in paruis. Et generaliter ſtatuere poſſunt vel nõ poſſunt aliqui, ſecundũ qd̃ habẽt vel nõ habent iuriſdictionẽ: de quo vide ꝫ. Lex. ex. §. iiij. Excõicationẽ verò ab homine facere põt omnis iudex eccleſiaſticus potẽs cõſtituere: & vlterius etiã ꝓpriè facere excõicationem maiorẽ ptinet ad officiũ epiſcopale: vt patet in c. corripiantur. xxiiij. q. iij. qa dicitur mucro epiſcopi, ſi c. viſis xvj. q. ij. S. Th. dicit in iiij. q̃ ſolus epiſcopus & ſ. põt ꝓpria authoritate excõicare, niſi in furto & rapina, & hmõi, in quibus cõceſſum eſt à iure parochiano excõicare. Excõicare etiã poſſunt de iure cõi etiã citra epiſcopũ oẽs eccleſiarũ prælati: vt in c. cũ eccleſiarũ. de of. or. id eſt ſecũdũ gl. oẽs q̃ ſunt ſimul prelati collegio vel vniuerſitati eccleſiæ ab habẽte adminiſtrationẽ cũ iuriſdictiõe: vt puta, epiſcopo, vel q̃ ſunt electi à collegio vel vniuerſitate, licet ſubſint alteri. i. epiſcopo: vt in c. j. de elec. & xciij. di. legimus. & hoc verũ eſt, niſi epiſcopi præſcripſiſſent cõtra eos ne hoc poſsint. Et ſimiliter abbates etiã nõ bñdicti, modò ſint cõfirmati: vt in c. ſicut tuis. de ſimo. Et ſimiliter priores excõicare poſſent ſingulos de collegio, etiã alienos, ſi in eos aliquo iure ſpeciali habeãt iuriſdictionẽ: vt in d. c. cũ eccleſiarũ. Et ſimiliter idẽ ſecundũ Arch. videtur de archidiacono licet nõ ſit presbyter. ar. diſt. xxv. per lectis. niſi cõſuetudo ſit in cõtrariũ. Sed Pan. in c. cũ in cunctis. de elec. dicit q̃ de iure cõi nõ habet curã in foro cõtẽtioſo vel pœnitẽtiali: ſed de conſuetudine aliqñ habet parochiã, in qua exercet curã, & inquirit ac viſitat totã diœceſim loco epiſcopi: & ex iſtis cauſis meritò excõicat. Panor. In aliis ergo videtur ſecus. Et ſimiliter ſacerdotes parochiales excõicare poſſunt, ſecũdũ Hoſt. in notoriis, quæ nõ indigẽt indagine iudiciali, præmiſſa tñ monitione. quod verũ eſt vbi hoc eis tribuit conſuetudo quę dat iuriſdictionem. ix. q. iij. cõqueſtus vel vbi ſpeciali iure eius cõpetit iuriſdictio, ſ. in aliqbus particularib⁹ caſibus, vt dicit S. Th. quod intellige, niſi epiſcopus prohibeat: aliter nõ eſt verũ. ij. q. j. nemo. nec c. cũ inhibitio. de clãde. deſpon. qd̃ allegat Hoſt. hoc ꝓbat. Et ſimiliter metropolitanus excõicare põt ſuffraganeũ ſuũ, ſecũdũ Io. de Lig. cũ ſit eius ordinarius. xij. diſt. de his. Et ſimiliter excõicare & ſuſpẽdere nõ poteſt epiſcopus propter contumaciam ortam in iudicio ſine cõſenſu capituli, ſecundũ eundẽ, niſi aliud ſibi cõpetat aliquo iure ſpeciali. xvj. q. vij. epiſcopus nullius. Et ſimiliter capitulũ vel prior, ſecundũ eundẽ, cum ſuccedat in iuriſdictionibus: vt in c. cũ olim. de ma. & obe. Nullus tamen inferior epiſcopo excõicat cũ illa ſolẽnitate: de qua xj. q. iij. debẽt. ſed ſolus epiſcopus. i. circunſtantibus xij. ſacerdotibus cũ candelis accẽſis in manibus. Nulli etiã alii à ſacerdote cõpetit poteſtas excõmunicandi procedẽs à clauiũ poteſtate vel fori pœnitẽtialis & ſemp ipſe illã exercet, cũ prepoſitus eſt curę, niſi ſit contraria conſuetudo vel ſuperioris inhibitio: facultas autẽ excõmunicãdi ꝓcedẽs ex iuriſdictione ſpecialis cõpetit prælatis habẽtibus iuriſdictionẽ ordinariã à iure cõi vel priui-

Universidad de Deusto
Biblioteca

legio vel consuetudine speciali: vt dicit Inn. † Quæ facultas ad hoc q̃ alicui cõpetat, requiritur q̃ sit clericus vel religiosus, & electus per vniuersitatẽ ecclesiasticã, & quod ad dignitatẽ principalẽ: aliàs nõ habet ordinariã, nisi cõsuetudo vel priuilegiũ cõcedat: cõpetit etiã hoc habẽti iurisdictionẽ speciale à prælato ecclesiastico vel delegato: competit etiã habẽti ordinariã non principaliter, vt vicario ordinarii. hęc ille. Excõmunicare verò nõ põt aliquis seipsum. x.q.iij.si is qui. Nec mulier prælata, cũ non habeat iurisdictionẽ talẽ, qualẽ habet vir, secundũ gl. in c. dilecta. de maio. & obe. & careat clauibus. de pœni. & remiſ. noua. Nec delegatus extra sibi cõmissa, secundũ Io. de Lig. vt ij.q.iij. c.j. tenet tñ sentẽtia eius, secundum Rich. in iiij. lata post reuocationẽ cõmissionis, antequã tamẽ reuocatio ad eũ venire potuerit: qa adhuc remanet penes eũ cõmissã potestas. de procur. auditis. in glo. quod quidã probabiliter limitãt verũ, nisi is, qui reuocat, intẽdat, & exprimat quod totũ sit irritũ & inane, quod extũc per delegatũ fuerit attentatum. Quod etiã Pan. in c. audita. de testi. spo. sentit dicẽs q̃ si Papa in secundis literis clarè exprimit, irritũ & inane esse quicq̃d actũ est post datã secundarũ literarũ, indubiè processus nõ valet iustus vel iniustus: vt in c.j. de cõcess. præb. lib.vj. Si autẽ iurisdictionẽ reuocat simpliciter, valet ꝓcessus agitatus per primos tam inter partes quàm contra tertios impediẽtes iurisdictionẽ. Et de hoc est casus in c. audita. qa non videtur, papã voluisse cũ graui præiudicio irritare processũm factũ ignoranter. quod intellige qñ ex reuocatione prę iudiciũ generatur tertio, aliàs nõ valet actus licet ignoranter gestus: vt in d.c.j. vnde nõ valet excõicatio lata ab ordinario, licet ignoranter, cõtra habentẽ priuilegiũ quod ab eo excõicari non possit: vt in d.cap.j. Sed si verba essent ambigua & generalia, vt in d.c. audita. vbi mandabatur reuocari quicquid esset immutatũ in causa à tempore missionis nuntii, nõ tenet reuocatio processus legitimè facti. Ratio, qa cum factum sit odio sum, & alteri parti præiudicatiuum, debet fieri interpretatio ſtricta. & sic debet intelligi de mutatione facta per violentiã, seu quãlibet præsumptionem. Nec sim iliter excõicare põt alienus episcopus, s. non subditum suũ, modò ratione delicti vel cõtractus, seu rei, de qua agitur, non sit effectus de eius iurisdictione, vt no. in c.j. de priuil. lib.vj. imò nec sentẽtia ab eo lata põt ratificari per episcopum propriũ: etiam si fuit lata in eius territorio: quia ab initio fuit nulla, secundũ Inno. & Barth. Brix. Nec laicus, nisi ex delegatione summi pontificis: qa tunc põt. xxxij. dist. §. verũ. Nec episcopus extra suã dioœsim, nec alii prælati extra territoriũ suæ iurisdictionis, secundũ Host. qa cum nullus sit excõicandus sine causæ cognitione. xj.q.iij. nemo. requiritur locus ad sedendũ pro tribunali, qué episcopus nõ habet in aliena dioœsi ad hoc aut ad aliqd contẽtiose disponendũ. ix.q.ij. episcopũ. nisi episcopus sit expulsus: vel cõsentiat is, qui iurisdictionem habet in loco eo modo quo dictũ est §. Absolutio. j.§. iij. licet quidã dicant, episcopũ extra suam dioœsim posse excõicare. quod de notorijs concedi potest: qa nec illa requirunt examinationẽ causę. ix.q.ij.§. fin. Nec prælatus habens iurisdictionẽ temporalẽ tantùm, secundũ Host. ar. de offic. ord. dilectus. & hoc nisi habeat istud ex priuilegio speciali, vel ex cõsuetudine, quæ etiã dat iurisdictionem. Nec is qui in cõmuni opinione hominũ non credebatur excõicatus, & tamen erat. iij.q.vij.c. infamis. §. tria. in glo. quia nec excõicatus, nec interdictus, nec schismaticus, nec hęreticus, nec intrusus, nec suspẽsus à iurisdictione: secus si solùm ab officio, põt excõicare. xxiiij.q.j. audiuimus. & c.fi. de concess. præb. Nec violans interdictum, secundum Host. extra, de excess. pręla. c. fin. si tamen fuisset absolutus tali violatione, teneret sentẽtia. ¶ Sciẽdũ † est tertiò quantum ad causam excõmunicationis materialẽ, qua est excõmunicãdus, & culpa eius, q̃ excõicari non potest mortuus à canone vel à iudice: quia nõ est homo. de sum. tri. & fi. ca. c.j. Item excõmunicatio canonis nõ fertur, nisi propter crimen: mortuus autẽ delinquere nõ põt: excõicatio verò iudicis requirit monitionẽ, quæ mortuo nõ cõpetit. Inde quibusdã tamen specialibus casibus mortuus excõicatur: & hoc ad terrorem: & potius ratione præcedentis vinculi, quàm prẽsentis, propter quod fit negatio sepulturę, cõmunis orationis, & huiusmodi: vt in decedẽte in crimine notorio. Ioan. de Lig. Nec Iudæus vel paganus: qa nullus põt perdere quod nõ habet re aut spe: quod verũ est de communione intrinseca sacramentorũ extra quã sunt prædicti: & circa quã nihil ad nos de his quæ fortis sunt. ij.q.j. multi. Sed loquẽdo de extrinseca fidelitũ cõmunione inquantum sunt animalia ciuilia & socialia: vt in commerciis, & aliis actibus humanis nõ possunt excludi directe: ita q̃ excluſio terminetur in eos, qa nõ sunt subditi: per indirectũ tamen possunt, scilicet interdicẽdo fidelibus taliũ cõmunionem. Ioan. de Lig. Quomodo tamen sint subditi, vide j. in verbo, Papa. §. vij. & viij. Nec † papa similiter excõicari potest, s nisi pro hæresi, pro qua & iudicari, & deponi põt. xj. dist. c. si papa. nec ab homine, qa est omnibus superior. dist. xxj. inferior. nec à canone: qa à canone solut⁹ est: quãu is deceat eum secundũ canones viuere: nec etiã minori cõmunicando cum excõicatis: vt in c. nulli. de sent. exc. in gl. excõicari põt excõicatione separante à Deo per mortale. Ioan. de Lig. Nec episcopus similiter, aut eius metropolitanus per statutũ ipsius cõtra faciendo intra territoriũ ipsius suffraganei, secundũ Lau. Io. And. Io. Cal. Pau. & Host. q̃ in Summa dicit certo certius esse tenendũ, nec superiorẽ, nec ꝓrentẽ sentẽtiã fulminatoriã ligari. xxj. dist. inferior. & de ma. & obe. cum inferior. Idẽ S. Tho. in iiij. dist. xviij. quiar. iij. cuius ratio est irrefragabilis: qa, inquit, per iurisdictionẽ est quis superior eo, in quẽ illã habet, cum sit iudex eius: vnde nullus in se vel equalẽ aut superiorẽ habet habet iurisdictionẽ. Et hãc opin. sequitur Sum. Pis. cõtrarium tenuit Hug. Arc. & Petr. de Bel. & Dir. li. iij. & Bar. Brix. Qui Hugo. dicit hoc casu ipsum non ligari sentẽtia inferioris, sed iuris. Gof. † etiã dicit q̃ illa regula, q̃ inferior superiorẽ ligare nõ põt, fallit cũ maior delinquit in iurisdictione minoris. vi q iij. placuit. nec datur sentẽtia puri hominis, sed canonis, cũ ineidat in factũ dãnatũ: & episcopus authoritate apostolica generalẽ habeat authoritatẽ cõdendi canonẽ, à quo nullus excluditur: vnde talis sententia dicitur papę. vnde & Arch. dicit q̃ ipse episcopus cõditor cõtra faciẽdo incidit: nec põt dispẽsare cõtra propriã cõstitutionẽ, nec gñalem consuetudinẽ: ex qbus iam aliis ius est acquisitũ. Sed si vult nõ ligari, destruat ipsa statuta. Io. And. verò & Io. de Lig. in tract. de ecclesiastica censu. conatur facere concordiã q̃ nõ incidũt facientes cõtra, vt actu hic episcopus, velut si statutũ erat q̃ nullus exerceret iurisdictionẽ in tali loco: & isti ibi celebrãt in põtificalibus: secus si cõtrauenĩunt vt personæ priuatæ: vt si statutũ erat de nõ furãdo, vel ludẽdo ad azarum, & ludũt. Et hanc concordiã sequitur Sum. Ang. Sed quia plures & solenniores doctores tenẽt simpliciter opinionẽ primã: ipsa videtur magis tenenda. dist. xix. in canonicis. Vnde dico q̃ ista cõcordia nihil est: quia virtus excõicationis ex voluntate pendet fecerentis & superioris: neuter autẽ istorum habet voluntatem q̃d

licet eos: quia à re volita quilibet vellet omne malũ abesse. Vnde peccator vellet siue offensa Dei peccare, si posset. nec dicta cõcordiã Ioã. de Lig. assertiuè tenet: sed primam opi. nec dicta Sũma bene recitat: qa quod iste dat pro exẽplis, illa recitat, ꝑ mẽbris diuisionis, vt patet intuẽti. Dico igitur q̃ prima opinio videtur cõis, secũdum Pan. in c.j. de rap. Ad motiua aliorũ soluo. Nã fallẽtia Gof. non habetur in illo c. qa ibi nõ plus habetur, nisi q̃ subditũ vni⁹ episcopi alius põt excõicare. si tamẽ ibi haberetur, intelligeretur qñ maior delinquit in iurisdictione minoris cõtra legẽ superioris vtriusq; puta Papæ vel Dei: nõ autẽ cõtra legẽ inferioris: Nõ etiã ligatur sentẽtia Papæ: qa episcopus nõ habet licentiã à Papa cõdẽdi canonẽ, quo liget se & maiores, sed minores tãtum subditos, & aliqñ nõ subditos. Nec verũ est, sed falsum, secũdũ Inn. in c. cũ ad monasteriũ. de stamo. q̃ nõ liceat episcopo dispẽsare cõtra suã cõstitutionẽ: sed eã põt tollere, & in ea dispẽsare, secũdũ Io. Andr. in regula, generali, & hoc dicit seruare vniuersum. Et addo qd mirabile est si põt, secundũ aduersarios. suã cõstitutionem sine præiudicio alterius auferre ex toto, sed nõ in parte, sine præiudicio alterius auferre ex toto, sed nõ in parte, si limitatur, nisi cõstitutio trãserit in priuilegium vel cõtractũ: vel nisi esset iurata: qa ea stãte nõ posset dispẽsare: sicut nec se à iuramẽto absoluere. Excõicari etiã non põt collegiũ vel cõitas siue vniuersitas: qa hoc de sen. exc. Romana. lib.vj. §. vniuersitatẽ. prohibetur fieri penitus. Et ratio assignatur: qa cõtingeret innoxios irretiri. Itẽ qa, vt dicit Sã. Th. in iiij. actus sunt singularium: & si aliqñ actus sit multitudinis, vt cũ multi trahũt nauẽ, tamen nõ est probabile q̃ tota aliqua multitudo sic in malo cõsentiat, vt nulli sint dissentiẽtes. Itẽ † quia, vt dicit Gemi. collegiũ nõ est persona vera, sed repræsentata. ff. de fideiuss. l. mortuo. nec habet baptismũ. Sentẽtia autẽ excõicatiõis ligat solùm verã personã. de offi. deleg. P. & G. & baptizatã. xj.q.iij. omnis Christianus. Si tamẽ excõicetur, quidã dicũt q̃ sentẽtia tenet: alii verò secundũ Rich. in iiij. dicit q̃ nõ. Mihi autẽ videtur dicendũ, q̃ vniuersitas ipsa sumpta vt aliquid præscindẽs à singularibus hominib⁹, nulla authoritate põt excõicari: qa neq; cõicat: quia cõicatio in actibus est singulariũ, quorũ sunt actiones: sed sumpta pro singularib⁹ personis omnibus collectiue, excõicari põt, etiã citra Papã, nõ excõmunicãdo totũ collegiũ: quia textus, cui subiicitur omnis inferior Papa, hoc prohibet: nec excõicãdo singulos de collegio absolute, vt putauit Host. dicẽdo sic, excõico Præpositum, Decanũ, & omnes alios de collegio: quia est idẽ. & ratio assignata in textu repugnat. Secus excõicãdo singulos cũ hac limitatione, qui vel si fecerũt tale quid: quia sic nec irretitur innoxius, nec aliquid inanimatũ. vnde propter cõtumaciã capituli excõicantur singuli de capitulo qui fuerũt culpabiles. de sen. excõ. Romana. lib.vj. secundũ Arch. Si autẽ Papa excõicet, qui nõ subiicitur d.c. Romana. tenet sentẽtia, etiam si excõicet oẽs & singulos absolute: quia vt patebit, excõicatio tenet, etiã si liget innoxiũ. Nec similiter excõicari põt Imperator vel princeps ab episcopo suo. ij.q.vij.§. cũ humana. Nec debet similiter excõicari multitudo existẽs in crimine, vbi schismatis aut scãdali periculũ timetur. dist. 50. vt cõstitueretur. xxiij.q.iiij. ipsa pietas. Veritas tamẽ iustitiæ propter scandalũ posponẽda nõ est. quod sanè intelligẽ, s. vt detur iniqua sentẽtia. Ioã. de Lig. Nec debet excõicari vnus pro alterius peccato. xxiij.q.iij. sentẽtia. Excõicari autẽ põt regulariter Imperator post monitionẽ: & rex solũ pro notoriis. dist. lxvij. Valẽtinianus. Io. de Lig. Et similiter, secundũ eundẽ, ignorãs & absens, qui tamen liber est apud Deũ à sentẽtia, si moriatur antequã sciuerit: sed post mortẽ absolui debet iuxta dicta suprà Absolutio iij. §.xj. Et similiter excõicari potest archiepiscopus à subdito delegato: si est ei à superiore cõcessa potestas. ij.q.vj. si quis episcopus. Et similiter põt excõicari raptor sine monitione præmissa, si rapina est manifesta, si prę sens est, & statim nõ restituat: si absens, intra tẽpus præfixũ: vt in c. Romana. de sent. exc. lib.vj. Et similiter excõicatus, iterũ potest excõicari pro eadẽ & alia causa ab eodem & ab alio iudice. c. Engeltrudã. iij.q.iiij. excellentissimus. xj.q. iij. & cõsentit Io. And. & S. Tho. in iiij. ¶ † Quibus verò causis vel culpis excõicabiles possint excõicari: dico q̃ excõmunicatio maior ferri nõ debet ab homine, nisi ꝑ mortali peccato, secũdũ S. Th. & Pet. in iiij. dist. xviij. Et quia dãnificans in corporalib⁹, põt peccare mortaliter: ideo pro tẽporali dãno ferri põt: nõ tamẽ debet infligi etiã pro mortali, nisi in cõtumacę, secundũ S. Th. & xj.q.iij. nemo. quia est grauissima pœnarũ, inquit S. Th. qua scilicet nulla est maior in ecclesia: vt in c. corripiatur. xxiij.q.iij. Vnde dicit Pan. in c. per venerabilẽ, qui fil. sint legit. q̃ vbicunq; in iure ecclesiastico reperitur pœna mortis, pro excõicatione debet exponi. Quæ quidẽ cõtumacia, secundũ Ray. est triplex, vt dictũ est §. Contumacia. Si tamẽ persona, quæ deliquit, ignoratur, excõicatio fit in generali, & valet expressa causa vt quicunq; fecerit furtũ nisi restituat: & qui scit nisi reuelet: vt in c. à nobis. de sen. exc. el.j. Sed hęc intellige qñ quis excõmunicatur propter culpã præteritã: qñ verò ponitur sentẽtia cõminatoria vel absoluta, ꝑ aliquo futuro nõ oportet illud in se esse mortale, imò nec veniale: licet peccet mortaliter q̃ cõtra facit, ratione præcepti inclusi. similiter nõ oportet tũc hominẽ esse cõtumacẽ, sed sufficit si sit inobediẽs. Igitur põt quis excõicari pro inuasione aut retentione rerũ ecclesiasticarũ. de resti. spo. Pisanis. & pro iniuria facta prælato. xxiij.q.iiij. Guilliarius. & propter negligentiã. de cõse. di.j. nemo. & dãs propter cõtumaciã serui aut procuratoris: vt lite nõ cõte. c.j. & de dolo & cõtu. c.ij. & cũ modificatione ibi notata. & põt excõicare ordinarius pro defensa fratris sui: vt in c. dilecto. de sen. exc. lib.vj. Et quia excõicatio nõ nisi pro mortali infligẽda est: quia ecclesia præscindere nõ debet, nisi eũ qui iudicio Dei creditur præcisus: ideo secundũ Pet. de Pal. in iiij. dist. xviij. potest sibi homo formare cõscientiã q̃ vbi mortaliter nõ peccat, nunquã incurrat sentẽtiã iuris: quia illa nũquã est iusta. Quod intelligo qñ posita est cõtra aliquid, quod est de se mortale: vt percussio clerici: qñ verò ponitur contra illud quod de se nõ est malũ: vt q̃ ante annũ professio non recipiatur in medicantibus: sufficit q̃ actio aliàs licita habeat rationẽ inobediẽtiæ. vtrũ autẽ sit simile de sententia hominis: dico q̃ nõ: qa interdũ tenet, etiã si irretiat innocentẽ, vt dicitur tit. seq. in prin. casu viij §. iiij dubio xiij. Est autẽ simile quantũ ad hoc, q̃ licet vtraq; nũquã fiat firita, sed pro futura, à qua prohibetur sub pœna excõicationis cõminatoria, vel latæ sentẽtiæ: sufficit ipsa trãsgressio, quæ est mortalis: cũ talis prohibitio semper habeat includi sum præceptũ. Ratio prædictorũ est, qa qñ aliquid est de se mortale, ibi est præceptũ Dei: vnde si addatur excõicatio, nõ intelligitur superaddi nouũ præceptũ, sed noua pœna: ad quã incurrendã oporter q̃ illud aut fiat quo ad præcepta negatiua, aut omittatur quo ad affirmatiua deliberate secundum rationẽ, & quantũ ad aliquod notabile: quia sic cadit sub præcepto Dei. ¶ † Sciendũ est quartò, pro causa formali excõicationis, quis est modus seruãdus, q̃ excõmunica-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rio à iure, secundū Host. proferatur eò ipso ꝙ quis incidit in factū dānatum à canone sub pœna excōicationis: sentētia verò hominis fertur vt dicetur. Igitur sententiā excommunicationis debet præcedere trina monitio, vel vna pro tribus: aliàs iniusta est: & iudex est suspensus per mensem ab ingressu ecclesiæ. extra eo. sacro. Et ſi quis haberet simpliciter in mādatis à Papa, vt sententiā excōicationis in aliquem ferat, secundū Inn. in c. ſi. de offi. dele. nō debet eam ferre, nisi præcedēte causæ cognitione, & monitione præmissa. ij. q. j. nemo. & d.c. sacro. & facit glo. in d.c. ſi. Addit tamē ꝙ si cōstat, Papā cognouisse de causa, ꝙ tunc ad eius mandatū sine causæ cognitione debet ferre sententiā. l. de qua re. ff. de iudi. Et similiter dicendū est de sententia, quā alii possent per aliū ferre: sed tamē eo casu monitio deesse non debet, nisi cōstaret ꝙ Papa eā fecisset: quia regulariter monitio præcedere debet. Quæ monitio, vt nota. in Sum. Conf. iij. lib. tit. xxxj. c. lvj. dicitur competens ad arbitrium boni viri. Et siue fuerit triplex, siue vna ꝑ trib⁹, debet habere dierū cōpetētia interualla, nisi necessitas suaserit aliud: vt in c. cōstitutionē. eo. tit. lib. vj. Nō est tamē necessariū ꝙ fiat in scriptis: vt not. glos. in c. sacro. sed sentētia ipsa fieri debet in scriptis cōtinētibus causam excōicationis, & exēplar debet tradi excōicato intra mensem, si requisiuerit: aliter excōmunicator est suspensus nō solūm ab ingressu ecclesiæ, sed etiā à diuinis per mēsem: vt in c. cū medicinalis. eo. tit. lib. vj. quæ quidē, si exequatur, irregularis est, nec nisi per Papā poterit cū eo dispensari: vt ibi. Hæ tamen pœnæ nō tangunt episcopū, cū de eo mentio nō fiat sicut oportet, vt suprà Epiſcopus. Et si ista nō seruentur, tamē sententia tenet: licet superior, ad quē recurritur, ab ea faciliter absoluat: & lator teneatur ad pœnas prædictas, vt in d.c. sacro. & c. cùm medicinalis. simul nisi in c. ſtatuimus. eo. titu. lib. vj. scilicet quādo est cōtra participātes excōicatis: videtur autem mihi ꝙ ista monitio locū nō habeat necessariò, nisi in sentētia hominis, & nō in qualibet: sed in aliqua tantū. & horū vtrunq; haberi pōt ex sentētia Io. de Lig. in tracta. de censur. eccleſiaſti. dicētis: Licet cōtumacia sit causa immediata, propter quā fertur maior excōicatio ab homine: ipsa tamen cōtumacia aliquādo ortū habet à crimine, id est, speciali inhibitiōe criminis, scilicet futuri, facta ab homine: & tunc nō est opus monitione ſuper emendatione criminis iam cōmiſsi, vt incidat: imò ſtatim incidit: vt cum monet superior aliquē vt nō fornicetur cū tali, aliàs ipsum excommunicat: ſi contra faciat, excōmunicari pōt: & excōicatus est ſine alia monitione ſuper emēdatione criminis. Et ratio est: quia iſte verè cōtumax est. Aliquādo verò contumacia oritur à crimine iā cōmiſſo: vt dū cōmiſit quis crimen ſuper quo monitus erat ne cōmitteret: & ſic nec lata nec cōminata est sentētia in cōtra facientē: & túc opus est monitione, ſi cōtingat: & ſi cōtumax fuerit, poterit excommunicari. hæc ille. Ex† his habetur ꝙ prohibitio alicuius
23 futuri roborata sentētia, vt ſi quis fecerit hoc, ſit excōicat⁹, nō indiget monitione: quia ſcilicet ipsa prohibitio est monitio: ſed monitio est necessaria, vbi infertur sententia pro re præterita originaliter: & ſic quia omnis cōſtitutio reſpicit futura: vt in c. ij. de cōſti. nulla sentētia iuris monitionē requirit qđ limita vt j. Excōmunicatio vij. excōicatione xx. Sed tamē notandū ꝙ dicta decretalis secundā gl. habet locū in excōmunicatione etiā cōtra personā incertā, & cōſequenter in ſentētia etiā generali. Quando autē monitio ſit debita, videtit. ſeq. §. j. Poſt hæc verò ſentētia ferri conſueuit duobus modis. Primò, in generali, quādo reus ignoratur: vel in ſpeciali: vt dicēdo excōmunicamus tales vel talem, propter talē cauſam ſententiā ſcribēdo. Et licēt nulla ſit determinata forma verborū, oportet tamen ꝙ excōicans vtatur verbo excōicamus, vel æquiuallenti: quod exprimat cōſenſum iudicis de præſenti. Vnde Ray. nō approbat illū modū quorundā, ſcilicet denūtiamus talem excōmunicatum, quē ſcilicet prius nō excōicauerunt: quia illa verba nō ſunt apta ad excommunicationē: & gl. dicit ꝙ talis eſt vitādus ab ipſis: quibus denūtiatur: quia non eorū eſt iudicare vtrū ſit excōmunicatus nécne: tamen ſi agatur in foro contentioſo, nō iudicabitur excōmunicatus. De cauſa autem finali excōicationis, cùm ſit eius effectus, dicetur in tit. ſeq.
¶† Circa præmiſſa autē dubia multa cōſurgunt. ¶ Primū, 14
vtrū prælati regulares, qui in excommunicādo non ſeruāt formā ſupradictā, incidant in ſupradictā pœnā? Et Lapus quidē dicit ꝙ nō, hac ratione: quia cū ſingulis horis habeāt corrigere, durū eſſet vt ſemper chartā & calamū teneрēt in manibus: ſed text. in c. cū medicinalis. de ſen. ex. e. lib. vj. ſecundū Gemi. adſtringit ad dictā formā omnem habentem poteſtatē excōmunicandi: dicēs, quiſquis igitur excōmunicat. Nec valet ratio Lapi: quia nō habēt cōtinuē corrigere de criminibus quæ requirant ſummā pœnā, id eſt, excommunicationē. Limitari tamen poteſt, quo ad omnes, quod dicitur de iſta forma, quādo ſeruādo eā periculum eſſet in mora: quia tūc locū non habeat dicta pœna, ſecundū Dir. & Io. And. & gl. in d.c. ſacro. eo. tit. in verbo, temerarius. quia hoc caſu excōmunicator nō fuit in culpa. Secundò, limitatur quo ad religioſos ſpecialiter & rationabiliter qñ ſtatuta ſui ordinis vel cōiter approbata cōſuetudo aliud haberet: quia vt dictū est ſuprà. Citatio. §. vlt. ſecundū Pan. ordo iuris in regularibus nō ſeruatur ad vnguē. Tertiò, limitat Sū. Ang. quo ad religioſos, ſi ex ignorātia cōtrafaceret: quia faciliter, inquit, religioſi ignorāt iura: vt in c. veniens. de ſimo. ſed licet illud c. verū dicat, propter hoc tamē non excuſat religioſos, maximè prælatos: maximè quia tūc nullus talis pōt ignorare, niſi ex negligentia maxima: & in eis maximè est verū illud, Ignorātia facti, nō iuris, excuſat. de reg. iur. in vj. & tāto magis, quāto tūc religioſi, mēdicantes præcipuè, ex diuina prouidentia ſunt illi, qui principaliter habēt curā animarū quantū ad laborē & effectū: licet nō habeant iuriſdictionē ordinariam in populū, neq; beneficia. 15
¶† Secundū est, vtrū in excōicatione ſit forma verborū certa determinata? Et dico ꝙ oportet vti talib⁹ verbis quæ exprimant cōſenſum iudicis de præſenti excōicantis: ſicut in ſimili de ſpon. c. ſi inter virū & de ſpon. duo. c. j. & ſecundum Hoſt. requiritur expreſsio certa. Vnde ſi dicat iudex, Denūtiamus talē excōicatum. quē tamen prius nō excōmunicauit: vel. habeo talē pro excommunicato, vel huiuſmodi: nō erit excōicatus in foro cōtentioſo, ſecundū Guliel. niſi aliter cōſtiterit de mēte iudicis: vt quia ſemper ſolitus eſt ita dicere. tūc enim eſt excōmunicatus: quia verba intētioni deſeruiūt, non ecōuerſo. xxij. q. v. humanæ. & ſermo rei, nō res ſermoni eſt ſubiecta. de verb. ſig. intelligētia. in foro tamē pœnitētiali eligēda est tutior via, vt ſe putet excōmunicatū, ſi dubitat de intētione, ſecundū Hoſti. & Cul. ſed tamē nō ſunt aliqua verba determinata, quibus ita oporteat vti, quin poſsit quis æquipollētibus vti: vt dictum eſt. 16
¶† Tertium, vtrū ſit quis excommunicatus, ſi iudex dicat, Excōmunico te & abſoluo? Et dico ſecundū Veruec. ꝙ ſi vtrumq; ſimul intēdebat, nihil egit: ſi autē voluit excōmunicare prius, & abſoluere poſt vtrunq; valuit. Si autem dicat, Excommunico vnū de iſtis duobus: credit Gul. illum eſſe excōmunicatum, de quo iudex intellexit. quod ſi non poteſt ſciri, aut vaga, id eſt, indeterminata fuit eius intentio, neu-

tio, neuter est vitādus vt excōicatus: licet in foro animæ tutior ſit eligenda vbi dubitatur. ¶† Quartū eſt, ſi mandetur 17
duobus vt aliquē excōicēt: & vterq; eorū eodē momēto dicat, Excōico talē, ſi illum talis nō excōicauit, vtrū iſte ſit excōicatus? Et dico ſecundū Hugo. ꝙ ſic: quia vtriuſq; iudicis intentio eſt ꝙ iſte excōicetur. Et eſt ſenſus, Excōico te, ſi ille, &c. id eſt, quia neſcio an ille te excōicet: vt ſic pœnam
18 non euadas. ¶† Quintū eſt, vtrū cum dicit iudex, Excōico te. vel vbicunque ſit mentio de excōicatione, intelligi debeat de maiori? Et dico ꝙ ſic, quando iudex ſic dicit, ſi aliud non exprimat, per c. ſi quē. eo. tit. & idem videtur vbicunq; ſit mentio de excōicatione ſimpliciter ſine limitatione: quia verba ſimpliciter prolata, cōſueuerunt, & debēt accipi in ſignificato conſueto: vt in c. ex literis. de ſpon. & l. Labeo. ff. de ſup. leg. cōis autē vſus habet ꝙ accipiatur pro maiori: vnde excōicatum minori non dicimus ſimpliciter &
19 cōmuniter excōicatum. ¶† Sextum, vtrum excōicatio maior fieri poſsit ad tempus? Et dico ꝙ ſecundū Ioan. de Lig. excōicatio dicitur perpetua: quia nullum tempus cōtinet diffinitiuū. Intelligitur tamē donec expiret: & poteſt fieri ad tempus, ſecūdum do. Anto. & eius abſolutio: vt recitat Pan. in c. veniēs. el ij. de teſti. vbi dicit ꝙ poteſt abſolui vt ferat teſtimoniū, & deinde reincidat: ſuſpendi autem non poteſt: ſed oportet ꝙ totaliter liget, aut totaliter tollatur, ſecundū gl. in c. præſenti. de ſent. excō. lib. vj. Poteſt autem ferri cōditionaliter: & conditione deficiente nō ligabit, vt dicetur tit. ſeq. in princ. caſu xv. Abſolutio verò nō poteſt fieri conditionaliter. quod intellige de cōditione propria, quæ actū ſuſpendit: quæ ſcilicet eſt de futuro, nō de præte-
20 rito, vt ſupra dictum eſt, Abſolutio. iij. §. j. ¶† Septimum eſt, vtrū poſsit quis excōicari per literas? Et dico, ſecūdum Archi. & Ioan. de Lig. ꝙ poteſt quis excōicari per literas, etiam excōicato ignorante, ſi excōicans hoc expreſsit: ſed nō punitur intermedio tempore ſi ſe ingerat fideliū communioni. Sufficit autem ꝙ ſententia excōicationis vel interdicti ſit lata publicè ad hoc vt teneatur quis ad obſeruā-
21 tiam eius. de cle. excō. mi. illud. ¶† Octauum eſt, vtrum ſit excōicatio latæ ſententiæ vel comminatoria cum dicitur: Sub pœna excōicationis? Et dico ꝙ vbi ſic dicitur, nō habet vim ſentētiæ, ſed cōminationis. Et ſic intellige quod dicitur in rubro C. cōmina. vel epiſtolas. tamen ſecundum Hoſt. & Hug. quando prohibitio eſt à lege, id eſt canone, hæc verba habēt vim comminationis. xxx. diſt. per totum. quādo verò eſt à iudice, habēt vim latæ ſententiæ, dumtamen iudex hoc non intendat: quia mitius agitur cum lege quàm cū miniſtro legis. ff. de arbi. l. ſi cum dies. & cōſentit Gl. Ray. Et addit Hoſt. ꝙ in hoc iudici credendū eſt, & ante eius declarationē excuſatur, qui probabiliter credidit ꝙ eſſet cōminatio tantum. Sed tamē quia iudicis intētio nobis conſtare nō poteſt, cōcludit gl. in c. vnico. de ſagit. & in c. ij. de ſimo. & in c. ij. de matri. cōtra. com. inter. ecc. ꝙ non eſt lata ſentētia, quando ſic dicitur: & hoc niſi aliud appareat ex coniectura. & cōiter ita tenetur. Dicit autem Gul. ꝙ ſi iudex dicat, Præcipio ſub interminatione vel pœna excōicationis ne fureris: furando non incidis. Secus ſi excōicet ſub conditione, dicendo, Excōico omnes, qui furtiuè ordines ſuſcipiunt. quia contra faciendo es excōicatus. &
22 idem in d. gl. in d.c. vnico. de ſagitta. ¶† Nonum vtrū aliquibus verbis aut regulis cognoſci poſsit quando canon ſit latæ ſentētiæ, aut ferendæ? Et dico, ſecundū Pan. in c. ſi diligenti. de fo. cōpe. ꝙ cum fertur ſententia in iure per participium temporis præteriti: vt, ſit excōicatus vel interdictus: tunc ipſo iure regulariter ligat. de elect. cupientes. in §. cæterū. & idem tenet gl. ibi in verb. ſuſpēſos. & in c. quicunq;. de hære. lib. vj. & ſimiliter gl. in l. in criminali. C. de iuriſd. om. iud. circa iſta verba, ſit metatus. Et hoc verū, niſi alio iure appareat ꝙ canon ſit ſentētiæ ferendæ: vt no. in c. ij. de fo. cōpe. in ver. ſit ſequeſtratus. Si verò verba nō ſint reſpectu præteriti tēporis: tūc ſi ſunt declaratoria, ipſo iure ligant, vt ſi dicatur, Decernimus excōicationi ſubiacere, & huiuſmodi: vel, viribus carere: vt in c. nouit. de his quæ fūt à præl. iuncta gl. Si autem verba ſunt diſpoſitiua, & reſpiciunt actū iudicis, vt, priuetur, excōicetur, & huiuſmodi: ſic eſt canon ferēdæ ſentētiæ, niſi addatur aliquod verbū oſtendens ꝙ ipſo facto. de quo vide gl. in regula, in pœnis. lib. vj. vt ipſo facto: vel eo ipſo. & idē eſt de ly omnino, ſecūdum aliquos quia intelligitur ipſo facto. Et gl. eſt ſecundū Bal. in l. j. §. ſi pecunia. ff. depo. & idē eſt de ly, omnibus modis, id eſt ipſo iure, per gl. in authē. de reſti. & ea quæ. §. ſancimus. & idem de ly mox, vt intelligatur ipſo iure, per gl. in authen. de inceſt. nup. §. ſi verò cōtigerit. licet etiā verbum præſentis temporis aut futuri nō intelligatur ipſo iure: tamen ſi diceretur tale quid, caſſent & irritent: intelligitur ipſo iure; ſecundū Bal. in ti. de pa. Cōſtan. c. j. col. ix. & idē Ludo. Ro. in ſuis ſingularibus. Tenetur autē cōiter de iſto verbo, ſubiaceat. ꝙ ſit latæ ſententiæ, licet ſonet in futurū. Similiter verbū, habeatur: vt no. in c. vnico. de iniur. lib. vj. & probatur in c. ſi quis ſuadente. xvij. q. iiij. Adde ꝙ hoc verbū, ſub anathemate, vel ſimile, cōminatoriū eſt. ff. commi. vel epiſtolas. in rubro & nigro. De his Felin. in c. Rodulphus. de reſcrip. ¶† Decimū eſt vtrum differētia ſit inter maiorem excōicationem, & anathema? Et dico ꝙ ſunt realiter idem. quod patet primò per d.c. Engeltrudam. vbi dicitur ꝙ anathematizati: illi intelligēdi ſunt, qui nō ſolum à perceptione ſacramētorū, ſed etiā à cōione hominū ſunt ſeparati: quod ſcilicet facere propriū eſt maioris excōicationis. & ſecundò ex ſignificato: quia idem eſt quod ſeparatū à cōi vſu, ſecundū S. Tho. Vnde & dicitur ab ana, quod eſt ſurſum: & thema, quadam. ſ. figura olim impreſſa frontibus damnatorū, quia à ciuili cōuerſatione ſeparabātur: quaſi ſuperna damnatio vel maledictio. vnde pro excōicatione ponitur. xxiiij. q. iij. certum eſt. Vnde ſicut duplex eſt excōicatio, ſcilicet ſolennis: quæ eſt ſolius epiſcopi, vt dictum eſt: & nō ſolennis: ita etiā dupliciter ſumitur anathema. Vnde vj. q. ij. in c. viſis. dicitur mucro epiſcopalis, ſcilicet quando eſt ſolenne. Additur tamen ad ly excommunicamus: ly anathematizamus, ad maiorem terrorem. 23

Rurſus de Excommunicatione ſecundò, id eſt, de maiori quantum ad virtutem obligatoriam eius.

1 *Excommunicatio maior, quando obliget, vel id minimè: & proinde non ſit timenda: vbi quòd quindecim caſibus: de quibus ſigillatim & fuſè.*
2 *Sententia, licet iniuſta fuerit, timenda ſit: qualiter intelligendum.*
3 *Sententia iniuſta, quot modis dicatur? Et vt iuſta ſit, quot concurrere debeant? nu. ſeq.*
5 *Sententijs quoruncunq; prælatorum, per viam ſtatuti latis, qui ligari dicantur? nu. 6.*
7 *Statutū an forenſes liget, & quid de ſubditis extra territoriū? nu. 8.*
9 *Limitatio ad cap. vt animarum.*
10 *Sententia lata, quæ iurис non eſt, licet hominis ſit, qui ligentur: & an etiam extra territorium.*
11 *Sententia pro futuris culpis, an ferri poſsit.*
12 *Delinquens contra Epiſcopi ſtatutum in loco exempto, an pœna ſtatuti ligetur. nu. ſeq.*
14 *Licētia ingrediendi monaſteria exempta, petendáne ſit ab Epiſcopo*

Universidad de Deusto
Biblioteca

accessum ad illa prohibente: an verò ab eo qui horum curam gerit?

15 *Prælati Episcopus inferiores, an habeant territorium? Et an religiosorum subditi extra exemptorum loca, in quibus degunt delinquentes ligentur?*

16 *Iudice dicente, Excõmunico te, si appelles, vel appellare præparaueris, an sententia teneat: & sic appellans excõmunicatus sit. Et quid si iudex dicat: Excommunico te, si talem elegeris. an sententia efficax sit, ac teneat, & proinde nulla sit electio inde facta? nu. 17.*

18 *Iudex si dicat: Excommunico omnes, qui nouerint scientque authores talis damni, vel furti, si non reuelent: an scientes & non reuelantes in excommunicationem incidant? Et hîc sæpius Aug. Sum. refellitur. Et quid si res, ob quam incutitur excommunicatio, ab aliquo in compensationis titulum detineatur? nu. seq.*

20 *Episcopo excommunicante omnes, qui in die festo in Ecclesia parochiali missam non audierint, an omnes non audientes excommunicationem incurrant?*

21 *Iudex si dicat: Excommunico te si habes res furtiuas, & non reddu: an appellatione huiusmodi sententia suspendi possit?*

22 *Causa falsa, ratione erroris intolerabilis, an possit aliquando nullam facere sententiam? Et quid si causa falsa, sit notoriè, aut non notoriè impossibilis? ibidem.*

23 *Impotentia implendi, quod mandatur, notoria, an excuset implere non potentem?*

24 *Episcopus, aut iudex, si præcipiat cuipiam sub excommunicationis pœna, vt aliquid det sibi, & in quo peccatũ non versetur, iniustum tamen sit, an huiusmodi sententia teneat? Et an qui consulit ei, cui mandatum sit, vt mandato huiusmodi iniusto non pareat, peccet?*

25 *Incidens ex ignorantia in excõicationis sententiam, num ligetur?*

26 *Rector pro eo, quod in administratione sua fecit, excommunicatus: an si postea remoueatur, excommunicatus quoque sit?*

1 EXCOMMVNICATIO † secundò maior, quãdo obliget, vt plenius cognoscatur, sciendum est primò q excõicationis sentẽtia lata ab homine aliquãdo est ipso iure nulla: & cõsequenter nec obligatoria, nec timenda: & hoc secundũ Pisa. est in quinq; casibus: secundũ aliquos in vij. secũdũ alios, vt Arch. in ix. secũdũ veritatẽ in xv. qui omnes ad ix. & vij. & v. reducũtur. & omnes cõiter numerãtur per doct. in c. solet. & in c. præsenti. eo tit. lib. vj. ¶ Primus est, qñ is, qui tulit eam, de hoc nõ habebat potestatẽ: vt qñ non erat iudex excõicati, vel huiusmodi. xj. q. iij. sentẽtia. & in c. ad nostrã. de cõsue. quod intellige, nisi quis ex certa scientia in eũ tanquàm in suũ iudicẽ cõtensisset. ff. de iurisd. omn. iud. l. si per errorẽ. & ff. de iudi. l. ij. Hic aũt casus sub se cõtinet multos sequẽtes in vj. ¶ Secundus est, qñ est à iudice etiã suo siue proprio, sed excõicato. xxiiij. q. j. audiuimus. quod quidã intelligũt, si publicè, nõ aũt si occultè: quia valet ratione publici officii: alii verò etiã si occultè. Pan. autẽ in c. veritatis. de do. & cõtu. tenet vt statim dicã. Et autem idem secundũ Ray. de intruso. xij. q. ij. alienationes. & de suspẽso vel interdicto. quod S. Tho. dicit verũ, si sit suspẽsus à iurisdictione: vt in c. quia. de cõcess. præbẽ. cũ ibi not. Secus si ab ordine tãtũ: quia posset ea quæ sunt iurisdictionis: licut ecõuerso suspẽsus vel interdictus à iurisdictione põt ea quæ sunt ordinis. Si aũt horũ crimen sit occultũ: secundũ Ray. & Arch. horũ sentẽtia esset nulla, sed tamẽ toleranda quãdiu occultũ est crimẽ, & illi ab ecclesia tolerãtur. viij. q. iiij. nõne. quod intelligo, publicè: quia si ab his excõicatus celebraret publicè, aut se diuinis immisceret, daret scãdali occasionẽ, si probare nõ posset iudicè excõicatum. Secus in occulto: quia in veritate sententia nulla est. ¶ Tertius est, qñ is, qui eã tulit, est violator interdicti hominis. c. tãta. de excess. prælat. quod verũ intellige, nisi à violatione fuisset absolutus. ¶ Quartus est, qñ quis subditum excõicat cõtra sui priuilegii tenorẽ, de priui. cũ capella. & c. quãto. ¶ Quintus, qñ fertur à delegato impetrato in casu nõ permisso: vt de rescrip. c. j. lib. vj. & de offi. or. pleriq. ¶ Sextus, cũ quis excõicatur à delegato cõtra delegãtis intentionẽ: extra de præb. c. fi. ¶ Septimus est, qñ quis excõicatur post legitimã appellationẽ: vt in c. solet. & c. venerabilibus. eo. tit. lib. vj. & in c. per tuas. eo. tit. quod secundũ Pan. in c. venerabili. de censi. fallit, quãdo prælatus procedit extra iudicialiter vt pars, ad conseruationẽ iurisdictionis suorũ: quia sicut materiali, ita & spirituali gladio se defendere potest: nec tenetur admittere probationes in cõtrariũ, vel appellationẽ: vt in c. dilecto. eo. tit. lib. vj. Si tamẽ appellationem intra statutũ tẽpus nõ prosequatur, quid iuris, vide §. Appellatio. §. iiij. & j. Excõicatio. vl. §. j. Appellatio tamen post sententiã facta, illam nõ suspẽdit, secundũ Pan. in d. c. per tuas. sed solùm defert iurisdictionẽ ad superiorẽ: vt in c. pastoralis. & quod ibi no. de app. Est autẽ sciendũ in hoc casu & sequẽti, q; si eos proponens nõ petat absolutionẽ, debet tamẽ audiri. eo. tit. c. per tuas. Si verò absolutionem petat ad cautelã, negari nõ debet, etiã si aduersarius vel excõicator se opponat: nisi diceret eum excõicatũ pro manifesta offensa. quo casu dabitur sic dicẽti terminus octo dierum: & si probauerit, nõ absoluetur, nisi præstita emẽda vel cautione de parendo iuri, si offensa sit dubia: sed tamẽ pendente probatione prima, id est illius qui fuerat excõicatus, debet vitari in illis omnibus, quæ vt actor in iudiciis attenuerit: extra iudiciũ verò in officiis, postulationibus, electionibus & aliis legitimis actibus debet admitti. eo. tit. solet. lib. vj. q; si appellationẽ super hæc nõ fuerit prosecutus, vt debuit, intra tẽpus à iure vel iuridicẽ statutũ: & ipse fuit excõicatus expresse & nominatim: lapso dicto tẽpore debet denũtiari: & tam in iudicialibus quàm extrà iudicialibus actibus debet remoueri, donec de ipsius sententiæ doceuerit nullitate. eo. tit. c. licet lib. vj. De isto aũt tẽpore habes in c. cũ sit. de app. Notat aũt Pan. ind. c. per tuas q; licet ibi nõ ponãtur nisi duo casus, in quibus quis debet audiri, tñ hoc exẽpli gratia intelligitur: vnde in omni casu, in quo quis dicit sententiã esse nullã, debet audiri in iudicio vocãtes hoc probare, quanuis nõ petat absolutionẽ, secundũ cõiter doct. in d. c. per tuas. & vitari debet in iudicio & non extra modo dicto: allegãs tñ sententiã fuisse iniustã nõ auditur ante absolutionẽ. ¶ Octauus est, qñ sententia cõtinet intolerabilẽ errorẽ: vt in c. per tuas. eo. tit. Est aũt intolerabilis error, primò qñ præcipitur illicitũ: vt excõico te si nõ fueris. vel prohibetur bonum de se: vt, excõico te si Deũ colis, aut pauperi tribuis eleemosynã. xj. q. iij. si is. & in c. venerabilibus. eo. ti. & cõsentit Ray. Pe. Gof. & Host. in Sum. Secundò qñ præcipitur impossibile, secũdũ gl. in d. c. per tuas. Tertiò qñ pronũtiatur expresse cõtra ius scriptũ: vt dicendo: pronũtio excõicationẽ valere, quãuis sit lata post legitimã appellationẽ: vt ij. q. vj. §. diffinitiua. Sed intellige qñ error est expressus in sententia. si autẽ error nõ exprimatur in sententia, illa tenet secundũ gl. in d. c. per tuas. nisi appellatione suspẽdatur. quã tamẽ gl. Pan. in. c. cũ apostolus. de censi. dicit verã. quando non cõstat notoriè de errore. Sed qñ notoriè cõstat: vt puta, quia noluit eũ procurare vltra numerum debitũ, excõicatio nõ ligat. & dicta gl. hoc tenens est falsa. cle. pastoralis. §. Pisana. de re iud. Vnde si error est in facto: vt dicẽdo, Excõico te propter tale peccatũ cõmissum, puta furtũ: quod scilicet nõ est verè cõmissum, ligat secũdũ gl. in d. c. per tuas. & Gul. quia error nõ est expressus: & hæc causa licet sit falsa, est tñ possibilis: & hic est quo ad ecclesiã ligatus, & sinon quo ad Deum: & si contemnere eo peccaret

peccaret mortaliter: vt in dicto c. per tuas. Vnde secundum Ray. tali consulendum est, vt patienter sententiã ferat, scilicet non ingerendo se cõioni fideliũ, & instanter absolutionem petat. & consentit S. Tho. Inn. & Bern. Sed intellige semper, nisi de errore facti notorie cõstaret. ¶ Nonus est, quando quis excommunicat participantes excõicato nõ in crimine, sed in locutione, & aliis casibus, quibus incurritur minor: quia talis sententia ipso iure nulla est: nisi præmissa trina monitione, vel vna pro tribus, cũ aliquo dierũ interuallo: quibus, vel in quo nominatim exprimatur ipsi admonẽdi. ne cũ tali participẽt: vt in c. statuimus. & in c. cõstitutionẽ. eo. ti. li vj. & sine dicta monitione excõicans ipso facto est per mẽsem ab ingressu ecclesiæ suspensus: vt in c. sacramẽto. eo. ti. & no. in d. c. statuimus. Et rõ est, quia nullus excõicari debet nisi pro mortali: cuius modi nõ est prædicta excõmunicatio, nisi post monitionẽ: quia tũc est cũ inobedientia & contumacia. Ista tamẽ limitantur primò quãdo excõicator est inferior papa: quia papa excõicare potest aliquẽ cum participantibus. & sic ligarentur eadem sententia ab ipso solo absoluendi. c. quod in dubiis. eo. ti. Secundò limitatur secũdũ Io. And. & Abb. & sequitur Pan. in d. c. quod in dubiis. cum quis excommunicat participates cũ excõicato à se: quo ad excommunicatum enim ab alio teneret sentẽtia, quãuis illi nõ essent moniti: vt si episcopus excõicet participates excõmunicato ab archiepiscopo vel papa. quod clare videtur probari in d. c. statuimus. ibi, excõmunicatis ab eo. quo etiã casu nõ valet sententia suspensionis vel interdicti, nisi canonica monitione præmissa: vt in c. statutũ. eo. ti lib. vj. Tertiò limitãt aliqui qñ singulares & nominatæ personæ excõicantur: quia tũc requiritur monitio specialis. si autẽ sententia generaliter fertur, tũc dicunt sufficere generalem: & sic adhuc remanẽt antiqua iura. Sed gl. in d. c. constitutionẽ. dicit quòd tutius est dicere hodie quod excõicatio in participantes ferri nõ possit in genere: & sic sublatũ est quod dicitur in d. c. quod in dubiis. In his ergo tribus casibus, vel saltem in duobus, timenda esset, non aliàs. ¶ Decimus est, qñ prælatus suis subditis interdiceret ne exponat suis superioribus aut legatis aut inquisitoribus statutũ suarũ ecclesiarũ vel monasteriorũ, personarũ & rerũ suarũ, & de hoc ferret sententiã excõicationis: vt in c. gapleriq:. de offi. ord. lib. vj Hos casus omnes ponit Io. Andr. in c. præsenti. de sen. exc. lib. vj. licet primũ & secundũ non diuidat. & cõsentit Arch. iij. parte. ti. xxv. c. lxxiij. ¶ Vnde circumus est, qñ prælati excõicant subditos, quando nolũt eos procurare vltra euectionis & personarũ numerũ taxatũ in c. cum apostolus. de censi. dum eos visitãt: vt in cap. cum ad quorundam. de excess. prælа. ¶ Duodecimus est, quãdo sententia profertur generaliter contra nõ faciẽtes aliquid: puta restitutionem vel solutionem: & aliquis non facit, quia nõ potest: quia sic nõ ligatur, secundũ Fede. cõsi. xciij. quia secundũ Pan. in c. j. & gl. de offi. dele. verba similia, scilicet generalia, debẽt intelligi modo ciuili. arg. l. si cui. ff. de seruit. & impossibiliũ nõ est obligatio. de reg. iur. c. nemo. li. vj. Sed tñ de hoc vide j. Pœna. §. xviij. vide etiã j. eo. §. iiij. dubio xij. ¶ Decimustertius est, quãdo sub pœna excõicationis imponitur vt aliquid fiat in certo termino: & terminus prorogatur ab eo, cui facere debebat, puta si Petro imponitur vt soluat Hẽrico x. in Pascha: & Hẽricus prorogat vsq; ad Pentecosten: in quo casu Host. & Inn. dicũt q; creditor terminũ prorogare nõ potest quantũ ad sententiã excõicationis, scilicet vitandã, nisi iudex prorogationi cõsentiat: quod si fiat, adueniẽte secundo termino est excõicatus, si nõ soluerit: quia terminus videtur prorogatus cum accessoriis: arg. ff. de preca. l. sed si manente. Si tamẽ pars in primo termino reputat sibi satisfactũ, cessãt excõicatio tota. Cõtrariũ autẽ tenuit Pet. in c. j. de loca. facit. c. præterea. de app. Bar. in. l. j. §. & post operũ ff. de no. oper. nun. tenendo quod iste nõ sit excõicatus. Sed Ioã. And. in. c. præterea. de appel. el ij. dicit ante factũ tenendã esse opin. Host. & Inn. post factũ autẽ contrariũ dicendũ est: & dicens hãc opinionem contrariã esse verioré: quia iudex sententiã fulminat in fauorẽ partis: & dato partis assensu excluditur cõtumacia. Et hanc opi. Pan. verissimã putat: adducẽs simile: quia iuramentũ præstitũ parti principaliter obligat Deo. de iureiur. si debitores. & tamẽ si ille, cui iuratur, obligationẽ remittit, nõ indiget iurãs aliqua absolutiõe: quia etiã Deus remittere videtur, cũ ad alterius vtilitatẽ acceperit iuramẽtũ. facit de spon. c. ij. Si tamẽ Dei cõtẽplatione principaliter iuratur, secus est: quia tunc etiã papa non remittit sine causa. de iureiur. c. quãto. Et ita in proposito cũ iudex excõicet in fauorẽ partis: si pars vult terminũ differre, etiã iudex videtur differre velle: cum nil aliud agat, nisi vt partes ad concordiã reducat. l. j. §. potest autẽ quis. ff. de noui operis nuntia. Et pro hac opinione videtur casus expressus in cap. j. de loca. intellige tamen si cõsensus præstatur ante cõmissam pœnã: quia si pœnæ iam inflictæ superueniat, eam nõ tollit. Faciũt notata per Bar. in. l. j. §. sed si filius. ff. de lega. iij. Si autẽ adueniente secundo termino nõ soluat, erit excõmunicatus. si prorogatio est facta de consensu iudicis. facit cap. significauit. & c. ad reprimendam. de offic. ord. nõ autẽ ũ est facta sine iudicis cõsensu, etiã posito pacto, quòd si nõ solueret, reincideret: vt determinat Bal. si l. tale pactũ. §. qui prouocauit. ff. de pact. dicens q; excommunicatio nasci nõ potest ex contractu, sed solùm ex sententia: tale autẽ pactum, quod reincideret, nõ est sententia. Sed intellige dictũ Bal. qñ pactum est appositũ per debitorẽ & creditorem quia si apponeretur in sententia absolutionis per ipsum iudicem reincideret. vt dictũ est. ¶ Decimusquartus est, quando iudex sententiã ferens ligare non intẽdit: quia excõicatio ab excommunicatoris intẽtione vires sumit, secundum Pan. in c. ex parte. el j. de offi. ordi. Facit quod not. gl. in c. ij. de testib. cog. & in c. pen. & glo. de off. deleg. & in c. j. de iud. Et ideo quando iudex generaliter excommunicat qui fecerũt aliquid, vel nõ reuelantes: si intẽdit aliquos ab hoc eximere, nõ ligantur in veritate, & si fortè aliquãdo secũdũ cõscientiã suã: & similiter quãdo fit ad instãtiã alterius solùm, non ligat vltra intentionẽ eius c. bonæ memoriæ. el j. de postu. præla. ¶ Decimusquintus est, quando excõmunicatio sub cõditione fertur: quia eo casu nõ ligat antequàm extet cõditio, secundum Host. extra eo. à nobis. & si pẽdente conditione appelletur, tenet appellatio: quæ tamẽ releuata si sententia pure ferretur. extra de app. pastoralis. Sed solùm transferret in superiorẽ causæ cognitionẽ: vt in c. per tuas. eo. ti. Et si pendẽte cognitione desinat esse eius subditus: tenet tamẽ sententia, nisi appellet. extra de fo. cõp. c. pen. extra de offi. dele. c. gratum. & c. relatum. & consentit Inn. & Host. & Io. And. licet contrarium sentiat Arch. Sed ũ pẽdente cõditione excõmunicator moriatur vel amoueatur: non est excommunicatus post ea qui facit contra illam sententiam: quia expirat, & non ligat, secundum Pan. in c. cũ ad hoc. de cler. non re. & quælibet etiam alia sententia expirat. ex quo non habuit effectum in vita sententiantis. facit ff. de pœn. l. fi. Quod tamen Pan. & Archid. limitant nisi diffiniendo illud statuerit. ff. de offic. præsid. l. penulti. vel nisi à successore expresse confirmetur. extra de loca c. j. secundum Hostiẽ. Dicit autem Pet. de Pal. in iiij. quòd cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

sapiẽtibus notum est, sententiã esse nullam, licet apud vulgus nõ sciatur: potest homo eam in occulto nõ seruare: in publico autem debet eã seruare quousq; scandalũ rationabiliter sedauerit: vt sicut aliquis publicè excommunicatur, & denuntiatur: ita ex aduerso ipse publicet causam quare sentẽtia non valet, quo facto amplius nõ est scãdalum pusillorum, sed Pharisæorum, & ideo contemnẽdum. Vnde in omnibus prædictis casibus nullo modo timenda est quo ad Deũ vel ecclesiã, qñ notoriè constat de casu: quando autem non constat, timẽda est quo ad ecclesiã: & contemnẽs mor
2 taliter peccat, & iustè posset excommunicari. Et ¶ sic intelligitur c.j.xj.q.iij.vbi dicitur quòd sentẽtia pastoris, siue iusta, siue iniusta fuerit, timẽda est: quia eadem videtur ratio si sit nulla, & de nullitate non constet. Contemnere autem, siue agere ex contemptu, secundum Steph. est mandatũ nõ curare. xj.q.iij. excellentissimus. & sic contemnere, vt etiã dicit S. Tho. ij.ij q.clxxxvj.arti.ix. est quando nõ propter aliquam causam, puta iram vel concupiscentiam quis transgreditur: sed solum propter hanc, quia non vult parere præcipienti: & hoc nisi ex eadem causa quis frequẽter iteret de liẽtum, secũdum Zab. in cle.j. de sepul. Sed intellige quòd etiam ista iteratio nõ facit proprie contemptum, cum non aggrauet infinitè, nec alteret delicti naturam: sed facit præsumptionem contẽptus in foro contentioso. ¶ Sciendum
3 ¶ est secundò q̃ sentẽtia excõicationis tribus modis est iniusta, secundũ S. Th. in iiij. & Ray. & Arch. & gl. eo. sacro. ¶ Primò ex causa: quia scilicet nulla prætenditur in sentẽtia. vel si prætenditur, nõ tñ vera: vel si vera, nõ sufficiẽs & rationabilis: vt in c. sacro. eo. ti. ¶ Secũdò, ex animo: quia scilicet licet exprimatur causa vera, sufficiens, & rationabilis: nõ tñ sine debito promulgatur, puta zelo iustitiæ vel huiusmodi, sed indebito, puta indignationis, inuidiæ vel huiusmodi. xj.q.iij. illa. & in c.cũ medicinalis. eo. tit. li.vj. Ideo tutũ est vt offensus sentẽtiã ꝓmulget per aliũ: vel si per se vult facere, saltẽ nõ quando mouetur passione, sed reliquendo eius expectet. ¶ Tertiò, ex ordine iuris, scilicet præter missio: quãdo scilicet causa est idonea, & finis bonus, sed iuris ordo nõ seruatur: vt quia nõ præcessit monitio debita, vel facta nõ fuit corã pẽsonis idoneis. extra e. sacro. ¶ Quãdo autẽ monitio sit debita, secundũ Pet. & Ray. & Arch. dicendum est q̃ in hoc stabitur arbitrio boni viri, siue sit trina, siue vna pro tribus: maximè in notoriis. Et secundũ gl. in c. constitutionem. el j. eo. tit. lib. vj. sit tribus modis. Primò sic: Monemus te pro prima: qua finita, monet secundò pro secunda: qua finita, monet tertiò pro tertia. Secũdò interdum vna monitione facit tres, sic: Monemus te vsque ad diem talem pro primo, talẽ pro secundo, talem pro tertio. Tertiò vnam tantùm dat dilationẽ dicens: Monemus te q̃ vsq; ad talem diem pro primo, secũdo, & tertio perẽptorio à cõmunione taliũ abstineas, &c. Et secũdũ eandẽ gl. super verbo, cõpetentia, scilicet interualla iudex arbitrabitur pro personarũ & negotiorũ qualitate. Qui autẽ dicãtur moni
4 ti nominatim, ſ. in verbo, nominatim. Ex ¶ omnibus autem dictis collige q̃ ad iustã excommunicationẽ oportet q̃ ista cõcurrãt. Primò, causa iusta. secũdò, animus iudicis bonus. Tertiò, ordo iuridicus: vt, scilicet monitio promittatur debita, & sentẽtia feratur in scriptis, & verba sint cõgrua, & cã exprimatur, & exẽplum scripturæ si requiratur, detur intra mensem. Sed tamẽ secũdum Pet. Ray. & S. Tho. quãuis pro ferẽs iniustã sententiã quocunq; illorũ triũ modorũ graui ter peccet: tamẽ talis sẽtẽtia tenet, & ligat quantũ ad ecclesiã militãtẽ. nisi esset ipso iure nulla, secũdũ Ray. ex aliqua scilicet dictarũ causarũ, de quibus ſ. in prin. debet tamẽ excommunicator eã reuocare, vel excõicatum absoluere, quã do suum errorẽ vel iniustitiã aduertit, nõ obstante cõtradictione aduersarii. Sed caueat ne prætendat errorẽ vel iniustitiã in alterius partis præiudiciũ indebitè: vt in c. sacro. eo. ti. Caueat etiã qui se tenet excõicatum iniustè vel ex falsa causa, ne sẽtẽtia cõtẽnat: quia mortaliter peccaret, & iuste posset excõicari. xj.q.iiij.c. audi. ſ. cũ ergo. nisi in calib⁹ dictis in hoc ti. in prin. ¶ Sciendũ ¶ est tertio ad intelligendum qui ligẽtur à sententiis quorumcunq; prælatorũ latis per modũ statuti: q̃ vt colligitur ex Pan. in c. à nobis el j. de sent. exc. & Gem. in c. vt animarũ. de cõsti. lib. vj. sic distinguendũ est. Aut enim fit cõtra statutũ ab existentibus in territorio statuẽtis, aut extra eius diœcesim. Si primũ, siue sint subditi siue forẽses, & sciunt statutum, sunt excommunicati, & incurrunt omnem aliam pœnã statuti cuiuscunq; pœnalis. Quod tamẽ Inn. limitat, vt ibi refert Pan. qñ statutũ est aptũ comprehẽdere tam subditos quàm nõ subditos: vt si dicat, quicũq; furtũ fecerit, sit excõicatus. Si verò non ita aptum comprehendere nisi non subditos: vt si statutum archiepiscopi dicat, quicũq; archiepiscopus in ꝓuincia mea crucẽ ante se portauerit, sit excõicatus: secundum Inno. statutũ nõ valet: quia nõ cõprehẽdit nisi nõ subditos: cum archiepiscopus nõ habeat archiepiscopum subditũ. Host. autem hoc impugnat: quia sequitur q̃ contra peregrinos in loco delinquẽtes nihil statui possit. Pan. verò dicit hũc articulũ esse dubiũ: sed tamẽ Host. adhæret. Si verò delinquentes etiã non subditi in territorio ignorãt statutũ. gl. in c. à nobis. dicit q̃ si statutum punit factũ aliàs damnatum, ligat etiã ignorãtes. & consentire videtur Bar. in l. cũctos populos. C. de sum. Trini. & do. Ant. Sed Io. And. id c. à nobis. & in c. vt animarũ. tenet cõtrariũ. & videtur ibi tex. pro eo: quia statutũ ibi excõicabat fures: & constat furtũ aliàs esse damnatum, & tamẽ nõ ligat ignorantes. Pan. autẽ vbi ſ. dicit q̃ opinio gl. est verior de rigore iuris, licet opinio Io. And. sit æquior: quia non potest quis licitè allegare ignorãtiam, cum scire debebat factum esse damnatũ. Secus si non esset damnatum: quia probabilis ignorantia excusaret: & in dubio stabitur iuramento delinquentis. arg. in c. si verò, el ij. de sen. excom. Mihi ¶ videtur dicendum quòd ignorãtia etiam in facto damnato excuset à pœna statuti humani: nisi forte esset statutum papæ, vel ignorantia esset crassa aut supina: sicut est tex. in c. vt animarum. sed nõ excusat à pœna diuini: nec quantum ad hoc licitè allegatur. Et ista fuit sententia Summæ Pisa. imò etiam in sententia papæ idem videtur intelligendum: quia S. Tho. in quolib. articulo decimonono. tenet quod constitutio papæ ligat solùm negligentes. & propter odium pœnarum videtur intelligẽdum de negligentia lata vide infrà Excommunicatio vltimò. ſ. iij. Si ¶ vero secundum, scilicet extra diœcesim: sic non ligãtur forenses: vtrum verò ligentur subditi, vel incurrãt aliã pœnam statuti, Bar. in dicta l. cunctos populos. diffinguit: quia si statuens intendebat ligare subditos, etiam extra territorium, tunc ligantur: vt si dicit statutum, quicunque furabitur vbicunq;, sit excommunicatus. Si autem statutum est generale, restringitur, ad territorium statuentis. Pan. autẽ in dicto c. à nobis. dicit quod multi moderniores Legistæ tenent oppositum in l. fi. ff. de iu. omnium iud. & hoc Pan. credit verius: quia d.c. vt animarũ. non dicit, illum nõ ligari ex defectu voluntatis statuentis: sed potius ex defectu potestatis, vt patet ibi: quia extra territorium ius dicenti non paretur impune. Et hoc tenuit Summa Pisana allegans c. vt animarum. Fallit ¶ autẽ hoc, quia ligãtur subditi in quatuor casibus. ¶ Primus est, si statutũ originat causam in territo

ritorio proprio ex facto negatiuo cõmisso in limitibus alterius territorii: secus si statuto cauerur q̃ faciens furtum vbicunq; nisi intra mensam à die cõmissi criminis compareat corã iudice delicti, vel corã nobis, sit excõmunicatus: iste faciens furtum ligatur, non ratione furti non fiendi: quia est factũ negatiuum in territorio alieno: sed ex ea parte quia non cõparuit: quod comparere est factum affirmatiuum contrariũ faciẽdum in limitibus territorii statuentis. Ratio, quia per edictum ad hoc potuit arctari: vt in c. ex tuæ. de cle. non resi. facit quod not. de rap. cap. j. & c. Romana. ſ. contrahentes de fo cõp. lib. vj. ¶ Secundus est, qñ statutum principaliter respicit rem subiectã statuenti: puta si episcopus per statutum excõmunicat clericos non resi
5 dẽtes, ligantur clerici etiã extra diœcesim residẽres ratione rei, qua subiecti sunt episcopo, quæsita est in eius diœcesi de foro cõpetenti. c. fin. etiã si persona sit extra diœcesim: vt probatur in dicto ſ. contrahentes. & per hoc quod hic sequitur. ¶ Tertius est, qa vbi quis tenetur ad aliquid faciendũ. & illud non facit, factũ videtur vbi illud facere debebat: vt ff. de reg. iur. l. qui nõ facit. & de vsur. c.j. lib. vj. & quod not. glos. magna. in c.j. vt lit. non cõtest. sicut si statutum mãdat sub pœna excõicationis omnes clericos interesse prouinciali capitulo in diœcesi tali: qui nõ intersunt, etiã si sint in alia, ligãtur. ¶ Quartus est, qñ factũ est principatũ in territorio, licet alibi sit cõpletũ. Et facit qd̃ not. Io. And. in c.j. de priuil. lib. vj. de sagittante in loco non exempto, cum ipse sit exẽptus, vt efficiatur subditus iudicis vtriusq;. Et per hoc patet q̃ religiosus faciens contra statutum, quod excõmunicat quemcunque assentientem prælationi extra ordinẽ, nisi prius restitutis libris, est excommunicatus si assentit: quia originatio facti fit in subiectione prælati statuẽtis: licet efficiatur exẽptus ab eo post præstitum cõsensum. Et sic determinãt Domini de Rota p. not.
9 per Inn. c. præterea requisiti. de app. de eo qui excõicauit si elegerit. ¶ Et ideò limita tex. d.c. vt animarum. q̃ statuto non ligantur extra territoriũ delinquentis, quando delinquens, & res, circa qua delinquit, & ipsum delictũ sunt totaliter extra prouinciam seu territorium statuentis.
10 ¶ Sciendum ¶ est quartò, ad intelligendũ qui ligentur qñ sententia non est iuris, licet hominis, quod secundũ Pan. & Gemin. vbi suprà, sic distinguitur: Aut enim sententia fertur primò pro culpa præterita generaliter: aut secundò specialiter pro eadem culpa præterita: aut tertiò pro culpa futura generaliter: aut quartò pro eadẽ specialiter. Primo casu non ligat subditũ, qui eam cõmisit extra territorium statuentis: sed subditũ eius qui eam cõmisit in territorio, quamuis sit extra territoriũ tempore sententiæ: non subditum verò, qui in territorio deliquit, nõ ligat, si sit extra territorium, à quo scilicet iam discesserit, si generaliter profertur, siue specialiter cõtra eum, nisi fuerit citatione præuenius antequã recederet, aut nisi ad requisitionẽ prædicti iudicis iudex ꝓprius, sub quo degit, ipsum citaret, prout tenetur requisitus, secundũ notata in c. fin. de foro cõpet. vt iret ad respondendũ: quia si hoc non faceret, excõmunicari posset. Et hoc intellige in eo, qui non habet domicilium sub iudice sub quo deliquit. Secus si haberet domicilium: quia citari potest & excõmunicari etiã extra territorium existens secundũ Pan. ibi. qui etiã dicit q̃ cum subditus ratione domicilii est absens, citari potest per iudicẽ domicilii quo ad omnes effectus: & citatio decernitur facta in proprio territorio, licet mitius exequatur extra. In secũdo autẽ casu ligat subditũ, qui deliquit extra territoriũ etiam ibi existentẽ: quia cùm coram vtroq; ordinario possit con
ueniri. de foro comp. c. fin. potest cogi per ordinarium ad comparendũ: & si non comparet. Et licet nuntius exequatur citationem extra territorium propriũ, tamen citatio decernitur facta in proprio territorio ipsius iudicis quo ad omnes effectus: quia secundum Pan. executio nuntii non est iudicialis: ideò potest exerceri extra proprium territorium. licet Pan. in cle. pastorali. de re iud. teneat contrariũ: quia doct. moderni tenẽt primũ. Sed hoc intellige nisi ante talem citationẽ alibi caperet domiciliũ: quia tunc citari non posset nec excõmunicari tanquã contumax secũdum cõmuniorem opin. nisi esset citatione præuentus, vt dictũ est. In tertio verò & quarto casu sententia æquiparatur statuto quo ad subditos solùmodo in hoc vt non liget ignorantes, nec extra territoriũ delinquẽtes. quantũ verò ad forenses postea delinquẽtes nullo modo cõprehenduntur statuto, nec ligantur: quia cùm sentẽtia vires sumat incontinenti contra quos profertur, sic non potest cõprehendere nisi subditos, secundũ cõmuniter Legistas in l. cunctos populos. C. de sum. trin. ¶ Et ¶ not. q̃ ista sentẽtia pro futuris
11 culpis nõ potest ferri, nisi mora in exhibẽda satisfactione præcesserit, aut culpa, seu offensa, vel alia rationabilis causa, quæ in ipsis sentẽtiis exprimẽda est: vt in c. Romana. ſ. caueant. eod. tit. li. vj. si tamen feratur, tenet, licet sit iniusta secundũ Gemi. ibi. ¶ Circa ¶ prædicta magis enucleãda dubia multa cõsurgunt. ¶ Primũ est, vtrũ ligetur delinquens contra statutũ episcopi in loco exempto: puta, si caueat statutum q̃ omnis ludens ad azardum sit excõmunicatus, vel alteri pœnæ: subiectus: vtrum ligetur ludens in loco exempto? Et dico q̃ sic, secũdum Marsi. & Arch. & Fed. cons. ij. hac ratione, quia locus exẽptus est de diœcesi & territorio episcopi: alioquin frustra impetraretur priuilegiũ exemptionis. Contrarium tenuit Io. And. in nouel. in d.c. vt animarum. quia locus, inquit, extra diœcesim, & locus exẽptus æquiparantur. Et cõsentit Ioan. de Lig. & Io. Cal. in d.c. vt animarum. & c. cum episcopus. de offic. ordi. libr. vj. & per gl. in cle. quãuis. de fo. comp. quia, inquit, locus exẽptus, & locus extra diœcesim æquiparãtur. Inducit etiã c. luminoso. xviij q.ij. & c.j. de sta. re. lib. vj. & clem. fi. de priuil. per quę patet q̃, exceptis quibusdã casibus, nullam iurisdictionẽ vel potestatẽ habẽt episcopi in locis exẽptis. Et Gemi. in d.c. vt animarum. credit secundam opin. veriorem: & hæc est tenẽda. Nec valet ratio Fed. qa est de diœcesi quantum ad situm, sed non quantum ad iurisdictionẽ: ad quam annullandã prius habitam exemptio petitur vt non habeatur. Pet. tamen de Anc. in d.c. vt animarum. concordat hoc modo: quia si prælatus loci exẽpti ex forma priuilegii habet iurisdictionẽ episcopalem in suo loco exẽpto, est vera opin. Ioan. Cald. & sequẽtium. Si verò non habet, est vera opinio aliorũ. Remittit autem ad cap. postulasti. de foro comp. vbi dicit se horũ opiniones copiosè recitare. Et per hoc patet quomodo liget statutũ diœcesani mãdantis sub pœna excõicationis, ne quis ingrediatur monasterium monialium exẽptarum. ¶ Secundum ¶ est, si statutũ facit mentionẽ de loco exẽpto: vt dicẽdo, nullus furetur aut fornice-
13 tur in monasterio aliquo exempto vel non exẽpto: vtrum contrafacientes sub iaceant pœnæ excõicationis vel alteri? Et dico q̃ nomine monasterii, vt dicit Nicol. papa in cap. exiit. de verborum signif. lib. vj. intelligitur claustrum domus, & officinę interiores. Vnde ibi dicitur q̃ ad alia loca, puta portam, vel ecclesiam non est prohibitum accedere. Sed intellige, nisi prælatus prohiberet non solùm ingressum, sed etiã accessum: quia tunc non liceret adire portam, & minus intrare ecclesiã: quia omnia ista sunt de integri-

tate

Universidad de Deusto
Biblioteca

tate monasterii quod prohibetur adiri: licet non sint intra clausurã, quam transgredi non licet vbi prohibetur ingressus. Igitur dico ꝙ si statutũ loquitur de monasteriis in generali, secundũ Gemi. in d.c. vt animarũ. nõ incidunt contrã facientes. Nec obstat si dicatur ꝙ hoc casu delicta manerẽt impunita: qa respondet ibi ꝙ tales cõueniri poterũt super hoc corã suo ordinario. iij.q.vj.c j. Nec obstat etiã ꝙ quidam tenentes oppositum dicunt, hoc delictum committi in loco non exẽpto, scilicet in ipso accessũ, antequã pueniatur ad monasteriũ: qa hoc est falsum quo ad ipsam excõmunicationem: licet male faciant accedẽtes sine licentia eius, ad quẽ pertinet: vt in d.c.j. Si autẽ statutum specialiter exprimeret exẽpta monasteria: dicit Phil. de Perusio in d.c. vt animarum. ꝙ cõtrafaciens incidit, si statutũ est factum à diœcesano ex causa: quia sic facere potuit. Et facit quod not. Bar. in l. relegatorum. ff. de interdi. vbi vult ꝙ ciuitas propter cõmodum ciuitatis, vel odium eorũ, ad quos non vult eius ire, prohibere potest ciuibus suis ne vadant ad talem terrã. Et notat idem Pan. in c. postulasti. de foro comp. Vnde ligat dictum statutũ episcopi factũ ad bonum subditorũ ex causa legitima, vel in odium monialiũ, quę sua irreligiositate hoc merẽtur: si tamen hoc faceret in pœnam eius, cõtra quẽ fit: tunc non potest prohibere, secundũ Pan. vbi suprã, scilicet nisi habeat iurisdictionem in loco exẽpto: puta quia potest arcere accessum: vt in cle. attẽdentes. de statu mon. de quo vide j. Religio. vij. §. vlt. ¶ Ter-
14 tium † est, vtrũ licẽtia ingrediendi dicta monasteria exempta petẽda sit ab episcopo prohibẽte talem accessum: vel ab eo qui habet curã eorũ? Et dico ꝙ in casu quo episcopus potest facere tale statutũ, etiã de monasteriis exẽptis, petenda est ab eo: sed si statutũ generaliter loquatur, & de monasteriis exẽptis non specificet: petẽda est ab eo qui habet curam eorũ. De accessu autẽ ad moniales, j. Excõicatio. vij.
15 §. j. & j. Religio. vij §. vlt. ¶ Quartũ † est, vtrum prælati episcopis inferiores habeant territoriũ? Et dico secundũ Io. And. in c. cum contingat. de foro comp. ꝙ non: & consentit Gemi. in d.c. vt animarum. Sed Ioan. de sancto Georgio limitat, nisi essent exẽpti cum subditis suis. ¶ Quintũ est, vtrũ ligentur subditi religiosorũ exemptorũ extra loca, in quibus degunt, delinquẽtes? Et dico secundũ Gemi. in d.c. vt animarum. ꝙ ligantur eo modo quo subditi episcoporum delinquentes extra diœcesim: quia subiectæ ecclesiæ sunt eis pro territorio: imo secundũ Lauren. totus mundus est eis pro territorio. Vnde vbicunq; est persona subiecta, vel potius religata, illuc se extẽdit prælatorũ pote-
16 stas, secundũ Vinc. vide etiã j. Pœna. §. xj. ¶ Sextum † est, vtrũ dicẽte iudice, excõmunico te, si appellas, vel præparaueris appellare, sentẽtia teneat? Et dico ꝙ sic: & appellãs erit excõmunicatus, secundũ Ioan. And. Primò. quia cum appellatio & excõmunicatio concurrant eodem momento, excõmunicatio tanquam gladius Domini spiritualis & facto hominis penetrabilior censeri debet in dubio præcessisse. Secundò, quia excõicatio non fundatur super appellatione, sed super cõtumacia & inobediẽtia in actu appellandi: sed ante appellationẽ præcessit contumacia valida: ergo & c. Sed Butr. tenet istum nullo modo excõicatum: & opinionem Inn. dicit meliorẽ in c. præterea. el ij. de appel. qa non videtur purificata vel perfecta conditio, nisi appellatio interesserit: cùm antè nõ dicatur appellare, sed appellare velle. Vnde quia cõditio implementũ requirit, non debet incidere tanquã appellet. Præterea ista sentẽtia videtur cõtinere intolerabilẽ errorẽ, cùm sit lata post appellationẽ: quia videtur quis excõmunicari si se defendat. quod est cõtrã ius naturale, quod defensionem concedit. Si tamen dicitur, excommunico te, si disponis appellare: est magis dubium: & dico ꝙ non erit excommunicatus, vbi appellatio non põt prohiberi: aliàs sic. Ad primũ in oppositũ dicitur ꝙ excõmunicatio & appellatio nõ concurrunt in eodẽ momento, sed appellatio præcedit, sicut causa effectũ. Nec obstat ꝙ spiritualis gladius est penetrabilior: quia hoc nõ est verum quãdo non habet iuris acumen, nec rectitudinẽ sermonis, vt in ꝓposito: quia ista sentẽtia non potest habere locũ salua ratione recti sermonis & verbis iudicis, qui vult ꝙ non prius incidat quàm appelleꝛ. Ad secundũ dicitur ꝙ ante appellationẽ nulla cõtumacia est cõmissa: cùm nõ dicatur appellasse, sed appellare voluisse. Vel dato ꝙ aliqua præcesserit contumacia: illa tamen est facto appellationis annexa per iudicẽ: vnde ante factũ cõpletum incidisse non debet. Vel secundũ Host. respondetur aliter verbis, sed nõ sententia, scilicet ꝙ si appellatio est iusta, sentẽtia non tenet: quia cõtinet intolerabilẽ erorẽ, vt videtur: cùm qui libet oppressus possit appellare. Si verò est friuola, sentẽtia tenet. hoc autẽ determinari debet per superiorẽ iudicem.
17 vel dic vt §. sequẽti. ¶ Septimum † est, vtrũ dicente iudice excõmunico te si telen elegeris: teneat sentẽtia, & electio sit nulla, vel econtra? Et dico secundũ Dir. lib. iij. ꝙ in huiusmodi sequenda est excõmunicantis intentio: quę si fuit vt tãtùm post electionem esset excõmunicatus, electio tenet, & facta electione statim incidit in excõmunicationẽ. Sed intellige, nisi sentẽtia esset nulla: sentẽtia potest esse iusta: vt si is, qui ꝓhibetur eligi, sit indignus vel insufficiẽs. & potest esse iniusta: vt si sit sufficiẽs. & põt esse nulla: vt si cõtineat intolerabilẽ errorẽ, verbi gratia: excõmunico te si elegeris maximè idoneũ. Si autẽ apparet de intentione excõmunicãtis esse ꝙ sit excõmunicatus simul dum eligit de facto: tunc electio nõ tenebit. & sentẽtia tenebit. Et idẽ videtur si de intentione eius dubitetur: qa penetrabilior est gladius Domini quàm factum hominis, id est, electio.
¶ Octauũ est, † vtrũ dicẽte iudice, excõico omnes q̃ sciũt authores talis dãni vel furti si nõ reuelant: sciẽtes & nõ reuelãtes incidãt nẽne? Et dico primò, ꝙ sciens nõ tenetur reuelare ei, qui damnũ passus est: quia ista non est intẽtio iudicis, sed esset inimicitias fouere. vel etiã generare. Dico secundò ꝙ qñ istud mandatum est generale, nõ tenetur reuelare iudici, secundũ Sum. Ang. qui hoc nõ põt ꝓbare. vel Sed Sum. Ros. & Rod. dicit ꝙ tenetur, sed nõ publicè vel in forma iudicii: sed occultè ad corrigendũ. Et hæc est veritas: qa hęc est intentio iudicis, à qua sentẽtia vires sumit. Dico tertiò, ꝙ si iudex addat in mandato, siue scies posit probare siue non: ꝙ intelligendum est de reuelatione secreta ad corrigendũ. & si exprimat ꝙ vult illud sibi dici in iudicio, secundũ Sum. Ang. sentẽtia continet intolerabilem errorem. quod non videtur verũ: quia sic dicendo, sententia non cõtinet aliquid illicitũ: vt patet: quia debet sententia intelligi saluo ordine Euãgelico: nec aliud impositum est nisi quod ipse iudex ad hoc habeat plenior notitia, & ꝓcedatur ad speciales inquisitiones contra eum, vel ad quæstiones, id est, torturã. Vnde dico ꝙ tenet sentẽtia: & iste tenetur cõparere in iudicio, si non vult incidere. Et si seruauit ordinẽ Domini in corrigendo: ibi in iudicio deponat quod scit dicẽdo se probare non posse. Si verò nõ seruauit, deponat se scire quidẽ malefactorẽ: sed velle seruare diuinũ mandatũ de correctione fraterna. Dico quartò, ꝙ si iudex mandet vt probet, etiã si non potest, vel denuntiet etiã non obstante mandato Domini

mini: tunc sententia cõtinet intolerabilem errorem, vt patet ex dictis. Dico quintò ꝙ si probare potest, nõ tamẽ hoc tenetur facere ad suas expensas: ꝙ si mandet iudex vt id faciat sub pœna excõmunicationis, videtur Sũ. Rose. sentire ꝙ non teneatur. Sed tu dic ꝙ sententia est quidem iniusta, sed tamẽ tenet, etiam secundũ dicta eiusdem Summæ: Dir. lib. iij. ꝙ is, cui episcopus mãdat sub pœna excõmunicationis vt det ei librũ suum vel domũ, dare nõ tenetur: sed tamen à superiori debet petere absolutionem: & participans illi, incidit in minorẽ. Ad propositum huius dubii facit j. Correct. §. ix. & Denũtiatio. §. iiij. & 5. Crimen. & j.
19 Inquisitio. Sed † restare potest dubium, si res, de qua reuelanda sit excõmunicatio, detinetur ab aliquo sub titulo cõpensationis: vt quia tantum debet habere in veritate: & dico ꝙ non tenetur reuelare, si sententia est comminatoria contra detinentes iniustè & malo animo in generali: sed si in specie fiat mẽtio de casu recõpensationis, vel huiusmodi, dicit Sum. Ang. in verbo, Furtum, §. xlj. ꝙ sentẽtia cõtinet intolerabilem errorẽ: nec ligaret detinentẽ aut scientem aliquẽ detinere animo recõpensandi: nisi quando non esset certus. quod quidem Sum. Ros. in verbo, Familia. ex intentione reprobat. & meritò: quia est contra stylũ curiæ Romanæ, de qua nõ est dicendum ꝙ erret: quæ sic seruat, & multi alii. & rationabiliter: quia multi ex proprio amore & cupiditate decipiũtur in satisfaciendo sibi: ideòq; iustè talis clausula potest apponi: & sentẽtia ligat. Et si dicatur ꝙ talis pro certo debet habere, sed probare non potest: vnde si reuelet, suũ perdet. Dico ꝙ hoc nõ obstante sententia est licita: quia dicit Rich. in iiij. dist. xlij. ꝙ licet leges adaptentur ad ea, quæ in pluribus accidunt, vt in l. nam ad ea ff. de legib. tamen lex data generaliter non tantùm ligat habentes illud, propter quod lata est, sed etiã non habẽtes. Et præterea nõ mandatur directè vt suum talis perdat, sed ꝙ talem rẽ manifestet. quod de se nõ est illicitũ. Vide Fur-
20 tum. §. xv. ¶ Nonum † est, vtrum excõmunicante episcopo omnes missam nõ audiẽtes in die festo in ecclesia parochiali, incidant omnes nõ audientes? Et dico ꝙ si intẽdit obligare ad missam aliã præter eam, quæ est de iure communi: incidunt omnes nõ audientes potentes audire: quia talem constitutionẽ facere potest. Sed intelligitur semper ciuiliter, cũ sint verba generalia: & deducto impedimento: vt patet suprà, in isto tit. in prin. casu xij. & infrà Pœna. §. xviij. Si verò intendit de ea ad quã omnes tenentur iure cõmuni: dico ꝙ non incidunt. primò, qui non possunt ex iusta causa, puta infirmitate, & huiusmodi. Secundò ꝙ eadem ratione nec qui audiunt in ecclesiis Prædicatorum & Minorum, vt iura permittunt, interueniente consuetudine rationabili & præscripta. Et si episcopus exprimat in sententia etiam extante rationabili causa vel casu iure permisso, vel cõsuetudine præscripta: tunc cõtinet intolerabilem errorem, & nõ ligat: quia sicut episcopus attentando cõtra ius, facit nihil. c. vides. xj. dist. & quod not. in l. non dubiũ. C. de legi. ita etiam attentatum cõtra consuetudinẽ totius orbis, est nullum, vt Ioã. in c. his. & c. catholica. xj. dist. Et ratio est: quia hæc attentatio est contra legem superioris: cũ papa & ius cõmune talem cõsuetudinem habeat pro lege. Imò idem videtur de quacunque ecclesia: quia in qualibet audiens videtur satisfecisse præcepto, ratione consuetudinis: nisi id faceret ex sui parochiani cõtemptu: vt extra de parochiis. c. ij. Et idem eodem modo iuxta prædicta intelligẽ, quando mandat ne quis laboret in diebus festis, vel vt quis satisfaciat in tali termino. Et pro his & similibus, vide j. Pœna. §. xv. & xviij. ¶ Decimũ, † si dicat iudex, excõ- 21
municote si habes res furtiuas & non reddis, vtrũmne per appellationẽ sententia suspendatur? Et dico secundũ Hostien. ꝙ non, si eas habet: si tamen occultum est, ecclesia nõ indicat de occultis. Idem Sum. Conf. co. titu. q. lxxviij. Sed ista intelligo quando habet res furtiuas restituendas: aliter non: vt si fur vult eas detinere pro suo certo & liquido interesse quod passus est: quia eo casu appellatio videtur legitima: & consequenter suspendit sententiam: licet fortè aliquando peccauerit subripiendo furtiuè, quasi sibi faciẽs ius. ¶ Vndecimò † est, vtrum causa falsa possit aliquando 22
sententiam facere nullã ratione erroris intolerabilis? Et dico iuxta dicta in principio, in casu octauo, ꝙ error in facto si nõ est notorius, nec in sententia expressus, non facit sententiam nullã: vt, excõmunico te quia furtum perpetrasti: quod scilicet est falsum. Sed tamen hoc fallit, secundum Pan. in c. inter cæteras. de re iud. vbi dicit ꝙ si sententia cõtinet causam falsam, & illa est notoriè falsa & impossibilis: sententia nõ tenet, etiã si sit excõmunicationis: vt si excõmunicauit iudex eunuchum vel infantẽ, quia monialem prægnantẽ reddidit. Si verò causa sit notoriè falsa, non autẽ impossibilis: vt si excõmunicauit Petrum quia spoliauit & incẽdit ecclesiã, quod scilicet notoriè falsum est: vel quia cõstaret rem non factam, vel non factam ab isto: tunc secundum Arch. in c. venerabilibus. eo. ti. lib. vj. sententia tenet, & loquitur in excõmunicatione. & cõsentit gl. in d. c. per tuas. Et eorũ ratio potuit fuisse: quia in nullitate sententiæ excõmunicationis iura loquuntur, quando in sententia expressus est intolerabilis error. Sed do. Anto. tenet ꝙ non valet: quia iniusta sententia sustinetur propter præsumptionẽ iustitiæ, quæ cadit super dubio: vt in c. causam. de iudi. secus, inquit, in causa manifestè falsa. Et hoc Pan. verissimum putat. Nec obstat aliorũ motiuum: quia dico ꝙ iura illa loquuntur causa exemplificandi super nullitate. Quæ autẽ dicuntur causa exempli, regulam non stringunt, & præterea loquuntur vbi nõ est iniustitia euidens: quia ideo expressio erroris in sententia annullat illã, quia iniustitiã notoriam facit. Vnde si factũ est re ipsa iniustũ notoriè, idem est: quia posita causa eadẽ vel æquali sequitur idem vel æqualis effectus: nec refert quid ex æquipollentibus fiat. Et cõsentit Pan. in c. ab excõmunicato. de rescript. Si verò causa sit quidẽ impossibilis, sed nõ notoriè, sententia tenet: quia cessat ratio nullitatis, id est, euidentia & notorietas iniustitiæ: vt si suprà dictum eunuchum non constet esse eunuchum. ¶ Duodecimũ † est, vtrum impotẽtia 23
notoria implendi quod mãdatur, excuset: vt si excõmunicetur si non soluat is, qui notoriè est impotens ad soluendũ: vt quia nihil penitus habet in bonis? Et dico ꝙ sic: & facit sententiã esse nullam quo ad Deũ & ecclesiam: vt disputatum est per quendã Arch. & cõsentit Pan. quia error est inhil habet in bonis: in aliis autẽ, qui ideo dicũtur impotentes, quia nõ habent: nisi necessaria ad vitã & infimam decẽrum quod dicit Fed. in cõsi. suis, §. q si sentẽtia fuit lata generaliter, putà cõtra nõ soluentes censum, vel quid simile: illa ligat soluere nolẽtes, nõ autem impotentes. Intellige, nisi cũ sua indecẽtia. quod placet Pan. qui verba generalia ciuiliter intelligẽda putat, arg. in l. si cui. ff. de serui. & in l. quod dicimus. & in l. ratũ. ff. de sol. Quod tamen intelligo non esse verũ, vbi is, cui debẽtur, restituẽda esset in æquali necessitate vt debitor: puta qa & ipsum oportet viuere indecẽter, nisi restituatur aut soluatur ei sua: qa nemo debet

cum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cum alterius iactura locupletari. de reg. iur. lib. vj. Si tamẽ sententia sit specialiter contra tales. scilicet habentes præcise ad decẽtiam: tunc intelligo verum esse quod dicit do. Ant. in c. pe. de of. deleg. vbi quærit an sentẽtia liget impotentem: & distinguit: quia ligatur si cõstiterit iudicem voluisse ligare in omni casu: & nõ ligatur, si constiterit eum noluisse ligare in casu impotentiæ. Si verò dubitat: ligat quo ad nos saltem: sed quo ad alios effectus, puta vt ille puniatur, nõ ligat. ¶ Tertiumdecimum † est, vtrum si episcopus aut iudex præcipiat alicui sub pœna excõmunicationis aliquid quod non sit peccatũ, sed tamen sit iniustum: vt ꝙ det sibi equum vel librũ proprium, talis sententia teneat. Et dico secundũ Dire. lib. iij. ꝙ talis dare non tenetur: sed agat cũ superiore vt absoluatur: extra eo. sacro. si tamen nõ obediat, ligatur secundũ Pet. de Peru. & cõsentit Dir. vt patet ex statim dicendis. Quis tamen consuli tei vt nõ pareat iniusto mandato, nõ incidit in maiorem, secundũ eosdem: quia nõ participat in crimine. incidit tamen in minorem, secundum eosdem. Sed intellige postquã excommunicatus est ei participando: quia ille seruare debuit sententiam iniustam. xj. q. iij. c. j. Nullus tamen deberet tale dare consilium: quia licet talis nõ participet in crimine, id est, in eo quod aliàs fuisset crimen: tamẽ eo casu participat in crimine, id est, in cõtumaci inobediẽtia. quæ licet aliàs nõ esset crimen, tamen eo casu est crimẽ: quia formidare debuit sententiam iniustã. Vnde dubito istũ incidere, & in foro con-
25 scientiæ debet censeri ligatus. ¶ Quartumdecimum † est, vtrũ incidens ex ignorantia in sententiã canonis alicuius ligetur? Et dico ꝙ de hoc est tex. in c. vt animarũ. de cõsti. lib. vj. dicens: Sententiis per statuta quorumcunq; ordinariorũ prolatis, ligari nolumus ignorãtes: dum tamẽ eorum ignorantia crassa nõ fuerit aut supina. Sed, vt dicit ibi glo. tex. nõ loquitur de generalibus statutis canonũ vel legum, quæ ab omnibus sciri & custodiri debẽt: vt in c. j. de cõsti. hæc gl. Vnde ista locum nõ habent in statuto papæ: saltem quantũ ad forum cõtentiosum: quantũ autem ad animam,
26 dic vt j. Ignorantia. §. viij. ¶ Quintumdecimum † est, vtrũ rector excõmunicatus pro eo quod in suo regimine fecit, si postea amoueatur, sit excõmunicatus? Et dico ꝙ sic: imò & successor eius, nisi satisfecerit intra mensem: quia vterque debet ecclesiæ satisfacere pro his quæ statuit, vel in quibus succedit: vt in c. aduersus. de immuni. eccles.

Rursus de Excommunicatione tertiò, id est, de maiori, quantum ad eius effectum.

1 *Excommunicatio maior tertiò considerata, multos & eosdem malignos, tam corporales, quam spirituales effectus habet: nam à multis reuocit, & priuat, qui ea alligatus sit: quod conclusionibus hic expeditur.*

2 *Contractus per excommunicatum excommunicatione maiori, facti, num teneant & efficaces sint? Et ibidem ad hoc conclusiones quinque subijciuntur. Item quòd officium ciuile duplex. rursus publicum quoque duplex. Et de quibus officijs prædictæ cõclusiones intelligendæ sint?*

3 *Excommunicatus, quòd ab omni rei ecclesiasticæ administratione, omnique officio, actiue publico, vel in ciuilibus quoque sit suspensus, qualiter intelligendum sit?*

4 *Contrahentem in omni contractuum genere, ratione priuati officij cum excommunicato peccare. Et an teneant de se contractus. Et ibidem quod in malè promissis rescindenda fides.*

5 *Alienationem rei ecclesiasticæ per excommunicatum toleratũ factam: item instrumenta confecta iuris publici fauore & vtilitatis publicæ causa, regulariter tenere ac valida esse. Et qualiter id limitandum sit. Et ad quos etiam extendatur.*

6 *Excommunicatio ab excommunicato occultò illata, num rationi publici officij efficax sit?*

7 *Excommunicatus contrahens in priuato officio, in non spiritualibus, an sibi alium obliget?*

8 *Causa finalis, proxima, & remota excommunicationis, quæ sint.*

EXCOMMVNICATIO tertiò, scilicet maior, quantũ ad eius effectũ, vt plenius innotescat, sciẽdũ est ꝙ multos habet effectus malignos corporales & spirituales.

¶ † Primò nanq; excõmunicatus priuatur ecclesiæ sacramẽtis: nec sic ligatus est alicuius eorũ susceptibilis sine peccato mortali. iij. q. iiij. Engeltrudã. licet quædã susceptа teneant vt matrimoniũ. ¶ Secundò priuatur ecclesiæ suffragiis generalibus, siue cõmunionibus, quæ fiũt pro tota ecclesia, secundũ S. Th. vt patuit §. Excõmunicatio. j. in prin. quæ quidẽ valebãt ad tria. Primò, ad gratiã Dei promerẽdam nõ habentibus, vel augendã habẽtibus. Secũdò, ad habendã Dei protectionẽ vel fauorẽ paternalem. Tertiò ad defensionẽ ab hostibus. Vnde dicit magister Sentẽtiarum quantũ ad primũ ꝙ excõmunicatio priuat gratiã Dei: quãtum ad secundũ ꝙ per eam subtrahitur homini protectio Dei, qua scilicet filios ecclesiæ specialiter custodit & fouet paternaliter: & sibi relinquitur: licet nõ excludatur omnino à prouidẽtia. quantũ ad tertiũ verò ꝙ propter eam datur diabolo potestas sæuiẽdi maior. Et quidẽ in ecclesia primitiua quando oportebat ad fidẽ homines inuitare per signa, sequebatur vexatio diabolica corporalis: vt patet j. Cor. v. nunc autẽ sequitur vexatio spiritualis & inuisibilis regulariter, non autẽ corporalis obsessio. Dicit tamen S. Tho. ꝙ si quis seruet humiliter sententiã iniustã: & humilitatis meritũ recõpensat excõmunicationis damnum. & Rich. dicit ꝙ excommunicatos ex iniusta causa nõ priuat suffragiis ecclesia: quia hoc ipsa non intendit. xj. q. iij. & si. ¶ Tertiò nõ potest cũ aliis interesse diuinis. vel cum eis in ecclesia orare sine mortali: nec etiam licet ei stare extra ecclesiam prope, sic ꝙ audiat diuina. de pœn. & rem. quod ita te. Imò secundũ Ray. non potest ecclesiã intrare etiã si excommunicatio sit occulta. quod tamẽ secundũ Veruec. intelligitur ad orandũ, vel dum ibi aguntur diuina: secus ad transeundũ, vel audiendã prædicationẽ: qua tamen audita statim exire debet: vt in c. responso. eo. tit. Secus etiam ad orandũ ibi solus, secundũ aliquos. Imò si est clericus obligatus ad horas, eas dicere nõ potest per modũ officii, sed orationis, solus scilicet, & sine dominus vobiscũ. quod, etiã si sit sacerdos, dicere non potest in officio. arg. xj. q. iij. nihil. vide j. Horæ. ¶ Quartò excluditur à regno cœlorum si excõmunicatio sit iusta. xxiiij. q. j. quisq; imò etiã si sit iniusta, & contẽnatur. xj. q. iij. nemo. quia mortaliter peccat, secundum Docto. ¶ Quintò excluditur à participatione fidelium in conuersatione: vt in loquendo, salutando, comedendo, & huiusmodi. xj. q. iij. sicut. licet excipiantur aliqui casus, de quibus j. Excommunicatio. v. Vnde alios in communicando vitare tenetur, secundum Pan. in c. nulli. eo. tit. & in c. illud. de cler. exc. Et cõtẽnendo euitare alios secundũ Ray. peccat mortaliter. vide j. Excõmunicatio. v. notabili tertio. Imò secundum Hostiẽ. debet etiam vitare alios excõmunicatos: nec excusatur per constitutionẽ famosam Constantiæ, de qua j. Excõmunicatio. v. notab. iiij. Nec põt quisquã ei in alimẽtis, vestibus, & vtẽtilibꝰ subuenire, nisi in casu quo ad ista ex præcepto charitatis tenetur, i. in extrema necessitate vel quasi. facit gl. in c. quoniã. xj. q. iij. Quidã tamẽ, vt recitat gl. Ray. dicunt ꝙ non peccat si est occultus intrando ecclesiã & cõmunicando aliis: quia se prodere non debet, sicut nec alii debent eum prodere vi-

tando illum: sed nõ est simile, vt dicit: quia alii nõ possunt eum vitãdo corrigere, sicut ipse seipsum corrigere potest. Supplementum verò tenet ꝙ peccet quando est in mora petendæ absolutionis: non tamen debet se prodere: quia peccaret dando scandalum. Sed tu dic ꝙ cùm ista separatio sit ei inflicta in pœnam à superiore, ipse tenetur eam accepta re & seruare, etiã si sit occultus, licet alii ad hoc nõ teneantur, quia nõ sunt iudices eius, vt eũ eogãt pœnã subire: nec debent sine culpa habere tam graue onus. Si autẽ seruando mãdata se publicet, per accidens est: sicut se etiã publicabãt peccatores in lege veteri offerẽdũ determinata sacrificia ex mandato Dei: nec in hoc dabant scandalũ, cùm esset actus virtutis: sed dabãt scandalum virtualiter quãdo peccabant. ¶ Sextò, efficitur irregularis, si in aliquo ordine existẽs ingerat se diuinis: vt j. Irregularitas. j. §. xiij. ¶ Septimò, suscipi non potest ad religionẽ, secundũ Ray. nisi prius absoluatur. & de hoc §. Absolutio. v §. ix. ¶ Octauò, non potest eligere nec eligi. de app. cõstitutis. & si fiat secꝰ, electio ipso iure nulla est. de cõsue. cũ dilectus. & ix. q. j. nos. vbi etiã dicit gl. ꝙ vitiatur electio eligentium cum excommunicato. Item quia excommunicatus maiori, secundum Bal. est infamis. xvj. q. j. infames. & intelligitur de excommunicatione notoria. Infamibus autẽ portæ non patẽt dignitatũ, vt dicit regula iur. lib. vj. quod secundũ Pet. de Pal. intelligitur de dignitate ecclesiastica, & etiã laica. Vnde in regẽ vel Imperatorẽ eligi non potest. de elect. per venerabilem. ¶ Nonnõ, beneficium ecclesiasticum conferre nõ potest. de excess. prel. tanta. nec illud acquirere. de cle. excom. mi. postulasti. de æta. & quali. cum bonæ. nec de habitis aliquid percipere, quãdo est in mora petendæ absolutionis. de app. pastoralis. Secus secundũ Io. de Lig. si nõ est in mora. de cõcess. præbẽ. quia diuersitatem. & idem tenuit Sum. Pis. Nec videtur secundum istos, distinguẽdum vtrum excommunicatio fuisset iusta vel iniusta: sicut videtur distinguere Petr. de Pal. q dicit ꝙ si qs est iniustè excõmunicatus, vel facit posse suũ de impetrãda absolutione ab iniusta excommunicatione, in foro conscientiæ facit fructus suos: & etiam in foro contentioso debet cũ eo dispẽsari. Imò si fuit excõicatus tẽpore electionis vel confirmationis vel collationis beneficii, nõ potest accipere fructus, etiã facta cũ eo dispẽsatione, secundũ Petr. de Palu. quia requiritur noua collatio, cùm nullum fuerit sibi ius acquisitũ. Vnde si est, inquit, beneficium pertinẽs ad collationẽ episcopi, vel simpliciter, vel pro tũc, ratione delicti, quia cõtulit excommunicato: non sufficit eius dispẽsatio, sed papæ vel alterius, qui potest conferre ex certa sciẽtia. Et idem videtur tenere gl. in c. bonæ. de ætat. & qual. scilicet ꝙ episcopus non dispenset vt retinere possit beneficia, ad quæ erãt huiusmodi inhabiles tempore cõsecutionis. licet possit dici quòd loquitur de obtentis à papa. gl. tã in c. postulastis. de cle. ex. mi. dicit ꝙ ex quo nõ dicitur quis debeat dispẽsare, videtur potestas relicta episcopo. ar extra de sen. exc. nuper. & secũdũ do. Ant. de Bu. ibi, Gof. & Inn. hãc gl. sequitur. de tẽp. or. dilectus. quod Vernec in Spec. de delegato, limitare videtur dicẽs hoc nõ esse verũ in excõicato ꝓpter cõemptũ sedis apostolicæ. & Hostien. dicẽs hoc non esse verũ qñ ab excõicatione absoluere non poterat episcopus: ita ꝙ secundum eum, ille poterit dispensare, qui poterat ab excõicatione absoluere. Hæc autẽ gl. saltem limitata tenenda est: quia Pet. de Pal. non concludit nisi quando excommunicatus accepit beneficiũ ab episcopo scienter illud cõferente excõmunicato. Imò nec absolutus ex ipso facit suos fructus perceptos tẽpore medio, nisi cum eo super hoc specialiter dispẽsetur, secundũ eũdẽ: vel excommunicatio fuerit iniusta, aut nõ fuerit in mora. Si etiã per annum stet excõicatus, priuari potest omnibus beneficiis quæ habet. xj. q. iij. rursus. quod limitat glo. in c. cũ cõtumacia. de hær. lib. vj. & Inn. in c. cum bonæ. de æta. & qual. & d. Anto. in c. j. de iud. si excõicatus fuit pro causa criminali: secꝰ si ꝓ eiusdem: qa etiã si mille annis stetisset, priuari nõ posset. & gl. est singularis. i c. cõtingit. de do. & cõt. ¶ Decimò, est suspẽsus ab officio & beneficio. Vnde nec ligare potest, nec absoluere. xxiiij. q. j. audiuimus. nec beneficiũ cõferre: de cõcess. præbẽd. tanta. quãdiu tamẽ toleratur, valet quod fit ab eo: vt si prouideret alicui ecclesiæ, vel alicuius cõfirmaret electionẽ, secundũ Arch. qui argumentũ sumit vij. q. iiij. nõnne. nisi fortè esset notoriũ. Vnde dicit Richar. in iiij. dist. xv iij. ꝙ si irriti essent actus legitimi excõmunicatorũ latẽter: excõicatione detecta multi de suo statu dubitarẽt. Vnde mitior & rationabilior est opinio contraria, scilicet ꝙ in eo casu valẽt absolutiones eorũ, & beneficiorũ collationes, quãuis postea detegatur excõicatio eorũ. de excep. c. exceptionẽ. in gl. ar. de iure pa. cõsultationibus. Vide etiã §. seq. ¶ Vndecimò, interdictus est ei omnis actus legitimus: vt patet ex diffinitione excommunicationis. Vnde nec iudicare, nec accusare, nec testificari põt. iij. q. ij. §. euidẽter. imò iudices seculares cõpellẽdi sunt ab ecclesiasticis iudicibus repellere excõicatos ab agendo, patrocinãdo, & testificãdo in suis curiis: vt in c. decernimus. eo. tit. lib. vj. Et cõstitutiones vel sentẽtiæ factæ aut latæ ab eo, vel de eius mãdato, irritæ sunt ipso iure nũquã valituræ. de immu. ecc. aduersus. nisi non sit excõmunicatus publicè, valet enim iudicium habitũ coram eo, secundum Io. de Lig. Imò si plures sint iudices, non valet sentẽtia, si simul cũ vno eorũ excommunicato pronuntiant, secundũ Io. de Lig. de sen. & re iud. ad probandũ. quod secũdũ Pet. de Pal. in iiij. est verum. si est excõmunicatus publicè: vt in d. c. ad probãdum. quia facta & iudicata per excõicatũ occultè, valent. vn de & in spiritualibus nõ valet quod fit ab excõicato. de ap. constitutionem. & tamen quandiu tolerantur prælati excõmunicati occultè, valet quod faciũt. viij. q. iiij. nõnne. Vnde tenet collatio beneficii, & electiõis cõfirmatio, & absolutio i foro cõsciẽtiæ. hæc ex illo. & cõsentit Ric. vt §. priore dictũ est. & l. Barbarius. ff. de of. præt. vide j §. xxiij. in fi. §. xxiij. circa mediũ. ¶ Duodecimò. nõ põt ꝓcurator instituti. de prob. c. post cessionẽ. nec etiã cõstituere procuratorẽ. quinimo si eõitas cõstituit ꝓcuratorẽ, & excõicatus fuit inter cõstituẽtes, vt rector, vel principalis & expressus, scili cet in literis ꝓcuratoriis vel eius authoritate factus est procurator: vel si ipsa cõmunitas sciens ipsum excõicatum vnà cum illo constituerit procuratorẽ, nõ valet. de proc. c. fi. Si tamen excõmunicatus sit reus, bene potest se in iudicio defendere, & ad hoc procuratorem instituere. de iudi. c. intelleximus. & secundũ gl. si nõ inueniret ꝓcuratorẽ vel fidelẽ, potest etiã respõdere per seipsum: secus autẽ si sit actor, aut reconueniat. de proba. post cessionẽ. & melius de exce. cũ inter. ¶ Decimotertiò, obligati ei ex iuramẽto fidelitatis sunt absoluti. xv. q. vj. nos sanctorũ. & c. iuratos. Vnde si qs debet alicui in certo termino, & interim creditor ipse excõmunicatur, ei soluere nõ debet dum perseuerat in excõicatione, secũdũ Io. de Lig. & Bart. Bri. & Pan. sed secũdum Io. And. deponet debitũ in ædẽ sacram, vt detur absoluto. Ioan. tamen & Hug. dicunt quòd soluere debet. & credo verius: vt j. Excommunicatio. iiij. §. vlt. dubio xij. ¶ Decimo quartò, vti non potest sacramẽto matrimonii, id est, cõtrahere nõ potest matrimonium sine mortali, secundum Archi. tamen secundũ Io. de Lig. tenet si contrahat, & debitũ

redde

Universidad de Deusto
Biblioteca

reddere tenetur: exigere verò nõ debet: licet hoc Archi. nõ putet mortale. Nõ potest etiã vti sacramẽto ordinis, id est, nõ potest ordinare quo ad executionẽ, etiã si ignoret: vnde ordinati ab excommunicato etiam ignorãter, imò & occulto, secundum Pet. de Pal. indigẽt. dispẽsatione quo ad executionem ordinis, vt in c. fi. de eo qui renun. nec potest ordinari quo ad executionẽ. Vnde qui ordinatur excõmunicatus publice, siue ignoret ius, siue factũ, non suscipit executionem. de sen. excom. cum illorũ. Et addit Pet. de Pal. q̃ ratio diuersitatis in episcopo excõmunicato occultè, cui⁹ absolutio in sacramento pœnitentiæ tenet, non autẽ ordinatio quantum ad executionem, est: quia episcopus ordinãdo se habet vt causa vnica communicans, scilicet formã eo modo quo habet: vnde executionẽ nõ confert, cùm eã non habet: sed in pœnitentia se habet vt æquiuocũ instrumentum in conferẽdo gratiã, etiam si eam nõ habet: ideo tenet absolutio. ¶ Decimoquinto, nõ potest administrare temporalia vel spiritualia: sed tamen tenet contractus per eũ factus nomine ecclesiæ vel nomine proprio, secundũ Ioã. de Lig. de quo j. §. xxiij. & subditi tenẽtur ei obedire, secundũ Io. de Li. quãdiu toleratur ab ecclesia. viij. q. viij. nonne. alii tñ contrariũ tenẽt. ¶ Decimosextò, nõ valẽt literæ impetratæ à papa per eũ super alio articulo quã excõmunicationis vel appellationis: vt in c. ipso iure de reseri. lib. vj. nec post absolutionem vti potest impetratis pendente excommunicatione, & post litis contestationem opponi potest exceptio excommunicationis: & eo repulso ab agẽdo currit præscriptio contra eũ, si est in mora petendi absolutionẽ: & si præscriptum sit, nõ dabitur ei restitutio. Io. de Lig. Nec potest quis pacto tacito vel expresso adstringi ad participandũ ei, nisi in casibus iure expressis. idẽ. ¶ Decimoseptimò, infamis efficitur. vj. q. j. infames. quod tamẽ Bal. refert ad excõi cationem notoriam. ¶ Decimooctauò, secundum aliquorum episcoporũ statuta tenetur soluere pro singulo die vnũ grossum antequã absoluatur. quod quidem licet videatur simoniacum per c. ad nostram. & c. nemo. de simo. tamẽ Hostien. & Ioannes And. in c. ad aures. de simonia. dicunt licitum esse. quod verum est intelligendo hoc esse in pœnam & non in pretiũ, & vt citius quærat absolui. ¶ Decimononò, condere non potest testamentum, secundũ aliquos: sed tamen verius est q̃ potest: vt no. Alb. in. l. j. C. de hær. instit. & Gard. in c. quanquam. de vsur. lib. vj. & Pan. in ca. ad probãdum. de re iud. quia æquiparatur relegato. ¶ Vicesimò, sic decedens non potest in ecclesia vel loco sacro tumulari: quia cui non communicamus viuo, nec mortuo communi care debemus: de sepul. sacris. nec ꝑ eo oblatio suscipi, nec publica oratio fieri, sicut nec pro eo viuo. quod verũ est, nisi in eo signa cõtritionis ante mortẽ apparuerint: quia eo casu absoluetur post mortẽ. & fieri poterũt pro eo omnia prędicta. xxiiij q. ij. sane. secreta tamẽ oratione orari potest ꝑ excommunicatis, secundũ Pet. de Palude. quod intelligunt aliqui etiã intra canonem missæ in memento. vide §. Excõmunicatio. j. in prin. ¶ Vicesimoprimò, eius cadauer nõ facit locum religiosum, vt cadauer fidelis non excommunicati, secũdum Io. de Lig. & sepultum in cœmeterio, si discerni potest, exhumatur, secundũ Archi. Sed intellige nisi absoluatur, vt dictum est §. Absolutio iij. §. xj. ¶ Vicesimosecundò, nõ potest baptizare soleniter paratus, sed efficitur irregularis per hoc, secũdũ Gul. Dur. si tamẽ baptizat aliter, vt in necessitate, secus eo modo quo de malo ministro dicẽ est Baptismus iij §. iiij. ¶ Ad† maiorẽ tamen prædictorũ euidentiã. xxiij. quæritur vtrũ valeãt cõtractus facti per excommunicatum maiori excommunicatione? Et dico q̃ multiplici distinctione opus est. ¶ Prima est, q̃ aliquis est excõicatus publicè, id est, notorie: alius verò occultè, q̃ scilicet secundum communem opinionem hominum habetur pro nõ excommunicato, vel pro absoluto. ¶ Secũda est, q̃ ciuile officiũ est duplex, scilicet publicũ: vt tabellio, tutor, & etiã procurator: quia eius actus est cõmunis: vt in c. post cessionem. de probat. & priuatum, vt emptor, & venditor. ¶ Tertia est, q̃ officium publicum est duplex, scilicet publicum authoritate & vtilitate, id est, quod communi authoritate fulcitur, & ad communem vtilitatem ordinatur, vti tabellionatus: & publicum authoritate, sed vtilitate priuatum: vt tutela, quæ ad priuatã pupilli vtilitatem ordinatur. ¶ Quarta est, q̃ actuũ quidam sunt spirituales, id est, desce dentes à spirituali authoritate, vt baptizare, absoluere. quidam non spirituales: vt emere, cõmutare. ¶ Quinta est, q̃ actuũ spiritualium quidã sunt, in quibus imprimitur character: vt baptizare, ordinare. quidã, in quibus nõ imprimitur: vt absoluere, & conferre beneficia. ¶ Sexta est, vt quòd actuum spiritualiũ, in quibus non imprimitur character, quidam sunt publici, & communes: vt absoluere, cõferre beneficia, & excommunicare. quidã verò priuati: vt eligere, quod licet quo ad capitulũ ad officium publicum pertinere videatur: tamen quo ad singulares non est officiũ publicũ, sed pertinet ad canonicatũ: quia nõ quilibet canonicus habet officium publicum. ¶ Igitur, secundum Richar. in iij. dist. xviij. ar. vij. q. j. dist inguendũ est de publicè & occultè excommunicato. & dicendum est q̃ si quis est excommunicatus publicè, nõ valent gesta per eum. Sed intellige primò de gestis ratiõe officii publici authoritate & vtilitate similiter, vel etiam authoritate sola: vnde nõ tenẽt actus publici, & ciuiles: puta, quia tutor existẽs interponit authoritatẽ alienandi, seu suscipit procurator is officiũ, aut administrationem bonorũ ecclesiæ, aut alienat ecclesiastica bona, aut conficit instrumẽta, siue laudũ profert vt arbiter: quia tales actus sunt publici. Secus si compromissum est in eum vt in arbitratorem: ita q̃ arbitramẽtum accipiat effectum ex cõsensu partiũ, nõ ex vi sententiæ: vt quando partes ad cõcordiam reducit: quia talis actus tenet ex consensu dicto partium. Ratio prædictorũ est: quia† excommunicatus suspensus est ab omni administratione rerũ ecclesiæ, & ab omni officio & actu publico, etiã in ciuilibus: vt in c. pia. de excessi. vj. vbi dicitur q̃ est priuatus omnibus actibus legitimis. Intellige primò quando est notorium. Intellige secundò quantum ad actus spirituales, in quibus character imprimitur: quia licet teneant quantũ ad impressionẽ characteris, non tamen quantũ ad executionẽ officii, si est character ordinis. Intellige tertiò etiam quantũ ad spirituales, in quibus non imprimitur character. Fallit autem illud dictũ in actibus priuati officii ciuilibus: vt qa emit, vẽdidit, depositum locauit, & aliter suo nomine cõtraxit: quia secundũ Inno. in c. veritatis. de do. & cont. omnia talia & similia valent: & pro his excõicatus procuratorẽ constituere potest, secũdũ aliquos, ad negotia: & consentit Inn. Pan. ibi, dicens quòd iura distinguentia inter publicè & occultè excommunicatum, procedunt in his, quæ regũtur ratione publici officii ratione publicæ vtilitatis: in gestis verò ratione priuati officii cessat illa distinctio. Sed tñ in istis alia oportet vti distinctione secundũ glo. Ray. dicentem q̃ tenet contractus, ex quo alter transit in alterius seruitutẽ: vt cum quis dat se in arrogationem alicuius excommunicati, vel se vendit in seruũ, aut contrahit matrimoniũ cum persona excõmunicata: in quibus possent sibi inuicem contrahentes communicare tempore excõmunicationis: sicut, inquit, cũ quis excõ-

icatus recipit in monasterio ad professionẽ, aut recipitur ab excõicatis: credo q̃ possent inuicẽ cõicare secundũ quod excõmunicatis regularibus solet ab aliis fratribus cõicari. In aliis aũt cõtractibus etiã distinguẽdũ est: quia. inquit, si cõtrahens nõ obligat se ad cõicandũ excõicato, licet mortaliter peccet cõtrahẽdo: tamẽ tenet cõtractus: vt si q̃s vẽdat excõicato, & tradat aliquid statim sumpto pretio: si aũt obliget se ad cõicandũ ei tẽpore excõicationis, vel in casu nõ cõcesso, nõ tenet: vt si q̃s excõicato iuret se vẽditurũ ei aliquid aut locaturũ aut seruitutũ, vel hmõi: q̃a illicitũ promittitur. Si verò iurasset se facturũ aliquas operas, post excõicationẽ teneretur: licet sic iurãdo peccaret, hæc ex glo. Cui† addo breuius q̃ in oibus cõtractibus ratione priuati officii cõtrahẽdo q̃s cũ excõicato peccat, q̃a cõicat: nisi ille esset in extrema necessitate vel quasi, & cõtraheretur super necessariis ei: q̃libet tamẽ talis cõtractus ex sua natura est validus de se, vt patebit. §. sequẽti ex dictis Inn. sed per accidẽs q̃dẽ nõ tenet: q̃a tota promissio est sup illicito: vt quãdo ꝑmittitur aliq̃d, ad q̃d sequitur excõicato tota cõpleda intra tẽpus excõic. q̃a in malis ꝑmissis rescinde fidẽ. Si verò cõicatio cõpleri posset etiã post excõicationẽ & tẽpore excõicationis: tenet pro primo, nõ pro secũdo. Vnde dictã glo. q̃tũ ad aliq̃d nõ appro bo. Si verò excõicatus sit q̃s occultè, inq̃t Richa. tunc valent gesta eius prætextu publici officii: quis eius excõicatio postea fuerit detecta. Et cõsentit Inno. & Pan. in d. c. veritatis, dicẽs q̃ gesta ratione publici officii valẽt si excõmunicatus erat toleratus, ita q̃ cõmuni opinione habeba tur pro nõ excõicato l. Barbarius. ff. de offi. prætо. iij. q. j. §. verũ. Ex quo dicto in eo. c. infert q̃ valet alienatio rei ecclesiasticæ facta per excõicatũ toleratũ: & instrumenta cõfecta: & tandẽ concludit q̃ gesta ab excõicato tolerato regulariter tenent fauore iuris publici & publicæ vtilitatis: quia dignitas videtur exercere, quæ nõ est excõicata, & nõ persona: per d. l. Barbarius. & hoc cõiter tenetur per doct. Sed tamẽ ipse Pan. videtur limitare ista in d. c. post cessionem. de proba. quia regulariter sunt vera, si officiũ est publicũ authoritate & vtilitate: sed si authoritate tãtũ, nõ valent generaliter: quia si erat excõicatus tẽpore assumptionis officii: vt quia excõicatus fuit cõstitutus procurator, nõ valent generaliter: secus si fuit excõicatus post cõstitutionẽ: quia tenent, nisi excipiatur, vt dicit: aliàs autẽ valent regulariter, vt dictũ est. Et hoc intellige etiã de omnibus actibus spũalibus, in quibus nõ imprimitur character, si sunt publici offi. & etiã in quibus nõ imprimitur, excepta executione, vt s̃ dictũ est: sunt tamẽ primi retractandi, si is, in cuius fauorẽ sunt facti, erat cõscius de excõicatione: secus de his, in quibus character imprimitur, modò sit impressus. Imò dicit Pan. in c. ad prodãdũ, de re iud. de mẽte Inn. in c. j. de schisma. q̃ spũalia etiã sacramẽta ab excõicatis collata & schismaticis & hæreticis, & similibus in forma ecclesiæ illa cõferentibus habẽt oĩmodã vim suam: ex quo ab ecclesia tolorãtur: & sia ordinati ab istis recipiũt nedũ sacramẽtũ, sed etiã executionẽ absq; alia dispẽsatione. Sed glo. ix. q. j. tenet cõtrariũ, & Ioã. Cal. quantũ ad executionẽ: & sic s̃ determinatũ est. Qui tamẽ vellet tenere opinionẽ Inno. quæ videtur valde æqua, vbi quis nõ potest sine magna incõmoditate recipere hæc ab aliis, & isti tolerantur, & secũdũ cõem opinionẽ hominũ non toleratis: & q̃ licet non habeant executionẽ, tamen eam conferunt vt instrumenta Dei, licet mortua. Sed† de excõicatione lata ab excõicato occulto dubium est an teneat ratione officii publici. & Pan. in d. c. veritatis. dicit q̃ post factũ ad pœnã irregularitatis vitandam non valeat, Et si tenent gesta ex officio publico: multò magis officio priuato, si nõ sunt spiritualia: cũ etiã talia teneant in excõmunicato publicè: si tamen sunt spũalia, vt electio, nõ tenent etiã in occultè excõicato siue tolerato, secundũ Inn. & Ioã. And. & Cal. & idem est de impetrãte rescriptũ ad propriũ commodum. ¶ † Est etiam xxiiij. dubium vtrum excõicatus contrahendo in priuato officio, in nõ spũalibus, obliget sibi alium: Et dico secundũ Hostien. q̃ non: quia cõtrahendo potest, inquit, suã cõditionem deteriorare, nõ meliorare: vnde obligatur alteri, & nõ obligat sibi alterum. Sed verius videtur quod dicit Inn. scilicet omnes cõtractus initos cum excõicato etiã scienter & durante excõicatione tenere: & ex eis agi contra excõicatũ: licet ipse durante excõicatione agere nõ possit: licet post absolutionem: & ipsum posse agere de contractu inito dũ erat excõicatus. xj. q. iij. quoniam multos. in fi. & in cap. si verò. eod. titu. & consentit Veruec. ac Sum. Confess. eod. titu. quæst. cxxxiij. ¶ † Ex prædictis patet de causa finali excommunicationis: quia proxima est pœna multiplex: remota, & principalis est emendatio.

Rursus de Excommunicatione quartò, id est, de minori in se.

1 *Excommunicatio quarto modo considerata, id est, minor, quid sit*
2 *Excommunicatio minor, quo ad eius vim obligatoriam decem modis hic contrahi dicitur.*
3 *Excommunicationis minoris quis effectus principalis sit.*
4 *Excommunicatione minori excommunicatus, & irregularis, quo ad beneficij obtentionem, num paru sint iuris?*
5 *Excommunicatus minore, sacramenta percipiendo duntaxat, num peccet: an verò etiam conferendo? nume. sequen.*

1 EXCOMMVNICATIO† quartò, scilicet minor, vt plenius innotescat in se, & in sua virtute, & in suo effectu, & quo contrahatur, sciendũ est primò q̃ excõicatio minor, secundũ Sanct. Tho. est separatio à participatione sacramentorũ, & quo ad ecclesiã. intellige à participatione pasiua: quia peccat ea recipiendo: & carẽt effectu vltimato, id est, executione quado imprimitur character: vel etiã proximo, quãdo nõ imprimitur: vnde absolutus à peccatis sic excõicatus tenetur iterum ad confessionẽ in genere vel specie. Quo ad Deũ verò intellige etiã à participatione actiua, scilicet quia cõferẽs sacramẽta sic excõicatus scienter, peccat mortaliter: sed non quo ad ecclesiã: quia illa habent omnimodũ suum effectũ: quia nõ est iurisdictione priuatus: vt in c. si celebr. de cle. ex. mi. & ideo si sunt duo excõicati minori: alter alterũ potest absoluere, secundũ Pan. in c. duobus de sentẽt. excõic. Vnde alii diffiniunt, q̃ est separatio à perceptione sacramentorũ. ¶ † Sciendum 2 Excõ & contrahitur quantũ ad Deum pro quolibet mortali etiã occulto. xj. q. iij. audi: inquãtũ tali nõ licet participare in sacramẽtis actiue vel passiuè: sed quo ad ecclesiam quæ priuat aliquo effectu sacramentorũ, puta executione ordinis, etiã post contritionẽ ante absolutionẽ & validitatem absolutionis sacramentalis: quando excõicatio est ex parte suscipientis, incurritur ipso iure multis casibus. Primò cùm quis cõicat excõmunicato in casibus non concessis. iiij. miror. & cap. si quis inuentus. ibi donec in conuentu admonitus & generaliter quãdo violatur ecclesiastica immunitas: vt in c. cùm pro causa eod. titu. iuncta glo. in canonica. xj. quæst. iij. Aliquando tamen per sacrilegium

Universidad de Deusto
Biblioteca

incurritur maior: vtsi inferatur iniuria eccl esiasticæ pœnæ: vt in c.nō dubiū.eo. tit. vel si incēdatur aut frangatur ecclesia: vt in c.cōquesti.eod.tit. ¶ Tertiò, cùm quis præcipuè clericus, est notorius fornicator: vt in c.vestra.de cohabi.cle. Et hic secundū Host.& Ioan. And.celebrando efficitur irregularis: oppositū autem sentit Inn.in d.c.si celebrat: sed Pan.ibi dicit q tota difficultas cōsistit in videdo an sit directè suspēsus ab homine, vel canone in pœnam, an certè sit suspēsus indirectè: quia alii, phibētur ab eo audire diuina, vt facilius resipiscat. Et refert se ad not.in d.c.vestra. vbi cōcludit q efficicitur irregularis notorius fornicator & indubitabilis aliàs secus. & de hac materia suprà Clericus ij.§.& j. irregularitas.§.xiiij. ¶ Quartò, cū quis est simoniacus: vt in c.tāta.de simo. hodie tamē in casu isto videtur excōicatio maior: vt patet p extrauagātes Martini quinti & Euge. quarti. sed de hoc j. Simonia.§. xix. ¶ Quintò, cū quis recipit ecclesiā de manu laici. xvj. q.vij. si quis dēinceps. &tam is qui dat, q̄ is qui recipit debet excōicari maiore: de iure patro. prærerea. Dicit tamē glo. Ray. q̄ quantū ad istum casum illi iuri derogatur in multis partibus per cōtrariā consuetudinē: quia reges & principes in aliquibus ecclesiis dāt decanatus & alios personatus & præbēdas: & illi, quibus dant, p episcopū nō instituūtur. hæc glo. Sed hæc cōsuetudo nō excusat, cùm sit mala. viij. dist. mala. imò potius grauat: quia est cōtra ecclesiasticā libertatē: & cōsoquēter, vt videtur, inducit sententiam maioris excōicationis contra seruātes aut seruari facientes: vt in c.nouerit.eo.tit. ¶ Sextò, secundū quosdam, quādo quis in bello iniusto exercet artē balistariorū vel sagittariorū. de sagit.artem. sed ibi non fit mentio de excōicatione maiori vel minori: sed prohibetur illa ars sub anathemate. quod ppriè est excōicatio maior. Sed secundū glo. non est canon latæ, sed ferēdæ sententię: & intelligitur in bello iniusto. Veruntamē quia bellū iniustū si sit notoriè iniustū, est crimen notoriū: ideò tunc incurritur excōicatio minor, iuxta dicenda in casu ix. ¶ Septimò, in dissidentibus & pauperū oppressoribus, manifestis raptoribus, publicis vsurariis, & meretricibus, qui largè dicuntur excōicati, inquantū oblationes eorū ad altare nō recipiuntur. & intellige in omnibus his quādo sunt publici. ¶ Octauò, in his, quibus denegatur ecclesiastica sepultura, de qua j. Sepultura. iiij. vt sunt q in torneamēto moriuntur: quia nō sepeliuntur in cœmeterio, etiā si pœnituerint: vt j. Torneamentū.§.j. & idem dici posset de eo qui nō cōfitetur semel in anno. de pœ.&re.omnis. ¶ Nonò, in quolibet notorio peccatore. dist. lxxxviij. neque.& dist. xcv. illud. xiii. q.ij. pro obeūtibus. de cōse dist. ij pro dilectione. Oēs prædictos casus ponunt Ray.& Inno. qui etiā concorditer dicunt q̄ in eis absolui quilibet potest à pprio sacerdote, id est secundū Host. ab eo. qui absoluere potest à peccatis. & hoc etiā si ipse esset excōicatus minori: vt in d.e.duobus. eo. tit. non aūt ab alieno: vt extra eo. nuper. & idem S. Tho. in. iiij. dist. xviij. ¶ Decimò, infligi pōt minor excōmunicatio ab episcopo & quocūq; ecclesiastico inferiori, extra de offi. ord. ab ecclesiarū. & hoc siue pro cōtumacia: vt v.q.ij. præsenti. & ij.q.ij. audi. siue etiā pro aliis culpis: itēsiue simpliciter: vt de pœ. dist. j. in actione. siue ad tēpus. dist. lxxxvij. tanta. Sed tamē hodie
3 ab homine nō est in vsu. ¶† Est etiā sciendū tertiò q̄ effectus minoris excōicationis principalis est q̄ talis remouetur à participatione sacramentorū: & si se immisceat, peccat mortaliter, licet nō incurrat irregularitatē, etiam si celebret: peccat etiā sacramenta conferēdo: licet ab eo collata nō careant virtutis effectu. Nō prohibetur aūt eligere, nec exercere ea, quæ sibi cōpetunt ratione iurisdictionis: sed tamē si talis electus fuerit sciēter, irritāda est electio eius: vt in c.si celebrat. de cle. exc. mi. vbi dicit Pan. q̄ est inhabilis ad cōsequendū officiū, adeò q̄ electio de tali facta nō valet: & secundū Inno. nec dignitatē nec canonicatum consequi potest, nisi prius pœniteat & absoluatur. Et ratio ibi in tex. redditur: quia eligitur ad susceptionē sacramentorū qua priuatus est. Ex quo elicitur q̄ phibitio omnis actus impedit omne, per quod venitur ad illū. l. oratio. ff. de spon. ¶† Circa prædicta, dubia nōnulla cōsurgunt. ¶ Primū est. vtrū sit simile de excōicato minore & irregulari quo ad beneficiū obtinendū? Et dico q̄ glo. Ray. dicit colligi ex supradictis q̄ excōicatus minore potest excōicare & absoluere: & si fuerit electus ignoranter, valet electio, modò ignorātia fuerit probabilis: sed si fuit crassa, & collatū sit ei beneficiū, indiget dispensatione vt illud retinere possit. & idē dicit esse de interdicto ab ingressu ecclesiæ & officio diuino: de irregulari verò qui beneficiū recepit dum esset irregularis, puta q̄ impetrata dispēsatione super irregularitate, aliā nō indigeat: nec esse simile de excōicato vel suspenso sentētia hominis vel iuris: quia irregularitas nō est nisi quoddā impedimentū ex defectu sacramēti vel canonica institutione, puenies. Sed quibusdā aliis videtur esse eadē ratio in irregulari: quia similiter est inhabilis ad executionē officii sine dispēsatione: vt in c.cum illorū. de sent. excom. Et ista est ratio, quæ videtur pōderari in d.c.si celebrat. & quia, ppter officium datur beneficiū. de prēben. cum secundū. Sed primū est verius: quia ista inhabilitatio excōicati est in pœnam peccati: irregularitas aūt potest esse sine culpa: & irregularis nō est separatus à perceptione sacramētorū: licet celebrare nō possit. Glos. etiā in d.c.si celebrat. dicit q̄ etiā si eligatur ignorāter, nō valet electio: quia ignorātia eligentium nō habilitat illū. Sed primū est verius: tum quia quasi clarè habetur ex text. qui nō specificaret de electione scienter facta, nisi aliter sentiret de oppositā: tum etiā quia aliter sequerentur infinita scandala: vt si cōfirmata electione ignoranter facta diu pòst excōicatio detegatur: quia nō tenebunt absolutiones factę ab eo in foro animę, nec pacta facta nomine ecclesiæ, & huiusmodi. ¶†Secundum est, vtrū excōicatus minore peccet solùm percipiendo sacramēta? Et dico q̄ secundū Inno. peccat etiā ea conferendo: licet subditi ab eo recipere nō prohibeantur. Hostiensis verò dicit q̄ conferendo nō participat, id est, partem capit: quia nō ad suam, sed aliorū vtilitatem confert. quod no sic est intelligendū, quasi Hostien. velit dicere q̄ non peccet: quia text. esset expresse in contrariū in d.c.ti celebrat Sed vult dicere q̄ illud participiū, non est illud quod ecclesia prohibuit, sed illud quo percipitur aliquod sacramentū. quod etiam Ioan. de Lig. clarius exprimit dicens q̄ est separatus à participatione sacramentorū passiua tantum: ita q̄ recipere non potest sacramenta. quod etiam dictum nō sic est intelligendū, quasi non sit ei prohibita participatio actiua, id est, collatio sacramentorū: sed quia nō est ei prohibita in ordine ad alios, quasi non habeant omnē suum effectū. quod est esse separatum quo ad Deū, non quo ad ecclesiā. Gul. aūt separationē à participatione passiua extēdit vsq; ab osculū pacis in missa, quod est loco cōionis. Sed hoc Pet. de Pal. in di. xviij. iiij. rōnabiliter improbat: q̄ a est, inquit, separatus à participatione sacramētorū, nō aūt diuinorū. Vnde potest ecclesiā officio re, & audire missam, & ad osculum venire: quod o fere Iam

lū est benedicti panis datio: ideo successerūt loco cōionis, vt ad istā nō admitterētur indigni. Et intēdit Petrus q̄ indigni sacramēto admittūtur ad ista q̄ pro eis excogi-
6 tata sunt, tanq̄ minori. ¶ Tertiū † est, vtrum talis ecclesiā possit intrare? Et dico q̄ circa hoc multi doct. scrupulo- se scripserūt Canonistarū more tutiorē viam cōsulentes: quia Ray. dicit q̄ ecclesiā potest intrare ad orandū, præsertim nō cōsecratā, & videtur nō peccare: licet tutius agat nō intrādo & forsitan etiā ad horas dicēdas cū aliis, dum tamen nō ad missam, aut si ad missam, nō ad osculū, quod est quasi loco cōmunionis. Et idē Gof. dicēs q̄ audire potest diuina præter missam: sed securius facit abstinens ex deuotiōe. Multi etiā alii similia scripserūt: sed veritas est quā docet Pet. de Pa. dicēs q̄ est separatus à sacramētis, nō à diuinis: vnde intrare pōt ecclesiā, & ad missam audiēdā & horās cū aliis dicēdas. quod Gul. concedit, & ad osculū pacis, quod Gul. negat. vnde & glo. Ray. dicit q̄ etiā missæ poterit interesse, modò ibi nō cōicet. Potest ergo iste cum aliis participare in diuinis, & à fortiori in ciuilibus.

Rursus de Excommunicatione quintò, id est, de participatione cum excommunicatis.

1 *Excōmunicatio minori cōmunicans aut participans nullam sententiam, aut peccatum incurrit. Ea enim in tertiam non permeat personam: secus si maiori. Et quid si maiori excōmunicatus parti satisfecerit, aut cū illa aliter conuenerit, nōdū tamē absolutione acceptā? Et quid dū ad cuius absolutionis petē le causa perficiscitur?*

2 *Vitari nū debeant hi, de quibus excōmunicati non sine, à doctoribus dubitari solet? Et quando? Item quæ excommunicatis denegantur: vsque ad num. 4.*

3 *Sacerdos si missa incœpta occultum excommunicatū in ecclesiam ingressum deprehendat: an missam dimittere debeat? Et quid sit publicus, quid tum sacerdos efficere debeat?*

4 *Participato & cōmunicato cum excōmunicatis, num aliquando licita sit, & quibus casibus. Et ibi, quod quinque casibus, hoc vers. cō eius: vtile, lex, hūile, res ignota, necesse. quæ hic fuse explicātur.*

5 *Communicatio omnis cum excommunicato quæ sit pro damno cōmunicantis vitando, communicantem excusat. Et an excommunicatus humanitatis gratia aliquid dandum sit?*

6 *Communicatio respectu eorum, quæ suprà dicuntur: Os, orare, vale, &c. quot casibus illicita sit: & in quid incurrant cōicantes?*

7 *Excōicati nōdum nūtiati, an hodie vitari debeant? Et in hoc refertur Cōsilij Cōstantiēsis cōstitutio, quæ gratiosa & misericors est.*

8 *Ciuitas vel collegium, an excommunicari debeat. Et tum qualis publicatio esse debeat? Et qualis respectu interdicti & suspensionis aduersus communitatem?*

9 *Interdictum ecclesiasticum non publicatum, an quis obseruare teneatur? Et quid si ciuitas sit interdicta? Item quid sententia generaliter lata?*

10 *Papa, aliusve prælatus, num excommunicato à se, suisve inferioribus communicantes, excōmunicationem incurrant? Et an omnia quæ in Apostoli doctrina sunt, propriè ac strictè de iure diuino sint? Et in quibus Papa dispensare nequeat, & in quibus sic?*

11 *Delegatus num maiori excommunicatione eos excommunicare queat, qui à se excommunicato participant?*

12 *Vendendo, aut emendo, num quis excommunicati seruo, contrahere possit: & an ab vxore, vel familia excommunicati aliquid accipere? nu. seq.*

13 *Prædicatores num passim cū excommunicatis participare quant: & ab his aliquid accipere: & id quibus ex causis?*

15 *Legatum ab excōmunicato, an licitè accipiatur, Et quid de mortuario ab huiusmodi dato?*

16 *Fratres, num eo casu de quo hic, eleemosynas rectè accipiant?*

17 *Patres ac domini, si filiis ac seruo excommunicatis participent, nū excusentur? Et in quibus licitè cōmunicēt eis, ac participēt? 11.*

18 *Vasalli dominis excommunicatis, communicantes, num aliquam excusationem promereantur.*

19 *Iudicibus, ac Aduocatis excommunicatis in iudicio consistendo, an quis licitè communicet? Et ibidem, quòd quandoque requirere non modò licet, sed & necesse est quamquam in certis casibus cōmunicatio licita non sit.*

20 *Episcopus si excommunicato à se in crimine damnato, vel criminoso communicet, num eandem sententiam incurrat?*

21 *Soluere, qui iuramēto adstrictus est certo termino soluere: an si ille cui adstrictus est, interim excōmunicetur, eidē soluere teneatur?*

22 *Participando ac cōmunicando in diuinis, excōmunicatus, an semper eadem sententia, aut etiam maior incurratur? Et quid si in hac communicatio per metum fiat. nu. seq. Et ibidē an prælatis mortem, aut verbera subire præcipientibus, obedire subditus necesse habeat? nu. seq.*

24 *Sacerdos, cui iudex aliquem excommunicatum denuntiare mandat, num mox visis literis, eundem vitare teneatur? Et excommunicatus qualiter vitandus sit: nu. seq. Et quem semel excommunicatum sciuero, num is semper & vbique vitandus sit. nu. 26.*

27 *Excommunicati domo, nū mihi vti liceat? Et aliquem excōmunicatū esse, quomodo credere debeā, vt exinde eundē deuitē? nu. seq.*

29 *Participationis cum excommunicatis prohibitio, an ad mortuos quoque extendatur?*

EXCOMMVNICATIO † quintò, quo ad participationem cum excōicato, vt plenius innotescat, sciendum est primò q̄ excommunicato excōicatione minori participas, nulla sententiā incurrit vel peccatū: & hoc est quod cōmuniter dicitur q̄ excōmunicatio: scilicet minor, non transit in tertiā personam. xj. q. iij. quoniā multos sed excōmunicato excōicatione maiori nō licet participare vel cōmunicare cū aliis fidelibus, vt dictū est, Excōicatio. iiij. nec etiā licet aliis cōmunicare cum eo: quia, sicut dicit Fabianus papa, apostoli statuerunt dicētes cū excōicatis participandū non esse. xj. q. iij. sicut. & idem habetur in duobus c. sequētibus. & cōtrafaciens, statim est excōicatus ipso facto, vt ibi in c.cū excōicato. & hoc aliquādo maiore, aliquādo verò minore: vt j. Et hoc participādo ante eius absolutionē etiā si cōpositum fuisset cū aduersario, vel satisfecisset pro iniuria: etiā si vadit pro absolutione: aut nō sit adhuc denūtiatus. extra eo. cū desideres. secundū Ray. Sed intellige iuxta dicēda. j.§. iiij. Imò etiāsi iā iurasset stare mādato alicui⁹ episcopi ante absolutionē participās, etiā si esset ipse episcopus q̄ excōicauit, incidit: quia nec participare illi pōt ipse, nec participādi licētiā dare. extra eo. nuper. xj q. iij. excōicatos. Ēuti tū ad curiā, p absolutiōe vendi pōt, & pretiū recipi, & cōicari in pertinētibus ad vi
2 quibus dubitatur à doctoribus an sint excōicati, vitari nō debēt, nisi post sentētiā nō suspēsam appellatiōe. Sūt aūt, secūdū S. Tho. in iiij. di. xviij. & secūdū alios Theolo. & Canon. ea, in quibus participatio aliàs licita, nō tenēt, quę his verbis cōtinētur. Si p delictis anathema qs efficiatur, Os, orare, vale, cōio, mēsa negatur. ¶ Os, inq, negatur primo, id est: osculū, secundū S. Tho. & consequēter locutio, secundū alios: quæ solet esse inter amicos: sub qua cō cōprehēduntur, secūdū Gul. & Hug. in c. quoniā multos. xj. q. iij. etiā literæ receptæ vel missæ, & nuntij, & munera, quæ, vt idē Gul. dicit, qui ab excōicato recipit, reddere nō tenetur: sed ex cōsilio sunt dāda pauperibus, vel remittendā ad tuborē excōmunicati. ¶ Et secundò orare, scilicet cū eo negatur vel prohibetur. Et per orare, intelli- *Quæ negātur licet cū excōicatis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ge nõ solũ participare in diuinis & sacramẽtis, sed etiam audire orationes, vel diuina: vnde si ecclesiã ingressus ibi se firmat, alii tenẽtur aut exire, aut exitũ eius procurare, si est excõicatus publicè, secũdũ Ray. xj.q.iij. sicut apostoli. & intelligẽ si intrat causa orãdi vel audiẽdi diuina. Si verò occulte, quia scilicet à paucis scitur, & non cõiter: qui hoc sciũt, exibũt secretè & cautè si possunt, vt eius manifestatio nõ sequatur: aliàs nõ exibũt. vj.q.ij. si tantũ. quæ tamen secundũ Inn. nõ sunt intelligẽda, si in ecclesia sit nõ causa orãdi, sed pro alio negotio: qa tũc, inquit, nõ video quare orare nõ possim in eadẽ ecclesia: licet contrariũ teneat Ho. Nõ intelligũtur etiam prædicta de prælato hoc sciẽte secũdũ aliquos, quia debet eũ secretò monere: & si nõ audit, publicè increpet quãdo hoc potest probare: quia iste videtur esse ordo in correctione fraterna institutus à
3 Domino. Circa missam † tamẽ secũdũ Ray. nota ꝙ si ea incœpta intrat, & est occultus: sacerdos missam dimittere nõ debet. vij.q.j. nihil. Si verò est publicus, moneat eũ publicè: & si nõ vult exire, nec cõmodè põt expelli, & canonẽ sacerdos nõ ichoauit anteꝙ illũ viderit. missa dimittatur. ar. xxiiij.q.j. ois. & canonẽ dico incipere à Te igitur: secũdũ Arch. de cõs. di. ij. de hymnis. licet secũdũ aliquos Ho. & Inn. teneãt ꝙ à cõsecratiõe. Si verò iã canonẽ inchoauerit sacerdos, procedat in officio simul cũ sibi assistẽte aliis oibus exeũtibus. Et finito canone ac sumpto sacramento anteꝙ dicatur posteõio, moneat eũ vt exeat: de cõse di. ij. relatũ. & cõcordãt Host. & Gof. Q uòd si nõ vult exire põt eiicere eũ, etiã si sit clericus. Sed limita, si hoc põt sine sanguinis effusiõe. ar. extra eo. veniẽs. Aliter recurrere põt ad brachiũ seculare, secundũ Supple. etiã si videat futurã sanguinis effusionẽ, ar. extra de homici. postulasti. secũdum Host. Sed hoc Sum. Angel. eiusdẽ ordi. negat, & Ros. nõ tenet, & valde rõnabiliter: qa si nõ debeo exponere sanguinem meũ pro nõ participãdo in diuinis, vt dicetur: multo minus licet fundere alienũ, & violare locũ sacratũ. Et si eiici nõ potest, in sacristiã rediens dicat orationẽ & postcõionem, & quæ restabãt, secundũ Host. & Gof. ¶ Et tertiò aue, id est, salutatio, sub qua secundũ Sanct Tho. videtur includi locutio: & secundum alios etiã resalutatio prius salutãtis ineluditur. Imò si ei licitè scribatur in casibus, de quibus ſ. nõ est salutãdus, sed loco salutationis scribatur: spiritũ cõsilii sanioris, secundũ Archi. Si quis tamẽ ab eo salutatur, respõdere potest: Deus vos emẽdet, vel huiusmodi, secundũ Arch. Si aũt salutanti quis assurgat, vel exhibet reuerẽtiã, aut inclinat, aut mouet labia, quãsi resalutãs, nihil tamẽ dicẽs, secũdũ Gul. nõ incidit: quia pœnæ sunt restringẽdæ. de pœn. di. j. §. pœnæ. & in reg. odia. lib. vj. Et ita determinat Sum. Ang. Sed Dire. li. iij. tenet ꝙ per hęc incurratur excõicatio minor: & in effectu idem tenet Gul. de mon. laudu. & Zenze. & Stepha. & Car. & Imo. clemẽ. fi. de sen. ex. Et ita determinat Sum. Ros. Et hoc est verius: qa ista sunt quædã salutatio, non verbo, sed opere: & cõmunicatio quædam, quæ generaliter prohibetur, etiã tacẽdo, vt in oratiõe vel cibo. xj.q.iij. excõicatus & e. qui cõicauerit. & c. sicut apostoli. Et quod dicitur de motiõe labiorũ, est ridiculũ: qa ecclesia nõ intẽdit prohibere salutationẽ interiorẽ, quæ in charitate interiori cõsistit: sed exteriorẽ ad punitionẽ rei, & terrorẽ aliorũ. ¶ Et quartò cõio, ne scilicet quis ei cõicet puta cooperando in aliquo exercitio: vel habitando in domo cũ excõicato. Si tamẽ ego & ille fumus in vna domo vel camera pro diuersis negotiis: nõ participo secũdũ Inn. in c. nuper. eo. tit. secus pro eod. Et idẽ est in aliis actibus conuersationis habẽdæ, præcipuè legitimis: vnde nullus cõtrahere debet cũ eo: licet teneãt aliqui cõtractus, iuxta dicta ſ. Excõmunicatio. iij. §. xxij. Et si quis iurasset alicui soluere in certo termino, & interim excõicatur: non debere, secũdũ Ray. ante absolutionẽ ei soluere, sed debitũ in æde sacra deponere. Inn. tamẽ cõsulit ꝙ soluat. Sed de hoc ſ. §. iiij. dub. xij. Si etiã quis accipiat ab eo mutuũ, vel ab eo cõducat aliquid pro pretio reddẽdo tẽpore excõicatiõis, ipsum pretium vel mutuũ, quo ad ciuilẽ obligationẽ, ex qua nascitur actio, & potest repeti, nõ redditur nisi post absolutionẽ: tamẽ obligatur ei quo ad naturalẽ obligationem. Host. quod dictũ non impugnat Innoc. sed exponit: quia hoc est dicere ꝙ talis reddere tenetur: sed excõicatus agere nõ potest ad redditionẽ. Si etiã presbyter suas operas alicui domino locauit tẽpore quo erat excõicatus, locatio nõ valuit: secus si ante: sed nõ poterit ei seruire in diuinis permanenti in excõicatione. Host. In prædictis, secundũ Gul. non excusat in casu nõ concesso familiaritas, nisi illa, de qua in c. quoniã multos. xj.q.iij. nec pudor, vel scandali timor: sed semper quis peccat venialiter aut mortaliter: & excõicationem incurrit maiorẽ vel minorem. ¶ Et quintò mensa, id est, comestio in mensa eadẽ: sub quo intelligitur etiã quies in eodẽ lecto: vnde si superueniat mẽsæ, in qua manduco, etiã in aliena domo, teneor surgere, secundũ Gul. si est publice excõicatus. & similiter si occultè, & sine eius nota possum declinare, non aũt cum nota eius, secundũ Archi. Nõ teneor tamen exire domũ, & si sit publicus, imò possum adire hospitiũ, in quo mãducat: imò dò possim ei ꝓpter loci capacitatẽ non cõicare: imò secundum Inno. possum cũ eo in eadẽ camera, & si nõ in eadẽ mensa, comedere. Si tamen inuitatus ad conuiuiũ aut festum inuenio excõicatum publicè, nõ possum ibi epulari, etiã in mensa alia: quia secundũ Gul. omnes sic cõuenientes dicuntur cõicare. Similiter incidit qui relinquit clauem & domũ ei venienti ad domũ comedere: vel permittit eũ in alia mensa comedere, faciens hoc in fraudẽ propter eius fauorẽ acquirendũ, vel ne illũ offendat: non aut si facit hoc quia timet ne vim sibi inferat, vel causa humanitatis: quia putat eũ hospitio vel alimẽtis indigere: & de hoc facit ꝓtestationẽ Gul. ¶ Sciendũ † est secũdò ꝙ nõ obstãtibus prædictis participatio cũ excõicato in prædictis aliquãdo est licita: quia Greg. in c. quoniã multos. xj. q.iij. subtrahit à minori excõitatione multos participantes excõicato maiore, qui in isto versu cõprehenduntur: Vtile, lex, humile, res ignorata, necesse: Hæc anathema faciunt ne possit obesse. Vnde excusat primò vtilitas, id est, participãs vtiliter, id est, ꝓpter vtilitatẽ, quæ scilicet esse potest ex parte ipsius participãtis in tẽporalibus: vt cũ ab eo petit ad quod ille tenetur ei: extra eo. si verò. Vnde potest illũ in iudicio cõuenire, aliàs ex suo delicto cõmodũ reportaret. de iudi. intelleximus. & similiter in spualibus, vt loquẽdo de salute aĩæ suæ, petẽdo cõsiliũ, si est necessitas, & ad aliũ recurrere nõ põt. Gul. imò secũdũ eũdẽ, cõsiliũ petere põt in necessitate etiã de tẽporalibus: quę tamẽ necessitas arbitrio boniviri limitabitur. Sed tamẽ secũdũ Ray. in hoc habenę laxãdæ nõ sunt, sed discretè & solũ cã intẽtione vtilitatis cõsequẽdæ. Potest etiam esse ex parte excõicati, vt loquẽdo de spectãtibus ad absolutionẽ eius, & salutẽ animæ: licet alia ineidenter interpoñatur, secundum S. Tho vt magis ꝓficiat. xj.q.iij. cũ excõicato. & facit c. cũ voluntate. eo. tit. Vnde & ad prædicationem poteſt admitti: de conse. di. j. episcopus. extra eo. respõdet quem modum licet prædicatoribus ab excommunicatis

eleemosynas accipere, quãdo apud eos in prędicatiõibus & & cõfessionibus cõuertantes quasi gerũt causas expoliatorũ, præsertim si in locis illis sustẽtationẽ habere nõ valent: extra eo. cũ volũtate. & secũdũ Host. etiã extra casum necessitatis, dũ sperãt probabiliter de proficiẽdo eis: sed tamẽ ꝓ eorũ salute tãdiu participare possunt, quãdiu correctionẽ sperãt probabiliter: & nõ plus. ¶ Secũdò excusat lex, ſ. maniã multos. Sed tamẽ distinguendũ est: quia si sententia est lata in alterũ cõiugũ propter matrimoniũ illicitè cõtractũ: neuter potest participare cũ reliquo. Si verò lata est ꝓpter aliud delictũ: vterq; excusatur quo ad redditionem debiti. Host. Gof. Ray. Imò etiã quantũ ad eũ, qui nõ est excõicatus quo ad petitionẽ debiti matrimonialis & cuiusli bet alterius: cũ ab excõicato debitũ peti possit. extra de iudi. intelleximus. In aliis verò, secundũ omnes, excusatur vxor si cõmunicet marito: nõ autẽ, secundũ Veruec. si cõmunicet excõicato, cui cõmunicat maritus, vocando eũ ad mensam: poterit tamẽ in eadẽ domo in alia mensa comedere. ita remotè ꝙ nõ dicantur simul comedere. Vtrũ autem & vir si cõmunicet vxori excõmunicatæ: dicit Sum. Ang. ꝙ, secundum aliquos, non excusatur. Sed tu, inquit, tene ꝙ sic: quia vir & vxor ad imparia nõ iudicãtur. extra de diuor. gaudemus. Sed limitat quãdo eã corrigere nõ potest, & suscipit ab ea necessaria: si tamen cũ sit caput eius, xxxiij.q.v. eã ad absolutionẽ non inducit, vt tenetur, peccat mortaliter. ij.q. vij. negligere & incidit in minorẽ. sed Hosti. Gof. & Ray. & Sũ. Pis. & Sum. Ros. eiusdẽ ordinis tenent contrariũ, & dicũt virũ nõ excusari: & similiter Io. Mo. extra eo. statuimus. lib. vj. & Dir. Nec obst. ꝙ nõ iudicẽtur ad imparia: quia secundũ Dir. est verũ quantũ ad debitũ carnale, & nõ quantũ ad alia. vel secundũ S. Th. iiij. dist. xxxv. ar. iiij. est verũ in causa diuortii, & aliis fiendus per iudiciũ: imò d.c. gaudemus. clarè se limitat dicẽs, cũ nõ ad imparia iudicentur circa matrimonium. & gl. dicit aliàs pene famula vxor est. xxxiij.q.v. hæc imago. Nõ obst. etiã ꝙ eã corrigere aliquãdo nõ possit: tũ quia hoc raro accidit: lex autẽ respicit quod est in pluribus, secũdũ S. Th. ij.q.cxx. vnde eo casu saltẽ deberet interpretationẽ vel dispẽsationẽ petere à superiore: tũ quia nõ debet dici nõ posse eã corrigere, quãdiu se ab illa nõ separauit: sed & si ꝓbasset. participare nõ debet ratiõe dicta, nisi in debitis, i. in his, quæ ipsa tenetur: vt in copula, & in ordinãdo de regimine domus: nõ autẽ in comestiõe, aut familiari colloqo, & huiusmodi. ¶ Tertiò, excusat humile vel humilitas, i. quæ sunt in humilitate subiectionis aut seruitutis: vt sunt filii sub potestate patris existẽtes vel emãcipati cõmensales patris, & ab eo recipiẽtes necessãria, dũmodo in crimine nõ participẽt: alii verò si lii nõ excusantur, secundũ Veruec. Et similiter monachi participantes abbati excõicato, secundum eundẽ Gul. quia sunt quasi de familia eius. Et similiter clerici participantes suo pontifici, qñ sunt eius officio deputati, sicut & alii seruientes: nõ autẽ alii clerici. xciij. dist. miratus. extra de excess. præla. c. fi. Host. Et serui ac ancillæ, i. seruilis cõditiõis: rustici quoq; seruiẽtes: & alii subiecti, ſ. de familia, qui nõ sunt adeò curiales vt eorũ cõsilio sceleră perpetrẽtur. xj.q. iij. quoniã multos. cũ distinctione tamẽ secundũ Veruec. quia si ante sententiã adstrictæ erãt tales personæ ad familiare obsequiũ, etiã nũc tenẽtur, & excusantur participantes: extra eo. inter alia. quod secundũ eundẽ intelligitur qñ ante sententiã obligarũt se ad seruiendũ, & seruitiũ intra uerunt: sed si intrauerunt post sententiã, distingue: quia si ignorauerũt, & postea sciũt, discedere non tenẽtur cũ suo damno: si verò principio sciuerũt, tenentur discedere, nisi eos necessitas cõpulisset fieri de familia eius. Hæc tamen dicta nõ intelligo quantũ ad eos, qui sunt de familia tantũ: quia extra eo. inter alia. habetur ꝙ inter personas exẽptas à Greg. qui ante sententiã erãt obnoxii, vt vxor, filii, & serui, etiã post sententiã sunt obnoxii, & cõmunicare tenentur: qui verò nõ erant, etiã nunc nõ sunt, sed tamẽ possunt cõmunicare, quãdo & prout fuerit necesse. Et quod dicitur de rusticis, secundũ Veruec. de colẽtibus terras intelligitur: &, vt dicit, etiã ad eos extẽditur, qui dicũtur mediatarii: quia cõicare possunt quantũ exigit cultura, & huiusmodi. Et idẽ secundũ Host. intelligẽdũ est de nutricibus, & similibus, qui cõtraxerũt societatẽ, vel alio modo erãt obligati per cõtractũ. quod Host. & Ber. limitãt quãdo sine incommodo nõ possunt abstinere, vt quia nõ haberent vnde viuerent. arg. extra eo. si verò, vbi excusantur etiã, qui cũ excõicatis nautis cõueniũt trãsfretando cõtra Saracenos. Et idẽ secundũ Veruec. intelligitur de armigero & seruiẽte militi: quia potest dño excõicato cõmunicare: licet non cũ excommunicatis, quibus participat dñs suus. vtrũ autẽ vasalli possint participare dominis vel domini seruis & patres filiis, ſ. §. vlt. dub. ix. ¶ Quartò, excusat res ignorata, i. ignorantia facti probabilis, secundũ Veruec. extra de cle. excõmi. apostolicæ. extra eo. significauit. nõ autẽ excusat ignorãtia iuris, nisi eos quibus licet ignorare: vt sunt pueri nõdum capaces doli. Dicitur autẽ quis ignorare factũ, quãdo non cõstat ei ꝙ quis tale quid fecerit: puta ꝙ verberauerit clericum, ſ. nec vidit, nec est fama ita publica vt credere debeat omino: nam si ab aduersario audit, vel leui fama, nõ debet sibi de hoc cõfirmare conscientiã. xj.q.iij. nõ solum. Si verò est publica fama, vel auditur à fide dignis ꝙ quis sit publicè excõmunicatus, vel aliquid notorie fecerit propter quod sit excõmunicatus, ibi debet euitare illũ in occulto & publico, & interim quærere veritatẽ, secundum Ray. Dicitur verò quis ignorare ius, qñ qs ignorabat, verbi gratia, ꝙ percutiẽs clericũ aut ecclesiã succendẽs esset excõicatus. ¶ Quintò. excusat necessitas tã excõmunicati quàm participantis. vnde orator, i. vadens causa orationis, siue peregrini, aut viatores, & similes in necessitate cõstituti, licitè recipiũt ab excõmunicatis, secũdũ Inn. & Host. xj.q.iij. quoniã multos. quãdo aliter habere nequeũt. Et † dico generaliter, ꝙ omnis cõmunicatio, quæ est pro dãno cõmuni eantis vitãdo excusat, nisi sit in crimine vel in diuinis: quia si possum ab eo petere debita: à fortiori repellere dãna: arg. etiam ex no. in c. nos sanctorũ. xv.q.vj. Quanta autem esse debeat necessitas excusans. gl. Ray. dicit ꝙ nõ est expectãda extrema: sed sufficit indigere, & non posse faciliter & commodè habere aliunde. Sed Dir. addit in lib. iij. ꝙ aliquid sustinendum est, vt ecclesiastica iustitia seruetur. dist. xix. in memoriã. Hæc tamen videtur iudicio superioris arbitranda: arg. extra de offi. dele. de causis. & si res dilationẽ non capit, vel superiorẽ difficile est audire, quisq; suo iudici eio relinquitur. xj.q.iij. quod prædecessor. Intellige tamẽ secundum Host. quòd in his & similibus casibus sunt excõmunicati, quantũ bono modo fieri potest, euitãdi, vt patet ex mente dicti c. quoniam multos. & eo. tit. si verò. in fi. Et similiter excõmunicatis aliquid dari potest causa humanitatis, secundũ Veruec. in sustentationẽ. quãdo scilicet indigent: nec est expectãda necessitas vltima: nec tenetur hospes, si ab eo petatur hospitium ab excommunicato, expectare ꝙ ab aliis omnibus expellatur. Sed intellige de necessariis vitæ: nõ autẽ si peteret vtẽsilia: puta fossoriũ, vel securim. xj.q.iij. quoniã multos. nisi & ista vitæ essent necessã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ria. ¶†Sciendum est tertiò, ꝙ participatio cũ excõicatis in prædictis, scilicet os, orare, &c. est etiã in multis casibus illicita. ¶ Primò, quãdo excõmunicato participatur in crimine propter quod est excõicatus, siue in crimine dãnato, scilicet dando consiliũ, auxilium, vel fauorẽ: & talis incurrit eandẽ sententiã, extra eo. si cõcubinæ. & c. nuper. & gl. ibi. sed de hoc j. Excõmunicatio viij. ℌ. ij dub. j. & iij. & Excõmunicatio vlt. dub. iiij. ¶ Secundò, participando quidẽ in crimine mortali, sed nõ in dãnato: & tũc licet peccet mortaliter, nõ tamen incurrit maiorẽ, sed minorẽ tantũ excommunicationẽ, secundũ Inn. in d. c. nuper. ¶ Tertiò, participando in diuinis, s. recipiendo eũ ad officia diuina vel ecclesiæ sacramenta, aut ad sepulturã ecclesiãsticã. Talis enim peccat mortaliter, si sciẽter agit: etiã si ius ignoret: non tamen est excõicatus maiore, sed minore: nec est irregularis, sed irregularitati vicinus: quia interdictus est ei ingressus ecclesiæ ti excõicatio erat publica, donec satisfecerit cõpetenter ad arbitrium eius, cuius sẽtentiã contemplit. extra de priui. c. episcoporũ. lib. vj. Et si post illud interdictũ ingerat se diuinis in suo officio, irregularis efficitur: & sic interdictus decedẽs nõ sepelitur in cœmeterio. extra eo. l. is cui. lib. vj. Sed tamẽ aduertendũ est ꝙ illud c. episcoporũ. habet locũ in sentẽtia hominis, secundũ Arch. arg. quia dicit, ad arbitriũ. Sed melius Gemi. sentit ꝙ etiã habeat locum in sentẽtia iuris: & quod dicitur, ad arbitriũ, si sententia est hominis, intelligitur de illo: si verò iuris, intelligitur de cõditore. quod intelligo in casu, quẽ sibi cõditor reseruauit. Videtur etiã ꝙ istud interdictũ locum nõ habeat in laicos secundum aliquos. Fallit tamen quod dictum est primò, in sepeliente publicè excõicatum, secũdò in sepeliente hæreticũ: qa primus incidit in maiorẽ: vt in cle. eos. de sepul. & similiter secũdus: extra de hæreti. quicunq;. li. vj. Fallit etiã tertiò si excõicatũ à Papa iudicialiter clericus sciẽter & spõte suscepit ad diuina. extra eo. c. significauit. quo casu clericus incurrit maiorẽ, laicus verò minorẽ tantum. arg. c. significãte. eo. tit. secundũ cõmunem opinionẽ doc. in c. sacris. quod met. causa. ¶ Quartò, participãdo nõ in crimine dãnato vel mortali vel in diuinis: sed in aliis actibus humanæ vitæ in casu illicito: & tũc secundũ Ray. participãs mortaliter peccat. quod Arch. putat verũ, quando participatur contra prohibitionẽ hominis, sed nõ canonis: quia mitius agitur cũ lege, quàm cum legis ministro. ff. de arbit. l. Celsus. Sed San. Th. in iiij. dist. xviij. dicit ꝙ videtur valde graue ꝙ homo pro verbo leui mortaliter peccet. Vnde probabilius alii dicunt esse mortale solùm in quatuor casibus, s. primò participando in crimine. intelligo damnato, vel etiã mortali, non autem veniali: puta loquendo verbũ leue. Secundò, in diuinis. Tertiò, in contemptum ecclesiasticæ disciplinę. Et nõ videtur hîc sumi cõtemptus secundũ quod quis ideo præcise agit cõtra legẽ, quia ei subiici nõ vult: sed etiã quia ipsam censurã quis non æstimat, sed habet vt truffam: secundũ Arch. & Host. extra eo. quod in dubiis. & idẽ videtur sentire Sã. Bona. qui videtur velle ꝙ solùm excusatur qui participat cũ timore & cũ reuerentia sentẽtiæ. Quartò, pertinaciter, id est, cõtra prohibitionẽ superioris præceptoriã. & intellige generaliter vel specialiter factã: imò hodie requiritur monitio facta nominatim. extra eo. cõstitutionẽ. lib. vj. Et de hoc San. Tho. in quolib. xj. art. ix. facit quæstionẽ. Et cõsentit Pe. & Abbas, & Io. And. & Io. de Lig. & Ric. in iiij. & S. Bona. addẽs ꝙ est mortale etiã quãdo quis probabiliter credit ex tali cõmunione sententiã venturam in contemptum. Sed hoc ad tertium casum reducitur. & Panor. in c. sacris. quod met. cau. addens quintum casum, quando scilicet quis est excõmunicatus cum participantibus. sed hoc non est mortale ratione participationis, sed ratione præcepti inclusi in sententia: vnde reducitur ad quintũ. Addit & sextum, scilicet quando cõmunio est nimis frequens: sed iste reducitur ad tertium. Addit autem San. Tho. ꝙ Iuristæ oppositum sentientes, nimis fauent iuri positiuo. Sed contra hoc videtur esse. c. sacris. extra quod met. cau. vbi videtur dici ꝙ sit mortale. Sed illud cap. loquitur quando participatio est in his quæ sunt secundum se peccata: vt potest colligi ex S. Tho. in quolib. siue in crimine criminoso. ¶†Sciendũ est quartò, ꝙ licet secundũ iura communia excommunicati etiam non denuntiati deberent euitari, vt dictum est: illud tamẽ est modificatũ per constitutionẽ Constantiæ factam & Basileæ ante scissuram renouatã, scilicet ꝙ fideles & tales nõ teneantur euitare in diuinis vel extra nisi fuerint publicè denuntiati: excepto percussore clerici ita notorio, ꝙ non posit aliqua tergiuersatione celari. quæ quidem constitutio licet olim fuerit dubia: non tamen modò, vt probat Archi. in censuris de excõmunicationibus. in fi. & in iij. parte. tit. xxv. in fi. Sed quia põt habere multiplicẽ sensum, eã recito formaliter. ¶ Insuper ad euitanda scandala & multa pericula quæ eõsciẽtiis timoratis cõtingere possent, Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, ꝙ nemo deinceps à communione alicuius in sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscunq; diuinis, intus vel extra prætextu cuiuscunq; sententiæ vel cẽsuræ ecclesiasticæ à iure vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere vel aliquẽ vitare, aut interdictũ ecclesiasticũ obseruare: nisi censura vel sententia huiusmodi fuerit in vel cõtra personã, vel collegiũ, vniuersitatem, ecclesiã, cõmunitatem, vel locum certum vel certã à iudice publicata vel denuntiata specialiter & expressè: cõstitutionibus apostolicis & aliis in contrariũ facientibus non obstantibus quibuscunq;. Saluo tamen pro sacrilega manuum iniectione in clericũ sentẽtiam latam à canone adeò notoriè cõstiterit incidisse, ꝙ factũ non possit aliqua tergiuersatione celari, nec aliquo iuris suffragio excusari. Nam à cõmunione illius licet denuntiatus nõ fuerit, volumus abstineri iuxta canonicas sanctiones. In cõcilio Constantiensi sub Martino v. Ex† quibus videtur primò, eũ excommunicari nõ debeat cõmunitas vel collegium, sed singulares personæ, ꝙ loquendo de excõmunicatione, dicta publicatio specifica & expressa intelligitur facta nominatim: licet quo ad interdictũ & suspensionẽ sufficiat denuntiatio specialis cõtra cõmunitatem. Et ita etiam sentiunt quidã Summistarum. Quod verum puto, nisi vbi quis notoriè est membrũ alicuius multitudinis denuntiatæ in specie: puta eorũ, qui incenderunt vel rapuerũt. Et hunc sensum tene: quia cõstitutio est gratiosa & misericors, ideóq; amplianda, iuxta regulam iuris, odia. lib. vj. Vnde & dicit Asten. libr. vij. quòd si Papa interdicat vel excommunicet N. cum suis fautoribus & participantibus sibi, vitandus est N. quia nominatim interdictus vel excommunicatus est: non autem alii, quousq; nominatim specificentur & determinentur facta fide de fauore vel participatione. Adde, vel nisi notoriè cõstet de hoc. Et secũdò ꝙ nullus teneatur seruare interdictũ ecclesiasticũ, nisi sit publicatum ab homine contra aliquã vniuersitatem vel personã aut locum specificè: puta contra tale regnũ, aut talẽ ciuitatem, aut tale castrum, vel tale collegiũ. Vnde licet sit interdicta ciuitas, cuius vniuersitas exigit pedagia vel gabellas à clericis: nullas tamen tenetur obseruare nisi facta tali publicatione. Quidam autem idem putant de sententia excõicationis generaliter lata, scilicet ꝙ nullus eam seruare teneatur, nisi post publicationem factam nominatim. Sed hoc nõ habetur ex textu. & Arch. dicit ꝙ hæc constitutio non suffragatur excommunicato, quin ipse alios vitare teneatur. Quod etiã hic patet: quia est facta in fauorem timoratũ conscientia rum. Et nõ est simile sicut de interdicto, quod quis potest incurrere sine culpa & facto proprio. quod etiã ipsa verba ostendunt. Et si obiiciatur, quia ex hoc sequitur ꝙ quis posit absoluere excõicatum ministrando ei sacramẽtum pœnitentiæ per illud verbum, sacramentorũ administratione: dico hoc non sequi: quia aliud est dare licentiã communicandi his, quos aliquo humano respectu difficulter vitamus: aliud, ingerendi se ad illa, quæ quis sponte facit. Vnde per illud verbũ, administratione, datur licentia conferendi sacramenta corã excõicatis & ligatis: imò & dandi ea excõicatis occultè, & quando se publice ingerunt cum aliis. Sed in hoc notandum est ꝙ alium textum huius constitutionis dicit Supple. Clericus. iij. in fi. se accopiasse de libro proprio domini Iuliani Cardinalis, qui præfuit concilio Basilien si: per quem textum excipitur non solùm notorius percussor clerici: sed generaliter omnis notorio facto excõicatus, ita ꝙ nulla posit tergiuersatione celari, aut iuris remedio excusari. quod intellige etiã si non sit in genere vel specie denuntiatus, secundum hunc textum. Et additur ꝙ per hæc papa excõicatos, & suspensos, interdictos, seu prohibitos nõ intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari. Et ita etiã refert Pan. in clemen. ij. de sent. excom. ibi fuisse statutum. Et ita etiam dicitur esse in vero registro eius. Et idem concludit do. Feli. in c. Rodulphus. de rescriptis. Causa verò diuersarũ copiarum potuit esse diuersitas conciliorũ, in quibus de ea mentio facta est, & aliquid mutatum. Vnde conciliũ Basilien se aliqualiter constitutionem Constantien sis alterauit. Et huic literæ videtur standum, vt etiam dicit Feli. ita tamen ꝙ illud quod dicitur de remedio iuris, nõ intelligatur solùm de remedio vero, quia sic conciliũ nihil cõcederet: sed intelligatur etiã de remedio apparẽti & disputatione sustentabili, licet falso. ¶†Sed circa prædicta, dubia infinita consurgunt. ¶ Primum est, vtrum sit excõicatus papa vel alius prælatus cõmunicando excõicato à se vel à suo inferiori? Et dico ꝙ papa dispensare potest in participando cum excõmunicatis: quia ecclesia in ordinando pertinentia ad salutem errare nõ potest, cum regatur à Spiritu sancto: vt habetur distin. viij. qui cõtempta. ipsa autem in hoc dispensauit, vt patuit per decretũ Constantien se: & quotidie dispensat, ad scandala tollenda, quæ multum caueri debent. distinc. xo. vt constitueretur. Nec obstat ꝙ excõicatis non communicare sit de doctrina apostolorum. xj. q. iij. sicut & patet j. Cor. v. & in secũda canonica Ioan. c. vnico: quia, vt dicit S. Tho. in iiij. non omnia quæ sunt in doctrina apostolorum, sunt proprie & strictè de iure diuino, scilicet sumendo illud pro his quæ sunt pertinentia ad fidem & substantiam sacramentorũ, & moralia ad salutẽ necessaria, in quibus solus Deus dispensat: sed quædam sunt pertinẽtia ad ritus, & decentiã Christianæ religionis, quæ sunt puræ ordinationes apostolorũ, non Dei, seu diuini iuris: & in his papa tollere potest & suspendere ordinationes, cũ viderit expedire: cùm ecclesia habeat illã authoritatẽ, quam tũc papa succedente Petro, qui præfuit omnibus apostolis. Vnde cum bigamo dispensat. dist. xxxiiij. lector. quod est cõtra text. apostoli j. Timo. iij. Igitur dico, quantũ attinet ad papam, ꝙ non incidit in minorẽ, secundũ gl. in c. nulli.

eo. tit. quia hoc vinculum contrahitur à iure positiuo, quo papa nõ ligatur: vt in c. proposuit. de cõcess. præben. Pan. tamen in c. cum desideres. eo. tit. addit ꝙ peccat quando non subest causa participandi: quia tunc facit cõtra ius diuinum illud, quo in Euangelio cauetur, ꝙ qui se non vult corrigere, excõicetur, & sit vt ethnicus & publicanus. Vnde papa non habendo eum vt ethnicũ, peccat contra ius diuinũ, cui subiicitur. xxv. q. j. sunt quidam. nõ tamen incidit in minorem: quilibet autem inferior papa in eam incidit participando: vt idem ibidem dicit: etiã si talem vellet haberi pro absoluto: quia non potest illo modo absoluere. ¶†Secundum est, vtrum delegatus excõicare possit excõmunicatione maiori eos, qui participant excõicato à se? Et dico quòd sic: & illi tenentur absolutionẽ petere ab eo vel à delegante. extra de offi. deleg. prętera. & c. significasti. & c. pruden tiam. quod tamen intelligendũ est solùm cum illa solẽnitate, de qua dictũ est suprà, Excõicatio. ij. in princ. casu ix. ¶†Tertiũ est, vtrũ possit quis vendendo vel emendo contrahere cum seruitore excõicati? Et dico ꝙ sic, secundum Veruec. si agat suo nomine, & nõ in fraudem. Si verò agat nomine excõicati, non est cum eo cõtrahendum, sicut nec cum excõicato. quod intelligo, nisi eo casu quo ista cum excõicato licent: puta in vitæ necessariis. Si tamẽ video aliquos afferentes venalia de mercato publicè excõicato, scilicet quantũ ad omnes ibi contrahentes, secundũ eundem, non teneor propter hoc eos vitare, nisi mihi aliter innotescat, ꝙ ea ibi emerũt: de rebus autem ibi emptis comedere potest quilibet, maximè si nõ fuit in culpa emendi, vt notatur in Sum. Con. li. iij. tit. xxxiij. q. xciij. ¶†Quartũ est, vtrũ ab vxore vel familia excõicati possimus aliquid accipere? Et dico secundũ Veruec. ꝙ sic, si sua & suo nomine derint. secus si nomine excõicati & suo simul, vel excõicati solum. Item secus si dederint de cõibus bonis aut propriis excõicati: nisi fortè ille concessisset ꝙ suo proprio nomine possent dare. Et intelligo nisi hoc concesserit in fraudẽ, puta quia sciebat ꝙ aliter talia acceptata non fuissent. Et si dubitatur quæ vel quo nomine dentur: tenẽdum est certũ, secundũ eundem Veruec. nisi scilicet esset tanta necessitas in accipiẽte, quòd excusaret: vt in Sum. Con. eo. ti. q. cxlvj. ¶†Quintũ est, vtrũ prædictores possint excõicatis participare passim? Et dico secũdũ Veruec. ꝙ ex eleemosynas possunt accipere tẽpore & occasione prædicationis ac cõfessionis, vt dictũ est, etiã si aliunde possent sibi prouidere, secũdum quosdã: quia, vt dicit Host. illa cõstitutio extra eo. cũ voluntate. propter prædictores specialiter facta est, qui. s. alio iure tẽpore necessitatis poterãt accipere. xj. q. iij. quoniam multos. Vnde aut ista cõstitutio nihil eis cõtulit: aut accipere tũc possunt etiã sine casu necessitatis, licet Inn. in d. c. cũ volũtate. dicat oppositũ esse tutius. quod verũ puto, nisi refutatio impediret fructũ prædicationis, gratia cuius etiã verba impertinentia possunt interponi, vt ibi dicitur. Sed præter has causas. s. prædicationis ac cõfessionis & necessitatis non debent accipere ab excõicatis & similibus. i. oppressoribus pauperũ & desidentibus. dist. xc. obligationes. & c. eorum. xvij. q. iiij. miror. & cõsentit Ber. & Sum. Con. li. iij. ti. xxxiij. q. clxvij. Ad eãdẽ quoq; mensurã sede re nõ debẽt secũdũ vtrosq;. s. si aliàs possunt sibi prouidere, secũdũ gl. Ray. Quod prædicatores nõ proficiãt: quãdiu tñ ꝓbabiliter sperãt ꝓfectũ, recipere possunt. ff. de neg. ges. l. sed an vltro. aliàs aũt nõ, secũdũ gl. Ray. & Host. ¶†Sextũ est, vtrũ legatũ accipi possit ab excõicato? Et dico secundũ Inn. in d. c. cũ volũtate. ꝙ sic: nisi sit factũ ad hoc, vt oretur pro anima eius. Et dicit ꝙ licet mortuaria, quæ dantur pro

Universidad de Deusto
Biblioteca

anima, non sint ab excõicato recipienda, cum pro eo non sit orandum: tamen si nõ pro anima, sed sicut alteri priuato excõicatus aliquid leget ecclesiæ, illud recipere põt: quia ille nec testari prohibetur. & consentit Petr. de Sapsona. Host. tamen contrariũ sentit, vt no. in Sum. Conf. eo. tit. q. clxlvj. Sed primũ dictũ videtur verius: quia in morte cessat potissima ratio prohibẽdi participationẽ: scilicet vt excõicatus resipiscat. extra eo. cum medicinalis. lib. vj. Et si verũ est primũ dictum, addo ꝙ etiam si fiat legatũ vt oretur pro anima illa, eodẽmodo quo licet orare, iuxta dicta 3. eo. tit. in prin. põt recipi: tum quia hic cessat ratio Inn. scilicet ꝙ pro eo non sit orandum: tum etiã quia ista participatio est pro bono animæ eius: cũ ordinetur ad orationẽ priuatam.

16 ¶† Septimũ est, vtrũ fratres recipere possint eleemosynas in hoc casu, scilicet quãdo Petrus, qui cõsueuit eis dare singulis septimanis certam summã, vidit se in breui excõicandum: ideoq; ordinauit amico vt dictam summã daret eis donec reuocaretur mandatũ vel sententia, spondens se satisfacturũ? Et dico secundũ gl. Ray. & Sum. Conf. eo. tit. q. clix. ꝙ sic si fratres hoc non procurarunt: nec peccabunt ipsi recipiẽtes ab amico dante nomine suo: nec excõicatus, qui proprio motu sibi prouidit in futurũ, & pia intẽtione, sciẽs ꝙ fratres ab eo excõicato non reciperẽt. Secus verò si fratres hoc procurarũt: quia canoni facerẽt fraudem, licet ille suo nomine daret. fit enim fraus canoni vel legi, quando salua literæ superficie, per adinuentionẽ aliquam dolo malo contra mentem eius venitur. ff. de legi. l. contra legem.

17 ¶† Octauũ est, vtrũ excusentur patres & domini si participant filiis & seruis excõicatis, sicut econuerso? Et dico secundum Ray. & Veruec. ꝙ secundum aliquos excusantur. Sed tutius est dicere ꝙ nõ: quia suos minores corrigere tenebãtur ne inciderẽt. ar. xxvij. q. j. de filia. & cõsentit Gof. & Host. & videtur verũ, quando ipsi fuerũt causa ꝙ inciderent vel essent in mora petendæ absolutionis, secundũ Archi. Aliter, inquit, locũ habet quod S. Th. dicit in iiij dist. xviij. ꝙ ad minus debẽt eis cõicare in his, ad quæ sunt obligati: quia sicut inferiores superioribus ad obsequium, ita superiores inferioribus ad prouidentiã obligantur. Vnde intelligo ꝙ tantum licite cõicant, quantũ requirit paternalis, aut dominatiua gubernatio. quod intelligo, etiã si fuerunt in causa: quia per hoc nõ tollitur obligatio eorum. Et adde ꝙ quando parentes à filiis alimẽta recipiũt, licite eis cõicant: vt in Sum. Con. lib. iij. titu. xxxiij. q. cxxxj. Sed intellige quod licitè participãt in petendo & accipiendo alimenta tanquam debita, si ea filii debent: non autem conueniendo, si aliter facere possunt: quia eo casu nõ ideo excusantur, quia debeant filio, sicut subditi suo superiori: sed quia filius debet eis sicut debitor creditori. Et codẽ modo dicendum videtur de seruis excõicatis, qui seruiũt domino: & de mercenariis, quibus licitè cõicant cõductores, vbi sine magno incõmodo eos vitare non possent. Et idem de sociis habentibus aliquid cõe. Host. Ber. & Sum. Conf. ibi. q. cxxxij. & in c. si vere. eo. tit. vbi Pan. notat ista esse vera, si societas erat cõtracta ante excõicationem, & etiam si post: & ego non contraxi, sed in ius successi alterius: quia non sum in culpa: & societas originem habuit ante excõicationem. Secus si ego contraxi: quia peccaui contrahendo. hæc ille, recitans Host. & videtur dicere repugnãtia. Sed intelligo ꝙ dicat societatem contractam post excõicationem, non simpliciter, sed in ordine ad me, qui successi in ius alterius, qui ante sententiã contraxerat. Et intellige, secundum eundem, quãdo ex abstinẽtia societatis damnũ imminet mihi: nõ autem quando imminet excõicato: quia non teneor illi cõmunicare in suum fauorem. Intellige etiam argu. d. c. si verè. ꝙ semper participãri potest ad euitandum damnum emergens, ar. etiã dictorum suprà notabili ij. in princ. sed eo casu volũtariæ cõmunicationes sunt vitandæ.

¶† Nonum, an excusentur vasalli dominis cõicantes? Et dico circa hoc esse triplicẽ opinionẽ. & prima est Rich. in iiij. dist. xviij. ꝙ non: quia absoluti sunt durante sententia: vt in c. nos sanctorũ. xv. q. vj. & cõsentit Hug. & Sum. Ro. Secunda est Inn. & Host. in c. veritatis. de do. & contu. qui loquuntur ambiguè, nec audent diffinire: sed recitant contrarias opiniones. & cõsequenter, secundũ eos, eligẽda est tutior, id est præcedens. Tertia verò est distinguẽtium, vt distinguit Veruec. dicens ꝙ eos vitare tenentur cũ sententia cõtra dominũ aggrauatur: & præcipitur vasallis ne obediant illi. & sic intelligitur d. c. nos sanctorũ. & Supple. dicens ꝙ non excusantur quãdo possunt cõmodè dominũ vitare: aliàs necessitas excusat. Sed veritas est iuxta ea quæ determinata sunt suprà. §. iiij. & viij. ꝙ dominus agere nõ potest: ipsi tamen debita reddere tenentur: & in hoc licitè cõicant, etiã soluẽdo in propria persona, vt in Sum. Conf. eo. tit. q. cxxxvj. & nõ aliter. Nec obstat ca. nos sanctorum. quia nõ absoluit vasallos à debitis, sed à iuramẽto fidelitatis, quod est magna seruitus vltra debitum: vt infrà, Vasallus. hoc patet ibi per gl. & tex. Si tamen dubium est vtrum princeps sit excõicatus nécne, vasalli obedire tenentur in omnibus vt prius: quia in dubiis, superioribus obedi-
18 ẽdum est, secũdum Doct. vt xxiij. q. j. quid culpatur. ¶† Decimũ est, vtrum possit quis iudicibus vel rectoribus excõicatis cõicare in iudicio stando coram eis? Et dico secundũ Veruec. ꝙ sic, si est de iurisdictione illorũ, & vocatur: quia est casus necessitatis. & similiter si corã eis conuenit suos iniuriatores: quia etiam in hoc non solùm est necessitas: sed etiã cõicatur tali in spectantibus ad salutẽ animæ, scilicet reddere cuiq; suũ: aliter pararetur via raptoribus. Itẽ quia si licitè cõuenio excõicatum ratione debiti: pari ratione & coram excõicato. Licet etiã iudicem excõicatum requirere, vt iuuet inquisitores cõtra hæreticos: nec inquirẽtes incidunt in minorẽ. extra de hæreti. c. præsidẽtes. lib. vj. Imò in eadẽ causa hæresis recipi potest testis excõicatus. extra, de hære. c. in fidei. lib. vj. in aliis tamẽ casibus nõ licet præ-
19 dictis cõicare: puta comedendo vel huiusmodi: quia non sunt de personis exemptis, secundũ Veruec. & Sum. Conf. eo. tit. q. cxxxvij. ¶† Vndecimũ est, episcopus si cõicet excõicato à se in crimine damnato vel crimino so, id est, propter quod illud excõicauit, vtrũ incurrat eãdem sententiã? Et dico ꝙ non, secundũ Ber. & Gof. sed incurrit minorem tantummodo: aliter sua sentẽtia ligaretur. quod fieri non potest: cum nemo possit sua sentẽtia ligari. ar. ff. de arbit. l. pe. & de iud. l. Iulianus. Sed Ray. Inno. & Host. sentiunt ꝙ incurrat eandẽ: & nõ sua, sed iuris sentẽtia ligatur, licet occasione suæ: extra eo. nuper. & ꝙ à superiori oportet illum absolui. & sic intelligitur c. sicut apostoli. xj. q. iij. cũ tribus sequẽtibus. & extra eo. si cõcubinæ. & cõsentit Ioã. Mo. & Arch. & addit Host. ꝙ incurrit etiã minorem. Exemplum verò horũ est si episcopus cognoscat illam quã pro formica tione damnauit: vel si cõsanguineum vel amicũ damnauit pro rapina facta suo inimico, & raptori fauet occultè, & eo participat. Si tamen episcopus vel alius excõicasset aliquem cum omnibus auxiliantibus: & ipse excõicator fuerit vnus ex illis, non ligatur: quia cum nõ ligetur à iure, ligaretur à se. quod esse nõ potest: cũ nemo se possit vel absoluere vel damnare: sed tantũ superior. dist. xxj. inferiores. extra de maio. & obed. cũ inferior. Sed Inno. extra eodem. quod

21 quod in dubiis. secundum Archi. extra eo. statuimus. li. vj.

¶† Duodecimum est, vtrum quis teneatur iuramẽto soluere alicui in certo termino, soluere teneatur si ille excõicetur interim? Et dico in hoc esse varias doctorum sentẽtias. Nam Host. & Ray. tenent quòd soluere nõ debet: sed sumniam in sacra æde deponere donec absoluatur. xv. q. vj. nos sanctorũ. vt citius resipiscat: si tamẽ ecclesia me absoluit durante sententia à iuramẽto exigente contumacia rei, quod facere potest: vt xv. q. vj. iuratos. & extra, de iureiur. veniens. & de pœn. c. fi. eo casu depositionem fieri non oportet, secundũ Hostien. & idem tenet glo. in c. iuratos. xv. q. vj. & idem Supple. & Sum. Ros. & Ang. gl. verò Ray. dicit quòd si iste solutionem differat ex auaritia, non ex zelo iustitiæ, peccat Deo: licet ab ecclesia nõ puniatur. Inn. verò consulit tali quod soluat: quia & seruiens tenetur seruire ei vt ꝙ misit. xj. q. iij. quoniam multos. Et hanc opinionem Sum. Pis. cum Arch. dicit veriorem, & sequitur: & sine dubio ista est mens S. Tho. in iiij. vbi probat patrem & dominũ posse communicare filio & seruo excommunicato, saltem in his ad quæ tenentur, vbi virtualiter habet istam maximã, ꝙ obligatus excõmunicato ante sententiã, est obligatus etiã post, nisi absoluatur: vt vasallus quo ad iuramentũ fidelitatis. Et hoc esse verũ, patet etiã ex dictis Host. tenentis opinionẽ contrariã: quia ipse fatetur ꝙ debens aliquid excõicato ex contractu, tenetur quo ad obligationem naturalem, etiam si nõ interuenerit iuramentum, vt dictum est 3. iij. §. xxiij. Obiicit autem Supple. quòd illud c. quoniam. non loquitur nisi de obligatione procedente ex cõuersatione domestica. Sed dico primò hoc esse falsum: ꝙ extẽditur illud c. etiam ad colonos, vt iustum est: & data veritate huius, dico secundò ꝙ sicut illa obligatio ad conuersandum domestice excusat communicationẽ domesticam: ita minor obligatio, quæ est ex cõtractu, excusat minorẽ, quæ est in reddẽdo debitum. Obiicit etiam Rosel. alle. Pan. in c. inter alia. eo. titu. qui tenet aliam opinionem per locum à speciali: quia si speciale est in filiis, & mercenariis, & similibus, de quibus in d. c. quoniam. ergo in aliis erit cõtrariũ: quia nõ debeo incurrere periculum animæ ex facto communicati. Sed dico primò quòd est speciale in prædictis quàntum ad communicationem domesticã vel magnam, non quantum ad paruã, quæ est in reddendo: hoc tamen dato, dico secundo ꝙ in aliis erit cõtrariũ, vbi est ratio minor vel etiã par, nõ extendendo ius priuilegiatũ: secus vbi est ratio maior, vt in debitore. qui iam accepit quod reddat: sicut mercenarius exhibet id gratia cuius accipiat. Nec incurritur periculũ animæ faciẽdo id ad quod obligat lex naturæ, id est, soluẽdo debitũ: sed potius non soluẽdo, quãdo ꝙs nõ est absolutus ab obligatione. Et si dicatur ꝙ absoluit ecclesia eo ipso ꝙ prohibet tali cõicare, nõ valet: quia nunquã est intelligendum ꝙ inferiorẽ aliquid agere velit aduersus legem superioris, etiam in casu à superiore concesso, nisi speciali-
22 ter exprimat: sicut specialiter exprimitur de iuramẽto fidelitatis in vasallo. ¶† Decimumtertiũ est, vtrũ participãdo in diuinis semper incurratur sententia eadem siue maior? Et dico ꝙ, vt ex dictis colligi potest, si excõicatus est quis à papa sententialiter & nominatim, ex tali participatione clericus incurrit eandẽ: vt 3. Excõmunicatio. vij. §. vj. laicus verò minorem: vterq; tamen mortaliter peccat. Si verò est excõicatus à quocunq; iudice papa inferiore, & denuntiatus nominatim sit clericus, incurrit minorẽ, & interdictũ ingressus ecclesiæ: vt 3. Suspensio. §. vj. laicus verò minorẽ tantùm, secundũ aliquos: vterq; tamẽ mortaliter peccat. Si verò est excommunicatus generaliter à iure vel ab homine etiam si sit papa: nec clericus nec laicus tenetur eum vitare, etiam in diuinis, nisi sit notorius clerici percussor: vt patet ex decreto Constãtiẽsi. Adde secundũ limitationem concilii Basiliẽsis, ante scissurã, vel nisi aliàs sit excõicatus ita notorie ꝙ nõ possit aliqua tergiuersatione celari, etiam si nõ sit denuntiatus: quia, vt probat Feli. in c. Rodulphus de rescrip. notorius excommunicatus nõ est necessariò denuntiandus. ¶† Decimumquartum est, vtrũ participatio in diuinis vel in aliis facta ꝓpter metũ, vt ga tyrannus cogit sub cõminatione mortis aut verberũ, excusetur? Et dico secundum Host. ꝙ beatus esset sacerdos si se ad martyrium præparet: quia metus & si culpã attenuet. nõ tamen simpliciter excusat. xxxij. q. v. ita ne. Sed in ista opinione ipse est singularis, & nõ tenetur. Hug autẽ & Veruec. & Sum. Conf. & cõiter omnes, dicunt ꝙ excusat metus cadẽs in virũ constantem, de quo 3. Metus. tic ꝙ nec peccatũ nec sententia, etiam minor, incurritur: quia in talibus excusat casus necessitatis vel etiã vtilitatis, quod minus est. Item quia nõ tenetur qs obedire prælatis præcipientibus subire mortẽ aut verbera, vel aliquid facere, ad quod ista sequũtur: vt 3. Charitas. §. ij. & 3. Religio. vj. §. vlt. Metus verò, q in constantẽ virũ nõ cadit, non excusat Fallit tamẽ, quod dictũ est, in duobus. Primò, qñ participatio esset in crimine: quia tũc ꝓcedit dictũ Host. & sua ꝓbatio. Secũdò, quãdo excõicationis causa esset pro tutãda fide: quia pro fide & cõmuni salute, qñ aliter defensari nõ potest, prælatus subditũ põt obligare: vt ibi dictũ est, & dicetur. Caput autẽ, sacris. quod met. causa. dicẽs ꝙ pro nullo metu debet quis peccatum mortale incurrere, præsupponit participantẽ facere cõtra præceptum ad quod tenetur: ideo loquitur quãda metus est leuis, vel participatur in crimine vel in præiudiciũ fidei. ¶† Decimumquin-
24 tum est, vtrũ sacerdos cui mandat iudex vt aliquem denuntiet excõicatũ, statim visis literis teneatur eũ vitare? Et dico secundũ Veruec. ꝙ debet eum præsumere excõicatum; si iudex est ordinarius, vel etiã delegatus, nisi probabiliter dubitetur de sua authoritate: si tamẽ postmodum res deducatur in iudiciũ, & ille neget se excõicatũ, dicit literas huius mandati nõ sufficere ad probationem. quod puto verũ quando ageretur contra excommunicantẽ coram superiore, cui ofẽdere debet iustitiam causæ & iudicii. extra eo. sacro. aliàs in dubio standum est literis iudicis. extra de proba. post cessionẽ. non tũ tenetur eum vitare, donec eũ denũtiauerit, aut denuntiatũ cõstet. Si autẽ iudex sacerdoti mãdet quòd aliquẽ excommunicet: nõ tenetur, vt dicit, eũ vita
25 re publice, vel priuatim, donec eum excõicauerit. ¶† Decimumsextum est, quomodo vitandus sit excõicatus? Et dico ꝙ si de excommunicatione certũ est, excõicatus occulte vitari debet in occulto: puta bono modo recedendo vel tacẽdo, aut occasiones quærẽdo, taliter ꝙ nõ prodatur. arg. c. si tantùm. vj. q. ij. & c. cum non ab homine. eo. tit. & concor. Ray. & Gof. Excõmunicatus verò publicè, puta quia cõiter scitur, & nõ tantùm à paucis, vitãdus est publicè: vt si intret ecclesiã, recedendo inde, vel monendo vt ipse recedat. quæ monitio, non est participatio illicita: cùm sit in cõuertẽdo animã eius ad legis obseruationẽ. Si verò de excõicatione dubitatur. secundũ S. Tho. in quol. iiij. arti. xiiij. distinguẽ dum est: quia si dubitatio præcedit sententiã iudicũ: puta quia nondũ per eorũ consensum declaratũ est, vitari nõ debet, quousq; certo iudicio terminetur. Si verò sequitur cõ cordem eorũ sentẽtiã, magis standũ est sentẽtiæ iudicũ, & vitãdus est. Cuius ratio est, secundũ mentẽ eius, quia in dubiis obediendũ est superioribus, vt ibi innuitur, &, vt ibi dicitur, quia iudices certius possunt percipere veritatẽ. Item

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia si sententiis non staretur non suspensis appellatione, sed quilibet pro suo arbitratu calùnia posset ingerere, reipublicæ bono præiudicaretur. Sed prædicta intellige de dubitatione iuris, ꝓpter varietatē opinionū: vt in Sum. Conf. lib. ij tit. xxxiij. q. cxciij. non de dubitatione facti, de qua
26 dictum est ℣. ij. casu iiij. ¶† Decimum septimū est, vtrū is, quem scio semel excommunicatū, semper & vbiq; sit vitandus, aut semper peccē nō euitando? Et dico ꝙ si eum, de quo mihi constat, ꝙ sit Parisiis publicatus, postea inuenio Bononiæ, vbi de hoc nihil scitur, secundum quosdā, ibi vitare teneor. Vnde Inno. dicit in c. inquisitioni. extra eo. & approbat Pan. in c. ad nostram. el iiij. de iureiu. & in c. cum nō ab homine. extra eo. quòd si quis esset in vna prouincia notoriè excommunicatus, & in alia mihi soli pareret, debeo eum vitare ibi etiam in publico: quia nō potest iste dici ab ecclesia toleratus. Posset tamē secūdū Veruec. & Sum. Confes. ac Pisa. benignius dici hoc esse verū, qñ habeo de excommunicatione testes vel instrumēta, quibus facilè eā probarem, aliàs teneor solùm vitare in diœcesi, in qua facta est publicatio. Intelligo tamen ꝙ si eam probare non possem, tenerer tamen eum vitare in occulto: quia maior est de isto ratio, quàm de eo, qui nullibi est notorie excommunicatus. Eum verò, de cuius sententia mihi constat, si video post annū, secundū Veruec. ei cōmunicare possum, & eum credere absolutum, si talis est ꝙ credatur timorosus, & qui tunc seruabat excōmunicationem, & modò nō seruat. arg. extra de offic. ordi. ex parte. aliàs debeo eum vitare occultè vel publicè, secundū quod sententia est occulta vel publica, donec cōstiterit vel præsumatur probabiliter de absolutione. Igitur semel excōicatus, semper & aliquo modo vbiq;
+ vitandus est, misi cōstet de absolutione, per regulam, semel de reg. iur. in vj. & facit c. proposuit. de cle. excom. min. vel nisi esset talis, de quo hoc probabiliter præsumatur. Si tamen subitò nō aduerto actu de excōicatione eius, quē habitu scio excommunicatū: nec pecco, nec incido in minorē,
27 secundum Veruec. ¶† Decimumoctauū est, vtrū liceat mihi vti domo excommunicati? Et dico secūdum gl. Rayner. quòd eo absente non licet mihi hospitari in ea, vel inde sumere necessaria vitæ, aut vinum ad celebrandum, nisi accipiam ab vxore vel factore, eo modo quo dictū est ℣. dubio iiij. Si verò domū inuenio sine custodia, & prædicta facio ex confidentia amicitiæ, non licent prædicta: quia sic quodām modo contraho cum illo, obligans me ad antidora, & ei communico. Si verò credo eum rem habituru non gratam cum sciuerit, non incido quidem in minorem, sed tamen furtum committo. ¶† Decimumnonum est, quomodo
28 credere debeo aliquem esse excommunicatum sic, ꝙ eū teneat vitare? Et dico hoc esse. Primò si vidi eū denūtiari, aut facientem aliquid cui scio annexā esse sententiam: puta percutientem clericum. Secundò, secūdum Rayner. si est fama publica ꝙ sit denūtiatus: aut egerit aliquid tale. Si autem alterum horū audio à fide dignis de visu referentibus, teneor inquirere veritatem, & interim vitare illum, secundum eundem. Si verò fama est leuis, vel audio ab aduersario: nō teneor. xxij. q. v. hoc videtur. & ij. q. j. c. j. & ij. q. iij. non solùm. & extra eod. c. cum desideres. Tertiò, si audio ab aliquo hoc dicente de ipso extra confessionem secundum omnes: non autem si in confessione, secundum Veruec. ne confessio reddatur odiosa: & quia scio solùm vt Deus. Et consentit Hostien. licet Hug. dixerit contrariū: cuius tamē dictum dupliciter est verum. Primò, quādo hoc scio in cōfessione simul & extra confessionem. Secūdò limitando ꝙ eū debeo secretè monere & vitare quantū com modè possum sine scandalo: ne dem ei materiā peccandi & ingerendi se aliorū cōmunioni contra iura. arg. u. vj. q. ij. si tantū. & extra de offi. or. si sacerdos. Quartò, secundū Veruec. si audio ꝙ talis sit excōicatus: & hoc ab episcopo vel alio eius prelato, aut sacerdote parochiali, qui hoc mihi dicat denuntiādo sententiā: & talis est casus de quo solet excō municatio fieri. Secus verò si hoc dicat in locutione cōi: quia credere nō teneor, aut illū euitare. Secus etiā si aliquis illorū dicat se vidisse parochianū suū aliquid faciēte; propter quod icidit in excōmunicationē: & illud nō est publicum: quia secūdū Veruec. siue credam illū vitare, siue non credā, illū vitare nō teneor, etiā in occulto, quantū ad euitandū excōmunicationē minorem: & multo minus si alius hoc dixerit. Si tamē credā, nō debeo me ingerere cōioni illius, si possum sine scandalo, ne dem materiā peccandi. Sed ista licet sint vera modo, ratione decreti Constantiensis, tamē olim necesse erat vitare in occulto etiā occultum. extra eo. cū nō ab homine. Quintò licet nō teneatur credere sacerdos si videat aliquē horā missæ nolētem intrare ecclesiā, sed audire foris, præsumere eum excommunicatū, secūdū Veruec. tamen, vt dicit, inquirere tenetur veritatem, si est sacerdos proprius, qui tenetur agno scere vultū pecoris sui. 29
¶† Vltimū est, vtrū ista prohibitio participandi, extendatur ad mortuos? Et dico ꝙ cui cōmunicamus viuo, communicam⁹ & mortuo: extra de sepul. ex parte. el. ij. nisi post mortē appareat ꝙ non erat ei communicandum in vita, puta si post mortem de hæresi cōuincatur. xxxiiij. q. ij. sane. & præter casum de torneamētis. de quo ℣. Torneamētum. ℣. j. Econtrario quoq; cui nō cōmunicamus in vita, nec mortuo cōmunicare debemus. extra de sepul. sacris. nisi appareat ꝙ ei communicandū erat in vita: puta quia ostendit signa cōtritiōis. extra eo. à nobis. el. ij. de sepul. parochiano. vel nisi recōciliationē petierit. de sepul. sacris. in gl. quod si tellige, si post mortē fiat absolutio: & nō ante absolutionē, secūdum Panorum. in cap. à nobis. el. ij. extra, eodem titu.

Rursus de Excommunicatione sextò, scilicet percutientium clericos.

1 *Excommunicatio sexto modo considerata à can. si quis. xvij. q. iiij. in delinquentes infligitur. Et ibidem verbum, si quis. quid contineat? Et quid clerici nomine contineatur?*
2 *Canonus, si quis. vt quis pœnam incurrat, quot requirantur?*
3 *Clericus quisnam, aut religiosus, capit. si quis, prædicti priuilegio gaudeat?*
4 *Priuilegium prout ad negotium præsens pertinet iuxta Panor. duplex. Et ibidem vtrunque tractatur.*
5 *Clerici etiam sine manuum violenta iniectione, quibus casibus aduersus iniuriam inferentem, Canon. si quis. priuilegio gaudeant, axiomatibus 6to demonstratur.*
6 *Clerico manus violentas inferre, quot modis ac casibus sine Canonis offensione, quis possit, quatuordecim conclusionibus expeditur.*
7 *Clericus in sacris existens, habitu dimisso, quibus casibus priuilegium Cano. si quis. aut fori. perdat. Et ad finē huius numeri, in tres hus Archie. Floren. refellitur.*
8 *Clericus se sponte verberibus in satisfactionem obtrudens, num sit excommunicatus? Et in quam incidat excommunicationem?*
9 *Mulier clericum libidinose impetentem si percutiat, an in Canonem incidat?*
10 *Clericum capillis arripiens, ac dicens si non clericus esses, te cederem: an in Canonem incidat? Et quid de tangente res clerico adhærentes? num sequen.*
11 *Clericum aliquid per metum efficere cogens, num in Canonem incidat? Et quid de eo, qui clericum de equo præcipiat, vt eius ascensu aduersarium effugeret? num seq.*

Cler

24 Clericum criminosum, an quilibet iudex, vel etiam clerici socius non iudex, ne fugiat, arripere queat vt eum iudici sistat? Et quid de Potestatis familia & creditore?

1 EXCOMMVNICATIO † sextò, specialiter quo ad percussores clericorū & monachorum fertur in c. si quis. xvij. q. iiij. & in c. non dubiū. de sent. exc. Pro quo sciendū est primò ꝙ per ly si quis, cōprehenditur etiā fœmina, secundum gl. ibi, & Arc. & patet in c. mulieres. eo. tit. & per clericum vel monachū intelligitur persona tali priuilegio gaudens vt sic: ita ꝙ percussor eius in casu, in quo non gaudet, non incidit. Et per manū violentā intelligitur omnis effectus violēter illatus in personā vel adhærentia personę: qa iste canon, vt dicit Panor. in c. nuper. eo. tit. pōderat potius effectū violentiæ quàm modū inferendi violentiā. quod patet in d. c. nuper. vbi dicitur excōmunicatus q clericū detinuit in custodia, licet fortè eum nō tetigerit: imò intelligitur omnis effectus iniuriosus, etiā si non esset violentus: vt in c. cōtingit. el j. eod. tit. vt cùm clericus sponte
2 se verberibus subiicit iniuriosis. ¶ Ad † hoc autē ꝙ quis in hunc canonē incidat, tria requiruntur. Primò effectus iniuriose illatus. Vnde nō incidit quis per iniuriosa verba aut cōminationes: puta, eleuato pugno vel ense, secundū Ver. Gof. Host. Ray. & Io. de Lig. quia ista nō trāseunt in personam clerici. & secundū Io. And. nullus incidit in pœnā latæ sententiæ per solā attentationē, nisi ad actus cōsummationem peruenerit. de elect. perpetuæ. lib. vj. Secundò, ꝙ fiat suadēte diabolo, id est, animo iniuriandi vel offendendi: qa tex. hoc dicit, & secundū Inn. & omnes Canonistas requiritur dolus & facti perpetratio: imò si quis intendens iniuriā inferre laico & errore iusto deceptus inferte clericō, nō incidit, vt patebit. Tertiò, ꝙ effectus iniuriosus sit notabilis apud animū inferētis: quia vt suprà, Excōicatio. j. ℣. ij. dictum est, sententia canonis nunquā infertur, nisi pro mortali: quod in re modica esse nō potest: in hoc tamē stabitur arbitrio boni viri, cùm arte determinari non possit.
3 ¶ Sciendum † est secundò, quis sit clericus vel religiosus gaudēs isto priuilegio? Et dico ꝙ secundū iura & cōmuniter docto. talis. Primò, omnis habēs aliquem ordinē, etiā primam tonsuram solùm: vt de ætat. & qualit. cum cōtingat. & not. Pet. de Anch. in c. j. de cle. coniug. lib. vj. Et secundò, omnes professi vel professæ religionis approbatæ, etiā si sint cōuersi vel cōuersæ. Et tertiò, similiter nouitii, scilicet religionē approbatā sed ad probationē ingressi: vt in c. si religioso. eo. tit. lib. vj. etiā si sint bigami, secundum Io. And. in c. mercuriali. ¶ De cōuersis autem ecclesiarum secularium distinguit Host. in c. nō dubium. quia si remanent in domo suā viuentes vt laici, siue si retinent sibi aliquā proprietatē, non gaudent isto priuilegio. secus si se & sua dedicarūt, incedētes tonsurati, & habitu mutato diuinas horas audiētes, honestēq; viuētes: qā licet Sum. Ange. teneat, eos gaudere solùm ante factū, scilicet ad cautelam: tamen verius tenet Hostiē. ꝙ gaudēt, scilicet antè & pōst. Probatur hæc solutio in c. vt priuilegia. de priui. ver. hoc autē. & ideō sentit Sum. Ang. Ros. eiusdē ordinis. & Ioan. de Lig. & Pan. in d. c. vt priuilegia. & addit Pan. ꝙ tales, s. sibi aliquid retinētes, etiā non gaudēt priuilegio fori: sed conueniri debēt coram iudice seculari: licet largo modo sint ecclesiasticæ personæ. Et refert se Pan. ad notata per eū in c. ij. de foro comp. vbi dicit ꝙ solenniter pœnitentes non gaudent priuilegio fori: nec etiam eremitæ. Et ratio eius est: quia nullus interuenit actus eximens eos etiā à iurisdictione Imperatoris, qui est duplex, s. receptio ordinis, & conuersio ad aliquā de religionibus approbatis: vt in c. fin. de reli. do. & consentit Lau. & Io. de Lig. licet gloss. in c. qui suis. xvij. q. iiij. quam sequitur Inn. & Arch. teneat ꝙ conuersi & pœnitētes gaudeant priuilegio clericali: & loquitur de cōuersis omnibus, etiā si sua nō dedicauerint. Vi de ℣. Ecclesia. j. ℣. v. De fratribus autē & sororibus tertii ordinis beati Dominici vel beati Francisci Sum. Ang. sentit ꝙ gaudent solùm ante factum, non autē post: non solùm si in seculo laicaliter viuunt: sed etiā si viuunt in congregatione, sicut cæteri religiosi: quia, inquit, non sunt religiosi proprie, cum tria vota non promittāt vni religioni approbatæ, & cras possunt esse meri seculares, si volūt. Sed ista ratio non est bona: alioquin nouitii nō gauderēt, nec clerici habētes tantùm primam tonsuram. Vnde dico ꝙ loquēdo de iure cōmuni, de his, & de omnibus oblatis religiosorū vel gaudēt, vt patet ex dictis suprā, Ecclesia. j. vel saltē eodē modo distinguendum est: quia si viuunt in suis domibus laicaliter retēta sibi aliqua proprietate, non gaudent. arg. c. duo sunt. xij. q. j. & quod not. Host. & cōmuniter docto. in d. c. non dubiū. & Car. in cle. j. de deci. Imò etiā si retinent sibi solum vsumfructū, vt not. Pan. in d. c. vt priuilegia. nec sufficit si habitum mutarūt, vt ibi per eundem patet: & per gl. non obstante ꝙ tex. loquatur alternatiuè, id est, disiunctē. Si verò se & sua perpetuò dedicarunt ordinibus suis, gaudēt: quia nō est de his ratio minor, quàm de conuersis secularium ecclesiarū. Loquēdo verò iure priuilegiato, dico ꝙ oēs fratres & sorores vtriusq; ordinis tertii beati Dominici & beati Francisci gaudēt per bullā aureā Xysti. & peraliud priuilegiū incipiēs, sacrosanctā. & tenet Zab. in e. si diligēti. de foro comp. & Feli. in tract. qñ literæ apostolicæ præiudi. patro. ecc. dicit indubitatū quantū ad vtrūque priuilegiū. vide etiā vbi ℣. ¶ De eremitis autē Sum. Ang. sequens Pan. qui in hac materia satis distat à vero, dicit ꝙ non gaudēt: sed quidā ex d. glo. in c. quis. tenent contrarium & hoc verum est, vt patuit ℣. tit. Ecclesia. j. Et idē dicendum est de inclusa sponte, secundū Anto. de Butr. & Arch. licet dicta Sum. hoc neget. ¶ De Iesuatis autē, qui & discalciati & caputiati incedūt, & viuunt regulariter, dicit Pan. ꝙ non debēt gaudere priuilegio: quia nō sunt clerici, nec ordines recipiunt, nec profitētur tria substātialia vota, imò nullū, imò putat eos peccare mortaliter, cùm veniant cōtra constitutionē cap. fi. de reli. do. Sed tamen ista fortè habent apparentiā loquendo iure cōmuni quantum ad primos institutores illius religionis: modò autē qa Papa scit & tolerat, imò Martinus v. cōcessit eis vsq; ad beneplacitum sedis apostolicæ posse licitè in suo statu permanere, non sunt cōdemnandi: imo dico ꝙ gaudent, iuxta dicta suprà in tit. Ecclesia. j. secundum do. Ant. de Butr.

¶ De clerico etiā coniugato cum vna & virgine non bigamo incedente in habitu clericali & tonsura, dico ꝙ gaudet hoc priuilegio, & fori, quantū ad delicta: vt in c. vnico. de cler. coniuga. lib. vj. Sed si sit coniugatus non bigamus, non deferens habitū clericalem, & tonsuram, perdit omne priuilegium sine aliqua monitione, secundum Ioan. And. Mo. & Archi. in cap. Ioannes. de cler. coniu. & tex. in cap. vnico, de cle. coniu. lib. vj. ¶ Nota † verò ꝙ cum secundum 4
Pan. c. j. de apostā. sit duplex priuilegiū, scilicet fori, vt scilicet tantùm quis conueniatur sub ecclesiastico iudice: & canonis, si quis suadēte. quia primum perditur difficilius: quia nō perditur ex sola dimissione habitus, aut immissio ne enormium, extra eod. si vides. lib. vj. his autē aliquando perditur secundū. ¶ Si autē talis dimiserit habitū & tonsuram, & postea reassumpserit: quidam dicunt ꝙ non gaudet: quia satis est ꝙ semel assumpserit sibi vitam laicalem

profes

Universidad de Deusto
Biblioteca

profeſsione: vt in regula, quod ſemel. de reg. iur. ib. vj. Sed alii verius dicũt cõtrariũ: quia ſcilicet iuſta pœnitẽtia nemini eſt auferẽda. ij. q. vij. ſi quis libellos. Et faciunt notata per Inno. in c. fin. de vi. & hone. cler. dicentẽ q̃ clerici priuilegio priuati propter ſe immiſcere negotiationib. illud reaſſumunt dimittẽdo. & cõſentiunt Ioã. Mo. & Archi. Et hanc opin. probat cle. j. de vi. & hone. cle. rectè intellecta, in qua dicitur, quãdiu in præmiſsis exiſtant vel inſiſtãt, eo ipſo amittant. quod ſecundũ verum intellectum ad omnia ibi præmiſſa refertur: vt in c. j. & c. ſecũdo requiris. de app. quod etiam confirmatur: quia illa conſtitutio eſt pœnalis: ideõ in dubio recipere debet interpretationẽ mitiorem. Io. de Lig. ¶ De clerico verò depoſito ſiue degradato, dicit Hug. & Ioan. de Lig. & Hoſt. q̃ gaudet. Contrarium autẽ tenuit Bart. Bri. quod videtur probari per c. degradatio. de pœ. lib. vj. & extra de iudi. cùm non ab homine. Sum. autẽ Con. lib. iij. tit. xxxiij. q. xxxv. limitat q̃ non gaudet depoſitus ſeu degradatus traditus curiæ ſeculari. Io. verò And. & Pan. in c. ex parte. de eler. cõiu. limitant de depoſito actualiter. & eſt eadem limitatio, vt credo: quia, inquit Pan. depoſitus actualiter incõtinenti per actualẽ degradationẽ clericale priuilegiũ perdens, efficitur de foro ſeculari: nõ autem in depoſitione verbali, niſi ſit incorrigibilis: quia tunc etiã perdit illud ſecundũ cõmunem lecturã in d. c. cum nõ ab homine. Vide §. Degradatio. & j. §. ſequẽ. & §. v. ¶ De promoto verò per ſaltum, dicendũ eſt q̃ gaudet: quia charaterem recipit. ¶ De excõmunicato verò quidã dicunt q̃ non gaudet per c. excommunicatorum. xxiij. q. v. & ij. q. j. multi. Sed verius contrariũ ſentit opinio cõmunis: quia retinet ordinẽ, ratione cuius immunitas inducta eſt: durãte autem cauſa, durat effectus ex v. Metaphyſ. & hoc tenet Io. de Am. Gof. Inn. & Io. And. & Speculator. ¶ De ordinato autẽ non baptizato, dico q̃ non gaudet: quia non recipit characterẽ, ſecundũ S. Tho. & idem dico de ordinato coactè coactione abſoluta. extra de bapt. maiores. in glo. Similiter nec ordinatus coactè coactione cõditionali, niſi poſtea expreſſe vel tacite ratificet ſecundũ Ioan. de Lig. Sunt multę aliæ perſonæ gaudẽtes hoc priuilegio: vt mulieres canonicè pœnitẽtes ſolẽniter, tẽplarii, hoſpitalarii, milites gaudẽtes, & huiuſmodi: de qbus §. Eccleſia. j. §. v. ¶ Sciendum eſt tertiò q̃ hoc priuilegio clerici gaudẽt, etiã ſine violẽta manuũ iniectione in multis caſibus iniuriioſis: ita q̃ inferens iniuriã incidit in iſtum canonẽ. ¶ Primò cùm quis percutit clericũ ſubiicientẽ ſe ſponte verberibus pro emẽda. extra eod. cõtingit. el j. de quibus §. Euchariſtia. qa vt dicit Rayn. talis percuſsio, & ſi non ſit violẽta, tamen eſt iniuriioſa ſaltẽ ordini clericali, in cuius fauore promulgatus eſt canon. Et in hoc cõcordant quaſi omnes. Ipſe verò clericus ſe ſubiiciẽs ſecundũ Ray. eſt excõicandus, vt ibi: & cõſentit Pan. ibi. ¶ Secundò cùm quis clericum retinet vinculatum aut carceratũ carcere publico vel priuato, aut cuſtoditum: quia incidit, ſecundum Ray. vt j. §. vj. dubio v. qui verò illũ retinet modico tẽpore etiã inuitum & renitentem, vt auertat à flagitio, ſecundũ Veruec. non peccat, citra tamen iniuriã percuſsionis. Vnde quilibet poteſt eum capere & ligare, modò quàm primũ reſtituat ſuo prælato. Et ſatis concordat Inn. in c. ſi verò. el j. eod. tit. & Hoſt. Et idem eſt ſecũdũ Pan. in d. c. ſi verò. ſi familia poteſtatis inueniat ipſum de nocte: quia cõtra eum eſt præſumptio ne velit facere aliquod malũ. de offi. deleg. cõſuluit. quod intelligo niſi ꝓbabiliter cõſtet vel dubitetur de oppoſito: vt qa incedit honeſtè cum lumine. Et ſimiliter qñ capitur rõne delicti vt ducatur ſuo prælato in dubio ne fugiat, ſecundũ eum in c. cùm non ab homine. de iudi. Et idem eſt ſi creditor timet de fuga eius, ſecundò Inn. & Pan. in c. vt famæ. eo. ti. Et idem eſt ſi pro delicto detineatur per xx. horas ad teſtes conuocandum, ne ſit locus inficiationi. facit l. capite quinto. ff. de adul. & in authẽ. vt li. ma. & auiæ. §. is quoqi. Et idẽ eſt, ſecundũ Inn. ſi hoc fiat ne incidat in manus hoſtium: qa ei non irrogatur iniuria, ſed ſalus ꝓcuratur. ar. diſt. xlv. cum beatus. vide etiã j. §. vlt. Qui verò illũ obſidẽt vel claudunt in domo mulieris, nõ vt cuſtodiãt, ſed vt inferãt verecundiã, ſecundũ Inn. nõ dicuntur illũ tenere in cuſtodia vel carcere: qa neq; hoc intendũt, nec inferũt violentiã perſonę aut rebus. adhęrẽtibus. hęc ille, q̃ videtur dicere q̃ nõ fiat excõicati. Sed rationabilius Io. de Lig. dicit q̃ obſidens eum in caſtro pro violanda perſona, incidit: non aũt qui pro habẽdo caſtro. claudens verò illũ in domo ad verecundiã, incidit: quia, inquit, facit iniuriã perſonæ. Intelligo tamẽ dictũ Inno. verum eſſe in duplici caſu. Primò, qñ non ita clauditur in domo vt exire non poſsit: ſed vt exire nõ poſsit ſine erubeſcẽtia: vt quia exeũdo cogitur facere ſtrepitũ & ſentiri. Secundò, qñ obſidentes vt erubeſcat, intẽdunt erubeſcentiã leuem & iocoſam. ¶ Tertiò, cùm quis clericũ mãdat capi vel cædi, & ſequitur effectus: quia incidit mãdator & mandatarius, ſecundũ Rayn. & in c. perpendimus. & in c. mulieres. extra eod. Si tamen mandans reuocauit mandatũ, diſtinguẽdum eſt: quia ſi mandatarius ante reuocationis notitiam iam percuſſerat, vterq; incidit, ſecundũ Ber. & Hoſt. licet Inno. contrariũ ſentiat. Si verò reuocatio ante percuſsionẽ ad eum peruenit: mandator nõ eſt excõmunicatus. ar. extra de procu. ex inſinuatione. & in c. noſtra. & in d. c. mulieres. & conſentit Bern. Hoſt. & Gof. Et eadẽ queſtio ac ſolutio fieri poteſt de cõſilente, ſecundũ Sum. Conf. Dicit tñ gl. Ray. q̃ cùm percuſſio notitiam reuocationis pręcedit, nõ incidit mãdator, ſi eſt ſufficiẽter cõtritus: quia ius nullũ exiſtentẽ in charitate ligat, & ſi homo qui aliquãdo iniuſtè ligat. Sed dictum Ray. videtur verius: qa mortale præceſsit, & eius occaſione damnũ irrogatũ eſt: idẽmq; debet pœnã ſentire. extra de iniur. c. fi. & de homi. c. fi. lib vj. Si autẽ mãdator ante percuſsionem deceſſerit: ſecundum gl. in c. mulieres. ec. d. tit. non incidit: qa morte mãdatoris ſoluitur mandatũ. ff. mandata. l. inter cauſas. quod do. Ant. dicit verũ ſolùm qñ mandatarius erat certificatus de morte, ſecundũ Dir. Inno. Bart. Hoſt. ſi hoc eſt notoriũ, & in fine nõ fuit abſolutus, vel nõ apparuerunt pœnitentię ſigna, haberi debet pro excõicato: nec ſepeliri debet in cœmeterio: nõ ex vi, inquit, eccleſiæ militãtis: qa ea nullo modo ligat ſub terra. xxiiij. q. j. qđcunq;. ſed ratione pacti notorii. & intelligit q̃ ſub terra ligatur nouiter. ſecus ſi diſce latligatus: vt hæreticus decedẽs, licet ignotus eccleſię. Et ſimiliter Gof. dicit q̃ incidit, niſi reuocauerit ante mortẽ: qa intelligitur in eadem voluntate decedere. Pan. verò dicit ibi q̃ ſi pœnitentiã recepit in extremis nõ incidit: licet fuerit in culpa reuocando mandatũ. Si verò nõ egit pœnitentiã, no incidit quidẽ de rigore, quia mandatũ reuocatur in morte: ſed quoniam deceſsit in eo peccato, tenetur de alterius delicto, ſicut tenetur principalis in nõ reuocãdo mãdatũ: vt in l. ſi mandaſsem ff. mãdati. & operabitur hoc caſu excõicatio: quia aut nõ ſepelietur in cœmeterio: aut ſepultus exhumabitur. ar. c. in ſacris. de ſepul. hęc ille, cuius opinionẽ Ang. Excommunicatio. v. §. xxxiij. falſe recitat. Ex omnibus colligẽ q̃ eſt excõmunicatus, vel ſaltem habẽdus tãquam excõmunicatus, ſi nõ pœnituit, cuius ſignum fuit ſi nõ reuocauit: ſecus ſi nõ pœnituit. Si verò iniecta eſt manus in clericũ non

mine tuo, licet ſine mãdato, & ratũ habuiſti, incidiſti: quia ratihabitio cõparatur mãdato. de reg. iur ratihabitio. li. vj. Sed ſi nomine tuo factũ nõ fuit: ratũ habẽdo peccas: ſed nõ incidis in canonẽ vel ſententiã excõmunicationis: exquidẽ clericũ percuti, ſed tamen dicit ſuis quòd vellet de eo vindicari, animo prouocãdi illos: quia ſi illi ex hoc moti percutiũt, ille incidit ſecundũ Veruec. Idẽ etiã eſt ſi nõ dixerit eo animo: ſed tamẽ verba talia fuerãt, quæ cõparẽtur mandato vel cõſilio, cõſideratis omnibus circũſtantiis quia dicẽdo ſuit in culpa. & cogitare debuit hoc potuiſſe euenire: arg cap. fin. de homic. lib. vj, & dãti operã rei illicitæ homicidiũ etiã caſuale imputatur. ¶ Quintò quãdo quis clericũ à læſione nõ protegit, eũ tamẽ id ſine ſuo periculo poſſet. extra eo. quãto. quod verũ dicũt Ioan. & Ber. in gloſ. ſuper dicto cap. quãto. & Gul. quãtũ ad officiales, ad quorũ officium pertinet eos defendere. xxiiij. qu. iiij. forte. Hoſt. autẽ in Sũma, dicit hoc intelligẽdũ eſſe vniuerſaliter de quocũq;, etiã ſi ex officio nõ teneretur: modò ſimplici verbo prohibere poſſet, arg. extra eod. dilecto. lib. vj. & cõſentire videtur Ioã de Lign. ſuper dictũ ca. quãto, quod Io. And. in nouel. in dicto cap. quãto. & Vinc. & Abb. & Hoſt. & Dir. lib. iij. limitãt quãdo quis doloſe dimittit. Et addit Ioã. And. quòd in hũcvel alium canonẽ nullus incidit ſine dolo. ff. de adul. l penult. ff. de fica. l. i. idẽ Io. de Lign. Collige ergo q̃ ſecũdũ omnes incidit dupliciter. Primò quãdo eſt officialis. Secũdò, quãdo doloſe nõ prohibet: non autẽ incidit ſecundũ melius ſentiẽtes, quãdo non eſt officialis, & non defendit ex negligẽtia vel timore etiã irrationabili. ¶ Sextò, quãdo nõ tangit clericũ in manu vel inſtrumento manualiter tẽto, ſed lapillo, vel ſputo aut aqua, aut quocũq; tali iacto in eũ iniurioſe: quia ſecundũ Ray. & cõmuniter Doctores inci dit. quod intelligo niſi iniuria eſſet leuis & iocoſa. ¶ Septimò, cũ quis clericũ inſequitur adeò acriter, vt ille quaſi coactus in aquam vel periculũ aliud ſe proiicit vt euadat: quia ſecũdũ Veruec. incidit. Si vero quis clericũ inſequatur vt cædat, & ille ſine percuſsione cadat, & lædatur, Sũ. An. tenet q̃ incidat. & idẽ Supp. dicẽs non eſſe tationẽ diuerſitatis in primo & ſecũdo caſu: cũ in vtroq; læſio ab inſequẽte cauſetur. Oppoſitũ tenuit Sũ. Ro. eiuſdẽ ordinis & Sũ. Piſa. & Arch. & hoc eſt rationabilius: quia illa læſio nõ fuit intẽta in ſe ab inſecutore, vtpatet: nec in ſua cauſa quæ eſt fuga: quia per accidẽs ſe habet ad illã. Et iſta eſt ratio diuerſitatis in caſu. ¶ Octauò, cũquis infert metũ clerico iniurioſe, ſcilicet nõ iocoſe per tactũ aliquẽ nõ violẽtũ, vt exeat de fundo hoc ſine vt ipſe ingrediatur, vel aliquid inde accipiat: quia iſte incidit, ſecundũ Ioã. de Lig. & Archi. ſecus ſi metus eſſet verbalis tantũ: aut ſi realis, tamen ſine tactu, etiã ſi adeſſet intẽtio percutiendi: vt vibrãdo haſtã vel enſem: quia ſecundũ Innoc. nõ incidit: quia non eſt iniectio manus in clericũ vel iu adhęrẽtia illi. & verba ſunt cũ effectu accipiẽda: vt in ca. relatũ. de cler. nõ reſi. nec obeſt conatus ſine effectu. extra de ſpon. iuuenis.

6 Inuitens manus violẽtas ꝓ manus nõ excõ municans

¶† Sciendũ eſt quartò quòd in multis caſibus quis infert manus violẽtas clerico, & nõ incidit in ſententiam iſtam. ¶ Primò cũ percuſſus à clerico ludẽte ſtatim etiã ſine deliberatione repercutit: vt extra eod. cap. j. ſecũdũ Mona. quia hæc eſt cõditio ludi, & quida naturalis impulſus, vt percuſſus grauiter etiã repercutiat, nevideatur inferior, & generaliter dicit Richard. in quarto. diſtin. xviij. q̃ percutiens nõ ex deliberatione, quãuis turbatus, nõ incidit. Et idẽ eſt ſi ludens percutit deliberatè: tamẽ iocoſa leuitate & ſine dolo. Iſte enim ſecundũ Veruec. nõ incidit: extra eod. cap. j. etiã ſi percutiat grauiter intellige tamẽ intra limites ludi: quia ſi grauitas hos excederet interueniẽte ex ceſſu magno ex lata culpa, ſecundũ aliquos, ſaltẽ præſumptiuè incideret: ſicut etiã ſi libidine vindictæ & dolo percutit quãtũ ad veritatẽ rei. Sed oppoſitũ credo verũ ex dictis ſuprà eod. tit. in princ. & ſuprà Culpa. §. iij. Debet tamẽ ſecundũ Io. de Lig. põderari qualitas ioci & ratio faciendi: quia in pœna canonis requiritur perſuaſio diabolica, quã iocus exeludit, ipſius qualitate põderata. arg. notatorũ in cap. j. de præſump. Et idẽ intelligo de quocũq; repercutiente ſtatim & ſine deliberatione, etiã extra ludũ: vt cũ tãta eſt ſubreptio quòd nec ſe vindicari nec iniuriari intẽdit. ¶ Secũdò, quãdo quis ignorabat clericum eſſe, quẽ ꝓcuſsit: puta quia comã nutriebat: nec aliquid de clericatu apparebat: vt in cap. ſi verò. eod. tit. el ij. & cõſentit Inno. & Ioã. And. & nõ incidit, etiã ſi occideret: quia dolus requiritur. Idẽ ſi habebat habitũ, & nõ videbatur: puta quia de nocte erat, ſecundũ aliquos. quod verũ puto quãdo rei licitæ, puta defenſioni rerũ ſuarũ operã dabat. Si autem vidit in eo tonſurã, & tamẽ clericũ non putauit, percutiendo incidit: vt gloſ. not. in dicto cap. quod verũ eſt ſecundũ Arch. niſi ex more patriæ, in qua laici plerũq; tõ ſurã ferunt tẽpore calorũ, probabilis ignorantia excuſet. Dicit tamẽ Tancre. q̃ ſi volens percutere Andreã laicum percutit Ioannẽ clericũ, errans in perſona, neutrunq; cognoſcens, nõ incidit, per cap. ſi verò. eo. tit. cui Io. de Lig. cõſentit: quia nõ præceſsit ſuaſio diabolica. Sed oppoſitũ ſenſit Ala. quia iniuriari voluit, ff. de furt. l. vltima. & hoc Hoſt. tutius dicit. eſt etiã verius: quia dabat operã rei illicitæ. & hoc nõ ſine diabolica ſuaſione. Si verò erraret in qualitate: quia iſte qui eſt clericus, putat laicũ videns eum in habitu laicali non gerentem ſe pro clerico, nõ incidit. extra eo. ſi verò. Sed ſi intendẽs percutere clericũ, laicum percutiat: gloſ. in dicto cap. ſi verò. ſentit q̃ incidat. Sed oppoſitũ ſenſit Ioã. de Lig. quia nõ debet quis iudicari ſecundũ quod intendit, ſed ſecundũ quod facit. Conſentit Ber. & Inno. imò ſecundũ Fed. conſi. xiij. nõ eſſet irregularis, ſi in tali dubio celebraſſet. & ſequitur. Panor. in dicto capi. ſi verò. Tertiò cũ percutit quis clericũ in habitu laicali incedẽtẽ, nihilq; oſtendentẽ de clericatu tertiò monitũ & non correctũ: vt eod. tit. cap. cõtingit. el ij. vbi ſingulariter notat Panorm. q̃ ex ſolo delicto apoſtaſiæ non perdit priuilegiũ clericale, clericus etiã in minoribus exiſtens etiã deprehẽſus: ſed debet moneri tertiò, vt in cap. contingit. ibi. el iij. nec ſufficit, vt dicit, monitio vna pro tribus quia ius trinã requirit, iuxta theoricã gl. in cle. j. de vi. & hon. cle. Vnde Io. And. in cap. ex tuæ. de cle. nõ reſi. dicit q̃ vbi ius requirit primã, ſecũdã, & tertia citationem per edicti cotra abſentẽ, nõ ſufficit vnica peremptoria: quia in pœnalibus verba debet intelligi ſtrictè & propriè, nõ autem ficte & largè. Nec poteſt fieri iſta monitio per iudicẽ ſeculare aut quęcunq; aliũ, ſecũdũ Pan. per tex. ibi à te monitũ: ſed per epiſcopũ dioœceſanum ibi, in dioœceſi tua, vel per quęcunq; prælatũ habentẽ epiſcopalẽ iuriſdictionem in clericũ: ext. eo. in audiẽtia. Nõ tamen requiritur monitio ſpecialis, ſed ſufficit generalis: puta q̃ epiſcopus faciat edictũ vt omnes clerici reaſſumãt habitum intra mẽſem: quia tex. in d. c. in audiẽtia. non requirit ſpecialẽ. & vbi iura volũt fieri ſpecialẽ exprimũt illã. vt in cle. j. devi. & hon. cle. & in c. cõſtitutionẽ. ext. eo. lib. vj. Sed nota q̃ ſecundũ Gemin. in c. j. de cle. cõiu. lib. vj. habitus clericalis quo ad hoc q̃ clericus gaudet priuilegio, conſiſtit in veſti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

vestibus & tōsura. Quādo autē clericus pdat priuilegium clericale ex habitus dimissione. vide. §. seq. ¶ Quartò in clerico, q habitu cōtepto fert arma, & tertio monitus non se correxit. ext. eo. in audiētia. vbi elicit Pan. q ex sola dimissione habitus & delatione armorū militariū nō perdit priuilegiū clericale. Et idē est si nō sit tertio monitus, sed immittcet se tyrānidi. extra eo. cū nō ab homine. vbi hoc not. gl. & Inno. ext. eo. nō dubiū. vbi dicit idē de clerico seditionem & iniustā guerrā faciēte. extra eo ppēdimus. ¶ Quintò, in clerico gerēte negotia secularia, siue administrationē rerū secularium & monito. vt suprà, extra ne cler. vel mon. facerdotibus & de vi. & hon. cl. cap. fin. Sed Supplemētū & Sum. Ros. illud cap. intelligit vt pdatur priuilegiū in rebus tantū sed Sum. Pis. & Arch. & Veruec. & Inno. & Host. tenēt vt prius dicebatur & hoc innuit ibi text. dicēs indistincte q̄ iste ex facto ipso priuilegiū abiicit clericale. Et necesse est sic dicere: quia ibi text. istū tubiicit statutis & cōsuetudinibns patriæ quo ad res ipsas: quæ statuta & cōsuetudines volūt q̄ quis pro rebus interdicōueniatur corā iudice laico & arrestetur, & capiatur, & carceri tradatur: vnde iste pdit priuilegiū fori, & à fortiori canonis, si quis suadēte. qd facilius pditur secūdū dicta Sum. Ros. ¶ Sextò in cler. coniugato si habitū non defert. i. vestes & tonsurā. de cle. coniug. cap. vnico. lib. vj. & vide suprà Clericus. ij. §. fin. Sed addit dom. Alex. consil. viij. q̄ cū clerici non habeāt habitū iure determinatū: vt est gloss. in clem. j. de electio. quilibet habitus honestus est cōueniēs clericis, cū dicitur q̄ ferāt habitū clericalē. & intelligo honestū. i. conueniēte viro seni & graui: nō iuueni vel histrioni. ¶ Septimò, in clericis buffonibus, macellariis, & tabernariis, qui talia officia publice & personaliter faciūt: vt suprà Cleric. iij. §. v. vij. & viij. ¶ Octauò in magistro percutiēte, leuiter tamen, & causa disciplinæ, extra eo. cū volūtate. & cap. ex tenore. Nec distinguitur secundū Veruec. vtrū clericus sit in sacris vel in minoribus: sicut nec in prælatis, in dictis capitulis. Et addit Veruec. q̄ nō incidit magister percutiēs cū ira causa correctionis. Intellige tamē secus, vbi ira principaliter esset in causa. Addit etiā q̄ nō incidit submagister pcutiens dicto modo cōtra ꝓhibitionē magistri principalis vel alius quilibet, cui pueros docendos cōmiserit: quia per huiusmodi ꝓhibitionē auferre nō pōt beneficiū iuris, quod est posse corrigere quos docet. Est autē idē de patre: vt in dicto cap. cū volūtate. & facit. l. si filius. C. de pa po. & l. vnica. C. de emenda. propin. dist. xlv. cap. disciplina. Quod tamē limitat Sum. Angel. si clericus sit in minoribus, secundū Pan. in dicto cap. cū voluntate, secundū Ioan. de Lig. Petrus de Peru. & Paul. Tenc. Veruec. Sum. Pisa. & Ros. tenēt q̄ nō incidit, etiā si sit in sacris. & si primū sit tutius tamē secundū est rationabilius, secundū Arch. quod etiā patet: quia dicta Sum. Ang. concedit q̄ magister licitè verberat clericū existētē in sacris. vnde irrationabile est hāc potestatē subripere patri. Sed cōtra: quia licet dignitas episcopalis liberet à patria potestate: vt in cap. venerabilem. qui fil. sint legit. scilicet vniuersaliter, nō autē sacer ordo: v: falsē putauit gl. in d. c. cū voluntate. & in c. Iudæorū. de æta. & quasi. quia cōtrarii tenet Inno. & Hosti. scilicet q̄ nō liberet, tamē quo ad percussionē, secundū Pan. liberat quilibet sacer ordo à patria & à seruili siue dominatiua, quod arguit p cap. vniuersitatis eo tit. arg. etiā cap. p venerabilē. qui filii sint legi. Sed dico q̄ ista nō habēt efficaciā vnde tene primū. & aduerte tamen q̄ Sum. Ros. malè addicit. Pan. Et quod de patre dictū est, intellige de propinquis, extra eo. cū voluntate. vbi dicit gl. q̄ non solū pater, sed etiā ꝓpinqui domesticos suos corrigere debēt. C. de ēmēda. propin. vna. Et si tales personæ modū excedāt, nō incidunt secundū gl. in d. c. cū voluntate. quia canon exigit dolū, sine quo non est violentia: istæ autē manus sunt charitatiuæ. Sed Io. de Lig. nō cōsentit: quia leuis tantū castigatio eis ꝓmissa est. Sed cōcordo: quia per excessum nō incidit: cū semper nō possint verbera suspēdere in ira tera: sed p manū arbitrio boni viri. ¶ Nonò in eo qui incōtinēti vim vi repellit cū moderamine inculpatæ tutelę. ext. eo. ii verò. el. j. & intellige incōtinēti. i. dū actu impugnatur. & similiter intellige etiā sciēter & deliberatē. Et ratio fallēdi est: quia iure naturali inditū est ie defēdere. Hoc autē extēditur, secūdū aliquos & ad defensionē pertinarū solū, p quas nobis intelligitur iniuria fieri, sicut sunt vxor, filii, terui, & huiusmodi, secūdā aliquos verò quibus magis assentit Inno. supdicta decretali, hoc extēditur etiā ad defensionē extraneorū nec clericā percutiēs gratia huius incidit: quia & socii iniuria ꝓpulsanda est. xxiij. q. iij non inferenda. & in c. fortius, arg. etiā. ff. quod met. cau. l. iiii quidē. §. fina. Et hoc tenet Sum. Pis & Dir. lib. iij. & cōmuniter omnes Sūmistæ. & addit Inno. q̄ si defendendo aliū quis clericū occiderit ne alius occidatur ab eo est quidē irregularis, sed nō excōmunicatus: sed de irregularitate dicit verū in defensione aliorū, non autē sui hodie: vt in cle. si furiosus de homic. Ista tamē intellige statim. i. dū imminet vel instat violentia aduersarii, nō autē postquā transiit. Vnde secundū Ioā. And. in nouel. super d. c. si verò. ii clericus pcussit laicū amplius nō percussurus & hoc laico cōstat, repercutere nō debet: si verò clericus esset iterū percussurus verē vel secūdū probabilē dubitationem laici, licet laico repercutere ad repellendū violentiā imminentē. Quidā etia hoc extendūt ad defensionē personarū tantū, non autē rerū. Sed tamē Io. de Lig. in tract. de particulari bello dicit, q̄ nō incidit laicus percutiēs clericū ꝓ rerū suarū, & secundū Arch. vel aliarū apud se depositarū defensione moderatè, si aliter vim repellere non poterat. & allegat Inn. hoc dicentē in c. ij. de restit. spol. quia nō est ibi manus violēta, sed violētiæ repulsoria. & idē dicit de rebus ꝓximi. arg. etiā in c. olim de restit. spo. el j. & cap. dilecto. de sent. excō. lib. vj. in. l. furē. ff. de fica. Non tamē ꝓpter hæc licet occidere vel multilare, secūdū Bar. in d. l furem. quādo ablatū est recuperabile ꝓiudicē: si autē sit irrecuperabile, secus. Sed Inn. tenet cōtrariū dicēs q̄ occidēs clericū ꝓ rerū suarū defensione, incidit. imò ꝓbat Pan. in c. ij. & in c. suscepimus de ho. q̄ laicis non licet occidere ꝓ rerū defensione, etiā si recuperari nō poterat, nisi in foro cōtētioso laicali. Et ita de clerico tenet gl. xxiij. q. iij. in princ. & videtur idē de mutilatione: quia ratio omniū istorū est, quia vitā ꝓximi prę ferre debemus rebus nostris: & eadē ratione integritatē psonæ: nisi nocumentū esset tēporale, puta vulnus tanabile. Sed dici pōt cōcordādo q̄ licitū est etiā clerico sua defēdere fuste & gladio cōminādo & pcutiendo citra mutilationē: & si raptor vt rapiat insurgit in defensorē, licitè occidetur, arg. c. si pfodiēs. de hom. in verbo, defenderit. quæ defensio licet ht defensio rerū quæ rapiūtur, tamē respectu domini ꝓhibētis rapinam, est vera inuasio & aggressio prohibita. Vnde quia licite teneo rē meā: eū, qui me vult occidere ne teneā licet occidere multo magis, q̄ eū q̄ me vult occidere, quia detraxi, aut aliās iniuriā feci. Si autē nō me inuadit, & tamen rē meā tenere nequeo nisi occīdā, puta quia fugit in equo meo, quē aliter habere nequeo, nisi illū fagitta occul-

ta, fortē nō licet mihi in cōscientia occidere: nisi vt dicā limitādo dicta Pan. quānis etiā dici possit hoc casu nō esse cōtra legē Dei aut naturæ occidere. quia quotidie de licētia principis mouētur arma pro tēporalibus. quod fieri nō posset, si esset cōtra legē Dei vel naturæ. Ad motiuū in cōtrariū dici posset q̄ rebus nostris vita ꝓximi est præferenda quātū in nobis est: vnde talia ꝓ vita ꝓximi debemus exponere in necessitate: si tamē ipsi sint in causa suæ vitæ pdendæ iniuste inuadēdo, imputetur eis. Vnde dico q̄ eo casu, ꝓ rebus licet occidere, & mutilare: & q̄ occidēs aut mutilans clericū hac ratione, nō incidit in excomunicationē, & si in irregularitatē: vt s. Bellū. ij. §. vij. in fi. quia vbi nō est mortale peccatū, nō est excommunicatio iurs. Esto autē q̄ verū diceret Pan. & sic velis indistincte tenere: Limita tamē prædicta dupliciter. Primò, quādo sublatio rerū vergeret in periculū nostræ psonæ: vt si eunti p latrones auferantur arma, aut tēpore gelu auferantur vestes quia eo casu defendere res, est defendere psonā. Secundò quādo quis adhibita debita diligentia à casu mutilat vel occidit: quia nō incidit, cū daret operā rei licitæ. i. suarū rerū vel socii defensioni. Tertiò, etiā fortè quādo sublatio rerū inferret dānū grauius morte viro nobili: vt quia eū oporteret inhoneste viuere aut mēdicare. Istā tamē rerū defensionē nō intelligas ex interuallo, sed statim: quia licet nō incidat pcutiēs dū res subripitur, aut etiā dū subripta asportatur antequā venerit clericus ad locū destinatū secundū Veruec. tamē pcutiens postquā peruenerit ad locū destinatū, & adeptus est possessionē perfectā illarū rerū incidit secundū Pet. de cen. ecclesiastica. & de hoc vide s. Bellū. ij. §. j. in fi. intellige etiā q̄ si defensor excedat moderamē inculpatę tutelę ex ꝓposito, in eidit, secundū doct. & iura. Secus si nō ex ꝓposito, secūdū Pan. in d. c. olim quia, vt dictū est, requiritur dolus. & facit gl. in c. significasti. de homi. el ij. & l. si ex plagis. ff. ad legē Aquil. §. tabernarius. Quidā etiā rationabiliter extēdunt istā licitā percussionē ad defensionē honoris: vnde si spoliandus à clerico euadere posset p fugā: intellige tunc pem & verecundā, & non vult, sed stat, & pcutit clericum inuasorem, nō incidit secūdū Bar. in. l. j. C. vnde vi. & sequitur Pan. in c. olim. el j. de rest. spo. quia fuga est quędā iniuria. ff. de iniu. l. itē apud Labeonē. & secūdū. C. in d. §. tabernarius. fuga reddit hominē viliorē: iniuria autē corporalis maior est q̄ rerū iactura. ff. de pœnis. l. in seruorū. Vnde si licet percutere ꝓ iactura rerū: à fortiori ꝓ iniuria vel iactura honoris, cuiusmodi est fuga. Et hoc casu etiā, secūdū aliquos, licet occidere, licet incurratur irregularitas. Quidā etiā vt Inno. extēdunt eā ad expulsionē de domo, de qua si clericus exire nō vult, nō incidit pcutiēs eū. de rest. spolia. olim causam. & de homi. significasti. Et idem in prædictis intelligo de auxiliantibus amico.

¶ Decimò in eo, qui reperit clericū in adulterio vel stupro cū vxore, matre, sorore, vel filia: quia no incidit: vt in cap. si verò. el j. c. tit. & hoc dici pōt etiā si mutilet vel occidat, secundū Veruec. quē sequitur Summ. Pis. & Rossela: quia canon inter atrocē & non atrocē iniuriā non distinguit: sed tamē occidēs aut mutilans, licet nō incidat, tamē grauiter peccat, vt dicit idē, & notatur in d. capite, si verò. & extra de pœni. cap. ij. Sed tamē idē Veruec. tenes tutius esse q̄ incidat: quia ille nō excusat, nisi simpliciter manus iniicientes violentas. & in ostiario distinguit inter vulnerātes, & sine vulnere lædētes. Sed ista sua ratio est ad oppositū: quia cū vnus & idē canon distinguat & reseruet in vno casu & nō in alio: videtur vniuersaliter loqui. Vnde ponderatio textus, qui dicit, si manus iniecerit in clericū inuentū. & glos. dicente, nō ex interuallo. distinguo sic: q̄ si occidat vel mutilet nō ex interuallo tēporis aut deliberationis seriosę factæ: non incidit quia tunc habet locum quod dicit gl, scilicet q̄ tā iustū doloré cōpescere nō potuit: vt C. de adul. l. Gracchus. Secus quādo non ex subita passione, sed matura deliberattone, etiā sine tēporis interuallo id facit: quia cessat ratio, qua canon istum excusauit. Et secundū eundē Veruec. & Mo. hoc ad solum coitum non est restringendum, sed extenditur ad amplexus & oscula in loco suspecto, ad præparationem in opus nefarium explendum & ad signa apertavel etiā ꝓbalia pro pinqua negotio ibi statim peracto: quia non incidit percutiens ex interuallo ante diuersionē ad alia. Et similiter extenditur ad clericū suspectū & monitum etiam per maritum inuentum domi cū vxore sedentē, & confabulātem, & si non turpiter conuersantem: quia secundum leges hunc licet perimere: & multo fortius hunc & omnes prædictos capere & detinere, donec vocet testes: imò & p xx. horas continuas: & iudici tradere. ff. de adul. l. c. extra eod. si verò alicuius. §. vltimo & consentit Bern. Veruec. & Dir. lib. iij. Quia tamen hæc materia est odiosa clericis, & exorbitans à iuris dispositione extēdi nō debet, sed in terminis ꝓpriis intelligi. Vnde nomine vxoris secundū gl. ibi. & secundū omnes, venit etiā spōsa de præsenti: quia & lex permittit illā accusare iure mariti. ff. de adult. l. si vxor. §. j. nomine autē matris, nō veniunt ascēdentes secundū glos. & Io. de Lig. & do. Ant. & Pan. & Host. qui hoc dicit tutius. licet ipse & Inno. sentirint cōtrariū, nec nomine filiæ veniūt descēdētes, secundū eosdē. licet Inn. cōtrariū teneat: sed tātum filia legitima & naturalis, non autē adoptiua. secundū Host. Nec nomine sororis veniūt collaterales, secundū aliquē doctorē, sed tātū legitima & naturalis. ¶ Vndecimo, si fiat à prælato vel de mandato eius causa correctionis extra eod. cū voluntate. & capite, incidit & verberās & mādans. extra eod. c. vniuersitatis. quod deverberāte intelligo, si probabiliter hoc credit: nō autē si ignorat vel dubitat, quia debet obedire. Dicit tamē Monal. q̄ non oportet prælatū de correctione cogitare: sed sufficit subesse causam. Vnde pcutere ex correctione est percutere ꝓ culpa digna correctione. quæ sententia & si sit benigna, tamen tutius est, secundū eundē, vt saltē habitu cogitet de correctione. i. eā intēdat habitu: quia, inquit, etiā si moueatur ex ira, non incidet: sed lōgē melius est vt differat, donec ira quiescat. xj. quæstione. iij. illa prę positorū. & capite, ira. &c. cū apud. Et secundò intellige secundū Arch. si modus non excedatur. intellige notabiliter: aliās locus foret appellationi, & puniretur excedens, quia leuis tantū correctio permissa est. Et tertiò intelligę, si fiat à prælato percussio, & ad eū pertineat correctio: quia si sit prælatus, sed non illius: vel si habet authoritatē tantā in ciuilibus, vt rector vniuersitatis, incidit: quia secundū Pan. in cap. vt famæ. eod. rit. vterq; horum requiritur. Et quartò, quòd percussio per laicū non fiat, si percutiendus est clericus: alioquin ambo incidūt: vt in d. c. vniuersitatis. nisi esset adeò incorrigibilis quòd aliter capi aut corrigi non posset. eodē. tit. vt famæ. Potest tamen si causa subest. per laicum capi & carcerari. extra eo. si clericos. lib. vj. scilicet mandato prælati, non autē propria authoritate, etiam si sit incorrigibilis: nisi sit traditus curiæ seculari. quod intellige, nisi præcesserit depositio: vt in capite cùm non ab homine. extra de iudiciis: vel nisi capiatur incor

tur it corrigibilis vt restituatur prælato suo hęc Pan.i ca. vt famæ.eod.tit.sed de hoc j.§.vlt.dub.vij.Et quintò, intellige q̃ etiã per laicũ nõ fiat tortura, nisi ratione dictæ incorrigibilitatis:quia secunda Pan.in d.ca.vt famę.post dominũ Ant.ibi & Pet.de Anch. & gl.v.q.vj.in cap presbyter.hoc fieri nõ potest:licet secundũ d.Ant.male cõmunis obseruãtia habeat cõtrariũ.Hoc tamẽ Sum.Ros.glossat q̃ per laicũ fieri nõ põt propria authoritate:secus ex iudeis mãdato.Sed ista glossa directè impugnat dictã glossarũ,vt patet:& eã Pan.in cap.vniuersitatis ex intentione destruit.Sum.verò Ang.etiã quo ad verbera glossat vt per laicũ intelligatur secularis,non autẽ cõuersus religiosus Sed cõtra:quia ratio huius prohibitionis est reuerẽtia ordinis clericalis,quẽ isti cõuersi ex hoc tãto magis vilipenderẽt q̃ seculares, quãtò sunt familiariores:tũ quia ista dicta sunt à doctoribus in fauorẽ clericorũ:vnde & in eorũ fauorẽ in dubio interpretari debẽt.& cõsequẽter nomine laici venit omnis nõ clericus tũ quia hoc de tortura dicitur pro quãto habet locũ verberũ:quia,vt dicit Pan.in ca. verbera & cruciatus inferũtur:quæ verbera mãdatur fieri per clericũ vel monachũ in d.cap.vniuersitatis.vbi cõuersus nõ venit nomine monachi,sed cõtra monachũ ibi distinguitur.Vnde & Arch.dicit distin.xlv.cap.j.quod nec tatũ nec honestũ est monachũ verberari per cõuersum laicũ.imò tex.in d.cap.vniuersitatis.mãdat sub pœna excommunicationis hoc fieri nõ debere etiã per sacerdotẽ, sed solũ per prælatũ,nisi necessitas vrgeat.Vnde dicẽdũ est ixta notata per Pan.in d.cap. vniuersitatis.& cap.vt famæ. eo.tit.q̃ clerici torqueri nõ deberẽt vt laici de iure : quia tamẽ hodie torquẽtur vt laici,& malè,ideò tortura fit per laicos,quia clerici nõ sũt in illa arte torte periti:licet hoc de iure fieri nõ possit.hæc ex Pan.præter dicta Arch. Vnde dico q̃ sicut verbera per laicũ inferuntur, quãdo aliter corrigi non põt:ita & tortura,quãdo per clericũ fieri ideò neè non põt Et hoc indubitãter tene:quia cap.vniuersitatis nominat quatuor personas distinctas,abbatẽ,clericum monachũ,& conuersum:& deinde ad dubiũ vtrũ per laicum possit verberari clericus,monachus,aut cõuersus,sic respondet:Nobis videtur q̃ nisi causa regularis disciplinæ hoc faciat abbas in propria persona,vel,si necessitas vrget,per clericũ vel monachum fieri iubeat:tã qui talesverberari præcipit,q̃ illi qui verberant,etiam si causa subesset,excommunicationis sententiã non euadunt.hæc ibi. Vnde etiã conuersus non potest verberari per laicum.Et sextò intellige,si prælatus mandans sit episcopus: quia ei propriis manibus percutere nullũ licet,cui sanctitas ignoscẽdi gloriã derelinquit.C.de epi.& cle.l. si quis in hoc lxxxvj.dist.nõ liceat.nisi fortè aliũ non inueniat:quia tũc licite per seipsum percutit,vt probat Pan.Si autẽ est inferior episcopo,saltem adsit causa vrgẽs quare ipse propria manu nõ verberet:alioquin mãdãs & exequẽs incidũt:vt in d.cap.vniuersitatis quod nota,quia quotidie contrariũ fit.Quãdo autẽ vrgeat causa,credo stãdũ arbitrio prælati.¶Duodecimò,in turbante diuina officia quẽ presbyter,vel alius,ad quẽ spectat,eiicere potest de ecclesia. ext. eod veniẽs.& cap.cũ voluntate.§ si qui verò.Similiter cũ quis ratione officii,quod in ecclesia obtinet,clericũ percutit,aut cũ hoc facit senior causa deuotionis,aut magister aut dominus:vt in eo.c.cũ voluntate:vbi dicit glos.q̃ dominus domus hoc põt,aut parẽs,vel propinquus,qui familiã corrigit:vt in eo.cap.patet.iuncta glossi.Sed de omnibus prædictis intellige quo ad clericos minorũ ordinum vt in eo.c.cũ voluntate.excepto parente & magistro, qui corrigere possunt etiã existentẽ in sacris,vt dictũ est.Intelligetiã de omnibus prædictis quo ad percutionem leuẽ tantũ,vt ibi. Si tamẽ modũ excederẽt, modò non à proposito & animo irato,non essent excõmunicati:vt not. Ber. & Host.in d.c cũ voluntates& cõsentit Veruec. quia dolus requiritur.Sed tamẽ not.q̃ lata culpa æquiparatur dolo : vt j. Culpa.§.ij. Vnde si volens leuiter percutere,ex lata culpa grauiter percusserit,incidit secũdũ aliquos:sicut si stãtẽ in gradu leui impulsu præcipitat grauiter: quia stultũ est hoc nõ præuidisse.Sed quia cap. si quis suadẽte, videtur expresse dolũ requirere inverbo,suadẽte diabolo quo casu leta culpa nõ æquiparatur dolo:ideò nõ incidit. ¶Decimotertiò, si clericus sit depositus vel degradatus: ext.de iud.cũ nõ ab homine.& extra de pœn.degradatio. in si.lib.vj.Sed de hoc,& de clerico nõ baptizato,autvi or dinato,& huiusmodi,vide suprà eo.tit in princ.¶Decimoquartò,quado clericus trãstert se ad actũ prorsus contrariũ:puta erat in minoribus,& factus est miles aut bigamus vel huiusmodi.xciiij.dist.quisquis.De milite tamẽ Pan.in c.vt cõsulationi.de cle.cõiug.limitat de promoto ad militiã,& faciẽte actũ omnino contrarium clericatui: quia scilicet exercet sæua:aut iuit ad bellũ:quia immediate priuilegiũ perdit,cũ ista sint cõtraria. Vnde ex quo elegit contrariã vitã,fuit ipso facto exclusus.xxxij.q.j cũ renũtiatur. Secus de ꝓmoto,tamẽ qui actũ aliũ prorsus contrariũ nõ elegit,sed viuit honestè vt clericus:quia gaudet, vt sentit etiã Inn.in d.c.vt cõsulationi. Vnde constituto in sacris requiritur monitio trina:sed si cõstitutus in minoribus habẽs clericatũ ꝓ derelicto,cõuertit se ad militiã & huiusmodi,sine monitione priuilegiũ pdit. De bigamo etiã nota q̃ cũ sit exutus omni priuilegio clericali, extra de big.cap.j.lib.vj.glos.Ioã.And. ibi hoc limitat de eo, qui sic cõtraxit.i.cũ duobus velvna corrupta existẽs in minoribus.Secus si in sacris:quia non pdit priuilegiũ & consentit Arch.Veruec.Gar.Io.Mona.¶Sciendũ est quintò,vt sciatur quãdo clericus existẽs in sacris habitu dimisso pdat clericale priuilegiũ canonis,si quis vel fori, q̃ circa hoc sunt multę cõclusiones.¶Prima.Clerici,qui relicto habitu clericali,efficiuntur stipẽdiarii seu armigeri, quãtũcunq; cognoscãtur abaliis esse clerici,perdunt priuilegiũ canonis.ext.eod.cũ nonab homine.vbi approbat Pan.& idẽ secundũ eũ in cap perpẽdimus eo.tit. dici põt de eo qui dimisso habitu & tonsura enormitatibus & sæuis se immiscet.quod est,vt dicit,quãdo facit seditionem in populo & guerrã. Et idẽ intelligo in paribus delictis iniuriosis:quia ratio huius dispositionis pœnalis est certẽ etiã præsumpta.scilicet de clericis ordinis & proximi iniuria:vt si quis sit latro armatus & publicus. & ista intelige etiã sine monitione. De priuilegio fori,infra particula.iij.¶Secũda.Quãdiu clericus habitũ defert & tõsurã, licet immisceat se enormitatibus,nõ pdit priuilegiũ fori aut canonis,secundũ Ioã.And.& Pan.in d.cap. perpendimus.¶Tertia.Clericus se enormitatibus immiscẽs habitu dimisso,secundũ Host.vt ei imponit Pan.in dicto cap. ppẽdimus.perdit priuilegiũ canonis,si quis suadẽte.& priuilegiũ fori:sed secũdũ Ioan. And.licet perdat priuilegiũ canonis,vt dictũ est:non tamẽ priuilegiũ fori,sed statim ecclesiastico iudici restituendus est,nisi fuisset inueteratus in huiusmodi enormibus seu aggressuris,vel incorrigibilis imò nec eo casu illud perdit, secundũ Pan.in d.ẽppẽdimus.quia per argumentũ à speciali,cap.vnico de vi. & hon.cler.lib.vj.certi sunt casus in quibus clericus ipso facto clericale priuilegiũ perdit:nec iste est vnus & consequenter debemus stare regulæ generali, vt clericus corã suo iudice conueniatur quantũcunq; deliquerit.& facit ca. si iudex.extra eo.lib.vj.ibi,clericus dimisso habitu & tonsura captus in maleficio.quod scilicet verbum est generale, aptum omne crimen cõprehendere:ecclesiastico iudici remittitur si se clericũ probat.opinionẽ Ioan. And.& Host. nullum ius probat : & sumus in pœnalibus, vbi fieri debet interpretatio benigna : maximè in fauorẽ ordinis clericalis.hęc Pan.Et hãc opin.scilicet Pan.tenuit do. Car.& dominus Alex.de Imol. consi.viij.dicens q̃ huiusmodi non perdunt priuilegiũ fori, nisi prius fuerint à diœcesano vel suo prælato moniti trina monitione:vt in c.in audientia. & c.perpendimus. & c.cõtingit. el ij.de sent.excõ.& in c. si iudex.eo.titu.lib.vj.nisi fuerint publici ioculatores,histriones,seu bufones,exercendo illã artem ignominiosam per annum:per c.vnicum.de vi.& hone.cle.lib.vj. Et facit pro hoc quod habetur in c.degradatio.de pœn.lib.vj.quia antequã iudex secularis se possit intromittere, requiritur degradatio:quæ tamen nõ fit nisi pro enormibus criminibus:vt in c.cum non ab homine.& in c.at si clerici.de iud. hoc d.Alex.Dominus tamẽ Pet.& do.Ant. tenuerũt opinionem Ioan.And.disputãdo:vt refert Pan.cui prior opinio magis placet, & sequitur Sum.Ange.Sed ego dico q̃ prima,id est,Ioan.And.est verior:quia in casu c.perpendimus.sacerdos fuit occisus per iudicẽ.Nec obstat q̃ ibi pœnitentia imponitur,licet nõ inciderit in canonem:quia vt ibi dicit gl.est ad cautelã.Vnde hæc opinio est practicãda, vbi iudices ecclesiastici sunt in puniendo negligentes : vel periculum in mora nõ patitur eos adire, vel enormitas facinorum pœnam maiorem expetit arbitrio bonorũ,quàm ecclesia possit inferre:vt quia sunt publica & scandalosa,& Reipublicæ valde nociua. Et licet degradatio in enormibus prius regulariter requiratur : secus in casu expresso à iure. Adde primò q̃ quia ratio quare cõpetit priuilegium fori,est professio,vel ordo sacer,secundum Pan.in c.ij.de fo. comper. quantũ ad hoc idem videtur iudiciũ de clerico existente in sacris,& de apostata à religione cum æqualiter vtriq; prohibeatur regressus ad seculum : quæ est ratio vtriusq; institutionis. Adde secundò q̃ in neutro habet locum trina monitio,vbi de incorrigibilitate cõstat euidenter:vt quia fuerũt capti,& fregerunt carceres,& sciunt prælatos se insequi,& huiusmodi.¶Quartò,non gaudet priuilegio canonis clericus incedẽs sine habitu,& tertiò monitus,vt dictũ est:sed nõ monitus gaudet,& percutiens extra actũ belli & aggressuræ incidit, etiã si habitu depositoaliis se immiscuerat:secus in actu belli vel aggressurę:quia nõ incidit,secundũ Inno.quod tamẽ Archi limitat,quãdo clericus iustam dederat causam:quia indubitatè nõ incidit,cõtra quem venerat,ex capite defensæ permissæ : vt in c. si verò.neq; fauentes aggressoꝛ:& similiter si tertius insurgat cõtra tertium:& clericus dimisso habitu temere se immiscat habitu depositoꝛ,nõ incidit percutiẽs in liminibus aggressurę.Et sic intelligo opinionẽ Innocẽtii.hęc omnia Arch.Vnde Sum.Rosel.Excõicatio.ij.§.j.in quarta cõclusione dicens,Si quis percusserit clericũ in habitu & tonsura,in bello iusto,ex parte percutiẽtis nõ incidit,secũdũ Archi.Flo.tripliciter deficit.Primò,quia hoc est falsum, nisi se defendendo moderatè,vt patuit.Secundò,quia sibi contradicit in conclusione secunda,quæ hic posita est.Tertiò, quia male allegat Avch.Flor.qui nõ loquitur de eo qui habitum & tonsuram portabat.¶†Sed circa prædicta,dubia multa cõsurgunt.¶Primum est, vtrũ clericus subiiciẽs se sponte verberibus in satisfactionẽ sit excõicatus. Et dico q̃ secundum Pet.de Peru.nõ incidit in maiorẽ, si subiicit se vni tantùm ictui : sed secus si pluribus: quia statim post primum participat excõicato in crimine damnato.Sed iste falsè determinat,vt patebit, & insufficiẽter probat:quia ratio incidendi clerico non est solum participiũ,sed etiã fauor & cõsensus : quia facientẽ & consentientem par debet pœna cõstringere:vt in c.mulieres.eo.tit. Item nõ obuiare,cum possit.Rayn.verò dicit q̃ est excõicandus,non excõicatus.Et consentit Ioan.Andr.& Pan. in c.cõtingit.el j.eo.tit.& ista est veritas:quia ibi tex.dicit eum excõicandum.Nec obstat ratio non obuiationis:quia hoc non facit dolo,sed in satisfactionẽ,& vt fortè malum grauius euitet. Nec ratio fauoris aut consensus eadem ratione. Nec ratio etiam participii:quia vt Pan.dicit in illo c.Ioã. And.multipliciter soluit.Primò,quia hoc nõ faciebat ille vt participaret in crimine.Secundò:quia nõ participat excõicato, cum non sit excõicatus ante percussionẽ, scilicet completam : & si obiicitur q̃ statim est excõicatus post ictum primum:dicitur q̃ non, nisi habito respectu ad omnes percussiones inflictas impetu vno. Vnde Ioã.Andr.in regula,delictum.de reg.iur.lib.vj.in mer.cõcludit ibi nõ esse tot excommunicationes quot verbera:quia omnes habentur pro vno facto, ex quo inferuntur impetu vno. Et idem tenet Bar.in l.nunquam.de priua.deli. dicens q̃ vulnerãs nolens plus facere,si superueniat ei impetus,& occidat:tenetur de vulnerato & occiso:vulnerans autem & persequens multis horis,& tandem occidens,tenetur de occiso tantum : quia eodem impetu fecit, licet ex interuallo : vt l.quod ait.§.fi. de adulte.Potest etiã solui aliter:quia subiicere se misericordiæ alicuius,nõ est participare in crimine,secundũ aliquos:quia cogitari poterat q̃ ille remitteret. Sed hæc solutio nõ procedit postquàm ictus geminatur. Hanc etiã sententiam incurrit clericus vel similis persona irato animo seipsum percutiens,secundũ Dir.quia iniuriã facit ordini clericali, cui hoc priuilegiũ concessum est:vt in d.c.olim. ¶†Secundum est,vtrũ mulier percutiens clericũ se de turpitudine impetentẽ incidat. Et dico secundũ Veruec.q̃ sic, si verbis solis impetebat:non autem si tangit inuitã,& illa se defendit moderatè. Et idem Mon. Addit autem Sum. Ang.q̃ etiam non incidit, si impetentẽ verbis tantùm percutit,quãdo eum aliter repellere nõ potest. Sed hoc nõ est tutum:quia declinare potest,vnde incidit. Si autem ipsa ad suasionem mariti ad turpitudinẽ clericum vocat:& sic à marito percutitur:vterq; incidit, secundũ Veruec. & Moder. ¶†Tertiũ est,vtrum capiens clericũ per capillos dicens, nisi esses clericus cæderem te,incidat. Et dico q̃ sic, secundum Veruec.si iratus animo iniuriãdi hoc facit:aliter nõ. Et ratio esse potest:quia licet nõ inferat iniuriam tantam, quantã tenet in animo:infert tamẽ aliqualem.¶†Quartũ est,vtrũ tangens res adhærentes clerico incidat. Et dico secundum Ray.& cõiter doct. q̃ si equitantis quis frænũ arripiat,aut frangat cingulũ sellæ,incidit. Nec differt inferre manũ personæ aut rei sibi taliter adhærenti. Et similiter qui rapit indumentũ de dorso,vel rem de manu eius,aut eã frangit,secũdũ Car.in cle.j.de pœnis. etiã si auferat possessor tẽpore quo nõ debet:vt quia cõmodauerat vsq; ad certũ tempus,secundũ Arch. Fallit hoc quãdo rem quis poterat capere propria authoritate:puta quia est rapiẽtis : & clericus nõ est pro tunc plenus possessor de iure nec de facto:vt si mihi clericus subripiat calamũ, & ego repentè nõ ex interuallo iterũ subripio illi. Si autẽ furto rapiatur dormiẽti vel aliàs nõ sentiẽti zona qua præcinctus,aut vestis qua indutus est,aut aliquid tale,nõ incidit:secundũ Inn.& Host.

Universidad de Deusto Biblioteca

& Car.in cle.j.quia modica vel nulla sit iniuria nõ sentiẽti. Et istã opin.sequitur Sum.Pisa.& Sum.Cõfes.& Sum. Ang. Sed contrariũ sensit Sum.Ros.eiusdẽ ordinis & Archi.& Io.de Lig.& Arch.qui no. in c.si quis.xvij.q.iiij.de mente canonis esse q̃ incidat quicunq; qualitercunq; tangens personã clerici iniuriose. Etiã hoc tenendũ est, quia tutius:item quia verius:quia si põt quis incidere in canonẽ inferendo iniuriã personæ etiã cum eius volũtate: vt cum quis subiicit se verberibus: multo magis præter eam:vt cũ quis non aduertit:quia iniuria tantò est maior, quantò in passõ est minus volũtaria. Nec malũ ex hoc est paruum q̃ non sentitur, vt mors in instanti separationis animæ: sed ex hoc q̃ parum nocet:& parũ existimatur actu vel habitu. Similiter incidit qui iniuriã equo infert cui insidet:aut lacerat vestes nõ separatas ab eo, secundũ aliquos allegantes c.cõtingit.eo.tit.& secũdũ Car.in cle.j.de pœ. Nec obstat quod alii obiiciũt in contrariũ, hanc cõstitutionẽ esse pœnalem,& cõsequenter restringendã:quia secundũ Ioan.de Lig.est fauorabilis attẽto ordine clericali, cui indulgetur, ideoq; ampliãda.de reg.iur.odia. Nam & secundũ Pan. in c.nõ dubiũ.eo.tit.quãdo in constitutione cõcurrunt odiũ
12 & fauor:magis attenditur fauor. ¶†Quintũ est, vtrũ incidat qui clericũ cogit aliquid facere per metũ? Et dicit q̃ sic, si illud sit aliquid impediens eius libertatẽ,& nõ aliter:vnde incidit secũdũ Ray. qui ponit ei custodiã ad capiendũ si exeat domũ aut arrestat eum: aut facit secũ ire quasi vinctum & captũ ad iudicẽ:non autẽ incidit, secundũ Inno.& Dir.lib.iij.qui metu cogit vt aliquid teneat, vel de fundo exeat:quia ista nõ sistunt eum vel impediũt quin possit ire quò vult. Sed secundũ Io.de Lig.intellige de metu verbali præcisẽ:quia si sit realis, statim ad tactũ personæ vel adhęrẽtium quis incidit. Prædicta tamẽ forte fallunt vbi clericus est probabiliter de proditione suspectus apud verũ dominum:quia eo casu ista pertinẽt ad defensionẽ sui status, &
13 licent cũ moderamine inculpatæ tutelæ. ¶†Sextũ est, vtrũ incidat is qui de equo clericũ præcipitat, vt ascẽsu eius fuget inimicũ? Et dico q̃ Io.de Lig. tenet q̃ sic, quia hic est iniectio cũ violentia: & nõ iure fit. Nec obstat q̃ licitũ sit ei se defendere:quia hoc verũ est sine lęsione tertii. Et consentit Bar.Bri.& Tancre. Sed Pet.de censu. eccleſti. tenet cõtrariũ per rationẽ notabilẽ etiã in aliis casibus: quia, inquit, nullus sapiẽs diceret talẽ peccare mortaliter:excõicatio autẽ nõ infligitur nisi pro mortali.quod intellige, à iure. Et ista est vera opinio in casu in quo aliter esset iste occidendus probabiliter:quia cũ sit in casu extremæ necessitatis, ille tenebatur ei seruire de equo, iuxta dicta in tit. Eleemosyna suprà. §. j. Vnde ille eo casu subripit suum.
14 ¶†Septimũ est, vtrũ quilibet iudex etiã laicus, vel socius clerici non iudex, possit capere clericũ criminosum ne fugiat, sed vt eũ suo iudici præsentet? Et dico q̃ Pan. in c.vt famæ.eo.tit.allegat Inn.referentẽ q̃ sic secũdũ aliquos. Sicut defensor ciuitatis capit criminosum quẽ corrigere nõ põt, vt iudici præsentet:in auth.de defen.ciui.in §.nos igitur. Host.verò tenet contrariũ dicens q̃ vbi ius non est expressum, non licet iniicere manũ in clericũ. Ipse verò Pan. refert se ad c.cũ nõ ab homine.de iudi.vbi tenet q̃ vbi captura ista fit ad bonũ finẽ, vitatur excõicatio: quia si capio criminosum ne fugiat, nõ facio suadẽte diabolo, sed Deo. & bono publico. Et idẽ in familia Potestatis inueniẽte illum de nocte:quia est cõtra eum præsumptio:& eũ videtur capere, vt impediat delictũ committendum:quia omittens obuiare facinori, peccat:vt in c.dilecto.eo.tit.lib.vj. Et idẽ in capiente clericũ debitorẽ ne fugiat:quia cessat dolus & suasio diabolica. Ad hoc l.ait prætor. in §.si debitorẽ.ff.de his quæ in frau.cre. Vnde Bar.in l.si quis in seruitute.ff.de fur. vbi tamẽ loquitur de clerico capiẽte clericũ. Sed idem putarẽ in laico, rationibus prędictis. Et vide per Bal.in l.si qua per calumniam. C.de epis.& cle. Hæc Pan. & cõsentit Pet.de Peru. in c.vt famæ.dicens q̃ non solùm iudici seculari licet capere delinquẽtem clericũ ne fugiat, sed vt præsententur episcopo: sed etiã ea icunq; læso:imò secundum Inn.hoc potest dominus clerici, solùm propter suspicionẽ furti:sed intellige probabile valde. Vide etiã supra Absolutio iij.§.iiij. dubio vj. Adde autẽ q̃ licitè capiẽs clericum in casu concesso, si modum excedat, incidit secundũ Ioan. And.in c.si clericos.eo.tit.lib.vj.puta si capi & duci quiẽtẽ patitur,& capiens impingit calce vel pugno. Sed hoc intelligo à proposito & scienter, nõ aliter, quia dat operã licitæ rei. Similiter incidit si clericus fideiussorẽ de parendo daret, quia tunc detineri non potest: nisi enormitas excessus vel alia causa rationabilis hoc suaderet:vt in d.c.si clericos.

Rursus de Excommunicatione septimò, scilicet de excommunicatione Papæ reseruata.

1 *Excommunicatio, quatenus Papæ reseruatur, multiplex est: ad cuius explicationem tabella paucis continuata est: cuius item tabellæ elucidatio ad finem vsque capitis protenditur.*

2 *Absolutio ab excommunicatione Cano. Papæ reseruata, sede vacante, ab quibus impendi possit?*

3 *Absolutio hæretici occulti, ad quem pertineat? Et in hoc in multis refellitur Gofred.*

4 *Legem de his homo facere potest, de quibus & iudicare. Et ibidem occultum aut omnino occultum dici, aut non omnino. Et quo habens percussionem clerici in animo ratam, in Canon. incidat?*

5 *Episcopi de hæresi cum clericorum consilio, non expectato capitulo assensu, an cognoscere & punire queant? Et an in c. Acatius. incidant, qui id quod particularis ecclesia hæreticum decerni credunt.*

6 *Episcopi sententiam incurrit is, qui contra eius prohibitionem facit in his quæ fidei sunt, si talis sit episcopi subditus, quamlibet exemptus & in loco exempto sit. Et quid de extraneo.*

7 *Excommunicatio in hæretico ex iuris corpore inflicta, an Papa reseruetur. Et an episcopus ab ea absoluat?*

8 *Literas Papales falsantes quo iure excõicati sint? Et quæ eorũ peccata? Et in hoc multa considerandasint, nempe an vtentes, an habentes & non resignantes, corrigentes, an recipientes qualiter & vbi.*

9 *Breue subreptitium impetrans, eóque vtens: an in falsarij pœnam incidat? Et quomodo puniatur? Et quid de eo, qui literas à Papa de veritate tacita, falsitate autem suggesta impetrauit?*

10 *Literam in literis Papæ reformans, quæ iam expirarent: vel punctum faciens, aut aliquid quocunque modo mutans, non vtendi animo, sed ioco, an ipso iure incidat? Et quid de eo, qui huiusmodi literis ignoranter vtitur.*

11 *Excommunicatio in fautores ac receptatores hæreticorũ vnde prodita est: & ad quem pertineat? Et qui eam incurrant. Et quinam eorum fautor, defensor, ac receptator dicatur. remissiuè.*

12 *Excommunicatio, quæ ob participationem cum excommunicato à Papa infligitur, vt incurratur, quot requirantur?*

13 *Excommunicationis ob incendium illatum, absolutio ad quem pertineat. Et an omnes incendiarij sint facto ipso, an verò ipso iure excommunicati: & abs quo absoluendi. Et denuntiatio in incendiarios qualiter fieri debeat? nu. seq. & 15.*

16 *Excommunicatio in ecclesiarum effractores, & earum spoliatores, quo Canone inducta sit? Et quis ab ea sine ante denuntiationẽ, sine post, absoluere queat? Et item quis effractor dicatur? Et vt quot in eam incidat, quot requirantur? Et quid ecclesiarum nomine hic contineatur? nu. seq. & 18.*

Enormia

19 *Enormia in ecclesia violenter facientes, an ipso iure incidant? Et quid de his, qui domum sitam in ecclesiæ ambitu priuilegiato incendunt, vel effringunt.*

20 *Excommunicationem cap. fundamenta. de electione. lib. vi. quinam incurrant, & qui minimè.*

21 *Excõmunicationi à cap. clericis. de immun. ecclesiæ. lib. vj. quinam se illigent? Et an hodie locum habeat?*

22 *Excommunicationi cap. felicis. de panis. lib. vj. quinam supponi dicantur? Et à quibus absolui possint. Et quæ hic de hoc dicuntur, qualiter intelligenda sint? nu. seq. Et an ex solo mandato incidant mandantes, & bonorum confiscationem ipso facto? nu. seq. si captionis aut percussionis effectus non secutus sit? nu. 24. Et an huiusmodi infamiam incurrant?*

26 *Principes ac reliqui ad quos pertinet, si intra mensem à notitia, sententiam aduersus prædicti cap. felicis. violatores, non protulerint, modò processum cœperint, an in hanc sententiã incurrant?*

27 *Sententiam cap. quicunque. de sententia excommunic. lib. vj. quinam incurrere dicãtur. Et huiusmodi cap. violatores, abs quo absolui possint? Et quæ de his hic dicuntur, quinã dicantur. Et ibidem grauaminis appellatione quid contineatur?*

28 *Licentiam dans aduersus ea, quæ eodem c. quicunque. prohibẽtur, si ad aliquem actum sit processum, an statim incidat? Et eadem sententia num in episcopo locum habeat?*

29 *Sententiæ cap. multorum. de hæret. in clem. qui obnoxij esse dicantur? Et quæ de eisdem dicuntur, qualiter intelligantur,*

30 *Officium inquisitionis, num impedire dicatur, qui de inquisitoris vel episcopi familia aliquẽ, in hæretici captione existentem offendit? Et quid si prædicti inquisitores incidant, num à Cardinalium collegio absolui sede vacante possint?*

31 *Sententiam cap. religiosi. de priuilegijs. in clementinis, qui incurrant: & si incurrerint, abs quo absolutionem consequi possint? Et quæ hic de his dicuntur, qualiter intelligenda sint?*

32 *Constitutione prædicti capitis, quinam religiosi ligẽtur? Et an pœnæ, quæ ob id debetur, locus sit in viatico? num. seq. Et quid si religiosi vnius ordinis alterius religiosis sine licentia Eucharistiam ministrarint? nume. 33.*

34 *Pœna, de qua proximè, an locum habeat in regulari bonæ famæ ac cõuersationis hoc ius ignorãte, si Eucharistiæ sacramentũ & huiusmodi sine licẽtia, & non in parochialis ecclesiæ contemptũ, ministret? Et an in suscipientibus quoque locum habeat? nu. seq. Et quid si ipse parochianus licẽtiam sibi concessam dicat, ob id; ei ministretur? nume. 36.*

37 *Pœna prædicti cap. de qua hìc, num locum habeat, si sententia à qua religiosus absoluit, excommunicatio minor fuerit? Et quid si religiosi ab alia absoluant sententia, quàm excommunicationis in casu non concesso? nume. 38.*

39 *Licentia religiosum ministrantem excusans, abs quo haberi debeat? Et qualis hæc licentia esse debeat? Et num in hanc pœnam religiosus à pœna tantum absoluens, incidat. nume. 40. & 41.*

42 *Pœna de qua hic agitur num locum semper habeat, vbi sine prædicta licentia aut exhibentur aut suscipiuntur sacramenta?*

43 *Excõmunicationi cap. j. in Clemen. de pœn. quinam obnoxij sint? Et eorum, quæ hìc dicuntur, quinam sit sensus? Et qui sauet delinquenti, de quo hìc tractatur, an statim incidat? num. 44. & 45. Et quid de eo qui eundem in iudicio defendit. 46.*

47 *Ciuitas in episcopum delinquere, vt ob id interdicto subiaceat, quando dicatur? Et an satisfactione facta, interdictum obolitum censendum sit? num. seq.*

49 *Sententiæ Clem. cupientes. de pœ. §. sin. quinam adstringi dicãtur. Et num in huiusmodi pœnã incidat, qui ad sepulturæ electionem de qua hìc, quempiã inducit: quanquã non ad vouendum, iurandum, vel promittendum? Et quid si ex vnius delicto tota ecclesiam id damni patiatur, vt tota interdicatur? Item quid si ecclesia, ad quam eligens inducitur, ea sit, in qua de iure ipso sepeliendus sit? Et quid si eadem sit cum cœmeterio interdicta? num. 50.*

51 *Excommunicatio de qua in cap. graues. in clem. de senten. excommunicatio. quos illiget? Et horum absolutio ad quos pertineat? Et quæ hìc dicuntur, qualiter intelligenda sint?*

52 *Pœna de qua hìc disseritur, an etiam in cessatione à diuinis posita in dictis terris, locis habeat, sicut & interdicto? Et an prælati sententiam ad eorum instantiam latam incidant? Et an idem sit in factore, si ad domini instantiam vi sententiã aduersus rerũ dominicarũ fures, si ipse de eis quoq; furripuit. Et ibidẽ de multis aliis.*

53 *Excommunicationem insictam ex cap. cum ex eo. de senten. excommunicat. quinam incurrant: et qui incurrerint à quibus absolui debeant? Et de nonnullorum, quæ hic dicuntur, intellectu.*

54 *Pedagia noua imponentes quænam excommunicatione premi dicantur? Et verbo exigendi quid intelligatur? Et de datia & gabellis augẽtibus. Et quid de Christianos nauigio vectos abripientibus & eosdem spoliantibus. Et de horum, quæ hìc dicuntur, intellectu. Et de verbo nauigio? num. 55.*

56 *Piratam quot facere dicantur?*

57 *Canon, de quo hìc, an latæ sit sententiæ? Et absolutio ab excommunicatione de qua hìc, an Papæ reseruata sit?*

58 *Saracenis arma, ferrum, lignamina galearum, & huiusmodi deferentes, ad Christianorum expugnationem, cuinam excommunicationi supponantur? Et nomine guerræ quid contineatur? Et abs quo tale: absolutionem accipere debeant?*

59 *Armorum, ferri, lignaminum, & Saracenorũ aduersus Christianos depugnantium appellatione, quid, & qui contineantur?*

60 *Prohibita, quantum ad rem pertinet, quotuplicia sint? Et subhæc Sum. Ang. & Rosel, refelluntur.*

61 *Belli tempore, num aliquo casu prohibita deferri liceat? Et quid de tempore pacis? Et quid eodem tempore pacis de non prohibitis. numero seq. & 63.*

64 *Pœnam, de qua hìc, quinam incurrant, & qui non ex his, de quibus doctores addubitant? Et quid si tales satisfactione præcedẽte, absoluantur, an absolutio teneat? num. 65.*

66 *Bonorum confiscatione qui puniuntur, quomodo puniri possint, vt prædicta in terræ sanctæ subsidiũ mittãt? Et prædicta pœna, per iudicẽ ecclesiasticũ imponẽda, quãdo in terræ sanctæ subsidiũ nõ mittitur, quia cui dari debeat nescitur, cui tum danda sit? nu. 67.*

68 *Impedientes eos, qui victualia, aut alia necessaria ad curiã Romanæ vsum adducunt, in quam sententiam incidant. Et quid de his, qui ad curiam Romanã venientes, aut ab ea recedentes, propria temeritate capiunt, spoliãt, detinent, aut ex proposito verberare, mutilare, vel etiam interficere præsumunt? Et de his et ferè similibus vsque ad nume. 77.*

77 *Excõmunicatio, qua illigantur ecclesiæ libertatem offendentes, interdictum ab Apostolica sede interpositum violantes, aut in ista tum ac summi Pontificis personam offendentes, & reliquos id genus, ad quos porrigatur. Et ibidem Angel. Summa refellitur.*

78 *De excommunicatione illata à Xysto in extrauaganti aduersus omnes dispensantes in voto vltramarino, sanctorum Petri, Pauli, ac Iacobi, & similium. Et subhæc de plerisque alijs ad tituli finẽ, cuius vltimus numerus est, 93.*

EXCOMMVNICATIO †septimò quantũ ad excõmunicationes papę reseruatas sciendum est q̃ ipsæ sunt multę in iure, à quibus scilicet nullus inferior papa potest absoluere. Vt autẽ quisq; volens scire an aliqua excõicatio sit papalis aut episcopalis, citò inueniat quod quærit, requirat sequentem tabulam: in qua ponuntur omnes papales, præter eas quæ sunt in processu cœnę, quæ cõmuniter sciuntur. Omnes enim aliæ aut sunt episcopales, quæ sunt valde paucæ, & in titul. seq. facilè inueniri possunt: aut nulli sunt reseruatæ, & de eis agitur infrà, Excõmunicatio. ix. 1

Universidad de Deusto
Biblioteca

1 Prima ergo inter papales est contra percussores clericorũ.
2 Contra hæreticos.
3 Contra inobedientem sententiæ delegati.
4 Contra falsantes literas apostolicas.
5 Contra fautores hæreticorum.
6 Contra clericos participantes in diuinis cum excommunicato papa.
7 Contra incendiarios.
8 Contra effractores ecclesiarum.
9 Contra assentientes assumptioni senatoris vrbis.
10 Contra clericos soluentes laicis tallias.
11 Contra insecutores cardinalium.
12 Contra grauantes eos, qui tulerũt sententias cõtra magnos.
13 Contra inquisitores, in aliquibus casibus.
14 Contra religiosos ministrantes Eucharistiam vel extremã vnctionem.
15 Contra capientes, bannientes & percutientes aliquem pontificem.
16 Contra religiosos inducentes ad pœnitendum de electio-sepulturę.
17 Contra dominos cogentes ad celebranda diuina in loco interdicto, & contra aliquos in hoc cooperantes.
18 Contra minores recipientes aliquos ad diuina tempore interdicti.

Sunt etiam xiiij. aliæ in processu curiæ quę prædictis iunctæ faciunt xxxij. & quia vltima continet octo, sunt xxxix. Sunt & multæ aliæ in extrauagãtibus & priuilegiis. Vnde quartò est cõtra dispẽsantes cõtra quatuor vota priuilegia xlj. cõtra exenterantes xlij. cõtra simoniacos ordine beneficio xliij. cõtra nõ reuelantes simoniacos xliiij. contra simoniacos & ingressu religionis xlv. cõtra médicantes transeuntes ad nõ médicantes xlvj. contra simoniacos pro grata vel iustitia obtinenda in curia xlvij. contra interponentes decretũ in vẽditione rei ecclesiasticæ contra conscientiã xlviij. contra faciẽtes libellos famosos cõtra ordinẽ prædicatorũ & minorum xlix. cõtra dicẽtes q̃ dicti ordines non sunt status perfectionis 50. cõtra faciẽtes violentiã in locis ordinũ prędicatorũ lj. cõtra intrãtes monasteria Prædicatorũ & sanctę Clarę, lij. cõtra detinẽtes apostatas or. prędi. liij. cõtra minores & eremitanos recipiẽtes prædicatores, liiij. cõtra aliquos Perusinos, lv. cõtra accedẽtes ad sepulturam domini, lvj. est in materia de conceptione virginis, lvij. contra appellantes ad futurum concilium.

2 ¶ Prima ergo est in c. si quis suadente. xvij q. iiij. iuncto c. non dubium. & c. veniens. & c. ad eminentiã. eo. tit. contra percussores clericorũ aut monachorũ: de qua in titulo priore dictũ est: & absolutio sedis apostolicę reseruatur. Sed aduertẽdũ est q̃ secundũ aliquos, quãdo absolutio reseruatur sedi, impendi potest à collegio cardinaliũ sede vacante, siue ab eo, cui cõmiserit: non autẽ ita videtur quãdo reseruatur Romano põtifici, iuxta dicenda j. eod. Excommunicatione xiij. dub. iij. Videtur autẽ pontifici reseruari, qñ mentio non fit de hoc adiectiuo apostolicus: vt dicẽdo mittatur ad nos, præsentetur cõspectui nostro. Quia tamen sedes parũ vacat, inter ista doctores non distinguunt aliquãdo. Hoc tamen non videtur habere veritatẽ: qui ab hac excõicatione, secundũ multos, potest absolui sede vacante: & tamen in c. non dubium. reseruatur Romano pontifici: & eadẽ in c. si quis. reseruatur sedi apostolicæ: vnde procedit ista distinctio inter pontificẽ & sedẽ quantũ ad cõcessã sub conditione suspendẽte: vt in vj. de rescrip. si gratio se. non autẽ quantũ ad absolutionem. Potest tamen ab hac sententia absoluere legatus: vt suprà, de Legato. §. xij.

¶ Secunda est in c. quod autem. & in c. Acatius. xxiiij. q. 3 j. iuncta gloss. & in c. excõmunicamus. extra de hære. & in processu curiæ cõtra hæreticos Gazaros, Patarenos, & alios quocunq; nomine censeantur, siue veterẽ & iam damnatã hęresim, siue nouam sequantur: licet etiã omnino sint occulti, secundũ glo. in cle. j. de hęretic. & absolutio reseruatur Romano pontifici. ¶ Pro qua notandum est primò, q̃ de hæretico omnino occulto sic q̃ hęresim tenet in corde, Arc. vt refert Sum. Ang. in c. cum quis. de hær. li. vj. vtrum incidat nẽne, allegat hinc inde iura quàm plurima: & tandem hoc tanquã dubiũ disputationi relinquit. Sum. verũ Ros. allegãs gl. in c. multorum. de hære. in cle. in verbo, ipso. vbi ad hoc multa iura recitãtur. & Pan. & Ioan. Ang. & Ray. & Gof. tenet q̃ sic: & vltra prædictos adducit etiam Archi. Sed deficit in duob. Primò, qa malè adducit Arch. vt patet in Sum. iij. parte. tit. xxv. c. iiij. imò malè adducit fere omnia iura & doct. præter gl. cle. qa nõ loquuntur de occulto quod nõ processit in opus exterius, sed de occulto quod opponitur notorio: quia, s. non scitur à multis: vnde Arc. glossãt q̃ hic capitur occultus respectu plurium, & non respectu actus exterioris. Secundò deficit: qa tenet falsam sententiã, vt patebit. Vnde Sum. Ang. eiusdẽ professionis allegat vltra prędicta etiã glossã in c. j. xxiiij. q. j. & Ioan. de Anch. in Sum. eo. ti. & Car. & tandem rectè decidens tenet oppositũ, scilicet q̃ iste non incidat: sed ad iura quæ addu cit gl. cle. respondẽs distinguit, vt aliud sit ecclesiam præcipere, aliud iudicare: vnde tenet ecclesiã posse præcipere de occultis, licet non iudicare. Quod falsum esse probo per sanctum doctorẽ j. ij. q. xcj. ar. iiij. vbi probãs q̃ præter leges humanas necesse fuit tradi diuinã, in tertia ratione ad hoc sic dicit, De his potest homo legẽ facere, de quib. potest iudicare: iudiciũ autẽ hominis nõ potest esse de interioribus motibus, qui latẽt: sed solùm de exterioribus actibus qui apparent: & tamen ad perfectionẽ virtutis requiritur q̃ in vtrisque actibus homo rectus existat: & ideò lex humana nõ potuit cohibere & ordinare sufficiẽter interiores actus: sed necessariũ fuit q̃ad hoc superueniret diuina. hæc ille in forma. Non ergo est aliud & aliud, de quo potest homo præcipere siue legẽ facere & iudicare: aliquin sequitur q̃ lex non se extenderet ad puniendũ delinquentes in eam, vel præmiandum obsequentes: quod est contra omnem moralem philosophiam. Et ideo dico secundum mentem S. Thom. q̃ de occultis non omnino, quæ scilicet non sunt notoria, sed tamen de sua natura esse possunt, vt sunt actus exteriores, ecclesia præcipit. Vnde percutiẽs clericum in abditissimis, incidit in canonem: & similiter de eis iudicat: licet nõ iudicet quãdiu sistunt, intra limites occultationis ferendo sententiam. Vnde quàm primùm quis incipit esse super aliquo suspectus, licet occultus, iã contra eum procedit inquirẽdo. De occultis verò omnino. i. quæ sistunt in sola cogitatione, non præcipit, inquantum ibi sistunt: quia etiã nec iudicat: quia illa nec scit, nec talia sunt vt ab ea sciri possint quãdiu ibi sistũt: sed tamen si illa exterioribus colligẽtur: indirectè & gratia alterius præcipit de eis. Vnde cle. j. de sta. mo. prohibet accessum ad curiam principũ animo offendẽdi, vbi nõ ꝓbetur animus offendẽdi secundũ se, sed vt colligatur tali accessui, ita q̃ talẽ accessum prohibet sub tali pœna nõ cuilibet, sed habẽti animum nocendi quẽ tamen animũ non prohibet. Vnde accedẽs tacitè, statim incidit: quia cogitatio procedit in opus. Et ita dico in proposito, q̃ si hæreticus ꝓcedat in opus. Et ita occultissimè scribendo, vel aliud faciẽdo, quantuncunq; occultè, statim incidit. Et ita loquuntur iura allegata prę-

ter gl. cle. quæ theologalem materiã plenè non intellexit: si vero sistat in cogitatione, nõ incidit, secundũ Pet. de Pa. in iij. & Host. in c. mulieres. de sent. excom. & habetur idẽ ex gl. in c. cum quis. eod. tit. lib. vj. vbi dicitur quod habens ratam percussionem clerici in corde tantum, non incidit quo ad ecclesiam. Vide etiã infrà, Hora. §. xj. parti. ij. & iij.

¶ Secũdo notadum est pro eadem, q̃ huic sententiæ annectitur alia, quæ est in c. ad abolendam. extra de hęre. contra vniuersos, qui de sacramentis aliter sentiũt aut docent, quàm ecclesia Romana: & contra eos, quos eadẽ ecclesia Romana vel singuli episcopi per suas diœceses cũ cõsilio cleri eorum, vel ipsi clerici sede vacante cũ cõsilio, si oportuerit, episcoporũ vicinorũ, hæreticos iudicauerint. quod secundum Pan. & Ge. & alios, intellige, si iudicauerint eos incidisse in hæresim iam damnatam & indubitatã, ita q̃ factum sit clarum & determinatũ. Si autẽ dubitatio de articulis fidei oriretur, & dubiũ esset an bene vel male diceretur, sola ecclesia Romana determinat, scilicet cui dubia fidei ab episcopo seruanda sunt. xxiiij. q. j. quoties. & idẽ San. Tho. ij. ij. q. j. arti. vj. Ex quo no. Pet. de Anch. episcopos cum clericorum cõsilio posse de hęresi cognoscere & punire: nec expectant, licet requirãt, alienum capituli propter arduitatẽ causæ. & cõsequenter vbi de fide agitur, episcopi sunt ordinarii, & ex officio tenentur inquirere: vt in c. excõmunicamus. de hær. Hodie tamen in causa hæresis sine inquisitore sententiã ferre nõ possunt: vt in cle. j. de hæret. Nec tamen quicũq; tenent cõtra articulos Parisiis danatos per episcopum & capitulum, incidit, per dictũ c. ad abolendam. tum quia non omnes articuli damnãtur vt hæretici, sed vt dubii & periculosi: tũ quia ad solum Papã pertinet determinare quid sit hæreticũ, & quid catholicum. Vnde nõ incidit, qui credit illud quod particularis ecclesia decernit hæreticum; sed ille qui illud qd̃ vniuersalis vel Romana: quia qui hæret fidei ecclesiæ Romanæ, alia tenente oppositum, non est hæreticus. de sum. tri. & fide catholi. damnamus, in fi. quia illa errare nõ potest, sed omnis alia: vt tota ecclesia Graco-

6 rũ. ¶¶ Tertio, notãdum ex Archie. in Sũma, q̃ in his quæ sunt fidei, sententiã episcopi incurrit contra eius prohibitionem faciens, si est subditus eius in loco subdito: & idem si sit exemptus, & in loco exẽpto: & multo amplius non exemptus in loco exempto: quia in his quæ sunt fidei, nõ prodest exemptio. Si verò sit nõ subditus iure cõmuni, vel subditus in loco, extra territorium nõ incurrit. Si verò extraneus, supple in territorio: aut est talis, qui nõ sortitur forum ratione delicti. sicut fortè archiepiscopus: & sic nõ incidit. Aut talis qui sortitur: & tũc si est de articulis per ecclesiã dãnatis, incidit: si autẽ nõ est de illis, nõ incidit: quia non peccat per inobedientiã: quia tũc nõ est subditus. hæc ex illo. Dubiũ tamen est quod dicit de subdito extra territorium, iuxta dicta suprà Excommunicatio ij. §. iij. & iiij.

7 ¶¶ Quartò notandum est, q̃ huiusmodi excõmunicatio ex corpore iuris nõ reseruatur Papæ: & consequenter videtur q̃ episcopus posset absoluere, per c. nuper. de sententia excõmu. sed tamen reseruatur Papæ per annualem curiæ processum. ¶ Tertia excommunicatio est in c. quærenti. de offic. delega. contra inobedientem sententiæ delegati vltra annum: de qua dic vt suprà Absolutio j. §. ij. in princ.

8 ¶¶ Quarta est in c. ad falsariorum. de crimi. fal. vbi excõmunicatur qui per se vel per aliũ falsant literas apostolicas cũ suis fautoribus. Et clerici officiis & beneficiis sunt priuati: & degradati tradũtur iudici seculari: & absolui nõ possunt, nisi per Romanũ pontificẽ per curiæ processum: imò secundum Archid. per c. dura. de cri. fal. licet Pan. dicat illud c. loqui solùm de habente literas falsas. In processu verò curiæ dicitur sic: Excommunicamus & anathematizamus omnes falsarios bullæ seu literarũ apostolicarũ, supplicationem gratiã, & iustitiam continentium, &c. ¶ Sed tamen circa istã materiã oportet distincte loqui de falsantibus, vtentibus, habentibus, corrigentibus, & recipientibus eas nõ de manu pontificis aut bullatoris. ¶ Vtentes verò huiusmodi literis falsis, similiter sunt excõmunicati, si sunt laici, licet absolui possint à suis ordinariis, vt ibidẽ: clerici verò nõ sunt excommunicati, secũdũ Pan. ibi: quãuis Host. teneat contrariũ, sed sunt priuãdi beneficiis: quia textus distinguit inter clericos & laicos: & in pœnis est fienda mitior interpretatio: vt in regula, in pœnis. nec debent cæteri duplici pœna. ¶ Habentes autẽ huiusmodi literas, & nõ resignantes, nec lacerantes, secundum Pan. si eis non vtantur, non incidunt in sententiã aliquam, nisi sit lata per iudicẽ cum termino viginti dierum ad resignandum: postquam scilicet quis cognouerit eas se habere, secundũ Host. & Sum. Pis. vel secundum Pan. post latam sententiam per ordinarios, ita q̃ nisi illa præcesserit, non incidunt: & hoc est verius. Hæc tamen intellige quando ad eos casu literæ peruenerũt. Si autẽ consci fuerunt, incidunt indistinctè: quia agẽtes: & consentientes par pœna constringit: vt in c. j. & ibi per gl. de offi. deleg. l. iubemus. §. œconomus. C. de sacrosan. ecc. plenè per Abba. in prælleg. c. j. Et proprie est casus in c. dura. de cri. fal. c. autem, ad falsariorũ. loquitur de vtentibus scienter. qui incidunt ipso facto. ¶ Corrigentes autem literas papales, secundum Host. vt recitat Pan. in c. ex literis. de fide instr. & idẽ Gof. sunt similiter excõmunicati excõmunicatione lata in curia, & apostolicę sedi reseruata, etiam si vnã figurã siue literam vel etiam dimidiã abraserint. deleuerint, aut cãcellauerint, vel diminuerint, cõpleuerint, vel mutauerint sine licentia illius, ad quẽ spectat, postquã litera est bullata vel signata. Hæc etiã intellige stante bulla vel litera: quia si quis eam totam combureret aut laceraret, non diceretur eã corrigere, nec incideret. Recipientes autẽ literas apostolicas, dum apti sunt apud apostolicam sedẽ, de manu alterius quàm Papæ vel deputatorum ad illud officiũ, sunt excõmunicati, si sunt laici, nisi sint personæ solẽnes quæ per nuntium recipere possunt de manibus prædictorũ, vt in c. dura. de cri. fal. Non ligat autẽ ista sententia, secundũ Io. And. & Hosti. nisi existens apud apostolicã sedẽ: quęvt dicunt, ibi est vbi est Papa. Sed tamẽ secundum Io. And. & Pet. de Anch. & glo. Ber. hodie istud curia nõ reseruat: quinimo q̃libet paruæ authoritatis mittit ad bullatorẽ, & recipit. Et quia Papa hoc scit & tolerat, vt dicit Ber. ideo nõ ligat. ¶¶ Est autẽ pro hac notandum 9 primò secundũ Pet. de Ancha. q̃ scienter impetrans breue subreptitium, & eo vtens, nõ incidit in pœnã falsarii: sed solũ vt eius cõmodo careat, & in expensis condemnetur. de rescrip. super literis. falsans autem rescriptũ, vel vtens falso aut falsis literis apostolicis ex certa scientia, vel ignorãtia procedẽte ex negligẽtia, incidit. secus si falsitas erat latens, & adhibuit per se vel per alios diligentiã quã potuit, indagãdo à peritioribus: quia excusatur, secundũ Pet. de Anch. xliij. dist. Ephesius. Et idem secundũ aliquos est de falsario supplicationũ gratiam aut iustitiam continentium, signatarum per pontificem aut vicecancellarium aut regentem officium cancellariæ. ¶ Et secundò q̃ secundum Richard. in iiij. dist. xviij. impetrãs literas à domino Papa etiã sciẽter tacita veritate vel suggesta falsitate, aliàs non cõcessuro, nõ incidit: similiter nec vtens literis alio nomine impetratis: licet vterq; dignus sit pœna magna: quia licet sic impe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

trans sit falsarius, extẽso nomine, vt sumitur xxv.q.ij. dicti. nõ tamẽ est falsarius literarũ domini Papæ: quia literas impetrat veras, quamuis suggestione falsa. ¶ †Et tertiõ, q̃ Rich. vbi suprà quærit, vtrũ reformãs literã in litera Papæ quæ iam expiraret, vel faciens punctũ aut aliquid quocũq; modo mutans, nõ intentione vtendi, sed lædo, incidat ipso iure? Et dicit secundũ aliquos, q̃ nõ: quia illa excõmunicatio nõ intelligitur, nisi de literis, quę alicui possent esse vtiles. Sed cõtra, inquit, argui põt: quia illa inutilis litera posset per rasuram sic mutari, vt appareret vtilis: verbi gratia, si diceret post triennũ minimẽ valiturũ: & poneretur quinquenniũ. Vnde videtur q̃ iste incidat. quod mihi videtur cõcedendũ. de literis tamẽ, quæ vtiles apparere nõ possent vlla rasura, vtputa de litera curatoria data a ducẽtis vel trecentis annis: secus tamẽ vt habetur in gl. in d.c. ad falsariorũ. in ver. per rasurã, immutans, scriptũ Papæ nulla adhibita distinctione est falsarius. ¶ Et quarto q̃ vtens huiusmodi literis ignorãter, secundũ Host. excusatur, si falsitas erat ita latens q̃ bene percipi nõ poterat: & ipse adhibuit diligentiã quã potuit alioquin nõ: quia debuit inuestigare per alios: arg. xxxvij. dist. §. vlt. extra de homi. Ioannes. & c. vlt. ff. de redhib. acti. lib. j. ¶ †Quinta est in c. nouerit. extra de sent. excõ. vbi excõicantur nõ solum hæretici, sed etiã fautores & receptores eorũ. & intellige secundũ Pet. de Pal. in quarto, dũ vitium suũ aliquo exteriori actu prodũt publicẽ vel occultẽ. Si tamen, vt dicit, in potestate existẽs omittit facere quod debet, licet nihil exterius agat, incurrit istã sententiã: quia ad idẽ iudiciũ pertinet habitus & priuatio. Et secundũ arch. ista excõmunicatio est papalis, vt patet ex curiæ processu. Quis autẽ dicatur fautor, defensor, & receptator, j. Hereticus, vel hæretis. j. §. vij. ¶ †Sexta est in c. significauit. eo. tit. vbi excõmunicati dicuntur eadẽ sententia clerici, qui participauerunt scienter & sponte cũ excõmunicatis a Papa, scilicet iudicialiter vel nominatim, secundũ communẽ lecturam, & eos in diuinis officiis receperũt: & Papæ reseruatur absolutio. Sed notãdum quòd secundum aliquos intelligitur quando Papa excõmunicat aliquẽ & participantes: secundũ alios verò quãdo participatio est in crimine. & hæc est opinio Tanc. & gl. & quę secundũ Inno. potest dici esse vera: & eni secundũ Ioa. And. & Ioã. de Lig. videtur adhærendũ. Sed quia istæ opiniones, vt dicit Pan. parũ deseruiunt, secundũ alios ista est noua excõicationis species, ad quã incurrendã quinque requiruntur, vt notatur in rex. Primo, scilicet quòd participet clericus: secũdo quòd scienter: tertiò quòd sponte, id est, exclusa coactiõe absoluta, nõ cõdonata, secundũ Gofr. quarto, quòd in diuinis, scilicet quæ in ecclesia, & quæ extra dicitur, vt in horis canonicis, secundũ eundẽ. quintò, quòd excõicato a Papa nominatim, secundũ Archi. vel secundũ aliquos iudicialiter. Et hæc est opinio cõis, quã tenuit Host. & Gof. & Dir. & Arch. & Alberi. & Sum. Confes. & Arch. & omnes ferè Summistæ. Glo. autẽ exponit eadẽ sententia istos inuolui quãtũ ad priuationẽ sacramentorũ: & intendit quòd incidũt in minorẽ, vt innuit in sequẽtibus. Sed hoc cõiter reprobatur: q̃a Papa sibi absolutionẽ nõ reseruasset. ¶ Sed nota quòd secundũ Host. & Gof. hũc rigorẽ inducit iudicis magnitudo, & excellẽtia diuinorũ officiorũ, in quibus participatur: adde & dignitas personæ participãtis. c. clerici. de quo textus loquitur. Vnde laicus nõ incideret in maiorẽ. Si tamẽ sententia esset quidẽ a Papa, sed per canonẽ, nõ autẽ iudicialiter, peccaret quidẽ participans, nõ tamẽ incideret in candẽ, secundũ Host. & Gof. qa̓ mutius agitur cũ lege quã cũ ministro legis. l. Celsus. de arbi. Pro opinione tamẽ Tanc. facit quia rex. distinguit inter participasse & recepisse in officiis quasi primũ referatur ad participationẽ in crimine: ex quo sequitur declaratio q̃ incideruẽt in candẽ. & ideo approbo dictũ Io. And. & Io. de lig. post Inn. ¶ †Septima, est in. c. tua nos. de sen. exc. vbi dicitur q̃ incidiarii ex quo sunt per ecclesiæ sententiã publicati, pro absolutionis beneficio ad apostolicã sedẽ sunt mittẽdi. Sed circa hãc sunt dubia. ¶ Primò vtrũ omnes incẽdiarii sint excõicati ipso facto vel ipso iure? Et dico, secundũ aliquos, q̃ sic siue incenderint sacrũ siue nõ. Sed contrariũ tenuit Sum. Pisa. & Arch. & glo. in d.c. tua. & Ray. & Host. & Gofr. & Inno. Lig. & Pan. qui omnes tenent hoc esse verũ de incẽdiantibus ecclesiarũ vel religiosorũ locorũ. quod secundũ Ray. Gof. Host. & Io. de Lig. extẽditur etiã ad locũ cœmeterii vel spatii priuilegiati circa ecclesiã: quod est xxx. passus seu xl. quo ad ecclesiã matricẽ. xvij. q. iiij. sicut vel loci cõtigui priuilegiato. Quod tamen posset procedere solũ si res cõbusta spectaret ad ecclesiã, cum aliter nõ sit locus religiosus. xvij. q. iiij. quisq; etiã si sit de patrimonio clerici. Vnde Lapus super c. quia nõnulli. de immu. ecc. lib. vj dicit q̃ nomine ecclesiarũ includũtur nedũ monasteria, sed etiam omnia loca pia: quia ista æquiparãtur de testa. requisiti. Et dicit Arc. q̃ habito cõsilio cũ quibusdã Iuristis consuluit q̃ frangens vel cõburens domũ sitã intra dictũ spatium, nõ est ipso iure excõmunicatus: & hoc per d.c. quia nõnulli. & per c. cõquesti. licet sit violator immunitatis ecclesiæ, & vt sacrilegus puniendus. Istius secundæ opinionis ratio est, quia de istis, qui sacra incendunt loca repetitur in iure q̃ sint excõicati: vt xj. q. iij. canonice. & xvij. q. iiij. omnes ecclesiæ. de sent. excõ. cõquesti. de rap. ex literis. de aliis autem hoc non inuenitur q̃ sint iure cõmuni excõmunicati: vt dicit gl. in c. deuotionis. xij. q. iij. sed q̃ excõmunicentur, siue sint excommunicandi: vt xxiij. q. vlti. pessimã. Nec obst. q̃ d. c. tua loquitur indistincte: quia nõ fert sententia, sed prohibet absolutionẽ post denuntiationẽ sententiæ, quæ tenetur possibiliter fuit a statuto synodali vel aliquo iudice. Non obstant etiã quædã verba in d.c. pessimã. vt patet ibi per gl. Iure autẽ synodali alicubi tales sunt excõmunicati: alicubi ex cõsuetudine habentur pro excõmunicatis: licet re vera nõ feratur excõmunicatio sine cõstitutione vel sententia. secundum Verucc. de quo 5. Excõmunicatio j. notabili. f. Vtrum autẽ incidat qui ecclesiã in bello iusto cõburit, infrã Incendiarius. ¶ †Secundo vtrũ omnes incẽdiarii, etiã locorũ non sacrorũ, sint per summũ pontificẽ absoluendi, si fuerint denũtiati? Et dico secundũ Host. & Verucc. & cõmuniorẽ opinionẽ, q̃ si locus fuit sacer, post denuntiationẽ absoluit solus Papa, ante verò etiam episcopus. Si verò fuit nõ sacer, ita q̃ excõmunicati sunt per episcopũ: absoluit episcopus ante & post: secundũ Per. autẽ de Ancha. & Gof & Ber. & opinionẽ tutiorẽ. imò & veriorẽ ante denũtiationẽ eo absoluit omnes, prædicta tamẽ satisfactione: vt in d.c. pessima. & hoc siue locus sacer fuerit, siue non sacer: postea verò nullũ. Et hãc sequitur Sũ. Pis. & probatur clarè ex c. tua. & c. cõquesti. eo. tit. & consentit Pan. in d.c. cõquesti. sic mentẽ glo. cõcludens q̃ si locus fuit sacer, ipso facto incidit, & ante publicationẽ absoluit episcopus: post ea verò Papa. Si verò nõ sacer, est excõicandus: & post denuntiationẽ absoluit Papa solus. Et intellige secundũ Verucc. etiã si sit mulier: & illa absolnatur ab iniectione manus in clericum: imò nec legatus absoluit huiusmodi, qui absoluit percussores clericorum: vt §. Delegatus. secundũ Gul. quia licet ista, vt inquit Panormi. in c. tua. paritercensentur quantũ ad difficultatem obtiuendi absolutionem non tamẽ

tamen sequitur q̃ promissio facta in vno casu extendatur ad alium, maximè quia in istis exorbitantibus nõ fit extensio etiã per maioritatẽ rationis: vt in regula, in argumentum de reg. iuris. lib. vj. & in l. quod verò. ff. de le. & senatusconsul. Ioa. And. ¶ †Tertio quomodo intelligẽda sit ista denuntiatio? Et dico, secundũ quosdam, necessariò debet fieri nominatim, id est, expressio nomine: nõ autem in generali sub hac forma: Excõicamus illos, qui tale fecerunt incendiũ. Sed secundũ Verucc. & si solum in generali fiat, solus papa absoluit. & cõsentit Pisa. & hoc tenendum est, præsertim cũ plugo dicat & iure periti, q̃ cum fertur sententia sub hac forma, Excõicamus omnes qui fecerunt hoc vel illud: omnes intelliguntur excõicati nominatim de quo ji. in verbo, nominatim. & dic verũ de his, quos notorie constat fecisse. Et secundũ Archi. intellige a quocunq; iudice denuntiatio fiat: quæ autẽ loca dicantur religiosa, j. Loca. ¶ †Octava est in c. cõquesti. extra de sent. excõ. vbi excõicantur effractores ecclesiarũ cũ spoliatione & ante denunciationem quidẽ absolui possunt ab episcopo, si volũt satisfacere, extra eo. nuper. postea verò absoluit solus papa, secundum cõmunem opinionẽ doct. etiã si denuntiatio fuit generalis ratione dicta prius. ¶ Primò verò dubitatur quis sit effractor? Et dico, secundũ Verucc. q̃ est is qui dolo malo aut per iniuriã parietẽ fodit aut subfodit, aut fregit vitream feneſtrã, aut ferraturã, aut ostia, aut cardines, aut vectes, dum tenẽt ostia firmata, aut ipsum tectũ ecclesiæ. Hæc ille. qui per exẽpla declarat. Diffinitio autẽ est hæc: Effractor, quantũ ad ipsum nomen, est qui per vim parat ingressum, vt furetur. Vnde licet hoc fiat cõiter per fractionẽ: tamen si quis impingens faciat debilem vectem cedere loco, incidit: quia cũ ista cõstitutio sit in fauorẽ ecclesiarum, latissimè interpretanda est in dubio. ¶ †Secundò vtrũ ad incidendũ in hãc sententiã, requiratur effractio & spoliatio, vel sufficiat alterum tantũ? Et dico requiri verunq;, vel saltẽ effractionẽ: quia Ioã. And. & Pet. de Anch. sic illud c. summãt: Qui eũ effractione expoliant ecclesias, excõicati sunt, & post denuntiationẽ per papã absoluendi. Vnde secundũ Verucc. cui cõsentit Pan. in c. fi. de fur. nõ incidunt qui furãtur sine effractione, etiã si habuerũt animũ frangendi, sed fractionẽ factã ab aliis inuenerunt: etiã si res fuerũt sacræ, vt calices, secundum Pan. sed qui frangit & nõ furatur: si fecit animo spoliandi, credo q̃ incidat: licet Sum. Ang. sentiat contrarium: quia illa duo computantur pro vno facto, quod iste incœpit, licet nõ perfecerit. Nec tamẽ est simile de furante sine fractione. quia ille fecit primũ, facturus secundũ: non autem iste secundũ facturus primũ. Si autem nõ intendebat spoliare: licet sit sacrilegus si iniuriosè fregit, nõ tamẽ incidit. Nec obstat c. canonica. xj. q. iij. & c. cum pro causa. secundũ quæ videntur omnes sacrilegi & violatores ecclesiasticæ immunitatis excõicati: quia vt patet per gl. & Pan. in d.c. cũ pro causa. aliquando tales incidunt solum in minorem: vt si quis laicum percutiat in loco sacro. ¶ †Tertiò vtrũ nomine ecclesiarũ veniant hic monasteria & pia loca? Et dico q̃ sic, secundum Pan. in c. tua nos. eo. tit. Et ratio, quia hæc constitutio est in fauorẽ ecclesiarũ, vt dictum est: & addit idẽ in c. fi. de eccle. ædi. vt refert Sum. Ang. q̃ huic nomine ecclesiarũ, veniunt etiã non consecratæ, & hospitalia: quod intellige si ædificata essent authoritate papæ vel episcopi: aliter nõ esset loca religiosa: vt no. in c. ad hæc. de relig. domi. ¶ †Quartò vtrũ enormia in ecclesia faciẽtes violenter, incidant de iure? Et dico q̃ sic, secundũ aliquos: vt refert Sum. Pisa. vt diruentes altare, frangẽtes crucem, aut calicẽ: vel diripiendo corpus Christi, vel furando. Et hanc opinionẽ tenuit Supplementũ: sed oppositũ sensit Sum. Ros. & Ang. Et hoc verius: quia Gof. & Host. & Ioã. de Lig. tenent q̃ sunt solum excõicandi. Publicati autem absolui possunt per episcopũ, secũdum Sum. Ang. Sed oppositum tenuit Supplementũ, & verius: quia, vt s. p. à dicta est, incendiarii loci nõ sacri, quibus isti videntur cõparari, mittuntur ad papam denuntiati: etia si non fuerant excõicati de iure, sed ab episcopo tantùm, vt isti. secus tamen de effractoribus aliorũ locorum: vt patet per not. in d.c. conquesti. ¶ Quintò, vtrũ incidant incendentes vel effringentes domũ sitam in ambitu priuilegiato ecclesiæ? Et dico vt §. §. vij. in prin. ¶ †Nona est in c. fundameta. de elect. lib. vj. vbi excõicantur primò omnes cuiuscũq; notabilis præeminentiæ, dignitatis, potestatis, vel excellentiæ, quocũq; nomine censeantur, & frater, filius, vel nepos aliquorũ prædictorum, qui sine licentia sedis apostolicæ nominationi, electioni, vel assumptioni in senatorẽ, capitaneũ, patritiũ, aut rectorẽ ad regimen vrbis Romæ assentiũt vel se intromittunt per se vel per aliũ. Excipiuntur Romani naturaliter ex ipsa vrbe oriundi, vel ibi incolæ seu cõtinui habitatores: qui licet sint prædictorũ fratres, filii, vel nepotes, aut sub comitatus vel baroniæ nomine extra territoriũ vrbis iurisdictionẽ perpetuã vel temporalem obtineant, possent tamẽ assumi in Senatores Romanos ad vnũ annũ vel breue tempus, dummodo extra territoriũ nõ habeãt talem potestatem, q̃ possint euacuare rationẽ prædictæ cõstitutionis. quæ scilicet ratio est, ne sua potẽtia possit sibi vrbem illam vsurpare, & subiugare ecclesiã, & pontificẽ Romanũ, sicut fecit Conradinus, qui de venenota radice Federici quõdã Romani Imperatoris exiit. Item secundò excõicantur omnes alii a prædictis assentientes ad prædictũ regimen vltra annũ, sine licẽtia sedis apostolicæ. Et tertiò intendentes vel obedientes sic assumptis. Et quarto qui eos nominauerunt, elegerunt, vel assumpserũt. Et quintò dantes auxilium, consiliũ vel fauorẽ publice, vel occultè tam nominatoribus, electoribus, & assumptoribus, quàm nominatis, electis, & assumptis. Nec aliquis prædictorũ absolui põt, nisi per Romanorũ pontificẽ. ¶ †Decima est in c. clericis. de immu. eccles. lib. vj. vbi excõicãtur clerici soluẽtes laicis tallias, collectas, decimas, vel quãcunq; quotã: sed hæc cõstitutio hodie est reuocata per cle. vnicam, de immu. eccle. quãtũ ad clericos. ¶ †Vndecima est in c. felicis. de pœ. lib. vj. vbi excõicãtur primò insecutores ecclesiæ Romanæ cardinaliũ hostiliter: & secũdò percussores & captores: & tertiò qui mãdauit & socii faciẽtiũ: & quartò qui factũ habuerint ratũ, vel cõsiliũ dederint, aut fauorẽ: & quintò qui posteà tales receptauerint, aut defensauerint sciẽter. Et horum quilibet est reus criminis lesæ maiestatis, & perpetuò infamis, diffidatus, bannitus, & intestabilis, vt nec testamẽti libera habeat factionẽ, nec ad alicuius bona ex testamẽto vel ab intestato vocetur, & multis aliis pœnis est subiectus, & filii & nepotes, vt ibi patet. Nec ab alio quàm a Romano põtifice põt absolui, nisi in mortis articulo: excõicãtur ẽt principes, senatores, cõsules, rectores, siue alii dñi, & eorũ officiales, q̃ intra mẽsem à die notitiæ habitæ de prædicto delicto nõ puniũt prædictos reos secũdũ tenorẽ d. c. felicis. Sed tñ isti absolui poterũt à suis ordinariis: quia ista sententia ibi papę nõ reseruatur. Excõicãtur etiã q̃ aliqd prædictorũ fecerint clericis, aut relig. de famil. papæ vel Cardi. Sed absolutio ibi papæ nõ reseruatur. Ciuitas verò quæuis alia præter vrbẽ, q̃ talia faciẽtibus in his q̃ cõsiliũ vel auxiliũ dederint, aut fauorẽ, vel intra mẽsem saltẽ taliter deliquẽtes, put

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanti facinoris enormitas exegerit, & facultas ei affuerit, nõ duxerit puniendos, pontificali & suprà sit eo ipso dignitate priuata, & nihilo minus remaneat interdicta. ¶ †Primò verò dubitatur, quomodo intelligãtur prædicta? Et dico ꝙ secundũ Archi. intelligi debet, hostiliter, id est, sicut hostis & inimicus capitalis: vel publicè & manifestè: sicut etiã sumitur hostile. xj. q. iij. quicunq;. Et secũdum Ioan. And. percusserit, scilicet iniustè: secus si pro defensione: & ceperit, scilicet cum effectu. vnde si nõ capiatur, sed insultus ei fiat ad domũ vt inferatur iniuria: vel si obsideatur in domo, vel in castro, vel etiam in domo claudatur, nõ vt ibi custodiatur, sed inferatur verecundia, nõ credit Archi. habere locũ quod hic dicitur, secundũ quod no. Inn. in c. nuper. eo. tit. Et secundũ Ioan. And. & Arch. ratum habuerit. scilicet cùm eius cõtemplatione vel nomine sit factũ: vt de reg. iur. tantum. in vj. Et secundũ Ioan. And. fauorem non nudum vel simplicẽ, id est, qui ad maleficiũ nihil adiicit. & idem intellige de cõsilio. Et secundũ eũ receptauerit: quia scilicet pari pœna puniendi sunt receptatores, sine quibus diu nõ possent delinquentes latere. ff. de rece. l. j. nisi essent
24 cõsanguinei vel affines. ff. eo. l. ij. ¶ †Secundò, vtrũ ex solo mandato incidat quis in hanc sententiã, si non sequatur effectus captionis vel percussionis? Et Sum. Ros. videtur tenere ꝙ non: vt patet in tit. Absolutio. j. §. ix. in fin. & clarius §. iiij. Sed ego dico ꝙ sic, sicut & ex ipsa insecutione, quia proximus effectus ipsius mãdatis est ipsa insecutio, ex qua, vt dicitur in tex. ipso facto sententiã incurrit insecutor, & alii prædicti: quãdo autẽ mandatur aliquid habẽs annexam sententiam: si effectus sequatur, incidit mandans. Et licet sit regula generalis ꝙ sine effectu quis excõicationis sententiam non incurrat: tamẽ hoc fallit in tribus casibus. Primò, in hoc casu quantũ ad effectũ reniotũ. Secundò, in eo qui mandat per assassinum interfici, qui est excõicatus, etiã si non sequatur effectus: vt de homi. pro humani. lib. vj. Tertiò, secundũ aliquos, in his, qui in personã vel statũ Romani pontificis cõspirant, id est, cõiurant: quia habetur in Xystina, quæ incipit, & dominici. & cõiter in processu curiæ tales sunt excõicati. Et intellige etiã si non sequatur effectus. de quo j. §. xxxij. Sed tamẽ Sum. Ros. videtur velle ꝙ in statum illum conspirant omnes, qui in aliquam terrã ecclesiæ cõspirant: quod non credo verũ, nisi illa esset sedes pontificis: sed in statum cõspirant, qui volunt illũ mutare, aut periculo mutationis exponere: vt aliud sit cõspirare in
25 statum, aliud in res status. ¶ †Tertiò vtrũ tales incurrant infamiam & bonorũ confiscationẽ ipso facto? Et dico secundum Archi. ꝙ quantũ ad infamiam & confiscationem effectualem, & corporalem, pœnæ infligendã necessaria est sententia, saltẽ generalis: vt scilicet pronuntietur, eum esse criminosum crimine læsæ maiestatis: alias quãuis bonorũ dominio ipso iure priuetur, vel ipso facto etiã prius amittat ex die commissi criminis: tamen ei nõ auferetur: nec fit executio ablationis bonorũ vel alterius pœnæ, nisi post sententiam saltẽ generalẽ. Et si quæratur ad quid priuatur dominio, ex quo bona nõ auferuntur ante sententiã? Respondet Archi. in d. c. felicis. ꝙ propter fructus medii temporis qui fisco debẽt restitui. Et ita notatur per gl. in authen. de incest. nupt. §. j. vbi etiã aduerte secundũ doct. ꝙ ista clausula, ipso iure, vel eo ipso, tria operãtur. Primò per ditionem dominii illius rei. Secũdo retrotractionẽ addiem cõmissi criminis: ita ꝙ alienatio facta ab eo die vsq; ad sententiam saltẽ generalem, nõ valet, ex quacunq; causa sit facta, siue lucrativa, siue onerosa. quod erit magis dubiũ. Tertiò, restitutionem fructuũ medii temporis. De his j. Hereticus. j. §.
viij. particula, ij. ¶ †Quartò vtrum incidant principes & reliqui, si intra mensem à notitia sententiã contra tales nõ protulerint, modò inceperint processum? Et dico secundum mentem Arch. ꝙ illud dictum tripliciter potest intelligi. Primò ꝙ incidant, si instantia huius causæ non terminetur per sententiã intra mensem à lite contestata, si quis existat accusator. Secundò ꝙ incidat qui intra mensem, nõ inquisierit, & receperit testes, sententiã protulerit, & fuerit executus à denũtiatione sibi facta sine accusatione per suum officialem aut alium priuatum. Sed intellige sanè: quia quando res ignoratur, debet plenius ad iudicis notitiam peruenire. xj. q. iij. suum opere. vnde non incidit, nisi fuerit negligens in cognoscendo de causa. Tertiò, vt ille mensis incipiat currere ex die qua iudici per famam innotuit. Et hoc magis placet. ¶ †Duodecima est in c. qui eumque. de senten. excommu. lib. vj. vbi excommunicantur primò omnes alicui licentiam dantes occidendi, capiendi, seu aliàs grauandi in personis, vel bonis suis aut suorum, eos qui contra reges, principes, barones, nobiles, balliuos, vel contra quoslibet ministros eorũ sententiã excommunicationis, suspensionis, vel interdicti tulerũt, vel eos quorum occasione sunt prolatæ, vel eas obseruantes, seu nolentes communicare taliter excõmunicatis, nisi licentiam ipsam re integra reuocauerint, vel si eius occasione ad captionem bonorũ sit processum: nisi ipsa bona fuerint intra octo dierum spatium restituta, aut impensa proillis satisfactio. Secundò, omnes, qui aufi fuerint vti tali licentia. Tertiò, qui aliquid præmissorũ commiserit suo motu. Et si per spatium duorum mensium omnes prædicti manserint in dicta sententia, iam nisi per apostolicam sedem absolui nõ possunt. Ex quo elice quòd antè poterunt absolui per ordinarium. ¶Primò verò dubitatur quomodo intelligantur prædicta? Et dico ꝙ secundum Ioan. And. ordinarius regis est episcopus, in cuius diœcesi delinquit, vel habet domicilium. dist. xcvj. si Imperator. & secundum Arch. non solùm rex, sed etiã Imperator excõmunicari potest ab episcopo. ij. q. vij. §. item cond icendum. Et secundũ Ioan. And. verbum ministros, ad clericos referri potest: & sic proprie insequitur verbũ, suspensionis. Et secundum Archi. quod dicitur licentiam, multo fortius locum habet in mandato vel iussu. Si quis tamen contemplatione excõicati faciat prædicta ipse excõmunicatus non dicitur esse in culpa, secundum Arch. nisi ratum habeat. Et secundũ eundem dicitur, suorum, id est, consanguineorũ, & omniũ, qui sunt sub eorum potestate. Inst. de his sunt sui vel ali. iuris. per totũ. & domestici, vt C. de his qui ad eccle. cõfu. l. præsenti. §. sane. vide j. Familiaris. Per grauamen autẽ intelligo omne nocumentum ea de causa attentatum. ¶ †Secundò, vtrũ dum istam licentiã statim incidat, si ad aliquẽ actum sit processum? Et dico secundũ Archi. quantũ ad personas, ꝙ non, si re integra fuit reuocata: secus si ad aliquẽ actum sit processum. Quantũ verò ad bona præfigitur terminus octo dierum: quia grauior est personarũ, quàm rerũ offensa. ¶ Tertiò, vtrũ ista sententia loeũ habeat in episcopo? Et dico secundum gl. ꝙ sic. nec obstat de sent. excom. quia periculosum. lib. vj. quia non loquitur in sententiis excõicationis. ¶ †Decimatertia est in cle. multorũ. de hære. vbi excõicantur omnes inquisitores hæreticæ prauitatis inferiores episcopis; qui odio, gratia, vel amore lucri, aut cõmodi tẽporalis obtentu cõtra iustitiam & conscientiã suam omiserint cõtra quempiã procedere, vbi fuerat pro hæresi procedẽdum: & similiter si obtentu eodem prauitatem hæreticam vel officium sui impedimentũ alicui imponẽdo præsumpserint aliquo

quoquo modo vexare: nec absolui possunt, nisi à papa, quia præterquam in mortis articulo satisfactione præmissa, nullo in hac parte priuilegio suffragãte. ¶Primò verò dubitatur de præmissorũ intellectu? Et dico ꝙ secũdum Io. And. non est locus huic pœnæ, si non omittãt inquisitores prædicta, sed timore vel scãdalo: nec etiã, vt dicit Card. ibi, nisi hoc faciant contra iustitiam & conscientiã copulatiuè. Non habet etiam locum in episcopis & superioribus prælatis si omittãt prædicto obtentu: sed sunt per trienniũ suspẽsi, sicut inquisitores inferiores sunt excõmunicati. Ex prædictis autẽ Io. And. cõcludit ꝙ constitutio ecclesiæ mi-
30 litantis ligat omninò occultà: de quo dic vt suprà Excommunicatio. ij. ¶ †Secũdò, vtrũ dicatur officiũ inquisitionis impedire, qui offendit aliquem de familia inquisitoris vel episcopi existentem in captione hæretici? Dico secundum Mat. ꝙ nõ si offendit nõ animo impediendi officiũ, vel iuuandi hæreticum, sed propter aliam causam: poterit tamen
31 procedi contra eum tanquam officii turbatorem, secũdum ea quæ not. Innoc. in c. j. de offic. deleg. hæc Zaba. ¶ Tertiò, vtrum inquisitores prædicti, si incidant, absolui possint à collegio Cardinaliũ sede vacante? Et dico quòd absolutio reseruatur Romano põtifici. Vnde secũdum Lap. non intelligitur de dignitate, sed de persona. de quo Arch. in c. si gratioſe. de rescrip. lib. vj. Poterũt ergo absolui à papa eo viuente vel ab eo, cui commiserit: nõ autem à collegio Cardinalium sede vacante. de elec. vbi periculum. §. idẽ quoq;. lib. vj. & cle. ne Romani. eodem ti. licet secus in alio collegio. de maio. & obed. c. vno. libr. vj. hæc Zaba. Sed hoc ibi clarè non probatur, sed solùm ꝙ Cardinales se non habent personaliter occupare in aliquo retardante prouisionẽ sedis: sed potius ex glos. habetur oppositum, quæ habet quòd tunc Cardinales possunt instituere pœnitẽtiarios si defice-
32 rent: ideo dic vt suprà eod. tit excõmunicatione j. ideo di
33 co ꝙ potest. ¶ †Decimaquarta est in cle. religiosi. de priuil. vbi excõmunicantur religiosi, qui clericis aut laicis sacramentum vnctionis extremæ vel eucharistiæ ministrare præsumũt: vel solennizãt matrimonia sine licẽtia speciali presbyteri parochialis. Itẽ si absoluunt excõmunicatos à canone, præterquam in casibus expressis in iure, vel per priuilegia sedis Apostolicæ cõcessa eisdẽ: vel si absoluũt à sententiis promulgatis per statuta synodalia vel prouincialia: seu à pœna & à culpa, nec absolui possunt nisi ab apostolica sede, nullo suffragante priuilegio. ¶Primò verò dubitatur de intellectu præmissorũ. Et dico ꝙ ministrare hic, secundum Zaba. sumitur secũdum cõmunem vsum loquẽdi pro exhibere, nõ pro executione ordinis legitimæ: & solẽnizare matrimonia secũdum Ioan. And. & Paul. est solenniter benedicere: sed in verbo, solẽnizare, secũdum Zenzelẽ cõprehenditur omnis solennitas obseruata iuxta ritũ regionis de sponsa c. j. siue fiat solennis benedictio, siue dicatur nulla specialis pro cõtrahentibus: inducere autẽ fœdus matrimonii, aut verba proferre inter cõtrahentes nõ prohibetur eis, secũdum eundem. Parochialis autẽ presbyter, secundum Ioã. And. quo ad mercenarios scholares & similes est presbyter, in cuius parochia habitãt. Francis. autẽ Zab. dicit ꝙ statim cũ quis vadit ad habitandũ in aliqua parochia, intelligitur ibi factus parochianus, nisi acceſſerit recreatio nis causa, aut alia tẽporali, statim reuersurus ad proprtiam parochiã. de sepult. is qui. lib. vj. Intellige etiã ꝙ ligat ista sententia secũdum Lap. siue is qui absoluitur ab excõmunicatione, sit laicus masculus aut fœmina, siue clericus siue
34 religiosus eiusdẽ ordinis vel alterius. ¶ †Secũdò dubitatur, qui religiosi ligẽtur hac sententia si cõtra faciant? Et dico secundum Paul. ꝙ cum canon vniuersaliter loquatur, omnes religiosos comprehendit. & limitat Card. & Laur. & Lap. modo sint religionis approbatæ. alii religiosi non sunt: vt in c. vno. de voto. lib. vj. & in clem. de statu mona. c. ne in agro. Zaba. Limitant etiã alii ad exemptos, vt Fed. de stagno refert, argumentum sumentes à rubrica, quæ est de priuilegiis. Sed hoc nõ procedit: quia secũdum gl. in auth. de incest. nupt. plerũq; generalior est textus quàm rubrica, & econtra. Vnde cõmuniter tenetur vt suprà, quòd omnes comprehendit, etiam secundum Pan. populum habẽtes, & prefectos ecclesiæ parochiali, si aliis quàm suis parochianis ministrant. & consentit gl. in clem. j. de deci. etiã nouitios secundum Lapum & Card. argum. c. religioso. de senten. excommunic. in vj. quia gaudẽt priuilegio, si quis suadente. Vnde sentire debent onus, etiã conuersos & moniales, secundũ Zen. & Zab. licet Pet. de Anch. & Card. dicant ꝙ non. Sed primũ videtur verius: quia masculinum, etiam in pœnalibus, cõprehendit fœmininũ. xvij. q. iiij. si quis suadente, imò à fortiori, quia isti se immiscent nõ conuenientibus sibi. Nec obstat si isti dicantur nõ ministrare, sed abuti sacramentis: quia etiam religiosi habentes ordinẽ, vbi sine licentia ea exhibent, dicuntur abuti: & ministrare sumitur hic secũdum vsum cõmunẽ pro exhibere. Nõ autem clerici seculares, secũdum Pan. etiam si in istis excederent.
¶ †Tertio dubitatur, vtrũ locus sit huic pœnæ in vitiato. 32
Et dico secũdũ Pan. & Lap. & Card. ꝙ locus est pœnæ siue eucharistiã religiosi dent in morte siue in vita: quia nõ dicitur viatici, sed eucharistiæ. cõtrariũ sensit Direc. lib. j. & Ioan. & Arch. xxvj. q. vj. si presbyter. & Inn. & Host. in c. omnis. de pœ. & re. & hoc Sum. Ang. placet, si haberi nõ pòt alius sacerdos, qui ministret. Sed Sum. Ros. dicit primam opinionẽ esse practicãdam: quia tutior est. Et idem sentit Archi. & hoc tene: quia sacramentũ eucharistiæ nõ est necessitatis. Item quia hoc prohibetur hic nisi in casibus iure expressis. Et licet Direct. ad hoc dicat hoc esse iure cõcessum: non tñ procedit: quia aliud est hoc deduci ex iure per argumenta: aliud est ꝙ ius hoc exprimat, id est, explicitè & clare cõtineat, quod sonat nomen expressionis. Nec obstat ꝙ idẽ dicit in pœnitẽtia, intellige viaticũ. de pœni. & rem. quod sit te. verum est vt cui exhiberi potest vnum, exhiberi possit aliud, non tũ à quocunq;: cũ ista nõ sint paris necessitatis. Sacramentũ tamẽ extremæ vnctionis, etiã secũdum Dir. exhibere nõ possunt, quia hoc nullo exprimitur iure.
¶ †Quartò, vtrũ sit locus pœnæ si religiosi eucharistiã sine 33
licentia ministrãt religiosis etiã alterius religionis? Et dico secundum aliquos, vt refert Card. ꝙ non: quam opinionem secuta est Sum. Ros. quia cõstitutio mentionẽ facit de laicis et clericis. appellatione autem clericorum in materia odiosa & stricta nõ veniunt religiosi: vt no. Pan. in rub. de vita & hon. cler. Imò, vt dicit, nec episcopi, vt in c. quia periculosum. de sent. excõmunic. lib. vj. nec clerici existentes in dignitate, vt canonici ecclesiarũ cathedraliũ, quia in eis supra alios est qualitas quæ nõ reperitur in simplicibus. Et secũdũ Io. And. appellatione ecclesiæ parochialis venit parochia collegiata: quia supra curã habet qualitatẽ collegii: nec appellatione monachorum venit abbas: licet sit monachus, secũdum Pan. in c. fi. de simo. quia qualitatem habet. Idem in rectore scholariũ, licet sit scholaris. Secus autẽ in materia fauorabili. Eandem opinionẽ tenuit Sum. Angel. Sed Lapus oppositũ tenuit: & hoc Archi. dicit esse tutius. & ita tene propter duo. Primò, ꝙ vix inueniretur aliquis timoratus & doctus hoc faciẽs qui deinde absolutionẽ nõ peteret ad cautelam: nullus autẽ debet se exhibere periculis

Universidad de Deusto
Biblioteca

aut scrupulis propter ea, quæ non sunt necessitatis, vt hoc sacramētū. de quo dicit Aug. Crede, & māducasti. Secūdo, quia ratio prædictorū concludit oppositum: quia licet hæc materia sit odiosa exhibētibus religiosis, tamē fauorabilis est ecclesiarum rectoribus aut religiosorū prælatis, ad quorum fauorem motus est conditor huius constitutionis, ne scilicet supra eorū subditos religiosi alii curam vel iurisdictionem vsurpent. vbi autem concurrunt fauor & odium, magis attēditur fauor secundū Pan. in c. non dubium. eo. titu. Nec obst. si diceretur q̄ secūdū tex. hæc licētia petēda est à parochiano: & cōsequēter solū ad subditos eius extēditur prohibitio: qa sicut nomine clerici venit religiosus in materia fauorabili, vt priuilegio, si qs suadēte. ita nomine rectoris vel parochiani venit omnis prælat⁹ regularis. ¶† Quintò, vtrum habeat locū in regulari bonæ couersationis ignorante hoc ius, si hæc sacramēta sine licentia ministret, no tamen in contemptum parochialis presbyteri? Et dico secūdū Car. Zab. q̄ in foro pœnitētiali maxime hūc possumus excusare: quia verbū, præsumpserit, notat dolū & temeritatē ministrantis. Et idem puto in foro contētioso, vbi ex signis probabilibus de ignorantia cōstaret: sicut & miles armatæ militiæ excusatur ab ignorantia iuris. C. de iur. & fac. igno. l. j. Nec obstat q̄ ignorantia facti non iuris excusat: quia hoc verū est regulariter: secus vbi de ea probabiliter cōstat: vt patet p no. de cōsti. c ij. in vj. Quia tamē dici posset q̄ sit præsumptio ex hoc ipso q̄ fecit contra istā cle. ideo
35 tutius est q̄ absolutio petatur. ¶† Sextò, vtrū locum habeat in suscipientibus hæc sacramenta vel talem absolutionem ratione participationis in crimine? Et dico secundū Pan. q̄ non: quia ista participatio nō est post latam sententiam: sed in actu pro quo quis ligatur: vel secundum Io. Andr. & Fran. Za. quia illud de participatione in crimine locū habet quādo participatur post actū damnatū: nō tamen in ipso actu. Sed intellige in prima vice: in secūda autē incidunt in eadē, quia participant post actum damnatum. ¶ Septimò, vtrum habeat locum, quando religiosus credit parochiano licentiam mentiēti, & ministrat ei prædicta? Et dico q̄ religiosus tali credet secundū gl. quæ scilicet est Io. And. quia nemo præsumitur immemor suæ salutis. j. q. vij. sancimus. & cōsentit Lau. Pan. & Steph. Vnde ex dictis gl. colligitur q̄ si parochianus fatetur se religioso dixisse q̄ licētiam haberet, non erit contra religiosum procedendum ad pœnā,
36 qa nō ministrauit in cōtemptū vel præsumptuose. ¶† Octauò, vtrum habeat locū si religiosi absoluant à peccato, vel a sententia non lata à canone? Et dico q̄ non incidunt si absoluāt à peccato, propter quod incurritur dicta excōicatio vel alia sentētia: dummodo à sententia nō absoluant secundum Dire. & lib. iij. Similiter nec incidūt si sentētia sit ab homine, etiā à papa, secundū gl. Pan. & Zenze quia si condictor hoc voluisset, expressisset illud. arg. in c. ad audiētiam. de deci. Secus secundū Zaba. Pan & Laur. si sit à quocūque canone papæ q̄ propriè per excellentiā dicitur canon, etiā si sit extrauagās. Et secus si sit à canone large, ideſt, statuto synodali vel prouinciali: vt patet in text. Si autē sit à statuto legati, nō incidūt, secūdū Sum. Ros. qa cōstitutio est pœnalis, nec debet extēdi. oppositū tenuit Sum. Ang. & hāc opinionē, qa est opinio Zenze. & Lau. & Zab. & Archi. & rōnabiliter: qa licet cōstitutio pœnalis extēdi nō debeat in dubio: secus vbi est rō euidēs vt hic, qa hoc statutū æquiparatur synodali in perpetuitate, sine vlla dubitatione: vt patet in c. ii de off. leg. & in efficacia præualet: qa vt ibi dicit glo.
37 episcop⁹ est legato inferior in sua ꝓuincia. ¶† Nono, vtrū locū habeat si sentētia, à qua religiosus absoluit, fuit excōicatio minor? Et dico secundū Gemi. in c. vnico, de his quæ lib. vj q̄ sic. Primo, quia lex pœnalis prohibēs absolutionē ab excōmunicatione, includit etiam absolutionē à minori. pro quo est gl. in cle. ista. in verbo, canone. dicens, quocūq; etiā à quo episcopus vel sacerdos posset absoluere: de sen. excō. nuper. Secūdò, quia vbicūq; ht mētio excōicationis, & materia, in qua profertur, est proportionabilis etiā minori intelligitur de vtraq; vt nōt. gl. pen. in c. præsidētes. de hæret. lib. vj. in verbo, excōicationis. Contrariū tenuit Zab. & Lap. & Laur. per c. si quē. & c. nup. de sent. ext. & hoc tenēri quia regulariter secundū communem doctrinam, à maiori absolue potest quic. q; absoluit à peccatis: vt dictū est 3. Absolutio. j ℣ j. & Excōicatio. iiij. ℣ ij. Ad primā rōnem Gem. negatur quod assumit, nec illa gl. probat: quia c. nup. ad quod remittit, cōcedit in casu sacerdoti ꝓprio etiā absolutionē à maiori. Vide 3. Absolutio. j. ℣. iij. Ad secūdū similiter præcise respōdeo. nec gl. ibi illud notat vere: sed secūdū eius falsum intellectū. ¶† Decimò, vtrū habeat locū si religiosi absoluat à sentētia alia quā excōicationis in casu nō concesso? Et dico q̄ secundum gl. in verbo, sententiis. intelligitur de omni sentētia excōmunicationis, suspensionis, vel interdicti, cuius necessaria est absolutio. Et consentit Pan. & Sum. Host. sed Sum. Ang. videtur sentire oppositū, adducēs Zab. dicentē verius esse q̄ intelligatur solū de sentētia excōicationis. quod bene ꝓbat litera per alternatiuā: quod suprà dicit de his qui absoluūt excōicatos à canone: & postea subiicit, vel à sententiis per statuta: & sic restringitur ly sentētiis, per ly excōicatos. arg. de rescript. c. secundò requiris. Et hunc sensum tene. Alius enim est irrationabilis: quia secundū eū, nō prohibetur absolutio à sentētia suspēsionis vel interdicti lata à canone papæ: sed lata à canone episcopi: quod est irrationabile. Item quia si ꝓpterea q̄ tex. dicit, tentētis, accipitur ille sensus, etiā extētio fiet ad sentētia peccati quo qs est excōicat⁹: & cōsequēter si facerdos absolueret ab illo, & nōab excōicatione: incideret in hāc pœnā. quod negat Zenze. & Zab. & oēs. ¶† Vndecimò dubitatur, à quo debeat esse licētia, q̄ religiosum ministrantem excuset? Et dico q̄ sufficit primò licētia parochialis: vt patet ex textu, etiā si nō sit sacerdos, secūdū Zab. & gl. Io. And. quod limita, si sit legitimæ ætatis, vt intra annū possit fieri sacerdos: vel si sit dispētatū cū eo secūdū formā decretalis, cū ex eo. de elect. lib. vj. vel ecclesia est parochialis collegiata. eod. ti. statutum. Et secundò licentia vicarii eius instituti per modum illius decretalis, cum ex eo. vel gerentis curam ordinariam instituti ab episcopo: secundū gloſ. Ex quo infertur q̄ si nō habet curam ordinariā, sed est sibi par uo tempore cōmissa: hāc licentiā dare nō potest. Et tertiò, licētia diœcesani, secundū gl. quia est parochialis ordinarius omnū subiectorū suæ diœcesis. de dona. Apostolicæ. imò, tenet Paul. Zen. & Stepha q̄ archipresbyter ciuitatis potsit hanc licentiā dare: nec est absurdū, inquit Pau. qa eu ra eiusdem parochiæ pluribus cōpetit in solidū. Pro quo facit quod not. Host. in c. omnis. de pœn. & remiss. vbi dicit q̄ papa, episcopus, & eius vicarius sunt immediati sacerdotes. & idē tenēt Stepha. & Zenze. lib. de vicario, episcopi in spiritualibus, vel delegato aut eius pœnitētiario. licet tecūdum Paulū, tutius sit à litera non recedere: licet non sit necessarium. Veritas autem indubitata est de episcopo, quia ab eo est tota authoritas parochialis. Vnde etiā posset absoluere à sententia hominis per parochialē lata eo. non requisito, vt dictum est supra Absolutio. ij. ℣. j. & similiter de vicario episcopi: qa ille est ordinarius, & delegare potest: maximè quia hoc habet consuetudo generalis scita à papa

& tolerata, etiam secundum opinionem contrariam. De archipresbytero autem hoc videtur quidem verum per no
40 tata. ℣ Archipresbyter. sed non habeo tutum. ¶ Duodecimo† dubitatur, hæc licentia qualis esse debeat? Et dico q̄ quo ad sacramētū quod specificandū est, puta eucharistia: vel aliud. Vnde si sacerdos dat subdito licentiā accipiendi eucharistiā vel extremam vnctionē & quolibet religioso, nullo ordine vel persona specificata, sufficit. Similiter si det religioso licentiā eam dandi subditis suis. Imò dicit Lau. vt recitat Pet. de Ancha. q̄ parochialis, quantuncunq; simplex cura sit illi cōmissa, in adiutoriū curæ assumere potest ad tēpus sacerdotem religiosum vel aliū sine alicuius superioris licētia, qui eum inuet, forsitan in quadragesima ad audiendū cōfessiones, & dandū eucharistiā in pascha, vel ad celebrandū, seu alias, vt hic. Et addit Archid. q̄ dato q̄ mendicantes audire non debeant sine licentia suorum
41 prælatorū: tamen si eum horū licentia absoluerēt, illi essent absoluti: & isti non essent excōicati, licet peccarent extra casum necessitatis. ¶ Decimotertiò† dubitatur, vtrum incidat in hanc pœnā religiosus absoluēs à pœna tantūm. Et dicit Zab. & Zenze. q̄ non: quia litera loquitur copulatiuè à pœna & culpa. & cōsentit Sumn. Ang. quæ hæc refert Ros. Sed mihi hoc videtur irrationabile: qa cùm religiosi possint absoluere à culpa tota, maximè vbi nullus est casus reseruatus: quæ ratio est q̄ absoluēs à pœna, sitota culpa, à qua potest sine prohibitione absoluere. Alioquin secundum sensum istorū, si religiosus ei, qui est alteri confessus, plenariā indulgentiā conferret, non incideret: quod est stultum. Nec obstat quòd constitutio loquitur copulatiuè: quia hoc non facit vt exprimat sensum istorum: sed vt patet in textu, hoc dicit se facere vt verbis eorū vtatur, sci licet religiosorum, qui plenariam indulgentiā vocare solent à pœna & culpa. vnde idem est ac si dicatur incidere, quia plenariam absolutionem à pœna impartiuntur.
42 ¶ Decimoquartò† dubitatur, vtrum semper locum habeat ista pœna quando sine dicta licentia exhibentur aut suscipiuntur sacramenta? Et dico q̄ secūdum Io. And. & Paul. non habet locū ista constitutio in sacramenta pœnitētiæ vel baptismi: quia hic non exprimuntur. Adde quia ista sacramēta sunt necessitatis maioris, & consequēter minoris prohibitionis. Similiter secundum Paul. non habet locū in illis, qui sacramentum eucharistiæ vel extremæ vnctionis recipiunt à certa persona ratione consuetudinis de religioso. do. quia contingit. in clementinis. in fin. Vnde hæc secundum Zaba. procedunt, nisi aliud haberet cōsuetudo.
43 ¶ Decimaquinta† est in cle. j. de pœnis. vbi excōmunicatur quilibet, qui suadēte diabolo iniuriosè vel temere percusserit, ceperit, aut bannierit quēuis pōtificē: vel qui prædicta mandauerit, aut facta ab aliis rata habuerit: vel socius fuerit in his faciēdis: aut cōsiliū vel fauorē dederit, vel sciēter defensauerit eundē, nec absolui nisi per summū pontificem præter quàm in mortis articulo: & tunc data cautione q̄ parebit pœnæ imponendæ & pœnitentiā domino auxiliante perficiet. Excōicantur etiā omnes officiales, quorum cunque nomine censeantur, qui in aliquo prædictorū fuerint culpabiles: nec valent absolui, nisi vt prædictū est. Ciuitas autē, quæ præmissa, vel eorum aliquid, in episcopum suum cōmiserit, interdicto, donec satisfecerit subiaceat.
44 ¶ Primo† verò dubitatur, de præmissorum intellectu: & dico q̄ dicitur primò suadente diabolo, aliàs secus videtur si ignoranter, secūdum Paul. vt in c. ii verò. eod. tit. Et secundò temere: secus se defendendo, secundum Io. And. Et tertiò pōtificem. vnde secundū Io. And. includitur is, qui renuntiauit loco, non ordini: nō autē is qui electus est, sed nō cōseratus: quia nō est pōtifex, id est, episcopus. de cele. miss. cle. ij. Et quartò, mandauerit: ex quo videtur mandata solùm puniri, etiā si non effectus sequatur. Sed qa hoc satis durum videtur, secundū Paul. & Io. And. posset exponi q̄ requirit factū perfectū, vt scilicet percussiones, captiones, vel banna sint facta. Et quintò socius, qui scilicet, secundū Io. An. hic strictè sumitur pro agēte, qui aliquid operatur ad prædicta. Et licet quandoq; sint plures socii, quorū nullus est principalior, qui includuntur sub agētibus, de qbus præmissum, quandoq; tamen vnus est principalis, alter cooperans: & sic sumitur hic socius, secundū eundē. quod patet, quia de faciēte præmiserat. Et sextò, consiliū: sed nō intelligitur, secundū eundē, & Pau. de nudo, s. quod nihil adiicit ad peccandū, vt no. in c. nuper. eo. ti. in secunda gl. sed de fraudulēto. Præstatur autē consiliū suadēdo, rogando, impellendo, instruendo, vel secuturā vtilitatē ostendendo, vt not. de homic. ad audientiā. Et similiter non intelligitur de fauore simplici, qui scilicet nihil adiicit ad peccandū.
¶ Secundò† dubitatur, vtrum fauens huic delinquenti, vel eum defensans post peractū delictum, incidat? Et dico secundum Io. And. q̄ non quo ad fauentem: qui dicit textus in his faciendis, scilicet percussione, captione vel banno. in materia autem hæreticorū fautores accipiuntur latius. Sed de defensore putat q̄ etiam post maleficium intendat punire. Vnde distinguit q̄ est duplex, scilicet vnus, qui est delicti authorizator, qui grauius punitur quàm agētes. xj. quæst. iij. qui consentir. Alius qui post delictum defendit: puta impediendo ne delinquens ad manus iudicis veniat examinandus vel puniendus. xxvij. q. j. si custos. vel impediendo ne fiat executio: & hunc intēdit includere. Et probatur in cap. felicis. eod. titu. lib. vj. Addit tamen q̄ defendens istum à priuato lædatur, etiam ab ipso offenso, puta episcopo vel consanguineo vindicare volente, nō incidit. & hoc est verū: quia illa actio est iniuriosa, ad quam propulsandā à socio quis tenetur: vt in c. dilecto. eo. tit. lib. vj.
¶ Tertiò, † vtrū incidat qui hunc in iudicio patrocinando
46 defendit? Et dico secundū Paul. q̄ aut hoc facit iustè: quia scilicet putat illū non culpabilē: & sic aliqua pœna non ligatur, etiā si postea appareat illum culpabilem: quia in talibus ista defensio reseruatur. de excep. cū inter. Aut hoc facit cōtra iustitiā & conscientiā: & sic ligatur hac pœna. de hæret. si aduersus. tales enim defensores appellātur. xviij. quæst. j. ¶ Quartò† dubitatur, quādo dicatur ciuitas delin
47 quere in episcopum, vt subiaceat interdicto? Et respondet Panor. in c. dilectus. el. ij. de simo. cōcludendo dicta Barto. in l. aut facta. ff. de pœnis. & aliorum, dicens q̄ communis & vera conclusio est, vt tunc aliquid vniuersitati attribuatur, quando fuit prius deliberatum in ipsa pulsata campana & aliis requisitis ad congregationē vniuersitatis. Vnde si omnes homines vniuersitatis certum delictum cōmitterent, & insurgerent, non diceretur factū per vniuersitatē: sed per singulos de vniuersitate. etiam, quod plus est, si facerent pulsari campanā, & vexillum vniuersitatis leuarēt: quia potius sunt incitatores singulorum. Oportet ergo q̄ prius deliberatio fiat in vniuersitate. hæc ex illo.
¶ Quintò, † vtrum facta satisfactione sit abolitū interdi-
48 ctum? Vide suprà ciuitas. fine alia relaxatione. Et respondet Io de Lig. secundum Laud. q̄ non: imò necessaria est superioris sententia, quæ relaxet. xxvj. q. vj. presbyter. Secus autē si vsq; ad certum tempus vel modū factum fuit interdictum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dictum: quia cessat elapso tempore vel modo cessante: de spon.c. non est. Ratio diuersitatis est: qa primo casu dubitari potest an plenè satisfactum sit: sed in aliis secus. de hoc in c. cum bonæ. de ætat. & qualita. ¶ Sextò dubitatur, quo intelligéda sit inhabilitatio horũ ad beneficia obtinenda, de qua dicitur in glo. Et dico primò, ꝙ secundũ gloss. iam obtenta non perdunt. Et secundò, ꝙ ea non possunt cum aliis permutare, secundũ glo. Pau. & Zen. quia dicũtur beneficia nouiter acquirere. & tertiò qꝙ ea possunt augere, secundũ Gemi. in c. cum ex eo. de excess. prela. libr. vj. quia prohibitus acquirere nouum ius in re, non venit cõtra prohibitionem licet augmẽtet pristinũ ius antè quęsitũ: vt est casus in c. ii. ij. respõso. de concess. præben. lib. vj. Et sic in proposito. Et hoc facit ad augmentũ gabellarũ, an sit impositio noui pedagii. de quo dicit ĵ. Excõicatio. xix. ¶ Decima sexta est in clem. cupientes. de pœnis. §. fi. vbi excõmunicantur omnes religiosi & clerici seculares contra primũ c. de sepul. lib. vj. inducẽtes ad vouendũ, vel iurandum, vel fide interposita seu aliàs promittendũ de eligẽdo apud eos sepulturam: vel vt iam electa vlterius nõ mutẽt: nec ab alio quàm ab apostolica sede, nisi in mortis articulo possint absolui. Et no. ꝙ in vj. etiã dicitur ꝙ sic eligentes non sepeliatur apud ecclesias electas, nec alibi: sed solùm vbi erat de iure sepeliendi, si decessissent sepultura nõ electa: prędicti verò religiosi vel clerici si illos in suis cœmeteriis vel ecclesiis sepelire præsumpserint, tenẽtur intra decennium restituere illa corpora si petantur: & omnia quæ occasione talis sepulturę eis obuenerũt, etiã si nõ petatur, secundum gl. quia, vt dicit Pet. de Ancha. male accipiẽs semper est in mora: aliàs ecclesię in qbus fuerũt sepulti, & earũ cœmeteria eo ipso sunt interdicta, donec facta fuerit omniũ prędictorũ plenaria restitutio. hæc ibi. propter quę tamen, secundum Arch. nõ prohibetur quis ,,prio motu vouere vel iurare sup electione sepulturæ: quod si fecerit obseruare debet, dũmodo per prædictos modis prædictis nõ inducatur.

¶ Primò verò dubitatur, vtrũ incidat in hanc pœnam, qui inducit quendã ad istã electionẽ: sed non ad vouendũ vel iurandum vel promittendũ? Et dico ꝙ non, secundum Archid. similiter nec qui inducit etiã ad vouendũ, iurandum, promittẽdum: sed non apud ecclesiam inducẽtis, secundũ Pet. de Ancha. & Ioã. And similiter nec si prædicto modo induxit apud ecclesiam suam: sed nõ est secutus effectus: vt qa inductus illud nõ fecit ad quod inducebatur, secundum Zab. in d. cle. Verba enim debet intelligi cũ effectu, maxime hoc casu quo agitur de pœna spirituali. ¶ Secundò, dubitatur, quare ex delicto vnius de ecclesia, & fortè minimi, propter prædicta tota ecclesia damnũ patitur, vt sit interdicta? Et dico secũdum Pet. de Ancha. ꝙ reliqui de ecclesia hãc pœnam incurrũt ex sequẽti eorũ delicto, nõ restituendo male accepta ex facto alicuius de collegio: quasi ex hoc totũ collegiũ delinquat. ¶ Tertiò, quid agendũ qñ ecclesia, in qua dictus eligẽs erat de iure sepeliendus, est illa ad quã inducebatur? Et respondet Io. And. ꝙ ista quęstio est indubitata: quia ista cõstitutio emanauit in fauorẽ ecclesię cui sepultura debetur: vnde in eius pœnã retorqueri non debet de reg. iur. quod ob gratiã. lib. vj. Itẽ licet inducens peccet, auferẽdo libertatẽ eligendi: tamen certat de debito
50 retinẽdo. C. de cõd. l. fi Idẽ Pet. de Anch. ¶ Quartò, ꝙd agendũ si ecclesia, apud quã debebat de iure sepeliri, sit interdicta cũ suo cœmeterio? Et dico ꝙ sepelietur in ecclesia cathedrali, secundũ Arch. quę etiã si esset interdicta, seruabitur ordo c. vbicunq;. xiij. q. ij. vbi dicitur ꝙ vbicũq; sepeliatur. Et eo casu cathedralis, vel alia, in qua sepelitur, ei, apud quã erat iure tumulandus; subrogatur sicut in onere, ita & in honore: vt scilicet ad istã pertineant quæ restituenda erãt illi: qa onus comitatur emolumentũ in tali casu. l. alũnæ. §. Seiam. de adi. lega. Fallit autẽ si illa sine suo delicto erat interdicta: qa non esset priuãda cõmodis cõsuetis. ar. l. ab administratione. C. de lega. Et idẽ dic si sepeliri no potuit apud ecclesiam electã propter casum contingentem in persona mortui: vt qa decessit in cãpis, nec inuenitur, vel erat bãnitus: quia ipsa propter hoc nõ est priuanda legatis sibi factis gratia sepulturæ: vt not. in c. in nostra. de sepul. Et si post electã sepulturã & legatũ eligitur ãlibi sepultura, videtur trãsferri legatũ ad electã vltimò, arg. d. §. Seiam. hęc Pet. de Ancha. Sed de his & de portione canonica, de qua est eadem ratio, vide ŝ. Canonica portio §. xij. casu viij. ¶ Decima septima est in cle. grauis de sent. excõ. vbi excõicãtur primò omnes præsumptores. i. domini tẽporales, etiã si sint prælati tẽporale dominiũ habẽtes, secundũ Paul. etiã secundũ gl. si essent episcopi, qui in terris vel locis eorũ suppositis interdicto cogãt quomodolibet diuina officia celebrare: & secundò hi, qui voce præconis seu campanarũ pulsatione ad officia eadẽ audiẽda aliquos præsertim sentẽtia excõmunicationis vel interdicti innodatos euocãt: & tertiò illi qui excõmunicatis publice aut interdictis prohibent ne exeãt de ecclesijs dum missarum solẽnia aguntur, à celebrantibus moniti vt exeant: & quartò excõicati publicè & interdicti, qui in ipsis nominatim à celebrãtibus vt exeant moniti remanere præsumpserint. Et omniũ horũ absolutio apostolicę sedi reseruatur. Et sic collige, ꝙ hęc pœna est cõtra cogẽtes, euocantes, prohibẽtes, & remanentes. ¶ Primò vero dubitatur, de præmissorũ intellectu? Et dico ꝙ dicitur, primò ꝙ domini tẽporales, secundũ glos. quia secundũ Paul. ad hos tantùm extẽditur hæc pœna: nisi in casu vltimo. Et secũdo dicitur, suppositis interdicto, s. iuris vel hominis, secundũ glo. qa si cõpellunt in loco nõ interdicto, locũ non habet hæc pœna, secundũ Pau. & idem secundũ eundẽ si præcipiãt non subiectis: si autẽ præcipiãt subditis etiã nõ interdictis in loco interdicto, est locus huic pœnę, secundũ eundem. Et tertiò quomodolibet: vt cõprehendat secundũ Ioan. And. omnem modũ cõpulsionis realem, personalẽ, directum, indirectũ: vt si occupant res eorũ, consanguineos grauant in personis vel rebus. Et quartò voce præconis: quia secundũ Zaba. Paul. & Zen. si vacarẽt ad diuina secrete per muntiũ, nõ incidũt, nisi voce præconis vel cãpanis: & eadẽ ratione idem est si tuba vel cornu, secundũ Zen. Et quintò, præterquia secundũ Zab post Paul. incidũt etiã si euocarent nõ interdictos & nõ excõmunicatos. Et sexto, publicè: qa excõmunicatum occultè publicè nõ vitamus. vj. q. ij. c. ij. & c. cùm non ab homine. eod. tit. Et septimò, dum missarum: quia secundũ glo. in aliis diuinis officiis nõ est locus huic pœnæ. quod indubitanter verũ est quantũ ad prohibitionem exitus de ecclesia. secundũ Zaba. autẽ post Paul. videtur verum etiã in primo & secũdo casu: qa diuina hic restringunt ad missas. Et octauò dicitur moniti, scilicet nominatim, aut generaliter, ita ꝙ prohibentes exire, etiam si generaliter prohibeant ꝙ nullus exeat, incidunt, etiam si celebrans non moneret ad exitũ, vt dicit Paulus. Monita tamen vt exeant, nõ exeundo non incidunt, nisi nominatim moneantur. ¶ Secundo † dubitatur, vtrũ hæc pœna locum habeat in cessatione à diuinis posita in dictis terris, sicut habet in interdicto? Et dico secundũ Zab. ꝙ sic quãdo illa cessatio habet vim interdicti, id est, quãdo est generalis: nisi autẽ specialis, quę solùm obseruatur in ecclesijs, in quibus eis:

est: vt patet in cle. j. de sen. excõ. §. in cassationibus. ¶ Tertiò, vtrũ prælati incidant in sententiã ad eorum instantiã latam? Et dico ꝙ sic: vt patet in ista cle. in qua dicitur quòd hæc sententia, quæ etiã prælatos ligat, emanauit ad querelã prælatorũ. nec obst. si prælati procurantes sententiã, hoc nõ intendunt: quia excommunicatio nõ sumit vires ab intentione procurãtis, sed excõmunicantis, qui intendit omnes excõmunicare, quos nõ specialiter excipit. Et idẽ est si ad instantiã domini factor faciat fulminari sententiã contra omnes rerũ domini furatores, si nõ denuntiẽt: quia ligatur factor si res eius furtiue subripuit, & nõ denũtiauit: nisi fulminans eũ specialiter voce aut intẽtione excepisset, nõ obstante ꝙ ipse procurator sententiã procurauerit? Et idẽ est secundũ Sum. Ros. si pater familias faciat proferri sentẽtiã in omnes fures bonorũ suorũ: quia ligatur vxor, & filii ac filiæ, nisi specialiter excipiãtur, non obstante ꝙ si de hoc cogitasset pater, excepisset. Sed tamẽ in isto casu nõ est similẽ. Vnde sciendũ est ꝙ per sententiã nõ ligantur, quos excõmunicatus specialiter excipit actu vel habitu, sed virtute, i. quos excipere si cogitaret: quia ab eius intẽtione excõmunicatio habet suã virtutẽ: effectus autẽ vltra suã causam nõ extenditur. Et pro hoc faciũt quæ dicẽtur ĵ. Votũ. ij. §. ij. parti. iiij. ij. §. iij. Si ergo de intentione excõmunicãtis constat certè aut probabiliter, nullũ est dubiũ. Si verò non cõstat altero illorũ modorũ, distinguendum est. Nam si sententia nõ sit in fauorẽ alicuius personæ priuatæ, sed solùm honoris Dei & boni cõmunis: tenendũ est ꝙ tanta sit intentio ligandi, quanta & causa intentionis: vnde in casu huius clemẽtinæ ligati fuissent etiã prælati instãtes pro sententia, si id fecissent cõtra quod sententia lata est. Si verò fiat in in fauorẽ alicuius personæ hoc potẽtis: nunquã est maior intẽtio ligandi in excõmunicante quàm in instante pro excõmunicatione: quia effectus nunquã est maior sua causa: aliquãdo tamẽ est minor: sicut & effectus est aliquãdo minor causa. & hoc accidit quãdo excõmunicator non vult cõdescendere intentioni supplicantis in totũ: quia irrationabiliter mouetur. Vnde dictus procurator nõ ligatur, si dominus eius nõ intẽdit ꝙ ligetur: ligatur verò quãtum dominus rationabiliter intendit. Similiter nõ ligantur aut ligãtur vxor & familia: sed tamẽ in hoc differẽtia: quia procurator ligatur: etiã si ipse procurans sententiam hoc nõ intẽdat: quia agit vt instrumentum domini, cuius intentioni respondet intẽtio excõmunicantis: non autem ligatur vxor vel familia, si hoc nõ intendit, qui sententiam procurat paterfamilias. Ex his collige ꝙ quando sententia fertur pro dãno vel furto, nunquam ligatur quis pro re parua ad arbitriũ boni viri: quia probabile est, ꝙ hoc prælati
53 non intẽdant: maximè vbi ipsi nõ habẽt interesse. ¶ † Decima octaua est in cle. cũ ex eo. de sent. excõ. vbi excõmunicantur fratres minores recipientes tẽpore interdicti illos de tertio ordine ad diuina in suis ecclesiis: & similiter ipsi tertioli accedẽtes ad illa diuina, etiãsi super hoc hi, scilicet fratres, vel illi, scilicet tertioli quibuscunq; priuilegiis existerint muniti. & ab hac sentẽtia absolui nõ possunt nisi per Romanũ pontificẽ, aut satisfactiõe præmissã per locorum ordinarios. vt ibi dicitur. Sed hodie vacat hæc sententia Xysti priuilegio: olim autẽ vacabat de iure eo tempore quo omnes tẽpore interdicti admitti poterant ad diuina: per c. alma. de sen. ex. lib. vj. ¶ Dubitatur verò de intellectu aliquorũ: & dico ꝙ hæc sentẽtia nõ ligãtur alii religiosi admittẽtes secundũ Io. And. nec etiã ipsi si in ecclesijs non suis sed alienis hoc facerẽt, secundũ eundẽ: imò dicit ꝙ est mirabile: quia in aliis ecclesijs recipi possent, si priuilegiũ est generale. Vtrũ autem isti tertioli priuilegio gaudeant clericali personali & reali siue foraneo? Dic ꝙ sic, iuxta dicta ŝ. in tit. Ecclesia. j. §. v. Item Excõicatio. vj. §. ij. Et idem est, vt dicit Archi. de tertiolis beati Dominici, cũ habeant regulã aperobatam secundũ illum modũ viuendi per Bonifaciũ. Imò quantũ ad hoc sunt magis priuilegiati quàm illi: quia tẽpore interdicti isti admitti possunt ad fratrũ diuina. hæc ille. Hodie autẽ cessat hæc sentẽtia, etiã quo ad illos per priuilegiũ: vt ibi patuit. ¶ † Decimanona est in ꝓ- 54
cessu curiæ cõtra omnes imponẽtes noua pedagia: imò & secundũ Io. Andr. vt allegat Arch. etiã ea recipientes licet non statuentes saltẽ ex mẽte arg. de sen. exc. nuper. Vide ĵ. Gabella iij. §. iij. Nota tamen ꝙ exigere, est ab inuito ex torquere: vnde recipiẽtes à sponte soluentibus, nõ incidũt secundũ Paul. in cle. quoniã. de immu. ¶ Notantum est tamen primò ꝙ Sum. Ros. Excõmunicatione xliij. §. v. in fi. dicit posse teneri ꝙ augmentantes datia & gabellas non dicãtur imponere noua: sed nõ probat sufficiẽter: vt ĵ. Excommunicatio. ix. excommunicatione xliij. dub. v. patebit. Vnde oppositum tenet Sum. Ange. in tit. Pedagiũ, scilicet ꝙ isti sunt excõmunicati. & Archi. & hoc est verius: quia ratio huius prohibitionis est, ne dñi exhauriant pecuniam subditorũ: quod æquèfit per augmentũ antiqui pedagii, sicut per impositionẽ noui æqualis dicto augmẽto. Vnde etiam sic practicatur, vt sic augentes absolutionẽ petãt. ¶ Et secundò ꝙ de processu curiæ tradere nõ possumus notitiã certã, proter varias mutationes eius: quæ tamẽ legere potui recitabo, licet fortè eorũ quædã sint reuocata: vt saltẽ confessores sciant in his timere. De his etiã ĵ. Gabella. iij §. j.
in fi. ¶ † Vicesima est etiã in ,,processu curiæ, & extra de rap. 55
ex cõcilio Lateranensi, in c. excõmunicationi. in quo c. dicitur primò ꝙ excommunicationi subdantur hi, qui Romanos vel alios Christianos vectos nauigio pro negotiatione vel aliis honestis causis capere aut suis rebus spoliare præsumũt. & secundò ꝙ hi qui Christianos naufragiũ patientes spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint, excõmunicationi se nouerint subiacere. In processu autẽ curiæ dicitur, Excõmunicamus piratas & latrũculos maritimos & receptatores eorũ. ¶ Primò verò dubitatur de intellectu dictorũ: & dico ꝙ verbũ, nauigio, intelligitur de quolibet, secũdum Io. And. & Io. de Lig. sed Host. restringit ad maritimum. Piratæ autẽ dicuntur secundũ Sum. Ang. omnes deprædantes in mari sine iusto bello. Sed hoc ipla nõ probat aliter quàm sua authoritate: & illud Summa Ros. rationabiliter impugnat, dicens ꝙ si Genuẽses, verbi gratia, iniustè mouent bellũ in Florẽtinos, & spoliãt nauigio vectos: nisi se ad alios extẽdant, nec sunt excõmunicati, nec piratæ: quia Io. And. Ioã. de Lig. & Pan. distinguunt inter spoliãtes vectos nauigio maritimo, & piratas: quia illi sunt excõicandi, isti excõmunicati: & ter in anno ab ore papæ, vt dicit Io. And. Vnde piratæ sunt, qui vulgariter dicũtur cursarii, i. qui sine bello intẽdũt spoliationi maritimæ inferentia spoliadorũ: quia scilicet nõ intendũt spoliationẽ determinatæ nationis. Secundò intentio principalis exercendi huius: vnde si Genuẽsis intendat spoliare omnes Venetos, sed nõ principaliter, sed vacare suis negotiis, nõ est pirata. Tertiò hæc facere nõ bãnito bello: quia si habet bellum etiã iniustũ, nõ est pirata. ¶ Secũdò † dubitatur, vtrum 57
iste canon sit latæ sentẽtiæ? Et dico ꝙ sic quãtum ad piratas: quia per curiæ processum excõicati sunt ipsi & omnes latrũculi marini: quæ duo circũloquũtur idem & receptores eorũ. Sed istis omissis dico ꝙ quantũ ad primã partem

secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

secundum Host. est canon latæ sententiæ, secundū Io. And. & Io. de Lig. & cōmunē opinionē, est sententiæ sententiæ: quantū verò ad secundū, secundū Host. est canon sententiæ ferendæ: sed sed secundū Inn. Vinc. Gos. & Io. And. est canon latæ sententię, ita tamē ꝙ monitiò præcedat, vt dicit Io. Andr. & hoc probat vis verborū. & ratio diuersitatis patet. Vnde illi si statim restituāt, secúdū Io. And. & Pet. de Ancha. nō sunt excōicati. Et hoc not. Pan. in d.c. ex glo. vlti. iūcto textu, ꝙ vbi pœna ponitur negatiuè: vt, q nō resider, sit excōicatus ipso iure: pœna non intelligitur inflicta, nisi monitio præcedat. Et pro hoc facit Theorica Inn. in c. extirpandæ. §. qui verò. de præb. scilicet ꝙ vbi pœna ponitur negatiuè sine appositione tēporis, requiritur monitio: vt in dicto exēplo residētiæ: quia nobis est occultū an habuerit iustā causam nō residendi: sed per monitionem conuincitur. Quādo verò pœna ponitur affirmatiuè: vt, quicunq; tali hora ecclesiā intrauerit, sit excōicatus. nō requiritur monitio: quia licet negata lateant, tamen facta patent. Et licet Pan. non sit secutus istam Theoricā in illo §. qui verò. & dicat pœnā esse commissam ipso facto ꝙ quis est in mora: quia quo ad Deū cessat ratio Inn. cū Deum lateat nihil: & quicquid est certū naturæ est certū legi: tamen tene, vt suprà, de pœna inflicta ab ecclesia: quia opinio Inn. est cōmunis. Et hanc tenuit etiā ipse Host. in Sum. dicēs ꝙ tales nō sunt excōmunicati, nisi post cōpetentem monitionē. Vbi tamen canon imponit pœnā ex facto negatiuo cū certo tēpore: vt nisi restituat intra annū, monitio nō requiritur: secundū Gemi. in c. vnico. de vita & hon. cler. ¶ Tertiò, vtrū absolutio ab ista sententia sit reseruata papæ? Et dico ꝙ quo ad piratas est idē iudicium, sicut de aliis sententiis quæ in dicto processu cōtinetur: & similiter si expoliati sint Romipetæ: vt j. Excōmunicatione xxix. quia ista cōtinentur in processu: quantū ad alios autē hic nominatos nullibi repe-
58 rio ꝙ sit papalis. ¶†Vicesimaprima est in processu curiæ: & extra de Iudæ. & Sarace. in c. ita quorundā. in c. excōmunicantur. mulctātur rebus, & capientiū serui fiunt, omnes Christiani ferentes Saracenis arma, ferrū, lignamina galearum, & necessāria ad impugnandum Christianos: & qui in piratis Saracenorū nauibus regimen & curā gubernationis exercent, & præcipitur vt per ecclesias maritimarū vrbium crebra & solennis in eos excōicatio proferatur. hæc ibi. Quæ omnia repetūtur paulò post in c. ad liberandā. & addit. ꝙ excōicati sunt vendētes eis galeas aut naues: vel machinis aut quibuslibet aliis aliquod impendūt consiliū vel auxiliū in dispendium terræ sanctæ: & ꝙ dicta sentētia in dictis vrbibus publicè innouetur diebus dominicis & festiuis: & ꝙ talib⁹ nō aperiatur gremiū ecclesiæ, nisi totum, quod ex tam dānato cōmercio perceperint, & tantundē de suo in subsidiū terræ sanctæ transmiserint: & si soluendo non fuerint, aliàs reatus eorū castigetur. hæc ibi. Et sic intelliguntur prohibita omnia cōferentia ad bellum immediatè. In eodem etiam titulo in c. quod olim. prorogatur, id est, extenditur dicta pœna ad aliū casum, quàm in dictis duobus capitulis cōtineatur, scilicet ad quæcunq; mercimonia vel rerū subsidia durante guerra delata. Hæc ibi. Et sub nomine guerræ intellige etiā treugam: quia per eam guerra non tollitur, sed intermittitur: & absolutio secundum gl. in d.c. quod olim. cōpetit episcopo, ex quo papa sibi nō reseruat. quod verū fuit olim, sed nō modò propter extrauagantes & curiæ processum. Nicolaus etiā iiij. in extrauaganti quæ incipit, olim. excōicauit deferentes & mittētes, & de suis portubus extrahi permittentes, vt deferantur arma, ferrum, equi, lignamina, victualia, & quæcunq; mercimonia in Alexandriā, vel alia loca terræ Saracenorum Ægypti, & eis aliàs auxiliū vel fauorē præstare præsumentes: & idem statuit de omnibus terris Soldano subiectis: nec absolui possunt, nisi tātū de bonis suis in terræ sanctæ subsidium conuertendum exsoluerint, quantum ad dictas partes detulerint, aut miserint, aut deferri, vel de ipsorum portubus deferendū extrahi permiserint. Quæ extrauagans, licet videatur reuocata per procemiū Sexti, tamē post innouata est per Bonifaciū & Clementē v. qui absolutionem ab huiusmodi sententia, præterquā î mortis articulo, sedi Apostolicę reseruauit: vt patet in extrauagāte, quæ incipit, mu-
ta mentis. Et huic hodie statur secundū Archie. quod etiā ex processu patebit. Super hoc tamē Genuenses habēt aliqualem licētiam durantē: similiter super hoc etiam Venēti licentiā habent à Martino v. secundum Arch. per annos plures quantū ad victualia & mercimonia: sed audiui à fide dignis ꝙ iam diu tēpus illud sit elapsum. Et licet Sūma Ang. dicat extrauagātes Nicolai, Bonifacii & Clementis circa prædicta vacare: tamen non est verum: quia stant illæ quæ sunt Nicolai, vt patuit: & illæ quæ Bonifacii octaui, quia fuit author sexti libri, & post cōpilationē eius in extrauagāte incipiēte, cōtra. innouauit antiquas in hac materia. & similiter post eā Clemens quintus in extrauag. quæ incipit, multa. Et ita declarat Frāc. de Plat. in tracta. restitutionum. & Archie. in secūda tertiæ. & Sum. Ros. Absolutio. j. §. lxxxvij. & Io. And. & Car. & But. & Pan. & Io. de Ana. in c. quod olim. de Iudæis. Ex his omnibus collige ꝙ excōicati sunt primò quo ad terras quorūcunq; Saracenorum deferūt aut mittūt, vel de suis portubus mittenda extrahi permittūt arma, ferrū, equos, lignamina, galeas, & naues, & generaliter omnia faciētia ad belli apparatū directè & immediatè quocūq; tempore & loco: & secundò victualia & quæcunq; mercimonia tēpore guerræ, & etiā pacis, quo ad loca Soldani duntaxat: & excōicatio est papalis per processum quo ad prohibita omni tēpore. Et quo ad hæc & reliqua per dictā extrauagantē: sed tamen summus penitentiarius videtur posse absoluere, secundū Arch. Similiter sunt excōmunicati tertiò, qui in piraticis Saracenorum nauibus regimē & curā gubernationis exercent: sed est excōicatio episcopalis: quia iura nō reseruāt istā papæ. processus autem extrauagantes nō faciunt de hac mentionem. ¶†Primò tamen sciendū est ꝙ nomine armorum, vt
59 not. in l. ij. C. quæ res expor. nō deb. veniūt loricæ, scuta, arcus, sagittæ, spatæ, gladii, tela: & secundum glos. in d.c. ita quorundā. etiam fustes, & lapides machinarum: non autē ædificiorum. Vel dic ꝙ arma dicuntur quæ veniunt solùm vel principaliter in vsum offensionis aut defensionis: quibus autem etiā in aliis vtimur, intellige principaliter, nō dicuntur arma, nisi ex intentione: vt not. in clemen. ne in agro. de statu mona. Vnde gladius ad incidendum panem, non venit armorum nomine, secundum Pan. in c. clerici. el j. de vita & hone. cler. vt patet per illum textum: quia dicit quòd clerici arma portantes debent excommunicari: & cō sequenter mortaliter peccant: & tamen non prohibentur ferre gladios ad panem incidendum. ¶ Et secūdò quòd nō mine ferri venit ferrum factū & infectum, id est, vena ferri: vt in d.l. ij. quod tamen limitatur per rationem, ibi expressam de ferro quod posset cōferre ad offensionē vel defensionem: secus de alio, vt sunt claui paruuli, gladioli, & huiusmodi, nisi dolo vel fortè etiam lata in consideratione deferrentur in tanta copia & tali tempore quòd timeri posset, probabiliter ne conuerterentur in arma. ¶ Et tertiò quòd nomine lignaminum veniunt omnia ligna, quibus fieri possunt naues, galeæ, & machinæ offensiuæ aut defensiuæ: quia ista est ratio prohibēdi: nō autem ligna nō apta ad huiusmodi, sed solùm ad cōburendum. ¶ Et quartò quòd nomine Saracenorū habentiū guerram cum Christianis intelliguntur omnes Saraceni habentes guerrā cū quocunq; principe Christiano, vel terra, vel dominio, secū dum communē doctrinā, & similiter omnes Saraceni qui, fauent habentibus guerrā. & comprehendit secūdum Pan.
60 in c. significauit. de Iudæ. & Sara. tēpus guerræ etiā tempus treugę, vt dictū est. ¶ Et ¶quintò, ꝙ prohibita in ista materia sunt duplicia: quia quædā sunt ꝙ phibita omni tēpore & loco, siue quo ad omnes Saracenos: vt arma, ferrū, equi, lignamina, naues, galeæ: vt in dicto c. ad liberādā. & in cap. ita. per quę intelliguntur omnia cōferētia directè & immediatè ad vsum belli offensiuè aut defensiuè. Et ista sunt quæ à doctoribus appellātur ꝙ phibita. Quædā verò quo ad omnem locū, siue quo ad omnes Saracenos prohibētur alio quo tempore, scilicet belli tātùm: vt victualia & mercimonia, & omne cōsiliū ac subsidiū: vt in eo. tit. in cap. cū olim. & eadē prohibētur quo ad omne tempus secundū aliquem locū, scilicet solùm quo ad loca Soldani, ad quæ nullo tempore licitè mittuntur: vt patet in dicta extrauagāte, olim. in qua de bello vel pace mentio nō fit: & tempore pacis licitè mittūtur ad alios Saracenos: quia hoc nullibi legitur prohibitum: nisi fieret in dispendium Christianorū: puta quia Saraceni his se muniunt ad pugnā: quia generaliter prohibentur subsidia belli, inquātūtalia. Quòd dico, quia eadem res cōferre potest ad bellum & pacem: vt copia frumentorum. Et ista quæ non sunt semper prohibita, nisi in aliquo loco, nec vbiq;, nisi in aliquo tēpore, à doctoribus appellentur nō prohibita. Ex his autem patet corollariè ꝙ nō sufficienter determināt Sum. Ang. & Ros. ꝙ victualia & merces tempore pacis licitè deferūtur: quia hoc nō est indistinctè verū, sed solùm quo ad loca non subiecta Soldano, cum quo videtur ecclesia habere perpetuū bellum, & qui specialiter solus occupat terrā sanctam: vt per dictā extrauagantem, olim patet & per alia Clementis ꝙ incipit, multa mentis. Sed contra, quia Greg. ix. in quadā extrauagante, vt allegat Sum. Ros. declarauit quæ nō incidebāt portantes stupam, canapam, picem, fila & clauos: nisi contra Christianos vel in dispendium terræ sanctæ: nec valet dici ista reuocata esse per procemium Sexti: quia ista nō sunt dicta statuendo, sed declarando ius, quod scilicet nō est reuocatum. Ad hoc dico ꝙ Greg. loquebatur declarādo ius commune: se-
61 cundum quod ista licebant: sed post Greg. ix. longo tēpore fuit Nicolaus v. qui statuit noua. ¶ Sextò †dubitari solet, vtrum tempore belli aliquo casu liceat deferre prohibita, id est, conferentia bello. Et dico ꝙ sic secundum Innoc. & Host. in d.c. significauit. pro redemptione captiuorum. ar. l. sancimus. C. de sacrosan. eccle. & in c. j. de pign. quia vasa, quæ prohibentur alio tēpore vendi, distrahi possent pro redemptione captiuorum. xij. q. ij. aurum. Excipit Innoc. quando huiusmodi arma venderentur contra Christianos vel in articulo quo exercentur cōtra Christianos, quia inciderent. Contrarium tenet gl. in d.c. significauit. Io. And. dicit quòd post factum consulendum est secundū illos, sed secundum gl. ante factum: quia aliter, si hoc perpenderent infideles, possent pro captiuis velle solùm prohibita: item paratum esse velamen volenti fraudem cōmittere: quia diceret semper se feciſſe pro redimendis captiuis. Panormitanus verò tenet opinionem glossæ indistinctè durāte bello: quia, inquit, ex illis armis veniunt impugnandi Christiani: sed tēpore pacis procedit opinio Io. And. Sed quia

etiam Innocentius ipse videtur tenere quòd tēpore actualis belli ista ratio liceant: vt patet in exceptione sua: ideò videtur malè reprobatus. Vnde dic ꝙ tēpore pacis si deferuntur arma, & huiusmodi; pro redimēdo captiuos, quādo aliter redimi non possunt, post factum condemnare nō debemus: maximè quia in eodem c. dicitur ꝙ deferentes prohibita post treugam causa lucrandi incidunt. Ex quo videtur innui quòd non incidāt deferentes non causa lucrādi, sed redimendi: nec ante factum consulere. Et ista est mēs Inn. Ioan. And. & Pan. sed tēpore belli indistinctè ante factum & post, sunt condemnandi tales: vt tenet d. glo. & sequitur Card. & Pan. & Ioā. de Ana. & Sum. Ros. contra Angel. & cōmunis opinio. de aliis verò mercibus non facientibus ad bellum, nō videtur dubium inter doct. quin deferri possit ea de causa etiam tempore belli. ¶ Septimò, †an tempore 62
pacis liceat deferri huiusmodi prohibita. Et dico ꝙ ista omni tēpore & loco sunt prohibita, vt visum est. Pan. autem in c. quod olim. de Iudæ. dicit ꝙ semper stat horum prohibitio, etiam tempore pacis: licet aliud senserit gl. in d.c. significauit. quia possent infideles facere pacē fraudulenter, & sic fulcit huiusmodi armis. Et ista opinio benignior est ante factū: sed post, forsitan posset excusari à pœna: quia illud c. ita quorundam. dicit ꝙ deferebāt ad impugnandum Christianos. Hæc Panor. cuius dicta licet iure cōmuni loquendo possent sustineri disputatiuè, & ad hominem, tamē veritas est quòd nunquam est licitum: nec est excusatio post factum: nisi in causa captiuorum: quia iura loquuntur indistinctè: nec scimus quādo hi, qui fidem non habent, fidem sint seruaturi, vt pacem obseruēt. Vnde idē Pan. in eo. tit. in c. ita tenet quòd ista deferentes tempore pacis, & non ea intētione vt impugnētur Christiani, nihilominus incidunt. & cōsentit Ioā. Andr. & do. Ant. & tex. exponitur ad impugnādum Christianos, id est, ex quibus possunt impugnari Christiani, secundum Pan. ¶ Octauo †vtrum tēpore 63
belli licitè deferantur non prohibita: id est, non pertinētia ad vsum belli: vt victualia & merces? Et dico quòd tempore belli ista deferentes incidunt: & omnes dantes quodcunq; subsidium rebus vel consilio: vt patet in d.c. cū olim. & consentit ibi Panor. & Innoc. & Gos. tenēs quòd durante bello durat prohibitio generaliter: sed eo cessante non durat canon latæ sententiæ, nisi in prohibitis. sed hoc vltimum intellige de iure, & quo ad aliquos Saracenos: secus p extrauagantē, olim. & quo ad loca Soldani: ad quæ nullo tēpore ista licitè deferuntur, nisi pro redemptione captiuorum tē-
pore. ¶ Nonò †dubitatur, qui incidunt in hanc pœnam & 64
qui non, ex his de quibus doctores dubitāt. Et dico primò ꝙ incidunt, secundum aliquos, vt dicit Antonius de But. in c. ad liberandam. Christiani exercētes gubernationē in piraticis nauibus Saracenorum. licet non contra Christianos, sed cōtra alios infideles: quia docēt eos in arte piratica, qua deinde possunt Christianos impugnare. Et hoc tene, licet nō placeat Innocētio: quia caput illud, & caput, ita quorundā. loquūtur indistinctè, & hoc factum æquipollet armis delatis in pace, quibus Christiani non impugnātur, sed impugnari possunt. Secus tamēsi quis non esset gubernator, sed merus executor, quia de isto nullibi legitur prohibitū. Et secūdò qui deferūt arma ad sui tuitionē tātùm:, & deinde occasione pecuniæ vendunt ea Saracenis, ꝙ hīc habet locum ratio huius sententiæ, cùm nō sit prohibita delatio, nisi gratia vēditionis, aut donationis, vel cuiuscunq; traditionis. Et tertiò incidunt, qui tēpore pacis dant chordam vel anchorā, vel aliquid huiusmodi: qa sicut est illicitū eis vēdere naues, ita & huiusmodi: sine quibus naues forēt

inu

Universidad de Deusto
Biblioteca

inutiles. Et quartò qui ꝓmutãt armã in arma: vt gladium in arcum: licet Sum. Ros. teneat cõtrarium: quia nõ differt ad impugnandũ Christianos qualiter eis arma tradamus, scilicet venditione aut cõmutatiõe. Et quintò qui portãt prohibita ignorãtes esse prohibita, vel se ideo esse excõmunicatos: quia hæc ignorare nõ licet: cũ sint valde publica. vnde absoluãtur ad cautelã. Et sextò qui portauerũt prohibita, & vnã partem vendiderunt, non aliam etiam ignorãter, etiam si partem venditam statim recuperarent. vnde si pœniteant interim, vel cõtingat eos ob solui, reportent non vendita: alioquin reincidũt. Et septimò qui est marinarius in naue deferẽte prohibita, etiã si in alia lucrari nõ posset: quia cooperatur portantibus vel mittẽtibus. Non incidũt verò primò qui non pertinẽtia ad vsum belli deferunt tẽpore pacis ad loca quæ nõ sunt in Aegypto nec subiecta Soldano: nisi deferãtur ad impugnandũ Christianos, vel in dispẽdiũ terræ sanctæ. & hæc patent ex dictis. Nec secũdò portãtes ferrũ, vel arma, & huiusmodi de vna terra Saracenorũ ad aliam, secundum declarationem Greg. ix. Nec tertiò, secũdum eundem, portãtes Saracenos cũ armis suis. Nec quartò qui prohibita ignoranter portant, & quam citò sciũt, an
65 tequam quicquam vẽdant, ea reportant. ¶ Decimò † dubitatur, vtrum si ab soluãtur prædicti facta satisfactione, de qua 5. teneat absolutio. Et dico secundũ Panor cle. j. de sepul. ꝙ non tenet absolutio facta non præcedente satisfactione: quia fit contra prohibitionem & formã mandati. ar. de rescrip. cum dilecta. idem Archi. in c. quoniam. de immu. eccle. lib. vj. vbi concludit quòd non valet absolutio facta cõtra prohibitionem. Sed Ge. in d. c. quoniam. distinguit: ga quando potestas datur aliàs nõ habenti: si non seruetur forma, actus non valet: vt no. glo. singularis in cle. j. de iure patro. quando verò habenti potestatem à lege absoluendi fit prohibitio: licet non seruetur forma, valet ipso iure absolutio: vt de sent. excom. venerabilibus. §. vbi. lib. vj. Et hãc distin. ponit gl. d cle. & approbat Pan. in c. dilectus. el ij. de præb. Vnde cùm ordinarii habeant potestatem absoluendi à sẽtẽtia canonis non reseruantis, vt in cap. nuper. de sententia. excomm. valet ab solutio & ita tenet Ioã. And. & Pet. de. Anch. & Archi. sed secũdũ Aegi. nisi hoc faciãt, reducẽdi sunt in pristinã sẽtẽtiam. Sed prædicta intellige, nisi apponatur clausula irritatiua actus: ga tũc nihil faceret ordinarius absoluẽdo: vel quicũque alius aliàs habens potestatẽ
66 nisi actus forma seruetur. ¶ Vndecimò † dubitatur. quomõ isti qui puniũtur in bonis per cõfiscationẽ, possunt puniri, vt mittãt prædicta in subsidium terræ sanctæ. Et dico secũ dum prædictos, quòd ante confiscationẽ, intellige per iudicem factã imponitur hæc pœna: vel soluitur de bonis quæsitis post cõfiscationẽ. vel dic secũdum Archid. quòd pœna cõfiscatiõis, vt dicit Pet. de Anch. imponitur à iudice secu lari, nõ autẽ ipso iure: reliqua verò pœna imponitur ab ec-
67 clesiastico. ¶ Duodecimo † dubitatur. cui debeat dari dicta pœna imponẽda per iudicẽ ecclesiasticũ quãdo non mittitur in subsidiũ terræ sanctæ, quia scilicet nescitur cui dari debeat? Et dico secũdũ Archid. quòd in hac pœna solus papa dispẽsare potest, vel habẽs cõmissionẽ ab eo vt summus pœnitentiarius: & eo casu applicabitur cameræ apostolicæ: vnde qui inciderũt, cõsueuerunt cum ea componere, vt dicitur: & hoc quando soluere possunt: aliàs fiat vt in fine di-
68 ctæ decretalis, ad liberandã. ¶ Vicesimasecũda † est in processu curiæ cõtra impedientes seu inuadẽtes eos qui victualia, aut alia necessaria ad vsum curiæ Romanę adducũt: seu impedientes & perturbãtes ne ad ipsam adducãtur vel ferantur, & cõtra defensores faciẽtiũ talia. ¶ Vicesimatertia est in eodem cõtra omnes, qui veniẽtes ad sedem apostolicam, aut ab ea recedentes, temeritate propria capiunt, spoliant, & detinent, aut ex proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt: & cõtra omnes talia fieri faciẽtes seu mãdãtes. ¶ Vicesimaquarta † est in eodem con
69 tra eos, qui iurisdictionem ordinariam vel delegatã nõ habẽtes, in eadẽ curia morantes, temeritate propria capiunt, spoliãt: & detinẽt, aut à proposito deliberato verberare, mutilare, vel interficere præsumunt, & qui talia fieri faciũt seu mãdãt. ¶ Vicesimaquinta † est in eodẽ contra eos, qui p se,
70 vel per alios, seu alias quascũque personas seculares vel ecclesiasticas recurrẽtes ad curiã Romanam super eorũ causis & negotiis, illaq; in eadem prosequẽtes aut procurãtes, vel procuratores ipsorum, vel aduocatos seu iudices sup dictis causis deputatos, occasione causarum vel negotiorũ huiusmodi verberãt, mutilant, vel occidunt, aut bonis spoliãt & contra dantes auxilium, consilium, vel fauorẽ in prædictis.
71 ¶ Vicesimasexta † est in eodem cõtra omnes, qui ne pareãt literis aut mãdatis apostolicis & legatorũ, & nuntiorum, & iudicũ delegatorum eorundem gratiam vel iustitiã concernẽtibus, decretisq; super eis, & re iudicata seu processibus executorialibus, nõ habito prius eorũ beneplacito & assensu, néve tabelliones & notarii sup huiusmodi literis &, processibus executorialibus, instrumẽta seu acta cõficere aut cõfecta parti, cui' interest, tradere sub grauissimis pœ-
72 nis, phibere, statuere, seu mãdare præsumũt, & cõtra dãtes auxiliũ, cõsiliũ, vel fauorẽ. ¶ Vicesimãseptima † est in eodẽ contra omnes, qui se ab obediẽtia Romani pontificis pertinaciter subtrahere, vel quomodolibet recedere præsumãt, & contra dantes auxilium, consilium, vel fauorem prædictis.
73 ¶ Vicesimooctaua † est in eodẽ contra omnes q iurisdictionẽ ad ecclesiasticas personas pertinẽtẽ per se vel per alium seu alios vsurpant directè vel indirectè: aut in eisdẽ cõsiliũ, auxiliũ vel fauorem præstare.
74 ¶ Vicesimanona † est in eodẽ contra omnes mutilãtes, vulnerãtes, interficiẽtes, seu capiẽtes, & detinentes, deprædantes Romipetas, & peregrinos ad Ierusalẽ causa peregrinationis & deuotionis accedentes, & in ea morãtes vel recedẽtes ab ea: & cõtra oẽs
75 his dantes cõsiliũ, auxilium, vel fauorem. ¶ Tricesima † est in eodem cõtra omnes qui per se vel per aliũ directè vel indirectè sub quocunq; titulo vel colore occupãt, detinẽt, vel hostiliter discurrunt: seu inuadũt in totum vel in parte almã vrbem, aut alias ciuitates vel terras, & loca, & iura ad ecclesiam Romanã spectãtia, cum adhærentibus: fautoribus & defensoribus eorum, seu dantibus consilium, auxiliũ, vel fauorem in eisdẽ. Et intellige spectãtia, id est, subiecta mediatè vel immediatè: vt dicit Xystus in extrauagãte quæ incipit, & si dominici intellige etiã de his quæ dicta deprædãtur, vt ibi patet. Istæ aũt terræ vt in ꝓcessu Martini. v. sunt
76 vrbs alma regna Siciliæ, Trinacriæ insulæ, Sardiniæ, Corsicæ terræ citra Farũ patrimoniũ beati Petri in Tuscia, ducatuſi Spoletanus, comitatus Venaissini, Sabinæ, marchiæ Anchonitanæ, Massæ Trabariæ, Romãdiolæ, ac maritimæ provinciæ ac terræ specialis cõmissionis, & Arnulphorũ, ciuitates quoque Bononia, Ferraria, Beneuentũ, Perusiũ, Auignio, ciuitas Castelli, Tudertina, & aliæ ciuitates, terræ & loca vel iura ad ecclesiã pertinẽtia. ¶ Tricesimaprima † est in
77 eodem contra quoscũque præsumentes absoluere quemlibet per dictũ processum excõmunicatum, cuiusmodi sunt omnes prædicti & etiam hæretici cũ suis fautoribus, defensorib' & receptatoribus. Et idem intellige de cõtẽtis in. §. seq. vt ibi dicetur, nisi in articulo mortis: & tunc nisi præstita priusde stãdo sanctę matris ecclesię mãdatis, satisfactione vel

vel sufficienti cautione etiã prætextu cuiuscunq; priuilegii vel cõcessionis apostolicę nõ facientis plenã & expressam de prædicta prohibitione mentionẽ: nec absolutio aliter impẽsa valet: & reseruatur quo ad omnia ista Romano pontifici. Prædicta omnia recitata de processu curiæ etiã hodie tenẽt: quia Martinus statuit ea ad perpetuã rei memoriam, & in fine suum processum appellat cõstitutionẽ: necaliter leguntur reuocata. Quædam tamẽ sunt in eo cõtra sectatores aut fautores Petri de Luna, & contra dantes fauorẽ Vicleuistis & Husitis hæreticis: quæ hodie nõ videntur habere locũ. Paulus verò secundus in suo processu superaddidit multa. ¶ † Trigesimasecũda ergo, in qua includuntur octo, est in processu curiæ Pauli secundi contra offendentes ecclesiæ libertatẽ, & violantes interdictum ab apostolica sede impositũ, & cõspirantes in statum aut personam Romani pontificis & presbytericidas: & per Xystũ hoc extenditur etiã ad occidentes vel mutilantes aliquem existentẽ in sacris, offendẽtes episcopos vel alios prælatos, in persona imponẽtes noua onera, realia vel personalia ecclesiis vel ecclesiasticis personis: simoniacos super ordinibus vel beneficiis assecutis in curia Romana vel extra. Nec possunt isti citra Papam absolui: sed in omni cõcessione per ipsum facta aut tunc fienda intelliguntur excepti, vt in quadã eius constitutione patet, quæ incipit, & si dominici. Summa tamen Ange. dicit se omittere casus reseruatos à Paulo: quia Xystus se restrinxit ad reseruatos à Martino: quasi velit dicere ꝙ relaxauerit reseruatos per Paulum. Sed hoc nõ videtur verum. Primò, quia Sum. Ros. ponit dictos conspiratores excõicatos cõiter secundũ curiæ processus. Secundò, quia Xystus in extrauaganti quæ incipit, & si dominici gregis. enumerat omnes prædictos casus Pauli: & addit crimẽ hæresis postquam fuerint aliqui, qui sentẽtialiter condemnati, delati, seu publicè diffamati, occisionis vel mutilationis cuiuscunq; in sacris constituti, prohibitionis, delationis casuũ ad dictã curiã: & dicit se nolle ꝙ aliquis possit prædictos absoluere, etiã vigore facultatũ à se concessarũ verbo aut literis, etiã cum clausula, ꝙ sola signatura sufficiat: etiã in fauorẽ fidei & cruciatæ: & absoluentes anathematizat & excõicat, reseruãs absolutionem Romano pontifici: quod nõ esset, si ista reuocasset: veritas autẽ est ꝙ casus in hoc §. enumerati nõ continẽtur in bulla cœnæ Domini: quia Xystus reduxit processum Pauli præcise ad ea quæ cõtinebantur in processu Martini: vt patet per breue ad ducem Mediolani Galeaciũ sub anno domini M. cccclxxix. xix. Nouembris: est tamẽ prohibitũ sub pœna excõicationis, ne quis ab eis absoluat prætextu concessionalium ab eo concessorũ: vt patet in d. extrauag. & si dominici. sub anno domini M. cccclxxix. Vnde isti casus remanẽt in dispositione iuris cõis, ac si de eis mẽtio habita
78 nõ fuisset: & ab eis absoluere põt, cui de iure cõpeteret remota bulla cœnæ Domini. ¶ † Quadragesima est in eadẽ extrauagante Xysti contra omnes dispẽsantes in voto vltramarino, sanctorũ Petri & Pauli, sancti Iacobi in Compostella, & castitatis, ac religionis, & absoluentes à casibus §. prioris, & quacunque concessione ab ipso habita: nisi in ipsa cõcessione mentio fiat de ipsa extrauagãte de verbo ad
79 verbum. ¶ † Quadragesimaprima est, in quadã extrauagãti Bonif. ij. sub rubrica de sepulturis, quæ incipit, detestandum, vbi excõicantur omnes etiã pontifices exenterantes vel in fruſtra concidentes corpora mortuorũ: aut in aquis coquentes vt carnẽ ab ossibus euellant vt alibi tumulanda ferant: & absolutio reseruatur Papæ. Sed nota ꝙ ista cõstitutio non habet locum: primò si fiant viuo: nec secundò si fiant mortuo, nõ eo fine vt alibi sepeliãtur: sed odio etiam comedendo carnes vt faciunt Partiales: vel superstitionẽ: vel etiam propter chirurgiã: quia pœnæ vltra proprios casus nõ sunt extendendæ: vt de pœn. dist. j. §. pœna. Tertiò, si mortuus esset quis in terris infideliũ, vt in eadem extrauagante patet. ¶ † Quadragesima secunda, in extrauagante 80
Martini quinti sub rubrica de simonia, quæ incipit, damnabile. & rursus in alia Pauli secundi, quæ incipit, cum detestabile: contra omnes etiã quacunq; dignitate prædictos seculari, vel ecclesiastica, etiã cardinalatus, qui simoniam in ordine vel beneficio cõtraxerunt in curia vel extra, publicè vel occulte: & contra omnes mediatores & procuratores in ea: & absolutio reseruatur pontifici Romano: alii autẽ simoniaci non leguntur excommunicati: ita tamen ꝙ sub nomine beneficii intelligantur electiones, postulationes, confirmationes, & quæuis prouisiones ecclesiarũ, monasteriorum, dignitatum, personatuum, & officiorum: quia in his tam dantes quàm accipientes per dictas extrauagantes sunt excommunicati. Excipe tamen vt infrà Excommunicatione xliiij. ¶ † Quadragesimatertia est, in eadem extra- 81
uagante Martini quinti & Pauli secundi, cõtra omnes etiã quacunq; dignitate ecclesiastica vel seculari pollentes: qui mediatores vel procuratores simoniæ summo põtifici, aut cui ille commiserit, quantocyus non reuelant: qui etiã absolui non possunt, nisi ista reuelent. Sed hæc sentẽtia non tenet hodie: quia, vt dictum est suprà Consuetudo. §. vij. statutũ quod non est susceptum nec seruatum scienter, & non reclamante superiore, tollitur per vsum contrarium, maximè præscriptũ annis decẽ: & ita est in proposito: imò iam iste cõtrarius vsus est præscriptus annis iam plus quàm xl. Vnde secundũ Arch. hæc extrauagans vacat. Sed nota ꝙ ista sententia Martini non ligauit nisi existentes in curia: & idẽ videtur de Paulo, qui videtur innouare statuta priorum pontificũ: aliter valde irrationabilis constitutio fuisset, vt vellet pauperes ab extremis terræ adire curiam pro defendenda simonia. ¶ Quadragesimaquarta est, in quadã extrauagante Vrbani quinti, quæ incipit, sanè: seu, ne in vinea, contra omnes dantes aut recipientes aliquod temporale pro ingressu monasteriorũ, seu religionis. & sedi apostolicæ reseruatur absolutio. sed Archiepiscopus dicit se à fide dignis audiuisse quòd Martinus quintus dixerit nolle hanc sententiã extendi ad moniales. infrà Simonia. §. xv.
¶ † Quadragesimaquinta, ponitur in quadam extrauagãte 82
Martini quinti, sub rubrica de regularibus, quæ incipit, viam ambitionis. cõtra omnes religiosos mendicantes euntes ad ordines seu monasteria non mendicantiũ, vt ibi sint fratres: etiã sub prætextu cuiusuis licentiæ, etiã apostolicæ generalis, & cõtra recipientes eos: sed tamen hæc pœna nõ extenditur ad ordinem Carthusiensium: & sedi apostolicæ reseruatur absolutio. ¶ Quadragesimasexta est in quadam extrauagante Bonifacii octaui, sub rubrica de sent. excom. quæ incipit, excõmunicamus: contra omnes facientes prosistitia obtinenda in curia Romana: & cõtra dantes & recipientes ex dicta promissione vel pacto. & Papæ reseruatur absolutio. Hanc decretalẽ allegat Ioan. And. in lectura, de simon. nemo. & Dir. & Anto. de But. qui dicit eam durare: sed Ioan. de Lig. & Ioannes Calderinus ibidem, & Pet. de Palu. in iiij. dicunt eam reuocatã per Clemẽtem quintum. & hoc tene per regulã logicalem: qua locus ab authoritate dicitur tenere affirmatiue: non autem negatiuè: ex qua habetur ꝙ in hac controuersia standum non est dicentibus eam durare: quia scilicet non legerunt eam reuocatã: quia

Universidad de Deusto
Biblioteca

non sequitur,non legi ꝙ sit reuocata:ergo non est reuocata:sed standum est aliis qui non dicerint eam reuocatam,
83 nisi hoc scirent. ¶†Quadragesimaseptima est in quadam extrauagante Pauli secundi,quæ incipit,cum omnibus.in qua sic dicitur:Si quis autem commissarius aut delegatus, scilicet ad cognoscendum an rei ecclesiasticæ alienatio cedat in euidentem vtilitatem ecclesiæ consentiæ suæ prodigus in grauamen aut detrimẽtum ecclesiæ per gratiam, timorem,vel sordes alienationi consenserit,aut decretum vel authoritatem interposuerit:inferior quidem episcopo sententiam excõmunicationis incurrat &c. Et infrà:Is verò qui dolo vel fraude aut scienter in detrimentum ecclesiarum alienationem fieri procurauerit, aut per sordes vel impulsionẽ alienationis decretum extorserit,similem sententiam excõmunicationis incurrat, à qua nisi per Romanum pontificem nõ possit absolui. Ad restitutionẽ nihilo minus rerum alienatarũ quandocunq; de præmissis constiterit,condemnatus Summa etiã Ang.refert quandã extrauagantem Pauli,cuius principiũ non ponit,vbi,inquit,excommunicantur alienantes res ecclesiasticas siue facientes pactum, per quod ipsorum dominiũ transfertur:ac omnes concedentes,hypothecãtes,infeudantes,vel in emphyteusim concedentes,aut locantes,nisi in casibus à iure concessis, exceptis fructibus & bonis, quæ seruando seruari non possunt: item excommunicantur qui taliter alienata recipiunt.& incipit, ambitiose. sed in aliquibus locis non est
84 approbata moribus vtẽtium,nec seruatur. ¶†Quadragesimaoctaua est in quodam priuilegio Alex.iiij.quod incipit, ex alto.& in alio incipiente:non sine multa.contra omnes qui libellos famosos vel cantilenas,aut rhythmos faciunt,detinent,vel publicant in infamiam status ordinum prædicatorum & minorũ:& absolutio reseruatur apostolicæ sedi. ¶† Quadragesimanona est in eisdẽ priuilegiis
85 contra omnes prædicantes,docentes, vel defensantes quòd præfatorum ordinũ fratres non sunt in statu perfectionis: nec licet eis de eleemosynis viuere : aut quòd non possent prædicare vel audire confessiones de licẽtia Romani pontificis vel aliorũ prælatorum seu etiam curatorum : & ab-
86 solutio reseruatur apostolicæ sedi. ¶† Quinquagesima est ibidem cõtra omnes facientes violentiam damnabilem in locis ordinũ prædictorum:& absolutio reseruatur apostolicæ sedi, vel conseruatoribus dictorum ordinum.
87 ¶†Quinquagesimaprima est in quodam priuilegio ordini prædicatorũ concessio,quod Arch.refert se vidisse, contra omnes intrantes monasteria monialium ordinis Prædicatorum vel sanctæ Claræ ordinis Minorum in casu nõ concessõ in regula vel constitutionibus earũ:vel sine licentia magistri aut ministri generalis,vel alterius ab eo habẽtis potestatẽ:& absolutio reseruatur Papæ aut magistro siue ministro generali, vel habẽti super hoc licentia specialem ab aliquo prædictorũ. Sed nota secundum Arch.ꝙ vbi sententiæ huiusmodi nũquam, vel quasi nunquã,promulgantur,si quis ignoranter & sine mala intentione intraret, non incideret, cùm ignorãtia sit quasi inuincibilis:& hoc trahi potest ex dictis Anto. de But.& S. Tho. Sed intrans ad male faciendum, quãuis ignorans sententiã,& habens iustam causam ignorandi illa,non excusatur,secundũ Pet.
88 de Pal.¶†Quinquagesimasecũda est in priuilegio Bonifac.quod incipit,virtute:cõtra omnes detinentes apostatas ordinis prædicatorũ in suis monasteriis vel ecclesiis: nisi eos eiecerint postquàm fratres eiusdem ordinis denuntia
89 uerint eis ne detineant eos. ¶†Quinquagesimatertia est in literis inhibitoriis Clemẽtis ad minores,quæ incipiũt, qui vos.vbi ipsi excommunicantur si præsumant recipere professos ordinis prædicatorũ sine licentia Papæ faciente expressam de hoc indulto mentionem, vel nisi prius priorum suorũ licentia petita fuerit & obtenta. Idem de eremitanis Alex.ad eremitas, Vestram. Sed no.ꝙ in hoc casu & priori non vidi originalia : sed ab Archie. accepi, qui non recitat cui reseruetur absolutio : videtur tamẽ quod Papæ: quia ordo noster,in cuius fauorem ista sunt,exemptus est.
¶†Quinquagesimaquarta est in priuilegio Alexan. incipiente,ex alto, contra rectores, magistros & scholares artistarum studii Perusini: qui excludere moliuntur publice vel occultè fratres prædicatores vel minores à consortio vniuersitatis eiusdem studii : & apostolicæ sedi reseruata absolutio.¶†Quinquagesimaquinta est,vt refert se vidisse Arch.in lib. pœnitentiariæ summi pontificis contra omnes accedentes ad sepulcrũ domini causa deuotionis, sine licentia summi pontificis:& absolutio eidẽ,vel summo pœnitẽtiario reseruatur.¶†Quinquagesimasexta est,quã fecit Xystus in extrauagãte de materia cõceptionis beatæ Virginis quæ incipit,graue nimis.vbi excõicantur omnes qui ausi fuerint in sermonibus ad populũ vel aliàs quomodolibet affirmare ꝙ tenẽtes gloriosam virginẽ Mariã esse sine originali peccato conceptã,peccent mortaliter vel esse hæreticos : & similiter qui asseruerint idem de tenentibus contrariã opinionem, scilicet ꝙ sit in originali concepta: cum nondũ,inquit,sit à Romana ecclesia & apostolica sede decisum:sed secunda excõicatio superfluit:quia non est timendum ꝙ appellentur hæretici qui tenent quod omnes sancti doctores tenuerũt. ¶†Quinquagesimaseptima est Iulii ij.post Pium secundum contra omnes appellantes à summo pontifice ad futurũ concilium:& est ad perpetuam rei memoriam,& extenditur etiã vltra montes,& cõtra reges & Cardinales,& cõmunitates ac collegia & parlamenta,& contra omnes ad hoc præstantes consilium,auxilium, vel fauorem,etiã indirecte:& omnes prędicti ibi mandantur haberi vt schismatici & de fide malè sentientes. Multæ sunt aliæ excõmunicationes Papales : sed eas pertã iseo,vel quia sunt temporales : vel propter ea quæ dicam infrà Excommunicatio nonò,& Excõicatio vltimò per totum.

Rursus de Excommunicatione octauò, scilicet de reseruata episcopo semper vel interdum.

1 *Excommunicatio iuris,quot casibus episcopo reseruetur?*
2 *Excommunicatio quandoque Papæ,quandoque episcopo, quandoque nulli reseruatur. Item quis de iure excommunicatum absoluere possit? Et absolutus quomodo satisfacere debeat? Et sub hac, quo modo clausula hæc,quàm citò commodè poterit.3.4.& 5. Et quomodo verbum contempserint.nume.6. Et quid de clausula, à quibusuis sententijs.nume.seq.*
8 *Iuncto de se præsentando, cum facta est, an per procuratorem se præsentare possit?*
9 *Mortis periculum dum subest,num ab alio excommunicatus absolui potest,quàm ab eo,ad quem de iure communi pertineat.*
10 *Excommunicatio nonnunquam Papæ,nonnunquam episcopo,quandoque nulli reseruatur. Et excommunicatio de qua hîc differitur, an contrahatur per participationem cum excommunicato præcedentem excommunicationem,vel sequentem. Et ibidem quotuplex participatio.*
11 *Participatione cum excommunicato ab homine in crimine,an quis hominis sententia vel iuris ligetur.*
12 *Consilium,auxilium,fauorem excommunicato dare, qualiter quis intelligatur, vt ex hoc ligetur? Et an consilium pœnæ de qua hîc aliquid adijciat,& quotupliciter.*

Excom-

1 EXcommvnicatio octauò quantum ad excõmunicationes episcopo reseruatas:vt autẽ sciatur quę excõmunicatio sit papalis,vide tit.priore,in prin. Episcopales autẽ sunt paucę & in hoc tit.faciles ad inueniendũ. Vnde sciendũ est primò ꝙ in duobus casibus tantùm excõmunicatio iuris reseruatur episcopo: primò quando ipse tulit eam per suũ vel synodale statutum,& absolutionẽ sibi reseruauit.secundò quãdo absolutio est reseruata papæ,& in casu eam episcopo ratione dignitatis concedit : quia eo casu nullus inferior se potest intromittere,sicut dictũ est suprà Absolutio,iii.§.iij.& alibi,ꝙ eo casu quo episcopus clericum potest absoluere,nullus inferior hoc facere põt, nisi ei cõcedatur vel à iure,vt abbati:vel ex priuilegio,vt prælatis mendicantiũ:vel ex cõmissione papæ aut etiã episcopi, sicut simplici sacerdoti:vide supra, Casus.§.ij.iij.iiij & v.
2 ¶Sciendũ †est secundò ꝙ excõicatio quędã aliquàdo papæ,aliquàdo episcopo,aliquando nulli reseruatur,quæ est in c.eos.de sent.exc.li.vj.vbi dicitur ꝙ illi qui à sententia canonis vel hominis propter mortis periculũ vel aliud impedimentũ fuerãt absoluti ab alio quàm ab eo à quo de iure fuerãt absoluẽdi:si liberati à tali impedimẽto quàm citò cõmodè poterũt,cõtempserint se præsentare illi qui legitimè debebat eos absoluere, & satisfacere prout eis iniungetur ab eodẽ,ipso facto sententiã excõicationis incurrunt:& ab eo solo poterũt absolui,à quo absoluẽdi erant à prima excõicatione. De iustis etiã impedimẽtis dictũ est
3 Absolutio.iij.in fi. Et idẽ est de his, qui cũ absoluuntur à papa vel eius legatis à quibusuis sententiis, iniũgitur eis vt se ordinariis aut aliis quibuscunq; repræsentent pro susceptione pœnitẽtiæ vel satisfactione impleẽda his quibus iniuriã fecerũt:qa si nõ faciũt quàm primũ cõmodè poterunt,eandẽ sententiã ipso facto incurrunt. ¶Primò †verò quęritur,quis sit ille qui de iure absoluere debet excõicatum? Et dicit Pet.de Ancha.super ipso ca.ꝙ à sententia canonis absoluit is,cui canon reseruauit:aliàs si nemini reseruauit,absoluit ordinarius:à sententia verò hominis absoluit ille q tulit:sed in eius defectu vel negligentia si est delegatus,aditur delegãs:si est ordinarius,aditur superior. Hoc ꝓbatur de offi.deleg.prudentiã.& de offi.ordi.ad reprimendã. Dic tamẽ vt §. Absolutio.ij.in prin. ¶Secũdò,
4 †quo absolutus debeat satisfacere? Et dicit idẽ esse intelligendũ ꝙ iuxta ꝓprias facultates. Et per hoc infert Arch.facultates ecclesiæ,quas habet ad vsum,ad hoc nõ teneri.xvj.
5 q.vj.§.vl.pro quo facit cle.nolẽtes.de hęre. ¶Tertiò,†quo intelligendũ sit illud,quàm citò cõmodè poterit? Et dico ꝙ multa super hoc recitat Archi.in cen.c.j.sed summa in hoc,sit ꝙ secundũ Host intelligitur sublato impedimento,& aliquo modico tẽpore indulto,quo sibi de necessariis valeat prouidere. Et nõ creditur eirea hoc absoluto:sed iudex hoc arbitrabitur.aliàs friuolis excusationibus frigoris & caloris & similibus cõstitutionẽ eluderet.in foro tamen pœnitẽtiali sibi credẽdũ est:vnde ex quo scientiã habet de mora,scire se debet excõicatũ:sed iudex hoc nõ denũtiabit donec eo vocato per cõiecturas viderit illũ moro sum. Arbitrabitur autẽ iudex tẽpus itineris benignè.ad quod facit cap.cõsuluit.de of.dele. Sufficit autẽ,secundũ hanc lite
6 ram,ꝙ non sit in negligentia vel fraude. ¶Quartò †quo intelligendum sit illud verbum, contempserint? Et dicit Archi.illud exponens ꝙ dicitur quis cõtemnere hoc ipso, ꝙ iusta causa cessante,se nõ præsentat illi à quo fuerat absoluendus,vt no.ij.q.iij.metropolitanum. & consentit Io.
7 And. ¶Quintò,†quomodo intelligitur illud,à quibusuis sententiis? Et Pet.de Anch.ibi notat ꝙ papa & legatus absoluunt à quibuscunque sententiis excõmunicationis. quod Ioan.Mo.intelligit de sententiis iuris.non autẽ de sententiis hominis,à quibus,inquit,nõ absoluunt papa vel legatus de stylo curiæ,sed remittũt:nisi in casu quo delegatus non posset,vel esset mortuus,& alius in legatione non succesisit:vel succesisit quidẽ,sed nõ est spes de festina prouisione. ¶Sextò,vtrum reincidat ipso iure absolutus in prædictis casibus delegatorũ,si nõ pareat? Et putat Io.Mo ꝙ non.& consentit Direc.dicens, ꝙ si excõmunicatus ab homine iurauit parere mandatis excõicatoris,quando fuit absolutus in casibus supradictis,si non paret,nõ incidit in eandem sententiã:sed est reducendus per sententiã hominis. Sed oppositum est dicendũ,si latè accipiamus literã vt verbum sonat,quibusuis:& in principio c.quod etiam loquitur generaliter de vtrisq; sentẽtiis.& hoc tenet Io.An. scilicet ꝙ in quibuscunq; sententiis iuris & hominis locũ habeat quod hic dicitur, scilicet ꝙ reincidit ipso iure,nisi pareat,& cõpareat post absolutionẽ,vt hic dicitur. Sum.autem Ange.imponit dominis de Rota ꝙ teneat opinionem Io.An.quam ipsa sequitur. Sum.verò Ros.imponit eis oppositum,scilicet ꝙ teneant opinionem Mo.quam ipsa sequitur,dicens ꝙ dicti domini de Rota dicunt ꝙ si auditor excommunicatum ab homine absoluit præstita cautione de stando iuri:si non paret,non est ipso iure excommunicatus sed excõmunicandus,per dictum Ioan.Mo. Sed sine dubio opinio prima est securior,vt per se patet:est etiã verior:imò non videtur dubitabilis:quia tex.in prin.loquẽs de absolutis ab inferioribus,quibus iniungitur vt se præsentent superioribus,aperte loquitur de vtrisque sententiis,iuris scilicet & hominis:deinde locuturus de absolutis à superioribus,quibus iniungitur vt se præsentẽt inferioribus,dicit,idem statuimus de his,quibus cũ à sede apostolica vel legatis ipsius absolutionis beneficiũ à quibusuis sententiis cõsequuntur, iniungitur vt,&c. Nec obstat si dicatur ꝙ nõ incideret sic absolutus in eandẽ:eum prius posset esse ligatus sentẽtia hominis,deinde sentẽtia iuris lata in isto capitulo:quia dicitur quis incidere in eandẽ,qa venit absoluẽdus ab eodẽ. ¶Septimò †an posit is,cui prædicta iniunctio fit,se præsentãdi,hoc facere per procuratorẽ? 8
Et dico secũdum Host.ꝙ qui tenetur personaliter se præsentare absolutori pro absolutione obtinẽda,cessante impedimento accessus ad eum nõ potest talem absolutionẽ per procuratorẽ petere. Et idem sentit Inn.sed tamen concedit ꝙ si subest iusta causa,absolutio peti põt per procuratorẽ,etiã in absentia.videtur etiã esse tex.in c.quod de hiseo.tit.ibi:Romanã ecclesiã in propria persona debeãt visitare. Sed Arc.in isto c.remittit ad notata per Spec.in tit. de procu.§.j.vbi dicitur ꝙ procurator cõstitutus specialiter pro petẽda absolutione,sufficit:& ita curia seruat.vt ibi dicitur. Et facit ad hoc,quia quis se repręsentat aut in ꝓpria persona,aut per procuratorẽ idoneum.dist.xviij.in c.episcopus. Pet.autẽ de Anch.dicit ꝙ à sententia interdicti & suspensionis peti potest absolutio per procuratorẽ:qa nec solennitatem formę,nec absolutionẽ desiderat. Idem autẽ dico ego de absolutione ab excommunicatione,quæ non determinatam formã,nec contritionem,nec præsentiã exigit absoluendi. Secus de absolutione à peccatis:quia cum requirat contritionẽ,requirit etiã præsentiã absoluendi: aliter sciri non posset an perseueraret in cõtritione,sine qua absolui non debet. Ad caput autẽ, quod de his.dico ꝙ loquitur sumptis viribus,& opportunitate concessa. Vnde loquitur quando non subest causa iusta. ¶Octauò,†an 9
propter periculum mortis vel aliud periculum absolui de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

beat excõmunicatus ab alio quàm ab eo ad quẽ de iure pertinet absolutio,si nõ haberi potest copia eius, vel recursus ad eum? Et Arch.ac Pe.de Pal.dicũt ꝙ non: & idem dicitur in Dir.lib.iij.tit.iiij.de absolutione ab excõicatione iuris,vbi & subditur ꝙ quãdo aliquod istorũ fieri non potest: tunc absolui debet,& potest:& semper requirendus est episcopus,si haberi potest:aliter sufficit simplex sacerdos,vt not.Inn.in c.nuper.de sent.excom.Et est ei iniungendũ ꝙ temporali impedimento sublato se præsentet,vt dictum est,quod secundum Arch.non est iniungendũ,vbi impedimentum est perpetuum:sed sine tali iunctione absolui debet,nisi in casibus,in quibus nullus absoluere potest,nisi in casu mortis:vt in falsariis literarum papę,& in insequẽtibus hostiliter Cardinales:& in banniente vel temere percutiente episcopũ:& in religiosis vel clericis secularibus inducẽtibus ad vouendũ electionẽ sepulturę:& inquisitoribus qui odio,gratia &c.& in exenterantib⁹&c. & in intrantibus monasteria monialiũ ordinis Prædicatorum vel sanctæ Clarę.Item in inquisitoribus & cõmissariis eorũ ac episcoporũ,qui extorquẽt,&c. Item in omnibus casibus huiusmodi,qui ponuntur in curiæ processu.

10 ¶ Sciendum † est tertiò,ꝙ alia est etiã excõicatio:quæ aliquando papæ,aliquãdo episcopo,aliquãdo nulli reseruatur,in c.nuper.& in c.si cõcubinæ.de sent.exc.cõtra cõmunicantes cum excõmunicatis nominatim scienter in crimine criminoso,dando auxiliũ,consiliũ, vel fauorẽ: quæ excommunicatio licet,secundum Sum. Ros. sit episcopalis: verius tamen dicit Summa Ang. quòd aliquando est papalis.vt si per crimen in quo quis participat, incurratur excommunicatio papalis:puta sit participat cõspirantibus in personã summi põtificis,secundũ aliquos:quia dicit text. ꝙ talis absoluẽdus est ab eo qui damnauit,aut ab eius superiore. ¶ Primò verò dubitatur,in ista sẽtẽtia iucurratur per participationẽ cum excõicato præcedentẽ excõicationẽ vel sequentẽ? Et dicit Pan.in d.c.nuper.ꝙ hoc intelligitur quãdo post excõmunicationem cõmunico sibi in crimine damnato:vt puta si Titius fuit excõmunicatus quia detinebat adulterã,& tu circa illã detentionem impendis consilium,auxiliũ,vel fauorem:tunc cõmunicas excõmunicato in crimine dánato:nec sufficit cõmunicare in illo actu, per quem incurritur excõmunicatio:sed oportet ꝙ ille prius incurrerit excõmunicationem:vt not.in c.cõtingit. de sent.excom.Posset tamen dici ꝙ ex alio capite quis incurrat excõmunicationẽ iuris:vt si consulo,vel auxilium impendo circa verberationẽ clerici:quia facientẽ & consentientẽ par pœna constringere debet:vt in c.mulieres.de sent.exc.Sic ergo triplex est participatio:vna ante actum: quo alius excõicatione ligatur:vt cum quis actũ illũ mandat aut cõsulit.alio in ipso actu:vt eũ laicus accipit eucharistiã à religioso,qui eã sine licẽtia tradit. tertia verò post actum,vt in prędicta detẽtione mulieris. Ex prima incidit quis in eandẽ sententiam nõ ratione participationis cum excõicato,cum nondũ sit excõicatus:sed quia agẽtes & consentientes &c. Ex secunda verò aliquãdo quis ligatur non ratione participii cum excõicato:sed quia aliquando talis actus vtriq; interdicitur:vt cum duo affines cõtrahunt. Ex tertia verò ligatur quis propriè ratione dicti participii.

11 ¶ Secundò,† an per cõmunicationẽ cum excõicato ab homine in crimine ligetur quis sentẽtia iuris vel hominis? Et dicit gl.in d.c.nuper.ꝙ ligatur sentẽtia hominis,& nõ canonis. Et mouetur:ga absolutio ab hac excõicatione fieri non põt,nisi per excõicatorẽ aut superiorẽ:vt dicitur in textu. Sed Pe.de Anch.Inn.& Io.An. dicũt ꝙ est sentẽtia iuris,quæ tamen executionem trahit secundũ Pet.de Ancha.à sentẽtia iudicis,s.cùm quis participat in crimine criminoso,propter quod ille est excõicatus ab homine. Et Pan.dicit ibi doctores cõmuniter tenere ꝙ est sentẽtia iuris.& hoc probat,inquit,tex.in verbo,quãuis enim. & tũc quia vult ꝙ ex solo participio extra crimen cõtrahatur excõmunicatio minor iuris:& ponit dictionẽ implicatiuã, scilicet ly.& per quã innuit ꝙ etiã in præcedenti casu contrahatur excõicatio iuris,& nõ hominis. Et ex hoc sequuntur multa. Primò,ꝙ participãs ligatur,siue sit in territorio excõicantis,siue extra,siue subditus,siue non:ga iuris authoritate ligatur. Secũdò, ꝙ ligatur etiã ipse excõicatorũ cõmunicet:ga nõ sua,sed iuris authoritate ligatur. Ad motiuũ gl.dicit Pan ibi ꝙ ideo est,ga papa reseruauit ipsi excõmunicatori absolutionẽ:ga iste cõmunicãs in crimine,vi detur directè in pſonã excõicatoris deliquisse. ¶ Tertiò, † quo intelligitur quis dare cõsiliũ,auxiliũ, vel fauorẽ excõicato taliter,vt ligetur? Et dicit Pet.de Anc.cõclusionem esse doctorũ ꝙ ligetur cõsulẽs,etiã si ille aliàs erat factur⁹, quod abbas dicit certũ,si cõsilium datum est directè ad crimen quod excõicationẽ induerit,puta verberandũ clericũ. & similiter Inn.ac Ant.de Bu.sentire videtur non esse distinguẽdũ in istis omnibus an excõicatus aliàs esset facturus nẽcne:gl.tamen,cũ qua sentit Rich.tenet oppositum,s. ꝙ non tenetur quis de cõsilio,nisi ille aliàs nõ fuisset facturus:vel nisi fuisset cõsiliũ fraudulentũ.Sed dicit ibi Pan.ꝙ neutrũ dictũ gl.,pcedit.quod verũ est nisi loquamur de cõsilio nudo,qd nthil adiicit ad malũ. Vnde tripliciter consiliũ adiicit huic pœnę.Primò,si sine eo nõ erat facturus.Secũdò,si nõ tantũ vel taliter. Tertiò,si fuit fraudulẽtũ,secundũ gl.sed de hoc ĩ. Excõicatio vlt.dub.iiij.¶ Quãti ad auxiliũ tamẽ secũdũ Inn.intelligitur de participatione directa:secus de indirecta:vt si qs excõicatus est qa facit guerrã cõtra ecclesiã vel clericũ:postea ego illi guerrã facio:& tu illũ iuuas cõtra me:tu nõ ligaris p hoc qa ille melius guerrã faciet:qa hoc nõ intẽdis.Intelligitur etiã de auxilio dato,non de accepto. Vnde secundũ Host. dñs inuocare põt auxilium vasalli excõicati propter fidelitatis debitũ quod remanet.Et secundũ Inn. liceret tibi cõtra inimicũ tuum inuocare auxiliũ excõmunicati propter guerrã: ita ꝙ tibi etiã in tua guerra præstes auxiliũ.quod tñ Host.reprehendit.Fauor aut impeditur in laudationẽ facti,secũdũ Abba.

Rursus de Excommunicatione ix.scilicet de ea quæ nulli de iure reseruatur.

1 Excommunicatio,quæ nulli de iure reseruatur,à quolibet ordinario solui potest.
2 Excõicationem in c.licet.de elect.notatã,quis incurrere dicatur.
3 Papa eligere successorem numquid possit.
4 Cardinalium numerus determinatus est,& quid possint ijdem.
5 Electio papæ an valeat solo consensu in eum,qui pro suo papa gerebat.& nume.6.
7 Excommunicationi per c.quoniam.de offic.ord. quinam supponi dicantur.& nume.8.
9 Magistrorum ac scholarium nomine qui veniant.
10 Pœnam constitutionis pœnalis quãdo non incurrere quis dicatur.
11 Sententia de qua hic,ad quos extendatur.
12 Constitutione c.non minus.de immun.eccle.qui ligentur.
13 Clerici ad quæ onera teneantur.
14 Clericus an posset fratres à collectis defendere,cum quibus habet bona communia.
15 Possessiones ad clericos deuenientes an possint collectis grauari.
16 Rector ciuitatis in præsentem incidens constitutionem,qualiter absoluatur.& nume.seq.

Mensis

19 Mensis successori rectoris datus, an detur ei, cui ipse successit.& nume.20.& 21.
22 Constitutioni c.non magno.ne cler.vel mona.qui sint obnoxij.
23 Tempus duorum mensium,de quo hic,quando currere incipiat.
24 Religiosus monasterium egressus: an incidat in excommunicationem si canones vel Theologiam audiat.& nu.25.& 26.
27 Religiosus an incidat in excommunicationem si amicitiæ causa amicum leges legentem audiat.
28 Constitutio c.clericis.ne cler.vel mon.quos illigare dicatur.
29 Pœnam constit.c.nulli fas.dist.xix quinam incurrere dicantur?
30 Constitutione c.excommunicationi.de rap.quinam teneantur.
31 Constitutione c.nouerit.dist.xix.eos teneri,qui statuta ac consuetudines contra ecclesiæ libertatem seruari faciunt.
32 Constitutio prædicta,quando transgressores ligare dicatur?
33 Statutum factum per principales de vniuersitate, an vniuersitatẽ excommunicationis pœna liget.
34 Pœna constitutionis c.vbi periculum.de elect.lib.vj.qui illigentur & obnoxij sint.& nu.35.
36 Cardinales præsentes ad Papæ electionem an absentes expectare teneantur.
37 Cardinalis si ratione infirmitatis inclusus pro electione Papæ persistare neluerit,ob idque voci suæ renuntiet: an si redierit, admittendus sit?
38 Pœnæ.c.sciant cuncti.de elect.lib.vj.quinam se adstringant?
39 Constitutio pœnalis si ecclesiæ fauorem concernat,an ad alium casum,quam expressum,extendenda sit?
40 Constitutione c.generali.de elect.lib.vj.qui teneri dicantur?
41 Vsurpantes aduersus prædictam constitu. vt sententiam incurrant,quot requirantur?
42 Pœna c.indemnitatibus.de elect.lib.vj.quos tenere dicatur?
43 Constitutionis pœnam c.hac constitutione.de offic.delega.lib.vj. quinam incurrant?
44 Constitutio c.mulieres.de iniur.lib.vj.quos liget,& quos constitutio c.hoc consultissimo? nu.seq.
45 Constitutio c.vnici,de religios.domib.in quos feratur.Et qui ab ea excipiantur? Et in quos c.quanquam.de censib.lib.vj.nu.46.
47 Quæ in hac constit.de pedagijs dicuntur, an etiam in gabellis & datijs,locum habeant?
48 Colon prædia ecclesiastica ad medium, vel afficlum colentes gabellam & collectam per iudicem secularem impositam super partefructuum illos contingente,an soluere debeant?
49 Excommunicationem c.quoniam.de immu.eccle.lib.vj. qui incurrant? Et quid de pœna c.eos.eo.tit.& lib.nu.50.
51 Pœna constitution.c.vt periculosa.ne cler.vel mon.lib.vj.quinam irretiri censeantur.& nu.52.
53 Religiosus professus si habitum ad horam,non ad tempus notabile, cum alterius assumptione dimittat,an peccet?
54 Religiosus an semper habitum deferre teneatur? Et ad hoc,vt pœna incurratur,quot requirantur.
55 Religiosi ad quæus literarum studia accedentes citra prælati, & maioris partis sui conuentus facultatem concessam quam excommunicationem incurrant?& nu.56.
57 Monachus si iuxta scholas domum habeat, vnde lectionem audire possit:an doctor id sciens,& leges sit excommunicatus?
58 Constitutioni c.quæcunque.de hæret.lib.vj.& c.vt inquisitionis. eo.tit.ac lib.quinam se alligent.
59 Constitutio c.vnici.de schism.lib.vj.an hodie locum habeat?
60 Constitutioni c.j.de vsur.lib.vj.qui se alligare dicantur?
61 Pœnæ,de quibus hac constitutione,num in vsurarijs Iudæis locum habeant?
62 Pœnam constit.c.vnici,de iniur.lib.vj.quinam incurrant.
63 Pœnæ item eidem num locus sit,si intra mensem, quo reuocatio mandatur,si ecclesiasticam personam pignorando ad actum procedatur?
64 Constitutionis c.felicis.de pœn.lib.vj.pœna remissiuè docetur.& numero 65.
66 Constitutionem clem.j.de sepul.quinam violare dicantur?
67 Sepelientes excommunicatum publicè iuris publicitate, num in pœnam constit.de qua hic,incidere dicantur?
68 Interdictus,sed non nominatim,an possit in cœmeterio sepeliri?
69 In prædicta constitutione,cur hæc dicantur:in casibus scilicet non concessis à iure.
70 Portantes ad sepulcrum & comitates,item & alij de quibus hic, an prædicta constitutione ligentur?
71 Contritionis signa in vsurario manifesto,si appareant, ac de vsuris satisfieri iubeat, an ad sepulturam admittendus sit, & cautio valeat?
72 Constitutionis Clem.j.de decim.quinam pœna irretiantur?
73 Constitutio Clem.j.de statu mona.quos liget.
74 Pœnam constituti. Clem.attendentes.de statu monacho. quinam incurrant.
75 Excommunicationem à Cle.j.de religio.domib.inductam quinam incurrere censendi sint?
76 Pœnæ constit.Cle.j.de consan.& affi.quinam alligari dicantur?
77 Contrahentes cum habente maritũ Iudæa, & alijs,de quibus hic, num huius constit.pœnam incurrant?
78 Contrahens matrimonium coactè,num in hanc pœnam incidat?
79 Sacerdos proferens verba matrimonij inter eos, de quibus hic,ità & omnes cooperantes, & consentientes,an hac constit.ligentur?
80 Cõtrahentibus cum monialibus excommunicatis, cur ipsæ quoque per se excommunicentur?
81 Constitutio Cle.nolentes.de hære.quos illigare dicatur.
82 Constitutio Cle.vnicæ,de vsur.contra quos inducta esse dicatur?
83 Statuentes, vt subditi pro vsuris recipere non possint quotannis vltra solidos duos in quanque libram. Item quid de statuto Bergomẽsium.nu.84.
85 Constitutio Clem.cupientes.de pœn.in quos illata sit.& nu.86.
87 Augentes datia,an noua imponere dicantur?
88 Religiosi,qui inter prædicandũ ea dicunt,quibus audientes à decimarum solutione retrahãtur,qua constitutione ligentur.& nu.89.
90 Interdictum authoritate sedis apostolicæ impositum religiosi non seruantes,qua constitutione,& pœna teneantur?
91 Matrix ecclesia quænam dicatur?
92 Persona singularis,an ex consuetudine iurisdictionem ordinariam habere possit?
93 Interdicta prouincia,vel diœcesi,si in aliquibus ciuitatibus aut castru matrix ecclesia seruet interdictũ, & in aliquibus neutiquã, an locus erit pœnæ de qua hic,in illis locis,in quibus seruatur?
94 Ecclesia metropolitana respectu interdicti prouinciæ, an dici possit matrix in hoc,vt ipsa dictum interdictũ seruante, religiosi prouinciæ scienter non seruantes,pœna de qua hic ligentur?
95 Literas electi in Papam etiam ante coronationem impugnantes, qua constitutione ac pœna teneantur?
96 Clemen.exitus de parad.quos aliter in scholis exponunt, quàm litera sonet,qua constitutione,& pœna dicantur?

EXCOMMVNICATIO † nonò quantum ad eas quæ 1
nulli de iure reseruantur, sed ab eis absoluere potest quilibet ordinarius:sciendum est ꝙ ipsæ sunt multæ. Ad sciendum autem citò quæ excommunicatio sit Papalis & quæ episcopalis:requiratur suprà Excommunicatio vij.in princi,tabulæ excommunicationum Papalium.Et idem facito ad sciendum quæ sint, quæ nulli iure reseruantur. de quibus hic agitur. ¶ Prima ergo est in c.administratores. xxiij.q.v.vbi excommunicantur omnes principes & officiales,qui tertiò admoniti ab episcopis vel ecclesiasticis prælatis recusant eis, super eorũ causis facere iustitiam. ¶ † Se- 2

Universidad de Deusto
Biblioteca

cunda est in c.licet.de elect.vbi excõmunicatur ille qui electus à paucioribus quàm à duabus partibus Cardinaliũ in summũ pontificẽ,assentit electioni de se factæ:& similiter omnes talẽ recipientes pro summo pontifice:electus autẽ & receptus à duabus partibus etiã tertia contradicente sine exceptione Papa est: in aliis autẽ electionibus valet quod fit à maiori parte,dum tamẽ seruent vnã de formis extra de elect.quia propter. Istam tamen excõicationẽ Supple.dicit hodie esse Papalẽ propter curiæ processum: sed illã in eo nõ inuenio etiã virtualiter. Vide j. Schisma.§.v.¶Primò verò notandũ est q olim in electione Papæ admittebatur Imperator vel nuntius eius.lxiij.dist.c.quia sancta.§.verũ. hodie verò soli Cardinales,non omnes, sed præsentes tantum vbi debet electio fieri.vel adeò vicini & cõmodè vocari possent: & si duo tantũ fuerint præsentes,aliis legitimo tempore expectatis,ipsi eligẽt:& vnus eligere poterit aliũ: & alter debet tacere,& valet: & si vnus solus adesset,adhuc eligeret solus de iure patr.per nostras. omnibus verò deficientibus,secundũ aliquos,eligit consiliũ generale.xo.dist. c.j.& cõuocabitur per clerũ populumq; Romanũ.ea.dist.si fortè.per Imperatores ac Reges motos ab his: sed secundũ alios,eliget clerus Romanus.xxiij.dist.c.j. & hoc secundũ Host.est leuius propter periculũ moræ.extra eo.ne pro defectu.licet,inquit, primũ sit iustus:credo tamẽ q iustius sit secundũ. Vnde in primitiua ecclesia ante Cardinales eligebatur pontifex à clero & populo Romano secundũ Ange. Ancho.& patet dist.lxiij.ego Ludouicus. Sed de his j. Ele
3 ctio iij.§.j.ij.& iij diffuse.¶†Et secundò q Papa nõ põt sibi eligere successorẽ,secundũ do. Ant.Et ratio est secundum Pan.in d.c.licet. quia effectus huius electionis refertur ad tẽpus quo non est futurus Papa.cõstitutio tamẽ quã facit super electionẽ admittitur: quia prouidet scãdalis futuris,quibus nullus alius prouidere potest: põt tamẽ alicui prælato dare potestatẽ eligẽdi sibi successorẽ. vij.q.j. peti-
4 sti.&valet tunc electio authoritate Papæ.¶†Et tertiò,q numerus Cardinaliũ est determinatus secundũ Matth. & dicit Zaba.in Cle.ne Romani.de elect.s. ad instar numeri discipulorum.de quibus xxj. dist.in nouo. Sed tamẽ refert idem Matth.q aliquando fuerũt ccxxxvj.s. tempore Pontiani Papæ:qui nõ ponitur in catalogo pontificũ, vt habetur in chronica.¶Et quartò,q valet electio Papæ,si Cardinales vnanimiter dent duobus vel tribus potestatẽ nominãdi Papam secundũ Asten.& Hosti. Vnde dicit do.Anto.q duæ partes collegii nõ sunt necessariæ, si Cardinales aliter ordinarent:vt si ordinarent q electus à maiori parte sit electus:quia videbitur electus ab omnibus, sicut & electus per cõpromissum electus videtur à toto capitulo. extra de ele. quia propter. Vnde & glo.dicit q Cardinales tollere possent istã cõstitutionẽ:& ordinare possunt q valeat electio, si necessitas sit causa. Dicit tamen idem do. Ant.q vno cõtradicente cõpromissum fieri nõ potest: licet possit statui q vno de duobus cõtradicentibus electus à maiori parte sit electus.¶Et quintò notandũ est q vtrum in numero duarum partium cõputetur electus nécne:do. Ant. dicit q quando quis eligitur ad ecclesiam,in qua nõ habet vocem, planũ est q nõ computatur eius vox: quando autẽ ad eam eligitur,in qua vocẽ habet, si eligitur per formã scrutinii, requiritur vox cũ certo & determinato tempore:& electus consentit demũ post scrutiniũ: ideo vox eius nõ auget. Si verò eligitur per formã cõpromissi, temporis determinatio nõ requiritur:ideo vox subsequens auget:& secundum hoc vox electi cõputari deberet in numero Cardinalium. Sed Pan.in d.c.licet.melius distinguit,dicens q si non est de collegio is qui eligitur, eius vox non cõputatur in numero eligentium: nec similiter si est quidem de collegio, & alium eligit:nec similiter si eligit se ipsum vbi proceditur per scrutinium secretum:quia cum ignoret se electum ab aliis,repellitur vt ambitiosus:secus si per scrutinium publicum:ita q quilibet palam exprimit vocem suam: quia computatur,secundũ doct. quod intellige si prius fuit electus ab aliis.& ipse consentit. Nec potest dici ambitiosus, cum non oriatur à se,sed vocetur ab aliis.Putat tamen speciale in Papa q etiam si consensisset in alium scrutinio publico vel priuato,potest variare:& accedere ad electionem de se factã. quod intelligo etiam si electio non sit perfecta, sed perficiatur voce electi.de quo in c.cũ in iure. de elect. ¶†Et sextò,q si Cardinales consentiunt in eũ,qui se gessit pro Papa non electus à duabus partibus:quidã, vt Hostien.& Pan.in Sum. Rosel.vltimo in excommunicatione x.§.xv.dicunt electionem non valere:quia cõsentire nõ possunt in excommunicatum: imò omnes consentientes sunt excommunicati: & hoc nisi ille absolutus fuisset per Cardinales,qui non adhæserunt ei. Sed contrarium tenuit eadem Summa primò ibi, in §.iij.quia, inquit, in hoc casu videntur illi constitutioni renuntiare & derogare:cũ princeps agens contra legẽ, in dubio videatur dispensare: vt s. Dispensatio.§.iij.& hoc est verũ:primò quia electus non repellitur hic etiã si esset simoniacus. dist.lxxix.si quis peccuniam. & tamẽ aliquãdo simoniacus est excõmunicatus. idem patet per dicenda in sequenti particula.¶†Septimò, 6
q cum text.dicit, sine omni exceptione:videtur approbato cõsilio abstulisse omne impedimentum iuris positiui. Vnde secundũ doct.excipi non potest si opponit contra eũ q non sit de Cardinalium collegio,vel q sit bigamus, illiteratus vel laicus,vel vxoratus:in aliis autem quantũcunq; præcise,etiam si ipse Papa scribat,legitima exceptio admittenda est.de rescrip.c.si quando.& de offi.deleg.c.ex parte. Opponi tamen vel excipi potest de quibusdã pertinentibus ad ius diuinum vel naturale,sicut si sit primò hæreticus,admittitur exceptio,secundum do. Ant.per gl. xl.dist. si Papa. quia secundum doct. in hoc casu definit esse caput ecclesiæ: & sufficerent duo testes,si negatur esse Papa propter hæresim,in qua erat tẽpore electiõis,vt in d.c. si quis. Inno. tamen & Compo. & Io.And,tenent q excipi de hæresi nõ possit:licet de ea possit Papa accusari: quia text. remouet omnẽ exceptionem:& ex electione cõsequitur plenum ius. vnde hic exceptio nõ est proportionalis:quia exceptio opponitur contra petentem, cum sit actionis exclusio: electus autẽ Papa nihil petet, cum habeat plenum ius. Pan.autem in d.c.licet.dicit q antequã adipiscatur possessionem,obstat exceptio:nam postea non posset excipi, sed deberet accusari. Et similiter excipitur secundò si sit mulier:quia nõ est capax ordinis. Tertiò si sit infans, nisi electio esset facta à Spiritu sancto: quia nõ est capax ordinis. Et quartò, secundũ aliquos,si esset vxoratus.hoc tamen nõ est verum: quia vxor non est contra substantiã Papatus,cũ beatus Petr.eam habuerit:poterit tamen vxor eum repetere, secundum gl in d.c.si quis.niũ ad continentiam inducatur,vnde vxori poterit debitũ reddere secundũ gl.¶Octauò,q si Papa non sit electus canonicè, secundũ do. Anto si hoc sit occultũ, ecclesia nõ iudicat.de simo.sicut.excusat tamẽ probabilis ignorãtia,licet nõ erassa.de elect.ex apostolicæ.Si autẽ intronizetur per seditionẽ,præsumptionẽ, vel aliud ingeniũ,secundũ do. Ant.est excõicatus. ¶Nonò q electus secũdũ doc.ex sola electiõe cõsequitur Papatũ:nec ad eius exercitiũ indiget cõfirmatiõe,cõsecratione, vel intronizatione, vt probat apertè textus ibi electus. Et licet addatur,& receptus:tamen &,sumitur pro id est, secũdum doct. vel dicitur receptus habito respectu ad cõsuetudinẽ: quia electus intronizatur.vel hoc verificatur per accessum eorũ, qui eum nõ elegerunt primò, sed tamen cõsentiunt, & sic recipiũt illum de quo in particula sequenti.¶Decimò q durãte scrutinio papæ quantũcunq; publico,possunt alii Cardinales accedere ad electum per alios,& resilire ab electione quã fecerant: vt sic habeatur duarum partiũ concursus. Vnde si quis sit ab vno solo electus, nullo electo à duabus partibus:possunt Cardinales ad istũ accedere,& augere numerũ eligentium. Non tamẽ possunt ab electione quam fecerũt resilire simpliciter, etiã si quis ab vno solo sit electus:sed bene possunt variare, id est, accedere ad electũ per alios. Quod Pan. extendit ad hoc vt quis possit accedere ad electionẽ de se factã,recedendo ab ea quam ipse de alio fecerat: quod quidẽ, secundũ aliquos, potest esse verũ secundũ ambitiones quas hodie videmus,tamen secũdum Deum verũ est q Apostolus Hebræo.v.dicit, Nemo assumit sibi hũc honorẽ,niũ qui vocatur à Deo tanquã Aaron. Vnde talis peccaret mortaliter, etiã si non moueretur intentione præsidendi, sed proficiẽdi.sed vide s. Electio.ij. §.xvj. Multa alia pulchra de ista materia dicit Pan. in d.c.
7 licet.vide etiã, j. excõicatione xij.¶†Tertia est in c.quoniam.de offi.ord. vbi habetur q vbi in ciuitate vel diœcesi vna populi sunt linguarũ diuersarũ & rituum pontifex loci pro necessitate vrgente potest præsulem sibi vicariũ instituere illi conformẽ,sibi per omnia subiectũ & obedien-
8 tem: qui autem aliter se ingerit, ipso iure est excõicatus. ¶†Quarta est in c.j.de loca. vbi excõicantur magistri & scholares Bononiæ cõuenientes hospitẽ pro conducendo hospitio aliorũ magistrorũ & scholariũ in læsionẽ vel impedimentum inhabitantiũ, niũ prius tempus cõductionis sit elapsum: vel nisi de cõsensu ipsorũ magistrorũ & scho-
9 larium inquilinorũ.¶†Primò verò dubitatur,qui veniant nominibus horũ? Et dico q nomine magistrorũ veniunt doctores secundũ omnes:nomine autem scholariũ secundum Lau.& Inn.veniũt omnes gaudẽtes priuilegio scholastico & gratia scholarium ibi existentes:cuiusmodi sunt scriptores,vt no.in authẽ.habita.C.ne fi.pro pat. tamẽ verius dominus Ant.tenet q hæc sententia nõ extenditur ad scriptores cũ sit pœnalis: quia eadẽ ratione extẽderetur ad chartarios & rasores chartarũ:& cõsentit Ber.& Ioã. And. & Pan.¶Secundò,quid sit cõuenire? Et dico q secundum gl.est alloqui,vel de habitatione tractare.vnde istã pœnam non incurrũt conducentes solùm, sed etiã de conductione tractantes:nisi primò sit elapsum tempus cõductionis,scilicet fiendæ,secundũ Ioã. And.sed verius Pan. tenet tutius esse q expectetur tempus locationis esse cõpletum: vel nisi
10 contentiant inquilini.¶†Ex quo elicit Pan. q non incidit quis in pœnã constitutionis pœnalis factæ in fauorem
11 alicuius si ille cõsentit. ¶†Tertiò vtrũ ista sententia sit generalis se extendens ad omnia studia quæ sunt in terris? Et dico q sic secundũ Host. & gl.in l.ne cui.C.loca. Et hanc opi. tenuit Sum.Ang.dicens q est tutior.Sed verius oppositum tenuit Sum. Ros. dicẽs q est localis tantùm habens locũ Bononiæ solùm.& hoc tenuit Inn.Gof.Albe.Pet.de Peru.& Ioã. And.& est cõis opinio.¶Quartò,vtrum hac pœna ligentur domorũ locatores? Et dico q sic secundum aliquos, scilicet do. Ant.& Ge.in c.ij.de cõse.& in c.cupiẽtes.de elect.lib.vj.& Bar.in l.fi.de acce.secundũ alios verò non ligantur secundũ gl.Pan.verò ibi pro hoc casu & similibus quærit vtrũ pœna posita in vno ex correlatiuis extendatur ad reliquũ. Et distinguit:quia aut non per omnia est eadem ratio in correlatiuis:& sic nõ extenditur,vt patet ex notatis in c.super eo.de vsur.quia pœna apposita mutuanti, non intelligitur repetita in accipiente: quia nõ est eadem ratio. Et hoc voluit Bart. in l.vlt.C.de iudi.vi.tol. Si verò eadem ratio sit:puta imponitur pœna vendenti frumẽtum forensi ne extra ciuitatẽ extra hanc:vtrũ intelligatur repetita in emptore. Est dubiũ satis probabile.& credit extẽdi dispositionẽ statuti,sed non pœnã:sicut in simili dicit Ioã. And.in c.dispendia. de reseri.lib.vj.q ex identitate rationis extendi debet cõstitutio,sed non pœna constitutionis. In casu autem nostro ratio non est eadem: quia scholares inter se debent humanius tractare, & certant de lucro captando: etiã quando in alterius odium hospitiũ conducũt ante tempus:locator verò nõ ita est scholaribus adstrictus vt illi inter se:& certat de damno vitãdo, volens rem suam locare tempore habili:nec facit in odiũ alicuius. Host. tamen tenet locatores ligari ex alio respectu, quia scilicet cõicant in crimine criminoso.quod licet Pan.non approbet,quia scilicet cõicans in ipso actu,quo quis incidit,non incidit:cum adhuc ille non sit excõicatus:sed prius oportet actum perfici. Tamen dictũ Hosti.potest esse verũ, vt dicit idem Pan.quãdo locator venit ad actũ locationis:quia excõicatio hic insligitur ex solo tractatu de conducendo. Sed intellige si venit ad actũ alio tempore: quia si in eodẽ, totum esset vnus actus.¶†Quinta est in c.nõ minus.iũcto 12
c.aduersus. de immu. eccl. vbi excõicantur primò omnes rectores & cõsules ciuitatũ & alii officiales laici quorumcunq; locorũ, qui angarias & exactiones indebitas, id est, onera personarũ aut rerum ecclesiis aut ecclesiasticis personis imponunt,& eorum fautores. Et secundò excõicantur prædicti,qui iurisdictionẽ prælatorũ & authoritatẽ, quam habẽt in suis hominibus euacuãt:quia tam isti quàm illi,si moniti nõ desistant, ipso facto tam ipsi quàm fautores eorũ sunt excõicati:nec absolui debẽt,donec satisfecerint competenter. Et tertiò excõicantur successores prædictorum officialiũ,nisi intra mensem excessum suorũ prædecessorũ purgauerint & satisfecerint. Quomodo autem differãt exactiones,tallię,gabellę,pedagia,tributa,vectigalia,census, & huiusmodi, vide j. Gabella. ¶Primò vero dubitatur de intellectu aliquorũ verborũ:& dico q dicitur iurisdictionem,scilicet etiã spirituale interdum secundũ Ioan. And. licet loquatur tex.de temporali.dicitur etiã, monitis:sed secundum Host. sufficit monitio vnà cum dilatione competenti:quia ea nõ est in fauorẽ ecclesiarum & odium tyrannorum: quorũ aliqui sunt adeò terribiles q eos tertiò admonere nõ est facile. Excluditur autem appellatio, quia à correctione canonis nõ appellatur. Dicitur etiã, intra mensem, scilicet à tempore sui regiminis cõputandum : & incidit in eandẽ,cum participet in crimine damnato:nec potest hoc tempus minui quo ad sententiã huius canonis:ordinarius tamẽ posset eum sua sententia ligare illud abbreuiãdo. Io. And secũdũ Host. tamẽ mensis ille siue præsumptio quæ ex lapsu sumitur,nõ extenditur ad alios casus. Nec tamen delictũ prædecessoris successori præiudicat sed iam est eius propriũ,si illud non emendat:quia cõsentit, vt dicit gl. Ber.¶†Secundò dubitatur an clerici ad aliqua one- 13
stice grauari nõ debent angariis,vel parangariis,vt ad fossata facienda,& huiusmodi:vt in d.c.nõ minus.nec ad collectas vel tallias, siue quascunque exactiones:vt in d.c.aduersus.nec pro domibus, prædiis, vel quibuscunque pos-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſeſsionibus ab eccleſiis vel eccleſiaſticis perſonis legitimè acquiſitis hactenus, vel acquirendis in poſterũ: vt in c.j. de immu. eccle. lib. vj. Et ſecundò dico q̃ poſſeſsio collata eccleſiæ vel clericis, ſecundũ Pan. in c.ſi. de vi. & ho. cle. ſi habebat onus perpetuũ & inuariabile annexũ, tranſit cum ſuis oneribus. facit cle. j. de cẽſibus. Si autem onus nõ erat perpetuum & inuariabile, ſicut iſtæ deſcriptiones, quæ hodie fiunt æſtimando bona alicuius vt ſoluatur plus vel minus ſecundũ impoſitionẽ collectæ: ad huiuſmodi onera nõ tenentur clerici vel eccleſiæ: quia nõ dicũtur annexa poſſeſſionibus. & cõſentit Ioã. de Lig. & Ioã. And. poſt Arch. & do. Ant. Et tertiò dico q̃ Pan. in vj. cõſilio incipiẽte, caſus ſuper quo cõcludit ex c. ſi. de vi. & ho. cle. & gl. ibi, q̃ ſicut clericus nihil tenetur ſoluere pro facultatibus eccleſiæ, ita nec propriis: quia res clericorũ & eccleſiarũ eodem priuilegio gaudent. xij. q. ij. eccleſiarũ ſeruos. Ex quo infertur q̃ gabellas vel pedagia de patrimonio proprio ſoluere non debet facit cle. præſenti. de cenſibus. & c. quanquam. eo. tit. lib. vj. Nec tenetur ſoluere certũ quid pro libra, ſecundum quorundam locorũ ſtatuta, ſi aliquid donatur vel relinquitur eccleſiæ. Et idẽ eſt ſi donatio fieret clerico. & ar. eſt bonum in d. c. ſi. Et ſic in ſumma habes quatuor, quæ quo ad exemptionẽ gabellarũ gaudent eodẽ priuilegio ſcilicet bona eccleſiarũ, bona patrimonialia clericorum relicta eccleſiis, & relicta clericis. An autẽ teneatur ad aliquid quando vẽdit fructus ſuos: vide j. Excõmunicatione xxj. partic. iij.

14 ¶†† Tertiò dubitatur vtrũ clericus habens bona cõia cum fratribus poſsit ea defendere à collectis? Et dico q̃ Pan. vbi ſuprà, refert Spec. in tit. de coniu. tenere q̃ nõ. quia ſub obtentu priuilegii nõ debet reſpub. vacillare. l. ij. C. de priuil. ſchola. li. xij. Vnde iudex coget ad diuiſionẽ vel ſolutionẽ pro tota? Et idem dicit ſi frater clerici donet partẽ ſuã clerico in fraudem collectarũ: quæ fraus præſumitur quando poſsidet poſt donationem ſicut prius: & ſimiliter ſi omnia ſua bona vel partẽ maiorẽ donauit. l. omnes. §. Lucius. ff. de his quæ in frau. ere. ¶ Quartò vtrũ imminente neceſsitate Reipublicæ cui ſtatim oportet prouideri, vt ſubitum bellum, grauari poſsit eccleſia ſine cõſultatione papę? Et reſpõdet Pet. de Anch. in c. j. de immu. eccl. q̃ ſic, ſecundũ Oldr. ſi mora periculũ allatura eſſet. Nec obſtat c. reprehenſibile. xxiij. q. viij. vbi dicitur q̃ clerici non tenentur ad cuſtodiã ciuitatis: quia cũ ſint milites Chriſti, debẽt Chriſto in diuinis officiis deſeruire: quia ſecũdũ Pan. in c. peruenit. de immu. ecc. clerici ad cuſtodiã ciuitatis, & huiuſmodi, non tenẽtur regulariter. Et ſic intelligitur illud c. reprehẽſibile. Secus propter inopinatũ & improuiſum caſum propter quẽ papa nõ vult eos excuſari à cuſtodia ciuitatis: vt in d. c.

15 peruenit. ¶†† Quintò vtrũ teneri poſsit aliquis modus vt poſſeſsiones deueniẽtes ad clericos poſsint grauari collectis? Et dico q̃ Bar. in l. reſcripto. de mune. & hono. ponit ſalua correctione eccleſiæ vnũ modũ, quo ad poſſeſsiones, quæ nondum venerũt ad clericos: vt ſi fiat ſtatutũ q̃ omnia prædia intelligantur tributaria cõis & obligata pro collectis, quia tũc cum onere tranſirẽt ad clericũ. Et recitat aliũ, quem tenuerunt Eugubini donantes omnes fundos cõi, & deinde recipiẽtes illos ab ipſo cõi ſub cẽſu & tributo collectarum. Sed Pan. vbi ſuprà, dicit hæc ſibi nõ placere, maximè propter fraudẽ: quia indirecte venitur cõtra priuilegium cõcelſum eccleſię per Imperatorẽ in l. j. C. de fac. ſan. eccl. per quod quiſq; habet liberã facultatẽ donandi eccleſiis: quæ facultas per hoc tollitur. Vide j. Immunitas ij. §.

16 vj. in ſi. ¶†† Sextò dubitatur pro quo talis rector vel ſucceſſor ſatisfacere tenetur antequã abſoluatur? Et dico q̃ ſecundum do. Anto. & Ioan. Andr. tenetur de omni damno contingenti eccleſiæ ex eius exactione. Si verò de collecta dedit cõſilium, etiã ad eius reſtitutionẽ tenetur. Si autem nõ dedit: forte ad eam emendandam nõ tenetur, ſed emendabit intereſſe obueniẽs eccleſiæ ex regimine eius: & fortè eum ſpirituale pœnitentiã & etiã pecuniariã, ſecundum quod bonus iudex arbitrabitur, ſubire oportebit? Quæ quidem tantũ habent locũ ſecundũ Inno. quãdo quis ſuccedit in regimine eius, qui excõicatus eſt ex dictis cauſis vel aliter qualitercunq; propter libertatẽ eccleſiæ violatã, ſi fouer factum damnatũ prædeceſſoris, puta quia nõ dimittit clerſcum, quẽ ille incarcerauit, vel huiuſmodi c. ſi cõcubinæ. de ſenten. excõ. Secus ſi ex alia cauſa eſſet Poteſtas excõicatus vel conſiliarii, vel vniuerſitas, ſeu ciuitas interdicta: quia tũc ſucceſſor nõ eſſet excõicatus, ſecundũ Inn. Pan. autem in d. c. aduerſus. dicit q̃ non eſt excõicatus ſucceſſor, niſi prædeceſſor deliquerit prętextu officii ad cõmodum ipſius officii vel vniuerſitatis: ſecus ſi ad propriũ commodum vel libidinẽ: quia tũc ſolus reus teneretur, & ipſe vel eius hæredes cõueniri debẽt, iuxta lecta & nota. in l. j. & ij. ff. ad l. Iul. repe. in c. j. de ſolu. Et hoc intellige, etiã ſi prædeceſſor violaſſet eccleſiaſticã libertatẽ. ¶ Septimò vtrũ dictus officialis teneatur ſatiſſacere de ſuo? Et dico ſecundũ Pan. in d. c. aduerſus. q̃ ſic, quãdo ſatisfacere nõ vult cõitas, in cuius vtilitatẽ ceſsit extortũ, etiam ſi ipſe inde nihil habuit, per arg. prædicti c. & nota. per Inn. in c. ſicut dignũ. de homic. tenetur tamen ſecundũ Gofr. ipſa cõitas, u ex hoc eſt effecta locupletior. & facit l. Iulianus. ff. de actio. emptio.

17 ¶†† Octauò vtrũ ſit excõicatus officialis vel rector, qui nõ conſentit, ſed reſtitit quantũ potuit? Et dico q̃ ſic, ſi nõ dimittit officiũ, ſecundũ Inn. in c. nouerit. de ſenten. excõ. & Ioan. And. in d. c. aduerſus. & videntur cõiter doct. hoc tenere. Pan. tamen in d. c. aduerſus. dicit hanc opinionẽ eſſe valde rigoroſam, & contrarium poſſe teneri. quod Summa Ang. verũ dicit poſt factũ. Mihi videtur q̃ licet conſtitutio ſauorabilis debeat extendi, nõ tamen vſquequaq;, maxime in præiudiciũ alterius, ſed ſolũm in dubio: vnde cũ textus loquatur cõi ra officiales huiuſmodi onera imponẽtes, debet extendi ad cõſentientes impoſitioni, non autem ad reſiſtentes fide bona. Vnde officio reſignare licet ſit tutũ: tamen nõ tenentur, niſi quãdo illud exercere nõ poſſunt, niſi ſe de talibus intromittãt imponendis vel exequendis. De ſucceſſore autem ſimiliter dicit Ioan. Andr. q̃ officio reſignare tenetur, ſi obtinere nõ poteſt ſatisfactionẽ reſiſtente communitate. Sed tamẽ dicendum mihi videtur vt de rectore primo. & re vera iſta eſt mens Pan. ſi diligenter tuetinetur. Eſt autem idem iudiciũ quo ad ſucceſſorem, ſi vniuerſitas exceſsit in prædictis contra expreſſam inhibitionem antiqui rectoris. ¶†† Nonò vtrũ dantes conſilium in 18 prædictis, ũue omnes conſiliarii talis vniuerſitatis teneantur? Et dico ſecundum Pan. in d. c aduerſus. q̃ ſi de dent conſilium ad hæc imponenda, indubiè ſunt excõmunicati: in d. c. aduerſus. & in c. nouerit. de ſent. excom. & tenetur quilibet in ſolidum ad ſatiſfaciendum, ſecundum Inn. in c. ſicut dignum. de homi. Si autem cõtradixerunt expreſſè, ſed officium non dimiſerunt: Inno. in d. c. nouerit. recitat contrarias opiniones. Sed ſecundum Pan. teneri poteſt q̃ non teneantur, vt patet per not. per Inno. in c. j. de his quæ fiunt à ma. par. cap. Si verò tacuerunt, inuoluuntur pœna cũ expreſſe cõſentientibus, vt notat Inn. in d. c. j. & quia ex quo vocãtur vt cõſulant, ſi tacent, ſunt in culpa. arg. in l. de ærate. §. qui tacuit. ff. de interro act. & in c. ſi poſt præſentationẽ. de cõſeſ. lib. vj. 5. Conſenſus §. iij. Itẽ Electio. ij. §. xij. in fi.

Decimò

19 ¶†† Decimò vtrum menſis datus ſucceſſori ad ſatisfaciendum antequam incidat, detur etiã prædeceſſori, q̃ erat tẽpore grauaminis? Et dico ſecũdum Hoſt. & cõmuniter Doct. quod ſic: ſed Pan. in d. c. aduerſus. diſtinguit: tamen mihi

20 magis placet primum. ¶†† Vndecimò, vtrum excommunicati ſint clerici ſoluentes aut exhibentes onera huiuſmodi? Et dico quòd ſic olim per Bonifacium in vj. de immun. eccle. ſed non hodie: quia illa ſentẽtia reuocatur in cle. vni ca. eo. ti. vt dictũ eſt 5. & ibi præcipitur vt reſeruentur ea, q̃ in iſtis duobus capitulis dicũtur vbi dicitur q̃ epiſcopi cũ clericis poſsint prædicta præſtare vbi laicorum non ſuppetunt facultates: ſed tamen propter imprudẽtiam quorundã ſcilicet prælatorum, qui ſine iuſta cauſa hoc faciebant, Romanus pontifex conſulatur. Sed hoc intelligo, niſi pericu

21 lum eſſet in mora. ¶†† Duodecimò, vtrum iudex ſecularis compellens clericum vel etiam ſecularem perſonam aliàs exiſtẽtem de foro eccleſiaſtico, etiam ſine diſtinctione perſonæ ſit excommunicatus? Et dicit Pan. in d. c. aduerſus. q̃ ſi monitus non deſiſtat, excõmunicatus eſt ipſo facto: quia turbat iuriſdictionem eccleſiaſticam. & eſt tex. in d. c. non minus. & tenet Hoſt. & Io. And. imò hodie per proceſſum curiæ excommunicatus eſt excommunicatione papali, vt ſuprà Excommunicatio. vij. Excommunicatione xxviij. Perſonæ autem quæ à ſeculari iudice nõ poſſunt iudicari, ſunt multæ. Primò omnes gaudentes priuilegio canonis, ſi quis ſuadente. de quibus ſuprà Excommunicatio. vj. excepti clericis coniugatis, de quibus dic vt 5. Clericus. j. §. vj. Secundò, omnes perſonæ adſtrictæ eccleſiæ perpetuo ſeruitio vel gaudẽtibus dicto priuilegio: vt no. Pan. in c. nullus. de ſo. cõpe. ſecus ſi non ſunt perpetuò obligati. Et ſic limita gl. in c. clericũ. el j. xj. q. j. Tertiò, oẽs de familia epiſcopi ſecũdum communem opinionẽ: vt not. Pan. in d. c. nullus. Quartò, vxor clerici deferentis tonſuram & habitum, ſi nõ eſt bigamus. tex. eſt in l. ſi. C. de incol. Mulieres, inquit tex. honore maritorum cingimus, & genere nobilitamus, & forũ ex eorũ perſona ſtatuimus. Quintò, rectores hoſpitaliũ & piorũ locorũ, ſi ſunt perpetuo obligati, ſecundũ eũdem Pan. in d. c. nullus. aliàs nõ. Sextò, fratres tertii ordinis beati Dominici & Fraciſci: vt patet ex priuilegio Xiſti quarti, quod dicitur bulla aurea. Ieſuati autẽ & Eremitæ, ſecundũ aliquos, nõ pertinẽt ad iorũ eccleſiaſticũ. Sed vide 5. Ec-

22 cleſia. §. v. Item Excõmunicatio. vj. §. ij. ¶†† Sexta eſt in c. non magno, ne cler. vel mo. cõtra quoſcũq; religioſos tacitè vel expreſſe profeſſos audientes leges vel phyſicã, niſi intra ſpatiũ duorũ menſiũ redierint ad clauſtrũ, in c. autẽ. ſup ſpecu. ne cle. vel mo. hoc extẽditur ad archidiaconos, plebanos, præpoſitos, cãtores, & alios clericos habentes perſonatum & omnes ſacerdotes, niſi intra ſpatiũ duorũ menſium deſſiterint audire. Ex quibus colligit Petr. de Peru. q̃ triplex eſt horum prohibitio: quia aliquibus prohibetur ratione profeſſionis, id eſt, tacite vel expreſse profeſsis, q̃ claſtrũ exire nõ poſſunt ad hæc audiẽda vel legẽda. Quibuſdã ratione ordinis, ſcilicet ſacerdotibus, nõ autẽ cõſtitutis in aliis ordinibus: quibuſdã autẽ ratione beneficii, ſcilicet cõſtitutis in dignitate curata vel nõ curata. Vnde q̃ habet eccleſiã parochialem & non eſt ſacerdos, nõ prohibetur hæc audire, niſi talis eccleſia habeat ſub ſe capellã vel capellas, vt not. in c. ſtatutum. ne cler. vel mon. lib. vj. iuncta gl. Colligitur etiam ex Pan. quòd ad hoc quòd prædicti ligentur, tria requiruntur. Primò quòd exeant religioſi quidem monaſteria, reliqui verò proprios lares. Secundò, quòd exeant hac intẽtione. Tertiò, quòd currat ſpatium duorũ menſiũ ab exitu. Vnde ſi in ꝓpriis monaſteriis aut domib⁹ audiũt aut legunt, non incidunt, ſecundũ eum, & Inn. & do. Ant. imò in his ſtudẽdo, vt dicit, non peccãt, ſi hoc faciunt ad meli⁹ intelligẽdũ canones. Secus ſi principaliter ꝓpter ipſam ſciẽtiã ciuilem. & idem intellige de phyſica, vt intelligatur philoſophia. Et ſimiliter, vt dicit, nõ incidũt, ſi exeunt alia cauſa, & tamen audiunt ſtante illa cauſa etiã vltra duos mẽſes, niſi mutato animo ſtarẽt extra principaliter vt audirẽt per duos mẽſes: quia tẽpus duorũ menſium inciperet à die ceſsionis cauſæ propter quam quis exiuit. Et tadde q̃ etiam non incidunt de mente eius, ſi exeũt etiã hac intentione, ſed intra duos mẽſes reſipiſcũt: quia tria requirũtur. & hoc tenet Gof. & Vinc. & Io. And. licet Hoſt. & Archi. dicãt q̃ ſi ſemel audiãt intra duos menſes incidũt: ſed tene primũ, quia conſtitutio eſt pœnalis. ¶†† Primò verò dubitatur, qñ 23 incipiat currere tempus illud duorum mẽſium? Et dico ſecundũ gl. q̃ à die publicationis cõſtitutionis huiuſmodi: vnde hodie ſtudẽtes, ipſo facto incidũt. Sed hoc cõiter non tenetur: quia conſtitutionẽ pœnalẽ ampliat, nec textui conſonat: alii verò q̃ à die, qua incipiunt iſti audire prædicta. quod Arc. videtur tenere. Sed mihi magis placet quod alii dicũt, illud incipere ab egreſſu monaſterii hac intentione quo ad religioſos, & ab incœptione auditus ſiue ab egreſſu ꝓriorũ lariũ effectu auditionis quo ad alios. quæ opinio eſt Io. And. & domini Car. & Pet. de Anch. & mẽs Innoc. Gof. Vinc. & Pan. Et præter rationes, quas tãgit Pan. dico ideo eſſe, qa qñ principiũ tẽporis nõ limitatur aliter, videtur eſſe illud, in quo trãſgreſsio ꝓhibita incipit: quod eſt quantũ ad religioſos in ipſo exitu de monaſterio ad habitãdum alibi ſine legitima cauſa & licẽtia: quãtũ verò ad laicos nõ eſt in ipſo exitu de quacũq; ſua domo: ſed de ea quã cõduxerũt in iſto loco ſtudii: quia eis nõ eſt illicitũ exire ſuã domũ & aliã in loco ſtudii conducere: niſi ex intẽtione mala, quã eccleſia nõ punit. Vnde principiũ huius tẽporis in iſtis eſt in exitu cum effectu auditionis, id eſt, additionis ſcholarũ ad auditẽdũ. ¶†† Secũdò, vtrũ incidat religioſus, ſi 24 poſt exitũ hac de cã mutato propoſitu audiat Theologiam vel canones? Et dico ſecũdũ Inn. & Vinc, q̃ ſic, niſi ſatisfaciẽdo iſti conſtitutioni redeat ad clauſtrũ: vel abbas ſignifi cet ei q̃ audiat Theologiã: quo caſu cenſetur reuerſus ad clauſtrũ. ff. de in ius vo. l. quãuis. Sed Pan. contrariũ verius tenuit? quia tũc ceſſat ratio huius cõſtitutionis, ſcilicet ne viri ſpirituales mũdanis rurſus actibus inuoluãtur. Ad textũ autẽ, q̃ regreſſum requirit intra duos mẽſes, dicẽdũ eſt q̃ habuit reſpectũ ad effectũ ipſum audiẽdi, vel ad perſeuerantiã propoſiti prioris, quæ erãt cauſa ſtãdi extra monaſterium. ¶†† Tertio, vtrũ incidat religioſus audiẽs aut legens 25 prædicta in clauſtro? Et dico q̃ ſic, ſecundum Hoſt. quantũ ad mentem, & ſi nõ verba. & conſentit Arch. Sed verius ſentit d. Anto. quia pœnæ tanquam odioſę reſtringendæ ſunt. & ſequtur Pan. Nec obſtat quod dicũt aliqui horũ tales ſciẽtias religioſis nõ cõgruere, ſicut nec earũ exercitiũ: & quòd hæc cauſa nunquã ceſſare poſſet. & cõſequẽter nec eius effectus: quia hoc eſt omnino falſum: cũ religioſis maximè cõferãt leges ad intellectũ canonũ: & phyſica ad intellectum philoſophiæ: & conſequenter Theologiæ: licet iſta ſecundã ſe præciſe eis nõ cõgruãt. Et tamẽ ſunt ꝓhibita ſecundum Hoſt. quia ſine principali ſtudio & auditu legũ, ſuffi-
ciens notitia haberi poteſt de materia legũ contenta in canonibus per ea, quæ in libris canonicis apponũtur. & q̃ dubitat, quærat: qa nõ eſt prohibitũ certiorari de dubiis: vnde ſecundum Pan. ad hunc finem licet ſtudium cameræ, & habere libros iuris ciuilis. Non obſtat, etiam ſi dicatur, eat dẽ

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse rationem in non exeuntibus: quia hoc est falsum: quia magis delinquit exies cæteris paribꝰ, cũ sit laudabilius esse
26 in claustro ꝓpter multa. ¶ †Quartò, vtrum incidat aliquis prædictorũ legens aliquibus prædicta in camera priuatim, id est, docens? Et dico secundum Hostien. ꝙ sic: quia studiũ prohibetur & lectio: cum lex non debeat posita esse in verbis, sed in rebus. de elect. commissa. lib. vj. Sed verius sensit Pan. quòd non: quia si licet religiosis his vacare in monasterio, vt dictum est, licet etiam eis se mutuo docere. & idẽ est de aliis prædictis. Imò Pan. sentire videtur quòd non ligetur religiosus hæc docens extra monasterium: quia non inuoluitur actionibus mundanis: nec hoc facit vt inuoluatur, sicut ille qui addiscit. Nec obstat quia prohibetur legere: quia nõ sumitur pro docere, sed ꝓ studere. Sed hoc est mihi dubium, & secundũ Archie. videtur falsum, & contra
27 intentionẽ legis, quicquid sit de verbis. ¶ †Quintò, vtrum incidat religiosus volens honorare amicũ suũ in suo principio lecturæ in legibus aut in medicina, & eũ audiens. Et dico ꝙ Host. dicit non esse suum hoc interpretari, cũ dãtur lectio & auditus, quantum ad verba: putat tamẽ papam responsurum quòd non ligatur. Sed Pan. verius dicit quòd non ligatur, etiam quantum ad verba: quia tex. disponit de exeunte causa audiendi, vt scilicet principaliter studeat in legibus, vt pertractet ecclesiastica negotia: vel in phylica, ꝓpter fratres languentes: quæ omnia hic cessant. Adde etiam quòd non incidit semel audiens, vt dictum est: sed requirũ tur duo mẽses. Adde etiam quòd non incidit semel audiẽs principaliter vt videat modum docendi Legistarũ, vel alia curiositate ductus, vt patet ex dictis. ¶ Sextò, vtrũ incidat, qui amicum suum habentem paucos discipulos vult honorare cõtinuò audiendo? Et dico quòd sic, secundum Host. Sed verius dicit Pan. hoc esse verum, si faceret in fraudem, & cum hoc per duos mẽses: secus sine fraude, vt satis patet ex dictis. & satis hoc videtur de mente Host. Fraus autem exoniecturis poterit deprehẽdi. ¶ Septimò, vtrũ omnes pœnæ inflictæ religiosis ob hoc, habeant locum in clericis secularibus ibi prohibitis? Et dico ꝙ sic, secundũ gl. & Pan. in d.c. super. qui dicit hanc opi. sequi Doct. communiter.
¶ Octauò, vtrum incidãt Doctores admittẽtes religiosos ad lectiones suas sciẽter? Et dico quòd sic, etiam si habitũ non dimittant, & de licẽtia sui prælati audiant physicã, aut leges, secundum Archiep. & Lap. qui etiam dicit ꝙ ligatur religiosus exiẽs audire sciẽtias licitas, si vadit sine licẽtia: aut si cũ licẽtia, sed habitũ dimittit: & similiter ligatur doctor hunc admittens scienter. Abbati autem non exempto volenti audire licita, licentiã dabit diœcesanus habito consilio illius monasterii. Si tamen sine licentia eius exit, non videtur ligari, secundum Archiep. vide j. Excommunica-
28 tione xxv. & xxvj. ¶ †Septima est in clericis. ne cleri. vel mona. vbi primò excommunicantur omnes sacerdotes, qui post monitionem officium vicecomitis aut præpositi secularis habuerint. & secundum glo. ibi est canon latæ sententiæ post monitionem. Ibi etiam secundò clericus existens in sacris iudicium sanguinis exercens per mutilationẽ per se vel alium honore & loco mandatur priuari. ¶ Primò verò not. est ꝙ nomine sacerdotis, secundum Host. venit large sacerdos actu, vel fiendus, id est, clericus. de cohab. cle. c. ij. cum qua expositione transeunt communiter Doct. Sed Pan. putat quòd hoc nomine non veniant clerici constituti in minoribus sine beneficio. pro quo facit quòd verbum, sacerdos, non potest ad istos congrue adaptari. Vnde text. intelligit de constitutis in sacris, qui large possunt appellari sacerdotes, in d.c. ij. Et licet constitutio videatur pœnalis & consequenter restringenda: tamen habito respectu ꝙ excommunicatio nõ infligitur ipso facto, secus videtur dicendum. Quod verò dicitur ibi de existente in sacris: secũdum Inno. idem est de existente in minoribus: licet Host. dicat quòd existentibus in sacris magis immineat periculum: quia nec contrahere possent, & sunt irregulares. Pan. autem approbat primũ: vt scilicet illa pars cap. habeat locũ in minoribus. qui in summa vult ꝙ clericus iudicium sanguinis exercens ob officio & beneficio deponatur, quia irregularitatẽ per hoc incurrit: qua ratione deponi debet ita cõstitutus in minoribus sicut in maioribus: vt not. in cap. non ab homine. de iudi. Vel dico ꝙ habet locum solùm in existentibus in sacris: quia alii cũ possint ad seculũ redire, de apo. tuæ. in gl. & de vita & hon. cle. c. fi. de cler. coniug. Ioannes. exercendo ista seipsos deponunt renũtiando implicitè clericatui. ¶ Secũdo no. est quod Pan. ex his not. ꝙ clericus non potest tenere vices principis in seculari iurisdictione exercenda: licet non infligat pœna mortis vel trũcationem membrorum. quod intellige quando hoc vult facere tanquam officialis principis secularis: secus si iurisdictio temporalis annexa esset suæ dignitati: quia tũc potest exercere per se, dummodo dictas pœnas nõ inferat. Et idẽ est si iurisdictionem habet iure proprio: puta ratione patrimonii. quod videtur ꝓcedere etiã in prælato religioso, vt in d.c. dilectus. de offi. ordi. & c. auditis. de rescript. & c. inter dilectos. de fide instru. Elicit etiã quòd prælati possent esse consiliarii principis secularis: licet esse non deberẽt officiales exercendæ iustitiæ. ¶ †Octaua est in c. nulli fas. dist. 29
xix. contra omnes schismaticos. & in c. j. de schis. vbi excommunicantur omnes, qui innituntur ordinationibus & alienationibus factis à schismaticis: quam sententiam secundum Pan. ibi. quis tribus casibus incurrit. Primo, quando rem ecclesiasticam emit, vel aliter acquirit à schismatico: & sic not. casus, in quo emens rem ecclesiasticã est ipso facto excõmunicatus: alias autẽ regulariter etiã occupans rem ecclesiasticã non est excõmunicatus, sed excõmunicandus: vt in c. conquestus, de foro compe. Secundò quando ꝙ tenet beneficium à schismatico. Tertio quãdo quis innitur ordinationi factæ per eũ. quod secundũ gl. & eũdẽ Pan. intellige quo ad executionẽ, si sciẽter ordines recipiatur: si autẽ ignoranter, secundum Inn. etiã executio cõferur. quæ secundũ Host. verum est quãdiu est occultus: sed postquam fuerit patefactus, requiritur dispẽsatio & hoc est tutius & cõsentit Pan. ¶ Primo verò no. ꝙ nihilo minus tenet contractus alienationis factus in vtilitatem ecclesiæ, secundum gl. ibi. alias nõ: qa quãdiu ecclesia habet pastorẽ hæreticũ vel schismaticũ, intelligitur vacare. Vnde nõ valẽt quæ fiũt à tali prælato in præiudiciũ ecclesiæ. Si tñ acquirit: tenet: & nõ cassabitur, secundũ Bar. Et secundò ꝙ quis sit schismaticus, & vtrũ sit excommunicatus cum fautoribus: & similiter qui dicit eccleſiam Romanã non esse caput ecclesiarum: & 30
multa ad hoc pertinẽtia, habẽtur j. Schisma §. v. ¶ †Nona
est in c. excõcationi. de rap. vbi excõmunicantur omnes q Christianos naufragiũ patiẽtes dãnata cupiditate spoliant rebus suis: nisi ablata restituãt quàm primũ poterunt, secũdum Pan. ibi quod etiã gl. tenere videtur. Sed Io. And. dicit ꝙ requiritur monitio ante quã nõ erant excõmunicati quod Sum. Ang. nõ placet: & tamẽ est verũ, vt patuit j. Excõmunicatio. vij. excõicatione xx. ¶ †Decima est in c. no- 31
uerit. de sent. exc. vbi excõmunicantur primò omnes faciẽtes seruari statuta vel cõsuetudines q̃ sunt cõtra ecclesiasticã libertatẽ: secũdò oẽs, qui dicta statuta deleri nõ fecerint de capitularibꝰ suis intra duos mẽses à publicatione huius sententiæ: tertiò, ipsi statuarii & scriptores statutorũ: quartò, Potestas, cõsules, rectores, & cõsiliarii locorum, vel huiusmodi cõsuetudines, & statuta edita fuerint, & seruata: quintò, omnes iudicantes secundũ hęc: & sextò, omnes regentes in publicã formam iudicata. Nec vitant istã sententiam secundũ Pan. vbi prædicti licet in fine statutorum ponant statutũ, ꝙ si qua sunt statuta contra ecclesiasticã libertatem, habeantur pro nõ scriptis: sicut cõmuniter fieri solet: quia per hoc non est satisfactũ dictæ constitutioni: sed exiguntur ista statuta deleri de libris. Et ita not. Bar. in auth. cassa. C. de sacrosan. ec. ¶ Primò verò dubitatur, quæ statuta vel cõsuetudines dicãtur cõtra ecclesiæ libertatem? Et dico secundũ Pan. in d.c. nouerit. de mente Inn. & est cõmunis opin. doct. ꝙ sunt ea quæ veniunt cõtra privilegium cõcessum ecclesiæ vniuersali à Deo vel papa vel Imperatore. de quo habes j. Immunitas. Secus autẽ si concessum esset ecclesiæ particulari. Huiusmodi autẽ statutum est secundũ quosdã, vt recitat Arch. & secundũ veritatẽ illud quo cauetur vt nullus offerat, nisi in magnis festiuitatibus, vel nisi tantum: vel ꝙ super mortuo non sit nisi talis pannus, vel tot cerei, vel huiusmodi. Sed tamen ista verba intelligit Sum. Ros. qñ fiunt in odiũ & iniuriã clericorũ: non autẽ qñ fiunt ad restringendũ põpas indiscretas & immoderatas ciuium se inuicẽ aut superare aut æquare irrationabiliter satagentiũ. quod Pan. tenuit in simili in quodam cõsilio incip. stante quadã constitutione, in qua dicebatur ꝙ mater de bonis mobilibus poterat disponere ad pias causas de tertia parte: residuũ autẽ filiis relinquere tenebatur. quę cõstitutio videbatur auferre libertatẽ donãdi ecclesiis. Sed ipse cõcludit ꝙ nõ directè vel nõ indirectè: quia nõ est in odiũ ecclesiæ: nec prohibet homines generaliter dare ecclesię: sed auget portionẽ debitã filio: & in ta portione sic aucta prohibet testari. Secus autẽ vbi quis simpliciter ꝓhiberetur alienare in ecclesiã directè vel indirectè: eò ꝙ bona deferantur aliis. & sic procedit quæstio Io. And. quã habes j. Excõicatione xxiij. §. ij. de quo etiã Pan. in alio cõsilio incip. præsens dubiũ. Sed de hoc j. Immunitas. j. & ij. & specialius j. Statutũ. ij. §. vlt. Est etiã secundum Bar. in auth. cassa. C. de sac. san. eccl. hmõi statutũ illud quo clerici timidiores & laici audaciores fiunt ad nocendũ: sicut, verbi gratia, si statuatur ꝙ occidẽs laicũ puniatur grauiter: occidens verò clericũ soluat decem florenos. Non autẽ est contra libertatẽ prędictã, secundũ eundem, si statuatur ꝙ idem ius fiat clericis in foro seculari, quod laicis in ecclesiastico: qa, inquit, nulla iniuria fit clericis si re-
32 digantur ad formã iuris cõmunis. j. Statutũ. §. ij. part. viij.
¶ Secũdò †dubitatur, qñ prædicti ligẽtur? Et dico secundũ Host. & Ber. ꝙ hęc cõstitutio modò ligat omnes: quia hi duo mẽses, de quibus hic fit mẽtio, iandudũ fluxerũt: licet quidam dicant eos incipere à publicatione facta in singulis locis: quod secundũ Io. And. minus est verũ. Vnde statuarii & scriptores & seruari faciẽtes statim ligãtur: Potestates autẽ, consules, & rectores, qui possent hæc statuta ignorare, ligantur ex quo certificati sunt, & obedire possunt delendo, aut nõ seruari faciendo, & negligunt: quod tamen posse arbitrio boni viri determinabitur: vt si hoc sciuerũt nocte aut die festo soleni quo non potuit cõgregari consiliũ: vel tẽpore infirmitatis. Et cõsentit Host. Io. An. Asten. Pan. & cõiter doct. Sed tamẽ intellige secundũ Arch. ꝙ nõ ligantur rectores habẽtes potestatem tollendi statuta, nisi secundũ ea iudicẽt: aut nisi possint operari ꝙ deleantur, & negligãt: & idem est de cõsiliariis dictorũ locorũ. vnde si ea delere possunt & negligãt, incidunt, secundum Inn. &

Pet. de Ancha. etiam si dedissent ad destructionẽ auxiliũ, & consiliũ. Imò secundũ Host. in Sum. tenentur oẽs prædicti officia deserere. quod verũ credo, qñ non habẽt potestatem destruendi illa, & nõ aliter. ¶ Tertiò, vtrũ in prędictis excuset ignorãtia? Et dico, secundũ aliquos nullus videtur posse excusari allegando ignorãtiã facti: ex quo statuta ita publicè sunt promulgata. Sed Hosti. dicit ꝙ ligantur quando sciunt: & idem cõiter videntur sentire docto. & consequenter excusat ignorãtia, nisi sit affectata vel crassa. Pet. vero de Anch. distinguens dicit ꝙ excusat quidẽ à sententia excõicationis, ad quã requiritur dolus, sed nõ ab alia pœna. Si tamen statuta sunt quidẽ scita, sed ignorãtur esse contra ecclesiasticã libertatẽ, secundũ Io. de Lig cum quo videtur sentire Pet. de Anch. nulla est excusatio, cùm sit ignorãtia iuris. Sed verius dicit Inn. istos excusari qa excõicatio non ligat nisi contumacẽ. xj. q. iij. certũ. & hoc tene: qa ignorantia iuris aliquãdo excusat in foro cõscientiæ: cùm papa nõ intẽdat ligare, nisi notabiliter negligẽtes in veritatis inquisitione, arg. de cõsti. vt animarũ. li. vj. quia si excusatur subditus episcopi ignorãdo eius cõstitutionẽ sine sua negligẽtia: multo fortius subditus papæ, qui interdum est in extremis terræ: maxime hodie vbi iura crescunt.
¶ Quartò †an statutã factũ per principales de vniuersitate liger vniuersitatem pœna excõicationis? Et dicit Asten. ꝙ 33
sic si tota cõsensit, vel maior pars, aut factũ habuit ratũ, aut si monita non emẽdat. De hoc tamen vide etiã suprà Excõmunicatio. ij. §. iij. Addit autẽ idem ꝙ hac constitutione ligantur etiam reges & Imperatores, si contra fecerint.
¶ Quintò, an nomine ecclesię hoc loco veniãt laici eremitæ & reclusi? Et dicit Veruec. ꝙ non, nisi se alicui probatæ religioni subiecerint. ¶ Vndecima †est in c. vbi periculũ. 34
de elect. lib. vj. vbi excõicantur primò omnes, qui mittunt scripturã vel nuntiũ, vel secrete loquuntur Cardinalibus, vel alicui eorũ existẽtibus in conclaui pro electione papæ.
¶ Primò verò not. ꝙ secundũ Arch. & Gemi. vbi ad incidendũ requiritur non solùm locutionẽ, sed etiã missionẽ esse secretã. Vnde no. idem Gem. ꝙ quãdo statutũ aliquod enumerat plura prohibita, & vltimo prohibitio qualitatẽ aliquam restrictiuam adiungit: illa qualitas restringẽs ad omnia enumerata refertur. Et secundò ꝙ nõ incidũt, qui cõclaue ingrediuntur ad loquendũ pro his tantũ quæ pertinent ad electionem de voluntate omniũ Cardinalium ibi præsentium, vt ibidẽ dicitur: sicut aduocati vel iuris periti, aut religiosi vel tabelliones, secũdũ gl. ¶ Duodecima †est 35
in eod. c. vbi periculũ. de elec. lib. vj. vbi excõmunicantur omnes domini, rectores, aliiq; officiales cuiuscunq; dignitatis aut cõditionis existãt, qui diligenter non obseruant, aut fraudẽ circa ea cõmittunt, quæ ibi præcipiuntur obseruanda in morte summi pontificis moriẽtis in terra eorũ. quod secundum Gem. verum intellige, nisi impedirentur de iure vel de facto ad talia seruãda: quia sic nõ ligarẽtur.
¶ Primò verò quæritur, quæ sint horum pœnæ si contrafaciant? Et dico ꝙ statim dicta morte audita rector ciuitatis, in qua electio faciẽda est coram clero & vniuerso populo ciuitatis ad hoc specialiter conuocatis, præstare debet corporale iuramentum ꝙ totum ordinem dictæ constitutionis diligenter obseruabit: quod si non faciat aut fraudẽ committat, primò est ipso facto excõmunicatus. quod verum est, nõ solùm si deficiat, sed etiã si excedat plus grauãdo Cardinales quàm ibi dicatur, secundũ Io. And. sicut & modũ excedẽs in se defendẽdo: & secundò est perpetuò infamis: tertiò non põt habere dignitatem nec aliquod officium publicũ: quartò præbendis & cæteris bonis, quæ à Ro-

mana

Universidad de Deusto
Biblioteca

mana,vel alia ecclesia tenet, est ipso facto priuatus, & ad ipsas ecclesias reuertuntur cum pleno iure disponendi de eis: quintò, ipsa ciuitas est interdicta: & sextò caret pontificali dignitate. ¶ Secundò quæritur, quæ sint seruanda secundum illam constitutionẽ? Et dico ꝙ primò Cardinales in ciuitate, in qua papa cum sua curia residebat, & mortuus est, præsentes tenetur expectare absentes per decẽ dies: licet secundũ gl. non citentur: quibus elapsis, etiá si nõ venerint, cõueniant omnes in palatio, in quo idem pontifex habitabat, contenti singuli vno seruitore clerico vel laico, vt elegerint, vel duobus, si aliqui manifesta necessitate cogantur. Secundò, ꝙ in eodẽ palatio conclaue vnũ omnes inhabitent: nullo interueniẽte pariete medio vel alio velamine, puta cortinarũ. Tertiò, ꝙ illud cõclaue ita claudatur vt nullus exire valeat vel intrare, relicto aditu ad secretam cameram pro necessitatibus corporalibus. Quartò, ꝙ nullus ad eos accedere, aut secretè loqui, vel nuntiũ, aut scripturã mittere possit, nisi, vt dictum est, de voluntate omniũ. Et quintò, ꝙ in eodẽ cõclaui pro victu ministrando dimittatur fenestra cõpetens, per quã nullus exire possit vel intrare, secundũ gloss. Sextò, ꝙ si post tres dies ab ingressũ loci electio facta nõ fuerit: per quinque immediate sequentes tam in pradio quàm in cœna, nõ habeant nisi ferculũ vnũ. Septimò, ꝙ si post hos quinq; dies electio facta nõ fuerit, tunc eis ministretur solùm panis, vinum, & aqua, donec fit electio facta. Octauò, ꝙ pendente dicta electione Cardinales nihil lucri percipiat de camera papæ, nec aliud lucrũ vndecunq; proueniens ipsũ ecclesiæ: sed custos dictæ cameræ omnia reseruet futuro põtifici: & si quid lucri eo tẽpore de camera dicta percipiũt: ex tunc suspensi sunt à perceptione fructuũ suorum beneficiorũ quousq; huiusmodi lucrum restituãt. Nonò, ꝙ interim Cardinales de aliquo negotio se non impediant: nisi forte oporteret defendere aliquã terrã ecclesiæ: vel aliud eueniret tam euidẽs & graue periculum ꝙ omnes Cardinales cõcorditer iudicarẽt prouidendum esse. Decimò, ꝙ si quis ex eis dictũ cõclaue intra dies decẽ nõ intrauerit, aut absq; manifesta causa infirmitatis exierit, vlterius ad electionẽ non possit admitti. Vndecimò, ꝙ si quis ex eis infirmetur, sine eo ad electionem procedi possit: & causa cessante, debeat admitti. Duodecimò, ꝙ si Cardinales absentes intra terminũ decẽ dierũ superuenerint antequã electio facta sit, intus admittãtur cũ moderamine seruientiũ & clausura, cibo & potu, vt dictũ est. Decimotertiò, ꝙ si papa moritur in comitatu siue territorio, id est, diœceſi illius ciuitatis, in qua erat cũ sua curia, Cardinales in dicta ciuitate pro electione cõueniant: nisi esset interdicta, vel ecclesię Romanę rebellis: quo casu in alia viciniore cõueniant: cum clausura & aliis suprà dictis. Si tamen electio in ciuitate interdicta celebretur, nihilo minus valet secundũ gl. Fallit hoc qñ audientia causarum & literarũ apostolicarũ remãsit alibi. i. in alia diœceſi, secundũ gl. quia ibi. i. in illa diœceſi electio celebrabitur, etiã si tempore mortis vacaret audientia: nisi fortè ante mortẽ ordinatum esset per papã de curia trãsferenda: qã
36 tunc cõstitutio, vbi periculũ. vt in clem. ne Romani. de electione. ¶ Tertiò, †an expectare teneantur præsentes Cardinales, si absentes tantùm distant vt intra decẽ dies conuenire nõ possint? Et dico secundũ gl. ꝙ sic: quia potuerunt iter antè mortẽ inchoasse audita infirmitate vel alia causa: ita ꝙ intra decem dies aderunt. ¶ Quartò quæritur, an agere possit de contemptu Cardinalis debito tẽpore non expectatus? Et dicit gloss. ꝙ si electio facta est ab omnibus aliis, vel à duabus partibus, eo nõ cõputato: nulla obstat exceptio: & sic nec actio: vt extra eodem. cap. licet. & ff. de sũ persi. l. j. §. ait. in fin. ¶ Quintò quæritur, an præsentes ex ipso decenio pauciores tertia parte possent eligere? Et dicit gl. ꝙ sic: quia quod dictũ est suprà de electo à pauciori bus quàm duabus partibus Cardinaliũ, intelligitur de duabus partibus præsentiũ. ¶ Sextò, †an Cardinalis nolẽs stare inclusus ratione infirmitatis, & suæ voci renuntiãs, admittetur si redierit? Et dicit gl. secundũ Host. cui de facto istud cõtingit, ꝙ sic: sed de factis tempore medio conqueri non poterit. ¶ Septimò, an Cardinalis superueniens die octauo à die inclusionis statim cõpellatur stare victui egerorum? Et dicit glo. ꝙ sic, licet non fuerit in culpa: q a cui quis sine culpa punitur ex causa: adde qa posset esse primas & possibiliter electionẽ sua voce validadã procrastinare. ¶ Octauò, vbi debeant Cardinales cõuenire si papa moriatur in mari? Et dicit gloss. ꝙ in ciuitate, per quã dictus locus maris distinguitur: puta in Pisis si mare dicitur Pisanum. ꝙ si per nullam distinguitur, in viciniore cõuenient. ¶ Decimatertia † est in c. sciant cuncti. de ele. li. vj. vbi excõmunicantur omnes, qui per se vel per alios spoliãdo seu aliàs iniuste persequẽdo grauant in beneficiis clericos seu in aliis bonis vel quaslibet personas ecclesiasticas, aut eorũ cõsanguineos, vel ecclesias, monasteria seu cętera loca pia, ex eo ꝙ tales personę ecclesiasticæ eligere noluerũt aut nolunt eum pro quo rogabantur. Primò verò circa intellectũ dictorũ nota quod dicitur spoliando, per quod secundum Arch. & Gem. ibi intelligitur ablatio latenter & vastatio quocunq; modo inuadendo immobilia: aut per vim publicè rapiẽdo mobilia, siue frauduleter per dolũ: dicitur etiã consanguineos, scilicet vsq; ad septimũ gradum, secundũ Gem. secundum quẽ etiam non est locus huic pœnæ ligaturi uentur affines. Facit de appel. postremo. in glo. ¶ Secundò no. ꝙ in præsentatione, pottulatione, vel confirmatione hępœna locum habet secundũ glo. dummodo habeat fieri ab ecclesiastica persona: non autẽ si patronus est laicus: qa cõstitutio dicit clericos vel ecclesiasticas personas: & glo. in verbo, ecclesiasticas, dicit vt sunt conuersi, tẽplarii, vel hospitalarii: qui licet nõ sint clerici, sunt tamen ecclesiasticæ personę. xvij. q. iiij. quisqs. Et idem dicit Gem. ibi de conferente & postulãte. ¶ Ex † quo colligę ꝙ cõstitutio pœnalis cõcernens fauorẽ ecclesię extẽdenda est ad aliud casum quàm expressum, dũmodo & ille fauorẽ ecclesiæ cõcernat. Et facit quod §. dictũ est Excõicatio. xij. excõmunicatione viij. dubio iij. ¶ Tertiò not. ꝙ an mandatarius, id est, qui alterius mandato aliquid prædictorũ operatur, sit excõmunicatus nęne: secundũ Per. de Ancha. Gemi. ibi distinguit: quia aut scit qualitatẽ facti, id est, hoc esse in contemptu eligere debẽtis: & est excõmunicatus. Et sic limita, & intellige gloss. ibi. Aut hoc ignorat, & non erit excõmunicatus: quia non facit in contemptũ canonis. Et facit c. si verò. de sent. excõ. & placet hæc opinio Io. de Imol. & sequitur eam Sum. Ang. Sed punietur alia pœna. Sed verius & tutius Archid. quẽ sequitur Arc. disputata quęstione cõcludit ꝙ ligetur mente huius c. & si non verbis, massimè cùm participet in crimine, & sit actor mali. Sed hoc intelligo verũ vbi grauat iniustè: quia licet nõ agat in cõtemptum canonis: tamen cum pœna legis naturę incurrit pœnam legis scriptæ, iuxta ea quę habes §. Excõicatio. v. §. iij. ¶ Decimaquarta † est in c. generali. de elec. li. vj. cõtra vtut
40 pates sibi de nouo ius patronatus in locis piis, vel iura aut bona vacantiũ ecclesiarũ. vbi sic dicitur: Sancimus, vniuersos & singulos, qui regalia, custodiã siue guardia. aduocatiõis seu defensionis tituli, in ecclesiis, monasteriis seu quibuslib

buslibet aliis piis locis, de nouo vsurpare conantes, bona ecclesiarum, monasteriorũ, aut locorum ipsorum vacantiũ occupare præsumũt, quantæcunq; dignitatis honore præfulgeant: clericos etiã ecclesiarum, monachos monasteriorum, & personas cæteras locorum eorũdem, quæ hoc fieri procurant, eo ipso sententiæ excõmunicationis subiacere. ¶ Primò verò dubitatur de intellectu verborum. & dico ꝙ dicitur primò vniuersos, quando scilicet vniuersitas: & singulos, quãdo persona suo nomine prædicta vsurpat: & verbum masculinũ prolatum à canone, cõprehẽdit fœmininũ. quod probatur xvij. q. iiij. si quis. nisi per eadẽ vel alia iura fœmina excipiatur. Io. And. quod Arch. intelligit de canone puniente crimina. ¶ Dicitur secundò regalia, secundũ Archid. id est, ea quæ capit rex ecclesia vacante, vt in regno Fr̃aciæ & Angliæ patet, vbi regalia vocantur iura regis in quibusdã ecclesiis vacantibus cõpetentia, quibus ordinatis de prælatis illa percipiũt prælati, & nõ rex. ¶ Dicitur tertiò, custodiã siue guardiã: & secundũ Arch. stat ly, siue, pro id est: & hæc duo sunt idẽ: quia scilicet quidã dicunt se debere custodire ecclesiã vacantẽ donec ei prouisum fuerit de prælato: cuius exemplum est in ecclesia Parmensi, vbi tales custodes laici & domini appellantur vicedomini: & etiam in Florentina. & quidã sub hoc nomine intelligunt comprehendi ius patronatus: quodnõ credo, in quit, verum: sed intelligo simpliciter sicut sonat, quanuis aliter notetur j. de iure patro. hæc ille. Sed Io. And. exponit secundũ Bart. custodiam, id est, ius patronatus: quod secundum diuersas regiones sortitur vocabula diuersa. Et addit idẽ Io. And. ꝙ quocunq; nomine censeantur vsurpantes de nouo tale ius in ecclesiis & aliis piis locis, & bona ipsorũ locorũ vacantium occupantes, sunt excommunicati. Nota etiam ꝙ idẽ est titulus aduocationis & defensionis: quia aduocatus dicitur defensor in ecclesiis. ¶ Dicitur quartò de nouo, id est, à xl. annis citra, secundum Bart. & Io. And. per c. fin. & consuet. ¶ Dicitur quintò occupare: quod sumitur in malam partẽ: & proprie mobilia dicuntur occupari, immobilia inuadi: licet sæpe vnum pro alio ponatur, vt dicit Ioan. Andr. ¶ † Secundò dubitatur, quot requiruntur ad hoc ꝙ dicti vsurpatores istã sententiam incurrant? Et dicit Gemi. ibi, & Pan. in c. conquestus. de fo. compe. post Ioan. Andr. ꝙ requiruntur duo. Primò ꝙ vsurpent prædicta iura de nouo, id est, à xl. annis citra. Secundò ꝙ virtute illius vsurpationis occupent bona dictorum locorum vacantium. Et addit Bar. ꝙ non solùm si suprà nominata iura occupent: sed etiam quodcunq; aliud, per quod vsurpent dicta bona, incidunt in dictam pœnam. Et idem sentit Io. Andr. vt patet ex dictis. Altero autem illorum deficiente locũ habent antiqua iura. de fo. compe. cum sit. vt d. c. cõquestus, & hæc est opinio communis. ¶ Tertiò, an prædicti sint ipso facto excommunicati? Et dicit Archi. ꝙ sicut auferens sacrũ vel non sacrum de sacro loco, non est ipso iure excommunicatus, nisi hoc faciat cum effractione vel incẽdio. de sen. excom. cõquesti. iuncta gloss. sic auferens bona ecclesiarum non est ipso iure excommunicatus, nisi illa vacet: vt in d. c. generali. quod autẽ dicitur ij. q. iij. canonica. de violatio. ecclesia. & xvij. q. iiij. omnes, de raptorib. bonorum eccle. quod sunt excommunicati: intelligendum est secundum
42 Rich. in iiij. de violatione & raptu cũ effractione aut violentia personali & huiusmodi. ¶ † Decimaquinta est in c. indẽnitatibus. de elec. lib. vj. vbi excõmunicantur deputati, aut vocati ad dirigẽdas moniales in electionibus, qui non abstinent ab his, per quæ inter eas posset oriri discordia in electionibus ipsis, vel iã orta nutriri. ¶ Primò verò quæritur, qui sunt hi qui possunt incidere? Et dicit gl. ꝙ sunt vt religiosi, cõsiliarii, aduocati, discreti viri: imò & religiosæ vel aliæ discretæ mulieres. ¶ Secundò quæritur, quæ sunt hæ moniales? Et dicit Gemi. & not. ex tex. ꝙ hæc pœna locum habet nedũ in monialibus regularũ approbatarũ, sed etiã in his, quæ nõ renuntiant propriis, nec faciunt professionem regularẽ in vna de religionibus approbatis, sed viuunt sicut canonici seculares in secularibus ecclesiis, si vocati ad eas dirigẽdas non abstineant à prædictis. ¶ Tertiò quæritur, an nõ vocatus ad electionẽ, aut vocatus alia causa quàm ad dirigendũ electionẽ, incidat in hanc pœnã si discordiam nutriat? Et dicit Gemi. ꝙ non. & hoc tene: quia cõstitutio est pœnalis. ¶ † Decimasexta est in c. hac cõstitutione. de of. deleg. lib. vj. vbi excõmunicantur procurantes ꝙ conseruatores sibi dati se intromittant de aliis quàm de manifestis iniuriis & violẽtiis: seu ad alia, quæ iudiciale indaginẽ exigunt, suam extendant potestatẽ: alii autẽ, quorũ non sunt cõseruatores, nõ incidunt, secundũ Gemi. nisi post excõmunicationẽ participent eũ prædictis in crimine criminoso. De hac materia vide §. cõseruator. Est & alia excõmunicatio in eadem rubr. in vj. in c. super gentes. quod ca. communiter non habetur, sed est extrauagans: de qua dicit §. Delegatus. §. xj. ¶ Decimaseptima est in c. vnico, de his, quæ vi me. ve cau. fiũt. li. vj. vbi excõicantur absolutionẽ vel reuocationẽ ab ecclesiasticis censuris per vim aut metũ extorquentes. quod secundũ gl. & Archi. ibi, intelligę si absolutio vel reuocatio facta sit. aliàs etiam si metus sit illatus. nõ habet locum ista sententia. Primò verò nota pro intellectu verborũ, ꝙ secundum Io. And. absolutio dici potest solennis, quæ fit secundũ formam ecclesiæ: reuocatio autẽ verbalis sine solennitate: vel vbi excommunicatio tenuit, dicitur absolutio: reuocatio verò vbi nõ tenuit interdictum: tamẽ propriè dicitur relaxari, secundũ Archid. Vis est secũdũ Io. And. maioris rei impetus, cui resisti nõ potest, scilicet cõmodè. ff. eo. l. j. Metus autẽ est trepidatio mentis instãtis vel futuri periculi causa. ff. eo. l. j. Et exigitur ꝙ præsens sit metus, licet futurũ periculum. Quæ autẽ ad iustũ timorem sufficiant, Archi. relinquit arbitrio boni viri, secundũ id, quod dicitur in glo. in pluribus aliis, extra eo. tit. cũ dilectus. Per. autẽ de Anch. dicit ꝙ est metus mortis vel cruciatus corporis, vel talis qui cadere posset in cõstantem virũ: quod iudicis arbitrio relinquitur. Et idẽ dico de iudicio vel cognitione, an aliquid sit factũ metu publicæ potestatis. ¶ Secundò no. ꝙ secundũ gl. in hanc pœnam incidit, qui sic absolutionẽ extorquet à sententia excõmunicationis etiã iniusta, quia eã debuit humiliter petere: & similiter à sententia suspẽtionis cuiuscunq:, s. ab officio, beneficio, siue ab ingressu ecclesiæ. Et similiter si inferens metũ alius sit ab excõmunicato, incidit ipse inferens, & etiã ipse excõicatus, suspensus vel interdictus incidit, si hoc mãdauit illi, vel factũ ei' nomine ratũ habuit. de elec. sciãt. lib. vj. & de sent. exc. cũ quis. eo. lib. Et similiter incidit inferẽs metũ per pœnã amissionis rerũ. hæc omnia gl. pulit per vanũ metũ, quem quis timere nõ debuit, secũdum gl. quia talis nõ inducit rescissionẽ: nec proprie metus appellatur ff. quod met. cau. l. metũ. Vnde excõicationem facit incurrere ille metus, qui putatur iustus ad reuocandum ea, quæ propter illũ facta sunt: alius verò non. Nec secundò ille, qui extorquet isto modo absolutionẽ ab excõicatione minori, arg. c. si quem. de sen. exc. ¶ Quartò, ꝙ licet videatur esse idẽ iudicium de excõmunicatione per vim extorta, scilicet ꝙ non valeat ipso iure: vt si quis iudicem compulit

Universidad de Deusto
Biblioteca

pulit excommunicare: quia per ius ligādi vel soluendi dominus esse voluit. de pœn. dist. j. verbū. tamen hoc nō est verum: sed valet secundū Guli. xj. q. iij. quatuor. Et ratio est: quia vtrobiq; animę cōsulitur. quod in dubio faciendū est: potest tamen per exceptionē elidi: vt ibi, secundū Io. And.

¶ Quintò, q; si absoluens per metum postmodum ratum habeat quod fecit, nihilo minus inferens metū excommunicatus est secundum gl. quia statim ab initio ligatus fuit.

44 ¶† Decimaoctaua est in c. mulieres. de iniur. li. vj. vbi excommunicatur qui fraudulēter fingit casum vt iudex personaliter vadat ad mulierē pro testimonio eius accipiēdo. Et hoc intellige verū si fictor sit ipse iudex. Vnde glo. dicit q; iudex, vt posset dominā visitare, faciebat eam nominari in testem: siue sit alius: quia est malo consentiens. Et hoc etiā intelligitur, secundū aliquos, siue vt personaliter vadat, siue vt mittat: licet non habeatur ex tex. intētio legis est vitare nefanda, quæ interdū & frequenter per mediū melius procurantur. quē seu sum videtur tenuisse Archie. in iij. parte, tit. xxv. c. xlv. sed quia cōstitutio est pœnalis, melius intelligitur solùm si personaliter vadat. Et similiter intellige secūdum Io. Andr. etiā in iudice laico. Si tamē iudex non iret, licet fingatur casus, nō est locus huic pœnæ, secundum Io. And. imò expedit q; perduxerit ad effectū eundo aut mittendo. Si etiā iudex iret innocenter, ne sciens fictionē, aut eam improbare nō potens, non incidit: quia text. nō excōmunicat euntē, sed fingentē: nec pœnæ sunt extendendæ: esset tamen eo casu excōmunicatus fictor. ¶ Decimanona est in c. hoc cōsultissimo. de reb. ecc. nō alie. lib. vj. vbi excommunicantur omnes cuiuscunq; cōditionis cōpellētes prælatos vel ecclesiasticas personas ad submittendū ecclesias, subiiciendo bona immobilia, vel supponendū iura ecclesiarū laicis: vel recognoscendū seu profitendū se tenere ab illis tanquā à superioribus. vel ad statuendū eosdem laicos tanquā patronos vel aduocatos ecclesiarū seu bonorum ipsarū in perpetuū, seu ad nō modicū tempus, sine capituli cōsensu, & licētia speciali sedis Apostolicę. Vbi not. secūdum gl. q; vt incurratur ista pœna, requiritur primò q; illa bona ūnt immobilia: vel iura, quæ in immobilibus computentur. Secūdò, q; supponantur tanquā sint sua, vel recognoscantur ab eis. Tertiò, q; non sit ad modicū tempus: quia si esset ad tempus modicū ex iusta causa cū capituli cōsensu nō esset locus pœnæ. Et dicitur tēpus modicū x. annorum secundū eandem gl. vel ad arbitriū iudicis, secundū Gul. & Car. quartò q; fiat sine licentia capituli vel papæ. ¶ Excommunicantur etiā ibi omnes laici qui ex licētia papæ, & cōsensu capituli cōtractus inierūt de ecclesiasticis immobilibus, vel inīet in posterū, si aliquid plus quàm importat natura contractuū ipsorū, vel pactū in eis factū vsurpauerint vel exegerint, si moniti cōpetenter nō desistant, restituēdo etiā vsurpata. Vbi dicit Arch. q; si est cōtractus emphyteuticus, accipiāt quod est à iure permissum. & non vltra: & sic de aliis. & non sufficit desistere, nisi restituatur vsurpata. & Io. And. dicit monitionē cōpetētem trinā: nisi facti necessitas aliud suaderet.

45 ¶† Vigesima est in c. vnico. de rel. do. lib. vj. vbi excōicantur primò omnes nouū ordinē aut religionē inuenientes, vel habitū nouæ religionis assumentes. Intellige, scilicet vt cū aliis simul viuāt: seorsum autem assumere nō prohibētur: vt dicit gl. & idē habetur in quadā extrauagāte Io. xxij. quæ incipit, sancta mater ecclesia. quā adducit Abbas in c. fi. de rel. do. Secūdò excōicātur omnes fratres mendicantiū ordinū post consiliū Lugdunense institutorū, qui aliquid in proprio habere nō possunt ex eorū regula. Si aliquē ad professionē recipiūt, siue si domos vel loca eorum alienāt sine licentia sedis Apostolicæ speciali, aut etiā secundū Arch. si alienāt mobilia. Excipiuntur tamen in text. ab ista pœna fratres prædicatores & minores, Eremitarū S. Augustini, & Carmelitarū. Conciliū verò illud celebratū fuit ab Inn. iij. anno Domini 1215. ¶† Vicesimaprima est in c. quanquā de censi. lib. vj. vbi excōmunicantur quicunq; per se, vel per alios suo nomine vel alieno ab ecclesiis vel ecclesiasticis personis exigunt pedagia pro rebus suis propriis quas deferūt, vel deferri faciunt, nō causa negotiationis. Sed intellige si sunt personæ singulares quæ hoc faciunt, vt dicitur in text. & extēditur etiā ad opiscopos, secundū Archi. vniuersitas autē vel collegiū nō excommunicantur, sed sunt interdicta ipso facto, vt dicitur in tex. Hodie tamē hæc sententia est papalis, vt dictū est 3. Excōmunicatio. vij. excōmunicatio. xix. & xxxij. ¶ Primò verò nota q; negotiator, secūdum Io. And. post Arch. propriè est, qui rem emit vt integrā & immutatā vendendo lucretur: & sic est idē quod mercator: quē Chry. in quadā homil. eodem modo diffinit. lxxxviij. dist. in c. ejiciens. Vnde non est negotiator qui rē vendit integram & immutatam, nec qui rē sic vendit, sed hac intentione nō emit, sed ad suū vsum empta statim occurrit sibi lucrū: secundū istam diffinitionem, in qua in veritate ponitur ly, vt, pro quo Sum. Ros. habet falso ly. &. ¶ Secundò not. q; sequitur ex dictis q; nō est negotiator, qui rē emit vt sibi sit materia aliquid inde operandi. dist. lxxviij. ejiciens. vnde Fede. de Sens in quadā quæstione cōsuluit q; monasterium S. Galbani diœcesis Vlteranæ habēs venam ferri in insula Belben. fodiēs & inde faciens ferrū vt lucretur, non tenebatur ad pedagium, etiā si hac de causa venā emisset: sicut nec faber emēs ferrum vt inde gladios faciat: quia tales vocantur potius artifices quàm mercatores. Sed verius scripsit Pet. de Anch. q; si venam emisset, & per magistros educeret ferrum, esset negotiatio missa artificio, quia tunc nulla versatur industria clericorum. Si autē monasterium habet venam, & per operarios fieri facit, & postea vendit, secus: quia sicut defra mento & aliis fructibus, ita nec de ista materia soluere tenetur, quæ appellatione fructuum continetur. l. diuortio. §. si vir in fundo. ff. sol. mat. Adde etiam secus si emit quidē, sed per monachos ferrū educit. ¶ Tertiò nota q; etiam sequitur, sicut etiam dicit Pan. in consil. vj. incip. casus super quo. q; clericus vendēdo vinum, bladum, oleum, & similia recollecta de rebus suis, nec negotiatur, nec tenetur ad gabellas: si tamen, inquit, emeret rem vt eam integram vendere t lueri causa, soluere teneretur secundū patriæ statuta: & idē intellige si aliquid emat in vsum suū, quia soluere nō tenetur, cum non sit negotium propriè. ¶† Quartò nota q; Zabar. quærit an locum habeat quod hic dicitur de pedagiis, in gabellis & datiis quæ leuātur in ciuitatibus Lōbardiæ? Et dicit q; sic, secundum Stepha. quia idē est iuris de ipsis. arg. xxiiij. q. iij. putat. & c. pleriq;. & de priuileg. & quanto. hæc ille. & tam ipse quàm Io. de Lign. dicit quòd secundum hoc tota Italia est interdicta, & clerici hoc non seruantes irregulares: & idem Ioan. Andr. Sed hodie, secundum Arch. taliter excommunicati nō sunt vitandi nisi denuntietur: imò nec tale interdictū est seruādū, vt dictū est suprà, per constitutionem Constantiensem in titu. Excommunicatio. v. §. iij. ¶ Quintò q; si statutum fiat vt vendens vinū vel huiusmodi teneatur soluere duos denarios regi vel communitati, secundū Cy. in l. omnis. C. de episc. & cle. clerici soluere non tenētur. Et idem. Petr. per d. l. omnis. vbi etiam dicit Bald. q; de bonis præbendarum sudarum vendit is gabellam soluere nō tenentur: nec ad pōrā. Et

Et idem Io. de Lig. & licet S. Bona. & Rich. à regū tributo eximant tantùm Christum, & perfectē & sequentes illum omnia tēporalia dimittēdo: de quib' intelligūt illud Mat. xvij. Ergo liberi sunt filii: tamē dictum illorū procedit de iure antiquo Decretorū: secus per Sextum & Clemētinas.

43 ¶ Sextò † not. q; coloni colētes prædia ecclesiastica ad medium vel affictum, soluere debēt gabellam & collectā impositā per iudicē secularē de patre fructuū contingēte illos: secundū Gem in d. c. quāquam. de mēte Fed. quia pars rustici subiecta est domino tēporali: cū separatorū separata sit distinctio. & addit q; si clericus locat fructū ad firmā, emptor ecclesiæ priuilegio non gaudet: imò si portat fructus ad ciuitatē, soluet gabellā. ¶ Septimò no. q; emptores redituū clerici vel ecclesiæ vel regis vel baronis, qui in his volūt illa immunitate gaudere qua prædicti, & venalia sine pedagii solutione transferre, hoc facere non possunt, secundū Dir. lib. iij. de mēte Archi. ¶ Octauò not. q; si clerici spōte solūt gabellariis nō extorquētibus ab inuitis: nō sunt isti vel illi excōicati, secundū gl. & Pan. in cle. quoniam. de immu. ecc. quia exigere est ab inuito extorquere. Imo dico q; nec etiā clerici si soluerent extorquētibus: vt in d. cle. quoniā. quæ reuocat c. clericis. in vj. eod. tit. tamen secundū Cardi. ibi clerici etiam spōte tallias vel huiusmodi soluere nō debent sine licentia papæ, vt dictum est suprà. ¶ Vicesimasecunda † est in c. quoniā. de immu. ec. lib. vj. vbi excommunicantur omnes qui recurrētes ad ecclesiasticū forū super causis ad illud de iure vel antiqua consuetudine, vel impetratione à papa pertinentibus, per se vel per aliū impediūt ne coram iudicib' ecclesiasticis delegatis vel ordinariis possint iustitiam obtinere, vel querelā de dictis causis proponere, eum dantibus cōsilium, auxiliū, vel fauorē ad prædicta: nec tales debēt absolui, nisi prius integrè satisfecerint tam iudici, cuius iurisdictionem perturbarūt, quàm parti perturbatæ, de iniuria, damnis, expensis, & interesse. Et hæc est papalis quantū ad iudices, qui sunt in curia: vt 3. Excommunicatio. vij. excommunicatione. §. xxv. dictum est quantū ad reliquos episcopalis. Si tamē ante satisfactionē absoluantur, absolutio non tenet, secundum Archid. hoc speciali iter litera, phibēte, quæ scilicet dicit, nullatenus absoluantur. Et idē videtur sentire Io. And. Sed Gemi. in d. c. quoniā. vide tur tenere cōtrarium, dicens q; quando potestas datur aliàs nō habenti, si formam nō seruauerit, actus nō valet, vt not. glo. singularis in cle. j. de iure pat. Quando autē habēti potestatem à lege fit prohibitio absoluendi, licet forma non seruetur, valet ipso iure absolutio, vt in c. venerabilibus. §. vbi. de sentē. excommu. lib. vj. Vnde cum ordinarii habeāt potestatem absoluēdi à sententia canonis non reseruātis: vt in c. nuper. de sent. excom. videtur q; valeat. & consentit Pan. in c. dilectus. el ij. de præbendis. Sed prædicta intellige nisi imponeretur clausula decreti actum irritās: qa hoc casu siue ordinarius siue alius quicunq; aliàs habeat potestatem, siue nō, nihil facit absoluēdo, nisi seruet formā mandati ¶ Vicesimatertia † est in c. eos. de immu. eccl. li. vj. vbi excommunicantur omnes seculares dominium habētes, q; suis subditis interdicūt ne prælatis aut clericis seu ecclesiasticis personis quæcunq; vendāt vel emāt aliquid ab eisdē, nec ipsis bladā molāt, coquant panes, aut alia obsequia exhibere præsumant. Vbi not. Gemi. q; ad istam sententiam incurrendam duo requiruntur: scilicet q; illi habeant dominium, & q; prædicta interdicant subditis suis. Vnde locum non habet in non dominis, nec in dominis, si aliis nō sibi subditis interdicant: & exponit temporale dominiū, id est, seculare. ¶ Sed primò not. q; si statutum fiat tale quòd nullus vēdere possit aut alienare immobilia alicui nō subeunti onera cōmunia: dicit idē in d. c. eos. quòd taliter statuentes dicta pœna nō ligātur: quia non est contra ecclesiasticam libertatē, ex quo de ecclesia vel ecclesiasticis personis mentio non fit: nisi illud extēderetur ad ecclesiasticas: nec esset absurdum dicere q; iudex ecclesiasticus posset illos, ad quos pertinet, cogere ad declarandū statutū, vt nō respiceret cōtractus fiendos cum ecclesiis, extra de hęre. li. vj. statutum. Intelligo autem extensionem fieri ad ecclesias ex fraude siue iniqua intentione statuentium: & ex practica sine executione nota statuentibus & diſsimulata. ¶ Secūdò no. q; secundum Io. And. in nouella. & Vin. & Abb. statuto laicorū facto, p; vtilitate cōmuni: puta q; vadens de nocte soluat tantū, clerici nō sunt subiecti: sed per suum iudicem arctādi sunt. dist. xcvj. bene quidē. Secus autem dicunt de damno in pascēdis pecoribus, vel ad aquā ducendis: tunc enim tenentur pastores de damno propter mercedē quā accipiunt. & intelligunt isti etiam si pecora sint clericorum.

51 ¶ Vicesimaquarta † est in c. vt periculosa. ne cle. vel mo. lib. vj. vbi excōmunicantur omnes religiosi tacitè vel expressè, p; fessi aliquā religionem approbatam, tenere habitum suę religionis in scholis vel alibi dimittētes? Et dicit temere, id est, sine causa rationabili, secundū omnes doct. quæ cā arbitrio boni viri diiudicabitur, secundū Zenze. Sed aduerte q; omne licitum religioso, quod cū habitu commodè fieri non potest, vt balneatio, vel piscatio, in casu est causa rationabilis ad dimittendū ad horā: licet nō semper ad aliū habitū induendū. ¶ Primò verò nota quòd aliquando dimittit habit' est sine peccato, & nō temeraria, scilicet quia est tex. iusta causa, secundū Io. An. vt de vita & ho. cle. clerici. puta ex timore, vel causa medicinæ, vel huiusmodi. Aliquā do verò est cū peccato quidē & temeraria, id est, sine causa rationabili: & tamē nō est cū ligamine excōmunicationis: sicut Pet. de Pal. dicit in iiij. q; qui iocosa leuitate ad horā vt currat, vel lapidē proiiciat, deponit habitum, nō incidit in sententiam excommunicationis: quia non est verisimile papam in his minutis tantum laqueū posuisse. hæc ille, quod dictū Pet. Sum. Ros. dicit periculosum valde: & tamē eadem concedit, religiosum non incidere portando vestes histrionum, id est, virgatas & partitas, iuxta dicenda infra patticu. iij. Vnde ego dico illud valde rationabile esse, & stātim sequenti particula probabo verum: quia non omni illi cito apponitur sententia excommunicationis etiam in eodem genere, in quo aliquid sub ea sententia cadit: sicut si furatur pro furto, intelligitur pro notabili quòd sit mortale: nō autem pro modico, puta solidi vnius aut duorū, aut forte multo pluriū. Aliquādo verò est cū dicto ligamine: quòd quando sit, Canonistæ difficultantur, vt ex dictis eorū patebit: quia dictam distinctionem non ponderarunt. ¶ Secundò † nota quòd nūquam habitus à religioso professo dimittitur sine rationabili causa quin peccet: quia adeò est annexus ossibus monachorum, quòd in quocunq; loco consistē tes, siue in lecto quiescentes, constanter eo vti debēt: vt dicitur xxj. q. j. vidua. & xxiij. dist. sanctimonialis. vbi dicitur q; eo semper vti debent: sed tamen non dimittit quis habitum incidens in sententiā excommunicationis, nisi illum dimittat eo modo quo est in vsu loquentium, qui dicūt religiosum habitū dimittere, quado ab eo recedit dolose. & ad vsum alium assumens. Quod patet, primò quia tales incidentes in hanc sententiā dicuntur apostatæ: vt patet per Ioan. Andre. & Bern. & per glo. in verbo, horum. quæ dicit istos apostatare: & in verbo, professus. vbi assignat causam quare ligantur professi: quia ad seculum redire nequeunt.

quod

quod nihil esset dictũ: nisi ista dimissio esset cũ assumptione alterius habitus. Nec tamẽ intelligas ꝙ isti sint semper apostatæ propriè, sed quantũ ad aliquid, id est, assumptionẽ alterius habitus. Patet secũdò idẽ ex ratione textus quę est, ne religiosi vagentur, scilicet inuerecũdè nõ agniti per habitũ propriũ. Et tertò idem patet ex pœnis quæ istis inferũ tur, quæ essent irrationabiles si in eas incideret q extra monasteriũ in hospitio nocte secretò ex causa non rationabili, puta ex lasciuia & illicita sensualitate dormiẽdi qetius, vel alicui? huiusmodi etiã cũ peccato mortali. Quis enim rationabiliter crederet istũ ineurrere oẽs pœnas apostatarũ: & quod eligi nõ posit ĩ abbatẽ, etiã si post efficiatur bonæfamæ: imò ꝙ electus deiiciatur, vt dicunt l.au. & lac. de Al. & Pet. & Arch. Et quartò idẽ patet: quia iura nõ inferũt sententiam excommunicationis, vt ſ. dictum est Excõmunicatio.j §.j. nisi ꝓpter mortale, cuiusmodi non est omnis temeraria dimissio habitus, cùm nullibi hoc præcipiatur: quia licet eo debeant semper monachi vti, tamẽ hoc debitũ est honestatis: vt etiam dicit Io. Andr. & Archi. non autem
53 necessitatis. ¶ Tertiò †nota ꝙ etiam si religiosus professus habitum dimittat cum assumptione alterius ad horã, non ad notabile tempus iudicis aut boni viri arbitrio limitandum, non incidit: nisi fortè dimittat ex causa damnata, puta vt fornicetur: quia dicit Zenze. ꝙ non dicitur quis assumpsisse quod statim est dimissurus. Vnde si religiosus vestem virgatam vel partitam in momento assumeret. statim eam dimissurus, non dicitur eam assumpsisse. ff. de diuor. l. diuortium. Vnde dicit idem in clemen. quoniam. de vita & ho. cler. ꝙ si clericus deferat nõ continue huiusmodi vestes partitas, nec causa vsus ꝓprii, sed ob festũ socii qui militat. vel doctoratur, aut vxoratur, nõ incidit in pœnã illi? cle. quia talia raró occurrũt: & iura coaptantur his quæ sæpe fiũt. ff. de legib. l. ex his. Item ea q̃ causa festi iocarie fiũt, obligationẽ non inducunt. ff. de act. & obli. l. obligationũ. Adde ꝙ nunquam iura ligant in per se malis per sententiã anathematis, nisi pro mortali ex suo genere. Vnde si quis habitum dimittat vt fornicetur, secundum Pet. de Pal. sine dubio est excõicatus. quod ego verũ credẽrẽ, quando habitũ dimittit relatiue ad alios, puta ne cognoscatur: secus relatiuè ad se, puta propter voluptatẽ: quia in isto casu habitũ alium non assumit, nec se hominũ conspectibus ostentat: & pœnæ restringendæ sunt. Vnde dico istam dimissionem debere intelligi quando habitus dimittitur dolosè cum assumptione alterius ad vtendum eo: secus vbi dimitteretur ad horã voluptuosè nullo alio sumpto: vel sumpto quidẽ, sed nõ ad vtendũ, sed ad solatiũ ex lenitate iocosa. ¶ Quarò verò q̃ritur, an portãs habitũ, sed absconsum, sit excõicatus & apostata? Et dico ꝙ sic secundum glo. in cle. quoniã. de vita & ho. cler. & Lau. & Pau. dicentes ꝙ religiosus portans habitum sub capa vel tabaro, est apostata & excõmunicatus. Et ita fuit determinatũ Bononiæ, & idem tenet Frã. de May. & intellige nisi subsit causa rationabilis arbitrio boni viri. Oppositum autẽ tenuit Pan. in c. Deus qui. de vita & ho. cle. per tex. illum iuncta gl. quia aliud est habitum ex toto dimittere, aliud non portare in superioribus: quia, vt ibi patet in gl. permittitur dimisio in superiori: & tñ in terius portare tenetur: vnde pœna cap. vt periculosa. nõ habet locũ in isto, quia cõstitutio pœnalis non debet extendi saltem ad casum non habentẽ omnimodam rationẽ: vt no. Ioan. And. in regula, odia. lib. vj. in mer. hæc Pan. cum quo trãsit Sum. Ros. in tit. Apostatia. licet excõmunicatiõe xvj. distinguat ante factũ & post. Et similiter distinguit Sum. Ang. Sed tu dic etiam hoc esse verum si subest causa rõnabilis. quæ scilicet excusaret etiam ex toto dimittentẽ, aliter est falsum, qa tollitur ratio & vtilitas d. c. vt periculosa. cũ æquè vagari & omnia possit facere portans habitũ latentẽ, sicut nõ portans omnino: ideò etiam post factũ hic est condemnãdus. vide ĩ. Habitus §. iij. ¶ Quintò †q̃ritur, an sem 54
per religiosus teneatur habitũ deferre? Et dico ꝙ sic, etiam in lectulo, secundũ Pet. de Auch quia hoc sentit canon in d. c. vidua. & in d. c. sanctimonialis. vbi etiã gl. addit, in lecto cũ infirmitate. Sed Io. An. in nouel. sensit hoc verbum nõ ita esse amarũ vt prima facie videtur: nec ligari hac sententia eũ qui in lecto habitũ dimittit: sed quãdo sine eo, hominum conspectibus se exhibet in habitu laicali vel clericali sine iusta causa: licet ex honestate semper illũ deberet deferre. Arch, verò addit ꝙ etiam nõ ligatur stando sine eo ex aliqua rationabili causa: puta vt dormiẽdo melius quiescat: ne in sacris vestibus appareat gibbus: vt quærat pulices, vt se balneet, vt aptius scindat lignũ, & huiusmodi. Petrus verò de Pal. addit ꝙ nec incidit dimittẽs ad horã ex iocosa leuitate, vt recitatum est ſ. Angelica verò addit ꝙ ad incurrendam istam pœnam duo requiruntur. Primo, vt dimittatur habitus extra monasterium, nõ autem in monasterio: alioquin textus superfluè loqretur dicẽs, in scholis vel alibi: sed sufficeret dicere, vbilibet. facit etiã ratio d. c. vt periculosa, quæ est vt religiosis subtrahatur materia vagandi. Secũdò vt dimittatur temere. Sed Sum. Ros. insequitur & repræhẽdit Ang. in primo dicto, dicẽs ꝙ etiã ĩ monasterio quis incidit si sine habitu cõspectui seculariũ se præsentet sine causa rationabili. & tandẽ vtraq; summa difficultatem quadit per distinctionẽ ante factũ & post factũ. Sed tu dic iuxta ea. quæ suprà deducta sunt, ꝙ licet malẽfaciat quotiescunq; in monasterio vel extra sine rationabili causa habitũ dimittit, nõ tamẽ incidit in hãc sententiã semper, sed quãdo dimittit non reassumpturus statim: vel si statim, tamẽ dimittit propter causam damnatam cum relatione ad alios. ¶ Sextò quæritur, si habitũ dimittit, vt in religione alia ca tius recipiatur, an incidat? Et dicit Arch. ꝙ sic. Si tamẽ sine dimittens alterius religionis habitũ statim sine medio illo induat, nõ incidit, secundũ Gemi. Et ita consuluit Lapa. lega. cio. xxxiiij. Nec obstat verbũ, religiõis: quia vna est religio generaliter sumpta quo ad tria vota. & ita tenet Sum. Ang. & Ros. Sed tñ ista nõ sunt vera: quia talis est vere fugitiuus qñ id facit sine licẽtia hominis aut iuris: cùm sit extra suũ monasterium, & se celet abbati, siue subtrahat eius obedientiæ: quod sufficit secundum Io. An. & propter tales vi detur additum ly suæ, cum tamen, secundũ istũ intellectũ, sufficeret dixisse religionis, maximè quia plerũq; ratio huius legis in hoc casu æque, & forte melius, militaret, quàm si habitus secularis assumeretur, vt patet expertis religionũ. videſ. Religio. vj §. xv. item Habitus. §. ij. ¶ Viceſimaquinta † est in eo. c. vt periculosa. vbi excõicantur omnes re 55
ligiosi qui accedũt ad quæuis studia literarum: nisi cõcessa prius licẽtia à suo prælato cũ cõsilio maioris partis sui conuentus. Et intellige si accedant extra clausturã etiã si illa studia nõ sunt aliàs ꝓhibita: puta ad studiũ Theologiæ vel canonum, secundum: doctores. Sed & si licentiã habeant, & habitum dimittant, nihilo minus incidunt: vt in eo. c. patet. ¶ Primò verò quæritur, an ligetur abbas vadẽs sine episcopi licentia? Et Gem. dicit ꝙ non. Sed Arch. multa hinc inde dicit: & tandẽ concludit propter illud relatiuũ suo, quod videtur respicere immediatum prælatum illius conuẽtus: quia licet peccet abbas, tamen non incidit in hanc pœnam: quia cõstitutio est pœnalis. Quod verò dicitur de licentia episcopi: videtur habere locum in monasterio nõ exẽpto ab eius

ab eius iurisdictione. Mihi videtur ꝙ cum omnis prælatus habeat superioré præter summũ pontificem omnis religiosus etiã abbas & prior relinquens gregem suũ, & ad studia proficiscens sine licentia superioris sui mediati vel immediati, ligetur: cũ sit eadẽ ratio & maior de prælato, sicut de subdito: & sit expressa ibi, scilicet vagatio. ¶ Secundò quęritur, an monacho dictã licentiã dare possit episcopus sine cõsensu abbatis? Et Arch. dicit ꝙ non: vt hic. & ar. xij. q. j. non dicatis. Vnde eam dabit abbas, vel tenẽs vices eius, qui propriè dicitur suus prælatus. Sed mihi videtur contra omnem rationem ꝙ vbi tota authoritas abbatis ab episcopo dependet, puta in nõ exemptis, ꝙ inferior aliquid possit, id est abbas, & nõ superior. i. episcopus: nisi superior vtriusq; ita ordinarit, vt de monacho præficiendo ecclesiæ. xvj. q. j. cum pro vtilitate. quod in proposito nõ habetur: quia quod dicitur, prælato suo, nõ oportet limitare ad proximũ: maximè quia in hac re episcopus nõ habet propriũ interesse sicut in alio casu. ¶ Tertiò quæritur, quid possit religiosus accedens ad studiũ cum dicta licẽtia? Et dicit Ioan. And. ꝙ potest omnia, sine quibus in studio cõmodè esse nõ potest. Et addit Archi. ꝙ li mutuũ contrahit, tenebitur monasterium vsq; ad modũ probabilẽ: nisi actum fuisset ꝙ alius pro monacho sumptus inueniret. Si autẽ obligaret libros vel
56 res alias pro scholari vel alio, nõ valet obligatio: quia monachus seruus est monasterii. dist. liiij. multos. idem si fecit sine licentia prælati. Et ita dicit Ioan. And. ꝙ si deiusit pro aliquo. hæc ille. ¶ † Vigesima sexta est in eodẽ c. vt periculosa. vbi excõicantur omnes doctores siue magistri, qui religiosos habitu suo dimisso legẽ aut physicam audientes, sciẽter docere, aut in scholis suis præsumpserint retinere. Primò verò quęritur, an incidat doctor si religiosus habitũ non dimittat? Et secundũ Sum. Ros. gl. dicit ꝙ non: quia pœna ista nõ est ampliãda. Sed tu dic ꝙ gl. illud non dicit, sed recitat, & tam ipsa quàm Arch. & Ioan. And. tenent ꝙ incidit doctor, saltẽ posquam monachus incidit, scilicet in sententiã de qua suprà Excõicatio viij. §. vj. quia
57 participat in crimine: & sic eadẽ & non minori excõicatione ligatur: extra de senten. excõ. si cõcubinæ. ¶ † Secundò quæritur, si monachus domum habet iuxta scholas, ex qua potest audire lectionẽ, & doctor scit ac legit, an sit excõicatus? Et gl. dicit ꝙ non: quia prohibere nõ potest quin moretur in propria domo. ¶ Tertiò quæritur, an vi possit expelli de scholis talis monachus nolens exire sine metu excõicationis? Et glo. siue Ioan. And. videtur tenere ꝙ sic. & hoc tenet Dir. lib. ij. & dicit idem tenere Arch. ar. in c. veniens. de sent. excõ. vbi monialis turbãs officiũ, expulsa est de ecclesia sine metu excõicationis à sacerdote etiã commoto: quia ex ista causa facit. Vbi cõiter notant doctores ꝙ text. loquitur indistinctè, siue talis eiiciens clericũ prælationem habeat, siue non. Sic etiam eiicitur tumultuosus de synodo. v. q. iiij. in loco. & à simili iste de scholis qui doctorem & scholares conturbat. Intelligo tamẽ ista citra sanguinẽ & percussiones. Qui si expelli nõ potest, scilicet sine periculo verberum aut sanguinis, secundũ glo. doctor exeat scholares: sicut dicimus quãdo excõicatus intrat ecclesiam. ¶ Quartò quæritur an locũ haberet ignorantia in
58 doctore, si religiosus in suo habitu incederet? Et dicit glo. ꝙ non. Si autẽ incederet sine illo: tũc probabiliter poterit ignorare. ¶ † Vigesima septima est in c. quicunq;. de hæret. lib. vj. vbi excõicantur omnes, qui scienter præsumpserint ecclesiasticæ tradere sepulturæ hæreticos, credentes, receptatores, defensores, vel fautores eorũ: nec absolui debent nisi propriis manibus extumulent huiusmodi corpora damnatorũ: & locus ille perpetua caret sepultura. Est autem tradere ecclesiasticæ sepulturæ, secundũ Arch. tumulare in cœmeterio ecclesiæ, vel alibi ad modũ Christianorũ. Et intellige modum istũ quando fit cum signo crucis & psalmis & orationibus. Vnde secundũ mentem eius incidit in hãc pœnam qui cadauera taliũ inueniens in agro, ea Christianorũ morte tumulat. ¶ Vigesima octaua est in c. vt inquisitionis. de hære. lib. vj. vbi excõicantur Potestates, domini temporales, rectores, vel eorũ officiales, seu baliui, qui de crimine hæresis cognoscunt vel iudicant siue si captos pro eodem crimine abiq; eorũ vel inquisitorũ licentia à carcere liberãt, vel executionẽ pro huiusmodi crimine eis à dicœcesano vel inquisitore iniunctã non implent, prout ad eorum spectat officiũ. Item si directè vel indirecte præsumant sententiã aut processum dicœcesanorũ aut inquisitorum impedire: vel si dicœcesano aut inquisitoribus præsum pserint se opponere in his quæ ad prælatũ fidei negotiũ incumbunt, aut aliter impedire: cũ omnibus scienter dantibus eis in prędictis auxiliũ, consiliũ vel fauorem. Quod tamen limitat Mat. verũ quando facit quis animo impediẽdi officiũ. Secus autem si impediret animo offendendi: quia scilicet est inimicus suus: quia sic nõ esset excõicatus, licet impediret. ¶ Primò verò quæritur, quomodo intelligatur dicta cognitio? Et dico ꝙ inciduntsiue cognoscãt principaliter: puta quia de causa principali cognoscẽtes hæreticum faciũt capi. Siue incidẽter: puta quia fecerãt eum capi alia de causa: sed incidenter de hoc quæsierunt iuridicè. ¶ Secundò quæritur, quid si episcopus & inquisitor discordant in mandato: quia scilicet vnus mandat puniri per se condemnatũ: alter verò relaxari per se absolutum? Et dicit Ioã. And. ꝙ videtur super sedendũ donec Papa consulatur. ¶ † Vigesimanona est in c. vnico. de schisma. lib. vj. contra 59
Iacobũ de Columna & Petrũ nepotẽ olim Cardinales ecclesiæ Romanæ schismaticos: sed quia hodie nõ habet locum, pertrãseo. ¶ Trigesima est in c. j. de homi. lib. vj. vbi excõicantur omnes qui per assassinos aliquẽ interficiũt: de quo dic vt suprà Assassinus. ¶ † Trigesima prima est in c. j. 60
de vsur. lib. vj. vbi sic dicitur, Hae generali cõstitutione sancimus, vt nec collegium nec alia vniuersitas, vel singularis persona, cuiuscũq; sit dignitatis, cõditionis aut status alienigenas, & alios nõ oriundos de terris ipsorũ publicè fœnebrem pecuniã exercentes, aut exercere volentes, ad hoc domos in terris suis conducere vel conductas habere, aut aliàs habitare permittãt: sed huiusmodi vsurarios manifestos omnes intra tres menses de terris suis expellant, nunquam aliquos tales de cætero admissuri. Nemo illis ad fœnus exercendũ domos locet: vel sub alio titulo quocunque cõcedat. Qui verò contrariũ fecerit: si personæ fuerint ecclesiasticæ patriarchæ, archiepiscopi, episcopi, suffẽsionis, minores verò personæ singulares excõicationis: si autẽ collegium vel alia vniuersitas, interdicti sententiam ipso facto se nouerint incursuros: quã si per mẽsem animo sustinuerint indurato, terræ ipsorũ, quandiu in eis iidem vsurarii cõmorantur, extunc ecclesiastico subiaceãt interdicto. Cęterũ si laici fuerint, per suos ordinarios ab huiusmodi excessu omni cessante priuilegio percensurã ecclesiasticã cõpescantur. hæc ibi. ¶ Primò verò quæritur, quomodo hic alienigena & oriundus capitur? Et dico ꝙ oriundus dicitur is, qui ortus est ibi, vel in vico ciuitatis illius. ff. ad municipa. l. qui ex vico. vel etiã si pater eius inde originẽ duxit. ff. eo. titu. l. assumptio. §. filius. Et idẽ dicitur indigena, quasi inde siue ex eodẽ loco genitus. Alienigena verò dicitur, qui in alia genitus est patria: sed hic accipitur pro eo qui genitus est de terra, quæ nõ est eius dominii, ad quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

se transfert, secundum Guliel. Bar. Zen. & Franciscū, qui refert se hoc habuisse à cōpositoribus huius cōstitutionis apud Lugdunum: licet Ioan. And. in nouel. hic dicat sumi alienigenā pro eo qui non est oriundus de ciuitate in qua habitat, & si de alia eiusdē dominii. Sed tenēdum est primum, quia cōstitutio est pœnalis. Sed nota q̄ non est idem esse sub eodē domino, & sub eodē dominio: quia aliquādo sub eodem domino sunt diuersa dominia diuersorū titulorum, puta regnū Aragoniæ & Granatæ. Hæc ergo constitutio nō extenditur ad vsurarios inde genitos, secundum gl. quia nō est tantum scandalū: nec ad alienigenas diuersæ ciuitatis & eiusdē dominii: sed ad alienigenas alterius dominii: etiā si sint ciues aut incolæ. Qui autē dicantur vsurarii manifesti infrà, V sura. iiij. ¶ Secundò quęritur, de qua vniuersitate intelligatur ista constitutio? Et Guliel. quidē & Pet. & Arch. dicit q̄ intelligitur de ecclesiastica & seculari: vt generaliter dictū generaliter intelligatur. Sed Ioā. And. dicit q̄ iste intellectus est nimis rigorosus: & totum orbem includeret istud interdictū: ideoq; magis ei placet q̄ intelligatur de ecclesiastica. Et consentit Host. & Pau. & Ioan. de Lig. & Ioan. de san. dicens q̄ hoc probat verbum, cæterū, quod aduersatur præcedentibus. Ioan. aūt de Imola dicit q̄ ista opinio est tenenda per regulam. in pœnis. de reg. iur. sed de rigore iuris fortè, inquit, verior est alia opinio. Sed tamē no. secundū Gemi. & Franc. q̄ monitio requiritur antequam laici compellantur. ¶ Tertiò quæritur quando currat tempus triū mensiū? Et dicit gl. q̄ post duos menses à tempore publicationis regulariter ligat cōstitutio. de postu. præla. c. j. interdū tamen augetur, interdūmq; minuitur: vt hic. Sed tamē si vnus simpliciter denūtiat domino terræ, non tenetur expellere eū, qui dicitur esse talis: sed debet inquirere: & si verū reperit, expellere. ¶ Quartò quærit glo. an incidat qui locauit vsurario ignoranter, vel non ad fœnus? Et dicit eandē gl. q̄ excusat probabilis ignorantia: ex quo tamē scit, debet expellere illū. quod verū est secundum Arch. si hoc ignoto locauit, vel noto, qui vsuras exercere nō consueuit: aliàs præsumitur q̄ locauerit ad hūc finem: arg. de pigno. illo vos. Et idem dicas si titulo pignoris, cōmodati, vel precarii, vel alio titulo concedat, vt ibi: etiā si donauit aut vendidit, secundū Guliel. Dur. & Arch. quia tales sunt tituli. ff. pro do. C. de vsucap. pro donato. & pro empt. & verbū, concedat, generale est vt accipiatur secundum naturā contractus cui adiicitur. arg. ff. loc. l. si vno. Et idem tenet Dir. lib. iij. Ioan. tamē And. in gl. dicit q̄ si donat, vendit, vel permutat, non videtur locum habere ista constitutio per verbū, concedat, quod solum vsus cōcessionem, non dominii translationē denotare videtur. sed primum est tutius. Et secundū gl. similiter incidit, si sine titulo eum ibi esse permittat. ¶ Quintò quæritur, an incidat qui locat, aut aliàs cōcedit nō ad fœnus exercendum, sed ad habitandū, licet in alia domo fœnus exerceat? Et dicendū videtur q̄ non: quia text. dicit, ad fœnus exercendum: & constitutio est pœnalis, & cōsequenter restringēda. Et hoc videtur apertè tenere glo. quæ ad hoc quæsitum simul cum
61 quæsito de ignorātia respondet. ¶ † Sextò quæritur, an dictæ pœnæ locū habeant in vsurariis Iudæis? Et dico q̄ licēt ista constitutio secundū Franciscū, sit facta propter aliquos Christianos, quos habes in gl. huius capituli, tamen locū habet in Iudæis secundū Gemini. in d. c. j. & Laur. de Rodul. cum tex. indistinctè loquatur, sicut & cle. ex grauieo. tit. quæ cōprehendit etiā Iudæos: vt patet per gl. in verbo, censuram. Idem tenuit Card. in Clemen. j. de vsur. & Paul. & Bal. in quodā consilio quod incipit, inter Iudæos. vbi dicit q̄ clericus locans domū Iudæis ad publicè fœnerandum, ipso facto excōicatus est per capitulū istud. & ita tenendū est, licet aliqui sentiant contrariū: vt infrà, V sura nonō. §. iiij. vide etiā V sura nonō. §. vlti. ¶ Septimò quæritur, vtrū dictis vsurariis recedentibus vel expulsis de terris quæ erant interdictæ propter hoc, q̄ locatores sententiā per mensem sustinuerant, remaneāt interdictæ vel liberæ? Et dicit glo. q̄ non remanent interdictæ: vnde nō erit necessaria relaxatio. ¶ † † Trigesima secunda est in c. vnico. de ea iniuriis lib. vj. vbi excōicantur cōcedentes repræsalias contra personas ecclesiasticas vel bona ipsarū, vel generaliter concessas prætextu cuiusuis cōsuetudinis ad easdē extendentes: nisi intra mensem à die cōcessionis reuocēt. Intellige tamē si sunt personæ singulares: si autem est vniuersitas, ecclesiastico subiacet interdicto. Sed no. secundū Arch. & glo. q̄ concedere pertinet ad cōcedentes repræsalias sine superiores aut ciuitatē: extendere verò ad eos, quibus sunt concessæ. ¶ Primò verò quæritur, vtrū sit locus huic decretali, si captus est clericus principalis debitor, ratione cuius repræsaliæ sunt cōcessæ? Et gl. dicit q̄ non: tum quia idem grauatur pro seipso. & sic cessat ratio textus ibi, in quibus alius pro alio grauatur: tum quia constitutio est pœnalis: ideò restringenda. Et ita refert & tenet Sum. Ros. Sed ista fortè nō benedicuntur. Primò quidē, quia gl. nō dicit hoc, sed recitat Guli. Secundò, quia in hoc casu militat ratio textus, quæ, vt patet intuenti est dignitas ecclesiasticæ personæ: nō autem aggrauatio vnius pro alio: quia hoc textus inducit ad declarandum naturā repræsaliarum, nō ad assignandam rationē huius prohibitionis. Tertiò, quia licet constitutio pœnalis sit restringēda in dubio, nō tamen est truncanda: nec aliquid est negandū sequens ex illa, cuiusmodi est oppositū illius opinionis: quia, secundū textum, si repræsaliæ intra mensem nō reuocentur, ligantur cōcedentes, etiā si nullus clericus capiatur: multò magis si capiatur aliquis, etiam si ille sit debitor: etiā si eo capta reuocentur intra mensem: quia facta satisfactione consueuerūt omnes repræsaliæ reuocari: & cōsequenter, secundū istum intellectum, hæc constitutio mandans reuocationē, nihil mutaret. Vnde secundū Guli. reuocatio re integra fieri debet: aliàs locū habet pœna. Dico ergo q̄ incidunt: & tanto magis, quanto cōstitutio est in fauorē ordinis clericalis: vnde latè interpretanda est, vt patet per notata à Pan. in c. nō debium. de sent. excō. Sed tamen aduerte q̄ quātum pertinet ad istam constitutionē, non refert vtrū capiatur clericus vel
62 res clerici. ¶ † Secundò quæritur, si intra dictū mensem, in quo reuocatio mandatur, procedatur ad actū pignorando ecclesiasticā personā, an sit locus huic pœnæ. Et dico secundum Gemi. q̄ sic: quia constitutio actū prohibet: & præcipit reuocationē intra mensem. Idem videtur sentire Guli. dicens q̄ si reuocatio non fiat re integra, locus est pœnæ. ¶ Tertiò quæritur, quādo aliquid in iure mādatur fieri intra mēsem, quot dies habet ille mēsis? Et Per. dicit de sent. excō. sacro. q̄ debet habere dies xxx. per c. illicita. xxiij. q. iij. sed contra, quia iam duo semestria nō facerent integrum annū vt dicitur in c. licet. de sup. neg. præla. sed facerēt solū ccclx. dies. Si verò esset xxxj. facerēt ccclxxij. si xxviij. iuxta quod vulgus recipit quatuor septimanas pro mense, essent ccexxxvj. Et ideò dicit glo. in c. quàm sit. de elect. lib. vj. q̄ cum dicitur, electū debere præstare assensum intra mēsem à præsentatione electionis: ille mensis tot habet dies, quot ille in quo electio præsentatur: & si aliqui lapsi erāt, supplentur de mense sequenti. hæc ibi. Et idem suo modo in quolibet negotio intelligēdū est. ¶ Quartò quæritur, vtrū repræsa-

repræsaliæ concedi possint pro credito clerici vnius diœcesis cōtra clericū alterius? Et dicit gl. q̄ nō. ¶ Trigesimatertia † est in c. felicis. de pœ. li. vj. de qua habes §. Excōicatio.
65 vij. excōicatione xj. ¶ Trigesimaquarta † est in cle. vnica. de sequest. pos. vbi excōicantur omnes qui sequestrationē factā per ordinariū loci de beneficio ecclesiastico non possessō per trienniū integrū pacificè post sententiā diffinitiuam contra possessorē apud sedē apostolicam duntaxat in petitorio vel possessorio promulgatā impedire, vel fructus sequestratos qui supersunt oneribus tenētis sequestratum beneficium occupare præsumpserint. à qua sententia nullatenus absoluantur, nisi vsurpata restituant & remoueant impedimentū: nec potest sequester secundū glo. ipsos fructus cōuertere in vtilitatē beneficii, propter verbum, restituat. & idem Pau. & Zenze. ¶ Primò no. q̄ secundū Ioan. An. nō habet locū ista cōstitutio in sententia interlocutoria, quæ, s. inter principium & finē causæ fertur super his, quæ incidūt & emergūt: sed in diffinitiua, s. quæ principalem causam diffinit: nec tamē in quacunq; diffinitiua: sed in ea quę est super beneficio ecclesiastico. Vnde si inter petitorem beneficii & possessorē esset quæstio alia personalis vel realis, & feratur diffinitiua pro petitore: nō esset locus cōstitutioni, vt dicit. ¶ Secundò no. pro ampliori verborū intellectu quod dicitur de beneficio: qa non fructus tantùm, sed etiā beneficiū sequestratur, secundū Ioan. An. etiā si dignitas vel personatus vel curā habens animarū, vt dicitur in tex. Dicitur etiā contra possessorē: qa non sit sequestratio, secundū eundē, si sententia feratur contra petitorē: similiter nec si feratur pro petitore cōtra aliū vel alios cōpetitores: similiter nec si feratur cōtra possessorē, non tamen pro petitore qui forsan ad priuationē agebat. Dicitur etiā, promulgata, s. per auditores curiæ, à quorū sententiis appellatur, vt idem dicit. Dicitur etiā, nullatenus: per quod videtur q̄ absolutio cōtra hoc facta nō teneat. Sed tamen Io. An. de iure pa. c. j. in cle. sentit q̄ tenet, licet absoluens sit puniēdus: & in c. venerabilis. de sent. exc. lib. vj. ad quod se remittit, dicit q̄ tenet absolutio iniusta, dummodo absoluens habeat super hoc iurisdictionē: sicut etiā tenet iniusta excōicatio. xj. q. iij. c. j. quia par ius voluit esse dominus soluēdi & ligāndi. de pœni. dist. j. verbū. vide Excōica-
66 tio. ij. §. j. ¶ Trigesimaquinta † est in clem. j. de sepul. vbi excōicantur omnes, etiā exempti, secūdum Pan. qui scienter tēpore interdicti in casibus nō cōcessis à iure sepeliunt in cœmeteriis. & idem in ecclesia, excōicatos publicè, scientes maiori ab homine, vel à iure, secundū Inno. in cap. sacris. de sepul. aut nominatim interdictos, scilicet à diuinis & participatione sacramentorū, secundū Pau. quia interdicti à iurisdictione vel aliquo officio nō priuātur aliis diuinis: & cōsequenter nec sepultura: aut vsurarios manifestos, nec debēt absolui nisi prius satisfecerint his, qbus est iniuria facta, per arbitrium diœcesani. Vnde quatuor sunt qui ibi excōicantur, s. sepeliens publicè excōmunicatum, vel manifestum vsurarium, vel nominatim interdictū, vel tempore interdicti in casu non concesso à iure. ¶ Primò vero quæritur quis dicatur publicè excōmunicatus? Et dicit glo. in c. exceptionem. de exceptio. q̄ si iudex tulit sententiā in loco vbi publicè iudicare consueuit præsentibus officialibus suis & partibus, vel altera absente per contumaciam: satis dicitur publicus, aliàs secus. Sed glos. Ioā. And. in dicta cle. j. dicit sibi glossā. istam non placere simpliciter, quātum ad istum casum: &, vt dicit Panor. loquitur obscurè. Sed adde tu, q̄ videtur dicere opposita: dicens se fateri talem esse publice excommunicatum & non esse: sed excōmunicatio, inquit, ex qualitate fori, multitudine scilicet, vel paucitate officialium & astantium dicitur publica vel non publica: ita q̄ in hoc casu veritas rei pōderetur: vel quo ad hunc casum videamus an præsumantur sepelientes scire: vel saltem sit casus quod sit eis imputandum si ignorārūt quod publicè sciebatur. xij. q. ij. qui & humanis. aliàs posset esse occultus, licet per iudicem in bancho corā duobus vel tribus fuerit promulgata. hęc ibi. Et Panor. in d. cap. exceptionem. dicit ipsum velle dicere q̄ non dicitur quis publicè excommunicatus respectus aliorum, eo quòd sententia fuerit lata præsentibus officialibus & partibus: quia exigunt publicitatem respectu aliorūad hoc vt præsumatur scientia. hęc ille. qui deinde sic distinguit: Si agitur de pœna incurrēda respectu participantiū ipsi publice excōmunicato, habet locū gl. cle. quia verba debēt strictè capi, ne quis puniatur, & maximè sine culpa: nā de facili nō habetur scientia de eo quod iudexfecit in bancho suo coram paucis. Sed respectu ipsius excōicati satis credo: ii quit excōicationem esse publicā, si ipse interfuit, vel fuit ad hoc citatus: quia quod fit in iudicio, dicitur notorium: vt in c. vestra. & in c. fin. de coha. cle. & mu. quinimo dicitur id, qđ ex probatio. cōstat, manifestū: vt in c. cū olim. de verb. sig. hęc Panor. qui etiā de hoc clarius loquitur in quodā consilio quod incipit, Saluatoris Iesu Christi. Et sic collige q̄ dupliciter dicitur publicè excōicatus. primo, s. quo ad fe, vt subiaceat omnibus pœnis illatis publicè excōicato: vt qui est excōicatus iuridicè. ¶ Secundò quo ad alios: vt qui est excōicatus coram multitudine, sic vt de hoc notitiā habeat maior pars populi: sicut etiā duplex est notorium, s. iuris & facti: vt j. Notoriū. ¶ Secundò † quęritur, an incidant hanc pœnā sepeliētes excōicatum publicè publicitate
67 iuris, siue primo modo? Et dico secundum omnes q̄ non si sit occultum, id est, nō publicū publicitate facti. & isti hoc nesciunt: qa cōstitutio ista requirit scientiam, vt ibi: scienter. & ibi, temeritatis audacia. quia vbi est ignorātia, temeritas dici non potest, secundū Zen. Si autē sit dicto modo occultum, & sepelientes hoc sciunt: quidā dicunt non esse locum huic pœnę, licet incidāt in minorem, scilicet participando mortuo excōicato maiore: non obstante q̄ participatio sit fauorabilis, scilicet lauando, sepeliēdo, & huiusmodi. Et hanc opinionē sequitur Summa Ros. sed oppositum tenuit Sum. Ange. & hoc est verius: quia Panor. in d. cap. exceptionem. postquam dixit factū in iudicio esse publicum, subiungit: Et per hoc infero q̄ etiam vbi agitur de incurrenda pœna, vt in casu illius clem. id est, respectu scientium sententiā esse latam, prout dicitur glos. cap. exceptionem. dico istum dici publicè excōmunicatum: & sic isti incurrerent pœnas inflictas cōtra cōmunicantes, vt sepelientes publice excōmunicatum. licet aliter, & minus bene videatur sentire illa glos. scilicet d. cle. hæc ille. Si autē excōicatio esset occulta de facto & de iure, & sepelientes tamen eam scirēt, non inciderent: quia cōstitutio requirit sententiam & publicitatem. ¶ Tertiò quæritur, an requiratur q̄ locus sepulturæ sit benedictus, ad hoc vt locum habeat ista pœna? Et Car. dicit quòd requiritur quòd sit benedictus: quia non dicitur cœmeterium, nisi per benedictionē: arg. c. nemo. de cōse. dist. j. Et idem tenere videtur glo. dicens nō esse locum huic pœnæ, si in campis & locis priuatis aliqui eos sepeliāt: etiam si locus esset contiguus ecclesiæ vel cœmeterio, ex quo non est ad vsum cœmeterii per episcopum benedictus: vt in dicto cap. nemo. Opinio verò tenens contrarium, potest esse vera, quādo locus diu habitus est pro benedicto, licet in veritate non sit be-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nedictus. ¶ Quartò quæritur, an requiratur ꝙ sit benedictus totus? Et dico ꝙ sic, quia dicit Zab. de mẽte Lau. ꝙ religiosi ampliantes cœmeteriũ, si in illa ampliatione sepelierũt, non est locus huic pœnæ, si non est per episcopũ solenniter benedictũ, & si erat per episcopũ dedicatũ: & ampliatũ nõ interueniẽte aliqua solẽnitate, nõ incidũt sepelientes in addito: qa in talibus requiritur deputatio cũ solennitate: vt in auth. de mona. §. illud. Arguit autẽ Lau. ꝙ incidãt: qa ecclesia gaudet immunitate, etiã si non sit dedicata: & cœmeteriũ & ecclesia in talibus pari passu ambulãt. de cõse ecclẽ. cõsuluisti. Vnde sufficit ꝙ de cõsensu episcopi illa pars, cui hęc est addita, deputata erat ad vsum sacrũ, vt dicatur locus religiosus. de relig. do ad hæc. Sed respondet ꝙ hoc ꝓcedit de ecclesia, si ibi fuerunt celebrata diuina, non aliter: vt notatur de immun. eccle. c. fi. & de hoc §. Absolutio. j. Ex quibus videtur ꝙ sepelire in parte addita, sit idẽ quod sepelire in loco prophano: nec tunc esse locũ huic pœnę. quod verũ est qñ hoc cõstat: vt qa' nouiter factũ est. Secus si diu fuit seruatũ: qa totus locus pro cœmeterio
68 habetur. ¶ Quintò † quæritur, an interdictus, sed nõ nominatim, possit sepeliri in cœmeterio? Et dicit gl. ꝙ sic. dum modo locus nõ sit interdictus. quod Stepha. verũ dicit, nisi qñ Pro certo sciretur, eum tale qd fecisse, propter qđ erat interdictus: qa talis etiã in cœmeterio sepeliri nõ debet. Pro gl. tamen videtur facere quod dicit Lau. vt nõ sufficiat ad hanc pœnã notoriũ facti, nisi adsit ista qualitas nominatim, s. in denuntiatione nominatim specialiter vel expresse. Sed primum est verius: vt j. Nominatim. ¶ Sextò quæritur, quid dicendũ si quis sepeliat publicè excõicatum, interdictum nominatim, & manifestũ vsurariũ tempore interdicti. Et dicit Pau. ꝙ talis est ligatus quadruplici excommunicatione. Et addit Io. And. ꝙ de omnibus debet satisfacere, & ab omnibus absolui. ¶ Septimò quęritur quid si sepeliens ignorabat istum esse publicè excõmunicatũ, nominatim interdictũ, vel manifestũ vsurarium? Et dicit glo. ꝙ non incidit: quia constitutio scientiã requirit & temeritatem, vt dictum est. imò dicit Lau. ꝙ non incidit qui hoc facit ignorãs ius, si ei illud licet ignorare. Et idem tenet in effectu gloss. & Pau. & Zen. qui videntur velle ꝙ in hoc casu iuris error simpliciter excusat: qa iuris error excusat à dolo. ff. de abig. l. j. ¶ Octauò † quæritur, quare dicitur in casibus nõ cõcessis à iure? Et dicit gl. hoc dici propter clericos, qui seruauerũt interdictũ, quibus conceditur eo tẽpore sepultura cum silentio & absq; campanarũ pulsatione: & propter priuilegia toscirca cõfratres. In quatuor verò festiuitatibus, in quibus eo tẽpore celebrari potest alta voce, nõ putãt mortuos posse sepeliri: vt de priuile. cum & plantare. licet multoties fuerit contrariũ obseruatũ: idẽ Pau. & Zen. sed vide j. Interdictũ. v. §. ij. parti. iiij. ¶ No-
70 nò † queritur quid de portãtibus ad sepulcrũ, & comitantibus ad illud, & fabricãtibus, & fodientibus, vel aperientibus illud, aut de prelatis, clericis, vel ministris ecclesiarũ, in quarũ cœmeteriis sepeliuntur, qui hoc non prohibẽt. sed patiuntur, aut de portãtibus cruces & cereos. Glo. quidem ad partes arguit: sed non determinat. Pau. verò tenet ꝙ ligantur solùm tumulo imponentes, & sepeliri facientes vel mandantes: non autẽ dicentes officium, quia non sunt sepelientes, quos litera punire videtur. Sum. verò Ang. tenet ꝙ solùm imponentes tumulo, & mandantes, & præstantes authoritatẽ, & prælati non prohibentes dolosè & officiales secundum morem sepulturæ. Stephanus autem ꝙ omnes prædicti & etiã cõmitantes causa honoris. Et idem tenet Ioan. Gald. de cen. ecclesiastica, sicum diuino officio sepultus, est nominatim interdictus, vel etiã non nominatim, sed tempore interdicti in casu à iure non cõcesso: qa, inquit, hoc casu sunt omnes participes criminis, siue cooperantes. ad quod de sen. exc. nuper. ¶ Decimò quid de sepelientibus in loco cœmeteriato sine officio clericorũ? Et dico ꝙ secundũ Pau. ligantur. Sed Ioan. Cal. dicit ꝙ licet sit tutius dicere istos ligari, tamen oppositũ est verum, scili cet ꝙ hac pœna nõ ligantur: sed tamen puniri possunt pœna arbitraria, eo ꝙ generalem prohibitionẽ cõtemnere vidẽtur. iij. q. iiij. Engeltrudam. & hoc tene: quia cõstitutio est pœnalis. ¶ Vndecimò, quid si clerici super funus officium sepulturæ dicũt, & deinde illud in cœmeterio non reponũt, sed in loco secreto? Et dicit Io. Cal. ꝙ ligãtur: qa aliàs sic cõtinuè fieret durãte interdicto: & cõsequẽter Clemẽtina ista esset ludibrio. Dicta autẽ de interdictis, applicari possũt ad manifestos vsurarios & publicè excõicatos. ¶ Duodecimò quid de clericis officialibus portãtibus cruces ac cereos associãtibꝰ & portãtibus feretrũ ac si ibi esset alicuius prędictorũ cadauer: cũ tũ ibi realiter non sit? Et dicit Lau. & Ridol in trac. de vsur. idem iudicandũ esse, ac si
71 esset. ¶ Decimotertiò † quid si in vsurario manifesto appareant signa cõtritionis, & iubet satisfieri de vsuris: & post eius mortẽ præstatur cautio ab hæredib. de restituẽdo? Et dicit gl. & Io. de Lig. ꝙ cautio valet vt sepeliri possit: licet non vt recõualescat testamentũ, quod ab initio nullũ fuit ex persona testantis: & si factũ fuit antequã esset vsurarius manifestus, per sequens delictũ infirmatur, secundũ Pan. Si autẽ dicta signa non apparent, hæredum cautio non sufficeret, cũ deceſserit in mortali. Et de hoc j. Restitutio. ix.
72 ¶ Trigesima sexta † est in cle. j. de deci. vbi excõmunicantur omnes religiosi administrationẽ vel beneficia non habentes, qui noualium aut alias decimas ecclesiis debitas, & ad eos nõ spectãtes, sibi vsurpare pręsumũt: seu qui de animalibus familiarium aut pastorũ suorum vel aliorum animalium immiscentiũ eorũ gregibus, aut qui de animalibus, quæ in fraudem ecclesiarum emunt, empta vẽditoribus vel aliis ab ipsis emẽda tradunt, seu qui de terris, quas tradunt aliis excolẽdas, decimas soluere nõ permittunt, aut prohibent: si post requisitionẽ factam ab eis, quorum interest, nõ destiterint intra mensem: vel si de his quæ contra præmissa vsurpare vel retinere præsumpserint, intra duos mẽses ecclesiis damnificatis emẽdam non fecerint competentem: nec debẽt absolui, nisi antè satisfactionẽ condignam fecerint. Ligat autẽ hæc pœna etiã fœminas religiosas secundum glos. Cistercienses & Hospitalarios: non autem ligat scholares clericos aut laicos. Sum. verò. Ros. dicit ꝙ ligat etiam religiosum translatum ad ecclesiam secularẽ: quod est falsum, quando habet administrationẽ, id est, dispensationem temporalium, vel beneficium. Religiosi autem habentes administrationem vel beneficium in prędictis non incurrunt excommunicationem, vel suspentionem ab officiis, administrationibus & beneficiis: vt dicitur in textu.
¶ Primò verò quæritur, quid de decimis debitis, non ecclesiis, sed priuato ex feudo vel priuilegio? Et dicit ibi glossa non esse locũ huic pœnæ. ¶ Secundò quæritur quid si prędicti nõ prohibeant aliis, & tamen ipsi decimas nõ soluãt, cum debeant? Et dicit glo. Pau. & Zenze. quòd non ligantur, aliàs essent peioris conditionis quàm laici decimas nõ soluentes. ¶ Tertiò, à quibus officiis intelligũtur suspensi, qui habent administrationem vel beneficium. Et glossa nõ videtur determinare: Paulus verò intelligit de diuinis, & similiter Stepha. Vel potest intelligi de temporalibus, quæ in fraudem ecclesiarum emunt, empta vẽditoribus vel sunt procurationes castaldionatus, quãdo habẽt temporalia solùm, vel administrationẽ temporalium. Et no. secundum gl. ꝙ sic suspẽsi indigent absolutione: quia de satisfactione dubitari posset. Secus autẽ secundũ Inn. in suspẽsis ad tẽpus determinatũ, puta mẽsem vel annũ. Addit tamẽ gl.
73 satis se credere ꝙ sufficiat iudicis declaratio super satisfactione sine alia absolutione. ¶ † Trigesima septima est in cle. j. de sta. mon. vbi excõicãtur omnes monachi & canonici regulares administrationẽ aliquã nõ habentes, qui sine licentia speciali suorũ prælatorũ se trãsferunt ad curias principũ, vt damnũ aliquod suis prælatis aut monasteriis inferant. Vbi notandũ est ꝙ secundũ gl. & Car. ad incurrendũ hanc pœnã duo requirũtur. Primo, ꝙ curiam intrauerint: nec sufficeit exiuisse clausturũ. Secundò, vt intrauerint causa dãnificandi, licet nõ requiratur ꝙ damnũ intulerint: licentiã verò habere vel nõ habere, secundũ gl. nõ est ponderandum. Vnde secundũ illã, intrantes curiã hac de causa cũ licentia sui prælati incidũt. hæc ex gl. Nec obstat si in dicta cõstitutione fiat mẽtio de administratione & licẽtia: quia ꝙ sine prædicta pœna poterũt monachi sine licentia arma sumere, si aliis remediis sibi prouidere nõ possunt. xj. q. iij. Iulianus. ¶ Quartò, quid si monachus arma teneat quidẽ in monasterio, sed nõ in suo? Et dico vt patet ex textu in verbo, infra. id est intra, ꝙ ea tenens extra nõ incidit. quod Laur. dicit verum, etiã si ea teneat in monasterio alio, licet hoc ei nõ liceat: vt in c. clerici. de vi. & ho. cler. ¶ Quintò, quid si ad clausturũ veniat cũ armis, sed nõ animo tenẽdi? Et dico secundũ gl. ꝙ nõ incidit: quia nõ dicitur tenere cum effectu. Et idẽ sentit Pau. & Zen. per verbum tenere, quod notat tẽporis cõtinuationẽ. ¶ Sextò, quid si monachus arma teneat nõ ad vsum pugnæ, sed ad aliũ, puta gladium ma
gnum ad vsum coquinæ? Et dicit Pau. nõ esse locum huic Pœnæ: ecõtra verò. putat esse locũ si teneat ad vsum pugnæ ea quæ cõiter arma nõ dicũtur: vt lapides, & fustes: quod Archid. recitat & tenet. Sũ. Ros. & Ang. sed nõ est ratio similis: quia odia restringi, fauores autem cõuenit ampliari. de

reg. iur. lib. vj. Vnde Zen. & Zab. verius sentiunt oppositũ: alioquin cũ hic prohibeantur arma etiã defensionis, habẽs baculũ aut lapides ad portam ad arcendum latrones, incide ret: quod durũ est, licet Pau. hoc concedat. ¶ † Trigesima- 74
noña est in cle. attendentes. de sta. mo. vbi excõicantur impedientes visitatores monialiũ quarumcunq;, etiã canonicarum regulariũ, in his, quæ pertinent ad officiũ visitationis earũ. ¶ Primò verò quæritur, qui sint isti visitatores. Et dico secundũ tex. simul & gl. ꝙ monasteria nõ exempta vi sitat ordinarius loci propria authoritate: exẽpta verò, quæ superiorẽ non habent aliũ à Papa, visitare authoritate apostolica: vt hic dicitur in tex. exempta vero habẽtia aliũ superiorem, vt quæ sunt ordinũ exemptorũ, puta Cistercien. & camaldulen. & similiũ, visitãt eorũ prælati: & si subsint monasteriis aliis monialiũ, maior prælata, si clausurã exire nõ potest, secundũ Arch. visitabit per aliũ. xj. q. j. episcopũ. Possunt tamen ordinarii hanc visitationẽ alteri delegare: vt dicit Card. per gl. notabilem in c. fi. de offi. ordi. & per c. fi. de off. deleg. §. his autẽ. à contrario: quia sibi prohibetur delegare is, cui committitur ꝙ personaliter visitet. ¶ Secundò, quot requirũtur ad incidendũ in hanc pœnam? Et dico ꝙ tria secundũ Card. ¶ Primò, ꝙ impedimentũ effectualiter præstetur. ¶ Secundo, ꝙ monitiõ ad desistendũ fiat per visitantem: singularis autẽ vel alterius personæ nõ sufficeret.
¶ Tertiò, ꝙ monitio non præcedat impedimentum: aliàs nõ ligarentur ista pœna, vt etiã dicit Io. And. contra prælatos scribentes monialibus vt se præparent visitationi: vt in eisdẽ literis facientes monitionẽ vt nullus impediat: sufficit tamẽ secundũ Cardi. monitio vnica, ex quo loquitur in singulari, & generalis: quia quando, inquit, iura requirunt monitionẽ, & non fit expressa mentio ꝙ fiat nominatim, sufficit generalis. ¶ Quadragesima est in cle. j. de reli. do. 75
vel assumptũ sectantes, & religiosi fouentes eas in illo statu, seu ad illũ assumendum dantes auxilium, consiliũ, vel fauorem vllo modo, id est, directè vel indirectè. Sunt autem vel fuerunt Beguinæ, vt dicitur in tex. quædã mulieres nulli promittentes obedientiã, nec propriis renuntiantes, nec aliquã regulam approbatã profitentes, habentes tamen habitũ, qui dicebatur Beguinarũ, de summa trinitate aliquã do disputantes, & prædicantes circa articulos fidei & ecclesiæ sacramenta, opiniones fidei catholicæ cõtrarias inducẽtes, & simplices decipiẽtes. quarũ status, secundũ Pau. ideo reprobatur: quia videtur noua religio sine licentia sedis apostolicæ cõstituta. Ex quo infert ꝙ etiã si propriis renuntiarent, ex hoc nõ essent approbatæ, cũ regulam nõ habeãt approbatã. de relig. do. c. j. lib. vj. Vnde Beguinarũ nomine sorores tertii ordinis beati Dominici aut Francisci non comprehenduntur, cũ habeant regulã vel modum viuendi approbatũ: nec mulieres fideles, quæ promissa, aut nõ promissa cõtinentia in suis hospitiis honestè cõuersantes pœnitentiã agunt: vt patet in tex. etiam si vtantur habitu similibus habitui Beguinarũ, secundum Francisc. nec & hoc sunt Beguinæ, ex quo, inquit, cũ eis nõ congregantur. ¶ † Quæ 76
dragesima prima est in cle. vnica, de consan. & affi. vbi excõmunicantur primò omnes sciẽtes cõtrahẽtes matrimoniũ in gradibus cõsanguinitatis vel affinitatis prohibitis: & omnes cõtrahẽtes cũ monialibus, & omnes religiosi, id est, tacitè vel expressè profitẽtes religionẽ approbatã, secundum glo. vel moniales aut clerici in sacris cõstituti cõtrahentes cũ quibuscũq;. ¶ Primò verò quæritur, qui ligẽtur hac pœna vel non ligentur? Et dico ꝙ ligãtur omnes cõtrahentes per verba de præsenti in sex casibus prædictis, sciẽter & il-

Universidad de Deusto
Biblioteca

licite: etiam si non consummauerint, secundum glos. Non ligantur verò cõtrahentes licitè, id est, ex Papæ dispensatione, quia tunc cessat culpa, & cõsequenter pœna. de constit. c. ij. Nec cõtrahentes ignoranter ignorantia facti probabili nõ affectata. vt dicit glo. ligantur tamen si factũ sciẽtes, ius ignorabant. de reg. iur. ignorantia. lib. vj. & si alter
77 solus sciebat, solus ligatur. Nec †cõtrahentes extra dictos sex casus: puta cũ habente maritum, vel cũ Iudæa, vel Pagana, vel cognata specialiter vel legaliter: vel contra impedimentum publicæ honestatis: quia, vt dicit glo. licet non teneat matrimonium, tamen nõ est locus huic pœnæ, quæ in his casibus. & similibus nõ est expressa. ¶ Secundò, quid si ignoranter quis contraxit, sed superueniente scientia cohabitat? Et dicit Io. And. istum nõ incidere: quia ista constitutio nõ punit cohabitationẽ vel incestum, sed contractum. quod probatur ex hoc q̃ sine iudicio ecclesiæ ab illa diuertere nõ posset, licet mortaliter peccet cognoscendo. Et cõsentit Card. nisi de nouo contrahat Pau. verò dicit q̃ si cohabitat ei talis affectu maritali, incurrit hanc pœnã: cũ videatur ex nouo cõsensu cum ea cõtrahere: si verò ex primo, nõ incurrit. hæc ille. Sed ista duo dicta nõ repugnant: quia stant in hoc q̃ iste incidit, si postquã sciuit explicitè, aut virualiter cõtrahit. ¶ Tertiò, quid si cõtraxit cum ea, quã credebat cõsanguineã, affinem, vel monialẽ, cũ in veritate nõ esset? Et gl. te remittit ad notata in c. si verò. de sen. excõ. el ij. & in c. in audiẽtia. ex quibus capitulis trahi põt q̃ non ligatur. ¶ Quartò, quid si post contractũ remouea-
78 tur impedimentũ, ãne talis erit absolutus? Et dicit Paul. q̃ aut remouetur per dispensationẽ Papæ, aut per cõstitutionem reuocatoriã. Si per dispensationem, verba inspiciẽda sunt: quia si tolluit impedimẽtum, etiã quo ad pœnam præteritã, nõ est alia absolutio necessaria: aliàs secus. Si verò per constitutionẽ reuocatoriã: aut illa vult constitutionem excõicationis fulminatoriã haberi pro infecta: & sic non egebit absolutione. aut reuocat tantùm: & sic indige-
78 bit absolutione. ¶ †Quintò, an coactus ad cõtrahendũ incidat in hanc pœnã? Et dicit Io. And. q̃ nõ, loquẽdo de coactione absoluta: de conditionali verò licet tali quæ cadere debuerat in constantẽ virũ, videtur ligari per decretalem, sacris. de his quæ vi, me. sed cũ nõ sit matrimoniũ deficiente consensu, de æquitate videtur talis nõ ligari. & idẽ dicit Pau. de quo vide suprà Excõmunicatio v. §. vlti. dub. x iiij. ¶ Sextò, quid si quis cõtrahat sponsalia tantũ? Et dicit glo. Stepha. & Paul. q̃ talis non ligatur hac pœna, nisi sequatur copula carnalis: quæ cũ inducat præsumptã voluntatẽ matrimonii. de sponsis qui. inducit etiam pœnam. Et ratio est: quia cũ istud sit pœnale, restringendum est: vt sic verba non extendãtur, maximè ad minus delictũ. de reg. iu. in pœnis. lib. vj. ¶ Septimò, quid si quis cõtrahat cũ impubere? Et dicit Card. & Lau. ibi, q̃ nõ incidit: quia sponsalia potius isti contrahunt iuris interpretatione, quàm matrimonium. c. vnico. de spõ. impu. lib. vj. & idem dicit Sum. Ang. de contrahente cũ furiosa: quod verũ non est si habeat lucida interualla: quia veraciter est matrimoniũ. ar. iij. q. viij. iudi-
79 cas. vij. c. j. quãuis triste. ¶ †Octauò, quid de sacerdote vel alio, qui verba matrimonii profert inter istos sic cõtrahentes: & de omnibus cooperãtibus & cõsentientibus. an ligẽtur omnes nẽcne? Et dico q̃ potest quis quadrupliciter participare. vel cõitare in crimine isto. Primò, quantũ ad illũ actum tantùm, propter quem excõmunicatio incurritur: & talis nõ ligatur: vt tenet Pan. in c. nuper. & in c. si cõcubinæ. de sent. excom. vbi dicit q̃ ad talem excõmunicationẽ incurrendam, scilicet ratione participii, non sufficit communicatio in illo actu, per quem excõmunicatio incurritur. Secundò, non solùm cõmunicando, sed etiam impendendo auxiliũ, cõsilium, vel fauorẽ ad huiusmodi crimen perpetrandũ: & talis ligatur: vt tenet idẽ in d. c. nuper. quia faciẽtẽ & consentientem par pœna cõstringere debet: vt in d. c. nuper. Tertiò prẽbendo consiliũ, auxiliũ, vel fauorẽ ad crimen perpetratũ: puta suadẽdo q̃ â tali matrimonio nõ recedat: & talis etiã ligatur, vt ibidẽ tenet. Quartò mãdando vel præstãdo authoritatẽ: & talis plus ligatur quàm alii cõtrahẽtes: & videtur esse casus in c. mulieres. de sent. excõ. ibi: authoritate vel mãdato. Vnde & gl. in c. j. de offic. dele. dicit q̃ cũ sit quadruplex cõsensus, scilicet negligentiæ, cõsilii, cooperationis, & authoritatis, seu defensionis, dans authoritatẽ vel mandãs, plus peccat. Igitur si sacerdos vel alius solùm participat in tali actu, nõ impediẽdo consilium auxiliũ, vel fauorem ante factũ, aut post, nõ ligatur: & idẽ est de interessentibus. Si verò prædicta impendũt ante factũ vel post, ligantur, si cõtrahentes aliàs hoc nõ erant facturi, secundũ vnam opinionem, vel indifferenter secundũ aliam. de quo §. Excõmunicatio viij. §. ij. dub. j. De parentibus verò idẽ est dicendũ: quanuis ferè semper cõsentiãt, & præstent authoritatem, & cõsequenter ligentur. ¶ †No 80
nõ, quare post excõmunicationem contrahentiũ cum monialibus etiã ipsæ contrahentes excommunicentur, cũ fanis constaret eas esse ligatas ratione participii in crimine? Et dicit Pau. ideo esse, quia nõ semper ligantur hac ratione: vt si cõtrahant cum ignorãte, qui scilicet nõ ligatur: vel dic q̃ participans cũ crimino so, tunc ligatur cũ participat post latã sententiã, vt in c. si concubinæ. de sent. excõ. quod non est hic: sed participatur in actu, pro quo quis ligatur. Vel dic q̃ licet participans in crimine criminoso sit excõmunicatus: nõ tamen participans in actu illo, pro quo alter ligatur: aliàs superflue adderetur hæc litera: quoniã nõ distinguit an monialis cõtrahat cũ ignorante vel sciente: cũ ex parte eius ignorãtia prætendi nõ possit. Facit de sent. excom. contingit. el j. vbi participans in actu pro quo alter excõmunicatus est, mãdatur excõmunicari. hæc Pau. ¶ De cimò, quare in religiosis & monialibus & clericis existentibus in sacris, i. in subdiaconatu, vt supra, nõ repetitur scienter. & dicit Ioan. And. ideo esse, quia in tali proprio facto non cadit probabilis ignorantia: vbi verò esset ignorantia probabilis, vt in ordinato ad sacros in amentia vel dormitione, vel intra paupertatẽ putat non esse locũ huic pœnæ. ¶ †Quadragesima secunda est in Clem. nolentes. de hære. si vbi excõmunicantur omnes inquisitores, seu commissarii ipsorũ vel episcoporũ super hæresi deputati, qui prætextu officii inquisitionis quocũq; modo illicito pecuniam extorqueãtab aliquibus: vel scienter attentãt ecclesiatũ bona ob delictum clericorũ ecclesiæ fisco applicare: & secundũ Ioan. And. multo magis sibiipsis vel fisco. seculari: cui ipso iure applicata sunt bona laicorũ damnatorum de hæresi absolui non possunt tales præterquam in mortis articulo, donec illis, à quibus sic extorserint pecuniã plenè satisfecerint, nullis priuilegiis, pactis, aut remissiõibus super hoc valituris. Sed intellige secundum Io. And. si habent vnde aliàs paupertas excusat: extra de vsur. cum tu. ¶ Primò vero not. secundum Ioa. And. & Card. q̃ hæc pœna episcopi non ligãtur, nec inquisitores & cõmissarii, secundum Ioã. And. si extorqueant quædã, sed non dicto prætextu. Et per cõmissarios intellige vicarios & substitutos, secundum Io. And. ¶ Secundò no. q̃ prædicti applicare nõ possunt ea bona ecclesiarũ iuste aut iniuste procedentes: de bonis tamen clericorũ propriis secundũ Ioã. And. nõ prohibet ecclesia.

Tertiò

¶ Tertiò nõ. secundũ Ioan. And. & Car. q̃ nomine pecuniæ intelligitur large omne æstimiabile. j. q. iij. totũ. & fa-
82 cit lex j. C. de const. pecu. ¶ Quadragesimatertia † est in cle. vnica. de vsur. vbi excõicantur Potestates, capitanei, rectores, consules, iudices, cõsiliarii, aut alii quiuis officiales quarumcunq; cõitatum, qui faciũt statuta, scribũt vel dictãt, q̃ vsuræ soluantur, aut q̃ solutæ non restituantur cũ repetuntur: vel qui sciẽter secundũ illa iudicare præsumpserint: vel qui ea hactenus edicta de libris cõitatum ipsarum intra tres menses nõ deleuerint, si habẽt potestatẽ super hoc, scilicet tam de facto quàm de iure, secundũ Car. & gl. & Pan. aut si ipsa statuta aut cõsuetudines habẽtes illorũ effectum quoquo modo præsumpserint obseruare. ¶ Primò verò quæritur, qui nõ ligentur hac sententia? Et dico secũdum Pau. q̃ non ligatur officialis qui nõ scribit vel dictat vt officialis: similiter nec ligãtur alii à prædictis nõ expresse seruantes talia statuta, secundũ Car. & Ioã. And. & Pau. similiter nec scribẽtes iudicata secundũ illa, siue sententiã conformem statutis, secũdũ Pan. quia ista cõstitutio est pœnalis: & cõsequenter nõ extenditur ad personas in ea nõ expressas. arg. de reg. iur. in pœnis. lib. vj. Sed intellige, nisi tales scribẽtes essent officiales, & in sententia poneretur tenor statuti: quia tũc forte ligarentur: quãuis dici possit q̃
83 non ligantur omnes ea scribẽtes: sed scribẽtes ea in libris cõitatum. ¶ Secundò † quæritur an ligentur hac pœna illi qui statuũt q̃ subditi sui pro vsuris recipere nõ possint in anno vltra duos solidos pro libra? Et dicit Dire. lib. iij q̃
84 q. iij. c. j. & xxxj. q. j. hac ratione. ¶ Tertiò † quæritur de rege Aragoniæ & officialibus eius, qui leuant magnũ tributum à Iudæis propter vsuras, quas permittũt, an ligentur, si impediãtur propter istas repetitiones ab ipsis Iudæis. Et dicit Dire. vbi suprà, q̃ idẽ Lau. & Zabarel. in d. cle. & generaliter omnes domini, qui cũ Iudæis vsuras exercẽtibus pacta faciũt, ligantur hac pœna, secundũ Car. & Lau. sicut qui faciũt pacta cum Christianis vsurariis, maximè si vsuræ exigãtur à Christianis. ¶ Quartò quid de statuto Bergomensiũ vt dicitur, quo scilicet, reperentes vsuras in foro ecclesiastico, per Potestatẽ coguntur mutuare vsurario tantam pecuniã & tanto tempore, quantã & quanto tenuerant pecuniã vsurariã? Et dicit glo. hoc statutũ non valere. Pau.
85 verò dicit hoc statuentes, hac pœna ligari. ¶ Quadragesimaquarta † est in cle. cupientes. de pœ. vbi excõicantur omnes religiosi mendicantes, qui sine licentia papæ loca de nouo accipiunt ad habitandũ, vel recepta hucusq; mutant: vel in alio quouis alienationis titulo transferũt: quam licentiam etiã legati de latere dare nequeunt, secundũ Ge. & Lap. ¶ Primò verò quæritur, qui dicãtur mendicantes? Et dicit gl. Ioan. And. mendicãtes hic dici eos, quibus victum tribuit incerta mendicitas: & qui reditus aut possessiones ex regula vel constitutionibus habere nõ possunt: extra de relig. d. c. vnn. lib. vj. Et cõprehendit iste tex. etiam fœminas, secundũ Lap. & Abba. ¶ Secundò quãdo dicãtur acquirere loca noua? Et dicit Gemi. q̃ quo ad casum huius decretalis de nouo dicitur fieri quod fit post ipsam decretalem. Vnde licet nouũ sit quod fuit, & postea reficitur, tamẽ secundũ Car. non est hic eis prohibitũ loca destructa reficere. quod Pau. limitat verũ si domus corruat, & tamẽ solum eius cõtinue manet in mendicantium dominio: quia tunc nõ ligantur. Secus autem si loca ipsa defierint esse de mendicantiũ dominio, & postea ex nouo iure acquirãtur: quia ligantur. Et per hoc patet q̃ quo ad casum huius decretalis, de quibus ipsi pulsi fuerũt iniustè in Bohemia, Austria, & huiusmodi, possunt ab eisdem nouiter sine ista pœna inhabitari: quia dictorũ conuentuũ dominiũ semper ad eos de
86 iure pertinuit. ¶ Tertiò † an prædicti possint mutare loca acquisita post istud capitulũ, vel alienare sine licentia papæ absq; metu huius excõicationis? Et secundũ mentẽ Ioan. And. videtur dicendũ q̃ sic: quia istã cle. summat sic: Mendicantes nõ possunt acquirere noua loca ad habitandũ, vel antiqua alienare & mutare absq; speciali licẽtia papæ. Lapus etiã, quẽ sequitur Per. de Anch. & Gemi. in c. cũ ex eo. de exc. præla. lib. vj. vbi de ista materia ponitur constitutio Bonifacii, dicit q̃ loca capta ante concilium, de quo ibi fit mentio, dimittere nõ possunt: aliter sunt excõicati per dictam cle. Sed dimittere possunt capta post illud cõcilium. Pro quo facit litera in d. c. cũ ex eo. & in d. cle. verbo, hactenus, id est, vsq; nunc: quia secundũ Papiã hactenus per haspiratũ facit duas partes, scilicet hac & tenus, id est, vsq; nũc. & vt recitat Gemini. hoc de facto accidit Bononiæ: vbi fratres minores de Obseruãtia locũ mutauerũt propter ventos & frigus: & determinatũ fuit hũc tex. locũ non habere quo ad mutationẽ, nisi de locis ante illud concilium acquisitis: vnde necessaria nõ erat noua licẽtia quo ad dimissionem: quo ad habitandũ verò de nouo iam habuerãt. Igitur in duobus casibus locũ habet iste tex. Primò in noua habitatione. Secundò in dimissione vel alienatione habitorũ ante dictum capitulũ, etiã si fiat vt alia loca quærantur ad habitandũ. ¶ Quartò an prædicti augmentare possint loca iam capta? Et dicit Lap. consil. clxxxviij. q̃ sic, sine pœna prædicta. pro quo facit c. fi. de concess. præb. lib. vj. & c. consuluit. de Iudæ. & cle. j. de sup. neg. præla. quia aliud est de nouo capere, aliud augmẽtare. & præterea hic nõ accipitur locus, vt in l. locus. ff. de verb. sign. sed pro alio loco diuerso pluraliter: propter augmentationẽ autem nõ dicuntur habere duo loca. ¶ Quintò quid si inter locũ licitè habitum & additamentũ factũ mediet riuulus aut strata, & fit pons, vel subterranea via, quibus transitur hinc inde? Et dico secundum mentẽ Lapi, & Gemi. in d. c. cũ ex eo. hoc nõ esse illicitũ, nec hic esse duo loca. sed vnũ, maximè quandiu viuitur ibi sub vno prælato immediato. Et facit pro hoc, quia is, qui prohibitus est acquirere nouũ ius in re aliqua, nõ dicitur venire cõtra prohibitionẽ, licet post illam pristi
87 num ius augmẽtet: vt in c. fi. ij. responso. de cõcess. præben. lib. vj. ¶ Ex † his autẽ infert Sum. Ros. posse teneri q̃ augmentantes datia nõ videntur imponere noua. quod verũ est quidẽ, si nouũ dicatur quod est nouũ ex toto: nõ autem de nouo si ex parte. phibet autẽ lex imponere noua ex toto & ex pte: qa de pari militat rõ legis in vtrisq;, vt dictũ est §. Excõicatio. vij. excõicatione xix. Rõ autẽ huius cle. nõ est par in loco nouo ex toto & ex pte: vt de se patet: cùm ipsa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde non est simile: nec iuta, quæ allegat, probãt eius propositum, vt patet intuenti. ¶ Sextò, quæ sunt ista loca quæ isti nouiter accipere non possunt, Dico vt patet ex text. q̃ sunt loca ad habitandũ. Vnde secundũ gl. in d.c.cũ ex eo. loca aliàs quàm ad habitandũ quæsita, possunt acquirere & mutare, puta domunculas in ciuitatibus aut villulis pro transitu, aut pro infirmis & debilibus recreãdis. Imò dicit Ioan. Andr. q̃ loca pro eremitica vita ducenda nõ sunt hic prohibita, id est, quæ multùm distãt ab hominũ habitatione. Et ratio, quia propter talia nõ eueniunt dicta scandala. Imò fratres prædicatores in locis sibi concessis ædificare possunt ecclesias, oratoria, & alia ædificia pro suis vsibus per priuilegiũ Alexandri, vt refert Arch. nec vlli de ordinibus paupertatis licet oratoriũ vel ecclesiam construere seu constructã recipere iuxta ecclesias prædicatorũ & oratoria eorum intra spatium centum quadraginta cannarũ: & si secus factũ fuerit, dirimatur secundũ priuilegiũ Clementis: quia pleriq; habẽt circa hoc etiã multa priuilegia. ¶ Quadragesimaquinta † est in eadẽ cle. cupientes, de pœ. vbi excõicantur omnes religiosi, qui aliqua proferre præsumunt in sermonibus suis, vel alibi ea intentione vt à solutione decimarũ debitarũ ecclesiis retrahant audientes. Et secundum gl. ligat hæc pœna religiosos mendicantes & nõ mendicantes: nõ autem clericos seculares aut laicos: sed ad eam incurrendã, vt ex text. colligunt doctores, tria requiruntur: & primò q̃ prædicta dicant intentione retrahendi. Secundò q̃ decimæ à quibus retrahere intendunt, sint debitæ ecclesiis: non autem priuatis personis ratione priuilegii vel antiqui feudi. Tertiò q̃ dicant personis audientibus, quæ eas ex debito soluere tenẽtur: & vno horũ deficiente, non
89 ligat. ¶ Quadragesimasexta † est in eadem cle. vbi excõicantur omnes religiosi, qui prædicare præsumpserint negligentia non purgata de conscientia facienda circa decimas confitentibus sibi nõ soluentibus vt soluant. quod secundum Pau. & Pet. de Ancha. intelligẽ si à prælatis ecclesiarũ fuerint requisiti vt hoc faciant. Et si quis velit intelligere simpliciter, etiã si nõ fuerint requisiti, secundũ Arch. conscientiam facere principalibus domus, qui habent soluere: & hoc modo q̃ dent totũ vbi consueuit dari totũ: & partẽ vbi pars: vbi verò nihil sũt dare parati si exigeretur. Ista tamen sententia & præcedens nõ ligat religiosos, qui decimas percipiũt: & circa hoc delinquere nõ solent: vt dicit glo. in d.cle. vide 3. Decimæ §. iij. in fi. ¶ Primò verò no. est q̃ ibi præcipitur religiosis sub interminatione maledictionis æternæ q̃ in prima dominica, quarta, & vltima quadragesimæ, & in festis Ascẽsionis Domini, Pentecostes, natiuitatis beati Ioãnis Baptistæ, Assumptionis, & natiuitatis beatæ Virginis Mariæ quoties prædicabũt populis, si à prælatis ecclesiarũ aut eorũ vicariis vel loca tenentibus eorundem fuerint requisiti audientes expressẽ de solutione decimarũ informent. Et secundò præcipitur eisdẽ q̃ requisiti à prædictis conscientiã faciant illis, quorũ confessiones audiũt q̃ decimas soluere nõ omittant. q̃ si post talem requisitionem sciẽter posuerint confitentibus conscientiã facere de huiusmodi decimis soluendis, tandiu ab officio prædicationis ipso facto sunt suspensi, donec cõfitentibus ipsis conscientiã non fecerint si hoc ipsum sibi dicendi cõmodè habuerint facultatẽ. Et ideo hoc non facientes interim prædicando sunt excõicati ipso facto. ¶ Secundò no. est q̃ secundũ gl dum prædicant vel sermocinantur clericis, nõ videtur adstringi: & idem intellige si requirantur in aliis temporibus à prædictis: quia de his solum loquitur text. & idem videtur in prædictis temporibus si actualiter nõ præ-
dicent, nõ in fraudem, sed ex alia causa: quia dicit tempus quãdo prædicabunt. ¶ Tertiò no. est q̃ incommoditas excusat: licet ipsa debeat iudicari arbitrio boni viri, an sit sufficiens nẽne. Vnde dicit Pan. q̃ durante cõmoditate durat suspensio, donec de soluẽdis decimis conscientiã fecerit: qua facta vel incõmoditate superueniẽte cessat suspensio. ¶ Quadragesimaseptima † est in cle. j. de sent. excom. 90 vbi excõicantur omnes religiosi tam exempti quàm non exẽpti cuiuscunq; ordinis & cõditionis, id est, mendicantes. Et non mendicantes: secundũ gl. qui interdictũ impositum authoritate apostolicæ sedis, vel ordinariorũ, quod sciunt matricẽ ecclesiam seruare nõ seruauerint. Et idẽ ibi dicitur de interdictis & cessationibus à diuinis interdictis per prouincialiũ conciliorũ statuta vel ipsorũ authoritate: & in generalibus cessationibus à diuinis ciuitatũ, terrarũ & aliorũ locorũ, quas aliquãdo ex consuetudine, vel aliàs capitula, collegia, vel cõuentus seculariũ vel regulariũ sibi vendicant ecclesiarũ. Non ligat autẽ ista constitutio clericos seculares, secundũ gl. quæ etiã dicit q̃ religiosi intelliguntur scire obseruantiã interdicti à matrice ecclesia, quãdo viderint vel alio sensu corporis perceperint, id est, auditu. quod limita auditu probabili. vnde statim subdit q̃ probabiliter ignorãtes nõ ligantur. Ipsa verò secundũ gl. dicitur obseruare quãdo abstinet animo obseruãdi. Si tamen ipsa seruat, quia ipsa specialiter vel singulariter est interdicta, nõ est locus huic pœnæ, quæ intelligitur de interdicto, ad quod religiosi tenẽtur. ¶ Primò † verò not. est q̃ 91
matrix ecclesia dicitur baptismalis: vel maior loci secundũ Ioã. And. & Pau. quæ dicitur matrix, quia regnat per baptismum. quæ ideo hic exprimitur, quia interdicuntur aliquando loca nõ habentia ecclesiã cathedralẽ, quæ tamen habent matricẽ. Nec refert secundũ Pau. vtrũ matrix ecclesia sit religiosis subiecta, quo ad reliqua temporalia vel spiritualia, aut nõ subiecta: & idẽ virtualiter, licet obscurius, dicit Io. And. siue gl. ¶ Secundò no. q̃ secundũ gl. intelligitur hæc constitutio etiã de interdicto posito à iure. Vnde secundum Pau. vt sit locus huic pœnæ, requiritur interdictũ esse positũ authoritate papæ: quod est si hat per eius delegatũ. de præben. si apostolicæ. li. vj. vel q̃ sit positũ à iure cõi vel per ordinarium vel conciliũ prouinciale: vel quod per ipsum vel aliũ ad quẽ spectat ex cõsuetudine. s. vel aliàs fiat cessatio à diuinis. per quod videtur q̃ hoc locũ nõ habeat in interdicto posito à singulari persona, quæ hoc posset ex cõsuetudine speciali: cũ talis nõ faciat authoritate apostolica: nec sit ordinarius. Et idẽ videtur in interdicto posito per delegatum ordinarii: quia nõ videtur tũc positum per ordinariũ. 92
¶ Sed † aduerte q̃ ex consuetudine persona singularis hãbere potest iurisdictionẽ ordinariã: extra de fo. cõpe. cum cõtingat. quo casu locus esset huic pœnæ: quia text. nõ loquitur de interdicto posito à diœcesano. nam solus episcopus intelligeretur. de vi. & ho. cle. c. vnico. lib. vj. sed loquitur de legato ab ordinario: & sic sufficit si habet iurisdictionem ordinariã. Itẽ dic de legato ordinarii q̃ si habet speciale mãdatũ ad interdicendũ, est locus huic pœnæ: quia tunc potius est minister quàm delegatus. de offic. delega. c. fi. & ipse cõmittẽs facere dicitur. Vnde & Pius ij. in extrauagãte quadã, quæ incipit, Sciẽs inimicus. dicit q̃ si interdictum emanat à sedibus apostolica inferioribus & earũ cõmissariis, obligãtur fratres minores, & eadẽ ratione alii cõforma-
ti ecclesiæ matrici. & intellige si cõmissarii habent speciale mãdatũ. ¶ Tertiò not. q̃ si in loco aliquo nõ sit ecclesia cathedralis aliqua aut matrix, quia forte est in alio loco, vel vbi sunt plures æqualiter suis parochianis baptismã & alia
sacra-

sacramenta ministrantes: distinguendum est secundũ Pau. quia si omnes illæ seruãt locus est huic pœnæ: nõ autem si seruant aliqua & aliqua non: sicut esset si in tali loco nõ esset nisi vna ecclesia religiosorũ nõ seruãtiũ. & idem sentit glo. ¶ Quartò quid si vacat ecclesia cathedralis, & pars capituli seruat interdictũ: pars verò non seruat? Dico secũdũ murorũ ambitu comprehensa: vnde ex quo in ea continuè celebratur ianuis apertis &c. siue per prælatum, siue per capitulum totũ, siue per partẽ siue per aliquos clericos ecclesiæ, non est locus huic pœnæ. Sed addit Pau. q̃ si in matrice ecclesia celebraturab aliquibus extraneis inuitis prælatis
93 & capitulis: nihilominus est locus huic pœnæ. ¶ † Quintò no. secundũ Pau. q̃ interdicta prouincia vel diœcesi si in aliquibus ciuitatibus aut castris matrix ecclesia seruat interdictum, in aliquibus non, locus erit pœnæ in illis locis in
94 quibus seruatur, nõ autẽ in aliis. ¶ † Sextò no. q̃ gl. quærit an quo ad interdictum prouinciæ dicetur ecclesia metropolitona matrix: ita q̃ illa seruãte interdictum, religiosi totius prouinciæ sciẽter nõ seruãtes, ligati sint hac pœna? Et dicit q̃ non, per tex. dicentẽ, cathedralẽ vel matricem loci: quia constat quòd metropolitana ecclesia pone Rauennas nõ est matrix vel cathedralis ciuitatis Bono. vel Mutinen. de offi. ord. pastoralis. ix. q. iij. si autem. & c. nullus. & consequenter ligabũtur soli religiosi diœcesis Rauennæ. Et idẽ virtualiter sentit Pau. dicens q̃ interdicta metropolitana ecclesia, non intelligitur interdicta matrix. intellige, scilicet per totã prouinciã: sed solũ vbi metropolitana est matrix. ¶ Septimò not. q̃ si matrix ecclesia interdictũ nõ seruat, non tenentur etiam religiosi non seruare secundũ gl. quia tex. non dicit q̃ in non obseruando se conformẽt: qa hæc constitutio addere intendit, non minuere ad obseruãtiam interdictorum. & argumentũ à cõtrario sensu cessãt vbi illius seruãti contrarium reperitur in iure: vt in gl. vltima. de elect. publicato. nec contrariorum est eadem disciplina, vbi mens & verba resistunt de verb. signi. c. fin. Excessus ergo clericorum matricis ecclesiæ non dabit religiosis materiam delinquendi. hæc gl ¶ Octauo no. secundum glo. & Pau. coniunctim quod si sententia interdicti verè ligat, & matrix ecclesia illã nõ obseruat, religiosi nõ seruantes non ligantur hac pœna, sed aliis, quæ habẽtur de excess. prælc. vlti. & de priuil. c. authoritate. & c. episcoporum. li. vj. quia scilicet sunt suspẽsi, & eis interdictus est ingressus ecclesiæ: &, sunt irregulares & ineligibiles actiuè & passiuè. Si antè sententia interdicti verè nõ ligat impediẽte appellatione vel alia nullitate, & matrix ecclesia illã seruat: & religiosi nõ seruãtes ligantur hac pœna, sed non aliis. Quãdo verò tenet, & per ecclesiã matricẽ seruatur, ligãtur vtrique. Quando verò nec tenet nec seruatur, neutri ligantur. hæc ex illis. Si verò in obseruãdo vel nõ obseruãdo episco-
95 pus & capitulum cõtraria mandãt: secũdũ Zenze. prius episcopo obediẽdũ est. ¶ † Quadragesimaoctaua est in extrauagãti Benedicti xj. quæ incipit, non quia. vbi excõicantur ipso facto quicũq; impugnant literas electi in papã etiã antequam coronetur: cũ per ipsam electionẽ canonicè factã sibi ius papatus sit acquisitum, & canonica electione confir-
96 matus sit: & exercere possit officiũ suũ ante coronationẽ: vt xxiij. distinct. in nomine Domini. ¶ † Quadragesimanona est in quadam extrauagan. Nicolai, per quam excommunicantur exponentes in scholis aliter quàm litera dicat, illam clementinã, Exiui de paradiso. vbi exponitur regula beati Francisci. Vnde illa Clemẽtina sola reperitur inglossata. Sed hodie est suspẽsa illa extrauagãs quo ad illã excõ-
municationem per aliam extrauagantem Ioan. xxij. vt dicit Zab. & eius exemplar Archi. dicit se vidisse.

Rursus de Excommunicatione vltimò quantum ad dubia quædam communia prædictis excommunicationibus.

1 *Excommunicatio quotuplex sit. Et quæ ex illis liget, & quæ non, ac qualiter. Et ex cuius non obseruatione quis irregularis effici possit?*

2 *Appellatio interposita non ante, sed post excommunicationem, vel interdictum, aut suspensionẽ ab officio, vel ecclesiæ ingressu, an huiusmodi censurarum effectum tollat?*

3 *Excommunicatus post legitimam appellationem & non ante, an sit vitandus?*

4 *Sententias excommunicationum prædictarum ignorantes, an faciẽdo vel omittendo illud, propter quod excommunicatio imponitur, qua ad Deum & conscientiam ligentur?*

5 *Excommunicationem nunc quis propter executorem factis, id est, propterea quod quis factum aliquod sit executus & adimpleuerit, incurrat? Et id dictus quatuor expedit. Et ibidem quem regulariter ex iudo consilio non teneri.*

6 *Cum dicitur, quòd aliqui absoluendi non sint, nisi prius satisfecerint, vel aliud fecerint: an teneat absolutio ante satisfactionem eius quod mandatur?*

EXCOMMVNICATIO † vltimò quantũ ad dubia quæ 1
dã circa præmissas excõicationes, vt plenius innotescat, sciẽdum est quòd triplex est excõmunicatio, scilicet iusta, iniusta, & nulla, quarũ prima ligat apud Deũ & homines, ideò q̃ semper obseruãda est: tertia verò nec apud Deũ nec apud hoĩnes ligat: ideoq; obseruãda nõ est: & nõ obseruãs irregularis nõ efficitur. quod etiã tripliciter cõtingit. Primò, quãdo aliquid præcipitur quod cõiter vel in suo genere est peccatũ etiã veniale. Secũdò quãdo præcipitur impossibile. Tertio, quãdo pronũtiatur expressẽ cõtra ius scriptũ & de his 3. Excõicatio. ij. in prin. Secũda verò excõmunicatio est media: & ligat quo ad ecclesiã militantẽ, licet non quo ad Deũ. Vnde timẽda, id est, obseruãda est cõmuniter secundũ Doct. xj. q. iij. c. j. vbi dicitur quòd sententia pastoris siue iusta siue iniusta, timẽda est: aliter si nõ seruatur, ratione cõtemptus efficitur iusta. xj. q. iij. cum ergo. & sic erit excõicatus quo ad Deũ excõmunicatione, quæ est peccatũ mortale: & si celebret, talis erit irregularis. ¶ † Primò verò 2
quęritur vtrũ appellatio interposita non ante sed post excõmunicationẽ vel interdictũ aut suspẽsionẽ ab officio vel ingressũ ecclesiæ tollat effectũ ipsarũ cẽsurarũ. Et dico quòd non: de sen. exc. c. is cui. lib. vj. quod verũ est, quando absolutè tales sententiæ sunt inflictæ, quia secũ trahũt executionem. de app. pastoralis. Secus si sub cõditione: puta si non solueris hinc ad mensem, excõico te vel suspẽdo: vel si non feceris hoc aut illud: quia tũc si ante cõditionis euẽtum appellauerit legitimè, bene suspẽdit: vt in c. præterea. el ij de app. Si tñ ipsa cõditio sit de nõ appellãdo, vt excõico te si appellas, secundum Inn. in d.c. præterea. appellatio suspendit effectũ: sed dubiũ esset si dicatur, excõico te, si disposueris te ad appellandum: & dico q̃ non erit excommunicatus in casu, in quo talis prælatus prohibere nõ potest appellationẽ: alias sic. & de hoc 3. Excõicatiõ. ij. no. j. ¶ † Secũdò quę 3
ritur vtrũ excõmunicatus post legitimã appellationẽ, & nõ ante, sit vitandus? Et dico q̃ non: vt no. in c. licet. de sen. excõ. li. vj. & in c. pastoralis. de app. tamẽ si excõmunicatus nominatim specialiter expressè intra tẽpus à iure vel iudice statutũ, appellationẽ nõ fuerit prosecutus vt debuit: eo ipso poterit publicè denũtiari excõicatus. & tũc erit euitandus tam in iudicio quàm extra, & ab actibus legitimis re-

Universidad de Deusto Biblioteca

iquendus. dicto c. licet. & debet reputari pro excommunicato post talem denũtiationem: donec sentẽtialiter fuerit declaratũ appellationẽ ante excommunicationẽ fuisse interpositã: interim tamẽ si celebrat & ingerat se diuinis, nõ est iicitur irregularis, secundũ Archi. in d. c. licet. & sequitur Gumi. ibi: quia ex quo appellatio legitima fuit ante excõicationem posita, illam suspendit. Et licet deinde denũtietur excommunicatus, non tamẽ excõicatur: nec vere est excõmunicatus, vt ibi patet. & idem videtur sentire Io. And. Et hoc sequitur Sum. Ang. & Rof. Sed forte dici posset q̃ appellatio excommunicationẽ nõ suspẽdit, nisi vsq; ad terminum temporis, intra quod prosequẽda erat: & consequẽter iste est vere excõicatus post illud tẽpus: alioquin ecclesi reõcedens ipsum posse denuntiari excõicatum, cõcederet posse mentiri. Et consequenter celebrando est irregularis.

4 ¶† Tertiò quæritur, vtrũ ignorãtes prædictas sentẽtias excõmunicationũ ligẽtur quo ad Deũ & cõscientiã, faciendo vel omittẽdo illud, propter quod sentẽtia excõmunicationis imponitur. Et dico distinguẽdo sic: Si ignorãtia est affectata crassa vel supina, quæ est lata culpa, ligãtur secũdum cõiter Doct. per text. clarũ in c. vt animarũ. de cõst. li. vj. Si vero nõ est affectata nec crassa aut supina: sic in cõscientia. ex no. in c. cognoscẽtes. de cõst. & in c. à nobis. el. j. de sen. exc. & in d. c. vt animarũ. distinguit Sũ. Ang. qaaut id quod fit vel omittitur, est solũ cõtra ius politiuũ vel statutũ: aut est cõtra legẽ Dei, vel quod idẽ est, naturę. Si solũ cõtra ius politiuũ, ignotãs nõ ligatur: qa requiritur dolus verus vel præsumptus, cuiusmodi est lata culpa. l. quod Nerua ff. depo. & hoc tenet Io. And. in c. quãtæ. eo. tit. in nouel. vbi dicit q̃ in nullũ canonẽ aliqs incidit, nisi sit in dolo. & idẽ tenet, vt videtur Inn. in c. cũ medicinalis. eo. ti. li. vj. Facit qd no. Bar. in l. quicũq;. C. de seruis fu. vbi dicit q̃ vbicũq: loquimur de pœna capitali vel corporali, subintelligitur dolus: ergo à fortiori i hac pœna, q̃ animã ligat & occidit mutilans à corpore viuo. i. ecclesia. Facit etiã q̃ excõicatio iuris nõ incurritur, nisi peccando mortaliter: vt dicit Pet. de Pal. Si verò sit cõtra ius naturale vel Dei, & delinquẽs hoc scit, licet ignoraret, phibitũ iure positiuo: hoc diuersitas est inter Doctores: qa gl. in d. c. à nobis & Bar. in l. cũctos populos. C. de Sũ. Tri. & fi. ca. videtur tenere q̃ ligatur: qa est in dolo faciẽdo sciẽter rẽ sibi phibitã, p̃ quib⁹ facit nec exẽplũ. C. ad l. Cor. de fal. & c. cũ illorũ in fi. eo. tit. quã etiã opinionẽ videtur tenere Sco. in iiij. di. lx. Io. autẽ And. in d. c. vt animarũ. tenet cõtrariũ: vt illi imponit Sum. Ang. & quo ad excõicationẽ do. Ant. & Pan. in d. c. à nobis. & Gemi. in d. c. vt animarũ. Sum. autẽ Ang. videtur cõcedere: qa prima opinio habet veritatẽ vbi ignorãtia est lata: aliàs secũda: & verũ est vt ẽ. dictũ est Excõmunicatio. ij. notab. iij. Sed tũc male distinxit interius positiuũ & diuinũ: qa sicut in illo, ita aliquãdo & in isto excusat ignorãtia nisi sit lata vt etiã idẽ alibi tenet, scilicet Ignorãtia. ℣. iiij. Vide etiam infrà Ignorantia. ℣. viij. Nec obstat, q̃ sæpe in excõmunicationibus dicitur sufficere affixionẽ ad valuas ecclesiæ sancti Petri Romæ: quia hoc verũ est quo ad præsumptionẽ fori contẽtiosi: & quo ad eos qui sunt in culpa, ne publicẽtur in suis terris quorum scilicet ignorãtia est affectata: aliàs quilibet teneretur studere in iure canonico, & habere referendarium in vrbe Roma. Vide etiam ẽ. Ignorantia. ℣. viij.

5 ¶† Quartò quæritur, vtrũ propter expletorẽ siue executorem facti, alius incidat in excõmunicationẽ? Et dico multa. ¶ Primum. Mandans fieri aliquid per quod in excõmunicationem incidit facies, dico q̃ incidit, iuxta distinctionem dandam ẽ. Mãdatum. ℣. iiij. Si tamẽ quod mãdauit nõ habuit effectum, secundum aliquos in nullo casu prædictorũ incidit mãdans, nisi solũ in casu, de quo de homi. c. j. scilicet in occasione per assassinos. vide tamẽ ẽ. Excõmunicatio. vij. Excõicatione xj. parti. ij. ¶ Secundum. Ratũ habẽs malefeciũ. per quod inciditur in aliquã prædictarũ excõmunicationũ, ligatur, si interueniãt quæ requirũtur ad hoc vt ratihabitio habeat locũ. de quibus ẽ. Cõclusus. ℣. v. ¶ Tertium. Consulentes, dantes fauorem, inducentes aliũ ad aliquod prædictorũ, non incidunt, nisi vbi exprimitur: & nisi hoc facerẽt circa factũ damnatum, postquã iam ille incideratquia sic ligarentur eadẽ pœna, & ab eodem essent absoluendi. de sent. excom. nuper. ¶ Quartũ. Cum instigitur ex communicatio dantibus consilium, secundũ Card. in cle. ii. quis. de pœn. intelligitur de consilio frauduleto, nõ de nudo, quod nihil adiicit ad peccatũ, vt not. in d. c. nuper. in gl. ij. & in c. sicut dignũ. de homi. quia scilicet sic omnino taceret, & cũ tanto animo: vbi autẽ quis efficacius inducitur, licet aliàs esset facturus, tũc nõ est nudũ cõsiliũ, nec simplex fauor: vt elicitur ex glo. in c. felicis. de pœn. lib. vj. Et dicit Pau. quòd regulariter quis ex nudo cõsilio nõ tenetur: qui etiã dicit q̃ consiliũ præstatur suadẽdo, rogãdo, mandãdo, instruendo, vel vtilitatẽ inde sequuturam ostendendo: vt no. Inno. in c. ad audientiã. de homi. ¶† Quintò quæritur cum dicitur q̃ aliqui nõ sint absoluẽdi, nisi prius satisfecerint, vel aliud fecerint: vtrum teneat absolutio ante satisfactionẽ eius quod mãdatur? Et dico pro regula tenendũ q̃ vbicũq; ius vtitur isto verbo potest, negatiue, absolutio impensa cõtra id, quod sic imponitur, est nulla: vt patet per gl. in reg. j. de reg. iu. lib. vj. & idẽ dic quãdo canon vtitur verbo, nõ valeant. Vbi verò canon vtitur verbo, nullatenus, secundũ Zen. in cle. vnica. de seque. nõ valet, sed secũdũ Card. ibi valet. Ego verò dico q̃ valet, etiam si omittatur quod canon mãdat, vbi aliàs absoluẽti de iure competit absolutio: non valet autẽ vbi nõ cõpetebat illi de iure: puta quia cõditor canonis sibi vel alteri reseruauit, & solũ cõcessit in aliquo casu sub aliqua forma: vnde forma omissa nihil fit: & facit glo. in cle. j. de iure pat. in verbo, inhibentes.

De Exequutore.

1 *Exequutor quisnam proprièdicendus? & quotuplex? Et quis in rebus ecclesiasticis exequutor esse possit?*

2 *Appellari ab exequutore, an possit, & ab quo?*

EXEQVTOR† proprie dicitur, qui rẽ iudicatã ducit ad effectum, secundum glo. in c. super quæstionum de offi. deleg. & est duplex, scilicet merus, scilicet is, cui mera exequutio mãdatur, cã à superiori cognita: q̃ in rebꝰ ecclesiasticis potest esse qlibet clericus: & mistus, scilicet is cui aliquid à superiore exequendũ mandatur simpliciter: & talis in rebus ecclesiasticis esse nõ potest, nisi in dignitate cõstitutus, aut personatũ habens, vel canonicus ecclesiæ cathedralis: si commissio fiat ei authoritate literarũ apostolicarum vel legatorũ aut delegatorum apostolicorum: secus si ab aliis: quia tunc quilibet clericus esse potest: vt patet per no. in c. statutũ. de resc. lib. vj. A† primo, iure canonico aut ciuili appellari nõ potest. de re iud. quod ad cõsultationẽ. & l. ab executione. C. quorum appel. non reci. nisi executor sentẽtiæ modum excedat, vt dicit tex. in dicta l. aut nisi male interpretetur sententiã, & huiusmodi: de quibus glo. in d. c. quod ad consultationem. A secũdo autem appellari potest, si aggrauat vel iniuriatur: & debet iste admittere rõnabiles exceptiones. de offi. deleg. ex parte. el ij. & c. eam te de cet. de æta. & quali. & in c. cum adeò. de reseri. Et hoc verũ, nisi constet q̃ superior ex certa scientia sic velit: vt no. glo. in c. ex parte. vide infrà Testamentum secundò per totum. De

De Exemptione & Exemptis.

1 *Exemptio quid importet: & eius diffinitio. Quæ exemptos, & quis de causis contra exemptum cognoscere debeat ac possit. Et eximere cuius propriè sit?*

2 *Exemptio quotuplex est. Et quæ exempto loco vel persona exempta dicantur. num. seq.*

4 *Exemptio data loci occasione, quid differat ab ea, quæ ratione personæ obiecta est? Item quibus verbis exemptio probetur. nu. 5.*

6 *Exemptos qui se aiunt, si ab ordinariis requirantur, num priuilegia sua ostendere teneantur?*

7 *Lite super priuilegij validitate pendente, an debeat quis possessionis vsus, vel quasi, etiam si possessio contra ius sit, priuari.*

8 *Exemptus ab ordinario citatus, an parere teneatur? Et an habẽs priuilegium, vt non possit ab ordinario excommunicari, possit vinhilo secius aliquo casu ab eo excommunicari? num. seq.*

10 *Exempti num coram ordinario conueniri possint occasione loci, si alibi delinquant, cõtrahant, aut res cõsistat? Et an exemptus coram ordinario litigans, nec exceptionẽ allegãs, eam perdat? nu. seq. Et ibidem an exemptus exemptionis priuilegio renũtiare queat?*

12 *Priuilegium, de quo hic, an per literas, de quibus hic mentio fit, reuocetur?*

13 *Exempti quid possint, aut non possint, quatuor dictis explicatur.*

1 EXEMPTIO† videtur importare collationem libertatis, seu eductionem ab aliqua subiectione aut seruitute. Et in proposito nostro exemptio est quædam liberatio à potestate ordinarii inferioris papa, stante subiectione immediata ad Romanum pontificem. Exemptus autẽ est, qui exemptione potitur, siue qui non subest iuri sdictioni ordinarii: vt patet & no. in cap. cum personæ. de priui. lib. vj. Vnde solus papa vel legatus de latere potest cognoscere de causis contra exemptum: vt no. in cap. post translationem. de offic. lega. secus in aliis legatis, vt ibi. Vnde eximere propriè est apostolicæ sedis. xvj. q. j. frater. vj. q. iij. nunc verò. Ioan. And. in glos. in d. c. j. de priuil. libro vj.

2 ¶ Primò† verò quæritur, quotuplex sit exemptio? Et dico q̃ quædam est personalis, qua eximitur persona, vt à nullo scilicet etiam legato sedis apostolicæ vel iudice delegato excommunicari, iuterdici, vel suspendi possit: quædã verò localis, quæ fit loco, id est, ecclesię, vel monasterio. Quędã etiam est vniuersalis, qua scilicet ecclesia vel persona cum vniuersalitate iuris spectat ad papam: ita vt metropolitanus aut diœcesanus nil iuris habeat in exempta. Quædam verò particularis, qua quid eximitur in parte in certis casibus tantùm. verbi gratia: si forrè aliqua ecclesi quãtum ad hoc est exempta, vt nullus episcopus vel archiepiscopus possit in ea diuina suspendere, sicut in sua diœcesi: & aliàs ei exhibeat reuerentiã & honorem. Quædam etiam quãtum ad monasteria & quæ superiorem non recognoscens præter papam: quædam verò recognoscit quidem superiorem nõ diœcesanum vel metropolitanum, sed prælatum eiusdem ordinis. glos. est in elem. attendentes. de sta. mona. ¶ Secundò† verò quæritur, quę intelligantur exempta exempto hoc vel persona? Et dico q̃ exempta ecclesia, vel monasterio, intelligũtur exempti ipsius monachi, vel canonici, clerici, & etiam conuersi, perpetuoq; oblati: non autẽ eiusdẽ ecclesiæ presbyter, qui parochianorũ curam habet, quo ad pertinentia ad curam illam: nec ipsi parochiani: vt in c. per exemptionem. de priuil. libro. vj. Eximitur etiã exempto monasterio, secundum glo. in dic. ecclesia. & ipsius cœmeteria & domus & theatrum cum hortis, & areis, qui sunt iuxta ecclesiam. arg. xij. q. j. necessaria. & cap. nulla. xviij. quæst. viij. diffinunt. & idem dic de dormitorio & domibus clericorum, quæ sunt iuxta ecclesiam, cum eorũ hortis. atg. d. cap. necessaria. & cap. definiuit. Si autẽ canonici alicuius ecclesiæ eximantur, ipsi soli sunt exempti, non autẽ ecclesia, vel eius clerici: sed si eximantur clerici cuiusuis ecclesię, tunc tam canonici quàm alii clerici sunt exẽpti: nõ autem ecclesia, nisi aliud exprimatur: vt in d. cap. per exemptionem. nec etiam conuersi vel oblati: vt ibi dicit glossa.

¶ Tertiò† quæritur, quæ differentia sit inter exemptionẽ datam ratione loci & ratione personæ? Et dicit Pan. in c. tuarum. de priuil. q̃ quando exẽptio datur ratione loci, puta ecclesiæ vel monasterii: in istis locũ habet. c. j. de priuil. lib. vj. quod ratione delicti cõmissi extra locum exemptũ, vel ratione contractus alibi initi, vel ratione rei alibi sitæ, possent corã ordinario cõueniri & ab eo puniri. Quando verò datur exemptio ratione personę & nõ loci, vt in priuilegio cõcesso capellanis & familiaribus papę: de talibus nõ habet locum d. c. j. quia nec etiã ratione delicti puniri possent ab ordinariis: aliter eorũ priuilegiũ esset inutile. quod esse nõ debet: vt in c. si papa. de priuil. lib. vj. Ex quibus omnibus cõclude q̃ exemptus ratione loci vel rei non censetur exemptus ratione alterius rei vel loci. Vnde priuilegium cõcessum personis respectu certi loci nõ extenditur vltra locũ: vnde censetur potius reale quàm personale: vt not. Pan. in c. cum capella. de priuil. secus in exẽptione personæ, vt patet. ¶ Quartò† quæritur, qbus verbis probatur exẽptio? Et dico q̃ multiplicibus: vt probatur in c. si papa. de priuil. libro vj. puta si papa dicat in priuilegio exẽptionis vel sentẽtiando super exẽptione, ecclesiam iuris beati Petri existere: siue ad ius & proprietatẽ Romanæ ecclesię pertinere, vel ad Romanã ecclesiã specialiter aut sine medio & simpliciter percipere: vel si dicat q̃ ecclesia sit libera, seu q̃ potiatur Romanæ ecclesiæ libertate: siue q̃ episcopus nõ audeat illic cathedrã collocare, seu aliquod imperiũ exercere vel potestatẽ: aut q̃ eam eximit à potestate episcopi: itẽ si recipiãtur in proprios subiectos: per quę & similia cognoscitur exẽptio: vt ibi patet. Secus si reciperẽt sub defensiõe, vt in c. ex parte. el ij. de priuil. vel in proprios filios: qa non essent exẽpti, vt ibi dicitur: & ibi vide. ¶ Quintò† quęritur, vlrũ si requirantur ab ordinariis, teneantur ostẽdere sua priuilegia, qui dicũt se exemptos. Et dico q̃ sic: & tradere transcripta articulorũ, de quibus fuerit controuersia. Et si ad exemptionẽ allegent solam præscriptionem: de hoc debent fidẽ facere. Et si allegent vtraque: tunc si priuilegiũ ad plenũ non sufficit, sed tamen causam præbeat præscribendi, tenentur præscriptionẽ probare: & probatione pendente non turbentur. Et si non allegent nec exhibẽt saltem tale priuilegiũ quod causam præbeat præscribẽdi, diœcesani vtãtur iure suo: de priuilegiis eum personę. lib. vj. Ostendere autem, & ad legendũ intemeritum cõpetentem ordinariorũ vel delegatorũ ipsorum arbitrio moderandum. eod. c. & tit. vbi glos. dicit q̃ si ordinarius dicit suam esse iurisdictionem, & subditus hoc negat: bene cognoscit ordinarius an sua sit iurisdictio. de rescrip. super literis. sed ad omnẽ suspicionẽ tollendã, melius videtur expediendũ per delegatũ. de foro cõp. si quis.

¶ Sextò† quęritur, vtrũ pendente lite super validitate priuilegii, seu an fuerit cõcessum vel non, debeat quis priuari vsu possessionis vel quasi, etiã si possessio sit contra ius? Et dicit Panor. in c. j. vt lite penden. q̃ non. tex. est in d. c. cum personę. in ℣. quod si tales. cum ℣. sequẽti. & hoc idem tenent ibi doct. vbi dicit Io. Mon. vt ibi not. Gemi. q̃ pẽdente lite non est turbãdus in possessione sua, etiã si possideat contra ius cõmune, dummodo ex aliq̃a probatione, licet

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non sufficienti ad finale intentū,ipse iustificet possessionem. Et ita videtur sonare ibi tex. Vnde Io. An. in glo. vlt. ibidem dicit sic: No. quātus fauor priuilegio debetur. Est enim priuilegiū ex se fauorabile: sed præcriptio odiosa, de decim. ex parte. & cap. tua. de regul. iur. odia. hæc ille.

2 ¶ Septimò † quæritur, vtrū exemptus citatus ab ordinario teneatur cōparere? Et dicit Pan. in c. cū ordinē. de rescrip. q̄ aut est notoriè exemptus & iandiu toleratus priuilegio exēptionis, sicut sunt mēdicantes: & sic nō tenetur: nec valebit sentētia super principali: quia est à non suo iudice: neq; tanquā cōtra contumacē. ad quod tex. est in l. nō videtur. la prima. ff. de iudic. & text. bonus in cle. pastoralis. §. Pisana. & ibi bona gl. de re iu. & glo. in c. veniens. de accu. & ij. q. iij. si episcopus. & per no. in c. ij. de dila. & Bar. in l. ij. ff. si quis in ius vo. nō ierit. licet in aliis terminis. Si verò non cōstat ita notorie, tunc tenetur cōparere, & allegare priuilegiū: & in loco cōgruo & securo intra terminū competentē ordinario ostēdere. de priuil. cum personæ. lib. vj. Et in hoc multi simplices iudices decipiuntur, vt dicit idē

3 Panor. ¶ Octauò † quęritur, vtrū habēs priuilegiū q̄ excōmunicari non possit ab ordinario, possit aliquo casu excōmunicari ab eo? Et dicit Ric. in iiij. dist. xviij. q̄ nō, si ante sententiā in sui defensione allegat priuilegiū. quod intellige si est paratus ostēdere. Si verò illud non allegat: nihilo minus etiā sentētia non tenet, si ipsum priuilegiū est publicatū. Si verò non fit publicatum, nihilo minus credo, inquit, sententiā non valere, si ipsum priuilegiū sit notum iudici: arg. de appel. si duobus. in tex. & in glo. Si autē non est iudici notū, nec priuilegiatus fuit in lōgo tenore libertatis: tūc sententia tenet. arg. d. c. si duobus. quod intelligo, nisi in priuilegio esset clausula irritans: qa tunc nō valeret sentētia. Si verò priuilegiatus allegat priuilegiū nō publicatum, nec iudici notū, nec fuit in lōgo tenore libertatis illius: & iudici petenti priuilegium sibi ostēdi nō vult illud ostēdere clausulā, aut contimentē suā libertatē: tenebit sententia, si feratur cōtra eum. de priui. cū personæ. lib. vj. nec propter ostensionē priuilegii sequentē iudicabitur sentē-

10 tiā fuisse nullā, vel esse reuocandā. hæc ille. ¶ Nonò † vtrū exempti conueniri possint coram ordinario ratione loci, si alibi, id est, extra locū suū delinquāt aut cōtrahant, vel res cōsistat? Et dico q̄ sic quacunq; gaudeāt libertate. de priui. volentes. libro vj. quod intellige cum duplici limitatione. Prima, s. si non sint sic exempti q̄ ratione delicti vel cōtractus vel rei litigiosę cōueniri nō possint: vt prædicatores, minores, cisterciēses, & multi alii. Secunda, s. si etiā ipsi inueniantur alibi, id est, extra locū suū. Vnde cōueniri nō possunt: primò si dicto modo sint exēpti: nec secundò si delictum, contractus, aut res litigiosa sint in loco exēpto: nec tertiò, si illa sint alibi, & ipsi sint in loco sui domicilii: quia nō possunt cōueniri vbi habēt domicilū: nec possent diœcesani illorū vbi habēt domicilū, remittere eos si conueniantur ad locū delicti, cōtractus, aut rei: vt in d. c. volētes.

11 ¶ Decimò † vtrū exemptus litigans corā ordinario, & nō allegans exemptionē, perdat eam? Et dicit Panor. in c. j. de sent. & re iudi. q̄ non: nec tenet sentētia nō obstante taciturnitate: qa etiā si voluisset, nō potuisset in illū cōsentire vt in iudicem. de arbit. cum tępore. Et hoc tenet Io. And. in regu. sciēti. lib. vj. in mer. & facit quod not. in l. j. C. vbi de crim. agi oportet. Ratio est secundū Pan. in d. c. cum tępore. quia exemptus exemptioni renuntiare non potest: quia tangitur nedū fauor exempti, sed etiā superioris, qui eximit illum: vt in c. ad apostolicā. de regula. & in l. si quis in cōscribēdo. C. de epis. & cle. Albe. tamen in d. l. si quis. tenet q̄ exemptus renuntiare potest priuilegio exemptionis: per d. l. si quis. & ad leges cōtrarias respōdet q̄ loquuntur de priuilegio iuris cōmunis introducto in fauorē ordinis clericalis, cui renuntiari non pōt: sed suo priuilegio speciali bene potest. Sed ego dico q̄ renuntiare potest in suum, & nō in superioris, præiudiciū. Vnde renūtiare pōt in aliquo casu non simpliciter, qa eximitur gratia vtriusq; lieret principaliter gratia sui, vt quietius viuat. Nec teneo cū Sum. Ang. q̄ renuntiare possit, qñ ipse impetrauit exēptionem, & non qñ superior eum exemit proprio motu: quia vtroq. casu fiat q̄ exēptio fiat gratia vtriusq;. vide §. Absolutio. v. §. ij. ¶ Vndecimo † pone q̄ papa priuilegium 12 cōcesserit monasterio monialiū, vt nō teneantur ad procurationem legatorū, etiā si in literis eorū dicatur, vt tam nō exempti quam exempti teneantur, nisi de indulto cōcesso monasterio fiat mētio de verbo ad verbū: deinde papa concedit legato vt possit exigere procurationē à quibuscunq; personis etiā exēptis, quanquā talia sint priuilegia q̄ de eis fit faciēda mētio de verbo ad verbū, quæ voluit in iltis literis haberi pro expressis. Quæritur an per has literas illud priuilegiū reuocetur? Et videtur quæst. satis dubja, vt refert Pan. in c. cum instantia. de cenii. Et dicit Fed. renuisse q̄ nō: quia de priuilegio debet fieri mētio ad hoc vt ei derogetur: de rescrip. veniens. & notatur xxv. q. ij. in Sum. & in c. j. de rescrip. nec sufficit mētio generalis, sed requiritur specifica: vt in c. ij. de do. & contu. Et præterea si diceremus oppositū, primum priuilegium esset inutile, cùm papa semper concedat plenissimas literas legatis. Sed postmodū idem Fed. cons. xlvj. mutauit sententia tenēdo contrariū: quia per verba generalia plenissima reuocātur omnia priuilegia, statuta, & cōsuetudines, vt est bonus tex. in cle. dudum. de sepul. Item si diceremus contrarium, indirectè minueretur potestas papæ: qa cū priuilegia in facto cōsistāt, & papa non habeat omniū memoriā, impossibile foret q̄ de omnibus huiusmodi priuilegiis faceret mentionē de verbo ad verbū. Vnde satis est q̄ appareat de sua intētione volēte reuocare talia priuilegia. Cōclude ergo q̄ tam in hac materia quàm in alia, debemus semper cōsiderare primi & secūdi tenorē, & secūdū eorū vim iudicare vel pro priuilegio, vel pro reuocatione. Et faciūt prædicta ad materiā testamentorū. hæc Panor. Cui cōcor. Card. in cle. j. de sepul. vbi dicit q̄ si in secundo est aliqua specialis expressio, per quā aperte colligitur mens disponētis, hoc sufficit ad reuocandum priorē dispositionē, etiam si in primo diceretur q̄ oporteat exprimi nomen talis sancti, & huiusmodi. Et refert Bar. in l. si quis in principio. ff. de leg. iij. tenere q̄ testator dicit, nō obstante quocunq; alio testamēto, etiā si in eo sint verba derogatoria: talis expressio dicitur specialis, & sufficit ad reuocandū. hæc Card. Et ad hoc bonus tex. in cle. dudum. prælle. alius in c. alma. de sent. excō. lib. vj. ¶ 13 Testamētū j §. xij. partic. iiij. in fin. ¶ Duodecimò † quæritur, quid possint vel non possint exēpti? Et dico multa. ¶ Primum. Exempti non possunt construere oratoria vel capellas in locis nō exemptis sine licētia diœcesanorū: nec etiā in sic constructis celebrare vel celebrari facere tępore interdicti in casibus nō expressis: aliàs per ordinarios compescantur: & si propter hoc cōseruatores ferrent sentētias contra ordinarios, nō valerēt. de priui. authoritate. lib. vj. Quod intellige de oratoriis publicis: quia in privatis possunt, secundū gl. ibi, Intellige etiā quando episcopi probauerunt ibi celebrari: aliàs quādo cōster in eis celebratur, si fiat de consensu eius, qui curam illorum habet, sufficit sine licētia episcopi. ¶ Secundum. Non possunt etiā præ-

dicta facere in locis exemptis sine licētia vel priuilegio sedis Apostolicę speciali: vt in d. c. authoritate. §. in hibemus. ¶ Tertiū. Non possunt etiā assūmere lites suorum hominum & censualiū: vt in d. c. authoritate. in fi. gl. ¶ Quartū. In eos religiosos qui priuilegiū habent ne à quoquā possint excōmunicari, suspendi, vel interdici pro vlla causa, vel in vllo loco, ordinarii quantum ad ista iurisdictionē suam exercere non possunt, vbicunque fuerint: nisi illi monachi mitterentur ad prioratus subiectos ordinariis: quia tunc licet vtrobiq; sint monachi, ordinarii quo ad prædicta etiam illos iudicant quādiu ibi manent. de priuileg. volentes. lib. vj. Vtrum autem delinquens in loco exempto, ligetur statuto episcopi, infrà Statutū. §. ij. Et suprà Excōmunicatio. ij. no. iij. dubio. j. Quod etiā exercere possit episcopus, vel archiepiscopus in loco exempto, suprà Episcopus. §. viij.

¶ EXHAEREDATIO, vide j. Hæreditas ij. per totū.

De Exorcista.

EXORCISTA Græcè, Latinè dicitur adiurans vel increpans. xxj. dist. cleros. & consequēter exorcizare, est adiurare vel increpare. Quod in ordine ad dæmones dupliciter contingit. Primò scilicet, ex officio. & sic est propriū sacerdotis vel exorcistæ: vt suprà Catechismus. & secundò, ex communi potestate à Christo tradita Christianis, & sic conuenit omnibus: vt suprà Adiuratio. §. iiij. & v.

De Expensis.

1 *Expensæ ab impensis quid differant. Et quid horū vnumquodque. Et quid de damno & interesse, & an renuntiās vni, aliq; renuntiare videatur?*
2 *Expensæ quotuplices sunt? Et quomodo expensæ moderandæ sint, tam in cibarijs, quàm in aliis? num seq. Et an in examinandis facultatibus habenda sit expensarum ratio? num seq.*
5 *Expensæ in re aliena faciēdæ, an sint attendendæ?*
6 *Vulnerans alium, num ad expensas teneatur?*

1 EXPENSAE, † quantum ad vocabulum ipsum, sunt voluntarii & non necessarii sumptus, dictæ quasi extra pensum & debitū factæ: sed impēsæ sunt vtiles & necessarii sumptus, ab impendo dictæ: vnū tamen pro alio sępe quēter ponitur: vt in l. Iulianus. ff. de mino. in fi. vbi expensæ pro impensis ponūtur, & econtrario: vt ff. de verb. sig. l. impensæ. Quandoq; etiā sumuntur expensæ generaliter pro expensis & impensis: & sic loquendo nō differūt ab impensis, sed à damno interesse, quod nomine expensarū non venit: quia expensa est, quam quis facit eundo & redeūdo, vel morem familiam tenendo, aut soluēdo aduocatis, & huiusmodi: damnum verò vel interesse sunt in re vel circa rem. Vnde remittens vnum, aliud nō videtur remittere: vt c. in nostra. de iniur. in text. & in gl. & iuramentum factum super vno, nō extenditur ad aliud, vt ibi. ¶ † Primò verò quæritur quotuplices sunt expēsæ secundū iura? Et dico quòd triplices, scilicet necessariæ, vt illæ quæ si factæ nō fuissent, perissēt aut fuisset facta deterior res, circa quam factæ sunt. & vtiles: vt quæ rem meliorem faciunt, & dererioratione fieri nō permittunt. & voluntariæ: vt quæ rē tantùm ornāt, sed fructum non augent. l. impensas. ff. de verborū signifi. 3 ¶ † Secundò quæritur, quomodo expensæ sint moderādæ tam in cibariis quàm in aliis? Et dico quòd secūdum dignitatem eius, cui præstantur, & facultatem illius, qui præstare debet, vt colligitur in l. habitatio ff. de ven. in poss. mit. & in l. sed & si quidē. §. j. in verbo, vestiri. ff. de vsufr. Et propterea dicit Bald. in d. §. j. quòd abbas debet melius vestiri quàm monachus: magister in Theologia quàm alii fratres: doctor, quàm scholaris. Et idē dic de cibariis, per Bar. 4 C. de episc. audi. ¶ † Tertiò quæritur, vtrū in examinādis facultatibus habēda sit ratio expensarum? Et dico quòd sic: vt no. gl. in c. quoniam. de vita & honest. cler. vnde illi fructus æstimādi sunt, qui supersunt deductis expensis. C. de fru. & li. ex l. j. ¶ † Quarto quæritur, vtrum expensæ factæ 5 in re aliena. sint attendēdæ? Et distinguo: quia si erat possessor malæ fidei, de rigore iuris habebit solùm necessarias, puta illas, quas fecit gratia fructuū quærendorum, cōgregādorum, aut conseruandorū, & huiusmodi necessarias: quæ etiā à possessore malæ fidei deducuntur: vt in l. si à patre. §. fructus. ff. de peti. hære. & l. planè. in fi. ibidem. alias autem si quas fecit, admittit: vt l. ex argento. ff. de cōdi. furti. & Instit. de re. di. §. ex diverso. Vtiles verò & voluntarias secū poterit auferre, quādo sine læsione prioris status rei id fieri potest. l. domū. C. de rei vendi. In foro tamen animæ secūdum Mon. in titulo Vsura v. poterit etiā repetere necessārias & vtiles. & placet per rationē dictarum legum. Si autē erat possessor bonæ fidei, sic tollere potest omnes expēsas, quas fecit, si sine rei lęsione potest. l. Iulianus. la iij. ff. de rei vend. vel si tolli nō possent, dominus rei soluet eas. l. in fundo. eo. tit. aut vendet ei rem, in quam factæ sunt: quia dicitur. ff. de peti. hæred. l. si quid possessor. §. sicut ante. q̄ quis culpari nō debet de administratione rei quam tenet vt suā bona fide. Et idem dic quando fecit credens rationabiliter se vtiliter gerere negotium proximi. ff. de nego. gest. per totum. infrà Restitutio. iij. §. viij. ¶ † Quinto quæritur, 6 vtrum ad expensas teneatur qui alium vulneravit? Et dico q̄ sic ad omnes, quas pro curatione fecit: vt ff. si quadru. pau. fe. dica. l. ex hac. & fi. de his qui deie. vel effu. l. vl. vide etiā glo. in c. si quis membrorum. xxiij. q. vlt. & in c. j. de iniur. Non autem tenetur ad vota quæ languidus fecit: quia sic ad libitum posset depauperare percussorem. Si etiam fieret bona fide, & non in fraudem, adhuc non tenetur: nisi fortè certum esset quòd per naturā sanari non poterat: quia non debet expensis grauare percussorem, nisi quantum est necesse. Quomodo autem debeantur expensæ quando bona fide sunt factæ scienter in re aliena, puta in re locata: infrà Locatio. §. xvj. & ſ. Commodatum. §. iij. & ſ. Dos. §. xx. & infrà Peculium. xij. & xiij.

De Expositis.

1 *Expositus quis sit? Et quæ sit exponentis pœna? num seq.*
2 *Exponentes ex necessitate, an excusentur?*
4 *Collector expositi, num possit expensas, & quot casibus repetere.*

EXPOSITVS. † dicitur infans, fernus, libertus, & langui- 1
dus, si dimittatur sine cura, vel ei negentur alimenta à parētibus, à dominis, vel patronis: vt in c. vnico. de infan. expo. quod quidē scilicet exponere, id est, ante ecclesias ponere solēt aliqui relegato pietatis officio: vt expositos alii manifesta ratione colligant. dist. lxxxij. sic expositus. ¶ † Primò verò quæritur, quæ sit exponentis pœna? Et 2
dico q̄ filius expositus à patre vel ab alio eo consentiente vel ratū habente, liberatur à patria potestate: & seruus ac libertus à potestate dominica: & idem in languidis cuiuscūque sint ætatis: vt in d. c. vnico. Si verò eo ignorāte vel inuito, poterit eum repetere: sed restituet expensas intra x. dies post epistolā contestationis factā: vt ibidem notatur: vt in c. fi. dist. lxxxvij. Recolligens tamē talem expositū nihil iuris acquirit in illum: vt in dictis iuribus. ¶ † Secundò quæ- 3
ritur, vtrū excusentur exponentes ex necessitate: puta quia eos alere non poterant? Et dicit glo. in d. c. fi. q̄ non: quia debuerunt eum mittere in xenonem, id est, hospitale: vt C. de cadu. tollend. l. vnica. §. sed scimus. quia si talis locus non erat, tunc videtur gloss. dicere q̄ excusatur de filio,

sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed de seruo non: per dictam l. vnicam. & in auth. de nupt. §. & multo potius. sed debuit eũ vendere vel donare, quantum tamen ad filiũ, & si verum dicat illa glosſ. quantum ad pœnam prædictam, non tamẽ excusatur quo ad Deũ: quia eo casu teneretur mendicare, si filius sibi prouidere non posſet: & quantum in ipso est filium occidit, nisi forte exposi
4 tio tali modo fieret q̃ nullũ periculũ immineret. ¶† Tertiò quæritur, vtrũ collector posſit expensas repetere? Et dicit glosſ. in d.c.fi, q̃ non, si sunt alimenta, vel causa alimentorum factæ, nisi in duobus casibus. Primò si protestatus est q̃ repetere volebat: vt ff. de neg. gest. l. Nesennius. quod limita verum, nisi esſet persona quæ ad hoc teneretur: sicut ecclesia, quæ tenetur alere pauperes: quia quantumcunque protestetur, nõ repetet: vt in c. sacrorum. xij. q. ij. & l. alimẽta. C. de neg. gest. Limita etiã q̃ illa protestatio est necessaria in foro cõtentioſo: corã Deo autem quãtum ad personam, quæ nõ tenebatur, sufficit à principio habuisſe animum repetendi. Secũdò, quãdo expositus & collectus ducere non vult in vxorẽ filiam collectoris. C. de nup. l. patrem. Si verò expẽsæ sunt aliæ ab alimẽtis, puta in erudiẽdo puero circa aliquam artem, & huiusmodi: repetere poterit. C. de insan. expos. l. j. De hac etiam materia, infrà restitutio.

De Extraordinario.

1 *Extraordinarium cur ita dictum. Et quid sit iudicium extraordinarium.*
2 *Extraordinarium remediũ quódnam dicatur? & ibidẽ quòd, remedio ordinario suppetente, non sit ad extraordinariũ recurrendum.*

1 EXTRAORDINARIVM † dicitur quasi extra vel præter ordinem situm aut factum. Et sic dicitur extraordinarium iudicium coram delegato: vel quando non proceditur in figura iudicii: sed ex officio iudicis in modũ inquisitionis vel denũtiationis. de quo tex. cũ gl. in c. quo-
2 niam contra. de proba. Et ſsimiliter extraordinarium remedium est, q̃ ob aliquam causam extra vel vltra cursum ſolitum alicui datur: vt restitutio minori læſo, vel absenti causa iuſta, necessaria, vel probabili. Ad quæ remedia nunquam recurrendũ est quãdiu locus est remedio ordinario.

¶ EXTREMA vnctio, infrà Vnctio extrema.

De Fabulis.

FABVLAE otioſæ, vel secularium negotiorum in conuiuiis clericorum recitari non debent, aut religioſorum: in c. conuiuia. & in c. pro reuerentia. xl iiij. dis. nec fabularum oblectamenta excitantium mentem ad incẽtiua libidinum. c. ideo. xxxvij. distinct.

De Facere.

1 *Facere quod posſit quis, quomodo intelligatur?*
2 *Deo, totum quod quis pentus posſit, an sit posſibile iuxta præsentis vitæ statum, vt præsletur. Et quatenus ab homine legislator totum exigere dicatur?*

1 FACERE † quod posſit quis, quomodo intelligatur, habes in l. sunt qui. cum ix. legibus sequen. ff. de re iudi. Nam patronus, patrona, liberi, & parentes eorum, miles armatæ militiæ, Doctor, vel presbyter, &c. si condẽnentur ad id quod facere posſiunt, non totum quod habent extorquendum est: sed ne egeant ratio habenda est: vt l. in condemnatione. ff. de regu. iur. Nam intelligitur quis facere debere, quod commodè & honeſtè posſit: nec videtur posſe, quod honeſtè fieri non posſit. ff. de verbo. signi. l. nepos Proculo. De † hoc sic dicit San. Tho. in iiij. dist. xv. quanuis homo totum suum posſe Deo debeat: non tamen ab eo exigitur de necesſitate vt totum quod posſit faciat: quia hoc est ei impoſsibile secundum statum præsentis vitæ, vt totum posſe suum ad aliquid vnum expendat, cum oporteat eum circa multa ſolicitum esſe. Sed est quædam mensura hominis adhibita, quæ ab eo requiritur, ſcilicet impletio mandatorum Dei: & ſuper ea potest aliquid erogare vt ſatisfaciat. hæc ille. Et idem vbi ſuprà Legiſlator ſuo præcepto non exigit ab homine totum quod posſit: cum non intendat ordinare ſtatũ hominis quantum ad vnum diem vel ad paruum tempus, ſed ad totam vitam: à quo deficeret ſi semel homo totum quod posſet faceret. hæc ibi. vide etiam, infrà Impoſsibile.

¶ FALLACIA, est filia auaritiæ: de qua in verbo, Falſarius. per totum.

¶ FALCIDIA, vide infrà Legitima.

De Falſariis, & Falſitate.

3 *Falſarij definitio: & quotupliciter dicatur? Et vt quis falſarius sit, quot requirantur?*
2 *Literas alterius aperiens & legens, an falſarius censendus sit? & qua pœna plecti debeat? Item an peccet mortaliter.*
3 *Falſarius num sit tabellio, qui absentium nomina in instrumento ponit: aut furtiuè sigillum subripit? Et quid de lacerante, comburente, an celante publicas, aut priuatas ad alium pertinentes ſcripturas, ita vt nusquam amplius apparere queant? nume ſeq. vbi quid de falſantibus mercatorum libros, aut comburentibus, aut occultantibus.*
5 *Instrumenta per notarium falſum confecta, nullane sint? & ibi de hoc docte & fuse.*
6 *Instrumentum à notario non damnato, diuerſa capita habens, sonſectum: ſi in vno falſum sit, an prorſus & in totum falſum eſſe censendum sit?*
7 *Monetam falſificans, num falſarius sit, & mortaliter peccet? Et de monetam cudente, & an cudere liceat? & ad quid & quibus taleteneantur?*
8 *Monetam falſam ignoranter accipiens, & eã ſcienter expendens, qua pœna teneatur, & num mortaliter peccet? Et ibidem, quid de diminuti valoris pecunias emente, & eas demum alibi pretio currente expendente?*
9 *Moneta quot modis falſificari dicatur? & cui pœnæ falſificans obnoxius sit. Et ibidem an princeps pecuniæ pondus in ſuum commodum minuere, & idem pretium, quod prius ſtatuere posſit?*
10 *Monetarum falſarũ qui sint? Et an princeps quoque falſarius esſe posſit? Et ibidem Sum. Angel. refellitur.*
11 *Menſuras & pondera falſans, an mortaliter peccet, ad quid tenea-tur, & quæ sit ipſius pœna? Et quid de falſis utente?*

FALSARIVS † est, qui crimine falſi tenetur: vel qui 1
crimen falſariorũ admittit. de crimi. fal. ad falſariorũ. Vnde dicitur multipliciter falſarius, vt not. in c. in memoriam. xix. dist. & in c. quiſquis. xj. q. iij. de crimi. fal. per totum. Sed de falſario literarum Apoſtolicarum dictum est
5. Excommunicatio. vij. excommunicatione iiij. Falſitas autẽ in proposito, est mutatio veritatis cũ dolo & iactura. Vnde ad esſe eius tria requiruntur prædicta: & ſi vnũ defecerit, non est punibilis, secundum Hoſt. & Azo. & Tanc. in ſuis ſum. per text. in l. quid sit falſum. ff. de fal. iuncta l. nec extra. & l. damus. C. eo. Vnde non cõmittitur in ſcriptura quæ fidẽ non facit, secundũ Bar. vide Pan. in c. quãto. de iureiur. & Tanc. de Corneto in rub. viij. q. x. in verſic. præterea. ¶ †† Primò verò quæritur, vtrũ is qui alterius literas aperit & legit, sit falſarius? Et dicit glo. in c. eũ olim. el ij. de of. deleg. q̃ puniri debet tanquã falſarius. alleg. c. olim. de reſcrip. c. ad audientiã de cri. fal. Inn. etiã tenet q̃ sit falſarius, licet minus peccet, quàm ſi falſificaſſet ſigillũ, propter quod secundũ Pe. de Anch. debet puniri ſolùm pœna extraordinaria. de offi. delega. de cauſis. q̃ concor. communiter
2 hoc. c. autem alle. per glo. loquuntur de falſario, qui facit tra ſuram vitiando literam: vt in d. c. eũ olim. vel apponẽdo ſigillum aduſterinũ: vt in d. c. ad audientiã. Bart. autem in l. qui teſtamẽtum. ff. de fal. & Pan. in c. cum olim. el. ij. de offi. de leg. tenent q̃ ſi eas aperit, oſtendens aduerſario mittentis, puniri potest vt falſarius. arg. in l. j. §. is qui ff. ad l. Corn. de fal. vbi is, qui depoſita inſtrumenta oſtendit aduerſario, incidit in crimen falſi. Quod not. contra aduocatos & notarios oſtendẽtes iura partis aduerſariæ. Si verò aperit, ſed ad uerſario non oſtendit, nõ punitur crimine falſi. & videtur tex. in d. c. cum olim. & ff. de cri. ſtellio. per totum. & ad l. q teſtamẽtũ. ff. de fal. dicit q̃ est ſpeciale in eo q aperuit teſtamẽtũ clauſum, vt puniatur pœna falſi, vt ibi. Vnde aliud est in proposito: & debet iſte puniri pœna ſtellionatus, id est, extraordinaria. Ex quibus rationabiliter colligitur q̃ iſte peccet mortaliter, niſi ſit ſuperior, aut inaduertenter faciat ſpem habẽs in ratihabitione, aut habeãtur literæ q̃ de relictis: aut secũdũ Archi. niſi esſet manifeſtus aduerſarius eius, dubitãs ne aliqd ibi tractetur contra eũ. Debuit enim ſcribẽs ſibi, q̃uidere ne venirẽt ad manus aduerſarii. Et idẽ credo vbi quis aperiret ad obuiandũ iniuſto malo corpora
3 li vel ſpirituali. ¶ Secũdò † verò quæritur, vtrũ ſit falſarius tabellio abſentium nomina in inſtrumento ponẽs, vel qui furtiuè ſubripuit ſigillũ? Et dico q̃ ſic: vt no. in c. quanto. & c. ea. de his quæ fiunt à præla. imò ſecundũ Bart. in authen. presbyter. C. de sacroſan. ec. falſitas non ſolũ committitur in dicendo falſum, ſed etiam in tacendo verum. ¶ Tertiò
4 † quæritur, vtrum lacerans vel cõburens aut celans ſcripturas publicas vel priuatas ad alium ſpectantes, ita quòd amplius non appareant, ſit falſarius? Et dico quòd ſic: vt est caſus, & ibi Bart. in l. Paulus. ff. de fal. & gl. Ex quo patet quid dicendum ſit de falſantibus libros mercatorum, comburentibus, vel occultantibus vel alias ſcripturas: qui vltra pœnã falſarii tenentur ad reſtitutionem totius intereſſe. text. est in l. qui tabulas. ff. de furt de quo infrà, Reſtitutio. ij. §. xvj. & Tabellio. §. viij. quod intellige ſi hoc fit cum iactura.
5 ¶ Quartò † quæritur, vtrum inſtrumenta facta per notariũ falſum, ſint nulla? Et dico vt colligit Pan. in c. fraternitatis. de hære. per Inno. ibidem diſtinguendum esſe. Nam aut loquimur de inſtrumentis confectis ante falſitatem vel etiã poſt, eo tamẽ nondum damnato, ſed tolerato in officio: & ſic valẽt prætextu officii, licet poſtea damnetur. facit l. Barbarius. ff. de offi. præto. Aut loquimur de confectis poſt dãnationẽ notarii: & ſic non valent: vt in l. ſi aliquid. C. de ſuſcep. præpo. & arcar. Facit tex. in l. ſi quis ex argentariis. §. fi. ff. de eden. Bar. tamen in l. j. ff. ad l. Iul. repe. limitat verũ, quando notarius fuit damnatus propter falſitatẽ cõmiſſam in officio tabellionatus. & ſic loquitur dicta l. ſi aliquid. Se cus ſi aliàs fuiſſet damnatus de falſo commiſſo extra illud officium, vel ſi ſit infamis ex alia cauſa: ſicut in quodam cõſilio ipſe Barto. conſuluit pro quodam notario damnato, quia extraxerat duas chartas de libro cõmunicatis: quia valebant eius inſtrumẽta, licet eſſet effectus infamis. Et hoc verũ, modò illud officium non habeat in ſe dignitatẽ: vt qa est notarius principis. l. j. C. de mand. prin. vel ſalariũ de publico: vt quia est notarius in bancho: quia tũc nõ valerent. aliàs ſic. Et pro maiori notitia dictorum Barto. vide Paulũ de Caſtro in conſi. ccxxiij. incipipien. ſuper eo. vbi dicitur quòd quando quis habet dignitatem vel officiũ ex publico quod exercetur inter non conſentientes, vt eſſe notariũ ad banchum iudicis, ſola infamia contracta ex condemnatione alicuius famoſi criminis, etiam ſi non ſit notoria, priuat ipſum executione talis dignitatis vel publici officii, poſito q̃ non eſſet per ſententiã adhuc priuatus tali officio: vt idẽ Bar. expreſſe determinat in l. eadem lege. ff. ad l. Iul. rep. per l. ij. C. de generali abol. Si verò est officiũ publicum ſine dignitate, & quod exercetur inter conſentientes: vt est eſſe ſimplicem notarium: & qui conficit inſtrumentũ inter partes ipſum rogãtes: valida ſunt inſtrumẽta quæ facit ante cõdemnationem hominis ac legis poſt crimẽ, ex quo ſecuta condemnatione venit infamandus & priuãdus officio, etiã ſi delinquit in officio, vt quia facit inſtrumentũ falſum, ſecũdũ Spe. de inſtru. edi. §. reſtat. ver. quid ſi tabellio. & ſunt valida, etiam ſi crimẽ illud erat notorium. facit l. ſi quis ex argentariis. §. j. ff. de eden. Si autem lata erat ſententia offi cii priuatiua: tunc aut à iure ſcripto: & habet locum gl. quę est in authentico, de tabel. §. penultimo. quæ videtur diſtinguere, an erat occulta vel notoria, aut ab homine legis miniſtro: & tunc talis diſtinctio non est adhibenda: imò indiſtinctè non valẽt inſtrumenta poſtea confecta: ſecundum Baldum in l. ij. C. de ſent. & interlo. omn. iudic. Si autem ſententia fuit lata ſuper crimen, & nõ priuatiua officii, ex qua incurrit infamiam: tunc locum habet quòd dicit Bart. in d. l. eadem lege. & Baldus in l. & militibus. C. de teſt. milit. qui ſimpliciter dicunt ipſum non prohiberi alia inſtrumenta conficere propter hoc. ¶ Quintò † quæritur, vtrum 6
inſtrumentum factum à notario nõ damnato, quod habet capitula diuerſa, ſit falſum totum ſi falſitatem habet in cap. vno. & Bart. in l. ſi ex fallis. C. de tranſact. diſtinguit. Nam aut falſitas prouenit ex vitio notarii: & tunc corruit totum inſtrumentum. Et hoc etiam tenet Innocentius, & Panor. placet vbi ſuprà ſicut etiam in totum reprobatur dictum teſtis, ſi quam falſitatem adiiciat in teſtimonio ſuo: quia reperitur periurus. Et hoc verum est ſi falſitas ſit circa ſubſtantialia inſtrumenti: puta, quia in indictione aut die: vel circa ſubſtãtiale negotii, aut eius circũſtantias: vt quia debeat ſcribere x. & ſcripſit xx. Si autem ſit circa alia accidentalia vel extrinſeca: vt quia ſcripſit contrahentes eſſe conſanguineos, vel aliquid aliud quod non facit ad negotium, licet hoc ſit falſum: non tamen reprobatur inſtrumentum propter hoc: quia non pertinet ad officium notarii. & idem in teſte. Aut falſitas non prouenit ex vitio notarii: & tunc ſi concernit ſubſtantialia inſtrumenti: vt quia omiſſa est indictio & dies, totum corruit: vt in capit. inter. de fide inſtrumen. Si verò concernit ſubſtantialia negotii, diſtinguendum est. Nam ſi capitula ſint connexa, non corruit totum, ſecundum Panor. vt ei imponit Sum. Roſ. Si verò nõ ſunt connexa, totum corruit: vt d. l. ſi ex falſis. Secũdò verò Sum. Ang. Pan. dicit totum oppoſitum: quia primo caſu totum corruit, non ſecundo. Sed re vera Sumn. Roſ. bene allegat verba Panor. in exemplari corrupto: Sum. verò Ang. bene allegat verba & ſenſum. quod patet, primò quia Panormit. refert ſe ad diſtinctionem iam in eodem capite recitatam quæ ita habet. Secundò, quia allegat l. ſi ex fallis. quæ idem innuit. Tertiò, quia ratio id aſtruit: quia aliquo ruente nõ eſt conſequens quòd aliqua ruant, niſi ſe contingant. ¶ Se 7
xto † quæritur, vtrum monetam falſificãs ſit falſarius, & mortaliter peccet? Et dico quòd monetam cudere non licet ſine conſenſu Principis ſeu Imperatoris, vt in l. ſecunda & tertia. ff. de fal. monet. ſecundum Bartolum & Cyn. ibi. quod limita niſi ciuitas vel princeps inferior hoc præſcripſiſſet tanto tempore, de cuius initio memoria non exiſtat: vt in capite, ſuper quibuſdam. de verborum ſignificatione. vel ni ſi eſſet talis qui præſcripſiſſet iura Imperii, vt Hiſpaniæ reges, qui, vt dicit glosſ. diſtinct. ſexageſimatertia. cap. Valentinian

Universidad de Deusto
Biblioteca

rianus.nõ subiacent Imperio:quia de hostiũ faucibus regnum eruerũt. Igitur falsans monetas mortaliter peccat,secundum Host.Io.Mo.Pet.& Io.de Imo.in c.quanto.de iureiu.& patet per tex.ibi,vbi dicitur quòd seruas falsam monetam,agit iniquè:& consequenter à fortiori falsans:patet etiam per extrauagantem Ioan.xxij.qui excommunicat omnes tales in regno Frãcorum tenetur autem ad omne dãnum datum communicati vel personæ:vt notant prædicti vbi ꝫ. Et si specialis nescitur persona,tenetur pauperib⁹. arg.eorũ quæ not.in c.cum tu.de vsur.& in regu.peccatũ. de re.iu.lib.vj.pro quo etiam vide Host.in Sum.ti.de cẽsi.

8 §.ex quib⁹.ver.quid si moneta.¶ Idem†dic secũdũ Girar. Obdo.de eo qui falsam ignoranter recipit,& scienter pro bona exponit.quod semper intellige si sit alicuius notabilis valoris:secus autem in obolo. Vnde scienter expendẽs falsam monetã,secundũ Pan.in d.c.quãto.videtur teneri pœna leg.Cor.de fal.quę regulariter est deportatio,& omniũ bonorũ publicatio:seruus verò vltimo supplicio punitur. quod Bar.dicit verum quando quis expendit numos stanneos,vel plumbeos:quia de illis tantùm mentionẽ facit illa lex:aliàs punitur pœna extraordinaria,secundũ eundem Pan.secundũ Archi.tamẽ qui pecunias diminuti ponderis vbi minus valent,emit iusto pretio,& defert ad locũ vbi in differẽter sicut integræ expendũtur,nõ videtur peccare: qa nulli damnum infert,& sibi industria & labore lucrũ quærit,sicut est de aliis mercimoniis,per regulam,scienti.lib.

9 vj.¶ Septimò†quæritur,quomodo fallũcatur moneta? Et dico ꝙ tribus modis,secũdum cõmuniter doct.in d.c.quãto. Primò in forma,quando scilicet imponitur signũ illius qui eã cudi non facit:vt in l.falsi nominis.& in l.quæ nomine.ff.de fal.& in d.c.quãto. Vnde nouiter cudẽs monetã principis,cõburitur.l.ij.ff.de fal.mo.cudẽs verò monetã ciuitatis vel inferioris à principe,capite punitur. C.eo.l.j. hoc tamẽ casu si moneta esset in bona materia & põdere,puto ꝙ nulli teneretur de damno,nisi pecunia bãniretur:sed tantùm teneretur de iniuria ei cuius signũ violauit. Secundò ex materia metallica,qñ scilicet fit de ære vel stãno vel liga nõ debita:vt in l.Paulus.ff.de solu.secundũ Bart.vel cũ realis materia immiscetur vbi nõ debet: vt in l.q numos. & in l.Cornelia.ff de falsi.la j.& generaliter vbi materia est minus pretiosa quàm debet. Tertiò ex pondere: quia ista tria requiruntur de substantia monetæ:vt in l.j.§.j.ff.de cõtrahen.emp.Quod autem pondus debeat habere moneta, gl.in d.l.j.& Bar.in l.ij.§.j.ff.si cer.pet.dicunt ꝙ tantus debet esse valor,& tantũ pondus quantũ prius erat in materia nõ deductis expensis & labore cudendi, quæ de iure debẽt fieri:de publico:sed secundũ Inn.quẽ communiter sequuntur doct.& ex cõsuetudine sic seruatur,tantũ debet esse in pondere,quãtũ erat in materia deductis expẽsis & labore: qa nemo tuis expẽsis eã facere tenetur.ff.qui.ex cau.ma l. j.& c.qui sentit.de re.iur.li.vj. Imò plus credit Innoc.ꝙ si princeps indiget,potest inde sentire aliquid lucri: & sic à dicto pondere minuere aliquid modicũ:non autẽ multum sine cõsensu populi.quod Pan.in d.c.quãto.limitat verum nisi spargatur extra regnũ:quia cum damno sibi nõ subditorum nõ potest.& hoc tene.Credit etiam Inno.ꝙ princeps cum populi consensu minuere possit pondus monetæ:vt tamen sic expendatur intra regnum ac si esset ponderis iusti:quia quilibet potest renuntiare iuri suo.vij.q.j.quã periculosum.& dicit sufficere consensum maioris partis magnatum regni:quia negotium regni reputatur negotiũ vniuersitatis.arg.in l.ij.§.sanctissimus.C.de iureiu.propter calum. Sed de hoc Panor.vbi ꝫ.dubitat,cùm tractetur de præiudicio singulorũ:arg.eorũ quæ not.in c.omnes.de cõstit. & C.quæ sit longa cõsue.in rub.& Sum.Ang.tenet requiri cosensum singulorũ. Sed ego teneo dictum Inno.qa impossibile,aut perdifficile est oés assentire.¶ Octauo†quę 10
ritur,qui sunt falsarii monetarum,secundũ prædicta? Et dico ꝙ multi. Primò,falsificãtes signũ. Secũdò,falsificãtes materiã. Tertiò,diminuẽtes pondus sine principis & populi cõsensu,Quartò,princeps quando valentem seu bonam reprobat,& minus valentẽ acceptat vt bono foro nanciscatur bonam,& illam faciat cõflari,& cudi:vt tenet Host.& recitat Pan.vbi ꝫ.& facit tex.in l.eleganter.§.qui reprobos.ff. de pig.act. Et ratio est,quia peccat cõtra materiam vel pondus directe circa malam,& indirecte circa bonã. Quintò, attondẽtes pecuniam,vel per fortẽ aquã subtiliantes,secundum gl.in d.c.quãto.& tenentur ad restitutionem damnificatis:vel si illos ignorãt pauperibus necessario.de iniu c. fi.Sextò,cudentes monetam,qui aliquos numos minus iusto pondere cudunt,quia alios plus cuderunt:vt colligitur ex Host.Io.An.Pet.de Ancha.& Inno.vbi ꝫ. Et ratio,quia quod abundat in vno numo, non supplet ei quod in alio deest apud illum qui solùm minus valentes recepit. Qui tamen omnes numos faciunt iusti ponderis,sed exuberantes alios attonsant,nõ sunt falsarii:secundũ Sũ.Ang.indistin ctè cõtra Ros.& verũ est siue attonsent siue contineat,si hoc faciunt publica authoritate.similiter etiam si priuata,modò iustum pondus seruetur:quia cùm dicitur ꝙ attonsores monetarũ sunt falsarii:intelligitur de iusti is monetis,ꝙ inde remanent leuiores:tenẽtur tamẽ principi vel cõicati de materia quam inde auferũt:quia illa per errorẽ fuit numis apposita. Credit tamen Sum.Ang.ꝙ si abstinere nõ velint, non sint extra statum salutis.quod tamen falsum est:quia fures sunt, & irrogãt iniuriam principi vel communitati, quorum monetæ eos ex bonitate laudant.¶ Nonò†quæritur,quid de falsante mensuras & pondera? Et dico ꝙ vltra mortale tenentur ad omne damnum.de emp.& vend.c.ij. vbi & tenetur xxx.diebus in pane & aqua ieiunare.quod secundum Arch forte verum est in foro cõtentioso ecclesiastico:sed in foro animę hodie hęc ponitẽtia est arbitraria. Et idẽ de vtẽte falsatis sciẽter. Imò iure ciuili faltans mensuras,tenetur pœna l.Cor.de fal.ff.de extraordi.cri.l.anno nam.quæ pœna est publicationis omniũ bonorũ cũ deportatiõe,si liber est:si seruus est,vltimũ supplicium.l.j ff.de fal. Vtens verò falsis,puniri potest in duplũ,& relegari in insulam.ff.eod.l.pen. Tenetur autem falsans,secundũ Archid. ad remediandũ,inquantũ potest sine periculo suæ pẽsonę vel maioris scandali:vt scilicet auferantur de medio dictæ mensuræ vel põdera,aut æquẽtur. De falsariis literarũ apostolicarum,quomodo sint excommunicati,suprà Excõmunicatio.vij.§.viij. Quomodo autem bulla vel instrumẽtũ aut alia scriptura dicatur falsa,vide ꝫ. Tabellio.§.x

De Fama,& Rumore.

1 *Fama à fando dicta,an idem sit quod communis opinio: & quotuplex sit? Et quid sit in genere sumpta?*

2 *Fama,vt verè dicatur,& sit,quot requirãtur? Item ad eam probandam quot testes sufficiant? Et an admittatur in contrarium probatos?*

3 *Fama de homine bona,quid sit? Et quid de fama facti, vel negotij alicuius?*

4 *Rumor quid sit,& quid à fama differat. Item quid indicium. Et an indicia credulitatem inducere possint? Et an in criminalibus aliquo casu ad ferendam sententiam sufficere possint?*

5 *Famam pro posse,an aliquando mortaliter peccet, qui non defendit. Et quid de his,qui in perfectionis statu sunt, maximè respectu iniuriarum personalium. Et quid si tales statum suum impugnari videant,an resistere debeant?*

1 FAMA,† rumor,secretum,occultum,manifestum,notorium,& publicum,inuicem conueniunt:sed de aliis à duobus primis vide suo loco.¶ Primò igitur sciendum est quòd secundum Bart. fama dicitur à fando.vnde nisi sit locutio, non est fama, quantum ad totam suam rationem: sed solùm quantum ad primum, quod est de ratione eius, id est,quantum ad opinionem seu credulitatem: quomodo intelligendum est quod dicit glo.in l.cognitionem.§. æstimatio.ff.de var.& extraor.& Tho.de Piparata,quòd fama,communis opinio, cõmunis æstimatio sunt idem,scilicet quantum ad primum: quod est de ratione famæ: sunt etiam synonyma secundum d.gl.sed intellige quando illa extra vocem manifestantur.¶ Secundò,sciendum est quòd secundum Pan.in c.vestra.de coha.cle.& mul.fama est duplex,scilicet bona & mala: quia ita se habere potest ad bonum sicut ad malum: cum dicatur famosus latro.l.capitalium.§.famosos. C. de pœn. Et intellige de ea quæ est de aliquo homine in genere virtutis aut vitii: vt ꝙ est bonus vel malus. Quædam verò est de aliquo facto particulari:vt quod tale quid sit vel non sit,secundũ Bar. ¶ Tertiò,sciendum ꝙ secundum Pan.in d.c.vestra.fama in genere,id est, communiter, ad bonam & malam est cõmunis locutio ex verisimilibus coniecturis consurgens: vnde fama est propriè quando tota ciuitas,aut vicinia,vel maior pars aliquid clamat ex coniecturis verisimilibus:aliàs autem non est fama quo ad iuris effectum: sed sunt vanæ populi voces:vt de accu.per gl.& doct.in c.inquisitionis.quæ nõ sunt audiendæ,per gl.in c.ij.de elect.& Bar.in l.de minore.§.tormenta.ff.de quæsti.& text.in l.iij.ff.de testi. Sed intellige ꝙ est communis locutio præsupponens opinionem siue credulitatem:vt patet ex diffinitione Barto. dicentis ꝙ fama est communis opinio voce manifesta ex suspicione. & intellige probabili veniens.quod ideo dicitur: quia quãdo aliquid est certũ aut visum à populo, non est fama,sed manifestum aut notoriũ.¶ †Igitur ad famã quatuor requiruntur. Primò ꝙ sit opinio communis. Secundò ꝙ sit ex suspicione probabili. Tertiò ꝙ voce manifestetur. Quartò ꝙ manifestetur ab omnibus vel maiori parte:in quo differt à rumore, vt patebit. Vnde dicta paucorũ non infamant secundum Panor.in c.cum in tua.de spon. Vbi etiam not.ꝙ vbi dicitur pars,nulla additione facta, intelligitur medietas.de deci.c.ij.lib.vj.& in l.nomen.§.portionis.ff.de verb. signifi. Quando verò additur ly aliqua,vt dicendo,pars aliqua, verificatur in qualibet minima particula. ¶ Quartò, sciendum ꝙ licet ad famam faciendam requiratur maior pars,tamen ad famam probandam sufficiunt duo testes: vt no.in d.c.tormenta.& in l.iij.ff.de testi.contra huiusmodi tamen probationem admittitur probatio contraria:quæ secũda probatio,si clarior sit,obfuscatur effectus primæ: & eo casu quo fama sufficeret ad torturam, & si per partẽ rei probata fama probatur, tollitur præsumptio prima. argu. de spon.cum in tua.& quod not.in l.fi.C.de quæst. An autem fama faciat plenam probationem, infrà Inquisitio j.§.xj.

3 ¶ †Quintò,sciendum ꝙ fama bona de homine aliquo est secundum Spe.illæ iæ dignitatis status legibus & moribus cõprobatus in nullo diminutus.quod etiã patet ff.de var.& extraor.l.cognitionẽ.§.æstimatio.& in gl.in d.c.vestra.& C.ex qui.ca.infa.irro.l.j fama autem mala est contraria ad bonam,vt patet per gl.vbi suprà. Dicit autem Azo ꝙ in dicta descriptione nomen dignitatis nõ ponitur pro honore publico, sed pro potentia natura cunctis attributa. ¶ Vel breuiter fama hominis est cõmunis opinio ex suspicione probabili cum locutione de illo homine: & si sit de malo, est mala:si de bono,bona. Fama verò de aliquo negotio vel facto est cõmunis opinio ex suspicione probabili cum locutione de illo negotio. & sic cõmunis diffinitio descendit in mẽbra: nec oportet addere,ex incerto authore proueniens:quia quandoq; ex certo, quandoq; ex incerto authore prouenit,secundũ gl.& Pan.in d.c.vestra. ¶ †Sextò, 4
sciendum ꝙ rumor secundum Spe.est particularis assertio vel insinuatio ex sola suspicione & incerto authore proueniens. de eo qui cogn. con.vxo.super eo.& idẽ sentit Pan. vbi suprà,excepto ꝙ non adderet incerto authore:& bene. Vnde rumor in hoc differt à fama, quia rumor est quando pars aliqua viciniæ clamat:fama verò quãdo pars maior,secundum mentem Pan.in c.bonæ memoriæ.el j.de elect.& glo.in d.c.super eo. Vnde secundum Pan. rumor se habet in minus.quod intellige quantũ ad partem requisitam,non quo ad prædicationem: sed est econuerso, quia omnis fama est rumor:non econtra. ¶ Septimò,sciendum est quòd indicium, quod scilicet idem videtur coniectura probabilis,est medium intellectuale veritatis eliciendæ, ex aliqua singulari circunstantia insurgens. C.& ff.de rei vend.l.indicia.vel secundum Pan.in d.c.vestra.propriè est notabile signum dictæ rei,seu facti,quod subiicitur necessitati probandæ:& largo modo argumentum dici potest indicium. Vide in c.forus.de verb.sig. Et tot, inquit, possent esse indicia & tam vrgentia, ꝙ inducerent iudicem ad credulitatem:& sufficerent ad sententiã ferendam etiã in criminalibus: vt C.de rei vend.l.indicia. C.de probat.l.sciant cuncti. & de præsumpt. afferte. & refert se ad dicta in c.iij.de probat.vide infrà Indiciũ. ¶ †Octauò,sciendum est ꝙ se- 5
cundũ gl. in c.senti.xj.q.iij.si fumus inter tales qui parati sunt imitari,mortaliter peccat, qui suam famam pro posse non defendit.& sic intellige c.nõ sunt audiendi.ea. quæst. & xij.q.j.nolo.& de consecra.dist.j.iubemus. Si autem sumus inter tales qui solùm parati sunt reprehendere,& non imitari: sic sufficit nobis conscientia nostra:nec defendere tenemur.& sic intellige c.quid obest.cum quinq; sequẽtibus.xj.q.iij.S. Tho.autem in v.quolib.artic.xxvj.dicit ꝙ viros perfectos, intellige existentes in statu perfectionis, decet in personalibus iniuriis esse maximè patientes, vt sint etiam parati plura sufferre, secũdum illud Matth.v.Si quis percusserit te, &c. Statum verò suum impugnari pati non debent quantum resistere possunt:quia hoc vergeret in iniurias personales videtur distinguere,& dicere ac probare ꝙ illi quibus imminet ex officio vel statu perfectionis aliorũ saluti prouidere, peccant, nisi infamiam propriam iuxta posse repellant. Alii verò quibus magis cuꝛa ꝓdia suæ priæ salutis imminet, possent suæ humilitati prouidentes famam vel infamiam cõtemnere. Vtrum fama probet,intrà Inquisitio j.§.xj. Quomodo fama lædatur ac restituatur,suprà Detractio. Quomodo verò ab aliquibus propter eam sit abstinendum,vide infrà Scandalum.

De Familia & Famulis.

1 *Familiæ (quæ à femore dicta est) appellatione, qui contineantur? Et seruus vnus huius nomine,an contineri dicatur? Item num duo familiam constituant?*

2 *Familiam triplicem esse. Et quid vnaquæque species.*

3 *Paterfamilias ad quid teneatur?*

4 *Dominus tempore infirmitatis,num famulo,qui operas suas locauerat,de necessarijs & salario teneatur? Et quid in potestate famulos ac iudices quibus salarium præstari debet,habemus?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

5 *Obligatus familiam aliquam procurare, vtpote, furnarius excoctionem alicui & eius familiæ ex obligatione debens, an excrescente familia, toti quoque familiæ teneatur?*

6 *Famulus, qui de salario cum domino non convenit, an ipsum petere possit? Et quid si per annum rure servire promisit, exactis autem sex mensibus hyemalibus abire vult?*

7 *Famulus, cui dominus debitam mercedem dare non vult, an sibi clàm per se satisfacere possit.*

8 *Familia, aut aliquis ex ea, num requisitus per superioris obedientiam, delictum domini sui revelare teneatur? Et an iuramentum servare debeat famulus, qui iuravit se domino nuntiaturum, si rescierit quenquam ipsius bona subripuisse? Et quid de testibus synodalibus.*

1 FAMILIA† dicta est à femore, quæ est pars hominis genitiua. C. de verb. sign. Et secundum Azo. in Sum. suo nomine comprehēdit omnes, qui sunt in seruitio alicuius, etiam liberos homines seruientes illi bona fide, vel etiā alienos, & seruos, qui sunt in eius potestate similiter omnes propinquos, libertos, & patronos: & sic generaliter sumitur C. de verb. sign. d. l. fi. Vnicus verò seruus familiæ nomine nó continetur, nec duo faciunt familiam, ibidem.

2 Sed† Archi. in c. licet. de priuil. li vj. dicit quòd triplex est familia. Quædā perpetua, & religiosa, vt religiosi, clerici, & similes: & hi gaudent priuilegio cōuentus, vel collegii: de stat. monacho. recolentes. C. loca. l. milites. aliter duplici iure tenerentur, cōtra c cognouimus. xij. q. ij. Et de hac loquitur ca. cum olim. de arbit. Est & alia, quæ scilicet non ecclesiasticos tantùm comprehendit, sed etiam laicos, sicut sunt vxor, filii, nepotes, serui, famuli: q in eius domo, eius sumptibus viuunt continuè: de qua intelligitur ff. de publ. l. j. §. familiæ. C. ad legem Cornel. de sica. l. si fortè. quæ ponitur de pœn. dist. j de hæreti c. filii. lib. vj. in fin. de test. in literis. vbi de hoc. & iij. q. v. c. j. Et de hac intelligitur quod dicitur in d. c. licet. de quo vide infrà Interdictū. vj. §. vij. Est & alia quæ nec perpetua est nec mercenaria: sicut clerici, & religiosi, & alii ecclesiastici dicūtur de familia ecclesiæ: de quibus xvj. q. vj. de lapsis. Est & alia, de qua in l. fi. C. de verb. sig. vbi nomen familiæ cōprehendit parentes, liberos, omnesq; propinquos, & substantiam, & libertos etiā, & patronos, necnon & seruos: & hæc significatio habet lo-

3 cum in fideicommissis, vt ibi patet. ¶ † Primò verò quæritur, ad quid teneatur paterfamilias? Et dico quòd ad duo de præcepto principaliter, scilicet ad necessariorū vitæ administrationem, et ad disciplinā tam verbo quàm morū exemplo: vt colligitur prima ad Timotheum v. & ad Ephes. iij. & no. in §. necesse. xlvij. dist. inc. aliter de sui natura est mortale in re notabili: nisi excuset aliqua circunstātia, puta necessitas, & huiusmodi: vel nisi omissio correctiōis sit circa ea quæ non sunt ad salutem necessaria. & sic intelligē xxiij. q. iiij. duo ista. & q. v. c. non pures. An autē correctionis gratia possit clericos verberare, suprà Excōmunicatio sexto. §. iiij. casu viij. Si autē aliquos de familia nec verbis nec verberibus potest emendare, tenetur eos expellere, vel eis negare necessaria, si credit probabiliter eos per hoc posse emēdari: sicut patet in vxore fornicaria: arg. eorū quæ no. in c. non omnis. v. q. v. Si verò probabiliter credit per hoc eos licētius peccare, per suam autē curam & timorem videt eos à multis, & si non ab omnibus, malis se temperare, si facit quātum potest, excusatur: necei imputatur peruersitas filiorum: vt patet in c. quantumlibet. & c. seq. distinc. xlvij.

4 ¶ †Secundò quæritur, an dominus tēpore infirmitatis teneatur famulo, qui locauerat operas suas, de necessariis & salario? Et dicit Bart. in l. si cū dotem. §. sui autem. ff. solu. matrimo. & in l. in rebus. ff. commo. quòd ad expensas magnas nō tenetur. quod intellige ratione famulātus: sed alia ratione, vt quia proximus, & ille nō habet vnde sibi subueniat, tenetur: & ille potest officium iudicis implorare contra eum, vt sibi subueniat si est soluendo: & idem facere potest pauper cum quocunq; diuite, de quo vide text. cum gl. notabili in c. sicut. xlvij. dist. Quantum verò ad salarium, Ioan Andr. do. Anto. Ioan. de Imol. & Panormi. in c. j. de cle. ægro. & communiter docto. tenent quòd non: quia casus contingens in persona eius qui locauit operas, liberat conductorem à præstatione mercedis. l. si vno. §. item eam quidā. & quod ibi not. ff. loca. & quod no. in l. in rebus. ff. cōmo. & gl. in l. fi. §. idem iuris. el ij. ff. ad legem Rhod. de ia. quod Panor. vbi suprà limitat, quando salarium debetur solùm ratione personæ: secus si daretur ratione aliorū etiā. Vnde potestas qui habet famulos & iudices, quibus habet soluere licet infirmetur aut moriatur, petere potest: & debitores ei tenentur. tex. est in l. pecuniam. ff. de condict. ob cau. & facit quod not. in l. diem functo. ff. de offic. asse. Innocen. autem tenere videtur quòd salarium debeatur in c. propter sterilitatem. de loca. & facit c. j. de cleri. non resid. lib. vj. & ibi Gemin. per illum textū dicit quòd doctori vel famulo subtrahi nō debet salarium propter infirmitatem, allegans quod habetur in Spe. de cler. non resi. §. postquam. versic. quid si mercenarius. Et istud tenet Sal. in l. licet. C. loca. & pulchrè Ang. in disputatione, exorta guerra. & facit l. quæsitum. ff. de re iudi. Et hoc procedit vbi cōsuetudo est, quòd scilicet debeatur: quia illud videtur actū quod est consuetū. l. quod si nolit. §. qui assiduas. ff. de ædil. edic. Vbi autem non est cōsuetudo, non debetur, nisi vt dictum est, & in casu speciali: vt C. de aduo. di. iudi. l. post duos. vbi aduocato debetur salarium ex publico constitutū, licet moriatur intra annum: secus autem de salario promissio à parte: quia nō debet nisi pro rata temporis: secundū Bar. in l. diem functo. Similiter in l. cū hæres. §. Stichus. ff. de stat. lib. vbi quādo per seruum non stat quin seruiat: nihilominus libertatē propter hoc legatā consequitur fauore libertatis. de quo infrà Locatio. §. xij. vbi agetur de ista materia diffuse. ¶ † Tertiò quæritur, vtrū obligatus procurare alicui familiam, vt qui accepit furnū cum obligatione coquendi alicui & eius familiæ, teneatur excrescēte familia? Et dico secundum Panormitanum quòd non, si familia habeat numerum certum & determinatum: si autem indeterminatum, vt sunt fratres alicuius conuentus, sic tenetur. & facit c. quāto. de censi. vbi etiam dicit Panormitanus quòd ex quo iste potest se habere ad lucra, scilicet familia diminuta, ea aucta tenetur, vt contrariorum eadem sit disciplina, nisi speciem mutasset: puta si effectus est episcopus vel capitaneus: & sic tenet familiam multam. Si tamen nimis grauaretur, per iudicis officiū sibi prouidebitur. ¶ † Quinto quæritur, an petere possit salarium famulus, qui cum domino de salario nō conuenit? Et dicit Fed. consilio xviij. quòd si famulus consueuit locare operas, & dominus conducere, tenetur dominus soluere saltem vsq; ad illam summam, qua alios fuisset conducturus, arg. l. si non sortem. §. libertus. de condi. inde. not. per Archi. j. q. j. sunt nonnulli. Si verò fuit conductus sub mercede taxanda ad arbitrium domini, sic iudicio boni viri taxabitur: vt patet suprà Arbiter. §. xij. & xvj. ¶ Quintò, quid si promisit seruire per annum in rure, & exactis sex mēsibus hyemis vult discedere? Dico quòd non habebit mediam salarium, secundum Bar. in l. diuortio. §. quod in anno. ff. solu. mat. sed computabitur crassum cū macro. Et si aliquo tempore dicti anni fuerit infirmus, non tenebitur supplere illud tempus. gloss. in cap. si pro tua. de rescri. lib. vj. vt l. cum hæres. §. Stichus. ff. de stā. lib. ex quo tamen non sequitur q; debeat habere stipendium totum. ¶ Sextò† quæritur an famulus, cui dominus dare non vult debitam mercedem, possit occultè satisfacere sibi? Et dicit Ric. in iiij. dist. xv. q; licet tales peccent

8 in modo accipiendi, tamen ad restitutionem non tenētur. Sed de hoc dic vt j. Furtum. §. xiij. & xv. ¶ Septimò† vtrū familia vel aliquis de familia teneatur reuelare delictum domini sui requisitus per obedientiam superioris? Et dico q; non, si criminaliter vult procedere, iiij. q. iij. l. Iulia. el ij. Secus si ciuiliter procedat, vt suprà, Correctio. §. ix. & x. quod intellige vbi ex hoc nullum sibi malum immineret: quia nullus tenetur suo malo procurare bonum proximi temporale. ¶ Octauò quæritur, vtrum teneatur seruare iuramentum famulus qui iurauit domino se denuntiaturū, si quem sciuerit eius bona surripuisse? Et dicit Duran. q; non, si dominus est truculentus: quia illicitum fuit iuramentum: sed si est mansuetus, & probabiliter creditur rationabiliter processurus, distinguendū est: quia si res subla ta erat sub eius custodia: sicut posset prosequi asportanté, sic & domino reuelare. Si verò non erat deputata ad eius custodiam, tenetur nihilo minus dicere, si potest probare: si verò probare non potest, reuelare non debet, nisi tali qui possit prodesse, & non obesse. & si alio modo iurauit, non fuit licitum iuramentū nec obligatorium. Idem dicit Hug. de testibus synodalibus, scilicet quòd non tenentur denuntiare episcopo, licet iurauerint: nisi crimina quæ probare possent. xxiij. q. iiij. quisquis. aliàs esset proditor criminis. ij. q. j. si peccauerit. nisi hoc faciat secretè episcopo vel alii, qui habet corrigere paternaliter. arg. xxij. q. v. hoc videtur. & de hoc suprà, Denuntiatio. §. v. Quis autē tenetur pro delicto familiæ, infrà, Nāuta. §. v.

De Familiari.

x *Familiares quinam dicantur: & qui domestici.*

2 *Domestici dicuntur, quibus ob patriam aut dominicam potestatē locuè temperatur.*

1 FAMILIARIS† quis dicatur, gloss. iij. q. v. in sum. dicit q; largè familiares dicuntur omnes, qui cohabitāt eum aliquo, vt in c. inhiuante. de offic. dele. & in c. in literis. de testi. vbi dicit glo. q; familiares appellantur consanguinei, colonus adscriptitius, mercenarius, filius in potestate, libertus, seruus, & omnes habitantes in domo. Domestici verò sunt quibus ratione patriæ potestatis vel dominicæ imperari potest. Pro quo vide gloss. in l. præsenti. §. sanè. C. de his qui ad eccle. confu. & familiares domestici intelliguntur omnes, qui in expensis alicuius cōmensales continuè existūt, etiā si aliquādo abesse pro eius negotiis gerendis contingat: vt not. in c. fin. de verb. sign. lib. vj.

¶ FAVORABILE. vide infrà Odiosum.

¶ FAVTOR quis dicatur, j. Hæreticus. §. vij. & x.

De Fœmina.

2 *Fœminæ appellati, quim latè pateat? Et ibidem quòd sexus muliebris debilior sit, ob id j; citius perficiatur.*

2 *Fœmina virili habitu vtens, an mortaliter peccet? Et quid de fœmina se attondente? eum seq.*

4 *Fœminæ prohibitæ quæ dicantur, & à quibus actibus exercendis arceantur?*

1 FOEMINA† nomen est generale, cōmuniter omnem fœmellam in omni animantium genere cōplectens: vsitatius autem in genere humano, in quo citius homine pubescit: vel quia mala herba citò crescit: sicut ludēs, vt ciedo, dicit glo. in l. ij. C. de his qui ve. æta. impe. vel secundū communiter doct. in cap. literas. de desponsa. impuber. sexus muliebris est debilior citiusq; deficiens, & cōsequēter citius perficitur, sicut in aliis videmus. ¶ Primò† verò quæ- 2
ritur vtrum fœmina peccet mortaliter vtendo habitu virili, vel contra? Et dicunt aliqui quòd sic: quia xxx. dist. in c. si qua mulier. dicitur, si qua mulier suo proposito vtile iudicans vt virili veste vtatur, & propter hoc virilē habitum imitetur, anathema sit. Sed hoc dico de se non esse peccatum: q; aliquādo licite sit: sicut beatus Ambr. in ij. de virg. narrat de quadam sancta virgine Antiochena, q; ab idolatris prostituta in lupanari ad preces viri sub specie turpitudinis intrantis mutauit habitū & exiuit, nō vt vitaret martyrium, sed contagium. Vnde non potest esse peccatū, nisi ex circunstantia vel intentione. & cōsequenter si ista fiant ex animi leuitate sine intētione corrupta vel scādalo gratui, non est mortale. Sed contra, q; dicitur in d. c. si qua mulier. xxx. dis. q; si qua mulier suo, ppposito vtile iudicas vt virili veste vtatur, & propter hoc virilē habitū imitetur, anathema sit. Ad hoc dico q; loquitur quādo mulier hoc facit malo proposito, id est, intentione facilius meretricandi: vt patet per gloss. & Archi. ibi. Contra etiā, quia non vtetur mulier veste virili. Deutero. xxij. Sed dico hoc prohiberi. Primò ex superstitione idolatrię: ne Iudęi in sacris imitarētur Gētiles idolatras. Secūdò, vt restringeretur libido: ne, s. mulier licentius ingrederetur ad viros. Tertiò dico hoc prohiberi eo modo quo & quædā de se licita ad ministeriū, sicut, p; hibetur arari in boue & asino, in lege Moysi: vel eo modo quo venialia, puta mēdacia, vel otiosa verba.

¶ Secundò† quæritur, vtrum peccet fœmina se attondens? 3
Et dico q; fœmina tonsurari non debet, etiam causa religionis: de conuersi. coniu. vxoratus. Et intellige nō solùm de tonsura quę dicitur clerica, sed etiā de rasura, quę fit per abscisionem capillorum vsq; ad aures. & facit distin xxx. tu regu. Sed tamen hoc intelligitur secundū gloss. in d. cle. de fœmina, quæ vult in seculo remanere: quā etiam excusat consuetudo contraria. Adde etiā necessitas, puta infirmitatis, vel huiusmodi. Si autem id sine necessitate faciat, Summa Ang. dicit eam peccare mortaliter, cum sit excommunicanda: vt dicta c. quæcunque mulier. Sed Sum. Ros. tenet contrarium, dicens non esse mortale, si hoc faciat ex leuitate aut fatuitate. & hoc tene per dicta in priore §. dictum autem cap. quæcunque. loquitur quando hoc facit ex superstitione, & ad facilius meretricandum: & in contemptum significationis comæ, id est, subiectionis ad virum. quod Arc. ibi no. vbi dicitur, resoluens ius subiectionis.

¶ Tertiò† quęritur, quæ sint illa quæ prohibētur mulieri? 4
Et dico q; sunt multa. Non enim potest prædicare, nec publice docere, quanuis sancta & docta. xxxiij. dist. mulier. scilicet in ecclesia & publicè. secus in capitulo suo & claustro, secundū gl. Ray. Nec confessiones audire, nec aliis benedicere, aut actum alicuius ordinis exercere de pœ. & renoua. de excess. præla. c. tanta. Sed intellige de būdictione publica, nō de priuata, eo modo quo mater filiū benedicit. Nec tāgere sacra vasa aut sacratas pallas, id est, corporalia, secundum gloss. nec incensum circa altare deferre. xxxiij. dist. c. sacratas. Et idem est de vestibus, quibus Deo ministratur, scilicet actu. de consec. dis. j. vestita. de quo tamen suprà, in verbo, Corporalia §. j. Nec esse arbitrix, nisi esset in dignitate habente iurisdictionem: licet possit esse arbitratrix. de quo suprà, Arbiter. §. secūdo, & decimosexto. Nec iudicis aut magistratus officium gerere, nisi in casibus, de quibus in gloss. decimaquinta, q. iij. §. j. intellige in

Universidad de Deusto
Biblioteca

spiritualibus,quia in temporalibus iudicare potest.vbi est consuetudo.de arbi.dilecti. Nec postulare aut procurare, nisi in causa propria,& suorũ:vt no.in l.fœmina.ff.de reg. iur.& iij.q.vij.§.tria.& d.§.j. Nec testis esse.de quo dic vt j. Testis.§.j. Nec personaliter ad iudiciũ trahi causa ferendi testimonium,aut qualibet alia causa,que non exprimatur in iure contra eius voluntatem:& si esset religiosa,trahi non posset,etiam si vellet,quauis de causa:de iudi.mulieres.lib.vj. Nec accusare,nisi in certis casibus,de quibus xv.q.iij.§.j. in tex.& in glo. Nec se seu propriam substantiam obligare pro debito viri,nisi creditum sit conuersum in suam vtilitatem:vt in authentico,vt nul.iudi.§.& illud no.col.ix. Nec debet incarcerari vel detrudi pro aliquo debito,vt ibi.vide suprà,Abbatissã.

De Fœnore.

FOENVS licet cõmuniter pro vsura ponatur,vt in l.in proba.C.ex quib.cau.infa.irro.tamen propriè secũdũ grãmaticos in hoc ab ea differt:quia vsura est lucrũ de capitali:fœnus verò est lucrũ de vsura. Item quia fœnus exhibet mutuũ vsq; ad præfixum tempus:vsura sine præfixione.

¶ FERIAE. vide suprà, Dies festus.

De Feudo.

1 *Feudi definitio. Et ibidem,an contractus feudalis dicatur,cum ita feudum datur,vt inde seruitium aliquod præstetur? Et quid vbi quid emitur,nũ huiusmodi cõtractui feudi naturã ineſſe possit?*

2 *Feudi natura,quænam sit? Et ibidem quòd sedecim requirantur: de quibus hic sigillatim.*

3 *Feudum multiplex esse:& ibidem de singulis membris.*

4 *Feudo dari quænam res nequeant? Et quid si ecclesia feudum de manibus potentum recuperare non possit?*

5 *Feudo res dare,aut recipere,quisnam possit? Item feudum quomodo acquiratur.nu.seq. Et quis ad feudi successionem admittatur? Et quot modis filia in feudo succedere queat.nume.7.*

6 *Feudo Titio pro se & descendentibus filijs masculis & filiabus concesso,an filia cum masculo superstite in eo succedere possit? Et cum filia ad id non admittatur,an saltem defuncto masculo eidẽ in feudo succedet?*

9 *Clericus feudo succedere num potis sit? Et quid si feudatarius religiosus efficiatur:quis ei succedet? num.seq.*

11 *Feudum si pater pro se,suis hæredibus & successoribus quibuscunque obtinuit,an ad extraneum,legatarium,vel clericum permeare possit?*

12 *Feudatario de nouo beneficio inuestito, sine liberis decedenti, an frater,filiusve fratris in feudo succedat. Et qualiter intelligendum sit,quod deficientibus liberis ad feudum vocentur agnati.*

13 *Feudatarius an iuramentum præstare habeat,& quando ac quale. Et ibidem ipsius iuramenti forma:& quòd ad sex regulariter*

14 *Feudatarius quanquam pro alijs aduersus dominum consistere nõ debeat,pro se tamen & hominibus suis potest: quinimo & ius suum petere ac defendere. Et ibidem,qui vicissim dominus fideli reddere debeat?*

15 *Feudi domino defuncto,pluribus hæredibus relictis,an vasallus omnibus iuramentum præstare debeat? Et quid contra si pluribus relictis,vasallus decedat?*

16 *Vasallus num per alium inseruire domino possit? Et an vasalli mei vasallus,meus quoque vasallus sit?*

17 *Feudum ex causis decem amittitur. Et cum propter fidem non custodiam amittitur,an ipso iure perdi dicatur? Et quando ipso iure amittatur? nu.seq. Et quid si citra domini consensum alienetur? siue in totum,siue in partem? num.19.*

20 *Vasallus pro anima num feudum alienare queat. Et quid de commoditatibus suis,num illas ad longissimũ tempus alienare possit? Et an feudum pignori dare. Et num in dotem. Item num ex filijs vni totum in feudi prælegare possit? vsque ad num.25.*

25 *Feudum,si eo priuetur vasallus,ad quem reuertatur? & vtrum filio patris delictum noceat? Et quid si vasallus læsæ maiestatis contra principẽ crimen admiserit,cuius occasione bona publicationi omnia sint obnoxia,nũ ad Principẽ feudalia perueniant? nu.seq.*

27 *Feudatario vno deficiẽte,num alteri feudum accrescat? Et sub hac num filius paterna relicta hæreditate feudum retinere possit? Et ibidem agnati quinam dicantur?*

28 *Vasallus inuito domino,an feudum resutare queat?*

29 *Feudum ecclesia,num in pignus recipere,& fructus suos sine vsura facere possit? Et quid in fructibus emphyteuseos? nu.seq.*

30 *Lex feudalis vbicunque contra iuris naturalis,aut ciuilis rationẽ non est,locum in emphyteusi habet,alioqui secus. Et sub hac,quibus concurrentibus fructus pignoris in feudo,ac emphyteusi licitè non cõputentur? Et quid si vsufructuarius vsum fructum proprietario obliget,an fructus in sortem computentur? num.seq.*

FEVDVM,† secundum Gof. est concessio rei immobilis facta pro homagio.extra de simo.cap.ex diligenti. & concor.diffinitio Host.& Azo.dicentium ꝙ est beneficium alicuius rei,inuestitura interueniente, sic concessæ seu datæ alii,vt dominiũ penes cõcedentẽ remaneat:cuius occasione recipiens,& successor eius,concedente domino ad id seruitiũ,de quo & vsq; quò conuenit,aut feudi natura requirit,tenetur directo domino,vtile autẽ ad feudatariũ transit.arg.eorum quę no.de emphyteuta.ff.si ager vec. pe l.vnica.§.qui me. Tamen ex §.sequenti melius patebit natura feudi. Ex his autẽ patet ꝙ quando feudum datur,vt inde præstetur seruitium reale,nõ est propriè feudum,sed contractus iunominatus,secundũ Cy.in authen.ingressis. C.de sac.san.ec.sicut dicit Bal.in lib.de consue.feu.ꝙ in quibusdã partibus Lombardię pro feudis ecclesiæ soluitur par caponũ,vel spatula porci,& huiusmodi, secundũ eum æquiparatur emphyteusi. Similiter si esset quid emptum, nõ habet naturam feudi,secundũ Bal.vbi s.de feud.da.c.j. & in l.qui se.C.vnde lib. Sed quãdo imponitur onus personale,vt ire ad parlamentũ regis,vel huiusmodi,& abest venditio:tũc propriè est feudũ:& regulatur lege feudorũ.

¶ Primò† verò quæritur,quæ sit natura feudi:& quæ differentia eius ad emphyteusim? Et dico patere responsionem ex verbis Petri Heliæ in tractatu suo de feudis, dicentis.

¶ De natura huius contractus est primò quòd dominus retineat sibi directum dominium ac proprietatem:vt in lib.feu.ti.in qui.cau.feu.amit.cap.vnico. ¶ Secundò,quòd vtile dominium transeat in vasallum.quod patet:quia vasallus potest quasi vendicare:vt in lib.feu.titu.de inuest.de re alie.fa.cap. vnico.& consequenter est quasi dominus: aliàs non vendicaret. ff.de auro & argẽ.leg.l. Quintus.

¶ Tertiò,ꝙ dominus habeat ciuilem possessionem,& vasallus naturalẽ:quia vasallus appellatur vsufructuarius,qui naturaliter possidet:vt ff.de acqui.poss.l.naturaliter. Dico tamen ꝙ ius vasalli cum possidet ciuiliter & naturaliter, quia præscribit.quod non faceret,nisi ciuiliter possideret. ¶ Quartò,ꝙ consistat in rebus immobilibus. ¶ Quintò, ꝙ si vasallus domino constitutum seruitium non præsterit,à feudo repellitur. ¶ Sextò,quia sine domini voluntate feudum alienari non potest. ¶ Septimo,quia feudatario regulariter fit in perpetuũ. ¶ Octauò,ꝙ dominus habeat mittere vasallũ in possessionem. ¶ Nonò,ꝙ si fit controuersia inter vasallos,dominus cognoscit. secus in emphyteuta:quia hic dominus habet vasallũ obligatũ personaliter mediãte iuramẽto,& cõsequẽter habet iurisdictionẽ in personã,& multo fortius in rem: in emphyteusi verò dominus

dominus habet emphyteutam obligatum ratione rei: nec habet ius quadiu pensio soluitur:vnde recognoscere nõ potest. ¶ Decimò, ꝙ vasallus nõ potest sine domini volũtate feudũ impignorare:emphyteuta verò potest:quia hic patetur dominus,non ibi:eo ꝙ hic tenetur vasallus domino seruire de fructibus,quos creditor interim percipiet:ibi autem tenetur soluere pẽsionẽ in pecunia consistentẽ. ¶ Vndecimò, ꝙ vasallus feudũ sine domini volũtate dare nõ potest:quod emphyteuta potest: quia magis obligatur vasallus,cũ persona eius dominus elegerit. Vnde aliũ inuito domino subrogare nõ potest, quod emphyteutæ permittitur propter liberalitatem. ¶ Duodecimò,ꝙ in feudo fœmina succedere nõ potest,nisi fuerit cõuentũ:secus iure emphyteutico:quia feudũ datur propter seruitiũ:mulier autẽ seruire nõ potest æque bene vt vir: emphyteusis autẽ fit propter meliorationem quã æque bene facere potest mulier vt vir. Astẽ.tamẽ dicit ꝙ hoc fallit in duobus casibus. Primò, si sit feudũ fœmineũ vel fœminæ cõcessum: quia tũc defectibus masculis ad fœminas pertinebit:vt in ti.de benefi. fœmi. Secundò,si sit tali pacto acquisitũ vt deficiẽtibus masculis ad fœminas deuoluatur: quia quod fuit actũ,est seruatum:vt in tit.de suc.feu.§.filia. ¶ Decimotertiò,ꝙ vasallus nõ potest aliũ vasallũ facere sine domini voluntate. quod emphyteuta potest:quia emphyteusis propter meliorationẽ,feudũ propter seruitiũ fit:æquè bene autem potest meliorare secũdus vt primus: & tamen nõ potest æque bene seruire:ideo hic requiritur domini cõsensus, non ibi. ¶ Decimoquartò,ꝙ pensio nõ præstetur vt in emphyteusi: sed seruitiũ certũ vel incertũ,prout fuerit conuentũ: item ꝙ nihil præstetur pro introitu. ¶ Decimoquintò,ꝙ vasalsus non teneatur seruitiũ præstare domino,nisi requisitus. secus in emphyteuta:quia vasallus nõ tenetur, nisi sciat dominum indigere:emphyteuta verò tenetur ad certã pẽsionem certa die: dies autẽ pro domino interpellat. ¶ Decimosextò,ꝙ vasallus possit feudũ dimittere sine domini voluntate: non autẽ emphyteuta: quia feudũ datur amore vasalli,& vt aliquã vtilitatẽ cõsequatur:vnde sine domini voluntate potest renuntiare: sed emphyteutica res traditur ad vtilitatẽ domini, i.vt melioretur: vnde secus. ¶ † Secundò quæritur,quotuplex sit feudũ? Et dico secundũ Bal. in prolog.d.libri.ꝙ multiplex. Aliud enim est habẽs proprie naturã feudi,aliud impropriè: aliud regale, aliud nõ regale: aliud simplex,aliud cõditionatũ:non quidẽ sub cõditione datũ,sed sub qualificatione:vel conditionatũ,i.datũ ad certum seruitiũ seu cõditionẽ,quã si vasallus negauerit,feudũ amittit. Aliud antiquũ seu paternũ,scilicet quod fuit illius qui fuit communis parẽs agnationis, siue quod à patre vel quocunq; de superioribus acquisitũ est. Aliud maternũ,scilicet acquisitũ per fœminã:cuius natura aspicit primò masculos,deinde fœminas. Aliud reale,quod transit ad hæredem: aliud personale,quod solùm ad vitã vni⁹ cõceditur. Aliud ligiũ,vbi mutatur fidelitas cõtra omnẽ hominẽ:aliud non ligium,in quo prior dominus excipitur. Aliud francũ,scilicet à seruitiis & operibus exhibendis:aliud nõ francum. Aliud annale:& est feudũ guardiæ.& castaldis,& pro mercede alicuius rei:aliud nõ annale. Sunt enim quædã incorporalia,quæ quandoq; dantur loco feudi:vt guardia, & castaldia:& ista nõ habẽt proprie naturã feudi,secũdũ Hosti. aliud nobile quod nobilitat possessorẽ:aliud burgense, scilicet quod nõ nobilitat. Aliud est etiã ecclesiasticũ: & hoc est triplex. Primũ,quod datur ecclesiæ. Secundũ,quod recipitur ab eadẽ. Tertium,quod datur vel recipitur à clerico. Et qñ quis inuestitur de ducatu dicitur dux, de comitatu comes,de marchionatu marchio. ¶ † Tertiò quęritur,quę nõ possint dari in feudũ. Et dico ꝙ res immobiles ecclesię de nouo in feudũ dari non possunt:quia & prælati hoc iurant:sed res quæ prius erãt feudales,possunt iterũ infeudari:puta si vasallus propter aliquã causam feudũ perdidit,vel mortuus est,poterit prælatus cõcedere filio eius vel alteri. de feu.ex parte. Et hoc potest prælatus etiã sine solennitate,nõ obstãte licẽtia vel iuramẽto de nõ alienãdo, cũ modificatione tamẽ,de qua §. Emphyteusis.§. x. nõ autẽ nouũ feudũ.de feu.c.fi. Adde prædictis, quod no.Pan.de feu.c.vl ti. ꝙ ecclesia nõ valẽs recuperare feudũ de manibus potentum,potest illud potẽtiori concedere,vt illud recuperet, & ipse habeat illud:sed tamẽ res ecclesiæ non feudales sic inuasæ prælatus in feudũ cõcedere nõ pot:maximè si iurauit nõ alienare. Et idẽ Io. And.& ratio eorũ,qa faciliter prælatus permitteret res inuadi à cõsanguineis,vt eis infeudaret. ¶ † Quartò quæritur, qs possit dare in feudũ vel recipere? Et dico secundũ Bal.de his q feu.da.pos.§.abbatissa. ꝙ dare põt quilibet, tã masculus quàm fœmina, tã nobilis quàm rusticus,modo habeat legitimam suorũ bonorũ administrationẽ:vt in c.j.j.nouũ.per quos fi.inue. imò secũdũ Host.etiã minor xxv.an.si feudũ sit vetus. Si verò sit nouum,fieri nõ põt à minore nisi sit pubes, & iurauerit non cõtrauenire. Recipere autẽ feudũ, seu inuestiri,secundum Hosti. põt quilibet tã per se,quàm per procuratorẽ,etiã seruus,modò sciẽte dño faciat. ¶ † Quintò quæritur,quomodo acquiritur feudũ? Et dicit Hos.ꝙ quatuor modis. ¶ Primò, per inuestiturã:puta cũ dñs tradit alicui possessionem rei immobilis corporaliter: vt cũ hasta vel baculo,aut alio quo tali dicẽdo se per hoc illũ inuestire. ¶ Secundò,per id quod habetur loco inuestituræ: vt cũ dñs alicui dicit,Vade in possessionẽ illi⁹ feudi: & teneas ꝙ feudo. ¶ Tertiò, præscriptione:vt si xxx.an.tenuit feudũ,& dño seruiuit,licet nõ fuerit inuestitus. ¶ Quartò, successione nõ ex testamẽto,sed ab intestato: quia nõ valet ordinatio defuncti facta in feudo. ¶ † Sextò quæritur,qs succedet in feudũ? Et dicit Bal.de his q feu.da.pos.§ & qa hic. reperiri tale capitulũ: Fideli absq; liberis ex se descẽdẽtibus,& in feudũ succedẽtibus,si quidẽ feudũ fuit cõis parentis,fratres defuncti cũ filiis præmortuorũ fratrũ in stirpẽ succedãt:his verò nõ extãtibus, ad agnatos ꝓximiores:id volumus pertinere:& si quidẽ in pari gradu sunt,pariter admittuntur. Si verò ex vno est vnus,& ex alio plures,nõ in stirpẽ, sed in capita succedere debere ordinamus.hæc ibi. Host.tamẽ dicit hãc esse successionis huius naturã: vt in feudo nõ succedãt ascendentes:puta,pater filio.descẽdẽtes verò succedũt:& primò quidẽ filius patri,& nõ filia:itẽ nepos filio, & non neptis:& sic vsq; in infinitũ gradum:postea verò succedũt collaterales: qui tamẽ de imperii cõsuetudine nõ succedũt.sed filius solus:quo deficiẽte, reuertitur feudum ad Imperatorẽ:& ille dat cui voluerit. Filia autẽ non succedit secundũ Hosti. & Bal.in d.§.quia. nisi in tribus casibus. Primò, qñ nominata est in inuestitura seu de pacto vel cõditione feudi. Secundò,quãdo feudũ redemit à domino. Tertiò,quando dominus ei dedit propter seruitiũ patris.in quibus casibus ab alio quo ex parẽtibus nõ est inquietãda:vt in c.si quis sine filio masculo.quẽad.feu.ad fil.perue. Quartò,adde si feudum sit datũ ad nullum seruitiũ: quia masculis nõ extantibus fœmina succedit,secundũ Bal.ibi. Quintò,quãdo feudũ erat quæsitũ iure emptionis,secundũ Odof.in sũ.& hoc potius ex natura cõtractus quàm feudi. ¶ Sextò,si feudũ sit fœmineum:vt dictũ est. ¶ † Septimò quæritur,vtrum feudo Titio cõcessio pro se & descẽdentibus filiis masculis & fœmi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nis filiabus, filia simul cũ masculo superstite admittatur? Et dicit Bal. in rub. Epiſcopum vel Abb. feu. da. nõ poſ. q. nõ, ſed maſculus ſolus: quia natura feudi eſt: vt maſculus præferatur. Et ſi poſtea filius decedit ſine filio, non admitteretur fœmina ſoror præmortui fratris: quia ſemel excluſa fuit p maſculũ, ideoq. reuertitur ad dominũ. quod verum eſt in feudo ſimplici & recto: ſecus in cõceſſo ad certũ ſeruitiũ, quod fœmina poſſet explicare per ſe vel per aliũ: quia tunc admitteretur cũ maſculo ſimul. ff. de vſuf. accr. l. ſi quis Titio. & l. ſi mulieri. ſecundũ Iac. de Bel. qui dicit q. fuit in facto in regno Apuliæ. Ex quo infert Bal. q. ſi ſtatutũ excludit fœminã extãte maſculo ſemel excluſam nõ amplius ſuccedere, niſi vt fratri habet ſuccedere nõ vt patri mortuo ſiue maſculo. ¶ †Octauò quæritur, vtrũ clericus ſuccedat in feudo? Et opiniones cõcordãdo dico q. aut feudũ erat ſibi apertũ: & tũc ſi ad ſacros ordines promoueatur, renuntiare videtur tranſeundo ad ſtatũ incõpaſsibilem ſeruitio infeudali: arg. de præben. de multa. & cler. gratia. de reſcrip. nec poterit iſto caſu ſeruire per ſubſtitutũ, niſi eſſet feudũ, ex quo præſtaretur ſolum reale ſeruitiũ, quod nõ eſt propriè feudum: vel ex quo præſtaretur ſeruitium perſonale non repugnans ordini eius quo caſu ſuccederet: quia per clericatum nõ perduntur iura ſucceſsionis. xij. q. iij. c. j. cũ ſimili. Si verò promoueatur ſolùm ad ordines minores, ſuccedat: quia poteſt ſeruire per ſubſtitutũ, vt vul. gloſ. in c. j. de beneſi. fœmin. Aut feudũ nõ erat ſibi apertum: puta quia erãt tres fratres, & primogenitus poſſidebat feudũ, & ipſe exiſtens vltimus effectus eſt Cardinalis, & poſtea mortui ſunt alii fratres ſine hærede: & tũc ſuccedit: quia dici nõ poteſt habuiſſe animũ renũtiandi nec etiã facultatẽ: & de æquitate iuris admittetur quod ſeruire poſsit per ſubſtitutũ: licet ſecus de iuris rigore, niſi tale eſſet ſeruitiũ quod de ſui natura poſſet per quẽlibet explicari: quia tunc etiã iuris rigore ſuccederet. arg. l. continuus. §. ſi ab eo. ff. de verb. oblig. Et hæc eſt determinatio Baldi in l. quiſquis. C. de epiſ. & cle.

10 ¶† Nonò quæritur, ſi quis efficitur religioſus quis ſuccedet? Et dicit Old. in auth. ingreſſi. C. de ſacr. ſanc. eccle. q. feudũ trãſit ad monaſteriũ eo modo quo erat penes ingreſſum. l. ſi quis presbyter. C. de epiſ. & cler. quod Inno. in c. in præſentia. de proba. limitat verũ, ſi ſeruitiũ ad quod tenetur, præſtari poteſt ab eccleſia: aliàs ad dominũ reuertetur. C. de cadu. tol. l. vnica. §. ne autem. Albe. autem in d. auth. tenet q. ſecundum ius conſuetudinis feudorum reuertitur ad dominum indiſtinctè: vt eſt caſus. ſi de feud. controuer. fuc. c. qui clericus. & de vac. mi. qui bel. arma depo. cap. j.

11 ¶† Decimò quæritur, quid ſi pater obtinuit pro ſe & ſuis hæredibus & ſucceſſoribus quibuſcunq:, tranſibitne ad extraneũ vel legatariũ aut clericum? Et reſpondet Bal. in l. j. ff. de re. di. & ſequitur Lud. de Ro. in l. id tempus. §. j. ff. de vſur. q. ſic. ſed ipſe Bald. in c. j. §. donare. tit. qualiter olim feu. po. alie. corrigit ſe, & dicit q. dictio, quibuſcũq:, intelligitur de ſuccedẽtibus ab inteſtato. arg. ſi quando. C. de inoff. teſt. vnde nõ veniet extraneus: quia res nõ debet regulari ſecundũ naturã contractus: ſed contractus ſecundum naturam rei deductæ in eo: vt l. ſtipulatio iſta. §. quæſitum. ff. de verb. obl. vbi licet ſtipulatio ſit tranſmiſsibilis in hæredem de ſui natura, vt in l. veteris. C. de cõtrahen. ſtip. tamen nõ tranſmittitur, quãdo res in ea deducta nõ eſt tranſmiſsibilis: vt eſt videre in feudo: nec legatarius etiã veniet, nec clericus. & ſic dictio quibuſcunq:, reſtringitur, per nõ. in l. j. C. de ſac. ſanc. ecc. & per Iac. de Are. in l. j. §. itẽ nuntiatio. ff. de no. oper. nun. Sed tamen limita de clerico, vt ſ.

12 §. viij. ¶† Vndecimò quæritur, vtrũ ſuccedet frater vel filius fratris, quãdo quis fuit de nouo beneficio inueſtitus ſidecedit ſine liberis? Et dico q. non, ſed ad dominũ reuertetur: vt in tit. de nat. fuc. feud. Et quod dictũ eſt ſuprà q. defi cientibus filiis veniũt agnati: intelligitur de feudo acquiſito ab antiquo, i. ab eo qui fuit cõmunis parens totius cognatiõis. ¶†Duodecimò quæritur, an feudatarius habeat 13 præſtare iuramentum & quale? Et dico ſecundum Hoſtiẽ. q. in omni feudo ſtatim facta inueſtitura requiritur iuramentum fidelitatis, niſi ex pacto remiſſum ſit. & debet fieri his verbis vel ſimilibus: Ego talis iuro ad ſancta Dei Euãgelia q. ab hinc in antea ero fidelis tali, ſicut debet eſſe vaſſallus domino: ne id quod mihi ſub nomine fidelitatis cõmiſerit pandã alii ad eius detrimentũ me ſciente. Obligatur autẽ inde vaſallus domino ſecundũ quod conuentum eſt: & ſecundũ quod de feudi natura, & regionis ipſius, vel vicinorũ eius cõſuetudo requirit: quibus deficientibus poterit vti iure ſcripto. Communiter autem obligatur ad ſex. ¶ Primò, ne ſit illi in damnũ de corpore ſuo: ſed vitabit illud & impediet. ¶ Secũdò, ne id quod dominus facere intendit, & facilè poteſt fieri, reddat ei difficile vel impoſsibile, ſcilicet latenter contrà procurando. ¶ Tertiò ne reuelet ſecretum ſuũ alicui, maximè qui poſsit obeſſe: similiter nec illa per quæ fieret minus tutus. ¶ Quartò, ne ſit cõtra eius iuſtitiã vel honeſtatẽ, ſ. impediendo, dehoneſtãdo filiã, vel vxorem, maculando eius famã dicto, facto vel conſenſu. ¶ Quintò, ne damnum aliquid in temporalibus illi faciat, vel vtilitatem impediat. ¶ Sextò, vt fidelitet illi præbeat conſiliũ quo ad verba: & auxilium, ſcilicet de rebus ſuis & perſona. Probantur hæc in lib. de feud. de forfide. c. j. & xxij. q. v. de forma. de iureiur. ego. Nota † tamen 14 q. licet vaſallus non debeat eſſe pro aliis contra dominum ſuum, de poſtul. c. ſi. pro ſe tamen & ſuis hominibus poteſt ius ſuũ petere & defendere arg. de iureiur. petitio. No. etiã q. idem Hoſt. ponit aliam iurandi formam talem: Ego Ti ius iuro ſuper ſancta Dei Euangelia q. ab hac hora in antea vſq; ad vltimũ diem vitæ meæ ero fidelis tibi Caio domino meo contra omnem hominem: excepto Imperatore vel Rege. Vaſallus enim debet adiuuare dominum contra omnem hominẽ, etiam cõtra fratrem & filium in cauſa iuſta, niſi contra alium dominum antiquiorem: vnde in ſacramento illum debet excipere. Nota etiam quòd in præ dictis omnibus dominus fideli ſuo debet vicem reddere. xxij. q. v. de forma. xcv. diſt. eſto ſubiectus aliàs cenſebitur male fidus: vt in lib. feud. de forma fideli. c. j. & deberpriua ri feudo per ſuperiorem, ſi perfidè ſe habet contra vaſallum ſuum: vt j. §. xvj. ¶† Decimotertiò quæritur, ſi dominus 15 moriens relinquat plures, vtrum vaſallus iurabit omnibus? Et dicit Hoſtiẽ. quòd non: quia vaſallus non cogitur pro vno feudo multos habere dominos. quod dictum puto limitandum vbi non ſuccedunt inæqualiter: vnde ſubdit, maximè in comitatibus, ducatib⁹, marchionatibus: qui hodie diuiſi non poſſunt: vbi verò æqualiter ſuccedunt: non eſt ratio quòd magis vni quàm alteri iuretur, niſi iuretur vni pro omnibus. Si autem vaſallus moriens plures filios relinquat, omnes iurabunt ſi feudum habent indiuiſum: ſi autem ex diuiſione totũ feudum peruenerit ad vnum, ille 16 ſolus iurabit. ¶†Decimoquarto quæritur, vtrum vaſallus poſsit ſeruire per alium? Et dicit Bal. in c. mutus epiſcopũ vel abbatem feudũ dare non poſſe, q. non, ſi ſeruitium debet fieri principi: vel non poteſt fieri per ſubſtitutũ, niſi de voluntate Principis. C. de murileg. l. ſi quis ex corpore. Et ideo ſi talis incurritur infirmitas, q. ſeruitiũ exhibere non poteſt, perdet feudum, niſi eſſet à caſu fortuito ſine culpa præ-

pa præcedente, vt puta quia eſt excatus à latronibus: quia tunc non perdet, ne afflicto detur afflictio, argu. C. de fur. authẽ. nauigia. & C. de epi. audien. l. tam dementis. ¶ Decimoquintò quæritur, vtrũ vaſallus vaſalli mei ſit meus vaſallus? Et dico quòd non: ſicut nec libertus liberti mei eſt meus libertus. ff. pro ſocio. l. nam ſocii. ¶ Decimoſextò 17 † quæritur, quibus ex cauſis feudum amittitur? Et dico ſecundum Hoſtien. q. multis. ¶ Primò, ſi vaſallus fiat clericus, vel religioſus: quia nec tales ſuccedunt in feudo. xxiij. q. viij. ic. j. de quo dic vt ſuprà. §. viij. ¶ Secũdò, ſi hæres vaſalli ſteterit per annum & diem q. non petiuerit à domino inueſtiturã feudi. ſimiliter ſi ipſe vaſallus poſt mortem domini non petiuerit ab hæredibus eius: vt in li. feu. in quib. cauſis feu. amit. c. j. quod verum eſt, niſi ipſe vaſallus fuerit minor annis xiiij. quia talis fidelitatem facere non cogitur. Item niſi ſit miles: quia habet pro termino annũ & menſem. Item niſi iuſta cauſa impedierit: vt in eod. lib. de prohi. feu. aliena. per Lotha. quoniã inter domum. Sed prædicta intellige quando iurauit perſonæ ſolùm, vt iuro tibi. Secus ſi iuraſſet ſibi & ſucceſſoribus, vel ſub nomine dignitatis: quia non tenetur amplius iurare ſucceſſoribus: niũ magna longinquitate periret memoria: vt not. Pan. in c. veritatis. de iure iurand. ¶ Tertiò, ſi vaſallus tribus vicibus coram paribus & huiuſmodi requiſitus fidelitatem iurare noluerit, quanuis dominus paratus ſit facere inueſtituram. ¶ Quartò, ſi vaſallus infeudauerit feudum alia lege quàm ea qua ipſe habet: vel in talem vaſallum, qui feudum ſeruare nõ poteſt. ¶ Quintò, ſi vaſallus interfecit ſuũ proprium germanum, vel germani filium, vel aliquid commiſerit quod paricidii nomine contineatur, ad hoc vt habeat totam hæreditatem. ¶ Sextò, ſi in prælio dominum dimittit non mortuum nec vulneratum ad mortem: & ſimiliter propter multas alias ingratitudines quæ numerãtur in lib. feu. quib. mod feu. amit. c. j. & ij. ¶ Septimò, ſi ſcienter negauerit feudum vel partem, aut conditionem eius: ſecus ſi ignoranter. quod ſi vaſallus non vult oſtendere de parte feudi, præſumetur, q. totum teneat in feudum. ¶ Octauò ſi alienauerit feudum: quod quidem ſi alienauerit pro parte, illam amittit, & ad dominum liberè reuertitur, nulla præſcriptione obſtante. nec ei, id eſt, vaſallo proderit, ſi poſt factam alienationẽ recuperauerit ipſum feudum, niſi ignoranter alienaſſet. ¶ Nonò, ſi dominum accuſauerit, aut teſtimonium contra illum in cauſa non tantùm criminali, ſed etiam ciuili tulerit: licet quidam dixerint quòd in ciuili poteſt. ¶ Decimò, ſi vocatus à domino quòd ſecum vadat in expeditione publica: puta vocatus ab Imperatore vt ſecum veniat Romam pro ſuſcipienda corona, & huiuſmodi, non venerit, nec alium pro ſe domino ſuo acceptum miſerit, vel ei ſtipendia militiæ non dederit. Et quidem quando propter fidelitatem non ſeruatam amittitur feudum non intelligitur ipſo iure, ſed per ſententiam: ſi verò 18 alienatum fuerit, perditur ipſo iure, vt dicit Innoc. ¶ Decimoſeptimò † quæritur, quomodo dominus amittat ius, quod habebat in feudo? Et dicit Hoſt. q. ſicut vaſallus amittit feudum propter culpam: ita dominus proprietatem feudi: vt in lib. feu. ti de feu. cõtro. fuc. ca. domino committente. quia dominus vaſallo debet vicem rependere, vt in eodẽ lib. de for. fidel. c. j. & ſi non rependerit, meritò cenſebitur male fidus, vt eſt ille qui cõtra vaſallum deprehenſus fuerit perfidus. xxij. q. v. de forma. xcv. diſt. in. eſto ſubiectus. de iureiurando. c. peruenit. & talis etiam priuatur iure, quod habet in vaſallum: & feudum tranſit ad ſuperiorem. Quod non intelligas ipſo iure, ſed per ſententiam, ſecundum Arch. & innuitur de exce. præl. c. grauem. cum gl. ¶ Decimooctauò † quæritur, vtrũ alienans feudum ſine conſenſu 19 domini cadat ipſo facto? Et dicit Pan. in c. vlt. de feu. q. ſic, & ſine alia ſententia expelli poteſt: etiã ſi alienando dixit: ſaluo iure domini, ſecundum Bal. quæ ſit eau. bene. amit. c. j. quia factum ſequens eſt contrarium. ar. c. eam te. de iureiur. & quod ibi no. Secus ſi dixiſſet, & aliter, vel alio modo non intendo: quia hæc verba operãtur vt domino contradicente nõ videatur facta alienatio. quod verum eſt, niſi captio aliqua poſſet interuenire domino: puta ſi daret caſtellum tali, quem dominus poſtea expellere nõ poſſet. Et ſi alienauit partem tantum, ſolùm illa perditur, ſecundum Ioan. Andr. quem ſequitur Pan. vbi ſ. etiam ſi eſſet maior pars. de prohi. feu. alie. c. imperialem. §. j. ¶ Decimonono 20 † quæritur, vtrum vaſallus poſsit feudum alienare pro anima? Et dico q. nec legare nec diſponere poteſt pro anima: vt in c. j. qualiter feu. alie. licet. nec etiã de iure canonico, ſecundũ Hoſt. in Sum. de immu. ec. quod intellige in feudo temporali: quia ſi eſt perpetuũ, poteſt alienari, & eccleſiæ donari, ſecundum eundem Hoſt. & ſequitur Pan. vbi ſ. Poteſt etiã grauare hæredẽ vt de vino educto de vinea feudali det ſingulo anno pro anima ſua, ſecundũ Bal. in ti. de ſuc. feud. c. j. quia teſtatur de fructibus, non de feudo. qui fructus ſunt res propriæ heredis. vnde nõ dicitur alienatio feudi, quãdo alienantur fructus ſeparatim. ff. de dona. l. in ædibus. §. ex rebus. ¶ Vicеſimò † quæritur, quid ſi alienat 21 ſuas cõmoditates ad tempus longiſſimũ? Et dicit Bald. in ti. de pa. iu. fir. viij. charta. q. non cadit, modo actum ſit q. vtile dominium non tranſeat. Allegat gl. ſing. in l. codicillus. §. inſtitutio. ff. de lega. ij. & idem dicit in emphyteuta. Et idem tenet Bart. in d. §. inſtitutio. vbi dicit q. vendens fructus domus ad centũ annos, nõ videtur alienare: ſed tamen hoc aliquibus nõ placet. vnde tutũ eſſet in talibus reſeruare nõ ſolùm ius domini, ſed etiã eius voluntatem: vt dicendo, vendo fructus ſi domino placuerit, vel ſi ipſe non reuocauerit. ¶ Vicеſimoprimò † quæritur, vtrũ poſsit pi- 22 gnori dare? Et dicit Pan. vbi ſ. q. non: quia quæ prohibentur alienari generaliter à lege vel per teſtatorẽ, aut à iudice, vel per pactũ contrahentiũ, prohibentur pignori dari. l. ſi. C. de re. ali. non ali. & per Bar. in l. in quorũ. ff. de pig. Et ratio eſt: quia per conſtitutionẽ pignoris de facili venitur ad diſtractionẽ rei. ff. de diſt. pig. l. ij. & iij. C. de iure do. inter. l. ij. ideo prohibita alienatione prohibetur pignus: ſicut prohibito matrimonio, prohibẽtur ſponſalia, per quæ venitur ad illud. l. oratio. ff. de ſponſalib. cũ cõcordant. ibi poſitis in gl. Secus in eo qui prohibetur emere: quia poteſt in pignus accipere: niſi fuerit in fraudẽ pro tanta quantitate, q. non eſt veriſimile dominũ luiturũ. arg. l. quoi habebat. in prin. ff. de leg. iij. ſecundũ Bar. in d. l. in quorũ. ¶ Vice- ſimoſecundò † quæritur, vtrũ dare poſsit in dotem? Et di- 23 cit glo. in c. ſi. de feu. q. ſic ad tẽpus vitæ feudatarii, nõ plus. & ibi Pan. referens ſe ad not. in c. quæ in eccleſiarũ. de conſtit. ¶ Vicеſimotertiò † vtrum poſsit vaſallus vni ex filiis 24 prælegare totum ius feudi? Et dicit Bal. in ti. de prohi. feu. alie. q. non vllo modo, niſi de voluntate & cõſenſu filiorũ: quia lex feudorum dictat q. ad omnes æqualiter perueniat: vt in ti. qui feu. da. po. ſ. ſed cum hoc. quod limita niſi ſit ducatus vel marchionatus, & huiuſmodi, quæ debẽtur primogenito ſoli. Iac. tamẽ Loth. tenet q. iſtud c. j. de ſuc. feu. vbi dicitur q. vltima volũtas vaſalli nihil valet in feudis, limitatur ad eã diſpoſitionẽ, quæ eſt vltima volũtas. Secus in ſtipulatiõe: qa in cohærẽtibus pſonæ pater põt ſtipulari vni cohæredũ: vt ff. de pactis. l. auus. Et ſic poſſet aſsignare in

totum,arg.l.filio.§.fi.ff.de tit.nup.cum multis aliis.¶ Vi-
25 cesimoquarto† quæritur, ad quē reuertitur feudum vasallo priuato:& vtrū noceat filio delictum patris? Et dicit Bald. qui.mo.feu.ami.§.aut si libellario. quòd si priuatur ex dolo cōmisso in personā domini,reuertitur ad dominum:vt quæ sit prima cau.bene.amit.c.j.§.deniq;.quando verò delinquitur extra personā veniunt agnati,nō dominus. Quādo verò ex causa alienationis: tūc sunt opiniones:sed Bal. ibi dicit q̄ si fecit in fraudem agnatorū,venūt agnati, non dominus. Si verò nō in fraudem fecit,reuertitur ad dominum:filii tamen vel agnati,imò etiā filia masculis non extantibus debet redimere à domino,qui cogitur eos inuestire:vt de his qui feu. da. pos. §. cum verò.quod intellige si feudum nō erat nouum secundum Iac.de Bel. Bar.tamen, vt recitat Pan. vbi ꝫ.in l.eum.ff.de inter. & releg. & in l.vt iurisiur.§.si liberi.ff.de ope.li.dicit q̄ si pater commisit delictum, propter quod directē venit priuandus feudo : puta quia alienauit,& huiusmodi : vel cōmisit aliquid cōtra tenorem iuramenti:& tunc nocet filio,etiā si processit à genere vlteriori,arg.in l.j.ff.si quis ali.te.prohi.& in l.cū ratio naturalis.ff.de bo.proscrip. vbi patet q̄ delictum vnius nocet omnibus proximioribus,qui sunt inferioris gradus. Vnde si quis prohibuerit aliquē testari,vel interficit cōsanguineum,cui succedere debebat ab intestato,fiscus occupat hæreditatē:nec veniunt alii cōsanguinei,qui sunt inferiores gradu,vt in d.l.cū ratio. & quod ibi no.Si verò non est tale delictum,propter quod priuetur directē feudo:sed per quandā consequentiam, puta quia est danatus ob aliquod maleficiū,ita q̄ bona veniunt publicanda:tunc procedit distinctio Dy.in reg.nō debet.de re.iu.li.vj.quia si feudū est paternū,filio nocet.Secus si est à genere vlteriori.Cum qua distinctione trāsit Io.And.& d.Ant.in c.fi.de feu.Sed distinctio Bald.videtur æquior quo ad seculares: in prælato autē ecclesiastico placet opi.Ang.de Are.Insti.quib.mo.finit.tute.§.itē finitur.q̄ licet veniat priuādus feudo,non tamen nocet successori:sed eo mortuo reuertitur ad successorē q̄d etiā tenet gl.in c.j.§.fi.in tit.de capitulis Corradi.

26 ¶ Vicesimoquinto† quæritur, vtrū si vasallus cōmittat crimen læsæ maiestatis cōtra principem,propter quod omnia eius bona publicātur,ad principē deuenient bona feudalia. Et dicit Gul.Dur.q̄ ad principē deueniet ius quod in re competebat vasallo,id est,vtile dominiū:directe verò apud immediatū dominum remanebit. Quia verò nō decet principē pro feudo seruire per se vel substitutū : princeps recipiet pretiū pro æstimatione vtilis dominii:dñs verò immediatus recipiet partē aliā pretii pro dominio directo.ff. de leg.ij.l.qui solidum §.j. Fiscus enim potest vendere rem, quam cū alio habet communem,restituendo alteri pro ra-
27 ta pretii.C.de cōmuni.re.alie.l.ij.¶ Vicesimosexto† quæritur,vtrū vno feudatario deficiente accrescat feudū alteri? Et dicit Pan.vbi ꝫ.q̄ non, nisi fuisset expressum. Vide Bar. in l.si mihi.ff.de verb.oblig.¶ Vicesimoseptimò quęritur, vtrum filius repudiata hęreditate possit feudum tenere? Et dicit Host.q̄ non:sed aut totum debet retinere,aut totum repudiare : nisi dominus eum tanquam de nouo beneficio inuestiat, cōsentientibus agnatis:quo casu feudum retinet sine quocunq; onere hęreditario. Dicuntur autem agnati, qui per virilem sexū descendunt:cognati verò qui per fœmineum.Possunt autem agnati retinere feudum hęreditate repudiata : vt in constitutione Federici, an agnatus vel filius defun.rep hære.pos.feu.re.capite, si contingeret.

28 ¶ Vicesimooctauò† quæritur vtrū vasallus inuito domino possit refutare feudū? Et dicit Ioan. de Imol. in c.j.de feu.q̄ non,allegans gl.sing.in capite fi.de cap.qui cu.vas. & Pan.in d.c.j.& idem tenet gl.in c.quæ in ecclesiarum.de constitutio.Bar.verò in l.is cum quo.ff.de aqua plu.arc.& d.consil.xliij.& Iaco.de Bel.in d.c.fin.conc̄ludunt q̄ si est datum ad certum seruitium, non potest:si autem ad incertum , tunc potest antequam illud seruitium sit indictum: quia nondum est purificata obligatio. & facit in simili gl. in l.incola.ff.ad municip. nisi iurasset specificè non posse refutare.quod secundū Bal.in præludiis feu fallit si dominus esset in prælio , & tunc vellet refutare , quia dominus tunc sibi de æquali vasallo prouidere nō posset.arg. l.filiæ meæ.ff.sol.mat.quia cedere feudo,est quoddam diuortium nec valet nisi cōsuli possit indemnitati domini.& hoc sequitur Sum.Ange. Host.verò tenet indistincte q̄ refutare potest,& non tenebitur domino de seruitio. & hoc Arch. Summæ Pis. & Supple. videtur verius, si loco & tempore repudiet:scilicet vt dominus suæ indemnitati cōsulat:aliàs non.& hoc tene : quia feudum est principaliter in beneficium vasalli:vnde,secundum eos,appellatur beneficium:& in pœnam eo vasallus priuatur , vel eius hæres , licet Pan. dicat hoc esse gratia vtriusq;.¶ Vicesimonono† quæritur vtrum ecclesia possit sine vsura feudum recipere in pignus, & facere fructus suos? Et dicitur in c.j.de feu. q̄ sic, dummodo interim non recipiat seruitium à vasallo.quod quidem capitulum diuersi diuersimodè intellexerūt. Nam gl. sentit hoc esse speciale in ecclesia,vt res illa citius ad ecclesiam veniret:nec habere locū in laico. Sed contra,quia secundum hoc illud,quod est cōtra ius naturale,scilicet vsura,ecclesia permitteret : tum etiam quia textus dicit,declaramus:vnde inducit ius nouum. Alii intelligunt in rusticis colentibus terras ecclesiæ impenso seruitio fructibus penè æquali. Sed cōtra, quia textus facit mentionē de seruitio, nec distinguit. Alii intelligunt quando sic est conuentum. Sed contra, quia non valet cōuentio vt vsura fiat.de iureiur. debitores. Alii,vt Inno. & Gof. intelligunt quando feudum illicitè detinetur:nec recuperari potest.Sed contra,quia posset recipi seruitiū vsq; ad restautionem totius interesse præteriti:quod textus nō admittit. Alii,vt Host. & Panor. intelligūt hoc procedere ex natura feudi : quæ est,vt dominium directum remaneat apud dominum,& vtile apud vasallū cum aliqua obligatione, aut seruitii,aut saltem fidelitatis:vnde dimissa obligatione de cōsensu ipsius vasalli cōsolidatur vtile dominiū cum directo : & consequēter nō percipit fructus ex alienare, sed ex propria,quod tamē limita vt §. seq. Si autē interim dominus recipiat seruitiū à vasallo tanquā ex debito,tenetur restituere fructus,nisi protestetur.arg.in l.ij.C.de in.do.impe.& in c.cum M.de constit.Secus si ex liberalitate vasalli scientis se nō teneri.¶ Tricesimò† quæritur,vtrū idem sit in emphyteusi? Et dicūt aliqui q̄ sic. Vnde Spec.in titu.de feud. dicit q̄ feudū & cōtractus emphyteuticus & liuellarius sunt eiusdē naturæ.& ego dico q̄ vbicunq; lex feudalis nō est cōtra iuris naturalis aut ciuilis rationē, habet locū in emphyteusi:aliàs nō,vt tenet Bar.in l.si mihi & Titio.ff.de verb.oblig.& Bal.in c.j.de inuestitura de re alienfac.Modò aūt quādo in re emphyteutica extāt meliorameta:dico esse cōtra ius naturale si fructus eorū nō cōputentur in sortem:vbi aūt melioramēta nulla essent, nullus fructus esset cōputandus ex natura huius cōtractus , sicut de feudo & emphyteusi,cōcurrentibus duobus. Primò, q̄ meliorameta nō sunt facta. Secundò, quòd ista fuerint à causa libera : quia si domino esset exhibita quantitas pecuniæ vel

vel aliquid aliud pro his habendis non liceret,quando fructus diu proportionarentur à seruitio siue ab affectu. Et ita determinat & tenet Sū.Ange.in hoc casu & in priore. Sed dicit Car.in d.c.j.& domi Anto.& communiter alii q̄ dictum c.nō intelligitur in feudo franco & libero, sed in nō libero.quæ opinio est vera , & sequenda , sicut & sequitur ibi Io.de Imo.& Bar.Nam si feudatarius aliquid soluit domino,vel exhibet,scilicet mensurabile pecunia , feudū est concessum titulo oneroso : ideoq; si pignoraretur,dominus faciet fructus suos, nec poterit conqueri feudatarius tunc domino nihil reddēs:secus si esset cōcessum sine onere:quia nihil penes vasallū corresp̄deret fructibus. Quia ergo vera est ista opinio,quā tamē dicta Summa reprobat: ideo limita tertiò,q̄ feudum,vel emphyteusis à causa libera fit cū onere,aliàs non facit dominus fructus suos. ¶ Tri-
31 cesimoprimò† quæritur,vtrū idem sit in vsufructuario,qui obligatur proprietario? Et dicit Hostiē.in Summa,q̄ sic.si habet à proprietario à causa libera:aliàs nō,vbi fructus disproportionantur à seruitio.

De Fictione.

FICTIO iuris à præsumptione differt:quia fictio iuris semper est contra veritatē,vt in iure postliminii , & c. præsumptio verò cū veritate stare potest,sicut & sæpe stat. Ius enim fingit aliud quàm sit,vt mulierem stipulatā,quæ non est.l.vnica.C.de rei vxo.act.&c.

De Fideicommissis.

1 *Fideicommissi definitio.Et quando fideicommissum esse,aut legatum dicatur?*

2 *Fideicommissum duplex.*

1 FIDEICOMMISSVM †& donatio mortis causa legatorum appellatione continentur.ff.de lega.iij.l.& si fideicommissum.& est fideicommissum illud legatū vel relictum quod fidei hæredis commissum est alicui ab eo dandum:cum testator dicit, Hæres fidei tuæ committo, vt deslegata & cōmissa.secūdum Azo.in Sum.Vnde secundum Pan.in c.Raynaldus.de testa.legatum dicitur , quando dispositiones vel testamēta conferuntur in legatarium:fidei verò commissum,cum quis capit de manu alterius:puta,relinquo tibi fundum,& volo quòd illud restituas Sempronio:nam respectu tui est legatum:respectu verò Sempronii est fideicommissum:sic appellatum,quia fidei tuæ com-
2 mittitur. Est† autem duplex,scilicet generale,quo tota hæreditas venit restituēda:& particulare est,quo restituenda veniunt certa particularia bona. Et olim quidē multas habuerunt differentias,commissa & legata:sed hodie nō:sed omne legatum fideicommissum dici potest,& econtra.Pro quo est tex.Institut.de leg.§.sed nō vsq;.& ipsorū eadē est natura.ff.de leg.j.vbi dicitur quod per omnia æquata sunt legata fideicommissis.& in l.j.ac ij.C.communia de legatis.Si qua tamen est differentia,vide glo.dictæ l.& si fideicommissam.& quod ibi nota. Vnde propriè hodie fideicōmissum dicitur legatum vel hæreditas ita alicui commissa vt alienari non possit aut relinqui aliter quàm testator ordinauerit.

De Fideiussore.

1 *Fideiussor,qui à fide dictus est,appellatio generalis,vt quæ varias complectatur species,de quibus hic.Et ibidem fideiussionis concipiēda formula.Et quòd fideiussio non teneat,cum ea accedit,quod minimè subsistit.*

2 *Fideiubere quisnam possit? Et num mulier ex his sit,qui fideiubeāt. Et quibus casibus id contingere queat? Et quid de clerico? num.seq. Item quid de religioso? num.4.*

3 *Fideiussoris hæres,num vi fideiussor obligetur? Et an prælati successor,eius hæres censeatur?*

4 *Fideiussor si quem repræsentare promiserit,an liberationem consequatur,si pro quo fideiussit,fideiussione interposita capitale crimē commiserit,cuius occasione is ad mortem damnatus sit,aut bannitus,& aufugerit?*

5 *Fideiussor rei decapitandi,cui reus ipse assignatus fuerat , si inde reus aufugiat,an sit decapitandus? Et ad hæc num quis fideiussorē in causa criminali interponere possit? num.seq.*

6 *Fideiussores cum plures sunt in solidum,an debitum inter eos possit ac debeat diuidi? Et an præsente debitore principali & indiscusso possit fideiussor ipse conueniri?*

7 *Creditor,num fideiussori soluenti,actiones suas credere teneatur? Et contra,an debitor fideiussori de omni damno satisfacere teneatur?*

8 *Fideiussor,num à debitore vsuras,quas creditori soluerit,repetere possit?*

9 *Fideiussor termino à creditore prorogato,nū obligatus permaneat? Et ante solutionem,num possit fideiussor contra debitorem agere,vt ipsum ab obligatione liberet? & id quot casibus.*

10 *Fideiussor pro rei dotalis,vel donationis propter nuptias alienatione,an matrimonio subsistente de eius cōtione teneatur?*

11 *Fideiussor,num aliquid à debitore,sine vsura recipere possit?*

FIDEIVSSOR †dictus est à fide & iubeo,quasi iubēs 1
siue dicēs suæ fidei standum:vel quasi iussus suā fidem interponere in aliquo negotio:& est qui alienā obligationem in suā recipit fidem,principali nihilo minus manēte obligato,Institut.eod.in princ.& ff.eo.l.j.& ij. Est autem fideiussor nomen generale,sub se videlicet comprehendēs mandatorem,cōstitutorem & promissorem : propriè tamē hi differunt adinuicem:quia mādator nunquam sequitur, sed semper præcedit obligationem.ff.manda.l.si verò non remunerādi.§.si post creditam.nisi in casu,qui habetur in eo.§.constitutor autem non obligatur, nisi præcedat obligatio,quæ in iuribus data sit.ff.de constitu pec.l.j.& iij.C. eo.l.ij.Promissor verò ex toto in se alienam obligationē transfert : Fideiussor autem obligationem præcedit & sequitur, Institut.eod.§.fideiussor.& in authen.præsente.C. eod.& non transfert in se obligationem ex toto:sed principali non satisfaciente.Fideiussor autem in rem suā dici tur,qui fideiubet pro re in ea causa,qua res futura est eius. verbi gratia,dedi procuratorē ad defendēdū in causa mea: & fideiussi pro eo iudicatum solui.hoc casu fideiussor in rem meam dicor:vt l.si defunctus.ff.de procur. Fideiussio verò ita fit,vt si interrogetur fideiussor sic:fide tua iubes q̄d iste debet?& ille respondeat,fideiubeo.Institut.eod.§.in sti pulationibus.hodie tamen secundum Host.in Summa eo. vulgares vtūtur hoc modo,es fideiussor pro tali,& promittis mihi pro eo?& ille respondit,sic,vel promitto. Et non tenet fideiussio,quando est accessoria ei : quod non tenet. glo.in cap.grauis.de censibus.cum concordan.ibi positis. ¶† Primò verò quæritur quis possit fideiubere? Et dico q̄ 2
quilibet habens administrationem suorum bonorū.¶ Se cundò quæritur,vtrum mulier possit fideiubere. Et dico q̄ non pro viro:& si fecit,nō tenet ipso iure.ff.ad senatusco. Velle.l.ij.in glossi.nec pro altero,secundum quod not.in l. quāuis.ff.ad Velleia.secundum tamen quod ibi distinguitur,sunt sex casus,in quibus potest fideiubere.Primò q̄n fideiubet de pretio dando,vt quis seruum manumittat.Secūdò quando pro dote alicuius mulieris. Tertiò quādo rem tiauit beneficio Velleiani certiorata de ipso.Quartò quando accepit pretium pro fideiubēdo,vel aliquid loco pretii. Quintò,quādo in fraudē fideiusit,vt deciperet.Sextò,q̄n pignus vel fideiussorem pro alio dedit : & post biennium

Universidad de Deusto
Biblioteca

à dicta cautione numerandum iterũ ad idem se obligauit,
vel pignus vel fideiussorem dedit: secus si intra biennũ cõ-
3 sensit: quia nõ valet. ¶† Tertiò quæritur, vtrũ clericus pos
sit esse fideiussor? Et dico quòd non pro laico, & si facit est
abiiciendus, scilicet ab ecclesia vel clero post debitam mo-
nitionẽ, vel à fideiussione: vt in c.j. de fideiuss. quod quidẽ
aliqui limitant in frequentia fideiusionis propter verbũ
inseruiẽs, in d.c. positum quod frequentiã notat, id est, val-
de seruiens: sicut indifficile dicitur, id est, valde difficile. l.
Gallus. §. ille casus ff. de libe. & posthumis. Sed mihi vide-
tur q̃ pro laico nullo modo debeat indifferenter fideiube-
re. xj. q. j. te quidem. in tex. & in gl. sed solùm in casu neces
sitatis, in quo sicut obligatur subuenire ind: genti. xij. q. j.
videntes. ita & fideiubere. & hoc tenet glo. in c. te quidem.
& in c. penul. eo. titu. Pro ecclesia autem vel clerico fideiu-
bere potest: vt in cap. ij. eodem titulo. & in dicta glo. in di
cto capit. te quidem. Si tamen fideiusserit, tenet secundum
glo. extra eod. cap. j. quæ allegat cap. peruenit. & cap. consti
tutus. eodem tit. & idem Panor. in dicto c. j. sed secundum
Host. tenetur solùm de patrimonio suo vel de reditibus be
neficii, quos suos facit: non autem in præiudicium eccleſię
Archi. autem in cap. statutum. de rescriptis. libro vj. tenet
quòd nec etiam de fructibus beneficii: sed communiter te-
4 netur cum Hostien. ¶† Quartò quæritur, vtrũ religiosus
possit fideiubere? Et dico quòd non: vt in cap. penulti. eod.
tit. etiam si esset abbas: nisi hoc fiat de licentia abbatis & as
sensu maioris partis capituli: vt ibidem. quod intelligo de
assensu explicito vel implicito: vt in re modica, de quo ab-
5 bas disponere posset ex tacito consensu capituli. ¶† Quin
to quæritur, vtrum hæres fideiussoris obligetur vt fideius-
sor? Et dico quòd sic. l. potest. ff. eo. sed tamen intelli
ge quòd successor prælati non est eius hæres. vnde nec pro
6 eo tenetur. arg. eorum quæ dixit Host. vt §. iij. ¶† Sextò
quæritur, vtrum fideiussor qui promiserat aliquem præsen
tare, liberetur si talis, pro quo fideiusit, post fideiusionẽ
commisit capitale crimen, propter quod fuit condemnatus
ad mortem. vel bannitus, & fugit? Et dico quòd sic: vt est ca
sus in l. sed & si quis rei. ff. si quis caut. in prin. & not. in l. si
decesserit. ff. qui satisda. cog. & hoc verum est nisi fideius-
sor esset in dolo vel lata culpa respectu maleficii postea per
petrati: quia in cõscientia teneretur ad restitutionẽ dani:
aliàs non. ¶† Septimò quæritur, vtrum fideiussor rei deca
7 pitandi. cui dictus reus fuerat assignatus, & fugit, sit ipse de
capitadus? Et dicit Cyn. in l. ad cõmentariẽsem. C. de cust.
reo. & Bar. & tex. in l. si quis reum. ff. de cust. reo. q̃ non: sed
pecuniariter puniretur: qa nemo potest se obligare ex con
tractu ad pœnam capitalem: cum nemo sit dominus mem-
brorum suorum. xxiij. q. v. si non licet. & in l. liber homo.
ff. ad l. Aquil. Si tamẽ fuerit in dolo puniretur pœna arbi-
traria: vt no. in dictis locis. & xxiij. q. v. cum homo. in glo.
Nec obstat dicta l. ad commentariensem. quia loquitur de
eo qui habet custodiã ex officio: qui punitur ea pœna, qua
puniẽdus erat incarceratus: si est in dolo fugæ vel negligen
tia nimia: vt ibi no. ¶† Octauò q̃ritur, vtrũ possit quis in
8 terponere fideiussorem in causa criminali? Et dicit Pan.
in rub. de fideiuss. quòd si non venit imponenda corporalis
pœna, potest: aliàs nõ. quo modo intellige c. si clericos. de
senten. excom. lib. vj. & facit dicta l. si quis reũ. iuncta l. di-
uus Pius. dẽ custo. reo. & est bonus tex. in dicto c. cum ho
mo. & ibi etiam glo. Fallit in muliere: de quo dic vt in au-
thẽ. vt nulli iudic. §. necessariũ. ¶† Nonò quæritur, vtrum
9 cũ plures in solidũ sint fideiussores, debeat inter eos debi-
tũ diuidi? Et dicit Pan. in c. peruenit. co. tit. quòd sic, si sunt
omnes præsentes & soluendo, & hoc postulent ante litem
contestatam. ff. de fideiuss. l. si dubitet. §. j. Et istud est benefi
cium diui Adria. positum: & habes in effectu Institu. eod.
tit. §. si plures. & hoc verũ, nisi huic beneficio renuntiasset.
¶ Decimò quæritur, vtrũ præsente debitore principali &
indiscusso possit conueniri fideiussor? Et dico quod nõ: vt
in authen præsente. C. eodem titu. etiam si constituerit se
principalem debitorem, vt sit communiter hodie, secundũ
Panor. in d. c. peruenit. & hoc verum est, nisi renuntiauerit
huic beneficio: vt C. de duo. reis stipul. authen. hoc ita. &
nisi debitor notoriè sit non soluendo, vel non possit com-
ueniri: vt in dicta auth. præsente. ¶† Vndecimò quæritur, 10
vtrũ creditor teneatur cedere actiones suas fideiussori? Et
dico quòd sic: aliàs potest ei negare solutionem debiti. ff.
de sol. l. Modestinus. & ff. eodem. l. fideiussoribus. Sed intel
lige de actionibus quas habet cõtra eũ pro quo fideiusit.
¶ Duodecimò quæritur, vtrũ debitor teneatur satisfecere
fideiussori de omni damno? Et dico quòd sic. Sed intelli-
ge & illi euenit ex sua culpa propter fideiusionem eo. tit.
ij. c. & iij. & de fo. compe. c. si. quia officium suum nulli de
bet esse damnosum. ff. de fur. l. si seruus cõmunis. §. quod ve
rò. ff. ad Velle. l. ij. §. j. ff. quemad. test. ape. l. sed si quis. ff. ex
quib. cau. ma. l. videlicet. iiij. q. iij. §. venturis. & in gl. d. c. ij.
¶† Decimotertiò vtrum fideiussor à debitore repetere pos 12
sit vsuras, quas soluit creditori? Et dicit Ioan. And. in reg.
dãnum. li. vj. in merc. & sequitur Pan. in d. c. ij. q̃ aut simpli
citer erat solũ obligatus ad debitũ soluendũ: & sic non repe
tet: sed tibi imputetur si soluit, quia nõ erat obligatus. & fa
cit l. cẽtũ. ff. de eo quod cer. lo. nisi solumodo esset vsuras vt inter
esse. & hoc verũ quando fideiussor obligauerat se non solũ
simpliciter: sed etiã in omnem casum venientem ex debito
principali: qa teneretur de augmẽto debiti vt in d. l. centũ.
& l. quæro. §. j. ff. loca. & l. mora. ff. de verb. oblig. aliàs simpli
citer fideiubens non tenetur ad interesse nec ad augmẽ
tum debiti: vt not. gl. in d. c. iij. & sequuntur Doct. Vide si
soluerit, sibi imputabit iure fori: licet iure poli debitor te-
neatur, ũ ipse erat obligatus in vero ad interesse seu augmẽ
tũ creditori: aliàs non. Si autẽ obligauerat se fideiussor ad
vsuras soluendas: sic secundũ Legistas & Canonistas distin
guitur: quia si soluit sponte, non repetet. secundũ gl. in d. c.
ij. quia indebitæ erant: vt in c. debitores. de iureiurando. Si
verò soluit coactè quidem, sed non oppositis exceptionẽ,
non repetet. Si autem opposuit, sed per iudicis iniquitatẽ
fuit soluere coactus, non repetet, nec debitor tenetur, per
l. exceptionem. ff. eo. & ff. de eui ct. l. si per imprudentia. Si
autem non solùm fideiusit soluere vsuras, sed etiam iura-
uit: sic repetet: secundũ omnes: quia licet posset petere ab-
solutionem à iuramẽto, non tamen tenetur, secundũ Gofr.
quia licet teneatur fideiussor excipere: vt in glo. d. c. ij per
multa iura: non tamen tenetur agere. Aduertendum est ta-
men quòd eo casu quo fideiussor vsuras soluere promisit si
ne iuramẽto, sciẽte & cõsentiẽte debitore: secundũ Theo
logos eas in cõscientia repetere potest: siue spõtè, siue coactè
soluerit: & debitor tenetur: quia sic intelligitur mandasse
vt soluat: vt l. si procurator. ff. de cõdict. indeb. sciẽti etiam & 13
cõsentienti &c. de reg. iur. lib. vj. ¶† Decimoquartò quæri
tur, vtrũ fideiussor remaneat obligatus termino prorogato
à creditore? Et dico secundum Pan. in c. constitutus. eo. ti.
cõmuniter teneri q̃ aut fideiussor erat obligatus ad tẽpus
solùm, puta vsq; ad annũ, & sic nõ tenetur post annũ proro-
gato termino, per l. itẽ q̃ritur. §. q impleto. ff. locati. vbi pa-
tet q̃ si locauit tibi domũ vsq; ad annũ dato fideiussore. si
cõducis postea tacitè vsq; ad aliud tẽpus, fideiussor nõ tene
tur,

tur, nisi de nouo promittat. Aut obligatio erat pura, licet
solutio dilata sit ad tẽpus: & sic licet solutio sit prorogata,
non tamen liberatur: quia nulla facta prorogatione termi-
ni tenetur fideiussor etiam post terminũ: sicut & reus prin
cipalis, ar. cap. cum dilecti. de dolo. & l. Celsus. ff. de arb.
¶ Decimoquintò quæritur, vtrũ fideiussor ante solutionẽ
possit agere cõtra debitorẽ vt liberet eum? Et dico q̃ sic in
tribus casibus. Primò, si diu in obligatione stetit. ff. man. l.
Lucius Titius. Secundò, si reus incipit vergere ad inopiã:
vt d. l. Lucius Titius. & C. man. l. si pro ea. Tertiò, si fideiuss
sor condemnatus sit: vt in d. l. si pro ea. Et hos tres casus gl.
elicit ex text. extra eod. c. fin. Quibus adde quartò si hoc
ab initio conuentũ est: vt in l. prædicta, si pro ea. & ff. de fi-
13 deiuss. fideiussor pro vẽditore. ¶ Decimosextò † quæritur,
vtrum fideiussor pro alienatione rei dotalis vel donatio-
nis propter nuptias cõstante matrimonio teneatur de eui-
ctione? Et dico q̃ Pan. in c. cum contingat. de iureiur. &
Bart. in l. cum lex. ff. eod. & Io. And. post multas opiniones
videtur cõcludere q̃ si mulier vendit, non tenetur nec ipse
nec mulier. d. l. cum lex. Sed si vẽdit maritus vel alius: te-
netur vendens & fideiussor, vel ad rem tradendã vel ad in-
teresse, secundũ quod not. in l. rem alienã. ff. de cõtrahen.
emp. arg. l & si is. C. de præ. mi. Et ratio est, quia lex nõ re-
sistit vẽditioni & actioni personali: sed alienationi, id est,
translationi dominii: vnde vxor non obligatur: quia tene-
retur ad translationem dominii. l. ex empto. in princ. ff. de
act. emp. & vendi. nec fideiussor: quia haberet regressum
contra mulierem. & hoc verum, nisi mulier iurasset, quia
si iurasset, teneretur tam ipsa quàm fideiussor.
14 ¶ Decimoseptimò † quæritur, vtrũ fideiussor aliquid reci
pere possit à debitore sine vsura? Et dico hic esse nõ posse
vsuram: quia neq; est hic mutuum tacitum vel expressum:
cùm fideiussor nihil præter fidẽ imponat: & si quid accipia
tur ratione periculi vel laborũ, moderatè tamen, est licitũ,
& cõtractus innominatus. Si verò aliqd accipiatur rõne
facti nullo extante periculo vel labore, est iniquũ, & cõtra
charitatem: & multo magis si fraus vel dolus intercueniat:
vt si cõueniatur cum aliquo ne credat debitori, nisi quis fi-
deiubeat: & sic lucretur: & vtroq; casu restituere tenetur.

De Fide.

1 *Fidei triplicem acceptionem.*
2 *Fides de quibus esse dicatur? Et quæ ad fidem pertineant? Item quæ ad papam? Et quòd caput ecclesiæ scilicet papa, & ecclesia non possint errare, qualiter intelligendum sit?*
3 *Articuli fidei, qui: & à quibus sint? Et ibidem credibilium ex diuo Thoma distinctio.*
4 *Articulos fidei ad diuinitatem pertinentes septem sunt, ac totidẽ Christi humanitatem respectantes. Et ad quod vnusquisque referatur, & à quibus concepti num. seq.*
6 *Articulos de quibus proximè, qualiter fideles credere obligentur? Et circa eosdem quid episcopus efficere ac præstare oporteat?*
7 *Simplices in fidei argutijs & subtilitatibus obberrantes, an peccent, & qualiter?*
8 *Homo ad fidei confessionem exteriorem quomodo teneatur?*
9 *Ecclesia vniuersalis, num circa ea quæ fidei sunt, errare possit? Et num aliquando erret, & in quibus id contingere possit?*
10 *Symbola edita ad quem pertineat?*
11 *Concilij sententia vnde robur accipiat, & ad quem pertineat dubiorum in fide interpretatio?*
12 *Papa non modo errare potest, sed & hæreticus effici.*
13 *Inducere aliquem ad fidem prece, vel pretio, an liceat. remissiuè*

FIDES † tripliciter sumitur. Primò vt est pactio quędã 1
quantumcunq; simplex de futuro, eo modo, quo rece-
dens à pactis aut etiam promissione, recedere dicitur à fi-
de. & sic sumitur in c. duo. de spon. & l. j. ff. de pac. & ff. de
const. pecu. l. j. Et secũdò vt est cõsensus de præsenti: & sic
etiam sumitur in eod. c. j. & vt ibi not. hæc facit matrimo-
nium. & de hoc j. Iuramentũ. j. §. vlt. Tertiò sumitur fides
Theologicę, vt est substãtia sperandarũ rerũ, &c. Heb. xj.
De prima fide propriè intelligitur illud, fi ãgenti fidẽ, &c.
de quo j. Iuramentum, j. §. vj. & quomodo differat ab opi-
nionẽ, infrà Opinio. De secũda verò infrà Matrimoniũ,
per totum. De tertia verò agetur in toto isto capitulo.
¶ Primò † verò quęritur, de quib. est fides? Et dicit S. Tho. 2
ij. ij. q. xj. artic. ij. q̃ ad fidem directè & principaliter perti
nent articuli fidei, qui scilicet sunt de his, quę visuri sumus
in patria, vel per quæ venimus ad patriã: indirectè verò &
secundario ea ex quibus si nõ crederẽtur, sequeretur alicu
ius articuli corruptio. Adde etiã q̃ ad fidẽ pertinẽt omnia,
quæ sunt in scriptura per accidẽs tanquã declaratiua præ-
dictorũ. ij. ij. q. j. artic. vj. ad primũ. Adde etiã q̃ ad fidem
pertinent per accidens omnia quæ sunt in doctrina eccle-
się: quia, vt patet ij. ij. q. v. ar. iij. & iij. dist. xxiij. q. iij. ar. iij.
q. ij. & in quolib. vj. art. vj. quicunq; sicut infallibili & diui-
næ regulæ nõ inhæret doctrinæ ecclesiæ, quæ procedit ex
prima veritate manifestata in scripturis, ille nõ habet habi
tum fidei: sed ea quæ sunt fidei aliter tenet, quàm per fidẽ.
hæc ille. Et q̃, vt ipse dicit in opusculo cõtra errores Græ
corum, papa habet vniuersalis ecclesię primatũ: ad quẽ per-
tinet ea quæ sunt fidei, determinare, vt ab omnib. incõcus-
sa fide teneantur: & in eo principaliter residet authoritas
vniuersalis ecclesiæ. ij. ij. q. xj. ar. iij. ideò etiã ad fidẽ perti
net inhærere determinationi põtificis summi in his, quæ
sunt fidei: imò etiã & in his quæ spectant ad bonos mores:
q̃ in huiusmodi ecclesia errare nõ potest: & cõsequenter
nec caput eius, inquantum caput, siue inquantũ pontifex.
Quod semper esse intelligo, quando interrogatur in du-
biis, non vt vir doctus, aut talis persona, sed vt caput Chri-
stianitatis. vel secundũ Archidiaconũ quãdo determinat
cum Cardinaliũ cõsilio. Sed primũ est melius: qa papa sine
Cardinalibus esse potest. Sed prædicta quantũ ad caput &
ecclesiam ita limitãda videntur, q̃ errare non possunt fina-
liter: secus in primo motu: qa possent prima facie senten-
tiã falsam proferre: sed statim Spiritus sanctus vel per scri
pturam, vel per viros doctos se fundantes in scriptura, aut
aliter lumen afferret, ne staretur in falsa sententia. Vnde su
per huiusmodi dubiis faciũt consultationes: quod nõ esset
necesse, si infallibiliter moueretur à spiritu, quo ad primos
motus vel primas cogitatiões. Tales enim motus possunt
inesse ex naturalibus principiis: sed corrigũtur per Spũm
sanctũ: sicut de Natan propheta dicit Grego. super Ezech.
¶ Secundò † quęritur, qui & à quibus sint articuli fidei? Et 3
ex sancto Tho. ij. ij. quæst. j. artic. viij. & iij distinctione
xxv. quæst. prima. artic. secundo. sic respondetur: Prima cre
dibilium distinctio est, quòd quædam ad maiestatem di-
uinitatis: quædam verò ad mysterium humanitatis Chri-
sti pertinet: quod est potestatis sacramentum j. ad Timo-
theum quarto. quia per se pertinent ad fidem ea, quorum
visione in æterna vita perfruemur, & per quæ ducimur in
illam. Duo autem nobis videnda proponuntur, scilicet
occultum diuinitatis, cuius visio nos facit beatos: & myste
rium incarnationis Christi, per quod in gloriã filiorum
Dei accessum habemus, Romanorũ v. quia cùm articulus
sit veritas de Deo: hoc est, aut de Deo tantùm, aut de Deo
ratione assumptæ naturę: ¶ Articuli † autem ad diuinita- 4
tem pertinentes sunt septem. Nam si articulus est de Deo
tantùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

tantàm, de quo nobis tria credenda proponuntur, ſ. vnitas deitatis, trinitas perſonarũ, & opera deitatis propria. hoc tripliciter cõtingit: quia eſt de eo ratione naturę vel perſonæ vel effectus. Et ſi ratione naturæ, habemus primũ arti. credo in vnũ Deum. Si ratione perſonæ, aut ratione ꝓpriæ patris: & ſic eſt ſecũdus, Patrem omnipotentẽ. aut filii: & ſic eſt tertius, & in Ieſum Chriſtũ Filiũ eius. aut Spiritus ſancti: & ſic eſt quartus, Credo in ſpiritũ ſanctũ. Si verò ratione effectus: aut pertinet ad conditionẽ & eſſe naturæ, & ſic eſt quintus, Creatorẽ cœli & terræ: aut ad bona & eſſe gratiæ, & ſic eſt ſextus. Sub quo ponũtur omnia pertinentia ad humanã ſanctificationẽ, ſanctam eccleſiã catholicã, ſanctorum cõmunionem, & remiſsionẽ peccatorum. aut ad perfectionẽ & eſſe glorię: & ſic eſt ſeptimus de reſur
5 rectione carnis & vita æterna. ¶ Et ſimiliter etiã circa humanitatẽ Chriſti ponũtur vij. arti. Primus ad incarnationẽ ſiue conceptionẽ ꝓtinet: qui cõceptus eſt de Spiritu ſancto. Secũdus ad natiuitatẽ ex virgine: natus ex Maria virgine. Tertius ad paſsionẽ, mortem & ſepulturã: Paſſus ſub Pontio Pila. crucifixus mortuus & ſepultus. Quartus ad deſcẽſum ad inferos: deſcendit ad inferos. Quintus ad reſurrectionẽ: tertia die reſurrexit à mortuis. Sextus ad aſcenſionem: aſcẽdit in cœlum, ſedet ad dexterã Dei Patris. Septimus ad aduentũ ad iudiciũ: inde venturus, &c. ¶ Cùm igitur articuli dupliciter diſtinguãtur, ſ. quantũ ad ipſa credibilia, & quantũ ad ipſos qui eos diſtinxerũt: primo modo ſunt xiiij. Secũdo modo xij. Quidã autẽ aliter eos diſtinguunt quàm dictũ eſt. Horũ autẽ articulorũ Petrus tres cõplexus eſt in vnum, ſ. de vnitate naturæ, de omnipotentia Patris. de opere creationis: qa opus creationis propter potentiam, quã indicat, appropriatur Patri, qui eſt fons totius deitatis: ideoq; Petro competit, qui eſt caput Apoſtolorũ, ſicut pater trinitatis. Ioannes verò poſuit articulũ de perſona Filii. Iacobus verò Zebedæi cõiunxit in vnum articulũ de cõceptione & natiuitate. Andreas articulũ de paſsione: Philippus deſcenſum ad inferos: Thomas reſurrectionẽ: Bartholomæus aſcenſionẽ: Matthæus aduentũ ad iudiciũ: Iacobus Alphæi articulũ de perſona Spũs ſancti. Opus autem gratiæ diuiſerũt duo Apoſtoli: quia Simon poſuit effectũ gratiæ in conſecutione boni, ſ. ſanctam eccleſiam catholica, ſanctorum cõmunionem: Iudas Iacobi quantũ ad remotionem mali, ſ. peccatorum remiſsionẽ. effectum verò gloriæ poſuit Mathias: vel, vt alii dicũt, iterũ Thomas. Alii autẽ aliter articulos attribuunt Apoſtolis: ſed in hoc
6 non eſt vis. hæc ille. ¶ Tertiò † quæritur, quo obligentur fideles ad credẽdũ prędictos articulos? Et cõcluſiue ac breuiter ex S. Tho. ſic reſpõdetur: Quilibet tenetur credere explicitè articulos fidei: nõ autẽ alia, ſed ſolùm implicitè. ij. ij. q. ij. art. v. j. ij. q. lxxvj. art. j. nec tamen neceſſe eſt cuilibet explicite credere omnes articulos fidei, ſed quantũ ſufficit ad dirigendũ in vltimũ finẽ. tertio, diſt. xxv. q. ij. art. j. q. ij. Vnde tenetur quilibet Chriſtianus explicite credere Deũ eſſe, & prouidentia eius. ij. ij. q. arti. viij. ad primum. &, vt ibidẽ dicitur, myſteria Chriſti, præcipuè quæ publicè in eccleſia ſolẽnizantur. ij. ij. q. ij. art. vij. Quilibet autẽ habens officiũ docẽdi fidẽ, ſ. prælati, ſacerdotes, prophetę, doctores, & prædicatores tenẽtur credere explicite totalẽ diſtinctionẽ articulorũ ſecundũ ſubſtantiam, non autẽ alii. iij. diſt. xxv. q. ij. art. j. q. iij. hęc ex illo: qui ſub iſta maxima loquitur, ſ. ꝙ quilibet tenetur explicite credere circa articulos fidei pertinẽtia ad officiũ ſuũ: & ea, quæ ſine ſua negligẽtia notabili arbitrio boni viri ignorare nõ poteſt: vt quę ſolennizantur in eccleſia quantũ ad omnes catholicos, qui ſolicitare poſſunt eccleſias vbi iſta docentur. Quæ maxima etiã eſt de mente S. Bon. & Rich. in iij. diſt. xxv. Vnde dicit Dir. lib. j. ꝙ clerici, maximè prælati & habẽtes curã animarũ, tenentur ſcire explicitè & diſtinctè omnes articulos cõtentos in ſymbolis, Credo: &, quicunque vult: & in cõcilio generali edito. xxxvj. diſt. c. j. ij. & iij. Epiſcopi verò tenẽtur ſcire circa prędicta exponere & reſpõdere, & hæreticos cõfutare. extra de hær. excõicamus. el j. In hoc tamẽ iſte errat, & ſequitur Sum. Roſ. dicẽs ꝙ ſimplicibus, & fortè omnib. laicis diſcernẽtib⁹ & adultis ſufficit credere Deũ eſſe præmiatorẽ omniũ bonorũ, & malorũ omniũ punitorẽ: alios autẽ articulos ſufficit credere implicitè, credendo ſcilicet verũ eſſe quicquid eccleſia catholica docet. Stultũ eſt enim dicere quòd liceat vtenti ratione & adulto ignorare Chriſti natiuitatẽ, & mortẽ crucis, quã impoſsibile eſt talẽ ignorare, niſi omninò ſuã contẽnat ſalutem, & aures verbis diuinis obturet. ¶ Quartò † quæritur, vtrũ ſimplices in fidei ſubtilitatibus errates peccẽt? Et dicit Spe. in tit. de hær. & Aluarus, vt refert Sum. Ang. poſt Io. de Lig. ꝙ peccãt mortaliter, & ſunt hęretici. & allegat Spec. xxiiij. q. j. ſchiſma. C. de hęre. l. ij. in ipſarũ. Sanctus Tho. autem ij. ij q. ij. art. vj. dicit ꝙ non peccãt, ſi nõ pertinaciter adhęrent peruerſę doctrinæ in particulari cõtra vniuerſalis eccleſiæ fidẽ. & hoc tenet Dir. li. j & not. Inn. in c. j. de ſumtrin. & fi. cat. & Hoſt. in prooe. circa finẽ: & Panor. Et ratio, quia licet talis malè opinetur: tamen illa opin non eſt ſua fides, ſed fides eccleſię. & ad hoc prodeſt fides implicita. Ad iura quæ adducit Spec. dico ꝙ l. ij. cum ſua glo. eſt contra eum, vt patet intuenti. l. autẽ, venia. nihil facit ad materiam. & c. ſchiſma. loquitur de hæreticis nõ paratis ſe corrigere. Ad iura autẽ Aluari, quæ videtur velle ꝙ ignorãtia non excuſet: dico ꝙ loquuntur de ignorãtia iuris naturalis, vel in foro cauſarũ. ¶ Quintò † quæritur, quõ teneatur homo ad fidei confeſsionẽ exteriorẽ? Et dicit S. Tho. ij. ij. q. iij. ꝙ fidem confiteri cùm pertineat ad præceptũ affirmatiuum, non ſemper, nec in quolibet loco eſt de neceſsitate ſalutis, ſed in aliquo loco & tẽpore: quando, ſ. aliquis interrogatus de fide, ſi taceret, crederetur vel nõ haberẽt fidem, vel ꝙ fides nõ eſſet vera, vel alii propter eius taciturnitatẽ à fide auerterentur. & ſic in huiuſmodi caſibus, in quib. honor debitus Deo, vel vtilitas proximis impendenda ſubtrahitur, niſi cõfeſsio fiat, eſt neceſsaria de præcepto: aliàs de cõſilio, ſi vtilitas inde ſperatur. Si verò ſit ſolùm ad perturbationẽ infideliũ, eſt vituperabilis, dicente domino Matth. vij. Nolite ſanctũ dare canibus. & facit c. in mãdatis. xliij. diſt. Qui verò interius quidẽ credit, exterius verò facit aliquod infidelitatis ſignũ: puta exhibet reuerentiam idolo, vel portat veſtẽ deſtinatã ad aliquod determinatũ ſignũ infidelitatis, & huiuſmodi, peccat mortaliter: qa ſecundũ Aug. xxxij. q. iiij. ſanctius eſt mori quàm vti idolothyto. Et ratio eſt, qa iſte exhibet reuerẽtiã diabolo. Secus autẽ ſi non deſignaret determinatè infidelitatẽ: ſicut Sebaſtianus vtebatur chlamyde militari ex bono zelo. ¶ Sextò † quæritur, vtrũ circa ea quæ ſunt fidei vniuerſalis eccleſia poſsit errare? Et dicit Pan. in c. à nobis. de ſen. excõ. el ij. ꝙ eccleſia vniuerſalis errare non põt, ſ. in fide vel articulis fidei: & ꝓ hoc tãtùm Chriſtus in Euagel. orauit ad patrẽ: Ego pro te rogaui, &c. & ſic intellige c. à recta. xxiiij. q. j. In aliis autẽ nõ ſolũ eccleſia particularis, verũ etiã vniuerſalis. i. collectio fideliũ, ſeu cõciliũ generale, poteſt errare. & de hoc eſt text. clarus in d. c. à nobis. Et ſic, ſecundũ eũ, dicetur erraſſe concilium ſuper matrimonio contrahendo inter raptorẽ & raptam. & dictũ Hier. melius ſentientis præ-

latum ſtatuto conſilii, vt probatur xxxvj. q. ij. in c. tria. iuncto c. placuit. Adde verò ꝙ eccleſia, quæ errare non põt, ſecũdũ Arch. eſt eccleſia Romana quod etiã probatur per dicta Hier. ad Damaſum. xxiiij. q. j. hæc eſt fides. & per dicta Lucii papæ, ea. q. à recta. & ibi per gl. & ex hoc ꝙ caput eiꝰ, id eſt, papa nõ poteſt errare. Adde ſecũdo ꝙ etiã ſecũdum S. Th. errare nõ poteſt in ſpectãtibus ad bonos mores, cõtendo ſcilicet decreta & cõſtitutiones. & intellige finaliter, nõ prima fronte: & ſic errauit concilium, vt dictũ eſt. Errare autẽ poteſt etiã finaliter in particularibus factis hominũ & iudiciis. Vnde etiã ſuprà Canonizatio. §. iij. ¶ † Septimò quæritur, ad quẽ ſpectet editio ſymboli, & determinatio dubiorum in fide? Et dico vtrũq; pertinere primò & principaliter ad papã, & nõ ad concilium. quod autẽ ad eũ ſolum pertineat editio ſymboli, ꝓbat Arch. iiij. parte. ti. viij. quia hæc editio fit cõcilio, quod ſola authoritate papæ cõgregari poteſt: vt patet diſt. xvij. per totũ. & ſimiliter S. T. ij. ij. q. j. qa, inquit, noua editio ſymboli neceſſaria eſt ad vitandũ inſurgẽtes errores. & cõſequẽter ad illius authoritatẽ pertinet, ad quẽ pertinet ſententialiter determinare ea, quæ ſunt fidei, vt omnibus incõcuſſa fide teneãtur, i. ſummi pontificis: ad quẽ maiores & difficiliores eccleſiæ quæſtiones referũtur: vt dicitur diſt. xtij. Vnde & Lucæ xxij. dicit dñs Petro, quẽ ſummũ pontificẽ cõſtituit: Ego pro te rogaui, &c. Et ratio eſt: quia vna fides debet eſſe in eccleſia: qđ eſſe nõ poſſet, niſi quæſtio de fide exorta determinaretur ꝑ eũ, q totiꝰ eccleſiæ præeſt: cuius etiã authoritate cõgregatur ſynodus, & eius ſententia cõfirmatur. hæc ex illo. Ex
11 qbus † patet qꝫ ſententia cõcilii robur accipit à cõfirmatione papæ: & ꝙ declaratio dubiorũ in fide ptinet ſolùm ad eũ: vt extra de bap. maiores. Vnde ſi cõſiliũ & papa diſſentirẽt in dubio fidei, quod poſsibile eſt prima frõte, nõ finaliter, cũ neutra pars errare poſsit finaliter: tãdẽ ſtãdũ eſſet ſententiæ papæ, ſi ꝓ impoſsibile cõciliũ finaliter erraret: qa remota authoritate papæ cõcilũ eſt cõcil iabulũ, vt patet diſt. xvij. per totũ. Vnde S. T. dicit ij. ij. q. ij. art. iij. ꝙ authoritas vniuerſalis eccleſiæ in determinando de fide, principaliteꝫ reſidet in ſummo pontifice. & de po. q. x. art. iiij. dicit ꝙ papa põt interpretari & explanare ſymbolũ aliquo addito etiã non vocato cõcilio: & cõtra impug. reli. dicit ꝙ ſancti patres in cõcilio cõgregati nihil ſtatuere potuiſſent, niſi authoritate ſummi põtificis interueniẽte, ſine quo etiã cõciliũ cõgregari nõ põt. Et ſi dicatur cõtra hæc ꝙ cõſiliũ aliquãdo erraut, vt in matrimonio raptoris & raptæ: ad hoc dictũ eſt ſ.
12 Conſiliũ. §. ij. Si † etiã dicatur ꝙ papa errare poteſt: tũ quia poteſt effici hæreticus, ſicut Anaſtaſius. diſt. xix. Anaſtaſi⁹. tũ quia de facto errauit Nicolaus in cõſtitutiõe illa, exiit. de verb. ſig. lib. vj. vbi dicitur ꝙ Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerint in cõi quantũ ad dominiũ. quæ reuocata eſt per extrauagantẽ Io. xxij. quæ incipit, ꝙ nõ nunquã. dico ꝙ papa vt papa ſiue caput, i. vt ſuorũ membrorũ auxilio vtẽs per conſilia & orationes, & faciẽdo quod in ſe eſt, errare non poteſt, ſicut nec eccleſia: vt ſ. Canonizatio. §. iij. & ſ. Concilii. §. ij. quia ſic ſequitur motũ Spiritus ſancti. ſecus vt ſingularis perſona ex negligẽtia vel ſuperbia ſequendo ſuam propriã inclinationẽ. Vnde effici nõ poteſt hæreticus, niſi reſiſtẽdo adiutoriis quæ dat et Spiritus ſanctus, per inſpirationes interiores. & membrorũ cõſilia, per quæ Spiritꝰ ſanctus, aut ad veritatẽ adducit illũ, aut hæreticũ cõuincit, reducẽdo dictũ eiꝰ ad aliqd manifeſtè cõtra fidẽ. Ad illã autẽ decretalẽ dicit Archi. ij. parte. tit. xij. c. iij. ꝙ ad papã pertinet determinare dubia exorta circa canones, ſicut & circa fidẽ. ij. q. j. ex his omnib⁹. Vnde illa decretalis nõ eſt quãtũ ad hoc reuocata, ſed declarata. de quo vide Arch. vbi ſuprà. Vtrum † autem liceat prece vel pretio aliquẽ ad fidem in- 13
ducere, vide j. Iudæus. §. vj. Vtrum etiam liceat diſputare de fide, ſuprà Diſputatio. §. vnico.

De Filiis legitimis & illegitimis præcipuè quantum ad ſucceſsionem.

1 *Filij iuxta Leges ac Canon. loquendo, in triplici ſunt differentia. Et qui ſunt? & quàm variè in iure appellentur? Et turſus quòd ſiliorum ſpecies quinque ſint? & quales dicantur?*

2 *Legitimi tantum quomodo ſuccedant? Et quid de legitimis & ſpiritualibus.*

3 *Filij naturales tantum, qualiter ad parentu ſucceſsionem vocentur? & quantæ portionis capaces ſint? Et quid contrà, qualiter parentes ipſis ſuccedant?*

4 *Naturales ac ſpurij, num ad parentum ſucceſsionem vocari poſſint? Et hoc ſeptem axiomatibus expedit. Et an iuxta legum ſanctionem à parentibus alendi ſint? Et quid ſecundum conſcientiæ iudicium? Et an ſit modus aliquis, per quem filio ſpurio pater aliquid relinquere poſsit?*

5 *Filij naturales ac legitimi, parentibus quomodo ſuccedant? Et ibidem, quid Regum ac Comitum filij, in parentum vita, Reges ac Comites vocitentur.*

6 *Parentis malitia, & contrà, an filio, aut patri noxia ſit? Et id qualiter, ac quatenus?*

7 *Filius naturalis tantum, num per matrimonium ſubſequens legitimus efficiatur.*

8 *Filij ex clandeſtino matrimonio nati, an legitimi ſint?*

9 *Nati ex viro & muliere ſimul cohabitantibus, an legitimi cenſeantur? Et ibidem quod ex multa cohabitatione inter virum ac mulierem matrimonium præſumatur.*

10 *Matrimonium ſequẽs, vt filios præcedentes legitimet, an oporteat, quod conceptionis tẽpore vxor eſſe potuerit? Et an legitimatio, quæ per ſubſecutionem matrimony ſemel contigit, per matrimonij diſſolutionem tollatur? Et quid de natis in caſu, de quo nume. ſequen. Et quid in caſu num. 11.*

13 *Natus ex ſponſa de futuro, an legitimus ſit?*

14 *Filius, num quis ex parentum tractatu conſtitui poſsit? Et quid ſi negent parentes talem tractationem, an filius eam probans parentibus negantibus præferendus ſit? Et quid ſi probetur mulier conceptus tempore adulterium commiſiſſe.*

15 *Legitimatus per matrimonij ſubſecutionẽ, an legitimus ſit quo ad omnia, vt inde ſuccedere poſsit? Et ibidem quòd in materia reſtringibili, appellatione nati legitimè, veniat legitimatus per ſubſequẽs matrimonium.*

16 *Naturalis legitimatus, quòd in feudis non ſuccedat, de quo legitimato intelligatur? Et ſub hæc, an legitimatus per ſubſequens matrimonium Epiſcopus eſſe poſsit?*

17 *Filius per principis reſcriptum legitimatus, an cum alijs ſ. ijs ſuccedat?*

18 *Primogenitus in caſu de quo hic, an in ſucceſsione parentum ſecũdogenito præferendus ſit? Et inter nobiles, melior eſt poſterius natorum diſperſio, quàm hæreditatis diuiſio.*

19 *Primogenitus in quibus locis ſuccedit: quis filiorum ſuccedet, vbi duo ſimul naſcuntur?*

20 *Filius natus in caſu de quo hic, cui ſuccedet? Et an partus de parente aſſimilatto parentem indicet, ac probet?*

21 *Filij banniti, aut bannitorum ipſorum filij qualiter ſuccedere poſſint, quatuor concluſionibus decidit. Et quid de filio deportato, aut de deportati filio? num. ſeq.*

23 *Ingratitudo, num potu cauſa ſit, legitimati ad illegitimationem reducendi?*

24 *Pater ac mater, num filios alere teneãtur: & quis eorum ſi diuortium ſequatur?*

Universidad de Deusto
Biblioteca

25 *Filius num patri ac matri de alimentis, aut alijs teneatur? Et ad quot de præcepto illis teneatur?*
26 *Amorem descendere magis, quàm ascendere: qualiter intelligatur.*
27 *Filius familias matre viuente emancipatus, an in maternis bonis vsumfructum acquirat?*
28 *Filius num contra patrem agere possit, siue in causa ciuili, siue in criminali?*
29 *Filiorum appellatione, quinam veniant? Et an filius spurius de patris familia censendus sit. num. seq.*
31 *Nomina familiæ, qualia sint: & an in bastardum cadant? Et ibidem quid appellatione nobilis de patrimonio: & quid, si dicatur, de domo: significetur?*
32 *Filius matri, eum illegitimum dicenti, an credere teneatur? Et an natus post parentum castitatis votum, vel vbi de religione alter repetitus est, an sit legitimus. Et ibidem num filia nubere sine licentia patris possit: remissiué. & de plerisque alijs quoque remittit.*

1 FILII, †legaliter & canonicè loquẽdo, triplici genere distinguũtur: quia quidã sunt legitimi, i. lege probati, non autẽ naturaliter generati. quidã verò ecõuersõ, sunt naturales, sed nõ legitimi: quidã verò & legitimi & naturales. de quib⁹ j. Legitimus. Legitimi verò nõ naturales sunt duplices: quia quidam sunt legitimi tãtùm: vt adoptati vel arrogati, qui sola legis institutione sunt filii. quidã verò legitimi & spirituales: vt suscepti ex baptismo vel cõfirmatione, & generaliter omnes in spiritualibus subditi, sicut omnes Christiani sunt filii papæ, & omnes de diœcesi episcopi, & omnes de parochia curati. xxx. q. j. omnes. Similiter naturales nõ legitimi sunt duplices: quia quidã sunt naturales tantũ, qui etiã dicũtur nothi: licut qui nascuntur ex coitu ciuili lege nõ probato nec reprobato soluti cum vna cõcubina soluta retẽta in domo, vt patet per Bar. in l. in cõcubinatu. ff. de cõcu. & in l. cõcubinã. eo. ti. & ibi glo. dicit q̃ nõ sufficit concubinã teneri extra domũ: sed cohabitatio requiritur. Et idẽ Dy. tenet dicẽs in cõcubinatu requiri indubitatũ affectũ sicut in vxore, cuius affectus præsumptio inducitur per cohabitationẽ. Et idẽ Io. And. in addi. ad Spec. tit. qui fil. sint legiti. dicẽs q̃ licet nati ex soluto & soluta ex cõmuni vsu appellẽtur naturales, tamen naturales propriè dicuntur nati ex concubina retenta in domo loco vxoris. & idẽ Spe. in tit. de suc. ab intesta. vbi tria requirit. Primò q̃ isti sint nati ex solutis. Secundò q̃ ex concubina. Tertiò quòd sit vnica cõcubina, quæ scilicet sit velut vxor. Quidã verò sunt naturales & spurii: vt qui nascũtur ex coitu lege nõ probato sed reprobato: puta cũ cõsanguinea vel adultera vel meretrice: aut concubina, cũ quis habet plures vel vnã nõ ex indubitato affectu, aut nõ sic solutã, vt posset esse vxor: vt not. in c. tanta. qui fil. sint leg. & not. Bar. in l. si gener. ff. de his qui. vt indi. Et idẽ est de vulgo conceptis, qui patrẽ demõstrare nõ possunt. ff. de sta. ho. l. vulgò. Nati tamẽ de adulterio vel etiã de scorto habẽt nomina propria vt dicãtur manzeres vel nothi. sed authores vocabula confundũt plerunq;. Naturales autẽ legitimi simul dicũtur, qui sunt ex legitimo matrimonio. Igitur quinq; sunt species filiorũ, s. legitimi tantùm: legitimi & spirituales: naturales tantùm: naturales ac spurii, & naturales ac legitimi. de quibus omnib⁹ vide vbi suprà. & per Pan. in c. innotuit. de ele. & in d. c. tanta. qui fil. sint legi. vide etiã. §. xij. Adde etiam q̃ naturales ac spurios S. Tho. in iiij. dist. xlj. dicit non esse
2 naturales, scilicet tãtùm & præcisæ, siue nõ esse natos secũdum legẽ naturæ, sed cõtra. ¶ †Primò verò quæritur, quomodo succedant legitimi tantùm? Et dico q̃ si nõ sunt legitimè emãcipata à patre adoptante succedũt patri legitimo simul cũ filiis legitimis naturalibus: vt no. C. de adop. l. si. & Instit. de hære. quæ ab intest. defe. §. itẽ adoptiuos. & in l. si pater. ff. de adop. si verò sunt emãcipati à patre legitimo, in nullo succedũt. vide ŝ. Adoptio. ¶ Secũdò quæritur, quomodo succedãt legitimi & spirituales propriè, i. suscepti de baptismo vel confirmatione. Et dico q̃ in nullo succedũt patri: similiter nec spirituales large, i. subditi: q̃ inter spiritũ & temporalẽ hæreditatem non est colligatio.
3 ¶ †Tertiò quæritur quomodo succedant naturales tãtùm? Et dico duo. ¶ Primum q̃ ab intestato succedunt patri in duabus vnciis, i. sexta parte totius hæreditatis: ex quib⁹ matri virilis portio debebitur si supereſt: & hoc primo si sine naturales propriè: vt in authen. quib. mod. nat. effi. legi. §. si quis autem defunctus. & in c. liberi. xxij. q. iiij. Et secundò dũmodo nõ existãt filii legitimi, vel vxor legitima: vt in authen. liceat piã. C. de natu. lib. quia licet vxor nõ capiat vel succedat, facit tamẽ ne naturales possint capere vel succedere. Filiis etiã legitimis existẽtibus vel nepotibus, nõ potest nisi vnã vnciã relinquere eis & matri, & nõ vltra. C. vbi supra. l. matre. & si eis nihil reliquerit, in nullo succedũt: licet alimentari debeat à legitimis. Matri autẽ succedunt cũ legitimis, etiã si ipsa sit illustris. C. ad Orphi. Et prædicta procedũt etiã de iure canonico, secundũ gl. in c. tãta. qui fi. sint legi, & in c. nisi cũ pridẽ. de renun. & secundũ Hosti. & Pan. quia in hæreditatibus standũ est iuri ciuili, ex quo ius canonicũ in cõtrariũ nõ disponit: licet Gof. fuerit in opinione cõtraria. ¶ Secundũ. Si pater nõ habet filios legitimos vel nepotes, vel de scẽdentes, sed habeat ascẽdentes: potest tales instituere etiã in totũ, legitima tamen reseruata parẽtibus: vt no. in d. auth. liceat patri. Si autẽ nec ascendentes nec descẽdẽtes habeat legitimos: licet eos hæredes instituere in solidũ, secundũ Azo. & licet Gof. teneat q̃ non succedant, cùm hodie talis coitus sit reprobatus: vt in auth. de leno. col. iij. & authen. scenicas. coll. v. & C. de cõcubi. l. vnica. tamẽ tenendũ videtur cũ gl. in d. c. tãta. & c. nisi cùm pridẽ. q̃ succedat etiã de iure canonico: quia, vt dictũ est, ex quo ius canonicũ nõ disponit in contrariũ, recedere nõ debemus à dispositiõe iuris ciuilis. facit c. per venerabilẽ. qui fil. sint legi. & seqtur Pan. in d. c. tanta. vt dictũ est. Sed ista nõ procedũt in filiis libertorũ: vt j. Manumissio. iuncto prin. in verbo, liber. ¶ Tertiũ. Sicut & in quantũ & qñ succedunt filii naturales parẽtibus, secundũ Azo. ita & in tãta & toties debẽt succedere parentes naturales filiis naturalibus, vt par pietas seruetur in eis. ¶ †Quartò, quæritur, quo-4 modo succedant naturales ac spurii. Et dico multa. ¶ Primũ. Secũdũ gl. in l. si qua illustris. C. ad Orphi. & Bar. ibi, & in l. si gener. ff. de his qui. vt indi. & Pan. in d. c. tãta. spurii habẽtes patrẽ incertũ, vt nati siue quæsiti vulgo ex meretricali coitu, q̃ nõ est dãnabilis, nec accusatur propter vilitatẽ vitæ, secũdũ Cy. in d. l. si qua. succedũt matri æqualiter cũ legitimis. Insti. de suc. cog. §. vulgo. quod tũ fallit in matre illustri: vt in d. l. si qua. patri verò in nullo succedũt, etiã nõ extãtibus liberis vel cõiuge: & similiter alẽdi sunt: quia coitus nõ est lege dãnabilis. & idẽ dicit Cy. de nato ex muliere quæ seruit in caupona, & intẽperãtiæ vina ministrat: q̃ alẽd⁹ est à matre: vt l. si ea quæ. & l. adulteriũ. C. de adul. Pro q̃bus aduerte loquẽdo quo ad matrẽ, secũdũ Pan. in d. c. tãta. q̃ nat⁹ ex cõcubina succedit matri cũ legitimis etiã si mater sit illustris. Si verò sit natus ex cõcubina, sed vulgò quæsit⁹: succedit matri cũ legitimis, nisi sit illustris. Si verò sit nat⁹ ex dãnato coitu, in nihilo succedit ẽt matri. Et cõtra dic q̃ parẽtes nõ succedũt filiis eo casu quo parẽtib⁹ filii nõ succedũt. vide ibi. ¶ Scãm. Gfialiter spuri⁹ nat⁹ ex coitu dãnato siue reprobato, neq; patri, neq; matri succedit: vt in authen. qui. mõ. na. eff. leg. §. fi. & nec à patre nec à matre se cũdũ leges alẽdus est: licet aliter sit in cõsciẽtia: vt no. Inn. in c. ij. de regula. & Pan. in c. cũ haberet. de eo q̃ dux. in matrimonio. quã pol. per adul. nec talẽ potest pater hæredẽ constituere: auth. licet. C. de na. lib. & c. dicat aliquis. xxxij. q. iiij. vnde bastardi nobiliũ secũdũ Pan. in c. per venerabilẽ. qui. fi. sint legi. non dicuntur de parentela parentũ: quia sordes nõ cõputantur inter præcipuos. C. ad Orphi. l. si qua illustris. nec arma parentũ portare possent. Et est sententia Bal. in l. cũ legitimæ nuptiæ. ff. de sta. ho. & sequitur do. Ant. in d. c. per venerabilẽ. Hunc tamen posset mater hæredẽ cõstituere secundũ aliquos, id est, Mar. & Mon. & vt videtur gl. in d. c. tãta. ¶ Tertiũ. Secundũ Bar. in l. si gener. ff. de his quibus vt indi. eo modo quo isti spurii succedũt parẽtibus, succedũt & parẽtes ipsis spuriis: eo verò casu quo ipsi nõ succedũt parẽtibus, nec parẽtes succedũt ipsis, secundũ Pan. in d. c. tãta. ¶ Quartum. Prædicti spurii instituere possunt hæredes ab extraneis, secundũ Pan. in c. cũ haberet. de eo q̃ dux. in matrimonio. quã pol. per adul. quia nõ prohibẽtur nisi parẽtes: vt no. glo. in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. vl. omnia autẽ, quæ expresse prohibita nõ sunt, licẽt. Potest etiam eis donari ab extraneis inter viuos secundũ gl. in auth quibus mo. na. effi. sui. in fi. rõne dicta. Et per hoc dicit Pau. de Cast. q̃ si pater esset executor vltimarũ voluntatũ, poterit dare filio suo naturali, id quod alteri pauperi daturus erat: q̃a nõ dicitur dare de suo, sed de alieno. & eadẽ ratione idẽ de spurio dici potest. Et secundum Bar. in l. si is qui ex bonis. ff. de vul. & pu. substi. nõ prohibẽtur succedere fratri suo pupillo, etiã ex iudicio parris. & facit gl. in auth. qui. mo. na. effi. sui. in fi. q̃ dicit q̃ licet pater non possit tales vulgariter substituere: potest tñ pupillariter, quasi pupilli sit hæres. ¶ Quintũ. Est tamẽ alius modus secũdũ quem pater relinquere potest filio spurio: & vnus est j. Peculium. ij. §. xxvij. alium habes ŝ. statim q̃ substituitur fratri pupillo. Tertiº est clarus secũdũ Bar. in d. l. gene. per quẽ pater relinquere potest filio spurio sci licet ratione alimentorũ, sic: relinquo filio spurio fundum in vita sua, q̃ alimẽtis, & post mortẽ sit filiorũ suorũ: quibº põt relinqui, vt C. de na. libr. l. fi. & idẽ dicit in dote spuriæ: q̃a dotis fauor est sicut alimẽtorũ. Pro quo aduerte q̃ secũdum eundẽ Bar. in auth. ex cõplexu. C. de ince. & inu. nup. parẽtes tenẽtur filios spurios alere de canonica æquitate, secundũ eorũ facultates: & tã pater quàm mater: tum quia alimenta debẽtur instinctu naturæ, quæ sic matrẽ sicut patrem obligat: vt no. Inn. in c. ij. de reg. & Pan. in d. c. cũ haberet. tũ q̃a tales nõ sunt in ptãte nec patris nec matris. Instit. de nup. §. sunt & aliæ personæ. & l. vulgo cõcepti. ff. de sta. ho. Secus autẽ est de iure ciuili, vt in d. auth. ex cõplexu. Vnde dicit Bal. in l. si. §. si à socero. ff. de his quæ in frau. cre. q̃ de æquitate canonica põt pater donare spurio, vt habeat q̃ alimentis: & similiter q̃ alimentis legare. & Cy. in l. nõ omnimodo. C. de ad. tut. dicit q̃ etiã spuria dotari debet: vt no. Imo. in l. Lucius. la. ij. §. j. ff. de le. ij. Prædicta tã limita, nisi esset quãtitas nimia legata in fraudẽ. ¶ Sextũ. Prædicti accipiendo à patre de bonis eius cõtra prædicta & cõtra auth. licet. C. de na. li. tenetur restituere: ille verò, in cuius cõscientia est de restituendo ipsi spurio, secũdũ Bar. in d. l. si gene. legali ter loquẽdo salua Theologorũ rõne debet restituere si sco, & non spurio. Ego verò dico q̃ si res obnoxia restitutioni iuste à spurio tenebatur, tenetur spurio: aliàs verò domino rei, iuxta dicenda j. Restitutio. iiij. §. j. Septimũ. Filii presbiterorũ etiã matri succedere nõ possunt, secundũ Pan. in c. p venerabilẽ. q̃ fi. sint legi. de mente gl. q̃a sunt adulterini. & ex dãnato coitu: & cõsequẽter ab hæreditate parentũ repellũntur: vt in auth. ex complexu. C. de ince. nup. Et idẽ dicit de natis ex aliis clericis constitutis in sacris: etiã si sint nati ex vna cõcubina: vt no. Bar. in l. si gene. ff. de his q̃bus vt indig. quia cõcubinatus est specifice damnatus in clericis: vt extra de cohab. cler. per totũ. De natis autẽ ex clericis nõ cõstitutis in sacris, j. Legitimus. §. vlti. ¶ Quintò† quæritur, 5 quomodo succedãt filii naturales ac legitimi? Et dico q̃ ab intestato succedũt parentibus, omnibus aliis exclusis in auth. de hære. quæ ab intest. quod limita nisi in casu, in quo alii specialiter admittũtur: vt dictũ est in filiis adoptiuis: & sunt quasi domini viuentibus parẽtibus, & solũ deest illis administratio. Insti. de hære. qual. & diff. §. sed sui. Vnde ex cõsuetudine lege iuuata filii comitum appellãtur comites. & filii regum reges etiam in vita parentũ: vt xxiij. q. j. c. fi. & per Bar. in l. fi. C. de dignita. ¶ Sextò† quæritur, vtrũ 6 malitia parentis noceat filio, & econtra? Et dico quòd non quãtum ad Deum: sed nocet quo ad pœnam temporalem. dist. lxvj. nunquam. Vnde Dir. lib. j tit. lxxxv. dicit quòd parentum malitia in quatuor casibus nocet filio quo ad successionem, etiam legitimo. Primò in crimine læsæ maiestatis spiritualis. id est, in crimine hæresis. de hære. vergentis. Secũdò, in crimine læsæ maiestatis temporalis: vbi filii nõ succedunt. vj. q. j. si quis. C. ad l. Iul. ma. l. quisquis. Tertiò, quando pater non seruat fidelitatem domino, à quo tenet feudum occidendo, vel mutilando, & huiusmodi. de pœn. in quibusdã. vbi hoc not. Ber. & Host. Quartò, si pater in se cuius fuerit cardinalẽ, vel percusserit & c. quia filii non habebunt ex eiusdẽ hæreditate. de pœn. felicis. lib. vj. Sunt tamẽ aliæ cautæ ex hæredãdi: vt j. Hæreditas. §. ix. ¶ Septimò 7 †quæritur, vtrũ filius naturalis tantũ efficiatur legitimus persequens matrimoniũ inter patrẽ & matrẽ eius? Et dicit Pan. in d. c. tanta. quòd sic quicunq; sit filius naturalis, si tẽpore quo genitus fuit, poterãt esse legitimè vir & vxor in matrimonio parẽtes eius. Et licet Bart. in l. pen ff. de cõcu. velint hoc verum esse solùm in concubina retẽta in domo, postea pro vxore capta, Canonistæ tamen communiter contrarium tenent, & verius. Secus autem esset, si tempore generationis non potuisset matrimoniũ esse inter eos: quia licet per dispensationem vel alio modo sit postea cõtractũ matrimonium inter eos: nõ tamen erit legitimus, secundũ Io. And. in quadã apostilla. Bal. in lib. feu. ti. 4 de feud. fue. controuer. vult q̃ nisi interueniat instrumentum dotale, vt volũt iura. Insti. de nup. §. aliquando. & Insti. de hære. quæ ab intest. defe. post prin. & authent. qui. mo. na. effi. sui. §. fi. quanuis sequatur matrimonium, nõ legitimatur: sed verius contrarium tenent communiter moderniores Canonistæ: & in practica sequũtur Legistæ. Imò licet tẽpore cõceptus nõ potuisset esse vxor eius, si tamẽ tempore partus cõtrahit cum ea legitimè, filius erit legitimus, secundũ cõmunem opinionẽ in d. c. tanta. Similiter etiam non nocebit filiis natis ex concubina quin sint legitimi, licet pater interea acceperit concubinam in vxorem, & ea mortua post-8 medio tempore aliam habuerit vxorem, & ea mortua postea. cum mihi decem. ff. de sol. & Baldus in l. penultima. ff. soluto mat. ¶ Octauò† quæritur, vtrum filii nati ex clande-stino matrimonio sint legitimi? Et dicit glo. in cap. quod nobis. qui filii sint legitimi. quòd si nullum est impedimentum, post approbationem matrimonii, erunt legitimi: siue nati sint ante approbationem, siue post. quod quidẽ omnes sequuntur. & probatur in capite secundo, de clandest. desponsat. quia approbatio retrotrahitur: & perinde est ac si à principio fuisset contractum in faciem ecclesiæ. Imò dicit Alanus quòd licet clandestinè contrahentes non præ-

sumun

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumantur coniuges,vt dicit glo.in c.lator.qui filii sint legi.hoc tamen procedit respectu nubentium:respectu autē
9 iliorum præsumuntur cōiuges.¶†Ex quo infert Pan.in d.c.lator.quòd natus ex viro & muliere simul cohabitantibus,præsumitur legitimus:quia fauore legitimationis præsumitur inter eos matrimonium.pro quo facit l.in liberæ mulieris.ff.de ritu nup.quod maximè procedit,si se coniuges vocabāt:vt not. Inno.in c.ex parte.de resti.spol. Dicit etiā Host.q̄ si multo tempore simul tanquam coniuges cohabitarunt præsumendum est esse matrimonium.ad quod facit quod not.ipse in c.illud.de præsumpt.¶ Si verò erat impedimentum,tunc sunt opiniones:quia Io.And.& do. Ant.tenent quòd post approbationem matrimonii legitimantur:licet postea separetur matrimoniū.quod Gof.limitat verū in natis post approbationem tantū. Io.autem Cal. tenet q̄ nullo modo legitimantur.quod Pan.putat verum de rigore iuris.& facit c.fi.§.si quis.de clan.despō. Et hoc tenet Sum.Ange.propter d.c.fi.vbi dicit tex.apertum esse. Sed ego dico quòd ille tex.in quo tam ipse quàm Pan.fundatur,loquitur de matrimonio clandestino interdicto,scilicet propter pendentem quæstionem super aliquo impedimēto:vt patet per gl.& præterea loquitur qñ sequitur approbatio.Vnde teneo opinionē primam etiam sine limitatione Godo quia non debet magis improbari legibus filius natus ex putatiuo matrimonio licet clādestino,quàm natus ex coitu fornicario cū eadē:quia ia ctui,q aliàs esset fornicatio,superueniat cōsensus matrimonialis,minus est cōtra rationē.Et si post approbationē talis matrimonii probatur impedimentum,& matrimonium separatur gl.in c. quod nobis.qui fil.sint legi.dicit q̄ geniti post approbationem sunt legitimi:sed ante approbationem non. Et hoc
10 sequitur Io.Cal.quia†ad hoc quòd matrimonium sequens legitimet filios præcedentes,oportet quòd esse potuerit tē pore conceptionis,quod non est in casu isto obstāte impedimento.Io.autē An.tenet indistinctè q̄ omnes legitimantur,licet separetur matrimoniū: quia matrimoniū omnia præcedentia purgat:vt in c.tanta.qui fil.sint legi.Et hoc sequitur etiam do.Ant.vt dictum est.Pan.autem dicit se aliquando tenuisse opinionem Io.And.nunc verò tenere opinionem glo.propter c.fi.§.si quis.de clan.despon.vbi dicitur q̄ proles suscepta de clandestino matrimonio prorsus est illegitima detecto impedimēto.Et hoc sequitur Sum. Ang.& Ros.Sed ego dico Io.And.benè & vere sensisse:quia ante separationē matrimonii,& post eius approbationē,tēpore intermedio probatū est filios fuisse legitimos:quæ legitimatio nō tollitur per dictā separationē: quia quod semel placuit &c.de reg.iur,lib.vj. Item factum legitimè retractari nō debet.ibidē. Item in pœnis benignior est interpretatio faciēda.ibidē. Et ad motiuū Io.de Cal.dico sufficere quòd matrimonium potuerit tunc esse secundum opinionem hominum:cum nullus,aut vix aliquis,posit esse certus,quin inter se & suā vxorē sit impedimētū. ¶ Nonò
11 †queritur,quid de isto casu? Quidā in facie ecclesiæ cōtraxit cum quadā facta solenni denuntiatione,vtroq; vel altero ignorante parentelam seu impedimentū:& postea accusati de parentela,& peremptorie citati venire noluerūt: at tandem excommunicati in excōmunicatione tres filios genuerunt:quibus deinde recōciliatis,& probata parētela, diuortium celebratū est. Quæritur igitur,an dicti filii sint legitimi? Et dicit Dire.& Bar.Brix.& Tancre.q̄ omnes filii nati vel concepti añ sententiā sunt legitimi.c.cū inter. qui fil.sint leg.si cōtraxerūt in facie ecclesiæ cū solēni denūtiatione,& vterque vel aliter habuit bonā fidem tempore contractus.¶ Decimò†quæritur,quid de hoc? Titius vnā 12
vxorem affidauit clādestinè vel corā testibus,ac cognouit: & cū alia hoc ignorante in facie ecclesiæ cōtraxit:& eadem nocte vtranque cognouit & fœcundauit. Quis succedet tā quam legitima proles? Et dicit Dir.q̄ secundum Hostien. vtriusq; proles Titio tanquā legitima succedet.primæ quidem,quia non erat impedimentum,& matrimoniū probatur per testes:quo casu proles succedit:vt in c.per tuas.& c. seq.qui fil.sint legi.etiam si fuisset sponsa solū de futuro:vt in d.c.per tuas.Et similiter secundæ:quia ignorans fuit in facie ecclesiæ desponsata:& sic proles succedit:& veritas opinioni cedit.extra eod.ex tenore.quod dire.mirabile videtur. Vnde & alii dicunt q̄ proles primæ solius succedit:quia illud matrimonium verū fuit quo ad Deū & ecclesiā, cùm probari potuerit.Et hoc mihi videtur verius, & quasi expresse determinatum in d.c per tuas. Si autē matrimoniū primū fuisset sine testibus,est maxima difficultas: secundū Hen.de Gan.in quolib.edictum pœnale contra illegētimū intelligitur de nato ex matrimonio per ecclesiā nō approbato,quantūcunq; sit ratum coram Deo:ex quo haberi potest q̄ succedet solùm soboles secundæ,non autem primæ. ¶ Vndecimò†quæritur,vtrum natus ex sponsa de futuro 13
sit legitimus? Et dicit Pan in d.c.per tuas.q̄ sic,si nullum sit impedimentū:aliàs secus.Sed tu dic iuxta dicta ꝫ §.viij.& 14
ij.Legitimus.in prin.¶ Duodecimo†quæritur,vtrū ex tractatu parentum quis constituatur filius? Et dicit Pan.vbi §. q̄ ex nominatione filii & tractatu vt filii cōstituitur qs in possessione filiationis,etiā si sit natus extra domum. Vnde ibidē dicit d.Ant.quē sequitur ibi Pan.& no.Bur.in l.quā ff.de proba.q̄ tractatus parentū,puta quia illi tractabant eū vt filium,& ipse illos vt parētes probat aliquem filium alterius. Imò plus vult glo.in c.transmissæ.qui filii sint legi.q̄ probatio huius tractatus præfertur negationi parentū.Imò dicit idem do.Ant.in d.c.q̄ etiam solum fama probat filiū, nisi contrarium probetur. Et si quæratur quid iuris,si probetur quòd mulier tempore conceptus adulterauit. Dicit Panor.in d.c.transmissæ.& c.per tuas.eo.ti.quòd si eo tempore maritus cohabitabat vxori,reputabitur legitimus:quia cùm possit esse filius vtriusque,debemus fauore filiorum præsumere quòd sit mariti potius quàm adulteri.pro quo est tex.in l.miles.§.defuncto.ff.de adul.& facit l.quia semper.ff.de in ius vocan. Et idem dicit de filio cōcubinæ in domo retentæ:vt scilicet semper præsumatur filius concubinarii,vt habet glo.in c.Michael.de fi.presb.Secus si tanto tēpore fuisset absens,quòd eū generare nō potuisset.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.l.filium. Sufficit autē si cū ea fuit ante partū per sex menses & vna die, ita quòd natus prima die septimi mēsis cēsebitur eius filius.ff.de sta.ho.l.si septimo. ¶ Decimotertiò†quæritur,vtrū filius legitimatus per sequēs matrimonium sit legitimus quo ad omnia,vt succedat? Et dicit Pan.in c.tanta.q̄ fil.sint leg.post gl.q̄ sic: etiā vt succedant in feudo & iure patronatus. Et sic habes inferre,q̄ etiam in materia restringibili appellatione legitimē nati venit legitimatus per sequens matrimoniū:quia fingitur legitimè natus,prout etiā tenet Iaco.de bel.& Host.& cōiter doct.Nec obstat c.naturales.in lib.feu.ti.si de feudo, 16
&c.Vbi†dicitur quòd naturalis legitimatus non succedit in feudis:ga intelligitur de legitimato per rescriptū principis:quæ legitimatio,cùm sit stricti iuris,tanquā dispositio contra ius,est restringēda,vt in c.cū dilecto de cons.& affi.matrimoniū autem tanquam fauorabile purgat omnia præcedentia.Item si rescriptum principis potest talē habili tare ad feudum,si de hoc fecit ibi mentionē,vt notabiliter vult

vult ibi gl.ergo à fortiori matrimoniū sequēs quod trahitur retro,& fingitur contractū ante natiuitatem filiorū.Et sic sunt isti habēdi ac si legitimè descendissent fauore matrimonii.pro quo est bonus tex.in c.cū in cunctis.de elec. vbi dicitur q̄ promouendus in episcopū debet esse legitimè natus & de legitimo matrimonio:nō tamen legitima-
17 tus per sequēs matrimoniū eligi potest in episcopū,vt not. gl.& cōiter doct.in c.innotuit.de elect. ¶†Decimoquarto quæritur, an filius legitimatus per rescriptum principis succedat cū aliis filiis:puta quidam habens filios naturales tantū,fecit eos per principē legitimari,& tractu tēporis ducta vxore suscepit ex ea filios legitimos: quæritur vtrū legitimati succedere debeant cū legitimis. Et causa quærēdi est:quia cessante causa priuilegii,cessare debet priuilegiū. xvj q.j.generaliter.& hoc sequitur Dire.Sed contrariū tenet Ray.de For.quē sequitur Bar.in l.ex facto.ff.de vulg.& pup.per reg.factum legitimè.de reg.iur.lib.vj.quia ex quo legitimatio perfectā fuit, nō debet ex facto superueniente
18 retractari.Et idē Pan.in c.per venerabilē.qui fi.sint legi.& hoc est verius.¶†Decimoquintò,quidā dimissa concubina, ex qua filium habuit, duxit vxorē,ex qua etiā filios habuit:qua mortua cōtraxit cum sua cōcubina:& ita filius legitimatus est. Quæritur an natus ex cōcubina succedet in toto vel in parte maiori,vbi primogenitus sic succedere cō sueuit? Et dicit Host.& Bar.Brix.q̄ ille obtinebit, qui fuit primò legitimatus.f.natus de matrimonio primo: quia nō sufficit ad hoc q̄ alius patri succedat, q̄ sit primogenitus, quoniā dum erat illegitimus si pater decessisset, nō ei successisset.d.l.tāta.Et idē Dir.li.j.ti.lxxxv.& do.Anto.ind. c.per venerabilē.Io.etiā And.in c.si pro te.de referi.lib.vj. per illā decretalē,& c.quāuis eo.tit.li.vj.& per c.si apostolicæ.de prebē.eo.lib.dicit q̄ legitimatus nō præfertur,licet fuerit primogenitus.Et hoc idē cōcludit in regula,sine cul pa.in mercu.& ponit Bal.in l.eā quā.C.de fideic.& Gemi. in d.c.si pro te. Nam si iste esset legitimatus per subsequēs matrimoniū secūdo loco cōtractū: tunc erit casus in d.c.si pro te.q̄ nō debet præferri secūdo genito, cui erat iam ius acquisitū ante legitimationē vigore cōsuetudinis. Si verò legitimatio erat facta per modū restitutionis:tūc erit casus in d.c.si apostolicæ.& in d.c.quāuis.Et addit Ioā. And.in prædicta regula,sine culpa.q̄ non præiudicatur ei,cui ante est ius quæsitū,seu quædam spes.Sed intellige quando ista sunt certa:quia si spes esset,sed incerta,hoc attendi nō debet:quia hæc incerta spes,quā habere possunt venientes ab intestato, impedire nō debet testatorē viuentē, ne in vita sua disponat in bonis suis legitimationē filii per rescriptū principis impetrandā:cū talis spes merè pendeat in casu fortunæ:nec de præsenti aliqua sit spes in re vel ad rem:secus si spes nō esset incerta,sed aliqualiter certa:vel esset ad rem vel in re de præsenti vel futuro aliqualiter certa,cū non videatur tūc pendere solùm à casu fortunæ,sed ex aliquo iure præcedente:vt no.Bar.in l.si.C.de pact. Adde quod no. Pan.in c.licet.de voto.q̄ licet in rebus priuatis fiat diuisio regulariter, inter filios tamen in dignitate primogenitus aliis præfertur:& sic alii sine sua causa priuabūtur etiā legitima,casu quo pater nō haberet nisi dignitatē secularem. Et hoc fuit inductū propter bonū publicū,ne dignitas mi-
nueretur:aut esset multitudo principatuū,quæ est noxia.&
19 secundū aliquos melius est aliorum filiorū dispersio inter nobiles,quàm hæreditatis diuisio.¶†Decimosextò quæritur,quis filiorum succedet,vbi succedit primogenitus,& duo simul nascūtur? Et dico impossibile esse duos infantes simul vno impetu de vtero materno procedere:vt est text. in l.Arethusa.de stat. ho. Sed casus est possibilis in diuisione prægnātis mortuæ habentis gemellos:quo casu dico q̄ ille succedet, quē princeps ordinauerit, cuius sit tale regnū vel dignitatē primo cōferre: puta perinde est ac si nullus esset qui habeat ius in dignitate vel regno:cū duo succedere nō possint,vel nō debeāt, & vterq; horū æquale ius habeat. Alii tamē aliter ad hoc respondent:vt recitat Sum. Rosel.ti.Filius.§.xiij. Quantū verò ad res priuatas, vterq; succedet æqualiter:vt patet ex dictis §.priore.in fi.¶†De- 20
cimoseptimò quæritur à Bar.in l.Gallus.de lib.& posthu. in iiij.col.cui succeditfilius, de quo dubitatur an sit filius huius vel illius viri:& si mulier post duos dies à morte primi viri cōtrahat cū secūdo, & pariat nono mēse:ita q̄ partus possit esse vtriusq;? Et dicit Iac.de Bel.primò in pricipiēdum esse cui assimilatur.quod si nō apparet,in pricipiēdū esse in cuius domo natus est:vtl.si vicinis.C.de pupil.aliàs nullius filius dicetur.quod scilicet est incōgueniēs. Sed Bar.reprobat quod dicit de assimilatione: quia assimilatio ista cōtingere pōt ex cogitatione mulieris tēpore cōceptus: vt l.quæret aliquis.de verb.signi. Vnde putat prius in pricipiēda signa cōceptionis:quæ si nō apparēt, standū dicit cōsuetudini mulieris quāto tempore parere cōsueuerit. quod si nec hoc apparet, standū dicit iudicio medicorū peritorum vel obstetricū:vt l.j.ff.de vent.inspi. quod si nō apparet, recurrendū dicit ad id quod frequētius accidit. Ego verò dico q̄ cōiungēda sunt simul ea quæ dicit vterq; istorū: nec bene dictū Iaco.reprobatur à Bart. quia licet illa assimilatio sit possibilis, nō tamē probabilis:quia raro accidit. Vnde vbi per cōiecturas proceditur,vt hic,sufficit assimilatio, quæ facit probabilitatē,cū in pluribus sit vera. Et si nullo probabili modo veniri pōt in notitiā veritatis,dico q̄ erit eius, in cuius domo natus est: vel fortè dici possēt q̄ æqualiter ei vtraq; hereditas prouidebit ad arbitriū principis:cum non appareat quę magis obligetur,& iste nō debeat priuari subsidiis. Sed primū est melius.¶†Decimooctauò quæritur, 21
quomodo succedūt filii,qui sunt bānīti,vel filii bannitorū? Et dico multa,quorū etiā quædā suprà tacta sunt in tit. Bānum.¶ Primū. Banniti secundū Iac.de Are.perdūt propriè ea quæ sunt iuris ciuilis proprii illius ciuitatis vnde sunt banniti:quia secundū Bar.in l.tutelas.ff.de ca.di. Bar.in l. ex facto.§.ex facto.ff.ad Treb.verū dicit solùm in illis bannitis,quibus ciuitas bellū indixit,vt possint impunè offendi:vt l.amissione.ff.de cap.di. Vnde iura cōia nō perdunt. ¶ Secundū. Bar.tamen in d.l.amissione dicit q̄ ad hoc q̄ talis bānitus perdat ea quæ sunt talis ciuitatis, duo requiruntur,quæ in d.l.ponūtur. Primò,q̄ fuerit inobediens,& aufugerit ab illius imperio cui subest:& sic est bānitus. Secundò,q̄ in hostiū numerū se cōferat.quod eum intelligo facere,vbicūq, sit,quādo secundū formā statuti pōt impunè offendi:quia tali est indictū bellū, & habetur pro hoste: vt in l.hostes.ff.de cap.¶ Tertiū. Ex his sequitur decisio multarū quæstionū,de quibus cōsueuit dubitari,an scilicet bānitus possit facere testamētū,aut instituī, aut succedere ab intestato,& huiusmodi:qa si nō pōt offendi impunè, nihil perdit:si verò offendi pōt impunè, si quidē vellet facere testamentū, vel instituere in testamēto valido solùm secūdū statuta illius ciuitatis,cuius perdit iura,nō valeret. Si verò faceret de iure cōi valeret, quia iura cōia non perdidit. Et eodē modo si hæreditas ab intestato delata sit secundū formam illorum statutorū,nō capit.quod secus,si de iure cōi. Per hoc etiā nō perdit iura cōia.dicit Bar.in d.l. ex facto.q̄ filii nati post bānimentū,faciūt deficere cōditionē fideicōmissi,scilicet relicti,si decesserint sine liberis. ¶ Quartum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Bannitus imperii & nõ alicuius ciuitatis aut regni tãtum, secundũ Bart. in d.l.amissione. æquiparatur deportato.de quo in §.sequẽ.& vt ibi patet,perdit ea quæ sunt iuris ciuilis,scilicet ciuiũ Romanorũ,seu iuris cõis vel simpliciter.

22 ¶†Decimononò quæritur, quomodo succedit filius deportatus aut deportati? Et dico multa.¶Primũ.Bart.in d.l.ex facto.dicit q̃ per deportationẽ i.perpetuũ exiliũ pater perdit ea quæ sunt iuris ciuilis: vt l.quidã.ff.de pœ.cuiusmodi est patria potestas. Insti.de patr.po.in prin. ¶Secũdum. Secundũ eundẽ ibidẽ filii ante deportationẽ cõcepti ficiũt defiecre conditionẽ fideicõmissi relicti,si decesserit sine liberis:secus si cõcepti fuerint post.quod intellige expectata morte naturali deportati. Nati quoq; post deportationem,secundũ eundẽ ibi, sunt legitimi:quia matrimoniũ durat.C.de diuor.l.j.& tamẽ nõ sunt in patria potestate:quia illam perdidit,vt dictũ est.¶†Vigesimò quæritur, vtrũ ingratitudo sit causa sufficiens reducẽdi legitimatũ ad illegitimationẽ? Et Bal.distinguit dicẽs q̃ sic in legitimatione per rescriptũ principis,nõ autẽ per sequẽs matrimonium:vt in c.si filii nati.si de feu.fu.cõtro.in vsi.feu. & idẽ Lud.de Ro.in suis singularibus.¶†Vicesimoprimò quæritur,vtrũ pater & mater teneãtur alere filios:& quis eorũ, si diuortiũ fiat? Et dico q̃ alere tenẽtur: de quo supra Alimenta.§.j.Fallit tñ hoc in casibus quinq;,quos no.Pan.in c.eũ haberet.de eo qui dux.in vxo. quã pol. Primò, si filius eũ accusauit:vt l.si quis à liberis.§.itẽ iudex.ff.de lib.agno. Secũdò,si pater ipse eget,quia nõ tenetur vltra quàm põt.d. l.si quis.§.sed si filius. Tertiò,si filius cõmisit crimẽ ingratitudinis cõtra patrẽ.l.cũ patrẽ.C.de alen.li.in gl. Quartò,si filius habet artem vel aliud vnde viuat.d.§.sed si filius.& §. aliméta.ibidẽ quod tamẽ Bar.in tract.alimentorũ,limitat, nisi filius sit nobilis,quẽ dedeceat in tali arte operari.Quintò,ex omnibus causis ex quibus pater filiũ põt exhæredare. de quibus infrà Hæreditas,secũdò per totũ:& infrà Ingratitudo.Mater tamẽ nõ tenetur nisi pater & eius ascẽdentes nolint aut nequeant alimẽtare:vt §. Aliméta.§.j.Si autẽ diuortium fiat,apud quẽ debeat filius alimentari,iudex æstimabit pensatis circunstãtiis:puta,quia minor triẽnio apud matrem,& huiusmodi:vt not.in l.vnica.C.de diuor.fac.& apud quẽ li.edu.& in authẽ.si pater.ibidẽ posita.vbi dicitur q̃ si pater fuit causa diuortii,nutrietur apud matrẽ expẽsis patris.Si verò mater dedit causam,apud patrẽ expensis matris locupletis, nisi pater sit minus idoneus:quia tunc apud matrẽ locupletẽ, nisi alter eorũ esset infidelis:quia apud fidelem alẽdi sunt filii:vt per d.§. Baptismus.iiij.§.vj. & vij.

25 ¶†Vigesimosecũdò quæritur, vtrũ filius teneatur patri ac matri de alimẽtis aut aliis? Et dico vt colligitur ex Alex.in iiij.parte Summæ.tractatu de quarto præcepto, q̃ tenetur ad tria ex præcepto. Primò ad dilectionẽ,non cõem omnibus,sed præcipuã,nec retentã in corde,sed ostẽsam aliquãdo signis:vnde excusari non videtur à mortali si amoris signa nunquã parẽtibus ostendit, sed semper durè loquitur. Secundò,ad obedientiã circa rem familiarẽ, & multò magis in necessariis ad salutẽ: sicut sunt spectantia ad bonos mores,in quibus si obedire contemnat,est mortale.secus si non obediat nõ ex cõtemptu, sed ignoranter,vel rarò sine cõtemptu. Et per cõtemptum intelligo hic obstinationem & pertinaciã animi. Vnde est veniale nõ obedire ex negligentia vel seusualitate. Tertiò ad subueniendũ in necessariis. Et magis eis etiã infidelibus quàm extraneis fidelibus: vt no gl.di.xxx.c.j.& di.xlij.quiescamus. & dist.lxxxvj.nõ satis. Et magis patri quàm filio in necessitate extrema, se-

26 cundũ Gy.in l.ij.C.de pa.qui fi.di. Et † cũ dicitur q̃ amor magis descẽdit quàm ascẽdit.l.isti quidẽ.§.fi.ff.quod metu.l.liberorũ.ff.de verb.sign.& l.liberti.& ibi gl.ff.de inoffic.testa.secundũ Iaco. ibidẽ: verũ est quo ad ordinẽ dilectionis, non autem quo ad effectũ obligationis:quia per natiuitatem filiorũ aui cõditio deterior fieri nõ debet,qui iam habet filiũ obligatũ:vide s. Eleemosyna.§.viij.nõ obstante quod dicitur s. Charitas.§.ij.q̃ scilicet parentibus magis tenemur exhibere honorẽ,sed filiis magis prouidere:quia hoc verũ est,quantũ ad thesaurizare, seu prouidere de patrimonio,nõ quo ad subuentionẽ præsentis extremæ necessitatis. Bart. tamen in l.si quis à liberis.ff.de libagnos.post glo.dicit fortius esse vinculum quo pater filio, quàm quo filius patri tenetur:quia pater tenetur alere filiũ iure naturali,ecõuerso autẽ iure gẽtiũ. Sed dico primò hoc esse verũ solùm quo ad thesaurizare & alere cõstituta hæreditate. ¶†Vigesimotertiò quæritur, vtrũ filiusfamilias matre viuẽte emancipatus acquirat vsumfructum in bonis maternis? Et dico q̃ sic pro virili.i.pro media parte, si est vnus filius,& pater pro alia post mortẽ matris. Casus est C. de bo.ma.l.si viua matre. Idẽ dic in nepotibus & pronepotibus.& idẽ dic si sunt plures filii : quia pro virili parte simul cũ patre. Si autẽ aliqui sunt emãcipati,aliqui in patria potestate,pro virilibus partibus veniẽt omnes: sed vsusfructus nõ emancipatorũ remanebit apud patrẽ:vt in d.l.si viua. In aliis autẽ bonis aduentitiis nõ erit idẽ, sed solùm in maternis:vt no.gl.in d.l.si viua. ¶†Vigesimoquartò quæritur,vtrũ filius possit agere cõtra patrẽ? Et dicit Pan.in c. nõ est.de spon.q̃ sic,ratione peccati:aliàs nõ est admittendus:vt no. gl.in c.si ecclesia.xxiij.q.iiij.Sed gl. in c.quærit.ij.q.vij.tenet q̃ potest,secũdũ canones,cõqueri tam in ciuili quàm in criminali negotio:secũdũ leges verò nõ nisi in causa castrensi ciuiliter.ff.de iud.l.iis nulla. & etiã in quasi castrẽsi.ff.de fur.l.si quis vxori.primo respõso. nõ tamen de furto.sed actione in factũ.C.de dol.ma.l.superstite. Et hoc si nõ est emãcipatus:sed emancipatus põt agere petita venia & impetrata.C.de in ius vo.l.vlt.Sed in criminali causa nõ auditur.ij.q.j.prohibẽtur.nisi iniuriã in episcopum cõmiserit C.de pa.po.l.congruentius.Potest etiã implorare officium iudicis pro alimentis iniuste negatis.

27 ¶†Vigesimoquintò quæritur, vtrũ appellatione filiorum vel liberorũ veniãt naturales tantum? Et dicit Pan.in c.in præsentia.de proba. q̃ aut apparet de tacita volũtate disponentis siue ex verbis positis in dispositione,siue quia est eadem ratio de legitimo sicut de naturali:& tunc veniũt etiã naturales,siue tractetur de pœna,siue de cõmodo,siue in legibus,siue in statutis,vel testamẽtis,& huiusmodi. Si verò nõ apparet de mẽte:tũc si tractetur de cõmodo, veniũt etiã naturales.xxxv.q.vij.c.vnico.& hoc ex benigna interpretatione potius,quàm ex significatione propria:qa ex propria significatione nomine liberorũ vel filiorũ veniũt solũmodo naturales legitimi,nõ aũt adoptiui vel naturales tantũ: vt in l.si ita quis.§.fi.ff.de leg.ij.Spurii aũt & nati ex coitu damnato nõ veniunt,etiã vbi tractatur de cõmodo.Sed gl. in clemẽ.vnica.de baptis.cõcludit q̃ nomine liberorũ seu filiorũ nõ veniũt naturales.quod Paulus dicit verũ,vbi verbũ,filii,,ptertur à lege:qa intelligitur de ista sobole:si autẽ ab homine,intelligũtur naturales,nisi cõiectura dignitatis sit in cõtrariũ:vt no.C.de inst i. & substi.l.generaliter vbi apostilla Iac.de Are. dicit q̃ filii naturales cõprehẽduntur nõe liberorũ,si nascũtur in facie matrimonii. Si verò non nascũtur sub velamine matrimonii, hoc est, secundũ formã c.cũ inhibitio.de clãdest.de sp.non cõprehẽdũtur. hæc Card.in d.cle. Sed magis placet opinio Pan.licet forte vna fis

glossanda

glossanda per aliam. Addit autem gloss.in d.cle.q̃ appellatione liberorum cõprehenduntur nepotes ex filiis,& alii descẽdentes.ff.de verb.sig.l.liberorũ. secus si dixisset,filii: quia appellatio filiorũ regulariter non cõprehendit nepotes. Insti.qui da.tut.in te.poss.& idẽ Pan.& Car.in d.cle.

30 ¶†Vicesimosextò† quæritur, vtrũ filius spurius dicatur de familia patris? Et dicit Bar.in l.item in potestate.ff.de his qui sunt sui vel alieniu.q̃ filius naturalis tãtùm nõ est in potestate patris, nec spurius:imò nec dicitur filius : vt in authent.quib.modis nat.effi.sui.§.fi. qđ limita vt §.§.priore. Et facit ad statutũ dicens §.q̃ si quis capitaliquem de familia vel de filiis aliquorũ, habeat mille:quia sapiens bastardum non habebit prẽmiũ,quia non dicitur filius. Adde etiã quod dicit Bar.in l.tutelas.ff.de capi.di.vbi quæritur, si statutum dicit q̃ nobilis de patrimonio delinquẽs punia tur in plus quàm popularis:vtrũ bastardus dicatur nobilis de patrimonio? Et allegabãt quidam illa iura, quæ dicunt q̃ bastardus non dicitur de familia:vt l.pronuntiatio.ff.de verb.signi.& Instit.de successione cog.§.vulgo. Sed ipse dicit q̃ illæ leges nihil faciunt : quia disponũt per nomen iuris:vt est agnatio,& similia. Sed statutũ prædictũ disponit per nomina naturalia:quæ ita cadũt in bastardũ,sicut in

31 legitimum. Nomina† verò familiæ sunt nomina ciuilia, quę nõ cadũt in bastardũ:vt d.l.tutelas. Et intelligitur nobilis de patrimonio.i.de nobili patre nat9:in quo nõ attẽditur patria potestas. Si autẽ statutũ dicit,omnes de tali domo:an cõtineatur bastardus, dicit aduertendũ, vtrũ hæc appellatio,de domo sine bastardus,sit iuris ciuilis vel naturalis. Et quantũ ad propositũ est iuris ciuilis:quia appellatiõ naturalis apud omnes est vniformis:vt pater, & mater,&c. Appellatio autẽ ciuilis est difformis secundũ gẽtium & ciuitatum diuersitatẽ:vt in l.omnes.de iust.& iur. Hæc autẽ appellatio, de domo,assumitur diuersimode:quia quãdoq; domus assumitur pro agnatiõ:vt l.cum vnus.ff.de ali.leg. & ff.ad Silla.l.j. Quandoq; pro omnibus habitantibus in eadẽ domo:vt C.ne li.po.l.j.Hoc etiã videmus hodie con suetudine inductũ in quibusdã locis,vt dicantur de eadem domo omnes,qui portant eadẽ insignia seu arma:& volentes diuidere domum,diuidunt insignia seu arma. Est ergo hæc appellatio ciuilis:& secundũ diuersos modos intelligendi cadere potest in bastardũ,& nõ cadere:quia pro eadẽ agnatione nõ cadit in eum, in quẽ tamen cadit,si sumatur pro omnib.descendentib.ex eodẽ sanguine. Et de hoc videtur tex.in l.pronuntiatio.de verb.sign. Si autẽ sumatur pro omnib.habitantibus,nõ attenditur an sit vel non sit bastardus,sed solùm habitatio. Si verò sumatur pro omnibus

32 portãtibus eadẽ insignia,cõprehendi potest,vt notatur per leges prędictas. Vtrũ† autẽ filius teneatur credere matri dicenti eum illegitimum,s. Adulteriũ.§.ij. Vtrũ filius natus post votũ castitatis parentum,vel quãdo alter repetitus est de religione, sit legitimus,j. Matrimonium.vij.§.v. Vtrũ filius aut filia possit nubere† sine licentia patris, s. Dos.§. iiij. Vtrum filius possit vouere,j. Votum.iiij.§.v.& vj. Et vtrum eleemosynas facere, s. Eleemosyna.§.v.partic.iiij. Vtrũ possit intrare religionẽ, j. Religio.ij.§.x.xj.& xij. Vtrum filii illegitimi possint ordinari.j. Illegitimis,per totum. Vtrum filius acquirat sibi,& non aliis fratribus,j. Peculium.ij.§.xvij. Vide etiã de ista materia s. Adulteriũ, & Expositus.& j. Hæreditas,& Illegitimus,& Seruus.

FILIVS FAMILIAS dicitur,qui est in potestate patris vel parentis,vt accipitur in l.filii.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.sicut filius emancipatus dicitur,qui extra patris est potestatem.

FISCVS est bursa Cęsaris vel principis.xvj.q.vij.maiores. Vel hodie est saccus regius,in quẽ deducuntur bona bannitorum vel proscriptorum.& sic accipitur ff.loc. l.sed ædes.§.fiscus. Vel hodie est saccus sine cõscientia,imbursans omnia male quæsita.ff.de calum l.in hæredem.& ff.de inof. testamen.l.Papinianus.§.meminisse. & turpia lucra etiam ab hæredibus extorquet,licet crimina sint extincta.d.l.in hæredem.in princ. Vtrum autem præferatur aliis creditoribus,infrà,Restitutio.vij.§.v.

¶FLAGELLA quo sint satisfactoria.j. Satisfactio.

FORMA, est quæ dat esse rei, secundũ Innoc.in rubri. de conse.eccle.vel alta.quæ si omittatur in sacramentis,nihil sit.j.q.j. qui perfectionem.in glo.

¶FORNICATIO, infrà Luxuria.

FORVS est exercẽdarum litium locus:à fando dictus. de verb.sig forus.quem forum quis sortitur eo modo, quo gloss.iij.q.vj.cap.j. declarat per hos versus,

Contractus,crimen,reus,res,religioq;,
Vir,ratio similis,vel prouocat,atque recusat,
Excedit visus:vel si consentit vterque.

Quorum expositionem vide ibi cum allegationibus. Et quantum ad crimen,suprà,Confessor.j.§.xiij.

¶FRATRES quo diuidunt acquisita per aliquẽ ipsorũ, j. Peculiũ ij.¶Fratrũ differẽtia duplex,Hęreditas ij.§.vj.

De Fraude.

1 *Fraudem quæ proprię in factis,sicut & dolus in verbis,tripliciter committi,nec sine dolo esse posse.*

2 *Fraudare nemo eos videtur qui sciunt,ac consentiunt:quanquã et is fraudem facere videatur,qui quod facere debet,non facit.*

3 *Fraudẽ contra legẽ,& leges facere,quãdo quis dicatur. Et idẽ multipliciter ac variè cõtingere posse de quib.hic. Et qui in his delinquunt,legẽ præuaricari dicatur,in cõspectu Dei non excusandi.*

FRAVS† secundum S. Tho.ij.ij.q.lv.ar.iiij.& v. proprię est tantùm in factis,sicut dolus,qui principaliter 1
est in verbis,fit tripliciter,corde verbo,& opere. Vnde secundum Panormitanum in c.ex tenore.de rescriptis.fraus non potest esse sine dolo:licet dolus possit esse sine fraude. Ex quo infert quòd dolo inũt fraus,sicut species generi. Vtrunque autem horum,id est, fraus & dolus nemini debet patrocinari:vt in dicto capite,ex tenore.

¶Fraudare† etiam nemo videtur eos,qui sciunt & cõsentiunt.ff.de regulis iuris.l.nemo. Fraudem quoq; facere vi- 2
detur etiam is,qui nõ facit quod facere debet.ff.de his quæ in fraudem creditorum facta sunt.l. in fraudem.

¶Fit† autem contra legẽ, quando fit cõtra illud,quod per legem significatur,nulla tamen palliatione quæsita:sed fit 3
fraus legi,quãdo fit cõtra significatũ legis palliatione quæsita.ff.de legi.l.cõtra leges. Quod quidẽ contingit multipliciter. Aliquãdo quidẽ de persona ad personã:sicut quãdo mulier vult donare viro,aut ecõuerso,cum non possit: de do.inter vi.& vxo.cap.vlt.supponit aliam personã:puta q̃ soluat eius creditori:vt ff.de dona.inter vir.& vxor.l. hæc ratio.§.vlti. Similiter si tutor,qui emere non potest rem pupilli,interponit aliam personã quę emat. Aliquando fit rei ad rem:sicut cum quis dat fructus filiofamilias,vel simile,vt vendat pro eo quod pecuniã mutuò dare non potest.l.iiij.§.j.ff.ad Macedo. quia idem est ac si mutuaret. argu.xiiij.q.ij.plerique.j.quęst.j.sunt nonnulli. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractũ contrarium:vt cum vxor vendit viro,quod intendit donare l.si sponsus.ff. de dona.inter virum & vxor.arg.xvj.quæst.iij.si sacerdos. Aliquando fit vnius contractus ad alium contractum similem:vt cum mulier,quæ fideiubere non potest,facit se

Universidad de Deusto
Biblioteca

principalem debitricẽ.l.quanuis.§.si cum essem.ff.ad Vell.sen. Et omnes tales præuaricantur legem,& in conspectu Dei non excusantur.& facit quod not.in cap. intelligentia.de verb.signifi.& in cap.quanto.de priui.& in cap. constitutus.de concessio.præben.

De Frigiditate.

FRIGIDITAS, quomodo impediat matrimonium, infrà, Matrimonium.viij.impedimento xvj.

De Fructibus.

1 *Fructus qui dicantur,& in quotuplici sint differẽtia? Et in his, qui partim naturales,partim industriales sunt,viri boni arbitriũ versatur,in hoc an naturaliũ,an industrialiũ nomine cẽsendi sint*
2 *Possessor bonæ fidei,an fructus rei bona quoque fide possessæ suos faciat? Et quid si non faciat,de quibus fructib.ad restitutionẽ teneatur? Item quid de lucro factlo ex re,quæ de se lucrosa non est?*
3 *Possessor bonæ fidei,de quo proximè,an huiusmodi fructus vsucapere possit? Et quid de possessore malæ fidei? remissiuè.*
4 *Fructus alicuius rei,quinam sint,aut dicantur?*

1 FRVCTVS † dicuntur,qui supersunt deductis expẽsis factis gratia fructuũ quærendorum,colligendorum,& conseruandorũ,tam in bonæ quàm in malæ fidei possessoribus,etiã in prędonib.ff.de petit.hęre.l.si à te.§.fructus.& l.placet.in fin.C.de fruc.& lit.expen. Et secundũ Bart.in l.ex diuerso.ff.de rei vendi. Quidam sunt naturales:vt poma,& huiusmodi,quę natura producit, & sicut producit, vtimur. Alii sunt partim naturales, partim industriales:vt lac,lana,segetes,vinũ,& huiusmodi:quę sunt naturales in quantũ producũtur à natura:& industriales inquantum in alia specie ipsis vtimur ex industria:vt d.l.ex diuerso.& l. certum.C.de rei ven. Et de his cõiter dicitur relinqui arbitrio boni viri an sunt naturales vel industriales: vt si plus versatur de industria hominũ,dicãtur industriales:vt de vino,lana,caseo, & huiusmodi.ar.l.quęritur.ff.de sta.ho.& iiij.q.iij.hermaphroditus. Si verò magis de natura,dicantur naturales. Alii sunt industriales solũ:sicut qui ex artificio,negotiatione,vel huiusmodi acquirũtur,qui alio modo dicuntur ciuiles,eò quòd non proueniunt ex re,sed hominis prouisione percipiuntur propter rem: vt est pensio domus,& huiusmodi:vt l.si nauis.ff.de rei ven.& l.domũ. C.eod. Et istorum quidem sunt honestè percepti,quidam inhonestè: vt si locaui domum ad exercendum quæstum inhonestum.l.ancillarum.ff.de pet.hære.

2 ¶ Primò † verò quæritur,vtrũ bonæ fidei possessor fructus rei bona fide possessæ faciat suos? Et dico,vt colligo ex c. grauis.de restit.spo.& d.l.ex diuerso.cum ibi not. q̃ quia longa est distinctio doct.quo ad forum cõtentiosum,eam omittens,dico quantũ ad conscientiam hoc esse tenẽdum, quòd omnes fructus tam naturales quàm industriales, siue cum titulo possideat,siue sine titulo, restituere tenetur, si extent:si verò cõsumpsit,tenetur solùm restituere,in quantum factus est locupletior:puta quia in eam rem impedit, in quam oportuisset expendere tantum de suo : vel aliqua emit,ex quibus ampliauit patrimonium suum. Facit d.l. certum.& l.si me & Titium.ff.si cert.pe. Verum tamen diminuet de fructibus industrialibus rei lucrosę : quantum industria sua æstimanda est in dicto negotio exercitata in vtilitatem seu augmentum dictorum fructuũ accipiendorum:quia nemo militat stipendiis suis. De lucro autem facto ex re,quæ de se nõ est lucrosa:dic vt j. Restitutio.j.§.j. Si verò nõ est factus locupletior,nõ tenetur de cõsumptis. ff.de petit.hæred.l.vtrũ.ex quo dolo non desiit possidere.

3 ¶ Secundò † quæritur,vtrum prędictus bonæ fidei possessor possit vsucapere fructus prædictos? Et dico primò q̃ quid sit vsucapio, dicam j. suo loco. Et secundò dico secundum Panor.in d.cap.grauis.quòd fructus naturales indubitanter vsucapit per triennium, id est,spatio triennii,vt not.in l.sequitur.§.j.ff.de vsuca.& facit l.in bello.§.si quis seruum.ff.de capti. Aliàs autem cum fecerit suos,non potest vsucapere:quia quod meum est,vsucapere nõ possum. l.in bello.& videtur text.in d.l.sequitur.§.lana. Sed bene vsucapit aduersus iudicis officium:per quod restituere tenebatur:quia possum prędescribere rem meã aduersus actionem,qua poteram cogi ad eius restitutionem : vt est text. in d.§.si quis seruum. Et hoc voluerũt glo.& Bart.in d.l. sequitur.in §.fructus. Et sic patet quòd in conscientia post triennium bona fide transactum erunt sui omnes qualitercunque:nec restituere tenetur. De possessore autem malæ fidei,quomodo teneatur.Restitutio.iij.§.ix.

4 ¶ Tertio † quæritur qui sint vel dicantur fructus rei alicuius? Et dico,vt patet ex dictis,q̃ sunt illi qui supersunt deductis expensis factis gratia fructuũ quærendorũ & congregandorum & conseruandorũ.ff.de pe.hære.l.si à domino vel patre.§.fructus.& l.planè.in fi.& C.de fruc.& lit.expen.l.j.vbi dicitur q̃ fructuum nomine continetur quod iustis sumptibus deductis supereſt,nec potest aliquis casus interuenire, qui hoc genus deductionis impediat. ff.fa. ercis.l.fundus.ff.so.ma.l.fructª. Vnde fructus intelligitur deductis necessariis impẽsis.ff.de oper.ser.l.fructus. Et hoc nõ solùm in bonæ fidei possessoribus naturalis ratio expostulat,verùm etiã in prædonibus, vt dicitur in d.§.fructus.

Fugere.

1 *Fugere incarcerato num liceat. Et an effugiendo peccet? Et quid de auxilium suppetentibus?*
2 *Fugere incarceratus,an si possit,teneatur? Et quid de prælatorũ persecutionem ausugere possit?*

FVGERE † incarcerato licet,si tenetur iniustè, vt clarè est:si verò tenetur legitimè, distinguendũ est : quia si tenetur non propter mortẽ aut absciſsionẽ membri infe-rendam,sed propter aliud,puta ad punitionẽ,vel huiusmodi:sic non licet. Facit quod no. glos. in c.ius gentiũ. dist.j. Si verò tenetur ad mortem vel absciſsionẽ membri,secundum dom.Anto.si peccatum est manifestum,peccat fugiendo vt in peccato perseueret:si verò vt pœniteat,non licet: tamen si fugit,nõ tenetur se restituere. Secus si occultè:qa põt fugere. Et hoc sequitur Sum.Ang.sed melius indistincte tenet Sum.Ros.q̃ fugere potest siue peccatum sit publicum,siue occultũ,etiã post sententiã datam:quia ita sentit S.Tho.vt patet s. Accusatio.§.xvj.vbi nõ habet contradictionẽ in fuga.& idẽ Alber.& Ray.& Asten.& Pe.de Ancost alios in clem.pastoralis.de re iudicata. Sed inde nõ licet fugere faciendo violentiã alicui:qa tunc haberet iniustum bellũ:nec similiter secũdum Henricũ de Gãdauo ix. quoli.licet effringendo carcerẽ:puta,si iudex damnatũ in carcere dimittit sine vinculis negligens carcerem firmare: absq; omni iniuria iudicis,qui nullu ius habet in substantia corporis põt suũ corpus abducere:quemadmodũ si quis agrum suũ sepiat,nulli licet transire per illũ rumpẽdo sepem:si tamen sepes nõ fuerit, licitũ erit tranſire per agrũ. Et,quod plus est,si præcipiat iudex ne carcerẽ exeat:tamen si non oportet q̃ vincula aut carcerem dirumpat,vel quicquam simile faciat,circa aliquid,in quo ius habeat,obedire non debet. Et idem dico de suffragantibus:qa licet,nodò faciat bono fine & sine violẽtia alicuius,& scadalo alicuius,maximè custodis. Eodem modo fugere licet, etiam post sententiam datam ei,qui quæritur vt capiatur,non tamen cum violentia officialium volentiũ eum capere:quia ipsi habent iustum bellum contra ipsum.iij.q.v. nõ putes. xj.q.iij.qui resistit. & sic eos impugnando mortaliter peccaret:& similiter auxiliantes. Vtrum † autem fugere teneatur,qui potest San. Tho.videtur velle q̃ sic : eo q̃ non fugere sit se occidere. Sed dici potest q̃ non tenetur fugere, licet possit : quia potest patienter ferre, vt de suis excessibus hat ius:& sic se occidere patiendo occisionem, non est peccatum:sicut etiam non se occiderunt martyres,qui fugere aliquãdo potuerũt. An verò possit prælatus fugere persecutionem,vide suprà Episcopus.§.viij.part.ij.

De Funere.

FVNVS quo ad sumptus fieri debet secundum dignitatem aut facultatem defuncti l.si quis sepulcrũ.§. sumptus.ff.de reli.& sum.fu. & de suo expedit mortuum funerari. Vnde mulier de dote quasi de proprio patrimonio funeretur.l.in eum.ff.de relig.& sum.fu.& funeris impensa semper ex hæreditate deducitur : quæ etiam omne creditũ solet præcedere , cùm bona soluendo non sunt.l.funeris. cum duabus leg.seq.ff.de relig.& sum.fu. Quod limita de sumptibus necessariis & honestis,non de pompaticis:quia in conscientia non liceret ex eo,quod aliis debetur, pompatice tumulare. De ista materia infrà Hæreditas. iij §.vj. & Sepultura.j.§.xiiij.& Restitutio.vj.§.v.

De Furioso.

FVRIOSVS nullo casu se potest obligare.de regu.sicut faciendo non præsumitur sanæ mentis. Ex quo infero q̃ licet faciat testamentum,quilibet mentis compos, non valet.& idẽ videtur si daret bona sua pro anima. arg. de succ. ab intesta.c.fi. Nec quod facit imputatur illi ad culpam aut pœnã.arg.cle.si furiosus.de homi.ff.ad leg.Pomp.de parri. l.pe.ff.de offi.præsi.l.diuus.j.respon. Vnde pati potest iniuriam,sed nõ facere.ff.de iniur.l.illud relatum. quæ lex ponitur in c.illud. xv.q.j. Vnde etiam quod facit,perinde est ac si sine facto personæ accidisset.ff.de admi.tut.l. vlt.in fi.

De Furto.

1 *Furti definitio, & eiusdem per singula verba explicatio. vsque ad numerum 3.*
2 *Domino muto,quando res conferri dicatur? Et ibidem limitatio.*
3 *Furtum sicut variè considerari potest : ita & variè partiri. Et id aliquot axiomatis explicatur : ac de singulis partibus ac formis seorsum disseritur.*
4 *Furtum etiam in re modica,an mortale peccatum sit?*
5 *Simonia in modico,an committatur? Et ibidem,quòd actio de dolo,non nisi ex re magna & callidi tate datur. Et res magna quando dici debeat?*
6 *Surripere minima,qui se de domini voluntate credit,ac mox de domini voluntate contraria comperit , quid facere debeat , vt ab hoc excusari possit?*
7 *Furti pœna quanam sit? & contra quem furti actio competat. Et de primo vsque ad num.9.*
8 *Calices,patenas,& huiusmodi sacra,qui furatur, an sit excommunicatus? Et fur qui suspenditur,an sepultura priuetur?*
9 *Furtum hoc committẽs,an ab alio iudice,ad cuius districtum pertransijt,puniri possit?*
10 *Furans ex necessitate,an furtum committere dicatur,& mortaliter peccet? Et an quod hoc casu subreptum est,si ad pinguiorẽ fortunam peruenerit, quis furatus est, restituere teneatur? Et subhæc, cur paupertas furtum,non adulterium,fornicationem & huiusmodi excuset? Et iũ homicidã defensionis necessitas excusare debeat?*
11 *Christianos ab hostibus captos,qui furatur & liberat,num furtum committat, & mortaliter peccet? Et an Christiano a Saraceno detento furari liceat? numer. seq.*

13 *Furtum facere num censendus sit, qui pignore,re deposita, aut ad alium vsum commodata,vtatur?*
14 *Furari,vt inde eleemosyna fiat,an licitum sit?*
15 *Mulier virum sui profundentem habens , an si contra eius prohibitionem de bonis eiusdem celet,vt sibi ac viro, cũ necesse fuerit prouidere queat,an furtum committat ? Et quid de filiofamil. aduersus parentum voluntatem bona ipsorum furripiente?*
16 *Subripere rem meam apud alium existentem , num propria possim authoritate? Et quid de eo,qui debitum à debente consequi nequit,an possit sibi de debitoris rebus furtim satisfacere? Et qui hoc facit , quot requirãtur vt non peccet ? num.seq. Et an ad prælati præceptum sub excommunicationis pœna : quòd sic subtraxerit, reuelare teneatur.nu.19.*
18 *Furtiuæ res, aut raptæ , an contra dominum vsucapio procedere queat?*
20 *Fur ad restitutionem ablatorum , qualiter & ad quid teneatur?*
21 *Filiusfamilias,vxor,aut religiosus,an contra patrẽ, maritũ,aut superioris voluntatem subreptum restituere queat?*

FVRTVM † proprie secundũ S. Th.ij.ij.q.lxvj.est acceptio rei alienæ occulta. Sed sumendo furtũ vt etiã includit rapinã,latrocinium & prædã,est cõtrectatio rei alienæ fraudulosa inuito domino lucrifaciẽdi gratia, siue ipsius rei,siue vsus rei,siue possessionis.ff.eo.l.j. Et intellige,secundum Ray.& alios Sũmistas, rei alienæ mobilis & corporalis.Notanter dicitur primò contrectatio : quia sine ea non est furtũ,etiã si voluntas interueniat aut verbũ quo ad homines:vt in d.l.j.§ j.secus quo ad Deũ.de pœ.dist.j.vulgaris.& c.si propterea.xiij.q.vlt.c.vlti.quia est cõtra illud præceptũ. Nõ concupisces. Secũdò dicitur,rei alienæ:quia in re propria nõ potest esse furtum , nisi alius haberet in ea ius aliquod : puta quia erat cõmodata vel impignorata,aut huiusmodi.ff.eo.l. cũ æs pignori.& l.si is qui rẽ.la j.& idẽ San.Tho.ij.ij.q.lxxj.quo ad Deũ,tamen cõmittitur in re propria, quæ creditur aliena:& non cõmittitur in re aliena,si probabiliter creditur propria. Inst.vi bo.rap.§ quia tamen. Tertiò,mobilis & corporalis : quia in immobilibus, vt est ager : & in corporalibus,vt sunt actiones & seruitutes:nõ cõmittitur furtũ.ff.eo.l. verũ.la j.quia talia nequeũt attrectari. Quartò,fraudulosa:quia sine animo furandi : vt quia putauit rẽ esse suã : vel posse accipere ab eo qui habebat ius,nõ cõmittit furtũ,licet aliàs teneatur,scilicet qa perdit ius quod habebat in re:& si nõ habebat,cõdemnatur ad restitutionẽ rei,& insuper ad æstimationẽ illius, ex eo q̃ voluit ius sibi facere. Institu.vi bo.rap.§.quia tamẽ. & §. seq. Quod Sum.Ang.dicit verũ solũ iure fori,nõ poli,contra Supple.& male : quia pœnã legalem quis soluere tenetur in cõscientia ficõdemnetur:vt j. Pœna.§.xxv. Quintò, inuito domino : qa si credit dominũ permissurũ,& subest iusta causa credẽdi, nõ tenetur: secus si nõ subesset.ff. eo.l. si is qui rẽ. Et in dubio præsumitur dñs inuitus.ff. eo.l. qui vas.§.vetare. Et † dicitur dñs inuitus,etiã si videat rẽ auferri,quãuis nõ contradicat, scilicet ex timore vel verecũdia. ff.eo.l.pen.aliàs nõ cõtradicendo,cũ possit,videtur cõsentire:argu.c.error.dist.lxxxiij.& c.cõsentire. Quod tamen fallit in casu l.si quis seruo. C. de fur.vbi persuadens seruo vt tollat rẽ à domino, & seruus tollit eã domino pèrmittẽte.cui prius denũtiauit , tenetur furti & ſerui corrupti. Si autẽ putauit inuito domino,& tamen dominus vult:furtũ quidẽ facit quantũ ad suã intentionẽ:sed restituere nõ tenetur,nec dominus potest repetere obstante sibi sua voluntate.ff.eo.l.inter omnes.§.pe. Sextò dicitur, lucrifaciendi gratia:quia si quis aliena rapuerit ancillã non causa lucri, sed libidinis,furtũ non cõmittit.ff.eo.l.verũ.la ij.aliàs in-

Universidad de Deusto
Biblioteca

cipit, certum. Septimò dicitur ipsius rei vel vsus siue possessionis: quia nō solùm cōmittit furtū, qui rei dominiū vult lucrari: sed etiā qui vult in re ipsa lucrari vsum & possessionē. d.l.qui sacrū. ff. eo. l.qui inuēta. & tenetur ad æstimationē ipsius vsus. ¶†Primò verò quæritur, quot sunt species furti? Et dico tria. ¶Primū. Si species furti diuidātur secundū modū furādi, sunt duæ licet innominatæ proprio nomine: prima est furtū factum clanculo sine armis vel aggressura, & propriè noctu: secūda est furtū factū palām quātum ad dominum rei cū armis vel aggressura, & propriè ad stratas. Vnde dicit Pan. in c. ij. de fur. q̄ fur. ꝓpriè dicitur, qui de nocte furatur: sed adde, sine armis: vt in auth. sed no uo iure. C. de fur. & ser. cor. latro autē, inquit, qui de die. & facit l. j. ff. eo. qui dicit q̄ fur dicitur à furuo, i. nigro, eo q̄ obscurè de nocte plerunq; furetur. Bar. verò in auth. sed no uo iure. C. de ser. fugi. dicit q̄ fur dicitur qui furatur clā sine aggressura: latro verò cū aggressura, siue cū armis, siue sine: vt in proxima authen. capiūtur tamē sæpe æquiuoce: vt in c. tua. de homi. ¶Secundū. Si verò diuidātur secūdum aliqua accidētia furto, à doctoribus similiter ponūtur duę. Nam quoddā furtū est manifestum, illud scilicet cum quo fur deprehenditur: adde vel etiam latro prius quàm veniat ad locū destinatū. Aliud nō manifestū, cū quo scilicet non deprehēditur. ff. eo. l. ij. & iij. ¶Tertiū. Si verò diuidātur secundū res furatas, quædā furta retinent nomen generale, vt dicātur furta solū: quædā verò habent speciale, & dicuntur species furti. Et sunt quatuor prima, scilicet sacrilegiū, quod est furtū rei sacræ: de quo infrà suo loco. Secūda, peculatus, quod est furtū de re publica. xxiij. q. iiij. quid ergo. nō autē est de re religiosa vel publica, vt contra omnes tenet Sum. Ang. quia hæc species incideret cū priori. Tertia est abigeatus, i. furtū de grege ab hoc dispersio. ff. de abig. l. j. §. j. Quarta est plagiatus, i. furtum hominis liberi vēditi scientēr, vel empti. ff. de plagi. l. j. & adde vel donati aut dati in dotē, aut permutati, secūdū Bar. in l. nō statim. ff. ad leg. Flauiā, de plag. per l. si libertū. eo. tit. vel etiā si quis alienū seruū solicitauerit vel asportauerit, i. ad alienā religionē furtiuè duxerit. C. de plag. l. j. Non tamen tenentur d. l. Flauia Cardinales & domini donātes sibi cantorē aut seruitorem, secundū Bar. ibi: quia nō donāt eos quasi libertate priuantes: sed vt apud aliū sicut apud se sint liberi & spōtanei.

4 ¶†Secūdò quæritur: vtrū furtū sit peccatū mortale, etiā in re modica? Et dico furtū esse morrale ex suo genere: tū qa est cōtra iustitiā: & omne tale est mortale secundū S. Th. ij. ij. q. lix. tamē quia est cōtra diuinū præceptū. Exo. xx. vbi prohibetur non solū furtū propriè eo modo quo diffinitū est: sed etiā omnis illicita vsurpatio alienæ rei. xiiij. q. v. pœnale. xxxij. q. iiij. meretrices. etiā quantūcunq; modica: vt xiiij. q. iiij. c. vj. & Insti. de re. di. §. gallinarum. vbi dicit glo. etiā in ouo. quod quantū ad peccatū mortale, s. vt sit in furto rei modicæ, limita. si adsit volūtas subtrahēdi maiora si posset: vel qñ ex ablatiõe paruæ rei, dominus intelligitur grauari, quia scilicet parua res est illi multū chara: vt patet ex S. Th. ij. ij. q. lxvj. Aliàs subripere minima nō erit mortale, vt ibi dicit. & facit c. & si quæstiones. de simo. vbi † nō cōmittitur simonia in modico. l. & elegāter. §. vlti. ff. de dolo. vbi nō debet actio dari de dolo, nisi ex re magna, & euidenti calliditate, & glo. in verbo, magna, dicit, i. vltra duos aureos. quod limita verū circa magnū dominū. aliàs videtur standū arbitrio boni viri: quia pauperi obolus aliquando est quid maius, quàm aure⁹ diuiti: quia inde panē emit

6 vnde viuit. Qui† autē minima credidit se dominiū volūtate subripere, & deinde cōperit de volūtate cōtraria, restituat quod accepit, & penitus excusatur: aliàs nō, vt in c. peccatū. de reg. iur. lib. vj. ¶††Tertiò quæritur quæ sit pœna furti? 7 Et dico multa. ¶Primū. Actio furti datur cōtra quēcunq; furē, secundū Host. etiā si sit impubes, modò sit doli capax. ff. eo. l. impuberē. & cōtra eū qui dedit opē vel consiliū. l. is qui rē pignori. §. si tu. ff. eo. Quod fallit in patre cōtra filiū & ecōtra: & in vxore contra maritū & econtra, cōstante matrimonio. sed datur eis actio in factū, seu rerū amotarū. l. si quis vxori. ff. eo. & l. fi. C. eo. Sed intellige, si furtū sit secutum. Intellige etiā de filio habēte peculiū castrēse: aliàs nō esset iudiciū inter illū & patrē. ff. eo. l. nec cū filio ¶Secundum. †Qui furatur calices, patenas, & huiusmodi sacra, nō 8 est excōmunicatus, secundum Pan. in c. ex literis. eo. ti. nisi cū furto simul fregerit ostia ecclesiæ, vel armaria, aut fenestras, vel huiusmodi. facit c. cōquestus. de foro cōpe. & c. cōquesti. de sent. excō. & quod ibi no. ¶Tertiū. Fur, qui suspenditur, nō priuatur sepultura: sed sepeliendus est in cœmeterio, secundū Pan. c. ij. eo. ti. & omnes alii qui propter sua delicta vita priuantur, & eis omnia alia sacramenta ministranda sunt si pœniteat: vt est tex. in c. fi. xiij. q. ij. nec valet cōsuetudo cōtraria: cle. j. de pœn. & remiss. Glo. tamē in d. c. fi. dicit verū de sepultura, modò fiat authoritate principis. alleg. ff. de cada. pu. l. j. & bene: cle. autē reprobans consuetudinem contrariam loquitur solùm de sacramentis. ¶Quartum. Si de furto agatur criminaliter, id est, ad pœnam corporalē: pœna est fustigatio, vel exitium, vel aliud arbitrio iudicis: non tamen occisio, vel mutilatio. C. de ser. fugi. authen. sed nouo iure. q̄ verum est, si est simplex fur: secus si cum armis aut violēter aggreditur in domibus vel in itinere aut mari: vel si palām subripit: quia tunc suspenditur. l. capitalium. §. grassātores. & §. famosos. ff. de pœ. secundum Rayne. tamen necessitas pacis communis, & frequens incorrigibilitas malitiæ hominum huiusmodi rationabilem facit consuetudinē, qua suspendantur omnes latrones, quantumcunq; simplices. Si verò agatur ciuiliter: tunc si est manifestū, pœna quadrupli. si verò non est manifestum: pœna dupli punitur. Institu. de oblig. quæ ex delinascuntur. §. pœna. & §. fi. quæ pœna etiam post annum peti potest, & in perpetuum. Instit. de perpe. & temporalib. actionib. §. furti. Et licet quis primo egerit criminaliter: potest iterum agere ciuiliter, & econuerso. C. quando ciuilis actio præiudicet criminali. l. vnica. & l. fi. ff. eod. tit. An autem hæc pœna in conscientia sit soluenda. dic q̄ non ante condemnationem, vt infrà Lex. §. ix. item, Pœna. §. xxv. 9 ¶†Quartò, vtrum committens furtum hic puniri possit per iudicem alterius territorii, ad quod transiuit cū re furtiua? Et dicit Pan. in c. j. de rap. cōmunem opinionē fuisse vsq; ad tempora Bar. quòd non: quia ex assidua contrectatione nō oritur noua actio furti. Sed ipse Bar. in l. si dominium. tenet contrariū: quia sicut ex interuentu nouæ personæ oritur noua actio furti: vt in d. l. si dominiū. ita ex cōtrectatiõe noua facta in nouo territorio: per quā opinionem homines plurimi sunt suspensi. Moderniores autem adhuc dicunt quòd ipsa de stricto iure non procedit: licet eam Franciscus de Aretio sit secutus, & nō Accursius. hæc Panormitanus. Quem etiam vide in cap. j. de pœn. vbi de mente Barto. in l. si cui. ff. de accusationi. quòd si quis commisit plura delicta in vno territorio, & in hoc aliud vel aliud reiteruerit: non potest in hoc territorio puniri pro delictis alibi commissis, nisi alia ratione hic forum sortiatur: sed bene pōt aggrauari pœna ex illis: sicut fur hic delinquens habito respectu ad priora furta diceretur famosus latro: & hic vt famosus suspendi posset. l. capitalium. §. famosos. ff. de pœn. licet directè hic puniri nequeat pro delictis alibi cōmissis. ¶††Quintò quæritur, vtrū furtū cōmittat & mortaliter peccet qui ex necessitate furatur? Et dico multa. ¶Primum. Secundū Dire. lib. iij. si necessitas famis aut nuditatis sit nimia, non cōmittit furtū, nec peccat, nec pœnitētia imponitur. de pœn. dis. v. discipulos. quia in tanto periculo reduci debet ad ius naturale, quod vult omnia esse cōia. & intelligitur nimia, id est, extrema, secūdū Pan. in c. quoniā. de simo. & Ray. & S. Tho. in ij. q. lxvj. qui addit q̄ potest quis eo casu occulte subtrahere pro se & alio: quia omnia sunt cōia. Si autē necessitas sit modica, secundum Dir. nō excusatur, scilicet à toto, & si à tāto, sed tenetur restituere, vel tribus hebdomadibus ieiunare: extra. eo. si quis. & intellige modica, id est, nō extrema, licet sit magna, secundū Pan. vbi s. Vnde d. c. si quis per necessitatem. quod scilicet restitutionē vel ieiuniū imponit, nō intelligitur in extrema necessitate, secundū S. Tho. Ray. & Inn. & gl. nec etiā intelligitur in parua necessitate simpliciter: quia pro tali nō permitteretur illa distinctiua, scilicet q̄ ieiunet, aut restituat: aliàs nullus cogeretur mēdicare: sed intelligitur pro magna simpliciter arbitrio boni viri, licet sit parua respectu extremæ. ¶Secundū. Sed quanuis nō sit in necessitate extrema, excusari tamē potest à toto furtiue subripiendo: quādo scilicet ille sic abūdat, & iste sic necessitatur, q̄ de præcepto sibi subuenire tenetur. quod quando fit, vide suprà Eleemosyna. ¶Tertiū. licet Sup. cū Pan. vt illi imponitur à Ros. teneat q̄ is, qui in extrema necessitate furatur, restituere teneatur si venerit ad pinguiorē fortunam, habito tamen respectu ne egeat: nihilo minus verius sensit Sum. Ang. & Ros. cū Dir. q̄ non tenetur, maximè si res sit consumpta: per no. in c. suggestū. de deci. vbi dicitur q̄ res habens suam perfectionē, nec cōtinens actum successiuum, nō renocatur, licet postea cesset causa talis rei. Et sic in proposito licet cesset causa furandi in præsentia fortunæ pinguioris: tamē quia semel huic iure naturali acquisitum est ius perfectū in re capta, restituere nō tenetur. & cōsentit Scot. in iiij. & est opinio cōis. Similiter nō tenetur restituere, qui furatur in necessitate nō extrema, sed magna, vbi alius tenebatur subuenire eadē ratione: si verò nō tenebatur, tenetur restituere nō simpliciter, sed sub disiunctione, id est, restituere vel ieiunare, vt suprà. Limita tamē ista, nisi is, cui sublatū est, esset in necessitate æquali: quia auferre nō licet, & ablatū obnoxiū est restitutioni: quia in pari causa potior debet esse conditio possidentis. ff. de cōdi. ob tur. caus. l. si ob turpē. §. porro. ¶Quartū. Quare paupertas excuset furtū, & nō adulteriū, vel fornicationē, & huiusmodi. Pan. in d. c. quoniā. de simo. videtur dicere q̄ sic: quia illa sunt mala de se, & nō furtū: sed excusatur ex causa. & hoc sequitur Sum. Ang. & male: quia furtū est contra legē naturalem, & prohibitū quia malum, nō malū quia prohibitum. Vnde dico hoc ideo esse, quia eo casu furtum non est furtū: sed occulta sublatio rei propriæ: quod Dir. intendebat dicēs hoc ideo esse, quia eo casu omnia sunt cōia. Qui etiā dicit q̄ ideo excusatur homicida propter necessitatē defensionis: vt in ele. si furiosus. de homi. & nō mulier, quæ fornicatur, scilicet ex eadē causa, ne occidatur: quia innasus, nisi se defenderet, quodam modo se occideret: mulier autem improba nō se defendit, sed impugnat: vt patet in c. Iordane. de eo qui co. conf. vxo. Vnde cum voluntariè peccet, non excusatur. Vel dic ideo esse, quia eo casu homicidium nō est homicidiū, id est, iniusta occisio: quia plus tenetur quisq; vitam suā tueri, quàm alienā cæteris paribus:

11 fornicatio autē illa verè est fornicatio. ¶††Sextò quæritur, vtrum furtum committat & peccet, qui Christianos ab infidelibus captos furatur & liberat? Et dicunt Host. & Ray. q̄ si est tempus guerræ in nullo tenetur. xxiij. q. ij. dominus. & q. viij. vt pridem. Si verò est tempus treugæ, tenetur ipsi pagano restituere, nō hominē, propter periculū animę, sed æstimationē. xxiij. q. j. noli. licet secūdū Ray. subripiēdo hominē rectā intētione, nō peccauerit. Si tamē captiuū pagani ad circuncisionē vel idololatriā aut aliud mortale cōpulerunt, ille factus est liber penitus: & sic qui furatur illum, meretur. ar. dist. liiij. nulla. Alii verò, vt Sup. & Sum. Ang. ac Ros. indistinctè tenēt q̄ furando hominē nō peccat, nec tenetur ad restitutionem etiam æstimationis: quia Christianus à pagano captiuus teneri non pōt nisi iniuste: vt in rubri. C. ne Christiauū mancipiū hæreticus vel paganus vel Iudæus habeat vel possideat: vt in l. vna. ibi posita, & dist. liiij. mācipia. Et hoc quidē regulariter est verū: sed nō semper: quia cū hostibus fides seruāda sit, vt suprà dictū est, qui treugā frangit, iustè capitur, & cōsequēter iuste tenetur: vnde melius cū prioribus distinguitur. Et idē dicēdum est de eo qui liberat iniustè detentū à Christiano. De aliis aūt ablatis à paganis tēpore treugæ, tenetur. xxiij. q. j. noli. Secus si esset indictū bellum contra eos: quia liceret. xxiij. q. ij. dominus. ¶††Septimò, vtrū Christiano detēto à 12 Saraceno liceat furari? Et dicit Host. q̄ si iste Christianus erat in culpa frāgendo treugā, & fuit captus, nec ei necessitatis periculū imminet, illi furari nō licet: sed tenetur restituere: quia iustè detinebatur. quod etiā sequitur Sum. Ros. & cōsequēter sibi in §. priori repugnat: & similiter Supple. Si verò iniustè detinebatur: vt quia tēpore belli captus est, vel si necessitas imminet: restituere nō tenetur. ¶††Octa- 13 uò quęritur, vtrū sit furtū vti pignore vel vti re deposita aut cōmodata ad aliū vsum? Et dico q̄ sic, vt patet ex dictis suprà Depositū & Commodatū. & ex dicendis infrà Pignus. ¶††Nonò quæritur, vtrū liceat furari vt inde fiat Eleemo- 14 syna? Et dico q̄ nō. xiiij. q. v. forte aliqs. imò tenetur restituere qui hoc fecit: & si esset vsurarius cui furatur, tamē nō licet nisi pro existēte in necessitate, vt dictū est §. v. vel nisi furetur vt restituat domino: quia talis secūdū Host. videtur excusatus. ar. ff. depo. bona fides. quia etiā vtiliter gerit negotium furis: & cōsequēter cogitur ratū habere. ff. de neg. gest. l. sed an vltro. ¶††Decimò quęritur, vtrū vxor, quæ ha- 15 bens virū prodigū, cōtra eius prohibitionē celat de bonis eius, vt sibi & viro prouideat tēpore opportuno, furtū committat? Et dicit Rod. q̄ nō: nec tenetur obedire viro præcipienti omnia sibi tradi: quia sic etiā datur gladiū furioso. ¶Vndecimò quæritur, vtrū furtum cōmittat filius familias aliquid surripiēs de bonis parentū contra eorū voluntatē? Et dico q̄ sic secundū Arch. & si est quid notabile, est peccatum mortale: & si cohæredes habet, videtur obligari illis post mortē parentū pro rata, si quātitas est notabilis, nisi parentes ipsi, quorū interest, de hoc aduertāt ac dissimulēt & tolerēt: vel nisi super his remissionē obtinuissent à parētibus. Et multo magis hęc vera sunt de emācipato. ¶††Duo- 16 decimò quæritur, vtrū liceat mihi rem meā apud aliū detentā propria authoritate subripere? Et distinguo secundū S. Tho. ij. ij. q. lxvj. c. iij. Nam si tenetur iustè, vt quia depositata est, nō licet quia grauat depositariū ad restituendū aut ostendēdū se innoxiū. ff. depo. l. depositū. & l. si hominē. Et idē intellige si est cōmodata: quia is, cui est cōmodata, tenetur de re amissa. ff. cōmo. l. rem mihi. & idē de pignore. ff. de furt. l. eū qui. & l. creditoribus. §. ibidē scribit. Vnde ad releuandum istos, teneris. In conscientia tamen si prædictis nullum damnū potest euenire, est licitum, secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vldri. & Host. alle. l. bona fides. §. j. ff. depo. Si verò detinetur iniustè, tũc accipiendo eam, aut secundũ Arch. aliquid æquiualens peccas ministrando tibi iustitiã, secundum S. Tho. cõtra l. j. C. ne quis in prop. cau. nõ tamen teneris restituere, secundũ S. Tho. Aliquãdo tamen hoc fit sine pec-
17 cato, cõcurrentibus his, de quibus §. sequẽti. ¶† Decimotertiò quæritur, vtrũ is, qui debitum sibi habere nõ potest, possit sibi furtiuè satisfacere de rebus debitoris: puta famulus de rebus domini, & sic de aliis? Et dico secũdũ Rich. in iiij. dist. xv. q. licet tales peccẽt in modo accipiendi, tamen restituere non tenentur. Ad hoc quoq; q non peccent, secundum doct. multa requiruntur, quæ videntur reduci ad ista sex. Primò, q quis non sit dubius an debeat habere vel non, sed suum creditũ sibi sit liquidum: quia actori probatio incũbit, aliàs exponeret se periculo furti. xj. q. j. indecens est & satis abominabile dedecus vt in re dubia certa detur sentẽtia. Secundò, q non possit suum habere in iudicio, quod secundũ Aureo. tunc est quando nõ habet qui velit testificari, aut iudicis præsentiã: & secundum Archi. quando nõ sperat probabiliter iustitiam. Adde quãdo res est modica, & expensæ iudiciales multæ. Tertiò q non sit verisimile sequi scandalum aut grauamen aliis: quia nemo debet cum alterius iactura locupletari: de regu. iur. lib. vj. Quartò, q non immineat illi periculum famæ ex hoc, q res probabiliter ventura sit ad lucem, quia qui fidens conscientiæ famam suam negligit, nimis crudelis est. xij. q. j. nolo. Quintò, q non immineat periculum propriæ personæ: quia hoc esset tentare Deũ, ar. xxij. q. ij. quæritur. Sextò q conscientia sit stabilita: sic q nec aliquid fiat cõtra eam: nec putet quis se venturũ in tentationem peccati mortalis, paratus scilicet periurare si interrogaretur. arg. xxij. q. v. & periurare. Peccat ergo cõtra prædicta sibi ius faciẽs: sed satisfacere nõ tenetur, nisi plus debito accepisset, vel nisi non restituendo immineret aliquid de prædictis malis, cui obuiaretur restituendo: quia eo casu teneretur. ar. c. cũ ex iu-
18 ncto. de no. oper. nuntia. §. super eo. ¶† Decimoquartò quæritur, vtrũ possit vsucapere in re furtiua aut rapta cõtra dominum rei? Et dico q non tam quo ad furem quàm quo ad eius hæredes & eum qui emit etiã bona fide, & quencũque qui quocunq; titulo habuerit. Insti. de vsucap. §. quod autem dictũ est. de quo tamẽ dic vt infra Præscriptio. §. xiij.
19 ¶† Decimoquintò quæritur, vtrũ tales qui sibi satisfecerunt accipiẽdo de rebus debitoris, teneãtur dictas res manifestare, si prælatus præcipiat hoc sub pœna excõicationis? Et dicit Summa Ang. q non: quia ex quo licitè potest tale quid in recõpensatione retinere, iam effectũ est suum, nec amplius est alterius. Et si diceretur in sentẽtia: qui animo recompensandi vel qualitercunq; &c. adhuc non tenetur: quia tũc expressè cõtinet intolerabilem errorẽ: & similiter non tenetur reuelare qui scit talem tenere animo recõpensandi certus de debito quod talis debet habere. Secus si nõ sit certus, licet ipse hoc dicat quia aliter multæ fraudes fieri possent. hæc ille. Sed contra ista arguit Summa Ros. tum quia ista sunt cõtra stylum curiæ & auditorũ in curia Romana: quia huiusmodi literas emanasse à curia prædicta vidimus sæpe. Nec dicendum q in hoc curia erret: tum quia prælati hoc rationabilissime facere possunt: quia multi sui amore cæcati credunt se creditores, cũ debeant aliis. Vnde iustè talem clausulã apponunt: quia in pluribus tales decipiuntur. Et si dicatur, inquit, q creditu est certũ licet probari non possit, & si reuelet, cogetur restituere: nihilo minus licite fit talis sentẽtia: quia leges adaptantur ad ea, quæ in pluribus accidunt. ff. de legi. l. nam ad ea. Ad quod facit quod no. Richar. in simili iiij. dist. iiij. q. iam iustificati, ve beata virgo, & Ioãnes Baptista tenentur ad baptismũ: quia quãuis lex statuatur propter ea quæ accidunt in pluribus: si tamẽ generaliter data est, ligat omnes etiã non habentes illud, propter quod data est. Ego autẽ dico q vterq; istorũ deficit in aliquo. & distinguo, quia si literæ cõminatoriæ sunt generales: vt cùm dicitur q aliqui tenent de rebus Petri cõtra Deum & conscientiã & huiusmodi: nec restituere nec reuelare tenetur qui sibi recõpensauit: quia nõ tenet cõtra conscientiã. Si autem loquuntur specialiter faciẽtes mentionẽ etiam de recõpensatione: aut loquũtur de reuelatione, & sic ligant: quia nõ continet intolerabilem errorem, cùm hoc nec iniustũ nec illicitũ sit, nisi quando certũ est vel probabile q reuelans cogetur restituere: quia idem est ac si loquerentur de restitutione. quo casu intelligẽdæ sunt quãdo recompensatio fuit illicita, vt quia nimia, vel quia dubiũ creditũ suum posuit quis cõtra certã acceptionem alienæ rei, vel huiusmodi: quo casu sentẽtia ligat. Si autem cõstet, iudicẽ intelligere etiã in casu licitæ recõpensationis: cõtinet intolerabilẽ errorẽ. Nec obstat quod Rosella adducit de legibus: quia licet ex his quæ frequẽter & in pluribus accidũt generaliter & quo ad omnes statuatur, non tamẽ ligãt in casu, in quo seruatæ prædictæ cõmuni bono: vt j. ij. q. xcvj. art. vj. & talis casus est quãdo seruando eas fit cõtra iustitiã, vt in proposito. Et idem dico de omnibus qui sciunt tale factũ: quia nõ tenentur, nisi eo modo, quo & illi qui sunt in causa. De hoc etiã vide s. Excõi-
20 catio. ij §. iiij. dubio viij. ¶† Decimosextò quæritur qualiter fur teneatur ad restitutionẽ? Et dico secundũ S. Tho. ij. ij. q. lxij. q. tenetur restituere rem furtiuam quàm citius potest: nisi obstet cõpensatio, de qua s. §. xiij. & fructus rei non solùm perceptos à se, sed etiã percipiendos à vero domino, seu quos verus dominus percepisset. de resti. spo. grauis. & l. in re furtiua. §. si ex causa. ff. de cõdi. fur. nec potest retinere expẽsas in tali re factas, nisi, vt dictũ est s. Expensæ. §. iiij. & si res pereat aut alienetur, nõ liberatur à restitutione: quia fur, sicut & quilibet malæ fidei possessor, semper est in mora. Vnde & si deterioratur, tenetur ad æstimationem, in qua melius valuisset apud dominũ à tempore postquam eã surripuit. Facit d. c. grauis. & quod ibi notatur in glo. in d. l. in re furtiua. & in l. nauis §. generaliter. ff. de rei ven. Imò tenetur restituere cũ omni melioramẽto etiã facto per furẽ: puta si ex argẽto furtiuo fecit pocula. ff. de condi. fur. l. ex argẽto. & ideò si suis sumptibus creuit seruus furtiuus: vt in d. l. ex argẽto. & hoc in foro causarum, quia in cõscientia sufficit restituere, omne interesse, nisi cõdemnetur: vel res sic meliorata legitimè venerit ad manus domini: quia tũc nõ potest sumptus petere à domino: quia dolo facit qui petit quod necesse habet restituere. de reg. iur. li. vj. Vnde videtur eas dominus posse retinere. De his j. Restitutio. iij. §. vj. & viij. Excipitur casus, quãdo rem loco & tempore domino obtulit, & ipse recusauit accipere: quia
21 deteriorata deinde fuit. C. de cõdi. fur. l. vlti. ¶† Decimoseptimò quæritur, vtrũ filiusfamilias, vel vxor, aut religiosus, possit contra voluntatem patris, mariti, aut superioris, restituere id quod subripuit? Et dico quòd si res extat apud eos, tenẽtur restituere. C. de fur. l. in ciuilem. quod intellige nisi periculum in restituendo alicui immineat. Si verò non extat, sed est alienata vel cõsumpta: tunc si res vel pretium est in vtilitatẽ superioris cõuersum, potest bono modo de bonis eius restituere, etiã illo contradicente. Et dico in eius vtilitatem versum, si se vestiunt, aut calceauit honestè,

stè, aut huiusmodi. Si verò expendit inutiliter, puta in vanitatibus, & huiusmodi, nõ potest cõtra voluntatẽ superioris restituere, nisi habeat vltra dotem, aut peculiũ castrense vel quasi. cõcor. Mon. Si autẽ ipse pater, vel maritus furatus est: filiꝰ, & vxor poterit restituere, si res est in eius potestate. d. l. inciuilẽ. non autẽ si est in potestate patris vel mariti. Si tamẽ hoc facerẽ bona fide, nõ peccaret mortaliter: qa nõ cõmittit furtũ, cũ attrectatio nõ sit fraudulosa, nec cã lucrã di. cõcor. Rod. & Io. xiiij. q. v. c. vlti. Vtrum emens rem furtiuam, restituere teneatur, infrà Restitutio. iij. §. vij. Vtrũ fur occidi possit à priuato, infrà Homicidium. j. §. iiij.

De Gabellis & omnibus publicis exactionibus primò in genere quantum ad quid est.

1 *Gabella genericum nomen est & quæ sub se continere dicatur?*
2 *Pensio à verbo pendo dicta, quid importet? ac quotuplex sit? Item quid census, ac tributum? Et an tributum in publicum ac priuatũ partiri queat?*
3 *Vectigal à vehendo dictum, quid à tributo differat? Et an eadem sint theloneum, gabella, duana, salinarium, datium, pedagium, guidagium, & huiusmodi?*
4 *Talliam, præstantiam, impositionem ac collectam eadem esse. Et quid sint. Et quotupliciter indici ac imponi queant?*
5 *Angaria & perangaria quid sint, & in quibus consistere censeantur?*
6 *Munus tripliciter accipitur, & in acceptione tertia triplicis est genera. Et quæ hîc & superius dicta sunt, in quo differant, ac conueniant? num seq.*

1 ABELL. ¶† primò in genere exactionem publicam importat cũ multis aliis. quæ sunt pẽsio, census, tributũ, pedagium, guidagium, vectigal, tallia, collecta, præstantia, angaria, perangaria, munus, & si qua sunt talia de quorũ
2 cõuentione, & natura hic agendũ est. ¶† Primò igitur pensio à pendo, quod est pondero, vel soluo: siue à penso verbo frequentatiuo, quod est, frequẽter pendo: videtur importare, secũdũ grãmaticos, quãda solutionẽ, vel æqualitatẽ, quã pondus ostendit, scilicet pretii ad vsum rei pro qua soluitur: vnde est pẽsio pretiũ vsus rei locabilis: & est duplex, scilicet priuata, quæ priuato: & publica, quæ principi vel cõita soluitur. Inde pensitatio, quæ secũdũ Azo. in Sum. est solutio pensionis. ¶ Secundo, Census autẽ est quædã pensio, quæ de prouentibus soluitur. j. q. iij quæstiũ. siue est quod annuatim soluitur in quãtitate vel summa. ff. de cẽsi l. ætatẽ. & est duplex, sicut & pẽsio, scilicet publicus & priuatus. ¶ Tertiò, Tributũ vero est cẽsus, q præstatur de proprio solo principi vel cõmunitati: dictũ, qa militibus publicæ expeditioni vacantibus tribuebatur: vnde & stipẽdiũ dicitur; vt ff. de verb. signi. l. ager. & ff. de pub & vectig l. j. §. hic titulus. super verbo, impendant. in gl. Vnde tributũ per priuatum & publicum nõ diuiditur. Igitur tributum & publica
3 pensio ac publicus census idem sunt: vt C. in quib. cau. pig. cõtra. l. j. & C. si propter pen. pu. l. si accipitur. ¶† Quartò. Vectigal autem à vehendo dictum, secũdũ aliquos, in hoc differt à tributo: quia vehitur ad principẽ: tributũ autẽ datur exactoribus eius. Sed melius dicitur vectigal secundum communem interpretationem quod pro rebus vectis soluitur. Vnde est secundũ Arch. idem quod guidagiũ, quod secundũ Ber. in gl. c. super quibusdam. de verb. sig. est illud quod datur producatur per terrã alicuius, vt securi⁹ vadãt. & hoc etiam secundũ Arch. dicitur teloneũ, à telos Græcè, quod Latinè est vectigal, & alicubi vulgariter gabella vel duana: quorũ vocabulorũ vulgariũ rationẽ assignare non est facile. Igitur vectigal, guidagium, & gabella, ac duana sunt idẽ: & quodlibet horũ videtur pretiũ quoddã exactũ pro rebus in aliqua terra mutatis, dum scilicet illuc deferũtur, aut inde auferũtur, aut ibi venduntur, quod pretiũ specialiter dicitur salinariũ, si p sale datur, secundũ Ber. Quibus omnibus adde q etiã datiũ videtur idem significare cũ prædictis, non autẽ pedagium, sed aliud est à prædictis: & si militer transitus, qui est idem pedagio, & est pretium quod soluitur à transeũtibus in locis cõstitutis à principe, secundũ Doct. Vnde propriè pedagiũ videtur solui pro fabrica aut cõseruatione põtium, aut nauium, ad transferendũ, vel etiã aptatione viarũ. ¶† Quintò. Tallia verò, præstãtia, im- 4
positio, & collecta, sunt idẽ: & duo prima sunt vocabularia de quorũ ratione nõ multùm curandũ est: sed quantũ ad rẽ quodlibet horũ est summa, quam princeps vel communitas exigit à subditis proportionaliter ad totam substantiã cuiusq;: quod cõmuniter tripliciter fit. Primò, vt deputati ad hoc imponant vnicuiq; secundũ quod reperiũt eũ habere in substãtia & lucris post debitã inuestigationẽ: puta ad rationẽ vnius libræ pro cẽtenario eorũ quæ habẽt. Secũdò ita q imponãt vnicuiq; nõ solùm secundum quantitatẽ bonorum repertã: sed etiã secundum quod credũt habere illos, quibus imponũt: ita q simpliciter cõmittitur cõscientiæ & iudicio imponentiũ, cũ intẽtione tamẽ vt videtur quod iustè imponant. Tertiò fit sic: Deputatis ad imponendum assignatur certa summa, puta mille florenorum auri homini bus vnius contratæ vel partis ciuitatis imponẽda p rata facultatũ, ponẽdo in eorũ arbitrio quantitatem singulis taxãdam, eo q facile nõ sit facultates scire: quorum quilibet facit seorsum & secretè scripturã suam taxationẽ cõtinentẽ secundũ suã conscientiã: & deinde conflectis omnibus scripturis extremis, id est, continentibus maiorẽ & minorem quantitatẽ, accipiũtur tantùm tres continentes summas medias totius quãtitatis. & tertia pars totius summæ cõtentæ ab illis tribus imponitur ciui. verbi gratia, si vna cõtinebat vnũ florenũ, alia duos, alia tres, q̃ simul faciũt sex: duo, quæ sunt tertia pars senarii, imponuntur ciui. ¶† Sextò. Angaria verò & perangaria, secundũ oẽs, est iniusta cõpulsio siue coactio. ab ango, quod est affligo & exercucio: & secũdũ alios, angaria est onus merè p sonale, cuiusmodi est omne qđ potest labore corporali expleri sine rerũ detrimẽto: vt l. munerũ. la ij. ff. de mu. & hon. Perangaria verò in qbuscũq; consistit: vt vult glo. in l. neminẽ. C. de sac. sanct. eccl. qa dicto, per, auget: vt in l. vrbana. §. pernoctare. ff. de ver. sign. & no. in c. si cõstiterit. de act. & sic est munus vel onus mistũ sicut angaria est merũ. Secundum alios verò angaria est obsequium personale propriis sumptibus præstitũ. de immu. eccl. non minus. perangaria verò, est seruitus personarũ & rerũ. quasi perfecta & magna angaria. Secundũ alios autem angaria est obsequium personale: perangaria verò personale & reale, id est, propriis sumptibus præstitũ. & ista est opinio Ray. Gof. & Host. ac Alb. recitantis: sed de his non est multũ curandũ. Dicũtur & aliis modis angaria & peranga-
ria, vt patet per not. in dicto c. nõ minus. ¶† Septimò. Mu- 6
nus autem tripliciter sumitur. Aliquando scilicet pro debito: quod quidẽ est id, quod spote præstamus, ex nulla necessitate vel iuris officio: vt ff. de verb. signi. l. munus propriè. differt tamẽ: quia munus est donum cum causa: donum verò se habet in plus: quia aliquando etiam est sine causa: vt patet in l. inter donum. ff. de verbo. signi. Aliquando sumitur pro officio vel honore. Aliquãdo verò sumitur pro eo quod necessariò subimus lege vel imperio. ff. de ver. sign. l. munus. & ab hoc dicitur immunitas. Munus autem tertio

modo est triplex, scilicet merè personale: qa scilicet explicatur labore corporali sine sumptu vel rerũ detrimẽto. ff. de mun. & hon. l. ñ. & merè patrimoniale seu reale, quãdo scilicet cum sumptu proprio fit ab aliis, ita scilicet q̃ onus est rerum tantùm: & mistum, quãdo scilicet nostro labore & sumptu explicatur, vt colligitur in d. l. fi. §. patrimoniorũ.
7 Et quilibet horũ est multiplex, vt patebit. ¶ †Octauò. Ex his igitur patet, q̃ omnia prædicta in hoc cõueniunt quòd sunt exactiones publicæ: sed in hoc differunt q̃ pensio publica, cẽsus publicus, & tributum sunt idem, & sunt pretiũ quod principi vel communitati soluitur de proprio solo: sed vectigal, teloneum, guidagium, gabella, & duana, ac datium sunt idem: & sunt pretium, quod soluitur pro rebus mutatis: & idem de salinario respectu salis: pedagium verò soluitur pro habilitate viarum: tallia verò, præstatia, collecta, & impositio sunt idẽ: & sunt pretiũ vel summa q̃ soluitur à singulis subditis proportionaliter ad totã subsũtiã: angaria verò & perangaria sunt exactiones iniustæ: munus verò tertio modo est aliquid cõmune ad omnia prædicta. & si sit iniustũ, est proprium genus angariæ & perangariæ: & diuiditur vt illa, excepto q̃ inter angariã & perangariã non datur medium mistum saltem voce.

❧ Rursus de Gabellis & exactionibus publicis ❧ secundò specialiter quo ad census maximè ecclesiasticos.

1 *Gabella in publicum ac priuatum censum distinguitur? Et an census nouus ecclesijs ac monasterijs imponi, aut antiquus augeri possit?*
2 *Facientibus aliquid ex officio suo, an necessariò sit præmium impẽdendum?*
3 *Census, vt ecclesijs imponi possit, quot requirantur?*
4 *Ecclesiam subiectam habens, an ecclesia facultatibus auctis, censum augere, aut partem prouentuum sibi retinere possit? Et quid in pensione?*
5 *Ecclesia si monasterio ad vsus proprios donata fuerit, quam monasterium reseruata sibi pensione, alteri concessit, an facultatibus auctus, pensio quoque augeri possit?*
6 *Ecclesia, num exempta sit, ab omni seruitio tẽporali ex dote sibi collata? Et ecclesiæ fundandæ quid pro dote tribui debeat? Et ibidem quid seruitium ecclesiasticum dicatur?*
7 *Patronus, an sibi seruitium in dote ecclesiæ necessaria, retinere aliquod possit? Et an clericus seruitium aliquod pro decimis perceptis impendere debeat? & num. 9. in hoc pulcherrima distinctio.*
8 *Seruitium ecclesiasticũ de dote ecclesiæ præstari possit. Et quid de decima, num de eadem dote solui queat? Et quid si vltra dotẽ ecclesiæ necessariã aliquid donetur? Et quid de patrimonio clericorum?*
10 *Prædia omnia, si quæ ad ecclesiã transeant, cum Imperialis tributi onere pertransire. Et qualiter intelligi debeat dotem ecclesiæ liberam ab omni seruitio temporali, seu tributo esse oportere?*
11 *Rector num possit ecclesiam suam censualem facere?*
12 *Episcopus, an possit ecclesiæ inferiori seruitia sibi debita remittere? Et an remittendo & statuendo, quòd aliud seruitium non imponatur, an procurationem remisisse videatur?*
13 *Episcopus à quibus & quot, ecclesiam eximere non possit, quantũcunque eam à se eximat.*
14 *Ecclesia quot casibus plenè eximi ab episcopali iurisdictione possit? Et ibidem, quòd episcopus prælato inferiori recipiẽti scilicet nomine dignitatis, possit omnia iura, de quibus supra, præter tria concedere, & quæ sint illa?*
15 *Census ignorãtiæ, id est, cuius causa noscitur, an solui debeat? Census autem quomodo præscribi possit, remissiuè tradtur.*
16 *Iuramentum de nouo censu imposito soluendo, an iurantem absoluere compelli possit?*
17 *Census solutio, num subiectionis probationem inducat?*
18 *Census in qua moneta solui debeat?*

GABELLA †& generaliter exactio sub se cõtinet cen- 1
sum: qui, vt dictum est titulo priore. §. ij. in publicum diuiditur, qui est idẽ quod tributũ, & in priuatũ, de quo hic principaliter agitur. ¶ Primò verò quæritur, vtrũ ecclesijs vel monasteriis possit nouus census imponi aut augeri antiquus? Et dico q̃ in quacunq; re census potest imponere qui habet ius in illa. Instit. de vsufruct. §. vsusf. ver. sine testamento. ecclesijs tamen nouos census imponere, aut veteres augere, omnibus episcopis & prælatis prohibetur citra papam: vt in c. prohibemus. de cẽs. etiam si eripuerint eas de manu laici: vt in c. ecclesijs. eo. ti. Quod scilicet tripliciter contingit, secundum Pan. ibi, vel quia de facto eas laicus tenebat vsufructuando: vel quia concesit episcopo ad instantiam eius ius patronatus: vel quia episcopus liberauit eam à cẽsu, quem laico debebat: quia licet tẽpore fundationis vel perceptæ libertatis posit episcopus certũ sibi cõstituere censum: vt in c. cõstitutus. de religiosis do. & in c. præterea. el ij. de iur. pat. secus in ista ereptione, qua de nouo qua si educitur ad libertatem: quia ad hanc tenebatur. & eã facit ex officio suo: & in necessitatibus nemo liberalis existit: vt in l. rẽ legatã. ff. de adimẽ. leg. Ex †quo infert ibi Pan. q̃ fa- 2
cientibus aliquid laudabile ex officio suo, nõ est necessariò præmium impendendum. Limitat tamen dictus Pan. in dicto c. prohibemus. prædicta vera, si prælati hoc facerent ad vtilitatem eorum propriam: vt in cle. ij. de rebus eccle. non alienan. Secus ad vtilitatẽ alterius ecclesiæ rationabili causa subsistente, & à prælato iurisdictionẽ habente episcopalem, & in ecclesia pleno iure sibi subiecta: quia tunc potest: vt not. Inno. in d. c. prohibemus. & facit c. præterea. eod. ti. & c. significauit. vbi dicit Panormita. innixus glo. quod in impositione noui census non sufficit authoritas episcopi: vt videtur velle tex. Sed intelligo, inquit, quãdo sine cautaliàs secus: vt in c. constitutus. de reli. do. & in c. cum venerabilis. de cen. Vnde †requiritur. Primò, authoritas episco- 3
pi. Secundò, causa iusta. Tertiò, secundum Host. c. consensus. arg. c. tua. & c. pastoralis. de his quæ fiunt à præla. Quartò, quod ecclesia, cui census imponitur, consentiat impositioni, si est collegiata: argu. c. j. de rebus eccl. non alie. & c. j. de re. permut. Putat tamen quòd vbi causa vrget, & ecclesia inferior non vult consentire, hoc possit episcopus cum capituli consensu: arg. in clemen. fi. de rebus eccl. non alienan. & in c. j. eodem titu. lib. vj. Similiter non potest episcopus nouum censum imponere monasterio: de cẽs. scitẽtes. Et intellige etiam quòd nec antiquum augere eadem ratione. & ibi est arg. q̃ monasteria exempta debẽt esse ab omnibus oneribus & præstationibus. & pro quo x. q. j. c. j. & quæst. iij. c. inter cætera. ¶ †Secundò quæritur, vtrũ ha- 4
bens ecclesiam subiectam, possit augere censum auctis ecclesiæ facultatibus, aut partem prouẽtuum sibi retinere? Et dico vt not. in d. c. prohibemus. quòd partem prouentuum sibi retinere non potest: & de episcopis quidem dicendum est, vt in c. nostrum. in fin. vt eccle. benefi. De abbatibus autem & aliis inferioribus prælatis, est bonus tex. in clemen. quia regulares in §. j. de sup. negligen. præla. vbi concluditur quòd qualiscunque sit locus subiectus abbati, modò nõ sit de mensa eius nõ potest sibi retinere reditum partem. Glossa autem in verbo nec veteres. in dicto capit. prohibemus, vult, censum augeri posse auctis facultatibus ecclesiæ censuatæ. quod glossa sequens limitat respectu præsentationis aut procurationis: non autem respectu census. Et rationem reddit Panormitanus, vt ideo non augeatur: quia si

si soluitur superiori, est signum subiectionis: non autẽ refert an multum vel parum soluatur, quia semper subiectio denotatur. Pro quo c. omnis homo. de cẽs. & c. cõstitutus. de relig. do. Si verò soluitur priuato, nõ est propriè cẽsus, nec augeri debet auctis facultatibus: quia in cõtractu censuali transit dominiũ ex toto in recipientẽ, secundũ gloss. in d. c. constitutus. & Bart. in l. j. ff. de publi. Secus in pensione: quia illã quis soluit ratione fructuum, quos percipit de alieno. Nam propriè cõductor soluit pensionem: vnde quemadmodũ si patitur magnũ damnum sine culpa sua, cõsequitur diminutionẽ pensionis: ita si ex vbertate fructuũ casu fortuito consequitur magnũ cõmodum, debet augere pensionẽ: quia contrariorũ eadẽ est ratio. Et hoc tenet glo. & Bar. post eam in l. si merces. in §. vis maior. ff. loca. ¶ Ex
5 †qua ratione infert Pan. q̃ si ecclesia fuit donata monasterio ad vsus proprios, & monasteriũ reseruata sibi pensione cõcesit eam alteri: debet auctis facultatibus augeri pensio: quia illa fuit imposita ratione fructuũ: quemadmodũ dimi-
nueretur facultatibus diminutis. & idem in procuratione
6 debita: vt in c. quãto. de censib. ¶ Tertiò †quæritur, vtrum ecclesia sit exẽpta ab omni seruitio tẽporali ex dote sibi collata? Et dico multa notata in c. sancitũ. de cẽs. ¶ Primum. Ecclesiæ fundãdæ pro dote tribui debet mãsus liber à quolibet seruitio tẽporali: ad ecclesiasticũ verò tenetur: sed si aliquid confertur ecclesiæ vltra mansum, tenetur ecclesia ex eo soluere onera cõsueta. Sic illud c. summat Pan. ponens multas acceptiones illius termini, mansus: & cõcludens q̃ est dos ecclesiæ necessaria. i. sine qua ecclesia in debito statu cõmodè sustẽtari non potest: arg. c. j. de insti. Dicit etiã seruitium ecclesiasticũ, secundum doct. dici charitatiuum subsidium. de quo in c. cum Apostolus. de cens. id est, auxilium moderatũ in necessitatibus. Et idem dicendũ in aliis iuribus episcopalibus: vt in cathedratico, id est, eo, quod soluitur episcopo annuatim à clericis suæ diœcesis in signum subiectionis, obedientiæ & sustentationis: & sic in aliis similib. vt in c. cõquerente. de offic. ordin. vel si onus antiquius fuerat impositũ, puta per episcopũ in fundatione cum patroni consensu: per c. præterea. el ij. de iure pa.
quando scilicet aliquid vltra dotem necessariam contulit.
7 ¶ Secundum. †Patronus sibi retinere non potest aliquod seruitiũ in dote ecclesiæ necessaria. Ex quo infert Panor. q̃ si patronus dat solùm dotem necessariã, non potest sibi aliquam pensionẽ vel aliquod seruitiũ retinere: nec putat authoritatẽ prodesse episcopi, cùm sit cõtra ius: argu. in c. videns. dist. x. Ex quo rursus infert ad intellectũ dicti c. præterea. præalleg. vt scilicet patronus statuto episcopi possit aliquod tẽporale reseruare, quãdo scilicet illud potest impendi extra dotẽ necessariã. ¶ Tertiũ. Clericus nõ debet aliquod seruitiũ pro decimis perceptis impartiri. pro quo facit xv. q. vij. decimas. vbi dicitur q̃ episcopus non debet pati q̃ decimæ aliquo munere redimantur à laicis. Et per illud cap. & d. caput, sancitũ. infert Panor. q̃ si clericus obligauit se parochianis ad dandum certum quid pro decimis,
8 non valet obligatio. ¶ Quartum. †De dote ecclesiæ præstatur seruitium ecclesiasticũ, vt dictum est. Et ex hoc infertur ad q. vtrum debeat solui decima de dote ecclesiæ. & concludit glossa. in d. c. sancitum. q̃ sic, si prius illa prædia erant tributaria, contra glos. in c. nouum genus. de decim. Et hoc sequitur Host. & communiter doctores: quia cùm non reperiatur in iure q̃ ecclesia antiqua propter cõstructionẽ nouæ debeat decimis priuari, non debemus generalem dispositionẽ alterare. Pro quo vide latius Pan. in d. c. nouũ genus. & etiã cùm hic dicitur tributaria, intellige alteri ecclesiæ, cui scilicet decimę soluantur. ¶ Quintũ. Sensus glossæ. in verbo, senioribus, id est, dominis, iuncto fine literæ est, q̃ si vltra dotem necessariã aliquid ecclesiæ donatur, tenetur ecclesia persoluere dominis tẽporalibus debita seruitia. quod docto. intelligunt, & bene, vt dicit Pan. de oneribus annexis & perpetuis: vt quia fortè prædiũ habet onus faciendi certũ quid aut soluendi. & idem si prædium esset feudale: quia ratione feudi ecclesia subiicitur laico: vt in c. solitæ. & quod ibi not. de ma. & obedi. Secus dicit de aliis oneribus nõ annexis: qa ecclesia ab illis exempta est etiã iure ciuili: vt in l. placet. C. de sacr. san. & in authen. itẽ nulla cõmunitas. eod. tit. Et plenè de his notatur in c. non minus. de immu. ec. & dic vt ibi. Et optimè facit text. in c. fi. de vi. & ho. cler. vbi patet q̃ etiã de patrimonio suo clerici non tenentur soluere gabellas & alia onera, ad quę tenentur laici: secus in onere rei annexo & perpetuo.
¶ Sextum. †Quantũ verò ad dotem ipsam, de qua princi- 9
paliter est quæsitum, dicit Pan. q̃ ex dictis Inn. Host. & Io. And. colligi potest ista distinctio. Nam aut bona collata pro dote erãt tributaria ipsi patrono: & simpliciter cõferendo illa ecclesiæ, videtur illa onera remisisse, ex quo ius disponit: vt in d. c. sancitũ. Aut expressè retinet sibi illa onera, aut nouiter imponit: & nõ valet impositio vel retentio, quia est cõtra ius: vt ibi. & facit l. non dubiũ. C. de legi. & quod no. in c. significatũ. de prę. Quod Pan. intelligit q̃ retinet sibi seruitiũ circa dotem necessariam. Vnde ibi, inquit, tex. facit mentionẽ solùm de mansо. Vnde si conferret amplissimã dotẽ, videtur q̃ de cõsensu episcopi posset sibi reseruare aliquid: vt in d. c. præterea. Aut hæc prædia erãt tributaria aliis quàm patrono: & patronus cõtulit de cõsensu dominorũ: & sic videtur remisisse ius quod habebant. arg. in l. Caius. ff. de pigno. Quod Pan. intelligit in dote necessaria: aliàs autẽ videretur dominus cõsensisse, vt transeat cum onere suo. arg. in l. sicut. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. vbi patet q̃ si creditor habẽs rem obligatã, cõsensit vt vẽderetur: non per hoc videtur suũ ius remisisse: & facit c. ex literis. de pigno. Et hoc casu, licet taceat Pan. secundum Inn. potius esset cessandũ ab ędificatione, quia reciperetur talis fundus, nisi prius esset liberatus, quãdo, §. dominus excepit censum, si tamen acceptetur, tunc sibi imputet ecclesia, secundũ Host. quæ rem tributariã accepit, cum dño licuerit retinere, quasi dicat q̃ teneatur ecclesia de censu. Aut domini cõtradixerunt: & non valet quod agitur, ar. in c. potuit. de loc. quod dictũ no. quia per hoc extenditur c. potuit. ad prędiũ tributariũ. Si autẽ dominus ignorauit: credit Pan. distinguendũ fore, prout distinguit gl. in c. secundũ canonicã. xxiij. q. viij. quam videndã dicit, & menti tenendã. Quæ dicit q̃ cum in ecclesia fundata est in feudo tributario, si fundator sit bonæ fidei: de illis locis quæ sunt extra atriũ, habebit Imperator: & intellige q̃ eadẽ ratione alius priuatus, tributũ: non autẽ de loco vbi est ecclesia: sed per hoc fit patronus xv ij. q. vltima quęsti. Si verò est malæ fidei, ad ęstimationẽ cõpellendus est. xiiij. q. vj. cõperimus. Et vbi post denuntiationem fundat eam, mala fide fundat. de no. op. nun. cum ex iniuncto. Ioan. hæc ibi. Et addit Panor. idem esse de cœmeterio, quod de fundo, in quo ædificatur ecclesia, scilicet q̃ debet esse omnino liberum: & de agro vnde percipitur panis & vinum pro eucharistia conficiẽda: vt est, inquit, textus cum glossa in dicto cap. secundum canonicam. quod de cœmeterio etiam dicta glossa. sentit, quæ illud vocat atrium: sed & de agro verum puto, si sit distinctus, & specialiter ad hoc deputatus. ¶ Septimum.
†Quantum ad tributum debitum Imperatori dicit Panor. 10

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod doctores de hoc non attingunt: & finaliter ipse concludit q̃ omnia prædia transeunt ad ecclesiam cum onere tributi Imperialis. Et ad c. sancitũ. quod vult, dotem esse liberam à seruitio tẽporali siue tributo: dicit posse intelligi de seruitio nouiter imponẽdo, vel imposito, si patronus potest ab illa prædiũ liberare: vt qa est tributariũ alteri, quàm Imperatori. Sed qa in his quę sunt secundũ vel cõtra iustitiam naturalẽ, no distinguitur Imperator à priuato: melius distinguendũ est sicut & de aliis. & hac ratione doct. de tributo Cæsaris specialiter nõ attingunt. Vide etiã de ista materia, ꝛ. Excõicatio. ix. excõicatione v. ¶ Quartò
11 †quæritur, vtrũ rector ecclesiæ possit eam facere censualẽ? Et dico summarie haberi in c. præterea. eo. tit. q̃ prælatus seu rector ecclesiæ nõ potest prę̃sertim post mortẽ, ecclesiã suam constituere censualẽ. Et ratio est, secundum Panor. quia non põt quis alienare res ecclesiæ sine iuris solẽnitate. xij. q. ij. sine exceptione. & cõsequenter à fortiori non potest imponere censum, cùm sit quędã alienatio corporis ecclesiæ suæ, & quædã seruitus impolita. Post tamen, vt ibi notatur, authoritate põtificis vel alterius prælati habẽtis ecclesiam pleno iure subiectã, de nouo imponi census, ſ. ex causa rationabili, vt dictũ est. Imò simplex sacerdos, etiam in vita sua non potest ecclesiam suã constituere censualẽ. quod denotat illud verbũ, præsertim, exponendo pro maximè, vt dicit Pan. Alii tamen exponũt pro tantùm, dicẽtes q̃ in vita potest se obligare prælatus ad soluendũ censum: sed dicit idem q̃ potest obligare se personaliter, sed non ecclesiam: & exponendo pro maxime, est propria illius ver
12 bi expositio: vt no. in c. auditis. de elect. ¶ Quintò †quęritur, vtrum episcopus remittere possit ecclesię inferiori seruitia sibi debita? Et dico q̃ sic, vt summarie dicitur, & no. c. cum venerabilis. eo. ti. sed remittẽdo & statuẽdo q̃ aliud seruitium nõ imponetur, procurationẽ intelligitur remisisse: vbi etiã Pan. cõiungendo dicta gl. & Host in c. pastoralis. de dona. & Ioan. And. notat † q̃ episcopus quantumcunq; generaliter eximat ecclesiam à se, saltẽ octo retinet,
13 à quibus eam eximere nõ potest. Primũ est, coercitio. xvj. q. ij. visis. Secundũ visitatio. Tertiũ procuratio ratione visitationis: vt in d. c. cũ venerabilis. Quartũ est cathedraticum: vt in d. c. pastoralis. & gl. in c. quæcunq;. & xvj. q. vij. & Ioan. And. vt videtur in dicto c. cum venerabilis. & cõmuniter doctores. licet Archi. in c. j. de præbẽ. lib. vj. dicat q̃ nõ remittitur quidẽ verbis generalib. tamen specialiter episcopus illud remittere potest: quod forte verũ est quantum ad rem ipsam: sed non quantum ad annexa: quæ sunt recognitio superioritatis & obedientiæ vel huiusmodi. Quintũ est reuerẽtia sibi debita ab ecclesia inferiori. Sextum est charitatiuũ subsidiũ: vt in c. cum Apostolus. de cẽsi. Septimũ institutio authorizabilis quo ad curã populi. ar. c. non satis. de of. Arch. & in c. ij. de cap. mo. lib. vj. Octauũ. id quod est ordinis episcopalis: quia subditũ eximere non potest, vt non teneatur ab eo recipere quę sunt ordinis episcopalis. Alia autẽ iura citra ab istis remittere potest ecclesiæ inferiori. quod Pan. intelligit ex causa de consensu capituli: quia aliàs ecclesiæ suę iura alienare non põt: vt in c.
14 pastoralis. de dona. xij. q. ij. sine exceptione. pro quo etiam vide tex. cum gl. xvij. q. iij. c. fi ¶ In †tribus tamẽ casibus ecclesia potest esse plene exempta à iurisdictione episcopali. Primo si episcopus consensit, & papa confirmauit ex certa scientia, & sic loquitur c. cõstitutus. alleg. in glos. Secundò, si sententia fuit lata contra episcopũ super plena exẽptione, & nõ fuit appellatũ: vt in c. cum inter. de re. iudi. Tertiò, ratione præscriptionis: vnde põt quis cõtra episcopũ præscribere iura episcopalia in ecclesia episcopo subiecta: vt in c. auditis. & c. cum olim. de præscript. Et potest addere quartò qñ papa plene per se eximit. vt in c. j. de priui. li. vj. Secundum Io. tamen And. potest episcopus cõcedere inferiori prælato etiã recipiẽti, nomine suæ dignitatis omnia iura prædicta præter tria, ſ. cathedraticum, reuerentiam, & charitatiuum subsidiũ per modũ cuiusdã vicariæ perpetuę ex causa & de consensu capituli: per quod tamen non erũt illa ex toto abdicata ab episcopo: qa saltẽ illo vicario negligente poterit episcopus exercere. arg. in c. irrefragabili. in §. excessus. de offi. or. Ad prædicta vide quod no. Inn. in c. in Lateranensi. de præb. & per doct. in c. cum satis. de offi. Archidi. & c cum & plãtare. de priuil. ¶ Sextò † quæritur, vtrum solui debeat ignorantiæ census. i. cuius causa ignoratur? Et dico q̃ non. extra eod. peruenit. iuncta gl. vbi Panor. diffuse istam materiã disputat. & vide si vis: Arch. autẽ materiam breuiter colligit dicens secundũ Inn. Si certũ est censum deberi, etiã si nulla causa subesset, solui debet. de censi. quanto. & secundũ Host. tempus solum per se aut patientia sola talem obligationẽ nõ inducit: nec negligẽtia per se, sed negligẽtia cum tẽpore obligationẽ tollit: vt de præscrip. per totũ. & patientia cum tẽpore obligationem inducit: vnde secundũ eum licet inepte petat qui dicit, peto talẽ censum quia mihi præstitus est per annos xl. tamen qui petit talẽ cẽlum debitũ ex tali causa, ad quod probandũ inducit continuã solutionem xl. annorũ, bene petit: & obtinebit. Sed tamen caueat de conscientia q̃ non exprimat aut fingat falsam causam. de præscri. c. fi. Videtur tamen q̃ si nõ est memoria initii perceptionis vel causę, sufficiat dicere ex iusta causa impositũ: ad quod probandũ inducatur tẽpus, cuius initii memoria nõ extat. ar. de præscr. c. j. li. vj. Nec obstat q̃ non specificetur causa: quia præsumptio est pro petẽte, cùm nõ sit verisimile aliquẽ censum sine causa & sine querela tanto tẽpere præstitisse. arg. ff. de probat. l. cum de indebito. Item incertitudo & impossibilitas hoc casu meritò excusat non exprimentẽ specialẽ causam. de reg. iur. nemo potest. lib. vj. Nec his cõtradicit text. ipsius c. peruenit. quia census præscriptus nõ est census ignoratiæ: & si causa ignoratur. Host. & Arch. Sed hunc secũdum sensum gl. reprobat per tex. in fin. Quomodo autẽ census præscribi possit: vide Pan. in c. ad audientiã. de præscri. Si autẽ econuerso cõstaret de causa census, sed tamen cessãtũ est à soluendo tẽpore sufficiente ad præscribendum, si authoritate episcopi nouiter imponatur, erit soluẽdus, secundum Host. & Io. And. & Inn. ꝓpter multa quæ dicũt. quod saltem verũ est, si ex rationabili causa fiat, &c. ¶ Septimò
15 †quæritur, vtrum recipiens iuramentũ de nouo censu imposito ecclesiæ persoluẽdo, cõpellatur iuranté absoluere? Et dico q̃ sic: extra eod. significauit. super quo canonistæ multa cõscribunt: sed tex. loquitur siue intelligitur de censu indebitè constituto: puta nouiter authoritate episcopi quidẽ sed sine rationabili causa, &c. ¶ Octauò † quęritur,
17 vtrũ solutio cẽsus sit probatio subiectionis? Et dico q̃ solutio census aliquãdo arguit subiectionẽ. de cẽsi. omnis anima. aliquando præstita libertatẽ vel receptã protectionem. de priuil. percepimus. Solutio ergo cẽsus est probatio subiectionis, secunda text. in d. c. omnis anima. Sed qa aperte cõtra est d. c. percepimus. vbi recepti sub protectione papæ soluerũt censum nõ in signũ immediatæ subiectionis, sed receptionis in protectionẽ: ideo Inno dicit q̃ solutio census est probatio subiectionis quo ad aliqd, nõ autẽ plenæ: sed inducitur quandoq; probatio, quando præsumptio, secundum materiam subiecta. Facit ad hoc quod not. in c. fin. de caus. pos. & proprie. & quod ibi dicit Panor. qui per hoc dicit Bal. male dixisse in l. solent. ff. de offi. procon. licet q̃ si probatur vnã ecclesiam soluisse per xl. annos censum alteri, probatur per hoc, ecclesiam istam fore illi subiectam. Vnde ipsemet Bal. sensit alibi contrarium. Facit etiã aperte. c. constitutus. de relig. do. vbi census soluitur in signũ perceptæ libertatis. Cùm ergo solutio cẽsus esse possit
18 æquiuoca ad multa, simplex probatio alterum præcise non probat. argu. c. in præsentia. de proba. ¶ †Nonò quæritur, ad quam monetam soluendi sunt census? Et dico q̃ Pan. post Io. And. in c. olim. de censi. sic sumniat: Soluendi sunt census ad antiquam monetam, in qua fuerunt instituti, nisi fit in alterius monetæ solutione præscriptum. In c. etiam, cum canonici. eod. titu. sic: Ad antiquam monetam vel eius æstimationẽ soluendæ sunt pensiones antiquæ. Quod quidem Pan. extendit vt omne debitum contractum ex quacũque causa solui debeat secundum monetam currentem tẽpore debiti contracti. Vnde consuluit Old. q̃ si testator legauit aliquid, puta centum florenos. & demum superuixit, & mutata est moneta, soluendum est legatum ad æstimationem monetæ quæ erat tempore testamenti: quia ita testator sensit. Pro quo text. in l. vxorem. §. testamento. ff. de leg. iij. Et idem dicendum est, secundum eum, in condẽnatione iudicis, & similibus dispositionibus.

Rursus de Gabellis & exactionibus publicis. tertiò specialiter quo ad Vectigalia, quidagia, duanas, & huiusmodi, quæ proprie dicuntur gabellæ.

1 *Gabella tertiò considerata, quid in se contineat? Et num quis pedagia, guidagia & salinaria imponere queat? Et quot hominum genera hæc imponere possint. num. 2.*

3 *Principis iura concilium generale habere. Et sub hæc, quòd principi in signum specialis priuilegij reseruata, præscribi possint tanta consuetudine, cuius initij memoria non extet. Et quid de potestate legitimandi, famæ restituendi, tabelliones creandi, & huiusmodi?*

5 *Imponere noua, & nouiter antiquitus imposita exigere non eadem esse. Et quibus ex antiquo imposita exigere liceat?*

6 *Guidagia aut pedagia noua, sicut illicitè imponuntur, ita illicitè quoque exiguntur. Et quid de locantibus operas suas ad guidandum per regionem, aut vadum pertranseundum?*

7 *Pedagia noua imponẽtes, aut vetusta, sine authoritate ad hoc necessaria, augentes, aut iniusta exigentes, ad quid & quibus teneantur?*

8 *Pedagia, gabellæ & reliqua, de quibus suprà, vt iustè imponãtur, quid requiratur? Et quid vt iustè exigantur? nu. 9. Et ibidem, quod nisi noua iustè imposita probentur, iniusta præsumantur.*

10 *Pedagia & huiusmodi onera de quibus rebus siue à clericis, siue à laicis licitè exigantur. Et iniustè exigens quibus & ad quid teneatur pulcherrima Archid. distinctione expeditur.*

11 *Pedagia & ea, de quibus suprà, qui exigere, & à quibus exigi possint?*

12 *Onera & præstationes de quibus suprà, non solùm ex statuto, sed ex lege quoque naturali deberi. Et ibidem Ang. Sum. refellitur.*

13 *Moyses Og Regi Basan bellum iustè mouit.*

14 *Pedagium de quibus rebus exigendum sit.*

15 *Collecta vel tallia gabella aliquando dicitur, aut datium: & num de his quæ proximè dicta sunt à subditis datum exigi possit: à forensibus non item.*

16 *Ciuitas leges condendi, & collectas similáque imponendi potestatem habens, an possit solutione huiusmodi gabellarum pro sui defensione & adiutorio imponere. Et sub hæc, quòd per legem municipalem legi communi derogari possit.*

17 *Gabellas de quibus hîc, non soluentes, an furtum committant. Et an ad restitutionem teneatur, & quibus.*

18 *Legi Cæsareæ, qua cauetur, ne de victualibus onera, de quibus hîc, præsentur, an per ciuitatu statutum derogari possit? Et si id, quatenus?*

19 *Pedagia exigi facientes, an itinera secuta conseruare teneantur? Et an de robarijs & spoliattombus in suo districtu factis teneantur spoliatis?*

20 *Exactores datiorum, dum in casu illicito exigunt, an ad restitutionem teneantur?*

21 *Pedagia iusta, gabellas & huiusmodi fraudantes, an peccent, & ad restitutionem teneantur? Et quid de fraudantibus iniustã summ. 23.*

22 *Statutum superiorus omne, ligans ad pœnam, & ad culpam quoque ligat.*

24 *Damnificatus à principe iniustè, suámque recipere ab eo non valens, an sibi in non soluendis gabellis etiam iustis, satisfacere possit, quæ in juam id redemptoribus earum noxium sit?*

25 *Pœnæ illæ immanes, quæ nonnunquam ob fraudatas gabellas imponuntur, an licitè exigantur?*

26 *Fisco an omnia applicanda sint, cum res licitæ simul & illicitæ delatæ deprehenduntur? Et quid si res illicitæ ante, quàm ad locum, quem egredi non licet, peruenerint, deprehendantur, an publicationi obnoxiæ sint? num. seq.*

28 *Vectigal aut passagium conducens sub annua pensione, an ob bella, vel morbos superuenientes remissionem promereatur? Et quid in simplici locatione, sterilitate superueniente? Item quid in emphyteusi?*

29 *Consistores circa ea, quæ suprà dicta sunt, qualiter se habere debeant?*

GABELLA † rursus tertiò & generaliter exactio sub 1
se cõtinet guidagia, duanas, & gabellas, proprie dictas, nec nõ pedagia: quæ licet differãt à prædictis, habent tamẽ eandẽ rationẽ tractandi: quia eodem modo sunt licita & illicita, sicut prædictæ: & quæ de illis dicuntur, etiam verificantur in istis regulariter. ¶ Primò verò quæritur, quis possit imponere pedagia, guidagia, & salinaria? Et dico q̃ in c. super quibusdã. de verb. sig. sic dicitur: Duximus declarandũ, illa esse pedagia, guidagia, salinaria interdicta, quæ non apparent Imperatorũ vel Regum, vel Lateranensis cõcilii largitione cõcessa, vel ex antiqua cõsuetudine à tẽpore, cuius non extat memoria introducta. Ex † quibus patet, 2
vt not. in d. c. super quibusdam. quòd quatuor possunt hæc imponere. ¶ Primò princeps, seu Imperator, & nõ ciuitas, scilicet sine licentia principis. C. noua vectig. institui non pos. l. ij. & iij. Et dicitur hic princeps, id est, Imperator, secundum Arch. Et secundum eum, hoc potest papa, maximè in terris ecclesiæ: quia & ipse dicitur princeps. xiij. q. iiij. ¶ Secundò, hoc possunt reges: quod quidam intelligunt de rege Romanorum, qui scilicet electus est, sed non coronatus in Imperatorem, quo tempore non appellatur Imperator, sed rex Romanorum. Et hoc sensit Host. & hoc videtur sequi Sum. Ang. contra Ros. & facit tex. in l. vectigalia. ff. de public. Et re vera iste videtur fuisse sensus dicti c. super quibusdam. cum dicit, Imperatorum vel regum. tamen idẽ Host. dicit q̃ rex Franciæ in hoc habet eandem potestatẽ per priuilegium, extra qui fil. sint legit. c. per venerabilem. Inn. autem super d. c. super quibusdam. dicit simpliciter, reges posse imponere noua pedagia, licet peccent sine causa facientes. quod hodie de facto videmus. Et tenet Pan. in c. innouamus de censi. dicens q̃ hodie reges inferiores præscripserunt in suis regnis iura Imperatorum: quo casu possent prædicta exercere vt Imperator. Et sic hodie etiã videmus

Universidad de Deusto
Biblioteca

demus q̃ quædam cõmunitates vel ciuitates Italiæ ex quo post pacem factam Constantiæ habent merũ & mistum imperium, obtinuerũt de facto vt imponere possint ista pedagia: vt no. Io. And. & Pan. in d.c. super quibusdam. non sufficit tamen consensus vnius partis ciuitatis: sed requiritur consensus partis maioris, præsertim eorum, quos tangit, secundum domi. Gaspar. Calde. in ca. fi. de maio. & obe. facit l. in concedendo. ff. de aqua plu. arcen. regula, quod omnes tangit, &c. de regu. iur. lib. vj. Et sic tene, si est cõsuetum hoc à tempore, cuius initii non sit memoria. Et licet Bar. in d.l. vectigalia. videatur contrarius, vbi per illam legem dicit q̃ fraudans gabellam sine permissũ principis impositam, non tenetur Deo, neque mundo, quia est extortio in forensibus, licet non in ciuibus, qui possent sibi ipsis grauamen imponere: tamen idem in l. si publicanus. eod. tit. tenet expresse quòd exactio vectigalium præscribitur tempore, cuius non extat memoria. allegans ad hoc dictum c. super quibusdam. ¶ Tertiò, hoc possunt hi, quibus à Laterane-
3 nsi concilio concessum est. Ex † quo infert Pan. q̃ concilium generale habet iura principis. Pro hoc facit, quia in concilio generali præest papa. vnde dicit ibi Ioan. Andr. q̃ ille tex. non excludit concessionem solius papæ: quia si cõcilium habet hanc potestatem: ergo & papa, à quo robur & potestatem consilium accipit: vt not. in c. significasti. de elect. ¶ Quartò, hi, qui hoc habent ex consuetudine, de qua non extat memoria in contrarium: & huiusmodi cõsuetudo habet vim tituli, quando datur capacitas possiden-
4 di: aliàs secus. Ex † quo infert Panor. q̃ reseruata principi in signum specialis priuilegii, acquiri possunt consuetudine tanti temporis, de cuius initio nõ est memoria. Ex quo etiam infert quòd domini inferiores, & ciuitates præscribere possent potestatem legitimandi, & restituendi famæ, & creandi tabelliones, & huiusmodi, quæ sunt principi reseruata, si subest tantum tempus, de quo in d.c. super quibusdam. ex quo c. prædicta eliciuntur. Aduertenda † tamen sunt quædam. ¶ Primum, q̃ aliud est, prædicta nouiter imponere, quod aliis à prædictis non licet: aliud antiquitus imposita nouiter exigere: quod licet cuilibet, qui nouiter acquirit dominiũ iustè, siue sit vnus, siue cõmunitas: sicut si domini Pisarum se iustè, vt dicitur, à dominio Florentinorũ liberarunt, licitè exigunt antiquas gabellas: imò forte licitè nouas imponunt ex causa rationabili, vt multi volunt, etiã si ante suam seruitutem hoc nõ præscripserãt: quia ex quo hodie Imperium in Italia non dat auxilium,
6 videtur q̃ etiam non debeat dare leges. ¶ † Secundum, q̃ noua guidagia vel pedagia sicut imponuntur illicitè: ita & exiguntur, vt patebit: & dicuntur noua, si impolita sunt à tempore, de cuius initio extat memoria. aliter dicũtur antiqua, & sunt iusta, quia præsumũtur iustè imposita. ¶ Tertium, q̃ priuatus locans operas suas ad guidandum per regionem, aut transeundum vadum, vbi dominus non prouidit, licite capit nouum guidagium vel pedagium, secũdum mentem Ioannis And. in d.c. super quibusdam. quia locat operas suas: secus de his, qui ad prædicta tenentur, vt domi-
7 ni. ¶ † Quartum, quòd imponentes noua pedagia, vel augentes antiqua sine dicta authoritate, vel exigẽtes iniusta, tenentur ad restitutionẽ spoliatis, vel hæredibus eorũ, aut pauperibus, si prædictos ignorant. xiiij. q. vj. si res. & hodie per processum curiæ sunt omnes excommunicati excõmunicatione papali: vt suprà Excommunicatio. vij. excommunicatione xix. De ementibus autem datia à principibus vel
8 communitatibus, j. §. vij. ¶ † Secũdò quæritur quid requiratur vt prædicta iustè imponantur? Et dico quantũ ex doctoribus & principiis moralis philosophiæ colligitur, requiri quatuor. ¶ Primò, vt imponantur ab habente potestatem: aliàs imponentes sunt excõmunicandi. de censib. innouamus. imò sunt excõmunicati per processum curiæ, & secundum iura ciuilia exilio perpetuo cõdemnandi. C. no. vectig. instit. non pos. l. vlt. ¶ Secundò, vt imponantur propter iustam causam finalem. alioquin secũdum Ray. est rapina. Et huiusmodi causæ sunt publicæ necessitates, quas Bar. in l. C. de vecti. appellat stipendia, pontes, publicas domos, defensionẽ stratæ, & huiusmodi. & facit c. si quis Romipetas. xiiij. q. iij. iuncto c. innouamus. de treu. & pa. & c. uenit. & c. cũ Apostolus. de censi. & l. vectigalia. ff. de pub. ¶ Tertiò, vt imponãtur circa iustam causam materialem: puta circa personas non ecclesiasticas. de quo infrà. §. iiij. & circa aliquas res determinatas: vt infrà §. v. ¶ Quartò, vt imponantur secundum debitã causam formalem, proportionaliter ad causam finalẽ, siue quãtũ necessitas requirit, & non ad explendam luporum ingluuiem viuentiũ ex rapto: & secundum quod subditorum & negotiorum facultas patitur. ¶ † Tertiò quæritur, quid requiratur vt iustè exigantur? Et dico, vt ex Rayniriano & Archidiacono & aliis Doctoribus colligitur, q̃ requiruntur tria. ¶ Primò, vt tale onus sit vel probabiliter credatur esse impositum ab aliis, qui potuerunt, si est antiquũ. ¶ Secundò, vt sit, vel credatur impositum esse iustè, eo modo quo dictũ est §. priori, si est antiquum. Dicit tamẽ Host. quòd si à principe concedatur, etiam causa non expressa, vel si consuetudo hoc approbet, cuius nõ erat memoria, sine scrupulo potest recipi. Si verò sit nouum, non sufficit dicta credulitas, sed requiritur scientia. Cuius ratio est: quia in c. quanquã. de censi. lib. vj. dicitur quòd exactiones pedagiorum tam iure canonico quàm ciuili regulariter sunt damnatæ, & glo. in ver. canonico. dicit vt c. super quibusdam. de verbo. sig. & in ver. ciuili, dicit vt C. no. vect. insti. non posse: & cõsequenter ille textus intelligitur de nouis vectigalibus, de quibus loquuntur dicta iura: & ideo cautè loquitur dum dicit, regulariter non generaliter: quia omnis regula patitur exceptionem. Vnde pedagia noua, nisi probẽtur legitimè imposita, præsumere debemus iniusta, ex d.c. quanquam. & sic noua pedagia vel noua antiquorum augmenta nullus licite exigit, aut necessariò soluit, nisi constet ea esse iusta: licet subditus, qui ea cogitur exigere, excusetur in dubio, vt dicetur. ¶ Tertiò, vt exigens faciat illud propter quod institutum est, siue sit nouũ, siue antiquum: licet tunc non faciat forte expensas, quia scilicet nõ oportet. Si verò aliquod horum
12 defuerit, iniustè exigitur. Pro † quorum omnium notitia sciendũ est quòd Archie. sic distinguit huiusce modi onera: aut accipiũtur à personis ecclesiasticis: & hoc licet quantum ad ea, quæ deferunt causa negotiationis: vt no. Archi. per arg. à contrariis. de censi. quanquam. lib. vj. De quo tamen vide singularia, suprà Excommunicatio. viij. excõmunicatione xxj. & quãtum ad mercimonia aliena, quæ deferunt nomine suo dicentes esse sua. Pro aliis autẽ rebus siue suis siue ecclesiarum suarum, non potest hæc ab eis exigere princeps secularis, secundum Host. Recipiendo autẽ per se vel per alium, est raptor obnoxius restitutioni, & excõmunicatus. de censi. quanquã. li. vj. Et si est collegiũ, est interdictũ, vt ibi: ipsæ verò personæ ecclesiasticæ hæc occultando per se vel alios nõ peccant, modò à mẽdaciis & à scãdalo caueãt. Aut exiguntur à laicis: & tũc subdistinguendum est, scilicet an pro mercimoniis aut pro aliis rebus ad vsum deputatis. Et quidẽ si pro mercimoniis, aut est nouũ, & non licet exigere, nisi certũ sit, institutum esse à principe: adde vel

vel habente iura Principis, propter imminentem necessitatem: aliàs exactor est raptor, & restitutioni necessariæ obnoxius, & excommunicatus, secundum Ray. Si verò sit nouum institutum à principe iusta causa: vel antiquum institutum ab his qui potuerunt instituere, vel creditũ institutum esse à talibus, quod rationabiliter credi potest quando non extat memoria in contrarium: tunc si est vel creditur iusta de causa impositum, & recipiens facit illud propter quod est impositum, sine conscientiæ scrupulo recipitur, secundum Ray. etiam si tunc non faceret expensas, paratus facere si oporteret, ad tenendam patriam securam. Probantur hæc omnia xxiiij. q. iij. si quis Romipetas. & xij. q. ij. c. vobis autem. extra de censi. peruenit. de treu. & pa. innouamus. ff. de publi. & vectigalib. l. vectigalia ff. locati. l. ex conducto. Si verò nõ sit institutum à principe, vel nõ faciat id, propter quod institutum est, faciendo quod in se est, secũdum Ray. licitè non recipitur, & tenetur restituere spoliatis, vel pauperibus, si alios ignorat: secundum Host. tamen non tenetur restituere pedagiũ, nisi constaret q̃ hac de causa institutum esset, tamen si recipiens non defendit soluentem in rebus & persona, vt potest: tenetur ad satisfactionẽ plenariam. xxiij. q. ij. dominus. & q. v. administratores. hæc ex Archi. Adde autem q̃ si exigit quis à clericis pro rebus ad vsum eorum deputatis, illicitè exigit: vt j. §. sequẽ. Adde etiam q̃ eo casu, quo non fit id propter quod guidagium institutum est, secũdum Ray. licitè negatur: secundũ alios debet quis iudicem adire: quod Summa Pisa. dicit tutius. sed primum est ante spoliationem vel in eius fieri: secundum verò post illam: quia non debet quis sibi reddere ius.
11 ¶ Quartò † quæritur, à quibus prædicta exigenda sunt? Et dico duo. ¶ Primũ, q̃ à Christianis principibus exigi possunt ab omnibus, exceptis clericis, ecclesiis, & ecclesiasticis personis: à quibus, qui exigit, est excõicatus, vt §. priori. in princ. de quo j. Immunitas. §. vj. quod intellige nisi deferãt aliqua negotiationis causa. ¶ Secundum. Principibus Saracenis soluere tenentur huiusmodi onera Christiani trãseũtes per terras eorũ tempore treugæ, secundũ Ray. secundũ pactum & statutum, si ab eis defendũtur à latronibus & huiusmodi: & subtrahẽdo tenẽtur restituere: quia & fides hosti seruãda est. xxij. q. iiij. innocẽs. xxiij. q. j. noli. quod qui dem dictũ Veruec. quantũ ad pactũ indistincte approbatũ, quantum verò ad statutum limitat verum de Saracenis, qui terram suam non tenent vt violenti possessores: quantũ autem ad eos, qui vi occupauerũt terram, quæ aliquando fuit Christianorũ, cũ sint malæ fidei possessores, non ligãtur ad hæc Christiani, nisi sponte cõsenserint aliquãdo, aut se sub iecerint huiusmodi statutis. Tempore autem guerræ, secũ
12 dum eundem Rayn. aut quocunq; tempore cum mercibus prohibitis non tenentur ad pedagia. Hostiẽ. autem videtur indistincte tenere quòd ad huiusmodi non teneãtur Christiani. & hoc sequitur Sũ. Ang. & Ros. quia Christiani nõ
13 tenẽtur ad eorũ statuta. ¶ Quod † bñ diceretur, si ista onera deberẽtur solùm ex statuto: debentur autem lege naturali: quia principes non debent suis stipendiis militare. statuta autẽ determinãt quãtitatem & modũ soluendi. Vnde me lius dicit Supple. dictum Host. intelligendum secundũ distinctionem Veruec. Subdit autem Sum. Ange. quòd Christiani tenentur solùm ad hoc quòd sustinentur in transitu per eos. quod est falsum: quia naturali iure via publica o-
14 mnibus est communis. ¶ Vnde † iustè Moyses intulit bellum Og regi Basan, quia transitum per viam publicam negauit, vt patet Numeri xxj. ¶ Quintò † quæritur de quibus ista exigenda sunt? Et dico quòd pedagium secũdum Petr. de Anch. in c. quanquam. de censi. lib. vj. soluitur quandoq; solùm pro transitu personæ, vt Ferrariæ: quandoq; pro rebus, quas quis defert non vsus sui causa. Sed intellige quòd primo casu est propriè pedagium quod soluitur non pro transitu, sed in certis locis vbi fiunt expensæ pro transitu: in casu verò secundo est propriè guidagium vel gabella. Sed cõfuse vtendo vocabulis dico quòd huiusmodi onera solui debent solùm pro persona in loco iustè constituto à principe, vel solùm pro rebus quæ negotiationis vel mercimonii causa deferũtur. C. de vectiga. l. omnium. Vnde exigi nõ possunt pro delatis ad vsum sui vel familiæ: nec consuetudo in contrarium valet: quia est irrationabilis, secundum Host. & Ber. in d.c. super quibusdam. Quod verũ puto, vbi princeps habere potest ex mercibus stipendia honesta: aliàs non video quin possit consuetudo esse rationabilis: quod etiã Archi. sentit, vt patebit statim. imò vult l. vniuersi. C. eo. tit. quòd decapitentur, qui de rebus ad propriũ vsum, vel gratia ruris colendi, vel ad se defendendũ emptis aut delatis pedagium exigunt: vnde in his fraudãtes nõ pecant. ¶ Sed † aduerte q̃ aliquãdo collecta, vel tallia dicitur 15
gabella, vel datium: & tunc de prædictis exigi potest datiũ à subditis, sed non à forensibus & de hoc Archid. sic dicit summariè. ij. parte. ti. primo. c. xiij. Si pedagium & gabella sumantur pro eodem, contrarium seruatur de facto in ciuitatibus Tusciæ, id est, Florentiæ, & in aliis multis: quia de omnibus prædictis exigitur gabella. ¶ Ciuitas † autem ha- 16
bens potestatẽ leges cõdendi & imponendi collectas & pedagia, quod præsumendũ est, si hoc faciat ex antiquo more, cuius memoria non extat in contrarium: videtur posse im ponere solutionem dictarum gabellarũ pro sui adiutorio & defensione: quia per statutum ciuitatis imponuntur per modum tallię vel collectæ pro expensis fiendis in communitate. Licet enim populus aliquis generalẽ legẽ facere nõ possit, cùm hoc sit Imperatoris: vt no. Inn. & Archi. dist. ij. c. lex. potest tamen facere specialem: & in hoc consentit princeps. ff. de iusti. & iur. l. omnes populi. & sic specialem collectã potest imponere pro necessitatibus suis, & si nõ generalem: vt exactionem pedagiorum sine licentia principis. Imò per legem municipalem, quæ dicitur statutum, vel apud quosdam reformatio, derogatur legi cõmuni: vt patet in materia dotium & successionum & aliorum. ad quod facit regula, generi. de reg. iur. lib. vj. etiam si gabella sit idem pedagio vel collectæ, non obstante prohibitione legis communis exigendi pedagia de victualibus & huiusmodi: quãdo lex municipalis vel consuetudo præscripta habeat contrarium: quia consuetudo rationabilis & præscripta legem tollit. de cõsue. c. vlt. hæc autem nõ est irrationabilis: quia omnes ciues se & sua pro defensione patriæ debẽt exponere. ¶ Vnde † huiusmodi gabellas tenentur homines solue- 17
re: aliàs est furtũ: & tenẽtur restituere cõmunitati vel emẽtibus eas: nisi imponerentur à dominis nõ legitimis, vel nisi fraudantes aliis impositionibus & aliis modis essent indebitè grauati nimis vltra proportionẽ, aut iniustè damnificati à dominis: vel nisi essent gabellæ graues sine necessitate & vtilitate cõmunitatis positæ, sed ad nutriẽdam pompam aut auaritiam aliquorum principũ aut ciuium. hæc ex illo valde bene: ita tamen q̃ ista non exigantur à forensibus tamen † quia contra concessionẽ Cæsaream scilicet q̃ de vi- 18
ctualibus huiusmodi onera non soluãtur: non potest eius tas per statutũ abrogare legẽ cõmunẽ in præiudiciũ tertij, & si in præiudiciũ suũ quo ad particulares ciues: tamẽ quia forenses non tenerẽtur cõferre ad defensionẽ ciuitatis, sed solùm ad expẽsas viarũ & securitatis conseruãdæ: ad quod

vbi

Universidad de Deusto
Biblioteca

vbi gabella mercium non sufficeret, valeret consuetudo ꝙ de victualibus etiã à forensibus soluebatur: quia sic intẽdit legislator. Incolæ autem, vt dictũ est, bene tenentur de functionibus terrarũ, quæ supponuntur ad sustinendum onera loci: vt ratio & interpres legũ consuetudo testatur. si qua attẽ emerẽt, pari passu ambularẽt cũ forẽsibus: nisi res emptæ obnoxiæ essent gabellæ nondum solutæ: quia transirent cũ
19 onere suo. ¶ Sextò † quæritur, vtrũ qui faciunt exigi pedagia, teneantur itinera conseruare secura? Et dicit Bal. in li. de cõsue. feu. tit. de his qui feu. da. possunt in §. abbatissã. & in ti. de pa. iura. fir. §. conueniculis. quòd sic. Vnde addit ꝙ si sunt aliquæ robariæ in eorum curia, territorio, vel districtu ab eis possessõ, vbi exigunt pedagia à transeuntibus, tenentur aut robariam restituere, aut malefactorem exhibere. l. ne quid. ff. de incen. rui. nau. Et ꝙ teneantur ad restitutionem in integrum de spoliatione, intelligo verũ quãdo ex defectu eorum venit, nõ faciẽdo quod facere tenẽtur. ar. xxiij. q. ij. dominus. & q. v. administratores. & C. de app. l. si
20 appellationẽ. & consentit Hosti. & Archi. in d. c. si quis Rompetas. non tamen tenentur exactum in pedagio restituere, secũdũ Host. nisi vt dictũ est. ¶ Septimo † quæritur, vtrũ exactores datiorũ, vt qui ea emunt, teneantur ad restitutionem, dum exigũt in casu illicito? Et dico ꝙ sic, si clarè constet ea esse illicita: quia ad hoc præstãt causam efficacem & operantur efficaciter ad iniustam spoliationẽ. Si verò dubitatur an licita sint vel illicita: distinguẽdũ est sicut & de milite eunte ad bellũ: quia si ad ista exigẽda à superioribus cõpelluntur, propter bonum obediẽtiæ excusantur in isto dubio. xxiij. q. j. quid culpatur. quod Hosti. verum putat quando quis quantum potuit inquisiuit, & peritiores cõsuluit, & tamen semper dubius in se remansit: alioquin tanquam ignorãtiæ affectator non excusatur. Si verò nõ cõpellitur, sed spõte se ingerit emendo vel aliter, non excusatur, sicut nec stipẽdiarii, secundum Rodo. seu cognati, vel amici alicuius domini iniuste bellãtis, cùm nõ sint subditi, nec excusentur propter obedientiæ bonum: qui peccãt se discrimini exponẽtes in alterius præiudiciũ. Si autẽ expresse sint licita, nullus exigens peccat, siue subditus, siue non subditus.
21 ¶ Octauò † quæritur, vtrũ fraudantes iusta pedagia vel gabellas, & huiusmodi, peccent & teneantur ad restitutionẽ? Et dico hic quæri de duobus, scilicet restitutione & pecca to. Quantũ ad restitutionem dicunt cõmuniter Ray. Pisa. Archi. Ros. & omnes Summistæ in ti. Pedagium. & omnes doctores in d. c. innouamus. & maximè Pan. ꝙ fraudantes iustas gabellas tenentur ad restitutionem: & etiam secundũ Host. si princeps in institutione earũ causam nõ expressit, etiam secundũ eum, si ille qui recipit, nõ facit illud pro quo præsumitur ꝙ sint concessæ: dummodo non constet ꝙ propter illud fuerant impositæ: ad pœnam autem impositã non tenentur, nisi fuerint iudicialiter cõdemnati. & sic cõmuniter transeunt doctores. Quantum verò ad peccatum sciendum est quòd secundum Hen. de Gan. quolibet. iij. q. xxij. & quosdam alios, in statuto aliquãdo sunt duo præcepta: vnum scilicet obligans ad culpã, aliud ad pœnã: vt cùm dicitur, statuimus ne quis faciat tale quid: & qui fecerit, soluat talem pœnã, aliquãdo verò est vnum solum obligans ad pœnam: puta cùm dicitur, statuimus vt qui fecerit tale quid, soluat talẽ pœnã. Igitur omnes doctores ac Summistæ cõmuniter tenent ꝙ eo modo quo dicti fraudantes tenentur ad restitutionem etiam peccant. Sum. verò Ang. contra Rosel. & Supple. primò innititur dicto fundamẽto Henrici tã quam verò. secundò dicit nõ esse peccatũ fraudare gabellas vbi exactores nõ laborant pro cõmuni vtilitate, scilicet via rum, pontium, rerum, personarum, pro loco & tempore iuxta suum posse. & intendit etiam si non constet gabellas adhæc esse ordinatas. Tertiò dicit nõ esse mortale eas fraudare, vbi prædicti laborant pro loco & tempore: quia cõmuniter sic instituuntur, scilicet statuimus quòd quilibet soluat talem gabellam sub pœna cadendi in commissum, si aliter inuentus fuerit: vnde illud statutum non obligat ad mortale, non obstãte ꝙ damnificentur emptores gabellarũ: quia ita & sub ista conditione emunt vt vigilẽt: aliàs sibi imputetur. Sed contra illud fundamentũ est: quia potior est intentio statuẽtis. quàm verba eius: qui autẽ mandat solui pœnã facienti aliquid, intendit quòd illud non fiat, licet forte nõ vtatur verbo prohibitiuo ne fiat. ¶ Vnde † omne statutum superioris ligans ad pœnam, ligat ad culpam, j. Inobedientia. in fi. nisi aliter constet de intentione statuẽtis: quod nõ est in proposito: quia nulla lex dicit leges non ligare in foro conscientiæ, sed potius doctores dicunt oppositum. & istemet author, nisi in certis casibus, de quibus j. Lex. §. ix. Præterea & si verum esset fundamentum Henrici, nõ iuuat in proposito: tum quia illud potest solùm esse verũ in his, quæ sunt de iure positiuo mere: solutio autem gabellarum ad sustentationem principum & boni communis est de iure naturali: tum etiam quia statuta vt frequentius mãdant solutionẽ gabellarum, & pœnam non soluentibus statuũt. Contra secundũ: quia poneretur non liquidũ contra liquidum: cùm sit certũ eo casu, quo iste subripit gabellã: & non sit certũ ꝙ sit inst ituta propter talem causam. Contra tertiũ quia omnis subripiens aliquod notabile proximo contra eius volũtatem, quod retinere nõ potest mortaliter peccat: quia agit contra iustitiam per furtum vel rapinam: qui autem gabellas fraudant in isto casu restituere tenentur, secũdum omnes doctores & etiam secundum iustum. ¶ Nonò † quæritur, vtrum fraudãtes iniusta pedagia vel gabellas peccent, & restituere teneantur? Et dico quãtum ad restitutionem quòd non tenẽtur. secundũ omnes doctores: quia stat æqualitas iustitiæ, quæ tolleretur si restitueretur: qa datiarius haberet plus debito, & alius minus. Dico etiã secũdũ omnes ꝙ nõ peccant, nisi ratione mendacii aut periurii vel scãdali, & huiusmodi. vnde ratione scãdali qlibet tenetur indistincte ad pedagia soluẽda: vt patet ex dicendis j. Scandalũ. §. iij. & iiij. Et idem quantũ ad restitutionem & peccatũ dicendum est quantũ ad fraudantes iustas gabellas, vbi non fit illud, propter quod certũ est & cõstat eas institutas fore, vel vbi nimis iniustè grauantur aliis impositionibus, vel vbi ipsæ gabellæ sunt nimis graues: & cũ hoc sine necessitate. ¶ Et † similiter idem est, vbi quis est iniustè damnificatus à principe: nec potest rehabere suũ: quia potest sibi satisfacere vsq; ad plenũ: non obstante ꝙ damna inferre videtur ementibus gabellas: tum quia eas emunt minori pretio propter similes fraudes quæ fũt cõmuniter: tum quia princeps non potest illis vendere meũ: est autem meum ius retinẽndi mihi illud quod aliàs principi deberẽ, si ille mihi nõ deberet. ¶ Decimò † quæritur, vtrũ magnæ pœnæ, quæ aliquãdo imponũtur fraudãtibus gabellas, licite exigãtur? Et dicit Mon. ꝙ sic: quia huiusmodi statuta sunt facta pro communi vtilitate. Vnde qui prædantur ea quæ cõtra bannum & cõtra edictum Potestatis deferuntur, restituere tenentur: ita tamẽ quòd huiusmodi edictum Potestas fecerit cum consilio regentium ciuitatem, & pro vtilitate communi. Nam in talibus amittenti non competit repetitio: & consequẽter accipiens reddere nõ tenetur: quia melior est conditio possidentis: tamen quo ad Deum melius facerent reddendo, ne ex auaritia fecisse videantur. ¶ Vndec

26 ¶ † Vndecimò quæritur, vtrũ omnia sint applicanda fisco cum deprehẽduntur simul res licitæ & illicitæ delatæ: puta si quis habita licẽtia conducendi decem equos, cõducat viginti: vel si exportabat de ciuitate victualia prohibita cum aliis nõ prohibitis efferri? Et dicit Cy. in l. cum proponas. C. de nau. fœn. in addi. secundum moderniores ꝙ non publicantur res licitæ per illicitas. Nec obstat d. l. cum proponas. quia ibi non venit publicatio mercium licitarum ex consequentia illicitarum, sed ex consequentia delicti, cuius causa omnia publicantur, & capite puniũtur: vt C. quæ res export. non poss. per totũ. Et idem tenet Bar. in l. communitatem. §. dominus. ff. de public. Vbi etiã quæritur quid iuris, posito quòd statuto caueatur vt repertus aliquid portare contra decretum perdat illud, & animal portans: & reperitur portare quædam licita & quædã illicita? Et respondet recurrendum esse ad distinctionem d. §. dominus. scilicet an dominus animalis fuerit sciens vel ignorans. Dicit
27 tamen in quibusdam ciuitatibus esse cõsuetud inem quòd cuiuscunq; sit animal, perdatur, sed tamen dominus habebit regressum contra ducentem. ¶ † Duodecimò quæritur, vtrum res illicitæ delatæ deprehẽsæ antequam veniatur ad locum quem exire non licet, sint in casu confiscationis? Et
28 dicit Cy. in d. l. cum proponas. quòd non: quia redire potest & pœnitere: vt ff. de falsis. l. qui falsam. ¶ † Decimoterciò quæritur, vtrum emens aut conducens vectigal aut passagium vel huiusmodi sub annua pensione, propter bella aut morbos superueniẽtes mereatur remissionem pensionis? Et dicit Franciscus de Areti consil. xiiij. ꝙ in simplici conductore non est dubium ꝙ sic. Sed latius hunc passum attingendo dicit quòd aliquando guerra impediens cõductorem frui de re locata contingit culpa locatoris, vel saltẽ fit ad iniuriam suam: & tunc non solùm tenetur remittere mercedem, sed est obligatus ad totale interesse conductoris. l. si merces. §. culpæ. & ibi per Bar. ff. locati. & idem Bar. in l. cotem. §. qui maximos. ff. de public. vbi tenet idem in venditore fructuũ: qui casus est longe fortior nostro. Aliquando verò locator vti non potest re locata propter guerram vel inimicitias surgẽtes culpa sua vel ad iniurias eius: & tunc nõ releuatur à solutione pensionis: vt probatur in d. §. culpæ. Aliquando verò nec primo nec secundo modo est, sed propter guerram factam ad iniuriam vel offensam tertii: & iste est casus noster. in quo Cyn. addit. in l. ex conducto. §. j. ff. loc. notabiliter distinguit: quia aut tempore rei conductæ suberat guerra, & timor iustus in loco vbi res sita est: & tenetur conductor soluere pensionem: quia impotet sibi qui sciens qualitatem rei ac temporis conduxit, vt ait glo. in l. habitatores. in fi. locati. Aut non suberat: & tunc superueniente guerra & iusto timore hostilitatis debet fieri remissio mercedis, vt dicit textus clarius in d. l. ex conducto. §. si vis. ibi, incursus hostium. & in l. si fundus. §. fi. ff. locati. & in l. item quæritur. §. exercitu. vbi est gl. ff. eo. Et hanc distinctionem sequitur Bald. in l. si ea lege. C. de vsur. Et idem tenet Bar. in disputatione quæ incipit, publicanus quidam. Vbi concludit ꝙ quando quis emit vel conducit vectigal pro annua pẽsione: quia ista est locatio, quocunque nomine baptizetur, propter guerram debebit fieri remissio, si ex tali guerra impeditur cõductor frui re locata, quod erat in casu nostro, si conductor probauit incursiones hostium & prædas factas in dictis locis: vel ꝙ loca sint itavicina hostibus, vt verisimile sit, ea hostes inuasuros. Hic est enim iustus timor, de quo loquitur d. l. habitatores. Et hoc procedit sine dubio in omni simplici locatione: quoniam propter sterilitatem, & non propter emptionem fructuum in locatione remissio fit mercedis, vt l. si vno. ff. locati. Sed in emphyteusi, in qua nõ fit remissio propter sterilitatem, sed propter rei totius aut maioris partis eius deperditionem, esset dubitandi ratio maior: & tamen in emphyteusi communiter idem tenent doct. quòd emphyteuta est impeditus bello, nisi quãdo soluit aliquid minimum solùm in recognitionem dominii: vt ff. Emphyteusis. §. j.
29 ¶ † Decimoquartò quæritur, qualiter circa huiusmodi se debeant habere confessores? Et dico quòd vbi certi sunt de iustitia, non oportet dare doctrinam: in dubio verò ante factum semper prohibeant fraudationem gabellarum, ne fraudantes exponant discrimini: post factum autem non debẽt cogere ad restituendum: tum quia in pari causa turpitudinis potior est conditio possidentis: tum quia exponerent se periculo subripiendi ab isto quod suum est: tutum est tamen ad hoc hortari.

❧ Rursus de Gabellis & Exactionibus quatò, quo ad tallias & huiusmodi.

1 *Gabella multa sub se verbo differentia, ꝛc tamen eadem continet. Et inde tallia abs quo imponi possit?*
2 *Tallia ab his de quibus proximè, quænam imponi possint?*
3 *Dominus vltra conuentionis modum, quot casibus subditis tallias indicere queat? Et quid de communitatibus quæ huiusmodi onera imponere possunt, quatènus ea imponere queant? Principes ideo instituti à Deo sunt, non vt sibi prosint solùm, sed potius vt populos subditos moderentur.*
4 *Tallia, quando ad boni communis vtilitatem esse dicatur: vel quomodo dignoscatur, an sit ex iusta causa instituta?*
5 *Tallia quando iustè exigantur? Et subinde quot modis imponi consueuerunt?*
6 *Tallias exigentes, aut subditi eas non soluentes, quónam modo ad restitutionem teneri dicantur. Septem conclusionibus desinit.*
7 *Domini, qui nihil præter tallias percipiunt, an eas, & quas exigere possint? Et quid de dominis consuetudinem allegantibus, qui à subditis de mobilibus quicquid velint, accipiunt, ac expoliant, præsertim cum eos ad alium dominum transire velle suspicantur.*
8 *Prælati, qui pro eo, quòd aliquid legato, aliisve maioribus impendunt, à subdito amplius exigunt, quàm impenderint, qualiter & ad quid teneantur?*
9 *Tallarum immunitas, num alicui concedi possit?*
10 *Dominus, an tallias & cæteras huiusmodi exactiones vendere possit?*

GABELLA † rursus quartò & generaliter exactio, sub 1
se cõtinet tallias, collectas, præstantias, impositiones, & huiusmodi: quæ nomine quidẽ diuersa sunt, re verò eadem. ¶ Primò ergo quæritur à quo possit tallia imponi? Et dico vt ex Rich. ij. distinc. xliiij. q. iij. art. j. colligitur, ꝙ princeps solus potest talliã nouiter imponere pro boni cõmunis promotione aut defensione cõpẽsata subditorũ qualitate & quantitate, quãdo eius facultates ad hoc nõ sufficiunt. ff. de public. & vectig. l. vectigalia. similiter rex superiorem nõ recognoscens, & alii, qui iura Imperii præscripserunt: quia solus Princeps, aut qui præscripsit iura Imperii, potest super talliis & exactionibus leges condere vel cõcedere priuilegia. C. de vacati. l. vnica. & ff. de iur. immu. l. semper. §. fi. alii autẽ, licet hoc sibi vsurpent, errãt: vt patet per id quod legitur & notatur in c. per venerabilẽ. qui filii sint legitimi. & c. sane. de priuileg. & not. Bar. in l. infamẽ. in fi. ff. de public. iud. & in l. hostes. ff. de capti. & in l. si publicanus. §. in omnibus vectigalibus. ff de public. Alii ergo hoc nõ possunt: nisi per legẽ vel senatusconsultũ vel constitutionem principis eis concedatur, d. l. vnica. vel per concessionem à principe ex causa & specialiter impetratã. C.

Universidad de Deusto
Biblioteca

de superindū.l.vnica.lib.x.& not.Arch.in c.si quis Romipetas. xxiiij.q.iij.vel per cōsuetudinem diutinam nō violenter,sed sponte ab omnibus cōiter approbatam.C.de cano.largi.titu.l.præcepit. & C.de aur. cor.l.vna. in fi.lib.x. quæ nihilo minus consuetudo sit talis,de cuius initio memoria non extet:vt in c.super quibusdam.de verb. signifi. Adde tu vel per concessionē Lateranensis concilii habeāt q possint instituere pedagia: vt in d.c.super quibusdam. quia hoc fortius est,cum omnes liget,quàm concedere talliam quæ ligat solùm incolas regionis:vt dictū est in titu.
2 priore.§.v. ¶ † Secundò quæritur, quæ talliæ à prædictis possint imponi? Et dicit Rayn.q illam talliam potest dominus imponere vel exigere,de qua secū aut cum suis antecessoribus cōuenerunt subditi bona fide & sponte: sicut fieri solet causa mansi aut villæ quādo nouiter conceduntur,q aliquid datur,vel promittitur annuus census, & huiusmodi:quia in rei suæ traditione quisq; quam vult legē potest imponere.de condi.app.verum.xviij.q.ij. Eleutherius.nec scienti & volenti infertur dolus.C.de transact.cū donationes & pacta custodiri debēt:de pact. Antigonus. Si tamen in instrumēto positum est indistincte q soluet quęstam vel talliam:intelligitur q dominus debet eam moderari inspectis cōditionibus.de censibus.cū apostolus. in fi. x.q.iij.c.vlti. Imò secundum Veruec. si dicatur q talliam dominus secundū libitum suum possit imponere: nihilo
3 minus ad arbitrium boni moderanda est. Adde † autem ex S. Tho.ad ducis. Braban.q potest dominus talliam imponere etiā vltra cōuentionem in duobus casibus. Primò,scilicet quando regulariter reditus eius nō sufficiunt ad regimen boni cōmunis & decentem statum. Secundò,quando etiam nō sufficiunt ex noua causa emergente. Dicit enim q principes sunt à Deo instituti, non vt quærant propria lucra, sed cōmunem vtilitatem populorū:vnde sunt eis reditus instituti, vt his viuentes cessent à spoliatione. Contingit autem eos non habere sufficientes reditus ad custodiendam terram,& expedienda illa quę illis rationabiliter imminent:quo casu iustū est subditos exhibere,vnde possit cōmunis vtilitas procurari:vnde alicubi ex antiqua consuetudine domini talliam subditis imponunt: quæ si non sit immoderata, exigi potest absq; peccato:quia nemo militat suis stipendiis, secundū Apostolum. Vnde ipsi militantes cōmunitati,de communibus bonis viuere debēt,vel per reditus deputatos:vel si huiusmodi defuerint,aut si fuerint insufficientes , qui sunt deputati per ea quæ à singulis colliguntur. Et similis ratio videtur esse si quis casus nouiter emergat,in quo oporteat multa expendere pro vtilitate cōmuni,vel honesto statu principis conseruando,ad quod proprii reditus nō sufficiunt,vel exactiones consuetæ:puta,si hostes terram inuadant,vel similis casus emergat:quia tunc præter cōsuetam exactionē possent principes aliquid exigere pro vtilitate cōmuni. hæc ex illo. de quibus suprà diffuse,Dominium.§.v. Adde etiam q communitates quæ huiusmodi onera possunt imponere,licitè imponunt talliam talem,qualem exigit cōmunis vtilitas,& subditi possunt exhibere:vt colligitur ex Rayne.& Archi. nō autem vltra quàm requirat cōmune bonū,vel subditi reddere possunt. ¶ †† Tertiò quæritur, quādo tallia dicatur esse ad vti-
4 litatem boni cōmunis, vel cognoscatur q sit ex iusta causa instituta? Et quantū ad primum dico q dupliciter , secundum Richard.vbi suprà est ad bonū commune : primo directè,quando imponitur pro defensione fidei aut regni vel pro refectione pontium,viarū, & huiusmodi: secundò verò indirectè , puta quando frater domini aut filius est captiuus,aut aliqua terra capta:quia sic in subditorū bonum tallia redundat,cum rex potentior reddatur:vel quum maritat filiā vel huiusmodi : & de his suprà Dominium.§.v. Addit tamen idem primò vbi suprà, q expedito negotio si facultates regis superabundant, & aliqua cōmunitas nimis grauatur,debet ei subuenire,sicut caput membris. Addit secundò in iij.quolibet.q.xxviij.q licet non debeat subditos dominus talliare quādo sufficiunt propriæ facultates, non tamen dicendæ sunt sufficere, quando nō potest se defendere,aut procurare cōmune bonum, nisi se ita depauperet, q nihil sibi remaneat in thesauro, quo se iuuare posset, si iterū intra breue tempus ab aduersariis inuaderetur, maximè si multos habet insidiatores:quia tali necessarius est thesaurus, eo q aduersarii hoc scientes magis illū timent, & magis pacificè viuit: licet melius esset hominum amorem quàm argētum vel aurum thesaurizare. Quantum verò ad secundū,secūdum Veruec.tallia sciri potest ex iusta causa imposita per instrumenta confecta:vel si ita seruatum est à tempore de quo nō extat memoria: quia tunc præsumitur iusta causa.arg.xij.dist.illa nisi sit violenta præsumptio in contrariū, sicut de præscriptione infrà suo loco dicetur.§. iiij. ¶ †† Quartò quæritur, quādo iustè exigantur? Et dico q Archi.de talliis loquens sic distinguit: Grauamina,quæ diuersis nominibus nuncupantur, aut imponuntur personis ecclesiasticis,vt clericis,religiosis,& huiusmodi : & sic sunt rapinę,nisi interueniat authoritas sedis apostolicæ:& sunt excōmunicati exigentes vel recipientes & imponentes, nisi admoniti cessauerint.de immu. eccles.c.aduersus. & de cen.c.quanquā.lib.vj. Et hoc intellige etiam ratione domorum,possessionū,vel prædiorū.de immu. eccles.quia nonnulli.lib.vj.nisi prædia fuissent prius dictis exactionibus subiecta: quia tūc ad ecclesiam transeunt eū onere suo, scilicet si illud erat perpetuū,immobile,& certū,de quo infrà Immunitas.i.§.penul.parti.iij. Aut imponuntur laicis & tunc imponuntur à non habentibus legitimū dominiū, & sunt rapinæ. Aut ab habētibus dominiū legitimū: & tūc aut pro iniustis causis,puta pro faciēdis vel nutriendis bellis iniustis manifestè : vel ad ludum aut pompam vltra decentiam status,aut prodigè conuiuandū,& huiusmodi : & tūc huiusmodi collectæ sunt rapinæ. Aut pro causis iustis: & tūc iterū pro maiori declaratione distinguendū est,nam aut populus,à quo exigitur,regitur per vnū,& sic licitè talliā imponit eo modo quo dictū est eū posse imponere.§.ij. scilicet ex pacto,ex cōsuetudine,ex insufficientia reditūm regulariter,vel ex noua causa. Aut regitur per plures: & tūc tribus modis tallia cōsueuit imponi,vt dictū est 3. Gabella j.§.ij. Primò sic, vt deputati taxēt secūdū quod vnūquenq; sciunt habere in bonis. Secundò, vt taxent secundū quod vnūquenq; habere credūt. Tertiò per schedulas,vt ibi patet. Quomodo aūt sit ibi iniustitia,dicetur §.seq;vbi de restitutione agetur. ¶ †† Quintò quæritur circa tallias, quomodo teneatur quis ad restitutionē tam ex parte agentium quàm patientiū? Et ex doctrina Arch.dico multa. ¶ Primo. Quoties talliæ exigūtur illicitè per coactionē ad restitutionē tenētur exigētes ad hoc siue exigātur directè siue indirectè:puta nō ministrādo iustitiā,vel nō defendendo subditos,vel insinuādo se aliquid velle:exacti aūt nō soluēdo siue occultādo bona nō peccāt nec restituere tenētur: modò caueant à periuriis,mendaciis,& scādalo, si inde ex nō soluēdo cōtingerēt.arg.xj.q.iij. inter cætera. Eo tamē casu quo illicitè quis exigit ratione finis,puta ad luxuriā vel pōpā,nō tenetur restituere,si ea tātū exigeret quę aliàs debitа sunt statuto vel antiqua rationabili cōsuetudine:licet male expendā

expendantur. Similiter si subditi sponte hęc soluerent:qa scienti & cōsentienti nō fit iniuria neq; dolus.de reg.iur. lib.vj. Eo etiā casu quo quis illicitè exigit ratione iniusti dominii,tenetur ad restitutionē deductis expēsis factis in vtilitatē eorum à quibus exegerunt. ¶ Secundū. Quoties tallia: licitè exigūtur, toties subditi illicitè eas defraudant occultādo bona sua vel aliter,& restituere tenētur his,qui dāna passi sunt, siue sint cōmunitas, siue ciues: aut pauperibus,si isti ignorātur. Aliqua tamē circa hoc specialiter dicentur in sequentib. ¶ Tertiū. Quādo tallię exigūtur per plures primo modo, s.vbi deputati exigunt quātum sciunt subditos habere, proportionabiliter : qui ex certa scientia propter odiū vel aliud imponit alicui vltra ratā eorū quæ inuentus est habere est raptor:& tenetur ei de illo pluri,si effectus est sequutus:non autē si non sequitur, licet peccet mortaliter.ar.xxij.q.v.qui periurare. Et si omnes vel maior pars in tali iniusta impositione cōueniunt, quilibet grauās tenetur in solidū de damno illato:de iniu.& dam.da.si culpa. Si autē minus debito imponūt scienter,vel etiā ex dissimulatione vel negligētia notabili,nō quærūt diligenter de quātitate substātiæ eorū,quibus imponitur,peccant mortaliter:sed cōitati quidē non tenētur:quia & si semel nō exigit necessāria, iterū talliam imponēt:sed nec ei qui indebite alleuiatus est:quinimò potius ipse tenetur illis in eo quod satisfacerēt pro eo:vnde magis tenētur his,quibus iterū vel pluries imponitur. Verūm qa difficile est inuenire qbus & quantū teneātur:videtur dicēdū, secundū chi.q ad arbitriū boni viri pauperib.erogēt,præcipuè his, q sunt de numero nimis aggrauatorū. Si autē debitè talliēt vel imponāt:ciues bona mobilia vel immobilia occultantes,aut fingētes ea minus valere,aut se habere debita,vt eis minus imponatur, sunt fures:& tenentur cōmunitati, nisi probabiliter scirēt,quasi omnes similiter bonorū suorum partē occultare:quo casu, secundū eundē,videtur excusari: qa ex manifestatione nimis grauarētur. ¶ Quartū. Quando verò exiguntur talliæ per plures secundo mōdo,s.vbi deputati exigunt quantū credunt subditos habere proportionabiliter: tunc si ex certa scientia alicui plus debito imponūt, vt aggrauent illū,vel alium alleuient, peccāt mortaliter:& omnes hoc facientes tenētur læsis de damno, ar.de iniur.& dam.da.c.si culpa. Si verò hoc faciunt ex errore probabili:videtur secundū Arch.excusari à peccato & obligatione satisfaciēdi, modò nō moueātur leuibus probationibus & rumoribꝰ ac suspicionibus hominū præcipuè maleuolorū:sed ꝓbabilibus & vrgētibus rationibus facta debita diligētia,aliàs scilicet grauādo ex ignorātia crassa tenerentur.d.c.si culpa.in qua etiā fama & cōuersatio eius, cui imponitur, cōsideranda sunt:quæ si secundū cōmunem opin. sunt laudabilia, tutius est illi credere, quàm propriæ opinione moueri:quia humanū iudiciū sæpe fallitur.de sent.excom.à nobis. ¶ Quintū. ¶ Quando verò exiguntur talliæ per plures tertio modo, vt, s. deputati per schedulas imponant:si post sufficientē diligentiā bonafide imponunt quantum credūt deberi,excusantur à peccato,si plus imponūt,arg.xxiij.q.v.de occidendis. sed si intendunt notabiliter alios grauare,& se ac suos amicos alleuiare, mortaliter peccant in singulis impositionibus talibus singulorū hominū.d.c.si culpa. Et si omnes in hoc conueniunt contradicentes sibi,quilibet tenetur læsis in solidū de cōmuni damno & interesse,nisi postea exaggrauarentur: vt patet per dicta beati Tho.& aliorū in iij.dist.xv.de cooperantibus ad rapinā & damnū. Si verò quilibet seorsum sic imponit,difficile est scire quis ex sic imponētibus teneatur: cùm bene scire non possit quæ sit maior vel minor schedula, quæ obiicitur, vel media quæ operatur : obligari tamen videmur secundū Archi. siue operetur eorū scriptura siue nō propter affectū intētionis cum opere subsecuto.ar.de big.debitum.tum etiā quia illi aliquo modo cooperātur & assentiunt damno.ij.q.j.notum.tum etiā quia in dubio via tutior est eligēda.de spon.iuuenis. Qui verò imponit vt sibi videtur,post diligentiā in nullo teneri videtur, siue operetur sua scriptura, siue nō. Qui autē minus debito imponunt, tenentur inde nimis grauatis:nisi forte ideo facerent,quia nimis aliàs fuerāt grauati. Et si in aggrauatione aut alleuiatione iniusta valde incertū est quantū inde sequatur damnū:tenētur ad arbitriū boni viri:vel saltem ad petendam remissionē à lęsis,si sponte haberi potest. Occultantes verò bona meritò de nimia aggrauatione dubitantes,videntur posse excusari, secundū eundem,ex quo cum multa iniustitia imponūtur:semper tamen vitando mēdacia.xxij.quæst.iij c.j. ¶ Sextum. Quia verò publicatis talliis multæ reperiuntur enormes,& sequuntur multæ querelę:rationabiliter eliguntur exgrauatores.de quib.idem multa dicit secunda parte,titu.j.c.xiij.§.vj. quæ omnia patent ex dictis. ¶ Sextò † quæritur, quid de quibusdā dominis, qui nihil percipiunt nisi tallias? Et dico secundū Ray. quòd si tallia est antiqua,& creditur probabiliter ex iusta causa imposita,exigi potest: ita tamen q ipse dominus impleat si quid ex illa causa implere tenetur. Si verò est noua, & iusta causa nescitur,non debet exigere:& si receperit, debet restituere.xiiij.quæst.vj.fires.& concordant Vltramontani. ¶ Septimò quæritur,quid de dominis,qui allegantes consuetudinē,accipiunt à subditis de mobilib.suis quicquid volunt:& præcipuè expoliant eos,quando suspicantur q transire velint ad alium? Et dicit Monaldus q si certum est tale onus à principio sine fraude & malitia fuisse impositū,tolerari possunt. Si verò non est certū,aut non verisimiliter hoc creditur,restituere tenentur:in dubio tamen ex quo ab ecclesia tolerātur,non esset absolutio denegāda simpliciter,sed cum dubitatione præstāda. Et cōcordant Veruec.& Vltramōtani.qui etiā dicit q res eorū qui merè sunt serui, sunt dominorū : peccat tamen dominus si nimis seruū grauet:licet restituere nō teneatur. ¶ Octauò 8
† quæritur quid de prælatis,qui pro eo q impendunt aliqd legato,vel aliis maioribus,à subditis plus exigūt,quàm impēderūt. Et dico q tenētur extortā restituere,& de suo tandē pauperib.erogare.& si superior,cui de hoc querela fit,negliges fuerit,canonicæ subiaceat vltioni:de immunitate ecclesiarū.c.quia pleriq;. ¶ Nonò † quæritur,vtrū ali- 9
cui cōcedi possit immunitas talliarū? Et dicit Pan.in cap. peruenit.de immunitate ecclesiarū. q sic à principe,& ex proprio motu:nō autē ad preces, nisi ponatur in priuilegio clausula,nō ostante lege fin. C.si cōtra ius vel publicā vtilitatem.quia cum sit cōtra publicam vtilitatem,oportet de ea fieri mentionē,vt notat Bar.in l.vacuatis.C.de decurionibus.& in d.l.finali.& facit c.ex parte.de capellis monachorum. Ab inferioribus autē aliis cōcedi potest,sed communitas grauari nō debet:sed summa minuetur:puta si dabantur centū:& vnus eximitur qui dabat decem:non præstābit cōmunitas nisi xc. aliàs in præiudiciū cōmunitatis cōcedere nō possunt. Similiter prælati inferiores & cōmunitates cōcedere possent nō subditis suis immunitatē hāc, licet nō habeant iura Imperii,vt veniant ad habitandū in eorū terris,sicut quotidie fit mediocris,doctorib.& huiusmodi: sed non tam subditis,nisi in præiudiciū cōcedētis solū.
¶ Decimò † quæritur,vtrum dñs vendere possit tallias & 10

alias exactiones? Et scripsit S. Tho. ad ducissam Braban. q̃ cum suis officialibus nihil cõmitteret nisi temporalis officii potestatem, licebat ei huiusmodi officia vendere: dum tamen venderentur his qui ad ea pręsumerentur vtiles: & non tanto pretio quin recuperare possent sine grauamine subditorũ. Sed tamen, inquit, talis venditio non videtur expedire: quia habiliores & meliores emere illa nequeũt propter paupertatẽ, aut nolunt: quia non ambiunt: & cõsequenter vt in pluribus ea emũt, qui sunt peiores, & subditorum oppressores. Vnde magis expedit vt ad illa boni & idonei eligantur: &, si necesse fuerit, cõpellantur: quia per illorum bonitatẽ & industriã magis accrescit dominis & subditis, quàm de prædicta vẽditione. hæc ex illo. Supple. autem dicit clarũ esse q̃ prohibita sit officiorũ vẽditio. C. ad l. Iuliam repe. l. fi. sed cùm illa l. videatur cõtraria l. j. ff. de pol. glos. soluit, quia pro his nõ potest dari pecunia secretè: publicè verò secus. & de hoc. Dignitas. §. iiij.

Rursus de Gabellis & Exactionibus v. quo ad angarias & munera.

1 *Gabella sub munere quo modo contineatur?*
2 *Munus prout est de genere doni, quotuplex est?*
3 *Muneribus à manu, ab obsequio, & lingua, num ad fidem aut religionem pertrahere liceat?*
Munera ex pacto dari non debent, vt fides recipiatur, sed dari possunt alicubi vt velit baptizari.
4 *Munus prout ad exactionem refertur, quotuplex sit?*
5 *Cæcus ad munera num teneatur?*
Miserabiles personæ de quibus rebus aut terris censum aut tributum soluere teneantur.

1 GABELLA †rursus quintò & generaliter exactio sub se cõtinet angarias & perangarias: de quibus satis suprà, Gabella primò dictũ est. §. vj. Continetur verò sub munere tertio modo dicto, quod scilicet est illud quod necessariò subimus lege vel imperio. ff. de verb. sig. l. mnnus. secundũ verò quod munus est in genere doni per se vel reductiuè, ad genus exactionis omnino non pertinet.

2 ¶ Primò †verò quæritur, quotuplex est munus de genere doni? Et dico secundũ Greg. super illud Isa. xxxiij. ab omni munere. quod est triplex, s. à manu. Et hoc est pecunia, cuius nomine intelligitur omnis res tẽporalis, mobilis & immobilis. j. q. iij. per totũ. Ab obsequio: quod est seruitus indebitè. i. nõ ex debito impẽsa. Et à lingua: & istud est fauor. j. q. j. sunt nõnulli. de quib. etiã vide j. Simonia. §. xvj.

3 ¶ Secundò †verò quæritur, vtrũ liceat per munera prædicta trahere ad fidem vel religionẽ. Et de religione quidẽ infrà, Religio. ij. §. ij. De fide autem dicit Rayn. q̃ sic. ar. xxiij. q. iiij. debet homo. & q. vij. c. quod autẽ. dist. xlv. qui syncera. & per promissiones & grauiores exactiones pensionũ in prin. locationis, nõ aute post. xxiij. q. vj. iam verò. Sed Verue. c. vt reor, simoniã veritus limitat prædicta q̃ nõ sunt danda munera propter fidem recipiendã ex pacto: sed dari possunt vel promitti si vellent baptizari, nisi timerent paupertatẽ inter Christianos. Item propter beneuolentiã captandã, vt sic facilius cõuertantur. ad quod facit infrà Iudęus. §. vj. Sed ego dico q̃ dari possunt indistinctè etiam ex pacto: sicut & sancti aliquando gratia fidei promiserunt sanitates: nec est de simonia periculũ: quia promittens hic non accipit fidem, sed infidelis. Vtrum autem iudici liceat accipere à partibus munera, infrà Iudex. viij.

4 ¶ Tertiò †quæro, quot modis accipitur vel quomodo diuiditur munus, quod est genus exactionis? Et dico q̃ est triplex, s. merè personale, merè reale, seu patrimoniale, & mistum, vt dictum est suprà, Gabella. j. §. vij. Personale autem est triplex, scilicet & sordidum, quod consistit in vilibus officiis: vt in arena fodienda, calce coquẽda, & huiusmodi. C. de excu. mune. l. maximarũ. Honestũ cum honore, scilicet annexo: & talia munera appellãtur honores in l. cui muneris. ff. de mune. & ho.. & ista sunt officia vel dignitates publicæ. C. de mune. l. vnica. Et simplex solũ quod potest dici neutrum: quia scilicet nec honores nec vtilitatẽ habet annexam: vt est tutela, cura, & huiusmodi. ff. de excu. tuto. Et in eis agnoscẽdis talis regula dari potest, secundũ Bart. in dicta l. vnica, quia sicut est honor quod reputatur honor in loco, vt not. Inno. in c. de multa. de præben. ita illud est vile quod reputatur vile, & habet officia vilia. Siue autẽ ecta munera sunt realia siue personalia, dicuntur aliquando ordinaria, quando scilicet habent certã & ordinatã prẽstationem per aliquã legem vel statutum seu longam consuetudinem. ff. de vaca. & excusat. mune. l. in honoribus. §. qui muneris publici. Aliquãdo extraordinaria, quãdo scilicet non per legem aut statutum vel longam consuetudinẽ imponuntur, sed secundũ dominorum voluntatem: vt notat Bart. & patet in l. vnica. C. de vaca. pub. mun. vnde ista per accidens imponuntur. Aliquãdo dicuntur indicta: vt quando princeps imponit aliquod munus per legem vel statutum, quod à principio erat extraordinariũ, sed nunc efficitur ordinarius. Aliquãdo superindicta: vt quãdo super ordinariũ aliquid imponit propter necessitatẽ occurrẽtem. facit l. vnica. C. de superindic. Quãdo autẽ hęc munera indicantur vel imponantur, ĩ. Immunitas. §. v. partic. ij.

¶ Quartò †quæritur, vtrum cæcus tendatur ad munera? Et dico q̃ ad personales collectas cogi nõ debet de cẽsi licet. quod Inno. intelligit de personalibus tantùm, non de realibus. Sed Host. intelligit generaliter de collectis quę fiunt in terra, vt fodrum, albergarium, & similia: quia putat q̃ tales personę miserabiles debeant esse immunes etiã à realibus extraordinariis, argu. lxxxix. distin. indicatum. non autem à realibus ordinariis. Fatetur tamen q̃ si tenent terram censualem vel tributariam, debent soluere tributũ vel censum. xvj. quęst. j. si quis. Sed ego puto in realibus extraordinariis standũ esse arbitrio iudicis: qa ita possent esse diuites quòd facile soluere possent: vnde tenentur ad reales ordinarias semper: ad personales nunquam: ad extraordinarias reales aliquando. Et idem est de laborante pertuo morbo. vide Panor. de cẽsi. licet. De hac materia, & generaliter de exactionibus habes infrà Priuilegium. §. j. & ix. & infrà Immunitas. j. §. iiij. & v.

De Generali.

1 *Generale cur quid dicatur? Et generalem clausulam omnia continere. Et qualiter id limitetur.*
2 *Generali, an per speciale derogetur. Et in generali mandato multa messe, quæ tamen non intelliguntur, nisi exprimantur?*
3 *Generali locutione loquentis persona non comprehẽdi. Et id quatenus limitetur?*
Persona loquens quo casu à generali locutione excipiatur.

GENERALE †dicitur aliquid à genere, quia sit multis cõmune. Vnde generalis clausula cõtinet omnia. & hoc nisi contraria mens appareat testatoris ff. de penu legata. l. qui penum. & ff. de pec. l. qui peculii. C. de inoffi. testam. l. fi quãdo. in gl. qa non videtur quis generaliter. s. in cõcessione generali cõcedere, quod specialiter nõ est cõcessurus. C. quæ respig. oblig. pot. l. j. in glo. nec etiã maiora expressis, nisi specialiter cõmittantur. ff. de procu. l. Põponius. in prin. & l. mãdato. Generali †quoq; p speciale prorogatur. & l. fi. de rescri. pastoralis. In quibus etiã manifestis dubio derogatur. de rescri. pastoralis. In quibus etiã mandato multa sunt, quę nõ intelliguntur nisi exprimantur. de offi. lega. c. j. in glo. In †generali etiam locutione persona loquens intelligitur excepta. de iureiur. petitio. in gl. cum concord. ibi politis. Vnde si promisi tibi aliquid contra omnem hominem: contra me dare non teneor. quod vtique est verum regulariter. Fallit autem vbi pręcessit obligatio vel pactum inducens æquitatem quandam, quæ etiam personam loquentem includat. & de hoc xxij. q. v. de forma. Vide etiam suprà Clausula.

GLADIVS non reddẽdus furioso effecto, etiam si quis iurasset. xxij. q. ij. ne quis arbitretur. & facit ad probandum quòd ex iuramento aut voto non tenetur homo, quãdo venit ad eum casum, in quo nullo modo iurasset, vel iurare non potuisset.

¶ GLORIA vana, infrà Vana gloria.

De Gratia Dei & hominum.

1 *Gratia siue ad Deum referatur, siue ad hominem quot modis dicatur, ac quotuplex sit?*
2 *Gratia hominis in iure, quot modis assumatur?*
3 *Gratia per summum Pontificem facta, an eius morte etiam re integra expiret? Et quid de concessione alicui indulta de aliquo faciendo, si ante mortem ipsius indulgentia & dispensatio non id fecerit?*
4 *Gratia concessa, si reuocetur, an ante de ipsa reuocatione certificationem expiret?*
5 *Prælatus prædicatorum, si summi Pontificis authoritate cũ fratre dispensauit, vt illegitimus prælatus fieri posset, & re integra, & Papa, & is qui dispensauit, decesserunt, an dispensatio duret?*
6 *Potest as dispensandi generaliter concessa cum sacerdotum filios, an si sit dispensatum cum vno, morte concedentis, quo ad alios huiusmodi potestas expiret.*
7 *Gratia immunitatis alicui ob numerum liberorum concessa, an si qui de numero perierint, desinat gratia?*
8 *Bannitus propter delictum, cuius occasione bona confiscata sunt, an si à domino in gratiam recipiatur, eo ipso ad bona sit restitutus, & culpa remissa?*

1 GRATIA †secundum San. Th. ij. ij. q. xxvj. arti. j. dicitur dupliciter. Primò acceptatio amoris seu adamorẽ: sicut dicitur quis habere gratiam meam, quia est mihi dilectus. & secundò gratuitum donum, quod ex amore tribuitur: sicut dicimus, fac mihi gratiam istã vel illam. adde tertiò ex j. ij. q. cx. artic. j. quòd dicitur tertiò recompensatio pro dono, tecundum quod benefactori dicimur agere gratias, vel ei esse grati. Igitur gratia hominis tripliciter dicitur, scilicet amor, donũ, & recõpensatio. Gratia verò Dei, qui scilicet nulli recõpensare potest, cũ à nullo recipiat donum, dicitur dupliciter tantùm: primò ipse amor æternus, seu æterna volũtas, qua homines diligit: & secundò ipsum donum, quod homini largitur, maximè quo ad animam. Et hæc secũda gratia est duplex, scilicet gratis data, ad quã reducitur omnis effectus gratiæ talis, vt prophetia, & similia dona, quæ stant cum peccato mortali: & gratum faciẽs, quæ est qualitas in essentia animæ dãs esse diuinũ: ad quam reducuntur omnes eius effectus. Quid autem sit hæc gratia, & quomodo à charitate differat: & quæ pertinent ad illã, non sunt hic pertractãda, sed vide Theologos 2 in ij. dis. xxvij. & xxviij. ¶ †Primò verò quæritur, quot modis gratia hominis, de qua loquimur, accipiatur in iure? Et dico q̃ tribus, iuxta prædicta. Primò scilicet pro amore: sicut in literis papalibus frequenter mẽtio fit de his, qui gratiã habent sedis apostolicæ. Secundò, pro dono aliquo, puta cõcessione beneficii, seu alicuius indulgentiæ vel authoritatis: sicut in cle. gratiæ. de rescri. & quod habetur in regula, quod ob gratiã. lib. vj. Tertiò, pro recõpensatione: vt quoties de gratitudine vel ingratitudine mentio fit. Sed intellige quãdo quis ad illud beneficiũ faciendum non est obligatus: quia faciens id, ad quod naturali ratione obligatus est, non facit gratiã: vt no. Bar. in c. j. §. hæc sacramenta. de pace iur. fir. & facit ille tex. pro eo. & l. Titius. ff. de obseq. patr. Quartò sumitur impropriè gratia pro causa finali: sicut dicitur medicina sumi gratia sanitatis: & sic sumitur in c. j. de cõmo. ¶ †Secũdò quæritur, vtrum gratia per 3 summũ pontificem facta eius morte expiret etiam re integra? Et distinguo: quia si nondũ erat facta, sed fienda, re integra morte expirat. de præben. si cui. lib. vj. innocta glo. Secus si erat iã facta, & perfectè cõcessa: & de hoc est casus in c. si super. de offi. dele. lib. vj. Vnde licet quidã distinguant dicẽtes expirare gratiam morte pontificis, si habet iurisdictionem annexam, & sit solo verbo cõcessa: non autẽ si nõ habet iurisdictionẽ, etiam si sit solo verbo concessa: tamen Ioã. Andr. in prolog. super vj. in nouel. tenet simpliciter q̃ non expirat etiã concessa solo verbo. Et idem tenet Arch. ibidem. & est verius per cle. dudũ. de sepul. Idem dic quando Papa concedit alicui vt dispensetcum tali, licet nõ dispensauerit ante mortẽ concedentis, secundum Feder. cõsi. lxxviij. Pariformiter dic de eo cũ quo dispensatum est super aliquo faciendo: quia licet nõ fecerit ante mortẽ dispẽsantis, nihilo minus poterit facere post mortem dispensantis: puta contrahere, vel ordinari. de præbend. si cui. lib. vj. Similiter secundum Io. And. & sequitur domi. Anto. in c. ex tua. de fili. presby. perpetuatur authoritas dispensandi concessa alicui generaliter à Papa per viã gratiæ per vnam dispensationẽ factam in vita concedentis: secus autẽ si fuisset facta per viã commissionis: quia nisi fecerit actum cõmunem dispensationis, puta edictum comune vel simile, sic expirat quo ad alios cũ quibus nõ dispẽsauit. Plus †etiã 4 dico q̃ quando gratia concessa reuocatur, non expirat ante certificationẽ de reuocatione, nisi quando Papa expresse vellet statim non valere, secundum Gemin. in c. j. de cõcess. præben. lib. vj. quo casu intelligo q̃ non valeret in foro causarum saltem. Ex †his patet primò q̃ si prælatus in 5 ordine Prædicatorũ authoritate summi pontificis dispensauit cũ fratre vt illegitimus posset fieri prælatus: & re integra, id est, antequã ille frater eligeretur in prælatũ, mortuus est Papa, & is qui dispensauit, durat illa dispensatio: nec expirat mortuo Papa, & viuẽte magistro: de quo est casus in d. c. si cui. & c. si super. nec etiam re integra mortuo magistro propter prædicta: & quia dispensatio semel cano nice facta, ex superuenienti facto non retractatur. Casus est de fil. presby. ex tua. hæc Federi. in d. consi. Patet †secũ- 6 dò ad quæst. quã in d. c. ex tua. mouet do. Ant. an concessa generaliter potestate dispensandi cũ filiis sacerdotum, si contingat dispẽsasse quo ad vnum, an quo ad alios expiret potestas morte concedentis, aut sit perpetua: quia Specu. in tit. de leg. §. videndum. dicit se obtinuisse q̃ non est perpetuata. quod, secundum Io. And. procedit per viã commissionis, nõ per viam gratiæ. Et adhuc per viam commissionis distingui posset, an is, cui facta est commissio, fecerit actũ communem omni dispensationi: & durat potestas. an solum specialem quo ad dispensationẽ iam factam: & procedit dictum Spec. Et hæc patent ex not. in c. licet. de offic. deleg. Patet tertiò q̃ gratia concessa authoritate Papæ durat mortuo Papa, & concedente, vel à suo officio amoto.

¶ †Tertiò quæritur, vtrũ gratia immunitatis alicui data 7 propter numerũ filiorũ duret, licet aliqui de numero eorũ perierint? Et dicit Io. Andr. in regu. decet. lib. vj. in Merc. per multos & solennes doct. in facto consultum q̃ durat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3 ¶ †Quartò quæritur, vtrum bannitus propter delictũ, cuius occasione bona sunt confiscata, si à domino recipiatur ad gratiam, eo ipso sit restitutus ad bona, & culpa remissa? Et tenent quidam q̃ sic per tex. in l.j.§.fi.ff.de quæst.vbi dicit Bart. q̃ quandocunq; recipitur ad gratiam principis, videtur restitutus.& idem videtur sensisse in l.fin.ff. de sen. pas. Sed Salic.in d.l.fi. damnat dictum Bar.& dicit cũ Cy. ibidem, q̃ non restituitur.& magis placet per tex.in tit.de pace Constan.in prin.in verbo,ad plenitudinẽ nostræ gratiæ receptus. V bi dicit Bal.q̃ quando quis recipitur ad plenitudinem gratiæ,remittuntur culpę,& restituuntur fauores:& consequenter quando solùm simpliciter ad gratiam recipitur,non restituitur:& meritò. Facit etiã quia rescripta fisco dãnosa in dubio restringenda sunt ad minus prę-
iudicium.argu.l.si quando.C.de oper. publi. & restitutio principis non trahitur retro contra ius quæsitum alteri, vt tenet Ang.& Imol.in l. Gallus.ff.de libe.& posth. Et Bar. intelligendus est quando faciens gratiam mandat sententiam vel bannum cancellari in suum præiudiciuum solùm: quia adducit §.fi.prædictũ. quod not.& vide ꝫ. Damnatus. §.j. V trum autem gratia cõcessa per inferiorem Papa morte expiret,vide infrà Indulgentia.§.v.parti.vij.

¶ GRADVS consanguinitatis & affinitatis,quomodo debeant computari,vide infrà Matrimonium viij.

¶ GVERRA quomodo & quando licita sit vel illicita, vide suprà Bellum,per totum.

¶ GVIDAGIA, suprà Gabella.

De Gula.

1 *Gula quid sit,& an ad eam fames ac sitis pertineant? Et in gulæ delictum quot modis incidamus?*
2 *Gula num mortale peccatum sit?*
3 *Gulæ filiæ quot sint?*

1 GVLA † vt patet ex San. Th.ij.ij.q.cxlviij.art.j. est appetitus sensitiuus edẽdi & bibẽdi inordinatus. V nde fames & sitis ad gulam non pertinent : quia non pertinẽt ad appetitum sensitiuum seu animalem, sed ad naturalem : similiter nec excessus cibi ex ignorantia, sed solùm ex concupiscẽtia cibi delectabilis. Est autem ista inordinatio, secundum Archid. dum quis appetit cibum vel potum nõ ad necessitatem,sed ad voluptatẽ:&, vt colligitur ibi arti.iiij. ex sufficientia specierum gulæ quinq; fit modis, in quibus dictæ species consistunt,quæ hoc versu continentur : Properè, lautè, nimis ardenter , & studiosè. Cuius sensus est: Properè,scilicet appetendo comestionẽ ante tempus. Lautè,quærendo cibos delicatiores. Nimis,scilicet sumẽdo in quantitate. Ardenter,non seruando modũ debitum in edẽdo:& studiosè, quærẽdo cibos nimis accuratè præparatos.

2 ¶ † Primò verò quæritur, vtrũ gula sit peccatum mortale? Et dico secundũ San. Tho.vbi suprà,& secundum mẽtem eius in multis locis,q̃ non est mortale ex suo genere,licet sit vitiũ capitale,id est,ex quo vitia multa nascũtur. ¶ Est tamen mortale primò secundũ San. Tho.quando deordinat à fine vltimo , ità scilicet q̃ delectationi gulæ inhæret homo tanquam fini, propter quẽ Deum contemnit,paratus scilicet agere contra præcepta Dei, vt delectationẽ huiusmodi cõsequatur.quod intelligo fiactu de hac præparatione cogitetur:vel actu aliquod Dei præceptum conténatur, frangendo votũ,vel ieiuniũ ecclesiæ,vel huiusmodi. ¶ Secundò, quandò quis sciẽter comedit vel bibit in graue corporis nocumentũ,secundũ San. Th. Pro quo tamen aduerte q̃ si hoc fiat inaduertẽter, nõ est mortale, nisi si adeò frequenter fiat,q̃ tenetur aduertere : sicut suprà de ebrietate dictum est. Similiter nec si nocumentũ sit modicũ : aut verisimiliter credatur esse modicũ:sicut in infirmo nõ periculosè,qui potius vult pati augmentum febris quàm sitim, vel huiusmodi. Et idem est de porrigente infirmo sciẽter vel ex ignorantia improbabili aliquid grauiter nociuum. Et concor. his Sanc. Tho. Host. Inn. Et ratio, quia hoc est contra amorem charitatis ad seipsum. ¶ Tertiò, quando scienter ex voluptate comeditur vsque ad vomitum:aut bibitur vsque ad ebrietatem, secundum Archi. De ebrietate tamen dictum est suprà suo loco. ¶ Quartò, ratione finis, puta ad luxuriandum,aut ad procurandam pollutionem in somniis,etiam gratia sanitatis:de quo ꝫ. Pollutio. ¶ Quintò,dum quis in alio scienter est causa prædictorum. ¶ † Sexto cundò quæritur,quot sunt filiæ gulæ,id est,vitia ex gula generata? Et dico q̃ sunt sex secundum Grego. & San. Tho. Prima est ebrietas. Secunda hebetudo mentis. Tertia inepta lætitia. Quarta multiloquiũ. Quinta scurrilitas. Sexta immunditia. de quibus suo loco. De ieiunio, & cibis, & hora comedendi, infrà Ieiunium.

De Habitu maximè sacro.

1 *Habitus & si variè accipitur,hoc tamen loco pro persona ecclesiastica ornamento sumitur:& tum qualis esse debeat?*
2 *Cardinalibus an liceat vti his aut similibus ornamentis,quibus & Papa vtitur. Et quid de laicis,& de mulieribus?*
3 *Religiosus quando,& qualiter habitu suo vti debeat?*
4 *Religiosus, qui & curatus sit, an in ecclesia seculari , vt se vulgo conformet secularibus,habitu clericorum exteriùs,proprio sub Chlamyde retento vti possit?*
5 *Clerico seu religioso,num ex rationabili causa habitum transformare,seu occultare liceat?*
6 *Secularis veste religiosa masculorum , aut fœminarum ludi causa vtens,an mortaliter peccet?*

HABITVS cũ multipliciter dicatur,vsualiter tamen pro veste sumitur, maximè ecclesiasticarum personarũ , de quo in c. præcipimus. xxj.q.iiij.& de vita & honest.cle. Deus qui. sed de habitu seculari agetur principaliter j. Ornatus. de sacro verò in titulo præteriti. ¶ Primò verò quæritur, qualis esse debeat habitus ecclesiasticæ personæ? Et dico q̃ religiosi quidem habitus debet esse secundum regulæ suæ statuta:ita tamẽ q̃ cõueniat religioni & pœnitentiæ.xxj.q.j.vidua.clerici verò secundum glo.summa.xxj.q.iiij. possent vti pannis etiam pretiosis secundum consuetudinem regionis,vt conforment se moribus eorũ, inter quos viuunt : vt ne vilescat dignitas clericalis.dist.lxxx. episcopi. de quo vide ꝫ. Clericus.ij.§.iij.& j. Ornatus. Et addo q̃ secundum Host.in c.antiqua.de priuil. panni rubei,& fræna,arq; calcaria deaurata, & ornamenta similia, sunt insignia papæ,& sui legati, cum proficiscitur vltra mare. Ex † quo infertur q̃ Cardinales iure cõmuni vti non possunt similibus coloribus & ornamentis : excusantur tamen sequentes consuetudinem oppositã, ex quo Papa scit & tolerat : quia ista sunt de iure positiuo. Infertur etiã q̃ nec laicis licitum est deferre huiusmodi deaurata , nec pro persona, nec pro equis suis : quia huiusmodi sunt principis ornamenta,quibus priuati vti nõ debent sub pœna capitis:vt l.ij. C.de vesti.holoba.lib.xj. Et hãc rationem sequitur tex. in l.temperent. C.eo.ti. De mulieribus autem nõ est dubium,quòd possent vti prædictis sine pœna prædicta: quod quidã verum putãt solùm in matronis & nobilibus. quidam etiam viri hoc habent ex priuilegio : vt milites, & doctores : & similiter milites gaudẽtes,ex quo dantur sibi in signum:& potest de consuetudine introduci. ¶ † Secundò quæritur,quando & qualiter religiosus vti debeat habitu suo? Et dico q̃ semper & patenter. Semper quidem, id est,omni tempore,seu in lectulo quiescẽs, seu in quocũq; loco consistens. xx.q.j.vidua. alius tamẽ in aliquibus religionibus videtur esse habitus diurnus à nocturno : vnde sufficit portare secundũ religionis suæ instituta. Patenter verò cum prodit in publicũ:aliàs illũ dimittendo, secundũ Arch.est mortale, nisi ex iusta causa:puta propter periculũ captionis vel insidiarũ,aut cum esset in balneis aut stuphis. quod intelligo de dimissione sui habitus dolosè cum sumptione alterius ad vsum. secus si proprius habitus dimittetur ad horã non dolosè, sed voluptuosè nullo alio sumpto,vel sumpto alio nõ ad vsum,sed ad solatiũ ex iocosa familiaritate, & huiusmodi:vt si in honesta recreatione frater minor induat habitum prædicatorũ,vel ecõuerso.vnde subiũgit,idẽ si religiosus dimitteret vel occultaret habitũ ne deprehẽderetur in scelere perpetrãdo,nõ euaderet mortale nec excõicationẽ, de qua suprà, Excõicatio. ix. excõi-
4 catione xxiiij.vide etiam §.sequẽti. ¶ † Tertiò quæritur, vtrum religiosus præcipuè curatus in ecclesia seculari ad se conformandũ vti possit habitu clericorũ ab extra, retento proprio sub chlamyde? Et dicit gl.in cle.quoniã.de vita & ho.cle.q̃ est apostata.quod videtur hodie approbatum per d.cle.& sequitur Ioã. And.in nouel. super regula, certum est.in vj.propter multa: & rursus in nouel. super c.quod Dei timorẽ.de stat.mona.dicit q̃ monachus assumptus ad curam ecclesiæ secularis, nõ absoluitur ab habitu, s.monachali deferendo, quia illud nõ est contrariũ ecclesiæ seculari:quia nõ habet determinatũ habitũ pro clericis suis, licet debeat esse talaris.xxiij.dist.non liceat.& certi colores vestiũ,vt virides,rubei,& huiusmodi,sint prohibiti de vita & ho.cle.clerici. Et idẽ dicit Arch.dist.xxiij. sanctimonialis. Quod ergo dicit gl.xvj.q.vij.in noua. tales posse habitum mutare exterius,licet ex toto nõ debeant,dicit Arch. esse verũ, quando aliàs scandalum esset : vt de vi.& ho.cle. Deus qui. Et idẽ Gemi. dicens q̃ ob scandalũ vitandũ licet monacho assumpto ad curã in aliquo se conformare habitui clericorũ secularium. quod fieri potest portãdo chlamydem, sed clausam antè cũ fenestris lateralibus:vt faciũt honesti sacerdotes seculares,& caputiũ:& si non totũ, saltem quo ad illam partem, qua caput operitur,appareat ab extra chlamydẽ retro. Si autem huiusmodi monachi vtantur habitu secularium clericorũ:vt non appareãt monachi, de hoc erubescentes , vel vt nõ cognoscantur propter vanitatẽ, secundum Arch.non euadunt mortale & excõicationis cen-
5 suram. ¶ † Quartò quæritur, vtrũ liceat clerico & religioso ex causa rationabili habitũ transformare seu occultare? Et dico q̃ sic secundũ omnes, & similiter dimittere.de his suprà, Excõmunicatio.viij.excõicatione xxiiij.nota.iij.& 6 ferè per totum. ¶ † Quintò,vtrum secularis vtens veste religiosa masculorũ aut fœminarum causa ludi peccet mortaliter? Et dico q̃ non ex leuitate & sine irrisione & turpitudine:quia aliter esset nimis durũ,nec aliquo iure probabile:si autem hoc fiat causa ludibrii, id est, vituperii, dicit gl.in c.cum decorem.de vi.& hon.cle. prohibitum esse vti habitu monachali,vel alio religioso:& quod faciẽs grauiter punitur,vt in authent.de sanc.epis.§.vlt.collat.ix.& sic videtur mortale peccatum. Imò si non fiat hac de causa,sed tamen in rei veritate fiat cũ ludibrio:vt cum deferuntur laesciuæ verè vel apparenter,vt vulgo dicitur in mascara,videtur omnino mortale:quia est magna irrisio Dei in sanctis suis, similiter cũ eo vtuntur mimi & histriones exercendo vituperosa.C.de episco.audient.l.minime. V trum autem vir vti possit veste muliebri,vel ecõtra, suprà, Fœmina.§.j.

De Hebetudine.

HEBETVDO corporalis opponitur acutiei:spiritualis verò subtilitati intellectus , siue dono intellectus, quod facit subtiliter penetrare. Et est hebetudo sensus seu mentis debilitas mentis in spiritualium consideratione. xxij.q.xv.& oritur ex gula, habens rationem peccati , inquantum est voluntaria:vt patet in eo,qui ita circa corporalia est affectus , quòd de spiritualibus subtiliter fastidit, aut negligit cogitare.

De hæreditate primò in se.

1 *Hæreditatis finitio. Et an in conscientiæ foro hæres ad debita vltra hæreditatis vires teneatur?*
2 *Consanguineorum gradus quot sunt? Et testator suos siue ascendentes siue descendentes , quo ordine instituere aut exhæredare teneatur?*
3 *Intestatum decedere,quot modis contingat?*
4 *Hæreditatis partes , quot sint? Et hæreditas in laicis ab intestato, ad quos deuenire debeat.nu.seq.ad quod sex axiomata subdit.*
6 *Clerico ab intestato decedenti,quis succedere debeat.*
7 *Serus manumissus ab intestato decedentibus qui succedant?*
8 *Clerici an laicis eo, quo dictum est, ordine succedant?*
9 *Damnatus ad mortem quis succedere debet?*
10 *Bona monasterium ingredientis , ac deinde decedentis , ad quem perueniant? Et in hoc subdit dicta sex,cum limitationibus.*
11 *Statuto cauente,vt extantibus masculis &c. debeant fœminæ dote contentæ esse:moritur pater, ac deinde filius ante filiæ dotationem superstitis.quæ nam succedet,an filia ipsa,an verò amita?*
12 *Dominus,qui de consuetudine totum accipit,quod eius erat,qui sine liberis decesserit,an teneatur?*

HAEREDITAS,† secundũ Bar.in rub.de acqui. hæred.est successio in vniuersum ius, quod habuit defunctus:vt l.nihil.de verb.sig.& sic sumendo, s.pro successione in totũ,& nõ in partẽ iuris, est de iure ciuili Romanorum tantum.dist.j.§.ius quiritũ.& nullius alterius gentis.quod patet:quia deportati, qui nõ sunt capaces eorum, quæ sunt iuris ciuilis, non sunt capaces hæreditatis. C.de hæred. instit.u.l.j. Ex quo infertur q̃ in foro conscientiæ hæres nõ tenetur ad debita vltra vires hæreditatis : quia in foro cõscientiæ nõ sumitur hæreditas dicto modo: sed capitur prout est de iure gentium, secundũ quod hæres non succedebat in vniuersum ius defuncti : sed capiebat bona tanquã bona vacãtia:vnde nõ tenetur nisi quatenus patiuntur facultates defuncti. ¶ † Sed pro dicendorũ notitia sciẽ- 2
dum est q̃ tres sunt gradus vel lineæ cõsanguineorũ secũdum Asten.lib.iij.ti.xxv.scilicet ascendentiũ siue parentũ, descendentiũ siue liberorũ,& collateraliũ. Testator autem quãdiu aliquẽ habet de descendentibus,tenetur illũ vel instituere hæredẽ vel exhæredare:& si illũ instituat hæredẽ, nõ tenetur de aliquo ascendentiũ facere mentionem:quia descendentes in infinitum cæteris præferuntur,Institu. de hære.quæ ab intest.in princ. Deficientibus autem descendentibus legitimis tenetur suos ascendentes legitimos , si quos habet, hæredes instituere vel exhæredare. C.ad sena. Orfi.l.quoties. Collaterales autem nũquam tenetur hæredes instituere vel exhæredare: sed deficiẽtibus descẽdentibus & ascẽdentibus legitimis põt quos vult instituere,etiã sibi nõ attinentes , nulla de collateralibus facta mentione.
¶ † Sciendum est etiã secundò, q̃ secundũ Asten.li.iij.tit. 3
xxxv.sex modis quis dicitur decedere intestatus. Primò,si moriẽs nullũ fecit testamentũ, vel quia noluit, vel quia nõ potuit,siue iure vel de facto. Secundò,quia & si fecit,nõ tamen iure,quia s.defuit aliqua solennitas legitima. Tertiò quia & si fecit,iure tamen postea ruptũ est:vt j. Testamen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum iiij. quia & si ex omni parte sit legitimè factũ, nullus tamen ex eo hæres apparet: quia scilicet vel institutus esse noluit etiã viuente testatore: aut etiã ante aditam hæreditatem decesit: vel defuit conditio, sub qua erat institutus. Et isti quatuor modi probantur Instit. vbi suprà in princ. Quintò si filius nominatim & cũ causa legitima sit exhæredatus: & post mortẽ testatoris proposita querela inofficiosi testamẽti, & hærede causam ingratitudinis nõ probãte testamentum per sententiã est rescissum. Sextò, si testamentum iure prætorio per contra tabulas rescindatur. Ex his duobus vltimis modis dicitur quis ex post facto testamẽto
4 decedere intestatus. C. de col. l. vt liberis. ¶ †Primò verò quæritur, quæ sint partes hereditatis secundũ iura? Et dico q̃ quia as a sisis signat pondus xij. vnciarum, licet aliquãdo pro obolo ponatur, inde est q̃ trãssumptiue ipsa hæreditas dicitur as, & in xij. partes diuiditur, quæ vocãtur xij. vnciæ, & habent nomina propria: ita q̃ vocantur sescunx, id est, vncia vna: sextãs, id est, sexta pars hæreditatis, s. vnciæ duæ: quadrãs, id est, quarta pars, scilicet tres vnciæ: triens, id est, tertia pars, scilicet quatuor vnciæ: quincunx, id est, quinq; vnciæ: semis, id est, dimidiũ, siue sex vnciæ: septunx, id est, septẽ vnciæ: bes, id est, octo vnciæ: dodrans, id est, nouem vnciæ: dextans, id est, decem vnciæ: deunx, id est, vndecim vnciæ: duodecim verò vnciæ appellatione assis cõtinentur:
5 vt Instit. de hær. inst. §. hæreditas. ¶ †Secundò quæritur, ad quos debeat ex intestato hæreditas in laicis deuenire, aut defuncto nihil, aut inualidè disponente? Et dico multa. ¶ Primum. Iure cõi in laicis primò ad hæreditatẽ veniunt legitimi descendentes, si sunt, omnibus aliis exclusis: & si sunt primi gradus multi, equaliter succedunt. Si verò sunt nepotes & vlteriores, solùm succedunt nõ in capita, id est, nõ æquis partibus, sed in stirpes, id est, in ea parte, quã pater eorũ si viueret, habuisset: nec distinguitur an sint masculi vel fœminæ: etiã adoptiui, nõ emancipati: quia indistinctè omnes admittũtur: vt C. de suis & leg. hæred. authẽ. in successione. ¶ Secundũ. Si verò descendentes nõ sunt, tũc veniunt ascendentes: puta pater, auus, abauus, &c. cũ fratribus & sororibus ex vtroq; parente cõiunctis defuncto vel eorũ filii. ¶ Tertiũ, q̃ si fratres vel sorores seu filios nõ habet, succedũt ascẽdẽtes, salua semper prærogatiua gradus, scilicet quia pater præfertur auo: & sic eũ excludit: & sic de cæteris. Et sic de ascẽdentibus venit solũ, qui est defuncto proximior cũ fratribus, si sunt in capita, sed cũ filiis fratrũ in stirpes, exclusis fratribus ex vno parẽte tantùm. Et si dicti ascẽdentes sunt in æquali gradu, puta ex parte patris in primo vel secũdo, & ex parte matris similiter in primo vel secundo: & huiusmodi sic æqualiter paterni pro dimidia, & materni pro alia dimidia succedunt: quãuis sint plures personæ ex parte vna quàm alia: puta auus & auia ex vna parte: & ex alia auus solus vel sola auia: vt in auth. de hæredi. ab intesta. ven. §. j. & ij. & in authent. defuncto. posita C. ad Tert. & quod ibi not. in glo. Aliter qui est in proximiori gradu defuncto, siue paternus, siue maternus sit, admittitur: vt in d. authẽ. defuncto. ¶ Quartũ, q̃ si nec ascẽdentes sint, veniũt collaterales: primò quidẽ fratres, ac filii fratris præmortui, qui scilicet erãt coniuncti ex vtroq; parente defuncto: sed diuersimode: quia fratres succedunt in capita, dicti verò filii in stirpes: & isti fratres & filii præferuntur fratribus, qui sunt ex vno parẽte solùm, vt C. de leg. hære. authẽ. cessante. Et hoc scilicet q̃ filii fratrũ succedũt in stirpes, tenet Cy. Iac. de Are. Dy. & Bar. dicit tamen Bar. in l. omnes C. cõia de successionib. q̃ quãdo parẽtes veniũt ad successionem in bonis quæsitis ex linea materna, præferuntur parentes ex linea materna: & in bonis paternis, ex linea paterna. C. de bonis mater. l. iij. & similiter quando sunt duo filii ex diuerso matrimonio, præferũtur in lucro matrimonii illi, qui nati sunt ex illo matrimonio. Sed si ex dispositione testatoris, vel legis, aut statuti, diceretur q̃ succedunt agnati, prout sunt in gradu proximiores: eo casu veniunt filii fratrũ præmortuorũ cũ patruis: iuxta authẽ. cessante. C. de legi. hæredib. not. gl. cõiter approbata in l. cum ita. §. in fideicõmisso. ff. de leg. ij. Dicit etiã Gu. q̃ cum fratribus præfatis nõ veniunt filii alterius fratris. ff. quod cum eo, qui in alie. pot. l. sed si ex patre. Dicit etiã Azo & Host. q̃ filii fratrum soli sine patruis & amitis superstites admittuntur in capita, quãuis sint filii diuersorũ fratrũ, sed non nepotes, scilicet nati ex eis. Secundò nõ existentibus prædictis, vel aliquo eorũ, veniũt fratres ex vno tantum latere coniuncti, & eorũ filii, qui præferuntur patruis defuncti. Tertiò, præfatis nõ existẽtibus, præferũtur qui gradu sunt proximiores defuncto: & si pares sunt, pariter admittũtur. C. de legi. hæredi. authẽ. post fratres. vbi Cy. infert q̃ vlteriores post fratres & filios eorũ succedunt ex se: ideoq; nõ considerat̃ persona eius à quo descẽdunt, sed tantùm personæ succedentes: & sic veniũt in capita. Secus in præcedentibus: vt cũ tractatur de successione paternorũ auunculorum, amitarũ, & materteratũ: vbi consideratur persona eius à quo descendunt, ideoq; veniũt in stirpes, vt in authẽ. cessante. C. de legi. hære. Et hæc faciunt ad quæstionẽ istam. Consuetudo est q̃ filia non succedit in baronia: quidã autem baro habet fratres & nepotẽ ex filia præmortua, & decedit intestatus: quæritur an nepos admitteretur ad baroniam? Dic q̃ nõ: quia nepos iste venit ex persona suæ filiæ: & ideo repellẽdus. Si autẽ nõ essent fratres, nec fratrũ filii, aut vlteriores, bene veniret nepos: quia non consideramus personã eius, à qua descendit, vt d. authẽ. post fratres. & authen. cessante. Et extẽditur cõputatio prædicta vsq; ad decimum gradũ: vt habetur xxxv. q. v. ad sedẽ. ita tamẽ vt numerentur isti decẽ gradus secundũ leges quæ ponũt duos gradus, vbi canones ponunt vnũ, vt ibi patet: imò, secundũ aliquos, durat in infinitũ quousq; habetur memoria de agnatione: licet Imperator expresserit solũ decimũ gradũ: quia vix vlterius durat dicta memoria. Et in præfata successione tam ascẽdentiũ quàm descẽdentiũ & lateraliũ cessãt omnis differẽtia tam sexus quàm emãcipationis: hoc tamen attẽto, vt cum agitur de successione patris soloscõsanguineos admittas: de rebus verò matris, vterinos. ¶ Quintum. Filii verò naturales tantùm vel spurii, secundũ Ang. in authen. quomodo na. effi. sui. §. fi. si sunt ex eodẽ patre, nõ ex eadem matre, non succedũt inuicẽ vnus alteri. Si verò sunt ex eadẽ matre, tunc vnus alteri ab intestato succedit: quia inuicẽ cognoscũtur. l. ij. ff. vnde cognati. Si verò vnus spurius decederet relicto fratre spurio & alio legitimo ex eadem matre: tũc venit legitimus, & illegitimus excluditur: quia quando de successione tractatur, ille frater præfertur, qui pluribus nexibus est coniunctus. De successione verò fratrũ adinuicẽ, seruandũ est quod dictũ est, excepto q̃ frater legitimus nõ succedit fratri suo illegitimo ex parte patris, nec ecõtrario: quia nõ est ille illi agnatus, nec ille ipsi: & durat in infinitũ, quousq; memoria possit haberi de cognatione. Inst. de gradibus cognationũ. per totũ. ¶ Sextũ. Præfatis autẽ omnibus ascẽdentibus, descẽdentibus, & collateralibus deficientibus veniet vir ad successionẽ vxoris, & vxor viri: vt C. vnde vir & vxor. l. vnica. & si vxor esset tũne dote & pauper, & maritus nec ascendentes habet nec descendentes, sed solùm agnatos, vel cognatos: tunc succedet

cedet viro ab intestato in quarta parte hæreditatis: vt in auth. de exhibendis & introducendis reis. §. quoniã verò. & idẽ dic de viro paupere circa bona vxoris. aliæ verò tres partes hereditatis erũt agnatorũ vel cognatorũ. Vltimò succedit fiscus: vt C. de bon. vacã. l. j. Si verò esset pactũ, vel statutum, vel consuetudo contra omnia, vel in aliquod prædi
6 gare. ¶ †Tertiò quæritur quis succedat clerico ab intestato moriẽti? Et distinguo: qa in bonis patrijs, de quibus poterat libere disponere, vt s. Clericus iiij. §. xvij. succedũt cognati secundum quod dictum est s. quos si nõ habet, succedet ecclesia cui seruiebat tempore mortis: vel altare, si solũ seruiebat altari, quod habebat bona distincta ab ecclesia ipsi altari deputata: vt no. xij. q. vlti. c. vlti. in authen. de eccles. §. si quis episcopus. fallit tamen hoc in presbyteris ad sacerdotium ex seruitute cum dominorũ consensu promotis: quia de bonis eorũ quatuor fiunt partes, quarũ vna episcopo, altera ecclesiæ, tertia pauperibus, & vltima parẽtibus assignatur: qui si non sunt idonei, vtputa hærerici, xxiiij. q. ij. sanè. vel huiusmodi, episcopus in vsum ecclesiæ distribuet de succes. ab intest. c. ij. nec est hoc abrogatũ, vt ibi cõmuniter tenent Docto. contra glo. In bonis verò ecclesiæ, de quibus disponere clerici non possunt, succedit ecclesia, vt in c. j. de succes. ab intesta. & c. j. & c. relatum. el ij. & c. recidentis sunt manifestè distincta à bonis ecclesiæ. xij. q. j. manifesta. quia vbi fuerint confusa, si dubitetur an habuerit aliquod proprium, præsumitur pro ecclesia, & totum sibi vẽdicat. argu. xij. q. iij. quicunque. Si verò sit quidem certum q̃ clericus aliquid habuerit, sed nesciatur quid vel quantũ, secundum Archi. debet fieri inter ecclesiã & cõsanguineos æqua distributio. xij. q. iiij. c. j. & intellige æqua proportionaliter consideratis omnibus, quæ faciunt ad rem: vt innuit ibi glo. Præsumitur tamen in tali dubio pro eo qui est in
7 possessione, siue sit ecclesia siue cõsanguineus, & alteri probatio incumbit. argu. xij. q. iij. c. j. & ij. Sciendum tamen q̃ Sum. Ros. vult clericos in propriis succedere agnatos, id est, ex virili semine descendentes, & nõ cognatos, id est, descendentes ex fœmineo. & idẽ videtur sentire Sum. Angelus contrariũ tenet Pisa. & Supple. & Archi. dices q̃ succedunt cognati. per quod generaliter intelligit etiã agnatos à fortiori. & hoc patet xij. q. vltima. c. vlti. in verbo sine cognatione. patet etiam ratione: quia nõ est ratio distinctionis quo ad hoc inter clericũ & laicum. ¶ †Quartò quę ritur quid de seruis manumissis descendentibus ab intestato? Et dico q̃ succedent descendentes, vel ascendentes, aut collaterales, secundum qđ dictum est, excepto q̃ patronus vendicat partem, non tamen totum. Institut. de succes. lib. §. sed nostra cõstitutione. vbi vide de successione eorũ. & j. Manumissio. §. vj. dicit tamẽ Bar. in l. defuncto. si quid in
8 fraud. patro. q̃ si vnus patronus viuit, præfertur filio alterius patroni: & filius patroni præferetur nepoti patroni alterius. potest enim quis esse multorũ seruus. ¶ †Quintò quæritur, vtrũ clerici laicis succedant secũdum quod dictũ est, & eo ordine? Et dico q̃ sic indubitanter: quia iura allegata non excipiunt eos: imò etiam religiosi, intellige valẽtes habere proprium in communi, etiam si dum laici erãt commiserũt vitiũ ingratitudinis, vt xix. q. vlt. c. fi. quod tamen fallit in feudis. de quo s. Feudũ. §. viij. Prædicatores quoque secundum Arch. hoc habent ex priuilegiis, quãuis sint mẽdicantes. ¶ †Sextò quæritur, quis succedet dãnatis ad mortem ex aliquo delicto? Et dico q̃ descendentes vel ascẽden
9 tes, secundum quod dictum est s. sed non collaterales, nisi vsq; ad tertiũ gradum. Vxores verò talium solũ habebunt dotem & donationẽ ante nuptias: & si dotẽ nõ habuerint, accipient partẽ legibus diffinitam, id est, quantũ ex more lucrarentur, siue habeant filios, siue non. Et si neminẽ prædictorũ habeant, fisco applicantur. C. de bo. dam. auth. bona. ¶ †Septimò quæritur, vtrũ bona ingredientis religionem ab intestato proueniant monasterio? Et dico multa. ¶ Primũ. Secũdũ Pan. in c. in præsentia. de proba. dicta bona nõ proueniũt monasterio quo ad fratres minores: proueniũt autẽ quo ad fratres prædicatores & alios mendicantes: non tamen vt immobilia aut iura perpetua sibi retineãt, sed vt vendãt etiã imploratione officii iudicis. Et idem dicendũ est in omnibus aliis relictis, præterquã per religiõis ingressum, etiã in fratribus minoribus, scilicet q̃ petẽt implorationẽ officii iudicis, & vt vẽdãt. Quo autẽ ad alios religiosos nõ mendicãtes indubitãter succedit monasteriũ. ¶ Secundũ. Secundũ etiã eundẽ ibidem cũ mendicantes nullũ habeant monasteriũ, licet transferãtur ad placitũ prælatorum, non proueniũt dicta bona in prædictis particulari monasterio: sed erũt in potestate illius, qui præest, vt, quideat prout videbitur sibi. Sed cõtrarium de facto seruatur in ordine prædicatorũ, & proueniunt monasterio in quo nasci tur religioni per susceptionẽ habitus: quod etiã quantum ad quædã particularia iura est eius, licet inde amoueatur: quia etiã non mendicãtes amouẽtur. ¶ Tertiũ. Et si ingredies erat vsufructuarius solùm, secũdum eundẽ trãsibit ad monasterium vsus fructus: sed solùm durabit in vita ingredientis, & non plus. ¶ Quartũ. Collata tali ingredienti ea lege vt nõ alienẽtur, secundũ Io. And. erũt monasterii, per arg. l. j. ff. de fun. instru. & l. pater. §. Iulianus Agrippa. ff. de le. iij. & in eo quod not. de iure pat. ex literis. Pan. autẽ vbi s. & quidã alii tenent cõtrariũ per arg. l. peto Luci Titi. ff. de leg. ij. & facit quod not. in l si ita quis. §. eadẽ lege. ff. de ver. oblig. Sed fortè distingui potest: quia cũ veritas huius quęstionis ex intentione prohibẽtis alienationẽ dependeat, si ideo prohibuit vt iste haberet, vel quocunq; fine, qui nõ euacuatur per hoc q̃ monasteriũ succedit, trãsibit cũ eo ad monasterium. Si verò prohibuit aliquo fine, qui frustraretur, si transiret ad monasteriũ, ad illud nõ trãsibit. ¶ Quintum. Bona ingredientis religionẽ nõ capacem, vt mendicã tium nõ habẽtiũ in proprio vel cõmuni, secundũ cõmunẽ opinionẽ veniunt ad succedentes ab intestato, per auth. bona. C. de bo. proscrip. Sed hoc limita primò, nisi fuerint illi relicta sub cõditione, si decesserit sine liberis restituẽdi, qa erogari debẽt in pias causas: vt est casus in auth. de san. epis. §. sed & hoc præsenti. in fi. & hoc sequitur Ang. ĩ dispu tatione, q̃ incipit, nobilis quidã genere. Secũdò limita omnia prædicta, nisi imploratiõe officii iudicis vellẽt dicta bona vẽdere, & pretiũ in suas necessitates cõuertere: qa succedẽt, vt dictũ est. Pro his tamẽ aduerte q̃ institutus hæres cũ cõditione, si sine liberis decesserit ex se legitimè descendẽtibus, &c. si monasteriũ ingrediatur, euanescit substitutio, secundũ Pan. in d. c. in præsentia. post Bar. & Cy. in l. si ita q̃s. ff. de leg. ij. & cõcor. Arch. & Io. xix. q. vlt. c. si qua. & hoc credo verius, licet n. ulta dicãtur in cõtrariũ, nõ tñ euanescit, si hæredẽ instituat monasteriũ sine ingressu, secũdũ Archi. vbi s. & Gof. ¶ Sextum. Quando autẽ accipiat quis quod sibi debetur ex hæreditate ingrediẽtis, siue testamentum fecerit, siue nõ. Pan. vbi s. post Bar. dicit q̃ quando ista mors ciuilis operatur omnẽ effectũ quẽ & mors naturalis, sicut in ordine minorũ, qui nihil in cõmunivel particulari possunt habere, statim habebit post ingressum cum effectu, id est, post professionem expressam. arg. l. Deonobis. C. de

Universidad de Deusto
Biblioteca

epiſc.& cle.Sed quando non operatur omnem dictum eſſe ctum,puta quia habēt ſaltem in cōmuni:tūc debet expectare mortē naturalē ipſius ingrediētis:& interim diſpoſitio, ſi fecit,erit in ſuſpēſo.Et cum hac opinione trāſit Cyn.& do.Aut.prædicta tamē limita,niſi in teſtamēto aliter de tēpore determinaſſet:quia illud ſeruandū erit Item niſi quo ad filios legitimos, q legitimā habebūt ex æquitate ſtatim poſt ingreſſum monaſterii:nō autē aliměta ſecundū prædictos Doct.quod verū credo quādo eis legitima ſufficit:aliter non,ſaltē in cōſciētia:ſed vel monaſterium dabit eis ſtatim quod habere debēt ex bonis ingreſſi:vel ſtatim alimēta pręſtabit,donec eis talia bona reddiderit.Et facit ad hoc d.l.Deo nobis.§.nam & maritus.& quod ibi not glo.& cū
11 ſcimus.de regula.vbi gl.xvj.q.j.placuit.ij. ¶†Octauò quæritur de hoc caſu: Statuto cauetur q extātibus filiis maſculis fœminæ nō ſuccedāt,ſed debeāt dote cōtentari:moritur verò pater relinquēs filiū & filiā: qui filius ante dotationē ſororis moritur relicta vna filia: quæritur an amita ſiue filia patris ſit hæres,vel debet dote cōtentari? Et dicit Albe. in l.publico.C.ad l.Iul.de adul.quoſdam tenere q erit hæres:quia neptis non ſuccedit vt maſculus.Sed verius dicit Vgoli.de la Fontana,q ſuccedit neptis,non amita:quia ex morte patris ius fuit quītū filio,& illud trāſmittitur filiæ:vt C.de cad.tol.§.in nouiſſimo.qa in hoc repræſentat perſonā patris ſui.ar.C.de hære.vel act.ven.l.empta.Sed ſi filius præmortuus fuiſſet ante patrē relicta filia,vera eſſet opinio
12 prima.¶†Nonō q̄ritur vtrū domin⁹,q de cōſuetudine accipit totū quod erat eius qui ſine liberis deceſſit,teneatur? Et dicit Holt.q ſi talis cōſuetudo præſcripta eſt,excuſatur: qa poteſt allegare q hoc pactū fuerit ab initio, eo q terra tua eſſet.De ſucceſsione in feudis,vide ſ.Feudum.§.vj.& ſimiliter de ſucceſsiōe in emphyteuſi,ſuprà Emphyteuſis. §.xvij.& xx.Quomodo etiā ſuccedūt filii legitimi,vide ſ. Filius.Quomodo autem hæreditas diuidatur inter fratres habentes peculium caſtrenſe vel quaſi aduētitium,infrà Peculium.ij.per totum.De ſucceſsione autem filiorū naturalium,vide ſuprà,Filius.§.iij.

Rurſus de Hæreditate ij.quantum ad exhæredationem.

1 *Exhæredatio quid ſit?*
2 *Filij & huiuſmodi,an aliquando ab hæreditate ipſo iure excludantur? Et id quot caſibus?*
3 *Filij num aliquo caſu à patre exhæredari poſſint? Et exhæredationis cauſæ quot ſint?*
4 *Filius ac nepotes,an poſſint parentes,auum & auiam exhæredare? Et id quot caſibus?*
5 *Pater quibus caſibus filium exhæredare,an iſdem & alimenta eidem denegare poſſit?*
6 *Vir num vxorem exhæredare poſſit? Et an frater fratrem? Et fratrum differentia quotuplex eſt? Et quid ſi frater perſonam turpem aliquam,& aliquam minime,inſtituat? num.ſeq.*
8 *Filia ſine patris conſenſu nubens, num ingratitudinis vitium contrahat,adeò vt ob id exhæredari poſſit?*

1 HAEREDITAS †ſecūdò aliquādo auſertur ab eo,q̄ ſuccedebat ab inteſtato:& ea priuari nō poteſt niſi in caſu:& tūc interuenit exhæredatio,q̄ eſt alicuius à ſua ſubſtātia vel hæreditate excluſio,& alterius ſeu alieni inſtitu
2 tio,Inſti.de exhære.lib.per totū.¶††Primò verò quæritur, vtrū aliquo caſu filii vel alii de prædictis exhæredētur ſiue excludātur ab hæreditate paterna ipſo iure? Et dico q ſecū dū aliquos iure ipſo excludūtur in tribus caſibus.¶Primò, cū pater vel auus eſt hæreticus:qa bona hæreticorū ſunt ipſo iure cōfiſcata,de hære.cū ſecundū.li.vj. ¶Secūdò,ſi cō miſit crimē læſæ maieſtatis.vj.q.j.ſi q̄s.C.ad l.Iul.maieſtatis.l.quiſquis.Sed nota quòd pœna incapacitatis nō extenditur ad filios,niſi quādo crimē eſt cōmiſſum in eū qui nō recognoſcit ſuperiorem: quia ſi recognoſcit, licet crimen ſit læſiæ maieſtatis:vt l.j.ff.ad l.Iul.maie.nō tamen quo ad incapacitatē filiorū,ſecundū Salic.in d.l.quiſquis.Nota etiā quòd hoc crimen committitur â ſubdito tantum.cle.paſtoralis.de re iudic.¶Tertiò,ſi erat patronus,vel habebat ius ſeu feudā in eccleſia,quod deberet tranſire ad filios, & ipſe interfecit aut mutilauit illius eccleſię rectorē vel clericum: quia perdit omne ius & omnem dignitatem, quā habebat in ea:& nihil prouenit ad filios.de pœn.in quibuſdam.& talia deuoluuntur ad eccleſiam,cui iniuria facta eſt. Imo ſi lii taliū vſq; ad quartā generationem in clericorū collegio nullatenus debēt admitti:nec in aliqua religione poſſunt eſſe prælati niſi fuerit cū eis diſpenſatū:vt in d.c.in quibuſdā.epiſcopus tamē diſpēſare poteſt,ſecundū Io.ex quo cōditor canonis ſibi nō reſeruauit.argu.c.nuper.de ſen.exc. Et hūc caſum Direct.extendit generaliter ad omnē tenētē feudū à domino,ſi illū occiderit aut mutilauerit.¶Quartò additur ſecundū Dir.ſi pater inſecutus ſit vel percuſſerit Cardinalē.de pœ.felicis.lib.vj.¶Quintò additur,ſecundū alios,ſi filius,vel alius,q pōt ſuccedere furioſo,debitā curā nō impēderit,ſed ſuccedet ille,q in domo ſua ꝓpriis ſumptibus vſq; ad finēvitæ ꝓcurauit,euacuata etiā inſtitutiōe illius q neglexit:ſi modò talis in ſcriptis admonuerit eos, vt curā haberēt:vt in auth.vt cū de ap.cogno.§.cauſas.Vbi etiam dicit gl.q licet nullus extraneus eum procurauerit, nec teſtamentū fecerit,tamen hæreditas ab agnatis auferetur.ff.de his quibus vt indi.l.licet.vbi inſtitutus iudicatus eſt indignus ſucceſsione,q per negligētiā ſuā & culpā id egit,vt mulier,à qua inſtitutus fuerat,moreretur.¶Sextò additur,ſecundū alios,ſi in captiuitate eos,quibus ſuccedere debebat,mori per ſuā negligētiā permiſit:vt in d.§.cauſas.& ſic ſuccedet eccleſia ciuitatis, ex qua oritur, vt ibidē. Et in quatuor primis caſibus nocet filio malitia patris: in duobus aliis malitia ꝓpria.de quibus etiā §.ſequē.¶Septimò adde,ſi vltimā volūtatem executioni mādare noluerit: vt infrà Teſtamentū.ij.§.vj.¶†Secundò quæritur,vtrū ex ſu aliquo filius exhæredari poſſit à patre? Et dico quòd exhæredatio filiorū hodie fieri nō poteſt,niſi pater habeat iuſtam cauſam,quā debet in teſtamēto deſcribere:vt C.de in offic.teſt.auth.ſed hodie.& hæres ꝓbare tenetur,ſecūdum Doct.Quæ verō ſint iuſtę cauſæ,declaratur in auth.vt cum de appel.cogno.§.cauſas.& no.de iureiu. Quintauallis.in gl.vbi xiiij.enumerātur.Prima eſt,ſi filius manus iniecerit in patrē.Secūdā,ſi grauē illi fecerit iniuriā & contumeliā. Tertia,ſi patrem accuſauit in criminalibus cauſis,quæ non ſint aduerſus principem vel rē publicā,ſub quo ſcilicet intelligendum eſt etiā crimen hæreſis.Quarta,ſi filius eū maleficis conuerſatur.Quinta,ſi maleficus efficiatur.Sexta,ſi machinetur vel inſidietur in necē parentū.Septima,ſi vxori vel cōcubinæ eius ſe immiſcuerit.Octaua,ſi ex delatiōe filii graue damnū parentes ſuſtinuerint.Nona,ſi ꝓ perſona vel debito eius,inquantū poteſt,fideiubere noluerit:qd ſolùm de maſculis intelligitur:qa fœminæ impediuntur fideiubere.ff.ad Vell.l.j.& ij.Decima,ſi ꝓhibuit eos facere teſtamentū.Vndecima,ſi cōtra voluntatē parentū inter are narios & mimos perſeuerauerit,cum pater nō fuerit illius profeſſionis.Xij.ſi filia vitam luxurioſam elegerit,cū pare tes vellent eam pro poſſe dotare:ſi neglexerint eam marita re vſque ad annos xxv.quod de fœmina ſolùm intellige. Xiij.ſi parentibus furiolis debitam curam non impende-

rit:quod locum habet in quolibet ſuccedente ab inteſtato, & hærede inſtituto.Xiiij.ſi de carcere parentes deducere neglexerit.Et omnes hæ cauſæ locum habent in patre,matre,auo,& auia,& in filiis ac nepotib⁹,tam maſculis,quàm fœminis,præter nonam,& xij.vt dictum eſt.Sed præter dictas ſunt quędā aliæ.Prima,ſi filius ſit hęreticus,cùm pater ſit catholicus:vt in d.§.cauſas. Secunda,ſi nō exhæredetur malo animo,ſed vt virtuti accuratius vacet,vel creditorib. ſatisfaciat.l.multi.ff.de liber.& poſthum.vbi Bart.illam legem ſummando dicit q exhæredatio ſit quandoq; propter bonū:& in l.cum ex filio.de vulg.& pupilla.dicit q d.l.multi.non eſt correcta. Tertia,ſi filius tēpore teſtamenti dixit patri ſe nolle quicquā de ſuo,& exhæredatur:quia ſecundū Bart.in l.ſi quando.C.de inoff.teſta.legitima erit exhęredatio:& valebit teſtamentum,ſi illa cauſa exprimatur.Nō obſt.d.§.cauſas.quia loquitur de exhæredatione, quæ fit eo nolēte.Et hoc niſi apparuerit q licet illa verba dixerit,tamen noluit exhæredari:puta ſi ex dolore mortis patris dixerit,poſtquā tu decedis nolo aliquid:vel alia ratione turbatus.argu.de regu.iuris.quicquid calore. Et ita de facto occurriſſe Bart.teſtatur.Quarta,ſi filius ſit furioſus,& nepos ex eo ſanus:quia legitimē poterit exhęredari, modò inſtituatur nepos.l.pen.ff.de curato furioſ.Exhæredare autē filiū vt eccleſia fiat hęres,nō eſt cauſa legitima. xvij.quæſt.quarta.c.quicunq;. Eſt autē notandū ſingulare dictū Bartoli in l.ſi quis ita.ff.de adi.leg.q ſi pater exhęredauit filium ex iuſta cauſa,ſi poſtea recōciliauit ſe cū illo, exhæredatio illa videtur adempta. Notandū eſt etiā quod dicit Alex. de Imo.in l.dotis cauſa.ff.ſol. matrim. qui ex ibi not.duo infert.Primò q filius,qui ingratitudinē cōmiſit adeò quòd exhæredari poſſet,ſi viuo patre agat pœnitentiam,vel ante conditum teſtamentum,non poterit exhæredari.Secundò quòd nec illi denegari poterunt alimenta.
4 ¶Tertiò † quæritur,vtrum filius ac nepotes exhæredare poſſint parētes,auum,& auiam? Et dico q ſic.Primò ſi pater filium de crimine accuſauit,excepto crimine læſæ maieſtatis.Secūdò,ſi pater vitæ filii fuerit inſidiatus. Tertiò, ſi pater vxori vel concubinæ filii ſe immiſcuerit. Quartò, ſi pater prohibuerit filium teſtari de his,de quibus teſtari poterat. Quintò,ſi pater non redemerit filium captū à Saracenis:quia ſi filius tunc decedat in captiuitate,bona,de quibus teſtari poterat,debent eſſe eccleſiæ,vel dari pro redemptione captiuorū.Si verò redeat,ritè patrē exhęredare poteſt.Sextò,ſi pater neglexerit curā filii furioſi.Septimò,ſi pater ſit hæreticus,& filius catholicus.Octauò,ſi pater vxori filii dederit venenū ad mortē,vel mentis alienationem:vel aliter inſidiatus fuerit vitæ eius:& eodē modo ſi mater marito filiæ.Hæc omnia probantur in d.§.cauſas. & §.ſiue igitur eos. Et omnes iſtæ ingratitudinis cauſæ tam ex parte parentū,quàm ex parte liberorum,tolluntur per ingreſſum religionis.xix.quæſt.vltima.cap.nō liceat. vnde exhæredatio ſequi non poteſt.
5 ¶Quartò † quæritur,vtrum in caſibus, in quibus pater exhæredare poteſt,poſſit etiā alimenta negare? Et dicit Panor.poſt Ioan.Andr.in c.Quintauallis.de iureiurando. q ſic.& idem tenet Barto.in l.diuus Adrianus.ff.de parri. per l.ſi quis à liberis.ff.de libe.agno. & idem Panor.in c. ex literarū.de eo qui dux.in matrim.de patre ingrato contra filium.Quod quidem videtur limitandum, niſi ipſos pœniteat.pro quo facit gloſ.in l.finali.C.de epiſc.& cler. & text.in cap.non liceat.xix.q.iij.vbi dicitur q per religionis ingreſſum omnis ingratitudo purgatur. & quod not.Spec.in titulo,qui filii ſint legitimi.ver.quid ſi filia, & ſequitur Panorm.vbi ſuprà,dicens quòd ſi filia fornicatrix vult pœnitere de peccato,pater eam alere tenetur.arg. capitis,ferrum.50.diſtinct.& per conſequens dicit Panor. vbi ſuprà,quòd etiam tenetur eam dotare:quia cauſa dotis non minus eſt fauorabilis quàm alimentorum:vt not. Cynus in l.non omni.C.de adminiſtratione tutorum. & Barto.in authen.ex complexu.C.de ince.& inuti.nup.
¶Quintò † quæritur,vtrum vir exhæredare poſſit vxorē, 6
& econtra? Et dico q ſic:vt notatur in dicto §.cauſas.
¶Sextò quæritur vtrum frater fratrē exhæredet? Et dico q ſic in tribus caſibus. Primò,ſi voluit illi mortē inferre. Secūdò,ſi illū criminaliter accuſauit. Tertiò,ſi in ſubſtantia eius molitus fuerit iacturā. Et hoc locū habet etiā quando frater moritur ab inteſtato,vt non ſuccedat ei frater:vt in authen.de nupt.§.ingratitudinem. Quod limita verū, ſi ignorauit:quia ſi ſciuiſſet ingratitudinē,videretur remiſiſſe non determinando q non ſuccedat:vt in l.fina.C.de reuo.dona.iuncta l.cōficiuntur.ff.de iure codi.Non eſt tamen neceſſariū quando frater exhæredat fratrē,vt inſeratur cauſa exhæredationis:vt voluit Bart.in l.fratres.C.de inoffi.teſtam.¶Notandum eſt tamen primò q duplex eſt fratrum differentia:quia ſunt quidam vterini,quaſi ex eodem vtero,& non ex eodē patre nati:& iſti non habēt querelam inofficioſi teſtamenti contra fratrē,etiam ſi perſona turpis eſſet inſtituta:quidā verò ſunt conſanguinei,qui ex eodem patre nati ſunt,licet matre eadem vel non:vt Inſti. de leg.agna.ſucceſ.& iſti habēt querelam cōtra teſtamentum fratris turpem perſonā inſtituentis:niſi ſeruū neceſſarium inſtitueret.Nulli verò alii ex tranſuerſalibus competit querela:vt l.fratres.C.de inof.teſtamen.& ibi Barto.
¶Notandum eſt ſecundò,q ſi frater ſpurium inſtituat,dicit Azo q ſpurius ſiue natus de non legitimo matrimonio dicitur infamis:& conſequenter turpis perſona. Et idem dicēdum eſt de vſurario,ſcilicet q dicitur infamis:vt infrà Vſura.ix.§.quarto.¶Notandum † eſt tertiò,q ſi frater in- 7
ſtituat perſonam aliquā turpem & aliquā non turpem:ſecundum Gul.de Cu.vt recitat Bartol.in d.l.fratres.contra illam turpem perſonam competit querela:& pro ſua parte reſcindetur. Notandum eſt quartò q ſecundum gl.in d.§. ingratitudinem.frater poteſt fratrē exhæredare in teſtamento,& inſtituere turpem perſonā,ſi in aliquo triū prędictorum caſuum illum inuenerit ingratū. Similiter dici poteſt q ſi frater exhæredatus vel præteritus eſſet infamis, opponere non poſſet contra perſonam etiam infamem inſtitutam:vt patet per Bartol.in l.in arenam.C.de inoff.teſtamen.vbi dicit per illam legem,quòd non poteſt aliquis obiicere turpitudinem, in quam ipſe incurrit obiiciens. Et hoc facit q infamis non poſſit obiicere teſti q ſit infamis:vt l.tertia.§.lege Iulia.ff.de teſtibus.ſed iudex forte poterit eum ex officio ſuo repellere, ſecundū Gulielmū. Et ſic facit quòd ſi mater fuerit meretrix,propter meretricium filiam exhæredare non poterit,quod eſt ſingulare,ſecundum Bartolum ibi. Quod ſi & ipſe pater luxurietur, dici poteſt non eſſe idem quod in matre:quia minor caſtitas requiritur in maſculo.l.prima.C.de adulter.
¶Septimò † quæritur,vtrum filia incurrat vitium ingrati- 8
tudinis,vt poſſit exhæredari ex hoc q nupſit ſine paterna voluntate? Et dicit Gofre.q ſic:quod tamen Hoſt.non approbat,niſi elegerit turpem vitam.& hoc vltimum dictum communiter approbatur:argu.de ſecun.nupt. capite vlt.& penul. Ex quo enim filia vtitur permiſſione canonica,interrere non debet vitium ingratitudinis. Vtrum autem pater teneatur eam dotare,& alere:vide ſ.Dos.§.iiij.

¶Rut

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rursus de Hæreditate iij. quantum ad hæredem.

1 Hæres quis dicatur, & in quotuplici sit differentia? Et quid vnũquodque.
2 Hæres quis instituí possit?
3 Hæres pro parte institutus, alio non dato cohærede, an possit in animæ foro totam hæreditatem adire.
4 Hæres, num ex delicto, vel quasi delicto defuncti teneatur? nu. 6.
5 Accusari post mortem quando quis, & quibus casibus possit?
7 Hæres num ex contractu, vel quasi defuncti, quo defunctus obligatus fuit, vltra hæreditatis vires teneatur?
8 Hæres hæreditate legatis exhausta, num de ipsis legatis quicquã detrahere possit? num. seq.
10 Hæres, an legatum dotis causa factum, soluere teneatur, si cui legatum factum est monasterium intrarit.
11 Creditoribus hæreditarijs, & legatarijs simul venientibus, quo ordine ab hærede satisfaciendum sit.
12 Votum defuncti num hæres implere debeat, & quale?
13 Hæredes, vbi plures sunt, regulariter pro parte hæreditaria ad defuncti debita, aut legata teneri.
14 Hærede pupillo existente, num prætextu pupillaris ætatis, debitorum solutio deferri possit?

HAEREDITAS tertiò cõsideratur in ordine ad hęredẽ, qui testamẽto instituitur, vel ex intestato succe-
1 dit. ¶ †Primò verò quæritur, quis dicatur hæres? Et dico ꝙ hæres est, qui succedit in vniuersum ius defuncti. l. cum hęres. ff. de diuer. & temp. præscrip. vel est dominus hæreditatis, qui in volũtariis fit aditione hęreditatis. §. fi. Insti. de hæred. qual. & differ. sed in necessariis defertur ipso iure. Hęres autẽ testamẽtarius est, qui ex testamẽto succedit: & est duplex, s. vniuersalis: vt qui instituitur in solidũ vel in certa quota: & particularis, q̃ instituitur in certa re, qui propriè est legatarius. Hæres autẽ ab intestato est, q̃ succedit in ius defuncti sine omni testamento: vt Insti. de hæreq̃ ab intest. defer. Hęres fideicõmissarius est, cui ex fideicõmisso relicta est hæreditas danda illi, cui testator dixit: dicẽdo, fidei tuæ cõmitto vt hoc des illi. qui pro tanto dicitur hæres, qa loco hęredis habetur. Insti. de fideicõm. hęred. §. restituta. vt qui directè & immediatè ex testamẽto nihil capere põt, vt spurius, saltẽ capiat ex fideicõmisso: sed verè non est hæres, cùm sit rogatus hæreditatẽ adire, & postea restituere. Hęres legatarius est, qui legatum accepit, vel cui legatũ factũ est. l. quoties. ff. de hære. Institu. Hæres legitimus est, qui ex lege duodecim tabularũ, aut ex iuris cõstitutione etiã sine testamẽto defuncto succedit: vt agnati proximi. Insti. de legiti. ag. suc. in princ. Hæres suus dicitur filius, q̃ est in potestate patris tẽpore mortis paternæ. Nec nomine suorũ hæredũ veniunt extranei hæredes, secundũ Bart. in l. Gallus. ff. de liber. & post. quod limita verum in his quę nõ transeunt ad hęredes extrancos. Hæredes sui & legitimi appellãtur, qui in potestate morientis fuerũt, vt filius, filia, nepos, neptis, ex nepote natus, ex filio pronatus, pronata, seu pronepos, proneptis. Legitimi & naturales, vel etiã legitimi tantũ, vt adoptiui. Hæres domesticus dicitur, qui est in potestate moriẽtis, dum eum alius nõ præcedit. Hæres necessarius est seruus institutus in testamẽto domini sui ab eo qui facultates suas habet suspectas ne possit ex ipsis satisfacere creditorib. adeò ꝙ non credit alienum hęreditatẽ suã adire, si hęredẽ illum instituat: qui seruus hęres factus ideò necessarius dicitur hæres, qa velit nolit cogitur hæreditatẽ adire, vt satisfaciat creditoribus. Insti. de hære. qua. & dif. §. j. Et hoc verũ, nisi illi seruo debeatur cõmissaria libertas. l. is qui soluẽdo. ff. de hęre. inst. aut hoc eo non faciente, i. non adeuntẽ hæreditatem eius nomine potius quàm dñi defuncti, res hæreditariæ vẽdantur, ne defunctus in iuria facta afficiatur, dicẽdo ꝙ res eius venderẽtur. Hæres substitutus dicitur, qui alii hæredi instituto substituitur. verbi gra. si dicat testator, ille sit hæres: & si ille nolit vel nõ possit, iste sit ei substitutus: & hoc siue secũdo siue tertio vel quarto loco substituatur: nam secundus dicitur omnis qui post primũ sequitur, etiam si sit decimus. ff. de vulg. subst. in prin. prout not. Host. in Sum. de testam. Hęres autẽ extraneus dicitur, qui nihil attinet: quãuis proprie in statutis hęres extraneus dicatur, qui tempore mortis non est in potestate morientis, etiã si sit filius emancipatus, secundũ Ang. Are. Insti. de hæred. quali. & dif. §. cæterũ. Aliquando tamen hæres significat primum, i. proximum, non vlteriorẽ: vt ff. de verb. signifi. l. sciendum. & descẽdentes post primũ vocãtur prohęredes: vt tenet gl. in c. fin. de pec. cleric. Sed regulariter nomen hæredis per multas successiones accipitur: vt d. l. sciendũ. & l. vltima. C. de hæred. insti. vbi hæres hæredis, testatoris dicitur hæres. & in glos. in c. transmissa. de fil. presby. prohæres autẽ aliàs dicitur qui se putat hæredẽ, cùm non sit. ff. de pe. hæred. in l. pro hærede. & Insti. de interdi. §. adipiscendæ.

¶ Secundò † quæritur, quis instituí possit hæres? Et dico ꝙ omnis qui nõ prohibetur à iure. arg. de spon. cum apud. Quis autẽ prohibeatur, dico ꝙ xiij. genera personarũ. Primò, hæreticus, aut paganus. de hęre. ii quis episcopo. Secundò, credẽtes, defensores, & receptatores hæreticorũ. eo. tit. excõmunicamus. el j. §. credentes. Tertiò, apostatæ. Quartò, collegiũ illicitũ. Quintò, deportatus. C. de hæred. insti. l. j. Sexto, damnatus ob crimen famosum. Septimò, infequutor Cardinaliũ. de pœn. felicis. lib. vj. Octauò, excõmunicatus: quia is, qui tempore institutionis vel mortis, vel additionis hæreditatis erat excõmunicatus, instituatur, non valet institutio: secus si excommunicatus fuit post institutionẽ, sed ante mortẽ absolutus: quia tenet institutio. ff. de hęre. instit. l. sed si in cõditione. §. solemus. & l. si alienũ. §. in extraneis. Nonò, spurii nati ex coitu dãnato. de quibus supra Filius. §. xxv. Decimò, incestuosi cũ monacha. xxvij. quæst. j. si quis solicitauerit. in glos. Vndecimò, crimen læsæ maiestatis cõmittentes. de pœn. distin. j. c. quisquis cum militibus. Duodecimò, simoniaci, secundum aliquos: quia parificãtur lædentibus maiestatẽ. Decimotertiò, hi qui nec in proprio nec in communi possunt habere: vt fratres minores. clemen. exiui. §. cupientes. de verb. significatio.

¶ Tertiò † quæritur, vtrũ hæres institutus in certa parte, 3
qui proprie nõ dicitur hęres, sed legatarius, vt in l. quoties. C. de hæred. instit. possit in foro animæ non dato alio hærede adire totam hęreditatẽ, secundum quod vult l. j. §. si ex fundo. ff. de hære. insti. & dicit Panor. in cap. quia ingredientibus. de testa. quod Fed. consi. cxxvj. & multi alii doctores in sacra pagina consuluerunt ꝙ sic: quia ius humanum non contrariũ diuino seruari debet in foro animæ: & consequenter iste licitè potest agere. Quod tamẽ limita modò testator dolosè nõ sit inductus ad instituendũ eum in certa parte: puta quia persuasit ꝙ non posset habere regressum ad alia bona. Limita etiã modò non sit institutus cum ista additione, & volo ꝙ de bonis meis plus petere nõ possit. quo casu licet videatur ꝙ possit adire, arg. dicti §. fi ex fundo. & d. l. quoties. tamen verum est contrarium, scilicet ꝙ non potest: vt in l. quoties. §. sed si duo. ff. de hæred. instit. vbi patet ꝙ d. §. fi ex fundo. & dicta l. quoties. locum habent quãdo voluntas testatoris est simplex, nõ restricta expresse, vt in casu isto. Et ideò veniẽt succedẽtes ab intestato:

stato: quia testator non reperitur habere hæredem: & non potest quis pro parte decedere intestatus, & pro parte testatus. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. Et si dicatur, quo modo ꝙ test prohibere ꝙ non plus peteret? Dico ꝙ per l. domus §. fi. ff. de vsufr. vbi testator prohibet ius accrescendi. & casus
4 est in l. j. ff. de iniust. rupto testa. ¶ Quartò quæritur, vtrũ hæres teneatur ex delicto vel quasi delicto defuncti? Et dico colligendo ex Barto. ff. de priua. delic. l. j. ꝙ aut actio est pœnalis ex vtraq; parte, rei scilicet & actoris: puta quando petitur pœna applicanda parti: & sic non tenetur aliquo iure. Si verò actio est pœnalis ex parte rei & prosecutoria rei ex parte actoris: puta quia ego ago pro satisfactione dãni mei: & sic de iure ciuili si delictum fuit cõmissum circa cõtractum tenentẽ: sic tenetur hæres: quia non fundatur intẽtio actoris immediatè ex delicto, sed ex cõtractu: puta quia agitur actione cõmodati, vel depositi, & huiusmodi: & nõ ex dolo, vel delicto. Casus est in l. ex depositi. ff. de actio. & obli. & bonus tex. in l. fi hominẽ. §. datur actio. ff. depositi. Si verò delictum cõmissum fuit circa contractum, qui nõ tenuit, puta quia dolus dedit causam cõtractui, & consequenter nõ tenuit de empt. & ven. c. cum dilecti, sic nõ tenetur: quia cum agere nõ possit ex cõtractu quia nõ est. opotteret illum agere ex delicto contra hæredem: & crimina morte
5 extinguuntur. xxiiij. dist. quorũdam. Et † nullus post mortem accusari potest. xxiiij. q. ij. c. j. ff. de bo. eo. qui an. sen. resis. xxiiij. q. ij. sanè. vel si hæreticos instituit hæredes. de hære. si quis episcopus. vel si decessit in crimine notorio: vt not. in glos. d. c. quorundam. & xxiij. q. ij. in summa. vel generaliter quandocunq; defunctus crimẽ commisit, propter quod ipso facto pœna à lege inflicta sit: sicut in hæresi & crimine læsæ maiest. quia tunc accusatur & agitur cõtra hæredem, non vt puniatur ex illo delicto: sed vt bona auferantur ab eo quæ in cõmissum ceciderunt. & facit l. commissa. ff. de publi. & text. bonus in c. ij. de præscript. lib. vj. Aliàs non tenetur hæres pro quocunq; delicto commisso à defuncto, siue in cõtractu quocunq;, siue extra omnẽ contractum, nisi in duobus casibus. Primo si lis fuit cõtestata cũ defuncto, vt l. vnica. C. ex delic. defun. Ratio, quia in iudicio quasi cõtrahimus: vt in liij. §. idẽ scribit. ff. de peculio. ideoq; per contestationẽ litis videtur contractus initus cũ defuncto. Secundò, si aliquid peruenit ad hæredẽ ex delicto defuncti: quia intantum tenetur, & non plus: vt in d. l. vnica. fallit in condictione furtiua: quia in l. si pro fure. ff. de cõdic fur. dicit tex. ꝙ furti actio pœnam petit legitimã, condictio rẽ ipsam: & sequitur condictio rei furtiuæ: quia rei habet prosecutionẽ: hæredem quoq; furis obligat: nec
6 tantum si viuat seruus furtiuus: sed & si decesserit, viuo sciẽt fure vel mortuo. De † iure autem canonico tenet Bar. indistinctè teneri quãdo quis agit pro damni satisfactione contra hæredem, intellige quantum hæreditas se extendit: & placet in cõscientia. & hoc sequuntur communiter Doctor. Et sic intelligendæ sunt glo. in c. ex præsentium de pigno. de sol. c. j. de rapt. literis. de vsur. tua nos. Pan. tamen in c. fi. de sepul. solùm admittit hoc verum iure Canonico quando defunctũ pœnituit. vt not. gl. in c. à nobis. el ij. de sen. excom. quia tunc agitur ex quasi contractu, nõ ex delicto. Si verò nõ pœnituit, no. tenetur, secundum cũdem. & glo. in d. c. à nobis. nisi quatenus iure ciuili tenere-
7 tur. ¶ † Quintò quæritur, vtrum hæres teneatur satisfacere ex cõtractu vel quasi defuncti, in quo defunctus erat obligatus vltra vires hæreditatis? Et dico ꝙ secũdũ canones & cõscientiã, hæres siue filij siue extraneus tenetur ad omnia debita, siue fuerint ex contractu vel quasi, siue ex maleficio vel quasi: siue res peruenerit ad hæredem siue non. & hoc tenent Inn. Lau. Io. & Ray. quod limita, si hæreditas sufficit: alioquin si quidem fecit inuentarium, nullo modo tenetur: si verò nõ fecit, etiã non tenetur in foro animæ, secũdum Io. And. & do. Ant. & Pan. in d. c. quia pleriq;. de immu. eccles. sic tamen ꝙ debita soluat sine diminutione. De legatis verò dic vt §. seq. in foro verò cõtentioso tenetur: vt in l. fi. C. de iur. delib. sed tamen consi. xxj. dicit ꝙ etiã tenetur in cõsciẽtia vltra vires. sed primũ est æquius. ¶ † Sex- 8
tò quæritur, vtrum hæres hæreditate exhausta per legata, possit de ipsis legatis detrahere quicquã? Et dico ꝙ aliquãdo detrahitur. Falcidia, aliquãdo Trebellianica, aliquãdo legitima. de quo dic vt j. Legitima. Similiter ante omnia deducere potest funeris expensas, & alias necessarias, quas fecit causa hæreditatis: vt in testamẽto, & inuentario, & huiusmodi: qa sic à grauamine, sicut & à lucro debet esse immunis. l. scimus. §. & si præfata. cũ quinq;. j. sequẽ. C. de iure delibe. vtrũ autẽ soluendo legata scienter vel ignoranter, & nõ retinendo sibi Falcidiã, possit repecere, j. Solutio. §. iij. ¶ † Septimò quæritur, vtrũ hæres legata soluere tenea- 9
tur facta in testamento minus solenni? Et dico ꝙ non in foro iudiciali: de quo dic vt in l. si veritas. & in l. fi. C. de fideic. sed in foro animæ ista quæstio pendet ex alia, s. vtrum ex voluntate defuncti oriatur obligatio naturalis. Et communiter Vltramontani tenent ꝙ non: Cismontani verò ꝙ sic. de qua vide per Canonistas in c. fi. de sol. & per Bald. & Legistas in l. cum quis. C. de iur. & facti igno. vbi dicit Alberi. ꝙ opinio Cismontanorũ est cõmunis: & sic tenenda. Ex qua opinione motus do. Ant. dicit se cõsuluisse in facto, in quo tantùm vnus testis fuerat, ꝙ tenebatur hæres in foro animæ. Pan. autẽ in c. qa pleriq;. de immu. ecc. distinguit: sed secundũ omnẽ suam distinctionẽ hæres tenetur in foro animæ, si cõstet ei de volũtate defuncti, quæcunque solennitas omittatur: quia, vt ipse dicit, solẽnitates fuerũt inductæ ad tollendã fallitatẽ: vbi ergo cõstat ꝙ nulla interuenit fallitas, debet cessare etiam dispositio legis, & seruari æquitas & obligatio naturalis, quæ oritur ex dispositione defuncti. l. cũ ampl ius. §. is natura debet. ff. de reg. iur. & facit quod no. Inn. de elect. in c. quod sicut. Adde verò ꝙ vbi cõstaret de verbis eius, & nõ de volũtate, quia scilicet esset præsumptio probabilis de volũtate cõtraria verbis, nõ tenetur in cõscientia: sicut si testator erat doctus, & potuit vti solẽnitate sine incõmoditate: & legatarius erat ei multum importunus & parũ dilectus, & huiusmodi: quia videtur voluisse potius illudere. Secus si fuit ignorãs, vel solennitatẽ obseruare nõ potuit. Et ita malè addit & limitat Sum, Ange. quia talis præsumptio nõ trahit extra terminos dubietatis: cũ ex alia parte sint verba testatoris. Et ad istã præsumptionẽ dici possit non esse mirũ, si in angustiis mortis viri docti errẽt circa iuris solẽnitates. In dubio autẽ standũ est verbis legis. vnde isto modo posset legatarius furari sibi relicta, secundũ Bal. & Moder. in l. j. C. de testa. maxime si sint ad pias causas relicta. arg. c. cũ tibi. de testa. Vbi tamen esset certitudo de volũtate testatoris, secus esset. Vide etiã j. Testamẽtũ. j. §. ix. par. viij. in fi. & §. xiij. ¶ † Octauò quę- 10
ritur, vtrũ hæres teneatur soluere legatũ factũ causa dotis, si legataria monasterium intrauerit? Et dicit Pan. in c. in præsentia. de probat. ꝙ sic. Et idẽ si esset ei relictũ causa donationis propter nuptias. ¶ † Nonò quæritur quo ordine soluendũ sit creditoribus & legatariis. Et dico secũdũ Ray. ꝙ 11
si creditores & legatarii simul veniãt: primò satisfaciendũ est creditorib⁹: si autẽ veniãt separatim, liberatur hæres soluendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

uendo per illum ordinem, quo venerũt, modò nihil faciat in dolo: & creditores postmodũ venientes, hæredẽ inquietare non debent, nisi de hæreditate illi remanserit: habent verò ius suũ saluum contra legatarios. Si autem hæres scit vel credit aut dubitat hæreditatẽ vltra debita non extendi, siue fuerint ex cõtractu siue ex maleficio vel quasi, nihil debẽt dare legatariis, donec sit creditoribus satisfactũ. Et idẽ modus tenẽdus est in satisfaciẽdo prius creditoribus prioribus, & in iure potioribus. Et si hæres hunc ordinẽ seruarit, primò scilicet soluẽdo legatariis vel secũdarijs creditoribus: nõ absoluitur in foro cõscientiæ, nisi hoc faciat ignoranter, reputans scilicet hæreditatẽ ad omnia soluẽda sufficere: vel nesciens hũc esse potiorẽ creditorẽ, secundũ Vld. & Host. Gloss. etiam Ray. dicit ꝙ sicut priores creditores ab aliis præuenti hæredem inquietare non debent, ita nec eos, qui ab eo emerunt res, quarũ pretia in legata vel fideicõmissa vel alios creditores processerunt: vt in l. sancimus. C. de iure delibe. quia, vt ibi patet, creditoribus potioribus seruatur ius cõtra legatarios, & alios creditores inferiores, qui ab hærede prius acceperũt. Detrahere tamẽ potest hæres ab hæreditate eo modo quo s. eodem. §. vj. De ordine
12 autẽ creditorum, j. Restitutio. vj. §. v. ¶† Decimò quæritur, vtrum hæres teneatur ad vota testatoris? Et dicit Petr. de Pal. in iiij. ꝙ sic, si est votum reale: puta dandi, aut exponendi tantũ: non autem si est personale, vt ieiunare, vel peregrinari, aut cõtinere, nisi se spõte obligauerit: & hoc siue hæres sit filius, siue alius: extra eo. licet. Si verò est simul reale & personale, & vtrunq; expressum: tenetur ad reale: vt si vouit ire ad sanctum Iacob. & equum offerre, tenetur ad equũtantum. Similiter si vouit fundare monasteriũ, & intrare: tenetur ad fundationem tãtum. Et si est expressum personale principaliter, & reale tacitũ & accessoriũ: vt ire ad Sanctũ Iaco. hæres nõ tenetur ad reale, i. expensas, sicut nec ad personale. & si vouit religionem, nõ tenetur hæres tradere bona: quia sublato ptincipali tollitur accessorium. Similiter si defunctus susceperat crucẽ, non tenetur hæres expensas mittere quas fecisset: nisi hoc ordinasset. Si vouit autẽ mittere certas personas vltra mare, quòd reputatur reale: ad illud tenetur hæres. hæc ille. De hac etiã materia, j. Votum. ij. §. xj. vtrum scilicet hęres compelli possit ad ista. ¶† Vndecimò quæritur, si hæredes sunt plures, vtrum omnes teneãtur in solidũ ad omnia debita vel legata? Et dico ꝙ regulariter quilibet tenetur solùm pro parte hæreditaria. C. de actĩ. hære. l. pro hæreditariis. Fallit hoc in multis casibus. ¶ Primò quãdo aliter disposuit defunctus. ff. de leg. ij. l. cũ ab vno. vt si ab vno hæredum legauerit creditori hæreditario animo cõpensandi: tũc ille hæres onus sustinebit vsq; ad quantitatem legati. ¶ Secũdò in expẽsa funeris vxoris quæ nõ adstringit hæredes tãtùm pro hæreditariis portionibus sed etiã virum pro portione, quæ peruenit ad eũ de dote vxoris: vt si ad eũ peruenerunt centũ, & in hæreditate sunt ducenta: ipse vir tenetur pro tertia parte, & hæredes pro duabus: vt in l. veluti. ff. de rel. & sump. fu. ¶ Tertiò, si bona defuncti erãt expressè vel tacitè hypothecata creditoribus: quia vno existẽte nõ soluendo, tamẽ alii tenentur. ¶ Quartò in alimẽtis legatis: quia pro volũtate defuncti vel iudicis abvno in solidũ, vel à pluribus pro designatis partibus expetũtur. ff. de adi. leg. l. iij. ¶ Quintò, qñ res legata possidetur ab vno in solidũ. d. l. pro hæreditariis. & ff. cõmo. l. sed mihi. §. hæres. ¶ Sextò, quãdo obligatio consistit in implendo pollicitationẽ factã à defuncto de aliquo faciendo vel nõ faciendo. ff. de polli. l. j. §. si quis. & l. ex pollicitatione. & ff. de verb. obli. l. in executoribus. tunc enim quilibet in solidũ tenetur: vt si promisit aliquod opus se facturum ad honorẽ Dei vel reipublicæ: vel promisit per se & hæredẽ non fieri quo minus per fundũ suum ire liceat, ad quod quilibet hæredũ obligatur in solidũ. ¶ Septimò, quando obligatio est indiuidua. d. l. in executionibus. §. seruã. & de hoc habes in gl. d. l. pro hęreditariis. ¶†† Duo- 14
decimò quæritur, vtrũ si hæres sit pupillus, differri possit solutio debitorũ prætextu pupillaris ætatis? Et dico ꝙ non. C. de acqui. hære. l. sub prætextu. Et si hæres vel executores legata soluere nolũt ad pias causas, episcopus præmissa monitione ad hoc eos cogere debet. extra de testa. tua. & cap. Ioãnes. etiam sit à testatore id contigerit interdici. de quo j. Testamentum. ij. §. viij. parti. iiij. Vtrum autem ista dilatio prolonget defuncto purgatorium. ibidem. §. ix.

Rursus de Hæreditate ii ij. quantum ad substitutionem.

1 *Substitutio quid sit. Et quæ si substitutionum gradus plures?*
2 *Substitutionum genera quot sunt? Et etiã in his, quænam verba directa, aut indirecta dicantur? Et quæ communia? & num. seq.*
4 *Hæreditatem restituere in substitutione indirecta rogatus, num ex illa aliquid alienare possit?*
5 *Testatoris liberorum si quis purè hæreditatem restituere rogatus, nulla filiorum mentione facta, si deinde liberos, aut nepotes habeat, an substitutio expiret?*
6 *Substitutionis directæ species quot sint?*
7 *Iura de substitutione vulgari quid cauerint? Item quid de pupillari, exemplari, & breuiloqua? nu. 8. 9. 10. & seq.*
11 *Clausula, si sine liberis, hoc habet pro regula, vt quãdocunque quis de liberis aliquem de hæreditate alteri restituenda post mortem suam, rogat: vt subintelligatur, quamquam adiecta non sit: quod in extraneo rogato, non æquè.*
12 *Substitutio in defectum liberorum facta, num indistinctè per religionis ingressum euanescat?*
13 *Puellæ si in nuptiarum euentum centum relicta sint, & in casum religionis susceptæ, quinquaginta: an si religionem ingressa sit, centum nihilo minus habere debeat? Et ibi Alber. & Richard. super hac quæstione concibatio.*

HAEREDITAS †quartò consideratur quantũ ad hæredẽ substitutum vel substitutionem hæredis: quæ quidem substitutio est secundaria & cõditionalis institutio: sicut cũ quis dicit talis esto mihi hæres: & si nõ eris vel deceſseris, Titiũ substituo: iste Titius dicitur substitutus. ff. de vulga. & pupilla. substit. l. j. Et licet substitutiones de vno in aliũ procedere possint in infinitũ: omnis tamẽ institutio post primã dicitur substitutio: sicut secũdæ nuptiæ dicũtur omnes quæ sequũtur primas. ¶†† Primò verò quæritur quot sunt substitutionũ genera? Et dico ꝙ sunt duo, scilicet substitutio indirecta, & directa. Et indirecta quidem substitutio est, per quã quis capit hæreditatẽ mediãte alio: vt cum testator fideicommittit A. hæredi, vt hæreditatem restituat P. & dicitur substitutio indirecta & obliqua ea ratione, quia scilicet per aliũ capit: & fideicommissaria, quia olim cõmittebatur fidei hæredis in totum. non enim cogebatur restituere: sed hodie sic, per l. penul. C. ad Treb. Item dicitur precaria: quia fit possibiliter verbis precariis, id est, rogatoriis: vt puta, instituo te, & rogo te, &c. Directa verò substitutio est, qua quis capit hæreditatem defuncti ex dispositiõe testatoris, nullo alio mediante vel cooperante: vt cum dicit testator, A. mihi hæredem instituo: sed si ipse nõ erit hæres. C. sit hæres: & sic C. substitutus est directè. Verba autem harũ substitutionum, in quibus fiunt istæ substitutiones, indirecta quidẽ sunt, volo, mando, rogo vt restituas hæreditatem. directa verò fit per verba me-

rè directa & ciuilia: vt hæres esto, vel sit, vel hæredem instituo. aliqñ etiã fit per verba geminata: vt A. filium meum impuberem hæredem instituo: & si in pupillari ætate decesserit, B. substituo. Hæc enim substitutio est directa, si moriatur in pupillari ætate, ꝓpter verba geminata. Sed si post puberẽtatẽ erit fide icõmissaria, vt cõmuniter dicitur. & etiã si diceret, hæres sit. Aliquando verò fit per verba cõmunia, &
3 similiter indirecta. ¶ Pro †quo sciẽdũ est ꝙ verborũ quoddam est directũ, illud scilicet quod significat vt is cui relinquitur, sua manu recipiat: vt hoc verbũ, instituo: vt patet. ff. de hære. instit. & hæres esto: vt ibidem. Item, accrescat vel etiam accipiat, vel capiat. Quoddam verò est indirectum si ue obliquum, scilicet quod significat vt is, cui relinquitur, accipiat de manu alterius, vt est restituo. ff. ad Treb. l. instituta. & l. semper. Item volo. ff. de leg. iij. l. pater filiũ. §. sin. Item, rogo, &c. Aliquod verò cõmune, quod scilicet habet vtrãq; significationẽ, scilicet vt de manu sua vel alterius accipiat vt verbũ, substituo: aut moriatur tali, id est, ad vtilita-
4 tẽ tatis: & succedat: & etiã accipiat. Secundò †verò qritur, quantũ ad istam substitutionẽ indirectã, vtrũ rogatus hæreditatem restituere, possit aliquid alienare de illa? Et dico ꝙ non. C. cõmunia de legat. l. finisin casibus positis in authen. res quæ. abidẽ posita: qui casus sunt isti, scilicet causa dotis, & donationis ꝓpter nuptias: & loquitur in liberis, nõ in extraneis. Et idẽ secundũ Bar. in d. auth. pro ponẽdo filiũ in monasterio. Similiter pro causa alimentorũ, quando alitũde sustẽtari nõ potest: & idem pro redimẽdo filio capto ab hostibus. Potest tamẽ sibi retinere quartã Trebellianicã: vt in c. Raynaldus. & in c. Raynutius. de testa. sed si rogatus est restituere quicquid supereſt de hæreditate: tũc ad minus quartã partẽ seruabit substituto: vt C. ad Treb. auth.
5 contra rogatus: de quo vide in gl. in c. in præsentia. de proba. ¶ Aduertendum †est autem, secundum eam ibi, ꝙ licet qs ex liberis testatoris sit purè rogatus hęreditatẽ restituere nulla facta mentione de filiis: si tamẽ postea habuerit filios vel nepotes, substitutio euanescit. C. de fideicõ. l. cum acutissimi. C. de instit. & substi. l. generaliter. ff. de coudi. & demonst. l. cum autus. vide j. §. v. ¶ Aduerte etiam ꝙ si rogatus hæreditatem restituere illam sponte adiuerit: retinebit quartã Trebellianica, & reliquas tres partes restituet. Sive rò adierit iudicis officio compulsus restituet totã: Instit. de
6 fideicõ. hære. §. in primis. & ff. ad Treb. l. nã quod. §. qui cõpulsus. ¶ Tertiò †quæritur, quot sunt species directæ substitutionis. Et dico ꝙ sunt quinq;. ¶ Quarum prima dicitur vulgaris: quia est à quolibet testatore de vulgo factibi lis: & cuilibet siue pupillo siue minori: de qua agitur Instit. de vulg. subst. Et hæc est duplex: vna scilicet expressa q̃ fit per istã negationẽ nõ, hoc scilicet modo, instituo mihi hæredẽ A. & si ipse nõ voluerit, vel nõ potuerit hæres esse, sit hæres P. vel substituo P. Alia tacita, quãdo scilicet negatio nõ exprimitur, sed intelliditur, hoc scilicet modo, A. & P. mihi hæredes instituo, & eos inuicẽ substituo: per q̃ verba tacitè subintelligitur ꝙ si alter eorũ hæres nõ fuerit, sei licet quia noluit vel nõ potuit, qñ deceſsit ante aditã hæreditatẽ: alter sit hæres in solidũ. ff. de hær. instit. l. cũ in testamento. §. hæc verba. ¶ Secũda verò dicitur pupillaris: ꝙ fit soli pupillo vel pupillis: nec põt tẽpus excedere pupillare: sed expirat ad introitũ pubertatis: vt dicẽdo filius meus mihi hæres esto: & si nõ erit, vel si erit, & intra tempus pubertatis deceſserit, P. sit hæres. Instit. de pup. sub. in princ. imò facẽtibilis est in minus tẽpus: vt si dicatur, si filius meus intra quartũ vel quintũ annũ deceſserit, P. sit hæres. Et hæc est duplex vna scilicet tacita, q̃ nõ habet formã pupillaris substitutionis, sed sub eius verbis includitur: vt cum dicitur, A. filium pupillũ meũ hæredẽ mihi instituo: & si ipse hæres mihi nõ fuerit, P. sit hæres. & hæc ex expressis est vulgaris: ex tacitis verò pupillaris. Vnde siue A. sit hæres siue nõ, si in pupillari ætate deceſserit, hæreditas directo iure peruenit ad P. sed ex vulgari succedit tantũ in bonis testatoris, ex pupillari verò in bonis testatoris & pupilli. Alia est expressa, quę fit per verbũ affirmatiuũ: & facit expresse mentionẽ de pupillari ætate: & sub ea includitur vulgaris tacita: vt Instit. de vulgari & pupillari substitutione. §. j. ff. de vulg & pupilla. susti. l. cũ hoc iure. & sit hoc modo, scilicet A. filiũ meũ hæredem mihi instituo: & si ipse mihi hæres nõ fuerit, vel si fuerit, & in pupillari ætate deceſserit, P. sit hæres: vel P. substituo. Vnde ista duo requirit, scilicet verborũ affirmationẽ, & expressionẽ tẽporis pupillaris. ¶ Tertia dicitur exẽplaris: quia ad exẽplum fit pupillaris. & est quæ fit à parẽtibus vtriusq; sexus filio furioso, vel mente capto: sic dicta ꝙ exẽplum siat substitutionis pupillaris: quia sicut pupillo, q̃ testari nõ potest, prouidetur de hærede, ità & furioso: & sit hoc modo, scilicet A. filium meũ furiosum vel mẽte captũ hæredem mihi instituo, & si deceſserit antequã ad sanã mẽtem deuenerit, substituo ei talẽ vel talem. ¶ Quarta dicitur cõpendiosa: quia scilicet sit sub compendio huius aduerbii quãdocunq;, & cõtinet tacitã pupillarẽ, quæ aliàs fit prolixioribus verbis, sic: A. filium meũ hæredẽ instituo: tamen quandocũq; deceſserit, P. sit hæres: & sic licet quãdocunq;, extendatur ad omne tempus: hic tamẽ restringitur ad pupillare solùm, in quod solùm dicitur de substituto prouidere voluisse l. precibus. C. de impub. & aliis substi. ¶ Quinta dicitur breuiloqua siue reciproca: quia scilicet in breui cõtinet duas vulgares & duas pupillares, vt cũ duo vel plures impuberes instituti à patre habente eos in potestate substituuntur hoc modo: A. & B. filios meos impuberes mihi hęredes instituo, & eos inuicẽ substituo: vnde qa continet expressam pupillarẽ, si quis eorũ deceſserit in ætate impuberi, mater decedentis omnino repellitur, & alii ab intestato venientes, & succedit substitutus. ¶ Quartò †quæritur, quid 7
iura velint de substitutiõe vulgari? Et dico duo. ¶ Primũ. Effectus huius substitutionis est vt bona testatoris tantũ, q̃ debẽt venire ad institutum, veniãt ad substitutũ, nõ bona instituti. Insti. de pupil. substi. §. quo casu. ¶ Secundũ. Euanescit autẽ substitutio, quãm citò institutus adierit hęreditatem, siue postea decedat cũ liberis, siue sine liberis. C. de impu. & aliis substi. l. post aditã. & hoc nõ solũ quando expresse fit per negationem: sed etiã quãdo tacitè. Vnde licet Titius & Sempronius fuerint instituti hæredes, & adinuicem substituti: si tamẽ hic vel ille adierit hæreditatem
8 expirat substitutio: vt in d. l. post aditã. ¶ Quintò †quæritur, quid iura velint de substitutiõe pupillari? Et dico quatuor. ¶ Primum. Ad istam substitutionem quatuor requiruntur. Primum scilicet ꝙ ille, cui fit substitutio, sit de liberis testatoris: & accipio liberos non tantùm pro filiis, sed & pro nepotibus. Secũdum, ꝙ sit impubes. Tertium, quòd sit in potestate testatoris. Quartum, quòd instituatur vel exhæredetur. Et fieri potest non solùm filio impuberi iam nato, sed etiam posthumo. si tamen nascendo esset sub potestate testatoris, si viueret ipse testator, & etiam nepoti, si tamen fit recasurus in potestatem sui patris post mortem
9 aui. ff. de vulgari & pupillari substitutione. lege secunda. §. posthumus. ¶ Secundum. Effectus est eius vt non solum sit P. hæres iure directo, & capiat bona & hæreditatem vtriusque, si A. deceſserit in ætate pupillari: sed etiam excludit matrem: ita quòd etiam legitimam petere non poterit: vt

not.

not. Bar. & doct. in i. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoffi. testa. & omnẽ aliam personã, quæ ipsi pupillo ab intestato succedere potuisset. ff. de vulg. & pup. sub. l. Lucius. Et hoc verũ est in expressa: in tacita autẽ habet locum quãdo alter filius testatoris frater pupilli substituitur. Si autẽ substitut' sit extraneus, mater admittitur, & repellitur substitutus. l. precibus. & l. quædã. C. de impu. & aliis subst. nisi in quatuor casibus. Primò, qñ pater expresse prohibet ne aliquid habeat. Secũdò, qñ reliquit aliquid vxori: & vult esse contentã. Tertiò, si fuit inimica patri. Quartò, quãdo frater impuberis est substitutus. Nota etiã ꝙ in hac tacita extraneus non excludit fratrẽ ex vtroq; parente coniunctum. ¶ Tertium. Euanescit autẽ ista substitutio primò per aduentũ pubertatis. Secũdò, si hæreditas patris non sit adhuc adita: quia cũ nullus appareat hæres, testamentũ paternũ videtur destitutũ: & sic euanascit etiã pupillaris. ff. de vulga. & pup. substitu. l. si plures §. sed si ex asse. Tertiò, si nascitur posthumus, de quo mentio nõ est facta in testamẽto. ff. eo. l. si pater filiũ. Quartò, si patiatur pupillus capitis diminutionem maximã, mediã, vel etiã minimã. ff. de adopt. l. nec ei. ¶ Quartũ. Ratio quare inuẽta sit, est: quia cum filius in pupillari ætate testari nõ possit, permittitur patri ipsi filio facere testamentũ, & de hærede prouidere durante illa ætate præcise. d. §. quo casu. ¶ Sextò, †quæritur, quid iura velint de substitutione exẽplari? Et dico hoc patere ex differẽtia eius ad pupillarem, à qua differt multipliciter. ¶ Primò, quia illa fit tãtũ à patre, qui illũ habet in potestate: hæc autem fit etiam à matre filio furioso vel mẽte capto nõ existente in eius potestate. ¶ Secũdò, quia illa tantũ fit pupillis & impuberibus tantũ: ista verò solũm adultis vel maioribus. ¶ Tertiò, quia in illa potest substitui quilibet quem voluerit: in ista nõ, sed certo ordine sic: vt si habet liberos, ei substituatur: si verò nõ habet, substituãtur fratres: quod si nec filios nec fratres habet, tũc substituet quẽ voluerit. C. de impu. & aliis sub. l. humanitatis. ¶ Quartò, quia illa expirat adueniẽte pubertate: sed hæc solũ adueniẽte mẽte sana. ¶ Quintò, qa illa fit impuberi, siue furiosus siue sanus mente sit: hæc verò solũ furiosis & mente captis. Probãtur hæc omnia Instit. de pup. sub. §. qua ratione. Et si adueniat sana mens, & nullo facto testamẽto iterũ vertatur in furiã, nõ euanescit substitutio. ar. l. quod fauore. C. de legi. & placet: licet alii dicant ꝙ expirat arg. l. quod quisq;. ff. de reg. iur. Effectus autẽ eius est vt bona vtriusq; transeant ad substitutum. ¶ Septimò †quæritur, quid de breuiloqua? Et dico quatuor. ¶ Primum. Hæc substitutio fieri potest à milite: nec explico quomodo, quia nõ est in vsu. Itẽ à quolibet nõ milite, sed oportet ꝙ fiat filio pupillo in potestate existẽte. ¶ Secundũ. Continet autẽ pupillarẽ expressam, quia habet eundẽ effectũ: ideoq; solũ filio pupillo & in potestate existẽti fieri potest, vt dictũ est. ¶ Tertiũ. Licet hæc substitutio sit directa de sui natura, simpliciter: possent tamen apponi in ea verba vel dictiones, vel aliqua mutari, per quæ in fideicommissum verteretur, & ad naturã ac ius fideicommissi reduceretur. ¶ Quartũ. Quatuor autẽ modis ad naturã vel ius fideicõmissi reducitur, sicut fieri potest sub his quatuor formis. ¶ Primò enim fit sic: A. mihi hæredem instituo: & si quandocunq; decesserit A. substituo P. Nã hoc verbũ, substituo, trahit hãc substitutionẽ ad fideicommissum, secundũ gl. in l. precibus. C. de impu. & aliis sub. & l. cẽturio. ff. de vulg. & pup. sub. & in c. Raynutius. de testam. Et prædictũ aduerbiũ, quãdocunq;, in hoc casu seruat propriam significationem, & respicit omne tẽpus, & rẽ omni tempore suadet valere. l. quoties. ff. de reb. dub. Hinc est ꝙ quocunq; tempore moriatur, siue in pupillari, siue in maiori ætate virtutẽ huius verbi, substituo, videtur rogatus esse à testatore per fideicõmissum post mortẽ suã restituere hæreditatem, & bona testatoris ipsi substituto. Vnde ipso instituto moriẽte mater & quicunq; successores siue ex testamẽto vel ab intestato adibunt hæreditatẽ: & aditã substituto restituẽt iure fideicõmissi. Insti. de fideicõ. hæred. §. sed quia stipulationes. defalcabũt tamẽ & retinebunt legitimã ipsius, quæ est tertia pars totius hæreditatis testatoris, secũdũ cõmuniorẽ opinionem, si ipse A. erat de liberis ipsius testatoris, ad quos legitima spectat: quia in hac grauare ẽũ testator non potuit. C. de inoffi. testa. l. quoniam. De reliquis verò defalcabũt tertiã Trebellianicã: & sic habebũt mediã hæreditatẽ: reliquã verò medietatẽ restituẽt substituto iure fideicommissi. Retinebũt etiam sibi omnia bona ipsius A. quia testator de suis tantùm rogasse intelligitur, non hæredis. Si verò A. nõ erat de liberis, defalcabũt tantùm Trebellianicam: & habebit etiã alia bona, quæ A. quæsiuit aliũde. Et hæc substitutio, quia ius fideicõmissi habet, fieri potest cuicũq; hæredi, & à quocũq; testatore. Insti. de fideicõ. hære. §. in primis. & §. seq. Et aduerte ꝙ licet in præfata forma non addatur, quandocunq; decesserit sine liberis: ſi tamẽ A. erat de liberis testatoris, intelligetur hæc clausula si sine liberis: †quia pro regula est ꝙ quãdocũq; quis aliquẽ rogat de liberis suis alteri hæreditatẽ restituere post suã mortẽ, semper intelligitur tacitè cõditio ista, scilicet si decesserit sine liberis: quia non est credendũ ꝙ quis exclusa prole filii sui voluerit hæreditatem peruenire ad alterũ: in extraneo aurem hærede nõ inest talis tacita cõditio, nisi addatur expresse. C. de insti. & substi. sub condi. fact. l. generaliter. §. vlti. ¶ Secundò sic fit. A. filium meum impuberem hæredem mihi instituo: sed si dictus A. quãdocunq; sine liberis decesserit, P. sit hæres: & tunc si moritur intra tempus pupillare, valet iure directo: & sic substitutus capiet totã hæreditatem sine deductione alicuius quartę. d. l. cẽturio. & c. si pater. de testa. lib. vj. Si verò moritur in pubertate, secundum Io. And erit totaliter fideicõmissaria: quia licet per istam dictionem, sit hæres, videatur directa, tamẽ per istam additionem, sine liberis, trahitur ad fideicommissum: vt probatur in l. Scæuola. ff. ad Treb. quia illa additio innuit ꝙ in quocũq; tẽpore decesserit sine liberis in pubertate, exprælumpta volũtate testatoris, videtur rogatus per fideicõmissum restituere hæreditatem post mortẽ: vt probatur in d. l. precibus. Et ideò quocũq; tempore in pubertate moriatur sine liberis, mater, aut quicunq; successores, restituẽt hæreditatem substituto deductis supradictis. ff. de vulg. & pup. substit. l. cohæredi. §. cum ille. Et sic tẽne, licet communis opinio Legistarum sit quòd nunquam obligatur: sed expirat per aduentum pubertatis. ¶ Tertiò fit sic: A. mihi hæredem instituo: sed si dictus A. quandocunque sine liberis decesserit, P. substituo. Et hæc omni tẽpore est fideicommissaria: & idem ius eundem effectum habet per omnia sicut prima prædicta, tum ratione verbi substituo, tum ratione sine liberis: ideoq; dicendum est vt de illa. ¶ Quartò fit sic: A. filium meum hæredem mihi instituo: si tamẽ decesserit in pupillari ætate, vel postea quandocunque sine liberis, P. sit hæres, vel P. substituo. Sub hac autem forma comprehenduntur tres substitutiones: vna pupillaris expressa, per hoc quod dicitur, si decesserit in pupillari ætate: & ex hac resultat tacita vulgaris quæ sub pupillari expressa continetur, vt dictum est: & hãc facere nõ potest, nisi pater pupillo propter pupillarem ætatem expressam quãdo fit directe, nisi sit miles. d. l. centurio. tertia fideicommissaria est propter illud

illud quod dicitur, vel postea quãdocunq; sine liberis. Sed si testator vult ꝙ clarius istæ tres resurgant, dicat, P. pupillariter & vulgariter & per fideicõmissum substituo: & vnaquæq; istarum habet suum effectũ: quia si A. sit hæres, & in pupillari ætate moriatur, substitutus vocatur iure directo excluſa matre & aliis legitimis successoribus: & hoc propter effectũ pupillaris expressæ, quæ matrẽ repellit & substitutũ admittit. l. Lucius. ff. de vulg. & pupil. substi. Si verò A. nõ sit hæres, quia nõ possit aut nolit: tũc substitutus erit hæres iure directo propter tacitã vulgarẽ, quæ etiã ex pupillari cõsurgit, vt dictũ est. Si verò sit hæres, deinde factus pubes, quãdocunq; sine liberis moriatur, habebit locũ fideicõmissaria. Vnde eo sine liberis moriente successores restituent hæreditatẽ cum defalcatione, vt dictũ est. Innumerabilia dici possent de hac substitutionũ materia, quæ 11 causidicis relinquãtur. ¶ †Octauò queritur, vtrũ indistinctè per religionis ingressum expiret substitutio facta in defectũ liberorũ? Et dico nulla. ¶ Primũ. Secundũ gl. in c. in præsentia. de proba. isto casu per ingressum religionis substitutio euanescit: & excluditur substitutus, si erat pri- uatus: quia hoc casu ingrediens monasteriũ hæredẽ fingitur habere, vt ibi in auth. de san. epi. §. sed hęc præsenti. Sed intellige ꝙ euanescit si monachatus tenuit, secũdũ gl. ibi, & postquam tenuit, nõ ante, secundũ Vincen. & nõ fecit in fraudẽ, nec exiuit intra tempus probationis. Si autẽ substituitur ecclesia aut locus religiosus, vel iubetur expẽdere in pias causas, nõ expirat substitutio vel fideicõmissum: vt d. §. sed hæc. vbi distinctio ista probatur. Et diuersitatis ratio est secundũ Archi. quia ꝙ expiret substitutio per religionis ingressum, inductũ est contra propriã significationem verborũ in fauorẽ piæ causæ: vnde vbi fideicõmissum expendi debet in pias causas, cessat dicta ratio: cũ non debeamus impropriare verba in fauorẽ vnius piæ causæ in alterius piæ causæ præiudiciũ: arg. c. cũ causa. de præbẽ. ¶ Secundum. Si autẽ institutus nõ ingreditur monasteriũ, sed efficitur clericus, dicit gl. ibidem ꝙ non euanescit substitutio, nisi duo cõcurrant. Primò vt perpetuò maneat in ecclesia. Secundò, vt reditus expẽdantur in pias causas: vt dicitur in authen. nisi rogati. C. ad Treb. quod quidem Pan. ibidẽ restringit ad clericũ conuersum alicuius monasterii: sed melius intelligitur simpliciter, vt gl. intelligit. ¶ Tertium. Si autẽ dedisset se & sua ecclesiæ seculari, gl. ibidem distinguit: quia aut fit clericus: & sic dicitur vt suprà statim. aut nõ fit clericus: & sic substitutio nõ expirat, secũdũ melius sentiẽtes. ¶ Quartũ. Si verò ingreditur religionẽ in fraudem substituti, secundũ Pan. in c. in præsentia. Abbas tenet ꝙ substitutio non euacuatur: quia fraus & dolus nemini patrocinantur. de rescrip. sedes. & hoc cõiter tenetur, & probatur fraus probãdo cõminationes factas substituto per hæredẽ. xx. q. iij. c. fi. Et idẽ est secundũ Gofre. & Arch. in c. siqua. xix. q. vlti. si nõ intrauit, sed monasteriũ hæredem instituit: quia substitutio non expirat. & de his suprà Hæreditas j. §. vij. ¶ Quintũ. Si autem ad dictã clausulam generalẽ, si sine liberis, addatur, ex se legitimè descẽdentibus, vel ex suo corpore natis: licet sint opiniones, tamen veritas est ꝙ per religionis ingressum substitutio expirat: vt egregiè Bar. probat in quæstione facti. cuius motiua vide per Arch. iij. parte tit. x. ca. xij. §. antepe. & idẽ tenet ipse & Cy. in l. si ita quis. ff. de leg. ij. cõcor. Arch. & Ioã. in d. c. si qua. & dominus Anto. & Pan. in d. c. in præsentia. licet cõtrarium tenuerit Iac. de Belui. Host. & Ioan. And. & quidam alii. ¶ Sextũ. Si fiat substitutio sub conditione ꝙ monasterium non ingrediatur, nõ expirat substitutio per ingressum monasterii, secundum Pan. in d. c. in præsentia. quia cõiter tenetur ꝙ illa conditio, quæ impedit matrimonium spirituale. siue religionis ingressum, habetur pro nõ adiecta, sicut & illa quæ impedit carnale. C. de indi. vid. l. ij. & ff. de cõdi. & demonst. l. cum tale. & l. Titiæ si nupserit. vbi dicitur ꝙ si testator reliquit Titiæ ducentos si non nupserit, & si nupserit, centũ: si Titia elegerit nuptias, debet habere ducentos: quia cõditio illa retrahit à matrimonio carnali: vnde nõ tenetur mulier restituere relictũ sibi cum onere restituẽdi si nupserit. ff. eo. l. quoties. & l. si filię. & à fortiori idem est si conditio impediat matrimonium spirituale. Vnde † dicit Alberi. in l. Deo nobis. C. de epi- 13
scopis & clericis. ꝙ puella, cui relinquũtur centũ si nupserit, si verò religionẽ intrauerit, quinquaginta: nihilo minus si intrauerit, habebit cẽtũ: quia in casu prædicto omnis conditio, dilatio, & grauamen remissa intelliguntur, cum prædicta institutio succedat loco debiti bonorũ subsidii: vt est expressum C. de inoffic. testa. l. quoniã in prioribus. Et hoc dicit verũ in filia, cui tale subsidiũ debetur: non autem in extranea, sed solùm si conditio extet: imò nõ haberet filia, quãdo legitima esset sibi legata, & illud relictũ esset vltra debitũ bonorũ subsidiũ. Sed Richardus Malumb. tenet hoc esse verũ indistinctè. Ego verò dico verũ dicere Albericum si cõsideretur solùm ratio debiti subsidii: sed si consideretur turpitudo cõditionis, quæ pro nõ adiecta habenda est, verũ dicit Rich. quæ quia in hoc casu semper est turpis, semper habebitur pro nõ adiecta, infrà Legatum j. §. ix.

De Hæresi & Hæreticis primò in se.

1 *Hæresis, quæ ab electione dicta est, quid sit, & quid hæreticus.*
2 *Fidei multa sunt, circa quæ oberrantes in hæresim prolabuntur.*
3 *Temerarium, erroneum & hæreticum, in his quæ ad fidem pertinent, quomodo differant?*
4 *Errans circa fidem, vt quis hæreticus dicendus sit, quot requirantur. & ibidem quòd quinque, de quibus hic.*
5 *Pertinacia, quæ hæreticum constituit, quibus actibus ac modis iudicanda sit.*
6 *Dubius in fide, an hæreticus censendus sit, vel infidelis?*
7 *Vsuram qui peccatum asserit non esse, an hæreticus sit.*
8 *Dæmones adorantes, & imagines baptizantes, num protinus vt hæreticos iudicare, ac punire debeat ecclesia? nu. 9.*
10 *Participantes cum hæreticis, qui sint, & qui dicantur?*
11 *Hæreticorum pœna quænam, & quotuplex sit? Et ibidem quòd quatuordecim. vsque ad nu. 15.*
12 *Hæretico communicare, an sine peccato quis possit?*
13 *Hæreticorum bona, cui applicanda sint? Et an donatio, alienatio, aut filiorum ante damnationem emancipatio ab hæretico facta teneat? nume. sequen.*
14 *Hæreticorum relapsorum quæ pœna sit? Et quot modis relapsus dicatur.*
16 *Hæreticis credentibus, fautoribus eorumdem, ac defensoribus & receptatoribus, quæ pœna constituta sit?*
17 *Hæreticis sponte redeuntibus ac pœnitentibus parcendum ne sit? Et quid si post condemnationem redire velint? nu. seq.*
19 *Hæretici ad fidem redeuntes, qualiter recipiendi sint? Et num occulti hæretici, à sacerdote absolui queant? nu. seq.*
21 *Hæretici redeuntes ad fidem, num circa ordines dispensabiles sint?*

HAERESIS † j. Græcè ab electione dicitur, eo ꝙ aliquam sibi opinionẽ sectandã hæreticus eligat. xxiiij. q. iij. hæresis. aliàs diuisionẽ sonat: & sic hæresis in proposito videtur hæsio intellectus ad falsam sententiam in spectantibus ad fidem aut mores cũ obstinatione, ita ꝙ de ratione eius sunt duo, secundum S. Tho. super j. ad Corinth. xi. lec. iiij. scilicet electio priuatæ disciplinæ & pertinacia: &

Universidad de Deusto
Biblioteca

principaliter, vt idem dicit ij.ij.q.xj. est circa articulos fidei: secundariò verò circa ea quæ sequũtur ex eis: & nascitur ex superbia vel cõcupiscentia cõmodi temporalis. Hæreticus verò secundũ Pet. & S. Tho. & cõiter omnes doct. diffiniti potest ꝙ est is, qui circa ea, quæ sunt fidei, errat per intellectũ: & pertinaciter hæret errori per voluntatẽ. Vnde errans in his quæ nõ sunt fidei, id est, quæ quis explicitè credere non tenetur, puta credendo Iacob patrem fuisse Abrahæ, & huiusmodi: qui tamẽ rectè crederet, vbi ei constaret de veritate, nõ est hæreticus, secundũ S. Tho. in iiij. similiter nec qui errat circa ea, de quibus dissentiũt doctores, donec per ecclesiam sit determinatum: vt idem dicit in prima parte. Similiter errãs circa ea quæ sunt fidei nõ pertinaciter, sed per simplicitatẽ, nullo modo potest dici hæreticus, secundũ Card. in Clem. de sum. trini. & cõsequenter nec excõicatus per verbum, pertinaciter, ibi positum: quia errãs per simplicitatẽ, non pertinaciter credit, imò talis meteri potest: puta dum credit suo episcopo prædicanti aliquid cõtra fidem, credens animo obediẽdi fidei: paratus tamen corrigi: quia ex intentione iudicatur. Item quia secundum Innoc. illud nõ est fides eius, sed fides ecclesiæ: & vult dicere ꝙ ideo sic credit, quia credit ecclesiã illud credere: & cõsequenter potius credit quod ecclesia credit. Idẽ autem puto de errante ex quadam pia deuotione: vt puta circa cõceptionẽ dominæ nostræ. Sed hæc limita, nisi erret in his, in quibus ignorãtia non excusat: quo casu nõ meretur, sed peccat, nõ per infidelitatẽ hæreticam, quæ pertinaciam requirit, sed per negligentiã. Item nisi erret in his, de quibus certant viri docti ex quadam partiali affectione. aliquando tamẽ hæreticus dicitur quilibet excõicatus. iiij. q. j. quod autem. similiter & simoniacus. j. q. j. quisquis. sed est locutio impropria, inquantũ scilicet ita operantur ac si male de fide sentirent. Igitur si alterũ illorũ duorum deficiat, nõ est quis hæreticus. de hoc latius infrà ℣. fi. Aduerte

2 † autem ꝙ ea quæ sunt fidei, circa quæ errando labitur in hæresim, sunt multa: vnde hæreticus est primò malè sentiens de articulis fidei. Et secundò similiter malè sentiens de ecclesiæ sacramentis. de hære. ad abolendã. Tertiò malè sentiens circa scripturæ sanctæ veritatẽ. xxiiij. q. iij. hæresis. Vnde dicit Pau. in Clem. vnica. eo. titu. ꝙ hæreticus est exponens falsam & extortã expositionẽ in diuinis scripturis cõtra id quod ecclesia tenet. quod gl. in Cle. j. de vsur. ℣. sanè. dicit procedere indistincte de gignẽte aut tenẽte peruersum dogma vel falsas opiniones: sed alii melius hoc limitant, si scriptura illa sit de necessariis ad salutem, puta de pertinentibus ad fidem vel mores: vel aliter exposita ꝙ non possit esse vera in sensu illo. Card. etiã in d. Clem. voluit hoc extendere ad tenentes cõtra canones: & multi docto. ibi. sed distinguendũ est. Nam credulitas est cõtra fidẽ dupliciter: primò directè & principaliter, quia scilicet est cõtra articulos. Secũdò indirectè & secundariò, quia scilicet est cõtra aliquid cõnexũ articulo, ita ꝙ sequitur corruptio alicuius articuli: sicut dicere ꝙ in scriptura cõtineatur aliquod falsum: quia est cõtra illud quod Spiritus sanctus loquutus est per prophetas. Similiter dicere ꝙ ecclesia malè determinauit in aliquo circa fidem aut mores: quia est cõtra illud, sanctã ecclesiam catholicam: & similiter auferre ecclesiæ Romanæ priuilegia diuina: quia sequitur ꝙ ipsa non sit regula fidei infallibilis: & consequenter nõ est necesse credere articulis fidei ab illa declaratis vel traditis.

3 ¶ † Primò verò quæritur, quomodo in his quæ sunt fidei differant temerariũ, erroneum, hæreticum? Et dico secundum Arch. ꝙ se habẽt vt homo, animal, corpus, ita ꝙ omne hæreticũ est erroneum & temerariũ, non econtra: & omne erroneũ est temerarium, nõ econtra. Nam temerarium est in huiusmodi asserere, tanquam certum aliquod possibile, quod authoritate vel ratione efficaciter probari nõ potest: sicut ꝙ mundus terminabitur hinc ad centum vel ducentos annos: erroneũ verò super temerariũ addit falsitatem: quia errare est à via recta discedere: sicut dicere, vt dicit magister Senten. ꝙ Christus fuit homo in triduo suæ mortis: hæreticum quoq; super erroneum addit ꝙ falsitas sit notoria & inhæsio pertinax. Vnde dicit Augu. Errare potero: sed hæreticus nõ ero. hæc ex illo. Aduerte ꝙ pertinacia requiritur ex parte credentis, vt dicatur hæreticus, nõ ex parte sententiæ, vt ipsa dicatur hæresis vel hæretica: vnde sufficit ꝙ sit notoriè contra fidem. ¶ † Secundò quæritur, quot requirantur ad hoc ꝙ errans circa fidem sit hæreticus? Et dico ꝙ requiruntur quinq; ad duo prædicta reducibilia: & de quibus diffusissimè Arch. secunda parte. titu. xij. c. v. ℣. j.

4 ¶ Primò, vt quis erret, cum hæreticus sit secũdũ Aug. qui opiniones falsas gignit aut sequitur: qui error sit in ratione: quia hæresis est species infidelitatis, quæ est in ratione: sicut & fides sibi cõtraria. Igitur nullũ factũ sine errore hominem hæreticũ fecit: vnde baptizare imagines, dæmones adorare, conculcare altaris sacramentũ, & huiusmodi horrenda, nisi sit error in intellectu malè de his sentiendo non faciunt hæreticũ, sed peccatorẽ & scelestum, & fortilegũ: sicut qui aliqua ductus cupiditate ista facit ad assẽquendum aliquid à dæmone pacto tacito vel expresso, credens tamen de his ea quæ fides docet. Nec obstat ꝙ secundum iura simoniacus dicitur hæreticus. j. q. j. quisquis. quia hoc nõ est verum propriè, sed inquantũ vendendo sacramẽta ita agit, ac si existimaret posse donum gratiæ Dei pecunia possideri, secundum S. Tho. quod tamen nõ credit alioquin esset hæreticus propriè. Non obstat etiã ꝙ adorans hæreticum, quod scilicet leuius est quàm adorare dæmonẽ, est hæreticus. in c. quisquis. & in c. aceusatus. de hære. lib. vj. quia hoc est verum, si adorat credens illũ adorandum, quasi scilicet eius fides vera sit: secus si propter cõmodum temporale sine errore: quia nõ est hæreticus, nisi iuris præsumptione & fictione. & de hoc infrà. ℣. v. vtrũ scilicet in iudicio ecclesiæ tales debeant statim iudicari hæretici. ¶ Secundò requiritur, ꝙ error sit contra ea, quæ sunt fidei, vt circa scripturam vel articulos fidei, aut cõtra determinationẽ ecclesiæ in his, quæ sunt fidei aut morũ necessaria ad salutem. arg. xxiiij. q. j. hæc est fides. Vnde error in nõ spectãtibus ad fidem vel determinationẽ ecclesiæ, puta ꝙ Sol sit minor terra, nõ est periculosus: imò non est hæreticus sentiens contra determinationem ecclesiæ in aliis quàm in prædictis, quæ pertineant ad fidem vel bonos mores: sicut Ioann. xxij. determinauit in extrauaganti, ad conditorem ꝙ ius separati non potest ab vsu in vsu consumptibilibus: & tamen dicit huiusmodi sententiæ contradicentes esse cõtumaces & ecclesiæ rebelles, non autem hæreticos. ¶ Tertiò requiritur quòd error sit in eo qui catholicam fidem est professus, aliàs non esset hæreticus, sed simpliciter infidelis: vt Iudæus & Paganus. ¶ Quartò, ꝙ aliquam veritatem de fide Christi fateatur quantũ ad humanitatem vel Deitatem: alioquin si nullam fateretur, propriè loquẽdo magis esset apostata quàm hæreticus, sicut Iulianus apostata: largè tamen dici potest hæreticus & grauius hæretico puniendus si puniri posset. ¶ Quintò, vt quis errorẽ talem obstinata voluntate eligat & pertinaciter sequatur: vnde errans ex ignorãtia, paratus corrigi, nũquã est hæreticus. xxiiij. q. iij. dixit Apostolus.

5 ¶ † Sciendũ est tamen secundũ Archi. ꝙ pertinacia non est iudicanda solùm in actu exteriori: puta ꝙ ille solus pertinax reputetur, qui verbis aut scriptis monitus resistit: sed etiã qui latenter diu in errore persistit, vel vsq; ad mortem perdurat: quia talis non videtur per ignorantiã, sed per obstinatam malitiã perseuerasse: ideòq; ecclesia tales præsumit hæreticos. ¶ Tertiò † quæritur, vtrũ dubius in fide sit hæreticus vel infidelis? Et dicit Lau. ꝙ is qui firmiter ex animi infirmitate nõ credit, nec tamen pertinaciter dubitationi insistit, non est hæreticus: quinimo si recedit ab illa dubietate resistẽdo meretur: qui verò pertinaciter insistit, id est, non paratus corrigi ad mandatũ superioris, est hæreticus: vt in c. dubius. de hæreti. & pro hoc est casus singularis in c. damnamus. de summa trinit. vbi Ioachim non damnatur, licet dixerit erroneũ: quia fuit corrigi paratus, se correctioni ecclesiæ subiiciens: vnde sola pertinacia hominem hæreticum facit. Et idem Cardinalis. Sed aduerte ꝙ nullus dubius in fide videtur paratus corrigi ad mãdatum ecclesiæ, nisi dubitet ex ignorãtia: quia dubius de articulo, dubius est de doctrina ecclesiæ si scit eam docere articulũ: vnde dico ꝙ dubitans contra suam voluntatẽ non est hæreticus alia ratione, quia scilicet sicut nullus credit nisi volẽs, secundũ Aug. ita nec efficitur infidelis nisi volens: vnde in

7 portat liberam inclinationẽ voluntatis. ¶ Quartò † quæritur, vtrũ sit hæreticus qui asserit vsuram non esse peccatũ? Et dico ꝙ sic, vt in clem. ex graui. de vsur. vbi dicit Petr. de Anch. ꝙ actus fœnerandi non sapit hæresim, nec pertinet ad inquisitorẽ: & tamen pertinaciter asserere hoc non esse peccatum est hæreticũ. Et rationẽ assignat glos. dicens ꝙ non solùm hæreticus est male sentiens de articulis fidei & ecclesiæ sacramẽtis. de hære. ad abolendã. sed etiã qui peruersum habet dogma, vel falsas aut nouas opiniones gignit, aut sequitur. xxiiij. q. iij. inter schisma. & cap. hæreticus. intellige cõtra doctrinã ecclesiæ. eo. tit. c. iiij. & c. cum tu. & concord. Panor. qui clarius loquẽs dicit hæreticum esse qui per falsam extortam expositionẽ in scripturis diuinis ponit contra id quod dicit ecclesia. dist. 50. c. si quis diaconus. & cap. si ille. in fine. Et intellige secundũ Petr. quòdo quis simpliciter asserit vsurã non esse peccatũ: vbi tamen dubitatur in aliquo casu, vtrũ sit vsura nec ne, nõ esset hæreticus qui teneret opinionẽ etiã fortè non veram: vt in c. naui-ganti. de vsur. Addit etiã Pau. in dicta cle. ex graui. ꝙ dicere simpliciter vsurã esse peccatum, sed facta restitutione non esse confitendũ, sicut confiteri tenetur qui est obligatus ex licito cõtractu, est hæreticũ: & in cõtractu obligatur tantum quis homini, in vsura offendit & obligatur Deo & homini, & ideò post restitutionẽ tenetur adhuc pœnitere. Ex præmissis colligit Arch. solutionẽ huius quæstionis. Quidã enim, inquit, in publicis prædicationibus concitando turbã contra clerũ asseruit ꝙ laici soluendo decimas clericis, aut eis confitendo & dando oblationes peccabant: cum omnes clerici essent mali & de ecclesiis remouẽdi. Quærebatur an contra eum tanquã hæretieũ procedi posset: & firmatũ est per omnes Theologos & iuris vtriusque doctores ibi existentes ꝙ sic, & bene, per doctrinam illius glossæ, quia pertinaciter tenebat diuersas opiniones reprobatas per sacros canones & canonicas sanctiones, &

8 cõtra id quod ecclesia tenet. ¶ Quintò † quæritur, vtrũ ado rantes dæmones, & baptizantes imagines ecclesiã debeat statim iudicare & punire vt hæreticos? Et dicit Arch. sub correctione sedis apostolicæ, ꝙ non, quantũ est ex natura rei, quicquid sit iuris præsumptione: quia quandocunq; effectus dependere potest ex duplici causa: puta infidelitate & cupiditate assequendi aliquid à dæmone pacto tacito vel expresso, nunquam ex natura rei potest ex isto effectu iudicari præcise altera causa. Et ideò quãdo constaret de huiusmodi effectu, vlterius inquirendũ esset de causa: si ex errore & fidei peruersitate hoc faciat, iudicãdus est hæreticus: si verò ex alia causa, iudicãdus est fortilegus, & vilissimus peccator. Inquiret autem hoc & inuestigabit ecclesia, quæ interiora non videt, ex actibus per quos habitus recognoscuntur: vt si habet actum defendendi aliquẽ articulum fidei: vel si aliquẽ instruxit publicè vel occultè de oppositio articulorum fidei, & huiusmodi. Ex causa tamẽ adorationis dæmonis præcisè iudicare nõ põt aliquẽ ex natura rei esse hæreticũ: etsi iuris præsumptione talis hæreticus secundũ glossatores iudicetur. Posset tamen ecclesia rationabiliter statuere vt tales velut hæretici puniantur. Adde quod Augustin. de Anc. videtur idẽ sentire. sed de hoc tit. seq. ℣. iij.

9 ¶ Sextò † quæritur, quid de illo, qui osculatur sepulcrum Machometi, vel aliquid facit ad eius reuerentiam, sicut alii infideles. Et dicit Alexander de Ales ij. ij. titulo de apostasia. quòd si facit quia ita credit, ideòq; profitetur, sic est apostata, hæreticus & excõmunicatus. Si verò hoc facit solùm verbo propter metum, non in corde, peccat mortaliter, nõ tamen est hæreticus vel excommunicatus.

10 ¶ Sep. imò † quæritur qui sint hi qui dicuntur participare cum hæreticis, vt fautor, defensor, credens, & huiusmodi? Et dico ꝙ credentes hæreticorũ, exprimendo mẽtem doct. sunt qui implicitè credunt quod hæretici sciti esse hæretici credunt, non autẽ explicitè, quia iam essent hæretici: vnde credẽtes iudicãdi sunt omnes, qui verbo vel facto ostendunt se credere quod illi credunt: qui autẽ eis cõmunicant in aliis factis, in quibus error non exprimitur, vt visitãdo, prædicendo alimoniam, & huiusmodi, non sunt iudicandi credẽtes, sed potius fautores. Vnde secundũ Arch. in c. quicunque. eod. tit. li. vj. credentes hæreticorũ dicuntur, qui dicũt se velle mori in fide eorũ, vel credere illorũ erroribus. de pœn. dist. j. potest. similiter qui eos adorat, reuerentiam suo modo exhibet, consolationẽ vel cõmunionẽ in morte seu infirmitate ab illis acceperit, vel similia ad ritũ eorum pertinentia perpetrat: quia plus factis quàm verbis loquimur. argu. extra de appellationib. dilecti. el ij. Secus si qui sermones eorum audierũt semel, & amplius nõ rediunt: quia nõ videtur approbasse quod postea vitarũt. arg. j. quæst. j. c. constat. Et si quis eos vilitauit, alimoniam dedit, ducatum præstitit, vel similia fecit, in quibus nil de ritu eorum ostenditur: quia hæc fiunt quandoque interuentu peculiæ: nisi prius erant lapsi, & postea ita fecerunt. de hæret. li. vj. c. accusatus. Et secus si qui libros eorum suscipiunt, sed statim destruunt incẽdio vel aliter: quia iudicãdi sunt innoxii, id est, decredentes. j. quæst. j. cap. j. aliàs si suspecti sunt, & non destruunt, eis indicẽda est purgatio canonica: sicut & omnibus prædictis, de quibus dictum est ꝙ nõ debẽt iudicari credentes. Pet. etiã de Pal. in iiij. breuius explicat dicens, ꝙ credentes sunt, qui licet nulli hæresi adhæreant expressè, credũt tamen hæreticos esse bonos viros, & bonã habere fidẽ: sicut sunt apud nos simplices fidẽ explicitã nõ habẽtes. Vnde sicut hi sunt fideles, s. credentes implicite, ita & illi sunt hæretici dicẽdi: vt extra eo. excõicam.

11 ¶ Receptator verò, secundũ grãmaticum est qui frequenter recipit: ga recepto est verbũ frequẽtatiuũ: in iure tamẽ secundũ Arch. ponitur receptare pro simplici verbo, i. recipere: vt probatur ff. de recepta. l. fi. & secũdũ ius ciuile receptator est, qui latẽter aliquẽ recipit & celat, vt conseruatus

Universidad de Deusto
Biblioteca

manus iudicis'euadat.ff.de recepta.l.j.ff.de offic. præsi.l. congruit.C.de his qui la.occul.l.vlti.& similiter etiã accipitur secundũ iura canonica,nisi in casu isto,in quo receptator dicitur, secundũ Archi. qui eos recipit in terra vel domo sua semel vel pluries,publicè vel occultè. Vnde,secundũ Arch.receptatores dicũtur,qui eos recipiũt scienter, etsi non frequẽter.arg.de pœn.felicis.li.vj. ¶ Fautores verõ secundũ Arch.vbi s.dicũtur personæ quidẽ quæ publica authoritate fungũtur,ex sola omissione:puta si cõdemnatos ab ecclesia non fugãt aut puniunt,sicut debẽt,& præcipitur in c.ad abolendã.eo.tit.& in c.excõmunicamus.el j. quod probatur xxiij.q.iij.qui poteſt.& q.v.qui vitiis.& q. viij.præterea.& xvij.q.iiij.§.qui autẽ.Si tamẽ prælati non faciũt carceres ad hæreticorũ custodiam ex auaritia,vel siciũt carceres ad hæreticorũ custodiam ex auaritia,vel similia ad eorũ officia pertinentia,non dicũtur fautores,secundum eundẽ:quia id in eorũ fauorẽ nõ faciunt: secus si propter eos nõ faciunt. Personæ verò priuatæ licet non capiant hæreticos,ex omissione sola nõ dicuntur fautores: sed si celãt eos postq̃ iurauerint indicare.xj.q.iij.quisqs. & hoc in casu,in quo tenẽtur illos indicare.de quo j.Hæresis.ij.§.iij.secus in aliis priuatis non adstrictis:quia nisi omittãt dolose,fautores nõ dicũtur. Ex cõmissione verò omnes tam personæ publicæ quàm priuatæ dicũtur fautores:vt qui verbis eos excusant vel laudant non ex ioco nec per lubricũ linguæ,quod s.ad pœnam trahi non debet.ff. ad l.Iul.ma.l.famosi.sed in cõuenticulis vel inter laicos,sicut multi sæpe dicũt:isti nõ sunt tales quales dicuntur: & huiusmodi,qui inducũt simplices ad eorum deuotionẽ:& deuotionẽ eorũ ad ecclesiam minuunt:vel fortè qa aduocati sunt,& defendẽdo eos excusant eorũ processus:qui vtiq; fautores dici possunt habita cõsideratione personarũ, loci ac temporũ.xj.q.iij.nõ solum.ij.q.j.c.fi. Multo magis fautores sunt,nec egẽt probatione,qui facto eis fauẽt:puta ministrãdo alimoniã,liberando,ministrãdo ea,per quæ liberantur,& similia faciẽdo.¶ Defensores autẽ,secundũ Archi.vbi s.dicuntur hi,qui personas eorũ defendũt resistendo viribus vel potẽtia,ne ad manus iudicis veniãt puniendi,vel examinãdi. De quo xxj.q.v.per totũ.vel ne fiat executio.de offic.dele.ex literis.qui verò nõ defendunt personam,sed errorẽ,secundũ Arch.dicũtur hæresiarchę. Notandum est tamen q̃ defendẽs hæreticũ ne lędatur à priuato: vel qui patrocinatur illi in iudicio credẽs illum habere iustam causam,nõ dicitur defensor aut fautor, etiã si postea appareat q̃ non erat iusta causa:qa hæc est iusta defensio, quę talibus reseruatur:secus si cõtra conscientiã ei patrocinatur:quia defensor est,secundum Car.in cle.j.de pœn.

11 ¶ Octauò† quæritur,quæ & quotuplex sit hereticorũ pœna? Et dico q̃ multiplex.¶ Prima,qa ipso facto sunt excõmunicati : vt §. Excõicatio.viij.excõicatione ij.& nedum ipsi excõmunicantur,sed etiã suspecti de hæresi,nisi ad arbitrium episcopi se purgauerint.de hære.ad abolendã.§. laicus.& de sent.excom.vt famæ.& si excõmunicationem per annũ sust inuerint animo indurato,tunc velut hæretici condemnabuntur.de hære.excõmunicamus.§.j.& c.cum cõtumacia.eod.tit.lib.vj.requiritur tamen vt specificè sint vocati de fide respõsuri,secundũ Io.And.ibidẽ,& se de tali suspicione purgaturi. Si verò hæreticus sit omnino occultus,vtrũ sit excõmunicatus,vide §. Excõicatio.vij.excõmunicatione ij.¶ Secunda est,q̃ sunt omnino vitandi:qa sunt excõmunicati:extra eo.excõicamus.& nemo cum eis debet habere negotiationẽ,neq; in domo vel in terra sua eos tenere vel fouere.facit c.sicut ait.eo.tit. & secũdũ Pan. ibi extenditur d.c.ad omnes hæreticos: li:et loquatur de Tholosanis:imò seculares Potestates debent moneri,& si necesse est ecclesiastica cẽsura cõpelli omnes hæreticos ab ecclesia denotatos de suis prouinciis exterminare:& cũ noũiter quis eligitur in temporalẽ vel perpetuã potestatẽ de hoc iurare:& si propter suam negligentiã aliquis talis dominus fuerit excõmunicatus,& nõ satisfecerit intra annũ, debet papę intimari:vt ipse omnes eius vasallos ab eius fidelitate denũtiet absolutos,& terrã suam occupandã fidelibus exponat:& illũ,si expedire videbitur,à sua dignitate deponat.extra.eo.excõicamus.§.moneantur. Et licet cum nullo excõmunicato sit participandũ,multo minus tamen cũ hæreticis:ita q̃ licet non sint excõmunicati eadẽ excommunicatione omnes participantes cum illis:secus de etedentibus,fautoribus,receptatoribus,& defensoribus:qa ligantur eadẽ sentẽtia:vt s. Excõicatio.vij.excõicatione v. ¶ Posset† tamen aliquis sine peccato participare cum eis:vt 12 in spectãtibus ad eorũ salutem:& similiter vxor,& filii,& huiusmodi,qui iudicio boni viri aliter cõmodè facere nõ possunt:nec inest auersionis periculum:& similiter cæteri in casibus,in quibus licet participare cum excõmunicatis, de quibus s. Excommunicatio.v.§.j.¶ Tertia pœna est,q̃ bona ipsorum sunt ipso iure vel ipso facto confiscata : sed executio confiscationis vel occupatio dictorũ bonorũ non fiet per principes seculares,donec per aliquam personã ecclesiasticam fuerit sententiatũ super dicto crimine hæresis contra ipsum hæreticũ.de hęret.cum secundum.lib.vj.vide Assasinus.§.vlt. ¶ Et† applicãtur fisco si hæretici sunt 13 seculares,& in terris Imperii. Si verò sunt seculares in terris ecclesiæ,vel si sunt clerici,applicantur fisco ecclesiæ,nisi clericorum bona essent ecclesiæ,vel ipsi haberẽt stipendium ab ecclesia:quia applicabuntur ecclesiæ cuius erãt,vel à qua stipendium habebãt.extra eod.excommunicamus.& viij. distinct.c.quo iure.secundũ Rayn. Dos autẽ vxoris hæretici non cõfiscatur,secundũ Dire.nisi cum tali scienter contraxerit:vt in cap.decreuit.eodem titulo.libro vj.vbi dicit glossa q̃ præsumitur ignorasse,nisi scisse probetur.de regulis iuris.c.præsumitur.li.vj.vel nisi participet in hæresi, secundum Archi. Et si aliter fieri non potest,manu armata sunt eis omnia bona auferenda:vt xxiij.quæst.iij.cap.j. Sicut tamen dicit Rayn.& Gofred.licet ecclesia videatur dare generalem authoritatem omnibus expoliandi eos:tamen satis videtur tutum quòd non fiat nisi speciali edicto vel principis vel ecclesiæ: ne aliter videatur quis potius ex cupiditate vel vltione,quàm ex iustitia & obedientia pugnare.xxiij.quæst.j.c.quid culpatur.& quæst.iij.per totũ. ¶ Pro his tamen notandum primò est,q̃ si dicta sententia requiritur in crimine læsæ maiestatis diuinæ,id est,hæresis,multo magis requiritur in crimine læsæ maiestatis humanæ,& in aliis inferioribus delictis. Vnde si cauetur statuto q̃ bona homicidę sint ipso iure cõfiscata, siue sit publicus,siue occultus homicida,bona cõsciẽtia retinere pos dicta bona,& fructibus vti pro necessitate,donec sententia saltem generalis,sequatur:vt etiam tenet Dire.lib.iij.titulo ix. Qui etiam dicit quòd dicta bona damnatorum propter hęresim,vel huiusmodi,ad fiscum pertinẽt à die commissi criminis.C.de hæreticis.l.iiij.ff de donation.l.donationes perfectæ.extra eodem,cap.statutum.§.j.lib.vj. ¶ Vnde † donatio vel alienatio facta per hæreticum ante damnationem non tenet,nec emãcipatio filiorum:quia eo ipso quòd hæreticus est,filii desinunt esse in eius potestate:licet tunc non appareat,illum esse hęreticum:vt de hæreticis.cap.quicunque.§.finali.libro vj. Ex quo consecuta est condemnatio,effectus condemnationis trahitur retro ad

ad diem cõmissi criminis : & alienatio est illi interdicta. C.ad l.Iul.maie.l.quisquis.§.emancipatio. Imò dicit Pan. in c.fi. q̃ si sententiatum fuerit super eorum crimine post mortem ipsorũ,nihilo minus applicabuntur dicta bona fisco : vt in c.ij.de rescri.lib.vj.quia confiscatio fuit facta in vita ipsorum eo ipso q̃ in hæresim inciderunt. & de hoc est tex.in c.accusatus.eo.titu.lib.vj.§.in eo verò casu. Et si habuerint catholicos filios,nihilo minus confiscantur,secundum glo.summa.xxiij.q.vij.& in c.vergentis.eo.titu. Et sic per illud ca.corrigitur authen.de Nestorianis.C.de hæreti. quæ volebat q̃ ad catholicos filios vel agnatos deuoluerẽtur.quod sequitur Arch.ea.q.vij.& Cy.in l.quisquis.C.ad leg.Iul.maiest.& Gofr.dicit verum in terris ecclesiæ:& est magis pium,licet primum sit verius,intelligẽdo quando pater publicè prædicauit contra fidẽ:vel publicè professus est,aut defendit errorẽ : vel coram suo prælato confessus aut conuictus,aut sententialiter cõdemnatus.extra de verb.signi.super quibusdam.secundum Rayne.& in Summa Confessionum.lib.j.titu.xv.q.vij. Et si hæreticus alienauit,fiscus vel inquisitores nõ tenentur restituere pretium emptori:quia effectus damnationis retro trahitur,vt dictum est:& sicut facta damnatione bona alienare nõ possent,sic nec ante illam à die commissi criminis : arg.C.de pretium vel aliquid loco pretii inueniatur in bonis hæretici.argu.ff.solu.mat.l.si cum dotem.§.vlti.& l.sequen. Et intelligas quòd non solùm reuocabit rem pretio non restituto emptori, qui emit ab hæretico : verùm etiam nec ei qui emit,quantumcunque per plures manus trãslerit:quia non habuit ius vendendi.hæc Ioan. Mona. Archi.& Ioã. And.in c.cum secundum.de hęreti.lib.vj.& idem Direct. Et ideo is, cuius bona ipso facto sunt confiscata, vel alteri in pœnam applicata, ne sit causa damni ei, cui alienat, non potest sine mortali alienare,nisi pro necessitate vitę.vt pro comedendo,& huiusmodi:quia argumento eorũ quæ not. Bar.in l.post.ff.de dona. talis administratio bonorum necessaria non est præfatis interdicta, sed solùm voluntaria. alleg.l.reo.ff.de solu.l.peto.§.prædium. ff.de legat.ij. & l. alienationes.ff.famil.erciscun.vel nisi alias esset soluendo pro damno dato:vel nisi emptori reuelaret conditionẽ rei ita esse:& hoc si tale delictum, propter quod sua bona sunt fisco applicata,potest aliquo modo probari:quia si esset totaliter improbabile, posset alienare etiam titulo oneroso: titulo etiam lucratiuo bene posset alienare. Et sic intellige & limita Bal.vbi suprà, & Panor.in d.c. cum nõ ab homine.& Io. Andr.in c.pro humani.de homi. lib.vj.in nouel. Excipe tamen casum cap.ij.de præscript.libr.vj. vbi habetur q̃ si post mortem hæreticorum , qui dum viuerent, catholici putabantur,bona ipsorum à catholicis eorum filiis vel nepotibus, aut extraneis quibuscunque spatio quadraginta annorũ fuerint bona fide possessa, non esse amplius super huiusmodi bonis molestandos, etiam à Romana ecclesia in hoc casu:quanquam illi,quorũ bona fuerunt,nunc detegantur hæretici extitisse. Et hæc valent ad intelligentiam statutorum in religionibus, quibus cauetur vt qui tale quid fecerit,ipso facto suis officiis sit priuatus,& huiusmodi : quia expedit vt per iudicem declaretur antequã fiat executio. Valent etiam ad hoc q̃ si tabellio per sententiam legis est tabellionatu priuatus, & non sit declaratũ per sententiam hominis,semper valebunt eius instrumẽta,donec declaretur.& ita not.gl.in §.pe.in authen.de tabel. Quomodo autem hæreticorum bona diuidantur,vide titu.seq. §.xij.& §. Assasinus.§.v. ¶ Quarta hæreticorum pœna est quòd indistincte siue sint laici siue clerici, etiam si Papa vel Imperator,debent ab omni dignitate deponi. distinct.xl.si Papa.& xxiij.q.j.qui contra pacem.& omnibus officiis ac beneficiis spoliari,& clerici degradari,& ipsi ac eorum credentes,receptatores,defensores,& fautores,ipsorúmq; filii vsq;ad secundam generationem nullum ecclesiasticum beneficium vel officium publicum possunt adipisci : vt in c. ij.eod. titu.lib.vj. quod intellige de secunda generatione per lineam patris,qui est filius & nepos: sed per lineam maternam non, nisi ad primum gradum, scilicet filium extenditur,vt in c.statutum. el ij.eo.tit.lib.vj. & etiam nisi prædicti essent emẽdati & reincorporati ecclesiæ,parati ad pœnitentiam fuissent: vt in d.cap.statutum. ¶ Quinta est,q̃ si quis vir ecclesiasticus ad preces hæretici vel fautoris , & similium,dignitates, personatus, & quæcunque alia ecclesiastica beneficia scienter est adeptus, ipsis est priuatus ipso facto,& inhabilis ad similia in posterum. Si verò ignoranter solùm, sic habitis est priuatus : vt in c.quicunque.eod. tit.lib.vj.¶ Sexta,q̃ filii hæreticorum ipso facto q̃ sententiatum est contra eorum parentes de hæresi , efficiũtur sui iuris,& effecti intelliguntur à die commissi criminis : vnde emancipatio facta non valet post commissum crimen: vt in c.quicunque. ¶ Septima, q̃ vxores scienter cum hæreticis contrahentes perdunt ipso facto dotẽ.secus si ignoranter,licet postea sciuerint:vt in c.decreuit.eod.tit.lib.vj. ¶ Octaua , quia appellare non possunt ipsi, aut credentes, receptatores, defensores,& fautores eorum : vt in c. vt inquisitionis.eo.tit.lib.vj. ¶ Nona,quòd contra eos & alios prædictos admittuntur excommunicati & participes,vt sopra eodẽ titu.lib.vj.& officiales,licet sint excommunicati, possunt contra eos exercere officium suum , si requisiti fuerint ab episcopis,inquisitoribus, vel eorum delegatis : & licitè requiri possunt : vt in c.præsidentes.eod.tit. lib.vj. ¶ Decima, quòd siue hæretici, siue coniuncti , siue extranei, non possunt hæredes instituere:nec eis est aliquid relinquẽdum: vt in c.si quis episcopus. & sequen. & quod ibi notatur de hæreti.& secus faciẽtes,si sunt episcopi,vel clerici, sunt excommunicati,etiã post mortem : vt in d.c.notatur. ¶ Vndecima,quòd eorum vasalli absoluti sunt à debito fidelitatis & totius obsequii : & quicunque alii aliqua obligatione adstricti : vt famuli, liberti, & huiusmodi, ipso facto liberantur:vt dicitur & not.in c.fi.eo.tit. Et idem de vasallis dominorum,qui contra hæreticos sunt negligentes , vt §. dictum est. Vnde si quis promisisset eis soluere certo die sub iuramento vel pœna,non tenetur:vt ibi not.gl.Quod intellige,si est manifestum, ipsum hæreticum incidisse in perfidiam,vt ibi : & idem secundum Phi.est,si sit occultus, modò probari possit.quod Ioan.Andr.verum limitat,si ad ipsam probationem sit processum:quia tunc probatio facit delictum esse manifestum : vt in cap. cum olim. de verbo. signi.Panor.verò ibidem dicit,quòd à die commissi criminis sunt liberi : sed ipsa absolutio allegari non potest , nisi facta manifestatione per sententiam. Sed dico quòd sententia nõ est necessaria, sed sufficit manifestatio facti:imò nec ipsa probatio in actu est necessaria, sed sufficit possibilitas certa probandi : quia per exceptionem eorum petitionem elident. ¶ Duodecima , quòd morte plectuntur: quia damnati præsentibus secularibus potestatibus aut eorum baliuis relinquuntur animaduersione puniendi , clericis à suis ordinibus degradatis:vt in cap.excommunicamus.el primo.eod.titu.& ista animaduersio est pœna ignis in laicis de consuetudine,licet de iure sit pœna mortis : vt

Universidad de Deusto
Biblioteca

in l. Arriani. C. de hære. iuncta l. vltimum supplicium. ff. de pœn. Si tamen redire ad ecclesiam & pœnitentiam voluerint, an sit eis parcendum. j. §. xij. ¶ Decimatertia, quòd nullus clericus debet illis præbere ecclesiastica sacramenta: neque eos tradere ecclesiasticæ sepulturæ, neque eleemosynas aut oblationes eorum recipere: aliter clericus priuandus est officio suo: regulari verò sua priuilegia nõ seruentur in ea diœcesi, in qua cõtrafecerit: vt in d.c. excõmunicamus. imò hodie quicunq; eos tradiderit ecclesiasticæ sepulturæ est ipso facto excommunicatus per c. quicunque. eo. titu. lib. vj. nec debet absolui nisi propriis manibus publicè extumulet corpora damnatorum, & locus ille perpetuò careat sepultura. Si tamen hæretici, etiam relapti, manifesta pœnitentiæ signa ostendant, non sunt eis humiliter petita pœnitentiæ & eucharistiæ sacramenta denegãda. extra eo. c. super eo. libr. vj. ¶ Decimaquarta, quòd nullus tabellio publica instrumenta vel scripta pro hæreticis, credentibus, fautoribus, & cæteris facere potest, nec aduocatus in aliqua causa vel facto potest eis præstare patrocinium, nec litigantibus sub eorum examine: aliter ipso facto ab officio suspensi sunt, & perpetuò infames: vt in c. si aduersus. eod. ti. quod secundum Panorm. intellige nisi reuertantur ad fidem: quia tunc possunt prædicta pro eis impendi.

15 ¶†Nonò, quæsit pœna hæreticorum relapsorum? Et dico ꝙ tales post abiurationem hæresis, vel etiam ex eo, quòd suspecti de hoc postquam se ad antistitis examinationem purgauerint, si depræhensi fuerint iudicialiter recidiuasse, sine vlla audientia relinquuntur iudicio seculari puniẽdi: sed si in foro pœnitentiali hoc fatentur, propter hoc puniri non possunt. ¶ Dicitur autem relapsus primò accusatus de hæresi, vel suspectus suspicione vehementi, qui hæresim abiurauit in iudicio, & postea committit, siue incidit in ipsam, etiã si ante crimen ipsum nõ fuerat plenè probatũ: si autem suspicio fuerat leuis, nõ debet iudicari relapsus, sed aliter grauiter puniri: vt in c. accusatus. eo. tit. lib. vj. Secundò, is qui errauit in vna specie hæresis, vel in vno articulo, & abiurauit hæresim simpliciter, & postea errat in alio: vt in d.c. accusatus. ¶ Tertiò, ille, de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constitit, vel nunc constat, si postea hæreticos deducat, receptet, vel associet, aut eis munera donet, aut mittat, vel impendat fauorem quæ excusari nõ possit,

16 seu etiam viũtet: vt in d.c. accusatus. ¶†Decimò quæritur, quæ sit pœna credentiũ hæreticis, fautorum, defensorum, & receptatorum? Et dico ꝙ quilibet talis est excommunicatus ipso facto: vt in c. nouerit. de sent. excommunicatio. & si non satisfecerit intra annum, ex tunc ipso iure est infamis: nec ad publica officia seu consilia, nec ad eligendos alios ad huiusmodi, nec ad testimoniũ debet admitti: nec potest condere testamentũ: nec ad alicuius hæreditatis successionem accedere: nullus quoq; ei super quocunq; negotio, sed ipse aliis, cogitur respondere: si iudex est, eius sententia nõ valet: si aduocatus, non admittitur ad patrocinium: si tabellio, non valent eius instrumenta: & sic in similibus. Si verò sit clericus, ab omni officio & beneficio debet deponi. Qui autẽ tales postquã ab ecclesia denotati fuerint, euitare cõtemperint, debent excommunicari. Probantur hæc omnia extra eod. excõmunicamus. Clerici quoq; talibus exhibẽtes ecclesiastica sacramenta, vel eos ecclesiasticæ sepulturæ tradẽtes, aut eleemosynas vel oblationes eorum recipientes, priuari debẽt officio suo, ad quod sine speciali indulto sedis apostolicæ nõ restituãtur. Similiter & regulares, quorũ etiam priuilegia in locis illis eis nõ obseruentur: vt in d.c. excommunicamus. sepelientes etiã eos sunt excommunicati: vt 3. Excommunicatio ix. §. xxvij. Multæ etiam aliæ pœnæ horum colligũtur ex superioribus quæstionibus. ¶†Vndecimò quæritur, vtrum hæreticis spõte 17 redeuntibus & pœnitentibus sit parcendum? Et dico quòd ecclesia quantũ ad spiritualia, scilicet collationẽ pœnitentiæ & eucharistiæ semper vtitur misericordia cũ pœnitentibus, etiã relapsis, ista eis exhibendo: vt in c. super eo. lib. vj. quantum verò ad temporalia, vt vitam, dignitates, officia, & substantiam, vtitur misericordia ante relapsum: quia lapsi mortem mesentur, cum fidem corrumpendo grauius delinquat falsarius monetarum, qui statim morti addicitur: & tamen eis parcitur, si reuertuntur: & pœna careris perpetuò olim debita illis hodie per inquisitores vnà cum prælidente commutari potest: vt in c. vt commissi. eo. titu. lib. vj. aliquando etiam remittuntur eis bona ex misericordia, & non aliter: vt in c. vergentis. eo. titu. quia sunt confiscata: quã misericordiam puto posse præstari ab eo, ad quẽ bona per confiscationem deuoluuntur: aliquando etiam si sunt clerici, dispensatur cum eis in officiis plus & minus: aliquando etiã in prioribus dignitatibus, præcipuè ad scandalum tollendum: vt xxxiij. q. iiij. ipsa pietas. Post relapsum verò vtitur seuera iustitia nullo modo parcens eis quantũ ad vitam & bona temporalia, quantumcunque pœniteant. extra, eo. ad abolendam. & hoc secundum San. Tho. rationabiliter: quia alioquin posset hoc esse in præiudicium salutis aliorum: tum quia si relaberentur alios inficerent: tũ quia alii facilius in hæresim laberentur: ex quo isti sine pœna euaderent. Ex relapsu etiam eorũ præsumitur de inconstantia eorũ circa fidem, ideoq; iuste occiduntur. xxiij. q. 18 iij. refecandæ. ¶†Duodecimò quæritur, vtrũ pari eendum sit hæreticis redire volentibus, postquam sunt per ecclesiã condẽnati? Et dicit Io. And. in quadam apostilla, in d.c. excommunicamus. el j. eo. tit. ꝙ sic. & idem tenet gloss. in c. excommunicamus. el ij. eod. tit. & Arch. in c. vt commissi. eo. titu. lib. vj. dicens quod tantum relapsis non parcitur. & idem videntur velle iura noua, quæ indistincte parcendum dicunt redire volentibus: vt patet in c. vt officium. eodem titu. lib. vj. Sed tamen contrarium videtur verum esse de iure: quia, vt patet in c. ad abolendam. extra eo. non parcitur, nisi redire volentibus continuò post depræhensionem erroris: quod quidem continuò ab aliquibus obseruatur de prima sessione iudicis, à prima die qua examinatur causa huius. quod videtur sensisse Rayne. Sed hoc dictũ nõ procedit necessariò: tum quia iura posteriora nõ distinguunt, sed indistinctè dicunt parcendum esse redeuntibus: tũ quia illud c. loquitur de depræhensione manifesta, quæ non est nisi post plenã probationem: inter quã & sententiam nulla est difficultas, nec medius actus. Vnde quãtum ad parcere, non est ratio maior si redire velint postquã sunt conuicti: aut etiã condemnati: cũ statim in eodẽ actu ista duo fieri possint, probatio & iudicium, & sententia. Et ideo prima opinio, quæ magis pia est, videtur arbitrio iudicis tenẽda, vbi probabiliter viderit pœnitentiã esse non factã: tũ quia in cõstitutionibus pœnalibus secundũ iura fieri debet interpretatio benignior: tũ quia cõuersionẽ esse ante sententiã vel post nõ est parcẽdi ratio, sed veritas conuersionis cũ spe nõ recidiuãdi præsumpta: quæ etiã post sententiã esse potest, licet nõ post relapsum: quia præsumitur incõstãtia. 19 ¶†Decimotertiò quæritur, qualiter recipiẽdi sunt hæretici ad vndẽ redeuntes? Et dico ꝙ ad episcopi arbitriũ prius debent errorẽ abiurare, scilicet simpliciter, vel eum, de quo sunt conuicti, vel suspecti, secundũ glo. in c. accusatus. eo. titu. lib. vj. & promittere per scripturam ꝙ tenebũt firmiter catholicã fidem. j. q. vij. quoties. de const. dist. ij. ego Berengarius. d. c. ad abolendam. & hoc publicè vel priuatim secundum quod crimen fuit publicũ vel priuatum, secũdum Ray. postea debent absolui nõ obstantibus sententiis, quæ ter in anno à papa cõtra hæreticos publicè promulgantur, secundum gl. in c. officiũ. eo. tit. lib. vj. & hoc secundũ formam ecclesiæ, de qua xj. q. iij. cum aliquis. de sentẽ. excom. cum desideres. scilicet cum psalmo, iuramento, & verbere quantum ad excõicationem: & postea debet imponi illud quod talibus solet iniungi: vt in d.c. quoties. & c. ego Berengarius. nec sine tali solennitate reconciliandi sunt, etiã in extremis agẽtes, si adest facultas, secundũ Inn. Si autem ad eam necessitatẽ deuenerint ꝙ non valeant cõfiteri, præcesserint tamen pœnitentiæ signa: tunc reconciliabuntur etiã sine solẽnitate præmissa: quia lex quæ aliud statueret, esset inhumana. & concor. Host. in c. à nobis. el ij. de sent. excom. vbi etiã prædicta tangit Inn. imò secundũ Arch. tenebit semper absolutio, etiam si forma illa non seruetur. Quòd si post abiurationẽ vel postquam ad arbitriũ episcopi se purgauerint, deprehensi fuerint reincidisse, iudicio seculari sine audientia relinquuntur: nec paritur eis quo ad vitam aut bona: vt in d.c. ad abolendam. quod intellige, si deprehenduntur per euidentiã facti aut propriam confessionem iuridicã, aut per testes: sed si occultè recidiuant, & reuertuntur, paritur eis quantũ ad vtrunq;, secundũ gl. Rayner. & Summã Confes. lib. j. tit. v. q. iiij. vbi etiam dici-

20 tur ꝙ secundũ Vld. occulti† hæretici absolui possunt per simplicem sacerdotem, nisi episcopus sibi reseruauerit: sed hodie iste casus est papalis per curiæ processum. Eodẽ modo recipiendi sunt secundũ Summ. Ang. credentes, receptatores, fautores, & defensores, ac infamati de hæresi: quod quidem de infamatis concedo: vt patet in d.c. ego Berengarius. & de credentibus, quia sunt hæretici dicendi: vt in

21 d.c. excõicamus. el ij. eo. titu. in fi. de aliis autem nõ inuenio. ¶†Decimoquartò, quæritur vtrũ cum redeuntibus ab hæresi dispẽsari possit circa ordines? Et dico ꝙ iure communi tales, ex quo reconciliati sunt, ad laicam cõmunionem recipiuntur. j. q. vj. c. j. adhibetur etiam quandoq; circa eos quadruplex dispensatio, scilicet semiplena: vt solùm recipiantur in ordinibus ante hæc omnia susceptis. j. q. j. si quis hæreticæ. & plena: vt possint fieri sacerdotes. j. q. vij. cõuenientibus. & plenior: vt possint esse episcopi. xij. dist. nos consuetudinẽ. & plenissima: vt etiam ad superiores dignitates promoueri possint. xxiij. q. iiij. ipsa pietas. concor. Host. Gof. & Ray. Multa quoq: de hæreticis communia eis & schismaticis habes infrà, Schisma, ferè per totũ.

Rursus de Hæresi & Hæreticis, secundò in ordine ad inquisitores.

1 *Hæreticus puniendus quinã sit idoneus index & quomodo vocetur.*
2 *Inquisitores à quo, & qua authoritate instituendi sint?*
3 *Inquisitoris officium quandiu duret, & num instituentis morte extinguatur?*
4 *Inquisitor contra quos procedere possit, septẽ axiomatu expeditur.*
5 *Dæmonum inuocatio, an hæresim sapiat?*
6 *Testes vel executores aduersus hæreticos qui admitti possint, & quot sufficiant, septem conclusionibus traditur.*
7 *Signa leuia ad conuincendum de hæresi quamquam sufficiant, ea tamen probari necesse.*
8 *Iura quid de inquisitorum actuariis sanxerint?*
9 *Iura quid de carcere, quo ad inquisitionis officium velint, septem conclusionibus explicatur.*
10 *Inquisitores, & quibus id ex officio incumbit, quomodo & quando aduersus hæreticos, præsertim vbi duo concurrunt, procedere debeant, nouem conclusionibus palam fit.*
11 *Sententiæ aduersus hæreticos qualiter ferendæ, & quid in his obseruandum: sex item resolutoriis axiomatibus decidit.*
12 *Inquisitoribus ad suum officiũ sedulò expediendum ac obeundum, quæ sint fauorabiliter concessa.*
13 *Inquisitoribus quæ prohibita sint, & quæ in suo officio obeunda cauere debeant?*
14 *Inquisitores nũquid de hæreticorũ cõdẽnatorũ bonis habere possint.*
15 *Bononiensis origine & patrimonio, si Florentiæ domicilium constituerit, ibique de hæresi damnatus est, dominium bonorum eiusdem Bononiensi quæ Bononiæ sunt ad quem pertinebit?*
16 *Dubia tria circa hæreticorũ materiã, & eorum ibidem resolutio.*

HAERETICVS† secũdò venit speciali & proprio iure 1 dicendus puniendus: qui generali quidem nomine, sed tamen antonomasicè inquisitor appellatur: qui cũ episcopo ordinario cõtra hæreticos inquirere potest: quisq; esse inquisitor nõ potest, nisi annum quadragesimum attigerit: vt in cle. nolentes. de hæretic. ¶†Primò verò quæritur, à quo 2 & cum quali authoritate instituuntur inquisitores? Et dicit gl. in d. cle. nolentes. ꝙ instituí possunt per prouinciales vel ministros illorum ordinũ, quibus à sede apostolica est cõmissum: & ab episcopis vel capitulis sede vacãte: qui. ordines secundũ Arch. cõiter quidem est ordo prædicatorum: in Tuscia autem & quibusdam prouinciis ob reuerẽtiam beati Francisci est ordo Minorũ. adde vel ob reuerẽtiam beati Antonii de Padua. Authoritas autem eorum secundum aliquos Legistas est ordinaria: quia ordinarius dicitur, qui habet vniuersitatẽ causarũ. ff. de iudi. l. cum prætor. §. j. & extra de appell. Romani. lib. vj. Vnde secundum Spe. officiales episcoporũ dicuntur ordinarii: secundũ Canonistas autẽ habent delegatã, & non ordinariã: quia non habent vniuersitatẽ causarum omniũ, sed pertinentium ad crimẽ hæresis. pro qua opinione est expresse tex. c. per hoc. eo. tit. lib. vj. in prin. & sic tenet Arch. & Ioan. And. Vnde sententiã, siue bene siue male processerint, tollere nõ possunt, secundũ eos: licet secundũ Legistas condemnatũ contra sententiã restituere possint ex causa postea cõprobata: puta si docẽtur malo dolo cõuictus. Possunt tamen, quicquid sit de prædictis, aliis cõmittere vices suas, secũdũ quod docet cõsuetudo: & secundũ gl. in d. cle. nolentes. & commissarios ab eis datos vocamus vicarios aut substitutos. cle. j. eo. tit. §. porro. ¶†Secundò verò quæritur, quantũ duret 3 inquisitoris officiũ, seu vtrũ expiret morte instituẽtis? Et dicit Clemẽs quartus sic, Præsenti declaramus edicto ipsum officiũ non solùm quo ad negotia viuente mandatario incepta, inió etiã quo ad integra, & non cœpta, & quod plus est, quãtũ ad ea, quæ tũc nequaquã emerserant, in fauorem fidei post cõmittentis obitũ perdurare. de hære. ne aliqui. lib. vj. quod Ioã. And. in nouel. intelligẽdũ dicit de inquisitore simpliciter dato: quia si esset datus cũ clausula, ad beneplacitũ, tunc seruaretur quod habetur in c. si gratioſe. de rescrip. vbi scilicet dicitur ꝙ si clausula cõtinet vsq: ad beneplacitũ nostrũ, expirat per mortẽ cõcedentis: nõ autem si cõtineat ad beneplacitũ sedis apostolicæ: quia sedes illa nõ moritur. ¶†Tertiò quæritur, cõtra quos procedere possit 4 inquisitor, vel nõ possit? Et dico multa. ¶ Primũ. Inquisitor procedere põt cõtra hæreticos & cõtra participes, i. fautores, defensores, & receptatores, extra eodem. cõtra. lib. vj. Adde & cõtra credẽtes, qui verè sunt hæretici, vt dictũ est. ¶ Secundũ. In eodẽ etiã c. sic dicitur: Cõtra Christianos, qui ad ritũ transierint vel redierint Iudæorũ, etiã si huiusmodi redeuntes, dum erant infantes, aut metu mortis, non

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen absolutè aut præcisè coacti baptizati fuerunt, erit tanquam cõtra hæreticos, si fuerint de hoc confessi, aut per Christianos seu Iudæos conuicti: & sicut contra fautores, receptatores, defensores hæreticorũ, sic contra fautores, receptatores & defensores talium est procedendum. hæc ibi. Vbi dicit glo. ꝙ transeunt in ritum Iudæorum, qui nunquam fuerunt Iudæi: redeunt verò, qui aliquãdo fuerũt: & ꝙ horum bona, sicut & aliorum hæreticorũ, confiscantur, nec deuoluuntur ad filios etiã catholicos. ¶ Tertiũ. Sicut etiã ibi gl. probat & Ioã. And. Inno. & Archi. in tertia parte, tit. xix. c. ij. §. penul. in fi. per literas Clementis quarti, & Greg. decimi, Iudæi Christianos vtriusq; sexus ad prædictum ritũ inducentes, cadunt in officiũ inquisitorum: quia etsi non sint propriè hæretici vel fautores hæreticorũ: largè tamen sunt fautores, imò & factores hæreticorũ. Regulariter tamẽ cõtra eos pro iustitia recurritur ad iudices seculares: vt extra de Iudæ. c. Iudæi. & c. in nonnullis. & in cle. credit. eo. titu. dicitur de Saracenis. Et quia tales Iudæi ad Iudaismũ redeuntes solẽt se baptizare de nouo caput lauando, & radere, videtur eis imponenda pœna capitis per iudicem secularem cum dispendio fortunarũ. C. de apostat. quia si rebaptizãti imponitur pœna capitis, C. ne sanctum baptis. l. j. fortius se rebaptizanti seu volenti baptismũ tollere: si tamen inquisitores volunt, illud punire possunt, vnà tamẽ cum episcopo: per clem. j. eo. tit. ¶ Quartũ. Non potest autem inquisitor procedere cõtra diuinos aut sortilegos, dicente Alexandro in c. accusatus. de hæreti. lib. vj. ꝙ de diuinationibus & sortilegiis inquisitores intromittere se nõ debent, nisi hæresim saperent manifestè: vbi infert gl. ꝙ in dubio non habent iurisdictionẽ. Quod non est intelligendum in dubio an factũ sit perpetratum nẽcne: sed in dubio an sapiant hæresim: vt patet ex textu. & Direct. inquisi. ibi etiã gl. Ioan. And. exemplificat de sapientibus hæresim: Sicut, inquit, est circa aras idolorũ nefarias preces emittere, sacrificia offerre, dæmones cõsulere, eorúmq; responsa suscipere: vt xxvj. q. ij. hi qui. vel si associãt sibi propter sordes exercendas hæreticos: vel faciũt prædicta cum corpore & sanguine Christi, vel in fontibus, vt possint à dæmonibus habere responsa, puerum baptizant, vel his simi- 5
lia. hæc ibi. ¶ Sed † Old. consi. ccx. limitat inuocationẽ dæmonis sapere hæresim manifestè, si fiat ad exercẽda opera eis naturaliter impossibilia: aliàs secus: puta si inuocetur vt mulieré tentent. Pro his sciendũ est ꝙ cùm hæresis sit in intellectu, ex nullo sortilegio probatur quis esset verè hæreticus, cùm omnia talia possint ex cõcupiscentia aliqua, & nõ ex infidelitate procedere: & sic procedũt quæ dicta sunt in titu. priore. §. v. propter talia tamẽ aliquãdo est quis hæreticus præsumptiuè, secundũ Ioan. And. Oldra. & Dire. inquisi. & omnes penè doct. & ita seruatur in cõsuetudine. Et hoc quãdo sapiunt hæresim manifestã. ¶ Quod quantũ ad inuocationes dæmonũ est tripliciter, vt probat Dir. inquisi. Primò, si exhibeatur eis honor latriæ: secũdò, si honor dulię: tertiò, si nullus honor, sed tamẽ inuocantur ad aliquod eis impossibile: puta ad sciendũ futura vel occulta cordis. Quantum ad alia autem de mente doctorum dicendum est ꝙ sapiunt hæresim manifestè, quando ex natura sua præ se ferunt aliquid quod manifestè est hæresis: sicut baptizare imaginẽ, præ se fert ꝙ ipsa sit capax illius sacramenti: & rebaptizare puerum, præ se fert ꝙ baptismus possit cõferri bis: & sic de aliis. ¶ Quintum. Nec possunt ipsi inquisitores cognoscere in dubio an aliquid tale sapiat hæresim vel nẽ: quia iurisdictio nõ est sibi attributa: vt not. gl. in d. c. accusatus. Et licet aliàs iudex cognoscat in dubio an sua sit iurisdictio, & in dubio dicatur habere iurisdictionem: vt ff. de iudi. l. si quis ex aliena. tamen secundum Ioan. And. hoc locum habet in ordinario: inquisitor autem, quia est delegatus, nisi manifestè appareat, nõ se intromittit. Gl. etiã in c. j. de offic. deleg. quæ videtur sentire contrariũ, secundum summã Angel. intelligenda est quãdo certum est ꝙ aliquid sapiat hæresim: sed dubitatur an sit manifesta vel nõ, id est, notoria. quasi velit dicere quòd inquisitor põt se intromittere de sapiẽtibus hæresim, si sunt notoria vel dubia de notorietate: non autẽ si sint occulta, licet sit manifestũ quòd hæresim sapiant. Qui sensus nullo modo procedit: quia nõ dixit textus de sapientibus hæresim manifestis: sicut text. illius gl. loquens de conseruatoribus dicit de iniuriis manifestis, sed dicit manifestè: quod cùm sit aduerbiũ, necesse est referre ad ipsum, sapere manifestè: & nõ ad ipsum, esse manifestũ. Vnde dico ꝙ illa gl. intelligitur in aliis iudicibus, non in istis. ¶ Sextum. Non possunt etiã procedere contra vsurarios, quia dicitur in d. c. accusatus. ꝙ de quæstionibus vsurarũ motis etiam contra illos, quibus restitutionem vsurarum in pœnitentia pro hæresis crimine iniunxerunt, etiãsi illi se & sua ad hoc faciendum in iudicio ecclesiæ obligauerunt, intromittere se nõ possunt: ne per causas huiusmodi offendiculum negotio fidei præparetur. ¶ Septimũ. Nec contra officialem vel nuntium curiæ Romanæ: vt in extrauagãti Ioann. xxij. quæ incipit, cum frater. ¶ † Quartò quæritur, qui admitti 6
possint contra hæreticos in testes vel executores, & quot sufficiũt? Et dico multa. ¶ Primũ. Circa inquisitionẽ hæreticorum in testimoniũ admittuntur excõicati, & socii, & participes criminis: & præcipuè in defectu aliarũ probationum cõtra hæreticos, fautores, credẽtes, receptatores, & defensores eorũ, si ex numero testiũ aut personarũ tam deponentium quàm cõtra quos deponitur, qualitate, & aliis circunstantiis, nõ falsa dicere præsumãtur. de hæreti. in fidei. lib. vj. Si tamẽ per viam accusationis vel exceptionis, & non inquisitionis, procederetur, tales nõ admittũtur, secundum Ioan. And. ibi. ¶ Secundũ. Similiter admittũtur illi, qui super facto hæresis iurauerũt dicere veritatẽ tam de se, quàm de aliis, & eam celando periurauerunt, & postea volunt corrigere dictum suum cõtra se vel alios: si manifestis indiciis apparuerit tales non leuitate vel odio vel pecunia, sed zelo fidei velle reuelare. eo. tit. accusatus. lib. vj. ¶ Tertium. Præsidentes etiã regimini alicuius loci, licet sint excommunicati, vel iurisdictionẽ de facto habeant, nõ de iure, ad requisitionẽ ordinariorũ ipsorum vel delegatorũ vel inquisitorũ possunt & debent contra hæreticos, credentes, receptatores, fautores, & defensores eorum suum officium exercere: nec illi, qui requirunt eos, aliquam sententiã incurrunt: tamẽ dictis præsidentibus propter hoc in aliis nullum ius est cõcessum vel permissum. eo. tit. præsidentes. lib. vj. ¶ Quartũ. Quibusdam secundũ Ioan. Andr. super c. vt officium. eod. titu. lib. vj. super verbo, testium. videtur ꝙ in hoc crimine probando nõ sufficiant duo testes: argu. optimum de hæreti. excõmunicamus. ibi, tres vel plures. & sic notat Hostien. in Summa. & sic addendus erit iste casus ad alios, qui notantur in summa. iij. q. iiij. quia durum videtur quòd homo bonæ famæ per inquisitores vel ordinarũ debeat ad duorum testium dicta damnari: præcipuè cum ibi detruncetur defensionis ordo in notitia testium, vt in c. fin. eodem titu. & in interrogatoriis, quæ fiunt in aliis indiciis. Sed contra hoc est, quia in eodem c. sequitur de duabus personis cum suis concordantiis. Certum est autem quòd per singulos testes & famã de tanto crimine quis

damnari non possit: vt de testib. c. in literis. quia debẽt esse in crimine probationes luce clariores. ij. q. viij. sciant cuncti. in crimine tamen hæresis & simoniæ, secundum Arch. 7
minores probationes sufficiunt. C. de hære. l. ij. dicit † tamẽ ꝙ licet signa leuia sufficiant ad conuincendum de hæresi, illa tamen oportet plenè probari. Ioannes autem de Lign. dicit nõ esse recedendum ab illa regula, In ore duorum vel trium testium. de testi. in omni. & de testa. relatũ. & idem tenet dominus Anto. post Ioan. And. in d. c. excommunicamus. & idem Gemin. & hoc tene: quia nullum ius allegatum probat contrarium. ¶ Quintum. Si testes se subtrahant, secundum Archi. ad hoc cogendi sunt, nec ab huiusmodi se possunt per exceptionem aut votum excusare, etiã si iurassent nõ testificari. ¶ Sextũ. In examinatione testiũ contra hæreticos debent interesse duæ personæ religiosæ discretæ, id est, nõ idiotæ, siue laici, siue clerici, siue religiosi, secundũ Arch. cui videtur consonare Gemin. dicẽs ꝙ religiosus dicitur multipliciter: & hic non sumitur propriè pro eo, qui habitum in religione suscepit. Et si fieri potest, dicta testiũ per publicã personã debent cõscribi: vt in d. c. vt officiũ. & religiosi, qui in seculo fuere notarii, & alii, qui bus iniũctum fuerit, etiam clerici seculares, & in sacris constituti, tenentur ex apostolico præcepto cõscribere: vt in eo. c. vt officium. ¶ Septimum. Post publicationẽ verò testium potest inquisitor, secundum Gemi. in d. c. vt officiũ, alios recipere: quia nõ ad instantiam partis, sed ex officio 8
suo procedit. ¶ † Quintò quæritur, quid iura velint de notariis, quibus inquisitores inquirendo vtuntur? Et dico ꝙ coram episcopo cum inquisitore vel substitutis ab eis curabunt suum officium fideliter exercere: in clem. multorum. de hære. & idem fiet de aliis personis ad dictum inquisitionis officium necessariis: religiosi etiam omnes, qui ante religionis ingressum fuerunt notarii, quantuncunque sint in sacris, libere illud officiũ tabellionis possunt exercere quo ad omnia pertinentia ad inquisitionis officium, nõ obstante quocunque statuto contrario: vt in dicto c. vt officium. ¶ Sextò quæritur, quid velint iura de laicis, quibus inquisitores vtuntur, capiendo, incarcerando, torquendo, consulendo, & huiusmodi? Et dico multa. ¶ Primum. Inquisitores, vt in d. c. vt officium. patet, si opus fuerit, inuocare possunt auxilium brachii secularis, & contradictores per ecclesiasticam censuram compellere, nõ obstantibus priuilegiis quibuscunq; personis concessis, religiosis vel vniuersitatibus, non obstãte etiã cõstitutione de duabus dictis, de qua habetur de rescript. nonnulli. non obst. etiã c. statutum. de rescript. lib. vj. quia secundum glo. licet constitutio huius c. posterius sit edita quàm c. vt officium. tamẽ illa est specialis in fauorem fidei, ista generalis: generi autem per speciẽ derogatur. de reg. iur. generi. li. vj. si autem esset generalis, tolleretur. de constitu. c. j. lib. vj. ¶ Secundum. Possunt etiã conuocare clerum & populum ciuitatum, castrorum, & locorum, prout negotio fidei viderint expedire. de hæret. vt commissi. lib. vj. non tamen possunt istis præcipere vt suas prædicationes adeant: nec indicere silẽtium omnibus prædicatoribus, sed solùm quæstuariis, quando continget congregationem fieri pro negotio fidei, vel eorum prædicationem dicto negotio afferre impedimentum. de hære. vt officium. libro vj. ¶ Tertium. Possunt etiam aduocare peritos quoslibet, vt in sententiis huiusmodi proferendis consiliũ præbeãt, & in virtute sanctæ obedientiæ ad hoc eos adstringere. de hæret. vt commissi. libro vj. ¶ Quartum. Domini quorumcunque locorum, statutum per quod inquisitionis officium contra hæreticos impediretur, exhibere tenẽtur, atque corrigere: nec illud valet. de hæreti. statutum. lib. vj. ¶ Quintum. Omnes etiam locorum rectores à diœcesanis aut eorum vicariis vel inquisitoribus requisiti iurare tenẽtur seruare & seruari facere constitutiones contra hæreticos, credẽtes, fautores, receptatores & defensores eorũ, & filios ac nepotes eorum: & qui iurare noluerit, habetur infamis, & fautor eorũ, & de fide suspectus, nec haberi debet ꝙ domino: nec ad aliquod publicum officium admitti aut assumi vlterius: & quæ interim vt rector fecerit, nullam habebunt firmitatem. d. c. vt officium. ¶ Sextum. Omnes seculi potestates & domini temporales ac locorum omnium rectores, quibuscunq; dignitatibus, vel officiis aut nominibus cẽseantur, diœcesanis episcopis & hæreticæ prauitatis inquisitoribus à sede Apostolica deputatis & deputãdis, parere & intendere tenẽtur, in hæreticorum, credentiũ, fautorum, receptatorũ & defensorum ipsorũ inuestigatione, captione, ac custodia diligenti, & deductione de loco ad locũ intra suũ districtũ sub arcta & diligẽti custodia, cũ ab eis fuerint requisiti, eosq; condemnatos, ipsi vel eorũ officiales aut nuntii statim recipiant indilatè animaduersione debita puniendos, non obstantibus appellationibus seu prolationibus eorum, quæ prædictis omnibus interdicuntur. d. c. vt inquisitionis. ¶ Septimum. Omnibus prædictis eorumq; officialibus prohibetur ne de hoc crimine, cũ sit mẽte ecclesiasticum, quocunq; modo cognoscant aut iudicẽt: aut pro eo captos sine licentia episcopi vel inquisitoris, aut saltem alterius eorum carcere liberent: aut executionem à diœcesano vel inquisitore iniunctã, prout ad suum officiũ spectat, facere detrectẽt, vel aliàs prædictorum iudiciũ vel sententiam seu processum directè vel indirectè impedire præsumãt. Si quis autẽ prædictorũ contra prædicta fecerit, scilicet nũc & suprà immediate: aut præfato fidei negotio diœcesano episcopo vel inquisitori incũbenti se opponere attentauerit, aut fortè præsumpserit, vel ipsum aliquatenus impedire voluerit, necnon qui sciẽter in prædictis dederit consiliũ, auxiliũ, vel fauorem, excõicationis se nouerit mucrone perfossum: quã si per annum animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus condemnetur. d. c. vt inquisitionis. ¶ † Septimò quæritur, quid velint iura de carcere circa inquisitionis officium? Et dico multa. ¶ Primum. Carcer est ad custodiam vel cautelam, non autem ad pœnam regulariter. de pœn. quanuis. lib. vj. Sed intellige de iure ciuili: de iure tamẽ canonico permittitur prælatis, imò cuilibet qui iurisdictioni præest, & habet delicta punire, secundũ glo. & ibidẽ ad carceres ad tempus vel in perpetuũ reos adiudicare in pœnam suorũ criminũ. ¶ Secundũ. Cum quis ad carcerem condemnatur, secundũ gl. ibidem, si quid exprimatur in sententia, scilicet ad tẽpus certũ vel in perpetuum: stabitur expressis in sententia. Si verò quis simpliciter dãnatur ad carceres, intelligitur perpetuò damnatus. C. de pœn. l. seruus. ¶ Tertium. Siue autem carcer sit ad custodiã siue ad pœnam, secundũ gl. ibi, non debet in eo esse commistio maris & fœminæ, nec etiam debet ita esse asper ꝙ ibi homines perimãtur: vt infrà Homicidiũ. iij. §. vij. in fi. ¶ Quartum. Quilibet carcer, vel murus hæreticorum, debet esse cõmunis episcopo & inquisitori: & debet duos habere custodes: vnũ quẽ volet episcopus & ei prouidebit: alterũ quẽ volet inquisitor & ei prouidebit: & eorũ vterq; potest habere subse fidelẽ ministrũ: & illius loci erunt duæ claues, quarũ vnus custos vnã, & alius aliã tenebit: & poterit officiũ ministrãdi carceratis cõmittere suo ministro. in cle. multorum. de hære. ¶ Quintũ Prædicti custodes antequã suũ exequãtur officium, tenẽtur coram eis, à quibus assignãtur, iurare

Universidad de Deusto
Biblioteca

stis Euãgeliis quòd in custodia omnem diligẽtiam quã poterũt,adhibebunt,& ꝙ alicui incarceratorum nõ loquatur vnus,nisi alio audiente:& ꝙ ipsis carceratis fideliter cõferant prouisionem,quam ipsã recipiunt de communi ordinatione:& ꝙ à parentibus vel aliis personis confertur eisdem,nisi episcopi vel inquisitoris aut suorum cõmissariorum ordinatio refragetur:eodémq; modo iurabunt prædicti custodum ministri & coram eisdem,vt in d.cle.multo-
10 rum.¶ †Octauò quæritur,quomodo & quando contra hæreticos procedendum sit,maximè vbi duo procedunt?Et dico multa.¶Primum.Inquisitores in negotio inquisitionis procedere possunt simpliciter & de plano absq; aduocatorũ & iudiciorum strepitu ac figura:vt in c.fi.eodem tit.lib.vj.¶Secundum.Quando accusatores vel testes seu deponentes propter potentiam personarum,contra quas deponunt aut accusant,graue periculum subirent,si nomina eorũ publicarentur,tunc non publicè,sed secretè coram diœcesano vel eius vicario eo absente,quãdo inquisitores procedunt, vel coram inquisitoribus si episcopus procedit,& eorum copia commode haberi potest,aut siue episcopus siue inquisitores processerint coram aliquibus personis prouidis & honestis,iurisque peritis,totum processum,super quo deliberandũ est,manifestẽt,& de illorũ cõsilio ad sententiã & cõdemnationẽ procedere possint:& plena fides talibus testibus adhibetur:licet eorũ nomina nõ fuerint promulgata. Et possunt præcipere inquisitores præfatis honestis personis subpœna excõicationis,quã ipso facto incurrant,ne re uelent nomina prædicta:episcopus tamen non potest præcipere inquisitori nec inquisitor episcopo:sed papa præcipit in virtute sanctæ obedientiæ vt teneant illa secreta,& vt habeãt purã & prouidam intentionem,ne asserant periculum,vbi est securitas publicandi:vel securitatem in illorũ præiudicium vbi adest periculum.Cessãte tamẽ periculo supradicto debent accusatorum & testium nomina publicari.de hære.statuta.lib.vj.¶Tertium.In aliquibus prouinciis possunt procedere simul vel separatim prout negotii vtilitas suadebit:eo.tit.vt officium.lib.vj.quod duplicitèr cõtingit:vno modo vbi in vna prouincia sunt simul plures inquisitores deputati:& iste est propriè sensus illius c.vt patet intuenti alio modo:quia hæreticus delinquit in vna ꝓuincia,& ad aliam fugit.Et sic intelligit Arch.dicens ꝙ aliquãdo duo inquisitores cognoscere possunt de crimine hęresis alicuius,scilicet inquisitor ciuitatis,in qua deliquit, secundum Ioã.And.in glo.& ad quam fugit:quia vbi quis inuenitur,ibi conuenitur de crimine.¶Quartum.Quando negotium hæresis committitur alicui vel aliquibus generaliter in certis locis,non admittur episcopis authoritas eorũ ordinaria vel etiã delegata,si eã habebãt,& vterq; etiã de eodẽ facto potest inquirere cõmuniter aut diuisim:eod. c.per hoc lib.vj.¶Quintum.Quando autem diuisim procedunt,siue ordinaria siue delegata episcopi potestate procedant,illum in procedendo modum obseruent,quem inquisitores possunt & debent,per iura communia vel speciales concessiones aut ordinationes sedis apostolicæ obseruare:& tenentur cõicare inuicem processus:& per vtrosq; simul sententia ꝓferatur,nisi alter alteri deferat:& si in sententia non concordant,mittant ad Apostolicam sedem.d. c.per hoc.Sed intellige prædictam communicationẽ processuum opõtere fieri,quãdo nihil aliud restat agendũ nisi ꝙ sententia promulgetur:& si alter non posset commode procedere nisi visis actis alterius,tũc semel tantùm communicatio tribuitur,vt in extrauagan.Benedicti vndecimi,q̃ incipit,ex eo.¶Sextum.Sicut etiam dicitur in cle.multorum.eo.ti.tam episcopus quàm inquisitor vnus sine alio citare potest & capere,& tute custodire,& carceri mãcipare, & cõpedire:sed deputare duro carceri,& qui magis ad pœnã quã ad custodiã videatur,vel tormẽtis exponere,vel ad sententiã procedere nõ potest episcopus sine inquisitore, neq; inquisitor sine episcopo,aut eius super hoc delegato, aut episcopali sede vacãte delegato capituli,si sui ad inuicẽ possent copiã habere intra octo dies postquam se requisierint.Possent tamẽ quilibet prædictorũ cõmittere alteri vices suas,vel per literas significare suũ consiliũ & assensum hæc ibi.¶Septimũ.Si autẽ papa dat certam formam inquirendi hæreticos,illa tenenda est,aliàs quæri possunt per accusationẽ,inquisitionẽ,& denuntiationem.de quibus suis locis habetur.¶Octauum.Tenẽtur autem diœcesani per se vel alios saltem semel in anno hæreticos ꝗrere,vbi fama est eos habitare:& eos,quos credũt de hoc aliquid scire,debent compellere iurare,vt indicent si quos habẽt suspectos propter occulta conuenticula vel alia signa.extra eo.excõmunicamus.§.adiicimus.¶Nonum.Si autẽ suspectus vocatus cõfitetur,& de correctione speratur,iniungi potest ei pœnitentia salutaris.Si verò negat,& tamen sit infamatus, indicetur ei purgatio:quam si non præstiterit,excommunicabitur:& si per annum sic steterit,ex tunc velut hæreticus condemnetur.in dicto c.excommunicamus.§.qui autem.
13 ¶†Nonò quæritur,quid de sententiis ferẽdis?Et dico multa,quæ etiam not.Ioan.And.in nouel.vt commissi.de hæreti.lib.vj.¶Primum.Non est necesse in crimine hæresis secundũ Arch.nouam sententiam promulgari:quia iam per canones antiquitus est promulgata.& sic potius declaratur quàm promulgatur.xxiij.q.j.c.j.hoc tamen inquisitorum arbitrio relinquitur.eo.tit.cum secundũ.¶Secundum.Circa hæreticorum discussionem vocãdi sunt docti in Theologia,iure canonico,vel ciuili:quia crimẽ merè ecclesiasticũ cognosci & decidi debẽt per canonicos.ij.q.j.si quis cũ clerico.cũ famulatu tamen legũ.j.q.iij.summopere.& possunt hi periti accipere salarium,si detur,sed non exigere. ¶Tertiũ.In huiusmodi sententiis cõuocari potest clerus & populus:& expedit ad instructionẽ & terrorẽ.eo.vt cõmissi.lib.vj.¶Quartũ.Cõtra absentes putat Archi.si cõstet de eorũ perfidia,ꝓnũtiari posse super crimẽ,& locũ esse decretali,cum contumacia.eo.tit.lib.vj.ex quo in prouincia delinquendo facti sunt subditi:& contra omnes solẽnia sunt edicta propositaſideiussoribus verò absentium pœna pecuniaria potest infligi,remittẽs ad illud quod habetur xxiij. q.v.cum homo.Hoc tamen intellige in citatis:quia ex quo quæsiti fuerunt domicilii mutatio non obest:vt de foro cõpeten:proposuisti.Siverò citati nõ erãt,tamen ibi deliquerunt,ratione delicti ibi cõueniri possunt,& sunt remittendi.in auth.vt nulli indic.§.si verò quis.Ioannes Monaldus dicit hanc constitutionem aloqui de fugitiuo,qui remittendus erat ad requisitionem inquisitoris, sub quo deliquit. C.vbi de crimine agi op.l.j.¶Quintum.Iudex secundum Arch.redeũtes sententiã do vel pœnitentias iniungẽdo nõ debet pronũtiare hæreticos vel credẽtes,quia nõ sunt:nec fuisse,quia talis modus nõ est datus à iure:sed Ioã.And.dicit quòd bene pronuntiantur fuisse hæretici,nec se videre quid obsistat.& ita practicatur:imò & ipsa forma pronuntiandi,quã dat Arch.hoc habet:quam ponit Archiep.iij. parte.titul.xix.c.ij.§.iij.Dicit etiam idem Archiep.quod absoluuntur ab excommunicatione sub conditione,si ex corde redierint,& iniuncta seruauerint,vt ibi patet:sed est contra prædicta suprà Absolutio tertiò,in principio. Vnde absoluuntur absolutè:& sunt absoluti etiam si ficte redeant

deant:cum ab excommunicatione absolui possit indispositus,sed reincidũt statim vbi faciunt aliquid,propter quod quis incideret.¶Sextum.Quid talibus iniungendum sit, diffiniri non potest:quia cõmittitur arbitrio iudicantium
12 circunstantiis pensatis.¶Decimò†quæritur,quæ sunt famorabilia inquisitoribus cõcessa pro suo officio expediendo? Et dico ꝙ de his Bonifacius octauus in c.vt cõmissi. de hæret.lib.vj.inquisitoribus sic dicit:Vobis & vestrũm singulis plenam concedimus facultatẽ cõmittendi citationes,denuntiationes sententiarum,quas in quoslibet hæreticos,credentes,receptatores,defensores.& fautores eorum tuleritis:aduocandi quoq; prout expedierit peritos quosq; vt vobis assistant,& in huiusmodi ferendis sentẽtiis præbeant consilium opportunũ:ac eis ꝙ super huiusmodi pareant in virtute obedientiæ iniungendi.Conuocandi etiã clerum & populũ ciuitatũ,castrorum,aliorumq; locorum prout dicto negotio fidei videritis expedire. Procedendi quoq; contra eos,quos in prouincia,in qua vobis inquisitionis officium est cõmissum,hæreseos crimen constiterit cõmisisse:licet ad alias partes se transferendos duxerint, necnon faciendi à quibuslibet assignari vobis libros seu quaternos & alia scripta,in quibus inquisitiones factæ ac processus per quoscunque authoritate sedis apostolicæ vel legatorum eius habiti contra hæreticos cõtinentur. Mitigandi quoque vel cõmutandi pœnam cum videritis expedire,eorumque vestris mãdatis obedientes humiliter stant propter hæresim in carcere aut muro reclusi vnà cum prælatis,quorũ iurisdictionis sunt.Priuandi vel priuatos nuntiandi dignitatibus & aliis beneficiis ecclesiasticis de diœcesanorum,vel in absentia sua suorũ vicariorũ consilio,& officiis publicis & honoribus quibuscunque eosdẽ hæreticos,credẽtes,receptatores,& defensores ipsorũ,eorũq; filios ac nepotes.Sunt autem diœcesani in priuando tales vel nuntiando priuatos beneficiis & huiusmodi requirendi:nisi forte cõstaret legitime ꝙ scienter huiusmodi personis eadem beneficia contulissent:quia tunc eos requirendos non esse censemus,sed potius à suo iudice puniendos.hęc ibi.Adde etiam ex cap.officium.eodem tit.lib.vj. quòd possunt volentes conuerti absoluere,& pœnitentiã iniungere,non obstantibus sententiis,quæ ter in anno publicantur à papa cõtra hæreticos:vt suprà,tit.priore.§.xij.
13 dictum est.¶Vndecimò†quæritur,quæ debent cauere inquisitores eis prohibita? Et dico ꝙ eis prohibetur ne pecuniam extorqueant prętextu officii inquisitionis quibusuis modis illicitis,& ne scienter acceptent bona ecclesiarũ ob delictum clericorũ,aut fisco applicent:& si cõtra fecerint, tam ipsi,quàm eorum cõmissarii,& etiã episcoporum aut capitulorũ sede vacante sunt excõmunicati ipso facto:nec possunt absolui ante satisfactionẽ pecuniæ sic extortæ,nisi in mortis articulo:vt in clemẽ.dolentes.de hære. Item ne abutantur quomodolibet portatione armorum:& ꝙ non habeant nisi officiales necessarios,vt ibidem. Item præcipitur tam episcopis quàm aliis inquisitoribus ꝙ non imponant alicui malitiosè aut fraudulenter hæresis crimen,aut quod impediat inquisitionis officium,& ꝙ non omittant procedere vbi est procedendũ,odio,gratia vel amore,lucri aut commodi temporalis obtentu,contra iustitiam & conscientiam:aliàs episcopus suspensus est per triennium ab officio,& eius superior hoc faciẽs inferiores verò episcopo sunt excõmunicati excõmunicatione papali:vt in clem. multorum.de hęre. Item ꝙ non possunt de crimine hæresis inquirere contra episcopos,nisi hoc expresse in literis apostolicis cõtineatur:vt in c.inquisitores.de hæret.lib.vj.

Item quòd inquisitores ordinis prędicatorum se intromittere non possunt de ordine minorũ,nec econtra,prætextu cuiuscunq; hæresis,vt in priuilegiis eorũ:aliter excõicati sunt ipso facto.& est papalis,per extrauag.Pauli secundi.
14 ¶Duodecimò†quæritur,vtrum inquisitores aliquid possint habere de bonis hæreticorũ & condemnatorũ per sententiam?Et dico ꝙ sic.Nam dicit Io.And.& Inn.super c. cum secundũ.de hæret.lib.vj.ꝙ de dictis bonis secundum constitutiones papales tres debẽt fieri partes:quarum vna sit curiæ Romanæ pro tuitione officii:secũda iudicis secularis:tertia officialiũ.& huius tertiæ episcopus inquirendo per se vel cum inquisitore partẽ petere non potest prætextu laborũ vel expẽsarum,cum sibi debeant ecclesiarum suarum bona sufficere,& ad hoc sint deputata,vt habetur in extrauag.Benedicti xj.quæ incipit,ex eo.& not.Ioan. And.super c.statuta.eod.tit.vnde pertinere videtur ad inquisitores aut eorũ vicarios.¶Quæritˆautẽ Io.And.si Bo
15 nonien sis origine & patrimonio,qui scilicet ibi habet bona,cõstituit Florẽtiæ domicilium,ibique de hæresi damnatur,an ad dominium Florentinũ vel Bononiense spectet apręhensio bonorũ quæ sunt Bononiæ:& arguit hinc inde probans primò ꝙ ad Bononiense,& secundò per Richar. Mal.ꝙ ad Florentinum.cuius rationes adducit Archi.iij. parte.tit.xix.c.ij.in fi.& demum dicit Io.And.per officiũ inquisitionis fieri contrariũ,& per Nicol.quartũ contrarium diffinitũ:& videtur tenere ꝙ determinatio Richar. sit vera quo ad tertiã partem debitam officialibus,cùm dicat constitutionẽ illã deberi officialibus,qui hoc peregerunt. quo ad duas autẽ alias tenuit contrariũ,cùm generali fisco sint confiscatæ à die cõmissi criminis.& inducit l.iij.C. de bonis vacantibus.¶Vltimò†circa istam materiã remanent dubia quædam.¶Primum.Si aliqui decumbẽtes pe
16 tierunt hæreticos,vt ab eis secundum eorum consuetudinem,consolationem reciperent,scilicet per manuum impositionẽ,ac sic decesserũt,& modò filii vel hæredes probare volunt ꝙ nõ fanæ mentis effecti susceperint, vel post perditã loquelam:nunquid sunt audiendi?Et dico ꝙ nõ, si tales,dum viuebãt,erant diffamati vel suspecti de hęresi: vel si constet ꝙ sanæ mentis existẽtes petiuerunt.alioquin ad probandum admitti possunt,non quidem per vxores,filios,familiares,aut aliquos de suis,sed per testes fide dignos & fidei zelatores.extra eodem. capite finali lib.vj. ¶Secundum.Quid si quis pro receptatione hæreticorum vel defensione seu fauore,& non quia esset hæreticus,sub obligatione bonorũ inquisitoribus se adstrinxit ad pœnitentiam recipiendam,& ea iniuncta,sed non peracta decessit?Respondeo:Cogi debent hęredes in bonis ad cõplendum si sit in bonis tẽporalibus iniuncta proficiẽs ad salutem:secus si nõ erat iniuncta.extra eodem.c.accusatus. lib.vj. ¶Tertium.Sacerdotes instruentes hęreticos vel credẽtes citatos de celanda veritate & huiusmodi,cùm nõ sit dubium eos facere in fauorem hęreticæ prauitatis,per inquisitores debent compesci,& possent pœna debita castigari tam per captionem personarum,quàm aliter,prout culpa exegerit.religiosi etiam sunt incarcerationis pœna vel aliàs grauius à secularibus puniendi,si inuenti fuerint in hæresi vel similibus deliquisse:extra,eodem.cap.penultimo,& capite,accusatus libro sexto.

Kursus de Hæresi, & Hæreticis tertiò specialiter quo ad lamias,siue strigas.

1 *Hæresis in lamijs & strigis,in quo consistere dicatur?Et an canonibus nomina eorum qui eam sectantur descripta sint?*

Lamiay

Universidad de Deusto
Biblioteca

2 Lamiarum quasdam nocere, sed non curare: quasdam verò curare, sed non nocere: quasdam vtrunque efficere. Et ibidem lamiæ vnde dictæ: item & vnde strigæ.

3 Mulieres, an sint aliquæ, quæ dicantur noctu cum Diana oberrare? Et an fieri possit, vt creatura aliqua, aut in melius aut in deterius mutari, aut transformari in aliam speciem, vel similitudinem possit?

4 Strigarum secta, num ea sit, de qua in capite, episcopi. xxvj. q. v. mentio fit? Et quid à strigarum vulgo receptarum secta differat. Et in quo inter se conueniant? & num. seq.

Sectæ strigarum similes tripliciter.

6 Strigæ an possint naturaliter à diabolo corporaliter ad locum deferri, vbi noctu cum diabolo iocentur. Et an ad eundem de facto semper corporaliter deferantur, aut nunquam, aut aliquando.

1 Strigas realiter ad ludum cum dæmone deferri, an d. cap. Episcopi credere prohibeat? Et quid in corpore fieri, quotupliciter dicatur? Et item in spiritu? & num. seq.

9 Mulierum ad Dianæ deæ seruitium delatio, quotupliciter intelligi possit?

10 Inquisitores an meritò aduersus strigam procedant?

1 HAERETICVS † tertiò iuxtà hæresis specialiter considerari potest in quodã genere hominũ, qui speciaLiter lamii vel lamiæ & strigę siue masculę dicũtur: & vt in pluribus sunt rurales & fœminei sexus. de quibus videndum multa tam in se quàm in ordine ad inquisitores. ¶ Primò verò quæritur de notitia generis huiusmodi & nominum eius? Et dico quòd hęc secta per sacros canones nõ est descripta nec nominata, secundũ Aug. Botam de Sauiliano iuris vtriusq; doctor. in cõsilio suo edito ad instantiam magistri Andreæ de Seraphicis de Sauiliano ordin. Prædic. inquisitoris. & idẽ tenuit Taurini do. Io. Grassus doctor in vtroq; iure. Cõsistit autẽ hæc secta cõmuniter in credere & operari quędã ,ppria: licet nõnulli ex ipsa cõueniãt in aliquib. cũ aliis sectis. credit enim verè se cum diabolo versari noctu voluptuose: & eo vti vt incubo quo ad mulieres, & succubo quo ad viros: operatur verò scelera multa, sed præcipuè tria: qa diabolũ scienter inuocat, fidẽ negans cõculeat, & cõtemnit sacra, puta crucẽ & sacramẽta, & homines percutit morte vel ęgritudine per virtutẽ proprium, vt in fascinatione: & per actiua naturalia, quę docta est à dæmone, & per virtutẽ dæmonis coassistẽtis & cooperantis virtute ,ppria, vt in referatione portarũ & precipitatione, & huiusmodi, quę motu locali perficiũtur: aut virtute actiuorum naturaliũ, quæ visibiliter aut inuisibiliter applicat: sicut cũ vetula torquente aut pungente imaginẽ tor
2 quetur aut pũgitur homo. Sciendũ † tamen qꝫ vt dicitur in malleo maleficarũ, lamiarũ quædã nocent, sed non curant: quædã verò econuerso curãt, sed non nocẽt: quædam verò vtrunq; efficiũt. ¶ Nomina verò eius sunt lamii vel lamię strigæ, & si qua sunt alia per transsumptionẽ & similitudinem: quia Lamia est bestia monstruosa, secundũ glo. Isa. xxxiiij. pedes habens equinos & cætera mẽbra humana. & secundũ Grego. xxxiiij. Mor. habet humanã speciem & corpus bestiale: & ita est crudelis, vt filios suos dilaniet. Vnde & lamia quasi lania dicta est. strix verò à stride, dicitur nocturna auis, de sono vocis dicta: quia qñ clamat, stridet: inde corruptione vulgari dicitur striga: qa noctu præ
3 cipuè versatur in maleficiis. ¶ Secundò † verò, quia in hac materia super verbis capitis, episcopi. xxvj. q. v. magna est difficultas apud aliquos, adducũtur verba illa inquantũ tangunt istam materiã, & sunt hęc: Illud etiã nõ est omittendum qꝫ quædã sceleratæ mulieres retro post satanã conuersæ dæmonũ illusionibus & fantasmatibus seductæ credunt se & profitentur cum Diana nocturnis horis dea paganorum vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdã bestias, & multarum terrarum spatia intempestæ noctis silentio pertransire, eiusq; iussionibus obedire velut dominæ, & certis noctibus ad eius seruitium euocari. sed vtinam hæ solæ in perfidia sua periissent, & non multos secum ad infidelitatis interitum pertraxissent. Nam & innumera multitudo hac falsa opinione decepta hæc vera esse credunt, & credẽdo à recta fide deuiant, & errore paganorũ inuoluuntur, cum aliquid diuinitatis aut numinis extra verũ Deũ arbitrãtur. Quapropter sacerdotes per ecclesias sibi cõmissas populo Dei omni instantia prædicare debent, vt nouerint hæc omnia falsa esse. Et nõ à diuino, sed à maligno spiritu talia fantasmata mentibus fidelium irrogari arbitramur. Si quidẽ ipse Satanas, qui transfigurat se in angelũ lucis, cum mentẽ cuiuscunque mulieris ceperit, & hanc per infidelitatẽ sibi subiugauerit, ilico transformat se in diuersarũ species personarum atq; similitudines, & mentẽ, quam captiuam tenet, in somnis deludens modò lætа, modò tristia, modò incognitas, modò cognitas personas ostendẽs, per quæq; deuia deducit: & cum solus spiritus hoc patitur infidelis, hoc nõ in animo, sed in corpore euenire opinatur. Quis enim in somniis & nocturnis visionibus nõ extra seipsum educitur, & multa videt dormiendo, quæ nunquã vigilãdo viderat? Quis verò tam stultus & hebes sit, qui hæc omnia, quæ in solo spiritu fiunt, etiã in corpore accidere arbitretur? cum Ezechiel propheta visiones Domini in spiritu nõ in corpore vidit & audiuit: sicut ipse statim inquit, fui in spiritu, & Paulus nõ audet dicere se raptũ in corpore. Omnibusq; publicè annuntiandũ est qꝫ qui talia credit & his similia, hdem perdit: & qui rectã fidem non habet, hic non est eius, sed illius in quẽ credit, id est, diaboli. Nã de Domino nostro scriptũ est, Omnia per ipsum facta sunt. Quisquis ergo credit posse fieri aliquã creaturam, aut in melius, aut in deterius mutari, aut transformari in aliã speciẽ, vel in aliã similitudinem, nisi ab ipso creatore qui omnia fecit, & per quẽ omnia facta sunt: proculdubio infidelis est, & paganorũ deterior. Hæc ibi. Pro quibus nota qꝫ error fuit paganorũ qꝫ ex hominibus fierẽt dæmones, qui essent lares laruæ & manes, id est, dii, vt patet per August. viij. de ciuit. Dei. cap. xj. de quo vide S. Tho. q. xvj. art. j. in cor. & iij. cõtra. c. evj.

¶ Tertiò † quæritur, vtrum secta strigarũ sit illa, de qua in ✠ prædicto capitulo sit longa mẽtio? Et dico qꝫ non, licet in aliquo cum illa cõueniat. quod patet quantũ ad credere & operari. Nam quantũ ad credere, illa secta credebat primò qꝫ aliqua mulier, puta Diana vel Herodias esset conuersa in deam, & consequenter haberet aliquid numinis, & secundò se vocari & duci super bestias ad seruitium alicuius deæ: & tertiò qꝫ vna creatura ab alio quàm à vero Deo mutaretur in aliã creaturã vel speciẽ eius, puta homo in speciem canis. & hæc tria patẽt in textu. & quartò qꝫ talis dea esset spiritus bonus: quę quatuor sunt cõtra fidẽ. & in textu patent. Et his quatuor differt à secta strigarum, quæ nullã horum credit: sed dicit spiritũ apparentem eis esse diabolum inimicũ Dei, licet ex voluptate vel desperatione se illi subiiciant: & consequenter illum non esse hominẽ cõuersum & deam bonã: nec se vocari ad seruitiũ alicuius deæ: nec creaturã mutari in deam: nec qꝫ illa sit spiritus bonus. Conueniunt verò quo ad hoc inquantum vtraq; secta aliquando credit fieri in corpore quod fit in spiritu, id est, in imaginatione vel solo sensu, vt patebit. quantũ etiam ad operari differunt: quia illa non dicitur abnegare crucẽ aut

contemnere sacramenta, sicut secta strigarum. Conueniũt verò, quia noctu solatiantur ambæ cũ diabolo. Vnde ista secta nõ est illa: vt etiam patet ex testimonio Au. Botæ, & Io. Grassi, vt dictum est: qui scilicet dicũt sectam strigarũ intactã esse & innominatã in sacris canonibus. ¶ † Quarò quæritur, vtrũ ista tantam similitudinem habeat cũ illa, vt simul cũ ea in eo. c. reprobentur, qui talia credunt, cũ dicitur qꝫ qui talia credit, & his similia, fidem perdit? Et dico qꝫ non. Nam istæ sectæ sunt similes in triplici genere, scili cet hæresis, superstitionis, & illusionis: sed in quolibet horum generũ specie differunt, quantũ ad primum quidem, tũ quia illa credebat aliquid numinis extra Deũ. vnde est hæretica proprię: non autem secunda: vnde non est hæretica proprię, sed præsumptiuè: quia scilicet ei, quẽ diabolũ credit, exhibet honorẽ diuinũ: tum quia ista apostatat à fide, non autẽ illa, cũ expresso verbo fidem nõ neget. Et similiter quantũ ad secũdum, scilicet genus superstitionis: quia illa est in specie fictorũ, secũdum malleum maleficarũ per duos solennes inquisitores editum, & per vniuersitatẽ Colonien sem cõprobatum: quia dæmon in hominibus illius sectæ loquebatur, & miranda faciebat: ista verò nõ est in illa secta: & habet aliquid penè ex omnibus speciebus: & superaddit crimen maleficii. Et quantũ ad tertiũ, id est, illusionem, quia illusio illius pertingit vsq; ad intellectum, vt credat falsa de fide: nõ autẽ istius, vt dictũ est. Quod autem dicitur de vno simili inquantum non est simile, sed diuersum, non procedit de reliquo, cuius est illud, & his similia: quia illud dicitur de illa secta quantũ ad rationẽ speciei, inquantũ credit aliquid numinis extra Deũ, in quo differt ab ista: & nõ generis, in quo cõuenit cũ illa. Et si dicatur qꝫ
6 niunt, dico qꝫ non est verum: vt j. q. vij. ¶ † Quintò quæritur, vtrũ strigæ possint naturaliter deferri à diabolo corporaliter ad locũ vbi cũ diabolo noctu iocantur? Et dico qꝫ sic, & in hoc omnes cõsentiunt, nec est dubiũ, quia materia corporalis inferiorũ corporũ angelicis spiritibus siue bonis siue malis obedit ad nutũ quantũ ad motum localẽ, secundum Augu. & omnes Theologos, eo modo quo humanum corpus mouetur ab anima: nec mirũ, quia etiam cæli ab eis localiter mouẽtur: vnde & magi frequẽter in hoc operа dæmonũ vtuntur: sicut patet per ea quæ de Hermogene legũtur: & per ea quæ Præceptorũ diuinæ legis primo præcepto, c. xj. q. iiij. refert Inn. secundũ Vil. dæmones localiter deferre possunt hominẽ etiam inuitũ: sicut bonus angel⁹ tulit in cincinno capitis Abachuc de Iudæa in Chaldæam: & de quodã puero nobili monacho refert Petr. Damianus, & Vinc. in Spec. hist. lib. xxvj. c. lxiij. qꝫ cũ vesperę quieuisset in cella, mane in pistrino clausis ianuis inuẽtus est: qui requisitus dixit se à quibusdam hominibus ad magnum conuiuiũ deductum, vbi omnes epularũ deliciæ vi
7 debantur, ibique eũ mãducare fecerũt. ¶ † Sextò quæritur, vtrũ de facto strigæ ad dictũ locũ corporaliter semper defe rantur aut nunquã, aut aliquãdo? Et dico qꝫ nõ defernntur semper localiter: sed ista vt plurimũ fiunt in spiritu, id est, in imaginatione. & ita tenet do. Alb. & Vlri. in Sum. non est etiã verum qꝫ nunquã realiter: alioquin oporteret penè infinitos inquisitorũ processus esse falsos, & sensum negare: quia multa experta sunt circa hoc, quæ nõ possunt rationabiliter plus negari esse peracta realiter & corporaliter, quàm me nũc scribere: quod vtiq; quis negare potest, dicẽs mihi vt videar mihi aut aliis scribere? Deferũtur ergo aliquando realiter, & aliquando etiã de die inuisibiliter: quod vtiq; diabolus potest per modos, de quib⁹ docet Pręceptorium, vbi 5. q. j. & quæ ferũtur in meridie dicũtur societas cursus. ¶ Septimò quæritur, † vtrũ dictũ c. episcopi. 8 prohibeat credere strigas ad ludũ realiter deferri? Et dico qꝫ non. Sciendũ est enim primò qꝫ dupliciter aliquid fieri dicitur in corpore: primò scilicet propriè, quia extra sensum hominis tale quid fit veraciter: sicut ego nũc scribo. & secũdò improprię, quia fit in sensu corporeo, scilicet in sensu exteriori habẽte organũ corporeũ manifestè, puta in oculo, sicut si naturaliter vel opera dæmonis oculus meus videat quod nõ est, aut nõ vere est: sicut secundũ S. Th. quædam herba fumigans facit trabes videri serpentes. Et similiter dupliciter aliquid fit in spiritu: primò scilicet ,propriè, quia fit in intellectu vel in sensu nõ corporeo. i. nõ habẽte organũ corporeũ manifestũ, vt in imaginatiua. & secundò improprię, quia fit in sensu etiã corporeo, sed nõ extra sensum veraciter. Vnde propriè fit in corpore quod fit extra sensum: & propriè in spiritu quod fit in intellectu vel sensu interiori: quod verò fit in sensu exteriori tãquam me-
9 dium vtroq; modo fieri dicitur. Sciendũ † est secũdò qꝫ delatio mulierũ ad seruitiũ Dianæ deæ paganorũ vel alteri⁹, dupliciter intelligi potest esse realiter, siue in corpore: vno scilicet modo vt quædã ad hæc concurrentia sint realia, vt motus, sed non omnia: alio modo vt omnia necessaria ad hoc sint realia realiter oculo exteriori visa: puta ipse motus corporis delati, & spatia pertrãsita, & bestia deferens, & dea, ad quã ferũtur. Et hoc dupliciter: vno modo vt sint realia realiter visa, sed cũ deceptione saltẽ imaginationis, vt quia sunt vnũ, & videtur aliud: vt quia sunt corpora aerea, & videtur humana: & sic etiã dicũtur fieri in spiritu aliquaLiter: quia illa credulitas pertinet ad sensum interiorẽ: alio modo sine deceptione, quia scilicet veraciter sunt id, quod esse videtur aut iudicantur. Igitur dico qꝫ illud capitulũ videtur prohibere ne quis credat strigas realiter deferri ad ludum: quia licet non loquatur de strigis, sed de alia secta, vt probatũ est: tamen de illa loquitur, vt videtur, inquantũ conuenit cũ ista, in credulitate realis delationis: sed dico qꝫ licet dicat ista fieri in somniis, quia scilicet quasi semper fiũt in somniis, & rarò in corpore: tamẽ non prohibet credere istã delationẽ esse realẽ, & in corpore quantũ ad motum & spatiũ, sed quantũ ad omnia cõcurrentia, maximè deam visam sine deceptione. Et hoc patet primò sic: Nã quicquid est aliqua lege prohibitũ vel reprobatũ, est prohibitũ ex legis ratione, quæ scilicet cõtinet legislatoris intẽtionẽ: qa lex nõ est aliud quàm ratio ei⁹, secũdũ Pan. in c. fi. de rescr. & Cy. ac Bal. & omnes scribẽtes in l. nõ dubiũ. C. de legib. & in l. scire leges. ff. de legi. Sed realitas huius delationis quantũ ad motũ non reprobatur ex ratione dicti capituli. quod patet: quia illa in hoc consistit qꝫ hi quorũ credulitas ibi reprobatur, inuoluũtur errore paganorũ, credẽtes aliqd numinis extra Deum, quasi animæ mortuorũ vertantur in Deos virtute nõ diuina. Secũdò sic: Nã quicquid aliqua lege prohibetur siue reprobatur, reprobatur ad rationabilẽ, nõ ad absurdũ intellectũ: vt in c. erit autẽ lex. iiij. dist. Sed credulitas realis delationis strigarũ quantũ ad motũ locatum cap. ad rationabilem intellectum: quia aliàs sequitur lem & spatia pertrãsita dũtaxat, reprobari non potest per di qꝫ credentes infinitis processibus inquisitorũ vnam rẽ esse rentibus innoluuntur errore paganorũ credentes aliquid numinis extra Deũ, & ista fieri à bono spiritu, & creaturã habere potentiã specierũ mutatiuã, & multa alia. Sed contra arguitur ex verbis d. c. qa dicit ista fieri in somniis, & in solo spiritu. Sed dico qꝫ nõ dicit hæc semp in somniis aut in spiritu fieri: sed ideo sic dicit, quia vt in pluribus sic fiũt.

Sed

Sed contra istam solutionē, quia dicit ꝙ hæc omnia in solo spiritu fiūt, & consequenter semper in spiritu fiunt: sed dico ꝙ hæc omnia fiunt in solo spiritu, sed non semper in solo spiritu. nec hoc intendit textus: alioquin ridiculosa esset sua probatio: quia ex particulari probaret vniuersalem sic arguēdo scilicet, Ezechiel & Paulus visiones viderūt in spiritu: ergo omnes videntes vident in spiritu. Vnde non intendit textus asserere, ꝙ omnia ista semper fiant in spiritu vel in somniis, quia insufficienter probaret: sed intendit ꝙ non est vera dea quam isti vident & assignant, quo modo possibile est eos decipi: quia decipiuntur vidēdo in somniis & in spiritu, quod ꝓbat possibile esse ex somniis nostris, & in visionibus Ezechielis & Pauli. Et sic patet intellectus totius capituli. ¶ Octauò † quæritur, vtrum inquisitores meritò procedant contra strigas? Et dico ꝙ sic: non quia portantur ad ludū in corpore vel in spiritu: quia istud ex concupiscentia sine errore in fide potest esse: sed quia fidem negant, & multa faciūt, quæ sapiunt hæresim manifestè: vt patet ex dictis. Imò do. August. Bota dicit ꝙ etiā nō relapsæ tradi possunt iudici seculari: quia præter apostasiā habent alia multa crimina digna morte. Quidam autem minister prouincialis cuiusdam ordinis mendicātium anno Domini 1503. in capitulo nostro Placentino prece & pretio, vt publicè dicebatur, inductus à parentibus cuiusdā strigæ combustæ assumpsit pugnam cōtra inquisitorē quasi iniustè strigas insequeretur propter delationem ad ludum turgens ampullas ex verbis d.c. & intra annum fuit à multitudine suorum fratrum crudeliter & turpiter iugulatus.

De Hermaphrodito.

HERMAPHRODITVS est qui habet vtrunq; sexū, virilem scilicet & fœmineum. Hic non potest esse testis. iij.q.iij. item idonei. in glo. scilicet si magis vergat ad fœmineum, vel etiā si sit parilitas. licet in hoc glo. non determinet. Sed intelligo nisi in casu quo & mulier esse potest. nec potest iure ordinari propter mōstruositatem: nec ordinatus ministrare. arg. xxxvj. dist. illiteratos. & xlix. distinc. c. vlti. Si tamen ordinetur, suscipit ordinis characterem, si magis vergit ad virilē sexum, nō autem si ad fœmineum, aut si est parilitas. Quantū autem ad matrimonium contrahendum, secundum glo. prædictam, sexus magis incalescens debet attendi, & sic iudicari: & si sit parilitas, dic ꝙ debet stari dicto & electioni suæ. Ita tenet Bal. in l. quæritur. ff. de statu homi. dicens hanc esse opi. Guliel.

¶ HISTRIO, vide suprà Ars. §. vij. & j. Infamia. §. v.

De Homagio.

1 *Homagium quid sit, & an pro re spirituali fieri queat? Et num fidelitatis iuramentum citra simoniam exigi possit?*
2 *Homagium quotuplex esse dicatur? Et ibidem de singulis mēbris.*

1 HOMAGIVM † quantum colligitur ex Spe. eod. tit. in libro de feud. & gloss. in clemen. pastoralis. §. rursus. in verbo, homóque legius. de re iud. est species fidelitatis, qua quis flexis genibus, iunctis manibus intra manus domini seruitutis fidelitatem iurat. Vnde pro spirituali re non est faciēdum. de reg. iur. c. fi. imò illud exigere pro talibus, puta pro ecclesiastico beneficio, est simonia. de simo. ex diligenti. & de reg. iur. in d. cap. fin. quia continet temporale commodum eius cui præstatur, cum efficiatur eius seruus obligatus ad certa seruitia. Fidelitatis autem iuramentum bene potest exigi sine simonia: quia tantū obligat ad esse fidelem, & potius dignitati quàm personæ præstatur. Et hoc verū, quādo est in tali dignitate, cui talis fidelitas debeatur: aliàs autē esset etiam simonia, secūdum vnam lecturam in d. c. ex diligenti. ¶ Est † autem secundum Spec. vbi suprà, 2 multiplex homagium. Quoddam enim est decretale, à decernendo feudo: sicut hæres hominis mei cum de consuetudine possit infeudari, & consequenter in homagiū succedere, debet intra certū tempus me dominum agnoscere, & mihi præstare fidelitatem: & ego teneor eum ratione talis feudi in hominē recipere, & recipiendo videor sibi iusseu di decernere. Aliud est edictale siue hæreditarium: vt illud quod quis habet eo ipso ꝙ est hæres: quia eo ipso ꝙ adit hereditatem hominis mei, personā eius reprætentat, & videtur hominis homagium subiisse: & tale finiri potest tempore si domino placebit, & nō aliter: etiam si vasallus vellet bonis feudalibus cedere. Aliud est ligiū, quod scilicet fit Imperatori vel regi non recognoscenti superiorem nullius alterius fidelitate salua: quod autem fit aliis non dicitur ligiū: quia fit vel iuratur salua regia vel imperatoria fidelitate, etiam si manus ponantur intra manus, secundum Spec. & qui hoc facit, dicitur homo legius vel ligius: quasi domino suo ligatus, secundū Spec. vel quasi legalitatē continens. Aliud verò est non ligium, seu vasalliticum: & est quando aliquid excipitur: vt facio tibi homagium, excepta fidelitate, quam domino meo tali ligio teneor: vel saluo ꝙ possim cum voluero dominum ligium mihi constituere: vel saluo quòd nolo tibi contra talem iurare. Sed dictum primum est verius, secundum Spec.

De Homicidio voluntario.

1 *Homicidium quot modis accipitur, & quid sit, & num semper sit peccatum? Et quot modis fieri queat?*
2 *Homicidium voluntarium dupliciter dici. Et an percutiens prægnantem, ex cuius ictu perit formatus partus, homicida sit?*
3 *Masculus ac fœmella quanto tempore formari dicantur?*
4 *Occidere seipsum, aut mutilare, num aliquo casu liceat? Et in hoc sex subdit conclusiones.*
5 *Occidere alium, an alicui liceat, sex dictis definit.*
6 *Lex quando aliquid non punendo permittit, longè aliud, quàm cū aliquid permittit faciendo.*
7 *Diffidatus, cuius occisio à publica potestate concessa est etiam sub præmii constituti promissione, an etiam extra territorium ipsius potestatis sine peccato occidi queat?*
8 *Occidere quenquam pro rerum tuitione, an licitum sit?*
9 *Mulier, an ipsam opprimere volentem, cuius manus aliter effugere nequit, sine peccato occidere possit? Et quid si occidere nequit, sed retinendo mente & corpore se quantum potest tuetur, si tandē violetur, an peccet, cum eum occidendo elabi potuerit?*
10 *Liberare alium ab iniusta morte, si potest, num quis teneatur?*
11 *Homicidium alterius mandato commissum, cui imputandum sit? Et an ex ratihabitione homicidij irregularitas contrahatur?*
12 *Homicidio ex consilio admisso, quis teneatur? Et an ex consilio irregularitas oboriatur?*
13 *Homicidium pro defensione admissum, an liget, & homicidam cōstituat, & an irregularitatem inducat.*
14 *Homicidium ex permissione patratum, an & quando, & quos liget: & num irregularitatem inducat? Et quid de his, qui cooperantur in homicidio faciendo. mane. seq.*
16 *Homicidium an animatione cōmittatur. Et quid de auxiliū præstatione? num. seq.*

HOMICIDIVM † de mente S. Th. j. ij. q. 100. art. viij. 1 ad tertiū. de mal. q. xij. art. iiij. ad vndecimū. & aliorum dupliciter sumitur, s. largè, & est omnis hominis cæsio seu occisio, siue iusta sit siue iniusta. & proprie: & sic est occisio hominis ab homine iniusta: vnde homicidiū, ꝓprie semper est peccatū. Et fit octo modis, s. facto, præcepto, cōsilio, defensione, permissione, cooperatione, animatione, auxiliatiōe: sed animatio ad cōsiliū & auxiliatio ad cooperationē reducitur: & sic fit sex modis. ¶ Homicidiū † quoq; voluntariū dupliciter dicitur, scilicet propriè, quia est intētum & volitum in se: & largè, vt quia est volitū & intētum in sua causa, sed non fortè in se, sicut in eo qui vult & intēdit percutere prægnantem, quia voluntariè occidit: sicut S. Tho. ij. ij. q. xxx. ar. primo. vbi de mente eius est ista distinctio, dicit ꝙ de volēte comedere nociua dicimus ꝙ vult infirmari. Et ex hoc patet primò ꝙ homicida est percutiens prægnantem si partus erat formatus, scilicet anima rationabili, & percussione interiit: secus si nō erat formatus. & idē si ad hoc venenū dedit vt abortiretur. ff. de pœ. l. si qs aliqd. 3 §. qui abortionis. ¶ Formatur † autem masculus spatio quadraginta dierū vel circa, & fœmina spatio octoginta. Et si dubitetur vtrū ex præmissis secutus sit abortus, vel ex alia causa, vel vtrū esset fœtus formatus vel nō, secundū Vernec. si dubitatio est temeraria, deponatur: si ꝓbabilis, à ꝓmotione & ministerio cessandū est, ne quis se periculo cōmittat. Et secūdò ꝙ homicida est qui lethaliter aliquē percussit, q postea est ab aliis occisus, de homi. significasti. el ij. & similiter est homicida, si nō appareret an lethaliter percusserit nécne: & similiter si nō percusserit lethaliter, & tñ habuit animū occidēdi: & deinde ab aliis percussus interiit: vt in d.c. 4 significasti iūcta gl. ¶ Primò † verò quæritur, vtrum aliquo casu liceat alicui seipsum occidere aut mutilare? Et dico multa. ¶ Primū. Nulli licet seipsum mutilare etiā ad euitādū peccatū carnale, sicut de Origene tradit historia ecclesia stica, vt securius per domos prædicaret mulieribus: qa nemo mēbrorū suorū est dominus. xxiij. q. v. si nō licet. & in l. liber homo. la j. ff. ad l. Aquil. quod tamē fallit si fiat causa medicaminis, vt dist. in. lv. c. si quis. el ij. & iij. nō obstāte ꝙ magis sit anima curāda quàm corpus: quia sine mutilatione anima curari potest, cum peccatum sit voluntarium: nō autem corpus interdum de mente S. Tho. ij. ij. q. lv. ¶ Secundum. Non licet alicui occidere seipsum desiderio melioris vitæ seu felicitatis consequendæ: sicut secundum Augu. primo de ci. Dei. fecit quida philosophus nomine Theobrotus lecto Platonis li. de animæ immortalitate: quia secūdū S. Tho. ij. ij. q. lxiiij. iste transitus non subest hominum voluntati. ¶ Tertiū. Nec ad euadendū miserias vitæ præsentis, sicut fecit Achitophel, ij. Regū. xvij. & Saul. j. Reg. vlt & Razias, ij. Macha. xiiij. & Cato Vticēlis audita victoria Iulii Cæsaris, secūdū Aug. post Vale. primo de ciuitate Dei. qa vltimū malorū huius vitæ est mors, iij. Ethic. ¶ Quartum. Nec propter peccatū cōmissum, sicut fecit Iudas. Mat. xxvij. tum quia subtrahit sibi tempus pœnitentiæ, quo posset peccata delere: tū quia malefactore occidere nō licet, ni si publica authoritate. xxiij. q. vl. c. pe. ¶ Quintū. Neque ad euadendum alterius peccatum, sicut quædam nupta impetata à Diocletiano, cū maritus resistere nequiret, se occidit iuxta historiam ecclesiasticam: quia nullus debet in se admittere crimē maius, id est, homicidium, vt vitet alienum minus, id est, adulterium aut fornicationem. ¶ Sextū. Nec ad vitandum peccatum proprium quod inde timetur, puta consensum in delectationem veneream: quia sicut nō sunt facienda mala vt veniāt bona, Romanorū quinto: ita nec vt mala vitentur, præsertim minora & minus certa, cuiusmodi est, an consensum præstaturasit mulier in ipsa violatione vel ne: cū Deus inde posit eripere. Et de his omnibus xxiij. q. v. sinō. §. vlt. Nec obstat de Samsone: quia instinctu sancti Spiritus fecit, secundum Augu. vt d. c. si non. nec de quibusdam mulieribus, quæ se persecutionis tempore occiderunt, quarum memoriam colit ecclesia: quia similiter

motæ sunt à Spiritu, secundum Augu. primo de ciui. Dei. nec de Razia, qui laudari videtur: quia hoc est ratione zeli legis, nō ratione mortis, quam secundum S. Tho. vbi 3. sibi intulit ex mollitie non valens sufferre tormēta. licet Nico. de Lyra cōtra Augu. xxvj. q. v. nec mirum. & omnes doctores, ipsum sicut & Saulem excusēt quòd fecerit ne Deus illuderetur in eo ab idololatris. Non obstat etiam dictum Hiero. xxiij. q. v. c. non est nostrum. In persecutionibus, inquit, non licet mihi propria perire manu absque eo vbi castitas periclitatur: quia secundum gl. ly abs q:, legitur inclusiue. quasi dicat: quod nec in istis, in quibus magis videtur, licet se occidere: & sic ponitur ibi, Pulchræ sunt genæ tuæ absque eo quod intrinsecus latet. & similiter xxxv. q. iij. ꝓgenie. & ff. de pig. act. l. j. xij q. ij. Hebron. ¶ Secundò † quæritur, vtrum liceat alicui occidere alium? Et dico multa. ¶ Primum. Non est peccatum occidere bruta, sicut nec succidere arbores, secundum August. primo de ciui. Dei: quia secundum S. Tho. ij. ij. q. lxiiij. sicut plantæ propter animalia bruta, ita illa propter hominem ordinata sunt: nullus autem peccat vtendo re ad id, ad quod ordinata est: vnde & Deus dedit nobis in cibum omne quod mouetur & viuit. Genes. ix. ¶ Secundum. Hominem innocentem licitè nullus occidit quocunq; bono fine, aut quacunq; humana authoritate. Exod. xxij. cuius ratio secundum mentē S. Tho. vbi 3. est, quia non licet peccatorum occisio, nisi inquantum ordinatur ad commune bonum, quod per eos corrūpitur: ad quod ordinari nō potest occisio iustorum: quia eorum vita est conseruatiua & promotiua boni communis, cū sint principalior pars multitudinis, quacæteri sustentantur. Nec obstat ꝙ hinc egrediuntur ad vitā: quia hoc nō est ex actu homicidæ, sed ex bona dispositione occisorū. Imò est gratuius quàm occidere reum: quia est magis cōtra charitatem occidere eum qui magis est amandus: & magis cōtra iustitiam iniuriari ei, qui minus est dignus: & magis contra cō, munitatem, quæ priuatur maiori bono: & magis contra Deum, qui cōtemnitur in sanctis, Lucæ decimo: Qui vos spernit, &c. Vnde patet quàm grauiter peccent medici, qui medicinas periculosas experiuntur in religiosis. Ex mandato tamen Dei licet occidere innocētem: quod facere voluit Abraham Genesis xxij. & xxiij. quæ. v. lex æterna. quia Deus habet dominium mortis & vitæ, cùm eius ordinatione omnes moriantur, iusti & peccatores. ¶ Tertium. Hominem reum licitè occidit iudex habens legitimam authoritatem, si seruato iudiciali ordine condemnat ad mortem debitam illi ex zelo iustitiæ: quinimo hoc illi mandatur à Domino, Exod xxij. quia, vt dicit S. Tho. vbi 5. ūcut pars ad totum, ita quælibet persona particularis ad communitatem comparatur: vnde sicut laudabiliter & salubriter præscinditur membrum à corpore, cùm expedit corpori, puta ne inficiatur à membro putrido: ita & occiditur particularis homo, si sit communitati nociuus: quia pars est propter totum, non econtra. Si verò iudex condemnat innocētem, aut reum non seruato iuris ordine, cōtra illud Deuteron. Iustè quod iustum est exequaris. & not. in c. reos. vicesimatertia, quæstione quinta. aut eo seruato, sed ex indebito fine: puta ex auaritia seu lucro principaliter, vel ex odio, vel inani gloria, vel ex delectatione effundendi sanguinem, peccat mortaliter: & quilibet illi hac intentione cooperās, secundum Archi. arg. xxiij. quæst. v. cum minister. quod tamen de inani gloria verum non credo, quando illa aliàs non esset mortalis: & iudex sic est dispositus quòd propter gloriam non occideret, nisi aliàs iustè hoc faceret: quia tūc nec quod facit est mortale, nec finis propter quem facit.

Quan

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quando etiam reus propter potentiã ordinario iure puniri nõ potest: si dominus principalis vel iudex habẽs authoritatẽ absolutã quocunq; puniendi sine iudiciario ordine illum faceret occidi, non peccaret secundũ Archi. quod limita si faceret in suo districtu, vel in alieno de voluntate domini expressa vel tacita, vel probabiliter præsumpta. ar. c. de occidẽdis. & c. officia. & c. nõ frustra. iij. q. v. ¶ Quartũ. Priuatus homo hominem propria authoritate occidere nõ potest, etiam reum & malefactorem, secundũ Aug. primo de ci. Dei, sine peccato mortali. cuius ratio est secũdũ S. Tho. vbi suprà: quia cũ ista occisio licita sit inquantũ ordinatur ad bonum totius communitatis, ad illũ solum pertinet, cui commissa est cura seruandę communitatis, id est, ad principem & alios habentes publicam authoritatẽ: sicut præscindere putridum membrum ad medicum pertinet, cui totius corporis salus commissa est, & non ad alium. ¶ Quintum. Priuatus hominem occidere potest authoritate legis ciuilis sine pœna quæ pro homicidio in foro cõtentioso debetur: primò defendendo personã suam: secundò defendẽdo suum honorem: vtcũm oportet eum aut fugere cum dedecore, aut occidere: tertiò defendẽdo res suas, quando aliter rehaberi non poterãt, secundum multos Legistas ẽ. Excõmunicatio. vj. §. iij. casu ix. quartò occidendo insidiantẽ in itineribus, & nocturnum populatorem agrorũ. C. quãdo licẽat vni. sine iudi. l. j. & ij. quintò occidendo furem nocturnum & diurnum se defendentem telo. de homicid. si perfodiens. sextò ratione adulterii: vt j. Lex. §. x. ¶ Sextum. Priuatus authoritate legis occidere potest sine peccato. Primò defendendo personam suam vel alterius iuxta dicta suprà, Bellum. ij. §. iij. & secundò eadem ratione occidendo furẽ nocturnum in dubio an vellet furari vel occidere. extra eo. si perfodiens. & similiter diurnum si se telo defendit: vt ibi. Tertiò occidẽdo diffidatũ, de quo suprà Assasinus. Vnde

6 †aduerte q̃ aliud est quando lex aliquid permittit non puniendo, vt de occidendo adultero: aliud qñ aliquid concedit, faciendo scilicet quemlibet ministrum iustitiæ: vt in c. pro humani. de homici. lib. vj. quod licet primũ non liceat in conscientia: secus de secũdo, si intentio sit recta, id est, ad bonum commune vel iustitiæ obseruationẽ: quia secundũ Io. And. in addi. ad Spe. facit vt legis minister: sed talis occisor esset nihilo minus irregularis, sicut & iustus iudex: secus de occidẽte ex defensione personæ: vt j. Homicidium. iij. §. ij. Et eadẽ ratione de occidente in dubio prædicto, q̃ personã tuetur. Quartò secũdũ aliquos pro defensione honoris contra iniuriam personalẽ consistentem in turpi fuga. quod tamẽ Archi. negat: & hoc rationabiliter, maximè vbi talis turpitudo est non de malo culpæ, sed de naturali timiditate. Vnde licet dicat Zen. quòd occidens ne fugiat cũ dedecore euadit irregularitatẽ, tamẽ verius dicit Pet. de Anch. & Car. q̃ non euadit. Quintò secundũ aliquos etiã pro defensione rerũ: sed de hoc ẽ. Excõmunicatio vj. §. iij. & §. iiij. Sextò, secundũ aliquos, pro defensione castitatis:

7 sed de hoc infrà. §. v. ¶ Tertiò †quæritur, vtrũ prædictum diffidatum, cuius occisio per publicam potestatem concessa est vbicunq; inueniatur etiam sub pollicitatione præmii, possit q̃s sine peccato occidere extra terminos iurisdictionis dictæ potestatis? Et dicit Arch. & bene, q̃ non: quia extra illos terminos dicta potestas aut ciuitas non habet aliquam potestatem: & ad iniuriam sibi reputaret ciuitas vna, si alia punire vellet subditum suũ seu in suo territorio existentẽ. quod est mittere falcem in messem alienã: quod prohibetur vj. q. iij. scriptum. vnde talis occisor, si sibi caperetur, iustè vt homicida puniretur. hæc ex illo. quæ limita, ni si domini territorii, in quo est, voluntas expressa vel tacita aut probabiliter præsumpta accederet: qa iuri suo renũtiare potest. ¶ Quartò †quæritur, vtrũ liceat sine peccato occide re pro rerum defensione? Et dico q̃ sic secundũ multos Legistas, vt suprà Bellum. ij. §. ij. & vij. sed Pan. in c. suscepimus. extra eo. dicit q̃ licet clerico res defendere: vt in c. olim. el j. de rest. spo. etiã cum baculo vel gladio: sed tamen non licet ei procedere ad sæua, id est, occisionem. etiã si res aliter saluari non possint, sed potius debet sustinere rerũ iacturã: & in c. ij. eo. tit. not. idem in verbo, se & sua defendendo seu liberãdo, q̃ non licet occidere defendendo suas sed se & sua. de laicis autẽ remittit se ad no. in c. j. eo. ti. vbi dicit q̃ licet alicui impunè pro rebus aliter non saluandis occidere in foro contentioso, sed non in foro animæ. Et ita tenet Archi. licet aliter videatur ẽ. in d. §. vij. recitando Io. de Lig & ita tenendum est, vt videtur aliquibus de iure canonico: vt patet in c. suscepimus. & in c. si perfodiens. extra eo. & similiter de iure naturali: quia plus tenemur vitã proximi, quàm res proprias amare, etiam vbi ille non coactus, sed sponte ingerit se morti: sicut volentem se suspendere tenemur cum rerum iactura saluare. quod limita vt suprà Excommunicatio. vj. §. iiij. nisi insurgat fur armis, &c. vt ibi, quia tunc licet. Sed contra. Nam in d. c. si perfodiẽs, dicitur primò q̃ fur diurnus non debet occidi: quia discerni poterat q̃ ad furandũ potius quàm occidẽdũ veniisset. & secundò dicitur, nisi se telo defenderit: iam enim plus est quã fur: ex quorũ primo habetur q̃ occidere furẽ non licet pro rebus, sed tantùm ꝓ defensione personæ: & oppositũ sequitur ex secũdo, ex quo licet occidere qui nõ inuadit, sed se telo defendit. sed dico primò q̃ illa verba in d. c. ponuntur recitatiuè, & sunt iuris ciuilis: & secũdò q̃ ibi sumitur ly defenderit, pro pugna seu armorũ sumptione: quo casu iam probabiliter dubitari potest de salute personæ: & cõsequẽter licet occidere ad salutẽ. Dico tertiò q̃ etsi non dubitatur de persona absolutè, sed solùm præsupposita voluntate defendendi res, qa scilicet fur insurgit armis vt rapiat: licet occidere per hoc capitulũ. Nec ex primo dicto huius c. habetur q̃ nõ liceat occidere ꝓ rebus absolutè: sed quando aliter saluari possunt: puta qa fur deprehẽsus erubescit & fugit: secus si insurgit armis in me, vt rapiat mea. Et addẽ nõ esse simile de exponẽte se morti per laqueũ & per rapinã: quia illũ saluare possum sine alterius dano vel iniuria, nõ secũdũ. vide ẽ. Excõicatio. vj. §. iiij. casu ix. vbi plenius.

¶ Quintò †quæritur, vtrũ mulier sine peccato occidat volẽ ꝓ tem se opprimere, cuius manus aliter euadere non potest? Et dico quod Ray. in Summa ponit duas opiniones: & nullã alteri præfert: sed Arch. dicit q̃ ei nõ licet intendere occisionem, sicut nec etiã inuaso ad mortẽ ꝓ sui defensione: si tamẽ se defendẽdo cõtingat illum occidi, imputetur ei. Nec obst. si dicatur q̃ est causa mortis eius, etiam spiritualis, cùm sit in mortali: quia ipse est sibi causa: ille verò vtitur iure suo naturali, quo vim vi repellere licet. & magis tenetur suæ saluti prouidere, quàm alterius. si autẽ permitteret se opprimi, exponeret se periculo cõsentiendi peccato propter difficultatem renitentiæ volũtatis, dum nõ facit quod potest vt euadat. Si tamẽ nolit occidere, sed circa hoc quantum potest se tuetur, & peccato mente renititur, nõ peccat: sicut & inuasus se permittit occidi, ne occidat, non peccat: sed esset maioris virtutis. hæc ex illo. Pro quibus no. quòd licet inuaso non liceat intendere mortem inuasoris vltimatè, licitè tamen illam intendit, & à propositio efficit in ordine ad defensionem: & ita videtur velle quòd sit hic.

¶ Sextò †quæritur, vtrum quilibet teneatur alium ab iniu- 10
sta

sta morte liberare si potest? Et dico q̃ sic ex debito charitatis. xxij. q. iij. nõ inferenda. & consentit Veruec. Ray. & S. Tho. ij. ij. q. vj. secundũ Veruec. tamẽ qui habet publicam potestatẽ, tenetur defendere eum etiã armis, si oportet: modò si præsumat se posse: priuatus verò solo verbo vel facto, si pòt sine periculo personæ, cũ moderamine tamẽ inculpatæ tutelæ, vt addit S. Tho. sed periculo se exponere nõ tenetur, secũdũ gl. lxxxiij. dist. in prin. & Veruec. dicẽtẽ q̃ tenetur quilibet dare pecuniã si cõstet illũ iniustè occidi tam subditus quàm prælatus, quantum sua possibilitas patitur salua sua necessitate: si verò nescitur an iustè vel iniustè, 11 aut si necessitas istius nõ pòt, nõ tenetur. ¶ †Septimò quæritur, quid iuris de homicidio quod mandato cõmittitur? Et dico multa. ¶ Primũ. Homicidiũ præcepto vel mãdato cõmissum nõ solùm mãdatario, sed etiã mãdanti imputatur: quia is verè cõmittit, cuius mandato delictum cõmittitur. de sent. excõ. mulieres. & ideò sic peccat mortaliter, aut excusatur, sicut si ipse faceret: & perinde determinãdum est de mãdatoribus quo ad irregularitatẽ, sicut de mãdante percuti clericũ quo ad excõicationẽ. de qua ẽ. Excõicatio. vj. §. iij. ¶ Secundũ. Prælatus habẽs iurisdictionẽ tẽporalẽ imponẽs officiali suo q̃ super tali maleficio inquirat, & iustitiã exequatur, nõ est homicida, nec irregularis, si inde sequatur homicidiũ. ne cler. vel mo. episcopus. lib. vj. quia clerici habẽtes iurisdictionẽ, causam sanguinis illicitè agitãt, sed licitè cõmittunt. vt ibi patet. ¶ Tertiũ. Si quis suo nomine homicidiũ fieri mandauit, & ante effectũ expressè & sine vlla fictione reuocauit, & prohibuit, immunis est ab homicidio. & idẽ esset si cõsuluit: sed in hoc est differẽtia: quia cõsulens si nõ firmiter credit q̃ locũ habeat reuocatio, tenetur indicare occidẽdo vt sibi caueat, ne sit irregularis: mãdans verò nõ. Et diuersitatis ratio est, quia ille, cui cõsulitur, agit pro se: ideoq; plus requiritur ad remouendũ effectũ cõsilii, qui cõcernit ipsum operãtẽ: mandatario autẽ, qui agit pro mãdante, sufficit si cõstet de cõtraria volũtate mandantis, nõ solùm expresse, sed etiã tacitè: vt si eũ occidendo pacẽ iniret aut parentelã vel amicitiã aliam sciẽte mãdatario, secundũ eundẽ Inno. ¶ Quartũ. Si quis mandauit aliquẽ verberari, iubens expresse ne occideretur, vel mutilaretur, & nihilo minus mandatarius occidit aut mutilauit: mãdator efficitur irregularis, quia mãdator fuit in culpa, & hoc euenire posse debuit cogitare, extra cod. is qui. lib. vj. Et idẽ dic si mandatarius occidatur, aut mutletur, & hoc rationabiliter poterat cogitare: & idẽ similiter de eo qui mãdauit aliquẽ capi, quãdo veriũmiliter poterat mors cõtingere. Hæc aũt Sum. Ang. intelligit de mãdante licitè cõtra text. qui dicit q̃ mãdando fuit in culpa: & contra gl. Ioã. And. dicentis q̃ locũ nõ habet hæc decretalis in eo, qui licitè mandat: quæ tamẽ glo. insufficiẽter loquitur: quia si intelligatur solùm de mãdante illicitè, incõueniẽter additur, quod poterat verisimiliter cogitare, &c. quia talis tenetur de homicidio sequẽte, etiã si nõ potuit prẽcogitare verisimiliter quod sequeretur, vt patebit tit. seq. in prin. Vnde dico q̃ in textu assignãtur duæ rationes: & quo ad primã cũ dicitur, quia mãdando fuit in culpa, locũ habet in mandato illicito. quo ad secundã verò cũ dicitur, & hoc 12
euenire posse &c. in licito. ¶ Quintum. Clericus vel alius
tatũ habẽs homicidiũ, videtur irregularis, sicut & excõicatus si erat clericus. Et de hoc videtur esse casus in regula, ratihabitionẽ. de reg. iur. lib. vj. vbi dicitur q̃ ratihabitio retro trahitur, & mãdato nõ est dubiũ cõparari, quod mandatum cũ effectu irregularitatẽ inducit. Et hoc tenere videtur Spe. in ti. de leg. §. iuxta propositionis. ver. sed quid. ar:

ff. man. l. si verò. §. si post. Sed hoc intellige si ratũ habẽs eo tempore quo homicidiũ perpetratũ est, potuisset illud delictum mandare, etsi nõ perpetrare ratione infirmitatis vel mutilationis: quia dicit Pan. post Ioan. And. in c. j. in fi. de cõuer. infide. q̃ ad hoc vt fictio procedat, requiritur duo extrema esse habilia ad illũ actũ perpetrandũ, s. tẽpus, in quo actus fuit gestus, & tẽpus ratihabitionis: quorũ altero deficiente nõ procedit: quia fictio super impossibili nõ cansatur. Exemplũ. Quidã interfecit hominẽ nomine infantis, qui factus maior ratũ habet. hæc enim ratihabitio nõ trahitur retro: quia impossibile fuit illũ infantẽ tunc tẽporis mandare delictũ: vnde retro trahi nõ debet, cum nõ debeat plus fictio posse quàm veritas. hæc ex illo. Arch. tamẽ in c. omnes. xvij. q. iiij. dubitat de prædictis, dicẽs q̃ fortè ex ratihabitione sola nõ cõtrahitur irregularitas. allegãs ad hoc c. fi. xv. q. j. quia scilicet factũ deficit, in quo lex promotionis cõsistit. & idem videtur tenere Host. Sed dici pòt q̃ lex promotionis requirit factũ propriũ vel alienũ: aliàs mandans fieri homicidiũ non esset irregularis. quod est absurdũ. Et si ratũ habuit tãtũ in corde, & nullo signo hoc propalauit, nihilo minus est irregularis in veritate seu quo ad Deũ, licet nõ quo ad forũ cõtentiosum, iuxta no. per gl. in c. cũ quis. de sent. excõ. li. vj. ¶ †Octauò quæritur, quid iu- 12
ris de homicidio quod consilio admittitur? Et dico multa.
¶ Primũ. Homicidiũ cõsilio secũdũ Verue. nõ intelligitur de respõsione suæ opinionis in generali. vnde si quærenti an Christiano militi liceat occidere paganũ, vel iudici malefactorẽ, respõdeatur q̃ sic: respõdẽs nec peccat, nec fit irregularis, etiã si respõdens cõsulẽdo erret, nisi probabiliter videat q̃ ille bellator aut iudex secũdum eius cõsiliũ agere velit: & sic fecit. & de hoc infrà, dicto iiij. sed intelligitur de cõsilio exhortationis vel approbationis q̃ homicidium fieri debeat: vt no. Pan. in c. ad audientiã. eo. tit. nõ solũ qñ cõsiliũ est directè de morte alicuius: sed etiã quãdo cõsulitur in causa propinqua ad mortẽ, i. aliquid ex quo sequitur mors. Quod quidẽ Sum. Ang. dicit intelligendũ, secundũ Inno. ibidẽ, vbi cõsulitur res illicita, ex qua mors sequitur: secus vbi cõsulitur licita: & deinde dicit dictũ Inn. esse verum quo ad peccatũ, & etiã quo ad irregularitatẽ, quãdo cõsulitur res licita, & non homicidiũ: & quando homicidiũ posset nõ accidere: licet verisimiliter debeat cuenire: sicut licet prælatis in bello licito pugnare viriliter. Sed male adducit Inn. & cõtra veritatẽ illũ exponit: & etiã cõtra sui ordinis Summistas, id est, Ros. & Sup. qui dicunt vt infrà statim. ¶ Secũdũ. Si quis nõ cõsuluit homicidiũ, sed aliquid vnde secutũ est, secũdũ Inn. si verisimiliter potuit existimari q̃ inde sequeretur mors, irregularis est: vt si suasit iactũ machinæ vel ballistæ, vel q̃ eatur ad capiẽdum castrũ, quod nõ poterat capi de facili sine morte hominũ: & sic mors secuta est. Si verò nõ erat verisimile q̃ mors sequeretur, tũc quidẽ si cõsuluit rem licitã, non est irregularis, etiã si mors fuerit secuta: si verò illicitã, irregularis est. de homici. continebatur. Semper tamẽ sit irregularis, secundũ eundẽ Inn. qui directè in mortẽ alicuius consiliũ dedit. ne cle. vel mo. sententiã. Et eodẽ modo distingue si occidatur is, qui consiliũ accepit. ¶ Tertiũ. Sicut no. Host. in c. ex literis. de excess. præla. & Pan. in c. j. de fur. & est tex. in c. si qs viduã. 50. dist. & in c. sicut dignũ. eo. tit. & ibi determinatur, clericus vel alius interrogatus de pœna delicti, & respondens q̃ est mors, est homicida, si casus imminet de præsenti, per dicta iura, & per Arch. in c. omnis. dist. iij. Vnde si ex cõsilio vel respõsione speciali vel generali sequitur propinquũ homicidiũ, irregularis est, secundũ Host. Potest tamẽ, secundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Archi.xxiij.q.viij.pessimã. clericus interrogatus à iudice quid agendũ de eo qui pœnã sanguinis de iure meretur, respondere: hoc nõ pertinet ad me: consulatis peritos. Et caueat ne propter suã respõsionẽ directã vel indirectã intelligat iudex ꝙ eũ debeat sanguine punire, secundũ Ray. dicunt tamẽ quidã ꝙ potest dicere vt puniat, secũdũ quod ius dictauerit, dũmodo nõ exprimat ꝙ puniat ad sanguinẽ vel ad mortẽ. quod Archi. dist. iij. omnis. dicit posse intelligi verũ, quando crimen nõ imminet puniendũ: alioquin si ex consilio generali vel speciali sequitur propinquũ homicidiũ, irregularis est, secundũ Host. de homi. sicut dignũ. & de hoc etiã ℣. Homicidiũ. iij. ℣. v. particula iiij. ¶ Quartũ. Qui errãs cõsulit in genere ꝙ occidendi sunt adulteri vel alii, qui de iure nõ sunt occidendi, & inde quis suo cõsilio fisus occidit, est irregularis secũdũ Rodo. si putabatur iuris peritus, & erauit, nõ in apicibus iuris, sed in iure claro & certo: si verò nõ reputabatur iuris peritus, sed simplex vel idiota, aut errauit in aliqua subtilitate, in qua sunt diuersæ opiniones, sic nõ erit irregularis, modò casus nõ imminueret de præsenti. ¶ Quartũ. Consulẽs alicui vt aliũ interficiat, secũdũ Host. in d.c. ad audientiã. nõ est homicida, nec cõsequẽter irregularis, si occidatur is, cui cõsiliũ datũ est, & verisimile fuit ꝙ nõ poterat occidi. Secus si fuit verisimile ꝙ potuit occidi. sed Ioan. And. in c. fi. eo. tit. lib. vj. & Pan. in d.c. ad audientiã. tenẽt indistincte talem cõsultorẽ esse homicidã quo ad pœnam irregularitatis. & in hoc magis cõsentit Inn. & verius est: quia istud homicidiũ est casuale cum exercitio illicitæ rei, i. iniusti cõsilii: si tamẽ cõsiliũ fuisset licitũ, vt quia cõsuluit occisionẽ eius qui iniuste erat occisurus, secus est. ¶ Sextũ. Consulens alicui vt aliquem interficiat, homicida est, & irregularis, secũdum Pan. post Inno. in d.c. ad audiẽtiã. & si ille steterit longo tẽpore antequã occideret: quia debuit reuocare cõsiliũ: & si putabat amicũ nõ desistere, debebat hoc inimico indicare vt caueret in generali vel etiã in spãli ad arbitriũ boni viri. ¶ Septimũ. Qui cõsuluit vt infirmus verteretur, quò citius moritur, secũdũ Veruec. est irregularis si citius moritur, & similiter exequẽs: nec põt per episcopũ dispẽsari, licet absolui possit à peccato. Et idẽ puto si nõ fecit illo fine, sed tamẽ probabiliter putare debuerat sic accidere, sed laborauit inconsideratione lata. ¶ Octauũ. Qui alicui cõsuluit vt se exponeret periculo pro patria vel iure suo, nõ est irregularis si ille occidatur, secũdũ Inno. xxiij. q. iij. pro membris. & c. seq. & q. viij. igitur. & c. seq. sed tamẽ si sciret eũ verisimiliter moriturũ, fieret irregularis, secũdũ eundẽ Inn. & idem Hosti. quia ordinata charitas est ꝙ quis plus diligat corpus suũ quàm alterius, vt inquit idẽ Inno. Ex qua probatione patet ꝙ id quod dictũ est, sed tamẽ si sciret, &c. intelligẽdũ est quãdo cõsuleret ꝙ se exponeret pro defensione rerum aut personarũ particulariũ: quia cõsuleret cõtra ordinẽ charitatis: secus pro fide Christi secũdũ eundẽ Inn. & Host. & similiter secus pro statu ecclesiæ: quia etiã si sciret inde eũ moriturũ, nõ est irregularis, quia secũdũ ordinẽ charitatis hoc põt & debet quilibet vitæ suæ & proximi præponere: vnde & isto modo prælati ecclesiæ suasiones facere possunt in bello: & similiter secus si pro patria, secũdum Sum. Ang. & Supple. cõtra Ros. & hoc patet ex eadẽ ratione, quia bonũ totius melius est quàm partis. ¶ Nonũ. Qui voleti fugere inimicos suasit vt maneret. & procuraret pacẽ, irregularis nõ est, si ille occidatur, quãdo ipse habuit probabilẽ causam credẽdi, ꝙ illi periculũ nõ immineret: puta quia erãt adeo cõsanguinei vel amici ꝙ meritò prę sumere potuit eos posse cohiberi. ¶ Decimũ. Qui consuluit homicidiũ fieri, & ante factũ reuocauit: aut si reuocationẽ sufficiẽtẽ nõ credidit occidẽdo intimauit, nõ est irregularis si occidatur, vt ℣. eo. ℣. vij. particu. iij. ¶ † Nonò quæritur, quid iuris de homicidio quod fit defensione? Et dico multa. ¶ Primũ. Homicidiũ defensione cõmittitur: primò defendẽdo suis verbis homicidã cõtra eos, qui eum volebãt ab homicidio retrahere vel impedire. dist. 50. si quis viduã. Et secundò, secundũ Ray. dissuadendo alicui bonũ propositũ quo volebat aliquẽ à morte liberare: quod gl. intelligit si intentio eius sit corrupta: quia mater dissuadens hęc filio ne ipse moriatur, aut parum peccat, aut nihil: & alius cõsanguineus vel amicus, & similiter hac intẽtione. Et tertiò secundũ gl. quãdo aduocatus defendit reũ in causa criminali, vbi accusator si nõ probauerit, tenetur ad talionẽ. Et quartò defendendo personas aut res. Et quintò assiociãdo homicidã ad factũ homicidii, vt si oportet defendatur: vnde talis etiam si homicidiũ dissuadeat, secũdũ Host. est homicida: nec potest promoueri. Et facit ca. Henricus. de cle. pug. in duello. nec in hoc distinguitur an aliàs esset facturus vel ne, quo ad irregularitatẽ, sed solùm quo ad restitutionẽ: qa si aliàs erat facturus, nõ teneretur. ¶ Secundũ. Occidẽs pro rebus saluãdis est verè homicida quo ad irregularitatẽ, & secũdũ aliquos quo ad peccatũ, vt patet ex dictis ℣. iiij. ¶ Tertiũ. Et tũ militer occidens pro iniuria personali propria quãdo fugere põt, homicida est, saltẽ quo ad irregularitatẽ secũdum Ray. & Ber. Gof. tamẽ dicit ꝙ clericus post pœnitẽtiã poterit in susceptis ordinibus ministrare sine dispẽsatione, sed nõ ascẽdere ad maiores. & ita intelligit c. de his clericis. 50. dist. sed verius est secũdũ Ber. Host. & Ray ꝙ nec in susceptis, nisi ex magna dispẽsatione permittitur ministrare. Et quãuis dicat Zen. ꝙ euadit irregularitatẽ, si fuga erat vituperosa & ad dedecus, licet nõ ad periculũ ꝓ omni tũ verius dicit Pet. de Anch. ꝙ eã nõ euadit. Si verò fugere nõ põt, nec euadere, nisi occidat aut mutilet: sic licitè laicus & clericus occidit aut mutilat sine irregularitate: vt in clemunica. eo. titu. & sine peccato, ita ꝙ prei byter statim possit celebrare secũdũ Ioã. de Lig. in tracta. de iusto bello. & facit c. olim. el j. de resti. spol. modò nõ faciat animo vlciscẽdi. arg. c. ij. eo. tit. & seruetur moderamẽ inculpatæ tutelæ, vt suprà dictũ est Bellũ, secũdo. ¶ Quartũ. Occidens verò pro defensione personæ alterius iniustè occidẽdæ, quũ aliter saluare nõ põt: licet hoc facere possit sine peccato, tamẽ irregularis efficitur: no. in clem. vnica. eo. tit. Secus tamen de cõsulẽte alicui iustã defensionẽ, si is, qui cõsiliũ accepit, cõtra verisimilẽ opinionẽ occidatur: quia est homicidium casuale cũ exercitio licitæ rei. ¶ † Decimò quæritur, quid iuris de homicidio admisso ex permissione? Et dico multa. ¶ Primũ. Permissione cõmittitur homicidiũ, non prohibendo cũ prohiberi põt. xxiij. q. iij. nõ inferẽda. & c. seq. & c. fi. quod licet gl. in d.c. nõ inferẽda. referat ad prælatos: tamen cũ iura loquãtur indistinctè, dico ꝙ quantũ ad peccatũ in his qui nec sunt prælati, nec eis ex officio hoc incumbit, distinguendũ est vt ℣. ℣. vj. quantũ autem ad irregularitatem dico ꝙ nunquã sunt irregulares nisi fortè dolose permittãt. de quo infrà Homicidiũ iij. ℣. j. & ij. ¶ Secundũ. Qui tractatũ homicidii nõ reuelat, secũdũ aliquos est homicida: nec sufficit ꝙ prohibuerit, vt refert Pan. in c. Petrus. eo. tit. Ioã. aũt And. distinguit: qa si dolose nõ reuelat, erit homicida: nõ aũt si nõ dolose. & placet Pan. ibi. Sed tu dic ꝙ quoties sine periculo suo & suorũ, & sine peccato obuiare potest, & nõ obuiat, siue ex mala, siue ex bona voluntate, agit cõtra dilectionem proximi: & mortaliter peccat: imò tenetur obuiare etiam data pecunia: vt supra ℣. vj. ¶ Tert

¶ Tertium. Iniuriam passus ab aliquo & audiens suos parentes aut amicos velle se vindicare nisi expressè prohibeat: si homicidium sequitur, homicida erit, secundum glos. in d.c. Petrus. & Host. quia videtur assentire. & eodem modo intellige ꝙ erit mutilator. ¶ Vndecimò † quæritur, quid iuris de homicidio ꝑpetrato cooperatione? Et dico multa. ¶ Primum. Cooperatione homicidiũ cõmittitur, quando scilicet multi sunt æquales in facto, licet non omnes æqualiter operetur: vnde dicitur in c. sicut dignum. ℣. j. eod. tit. ꝙ illi qui ad capiendum aliquem animo feriendi aut occidendi accesserint: licet manus illi nõ imposuerint, scilicet omnes, tamen ex quo mors secuta est, sunt homicidæ. & intellige in similib. puta, quia multi vulnerauerũt. de quo xxiij. q. fi. ¶ Secundũ. Exhibens præsentiam suã in bello iniusto, animãdo, cõsulendo, vel inimicis timorẽ incutiẽdo, homicida est, si ibi aliquis occidatur, secundũ Pan. in c. significasti. eod. tit. Secus esset in bello iusto: vt ℣. Bellũ. iij. ℣. ij. & iij. & in c. petitio tua. eo. tit. iũcta gl. ¶ Tertiũ. Exhibens præsentiã suam vbi fit homicidiũ, est homicida & irregularis, si est prælatus ibi iurisdictionẽ habẽs. de excess. præla. ex literis. secus de aliis q sunt ibi ex curiositate. ¶ Duodecimò † quæritur, vtrũ animatione incurratur homicidiũ. Et dico ꝙ sic: vt patet in c. sicut dignum. eod. tit. quod tamen ibidem Pan. limitat, qñ incitatio seu animatio est ad homicidiũ specialiter: secus si esset ad odium in genere, quia nõ teneretnr quis de delicto inde secuto. Et idẽ dicitur qñ animatio est ad factum licitũ, licet homicidium inde sequatur: sicut cùm prælatus hortatur in bello iusto vt viriliter pugnet, de quo ℣. Bellum. iij. ℣. ij. ¶ Decimoterciò † quæritur, vtrũ homicidiũ cõmittatur auxiliatione, qñ scilicet non omnes sunt principales in facto? Et dico ꝙ sic, vt in d.c. sicut dignũ. vbi dicit Panor. ꝙ præstans quodcũq; auxilium quantumcunq; modicũ delicto cõmittendo, tenetur, etiã custodiendo vestimẽta. Tamen vt bene intelligatur materia distinguendũ est: quia aut auxiliũ præstatur ad perpetrandũ factum legitimũ & iustum, ex quo tamen sequitur homicidiũ: & sic de tali homicidio non tenetur talis auxiliator quo ad peccatũ: sed quo ad irregularitatẽ si auxiliatus fuit directè ad homicidiũ, bene tenetur: secus indirectè, sicut dictũ est de auxiliantibus pugnatoribus in bello. Aut præstatur auxiliũ super facto illicito, ex quo sequitur homicidiũ: & sic homicida reputatur, quantũcunq; auxilium sit indirectũ. & sic loquitur d.c. sicut dignũ. Simiter si auxiliũ præstatur sup homicidio perpetrado siue iũ stè siue iniuste, irregularitas incurritur, si effectꝰ sequatur.

❧ Rursus, de Homicidio secundò ❧
inquantum est casuale.

1 *Homicidium casuale quid sit, & quotupliciter sumatur? Et quando, & quibus tale imputetur?*
2 *Regulæ circa homicidium casuale, & fortuitum casum, quãdo imputari debeat, aut minimè.*
3 *Clericus si cum quopiam rixetur, atque interim clerici parentes, aut amici superueniant, qui corrixatorẽ occidãt, an tale homicidiũ sit hinc clerico imputandũ: & an irregularitas cõtrahatur?*
4 *Clericus, aut alius magister si discipulum verberauit, atque exinde aut ipsius incuria, aut medici ignorantia moritur, an imputandum sit percutienti, & irregularitas inducatur?*
5 *Clericus diaconus cum aliis clericis ludẽs, falcem qua succinctus erat non posuit, an si alius in eum insiliens mortale ex ea vulnus accepit, & interijt, an irregularis fiat? Et quid si clericus ab alio ludi causa bumi deiectus, gladio, quem ad latus habebat, vulneratus occubuit? num. seq.*
7 *Clericus porcos ex agro abacturus lapidem proiecit, ac puerum interfecit, an irregularis sit? Et ad eandem materiã irregularitatis, vij. aliæ quæstiones ex ordine sequuntur, vsq; ad proximũ nu.*
8 *Medico sub cuius cura infirmus prater ipsius voluntatem ac sententiam interijt, an imputandum sit, & sit irregularitas contracta, & promoueri non possit?*
9 *Phlebotomans aliquem sanitatis causa, an si phlebotomatus intereat, teneatur?*
10 *Infirmorum custodes aut seruitores, si vinum ministratum infirmo sit, aut in custodiẽdo negligentes fuerint: ex quo ipsis infirmis ex phrenesi, aut huiusmodi mors contigit, an teneantur?*
11 *Latronem res subreptas asportantem, si rerum dominus percussit, atque inde in terram prolapsus surgere nõ potuit, quin & ab alijs superuenientibus occisus est, an imputandum, & num sit irregularitas contracta?*
12 *Arborem cædens, nec omittens quicquam de contingentibus, an si arboris casu homicidium sequatur, irregularis fiat?*
13 *Amatorium poculum propinans ex quo mors præter ipsius propositum sequatur, an homicida & irregularis sit? Et quid de occidente aliquem ludo? Et quid si quis ab alio lapide proiecto, quem demitare velit, in alium impingat, & ex hoc intereat?*
14 *Puer si porcinã abrũpendo turgidã vesicã, mulieri prægnati abortui occasionẽ præbuerit, an homicida & irregular. effectus sit?*
15 *Parentes in lectis filios proprios casu interimentes, an de homicidio teneantur? Et ibidem, an leuissima culpa in homicidio irregularitatem inducat?*
16 *Animal habens, vtpote leonem aut vrsum, qui aliquem perimat, an de homicidio teneatur & irregularitas inducatur?*
17 *Milites ad sui defensionem iuris accersens, si inde aliquis perimatur, an de homicidio teneatur? Et quid de eo qui impulsus, vel ictũ deuitans alium impellit, & occidit?*
18 *Puerum ad flumen mittens, ac vt ab eo caueat admonẽs, si demergatur puer, an irregularis fiat?*

HOMICIDIVM † secundò inquantũ est casuale illud 1
est quod fit præter intentionẽ & voluntatẽ. & dupliciter sumitur. primò s. largè, vt est occisio hominis casuales: & est qñ contingit casualiter ꝓpter exercitiũ rei licitę adhibita diligentia: vt si reparans tectũ positis signis in via submittẽs regulas interfecit stultè incedentẽ vltra signa: & hoc nullo modo imputatur ad peccatũ, secundũ S. Tho. ij. ij. q. lxiiij. quia nõ est in se volitũ, nec in sua causa. & secũdo propriè vt est homicidiũ casuale: & est qñ cõtingit casualiter propter exercitiũ rei illicitæ, vel etiã licitæ nõ adhibita diligẽtia: vt si dictus reparator signa nõ posuisset: & hoc imputatur ad peccatũ & irregularitatẽ: quia, vt dicit S. Tho. vbi ℣. contingit ꝙ nõ est per se volitũ & intentũ actu volitũ esse etiã intentũ per accidẽs secundũ quod causa removẽs prohibẽs dicitur per accidẽs: vnde ei q nõ remouet quę remouere debet, ex qbus sequitur homicidiũ, illud est quodã modo voluntariũ. Quod dupliciter contingit: vel qa dat operã illicitæ rei, vel licitæ quidẽ, sed nõ adhibita diligẽtia. ¶ Ex † his possunt accipi regulę decisiuę omnũ quę- 2
stionũ in ista materia. ¶ Prima. Qui dat operã rei licitæ, & adhibet diligẽtiã quã debet adhibere, nõ tenetur de casu fortuito inde sequẽte, nec de aliquo alio. Hæc ꝓbatur p c. lator. & c. dilectꝰ illius. & c. ex literis. el ij. & c. significasti. el j. & c. Ioannes. & c. fi. extra eod. ¶ Secũda. Qui dat operam rei licitę nõ adhibita diligẽtia debita, tenetur de casu fortuito sequẽti. Hæc ꝓbatur p c. presbyterũ. & c. cõtingebat. secũdũ vnũ intellectũ. & c. ad audiẽtiã. extra eo. ¶ Tertia. Qui dat operã illicitæ rei, etiã si adhibeat oẽm diligentiã quã potest, tenetur de omni casu fortuito. Hęc ꝓbatur per c. suscepimus. & c. de cætero. & c. tua. & cap. sicut ex literarum. extra eod. ¶ Potest addi quarta regula, ꝙ leuissi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ma culpa in homicidio casuali non inducit irregularitatẽ, vt patet ex c.quæsitum.de pœ.& re.& lectura Panor. Quã quidem regulã Sum.Ang.videtur intelligere vniuersaliter in omni homicidio.quod est absonũ:quia in voluntario etiã nulla culpa inducit irregularitatẽ,vt patet in iudice iuste suspẽdente latronẽ.Et intelligit eam siue talis culpa sit in omittẽdo siue in agendo: sed Sum.Ros.intelligit eam solũm in omittẽdo.Ego autẽ dico ꝙ d.c.quæsitum.ex quo regula sumitur,loquitur quidẽ in omittendo:quia dicit ꝙ homicidium filiorũ à parentibus perpetratũ illis imputatur,si sit ex procuratione vel negligentia studiosa,id est,dissoluta,secundũ glos.quæ prope dolum est.ff.man.l. si fideiussor.j.responso.dist.50.sæpe.& habet pro cõscientia.ff.de ædil.edi.l.cum sex.qualis est ignorãtia Iudæorũ, qui nolunt intelligere vt bene agant.j.q.iiij.§.vl.non autẽ imputatur eis si venit ex eorũ incuria,quæ incuria est negligentia.cle.quia cõtingit.de relig.do.& d.c.quæsitum. negligentia autẽ est omissio eius quod debet & potest fieri. Dico etiã ꝙ Panor.videtur d.c.quæsitum.& dictã quartam regulam intelligere in omittendo: quia dicit d.text. procedere quãdo sine tactu vel tractu,secundũ aliã literã: & alia procuratione sequutũ est,tamen videtur regula posse intelligi etiã in cõmittendo,quãdo datur opera rei licitæ:tamen quia in tali opere non potest esse culpa nisi omissionis,scilicet alicuius circũstantiæ:tum quia irregularitas sequitur homicidiũ ex humano statuto, homines autem quod modicũ est pro nihilo reputãt,secundũ Phy.& multo magis quod est minimum:& maximè vbi quis operatur ad cõmodũ occisi:vt j.§.xv.Igitur regula vera est in casuali homicidio,primò omittẽdo,& secundò cõmittendo licitè ad bonum occisi:& fortè tertiò committendo licitè ad bonum propriũ,non autẽ cõmittendo illicitè. infrà eod.
3 §.xxiij.¶ Primò† verò quæritur,quid de clerico rixãte cũ aliquo,quẽ superueniẽtes parẽtes vel amici clerici occiderunt?Et dicit Pan.in c.Petrus.extra eodẽ.ꝙ si clericus non fuit in culpa faciendo rixam,factũ aliorũ non est imputandum illi,per primã regulã.quod limita secundũ Host.in c. ad audientiã.eo.tit.si prohibuit quantũ potuit:si autẽ fuit in culpa,est irregularis per tertiã:si tamen tales interfectores nõ fuissent parẽtes vel amici clerici, sed inimici occisi superuenientes:nõ imputabitur clerico,secundũ eũ. Et diuersitatis ratio est:qa primo casu homicidiũ cõmissum est intuitu clerici:secundò verò casu intuitu inimicitiæ quæ erat inter illos. Sed intellige nisi illicita rixa fuisset causa
4 ꝙ isti inuenissent illũ.¶ Secundò† quæritur,qd de clerico vel alio magistro qui discipulũ verberauit, si ille ex sua incuria vel ignorãtia aut negligẽtia medici moriatur?Et dicunt quidã ꝙ est irregularis per c.presbyterũ.eo.tit.quod ideò dicũt,qa vix cõtingere posset ꝙ ex leui castigatione, quæ sola magistro cõceditur,quis intereat.tamen alii melius dicũt ꝙ si iste præceptor nõ excessit modũ correctionis sibi permissæ,& diligẽtiã adhibuit ne periculose peruteret,nõ tenetur de homicidio,per regulã primã. Non obstat d.c.presbyterũ.qa ibi percussio fuit in loco periculoso,i.in capite:vnde presbyter ille nõ adhibuit diligẽtiã, licet daret operã licitæ rei. & ideò imputatur illi, etiam si puer postquã cõualuit,recidiuasset secundũ gl.quod intellego postquã cõualuit semiplenè:ita ꝙ reliquiæ primę infirmitatis cooperatæ sunt ad mortẽ cũ secunda superueniẽte. Nec etiã obstat c.si quis nõ iratus.xv.q.j.vbi est iste casus: qa dicit ibi gl.tex.illũ intelligi qñ percutiens excessit modum correctionis.Si quis autẽ aliũ percusserit vulnere nõ mortifero,dans tamen operã rei illicitę,si ille moriatur ex imperitia medici vel incuria sui, irregularis est per tertiã regulã.Non obstat gl.in c.exhibita.qa loquitur in casu illius capituli,ſ.de puero lapidẽ iaciente:qui,secundũ Pan. ibi,non erat in culpa.¶ Tertiò,† quid de clerico diacono, 5 qui ludens cum aliis clericis falcẽ,qua accinctus erat,non remouit,ex qua alius equitaturus insiliens,mortale vulnus accepit,& expirauit? Et dico eum irregularẽ per secundã: qa licet operã daret rei licitæ, tamen diligentiã debitã nõ adhibuit:quia falcẽ debuit amouere,ex quo ludi cõsuetudinem sciuit. Et si prohibuisset eum ne se equitaret,esset nihilo minus irregularis,secundũ Host.propter consuetã dinẽ ludi:tamen verius dicit Pan.ꝙ non. Et de hoc est casus in c.continebatur.eod.tit.& ibi Pan.infert ꝙ clericis permissus est ludus alleuiãdi gratia.& gl.dicit ludũ aliàs licitum clericis inter se,illicitũ effici propter mistionẽ laicorum.¶ Quartò† quid de clerico,qui ab alio clerico ludo proiectus ad terrã illum grauiter vulnerauit gladio,quẽ habebat ad latus,& occubuit? Et dicit tex.inc.lator.eo.tit. ꝙ non est irregularis. Nec obstat casus præcedẽs,qui videtur idem esse cũ isto : quia pro cõstanti habere debemus ꝙ iste clericus habens gladiũ,nec dabat operã rei illicitæ,nec licitæ cũ culpa. Vnde glo.in c.ad audientiã.eo.tit.quã approbat Panor.hæc capitula cõcordans,dicit ꝙ iste clericus in nulla culpa fuit:nec ipse aliqd fecit,sed passus est tãtùm: & sibi factus fuit,nõ ipse fecit alteri insultum ,sed alius in ipsum irruit:ideo casus cõtingens per regulã primã nõ imputatur illi.¶ Quintò† quid de clerico qui porcos de agro 7 pulsurus lapidẽ iecit,& puerũ interfecit? Et dico eum non esse irregularẽ per c.clerico.50.dist.Sed intellige ꝙ secundum glo.dabat operã licitæ rei. & adde ꝙ diligentiã *adhi*buit circunspiciẽdo:alioquin fuisset irregularis per regulã secundã.Illud pro talibus aduertendũ est ꝙ secundũ Pan. in c.ex literis.el ij.eo.tit.qui proiicit aliqd ad locum insolitũ,& per quẽ quis trãsire nõ cõsueuit,nõ tenetur clamare:vt in l.si putator.ff.ad l.Aquil.aliàs secus.& in c.ſi.eo.tit. dicit ꝙ clamantes submissa voce vel post casum contingẽte nõ excusantur:sicut plerunq; rustici ducẽtes mulos post impactionẽ clamant caue. ¶ Sextò,quid de clerico qui venando aut se exercẽdo iaculũ proiecit, & aliũ casu interfecit?Et dico eũ esse irregularẽ,etiã si diligentiã adhibuit: qa dabat operã illicitæ rei. 50.dist.is qui arborẽ.§.si verò. ¶ Septimò,qd de clerico qui causa libidinis fecit ad se venire prægnantẽ per tactũ vel desceſum partietis:& dum rediret cadẽs per dictũ desceſum abortiuit? Et dico secundũ Gul.de Lau.ꝙ est irregularis : qa dabat operã illicitę rei. ¶ Octauò. Quid de clerico vel alio qui pro rebꝰ suis recuperãdis officiũ iudicis implorat,licet sciat pro certo ꝙ sine sanguinis effusione recuperare nõ poterit? Et dico eum nõ esse irregularẽ,secundũ Io.An.& est tex.in c.ij.eo.ti.lib. vj.modò protestetur ꝙ nõ intẽdit sanguinis vindictã.Sed limita verũ primò qñ alio licito modo recuperare non potuit.& sic intellige Vinc.tenentẽ contrariũ:& secundò qñ non mortẽ,sed recuperationẽ intẽdebat:quia si fuit intentio maculata,& subsequuta est mors,aut mutilatio,irregularis est,secundũ Host.& sic intellige c.ex literis.de excess. prælat.& xxiij.q.v.c.ij.& de pœnit.dist.j.periculose.Secũdum prędictã etiam distinctionẽ dic,si furẽ capiens iudici tradat,& si post occisionẽ gratum habeat:nihilo minus nõ est irregularis : quia lex promotionis factũ requirit.xv.q. j.cap.fin.hic autem non est factum proprium,vt patet:nec alienum proprio nomine gestum,& consequenter ratum, quia contradixit.¶ Nonò,quid de sacerdote qui pro ædificatione ecclesiæ vel domus aduocauit aliquem in *ædi*ficationem dederunt vinũ,vel non bene custodierunt:vnde ex phreneſi se occiderunt vel huiusmodi? Et dico ꝙ in omnibus huiusmodi secundũ Veruec. & omnes Summistas nõ debet quis de facili habere conscientiã scrupulosam si bona fide fecit nisi sit euidens culpa aut negligẽtia dissoluta: adde secundũ mentẽ eius , vel nisi daret operã rei illicitæ: puta cõtra medici præcepta cõmittẽs:& si eam habet,deponere debet ad consiliũ boni viri. Si autem fuit lata culpa vel negligẽtia dissoluta,puta si custos phrenetici vel furiosi dimisit eũ vt ipse iret ad ludendũ in platea:vel aliàs dat operam rei illicitæ:aut ex nimia crapula vel ebrietate vigilare nõ potuit: maximè cũ deputatus esset ad custodiã infirmi: & certum sit,vel secundũ medicorum iudiciũ probabiliter dubitatur ꝙ inde mors sequuta sit, irregularitas contracta est,secundũ eundem Veruec.qui per culpã intelligit cõmissionem : per negligentiã verò omisionẽ. Et videtur velle ꝙ tenentur huiusmodi de culpa leui, quæ est euidens,non de leuissima:& de negligẽtia graui, nõ de leui,quãdo non est dissoluta. Magis enim põderatur cõmissio quàm omissio:vt j.§.xxiij. Et hæc procedũt vbi custos non est salariatus,sed custodiret ex pietate vel obediẽtia. Idem dic de vertentibus infirmos:vnde frangitur apostema vel anhelitus obturatur. ¶† Decimosexto, quid de eo qui latronem 11 res suas asportantem percussit,ex qua percussione surgere nõ potuit,& sic est occisus ab aliis? Et dicũt quidã indistinctè ꝙ est irregularis : quia illicitæ rei operam dedit,ex qua homicidiũ casuale secutũ est : sed quia dictũ est ꝙ clerico pro rerũ defensione percutere licet seruato moderamine inculpatæ tutelæ:quod etiã patet in c.significasti. el ij.eo. tit.ideo distinguo:qa si nõ percussit lethaliter nec animo occidẽdi,nec modũ excessit debitæ tutelæ,nec debuit præcogitare ꝙ occideretur ab aliis,nõ est irregularis : vt videtur esse casus in d.c.significasti.& facit c.exhibita.eo.ti.& ff.loc.l.qui domũ.in fi.& videtur sensisse gl.in c.de cætero. & in c.tua.eo.tit.Nec obst.d.c.de cætero.quia loquitur de causa propinqua homicidii, vt quis sit irregularis. Si verò percussit lethaliter vel animo occidẽdi, vel modũ excessit, vel diligentiã non adhibuit præcogitando ꝙ verisimiliter poterat occidi, est irregularis , vt patet ex dictis. ¶ Decimoseptimò, quid de eo qui latronẽ vidẽs clamauit , ex quo clamore latro captus fuit & occisus ? Et dico ꝙ homicida est & irregularis,secundũ Inn. & Host.& sequitur Pan.in d.c.significasti.el ij.eo.titu.etiã si non habuit animum ad mortẽ:quia debuit de homicidio cogitare,quod ex tali clamore cõmuniter sequitur.quod bene Pan.ibi limitat,quãdo cõmuniter sequitur:aliàs nõ,ex quo animũ non habuit ad mortẽ. Limita etiã si clamauit pro rebus vel aliis:quia si pro salute suæ pſonæ clamasset,nõ est irregularis. ¶ †† Decimooctauò,quid de eo qui arborẽ cædit,nihil de cõtingẽ- 12 tibus omittẽdo,circũspiciendo,& clamãdo fortiter & tempestiuè, & tamen homicidiũ sequitur ? Et dico ꝙ si dabat operam rei licitæ, vt quia sua erat arbor,nõ est irregularis, per regulã primam:aliàs verò erit irregularis, per tertiam. ¶†† Decimononò, quid de eo qui dat amatoriũ poculum, 13 ex quo sequitur homicidiũ præter intẽtionem ? Et dico ꝙ homicida est & irregularis:vt no.Pan.in c.si aliquis.eo.ti. & facit l.si quis aliquid.§.qui abortiõis.ff.de pœn.Et ratio est,quia dat operã illicitæ rei:secus si homicidium non sequitur,puta quia fœtus nondum erat formatus,vt ibi gloſ. ¶ Vigesimò,quid generaliter de occidente aliquẽ ludo? Et dico ꝙ si licitè ludebat , secundũ vnam circunstantiam ludi,personarũ,loci,& tẽporis, & verisimiliter talis casus venire nõ debuit,nõ est irregularis:vt patet in c.lator.eo.tit.

torium,qui casu interiit?Et dico eum non esse irregularẽ, si nihil de contingentibus omisit.eo.titu,c.fin.¶ Decimò, quid de sacerdote,quo pro diuinis pulsante campanã malleus cadens puerũ interfecit? Et dico eũ non esse irregulacõsuetudine , qua quilibet sacerdos vel clericus pro similibus poterat pulsare campanã : & diligentiã adhibuit.Secus si nõ fecit ex dicto officio vel permissione aut consuetudine:vt in c.Ioannes.eo.tit. Item secus si non adhibuit diligentiam:vt quia fuit sacrista,& tintinnabulum diligenter non ligauit,per secundam regulam.¶ Vndecimò,quid de monacho qui ludens prægnantẽ etiam leniter zona correptam traxit, & abortiri fecit? Et dico ꝙ est irregularis per tertiã regulam,& per c.sicut ex literarum.eo.ti.vbi Pan. dicit verbũ singulare , ꝙ in dicto casu si fuisset maritus eius, aut frater vel persona cõiuncta, & ludus fuisset leuis, mors nõ imputaretur illis.& sic concludit ꝙ ludus leuis , etiã cũ muliere prægnante,nõ est prohibitus, si persona est honesta & cõiuncta:& tunc nõ imputaretur aborsus, qui monacho imputaretur:quia vnus dat operã rei licitæ,alius illici 9 tæ. Et idem dicendũ est de ducente choreas cũ prægnante si abortiatur : quia si est clericus vel religiosus, irregularis est,per tertiã regulam. Secus de seculari cõcurrentibus circunstantiis quæ requirũtur ad licitas choreas. & hoc si saltatio sit leuis.¶ Duodecimò,quid de monacho,qui mulierem tumore gutturis curandã,aperto tumore ferreo instrumento monuit ne se vento exponeret, sed illa se exposuit & periit?Et dico ꝙ est irregularis , etiam si de contingentibus nihil omisit:& idẽ si esset clericus, etiã in minoribus 10 sufficienter beneficiatus,secundũ Pan. in c.sententiam.ne cle.vel mona.per tertiam regulã.& per c.tua.eo.tit. quia il licitæ rei,id est, chirurgiæ operã dabat:quæ ars clericis interdicitur, vbi interuenit incisio vel adustio:vt in d.c.sententiam.¶†† Decimotertiò,quid de medico, sub cuius cura 2 infirmus præter voluntatẽ interiit?Et dico vt no.Pan.in c. tua.eod.tit.ꝙ illi non imputatur concurrentibus quatuor. Primò , ꝙ illud officium non sit illi prohibitum exercere: sicut religiosis & clericis chirurgia,in c. non magnopere. & in d.c.sententiam.ne cleri.vel mon. Secundò,ꝙ sit peritus in illa arte. Tertiò, ꝙ exhibuerit omnem diligentiam secundũ artem:Quartò,ꝙ infirmum de his quæ sunt ægri tudini contraria informauerit : aliàs teneretur.de ætate & quali.ad aures. Adde tu quintò ꝙ super his habeant probabilem scientiam,secundum Archi. Et sic nõ sunt irregulares,nec prohibentur promoueri: secus quãdo sunt imperiti vel negligentes:& ex hoc probabiliter credunt aut dubitant infirmos periisse,vel mẽbris esse destitutos. d.c.ad au- 3 res. ¶†† Decimoquartò , quid de phlebotomante aliquem causa medicinæ,si ille interiit?Et dicit Veruec.ꝙ nõ tenetur si erat peritus,& adhibuit diligentiã debitam:similiter si incidendus nõ habuit consuetã dispositionẽ membrorũ aut venarũ siue neruorum:quia nõ tenetur in aliquo inciſor,secundum Innocẽ.nec est irregularis,si in hoc propter suam imperitiã non errauit:quia in huiusmodi potius casu quàm culpa creditur mors accidere.xxiij.q.v.de occidẽdis. Et ideo physici & chirurgici si erant periti, & nihil de cõtingentibus omiserũt , & habent super hoc probabilem scientiã,non prohibẽtur à promotione,quãuis mortui sint infirmi:secus si fuerunt imperiti vel negligentes:& ex hoc probabiliter credũt vel dubitãt periisse infirmos,vel membris deperditos: quia sunt irregulares.de æta.& qualita.ad 10 aures.¶†† Decimoquintò,quid de custodib⁹ aut seruitoribus infirmorũ, qui vocauerunt vinitorẽ, vel ad eorum peti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et ratio est, quia dat operam rei licitæ cũ diligentia. secus si ludat illicite, vel diligentiã nõ adhibeat, quia est irregularis, vt ex dictis regulis patet. ¶ Vigesimoprimo, quidã qs insequendo proiiciat lapidẽ post aliquẽ ludens ad terrorẽ, & ille volens lapidẽ declinare, impingat in aliũ lapidẽ, vel cadat, & moriatur: Et dicit Inn. in c. exhibita. eo. ti. ꝙ proiiciens tenetur, si iactus lapidis fuit causa læsionis. & idem Abb. & Vin. sed Pan. ibi hoc limitat: quia iactus potuisset graue percussionẽ inferre, nisi alius fugisset, quia tũc ludus fuisset noxius, etiã in pueris. secus si percussio nõ potuisset esse grauis: vel si proiectio fuisset à remotis. hæc ex illo bene: quia intẽdit ꝙ interuenit irregularitas, quãdo ludus lapidũ, q aliàs licitus est pueris ætatis beneficio, redderetur
14 illicitus ex immoderato iactu. ¶ Vigesimosecũdo, qd de puero, qui frangendo turgidã vesicã porcinã mulierẽ prægnantẽ terrore abortiri fecit? Et dico ꝙ Inn. Abb. & Vin. sentire videtur ꝙ homicida sit, & irregularis. Sed oppositũ bene tenuit Pan. quia ad esse irregularem nõ debet attendi quælibet causa, secundum glo. in c. de cætero. eo. tit. sed vt ibi dicit Pan. appellatione causæ propinquã & nõ remotã intelligimus. Et facit ff. ad l. Corn. de sica. l. nihil interest. in glo. l. sicut non est homicida faber cultellũ faciens. Vnde percutiẽs aliquẽ vulnere nõ mortifero non est irregularis, secundũ Ber. in d. c. exhibita. si ex imperitia medici vel incuria aut expositione ad labores & sudores moriatur: si tamen quis animo nocendi faciat, aut minorẽ diligentiã adhibuit, consideratur etiã causa remota, secundũ eundẽ Ber.
15 in c. de cætero. & in c. presbyterũ. ¶ Vigesimotertiò, quid de parẽtibus qui à casu proprios filios in lectis occiderũt? Et dico si fuerũt in culpa grauí aut leui tenẽtur de homicidio, vt patet in glo. c. fi. de his qui propri. fi. occi. quia datur eis pro culpa grauí pœnitẽtia septẽ vel quinq; annorũ: pro leui, triũ. Si verò nulla culpa præcesserit, nõ tenentur: similiter nec si præcesserit quidẽ, sed leuissima in omittendo, secundũ Pan. de pœn. & re. quæsitũ. qui ibi infert ꝙ leuissima culpa in homicidio nõ inducit irregularitatẽ, quando sine actu & alia procuratione homicidiũ sequutũ est. & idẽ dico si præcessit culpa leuissima aliquid licitũ agẽdo: quia ex ea nõ esset quis irregularis. Quod verũ est indubitãter, quando agitur aliquid licitũ ad cõmodum occisorũ, vt ꝛ. ꝙ. xv. de seruitoribus infirmorũ dictum est: imò nec si ageret quis rẽ de se licitã ad cõmodum propriũ, vt ex quarta regula patuit. ¶ Sed pro his sciendũ est primò, ꝙ parentes filios tenellos apud se collocare nõ debent, aliter sunt in culpa. ij. q. v. cõsuluisti. quãdo scilicet id agunt gratia sui commodi, ne scilicet plorent ad aures: aut ipũ frigeant assurgentes ad cunas, vel huiusmodi: & eis imputatur homicidiũ, etiã pro culpa leuissima. secus vbi hoc agerent ad cõmodum filiorum: puta quia ita sunt pauperes ꝙ eos pannis fouere in cunis cõtra frigora nõ possent: quia ex hoc nõ sunt in culpa: nec de homicidio tenentur, nisi alia culpa interueniat: quia duobus malis cõcurrentibus minus eligitur. xiij. dist. nerua. sed & si alia culpa interueniat, nõ tenẽtur, nisi sit grauis, aut saltẽ leuis: nõ autem si sit leuissima solũm. ¶ Sciẽdum est secundò, ꝙ secundũ Sum. Ang. verũ est vniuersaliter leuissimam culpã in homicidio irregularitatẽ nõ inducere: sed Sum. Ros. non putat verum. Vnde dicit ꝙ dãs operã rei illicitæ de se tenetur de omni culpa, etiã omittẽdo, & de omni casu etiã si diligentiã adhibuit. quod probatur per capitula, suscepimus. de cætero. tua. &, sicut ex literarum. extra eo. dans verò operã rei illicitæ, si fuit in culpa etiã leuissima cõmittẽdo, tenetur de casu inde sequuto, vt dicit: & probat per c. clerico iaciẽte. 50. dist. & c. presbyterum. & c. ad audientiã. eo. ti. sed hoc nõ est verũ: nec probatur in capitulis quæ allegat, culpa fuisse leuissimã. Si verò fuit in culpa omittendo, nõ incurritur irregularitas: & iste est casus d. c. quæsitũ. quia isti parentes dabãt operã rei licitæ, tamen fuerant in culpa omittẽdo ibi ex incuria. Sed adde tu iuxta quartã regulã ꝙ etiam omittendo culpa leuissima irregularitatẽ non inducit. ¶ Sciendũ est tertiò, ꝙ iura plus omissionis quàm cõmissionis tolerãt culpam. pro quo facit theorica aurea Bar. in l. quod Nerua. ff. depositi. de qua magnũ festum Alex. de Imol. facit in l. si mora. ff. solumat. scilicet ꝙ in omnibus contractibus, in quibus quis tenetur solùm de dolo & lata culpa, tenetur etiã de leuissima in faciendo cõmissa. ꝛ. eo. in prin. ¶ Vigesimoquarto
16 quæritur, quid de habẽte animal, puta vrsum vel leonẽ, qui aliquẽ interfecit? Et dico ꝙ si nõ fuit in culpa, non tenetur de homicidio. Si verò fuit in culpa, tenetur, & est irregularis: puta quia erat ferox, & nõ tenuit ligatũ, & huiusmodi. arg. c. hi qui arborẽ. & c. fæpe. dist. 50. & quod nota. in c. de occidendis. xxiij. q. v. quod Sum. Ange. reprobato Host. tenet indistinctè verũ: qa fortè dicta iura indistinctè loquũtur: sed quia nõ loquuntur de causa remota, vt est in proposito, nõ venit nomine causæ in homicidio, nisi adsit malitia vel diligentia minor, secundũ Ber. vt ꝛ. ꝙ. xxij. ideo melius secundũ Host. in c. ad audientiã. eo. tit. & Inn. hoc procedit si interuenit malitia vel lata culpa, vel secundũ alios etiã leuis: vt patet in Sum. Cõfes. lib. ij. tit. j. q. xxviij. secus in leuissima. arg. l. j. & l. fi. ff. si qua. pau. & per regulã quar-
17 tam. ¶ Vigesimoquintò, quid de eo qui vocauit malites ad defensionẽ sui iuris si aliquis ibi occidatur? Et dico ꝙ non tenetur de homicidio: vt in d. c. de occidendis. ij. q. iij. eadẽ causa. c. Maximianus. & hoc quia nõ est causa propinqua homicidii: secus si ipse occideret pro rebus aut iuribꝰ
18 suis: quia esset irregularis, vt dictũ est, nisi defenderet suã personam. ¶ Vigesimosextò, quid de eo qui impulsus vel declinãs percussionẽ aliũ impellit, & occidit? Et dicit Hug. in c. fæpe. dist. 50. ꝙ nõ est homicida nec irregularis, nisi forte cerit in fraudẽ: adde vel nisi potuit præuidere & aliter euadere. ¶ Vigesimoseptimò, quid de eo qui puerũ misit ad
19 flumẽ monẽs vt ab eo caueret: & submersus est? Et dico ꝙ irregularis est: vt videtur tenere Host. sicut & diaconus, qui falcẽ nõ remouit. de homi. cõtinebatur. Sed hoc bene limitat Sũ. Cõfes. si poterat rationabiliter de periculo cogitari. ¶ Vigesimooctauò quæritur, quid de eo qui famulũ cõtrigia gladiũ habẽte verberãs occidit? Et dico ꝙ est irregularis, qa debuit probabiliter credere occisionẽ nõ remouẽdo cultellũ: extra eo. ad audientiã. Multos etiã casus, in quibꝰ irregularitas sine peccato cõtrahi potest, habes tit. sequen.

Rursus de Homicidio tertiò, quantum ad pœnam maximè irregularitatis.

1 *Homicidium quatenus pœnam ac irregularitatem inducit, duplex esse.*
2 *Regulæ quo ad diudicandum de irregularitate circa homicidas, sex sunt generales: de quibus hic ordine.*
3 *Homicida num omnis irregularis sit? Et subinde, num per solam mortem, aut membrorum mutilationem irregularitas contrahatur? Et quid de iudice in mortis aut membrorum mutilationis causa: item quid de potestatu familia? Et adhæc aliquot conclusiones subduntur.*
4 *Membrorũ mutilator aut debilitator, num omnis irregularis sit? Et quid de mutilatu? Et an mutilatio membri homicidio, & quo ad quæ æquiparetur? Et quid si membrum nõ mutiletur, sed debilietur: & quid si digitus truncetur, an irregularitas inducatur?*
5 *Mutilati, qui promoueri inhibeantur, & promoti deijciantur?*

6 *Homicida & mutilatores ab irregularitate excepti, de quibus hic, num aliquo casu irregularitatem contrahere possint, quinque dictis palam sit.*
7 *Iura de prælatis & clericis quantum ad irregularitatem contrahendam pertinet, quid specialiter cauerint.*
8 *Irregularitas ex mutilationibus & occisionibus in bello factis, an inducatur. sex dictis resolutoriis expedit.*
9 *Papa ex eo, quòd clericus facultatem, vt bello intersint, cõcedit, an videatur illis licere armis vti?*
10 *Casus circa irregularitatem vltra prædicta dubij duodecim, de quibus hic ordine.*
11 *Irregularitate ex homicidio contracta, qualiter cum irregularibus dispensetur.*
12 *Homicidij pœnæ, num præter irregularitatem aliæ sint?*

1 HOMICIDIVM tertiò inquãtũ pœnã & irregularitatem inducit, est duplex, scilicet sumptum propriè, quod est occisio hominis iniusta & cum peccato: & largè, quod est occisio hominis etiam iusta, & sine peccato. Et de vtroq; quomodo in multis casibus irregularitatẽ inducat, in duobus prioribus titulis incidenter dictũ est, vbi de eo quantũ ad peccatũ agebatur: nunc autẽ de vtroq;, inquantũ
2 inducit pœnã, maximè irregularitatẽ, ex intentione dicendum est. ¶ Primò verò quæritur, quæ & quot sunt regulæ generales diiudicãdi de irregularitate circa homicidas? Et dico ꝙ sunt multæ. ¶ Quarũ prima hęc est: Nullus iudex, magister, aut doctor, in dubio debet aliquẽ irregularẽ iubicare. ar. de pœn. dist. j. ꝧ. pen. ¶ Secunda. Quilibet in dubio se debet irregularẽ reputare: vt in c. ad audientiã. eod. tit. vnde in foro animæ, maximè quãdo aliquis de hoc non est infamatus, debet suæ cõscientiæ relinqui: vt in c. ex literis. eo. tit. Et has duas ponit Host. in d. c. ad audientiã. Et sic patet ꝙ in foro cõtentioso, vbi agitur ad pœnam, nõ debet quis in dubio reputari irregularis: secus in foro animę, vbi agitur ad imponendã pœnitẽtiã: de quo Pan. in d. c. ad audientiã. ¶ Tertia. Ad incurrendã irregularitatẽ ex homicidio necesse est interuenire factũ vel præceptũ vel cõsiliũ vel defensionẽ vel cooperationẽ occidentis. Et hanc ponit Inn. in d. c. ad audientiã. Sed attende ꝙ ad consiliũ reducitur animatio, & ad cooperationẽ auxiliatio. Igitur homicidium mentale nunquam irregularitatẽ inducit: quia lex promotionis factũ requirit. xv. q. j. c. vlti. Sed intellige factum propriũ vel alienũ, in quo quis participat verbo vel signo æquiualẽti: vt in præcepto, & ratihabitione: similiter nec homicidiũ permissionis, etiã cũ quis sine periculo posset liberare, & delectatur de morte: nisi fortè sit prælatus aut dominus: vt j. ꝧ. v. ¶ Quarta. Causam homicidii, quæ irregularitatẽ inducit, oportet esse propinquã. ff. ad l. Corn. de sica. l. nihil interest. Secus de causa remota seu occasione: quia nõ ideo est homicida faber, quia cultellũ fecit. de homi. tua. quod secundũ Ber. limitatur de causa remota: nisi quis animũ habuerit nocẽdi, aut minorẽ adhibuerit diligẽtiam, vel nõ cogitauit quæ debuerit cogitare. eo. tit. presbyterũ. in fi. ¶ Quinta. Infans occidẽs nõ est irregularis, nisi sit doli capax. cle. furiosus. de homi. & no. Pan. in c. j. de delic. pue. & Ioã. And. ibidem. & similiter dic de furioso. pro quo facit l. j. C. de fal. mo. ¶ Sexta. Quantũad irregularitatem cõtrahendã nõ est in iure vel cõi doctrina Canonistarum inuenire differẽtiã inter laicũ & clericũ: sed vbicunq; irregularis est clericus, est & laicus, & ecõtra: excepto homicidio casuali, vbi aliquãdo est irregularis clericus, & nõ laicus, & econtra: quia aliquid est illicitũ clerico & nõ laico: vt mercari & ludere ludo clerico interdicto, vel mederi: & ecõtra: vt celebrare diuina. Vnde si ex mercatione clerici sequatur occisio adhibita diligẽtia est irregularis: non aũt laicus. Quatuor aliæ regulæ habẽtur ꝛ. Homicidiũ. j. in princip. ¶ Secũdò quæritur, vtrũ omnis homicida sit irre-3 gularis? Et dico multa. ¶ Primũ. Omnis occidẽs aut mutilans post baptismũ per industriã & volũtariè etiã sine peccato est irregularis: vt not. in c. j. de homic. & ibi patet per tex. & nõ solùm promoueri non põt, sed etiã promotus est perpetuò deponẽdus. extra eo. sicut dignũ. d. l. si quis viduã. etiã si interficiat Saracenũ vel paganũ. dist. 50. c. clericũ. Et hoc siue occidat cũ peccato, siue sine peccato, siue per se, siue per aliũ, mãdato, cõsilio, defensione, permissione, cooperatione, animatione, & auxiliatione. Vnde in causa mortis aut mutilationis irregularis est iudex etiã iustè procedens. dist. vj. aliquãtos. & accusator ac testis & notarius sententiã scribẽs aut proferẽs, vel attestationes scribẽs aut legens dũ publicãtur, vel scribẽs aut dictãs literas pro vindicta sanguinis, aduocatus quoq; cõtra reũ vel pro reo si cum effectu accusator subiiciatur talioni: assessor etiã & quilibet alius officialis: vt notat. in d. c. aliquãtos. & per totum. extra ne cle. vel mo. c. sententiã. & in gl. in summa. dist. lj. Si tamẽ effectus nõ sequatur, nullã incurrunt irregularitatem etiã episcopalẽ, vt dicit Veruec. vt expressè dicit Pan. in d. c. sententiã. & in c. clericis. ne cleri. vel mon. vbi facit pulchrã theoricã ꝙ per solã mortẽ aut mẽbrorũ truncationẽ quis irregularitatẽ incurrit: secus si alia sanguinis vindicta sequatur: vt in c. si aliquis. de homic. dicit ꝙ ex sola volũtate nũquã est aliquis irregularis. quod etiã tenet Gof. quod indubitãter tenẽ, quãtuncũq; quis mortẽ attentauerit: nec Veruec. dictũ aliquo iure cauetur. gl. quoq; in c. periculosę. de pœni. dist. j. dicẽs talem irregularẽ, intelligitur secũdum Pan. de irregularitate cõsequente peccatũ, nõ de dispensabili. ¶ Secundũ. Itẽ sunt irregulares omnes de familia rectoris associãtes pro defensione malefactorẽ ad mordam si inde fatetur, & occiditur: excepto tamẽ inquisitionis negotio. Similiter q acuit vel defert securim, vel aliud occisionis instrumentũ: vel portat scalas vel funes pro aliquo sustẽdendo: quia horũ quilibet dat causam propinquã morti vel in ea cooperatur. d. c. si quis viduã. dist. lj. Secus de faciẽte gladiũ vel funes ad omnẽ vsum, nõ ad mortẽ, sed casu inde sequitur. xxiij. q. v. de occidẽdis. ¶ Tertiũ. Similiter est irregularis, qui aliquid facit vel dicit vt omnino moriturus citius moriatur, si hoc est certũ: puta voluit infirmũ, vt eitius moriatur: dicit decapitando vt caput ponat ad cipum: & hoc ettius ponit: vel dicit satelliti vt securim aptet ne pluries feriat, & sit, & huiusmodi. arg. d. c. si quis viduã. Et generaliter omnis homicida & mutilator volũtarius, etiã si occisus vel mutilatus sit paganus. dist. 50. clericũ. excepto eo qui hæc ob defensionẽ suæ personæ facit, cũ aliter euadere nõ possit: & furioso infante ac dormiente, qui nõ sunt irregulares, vt in cle. vnica. eo. tit. Et quod diptẽnio, sinõ sit doli capax. Quod etiã dictũ est, nõ esse irregularẽ eũ qui occidit se defendẽs: S. Th. ij. ij. q. lxiij. dicit esse falsum: quia tũc nõ emanauerat d. clem. Excipitur etiã ab irregularitate is, q est homicida permissione, s. nõ obuiando cùm possit: etiã si de homicidio delectetur, secũdũ Arch. sicut etiã nõ est irregularis medicus pmittẽs infirmũ mori, nolẽs illi mederi: & diues dimittẽs pauperẽ fame perire. xv. q. j. c. si qs nõ iratus. j. ꝧ. v. pticu. v. ¶ Quartũ. Ois ẽt homicida à casu irregularis est in casu, in quo illi imputa-

Universidad de Deusto
Biblioteca

sco-
tur homicidiū, secundū doct. si culpa sit grauis, aut saltē le-
4 uis, iuxta dicta suprà in prin. tit. prioris. aliàs nō. ¶ †Tertiò quæritur, vtrū omnis mutilator & debilitator mēbro-
rum, seu mutilatus & debilitatus sit irregularis? Et dico multa. ¶ Primū loquendo quantū ad mutilantes, Nulli se-
ipsum mutilare licitū est: vt ff. Homicidiū j. §. j. particula j. dictū est: & qui se mutilat ex impatiētia, vel credēs se Deo
præstare obsequiū, puta vt casse viuat, nihilo minus à pro-
motione repellitur, & deiicitur promotus. de corpo. viti. significauit. quia talis homicida sui iudicatur. dist. lv. si quis occiderit. & dist. xxxiij. maritū. Si verò quis se vel aliū mu-
tilet, quia membrū est corporis corruptiuū, non peccat, se-
cundum S. Tho. ij. ij. q. lxiij. nec est irregularis, nisi ex mu-
tilatione inducatur deformitas vel impotentia ad ordinis
executionē: vt in Summa Confes. lib. ij. tit. j. q. xliij. ¶ Se-
cundū. Mutilatio mēbri extra casum infirmitatis quo ad
peccatū mortale, irregularitatē, & dispensationē parifica-
tur homicidio, secundū notabilē gl. in cle. vnica. eo. tit. &
facit c. aliquantos. dist. lj. cū multis aliis ibidem. & c. cleri-
cis. ne cleri. vel mona. & c. in archiepiscopatu. de rap. & c.
is qui. de homi. lib. vj. Non tamē quælibet mutilatio irre-
gularitatem inducit, secundū Car. post Laud. in d. cle. vni-
ca. sed solū cū mutilatur aliquod de principalibus mēbris.
& secundū Pan. in c. j. qui cle. vel vo. sola effusio sanguinis
non inducit irregularitatē. vide infrà, particula iiij. Ex his
autē patet quòd de mutilatore distinguendū est vt de ho-
micida quātum ad irregularitatē, vtrū scilicet mutilauerit
sponte vel à casu: & si à casu, vtrū dando operā rei licitæ vel
illicitæ: & si licitę, vtrū adhibita diligētia vel ne. ¶ Tertiū.
Si membrū nō mutilatur, sed debilitatur, nō inducitur ir-
regularitas, secundū Pan. in c. de diacono. qui cleri. vel vo.
& idē dicit in c. clericis. ne cle. vel mona. arg. j. q. j. sicut vr-
geri. qa licet mēbrū debilitatū sit quasi inutile quo ad ope-
rationem, tamē valet saltē ad decorem: & in pœnis faciēda
est mitior interpretatio. & cōcor. secundū eum Cal. & simi
liter Gaspar. in d. c. de diacono. Sed hoc limita primò per
cle. vnicam. eo. tit. & per c. qui percutit. xxiij. q. vlti. quando
debilitatio nō est totalis, sed stat vsus eius aliqualis: vbi au-
tem ex toto debilitatur, & inutile operationi penitus red-
ditur, inducitur irregularitas, per id quod no. Cy. in authē.
sed nouo. C. de ser. fug. Vnde Bar. in l. ij. ff. de pub. iud. in
fi. dicit q; mutilatio propriè est, quādo membrū leditur, ita
q; suum officium exercere non potest. quod probatur in l.
idem Ophilius in princ. ff. de ædil. edi. truncatio verò quā-
do ex toto abscinditur. & idem Pan. in c. cum illo. de sent.
excom. q; mutilatio & truncatio vt diuersa ponuntur in d.
clem. vnica. & dicitur truncatio totalis abscisio siue dimi
nutio membri: mutilatio verò quādo in totum membrum
nō abscinditur, sed ex percussione impeditur eius officiū:
& vtraq; inquit, irregularitatē inducit. Limita secundò se-
cundum Gul. de Laud. in suo sacramētali, si membrū debi-
litatum sit de principalibus, & de his quæ redderent homi-
nem deturpatū & inutilē, scilicet penitus pro diuinis offi-
ciis exercendis. Vnde si quis alterius faciem sic deturpet vt
propter scandalū sit inhabilis ad præmissa, credit eum irre-
gularem: licet ille vere nō sit mutilatus: & idem si maculam
vel aliud impedimentū faceret in oculo, etiā sine erutione.
¶ Quartū. Truncatio digiti nō inducit irregularitatē, sci-
licet in truncāte, sed principaliū membrorū, secundū Car.
post Lau. in d. cle. vnica, alleg. c. j. de cle. pug. in duel. quod
loquitur de membro, quod membrū propriè & stricte su-
mendo est pars corporis habēs officiū separatū & distinctū,
secundū Bar. & Io. de Imo. in l. ij. ff. de pub. iud. in fi. sicut
manus ad palpandū, & pes ad ambulandum. facit c. singula.
dist. lxxxix. iuncta gl. & tex. in d. c. sicut, vrgeri. & in authē.
prædicta, sed nouo. digitus autē nō est membrum, sed pars
membri: vt in l. nō sunt liberi. ff. de sta. ho. & d. l. idē Ophi-
lius. quod limita, nisi digitus esset pollex vel index. arg. di-
ctorum suprà, particula iij. quia horū vsus est in minis trā-
do necessarius: & cōsequenter horū priuatio reddit peni-
tus inutilē. ¶ †Quintum. Quantū ad mutilatos autem gl. §
sumua. dist. 50. sic dicit: Sponte, adde & sine causa, vitiati
in quocunq; membro repellūtur à promotione, & dejiciū-
tur iam promoti: vt j. eo. pœnitētes. sunt enim homicidæ
j. eo. si quis. & c. qui partē. Si autē casu, vitiati sunt corpore,
scilicet ab hostibus inuiti vel propter ægritudinē volunta-
rii, siue à se siue à medicis, nō obest eis. extra eodē. si quis à
medicis. Si autē aliàs sunt vitiati, scilicet nec propria nec
aliena voluntate: aut ipsi insistebāt operi illicito, & repel-
luntur: aut licito, & sic si vitiati sunt in minimis membris
siue occultis, non repelluntur à promotione. extra. eo. qui
partem. & c. eunuchus. Sed si in magnis & manifestis, non
promouentur: vt j. eo. si euāgelica. Si ergo aliquis in princi
palibus membris, scilicet in oculo vel manu habet enorme
vitiū, nō promouetur: secus si modicū, & quod nō generet
scandalū: vt extra, de cle. ægro. vel debi. presbyterū. extra de
corpo. viti. c. j. & ij. hæc ibi. de quo vide etiā 5. Corpore vi-
tiatus. §. j. & ij. & limita vt suprà. ¶ †Quartò quæritur vtrū
homicidæ & mutilatores qui ab irregularitate suprà excep-
pti sunt, scilicet sui defensor, infans, dormiens, & furiosus,
& secundū aliquos eadē ratione ebrius, aliquo casu cōtra-
hant irregularitatē? Et dico multa. ¶ Primū. Qui potuit
quidē vitare mortē, sed nō mutilationē, occidendo inadver-
rem, secundū Lap. irregularis efficitur: sed verius Car. in
d. cle. vnica sensit q; nō: quia ibi mutilatio & occisio æqui-
parantur quantū ad irregularitatē incurrēdam: & sic debet
esse idem quo ad illā euitandā. & hāc opinionē tenet: quia
in iure mutilator appellatur homicida: vt dist. lv. si quis ab-
sciderit. & dist. xxxiij. maritū. Qui tamen potuit euadere
mutilādo inuasorē, si occidat est irregularis: quia dee est mo
derandē, nisi occideret præter intētionē adhibita diligētia.
¶ Secūdū. Qui fugere quidē potuit, sed fugiēdo se periculo
exposuisset, puta quia probabiliter dubitabat de casu aut
velociori cursu insequētis qui ex fuga audacior factus faci
lè percussisset occidēdo aut mutilādo, postposita fuga non
est irregularis: quia periculo tali se exponere non renebatur: cū qualitas tēporis & loci nō patiatur plenius deliberā-
di cōsiliū. ff. de exerci. l. j. ¶ Tertiū. Qui occidit aut muti-
lat, aliter quidem euadere nō potēs, sed ad hoc ex illicito
opere deductus: puta quia noctu deprehensus est cū mulie-
re, vel iuit ad iniustū bellū, & huiusmodi: videtur irregula
ris per regulas supradictas, quia dabat operā rei illicitæ: &
cōsequēter imputatur illi homicidiū sequēs. Et hoc tene-
re videtur Asten. lib. j. tit. xxv. quā opinionē credo verā, vbi
iste licitè impugnaretur: & cōsequēter illicitè se defende-
ret, vt quia capitur iustè à ministris iustitiæ pro maleficio:
sed falsam vbi impugnaretur illicitè: & cōsequēter licitè se
defenderet: quia iura excipiētia ab irregularitate homici-
dii voluntarii se defendentem, de licita defensione intelli-
genda sunt: quia vbicunq; in homicidio effectuali est pec-
catum, est & irregularitas, & nō ecōuerso: vnde vbi est illi-
cita defensio, ibi est irregularitas. ¶ Quartum. Quantum
ad eum qui dormiens occidit, Bart. in l. pœnas. ff. de parrici-
diis. distinguit: quia si hoc sciebat sibi euenire, debuit præ-
uidere vt iaceret solus, vel nemo esset in camera: aliter est
in culpa, & propter culpā tenetur: sicut putator arboris, qui non

non admonuit transeūtes. ff. ad leg. Aquiliā. l. si putator. Si
verò hoc nō sciebat sibi euenire, parcitur illi: quia dormiēs
æquiparatur furioso; vt l. j. §. j. de acquir. pos. furiosus autē
non tenetur: ergo &c. hæc Bar. & sic, secundum eum, nō est
irregularis. Et si ideo sic in nocte somniauit, quia in die sic
cogitauit: distinguūt quidā à simili: quia aut sine culpa sua
fuit lacessitus: & tūc nō tenetur, cū sit vitiū naturæ. aliàs se
cus. d. l. pœna. ¶ Quintū. Ebrius si occidat vel mutilet se-
cundum Matth. Zen. & Card. in d. cle. est irregularis: quia
si papa voluisset eum excipere, hoc expressisset. ¶ Quintò
7 †quæritur, quid tradiderint iura specialiter de prælatis &
clericis quantum ad contrahendam irregularitatem? Et di
co multa. ¶ Primum. Episcopus vel alius prælatus habens
iurisdictionē temporalē debet cōstituere iudicē secularem
qui audiat causas præcipuè sanguinis, cui præcipere potest
vt vnicuiq; iustitiā faciat, & ei interrogāti quid agendum
in tali casu, qui scilicet meretur causam sanguinis, respon-
dere potest q; peritos consulat. & caueat ne propter suā re
sponsionē directā vel indirectam ille intelligat q; eum de
beat sanguine punire, secundū Ray. quia si ex tali respōsio-
ne reus occideretur vel mutilaretur, esset irregularis. Potest
etiā talis prælatus delegare alicui etiā specialiter super ali-
quo maleficio, puta homicidio in sua iurisdictione cōmis
so, vt inquisita veritate iustitiā exequatur: & si ille exequa-
tur & occidat, nō propterea ille prælatus est irregularis, ex-
tra ne cle. vel mona. episcopus. li. vj. ¶ Secundū. Prælatis ec
clesiasticis licitū est, ob defensionē rerū ecclesiæ vel fidei in-
uocare cōtra violātes brachiū seculare, & hortari tales, nō
quidē vt occidāt, mutilent aut vulnerēt, quia hoc esset dire
ctè ad homicidium prouocare: sed vt ecclesiam vel patriam
liberēt: & tertiā ab infidelibus occupatam reducāt ad Chri
stum regē. super quo ecclesia magnas facit remissiones. &
si hinc inde aliqui occidātur, nō imputatur prælato: sed pec
caret, nisi cōtra tales se opponeret. xxiij. q. v. de occidēdis.
ij. q. viij. igitur. & c. scire. & c. omni. & c. hortatu. & c. vt pri
dem. Pertinet etiam ad clericos disponere & inducere aliū
ad bellandum legitima bella, & interesse bello, licet manu
propria bellare non debeat, & iustè pugnantibus spirituali
ter subuenire suis exhortationibus & absolutionibus, se-
cundum S. Tho. ij. ij. q. xl. ¶ Tertium. Prælati & alii, qui
interfunt vindictæ sanguinis, secundū Asten. non sunt ir-
regulares, nisi ad hoc dederint consilium, auxilium vel fā-
uorem, vel nisi interfint tanquam præstātes authoritatem:
vt patet in c. ex literis. de excess. præla. vbi tamen Pan. tenet
q; sunt irregulares illi, qui habēt iurisdictionem ibi exhi
bendo præsentiam suam: quia opem videtur præstare. dist.
50. si quis viduam. non autē alii prælati, licet grauiter pec-
cent facientes contra c. sententiam. ne cler. vel mon. Sed di
co quòd nec illi nec isti sunt irregulares ex hoc ipso quòd
sunt præsentes: sed si ex præsentia faueant, nec peccant, nisi
adsint ex causa iniusta, puta curiositate: secus si ex pietate
associādo occidendū vel mutilandū ne desperet. ¶ Quar-
tū. Clericus respondēs iudici q; 8 tali crimine debetur pœ
na mortis, secundum Pan. in d. c. ex literis. post Host. est ir-
regularis, si crimen imminet puniendum de præsenti, & ex
suo consilio generali vel speciali sequatur homicidium. di
stin. 50. si quis viduam. non autem si ex sua responsione ho
micidium nō sequatur: vt quia iudex erat dispositus omni-
no occidere: & iste interrogatus fuit à quodam alio, & hu-
iusmodi: similiter nec quando crimē non imminet punien
dum de præsenti, quanuis respondeat q; meretur mortem:
& sic intellige glo. in d. c. ex literis. ¶ Quintum. Prælati &
alii iudices non liberantes ab iniusta morte cùm possint,
aut non pascentes fame moriturum, secundum Veruecli-
cet pessimè faciāt, nō sunt irregulares: qā lex promotionis
factū requirit. xv. q. j. si qs nō iratus. sed tamē aliis melius vi
detur q; sint irregulares quando eis de iniusta occisione cō
stat si effectus sequatur. argu. de homici. Petrus. & de simo.
Matthæus. quia in isto casu nō solùm est omissio, sed etiā
cōmissio, sicut & in dictis iuribus patet. pro quo facit quod
not. Asten. lib. vj. ti. xiiij. q; tales nō sunt immunes à culpa
homicidii, allegās c. sicut dignū. §. illi autem. de homi. arg.
dist. lxxxvj. facietis. & xxiij. q. iij. non inferenda. & c. qui po
test. Imò licet solus iudex ad hoc ex præcepto teneatur. xx-
iij. q. v. q malos. & q. iiij. fortè. consiliū tamē sanū est, secū-
dum Gof. & Host. q; etiā priuatus hoc faciat si hoc sine suo
periculo potest, ꝓpter iura præmissa. ¶ Sextū. Clericus tra
dens latronē iudici seculari cū protestatione q; sanguinis
vindictam non intendit, sed tantùm rehabere sua, nō est ir-
regularis, si ille iustitia exigente, imò etiā cōtra iustitiam,
secundum gl. occidatur, extra eo. prælatis. lib. vj. nec obest
si clericus ad cōuincendū latronē signa dedisset: cū licitè eū
tradat conuictū aut conuincendum. Sed tamen prædicta li
mita primò si expressè ꝓtestetur vt 5. secundò si mortē non
intendebat: tertiò, secūdū aliquos, maximè Archi. si aliter
habere non poterat. Vnde si sua intentio erat maculata, irre
gularis est, si occisio vel mutilatio subsequatur. Similiter si
peracta occisione lætetur, & habeat ratum, secundū Host. vt
recitat Asten. vbi 5. ratihabitio retro trahitur, & mandato
æquiparatur, q; in maleficiis generaliter attenditur. qđ Asse.
limitat si gaudeat de morte personæ: secus si de punitione
maleficii cōpatiēdo personæ. ¶ Septimū. Si clericus scribat
q; aliquis capiatur, & ex captione sequitur mors aut mutila
tio ipso ignorāte factū & causam, secūdū Host. videtur irre
gularis, quia suspicari debuit sic posse euenire: quod nō est
dubiū si scribendo fuit in culpa vel sine diligentia. ¶ Octa
uum. Clerici cum aliis trahētes ad manganellos, vnde aliqs
scitur aut ꝓbabiliter creditur occisus: dicit Veruec. q; me
lius est tenere certum, vt sint irregulares: & hoc videtur tu-
tius etiam in bello iusto: licet alii dicant q; licet eis turrim
aut muros impetere machinis, & suffodere, licet nō perso-
naliter pugnare: & si inde præter eorū intentionē eueniat
homicidium, illis non imputari. ¶ Nonum. Clericus bene
dicēs aquam feruētem, vel ferrū cādens, vel pugiles, irregula
ris est, secundum Ray. si mors sequatur: quod Rodof. dicit
tutius tenere. ¶ Decimum. Prælati, qui subditos quātum-
cūq; grauiter delinquentes incarcerāt cum tanta afflictio-
ne q; paucis diebus moriātur, sunt irregulares, secundū Io.
de Lig. in cle. j. de pœnit. & remis. Vnde dicit q; carcer nō
debet esse nimis crudelis, nec eorum vita tantū attenuāda,
q; paucis diebus verisimiliter moriantur: sed debēt pane &
aqua sustētari, sicut vult c. nouimus. de verb. sig. & sequitur
Pan. in c. cum non ab homine. de iud. Vide etiam §. sequē.
particu. iiij. ¶ †Sextò quæritur, quid iuris de occisione &
mutilatione, quę fiunt in bello? Et dico multa. ¶ Primum. 8
Existens in bello iniusto vbi occiditur aliquis ab aliquo,
licet ipse non occidat, est irregularis ipse, & quicunque est
ex parte iniuriantiū, si illhuc iuit vt bellātibus præstaret au
xilium, cōsilium, vel fauorē: & multo magis vt aduersarios
læderet, secundum Host. & Inno. in c. petitio. de homi. Se-
cus si causa pacificandi, vel alia causa iusta iuit: argu. à con-
trario sensu in c. quantum. dist. in ct. 50. & c. presbyterum.
de homic. tamen secundum Ray. Rodof. & Gul. cum præ-
dictis poterit per episcopū dispensari. ¶ Secundū. Existen
tes in bello iusto ex parte se defendentium. sunt omnes ir
regulares si occidāt: nisi in casu quo aliter euadere nō pos

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt: alii verò qui nec occidũt, nec mutilãt, non sunt irregulares, licet ibi multi occidantur. Et si percutiãt aliquos, qui deinde occidantur ab aliis, dicit Archi. quòd secũdum Inn. & Host. non sunt irregulares, dũmodo non prouocauerint eos. extra eo. significasti. el ij. & hoc secundũ Inno. nisi per cusserint animo occidẽdi, de quo videtur casus in d.c. significasti. quia essent irregulares, etiam si non percussissent le thaliter. Imò licet clericis alios hortari ad bellũ, si sit cõtra rem publicã aut ecclesiam, vel catholicam fidẽ: non tamẽ arma sumere: vt suprà Bellum iij. §. ij. Vnde Pan. in c. vlti. & pen. de cle. percusso. refert & sequitur Host. tenẽtem q̃ clericus præstãs opẽ oppressis vel obsessis iniustè, & adiuuãs eos qui repellunt iniuriam proiiciẽdo lapides & huiusmodi, dummodo ipse neminẽ occiderit, nõ est irregularis. Sed ista intellige quãdo quis certus est se nec occidisse nec mutilasse. ¶ Tertium. Secundum Ray. omnes existentes in pugna, in qua aliqui sunt occisi vel mutilati, sed nescitur à quibus, cẽsentur irregulares, & qui sunt ex parte iniuriãtium, & qui ex parte iniuriam recipientium, si illi erant clerici: & si illicite mouerunt arma. dist. lj. si qs post. Sed Arch. xxiij. q. vlt. c. vlt. dicit hoc dictum Ray. ab aliquibus intelligi quãdo clerici erant in culpa: quia si defenderẽt se vel socios ne cessariò, licet aliqs à defendẽtibus sit occisus ex alia parte, reliq, q nec interfecissent, nec interfectores iuuassent, nõ sunt irregulares, licet habuerint occidendi voluntatẽ: quia lex promotionis factum requirit. Sed melius est vt dictum Ray. indistinctè capiatur, quando quis non scit se non occidisse vel mutilasse: quia in dubiis debemus tenere tutiorem, de spon. iuuenis. & de hoc in simili infrà §. seq. parti. iij. ¶ Quartum. Clericus in bello fauorẽ præstans suis partibus confortando quo securius pugnent, aut incutiẽdo hostibus terrorem, est irregularis, secundum Innoc. si bellum est iniustum, & mors inde sequatur: secus si est iustũ. Item secus si iuit ad bellum iniustum causa pacificãdi, vel ex alia iusta causa, modò absit dolus & lata negligentia, secundum eundẽ Inn. & Host. si verò iuit ad iniustũ bellũ ex iusta causa, & ad sui defensionem cogatur occidere vel mutilare, dic vt §. iiij. part. iij. ¶ Quintum. Quantũ ad clericum ministrantem arma pugnantibus, quorũ nomine veniunt etiam fustes & lapides. ff. de verbo. sig. l. armorum. Quidam distinguunt inter balliſtam, & alia, quasi ipsa nunquam licitè cõcedatur in bello: quia prohibetur ars sagittandi: extra de sagi. arte. sed tamen non distinguendũ: quia glo. ibi quã sequitur Pan. restringit text. quando bellum iniustum est, vt patuit s. Ars. §. iij. Clericus ergo ministrans balliſtam, ensem, lanceam, & generaliter arma pugnãtibus, est irregularis aliquo occiso vel mutilato ab illis, si bellum sit iniustũ, secundũ omnes, etiam si ad defensionẽ ministrasset: argum. d.c. ad audientiam. & c. Ioannes. & c. sicut dignum. & c. fin. eo. ti. Si verò bellum sit iustum, secundum Host. & Inn. in c. sententiam. ne cler. vel mon. & Direct. lib. iij. non est irregularis concurrẽtibus duobus: primò q̃ non ministret vt occidãt, sed vt se & sua defendãt: secundò q̃ eredat illũ, cui ministrat, nõ velle aliquem occidere, sed & se & sua defendere. sed secundũ eundẽ Host. tutius est dicere q̃ sit irregularis: & sic tenet Veruec. & Arch. Vnde indistincte dicendũ est, talẽ esse irregularem in bello iusto & iniusto: quia non licet clerico ministeriũ immediatũ in mortẽ alicuius præbere. de pœn. quod in dubiis. ¶ Sextum complectẽs multa. Quomodo & quando bellatores maximè clerici efficiãtur irregulares. Io. Cal. in add. ad dicta Io. And. Inn. vt recitat & sequitur Arch. sic distinguit: Clericus aut vtitur armis incontinẽti vim vi repellẽdo cũ moderamine inculpatæ tutelæ: & sic occidendo vel mutilãdo ad sui defensionẽ, non est irregularis. aut vtitur aliter: & tũc aut vtitur de licentia papæ, aut ꝓprio motu. Si de licẽtia papæ, in bello iusto vti potest armis offensiuis, & si occidat aut mutilet, nõ est irregularis: qa dando huiusmodi licentiã videtur abstulisse ab eo incursionẽ irregularitatis. quod quidã dicunt verũ solũ qñ papa hoc exprimeret: alii verò etiã sine expressiõe. Si verò vtitur motu proprio: aut in bello iniusto, aut iusto. Si in bello iniusto, planum est q̃ nõ est sibi licitum, siue præstet fauorẽ suis, siue vt timorẽ incutiat aduersariis: & si ibi aliqui sunt occisi vel mutilati, irregularis est. xxiij. q. viij. c. j. & ij. Si verò in bello iusto, puta pro defensione patriæ vel aliorũ, poterit interesse cũ armis defensiuis, & poterit hortari: nõ tamen debet pugnare. xxiij. q. viij. vt pridem. sed cũ armis offensiuis nõ debet ibi esse, nili ea intẽtione vt defendat, non vt pugnet. xxiij. q. viij. clerici. & si in tali bello est aliqs occisus vel mutilatus ab ipso clerico, est irregularis: secus autem si ipse neminem occiderit vel mutilauerit: licet quis ab aliis occisus sit aut mutilatus: ad eautelam tamẽ hoc casu pœnitẽtia illi potest imponi. & sic intelligitur extra de cleric. percu. prætentiũ. Si verò in tali bello clericus aliquẽ vulnerauit, sed nõ occidit, aut mutilauit, distingue: Aut talis vulneratus occisus fuit postea ab aliis: & tũc subdistingue: quia aut clericus, q vulnerauit, habuit animũ occidẽdi: & sic est irregularis. eo. ti. significasti. Si verò nõ habuit animũ occidẽdi: etiã subdistingue: quia si vulnus eius distingui potest ab aliis vulneribus, & nõ est mortale, non est irregularis: vt eo. tit. significasti. Aut nõ potest discerni: & tũc ꝓpter dubiũ irregularis iudicatur: vt in eodẽ versu, quod si discerni. Res autem suas nõ videtur licitũ armis defendere cũ aliorũ offensiõe. eo. tit. suscepimus. Hæc omnia Io. Cal. licet aliqualiter sint breuiata. Notandum tamẽ primò quòd circa rerũ defensionẽ dictum est s. Bellum. ij. Notandum † secundò q̃ ex hoc quòd papa dat clericis licentiã vt intersint bello, non videtur licere eis vti armis, nisi ad se defendendum, nõ autem ad occidendum aggrediẽdo etiam paganum, secundum Archi. ¶ † Septimò quæritur qui casus adhuc vltra prædicta remaneãt de irregularitate dubii? Et dico multa. ¶ Primum. Irregularis censetur, qui aliquem lethaliter percussit, licet ab aliis fuerit instinctus: & idẽ si non apparet an letaliter sit etiam percussus ab aliis obiit, & non apparet ex cuius vulnere: & idem si percussit nõ lethaliter, & animum habuit occidendi, & ex aliorum vulneribus percussus expirauit. Pan. in summa eo. ti. significasti. el ij. Et similiter est irregularis secundum Lau. qui vulnus alicui intulit nõ lethale, & ille propter imperitiam medici vel defectum custodiæ moritur: extra eo. Petrus. Et similiter secũdum eum, si vulnerato ad mortẽ ex nouo ictu mortem quis accelerat. ¶ Secundum. Si clericus asportantẽs ecclesiæ percusserit nõ lethaliter, apparet tamen q̃ ille ex percussione illa fugere non potuit, vnde occisus fuit à parochianis: secundum Host. i. tenetur, quia præstitit causam homicidio. ad hoc eo. ti. de cætero. & ita cõiter transeunt Doct. in d.c. significasti. sed Pan. dubitat: qa clericus dabat operã rei licitæ, scilicet percussiõi nõ lethali pro defensione rerũ. & soluit q̃ tenetur quo ad cessationẽ à diuinis, sed nõ quo ad pœnã. & hoc sequitur Sum. Ros. & male, quia cõtra seipsam alibi, cùm dicat q̃ homicidium casuale nõ inducit irregularitatẽ, nisi quis teneatur de homicidio. Vnde dico q̃ tenetur si verisimiliter debuit præuidere q̃ occideretur ab aliis, si ipse illũ à fuga ꝑdiret, aliàs nõ. ¶ Tertiũ. Multis percutientibus vnũ & occidẽtibus si vulnera singulorũ ad mortem nõ sufficiũt, sed omnium simul, omnes tenentur de occiso, secundum Inn. in d.c. significasti. & facit xxiij. q. j. c. vlti. & idem sequitur Bart. in l. fin. ff. de sica. ¶ Quartũ. Qui clamat latrones, latrones, siue aliud agit, per quod potuit intelligere quòd inde sequi poterat homicidiu, secundũ Inn. irregularis est, si sequatur effectus, nisi faceret propter timorẽ suæ personæ. & idẽ Host. addens q̃ secus esset, si pro rebus solis clamaret. ¶ Quintum. Qui ducẽtibus latronẽ cõ suluit vt claudãt os, irregularis est, secundum Veruec. si mors sequatur: quia dedit consiliũ. quod verum est, si aliàs mors fuisset impedita, non aliter. ¶ Sextũ. Interrogatus ab aliquo vel aliquibus an talem viderit inducans: vel si non põt ire nisi per duas vias, dicẽs, per istam nõ iuit: irregularis est, si illi insequẽtes occidunt: & ipse debuit scire q̃ quærebatur ad mortẽ: secus si probabiliter credidit eũ propter aliã causam quæri: secundũ Rod. & Gul. Dur. ¶ Septimũ. Clericus cũ socio latronẽ se inuadẽtem capiẽs & ligans irregularis est, si deinde clerico insciocidiatur à socio ne fugiat: secundũ glo. in c. suscepimus. de homi. qa fines licitę defensiõis excessit. ¶ Octauũ. Vadés spatiata iup equo, q ex petulãtia fractis habenis puerũ occidit, nõ est irregularis: qa nec volũtariè occidit, nec à casu dando operã illicitæ rei. arg. c. dilectus. de homi. vbi tñ dicit Ber. q̃ est irregularis si frenũ de facili frangi potuit. ar. c. significasti. el j. eo. tit. vel si propter eius imperitiã vel impotẽtiã equus lasciuit: Inst. ad l. Aquil. §. impetu quoq;. vel si quæ debuit præuidere vel facere, & non prẽuidit nec fecit. d. §. impetu quoq;. ¶ Nonũ. Princeps statuẽs legem, cuius authoritate homines occidũtur, non est irregularis: quia in certã personã nõ animaduertit: vt no. Arch. xxiij. q. v. officia. ¶ Decimũ. Zelo fidei ad cremandũ hæreticos ligna portãtes, irregulares sunt, & à solo papa dispẽsandi, secundũ Veruec. si materia illa ad mortẽ cooperata est. Si verò nihil cooperata est, puta qa iam erant mortui antequã fuerit accensa, non sunt irregulares, vel saltẽ episcopus põt cum eis dispẽsare. Si verò dubitatur: sic ministrare nõ debent sine papæ dispẽsatione, nec promoueri. dist. 50. hi qui. de homi. ad audiẽtiã. de temp. ord. ad aures. ¶ Vndecimũ. Qui intendebat aliquẽ occidere, sed eũ occisum inueniẽs amputat illi caput, secundũ Arch. xv. q. j. si quis. quãuis possit irregularis videri: quia lex promotionis factũ requirit: vt d.c. si quis. & propter intentionẽ cũ opera subsecutã. de biga. nuper. quod etiã tenet Io. in gl. de pœ. dist. j. periculose. tamen secundũ cõiter docto. non est irregularis: quia homo mortuus non est homo. ¶ Duodecimũ. Secundum Lau. vt allegat Zab. in cle. vnica de homi. qui homines tradunt in carcerẽ ita arctũ & asperum q̃ incarcerati non viuũt vltra sex vel octo mẽses, sunt homicidę & irregulares: qa hæc pœna est magis afflictiua quàm si ponerẽtur in patibulo. quod est cõtra prælatos detrudẽtes clericos in gabiam: vbi verisimile est eos intra paucos dies morituros.

¶ Octauo † quæritur, qũo cum irregularibus ex homicidio dispensetur? Et dico multa. ¶ Primum. Hæc irregularitas quomodocunq; & quãdocunq; ante baptismũ cõtrahatur, deletur per baptismũ. dist. j. si quis post baptismũ. secundũ Innoc. Gof. & Gul. sed post baptismũ dispensatur in ea eo modo quo dicetur. & idem de mutilatione, secundũ Arch. Potest tamen episcopus dispensare cum eo qui se abscidit, putans obsequi se præstare Deo: vt vtatur ordine prius sumpto ab sq; altaris ministerio, id est, nõ vt ministret ad altare, sed in aliis: vt in c. significauit. de corpo. vitia. & ibi gl. ¶ Secundum. Licet glo. in c. sicut dignum. eod. tit. sentiat q̃ cum homicida voluntario papa dispensare non possit, vt imponit illi Sum. Angel. post Panor. tamen cõmuniter

doct. tenent q̃ potest, sed non eo inferior: imò dicit Pan. in c. ego. de iureiur. q̃ clerici de licentia papæ possunt vti armis etiã offensiuis: quia hoc est probibitum solùm iure positiuo. Iura autẽ quæ videntur in contrariũ, secundũ Panor. in d.c. sicut dignũ. referẽda sunt ad difficultatẽ dispensationis non ad impossibilitatẽ. & idem dici potest de illa glos. quæ dicit q̃ papa nunquã dispensat. ¶ Tertiũ. Cum tali nunquã dispensatur in ordine vel officio sacerdotii. dist. 50. miror. & etiam si sit occultus, ministrare in ordine suo non põt. de temp. ordi. c. vlt. poterit tamen cum tali dispensari in beneficio. de cle. pu. in duel c. ij. ¶ Quartũ. Si homicida voluntarius sit omnino occultus, & egit pœnitentiã, nõ indiget dispẽsatione, secundũ Vin. quia ecclesiæ nõ est obnoxius, cũ peccatũ sit occultũ. xxij. q. v. Christiana. nec Deo, qa illi per pœnitentiã satisfecit. vnde sine dispensatione celebrari põt, & ordinibus vti. quod Lau. & Io. verum dicũt de dispensatione papali: modò interueniat episcopalis: sed Pan. in c. ex literarũ de temp. ord. dicit q̃ non indiget dispẽsatione, prout occultũ distinguitur cõtra probabile si respiciamus legẽ promotionis publicã: secus si respiciamus ad legẽ cõscientiæ informatã lege positiua. quod de dispẽsatione episcopali nõ de papali intelligi, secũdum Sum. Ang. cõtra Ros. vt s. Dispẽsatio. §. vij. Et ad d.c. vltimum, quod videtur contrariũ, dico q̃ loquitur de dispensatione episcopi, quæ est necessaria: vt tenet Lau. & Io. & sequitur Archi. dist. 50. de his. & tenere videtur etiã Pan. ne quis in propria causa se iudicẽ constituat, existimãdo occultũ quod fortè non est occultũ. Sed tu die q̃ iste est obnoxius ecclesiæ propter infidelitatẽ & indecentiã relictam ex sanguinis voluntaria effusione, non qa ecclesia iudicet de occultis peccatoribus, sed qa occultos peccatores põt inhabilitare ad matrimoniũ vel ordines & huiusmodi: ideò dico q̃ homicida occultissimus promoueri nõ põt: de temp. or. c. fi. & in c. inquisitionis. de accusa. gl. & cõiter doct. in c. ex tenore. de temp. or. & solus papa potest cũ eo dispensare. dist. 50. miror. de re iud. c j. ad fi. ¶ Quintũ. Quantũ ad homicidã casualem existentẽ in culpa, secundũ Pan. in c. cõtinebatur. eod. tit. episcopus dispẽsare potest iure suo in minoribus solùm: vt in c. ad audientiã. eo. tit. archiepiscopus verò nõ iure suo, sed vt cõmissarius papæ in subdia conatu tantùm, in diaconatu verò vel presbyteratu solus papa dispẽsat: vt in d.c. continebatur. ¶ Sextũ. Episcopus secundũ Host. dispẽsare potest cum homicida circa beneficium simplex, nõ autẽ circa curatum, sed papa solus. arg. c. fin. de fil. presby. not. Panor. in cap. fin. de cle. pu. in duel.

¶ Nonò † quæritur, vtrũ præter irregularitatẽ sint aliæ pœnæ homicidii? Et dico multa. ¶ Primũ. Iure ciuili, quod gladio materiali vtitur, homicida punitur pœna mortis seu capitis: sed si sit patricida, vt filius occidens patrẽ, & ecõtra, nõ punitur decapitatione, vt alii: sed secundũ Pan. in c. j. de his qui fil. propr. oc. & Host. cõuictus vel cõfessus in iudicio virgis sanguineis cæsus in sacco de corio cum cane, simia, vipera, & gallo gallinaceo, missus in mare vel fluuiũ iactatur: vel si mare aut fluuius distent, in insula deportatus, traditur bestiis deuorãdus. C. de his qui pa. vel fil. prop. oc. l. j. ¶ Secundũ. Iure verò canonico quantũ ad forũ cõtentiosum clericus in homicidio, si volũtario deponitur: & sine alia incorrigibilitate traditur curiæ seculari, iuxta dicta s. Degrad. §. ij. Si verò sit casuale sine culpa, nulla ipsi pœna necessario: si verò sit cũ culpa graui, ponitur pœna quinq; vel septẽ annorũ, secũdũ Ho. & gl. extra de his q fi. oc. c. j. ij. & iij. ar. dist. 50. si qua. & de pœ. & re. quæsitum. Si autẽ sit cũ culpa leui, pœnitẽtia triũ annorũ iniungenda est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

da est, de his qui fil. occi. de infantibus. In foro verò pœnitentiæ omnis pœna est arbitraria etiã pro patricidio, secundum Ray. licet dicat talem inducendũ & non cogendũ ad ingressum monasterii. Et in omnibus prædictis iniungenda est occulta, si culpa occulta est: & manifesta, si manifesta.

De Homine.

1 *Homo ex anima & corpore constat, quorum altero deficiente, homo subsistere nequit. Et an liber homo pignori, vel in deficientiũ rerum subsidiũ dari possit? Et quando eius venditio permittatur?*
2 *Homo liber, an obsidatui dari possit?*

1 HOMO † ex anima & corpore constituitur: quorum altero deficiente nõ est homo. de hære. cum episcopus. & in c. quadã. de celeb. miss. & in c. sicut. de homi. ¶ Primò verò quæritur, vtrum homo liber dari iussit in pignus & in rerũ aliarũ deficientiũ subsidia? Et dico ꝙ non. facit c. lator. de pign. imò recipiẽs illũ in pignus, debitũ perdit: & tantundẽ de suo dare tenetur detẽto vel parẽtibus eius: vt not. glos. in c. ex rescripto. de iureiu. & C. de act. & ob. auth. omnino. vbi dicitur ꝙ quadruplum restituat. Vnde dicit Bart. in l. ij. C. de patri. qui filios distr. ꝙ illa lex secũdi ortũ habuit à legibus antiquis, secundũ quas pater poterat filios occidere. l. in suis. in fi. ff. de libe. & posth. quæ hodie correcta est. Et ideò solùm permittitur vẽditio causa paupertatis vel egestatis victus, ga filius sic vẽditus põt se redimere, ipso vel alio pretiũ offerẽte: vt in d. l. ij. ¶ Secũdò
2 † quæritur, vtrum liber homo dari possit in obsidẽ? Et dico ꝙ nõ de iure, nisi per Papã & Imperatorẽ: vt in l. obsides. ff. de testa. & l. diuus. ff. de iure fisci. per eum qui superiorẽ nõ recognoscit: vt not. Bart. in l. famã. ff. de pub. iudi. & in l. hostes. ff. de cap. in l. j. §. de qua. ff. de postul. De cõsuetudine tã vsurpatũ est cõtrariũ, secũdũ gl. in l. ij. C. de patri. qui fi. distr. & sic de facto seruatur, vt etiã ciuitas superiorẽ recogno scẽs det obsides, & alii similes: & habet cõsuetudo talis vim legis. l. de qbus. ff. de legi. Imò videtur licere de iure cõi dare obsides ꝓ pace seruãda, secũdũ gl. in c. vt pridẽ. xxiij. q. viij. sed nõ pro pecunia: vt in d. c. ex rescripto. de iureiur. & in d. l. j. qa liber hõ nõ põt obligari ꝓ pignore, nec põt haberi in eo ius pignoris, sed tãtũ ius retẽtiõis.

De Honestate.

1 *Honestas quot modis dicatur?*
2 *Debitum, quod ad iustitiam pertinere dicitur, quotupl x sit?*
3 *Honestas in omnibus ne negotijs requiratur?*
4 *Honestum modum seruandum esse, non autem cuiusque immoderatam luxuriam sequendam.*

1 HONESTAS † secundum mentem S. Thom. ij. ij. q. cxlv. dupliciter sumitur. Primò, generaliter, vt sit idẽ quod virtus: quia honestũ dicitur quasi honoris status, secundũ Isi. in lib. Etym. Vnde honestũ est, quod est honore dignũ. & cõsequenter dicit excellentiã, quę maximè est secundum virtutẽ. Et præterea honestas, secundũ August. est intelligibilis pulchritudo: & cõsequenter honestum videtur opponi turpi, quod maximè cõuenit vitio, cui virtus opponitur. Vnde & Tullius in j. de Offic. honestatem diuidit in quatuor virtutes principales. Secundò sumitur specialiter, vt sit virtus siue decor spiritualis, circa materiã tẽperantiæ, id est, cibos & venerea, in quibus est maximè turpitudo. Vnde honestas à Macro. ponitur pars temperãtiæ, cui etiã illam attribuit Ambrosius. Tertiò, vt colligitur ab eodẽ quarto, distin. v. quęst. ij. art. ij. quæst. j. primũ. & ij. ij. quæst. xcix. arti. v. vbi † dicit ꝙ debitũ, quod scilicet
2 ad iustitiam pertinet, est duplex, scilicet necessitatis & honestatis: sumitur specialiter vt sit virtus aut decor spiritualis circa materiam iustitiæ reddens vnicuiq; debitum decentiæ, in quo etiam cõsistit quædam turpitudo, cui honestas opponitur: sicut aliquando est turpe non dare quod ex necessitate quis nõ tenetur: & illud ex honestate & decentia datur: sicut qui mutuũ accipit aliquid hoc modo recompẽsare debet. ij. ij. quæst. lxxviij. art. ij. ad secundũ, & vnusquisq; ex honestate debet aliquid recõpẽsare illi, qui gratiã fecit, vt dicit Philosophus in v. Ethic. Et his duob⁹ modis vltimis præcipuè hic est de honestate sermo. ¶ Quæritur † verò, an in cũctis negotiis requiratur honestas? Et dico ꝙ requiritur in matrimoniis. ff. de ritu nup. l. semper in cõiunctionibus. nõ solùm quod licet considerandũ est, sed & quod honestũ sit. Et in iuramento. xxij. quæst. v. de forma. vbi dicitur ꝙ qui domino suo fidelitatẽ iurat, ista sex semper in memoria debet habere, Incolume, tutum, honestum, vtile, facile, possibile. quorum expositionem ibi vide si vis. Et in voto. extra. eo. magnæ. & in lege. dist. iiij. cap. erit autẽ. Et in omni negotio, quia est vnũ præceptum iuris, Insti. de iusti. & iure. §. iuris. vbi dicitur ꝙ iuris præcepta sunt hæc, honestè viuere, &c. Vnde nec iusco rem quã vẽdit retractare permittitur propter, honestatẽ, l. vlt. C. ne fiscus rem quã ven. euinc. lib. x. Nec actio furti datur viro cõtra vxorẽ, nec patri cõtra filium vel econtrario, propter honestatẽ. ff. de fur. l. si quis vxori. in prin. & §. j. C. de furt. l. fin. Propterea dicit tex. in l. ex damni infecti. in prin. ff. de dam. infe. ꝙ † honestus modus seruãdus est, & non im- 4
moderata cuiusq; luxuria sequẽda: & in l. filius qui. de cõdi. insti. dicitur ꝙ quę facta lędũt pietatẽ, æstimamus verecundiã nostrã: &, vt generaliter dixerim, quæ cõtra bonos mores fiunt, nec nos facere posse credendum est. hæc ibi.

De Honore & Honoratione.

1 *Honorus definitio.*
2 *Honor cui debeatur? & quotupliciter quis honorari possit?*
3 *Honorare diuitem ob diuitias, num acceptionis personarum peccatum sit? Et secundum dupliciter considerandum esse honorem?*
4 *Diuitẽ pauperi præferre illũ amplius honorãdo, an in hu qua fidei sunt, semper sit peccatũ? Et ibidẽ facilius dispensari in gradibus prohibitis circa excellentiorus conditionu ac fortunæ personas.*
5 *Honor num licitè appeti possit? Et quot in honore consideranda sint. Et in hoc appetẽdo, quotupliciter contingat peccare? Et subhæc, quòd honor virtutis præmium sit.*
6 *Honoris appetitus malus, siue inordinatus an semper mortale peccatum sit, an nunquam, an verò aliquando?*
7 *Honor oblatus an sit suscipiendus? Et an quærenti dandus sit?*
8 *Doctor honoris consequendi causa docens, an mortaliter peccet?*

HONOR † est testimonium excellentiæ, quę est in homine: sed maximè secundũ virtutem, secundum S. Tho. ij. ij. q. lxiij. & est inter bona exteriora maximum. ij. ij. q. ciij. vnde potentatus & diuitiæ propter honores desiderabilia sunt. iiij. Ethi. & vtilitati præfertur. ar. in l. Iulianus. ff. si quis omi. cau. test. & est præmium virtutis non sufficiens, sed vt possibile homini, secundũ S. Tho. ij. ij. 3
q. ciij. ar. j. ij. & iiij. Ethic. vel ix. ¶ Primò † verò quæritur, cui debeatur honor? Et dico ꝙ propriè debetur solùm virtuti. iiij. Ethi. Excellentiæ autẽ bonorũ exteriorũ debetur secũdũ æstimationẽ vulgi. ij. ij. q. clxxxvj. Et licet sola virtus per se honoretur, tamẽ nõ virtuosi sine peccato honorari possunt: qa vt colligitur ij. ij. q. lxiij. dupliciter aliquis potest honorari. Primò propter virtutẽ propriã, vt virtuosi: & secũdò propter virtutẽ alterius, sicut principes, & prælati honorantur, etiã si sint mali: qa repræsentant & gerũt personam Dei virtuosi, & cõmunitatis, cui præficiuntur: & similiter parẽtes ac domini propter participationẽ diuinæ conditionis: qa Deus est omniũ pater & dominus: & senes, qa sunt

sunt signum virtutis; & similiter diuites, non propter diuitias, quia esset acceptio personarũ: sed quia gradũ eminen-
3 tiorem in cõmunitate obtinẽt. ¶ † Secundo quæritur, vtrũ honorare diutẽ propter diuitias sit peccatum accceptionis personarũ? Et distinguit S. Th. in x. quoli. dicẽs ꝙ duplex est honor. Vnus scilicet q debetur alicui ratione sui ipsius propter propriã virtutẽ, sicut cõmendatio, imitatio, & huiusmodi: & ad hũc diuitiæ nihil faciũt: vnde & si alicui ꝓpter diuitias exhibeatur, erit acceptio personarũ. vnde apud antiquos Romanos, secundũ Vale. honores debiti virtuti, vt triũphi, & huiusmodi, nulla poterant pecunia redimi. ¶ Alius est honor, qui debetur alicui, secundũ statum, quẽ habet in Republica: sic enim Respublica honoratur in persona, propter quod Reges & Principes & huiusmodi honorãtur, secundũ illud primæ Pet. iiij. regẽ honorificate. & sic diuites honorare, illis dũtaxat honoribus, qui ad exteriorẽ conuictum pertinẽt, licitũ est: quia in Republica terrena statũ obtinẽt altiorẽ. Sed in his quæ pertinẽt ad fidẽ Christi, peccatũ esse diutẽ pauperibus præferre: sicut sunt sacramentorũ ministrationes. hæc ex illo. qui intendit ꝙ
4 diuites licitè honoramus propter virtutẽ cõmunitatis seu membra cõmunitatis, quam in eis honoramus. ¶ † Tertiò quæritur, vtrũ in his quæ sunt fidei, sit semper peccatũ præferre diuitẽ pauperi magis illũ honorãdo? Et dico ꝙ cauſa propter quã in huiusmodi vnus præfertur alteri, potest esse duplex: vna scilicet faciens aliquid ad huiusmodi exhibitionẽ: vt deuotio, necessitas, honor Dei & dispositio, & huiusmodi: & alia quæ nihil facit ad hoc, licet aliàs faciat ad honorẽ in genere, vt diuitiæ. Igitur si prima in diuite sit maior vel æqualis, licitè præfertur dives: quia cæteris paribus adhuc dives habet vnã causam quæ facit ad honorem in genere, quã nõ habet pauper, vt sunt diuitiæ: si verò prima sit maior in paupere, peccatũ esset diuitem præferre: quia respicitur ad personã, non ad causam. Vnde dicit Archi. ꝙ præferre in prædictis diutẽ, quia magis indiget, vel quia maior sequtur fructus, vel quia nõ ita patiẽter expectat vt pauper, nõ pertinet ad acceptionẽ personarũ. Hinc est ꝙ secundũ S. Th. facilius dispensatur in gradibus prohibitis circa personas excellentes: quia fit propter fœdus pacis firmandũ: quod magis est necessariũ communi vtilitati circa
5 excellentes personas quàm circa alias. ¶ † Quartò quæritur, vtrũ honor possit licitè appeti? Et dicit S. Tho. ij. ij. q. cxxxj. ꝙ honor est testimoniũ excellẽtiæ, in qua duo considerantur: primò ꝙ eã non habet homo à se, sed est quoddam diuinũ in eo. secundò quòd eam habet à Deo, vt inde aliis prosit: vnde in tantũ debet homini placere testimoniũ suæ excellentiæ, id est, honor, inquantũ inde paratur via vt aliis prosit. Igitur quantũ ab eo ibi, & alibi colligitur, licitè appetitur honor, vt dictũ est suprà Dignitas. §. j. si appetatur secundũ proprias vires, & ad debitũ finem. Sed tamẽ in hoc appetitu tripliciter contingit esse peccatũ. Primò si appetatur de excellentia quæ nõ habetur: quod est appetere suprà suã proportionẽ aut vires: sicut si malus desideret honorẽ ac si esset bonus, vel præsidentiã, quæ non debetur nisi virtuoso. Secundò, si appetatur de excellẽtia habita, sed nõ referatur in Deũ cupiẽdo principaliter honorari Deũ suæ excellentiæ & virtutis authorẽ: sed referat in se, cupiẽdo illũ sibi vt quoddam bonum. Nec obstat si dicatur quòd honor est præmiũ virtutis: & consequenter absq; vitio appeti possit à virtuoso: quia, vt dicit Sanc. Tho. honor non est præmium virtutis ex parte virtuosi: vt scilicet hoc pro præmio debeat expectare, sed beatitudo: sed est præmiũ ex parte aliorũ, qui aliud maius, quod virtuoso retribuant, nõ

habent: non tamen est sufficiens præmiũ, vt dicitur quarto Ethico. Tertiò, si sic appetitur vt appetitus in eo quiescat, nõ referendo ad vtilitatem aliorũ: hi tamen duo modi reducuntur ad vnũ: & sic appetitus honoris est malus duplici
6 ter, scilicet si nõ sit proportionatus, vel si nõ sit ad aliquẽ bonũ finẽ, qui est honor Dei, & vtilitas proximi. ¶ † Quintò quæritur, vtrũ appetitus honoris malus siue inordinatus sit peccatum mortale semper, aut nunquam, aut aliquando? Et dico ꝙ aliquando, non autẽ semper, nec nũquam, sicut & appetitus ambitiosus. de quo vide infrà Superbia. §. vlti. ¶ † Sextò quæritur, vtrũ oblatus honor sit suscipiendus. 7
Et dicit Sum. Ang. in distinctè ꝙ non. alleg. j. q. j. non est. in fin. sed ibi est sermo de honore dignitatis ecclesiasticæ circa curã animarum, quam nullus debet acceptare, nisi coactus per superiores vel à Deo per voluntatẽ populorum, cũ nullus sciat ad illam se esse dignũ: aliàs autẽ ridiculum est ꝙ honorẽ licèat aliquo casu appetere, & non acceptare. Vnde dico quòd acceptare licet eo modo, quo & appetere. ¶ Septimò quæritur, vtrũ quærenti sit dandus? Et dico ꝙ non, loquẽdo de ecclesiastico, sed potius auferendus. j. q. vj. sicut his. dãdus est verò fugiẽti. ibidẽ. & viij. q. j. in scripturis. secularẽ autem honorẽ, quia talis licitè aliquo casu appetitur & quæritur, vt suprà Dignitas. §. iiij. nihil prohibet quærẽtibus aliquãdo dari. ¶ † Octauò quæritur, vtrum 8
doctor docens propter honorẽ, peccet mortaliter? Et dicit Henr. de Gand quol. j. q. xxxiiij. ꝙ sic, si principaliter quærit honorẽ suũ: & sic præferteũ diuino: quia vtens aliquo principaliter, ad quod nõ est ordinatũ, in quo Deum contemnit, peccat mortaliter. sicut autẽ patet ex Aug. primo de Doct. Christia. tota diuina scriptura ordinatur ad honorẽ Dei, in quo Deus contemnitur, si principaliter ad alterius honorẽ ordinatur. Et hoc sequitur Sum. Ange. limitãs cũ legit aliquid principaliter ordinatũ ad honorẽ Dei, vt cũ prædicat, & huiusmodi. Secus in legibus, & multis scientiis, quæ ad pacẽ hominũ & vtilitatẽ principaliter ordinantur. Sed ego in casu isto ex doctrina & mẽte S. Th. distinguo: qa dupliciter aliqd præfertur alteri. Primo, secũdum æstimationẽ, s. qa plus æstimat qs vnũ quàm aliud, vt honorẽ quàm Deũ. & hoc est ponere finẽ in creatura: quod est mortale. Secũdò secundũ actualẽ cõplacẽtiã: & hoc nõ est mortale: sicut casta spõsa plus habitualiter amãs Christum quàm sponsum, aliqñ magis cõplacet actu in amplexu spõsi quàm Christi. & isto modo dicẽs propter cõplacentiã honoris nõ peccat mortaliter. Nec valet ratio Henr. qa maior est falsa: alioq cãrãs epistolã ꝓpter inanẽ gloriã, in qua finẽ nõ ponit, peccaret mortaliter. Distinctio etiã Sum. Ang. nihil valet: qa vbi præfertur honor propri⁹ diuino primo mõ, est semp & vbiq; mortale: cũ ponatur finis in creatura.

De Horis Canonicis & officio diuino.

1 *Hora prout ad præsens negotium pertinet, quid sit, & quotuplex?*
2 *Horis dicendis quis modus, & quid pro horis dici oporteat? Et quæ sit in his dicendis consuetudo obseruanda?*
3 *Horas dicere, quis ex præcepto teneatur, conclusionibus oclo demonstratur.*
4 *Clericus excommunicatus, num horas dicere teneatur?*
5 *Clerici infirmi, an ad horas teneantur?*
6 *Officium beatæ virginis matris, an sit in præcepto? Et quid de mortuorum officio ac litanis?*
7 *Aue Maria, cum campanis inuitur, an quis dicere teneatur?*
8 *Obligatus ad horas, num ad antiphonas quoque & responsoria teneatur, an verò audire satis sit?*
9 *Papa num efficere possit, vt hi, de quibus proximè, ad horas non teneantur? Et sub hæc horæ, quãdo ac qua dicẽdæ sint hora? nu. seq.*

Anth

21 *Authoritas scripturæ, Crescite & multiplicamini, an omnes liget?*
22 *Horæ vbinam, & quomodo dicendæ? & num. seq.*
24 *Conclusiones circa horas debitè, & contra attentionem dicendas quatuor.*
25 *Officium omittentes, vel in totum, aut in partem mutantes, an mortaliter peccent?*
26 *Horas, aut aliquas ex his non dicere deliberans, an mortaliter peccet?*
27 *Officium dicere omittenti quid iniungendum, aut faciendum?*
28 *Scholaris horas dicere obligatus, & eas die vno omittens, cũ propositio tamen alia die dicendi, an mortaliter peccet?*

1 HORA † quid sit, dictum est in Rosa aur. scilicet domi nica in lxx. sed hora canonica est officiũ diuinum dicendum certa hora ex institutione sanctorũ canonum: & sunt septẽ secũdum gl. in cle. j. de celeb. miſ. & cõmuniter Doct. scilicet matutinũ, prima, tertia, sexta, nona, vesperę, & cõpletorium: licet Archi. in Rosa separet matutinum à septem horis, ponẽdo diei artificialis primã horã Laudes. Quarum ratio est, quia sunt institutæ ad laudandũ Deum pro beneficiis, inter quæ maxima sunt beneficiũ creationis, quod septẽ diebus expletũ est, Gen. j. & redemptionem per Christi passionẽ, qđ septẽ quodã modo his horis peractum est: pro quo etiã specialiter dicitur officium crucis: quod qui dicit habet à Io. xxij. dietim quatuor dies indul-
2 gentiæ. De hoc etiã gl. in c. j. de celeb. miſ. ¶ † Primò verò quæritur quid debeat dici pro horis? Et dico multa. ¶ Primum. Secundũ Zab. post Lau. si super hoc est cõstitutio certi vel cõsuetudo laudabilis, seruãda est. dist. xij. nouit. quia dicere hoc vel illud, non est in præcepto, cũ diuersi diuersa dicãt. de cõsec. dist. v. in die. ¶ Secundũ. Quantũ ad clericos autẽ seculares modus dicẽdi ab ecclesia Romana sumẽdus est: vt in d. c. in die. vel metropolitana. dist. xij. c. fi. per quod tamen, vt idẽ Lau. dicit, nõ reprobatur ille vsus, quo quidam cõtenti sunt tribus psalmis: licet hoc Romana vel metropolitana ecclesia nõ seruet. dist. xij. de his. quod de vsu antiquo alicuius ecclesiæ, nõ de eo quẽ sibi facit priuata persona, idẽ intelligendũ putat. ¶ Tertiũ. In regularib⁹ secundũ eundẽ Lau. attendẽda est ordinatio regulæ & suorum statutorũ. dist. xij placuit. ibi, neq; monasteriorum. & hoc niſi essent priuilegiati. ¶ Quartũ: Dicitur tamen in Dire. lib. j. tit. viij. qđ ordinatus ad titulũ sui patrimonii dicere põt officiũ quodcunq; voluerit: quia nõ est obligatus ad ista vel illam regulã specialiter: ordinatus verò vel intitulatus ad certã regulam vel ecclesiã, tenetur dicere officiũ ibi cõsuetũ, ſ. de bene esse. dist. xj. in his. niſi esset super hoc priuilegiatus: vt clerici & religiosi, cõmensales, domestici cardinalũ & episcoporũ: quibus indulgetur quòd idem dicant officiũ nec ad aliud teneãtur: vt in cle. dignũ. de celeb. miſ. ¶ Quintũ. Præbẽdatus vel beneficiatus in duab⁹ ecclesiis debet officiũ dicere illius, in quã tenetur facere residentiam: & si ad nullius residentiã tenetur, debet se cõformare illi, in qua se reperit, niſi dicat de per se: quia tũc habet locũ dictũ S. Th. in quol. qđ debet dicere officiũ eius, in qua maiorẽ habet dignitatẽ, licet in alia pingui⁹ habeat beneficiũ. quod intellige de bene esse: cũ modus dicẽdi nõ sit in præcepto secũdũ Zab. & cõmuniter Doc. Et si vtraq; sit paris dignitatis, præsens dicet officiũ illius in quo est, absens dicet quodcũq; voluerit. ¶ Sextũ. Monachus præfectus ecclesiæ seculari sequitur cõsuetudinẽ ecclesiæ ad quã trãsit, secundum Hoſt. dist. xij. illa. si tamen nõ esset trãslatus perpetuò, sed ad tẽpus, debet dicere monachale, vt videtur sentire glo. in clem. fi. de celeb. miſ. Fratres autẽ prædicatores possunt & debent esse cõtenti officio ecclesiæ ad quã declinant secundum eorũ constitutiones. ¶ † Secundò quæritur, qs teneatur ad horas ex præcepto? Et dico multa. ¶ Primum. Secundũ S. Tho. in vj. quoli. & in iiij. dist. xv. clericus tenetur ad horas, si sit beneficiatus vel in sacris. & idem Pan. in c. j. de cele. miſ. & Car. in cle. j. eo. ti. & omnes doc. & adde qđ tenetur tertiò qui ad hoc professione aut voto ligatur. ¶ Secundum. Quantũ ad beneficiatos hoc probat. Vld. quia ideo eis dati sunt redit⁹, vt vices laicorũ suppleãt in diuino officio: vnde ad illud ex iustitia tenẽtur, & ex statuto ecclesiæ: vt patet dist. xcij. c. fi. vbi dicitur ecclesiæ deputari, ſ. per beneficiũ. & facit c. cũ secundũ. de præb. Et intellige primò etiãsi non sint in sacris, secundũ Zaba. in clem. graui. de celeb. miſ. nec se possunt excusare ratione exiguitatis beneficii, si inde nõ percipiant necessaria: sed imputẽt sibi, ex quo se fecerũt ad illud intitulari. & idẽ Gof. di. xcj. c. clericus victũ. Intelligo secundò, etiã si beneficium sit de patrimonio, secundũ Zab. vbi suprà: & hoc si patrimonium factũ est beneficium: aliàs non. Intellige etiã tertiò secundum Pet. de beneficio cõcernente officium spirituale: quia institãtia est de habẽte ecclesiasticos reditus pro officio inuriculari, qui tamẽ nõ est clericus: & de magistro in Theologia vel grãmatica, qui nõ venit ad chorum. ¶ Tertium. Beneficiati existentes in minoribus, licet secundũ Lau. pos sint officiare, seu horas dicere per aliũ, præcipuè si ex iusta causa sunt absentes, & per idoneũ officient ecclesiã, secũdũ Pet. & Abb. tamen contrariũ, scilicet qđ teneantur ad horas tenuit Io. And. in c. presbyter. de celeb. miſ. dicit Theologos tenere, qđ cum istud sit onus personale, per alios soluí non põt. & est etiã de mente Inn. & sequitur Pan. in c. j. de celeb. miſ. & est tutius. dici tamẽ fortè posset primã opinionem esse verã, si nullam vtilitatẽ pro tunc reciperent ex beneficio. ¶ Quartũ. Secundum Inn. & Hoſt. omnis clericus beneficiatus etiã non existẽs in sacris, tenetur omnib⁹ diebus horas dicere vel audire in ecclesia: niſi iustũ impedimentum excuſet. vnde si præsens sit, & officiũ dicat in camera, debitũ non reddit: quia tenetur ecclesiã officiare, niſi legitimè occupatus: & tũc dicat vbicunq; sit equitando, stando, vel eundo in viis vel in camera: & tunc ecclesiam faciat per alium officiari. sed intellige qđ tenetur ex honestate, & de bene esse dicere in ecclesia: vt j. §. x. ¶ Quintũ. Quantum ad clericos nõ beneficiatos, si sunt in sacris, nõ est dubium eos teneri ad horas: vt patet per d. c. j. & c. dolentes. iunctis glo. & ibi not. & hoc quia secundũ Veruec. nullus debet conferre ordinẽ sacrum niſi beneficiato. vel habenti patrimoniũ loco beneficii ecclesiastici. de præben. cum secundum. & c. episcopus. Si verò sunt in minoribus, Pan. d. c. j. dicit esse tutius qđ teneatur, ex quo in parte dominũ sunt assumpti: sed quia hoc nullo iure probatur, dico qđ nõ tenentur: licet secundã Petr. teneantur ad aliquid indeterminatũ ex ipsa honestate iuris naturalis. ¶ Sextũ. Quantum ad religiosos clericos vel deputatos ad clericandum, si sunt professi tenẽtur secundũ omnes, extra de voto. licet. & hoc secundũ Pet. quia sunt pars ecclesiastici collegii, ideò redire nõ possunt ad seculum, sicut nec existẽs in sacris. Si verò sunt nouitii, similiter tenentur, secundũ Pet. etiam si nõ sint in sacris. quia sustẽtatur eleemosynis, & gaudẽt priuilegio clericali. sed quia ista sunt cõtra cõmunem doctrinam, nec aliquo iure cauentur, ideo dico qđ tenentur quidem ad aliquid indeterminatũ, sed non ad horas. ¶ Septimum. Quantũ ad conuersos dicunt Pet. Archi. & Augusti. de Anchõ. qđ tenentur ad modum sibi taxatum, licet non ad horas canonicas, sic quòd omittẽdo peccarent mortaliter: sed hoc nullo iure cauetur: nec hoc præceptum alicubi reperitur, loquendo in ordine prædicatorum: quæcunq; autem allegantur ab eis non probãt, niſi quòd tenentur benefactoribus recõpẽsare: quod per alias orationes fieri potest, & per seruitiũ exhibitum clericis recõpensantibus. Vnde dico qđ ad suum officium tenentur solum, vt ad gratias, & suffragia mortuorũ. Magis autẽ sunt in statu periculoso, quando circa exercitia corporalia sunt notabiliter negligẽtes: quia in dicto ordine ad hoc recipiuntur: & hac ratione licet eis eleemosynas ordinis in suos vsus cõuertere: quia seruiunt seruientibus populo. secundum S. Th. in opuſ cõtra relig. impugnantes. ¶ Octauum. Qui recipiũt aliquos prouentus præbendarũ cum onere dicendi psalterium vel aliquid simile: si sunt merè laici, nõ tenẽtur ad horas: qa nõ sunt beneficiati: si verò sunt in minoribus, si sumus in casu in quo diuidatur per hoc canonicatus, de quo vide Pan. in c. maioribus. de præben. & suprà beneficium, tertiò. §. iiij. sic tenentur: quia sunt canonici & beneficiati: si verò nõ di uiditur canonicatus, non tenentur: quia non sunt beneficiati: sed ibi præbenda sumitur large secundum quod potest etiam laico competere: vel onus annexum præbendæ. vide etiam de dictis, in hoc §. in Roſ. aurea. casu ix.

4 ¶ Tertiò † quæritur, vtrum clericus excõmunicatus teneatur ad horas? Et dico qđ sic, si est excommunicatus minori per modũ, quem habes suprà Excommunicatio. iiij. §. iij. particula tertia. Si verò est excommunicatus maiori secundum Hoſti. tenetur dicere, sed non in ecclesia, vel cum alio, aut quasi in officio suo: sed solus, & quasi per modũ orationis, scilicet non dicendo, dominus vobiscum. xj. q. iij. si qs episcopus. & c. seq. quia per excommunicationem nõ est liberatus à seruitute dicendi eas. xvj. q. j. legi. & idem Gof. & Ray. & secũdum gl. Ray. ad hoc tenetur etiam degradatus, si fuit in sacris: quia tenetur ad ea quæ sunt oneris, & nõ honoris: vel si non est in sacris, si & quãdiu tenet beneficium. arg. d. c. legi. in prima gl. & concordant communiter doct. in hoc. Et tam degradatus quàm suspẽsus nõ debet officiare ecclesiã: & cum solus dicit horas, aut cum aliis non officiando ecclesiam, non debet dicere dominus vobiscũ, vel si milia, quæ ad ordinis eius dignitatem pertinent. ¶ Quar-
3 to † quæritur, vtrũ prædicti, si infirmi sint vel aliàs impediti, teneantur ad horas? Et dico multa. ¶ Primũ. Clericus infirmus excusatur ab officio, secundũ Inn. in d. c. j. si talis sit infirmitas, in qua directè vel occasionaliter sibi multũ obesset vel obesse timeretur si diceret. ibi tamẽ dicit Pan. qđ si nocumentũ esset leue, vt in febre quartana, vel febricula nõ excusaretur. In hoc tamẽ puto standum arbitrio medici aut boni viri. ¶ Secundũ. Qui ex infirmitate officium dicere nõ potest, nõ tenetur illud audire: qa hoc nullo iure cauetur: nec illud infirmitate cessante resumere, secũdũ Inn. & Pan. in c. ex parte. de obser. ieiu. dat exẽplum: quia non valenti ieiunare in quadragesima non iniungitur vt ieiunet alio tẽpore: vt in c. ij. de obser. ieiu. & q tenetur præstare operas certo tẽpore, si impeditur, nõ obligatur in alio: vt est text. in l. si non sortẽ. §. libertus. ff. de condi. indeb. & si relinqui mihi vsusfructus biẽnii futuri, & impedior, nõ possum in alio biẽnio petere: quia nõ est idem vsusfructus: vt in l. si vsusfructus. ff. de vsufru. lega. ¶ Tertiũ. Qui sine culpa nõ habet librũ, & similiter cares vitu, aut huiusmodi, excusatur si horas nõ dicũt. arg. cle. fi. de vita & ho. cle. modò suppleãt per psalmos, vel pater noſter, & huiusmodi. Sed circa istã suppletionẽ non oportet multũ esse scrupulosum, quia consurgit ex naturali lege potius quà ecclesiæ præcepto: vt recõpẽsetur benefactoribus: quod etiã per minimã orationẽ fieri potest: cùm præponderet omnibus thesauris, sicut spirituale temporalibus. ¶ Quintò † quæritur, vtrũ officiũ beatæ virginis sit in præcepto? Et dicit Io. de Lig. in cle. j. de celeb. miſ. qđ hoc iure non probatur: tamen communis cõsuetudo est vt computetur inter horas: & hoc verisimum putat Pan. quia ordo antiquus ab ecclesia traditus est vt publicè dicatur in ecclesia certis temporibus: quod non esset, si non esset in præcepto. Card. etiam Zaba. post Laud. in dicta clementina, credit qđ ex quo vno & eodem modo ecclesiæ alicuius seruitores consueuerunt prædicta pro horis dicere, quilibet eorum ad hoc tenetur: argu. de censi. ex parte. Secus si aliqui dicerent etiam plures, alii verò non, arg. vj. q. ij. c. ij. & idem dicit Direc. lib. primo, allegans Gul. Igitur ad illud tenentur qui tenentur ad horas ratione generalis consuetudinis: quando & eo modo quo est in consuetudine ecclesiæ cuius officium dicunt. ¶ Sextò quæritur, quid de officio mortuorum & litaniis? Et dicit Gofre. in quoli. vij. quòd ad officium mortuorũ tenentur clerici ecclesiarum collegiatarum secundum communem consuetudinem ecclesiæ de qua sunt, cuius bona percipiunt, siue præsentes, siue non: non autem ad illa quæ sunt de speciali gratia pro aliquo, vel ad quæ aliqui se obligauerũt. Et idem innuit S. Tho. qui in quoli. dicit qđ in ecclesia quandoq; dicitur ordinariè sicut pertinẽs ad officium eius: vt in die animarũ: & similiter in qualibet ecclesia est de hoc aliqua specialis consuetudo vt dicatur semel in septimana, vel sic: & ad tale officiũ tenetur clericus beneficiatus in ecclesia, etiã in scholis existẽs. hæc ille. Sed intellige dictum vtriusq; de cõsuetudine, qua communiter tales se crediderũt hactenus obligatos: quia consuetudo nõ obligat, niſi ex intentione legislatoris, quã cõmunis opinio manifestat: vnde † non te-
7 neor dicere Aue Maria, quãdo ad hoc pulsatur, licet sit cõsuetudo. Et cõsequenter videtur pari ratione dicendum qđ in ordine Prædicatorum omnes tenẽtur ad illud semel in anno, & semel in hebdomada ad nouem lectiones, quando in ecclesia est dicendũ: tum quia ita est cõsuetudo cõmunis qua etiam communiter fratres se credunt obligatos: tum etiã quia quiſq; ad officiũ tenetur secũdum ecclesiæ, cuius officium dicit, ordinationem: quæ in proposito ab hoc officio nullũ excipit. Ad vigilias autẽ quotidianas tenẽtur solùm ministri altaris cum hebdomadario, & eo qui est nota tus ad missam pro defunctis, secundum quod tradit rubrica: ita tamen quòd hoc onus nõ videtur personale: vnde est in arbitrio cantoris annotantis ad officia onerare hũc vel illum: & consequenter qui ad hoc tenẽtur, possunt illud alteri committere, qui illud pro eo dicat in choro, & ipse immunis est. Quantum ad litanias autem in ordine Prædicatorum, dico quòd fratres ex præcepto non tenentur: quia licet sint in consuetudine post matutinas, illa tamen nõ creditur communiter obligatoria seu præceptiua: est signum quòd ad hoc nunquam voluerunt patres ordinem obligare: quia si sic voluissent, ad præsentes per priores gradatim tanquam obligatoria deuenissẽt, sicut est de officio beatæ virginis. ¶ Septimò † quæritur, vtrum obligatus ad horas, 8 obligetur ad antiphonas & responsoria, vel audire suffiant? Et dicit Summa Roſella quòd Antiphonas quilibet tenetur dicere: quia cãtantur vniuersaliter ab omnibus fratribus: secus autem de responsoriis, quæ cantantur vt plurimum à cantoribus duntaxat: sed quia non ita fit semper & apud omnes: melius dicit Petrus de Palude in quarto, distinctione quadragesimaprima, quòd nullus tenetur dicere quando dicitur officium in choro illud, quod secundum consuetudinem chori aliquis solus dicit vel associatur: qa quod dicit vnus, reputatur dici ab omnibus, quando

ex aliq

es aliqua rationabili causa ita est cõsuetum. adde etia quia ecclesia iic fieri scit & tolerat, vel potius approbat: vnde stultũ est facere sibi cõscientiã de non dicendo quod dicit cantor incipiẽs, vel hebdomadarius, vel qui legit lectionẽ, aut alius officialis. Et idẽ videtur extra chorũ de antiphonis & responsoriis vt cõsuetudo interpretatur. ¶ Octauõ †quæritur, vtrum papa facere possit ꝙ prædicti non teneantur ad horas? Et dicit Pan. in d.c.j. quòd non, licet possit dispensare in modo dicẽdi: puta hoc vel illud officium. & hoc sequitur Sum. Ang. & Ros. Et horũ omnium fundamentum est: quia hoc est de iure diuino, iuxta illud Psalmi, Septies in die laudẽ dixi tibi. Sed si ista ratio est bona, nullũ papa posset dispensare à matutinis vigiliis: quia etiã dicitur in psalmo, Media nocte surgebã, &c. Vnde dico ꝙ non dicuntur esse de iure diuino omnia quæ legũtur facta in scriptura: alioquin teneremur pugnare cũ Golia & bestiis, vt fecit Dauid: sed solũ ea quæ ibi fieri præcipiuntur præcepto morali, & nõ iudiciali vel ceremoniali: de quo vide S. Th. j. ij. q. ciij. vnde meli⁹ Laud. & Io. de Lig. in d. cle. j. aliter sense runt, quòd scilicet papa hoc potest, licet non possit facere quin clericus teneatur ad recompensandũ benefactoribus, si est beneficiatus: vel saltem regratiandũ Deo, si nõ est beneficiatus, per aliquid indeterminatũ & voluntarium: quia hoc est de iure naturali. ¶ Nonò †quæritur, quãdo, id est, qua hora dicendæ sunt horæ? Et dico multa. ¶ Primũ. Horæ dicendæ in ecclesiã officiando, secundũ Arch. & cõmuniter docto. dicendæ sunt tẽporibus propriis secundũ morem patriæ, vel propriam regulã quo ad religiosos, & hoc etiam quo ad matutinas: quas quidẽ dicẽdas putant in media nocte, iuxta illud psalmi, Media nocte, &c. de cele. miss. c. j. alii verò quarta vigilia noctis, id est, inter tenebrarum absessum & aduẽtũ auroræ: quia secundũ Pap. Hug. & Isido. illud tẽpus propriè est matutinũ. sed, vt dictũ est, cõsuetudini loci, vel cõstitutioni, si habetur, standũ est. ¶ Secundum. Officiũ verò quod in priuato, id est, ecclesiam nõ officiando dicitur, dicendũ etiã est horis debitis. d. cle. prima. quod secundũ Pau. est quando hora officii respondet horę diei: sed si propter occupationes horis propriis dici nõ potest, melius est præuenire quàm tardare: quia secundũ Hugutio. primũ prouidentia, secundũ verò negligentia est. & Io. And. & Innoc. ponit exemplum ex vitis patrum de vua acerba, marcida, & matura. Solent autẽ curiales & alii occupati, manè dicere vsq; ad vesperas exclusiuè, & sero vesperas & completorium. quod consulitur de celebr. miss. c. primo. ¶ Tertium. Matutinas sero dicere propter honestarũ occupationum necessitatem, non est malum, secundũ S. Th. in quolibet. quia melius est Deo laudes debitas præueniẽdo reddere, & alia honesta officia postea facere, quàm si per vnũ aliud impediatur: sed si hoc fiat ad quietius vacandum somno & voluptati, non esset absque peccato. arg. c. clericus. el primo. dist. xcj. ¶ Quartũ. Si qs prætermissa vna hora dicit sequentẽ, secũdũ Veruec. sufficit cauẽ supplere qd omissum est, & de negligẽtia pœnitere. quod intelligo qñ ex obliuione factũ est: si autem fiat scienter ex rationabili causa, puta in adiutoriũ chori necessariũ: nullum est peccatum, sed sufficit supplere, nisi præcessisset negligentia vel mora in dicendo quod chorus dixit: quia secũdum Pet. de Palu. sufficit semel dixisse etiã ordine postpolito: quia scilicet ordo non est in præcepto, nisi in præcepto esset dicere propriis horis. ¶ Quintũ. Vesperæ ante prandium dicẽdæ sunt tempore quadragesimali: de cõsec. dist. j. solẽt. sed ille tex. loquitur secundũ doctores de officio communi, nõ de priuato. Vnde licet ipse faciat scrupulum magnũ priuatim prandendi ante vesperas, si tamen quis hoc faciat ex causa rationabili, non est peccatũ. ¶ Sextũ. Non dicere horas propriis horis, sed notabiliter sine rationabili causa tardare, secundum Vmbertum in expositione regulæ, videtur mortale: quod durũ est, & nulla ratione vel authoritate ꝓbatur: peccarẽt tamẽ mortaliter prælati ecclesiarũ cathedraliũ & collegiatarum, si sine rationabili causa hoc facerenr: quia hoc præcipitur in cle. j. de cele. miss. vt videtur per illud verbũ, sancimus. & similiter peccarẽt mortaliter beneficiati in dictis ecclesiis, & subditi prælatorũ regulariũ, si nõ dicerẽt quando eis imponitur, secundũ Sum. Ange. quod verũ est, quando per alios nõ diceretur, & nõ aliter: quia hoc præceptum ligat omnes, sed non singulos: sicut & illud, Crescite †& multiplicamini. ad quod sufficit si generatio humana sufficienter per aliquos compleatur. Ex rationabili autem causa præuenire vel retardare in communi, vt quia processio est fienda, vel prædicatio, & huiusmodi, nõ est peccatũ: imò etiã hæc cessante, hora debita nõ debet accipi punctualiter: alioquin non posset dici tertia statim post primã, vel prima post matutinũ, vt fit in capella papæ: sed grosso modo, sicut dicere in aurora vel quasi, cẽsetur in media nocte. Igitur in priuato nõ videtur de se mortale, secũdum Arch. & cõmuniter alios doctores quantũcunq; tardetur officiũ, modò nõ trãseat dies, qui quantũ ad hoc terminatur in media nocte, quia præceptum de horis dicendis nõ refertur ad tempus. Vtrũ autem matutinum dicẽdum sit ante missam, aut etiam prima, vide j. Missa. j. §. vj. ¶ Decimò †quæritur vbi dicendæ sunt horæ? Et dico quòd in ecclesia, vt suprà tactum est. §. j. particula iiij. & not. in glo. dist. xcij. c. ij. quod intelligo quo ad clericos in ea beneficiatos propter verbũ ibi positum, ecclesiæ deputatus. & consequenter videtur talis peccare mortaliter, sine rationabili causa ibi non dicẽs officium: quia dicit ibi text. quòd qui non conuenerit, deponatur à clero. Quod intellige primò in ecclesiis collegiatis vel regularibus, vt patet ex illo verbo, conuenerit: & in d. clem. prima. non autem aliis: & secundò in eo qui ducit in consuetudinem non ire ad chorum: vel propter eius absentiam ecclesia magnam iacturam patitur in celebratione officii sine causa: vt quia nõ sunt alii illud potẽtes competẽter celebrare. & sic, & non aliter, intelligo d. c. fina. Nec obstat c. episcopus. de consec. dist. iij. quod innuit sufficere episcopo si die dominico ad ecclesiam conueniat: quia illi non dat licentiam absentandi se, sed non vult vt pro causa alia quàm infirmitatis, & simili, absit diebus festiuis. quod autem aliis diebus debeat interesse, facit c. peruenit. septima, quæstione prima. & c. episcopus vilem. xl. dist. cessante scilicet impedimento & causa rationabili. ¶ Vndecimò †quæritur, quomodo dicendæ sunt horæ quo ad interiora, id est, intentionem, & exteriora, id est, actus corporales? Et dico multa. ¶ Primum. In cap. dolentes. de celeb. miss. enumerantur hi, qui in illicitis actibus vigilãtes tardè surgũt, & matutinum continua syncopa transcurrunt, & qui vix quater in anno celebrant, & celebrationi interesse contemnunt: aut si intersunt, intẽdunt collocutioni laicorum: dumque auditum ad indebitos sermones effundunt, aures intentas non porrigunt ad diuina. & deinde statim subditur: Hæc igitur & similia sub pœna suspẽsionis penitus inhibemus, districtè præcipientes in virtute obedientiæ vt diuinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis dederit Deus, studiosè celebrẽt pariter & deuotè. ¶ Secundũ. Hoc præceptum quidam sic intelligunt vt sub præcepto sit dicere deuotè & studiosè, vt deuotio ad intentionẽ, studiositas ad modum dicendi referatur: & sic sensit Supplementum

mẽtum, sed malè: quia attentè orare in horis canonicis nõ est de iure diuino, vt credidit, sed positiuo: qđ ius positiuũ ad interiora non se extendit per se, vt idẽ credit: sed solùm inquãtum colligantur exterioribus, ad quæ se extẽdit, secũdum mentẽ S. Tho. & Pet. de Pal. & cõmuniter doctorũ, de quo §. Excõmunicatio. vij. & ij. particula j. Vnde præcipiendo exteriora præcipere potest interiora, sine quib⁹ illa esse nequeũt: sicut præcipiẽdo accessum ad missam, præcipit vel accedere: prohibendo verò exteriora ꝓhibet interius ad quod statim sequitur opus, id est, voluntatẽ deliberatam. Vnde peccat volens frangere ieiunium, licet nõ frãgat: alia autẽ interiora non prohibet, licet prohibeat aliquod exterius habenti aliquod interius, vt accessum ad curias monacho habẽti animũ nocẽdi. Alii verò dicũt ꝙ sub præcepto ibi cadit horas dicere: cætera verò quæ in deuotione consistũt suadẽdo dicuntur. quod innuitur ibi, quantũ Deus derit. quem sensum primò videtur habuisse Host. & sequitur eũ tanquam benigniorem Archie. & Sum. Rosel. quia ecclẽsia non iniicit laqueũ. xvij. q. j. de viduis. nec homines alligare debet oneribus importabilibus. xxvj. q. vij. alligãt. Sed isti licet verũ dicãt quantũ ad hoc ꝙ attẽtio nõ est sub præcepto: nõ tamẽ quãtũ ad hoc ꝙ ea quæ in deuotione cõsistũt, suadẽtur tantũ: præcipitur verò vt dicãtur horæ: quia ante hoc c. horæ erant sub præcepto, vt patet ex dictis: vnde hic nihil præciperetur. Et præterea iste intellectus planè repugnat literæ primæ fronte, licet ibi apponatur, quantum Deus dederit: quia hoc nõ tollit quin homo possit non diuertere intentionẽ scienter, cũ hoc sit in sua facultate ex principiis naturæ quæ Deus iam dedit. & ideo dico ex mẽte S. Tho. & Pet. de Pal. vt patebit particula sequenti, ꝙ ibi præcipitur deuotio quantũ ad actũ exteriorẽ, vt nõ dicantur horæ operando manualiter opera impertinentia, aut confabulando, aut notabiliter syncopizãdo, & faciẽdo huiusmodi, quæ hic reprehendũtur: & similiter quantũ ad actũ interiorẽ, sine quo iste exterior haberi nõ põt, cuiusmodi est vellẽ satisfacere præcepto ecclesiæ, & psallendo velle abstinere à prædictis: nõ autem attẽtio, sine qua prædicta esse possunt. ¶ Tertiũ. Secundũ Pet. de Pal. in iiij. dist. xv. attẽtio ad officii, sicut & ad quodlibet opus bonũ, dupliciter potest requiri. Primò, vt officiũ ab intẽtione procedat: & sic attẽtio ad officiũ requiritur non solùm ꝓpter meritũ, sed etiã ad euitandũ peccatũ, id est, trãsgressionẽ præcepti: quia præceptũ datur hominibus: ideòq; oportet ꝙ non procedat opus ex sola imaginatione, quæ cõmunis est nobis & brutis: sed ex deliberatione, quæ attentionem requirit: secũdò vt officiũ ipsa attẽtio comitetur actualiter: & hoc nec in officio nec in aliis orationibus vel bonis operibus requiritur: qa humanæ fragilitati est impossibile: requiritur tamen ꝙ mens ab officio scienter nõ distrahatur: quia hoc esse nõ potest si ne peccato mortali aut veniali: licet euagatio ꝓpter intentionẽ & ꝓpter præcedentẽ occupationẽ licitã nõ sit peccatũ. Euagatio autẽ aduertẽter secũdũ actũ interiorẽ solum licet sit temeraria & grauis fortè, non tamen est mortale, nisi propter contemptũ: quia ecclesia nõ habet iudicare de actibus interioribus merè. Si verò sit ex hoc ꝙ aliquis scienter se occupat in actu exteriori, qui nõ secũ patitur attentionẽ, sic videtur esse mortale peccatũ, & directe contra præceptũ d. c. dolẽtes. vbi præcipitur vt studiosè pariter & deuotè dicatur. quod non obseruant qui se occupãtes in actu exteriori scienter sibi attentionẽ subtrahũt. ¶ Quartum. S. Tho. quoq; prædictũ intellectũ Pet. de Pal. dedit in eadẽ dist. per hæc verba: Quãdo quis mentẽ ex ꝓposito distrahit ad alia in orando, sine culpa non est, præcipuè si in aliis sponte se occupat quæ mentẽ distrahunt: sicut sunt exteriora opera: & si mens ad contrariũ euagetur, erit culpa mortalis: si autem sine hoc quod percipiamus mens ad alia euagetur: vel culpa caret, vel minima erit, nisi præcedens cogitatio, ex qua cõtingit euagatio talis, esse dicatur in culpa. hæc ille. quæ intellige & limita quo ad orationẽ, quæ est in præcepto. Ibi etiã dicit ꝙ attentionẽ oportet in oratione remanere, nõ per essentiã actus: nec sufficit ꝙ in habitu solùm, sed secundũ virtutẽ, quæ est quid mediũ: quod tunc videtur quando quis accedit ad orationẽ cum intentione aliquid impetrandi, vel Deo debitũ obsequium reddendi, etiã si in prosecutione mens ad alia rapiatur: nisi tanta sit euagatio ꝙ omnino depereat vis primę intẽtionis: ideòq; oportet ꝙ sæpius homo cor reuocet ad seipsum. ¶ †Quintũ. Ex prædictis multæ eliciũtur cõclusiones, quas etiã habes in Aur. Ros. vbi suprà. ¶ Prima. Quantũ ad intentionẽ vel attentionem, quilibet ad officiũ obligatus tenetur in principio officii habere intentionẽ satisfaciendi: ita ꝙ officiũ ab intellectu, & nõ ab imaginatiua proficiscatur, secundũ Pet. de Pal. quod intellige actu vel habitu seu virtute. ¶ Secunda. Intra officiũ verò tenetur sic ad se redire, si fuerit mente vagatus, ꝙ non pereat totaliter dicta prima intẽtio, secundũ S. Tho. id est frequẽter: quæ tamen frequẽtia sub certa regula cõprehendi nõ potest. ¶ Tertia. Non tenetur autem quouis præcepto esse attentus: sed sine culpa mortali potest euagari et iã à proposito: dummodo sciat quid faciat: sic sciat ꝙ stet prima intẽtio seu virtus eius. ¶ Quarta. Mortale est tali dicendo officium se occupare in exterioribus. quod limita primò per longũ spatiũ. Secundò, quãdo non cõpatiuntur attentionẽ ad officiũ. quod intelligo secus ab his quæ ad officiũ spectãt: vt voluere chartas, parare libros, & huiusmodi. ¶ †Duodecimò quęritur, quid iuris de his, qui officiũ aut omittũt, aut mutant ex toto vel in parte? Et dico multa. ¶ Primũ. Qui ad libitũ suũ mutat officiũ consuetum, secundũ Sum. Ang. peccat mortaliter, si sit clericus præbendatus & religiosus: nõ autem si sit ordinatus ad suũ patrimoniũ. Sed melius dico secũdũ Zab. post Lau. in cle. j. de celeb. miss. ꝙ dicere hoc officiũ vel illud nõ est in præcepto: cùm diuersi diuersa dicãt. de cõsec. dist. j. in die. imò dicit Arch. illud præceptũ non esse determinatũ circa modum: innuens ꝙ non est mortale dimissa vna hora dicere aliquid æquiualens. Vnde si hoc fiat ex causa rationabili, vt iusto impedimento, vel huiusmodi, non est peccatũ: si verò fiat ex inaduertẽtia, vt quia dixit quis officiũ de aliquo sancto, cũ de feria dicere debuisset, & nũc replicare fastidit: vel ex maiori cõmoditate: vt quia hoc officiũ mente tenet, nõ aliud, est veniale vel nullũ. Si verò fiat in fraudẽ, vt dicatur officiũ breuius, secundũ Archi. nõ est absq; graui peccato: non tamen intelligas ꝙ sit mortale: quia determinatũ officium nõ est in præcepto. ¶ Secundũ. Qui dicendo officiũ cum aliis in choro ex aliqua necessitate: vt puta quia oportuit illũ alicui respondere, vel quærere librũ, vel huiusmodi, intermisit psalmũ vel orationẽ, secundum Inno. in d. c. dolentes. nõ tenetur illud reassumere: licet sit cautius vt reassumat, modò nõ subtrahat vocẽ à choro: imò secundum Arch. nec etiã si ex negligẽtia omisit, debet resumere, præcipuè cum sunt pauci: vel ipse resumẽdo perturbaret alios: sed pœniteat, & expleto officio suppleat omissum, si est quid notabile: vel si est quid minimũ, aliquid loco eius. Et idẽ si in aliqua parte dormiuit. ¶ Tertiũ. Dicens officiũ si recolat se ex obliuione prętermisisse vnam horam, aliã, vel psalmum, aut lectionẽ, vel aliquid simile de hora quam dicit, quantum colligitur ex Innoc. vbi suprà, & tenet Lau.

Universidad de Deusto
Biblioteca

non tenetur intermissa hora quam dicit, totũ reiterare: sicut dum in tertio nocturno existens aduertit se hymnum aut psalmũ primi nocturni omisisse, non oportet q; reincipiat: aut si tertiã dicens aduertat se primã dimisisse, non oportet vt dicat primò primam, iterũ tertiam: sed doleat de negligentia, & post officium suppleat. Sed intelligo q; debeat & teneatur supplere horã, vel aliquod notabile omissum, si recordatur intra tempus, in quo dicere tenetur non dicta, id est, eadem die: aliter sufficit pœnitere & satisfacere arbitrio cõfessoris: vt in §. seq. ¶ Quartum. Secundum Pet. de Palu. vbi suprà, qui notabiliter male dixit officiũ, si vult euadere mortale, debet redicere totum: si autem modicum dimisit, puta dictionẽ, aut versum, vel psalmum, tenetur illud repetere post officiũ, vel aliquid loco eius dicere, si vult euadere veniale. ¶ Quintum. Secũdum Richardum Anglicũ in quolibet. obligatus ad horas, & non dicens ex fastidio vel contemptu diuini cultus, vel ex consuetudine, mortaliter peccat: sed hoc de omittente ex negligentia dicere nõ audet. & hoc Summa Angelica videtur tenere contrà Archi. & Pet. de Palu. volentem q; sit mortale ex negligentia omittere etiã solas Laudes. Vnde secundũ Henric. de Gan. in quolibet. etiã iste peccat mortaliter, nisi infirmitate vel alia rationabili causa sit impeditus: & idẽ Veruec. & hoc est indubitandũ propter præceptum c. dolentes.

¶ Sextum. Qui omittit ex negligentia septẽ horas vnius diei, secundũ Veruec. cõmittit solum vnum mortale peccatum: quia totum officiũ vnius diei est vnum totũ integrale cadens sub vno præcepto, licet peccatũ tantò sit grauius, quantò plures partes omittuntur. & hoc sequitur Summa Rosel. & Supple. & Summa Pisa. Et Arch. addens in tertia parte. titu. xiij. q; si dimisit aliquas horas, puta primam, nonam, & cõpletorium, tria peccata mortalia commisit: quod
16 videtur velle dicere ratione discontinuationis. Ego † autem dico q; quoties sciẽter seu recolens deliberat nõ velle dicere aut omnes aut vnã horam, toties mortaliter peccat: quia deliberat in re notabili transgredi præceptũ c. dolentes. Si verò recolit tantùm semel: distinguo, quia si recolit ante illam horam, qua de sero dicere posset totum officiũ ante mediam noctem, cõmittit duo, scilicet vnũ quãdo deliberat, & aliud quãdo potens pœnitere de illa deliberatione & deliberare oppositũ, hoc non facit: sed omittit implere præceptũ quod implere potest. Si verò recolit intra dictum tempus, videtur tantùm semel peccare. Si autẽ nunquam recolit, est vnum solum peccatum, vt dicit Veruec.

17 ¶† Decimotertiò quæritur, quid illi, qui officiũ omisit, sit iniungẽdũ vel faciendũ? Et dico multa. ¶ Primũ. Is, qui ex oblitione aliquam horã omisit, debet supplere quod omisit: & ad hoc tenetur si hoc potest intra tempus diei illius in quo dicenda erat hora illa: quia adhuc est in sua potestate implere præceptũ. Si verò sit extra illud tẽpus, debet etiã supplere, si cõmodè potest: sed ad hoc nõ tenetur: quia non tenetur, etiã si ex negligentia scienter omisisset, secũdum Innoc. in d. c. j. sed posset confessor aliam pœnitentiam illi imponere: licet cõsulat vt imponat quod omisit: nisi quãdo videret illi nõ proficere. Pet. etiã de Palu. in iiij. dist. xv. tenet q; talis pœnitentia est arbitraria: & idem S. Tho. quia, inquit, in diuinis officiis sicut loci, ita & tẽporis congruitas obseruanda est: quod esse nõ posset, si oporteret iniungere quod omissum est: quia fortè in completorio diceret, Iam lucis orto sydere: & tempore paschali officiũ dominicæ passionis: ideòq; videtur iniungendum aliquid ad laudem pertinens diuinã: puta septẽ psalmos pœnitẽtiales, vel vnum psalteriũ, vel aliquid amplius, secundũ quantitatem delicti. Hæc ex illo. qui notãter dicit secundũ quantitatem delicti, & nõ officii omissi: quia talis pœnitẽtia imponitur pro culpa, & nõ ad restituendũ omissa seruitia: quanquãm etiã Pet. de Pal. dicat q; restitutionẽ Deo faciẽdã vicarius Dei, id est, cõfessor, mutare põt in aliquid Deo gratius: puta in aliquod paruũ deuotè dicendũ. ¶ Secundũ. Scholaris
18 †obligatus ad horas, & eas omittẽs vna die cũ proposito dicendi eas alia die, secũdũ Henri. de Gan. peccat mortaliter, si absq; legitimo impedimẽto hoc facit, cuiusmodi impedimentũ sicut infirmitas, ita & studiũ esse põt: quãdo clericus tantã habet necessitatẽ studii q; dicendo horas imminereret crimẽ & scandalũ mortale, cui põt occurrere dimittendo: nec istã necessitatẽ potuit rationabili cõiectura præuidere: & cõsequenter nec præuenire: quia licet horas dimittere sit de se peccatũ, propter malũ tamen maius euitandum amittit rationẽ peccati: cũ plus teneatur occurrere scandalo, ad quod tenetur ex diuino præcepto, quàm dicere horas, ad quas tenetur ex præcepto ecclesiæ. Vnde in hoc põt ecclesia dispẽsare: nõ in primo. Si aũt nõ sit talis necessitas, sed lectio vel studiũ sine tali discrimine vel scãdalo mortali potest omitti, aut potuit rationabili cõiectura prœuidere & præuenire dicendo horas, tũc omittẽdo peccaret mortaliter. hæc ille. Causa autem rationabilis, seu legitimum impedimentũ esset, sicut si populus moueretur ad arma vel scandalum magnũ, & non esset qui verisimiliter posset sufficienter obuiare: & similiter si talis clericus esset solennis: & in casu haberet omittere officiũ vel prædicationem aut lectionẽ: sicut in simili prædicator solennis ieiunium propter prædicationẽ omittit: vt j. Ieiunium. §. ix. ¶ Tertium. Clericus officium non dicens, fructus ex hoc restituere non tenetur: vt suprà, Clericus iiij. §. xxiiij.

De Hospitalibus, & Hospitalariis.

1 *Hospitale quid sit.*
2 *Hospitale quotuplex sit?*
3 *Hospitale pro suo voto, an quilibet erigere possit?*
4 *Hospitale, aut oratorium episcopi authoritate, aut eius rectoris factum, num immunitate gaudeat ecclesiastica?*
5 *Religio aliqua, num ad hospitalitatem instituti possit.*
6 *Hospitali præfici, ac deputari quis possit, axiomatis oclo palàm efficitur.*
7 *Hospitalia secularibus ecclesijs, num in beneficium, id est, titulum conferri possint?*
8 *Hospitali rector à quo præfici debeat, duabus conclusionibus traditur.*
9 *Literis apostolicis, vel legatorum sedu apostolicæ super aliquorum clericorum prouisione concessis, an de hospitali prouideri possit? Et quid de literis apostolicis super fructuum reservatione?*
10 *Decretalis prima & secunda de præbendis, libro sexto. an locum habeant circa huiusmodi beneficia, per officialis Papæ mortem, aut in curia decedentium obitum? Et num in literis generalitoo ad beneficia impetratis, hospitalia inclusa videantur? numero sequenti. Et quid in reservatione generali Ioann. xxij. de beneficijs facta? numero 13.*
11 *Legati de latere, num huiusmodi hospitalia conferre possint?*
12 *Hospitalarij quantum ad eleemosynas pertinet, quid facere, aut teneantur, aut non debeant? Et de hu vsque ad nume. 18.*
16 *Episcopus an visitare hospitalia, & ab his procurationem accipere possit?*
17 *Hospitale quo ordine ab initio fundari possit?*
18 *Ius quodnam seruetur in legatis hospitalibus factis? Et an hospitalia ita erigi possint, vt ipsis obuenientia alienentur, & ipsis pauperibus pretium erogetur.*

Hospitalia

19 *Hospitale an præscribere possit, vt omnia legata pauperibus in vna ciuitate relicta capiat.*
20 *Hospitalium cura, correctio, ac reformatio, in ipsisque receptorum ad quem pertineat? Et quid si hi ad quos pertinet, id facere negligant? nu. seq. Et subhæc. quid si huiusmodi hospitalia sint exemptionis priuilegio munita?*
22 *Hospitalis rector si clericus sit, & qui hospitali prouidere habet, laicus, qualiter clericum rectorem ad id quod eius officio incumbit, compellet ipse laicus?*
23 *Hospitalia si exempta sint, aut religiosorum exemptorum sint, ad quos tum correctio & reformatio pertinebit? & nu. seq.*

HOSPITALE † videtur esse locus, in quo nõ sufficiẽtes sibi procurãtur: & multa nomina Græca fortitur, vt patet xxiij. q. viij. sancim°. Latinè quoq; dicitur domus Dei vel misericordiæ vel fraternitatis vel pietatis, & huiusmodi. Hospitalarius autẽ dicitur, qui curam immediatã habet hospitalis: sicut primò habuit Ioticus: vt C. de epis. & cle. l. j-quantũ ad receptionẽ tamen peregrinorũ in propria domo, legitur de Abraham Gen. xviij. & in nouo testamẽto de Martha, quæ Dominũ frequẽter excepit. Luc.
2 x. vnde dicitur hospita Domini. ¶ Primò † verò quæritur, quotuplex sit hospitale? Et dico q; est duplex, s. religiosum, quod scilicet authoritate episcopi ædificatũ est. de religio. do. ad hæc. & istud pertinet ad episcopũ, non vt de reditibus ad libitum disponat, sed vt ordinet eos dispensari ad vsum destinatũ. arg. cle. quia cõtingit. de reli. do. & non religiosum: vt quod sine authoritate episcopi cõstructũ est, de quo episcopus se intromittere nõ potest: sed patronus qui ædificauit illud, ad libitum disponet. de do. inter dilectos. & ibi per Inn. Et si episcopus exercuit ibi vnũ ius in eo. Cui simile infert Io. And. in regula, quod alicui. li. vj. in mercu. scilicet q; patronus, qui exercuit vnũ ius in eo. Cui simile infert Io. And. in regula, quod alicui. li. vj. in mercu. scilicet q; patronus, qui exercuit ius præsentandi, alio nõ apparente præsumitur patronus, ex quo ius patronatus ad aliquẽ debet pertinere: in casu autem nostro nõ est simile: quia hospitale nõ est religiosum necessariò, vt patet. Quod tamen dictũ est, secundum Pan. in c. j. & in c. de xenodochiis. de reli. do. limitãdum est, nisi patronus, qui ædificauit, esset mortuus: quia tunc pertineret ad curã episcopi: vt voluntas pia defuncti mandaretur executioni: vt videtur tex. in authen. de eccle. titu. §. si quis ædificatione. & sequen. quod verum est, nisi cessator, qui ædificauit, aliter expressè disposuisset: quia illud seruandũ est: vt in d. §. si quis. Si autẽ constet hospitale ædificatum, sed de episcopi authoritate non constet, præsumitur tamen religiosum: vt j. §. xj. particula vltima.
3 ¶ Secũdò † quæritur, an quilibet pro suo voto erigere possit hospitale etiã sine dote? Et dico multa. ¶ Primum. Secundum Lap. quilibet potest domũ suam factam vel fiendam deputare ad hospitalitatẽ: & ad tẽpus hospitare peregrinos, sicut & alia opera eleemosynarũ facere: sed talis locus nõ erit religiosus: nec gaudebit immunitate ecclesiastica, nec inter loca ecclesiastica cõputabitur: nec erit sub iurisdictione episcopi, & poterit ad humanos vsus redire, & etiã vendi ac donari, & emi, secundũ Host. Pet. & Inno. Et iura dicentia q; fieri non potest sine authoritate episcopi, intelliguntur vt sit ecclesiasticum: aliàs vt sit profanum bene fieri potest. Et hoc dicit glo. in clem. quia contingit. de religio. Imò quilibet ædificare potest hospitale etiã cũ oratorio, secundum Host. & Panor. in c. ad hæc. de religio. do. sine alia authoritate: sed in oratorio sine licentia episcopi celebrari non potest. de consec. dist. j. vnicuique. & idem Ioan. Andr. post Vin. & Tancredum. Dicit tamen Host. q; etiã post actum interuenire potest consensus episcopi: & postquã eius authoritate est factũ religiosum, deputari nõ potest ad alios vsus. ¶ Secundũ. In parochia matricis ecclesiæ illa irrequisita vel inuita erigi potest hospitale, loquendo de non religioso, secundũ Lap. quia si quilibet potest suam domum ad hospitalitatẽ deputare inuito episcopo, multo fortius inuito rectore matricis ecclesiæ. quod intelligo quãdo vt priuatas domos sic deputãt: qa sub effigie, signo, vel denominatione loci ecclesiastici non esset licitus: imò posset episcopus loca illa destruere: quia contra iuris prohibitionẽ factũ est. Et facit quod not. Host. de reli. do. ad hęc. & hoc tenet Car. Si verò loquamur de hospitali facto cum capella vel cũ authoritate episcopi, ita q; sit locus ecclesiasticus, cõsueuit dubitari. Nam licet regulariter vna ecclesia in præiudiciũ alterius cõstruenda non sit. xxvj. q. j. ecclesia. & c. quicunque. illa tamen iura loquuntur de ecclesia, non de hospitali, in quo etiã non militat ratio prohibitionis: ne scilicet aliquid de iure antiquioris ecclesiæ acquiratur nouæ: vt in dictis cap. tamen contrariũ verũ est, s. quòd nullus locus ecclesiasticus erigi potest in aliqua parochia ea inuita, scilicet antiquiori ecclesia. & isto casu nomine ecclesiæ venit hospitale, ex quo fauor ecclesiarũ respicitur. quod etiam tenet Lapus: nec cessat ratio præiudicii: quia hospitale debet habere dotẽ, de qua decima nõ soluitur: & si habet capellã vel oratorium, accedunt oblationes. Vnde & de imagine picta super muro cuiusdã laici quantum ad oblationes ibi factas sententiatũ est aliquãdo pro parochia. de quo vide 5. Decima. §. ij. partic. iij. ¶ Tertiũ. Si erigitur hospitale in limine ecclesiæ veteris: ex hoc ipsi ecclesiæ acquiritur ius patronatus secũdũ Lapũ, vt xij. q. ij. apostolicos. & xvij. quæst. iiij. questi. & not. Host. in Sum. ¶ Quartũ. Secundũ Io. And. post Host. hospitali sicut & ecclesiæ in constitutione debet certa dos assignari: pro cuius quãtitate scienda, secundũ Lap. recurrendũ erit ad artículũ ad simile de cõsec. eccle. cum sit. & quod ibi notat gl. quia sicut alia requiritur in ecclesia, & alia in monasterio, vt ibi: sic & alia in hospitali. Tanta enim esse debet in ecclesia, vt sufficiat ad luminaria & vitã ministrorũ. xvj. q. vij. piæ mentis. quorũ æstimatio est ecclesiæ: in hospitali verò habebitur respectus ad specié: quia si sit ordinatũ ad pauperes, principalis cura erit in lectis: si ad infirmos, erit in ministris: & sic de aliis. ¶ Tertiò † quæritur, vtrum hospitale
4 vel oratoriũ factũ authoritate episcopi aut eius rectoris, gaudeant immunitate ecclesiastica? Et not. Host. q; non, de oratorio: quia non intelligitur Deo dicatus locus, nec sacer. & idem Zenze. quia quod est hodie oratoriũ, eras poterit fieri camera. Sed Panor. in c. ecclesiæ. de immun. eccl. tenet contrarium. & ita tene, vt infrà, Immunitas. §. j. Et idem scilicet q; gaudeant, tenet Veruec. in Spe. de hospitali & rectore. Et secundũ Lap. hospitale habet beneficiũ restitutionis in integrũ, si lædi illud contingat, sicut & ecclesia. Vnde Inn. c. ij. de in integ. rest. dicit nomine ecclesiæ includi nõ solũ monasteriũ, sed omnis pius locus, quæ omnia æquiparãtur. de testam. quæsiti. ¶ Quartò † quæri-
5 tur, vtrũ possit aliqua religio ad hospitalitatẽ institui? Et dicit S. Tho. ij. ij. q. clxxxviij. q; sic. & idem Lap. quia charitas, ad quã religionis exercitium ducit, sunt quædã opera pertinentia ad vitã actiuam, inter quæ est hospitalitas. Et si ad hoc sit religio instituta, illi exercitio principaliter de-

Universidad de Deusto
Biblioteca

bet intendere: & illud est principale instrumentũ, per quod venire debet ad charitatis perfectionem. & talis est religio Cruciferorum sancti Antonii de Vienna, & huiusmodi. Si verò nõ sit ad hoc principaliter instituta, licet habeat hospitalia: vt sancti Ioannis Hierosolymitani, & sanctę Marię Teutonicorum, & huiusmodi, habet pro principali aliud exercitiũ & instrumentum: & tamẽ seruãt hospitalitatem, ad quã generaliter tenẽtur omnes clerici, vt patet di. xlij. p
6 totũ. ¶ Quintò † quæritur, quis præfici & deputari possit hospitali pro rectore? Et dico multa. ¶ Primum. Religiosi ad hoc deputari nõ possunt, secundũ gl. de reli. do. in clem. quia hic cessat ratio intitulationis monachi extra monasterium, s. cura. de regula. super eo. qua cura caret hospitale. & idem Fede. cõsilio xxviij. & Pau. in clem. quia cõtingit. de religio. do. addens, nisi esset hospitale alicuius religionis. Lap. autẽ sic distinguit. Nã aut religiosus talis est religionis ad hospitalitatẽ principaliter ordinatę: & prefici potest. Aut nõ: & tũc subdistinguitur. Nã aut hospitale est annexum ecclesiæ curatæ: & prefici potest propter curã. Aut etiã ipsum hospitale habet collegiũ religiosorũ, à quibus eligi tur hospitalarius: & tunc etiã præfici potest: quia curã habet & inrisdictionẽ in collegiũ: vt de elec. dudũ. el ij. Aut etiã hospitale est de mensa & proprietate talis religionis: ita q̃ ad illã pertinet regimẽ eius, nõ tamen instituitur ibi certus & intitulatus rector: & etiã præfici potest: qa si mitti potest ad alia loca & opera procurada, vt ad litigandũ & allegandũ: multo fortius ad pauperes procurandũ. Si verò hospitale est sine cura requirens certũ rectorẽ per se: præfici non potest, etiã si sit certæ religionis, ad quã spectet illud conferre: quia nõ cessat prohibitio, nec valet consuetudo, nisi valeret in hoc q̃ præficeretur beneficio simplici. ¶ Secundum. Secundũ eundem Lapũ conuersus religionis laicus & illiteratus præfici potest eo casu quo monachus præfici nõ potest: quia si cõmittitur ei cura agrorũ, fortius pauperũ: quia cessat in eo causa prohibitionis: cũ hæc causa cessare nõ faciat in eo cõtemplationẽ aut predicationẽ: & hęc in monasterio nõ exercet. Sed si cõuersus esset clericus & literatus, q̃ tenetur ad officiũ vt monachi, præfici hospitali nõ posset. ¶ Tertiũ. Clerici seculares præfici quidẽ possunt, sed habere nõ possunt tiulum beneficii: vt in d. cle. & in cle. per literas. de præb. laici autẽ omnes præfici possunt, modò sint viri idonei & prouidi & bonitestimonii: vt in d. cle. quia cõtingit. de re. do. ¶ Quartũ. Mulieri hospitalis regimẽ cõmitti potest, secundũ Lapum, si est sine cura: quia quod nõ est prohibitum, intelligitur essẽ concessum. xiij. q. ij. mulieri etiã cõmittitur regimen monasterii habẽtis annexum hospitale: & sic regit vtraq;: & cõsequenter à fortiori hospitale tantùm. quod tamẽ limitat si esset deputatum ad receptionẽ mulierũ, quo casu est honestissimũ: & vbi nõ esset consuetũ regi per masculos: quia vbi hoc esset cõsuetum, mulieri committi nõ posset: quia mutaretur per hoc status beneficii. Et si obiiciatur, quia dicatur in d. cle. q̃ committatur prouidis viris, responderi potest q̃ ibi masculinũ cõcipit fœmininum: sicut & de elec. generali. & xvij. q. iiij. si quis suadente. ¶ Quintũ. Regimẽ hospitalis duobus cõmitti potest, secundũ Lap. quia tales æquiparãtur tutoribus: & ad instar eorũ facere debent inuentariũ: & singulis annis assignare rationẽ: vt in d. cle. cõstat autẽ plures tutores vni pupillo dari posse: & eorũ quemlibet administrare in solidũ, nisi alia forma à testatore imponatur. quod verũ limitat in hospitalibus, quæ nõ conferuntur in beneficiũ ecclesiasticũ, sed ad curam & gubernationem, secundum dictã cle. quæ in solidũ cõmitti potest: vel quod vnus sine alio non administret, quod congruentius est: quæ autem cõferuntur in beneficiũ, vendicant sibi regulã beneficiorum ecclesiasticorũ: vt scilicet vni tantùm conferantur. Et si duobus cõmittitur, possunt esse masculus & fœmina, vt dicit: maximè quando hospitalia sunt distincta: vt quod est pro viris per masculũ: & quod pro fœminis per fœminã gubernetur. ¶ Sextum. Quauis prima facie versa vice videatur q̃ vnus in duobus hospitalibus præfici non possit, cum vtrunq; requirat personalem residentiam, dicitur à simili de beneficiis in c. de multa. de præben. contrarium tamen Lap. dicit verum, quia de iure cõmuni hospitale personalem residentiã non requirit necessariò, maxime cõstituendi gubernationẽ: & secundũ hoc talis rector non indiget episcopali cõfirmatione, si in ipso hospitali nõ requiritur institutio canonica. quod ideo dicitur, quia si haberet curam animarũ, indigeret episcopali cõfirmatione. Vbi tamen est generalis vel specialis cõsuetudo circa hoc, illa seruãda est, secundũ Lapũ. ¶ Secundũ. Posito q̃ de consuetudine vel aliquo iure speciali ad patronũ præsentatio, & ad episcopũ confirmatio pertineret: an præmittẽdum sit generale vel speciale edictũ ante confirmationẽ secũdum formam c. fin. de elect. respondet Lapus q̃ non in illis hospitalibus, quę in beneficiũ non cõferuntur: tum quia ibi nõ est electio vel collatio, sed cõmissio: quæ scilicet secundum gloſ. in d. clem. differũt, quia collatio est in perpetuũ, cõmissio ad tempus: tum quia non cõmittitur cura animarum. Vnde & ad capellã vel altare erectum in ecclesia de licentia episcopi potest deputari sacerdos ad missas celebrandas sine cõfirmatione vel edicto: nisi alia cõsuetudo obstaret. Idem videtur sentire Zenze. ac Gul. qui dicit q̃ si hospitale non sit principaliter ædificatũ ad missam celebrandam, vel aliquod ecclesiasticum sacramentũ exhibendum, nec sit ibi constitutus perpetuus vicarius, seu dos assignata pro eo: licet ibi sit altare ędificatũ pro oratorio, & de licentia episcopi ibi celebretur, nihil ibi potest episcopus vendicare: nisi inquãtũ posset de aliis piis locis legatis pro anima fundatoris relictis. Probantur hęc omnia de conse. dist. j. vniuiq;. & de testa. hæres. sed secundũ Lap. nõ intelligitur de hospitalibus collatis in beneficiũ, seu quæ per religiosos regũtur, seu quæ habẽt ecclesiam: sed de his solùm quę laicis gubernãda cõmittuntur. vide etiã §. sequẽti, parti
9 cula iiij. ¶ Octauò † quęritur, vtrũ per literas apostolicas vel legatorum sedis apostolicę super aliquorum clericorũ prouisione cõcessas prouideri possit de hospitali? Et dico multa. ¶ Primũ. Nam ad hoc quæsitũ respondet Lapus, q̃ non. per cle. per literas. de præben. etiã si hospitalia illa habeant ecclesias vel capellas, vel alia iura spiritualia annexa: nisi de eis specialiter caueatur: vt in d. clem. per literas. & hoc si literæ sint gratiosæ siue in forma pauperum: vt dicit Paulus. De literis autẽ apostolicis super reseruatione fructuum dicit Lap. post glos. in d. cle. per literas. q̃ talia non includuntur, nisi exprimantur. Et ratio est, secundũ glossſ. quia ex quo ad certũ vsum deputati sunt, ad alium conuerti nõ debẽt sine expressa licentia papæ: vt in d. cle. quia con
10 tingit. ¶ Secundũ. † Sed nunquid circa talia beneficia vacantia per mortem officialis papę, seu per obitum decedentium in curia, habeat locũ decretalis prima & secunda de præben. lib. vj. Et dicit Lap. q̃ non de iure communi: quia capitula allegata loquuntur solùm de beneficiis & dignitatibus: & cõsequenter non habent locum in hospitalibus ratione iam dicta. Si autẽ super talibus beneficiis emanarẽt extrauagãtes, prout emanauerunt circa illa reseruationes: eorũ tenor inspiciendus foret. de priuileg. c. porro. & nisi fieret expressa mentio in illis non includerentur.
11 ¶ Tertium. † Ad sciendũ generaliter vtrũ in literis ad beneficia impetratis, includãtur hospitalia: distinguendũ est

cum Lapo & glosſ. in d. clẽ. per literas. Nam aut hospitale est principale, cui accedit ecclesia vel capella: & tunc per dictas literas non debetur: si verò ecclesia sit principalis habẽs annexũ hospitale, tunc debetur, & venit ratione accessorii, quod principaliter non veniret. & facit c. super eo. eod. tit. lib. vj. si verò est dubiũ, quia extat ecclesia & hospitale, nec constat quod principale, & quod accessoriũ sit: dicit prædicta glos. q̃ si appareret possessio, & denominatio, per quã possumus alterũ præeligere, illud sequamur. de pręben. cũ de beneficio. li. vj. Si verò nõ apparet, repellitur impetrãs: quia cõstat de hospitali, nec constat illud accessoriũ ecclesiæ: & certũ est q̃ si hospitale & ecclesia essent annexa, ita q̃ neutrum est principale, haberet locũ dicta clem. per literas. secundũ prędictam glo. ¶ Quartum. † An legati de la
12 tere possint dicta hospitalia cõferre. Lapus distinguit: quia si talia sunt, in quibus laici obtinent ius patronatus, nõ est dubiũ q̃ sicut nõ cõferunt ecclesias collegiatas, eadẽ ratione nec hospitalia collegiata: sed in hospitalibus spectãtibus ad ecclesias collegiatorũ vel dispositionẽ clericorũ videtur dubiũ: quia sicut possent conferre talia beneficia, ita & hospitalia, secundũ Baptis. & de facto ita seruatur: & ea legati cõferunt, licet glo. in d. cle. per literas. videatur sentire contrariũ. & idem ibi no. Paul. ¶ Quintũ. Sicut talia hospitalia in literis apostolicis vel legatorũ ejus ad beneficia impetratis nõ includuntur: ita nec in literis episcoporum, secundũ Zenze. nisi prout hodie cauetur in d. cle. ij. de religio. do. sed Gul. de mõte lau. dicit q̃ ordinarii illa clericis possunt cõferre, & pro titulis perpetuis eis assignare, modo cõsuetũ sit per plures illa de antiquo regi tanquã habentia curam animarũ vel altaria: vel hoc constitutũ fuit à fundatione, vt quis per electionem creetur in ipsis locis.
13 ¶ Sextum. † Reseruatio generalis facta de beneficiis Ioan. xxij. non cõprehẽdit hospitalia collegiata, in quibus sunt conuersi laici eligentes sibi rectorem quandoq; clericum, quandoq; laicum, secundũ Lap. post fede. quia nomine ecclesiarum, monasteriorũ vel prioratuum nõ cõprehendun
tur hospitalia in materia fauorabili vel etiam odiosa: & semper illa tria, s. monasteria, ecclesiæ & pia loca ponũtur vt diuersa, & diuersis vocabulis nuncupãtur: & si reformatio taliũ locorũ pertineret ad papam, propter diutinam vacationẽ fraudaretur hospitalitas, cõtra mentẽ iuris de religio. do. in cle. ij. secundũ eum. ¶ Nono † quæritur, quid ho
14 spitalarii teneantur siue debeant, aut nõ debeant facere, maxime quo ad eleemosynarum largitionẽ? Et dico multa. ¶ Primum. Debent ad modũ curatorum & tutorum præstare iuramentũ, ac inuentarium facere de bonis ipsorũ locorũ, & annuatim reddere rationẽ ordinariis, sub quibus sunt, vel deputatis ab eis. quod secundũ Lapum post glo. limita si fuerint requisiti: alioquin collatio, prouisio, & ordinatio taliũ caret omni robore firmitatis: vt in cle. quia contingit. de relig. do. vbi licet glo. videatur sentire q̃ sit irrita ipso iure talis cõmissio, tamen secundũ Lap. cõmuniter non sic intelligitur: sed poterunt ad hæc cogi remediis opportunis, etia per amotionẽ: quod tamen ad hospitalia mitigarium ordinũ non extenditur, aut aliorum religiosorũ, vt ibi patet: non tamen satisdabunt, secundũ Lap. post glos. nisi essent suspecti propter vxorem aut filios. Nec possunt dicti rectores ante præstitũ iuramentũ vel confectũ inuentarium administrare vel agere, secundũ Lap. post Paul. in d. cle. quia contingit. sicut nec tutor vel curator. & omnia opponi possẽt cõtra istos, quæ & cõtra tutores vel curatores respectu iuramenti vel inuentarii prædicti: cum ad instar eorum ad hæc duo teneantur. ¶ Secundũ. Præcipitur

Universidad de Deusto
Biblioteca

ibi omnibus rectoribus hoſpitalium ſub obteſtatione diuini iudicii,& per obediẽtiam, vt reditus in vſus pauperum conuertant,& non in alios: rectores tamẽ militarium & religioſorũ hoſpitaliũ ſufficit prouidere ſecundũ eorũ inſtituta & antiquas obſeruãtias,vt ibi.quod limita quãdo id, quod ſupereſt, exponunt pro fide,vel pie: aliàs nõ excuſantur,cũ negari non poſsit, tales reditus ad pios vſus fuiſſe inſtitutos. ¶ Tertium. Præcipitur etiã omnibus,ad quos de iure vel cõſuetudine vel ſtatuto aut priuilegio pertinet cura hoſpitalium: vt bona occupata, deperdita,& alienata indebitè,in ſtatũ debitũ reducãt,& reformẽt,vt dicta clemen.
15 quia contingit. ¶ Quartum.† Quantum ad ſacramentorũ adminiſtrationem & celebrationem diuinorum reſpectu rectoris familiæ & pauperum ſeu infirmorum taliũ hoſpitaliũ, ibidẽdicitur ꝙ ſi habent altaria vel cœmeteria ab antiquo: & presbyteros celebrantes & eccleſiaſtica ſacramenta pauperibus,imò rectori & familiæ ſecundũ Lapũ miniſtrãtes: ſeu ſi parochiales rectores cõſueuerint in illis exercere præmiſſa antiqua cõſuetudo ſeruetur. De iure ergo cõmuni iſta pertinẽt ad eccleſiam matricẽ, in cuius parochia ſita ſunt loca: tamen ipſa præſcribere poſſunt, vt hæc ad prorium pertineant ſacerdotem, vt not. ibi glo. ¶ Quintum. Non tenentur autem ad multa, de quibus dubitari poſſet. Non enim tenẽtur primò ſecũdũ Lap. ad horas canonicas, inquantum ſunt hoſpitalarii: ſed inquantũ clerici exiſtẽtes in ſacris, vel habentes hoſpitale in beneficiũ. Nec ſecundò ad cathedraticũ, ſecundũ Pan. in d. cle. quia contingit. Nec tertiò ad procurationem, cum epiſcopus viſitat, ſecundum
16 eundem ibidem. Ex† quo infert ꝙ hoſpitalia viſitare nõ poteſt: ſed inquirere poteſt quando vult corrigere: ſed verius tenet Federicus conſilio cv. ꝙ illud viſitat licet ab eo non procuretur: nec quartò ad decimas papales, ſecundum glo. ſuper clemen. ſi beneficiorum. de deci. ¶ Sextum. Poſſunt autem in hoſpitando & eleemoſynas largiendo extraneis præferre coniunctos, ſecundũ Lap. de cohabi. cler. c. j. quod intellige non ſolùm ſi ſunt pauperes,& nõ ſi diuites: vel vt ſint diuites, ſed etiam cæteris paribus: vt patet ex dictis ſuprà Eleemoſyna. j. ſ. iij. quia ſi in diſpẽſatione ꝓpriorum ſeruãdus eſt ordo: multo magis in his quorũ dominiũ nõ habemus. Nec obſt. ꝙ in hoſpitali nõ debet eſſe delectus, id eſt, diſcretio perſonarum. diſt. xlij. ſi quis. quia intelligitur quòd attendi non debet qualitas perſonæ ad negotiũ non faciens: puta quia eſt amicus aut propinquus: ſed ipſa indigentia: quia ſtãte pari præfertur proximus ſanguine. ¶ Se-
17 ptimũ. Licitè† ſecundũ Lap. à principio fundari poſſet hoſpitale cum iſto ordine, ſcilicet quòd rector teneatur eligere decem vel plures certos pauperes pro facultatibus hoſpitalis perpetuos: & illos ſolos reficere vel hoſpitari: quorũ vno decedente alius ſubſtituatur: quia ſcilicet in re ſua quilibet eſt moderator & arbiter: & licet in ea ponere cõditiõ honeſtam, maximè authoritate epiſcopi, etiã quæ aliàs de iure cõmuni nõ ꝓcederet: vt de reli. domib. conſtitutis. ¶ Octauum. Si autem hoſpitale deputatum eſt ad hoſpitãdum & pauperes reficiendum, vel ad exercendũ aliũ actum charitatis: nõ putat Lap. ꝙ ſeruari licitè poſsit ordo immediate prædictus: quia aliis fieret iniuria: nec videtur fuiſſe
18 cõſtituentis intẽtio. ¶ Decimò† quæritur, qd iuris de legatis, q̃ fiũt hoſpitalibus? Et dico multa. ¶ Primũ. Si teſtator reliquit quandã ſuã domũ priuatã pro ſeruanda hoſpitalitate: & ei certas poſſeſsiones ad hũc finẽ reliquit: illæ tenebũtur ad talias & onera laicorũ ſecundũ Lap. ex quo locus nõ eſt religioſus: tamẽ hæc ſoluet hæres, q̃ eſt obligat⁹ hãc domũ & poſſeſsiones ad hũc vſum ſeruare: qa poſſeſsiões ſunt pars hæreditatis,& ad ipſum hæredẽ ſpectant, & pro ipſis obligatur. ¶ Secũdũ. Erigi poteſt hoſpitale cũ tali ordine vt ibi obueniẽtia alienẽtur,& pretiũ pauperibus erogetur, ſecundũ Arch. nec procedunt bona hoſpitalis hoc caſu pari paſſu cũ bonis eccleſiaſticis, q̃ alienari non poſſunt, propter diuerſitatẽ rationis: quia bona eccleſiaſtica ꝑincipio cõſtituũtur pro ſeruiẽtibus & oneribus epiſcopalibus ac papalibus,& legatorũ, ſine quo eccleſiaſticus ordo cõſunderetur: bona verò hoſpitalium deputãtur pro ſuſtentãdis pauperibus: vnde rectores hoſpitalium fructus nõ faciũt ſuos vt prælati, ſecũdũ Lap. & Zen. Et hoc in religioſis mẽdicantibus videmus ꝙ bona immobilia capiũt vt vendãt, & ſibi de pretio prouideant: cũ illa retinere non poſsint, ſecũdũ ea quæ no. in c. præſentia. de proba. & in c. j. de re. do. lib. vj. ingl. Imò ſecundũ Lap. valet cõſuetudo ꝙ omnia bona relicta hoſpitali etiã immobilia alienẽtur: nec in aliena
19 tione taliũ bonorũ requiritur ea ſolennitas quæ in alienatione eccleſiaſticorũ: ſed ſecundũ Pet. de Bellaper. vt refert Pau. in cle. qa cõtingit. neceſſariũ eſt decretũ, ſi ſint immobilia: non autẽ ſi ſeruãdo ſeruari non poſſunt. & alle. C. de admi. tu. l. quod tutores. Vnde ſecundũ Lap. rector hoſpitalis ſanctæ Mariæ de Floretia de triennio in triennium petit ab epiſcopo licentiã vendendi omnia ſibi obueniẽtia: quæ licẽtia gñalis & vaga in bonis eccleſiaſticis non ſufficeret: imò nec ſecũdũ Arch. in dote primaria hoſpitalis, ſine qua epiſcopus illud erigi permittere nõ debet. ¶ Tertiũ.† Hoſpitale præſcribere poteſt ꝙ capiat omnia legata pauperibꝫ relicta in vna ciuitate, vt refert Io. And. & Spec. &, vt idem Io. An. dicit, nõ valet ſtatutũ ꝙ talia legata ſoluantur alteri hoſpitali vel religioſo loco in præiudiciũ dicti hoſpitalis. per c. veſtra. de loc. Poteſt etiã præſcribere decimas, ſecũdũ Lap. ex quo eſt locus religioſus, vtpote epiſcopi authoritate fundatus. vnde talia iurisdi poſſent accedere: vt de præben. c. literas. li. vj. & ꝓbatur p. d. cle. qa cõtingit. vbi poſſet præſcribere pauperum ſepulturã, & habere presbyterũ diuina celebrantẽ & miniſtrantem eccleſiaſtica ſacramenta. ¶ Quartũ. Legatũ factũ ad ædificandũ hoſpitale vel aliumlocũ religioſum in certo loco, an poſsit mutari. Videj. Legatũ. iiij. ſ. xj. ¶ Vndecimò† q̃ritur, ad quẽ ſpectat cura & correctio ac reformatio hoſpitaliũ & receptorũ in eis? Et dico multa. ¶ Primum. Hoc ad diuerſos & diuerſis modis, ſecũdũ Lap. pertinere poteſt, ſcilicet ex ſtatuto in fundatione appoſito, ex conſuetudine, vel priuilegio ſedis apoſtolicæ: vt d. cle quia cõtingit. quibus ceſſantibus ſpectat ad loci ordinariũ de iure, vt extra eo. de xenodochiis. & xvj. q. vij. qui. & addit Zen. ꝙ etiã ad patronos ſpectare poteſt & eorũ liberos, vt xvj. q. vij. filiis. Sed intellige ſub epiſcopo, ad quem principaliter vt ad patrẽ pauperũ ſpectat. ¶ Secundũ. Ad officiũ taliũ ſpectat ſecundũ Lap. curare ne rectores inhumaniter recipiãt pauperes: ne ꝓuentus in ſuos vſus conuertãt: & loca ipſa in prædictis reformare: & occupata, deperdita,& alienata indebitè, in ſtatũ debitũ reducere: & ad miſerabiliũ perſonarũ receptionem & ſuſtentationem debitam iuxta locorũ facultatem rectores compellere: vt in d. cle. quia contingit. Et† vbi hoc patroni & alii, ad quos ſpectat, facere negligũt: ordinariis locorũ iniungitur, vt ibi patet: vbi etiam gl. dicit ꝙ de tali negligentia patebit ex facto notorio: vt extra, de cenſi. Romana. vel per aſsignationem termini ad hoc præfixi & elapſi. & idem Zen. & multi alii. ¶ Tertium. Et, vt ibidem patet, ſi dicta loca ſint priuilegio exemptionis munita, per ſeipſos locorũ ordinarii vel per alios impleant omnia & ſingula præmiſſa & rectores eoſdem vtique non exemptos propriè: exemptos verò & priuilegia

uilegiatos Apoſtolica ad id authoritate cõpellant, ad hoc ſecundum gloſſ. Ioan. And. ex præcepto obligati: contradictores cuiuſcunque ſtatus vel conditionis exiſtant, atque præbentes contra præmiſſa cõſilium, auxilium, & fauorem per cenſuram eccleſiaſticã & alia iuris remedia compeſcendo: nullum tamen ex hoc priuilegiis ſeu exemptionibus eorum præiudicium generando, nec ſe intromittendo vbi in exemptis non ſit negligentia. Et ſi tales, ad quos ſpectat prouidere defectibus hoſpitalium, negligunt, & non ſint ſub iuriſdictione ordinarii, compellet tamen eos authoritate dictæ clem. quia contingit. vbi de omnibus prædictis
22 plenè habetur, iunctaglоſ. ¶ † Quartum. Si verò quæratur vbi rector hoſpitalis ſit clericus, & is qui habet prouidere hoſpitali ſit laicus, quomodo poterit laicus compellere clericum contra c. bene quidem. diſt. xcvj. reſpondet Lap. dici poſſe ſecundum Zenze. quòd dictam compulſionem nõ faciet per ſe laicus, ſed per alium: puta epiſcopum ad inſtantiam eius: vnde in dicta clemen. quia contingit. exponetur verbum, compelli, id eſt, compelli facere. ¶ Quintum. Et ſi conſtet hoſpitale ædificatum, ſed de epiſcopi authoritate non conſtat, ſecundum Lap. poſt Federicum in conſi. cv.
in dubio ꝓſumitur locus eccleſiaſticus ſeu religioſus, ex quo vocatur hoſpitale: & faciem habet religioſi loci: maximè ſi denominatur à nomine alicuius ſancti: puta hoſpitale ſancti Petri: vt colligitur extra de priuileg. parentibus. Vnde & Archi. de conſecra. diſt. j. nemo. notat quòd ſi dubium eſt an in conſtitutione eccleſiæ interuenerit authoritas epiſcopi nec ne: præſumitur quòd ſic: ex quo ſigna habet eccleſiaſtici loci: & ſi non ſit epiſcopi authoritate conſtructum, ad epiſcopum tamen ſpectat, ſecundum Federicum, curare, vt in eo ſeruentur illa, ad quæ deputatum eſt,
23 cum perſonæ degentes ibi ſint miſerabiles, & ſub eccleſiæ protectione eſſe dicantur. Vide etiam ſ. ſeq. ¶ † Duodecimò queritur, quid iuris de hoſpitalibus exemptis, vel religioſorum exemptorũ? Et dico multa. ¶ Primum. Si hoſpitale ſit exemptum & Romano pontifici immediate ſubiectum, nullum habens ad quem eius correctio vel reformatio pertineat, rectorem eius illa ad quæ teneretur facere negligentem, ordinarius corrigere ſupplendo non poterit, ſecundum Lap. quia dicta clemen. quia contingit. in
exemptos talem correctionẽ ordinarii is apoſtolica authoritate concedit in defectum eorum, ad quos talis correctio ſpectat: qui in noſtro caſu nulli ſunt: & conſequenter nullus defectus vel negligentia ſuppleri poteſt: non obſtante quòd habeat ſuperiorem Papam: quia Papa negligentiam committere nõ poteſt: & ſi committat, nullus ſupplere poteſt aut debet: quia ipſe aliorum negligentiam ſuppleret, nemo ſuam. de elect. licet. & iij. q. v. aliorum. In non exemptis autem putat ad epiſcopum ſpectare correctionẽ, etiam
ſi nullos habeant correctores: vt de relig. do. xenodochiis. Sed contrarium in exemptis cum diſtinctione ſentiri forte poſſet. Nam ſi ſic ſunt exempta quòd poſt Papam correctionem nec habeant nec habere poſsint: procedit dictum Lapi: quia Papa ſibi correctionem reſeruauit. Si verò correctionem habere poſſunt, licet nunc caſu aliquo non habeant nec ſtatim habitura ſint, dictum Lapi procedere non videtur, ſed contrariũ: quia ſi ordinarius per dictam clem. quia cõtingit. poteſt authoritate apoſtolica corrigere correctores, multo fortius corrigendos, qui quo ad hoc ſunt inferiores, maximè quia intentio legis ibi non eſt principaliter vt correctores faciant debitum ſuum: ſed vt pauperes habeant ſuum effectum: vnde nullis extantibus correctoribus ſtat adhuc ratio & cauſa cõcedendi talem authoritatem. ¶ † Secundum. Si hoſpitale religioſorum apoſto- 24
licæ ſedi immediatè ſubiectorum non habet alium ſuperiorem, ad quem de iure correctio ſpectet, & rector eius deficiat in his, ad quæ tenetur, ſecundum formam ſæpe dictæ clemen. per ordinarium ſecundum Archid. poſt Lap. cogi non poterit: nec in tali hoſpitali epiſcopus vllã ſuam vel Apoſtolicam habet authoritatem. & mouetur: quia dicta exemptio fuit libera. Vnde ſi prouiſio poſtea facta de illis corrigendis per ſuos ſuperiores non vendicat ſibi locum in illis, nõ tamen ceſſat diſpoſitio dictæ exemptionis: quia potuit alia ratio eſſe. Et licet ſuperiores fuerint cauſa impulſiua: tamen illa ceſſante non ceſſat diſpoſitio. argu. eorum quæ not. in c. inter corporalia. de tranſla. prælat. Ex pluribus etiam aliis capitibus non poterunt tales religioſi per epiſcopum reformari. Vnum, quia ex quo ſunt exempti,& eorum ſuperior non eſt in culpa, non eſt locus conceſsioni factæ ordinario: quia fit ſub certo modo: & conſequenter eo deficiente commiſsio deficit. Item quia papa eſt ſuperior, qui de ſe non intellexit: & eius negligentiam nemo ſupplet. Et ita ſeruari fecit in curia ſpirituali Floretina, quæ per dictam clemen. procedebat contra hoſpitalarium hoſpitalis ſancti Galli, quod eſt Apoſtolicæ ſedi mediatè ſubiectum: & eſt religioſorum qui profitentur regulam beati Auguſtini. Hæc ex illo. Sed his non obſtantibus ſecũdum præmiſſam diſtinctionem teneri poteſt: nec eius motiua contra iſtud concludunt quicquam, vt patet intuenti.

¶ Hospitalitas quomodo conueniat clerico, ſuprà Clericus. iiij. ſ. xix.

¶ Hosti fides ſeruanda eſt promiſſa. xxiij. q. j. noli. & xxij. q. iiij. innocens. quod limita vt infrà Iuramentum iiij ſ. xiij.

Humilitas eſt virtus, qua refrænatur animus, ne immoderatè tendat ad alta, ſecundum S. Tho. ij. ij. q. clxj. qua verè humilis nihil audit mirabilius quàm ſuam excellentiam. iij. q. xxx. artic. iiij. ad primum. quãque quilibet quantum ad hoc quod ſuum eſt, debet ſe ſubmittere cuilibet quantum ad illud quod in eo Dei eſt: licet quod eſt ſuum vel Dei in ſe præferri poſsit ei quod eſt eius, vel Dei in alio. ij. ij. vbi ſuprà. Humilitati contrariatur tendere in magna ſupra ſe ex confidentia propriarum virium, non autem ex confidentia Dei. ij. ij. vbi ſuprà. De hoc etiã infrà Superbia: & infrà Iactantia.

¶ Hyperdvlia, vide infrà Latria.

¶ Hypocrisis, vide infrà Simulatio.

¶ Hypotheca, vide infrà Pignus.

¶ Finis primæ partis Summæ Syluestrinæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

INDEX OMNIVM DICTIONVM, SEV TITVLORVM, qui in hac prima Summæ SYLVESTRINAE parte tractantur.

Abbas. Pagina r.
Abbatissa. 3
Aborsus. 3
Abrogatio. 4
Absens. 4
Absolutio primò ab excommunicatione iuris. 4
Absolutio secundò quo ad excõmunicationem ab homine vel à iudice. 8
Absolutio tertiò quo ad modũ eius. 10
Absolutio quartò ab excommunicatione, in quam quis incidit ex clerici percussione: cuius absolutio Papæ reseruatur. 13
Absolutio quintò quo ad percussores clericorũ quando sunt regulares. 19
Absolutio sextò quantum ad formam verborum. 20
Acceptio personarum. 21
Acedia. 22
Actio, actor, & actus. 23
Accusatio & accusatus. 24
Adiuratio. 27
Administratio. 28
Admonitio. 28
¶ De admonitione vide in verbo, Denuntiatio. & in verbo, Mora.
Adoptio seu arrogatio. 28
Adoratio. 29
¶ De Adoratione vide in verbo, Latria.
Adulatio. 29
Adulterium. 30
Aduocatus. 32
Aedificium. 303
Aequitas. 36
Aestimatio. 44
Aetas. 36
Affinitas. 37
¶ De Affinitate vide in verbo, Matrimonium, octauò. §. v.
Alchimia. 37
Alea. 38
¶ De Alea vide in verbo, Ludus.
Alienatio immobilium maximè ecclesiasticorum. 39
Alimenta. 44
Altare. 45
Alternatiua. 47
Ambasiator, vide in verbo, Absens, & in verbo, Legatus.
Ambiguitas, vide in verbo, Dubium.
Ambitio, vide in verbo, Superbia.
Angaria & perangaria, vide in verbo, Gabella. 48
Appellatio. 48
Apostasia & fuga monachorum. 52
Aqua benedicta. 55
Arbiter. 56
Archidiaconus. 63
Archiepiscopus. 64
Archipresbyter. 66
Argumentatio iuridica. 66
Arrha. 67
Arrogantia, vide in verbo, Superbia.
Arrogatio, vide in verbo, Adoptio.
Ars & Artifex. 68
Articuli fidei, vide in verbo, Fides.
Articulus mortis, vide in verbo, Absolutio. j. §. v.
Assassinus. 69
Assecuratio, vide in verbo, Negotiũ. §. iiij.
Astrologia, vide in verbo, Superstitio. §. vj.
Astutia, vide in verbo, Simulatio.
Auaritia. 71
Auditor. 71
Balneum. 71
Bannum. 71
Baptismus primò quantũ ad multiplicem substantiam & formam. 72
Baptismus secũdò quo ad materiã. 75
Baptismus tertiò quo ad ministrũ. 76
Baptismus quartò quo ad susципientem. 79
Baptismus quintò quo ad ritũ & modum. 83
Baptismus sextò quo ad ei⁹ effectũ. 84
Bellum publicum primò. 85
Bellum secundò priuatum vel particulare. 90
Bellum tertiò, scilicet cõmune vt clericos tangat vel ecclesias. 93
Benedictio. 94
Beneficium primò dignitas ecclesiastica & præbenda. 96
Beneficium ecclesiasticum secũdò quo ad conferentem. 98
Beneficium ecclesiasticum tertiò quo ad obedientem. 99
Beneficium ecclesiasticũ, præbenda, dignitas quartò quo ad pluralitatẽ. 103
Beneficium ecclesiasticum quintò quo ad fructus. 106
Bigamus & Bigamia. 107
Bissextus. 109
Blasphemia. 109
Calix. 111
Cæcus: vide in verbo, Surdus.
Calumnia: vide in verbo, Iuramentũ. j. §. ij.
Calumniator aut tergiuersator, vide in verbo, Accusatio.
Cambium: vide in verbo, Vsura quartò per totum.
Canonica portio. 112
Canonicus. 116
Canonizatio Sanctorum. 116
Capitulum. 117
Carcer. 118
Cardinalis. 119
Castratus, in verbo, Corpore vitiatus.
Casus. 121
Casus fortuitus. 124
Catechismus & Exorcismus. 125
Caupo: vide in verbo Nauta per totũ.
Causa legalis & iudicialis. 126
Cautio. 127
Cessio bonorum. 127
Censura ecclesiastica: vide in verbo, Interdictum, Excõmunicatio, Suspensio.
Census: vide in verbo, Gabella.
Cessatio à diuinis. 127
Character. 118
Charitas. 119
Chorea. 213
Chrisma, vide vbi Oleum sanctum.
Circunstantia. 128
Citatio. 129
Ciuitas & ciuis. 130
Clandestinum, vide in verbo, Matrimonium. ij. §. xiiij.
Clauis. 131
Clausula generalis. 132
Clericus primò quantum ad nomẽ & priuilegia eius. 133
Clericus secundò qualiter & qualem se debeat habere. 134
Clericus tertiò quantum ad licita quibus tenetur abstinere. 137
Clericus quartò quantũ ad bona temporalia. 139
Coactio. 144
Coadiutor. 128
Cœmeterium. 144
Cogitatio potest esse peccatum etiam mortale. 145
Cognatio triplex: vide in verbo, Impedimentũ. v. vj. & vij. & in verbo, Adoptio. 145
Collegium. 145
Colonus. 145
Columbaria, vide in verbo, Restitutio. iij. §. iiij.
Collusio. 145
Commenda. 146
Commissio. 147
Commodatum. 147
Compaternitas, vide in verbo, Matrimonium. viij. §. vij. 149
Compensatio. 149
Compositio. 149
Compromissum. 149
Communicare, vide in verbo, Eucharistia.
Commutare, vide in verbo, Permutatio, Simonia, & votum. 150
Concessio. 150
Concilium generale, & congregatio synodalis. 150
Concubinarius & fornicator. 153
Concussio. 155
Cõdemnatus ad mortẽ an fugere possit, vide in verbo, Accusatus. §. xvj.
Conditio, modus, causa, & demõstratio. 155
Conductor. 157
Confessio non sacramentalis 157
Confessio sacramentalis primò in se quid & qualis sit. 159
Confessio secundò quo ad necessitatem & vtilitatem eius. 167
Confessio iij. quo ad sigillum. 169
Confessor primò, id est, confessionis auditor quis sit. 172
Confessor secundò quis sit specialiter quantũ ad prædicatores & minores, & de horum authoritate. 179
Confessor tertiò quantũ ad eius qualitatem. 183
Confessor quartò quantum ad actum eius, id est, impositionem pœnitentiæ & absolutionem. 187
Confirmatio humana electionum & aliorum. 189
Confirmatio diuina quæ est sacramẽtum. 191
Confraternitas, coniuratio, & conspiratio. 191
Consanguinitas, vide in verbo, Matrimonium. viij. §. vj.
Conscientia. 191
Consecratio prælatorum. 192
Consecratio & reconciliatio sacrorũ locorum secundò. 193
Consecratio altaris, vide in verbo, Altare. §. j.
Cõsecratio cœmeterii, vide in verbo, cœmeterium in princ. & §. iiij.
Consecratio vasorũ ac vestium, vide in verbo, Benedictio, per totum.
Consecratio virginum & veli. 196
Consensus & ratihabitio. 196
Conseruator. 198
Consilium & obligatio ad illud. 200
Cõspiratio, vide in verbo, Cõiuratio.
Constellatio, vide in verbo, Superstitio. §. vj.
Constitutio. 202
Consuetudo & mos. 202
Contemptus. 207
Contentio. 208
Contestatio litis, in verbo, Lis. §. ij.
Contractus & quasi contractus. 209
Contritio. 210
Contumacia. 211
Contumelia & iniuria. 212
Conuentus. 213
Correctio & punitio. 214
Corpora sanctorum. 217
Corporalia, pallæ altaris, & vestes sacræ. 217
Corpore vitiatus. 218
Corpus Christi, vide in verbo, Eucharistia.
Crapula. 219
Credere hæreticorum, vide in verbo, Hæresis j. §. vij.
Credulitas. 219
Crimen. 219
Cruce signatus, vide in verbo, Indulgentia. §. x.
Culpa & dolus. 221
Cupidus, vide Ordo. iij. §. ij.
Cura animarum. 223
Curator, vide Tutor.
Curialis. 223
Curiositas. 223
Custos. 224
Damnatus. 224
Damnum. 225
Debitum coniugale. 225
Deuotis coniugum. j. vide j. Votũ v.
Decan⁹, vide in verbo, Archidiacon⁹.
Decima, primitia, & oblationes. 230
Defensio, vide in verbo, Bellum. ij. §. & sequenti.
Defensor, vide vbi Hæresis j. §. vij.
Defunctus, vide vbi Mortuus.
Degradatio clericorum. 236
Delectatio. 238
Delegatus, subdelegat⁹ & legat⁹. 240
Dementia. 244
Dæmoniacus. 244
Denuntiatio. 244
Depositum. 244
Derisio. 245
Desperatio. 247
Detractio. 247
Diaconus & Subdiaconus. 247
Dies. 248
Diffamatio. 249
Diffidatus, vide vbi Assassinus. 249
Dignitas & psonatus & officiũ. 249
Dilapidator. 249
Diœcesis. 251
Discordia. 251
Discretio. 251
Dispensatio. 251
Disputatio. 251
Diuinatio. 255
Diuortium. 256
Doctor & magister. 256
Dolus, vide vbi Culpa per totum. 262
Domesticus, vide vbi Familiaris.
Domicilium.
Dñica & festũ & dies feriata. 265
Dominium & dominus. 266
Donatio primò in communi & inter viuos generaliter. 271
Donatio inter viuos, secundò specialiter inter virũ & vxorem & quasdam alias personas. 274
Donatio inter viuos, tertiò specialiter qñ est ante vel post nuptias. 279
Donatio quartò, causa mortis. 283
Dos & parapherna. 284
Duana, vide vbi Gabella. 286
Dubium facti & iuris. 293
Duellum. 295
Dulia, vide vbi Latria. 297
Ebrietas. 297
Ecclesia & ecclesiastica priuilegia personæ ecclesiæ. 298
Ecclesia. ij. quo ad materiam in genere & in specie. 301
Ecclesia. iij. quantum ad bona temporalia. 302
Electio & eligendus. j. in genere. 303
Electio. ij. quantũ ad suas species. 308
Electio. iij. quantũ ad aliqua determinata personarum genera. 315
Eleemosyna. 317
Emancipatio & emancipatus. 319
Emphyteusis. 320
Emptio & venditio. 322
Emunitas, vide vbi Immunitas.
Enorme.
Episcopus. 333
Eremita. 334
Error. 337
Euangelium. 337
Eucharistia j. in se quantum ad materiam & formam. 337
Eucharistia ij. quantum ad ministrũ & defectus, qui accidere possunt in missa. 340
Eucharistia iij. quantum ad vsum & consumptionem eius. 344
Eucharistia iiij. quantum ad effectus & miranda eius summarie 349
Euictio. 350
Eunuchus. 350
Exactio. 350
Excepta. 350
Exceptio. 350
Excõmunicatio. j. de maiori in se. 350
Excommunicatio ij. id est, de maiori quãtum ad virtutem obligatoriam eius. 356
Excõmunicatio iij. id est, de maiori quantum ad eius effectum. 362
Excõmunicatio iiij. id est, de minori in se. 365
Excommunicatio v. id est, de participatione cum excõmunicatis. 367
Excõmunicatio vj. scilicet percutientium clericos. 375
Excommunicatio vij. scilicet de illa quæ est reseruata papæ. 383
Excommunicatio viij. scilicet de illa quæ est reseruata episcopo semper vel interdum. 399
Excõmunicatio ix. scilicet de ea quæ nulli de iure reseruatur. 401
Excõmunicatio x. & vltimò, quãtum ad dubia quædam communia prædictis excommunicationibus. 421

Executor. 422
Exemptio & exemptus. 423
Exhæredatio: vide infrà Hæreditas ij. per totum.
Exorcista. 425
Expensæ. 425
Expositus. 425
Extraordinarium. 426
Extrema vnctio: vide vbi Vnctio extrema.

FAbulæ. 426
Facere. 426
Fallacia: vide in verbo, Falsarius per totum.
Falcidia: vide vbi Legitima.
Falsarius & falsitas. 426
Fama & rumor. 429
Familia & famulus. 430
Familiaris. 431
Fauorabile: vide vbi Odiosum.
Fautor: vide vbi Hæreticus. j. §. vij. & decimo.
Fœmina. 431
Fœnus. 432
Feriæ: vide vbi Dies festus.
Feudum. 432
Fictio iuris. 437
Fideicommissum. 437
Fideiussor. 437
Fides 439
Filius legitimus & illegitimus præcipuè quantum ad successionem. 442
Filiusfamilias. 447
Fiscus. 447
Flagella quomodo sint satisfactoria: vide in verbo, Satisfactio.
Forma. 447
Fornicatio, vide vbi Luxuria.
Forus. 447
Fratres. 447
Fraus. 447
Frigiditas quomodo impediat matrimoniũ: vide in verbo, Matrimoniũ viij. impedimento xvj.
Fructus. 448
Fugere. 448
Funus. 449
Furiosus. 449
Furtum. 449

GAbella & omnis publica exactio primò in genere quãtũ ad quid est. 453
Gabella ij. quo ad cẽsus maximè ecclesiasticos. 454
Gabella iij. quo ad vectigalia, guidagia, duanas, & similia. 457
Gabella iiij. quo ad tallias & huiusmodi. 461
Gabella v. quo ad angarias & munera. 464
Generale. 464
Gladius. 465
Gloria vana: vide vbi Vana gloria.
Gratia Dei & hominum. 465
Gradus cõsanguinitatis & affinitatis, vide vbi Matrimonium. 406
Guerra, vide vbi Bellum, per totum.
Guidagia, vide vbi Gabella.
Gula. 468

HAbitus maximè facer. 466
Hæreditas j. in se. 467
Hæreditas ij. quantum ad exhæredationem. 470
Hæreditas iij. quantũ ad hæredẽ. 472
Hæreditas iiij. quantũ ad substitutionem. 474
Hæresis & hæreticus j. in se. 477
Hæresis & hæreticus ij. quo ad inquisitores. 483
Hæresis & hæreticꝰ iij. specialiter quo ad lamias siue strigas. 488
Hebetudo. 467
Hermaphroditus. 490
Histrio: vide ꝛ. Ars. §. vij. & infrà Infamia. §. v.
Homagium. 490
Homicidium voluntarium. 490
Homicidiũ ij. inquãtũ est casuale. 495
Homicidium iij. quantũ ad pœnã maximè irregularitatis. 499
Homo 504
Honestas & honestus. 504
Honor & honoratio. 504
Hora canonica & officiũ diminũ. 505
Hospitale & hospitalarius. 515
Hospitalitas. 516
Hostis. 516
Humilitas. 516
Hypocrisis, vide in verbo, Simulatio.
Hypotheca, vide in verbo, Pignus.

¶ Finis tabulæ in primam partem Summæ Sylvestrinæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca